BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA,

NECNON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA &c.

De principalioribus, & fere omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, ac prompte reperiri possunt, ex utroque Jure, Pontificiis Constitutionibus, Conciliis, Sacrarum Congregationum Decretis, Sacræ Romanæ Rotæ Decisionibus, ac probatissimis, & selectissimis Auctoribus accurate collecta, adaucta, Ordine Alphabetico congesta,

AC IN OCTO TOMOS DISTRIBUTA

AB ADM. R. P.

LUCIO FERRARIS

Soler - Alexandrino, Ord. Minor. Regul. Observ. Lectore Jubilato, Exprovinc., Examinat. Synodali, ac S. Offic. Consultore.

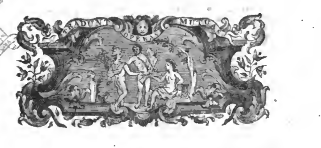
EDITIO SECUNDA ROMANA AUCTIOR,

Cui, præter ea, quæ Auctor in Tertia Editione Veneta in calce Operis adjecerat, nunc suis locis inserta, accesserunt ex aliena manu multa tum Theologiam, tum maxime Jus Canonicum & Civile concernentia, eaque scitu dignissima, & omnibus præsertim Ecclesiasticis Viris apprime utilia, & necessaria; ac Index rerum locupletissimus.

TOMUS SEPTIMUS.

COMPLECTENS LITTERAS

S. T. V. X. Z.

ROMÆ, MDCCLXVIII.

EX TYPOGRAPHIA CAROLI BARBIELLINI

IN VIA CURSUS

SUPERIORUM FACULTATE.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

Dom. Patriarch. Antiochen. Viceſg.

APPROBATIONES.

PErfecto Septimi Tomi PROMPTÆ BIBLIOTHECÆ R. P. LUCII FERRARIS examine finem tandem improbo huic labori impoſui. Auctoritas, Juſſumque Reverendiſſimi P. Th. Auguſt. Ricchini Sac. Pal. Apoſtol. Magiſtri tam longo in itinere vires recrearunt. Omnia itaque perluſtravi, eaque, in quibus aliquid aliis cenſoribus inobſervatum mihi viſus ſum videre honeſtis moribus adverſum, vel etiam a veritate haud indifferenti, ut mea ferebat ſententia, alienum non equidem expunxi, ſed Nota appoſita coargui, aut indicavi. Hinc Septimum etiam Tomum publici juris fieri poſſe arbitror. In quorum fidem &c.
Datum ex Collegio Clementino hac die 23. Auguſti 1768.

D. Joſeph Bettoni C. R. S. Conſultor S. R. Congreg.

QUemadmodum ceteros præcedentes, ita & poſtremum hunc Tomum BIBLIOTHECÆ *Adm. R. P. Lucii Ferraris*, juſſu Reverendiſſimi P. Thomæ Auguſtini Ricchini Sac. Palatii Apoſtol. Magiſtri, ſerio diligenterque examinavi, atque in eo caſtigando, & emendando eodem modo me geſſi, ac in præcedentibus. Par igitur judicium iſtius poſterioris, ac de prioribus illis ferendum eſſe exiſtimo, ac propterea iterum publici juris fieri.
In quorum fidem &c. Dabam ex ædibus noſtræ Congreg. S. Joannis Baptiſtæ XIV. Kalen. Septembris MDCCLXVIII.

Paulus Marcellus Del Mare Congregationis S. Jo. Baptiſtæ Presbyter, ac S. Theologiæ Lector.

IN nuperrimis Additamentis, quæ acceſſerunt huic ſeptimo Lucii Ferraris Tomo, nihil ſe mihi obvium dedit, quod bonis moribus, aut Catholicæ Fidei adverſetur. Ideoque ea Typis dari poſſe cenſeo, ſi ita videbitur Reverendiſſimi P. Sac. Palatii Apoſt. Magiſtro.
Romæ 24. Auguſti 1768.

Ubaldus Giraldi a S. Cajetano Cl. Reg. Scholarum Piarum Apoſtolicus Romani Cleri Examinator, & Collegii Eccleſiaſtici Rector.

CUm imperiis Reverendiſs. P. Sacr. Palatii Apoſtolici Magiſt. obſequuturus Septimum Tomum *Bibliothecæ R. P. Lucii Ferraris*: ſedulo perluſtraverim: nihilque in eo Fidei Orthodoxæ, bonis moribus, aut canonicis ſanctionibus, quoad me attinet, haud conſentaneum deprehenderim; cenſeo, ut iterum typis conſignetur.
Romæ hac die 26. Auguſti MDCCLXVIII.

Felix Antonius Tombolini J. U. D.

REIMPRIMATUR.

Fr. Thom. Auguſtin. Ricchinius Ord. Prædicator. Sacri Palatii Apoſtolici Magiſt.

INDEX

INDEX TITULORUM,

SEU MATERIARUM,

Quæ in hoc Septimo Tomo continentur.

ADMOD.

ADMODUM REVERENDI

P. F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

Canonica, Juridico - Moralis - Theologica &c.

S A B B A T U M.

1 Sabbatum est ultimus hebdomadæ dies significans diem illum septimum, quo Deus Creator completa sex diebus Mundi creatione quievit. *Gen.* 2. *n.* 2. ibi: *Et requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat.*

2 Sabbati nomen non solum indicat septimum hebdomadæ diem, sed insuper totam significat hebdomadam ut clare colligitur ex pluribus Evangelicis textibus, & signanter *ex Luc.* 18. *n.* 12. ubi Pharisæus jactantiam, & vanam gloriam præferens dicebat: *Jejuno bis in Sabbato*, non quod bis jejunaret in uno solo eodem die Sabbati, sed quia, ut explicant Sacri Interpretes, pro *Sabbato* intelligebat totam hebdomadam, uti communiter nomine *Sabbati* totam integram hebdomadam intelligebant Hebræi, qui sua pro devotione, & voluntaria pænitentia bis in hebdomada, nempe die Lunæ, & die Jovis jejunare solebant, & sic in praxi habebat Pharisæus, unde dicebat: *Jejuno bis in Sabbato*, idest bis in hebdomada. Idipsum clare demonstrant verba Sanctorum Evangelistarum Marci, Lucæ, & Joannis narrantium magnum pietatis opus illarum Sanctarum mulierum, quæ emptis pretiosis aromatibus die Resurrectionis Dominicæ valde mane iverunt ad monumentum, ut ungerent Sacratissimum Corpus Jesu. *Marci* 16. *n.* 2. ibi: *Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam sole*; *Lucæ* 24. *n.* 2. ibi: *Una autem Sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes, quæ paraverant aromata*, *Joann.* 20. *n.* 1. ibi: *Una autem Sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum*, quæ verba dictorum Sanctorum Evangelistarum non denotant diem Sabbati septimi hebdomadæ diei, sed intelligunt, & designant primum hebdomadæ diem, qui erat *Dominica*, in qua resurrexerat Dominus noster Jesus Christus: Dies enim Sabbati jam plene transierat, ut expresse habetur *Marci* 16. *num.* 1. ibi: *Et cum transisset Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum*. Et statim sequitur: *Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam sole.* Hinc clarum stat, quod nomen Sabbati pro tunc non indicabat solum ultimum, seu septimum hebdomadæ diem, sed insuper totam significabat hebdomadam, seu quemlibet hebdomadæ diem.

3 Sabbatum in Testamento veteri erat dies Festus designatus Divino Cultui, ut patet *ex Exodi* 16. *num.* 13. ibidem *cap.* 20. *num.* 8. 10. & 11. ibidem *c.* 31. *num.* 13. 14. 15. & 16. & *Levitici cap.* 16. *num.* 21. ibidem *cap.* 19. *num.* 3. & 30. ibidem *cap.* 23. *num.* 3. 11. 15. 24. 32-38. 39. idem *cap.* 26. *num.* 2.

4 In novo autem Testamento fuit abrogatus dies Sabbati, & pro eo ab Ecclesia institutus dies Dominicæ. Concil. Laodicense *cap.* 29. *cap. Pervenit* 11. *dist.* 3. *de consecration. cap. Omnes dies Dominicos* 1. *de Feriis*. Dies enim Dominicæ fuit semper celebris ex tempore Apostolorum. Concil. Coloniens. II. *part.* 9. *cap.* 9. ibi: *Diligenter quoque populus admonendus est cur feriæ, & potissimum dies Dominicus, qui a temporibus Apostolorum in Ecclesia Dei semper celebris fuit, instituta sint. Nempe ut tum in unum omnes pariter convenirent ad audiendum Verbum Domini, ad audiendum quoque Sacrum, & communicandum, breviter, ad vacandum Deo soli, ut dies illa tantum Orationibus, Hymnis, Psalmis, & Canticis spiritualibus transigatur: Hoc est enim sanctificare Sabbatum.* 5

Unde modo non est cessandum Sabbato a labore, sed die Dominico, & aliter facientes excommunicantur. Concil. Laodicenl. *cap* 29. ibi: *Quod non oporteat Christianos judaizare, & otiari in Sabbato, sed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem (si vacare voluerint) ut Christiani hoc faciant. Quod si reperti fuerint judaizare, anathema sint a Christo*, & concordat *cap. Pervenit* 11. *dist.* 3. *de consecrat.* ex Gregorio I. *lib.* 11. *Epist.* 3. 6

Nec sine rationibus, & Mysteriis fuit ab Ecclesia pro die Sabbati institutus dies Dominicæ, pro quindecim enim rationibus, & Mysteriis a Deo operatis in tali die, dies Dominicus est institutus dies Festus de præcepto, ut notavit Eminentissimus Cardinalis Ursinus Archiepiscopus Beneventanus, deinde Summus Pontifex sub nomine Benedicti XIII. *in suis doctissimis Lectionibus supra Exod. Lect.* 29. *num.* 7. *pag.* 321. ut ex ipso Clericato *in suis Spicis tom.* 1. *verb. Dominica n.* 81. Primum igitur Mysterium est, quia ipso die Dominico incæpit Mundi creatio. Secundum est, quia Arca Noe ipsa die se sistit supra montes Armeniæ. Tertium est, quia ipsa die Hebræi a Pharaone fugientes Mare rubrum siccis pedibus transierunt. Quartum est, quia ipsa die Manna e Cœlo cecidit in deserto pro Hebræorum victu. Quintum est, quia ipsa die natus est Christus Dominus Mundi Redemptor. Sextum est, quia ipsa die Stella tribus Magis apparuit. Septimum est, quia tali die Christus Jesus baptizatus est in Jordane. Octavum est, quia dicta die Christus aquam in vinum convertit in nuptiis Canæ Galileæ. Nonum est, quia ipsa die Christus Jesus satiavit quinque mille homines quinque panibus, & duobus piscibus in Deserto. Decimum est, quia dicta die Christus a turbis cum Palmis summo honore exceptus est in Jerusalem. Undecimum est, quia Christus Jesus tali die gloriose a mortuis resurrexit. Duodecimum est, quia ipsa die apparuit Apostolis quando ipsos in Episcopos ordinavit. Tertiumdecimum est, quia dicta die Christus Domi- 7

nus misit Apostolos prædicare Fidem in universum Mundum.
Quartum decimum est, quia Spiritus Sanctus descendit supra
Apostolos Dominica Pentecostes. Quintum decimum est,
quia Æternus Judex in fine Mundi die Dominico veniet ju-
dicaturus vivos, & mortuos. Hæc sunt motiva, & Mysteria
propter quæ, dicunt supra laudati Auctores, Sancta
Ecclesia diem Dominicum pro die Festo haberi voluit. Multi
tamen alii Doctores expresse negant varia ex prædictis occur-
risse die Dominico.

8 Quidquid igitur sit de aliis, certum est principale motivum,
& Mysterium esse gloriosam Resurrectionem Domini nostri
Jesu Christi, intuitu cujus Sancti Apostoli cæperunt celebrare
Pascha die Dominico, uti celebrandum semper esse in Con-
cilio Romano sub Victore I. sic fuit statutum: *Decretum est,
Pascha non decimaquarta Luna primi Mensis, sed potius die
Dominico post quartamdecimam Lunam, & vernale æquino-
ctium occurrente, prout ab Apostolis traditum est, celebran-
dum esse*. V. verb. *Pascha a n.2. ad 3.*

9 Sabbato, olim, & feria 6. jejunabatur, quia in utroque
die mœsti fuerunt Apostoli. Innocent. I. *Epist. 1. c.4. c. Sab-*
10 *bato 12. dist.3. de consecrat.* Item Sabbato olim jejunandum
erat ob reverentiam Sepulturæ Domini, *ibidem*.

11 Sabbato magno, idest Sabbato Sancto ordinari seu conse-
crari potest Episcopus; *c. Dilectionis 22. dist. 76.*

12 Sabbato Sancto Campanæ non possunt pulsari in aliqua
Ecclesia, etiamsi Regulari, ante pulsationem in Ecclesia Ca-
thedrali, vel Matrice sub pœna Ducatorum centum, Leo X.
in Concilio Lateranens. V. sess. 11. Constit. 4. incip. Dum intra
§.12. ibi: *Et ut debitus honor Matrici Ecclesiæ reddatur, tam
ipsi Fratres, quam alii Clerici sæculares etiam super hoc Apo-
stolicæ Sedis privilegio muniti die Sabbati majoris hebdomadæ,
antequam Campanæ Cathedralis; vel Matricis Ecclesiæ pulsa-
verint, Campanam in Ecclesiis suis pulsare minime possint:
contrafacientes pœnam centum Ducatorum incurrant*. *Sacra
Congr. Rit. in Oriolen. 11. April. 1601. in Marsicana 21. Mart.
1609. in Venusina 30. Decemb. 1614. & 14. Novembr. 1615.
in Siracusana 3. Junii 1617. & in alia Syracusana Modicæ 13.*
13 *Februar.* 1619. Tam in Ecclesiis Regularibus, quam Sæculari-
14 bus *ex cit. Constit. Leonis X. & citatis Decretis*. Etiam in
Ecclesiis S. Joannis Hierosolymitani, etiam prope & extra
muros existentibus, & etiam in Ecclesiis Confratrum. *Sacra
Rituum Congreg. in Placentina 21. Augusti 1604. & in Meli-*
15 *ten. 6. Decembris* 1621. Etiamsi adsit Ecclesia Collegiata, quæ
habeat omnimodam præcedentiam supra Matricem. *Ead. Sac.
Cong. Rit. in Syracusana Modica 23. Febr. 1619.*

16 Regulares ratione hujusmodi pulsationis in Sabbato Sancto
posse conveniri coram loci Ordinario decrevit *Sacr. Congreg.*
17 *Concilii in Capuana 23. April. 1591.* Nisi consuetudo in contra-
rium esset legitima, vel Ecclesiæ multum distarent. *Sac. Cong.
Episcop. & Reg. d. in Surrentina 16. Julii 1701. & postea in
Thelesina 13. Februarii 1622.*

18 Sabbato præsertim prohibitum est Christianis inservire He-
bræis accendendo eis ignem, & lumina, præparando co-
mestibilia, aptando lecta, mendando eorum Domos, & hu-
jusmodi. Vide verb. *Hebræus num. 19. 123. 184.*

19 Sabbato Sancto, sicut & feria 5. in cœna Domini non potest
ullo modo, & a quocumque dici Missa privata, ex Decreto
*Sacræ Rit. Congr. & Clementis XI. die 20. April. 1701. ac ejus-
dem Pontificis vivæ vocis Oraculo 8. Augusti 1713. ac ultimo de
mandato ejusdem 1715.*

20 Sabbati diebus abstinentia a carnibus non semper ubique
fuit de præcepto. Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 118. inc.
Jampridem § 3. ubi refert exemplum Sancti Gregorii VI. qui
potius admonens, quam præcipiens hortatus est Christianos,
21 ut Sabbati diebus a Carnibus abstinerent. In quo attendenda
est consuetudo, ut tradit idem *de Synodo Diœcesana lib. 7.
cap. 56. num. 7.* ex cap. *Consilium, de observat. jejunior. ubi*
Innocentius III. ab Episcopo Bracarensi de illis interrogatus,
qui propter debilitatem in Sabbato, carnes sumunt, rescripsit:
Respondemus, quod super hoc consuetudinem tuæ regionis faciat
22 *observari*. Et de facto in pluribus Hispaniarum, præcipue
Castellæ, Gallæciæ, & Majoricæ Regnis, ex antiqua con-
suetudine, cujus originem difficile est divinare, homines ve-
scuntur interioribus, extremisque animalium partibus, & in
quibusdam Galliæ Diœcesibus, veteri instituto, carnis esus
permittitur in Sabbatis, quæ inter diem Natalem Domini, ac
Festum Purificationis B. M. V. interjiciuntur. Idem *in citat.
cap. 16. num. 5.* & in cit. cap. Constitut. *Jampridem* § 3.

23 Sabbati diebus per annum permittitur esus carnium in Re-
gnis Castellæ, Legionis, & Indiarum. Idem in d. Constitut.
Jampridem §. 5. Sabbati jejunium in jubilæis, vel alias indi- 24
ctum, in alium diem transferri conceditur pro Græcis. Idem
Constitut. 75. incip. *Etsi Pastoralis* §. 9. Sabbatis Quadragesi- 25
mæ, excepto Sabbato Sancto, Græci non tenentur jejunare,
sed tantummodo a carnibus abstinere. Idem *ibid.*

Sabbatum unicum post Parasceven Ecclesia Orientalis olim 26
jejunio consecrabat, cætera per annum solemniter sine jeju-
nio celebrat propter hæresim Marcionis, aliorumque docen-
tium, jejunandum esse Sabbato in odium Dei Judæorum.
Idem *de Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 56. num. 3.* In Ecclesia 27
Romana jejunium Sabbati a Sancto Silvestro stabili lege firma-
tum fuit. Idem *ibid. num. 4.* Hanc autem legem non omnes 28
Ecclesiæ Occidentales secutæ sunt, ideo Bulgaris ad Fidem
conversis jejunium Sabbati non fuit indictum a Nicolao I. ex
quo multæ etiam Ecclesiæ Occidentales talem legem subire
detrectaverint. Hispaniam hæc Romanæ Ecclesiæ disciplina 29
probabiliter nunquam pervasit. Idem *ibidem num. 6.* Immo 30
pedetentim in toto Occidente defecit; Quare S. Greg. VII.
abstinentiam a carnibus die Sabbati potius commendavit,
quam præceperit in Concilio Romano anni 1078. *c. in. 7. relat.
de consecrat. dist. 5. can. 31.* Idem *ibid. num. 7.* & in cit. Const.
Jampridem §. 3.

SACERDOTIUM, SACERDOS.

SAcerdotium fuit in omni Lege, Concil. Trid. *sess. 23. cap. 1.* 1
ibi: *Sacrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione con-
juncta sunt, ut utrumque in omni Lege extiterit*. Tempore 2
Legis naturæ, idest ab Adam usque ad Moysem Sacerdotes
erant omnes Filii primogeniti, qui virtute eorum *Primoge-
nituræ* gaudebant hac commendabili prærogativa, & facul-
tate offerendi victimas in Sacrificium Domino, ut docent
S. Thomas 2. 2. *q. 85. art. 2.* aliique passim Doctores citati,
& secuti a Clericato *de Sacrificio Missæ decis. 7. num. 10.* ta-
men, ut observat Peyrinus in *Genesim c. 23. num. 76.* & ci-
tatus Clericatus *in suis Spicis verb. Sacerdoti num. 786.* sole-
rent sæpe sæpius Genitores concedere Sacerdotium, & præ-
rogativam offerendi sacrificia Deo etiam Filiis non primoge-
nitis bonæ indolis, & operibus devotionis, & sanctitati de-
ditis, uti cæpit facere ipse Adam cum secundo filio suo
Abel intuitu ejus eximiæ innocentiæ, & pietatis erga Deum,
ob quam Dominus respexit ad Abel, & ad victimas ejus sibi
in Sacrificium oblatas, ad Cain autem, & ad eius munera
non respexit, *Genes. 4. num. 4. & 5.* ibi: *Et respexit Dominus
ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain vero, & ad munera
illius non respexit*.

Tempore legis scriptæ, seu Mosaicæ constituit Deus sum- 3
mum Sacerdotem Aaron Fratrem majorem Moysis; Erat
enim Aaron major Moyse tribus annis; Nam cum educti sunt
filii Israel de Ægypto, erat Moyses annorum octoginta, &
Aaron annorum octoginta trium, ut habetur *Exodi 7. n. 7.*
ibi; *Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octo-
ginta trium*; Et ista fuit una de causis, quare Aaron assum-
psit Summum Sacerdotium, & non Moyses: Nam Summum
Sacerdotium conveniebat Primogenitis, & Aaron erat Primo-
genitus Aram, ut habetur *Exodi 6.* Sic expresse Abulensis *in
Leviticum cap. 16. q. 3. vers. loquere*. Et medio Aaron translu-
lit Deus Sacerdotium in Tribum Levi jubendo, quod solum
illi de dicta Tribu *Levi* ita essent sui Ministri, seu Sacerdotes
Sacrificiis addicti, ut habetur *Num. 3. num. 5.* ibi: *Locutus-
que est Dominus ad Moysem dicens: applica Tribum Levi, &
fac stare in conspectu Aaron Sacerdotis, ut ministrent ei*; Hinc
Sacerdotes Hebræi vocabuntur Levitæ.

Tempore Legis Gratiæ Sacerdotes sunt omnes & soli illi, 4
qui ab Episcopis rite ordinati Characterem Sacerdotalem re-
ceperunt, quo habent potestatem consecrandi verum Corpus,
& Sanguinem Christi, ac remittendi, & retinendi peccata;
*cap. Firmiter credimus 1. de summa Trinitate & Fide Catho-
lica*. Concil. Trid. *sess. 23. cap. & Canon I.*

Sacerdotium Legis veteris commutatum est in novum; 5
lib. 6. Constit. Apostol. cap. 23. Concil. Trident. *sess. 23. cap. 1.*

Sacerdotium novæ Legis a Christo est institutum, Conc. 6
Trident. *sess. 22. cap. 1. & Canon. 2. & sess. 23. cap. 1. &
Canon. 3.*

Sacerdotium in Lege nova est visibile, & externum signum 7
(idest Ordinario), Concil. Trident. *sess. 23. & Canon. 1.*

Sacerdotium non est nudum ministerium, sed dicit pote- 8
statem

ſtatem conſecrandi, & offerendi verum Corpus, & Sanguinem Chriſti, & dimittendi peccata. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* & *Canon.* 1.

9 Sacerdotalis Ordo per Chriſtum cæpit a S.Petro; *cap. In novo* 2. *diſt.* 21.

10 Sacerdos ita dicitur, quia Sacrum dat, *cap. Cleros* 1. *diſt.* 21. ibi: *Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Græco, & Latino quaſi ſacrum dans: Sicut enim Rex a regendo, ita Sacerdos a ſacrificando vocatus eſt, conſecrat enim, & ſacrificat.* Et Clericatus *in ſuis Spicis loc. cit. n.* 801. notat ex Macr. *in ſuo Hierolexico verb. Sacerdos*, quod hoc verbum *Sacerdos* dicitur quaſi *Sacra dicens*, ſeu *Sacra faciens*, vel *Sacra dans, aut Sacra docens*.

11 Sacerdos non poteſt iterum fieri Laicus per ablationem Characteris. Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 23. *c.* & *Canon.* 4.

12 Sacerdos malus non perdit Ordinem, ideſt Characterem; Quantumvis enim peccet graviter, remanet Sacerdos cum eadem ſua Sacerdotali poteſtate, Concil. Conſtantienſ. *contra art.* 15. *Vviclef*, & *contra ultim. Joan. Huſ.* Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *Canon.* 10.

13 Sacerdos malus adhuc valide conficit Sacramenta: Malitia enim, & immunditia Sacerdotum non vitiat Sacramenta; *cap. Nonne Sodomitæ* 37. *cap. Dominus declaravit* 87. *c. Chriſtus* 88. & *cap. Non nocet* 89. *cauſ.* 1. *q.* 1. cum ſimilibus.

14 Sacerdotum officia in Sacramentorum confectione, non
merita conſiderat Deus; *cap. Cum ſcriptura* 83. *cauſ.* 1. *q.* 1.
15 Unde Sacramenta ſunt bona, etiamſi Miniſtri ſint mali; *c. Si*
juſtus 30. *cap. Ex Catholica* 31. *cap Sic autem* 32. & *cap. Nec*
16 *foris* 33. *cauſ.* 1. *q.* 1. Boni enim, & mali Sacerdotes æque
Corpus Chriſti conficiunt, *cap. Intra Catholicam* 77. & *cap.*
Omnia Sacramenta 78. *cauſ.* 1. *q.* 1. cum ſimilibus.
Sacerdotes tamen, quanto apud Deum ſunt meritis dignio-
17 res, tanto facilius a Deo exaudiuntur, textu expreſſo *in*
cap. Ipſi Sacerdotes 91. *cauſ.* 1. *q.* 1. Unde ſerio attendere de-
18 bent Sacerdotes quod de ipſis habetur *in cap. Vaſa* 44. *diſt.* 1.
de conſecratione, ibi: *Quondam Sacerdotes aurei ligneis Calicibus utebantur, nunc e contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur Calicibus*.
Hinc Sacerdotes, ſi ſint in mortali, debent confiteri antequam
19 celebrent. Concil. Moguntin. IV. *c.* 36. Concil. Trident. *ſeſſ.* 13. *c.* 7. Quod ſi deſit Confeſſarius, & urgeat neceſſitas celebrandi, debent elicere actum Contritionis, & poſtea quamprimum confiteri, textu expreſſo in ipſo Concilio Tridentino *cit. ſeſſ.* 13. *cap.* 7.

20 Sacerdos pollutionem patiens in nocte, debet in mane abſtinere a ſacrificando, ſi cauſata ſit a turpi cogitatione ante ſomnum, vel ab ingluvie, vel ſi habuit animi concuſſionem, niſi adſit neceſſitas celebrandi, textu expreſſo *in cap. Teſtamentum* 1. *diſt.* 6.

21 Sacerdos dicens Miſſam, ſtolam ſupra utrumque humerum tenere debet; Sic etiam quando Miſſam non dicit, et communicat. Concil. Bracarenſ. II. *cap.* 4. & *cap. Eccleſiaſtica* 9. *diſt.* 34.

22 Sacerdos a ſemetipſo ſumit Euchariſtiam, ſi celebrat.
Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 8., & *Canon.* 10. Item ſi non ce-
23 lebret, poteſt extra Miſſam non tantum pro Viatico, aut in
neceſſitate, ſed etiam devotionis cauſa ſibi miniſtrare Communionem, ſi non adſit alius Sacerdos, et ſcandalum abſit. Ita Suarez, Vaſquez, Fagund. Silveſt. Homobon. Boſſ. Bonacin. Vivald. Diana, Dicaſtill. Boſco, et alii citati, et ſecuti a La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *numer.* 481. contra Cajetan. Armill. Filliuc. Averſ. Et ratio eſt, quia nulla Lex id prohibet Sacerdoti; immo Concilium Nicœnum 2. id concedit Diacono, uti notat Dicaſtil. *d.* 11. *num.* 95.

24 Sacerdos non conſecrans, ſub una tantum ſpecie communicat. Concil. Colonienſ. III. *p.* 7. *cap.* 15.

25 Si Sacerdos in Miſſa poſt conſecratam majorem Hoſtiam ante conſecrationem Calicis advertat fuiſſe appoſitas minores Hoſtias, ſeu Particulas conſecrandas, de quibus intentionem non habuerit, non poteſt ſuper has minores formam conſecrationis repetere: Et ratio eſt, quia ſic poneret duo Sacrificia; minores enim Hoſtiæ non haberent ſe per modum unius Hoſtiæ, vel unius materiæ totalis conſecrandæ, quia prior Conſecratio fuiſſet completa in majore Hoſtia, et minores Hoſtiæ, ſeu Particulæ terminarent unam totalem Conſecrationem, neque una harum Conſecrationum de ſe eſſet referibilis ad alteram. Si autem ante Conſecrationem majoris Hoſtiæ aliquid ſciverit de appoſitis minoribus Hoſtiis, ſeu Particulis, et poſt dubitet, an intentionem ſufficienter ad eas extenderit, et ſi dum in Corporali ponerentur eas conſecrare intenderit, cenſentur conſecrare ratione intentionis virtualis, abſque eo quod repetat formam conſecrationis, ut tenent Doctores communiter cum Dicaſtill. *d.* 2. *num.* 216. Caſtropal. *part.* 6. *num.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 458. & *part.* 2. *num.* 243. Si vero minores Hoſtiæ, ſeu Particulæ advertente Sacerdote, fuerint a Sacriſta poſitæ in Altari extra Corporale, & Sacerdos dubitet, an habuerit ſufficientem intentionem eas conſecrandi? debent ipſæ ſub conditione conſecrari in alia Miſſa, nec poteſt repeti forma Conſecrationis in eadem Miſſa propter rationem ſupra adductam. Sic citati Doctores, & alii.

Sacerdos obligatus ad celebrandam Miſſam pro commodo Monialium, vel Confratrum, non poteſt aliud ſtipendium recipere applicando alteri eamdem Miſſam; *Sacr. Congreg. Concilii in Alexandrina* 18. *Martii* 1719. apud Urſayam *in* 1. *Miſcellano Sacro*, & *Profano litt. S. n.* 7. 26

Sacerdos faciens ab altero celebrari Miſſam cum minori eleemoſyna, ac ſit illa, quam ipſe habuit, peccat mortaliter, non ſatisfacit ſuæ obligationi, & tenetur ad reſtitutionem. *Sacr. Congreg. Concilii in Anconitana* 5. *Julii* 1644. *lib.* 24. *Decretal. fol.* 24. *Decretal. fol.* 196. apud Urſayam *loco cit. num.* 8., & *tom.* 4. *part.* 2. *diſcept.* 22. *num.* 63. ubi ſubdit, hanc Sacræ Congregat. reſolutionem approbatam fuiſſe ab Alexandro VII. Inſuper incurrit ſuſpenſionem Papæ reſervatam. Benedict. XIV. Conſtitut. incipient. *Quanta cura*. Vide verb. *Eleemoſyna numer.* 64. & magis verb. Miſſa *art.* 2. *n.* 16. 27

Sacerdos, cui fuit data eleemoſyna pro Miſſa, non poteſt illam alteri Sacerdoti celebrandam dare, etiamſi ſecundus Sacerdos id ſciat, & contentus ſit. *Sacra Congregat. Concilii in Romana Eleemoſynæ* 23. *Auguſti* 1664. apud Urſayam *loco cit. num.* 10., & *tom.* 4. *part.* 2. *diſcept. c.* 22. *numer.* 62. Benedictus XIV. *loco cit.* ſub pœna dictæ ſuſpenſionis. Vide *loco cit. in priori num.* 28

Sacerdos Epiſcopo inferior non poteſt in Miſſa adhibere Miniſtrum aſſiſtentem, folia Miſſalis vertentem, Calicem tegentem, & detegentem, &c. *Sacra Congregat. Rit. in Fulginaten.* 29. *Julii* 1720. apud Urſayam *loco cit. n.* 6. 29

Sacerdotes inſervire non debent Laicis in vilibus Officiis, & præcipue mulieribus. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Epiſtol. Encyclic.* 16. *Martii* 1697. apud Urſayam *loco citat. num.* 14. 30

Sacerdotes inſervientes alicui Eccleſiæ ſunt præferendi in funeribus. *Rota in Compoſtellana Præeminentiarum* 14 *Junii* 1617. §. *Agnoſcebant*, *coram Criſpo*, apud Urſayam *loco cit. n.* 16. 31

Sacerdos conſtitutus in ætate annorum 30. eſt capax Legati relicti pro ſtudiis Legalibus *Sacra Congregat. Concilii in Romana*, *ſeu Nicoteren.* 14. *Februarii* 1609. apud Urſayam *loc. cit. num.* 3. 32

Sacerdos non poteſt obtinere Lecturam Juris Civilis ſine Apoſtolica diſpenſatione. *Sacr. Congreg. Concilii in Neapolitana* 19. *Martii* 1644. apud Urſayam *l. c. n.* 9. 33

Sacerdos ordinatus a Papa præfertur Sacerdoti ordinato ab Epiſcopo. Fagnan. *in cap.* 1. *num.* 14. *de Majorit.*, & *obedient.* 34

Sacerdoti quamvis unico Teſti plena Fides adhibenda eſt. *Rota in Romana Officii Notariatus* 22. *Junii* 1722. §. *Quod autem cor. Ratto* apud Urſayam *in* 2. *Miſcellaneo Sacro*, & *Profano litt. S. n.* 2. * Sacerdos ſine cauſa ad multum tempus non celebrans, imo etiam nunquam celebrans, nequit rationabiliter præſumi malæ vitæ Sacerdos, perinde quaſi Ordinis Sacerdotalis exercitium contemneret, adeoque admittendus ab Epiſcopis, tanquam legitimus teſtis, in foro Epiſcopali. Maraviglia *Leg.* 339. *Prudentiæ Epiſcopalis*. * 35

Simplex Sacerdos non approbatus non poteſt abſolvere, neque a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confeſſis. Vide verb. *Confeſſarius art.* 3. *n.* 11. & 12. 36

Poſſunt tamen ſimplices Sacerdotes in articulo mortis abſolvere, nedum a venialibus, & mortalibus alias confeſſis, ſed inſuper a quibuſvis Caſibus, & Cenſuris etiam reſervatis. Vide *ibidem num.* 13. 37

Pro tali caſu Eccleſia dat Juriſdictionem omnibus Sacerdotibus etiam degradatis, excommunicatis vitandis, Irregularibus, Apoſtatis, ſeu Hæreticis. Vide *ibidem num.* 14. Fagnanus tamen cum multis aliis *lib.* 4. *Decretal. cap.* 11. *Non eſt vobis* 11. *de Sponſalibus num.* 1., & *ſequent.* de- 38

fendit, Excommunicatum vitandum non posse absolvere,
neque in articulo mortis, & ad id adducit declarationem
Sacræ Congregationis Concilii. Unde si ipsa esset authenti-
ca, non esset ab ea recedendum. Vide ipsum *ibi*, ubi
multa habet ad rem. Vide etiam omnino, quæ recte addu-
cit Albiat apud Tersagum in *Instruct. Confessariorum pag.*
20., *&* 21.

39 Talis ampla potestas extenditur ad probabile periculum
mortis. Vide *ibidem num.* 15.

40 Simplex Sacerdos non potest in tali articulo absolvere
præsente Sacerdote approbato. Vide *ibidem numer.* 16.
& 17.

41 Sacerdotes superiores sunt Sæcularibus. S. Clemens *Epist.*
1. *cap.* 5. *lib.* 2. *Constit. Apostolic. cap.* 33.

42 Immo Sacerdotes sunt præstantiores Regibus: *lib.* 1. *Con-
stitut. Apost. cap.* 34., ibi: *Hos existimate vestros Præsides,
hos putate Reges, his quasi Regibus vectigalia afferte, eos
enim eorumque domesticos bonis vestris alere debetis. Ut enim
Samuel in primo de Regibus libro de Rege alendo sanxit popu-
lo, & Moyses de Sacerdotibus in Levitico: Sic nos vobis de
Episcopis sancimus..... Siquidem ille militaria tantum ad
ministrabat, bello, & pace ad custodiam corporis susceptis,
hic vero Sacerdotium ad honorem Dei administrat, ut peri-
cula ab anima, & corpore propulset; Quanto ergo anima
corpore præstantior est, tanto est Sacerdotium Regno excellen-
tius, ligat enim, aut solvit supplicio, vel remissione di-
gnos.*

43 Et quod Imperium non præsit Sacerdotio, sed subsit, &
ei obedire teneatur, habetur expresse *in Cap. Solitæ* 6. *de
Majoritat., & obedient.*, ibi: *Potuisses autem prærogati-
vam Sacerdotii ex eo potius intelligere, quod dictum est non
a quolibet, sed a Deo, non Regi, sed Sacerdoti, non de
Regia stirpe, sed de Sacerdotali prosapia descendenti, de Sa-
cerdotibus videlicet qui erant in Anathot. Ecce constitui te
super gentes, & Regna, ut evellas, & dissipes, & ædi-
fices, & plantes*..... & infra. *Præterea nosse debueras,
quod fecit Deus duo magna Luminaria in Firmamento Cœli;
Luminare majus, ut præesset diei, & Luminare mi-
nus, ut præesset nocti; Utrumque magnum, sed alte-
rum majus. Ad Firmamentum igitur Cœli, hoc est uni-
versalis Ecclesiæ, fecit Deus duo magna Luminaria, idest
duas instituit Dignitates, quæ sunt Pontificalis Auctoritas,
& Regalis Potestas; sed illa, quæ præest diebus, idest spi-
ritualibus, major est; quæ vero carnalibus, minor, ut quan-
to est inter Solem, & Lunam, tanta inter Pontifices, &
Reges differentia cognoscatur.*

44 Sacerdotes enim sunt Patres, & Magistri Regum, &
Principum, textu expresso *in Cap. Quis dubitet* 6. *dist.* 96.
ubi ex Gregorio VII. *lib.* 8. *Epistol.* 21. habentur præcisa
hæc verba: *Quis dubitet Sacerdotes Christi Regum, & Prin-
cipum, omniumque Fidelium Patres, & Magistros censeri?
Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si Filius Patrem,
Discipulus Magistrum sibi conetur subjugare, & iniquis obli-
gationibus illum potestati suæ subjicere; a quo credit non so-
lum in Terra, sed etiam in Cœlis se ligari posse, & solvi?*
& concordant *Cap. Bene quidem* 1. *cap. Satis evidenter* 7. *cap.
In Scripturis* 8. *cap. Duo sunt* 9. *cap. Si Imperator* 11. *Cap.
Nunquam* 12., *& Cap. Constantinus* 15. *dist.* 96. cum simi-
libus.

45 Sacerdotalis potestas cum Regia semper rexerunt genus
humanum, & si illæ duæ non conveniunt, male regitur.
Concil. Colonienſ. II. *part.* 2. *cap.* 2. *cap. Duo sunt dist.* 96.
cum similibus.

46 Sacerdotes exercere nequeunt Procuratoris Officium.
Martin. V. Constit. 3. incip. *In Apostolicæ*.

47 Sacerdos abjurans de levi non est impeditus exercere
omnes Ordines, & Sacramenta ministrare, ac Fidelium
etiam Sæcularium Confessiones audire; Secus in abjurante
de vehementi, *Sac. Congregat. Generalis Inquisitionis* 6. *Mar-
tii* 1596.

48 Sacerdos Curam Animarum gerens, si diebus Dominicis,
& aliis solemnitatibus non celebret, prius est monendus,
postea procedendum per subtractionem fructuum, demum
excommunicandus, si non est legitime impeditus, & tunc
per alium celebrare debet. *Sacra Congregat. Concilii die*
31. *Augusti* 1690.

49 Sacerdos delinquens in sua Diœcesi, si in alio loco repe-
riatur, ad suum Ordinarium remitti debet. *Sacra Congreg.
Concilii* apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 2. *num.* 21., &
apud Barb. *in Summa Apostolitarum Decisionum verb. Sacer-
dos num.* 6.

Sacerdotes exteri Sæculares celebrantes absque licentia 50
Ordinarii in Ecclesiis Regularium incurrunt pœnas inflictas
in Synodo Diœcesana. *Sac. Congregat. Concilii in Neapoli-
tana* 17. *Aug.* 1630.

Et Sacristæ, seu Præfecti Ecclesiarum Regularium adstrin- 51
gi possunt ad non permittendam celebrationem prædictam,
nisi exhibita licentia Ordinarii. *Sacr. Congregat. Concilii in
eadem Neapolitana* 17. *Aug.* 1630.

Sacerdotes deferre non debent manutergium super calicem 52
eundo, vel redeundo ab Altari; *Sacra Congregat. Rit.* 1.
Septembris 1703. Quod est etiam contra Rubricas generales
Missalis, ex Comment. Gavant. in easdem Rubricas *part.* 1.
tit. 10.

In Missa solemni, dum canitur *Credo*, non debent pul- 53
sari Organa, nec Sacerdos celebrans potest prosequi Missam.
Sac. Rit. Congregat. 17. *Dec.* 1695. Vide Decreta *S. R. C.
num.* 664.

Sacerdos prius ordinatus præferendus est Presbytero po- 54
stea ordinato licet Capellaniæ possessionem prius acceperit
qui postea ordinatus est. *Sacra Congreg. Rit. in Novarien.*
16. *Junii* 1606. *in Lycien.* 19. *Jan.* 1613.

Sacerdos assistens, licet non sit prima Dignitas, thurifi- 55
candus est ante Archidiaconum assistentem Episcopo a de-
xtris, licet Archidiaconus sit prima Dignitas; *Sac. Congreg.
Rit. in Vercellen.* 23. *Junii* 1667.

Sacerdos simplex sine licentia Sedis Apostolicæ non po- 56
test benedicere novam Ecclesiam, vel Oratorium, nec re-
conciliare Ecclesiam pollutam. *Sacra Congregat. Rituum in
Placentina* 19. *Maii* 1607. *in responsione ad dubium* 10.

Sacerdos celebrans solemniter coram Episcopo, debet 57
cum suis Ministris expectare benedictionem Episcopi, ante-
quam descendat. *Sac. Congreg. Rit. in Alexandr.* 16. *Maii*
1608. *in respons. ad* 7. *dub.*

Sacerdos, Diaconus, & Subdiaconus solemniter cele- 58
brantes possunt, & debent sedere in bancho, dum canta-
tur *Gloria & Credo*, etiamsi sint Beneficiati, vel Capellani,
prout sedent Canonici, non obstante qualibet consuetudine.
Sac. Cong. Rit. in Perusina 15. *Jan.* 1611.

Sacerdotes, & Clericos adscriptos Ecclesiis non potest 59
Episcopus ob necessitatem Ecclesiæ cogere ne discedant ab
ea, causa studii; immo tenetur illis dimissorias, seu com-
mendatitias Litteras dare. *Sac. Congregat. Concilii die* 11.
Maii 1617.

Sacerdotes nullum Officium, aut Beneficium Ecclesiasti- 60
cum obtinentes cogi non possunt ab Episcopo ad publicas
Processiones accedere. *Sacr. Congregat. Concil. in Messanen.*
7. *Februarii* 1632.

Sacerdotes tenentur scire Decreta Sedis Apostolicæ. Si- 61
ricius Papa *Epistol.* 1. *cap. ult.* Item tenentur scire Canones. 62
I. *Epist.* 2. *cap.* 1. *cap. Nullis* 4. *dist.* 38. cum similibus.

Sacerdotes tenentur Litteris vacare & fugere ignoran- 63
tiam. Concil. Arelaten. IV. *Cap.* 2. *Cap. Ignorantia* 1. *dist.*
37. Sacerdos enim ignorans non excusatur, *Cap. Si in Lai-* 64
cis 3. *dist.* 38.

Sacerdotes non possunt uti vestibus pomposis, variatis 65
&c. vel ab Ordine alienis. Conc. Nicen. II. *cap.* 16. *Cap.
Omnis jactantia* 1. *caus.* 21. *q.* 1. cum similibus.

Sacerdotes extra Domum non debent comparere sine ve- 66
ste Sacerdotali; *Cap. Sine ornatu* 4. *caus.* 21. *q.* 4. cum simi-
libus.

Sacerdos contrahens Matrimonium de facto incurrit ex- 67
communicationem; Facta pœnitentia, ab Episcopo dispen-
satur, ut ministret, sed matrimonium est nullum, textu
expresso *in cap. Sane Sacerdotes* 4. *de Clericis conjugatis*. Qui-
bus autem pœnis puniatur Sacerdos, sed Clericus in Sacris 68
constitutus, vel Regularis Castitatem solemniter professus
Matrimonium contrahens; notat Pignatell. *tom.* 8. *consult.*
63. *num.* 32. quod ex Concilio Neocæsariensi *in cap. Pres-
byter* 9. *dist.* 28. ab Ordine deponi debeat, quod Glossa
explicat de Depositione officii, quemadmodum, & exui-
tur Ecclesiasticis Beneficiis, *Cap. Decernimus* 2. *dist.* 29.,
ibi: *Decernimus, ut hi, qui in Ordine Subdiaconatus, &
supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, Officio,
atque Ecclesiastico Beneficio careant*. Vide Pignat. *loc. cit.*
cum aliis ibi adductis.

Sacerdotum defunctorum manibus aptari non debet Calix. 69
Clericat. *de Sacrific. Missæ decis.* 50. *numer.* 49. Bassi *tract.*
de

de sodalitiis qu. 5. num. 14. Concil. Provinc. Beneventan. 1693. *pag.61. cap.18. cap. Nemo 36. de Consecrat. dist. 1.* Ursaya *tom.7. part. 2. discep.31. cap.23. de funerib.* cum Ritual. Roman. Cæremonial. Episcop. & Act. Eccles. Mediolanens. ibi citatis. Vide ibi in fine, ubi a Sacr. Cong. approbatur Synodus Fulginatens. ubi inter alia fuerat id statutum.

70 Sacerdotes sæculares nequeunt prætendere candelam majorem illa, quæ datur Regularibus associantibus funus. Sic expresse defendit Ursaya *tom.1. part.2. discept. 15. num. 13.* ubi ad id plura adducit Decreta, & Doctores, & decrevit in fortioribus terminis de Parocho respectu Superioris Regularis. *Sacra Congregat. Concil. in Novarien. 15. Martii* 1704. apud Monacell. *tom.2. tit.13. formul.1. sub num. 92.* apud Thesaurum Resolutionum. *Sacra Congregat. Concil. tom. 9. fol.25. in d. Novarien. Funerum. & jurisdictionis, in respons. ad 3.* Vide verb. *Parochus. art.3. circa finem.*

71 Episcopus statuere potest, ne Sacerdotes recipiant quid minus eleemosyna taxata. *Sacra Congregat. Concil. in S. Severini Eleemosynæ Missarum 16. Julii 1697., & in Alexanen. 26. Januarii 1743.*

72 Institutionem Beneficii Sacerdotalis deberi Presbytero, posthabito Clerico, respondit *Sacr. Congregat. Concil. in Montis Regalis Capellaniæ 19. Novemb. 1740.*

73 Cum Sacerdos non ex reverentia, sed ex negligentia celebrare omittit, tunc (quantum in se est) privat Sanctissimam Trinitatem laude, & gloria, Angelos lætitia, Peccatores venia, Justos subsidio & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi spirituali beneficio, seipsum medicina, & remedio contra quotidiana peccata, & infirmitates. S. Bonavent. *in Opusc. de præparatione ad Missam cap.5.* ex Vener. Beda, & sequitur Amostaz. *de causis piis lib.3. cap.6. num.45.* Ursaya *tom.5. part.1. discept.4. numer.142.*, & alii passim.

74 Sacerdotes novi Testamenti non parentum nobilitate, sed pro vitæ suæ merito sunt eligendi, nec attendendeum quos parentes habuerint, sed cujus meriti sunt; S. Anselmus *in Epistol. S. Pauli ad Hebræos cap. 7.* Nobilitas enim morum plus ornat quam genitorum; *arg. cap. Nos qui 3. dist. 40. c. Recurrat 3. §. His ita, caus.32 quæst.4., & cap. Venerabilis 47. de præbend.* ubi expresse dicitur; *Non generis, sed virtutum nobilitas, vitæque honestas gratum Deo faciunt. & idoneum servitorem*; in cujus Summario sic præcise habetur: *Clerici ignobiles, & non eminentis scientiæ propter hoc non debent a præbendis repelli, etiam in Ecclesia, quæ tales admittere non consuevit.*

75 Grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis eorum ruina, si peccant. S. Hieronymus *lib.16. in cap.44. Ezech.*

76 Si Sacerdos, qui est unctus, peccaverit, faciet delinquere populum: *cap. Magnæ 7. de voto, & Levit c.4.*

77 Nullum majus præjudicium, quam a Sacerdotibus, tolerat Deus. S. Gregor. *Homil. 17. in Evang.*

78 Malus Sacerdos de Sacerdotio sibi crimen acquiret, non dignitatem. S. Ambros. *Homil. 43. in c.23. Matthæi.*

79 Nulla re Deus magis offenditur, quam quod indigni, & peccatores Sacerdotii dignitate præfulgeant. S. Joann. Chrysost. *Homil.41. in Matth.*

80 Labia Sacerdotis custodient scientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in Lege, irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum, propter quod, et ego dedi vos contemptibiles, et humiles, omnibus populis; *Malach. 2. numer. 7. 8., & 9.*

81 Quis aliquando vidit Clericum cito pœnitentiam agentem? S. Joan. Chrys. *Homil. 40. in cap. 21, Matth.* Laici delinquentes facile emendantur: Clerici si mali fuerint, inemendabiles sunt. Auctor Oper. Imperf. *Hom. 41.*

82 Nulla certe in mundo tam crudelis bestia quam malus Sacerdos; nam corrigi non patitur. S. Eusebius *Epist. ad Damas.*

83 Separavi vos a ceteris, ut essetis mei; *Levit. cap.20.* Ut integritas Sacerdotis demonstraretur, qui non aliquatenus, sed plane totum se Deo dicaverit. Thodor. *quæst. 3. in Levit.*

84 Officium quidem Sacerdotale suscipimus, sed opus Officii non implemus. S. Gregor. *Homil.17. in Evang.*

85 Ad stipendia duntaxat oculos habent; S. Isidor. Pelusiota *lib.1. Epistol.142.* Non virtutum merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt. S. Gregor. *lib.23. Moral. cap.17.* Non ut meliores, sed ut ditiores fiant; Non ut sanctiores, sed ut honoratiores sint. S. Prosper *lib. 1. de vit. contempl. cap. 21.*

86 Dignitas Sacerdotalis prius noscatur a vobis, ut deinde servetur a vobis. S. Ambros. *de Dignitat. Sacerd. cap.5.*

87 Prætulit nos Deus Angelis, et Archangelis, prætulit Dominationibus. S. Bernard. *Serm. ad Past.* Sacerdotium ipsi quoque Angeli venerantur. S. Greg. Nazian. *Orat. 12. ad Levit.*

88 Excusa me apud te, Virgo gloriosa . . . . Sacerdotium ipse prætulit super te . . . . Potestas Sacerdotis superat potestatem Virginis gloriosæ. S. Bernardin. Senens. *tom. 1. serm.20. art.1. cap.7.*

89 Beata Virgo solum semel aperuit Cœlum, Sacerdos qualibet Missa. S. Vinceut. Ferrer. *Serm. 1. in Festo Corporis Christi.*

90 Vere veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei Filius, velut in utero Virginis incarnatur. S. Aug. *lib. de dignitate Eccl. Apol.3. tract. de Sacerd.*

91 Pater omnifariam potestatem dedit Filio; Ceterum video eandem ipsam potestatem a Deo Filio Sacerdotibus esse concessam. S. Jo. Chrysost. *homil.5.*

92 Deos etiam ipse Deuas [Deos] appellat; S. Gregor. *lib. 4. Epistol. 9.*

93 Nihil omnino prodest nomen Sanctum habere sine moribus, quia vita a professione discordans abrogat illustris tituli honorem per indignam actuum vilitatem. Salvian. *de Provid. lib.3. ad fin.*

94 Honor sublimis, & vita deformis. S. Ambros. *lib. de Dign. Sacerd.* Professio Deifica, & actio illicita. *Idem ibid.*

95 Ornamenta in luto, dignitas in indigno. Salvian. *ad Eccles. Cath.*

96 Non ita corruptis moribus vivunt sæculares, ut Ecclesiastici. S. Bernardus *serm. in Convers. S. Pauli.*

97 Inique agunt ceteri contra Christum, crudeliorem tamen eam colet persecutionem quam a propriis sustinet ministris. S. Bernard. *ibid.*

98 Tales Sacerdotes non sunt mei Sacerdotes, sed veri proditores. ipsis etiam quasi Judas me vendunt, & produnt. S. Birgitta *lib.1. Revelat. c.47.*

99 Adam peccavit in terra, & veniam consequutus est; Lucifer in Cœlo, & Diabolus factus est: sic differunt peccata Laicorum, & Clericorum. Hugo de S. Caro in illud Psalmi 118. n.119. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ.* Sæculares vocantur peccatores terræ, ad differentiam Sacerdotum qui debent vocari peccatores Cœli, uti Angeli: Unde S. Birgitta *lib.1. Revelat. cap.47.* Sacerdotes mali sunt in eodem peccato, quo cecidit Lucifer: Nunc etiam dico tibi judicum eorum, & cui sunt similes.

100 Si peccas in sacerdotio, peristi. S. Joan. Chrysost. *Hom.41. Matth.*

101 Sic enim Deus irascitur peccantibus sacerdotibus, ut etiam sacratis locis vasisque non parcat, 1. *Reg 4.* s. Prosper *de prom. & præd. part.1. cap.24.*

102 Ante omnia sacerdos castitate debet accingi. s. Jo. Chrys. *Hom.41. in Levit.*

103 Ut in his niveus pudicitiæ candor effloreat qui sacris Mysteriis familiarius appropinquant. s. Petrus Damian. *Opusc. 18. contra Cler. intemp. dissert.1. c.1.*

104 Sacerdos . . . . Ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei super eum est, *Levit. 21. numer. 12.*

105 Sacerdotes polluerunt sanctuaria mea. *Ezechiel. 22. nu. 26.* idest, explicat ibi Hugo Card. per vitæ immunditiam.

106 Audent Agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in Sanguine Salvatoris carnes nefarias, quibus paulo ante (proh dolor?) carnes meretricis attrectaverunt. s. Bernardus *in declamat.*

107 Pudicitia sacerdotalis non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam a jactu oculi, & cogitationis errore mens Christi corpus confectura, sit libera. s. Hieron. *in e. Epist. ad Titum.*

108 Quis adeo impius erit, qui lutosis manibus Sacratissimum Sacramentum tractare præsumat? s. Aug. *serm. 144. de tempor.*

109 Polluimus Corpus Christi, quando indigni accedimus ad Altare. s. Hieron. *in c.1. Malachiæ.*

Cum

110 Cum in os immundum Sanctissimam carnem ponit, eam quasi in lutum projicit. Petus Blesensis *serm.* 38.

111 Quantum flagitium in spurcissimam tui corporis cloacam Sacratum Christi Sanguinem profundere? s. Thomas de Villanova, *Concion.* 3. *de Corpor. Christi*.

112 Gravius peccant indigne offerentes Christum regnantem in Cœlis, quam qui eum crucifixerunt ambulantem in terris. s. Aug. cit. a Mol. *tract.* 2. *c.* 17.

113 Auctores mortis existimus, qui esse debemus duces ad vitam. s. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.*

114 Si Sacerdotium corruptum fuerit, omnis Fides marcida est. §. Joan. Chrysost. *Homil.* 38. *in Matth.*

115 Populum videmus nugacem eo quod tales habeant Sacerdotes. s. Ambros. *de dignit. Sacerd. c.* 5.

116 Causæ sunt ruinæ populi Sacerdotes mali. S. Greg. *lib.* 4. *epist.* 64.

117 Tantum inter Sacerdotem, & quemlibet probum interesse debet, quantum inter Cœlum, & terram discriminis est. s. Isid. Pelusiota *lib.* 2. *epist.* 107.

118 Ebrietas in alio crimen est, in Sacerdote Sacrilegium: s. Petrus Chrysol. *ser.* 26.

119 Provide, ne lingua, quæ vocat de Cœlo Filium Dei, contra ipsum Dominum loquatur. s. Aug. *serm.* 37. *ad Fratres de herem.*

120 Inter sæculares nugæ sunt, in ore vero Sacerdotis blasphemiæ, s. Bernard. *lib.* 2. *de considerat.*

121 Labia Sacerdotis custodient scientiam, Discamus Sacerdotem doctum esse debere. s. Hieron. *in cap.* 2. *Malachiæ*.

122 Manus Sacerdotum modo inunctæ sunt pice cupiditatis ad retinendum, quæ deberent esse inunctæ unctione caritatis ad largiendum. Hugo Card. in illud *Psal.* 25. *Dextera eorum repleta est muneribus*.

123 Si pro se unusquisque in die judicii vix poterit rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum est, a quibus sunt omnium animæ requirendæ? s. Aug. *lib.* 50. *homil.* 7.

124 Pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non corrigant. Sanctus Isidorus *libr.* 3. *sententiar.*

125 Sacerdotes, pensemus negotium nostrum, pensemus pondus, quod suscipimus, faciamus nobiscum quotidie rationes, quas cum Judice nostro habebimus. s. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.*

126 Vere magna confusio sacerdotum, & omnium Clericorum, quando Laici inveniuntur fideliores, & justiores. s. Ioannes Chrysost. *Hom.* 40. *oper. imperfect.* aut quis alius ejus Auctor.

127 Quomodo non sit confusio esse illos inferiores Laicis, quos etiam esse æquales magna confusio est? Idem *ibid.*

128 Erubescant sacerdotes, si sacratioris vitæ inveniantur Laici, qui vitæ fluctibus sunt immersi. S. Gregor. part. 2. Pastor. admon. 29., & Petrus Blesensis *serm.* 12.

129 In die Judicii sacerdos spoliabitur sacerdotii dignitate, & erit inter infideles. s. Joan. Chrysost. *Homil.* 40. *in cap.* 21. *Matth.* juxta illud *Ezechiel.* 23. denudabunt te vestimentis tuis, tollent vasa gloriæ tuæ, & dimittent te nudum ignominia plenum.

130 Sacerdotes mali præ omnibus diabolis profundis submerguntur in infernum. s. Birgitta *lib.* 4. *Revelat. cap.* 33.

131 Quo major est auctoritas, eo majus est eorum, qui peccant, supplicium. s. Joan. Chrysost. *in Psal.* 6.

132 Ingrediuntur electi sacerdotum manibus expiati cœlestem patriam; & sacerdotes ipsi per vitam reprobam in Inferni supplicia festinant. s. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.*

133 Non temere dico, sed ut affectus sum, & sentio: Non arbitror inter sacerdotes multos esse, qui salvi fiant, sed multo plures, qui pereant. s. Joan. Chrysost. *Homil.* 3. *in c.* 1. *Act. Apostol.*

134 Clerici, & Religiosi quando Christo adhærent, optimi sunt, & optimum, & multum fructum faciunt; Quando autem a Christo separati sunt, nutrimentum sunt ignis peccati in præsenti, & in futuro igni infernalis. Hugo Cardinal *in cap.* 15. *Evang. S. Joan.*

135 Miror an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit salvus. s. Joan. Chrysost. *Homil.* 34. *in Epist. ad Hebræos*.

136 Sacerdos si vitam suam disposuerit, tuam autem non diligenter curaverit, eum impiis in gehennam detrudetur. s. Joan. Chrysost. *Homil.* 85. *in Joan.*

Quidam Religiosus, qui noluit acceptare Episcopatum, 137
neque ad preces sui superioris, apparens post mortem cuidam suo amico, & ab ipso interrogatus, an quidam mali passus fuisset ob talem resistentiam factam superiori ad nolendum Episcopatum, respondit: *Minime. Immo si Episcopatum recepissem, essem æternaliter damnatus*. Sic refert Carthus. *de Vita, & Reg. Episc. cap.* 42. Et de alio, qui ad consilium sui Patrui recusavit sibi oblatum Episcopatum, refert s. Hieronymus *in Regul. Monac. cap.* 5., & idem Carthus. *loc. cit.* quod post mortem ipsi suo Patruo apparens, eique gratias referens de optimo consilio, dixit: *Nunc essem de numero damnatorum, si fuissem de numero Episcoporum*.

Turpe est ignorare artem, quam profitemur, & intole- 138
rabilis ignorantia in iis, qui præsunt. s. Leo relatus *in cap. si in Laicis* 4. *dist.* 38.

Verecundum est ex aliorum manibus quærere, quod apud 139
se inveniri debet. *Cap. Cum in cunctis* 7. *de elect.* ex Gloss. *ibid.* citans multos alios Canones. Unde non sufficit, quod Prælatos habeat apud se Viros doctos, nisi & ipse sit doctus. Deh caveant super hoc Prælati.

Additio ex Auctore.

Sacerdotes privantur facultate excipiendi Confessiones 140
Complicum in peccato turpi. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 20. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, §. 4. Vide dicta ad verb. *Confessarius*, & ver. *Complex*. Sacerdos etiam ad Confessiones non approbatus, præferendus est Confessario complici in peccato turpi pro excipenda Confessione ipsius 141
Complicis in articulo mortis constitutæ. Idem Constitut. 120. incip. *Apostolici muneris* §. 2.

Sacerdos simplex benedictionem super populum impertiri 142
nequit, præterquam in fine Missæ, nisi forte id ipsi demandetur jure delegato. Idem tom. 2. Constit. 48. incip. *Exemplis*. Præsente Episcopo Diœcesano sacerdos in fine Missæ 143
debet prius ad eum se convertere, eique caput inclinare, veluti facultatem populo benedicendi postulans; quod a Sacerdote prætermittitur, si Episcopus Missæ intersit, sed extra suam Diœcesim existat, prout desumitur ex Rubricis Missalis *tit. de benedictione in fine Missæ, & Evangelio S. Joann.* Idem *ibid.*

Sacerdos abutens sacrificio Missæ ad sortilegia, vel in 144
sacramentali Confessione sollicitans ad turpia, præter alias pœnas, incurrit perpetuam inhabilitatem ad Missæ celebrationem, ex Decreto sanctæ Universalis Inquisitionis de mandato Benedict. XIV. *edito die* 5. *Augusti* 1645. ut in ejus Bullario tom. 2. *in appendic. n.* 8. *pag.* 46.

Sacerdoti simplici per Pontificem ex suprema auctoritate 145
delegari possunt ea, quæ ad mysticum Christi Corpus pertinent; Quod tamen Diaconis, *qui non habent perficere Corpus Domini verum*, jure, ac merito denegatur. Benedict. XIV. in Appendice ad Tom. 4. sui Bullarii Constitut. incip. *Ex tuis* §. 9.

Sacerdotes tam in Latina, quam in Græca Ecclesia, ju- 146
xta veterem disciplinam, cum Episcopo celebrabant. Benedict. XIV. Constit. *Allatæ sunt*, §. 38.

Novæ Additiones ex aliena manu.

SAcerdotes exteri, tum & maxime peregrini non sunt 1
admittendi ad Missas celebrandas, & sacramenta administranda sine literis commendatitiis suorum Ordinariorum ut innovatis antiquis Canonibus statuit *Concilium Tridentin. sess.* 22. *decret. de Observ., & evitand., & sess.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.*, & post ipsum *D. Carolus Borromæus in Act. Eccles. Mediol. part.* 1. *Concil. Provincial.* 1. *pag.* 9., & *Concil. Provincial.* 2. *pag.* 65. *tit.* 2. *decret.* 1., & *Concil. Provincial.* 3. *pag.* 96.

Quinimmo fas est Episcopo prohibere, ne Regulares in 2
eorum Ecclesiis sacerdotes exteros celebrare permittant Divina Officia, nisi prius ab ipso Episcopo, visis Literis Comendatitiis, admissi fuerint, ut decisum referunt *Ventrigl. in Prax. tom.* 1. *adnot.* 24. §. *unic. numer.* 5. & *adnot.* 48. §. *unic. num.* 125. *Passerin. de Stat. Homin. tom.* 3. *quæst.* 189. *articul.* 10. *inspect.* 10. *num.* 991. *Nicol. Lucubrat. Canonic. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 15. *Frass. de Jurepatron. Reg. tom.* 2. *cap.* 73. *num.* 36.

Idque

Idque verum adeo est, ut Sacerdotes exteri celebrantes in Ecclesiis Regularium, non visis prius Litteris Comendatitiis ab Episcopo, tum etiam ipsi Superiores Ecclesiarum Regular. incurrant in pœnas in Synodo Diœcesana inflictas; *Fermosin. in Rubric. de Cleric. Peregrin. num. 9. Romaguer. ad Synodal. Gerund. lib. 3. tit. 4. capitul. unic. numer. 5.*

Cæterum si Sacerdos aliquis exterus per longum tempus in Loco aliquo celebraverit, ejusque mores jam sint noti, non est cogendus literas comendatitias sui Ordinarii ostendere, ut relata Resolutione Sac. Congregationis Episcoporum & Regularium negotiis præpositæ firmant *Fermosin. in dict. Rubrica de Cleric. Peregrin. num. 11. Barbos. Jur. Ecclesiast. univers. lib. 1. cap. 11. num. 31. Romaguer. ad Constitut. Synodal. Gerund. lib. 1. tit. 4. cap. unic. numer. 6.* ubi *numer. 7. & sequent.* tradit quas solemnitates requirant Literæ comendatitiæ Clericorum ultramarinorum.

Reliquum est ut discutiatur, an Episcopus prohibere valeat, ne Sacerdotes Regulares Peregrini celebrent in Ecclesiis Regularium? Obtinuit autem hæc distinctio, ut prohibere nequeat, si Sacerdotes illi Peregrini in loco illo habeant Ecclesias sui Ordinis; possit vero prohibere, si Ecclesias inibi sui Ordinis minime habeant; Ita definisse Sac. Congregationem de Propaganda fide coram Sanctissimo habitam die 18. Julii 1626. refert *Romaguer. ad Constit. Synodal. Gerund. lib. 1. tit. 4. cap. unic. n. 4.*

SACRAMENTALIA.

Vide verb. *Peccatum a num. 47. ad num. 55.*

SACRAMENTUM.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt Sacramentorum naturam, institutionem, numerum, materiam, formam, Ministrum, & intentionem.

Sacramenti a *Sacro* derivati variæ, sed præcipuæ tres sunt acceptiones. Primo igitur in Sacra Scriptura sumitur interdum pro Sacro Mysterio, seu pro re sacra abscondita, & arcana, ut Tobiæ *cap. 12. numer. 7.*, ibi: *Etenim Sacramentum Regis abscondere bonum est*. Sapientiæ *c. 2. num. 22.*, ibi: *Et nescierunt Sacramenta Dei*. Item Sapientiæ *cap. 6. num. 24.*, ibi: *Et non abscondam a vobis Sacramenta Dei*. Daniel. *cap. 2. num. 18.*, ibi: *Super Sacramento isto. Ibidem num. 30. Sacramentum hoc revelatum est.* Ibidem *num. 47. quoniam tu potuisti aperire hoc Sacramentum*. Ad Ephes. *cap. 1. num. 9.*, ibi: *ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis suæ*. Item ad Ephes. *cap. 3. num. 3.*, ibi: *Quoniam secundum revelationem notum mihi factum est Sacramentum*. Apocalyps. *cap. 1. num. 20.*, ibi: *Sacramentum septem stellarum*. Item Apocalyps. *cap. 17. num. 7.*, ibi: *Ego dicam tibi Sacramentum mulieris*. Secundo, sumitur a Juristis aliquando pro Juramento; eo quod per illud Sacrum Dei nomen invocetur; *L. Sacramenta puberum, Cod. si adversus venditionem*, ibi: *Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis inviolabiliter custodiantur*, *cap. Qui Sacramento 11. caus. 22. quæst. 4.*, ibi: *Qui Sacramento se obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a Communione Corporis, & sanguinis Domini segregatus reatum suum eleemosynis, fletibus, & quantis potueris jejuniis, absolvat*. Tertio, sumitur a Patribus, & Theologis, & magis ad propositum pro signo rei sacræ, idest pro eo, quod sacrat, & sanctificat. Et de Sacramento sic sumpto impræsentiarum est sermo.

Unde Sacramentum prout in proposito accipitur, *est signum sensibile gratiam Dei, vel effectum ejus gratuitum ex institutione Divina efficaciter significans ordinatum ad salutem hominis viatoris*. Sic Scotus *in dist. 1. quæst. 2. numer. 9.* Quæ definitio in re ipsa convenit cum illa quæ colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 13. cap. 3.* quod nempe *Sacramentum sit symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ, forma visibilis sanctificandi vim habens*, & cum illa Catechismi ejusdem Concilii scilicet: *Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet*; & cum illa tradita a Canisio in suo parvo Catechismo, quam sequuntur alii Theologi: *Sacramentum Legis est signum invisibilis gratiæ ad hominem sanctificandum divinitus institutum*.

3 Sacramenta novæ Legis fuerunt omnia a Christo Domino instituta, & ea nec plura, nec pauciora, quam septem, scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium. Sic definitum fuit in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. pro instructione Armenorum, & in Concilio Tridentino *sess. 7. Canon. 1.*, ibi: *si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, aut pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere, & proprie Sacramentum, anathema est*.

4 Sacramenta novæ Legis differunt a Sacramentis antiquæ Legis, quia antiqua figurabant Gratiam dandam per Christi Passionem: Nova vero eam continent, & ipsam digne suscipientibus conferunt. Concil. Florentin. *sess. ult. in Decreto Eugenii IV.* ibi: *Quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ Legis; Illa enim non causabant Gratiam, sed eam solam per Passionem Christi dandam esse figurabant; Hæc vero nostra & continent Gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.* 5 Unde Sacramenta novæ Legis non differunt ab antiquis solum, quia sunt aliæ Cæremoniæ, & alii ritus externi; Est definitum in Concilio Tridentino *sess. 7. Canon. 2.* ibi: *si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia Cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit*. Vide tamen dicta sub verb. *Circumcisio per tot.* ubi multa ad rem.

6 Ea autem, quæ concernunt ad longum Sacramenta antiquæ legis, brevitatis gratia relinquuntur videnda apud Scholasticos.

7 Sacramenta novæ legis varie differunt etiam inter se. *Communis*. Quædam enim dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, & 8 quędam alia Sacramenta *Vivorum*. Sacramenta *Mortuorum* sunt illa, quæ per se conferunt primam Gratiam justificantem, seu remissionem peccati mortalis actualis, vel Originalis, & dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, quia a Christo sunt per se, & primario instituta, ut homini ratione peccati mortalis spiritualiter *mortuo* Gratiæ rite ministrata restituant vitam spiritualem Gratiæ; Et hæc Sacramenta sunt duo nempe Baptismus, & Pœnitentia. Baptismus quidem institutus in remissionem peccati originalis, ac etiam actualium ante Baptismum commissorum. Pœnitentia autem instituta in remissionem peccatorum actualium post Baptismum commissorum. Sacramenta *Vivorum* sunt illa, quæ per se conferunt tantum Gratiam secundam, adeoque præsupponunt in suscipiente Gratiam primam, seu statum Gratiæ, & dicuntur Sacramenta *Vivorum*, quia a Christo sunt per se, & primario instituta, ut ministrentur hominibus jam viventibus vita spirituali Gratiæ, eosque nova Gratia adaugeant; & hæc Sacramenta sunt reliqua alia quinque, nempe Confirmatio, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium. *Communis*.

9 Item ex Sacramentis novæ legis quædam sunt *Iterabilia*; & quædam *Initerabilia*. Sacramenta *Iterabilia*, seu *non Characteristica* sunt illa, quæ sæpius suscipi possunt, quia non imprimunt Characterem indelebilem in anima suscipientis, sed solum conferunt Gratiam sanctificantem per peccatum mortale amissibilem, & reiteratione Sacramenti recuperabilem; & talia Sacramenta sunt quatuor, scilicet Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, & Matrimonium. Sacramenta *Initerabilia*, seu *Characteristica* sunt illa, quæ semel valide suscepta iterato suscipi nequeunt, quia imprimunt Characterem indelebilem in anima suscipientis; Et talia Sacramenta sunt tria, nempe Baptismus, Confirmatio, & Ordo. *Communis* ex Concilio Florentino *sess. ult. in Decreto Eugenii IV.* ibi: *Inter hæc Sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ Characterem, id est spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum imprimunt in anima indelebile; Unde in eadem persona non reiterantur; Reliqua vero quatuor Characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt*. Et Concil. Tridentin. *sess. 7. Canon. 9.* ibi: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possint, anathema sit.*

Item

10 Item quædam ex Sacramentis sunt *Formata*, & quædam *Informia*. Sacramenta *Formata* sunt illa, quæ & valide, & licite, ac fructuose suscepta, statim, dum suscipiuntur, habent suum effectum in suscipiente, idest statim causant Gratiam, ad quam causandam suscipiuntur: quæ gratia per antonomasiam vocatur *Forma*, Decor, & pulchritudo animæ, & qua proinde deficiente, manet anima informis, ac deformis in conspectu Dei. Sacramenta *Informia* sunt illa, quæ quamvis valide suscipiantur concurrentibus scilicet omnibus essentialiter requisitis ad valorem talium Sacramentorum, debita nempe materia, forma, & intentione; tamen non habent effectum suum, eo quod ponatur obex peccati mortalis Gratiæ, alioquin per talia Sacramenta causandæ, & sic Sacramenta remanent informia, animamque informem relinquunt. Et talia possunt esse omnia Sacramenta, excepto solo Sacramento Pœnitentiæ. Docent communiter Doctores, posse hominem adultum valide baptizari, confirmari, Eucharistiam sumere, ordinari, extreme ungi, & Matrimonium contrahere in statu peccati mortalis, at non licite, & sic sacrilege, adeoque infructuose, & informiter.

11 Dicitur autem notanter *Excepto solo Sacramento Pœnitentiæ*, quia non potest dari Sacramentum Pœnitentiæ validum quoad essentiam, & informe quoad effectum Gratiæ, ut docuimus sub verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art.* 2. *a num.* 16. *ad* 29. Vide *ibi*.

12 Item quædam ex Sacramentis sunt *Permanentia*, & quædam *Transeuntia*. Sacramenta *Permanentia* sunt illa, quæ sunt Sacramenta non tantum in fieri, seu cum fiunt, sed etiam sunt Sacramenta in facto esse, seu sunt factum permanens, ut per omnes Catholicos est Sacramentum Eucharistiæ, & secundum aliquos cum Sporer *tom.* 3. *Theolog. Sacrament. part.* 4. *num.* 351. etiam Matrimonium, de quo ibi dicit, quod quatenus præcise est signum practicum efficax Gratiæ sanctificantis Matrimonialis est Sacramentum in fieri; quatenus vero simul est Sacramentum Mysticum; seu sacrum signum conjunctionis spiritualis Christi cum Ecclesia, aut Verbi Divini cum natura humana, est Sacramentum in facto esse, ac permanens. Sacramenta *Transeuntia* sunt illa, quæ præcipue consistunt in actione, quæ physice transit, uti ablutio in Sacramento Baptismi, Unctio in Sacramento Extremæ Unctionis, & hujusmodi.

13 Item quædam ex Sacramentis sunt *omnibus necessaria*, & quædam *non necessaria omnibus*. Sacramenta *omnibus necessaria* sunt Baptismus, qui est omnibus hominibus necessarius ad salutem, & Pœnitentia, quæ est necessaria omnibus, & solis in peccatum mortale post Baptismum lapsis; Et hæc duo Sacramenta in re, vel in voto sunt necessaria necessitate medii. In re ipsa autem necessitate præcepti Eucharistia est necessaria omnibus adultis necessitate præcepti. Sacramenta *non necessaria omnibus* sunt Ordo, & Matrimonium, ut de se patet, & Confirmatio, & Extrema Unctio, quæ duo Sacramenta non sunt sub præcepto saltem gravi necessaria, ut cum D. Thoma 3. *part. quæst.* 71. *art.* 8. *ad* 4. tradunt Doctores communiter.

14 Quod Sacramenta sint necessaria ad salutem vel in re, vel in voto, licet non omnia omnibus, habetur expresse definitum in Concilio Tridentin. *sess.* 7. *Canon.* 4. ibi: *si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto per solam Fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

15 Sacramenta non sunt paria, sed unum alio dignius. Conc. Tridentin. *cit. sess.* 7. *Canon.* 3. ibi: *si quis dixerit, hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.*

16 Sacramentum non sunt sola signa, seu notæ Christianitatis. Concil. Tridentin. *cit. sess.* 7. *Canon.* 6. ibi: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere Gratiam, quam significant, aut Gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre; quasi signa tantum externa sint accepta per Fidem Gratiæ, vel Justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur Fideles ab Infidelibus, anathema sit.*

17 Sacramenta non sunt instituta propter solam fidem nutriendam. Concil. Tridentin. *cit. sess.* 7. *Canon.* 5. ibi: *si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.*

18 Sacramenta tribus perficiuntur, scilicet rebus, verbis, & Ministro cum intentione; rebus ut materia; verbis autem ut forma. Concil. Florentin. *sess. ultim. in Decret. Eugenii IV.* §. *Quinta Ecclesiasticorum*, ibi: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.*

19 Hinc clare constat, quod ad essentiam cujuslibet Sacramenti tria necessario requiruntur, scilicet materia, forma, & intentio. *Communis Catholicorum* per citat. Textum Concilii Florentini. Unde ex verbis Sancti Augustini relat. *in cap. Detrahe* 54. *caus.* 1. *q.* 1. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

20 Materia in quolibet Sacramento est res aliqua sensibilis applicata suscipienti per actionem externam Ministri. *Communis.*

21 Forma in quolibet Sacramento sunt verba certa una cum applicatione materiæ proferenda a Ministro; Aut signum aliquod externum æquivalens, & faciens id, quod facerent certa verba, uti sunt nutus annuentis in Matrimonio, quibus nutibus æque bene ac verbis animus contrahentium declaratur. *Communis.*

22 Materia in quolibet Sacramento est duplex, scilicet remota, & proxima. *Materia remota* est illa res sensibilis, quę per actionem Ministri applicatur suscipienti. *Materia* proxima est ipsamet debita applicatio dictæ materiæ remotæ, quæ scilicet una cum forma sibi correspondente simul prolata a Ministro proxime constituit Sacramentum. *Communis.*

23 Quænam sit materia remota, & proxima cujuslibet specialis Sacramenti? Vide in suis propriis locis, ut sub verb. *Baptismus, Confirmatio, Eucharistia &c.*

24 Item forma in quolibet Sacramento est duplex, scilicet remota, & proxima: *Forma remota* sunt dicta certa verba una cum applicatione materiæ a Ministro proferenda, seu aliud signum æquivalens externe exhibendum. *Forma proxima* est dictorum certorum verborum una cum applicatione materiæ actualis a Ministro facta prolatio, seu dicti signi externi æquivalentis actualis exhibitio. *Communis.*

25 Ad valorem Sacramentorum requiritur simultas inter eorum materiam, & formam, quæ simultas sufficit, quod sit moralis, & tanta, quanta requiritur in actibus humanis; Nam cum Sacramentum sit compositum morale, requiritur, & sufficit talis simultas, sive unio inter materiam, & formam, ut unum moraliter, ac secundum communem hominum æstimationem censeatur afficere alterum, considerata, & attenta natura cujuslibet specialis Sacramenti. Sic Scotus *in* 4. *dist.* 6. *q.* 3. *litt. B. Et in re Communis aliorum.*

26 Consulunt tamen Doctores communiter, ut Ministri Sacramentorum curent majorem, quam possunt, facere simultatem materię, & formæ, quia cum materia, & forma debeant constituere unum signum Sacramentale, semper optimum est eas meliori, quo potest, modo esse conjunctas. Unde consultissimum est, quod Ministri in Baptismo vere simul proferant formam totam, dum abluunt; in Confirmatione, & Extrema Unctione, dum inungunt; In Ordinatione, dum instrumentum Ordinis tradunt: In Sacramento Pœnitentiæ statim absoluta Confessione dolorosa, pœnitentiaque injuncta & acceptata, verba absolutionis proferant; In Matrimonio post expressum consensum unius, statim exprimat & alter Sponsorum. In confectione vero Eucharistiæ materia debet esse præsens, quia hoc indicant illa pronomina demonstrativa. *Hoc, Hic.*

27 Materiæ, & formæ Sacramentorum fuerunt omnes a Christo institutæ, & determinatæ quoad substantiam. At non omnes, & singulæ uniformiter & æqualiter in particulari & in specie. Prima pars conclusionis est Communis omnium Theologorum. Cum enim Christus instituerit immediate omnia Sacramenta novæ Legis, debuit etiam omnium eorum materias, & formas instituere & determinare quoad substantiam; alias si Apostoli, aut Ecclesia aliquas Sacramentorum materias, aut formas determinassent quoad substantiam. Christus non instituisset illa immediate, sed tantum mediantibus hominibus materias, & formas determinantibus.

28 Secunda pars Conclusionis defenditur passim a Doctoribus cum Mastrio *in* 4. *disput. num.* 36. & 45. Suarez *part.* 3. *tom.* 3. *disput.* 1. *sect.* 3. Gonet *de Sacrament. in man. tract.* 2. *cap.* 2. & *tract.* 6. *cap.* 3. Gobat *tom.* 1. *tract.* 8. *numer.* 55. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 14. *dist.* 1. *quæst.* 1. *num.* 21. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 13. Aliquæ enim materiæ, & formæ fuerunt a Christo institutæ solum in genere, determinandæ

dæ in particulari, & in specie ab Apostolis, vel Ecclesia, quæ in particulari adhiberet res sensibiles, & verba apta ad exprimendam significationem illam, ad quam exprimendam fuerunt Sacramenta illa ab ipso Christo Domino instituta; Sic in Sacramento Ordinis determinatum solum fuit a Christo aliquid in genere significativum potestatis, quæ confertur, relinquendo Ecclesiæ potestatem determinandi in particulari juxta exigentiam temporum, locorum, & personarum, materiam, & formam aptam ad significandam, & exprimendam potestatem illam, quæ ordinatis confertur; Unde de facto patet ex praxi primitivæ Ecclesiæ, quæ ante scriptionem, & impressionem Evangeliorum, & Epistolarum non potuit, uti modo, Diaconis, & Subdiaconis, in eorum Ordinatione tradere Librum Evangeliorum, & Epistolarum; Item patet ex praxi Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ, quarum qualibet valide conficit Sacramentum Ordinis, quamvis non conveniant in materia, & forma particulari quoad speciem, sed solum in genere, quatenus utraque Ecclesia utitur certa materia, & forma apta ad significandam, & exprimendam potestatem, quæ ex intento Christi Domini traditur Ordinatis: Sic etiam in Sacramento Pœnitentiæ determinata est solum in genere materia remota, quæ sunt peccata actualia post Baptismum commissa, sive sint mortalia, sive venialia, sive hujus, sive illius speciei, & etiam solum in genere determinata est materia proxima, nempe dolor communis Contritioni, & Attritioni. Et solum in genere determinata est ejus forma, dummodo concipiatur, & proferatur verbis actum Judicialem sententiæ vere absolventis, sufficienter exprimentibus. Ita etiam in Matrimonio determinatus est pro materia contractus in genere legitimus, quo tradatur mutuum Jus ad usum corporum, & pro forma determinatum est solum in genere signum externum, cum ejus forma possint esse verba, vel formalia, vel tantum æquipollentia, uti sunt scriptio, & nutus, quæ inter se specie distinguuntur, & sic de aliis proportionate discurrendo; Unde clare constat, quod materiæ, & formæ Sacramentorum fuerunt omnes a Christo institutæ, & determinatæ quoad substantiam; At non omnes, & singulæ uniformiter, & æqualiter in particulari, & in specie; Ad quod facit Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 2. ubi sic expresse habet: *Præterea declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientibus utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret.*

29 Omnis mutatio substantialis facta in materia, vel forma Sacramentorum irritat, & invalidat Sacramentum; Secus autem si sit solum mutatio accidentalis. *Communissima omnium Theologorum*, qui ad hoc communiter tradunt has duas regulas: *I. Si mutatio materiæ, vel formæ sit substantialis, non fit Sacramentum. II. Si mutatio materiæ vel formæ sit tantum accidentalis, fit Sacramentum.*

30 Mutatio autem tunc censetur substantialis, quando juxta communem usum, & existimationem Prudentum non manet amplius eadem res in nomine, & substantia cum illa, quam Christus instituit, & determinavit pro materia Sacramenti. Seu loquendo de forma, quando non manet amplius in verbis idem sensus per verba intentus a Christo; Tunc vero censetur solum mutatio accidentalis in materia, quando juxta communem usum & existimationem Prudentum res adhuc remanet eadem in substantia; Et tunc censetur solum mutatio accidentalis in forma, quando remanet adhuc in verbis idem sensus per verba intentus a Christo. *Sic Doctores communiter.*

31 Quoad materiam, & formam propriam cujuslibet specialis Sacramenti, earumque mutationem substantialem, vel accidentalem; vide in suis propriis locis, & signanter sub verb. *Baptismus &c.*

32 Quamvis Ministri Sacramentorum mali sint, Sacramenta non cessant esse bona; *cap. si justus* 30. *cap. Ex Catholica* 31. *cap. sic autem* 32. *cap. Non foris* 33. *cap.* Nonne *Sodomitæ* 37. *cap. Dominus declaravit* 87. *cap. Christus* 83. *& cap. Non nocet* 89. *caus.* 1. *q.* 1.

33 Sacramenta enim valide fiunt etiam a malis Ministris in peccato mortali existentibus. Concil. Tridentin. *sess.* 7. *Canon.* 12. ibi; *si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit.*

34 Unde Sacramenta ministrata a malis Ministris eis nocent,

non autem sumentibus; *cap. Omnia Sacramenta* 78. *cap. Christus* 88. *& cap. Non nocet* 89. *caus.* 1. *quæst.* 1. cum similibus.

Sacramenta non possunt ministrari ab omnibus Christianis. 35
Concil. Tridentin. *sess.* 7. *Canon.* 10. ibi: *si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.*

Sacramenta fieri non possunt nisi a Ministro habente inten- 36
tionem faciendi, quod facit Ecclesia. Concil. Tridentin. *cit. sess.* 7. *Canon.* 11. ibi: *si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit.*

Quoad plurima alia, quæ concernunt Ministrum Sacramen- 37
torum. Vid. verb. *Minister Sacram. per tot. a num.* 1. *ad num.* 54.

Quoad ea, quæ concernunt intentionem requisitam ad va- 38
lide conficienda, seu ministranda, vel recipienda Sacramenta. Vid. verb. *Intentio a num.* 14. *ad num.* 43. *& a num.* 57. *ad* 61.

* Sententia asserens in Sacramentis conferendis non requi- 39
ri in ministro intentionem aliquam faciendi quidquid facit Ecclesia, sed tantum præstandi ritum externum nulla censura ab Episcopis configenda est. *De Synod. Dioecesan. libr.* 7. *cap.* 4. §. 9.

Verum contraria tutior, & omnino servanda in praxi. 40
Quare si quid ejusmodi contigerit, & necessitas urgeat, Sacramentum Baptismi sic collatum, sub conditione iterum perfici oportet. Quod si res hujusmodi sit, ut moram patiatur, consulenda est Sedes Apostolica. *ibid.* *

Novæ Additiones ex aliena manu.

QUæstiones, quas circa materiam, & formam Sacramen- 1
torum movent Scholastici, & inter hos *Auctor*, præ-
cipue sub sæculum XII. aut XIII. exortæ sunt. Ab eo 2
enim tempore Sacramenta per materias & formas explicari
cœperunt. Et *primus Scholasticorum* (ut inquit *Morin. de*
SS. Ordinat. p. 3. *exercit.* 1. *cap.* 3. *n.* 6.) *quem legi, qui hanc*
hanc Sacramenta explicandi methodum amplexus est & docuit,
Guglielmus est Antisiodorensis, qui scribebat paulo post annum
1215. Additque *n.* 10. ante hæc tempora Theologos totam 3
hanc Sacramentorum materiam explicasse: „ Per verba signi,
„ & rei sacræ, seu invisibilis, dicentes sacramentum consta-
„ re signo & re sacra, seu invisibili. Per signum intellige-
„ bant, quod postea per materiam significatum est, atque
„ etiam quod per formam, quidquid scilicet sensibus perci-
„ pitur. Per rem sacram, seu invisibilem effectum Sacra-
„ menti, gratiam scilicet sanctificantem. Hic est apud an-
„ tiquos frequentissimus explicandi modus. Unde illa defi-
„ nitio, Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma.
„ Formam vocant speciem, quæ sensibus percipitur.
E philosophia vero peripatetica nata est ratio hæc expli- 4
candi Sacramenta per materiam & formam. Ea enim rerum 5
naturas sub nominibus hisce materiæ & formæ inquirere & 6
examinare solebat. Hac igitur philosophia, quæ jam sæcu-
lo XII. radices agere cœperat, imbuti Theologi, eamdem
philosophandi rationem in Theologiam, atque potissimum in
Sacramentorum doctrinam introduxerunt, ut recte observa-
vit *Morinus loco mox citato num.* 3. ubi *quod potissima curæ*
fuit definire, quæ fuerint Sacramentorum materiæ, quæ formæ,
& sub horum nominum insignitis principales de Sacramentis
quæstiones efformare et protendere.
De quæstionibus hisce circa Sacramenta in generali, tum 7
singula in particulari qui instrui cupit, adeat scholasticos qui
integros de Sacramentis tractatus edidere. Meo vero judicio 8
recte *Vanespen*, omissis dictis quæstionibus, quæ nec ad ex-
ternam Sacramenta administrandi rationem, neque ad Cano-
nicam disciplinam spectant, id sibi proposuit, ut circa Sacra-
menta proponeret & discuteret disciplinam, quam Sacri Ca-
nones, Synodalia decreta, & Ritualia in eorum administra-
tione servandam præscripserunt. Consule igitur ipsum ubi 9
res postulat *p.* 2. *juris Eccles. univers. a tit.* 1. *ad plur. seq.*
Confer etiam erudita pro more commentaria Clarissimi Viri, 10
& nunquam satis pro merito commendati *Josephi Catalani in*
Rituale Romanum.

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt Sacramentorum effectua.

1 Effectua Sacramentorum novæ Legis est duplex, scilicet unus generalis omnium, & alter particularis aliquorum. *Communis*.

2 Effectus generalis omnium Sacramentorum est Gratia sanctificans. *Communis*.

3 Omnia enim Sacramenta novæ legis sine obice suscepta conferunt ex opere operato Gratiam digne sumentibus; *Communis inter Catholicos*, & sic expresse habetur ex Concil. Florent. *sess. ult. in Decr. Eugen. IV. §. 5. Ecclesiasticorum*, „ ibi: „ Novæ legis septem sunt Sacramenta, videlicet Ba„ ptismus, Confirmatio, Eucharistia, Penitentia, Extrema „ Unctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multum a Sacra„ mentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant „ gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam es„ se figurabant; Hæc vero nostra, & continent Gratiam, & „ ipsam digne suscipientibus conferunt „, & novissime sic est definitum in Conc. Trid. *sess. 7. Can. 6.* ibi: „ Si quis dixerit „ Sacramenta novæ Legis non continere Gratiam, quam si„ gnificant, aut Gratiam ipsam non ponentibus obicem non „ conferre ....., anathema sit: & Canon. 7. ibi: Si quis „ dixerit, non dari Gratiam per hujusmodi Sacramenta sem„ per, & omnibua, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite „ ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema „ sit.

Effectus particulatis aliquorum Sacramentorum proprius 4 est Character. *Communis*. Sola enim tria Sacramenta, sci5 licet Baptismua, Confirmatio, & Ordo imprimunt Characterem. *Communis inter Catholicos*, & habetur ex Concil. Flor. *l. c.* ibi: „ Inter hæc Sacramenta tria sunt, Baptismus, „ Confirmatio, & Ordo quæ Characterem, idest spirituale „ quoddam signum a ceteris distinctivum imprimunt in ani„ ma indelebile; Unde in eadem persona non reiterantur; „ Reliqua vere quatuor Characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt „. Et ex Concil. Trid. *cit. sess. 7. Can. 9.* ibi: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possit anathema sit.*

6 Quoad ea, quæ concernunt Gratiam generatim, & Gratiam sanctificantem. Vide verb. *Gratia, ut est donum Dei, per tot.*

7 Præter Gratiam sanctificantem habitualem per quodlibet Sacramentum digne susceptum conferuntur hominibus digne suscipientibus etiam aliæ speciales Gratiæ actuales opportunæ ad consequendos proprios fines singulorum Sacramentorum. *Communis* omnium Conciliorum, Patrum, & Doctorum sic intelligentium, & significantium, quando dicunt quodlibet Sacramentum conferre Gratiam specialem sibi propriam. Et ratio clara est, quia cum singula Sacramenta sint a Deo instituta ob speciales suos fines, oportet etiam, ut conferant speciales gratias actuales; quibus ea digne suscipientes juventur ad fines illos consequendos.

8 Sacramenta novæ Legis causant Gratiam sanctificantem *ex opere operato*, & non *ex opere operantis* tantum est de Fide ex Conc. Trid. *sess. 7. Can. 6.* ibi: „ Si quis dixerit, Sacra„ menta novæ Legis non conferre Gratiam, quam signifi„ cant, aut Gratiam ipsam non ponentibus obicem non „ conferre ... anathema sit; & *Can. 8.* ibi: Si quis dixe„ rit, per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato „ non conferri Gratiam, sed solam Fidem Divinæ promis„ sionis ad Gratiam consequendam sufficere, anathema sit. Vide infra *n. 21. & 22.*

9 Sacramenta autem causare Gratiam *ex opere operato* est conferre Gratiam ex vi ipsius actionis Sacramentalis exhibitæ suscipienti, consideratæ scilicet secundum dignitatem, & efficaciam, quam habet ex institutione facta a Christo sine ullo respectu vel dependentia ad merita, vel dignitatem illius, qui eam actionem exercet. Et dicitur *ex opere operato*, quia ob infallibilem promissionem Divinam ex Gratia confertur ex meritis Christi, ac virtute Passionis suæ, quæ jam sunt opus operatum. E contra causare Gratiam *ex opere operantis* est solum ratione meriti, & dispositionis illius, qui talem actionem exercet, conferre Gratiam; & dicitur *ex opere operantis*, quia de Gratia confertur propter propria merita, devotionem, actusque virtuosos ipsius hominis operantis, sive ut Ministri, sive ut suscipientis. *Sic Doctores Communiter*. Vid. infra *n. 21. et 22.*

10 Sacramenta Mortuorum per se, ac ex vi suæ primariæ institutionis conferunt primam Gratiam santificantem; Per accidens autem quandoque secundam. *Communis*.

11 Et ratio primæ partis est clara, quia Sacramenta Mortuorum per se, ac ex primaria sua institutione instituta sunt a Christo Domino ad spiritualiter mortuos spiritualiter vivificandos; atqui si non conferrent per se, ac ex primaria sua institutione primam Gratiam, non essent instituta ad vivificandos spiritualiter mortuos, sed ad nutriendum, & corroborandum viventes in vita spirituali, ergo, &c.

12 Ratio item secundæ partis est clara, quia omnia Sacramenta rite, & digne recepta numquam carent suo effectu, qui est gratia; ergo si Sacramenta Mortuorum rite ministrentur homini jam constituto in gratia per Contritionem perfectam, ne suo careant effectu, debent conferre gratiam, non primam, ut patet, cum ipse recipiens sit jam in gratia constitutus per Contritionem perfectam, ut supponitur, ergo per accidens secundam, seu augmentum gratiæ primæ.

13 Sacramenta Vivorum per se, ac ex vi suæ primariæ institutionis conferunt gratiam secundam. Per accidens autem quandoque primam. *Communis*.

14 Et ratio primæ partis est de se clara, quia Sacramenta Vivorum sic appellantur, eo quod ministrari debeant solum vivis membris Christi per jam sibi inexistentem gratiam primam sanctificantem, ergo cum non possint conferre gratiam primam, quæ jam inesse supponitur, ne careant suo effectu, debent conferre gratiam secundam, seu augmentum primæ.

15 Ratio item secundæ partis est de se clara, quia juxta Concilium Tridentinum *sess. 7. Can. 6. et 7.* per text. cit. *supra n. 3.* omnia Sacramenta novæ legis conferunt gratiam non ponentibus obicem; atqui dum quis se bona fide existimans in statu gratiæ cum tamen revera habeat occultum mortale peccatum, cujus non recordatur, seu ex malitia Confessoris non sit absolutus a peccato mortali, ut ipse bona fide credit, & rite dispositus recipit aliquod Sacramentum Vivorum, nullum ex se ponit obicem, ergo tunc ipse vi talis Sacramenti recipit gratiam, non secundam, cum nulla prior infuerit, nec dolorem habeat qui de se conferat gratiam. ergo recipit primam per accidens causatam a Sacramento Vivorum recepto; Sic probabiliter aliqui.

16 Quænam autem sint Sacramenta Mortuorum, & Vivorum, & cur ita dicantur? Vide *art. anter. n. 8.*

17 Quænam autem sit prima, & secunda gratia, & cur ita dicatur? Vid. verb. *Gratia n. 5.*

18 Sacramenta specie distincta, ut Baptismus, Confirmatio, Eucharistia &c. non conferunt omnia æqualem gratiam; sed digniora, & perfectiora Sacramenta majorem, ac perfectiorem Gratiam conferunt. *Communis*, & colligitur ex Concil. Trid. *sess. 7. Can. 3.* ibi: *Si quis dixerit, hæc septem Sacramenta inter se ita esse paria, ut nulla ratione aliud sit alia dignius, anathema sit*, ubi ut vides, definit Concilium aliud Sacramentum esse alio dignius; Dignior autem, & perfectior causa digniorem, & perfectiorem producit effectum, adeoque &c. & consequenter Sacramentum Eucharistiæ, quia omnibus aliis dignius & perfectius est, cum sit Sacramentum permanens, in se realiter Christum continens, ceteris paribus majorem, & perfectiorem, quam alia Sacramenta, confert gratiam.

19 Sacramenta ejusdem speciei solo numero distincta, ut plures Baptismi, plurea Confirmationes, &c. per se, & de lege ordinaria semper æqualem conferunt gratiam, ubi æqualis est dispositio recipientis; Inæqualem autem gratiam, ubi inæqualis est dispositio recipientis. *Communis*.

Et ratio primæ partis est de se clara, quia ex Tridentino *sess. 7. Can. 6.* per text. cit. *supra n. 8.* Sacramenta secluso obice conferunt gratiam, quam significant: sed duo Baptismi v. 20 g. per se eandem omnino gratiam significant, ergo per se eandem, & æqualem gratiam conferunt, ubi æqualis est dispositio recipientis; Tunc enim Sacramenta operantur ut causæ naturales. In naturalibus autem ab eadem causa circa passum æqualiter dispositum semper producitur idem, seu æqualis effectus: Unde omnes parvuli in Baptismo per se, & de Lege ordinaria semper accipiunt æqualem gratiam, cum eorum omnium æqualis, vel potius nulla sit dispositio, cum careant usu rationis.

Dici-

21 Dicitur autem notanter *Per se, & de Lege ordinaria*, quia ut inquit Scotus *in 4. q. 7. n. 3. posset Deus . . . conferre majorem illi, quem prædestinavit ad majorem Gloriam, sed ille uberior gradus non conferretur virtute Baptismi, sed de speciali benevolentia Divina*. Et ut dicit S. Thomas *q. 64. art. 1. ad 2. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipienti Sacramentum per devotionem Ministri*. Cui conformis est Scotus *l. c. n. 5.* ibi: *Propter quorum*, idest Parentum, aut Ministrorum, *merita Deus uni parvulo potest conferre majorem Gratiam, quam alteri*.

22 Ex quibus patet, quod licet Sacramenta ejusdem speciei solo numero distincta per se, & de Lege ordinaria semper æqualem conferant gratiam, ubi æqualis est dispositio recipientis, ut propterea ad augmentum, vel detrimentum gratiæ Sacramentalis per se nihil conferat Sanctitas, vel improbitas Ministri, ut patet ex Sacris Canonibus, & Textibus citatis *articulo antecedenti sub n. 52. 53. & 54.* Per accidens tamen potest conferre Ministri probitas, seu sanctitas, si videlicet suis meritis, precibus, vel industriis impetret suscepturo Sacramentum gratiam efficacem ad ferventiorem dispositionem, ratione cujus major conferretur gratia, *arg. cap. Ipsi Sacerdotes 19. caus. 1.* cum similibus.

23 Ratio secundæ partis conclusionis, quod scilicet Sacramenta solo numero distincta inæqualem conferant gratiam, ubi inæqualis est dispositio recipientis, est etiam de se clara, quia sicut causæ omnes naturales perfectius agunt in subjecto magis, seu melius disposito, ita etiam Sacramenta, quæ operantur ut causæ naturales perfectiorem, & majorem conferent gratiam, ubi magis seu melius erit recipiens dispositus: Unde Concil. Trid. *sess. 6. cap. 7.* loquens de justificatione Adultorum per Baptismum docet, baptizatis conferri gratiam juxta mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis, *et secundum propriam cujusque dispositionem, et cooperationem*. Et S. Thom. *q. 69. art. 8.* dicit: *Quidam cum majori, quidam cum minori devotione accedunt, et ideo quidam minus de gratia novitatis accipiunt*. Et cum ipso concordat Scotus *in 4. dist. 4. q. 7. n. 5.*

24 Ad recipienda fructuose Sacramenta Mortuorum, scilicet Baptismum, & Pœnitentiam requiritur in Adultis in letali existentibus Contritio, vel saltem Attritio; *Communis*, & desumitur ex Concilio Tridentino *sess. 14. c. 4.* ubi sic ex,, presse habetur: ,, Docet præterea, etsi Contritionem hanc ,, aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque ,, Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum (Pœniten,, tiæ) actu suscipiatur ipsam nihilominus reconciliationem ,, ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includi,, tur, non esse adscribendam; Illam vero Contritionem im,, perfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitu,, dinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum ,, metu communiter concipitur, si voluntatem peccati ex,, cludat cum spe veniæ, declarat, Donum Dei esse, & Spi,, ritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed ,, tantum moventis, quo Pœnitens adjutus viam sibi ad justi,, tiam parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per ,, se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen ,, eum ad Dei Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetran,, dam disponit.

25 Ad recipienda rite, & fructuose Sacramenta vivorum, scilicet Confirmationem, Eucharistiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium requiritur per se loquendo status Gratiæ; *Communissima*. Si quis enim in mortali peccato scienter existens velit aliquod Vivorum Sacramentum suscipere, tenetur prius vel per Contritionem perfectam, vel per Attritionem una cum Sacramento Pœnitentiæ se in statum Gratiæ restituere, alias si in peccato mortali scienter existens cum sola Attritione cognita aliquod Vivorum Sacramentum recipiat, non solum infructuose, seu sine gratia sanctificante illud recipit, sed potius de novo gravissime, & sacrilege peccat.

26 Immo ad digne, & fructuose recipiendum Sacramentum Eucharistiæ requiritur ut scienter existens in peccato mortali præmittat de ipso Sacramentalem Confessionem, nec sufficit Contritio. *Communissima* per text. Apostol. *1. ad Corinth. c. 11. n. 28.* ibi: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, et de Calice bibat: qui enim manducat, et bibit indigne, judicium sibi manducat, et bibit non dijudicans Corpus Domini*. Et per textum Concilii Tridentini *sess. 13. c. 7.* ,, ibi: ,, Quare communicare volenti revocandum est in me,, moriam ejus, *scilicet Apostoli*, præceptum: Probet se,, ipsum homo; Ecclesiastica autem consuetudo declarat, ,, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius ,, peccati mortalis quamtumvis sibi contritus videatur abs,, que præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucha,, ristiam accedere debeat, quod a Christianis omnibus, ,, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit ce,, lebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse de,, crevit, modo non desit illis copia Confessoris. Quod si ,, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia Confessione ,, celebraverit, quamprimum confiteatur. Et ibidem Canon. ,, 11. *sic expresse habet*: Et ne tantum Sacramentum indi,, gne, atque adeo in mortem, & condemnationem sumatur, ,, statuit, atque declarat ipsa Sancta Synodus illis, quos con,, scientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ,, se contritos existiment, habita copia Confessoris necessa,, rio præmittendam esse Confessionem Sacramentalem; Si ,, quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaci,, ter asserere, seu etiam publice disputando defendere præ,, sumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Sublata, seu recedente fictione, idest dignitate, vel indi- 27
spositione suscipientis, reviviscit Baptismus ficte, idest cum obice peccati mortalis susceptus: Unde effectus Gratiæ sanctificantis, qui propter obicem peccati mortalis, seu indispositionem adulti suscipientis tempore suscepti Baptismi impeditus fuit, remoto tali obice per veram Pœnitentiam statim confertur. *Communis* cum S. Thom. *q. 69. art. 10.* ubi sic habet: *Oportet, quod remota ea per Pœnitentiam*, nempe fictione, *Baptismus statim consequatur suum effectum*. Cui conformis est Scotus *in 4. q. 5. n. 4.* ubi sic expresse ait: *Potest dici, quod illa fictio non admittitur nisi per veram Pœnitentiam, sed ea dimissa habet Baptismus effectum suum*. Et ibidem *n. 8.* loquens de eo, qui accedit cum fictione subjungit: *Recipit ergo effectum Baptismi, quando pœnitet*. Unde immerito, & falso in contrarium eum citat Gonet *disp. 4. de Baptismo art. 2.* Et conclusio habetur tota expresse ex verbis S. Augustini *lib. 1. de Baptismo cap. 12. relat. in cap. Tunc valere 42. dist. 4. de consecr.* ibi: *Tunc valere incipit ad salutem Baptismus, cum illa fictio veraci Confessione recesserit, quæ corde in malitia, vel Sacrilegio perseverante, peccatorum abolitionem non sinebat fieri*; Et ratio est quia Baptismus semel valide susceptus ob impressum Characterem est initerabilis ex Conc. Florent. *sess. ultim. in Decr. Eugenii IV.* & Concil. Trid. *sess. 7. Canon. 9. cit. art. anteced. n. 9* & ejus effectus, scilicet regeneratio spiritualis, est simpliciter necessarius ad salutem, Joann. *cap. 3. n. 5.* ibi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Et peccata ante Baptismum commissa per nullum aliud Sacramentum remitti possunt, sed per ipsum solum Baptismum in re, vel in voto, ut patet ex dictis sub verb. *Peccatum n. 36.* ergo necesse est, ut Baptismus semel valide receptus sine effectu ratione obicis, recedente postea obice operetur suum effectum, quem antea operari nequit.

Etiam alia duo Sacramenta imprimentia Characterem, sci- 28
licet Confirmatio, & Ordo si ficte, seu indisposite cum obice peccati mortalis recepta sint, recedente postea per veram Pœnitentiam fictione, seu obice peccati mortalis reviviscunt, seu conferunt suum proprium effectum Gratiæ Sacramentalis. *Sic* expresse *S. Th. in 4. dist. 4. q. 3. art. 2. S. Bonav. dist. 1. p. 1. art. 13.* quibus consonat *Scotus in 4. dist. 1. q. 5. nu. 7.* ,, his verbis; ,, In quibuscumque Sacramentis, imprimitur ,, dispositio ad effectum principalem; si propter obicem in ,, suscipiente non causatur tunc effectus principalis, cessante ,, obice, sufficit dispositio ad illum effectum principalem, ut ,, apparet in Sacramentis imprimentibus Characterem, quæ ,, propter hoc non sunt iterabilia. ,, Et sic communior Doctorum; Et ratio est, quia etiam illa duo Sacramenta sunt simpliciter initerabilia, & habent effectum suum sibi proprium, scilicet Confirmatio gratiam in Fide Christi roborantem. Ordo gratiam ad digne, & sancte adimplenda Ministeria Sacra cuilibet Ordini annexa, qui effectus ab aliis Sacramentis conferri nequeunt, adeoque hæc duo quoque Sacramenta semel valide suscepta sine effectu ratione obicis, postea amoto obice effectum suum causare, seu conferre debent, ne recipiens teneatur carere effectu ipsorum in perpetuum.

Etiam Extrema Unctio, & Matrimonium probabilius revi- 29
viscunt recedente fictione. *Sic S. Thomas l. c. et dist. 17. q. 3. art. 4.* cum dixisset, Confessionem reviviscere sublata fictione, addit, idem esse in aliis Sacramentis, & colligitur ex Scoto *l. c.* & tenet communior Doctorum. Et ratio est, quia cum

etiam hæc duo Sacramenta secundum quid sint irreiterabilia, nempe durante eadem infirmitate, & durante vita utriusque coniugis, & habeant effectus aliquos speciales sibi proprios, scilicet Extrema Unctio gratiam delentem peccatorum reliquias, & in extremo conflictu roborantem; Matrimonium Gratiam mutuæ concordiæ conjugum conciliativam, & ad ferenda onera Matrimonii auxiliativam, nec hi effectus per alia Sacramenta conferantur, hinc congruum est etiam hæc duo Sacramenta valide suscepta sine fructu, postea amoto obice, reviviscere, & dictos suos peculiares effectus causare: dummodo obex removeatur intra tempus ejusdem morbi, vel conjugii, ut tenent Suarea, Lugo, Coninch., Castropal. cum La Croix *lib.6. p.1.n.202.* & plurimi alii.

30 Pœnitentia autem non reviviscit recedente fictione, seu obice. Sic Scotus *in 4. dist.1. q.2. §. Contra istam opinionem*, ubi sic expresse habet; „ in ficte Poenitente cessante fictione „ nihil est, quod sufficiat ad effectum veræ Poenitentiæ, „ alioquin non oporteret talem ficte confessum de eisdem „ peccatis alias confiteri „. Scotum sequuntur passim Scotistæ, & varii alii exteri contra Divum Thomam, & alios; Et sic videtur tenere praxis fere universalis Confessariorum, qui omnes solent exigere a Poenitentibus Confessionum ficte factarum repetitionem; Eo vel maxime, quod non datur Sacramentum Poenitentiæ validum, & informe, ut jam probavimus sub verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art. 2. a numer.16. ad 29.* Vid. *ibi*.

31 Eucharistia vero probabilius reviviscit recedente obice si obex removeatur, antequam consumptæ sint species; Secus tamen, si obex removeatur solum, postquam jam totaliter consumptæ sunt species, & Christus jam desiit esse præsens. Sic communior Doctorum cum Aversa *de Eucharistia qu. 7. sect.1.* Suarez *d.63. sect.8.* La Croix *lib.6. p. 1. n.250.* Et ratio primæ partis est, quia cum in tali casu subjectum jam sit dispositum ad gratiam, & cum Sacramento permanente adsit Auctor omnis gratiæ, dicendum est, quod tunc causet gratiam. Ratio autem secundæ partis est, quia, si Eucharistia reviviisceret, quando obex removetur solum, postquam sunt consumptæ totaliter species, & Christus jam desiit esse præsens, sequeretur, quod Sacerdos, qui toto tempore vitae suae quotidie communicasset sacrilege, si in fine vitae poeniteret, acciperet ex opere operato vi tot Communionum sacrilegarum plus gratiae, quam Sacerdos, qui quotidie semper digne communicasset, quod nemo dixerit.

32 Sacramenta non causant Gratiam physice, sed moraliter, idest Sacramenta non producunt Gratiam ut causæ physicæ, sed ut causæ morales, quatenus efficaciter movent Deum ad producendam Gratiam, quam significant, & quam ipsemet Deus statuit dare infallibiliter quotiescumque rite conferentur, & digne sumerentur, Sic Scotus *in 4. dist.1.q.3. & 5.* cum omnibus suis Scotistis. S. Bonaventura, Richardus, Alensis, Aureolus, Vasquez, & plurimi alii contra Thomistas, & alios; Et ratio est, quia modus operandi sequitur modum essendi; Sacramenta autem ut Sacramenta sunt quid morale, cum dependeat solum ex institutione Christi, a qua, & meritis ejusdem Christi Domini totam suam vim atque efficaciam causandi habent, adeoque & illorum modus operandi erit moralis, & non physicus; Tum quia ex Divo Thoma *1. p. q.45. art.5.* creatura non potest creare, neque principaliter, neque instrumentaliter saltem physice, quia creare est potentiæ infinitæ: Sacramenta autem sunt creaturæ, adeoque non possunt producere Gratiam ut causæ physicæ, quoniam Gratia habet esse per creationem: Tum etiam quia nulla causa producit physice effectum, nisi physice actu existat; Sacramenta autem conferunt Gratiam aliquando pro eo tempore, quo non amplius existunt, cum, ut diximus *supra numer. 27.* ex S. Thoma. S. Augustino, Scoto, & communi aliorum Baptismus ficte, seu cum obice receptus non causet Gratiam pro tempore, quo cum tali obice peccati mortalis recipitur, sed solum pro tempore quo per veram Pœnitentiam removetur talis obex, & sic si quis hodie cum obice reciperet Baptismum, & cras obicem removeret, reciperet cras Gratiam virtute Baptismi hodie suscepti, quod cum non possit competere causis physicis, dicendum est Sacramenta esse tantum causas morales, adeoque &c.

33 Character Sacramentalis, qui ut diximus *supra num.4.* est effectus particularis aliquorum Sacramentorum proprius, imprimitur solum in tribus Sacramentis, scilicet Baptismo, Confirmatione, & Ordine. *Communis inter Catholicos*, ex Concilio Florent. *sess. ultim.* in *Decreto Eugenii IV.* & Concilio Tridentino *sess. 7. Canon.9.* per textus *loc. cit.* adductos.

34 Cur autem sola dicta tria Sacramenta, & non alia quatuor imprimant Characterem? Ratio a priori non est nisi voluntas Christi Domini ita instituentis, quæ nobis sufficienter constat ex perpetua traditione, & auctoritate Ecclesiæ; Ratio autem congruentiæ desumitur ex Scoto *in 4. dist.6. quæst. 10.* quia sicut in Politia Civili tres tantum sunt gradus determinati, & speciales: Primus scilicet dum admittitur quis in familiam Principis; Secundus, cum constituitur miles ad defendendam Rempublicam; Tertius, dum constituitur Officialis Principis; Ita tres solum gradus determinati, & speciales adeoque dignitatem, aut Characterem imprimentes reperiuntur in Politia Ecclesiastica, Primus scilicet dum quis recipitur in Familiam Christi, quod fit in Baptismo; Secundus, dum fit Christi miles ad defensionem Fidei Christianæ, quod fit in Confirmatione; Tertius, dum constituitur Dux, aut unus ex Magistratu Familiæ Christi, & Dispensator Mysteriorum Dei, quod fit in Ordine.

35 Character est *signum spirituale indelebile animæ impressum in susceptione Sacramenti initerabilis significans potestatem quamdam spiritualem eo Sacramento acquisitam*. *Est in re Communis*, & desumitur ex Concilio Florentino *sess. ultim. in Decreto Eugen. IV.* & Concilio Trid. *sess.7. Canon.9.*

36 Character non est pura relatio rationis, aut denominatio extrinseca. *Communis* ex Concilio Florentino *loc. citat.* ubi Character vocatur *spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum* impressum in anima, indelebile, & ex Concilio Trident. *loc. cit.* ubi character appellatur *signum spirituale, & indelebile impressum in anima*.

37 Character neque est relatio realis, sed entitas absoluta. Sic tenent communius Doctores, & signanter celebriores Scotistæ, ut Bassolius, Mayronius, Rubionus, Vorillon, Nicolaus de Orbellis, Cavellus, Aretinus, Hyquæus, Pontius, Mastrius, Frassen, Coen, Dupasquer, & alii plures; Nec contrarium Scotus, ut falso aliqui prætendunt, cum ipse *in 4. dist.6. quæst.10 num. 13.* resolvat Characterem esse aliquid reale, sed an relativum sit, vel absolutum? nihil determinat, cum utrumque problematice defendat, & sic plenam suis relinquat opinandi libertatem, ut patet ex sequentibus suis præcisis verbis: *Utrumque salvari potest, quod sit scilicet forma respectiva, sicuti jam ostensum est, vel quod sit forma realis absoluta*.

38 Character Sacramentalis non subjectatur in anima sub ratione formali animæ. *Communis*, cum S. Thoma *quæst. 63. art.4.* & Scoto *in 4. dist.6. quæst.11. num.3. & 4.* Character igitur subjectatur in anima sub ratione formali voluntatis; Sic
Scotus *loc.cit.* cum omnibus suis contra Thomistas, qui dicunt 39
subjectari in intellectu; Ratio autem nostra est, qui in ea potentia poni debet signum obligationis, in qua ponitur obligatio: obligatio autem animæ ad Christum, quæ contrahitur per Baptismum &c. ponitur in voluntate, & non in intellectu, cum intellectus utpote potentia necessaria, & ad unum determinata, non sit capax præcepti, vel obligationis, adeoque &c. Tum quia Character debet poni in illa potentia, quæ omnes alias potentias movet, & dirigit ad actiones, ad quas conferuntur Sacramenta: Hoc autem competit voluntati instar Reginæ omnibus potentiis imperanti, adeoque &c.

40 Character Sacramentalis de potentia Dei ordinaria est indelebilis, tum in hac, tum in altera vita. *Communis*; Et
ratio est, quia alioquin a Conciliis Florentino, & Tridentino 41
loc. cit. non potest dici absolute esse *Signum indelebile.* Potest tamen deleri de potentia Dei absoluta tam in hac, quam in altera vita. *Communis*. Unde Scotus *in 4. dist.6. q.9. n.20.* sic expresse habet: *Nulla forma potest esse in anima, quam non possit Deus de potentia absoluta delere, quia in hoc nulla inveniri potest contradictio*.

42 Sacramenta denegari nequeunt mulieribus menstruatis.
Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 107. incip. *Omnium Solicitudinum* §.3. 14. 39. Sacramentorum participatio denegatur occultantibus Fidei Christianæ professionem cum simulatione Mahumetismi. Idem Constit. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 6. 43
Item mulieribus Christianis in Turcarum contuberniis viven- 44
tibus absque Religionis exercitio. Idem *ibid.* §. 7. Item mu- 45
lieribus nulliter nuptiis cum infidelibus, donec in concubinatu
permanserint. Idem *ibid.* §.13. Item iis, qui uxore ad Tur- 46
cas confugiente, aliam ducere præsumpserint. Idem *ibidem* §. 12.

47 Sacramenta administrantes, etiam in Ecclesiis Regularium, subsunt

subsunt visitationi, & correctioni Episcopi, in his, quæ spe-
ctant ad ipsam administrationem. Idem Constitut. 109. incip.
48 Firmandis §. 2. Ampla, etiamsi ipsi non sint Parochi. Idem
ibid. §. 3.
49 Sacramentorum simulatio licita non est, etiam ad evitan-
dum mortis periculum, Idem tom. 2. Constit. 18. incip. Po-
stremo mense §. 20. & 21.
50 SS. Sacramentum Eucharistiæ publicæ Fidelium veneratio-
ni exponendum non est, sine licentia Episcopi, seu Ordina-
rii loci; Idem Constitut. 5. incip. Accepimus.
51 Sacramentorum materiam, & formam adhibere circa sub-
jectum capax, absque intentione conficiendi Sacramentum,
52 est omnino illicitum, Idem Constitut. incip. *Ex quo primum*,
§. 56. Sacramentum, si partes subjecti sejunctæ sint, valide,
& licite conferri potest a pluribus Communistris, materiam,
& formam seorsim, & diversis partibus applicantibus. Idem
in d. Appendice, Constit. incip. *Peracta*. §. 15. ubi asierit,
quod legitima concurrente causa, ut instans periculum vitæ
infirmi, etsi Ritualia obstent, nedum valide, sed etiam licite
hodie in Ecclesia Occidentali Sacramentum Extremæ Un-
ctionis administretur a pluribus Sacerdotibus, quorum unus
unum organum sensus inungat, proferatque formam, aliique
idem præstent super aliis sensuum organis. Vide ad id jam
tradita a nobis in Tomo tertio, verb. *Extrema Unctio*, a
num. 29. ad 33.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 E Philosophia etiam peripatetica desumpta sunt, quæ scho-
lastici disputant de effectibus Sacramentorum, tum &
maxime de eo, quomodo, & quando Sacramenta producant
gratiam. Confer *Vanespen Jur. Eccles. univ. part. 2. tit. 1.
cap. 1. §. 6.*
2 Inter effectus Sacramentorum recensetur & *character*, isque
effectus tribus tantum Sacramentis tribuitur, *Baptismo*, *Con-
firmationi*, *& Ordini*; Concilium Tridentinum *sess. 7. de Sa-
cram. in gener. can. 9.*
3 In quo vero consistat characteris essentia, non conveniunt
4 inter se Theologi, & Canonistæ. Dixit utique Concilium
Tridentinum *loco mox citato* imprimi per dicta tria Sacramen-
ta *characterem in anima, hoc est signum spirituale, & inde-*
5 *lebile*. Sed quid sit signum hoc, magna est dissensio. *Veri-*
6 *similius est* (ait *Vanespen ubi supra* §. 11.) *aliud dicere voluisse
Synodum, nisi quod per hæc Sacramenta imprimatur in anima
ens quoddam morale, quale solet imprimi dum quis ad digni-
tatem, aut ad conditionem aliquam stabilem, & permanen-
tem assumitur, ut ex. gr. ad dignitatem doctoralem, rega-
lem &c. In horum enim adoptione, & collatione accedit, ipsi
accipienti hujusmodi dignitatem, vel conditionem quoddam ens
morale, ratione cujus perpetuo reputatur Rex, Doctor &c.*
7 At, si dicendum quod res est, nec ipse *Vanespen* satis ex-
8 plicat quid sit signum hoc spirituale, & indelebile. Retinea-
mus autem eum, qui ex charactere fluit, effectum, quod
scilicet tria hæc Sacramenta non sint reiterabilia, & non cu-
remus de explicatione mox dicti signi *spiritualis*, *& inde-
lebilis*.
9 Cæterum tametsi dicta tria Sacramenta haud reiterentur,
tamen si rationabiliter de eorum valida collatione dubitetur,
10 reiterari possunt, Et quod notandum est, antiquitus sine
ulla conditionis expressione reiterabantur, ut *Vanespen eodem*
11 *loco* §. 15. monstrat *ex Canon. 1. Concilii Carthaginensis V.* In-
valuit vero postmodum, ut reiterarentur sub expressa condi-
tione *si suscepta non sint*. Sed nescitur quo tempore reite-
12 rari dd. tria Sacramenta cœperint sub dicta conditione. Haud
improbabile vero est, ea ita reiterari cœpisse ex quo respon-
sum *Alexandri III.* de quo *in c. 2. de Baptismo* Decretalibus
13 Gregorii IX. insertum fuit. In eo enim habetur: *De quibus
dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præ-
missis: Si baptizatus es, non te baptizo; Sed si non dum bapti-
zatus es, te baptizo*.
Recte vere monet *Rituale Romanum sub titulo de forma*
14 *Baptismi*: *Hac tamen conditionali forma non passim, aut le-
viter uti licet, sed prudenter, & ubi re diligenter pervesti-
gata probabilis subest dubitatio infantem non fuisse baptizatum*.

SACRA SCRIPTURA.

Vide infra *Scriptura Sacra*.

SACRIFICIUM.

Sacrificium in genere sumitur dupliciter, scilicet late, seu 1
improprie, & stricte, seu proprie; *Communis*. Sacri- 2
ficium late, seu improprie sumptum est quodlibet opus bo-
num in Dei honorem, & cultum relatum, ut sunt Orationes,
Laudes, Adorationes, cæterique actus virtutum præsertim
Religionis; Et in hoc sensu Sacrificium complectitur Justi-
tiam, juxta illud *Psalm. 4. num. 2. Sacrificate Sacrificium ju-
stitiæ*. Item internum animi dolorem propter Dei offensam,
juxta illud *Psalm. 50. num. 9. Sacrificium Deo spiritus contri-
bulatus*, Item externam laudem in Deum relatam, juxta
illud *Psalm. 46. num. 23. Sacrificium laudis honorificabit me*,
In simili sensu loquitur Paulus *ad Hebræos c. 13. n. 15. Per ipsum
ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, idest fructum la-
biorum confitentium nomini ejus*, Sacrificium stricte, seu pro- 3
prie sumptum est peculiaris actus virtutis Religionis, quo
speciali quodam modo recognoscimus summam Dei excellen-
tiam, supremumque ejus Dominium, & nostram ad ipsum
subjectionem per oblationem, & destructionem alicujus rei
sensibilis. Et Sacrificium hoc modo sumptum, de quo hic 4
est sermo, sic definitur: *Sacrificium stricte, seu proprie sum-
ptum est oblatio externa rei sensibilis legitime instituta, & a
Ministro legitimo facta soli Deo per destructionem, vel notabi-
lem ipsius rei oblatæ immutationem in recognitionem nostræ
totalis ad ipsum subjectionis, supremique ipsius in nos, & res
omnes Domini; Est in re Communis*.
Dicitur primo *Oblatio externa rei sensibilis*, quia Sacrifi- 5
cium est cultus Dei exterior protestativus supremi ejus Do-
minii etiam coram hominibus, qui nonnisi sensibilibus com-
municant inter se,
Dicitur secundo *legitime instituta*, quia cum Sacrificium 6
sit signum publicum protestativum supremi Dei Dominii, &
specialis Dei cultus nomine totius Communitatis Deo exhi-
bendus, & signa communia, & cultus publici per publicam,
& legitimam auctoritatem institui debeant, ideo & ipsum
Sacrificium debet esse institutum publica, & legitima aucto-
ritate, & per hoc Sacrificium differt a Martyrio, quod non
est publica auctoritate institutum,
Dicitur tertio *Et a Ministro legitimo*, quia cum Sacrificium 7
sit specialis Dei cultus, nomine totius Communitatis ei exhi-
bendus, requiritur, quod ad hoc sit aliquis specialiter depu-
tatus tamquam legitimus Minister; Unde non solum in lege
Evangelica sunt ad id deputati speciales Ministri, nempe
Sacerdotes, *ex cap. Firmiter credimus 1. de Summa Trin. &
Fide Catholica*, & Conc. Trid. *sess. 23. cap. & Canon. 1.* sed
etiam in Lege scripta Sacrificia offerebantur a Ministris ad
hoc specialiter deputatis, ut patet *Num. 3.* & qui sine tali de-
putatione Sacrificia offerre tentarunt, divinitus sunt puniti,
ut patet de Saule *1. Reg. 13.* & Ozia *2. Paral. 26.* Et etiam
in Lege naturæ fuisse aliquos specialiter deputatos, colligitur
ex Genesi 14. ubi Melchisedech dicitur obtulisse panem, &
vinum, & ratio additur; *Erat enim Sacerdos Dei Summi*; Et
tales Sacerdotes pro tunc secundum communem opinionem
erant Principes familiarum & Filii Primogeniti, & aliqui
alii, qui ex inspiratione Divina Sacrificia obtulerunt, ut
Abel legitur *Genes. 4.*
Dicitur quarto *Facta soli Deo*, quia cum Sacrificium sit 8
actus virtutis Religionis, & quidem supremæ ejus speciei,
quæ dicitur *Latria*, ideo soli Deo offerri potest. Unde
quamvis celebrentur Missæ in honorem Beatissimæ Virginis,
& Sanctorum, non tamen illis Sacrificium offerri potest, ut
docet Concilium Trid. *sess. 22. cap. 3.* ibi: *Quamvis in hono-
rem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ec-
clesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri
docet, sed Deo soli, qui illos coronavit, unde nec Sacerdos di-
cere solet: Offero tibi Sacrificium Petre, vel Paule; sed Deo
de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat,
ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in Cælis, quorum memo-
riam facimus in terris*.
Dicitur quinto *Per destructionem, vel notabilem ipsius rei* 9
oblatæ immutationem, quia ad rationem Sacrificii proprie
dicti requiritur, vel quod res oblata physice destruatur, vel
saltem moraliter notabiliter immutetur, ita ut res oblata ac-
cipiat alium statum, & reddatur omnino inutilis ad proprios
usus, seu functiones naturales; Sic olim ab Hebræis oves ve-
rissime sanctificabantur, quando realiter percussæ destrue-
bantur; Et in Libaminibus vinum, & oleum vere ab ipsis
sacri-

sacrificabatur, quando effundebatur in terram circa Altare Domini; Nam tunc ponebatur in statu corruptionis, & notabilis immutationis, & licet non statim substantialiter corrumperetur, donec siccaretur, tamen acquirebat statum inutilem ad suum usum naturalem, & humanum.

10 Dicitur sexto, & ultimo *In recognitionem nostræ totalis ad ipsum subjectionis, supremique ipsius in nos, & res omnes Dominii*, quia ideo per Sacrificium res sensibilis destruitur, vel notabiliter immutatur, ut confiteamur nostram totalem ad Deum subjectionem, & supremam ipsius potestatem super nos, & res omnes, plenumque ipsius Dominium vitæ, & mortis, ita ut tam facile possit nos, & omnia immutare, vel destruere, quam facile nos rem aliquam nostram immutamus, & destruimus.

11 Sacrificium varie dividitur; Primo ratione materiæ dividitur in *Victimam*, seu *Hostiam*, in *Immolationem*, & in *Libamen*. *Victima*, seu *Hostia* dicebatur Sacrificium, quo in veteri Lege Deo offerebantur animalia, sive fuissent quadrupedia, sive volatilia, & inter volatilia præcipue offerebantur Columbæ, Turtures, & Passeres; inter quadrupedia vero Boves, Oves, & Capræ. *Immolatio* dicebatur Sacrificium, quo Deo offerebantur res inanimes, sed solidæ, ut fruges terræ, panes, thura, & hujusmodi. *Libamen* dicebatur Sacrificium, quo Deo offerebantur res inanimes, sed liquidæ, ut vinum, oleum, sanguis, & hujusmodi.

12 Secundo ratione formæ, seu modi, quo fiebat, dividitur in *Holocaustum*, *Hostiam pacificam*, & *Hostiam pro peccato*. *Holocaustum* dicebatur Sacrificium, in quo tota res oblata destruebatur, seu comburebatur, & in fumum resoluta sursum ad Deum ascendebat, ut nihil inde cederet in usus hominum. *Hostia pacifica* dicebatur Sacrificium, in quo una pars rei oblatæ comburebatur in honorem Dei, altera cedebat in usum Sacerdotum, & tertia in usum ipsorum offerentium. *Hostia pro peccato* dicebatur Sacrificium, in quo una pars rei oblatæ comburebatur, & altera cedebat in usum Sacerdotum tantum eo in atrio Templi vescentium.

13 Tertio ratione finis, quo fiebat, dividitur in *Latreuticum*, *Eucharisticum*; *Impetratorium*, & *Satisfactorium*. Sacrificium *Latreuticum* dicebatur illud, quod per se totum in Dei cultum, & honorem exhibebatur. *Eucharisticum* dicebatur illud, quod fiebat pro beneficiis obtinendis, scilicet pro obtinendis bonis, & avertendis malis. *Satisfactorium* dicebatur illud, quod offerebatur Deo in satisfactionem pro peccatis.

14 Omnia dicta Sacrificia modo coadunata sunt in uno Tremendo, & Incruento Missæ Sacrificio; *Communis inter Catholicos*; Unde Sanctus Leo *serm. 8. de Passione* sic ait: *Carnalium Sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias Hostiarum una Corporis, & Sanguinis implet Oblatio.* Et Ecclesia in Secreta Missæ post Dominicam VII. Pentecostes sic orat: *Deus, qui Legalium differentiam Hostiarum unius Sacrificii perfectione sanxisti*, & expressius idipsum docet Conc. Trid. *sess. 22. cap. 1.* ibi: *Hæc denique illa munda oblatio est, quæ per varias Sacrificiorum Naturæ, & Legis tempore similitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa significata, veluti illorum omnium consummatio, & perfectio complectitur.*

15 Quamvis unicum tantum sit Sacrificium novæ Legis, seu Missæ, ratione unius tantum rei oblatæ, quæ est ipse Christus; Ratione tamen modi offerendi est duplex, scilicet *Cruentum* dicitur, quo Christus in Cruce seipsum obtulit Deo cum reali effusione Sanguinis, mactatione, & morte violenta. Sacrificium *Incruentum* dicitur, quo Christus offertur Deo absque reali effusione Sanguinis, & morte violenta; sed modo Incruento, mystico, seu repræsentativo in omnibus Missæ Sacrificiis; *Communis* ex Trid. *sess. 22. cap. 2.* ibi: *In Divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, quia in Ara Crucis semel se ipsum cruente obtulit.*

16 Sacrificium Missæ propter diversos fines dividitur in *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Satisfactorium*, & *Impetratorium*. *Latreuticum* dicitur, quatenus per se offertur in Dei cultum, & honorem, & in contestationem ejus supremi Dominii, tamquam finem principalem Sacrificii. *Eucharisticum* dicitur, quatenus offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis receptis. *Satisfactorium*, quatenus offertur Deo in satisfactionem pro peccatis. *Impetratorium* dicitur, quatenus offertur Deo pro beneficiis impetrandis, seu obtinendis, idest
17 pro obtinendis bonis, & avertendis malis. Propter autem
solos diversos fructus, & effectus suos Sacrificium Missæ dividitur in *Propitiatorium*, seu *Meritorium*, in *Satisfactorium*, & *Impetratorium*, de quibus sub verb. *Missa art. 1. a n. 4. ad 7.* Vide *ibi*.

18 Sacrificium dicitur *quasi Sacrum factum*; *cap. Multi sæcularium 84. caus. 1. quæst. 1.* ibi: *Sacrificium autem* (dicitur) *quasi sacrum factum, quia prece mystica consecratur pro nobis in memoriam Dominicæ Passionis.*

19 Missa dicitur a verbo *Mitto*, quia in illa preces, supplicationes, vota, imo & ipsum Christi Corpus, & Sanguis mittuntur ad Deum; Unde S. Gregorius *lib. 4. Dialogorum cap. 58.* sic expresse habet: *Dicitur Missa quasi transmissio, eo quod populus fidelis per ministerium Sacerdotis, qui fungitur vice Mediatoris inter Deum, & homines, preces, & supplicationes, & vota transmittat Altissimo; Ipsum vero Sacrificium, idest Hostia, Missa vocatur, quasi transmissa.*

20 Sacrificium Missæ a Christo est institutum, et hoc in nocte Cœnæ, et est Deo gratissimum; Concil. Senonens. *cap. 11.* et Concil. Trid. *sess. 22. cap. 1.*

21 In Sacrificio Missæ est eadem Hostia, quæ in Cruce; Conc. Trid. *sess. 22. cap. 2.*

22 In Sacrificio Missæ continetur Christus incruente, et immolatur; Concil. Trid. *sess. 22. cap. 2.*

23 Sacrificii Missæ oblatio non præjudicat Sacrificio facto a Christo in Cruce; Concil. Trid. *cit. sess. 22. cap. 2. & Can. 4.* ibi: *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari Sanctissimo Christi Sacrificio in Cruce peracto per Missæ Sacrificium, aut illi per hoc derogari, anathema sit.*

24 Sacrificium in pane, et vino consecratis obtulit etiam Christus; Concil. Senonens. *cap. 11.* et Concil. Trid. *sess. 22. cap. 1.* Et sic faciendum præcepit Apostolis, et Successoribus; *ibidem cap. 1.*

25 Sacrificium Missæ a D. Jacobo Apostolo fuit ordinatum, seu dispositum quo ad ritum, et celebrationem; *cap. Jacobus 47. dist. 1. de Consecrat.* et habetur per extensum *in Const. Apostol. lib. 8. cap. 12. & sequent.*

26 Ad rite perficiendum Sacrificium Missæ Canon fuit ab Ecclesia institutus ex Christi verbis, et Apostolorum traditione; Concil. Trid. *sess. 22. cap. 4.*

27 Cæremoniæ, quæ in Sacrificio Missæ fiunt, ex Apostolorum traditione habentur; *cap. Ecclesiasticorum 5. dist. 11.*
28 Concil. Trident. *sess. 22. cap. 5.* Sic vestes, Benedictiones, Thymiamata; Concil. Trident. *ibidem cap. 5.*

Sacrificium Missæ non potest fieri vulgari lingua; Concil.
29 Trid. *sess. 22. cap. 8. & Canon. 9.* In Sacrificio Missæ quædam
30 dicenda sunt clara, & alta voce, & quædam submissa; Concil. Trid. *sess. 22. cap. 5. & Canon. 9.*

31 Sacrificium Missæ ab Apostolis cœpit fieri post Ascensionem Christi in Cœlum; *lib. 8. Constit. Apost. cap. ult.* ibi: *Nos vero post Assumptionem ejus offerentes, ut idem constituit, Sacrificium mundum, & incruentum elegimus Episcopos, Presbyteros, & Diaconos septem.*

32 Missa olim dividebatur in duas partes, scilicet in Missam Cathecumenorum, & Missam Fidelium. *Missa Cathecumenorum* durabat a principio Missæ usque ad Offertorium exclusive, & fuit sic dicta, quia tandiu, & non ultra Cathecumenis interesse licebat. Post Evangelium enim ante Offertorium, quo incipiebat Missa Sacra, Diaconus publica voce clamabat *Ite Missa est*, quibus auditis ab Ecclesia excludebantur Cathecumeni, Energumeni, ac publice Pœnitentes, quibus non licebat interesse Consecrationi Corporis, & Sanguinis Domini Nostri JESU CHRISTI. *Missa Fidelium* incipiebat ab Offertorio, & durabat usque in finem. Unde ob hanc veterem Missæ divisionem etiam nunc tota Sacra Actio solet quandoque dici in plurali *Missarum solemnia*, quamvis etiam Missa in singulari pro nostro jam communi usu intelligendi sufficienter significet, & denotet totam illam Actionem Sacram, quæ in Missa a principio usque in finem peragitur; Et hinc post totam illam Sacram Actionem in fine Celebrans, aut Diaconus dicit: *Ite Missa est*; quibus insinuatur, & significatur, Hostiam sacram jam esse plene oblatam, missam, seu transmissam ad Patrem, & ideo omnibus esse jam liberam missionem, seu dimissionem, ac licentiam abeundi.

33 Missa est *verum, & unicum novæ Legis Sacrificium, quo a Sacerdote rite ordinato Corpus, & Sanguis Domini Nostri Jesu Christi sub speciebus panis, & vini ex ejus institutione certo ritu pro salute vivorum, & Defunctorum Deo offertur, immolatur, & sumitur*; Sic in re *Communis Theologorum*. Et sumitur ex Concil. Trid. *sess. 22. cap. 1. & 2. & Canon. 1. 2. & 3.*

Pri-

34 Principalis Offerens Missæ Sacrificium est Christus Dominus, quamvis illud offerat Sacerdotum ministerio; *Communis Catholicorum*, & habetur clare ex Concil. Florent. *sess. ult. in Decreto Eugenii IV.* & Concil. Tridentin. *sess.* 22. *cap.* 2, ubi expresse dicit: *Una est, eademque Hostia, idem nunc Offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa*. Et id ipsum clare demonstrant verba Consecrationis, ubi Sacerdos non nomine proprio, sed in persona Christi loquens dicit. *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus &c.*

35 Minus principalis Offerens Missæ Sacrificium est Sacerdos Celebrans, ut proximus, & immediatus Christi Minister, & Vicarius; *Communis*, & clare constat ex adductis verbis Concilii Tridentini: *Idem nunc Offerens Sacerdotum ministerio*, & ex eo, quod Sacerdos per Ordinationem accepit potestatem a Christo, ut in ejus persona hoc Sacrificium offerret; Unde Christus Apostolis, eorumque in Sacerdotio Successoribus, juxta Trident. *sess.* 22. *cap.* 1. præcepit, ut Sacrificium offerrent, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*; Cum autem Sacerdos in persona Christi loquens hoc conficiat Sacramentum, & Sacrificium, ut patet ex verbis Consecrationis: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*, hinc non est principalis Offerens, sed post Christum, qui est offerens principalis, immediatus, & proximus ejus Minister, & Vicarius.

36 Etiam cæteri alii Fideles non Sacerdotes aliquo modo, licet minus proprie hoc Sacrificium offerunt; *Communis*. & habetur expresse ex verbis Innocentii III. *lib.* 3. *de Myster. Missæ capit.* 6. ibi: *Non solum offerunt Sacerdotes, sed & universi Fideles, nam quod specialiter adimpletur ministerio Sacerdotum, hoc universaliter agitur voto Fidelium*. Unde *in Canone Missæ* dicitur; *Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*; Et infra. *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ sed & cunctæ familiæ tuæ*. Unde Fideles dicuntur offerre hoc Sacrificium dupliciter; Primo ratione quadam generalissima tamquam membra Ecclesiæ, cujus nomine Sacerdos offert Deo hoc Sacrificium; Secundo ratione quadam magis speciali, & particulari, quatenus speciali quadam cooperatione ad ejus Oblationem concurrunt, vel dando pro tali Sacrificio eleemosynam, seu honorarium, vel necessaria suppeditando, vel Sacerdoti Sacrificanti inserviendo, & hujusmodi.

37 Hostia, & res Oblata principalis, seu id, quod proprie, & principaliter offertur in Sacrificio Missæ, est Corpus, & Sanguis Christi, atque ipse Christus, ut constitutus sub speciebus panis, & vini vi actionis consecrative; *Communis inter Catholicos*; Et expresse habetur ex Concil. Trid. *sess.* 22. *c.* 1. ubi expresse dicit, quod Christus *Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituit ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque successoribus in Sacerdotio, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem, uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit*. Et idem Can. n. 2. expresse definitur: *Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem: Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem suum, anatema sit*.

38 Substantia panis, & vini in Sacrificio Missæ est Hostia minus principalis, seu materia, ex qua fit Hostia principalis hujus Sacrificii; *Communis*. Panis enim, & vinum, cum destruantur, ut in testimonium Divinæ Excellentiæ Christi Corpus, & Sanguis ponantur sub speciebus, vere possunt dici destrui in honorem Dei, & in testimonium Divinæ Excellentiæ saltem mediate; Unde Ecclesia volens designare, quod etiam panis, & vinum aliquo modo in Missa offerantur, sicque pertineant ad rem, quæ sacrificatur, in Missæ Offertorium sic orat: *Suscipe Sancte Pater hanc immaculatam Hostiam*, præsentando simul panem consecrandum, Et infra: *Offerimus tibi Domine Calicem salutaris*, elevando vinum consecrandum.

39 Quamvis variæ Actiones interveniant in Missæ Sacrificio, ut Oblatio panis, & vini, Consecratio, Oblatio Corporis Christi post Consecrationem, quando Sacerdos dicit; *Unde & memores Domine . . . . offerimus præclaræ majestati tuæ &c.* Specierum mixtio, Fractio, distributio,
40 Sacerdotis Communio; Et tres communiter assignentur partes Missæ, scilicet prima pars ab Introitu usque ad Offertorium exclusive, quæ olim dicebatur Missa Cathecumenorum, secunda pars ab Offertorio, totus Canon usque ad Sumptionem inclusive, tertia pars a Post-Communione usque in
finem. Tamen sola Consecratio est essentialis pars immo to- 41
ta essentia hujus Sacrificii; seu essentia Sacrificii Missæ consistit in sola Consecratione. Sic Sporer *tom.* 3. *part.* 2. *cap.* 2 *num.* 84. ubi vocat hanc conclusionem communissimam Theologorum & Sanctorum Patrum, Henno *tom.* 2. *disp.* XI. *q.* 3. *conclus.* 4. ubi asserit esse communiorem cum D. Thoma *quæst.* 82 *art.* 4. *ad* 1. & *art.* 10. *ad* 1. Sannig. *dist.* 5. *de Missa q.* 4. *numer.* 5. Herincx *disp.* 8. *de Eucharistia quæst.* 3. *num.* 42. Reiffenstuel. *Theol. moral. tract.* 14. *dist.* 5. *quæst.* 3. *num.* 34. cum communiori Theologorum contra Bonacinam *disp.* 4. *de Eucharistia quæst. ultim. punct.* 2. *num.* 1. dicentem, quod partes essentiales Sacrificii Missæ sint Consecratio, Oblatio, & Sumptio; & contra aliquos alios tenentes etiam sumptionem a celebrante peractam spectare ad essentiam Sacrificii Missæ.

Probatur ex Sanctis Patribus, & primo ex S. Irenæo *lib.* 4. 42
contra Hæreses c. 32. ubi dicit: *Christum docuisse novi Testamenti novam Oblationem, quando dixit: Hoc est Corpus meum*; Deinde ex S. Chrys. *homilia de proditione Iudæ*, ubi dicit *Verba Domini; Hoc est Corpus meum usque in finem mundi, præstare Sacrificio firmitatem*. Item ex divo Ambrosio *lib.* 4. *de Sacrament. cap.* 4. ubi ait: *Sermo Christi*, idest Consecratio, *hoc conficit Sacramentum*. Item ex D. Thoma *quæst.* 82 *art.* 4. *ad* 1. ubi expresse dicit; *Consecratio Chrismatis, vel cujuscumque alterius materiæ non est Sacrificium, sicut Consecratio Eucharistiæ*, & ibidem *art.* 10. *ad* 1. *Hoc Sacramentum perficitur in Consecratione Eucharistiæ, in qua offertur Sacrificium*, & consimiliter loquuntur passim alii Sancti Patres, adeoque &c.

Probatur ratione, quia Sacrificium Missæ fieri debet, & de 43
facto fit, ac perficitur a Sacerdote in persona Christi, qui est principalis Offerens, ut dictum est *supra num.* 34. Atqui Consecratio eaque sola fit in persona Christi, in qua Sacerdos loquitur, tamquam ipse sit Christus dicens. *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*, ergo &c. Tum quia in sola Consecratione perfecte reperitur immutatio Hostiæ in Dei cultum quatenus Corpus, & Sanguis Christi succedunt in locum panis, & vini tamquam Hostiæ minus principalis destructæ, atque in ipsa sola Consecratione fit immutatio, seu destructio Hostiæ principalis mystica, & repræsentativa Sacrificii cruenti ac mortis Christi, quatenus in ipsa Consecratione per diversas species per se, & vi verborum Corpus velut mortuum, & Sanguis velut effusus incruente repræsentatur, adeoque &c. Unde Feria 5. Parasceves proprie non fit Sacrificium, quia ibi non fit Hostiæ Consecratio, sed sumitur solum Hostia pridie consecrata.

Hinc essentia Sacrificii Missæ non consistit in Oblatione sive 44
panis, & vini ante Consecrationem, sive Corporis & Sanguinis post eamdem. *Communior Doctorum*. Immo *Communis* teste Sporer *loc. cit. num.* 85. Et ratio est, quia neutra Oblatio est Hostiæ immutativa, neutra a Christo, qui tamen hoc Sacrificium obtulit, adhibita est, adeoque neutra spectat ad veram essentiam Sacrificii Missæ, cum utraque instituta sit ab Ecclesia, quæ non potest aliquid instituere & mutare quo ad essentiam Sacramentorum, ex Concilio Trid. *sess.* 22. *cap.* 2 & consequenter neque ad essentiam hujus Sacrificii.

Neque Sumptio Hostiæ, seu Sacramenti, quæ fit a Sacer- 45
dote celebrante, spectat ad veram essentiam Sacrificii Missæ. Quamvis tamen aliquo modo sit de ejus integritate. Sic Reiffenstuel *loc. cit. num.* 36. Henno *loc. cit. conclus.* 3. Sporer *loc. cit. num.* 86. ubi dicit hanc esse communiorem, & veriorem sententiam Doctorum contra Bellarminum, Lugonem, & alios non paucos. Et ratio primæ partis est, quia Sacrificium essentialiter, seu quo ad sua essentialia fit in persona Christi; Sumptio autem non fit in persona Christi, sicut Consecratio, ut de se patet, adeoque &c. Tum quia Sumptio, seu manducatio est solum participatio Sacrificii jam peracti, adeoque
non est ipsum Sacrificium. Tum etiam quia certum est de 46
Fide ex Trid. *sess.* 22. *c.* 1. Christum in ultima Cœna sacrificasse, & tamen valde incertum est, an communicaverit adeoque ex Concilio colligitur Communionem Sacerdotis non esse de essentia hujus Sacrificii, cum aliquid incertum non possit esse de Fide. Secunda autem Conclusionis pars colligitur *ex cap. Relatum* 10. *dist.* 2 *de Consecratione*, ubi ex Concilio Toletano XII reprehenduntur Sacerdotes, qui non communicabant semper, quando sacrificabant, & expresse dicitur: *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse Sacrificans particeps esse cognoscitur?* Quibus verbis non utique insinuatur sacrificium sine Communione non esse verum sacrificium (alias conficiens non vocaretur ibi *Sacrificans*) sed solum insinuatur non habere sacrificium complementum ultimatum, ad quod res

sacri-

sacrificata ordinatur, adeoque Communio Sacerdotis est aliquo modo de integritate sacrificii Missæ, quamvis non spectet ad veram ejus essentiam.

48 Neque aliæ omnes sacræ Actiones, quæ in Missa peraguntur, pertinent ad essentiam sacrificii; *Communis*. Et colligitur ex Concilio Tridentin. *sess.22. cap.5.* ubi dicit, quod pleræque sunt piæ quidem, sed solum accidentales Cœremoniæ, Ritusque sacri ab Ecclesia instituti: *Ex Apostolica Disciplina, & traditione, quo & majestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes Fidelium per hæc visibilia Religionis, & Pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, completionem excitarentur.*

49 Consecratio utriusque speciei non est de essentia sacrificii Missæ, ut sacrificium est præcise, seu Consecratio utriusque speciei panis, & vini non est de necessitate Sacramenti (a); *Communis ac certa*. Et ratio est clara, quia formæ Consecrationis panis, & vini sunt a se invicem independentes in significando, & consequenter etiam in causando verum Sacramentum: Adeoque quomodocumque alterutra species solum consecretur, sive per oblivionem, sive per ignorantiam, vel malitiam, sive per impossibilitatem alterius speciei, valide consecratur, & verum Sacramentum efficitur essentialiter in ratione Sacramenti, quamvis non integrum sit in ratione convivii spiritualis. Tum quia panis valide consecratur, & sub eius speciebus realiter, & vere continetur Christus, exhibeturque Populo adorandus, antequam consecretur vinum, adeoque &c.

50 Consecratio utriusque speciei panis, & vini est de necessitate præcepti Divini. *Communis*. Constat enim ex facto ipso Christi utramque speciem consecrantis, & adjuncto præcepto, *Hoc facite in meam commemorationem*: Unde Concilium Tridentinum *sess. 22. cap. 1.* satis indicat consecrationem utriusque speciei esse de Jure Divino, dum dicit, quod *Deus, & Dominus noster . . . Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat ut sumerent, tradidit & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam Commemorationem, uti semper Catholica Ecclesia intellexit et docuit.*

51 Unde nunquam licitum est consecrare unam tantum speciem panis v. g. & non vini etiam in gravi necessitate communicandi infirmum, alioquin sine Viatico moriturum. *Communissima Doctorum*, teste Sporer *tom. 3. part. 2. capit. 3.*

52 *num. 133.* Ac proinde, ut prosequitur *ibidem* Sporer juxta communiorem, & veriorem sententiam Doctorum, neque Summus Pontifex potest dispensare, & concedere, ut una tantum species consecretur. Et sic tenet Lugo *tom.5. dis.19. sect. 8. num.* 105. dicens ita necessariam utriusque speciei Consecrationerm ad valorem Sacrificii, ut neque ex dispensatione Pontificis possit licite una species absque altera consecrari, testaturque hanc sententiam tenere communiter Recentiores Theologos, Suarez *disp. 43. sect. 4.* Vasquez *dis. 223. cap. 3.* & alios fere omnes. Ita etiam tenent Reiffenstuel *Theolog. moral. tract. XIV. dist. 5. q. 2. n. 39.* testans de probabiliori, & communiori, & sic plurimi alii. Et constat ex tali perpetuo, & communi usu Ecclesiæ, quem aliquando fuisse immutatum nullo sufficienti testimonio probari potest.

53 Hinc falsum, & fabulosum est, quod scribit Raphael Volaterranus *lib.7. Geographiæ cap.4.* nempe Innocentium VIII. cum Norvegis dispensasse, *ut sine vino Calicem consecrarent*; seu ut in una tantum specie panis consecrarent, quod idem refert Onophrius Panvinius *in Chron. anno* 1490. Et Claudius Sainctes ex eodem Volaterrano *repet. 10. de Eucharist. cap.3.* refert Innocentium IV. dispensasse; Falsitatis enim aperte convincitur ipse Volaterranus ex ipsamet sua Historia, quæ manifeste falsitatem suam prodit, cum dicat concessum fuisse Norvegis, ut *sine vino Calicem consecrarent*, quod absque manifesto errore concedi non potuit, ut constat, & recte advertit Lugo *loc. cit. num. 119.* Item falsitatis convincitur Volaterranus, ut recte notat Amat de Graveson *tomo 6. Histor. Eccles. fol. 143. Romanæ impressionis anno* 1720. ex eo potissimum, quod nulla illius concessionis apud alios Auctores memoria, vel minimum extet vestigium, & falsa sit ratio, ob quam huiusmodi dispensationem concessa *Volaterranus* scribit, quia scilicet vinum in eam Regionem importatum statim acescat, cum tamen ibi vina generosissima conservari experientia compertum sit; Tum quia, ut recte observat Bellarminus *lib.4. de Summo Pontifice cap.14. in fine*, mirum videtur, quod Norvegi eo tempore vini usum non habuerint, ne quidem pro sacrificando, cum hoc tempore adeo sit frequens, ut sine illo ne communicare quidem velint. Si autem aliquod talis dispensationis Pontificium Diploma alicubi fuerit publicatum, dicendum est cum Bzovio *in Annalibus Ecclesiasticis ad annum* 1490. & Graveson *loco cit.* extitisse circa illud tempus nonnullos male feriatos Sacerdotes, qui postea combusti sunt propter adulterata Pontificia Diplomata, a quibus falsam illam dispensationem publicari potuisse verisimile est. Quod autem Claudius Sainctes *l. c.* dicit, Innocentium IV. cum Novergis dispensasse, constat fuisse errorem, dum pro Innocentio VIII. quem Volaterranus refert, scribit Innocentium IV. de quo nullus umquam Historicus talem dispositionem retulit.

Et ratio fundamentalis nostræ conclusionis est, quia ut constat ex Tridentino *sess. 22. cap. 1.* & fatentur omnes Catholici, Christus instituit, & præcepit offerri sub utraque specie Sacrificium incruentum Missæ ad repræsentandum suum Sacrificium cruentum Crucis, in quo Corpus, & Sanguis ipsius Christi fuerunt separata; Atqui hæc separatio Sanguinis a Corpore Christi in ejus Passione, & morte nequit exprimi, & repræsentari per Consecrationem unius solius speciei, sed tantum per Consecrationem utriusque speciei, quia nimirum sub specie vini & per se, & vi verborum constituitur in Altari Sanguis in Calice, & per se, & vi verborum Corpus sub specie panis, quæ est quasi pictura exprimens quomodo in Cruce separatus fuerit Sanguis a Corpore, & sic Corpus velut mortuum, & Sanguis velut effusus incruente repræsentatur, ergo &c. & consequenter &c. Tum quia Ecclesia in nullo casu permittit Sacrificium mutilum sub una tantum specie, & ut hoc caveat, dispensat, ut patet *in Rubricis Missalis Titul. de Defectibus in Ministerio ipso occurrentibus* in strictissimo præcepto jejunii naturalis, ut si Sacerdos post Consecrationem unius speciei recordetur se non esse jejunum, nihilominus consecraret aliam speciem, ut compleat Sacrificium; Et si moreretur post Consecrationem Corporis, præcepit compleri ab alio Sacerdote etiam non jejuno, ne videlicet maneat Sacrificium mutilum sub una tantum specie; Ex quibus colligitur, Ecclesiam satis velle declarare se non posse dispensare, quod sacrificetur in una tantum specie. 54

Non est tamen omnino improbabile, quod in aliquo urgentissimo casu posset Papa dispensare, ut sacrificium Missæ fieret sub una tantum specie, seu potius ex rationabili interpretatione declarare tunc cessare obligationem præcepti Divini de integritate sacrificii sub utraque specie (b). Sic notant Herincx *de Eucharistia, disp. 2. q. 7. in fine*. Sporer *loc. cit. n. 132.* & alii. Et posse Papam ex causa urgenti concedere, ut Consecratio Eucharistiæ, & sacrificium Missæ in una specie fiat, tenent Turrecremata, S. Antonin. Gabriel. Alanus Azorius, & alii citat. & secuti a Barbosa *in Concil. Tridcnt. sess. 22. c. 1. n. 26.* & aliqui apud La Croix *l. 6. p2. n. 245.* 55

Sacrificium Missæ differt a Sacrificio Crucis solum ratione modi offerendi Cruent, & Incruenti, quia nimirum in Cruce, Christus se obtulit Deo cum reali effusione Sanguinis, mactatione, & morte violenta; In Missa vero Christus offertur Deo absque reali effusione Sanguinis, & morte violenta, sed modo incruento, & mystico, seu repræsentativo. 56

Sacrificium Missæ differt a Sacrificio ultimæ Cœnæ solum in qualitate rei oblatæ, quia nimirum in ultima Cœna Christus offerebatur adhuc mortalis, & passibilis, In Missa vero offertur nunc Christus immortalis, & impassibilis. 57

Sacrificium Missæ differt essentialiter a Sacramento Eucharistiæ in hoc, quia nimirum essentia Sacrificii consistit in actione transeunte sacrificativa, scilicet Consecratione, & necessario requirit utramque speciem; Essentia autem Sacramenti Eucharistiæ tamquam ejus effectus, in facto esse permanet, & in una specie sola salvatur. Insuper differt Sacrificium Missæ a Sacramento Eucharistiæ ratione diversi finis, quia Sacrificium Missæ principaliter ordinatur ad Deo debitum 58

(a) Nota. Consecratio utriusque speciei, licet non sit de essentia Sacramenti, quia in alterutra specie confici potest Eucharistia Sacramentum, est tamen de essentia Sacrificii Missæ, ut Sacrificium est præcise. Vide quæ idem Ferraris adducit *numer. 54.* & *numer. 58.*

(b) Nota. Si verum est quod P. Ferraris *n. 51.* cum Sporer dicit, ut est verum, non video, quomodo hæc opinio possit non esse omnino improbabilis.

tum cultum exhibendum in recognitionem ejus supremi Dominii; Sacramentum vero Eucharistiæ ordinatur ad hominem justificandum, seu spiritualiter nutriendum. Unde ratione finis perfectius est Sacrificium, quam Sacramentum, quia Sacrificium habet finem proximum nobiliorem, nempe cultum Dei, & recognitionem ejus supremi Dominii; Sacramentum autem habet finem minus nobilem, nempe hominem justificare.

60 Hinc generaliter loquendo Sacramenta, & Sacrificia differunt: Primo in institutione, quia Sacrificia institui possunt etiam publica auctoritate humana; Sacramenta autem sola auctoritate Divina. Secundo differunt ratione finis, quia Sacrificia principaliter ordinantur ad cultum Dei in recognitionem ejus supremi Dominii; Sacramenta vero ordinantur ad salutem, & justificationem hominum. Tertio differunt ratione materiæ, quia materia Sacrificii consistit solum in rebus; Materia autem Sacramentorum in rebus simul, & verbis.

Alia ad rem, Vide verb. *Eucharistia*, & verb. *Missa*.

SACRILEGIUM.

SAcrilegium sic dicitur a *Sacris legendis*, idest *furandis*;
1 Unde *sacrilegus* est qui *sacra legit*, idest *furatur*, ut dicit
S. Isidorus Hispalensis *lib.* 10. *Etymologiar. cap.* 18. & colligitur etiam ex *cap. Sacrilegium* 4. *caus.* 17. *quæst.* 4. ubi ex verbis S. Gregorii Magni sic habetur: *Sacrilegium, & contra Leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis studiis suis tentaverit compendiis retinere*

Sacrilegium est violatio rei Sacræ sive in se, sive in aliis;
2 *Sic in re communis*.

Sacrilegium est triplex, scilicet Personale, Reale, & Lo-
3 cale; *Communis*.

Sacrilegium *Personale* est, quo violatur Sacra Persona. Sa-
4 crilegium *Reale* est, quo violatur Sacra Res. Sacrilegium
Locale est, quo violatur Sacer Locus; *Communis*.

Sacrilegium *Personale* committitur per omnem violentam
5 manuum injectionem in Personam Sacram, scilicet in Clericum, sive Religiosum, aut Monialem: Per usurpatam Jurisdictionem in personas Ecclesiasticas, ipsas ad Tribunalia sæcularia trahendo, incarcerando, & hujusmodi, vel easdem ad vectigalia obligando. Item per luxuriosam violationem personæ Deo per votum Castitatis sacratæ, & hujusmodi.

6 Sacrilegium *Reale* committitur, cum violantur, seu injuriose tractantur, aut ministrantur Sacramenta, Vasa sacra, Reliquiæ Sanctorum, Dei, & B. V. M. ac Sanctorum Imagines, instrumenta seu ornamenta Sacra. Item Sacrilegium Reale committitur per rapturam bonorum Ecclesiæ, per suppressionem piorum Legatorum, per fraudationem Jurium Ecclesiæ, per abusum Sacrarum Vestium, Sacrarum Cæremoniarum, & sententiarum Sacræ Scripturæ ad stabiliendas hæreses, ad sortilegia, ad incantationes, ad Divinationes, ad res turpes, ad adulationes, ad detractiones, ad Libellos famosos, ad amatoria, ad fabulosa, ad scurrilia, & hujusmodi; imo nunc temerarium Sacræ Scripturæ abusum rigorose sub arbitrariis pœnis ab Episcopis infligendis intercedit Conc. Trid. *sess.* 4. *in Decreto de editione, & usu Sacrorum Librorum*.

7 Sacrilegium *Locale* committitur per omnia, quæ fiunt contra sanctitatem Loci sacri, ut sunt destructio malitiosa Templi, vel Altaris, occisio hominis, injuriosa effusio sanguinis, vel seminis humani, illicita, & notoria sepultura excommunicati, vel nonbaptizati in Loco sacro. Item Sacrilegium Locale committitur per violentam extractionem Reorum e loco Sacro, per actus prophanos, & illicitos, & repugnantes Immunitati Ecclesiasticæ exercitos in locis sacris, ut sunt negotiationes, seditiones, illiciti concubitus, & spurcities, Concilia sæcularia, stabulationes equorum, incendia, effractiones, spoliationes, mercaturæ, & hujusmodi Item Sacrilegium Locale committitur per furtum, quod Sacrilegium evadit tribus modis. Primo nempe cum quis furatur *Sacrum de Sacro*, idest rem sacram, ut Calicem, Planetam, Pyxidem, & hujusmodi, in loco sacro. Secundo cum quis furatur *Non Sacrum de Sacro*, idest rem prophanam non sacram, ut pecuniam, aut aliam rem in loco sacro repositam. Tertio, cum quis furatur *Sacrum de non Sacro*, idest rem sacram ut Pyxidem, Calicem, & hujusmodi, in loco non sacro, scilicet extra Ecclesiam, textu expresso *in cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *q.* 4. ubi ex verbis Summi Pontificis Joannis VIII, sic præcise habetur: Similiter *Sacrilegium committitur auferendo Sacrum de Sacro, vel non Sacrum de Sacro, sive Sacrum de non Sacro*.

Sacrilegium ex genere suo est peccatum mortale, nisi ex- 8
cuset parvitas, seu levitas materiæ, aut inadvertentia, & indeliberata voluntas; *Communis*. Et quoad primam partem clare patet, quia Sacrilegium ex genere suo opponitur graviter excellentissimæ Virtuti Religionis; Unde nemo dubitat esse peccatum mortale, cum Sacrilegium fit in gravem contemptum Personæ, seu Rei, aut Loci Sacri. Quoad secundam etiam partem clare constat, quia sicuti parvitas, & levitas materiæ, aut inadvertentia, & indeliberata voluntas excusat a mortali in aliis actionibus peccaminosis, ita etiam in actionibus sacrilegis; unde apud omnes certum est, sacrilegium esse solum peccatum veniale, cum secluso contemptu, aut scandalo fit aliqua levis injuria, irreverentia, aut inhonoratio Personæ, seu Rei, aut Loci sacri, & hoc propter parvitatem materiæ, seu irreverentiæ, & injuriæ commissæ; Sicuti pariter omnes concedunt esse solum peccatum veniale, & quandoque nullum, si injuria, & irreverentia facta Personæ, Rei, aut Loco Sacro, si ex inadvertentia, indeliberatione, aut ignorantia invicibili.

Alia ad rem, Vid. ver. *Ecclesia art.* 4. & ver. *Luxuria a n.* 29. 9
ad 32.

Novæ additiones ex aliena manu.

SI violetur per peccatum Carnis Persona specialiter conse- 1
crata Deo, habet peccatum hoc rationem sacrilegii, in
quantum est violatio rei sacræ, scilicet specialiter consecra-
tæ Deo.

Hujusmodi est fornicatio cum Moniali, quæ jure etiam 2
civili, uti gravissimum delictum, pœna mortis punitur. Hujus-
modi quoque est fornicatio commissa ab eo, qui Ordine sacro 3
sit initiatus, quæ jure antiquorum Canonum puniebatur pœ- 4
na perpetuæ depositionis ab omni ministerio Ecclesiæ. Quo-
modo vero hodie puniatur, petendum ex *Concilio Tridentino* 5
sess. 25. *c.* 14. *de Reformat.* & alibi etiam dictum a nobis est. 6
Illud vero hic non omittendum, adhuc hodie deponen-
dum Sacerdotem cognoscentem filiam suam spiritualem, vel 7
eam, quæ propter pœnitentiam effecta fuit filia spiritualis,
vel Parochianam suam, ut probe monuit *Zypæus in jure novo
de Cohabitat. Cleric. n.* 10. ubi quod idem procedat in Reli-
giosis fornicantibus. Ratio est, quod pœna inflicta a *Conci-
lio Tridentino* locum haud habeat quoad fornicationem Clerici 8
adjunctam habentem aliquam circumstantiam aggravantem. 9

SACRISTA, SACRISTIA.

AD Sacristæ Officium pertinet custodia Sacrorum Vaso- 1
rum, Vestimentorum Ecclesiasticorum, seu totius Thesauri Ecclesiastici, & eorum quæ ad luminaria pertinent, sive in cera, sive in oleo; textu expresso *in cap. ut sciat unico, de Officio Sacristæ*.

Sacristæ Capellæ Palatii Apostolici Officium ab imme- 2
morali tempore alicui ex Fratribus Eremitarum S. Augustini committi consuevit, & deinceps committi debere concedit Commissionesque aliter factas irritat Alexander VI. Constit. 5. incip. *Ad Sacram*.

Sacrista Conclavis gaudet gratiis, & privilegiis Conclavi- 3
starum; Clemens VIII. *Constit.* 16. §. 14.

Sacristæ, seu Præfecti Ecclesiarum Regularium adstringi 4
possunt ad non permittendum in eis celebrationes Sacerdotum Secularium, nisi exhibita Ordinarii licentia; *Sac. Cong. Concil. in Neapolitana* 17. *Augusti* 1630.

Sacristæ munus per simplices Sacerdotes Ecclesiæ exerce- 5
ri solitum, non cogitur suscipere Cantor, qui sit una ex Dignitatibus Ecclesiæ; *Sacra Rit. Congregatio in Adrien.* 2. *Martii* 1682.

Sacristæ nihil exigere debent pro benedictione Sponsi, & 6
Sponsæ; *Sac. Cong. Rit. in Neriton.* 25. *Februarii* 1606.

Sacristanatum obtinens in Parochiali erectum cum unione 7
simplicis Beneficii pro uno Clerico, qui in Divinis Officiis, & Cura exercenda, ac aliis oneribus adjuvare teneatur, potest deservire per Substitutum, & fructus eidem debentur; *Sac. Cong. Concil. in Spoletana* 21. *Julii* 1629.

Sacrista in Ecclesia Cathedrali est Dignitas, & requirit Sa- 8
cerdotium; *Sacra Rota recent. part.* 14. *decis.* 169. *num.* 8.

Si intervenerit Funeribus Capitulum Ecclesiæ Cathedralis,
in hoc casu Curatus, & Sacrista illius Cathedralis, licet sint 9
amo-

amovibiles, debent præcedere Parocho Defuncti; *Sac. Rit. Cong. 21. Martii 1631.*

10 Determinatis horis pulsandi Matutinum, & alias Horas Canonicas, & pulsata Campana per Sacristam, aut ejus Deputatum, ac in Ecclesia accensis luminibus, Divina Officia differri non valent ad alicujus instantiam, & Hebdomadario absente, Archidiaconus jubere debet alteri, ut incipiat; *Sac. Cong. Episcop. in Theatina 18. Aprilis 1617.*

11 Quod præscribitur in Cæremoniali, ut Canonici de Sacristia egrediantur bini, intelligitur in solemnitatibus, *Sacra Congregat. Rit. 12. Julii 1628.*

12 Tolerandum est, quod Canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacristia, *Sacra Congr. Episc. in una S. Severini 13. Septembris 1641.*

13 Non potest Episcopus in aliquo casu adstringere Canonicos, ut Domi suæ Capitulum convocent, si fuerit solitum, ut fiat in Sacristia, *Sacra Congregat. Episcop. 1. Februarii 1483.*

14 Sedes Archiepiscopalis ære proprio Archiepiscopi, non ex Sacristiæ sacris vestibus est ornanda. *Sacra Congr. Concilii in Messanen. 4. Septembris 1586.*

15 Episcopus vasis argenteis, vel alia Sacristiæ Supellectili non utatur in Mensa, vel in alios profanos usus, immo nec ad Sacros extra Cathedralem, sed ea ibi pro Ecclesiæ servitio relinquat. *Sacr. Congr. Episc. in Tullen. 10. Martii 1597. & in Castellaneten. 16. Maii 1641.*

16 Cum solium Archiepiscopale pertineat ad Officium Archiepiscopi, sequitur, id suis sumptibus fieri, ac manuteneri debere, & non sumptibus Sacrarii Metropolitanæ. *Sac. Congreg. Concilii in Urb naten. 10. Martii 1663.*

17 Non potest Episcopus, nisi habeat Privilegium speciale, compellere Regulares ad exhibendos libros Sacristiæ, in quibus adnotantur celebrationes Missarum ad hoc, ut ex iis constare possit de satisfactione obligationis debitæ ex Legato pio. *Sacra Congr. Concilii in Urbinaten. ad. cap 7. sess. 22. de reformat. 10. Maii 1663.*

18 Sacristia contigua Choro alicujus Monasterii Religiosorum est sub clausura comprehensa. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Sulmonen. 10. August. 1615.* Vide verb. *Conventus art. 3. num. 14.*

19 Sacristiæ expensæ spectant ad Episcopum, non autem ad Capitulum. *Sacr. Congr. Episc. in Melphien. 4. April. 1704.* apud Ursayam *tom. 2. part. 1. discept. 34.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 EX quo Ecclesiæ Cathedrales abundare cœperunt thesauro magni pretii, constituti sunt *Sacristæ*, qui habebant
custodiam sacrorum vasorum, vestimentorum Ecclesiasticorum, seu totius thesauri Ecclesiastici, necnon eorum, quæ
ad Luminaria pertinent; *cap. unic. de offic. Sacrist.* Dicti pro-
2 pterea, & *Thesaurarii* sunt. Primitus officium simplex sine
3 dignitate Ecclesiastica gerebant; progressu vero temporis in
pluribus Cathedralibus Ecclesiis, honore dignitatis decorati
4 sunt. Confer *Corvin. de Person. & Benefic. Eccles. lib. 1. tit. 22. n. 3.*
5 De culpa, quam præstare debent Sacristæ circa custodiam
thesauri Ecclesiastici, non inutilis hic disquisitio est. Levissimam culpam ab iis exigit *Brackner us de Custodia templor. ar-*
6 *tic. 3. §. 12.* & jure quidem meritoque. Præficiuntur enim
ejusmodi negotiis, quæ non *vulgarem*, sed *penitiorem* curam
7 & sollicitudinem *singularem* desiderant. Quapropter natura
ipsa negotiorum ipsos obligat ad exactissimam diligentiam.
8 Reque ipsa Romani quoque Jurisconsulti, in hujusmodi quæstionibus decidendis, potissimum respexere ad naturam negotiorum, & ex gravitate & indole eorum æstimarunt, qualis industria ab Administratore desideretur. Confer *Jacobum Gothofredum in Commentar. ad L. 23. ff. de Regul. Juris.*

SALUTATIO ANGELICA.

Additamenta novissima Auctoris.

NOtandum, quod in Salutatione Angelica additionem illam *Sancta Maria &c.* in nulla precum formula ante annum MDVIII. reperiri inquit *Grancolas in Breviarium Romanum cap. XXV.* Sed tunc temporis usurpari cœpisse; *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus. Amen.* Fratresque Minores addidisse postea verba illa: *nunc, & in hora mortis nostræ*; ut legitur in eorum Breviario edito Anno MDXV. Sic ad literam eruditissimus D. Joseph Catalanus in *Pontifical. Roman. tom. 2. tit. XV. §. 2. n. 2.*

SAMARITANA A CHRISTO CONVERSA.

Additamenta novissima Auctoris.

SAmaritana, quæ Christum ad puteum Jacob Patriarchæ excepit, & ibi a Christo ipsa conversa fuit, Photina communiter nuncupatur, & ab Ecclesia sub tali nomine, ut vera Martyr, una cum duobus filiis suis, & aliis martyribus colitur die 20. Martii, ut canit Martyrologium Romanum his verbis: Eodem die Sanctorum Photinæ Samaritanæ, Joseph & Victoris filiorum, itemque Sebastiani Ducis, Anatolii, Photis, Photidis, Parasceves, & Cyriacæ germanorum, qui omnes Christum confessi Martyrium suum sunt assecuti. De hac Samaritana Photina traditur, quod post Christi Ascensionem a Deo inspirata una cum dictis duobus suis filiis, & quinque suis germanis, consobrinis Carthaginem petierit, ibique omnes fidem Christianorum prædicantes, plurimosque gentiles, inter quos celebrem Ducem Sebastianum convertentes, ob id fuerint omnes ad crudelissimum Martyrium condemnati. Vide omne acerbissimi martyrii genus apud Bollandistas ad diem 20. Martii, & apud Clericatum *nelle Spiche* verb. *Samaritana a num. 821. ad 823.* Ubi vero asserventur eorum reliquiæ, vide Bolland. *loco citat. num. 8.* Plura alia ad rem de Samaritana Photina, vide apud Calmet in Dictionario verb. *Photina*, & verb. *Samaritana*.

SANCTITAS, SANCTI.

Additio Auctoris e II. Editione.

SAnctitas non in una, vel altera virtutum specie, sed in 1
complexu omnium in gradu heroico usque ad obitum exercitarum, consistit. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 54. in- 2
cip. *Postquam intelleximus* §. 26. Sanctitati alioquin probatæ non officiunt errores circa dogmata nondum ab Ecclesia definita. Idem *ibid.* §. 31.
Sancti vocabulum in primæva Ecclesia, nec vitæ sanctita- 3
tem, nec martyrium pro Christi nomine toleratum, indicabat, sed Christianæ Religionis, quæ cuique fidelium communis erat, integritatem declarabat: *Qui olim Christiani* (inquit Spon-
danus in Epit. Annal. Baron.) *iidem nominabantur sancti*. 4
Hinc unus *Sancti* titulus par non est, ut corpora, quæ ex Catacumbis afferuntur, sacro cultu donentur. Successu vero tem-
poris *Sancti* titulus ad peculiarem vitæ sanctimoniam signifi- 5
candam translatus est: *Demum obtinuit usus* (Spond. *loco cit.*) *ut illi cantummodo Sancti in Ecclesia dicerentur, qui eminentiori probatiorique fulgerent morum sanctitudine*. Idem *ibid.* §. 32. 6
Sanctorum nomina, & elogia in Martyrologium inferri nequeunt, sine Auctoritate Congregationis Sacrorum Rituum. 7
Idem *ibidem* §. 2. Sanctorum nomina in Martyrologio inferenda non sunt, nisi publicus cultus ipsis per solemnem Canonizationem decretus, aut saltem ab antiquis temporibus universalis Ecclesiæ consensione præstitus fuerit. Idem *ibidem* §. 15. & 16.
Sanctorum nomina, quæ in novissima Martyrologii Roma- 8
ni editione Benedicti XIV. jussu inserta fuerunt enumerantur ab eodem *ibidem* §. 6. 7. 8. & 9. nempe sub §. 6. sic. Sextadecima die Februarii *Beatus Gregorius X.* Die vigesima septima Aprilis *Beata Zita*. Die decima Maii *Beatus Nicolaus Albergatus*. Die vigesima quarta Maii *Beatus Joannes de Pra-
do* Prima die Junii *Sanctus Eneco Abbas*. Die septima Julii 9
Beatus Benedictus XI. Die vigesima Decembris *Sanctus Dominicus de Sylo*. Et sub §. 7. tradita ratione, ob quam possint in Martyrologio inseri etiam nomina aliquorum Beatorum, & adducto ex Theologo Raynaudo *tom. 18. suorum Operum pag. 500.* quod *Nomen quoque Martyrologii, quod olim sonabat dumtaxat indiculum Sanctorum Martyrum, nunc extensum est ad Syllabum plurimorum aliorum Sanctorum Confessorum ac Sanctarum Virginum*, pergit sub §. 8. enumerare aliquos Beatos Martyres Martyrologio de novo additos, videlicet die quinta Februarii *Commemoratio vigintisex Martyrum Japonensium*.

sium. Die nona Julii *Commemoratio novendecim Martyrum*
Gorcomiensium. Die decimaseptima Septembris *Beati Petri*
de Arbues. Die duodecima Novembris, *Commemoratio Bea-*
10 *ti Josaphat Polocensis*. Et tandem *sub* §. 9. addit nomina alio-
rum Sanctorum in præteritis editionibus omissorum. Nempe
Die decima Januarii nomen *Sancti Wilhelmi Episcopi Bituri-*
censis. Die decimanona Januarii nomen *Sancti Wlstani Epis-*
copi Vigorniensis. Die quarta Februarii nomen *Sancti Josephi*
a Leonissa. Die decimatertia Februarii nomen *Sanctæ Cathe-*
rinæ de Riccis. Die decimaseptima Aprilis nomen *Sancti Ro-*
berti Abbatis Casæ Dei. Die quarta Maii nomen *Sancti Gode-*
hardi Episcopi Hildesheimensis. Die tertiadecima Maii nomen
Sancti Petri Regalati. Die secunda Junii nomen *Sancti Nico-*
lai Peregrini Tranensis. Die octava Junii nomen *Sancti Wil-*
helmi Archiepiscopi Eboracensis. Die Sextadecima Junii no-
men *Sancti Joannis Francisci Regis*. Die prima Julii nomen
Sancti Theobaldi Eremitæ. Die quartadecima Julii nomen *San-*
cti Camilli de Lellis. Die vigesima quarta Julii nomen *Sancti*
Francisci Solani. Die decimaquinta Augusti nomen *Sancti*
Stanislai Kostkæ. Die vigesima sexta Octobris nomen *Sancti*
Bernardi Hildesheimensis Episcopi. Die vigesima septima No-
vembris nomen *Sancti Virgilii Episcopi Salisburgensis*. Die
vigesimaoctava Novembris nomen *Sancti Jacobi Piceni*. Die
Decimaseptima Decembris nomen *Sancti Sturmii Abbatis Ful-*
densis. Idem in citat. Constitut. incipien. *Postquam intelleximus*, in qua plurima ad rem traduntur scitu dignissima.

11 Sanctorum Patrum unanimis consensus in explicatione Sa-
cræ Scripturæ in re pertinente ad Fidem, & bonos mores, est
infallibile testimonium Divinæ Revelationis, ad differentiam
unius, vel alterius, aut aliquorum, reliquis contra dicentibus.
Idem *de Servorum Dei Beatificat. & Beatorum Canonizatione*
lib. 2. cap. 33. sub n. 12.

SAPIENS ERRORM PROPOSITIO. V. *verb. Propositiones damnatæ n. 34.*

SAPIENS HÆRESIM PROPOSITIO. V. verb. *Propositiones damnatæ n. 23.*

SAPIENTIA. V. verb. *Theologia n. 15.*

SATISFACTIO, SIVE PŒNITENTIA SACRAMENTALIS. Vide verb. *Pœnitentia Sacramentum art. 3. per tot.*

S C A N D A L U M.

1 Scandalum proprie, & physice importat, & significat, seu
declarat aliquid in via positum, in quod ambulans impin-
gat, & corruat. Et idem etiam est offendiculum. Sic Joan-
nes Kahl, alias Calvinus *in suo magno Lexico verb. scanda-*
lum. Unde Scandalum physice *est Offendiculum in via præ-*
bens itinerantibus occasionem lapsus. Sic in re Communis.

2 Moraliter autem *scandalum est Offendiculum spirituale, quo*
quis offendit, & in peccatum ruit. Seu expressius & clarius:
scandalum est dictum, vel factum, seu omissum minus rectum
præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis, seu peccandi. Sic in
re Communis.

3 Dicitur primo, quod scandalum sit *dictum, vel factum*, quia
solum loquendo, vel agendo possumus esse proximo occasio
ruinæ spiritualis, non autem cogitando, ut de se patet, cum
cogitatio tamquam mere interna, & occulta in corde non
possit extrinsece proximum scandalizare, & ideo in defini-
tione scandali non additur *vel concupitum*, sicuti in Definitio-
ne peccati. Dicitur secundo *Vel omissum*, per quod intelligi-
tur omnis omissio externa, seu non dictum, non factum po-
tens proximum scandalizare, ut omissio Sacri, Horarum, non
dicta veritas, non facta debita defensio innocentis, & hujus-
modi. Dicitur tertio *Minus rectum* hoc est, aut per se malum,
aut speciem mali habens, quia non solum dictum, vel factum,
seu omissum per se, & ex natura sua malum, & peccami-
nosum, sed etiam dictum, vel factum, seu omissum habens
tantum speciem mali ex circumstantiis personæ, loci, & tem-
poris, potest habere rationem scandali, si proximo occasio-
nem peccandi præbitura sit. Dicitur quarto; *Præbens alteri*
occasionem ruinæ spiritualis, seu peccandi ad denotandum,
quod occasio debet esse vera, sive interim scandalizans inten-
dat *expresse* ruinam spiritualem proximi, quod est diabolicum,

sive tantum *interpretative* dicendo, vel faciendo, aut omitten-
do id ex quo prævidet, aut prævidere debet proximum for-
te lapsurum.

Scandalum dividitur in activum, seu datum, & in passi- 4
vum, seu acceptum; *Sic Doctores communiter*. Scandalum 5
activum, seu datum est illud proxime definitum per singula
verba mox explicata, nempe scandalum activum est *dictum,*
vel factum, seu omissum minus rectum præbens alteri occasio-
nem ruinæ spiritualis, seu peccandi. Est in re Communis. Scan-
dalum passivum est *ipsa ruina spiritualis proximi in peccatum* 6
contingens ratione dicti, vel facti, seu omissi alterius minus
recti; Est in re Communis. Et sic hoc scandalum passivum
opponitur scandalo activo tamquam causæ suus effectus.

Scandalum activum est duplex, scilicet unum directum, 7
vel proprium, seu per se inductivum, & aliud indirectum,
vel improprium, seu per accidens inductivum aut occasiona-
tivum tantum. *Sic Doctores communiter*. Scandalum activum
directum, vel proprium, seu per se inductivum est, cum 8
quis directe, & expressa intentione, dat alteri occasionem
peccandi suadendo, consulendo, inducendo, vel malo exem-
plo faciendo aliquid, quod per se est inductivum ad pecca-
tum, & sic intendendo ruinam spiritualem proximi, sive
formaliter ob damnum spirituale proximi, quod est diaboli-
cum, sive *materialiter* ob propriam delectationem, vel uti-
litatem, quod est humanum, & proprium hominis, ut si quis
verba obscena proferat, vel turpia, & lasciva peragat coram
muliere, ut ipsam ad secum carnaliter peccandum inducat;
ipse enim gravissime peccat peccato scandali, licet formaliter
non intendat ruinam spiritualem talis mulieris, sed solam suam
carnalem delectationem. *Communis*.

Scandalum activum indirectum, vel improprium, seu per 9
accidens inductivum, aut occasionativum tantum, est, cum
quis dicit, vel facit, seu omittit dicere, vel facere aliquid,
quod licet ex natura sua, & per se non sit malum; speciem
tamen mali præfefert, quo ipse prævidet, vel prævidere
debet alios scandalizandos, vel de facto scandalizari adver-
tit. Ut si quis feminam populo suspectam Domi suæ retineat,
is peccat peccato scandali, teneturque ad ipsum publicum
scandalum removendum, talem feminam e Domo sua dimit-
tere, quamvis revera nullum subsit peccatum, nec pericu-
lum peccati. Unde Apostolus 1. *ad Thessalonicenses cap. 5.*
num. 22. expresse dicit: *Ab omni specie mala abstinete vos*
Et 1. *ad Corinth. cap. 8. num. 9. & sequen.* eos severe mone-
bat ne recumberent in Idolio, idest loco, ubi carnes Idolis
immolatæ comedebantur, quod licet per se non esset malum,
tamen habebat speciem mali ad scandalum pusillorum, seu
infirmorum, ibi: *Videte, ne forte hæc licentia vestra offen-*
diculum fiat infirmis, si enim quis viderit eum qui habet scien-
tiam in Idolio recumbentem, nonne conscientia ejus, cum sit
infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit
infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus
est. Et infra *num.* 13. concludit: *Quapropter si esca scandali-*
zat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne
fratrem meum scandalizem.

Scandalum passivum est duplex, scilicet scandalum passi- 10
vum datum, & scandalum passivum acceptum; seu clarius.
Scandalum passivum datum simul & acceptum, & Scanda-
lum passivum non datum, sed duntaxat acceptum. *Sic in re*
Doctores communiter.

Scandalum passivum datum simul & acceptum est illud, 11
quod vere oritur ex alterius dicto, vel facto, seu omisso ex
natura sua, & per se, quia revera malum est, vel speciem
mali habet, ut merito inde proximus sumat occasionem ruinæ
spiritualis. *Sic in re Communis.*

Scandalum passivum non datum, sed duntaxat acceptum 12
est, quo quis ex alterius dicto, vel facto, seu omisso præter
omnem ejus intentionem, & præter ipsius dicti, vel facti, seu
omissi naturam, & conditionem ex sola sua sinistra apprehen-
sione sumit occasionem ruinæ spiritualis, & peccati. *Sic in*
re Communis.

Et hoc scandalum passivum non datum, sed duntaxat acce- 13
ptum subdividitur *in scandalum pusillorum*, quod ex sola ho-
minis ignorantia, vel infirmitate, seu fragilitate provenit, &
in *Scandalum Pharisæorum* quod ex mera malitia, seu ma-
lignitate alterius procedit. Et tunc dicitur *Scandalum Phari-*
saicum a Pharisæis, qui propria malitia, malignitate, & in-
vidia erga Christum male, ni dicam pessime, interpretando
clarissima ejus miracula, optimam ejus doctrinam, sanctissi-
mamque conversationem, scandalizati sunt. *Communis.*

14 Scandalum activum, sive directum, sive indirectum est peccatum mortale, vel etiam veniale pro ratione peccati gravis vel levis, ad quod inducit. *Communis*, *& certa*. Unde non indiget probatione.

15 Scandalum activum, nedum directum, sed etiam indirectum contrahit malitiam specie distinctam contra Caritatem in Confessione explicandam. *Communissima* quoad primam partem, *& Communior* quoad secundam. Et ratio primæ partis est, quia si peccat contra Caritatem proximi saluti debitam qui non corripit errantem, a fortiori qui inducit, ad errorem; Unde certum est apud omnes, scandalum activum directum, quo directe intenditur ruina spiritualis proximi, esse peccatum speciale contra Caritatem proximi gravissimum, ideoque specialiter explicandum in Confessione una cum specie peccati, & circumstantiis personæ inductæ ad ipsum peccatum. Ratio autem secundæ partis est, quia in omni peccato damnifico commisso in proximum sufficit voluntas interpretativa, seu voluntarium indirectum, ponendo scilicet voluntarie causam, ex qua prævidetur secuturum damnum proximi, quamvis directe non intendatur, ergo etiam ad speciale peccatum scandali contra Caritatem sufficit voluntas interpretativa, seu voluntarium indirectum, nempe dicere, vel facere, seu omittere aliquid, ex quo prævidetur secutura ruina spiritualis proximi, quamvis, ea directe non intendatur; Tum quia ex præcepto Caritatis tenemur non solum ad non procurandam ex propria industria ruinam spiritualem proximi, sed etiam ad nos abstinendum a causa injusta, ut proximus spiritualiter, ruat, adeoque etiam in scandalo activo indirecto tenemur explicare speciem peccati, ad quam proximum ratione talis scandali inducimus.

16 Scandalum mere passivum est evitandum, seu impediendum, quotiescumque nulla ratio necessitatis, vel utilitatis propriæ, vel alienæ cogit nos dicere, vel facere, aut omittere aliquid, ex quo prævidemus proximum esse scandalizandum, seu sumpturum occasionem peccandi. *Communis*. Et ratio est, quia Lex Caritatis non obligat impedire, cum facile possumus sine nostro, aut alieno incommodo, etiam damna temporalis proximi, & sic a fortiori ejus damna spiritualia, seu peccata.

17 Non est tamen obligatio impediendi scandalum mere passivum, quoties urget necessitas, vel utilitas propria dicendi, vel faciendi, aut omittendi aliquid ceteroquin non malum, quamvis exinde alii sumpturi sint occasionem peccandi, *Communis*. Et ratio est, quia tunc non sumus nos causa, quod proximus peccet, cum necessitas, vel utilitas propria nos urgeat ad id licite dicendum, vel faciendum, aut omittendum; unde si exinde proximus peccet, peccatum debet ejus malitiæ imputari alias non possemus unquam quidquam nobis necessarium, ut se aut ceteroquin non malum licite dicere, vel facere, aut omittere ob evitandum tale proximi scandalum, quod nemo audebit asserere.

18 Ob evitandum præcise scandalum aliorum probabilius omittenda non sunt opera præcepti, sive naturalis, sive Divini, sive humani, Sic Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 43. *artic.* 7. Castrop. *tom.* 1. *tract.* 6. *disput.* 6. *punct.* 16. *num.* 3. Pasqualig. *de Sacrific. quæst.* 1547. Henno *tom.* 1. *tract.* 2. *de Virtutibus disput.* 6. *art.* 3. *concl.* 3. Illsung. *tract.* 3. *num.* 111. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 338. & Communior aliorum. Et ratio est, quia ordine Caritatis salus propria præferenda est saluti proximi; unde quisquis curare debet, ut prius ipse præcepta impleat, quam ut curet, quod impleat alter, cum obligatio servandi præcepta sit primaria, & obligatio vitandi scandalum sit secundaria; Et certe nisi ostendatur præceptum tunc non obligare, clarum est, non posse omitti ob evitandum præcise scandalum aliorum, ut habetur ex *cap. Cum ex injuncto* 2. *de novi operis nunciatione*, ibi: *Quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo omittenda.*

19 Hinc quamvis multi velint Feminam scientem aliquem in particulari, se turpiter amare, quoties eam aspicit, posse, & debere Sacro abstinere die Festo semel atque iterum ad peccatum illud evitandum; Alii tamen universaliter sustinent, quod ob evitandum præcise scandalum non sint omittenda ulla opera præcepta. Vide verb. *Femina a numer.* 14. *ad numer.* 26. ubi multa ad rem.

20 Opera tantum consilii omittenda sunt, vel ad aliquod tempus differenda, ob evitandum scandalum pusillorum ex ignorantia, vel infirmitate seu fragilitate inde secuturum. Sanctus Thomas *loc. cit.* Castrop. *loc. cit.* Henno *loc. cit.* Felix Potestas *loc. cit. num.* 343. Diana *part.* 5. *tract.* 7. *resp.* 23. Spor. *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 1. *sect.* 2. *num.* 31. ubi testatur de communi. Sic spontanea peregrinatio ad aliquod sanctuarium, ingressus voluntarius in Religionem, & hujusmodi sunt omittenda, vel ad aliquod tempus differenda, donec pusilli, qui inde ex ignorantia, vel infirmitate, seu fragilitate scandalizabantur, admoniti, & informati de justis motivis, & rationibus pro tali peregrinatione, & ingressu in Religionem, & hujusmodi non amplius scandalizentur.

21 Nullimode autem omittenda sunt opera consilii ob evitandum scandalum Pharisaicum. *Communis*; Et ratio est, quia scandalum Pharisaicum oritur ex mera malitia, & pravo affectu illorum, qui se scandalizant, cum ipsi non sint in necessitate, sed mera, & libera malitia; unde de ipso Pharisaico scandalo non est curandum, nec ullum opus bonum est omittendum ob ipsum vitandum; Non enim tenemur aliorum malitiæ condescendere cum tali damno nostro spirituali; Unde de illis Christus Dominus *Matthæi* 1. dicit: *sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.*

22 Ob evitandum scandalum pusillorum, & a fortiori Pharisaicum raro, vel nunquam adest obligatio subeundi gravem & magnam jacturam in propriis bonis temporalibus. Castrop. *loc. cit. part.* 17. Sporer *loc. cit. num.* 32. Diana *loco citato*, Suarez, & alii, Sanchez *in Dialog. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 11. La Croix *lib.* 2. *num.* 146. & alii. Et ratio est, quia, quando inde oritur magnum, & grave damnum, est veluti moralis impotentia vitandi talem occasionem, & tunc adest sufficiens causa eam permittendi ponendo rem indifferentem, adeoque &c.

23 Adest tamen obligatio subeundi leve, & modicum damnum in propriis bonis temporalibus ob evitandum scandalum pusillorum. *Communis* cum S. Thoma *loc. cit. art.* 8. & Sporer *loc. cit. num.* 32. Et ratio est, quia bonum spirituale proximi ordine Caritatis præferendum est bono temporali proprio, maxime si inde oriatur solummodo leve, & modicum damnum, ut loquitur conclusio.

24 Ut aliquis peccet peccato scandali, non requiritur, quod alter de facto peccet, sed sufficit, si credatur probabiliter peccaturus; Unde potest esse scandalum activum sine passivo, sicuti e contra potest esse scandalum passivum sine activo, ut de facto fuit in Pharisæis, qui se scandalizarunt ex Sanctissimis Christi verbis, & miraculosissimis ejus factis undequaque incapacibus active scandalizandi.

25 Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. Textu expresso in cap. *Qui scandalizaverit* 3. *de Reg. d. juris*, in cujus Summario sic habetur; *Propter Scandalum evitandum veritas non est omittenda.*

SCANDALOSA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ n.* 35.

SCHISMA SCHISMATICI

1 SChisma generice, & large sumptum est nomen Græcum scissuram, & divisionem seu disruptionem communionis significans. *Cap. Schisma* 34. *caus.* 24. *q.* 1. ibi: *Schisma siquidem ipsum quod Græcum nomen est, scissuram sonat.*

2 Schisma multipliciter contingere potest, & accipi tam in bonam, quam in malam partem. In bonam partem accipi potest, ut Joann. *cap.* 9. *num.* 16. ibi: *schisma erat inter eos.* In malam autem partem, ut 1. *ad Corinth. cap.* 1. *num.* 10. ibi: *Et non sint in vobis schismata*. Schisma vero simpliciter prolatum, in malam partem usurpatur. Et schisma in malam 3
partem usurpatum sic definitur: *schisma est subtractio ab obe-* 4
dientia Capitis Ecclesiæ formaliter sumpti, vel ab unione universalis Ecclesiæ. Est in re Communis.

Schisma sic definitum dividitur in purum, & mixtum, seu 5
conjunctum cum Hæresi; *Communis*. Schisma purum est ma- 6
litiosus recessus a vera Ecclesia quo ad obedientiam solum, & fit, & est, cum quis omnes Fidei Articulos, ac etiam Supremam Pontificis potestatem, & Primatum in Ecclesia credens ex mera malitia recusat subesse, & obedire Summo Pontifici formaliter sumpto qua tali, seu qua Capiti, & Christi in terris Vicario, Ecclesiæ universali, vel ceteris dictæ universalis Ecclesiæ membris uniri, aut unitus, & conjunctus esse detrectat. Sic schisma fit & est, cum aliquis Principatus, seu aliquod Regnum negans obedientiam Summo Pontifici tamquam Capiti universalis Ecclesiæ, constituit sibi proprium Pa-

Patriarcham, aut Episcopum, eique in Spiritualibus obedit, spretis, seu neglectis, & non attentis Papæ mandatis, licet de cetero Papatum, & Articulos Fidei credat, & hujusmodi Principatus, & Regni Princeps, Rex, & Incolæ in tali casu sunt *puri*, & propriæ dicti *Schismatici*. Sic in re Doctores communiter.

7 Schisma mixtum, seu conjunctum cum Hæresi est *malitiosus recessus a vera Ecclesia quo ad obedientiam pariter, & credentiam; non quo ad omnes Articulos* (quia tunc esset Apostata); *sed quo ad unam, aut plures veritates Catholicas ab Ecclesia definitas, & propositas*. Et fit, & est, cum quis præter separationem ab unitate veræ Ecclesiæ negat unam, vel plures propositiones ab ipsa Ecclesia definitas, & propositas, verb. grat. negat Romanum Pontificem esse in terris Vicarium Christi, & Caput Ecclesiæ, negat Sanctorum Communionem, auricularem Confessionem, & hujusmodi. Hic in tali casu est Schismaticus mixtus, quamvis alios Fidei Articulos credat, & approbet. *Sic in re Communis Doctorum*.

8 Advertendum tamen hic est, quod ordinarie, & practice loquendo vix unquam nostris hisce diebus datur amplius schisma *purum*, seu sine Hæresi; Quamvis enim in suo principio schisma non habeat perversum Fidei Dogma, sicut Hæresis; tamen in fine nullum schisma est sine Hæresi, ut ex verbis Sancti Hieronymi recte notatur in *cap. Inter Hæresim* 26. *caus.* 24. *quæst.* 4. ibi: *Inter Hæresim, & Schisma hoc interesse arbitramur, quod Hæresim perversum Dogma habeat, Schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest: Ceterum nullum Schisma non aliquam sibi confingit Hæresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur*.

9 Item est hic pariter advertendum, quod non omnis recessus, seu separatio a Papa est schisma, sed solum recessus, & separatio ab ipso tamquam a Vicario Christi in terris, & Capite formaliter totius Ecclesiæ; Unde schismaticus non est qui Romanum Pontificem tamquam Vicarium Christi in terris, & Caput formaliter Ecclesiæ recognoscit, eique qua formaliter Pontifici obedientiam præstat, sed non vult illum recognoscere tamquam temporalem Dominum alicujus Provinciæ, Civitatis, & hujusmodi, eique obedientiam denegat, dum jubet, ut arma deponat, bellum contra ipsum non gerat, invisum, & odiosum Ministrum recipiat, & hujusmodi: Similes enim inobedientiæ, & recessus adhuc bene compatiuntur cum debita recognitione, & obedientia erga eumdem tamquam Vicarium Christi in terris, & Caput formaliter totius Ecclesiæ Catholicæ, nec separant a vera Ecclesia, quatenus est Corpus Mysticum. *Sic Communis*.

10 Item proprie *Schismaticus* non est, qui se a quolibet alio Episcopo, etiam qua talis est, separat, eique obedire detrectat, vel se a solis membris alicujus particularis Diœcesis, et Ecclesiæ disjungit. Schisma enim proprie dictum importat separationem, et recessum ab Ecclesia universali, et ejus formaliter Capite, non autem solam separationem, et recessum ab aliqua Ecclesia, et Diœcesi particulari, et ejus Diœcesano, seu Episcopo; Quamvis tamen talis separatio, et recessus possit dici aliquo modo schisma large, et improprie. *Communis, argument. cap. Scire 7. caus. 7. q. 1. cap. Loquitur* 18. *caus.* 24. *q.* 1.

11 Schisma proprie dictum, et purum differt ab Hæresi in hoc, quia Hæresis per se, ac directe opponitur Fidei negando, seu non concedendo unum, aut plures Fidei Articulos; schisma vero opponitur Caritati, Ecclesiæ unitatem, quæ in Caritate consistit, scindendo. *Communis* cum S. Thoma 2.2.
12 *quæst. 39. art.* 1. Reiffenstuel *lib. 5. Decretal. tit. 8. num.* 7. Pirhing *ibidem num.* 2. Unde Schisma, et Hæresis differunt inter se sicut genus, et species, ut docet Glossa communiter recepta *in citat. cap. Inter Hæresim 26. caus. 24. quæst. 3. verb. Et Schisma*. Nam omnis Hæreticus est etiam schismaticus, quia eo ipso, quod quis falsum dogma, et Ecclesiæ doctrinæ et definitioni contrarium credit ut Hæreticus, est etiam schismaticus, quatenus ab Ecclesiæ unitate recedit, et se separat, erroneam et ei contrariam doctrinam sectando. Non tamen omnis Schismaticus est etiam Hæreticus, quia potest quis omnes Articulos Fidei ab Ecclesia definitos et propositos credere, credendo etiam Romanum Pontificem esse verum, et unicum universalis Ecclesiæ Caput, sed ex malitia, seu prava voluntate nolle ipso facto eum pro Capite Ecclesiæ recognoscere, eique obedire, nec aliis membris Ecclesiæ uniri, seu conjungi.

13 Hinc constat, schisma esse errorem voluntatis, et non intellectus, ut est Hæresis: Schismaticus enim constituitur per contemptum, contumaciam, et inobedientiam, qui actus sunt voluntatis. Ursaya *Instit. crim. lib. 1. tit. 7. num.* 4. et alii passim.

Schismatici proprie dicti, seu puri, et nullam conjunctam habentes Hæresim pluribus subjacent pœnis. Prima talium Schismaticorum pœna est Excommunicatio major. Colligitur *ex cap. Nulli fas 5. dist. 19. cap. De Liguribus 43. caus. 23. quæst.* 5. Et expresse habetur *in Bulla Cocæ* §. 1. ibi: *Excommunicamus Schismaticos, & eos qui se a nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahant*. 14

Secunda poena est privatio Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Unde omnes collationes Beneficiorum, alienationes rerum Ecclesiasticarum, sententiæ Censurarum, Absolutiones &c. a Schismaticis factæ ipso Jure sunt irritæ; *cap. Novatianus 6. caus. 7. q. 1. cap. Didicimus 31. caus. 24. q. 1.* ibi: *Didicimus Schismaticos nil habere juris, & potestatis*, & expresse *cap. Quod a Prædecessore 1. de Schismaticis*, in cujus Summario sic dicitur, *Irritæ sunt ordinationes, Beneficiorum collationes, & Ecclesiasticarum rerum alienationes per Schismaticos factæ*. 15

Quoad Ordinationes autem *cit. cap. Quod a Prædecessore 1. de Schismaticis, & c. Ordinatione 5. caus. 9. q. 1.* ubi disponitur, quod si factæ fuerint a Schismaticis, sint nullæ, & irritæ, debet sic intelligi, nempe quod accipiens Ordines a Schismatico sit suspensus ipso facto ab executione eorum; Ordines tamen recepti valeant, & Characterem imprimant. *Sic Communis Doctorum* cum Glossa *in cit. cap. Quod a Prædecessore verb. Irritas*. 16

Tertia poena est inhabilitas ad Beneficia, & Dignitates Ecclesiasticas, & præsertim Episcopalem; *c. quia diligentia 5. de electione*; & *cap. Ad succidendos unic. de Schismaticis in* 17
6. Et quamvis *in cit. cap. Ad succidendos* varii Doctores teneant, Schismaticos privandos esse etiam Beneficiis omnibus ante Schisma obtentis; Quia tamen dicta Bonifacii VIII. Constitutio *cit. cap. Ad succidendos*, fuit revocata a Benedicto XI. *Extravag. unic. de Schismaticis. inter Communes* sola excepta confiscatione bonorum ibidem statuta, ideo nos dicimus tales Schismaticos non incurrere poenam privationis Beneficiorum ante Schisma rite obtentorum. Sic Garcias *de beneficiis p. 11. cap. 10. n. 151.* Sanchez *lib. 2. Moral. cap. 36. n. 16.* Pirhing. *lib. 5. Decr. tit. 8. num. 7.* Reiffenst. *ibid. numer.* 11. & alii. 18

Quarta poena est confiscatio omnium bonorum, *cit. cap. Ad succidendos unic. de Schismaticis in* 6. cum aliis Juribus adductis a Card. de Albic. de *Inconstant. in Fide p. 1. c. 10. num.* 41. 19

Quinta poena est ultimum etiam supplicium durante eorum contumacia; *cap. Non vos 22. & c. de Liguribus 43. caus. 23. q.*, cum aliis apud Farinac. *q. 184. n. 51. & 52.* Card. de Albic *l. c. n.* 42. 20

Schismatici mixti, seu habentes adjunctam Hæresim, quales hisce temporibus sunt fere omnes Schismatici, uti jam dictum est *supra n.* 8. subjacent omnibus poenis, quibus subjacent Hæretici: Unde vide verb. *Hæreticus*. 21

Si tempore Schismatis sint duo, aut plures Pontifices, & unus sit certus, ei soli est adhærendum; Unde qui aliter facerent, & alteri schismatico Pontifici, seu Antipapæ adhærerent, essent & ipsi schismatici. *Communissima*. Immo in 22
tali casu schismatico Pontifici, seu Antipapæ adhærentes de fautoria Hæretici puniri deberent. Concil. Constantiens. *sess.* 12. 23

Si tempore schismatis sint duo, vel plures Pontifices, & nesciatur quis sit vere legitimus Papa, tunc nulli est adhærendum, donec Ecclesiæ provisum sit de certo Pontifice, & interim recte & tute quisque se gereret adhærendo suis Episcopis, & Parochis cum animo parato adhærendi illi, quem Ecclesia Christi ut verum Papam receperit. *Sic Communior Doctorum* cum Suarez *disp. 12. de schismate sect. 1. num.* 1. Reiffenst. *lib. 5. Decr. tit. 8. n. 17. & seq.* & Bassæo *tom. 2. vers. schisma n.* 5. ubi insuper citat Cajetanum, Silvestrum 24
& alios. Quamvis tamen Sayrus *in Thesauro lib. 3. cap. 1. num.* 21. & alii censeant, quod quando duobus, vel pluribus de Pontificatu contendentibus vere nescitur quis sit legitimus Pontifex, nec per Concilium Generale res adhuc sit terminata, tunc tam ipsi, quam eorum sequaces a peccato excusentur; Dummodo vero animo parati sint ipsi prætensi Pontifices ad determinationem Generalis Concilii a Papatu se 25
abdi-

abdicare, & ipsi eorumque sequaces illi statim adhærere, quem Concilium Generale, seu Ecclesia Christi ut verum Papam habuerit.

26 Tempore schismatis, si Commercia Civilia sine scandalo tolli nequeant, permittendum est, quod Catholici cum Schismaticis communicent. Sic declaravit sacram Congregationem de Propaganda Fide de anno 1626. refert ex Nicolio Urlaya *Instit. Crimin. lib.1. tit.7. n.24.*

27 Schismatici Pastores ad Ecclesiam reversi, animarum Cura non privantur, modo idonei sint, & conditiones præscriptas observent, nempe sint pietate, & castis moribus conspicui, bonorum exemplo præluceant, & in reditu ad Ecclesiam nihil fictum simulatum, sed certum sinceræ conversionis indicium ostendant, & ab exercitio abstineant quousque reportaverint necessariam in utroque Foro absolutionem, rehabilitationem, necnon dispensationem ab irregularitate, Censuris, & poenis, lapsis in Hæresim canonice inflictis; Ritu præterea Catholico administrent Sacramenta, & nullum eisdem cum Schismaticis in Divinis sit consortium. Benedict.XIV. tom.1. Const.129. incip. *Eo quamvis tempore §.12. & 13.*

28 Schisma prout est distinctum ab Hæresi, quod raro con-
tingit, nihil aliud est, quam separatio ab unitate Ecclesiæ.
Idem *de Servorum Dei Beatificat. & Beatorum Canonizatione*
29 *lib.3. cap.10. n.5.* Duobus ad Summum Pontificatum ele-
ctis si ignoretur quis ex eis legitime electus sit, & aliquis
adhæreat ei, quem putat legitimum Pontificem, sed cujus
postmodum electio minime legitima judicata est, non est
30 schismaticus. Idem *ibid. n. 6.* Schismaticus autem est, qui
persistit in obedientia ejus, quem putavit verum Pontificem,
quia ejus electio nulla judicata est ab habente potestatem.
31 Idem *ib.n.6.* In primo casu possunt esse, & fuerunt Sancti: Se-
32 cus autem in secundo casu. Idem *ibid. n. 7.* ubi affert pro
33 primo casu exempla Petri de Luxemburgo, & Ludovici
Alemanni inter Beatos a Clemente VII. legitimo Pontifice
adscriptorum propter eximias virtutes, & insignia miracula,
quibus fl ruerunt, licet dictus Petrus Cardinalis fuerit crea-
tus a Roberto Genevensi Antipapa, cui adhæsit credens
ipsum legitimum Pontificem, & dictus Ludovicus in Conci-
lio Basileensi steterit adversus Eugenium IV. legitimum Pon-
tificem, & Felicem V. Antipapam consecraverit, attamen
facti poenitens ad Nicolai V. ipsius Eugenii legitimi succes-
34 soris obedientiam rediit, & Ecclesiæ unitatem resarcivit. Et
aliud exemplum celeberrimi Sancti Vincentii Ferrerii heroi-
cis virtutibus undequaque in vita conspicui, & maximis mi-
raculis semper, & adhuc in dies coruscantis, mei particula-
ris Advocati, meique etiam cognominis, ut tradit eruditis-
simus Tirinus *tom.2. in Indice Auctorum litt. V.* ibi: *Vincen-
tius Justinianus Antistius ex Valentia Hispaniæ Ordinis Præ-
dicatorum scripsit vitam Confratris*, et *Concivis sui B. Vincen-
tii Ferrarii, vel Ferrerii Valentini ex eodem Ordine Prædica-
torum*, qui in teterrimo schismate inter Petrum de Luna di-
ctum Benedictum XIII. & Angelum Corrarium nuncupatum
Gregorium XII. qui in Concilio Pisano, & subinde una cum
Joanne XXIII. in Concilio Constantiensi depositi fuerunt,
electo in Pontificem Martino V. ac magna parte Hispaniæ
Petrum de Luna, seu Benedictum XIII. tamquam verum,
& legitimum Pontificem colente, aliquibus vero Italiæ Ci-
vitatibus Angelo Corrario, seu Gregorio XII. pariter tam-
quam vero, & legitimo Pontifici adhærentibus, licet ipse in
primis bona fide Petri de Luna, seu Benedicti XIII. partes
secutus, auctor etiam fuerit, ut Reges Aragoniæ eidem
adhærerent: attamen statim ac ejus obstinationem, & malas
artes perspectas habere coepit, Ferdinando Regi Aragoniæ
persuasit, ut ab ejus Obedientia se subduceret, Edictumque
publicaret, quo suis subditis inhiberet, quin ullam ad eum,
tamquam ad Pontificem, adhæsionem, quocumque præte-
xtu haberent; sicque ejus potissima opera schisma extin-
ctum penitus fuit.

35 * Schismata, quæ vexarunt Romanam Ecclesiam, vide Thomo 6. hujus Biblioth. in Serie *Romanorum Pontificum*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 COmmuniter admittitur, schisma adjunctam habens hære-
sim crimen esse Ecclesiasticum, prout est ipsa hæresis,
2 adeoque pertinere ad judicium solius Ecclesiastici Judicis. At
non convenit, num idem obtinere debeat in schismate mero
sine hæresi; Confer *Vanespen Jur. Eccles. univ. part. 3. tit.4. cap.2. §.2.*

SCHISMATICA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones Damnatæ num.26.*

SCIENTIA CONFESSARII. Vide verb. *Confessarius art.1. a n.45. ad 51.*

SCRIPTURA SACRA.

SCriptura sacra dicitur *Biblia* a voce Græca *Biblion*, quæ libellum significat. Unde Antonomastice Sacra Scriptura vocatur *Liber*, eo quod sit omnium Librorum Liber tum sui origine, tum sanctitate, tum præsertim utilitate, jam figuratus in illo, quem vidit Joannes *in Apocalyps. c.5.* ibi: *Et vidi in dextera Sedentis super Thronum Librum scriptum intus, & foris.* 1

Scriptura Sacra, quæ breviter definitur. *Verbum Dei scriptum*, fusius & clarius definitur, quod sit *Volumen sacrum dictante Spiritu Sancto ad salutem hominis conscriptum, et ut tale ab Ecclesia receptum.* Est *in re Communis.* 2

Dictum sacrum Volumen est aggregatum quoddam ex se- 3
ptuaginta duobus Canonicis libris particularibus, scilicet qua-
draginta quinque Veteris Testamenti, & viginti septem Te-
stamenti Novi in unum Codicem redactum. *Communis, ac*
certa. Dicti autem septuaginta duo Libri Canonici sunt se- 4
quentes recensiti a Concilio Tridentino *sess.4. in Decreto de*
„ *Canonicis scripturis*; nempe „ Genesis, Exodus, Leviticus,
„ Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, qua-
„ tuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus, & se-
„ cundus, qui dicitur Neemias, Tobias, Judith, Esther,
„ Job, Psalterium Davidicum, Parabolæ, Ecclesiastes, Job,
„ Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias,
„ Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Pro-
„ phetæ Minores, *idest* Oseas, Joel, Amos, Abdias Jonas,
„ Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Za-
„ charias, Malachias, duo Machabæorum, primus, & se-
„ cundus: Novi Testamenti quatuor Evangelia secundum
„ Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, Actus Apo-
„ stolorum a Luca Evangelista conscripti, quatuordecim E-
„ pistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios,
„ ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossen-
„ ses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad
„ Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli
„ duæ, Joannes Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ
„ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli.

Prædictus numerus librorum Canonicorum Sacræ Scriptu- 5
ræ non est novus, sed antiquissimus in Ecclesia Catholica, &
receptissimus: Omnes enim prædicti libri inter Canonicos
recepti sunt *in Concilio Carthaginensi cap. 47.* celebrato anno
397. Item in Concilio Romano I. sub Gelasio Papa celebra-
to anno 494. Atque in aliis subsequentibus Conciliis, & præ-
sertim *in Concilio Florentino In Decreto Unionis*. Unde dicti 6
libri *Canonici* dicti sunt, vel quia continent normam, & re-
gulam, quam in Fide, & moribus sequi tenemur; *Canon
enim Græce, Latine Regula nuncupatur*, textu expresso *in c.
Canon 1. distinct.3.* vel quia in Catalogum librorum Divino-
rum sunt ab Ecclesia in dictis Conciliis relati.

Libri spectantes ad Testamentum vetus dividuntur in quatuor Classes, scilicet in *Legales*, Historiales, Sapientiales, & Prophetales. *Legales* sunt quinque libri Moysis, seu Pentatheuccus idest Genesis, Exodus, Leviticus Numeri, Deuteronomium. *Historiales* sunt Josue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Machabæorum, Job, Esdre, Tobiæ, Judith, Esther. *Sapientiales* sunt Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, Ecclesiasticus. *Prophetales* sunt Psalmi, quatuor Majores Prophetæ, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, & duodecim Minores, Oseas, Joel, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. 7

Libri spectantes ad Testamentum novum dividuntur & ipsi in quatuor Classes, scilicet legales, Historiales, sapientiales, & Prophetales. *Legales* sunt quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis. *Historiales* sunt Actus Apostolorum. *Sapientiales* sunt quatuordecim Epistolæ Divi Pauli, una Divi Jacobi, duæ divi Petri, tres Divi Joannis, & una 8

Divi

Divi Judæ Thaddæi. *Prophetales* tandem Apocalypsis Beati Joannis Apostoli.

9 Recollectio dictorum omnium librorum vocatur Testamentum vetus, & novum duplici ratione; Prima quia sicuti Testamentum est charta scripta, in qua continetur ultima voluntas hominis, sic in illis libris continetur ultima Dei Voluntas, & Lex, quam Deus vult ab hominibus servari. Secunda quia sicuti Testamentum est, quo bonorum temporalium defertur hæreditas intercedente Testatoris morte, qua contingente, cum esset antea clausum & obsignatum, aperitur; Ita per dictos libros sacros defertur nobis hæreditas bonorum Cœlestium, & Christi morte in eis confirmatur, ubique apertis legimus nos esse Dei heredes, & cohæredes Christi.

10 Unum autem ex dictis duobus Testamentis vocatur *Vetus*, quia ipsum tamquam jam antiquatum & inveteratum desiit obligare adveniente *Novo*, uti patet in Testamentis, quorum primum jam cessat valere adveniente ejusdem Testatoris secundo. Et aliud vocatur *Novum* propter novitatem spiritus, quam affert lex Christiana in eo contenta, quæ novos effectus, novosque ardores erga Deum excitat in iis, qui illam amplectuntur, & vere observant; unde a veteri Testamento ad Testamentum novum proceditur tamquam a figura ad suum figuratum a signo ad suum signatum, & a parabola ad suam veritatem. quia *Lex per Moysem data est, gratia, & veritas per Jesum Christum facta est*, ut expresse habetur Joannis *cap.* 1. *n.* 17.

11 Omnes prædicti Libri, tum veteris, tum novi Testamenti sunt ab omnibus pro Sacris & Canonicis, seu a Deo inspiratis habendi, & qui ipsos omnes ut tales non susceperit, aut aliquam veritatem in ipsis contentam negaverit, erit Hæreticus; Unde Concil. Trident. *citat. sess.* 4. *in Decreto de Canonicis Scripturis* post enumeratos supradictos omnes Libros sic expresse concludit: *Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Editione habentur, pro Sacris, & Canonicis non susceperit, anathema sit.*

12 Libri alii duo, scilicet tertius, & quartus Esdræ non sunt ab Ecclesia recepti pro Canonicis, quamvis sint magnæ auctoritatis, & a Sixto V. in Sacris Bibliis post Libros Canonicos una cum Oratione Manasse fuerint appositi, ne penitus pereant, & ut a Patribus citati reperiantur.

13 Et tanto minus pro Canonicis habentur ab Ecclesia liber tertius, & quartus Machabæorum, cum ipsi sint, & a Canone, & a Bibliis penitus exclusi, ut patet.

14 Item pro Canonicis non habentur ab Ecclesia plura Evangelia, quæ sub nomine diversorum Apostolorum, ut Thomæ, Andreæ, Bartholomæi, Thaddæi Barnabæ &c. circumferuntur conscripta. Sicuti nec pro Canonicis habentur alii Libri, de quibus omnibus fit mentio *in cap. Sancta Romana*, *dist.* 15. ibique a Gelasio Papa pro Apocryphis declarantur.

15 Ex Libris Sacris plures, & plures perierunt. Ita S. Joannes Chrysostomus *Homil.* 9. *in Matt.* & *Homil.* 7. *in primam ad Corinth.* Bellarmin. *tom.* 1. *de Verbo Dei lib.* 4. *cap.* 4. Abulensis *in Numer. cap.* 21. *q.* 3. & alii communiter; Et hoc clare constat ex pluribus locis ipsiusmet Sacræ Scripturæ. *In primo enim Libro Paralipomenon cap. ult.* fit mentio Libri Samuelis videntis, & Libri Nathan Prophetæ, atque libri Gad videntis, ibi: *Gesta autem David Regis propria, & novissima scripta sunt in libro Samuel videntis, & in libro Nathan Prophetæ, atque in Volumine Gad videntis*. Et 2. *Paralipomenon cap.* 9. fit mentio libri Nathan Prophetæ, libri Ahiæ Silonitis, & libri Addo videntis, ibi: *Reliqua autem opera Salomonis priorum, & novissimorum scripta sunt in libris Ahiæ Silonitis, in visione quoque Addo videntis*. Et ibidem *cap.* 12. fit mentio libri Addo videntis, ibi: *Opera vero Roboam prima, & novissima scripta sunt in libris Semeja Prophetæ, & Addo videntis*. Et ibidem *cap.* 20. fit mentio libri Jehu filii Anani, ibi: *Reliqua gestorum Josaphat priorum, & novissimorum scripta sunt in verbis Jehu filii Anani*. Et 3. *Reg. cap.* 4. fit mentio de libro trium millium Parabolarum, & ejus Carminum quinque & mille Salomonis ibi: *Loquutus est quoque Salomon tria millia Parabolas, & fuerunt Carmina ejus quinque & mille*. Et ibidem *cap.* 11. fit mentio de libro verborum dierum Salomonis ibi: *Ecce universa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis*. Et ibidem *c.* 14. fit mentio libri sermonum dierum Regum Juda, ibi: *Ecce scripta sunt in libro sermonum dierum Regum Juda*. Et 2. *Machabæorum cap.* 2. fit mentio libri Jasonis Cirenæi, ibi: *Itemque ab Jasone Cirenæo quinque libris comprehensa*. Et *ad Colossenses cap.* 4. *fit mentio Epistolæ B. Pauli Apostoli scriptæ ab ipso ad Laodicenses*, ibi: *Et cum lecta fuerit Epistola hæc, facite ut & in Laodicensium Ecclesiam legatur, & eam, quæ Laodicensium est, vos legatis*. Et in *Epistola Catholica Judæ Apostoli* fit mentio de libro Enoch Prophetæ, ibi: *Prophetavit autem & de his septimus ab Adam Enoch dicens; Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis &c.* Omnes autem prædicti Sacri Libri, & alii brevitatis gratia relicti, tum veteris, tum novi Testamenti Deo permittente perierunt, vel quia homines desides eos non custodierunt, vel quia impii eos combusserunt, vel quia se illis indignos præbuerant, vel ob alias causas ipsi soli Deo notas.

16 Prima editio Sacræ Scripturæ facta est *Hebraice* quoad fere totum Testamentum. *Sic Communior, & fere omnium sententia*. Dicitur autem notanter: *Quoad fere totum*, quia libri Esdræ, & Danielis, teste *S.* Hieronymo *Epist.* 120. *præfat. in Daniel.* scripti sunt (a) lingua Chaldaica, sicuti nonnulli asserunt de libro Tobiæ, libro Judith. librum autem Sapientiæ vult Sanctus Hieronymus *Epist.* 115. *ad Chromatium* fuisse scriptum lingua Græca, sicuti eadem lingua Græca fuisse scriptum librum 2. Machabæorum testatur idem Hieronymus *in Prologo Galeato*.

17 Quo vero ad fere totum Testamentum novum facta est *Græce*. *Sic fere Communis opinio*. Apostolorum enim tempore apud Judæos valde familiare erat Idioma Græcum. Dicitur autem notanter: *Quoad fere totum*, quia Evangelium Matthæi fuit ab ipso scriptum lingua Hebraica, ut tenent fere communiter Doctores cum S. Hieronymo *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis num.* 5. ubi loquens de S. Matthæo sic expresse dicit: *Evangelium Christi Hebraicis litteris verbisque composuit*. Et Evangelium Marci secundum communiorem opinionem fuit ab ipso scriptum primo *Lingua Latina* in gratiam Romanorum, & secundo *Lingua Græca* in gratiam Alexandrinorum. Et Epistola ad Hebræos, ut tenet communis sententia cum Sancto Hieronymo *libro de Scriptoribus Ecclesiasticis numer.* 15. fuit scripta *lingua Hebræa* (b).

18 Secunda editio Sacræ Scripturæ quoad totum Testamentum vetus est Paraphrasis Chaldaica; Tota enim Scriptura vetus translata est Paraphrastice ex Hebræo in Chaldæum, quam Paraphrasim ipsi Hebræi *Targum* vocant, ut recte notat Cardin. Bellarmin. *tom.* 1. *de Verbo Dei lib.* 2. *cap.* 3. Hæc Paraphrasis Chaldaica tres habet Auctores, scilicet R. Onkelum, R. Jonatham Urielis filium, & R. Joseph Cæcum, qui omnes quilibet pro sua parte totam veterem scripturam in Chaldaicum transtulerunt.

19 Paraphrasis autem in hoc differt a Translatione, seu Versione, quod in Translatione, seu Versione verba Auctoris transferantur in aliam linguam sine additione, & mutatione, seu de verbo ad verbum; in Paraphrasi autem verba Auctoris transferuntur in aliam linguam cum additionibus, & mutationibus, & in ipsa magis sensus de sensu, quam verbum de verbo exprimatur; Unde Paraphrasis juxta communem intelligentiam est: *Explicatio rei per sermonem copiosiorem, & dilucidiorem*.

20 Tertia editio Sacræ Scripturæ ex Hebraico in Græcum quo ad totum Testamentum vetus, ut docet probabilior sententia, fuit septuaginta Interpretum, qui anno Ptolemæi Philadelphi 17. & ante Christum 272. inclusi in Cellulis separatis totum vetus Testamentum ex Hebræo in Græcum transtulerunt 72. dierum spatio non sine speciali Spiritus Sancti assistentia, cum separatim scribentes quisque in sua propria Cellula seorsum ab aliis non solum in eundem sensum, in easdem sententias, sed etiam in eadem verba, in eandem verborum seriem, immo & in eosdem apices coinciderint; Hinc S. Joannes Chrysostomus *homil.* 3. *in Genesim* hanc Translationem vocat *Rarum miraculum*. Sic tenent S. Justinus *in Oratione exhortatoria ad Gentes*, ubi dicit se apud Alexandriam vestigia harum Cellarum vidisse; S. Irenæus *lib.* 3. *cap.* 25. S. Cyrillus *Catechesi* 4. S. Clemens Alexandrinus *lib.* 1. *Stromat.* S. Au-

(a) Aliqua scilicet eorum capita, ut patet hebraicam veritatem consulenti.

(b) Vide tamen Prolegomen Eruditissimi Augustini Calmet, ubi contrarium adstruitur.

S. Augustinus *lib.* 18. *de Civitate Dei cap.* 32. & alii Recentiores citantes pro hac sententia Philonem *lib.*2. *de vita Moysis*, Tertullianum *in Apologetico cap.*10. & S. Joann. Chrysostomum *homilia* 5. *in Matthæum*, & sic plurimi alii contra alios, & signanter contra S. Hieronymum *Epist.*104. *præfat. in Pentatheucum*, ubi expresse negat, & ridet Historiam hanc de tot Cellulis separatis: *Nescio* inquit *quis primus Auctor septuaginta Cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit &c.*

21 Unde dictus S. Hieronymus tenet, quod Septuaginta duo Interpretes, senes viri Hebræi ex qualibet Tribu filiorum Israel, utriusque linguæ, scilicet Hebraicæ, & Græcæ peritissimi, spatio dierum septuaginta duorum in eadem Basilica sedentes, & inter se conferentes Sacram Scripturam transtulerint: Et hoc probat Testimonio Aristææ *in historia de hac ipsa re*, qui Aristæas negotio interfuit, & expresse dicit, quod ipsi simul conferendo singulis diebus usque ad horam nonam, hanc versionem tandem septuaginta duobus diebus absolverint. Idemque confirmat testimonio Josephi Hebræi, qui licet esset cupidissimus gloriæ suæ gentis, tamen *lib.* 12. *antiquitat. cap.* 2. referens hac historiam, nequidem mentionem facit de dictis separatis Cellulis. Sic etiam Eusebius videtur fuisse ejusdem opinionis, quia *libro octavo de præparat. Evang. cap.* 1. narrat rem totam sine ulla mentione de dictis separatis Cellulis, referens ad verbum quæ habentur in libro Aristææ.

22 Sanctus Epiphanius autem *in libro de mensuris, & ponderibus* contra fere omnium sententiam ponit solum triginta sex Cellulas, cum alii vel septuaginta duas, vel nullas ponant. Scribitque dictus Sanctus Epiphanius, quod hi Interpretes bini, & bini fuerint inclusi in Cellulis triginta sex, & Divino miraculo singula paria ipsorum iisdem verbis totam Scripturam transtulerint, ita ut simul confecerint triginta sex exempla ejusdem prorsus versionis.

23 Sanctus Augustinus vero, licet *lib.*18. *de Civitate Dei c.* 42. videatur consentire cum iis, qui affirmant dictas Cellulas, ut patet *supra num.*21. Tamen *lib.* 2. *de Doctr. Christian. cap.*15. non audet absolute rem affirmare; Sed illud ab omnibus decantatum de illis Interpretibus, quod quasi uno ore Scripturam verterint, rectissime intelligi posse significat, tam secundum eos, qui Cellulas affirmant, quam secundum illos, qui ipsas negant. De Cellulis enim non habetur certa sententia, cum scriptores abierint in diversa.

24 Supradictis versionibus Græcis successerunt Latinæ, Testamentum vetus ex Hebreo, & Testamentum novum ex græco transferentes, & istæ versiones Latinæ sunt innumeræ, ut patet ex S. Hieronymo *Epist.* 105. *Præfat. in Josue*; *cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot Codices, unusquisque pro arbitrio suo, vel addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est.*

25 Ex omnibus autem Latinis versionibus, & editionibus sola vetus, & vulgata Editio est vere authentica, & pro tali ab omnibus habenda. Sic expresse statuit Conc. Trid. *sess.*4. *in Decreto de editione, & usu Sacrorum Librorum*, ibi: *Insuper eadem Sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur Sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda sit innotescat, statuit, & declarat, ut hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot Sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est in publicis lectionibus, prædicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.*

26 Auctor hujus vulgatæ editionis non est unus solus, ut recte advertit Bellarminus *Tom.*1. *lib.* 2. *de verbo Dei cap.*11. *vers. Num vulgata*, ubi sic expresse habet: *Nam vulgata editio non est unius Auctoris, sed quædam habet ex S. Hieronymo, quædam ex Luciano, quædam ex Theodotione, quædam ex alio quodam Interprete innominato*; Ita tamen ut fere tota sit a Sancto Hieronymo, aut versore, aut aliorum correctore, ut notant passim Doctores.

27 Sensus sacræ Scripturæ generatim, ac prima sui divisione est duplex, nempe unus *Litteralis*, & alter *Spiritualis*, seu *Mysticus*. *Communis inter Catholicos*.

28 *Litteralis sensus* est ille, quem verba ipsa immediate significant, ita ut sensus litteralis sit præcisus sensus litteræ, seu verborum. Sensus autem *Spiritualis*, seu *Mysticus* est ille, quem non immediate verba ipsa significant, sed solum mediate, nempe mediis illis rebus, quas verba immediate significant: itaut sensus spiritualis, seu mysticus sit sensus rerum secundum mysterium. Sic eadem verba eodemque loco significant litteraliter, & spiritualiter, seu mistice, ut patet *in Epistola Pauli Apostoli ad Galatas cap.* 6. ubi eadem verba, quæ litteraliter indicant, quod *Abraham duos filios habuit, unum de Ancilla, & unum de Libera*, spiritualiter, seu mystice significant vetus, & novum Testamentum, ut ibidem expresse dicit Apostolus: *Hæc enim sunt duo Testamenta*. Item eadem Historia Agni Paschalis *Exodi cap.*12. litteraliter significat Ritum Agni Paschalis a Judæis olim immolandi, spiritualiter vero, seu Mystice significat Christum pro salute totius mundi in Ara Crucis postmodum immolatum. Item eadem verba in uno loco Sacræ Scripturæ significant Litteraliter, & in alio Spiritualiter, seu Mystice, ut patet de eodem hoc verbo *Aqua*, quæ primo Genesis Litteraliter significat elementum: *Congregentur Aquæ in locum unum*, & *in Psalm.* 65. Spiritualiter significat Tribulationes ibi: *Transivimus per ignem & aquam*. *Joann. cap.* 4. Mystice significat Donum Gratiæ ibi: *Si scires Donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam*. Et *Joann. capit.*3. Mystice, seu spiritualiter significat Baptismum, ibi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Et sic de aliis.

Sensus Litteralis subdividitur in *proprium*, & in *improprium* 29
seu *translatum*, vel *figuratum*. *Communis*. *Proprius* est ille, quem verba in propria, & primaria sua significatione capta immediate significant. Si *aqua* proprie significat elementum, terram abluens: *Ignis* proprie significat elementum calefactivum, & combustivum, & sic de aliis. *Improprius*, seu *translatus*, vel *figuratus* est ille, quem verba improprie, seu figurate, & tropice accepta significant. Sic Christus Domi- 30
nus improprie, seu tropice, & figurate per metaphoram, seu similitudinem, & non per proprietatem dicitur Leo, Petra, Vitis, & hujusmodi. *Sic Doctores communiter.*

Item sensus Spiritualis, seu Mysticus subdividitur in *Allego* 31
icum correspondentem Fidei, *Anagogicum* correspondentem spei, & in *Tropologicum*, seu *Moralem* correspondentem Caritati: Juxta enim numerum dictarum trium Virtutum Theologicarum assignantur tres dicti sensus Mystici Sacræ Scripturæ ipsis correspondentes. *Communis*.

Sensus *Allegoricus* correspondens Fidei est, cum verba 32
Sacræ Scripturæ ultra sensum Litteralem significant, & ostendunt aliquid credendum. Dicitur enim *Allegoricus* a nomine Græco *Aleon*, quod est *alienum*, & a *Logos*, quod est *sermo* quasi sit alienus sermo ab eo, quem verba literaliter important. *Communis*.

Sensus *Anagogicus* correspondens Spei est, cum verba ultra 33
sensum litteralem significant, & ostendunt aliquid sperandum in æterna Beatitudine; dicitur enim *Anagogicus* a nomine Græco, *Ana*, quod est *Sursum*, & a *Goge*, quod est *ductio*, quasi sit quid sursum ducens, seu locutio nos ducens a terrenis sursum ad Cœlestia, *Communis*.

Sensus *Tropologicus*, seu *Moralis* correspondens Caritati est 34
cum verba ultra sensum litteralem significant, & ostendunt aliquid moraliter agendum, seu aliquod opus Caritatis exercendum; Dicitur enim *Tropologicus*, a nomine Græco *Tropos* quod est *Conversio*, & a *Logos*, quod est *sermo*, quasi sit sermo conversus ad morum institutionem. *Communis*.

Unde juxta huc usque dicta clare infertur, quod sunt qua- 35
tuor sensus Sacræ Scripturæ, scilicet *Litteralis*, *Allegoricus*, *Tropologicus*, & *Anagogicus*, omnes breviter contenti in his duobus versiculis.

Littera gesta docet, quid credas Allegoria;
Moralis quid agas, quid speres Anagogia.

Omnes dicti quatuor sensus possunt reperiri in uno Sacræ 36
Scripturæ passu, ut clare patet *in Epistola Apostoli ad Galatas cap.*4. ubi aperte exprimuntur omnes in Filiis Abrahæ. Immo omnes dicti quatuor sensus reperiuntur in hac voce *Jerusalem*, quæ *Litteraliter* significat Urbem Palæstinæ, *Allegorice* significat Sanctam Ecclesiam militantem a nobis credendam juxta illud *Apocalyps.*25. *Vidi Civitatem Sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Tropologice*, seu *Moraliter* significat animam nostram sanctis moribus, & virtutibus ornandam, juxta illud *Jeremiæ cap.* 2. *Jerusalem, Jerusalem convertere ad Dominum Deum tuum*, *Anagogice* significat Ecclesiam Triumphantem, scilicet Patriam Coelestem a nobis sperandam, juxta illud Apostoli *ad Galatas cap.*4. *Illa, quæ sursum est, Jerusalem, est libera, quæ est Mater nostra*.

37 Non possunt tamen omnes dicti sensus reperiri in quolibet Sacræ

Sacræ Scripturæ passu; multi enim allegari possunt Sacræ Scripturæ passus, ubi nullus est sensus Mysticus, sed solummodo *Litteralis*, ut patet in illo *Mathæi c.22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Et in illo *Marci ultimo*: *Euntes docete omnes gentes*, & sic in plurimis similibus. E contra multi possunt allegari passus, ubi nullus est sensus *Litteralis*, sed solummodo *Mysticus*, ut patet in *Iudic. cap.9. Ierunt ligna, ut ungerent supra se Regem*. ibi enim nullus sanæ mentis dicet adesse sensum Litteralem, cum solummodo adsit sensus Mysticus, intelligendo per *ligna* habitatores Civitatis Sichen, qui ut in eodem loco exponitur, constituerunt Abimelech in suum Regem. Et illo 1 *Reg. cap.2. num.35. Et suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam faciet*, ubi ly *Cor*, & *Animam* non potest sumi in sensu Litterali, quia Deus non habet Cor, & Animam, sed solum in sensu Mystico per voluntatem, & sic de innumeris aliis similibus.

38 Quamvis Sacræ Scripturæ interpretatio Doctrinalis, & Magisterialis secundum Sanctorum Patrum consensum possit fieri a viris Doctis, & idoneis, ut patet de tot Sacris Expositoribus, & tenet Communis Doctorum, Tamen interpretatio Canonica, & infallibilis veri illius tenendi sensus pertinet solummodo ad sanctam Matrem Ecclesiam. *Communis inter Catholicos*, & habetur expresse a Concilio Trid. *sess.4. in Decreto de editione, & usu Sacrorum Librorum*, ibi: ,, Præterea ad
,, coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suæ pru-
,, dentiæ innixus, in rebus Fidei, & morum, ad ædificatio-
,, nem Doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scriptu-
,, ram ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem
,, tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare
,, de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum,
,, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam
,, Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmo-
,, di interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ
,, forent: qui contravenerint, per Ordinarios declarentur,
,, & pœnis a Jure statutis puniantur.

39 Sacra Scriptura legi nequit lingua vulgari omnibus alicujus Patriæ communi, nisi ab habentibus ad id legitimam licentiam, seu facultatem. Habetur expresse *in Regula 4. Indicis Librorum prohibitorum*, ubi insuper redditur ratio, ibi:
,, Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari
,, lingua passim sine discrimine permittatur, plus inde ob ho-
,, minum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri.

40 Unde merito Clemens XI. die 8. Septembr. 1713. in Constitut. incip. *Unigenitus Dei Filius* damnavit sequentes propositiones Paschasii Quesnelli contendentis, male ab Ecclesia prohiberi ulli homini fideli, etiam laico, & fœminæ lectionem sacræ Scripturæ, ac præsertim novi Testamenti in vulgari lingua: Propositiones igitur sunt istæ, scilicet 79. in ordine; ,, Utile, & necessarium est omni tempore, omni lo-
,, co, & omni personarum generi studere, & cognoscere
,, spiritum, pietatem, & mysteria sacræ Scripturæ. 80. ibi:
,, Lectio sacræ Scripturæ est pro omnibus. 81. ibi ,, Obscu-
,, ritas sancta verbi Dei non est laicis ratio dispensandi se ip-
,, sos ab ejus lectione. 82., ibi: Dies Dominicus a Chri-
,, stianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia
,, sanctarum Scripturarum; damnosum est velle Christianum
,, ab hac lectione retrahere: 83. ibi: Est illusio sibi persua-
,, dere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat
,, communicari Feminis lectione sacrorum Librorum. Non
,, ex Fœminarum simplicitate, sed ex superba Virorum
,, scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt Hære-
,, ses. 84. ibi: Abripere e Christianorum manibus novum
,, Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis
,, modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.
85. ibi: ,, Interdicere Christianis lectionem sacræ Scripturæ,
,, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lu-
,, cis, & facere, ut patiantur speciem quamdam Excommu-
,, nicationis. 86. ibi ,, Eripere simplici populo hoc sola-
,, tium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus
,, contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

41 SacraScriptura abutentes in Sortilegiis, Incantationibus &c. Juris, & arbitrii pœnis debent ab Episcopis puniri. Concil. Trident. *sess.4. in Decreto de editione, & usu Sacrorum Librorum.*

42 Sacram Scripturam convertentes ad usus profanos, verba jocosa, scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, sortes, libellos etiam famosos, &c. eodem modo puniri debent. Concil. Trid. *l. c.*

43 Sacræ Scripturæ Lector, seu Expositor tenendus est in Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis existentibus in aliquo insigni Oppido. Conc. Trid. *sess.5. cap. 1. de reform.*
Ferrar. Biblioth. Tom.VII.

Et talis Lector est examinandus ab Episcopo Concil. Trid. 44
cit. cap. 1.

Sacræ Scripturæ Lector tenendus est etiam in Monasteriis 45
Regularium, & Episcopus ut Papæ delegatus potest ad hoc compellere Superiores. Concil. Trident. *cit. cap.* 1. At ille
Lector pro Monasteriis Regularium non debet, nec potest 46
examinari ab Episcop. Concil. Trident. *cit. cap.* 1.

Sacræ Scripturæ lectio in Conventibus Regularium debet 47
fieri bis in hebdomada, & ea finita, debet fieri collatio de illa; Clemens VIII. constitut. 50. incip. *Nullus* §. 1.

APPENDIX,

De Sacra Scriptura

NOVUS ARTICULUS.

I. ADdimus novum de Sacra Scriptura Articulum, ut ea quæ brevitatis causa ab Authore Bibliothecæ prætermissa fuit, fusius Lectoribus nostris exhibeamus. Itaque Sacram Scripturam Libros illos vocamus ab hominibus scriptos, quos Deus selegit, ac veluti ministros adhibuit, ut Divino ejus verbo scripto hominibus manifestaret voluntatem suam. Librorum numerus is est, quem Author ex Decreto Concilii Tridentini descripsit. Nos vero paucis indicabimus controversiam, quæ hac de re occurrit inter Orthodoxos, & Novatores. Primum vero agemus generatim de Sacræ scripturæ veritate, & integritate; & assistentia illa, qua scriptoris sacri adjuti divinos libros conscripserunt. Deinde de Canone Sacrarum scripturarum; & de eo, ad quem spectat Sacrarum scripturarum Canonem decernere, & infallibili auctoritate Ecclesiæ proponere. Præterea de Sacrorum librorum versionibus; ubi etiam de lectione Sacræ Scripturæ in lingua vernacula. Denique regulas nonnullas exponemus, quarum beneficio erui, investigari, ac cognosci possit verus Sacræ Scripturæ sensus.

II. Duplici in sensu veram sacram Scripturam affirmare possumus, scilicet pro ut verum fictitio, & supposito opponitur, & prout falso adversatur. Hic in priori sensu Sacræ Scripturæ veritatem tuemur: Nam si hac ratione vera & integra statuatur, pro falsa haberi non potest: cum verbum Dei exhibeat, quod falso subesse nequit: Nam Deus, infinite sapiens cum sit, falli nequit, & cum sit infinite bonus, nequit fallere. Facile vero ostendimus veros & genuinos esse, non vero suppostitios Sacræ Scripturæ libros Tales enim habendi sunt, si quovis sæculo adscripti Authoribus fuerint, quorum nomen præseferunt: Hoc enim argumento Viri docti, atque Critici, vera esse & genuina antiquorum opera probant. Sed Mosi Synchroni, & Prophetarum coætanei, ac subsequentium sæculorum homines, tamquam germanum illorum fœtum tradidere libros ab illis exaratos; Idemque Christiani Apostolorum auditores docuerunt de libris Novi Testamenti, atque ita ad nostram usque ætatem non interrupta serie factum est. Hoc argumento usus est Augustinus contra Manichæos Sacrarum Scripturarum veritatem negantes *lib.* 28. contra Faustum *cap.* 6. Videantur Daniel Huetius in sua Demonstratione Evangelica, Natalis Alexander *Tom.* 1. *Histor. Eccles.* Alexand. Mazzinelli *de Locis Theol. dissert.* 1. Elias Dupinus, aliique doctissimi Theologi, qui scripserunt adversus Hobbesium, Spinozam, & Isaacum Pereyrum, qui post Aben Esram temerarium Scriptorem Judæum duodecimi sæculi, Pentateuchum Mosi adjudicare conati sunt: ii enim invictissimis argumentis demonstrat, Pentateuchum esse genuinum Mosis fœtum; & aut singillatim ostendunt, singulos cum Veteris, tum Novi Testamenti libros genuinos esse, aut regulas præscribunt, quarum usu id quisquæ facile demonstrare possit.

III. *Sacra Scriptura* est etiam integra, saltem quoad partes essentiales. Primum id constat auctoritate simul, & rationibus Sancti Hieronymi, qui quamvis in Commentario in *cap.* 3. Epistolæ ad Galatas in opposita opinione versari videatur, re tamen diligentius considerata hæc scripsit *cap.* 6. Commentarii in Isaiam: Si aliquis dixerit Hebræorum libros postea a Judæis esse falsatos, audiat Origenem quid in octavo volumine explanationum Isaiæ huic respondeat quæstiunculæ, quod numquam Dominus, & Apostoli, qui cætera

crimina arguunt in Scribis & Pharisæis, de hoc crimine, quod erat maximum, reticuissent: Sin autem dixerint post adventum Redemptoris, & prædicationem Apostolorum libros hebræos fuisse falsatos, cachinnum tenere non potero, ut Salvator, & Evangelistæ, & Apostoli, ita testimonia protulerint, ut Judæi falsaturi erant; ergo nec ante, nec post Christi adventum corrupta est Sacra Scriptura Veteris Testamenti. Deinde fieri non potuit, ut Judæi sacros Codices adulterarent nemine advertente, ac reclamante nemine; 1. quia in singulis familiis saltem Tribus Levi, utpote consecratis ministerio Altari, Sacri libri reperiabantur, & Judæi ubique terrarum dispersi hos penes se religiose custodiebant. 2. quia in eam corruptionem consentire etiam debuissent Auctores Versionis Septuaginta Interpretum, quæ in substantialibus capitibus ab hebraicis codicibus non dissidet. 3. quia credibile non est voluisse Judæos sacros Codices depravare, in quos tanto studio & reverentia ferebantur, ut parati essent mortem potius subire, quam vel apicem in illis immutare, ut scribunt Josephus lib. 1. contra Appionem, & Philo apud Eusebium lib. 8. cap. 6. & 8.

IV. Quæ autem argumenta Veteris Testamenti integritatem probant, ad libros quoque Novi Testamenti applicari possunt. Nam hujusmodi libri in rebus, quæ ad fidem, moresque pertinent, iidem sunt, & eodem modo reperiuntur apud sectas, & Communiones alioquin sibi infensissimas, scilicet apud Nestorianos, Jacobitas, & Photianos in Oriente; & apud Catholicos tum Orientis, cum Occidentis, atque apud omnes Novatores. Et quidem si a Catholicis tentata fuisset depravatio, eam illis hæretici exprobrassent, & vicissim hæreticis Catholici. Denique nec tempus, nec modus, nec Authores hujusmodi depravationis proferri possunt. Negari tamen non potest errata plura levioris momenti in Sacros Codices irrepsisse, quæ incuriæ, & ignorantiæ Scribarum potius, quam Judæorum, aliorumque malitiæ tribuenda sunt. Regulas præscribunt Authores, præsertim ex Augustino l. 11. contra Faustum cap. 2., quarum ufu corrigi, & expurgari Sacri Codices possunt. Una vero atque tutissima regula est, judicium, atque sententia Ecclesiæ, cui concredita sunt eloquia Dei, cui in custodiendo Divinæ revelationis deposito inerrantiæ privilegium concessum a Deo fuit, cui denique presto semper adest divinus ille Spiritus, qui ex infallibili Christi Domini promissione recturus est Ecclesiæ Pastores usque ad consummationem sæculi.

V. Sacra Scriptura divinæ atque omnino infallibilis veritatis est: Etenim integros complectitur Veteris, ac Novi Testamenti libros, quos Moses, Prophetę, Evangelistæ, & Apostoli conscripserunt: conscripti vero ab illis libri divinam atque omnino infallibilem veritatem obtinent. Nam sanctus Petrus Spiritu Sancto inspiratos, atque loquutos ait sanctos Dei homines; Paulus ad Timotheum 2. cap. 3. omnem Scripturam divinitus inspiratam asserit; atque Isaia cap. 5. Jonas, aliique Prophetę palam testati sunt, se verbum Dei litteris consignasse. Quis ergo dubitet Divinam atque infallibilem prætefer re auctoritatem? Deinde in libris Mosis perspicui characteres occurrunt Divinæ revelationis: Nam Moses se a Deo missum prędicat, ac missionem suam, legem, & doctrinam quam Dei nomine promulgat, cum miraculis, tum prophetia eventu comprobata, tum doctrinæ sanctitate comprobat. Similia occurrunt in aliis Prophetarum libris. Nec de Sapientialibus, & Historicis libris dubitatio occurrere potest ulla. Tum quia Sapientiales libri leges continent, & pręcepta, quæ homines dirigunt ad finem ultimum, qui alius non est, quam Deus ipse: leges enim & pręcepta tradunt bene vivendi, Deoque per cognitionem & amorem adhęrendi, cum separatione sui a creaturis non minus, quam a se ipso. Doctrina hęc, inquit Augustinus lib. 10. de Civitate Dei c. 25. si cum doctrina comparetur Philosophorum de fine & hominis felicitate disputantium, facile comperietur inspirante Deo conscripta. Tum etiam quia sapientiales, ac historici libri, de quibus loquimur, primum ab Hebræorum Synagoga, deinceps a Christi Ecclesia veluti Deo inspirante conscripti suscepti fuere atque in maxima veneratione habiti. Iis ergo characteribus muniti prodiere, quibus constaret divinitus revelatam doctrinam continere. Neque enim præsumere aut suspicari licet, Synagogam Judęorum, quæ vera Dei Ecclesia erat, & quæ Deo docente didicerat inter Verbum Dei, & hominum doctrinam distinguere, suscipere voluisse veluti divinos libros illos quos perspicere non possent exaratos fuisse ab hominibus a Deo missis, & Divino Spiritu inspiratis. Ac multo minus affirmari id poterit de Christi Ecclesia, cui peculiaris assistentia promissa, ac uberiora privilegia concessa fuerunt.

VI. Eadem ratione infallibilis auctoritas tribuenda est libris Novi Testamenti, quos conscripsere viri a Deo missi ad prędicandum Evangelium, quales fuisse Apostolos & Evangelistas nemo dubitat. In iis enim characteres divinæ revelationis omnino conspicui sunt, ut nos in *cap.* 3. Articuli de Religione naturali, & revelata demonstravimus.

VII. Venio nunc ad quęstionem expendendam de inspiratione illa, qua inspira Sacri Authores divinos libros conscripserunt. Pro rei claritate duplicem distinguere placet inspirationem specialem unam, directionis alteram. Prior illa est, qua scriptor aliquis ita Dei spiritu agitur, ut ei per manifestationem, & revelationem ostendantur ea quæ scribit, & quę aliunde minime noverat: Posterior vero, assistentia, & directio quędam est, qua Spiritus Sanctus presto scriptori sit, ne scribendo in errorem incidat; atque hac in directione, sive assistentia, duo Spiritus Sanctus prestat: Primo ingerit ei constantem voluntatem vera scribendi; secundo eumdem tanto lumine perfundit, ut errori obnoxius esse non possit in iis scribendis, quæ noverat. Non dubito quin utrumvis inspirationis genus satis sit, ut Sacris Scriptoribus infallibilis auctoritas concilietur. His præmissis.

Quæritur, num Spiritus Sanctus Scriptoribus suis inspiraverit tantum res, quas narrant, an etiam voces singulas, terminos, expressiones, & stylum?

Resp. Quamquam adfirmans sententia non paucis Theologis placuerit, negans tamen aliis videtur probabilior. 1. quoniam modus ille inspirantis non est necessarius ad conciliandam infallibilitatem libris Sacris 2. quia styli diversitas inter Scriptores Sacros, indicare videtur oppositum. 3. Quia nec sacræ litteræ, nec traditio specialissimam illam inspirationem docent, sed tantum Sacros Scriptores ita Spiritu Sancto dirigente scripsisse, ut minime potuerit in errorem labi. Legatur Dissert. P. Calmet præfixa secundæ Epistolæ Sancti Petri, *& Dupin. in diss.* præliminari *ad Sacram Scrip. lib.* 1. *cap.* 2. §. 6. Pro prima opinione videri poterit Mazzinellus *Diss.* 1. *de Sacr. Script. cap.* 2. *art.* 2, ubi probat ex Sacra Scriptura & S. Thoma, voces quoque Sacris Scriptoribus divinitus suppeditatas esse, quia Isaias *cap.* 50. *v.* 4. ait: *Dominus dedit mihi linguam eruditam*; Quia Christus dum misit Apostolos, ut docerent omnes Gentes, dixit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*, vobiscum scilicet verba proferens; Et quia necessaria erat inspiratio verborum, ut unanimis esset Ecclesiæ doctrina, & ut unanimes uno ore Fideles honorificarent Deum, ut legitur ad *Rom.* 15.

VIII. Inquiri posset deinde de rebus & veritatibus his litteris consignatis. Nulli dubium est, quin per immediatam, & specialem inspirationem cum Divina revelatione conjunctam ea scripta sint, quæ Sacri Scriptores minime noverant. At si sermo habeatur de rebus, quas ipsimet viderant & audierant, ut plurimæ in Utroque Testamento occurrunt, non fuit necessaria primi generis inspiratio: sed sati fuit ea, quam secundi generis diximus. In hac opinione versantur Cornelius a Lapide Comment. in secundam Epistolam ad Timotheum; *Bellarm. lib.* 2. de verb. Dei: Canu de Locis *Theol lib.* 2. *cap.* 18. *Simonius in Histor. Critic. N. T. cap.* 23. *&* 24. *& Dupinus loc. cit.*

IX. Circa facta vero, ac res alias ad Religionem minime pertinentes, non desunt, qui asserant litteris consignata fuisse a sacris scriptoribus absque inspiratione, ac Sancti Spiritus directione, ut opinatus est Henricus Olden sæculi 17. scriptor & Doctor Facultatis Parisiensis in Analysi Fidei *lib.* 1. *cap.* 1. sed nova hæc opinio est, ac Patribus, & Theologis omnibus contraria, ideoque veluti suspecta, temeraria, ac perniciosa, rejicienda est. Etsi enim finis principalis sacræ scripturæ est ea nos docere, quæ ad Religionem spectant, tamen vel ipse finis postulat, ut nil falsi in sacris libris contineatur, ne illa falsitatis admixtio præjudicium afferat veritatibus. Facile enim increduli ex falsitate factorum ad historiam pertinentium dubitare possent de veritate eorum, quæ ad Religionem pertinent. Præterea quis certo discerneret, an factum aliquod ad Religionem pertineat, nec ne, an veritas aliqua moralem Christianam, & Religionem spectet, aut potius philosophiam, & œconomiam? En igitur quam perniciosum aditum opposita sententia aperiat; Vide *Mazzinel. loc. cit.*

X. Superest alia quæstio; num sacri scriptores libere scripserint. Scio Authores esse, qui contendant voluntarie quidem

quidem, sed non libere scripsisse. At opposita sententia magis arridet, 1. quia Deus solet hominibus tanquam instrumentis uti, modo, qui eorum naturæ congruat; in sacris ergo scriptoribus libertatem, quæ naturæ hominis propria est, servavit; 2. quia facilitas tum loquendi, tum scribendi summam quidem ac maxime perspicuam in eorum mente rerum cognitionem arguunt, sed scribendi necessitatem in voluntate non probant. 3. quia uberius, & efficax auxilium, quo spiritus sanctus adjuvit sacros scriptores, cum voluntatis libertate quammaxime cohærent, ut docent Theologi in tract. de Divina gratia. *Vid. Orig. lib. 3. de Princip. cap. 1.* ubi variis argumentis hanc opinionem probat. Nec est alicujus momenti objectio Abulensis, qui ait, Mosem numquam scripturum fuisse hoc de semetipso elogium, si fuisset liber, *erat Moses vir mitissimus*; nam id scripsit Moses, tum peculiari Spiritus Sancti afflatu, tum speciali Dei præcepto; afflatus autem ille, præceptum illud, cohærent cum arbitrii libertate.

XI. De sacrorum librorum numero dictum est ab Auctore in superiore articulo, ubi Tridentini Concilii decretum profert. Dicendum vero nobis superest de Canone, sive Catalogo sacrorum librorum publica Ecclesiæ auctoritate conditio. Nota res est libros sacros cum veteris, tum novi testamenti non fuisse omnes uno eodemque tempore conditos; Constat enim ex veteris testamenti libris primum Mosis Pentateuchum, deinceps libros Josue, Paralipomenon, Regum, ac sequentibus sæculis alios scriptos a Prophetis fuisse, & ex libris novi testamenti Evangelia, Apostolorum acta, Epistolæ, & Apocalypsis diversis temporibus scripta fuere. Nec statim ac in lucem prodiere libri publica Ecclesiæ auctoritate in Canonem sacrarum scripturarum relati fuerunt. Nam Judæi ante Esdram nullum Canonem sacrarum scripturarum habuerunt, ac soli quinque Moses libri paulo post istius mortem in unum collecti fuerunt Nam primum solus Deuteronomii liber, qui præcedentium quatuor summa est, repositus fuit in latere Arcæ fœderis, prout præceperat Moses Levitis *Deuteron. cap. 21.*; Deinde vero omnes quinque libri in unum collecti Canonem publica auctoritate confectum exhibuere. Alii autem libri adjecti Canoni non fuere, nisi post divisionem tribuum, quæ post Salomonis mortem contigit, ut facile colligere est ex eo, quod Samaritani solos quinque Mosis libros pro Canonicis habuerint. Ita Dupinus, aliique viri Eruditi conjiciunt. Neque in Ecclesia Christi fuere statim libri omnes novi testamenti collecti, & in Canonem relati; scimus enim a plerisque quatuor prioribus sæculis rejectos fuisse Apocalypsim, Epistolam s. Pauli ad Hebræos, aliosque libros, & in Concilio Hipponensi an. 393. fuisse primum integrum sacrorum librorum novi Testamenti Catalogum concinnatum. Ex iis vero colligitur, Deum non præcepisse synagogæ, & Ecclesiæ, ut sacros libros statim in Canonem referrent scripturarum, sed earum curæ, & diligentiæ id commisisse, ac voluisse, ut nonnisi opportuno tempore hujusmodi Catalogus conficeretur. Atque hinc patet injuria de auctoritate alicujus sacri libri dubitari, quia aliquibus sæculis in Canone sacrarum scripturarum non fuit.

XII. Ad Judæorum Canonem quod spectat, Eruditi omnes fatentur ab Esdra fuisse confectum. Sunt qui cum s. Basilio contendant in Hierosolymitanæ Urbis excidio, & Templi incendio periisse omnes sacros Codices, ab Esdra vero post captivitatem per 40. dies iterum dictatos fuisse quinque viris, afflante Spiritu Sancto, omnes sacros libros; sed verisimilior habetur eorum opinio, qui ajunt, non periisse omnia librorum exemplaria, ac Esdram, cum esset scriba doctus, collatis invicem pluribus exemplaribus errata correxisse, quæ in sacros Codices irrepserant, & postea canonem condidisse, qui magnæ Synagogæ auctoritate probatus fuit. In hujusmodi Canone ex libris veteris testamenti desiderantur Libri Tobiæ, Judith, sapientiæ, Ecclesiastici, & duo Machabæorum; & in libro Danielis apud Judæos deest hymnus trium puerorum, ac historia Susannæ, Belli, Draconisque, & in libro Esther septem postrema Capita.

XIII. Non desunt, qui alium quoque Canonem deinceps a Judæis conditum fuisse autumant. Serrarius duos apud Judæos fuisse Canones ait, primum ab Esdra, & synagoga, alterum vero vel cum septuaginta Interpretes in Ægyptum missi sunt, ut græcam versionem perficerent, vel quando quæstio de Resurrectione Corporum Sadducæos inter atque Pharisæos agitata fuit. Genebrardus vero tres fuisse ab Hebræis confectos Canones asserit, primum ab Esdra approbante Synagoga: alterum a Synagoga, quo tempore missi 70. Interpretes fuerunt, in quo repositi fuerunt libri Tobiæ, Judith, Ecclesiastici, & sapientiæ: tertium denique fervente de resurrectione disputatione, in quem duo Machabæorum libri relati fuerunt: Sed hæc paucis probantur. Licet enim libri, quos diximus, magno in pretio essent apud Judæos Ellenistas, græco scilicet sermone utentes, numquam tamen in Canone Judæorum extitere; ut ex Judæis, & antiquis Ecclesiæ Patribus novimus.

XIV. Etsi sex supra recensiti libri, ac Estheris capita septem, & nonnulla Danielis Capita in Hebræorum Canone non fuerunt, tamen jure atque merito Tridentina Synodus illos in Canonem retulit. Nam quod in Canone Judæorum non fuerint, argumentum non est non fuisse afflante Spiritu Sancto conscriptos; tum quia longo tempore extra Canonem fuere plures ex iis, qui in Canone Judæorum reperiuntur, ut supra ostendimus; tum etiam quia nonnulli sacri libri perierunt, ut ostendit Ferraris in superiori articulo. Ergo si aliunde Ecclesiæ constet divinitus hujusmodi libros fuisse conscriptos, jure atque merito in Canonem referunt. Id vero constat; tum ex eo, quod apud Ellenistas Judæos in maxima veneratione essent; tum ex divina quam complectuntur doctrina; tum denique quia Ecclesia Christiana per divinam traditionem accepit fuisse libros illos inspirante Sancto Spiritu exaratos. Nam semper in maxima veneratione habiti sunt in Ecclesia Christi, quæ dum in Canone reposuit omnes Novi Testamenti libros, etiam libros hujusmodi in Canone collocavit. Scilicet in Canone Hipponensis Concilii an. 393. celebrati omnes isti libri recensentur: Hipponensis Canon transcriptus fuit in Concilio Chartaginensi III. an. 395., in quo Patres consulendam censuere transmarinam, hoc est, Romanam Ecclesiam; quæ eosdem libros probavit; Nam Innocentius primus in Epistola ad Exuperium Tolosanum Episcopum numerat omnes libros sacros, qui in Canone ab Africanis Patribus recepti fuerant; Et Africani PP. in altero an. 419. celebrato Concilio eumdem Canonem comprobant: Si alia cupis antiqua Monumenta, quibus divinos esse hujusmodi libros comprobatur, consule eruditam Dissertationem editam a P. Joanne Chrysostomo a S. Joseph *de Canone Scripturarum divinarum*. Ex quo constat jure meritoque Eugenium IV. in Instructione pro Armenis, & Concilium Florentinum in Decreto edito pro Jacobitis, quod includit etiam decreta pro Armenis, & Græcis, §. *Firmissime* Syllabum exhibere sacrorum librorum, quem deinceps probavit Tridentina Synodus.

XV. Neque alicujus momenti est Novatorum objectio ex eo deprompta, quod hujusmodi libros Judæi non retulerint in Canonem: Tum quia id Judæorum negligentiæ tribui potest, quorum incuria nonnulli sacri libri perierunt. Tum etiam quia rationes non desunt, ob quas extra Canonem hujusmodi libri essent. Nam libri Machabæorum, & Ecclesiastici scripti fuere post confectum ab Esdra Canonem: hujusmodi enim libri regnantibus Græcis conscripti fuere, post confectum ab Esdra Canonem: hujusmodi enim libri regnantibus Græcis conscripti fuere, ideoque clauso jam Canone. Quod vero spectat ad Libros Tobiæ, & Judith, dici potest, vel hos Esdram ignorasse, vel in Canone non collocasse, quia non erant scripti Hebraica lingua, qua Deus Judæos allocutus fuerat, sed Chaldaica; Idem dicimus de libro sapientiæ, qui continet sententias Salomonis, græce tamen scriptas a Philone antiquiore, quem ferunt unum fuisse ex 70. Interpretibus. Et licet Ecclesiasticus, & primus Machabæorum perhibeantur hebraice scripti; tamen constat originales textus periisse, & græca tantum exemplaria superesse. Vide Nat. Alex. Huet. Dupin. Mazzinel. aliosque.

XVI. Circa Versiones sacræ scripturæ, vide citatos Auctores; Nos enim hic de sola scriptura in lingua vernacula nonnulla subjiciemus, ac postea regulas subnectemus, pro vero dignoscendo scripturæ sensu. Habes in superiori articulo relatas Indicis, & damnatas hac de re ab Apostolica Sede propositiones. Ut autem appareat quænam mens sit Apostolicæ Sedis, exhibeo decretum Sacr. Congregat. Ind. 13. Junii 1757. prout legitur in nova editione Indicis Librorum prohibitorum pag. VI. in additione ad Regulam IV.
„ Quod si hujusmodi Bibliorum versiones Vulgari lingua
„ fuerint ab Apostolica Sede approbatæ, aut editæ, cum

„ Annotationibus desumptis ex Sanctis Ecclesiæ Patribus, „ vel ex doctis, catholicisque viris, conceduntur „ Vides ergo, qua ratione legi non possit sacra scriptura in lingua vulgari; atque hinc intellige, quo in sensu damnatæ sint Quesnelli propositiones. In illis enim statuit omnibus necessariam, & præceptam esse lectionem sac. script., & Ecclesiam reprehendit, quæ justis de causis promiscuam lectionem in lingua vulgari interdixit. Addi quoque potest, in Gallia, in Germania, in Britannia, ac in Polonia pluries prodiisse Biblia in lingua vernacula, ac toleratam fuisse ab Apostolica Sede promiscuam eorum lectionem, ex quo apparet, Apostolicam Sedem, remotis illis causis, ob quas, juste interdixit lectionem sacræ scripturæ in lingua vulgari hujusmodi lectionem permittere.

XVII. Sed venio ad regulas, quarum usu investigari, erui, & dignosci possit verus sacræ scripturæ sensus. 1. Ad sacræ scripturæ lectionem nemo accedat animo curioso, critico, aut superbo, sed religioso, submisso, ac docili, qui unico veritatis deregendæ [sic], ac obtinendæ salutis studio feratur. 2. Intelligentia scripturæ, quantum fieri potest, ex ipsa sacra scriptura repetenda est, loca cum locis, vetus Testamentum cum novo, & obscura cum manifestis conferendo: ac præterea recurrendum est ad antiquos Ecclesiæ Patres, qui verum divinę revelationis sensum ab Apostolis, aliisque viris divino spiritu afflatis per traditionem acceperunt. 3. Tradita est ab Origene in Evang. Joannis per hæc verba: „ Qui accurate scripturam legere vo„ luerit, diligentiam is adhibeat, oportet: observare ne„ cessarium cum sit, quæ dicuntur, a quibus, quo tem„ pore, ut per totos sanctos libros inveniamus personis „ apte tributum sermonem „ 4. A literali scripturæ sensu non est recedendum, nisi ratio, & evidens causa moveat; alioquin actum esset de scripturis, & cuique fas esset a proprio, & naturali sensu ad figuratum, & allegoricum scripturam detorquere. 5. *In allegoria*, inquit s. Augustinus in „ Psal. 8. hæc regula retinenda est, ut pro sententia præ„ sentis loci, consideretur, quod per similitudinem dicitur. „ 6. Ab eodem s. Doctore præscribitur lib. 3. de Doct. Christ. „ cap. 10. Quidquid in sermone divino, neque ad morum „ honestatem, neque ad fidei veritatem proprie referri „ potest, figuratum esse cognoscas. 7. Interpretandam „ esse ex communi sanctorum Patrum sensu, ut inquit „ Tridentina Synodus; quæ monet etiam, reprimendam „ illorum temeritatem esse, qua ad profana quæque con„ vertuntur, & torquentur verba, & sententiæ sacræ scri„ pturæ; ad scurrilia scilicet, vana, fabulosa, adulatio„ nes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos „ 8. Ex sensu accommodato firmum desumi non potest argumentum ad probanda dogmata fidei, & morum, quia talis sensus non est Spiritus Sancti, sed hominis, nec scripturæ verbis immediate, vel mediate exprimitur: At ex sensu litterali, & Mystico desumi optime potest; cum hoc tamen discrimine, quod ex sensu litterali semper, & in quolibet casu firmum argumentum sumitur, ex mystico vero sensu tunc tantum, cum talis sensus asseritur ab aliquo sacro scriptores, & ab idoneo Interprete sacrum scripturarum; Interpres vero, ac legitimus scripturarum Judex Ecclesia est cui concredita sunt Eloquia Dei; suprema vero potestas cum inerrantiæ privilegio est in Romano Pontifice Petri successore, qui ut Christi Vicarius sustentat, & ita regit Ecclesiam, ut numquam portæ inferi adversus ipsam prævalere possit. Omisimus uberiorem disputationem de versionibus sacrarum scripturarum, quia de his satis a Lucio dictum est. Quod vero spectat ad Ecclesiæ auctoritatem, cujus judicio interpretari scriptura, & scripturæ Canon confici debet, vide quæ diximus *in art. de Ecclesia, de Rom. Pontif., & de Relig. Nat., & revel.*

SCRIPTURÆ, SEU INSTRUMENTA.

1 Scripturæ aliæ sunt publicæ, & aliæ privatæ. Scripturæ publicæ generatim dicuntur omnes illæ, quæ publicam habent auctoritatem. Scripturæ privatæ e contra dicuntur illæ, quæ a privatis personis fiunt, nec alias publicam obtinent auctoritatem; *Sic in re Communis Doctorum, arg. cap. Si Scripturam 1. cap. Scripta vero 2. cap. Imputari 13., & cap. Si cautio 14. de Fide instrument.* cum similibus, *Authent. Ad hæc de lis, Cod. de Fide Instrument.* cum similibus.

2 Scripturæ publicæ, pro quibus ordinariè intelliguntur *Instrumenta publica*, sunt illæ, quæ per manum publicam, seu a publico Notario legitime, & cum debitis solemnitatibus confectæ sunt; *Authent. de instrumentor. cautelis, & fide §. Sed nisi Collat. 6. cap. Scripta vero 2. de Fide Instrumentor.* cum similibus. Sed de his infra.

3 Scripturæ privatę reducuntur ad tres species, quarum prima vocatur *Apocha*, quæ alio nomine appellatur *Chirographum*, & complectitur sub se *Antapocham*, & *Syngrapham*. Secunda dicitur *Liber rationum*. Et Tertia *Epistola*; Sic Bartholus *in Authent. At si contractus §. Ut igitur Cod. de fide Instrument.* Jason *in Repetit. leg. Admonendi num. 87. ff. de Jurejurand.* Mascard. *de probationib. quæst. 6. num. 26.* & alii passim.

4 *Apocha* proprie accepta, est scriptura, seu Chirographum Creditoris confitentis de recepta a Debitore re sibi debita. Et hæc alio nomine vocatur *Quitantia*, de qua fit alio mentio *in l. Plures 19. Cod. de Fide Instrumentor.* Et Glossa *ibid. verb. Apochis*, sic expresse dicit: *Apocha est de receptis, puta. Confiteor me recepisse tantum, & a Creditore fit, & datur Debitori.*

5 *Antapocha* e contra est de solutis, seu datis, & non de receptis uti *Apocha*. Et sic *Antapocha* est scriptura Debitoris confitentis se tantum, vel tantum solvisse nomine annui v. g. Census, seu pensionis, & de hac fit etiam mentio *in tit. l. Plures 19. Cod. de Fide instrumentor.* juncta citat. Glossa *ibidem*.

6 *Syngrapha* latina *Conscriptio* est scriptura, seu Schedula, quæ in alicujus rei fidem a pluribus conscribitur, & utriusque partibus tradi solet. Calvinus *in suo magno Lexico Juridico tom. 2. verb. Syngrapha*; ubi insuper addit, quod in hoc Syngraphæ differunt a Tabulis, quod Tabulæ ab una parte tantum servari consueverunt.

7 *Liber rationum* est scriptura privata, quam quilibet sua sponte de datis, & acceptis sibi conficit; *arg. Si quis ex argentariis §. Rationem, ff. de Edendo*, juncta Glossa *ibidem*.

8 *Epistola* est scriptura privata, quam quis alicui absenti dirigit, seu mittit. *Communis*.

9 Scriptura privata alia est Authentica & alia non Authentica. *Scriptura privata Authentica* est illa, quæ [sic] licet originaliter sit privata, aliquibus tamen adminiculis, seu supplementis, ac modis roboratur, & auctorizatur adeo ut plenam fidem faciat in Judicio. *Scriptura privata non Authentica* e contra est illa, quæ caret omnibus similibus adminiculis, supplementis, ac modis, sicque plenam fidem, ac perfectam Probationem non facit, *Sit* [sic] *in re Communis Doctorum*.

10 Scriptura privata auctorizatur, seu redditur authentica pluribus modis. Et signanter redditur authentica per subscriptionem propriæ manus, ac trium Testium adhuc viventium probatæ fidei, & bonæ famæ. Talis enim solemnitas dat vires publici, & authentici instrumenti; *l. scripturas. Cod. qui potiores in pignore*, juncta Glossa, *ibidem in fine*, tradente hos vulgares versiculos.

Cautio privata jam Trino teste notata
Hoc Jus est nacta quod cautio publice facta,

11 Dicitur autem notanter *Trium testium adhuc viventium*, quia scriptura mortuis Testibus subscriptis non facit amplius plenam fidem, nisi fuerit etiam subscripta per Notarium, aut sigillo authentico munita; *c. scripta 2. de Fide instrumentor.*, ibi: Scripta authentica, si Testes inscripti decesse„ rint (nisi per manum publicam facta fuerint, ita quod „ appareant publica, aut authenticum sigillum habuerint, „ per quod possint probari) non videntur nobis alicujus „ firmitatis robur habere. Et ibi Glossa, & Summarium ac „ Doctores communiter. Et concordat [sic] Authentic. seu No„ vella 73. titul. 2. cap. Si vero moriantur omnes Testes 7. „ Collat. 6.

12 Item scriptura privata authenticatur per appositionem sigilli authentici majoris Magistratus, ut Episcopi, Capituli, Principis, Civitatis, Judicis, seu illius, cujus Officium est in illo loco publicis sigillationibus præesse, textu expresso in *cit. Cap. Scrip. 2. de Fide instrumentor.*, ibi: *Nisi . . . authenticum sigillum habuerit*, & Glossa *ibid. verb. Authentica*, & Doctores communiter.

13 Item Scriptura privata authenticatur per subscriptionem factam manu publici Notarii, textu expresso *in cit. cap. Scripta*, ibi: *Nisi per manum publicam facta fuerint*; secus

eus autem si dictam scripturam confecit, aut subscripsit Notarius, non ut Tabellio, seu ut persona publica, sed ut aliqua alia persona privata; Tunc enim scriptura illa non acquireret majorem auctoritatem, quam si fuisset confecta, aut subscripta a qualibet alia persona privata. Pax Jordan. *tom.3. tit. de Fide instrumentor. num.6.* allegans Rotam *decis.13. num.4. part.2. novis.* Baldus *in cit. cap. Scripta num. 5. vers. Sed pone*, Felin. *ibidem num.2.* Mascard. *de probationibus conclus.131. n.9.* & alii passim.

24 Item Scriptura privata authenticatur ratione Archivii publici; Pro Authentica enim habetur scriptura illa, quæ reperitur fideliter custodita in Archivo publico, seu in loco, ubi solent reponi, & custodiri scripturæ publicæ; *arg. leg. Census, ff. de probat. Authent. Ad hæc, Cod. de Fide instrum. cap. Ad audientiam 13. §. Nos igitur, de præscriptionibus*, Pax Jordan. *loc. cit. num.11.* Abbas *in cit. cap. Scripta nu.6.* Reinffestuel *l.c.n.150. & 151.* & alii.

15. Item Scriptura privata authenticatur per ejus confectionem secundum morem, & consuetudinem Regionis; Consuetudo enim habet vim reddendi Authenticam scripturam, quæ alias non esset talis; *argum. c. Cum tanto 11. de consuetudine, Cap. Cum dilectus 9. de Fide instrumentorum*, ibi: *Respondemus, quod si consuetudo illius Patriæ obtinet approbata, ut instrumentis illius Regis fides adhibeatur, vos ea secure poteritis admittere.* Juncto ejus summario, in quo sic expresse dicitur: *Consuetudo loci facit instrumentum Authenticum.* Glossa *ibidem verb. Approbata*, Felinus *ibidem num.35.* Abbas *num.5., & 6.* cum Innocentio; & Hostiensi a se citatis, Pax Jord. *loc. cit. num.8.* Reiffenstuel *loc. cit. num.153., & seq.*, & alii passim.

16 Scriptura privata, v. g. Apocha, Antapocha, Syngrapha, Epistola, quando negatur esse illius, contra quem producitur, nihil probat, donec oppositum per producentem validis documentis ostendatur. *Communis*, textu expresso *in l. Instrumenta 5. Cod. de probationib.*, ibi: *Instrumenta domestica, seu privata testatio, seu adnotatio, si non aliis quoque adminiculis adjuventur, ad probationem sola non sufficiunt*; Et concordat textus *in cit. cap. Scripta 2. de Fide Instrumentor.* ubi Summus Pontifex Alexander III. de similibus scripturis privatis expresse dicit: *Non videtur nobis alicujus firmitatis robur habere.*

17 Scripturam autem privatam manu cujuspiam fuisse scriptam, vel de ejus voluntate, seu mandato fuisse ab alio conscriptam, seu subscriptam potest probari per appositionem ipsius proprii sigilli. Appositio enim proprii sigilli denotat consensum, & ratihabitionem; *arg. l. Fidejussor 26. §. 1. ff. De pignoribus*, Mascard. *de probationib. concl. 310. num.10., & conclus. 1301. numer. 26.* Romanus *consil.303.* Reiffenstuel *l.c.n.160.* & alii.

18 Dummodo tamen dolus in appositione sigilli non intervenerit, quia, eo ostenso, sigillum nihil probaret, cum fraus, & dolus nemini debeant patrocinium impartiri, *cap. Tuæ 12. de Clericis non resident. cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumac. cap. Sedes 15., & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, l. In fundo, ff. Rei vindicat. l. Cum his, ff. de Transactionib. l. Si Legatarius, Cod. de Legatis* cum similibus. Et id habetur in variis secutis casibus, & signanter *in cap. Tertio loco 5. de probation.* ubi sigillum Capituli furtive appositum cuipiam instrumento nihil probavit. Et *in l. Distrahente, Cod. de rebus alienis non alienandis*, ubi sigillum Uxoris fraudulenter appositum a Marito cuidam instrumento venditionis rei dictæ suæ Uxoris, nihil ipsi præjudicavit, & sic de aliis.

19 Item scripturam propria manu, vel de voluntate cujuspiam fuisse scriptam probari potest per Testes, qui præsentes fuerint, quando pars nunc negans suam scripturam, ipsam scribebat, vel de expressa sua voluntate, & mandato ab alio scribebatur; Bartolus *in l. Admonendi num.26. ff. de Jurejurand.* Jason. *In Repetit. cit. l. Admonendi numer. 38.* Mascard. *de probationib. conclus.110. num.1.* cum aliis a se ibi citatis. Reiffenstuel *l. c. n.162.* & alii.

20 Item scripturam fuisse ab aliquo scriptam probari potest per comparationem aliarum scripturarum, seu litterarum ab eodem scriptarum; Et si tales scripturæ seu litteræ non habeantur, tunc negans scripturam sua manu scriptam, cogi potest ad scribendum, ut inde fieri possit comparatio litterarum. Sic desumitur ex *l. Comparationes litterarum 20. Cod. de Fide Instrumentor.* Et notat Menochius *lib.2. de Fide Instrumentor.* Et notat Menochius *lib. 2. de Arbitr. Judic. cas. 114. num.11., & 12.* cum aliis ibi a se citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.165.*, & alii.

21 Verum comparatio litterarum est valde periculosa probatio: Non pauci enim reperiuntur, qui alterius manum ita imitantur, ac fingunt, ut ipsissima alterius scriptura esse censeatur, & varios tales se vidisse referunt Marsilius *in Rubric. Cod. de probationib. num.318.* Mascardus *de probationib. conclus.330. num.1.* Zapsius *lib. 2. sing. respons. cap.25.* & alii, & de facto non semel adhuc in dies tales similes reperiuntur. Immo Cardinalis Cævæ Testamentum ab ipsomet perito, qui illud exemplaverat, non fuit recognitum, dum accepit exemplatum, & imitatum pro vero Testamento, quod notandum est ad effectum parum fidendi simili modo recognoscendi, ut advertit Ansal. *in Addit. ad decis.22. num.33.* & refert, ac notat Urlaya *in Miscellaneo Sac. & profano part.1. litt.C. n.128.*

22 Hinc comparatio litterarum de se sola non sufficit ad plene probandum scripturam manu cujuspiam esse factam, sed ad id requiruntur una simul alia adminicula, ut proprii scribentis sigilli appositio, subscriptio Testium, authorum attestatio, quod ipsimet viderint scripturam illam a tali fuisse factam tali die, talique loco. *Authent. seu Novell. 73. Cap. Si quis 1. de Instrumentor. cautela, & fide Collat. 6.* Glossa *in Authentic. At si contractus verb. Soli*, & ibi Bartolus *Cod. de Fide Instrumentor.* Mascard. *cit. conclus. 330. num.1., & seq.* Menochius *cit. cas. 114. per totum*, Reiffenstuel *loc. cit. num.167.* & alii. Unde cautissime debent quo ad hoc procedere Judices rite ac mature omnia examinando, & adhibendo alios in arte peritos: Ut enim advertitur *in Authent. seu Novella 73. in Præfatione de Instrumentor. cautela, & fide*, ejusdemmet hominis scriptura per vitæ decursum solet mutari, cum non ita quis scribat juvenis, & robustus, ac senex, & forte tremens, & sæpe etiam languor litterarum dissimilitudinem inducat, & calami atque atramenti immutatio similitudinis litterarum per omnia auferat puritatem, ibi: *Litterarum dissimilitudinem sæpe quidem facit, non enim ita quis scribit juvenis, & robustus, ac senex, & forte tremens, sæpe autem, & languor hoc facit, & quidem hoc dicimus, quando calami, & atramenti immutatio similitudinis per omnia aufert puritatem.*

23 Scriptura privata confessata regulariter probat plene contra scribentem, *l. Publia Mævia 26. §. fin. ff. Depositi, l. Vice Donatricis 20. Cod. de donat. et l. Generaliter 13. Cod. de non numerat. pecun.* Nulla enim datur major probatio, quam ea quæ fit ex proprii oris confessione, ut tenet *Communis Doctorum* cum Rota *p.9. tom.1. dec.98. n.4.* per text. *in cap. Per tuas 10. de prob. & l. Cum te, Cod. de transact. l. Generaliter, Cod. De num. pecun.*

24 Dicitur notanter *Regulariter*, quia scriptura privata confessata in aliquibus casibus non probat plene, & signanter in scriptura privata, seu cautione, quæ continet quidem debitum, sed non exprimit causam debiti. In tali enim casu, si Debitor neget se revera debere id, quod in tali scriptura continetur, allegando, quod dicta cautio indebite exposita, seu data fuerit, nulla inde actio, seu obligatio oritur in Foro externo, tam Ecclesiastico, quam Civili, sed necesse est quod Actor aliunde probet id, quod in dicta scriptura continetur sibi revera deberi tali, vel tali causa. *Communis* per textum expressum *in l. Cum de indebito 25. §.4. ff. de probat. & cap. Si cautio 14. de Fide Instrument.* ibi: „ Si cautio, „ quam a te indebite proponis expositam, indeterminate „ loquatur adversarius tuus, tenetur ostendere debitum, „ quod continetur in ea.

25 Item scriptura privata plene non probat contra scribentem, si ipse scribens in scriptura fateatur quidem se accepisse pecuniam ab alio sibi mutuatam, at revera ipsa non receperit, prout sæpe fieri solet, ut hæ Apochæ dentur, vel mittantur ante receptionem pecuniæ, quam quis petit mutuam: tunc enim, si Debitor intra biennium a die datæ Apochæ, seu Chirographi opposuerit, tenetur Creditor ipse probare numerationem, & consignationem pecuniæ revera factam dicto Debitori. *Communis* per text. *in l. In contractibus, tot. titul. Cod. non numerata pecunia.*

26 Sicuti pariter in dote statutum est, ut Marito intra biennium concedatur exceptio non numeratæ dotis; *cit. l. In Contractibus §. final. Cod. de non num. pecun.* ibi: *Qua etiam in exceptione non numeratæ dotis locum habere certum est.*

27 Scriptura privata non probat regulariter incommodum scri-

fcribentis, textu expreffo *in l. Exemplo 7. Cod. de probat. l. Inter Chartulas 5. Codic. de conveniendis Fifci Debitor.* Et Gloffa communiter recepta *in c. Scripta 2. verb. Authentica, de Fide Inftrum.*

28 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia dantur aliqui
cafus, in quibus fcriptura privata probat etiam in commodum fcribentis, & fignanter, quando eft fubfcripta a partibus, fimulque a tribus Teftibus; In tali enim cafu, fi Teftes adhuc vivant, & fcripturam recognofcant, habetur plena probatio in commodum fcribentis. Colligitur clare argumento a fenfu contrario defumpto ex *cap. Scripta 2. de Fide inftrum.* & tenet *Communis Doctorum*, per text. in *l. Scripturas 11. Cod. Qui potiores in pignore habeantur.*

29 Et fi Teftes jam fuerint mortui, fcriptura fubfcripta a par-
tibus facit magnam præfumptionem in commodum fcribentis, feu fubfcribentis contra alteram partem fubfcribentem. Et fi non negetur fubfcriptio ab altera parte, etiam plene probat, *arg. cit. l. Scriptura 11. Cod. Qui potiores in pignore habeantur*; Mafcard. *De probat. concl.* 1301. Bartolus *in Authent. At fi contractus, Cod. de Fide inftrum.* Speculator *tit. de inftrum. edit. §. Nunc dicendum, n.7.* Reiffenft. *l. c. n.188. & feq.* Et quod fcriptura privata plene probet in commodum fcribentis, feu fubfcribentis contra alteram partem recognofcentem, & confitentem talem fuam fubfcriptionem habetur ex *l. Publia Mævia 26. §. final. ff. Depofiti, l. Vice Donatricis 20. Cod. de donat. & l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia.*

30 Item fcriptura privata plene probat in commodum fcriben-
tis, quando aliunde eft authentica; Vel per appofitionem figilli authentici majoris Magiftratus, vel per fubfcriptionem publici Notarii, vel per affervationem in publico Archivo; vel per ejus confectionem fecundum morem, & confuetudinem Regionis, ex dictis, & Juribus adductis *fupra n.12. 13.*
31 *14. et 15.*

Libri rationum ufitati inter Mercatores, Tutores, Curatores, ac alios rerum alienarum Geftores, feu Adminiftratores regulariter plene non probant in commodum fcribentis, bene tamen in præjudicium ipfius, feu contra ipfum. Gloffa communiter recepta *in Clement. unic. §. Ceterum verb. Rationum. de Ufuris.* Et alia Gloffa *in l. Quadam §. Nummularios verf. Dicebatur, ff. de Edendo*, Mafcard. *de probation. concluf. 977. num. 1.* & *Communis aliorum*, per text. in *leg. Exemplo 7. Cod. de probation. l. Inter Cartulas 5. Cod. de convenientis Fifci Debitoribus*; Libri enim rationum non funt, nifi fcripturæ privatæ adeoque, ficuti fcripturæ privatæ non probant regulariter in commodum fcribentium ex dictis *fupra n.27.* ita neque libri rationum; Alias fi libri rationum plene probarent in commodum fcribentium, daretur nimis facilis anfa delinquendi; Tum quia inftrumenta quoque Notariorum, non obftante quod eorum fides fit publica auctoritate comprobata, adhuc tamen non probant in commodum, feu favorem fcribentis; *l. Div. Claudius 15. ff. de leg. Cornelia de falf. l. Qui in teftam. 4. et l. Quod adhibitus 5. Cod.*
32 *de his, qui fibi adfcribunt in Teftamento.*

Secunda autem pars conclufionis, fcilicet quod libri rationum probent in præjudicium fcribentis, feu contra ipfum, colligitur ex *c. Mævia 26. §. fin. ff. Depofiti, l. Vice Donatricis 20. Cod. de donat. et l. General. 13. cod. de non numerata pecunia*: Libri enim rationum habentur tamquam fcripturæ privatæ confeffatæ, adeoque de ipfius libris difcurrendum eft, ac de dictis fcripturis privatis confeffatis, ut *fupra num. 23.* Sive tales libri rationum fint fcripti propria fua manu, five manu alterius de ejus voluntate, & mandato, cum paria cenfeantur per fe fubfcribere, vel alium fubfcribere vice ipfius; *l. Vice Donatricis 20. Cod. de donat. et c. qui facit per alium 72. de Regul. Jur. in 6.* Cum enim Mercatores, aliique dicti *num. antecedenti* tales libros retineant ut fuos, iifque utantur ut fuis, quidquid reperitur in ipfis fcriptum, præfumitur fcriptum, vel manu fua, vel ab alio de ejus voluntate, & mandato, nifi evidenter contrarium probetur. Mafcard. *de probat. concl. 978. num. 9.* Jafon *in Repetit. l. Admonendi n.112. ff. de Jurejuran.* Alexander *conf. 245. num. 1. et feq. lib. 6.* concludens, quod libro Creditoris etiam privato, in quo continetur folutio debiti, danda eft plena fides contra ipfum Creditorem; *l. quadam 9. §. 2. ff. de Edendo*; & *ibid.*
33 Gloffa magna, & Doctores paffim.

Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia dantur aliqui cafus, in quibus libri rationum probant etiam in commodum, feu favorem fcribentis, vel fuorum heredum; Et fignanter, quando adeft ftatutum, feu Lex fpecialis, aut legitima fpecialis confuetudo, quod libris rationum, v. g. Mercatorum detur plena fides in favorem fcribentis, *arg. cit. l. quadam 9. §. 2. de Edendo*; *cap. Cum dilectus 8. et cap. Cum tanto 11. de confuetudine*; Sic Jafon *cit. Repet. l. Admonendi n. 120. ff. de Jurejuranda* allegans Paulum de Caftro *ibid. col. penult.* Baldum, & Alexandrum *in d. l. quadam §. 2.* cum aliis, Cravetta *Tractatuum tom. 17. tract. de antiq. temp. §. Vidimus & abunde n.2. et feq.* Reiffenft. *l. c. n.202.* & alii referentes plurimis in locis vigere talem confuetudinem inter Mercatores, quod eorum libris detur fides etiam in fuum favorem, nifi manifefte convincantur de falfitate.

Item liber rationum defuncti optimæ probitatis, & famæ 34
facit pro herede non folum præfumptionem, fed etiam femiplenam probationem; Non enim credibile eft, quod vir talis probitatis, & famæ in periculo mortis aut fcribat librum falfum, aut eum falfa continentem relinquat. Sic Jafon *citat. Repetit. l. Admonendi n.120.* poft Paulum de Caftro *ib. coll. ult. ff. de Jurejurando*, Sigifmund. Scaccia *l. 2. de Judic. cap. 11. num. 261.* Mafcard. *de probat. concl. 977. num. 4. & 6.* Reiffenft. *l. c. n.106.* & alii.

De fe folo tamen Liber rationum defuncti non facit ple- 35
nam probationem, textu expreffo *in l. Rationes 6. Cod. de probat.* ibi: „ Rationes defuncti, quæ in bonis ejus inveniuntur ad probationem fibi debitæ quantitatis folas fufficere
„ non poffe fæpe refcriptum eft „. Plenam autem proba- 36
tionem facit, fi concurrant alia adminicula, *arg. l. Inftrumenta 5. et cit. l. Rationes 6. Cod. de probat.* in quarum prima lege cum dicatur: *Ad probationem fola non fufficiunt*, & in fecunda *folas fufficere non poffe*, ponderando ly *folo*, & *folas* denotatur poffe fe fufficere cum adminiculis. Sic Bartolus *in l. Admonendi num.17. ff. de Jurerand.* Abbas *in c. Scripta 2. num.9. de Fide inftrum.* Mafcard. *cit. concluf. 977. num. 8.* Genova *de fcriptura privata lib. 4. tit. 1. feu de libris rationum a.24.* Reiffenft. *l. c. n.107.* & alii.

Item in favorem fcribentis probat liber rationum Tutoris 37
Curatoris, Mercatoris, feu alterius Adminiftratoris viventis, talique libro, prævio dicti fcribentis juramento, ftatur in parvis, ac verifimilibus fummis; Dummodo ille fit vir legalis, ac fide dignus. Ita Jafonus *l. c. a.126.* Ancharanus *conf. 44. n. 6.* Abbas *in cap. Bona memoriæ 4. num. 30. de Poftulat. Prælat.* Mafcard. *cit. concluf. 977. n.13. & 58.* Reiffenft. *l. c. n. 208.* & alii; Cum enim fit communiter approbatum illorum Officium, debet effe etiam communiter approbatus liber fuarum rationum ad probandum faltem in parvis, ac verifimilibus fummis, tam pro fe, quam contra fe; alias negligerentur talia munia, & Officia cum non parvo Reipublicæ detrimento, fi folum contra fe, & non pro fe probaret liber fuarum rationum.

Secus autem dicendum eft in magnis fummis grave præju- 38
dicium tertio inferentibus, nifi concurrant legitimæ probationes, vel fufficientia adminicula, ut v. g. Legalitas confcribentis librum rationum, folemnis forma confectionis talis libri continentis fimul data, & accepta, additio in eo caufæ, propter quam fit quid acceptum, & quid expenfum, appofitio in ipfo anni, menfis, & diei, prout folet fieri in Diariis, & hujufmodi. *Communis, arg. l. Inftrumenta Domeftica 5. l. Rationes 9. et leg. Exemplo 7. Codic. de Probation.* cum fimilibus.

Quæ autem dicenda fit fumma parva, aut magna relinqui- 39
tur arbitrio Judicis, qui illud debet dijudicare attentis & bene perpenfis omnibus circumftantiis rerum, perfonarum, locorum, & temporum; *arg. l. fed et fi 52. §. 2. ff. de Judiciis*, cum fimilibus.

Inftrumentum fic dictum *ab inftruendo* fecundum Abbatem 40
ad *Rub. de Fide Inftrumentorum*, & alios communiter pro-
prie fumptum, ut fcriptura eft, definitur: *Commentarius, fi-* 41
ve Defcriptio eorum, quæ inter pacifcentes, vel contrahentes placita funt, ac conventa. Calvinus *in fuo magno Lexico t. 1. verb. Inftrumentum.* Et Inftrumentum hoc modo captum, aliud eft publicum, & aliud privatum, uti patet *ex cap. Scripta 2. c. Imperatoris 13. & cap. Si cautio 14. de Fide Inftrumentorum.*

Inftrumentum publicum eft fcriptura publica auctoritate, 43
five a publica perfona legitime, ac cum debitis folemnitatibus confecta, five in Judicio, five extra Judicium. *Eft in re
Communis*, patetque ex dictis *fupra num. 2.* Pro perfona pu- 44
blica venit hic Tabellio, five Notarius juxta *l. Orphanotrophos* juncta Gloffa verb. *Alia Tabularia, Cod. de Epifcopis, & Cleri-*

Clericis, & *c. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide instrum.* Qui & servus publicus appellatur, quia publicum Officium exercet, *l. Si pupillus* 2. *ff. Rem pupilli salvam fore*, ibi: „ Servus ejus „ stipulabitur, cap. Quamquam 2. de Usuris in 6. ibi; Servo „ publico de ipsius Ordinarii mandato idonee de restitutione „ facienda sit cautum „. Item *Scriniarius* prout vocatur *cap. Ad audientiam* 13. *de præscriptionibus*, & notat Glossa *ibid. verb. Scriniarius*.

45 Ad Instrumentum publicum manu Notarii confectum reducuntur aliæ quædam scripturæ, quæ licet non sint a publica persona, seu Notario confectæ, tamen quo ad effectum probandi dicuntur publicæ, quia nempe perinde plene probant, ac si essent a publica persona confectæ. Et tales sunt scripturæ illæ privatæ, quæ sunt auctorizatæ, seu redditæ authenticæ aliquo ex modis assignatis *supra a numer.* 10. *ad* 15.

46 Instrumentum privatum est scriptura privata auctoritate facta a privatis personis, non autem a Notario solemni forma confecta. *Est in re Communis*, patetque ex dictis *supra num.* 1.

47 Instrumentum publicum a Notario confectum est duplex. Primum appellatur *Protocollum*, & est Summaria quædam, & succincta, seu brevis actus gesti prima adnotatio memoriæ causa facta, ut deinde Instrumentum extendi, & in sole-
48 mnem formam redigi possit: *Est in re Communis*. Dicitur autem *Protocollum* a verbo Græco *Protos*, quod est primum, & *Collum*, quod est *Collatio* litterarum, quasi diceretur; *Protocollum* est prima Collatio litterarum in Charta. Glossa *in Authent. de Tabellionibus verb. Protocollum collat.* 4. & alio nomine dicitur *Abbreviatura*. Mascard. *de probationibus conclus.* 4. *n.* 1. & 6. Card. Thusc. *litt. P. concl.* 945. *n.* 1. ubi illud appellat *Imbreviaturam*, sive instrumentum Nota-
49 rii non extensum. Insuper *Protocollum* dicitur etiam liber, in quo prima Matrix, seu originalis scriptura instrumentorum rogatorum describitur; habens generalem subscriptionem, *Hic est Liber Protocollorum mei &c.* de quo fit mentio *in cit. Authentica*, *seu Novella* 44. *cap. illud quoque* 2. *de Tabellionibus*; juncta Glossa *ibid. verb. Protocollum*; & notat Card. Thusc. *l.c. n.* 3. Alterum autem Instrumentum vocatur *Transumptum*, scilicet instrumentum authenticum, & Originale, quod ex Protocollo sumitur, & debita forma, sive cum requisitis solemnitatibus conficitur, & in ipso actus gesti non summarie, ac succincte, & breviter ut in Protocollo, sed plene, & diffuse per extensum exponuntur. *Sic in re Communis*.

51 Instrumentum publicum dividitur etiam in *Originale*, & in *Exemplum*. *Originale instrumentum* est illa prima, seu principalis scriptura solemnis, quæ est veluti origo ipsius actus, de quo instrumentum conficitur. *Exemplum* vero est illud, quod ex originali instrumento describitur, & desumitur, quæ & copia appellatur. *Sic in re Communis*.

52 Instrumentum adhuc dividitur in Authenticum, & non authenticum, Instrumentum *Authenticum* est, quod per se fidem facit ad id auctoritatem habens, vel ex appositione sigilli authentici, vel ex interventu publici Tabellionis, seu
53 alio modo a publica authoritate statuto. Vocatur autem *Authenticum*, quasi ex se auctoritatem habens, ut notat Abbas *in c. Si scripturam Authenticam* 1. *n.* 54. 2. *de Fide instrument.*
54 Instrumentum *non Authenticum* dicitur quod ex se, & seclusis aliis adminiculis non facit fidem nec plenam probationem. *Sic in re Communis*.

55 Quamvis inter instrumentum publicum, & Authenticum possit notari aliqua differentia, in effectu tamen parum interest, & passim instrumenta publica & Authentica sumuntur pro Synonimis, cum solum se habeant ut superius, & inferius, in quantum omnia instrumenta publica possunt dici Authentica, sed non e contra; sic Abbas *in cit. c. Si scripturam Authenticam* 1. *n.* 2. *de Fide instrum.* ubi expresse dicit, quod *omnis scriptura publica est Authentica, sed non omnis Authentica est publica; habent enim se ut superius, & inferius.* Speculator *tit. de Edition. instrum.* §. *Nunc dicendum*. Innocent. *in c. Scripta* 2. *num. de Fide instrum.* Bald. *ibid. n.* 8. Engel *lib.* 2. *Decr. tit.* 22. *n.* 2. Pirhing. *ibid. n.* 3. Reiffenst. *ibid. n.* 4. & *seq.* Sanig. *ibid. e p.* 2. *n.* 1. & alii.

56 Ad instrumentum publicum manu publici Notarii confectum plures solemnitates de Jure, vel consuetudine requi-
57 runtur. *Communis*. Primo enim requiritur, quod in eo præponatur Invocatio Divini nominis, quæ solet fieri per ly *In nomine Domini Amen*. *In nomine Sanctissimæ, & individuæ Trinitatis*; colligitur *ex cap. In nomine Domini* 1. *dist.* 23. *c. p. In nomine Patris* 1. *dist.* 73. juncta *Authent. seu Novell. Ut præponatur nomen Imperatoris documentis cap.* 1. §. 1. *collat.* 5. ibi: *Auctore Deo*.

Secundo requiritur, quod in eo ponatur Annus Incarna- 58
tionis, seu potius Nativitatis Domini currens tempore initi contractus, & confectionis dicti instrumenti. Ita Glossa *in cit. Authent. seu Novella, ut præponatur nomen Imperatoris, verb. Auctore*, & alia Glossa *in cap. inter dilectos* 6. *verb. Indictionis, de Fide instrum.* Abbas *in cit. cap. Si scripturam Authenticam cap.* 1. *n.* 2. *de fide instrum.* Mascard. *de probat. q.* 6. *n.* 12. Pirhing. *l.c. n.* 6. Reiffenst. *l.c. n.* 19. & alii passim; *arg. citat. cap. In nomine Domini*, & *citat. cap. In nomine Patris*.

Tertio requiritur, quod in eo ponatur Mensis, ac Dies 59
Anni Dominici currens tempore initi contractus ac confectionis Instrumenti; *cit. Authent. seu Novella* 47. *Ut præponatur nomen cap.* 1. §. 1. Glossa *in cit. cap. inter dilectos verb. Indictionis*, & alia Glossa *in l. Generali verb. servienti*, *Cod. de Tabulariis*, Speculator *l.c. n.* 7. Reiffenstuel *l. c. num.* 20. & alii passim.

Quarto requiritur, quod in eo ponatur *Indictio*; *cit. Au- 60
thentic. seu Novella: Ut præponatur nomen cap.* 1. *collat.* 3. Glossa *in cit. cap. inter dilectos verb. Indictionis*, juncto textu *ibid.* §. *Sed contra*, Felin. *ibid. num.* 12. Covarruv. *lib.* 1. *Variar. resolut. cap.* 1. *n.* 7. Reiffenst. *l.c. n.* 21.

Indictio autem (sic dicta ab *indicendo*, seu *jubendo* trinam 61
exactionem tributi, quæ tribus continuis Lustris fieri solebat a Cæsare Augusto) est numerus annorum constans ex tribus Lustris seu ex quindecim annis. Glossa *cit. cap. inter dilectos verb. indictionis*. Quibus tribus Lustris, seu quindecim annis peractis reditur ad unitatem, & initium sumit quilibet annus hujus Cycli Indictionum a Januario in Bullis Pontificis, prout notatur circa initium Breviarii Romani *Titul. de Indictione*. Originem autem hujus nominis *Indictionis* assignat Glossa *in cit. Authent. Ut præponatur nomen Imperatoris verb. Indictionis Collat.* 5. sequentibus verbis; Quia, inquit, antiquitus Romani singulis quindecim annis recipiebant Tributum de toto mundo, & erat in primo quinquennio ferrum, ut inde fierent arma militibus Romanis. Secundo quinquennio argentum, ut inde haberent stipendia milites. Tertio quinquennio aurum, quod in ærario reponebatur, ut tempore necessitatis pro Republica Romanorum expenderetur; Unde adhuc hodie servamus cursum illorum trium Lustrorum scilicet horum quindecim annorum, & Indictionem appellamus. Hæc Glossa *l.c.* subjungens modum facillimum inveniendi Indictionem cujuslibet anni. Accipe, inquit, annos Domini, & eis addas tres annos, quia tertius annus Indictionis erat tempore Nativitatis Christi: deinde numerum annorum divide per quindecim, & semper abiicias illa quindecim, & residuum, vel saltem ultimum quindecim dabit Indict. Et concordat alia Glossa *in c. inter dilectos* 6. *de Fide instrum. verb. indict.* his præcisis verbis. Et hæc est regula ad inveniendam Indict. Tres annos Dom. appone pro Indictionibus regulariter, & partire per quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra quindecim, tanta est Indictio. Et si facta divisione, remanent quindecim tantum, quintadecima est indictio. Hæc Glossa *l.c.* ubi totam dictam regulam comprehendit, & exprimit tribus sequentibus versiculis,

Si per quindenos Domini diviseris annos,
His tribus adjunctis Indictio certa patebit,
Si nihil excedit, quindena Indictio currit.

Quinto requiritur, ut in eo inferatur nomen Papæ, vel Im- 62
peratoris, aut Regis in locis ipsius dominio subjectis una cum anno Papatus, seu Imperii, vel Regni, textu expresso *in citat. Authent. seu Novella, Ut præponatur nomen Imperatoris cap.* 1. ubi insuper additur, quod debeat inseri etiam nomen Proconsulis illius anni; Quod tamen hisce temporibus non amplius inseritur, ut notat Glossa *in cap. Quoties cordis* 1. *q.* 7. *verb. Consulibus*, & servat praxis.

Sexto requiritur, quod in eo exprimatur locus Civitatis, 63
vel Castri, & insuper locus particularis, verb. grat. Domus, in qua actus, qui in instrumento continetur, factus est. Glossa *in cap. Abbate sane, verb. Censetur*, juncto textu *ibidem de sententia, & re judicata in 6.* Abbas *loco citato num.* 2. Mascard. *citat. quæst.* 6. *num.* 89. & *sequen.* Covarruv. *Practic. quæst.*

quæst. cap. 10. num. 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. Pirhing. *loc. cit. num.* 7. Engel *loc. cit. num.* 13. & alii passim.

64 Septimo requiritur, quod Testes tres, vel saltem duo, qui ordinarie sufficiunt, præsentes sint actui, & eorum nomina in instrumento inserantur; *Authentic. seu Novella 73. de instrumentorum cautela, & fide, cap. Sed & si instramenta* 5. *Collat.* 6. Abbas *loc. cit. num.* 3. Speculator *loc. cit. num.* 10. Pirhing. *loc. cit. num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 25. addentes solere addi per Tabellionem in instrumento, quod Testes illi fuerint ad hoc vocati, & rogati, quamvis de Jure id non
65 sit necessarium, nisi in certis casibus. Sicuti nec necessarium est de Jure, quod Testes in instrumento nomina sua subscribant, ut colligitur *ex citat. Authentica, seu Novella 73. de instrumentorum cautela &c.* juncta Glossa *ibidem verb. Compleantur*; & notant Abbas *citat. loc. num.* 3. Covarruv. *loc. citat. num.* 4. Pirhing *loc. citat. num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 26. & alii; Quamvis tamen id esset valde expediens, & servandum, ubi adesset consuetudo, eo vel maxime quod Glossa *cap. Post cessionem verb. Litteras, de probationibus* cum nonnullis aliis id absolute requiri contendit.

66 Octavo requiritur, quod Notarius in instrumento nihil aliud scribat, quam id, quod circa rem gestam vere scit, ac propriis oculis vidit, atque præsens audivit; Et inde instrumentum legat coram partibus, ut appareat, omnia rite percepta, & conscripta fuisse; *Authent. seu Novella 44. de Tabellionibus cap.* 1. *Collat.* 4. Speculator *loc. cit. num.* 13. Engel *loc. cit. num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. Menochius *lib. 2. de Arbitr. Judic. cas.* 1445. *n.* 6. & alii.

67 Nono requiritur, quod Notarius exprimat in instrumento, quod fuerit rogatus ab eo, vel ab iis, ex quorum consensu actus dependet. *Authent. seu Novell. 44. de Tabellionibus cap.* 1. *Collat.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 30. Pirhing *loc. cit. n.* 7. *vers. Sexto* Engel *l. c. n.* 7. & alii passim.

68 Decimo requiritur, quod Notarius nomen suum inscribat propria manu, addendo qua authoritate, an Pontificia, vel Cæsarea, seu Regia sit Notarius; *citat. Authentic. seu Novella 73. da instrumentorum cautela, & fide, cap. Sed & si instrumenta* 5. *Collat.* 6. juncta Glossa *ibidem verb. adjicitur*; Speculator *loc. citat. num.* 11. Covarruv. *citat. cap.* 20. *n.* 5. Mascard. *loc. cit. num.* 91. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 28. Engel *loc. cit. num.* 14. & alii communiter; Sufficit autem subscriptio Notarii, quamvis per alium etiam privatum instrumentum scriptum fuerit: prout innuitur *cap. Inter dilectos 6. verb. Instrumentum quoque, de fide instrumentor.* Abbas *ibidem num.* 7. & alii communiter, servatque praxis generalis.

69 Undecimo requiritur, quod Notarius apponat in Instrumento signum solemne sui Notariatus, idest certam aliquam imaginem, vel figuram calamo depictam, aut per modum typi impressam. Glossa *in citat. Authentic. seu Novella 73. de instrumentor. cautela &c. verb. Oportet.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 25. Engel *loc. citat. num.* 14. Pirhing. *loc. cit. nu.* 7. *vers. Deniq.* Covarr. *cit. cap.* 20. *num.* 5. Mascard. *loc. cit. n.* 92. post Bartolum *in Proœm. ff. n.* 6. et alios.

70 Duodecimo requiritur ad uberiorem cautelam, quod Notarius servet semper eandem formam subscriptionis in uno instrumento, ac in aliis, ut cum opus fuerit, possit fieri comparatio instrumentorum per ipsum confectorum; *arg. cit. Authentic. sea Novella 73. de instrumentor. cautela* juncta Glossa *ibid. verb. Adjiciatur*.

71 Supradictæ solemnitates, quamvis non omnes de rigore Juris requirantur ad essentiam, seu substantiam instrumenti publici, solent tamen omnes secundum receptam consuetudinem adhiberi, ita ut, si aliqua omittatur, tale instrumentum de fraude, et falsitate suspectum reddatur; Unde servandæ sunt secundum cujuslibet Provinciæ probatam consuetudinem, *argument. cap. Cum Dilectus* 8. *& cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*, Mascard. *l. c. n.* 17. Pirhing. *loc. c. n.* 7. *In fine*, et alii passim.

72 Instrumentum publicum manu Notarii confectum cum dictis requisitis solemnitatibus, si Originale, seu Authenticum sit, plene probat, plenamque facit fidem, tam pro proferente, quam contra proferentem. *Communis*, per text. *in l. In exercendis* 15. *& tot. Titul. Cod. de Fide instrumentor. cap. Si scripturam Authenticam* 1. *cap. Scripta vero Authentica* 2. *& cap. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide Instrumentorum*, cum similibus.

73 Item plene probat, plenamque facit fidem etiam Protocollum, si habeat dictas solemnitates, ad instrumentum publicum, et solemne requisitas: Immo Protocollo habenti dictas requisitas solemnitates adeo creditur, ut in dubio magis sit standum Protocollo, quam instrumento inde desumpto; Sic clare desumitur ex *cap. Quoniam contra 12. de probationibus, & ex citat. Authentic. sea Novella 44. de Tabellionibus cap. Illud quoque* 2. *Collat.* 4. ubi Imperator fatetur, quod mediis Protocollis fuerint sæpe detectæ multæ fraudes, ibi: *Novimus enim, multas falsitates ex talibus Chartis* (scilicet Protocollis) *ostensas, & prius*, et *nunc*; Et sic tenent Bartolus *in leg. Sempronius, ff. de Legat.* 2. illud probans ex *leg. Si quis ex argentariis §. penult. ff. de Edendo, & citat. Authentic. seu Novella 44. de Tabellionibus Collat. 4. per totum.* Mascard. *de probationib. conclus.* 1205. *num.* 1. Alexander *consil.* 105. *num.* 1. *volum.* 2. Menoch. *de Arbitr. Judic. lib.* 2. *cap.* 87. *num.* 1. Zoesius *tit. de Fide Instrumentor. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. Pirhing *loc. citat. num.* 17. et alii. Et ratio est, quia si ex Juribus citat. *num. antecedenti* instrumentis ex Protocollo extractis datur publica, et plena fides, multo magis debet dari ipsi Protocollo, juxta vulgatum commune Axioma. *Propter quod unumquodque tale, & illud magis tale.*

Mortuo ante perfectionem solemnis instrumenti Notario illo, 74
qui ad partium petitionem Protocollum fecit, tunc accedente Judicis auctoritate, potest alius Notarius requisitus ab iis, quorum interest, mortui notas, seu Protocollum in publicum, & solemne instrumentum redigere & tale instrumentum plenam fidem facit, perinde ac si a priore Notario confectum, & absolutum fuisset. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum P. Tabellio 15. de Fide instrumentor.*

Ad id tamen requiruntur plures conditiones. Et Prima est, 75
quod prior Notarius fuerit mortuus, sive naturaliter, sive Civiliter per diuturnum impedimentum, vel per perpetuam
infirmitatem. Nullus enim Notarius potest in instrumentum 76
publicum redigere Protocollum alterius Notarii adhuc vivi. *Authentic. seu Novella 33. de Tabellionib. Collat.* 4. juncta Glossa *ibidem verb. Ipsi per se, cap. Cum P. Tabellio 15. de Fide Instrumentor.* & Glossa *ibidem verb. Perpetuam*, ubi expresse dicit quod *Tabellio, dum vivit, non potest alteri committere completionem instrumenti, sed ipsemet debet complere instrumentum, prout in Protocolla reperitur.*

Secunda est, quod ad id interveniat auctoritas Judicis, sive 77
Ordinarii, sive Delegati, qui de morte seu diuturno impedimento priori Notarii simulque de fide, & integritate illius, & Portocolli, seu notarum ab ipso factarum summarie cognoscat: *cap. Cum P. Tabellio 15. de Fide Instrumentorum*, Covarr. *Pract. q. cap.* 21. *num.* 3. Pirhing *l. c. n.* 19. Reiffenstuel *l. c. n.* 51. *&* 54. & alii passim.

Tertia est, quod Notarius id faciat ad petitionem eorum, 78
quorum interest, sicque etiam pars adversa, cujus interest, debet citari; *citat. cap. Cum P. Tabellio 15. de Fide instrumentor.* Pirging. *loc. cit. n.* 19. Reiffenstuel *loco cit. num.* 50. & alii communiter.

Quarta est, quod Notarius id præstet fideliter, nihil ad sub- 79
stantiam pertinens addendo, diminuendo, vel mutando ex iis, quæ in notis, seu Protocollo defuncti continentur; Glossa *in citat. cap. Cum P. Tabellio verb. Perpetuam*, ubi expresse dicit, quod *debet complere instrumentum prout in Protocollo reperitur, nihil addendo, vel diminuendo, quam in Protocollo continetur, ut in Authentic. de Tabellionib. Collat.* 4. Abbas *ibidem num.* 5. & Joann. Andreas *num.* 8. Reiffenstuel *l. cit. n.* 53. Pirhing. *l. cit. n.* 19. & alii passim.

Quinta est, quod Notarius notas, seu Protocollum Notarii 80
mortui redigat in publicam instrumenti formam; & tale Protocollum semper penes se servet; *cap. Quoniam contra 11. de probationibus, & citat. Authentica de Tabellionibus Collat.* 4. ea addita ratione: *Ut habeat unde sciat negotium, & interrogatus a Judice possit, quæ subsecuta sunt, cognoscere, & respondere*, Pirhing. *l. c. n.* 19. Reiffenstuel *l. c. num.* 52. & alii communiter.

Exemplaria, seu Transumpta Originalium instrumentorum, 81
si fiant auctoritate Judicis Ordinarii, vel Delegati per publicam personam, ac servatis de Jure servandis, habent eandem vim probandi, ac Originalia, textu expresso *in cap. Si instrumenta 16. de Fide instrumentor.* ibi: *Si instrumenta propter vetustatem, vel propter aliam justam causam exemplari petantur, coram Ordinario Judice, vel Delegato, ab eo specialiter præsententur, qui si ea diligenter inspecta, in nulla sui parte vitiata repererit, per publicam personam illa præcipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum Originalibus habitura.*

Imo

82 Imo in pluribus casibus Exemplaria habent eandem vim probandi, ac Originalia, etiamsi sint facta sine auctoritate Judicis. Et signanter quando in Litteris Pontificiis, ut fieri solet, habetur inserta hujusmodi clausula: *Quodque præsentium Transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ*. Tunc enim, ut Exemplaria eandem vim habeant probandi, ac Originalia, sufficit prædicta in tali Clausula observari; Reiffenstuel *l. c. n.65.* et alii communiter.

83 Item quando Exemplar fuit factum, seu scriptum manu ejusdemmet Notarii, qui instrumentum Originale confecit. Cum enim idem Notarius de eodem negotio possit conficere plura ipsissima instrumenta, et in tali casu sit idem Auctor ejusdem Scripturæ, eadem fides debet præstari utrique; *arg. cap. Dudum 20. de convers. conjugator.* ubi tale publicum instrumentum post amissionem prioris ab eodem Notario confectum, fuit habitum pro legitimo, et valido; Pirhing. *l. cit. n.23.* Reiffenstuel *l. c. n.66.* Mascard. *de probat. conclus. 712. n.35.* testans de communi.

84 Item quando, et ubi contraria consuetudo derogavit citato Canoni *Si instrumenta 16. de Fide instrumentor.* uti in praxi non solet hodie Judex inspicere Originale, sed Notarius, qui instrumentum transcribit, testatur, quod illud omni cum diligentia inspexit, et nullum in eo vitium reperiit, atque de verbo ad verbum cum ipso concordat &c. Pirhing. *loc. cit. n.22.* Reiffenstuel *l. c. n.67.* & alii, *arg. cap. Cum dilectus 8. & cap. Cum tanto 11. de consuetudine.*

85 Item quando Notarius Exemplum instrumenti conficit de consensu, & rogatu partium, quarum interest; Tunc enim illud fidem facit, & plene probat etiam sine Judicis auctoritate saltem in præjudicium partium, earumque successorum, quia *in citat. cap. Si instrumenta 16. de Fide Instrumentor.* est sermo, quando ex unius tantum partis voluntate instrumentum Originale per Notarium exemplatur, tunc enim necessario requiritur Judicis Auctoritas; Secus autem si id fiat ex consensu omnium partium, quarum interest.

86 Actor non potest regulariter petere, ut Scripturæ, & instrumenta propria Rei sibi ab ipso tradantur ad probandam suam intentionem; Nec Reus suas Scripturas & instrumenta, quibus in Judicio non est usurus, tenetur tradere, seu consignare ipsi Actori. *Communis* per text. *in cap. 1. de Probationibus*, juncto ejus Summario, in quo expresse dicitur: *Reus Actori sua propria instrumenta dare non tenetur, & l. Qui accusare 4. Cod. de Edendo*; Non enim Juris, aut æquitatis ratio permittit, ut quis invitus arma, quibus impugnatur adversario suo tradere, eumque contra se adjuvare cogatur, *l. Nimis grave, Cod. de Testibus.*

87 Tenetur tamen Reus tradere Actori petenti instrumenta communia, & si Judex parti petenti non faciat tradi instrumenta communia, licite ab ipso appellatur, & quidquid post appellationem attentatum fuerit, non valet, *Communis*, text. expresso *in cap. P. Perpetuus Vicarius 12. de Fide instrumentor.* juncta Glossa *ibidem verb. Instrumentorum communium*,
88 cum pluribus Juribus ibi a se adductis. Et ratio est, quia instrumenta communia sunt quodammodo propria utrique parti; Nam quod commune est, meum est, *l. Servi electione* juncta Glossa verb. *Communis, ff. de Legat. 1.* adeoque talia communia instrumenta a qualibet parte juste petuntur, et ab altera tradi debent, et ad id compelli potest, et debet a Judice, alias fit ibi locus appellationi.

89 Instrumenta inter se contraria, si ab eadem parte contra adversarium suum producantur in judicio, nihil probant, sed fidem sibi adinvicem derogant, textu expresso *in cap. Imputari 23. de Fide instrumentor.* ubi insuper redditur ratio, ibi; *Imputari ei potest, quod contrarias inter se scripturas in Judicio protulit fidem sibi ad invicem derogantes, cum in ipsius fuerit potestate, quam voluerit non proferre*; Et concordat *l. Scriptura, Cod. eodem.*

90 Si autem instrumenta contraria a diversis partibus producantur, tunc standum est instrumento digniori, verb. grat. publico, aut quod magis caret falsi suspicione, *argument. leg. Scripturas, Cod. Qui potiores in pignore.* Sic Glossa *final. in citat. cap. Imputari*, & Abbas *ibidem num. 3.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 324.* & alii, & desumitur ex *citat. leg. Scripturas, Cod. Qui potiores in pignore, & cap. In nostro 32. de Testibus* cum similibus.

91 Si instrumenta hinc inde producta omnino sint æqualia, & paris auctoritatis, seu dignitatis, tunc Reus est absolvendus, præterquam in causa liberali, seu favorabili, textu expresso *in cap. Ex litteris 3. de probationibus*, ibi: *Quod si ambarum partium testes sunt æque idonei, possessoris testes præferentur, cum promptiora sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, præterquam in liberali causa, in qua si utriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate sententia proferetur*, juncto Summario *ibidem*, in quo sic præcise dicitur: *In communi judicio probant actor, & reus, & si pariter probant, reus absolvitur, nisi favorabilem causam foveat Actor.* Et Glossa *ibidem verb. In liberali*, ubi assignat quatuor causas liberales, in quibus si utriusque partis probationes fuerint æquales, sententiari debet favore ipsarum, scilicet pro favore Matrimonii, favore Testamenti, favore Dotis, & favore Libertatis, adducitque ad id duos sequentes versiculos.

Stat Testamentum, Libertas, Conjugium, Dos;
Si sint æquales qui producuntur utrinque.

Instrumentum ob factam in parte substantiali rasuram red- 92
ditur suspectum de falsitate, ac proinde reprobari potest: Secus si rasura facta sit in parte non substantiali, seu in loco non suspecto. *Communis*, & quoad primam partem colligitur clare ex *cap. Inter dilectos 6. de Fide Instrumentor.* juncto ejus summario, in quo præcise dicitur: *Instrumentum publica manu confectum habens sigillum, cujus litteræ non sunt legibiles, vel scriptura deleta, vel enormem patitur fracturam, non probat.* Et clarius ex *capit. Cum venerabilis 7. de Religiosis domibus*, ubi statuitur: *instrumento nullam fidem penitus adhibendam propter superlinearem scripturam, & rasuram loco suspecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recensetur*, & infra subjungit Pontifex: *Instrumentum prædictum . . . . . ad faciendam super hoc fidem invalidum esse cognovimus, utpote propter prædicta de Jure suspectum.* Quo ad secundam autem partem habetur clare *ex capit. Ex litteris 3. de Fide instrumentorum*, ibi: *Dicimus, quod propter abrasionem illam judicari falsa non possunt, nec etiam haberi suspecta* juncto ejus Summario, in quo expresse dicitur: *Rescriptum Apostolicum propter rasuram in loco non suspecto non censetur vitiosum, & capit. Ex conscientia 9. de crimine falsi*, in cujus Summario sic præcise habetur: *Propter paucam litterarum rasuram in loco non suspecto Rescriptum non probatur falsum.*

Amissio scripturæ, sed instrumenti non nocet, si possit 93
fieri probatio ipsius negotii, v. g. debiti per testes, vel alio legitimo modo; *Communis*, textu expresso *in l. Debitores 1. Cod. De Fide instrumentor.* ibi: *Debitores tuos quibuscumque rationibus debere tibi pecuniam si probaveris, ad solutionem compellet aditus Præses Provinciæ. Nec oberit tibi amissio instrumentorum, si modo manifestis probationibus eos debitores esse apparuerit.*

Si instrumentum sit amissum casu fortuito, ut incendio, 94.
inundatione, prædatione, & hujusmodi, oportet, ut illud allegans probet casum fortuitum, & tenorem instrumenti, vel per Testes, qui præsentes fuerint contractui celebrato, & instrumento per Notarium legitime confecto; vel per Testes, qui licet tempore celebrati contractus, & confecti instrumenti non fuerint præsentes, postea tamen illud propriis oculis viderint in nulla sui parte vitiatum, & attente legerint ejus tenorem ita, vel ita sonantem; alias Debitores ad solutionem non possunt compelli, textu expresso *in l. Sicut iniquum est 5. Cod. de Fide instrumentor.* ibi: *Sicut iniquum est instrumentis vi ignis consumptis Debitores quantitatum debitarum renuere solutionem, ita non statim casum conquerentibus facile credendum est. Intelligere itaque debetis, non existentibus instrumentis, vel aliis argumentis probare debere fidem precibus vestris adesse*, juncto ejus Summario ex Saliceto, ibi: *Si creditor dicat se perdidisse casu instrumentum debiti, non debent propterea, qui dicuntur Debitores, ad solutionem urgeri, nisi Creditor probet casum, & tenorem instrumenti*, & ibi Bartolus *num. 2.* Abbas *in cap. Albericus num. 4. de Testamentis*, Alexander *consil. 196. num. 11. lib. 2.* Mascard. *de probationib. concl. 910. num. 6. & seq.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 333. & seq.* & alii.

Si instrumentum pereat facto adversarii, illud v. g. dilace- 95
rantis, vel auferentis, oportet, ut istud legitime probetur, & facta tali legitima probatione, tunc per solum juramentum spoliati probatur tenor instrumenti, & valor rerum in eo contentarum; Sic desumitur ex *l. Si de possessione 20.* juncta Glossa marginali *Cod. de probationibus*, & notant Abbas *in*

cap. Accepimus 4. *num.* 4. de *Fide instrument.* Mascard. *loc. cit. conclus.* 911. *num.* 3. *&* 4. Reiffenituel *loc. cit. num. num.* 337. Engel *loc. cit. num.* 54. & alii passim; In similibus enim, probata fraude, seu violentia per testes, sufficit, quod res amissæ, earumque valor probentur per juramentum spoliati, textu expresso *in c. Super eo* 7. *de his, quæ vi, metusve causa fiunt*, juncto ejus Summario, ubi sic expresse habetur: *Probata violentia per testes, res amissæ probantur per juramentum, & super valore rerum amissarum, taxatione Judicis præmissa, & secuto petentis juramento fit condemnatio.*

96 Falsificantes scripturas, seu instrumenta quas pœnas incurrant? Vide verb. *Falsum*, *Falsarius a num.* 39. *ad* 73.

97 Scripturæ, & instrumenta, quæ conficiuntur, & rogantur a Cancellario Episcopi tamquam Cancellario, servari debent in Episcopi Cancellaria, non autem transferri debent in Archivio Communitatis; *Sacr. Congr. Concil.* 5. *Novemb.* 1625. apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 210. *num.* 3.

98 Imo potest Episcopus per Edictum præcipere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Episcopali acta, seu rogitus, illorumque Exemplaria spectantia ad Monasteria Monialium, prout laudando Episcopum Eugubinum, qui tale mandatum dederat, respondit *Sacr. Congreg. Episcop.* 31. *Januarii* 1596. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 5. *n.* 3.

99 Ecclesiastici non possunt cogi ad faciendam insinuationem in Cancellaria Laicali Instrumentorum dotalium Monialium, Patrimoniorum, & similium Scripturarum; *Sacr. Congreg. Immunit. in Nican.* 28. *Septembr.* 1667. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1461.

100 Episcopus requisitus a Laicis pro consignatione Scripturarum respondeat se non habere facultatem, sed adeundum esse Sanctissimum pro obtinenda facultate; *Sacr. Congr. Immunit. in Neritonen.* 17. *Novembr.* 1654. *lib.* 5. *Decret. Paul. p.* 54.

101 Omnes Scripturæ pertinentes ad Abbatiam N. existentes in Archivio Archiepiscopali debent communicari Abbati pro tuitione Jurium ei competentium; *Sac. Congr. Immun. in Acerren.* 23. *Maji* 1703. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 490.

102 Datur facultas extrahendi ser. ser. Protocolla, & Instrumenta Notarii demortui a loco immuni, & consignandi ser. ser. in Archivio publico Civitatis, cum prævio Inventario dictarum Scripturarum, ita tamen, ut nullum inferatur damnum, seu præjudicium hæredi pro Jure sibi competente super dictis Scripturis; *Sac. Congr. Immunit. in Forosempronien.* 13. *Aug.* 1667. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 141. *& in Marsicen.* 10. *Decembris* 1678. *lib.* 2. *Decr. Altov. pag.* 1685.

103 Ad evitandas fraudes, quibus potest subjici Justitia ob falsificationem prætensam Scripturarum, quas apud se retinet Notarius confugitus in loco immuni, datur Episcopo facultas perquirendi dictas Scripturas ad effectum faciendi Inventarium, & consignandi in manu Judicis competentis, ut de ipsis disponat prout de jure; *Sac. Congreg. Immun. in Reatina* 31. *Decembris* 1677. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 189.

104 Præcipitur Archiepiscopo, ut auctoritate sua ordinaria cogat Secretarium Communitatis ad communicandas Scripturas pro lite cum Communitate pendente in Sacr. Congregatione aperitionis Macelli; *Sacr Congr. Immun. in Beneventana* 22. *April.* 1673. *ibi pag.* 792.

105 Injungitur, mandante Sanctissimo, Episcopo Montis Regalis, & Nuncio, ut faciant abolere omnes Scripturas ab eorum Tribunalibus quomodolibet emanatas, & omnia acta inde secuta quoad solutionem oneris Laicalis contra Ecclesiasticos, & transmittant ad Sacr. Congr. publicum Documentum dictæ abolitionis; *Sacr. Congreg. Immunit. in Montis Regalis* 5. *Maji* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1384.

106 Archiepiscopus curet restitui Ecclesiæ Protocolla, seu Scripturas ab ipsa extractas de ejus ordine ad effectum consignandi, cui de jure, & homine, ex defectu facultatis; *Sacr. Cong. Immun. in Regien.* 4. *Octobr.* 1681. *ibi pag.* 2266.

107 Nisi Scripturæ ab Ecclesia ablatæ restituantur, non conceditur absolutio; *Sacra Congreg. Immunit. in Oritana* 10. *Sept.* 1629. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 5.

108 Alia ad rem. Vide verb. *Falsarius*, verb. *Littera*, verb. *Notarius*, verb. *Probatio*,

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE hoc argumento quamvis late disseruerit *Auctor*, libet
tamen per compendium totam materiam complecti.
2 Scripturæ, aut publicæ sunt, aut privatæ. Publicæ scriptu-
ræ sunt, quæ auctoritate publica a Personis illa pollentibus 3
confecta sunt. Huc autem I. Pertinent instrumenta a Capi- 4
tulis Ecclesiasticis confecta, & sigillo eorum munita; *cap.* 1.
de Fid. Instrumentorum.
II. Libri Ecclesiastici, quibus consignantur Baptizati & 5
novi conjuges copulati; *Carpzov. lib.* 12. *Jurisprud. consistor.*
defin. 315. *num.* 2. *&* 3. *Philippi in us. practic. Instit. Ecl.* 47.
Notandum vero, libros hosce de iis tantum fidem facere, 6
quæ coram Parochis acta sunt, non vero quæ ex relatione
aliorum habent. Vide quæ diximus *in addit. ad verb. Ætas.*
III. Acta judicialia legitime confecta a publica Persona, 7
seu Actuario Judicii ad illa judicia solemni juramento obstri-
cti, quæ tunc demum fidem publicam habent; *cap.* 11. *de*
Fid. Instrum.
IV. Scripturæ privatæ testium subscriptione munitæ, mo- 8
do adhuc vivant, ut subscriptionem suam recognoscere va-
leant. Iis enim defunctis, vim probandi haud habent; *c.* 2. 9
eod. titul. Publica vero documenta ex se probant, ut ut mor- 10
tui sint Testes subscripti. Hoc intuitu *in L.* 11. *C. Qui potior.* 11
in pignor. hypotheca publica censetur, quæ constituta est in
scriptura trium testium subscriptione roborata; quod tamen
aliter intelligi nequit, quam si Testes adhuc vivant, seu sub-
scriptiones suas recognoscere queant, vel ad minimum duo
supersint, qui recognitionem facere possint, quia inde fides
publica scripturæ privatæ dependet. Consule *Brunemann.*
ad cit. L. 11. *num.* 6. *C. Qui potior. in pignor.*
V. Notariorum instrumenta legitime confecta. Probant ta- 12
men si in originali, non item in exemplo producantur; *c.* 1.
dict. titul. Nec sufficit exemplum quod fide Notarii ab Ori- 13
ginali, vel quod pro tali habetur, transumptum est. Exem- 14
plum vero transumptum secundum formam *in cap. finali dict.*
titul. præscriptam attendi debet. De hac autem forma plures
incidere solent quæstiones. At vide de iis *Bohemer. in decr.*
lib. 2. *tit.* 22. §. 5. *& sequent.* Extra ordinem vero fides etiam 15
exemplo esse potest, non quidem, si in Archivio repertum
sit, ut perperam nonnulli volunt, sed si agatur de causa
antiqua, & insignia quædam adminicula eidem accedant;
cap. 13. *de Probat.*
Sunt qui in classe Scripturarum publicarum recensent VI. 16
Et Regesta Monasteriorum quibus designati sunt redditus, aliæ-
que obventiones ad Monasterium spectantes. Confer *Genua*
de Scriptur. privat. lib. 5. *quæst.* 1. *&* 2. Sed eos refutat *Bohe-*
mer. loco mox citato §. 3.
Scripturæ privatæ regulariter pro scribente non probant. 17
Contra vero scribentem probant, dummodo debite recogno- 18
scantur, nec *indeterminate* loquantur, sed causam debendi
adjectam habeant; *cap.* 14. *de Fid. instrum. L.* 25. §. *final. ff.*
de Probat.
Extra ordinem vero scripturæ hæ indeterminate loquentes 19
probant. I. Inter *Mercatores*, quippe qui stylo admodum
laconico inter se utuntur, ut plurimum causam specialem de-
bendi omittunt, & simpliciter fidei datæ inhærent; *Mar-*
quard. de Jur. Mercator. lib. 1. *cap.* 14. *num.* 11. *Brunemann.*
Centur. 2. *decis.* 99. *per tot.* II. Si juramentum accesserit: *Bar-* 20
bos. ad cap. 14. *num.* 2. *de Fid. instrum. Seraphin, de Privileg.*
Juram. privileg. 94. *num.* 8. ubi tamen aliquas limitationes af-
fert. III. Si statuto contrarium introductum. IV. Si Actor 21
super causa debendi juramentum præstitit, licet generaliter 22
tantum juraverit, ex justa causa Reum debere. Confer *Bohe-*
mer. ubi *supra* §. 10.
Illud subnectendum, subtrahi posse vim probandi scripturis 23
variis ex causis. I. Si per Testes, vel alio modo earum fal-
sitas probetur; *cap.* 4. *&* 10. *de Fid. Instrum.* II. Si non 24
sint legibiles. Vide *Bohemer. in dissertat. de Scriptur. non le-*
gibil. cap. 4. III. Si contradictoriæ ab eodem producantur, 25
cap. 13. *dict. tit.* IV. Ex rasura, si in loco principali appareat; 26
cap. 3. *dict. titul.*

S C R U P U L U S.

SCrupulus est sic dictus, eo quod instar scrupuli, seu la- 1
pilli calceis inclusi, pedemque vexantis animo hominis
insidens eum vexet, & angat; Scrupuli enim sunt minuti
lapilli, qui inter ambulandum insiliunt in calceos hominibus,
ac pedem torquent; Inde injicere scrupulum dicitur, qui so-
licitudinem injicit animo cujuspiam; Et scrupulum eximit,
qui solicitudinem eximit; Unde in *l. Cum proponas* 5. *Cod. de*
interdicto Matrimonio, sic dicitur: *Ut autem omnis scrupu-*
lus auferatur, insistere pater tuus debet; Sic expresse notat
Joan-

Joannes Kahl, alias Calvinus *in magno Lexico Juridico verb. Scrupuli*.

2 Hinc Scrupulus definitur, quod sit inanis apprehensio, & hinc ortus timor, & anxietas mentis alicubi esse, vel fuisse peccatum, ubi revera non est, nec fuit; *Est in re Communis.* Unde Scrupulus proprie fit, & tunc conscientia scrupulosa proprie dicenda est, quando intellectus, neque determinate judicat, neque dubitat practice aliquid esse peccatum, sed potius habito, vel sufficienter proposito judicio non esse peccatum, sola apprehensione, vel suspicione mali ex inani, seu levi motivo titubat, fluctuat, & anxie formidat esse, vel fuisse peccatum, v.g. forte se consensisse tali suggestioni, & hujusmodi.

3 Scrupulosi alii sunt circa præsentia, & alii circa præterita, & utrique qui sint? Vide verb. *Conscientia a num.* 115. *ad num.* 126. ubi fuse agitur de conscientia scrupulosa, & assignantur signa conscientiæ scrupulosæ. Item causæ conscientiæ scrupulosæ; Item remedia conscientiæ scrupulosæ; Item privilegia Conscientiæ scrupulosæ. Et quando liceat, vel non, operari contra conscientiam scrupulosam?

SECRETARIUS, SECRETUM.

1 Secretarius tenetur scire ea, quæ ad suum Officium spectant, & juste, diligenter, fideliterque dictum suum Officium exercere: *Communis*.

2 Secretarius in pluribus peccat, & signanter si juramentum violet. Item si secreta revelet. Item si sententiam nondum publicatam manifestet. Item si processus, aut sententiam nondum publicatam manifestet. Item si processus, aut sententiam non recte custodiat, vel partibus sine præscripto Judicis ostendat. Item si testimonia non fideliter transcribat, sive exagerando, vel imminuendo, seu immutando, aut invertendo. Item si surripiat aliquid ultra conventam mercedem ad compensandum laborem, cui putat non esse æqualem dictam conventam mercedem, præsertim si non interveniant requisitæ conditiones ad justam compensationem; *Communis*.

3 Quæ autem sint conditiones requisitæ ad justam compensationem? Vide verb. *Compensatio*.

4 Et quam mercedem possint exigere Secretarii, seu Cancellarii Curiæ Episcopalis? Vide verb. *Cancellarius*.

5 Secretarius, qui multa scribit, probabilius non excusatur a jejunio. Potest enim Secretarius vires habere sufficientes ad multum scribendum, quamvis jejunet; Imo temperantia & jejunium maxime conducit ad valetudinem Sedentarii; Sanchez *in Consil. lib.*5. *cap.*1. *dub.*7. La Croix *lib.*3. *part.* 2. *numer.*1332. & alii passim; Quamvis tamen non desint Aulicorum assentatores, qui excusent a jejunio Secretarios multum scribentes, v.g. Secretarios Regum, aliorumque Principum, ac præcipuorum Officialium, quia dicunt tale Officium requirere constantes vires, quæ multum debilitantur per jejunium; Sic Angles, aliique ejusd. furfuris cum Burghaber. *cent.*3. *cas.*5. & Diana *in Compend. verb. Jejunium numer.*10. Vide verb. *Jejunium num.*21.

6 Secretum (præter illud Confessionis Sacramentalis, de quo infra sub verb. *Sigillum Confessionis*) potest aliquid dici quinque potissimum modis. Primo, quando aliquid ex natura rei petit esse, & teneri secretum, seu quando res uni, aut alteri revelata postulat ex se manere occulta. Secundo, quando res aliqua expresse, vel tacite sub secreto commissa est. Tertio, quando audiens secretum promittit, licet non fuerit ipsi commissum. Quarto, quando res aliqua occulta cognoscitur per injuriam. Quinto, quando res aliqua occulta cognoscitur casu sine ulla injuria &c.

7 Revelare secretum in primo casu, seu modo, est peccatum mortale contra Justitiam, si materia sit gravis; *Communis*. Et ratio est, quia ex revelatione talis secreti in materia gravi causatur proximo grave, & notabile detrimentum in bonis vitæ, vel famæ, seu fortunæ. Proximus autem habet verum Jus ad omnia dicta bona, adeoque revelare tale secretum, ratione cujus imminet proximo jactura dictorum bonorum, est gravis injustitia, & consequenter gravis culpa cum onere restitutionis.

8 Revelare secretum secundo casu, seu modo est etiam peccatum mortale contra Justitiam, si materia sit gravis; *Communis*. Et ratio est, quia Secretum revelatum sub expresso, vel tacito pacto tacendi, continet in materia gravi gravem obligationem Justitiæ: Est enim contractus onerosus, cum subeat onus revelandi, petens vicissim onus tacendi, adeoque &c.

9 Revelare secretum in tertio casu, seu modo, est peccatum mortale contra Justitiam in re gravi, si promittens intenderit se obligare ad servandum tale secretum ex Justitia. Secus autem si solum ex fidelitate; An autem promittens intenderit se obligare ex Justitia, vel solum ex fidelitate, seu urbanitate, judicandum est ex circumstantiis materiæ, personæ, loci, temporis, & modi.

10 Revelare secretum in quarto casu, seu modo, est peccatum mortale contra Justitiam in materia gravi. *Communis*. Si quis enim per injuriam injuste aperit litteras alicujus, ex quibus cognoscit ipsum aliquod pingue beneficium certo medio consecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujusmodi, & postea revelat id amico, qui prævenit, impedit, & sibi tali medio, & negotiatione acquirit, peccat contra Justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, probabilitatis, vel spei habitæ illud bonum consequendi, quia talis injusta aperitio, & lectio litterarum, & revelatio secreti fuit impeditiva ipsius boni, & causa mali. Vide verb. *Littera n.*6.

11 Revelare secretum in quinto casu, seu modo, est peccatum mortale contra Justitiam in materia gravi, licet non tam grave, quam revelare secretum in quarto casu, seu cognitum per injuriam, *Communis*. Si enim quis sciens, seu cognoscens casu fortuito sine injuria ubi alter habeat Thesaurum occultum, illum revelat, & inde surripiatur a Latronibus, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem damnorum, cum ipse sit eorum causa, licet non tam graviter peccet, ac si cognovisset per injuriam, quia obligatio Justitiæ circa secretum cognitum sine injuria est levior, quam circa secretum cognitum per injuriam.

12 Justæ causæ revelandi secretum sunt potissimum quinque. Prima est, quando res nullatenus secretum meretur, ex quo nulli prodesse, vel nocere possit. Secunda, quando res tradita sub secreto est aliunde facta jam publica. Tertia, quando secretum cedit in damnum commune Reipublicæ, aut alicujus innocentis. Quarta, quando secretum cessurum esset in grave nocumentum ipsiusmet secretum committentis. Quinta, quando ipsemet, cui secretum commissum est, grave damnum incurrere deberet, nisi secretum revelet.

13 Ex supradictis colliges primo, per revelationem secreti posse aliquando fieri injuriam gravem, aliquando injuriam levem, & aliquando nullam. *Communis*.

14 Colliges secundo, tunc per revelationem secreti fieri injuriam gravem, et peccari mortaliter, quando quis in materia gravi secretum, expressa, vel tacita conventione tacendi sibi commissum, revelat. *Communis*. Et ratio est, quia servare fidem sibi commissam est de Jure naturali, ut tradunt communiter Doctores cum Sancto Thoma 2. 2. *q.* 70. *art.*1. *ad.*2. Unde Proverb. *c.*11. *n.*13. sic habetur: *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana, qui autem fidelis est animi, celat amici commissum*, Et quidem quoad expressam conventionem res de se clara est. Quoad tacitam autem conventionem manifeste patet in multis, et signanter in Consiliariis, Belli Officialibus, Advocatis, Theologis, Medicis, Chirurgis, Obstetricibus; Immo et probabiliter etiam in amicis, et propinquis, quibus consilii, remedii, vel auxilii capiendi causa certa secreta revelantur, quia supradicti omnes eo ipso, quod talia secreta suscipiunt, seclusa alia expressa conventione tacendi, tacite censentur vi Officii, aut muneris, aut rei ex natura sua postulantis secretum ad silentium se obligare, et a fortiori injuriam gravem inferunt, et graviter peccant cum onere restitutionis, qui revelant secreta cognita per injuriam, ut dicebatur supra de injuste, et fraudulenter aperientibus alienas litteras, et inde detecta secreta cum eorum notabili damno revelantibus; Et sic de similibus.

15 Colliges tertio, tunc per revelationem secreti fieri injuriam levem, et peccari solum venialiter, quando quis in materia levi modicum solum inde inferente damnum, aut ex imperfectione actus sine expressa gravi obligatione tacendi secretum revelat. *Communis*; Et ratio est, quia res levis momenti obligat solum leviter ad secretum; Additur tamen *sine expressa gravi obligatione tacendi*, quia, si quis præcedente tali expressa obligatione tacendi in aliqua speciali materia, etiam levi, secretum revelaret, injuriam gravem inferret, et consequenter graviter peccaret, non ratione materiæ, quæ

de se esset levis, sed ratione violatæ fidei contra expressam sibi impositam, et a se voluntarie assumptam obligationem tacendi, seu servandi fidem, etiam in dicta speciali materia levi.

16 Colliges quarto, tunc per revelationem secreti nullam fieri injuriam, et nulliter peccari, quando quis secretum revelat aliqua ex quinque assignatis *supra n.12.* interveniente justa causa ipsum revelandi. *Communis*; Et quidem interveniente prima, vel secunda ex assignatis caussis res de se patet; Interveniente autem tertia, ut si Urbs esset prodenda, aut innocens injuste esset occidendus, licitum est etiam cum dispendio alterius, & malitia sua nocere volentis, revelare secretum ad avertendum simile malum, ut docet Communia Doctorum cum S.Th. *2. 2. q.79. art. 1.* Et ratio est, quia ex Lege, & ordine Caritatis quilibet licite potest, immo obligatur liberare innocentem ab injuria injuste nocentis, quamvis cum aliquo nocentis damno fieri debeat; Item interveniente quarta ex dictis caussis, ut si committens secretum velit Matrimonium inire cum impedimento dirimente alicui revelato, tunc si non possit aliter a tali matrimonio revocari, seu impediri, nisi Canonice denuncietur, licita, immo debita erit denunciatio, seu revelatio secreti, quia id exigit reverentia Sacramenti, & obligatio evitandi etiam proximi peccatum, ut tradit Communis Doctorum cum Sanches *lib.3. de Matr. disp.13.* Laym. *lib.3. tract. 3. cap.5. n.1,* Sporer *tom.2. tract.5. cap.4. sect.3. n.46.* Sicuti etiam licitum est, immo debitum pravam alicujus consuetudinem sub secreto commissam revelare Superiori, aut alteri, si non possit aliter ejus saluti consuli, quia bonum animæ præponderat bono famæ; Item interveniente quinta ex dictis caussis, ut si quis secretum sibi commissum non possit servare nisi cum dispendio vitæ, & famæ; tunc enim potest is licite tale secretum revelare, quia non censetur se voluisse obligare ad servandum secretum in simili casu tanti sui detrimenti inde secuturi, cum præsumatur potius quemque ex ordine Caritatis propriam incolumitatem voluisse, & velle præferre alienæ, ut docent communiter Doctores cum Lessio *lib.2. c.11. dub.18,* Layman *loc.cit. n.2.* Sporer *loc.cit. n.46.*

17 Generales, Provincialea, Visitatores, aliique Religiosorum, & Religiosarum Superiores graviter peccant contra Justitiam, si personas, a quibus aliorum defectus corrigendos susceperint, manifestent. *Communis*. Et ratio est, quia certum est ex conventione saltem tacita id sibi sub secreto strictissimo esse commissum; Tum quia talis revelatio apertissime retrahit subditos a declarandis defectibus necessario corrigendis, quod cedit in maximum, & gravissimum detrimentum disciplinæ Regularis, & consequenter totius Provinciæ, & Religionis.

18 Item graviter peccant juxta gravitatem materiæ, & circumstantiarum Generales, Provinciales, Definitores, aliique Vocales, et Secretarii, qui acta, et dicta in Capituli Definitoriis, alisque Congressibus revelant, et aperiunt, et significant amicis cum magno Religionis, aut Religiosorum dispendio, sicuti et illi graviter peccant, qui personis particularibus significant quos favorabiles, et quos adversarios habuerint in ordine ad Dignitates, Gradus, et Officia, ad quæ fuerunt propositi. *Communis*. Et ratio est, quia similia sunt apertissima semina discordiarum, et divisionum; Et Proverb. *cap.6. num.19.* Dominus detestatur *eum, qui seminat inter Fratres discordias*.

19 Item graviter peccant Regulares omnes utriusque sexus quidquam in Religionis detrimentum extra Religionem patefacientes, seu aliquid in præjudicium famæ Religionis, seu particularis Religiosi aut Religiosæ manifestantes. Hinc in pluribus Religionibus tales manifestationes, et patefactionea ponuntur inter peculiares suos casus reservatos. *Communis*.

20 Alia ad rem. Vide verb. *Detractio*, et verb. *Littera*.

SEDES VACANS.

1 NOmine Sedis vacantis intelligitur potissimum Sedes Papalis, seu Episcopalis, idest Ecclesia Episcopalis suo
2 viduata Pastore. *Communis*. Insuper nomine sedis vacantis intelligitur etiam qualibet Abbatia, seu prælatura, aut Dignitas inferior, cui facultas conferendi Beneficia competit, et per obitum sui respectivi prælati censetur viduata, juxta *c.Ne pro defectu 4. de election.* Sic Glossa *in c. 1. verb. Ecclesia de rebus Eccles. non alienand. in 6.* Barbosa *lib. 3. decr. tit.9. n.2.* Pirhing *ibid. num.1.* Reiffenstuel *ibid. n. 2.* Abbas *in c.His quæ n.2. de majoritat. & obedient.* et alii passim.

3 Per vacationem autem intelligitur omnis vacatio Sedis, sive per mortem, sive per renunciationem, translationem, depositionem, vel quemvis similem modum, per quem Titulus amittitur. Sic expresse Glossa communiter recepta *in c.unico, Ne Sede vacante, verb.Mortuo in 6.* ibi: *Mortuo idem est si quocumque alio modo vacet Sedes, renunciatione, & depositione, vel quovis modo*, Pirhing *loc.cit. n.1.* Barbosa *loc.cit. num.5.* & alii communiter.

4 Item Sedes vacat, si Prælatus, seu Episcopus sit notorie Hæreticus. Sic declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. *lib.3. Decretal. in cap.Quia diversitatem 5. de concessione Præbend. n. 24.* Nam proposito dubio: *An Episcopo existente Hæretico facultas concedendi Dimissorias juxta cap.10. sess.7. pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ? Sacra Congregatio die 14.Januarii 1588. censuit, ad Capitulum pertinere, si Episcopus sit notorie Hæreticus*. Ex qua declaratione Fagnan. *loc.cit. n.34. & lib.5. Decretal. cap. Ad abolendum 9. de Hæret. n. 36. & 37.* concludit, quod quando Episcopus est notorie Hæreticus, Sedes non vacat interpretative, sed vacat vere, & ideo Jurisdictio, consequenter facultas concedendi Dimissorias transit in Capitulum Sede vacante, ut *cap.His quæ, & cap.cum olim, de major. & ob. Ut commissi 12. de Hæretic. in 6.*

5 An autem Sedes vacet, & Capitulum possit procedere ad electionem Vicarii Capitularis, quando Episcopus est excommunicatus, vel suspensus, quando est factus captivus ab Hostibus Catholicæ Fidei, quando est Relegatus, quando Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moritur, vel a Principe Sæculari ejicitur a Diœcesi, aut est excommunicatus, vel suspensus; Vide verb. *Capitulum art.3. a n.52.*

6 Sedes vacare incipit a die scientiæ mortis certæ, & non præsumptæ Episcopi, seu Prælati. Vel a die certæ translationis, resignationis, & hujusmodi. *Sacra Cong. Episcop. in una Neritonen. 24. Maii 1654. ex cap. Bonæ Memoriæ 36. de election.* Vide dict. verb. *Capitulum art.3. n.37.*

7 Quando vero censeatur vacare Sedes per translationem Episcopi. Vide *d. verb. Capitulum art. 3. num. 31. & verb. Episcopus art.3. n.60. 61. & 62.* ubi dantur ad id Decreta.

8 Sedes semel vacans durat vacare tamdiu, donec Litteræ Apostolicæ novi Prælati in Curia promoti, vel confirmati, fuerint expeditæ, & Capitulo præsentatæ. Gonzalez *ad Regul. Cancellar. gloss.15. §.2. n.82. 83. & seq.* Rebuff. *in praxi Titul. de Simonia in resignat. num.31. & 40.* Barbosa *part.3. de Offic. & potest. Episcop. alleg. 54. num. 160.* Reiffenstuel *lib.3. Decr.tit.9. num.6. & seq.* & alii passim per text. *in Extravagant. Injunctæ 1. de elect. inter communes.*

9 Sola enim expeditio Litterarum Apostolicarum non sufficit ad cessationem vacationis Sedis Episcopalis, seu alterius Prælaturæ, sed insuper requiritur earumdem Litterarum præsentatio facta Capitulo, sive Conventui. Nam ante hanc Litterarum præsentationem non potest Episcopus, seu alius Prælatus promotus administrare Episcopatum, seu Prælaturam, neque Capitulum, seu Conventus potest eumdem recipere, ut expresse statuitur *in cit. Extravagant. Injunctæ*. Et tenent Azorius *Instit. moral. part.2. lib.3. cap.29. q.9. vers.Ceterum,* Barbos. *loco cit. n.161.* Reiffenstuel *loc.cit. n.8.* & alii passim.

10 Sede Romana vacante, qui tenentur accedere, vel mittere ad Curiam, ad id tenentur, ac si non vacaret, tex. expresso *in Clementin. de election. cap. Ne Romani §. final.* ibi: *Statuimus, ut electi, & alii, qui ex quacumque caussa ad Sedem Apostolicam venire, vel mittere sunt adstricti, ad ipsam, cum vacet, ac si non vacaret, venire, vel mittere teneantur*.

11 Sede Romana vacante, Collegium Cardinalium non habet auctoritatem Papalem, nisi eam, quam sibi concedit Papa juxta Constitutionem Gregorii X. *in Concil. Lugdunens. Clementin. de electione c.Ne Romani*.

12 Sede Romana vacante, potest Collegium Cardinalium providere de Camerario, & Pœnitentiario, *cit. Clement. Ne Romani §. Eo tamen*.

13 Sede Romana vacante tempore Concilii Generalis legitime congregati electio Pontificis spectat ad Cardinales, & non ad Concilium. Vide verb. *Papa art.1. n.45.*

14 Sede Apostolica vacante. Summus Pœnitentiarius potest dispensare solummodo in Foro Conscientiæ. Sic expresse statuit Innocent. XII. Constit. 20. incip. *Romanus Pontifex §. 46.*

§. 44. ibi: *Sede Apostolica vacante Major Pœnitentiarius, ejusque Officiales ea tantum faciant, & expedire valeant, quæ ad Forum Conscientiæ pertinent, in reliquis eorum Officium conquiescat, & a quibuscumque Matrimonialibus, & aliis dispensationibus, ac absolutionibus, & declarationibus, nec non quibusvis aliis expeditionibus Forum Fori mixtim, vel separatim quomodolibet respicientibus omnino abstineant.*

15 Sede Apostolica vacante, potest Vicarius Papæ facere ordinari suos, aut eis etiam non arctatis dare Dimissorias. Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 7. *num.* 13. Majol. Henriq. Campanil. & alii ab ipso citati, La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 22 3, cum aliis ibi citatis: Concilium enim Trid. *sess.* 7. *c.* 10. *& sess.* 23. *cap.* 10. *de reform.* non restringit Jurisdictionem Sedis Apostolicæ, quamvis vacantis.

16 Sede Apostolica vacante, omnes menses sunt Ordinariorum, & tunc Episcopi, & Ordinarii collatores possunt providere de Beneficiis vacantibus in quolibet mense. Anastasius German. *de Indult. Cardinal.* §. *Quod tamen n.* 99. *&* 109. Zerola in Praxi Episcop. *part.* 2. *verb. Beneficium* §. 2. Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 4. *numer.* 51. Gonzalez §. 5. *proœm. a n.* 46. qui *num.* 53. ait, quod non solum erunt omnes menses Ordinarii ante assumptionem novi Papæ, sed etiam antequam faciat Regulas Cancellariæ. Barbosa *de Offic. & potestat. Episcop. part.* 3. *alleg.* 57. *num.* 191. *&* 192. cum pluribus aliis ibi citatis. Et ratio est, quia cum Menses Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Junii, Augusti, Octobris, & Novembris reserventur in Regula nona Cancellariæ solum ad Beneplacitum Papæ concedentis, talis reservatio non est perpetua, sed expirat, & extinguitur morte Papæ illius conditoris. Cum enim talis Papa post ejus mortem non sit amplius in rerum natura, non potest amplius habere beneplacitum, nec dispositionem; *cap. unic.* §. *final. Ne Sede vacante in* 6. Unde Gratiam ad Beneplacitum Papæ, vel Regis concessam morte Pontificis, vel Regis expirare probat textus *in cap. Si gratiose, De rescriptis in* 6. Barbosa *loc. cit.* cum pluribus aliis ibi allegatis.

17 Beneficia reservata Papæ vacantia, Sede Romana vacante, a Papa Successore sunt conferenda. Urbanus VIII. Constit. 6. incip. *Sanctissimus cap.* 68. *& Regul.* 68. *Cancellariæ.*

18 Licet Beneficia Curata vacantia in Curia Papæ sint reservata, tamen si vacent, Sede Romana vacante; Vel si Sede plena vacaverint, & ante mortem Papæ non fuerint collata, conferri possunt de jure communi ab Episcopo, vel ab aliis, ad quos spectat, textu expresso *in cap. Si Apostolica* 35. *de Præbend. in* 6. Dummodo non sint de reservatis Papæ alia ratione, quam ob vacantiam in Curia. Urban. VIII. cit. Constitut. incip. *Sanctissimus cap.* 68. Barbosa *in cit. cap. si Apostolica n.* 4. cum aliis ibi citatis. Vide tamen *Regulam* 68. *Cancellariæ*, & *infra n.* 24. ubi refertur.

19 Beneficia Ecclesiastica cum Cura, & sine Cura, Sæcularia, & Regularia qualitercumque qualificata, & ubicumque existentia vacantia, Sede Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, & Patriarchali vacante, sunt Papæ reservata. S. Pius V. Constit. 15. incip. *Sanctissimus in Christo*, Et *Reg.* 2. *Cancellariæ.*

20 Hæc autem reservatio Beneficiorum vacantium Sede Episcopali vacante procedit, quando ad Episcopum spectat electio, nominatio, seu præsentatio personæ, quamvis Collatio, seu institutio ad alium pertineat, seu sit communis Episcopi, et aliorum, quia attendenda est prima dispositio Beneficii.

21 Secus autem, quando præsentatio, vel electio ad alium pertinet, quia tunc, quamvis collatio, seu institutio spectet ad Episcopum, non intrat hæc reservatio. Nam Beneficia, quorum collatio non potest fieri ab Episcopo absque alterius electione, nominatione, præsentatione, seu interventu, non comprehenduntur sub hac reservatione. Sic *Regul.* 2. *Cancellariæ*, Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellariæ*, Glossa 45. *n.* 10. Barbos. *cit. alleg.* 57. *num.* 90. Garcias *de Benefic. part.* 5. *c.* 1. *num.* 230. *& seq.* et alii passim.

22 Item non procedit hæc reservatio, ubi simultanea ex concordia est divisa per turnos, ita ut una vice provideat Episcopus, et altera Capitulum, non solum quando Beneficium vacat in turno Episcopi, quia etiam tunc mortuo Episcopo, seu alias vacante sede, potest Capitulum jure proprio conferre Canonicatus, et alia Beneficia simultanea in quocumque turno vacent. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellariæ*, Gloss. 45. §. 3. *n.* 39. *cum seq.* Garcias *cit. cap.* 1. *a num.* 237. Barbosa *cit. allegat.* 57. *n.* 90. & alii.

23 Item hæc reservatio non procedit, ubi collatio Beneficiorum spectantium alias ad collationem Episcopi, Sede Episcopali vacante, ad aliquem spectat, nec reservatur futuro Successori, quia Regula Cancellariæ non intendit tertio præjudicare. Sic decisum in Rota referunt, & tenent Nicol. Garcias *d. c.* 1. *num.* 244. Castropal. *in Oper. moral. tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 18. *n.* 4. & 5. Barbosa *cit. alleg.* 57. *n.* 90. & alii.

24 Beneficia reservata Papæ quomodolibet, & ex quavis causa, si vacent Sede Apostolica vacante, & de ipsis per quoscumque Ordinarios Collatores tunc dispositum non fuerit, seu minus valide dispositum fuerit, sunt conferenda a Papa Successore. *Cit. Regula* 68. *Cancellariæ* præcisis his verbis: *Item Sanctissimus Dominus noster provide considerans consuevisse quandoque Romanos Pontifices Prædecessores suos Beneficia, quæ vacante Sede Apostolica contigerant, dispositioni suæ reservare, intendens de Beneficiis hujusmodi tam Conclavistis, quam pauperibus Clericis, & aliis benemeritis personis providere, omnia, & singula Beneficia per Regulas Cancellariæ Apostolicæ, aut quaslibet alias Constitutiones Apostolicas temporales Romani Pontificis pro tempore existentis dispositioni quomodolibet, & ex quavis causa reservari solita, quæ a die obitus felicis recordationis Innocentii XII. Prædecessoris sui usque ad diem vigesimam tertiam Novembris vacaverunt, & de quibus per quoscumque Ordinarios Collatores tunc dispositum non fuerat, suæ provisioni, ac dispositioni reservavit. Decernens irritum &c.* Hic adverte, quod hæc Regula est desumpta ex illis felicis recordationis Clementis XI. & ideo ponitur tempus vacationis Sedis Apostolicæ a die obitus Innocentii XII. sui immediati Prædecessoris usque ad tempus suæ gloriosissimæ assumptionis in Summum Pontificem; Quod tempus in tali Regula variatur a quolibet Summo Pontifice juxta differentiam temporis intercessi a die mortis sui immediati prædecessoris usque ad sui electionem.

25 Sede Episcopali vacante, nihil est innovandum præsertim in præjudicium ipsius Ecclesiæ, vel Prælati Successoris. *Communis*, textu expresso *in cap. Novit ille* 1. *Ne Sede vacante aliquid innovetur*; ubi insuper redditur ratio ibi: *Cum non sit, qui Episcopale Jus tueatur.*

26 Unde Sede vacante Judicium factum contra Ecclesiam est nullum. *Communis.* textu expresso *in cap. Constitutus* 3. *Ne Sede vacante*: juncto Summario *ibidem* sic expresse dicente: *Sede vacante Judicium habitum contra Ecclesiam non tenet.* Et Glossa *ibidem verb. Vacante*, sic expresse loquente: *Hic patet manifeste, quod Ecclesia, quæ caret legitimo defensore, conveniri non potest, quia ea vacante nihil est innovandum, quia non habet defensorem.*

27 Sede Episcopali vacante, si mandetur Capitulo, ut præbendam alicui conferat, & interim nondum a Capitulo executo mandato creetur Episcopus, cui spectet collatio præbendæ, ab ipso Episcopo debet conferri, text. expresso *in cap. Dum te* 7. *de Rescriptis*, juncto ejus Summario, in quo sic præcise habetur: *Si Sede vacante scribitur Capitulo gerenti vices Episcopi, ut Præbendam alicui conferat, si creatur Episcopus, nondum executo mandato, & ad eam spectat Collatio Præbendarum, illud adimplere tenetur.*

28 Sede Episcopali vacante, quid possit facere Capitulum, & quid non? Vide verb. *Beneficia art.* 4. verb. *Capitulum art.* 3. & verb. *Vicarius Capitularius per tot.*

29 Vacante Sede Apostolica Major Pœnitentiarius, seu Officiales facere, & expedire possunt quæcumque ad Forum conscientiæ pertinent. Ideo absolvere, seu absolvi mandare in dicto conscientiæ Foro possunt ab iis quoque Censuris, a quibus alias vivente Pontifice adempta etiam Majori Pœnitentiario, & Pœnitentiariæ Officio absolvendi facultas reperitur. 30 Hac tamen lege, quod in hujusmodi Censuris, ad tempus duntaxat, & cum reincidentia in easdem, servatis alias servandis, absolutio concedatur; Itaut qui fuerint absoluti, ad novum Pontificem intra terminum pro locorum distantia definiendum, recurrere pro eadem causa teneantur; 31 Neque liceat Pœnitentiario Majori, ejusque Officialibus præfinitum terminum post Pontificis electionem ampliare, vel prorogare. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 95. incip. *Pastor bonus* §. 51. qui §. 52. *ad* 55. prosequitur declarare facultates Sede Vacante Majori Pœnitentiario competentes, Ibi §. 52.
„ Præterea concedimus, ut si quando aliquod gravius Animæ
„ periculum immineat, cui celeriter occurrendum videatur,
„ re in Signatura diligenter examinata, & Majori quoque
„ Pœnitentiario, si in Conclavi degat pro materiæ gravitate
„ consulto, & approbante, dispensare, aut dispensari man-
„ dare pro eodem Foro conscientiæ valeant; super illis etiam,
„ super quibus alias vivente Pontifice inhibita sit Majori Pœ-
„ nitentiario, & Pœnitentiariæ dispensandi facultas; Ita ta-
„ men

„ men, ut Oratores ficuti fuperius dictum eft, ad novum
„ Pontificem poft ejus electionem fimiliter debeant recur-
„ rere; aliifque appofitis claufulis pro cafus natura neceffa-
„ riis, & opportunis.

32 Pro foro vero externo, eadem Sede Apoftolica vacante
eorum Officium penitus conquiefcat itaut a quibufcumque
„ matrimonialibus, & aliis difpenfationibus, & abfolutio-
„ nibus, ac declarationibus, nec non quibufvis aliis expe-
„ ditionibus forum fori mixtim, vel feparatim quomodoli-
„ bet refpicientibus omnino abftineant.

33 „ Attamen concedimus, ut dicta Sede vacante, pro Foro
„ externo facere, & expedire valeant, quæ ad Regularium,
„ & præfertim Apoftatarum, & fugitivorum remedium, in
„ Superioribus facultatibus concefsa funt. Nec non ut Mo-
„ nialibus Confeffarios extra Ordinem valeant deputare, fi
„ eos ex aliqua rationabili caufa petierint, pro earum libitu
„ inter approbatos ab Ordinario ad audiendas Monialium
„ Confeffiones, eligendos.

34 „ Et demum, ut illos, qui in aliquam Cenfuram Sedi Apo-
„ ftolicæ refervatam, etiam ob violatam Ecclefiafticam Li-
„ bertatem, vel Immunitatem publice incurrerint, vel in-
„ curriffe declarati fuerint, & vere, ac fincere pœnitentes,
„ & novi Pontificis, ad quem poft electionem recurrere de-
„ bebunt, mandatis obtemperare parati, beneficium abfo-
„ lutionis fibi ulterius non differri enixe deprecentur, ab-
„ folvere cum reincidentia, quemadmodum in fuperioribus
„ dictum eft, vel abfolvi mandare poffint.

Vacante Sede Apoftolica Proceffio Generalis Corporis Chrifti celebrari debet apud Vaticanam Bafilicam, Idem Conftitut. 12. incip. *Paftoralis follicitudinis* §. 3. ubi §. *feq.* præfcribit etiam Ritum, quo ibi celebranda eft dicta Proceffio.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 MAgna olim queftio fuit, an Parochiæ per affequutio-
nem incompatibilium Beneficiorum vacatæ Pontificia
Sede vacante, vel antea vacatæ, fed ex fequuta interim
ejufdem Pontificiæ Sedis vacatione non collatæ, poffint ab
Ordinariis conferri *vigore cap. Si Apoftolica, de Præbend. in 6.*

2 Ratio autem dubitandi inde oriebatur, quod *BonifaciusVIII.
in d.cap. Si Apoftolica* poteftatem tantum fecit Ordinariis con-
ferendi Parochias, quæ *vacabant in Curia*, & ex Sedis Pon-
tificiæ vacatione nequierunt conferri.

Prævaluit nihilominus affirmativa opinio, ex ratione illa,
3 quod fi Bonifacius VIII. facultatem dedit Ordinariis confe-
rendi mox dictas Parochias obnoxias dictæ refervationi in
corpore Juris claufæ, multo fane magis facultatem dedit con-
ferendi Parochias obnoxias alteri huic refervationi inductæ
ab Extravagantibus, & Regula I. Cancellariæ, quæ utpote
non claufa in corpore Juris longe minor eft. Accedit, quod
4 Bonifacius VIII. providere intellexit faluti animarum, ne ex
diutina Sedis Pontificiæ vacatione propriis Paftore diu ca-
reant. Hæc autem ratio urget, quæcumque fit refervatio
5 Parochiæ. Vide celebrem decifionem *Rotæ in Comen. Paro-
chialis* 11. *Maii* 1731. *cor. feliciter regnante Summo Pontifice
inter impreffas decif.* 16.

Et quod hic non eft filentio prætereundum, Rota hanc af-
6 firmativam opinionem tenet, licet agatur de Parochia ha-
bente decretum, quod de ea tali pacto vacata: *per Sedem
Apoftolicam tantum difponi poffit*: propterea quod ex hoc
decreto non emergit nova refervatio, fed eadem per Extra-
vagantes, & Regulam 1. Cancellariæ inducta.

SEDES, SCAMNA.

1 SEdes Epifcopi in Choro exiftentis debet effe quafi fixa,
& immobilis, juxta difpofitionem *Libri Cæremonialis
in Tit. de Sedibus Epifcopi*. Ita *Sacra Congreg. Rit. in Colim-
brien.* 23. *Maii* 1603.

2 Sedes Epifcopi in Choro exiftentis ornanda eft Serico, vel
alia materia coloris congruentis tempori, juxta *Regulam Libri
Cæremonialis d. Tit. de Sedibus Epifcopi*, *In eadem Sac. Congr.
Rit. in d. Colimbrien.*

Sedes Epifcopi, & Chorus Canonicorum, fi fieri poteft,
3 debent reduci ad formam Libri cæremonialis. *Sacr. Congreg.
Rit. in Gravat.* 9. *Maii* 1609.

Sedes Epifcopi in Ecclefia exempta, ubi Abbas ufum Mi- 4
træ habens, etiam Sedem tenet, quando illuc accedit, eft in
cornu dextro Chori, five Ecclefia collocanda uno gradu emi-
nentiori cum ornatu congruo, & fitu aliquatenus fuperiori
refpectu Sedis Abbatis, quæ in finiftro ponenda eft uno gradu
humilior abfque ornatu, & loco aliquatenus inferiori, adeo
ut non fit oppofita Sedi Epifcopali. *Sac. Cong. Rit. in Alexan-
drina S. Petri in Bergolio*, 7. *Februar.* 1604.

Sedes Abbatis, feu Prioris habentis ufum Mitræ, & Baculi 5
debet collocari in cornu Evangelii in plano Presbyterii cum
duobus tantum gradibus parvis, & fine ullo fuppedaneo fug-
gellu lapideo, vel ligneo, ac fine Baldachino defuper, fed cum
poftergali tantum ex aliquo panno, vel ferico levi, fine
auro, coloris convenientis Solemnitati. *Sacr. Congr. Rit. in
Neapolitana* 18. *Mar.* 1617.

Sedes Abbatis exempti etiam in Ecclefiis fuæ Jurifdictioni
fubjectis debet effe inferior Sede Epifcopi. *Sacr. Congr. Rit.* 6
in Aquilana 18. *Martii* 1617.

Sedes Dignitatum abfentium non debent occupari ab aliis
Dignitatibus, feu Canonicis, fed unaquæque Dignitas in 7
proprio Stallo permanere debet. Sedes vero abfentis vacua
effe debet. *Sac. Congr. Rit. in Capuana* 12. *Martii* 1618. *& in
Placentina* 25. *Maii* 1632.

Sedes Gubernatoris Civitatis, quando audit Concionem
fimul cum Epifcopo, debet effe apud Epifcopum, quæ non 8
fit major, nec pulchrior Sede ipfius Epifcopi, & neutra fit
coloris rubri. *Sacr. Congr. Rit. in Perufina* 3. *Octobris* 1615.

Sedes Laicorum, veluti Perfecti, feu Locumtenentis non
funt locandæ in presbyterio apud Altare. *Sac. Congr. Rit. in* 9
Engitanien. 10. *Junii* 1602. *in refponf. ad* 6. *dub.*

Sedes, Scamna, & loca in Ecclefia Sæculari moderari de-
bent arbitrio Epifcopi. *Sac. Rit. Congr. in Vintimilien.* 10. *De-* 10
cembr. 1604. *in refponf. ad* 3. *dub.* Epifcopus enim eft abfolu-
tus Arbiter illa moderandi, & removendi, præfertim quando
funt caufa rumoris, & impediunt functiones Ecclefiafticas,
ut fæpius refolvit *Sac. Congr. Epifcop.* apud Nicol. *in Flofcul.
verb. Ecclefia numer.* 11. & nuper *in Narnien. Terræ Carbii*
8. *Maii* 1693. *in Fundana* 5. *Octob.* 1697. *& in Verulana* 6.
Sept. 1698. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 5. *formul.* 8. *num.* 4.

Sedes pro audienda Concione ita debent aptari, ut aliis
retro ftantibus ad vifum Prædicatoris non officiant. *Sac. Cong.* 11
in Faventina 11. *Aprilis* 1601.

Sedes non debent effe in Ecclefia extra tempus Concionum.
Sac. Congr. Epifc. in Januen. 7. *Aprilis* 1583. Maxime fi fint oc- 12
cafio Scandali. *Ead. Sacr. Congr. Epifc. in Cirentina* 24. *Sept.* 13
1585. Nifi fint lapideæ, vel etiam ligneæ parietibus adhæ-
rentes. *Sac. Congr. Epifcop. in Sarzan.* 21. *Novembr.* 1600. 14
& 28. *Febr.* 1601.

In removendis, & alterandis Sedibus non debent permitti
novitates. *Sac. Congr. Epifcop. in Cirentina* 4. *Junii* 1602. *&* 15
in Ferentina 8. *Decembris* 1545.

Sedes poffunt a Dominis ornari. *Sac. Congr. Epifc. in An-
drien.* 25. *Octobris* 1602. Et eis etiam infcriptio, vel aliud 16
fignum apponi; *Ead Sacr. Congr. Epifcop.* 14. *Januar.* 1603. 17

Eft removenda Sedes adeo Altari vicina, ut Celebrantem
impediant; *Sacr. Congreg. Epifcop. in Nullius Caftri Durantis* 18
10. *Novembris* 1623.

Regularium Superiores non poffunt removere Sedes a loco
folito, nifi cum circumfpectione maxima, fi fpectent ad 19
Magiftratum; *Sacr. Congr. Epifcop. & Regul. in Affifien.* 22.
Martii 1603. Debent autem Superiores Regularium folicite
attendere, ne in fuis Ecclefiis occafione Sedilium, & Scam- 20
norum rumores, & fcandala oriantur, & in cafibus proce-
dere debent juxta occurrentes circumftantias, ficuti in fimi-
libus contingentiis procedere debent Epifcopi pro ipfis impe-
diendis in fuis Ecclefiis fæcularibus, ut recte advertit Mat-
theucc. *Officialis Curiæ cap.* 12. *num.* 18. *in fine*.

In Ecclefia de Jurepatronatus Laicorum non poteft Epi-
fcopus concedere Jus retinendi Sedilia, invito Patrono; Rota 21
in Taurinen. 26. *Februar.* 1666. *coram Decano*, apud Panim.
decif. 1. *adnot.* 15. *num.* 29.

Genuflectoria honorifica retineri poffunt a Dominis Loci
in Ecclefia; Panimol. *loc. cit. num.* 34. cum aliis ibi citatis. 22

Alia ad rem, Vide verb. *Abbas numer.* 32. §. 2. *&* 3. &
verb. *Ecclefia art.* 5. *a num.* 7. *ad* 27. 23

Nova

Novæ additiones ex aliena manu.

De scamnis in Ecclesiis frequentes sunt controversiæ. Latius propterea esset de iis agendum. Sed limites Additionum cogunt, ut vix pauca hæc adnotemus.

1 Scamna in Ecclesiis haud posse a Laicis retineri ad sedendum, nisi cum licentia expressa, aut tacita Episcopi, vel ipsarum Rectoris, juris est indubii: *Frass. de Jurepatr. Reg. tom.2. cap.97. num.12. Romag. acr. ad Constit. Synodal. Gerund. lib.3. tit.14. cap.2. num.1. Pilaja decis. canon. lib. 1. decis.4. num.22. Corsind. decis.159. num.9. part.3.*

2 Quæstionis vero est, an concesso usu scamnorum Laicis ab eo qui hac potestate pollet, jus aliquod quæratur ipsis Laicis pro tuitione hujus usus. Distinguendum est, num controversia sit cum altero Laico, an cum Episcopo, vel Rectore Ecclesiæ. Priori casu convenit inter omnes posse Laicos se tueri in usu illo, ut præter mox allegatos tradunt *Manfrelli in observ. ad decis.181. Capyc. Latr. num.1. Panimol. decis.1. adnot.15. num.1. & 12. Sanfelic. decis.331. numer.14. Calderi decis. Crimin.38. num.19. & seq. tom.1.*

3 Posteriori vero casu rursus distingui debet, num Episcopus, vel Rector Ecclesiæ amovere scamna intendat sine ulla causa, vel ut illorum usum aliis concedat, an ita exigente necessitate Ecclesiæ. 4 Amovere enim nequit scamna sine ulla causa, vel ut aliis concedat usum eorum, potest vero amovere ex necessitate Ecclesiæ, sed debet, si fieri possit, eorum usum alio in loco illis ipsis concedere; *Antonell. de L. c. l. g. l. c.3. num.53. lib.1. Lagunez de fructib. part.1. cap.30. §.1. n. 38. & seq.* omnesque supra allegati.

5 De concessione usus scamnorum in Ecclesia num ea personalis sit, an transeat ad Heredes, disquiri solet. Personalem vero esse tenent inter alios *Loiseau des Seigneuries chap. 11. num.60. Marechal des Droits Honorifiques chap. 2.* At consule & hos de aliis quæ circa scamna emergere possunt quæstionibus, quippe quia materiam funditus examinant.

S E D I T I O.

Vide verb. *Bellum art.1. num.1.* & verb. *Virtus num.87.*

SEDITIOSA PROPOSITIO.

Vide verb. *Propositiones damnatæ num.37.*

SEMINARIUM.

1 Seminaria erigenda sunt in qualibet Ecclesia Metropolitana, vel Cathedrali, & in eis tenendi & erudiendi sunt Clerici adolescentes. Concil. Tridentin. *sess. 23. de reformat. cap. 18.* Et etiam erigenda sunt in Ecclesiis Abbatialibus habentibus proprium Territorium privative quoad Episcopos. Sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii* testatur ex aliis Ventriglia *part. 2. adnot. 29. §. unic. n.2.*

2 Si non possit erigi Seminarium in omni Cathedrali, debent erigi duo, vel unum saltem in Provincia per Synodum Provincialem, & debent aliæ Ecclesiæ concurrere ad expensas. Concil. Trid. *cit. cap.18.*

3 Seminaria plura fieri possunt in Diœcesi ampla; omnia tamen ab eo, quod est in Cathedrali, dependere debent. Concil. Trid. *cit. cap. 18.*

4 Seminarium censetur vere, & formaliter erectum, quoties Alumni in aliqua etiam domo con lucta collegialiter vivunt, & juxta formam Concilii inibi erudiuntur. Rota *coram Cocrino decis. 1365. num. 1.* Garcias *de Benefic. part. 12. cap. 2. num. 194. & 195.* Lotter. *de re Benefic. lib. 2. cap. 29.* Ventriglia *part. 2. adnot. 29. §. Unic. n.42.* Monacell. *part. 1. tit. 12. formul.1. n.2.* & alii passim.

5 Seminarium erigi non potest in Ædibus Canonicalibus, nisi de consensu Canonicorum, & ita separatum, ut Presbyteri, vel Clerici nullam communicationem habeant cum Seminaristis. *Sac. Congr. Episcop. in Mutinen. 3. Febr. 1604.*

6 Pueri alendi in Seminario sumptibus illius sunt filii pauperum bonæ indolis, qui spem bonæ expectationis præseferant. Conc. Trid. *cit. cap.18.*

7 Possunt tamen in Seminario etiam teneri, & erudiri filii Divitum, sed sumptibus propriis. Conc. Trid. *cit. cap.18.*

8 Pueri in Seminario recipiendi debent esse ex legitimo Matrimonio nati, & ad minus ætatis annorum duodecim, qui sciant legere, & scribere competenter; Tonsura statim, atque Habitu Clericali semper utantur; Discant Grammaticam, Cantum Ecclesiasticum, computos, aliasque bonas artes, Sacram Scripturam, Doctrinam Confessionum audiendarum, Sacramentorum ministrandorum, Rituum, & Cæremoniarum, omni die Missæ inserviant, omni mense confiteantur, & communicent, diebus Festis inserviant Cathedrali, vel alteri Ecclesiæ. Conc. Trid. *cit. cap.18.*

9 Pro administratione, & regimine Seminarii faciendæ statuuntur tres species Deputatorum, seu Consultorum. Prima species est duorum Canonicorum seniorum, & graviorum ab Episcopo eligendorum, quorum consilium adhibere debet Episcopus circa ea, quæ visitationem, correptionem, & gubernationem personarum seminarii concernunt. Concil. Tridentin. *cit. cap.* 18. ibi: *Quæ omnia, atque alia ad hanc rem opportuna, & necessaria Episcopi singuli cum consilio duorum Canonicorum seniorum, & graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus Sanctus suggesserit, constituent, eaque, ut semper observentur, sæpius visitando, operam dabunt &c.* Secunda species Deputatorum, seu Consultorum est duorum etiam de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter vero ab ipso Capitulo est eligendus. Concilium Tridentinum *citat. cap.* 18. ibi: *Iidem Episcopi cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur*; Tertia species est duorum de Clero Civitatis, quorum unus similiter ab Episcopo, & alter a Clero est eligendus. Concilium Tridentinum *citat. cap.* 18. ibi: *Itemque duorum de Clero Civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius vero ad Clerum pertineat*; Et horum Deputatorum, seu Consultorum secundæ, & tertiæ speciei consilium tenetur Episcopus requirere circa ea, quæ concernunt portiones detrahendas ex singulis Beneficiis pro sustentatione Seminarii, & uniones Beneficiorum illi facienda. Sic expresse Conc. Trid. *cit. cap.18.*

10 Consilium dictorum Deputatorum adhibere debet Episcopus, tam in constituendis Regulis Seminarii, quam in electione, admissione, & expulsione puerorum, in deputatione Magistrorum, & librorum legendorum, in visitatione, & rerum temporalium administratione. Sic declaravit *Sacr. Congregat. Concil.*, ut testantur Ventriglia *part. 2. adnot. 29. §. Unic. num.6. 9. & 10.* Crispin. *de Visitat. part. 1. §. 31. n.6.* Monacell. *part. 1. tit. 12. formul. 2. num. 1.* & alii, inter quos Eminentiss. Cardinal. Cavalchinus alias Sacr. Congregat. Concil. Secretarius in expositione causæ *in Tricaricensi Administrationis Seminarii sub die 24. Martii* 1736. ubi plura refert decreta ad rem, uti videri potest in tomo 7. Thesauri Resolution. Sacræ Congr. Concilii.

11 Hinc Episcopus tenetur omnino requirere consilium prædictorum Deputatorum respective, alias actus non valet, cum tale consilium videatur requisitum a Concilio pro forma. Silvester verb. *Consilium num. 9. vers. Quarto quæritur*, Pignatel. *tom. 1. Consult. 118. num. 7.* ubi multa ad rem, Monacell. *loco citat. formul. 3. num. 1.* ubi dicit, quod sic in terminis declaravit *Sacr. Congregat. Concil. in Salernitana*, quam refert Crispin. *de visitatione part. 2. §. 31. n.6.* Ventriglia *loco citat. num.6.*

12 Licet autem Episcopus teneatur Deputatorum consilium requirere, non tamen tenetur eorum consilium sequi, ut decisum referunt Barbosa *ad Concil. Tridentin. citat. sess. 23. de reformat. cap. 18. num. 7.* Gonzal. *ad regul.8. Cancellar.* Glossa *46. num. 74.* Ventriglia *loco cit. num.6.* & Cardinal. Cavalchin. *loco cit.*

13 Seminarii Deputati, & alii Officiales habent votum consultivum, non autem decisivum. *Sacra Congregat. Concil. 1620.* apud Barbosa *loco citat. num. 6.* & Aldan. *in Compend. Canonicar. resolut. lib.3. tit.18. n.2.*

14 Canonici duo eligendi, postquam fuerint electi, erunt perpetui, nec sine legitima, & justa causa amoveri possunt; 15 Est autem causa legitima senectus, infirmitas, & similis alia. *Sacr. Congr. Conc. in Cremon. 5. Septembr. 1602.* apud Pignatell. *tom.9. consult.81. n.56.* & Card. Cavalchin. *loco cit.*

16 Dicti duo Canonici Deputati, si quandoque contingat ea de causa sine fraude ab Ecclesia abesse cum Episcopo, non sunt privandi quotidianis distributionibus, tamquam absentes propter Ecclesiæ utilitatem ex Officio eis attributo. Barbosa *loco citat. num. 8.* Ventriglia *loco citat. num. 9.* Moneta *de distributionib. quotidian. part. 2. q.8. n.7.* & alii.

17 Consultorum prædictorum Deputatio, quamvis possit fieri extra

extra Synodum, nihilominus regulariter fieri debet in Synodo, in qua jam totus Clerus congregatus reperitur. Corrad. *Prax. Beneficior. lib. 4. cap. 8. n. 28.* Monacell. *loco cit. formul. 2. n. 2.* & alii.

Pro expensis erectionis, & manutentionis Seminarii appli-
18 candi sunt eo ipso eidem Seminario redditus omnes, ac bona omnia, quæ ad instituendos, vel alendos pueros sunt in aliquibus Ecclesiis, & locis piis destinata; Dummodo in illis Ecclesiis, & locis piis actu erectum non sit Collegium puerorum, nec Seminarium actu habeatur: Secus enim est de tali Collegio, sive alio Seminario, quia illud non tollitur per Tridentinum *in dict. sess. 23. cap.* 18. licet ex fructibus superexcrescentibus portio detrahatur. *Sac. Congregat. Concilii in Vercellensi 27. Julii* 1570.

Ubi supradicti redditus non habentur, seu non sufficiunt pro
19 erectione, & integra manutentione Seminarii, debet Episcopus primo ex ejus Episcopali mensa ratam fructuum Seminario contribuere, & postea suo exemplo Capitulum, & ceteros Beneficiatos ad id pro rata compellere; Sic de mente Concilii Tridentini declaravit *Sacra Congregat. ejusdem Concilii in dict. capit.* 18. *sess.* 23. *de reformat.* ut referunt Barbosa *de Offic. & potestat. Episcop. allegat.* 77. *num.* 2. Pignatell. *tom. 9. consult.* 81. *num.* 96. Ventriglia *loco citat. num.* 14. Monacell. *loc. cit. formul. 1. n. 3.* & alii passim.

Unde ad contribuendum pro Seminario non solum tenetur
20 Episcopus de sua Mensa Episcopali, Abbas de sua Mensa Abbatiali, & Capitulum de sua Mensa, seu Massa Capitulari, sed etiam omnes Beneficiati de suis respective Beneficiis, etiamsi sint de Jurepatronatus, ut expresse statuit Conc. Tridentin. *citat. sess. 23. cap.* 18. A Seminarii enim contribu-
21 tione nullus est exemptus, nisi qui nominatim a Concilio excipiuntur, ut declaravit *Sacr. Congregat. ejusdem Concilii* 11. *Januarii* 1601. apud Sellium *in Select. Canon. cap. 35. num. 3.* Barbosa *in Summ. Apost. Decis. verb. Seminarium Collect.* 1763. *n. 1.*

Hinc etiam Cardinales tenentur contribuere Seminario de
22 fructibus Abbatiarum, & Beneficiorum, quæ habent in Diœcesi, in qua est Seminarium, & hanc contributionem solvere tenentur juxta taxam ab Episcopo, & Deputatis factam. *Sacr. Congregat. Concil. in Adrien.* 3. *Decembr.* 1622. & *in Tudertina* 15. *April.* 1628. apud Barbosam ad Concilium Tridentinum *citat. sess.* 23. *cap.* 18. *num.* 23. & novissime Benedictus XIII. Const. incip. *Creditæ* §. 1.

Seminario contribuere tenentur omnia Monasteria Regu-
23 larium, non tamen Mendicantium. Concil. Tridentin. *citat.*
24 *cap.* 18. Etiamsi Monasteria illa contribuant Seminario sui Ordinis, tenentur adhuc contribuere Seminario Episcopi de eo, quod superest. *Sacr. Congregat. Concil. in Monasterien.* 7. *Septembr.* 1630. apud Barbosa *loco citat. num.* 29. Sellium *in Select. Canonic. cap.* 10. *num.* 19. Ventriglia *loco citat. n.* 33.

Eximit autem Concilium *loco cit. num.* 19. ab hac contri-
25 butione facienda Seminario omnia Monasteria Regularium Mendicantium, quorum nomine veniunt omnia Monasteria Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium, Carmelitarum, & aliorum omnium, qui ex particularibus privilegiis Summorum Pontificum participant de privilegiis Mendicantium. *Communis.*

Regulares autem Mendicantes, si habeant beneficia unita
26 suis Monasteriis, tunc habita ratione redditur eorumdem solvere debent pro eorum rata. *Sacra Congregat. Concil.* apud Pignatell. *tom. 9. consult.* 81. *num.* 56. Monacell. *loco citat. formul. 1. num.* 4. Ventriglia *l. c. n.* 35. Barbosa *ad Concil. Trident. loc. citat. n.* 28.

Unio tamen dictorum Beneficiorum ad hoc, ut Regulares
27 compellantur contribuere, est probanda per Episcopum; Nam in Monasteriis Mendicantium, quæ possident bona immobilia, onus probandi ea esse per uniones acquisita in Episcopum transfertur, quo non probante, ea bona erunt exempta. Sic *Sacr. Congregat. Concil. in una Patavina* apud Pignatell. *loco*
28 *citat. num.* 68. Et talis unio ad hoc, ut Mendicantes possint compelli ad contribuendum, est plene probanda, non per conjecturas, & præsumptiones, sed per Gratiæ unionis expediti nem. *Sac. Congr. Concilii in Cornetana* 28. *Julii* apud Monacell. *l. c. n.* 5.

29 Regulares Mendicantes ex redditibus Beneficiorum suis Monasteriis unitorum debent contribuere Seminario, non obstante, quod prætendant se exemptos, quia videlicet in illis lectiones Grammaticæ, & Conscientiæ Casuum pro audiendis Confessionibus quotidie habeantur; quia ex hoc non eximun-
tur, sed tantum deducitur impensa facienda pro habendis prædictis lectionibus a contributione, & ex reliquo solvant ad ratam. *Sacra Congregat. Concilii* apud Sellium *in Select. Canon. cap.* 10. *n.* 19. Barbosa *ad Tridentin. l. c. n.* 28.

Unde Sacra Congregat. prædicta 21. *Julii* 1629. declaravit, 30
portionem debitam Seminario ratione Beneficiorum exigi posse post unionem ejusdem Beneficii factam Regularibus, qui Mendicantium privilegiis gaudent. Sic apud Barbosa *ad Tridentin. loco citat. num.* 27. Sell. *loco citat. num.* 18. Vide tamen infra Constitutionem novissime editam a Benedicto XIII. incipient. *Creditæ* §. 1. *in fine.*

Seminario contribuere tenentur etiam Beneficiati eorum 31
Beneficiorum, quæ ad Collationem, & institutionem Monachorum pertinent, si intra fines Diœcesis sint. *Sacr. Congregat. Concil. in Caputaquen.* 4. *Februar.* 1593. apud Aldan. *in Compend. Canon. Resolut. lib. 3. tit. 10. num.* 22. Barbosa *ad Tridentin. loco citat. num.* 26. & *in Summ. Apostolic. decis. Collect.* 1563. *n.* 8. & 13.

Moniales non tenentur contribuere Seminario, si Beneficia 32
non habeant unita, & si habeant, non tenentur nisi de redditibus Beneficiorum unitorum earum Monasteriis. *Sacra Congregat. Concil. in una Hieracen. de anno* 1693. apud Sellium *loco citat. num.* 19. Barbosa *ad Trid. l. c. n.* 3. Ventriglia *loco cit. n.* 36.

Confraternitates, Scholæ, & Capellæ etiam intra Regu- 33
larium Ecclesias sitæ, si habeant Beneficia annexa, vel redditus, seu proventus Ecclesiasticos, tenentur contribuere Seminario; *Sacr. Congregat. Concil. in Lucana* 5. *Julii* 1628. & *in Signina* 18. *Novembr.* 1628. & novissime Benedictus XIII. citat. Constitut. incipient. *Creditæ* §. 1. ibi: *Nec non fructus, ac redditus Confraternitatum Laicorum ex certis fundis, & Capitalibus provenientes (non autem summas pecuniarias, quæ a Confratribus quolibet mense, vel anno, vel per modum eleemosynæ, vel in usum Statutorum contribuuntur) subjici, & ad illius solutionem perpetuo teneri decernimus, statuimus, & mandamus.*

Seminario contribuere tenentur Hospitalia, quæ dantur 34
in Titulum, vel Administrationem, & habent annexa Beneficia, vel reditus Ecclesiasticos. *Sacr. Congregat. Concilii in Lucana* 5. *Julii* 1628. apud Ventrigl. *loco citat. num.* 21. &
alios ibi adductos. Non tenentur tamen contribuere Hospita- 35
lia illa, quæ administrantur a Laicis, & in quibus sunt bona Laicorum, quæ non data sunt in Titulum, Commendam, seu Administrationem. Sic *Sacra Congregat. Concilii* apud Barbosa *in Summa Collect.* 1563. *num.* 16. Ventriglia *loco citat. numer.* 22.

Item Seminario contribuere tenentur omnia Beneficia sæ- 36
cularia, & Regularia per quoscumque, etiam per Cardinales, per Pontificis Familiares, per Cameræ Apostolicæ Clericos, Ministros, ac Officiales quoscumque obtenta, & in posterum obtinenda. Sic novissime statuit Benedict. XIII. citat. Constitut. incipient. *Creditæ* §. 1. ibi: *Eidem vero taxæ omnia, & singula Beneficia Sæcularia, & Regularia per quoscumque, etiam Venerabiles Fratres Nostros S.R.E. Cardinales, nec non Nostros, & pro tempore existentis Romani Pontificis Familiares, & Cameræ Nostræ Apostolicæ Clericos, Ministros, ac Officiales quoscumque præsentes, & futuros obtenta, & in posterum obtinenda.... subjici, & ad illius solutionem perpetuo teneri decernimus, statuimus, & mandamus.*

Item contribuere tenentur omnia Beneficia Sæcularia Prio- 37
ratibus, Commendis, vel Bajulivatibus Ordinis Fratrum Sancti Joannis Hierosolymitani quomodocumque unita, aut de cetero unienda; Sic Benedictus XIII. in dict. Constitut. incipient. *Creditæ* §. 1. ibi: *Ac omnia insuper Beneficia Sæcularia Prioratibus, Commendis, vel Bajulivatibus Ordinis Fratrum Sancti Joannis Hierosolymitani quomodocumque unita, aut de cætero unienda.... subjici, & ad illius solutionem perpetuo teneri decernimus, statuimus, & mandamus.*

Non solum Beneficiarius Titularis, sed etiam Pensionarius 38
tenetur ad contributionem Seminarii pro rata Pensionis, sive Seminarium erectum sit ante reservationem Pensionis, sive non; Sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii* refert ex aliis Barbosa *ad Concil. Tridentin. citat. sess.* 23. *capit.* 18. *n.* 48.

Dicta rata Pensionis licet possit exigi a Titulari, ille ta- 39
men prædictam ratam retinebit a Pensionario, nisi aliter inter partes cautum sit in constitutione Pensionis Papa annuente, quam ratam potest Titularis retinere ad rationem, quam ipse solvit. Sic *Sacr. Congregat. Concil. in Lucana* 5. *Julii*

1628.

1688. apud Ventrig. *loco cit. num.* 28. Barbosa *ad Concil. loco cit. n.* 49. *&* 50.

40 Seminarii contributio anticipate solvenda est de quadrimestri in quadrimestre. *Sac. Congregat. Episcop., & Regul.* 8. *Martii* 1688. apud Ventrigl. *loco cit. num.* 38. ubi addit, quod in praxi pluribus in locis videntur dictæ contributiones solvi de semestri in semestre.

41 Capitulum non tenetur solvere taxam Seminarii de distributionibus quotidianis distinctis a Præbendis; *Sacr. Congreg. Concilii in Lucana* 5. *Julii* 1682. apud Ventrigl. *loco citat.*
42 *num.* 51., & alios ibi citatos. Ubi subjungit, quod hoc procedit, etiamsi omnes fructus Canonicatum consistant in distributionibus quotidianis, quæ dari solent duntaxat Divinis personaliter interessentibus; Adhuc enim non tenentur Canonici ad Seminarii contributionem, & refert sic decisum fuisse per *Sac. Congreg. in Capuana* 10. *Decembr.* 1592.

43 Item non tenetur Capitulum, sive alius Beneficiatus solvere taxam Seminarii ex emolumentis, proventibus, & Legatis relictis pro celebratione Missarum; *Sacr. Congreg. Concilii in Caven.* 17. *Novemb.* apud Ventrigl. *loco citat. numer.* 16. Barbosa in *Summa Apostolic. Decision. Collect.* 1568. *num.* 18.

44 Item seminario non est contribuendum ex iis, quæ in incerto, & in eleemosynis piorum, & similibus consistunt. *Sacra Congregat. Concil.* apud Piasec. in *praxi Episcop. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 5. Barbosa *loco cit. numer.* 20. Ventriglia *loco cit. num.* 17

45 Seminario contribuere non tenetur Abbatia unita Capitulo Cathedralis ante Concilium; *Sacr. Congregat. Concil. in Lucana* 17. *Febr.* 1629. apud Barbos. *loco cit. num.* 19. Ventrigliam *loco cit. num.* 19. ubi subiungit, intelligendum hic esse, quod non teneatur solvere ipsa Abbatia principaliter, licet teneatur Capitulum habita ratione omnium redituum etiam Abbatiarum.

45 Nec seminario contribuere cogi potest Abbas, qui in suo Territorio, & Jurisdictione seminarium proprium erectum habet, & provisum retinet. *Sacr. Congregat. Concil.* 30. *Martii* 1594. apud Barbos. *loco cit. num.* 15., & Aldan. *in Compend. Canonic. resolut. lib.* 3. *tit.* 11. *n.* 31.

47 Beneficia sæcularia, quæ ob illorum fructuum tenuitatem Decimis Papalibus non contribuunt, neque contribuere tenentur seminario. *Sac. Congregat. Concil.* 21. *Martii* 1602. *&* 23. *Martii* 1604., *& in Amalphitana* 18. *Julii* 1699. *in respons. ad* 11. *&* 6. *Februarii* 1700.

48 Quantitas taxæ solvendæ seminario constitui debet ab Episcopo cum consilio duorum Deputatorum de Capitulo, & totidem de Clero. Conc. Trid. *citat. sess.* 23. *cap.* 18., & Benedictus XIII. dict. Constitut. incip. *Credita* §. 1.

49 In taxanda portione Beneficiorum habenda est ratio ad onera perpetua eorumdem, & ad alias expensas necessarias a Beneficiariis faciendas, quæ prius deducendæ sunt. *Sacr. Congregat. Concil. in Caven.* 17. *Novemb.* 1629. apud Barbos. *ad Concil. cit. cap.* 18. *num.* 4., *& in Summa loco cit. num.* 3. & apud Bonfadin. *in Thesauro Ecclesiastic. decis. resolut.* 32. *num.* 7.

50 Taxa instituenda est juxta Beneficii qualitatem, loci, & Diœcesis ubertatem, & caritatem; Alibi enim summa duorum cum dimidio pro centenario sufficit, & alibi etiam quatuor approbatur, ut decisum refert Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 416., *& tom.* 9. *consult.* 81. *num.* 100. Et licet taxa regulariter non debeat excedere dimidiam Decimarum; Clemens tamen VIII. concessit Episcopis posse taxare Beneficia pro seminario plus medietate Decimarum, non obstante Bulla s. Pii V. si expedire judicaverit. Sic refert, & tenet Ventriglia *loco cit. num.* 39. Garcias *Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 107. *in fine*. Episcopus enim virtute potestatis sibi attributæ a Concilio, nedum in dimidio Decimæ potest taxare Beneficia, sed etiam in majori, prout expedire judicaverit, ut ex Decretis Sacræ Congregationis probat Gallemart. *supra d. cap.* 18. *num.* 26., & sequitur Monacell. *loc cit. formul.* 1. *num.* 6. Novissime autem Benedict. XIII. Constit. incip. *Credita* §. 2. statuit, quod Taxa numquam minor sit scutis tribus, neque major scutis quinque pro quolibet centenario. Vide infra, ubi datur ipsa Constitutio ad literam.

51 Taxa juxta temporum, & rerum exigentiam augeri potest, ut in casu, quo redditus seminarii essent ita diminuti, ut ad victum scholarium, aliaque onera subeunda non sufficerent. Corrad. *prax. Benefic. lib.* 4. *cap.* 8. *numer.* 19. Pax Jordan. *Lucubrat. tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 4. *num.* 23. Monacell. *loco cit. n.* 7. & alii.

Ita e contra Taxa est reducenda, & moderanda, si reddi- 52
tus Beneficii taxati absque culpa Beneficiati notabiliter diminuantur. *Sacra Congregat. Concil. in Romana Taxæ* 26. *Januarii* 1697. apud Monacell. *loco citat. formul.* 1. *n.* 7.

Si Seminarium in totum, vel in partem reperiatur dota- 53
tum, vel alias auctum de redditibus, tunc quantum seminarium lucratum fuerit, tantundem demi debet de Taxa, textu expresso in Conc. Trid. *cit. cap.* 18., ibi: Succedente „ vero casu, quo per uniones effectum suum sortientes, „ aliter Seminarium ipsum in totum, vel in partem dota„ tum reperiatur, tunc portio ex singulis Beneficiis, ut su„ pra, detracta, & incorporata ab Episcopo, prout res „ ipsa exegerit, in totum, vel pro parte remittatur „. & sic declarasse etiam Sacram Congregationem refert Ventriglia *loco cit. num.* 41.

Episcopus potest compellere Debitores Taxæ seminarii 54
ad solvendum etiam Censuris, aliisque Juris remediis. *Sac. Congregat. Concil. in Mexicana* apud Aldan. *in compend. Canonic. resolut. lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 24., & Barbos. *in summa loco cit. num.* 4.

Quod si Episcopus denegaverit suam portionem, potest 55
compelli, & acriter corripi ab Archiepiscopo. & Archiepiscopus a Concilio Provinciali, uti etiam si adesset negligentia in seminarii erectione, ejusque conservatione. Sic expresse Concil. Tridentin. *citat. cap.* 18., ibi: Quod si Ca„ thedralium, aliarumque majorum Ecclesiarum Prælati „ in hac Seminarii erectione, ejusque conservatione negli„ gentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectave„ rint, Episcopum Archiepiscopus, Archiepiscopum & „ superiores, Synodus Provincialis acriter corripere, eos„ que ad omnia si prædicta cogere debeat.

Episcopus potest, immo tenetur unire seminario Benefi- 56
cia aliquot simplicia cujuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint sine cultus Divini, & obtinentium præjudicio, etiamsi essent affecta, aut in Curia effectum sortirentur. Conc. Trident. *cit. cap.* 18. Barbosa *ibidem num.* 33., & alii communiter.

Pro hujus unionis forma tamen requiritur primo, quod 57
seminarium jam sit erectum, & formaliter institutum. Sic Auctoritate Rotæ, & Sacræ Congregationis probat Garcias *de Beneficiis part.* 12. *cap.* 2. *num.* 193., & Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *quæst.* 30. *num.* 47., *& seq.* Ricc. *in prax.* 3. *part. resolut.* 415. *num.* 3. Ventriglia *loco cit. num.* 42. contra Gonzal., & Grat. Ad hoc autem, ut seminarium ad hunc effectum censeatur jam conducta, seu empta. & pueri sint introducti, & sint duo de Capitulo, & totidem de Clero ad præscriptum Concilii *citat. cap.* 18. vere electi, & deputati. *Communis*.

Secundo requiritur, quod concurrat vera, & præcisa ne- 58
cessitas seminarii faciendi ei talem unionem cum consilio dictorum deputatorum; Nec sufficit pro facienda tali unione causa commodioris sustentationis, vel amœnitatis, & recreationis gratia. Sic *Rota in una Mediolanen. prætensæ unionis* 16. *Novemb.* 1554. *coram D. Orano*, Lotter. *loco cit. num.* 60. Cæsar de Grass. *decis.* 132. *per tot.* Ventriglia *loco cit. n.* 42., & alii.

Tertio requiritur, quod præcesserit detractio fructuum 59
de Mensa Episcopali, & de aliis Beneficiis juxta formam Concilii Sic respondit. *Sacr. Congregat.*, & tenuit Rota *in Aversana Beneficiorum*, *Julii* 1606. *coram D. Sacrato*, *& in recentioribus part.* 2. *decis.* 361. *num.* 7. Lot. *loco cit. numer.* 61. Ventr. *loc. cit. n.* 42., & alii.

Quamvis autem possit, immo teneatur Episcopus unire 60
seminario Beneficia aliquot Simplicia non potest tamen unire Beneficia simplicia Juris patronatus, sive Laicalis, sive Ecclesiastici, vel alia pertinentia ad inferiorem Collatorem, & Electorem, sine consensu Patronorum. *Clementin. Unica de statu Monachor.* Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 15. Et sic expresse decisum fuisse referunt Franciscus Leo *in Thesauro Fori Eccles. part.* 2. *cap.* 16. *num.* 23. Molfesius *in Summa Theolog. Moral. tract.* 6. *cap.* 14. *a numer.* 62., & alii.

Neque seminario uniri possunt Beneficia reservata post 61
vacationem; Quamvis enim uniones Beneficiorum factæ servata forma a Tridentino præscripta validæ sint, si fiant ante vacationem; sunt tamen invalidæ, & nullæ, si fiant

post

post vacationem, & provisi a Sede Apostolica mitti debent in possessionem. *Sacra Congregat. Concil.* apud Garciam *de benefic. part.*12. *c.p.*1. *num.*102. & Barbosa *in summa Apostolic. decis. verb. Unio n.*6. *&* 7.

62 Neque seminario uniri possunt Canonicatus Collegiatarum Ecclesiarum, quamvis ex consuetudine non obligent ad residentiam, quia Conc. Trident. *cit. cap.*18. non loquitur de his Beneficiis simplicibus. *Sac. Congregat. Episcopor. in Aquilana* 27. *Martii* 1590. apud Sell. *in Select. Canon. cit. cap.*10. *num.*21. Et Barbos. *in Trident. cit. cap.* 18. *nu-*
63 *mer.*35. Item neque seminario uniri possunt Beneficia Curata nequidem habitu tantum. *Sac. Congregat.*12. *Febr.*1622. apud Pignatell. *tom.*9. *conclus.*81. *n.*141.

64 Neque seminario uniri possunt Beneficia Regularia, sive dentur in Titulum, sive in Commendam, secus tamen si statum mutaverint. Sic *Sacr. Congregat. in Caputaquen.* 26. *Julii* 1586. apud Sellium *loco cit. num.* 23. Barbosa *loco cit. n.*39. Ventriglia *loc. cit. n.*45.

65 Neque seminario uniri possunt Abbatiæ, Prioratus, & Monasteria Consistorialia, seu Beneficia quovis modo Apostolica Auctoritate commendata, & obtenta, seu obtinenda per S. R. E. Cardinales, seu veros, & proprios Papæ Familiares, Nuncios Apostolicos, & Secretarios Congregationum, quibus iidem S. R. E. Cardinales intersunt. Sic expresse Benedict. XIII. in cit. Constit. incip. *Creditæ* §.5.

66 Nec valet unio facta seminario omnium beneficiorum simplicium. Sic decisum fuisse referunt Molfes. *in summa Theol. moral. tract.* 6. *cap.* 14. *num.* 60., & Barbos. *ad Trident. cit. cap.*18. *num.*35. & alii.

67 Episcopus singulis annis præsentibus quatuor Deputatis tenetur exigere rationem redituum seminarii ab Administratoribus. Sic expresse statuit Concil. Trid. *cit. cap.* 18. ibi:
„ Rationem autem redituum hujus seminarii Episcopus an-
„ nis singulis accipiat præsentibus duobus a Capitulo, &
„ totidem a Clero Civitatis deputatis.

68 Bona stabilia seminarii non possunt ultra triennium locari; Nec eadem bona cum aliis bonis in evidentem Ecclesiæ utilitatem permutari; Nec sterilia, & inculta in Emphyteusim ad tertiam generationem concedi sine Beneplacito Apostolico. *Sacra Congregat. Concil. in Vercellen.* 19. *Februar.* 1633., *& in Salutiarum* 20. *Sepembr.*1642. *in respons. ad* 2. ubi cum quæreretur; An bona stabilia seminario in hereditate relicta, postquam fuerint ei incorporata, possint alienari, inconsulto Romano Pontifice pro solutione Æris alicui ab ipsa hereditate debiti absque incursu pœnarum? *Censuit, non posse alienari.* Sic Card. Petra *comment. ad Constitut.* 5. *Urbani II. sect.*3. *n.*18.

69 Hinc seminarium auctoritate Episcopi erectum gaudet immunitate Ecclesiastica, ita ut Reus ad illud confugiens
70 non possit extrahi. *Communis.* Et ita seminarium est immune a tributis, & aliis sæcularibus muneribus extraordinariis; Nec Gabellarii possunt diminuere Rectori, ac Magistro Seminarii consuetam Franchitiam farinæ, *Sac. Congreg. Immun. in Salernitana* 1. *Novembr.* 1693. *lib.* 1. *Decretal. Vallem. pag.*84.

71 Seminarii Clerici debent in publicis Processionibus primi incedere ante Clerum Sæcularem, ac relinquere locum digniorem Curatis. *Sac. Congregat. Rit. in Capuana* 1607. *& in Adrien. Rodigii* 22. *Maii* 1620.

72 Seminarii Clerici non præcedunt Canonicis Collegiatæ. *Sacr. Congregat. Rit. in Fundana* 20. *Dec.*1601.

73 Seminarium non est membrum Ecclesiæ Cathedralis, licet in ea Clerici seminarii officient, *S. C. R. in Capuana* 1. *Sept.*1607.

74 Pro erectione seminarii cogitur quis vendere rem suam, sicuti etiam pro ampliatione Domus seminarii. Sic pluries decisum fuisse refert Maranta 3. *par. controv. ref.*28. *n.*7.

75 Hinc ad uberiorem notitiam juvat adducere varia Decreta, prout ad litteram referuntur a Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 81. *a num.*47. *ad* 148. *inclusive.* Quamvis tamen varia ex ipsis sint jam supra adducta.

76 *In Oscensi.* Curare debet Episcopus cum consilio duorum Canonicorum Seniorum, ut pueri seminarii Cathedrali, & aliis locis Ecclesiasticis diebus Festis cum superpelliceis in gradibus inferioribus Chori deserviant.

77 *In Faventina.* Episcopus pro fabrica seminarii, vel pro instauratione Domus seminarii potest taxam exigere, licet adhuc juvenes non in illud introducti.

In Aversana. Ante erectionem Seminarii nihil eo nomi- 78
ne solvendum est.

In Cremonensi. Illi duo de Capitulo eligendi postquam 79
fuerint electi, erunt perpetui, nec sine legitima causa amoveri possunt; Est autem causa legitima Senectus, Infirmitas, & similis alia; 5. *Sept.*1602.

In Ravennatensi. Episcopus, adhibito consilio Deputa- 80
torum, ad Regimen Seminarii, potest circa illud statuere, quod sibi magis videbitur, etiam moderando statuta in hoc Decreto *cap.*18. ut colligitur ex verbis ultimis dicti Capituli.

In Oscensi. Episcopus cum consilio Deputatorum tene- 81
tur providere, tam circa disciplinam, & mores Clericorum, quam circa administrationem rerum temporalium. Potest autem eorum consilio adhibito facere, quod sibi expediens videbitur; Exactio vero Taxæ ad solum Episcopum spectat; Unde solus absque interventu Deputatorum compellere potest ad solvendam portionem Seminario debitam.

In Uritana. De distributionibus quotidianis, & incertis 82
nihil seminario solvendum est.

In Ulysipponensi. Antequam fructus taxentur pro rata Se- 83
minario solvenda, deducendæ sunt expensæ, quæ fiunt in Beneficiis.

In Sorana. Beneficium, quod non reperitur taxatum in 84
libris Decimarum, non contribuit seminario erecto per diem undecimum Julii anni 1567.

In Surgensi. Regulares ad seminarium non tenentur, nisi 85
habeant Beneficia unita suis Monasteriis, quo casu contribuere debent pro eorum rata.

In Ulysipponensi. In solutione Taxæ pro seminario debent 86
pro rata detrahi expensæ, quæ fiunt in colligendis fructibus, ac onera posita ante Collegium.

In Uritana. Quando fructus omnes consistunt in distribu- 87
tionibus quotidianis, quæ dari solent Divinis interessentibus tantum, non tenetur Capitulum ad contributionem Seminarii.

In Melphitana. Quando Abbatia, sive aliud Beneficium 88
est nullius Diœcesis, solvitur Seminario illius Diœcesis, in qua alias dicta Abbatia, sive Beneficium erat constituta; Si vero Ecclesia est in una Diœcesi, & bona ejus in altera, contributio fieri debet Episcopo loci, ubi est Ecclesia, nisi bona in altera Diœcesi existentia sint propinqua alicui Ecclesiæ ibi constitutæ, quæ tamquam membrorum subjecta esset Ecclesiæ Parochiali, aut eidem unitæ. Quo casu contributio fieri debet, ubi sunt bona. Quod etiam declarandum est in Ecclesia unita, aut subjecta, si constructa fuerit ante acquisitionem ipsorum bonorum; Quod si constaret bona fuisse prius applicata Ecclesiæ Parochiali, licet postea ibi alia Ecclesia ædificata fuerit, contributio fit Episcopo Ecclesiæ Parochialis.

In Tudertina. Hospitalia ad contributionem seminarii 89
non tenentur, neque etiam Confraternitates Laicorum, nisi habeant unita Beneficia, quo casu contribuere debent.

In Ulysipponensi. Monasteria in quibus seminarium actu 90
non est, sed tamen contribuunt alteri Monasterio pro substentatione scholarium, censentur ac si scholares habeant; propterea non tenentur ad contributionem nisi de redditibus, qui supersunt.

In Mediolanensi. Canonici electi ab Episcopo ad consti- 91
tuendam educationem puerorum mutari non debent, nisi ut supra, & eorum consilium Episcopi tenentur adhibere, sed non tenentur sequi, & adhibendum est in omnibus infrascriptis.

In constituendis regulis universalibus seminarii. 92
In electione singulorum introducendorum.
In electione librorum legendorum.
In punitione discolorum.
In visitationibus.
In electione loci.
In electione Magistrorum.
In electione Confessoris.
In eorumdem expulsione.

Alii quatuor adhibendi sunt Deputati in consilio circa ta- 93
xationem fructuum contributionis.
Circa unionem Beneficiorum.
In difficultatibus, ob quas seminarii instructio, vel conservatio impediretur, aut perturbaretur.
In omni temporali administratione Seminarii.

In

In expulsione, & Deputatione Ministrorum seminarii.
In expensis quotidianis.
In provisionibus bladarum.

94 In administratione bonorum quorumcumque ac reddituum ipsius. Non autem etiam in iis Episcopus tenetur sequi eorumdem consilium, sed ut supra solummodo adhibere.

95 *In Antuerpiensi*. In Monasteriis, in quibus habentur Magistri salario conducti pro docendis Monachis, eadem ratio est habenda de illis expensis, quæ de illis scholarium, seu discentium Monachorum habentur.

96 *In Bracarensi*. Milites Hierosolymitani, qui habent beneficia sibi commodata alterius Ordinis, vel qualitatis, tenentur ad contributionem seminarii ratione hujusmodi Beneficiorum, cum exceptio non respiciat Personas, sed tantum beneficia Ordinis Hierosolymitani.

97 *In Patavina*. Si ignoratur cujus naturæ sint beneficia Ecclesiastica Monasterii unita, vel alias exempta, seminario contribuere debent; & hoc procedit in Monasteriis, quæ non sunt Mendicantium; nam in illis Monasteriis, quæ possident bona immobilia, onus probandi ea esse per uniones acquisita in Episcopum transfertur, quo non probante, ea bona erunt exempta.

98 *In Imolensi*. Simplicia Beneficia ad collationem inferioris Collatoris spectantia, Episcopus unire non potest, nec etiam Beneficia Regularia, nec Beneficia Juris patronatus Ecclesiastici; nec Canonicatus.

99 *In Gandavensi*. De Beneficiis unitis vigore hujus Decreti superfluum est petere confirmationem a Sede Apostolica.

100 *In Cameracensi*. Sicut Beneficia ante vacationem Seminario uniri possunt valide, ita nulla erit unio facta post vacationem de Beneficio reservato.

101 *In Aquilana*. Episcopus, qui in suis mensibus Beneficia vacantia non univit, in mensibus reservatis unire potest.

102 *In Marsicana*. Contra recusantes solvere taxam Seminario potest Episcopus procedere usque ad Interdictum, & alia graviora juris remedia.

103 *In Brundusina*. Si Episcopus duabus Civitatibus præest, in utraque erigetur Seminarium, & si redditus non sufficiunt, conducantur Magistri.

104 *In Melphitana*. In Ecclesia, ubi sunt adeo tenues reditus, ut Seminarium erigi non possit, provideatur saltem expensis Beneficia obtinentium de duobus Ministris, altero Grammaticæ, & altero Musicæ, a quibus instruantur pauperes pueri Civitatis & Diœcesis, in eorumque sumptus totus Clerus contribuat, per inde ac si contribuerit ad Seminarium formatum.

105 Pars, quæ ratione Seminarii est detrahenda, ad Decimam integram fuit taxata, si Seminarium fuit erectum ante diem undecimam Julii 1567. Nam in Seminariis postea erectis dicendum est, ut infra.

106 Quicumque vero Episcopus ante diem undecimam reipsa Seminarium erexit, & servata forma Concilii certam taxam stabilivit eamque a majori parte taxatorum exigere cœperit, seu illi sponte, seu ex contentione, aut metu solverint, dummodo in hac quasi possessione sit exigendi, eaque taxa sic exacta in usum Seminarii versa sit, & quotidie versatur in exactione hujusmodi perseveret, & omnes, qui distulerint solvere, cogere poterit juris remediis.

107 Sacra Congregatio Concilii tum alias, tum *in Sabinensi 26. Maji* 1640. declaravit, Archipresbyterum, & Canonicos Collegiatæ Ecclesiæ Montis Rotundi teneri contribuere Seminario, non tamen pro portione quæ cedit in usum quotidianarum distributionum, nec pro Legatis piis pro celebratione Missarum relictis, prout neque incertis, & eleemosynis Sacristiæ elargitis, sed tantum ex illis redditibus certis constitutis, etiam si proveniant a legatis piis, ut legitur *l.16. Decret. fol.* 380.

108 *In Lucana* 19. *Novembris* 1616. Seminarii deputati, aliique Officiales habent votum consultivum, non autem decisivum.

109 *In Fundana* 20. *Decembris* 1601. Clerici Seminarii non præcedunt Canonicis Collegiatæ. *S. C. Rituum*.

110 *In Albiensi* 21. *Martii* 1620. Clerici Seminarii in Processionibus præcedunt aliis Clericis, *Eadem S. Rit. Cong.*

111 *In Capuana* 1. *Septembr.* 1620. Clerici Seminarii debent in publicis Processionibus primi incedere ante Clerum Sæcularem, & relinquere locum digniorem Curatis. *Eadem Sac. Rit. Congr.*

112 *In eadem, eademque die, & anno*. Seminarium non est membrum Ecclesiæ Cathedralis, licet in ea Clerici Seminarii officient. *Ead. S. Rit. Congr.*

In Vercellensi. Seminarii bona stabilia non licet ad noven- 113
nium locare, nec eadem bona cum aliis bonis in evidentem Ecclesiæ utilitatem permutari, nec sterilia, & inculta in emphiteusim ad tertiam generationem concedere. *S. C. Concil. 19. Febr.* 1633. *ad* 3. 4. *&* 5.

Seminarii a contributione nemo est exemptus, nisi qui 114
nominatim a Concilio excipiuntur. *Sacr. C. Conc.* 11. *Januarii* 1601.

Seminarii contributio anticipate solvenda est de quadrime- 115
stre in quadrimestre. *Sac. Congregat. super Episc.* 8. *Martii* 1588.

Seminario contribuere tenentur Ecclesiæ Sæculares, quæ 116
non sunt de Mensa Monasteriorum, tametsi ad eorum institutionem, & collationem pertineant. *In Caputaquensi Sacra Congr. Concil.* 23. *Junii* 1586. *&* 4. *Febr.* 1593.

In Caputaquensi 4. *Febr.* 1593. Seminario contribuere te- 117
nentur Beneficiati Beneficiorum Collationis Monachorum, si intra fines Diœcesis sunt. *S.C. Conc.*

In Lucana 5. *Julii* 1628. Seminarii occasione potest taxa 118
pro pensionibus detrahi, & exigi a Titularibus dummodo specialiter non sint exemptæ, qui Titulares retinebunt pro rata soluta.

Titularis occasione contributionis per eundem factæ Semi- 119
nario non potest detrahere ex pensione, quam solvit, nisi pro rata illius, & ad eam rationem, qua ipse Titularis contribuit. *S. C. Concil.*

A contributione Seminarii sunt exempti Clerici Cameræ 120
Apostolicæ ratione Beneficiorum, quæ obtinent. *S. C. super Episc. in Macerat.* 12. *Maji* 1604.

Seminario ad contribuendum cogi non debet Abbas, qui 121
in suo Territorio, & Jurisdictione prius Seminarium erexerat, & provisum retinebat. *Sacr. Congregation. Concil.* 30. *Mart.* 1594.

In Lucana, 17. *Febr.* 1629. Seminario contribuere non te- 122
netur Abbatia unita Capitulo Cathedralis ante Concilium. *S.C. Concil.*

In Augustana 14. *Decemb.* 1620. Ad contributionem Se- 123
minarii non tenentur, neque compelli possunt Fratres S. Joannis Hierosolymitani, sive eorum Vicarii in Ecclesiis Parochialibus Religioni prædictæ unitis, vel ab ea dependentibus. *S. C. Conc.*

Legata, ut conducatur Grammaticus, qui pauperes in- 124
struat pueros, applicari possunt Seminario. *Sac. Congregat. Concil.*

Episcopus debet, primum de sua, & Capituli mensa con- 125
tribuere, & postea alios cogere. *S.C. Concil.*

Cardinales debent contribuere de fructibus Beneficiorum 126
in Diœcesi, ubi est Seminarium. *S. C. Conc.*

Non sunt magis gravanda Beneficia simplicia, & pensio- 127
nes, quam Curata. *Sacr. Congregat. super Episc.* 27. *Octobris* 1603.

Uniones Beneficiorum factæ Seminario non subsistunt. post 128
illius erectionem, & actualem educationem puerorum. *S.C. Concil.* apud Gonzal. *Gloss.* 7. *n.* 68.

Emptio Domus, aut electio Deputatorum non est erectio 129
Seminarii. Rota 15. *Aprilis* 1622.

Uniones factæ absque consilio quatuor Deputatorum non 130
valent. *S. C. Conc.* 13. *Jan.* 1549.

Cogi possunt ad solvendum prædictos redditus per censuras 131
Ecclesiasticas, & alia Juris remedia ab Episcopo, non obstantibus quibuscumque. Trident. *d. c.* 18.

Seminarium erigi non potest in Ædibus Canonicalibus, ni- 132
si de consensu Canonicorum, & ita separatum, ut Presbyteri, vel Clerici nullam communicationem habeant cum Seminaristis. *In Mutinensi* 3. *Febr.* 1604.

Recipi non possunt in Seminario Clerici sine licentia Ordi- 133
narii. *In Salernitana* 10. *Jul.* 1590.

Licet Episcopus nihil contribueret pro manutentione Se- 134
minarii, non potest propterea Seminarium prætendere aliquam exemptionem ab ejus jurisdictione. *In Aquilejensi* 27. *Januar.* 1597.

Taxa quatuor pro centenario super Beneficiis approbatur. 135
In Agrigentina 25. *Februar.* 1602.

Quæ si non sufficiat pro tenendo saltem Magistro Gram- 136
maticæ, & cantus Gregoriani, cum Domo, & aliis necessariis, non debet augeri. *In Recanatensi* 25. *Jun.* 1597.

Capitulum, & Canonici licet exempti sint ab Episcopi ju- 137

risdictione, compelli tamen ab eo possunt ad solvendam eorum ratam. 29. *Nov.* 1604.

138 Nisi redditus omnes consistant in distributionibus quotidianis. *In Tarentina* 24. *Jul.* 1595.

139 Nullius etiam loca contribuere debent, si proprium Seminarium non habent. *In Caputaquensi* 2. *Maji* 1601.

140 Quemadmodum subditi Abbatis Monasterii Cavensis Seminario Caputaquensi 3. *April.* 1608. Nisi tamen Beneficia sint unita, vel de Mensa Monasterii per privilegium S. Pii V. donec autem hoc probetur, Seminarium manutenendum esse in quasi possessione exigendi.

141 Regulares etiam contribuere tenentur. *In Cesenatensi* 2. *Maji* 1601.

142 Nisi sint exempti per privilegium speciale, ut Cartusiani. 12. *Maji* 1587.

143 Et Prioratus S. Spiritus. 6. *Septemb.* 1603. Vel nisi vivant de eleemosynis, *ibid.* Provisi de beneficiis Seminario unitis, unione effectuanda, cum primum vacaverint, cogi non possunt ad contributionem. 1. *Octob.* 1599.

144 Neque Confraternitates, & alia loca pia, quæ non habent beneficia annexa; 23. *Jan.* 1586. *&* 10. *Jan.* 1594. *&* 25. *Febr.* 1602.

145 Neque Hospitalia, quæ non conferuntur in Titulum, *ut supra*.

146 Neque Monasteria Monialium, nisi ratione Beneficiorum unitorum, vel bonorum subjectorum aliis oneribus Episcopalibus. 22. *Dec.* 1583. *&* 26. *Jul.* 1593.

147 Vel nisi essent solita; Quia tunc omnes supradicti cogi debent, licet vellent renunciare privilegio tenendi alumnum in eodem Seminario. 20. *Jul.* 1620.

148 Capitulum S. Petri in Vaticano non tenetur ad aliam contributionem pro beneficiis ipsi unitis in aliis Diœcesibus, quia contribuit pro omnibus Seminario Romano. *S.C. super Episcop. in Caputaquensi* 1594.

149 Uniri non possunt Seminario per Ordinarium Beneficia Curata, sed simplicia tantum, & eorum supportatis oneribus. 15. *Maji* 1580.

150 Neque Canonicatus etiam Collegiatæ, licet non sint amplius de residentia. 27. *Mart.* 1590.

151 Scholasteria in locis, ubi non est Seminarium, non est necessario conferenda Doctoribus, vel Magistris, aut licentiatis in Sacra Scriptura, vel jure Canonico, quia Concilium *d. c.* 18. *§. de cetero*, loquitur, ut cum minori impensa possint docere in Seminario per se ipsos. *In Calaguritana* 5. *Maji* 1610.

152 Ludimagistri Universitatis non tenentur docere pueros Seminarii, nisi ad publicas Scholas accedant. *Civitatis Plebis* 11. *Dec.* 1610.

153 Verba illa; *In quibus Seminaria discentium, vel docentium actu non habentur*, intelliguntur de Clericis Sæcularibus, ubi Seminarium erigitur, licet in loco adsit studium Regularium. Nec ratione hujus studii Conventus prætendere se potest exemptum a contributione.

154 Illegitimi non possunt ab Episcopo admitti in Seminarium, licet sint dispensati ad Canonicatus, & dignitates. 15. *Mart.* 1599.

155 Circa Taxam adest Decretum S. Pii V. quod Episcopus, qui ante undecimam diem Julii 1567. Seminarium re ipsa non erexit, quandocumque illud erigere constituerit, ab ipsa reali erectione nihil ejus nomine ultra dimidiam decimam relatam ad antiquam taxam exigat. & si quid amplius exegerit, vel restituat, vel ab eo compensetur, quod in posterum post ipsam erectionem ad eam rationem exigendum erit, nisi tamen appareat, totum illud, quod amplius exactum erit, jam fuisse vere conversum in præparamenta necessaria, aut aliam similem operam Seminarii.

156 Vel nisi Episcopus esset in quasi possessione exigendi majorem taxam impositam a Concilio Provinciali. *S.C. Concil. in Surrentina*. Quæ *in Materana* concessit posse taxari in plus dimidia decima.

157 Alias, si non potest erigere Seminarium formale, debet erigere Scholam, *in Marsicana*. Et pro hujusmodi Schola permittitur dimidium taxæ, quæ solveretur Seminario. 18. *Nov.* 1587.

158 Simili modo potest Episcopus cogere Capitulum & alios ad contributionem pro Magistro Musicæ, dummodo & ipse contribuat pro rata; *in Andriensi*.

159 Circa hujusmodi Scholam notandum, quod cum plures Episcopi, qui Seminarium erigere minime poterant, Scholam instituissent, ac certam portionem ex Beneficiis propterea detraxissent, animadversum fuit in Congregatione Concilii, quod hujusmodi facultas tributa erat Episcopis a Concilio, cum non posset institui lectio Theologiæ, non autem cum non posset institui Seminarium, ut habetur *c.* 1. *sess.* 5. *vers. Ecclesiæ*; Ideoque Congregatio jussit ea de re agi cum Sanctissimo, ad quem cum D. Cardinalis Matthejus die 16. *Febr.* 1598. in Consistorio retulisset, Sanctitas sua mandavit, has beneficiorum taxationes de cetero pro Schola in alio casu, quam in eo, de quo Concilium loquitur, non esse permittendas, sed hactenus institutas confirmavit.

160 Ex redditibus Parochiarum, quæ apud Indus Doctrinæ vocantur, fit contributio Seminario, deducta congrua Parochorum sustentatione. *S. C. Concil.* 7. *Septemb.* 1603. *coram Clemente VIII.*

161 Pensionarii etiam Regulares tenentur contribuere Seminario. 17. *Aug.* 1652.

162 Et notandum, Pensionarios ante Concilium teneri contribuere indistincte: Si vero Pensio reservata fuerit post Concilium, ita demum Pensionarios ad contributionem teneri, si per sedem Apostolicam a tali contributione non fuerint exempti; Verum etiam in casu, quo Pensionarii contribuere tenentur, Beneficiorum possessores ab Episcopo debere compelli ad solvendam portionem taxatam non solum pro se, sed etiam pro pensionibus, quas solvunt. Licet tamen postea ita solventibus, retinere pro rata quidquid pro Pensionibus ipsis solverunt. *In Tridentina*.

163 Tenetur autem Pensionarius contribuere Episcopo Seminarii, ubi situm est beneficium, non ubi habitat ipse Pensionarius, licet sit perpetuus, & persona ficta, ut Capitulum, sacrarium &c.

164 Seminarium non est erigendum super mendicitate. *Congr. Propag.* 1627.

165 Beneficium unitum Seminario alterius Diœcesis tenetur nihilominus contribuere Seminario propriæ, quod ante unionem contribuere consueverat; *in Cremonensi* 16. *Jul.* 1588. *Congr. Conc.*

166 *Eadem tamen Congr. Conc.* 2. *Febr.* 1606. declaravit, quod Beneficium fundatum a Patrono certa lege de consensu Episcopi apposita, ut ad nulla onera teneatur, dummodo fundatio post Concilium facta fuerit, non tenetur contribuere Seminario. Multo minus si id etiam expresse caveatur in fundatione, ut neque ad Seminarium contribuere debeat.

167 Illa Beneficia, quæ ob tenuitatem decimis Papalibus non contribuunt, neque Seminario contribuere teneri. *S.C. Conc.* 21. *Mart.* 1602. *&* 23. *Mart.* 1604.

168 Ex fabricarum redditibus, si Ecclesiasticæ sunt, contribuendum est Seminario, quamvis a Laicis administrentur. *Congr. Concil.*

169 Beneficia Cameralium, licet simplicia, non possunt uniri Seminario. *In Murana*.

170 Ordinarius non potest unire Seminario Beneficia Curata, nequidem habitu tantum *Congr. Conc.* 12. *Febr.* 1622.

171 Capellanias vero, quæ celebrandi Missas onus habent, & in Titulum dantur, unire potest Seminario modo oneri injuncto satisfiat. *Ead. S. C.*

172 Unio facta Seminario non erecto ad formam Conc, ut si pueri non vivant simul, nulla est. *In Pisaurensi arg. c. Ad audientiam* 2. *de Eccles. Ædif.*

173 Unio Beneficiorum alioqui legitime facta non impeditur, aut suspenditur per resignationem, etiamsi in Curia suum effectum sortita sit, & in favorem tertii; *in Bellunen.* Quod intelligendum est cum vacaverit. Quia per resignationem in favorem tertii non dicitur proprie vacare Beneficium. Et sic si Beneficium non vacans uniatur vigore Concilii *d. c.* 18. & postea resignetur in favorem tertii, ac resignatio admittatur, unio pro illa vice suspenditur, ut *in Hostuensi superius adducta* 24. *Febr.* 1581. Maxime quia in Litteris resignationis inseri solet illa Clausula: *Cum suspensione omnium & quorumcumque unionum*; 19. *Jun.* 1608. *in Bellunen.*

174 Regula de triennali non impedit unionem Seminario legitime factam, *in eadem*.

175 Si Episcopus prædecessor Beneficium simplex, non servata forma Concilii, ac per consequens nulliter, Seminario univit, non potest successor illud eidem Seminario valide unire servata forma Concilii. Quia Concilium non videtur dare facultatem uniendi Beneficia devoluta. 16. Junii 1599.

176 Neque potest unire Beneficia Regularia. *In Hispalensi*.

177 Sac. Concilium *d. c.* 38. non prohibet transferri Pensiones

super

super Beneficiis Seminario vittis. *Cong. Conc. in Æsina 26. April.* 1602.

178 Supradicta autem Decreta, & omnia supra exposita mo-
deranda sunt, & intelligenda juxta novissimam Constitutio-
179nem Benedicti XIII. incip. *Creditæ*. Quæ Constitutio, cum
sit modo attendenda tamquam regula in iis, quæ ad Semina-
ria spectant, ad litteram hic pro omnium commodo subne-
ctitur.

Constitutio, qua locorum Ordinariis Italiæ, Insularumque adjacentium distincte mandatur, ut Seminariorum erectionem sedulo promoveant, eorumque honestæ sustentationi provideant Taxam, & subsidia respective unione Beneficiorum juxta modum a Sacro Tridentino Concilio præscriptum, ac insuper nova instituitur Congregatio Seminariorum nuncupanda, quæ recto illorum regimini, & administrationi præsideat cum aliis ordinationibus, & clausulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei Memoriam.

CReditæ Nobis cœlitus dispensationis Officium salubriter exequi, adjuvante Domino, satagentes, ad ea mentem, curasque Nostras libenter convertimus, per quæ sedulæ Clericorum institutioni opportune prospicitur. Ubi enim illi a teneris annis, ceu plantæ novellæ benigniori cultura educentur, Litterarumque scientia in Seminariis accurate informentur, cum postea ad laboriosa Ecclesiastica Ministeria in viam Dominicam transplantantur, Ecclesiarum regimini populorumque saluti maxime fructuosos, ac utiles esse diuturna plurimorum annorum experientia satis compertum habemus.

§. 1. Cum itaque Seminarii Ecclesiastici erectio a Sacra Tridentina Synodo *cap. 18. sess. 23. de reformat.* Episcopis omnibus tantopere commendata, & ad Ecclesiasticam disciplinam conservandam adeo necessaria, in pluribus Cathedralibus Ecclesiis, quemadmodum non sine gravi animi Nostri mœrore accepimus, hucusque neglecta fuerit; Nos pro pastorali vigilantię nostrę debito pium hoc, & sanctum opus strenue promovere cupientes; motu proprio, & certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, universis & singulis Locorum Ordinariis Italiæ, Insularumque adjacentium hac Nostra perpetuo valitura Constitutione districte injungimus, præcipimus, & mandamus, ut in Cathedralibus, in quibus Seminarium hactenus erectum non fuit, illud quamprimum erigi, ac omnino institui curent. Ubi vero jam reperitur erectum, sed congruis redditibus ad Alumnorum, Magistrorumque sustentationem necessariis instructum non est, de iis, ut infra, opportune provideant. Utroque igitur casu nimirum tam pro erectione novi Seminarii, quam pro supplemento redditiuum Seminarii jam erecti Taxam cum consilio duorum de Capitulo, & totidem de Clero conficiant a memorato Tridentino Concilio *cap. 18. sess. 23. de reformat.* præscriptam incipiendo ab integris fructibus Mensæ Episcopalis, & absque ullo discrimine prosequendo juxta normam ibidem expressam, & provide constitutam. Eidem vero Taxæ omnia, & singula Beneficia sæcularia, & Regularia per quoscumque etiam Venerabiles Fratres Nostros S. R. E. Cardinales, nec non Nostros, & pro tempore existentis Romani Pontificis Familiares, & Cameræ nostræ Apostolicæ Clericos, Ministros, ac Officiales quoscumque pręsentes, & futuros obtenta, & in posterum obtinenda, ac omnia insuper Beneficia sæcularia Prioratibus, Commendis, vel Bajulivatibus Ordinis Fratrum Sanctis Joannis Hierosolymitani quomodocumque unita, aut de cetero unienda, nec non fructus, ac redditus Contraternitatum Laicorum, ex certis fundis, & capitalibus provenientes (non autem summas pecuniarias, quæ a Contratribus quolibet mense, vel anno, vel per modum eleemosynæ, vel in vim statutorum contribuuntur) subjici, & ad illius solutionem perpetuo teneri decernimus, statuimus, & mandamus, Declarantes ab ea exemptos esse debere Regulares pro iis tantum Beneficiis, vel fructibus, quorum ratione ipsius Apostolica Sedes diserte, ac expresse, & ex causa vere ac proprie onerosa indulsit, ut ab onere Taxæ pro Seminario exempti sint.

§. 2. Porro ejusmodi Taxa juxta locorum qualitatem respondere debeat summæ scutorum trium pro quolibet centenario proventuum Beneficii, & si necessitas urgeat, augeatur etiam usque ad summam quinque pro centenario, itaut numquam minor scutis tribus, neque major sit scutis quinque pro quolibet centenario, & anno, ac in illius confectione regula a Tridentino Concilio in prædicto *cap.* 18. sancita accurate, & ad amussim observetur. Donec autem nova hæc Taxa confecta, & a Congregatione a Nobis deputata, ut infra dicetur, approbata fuerit, alia Taxa, quam Seminarium antea exigere consueverat, omnino persolvatur. Ceterum novæ Taxæ exactio semper committatur Personæ fide, & facultatibus idoneæ ab Episcopo, & Cathedralis Ecclesię Capitulo specialiter approbandæ, ac deputandæ, ita quidem, ut quoties Exactor hujusmodi negligens, aut minus idoneus repertus fuerit, illius culpam idem Episcopus, & Capitulum præstare debeant, & pro non exactis, atque deperditis respective de proprio teneantur, liceatque Seminario, tam contra Exactores, quam contra Deputantes, eorumque heredes quocumque tempore agere, nedum pro deperditis, sed etiam pro non exactis ad præcisam Taxæ faciendæ normam, & quantitatem.

§. 3. Præterea Episcopi, & Capitula portiones, seu quotas sibi obtingentes juxta præfatam Taxam quolibet anno realiter, & cum effectu deponere teneantur penes Exactorem deputatum, qui eas solvat, seu eroget in sumptus pro Seminarii manutentione necessarios, & tam hujus depositi, quam successive solutionis, seu erogationis, simulque cujuslibet alterius exactionis non factæ, & qua de causa documentum per eosdem Episcopos, & Capitula ad antedictæ Congregationis Secretarium quotannis transmittatur.

§. 4. Quod si in aliqua Diœcesi computatis propriis Seminarii redditibus, si qui sint, nec non Beneficiorum antea cum effectu illi unitorum, ac fructibus parvorum Conventuum suppressorum præcedenter applicatis (quas quidem tum Beneficiorum uniones, tum applicationes fructuum parvorum Conventuum firmas esse volumus) per hujusmodi etiam Taxam erectioni, & sustentationi Seminarii ad necessitatem nimirum uniuscujusque Diœcesis, & Alumnorum, non autem ad pompam, & voluptatem sufficienter provideri nequiverit tunc, & eo casu, ac in subsidium tantum Ordinarii Locorum eidem Seminario unire, & applicare possint, ac debeant Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, etiam Juspatronatus Ecclesiastici, vel quomodocumque affecta, & dispositioni Sedis Apostolicæ reservata, sine tamen ullo Divini cultus, ac illa obtinentium præjudicio. Hæc porro unio fiat statim, & ante eorumdem Beneficiorum vacationem nempe uniantur Beneficia primo loco vacatura usque ad certam annui redditus quantitatem in ipsa unione specificandam, quæ computata Taxa insufficienti, satis esse possit sustentationi certi numeri Alumnorum pro unoquoque Seminario designatorum, ipsaque unio, statim ac Beneficia prædicta quomodocumque vacaverint, debitum, atque integrum sortiatur effectum, fel. rec. Clementis VIII. ac Urbani pariter VIII. nec non aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum prædecessorum Nostrorum Constitutionibus, vel Decretis in contrarium facientibus non obstantibus.

§. 5. Ceterum considerantes Monasteria, Prioratus, & Beneficia Consistorialia, nec non aliqua alia indispensabiliter necessaria esse, ac fore pro congrua sustentatione S. R. E. Cardinalium, & Ministrorum Romano Pontifici, & Sedi Apostolicæ actualiter inservientium, volumus, & declaramus, quod Abbatiæ, Prioratus, & Monasteria Consistorialia, seu Beneficia quovis modo Apostolica auctoritate commendata, & ad præsens obtenta, ac in futurum obtinenda per antedictos S. R. E. Cardinales, seu veros, & proprios Papæ familiares, Nuncios Apostolicos, & Prælatos Congregationum, quibus iidem S. R. E. Cardinales intersunt, Secretarios duntaxat, memoratis Seminariis uniri, & applicari nunquam possint, & uniones, quas forsan fieri contigerit, nullæ, ac irritæ prorsus sint, firma in reliquis remanente libertate, & facultate uniendi (servata tamen forma superius expressa, & non aliter) cetera omnia Beneficia, etiam, ut præfertur, affecta, & reservata, vel alias ad provisionem, ac dispositionem Sedis Apostolicæ quomodolibet pertinentia.

§. 6. Cum autem, sicut accepimus, Seminaria plerisque in locis ideo erecta minime reperiantur, vel quia Episcopi Taxam conficere detractant, ne illam a semetipsis inchoare cogan-

cogantur, vel quia Beneficia simplicia, quorum dispositio ad eos libere spectat, occurrente illorum vacatione, suis Familiaribus, aliisve personis sibi gratis, & benevisis conferre volunt. Hinc est, quod Nos omne scopulum, & obicem impeditivum boni spiritualis ab ejusmodi Seminariorum erectione provenientis e medio prorsus tollere, ac removere intendentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus, Congregationem Seminariorum nuncupandam, in qua Venerabiles Fratres Nostri S. R. E. Cardinales Congregationi super negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium, nec non Congregationi Interpretum Concilii Tridentini præfati utriusque Congregationis Secretarii, Datarius, seu Prodatarius, ac Subdatarius, nunc, & pro tempore existentes esse debeant, tenore præsentium perpetuo erigimus, ac instituimus, ejusdemque Congregationis Secretarium illum ipsum, qui Congregationis Concilii prædicti Secretarius pro tempore fuerit, constituimus, ac deputamus: prædictaque Congregationis, ac illius Secretario omnium & singulorum Seminariorum in locis, ubi adhuc erecta non sunt, erigendorum, & ubi erecta quidem sunt, sed sufficientes non habent redditus, iis pro modo indigentiæ, ut præfertur, augendorum omnimodam curam committimus, ac demandamus, nec non ejusdem Congregationis Deputatis prædictis semel singulis mensibus, & quoties opus fuerit, se congregandi, dictorum Seminariorum erectionem promovendi, jam erectorum statum, & proventus recognoscendi, eorum necessitatibus opportune consulendi, Taxas approbandi, reformandi, & augendi, numerum Alumnorum in singulis Seminariis taxandi, & præfigendi, eumque pro modo redditaum augendi, & minuendi, statuta pro recto feliciquc eorumdem Seminariorum regimine, & administratione condendi, eaque mutandi, variandi, corrigendi, ac toties, quoties illis expedire videbitur, de novo faciendi, emergentes controversias summarie, solaque facti veritate inspecta cognoscendi, & definiendi. Visitatores etiam, qui ejusmodi Seminaria diligenter perlustrent, & an recte, atque fideliter administrentur, ac in iis potissimum regulæ a Trid. Conc. præscriptę, sedulo adimpleantur, inspiciant, & recognoscant, ubi, quando, & quoties opus esse judicaverint, facto tamen prius verbo cum Rom. Pontifice pro tempore existente delegandi ac deputandi, aliaque in præmissis necessaria, & opportuna pro data ipsis a Domino prudentia decernendi, & gerendi, & exequendi plenariam, atque omnimodam facultatem, potestatem, & auctoritatem tribuimus concedimus, ac impartimur.

§. 7. Universis itaque Episcopis, quorum in Diœcesibus non adsunt, vel congruis redditibus instructa non sunt Seminaria, per presentes injungimus, & mandamus, ut quamprimum præfatam Taxam sedulo conficiant, eamque ad antedictæ Congregationis Secretarium intra sex menses a die publicationis præsentis Constitutionis computandos omnino transmittant, una cum distincta, & accurata relatione omnium Beneficiorum suarum Diœcesum, eorumque annui valoris, nec non locorum, animarumque, & Ecclesiarum in illis existentium cum suis qualitatibus, ad hoc ut eadem Congregatio omnibus mature perpensis, statuere possit, an prædicta Taxa approbari nec ne debeat, simulque numerum Alumnorum in unoquoque Seminario retinendorum, & summam pro singulorum substentatione necessariam præscribere, & reliqua tandem omnia, quæ pro recta eorumdem Seminariorum administratione, sedulaque Alumnorum institutione utilia, ac opportuna judicaverit, salubriter decernere valeat.

§. 8. Omnibus insuper Episcopis præfatis, ne de cetero pro se, vel suis Vicariis, aut Familiaribus quibuscumque, sub quovis colore, & prætextu, habitatione, coquina, famulis, Ministris, aut Officialibus Seminarii, vel Lectoribus, Magistris, Sacerdotibus, Clericis quoquomodo intervenientibus eidem Seminario, & Alumnis, vel a Seminario salariatis, & substentatis, ac quomodocumque retentis, uti audeant, districte sub pœna Interdicti ab ingressu Ecclesiæ vetamus, ac inhibemus. Non tamen per hoc prohibere intendimus Episcopo Pontificalia exercenti, ne Cæremoniarum Magistro, vel Sacerdotibus a Seminario retentis uti possit, immo ut eorum opera, ac assistentia in hujusmodi sacris functionibus libere uti valeat, plenam ipsi Episcopo tribuimus facultatem.

§. 9. Postremo saluberrimæ præfati Concilii depositioni inhærentes, volumus, præcipimus, & sancimus, ut in omnibus Seminariis, tam bactenus erectis, quam imposterum erigendis, Alumni Grammatices, Cantus Gregoriani, computi, aliaque bonarum artium tantum disciplina erudiantur, & Sacræ Scripturæ, Cathechismi, aliorumque Ecclesiasticorum Librorum, præsertim vero de Sacramentis, Sacrisque Ritibus, & Cæremoniis tractantium, Lectioni diligenter incumbant, ut eum ad Vineam Domini excolendam vocati fuerint, dignos, peritos, utilesque Operarios sese probare valeant, fructumque ei reddant uberrimum temporibus suis.

§. 10. Decernentes, præsentes Litteras &c.

§. 11. Non obstantibus, &c.

§. 12. Ut autem præsentes Litteræ &c.

§. 13. Nulli ergo omnino hominum &c.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, septimo Idus Maii, Pontificatus Nostri Anno I.

Insuper ad complementum subnectuntur hic instructiones, 180
quæ de Mandato dicti Benedicti XIII. emanarunt circa Taxam seminariorum, quæ transmissa fuit ad Episcopos Italiæ, & insularum adjacentium cum sequenti Encyclica Epistola.

Rever. D. uti Fr. Cum in omni Republica experimento semper compertum fuerit, tales esse Cives, quales educatione informantur, nihil certe opportunius ad Ecclesiasticam disciplinam conservandam, vel restaurandam excogitari potuit, quam institutio Collegiorum, in quibus adolescentes Ecclesiasticis Ministeriis addicendi, Religione, & bonis artibus instruerentur, adeo ut ejusmodi Collegia, quasi perpetua hessent egregiorum Dei Ministrorum, & pro Animarum salute Operariorum Seminaria. Jure itaque ac merito in immortali laude versabitur hoc, quod a Patribus Sacrosancti Conc. Tridentini in eam rem providentissime fuit constitutum. Fidem quippe fecit eventus, quam vere tunc a nonnullis (ut abetur in historia a Cardinali Pallavicino perscripta) dictum fuerit, satis utiliter labores omnes impensos, omnemque operam positam, ubi etiam nihil aliud commodi in Christianam Rempublicam inde manasset, quam recta ubique ejusmodi Collegiorum institutio.

Primus porro, qui memorati Concilii Sanctionem ad effectum perduxit, fuit Divus Carolus Borromæus Archiepiscopus Mediolanensis, & adeo quidem apposita ad Clericos bonis moribus, ac disciplinis imbuendos ratione, adeoque sapientibus pro recta Seminariorum gubernatione legibus conditis, ut in hoc etiam de Universa Ecclesia optime meritus dicendus sit, cum plurimi inde sumpserint exemplum, quod publico, uberrimoque cum fructu imitarentur.

Inter ceteros vero Antistites qui gloriosi illius Archiepiscopi vestigia sunt persecuti, maxime enituit Cardinalis Vincentius Maria Ursinus, quem modo summum Catholicæ Ecclesiæ moderatorem veneramur. Is enim Sypontinæ Metropolitanæ Ecclesiæ gubernaculis admotus cum ejus Seminarium invenisset jam pridem Turcarum incursione anno 1620. vastatum, funditusque eversum, nihil habuit antiquius, quam ut illud redintegraret, idoneisque proventibus instrueret, multo etiam ære suo in eam causam collato, id, quod honorificentissimis, ut pareat, verbis laudavit sub annum 1679. Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium negotiis præposita. Deinde vero ad aliam Archiepiscopalem Sedem Beneventanam translatus pari pietate, ac liberalitate Seminarii ædes horribili terræmotu bis quassatas prostratasque longe magnificentius restauravit, illudque saluberrimis Constitutionibus, & documentis firmavit, ac opimis largitionibus auxit, quorum monumenta extant in Synodorum Beneventanorum Volumine; Cumque Tusculanæ quoque postmodum regimen Ecclesiæ suscepisset, Seminarium numero, & loco perangustum, & amplificari jussit, & augeri, adjunctisque Collegio Patrum Societatis Jesu novis ædibus, Alumnos, Convictoresque sub eorum disciplina, bonis moribus, & litteris voluit informari.

Ex his sanę, quę fecit Archiepiscopus de Seminariis Ecclesiarum, quibus præfuit, certam capere licuit conjecturam solicitudinis, & Curæ, quam Pontifex Maximus de omnium Ecclesiarum Seminariis esset suscepturus. Et expectationi quidem cumulate respondit eventus. Nam in Romano Concilio superiore anno habito Sanctitas sua non solum plura edixit monita bene gerendæ hujusmodi Collegiorum administrationi consentanea, verum etiam peculiarem Constitutionem promulgavit in ejusdem Concilii appendice relatam, qua omnibus Præsulibus Ecclesiarum in Italia, Insulisque adjacentibus existentium jussit, omni cunctatione abjecta institui Seminaria, sicubi hactenus non essent, nec non sustentationi Collegiorum, sive institutorum, sive instituendorum congruentia

tia subsidia comparari, facta quoque ad id facultate imponendi augendique Taxam super omnibus Beneficiis, quibus etiam fruerentur personæ exemptioni ante hac assuetæ, itemque, ubi opus fuerit, & quatenus Taxa non sufficeret, uniendi iisdem Seminariis Beneficia simplicia, etiam quomodocumque affecta, & dispositioni Sedis Apostolicæ reservata, quemadmodum fusius in memorata Constitutione habetur.

Cum vero ibidem quoque Sanctissimus D. N. peculiarem Congregationem instituerit, quam voluit præesse hujusmodi Seminariorum negotio, hæc, ut mandato sibi muneri satisfacere aggrediatur, Amplitudinis Tuæ, itemque aliis prædictorum Locorum Ordinariis per has Litteras, Sanctitate sua annuente scriptas significandum duxit, quid facto opus esset.

Primum igitur renunciabit Amplitudo Tua num in ista Diœcesi Seminarium Clericorum fuerit hactenus institutum, quod si non fuerit, commodiorem pro suo Judicio illius instituendi rationem indicabit, referetque etiam, tum quot sint annui proventus Mensæ Episcopalis, Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum totius Diœceseos, tum vero an ulla sint Beneficia simplicia, quæ Seminario fundando adscribi unione perpetua possint, vel etiam an in aliqua Confraternitate, aut Loco pio redditus annui redundent, postquam oneribus, quæ ipsis inhærent, satisfactum fuerit, & demum an in Ecclesia Metropolitana, cui tamquam Suffraganeus subjacit, commodum inveniatur Seminarium, ut cum Archiepiscopo agi possit, ut aliquos suæ Diœcesis Alumnos ad illud admittat.

Si autem extat Seminarium, partes tuæ erunt, memoratam Sacr. Congregationem de iis, quæ subjicientur, diligenter certiorem reddere. I. Videlicet an ejusdem Seminarii ædes tales sint, ut in iis convenienter habitare Alumni & præceptores possint. II. Quot ibi commorentur Adolescentes, quotve Præceptores, aliique Ministri. III. Quot sint Clerici, qui ob egestatem suam gratuito alantur, quotque alii, qui quotidiani victus pretium de suo respondeant. IV. An numerus Adolescentum, qui in Seminario nunc educantur satis respondeat necessitati totius Diœceseos, vel si impar sit, quot præterea addendi videantur. V. An certæ leges pro Seminarii gubernatione conditæ jam fuerint eæque accurate serventur. VI. An Alumni pias illas exercitationes obeant, iisque bonis artibus ediscendis dent operam, quæ præscriptæ sunt a Sacro Conci. Trid. *sess.* 23 *c.* 18. *de reform.* tr. VII. An Seminarium idoneis proventibus sit instructum, & quænam sit annua eorum quantitas. VIII. Num ab Amplitudine, vel a Prædecessoribus tuis unita Seminario fuerint ulla Beneficia simplicia, vel bona parvorum Cœnobiorum suppressorum. IX. An Seminarii commodo, imposita jam fuerit super Beneficiis, aliisque Ecclesiasticis redditibus istius Diœceseos Taxa ulla, vel quanta, & ad quam Normam constituta. An hujusmodi contributio re ipsa diligenterque persolvatur a Mensa Episcopali, ceterisque omnibus huic oneri obnoxiis. XI. An in illa Diœcesi ulla sint Beneficia simplicia, quorum unione suppleri valeat id, quod forte necessariæ sustentationi Seminarii desit, vel in ordinariis ejus proventibus, vel etiam in prædicta contributione. XII. An, quomodo exigatur quotannis a Seminarii Ministris ratio administrationis redditaum ad illud pertinentium,

Quoniam, vero in citata Constitutione SS. D. N. præcipipitur, exactionem Taxæ, ubi hæc imponenda fuerit. mandari idoneo Viro deligendo ab Amplitudine Tua, & a Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, communi quidem periculo, si ille Officii sui partes haud impleverit, recte significari quoque sibi optat Sac. Congregat. quisnam tali muneri idoneus istic existimetur,

Denique, ut uberior haberi hic possit notitia omnium, quæ ad Seminaria Ecclesiastica spectant, Amplitudo Tua referre etiam non gravabitur, quonam anno, & a quonam Antistite Seminarium fuerit institutum, vel quinam alii Præsules institutionem ejus, vel amplificationem, opera aut ære suo juvaverint. Ad hæc quinam liberalium artium, Sacrarumque scientiarum Magistri, præ ceteris ibi floruerint, quive Alumni ex eodem Seminario prodierint doctrinæ laude præstantes, vel obitis subinde muneribus, partisque dignitatibus præclari.

Una cum hac Epistola instructio super Taxa Seminario solvenda da Amplitudinem Tuam transmittitur, cui se conformare debebit, & interea fausta omnia a Deo Optimo Maximo precamur, Romæ hac die 10. Martii 1726.

Amplitudinis Tuæ &c.

Instruzione sopra la Tassa da imporsi, o pagarsi per l'institutione, e mantenimento respettivamente de Seminarj.

1. OLtre la Constituzione fatta dalla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIII. sopra l'erezione, e sostentamento de' Seminari per l'Italia, e l'Isole Aggiacenti, ed oltre la Lettera circolare scritta sopra la medesima materia per Ordine della Santità Sua a tutti gli Ordinarj de' Luoghi predetti, si è stimato necessario fare la presente Instruzione da mandarsi unitamente colla Lettera poc'anzi accennata a i predetti Ordinarj, e di regolarla colle risoluzioni prese altre volte dalla Sacra Congregazione del Concilio, ad effetto d'imporre a dovere la Tassa, e di levare per quanto sarà possibile ogni occasione di lite, che potesse insorgere nelle detta imposizione, coll'avvertenza, che quanto si dirà nella presente Instruzione, dovrà avere luogo tanto nel caso, in cui non sia stato eretto nella Diocesi il Seminario, ma debba erigersi, quanto nel caso, in cui il medesimo già sia stato eretto, e debba mantenersi, avendo altre volte la Sacra Congregazione del Concilio (*Sac. Cong. Conc. In Visitationis SS. Lim.* 10. *Mart.* 1663 *lib.* 23. *Decr. pag.* 451. *& seq.*) risoluto, che i rimedj prescritti dal Sacro Concilio di Trento alla *sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.* per l'erezione de' Seminarj debbano ancora adropare per la loro conservazione in tal maniera che chiunque è obbligato a contribuire per l'ereazione del Seminario, resta altresì obbligato a contribuire per la conservaazione del medesimo, dopo che è stato eretto.

2. E perchè il procedere con ordine, e distinzione sembra la metodo più adattata, tanto per la Teorica, quanto per la Patrica, quindi è, che nella presente Istruzione s'incominciarà a parlare dell'Obbligo dell'Ordinario circa la contribuzione, che deve fare al Seminario, per proseguire dopo tutto ciò, che riguarda l'obbligo degli altri inferiori.

§. I.

Dalla contribuzione, o sia tassa da pagarsi dall' Ordinario al suo Seminario,

3. COsa certa si è, che la Mensa, o Patriarcale, o Arcivescovile o Vescovile è obbligata a pagare la Contribuzione, o sia la Tassa al Seminario, derivando quest' obbligo della Lettera del Sacro Concilio di Trento alla *sess.* 23 *cap.* 18. *de refor.* qual disposizione Conciliare è rinovata nella Constituzione di Nostro Signore Papa Benedetto XIII. al §. *Cum itaque Seminarii*,

4. In esecuzione dunque non meno del Sacro Concilio, che della Constituzione di Nostro Sign. dee ogni Ordinario attentamente riconoscere a qual somma ascendino l'annue entrate della sua Mensa, ed stabilita la rendita dee obbligarsi a pagare, e con effetto pontualmente pagar ogni anno al Seminario, quella quota, che ogn'altro Beneficiato, e qualunque altra persona obbligata a contribuire paga ogni anno al predetto Seminario, quale quota non deve esser meno del tre per cento, nè maggiore del cinque per cento dell'annua sopradetta entrata, secondo ciò che altrove si accennerà, essendo la Contribuzione al Seminario un vero Debitu, a cui gli Ordinarj, e gli altri, che hanno il peso di pagare, sono obligati tam in Foro Poli quam in Foro Fori, ed al quale pagamento in caso di renitenza non si mancherà dalla Congregazione particolare deputata da Nostro Signore su quelle materie d'astringer secondo i termini di giustizia,

5. Ed avvegnachè siano nate, e possino altresì nascere alcune controversie intorno alla liquidazione dell'annua entrata, o per le spese, che devono farsi per raccogliere i frutti, e l'entrare, o per altri obblighi fissi, che abbiano gli Ordinarj, o pure per le Pensioni, che sono obbligati a pagare, si soggiunge che l'annua entrata regolativa della Contribuzione, o sia la Tassa del Seminario, (*Sac. Conc. in Cong. Ulyxip*[illegible]*en. an.* 1673. *lib.* 1. *Decr. pag.* 174. *a tergo & pag.* 175.) è quella, che sopravanza, detratte le sole spese necessarie per la percezione de' frutti, che parimente per fissare l'annua entrata, si deono dedurre quegli obblighi soli, che sono stati imposti avanti il Sacro Concilio di Trento, e che finalmente in ciò, che risguarda le Pensioni o fisse, o vitalizie, dee l'Ordinario (*Conc. Trid. sess.* 23. *c.* 18. *de refor.*) pagare non solamente la quota corrispondente alla sua annua entrata, ma altresì la quota appartenente al Pensionario ritenendosi al pagamento della Pensio-

Pensione ciò, che avrà per esso pagato al Seminario, nel caso però, in cui il Pensionario nell'imposizione della Pensione non fosse stato con amplo, e litterale privilegio esentato dal Papa dal contribuire al Seminario. Imperocchè in questo caso l'Ordinario sarebbe obbligato (*Sac. cong. in Forolivien. 16. Jul. 1661. lib. 22. Decr. pag. 584. a tergo & pag. 585.*) a pagare per esso, e non potrebbe nel pagamento dell'annua Pensione ritenersi ciò, che ha pagato per esso. Il che però, non può succedere, nè succederà oggidì non solo per ciò, che è stato stabilito dalla Santità di Nostro Signore nella sua Costituzione, come dirassi più a basso, ma ancora per avere con molta maturità la Sacra Congregazione del Concilio (*S. Cong. Conc. in Romano Contributionis Seminarii 3. Feb. 1646. lib. 18. Decr. fol. 20. a tergo, in Spoletana die 30. Sept. 1710.*) altre volte determinato, che non sono esenti dalla Tassa del Seminario per i Benefizj, e le Pensioni che hanno, se non quelle persone, che sono eccettuate nel Sagro Concilio di Trento, e che però sono tenuti al pagamento gli Eminentissimi Signori Cardinali ancorche Camerali, li Prelati, e li Famigliari del Papa, nè suffragare a questi verun privilegio d'esenzione, se in esso non si fa una speciale, ed individua deroga al Sagro Concilio, ed un'espressa menzione del pagamento, che facevasi al Seminario da i predetti Benefizj, e Pensioni, avanti che i Benefizj fossero stati conferiti, e le Pensioni fossero state assegnate a i predetti Personaggi.

6. Aggiungendo che il detto sin'ora rispetto alle spese per la Collezione de' frutti per gli obblighi, e per i pagamenti per i Pensionarj, procede non solo per gli Ordinarj, ma ancora per i Beneficiati, ed ogn'altra persona obbligata alla più volte nominata Tassa del Seminario.

§. II.

Della Contribuzione o sia Tassa da pagarsi da Capitoli della Metropolitana, o Cattedrale, e Collegiata della Diœcesi al Seminario della medesima.

7. SOno i predetti Capitoli, Dignità, e Canonici tenuti al pagamento della Contribuzione, o sia Tassa del Seminario, come si deduce dal Sagro Concilio di Trento alla citata *sess. 23. cap. 18. de reform.* e nel liquidare l'annue entrate, ad effetto di regolare la Tassa, dovranno osservarsi (*Sac. Cong. Conc. in Panormitana anni 1585. pag. 73. à tergo, in Salernitana anni 1589. in respons. ad 4. lib. 6. Decret. p. 22. a tergo, in Avellina 15. Jun. 1601. lib. 9. Dec. p. 120. in Eugubina 1. Decemb 1605. lib. 10. Dec. p. 140. in Sab. 23. Jun. 1640. lib. 16. Dec. in respons. ad 1. p. 354. & 355.*) le regole poc' anzi accennate, ed in oltre la seguente, ed è di non valutare nell'annua entrata ciò che si dà a chi interviene a Divini Offizj a titolo di distribuzioni quotidiane, essendo queste esenti dal pagamento al Seminario in tal maniera, che se i Canonicati non hanno Prebenda, e se tutta l'entrata consiste nelle Distribuzioni, non si devono questi Canonici astringere al pagamento a proporzione di tutta l'entrata, ma di due delle tre parti della medesima, facendo in questo caso le dette due parti la figura di prebenda, e la terza delle Distribuzioni secondo la vera intelligenza delle risoluzioni della Sacra Congregatione del Concilio.

8. E nel caso, in cui fossero stati uniti al Capitolo, o alle Prebende alcuni Benefizj, acciò colle rendite di questi si costituissero le distribuzioni quotidiane a proporzione dell'annue entrate de' Benefizj uniti, il Capitolo, o i Prebendati sarebbero obbligati al pagamento della Tassa al Seminario, come pure più volte è stato risoluto dalla Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Congregat. in Narnien. contributionis seminarii 2. April. & 30. Maii 1661. pag. 483. & 526. libr. 22. Dec. & in L[illegible]na 29. Januar. 1686. lib. 35. Dec. pag. 13. a tergo.*)

9. E per terminare ciò, che risguarda i Capitoli, si soggiunge, che regolare la Tassa non si dovranno calcolare i Legati Pii delle Messe, che ad essi siano stati lasciati, siccome nè meno l'elemosine, che si fanno alle loro Sagrestie, ma solamente le rendite fisse, e stabili d'esse, ancorchè le medesime provegnano da Legati pii giusta la risoluzione della Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Cong. Conc. in cit. Sabinens. 23. Jun. 1640. lib. 16. Decr. pag. 394. & 395. in respons. ad primum.*)

§. III.

Della Contribuzione, o sia Tassa da pagare al Seminario della Diocesi da qualunque Benefiziato, o con cura d'anime, o senza cura d'Anime.

10. SOno i benefizj curati obbligati alla contribuzione del Seminario (*Sac. Cong. in Nicien. 28. Nov. 1676. libr. 29. Dec. pag. 312. & a tergo*) essendo generalissime le parole del Concilio di Trento nella più volte citata *sess. 23. cap. 18. de refor.* e dovendosi considerare, che sono stati principalmente instituiti i Seminarj per allevare i Chierici, ed abilitarli alla cura dell'Anime, nè possono i Parrochi pretendere esenzione per il motivo, che l'annua rendita della Parrocchia non eccede la congrua de i cento Scudi, conforme ha altre volte risoluto la Sacra Congregazione del Concilio, e proseguendo il discorso de' Benefizj curati, o siano Parrochiali fa di mestieri l'avvertire, che la Tassa dee cadere sopra l'annua fissa entrata delle medesime, e sopra ancora quei proventi, che si dicono *certis de incertis*, ma non sopra le rendite totalmente incerte secondo un'altra risoluzione della Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Cong. in Panorm. de mense Octob. 1587. lib. 5. Decr. pag. 13. & a tergo.*)

11. Passando agli altri Benefizj, devono i medesimi contribuire al Seminario, ancorche sieno di Juspadronato, come si legge nel Sagro Conc. di Trento, ed ancorchè la nomina loro appartenesse a qualunque persona, benchè degna di specialissima menzione, conforme è stato risoluto dalla Sagra Congregazione del Concilio (*Sac. Congregat. in Civitatis Reg. mense Feb. 1486. lib. 4. Decr. p. 11. & in Messan. mense Feb. 1588. lib. 5. Dec. p. 96. a tergo*) Ne possano i Benefizj Secolari pretendere d'essere esenti dalla Tassa del Seminario, ancorchè la nomina, e l'istituzione appartenga a qualche Religione, o Monastero, come si deduce da una risoluzione della Sacra Congregazione del Concilio (*Sac. Cong. Concil. in Caputaquen. de mense Jul. 1586. lib. 4. Dec. in resp. ad 1. p. 159. & seq.*) e ritrovandosi alcuni Benefizj, che ricusano di pagare al Seminario per l'incertezza a qual Seminario debbano pagare, essendo il titolo del Benefizio in una Diocesi, ed in Beni in un'altra, sembra a proposito il soggiungere, che la regola istabilita dalla Sacra Congregazione del Concilio (*Sac. Cong. in Lunen. Sarzan. 19. Febr. 1604. lib. 10. Decr. p. 74. a tergo*) si è, che il pagamento si faccia al Seminario di quel luogo, in cui è la Chiesa, o il Titolo del Benefizio ancorchè i Beni appartenenti al medesimo siano in un'altra Diocesi, eccettuando il caso, in cui in questa seconda Diocesi vi fosse una qualche Chiesa, che fosse come membro del Titolo del Benefizio, poichè in queste Circostanze si dovrebbe a proporzione dell'annua entrata pagare il Seminario di quella Diocesi, in cui sono situati i beni, ed è situata la predetta Chiesa, purchè questa Chiesa fosse stata fabbricata avanti l'acquisto de' beni. (*Sac. Cong. Concil. anno 1573. lib. 1. Decret. pag. 23. a tergo, & in Melphen. eodem anno lib. 1. Decret. pag. 190. & a terg.*) in tal maniera che se prima fossero stati uniti i beni, ed applicati al Titolo del benefizio situato nell'altra Diocesi, e dappoi fosse stata fabbricata la Chiesa, non dovrebbe il pagamento farsi al Seminario del Vescovo, in cui è situata la Chiesa, e sono situati i beni, ma al Seminario dell'altra Diocesi, in cui è situato il Titolo del Benefizio.

12. Finalmente tutti, e singoli Benefizj, o Secolari, o Regolari generalmente parlando sono tenuti al pagamento della Tassa, ancorchè siano posseduti o dagli Eminentissimi Signori Cardinali, o da i Famigliari dello stesso Romano Pontefice, o da i Chierici della Rev. Camera Appostolica, o da qualsivoglia altro Ministro, o Offiziale, e ciò, parlando de i Benefizj, che hanno avuto fino ad ora, e degli altri, che possono avere in avvenire, o essi, o gli altri, che ne' tempi futuri saranno promossi alle sopradette Dignità, Uffizj, ed impieghi, come chiaramente si stabilisce nella Costituzione di Nostro Signore §. *Cum itaque Seminarii*, e le Cappellanie devono contribuire al Seminario, se sono perpetue, e se si conferiscono in Titulum, ma non già quando sono amovibili. *Sac. Cong. Conc. in Sabinen. 21. Jun. 1640. in respons. ad 2. lib. 16. Decr. p. 354. a tergo & p. 355.*

§. IV.

§. IV.

Della Contribuzione, o sia Tassa da pagarsi al Seminario da i Regolari, e dalle Monache.

13. La Tassa pel Seminario deve pagarsi da i Regolari, e da essa secondo la Constituzione di Nostro Signore, sono esenti i Regolari per quei Benefizj solamente, e frutti sopra i quali la Sede Appostolica ha ad essi conceduta l'esenzione dalla Tassa del Seminario chiaramente, ed espressamente, e per una causa veremente, e propriamente onerosa, e nel liquidar la Tassa, s'osserverà, quanto di sopra s'è detto.

14. Rispetto a i Religiosi di Malta, se qualcheduno di loro avesse qualche Benefizio Ecclesiastico, che non appartenesse alla Religione, dovrà questi pagare per il detto Benefizio la Tassa al Seminario, come fu risoluto alla Sagra Congregazione del Concilio. (*S. Cong. Conc. in Bracaren. anni 1573. lib. 1. Dec p. 41. a tergo & p. 42.*) e parimente se a' Priorati, Commende, Baliaggj del predetto Ordine di Malta saranno stati uniti, o si uniranno Benefizj Secolari, dovranno i Religiosi di Malta contribuire ad ratam dell'annua entrata di questi al Seminario, com'è stabilito da Nostro Signore nella sua Constitutiaione al luogo citato. E perchè il Sagro Concilio di Trento eccettua dalla Contribuzione quei Collegi, ne' quali s'insegna, e si promovono i studj per il comun bene della Chiesa dal che è derivato, che qualche volta i Regolari hanno preteso di non dover contribuire a i Seminarj anche per i Benefizj uniti a qualche loro Collegio in cui si promovono detti studj, la Sacra Congregazione del Concilio; *Sac. Con. Conc. in Velitern. Taxæ Seminarii 24. April. & 31. Jul. 1703.*) ha dichiarato, che la predetta esenzione ha luogo ne' Collegj de' Secolari, e non de' Regolari, e quando si è trattato di Religiosi, che hanno preteso d'esserne esenti per il motivo d'insegnar la Gramatica, ed i Casi di coscienza tanto a i suoi Religiosi, quanto ad altre persone, che andavano alle loro Scuole, la Sacra Congregazione) *S. Congr. Conc. in Bracaren. anni 1573. lib. 1. Decret. p. 41. a tergo & 42.*) ha dichiarato doversi detrare la spesa, che fanno per i Salari de' Lettori, e che fatta la detta detrazione, paghino sopra il resto la Tassa al Seminario.

15. Subentrano le Moneche, che pure sono tenute alla Contribuzione o sia Tassa per il Seminario a proporzione dell' entrate, che hanno, ed osservata nella liquidazione dell' entrate la Regola pure esposta di sopra, dovendosi riflettere, che se non vi fossero i Seminarj, non avrebbero Confessori, e Direttori idonei per l'Anime loro, e però è regola generale, che i Beni posseduti dalle Monache, per i quali pagano gli altri pesi Ecclesiastici, non siano immuni dalla Contribuzione del Seminario (*Sac. Cong. Conc. in Caputaquen. 1589. in responf. ad 5. lib. 4. Dec. p. 159. & seqq.*) se non hanno un Titolo specialissimo d'esenzione dal detto pagamento, ed avvegnachè più volte succeda, che dalle Monache s'allega il titolo della povertà per esentarsi dal pagamento, sembra necessario l'avvertire, che il Titolo della povertà suffraga a quelle Monache (*Sac. Cong. in Catanien. 20. Martii 1595. lib. 9. Dec. p. 9.*) che non hanno entrate, e che vivono di pure elemosine, o pure a quelle Monache, che benche possiedino alcuni beni descritti, e tassati nel libro delle Decime, & altri pesi Ecclesiastici; sono però state esentate dal pagamento delle predette Decime, e pesi per il Titolo della loro povertà, come altre volte ha risoluto la Sagra Congregatione del Concilio. (*Sac. Cong. Conc. in Patavina 1573. liber. 1. Dec. pag. 97. a tergo, & in Avenionen. 22. Aug. 1609. liber. 12. Dec. p. 73 a tergo & 74.*)

§. V.

Della Contribuzione, o sia Tassa da pagarsi dagli Ospedali, Confraternite, Fabbriche delle Chiese, Monti di Pietà, e Legati Pii.

16. Secondo il Sagro Concilio di Trento alla più volte citata *sess. 23. cap. 18. de reform.* quegli Ospedali, che si danno in Titolo, o amministrazione, devono pagar la Tassa, o sia Contribuzione al Seminario, dal che deriva, che sono esenti da questo pagamento gli Ospedali puramente Laicali, (*Sac. Ferrar. Biblioth. Tom. VII. Congregat. Concil. in Gravinen. 23. Jun. 1594. lib. 8. Decret. pag. 43.*) che non si danno per consequenza, nè in Titolo, nè in amministrazione, come ha altre volte risoluto la Sacra Congregazione del Concilio, se per accidente non fossero stati uniti a questi Ospedali alcuni Benefizj; mentre ad ratam de' frutti di questi dovrebbero li predetti Ospedali pagare al Seminario, (*Sac. Congregat. Concil. in Messanen. 2. Aug. 1696. in resp. ad 5. lib. 8. Decr. pag. 183. a tergo.*)

17. Circa le Confraternitate de Laici erette coll'autorità ordinaria anche nelle Chiese de' Regolari, sono esse obligate (*S. Cong. Conc. in Lucana 13. Maii 1618. in resp. ad 4. & 5. lib. 13. Decr. p. 452. a tergo*) al pagamento della Tassa, se han Benefizj uniti, o non avendo, abbino fondi certi, Capitali, e Legati, devono pagar la Tassa a proporzione ancora dei frutti, e delle rendite dei detti fondi, Capitali, e Legati con avvertenza, che nella Tassa non si devono comprendere quell' altre rendite, che ricavano de certe quote pecuniarie, che si pagano da i Confratelli ogni mese, o ogni anno, o per titolo d'elemosina, o in sequela de' Statuti, come ha determinato Nostro Signore nella sua Constituzione §. *Cum itaque Seminarii.*

18. Le Fabbriche delle Chiese, che hanno i loro assegnamenti, I Decime, che per qualsisia capo sono venute in mano de' Laici, e delle quali si vogliono pagare gli altri sussidj Ecclesiastici, giusta il Sagro Concilio di Trento al luogo più volte citato, non possono esentarsi dal pagamento a fover del Seminario, il che pure ha luogo rispetto a' Monti di Pietà (*Sac. Cong. Com. in Messanen. 2. Aug. 1596. l. 8. Dec. pag. 185. a tergo*) se ad essi saranno uniti i Benefizj, poichè questi Monti di Pietà saranno obbligati a pagare in vigore de' Benefizj uniti.

19. Resterebbe il dire qualche cosa circa la quantità della Tassa ma parlando di questa, altro non occorre soggiungere, se non che secondo la Constituzione di Nost. Sig. essa non può esser meno del tre, nè più del cinque per cento, e che sin tanto che dalla Congregazione deputata da Sua Beatitudine non sarà approvata la nova Tassa, si paghi pontualmente la Tassa, che si è per lo passato pagata al Seminario, il pagamento della qual Tassa non può essere in veruna maniera ritardato da qualunque Inibizione che si spedisca da qualsisia Tribunale, come ha altre volte risposto la Sacra Congregazione del Concilio (*Sacr. Cong. Conc. in Sabinen. 2. Jul. 1650. lib. 19. Decr. pag 63. a tergo & 64. & in Interamnen. Taxæ Seminarii 11. Maii 1720.* ed acciò per bene imporre la Tassa si cammini colla maggior possibile sicurezza dovrà ciascun Ordinario imporre a tutti quelli, che sono obligati al pagamento d'essa l'esibire nella sua Cancellaria dentro un termine conveniente la notula giurata dell' annue rendite, che detratte le spese, come si è detto di sopra, ricavano da' Benefizj o Beni da loro posseduti, & obbligati alla predetta Tassa, come per appunto si tratta nell' esazione delle Decime Papali.

20. Aggiungendosi per compimento di questa Instruzione, che essa è stata letta, considerata, e corretta dalla Santità medema di Nostro Sig., quale ha comandato, che si stampi, e si trasmetta, come si fa, ad ogni Ordinario.

Additio ex Auctore.

Seminaria Clericorum debent institui, ubi adhuc non sunt, 182
& augeri ubi opus fuerit, & ab Episcopis sæpe visitari, singulorum adolescentium vitam, indolem, & in studiis profectum explorando, Magistros idoneos, virosque Ecclesiastico spiritu præditos ad eorum culturam destinando litterarias ipsorum exercitationes, sive Ecclesiasticas functiones quandoque præsentia sua decorando, aliqua denum Beneficia iis, qui virtutum suarum speciem clarius præstiterint, majoremque laudem retulerint conferendo. Sic expresse Bened. XIV. tom. 1. Constit. 2. incip. *ubi primum.*
Hic juvat afferre aliqua ad rem edita a Sacra Congregatio- 183
ne Concilii Decreta erudite congesta ab Eminentissimo Cardinali Cavalchino, dum erat Secretarius ejusdem Congregationis, *in Tricarien. Administrationis Seminarii* apud tom. 7.
Thesauri Resolutionum Sacr. Congregat. Concil. ibi: In 184
Oscen. proposita sub Mentem Octobris 1585. ita habetur: *Alias sacra Congregatio' ad interpretationem Decreti cap. 18. sess. 23. censuit, Episcopum Oscen. cum consilio Deputatorum teneri tam circa institutionem, Disciplinam, & mores*

 Cleri-

Clericorum, quam circa temporalium rerum administrationem providere, sufficere tamen, quod Episcopus hujusmodi consilium requirat, eorumque consilio adhibito, posse Episcopum statuere, & deliberare, quæ pro prudentia sua magis expedire judicaverit, exactionem vero quæ fit pro Seminario, ad solum Episcopum pertinere. Dubitatur modo, mortuo Episcopo, & in Sede vacante, ad quem pertineat erectio & administratio dicti Seminarii, & videtur, quod pertineat ad Capitulum, quia, Sede vacante, Capitulum fungitur vice Episcopi, tam in Spiritualibus, quam in temporalibus; cap. penult. & ult. de supplen. neglig. Prælat. in 6. & c. Is, cui, de elect. in 6. -- Sacra Congregatio censuit, pertinere ad Capitulum -- ut in lib. 4. Decr. pag. 84.

185 In Curien. anno 1594. editum fuit hoc Rescriptum: Sacra Congregatio censuit, omnes quatuor Deputatos adhibendos esse in consilio in tota temporali administratione Seminarii, præterquam in exactione, quæ ad solum Episcopum spectat, ut in lib. 8. Decr. pag. 65. & consonat Resolutio, quæ prodiit in Nullius, sub annum 1595. hisce verbis -- Sacra Congregatio censuit, omnes quatuor Deputatos, de quibus agitur in cap. 18. sess. 23. vers. Et quia, adhibendos esse in consilio in administratione rerum ipsius Seminarii, præterquam in compulsione ad portionem Seminario debitam, cujus facultas ad solum Episcopum spectat, ut in lib. 8. Decret. pag. 97.

186 In Salernitana propositis ad petitionem Capituli Cathedralis inter cætera hisce dubiis:

I. *An duo Canonici electi ab Archiepiscopo ad constituendam educationem puerorum Seminarii possint pro libito Archiepiscopi mutari?*

II. *An eorum consilium adhibendum, tam in constituendis regulis universalibus Seminarii, quam in electione singulorum puerorum introducendorum, electione Magistrorum, librorum legendorum, Confessoris provisione, dyscolorum expulsione, visitatione, & similibus?*

III. *An alii quatuor sint deputandi, & deputati adhibendi sint in consilio tantummodo in taxatione, contributione fructuum ex unione beneficiorum, & in aliis difficultatibus, ob quas Seminarii instructio, vel conservatio impediretur, aut perturbaretur; an etiam in exactione, & temporalium administratione tam d. Seminarii, ut puta, deputatione, vel expulsione Ministrorum, & famulorum temporalium, expensis quotidianis provisionis bladorum, quam etiam Bonorum quorumcumque, & redditum ipsius Seminarii etiam ex Beneficiis unitis, ut puta locationibus, concessionibus, aliisque contractibus, & litibus?*

IV. *An hi quatuor deputati sint perpetui, vel etiam amovibiles, servata tamen ratione Concilii in eorum electione, & dicta electio spectet ad Capitulum?* Responsum fuit: *Ad I. non posse amoveri, nisi ex legitima causa. Ad II. in omnibus his esse adhibendos. Ad* III. *teneri Episcopum adhibere Deputatorum consilium tam circa institutionem, disciplinam, & mores quam temporalium rerum administrationem. Ad* IV. *esse perpetuos*: ut in lib. 6. Decr. pag. 22. & sequent.

187 In Papien. 5. Julii 1591. *eadem Sacra Congregatio censuit, Canonicos ab Episcopo electos ad Seminarii administrationem ad præscriptum* cap. 18. sess. 23. vers. Quæ omnia, *esse perpetuos, nec posse amoveri, nisi ex justa, & legitima causa*;

188 ut in lib. 7. Decret. pag. 14. & in Sarzan. 25. Junii 1639. rescripsit, *Oratorem ab Episcopo electum ad Seminarii administrationem juxta præscriptum Sacri Concilii* cap. 18. sess. 23. vers. Quæ omnia, *non posse amoveri, nisi ex justa, & legitima causa*, ut in lib. 16. Decret. pag. 221.

189 In Fundana denique Deputationis Officialium Seminarii, inter cætera fuerunt discussa duo hæc dubia.

I. An Episcopus potuerit, & possit deputare Rectorem, aliosque Officiales Seminarii absque consilio Deputatorum a Capitulo?

II. An Episcopus in revisione, & solidatione computorum dicti Rectoris debuerit sequi consilium eorumdem deputatorum?

Die vero 26. Martii 1689. responsum fuit: *Ad I. negative. Ad II. teneri adhibere consilium, sed non sequi*, ut in lib. 39. Decr. pag. 129. & sequent.

Et in dicta Tricaricen. Administrationis Seminarii 24. 190
Martii 1736. ad sequentia dubia.

I. An administratio oeconomica Seminarii exerceri debeat per Episcopum, vel potius per Deputatos?

II. An constet de sufficienti redditione rationis administrationis exercitæ per Deputatos Seminarii?

III. An sit locus remotioni Canonici Filiucci Deputati Seminarii in casu &c.?

Eadem Sacra Congregat. Concil. Respondit: *Ad I. administrationem competere Episcopo cum consilio Deputatorum, præterquam in exactione, quæ spectet ad solum Episcopum. Ad II. negative, & Episcopus procedat prout de jure contra Debitores. Ad III. Affirmative.*

Seminarii Rectorem esse ab Episcopo constituendum, cum 191
Deputatorum consilio, juxta allata Decreta, limitationem patitur, ut scite, & erudite tradit Benedictus XIV. *in Synodo Diœcesana lib. 5. cap. 11. num. 9.* quoad Seminaria, quæ legitima auctoritate tradita sunt Curæ, & regimini alicujus Ordinis Regularis sub expressa conditione, ut ejusdem Ordinis Prælato integrum sit, quem maluerit, sui Instituti Religiosum in Seminarii Rectorem eligere, & deputare, uti patet de Seminario Romæ, quod Pius IV. commisit Curæ, & Regimini PP. Societatis Jesu, ut legitur in Bulla 134. Urbani VIII. §. 4. *Bullar. tom. 5.* ibi: *Ipsumque Seminarium sic erectum, & institutum Curæ, & Regimini, & administrationi Præpositi Generalis, & Presbyterorum Societatis Jesu, & sui, ac Romani Pontificis pro tempore existentis in dicta Urbe Vicarii in Spiritualibus Generalis tutelæ, patrocinio, & protectioni commisit.* Et de Seminario Civitatis Conceptionis in America 192
Meridionali commisso pariter Curæ, & regimini Patrum ejusdem Societatis Jesu ex facultate Sacræ Congregationis Concilii concessa sub die 13. Junii 1722. in dicta Americana apud Thesaur. Resolutionum *tom. 2. pag. 191.* ibi: *Pro facultate, ita tamen ut Alumni nominentur ab Episcopo, & Seminarium sit sub Patrocinio, protectione, & subjectione Episcopi.* Insu- 193
per sub iisdem legibus alia quoque Episcoporum Seminaria aliorum Regularium gubernio reperiuntur commissa: Cura siquidem Seminariorum Civitatis Albani, & Senogalliæ tradita est Clericis Regularibus *Scholarum Piarum* nuncupatis; & ipsemet Benedictus Seminarii Bononiensis regimen dedit Clericis Regularibus Sancti Pauli, vulgo *Barnabitis* non amoris quidem deputatis qui juxta Tridentini Sanctiones Seminarii disciplinæ atque administrationi invigilant, sed eorumdem auctoritate intra certos limites coercita. Hæc ille *loco citat. num. 9.*

Quibus adde Seminarium Civitatis Viglevanensis legitima 194
auctoritate commissum Curæ Patrum Congregationis Somaschæ, ut videre est *in Thesauro Resolutionum Sacr. Congregat. Concil. tom. 9. fol. 90. & sequent.* ubi proposita, & resoluta fuerunt sequentia dubia.

I. An omnes Alumni sint eligendi per Episcopum? Et quatenus negative?

II. An illi octo nominandi per Patrem Rectorem ejusdem Seminarii indigeant examine, & approbatione Episcopi, ut admittantur in casu &c.?

III. An exactio reddituum assignatorum per alimonia Alumnorum spectet privative ad Episcopum, illorumque administratio ad eumdem Episcopum cum consilio Deputatorum Seminarii, excluso Rectore Seminarii? Et quatenus negative.

IV. An saltem administratio, & exactio facienda sit per dictum Rectorem, cum participatione tamen, consensu, & mandato Episcopi pro tempore in casu &c?

V. An PP. Somaschenses teneantur reddere rationem de administratis Episcopo cum assistentia Deputatorum Seminarii in casu &c?

VI. An liceat Episcopo cum assistentia, ut supra, toties quoties voluerit visitare Seminarium tam in spiritualibus, quam in temporalibus in casu &c?

VII. An idem, cum assistentia, ut supra, licitum sit Capitulo, seu Vicario Capitulari, Sede vacante in casu &c?

VIII. An Magistri missi a Congregatione Somaschensi ad servitium Seminarii, pro Grammatica, Rhetorica & Casibus Conscientiæ debeant examinari, & approbari ab Episcopo in casu &c?

An

IX. An hoc ipsum tempore Sedis Vacantis spectet ad Capitulum, ut supra in casu &c?

X. An PP. Somaschenses teneantur reddere rationem de annuis libris 3256. pro toto tempore, quo in Seminario non fuerunt Alumni, & cui, ac quibus remediis cogi possint in casu &c?

XI. An iidem teneantur restituere pro eodem tempore, quo Seminarium remansit clausum, proventus pro eorum manutentione, & salario assignatos in casu &c?

XII. An PP. Sumaschensibus, ultra præfixum numerum viginti Alumnorum liceat in Seminario recipere alios Convictores de aliena Diœcesi in casu &c?

Sacra Congregatio die 13. Januarii 1714. distulit propositionem, die vero 27. ejusdem mensis, & anni respondit: Ad I. *Negative*. Ad II. *Indigere approbatione Episcopi*. Ad III. *Negative*. Ad IV. *Affirmative*. Ad V. VI. VII. *Affirmative*. Ad VIII. *Negative*. Ad IX. *Negative*. Ad X. *Affirmative Episcopo, ac per eum cogi Juris remediis*. Ad XI. *Negative*. Ad XII. *Affirmative de licentia Episcopi, & amplius in omnibus*.

195 * Tenetur Episcopus providere sibi consilium duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter a Capitulo eligatur, item duorum de Clero Civitatis, quorum alterius electio ad Clerum spectat, quæ omnia sunt *ex cap. 18. sess. 23.* Tridentini. His omnibus deputatis uti debet in administratione rerum Seminarii; sicut etiam illi adhibendi sunt circa institutionem & disciplinam ejusdem Seminarii; quanquam Episcopus ita debet in his omnibus eorum consilium audire, ut sequi non teneatur; *de Synod. diœc. cap. 2.* ex pluribus Sacr. Congr. Decretis.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 De exordio, & progressu Seminariorum, tum de optima eorum regiminis ratione, vide *Joannem de Joanne in Historia Seminariorum Clericalium*. Confer etiam *S. M. Benedictum XIV. de Synodo Dioecesana lib. 5. cap. 11. per tot.*

2 Tria vero hic haud sunt omittenda. Primum est, quod id quod dicitur Seminarii Rectorem esse constituendum ab Episcopo cum consilio deputatorum, limitationem recipit quoad Seminaria, quæ *legitima auctoritate* tradita sunt curæ, & regimini alicujus Ordinis Regularis, data Prælato ejusdem Ordinis facultate eligendi quem maluerit ex suis Religiosis in Rectorem; *S. M. Benedictus XIV. de Synodo Dioecesana lib. 5.*
3 *cap. 11. §. 9. Legitima* inquam *auctoritate*, scilicet Sacræ Congregationis Concilii interpretis, nam ab Episcopo propria auctoritate haud potest Seminarium tradi curæ, & regimini
4 alicujus Ordinis Regularis. Hinc Episcopus Civitatis Conceptionis in America Meridionali die 13. Junii 1722. hanc facultatem impetravit a mox dicta Sacr. Congregat. Vid. *supra num. 192.*

5 Alterum est, quod necesse haud habet Episcopus rationes redditurum Seminarii accipere ab Administratoribus in Synodo, ut sentiunt *Piasec. in Prax. Episcopal. part. 1. cap. 2. artic. 1. num. 11. Barbos. de offic. & potestat. Episcop. part. 3. alleg. 93. num. 22.* sed potest etiam accipere extra Synodum, dummodo ad normam *Tridentini Concilii sess. 23. cap. 18. de Reformat.* accipiat præsentibus duobus a Capitulo, ac totidem a Clero Civitatis deputatis; *S. M. Benedictus XIV. de Synod. Dioecesan. lib. 1. cap. 11. §. 4.* ubi solum limitat si consuetudo Diœcesis ferat, ut rationes hæ accipiatur in Synodo.

6 Tertium demum est, quod si duæ Ecclesiæ Cathedrales æque principaliter unitæ sint, non aliter Episcopus satisfaciat præcepto *Concilii Tridentini*, quam si in una itemque altera Ecclesia Cathedrali erigat Seminarium; idque quia verbum *Singulæ*, quo *Concilium Tridentinum* utitur distributive, refert dispositionem Decreti ad unamquamque Ecclesiam Cathedralem, ita ut tot esse debeant Seminaria, quot sunt Ecclesiæ Cathedrales; Consule *Lanfredin. Respons. Eccles. 46. fere per tot.* ubi etiam, & illud discutit, quando Seminarium dici queat erectum.

SENTENTIA.

Sententia dicitur a *sentiendo*, eo quod Judex per eam quid 1
super re proposita sentiat, declaret.

Unde Sententia est Judicialis decisio rei controversæ per pro- 2
nunciationem Judicis rite factam liti finem imponens, *Est in re Communis*.

Sententia est duplex, una definitiva, & altera Interlocutoria. 3
Communis.

Sententia definitiva est illa, quæ principalem causam, seu 4
controversiam in Judicium deductam definit, eique finem imponit per absolutionem, vel condemnationem. Sic desumitur ex *l. 1. ff. de re judicata*, & eam ita definit Glossa *in Clementin. unic. verb. Definita, de sequestr. possess.* Abbas ad *Rubric. de Sentent. & re judicata num. 4.* Hostiens. *in summa num. 1. de Sentent. & re judicata*, & alii passim.

Sententia Interlocutoria est illa, quæ non super principali 5
causa, & controversia, sed super aliquo emergente, vel incidente articulo inter principium, & finem causæ fertur, ut vero. grat. super dilationibus dandis, vel Testibus producendis, recitandis, examinandis, repellendis, & similibus rebus incidenter in Judicio se offerentibus. Sic Glossa *loc. citat.*
Abbas, *l. citat.* Hostiens. *l. citat.* & est *in re Communis*, & 6
dicitur *Interlocutoria*, vel quia Judex in illa Sententia causam non definit, sed interloquitur inter principium, & finem. Vel quia inter partes loquendo sine solemnitate Scripturæ pronunciat, ut ex multis a se citatis tenet Fagnan. *in cap. Super eo, de appellat. num. 39.* Unde quiquid Judex decernit & statuit inter principium & finem litis contestatæ ante Sententiam definitivam pertinens ad ipsam litem contestatam, dicitur Sententia Interlocutoria. *Sic in re Communis Doctorum*.

Sententia interlocutoria subdividitur in mere interlocuto- 7
riam, & in interlocutoriam habentem vim Definitivæ. *Com-* 8
munis. Sententia mere interlocutoria est illa mox definita. 9
Communis. Sententia vero interlocutoria habens vim definitivæ est illa, quæ quidem causam principalem non definit eam tamen ferme perimit, ut deducitur ex *leg. Post Sententiam 6. Codic. de Sententiis, & interlocutionibus omnium Judic.* ubi dicitur. *Nec causam ullam interlocutiones plerumque periment.* Dicitur enim notanter *plerumque*, quia interlocutio aliquando rem firme perimit, ut ex aliis notat Reiffenstuel *lib. 2. De-*
cretal. tit. 27. §. 1. num. 17. Et proinde talis sententia inter- 10
locutoria dicitur habere vim sententiæ Definitivæ, ut est omnis illa sententia, postquam non speratur alia sententia ferenda in eadem instantia, eo quod ipsi finem imponat, ut sententia absolutoria ab observatione Judicii. Sic etiam sententia per quam pronunciatur appellationem esse desertam, quia per talem quoque sententiam finitur instantia; Vel per quam alicui mulcta imponitur; Vel præcipitur aliquid esse dandum, aut faciendum; Vel per quam finitur Officium Judicis, ut si Judex interloquendo pronunciet se non esse Judicem competentem; Vel per quam definitur unus articulus substantialis controversiæ principali; Vel per quam admittitur, seu reiicitur exceptio peremptoria, & aliæ similes, ut videri possunt apud Felinum *in Rubric. de sentent., & re judicata*, Pirhing. *lib. 2. Decretal. tit. 27.* Reiffenstuel *ibidem*, & alios passim.

Inter sententiam definitivam, & mere interlocutoriam plu- 11
res dantur differentiæ. Et prima est, quod sententia definitiva non potest fieri nisi servato substantiali ordine Judiciario, aliter est nulla. Interlocutoria autem potest fieri sine ullo servato ordine Judiciario, cum de sua natura petat ferri solum super aliquo emergente, seu contingente articulo, circa quem interloquitur Judex, dum conficit processum, servato ordine Judiciario quo ad sententiam definitivam. Scaccia *tract. de Sentent. & re judicata; Gloss. 14. quæst. 4. num. 21.* Maranta *part. 6. Speculi aurei tit. de Sententia num. 31.* Pirhing. *lib. 2. Decret. tit. 27. n. 1. vers. Porro*, Reiffenst. *ibidem n. 28.* & alii passim.

Secunda differentia est, quod Sententia definitiva non va- 12
let, nisi feratur in scriptis, & ex scripto recitetur, *leg. Statutis, 3. Cod. de sententiis ex periculo recitandis*, & *cap. Ultim. de sentent. & re judicata in 6.* Interlocutoria autem potest ferri sine scriptis, quamvis postea debeat redigi in scriptis, ut appareat de ipsa ex Actis. Glossa *in citat. cap. Ultim. verb. Definitiva, de sentent. & re judicat. in 6.* & alia Glossa *in cap. Quoniam contra verb. Interlocutiones, de probationib.* Maranta

ranta *l. cit. n.*12. Pirhing *l. cit. n.*1. *vers. Porro*, Reiffenstuel *l. c. n.*29. & alii communiter.

13 Tertia differentia est, quod sententia definitiva non potest ferri, nisi Judice pro Tribunali sedente; *leg. Cum sententiam 6. Cod. de sententia & interlocution. omn. judic.* & nisi partibus præsentibus, aut saltem legitime citatis, & contumaciter absentibus, *leg. Ea quæ 7. & leg. Consentaneum 8. Cod. Quomodo, & quando Judex &c.* Secus autem est dicendum de sententia interlocutoria: Ista enim potest proferri etiam parte absente, ac per Nuncium, vel Epistolam; *leg. Diem proferre 27. ff. de Receptis arbitr.* ubi Bartolus *in Summario*, Gloss. *in leg. Nec quicquam, verb. Decretum, ff. de Offic. Proconsul.* Maranta *l. citat. num.* 1. Reiffenstuel *l. citat. num.* 30. Franciscus de Acceptantibus *tract. de Sententia definitiva, & interlocutoria n.*8. & 10. & alii.

14 Quarta differentia est, quod sententia definitiva determinat controversiam principalem deductam in Judicium, ut patet ex ejus Definitione tradita *supra num.*4. Unde debet continere absolutionem, vel condemnationem, aliter non valet, *leg. Res judicata 1. & leg. Præses 27. ff. de re judicata*; Scaccia *l. citat. num.* 1. Maranta *l. citat. num.* 3. Reiffenstuel *l. citat. num.* 27. Speculator *tit. de Sententia §. Species, num.*3. & alii; Interlocutoria autem non determinat, neque definit causam principalem, sed determinat solum articulos emergentes, & incidentes inter principium, & finem controversiæ principalis, ut liquet ex ejus definitione tradita *supra num.*5. & tenet Communis Doctorum.

15 Quinta differentia est, quod sententia definitiva semel a Judice prolata ordinarie non potest ab eodem revocari; *leg. Hac lege 2. Cod. de sententiis ex periculo recitand. & leg. Judex 55. ff. de re judicata; & cap. Quod bene 6. quæst. 4. & cap. In litteris 9. de Offic. Delegat.* Interlocutoria autem potest a Judice revocari ante subsecutam sententiam definitivam, *leg. Quod jussit 14. ff. de re judicata*, ubi Summarium ex Bartolo sic ait: *Judex potest suam sententiam interlocutoriam revocare,*
16 *sed non definitivam*. Et ratio hujus differentiæ est, quia *Judex posteaquam semel dixit sententiam* (definitivam), *Judex esse desinit. Et hoc Jure utimur, ut Judex, qui semel, vel pluris, vel minoris condemnavit, amplius corrigere sententiam suam non possit, semel enim male, seu bene Officio functus est*, ut expresse dicitur *in cit. leg. Judex*; Postquam autem dedit sententiam solum interlocutoriam, adhuc remanet Judex in eadem causa, donec eam totaliter terminet per sententiam definitivam, cum quo ad eum nondum transierit in rem judicatam, *citat. leg. Quod jussit 14. ff. de re judicata*.

17 Sexta differentia est, quod a sententia definitiva regulariter appellari potest; Secus autem ab interlocutoria, nisi habeat vim definitivæ, aut contineat damnum irreparabile, *leg. Ante sententiæ tempus 7. Cod. Quorum appellationes non recipiuntur*, juncta Glossa *verb. Discussores*. Et habetur expresse a Concilio Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 20.* ubi sic decernit: *Neque appellationes ab eisdem* (Ordinariis locorum) *interpositæ per Superiores quoscumque recipiantur, nisi a definitiva vel a definitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat*. Et de hoc ipso adest *declaratio Sacræ Congregat. Episcop. die 16. Octobris 1600. edita, & a Clemente VIII. approbata*, quæ per extensum una cum aliis novissimis Decretis refertur sub verb. *Appellatio art. 3. a n. 29. usque in finem*. Vide *ibi*.

18 Quibus autem in casibus, & quibus de causis possit appellari tum a sententia definitiva, tum ab interlocutoria, tam de Jure Civili, quam Canonico, & Conciliari? Vide verb. *Appellatio art. 4. per tot.* ubi fuse de omnibus.

19 Antequam in Judicio ordinario deveniatur a Judice ad sententiam, debet prius a partibus fieri *conclusio in causa*. Sic expresse habetur *in cap. Judicantem 30. quæst. 5.* ibi: *Judicantem oportet cuncta rimari &c. Nec litigantibus Judex prius velit sua sententia obviare; nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in quæstione, quod proponant*. Engel *lib. 2. Decretal. tit. 27. n.*1. Reiffenstuel *ibi. n.* 46. Vallensis *ibidem*. §. 3. *n.*1. & alii passim.

20 Dicitur autem notanter *in Judicio ordinario*, quia in Judicio Summario, ubi simpliciter, & de plano proceditur, potest a Judice proferri sententia, etiam Conclusione a partibus non facta, si ita ei videbitur expedire, textu expresso *in Clementina Sæpe contingit, §. Sententiam, de verb. significat. in 6.* ibi: *Sententiam vero definitivam (citatis ad id, licet non peremptorie, partibus) stans, vel sedens proferat, etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum*.

21 Conclusio in causa potest fieri tam oretenus, quam scripto, cum nulla certa solemnitas sit ad id a Jure præscripta. Immo non solum expresse, sed etiam tacite potest fieri conclusio in causa, si videlicet partes nulla facta formali renunciatione ulteriorum probationum, simpliciter a probationibus desistant, & a Judice sententiam postulent, *Communis*.

22 Consueta autem, & vulgaris formula faciendi Conclusionem in causa est, quod partes in ultima sua Scriptura adjungant, quod *hisce in causa concludere, & se ad sententiam submittere velint*. Et hæc Conclusio in causa solet interdum fieri *conditionate*, vel protestando, quod non aliter intendat quis in causa concludere, quam si etiam adversarius concluserit, & in sua Scriptura nihil novi posuerit, vel conclusioni suæ adjiciendo expresse hanc conditionem; *Nisi novæ probationes, vel nova instrumenta reperiantur*. Et revera hanc adjicere conditionem satis expedit, cum alioquin postquam partibus in causa conclusum pure, & absolute fuit ante sententiam, nulla admittatur nova exceptio, vel probatio, *cap. Cum venisset 25. & cap. De Testibus 29. de Testibus, cap. Cum Dilectus 9. de Fide instrumentor.* Unde Mascard. *de probationib. quæst. 17. proœm. num. 44.* sic expresse *dicit*: *Conclusio in causa partibus os obstruit, & claudit, ut probationibus nullus amplius relinquatur locus*.

23 Respectu Judicis tamen nunquam concluditur in causa; Unde ipse Judex, si sibi justum, & æquum visum fuerit, poterit etiam post conclusionem in causa factam a partibus novas probationes admittere, textu expresso *in cap. Pastoralis 5. §. penult. & ultim. de causæ possess.* Immo ipse Judex post conclusionem in causa potest ex suo officio partes examinare, Testes interrogare, ac recipere pro informatione, & ulteriorem probationem ipsis partibus injungere, *citat. capit. Cum Joannes 10. §. ad hæc autem, de Fide instrument.* Fagnan. *in cap. Qualiter leg. 2. num. 67. de accusation.* Gailus *lib. 1. Practic. Observat. 107. num.* 5. Jason *in Repetion. leg. Admonendi num. 62. ff. de Jurejurand.* Farinac. *de Testibus q. 75. n. 266.* & alii apud ipsos.

24 Si una parte concludente in causa, altera pars sese adhuc aliquid addendum habere afferat, est ei statuendus a Judice competens terminus ad id addendum, & allegandum, & in causa concludendum, & ne lites malitiose nimis in longum protrahantur, conceden dæ ei sunt tres solum successivæ dilationes, seu prorogationes, quarum singulæ continent triginta dies, quibus elapsis Judex non amplius expectare, sed sententiam Legibus, & moribus, seu consuetudini consonantem proferre debet, textu expresso *in Authent. Jubemus, Cod. de Judiciis*, ibi: *Jubemus, ut si quando una pars allegationibus suis renuntiaverit, alia vero pars se habere aliquid, quod proponat, dixerit, Judex negotii modis omnibus eam partem, quæ utitur dilatione, compellat intra triginta dies, postquam altera pars allegationibus renuntiaverit, quidquid velit sine aliqua intermissione proponere. Quod si non fecerit, tunc ad ejus malitiam superandam alius mensis indulgeatur a Judice. Si vero adhuc distulerit, alterius mensis dilatio ei præbeatur, ita ut, si usque ad prædictos tres menses suas non proposuerit allegationes, causæ cognitor non amplius expectans sententiam omnibus modis, Legibus, & moribus consonantem proferat, vel si voluerit, referat, ne litigatoribus male tractantibus liceat causarum exitus ultra protrahere*: Reiffenstuel *l. citat. num.* 53. Vallensis *l. cit. §. 3. n.* 1. Engel *l. c. n.* 1. & alii passim.

25 Facta a partibus Conclusione in causa, debet Judex, servatis ad rectam Sententiam requisitis, ad ipsam proferendam procedere; Requisita autem ad rectam sententiam definitivam, quæ proprie, & absolute nomen sententiæ meretur, & de qua hic est sermo, alia sunt, quæ respiciunt solemnitatem Judicialem, seu modum, quo ipsa solemniter est promulganda, & alia, quæ concernunt ipsam ordinatam cognitionem causæ; Engel *loc. citat. num.* 6. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 57. & *Communis aliorum*.

26 Requisita prioris generis, nempe quæ respiciunt solemnitatem Judicialem sunt, quod sententia definitiva debeat in scriptis concipi, & per ipsum Judicem, & non per alium recitari; *leg. Arbitri 1. & leg. Hac Lege 2. Cod. de sententiis ex periculo recitandis*, & *cap. Etsi Sententia 5. de Sentent. & re judicat.* in 6. Exceptis tamen Episcopis, & Personis illu- 27
stribus quibus conceditur ob Dignitatis prærogativam, quod Sententiam a se latam per alios recitare possint, *leg. Hac Lege 2. Cod. de Sentent. ex periculo recitand. & citat. capit. Etsi Sententia*. Item quod Sententia proferatur a Judice non 28
stan-

stante, vel ambulante, sed sedente pro Tribunali; *citat. cap.*
Etsi Sententia, sive in loco publico, ubi Antecessores sui Jus
reddere consueverunt; *leg. Cum sententia 6. Cod. de Sentent.*
& interlocution. omn. Judic. & leg. penult. ff. de Instit. &
Jur. Episcopus etiam potest in quolibet loco suæ Diœcesis non
29 exempto per se, vel per alium pro Tribunali sedere, & Sen-
tentiam ferre; *cap. cum Episcopus 7. de Offic. Ordinar. in 6.*
Sicuti, & Judex Delegatus ad aliquam causam particularem
potest Jurisdicendi causa eligere quemcumque sibi benevi-
sum, honestum locum, cum ipse certam Sedem deputatam
non habeat; *l. Si cum dies §. Si arbiter, ff. de Recept. Arb.*
30 Item, quod Sententia feratur de die, & non de nocte; *cap.*
31 *Consuluit 24. de Offic. Delegat.* Item quod Sententia feratur
die non feriato; *cap. Omnes dies 1. & cap. Conquestus 5. de*
32 *Feriis*. Qui autem, & quot sint dies feriati? Vide verb. *Ju-*
dicium. Item quod Judex citari faciat pro certa die utramque
partem litigantium ad audiendam Sententiam; idque vel tri-
na citatione, vel saltem una peremptoria; *leg. Ea quæ 7. leg.*
Consentaneum 8. Cod. Quomodo, & quando Judex Sententiam
proferre &c. & leg. De unoquoque 47. ff. de re judicata; Si
autem aliqua pars legitime citata, fuerit contumax, & cessan-
te justo impedimento, noluerit comparere poterit Judex ni-
hilominus procedere ad sententiam, cum legitime citati, &
contumaciter absentes habeantur pro præsentibus, *leg. Prope-*
randum 13. §. 3. ff. de judiciis, atque eorum contumacia litis
damno coerceatur; *leg. Contumacia 63. ff. de re judicata*, ibi:
Contumacia eorum, qui Jus dicenti non obtemperant, litis dam-
no coercetur, contumax est, qui tribus Edictis propositis, vel
uno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris
evocatus, præsentiam sui facere contemnet.

33 Requisita posterioris generis, nempe quæ concernunt ipsam
ordinatam causæ cognitionem, sunt, quod Sententia debet
esse *Libello conformis*, idest conformis Scripturæ Actoris pe-
titionem, & ejus causam continenti, *leg. Ut fundus 18. ff.*
Communi dividundo, cap. Qualiter, & quando 24. circa finem,
de Accusationibus, & Clementin. Sæpe contingit, de verb. si-
gnificat. ibi: *Verum quia juxta petitionis formam pronuntiatio*
sequi debet. Et Glossa *ibidem verb. Formam*, ubi allegat alia
Jura.

34 Item quod sententia sit certa, idest per eam res, vel quan-
titas debita determinetur, Non enim sufficit dicere: *Solve*
quod debes: Sed quantitas ipsa rei debitæ est exprimenda, *§.*
Curare 32. Instit. de Actionibus, ibi: *Curare autem debet*
Judex, ut omnino quantum possibile ei sit, certæ pecuniæ, vel
rei Sententiam ferat, etiamsi de incerta quantitate apud eum
actum est. Et Glossa *ibidem verb. Possibile*; *leg. Hæc senten-*
tia 3. & leg. Hæc sententia 4. Cod. de sententia, quæ sine cer-
ta quantitate profertur.

35 Item quod sententia non feratur sub conditione, dicendo,
verb. grat. *condemno te, si Actor probaverit*, sed debet con-
tinere puram absolutionem, vel condemnationem; *leg. 1. §.*
Biduum, ff. Quando appellandum sit, ibi: *Sane quidem non*
est dicenda sub conditione sententia; Et ratio est clara, quia ut
expresse habetur *in leg. Præses 3. Cod. de sententiis, & inter-*
locutionib. omn. Judic. Præses Provinciæ non ignorat definiti-
vam sententiam, quæ condemnationem, vel absolutionem non
continet, pro justa non haberi.

36 Item sententia debet esse Juri conformis, *leg. Si enim inter*
te, Cod. Quando provocare non est necesse, leg. Si expressum,
ff. De appellationibus, cum similibus, & *cap. Sententiam 1. de*
sententia, & re judicata, ubi sic expresse habetur: *sententia*
contra Leges, Canonesque prolata, licet non sit appellatione sus-
pensa, non potest tamen subsistere ipso Jure.

37 Sententia ferenda est intra tempus a Jure præscriptum,
quod tempus de Jure Civili in causis Civilibus (exceptis
causis Fiscalibus, & publicarum Functionum) est triennium;
Causæ enim Civiles debent terminari intra triennium a tem-
pore litis contestatæ numerandum, ne lites fiant pene immor-
38 tales, textu expresso *in leg. properandum 12. §. 1. Cod. de*
Judiciis. In causis autem Criminalibus est biennium; Causæ
enim Criminales intra duos annos pariter a contestatione litis
computandos, terminandæ sunt, textu expresso *in leg. Cri-*
minales causas 3. Cod. Ut intra certum tempus Criminalis quæ-
stio terminetur, ibi: „ Criminales causas intra duos annos a
„ contestatione litis connumerandos finiri censemus. Nec ul-
„ la alia occasione ad ampliora produci tempora, sed post
„ biennii excessum minime ulterius lite durante accusatum
„ absolvi „. Unde ex citatis Juribus, aliisque consimilibus
stat clarum, quod de Jure Civili perimitur instantia Judicii ex
lapsu Biennii in Criminalibus, & ex lapsu Triennii in Civili-
bus, si causa intra præfatum tempus a litis contestatione com-
putandum, non finiatur, & a Judice non proferatur defini-
tiva sententia.

Secus autem est de Jure Canonico, ut clare patet ex *cap.* 39
Venerabilis 20. de Judiciis; ubi Summus Pontifex Honorius
III. expresse mandat Judici a se Delegato, ut lapsu triennii
non obstante, procedat in causa sibi commissa. Et notat
Glossa *ibidem verb. Non obstante*; Abbas *num. 6.* Barbosa *nu-*
mer. 2. cum pluribus aliis ibi citatis. Et ratio est, quia, ut
inquit Abbas *l. citat.* Jus Civile quo ad propositum, non fuit
moribus receptum in Foro Ecclesiastico. Sic enim jam antea
in cap. Cum olim 14. §. Judicii, de Privilegiis legitur factam
esse condemnationem in expensis per quadriennium, quo Judi-
cium duravit, & *in cap. Tum ex litteris 5. de in integrum resti-*
tut. lis duravit longe ultra triennium prout declarat Glossa
ibid. verb. sententia.

Novissimo tamen Jure Civili Tridentini *Sess. 24. cap. 20. de* 40
reformat. statutum est, quod omnes causæ ad Forum Ecclesia-
sticum spectantes in prima instantia saltem infra biennium
a die motæ litis terminentur, alioquin vero liceat partibus
competentes Judices Superiores adire.

Sententia definitiva regulariter transit in Rem judicatam, si 41
post decendium, seu infra decem dies a sua prolatione non
appelletur ab ipsa, adeo ut postea retractari non possit, &
contradicere volens amplius non audiatur. *Communis*, textu
expresso *in Authent. Hodie*; Juncta Glossa *ibidem, Cod. de*
Appellat. & *cap. Anteriorum 28. caus. 2. quæst. 6.* ubi revoca-
to biduo, vel triduo antiquitus ad appellandum duntaxat con-
cesso sic expresse statuitur: „ Sancimus, omnes appellationes,
„ sive per se, sive per Procuratores, sive per Defensores,
„ vel Curatores, & Tutores ventilentur, posse intra decem
„ dierum spatium a recitatione Sententiæ numerandum, Ju-
„ dicibus ab his, quorum interest, afferri, & clarissime in
ejus Summario: *Infra decem dies remedium appellationis con-*
ceditur, & expresse habetur *in cap. Quod ad consultationem 15.*
de sententia & re judicata ibi: *Cum post decem dierum spatium*
Sententia in auctoritatem rei transeat judicatæ, qui ad provoca-
tionis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi
aditum denegavit, tam per hoc videatur per interpretationem
Juris latæ sententiæ paruisse.

Item Sententia definitiva transit in Rem judicatam, quan- 42
do inter decendium ab ea quidem appellatum est; postea
tamen appellatio fuit deserta, textu expresso *in Authent. Ei,*
qui appellat, Cod. de temporibus, & reparationibus appella-
„ *tionum*, ibi: „ Ei, qui appellat, impertitur annus, intra
„ quem secundum se communiterve cum adversario litem
„ exequatur, aut si justa causa intercesserit, alius annus in-
„ dulgeatur, quo transacto lite non completa, rata manet
„ Sententia „ ac si non fuisset appellatum, subjungit Glos-
sa *ibid. vers. Manet.*

In aliquibus tamen causis Sententia post decendium non 43
transit in rem judicatam, & signanter Sententia lata in causis
Matrimonialibus, quæ revocatur, quandocumque constat
de errore. *Communis*, textu expresso *in cap. Lator 7. de*
Sententia, & re judicata.

Item sententia non transit in rem judicatam in Beneficiali- 44
bus, argumento a simili desumpto ex Matrimonio carnali ad
spirituale, juxta *c. Inter corporalia 2. de translat. Episc.* &
tenent Abbas *in c. Cum dilectus, n. 3. de Erection.* Maranta
p. 6. Speculi aurei tit. de Sententia, num. 150. Reissenst. *l. c.*
num. 123. & alii. Qui tamen illud intelligunt quoad præju-
dicium Superioris, per text. *in cap. Cum Bertholdus 18. de*
de sententia & re judicata, Secus autem quoad præjudicium
ipsarum partium, ut tenet etiam Glossa *in cap. 1. de conces-*
sione Præbendæ.

Item sententia non transit in Rem judicatam in iis causis, 45
& casibus, in quibus ejus observantia nutrit peccatum de
consensu partium non impedibile, *arg. c. cum tanto 11. de*
consuetudine, & c. Quoniam omne 20. de præscript. cum simi-
libus, & docent Glossa *fin. in c. Inter Monasterium, de Sen-*
tent. & re judicata, Innoc. *ib. in fine*, Maranta *l. c. nu. 147.*
Abbas *in cap. Lator 7. de Sent. & re judicat. n. 9.* Hostiens.
& Joannes Andreas *ib. n. 5.* Pirhing. *l. 2. Decr. tit. 27. n. 49.*
Reissenst. *ib. n. 125.* & alii passim.

Res autem judicata proprie sumpta dicitur Sententia, quæ 46
post lapsum decem dierum accepit auctoritatem, & vires rei
judicatæ, adeo ut pro veritate accipiatur, & postea retracta-
ri non possit, & quicumque velit contradicere, non audiatur.

Un-

Unde *in l. Res judicata 207. de Reg. Juris*, sic expresse dicitur: *Res judicata pro veritate accipitur*.

47 Quandonam vero incipiat currere, & quomodo debeat currere dictum decendium, post quod Sententia transit in rem judicatam? Vide verb. *Appellatio art.8. n.6. 7. 8.*

48 Sententia inter aliquos lata nec præjudicat, nec prodest aliis. *Communis*, textu expresso *in l. Res inter alios judicata 2. Cod. Quibus res judicata non nocet*. ibi: Res inter alios ju„ dicatæ neque emolumentum afferre his, qui in Judicio „ noninterfuerunt, neque præjudicium solent irrogare „. Et concordant *l. si neque 1. l. Juris manifestissimi 3. l. Nec in simili 4. Cod. eod. l. Inter alios res gestas 1. l. Inter alios factam 2. l. Si cum fratre 3. Cod. Inter alios acta, vel judicata aliis non nocere, l. Sæpe constitutum est 63. ff. de re judicata, & de effectu Sentent. & de interlocution. cap. inter dilectos 6. §. In omnibus, de Fide Instrument.* ibi: „ Cum ipsa Senten„ tia lata fuerit inter alios, & res inter alios acta alios non „ præjudicet, cap. Cum super 17. de Sententia & re judicata, „ in fine, ibi: Cum res inter alios acta non noceat regulari„ ter aliis juxta Constitutiones Canonicas, & Civiles, cap. „ Quamvis 25. eod. tit. ibi: Quamvis regulariter aliis non „ noceat res inter alios judicata.

49 In variis tamen causis Sententia lata inter alios potest aliis nocere, aut prodesse. Et signanter in causis connexis, ut colligitur clare *ex cap. Tantis Daniel 3. dist.81.* ubi sententia lata contra indigne Ordinatum præjudicat Ordinanti, ut recte notat Glossa *ibid. in fine*, Et concordat *cap. Ad petitionem 22.* juncta Glossa *ibid. verb. Per consequentiam, de Accusation. cap. Hæc quippe 10. caus. 3. q.6.* juncta Glossa *ibidem verb. His amortis*.

50 Item in re individua, & pluribus communi; Tunc enim *victoria unius aliis proderit*, ut statuitur *in l. Loci 4. §.3. ff. Si Servitus vindicetur*, ubi est sermo de servitute itineris, respectu cujus competit actio pluribus in solidum, & concordat *cap. Una sententia 72. de appellat.* ubi sic expresse habetur: *Una sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria Jure communis cæteris suff. agatur, si communi Jure juventur, idemque negotium, & eadem causa defensionis existat*.

51 Item in duobus casibus assignatis *in cap. Quamvis 25. de sententia, & re judicata*, ibi: „ Quamvis regulariter alii „ non noceat res inter alios judicata; Ei tamen, qui cum si„ bi primum de ea re actio, vel defensio competebat, sustinuit „ sequentem agere. At illi etiam, qui passus est eum, „ a quo causam babuit, experiri, est præjudicium genera„ tum „. Ubi ut vides, statuit Pontifex, quod sententia contra alterum lata noceat etiam ei, qui cum sibi primum de re quapiam actio, vel defensio competeret, passus fuit litigare sequentem, id est illum, cui secundo loco competebat ejusmodi actio. Et sic etiam de illo, qui passus est alterum agere, a quo causam babuit. Et idem clare statuitur *in l. Sæpe constitutum est 63. ff. de re judicata*, in cujus Summario Bartolus sic expresse habet: *Sententia lata contra unum non præjudicat alteri, qui eum prohibere non poterat, vel ab eo causam non habebat; Secus si poterat prohibere, & ab eo causam habebat, & sciens erat*.

52 Item sententia lata contra unum nocet alteri, quod is actionem mandavit, vel ratam habuit; *Communis*, & colligitur clare a sensu contrario ex *l. Si neque 1. Cod. Quibus res judicata non nocet*, ibi; „ Si neque mandasti fratri tuo de„ fensionem rei tuæ, utque quod gestum est, ratum habui„ sti præscriptio rei judicatæ tibi non oberit; Ubi, ut vides, a sensu contrario videtur statui, quod tibi obsit, si mandasti, quod gestum est, vel ratum babuisti.

53 In sententia victus victori in expensis est condemnandus; *l. Eum quem temere 79. ff. de judiciis, l. Properandum 13. §.6. Cod. de judiciis, Instit. de pæna temere litigantium §.1. in fine*, ibi: „ Improbus litigator, & damnum, & impensas li„ tis inferre adversario suo cogatur, cap. Finem litibus 5. de „ dolo, & contum. cap. Contumac. de pœnis.

54 Et hoc procedit nedum in causis Civilibus, sed etiam in Criminalibus. Glossa *final. in cap. Cum dilecti 6. de dolo, & contumac.* & Abbas *ibid. n.17.* Gailus *lib.1. Pract. observ. 152. n.1.* cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *l.c. n.177.* Card. de Luca *disc.39. de Judiciis n.7.* ubi dicit, quod, refectio expensarum Judicialium est debita tamquam species pœnæ injunctæ temere litigantibus ex dispositione Juris, adeoque debet habere locum in omni causa etiam Criminali, ubi talis temeritas litigatoris intervenit.

Non est tamen victus condemnandus in expensis, quando 55
habuit justam causam litigandi; In tali enim casu expensæ compensantur; *l. Qui solitum 78. §.2. ff. de Legatis 2.* Glossa *ibidem verb. In litis sumptibus*. Inde inferens, quod *justa ignorantia excusat a litis sumptibus*. Idem tradit Glossa *in cap. Finem litibus 5. de dolo, & contumac. verb. Expensas*, Abbas *ibid. num. 22.* Barbosa *n.6.* & Gailus *l.c. Observ. 152. n.3.* testans de com.

Quando autem quis censeatur habere justam causam liti- 56
gandi? relinquitur arbitrio Judicis, qui ex qualitate facti, & conditione personarum id debet arbitrari. Ita Abbas *in c. cap. Finem n.25. & 26.* Barbosa *ibid. n.7.* Menochius *lib.2. de Arbitr. Judic. cas.177. n.2. & seq.* Jason *in cit. l. Properandum §.6. n.8. C. de Judiciis*, Reiffenst. *l.c. num. 179.* ubi *a n.180.* ex Menoch. & Jason. affert pro exemplis plures casus, in quibus litigans censetur habere justam causam litigandi. Unde si succumbat, non est in expensis condemnandus.

Judex non condemnans victum victori in expensis, quan- 57
do illæ sive explicite, sive implicite, fuerunt petitæ, tenetur ipsas resarcire de suo, textu expresso *in cit. l. Properandum 13. §.6. Cod. de Judiciis*, ibi: „ Omnes Judices, qui sub „ imperio nostro constituti sunt, sciant victum in expensa„ rum causa victori esse condemnandum quantum pro solitis „ expensis litium juraverit. Non ignorantes, quod si hoc „ prætermiserint, ipsi de proprio hujusmodi pœnæ subjace„ bunt, & reddere eam parti læsæ coarctabuntur; leg. Con„ stitutio 5. Codic. de fructibus, & litium expensis, ibi: „ Quod si judex hoc non fecerit, ipse parti victrici damnum „ illud compensare cogitur „. Et sic tenent Doctores communem.

In eadem causa non potest ab eodem tertio appellari a 58
sententia, quæ fuit bis confirmata, *l. Unic. Cod. Ne liceat in una eademque causa ter provocare, cap. Sua nobis 65. de Appellat.* juncto ejus Summario, in quo præcise dicitur: *Ab eadem sententia ab eodem tertio appellare non licet*. Et hoc 59
verum est non solum in Appellatione a Definitiva, sed etiam in Appellatione ab Interlocutoria. Barbosa *in cap. cit. Sua nobis n. 2.* cum aliis multis ibi citatis, Scaccia *tract. de Appellat. q.17. limit.1. n.3.* Reiffenst. *lib. 2. decret. tit. 28. numer. 312.* Pirhing *ib. num. 130.* & alii passim. Immo hoc 60
verificatur etiam in sententiis, quæ non transeunt in Rem judicatam. Licet enim in his possit causa de novo inchoari, non potest tamen tertio appellari. Abbas *in cit. cap. Sua nobis n.3.* Barbosa *ib. n.2.* Pirhing *lib. 2. Decr. tit.28. num.126.* Reiffenst. *ib. n.312.* & alii. Et hoc adeo verum est, ut nec 61
Papa, nec alius Princeps Supremus possit potestate ordinaria per viam Rescripti concedere, quod tertio appelletur ab eodem in eadem causa, quamvis possit per viam Privilegii, & ex certa scientia hoc Princeps supremus concedere; Pirhing *lib.2. Decret. tit.28. num.126.* Alexander de Nævo *ib. n.20.* Reiffenstuel *l.c. n.315.* Scaccia *l. c. n. 2.* Marchesanus de *Commis. p. 2. de Comm. super milit. c.2. num. 1. fol. 140.* & alii.

Potest tamen ab eodem appellari pluries, v.g. centies, & 62
millies, si centies, & millies gravaretur supra diversis articulis, licet in una eademque causa, *cap. Quoties Episcopi 16. caus.2. q.6.* ubi dicitur, quod quoties Episcopi putaverint se gravari a suo Metropolitano, possint ad Romanam Sedem appellare. Glossa *in cap. Directæ 39. de Appellat. verb. Appellare*, Abbas *in c. Sua nobis 65. de appell. num.7.* Barbosa *ib. n.1.* cum variis aliis, Scaccia *in tract. de appell. q. 17. n.18. & 40.* Pirhing *lib.2. Decr. tit.28. n.127.* & alii passim.

In eadem causa, & super eodem articulo licet utrique 63
parti collitigantium bis appellare successive, & sic in eadem causa, & super eodem articulo possunt utrinque interponi quatuor appellationes. Detur casus, v. g. quod Petrus contra Paulum litigans appellet a sententia contra se lata, & succumbat, tunc Petrus potest adhuc secundo appellare, & si in secunda sua appellatione obtineat victoriam causæ, tunc Paulus ejus adversarius poterit etiam ipse appellare, & erit tertia appellatio in eadem causa, & super eodem articulo & si feratur sententia contra ipsum Paulum, poterit adhuc Paulus appellare, & erit quarta appellatio in eadem causa, & super eodem articulo, post quam quartam appellationem nec Petro, nec Paulo licebit amplius appellare, cum jam uterque bis appellaverit, & sic victoria causæ remanebit illi, qui in quarta, & ultima appellatione sententiam favorabilem obtinendo tres conformes sententias in eadem causa, & super

eodem

eodem articulo reportavit, *arg. Clem. Ut calumniis litigantium, de Sententia, & re judicata*, Abbas *l.c. n.*8. Barbosa *l. c. n.*2. & alii passim.

64 Hinc is, contra quem in aliqua causa, sive Civili, sive Criminali, sive Mixta, sive in petitorio, sive in possessorio tres sententiæ conformes sunt latæ, admitti non debet ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex illis, vel ad excipiendum antequam hujusmodi sententiæ plene fuerint executioni mandatæ, textu expresso *in cit. Clement. Ut calumniis litigantium* 1. *de sententia, & re judicata*, juncta Glossa *ib. verb. Quavis*. Rota recent. *p.*9. *tom.*2. *decis.*438. *n.*21. *p.*17. *dec.*86. *n.*2. Perhing *lib.*2. *tit.*27. *num.* 114. Ventrigl. *tom.*1. *Annot.*35. §. *Unic. de sententiis conformibus n.*2. *& Comm. aliorum*.

65 Et hoc procedit de tribus sententiis conformibus, sive definitivis, sive interlocutoriis. Dicta enim Clementina loquitur simpliciter de tribus sententiis conformibus, non distinguens de definitivis, aut interlocutoriis; ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *l. De pretio* 8. *ff. de Publicana in rem actione*, *c. Quia circa* 22. *de privil.* ideo debet intelligi tam de interlocutoriis, quam de definitivis; Glossa *in d. Clement. Ut calumniis verb. Sententias*, & Abbas *ibid. num.*3. Covarruv. *Pract. q. c.*25. *n.*3. §. 5. Pirhing *l.c. num.* 116. & alii passim.

66 Item dicta Clementina procedit de tribus sententiis conformibus in quavis causa, sive Civili, Criminali, sive Mixta; Id enim clare indicant verba ipsiusmet Clementinæ; *In quavis causa*, ut expresse notat Glossa communiter recepta *ibid. verb. Quavis*, Covarruv. *l.c. n.* 115. Ventriglia *l.c. num.* 2. & alii passim.

67 Cum hoc tamen, quod in causis Criminalibus tres sententiæ conformes prius exequi debent antequam agatur de nullitate sententiarum, solum ubi agitur de pœnis, quæ post executionem retractari adhuc possunt, ac revocari; ut si Reus condemnatus sit ad pœnam pecuniariam, tunc equidem debet prius fieri executio dictæ pœnæ pecuniariæ, & postea agi de nullitate sententiarum; Secus autem ubi agitur de pœnis, quæ post executionem retractari, ac revocari amplius non possunt. Ut si Reus condemnatus sit ad triremes, ad mutilationem, vel ad mortem, tunc enim prius agi debet de nullitate Sententiarum, quam fiat executio, alias frustra postea ageretur de illa. Sic Abbas *in cit. Clement. n.*1. Covarruv. *l.c. n.*3. cum multis aliis ibi relatis, Pirhing *l. c. numer.*115. Franch. *dec.*139. Ventriglia *l.c. n.*2. & alii. Immo,

68 ut tenet Abbas *in cit. Clementin. n.*5. Ricc. ad Franch. *decis.* 239. cum pluribus aliis ibi citatis, Ventriglia *l. c. n.*2. & alii, hoc procedit etiam in causis Civilibus: In ipsis enim, quando executio est irretractabilis, non proceditur ad illam vigore trium conformium sententiarum, antequam agatur de earum nullitate.

69 Ad hoc, ut tres Sententiæ conformes debeant, & possint exequi, non ostante exceptione nullitatis, vel appellatione, debent esse latæ super eodem articulo, & non super diversis; habetur clare *ex dicta Clem.* & notant Glossa *ib. verb. Tres*, & Abbas *n.*2. Pirhing *l.c. n.*115. *vers. Notandum tertio*; Ventriglia *l.c. n.*3. & alii. Et ratio est, quia si sententiæ essent latæ super diversis articulis, cessaret ratio dispositionis dictæ Clementinæ, quæ est præsumptio calumniæ, in qua illa fundatur.

70 Potest tamen aliquis tertius pro suo interesse opponere exceptionem nullitatis sententiæ, & impedire executionem trium sententiarum conformium; Dummodo ille tertius nondum bis appellaverit (cum de Jure ex dictis *supra n.*58. non possit nisi bis, & non tertio appellari) sed adhuc appellare possit a sententia, quæ illi nocet. Tunc enim poterit ille tertius per exceptionem nullitatis impedire executionem sententiæ, Covarruv. *Practic. q. c.*25. *n.* 9 Gabriel *commun. conclus.*2. *tit. de execution. Sentent. conclus.*1. *n.* 10. Pirhing. *l. c. num.*116. *vers. Notandum quinto*, Ventrigl. *l. c. nu.* 16. Marescot. *Var. resol. lib.*1. *cap.* 86. *n.* 55. & alii.

71 Sententiæ illæ dicuntur conformes, quarum una confirmat aliam. Ad hoc tamen non est necesse, quod una confirmet aliam expresse, sed sufficit, quod in substantia idem contineant, & non sint difformes quo ad substantiam, vel qualitatem principalem. Gabriel *l.c. num.* 33. *&* 34. Barbosa *in cit. Clement. Ut calumniis n.*11. Pirhing *l. c. vers. Notandum sexto*. & alii communiter.

72 Non dicuntur tamen tres sententiæ conformes, si duæ sententiæ sint latæ in principali, & tertia super desertione appellationis propositæ a duabus prædictis sententiis. Unde in hoc casu potest impediri executio per exceptionem nullitatis, & sic non habet locum dispositio dictæ Clementinæ. Sic Rota *in antiquis dec.*427. Bald. *in l.* 2. *Cod. de Episc. aud. & in l. Eas, Cod. de Appellat. in princ.* Oldrad. *consil.* 106. Felin. *in rubr. de Re judicat. Col.*8. Romani *Singul.*487. & alii.

73 Executio sententiæ fieri debet regulariter ab illo Judice, qui eam tulit, dummodo is sit Judex Ordinarius: *l. A Divo Pio* 15. *in princ.* juncta Glossa *verb. a se*, *ff. de re judicata* *c. Si quis* 4. juncta Glossa *ib. verb. Ipsius solicitudine*, *de Foro competenti*, Maranta *de ordin. Judic. p.* 6. *tit. de execut. sent. in* 3. *actu n.*2. Pirhing *lib.*2. *Decret. tit.*27. *n.* 99. Reiffenduel *ib. n.*167. & alii passim.

74 Judex Delegatus Papæ potest sententiam suam exequi, & quidem usque ad annum, *cap. In litteris* 9. *cap. Quærenti* 26. *& cap. Pastoralis* 28. §. *Præterea*, *de Offic. Delegati*. Quam sententiam exequi potest sive per se, sive per alium, *citat. cap. In litteris*. Immo Delegatus Papæ potest executionem suæ sententiæ committere Judici Ordinario, qui omnimode tenetur ejus mandato obedire, & ejus sententiam exequi, *cap. Significasti* 7. *& cit. cap. Pastoralis* 28. §. *Quia vero*, *de Offic. Deleg.*

75 Item Delegatus Principis supremi potest suam sententiam exequi; *l. Cum specialis Judex* 18. *Cod. de Judiciis*, Menoch. *lib.*1. *de Arbitr. Judic. q.*74. *n.*48. cum aliis ibi citatis, Pirhing. *l.c. n.*99. testans de communi.

76 Delegatus, ab inferiori Magistratu, ut ab Episcopo, seu ab alio, quam a Principe supremo, probabilius non potest exequi suam sententiam, sed debet executionem Deleganti remittere; *l. A Divo Pio* 15. §. 1. *ff. de re judicata*, ibi: *Judicum a se datorum, vel Arbitrorum sententiam exequantur ii, qui eos dederunt*, ac tradit Bartolus *ibid.* cum aliis. Et idem colligitur *ex cap. Si quis contra* 4. *de Foro competenti*, ubi Episcopus, qui ut suspectus legitime recusatur, potest dare Delegatum partibus non suspectum, cujus sententiam ipse exequatur. Sic tenet etiam Menoch. *l. c. n.*52. Maranta *l.c. num.*4. Reiffenstuel *l.c. n.*170. testans de communiori. Pirhing. *l.c. n.* 99. dicens id communiter teneri, quia lata sententia a delegato ab alio, quam a Principe Supremo statim omne ejus Officium expirat; *l. Judex* 5. *ff. de re judicata*, adeoque non potest ipse exequi suam sententiam, sed debet ejus executionem remittere ad Delegantem.

77 Contrarium tamen docet Glossa *in cit. cap. Si quis contra de Foro competenti*, *verb. Ipsius solicitudine* & *ibid.* Abbas *num.*32. Imola *num.*2. quia, inquit Glossa a supradictis secuta, eo ipso, quod Judici Delegato causa committitur, intelliguntur ei omnia illa commissa esse, quæ ad causam ipsam spectant, & sine quibus causa ipsa expediri non potest, *ut c. Præterea* 5. *& c. Suspicionis* 39. *de offic. Delgat.* Et *ibid.* Glossa respondet ad textus *num. præcedenti* allegatos, quia, dicit, quamvis in ipsis dicatur, quod Ordinarius exequitur sententiam a Delegato latam, non tamen ibi prohibetur quo minus etiam id possit Delegatus, saltem si absens sit Judex Ordinarius.

78 Post latam a Judice sententiam definitivam non est statim ipsa executioni mandanda in actionibus, & causis Civilibus, sed in actionibus realibus expectandum est saltem per decem dies, priusquam executio fiat, & in actionibus, & debitis personalibus expectandum est per quadrimestre, quod condemnato ad solvendum conceditur; *c. Quod ad consultationem* 15. *de sentent. & re judicata*, *l. Eos, qui* 2. *& l. Sancimus* 3. *Cod. de usuris rei judicatæ*. Et quidem quod in actionibus realibus expectandum sit saltem per decem dies, clare patet, quia ante elapsum decendium sententia nec dum transiit in rem judicatam, immo ab eadem potest adhuc condemnatus appellare. *Authent. Hodie, Codic. de appellat. cap. Anteriorem* 28. *caus.*2. *q.*6. *c. Quod ad consultationem* 16. *de sentent. & re Judicata*, adeoque ante elapsum decendium non potest fieri executio sententiæ in actionibus realibus. Quod autem in actionibus & debitis personalibus expectandum sit per quadrimestre, ratio est, quia alteri obligatus actione personali non detinet rem alterius, pro ut contingit in obligato alteri actione, seu debito reali. Unde Jure merito pro executione sententiæ in actionibus, & debitis personalibus Jura concesserunt quadrimestre ad solvendum, *cit. l. Eos, qui* 2. *& l. Sancimus* 3. *Cod. de usuris rei Judicatæ*, *c. Quod ad consultationem* 15. *de sent. & re Judicata*, *cap. Quærenti* 26. Juncta Glossa *verb. Quadrimestre*, *de Offic. Delegati*. Sic Pirhing *l. c. num.*100. Reiffenstuel *loc. tit. a num.* 160. & alii passim.

Dici-

79 Dicitur autem notanter *In actionibus, & causis Civilibus*, quia secus dicendum est de causis, & actionibus Criminalibus. In illis enim crimine liquidato, & prolata sententia, statim fieri potest executio; *l. Cum reis* 18. *Cod. de pœnis*, & docent Bartol. *in l. Quod ultimo* 29. *n.* 5. *ff. de pœnis*, Pirhing *l.c. num.* 100. Reiffenstuel *l. c. n.* 161. Layman *in cap. Quærenti* 26. *num.* 2. *de Offic. Delegati*, cum aliis ibi citatis, ubi insuper subjungit, quod in Imperio criminaliter condemnatis remedium appellationis non concedatur; Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 27. & alii contra alios.

80 Si condemnatus ad mortem nolit se disponere ad Christiane moriendum, sed mori velit desperatus, & impœnitens, adhuc ducitur ad patibulum, & suspenditur. Meta *ad Pragmatic. Regni Sicil. tit.* 41. *ne condemnat. ad mortem num.* 15. Raynald. *tom.* 1. *cap.* 4. *n.* 7. *vers. Dicit quarto*, cum Cassan. ibi cit. Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 4. *tit.* 5. *n.* 115. ubi *n.* 16. sic subjungit: Verum tamen est, quod omnes solent adhiberi diligentiæ, antequam id ad praxim reducatur, quia raro id evenit, ex quo quando condemnati observant, quod eodem prætextu non obstante, ad executionem deveniunt Justitiæ Ministri, ut plurimum ad bene moriendum se disponunt. Et *de Angel. ubi proxime*, ubi quod non debet fieri executio, nisi consulto Principe. Hactenus ille.

81 Alia ad rem; Vide verb. *Appellatio*, verb. *Judex*, verb. *Judicium*.

82 Sententiam condemnatoriam D.N.J.C. sequentibus verbis fuisse conceptam refert P. Mazzolin. nella *Prædic.* 36. *n.* 13. *Jesum seducentem populum, blasphemantem Deum, dicentem se Christum Judæorum esse, Cruci affigendum condemno, & adjudico*.... Illius vero tenorem diversimode refert Nicolius „ in Flos. ul. verb. Judicium ante finem. Ego Pontius „ Pilatus Judex in Jerusalem sub potentissimo Cæsare Tiberio, cui felix & faustum sit Imperium, cum sederem pro „ Tribunali, ac Jus omnibus etiam Synagogæ Judæorum dicerem, audita, & cognita causa Jesu Nazareni, quem „ Judæi vinctum adduxerunt, sic judico, quando ipse quidem arrogantibus verbis se fecit Filium Dei, & se Regem „ Judæorum prædicavit, tametsi pauperrimis parentibus sit „ prognatus, & se Templum Salomonis destructurum dixit, „ cum duobus Latronibus ad Crucem damnetur „. Sic refert Ursaya *in Miscellaneo Sacro, & Profano par.* 2. *litt. S. num.* 28.

83 Pro justa ferenda sententia debent judices præ oculis habere, & diligenter ponderare causæ merita secundum utriusque juris dispositionem; *arg. c. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciat.* ibi: *Quia vero sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus diligenter considerans .... negotium ipsum secundum*
84 *Legum, & Canonum statuta non differas terminare*. Unde Judices tum jure Civili, tum Canonico satis instructi esse tenentur, quia, ut recte notarunt Ludovicus Romanus *Singulari* 654. & post ipsum Zoesius *in proœmio Juris Canonici num.* 5. Fagnan. *in cap. Super specula num.* 30. *Ne Clerici, vel Monachi*, Rota *dec.* 26. *num.* 30. relata ab Antonell. *de Juribus Cler. circa fin.* Reiffenst. *lib.* 1. *Decr. in proœmio* §. 13. *numer.* 226. & alii passim: *Legista sine Canonibus parum valet, Canonista sine Legibus nihil*, & Rebuff. cit. & secutus a Rota *in dict. dec.* 26. *num.* 33. expresse habet: *Immo audacter dico, quod Jus Pontificium perfecte non potest intelligi sine Legibus, cum sit medulla Legum, & Jus Canonicum est practica Juris Ci-*
85 *vilis*. Aliter illi subjacerent censuræ, cui subjacere quosdam Doctores ex And. Mend. *lib.* 1. *select. q. de Acad. q.* 15. refert Brancacc. *de Jur. Doctor. cap.* 1. *in fine*, & Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 3. *tit.* 10. *n.* 13. ibi:

„ In institutis comparo vos Brutis.
„ In Digestis nihil potestis.
„ In Codice scitis modice.
„ In Novellis comparamini Asellis.
„ Et tamen creamini Doctores.
„ O tempora, o mores?

86 Possentque vocari non Juris Doctores, sed Juris dolores, ut aliquos vocat eruditissimus de Rubeis *in disc. ad scient. amat. in princ. p.* 4. *tom.* 3. *num.* 26. appellando etiam ipsos *Doctores necessitatis*, hoc est sine Lege, qui necessitas non habet Legem, *cap. Sicut* 11. *de consecr. dist.* 4. *c. Consilium* 2. *de observ. jejun.* cum similibus; in quo sensu vocari etiam possent *Doctores monetæ tonsæ*, hoc est sine litteris quia istæ primæ in monetæ tonsione abraduntur. De quibus ut advertit Ursaya *Instit. Crim. lib.* 2. *tit.* 10. *num.* 103. *& seq* quando causas quærunt, semper verificatur lepidum illud dictum communiter per ora Curialium volitans quod sint *Advocati seu Procuratores Pilati*, in quibus scilicet nullius reperiuntur causæ defendendæ, juxta id, quod legitur *Joan. cap.* 18. *num.* 38. *Nullam invenio in eo causam*. *Advocati de Repertorio* appellatur a Pacichel. *de distant. cap.* 4. *sub num.* 1. *fol.* 7. Illosque *Doctores privilegio non autem sapientia*, vocat Rota *in Romana, seu Spoletana Legati* 5. *Mart.* 1717. §. *A quo sane, in fine coram Cerro*, Leonard. vero *de Doctor. par.* 1. *q.* 13. *fol.* 9. vocat illos *Doctores honorarios*; Sic expresse refert Ursaya *cit. n.* 103. *& seq.* Unde caveant si qui sint hujus furfuris Doctores, & Advocati, ne quærant fieri Judices juxta illud *Ecclesiastici cap.* 7. *num.* 6. *Noli quærere fieri Judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, quia solum Judex sapiens judicabit populum*. *Ecclesiastici cap.* 10. *num.* 1.

Advertant Judices, quod prætextu æquitatis non scriptæ, 87
in concursu Legis claræ, & contractus litteralis, non est locus sententiæ innixæ eidem æquitati, quæ in hoc casu vocatur potius duplex iniquitas. Canciol. *alleg.* 50. *nu.* 38. & 39. Andreol. *controv.* 92. *n.* 17. *in fin.* Gobat *consult.* 97. *n.* 40. & sequut. ab Ursaya *Instit. Crim. lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 53. *& seq.* ubi quod Judex sequi debet æquitatem legis, non proprii capitis, ne contra admittentes talem æquitatem deprecari contingat id, quod de Parlamento, & Magno Consilio refert Franc. Marc. *dec.* 2. *in fine p.* 1. nempe: *Ab illius æquitate, & expedienti liberet nos Deus*, & Grat. *discept. forens.* 669. *num.* 55. *& seq.* ubi *num.* 27. quod quidam amicus blande redarguit Judicem illum, qui sententiam æquam voluit dare, præ oculis nimirum habendo æquitatem, asserendo fuisse
equam, sed sine diphtongo. Hactenus Ursaya *l.c.* Qui *ibid.* 88
num. 56. *& seq.* subjungit coincidere lepidam illam responsionem a Bulgaro datam Federico Imperatori, qui incedens medius inter eundem Bulgarum, & Martinum ejus æmulum, eosdem interrogavit, cujusnam esset merum imperium? Martinus solius Cæsaris respondit, Bulgarus vero non Cæsaris tantum, sed & Præsidum Provinciarum; Cum autem gratior fuisset Imperatori assentatio Martini, eique proinde equum donasset ille dicere solebat: *se æquum dixisse, equum vero adduxisse Martinum*; qui cum esset obstinatissimus in substinendis suis opinionibus, quamvis erroneis, & singularibus, ex ejus cervicosa duritie ortum est vulgare adagium, quod *Martinus* appelletur quicumque in aliqua singulari sua sententia, seu opinione pertinaciter ac contumaciter perseverat. (a)

Unica sententia pro nullitate Matrimonii prolata, nemini
licet ad alia vota transire. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 89
30. incip. *Dei miseratione* §. 9. & 14. Appellatio a sententia
lata super nullitate Matrimonii in quacumque instantia sem- 90
per suspendit executionem. Idem *ibid.* §. 11. Appellatio in
causis Matrimonialibus impediri nequit per pacta pœnalia. 91
Idem Const. 85. incip. *Nimiam* §. 4. & 7. Sententia super
nullitate Matrimonii numquam transit in rem judicatam, sed 92
ex noviter detectis quandocumque revideri potest. Idem
cit. Constit. *Dei miseratione* §. 11. Vide alia tom. 5. *ad verb. Matrimonium*.

Sententia unica lata in prima instantia super nullitate Ma-
trimonii, non licet ad secunda vota transire, sed duas con- 93
formes sententias ad hunc effectum prodiisse oportet. Idem
tom. 3. Const. 47. incip. *Si Datam*. Idipsum a Pontifice sta-
tuitur pro causis super nullitate Professionum Regularium, 94
& reclamanti prohibetur e Claustris exire post unicam sen-
tentiam Idem *ibid.* Nisi quis antea per duas conformes re-
solutiones obtinuerit restitutionem in integrum adversus la- 95
psum quinquennii. Idem *ib.* Sententia super nullitate Profes-
sionis expectanda est etiam post legitime obtentam restitutio- 96
nem in integrum, ad hoc ut reclamans e Claustris migrare
possit. Idem *ib.* Sententiæ, quæ proferuntur in causis nul-
lita- 97

(a) Nota. Quæ Auctor a *num.* 82. usque ad *num.* 88. adducit, serio legenda sunt; quare, vos rogo, *risum teneatis Amici*.

litatis Professionis Regularis, postquam a Sancta Sede concessa fuit in integrum restitutio, ut plurimum sunt pro Pro
98 fessionis invaliditatem. Idem ib. Sententia super nullitate
Professionis prolata absque processu secundum juris ordinem
99 confecto, nulla definitur. Idem ib. Item si citati non fuerint
omnes interesse habentes in sustinenda illius validitate. Idem
100 ibid. Vide alia tom.6. ad verb. *Professio Regularis*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Regulariter sententia habet effectus suos inter solos Litigantes, *aliis* vero non nocet; *L. 63. ff. de Re judicat.*
2 *L.2. C. quibus res judic. non noceat*. Idque tum naturali ra-
3 tione, quod Alter ex facto Alterius prægravari non debet,
tum ratione civili, quod in judicio quasi contrahitur, atque
adeo obligatio judicati inter eos tantum operari debet, inter
quos quasi contractum, idest inter Litigantes.
4 Ad rectam vero hujus Regulæ applicationem inquirendum
quinam in sensu juris maxime in hac materia *Alii* dicantur.
5 *Alii* in hac Regula dicuntur, qui non eamdem cum Litigatore personam gerunt, quales sunt Hæredes, sed proprium
principale, separatum, & diversum plane jus ab eo habent,
quod non dependeat a jure eius contra quem judicatum est.
6 Contra vero in effectu juris in hac materia pro *aliis* non habentur, quorum jus dependet a jure legitimi Contradictoris.
quo cum hactenus actum, & adversus quem judicatum, &
sic facile æquissima ratione contingere potest, ut sententia
prosit adversus Tertium, vel eum qui non quidem fuit in lite,
sed tamen idem jus habet cum legitimo Contradictore. Sic
enim sententia tota jus facit quoad omnes, tametsi nec litigaverint, nec ad judicium fuerint vocati, nec scientiam litis
controversæ habuerint.
7 Res exemplis illustrior redditur. Initium sumamus a statu
personarum, qui triplex est, Libertatis, Civitatis, & Fa-
8 miliæ. De statu libertatis *in L.15. ff. de stat. homin.* habetur,
Ingenuum etiam accipere debemus eum, de quo sententia lata est, quamvis fuerit libertinus, quia res judicata pro veritate accipitur. Potest de ingenuitate duplici modo ferri sententia,
ut probet is qui aliquem servum esse asserit, aut qui se inge-
9 nuum ait. Si prius fiat, & hic in probando deficiat, tantum
pronunciatur non probatum esse, quod probandum erat, &
servum non videri; *L.27. §.1. ff. de Liberal. caus.* & hæc sententia aliis non præjudicat, quia non de jure & statu ipsius
10 servi, sed tantum de jure Auctoris pronunciatum est. Si
vero posterius contingat, quod contingere potest, si volens
onus probandi subierit; *L.14. ff. de Probat.* jam super ipsius
11 statu directo pronunciatur; & ita si ingenuus pronunciatus
fuit, hæc sententia etiam prodest contra omnes, qui talem
libertinum esse asserere contendunt. Sunt enim hic verba
sententiæ concepta in rem, sive de ipso statu, & ita semel
status personæ per rem judicatam adjudicatus est. Confer
Hartmann. Pistor. par.4. quæst. 29. f.r. per tot. Carpzov. Jurisprud. Forens. part.1. Constit. 26. defin. 16. numer.1. & 2.
12 Necesse vero est in hoc casu, ut sententia de statu sit lata
contra Dominum, vel Patronum, eumque præsentem, non
vero ex contumacia absentem; *L. 17. §. 1. ff. de Inoffic. Testam.*
13 Eodem ex fundamento sententia pro filiatione lata contra
14 omnes prodest; *L.1. §. final. ff. de Agnoscend. liber.* Intellige
tamen si quæstio filiationis cum ipso Patre, qui est unicus
Contradictor legitimus, non cum aliquo de Agnatis fuerit.
Consule *Alexandr. in L. penultim. num.40. ff. de Re judicat.*
15 Idem dicendum de sententia lata pro Uxore, modo Maritus fuerit Contradictor.
16 Quatenus vero sententia in causa nobilitatis lata jus faciat,
vide *Tiraquell. de nobilit. cap.37. numer. 2. & plur. sequent.*
17 ubi etiam disserit de viribus contra Tertium sententiæ pro
Cive latæ.
18 Gravior quæstio est, an sententia lata super Primogenitura, vel majoratu, & bonis inde dependentibus noceat ei,
qui post illum, qui hactenus in lite fuit, sed superatus est,
ad illam Primogenituram aspirare potest. Affirmant ex text.
in *L.44. ff. de Re judicat. Brunemann. in dict. L. 44. numer.1. Hartman. Pistor. part 4. quæst.29. Molin. de Primogen. Hispan. lib.4. cap.8. num.3. Carpzov. part.3. decis.254. num. 13.*
19 De sententia contra Vasallum lata an noceat domino, adi
Rasenthal. de Feud. cap.9. membr.1. conclus.23. numer. 3. & plur. sequent.

Et de sententia lata de statu subjectionis an prosit contra 20
omnes, consule *Zasium ad L.63. n. 39. ff. de Re judic. Gail. lib.1. observ.70. num. final.*
Sed hæc quidem de statu Personæ sufficiunt. Transeo nunc 21
ad jura rerum, ubi itidem sæpe contingit rem judicatam jus
facere inter alios, quam qui in lite fuere, & quidem potissimum inter illos, qui ab eo qui victus est causam habent.
Tales sunt Legatarii; Iis porro nocet sententia lata contra
Hæredem super testamento, dummodo tamen bona fide ab 22
Hærede actum sit, hæres sit victus propterea quod testamentum valere non potuerit, & per incuriam Judicis victus non
fuerit, & demum ab ipsis Legatariis non fuerit appellatum.
Diversum autem est, si sententia contra unum ex Legatariis 23
lata sit nam aliis non nocet.
Tales etiam sunt Substituti. Hinc sententia contra hære- 24
dem lata substitutis nocet. Aliter vero se res habet quoad 25
sententiam latam contra cohæredem. Hæc enim alii cohæredi qui in judicio non fuit haud nocet. Confer *Zasium in L.63. num.17. ff. de re judicat.*
Ex alio etiam fundamento sententia inter alios jus facit. 26
Hoc suppeditat Jurisconsultus *in citata L.63. ff. de Re judic.* scilicet: *Quum quis de ea re, cujus actio, vel defensio primum sibi competit, sequentem agere patitur*. Subjungit Jurisconsultus exemplum: *Veluti si Creditor experiri passus sit debitorem de proprietate pignoris*. Sed vide *Zasium in dict. L.63. qui num.14. & plur. sequent.* materiam illustrat.
Pariter contra alios etiam sententia prodest, si per necessa- 27
riam consequentiam sit etiam juris Tertii exclusiva. Desumi 28
exemplum potest *ex l.1. §. final. ff. de Carbon. Edict.* quando scilicet Mater subjecti partus arguitur, ubi primum quæ- 29
ritur, an propter statum Pueri quæstio differenda sit? Quod
negatur, quia principaliter hic Mater rea postulatur, & sic
recenti tempore, hoc est de præsenti potest cognitio fieri;
& porro Jurisconsultus subjicit: *Et post eventum cognitionis, si suppositum partum apparuerit, actiones hereditariæ Puero denegandæ sunt, omniaque perinde habenda, atque si heres* 30
scriptus non fuisset. Revera enim ex errore scriptus est a
Patre putativo hæres, qui si partum suppositum esse cognovisset, nunquam eum scripsisset hæredem. Neque obstat 31
quod sententia principaliter contra Matrem sit lata. Nam
quum ipsa de crimine suppositi partus satis convicta sit, necessario hæc sententia est exclusiva juris ipsius Pueri, quum
nullum jus possit habere, ubi constat per sententiam eum esse
suppositum.

SEPULTURA.

Nomen Sepulturæ tribus modis sumi potest. Primo pro 1
Jure sepeliendi Corpora, seu Cadavera mortuorum;
arg.Clementin. c. Dudum 2. de Sepulturis, cum similibus. Secundo pro actu, ritu, seu Officio, quo in associandis ad Sepulturam & sepeliendis Cadaveribus mortuorum impenditur;
cap. Dictum 105. caus.1. q.1. cap. Præcipiendum 15. caus. 13. q.2. cum similibus. Tertio pro ipso loco, & situ, in quo
Cadavera mortuorum sepeliuntur; *cap. Aurum 69. caus.12. q.2. cap Fraternitatem 3. de Sepulturis*, & de Sepultura hoc
tertio modo sumpta erit sermo.
Sepultura igitur hoc tertio modo accepta est locus auctori- 2
tate Episcopi benedictus, in quo cadavera Catholicorum
pie decedentium sepeliuntur; *Sir in r. Communis*.
Locus Sepulturæ regulariter olim erat atrium, aut porticus, 3
vel aliud terræ spatium prope Ecclesiam, quod hodie Cœmeterium communiter appellatur, text. expresso *in cit. cap. Præcipiendum 15. caus.13. q. 2.* ibi: *Præcipiendum est etiam secundum Majorum instituta, ut in Ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, portico, vel in Exedris Ecclesiæ*.
Cœmeterium autem Græce significat idem ac latine *Dor-* 4
mitorium, eo quia ibi requiescunt corpora Catholicorum,
qui ratione Fidei infallibilis finaliter resurgendi non tam mortui ibi jacere, quam dormire dicuntur; Joann. *cap.11. n.11.* ibi; *Lazarus amicus noster dormit, sed vado, ut a somno excitem eum*. Et Epist.1. *Ad Thessalonicens. cap.4. n.12.* ibi: *Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus*, quem
textum sic exponit S.Hieronymus dicens: *Eos dormientes appellari, quia certum est eos resurrecturos*.
Quamvis tamen olim in solis Cœmeteriis, & nullus in Ec- 5
clesia sepeliri posset, ut patet *ex cit. cap. Præcipiendum 15. caus 13. q. 2. & cap. Nullus 18. ead. caus. 13. & q. 2.* ibi: *Nullus mortuus intra Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Ab-*

Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles Laici, idest Laici fama Sanctitatis, & miraculis clari, ut explicat Glossa *ibid. verb. Fideles*; Tamen hodie, & Jure, & consuetudine introductum est, ut omnes Catholici, sive Clerici, sive Laici in Ecclesiis sepeliantur; *cap. Fraternitatem 3. cap. Ex parte 5. & c. Cum liberum 6. de Sepulturis*, juncto *cap. Cum gratia 17. caus. 13. q. 2.* ubi additur ratio, ibi: *Prodest mortuis, si in Ecclesia sepeliantur, quia eorum proximi quoties ad eadem Sacra loca veniunt, suorum, quorum Sepulturam aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt.*

6 Quilibet a jure non impeditus potest sibi eligere Sepulturam in qualibet Ecclesia ad id jus habente; *Communis*, per claros textus *in cap. Nos instituta 1. cap. Fraternitatem 3. cap. Cum liberum 6. cap. Cum super 8. cap. In nostra 10. de Sepulturis, cap. Animarum 1. & cap. Cum quis 2. de Sepulturis in 6.*

7 Et si Cadaver illius, qui elegit Sepulturam in aliqua Ecclesia, etiam Regulari, & per vim Parochi, aut alterius, non ibi, sed alibi sepeliatur, est restituendum simul cum oblationibus Ecclesiæ electæ; textu expresso *in c. Ex parte 5. cap. Cum liberum 6. de Sepulturis, cap. Animarum 1. eod. in 6.* Et sic pluries decrevit *Sacra Congregatio* in facti contingentia, ut videri potest *verb. Cadaver num. 11.* ubi referuntur Decreta una cum confirmatione facta ab Alexandro VII. Constit. incip. *Alias pro parte*.

8 Qui sibi Sepulturam non eligit, sepeliri debet in Sepulcro Majorum suorum, textu expresso *in cap. Nos instituta 1. de Sepulturis*, ibi: *Statuimus unumquemque in Majorum suorum Sepulcris jacere, ut Patriarcharum exitus docet, cap. Cum quis 2. & cap. Is qui 3. eod. in 6.* ibi: *Is, qui . . . . in ea, in qua Majorum ipsius ab antiquo Sepultura existit, sepeliri debebit dummodo absque periculo ab ipsam valeat deportari.*

9 Majorum nomine ad hunc effectum veniunt Pater, Avus, Proavus & alii ascendentes in linea recta; *l. Jurisconsultus 10 ff. De gradibus, l. Appellatione 51. ff. de verb. signif.* Panimol. *decis. 5. adnot. 3. n. 15.* Barbos. *de Offic. & potest. Parochi cap. 26. n. 32.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 28. n. 10.* & alii passim.

10 Si Majores non in uno, & eodem sepulcro sepulti fuerint, sed in diversis, v. g. Avus, Proavus, Abavus, aliique omnes Majores in uno, Pater vero in alio, tunc secundum Glossam *in c. Is qui 3. verb. Antiquo. de sepulturis in 6.* Engel. *lib. 3. Decret. tit. 28. a n. 6.* Reiffenstuel *ibid. n. 11.* Silvester *verb. Sepultura q. 8.* & alios, filius decedens non electa Sepultura sepeliri debet in sepulcro majorum, & non Patris, nisi Pater pro se, & posteris aliam Sepulturam expresse elegisset. Et id tenent, & probant ex quo semper in Jure fiat locutio in plurali, ut patet *in cap. Nos Instituta 1. de Sepulturis*, ibi: *in Majorum suorum sepulcris cap. Fraternitatem 3. eod.* ibi: *Patrum, aliorumque Parentum Sepulchris*, quo nomine etiam Majores veniunt, *cit. l. Jurisconsultus 10. d. 8. ff. de Gradibus affinit.* ibi: *Parentes usque ad Tritavum nominantur, & c. Cum quis 2. de Sepulturis in 6.* ibi: *Cujus Majores sunt soliti ab antiquo in aliqua Ecclesia sepeliri, cap. Is qui 3. eod. in 6.* ibi: *In qua majorum ipsius ab antiquo Sepultura existit, sepeliri debebit*. Hæc autem Jura magis verificantur, si in dicto casu Filius non in Sepulcro solius Patris sed in Sepulcro Majorum antecedentium sepeliatur, ut ex verbis patet, adeoque &c.

11 Multi autem alii tenent contrarium, nempe quod Filius decedens, non electa Sepultura, debeat in tali casu sepeliri, non in Sepulcro omnium Majorum, sed in sepulcro Patris; Dummodo Pater ex propria electione, & non casu, vel ex aliquo accidenti sepultus fuerit in Sepultura diversa ab antiqua Majorum. Sic late Oldrad. *consil. 25. num. 2. vers. Contrariam usque ad fin.* Abbas *in citat. cap. Nos instituta 1. n. 5. de Sepulturis*, Sperell. *tom. 1. decis. 33. n. 9.* cum aliis ibi relatis, Barbosa *de Offic. & potestat. Parochi cap. 27. num. 32. & lib. 2. Jur. Eccles. univers. cap. 10. num. 32.* Medic. *de Sepult. quæst. 7. num. 22. 1. part.* Panimol. *decis. 5. adnotat. 3. n. 19.* ubi dicit, quod hæc est receptior sententia, Ventriglia *part. 1. Annot. 52. §. unic. n. 24.* Mattheucc. *Officiol. Cur. quoad Sepulturas c. 48. num. 23.* Zechius *de Republich. Ecclesiastic. lib. 1. cap. 28. de Parocho num. 27. vers. Fallit*, Cardin. Petra *tom. 2. Commeat. in Constitut. 2. Honorii III. num. 25.* Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 28. n. 4.* & alii, quorum tamen varii, ut Card. Petra, Barbosa, Mattheuc. & alii, ut eos legenti patet, id solum affirmant, quando Proavus, Abavus, & alii Ascendentes Majores sepulti sunt in uno Sepulcro, Avus vero, & Pater sepulti sunt in alio, & non quando omnes Majores sepulti sunt in uno, & solus Pater in alio. Sicque non videntur dissentire a Doctoribus primæ sententiæ relatis *supra n. 10.*

Et revera si Abavus, & Proavus sepulti sint in uno Sepulcro, Avus vero, & pater in alio, Filius decedens, non electa sepultura sepeliendus est cum Patre, & Avo. 12 Pirhing *loc. cit. num. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 11.* Engel *loc. citat. num. 6.* Petra *loc. citat. num. 25.* Matthæuc. *loc. cit. num. 23.* Oldrad. *cit. consil. 25.* Barbosa *de Offic. & potestate Parochi cap. 26. num. 32. & in cap. Nos instituta 1. n. 2. de Sepulturis*, Silvester *loc. citat. quæst. 8.* & alii; Et ratio est, quia Sepultura inter mortuos comparatur domicilio inter vivos; Atqui Filius sequitur originem, & Domicilium proximiorum Parentum, seu Majorum, Patris scilicet, & Avi, & non remotiorum Ascendentium, *l. Assumptio 6. §. Filius ff. ad municip. cap. Fraternitatem 3. de Sepulturis*, ergo &c. Tum quia, in dicto casu æque satisfit Juris Textibus ac si in sepulcro remotiorum sepeliretur. 13 Si autem Pater pro se, & posteris aliam Sepulturam elegisset expresse, tunc utique Filius, ut dictum fuit *supra num. 10.* deberet sepeliri in Sepultura Patris; *arg. Un. quaque 3. §. Item in novo caus. 13. q. 2.* quia si posteri aliam Sepulturam non eligant, in similem Patris electionem consentire, sicque sibi ipsi Sepulturam tacite elegisse censentur. Reiffenstuel *loc. cit. n. 11.* & a fortiori omnes citati Doctores *supra num. 11.*

14 Si adsit sepulcrum Gentilitium seu familiare & sepulcrum hereditarium, attendendum est primum, & postea secundum, cum etiam hoc dicatur aliquo modo sepulcrum Majorum. Sic cum aliis Card. Petra *cit. tom. 2. Commentar. in Constitut. 2. Honorii III. sect. unic. n. 35.* Matthæucc. *loc. cit. n. 23. vers. Sicut*, Passerin. *de statu homin. tom. 2. q. 187. art. 4. inspect. 4. cap. 2.* & alii.

15 Etiam infantes, quamvis juxta Rituale Romanum *tit. de Exequiis puer.* debeant sepeliri in sepulcro separato adhuc tamen sepeliri possunt in Sepulcro Majorum. Sic expresse decrevit *Sacra Congr. Episc. & Regul. in Asculana 21. Octobris 16.6.* apud Barbosa *de Offic. & potest. Parochi cap. 26. n. 28.* Card. Petram *loc. cit. n. 26.* Panimol. *c. cit. n. 18.* Sperelli *cit. decis. 88. in fine*, & novissime *Sacr. Congr. Concilii in Novarien. Funerum 15. Martii 1704. in respons. ad primum*. Vide verb. *Quarta Funeralis n. 32.* ubi una cum aliis datur ad litteram Decretum.

16 Filii illegitimi, & naturales sepeliendi sunt in sepulcro Patris, nisi is in Dignitate sit constitutus. Non item Filii Spurii, quia illi sepeliendi sunt in Sepulcro Matris, nisi sit femina illustris. Silvester verb. *Sepultura q. 3. dict. 4.* Pirhing *loc. cit. sub n. 4.* & alii.

17 Filii adoptivi, & arrogati, si moriantur vivente Patre, in cujus potestate erant, debent sepeliri in sepulcro ejusdem. Secus autem, si eo jam mortuo, decedant, quia tunc debent sepeliri in sepulcro Patris naturalis, cum jam expiraverit in tali casu adoptio. Silvester *loc. cit. dist. 4.* Pirhing *loc. cit. sub num. 4.* & alii.

18 Infantes expositi non in Sepultura Patris, seu Majorum, sed in Sepultura Hospitalium, in quibus exponuntur sunt sepeliendi, *arg. cap. Si a Patre unic. de infantibus & languid. l. fin. Cod. de infantibus exposit.* Sebastianus Medices *p. 1. de Sepultur. q. 7 n. 25.* Ventrigl. *loc. cit. n. 25.* & alii. Si autem tales infantes non essent expositi in Hospitalibus, nec Hospitalium expensis alerentur, essent sepeliendi in Parochia, in qua contingeret eos decedere, quia decedentes, non electa Sepultura, sepeliendi sunt in sua respectiva Ecclesia Parochiali; *cap. Ex ea parte 5. cap. Cum sit liberam, cap. in nostra 10. de Sepulturis*, cum similibus.

19 Supradicta Regula, quod decedens sine electione Sepulturæ sepeliendus sit in Sepulcro Majorum, non procedit e converso, taliter quod, si moriatur Pater, vel Avus, sepeliendus sit in sepulcro Filii, vel nepotis; Et ratio est, quia ascendentes non sequuntur sepulcrum descendentium, nec transversales sepulcrum transversalium, nisi sint heredes, & Sepultura sit hereditaria, nec sit ibi facta electio; Lavorius *variar. lucubrat. tit. 2. cap. 11. n. 121.* Sebastianus Medices *loc. cit. n. 24.* Ventriglia *loc. cit. n. 24.* & alii.

20 Si quis nullam habeat sepulturam Majorum, nec aliquam sibi elegerit, sepeliendus est in propria Parochia, ubi Sacramenta suscepit. *Communis*, per text. *in cap. Ex parte 5. & cap. In nostra 10. de sepultur. cap. Animarum 1. & cap. Is qui 3. eod. in 6.* 21 Et nullam habere sepulturam Majorum censetur etiam Filius ille, cujus Majores singuli sepulti sunt in diversis Sepulcris, nempe Proavus in uno, Avus in alio, Pater

Pater in altero, cum ad hunc effectum requiratur concursus plurimorum, qui ab antiquo in eodem Sepulcro sepulti fuerint, quia ab uno solo denominari non potest sepulcrum Majorum; Unde cessante hoc casu Majorum Sepulcro talis filius sepeliendus erit in sua Parochia, Sic Ancharanus in cap. Is qui sub n.4. de Sepultur. in 6. Silvest. verb. Sepultura sub num.8. Barbosa in cap. Nos instituta 1. num.2. de sepult. Reiffenstuel loc.cit. num.11. in fin. Engel loc.cit. n.6. & alii; Contrarium tamen, nempe quod hoc casu sit attendendum sepulcrum Patris, tenet Abbas in c.1. n.5. Extravag. de sepulturis, & ita de consuetudine servari testatur Lavorius variar. lucubration. tit.2. cap.11. n.113. Sperell. tom. 1. decis.88. n.10. At isti intelligendi sunt in casu, quo Pater pro se, & posteris Sepulturam elegisset, juxta dicta supra n.11. Alias non esset, qui non haberet sepulcrum Majorum, cum quilibet habeat suum Patrem in aliquo sepulcro sepultum loquendo de Patribus jam suis filiis præmortuis.

22 Peregrini pertranseuntes, & Viatores, nisi sepulturam elegerint, sepeliendi sunt in Cathedrali; Advenæ autem, seu exteri, & peregrini habentes per aliquod tempus habitationem in aliqua Parochia, sepeliendi sunt in ipsa. Sic S. C. Episcop. & Regular. in Fulginaten. 5. Julii 1592. rescribens Episcopo: Etiam circumscripta consuetudine Advenas, & pertranseuntes in Cathedralibus, & reliquos in Parochia, intra cujus fines obierint, si per aliquod tempus habitaverunt, esse sepeliendos, Sperell. decis.87. n. 14. Lavorius loc. cit. n.144. Card. Petra tom.2. Comment. in Constit.9. Innocent.III. sect. unic. n.50. Matthæucc. loc.cit. n.12. & alii referentes dictam Sacræ Congreg. resolutionem; Si autem adesset alibi legitima aliqua consuetudo, tam favore Cathedralis, quam Parochi, esset servanda, ut concordant Doctores apud Sperell. loc.cit. n.14. Panimol loc.cit. n.43. Card. Petra loc.cit. n. 50. arg. cap. Cum dilectus 8. & c. Cum tanto 11. de consuetudine, l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus.

23 Studiosi, famuli conductitii, milites, Officiales, aliique similes conducentes domos ad aliquod tempus, seu alicubi habitantes, si sepulturam non sibi elegerint, debent sepeliri in Parochia, ubi sic habitabant, & decesserunt. Communis, & servat recepta consuetudo, quæ non solum est in dubiis optima Legum interpres; cit. l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus, cap. Cum dilectus 7. de consuetud. Sed etiam claræ Legi derogat. cap. Cum tanto 11. de consuetudine. Miles tamen præsidiarius sepeliri debet in Parochia Arcis ubi actualiter moratur, non autem in alia Parochia ubi retinet domum apertam cum uxore, & filiis; Sac. Congr. Conc. in Romana 17. August. 1697. apud Ursayam in Miscellaneo Sacr. & prof. lit. M.

24 Qui habet domicilium in Civitate, vel Castro, & ad Villam ruralem se transfert recreationis gratia, vel ut ruralia exerceat, & inibi, non electa sepultura, nec habens Sepulcrum Majorum decedat, debet sepeliri in propria Parochia Civitatis, vel Castri, si absque periculo ad ipsam possit deferri, textu expresso in cap. Is, qui 3. de Sepulturis in 6. ibi: Is qui habet domicilium in Civitate, vel Castro, quando ad Villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem, non in Ecclesia dictæ Villæ, sed in sua Parochiali, vel in ea potius, in qua majorum ipsius ab antiquo Sepultura extitit, sepeliri debet, dummodò absque periculo ad ipsam valeat deportari.

25 Qui autem habet Domum hyemalem, v. gr. in Civitate, & æstivam in rure, & sic æquali tempore, modo in una, modo in altera habitat, seu moratur, sepeliendus est in Parochia, in qua decedit. Et ratio est, quia parificatur cum eo, qui in duobus locis æque principale domicilium habet, & sic efficitur utriusque Parochiæ Parochianus, adeoque sepeliendus est in Parochia, in qua decedit, cum ipsa sit pro tunc vera ipsius Parochia, argum. cap. Ex parte 5. c. In nostra 10. de Sepulturis, cap. Animarum 1. eod. in 6.

26 Advenæ, seu hospites, aliique decedentes in Regularium Conventibus, nisi eligant ibidem Sepulturam, sepeliendi sunt de jure communi in Parochiali, cap. In nostra 10. de Sepulturis, ubi expresse cavetur non posse Regulares sepelire nisi eos, qui vere in suis Ecclesiis Sepulturam elegerint. Et ita censuit Sacra Congregatio Concilii in Ripana 3. Febr. 1652. nempe non licere Regularibus commoranti per aliquot dies in eorum Conventu, sibique defuncto omnia Sacramenta ministrare, & in eorum Ecclesiis dare Sepulturam sine licentia Parochi, cui Quarta Funeralis debetur, Sic referunt Pignatell. tom. 1. Consult. 306. num. 1. Card. Petra tom. 1. Comment. in Constitut. 9. Innocentii III. numer. 49. & alii. Item eadem Sacra Congregatio Concilii in Ravennaten. 20. Januar. 1674. censuit: Spectare ad Parochos sepelire, & ad proprias Parochias deferre Cadavera eorum, qui in Monasterio recepti, sepultura non electa, decesserant. Item eadem Sacra Congregatio Concilii in Gerunden. 3. Februar. 1694. Expugnato enim a Gallis præsidio de Roses in eodem vulneratus est Didacus Fonseca, qui hospitii causa se recipiens ad Conventum S. P. Dominici Gerundæ, ibi Parocho irrequisito, Sacramentis munitus decessit, & sepultus fuit. Qua de re proposito dubio: An dicto militi Fonsecæ potuerint Religiosi, irrequisito Parocho, Sacramenta ministrare, & Corpus deponere, Sacra Congregatio respondit: Detur Decretum in nullius 19. Sept. 1637. tenoris sequentis: Quidam miles occasione infirmitatis divertit in Monasterium Regularium, ibique ab eisdem Sacramentum Eucharistiæ pro Viatico, & extremam Unctionem recepit, & exinde obiit, Parocho intra cujus fines Monasterium exstitit, reluctante. Quæritur: An Administratio hujusmodi Regularibus esset permissa; Sacr. Congr. Concilii respondit: Non esse permissam: Card. Petra tom. 2. Comment. ad Constit. 9. Innocent. III. sect. unic. n.49. Pignatell. tom. 1. consult. 306. Passerin. de statib. hominum tom. 2. cap. 187. art. 5. num. 229. & seq. Burdon. Oper. moral. tom. 3. resolut. 51. n. 216. Matthæuccius Offic. Curiæ quoad Sepulturam c.68. num. 14. Antonell. de Regimine Eccles. lib. 1. cap. 12. num. 11. vers. Infertur tertio, ubi sic expresse dicit. „ Infertur tertio, eos qui ho„ spitii causâ recipiuntur in Conventu Regularium, ibique „ infirmantur, & moriuntur, in Parochiali Ecclesia sepe„ liendos esse „ & sic alii.

Oblati, Donati, seu Tertiarii, atque etiam sæculares, qui 27 Regularibus deserviunt, & intra eorum Monasteriorum septa, ac domos resident, & sub eorum obedientia vivunt, licet non ratione voti sed ratione servitutis, si inibi decedant, sunt ibi irrequisito Parocho tumulandi; isti namque eximuntur a subjectione Ordinariorum, & Parochorum, & gaudent Privilegiis Religiosorum, quibus inserviunt, quamvis salario sint stipendiati. Vide verb. Approbatio pro Confessionibus expediendis artic. 1. a numer. 64. ubi fuit jure, & ratione conclusum, posse Regulares supradictorum omnium Confessiones excipere cum sola approbatione sui Prælati Regularis sine approbatione Episcopi; Unde cum sepultura potissimum dependeat ab administratione Sacramentorum, ut ponderavit Rota recent. part. 11. dec. 348. n. 9. & notant Doctores communiter, si supradicti omnes recipiunt Sacramenta independenter ab Ordinario, & Parocho, ab ipsis Regularibus sepeliendi etiam sunt independenter ab Ordinario, & Parocho in Regularium Ecclesia. Et sic in terminis firmat Card. Petra l. c. n. 42. Card. de Luca de Regularibus disc. 1. num. 50. Passerin. citat. tom. 2. de statu homin. qu. 187. art. 4. a n. 228. Matthæucc. l. c. num. 15. Reiffenst. l. c. num. 21. Pirhing l. c. num. 9. & alii communiter.

Secus autem sæculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis 28 deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, & cum sæcularibus exteris extra Monasteria habitant, & vivunt; isti enim, si non habeant sepulcrum Majorum, vel sepulturam non elegerint, sepeliendi sunt in propria Parochia, juxta resoluta sub dict. verb. Approbatio num. 65. & 69.

Monialium famuli, & famulæ habitantes in mansionibus 29 intra atria Monasteriorum, ubi debeant sepeliri? Vide verb. Moniales art. 6. n. 4.

Puellæ educandæ, & mulieres sæculares in Monasteriis 30 Monialium legitima facultate commorantes, & inibi decedentes ubi sint sepeliendæ? Vide verb. Moniales art. 1. num. 61. ad 63.

Novitii, & Novitiæ sepulturam sibi non eligentes, debent 31 sepeliri in Monasterio, ubi decedunt, & absque ulla obligatione solvendi portionem Canonicam Parocho loci. Engel lib. 3. Decret. tit. 28. num. 12. Reiffenst. ib. n. 20. Card. Petra l. c. n. 38. & alii communiter; & ratio est, quia in favorabilibus Novitii, & Novitiæ veniunt nomine Religiosorum, & Religiosarum, arg. cap. Religioso §. Quamvis 21. de sent. Excommunicat. in 6. Accedunt specialia circa hoc privilegia Religiosis concessa, de quibus testatur Donatus tom. 3. tract. 10. q. 4. n. 2. & etiam universalis consuetudo Religionum, quæ derogaret Legi contrariæ, si quæ adesset cap. Cum tanto 11. de consuetudine. Insuper debent Novitii, & Novitiæ sepeliri in Monasterio, ubi decedunt, etiamsi habuissent animum determinatum exeundi a Religione. Card. Petra l. c.

„ committendum duntaxat, & non per alium quavis auctoritate, vel Prælatione fungentem, exhiberi debere. Qui prædictum Habitum recipientibus declarare teneantur apud eorum Ordinum Ecclesias debere sepeliri in eorum Habitum suscipiunt. & illorum sic indutorum Cadavera discooperta, nullo pallio, seu tegumento superposito, deferri posse; Ordinariorum etiam sub Censuris prohibitione locorum qualibet in contrarium edita non obstante, quas quoad hoc modificamus.

56 Adest præterea declaratio „ Sacræ Congregat. Episcop. & Regul. sub his verbis: Prædicta Cadavera recto tramite sunt ad Ecclesias Regularium deferenda cum Parocho, quo requisito expresse si venire recusaverit, licere tunc eisdem Regularibus, etiam ipso invito, portare ad suas Ecclesias. Rota die 11. Dec. 1615. Antonius Maria Cardinalis Gallus.

Loco ✱ Sigilli.

V. Theatinus Secret.

„ Eadem interrogata Sacra Congregat. a Patribus Minoribus; An in eorum Ecclesiis sepelienda sint Cadavera illorum, qui dicti Ordinis Habitu induti ex hac vita migrarunt? Respondit id fieri debere, si tamen a Guardiano Domus loci, in quo tales decedere contigerit, aut ab alio Superiore, vel altero, cui id Superior committendum deduxit, Habitum receperit, ac prædicti Guardianus, vel alius Superior hujusmodi suscipientes præmonuerint, eorum Cadavera propter Habitus concessionem, ac receptionem penes ipsos Fratres, quorum Habitum gestant, esse sepelienda. Hactenus apud Samuellium *loc. cit. conclus.* 12.

57 Papa decedens Romæ sine electione sepulturæ in Basilica Vaticana, in qua non possunt sepeliri, nisi Summi Pontifices, & Personæ Regales prout patet de Principissa Methilda tam bene merita Ecclesiæ Romanæ, & novissime de Christina Regina Svecorum ibi sepultis. Et ne quidem Eminentissimis Cardinalibus permissum est inibi sepeliri. Cohel. *not. Card. privil. cit.*90. Passer. *de statib. hom. tom.*2. *q.*187. *art.* 4. *num.*139. Cardin. Petra *loc. cit. num.*27. referens dictam Basilicam amisisse Legatum cujusdam, qui mandaverat ibi sepelire. Et de sepultura Pontificis Rota Romana *Juris tumulandi n.*14. *die* 20. *Feb.*1702.

58 Si autem contingeret Pontificem sine electione sepulturæ decedere extra Urbem, nec posset commode transferri ad ipsam, esset sepeliendus in Ecclesia Cathedrali loci, ubi decedit, *cap. Is qui* 3. *de sepultur. in* 6. Rota *in Romana Juris tumulandi num.*16. *die* 20. *Februarii* 1702. *coram D. Priolo*; Lavorius *tom.*1. *variar. tit.*2. *num.*45. Sebastianus Medices *de sepultur. part.*1. *cap.* 11. *quæst.* 7. *num.*2. Card. Petra *loco cit. num.*29. referens id de facto evenisse in aliquibus Civitatibus, ut Neapoli, & Salerni &c.

59 Papa potest sibi eligere sepulturam in quacumque sibi benevisa Ecclesia, etiam Regularium, ut patet ex pluribus monumentis, quæ videntur in diversis etiam Regularium Ecclesiis in Urbe; Corpus tamen solet deferri semper ad dictam Ecclesiam S. Petris pro functionibus exequiarum explendis, & deinde defertur ad Ecclesiam electam. Card. Petra *l. c. n.*27.

60 Cardinales decendentes in Urbe, si non habeant sepulcrum Majorum, nec sibi elegerint sepulturam, sepeliendi sunt, non in Parochia, sed in Ecclesia proprii Tituli; sic articulo late discusso firmavit Rota *in Romana Juris tumulandi* 1702. coram Priolo in causa sepulturæ Eminentissimi Cardinalis Pallavicini, quæ decisio refertur a Monac. *tom.*4 *in Appendic. decis.*18. & a Pitonio *discept. Ecclesiastic. tom.*2. *post discept.*51. eamque citant., & sequuntur ultra prædictos, etiam Card. Petra *loc. cit. Comment. ad Constit.* 2. *Honorii III. num.*32. Matthæucc. *Official. Curiæ quod sepulturas c.*48. *num.*9. ubi citat etiam aliam decisionem *de quinta die Martii* 1703. refertque tali anno ratione dictarum Decisionum Cadaver Cardinalis Radolovich Titularis S. Bartholomæi in Insula, qui suum Corpus reliquit esse tradendum Sepulturæ in Ecclesia prout *de Jure*, redditum fuisse Ecclesiæ Titulari, & in ejus solo tumulatum, cum prius pendente lite inter Parochiam, & Titulum, fuerit interim depositum in sua Parochia S. Marcelli.

61 Et hoc etiamsi Cardinales non resideant in Titulo, cum non omnes Ecclesiæ Cardinalium Titulares habeant continuas habitationes. Rota *cit. decis. in Romana Juris tumulandi* 20. *Februarii* 1702. *numer.* 28. & 31. Card. Petra *loc. cit. num.*32. & alii.

Et hoc procedit etiam in Cardinalibus Regularibus; Non 62 enim ipsi in tali casu sepeliendi sunt in Ecclesia Regulari, si specialiter eam non elegerint, quia magis stringit vinculum speciale proprii Tituli Cardinalitii, quam generale Religionis; Tum quia dum Regulares assumuntur ad Cardinalatum, eximuntur ab Obedientia Religionis, adeoque sicuti remanent soluti a Lege vetante electionem sepulturæ, ita præsumptio oritur, ut electio debeat esse in eo loco, in quo uti Cardinales, & non uti Regulares sepeliri debuerant, etiamsi alibi Cardinales Sacramenta recipiant, ut prosequitur citata Rotæ decisio *num.*34. & 35. Card. Petra *l. c. n.*33. & alii.

Cardinales autem decedentes extra Urbem sine electione 63 sepulturæ sepeliri debent in Ecclesia Majori loci, ubi decedunt, quia, ut dicitur Rota *in citat. decis. num.*16. ratione Dignitatis illa Eccl. censetur Parochialis Card. defuncti, sicuti censeretur in casu simili obitus Summi Pontificis. Sic Card. Petra *loc. cit. num.*34. Murga *de Sepulturis tract.* 8. *sect.* 2. *dub.* 7. *conclus.* 4. Matthæucc. *loc. cit. num.*9. & alii passim. Hoc tamen intelligendum venit, nisi in vita se subjecerint specialiter alicui Parochiæ, ut notant Card. Petra *loc. cit.* 64 *num.*34. Matthæucc. *loc. cit. num.*9., & alii, *arg. cap. Instituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *cap. In nostra* 10. *de sepultur. Cap. Animarum* 1. & *Cap. Is qui* 3. *eod. in* 6.

Debetur tamen semper Quarta Canonica Ecclesiæ Paro- 65 chiali ratione administrationis Sacramentorum, prout debetur, si quis decedat sine electione sepulturæ, & sepeliatur in Sepulcro Majorum, vel in Cathedrali. Sic Rota *in cit. decis. num.*34. Card. Petra *loc. cit. num.*35. Matthæucc. *loc. cit. num.*9. Antonell. *de Regim. Eccles. lib.*1. *cap.* 12. *num.* 30. Pitonius *in addit. ad dictam disceptat.* 51. *in fine*, & alii.

Episcopi decedentes in propria Diœcesi, non electa Sepul- 66 tura, nec habentes sepulcrum Majorum, sepeliri debent in propria Cathedrali tamquam sua sponsa; si vero decedant extra Diœcesim, & commode possint deferri ad propriam Cathedralem, sunt in ea tumulandi; Si autem ad ipsam commode deferri non possint, tumulandi sunt in Ecclesia digniori loci, in quo decedunt, quia de ea, ratione dignitatis eorum præsumitur voluntas. Card. Petra *loc. cit. numer.*36. Sperell. *decis.*87. *num.*42. Antonell. *loc. cit. numer.* 45. Matthæucc. *loc. cit. num.*11., & alii passim; Quod si habeant duas Ecclesias æqualiter unitas, sepeliendi sunt æqualiter unitæ, sed una alteri subjecta, sepeliri debent in principali. Card. Petra *loc. cit. num.*37. Pitonius *l. c. n.*23. & alii.

Canonici Cathedralis decedentes, non electa sepultura, 67 ubi tumulari debeant? Vide verb. *Canonicus art.*8. *a num.*11. *ad* 14.

Clerici. & Presbyteri decedentes, non electa sepultura, sepe- 68 liendi sunt in Cathedrali, si ibi adsit sepultura propria separata pro Presbyteris, & Clericis, etiam non attento sepulcro Majorum. *Sacra Congregat. Episcop. in Forosempronien.* 1. *Septembris* 1650. Monacell. *tom.*1. *tit.*2. *formul.* 4. *num.*17. Samuel. *de sepultur. disp.*5. *tract.* 1. *controv.* 9. *conclus.* 20. *num.*30. Nicol. *lucubrat. Canonic. lib.* 4. *tit.* 15. *de sepultur. num.*15. Matthæucc. *loc. cit. nu.* 11. *vers. Canonici*; Passerin. *loc. cit. num.*325. *cum seq.*, & alii. Vide tamen verb. *Canonicus art.*8. *num.*11. 12. & 13.

Si vero non adsit in Cathedrali sepultura propria separata 69 pro Presbyteris, & Clericis, Clerici, & Presbyteri decedentes sine electione sepulturæ, sepeliendi sunt in sepulcro Majorum, si habeant, & si non habeant, in propria Parochia. *Communis, arg. cap. Nos instituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *Cap. In nostra* 10. *de sepulturis*, *c. Animarum* 1. *cap. Is qui* 3. & *cap. Licet* 4. *eodem in* 6. Et ratio est, quia Jura nihil speciale de eis statuunt, adeoque est discurrendum de eorum sepultura, ac de sepultura Catholicorum sæcularium, cum ubi Jus non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *l. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem action.*, & verba generalia generaliter sint intelligenda, *Cap. Quia circa* 22. *de privil.* Unde cum quæsitum fuisset a Sacra Congreg. Conc. *in una Fulginat. die* 10. *Julii* 1694. An liceret Capitulo Cathedralis privative quo ad omnes alias Ecclesias, tumulare Cadavera Personarum in Sacris, vel in Minoribus Ordinibus constitutarum, etiam Prima Tonsura initiatarum, deceden.

cedentium absque electione sepulturæ, Sacra Congregat. noluit decidere, sed remisit causam ad Judices suos; Cum enim ageretur de consuetudine probanda, ideo forte noluit assumere cognitionem, ut dicit Card. Petra *loc. cit. num.* 40. subdens *ibidem num.* 41. num Jus favere Parochis, si non probetur legitima consuetudo; nam ipsi habent assistentiam Juris in tumulatione istorum carentium Sepulcro Majorum, decedentium sine electione inter fines propriæ Parochiæ per Jura supra adducta. Card. de Luca *de Parochis disc.* 27. *numer.* 2. Panimol. *decis.* 5. *num.* 1., & 5. Rota *part.* 11. *recent. decis.* 348. *num.* 9., & in his terminis Passerin. *loc. cit. num.* 325. *cum seq.* & alii.

70 Si autem adesset consuetudo quadragenaria cum titulo, tunc deberet attendi prout etiam quando Ecclesia Cathedralis teneatur solvere QuartamFuneralem Parocho alterius Ecclesiæ, si ibi sepulturam quis elegerit, ut declaravit *Sacra Congregation. Concilii in Mantuana die* 13. *Julii* 1694., & confirmavit *die* 30. *Aprilis* 1695. Et ita si sibi reservatum fuisset tale Jus in signum Superioritatis, quando Parochiæ fuerunt distinctæ, seu creatæ. Sic Card. Petra *loc. cit. num.* 141. Panimoll. *decis.* 5. *annotat.* 4. *num.* 8., & *seq.* Barbosa *lib.* 3. *Jur. Eccles. cap.* 24. *num.* 16. Cavaler. *decis.* 649. *num.* 2., & *decis.* 295. *num.* 1. *coram Bichio*; Immo sufficeret etiam consuetudo immemorabilis sine titulo, cum illa quemcumque titulum præsumere faciat.

71 Clerici Beneficiati cum onere residendi, tam simplices, quam Curati decedentes sine electione sepulturæ; & carentes sepulcro Majorum, sepeliri debent in Ecclesia sui Beneficii, & residentiæ, & non in propria Parochia. Barbosa *in cap. Nos instituta* 1. *num.* 4. *de sepulturis*, Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 9. Sannig. *ibidem n.* 18. Vallensis *ibid. num.* 6. Reiffenstuel *ibidem numer.* 24. Tusch *litt. P. conclus.* 99. *num.* 5. Burlat. *Consil.* 126. *num.* 18., & 19 Bellet. *disquisit. Cleric. part.* 1. §. 1. *num.* 9. 10. 11., & 20. Jo. an. Asin. *in l. Familiaria, ff. de Rel.*, & *sumpt. Funer.* Murga, & communis aliorum, teste Reiffenstuel *loc. cit. arg. Cap. Nos instituta* 1. *de sepult.*, ibi: *In qua Cælesti pabulo refici consueverunt, ut juxta Apostolum sint consolationum socii, ubi fuerunt passionum cap. De his* 5. *eodem*, ibi: *A quibus receperant salutis pabula*; & *cap. Cum quis* 2. *eodem in* 6., ibi: *In qua ille Officia consuevit audire Divina, & Ecclesiastica recipere Sacramenta.* Ubi, ut vides, statuitur, decedentes sine electione sepulturæ, & carentes sepeliendos esse in Ecclesia, in qua consueverunt audire Officia Divina, & Ecclesiastica recipere Sacramenta; Atqui Clerici Beneficiati cum onere residendi ibi Divina audiunt, & Sacramenta percipiunt; imo etiam Divina faciunt, & Sacramenta ministrant, ubi Beneficium habentes servitium cum residentia præstant, ergo &c. Et ratio est, quia Clerici Beneficiati cum onere residendi sunt potius Parochiani Ecclesiarum suorum respective Beneficiorum, quam suorum domiciliorum, quia alias non in illis, sed in istis Sacramenta percipere, & Divina audire statutis a Jure temporibus deberent; *arg. Cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnitent. & remissionib.* ubi statuitur, quod *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*; adeoque cum Clericis Beneficiatis cum onere residendi, non Parochus Domicilii, sed Parochus Beneficii residentialis Divina administret potius iste, quam ille censendus est eorum proprius Parochus cum Jure eos sepeliendi.

72 Nec valet objicere, quod Clericis Beneficiatis Viaticum, & Extremam Unctionem administret Parochus domicilii, & non Parochus Beneficii, adeoque potius ille, quam iste censendus est eorum proprius Parochus cum Jure eos sepeliendi. Non valet, inquam, quia, concesso antecedente, negatur consequentia, cum in ordine ad Sepulturas Sacri Canones non attendant locum, ubi quis in extremis recipit Sacramenta, sed locum, ubi in vivis sanus Sacramenta recipere consuevit, ut patet ex *cit. Juribus num. anteced.* ut clare denotant illi termini: *Consueverunt, consuevit*: adeoque cum Clerici Beneficiati in vivis, & sani Sacramenta recipere consueverint in Ecclesiis suorum Beneficiorum cum residentia, & non in illis suorum respective domiciliorum, sunt tumulandi in illis, non obstante, quod in extremis ab illis receperint Viaticum, & extremam Unctionem, quia hoc non evenit, quasi ipsi sint eorum proprii Parochi, sed quia proprii Parochi Ecclesiarum dictorum suorum Beneficiorum fines, & Territorium Parochorum suorum respective domiciliorum intrare, ibique ipsis invitis Sacramenta ministrare nequeunt; *arg. cap. Ecclesias* 1. *caus.* 13. *quæst.* 1. *Cap. In Ecclesiis* 1. *de Capellis Monachor. Cap. Cum singula* 32. *de Præbend. in* 6. cum similibus. Et de facto si quis recreationis, vel negotii causa in Villam extra suam Parochiam sitam se conferat, & ibi moriatur, non ibidem, sed si non habeat sepulcrum Majorum, nec sibi elegerit sepulturam, in propria Parochia sepeliri debet, non obstante, quod in aliena Viaticum, & Extremam Unctionem receperit, text. expresso *in cap. Is qui* 3. *de sepulturis in* 6.

Uxor licet sit sub potestate Viri, potest libere sine ejus li- 73
centia eligere sibi sepulturam, quia in hoc est sui Juris; *Communis*, textu expresso *in cap. De uxore* 7. *de Sepulturis*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Mulier nupta libere potest sibi eligere sepulturam.*

Si autem Uxor decedat, non electa sepultura, & adhu 74
superstite suo Marito, debet sepeliri in sepultura Mariti, si hic aliquam jam sibi elegit, & determinavit, aut jam determinavit sepeliri in sepulcro Majorum; Abbas *in cit. cap. De uxore num.* 6. Barbosa *ibid. num.* 4. Pirhing. *loc. cit. num.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. Silvester verb. *Sepultura q.* 8. *dict.* 5. & alii *arg. cap. Ebron.* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2. & sic censuit *Sacra Congr. Rit. in Senegallien.* 15. *Januar.* 1663. apud Panimol. *dec.* 5. *adnotat.* 3. *num.* 32. Et ratio est, quia Maritus destinatione, & determinatione animi jam censetur esse sepultus in tali sibi electa, & destinata sepultura. Si autem
Maritus nondum sibi sepulturam elegerit, nec voluntatem 75
suam circa ipsam adhuc declaraverit Uxor est sepelienda in sepulcro suorum Majorum, si habeat, vel si non habeat, in Parochia, ubi decedit, *arg. cap. Nos instituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *cap. In nostra* 10. *de sepult. cap. Animarum* 1. *cap. Is qui* 3. & *cap. Licet* 4. *eod. in* 6. Sic cit. Doctores & alii.

Si vero Uxor remaneat vidua & decedat, non sibi electa 76
sepultura, quamvis habeat sepulcrum Majorum, debet sepeliri in Sepulcro Mariti. *Communis*, textu expresso *in cap. Ebron caus.* 13. *q.* 2. ubi etiam redditur ratio his verbis: *Ut quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum, quia una caro sunt, & quos Deus conjunxit, homo non separet*, Et concordat *cap. Unaquæque* 3. *ead. caus. & q.* ibi: *Unaquæque mulier sequatur virum suum sive in vita, sive in morte.*

Et si talis Uxor vidua plures habuerit Maritos; sepeliri de- 77
bet in sepulcro ultimi, textu expresso *in cap. Is qui* 3. *de sepulturis in* 6. §. *Mulier*, ibi: *Mulier autem, quæ plures viros habuit successive, si sepulturam non elegit, est cum viro ultimo, cujus domicilium retinet & honorem, tumulanda.*

Uxor vidua debet sepeliri in sepulcro Mariti, etiamsi lo- 78
cum habitationis mutet & redierit ad domum paternam, vel aliorsum se contulerit, *arg. cit. cap. Ebron.* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2. quia in tali vidua aliorsum se conferente militat ratio ibi allegata, nempe: *Ut quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum*; Tale enim privilegium est datum personæ, & non loco, & mulier vidua vidualem vitam servando, censetur durare in conjugio viri. Joannes Andreas *in cit. cap. Is qui* 2. *de sepultur. in* 6. Silvester verb. *Sepultura q.* 8. *dict.* 5. Pirhing. *lib.* 2. *Decretal. tit.* 28. *num.* 12. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. Donat. *tom.* 3. *titul.* 9. *quæst.* 14. *num.* 9. cum aliis ibi allegatis. Sperel. *tom.* 1. *decis.* 88. *num.* 15. cum pluribus aliis ibi citatis, Panimol. *citat. decis.* 3. *adnot.* 3. *numer.* 36. & alii.

Non esset tamen Uxor sepelienda in sepulcro Mariti, si nec- 79
dum ad ejus domum fuerit traducta & ab ipso cognita, quia in tali casu non acquisivisset ejus domicilium, nec fuisset facta una caro cum ipso, quæ sunt motiva, ob quæ ex *cit. cap. Is qui* 1. *de sepulturis in* 6. & *cit. cap. Ebron* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2.
Uxor debet sepeliri in sepulcro Mariti. Sic doctores citati, & 80
alii passim. Item non est sepelienda Uxor in sepulcro Mariti in casu, quo ob ipsius adulterium factum sit divortium, & totalis separatio quia tunc non est amplius de domo Mariti, cum ejus domicilium juridice amiserit. Sic citati Doctores, & alii.

Uxor moriatur prægnas, fœtus in utero existens una cum 81
matre mortuus, & non extractus, tamquam pars ventris sepelitur una cum matre in Ecclesia. Si autem extractus sit, ipse utpote non baptizatus, sepeliri debet extra locum Sacrum; & mater in Ecclesia. *Communis* cum supracitatis Doctoribus.

An autem, sicuti ex supradictis Uxor debet sepeliri in 82
sepul-

ranta *l. cit. n.12.* Pirhing *l. cit. n.1. vers. Porro*, Reiffenstuel *l. c. n.29.* & alii communiter.

33. Tertia differentia est, quod sententia definitiva non potest ferri, nisi Judice pro Tribunali sedente; *leg. Cum sententiam 6. Cod. de sententia & interlocution. omn. judic.* & nisi partibus præsentibus, aut saltem legitime citatis, & contumaciter absentibus, *leg. Ea quæ 7. & leg. Consentaneum 8, Cod. Quomodo, & quando Judex &c.* Secus autem est dicendum de sententia interlocutoria: Illa enim potest proferri etiam parte absente, ac per Nuncium, vel Epistolam; *leg. Diem proferre 37. ff. de Receptis arbitr.* ubi Bartolus *in Summario*, Gloss. *in leg. Nec quicquam, verb. Decretum, ff. de Offic. Proconsul.* Maranta *l. citat. num. 1.* Reiffenstuel *l. citat. num. 30.* Franciscus de Acceptantibus *tract. de Sententia definitiva, & interlocutoria n.8. & 10.* & alii.

34 Quarta differentia est, quod sententia definitiva determinat controversiam principalem deductam in Judicium, ut patet ex ejus Definitione tradita *supra num.4.* Unde debet continere absolutionem, vel condemnationem, aliter non valet, *leg. Res judicata 1. & leg. Præses 27. ff. de re judicata*; Scaccia *l. citat. num. 1.* Maranta *l. citat. num. 3.* Reiffenstuel *l. citat. num. 27.* Speculator *tit. de Sententia §. Species, num. 3.* & alii; Interlocutoria autem non determinat, neque definit causam principalem, sed determinat solum articulos emergentes, & incidentes inter principium, & finem controversiæ principalis, ut liquet ex ejus definitione tradita *supra num.5.* & tenet Communis Doctorum.

35 Quinta differentia est, quod sententia definitiva semel a Judice prolata ordinarie non potest ab eodem revocari; *leg. Hac lege 2. Cod. de sententiis ex periculo recitand. & leg. Judex 55. ff. de re judicata; & cap. Quod bene 6. quæst. 4. & cap. In litteris 9. de Offic. Delegat.* Interlocutoria autem potest a Judice revocari ante subsecutam sententiam definitivam, *leg. Quod jussit 14. ff. de re judicata*, ubi Summarium ex Bartolo sic ait: *Judex potest suam sententiam interlocutoriam revocare,*

36 *sed non definitivam*. Et ratio hujus differentiæ est, quia *Judex postcaquam semel dixit sententiam* (definitivam), *Judex esse desinit. Et hoc Jure utimur, ut Judex, qui semel, vel pluris, vel minoris condemnavit, amplius corrigere sententiam suam non possit, semel enim male, seu bene Officio functus est*, ut expresse dicitur *in cit. leg. Judex*; Postquam autem dedit sententiam solum interlocutoriam, adhuc remanet Judex in eadem causa, donec eam totaliter terminet per sententiam definitivam, cum quo ad eum nondum transierit in rem judicatam, *citat. leg. Quod Jussit 14. ff. de re judicata*.

37 Sexta differentia est, quod a sententia definitiva regulariter appellari potest; Secus autem ab interlocutoria, nisi habeat vim definitivæ, aut contineat damnum irreparabile, *leg. Ante sententiæ tempus 7. Cod. Quorum appellationes non recipiuntur*, juncta Glossa *verb. Discussoret*. Et habetur expresse a Concilio Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 20.* ubi sic decernit: *Neque appellationes ab eisdem* (Ordinariis locorum) *interpositæ per Superiores quoscumque recipiantur, nisi a definitiva vel a definitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat*. Et de hoc ipso adest *declaratio Sacræ Congregat. Episcop. die 16. Octobris 1600. edita, & a Clemente VIII. approbata*, quæ per extensum una cum aliis novissimis Decretis refertur sub verb. *Appellatio art.3. a n.29. usque in finem*. Vide *ibi*.

38 Quibus autem in casibus, & quibus de caussis possit appellari tum a sententia definitiva, tum ab interlocutoria, tam de Jure Civili, quam Canonico, & Conciliari? Vide verb. *Appellatio art.4. per tot.* ubi fuse de omnibus.

39 Antequam in Judicio ordinario deveniatur a Judice ad sententiam, debet prius a partibus fieri *conclusio in causa*. Sic expresse habetur *in cap. Judicantem 30. quæst.5.* ibi: *Judicantem oportet cuncta rimari &c. Nec litigantibus Judex prius velit sua sententia obviare; nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in quæstione, quod proponant*. Engel *lib. 2. Decretal. tit. 27. n.1.* Reiffenstuel *ibi. n. 45.* Vallensis *ibidem. §. 3. n.1.* & alii passim.

20 Dicitur autem notanter *in Judicio ordinario*, quia in Judicio Summario, ubi simpliciter, & de plano proceditur, potest a Judice proferri sententia, etiam Conclusione a partibus non facta, si ita ei videbitur expedire, textu expresso *in Clementina Sæpe contingit, §. Sententiam, de verb. significat. in 6.* ibi: *Sententiam vero definitivam* (*citatis ad id, licet non peremptorie, partibus*) *stans, vel sedens proferat, etiam* (*si ei videbitur*) *conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum*.

21 Conclusio in causa potest fieri tam oretenus, quam scripto, cum nulla certa solemnitas sit ad id a Jure præscripta. Immo non solum expresse, sed etiam tacite potest fieri conclusio in causa, si videlicet partes nulla facta formali renunciatione ulteriorum probationum, simpliciter a probationibus desistant, & a Judice sententiam postulent, *Communis*.

22 Consueta autem, & vulgaris formula faciendi Conclusionem in causa est, quod partes in ultima sua Scriptura adjungant, quod *hisce in causa concludere, & se ad sententiam submittere velint*. Et hæc Conclusio in causa solet interdum fieri *conditionate*, vel protestando, quod non aliter intendat quis in causa concludere, quam si etiam adversarius concluserit, & in sua Scriptura nihil novi posuerit, vel conclusioni suæ adjiciendo expresse hanc conditionem; *Nisi novæ probationes, vel nova instrumenta reperiantur*. Et revera hanc adjicere conditionem satis expedit, cum alioquin postquam partibus in causa conclusum pure, & absolute fuit ante sententiam, nulla admittatur nova exceptio, vel probatio, *cap. Cum venisset 25. & cap. De Testibus 29. de Testibus, cap. Cum Dilectus 9. de Fide instrumentor.* Unde Mascard. *de probationib. quæst.17. proœm. num.44.* sic expresse dicit: *Conclusio in causa partibus os obstruit, & claudit, ut probationibus nullus amplius relinquatur locus*.

23 Respectu Judicis tamen nunquam concluditur in causa; Unde ipse Judex, si sibi justum, & æquum visum fuerit, poterit etiam post conclusionem in causa factam a partibus novas probationes admittere, textu expresso *in cap. Pastoralis 5, §. penult. & ultim. de causa possess.* Immo ipse Judex post conclusionem in causa potest ex suo officio partes examinare, Testes interrogare, ac recipere pro informatione, & ulteriorem probationem ipsis partibus injungere, *citat. capit. Cum Joannes 10. §. ad hoc autem, de Fide instrument.* Fagnan. *in cap. Qualiter leg. 2. num. 67. de accusation.* Gailus *lib.1. Practic. Observat. 107. num. 5.* Jason *in Repetion. leg. Admonendi num. 62. ff. de Jurejurand.* Farinac. *de Testibus q.75. n.266.* & alii apud ipsos.

24 Si una parte concludente in causa, altera pars sese adhuc aliquid addendum habere asserat, est ei statuendus a Judice competens terminus ad id addendum, & allegandum, & in causa concludendum, & ne lites malitiose nimis in longum protrahantur, concedendæ ei sunt tres solum successivæ dilationes, seu prorogationes, quarum singulæ continent triginta dies, quibus elapsis Judex non amplius expectare, sed sententiam Legibus, & moribus, seu consuetudini consonantem proferre debet, textu expresso *in Authent. Jubemus, Cod. de Judiciis*, ibi: *Jubemus, ut si quando una pars allegationibus suis renunciaverit, alia vero pars se habere aliquid, quod proponat, dixerit, Judex negotii modis omnibus eam partem, quæ utitur dilatione, compellat intra triginta dies, postquam altera pars allegationibus renunciaverit, quidquid velit sine aliqua intermissione proponere. Quod si non fecerit, tunc ad ejus malitiam superandam alius mensis indulgeatur a Judice. Si vero adhuc distulerit, alterius mensis dilatio ei præbeatur, ita ut, si usque ad prædictos tres menses suas non proposuerit allegationes, causæ cognitor non amplius expectans sententiam omnibus modis, Legibus, & moribus consonantem proferat, vel si voluerit, referat, ne litigatoribus male tractantibus liceat causarum exitus ultra protrahere*: Reiffenstuel *l. citat. num.53.* Vallensis *l. cit. §.3. n.1.* Engel *l. c. n.1.* & alii passim.

25 Facta a partibus Conclusione in causa, debet Judex, servatis ad rectam Sententiam requisitis, ad ipsam proferendam procedere; Requisita autem ad rectam sententiam definitivam, quæ proprie, & absolute nomen sententiæ meretur, & de qua hic est sermo, alia sunt, quæ respiciunt solemnitatem Judicialem, seu modum, quo ipsa solemniter est promulganda, & alia, quæ concernunt ipsam ordinatam cognitionem causæ; Engel *loc. citat. num. 6.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 57.* & *Communis aliorum*.

26 Requisita prioris generis, nempe quæ respiciunt solemnitatem Judicialem sunt, quod sententia definitiva debeat in scriptis concipi, & per ipsum Judicem, & non per alium recitari; *leg. Arbitri 1. & leg. Hac Lege 2. Cod. de sententiis ex periculo recitandis*, & *cap. Etsi Sententia 5. de Sentent. & re judicat. in 6.* 27 Exceptis tamen Episcopis, & Personis illustribus quibus conceditur ob Dignitatis prærogativam, quod Sententiam a se latam per alios recitare possint, *leg. Hac Lege 2. Cod. de Sentent. ex periculo recitand. & citat. capit. Etsi Sententia*. 28 Item quod Sententia proferatur a Judice non stan-

stante, vel ambulante, sed sedente pro Tribunali; *citat. cap. Etsi Sententia*, sive in loco publico, ubi Antecessores sui Jus reddere consueverunt; *leg. Cum sententia 6. Cod. de Sentent. & interlocution. omn. Judic. & leg. penult. ff. de Just. & Jur.* Episcopus etiam potest in quolibet loco suæ Diæcesis non
29 exempto per se, vel per alium pro Tribunali sedere, & Sententiam ferre; *cap. Cum Episcopus 7. de Offic. Ordinar. in 6.* Sicuti, & Judex Delegatus ad aliquam causam particularem potest Jurisdicendi causa eligere quemcumque sibi benevisum, honestum locum, cum ipse certam Sedem deputatam non habeat; *l. Si cum dies §. Si arbiter, ff. de Recept. Arb.*

30 Item, quod Sententia feratur de die, & non de nocte; *cap.*
31 *Consuluit 24. de Offic. Delegat.* Item quod Sententia feratur die non feriato; *cap. Omnes dies 1. & cap. Conquestus 5. de*
32 *Feriis*. Qui autem, & quot sint dies feriati? Vide verb. *Judicium*. Item quod Judex citari faciat pro certa die utramque partem litigantium ad audiendam Sententiam; idque vel trina citatione, vel saltem una peremptoria; *leg. Ea quæ 7. leg. Consentaneum 8. Cod. Quomodo, & quando Judex Sententiam proferre &c. & leg. De unoquoque 47. ff. de re judicata*; Si autem aliqua pars legitime citata, fuerit contumax & cessante justo impedimento, noluerit comparere poterit Judex nihilominus procedere ad sententiam, cum legitime citati, & contumaciter absentes habeantur pro præsentibus, *leg. Properandum 13. §. 3. ff. de judiciis*, atque eorum contumacia litis damno coerceatur; *leg. Contumacia 63. ff. de re judicata*, ibi: *Contumacia eorum, qui Jus dicenti non obtemperant, litis damno coercetur, contumax est, qui tribus Edictis propositis, vel uno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris evocatus, præsentiam sui facere contemnet.*

33 Requisita posterioris generis, nempe quæ concernunt ipsam ordinatam causæ cognitionem, sunt, quod Sententia debet esse *Libello conformis*, idest conformis Scripturæ Actoris petitionem, & ejus causam continenti, *leg. Ut fundus 18. ff. Communi dividundo, cap. Qualiter, & quando 24. circa finem, de Accusationibus. & Clementin. Sæpe contingit, de verb. significat.* ibi: *Verum quia juxta petitionis formam pronuntiatio sequi debet.* Et Glossa *ibidem verb. Formam*, ubi allegat alia Jura.

34 Item quod sententia sit certa, idest per eam res, vel quantitas debita determinetur, Non enim sufficit dicere: *Solve quod debes*: Sed quantitas ipsa rei debitæ est exprimenda, *§. Curare 32. Institut. de Actionibus*, ibi: *Curare autem debet Judex, ut omnino quantum possibile ei sit, certæ pecuniæ, vel rei Sententiam ferat, etiamsi de incerta quantitate apud eum actum est.* Et Glossa *ibidem verb. Possibile*; *leg. Hæc sententia 3. & leg. Hæc sententia 4. Cod. de sententia, quæ sine certa quantitate profertur.*

35 Item quod sententia non feratur sub conditione, dicendo, verb. grat. *condemno te, si Actor probaverit*, sed debet continere puram absolutionem, vel condemnationem; *leg. 1. §. Biduum, ff. Quando appellandum sit*, ibi: *Sane quidem non est dicenda sub conditione sententia*: Et ratio est clara, quia ut expresse habetur *in leg. Præses 3. Cod. de sententiis, & interlocutionib. omn. Judic. Præses Provinciæ non ignorat definitivam sententiam, quæ condemnationem, vel absolutionem non continet, pro justa non haberi.*

36 Item sententia debet esse Juri conformis, *leg. Si cum inter te, Cod. Quando provocare non est necesse, leg. Si expressum, ff. De appellationibus*, cum similibus, & *cap. Sententiam 1. de sententia, & re judicata*, ubi sic expresse habetur: *sententia contra Leges, Canonesque prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso Jure.*

37 Sententia ferenda est intra tempus a Jure præscriptum, quod tempus de Jure Civili in causis Civilibus (exceptis causis Fiscalibus, & publicarum Functionum) est triennium; Causæ enim Civiles debent terminari intra triennium a tempore litis contestatæ numerandum, ne lites fiant pene immor-
38 tales, textu expresso *in leg. properandum 12. §. 1. Cod. de Judiciis*. In causis autem Criminalibus est biennium; Causæ enim Criminales intra duos annos pariter a contestatione litis computandos, terminandæ sunt, textu expresso *in leg. Criminales causas 3. Cod. Ut intra certum tempus Criminalis quæstio terminetur*, ibi: „ Criminales causas intra duos annos a „ contestatione litis connumerando, finiri censemus. Nec ulla alia occasione ad ampliora produci tempora, sed post „ biennii excessum minime ulterius lite durante accusatum „ absolvi „. Unde ex citatis Juribus, aliisque consimilibus stat clarum, quod de Jure Civili perimitur instantia Judicii ex lapsu Biennii in Criminalibus, & ex lapsu Triennii in Civilibus, si causa intra præfatum tempus a litis contestatione computandum, non finiatur, & a Judice non proferatur definitiva sententia.

Secus autem est de Jure Canonico, ut clare patet ex *cap.* 39
Venerabilis 20. de Judiciis; ubi Summus Pontifex Honorius III. expresse mandat Judici a se Delegato, ut lapsu triennii non obstante, procedat in causa sibi commissa. Et notat Glossa *ibidem verb. Non obstante*; Abbas *num. 6.* Barbosa *numer. 2.* cum pluribus aliis ibi citatis. Et ratio est, quia, ut inquit Abbas *l. citat.* Jus Civile quo ad propositum, non fuit moribus receptum in Foro Ecclesiastico. Sic enim jam antea *in cap. Cum olim 14. §. Judicis, de Privilegiis* legitur factam esse condemnationem in expensis per quadriennium, quo Judicium duravit, & *in cap. Tum ex litteris 5. de in integrum restitut.* lis duravit longe ultra triennium prout declarat Glossa *ibid. verb. sententia*.

Novissimo tamen Jure Civili Tridentini *Sess. 24. cap. 20. de* 40
reformat. statutum est, quod omnes causæ ad Forum Ecclesiasticum spectantes in prima instantia saltem infra biennium a die motæ litis terminentur, alioquin vero liceat partibus competentes Judices Superiores adire.

Sententia definitiva regulariter transit in Rem judicatam, si 41
post decendium, seu infra decem dies a sua prolatione non appelletur ab ipsa, adeo ut postea retractari non possit, & contra dicere volens amplius non audiatur. *Communis*, textu expresso *in Authent. Hodie*; Juncta Glossa *ibidem, Cod. de Appellat. & cap. Anteriorum 28. caus. 2. quæst. 6.* ubi revocato biduo, vel triduo antiquitus ad appellandum duntaxat concesso sic expresse statuitur: „ Sancimus, omnes appellationes, „ sive per se, sive per Procuratores, sive per Defensores, „ vel Curatores, & Tutores ventilentur, posse intra decem „ dierum spatium a recitatione Sententiæ numerandum, Judicibus ab his, quorum interest, afferri, & clarissime in ejus Summario: *Infra decem dies remedium appellationis conceditur*, & expresse habetur *in cap. Quod ad consultationem 15. de sententia & re judicata* ibi: *Cum post decem dierum spatium Sententia in auctoritatem rei transeat judicatæ, qui ad provocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegavit, cum per hoc videatur per interpretationem Juris latæ sententiæ paruisse.*

Item Sententia definitiva transit in Rem judicatam, quan- 42
do inter decendium ab ea quidem appellatum est; postea tamen appellatio fuit deserta, textu expresso *in Authent. Ei, qui appellat, Cod. de temporibus, & reparationibus appellationum*, ibi: „ Ei, qui appellat, impertitur annus, intra „ quem secundum se communiterve cum adversario litem „ exequatur, aut si justa causa intercesserit, alius annus in„ dulgeatur, quo translacto lite non completa, rata manet „ Sententia „ ac si non fuisset appellatum, subjungit Glossa *ibid. vers. Manet*.

In aliquibus tamen causis Sententia post decendium non 43
transit in rem judicatam, & signanter Sententia lata in causis Matrimonialibus, quæ revocatur, quandocumque constat de errore. *Communis*, textu expresso *in cap. Lator 7. de Sententia, & re judicata*.

44
Item sententia non transit in rem judicatam in Beneficialibus, argumento a simili desumpto ex Matrimonio carnali ad spirituale, juxta *c. Inter corporalia 2. de translat. Episc.* & tenent Abbas *in c. Cum dilectus, n. 1. de Erection.* Maranta *p. 6. Speculi aurei tit. de Sententia, num. 150.* Reiffenst. *l. c. num. 123.* & alii. Qui tamen istud intelligunt quoad præjudicium Superioris, per text. *in cap. Cum Bertholdus 18. de de sententia & re judicata*, Secus autem quoad præjudicium ipsarum partium, ut tenet etiam Glossa *in cap. 1. de concessione Præbendæ*.

45
Item sententia non transit in Rem judicatam in iis causis, & casibus, in quibus ejus observantia nutrit peccatum de consensu partium non impedibile, *arg. c. cum tanto 11. de consuetudine, & c. Quoniam omne 20. de præscript.* cum similibus, & docent Glossa *fin. in c. Inter Monasterium, de Sent. & re judicata*, Innoc. *ib. in fine*, Maranta *l. c. nu. 147.* Abbas *in cap. Lator 7. de Sent. & re judicat. n. 9.* Hostiens. & Joannes Andreas *ib. n. 5.* Pirhing. *l. 2. Decr. tit. 27. n. 49.* Reiffenst. *ib. n. 125.* & alii passim.

Res autem judicata proprie sumpta dicitur Sententia, quæ 46
post lapsum decem dierum accepit auctoritatem, & vires rei judicatæ, adeo ut pro veritate accipiatur, & postea retractari non possit, & quicumque velit contradicere, non audiatur.

Un-

Unde *in l. Res judicata 207. de Reg. Juris*, sic expresse dicitur: *Res judicata pro veritate accipitur*.

47 Quandonam vero incipiat currere, & quomodo debeat currere dictum decendium, post quod Sententia transit in rem judicatam? Vide verb. *Appellatio art.* 8. *n.* 6. 7. 8.

48 Sententia inter aliquos lata nec præjudicat, nec prodest aliis. *Communis*, textu expresso *in l. Res inter alios judicatæ 2. Cod. Quibus res judicata non nocet*, ibi: Res inter alios judicatæ neque emolumentum afferre his, qui in Judicio non interfuerunt, neque præjudicium solent irrogare „. Et concordant *l. si neque 1. l. Juris manifestissimi 3. l. Nec in simili 4. Cod. eod. l. Inter alios res gestas 1. l. Inter alios factam 2. l. Si cum fratre 3. Cod. Inter alios acta, vel judicata aliis non nocere, l. Sæpe constitutum est 63. ff. de re judicata, & de effectu Sentent. & de interlocution. cap. inter dilectos 6. §. In omnibus, de Fide Instrument.* ibi: „ Cum ipsa Sententia lata fuerit inter alios, & res inter alios acta alios non præjudicet, cap. Cum super 17. de Sententia & re judicata, in fine, ibi: Cum res inter alios acta non noceat regulariter aliis juxta Constitutiones Canonicas, & Civiles, cap. Quamvis 25. eod. tit. ibi: Quamvis regulariter aliis non noceat res inter alios judicata.

49 In variis tamen caussis Sententia lata inter alios potest aliis nocere, aut prodesse. Et signanter in caussis connexis, ut colligitur clare *ex cap. Tantis Daniel 3. dist.* 81. ubi sententia lata contra indigne Ordinatum præjudicat Ordinanti, ut recte notat Glossa *ibid. in fine*, Et concordat *cap. Ad petitionem 22.* juncta Glossa *ibid. verb. Per consequentiam, de Accusation. cap. Hæc quippe 10. caus. 3. q.* 6. juncta Glossa *ibidem verb. His amortis*.

50 Item in re individua, & pluribus communi; Tunc enim *victoria unius aliis proderit*, ut statuitur *in l. Loci 4. §. 1. ff. Si Servitus vindicetur*, ubi est sermo de servitute itineris, respectu cujus competit actio pluribus in solidum, & concordat *cap. Una sententia 72. de appellat.* ubi sic expresse habetur: *Una sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria Jure communis cæteris suff agatur, si communi Jure juventur, idemque negotium, & eadem causa defensionis existat.*

51 Item in duobus casibus assignatis *in cap. Quamvis 35. de sententia, & re judicata*, ibi: „ Quamvis regulariter alii non noceat res inter alios judicata; Ei tamen, qui cum sibi primum de ea re actio, vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere. At illi etiam, qui passus est eum, a quo causam habuit, experiri, est præjudicium generatum „. Ubi ut vides, statuit Pontifex, quod sententia contra alterum lata noceat etiam ei, qui cum sibi primum de re quapiam actio, vel defensio competeret, passus fuit litigare sequentem, id est illum, cui secundo loco competebat ejusmodi actio. Et sic etiam de illo, qui passus est alterum agere, a quo causam habuit. Et idem clare statuitur *in l. Sæpe constitutum est 63. ff. de re judicata*, in cujus Summario Bartolus sic expresse habet: *Sententia lata contra unum non præjudicat alteri, qui eum prohibere non poterat, vel ab eo causam non habebat; Secus si poterat prohibere, & ab eo causam habebat, & sciens erat.*

52 Item sententia lata contra unum nocet alteri, quod is actionem mandavit, vel ratam habuit; *Communis*. & colligitur clare a sensu contrario ex *l. Si neque 1. Cod. Quibus res judicata non nocet*, ibi; „ Si neque mandasti fratri tuo defensionem rei tuæ, utque quod gestum est, ratum habuisti præscriptio rei judicatæ tibi non oberit; Ubi, ut vides, a sensu contrario videtur statui, quod tibi obsit, si mandasti, quod gestum est, vel ratum habuisti.

53 In sententia victus victori in expensis est condemnandus; *l. Eum quem temere 79. ff. de Judiciis, l. Properandum 13. §. 6. Cod. de judiciis, Instit. de pæna temere litigantium §. 2. in fine*, ibi: „ Improbus litigator, & damnum, & impensas litis inferre adversario suo cogatur, cap. Finem litibus 5. de dolo, & contum. cap. Contumac. de pœnis.

54 Et hoc procedit nedum in caussis Civilibus, sed etiam in Criminalibus. Glossa *final. in cap. Cum dilecti 6. de dolo, & contumac.* & Abbas *ibid. n.* 17. Gailus *lib. 1. Pract. observ.* 152. *n.* 1. cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *l. c. n.* 177. Card. de Luca *disc. 39. de Judiciis n.* 7. ubi dicit, quod refectio expensarum Judicialium est debita tamquam species pœnæ injunctæ temere litigantibus ex dispositione Juris, adeoque debet habere locum in omni causa etiam Criminali, ubi talis temeritas litigatoris intervenit.

Non est tamen victus condemnandus in expensis, quando
habuit justam causam litigandi; In tali enim casu expensæ 55
compensantur; *l. Qui solitum 72. §. 2. ff. de Legatis* 2. Glossa *ibidem verb. In litis sumptibus*. Inde inferens, quod justa ignorantia excusat a litis sumptibus. Idem tradit Glossa *in cap. Finem litibus 5. de dolo, & contumac. verb. Expensas*, Abbas *ibid. num.* 22. Barbosa *n.* 6. & Gailus *l. c. Observ.* 152. *n.* 3. testans de com.

Quando autem quis censeatur habere justam causam liti-
gandi? relinquitur arbitrio Judicis, qui ex qualitate facti, 56
& conditione personarum id debet arbitrari. Ita Abbas *in c. cap. Finem n.* 25. & 26. Barbosa *ibid. n.* 7. Menochius *lib. 2. de Arbitr. Judic. caus.* 177. *n.* 2. *& seq.* Jason *in cit. l. Properandum §. 6. n.* 8. *C. de Judiciis*, Reiffenst. *l. c. num.* 179. ubi a *n.* 180. ex Menoch. & Jason. affert pro exemplis plures casus, in quibus litigans censetur habere justam causam litigandi. Unde si succumbat, non est in expensis condemnandus.

Judex non condemnans victum victori in expensis, quan-
do illæ sive explicite, sive implicite, fuerunt petitæ, tene- 57
tur ipsas resarcire de suo, textu expresso *in cit. l. Properandum 13. §. 6. Cod. de Judiciis*, ibi: „ Omnes Judices, qui sub imperio nostro constituti sunt, sciant victum in expensarum causa victori esse condemnandum quantum pro solitis expensis litium juraverit. Non ignorantes, quod si hoc prætermiserint, ipsi de proprio hujusmodi pœnæ subjacebunt, & reddere eam parti læsæ coarctabuntur; leg. Constitutio 5. Codic. de fructibus, & litium expensis, ibi: „ Quod si judex hoc non fecerit, ipse parti victrici damnum illud compensare cogitur „. Et sic tenent Doctores communem.

In eadem causa non potest ab eodem tertio appellari a 58
sententia, quæ fuit bis confirmata, *l. Unic. Cod. Ne liceat in una eademque causa ter provocare, cap. Sua nobis 65. de Appellat.* juncto ejus Summario, in quo præcise dicitur: *Ab
eadem sententia ab eodem tertio appellare non licet*. Et hoc 59
verum est non solum in Appellatione a Definitiva, sed etiam in Appellatione ab Interlocutoria. Barbosa *in cap. cit. Sua nobis n.* 2. cum aliis multis ibi citatis, Scaccia *tract. de Appellat. q. 17. limit. 1. n.* 3. Reiffenst. *lib. 2. decret. tit.* 28. *num.* 312. Pirhing *ib. num.* 130. & alii passim. Immo hoc 60
verificatur etiam in sententiis, quæ non transeunt in Rem judicatam. Licet enim in his possit causa de novo inchoari, non potest tamen tertio appellari. Abbas *in cit. cap. Sua nobis n.* 3. Barbosa *ib. n.* 2. Pirhing *lib. 2. Decr. tit.* 28. *num.* 126.
Reiffenst. *ib. n.* 312. & alii. Et hoc adeo verum est, ut nec 61
Papa, nec alius Princeps Supremus possit potestate ordinaria per viam Rescripti concedere, quod tertio appelletur ab eodem in eadem causa, quamvis possit per viam Privilegii, & ex certa scientia hoc Princeps supremus concedere; Pirhing *lib. 2. Decret. tit. 28. num.* 126. Alexander de Nævo *ib. n.* 20. Reiffenstuel *l. c. n.* 315. Scaccia *l. c. n.* 2. Marchesanus de *Commis. p. 2. de Comm. super milit. c. 2. num. 1. fol.* 140. & alii.

Potest tamen ab eodem appellari pluries, v.g. centies, & 62
millies, si centies, & millies gravaretur supra diversis articulis, licet in una eademque causa, *cap. Quoties Episcopi 16. caus. 2. q.* 6. ubi dicitur, quod quoties Episcopi putaverint se gravari a suo Metropolitano, possint ad Romanam Sedem appellare. Glossa *in cap. Directæ 39. de Appellat. verb. Appellare*, Abbas *in c. Sua nobis 65. de appell. num.* 7. Barbosa *ib. n.* 2. cum variis aliis, Scaccia *in tract. de appell. q. 17. n.* 18. & 40. Pirhing *lib. 2. Decr. tit. 28. n.* 127. & alii passim.

In eadem causa, & super eodem articulo licet utrique 63
parti collitigantium bis appellare successive, & sic in eadem causa, & super eodem articulo possint utrinque interponi quatuor appellationes. Detur casus, v. g. quod Petrus contra Paulum litigans appellet a sententia contra se lata, & succumbat, tunc Petrus potest adhuc secundo appellare, & si in secunda sua appellatione obtineat victoriam causæ, tunc Paulus ejus adversarius poterit etiam ipse appellare, & erit tertia appellatio in eadem causa, & super eodem articulo & si feratur sententia contra ipsum Paulum, poterit adhuc Paulus appellare, & erit quarta appellatio in eadem causa, & super eodem articulo, post quam quartam appellationem nec Petro, nec Paulo licebit amplius appellare, cum jam uterque bis appellaverit, & sic victoria causæ remanebit illi, qui in quarta, & ultima appellatione sententiam favorabilem obtinendo tres conformes sententias in eadem causa, & super

eodem articulo reportavit, *arg. Clem. Ut calumniis litigantium, de Sententia, & re judicata*, Abbas *l.c. n.*8. Barbosa *l. c. n.*2. & alii passim.

64 Hinc is, contra quem in aliqua causa, sive Civili, sive Criminali, sive Mixta, sive in petitorio, sive in possessorio tres sententiæ conformes sunt latæ, admitti non debet ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex illis, vel ad excipiendum antequam hujusmodi sententiæ plene fuerint executioni mandatæ, textu expresso *in cit. Clement. Ut calumniis litigantium* 1. *de sententia, & re judicata*, juncta Glossa *ib. verb. Quavis*. Rota recent. *p.*9. *tom.*2. *decis.*438. *n.*21. *p.*17. *dec.*86. n.2. Perhing *lib.*2. *tit.*27. *num.* 114. Ventrigl. *tom.*1. *Annot.*35. §. *Unic. de sententiis conformibus* n.2. *& Comm. aliorum*.

65 Et hoc procedit de tribus sententiis conformibus, sive definitivis, sive interlocutoriis. Dicta enim Clementina loquitur simpliciter de tribus sententiis conformibus, non distinguens de definitivis, aut interlocutoriis; ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *l. De pretio* 8. *ff. de Publicana in rem actione*, *c. Quia circa* 22. *de privil.* ideo debet intelligi tam de interlocutoriis, quam de definitivis; Glossa *in d. Clement. Ut calumniis verb. Sententias*, & Abbas *ibid. num.*3. Covarruv. *Pract. q. c.*25. *n.*3. §. 5. Pirhing *l.c. num.* 116. & alii passim.

66 Item dicta Clementina procedit de tribus sententiis conformibus in quavis causa, sive Civili, Criminali, sive Mixta; Id enim clare indicant verba ipsiusmet Clementinæ; *In quavis causa*, ut expresse notat Glossa communiter recepta *ibid. verb. Quavis*, Covarruv. *l.c. n.* 115. Ventriglia *l.c. num.* 2. & alii passim.

67 Cum hoc tamen, quod in causis Criminalibus tres sententiæ conformes prius exequi debent antequam agatur de nullitate sententiarum, solum ubi agitur de pœnis, quæ post executionem retractari adhuc possunt, ac revocari; Ut si Reus condemnatus sit ad pœnam pecuniariam, tunc equidem debet prius fieri executio dictæ pœnæ pecuniariæ, & postea agi de nullitate sententiarum; Secus autem ubi agitur de pœnis, quæ post executionem retractari, ac revocari amplius non possunt. Ut si Reus condemnatus sit ad triremes, ad mutilationem, vel ad mortem, tunc enim prius agi debet de nullitate Sententiarum, quam fiat executio, alias frustra postea ageretur de illa. Sic Abbas *in cit. Clement. n.*1. Covarruv. *l.c.* n.3. cum multis aliis ibi relatis, Pirhing *l. c. numer.*115. Franch. *dec.*139. Ventriglia *l.c. n.*2. & alii. Immo,

68 ut tenet Abbas *in cit. Clementin. n.*5. Ricc. ad Franch. *decis.* 239. cum pluribus aliis ibi citatis, Ventriglia *l. c. n.*2. & alii, hoc procedit etiam in causis Civilibus: In ipsis enim, quando executio est irretractabilis, non proceditur ad illam vigore trium conformium sententiarum, antequam agatur de earum nullitate.

69 Ad hoc, ut tres Sententiæ conformes debeant, & possint exequi, non obstante exceptione nullitatis, vel appellatione, debent esse latæ super eodem articulo, & non super diversis; habetur clare *ex dicta Clem.* & notant Glossa *ib. verb. Tres*, & Abbas n.2. Pirhing *l.c. n.*115. *vers. Notandum tertio*; Ventriglia *l.c. n.*3. & alii. Et ratio est, quia si sententiæ essent latæ super diversis articulis, cessaret ratio dispositionis dictæ Clementinæ, quæ est præsumptio calumniæ, in qua illa fundatur.

70 Potest tamen aliquis tertius pro suo interesse opponere exceptionem nullitatis sententiæ, & impedire executionem trium sententiarum conformium; Dummodo ille tertius nondum bis appellaverit (cum de Jure ex dictis *supra n.*58. non possit nisi bis, & non tertio appellari) sed adhuc appellare possit a sententia, quæ illi nocet. Tunc enim poterit ille tertius per exceptionem nullitatis impedire executionem sententiæ, Covarruv. *Practic. q. c.*25. *n.* 9 Gabriel *commun. conclus.*2. *tit. de execution. Sentent. conclus.*1. *n.* 10. Pirhing. *l. c. num.*116. *vers. Notandum quinto*, Ventrigl. *l. c. nu.* 16. Marescot. *Var. resol. lib.*1. *cap.* 86. *n.* 55. & alii.

71 Sententiæ illæ dicuntur conformes, quarum una confirmat aliam. Ad hoc tamen non est necesse, quod una confirmet aliam expresse, sed sufficit, quod in substantia idem contineant, & non sint difformes quo ad substantiam, vel qualitatem principalem. Gabriel *l.c. num.* 33. *&* 34. Barbosa *in cit. Clement. Ut calumniis n.*11. Pirhing *l. c. vers. Notandum sexto*. & alii communiter.

72 Non dicuntur tamen tres sententiæ conformes, si duæ sententiæ sint latæ in principali, & tertia super desertione appellationis propositæ a duabus prædictis sententiis. Unde in hoc casu potest impediri executio per exceptionem nullitatis, & sic non habet locum dispositio dictæ Clementinæ. Sic Rota *in antiquis dec.*427. Bald. *in l.* 2. *Cod. de Episc. aud. & in l. Eas, Cod. de Appellat. in princ.* Oldrad. *consil.* 106. Felin. *in rubr. de Re judicat. Col.*8. Romani *Singul.*487. & alii.

Executio sententiæ fieri debet regulariter ab illo Judice, 73
qui eam tulit, dummodo is sit Judex Ordinarius: *l. A Divo Pio* 15. *in princ.* juncta Glossa *verb. a se*, *ff. de re judicata c. Si quis* 4. juncta Glossa *ib. verb. Ipsius solicitudine*, *de Foro competenti*, Maranta *de ordin. Judic. p.*6. *tit. de execut. sent. in* 3. *actu n.*2. Pirhing *lib.*2. *Decret. tit.*27. *n.* 99. Reiffenstuel *ib. n.*167. & alii passim.

Judex Delegatus Papæ potest sententiam suam exequi, & 74
quidem usque ad annum, *cap. In litteris* 9. *cap. Quærenti* 26. *& cap. Pastoralis* 28. §. *Præterea*, *de Offic. Delegati*. Quam sententiam exequi potest sive per se, sive per alium, *citat. cap. In litteris*. Immo Delegatus Papæ potest executionem suæ sententiæ committere Judici Ordinario, qui omnimode tenetur ejus mandato obedire, & ejus sententiam exequi, *cap. Significasti* 7. *& cit. cap. Pastoralis* 28. §. *Quia vero*, *de Offic. Deleg.*

Item Delegatus Principis supremi potest suam sententiam 75
exequi; *l. Cum specialis Judex* 18. *Cod. de Judiciis*, Menoch. *lib.*1. *de Arbitr. Judic. q.*74. *n.*48. cum aliis ibi citatis, Pirhing. *l.c. n.*99. testans de communi.

Delegatus, ab inferiori Magistratu, ut ab Episcopo, seu 76
ab alio, quam a Principe supremo, probabilius non potest exequi suam sententiam, sed debet executionem Deleganti remittere; *l. A Divo Pio* 15. §.1. *ff. de re judicata*, ibi: *Judicum a se datorum, vel Arbitrorum sententiam exequantur ii, qui eos dederunt*, ac tradit Bartolus *ibid.* cum aliis. Et idem colligitur ex *cap. Si quis contra* 4. *de Foro competenti*, ubi Episcopus, qui ut suspectus legitime recusatur, potest dare Delegatum partibus non suspectum, cujus sententiam ipse exequatur. Sic tenet etiam Menoch. *l.c. n.*52. Maranta *l.c. num.*4. Reiffenstuel *l.c. n.*170. testans de communiori. Pirhing. *l.c.* n. 99. dicens id communiter teneri, quia lata sententia a delegato ab alio, quam a Principe Supremo statim omne ejus Officium expirat; *l. Judex* 5. *ff. de re judicata*, adeoque non potest ipse exequi suam sententiam, sed debet ejus executionem remittere ad Delegantem.

Contrarium tamen docet Glossa *in cit. cap. Si quis contra* 77
de Foro competenti, *verb. Ipsius solicitudine*. & *ibid.* Abbas *num.*32. Imola *num.*2. quia, inquit Glossa a supradictis secuta, eo ipso, quod Judici Delegato causa committitur, intelliguntur ei omnia illa commissa esse, quæ ad causam ipsam spectant, & sine quibus causa ipsa expediri non potest. *ut c. Præterea* 5. *& c. Suspicionis* 39. *de offic. Delgat.* Et *ibid.* Glossa respondet ad textus *num. præcedenti* allegatos, quia, dicit, quamvis in ipsis dicatur, quod Ordinarius exequitur sententiam a Delegato latam, non tamen ibi prohibetur quo minus etiam id possit Delegatus, saltem si absens sit Judex Ordinarius.

Post latam a Judice sententiam definitivam non est statim 78
ipsa executioni mandanda in actionibus, & causis Civilibus, sed in actionibus realibus expectandum est saltem per decem dies, priusquam executio fiat, & in actionibus, & debitis personalibus expectandum est per quadrimestre, quod condemnato ad solvendum conceditur; *c. Quod ad consultationem* 15. *de sentent. & re judicata*, *l. Eos, qui* 2. *& l. Sancimus* 3. *Cod. de usuris rei judicatæ*. Et quidem quod in actionibus realibus expectandum sit saltem per decem dies, clare patet, quia ante elapsum decendium sententia nec dum transiit in rem judicatam, immo ab eadem potest adhuc condemnatus appellare. *Authent. Hodie*, *Codic. de appellat. cap. Anteriorem* 28. *caus.*2. *q.*6. *c. Quod ad consultationem* 16. *de sentent. & re Judicata*, adeoque ante elapsum decendium non potest fieri executio sententiæ in actionibus realibus. Quod autem in actionibus & debitis personalibus expectandum sit per quadrimestre, ratio est, quia alteri obligatus actione personali non detinet rem alterius, prout contingit in obligato alteri actione, seu debito reali. Unde Jure merito pro executione sententiæ in actionibus, & debitis personalibus Jura concesserunt quadrimestre ad solvendum, *cit. l. Eos, qui* 2. *& l. Sancimus* 3. *Cod. de usuris rei Judicatæ*, *c. Quod ad consultationem* 15. *de sent. & re Judicata*, *cap. Quærenti* 26. Juncta Glossa *verb. Quadrimestre*, *de Offic. Delegati*. Sic Pirhing *l. c. num.*100. Reiffenstuel *loc. cit. a num.* 160. & alii passim.

Dici.

79 Dicitur autem notanter *In actionibus, & causis Civilibus*, quia secus dicendum est de causis, & actionibus Criminalibus. In illis enim crimine liquidato, & prolata sententia, statim fieri potest executio; *l. Cum reis* 18. *Cod. de pœnis*, & docent Bartol. *in l. Quod ultimo* 29. *n.* 5. *ff. de pœnis*, Pirhing *l.c. num.*100. Reiffenstuel *l. c. n.*161. Layman *in cap. Querenti* 26. *num.*2. *de Offic. Delegati*, cum aliis ibi citatis, ubi insuper subjungit, quod in Imperio criminaliter condemnatis remedium appellationis non concedatur; Ursaya *Instit. Crimin. lib.*4. *tit.*9. *num.*27. & alii contra alios.

80 Si condemnatus ad mortem nolit se disponere ad Christiane moriendum, sed mori velit desperatus, & impœnitens, adhuc ducitur ad patibulum, & suspenditur. Muta *ad Pragmatic. Regni Sicil. tit.*41. *ne condemnat. ad mortem num.* 15. Raynald. *tom.*1. *cap.*4. *n.*7. *vers. Dicit quarto*, cum Cassan. ibi cit. Ursaya *Instit. Crimin. lib.*4. *tit.*5. *n.*115. ubi *n.* 16. sic subjungit: Verum tamen est, quod omnes solent adhiberi diligentiæ, antequam id ad praxim reducatur, quia raro id evenit, ex quo quando condemnati observant, quod eodem prætextu non obstante, ad executionem deveniunt Justitiæ Ministri, ut plurimum ad bene moriendum se disponunt. Et *de Angel. ubi proxime*, ubi quod non debet fieri executio, nisi consulto Principe. Hactenus ille.

81 Alia ad rem; Vide verb. *Appellatio*, verb. *Judex*, verb. *Judicium*.

82 Sententiam condemnatoriam D.N.J.C. sequentibus verbis fuisse conceptam refert P. Mazzolin. nella *Prædic.*36. *n.* 13. *Jesum seducentem populum, blasphemantem Deum, dicentem se Christum Judæorum esse, Cruci affigendum condemno, & adjudico*.... Illius vero tenorem diversimode refert Nicolius.. in Flosc[u]l. verb. Judicium ante finem. Ego Pontius „ Pilatus Judex in Jerusalem sub potentissimo Cæsare Tiberio. cui felix & faustum sit Imperium, cum sederem pro „ Tribunali, ac Jus omnibus etiam Synagogæ Judæorum dicerem, audita, & cognita causa Jesu Nazareni, quem „ Judæi vinctum adduxerunt, sic judico, quando ipse quidem arrogantibus verbis se fecit Filium Dei, & se Regem „ Judæorum prædicavit, tametsi pauperrimis parentibus sit „ prognatus, & se Templum Salomonis destructurum dixit, „ cum duobus Latronibus ad Crucem damnetur „. Sic refert Ursaya *in Miscellaneo Sacro, & Profano par.* 2. *litt. S. num.* 28.

83 Pro justa ferenda sententia debent judices præ oculis habere, & diligenter ponderare causæ merita secundum utriusque juris dispositionem; *arg. c. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciat.* ibi: *Quia vero sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus diligenter considerans .... negotium ipsum secundum*
84 *Legum, & Canonum statuta non differas terminare*. Unde Judices tum jure Civili, tum Canonico satis instructi esse tenentur, quia, ut recte notarunt Ludovicus Romanus *Singulari* 654. & post ipsum Zoesius *in proœmio Juris Canonici num.*5. Fagnan. *in cap. Super specula num.*30. *Ne Clerici, vel Monachi*, Rota *dec.*26. *num.*30. relata ab Antonell. *de juribus Cler. circa fin.* Reiffenst. *lib.*1. *Decr. in proœmio* §.13. *numer.*226. & alii passim: *Legista sine Canonibus parum valet, Canonista sine Legibus nihil*, & Rebuff. cit. & secutus a Rota *in dict. dec.*26. *num.*33. expresse habet: *Immo audacter dico, quod Jus Pontificium perfecte non potest intelligi sine Legibus, cum sit medulla Legum, & Jus Canonicum est practica Juris Ci-*
85 *vilis*. Aliter illi subjacerent censuræ, cui subjacere quosdam Doctores ex And. Mend. *lib.*1. *select. q. de Acad. q.*15. refert Brancacc. *de Jur. Doctor. cap.*1. *in fine*, & Ursaya *Instit. Crimin. lib.*3. *tit.*10. *n.*13. ibi:

„ In institutis comparo vos Brutis.
„ In Digestis nihil potestis.
„ In Codice scitis modice.
„ In Novellis comparamini Asellis.
„ Et tamen creamini Doctores.
„ O tempora, o mores?

86 Possentque vocari non *Juris Doctores*, sed *Juris dolores*, ut aliquos vocat eruditissimus de Rubeis *in disc. ad scient. amat. in princ.p.* 4. *tom.*3. *num.*26. appellando etiam ipsos *Doctores necessitatis*, hoc est sine Lege, qui necessitas non habet Legem, *cap. Sicut* 11. *de consecr. dist.* 4. *c. Consilium* 2. *de observ. Jejun.* cum similibus; in quo sensu vocari etiam possent *Doctores monetæ tonsæ*, hoc est sine litteris quia illæ primæ in monetæ tonsione abraduntur. De quibus ut advertit Ursaya *Instit. Crim. lib.*2. *tit.*10. *num.* 103. *& seq* quando causas quærunt, semper verificatur lepidum illud dictum communiter per ora Curialium volitans quod sint *Advocati seu Procuratores Pilati*, in quibus scilicet nullius reperiuntur causæ defendendæ, juxta id, quod legitur *Joan. cap.*18. *num.*38. *Nullam invenio in eo causam*. *Advocati de Repertorio* appellatur a Pacichel. *de distant. cap.*4. *sub num.*1. *fol.* 7. Illoique *Doctores privilegio non autem sapientia*, vocat Rota *in Romana, seu Spoletana Legati* 5. *Mart.* 1717. §. *A quo sane, in fine coram Cerro*, Leonard. vero *de Doctor. par.*1. *q.*13. *fol.* 9. vocat illos *Doctores honorarios*; Sic expresse refert Ursaya *cit. n.* 103. *& seq.* Unde caveant si qui sint hujus furfuris Doctores, & Advocati, ne quærant fieri Judices juxta illud *Ecclesiastici cap.*7. *num.*6. *Noli quærere fieri Judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, quia solum Judex sapiens judicabit populum*. *Ecclesiastici cap.* 10. *num.* 1.

Advertant Judices, quod prætextu æquitatis non scriptæ, 87
in concursu Legis claræ, & contractus litteralis, non est locus sententiæ innixæ eidem æquitati, quæ in hoc casu vocatur potius duplex iniquitas. Conciol. *alleg.* 50. *nu.* 38. *&* 39. Andreol. *controv.*92. *n.*17. *in fin.* Gobat *consult.*97. *n.*40. & sequut. ab Ursaya *Instit. Crim. lib.*4. *tit.* 8. *n.* 53. *& seq.* ubi quod Judex sequi debet æquitatem legis, non proprii capitis, ne contra admittentes talem æquitatem deprecari contingat id, quod de Parlamento, & Magno Consilio refert Franc. Marc. *dec.*2. *in fine p.*1. nempe: *Ab illius æquitate, & expedienti liberet nos Deus*, & Grat. *discept. forens.* 665. *num.*55. *& seq.* ubi *num.*27. quod quidam amicus blande redarguit Judicem illum, qui sententiam æquam voluit dare, præ oculis nimirum habendo æquitatem, asserendo fuisse
equam, sed sine diphtongo. Hactenus Ursaya *l.c.* Qui *ibid.* 88
*num.*56. *& seq.* subjungit coincidere lepidam illam responsionem a Bulgaro datam Federico Imperatori, qui incedens medius inter eundem Bulgarum, & Martinum ejus æmulum, eosdem interrogavit, cujusnam esset merum imperium? Martinus solius Cæsaris respondit, Bulgarus vero non Cæsaris tantum, sed & Præsidum Provinciarum; Cum autem gratior fuisset Imperatori assentatio Martini, eique proinde equum donasset ille dicere solebat: *se æquum dixisse, equum vero adduxisse Martinum*; qui cum esset obstinatissimus in sustinendis suis opinionibus, quamvis erroneis, & singularibus, ex ejus cervicosa duritie ortum est vulgare adagium, quod *Martinus* appelletur quicumque in aliqua singulari sua sententia, seu opinione pertinaciter ac contumaciter perseverat. (a)

Unica sententia pro nullitate Matrimonii prolata, nemini
licet ad alia vota transire. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 89
30. incip. *Dei miseratione* §.9. *&* 14. Appellatio a sententia
lata super nullitate Matrimonii in quacumque instantia sem- 90
per suspendit executionem. Idem *ibid.* §.11. Appellatio in
causis Matrimonialibus impediri nequit per pacta pœnalia. 91
Idem Const.85. incip. *Nimiam* §. 4. *&* 7. Sententia super
nullitate Matrimonii numquam transit in rem judicatam, sed 92
ex noviter detectis quandocumque revideri potest. Idem cit. Constit. *Dei miseratione* §.11. Vide alia tom.5. *ad verb. Matrimonium*.

Sententia unica lata in prima instantia super nullitate Ma-
trimonii, non licet ad secunda vota transire, sed duas con- 93
formes sententias ad hunc effectum prodiisse oportet. Idem
tom.3. Const.47. incip. *Si Datam*. Idipsum a Pontifice sta-
tuitur pro causis super nullitate Professionum Regularium, 94
& reclamanti prohibetur e Claustris exire post unicam sententiam Idem *ibid.* Nisi quis antea per duas conformes re-
solutiones obtinuerit restitutionem in integrum adversus la- 95
psum quinquennii. Idem *ib.* Sententia super nullitate Profes-
sionis expectanda est etiam post legitime obtentam restitutio- 96
nem in integrum, ad hoc ut reclamans e Claustris migrare possit. Idem *ib.* Sententiæ, quæ proferuntur in causis nul-
lita- 97

(a) Nota. Quæ Auctor a *num.*82. usque ad *num.*88. adducit, serio legenda sunt; quare, vos rogo, *risum teneatis Amici*.

litatis Professionis Regularis, postquam a Sancta Sede concessa fuit in integrum restitutio, ut plurimum sunt pro Pro
98 fessionis invaliditatem. Idem *ib.* Sententia super nullitate
Professionis prolata absque processu secundum juris ordinem
99 confecto, nulla definitur. Idem *ib.* Item si citati non fuerint
omnes interesse habentes in sustinenda illius validitate. Idem
100 *ibid.* Vide alia tom. 6. ad verb. *Professio Regularis*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Regulariter sententia habet effectus suos inter solos Litigantes, *aliis* vero non nocet; *L. 63. ff. de Re judicat.*
2 *L. 2. C. quibus res judic. non noceat*. Idque tum naturali ra-
3 tione, quod Alter ex facto Alterius prægravari non debet,
tum ratione civili, quod in judicio quasi contrahitur, atque adeo obligatio judicati inter eos tantum operari debet, inter quos quasi contractum, idest inter Litigantes.
4 Ad rectam vero hujus Regulæ applicationem inquirendum quinam in sensu juris maxime in hac materia *Alii* dicantur.
5 *Alii* in hac Regula dicuntur, qui non eamdem cum Litigatore personam gerunt, quales sunt Hæredes, sed proprium principale, separatum, & diversum plane jus ab eo habent, quod non dependeat a jure ejus contra quem judicatum est.
6 Contra vero in effectu juris in hac materia pro *aliis* non habentur, quorum jus dependet a jure legitimi Contradictoris. quo cum hactenus actum, & adversus quem judicatum, & sic facile æquissima ratione contingere potest, ut sententia prosit adversus Tertium, vel eum qui non quidem fuit in lite, sed tamen idem jus habet cum legitimo Contradictore. Sic enim sententia tota jus facit quoad omnes, tametsi nec litigaverint, nec ad judicium fuerint vocati, nec scientiam litis controversiæ habuerint.
7 Res exemplis illustrior redditur. Initium sumamus a statu personarum, qui triplex est, Libertatis, Civitatis, & Fa-
8 miliæ. De statu libertatis *in L. 15. ff. de stat. homin.* habetur, *Ingenuum etiam accipere debemus eum, de quo sententia lata est, quamvis fuerit libertinus, quia res judicata pro veritate accipitur*. Potest de ingenuitate duplici modo ferri sententia, ut probet is qui aliquem servum esse asserit, aut qui se inge-
9 nuum ait. Si prius fiat. & hic in probando deficiat. tantum pronunciatur non probatum esse, quod probandum erat, & servum non videri; *L. 27. §. 1. ff. de Liberal. caus.* & hæc sententia aliis non præjudicat, quia non de jure & statu ipsius
10 servi, sed tantum de jure Auctoris pronunciatum est. Si vero posterius contingat. quod contingere potest, si volens onus probandi subierit; *L. 14. ff. de Probat.* jam super ipsius
11 statu directo pronunciatur; & ita si ingenuus pronunciatus fuit, hæc sententia etiam prodest contra omnes, qui talem libertinum esse asserere contendunt. Sunt enim hic verba sententiæ concepta in rem. sive de ipso statu. & ita semel status personæ per rem judicatam adjudicatus est. Confer *Hartmann. Pistor. par. 4. quæst. 29. fer. per tot. Carpzov. Jurisprud. Forens. part. 1. Constit. 26. defin. 16. numer. 1. & 2.*
12 Necesse vero est in hoc casu, ut sententia de statu sit lata contra Dominum, vel Patronum, eumque præsentem, non vero ex contumacia absentem; *L. 17. §. 1. ff. de Inoffic. Testam.*
13 Eodem ex fundamento sententia pro filiatione lata contra
14 omnes prodest; *L. 1. §. final. ff. de Agnoscend. liber.* Intellige tamen si quæstio filiationis cum ipso Patre, qui est unicus Contradictor legitimus, non cum aliquo de Agnatis fuerit. Consule *Alexandr. in L. penultim. num. 40. ff. de Re judicat.*
15 Idem dicendum de sententia lata pro Uxore, modo Maritus fuerit Contradictor.
16 Quatenus vero sententia in causa nobilitatis lata jus faciat, vide *Tiraquell. de nobilit. cap. 37. numer. 2. & plur. sequent.*
17 ubi etiam disserit de viribus contra Tertium sententiæ pro Cive latæ.
18 Gravior quæstio est, an sententia lata super Primogenitura. vel majoratu, & bonis inde dependentibus. noceat ei, qui post illum, qui hactenus in lite fuit, sed superatus est, ad illam Primogenituram aspirare potest. Affirmant ex text. in *L. 44. ff. de Re judicat. Brunemann. in dict. L. 44. numer. 1. Hartman. Pistor. part 4. quæst. 29. Molin. de Primogen. Hispan. lib. 4. cap. 8. num. 3. Carpzov. part. 3. decis. 254. num. 13.*
19 De sententia contra vassallum lata an noceat domino, adi *Rosenthal. de Feud. cap. 9. membr. 1. conclus. 23. numer. 3. & plur. sequent.*

Ferrar. Biblioth. Tom. VII.

Et de sententia *lata de statu subjectionis* an prosit contra 20
omnes. consule *Zasium ad L. 63. n. 39. ff. de Re judic. Gail. lib. 1. observ. 70. num. final.*
Sed hæc quidem de statu Personæ sufficiunt. Transeo nunc 21
ad jura rerum, ubi itidem sæpe contingit rem judicatam jus facere inter alios. quam qui in lite fuere, & quidem potissimum inter illos, qui ab eo qui victus est causam habent. Tales sunt Legatarii; Iis porro nocet sententia lata contra
Hæredem super testamento, dummodo tamen bona fide ab 22
Hærede actum sit, hæres sit victus propterea quod testamentum valere non potuerit, & per incuriam Judicis victus non fuerit, & demum ab ipsis Legatariis non fuerit appellatum.
Diversum autem est, si sententia contra unum ex Legatariis 23
lata sit nam aliis non nocet.
Tales etiam sunt Substituti. Hinc sententia contra hære- 24
dem lata substitutis nocet. Aliter vero se res habet quoad 25
sententiam latam contra cohæredem. Hæc enim alii cohæredi qui in judicio non fuit haud nocet. Confer *Zasium in L. 63. num. 17. ff. de re judicat.*
Ex alio etiam fundamento sententia inter alios jus facit. 26
Hoc suppeditat Jurisconsultus *in citata L. 63. ff. de Re judic.* scilicet: *Quum quis de ea re, cujus actio, vel defensio primum sibi competit, sequentem agere patitur*. Subjungit Jurisconsultus exemplum: *Veluti si Creditor experiri passus sit debitorem de proprietate pignoris*. Sed vide *Zasium in dict. L. 63. qui num. 14. & plur. sequent.* materiam illustrat.
Pariter contra alios etiam sententia prodest, si per necessa- 27
riam consequentiam sit etiam juris Tertii exclusiva. Desumi 28
exemplum potest *ex l. 1. §. final. ff. de Carbon. Edict.* quando scilicet Mater subjecti partus arguitur, ubi primum quæ- 29
ritur, an propter statum Pueri quæstio differenda sit? Quod negatur, quia principaliter hic Mater rea postulatur, & sic recenti tempore, hoc est de præsenti potest cognitio fieri; & porro Jurisconsultus subjicit: *Et post eventum cognitionis, si suppositum partum apparuerit, actiones hæreditariæ Puero denegandæ sunt, omniaque perinde habenda, atque si hæres* 30
scriptus non fuisset. Revera enim ex errore scriptus est a Patre putativo hæres, qui si partum suppositum esse cognovisset, nunquam eum scripsisset hæredem. Neque obstat 31
quod sententia principaliter contra Matrem sit lata. Nam quum ipsa de crimine suppositi partus satis convicta sit, necessario hæc sententia est exclusiva juris ipsius Pueri, quum nullum jus possit habere, ubi constat per sententiam eum esse suppositum.

SEPULTURA.

Nomen Sepulturæ tribus modis sumi potest. Primo pro 1
Jure sepeliendi Corpora, seu Cadavera mortuorum; *arg. Clementin. c. Dudum 2. de Sepulturis*, cum similibus. Secundo pro actu, ritu, seu Officio, quo in associandis ad Sepulturam & sepeliendis Cadaveribus mortuorum impenditur; *cap. Dictum 105. caus. 1. q. 1. cap. Præcipiendum 15. caus. 13. q. 2.* cum similibus. Tertio pro ipso loco, & situ, in quo Cadavera mortuorum sepeliuntur; *cap. Aurum 69. caus. 12. q. 2. cap Fraternitatem 3. de Sepulturis*, & de Sepultura hoc tertio modo sumpta erit sermo.
Sepultura igitur hoc tertio modo accepta est locus auctori- 2
tate Episcopi benedictus, in quo cadavera Catholicorum pie decedentium sepeliuntur; *Sic in r. Communis*.
Locus Sepulturæ regulariter olim erat atrium aut porticus, 3
vel aliud terræ spatium prope Ecclesiam. quod hodie Cœmeterium communiter appellatur, text. expresso *in cit. cap. Præcipiendum 15. caus. 13. q. 2.* ibi: *Præcipiendum est etiam secundum Majorum instituta, ut in Ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, porticu, vel in Exedris Ecclesiæ.*
Cœmeterium autem Græce significat idem ac latine *Dor-* 4
mitorium, eo quia ibi requiescunt corpora Catholicorum, qui ratione Fidei infallibilis finaliter resurgendi non tam mortui ibi jacere, quam dormire dicuntur; Joann. *cap. 11. n. 11.* ibi; *Lazarus amicus noster dormit. sed vado, ut a somno excitem eum*. Et Epist. 1. *Ad Thessalonicens. cap. 4. n. 12.* ibi: *Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus*, quem textum sic exponit S. Hieronymus dicens: *Eos dormientes appellavi, quia certum est eos resurrecturos.*
Quamvis tamen olim in solis Cœmeteriis, & nullus in Ec- 5
clesia sepeliri posset, ut patet *ex cit. cap. Præcipiendum 15. caus 13. q. 2. & cap. Nullus 18. ead. caus. 13. & q. 2.* ibi: *Nullus mortuus intra Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut*

Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles Laici, idest Laici fama Sanctitatis, & miraculis clari, ut explicat Glossa *ibid. verb. Fideles*; Tamen hodie, & Jure, & consuetudine introductum est, ut omnes Catholici, sive Clerici, sive Laici in Ecclesiis sepeliantur; *cap. Fraternitatem 3. cap. Ex parte 5. & c. Cum liberum 6. de Sepulturis*, juncto *cap. Cum gratia 17. caus. 13. q. 2.* ubi additur ratio, ibi: *Prodest mortuis, si in Ecclesia sepeliantur, quia eorum proximi quoties ad eadem Sacra loca veniunt, suorum, quorum Sepulturam aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt*.

6 Quilibet a jure non impeditus potest sibi eligere Sepulturam in qualibet Ecclesia ad id jus habente; *Communis*, per claros textus *in cap. Nos instituta 1. cap. Fraternitatem 3. cap. Cum liberum 6. cap. Cum super 8. cap. In nostra 10. de Sepulturis, cap. Animarum 1. & cap. Cum quis 2. de Sepulturis in 6.*

7 Et si Cadaver illius, qui elegit Sepulturam in aliqua Ecclesia, etiam Regulari, & per vim Parochi, aut alterius, non ibi, sed alibi sepeliatur, est restituendum simul cum oblationibus Ecclesiæ electæ; textu expresso *in c. Ex parte 5. cap. Cum liberum 6. de Sepulturis, cap. Animarum 1. eod. in 6.* Et sic pluries decrevit *Sacra Congregatio* in facti contingentia, ut videri potest *verb. Cadaver num. 11.* ubi referuntur Decreta una cum confirmatione facta ab Alexandro VII. Constit. incip. *Alias pro parte*.

8 Qui sibi Sepulturam non eligit, sepeliri debet in Sepulcro Majorum suorum, textu expresso *in cap. Nos instituta 1. de Sepulturis*, ibi: *Statuimus unumquemque in Majorum suorum Sepulcris jacere, ut Patriarcharum exitus docet, cap. Cum quis 2. & cap. Is qui 3. eod. in 6.* ibi: *Is, qui ....., in ea, in qua Majorum ipsius ab antiquo Sepultura existit, sepeliri debebit dummodo absque periculo ad ipsum valeat deportari*.

9 Majorum nomine ad hunc effectum veniunt Pater, Avus, Proavus & alii ascendentes in linea recta; *l. Iurisconsultus 10 ff. De gradibus, l. Appellatione 51. ff. de verb. signif.* Panimol. *decis. 5. adnot. 3. n. 15.* Barbos. *de Offic. & potest. Parochi cap. 26. n. 32.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 28. n. 10.* & alii passim.

10 Si Majores non in uno, & eodem sepulcro sepulti fuerint, sed in diversis, v. g. Avus, Proavus, Abavus, aliique omnes Majores in uno, Pater vero in alio, tunc secundum Glossam *in c. Is qui 3. verb. Antiquo. de sepulturis in 6.* Engel. *lib. 3. Decret. tit. 28. num. 6.* Reiffenstuel *ibid. n. 11.* Silvester *verb. Sepultura q. 8.* & alios, filius decedens non electa Sepultura sepeliri debet in sepulcro majorum, & non Patris, nisi Pater pro se, & posteris aliam Sepulturam expresse elegisset. Et id tenent, & probant ex quo semper in Jure fiat locutio in plurali, ut patet *in cap. Nos instituta 1. de Sepulturis*, ibi: *in Majorum suorum sepulcris cap. Fraternitatem 3. eod.* ibi: *Patrum, aliorumque Parentum Sepulchris*, quo nomine etiam Majores veniunt, *cit. l. Iurisconsultus 10. d. 8. ff. de Gradibus affinit.* ibi: *Parentes usque ad Tritavum nominantur. & c. Cum quis 2. de Sepulturis in 6.* ibi: *Cujus Majores sunt soliti ab antiquo in aliqua Ecclesia sepeliri. cap. Is qui 3. eod. in 6.* ibi: *In qua majorum ipsius ab antiquo Sepultura extitit, sepeliri debebit*. Hæc autem Jura magis verificantur, si in dicto casu Filius non in Sepulcro solius Patris sed in Sepulcro Majorum antecedentium sepeliatur, ut ex verbis patet, adeoque &c.

11 Multi autem alii tenent contrarium, nempe quod Filius decedens, non electa Sepultura, debeat in tali casu sepeliri, non in Sepulcro omnium Majorum, sed in sepulcro Patris; Dummodo Pater ex propria electione, & non casu, vel ex aliquo accidenti sepultus fuerit in Sepultura diversa ab antiqua Majorum. Sic late Oldrad. *consil. 25. num. 2. vers. Contrarium usque ad fin.* Abbas *in citat. cap. Nos instituta 1. n. 5. de Sepulturis*, Sperell. *tom. 1. decis. 83. n. 9.* cum aliis ibi relatis, Barbosa *de Offic. & potestat. Parochi cap. 27. num. 12. & lib. 2. Jur. Eccles. univers. cap. 10. num. 32.* Medic. *de Sepult. quæst. 7. num. 22. 1. part.* Panimol. *decis. 5. adnotat. 3. n. 19.* ubi dicit, quod hæc est receptior sententia, Ventriglia *part. 1. Annot. 52. §. unic. n. 24.* Mattheucc. *Official. Cur. quoad Sepulturas c. 48. num. 23.* Zechius *de Republich. Ecclesiastic. lib. 1. cap. 28. de Parocho num. 27. vers. Fallit*, Cardin. Petra *tom. 2. Comment. in Constitut. 2. Honorii III. num. 25.* Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 28. n. 4.* & alii, quorum tamen varii, ut Card. Petra, Barbosa, Mattheuc. & alii, ut eos legenti patet, id solum affirmant, quando Proavus, Abavus, & alii Ascendentes Majores sepulti sunt in uno Sepulcro, Avus vero, & Pater sepulti sunt in alio, & non quando omnes Majores sepulti sunt in uno, & solus Pater in alio. Sicque non videntur dissentire a Doctoribus primæ sententiæ relatis *supra n. 10.*

12 Et revera si Abavus, & Proavus sepulti sint in uno Sepulcro, Avus vero, & pater in alio, Filius decedens, non electa sepultura sepeliendus est cum Patre, & Avo. Pirhing *loc. cit. num. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 11.* Engel *loc. citat. num. 6.* Petra *loc. citat. num. 25.* Matthæuc. *loc. cit. num. 23.* Oldrad. *cit. consil. 25.* Barbosa *de Offic. & potestate Parochi cap. 26. num. 32. & in cap. Nos instituta 1. n. 2. de Sepulturis*, Silvester *loc. citat. quæst. 8.* & alii; Et ratio est, quia Sepultura inter mortuos comparatur domicilio inter vivos; Atqui Filius sequitur originem, & Domicilium proximiorum Parentum, seu Majorum, Patris scilicet, & Avi, & non remotiorum Ascendentium, *l. Assumptio 6. §. Filius ff. ad municip. cap. Fraternitatem 3. de Sepulturis*, ergo &c. Tum quia, in dicto casu æque satisfit Juris Textibus ac si in sepulcro remotiorum sepeliretur. 13 Si autem Pater pro se, & posteris aliam Sepulturam elegisset expresse, tunc utique Filius, ut dictum fuit *supra num. 10.* deberet sepeliri in Sepultura Patris; *arg. Unusquisque 3. §. Item in novo caus. 13. q. 2.* quia si posteri aliam Sepulturam non eligant, in similem Patris electionem consentire, sicque sibi ipsi Sepulturam tacite elegisse censentur. Reiffenstuel *loc. cit. n. 11.* & a fortiori omnes citati Doctores *supra num. 11.*

14 Si adsit sepulcrum Gentilitium seu familiare & sepulcrum hereditarium, attendendum est primum, & postea secundum, cum etiam hoc dicatur aliquo modo sepulcrum Majorum. Sic cum aliis Card. Petra *cit. tom. 2. Commentar. in Constitut. 2. Honorii III. sect. unic. n. 35.* Matthæucc. *loc. cit. n. 21. vers. Sicut*, Passerin. *de statu homin. tom. 2. q. 187. art. 4. inspect. 4. cap. 2.* & alii.

15 Etiam infantes, quamvis juxta Rituale Romanum *tit. de Exequiis puror.* debeant sepeliri in sepulcro separato adhuc tamen sepeliri possunt in Sepulcro Majorum. Sic expresse decrevit *Sacra Congr. Episc. & Regul. in Asculana 21. Octobris 1606.* apud Barbosa *de Offic. & potest. Parochi cap. 26. n. 28.* Card. Petram *loc. cit. n. 26.* Panimol. *c. cit. n. 18.* Sperelli *cit. decis. 88. in fine*, & novissime *Sacr. Congr. Concilii in Novarien. Funerum 15. Martii 1704. in respons. ad primum*. Vide verb. *Quarta Funeralis n. 32.* ubi una cum aliis datur ad litteram Decretum.

16 Filii illegitimi, & naturales sepeliendi sunt in sepulcro Patris, nisi is in Dignitate sit constitutus. Non item Filii Spurii, quia illi sepeliendi sunt in Sepulcro Matris, nisi sit femina illustris. Silvester verb. *Sepultura q. 8. dict. 4.* Pirhing *loc. cit. sub n. 4.* & alii.

17 Filii adoptivi, & arrogati, si moriantur vivente Patre, in cujus potestate erant, debent sepeliri in sepulcro ejusdem. Secus autem, si eo jam mortuo, decedant, quia tunc debent sepeliri in sepulcro Patris naturalis, cum jam expiraverit in tali casu adoptio. Silvester *loc. cit. dict. 4.* Pirhing *loc. cit. sub num. 4.* & alii.

18 Infantes expositi non in Sepultura Patris, seu Majorum, sed in Sepultura Hospitalium, in quibus exponuntur, sunt sepeliendi, *arg. cap. Si a Patre unic. de infantibus & lang. l. fin. Cod. de infantibus exposit.* Sebastianus Medices *p. 1. de Sepultur. q. 7 n. 25.* Ventrigl. *loc. cit. n. 25.* & alii. Si autem tales infantes non essent expositi in Hospitalibus, nec Hospitalium expensis alerentur, essent sepeliendi in Parochia, in qua contingeret eos decedere, quia decedentes, non electa Sepultura, sepeliendi sunt in sua respectiva Ecclesia Parochiali; *cap. Ex ea parte 5. cap. Cum sit liberum, cap. In nostra 10. de Sepulturis*, cum similibus.

19 Supradicta Regula, quod decedens sine electione Sepulturæ sepeliendus sit in Sepulcro Majorum, non procedit e converso, taliter quod, si moriatur Pater, vel Avus, sepeliendus sit in sepulcro Filii, vel nepotis; Et ratio est, quia ascendentes non sequuntur sepulcrum descendentium, nec transversales sepulcrum transversalium, nisi sint heredes, & Sepultura sit hereditaria, nec sit ibi facta electio; Lavorius *variar. lucubrat. tit. 2. cap. 11. n. 121.* Sebastianus Medices *loc. cit. n. 24.* Ventriglia *loc. cit. n. 24.* & alii.

20 Si quis nullam habeat sepulturam Majorum, nec aliquam sibi elegerit, sepeliendus est in propria Parochia, ubi Sacramenta suscepit. *Communis*, per text. *in cap. Ex parte 5. & cap. In nostra 10. de sepultur. cap. Animarum 1. & cap. Is qui 3. eod. in 6.* 21 Et nullam habere sepulturam Majorum censetur etiam Filius ille, cujus Majores singuli sepulti sunt in diversis Sepulcris, nempe Proavus in uno, Avus in alio,

Pater

Pater in altero, cum ad hunc effectum requiratur concursus plurimorum, qui ab antiquo in eodem Sepulcro sepulti fuerint, quia ab uno solo denominari non potest sepulcrum Majorum; Unde cessante hoc casu Majorum Sepulcro talis filius sepeliendus erit in sua Parochia, Sic Ancharanus in cap. Is qui sub n.4. de Sepultur. in 6. Silvest. verb. Sepultura sub num.8. Barbosa in cap. Nos instituta 1. num.2. de sepult. Reiffenstuel loc.cit. num.11. in fin. Engel loc.cit. n.6. & alii; Contrarium tamen, nempe quod hoc casu sit attendendum sepulcrum Patris, tenet Abbas in c.1. n.5. Extravag. de sepulturis, & ita de consuetudine servari testatur Lavorius variar. lucubration. tit.2. cap.11. n.113. Sperell. tom. 1. decis.88. n.10. At illi intelligendi sunt in casu, quo Pater pro se, & posteris Sepulturam elegisset, juxta dicta supra n.13. Alias non esset, qui non haberet sepulcrum Majorum, cum quilibet habeat suum Patrem in aliquo sepulcro sepultum loquendo de Patribus jam suis filiis præmortuis.

22 Peregrini pertranseuntes, & Viatores, nisi sepulturam elegerint, sepeliendi sunt in Cathedrali; Advenæ autem, seu exteri, & peregrini habentes per aliquod tempus habitationem in aliqua Parochia, sepeliendi sunt in ipsa. Sic S. C. Episcop. & Regular. in Fulginaten. 5. Julii 1592. rescribens Episcopo: Etiam circumscripta consuetudine Advenas, & pertranseuntes in Cathedralibus, & reliquos in Parochia, intra cujus fines obierint, si per aliquod tempus habitaverint, esse sepeliendos, Sperell. decis.87. n. 14. Lavorius loc. cit. n.144. Card. Petra tom.2. Comment. in Constit.9. Innocent.III. sect. unic. n.50. Matthæucc. loc.cit. n.12. & alii referentes dictam Sacræ Congreg. resolutionem; Si autem adesset alibi legitima aliqua consuetudo, tam favore Cathedralis, quam Parochi, esset servanda, ut concordant Doctores apud Sperell. loc.cit. n.14. Panimol loc.cit. n.43. Card. Petra loc.cit. n. 50. arg. cap. Cum dilectus 8. & c. Cum tanto 11. de consuetudine, l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus.

23 Studiosi, famuli conductitii, milites, Officiales, aliique similes conducentes domos ad aliquod tempus, seu alicubi habitantes, si sepulturam non sibi elegerint, debent sepeliri in Parochia, ubi sic habitabant, & decesserunt. Communis, & servat recepta consuetudo, quæ non solum est in dubiis optima Legum interpres; cit. l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus, cap. Cum dilectus 7. de consuetud. Sed etiam claræ Legi derogat. cap. Cum tanto 11. de consuetudine. Miles tamen præsidiarius sepeliri debet in Parochia Arcis ubi actualiter moratur, non autem in alia Parochia ubi retinet domum apertam cum uxore, & filiis; Sac. Congr. Conc. in Romana 27. August. 1697. apud Ursayam in Miscellaneo Sacr. & prof. lit. M.

24 Qui habet domicilium in Civitate, vel Castro, & ad Villam ruralem se transfert recreationis gratia, vel ut ruralia exerceat, & inibi, non electa sepultura, nec habens Sepulcrum Majorum decedat, debet sepeliri in propria Parochia Civitatis, vel Castri, si absque periculo ad ipsam possit deferri, textu expresso in cap. Is, qui 3. de Sepulturis in 6. ibi: Is qui habet domicilium in Civitate, vel Castro, quando ad Villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem, non in Ecclesia dictæ Villæ, sed in sua Parochiali, vel in ea potius, in qua majorum ipsius ab antiquo Sepultura exstitit, sepeliri debet, dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari.

25 Qui autem habet Domum hyemalem, v. gr. in Civitate, & æstivam in rure, & sic æquali tempore, modo in una, modo in altera habitat, seu moratur, sepeliendus est in Parochia, in qua decedit. Et ratio est, quia parificatur cum eo, qui in duobus locis æque principale domicilium habet, & sic efficitur utriusque Parochiæ Parochianus, adeoque sepeliendus est in Parochia, in qua decedit, cum ipsa sit pro tunc vera ipsius Parochia, argum. cap. Ex parte 5. c. In nostra 10. de Sepulturis, cap. Animarum 1. eod. in 6.

26 Advenæ, seu hospites, aliique decedentes in Regularium Conventibus, nisi eligant ibidem Sepulturam, sepeliendi sunt de jure communi in Parochiali, cap. In nostra 10. de Sepulturis, ubi expresse cavetur non posse Regulares sepelire nisi eos, qui vere in suis Ecclesiis Sepulturam elegerint. Et ita censuit Sacra Congregatio Concilii in Ripana 3. Febr. 1652. nempe non licere Regularibus commoranti per aliquot dies in eorum Conventu, ibique defuncto omnia Sacramenta ministrare, & in eorum Ecclesiis dare Sepulturam sine licentia Parochi, cui Quarta Funeralis debetur. Sic referunt Pignatell. tom. 1. Consult. 306. num. 1. Card. Petra tom. 1. Comment. in Constitut. 9. Innocentii III. numer. 49. & alii. Item eadem Sacra Congregatio Concilii in Ravennaten. 20. Januar. 1674. censuit: Spectare ad Parochos sepelire, & ad proprias Parochias deferre Cadavera eorum, qui in Monasterio recepti, sepultura non electa, decesserant. Item eadem Sacra Congregatio Concilii in Gerunden. 3. Februar. 1694. Expugnato enim a Gallis præsidio de Roses in eodem vulneratus est Didacus Fonseca, qui hospitii causa se recipiens ad Conventum S. P. Dominici Gerundæ, ibi Parocho irrequisito, Sacramentis munitus decessit, & sepultus fuit. Qua de re proposito dubio: An dicto militi Fonsecæ potuerint Religiosi, irrequisito Parocho, Sacramenta ministrare, & Corpus deponere, Sacra Congregatio respondit: Detur Decretum in nullius 19. Sept. 1637. tenoris sequentis: Quidam miles occasione infirmitatis divertit in Monasterium Regularium, ibique ab eisdem Sacramentum Eucharistiæ pro Viatico, & extremam Unctionem recepit, & exinde obiit, Parocho intra cujus fines Monasterium exstitit, reluctante. Quæritur: An Administratio hujusmodi Regularibus esset permissa; Sacr. Congr. Concilii respondit: Non esse permissam: Card. Petra tom. 2. Comment. ad Constit. 9. Innocent. III. sect. unic. n.49. Pignatell. tom. 1. consult. 306. Passerin. de statib. hominum tom. 2. cap. 187. art. 5. num. 229. & seq. Burdon. Oper. moral. tom. 3. resolut. 51. n. 216. Matthæuccius Offic. Curiæ quoad Sepulturam c. 68. num. 14. Antonell. de Regimine Eccles. lib. 1. cap. 12. num. 11. vers. Infertur tertio, ubi sic expresse dicit. „Infertur tertio, eos qui ho„spitii causa recipiuntur in Conventu Regularium, ibique „infirmantur, & moriuntur, in Parochiali Ecclesia sepe„liendos esse„ & sic alii.

Oblati, Donati, seu Terriarii, atque etiam sæculares, qui Regularibus deserviunt, & intra eorum Monasteriorum septa, ac domos resident, & sub eorum obedientia vivunt, licet non ratione voti, sed ratione servitutis, si inibi decedant, sunt ibi irrequisito Parocho tumulandi; illi namque eximuntur a subjectione Ordinariorum, & Parochorum, & gaudent Privilegiis Religiosorum, quibus inserviunt, quamvis salario sint stipendiati. Vide verb. Approbatio pro Confessionibus expediendis artic. 1. a numer. 64. ubi fuit jure, & ratione conclusum, posse Regulares supradictorum omnium Confessiones excipere cum sola approbatione sui Prælati Regularis sine approbatione Episcopi; Unde cum sepultura potissimum dependeat ab administratione Sacramentorum, ut ponderavit Rota recent. part. 11. dec. 348. n.9. & notant Doctores communiter, si supradicti omnes recipiunt Sacramenta independenter ab Ordinario, & Parocho, ab ipsis Regularibus sepeliendi etiam sunt independenter ab Ordinario, & Parocho in Regularium Ecclesia. Et sic in terminis firmat Card. Petra l. c. n.42. Card. de Luca de Regularibus disc. 1. num. 50. Passerin. citat. tom. 2. de statu homin. qu. 187. art. 4. a n. 228. Matthæucc. l. c. num. 15. Reiffenst. l. c. num. 21. Pirhing l. c. num. 9. & alii communiter. 27

Secus autem sæculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, & cum sæcularibus exteris extra Monasteria habitant, & vivunt; Isti enim, si non habeant sepulcrum Majorum, vel sepulturam non elegerint, sepeliendi sunt in propria Parochia, juxta resoluta sub dict. verb. Approbatio num. 65. & 69. 28

Monialium famuli, & famulæ habitantes in mansionibus intra atria Monasteriorum, ubi debeant sepeliri? Vide verb. Moniales art. 6. n. 4. 29

Puellæ educandæ, & mulieres sæculares in Monasteriis Monialium legitima facultate commorantes, & inibi decedentes ubi sint sepeliendæ? Vide verb. Moniales art. 1. num. 61. ad 63. 30

Novitii, & Novitiæ sepulturam sibi non eligentes, debent sepeliri in Monasterio, ubi decedunt, & absque ulla obligatione solvendi portionem Canonicam Parocho loci. Engel lib. 3. Decret. tit. 28. num. 12. Reiffenst. ib. n. 20. Card. Petra l. c. n. 38. & alii communiter; & ratio est, quia in favorabilibus Novitii, & Novitiæ veniunt nomine Religiosorum, & Religiosarum, arg. cap. Religioso §. Quamvis 21. de sent. Excommunicat. in 6. Accedunt specialia circa hoc privilegia Religiosis concessa, de quibus testatur Donatus tom. 3. tract. 10. q. 4. n. 2. & etiam universalis consuetudo Religionum, quæ derogaret Legi contrariæ, si quæ adesset cap. Cum tanto 11. de consuetudine. Insuper debent Novitii, & Novitiæ sepeliri in Monasterio, ubi decedunt, etiamsi habuissent animum determinatum exeundi a Religione. Card. Petra l. c. num. 38. 31

*num.*38. cum Palao, & aliis ibi citatis, Silvester verb. *Sepultura q.*8. Engel *l.c. num.* 12. Reiffenst. *l.c. num.*20. & alii & ratio est, quia non voluntas, & affectus, sed factum mutat statum, & domicilium, *leg. Domicilium* 20. *ff. Ad municipalem*.

32 Immo in Monasterio, ubi decedunt, sepeliri debent etiam juvenes sæculares, & puellæ nondum habitu Regulari induti, seu indutæ, sed de brevi induendi, seu induendæ, & jam in Novitiatum admissi, seu admissæ, ut sic sub Obedientia Regulari per aliquos dies incipiant experiri Religionis austeritates; Vide verb. *Novitius*, *Novitia num.*16. *&* 17.

33 Novitii, & Novitiæ, & a fortiori dicti juvenes, & puellæ adhuc sæculares, si habeant patrimonium, debent sepeliri propriis expensis, nisi adesset consuetudo, ut expensis semper Monasterii sepelirentur; Si autem patrimonio careant, debent sepeliri expensis Monasterii; Card. Petra *loc. c. num.*38. cum aliis ibi adductis, & plures alii apud Donat. *l.c. q.*4. *num.*1. *&* 3.

34 Regulares Professi decedentes extra Conventum, si commode ad ipsum deferri possint, debent in eo sepeliri; *Communis*, textu expresso *in cap. Religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. „ ibi: „ Religiosi, nisi a propriis Monasteriis adeo forsitan „ sint remoti, quod ad ea, eum moriuntur, commode por- „ tari non possint, nequeunt (cum velle, vel nolle non ha- „ beant) sibi eligere sepulturam, sed sunt apud sua Mona- „ steria tumulandi „.

35 In tali casu non tenentur Regulares solvere portionem Canonicam Parocho loci, in quo Regularis decessit, quamvis Religioso infirmo Viaticum, & Extremam Unctionem ministraverit; *S.C. Episc. & Regul. in Puteolana* 22. *Maji* 1615.
36 apud Barbosa *de Offic. & potest. Parochi cap.* 26. *numer.* 68. Possuntque Regulares dictos defunctos suos Religiosos deferre ad suum Monasterium, inconsulto Parocho; *S.C. Conc. in Bononien.* 2. *Julii* 1620. *in responsione ad* 10. quod erat „ his verbis conceptum: „ Decimo, morendo Frati, come „ avviene alle volte, & in particolare de' Canonici Latera- „ nensi fuori del Monastero in casa de' loro Parenti, ed aven- „ do i Curati amministrato loro i Santissimi Sacramenti, se „ possono i loro Superiori farli portare di notte alla loro „ Chiesa senza dirne cosa alcuna al Curato, e senza darli le „ ragioni Parochiali? Ad decimum Sacra Congr. Concilii „ respondit: *Regulares extra claustra decedentes posse ad eorum Ecclesias deferri, etiam Parochis inconsultis*; Sic referunt *Passerin. tom.* 2. *q.*187. *art.*4. *n.*214. Card. Petra *l.c. n.*7. Donat.
37 *l.c. q.*9. *num.*1. & alii passim.

Talis autem delatio, inconsulto Parocho, est facienda modo privato sine pompa, sine Cruce, & Processione, ut firmant Card. Petra *l.c. num.*9. Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 199.
38 *num.*9. Mattheucc. *l.c. n.*16. referens sic in casu fuisse observatum Romæ. Si autem quandoque ex quibusdam circumstantiis congrua videretur solemnis delatio defuncti Regularis cum Cruce, & processione ad Monasterium sue Religionis, deberet fieri cum assistentia, vel saltem de consensu *Parochi*; cum ratio, & consuetudo non patiatur, ut Regulares sine Parocho, aut ejus Delegato, qui posset in casu esse etiam aliquis Regularis, causa exequiarum, procedant extra Monasterium processionaliter; Card. Petra *l. c. num.*11. Pignatell. *l.c. n.*6. Mattheucc. *l.c. n.*16. & alii. Ast tamen in hoc dicerem servandam esse Locorum consuetudinem, cum ipsa non solum sit in dubiis optima Legum interpres; *l. Si de interpretatione* 37. *ff. De Legibus*, *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, sed etiam clare Legi deroget; *c. Cum tanto* 11. *de con-*
39 *suetudine*.

In casu autem, quod Regulares decedant in locis a suis Monasteriis ita remotis, ut ad ea deferri commode non possint, sepeliri debent in Ecclesia ab ipsis electa, cum ad id in simili casu facultatem habeant a Jure sibi concessam per dictam limitationem *in cit. c. Religiosi* 5. *de sepult. in* 6. ibi: „ „ Nequeunt ..... sibi eligere sepulturam .... Nisi a propriis „ Monasteriis adeo sint remoti, ut ad ea commode portari
40 non possint; „ Sic Glossa *ibid. verb. Nota*, Donat. *l. c. q.*2. *n.*3. Engel *l.c. n.*11. Reiffenstuel *l.c. n.*18. & alii passim. Si tamen in dictis locis remotis decedant Regulares, non electa sibi sepultura, sepeliendi sunt in Ecclesia Parochiali, in qua moriuntur, idque expensis proprii Monasterii, si bona in communi possideat; Donat. *l.c. q.*2. *num.*4. cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *l.c. num.*18. Glossa *in cit. cap. Religiosi verb. Nota*, ubi citat communem Doctorum his verbis: „ Sed quid „ si moriatur, non electa sepultura? Communis opinio Do- „ ctorum est, quod sepeliendus est in Ecclesia Parochiali, „ in cujus Parochia mortuus est.

Tunc autem dicitur Religiosum mori in loco remoto, ut 41
detur ei locus electioni sepulturæ, quando ejus cadaver distat a suo Monasterio per iter unius diei, idest ad quod per unicum diem Cadaver transferri nequit, ne forte putrescat, & inficiat aerem. Donat. *loco cit. q.*2. *num.*5. Bord. *tom.* 2. *resol.*51. *num.*161. Pelliz. *in Man. Regul. tom.*2. *tr.*8. *cap.*5. *numer.*29., & alii. Vel relinquitur arbitrio prudentis judicandum, ut notant Card. Petra *loco citat. n.*31. Matthæucc. *loc. cit. n.*16. *in fin.* & alii.

Quod dictum est de Professis decedentibus extra Claustra, 42
dicendum est etiam de Novitiis, præsertim cum extra Claustra decedunt, quando ad exequendam Superiorum voluntatem exierunt, seu quando de consilio Medici, & licentia sui Superioris se transtulerunt ad Domum suorum Parentum pro recuperanda inibi sanitate; Tunc enim sepeliendi sunt in Monasterio sine obligatione solvendi Canonicam portionem Parocho, quia gaudent Juribus, & privilegiis Ordinis, & in favorabilibus veniunt nomine Professorum: *arg. cap. Religioso §. Quamvis* 21. *de sent. Excomm. in* 6. Donat. *loco cit. q.* 8. *num.*5. Pelliz. *tom.*2. *Man. tr.*8. *cap.*5. *sect.*4. *q.*10. *num.*137. Mancin. *in brevi tract. de infirmitat. in ordine ad sepulturam dub.*9. Dicastill. *de Justit. lib.* 2. *tract.* 19. *d.* 3. *num.*209. La Croix *lib.* 7. *num.* 248. cum Sanch. *ibi cit.*, & pluribus declarat Pignat. *t.*7. *consult.*70.

Regularis Confessarius Monialium pro earum cura spiri- 43
tuali habitans in Domo prope Monasterium ad præscriptum Alexandri VII. Constitut. incip. *Felici* §. 11. si infirmetur ad mortem, recipit Viaticum, & extremam Unctionem a suis Religiosis, & non a Parocho: Quamvis enim Regulares, qui infirmantur ad mortem in Domibus Sæcularium, talia Sacramenta recipere debeant a Parocho, ut declaravit *Sacra Congregatio sub anno* 1610. apud Donat. *tom.*3. *tract.* 10. *quæst.* 9. *num.*6. Itemque *eadem Sacra Congregat. Concil. in Collen.* 11. *Aprilis* 1609., *& Messanen.* 10. *Septemb.* 1658. Tamen hæc declaratio non videtur comprehendere dictum Confessarium, quia ipse non infirmatur proprie in domo sæculari, sed potius in Domo quasi Religiosa, & exempta ad hunc effectum, & quidem a Summo Pontifice præscripta quasi Domo Parochiali, seu Conventuali ipsius Regularis Confessarii inibi habitantis tamquam Parochi ad Curam spiritualem Monialium. Unde non est censendum, quod Pontifex statuendo talem mansionem pro dicto Confessario Regulari, voluerit ipsum reddere inferioris conditionis, quam sint alii Religiosi commorantes in suo Conventu adeoque exempti a Jurisdictione Parochiali, cum ipse ibi manendo censeatur quoad hunc effectu manere in Conventu, & de facto ibi maneat sub Obedientia sui Superioris in sibi tamquam Conventuali mansione designata a Pontifice, alias non reperiretur, qui vellet hoc onus subire; sicque Moniales remanerent destitutæ tam necessaria cura spirituali; Tum quia si infirmetur Parochus in propria sua Domo Parochiali recipit sacramenta a sua Parochia independenter a quolibet, ergo etiam dictus Confessarius Regularis, qui velut Parochus habitat in dicta Domo sibi a Pontifice præscripta tamquam sua Domo Parochiali, potest independenter a quolibet recipere hæc Sacramenta ab Ecclesia Monialium tamquam a sua exempta Parochia; Talis enim Regularis nedum gaudet exemptione personali, sed quo ad hunc effectum etiam exemptione locali: Tum etiam quia nemo potest rationabiliter asserere, quod ipse Confessarius infirmus non possit refici eodemmet Sacramento, quod ipsemet sanus in sua velut Parochiali Monialium Ecclesia confecit, *argum. Epist.* 1. *ad Corinth. cap.*9. *num.*7., ibi: *Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit?* Accedit etiam recepta consuetudo, quæ non solum in dubiis est optima Legum interpres; *leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*; *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, sed etiam claræ Legi derogat; *Cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*.

Regularis Viator, & hospes in Conventu alterius Re- 44
ligionis, v.g. Dominicanus in Conventu Franciscanorum, si ibi decedat, non sibi electa sepultura, & valde remotus, & distans sit Conventus proprii Ordinis, sepeliendus est in Ecclesia Parochiali, intra cujus fines est Conventus in quo decedit: De ipso enim discurrendum est, ac de Regularibus decedentibus in locis sæcularibus, ita remotis a suis

a suis Monasteriis, ut ad ea deferri commode non possint, qui, ut diximus *supra numer.* 30. sepeliendi sunt in Parochiali.

45 Et inibi sepeliendus est expensis sui peculii, si habeat, vel, eo carente, expensis proprii Monasterii. Card. Petra *loco cit. num.* 36. Sanchez *lib.* 6. *in decalog. cap.* 14. *nu.* 4. Castropal. *part.* 3; *tract.* 19. *disp.* 4. *punct.* 13. §. 8. *num.* 6., & alii. Et ratio est, quia Monachus in vita acquirit Monasterio; *cap. Statutum* 15. *caus.* 13. *quæst.* 1. *Cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *q.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de prob.* cum similibus, ergo Monasterium in ejus morte debet ipsius sepulturæ onus sentire; Qui enim sentit commodum, sentire debet, & onus; *l. Si merces* 25. §. 6. *ff. Locati*, *cap. Qui sentit* 15. *de regul. Jur. in* 6.

46 Quod usque nunc dictum est de Regularibus, est dicendum etiam de Monialibus, ita ut in omnibus dispositio *cit. cap. Religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. cum eisdem procedat. Hinc si contingat, quod aliqua Monialis moriatur extra suum Monasterium, idem est concludendum, quod ibi statuitur de viris Regularibus. Murga *disp. for. tom.* 1. *disp.* 8. *de electione sepulturæ* §. 9., & 10. Card. Petra *loco cit. num.* 40. & alii passim.

47 Regularis expulsus, seu ejectus, si non eligat sepulturam, ad quod habet facultatem, cum statim ac ejicitur a Religione censeatur relinqui, ac si Religiosus non esset, & videatur nolle ejus corpus cum illis Religiosorum sociari, ut docent Murga *loco cit. disp.* 8. §. 3. Molina *tract.* 2. *disp.* 276. Lessius *de Justit.*, & *Jur. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 113. Card. Petra *loco cit. num.* 37., & alii passim. sepeliendus est in Parochia, in qua decedit, *arg. cap. Nos instituta* 1. *Cap. Ex parte* 5. *Cap. In nostra* 10. *de sepulturis*, *cap. Animarum* 1., & *cap. Is qui* 3. *eodem in* 9.

48 Et tunc expensæ faciendæ sunt de ejus peculio, si habeat, seu de peculio parentum, & in casu omnimodæ paupertatis debet a Parocho tumulari gratis, sicut gratis tumulari debent cadavera aliorum pauperum, ut statuit *Sac. Cong. Episc. & Regul. in Cassanen.* 5. *Maii* 1617.

49 Tertiarii, & Tertiariæ, habentes requisita a Leone X. in Constitutione incip. *Dum intra*, & alia incip. *Nuper*, & in Decreto Sacræ Congregationis edito *die* 20. *Decembris* 1616. si decedant non sibi electa sepultura, & in Ecclesiis Ordinis, cujus habitum assumpserunt, communis sepultura pro ipsis reperiatur, debent in ipsa sepeliri, alias sepeliri debent in Parochiali. Sic declaravit Sacra Congregat. Concilii, ut ex Novario refert Card. Petra *loco cit. nu.* 41. *vers. Si vero*; his verbis: *Præterea si contingat aliquos ex prædictis Tertiariis absque sepulturæ electione decedere, eos sic decedentes ita demum in Ecclesiis Ordinis, cujus habitum assumpserunt, si in ipsis eorum sepultura communis reperiatur, sin minus, in Ecclesiis Parochialibus sepeliendos esse decrevit*; Nam ut prosequitur Eminentissimus Petra *loco citat.* uti gaudentes privilegiis Regularium, pars dicuntur ipsius Religionis, ut dixit etiam *Sac. Congregation. Episcop.*, & *Regular. in Nepesina* 11. *Decembris* 1615. *ad quintum*, & 20. *De-*
50 *cembris* 1617. Verum Cadavera non possunt deferri a Domo, nisi cum præsentia Parochi, vel hoc requisito, ut *Sacra Congreg. cit. in Mutinen.* 17. *Junii* 1636. apud Dian. *part.* 6. *tract.* 9. *Miscell. resolut.* 30., & Passerin. *de statib. homin. tom.* 2. *num.* 246., & *seq.* qui *num.* 248. adducit Epistolam per extensum. Sic Card. Petra *loco cit. numer.* 41. *vers. Si vero*; Panimol. *decis.* 5. *Adnot.* 3. *num.* 47., & 48. Sellius *in Select. Canon. cap.* 35. *num.* 20. Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Tertiarii num.* 10., & 11. Tamb. *de Jure Abbatissar. disp.* 7. *quæst.* 3. *vers. Tertiariæ*, & *vers. Sacra Congregat. Cardinal.* Barbosa *de Offic.*, & *potest. Parochi cap.* 26. *num.* 69. Sperel. *tom.* 1. *decis.* 87. *numer.* 17. Lavor. *var. lucubr. tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 102., & 103. Matthæucc. *Official. Cur. cap.* 48. *num.* 31., & *cap.* 52. *nu.* 3. §. 2., & 3., & alii. Vide verb. *Tertiarii*, ubi dantur citatæ Constitutiones Leonis X. editæ in Concilio Generali Lateranensi, & cit. Decret. Sacræ Congregationis.

51 Quo ad sepulturam Chordigerorum utriusque sexus *Sacra Congregat. Episcop.*, & *Regul. in una Senogal.* 22. *Novemb.* 1580. sic observari mandavit: *Quod ubi adest sepultura communis pro Chordigeris in Ecclesia Fratrum Minorum, ubi est erecta Confraternitas, sepeliantur in ea, ubi vero non est talis sepultura, moderentur sicut ceteri sæculares, & sepeliantur in sæculari Ecclesia, si non sibi elegerint aliunde sepulturam.* Lantusc. *Theatr. Regul. verb. Confraternitas numer.* 12. Matthæucc. *Offic. Curiæ quoad sepulturas cap.* 48. *num.* 21. sed quantum ad hoc attentenda est consuetudo, cum circa id habeantur posteriora Decreta contraria, ut apparet *in num. subseq.*

Confratres Confraternitatum existentium in Ecclesiis Regularium sepeliendi sunt in Parochia, nisi alibi elegerint sepulturam. Sic *Sacra Congregat. Concil.* prout in Constitutione Innocentii X. incip. *Ex injuncto* §. 6., ibi: *An liceat Regularibus sepelire in suis Ecclesiis Confratres Laicos, qui sepulturam non elegerunt?* Respondit: *Confratres Laicos, si non præcedat eorum electio sepulturæ, sepeliendos esse in eorum propria Parochiali Ecclesia.* Et hoc procedit, etiamsi in Ecclesiis Regularium adesset communis sepultura pro dictis Confratribus, ut respondit *Sacra Congregat. Concilii in Neapolitana die* 12. *Februarii* 1656. *ad septimum dubium*. Vide verb. *Confraternitas art.* 5. 52

Confratres, ut possint sibi eligere sepulturam in Oratorio Confraternitatis habente Jus sepulcri, requiritur, quod per sex menses ante obitum fuerint adscripti: Sic cavetur in Concilio V. Mediolanen. relato a Gavant. *Manual. verb. Confraternitas numer.* 46. a Monacell. *part.* 4. *supplem. ad* 1. *tom. num.* 131. 53

Volentes sepeliri in habitu Religiosorum, non est de necessitate, quod tumulentur in Ecclesiis eorum, quorum est Habitus, sed possunt sepeliri, ubi sepulturam elegerint, prout eorum relinquitur arbitrio a Leone X. Constit. incip. 54
„ *Dum intra*, ibi: Volentes quoque sepeliri in Habitu eorumdem Fratrum in Claustro non degentes, sed in propriis domibus cohabitantes, in eorum ultima voluntate sepulturam sibi libere eligere possint. Et sic statuit etiam Sacra Congregat. Episcop., & Regular. in Novarien. 23. Novemb. 1582. apud Pignatell. tom. 1. consult. 17. n. 20. rescribens illius Civitatis Episcopo in hæc verba: V. S. non permetta in modo alcuno, che i Terziarj si confessino, se non da quelle persone, che sono state ammesse alle Confessioni da lei, benchè siano Frati, perchè niun deve confessare senza l'approvazione dell'Ordinario. Facendo intendere inoltre alli Terziarj, che abitano nelle case loro, che s'ingannano, pensando, che tutti quelli, che hanno l'Abito da Terziario, si debbano senz'altro, quando muojono, sepellire nelle Chiese de' Frati, se essi non si sono eletta quella sepoltura, e gli faccia capaci, che non anno tanti privilegj, quanti forse si persuadono, come si può vedere nel Concilio Lateranense ultimo nella sess. 11. Ne meno è vero, che ognuno, che lascia morendo d'esser vestito con l'Abito di Terziario, o di Frate, perciò debba esser sepolto nella Chiesa de' Frati, se non hanno mostrato più che chiaramente la loro volontà circa l'elezione della sepoltura; ma dovranno esser portati, dove di ragione sarebbero andati senza quell'Abito. Et idem censuit Sacra Congregat. Concilii in Neapolitana 13. Februarii 1555. in responsione ad 9. dubium, quod erat conceptum his verbis: Nono: An qui post mortem mandat suum Corpus indui Habitu Tertiariorum, sit sepeliendus in Ecclesia Regularium? Ad 9. Sac. Cong. censuit Negative.

Barbosa tamen *lib.* 2. *Jur. Eccles. univ. cap.* 10. *numer.* 72., & *de Offic.*, & *potest. Parochi cap.* 26. *num.* 73. refert sequens Decretum „ Suscipientes Habitum a Guardiano, vel ab alio, cui ille committendum duxerit, & cum eo decedentes, in Ecclesiis ejusdem Ordinis Ecclesiasticæ sepulturæ sunt tradendi, si Guardianus propter Habitus concessionem, & receptionem eos præmonuit eorum Cadavera ibi sepelienda esse, ut censuit Sacra Congregat. in d. Nepesina 11. Decembr. 1615. ad 2., & Samuel. de sepultur. tract. 1. controvers. 15. conclus. 12. allegat, ut sequitur, Bullam auream Sixti IV., ibi: Cum autem nonnulli ad Ordines prædictos Prædicatorum, & Minorum specialiter gerentes devotionis affectum, eorum Cadavera cum Habitu FF. Prædic., & Minorum, seu Fratrum, vel Sororum de Pœnitentia utriusque Ordinis Prædicatorum, & Minorum sepeliri mandent, & persæpe antequam moriantur Habitum hujusmodi eis postulent exhiberi. 55

„ Decernimus, Habitum hujusmodi per Priorem Domus Ordinis Prædicatorum, aut Guardianum Domus Ordinis Minorum loci, in quo tales decedere continget, vel per Superiorem Prælatum ipsorum Ordinum, Domorum, seu Prioris, & Guardiani, vel cui illi duxerint

„ com-

,, committendum duntaxat, & non per alium quavis aucto-,, ritate, vel Prælatione fungentem, exhiberi debere. ,, Qui prædictum Habitum recipientibus declarare teneantur apud eorum Ordinum Ecclesias debere sepeliri in eo-,, rum Habitum suscipiunt, & illorum sic indutorum Cada-,, vera discooperta, nullo pallio, seu tegumento superpo-,, sito, deferri posse; Ordinariorum etiam sub Censuris ,, prohibitione locorum qualibet in contrarium edita non ob-,, stante, quas quoad hoc modificamus.

56 Adest præterea declaratio ,, Sacræ Congregat. Episcop. ,, & Regul. sub his verbis: Prædicta Cadavera recto tra-,, mite sunt ad Ecclesias Regularium deferenda cum Paro-,, cho, quo requisito expresse si venire recusaverit, licere ,, tunc eisdem Regularibus, etiam ipso invito, portare ad ,, suas Ecclesias. Rota die 11. Dec. 1615. Antonius Ma-,, ria Cardinalis Gallus.

Loco ✠ Sigilli.

V. Theatinus Secret.

,, Eadem interrogata Sacra Congregat. a Patribus Mino-,, ribus; An in eorum Ecclesiis sepelienda sint Cadavera ,, illorum, qui dicti Ordinis Habitu induti ex hac vita mi-,, grarunt? Respondit id fieri debere, si tamen a Guardia-,, no Domus loci, in quo tales decedere contigerit, aut ab ,, alio Superiore, vel altero, cui id Superior committen-,, dum deduxit, Habitum receperit, ac prædicti Guardia-,, nus, vel alius Superior hujusmodi suscipientes præmo-,, nuerint, eorum Cadavera propter Habitus concessionem, ,, ac receptionem penes ipsos Fratres, quorum Habitum ,, gestant, esse sepelienda. Hactenus apud Samuelium *loc. cit. conclus.* 12.

57 Papa decedens Romæ sine electione sepulturæ in Basilica Vaticana, in qua non possunt sepeliri, nisi Summi Pontifices, & Personæ Regales prout patet de Principissa Methilda tam bene merita Ecclesiæ Romanæ, & novissime de Christina Regina Svecorum ibi sepultis. Et ne quidem Eminentissimis Cardinalibus permissum est inibi sepeliri. Cobel. *not. Card. privil. tit.*90. Passer. *de statib. hom. tom.*2. *q.*187. *art.* 4. *num.*139. Cardin. Petra *loc. cit. num.*27. referens dictam Basilicam amisisse Legatum cujusdam, qui mandaverat ibi sepelire. Et de sepultura Pontificis Rota Romana *Juris tumulandi n.*14. *die* 20. *Feb.* 1702.

58 Si autem contingeret Pontificem sine electione sepulturæ decedere extra Urbem, nec posset commode transferri ad ipsam, esset sepeliendus in Ecclesia Cathedrali loci, ubi decedit, *cap. Is qui* 3. *de sepultur. in* 6. Rota *in Romana Juris tumulandi num.*16. *die* 20. *Februarii* 1702. *coram D. Priolo*; Lavorius *tom.*1. *variar. tit.*2. *num.*45. Sebastianus Medices *de sepultur. part.*1. *cap.* 11. *quæst.* 7. *num.*2. Card. Petra *loco cit. num.*29. referens id de facto evenisse in aliquibus Civitatibus, ut Neapoli, & Salerni &c.

59 Papa potest sibi eligere sepulturam in quacumque sibi benevisa Ecclesia, etiam Regularium, ut patet ex pluribus monumentis, quæ videntur in diversis etiam Regularium Ecclesiis in Urbe; Corpus tamen solet deferri semper ad dictam Ecclesiam S. Petri pro functionibus exequiarum explendis, & deinde defertur ad Ecclesiam electam. Card. Petra *l. c. n.*27.

60 Cardinales decendentes in Urbe, si non habeant sepulcrum Majorum, nec sibi elegerint sepulturam, sepeliendi sunt, non in Parochia, sed in Ecclesia proprii Tituli; sic articulo late discusso firmavit Rota *in Romana Juris tumulandi* 1702. coram Priolo in causa sepulturę Eminentissimi Cardinalis Pallavicini, quæ decisio refertur a Monac. *tom.*4 *in Appendic. decis.*18. & a Pitonio *discept. Ecclesiastic. tom.*2. *post discept.*51. eamque citant., & sequuntur ultra prædictos, etiam Card. Petra *loc. cit. Comment. ad Constit.* 2. *Honorii III. num.*32. Matthæucc. *Official. Curia quod sepulturas c.*48. *num.*9. ubi citat etiam aliam decisionem *de quinta die Martii* 1703. refertque tali anno ratione dictarum Decisionum Cadaver Cardinalis Radolovich Titularis S. Bartholomæi in Insula, qui suum Corpus reliquit esse tradendum Sepulturæ in Ecclesia prout *de Jure*, redditum fuisse Ecclesiæ Titulari, & in ejus solo tumulatum, cum prius pendente lite inter Parochiam, & Titulum, fuerit interim depositum in sua Parochia S. Marcelli.

61 Et hoc etiamsi Cardinales non resideant in Titulo, cum non omnes Ecclesiæ Cardinalium Titulares habeant continuas habitationes. Rota *cit. decis. in Romana Juris tumulandi* 20. *Februarii* 1702. *numer.* 28. & 31. Card. Petra *loc. cit. num.*32. & alii.

Et hoc procedit etiam in Cardinalibus Regularibus; Non 62
enim ipsi in tali casu sepeliendi sunt in Ecclesia Regulari, si specialiter eam non elegerint, quia magis stringit vinculum speciale proprii Tituli Cardinalitii, quam generale Religionis; Tum quia dum Regulares assumuntur ad Cardinalatum, eximuntur ab Obedientia Religionis, adeoque sicuti remanent soluti a Lege vetante electionem sepulturæ, ita præsumptio oritur, ut electio debeat esse in eo loco, in quo uti Cardinales, & non uti Regulares sepeliri debuerant, etiamsi alibi Cardinales Sacramenta recipiant, ut prosequitur citata Rotæ decisio *num.*34. & 35. Card. Petra *l. c. n.*33. & alii.

Cardinales autem decedentes extra Urbem sine electione 63
sepulturæ sepeliri debent in Ecclesia Majori loci, ubi decedunt, quia, ut dicitur Rota *in citat. decis. num.*16. ratione Dignitatis illa Eccl. censetur Parochialis Card. defuncti, sicuti censeretur in casu simili obitus Summi Pontificis. Sic Card. Petra *loc. cit. num.*34. Murga *de Sepulturis tract.* 8. *sect.* 2. *dub.* 7. *conclus.* 4. Matthæucc. *loc. cit. num.*9. & alii passim. Hoc tamen intelligendum venit, nisi in vita se subjecerint
specialiter alicui Parochiæ, ut notant Card. Petra *loc. cit.* 64
*num.*34. Matthæucc. *loc. cit. num.*9., & alii, *arg. cap. Instituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *cap. In nostra* 10. *de sepultur. Cap. Animarum* 1. & *Cap. Is qui* 3. *eod. in* 6.

Debetur tamen semper Quarta Canonica Ecclesiæ Paro- 65
chiali ratione administrationis Sacramentorum, prout debetur, si quis decedat sine electione sepulturæ, & sepeliatur in Sepulcro Majorum, vel in Cathedrali. Sic Rota *in cit. decis. num.*34. Card. Petra *loc. cit. num.*35. Matthæucc. *loc. cit. num.*9. Antonell. *de Regim. Eccles. lib.*1. *cap.* 12. *num.* 30. Pitonius *in addit. ad dictam disceptat.* 51. *in fine*, & alii.

Episcopi decedentes in propria Diœcesi, non electa Sepul- 66
tura, nec habentes sepulcrum Majorum, sepeliri debent in propria Cathedrali tamquam sua sponsa; si vero decedant extra Diœcesim, & commode possint deferri ad propriam Cathedralem, sunt in ea tumulandi; Si autem ad ipsam commode deferri non possint, tumulandi sunt in Ecclesia digniori loci, in quo decedunt, quia de ea, ratione dignitatis eorum præsumitur voluntas. Card. Petra *loc. cit. numer.*36. Sperell. *decis.*87. *num.*42. Antonell. *loc. cit. numer.* 45. Matthæucc. *loc. cit. num.*11., & alii passim; Quod si habeant duas Ecclesias æqualiter unitas, sepeliendi sunt æqualiter unitæ, sed una alteri subjecta, sepeliri debent in principali. Card. Petra *loc. cit. num.*37. Pitonius *l. c. n.*23. & alii.

Canonici Cathedralis decedentes, non electa sepultura, 67
ubi tumulari debeant? Vide verb. *Canonicus art.*8. *a num.*11. *ad* 14.

Clerici, & Presbyteri decedentes, non electa sepultura, sepe- 68
liendi sunt in Cathedrali, si ibi adsit sepultura propria separata pro Presbyteris, & Clericis, etiam non attento sepulcro Majorum. *Sacra Congregat. Episcop. in Forosempronien.* 1. *Septembris* 1650. Monacell. *tom.*1. *tit.*2. *formul.* 4. *num.*17. Samuel. *de sepultur. disp.*5. *tract.* 1. *controv.* 9. *conclus.* 10. *num.*30. Nicol. *lucubrat. Canonic. lib.* 4. *tit.* 15. *de sepultur. num.*15. Matthæucc. *loc. cit. nu.*11. *vers. Canonici*; Passerin. *loc. cit. num.*325. *cum seq.*, & alii. Vide tamen verb. *Canonicus art.*8. *num.*11. 12. & 13.

Si vero non adsit in Cathedrali sepultura propria separata 69
pro Presbyteris, & Clericis, Clerici, & Presbyteri decedentes sine electione sepulturæ, sepeliendi sunt in sepulcro Majorum, si habeant, & si non habeant, in propria Parochia. *Communis*, *arg. cap. Nos instituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *Cap. In nostra* 10. *de sepulturis*, *c. Animarum* 1. *cap. Is qui* 3. & *cap. Licet* 4. *eodem in* 6. Et ratio est, quia Jura nihil speciale de eis statuunt, adeoque est discurrendum de eorum sepultura, ac de sepultura Catholicorum sæcularium, cum ubi Jus non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *l. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem action.*, & verba generalia generaliter sint intelligenda, *Cap. Quia circa* 22. *de privil.* Unde cum quæsitum fuisset a Sacra Congreg. Conc. *in una Fulginat. die* 10. *Julii* 1694. An liceret Capitulo Cathedralis privative quo ad omnes alias Ecclesias, tumulare Cadavera Personarum in Sacris, vel in Minoribus Ordinibus constitutarum, etiam Prima Tonsura initiatarum, decedentium,

cedentium absque electione sepulturæ, Sacra Congregat. noluit decidere, sed remisit causam ad Judices suos; Cum enim ageretur de consuetudine probanda, ideo forte noluit assumere cognitionem, ut dicit Card. Petra *loc. cit. num.* 40. subdens *ibidem num.* 41. num Jus favere Parochis, si non probetur legitima consuetudo; nam ipsi habent assistentiam Juris in tumulatione istorum carentium Sepulcro Majorum, decedentium sine electione inter fines propriæ Parochiæ per Jura supra adducta. Card. de Luca *de Parochis disc.* 27. *numer.* 2. Panimol. *decis.* 5. *num.* 1., & 5. Rota *part.* 11. *recent. decis.* 348. *num.* 9., & in his terminis Passerin. *loc. cit. num.* 325. *cum seq.* & alii.

70 Si autem adesset consuetudo quadragenaria cum titulo, tunc deberet attendi prout etiam quando Ecclesia Cathedralis teneatur solvere Quartam Funeralem Parocho alterius Ecclesiæ, si ibi sepulturam quis elegerit, ut declaravit *Sacra Congregation. Concilii in Mantuana die* 13. *Julii* 1694., & confirmavit *die* 30. *Aprilis* 1695. Et ita si sibi reservatum fuisset tale Jus in signum Superioritatis, quando Parochiæ fuerunt distinctæ, seu creatæ. Sic Card. Petra *loc. cit. num.* 41. Panimoll. *decis.* 5. *annotat.* 4. *num.* 8., & *seq.* Barbosa *lib.* 3. *Iur. Eccles. cap.* 24. *num.* 16. Cavaler. *decis.* 649. *num.* 2., & *decis.* 295. *nu.* 3. *coram Bichio*; Immo sufficeret etiam consuetudo immemorabilis sine titulo, cum illa quemcumque titulum præsumere faciat.

71 Clerici Beneficiati cum onere residendi, tam simplices, quam Curati decedentes sine electione sepulturæ; & carentes sepulcro Majorum, sepeliri debent in Ecclesia sui Beneficii, & residentiæ, & non in propria Parochia. Barbosa *in cap. Nos instituta* 1. *num.* 4. *de sepulturis*, Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 9. Sannig. *ibidem n.* 18. Vallensis *ibid. num.* 6. Reiffenstuel *ibidem numer.* 24. Tusch *litt.* P. *conclus.* 99. *num.* 5. Bursat. *Consil.* 226. *num.* 18., & 19 Bellet. *disquisit. Cleric. part.* 1. §. 1. *num* 9. 10. 11., & 20. Jan. Asin. *in l. Familiaria, ff. de Rel.*, & *sumpt. Funer.* Murga, & communia aliorum, teste Reiffenstuel *loc. cit. arg. Cap. Nos instituta* 1. *de sepult.*, ibi: *In qua Cælesti pabulo refici consueverunt, ut juxta Apostolum sint consolationum socii. ubi fuerunt passionum cap. De his* 5. *eodem*, ibi: *A quibus receperant salutis pabula*; & *cap. Cum quis* 2. *eodem in* 6., ibi: *In qua ille Officia consuevit audire Divina*, & *Ecclesiastica recipere Sacramenta*. Ubi, ut vides, statuitur, decedentes sine electione sepulturæ, & carentes sepeliendos esse in Ecclesia, in qua consueverunt audire Officia Divina. & Ecclesiastica recipere Sacramenta; Atqui Clerici Beneficiati cum onere residendi ibi Divina audiunt, & Sacramenta percipiunt; imo etiam Divina faciunt, & Sacramenta ministrant, ubi Beneficium habentes servitium cum residentia præstant, ergo &c. Et ratio est, quia Clerici Beneficiati cum onere residendi sunt potius Parochiani Ecclesiarum suorum respective Beneficiorum, quam suorum domiciliorum, quia alias non in illis, sed in istis Sacramenta percipere, & Divina audire statutis a Jure temporibus deberent; *arg. Cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnitent.*, & *remissionib.* ubi statuitur, quod *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*, & *injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*; adeoque cum Clericis Beneficiatis cum onere residendi, non Parochus Domicilii, sed Parochus Beneficii residentiali Divina administret potius ille, quam ille censendus est eorum proprius Parochus cum Jure eos sepeliendi.

72 Nec valet objicere, quod Clericis Beneficiatis Viaticum, & Extremam Unctionem administret Parochus domicilii, & non Parochus Beneficii, adeoque potius ille, quam iste censendus est eorum proprius Parochus cum Jure eos sepeliendi. Non valet, inquam, quia, concesso antecedente, negatur consequentia, cum in ordine ad Sepulturas Sacri Canones non attendant locum, ubi quis in extremis recipit Sacramenta, sed locum, ubi in vivis sanus Sacramenta recipere consuevit, ut patet ex *cit. Juribus num. anteced.* ut clare denotant illi termini: *Consueverunt, consuevit*: adeoque cum Clerici Beneficiati in vivis, & sani Sacramenta recipere consueverint in Ecclesiis suorum Beneficiorum cum residentia, & non in illis suorum respective domiciliorum, sunt tumulandi in illis, non obstante, quod in extremis ab illis receperint Viaticum, & extremam Unctionem; quia hoc non evenit, quasi ipsi sint eorum proprii Parochi, sed quia proprii Parochi Ecclesiarum dictorum suorum Beneficiorum fines, & Territorium Parochorum suorum respective domiciliorum intrare, ibique ipsis invitis Sacramenta ministrare nequeunt; *arg. cap. Ecclesias* 1. *caus.* 13. *quæst.* 1. *Cap. In Ecclesiis* 1. *de Capellis Monachor. Cap. Cum singula* 32. *de Præbend. in* 6. cum similibus. Et de facto si quis recreationis, vel negotii causa in Villam extra suam Parochiam sitam se conferat, & ibi moriatur, non ibidem, sed si non habeat sepulcrum Majorum, nec sibi elegerit sepulturam, in propria Parochia sepeliri debet, non obstante, quod in aliena Viaticum, & Extremam Unctionem receperit, text. expresso *in cap. Is qui* 3. *de sepulturis in* 6.

73 Uxor licet sit sub potestate Viri, potest libere sine ejus licentia eligere sibi sepulturam, quia in hoc est sui Juris; *Communis*, textu expresso *in cap. De uxore* 7. *de Sepulturis*. juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Mulier nupta libere potest sibi eligere sepulturam*.

74 Si autem Uxor decedat, non electa sepultura, & adhuc superstite suo Marito, debet sepeliri in sepultura Mariti, si hic aliquam jam sibi elegit, & determinavit, aut jam determinavit sepeliri in sepulcro Majorum; Abbas *in cit. cap. De uxore num.* 6. Barbosa *ibid. num.* 4. Pirhing. *loc. cit. num.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. Silvester verb. *Sepultura q.* 8. *dict.* 5. & alii *arg. cap. Ebron.* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2. & sic censuit *Sacra Congr. Rit. in Senogallien.* 15. *Januar.* 1663. apud Panimol. *dec.* 9. *adnotat.* 3. *num.* 32. Et ratio est, quia Maritus destinatione, & determinatione animi jam censetur esse sepultus in tali sibi electa, & destinata sepultura. Si autem Maritus nondum sibi sepulturam elegerit, nec voluntatem 75 suam circa ipsam adhuc declaraverit Uxor est sepelienda in sepulcro suorum Majorum, si habeat, vel si non habeat, in Parochia, ubi decedit, *arg. cap. Nos instituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *cap. In nostra* 10. *de sepult. cap. Animarum* 1. *cap. Is qui* 3. & *cap. Licet* 4. *eod. in* 6. Sic cit. Doctores & alii.

76 Si vero Uxor remaneat vidua & decedat, non sibi electa sepultura, quamvis habeat sepulcrum Majorum, debet sepeliri in Sepulcro Mariti. *Communis*, textu expresso *in cap. Ebron caus.* 13. *q.* 2. ubi etiam redditur ratio his verbis: *Ut quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum, quia una caro sunt*, & *quos Deus conjunxit, homo non separet*, Et concordat *cap. Unaquæque* 3. *eadem caus.* & *q.* ibi: *Unaquæque mulier sequatur virum suum sive in vita, sive in morte*.

77 Et si talis Uxor vidua plures habuerit Maritos; sepeliri debet in sepulcro ultimi. textu expresso *in cap. Is qui* 3 *de sepulturis in* 6. §. *Mulier*. ibi: *Mulier autem, quæ plures viros habuit successive, si sepulturam non elegit est cum viro ultimo, cujus domicilium retinet* & *honorem, tumulanda*.

78 Uxor vidua debet sepeliri in sepulcro Mariti, etiamsi locum habitationis mutet & redierit ad domum paternam, vel alterium se contulerit, *arg. cit. cap. Ebron* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2. quia in tali vidua aliorsum se conferente militat ratio ibi allegata, nempe: *Ut quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum*; Tale enim privilegium est datum personæ, & non loco, & mulier vidua vidualem vitam servando, censetur durare in conjugio viri. Joannes Andreas *in cit. cap. Is qui* 3. *de sepultur. in* 6. Silvester verb. *Sepultura q.* 8. *dict.* 5. Pirhing. *lib.* 2. *Decretal tit.* 28. *num.* 12. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. Donat. *tom.* 3. *titul.* 9. *quæst.* 14. *num.* 9. cum aliis ibi allegatis. Sperel. *tom.* 1. *decis.* 88. *num.* 15. cum pluribus aliis ibi citatis, Panimol. *citat. decis.* 3. *adnot.* 3. *numer.* 36. & alii.

79 Non esset tamen Uxor sepelienda in sepulcro Mariti, si necdum ad ejus domum fuerit traducta & ab ipso cognita, quia in tali casu non acquisivisset ejus domicilium, nec fuisset facta una caro cum ipso, quæ sunt motiva, ob quæ ex *cit. cap. Is qui* 3. *de sepulturis in* 6. & *cit. cap. Ebron* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2. Uxor debet sepeliri in sepulcro Mariti. Sic doctores citati, & 80 alii passim. Item non est sepelienda Uxor in sepulcro Mariti in casu, quo ob ipsius adulterium factum sit divortium, & totalis separatio. quia tunc non est amplius de domo Mariti, cum ejus domicilium juridice amiserit. Sic citati Doctores, & alii.

81 Uxor moriatur prægnas, fætus in utero existens una cum matre mortuus, & non extractus, tamquam pars ventris sepelitur una cum matre in Ecclesia. Si autem extractus sit, ipse utpote non baptizatus, sepeliri debet extra locum Sacrum; & mater in Ecclesia. *Communis* cum supracitatis Doctoribus.

82 An autem, sicuti ex supradictis Uxor debet sepeliri in sepul-

sepulcro Mariti, ita etiam Maritus decedens, non electa sibi Sepultura debeat sepeliri in sepulcro Uxoris? contendunt Doctores; Abbas enim *in cap. De uxore 7. de Sepulturis num. 7.* tenet affirmativam sententiam, quam sequitur, & probabiliorem asserit Reiffenstuel *loc. cit. num. 24.* Et ratio illorum est, quia revera eadem prorsus militat Juris ratio in Marito, quæ in Uxore, *cit. cap. Ebron 2. caus. 13. q. 2.* adducta, nempe, *Ut quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum Sepulcrum quia una caro sunt, & quos Deus conjunxit, homo non separet.* Ubi autem eadem est ratio, eadem quoque est Juris dispositio, *cap. Inter corporalia, 2. de translation. Episcop. l. Ideo 27. ff. de legibus,* ibi: *Semper quasi hoc Legibus inesse credi oportet, ut ad eas quoque personas, & ad eas res pertinerent, quæ quandoque similes erunt,* quia ut expresse dicitur *in l. Non possunt 12. ff. eod.* ibi: *Non possunt omnes articuli singillatim, aut Legibus, aut Senatus Consultis comprehendi, sed cum in aliquo casu sententia eorum manifesta est, is qui Jurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ita Jus dicere debet.* Silvester vero *loc. cit. dist. 5.* Pirhing *loc. cit. num. 10.* Donat. *loc. cit. tract. 9. quæst. 24. num. 11.* Riccius *4. part. Prax. resolut. 283. num. 3.* & alii partem negativam defendunt, *argum cap. Unaquæque 3. caus. 13. quest. 2.* ubi solum dicitur, quod *Unaquæque mulier sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte,* non autem dicitur e contra de viro; Tum quia absurdum est, quod Maritus sequatur dispositionem Uxoris, *arg. l. Si ita 45. ff. De Legat. 2.*

Ast hæ rationes, & Jura per Auctores secundæ negativæ
83 sententiæ adductæ de facili, & recte solvuntur a Reiffenstuel *loco cit. num. 25.* quia dicit ipse, licet Maritus non teneatur sequi Uxorem, & in vita, & in morte, sicuti Uxor tenetur sequi Maritum, tenetur tamen Maritus sequi Uxorem post mortem, si non vigore citati Canonis *Ebron*, ob rationis, & Juris omnimodam identitatem, nempe: *ut quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulcrum, quia una caro sunt, & quos Deus conjunxit, homo non separet;* Tum quia Canon *Ebron* maiorem vim præseferre videtur, utpote depromptus a Papa, nempe Gelasio, quam Canon *Unaquæque mulier* depromptus a non Papa, nempe a S. Augustino, ut ibi patet. Nec est absurdum, quod vir sequatur dispositionem Uxoris, si aut Jura ita exigant, aut Uxor rationabiliter disponat. Immo est summe laudabile, & quandoque necessarium, quod Maritus sequatur dispositionem Mulieris, præsertim in piis operibus ad salutem æternam tendentibus; Dicit enim Apostolus *1. ad Corinth. cap. 7. num. 14.* quod sic faciendo *sanctificatus est Vir infidelis per Mulierem fidelem.* Nec in contrarium stat *cit. l. Si ita 45. ff. de Legat. 2.* ab Adversariis adducta; ibi enim non id, quod ipsi dicunt, sed dolum dicitur, quod vocabulo *femineo masculum non contineatur,* ibi: *Exemplum enim pessimum est feminino vocabulo etiam masculos contineri.*

84 Habitans in confinio duarum Parochiarum, scilicet in domo sita partialiter in fundo duarum Parochiarum, si decedat sine electione sepulturæ, nec habeat sepulcrum maiorum, sepeliri debet in illa Parochia ex qua est ingressus in Domum; Si autem sint duæ portæ, sepeliri debet in illa Parochia, ex qua est porta principalis, sive anterior facies Domus, quia hæc censetur nobilior. Sic Pignatell. *tom. 8. consult. 5. n. 7.* Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part. 2. c. 21. n. 43. & de Offic. & potest. Episcop. alleg. 32. n. 71.* Kugler. *de Matrim. n. 298.* De Justis *lib. 2. cap. 19. n. 64.* La Croix *lib. 7. n. 241.* cum Bartol. & Bald. ibi citatis.

85 Si quis in testamento disposuerit ut sepeliatur in Parochia, in qua fuerit moriens, & casu moriatur in aliena Parochia, non debet sepelliri in hac aliena, sed in Parochia proprii sui domicilii, quia per illum egressus, vel brevem absentiam non amisit propriam Parochiam nec alteram acquisivit. Pignatell. *tom. 4. consult. 151.* La Croix *loc. cit. n. 240.* & alii.

86 Eligere sepulturam sibi benevisam potest quilibet, sive masculus, sive femina; Dummodo habeat debitam ætatem, & a Jure non prohibeatur. *Communis.* per text. *in c. Nos instituta 1. cap. Fraternitatem 3. cap. Cum super 8. cap. In nostra 10. de sepulturis, capit. Animarum 2. cap. Quis 3. eod. in 6.*

87 Et potest quis libere sibi eligere sepulturam, etiam extra propriam Patriam in diversa, & remota Provincia, etiam alienam. *Communis.* textu expresso *in cit. c. Nos instituta 1. de sepulturis.* ibi: *Nulli tamen negamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam; Dominus enim & Magister alienam eligit ut propriam,* juncta Glossa *ibidem verb. Alienam* id notante de Domino nostro Jesu Christo, *Qui natus in Betlehem, nutritus in Nazareth, sepultus fuit in Hierusalem in sepulcro Joseph.*

Si quis autem eligat sepeliri in Sepultura aliena, non potest ibi sepeliri, nisi consentientibus Patronis sepulturæ quia, quod nostrum est, absque facto nostro auferri a nobis non potest, *l. Id quod nostrum 11. ff. de Regul. Juris,* ibi: *Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.* Sebastianus Medices *de Sepultur. c. 9. n. 4.* Barbosa *lib. 2. Juris Eccles. univers. c. 10. n. 12.* Ventriglia *tom. 1. Annotat. 52. §. Unic. num. 2.* & alii passim. 88

Quoad hunc effectum autem non dicuntur Patroni Rectores Ecclesiarum vel Superiores Regulares, sed illi, quibus per dictos Rectores, seu Superiores Regulares concessa est sepultura. Unde in similibus casibus est expresse petenda prædicta licentia a dictis Patronis, vel eorum successoribus, sine qua licentia Rectores, vel Superiores Regulares in prædictis sepulturis aliquem sepelire non possunt, quia de Jure in fundo, in quo quis habet usum, non potest Dominus inhabitare, invito usufructuario, *l. Heres 12. ff. de Usu, & Usufructu, & habitatione.* Patroni enim prohibere possunt, ne alii in suis sepulcris tumulentur, *l. Locum 2. l. Familia 5. l. Vel quod 7. l. Si plures 41. ff. de Religiosis, & sumptibus Funer. l. Ius sepulcri 13. Cod. eod.* Ventriglia *loc. cit. n. 3.* Barbosa *loc. cit. num. 12.* & alii. Extinctis autem Patronis omnibus, tunc Rectores Ecclesiæ, seu Regulares possunt non solum alios mortuos ibi sepelire, sed etiam sepulturam alteri concedere, quia mortuo usufructuario ille usus redit ad proprietatem libere; *l. Corruptionem usufructus 16. Cod. de usufructu, & habitatione* Sebastian. Medices *loc. cit. q. 8. num. 3.* Ventriglia *loc. cit. num. 2.* & alii. 89

90

Item possent Rectores Ecclesiæ, seu Regulares in patronatis sepulcris aliquem alium tumulare, interveniente causa necessitatis; Lavorius *variar. Lucubrat. titul. 2. c. 11. n. 36.* post Abbatem & Roman. ibi citatos. Ventriglia *l. cit. n. 3.* & alii. Quod enim non est licitum in Lege, necessitas facit licitum, *cap. Quod non est 4. de Regulis Juris, c. Quoniam 13. caus. 1. q. 7.* cum necessitas non habeat Legem *cap. Sicut 11. de consecrat. dist. 1. cap. Omnes 1. de Feriis, cap. Consilium 2. de observ. jejuni. r. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar.* In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; *c. Licet 6. de pænitent. & remissionibus;* Fagnan. *l. 1. decretal. in cap. Nihil 44. de election. n. 26* 91

Si plures sint Patroni, debent omnes consentire, nec sufficit consensus majoris partis ad hoc, ut Cadaver illius, qui elegit sepulturam in alieno sepulcro, possit ibidem sepeliri, textu expresso *in l. Si plures 41. ff. de Religios. & sumptibus funer.* ibi: *Si plures sint Domini ejus loci ubi mortuus infertur omnes consentire debent, cum extranei inferantur;* Quod enim omnes tangit, ab omnibus approbari debet, text. expresso *in cap. Ad hæc 6. de Offic. Archidiacon.* ibi: *Cum ab omnibus quod omnes tangit, approbari debeat.* 92

Decedens facta electione sepulturæ alterius Patroni, si Patronus deneget consensum, nec intendat admittere Cadaver, ad ejus sepulturam, dicitur decedere non facta electione; Nam idem est, aliquid non esse factum quam nulliter factum *l. Si se non obtulit 4. §. 6. ff. de re judicata,* ibi: *Condemnatum accipere debemus eum qui rite condemnatus est, ut sententia valeat; Ceterum si aliqua ratione sententia nullius momenti sit dicendum est, condemnationis verbum non tenere,* Paria enim sunt non esse, & nullum esse, *arg. l. Duo sunt Titii, ff. de Testamentaria Tutela.* Et quod nullum est, nullum producit effectum, *cap. Illud 8. de jurepatronatus.* Ventriglia *loc. cit. num. 5.* Parisi. *consil. 95. num. 11. lib. 1.* & alii. Contrarium tamen dicendum esset, si accederet Episcopi vel Rectoris Ecclesiæ dispensatio, qui possunt illam concedere in casu necessitatis, etiam invito Patrono. Bonacina *tom. 2. de contract. disp. 3 quæst. 2. punct. 3. num. 4.* Ventriglia *loc. cit. n. 5.* & alii, *arg. citatis Juribus supra n. 91.* 93

Filius familias, dummodo pubes sit & sit sui juris potest etiam sine consensu Patris sibi libere eligere Sepulturam. *Communis. cap. Unaquæque 4. §. Exemplo caus. 13. q. 2. c. Nos Instituta 1. de sepulturis, cap. Licet 4. eod. in 6.* cum similibus; Et ratio est quia quo ad jura spiritualia, quale est etiam Jus sepulturæ, *cap. Quæsita 12, caus. 13. q. 2.* Filiusfamilias patriæ potestati subiectus non est. 94

Item servus, si pubes sit potest ex eadem ratione sibi libere eligere sepulturam, quia servitus est de Jure temporali, & nequit extendi ad spiritualia. Card. Petra *tom. 2. Commentar ad* 95

*ad Constit.*2. *Honorii III. num* 19. Samuel. *de sepultur. tract.*1. *disp.*5. *controv.*1. *conclus.* 8. Lavorius *loc. cit. cap.* 11. *tit.* 2. *n.*146. Ventriglia, Panimol. Murga, & alii passim.

96 Item sepulturam sibi eligere libere possunt Novitii etiam extra Monasterium, & in alia Ecclesia, quia cum hi possint vivi libere discedere a Monasterio, & ad sæculum redire, *cap. Consuluisti* 19. *cap. Statuimus* 23. *de Regularib.* cum similibus, id illis debet etiam permitti in morte, *arg. cap. Religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. ubi ideo precise prohibetur Religiosis professis eligere sepulturam, quia *velle, & nolle non habent*, ergo, a sensu contrario, quia Novitii *velle & nolle* adhuc habent, cum Obedentiam nondum promiserint, sine dubio possunt sibi libere eligere sepulturam. Pirhing *loc. cit. num.* 25. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 43. Engel *loc. cit. num.* 12. Donat *tom.* 3. *tract.* 10. *quæst.* 4. Armilla verb. *Sepultura numer.* 6. & alii passim.

97 Religiosi tamen Professi in Claustris morientes non possunt sibi eligere sepulturam. *Communissima*, textu expresso *in cit. cap. Religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. ibi. *Religiosi, nisi a propriis Monasteriis adeo forsitan sint remoti quod ad ea. cum moriuntur commode portari non possint, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam, sed sunt apud sua Monasteria tumulandi*.

98 Et hoc procedit etiam de Prælatis, & Superioribus Regularibus; quia licet Prælati habeant aliquod velle & nolle, non tamen proprium, & absolutum a Regula, & constitutionibus, sed commensuratur illis, & dependenter ab illis, adeoque si Regula, & Constitutiones hoc illis non concedant, standum est Juri canonico *in cit. c. Si Religiosi* 3. *de Sepulturis in* 6. quod loquitur de Religiosis indistincte, & universaliter; Ubi enim Jus non distinguit, nec nos distinguere debemus, *l. De pretio* 8. *de Publiciana in rem action.* & verba generalia generaliter sunt intelligenda, *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Tum quia Regulares per Prælaturas, seu Superioritates non desinunt esse Regulares, & in ipsis perseverat dispositio Juris Canonici *in dict. cap. Si Religiosi*, quia quamvis respectu suorum subditorum habeant *velle, & nolle*, secus autem respectu suorum Superiorum, ut patet de Superioribus seu Prælatis localibus respectu Provincialium, de Provincialibus respectu Generalium, & de Generalibus respectu Summi Pontificis. Sic expresse Donatus *tom.*3. *tract.* 10. *q.* 2. Bordon. *tom.*2. *resolut.*51. *num.* 158. & alii contra multos alios.

99 Impuberes nequeunt sibi eligere sepulturam. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Licet.* 4. *de sepulturis in* 6. ibi: *Nequeunt, antequam ad annos pubertatis pervenerint, eligere sepulturam*. Nisi tamen malitia suppleat ætatem, quia tunc posse sibi eligere sepulturam tenent Ventriglia *loc. cit. num.*11. Zerola *in praxi Episcop. part.*1. *verb. Sepultura* §.1. Sperell. *decis.*89. *num.*2. Lavorius *variar. Lucubrat. tit.*2. *cap.*11. *n.*109. Sebastian. Medic. *de sepult. quæst.*8. *num.*3. Lapus *allegat.* 59. *num.*2. Barbos. *lib.*2. *Jur. Ecclesiastic. univers. cap.*10. *sub. n.*27 Didacus Narbona *in tractat. de ætat. ad omnes humanos actus requisit. ann.*14. *quæst.*47. *in princip.* Card. Petra *loc. cit. n.*3. & alii.

100 Pro impubere nequeunte sibi eligere sepulturam, potest ipsi illam eligere Pater, ubi ad id adest legitima consuetudo. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Licet.* 4. *de sepulturis in* 6. ibi: *Licet Pater, minores filios, qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere sepulturam, possit. (si consuetudo terræ id habeat) quo voluerit sepelire, hoc tamen non potest, ubi consuetudo hujusmodi non habetur, sed sunt cum suis Majoribus, vel in Parochiali Ecclesia tumulandi*.

101 Nequit tamen Pater sepulturam eligere Filio impuberi, ubi non adest talis consuetudo, ut expresse loquitur citatus textus, ibi: *Hoc tamen non potest, ubi consuetudo hujusmodi non habetur*. Et sic tenent Barbosa *in d. cap. Licet* 4. *de sepultur num.*5. Gratian. *disceptat* 94. *num. ultim.* Bellet. *disquisit. Cleric. part.* 1. *tit.*1. *de Cler. debitor* §. 3. *n.*17. Sperell. *decis.*89 *n.*3. Pignatell. *tom.*7. *consult.*21. *num.* 1. Passerin. *de statib. homin. tom.*2. *q.*187. *art.*4. *num.* 270. Mathæucc. *loc. cit. numer.*25. Genuens. *in prax Cur Epis. Neapolit cap.* 76. *num.* 4. *impres. Venet.* ubi tradit, hanc consuetudinem non esse Neapoli: Card. *loc. cit. sub. n.*9. *vers. verum*, ubi refert sic in terminis firmasse *Sacr. Congr. Conc. in Placent.* 27. *Nov.* 1615. in qua respondit *Ad primum Patrem, si legitima consuetudo loci id non habeat, eligere non posse*. Et sic censuit novissime *Sac. Congregat. Concil. in Alexanen. Funerum* 13. *Julii.* 1743. *in responsione ad IV. & V. dubium*.

102 Non desunt tamen Doctores magni nominis defendentes, quod hodie generaliter, & nulla attenta consuetudine permittitur parentibus eligere sepulturam Filio impuberi in quacumque Ecclesia etiam Regularium. Sic Ventriglia *in Trax. Annotation.* 52. §. *unic. num.* 13. Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Sepultura num.* 14 Laurent. de Peirin. *de privileg. Regul. tom.*3. *in fine p.*570. Samuel. *de sepultur. tract.*1. *disp.*3. *controv.*1. *conclus.* 4. Murga *Disquisit. moral. tom.* 1. *tract.* 7. *sect.*2. *disquisit* 9. §.1. *conclus.* 2. *num.* 4. Nicolius *Lucubrat, utriusque Jur. tom.*21. *lib.*4. *tit.* 15. *de Interdict. num.* 21. & videtur facere Rota *decis.* 16. *numer.*8. post Antonell. *de Juribus Clericor in Casalen. Quartæ Funeralium super bono Jure* 16. *Januarii* 1697. *coram Eminentissimo Caprara*, ubi non requirit licentiam Parochi, aut Capituli, & alii, qui omnes se fundant in resolutione *Sacræ Congregationis* Regularium *sub. die* 20. *Januarii* 1640. penes Peirin. *loc. cit.* Barbosam *loc. cit. num.*14. Murgam *loc. cit. num.* 7. quæ sic habet: „ Sacra Congregatio negotiis Regularium præposita sæpius „ censuit licere Parentibus in quacumque Ecclesia voluerint „ etiam Regularium, eorum Filiis Minoribus, qui ad annos „ pubertatis nondum pervenerunt, eligere sepulturam, nec a „ Parochis locorum impediri posse, aut debere; præsertim „ vero si in dictis Regularium Ecclesiis sepeliri consueverint, vel in eis habeant sepulcra Majorum „. Et ad id facit Decretal. Sacræ Congregat. Concil. in Novariens. 15. Martii 1704. in respons. ad primum.

103 Si adsit sepulcrum Majorum in Ecclesia Regularium, tunc prævia consuetudine debent impuberes ibi sepeliri, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii in Firmana Jurium Parochialium ad tertium, & in Novarien.* 15. *Martii* 1704. *ad primum*, teste Card. Petra *loc. cit. num.*9. *in fine*.

104 Facultas permissa Patri eligendi sepulturam Filio impuberi non potest exerceri post mortem ipsius Filii, sed solum pendente ipsius vita. Sperel. *decis.*89. *numer.* 5. Card. Petra *loc. cit. num.* 11. Nicolius *loc cit. tit.*15. *de interdict. num.* 21 Murga *loc. cit. tract.*7. *sect.*2. *disquisit.*9. §.9. *num.*2. Lavorius *loc. cit. tit.*2. *cap.* 11. *num* 18. Aldan. *in Compend. Canonic. resolut. lib.*2. *tit.* 17. *num.*5. Barbosa *cit. cap.* 10. *numer.*28 *& in Summa apostolic. dec. verb. Sepultura num.*6. Ventriglia *loc. cit. num.*18. Diana *tom.*5. *tract.*3. *de casib. occurrent. tempore mortis resol.*107. *circa med.* & sic declarasse *Sac. Congr. Episcop. & Regul in Fulginaten.* 27. *Octobris* 1597. nempe quod *sepulturam pro Filio minori in vita, non post ejus mortem, potest Pater eligere*, testantur Barbosa in *Summa loc. cit. n.*6. Ventriglia *loc. cit.* Diana *loc. cit.* Lavorius *loc. cit.* Aldan *loc. cit.* & alii, & Pignatell. tom.7. *consult.* 21. ubi plura adducit Decreta ad rem. Vide tamen Sperel *loc. cit. n.* 5. subdentem etiam sic rescripsisse *in una Montis pelusii* 6. *Junii.* 1659 *sub verb. Quarta funeralis n.*3. *decret. Sacr. Congr. Concil. in responsione ad* 1.

105 Deficiente Patre, potest Mater eligere sepulturam Filio impuberi si ad id concurrat legitima consuetudo; secus non. Cardin. Petra *loc. cit. n.*6. Barbosa *cit. cap.*10, *num.*38. Panimol. *tom.*1. *decis.*5. *adnot.*3. *num.*24. Lavorius *loc. cit. cap.*11 *n.*119. & alii passim. Et declaravit *Sac. Congr. Concilii in Majoricens.* quæ refertur *in Constit.*7. *Innocentii XI.* §. 6. *tom.* 5. *Bullarii*, & adducitur a Matthæucci *loc. cit. n.*25. ibi: *Ad dubium; An Mater pro Filiis impuberibus possit eligere sepulturam?* Respondit: *Non licere Matribus eligere sepulturam pro filiis impuberibus cessante legitima consuetudine. In Avellinen.* tamen 15. *Septembris* 1605. statuit sic: *Etiam Mater cum Pater non adest, potest filio impuberi sepulturam eligere, vivente tamen filio*, apud Pignatel. *loc. cit.*

106 Talis consuetudo pro eligenda sepultura filiis impuberibus debet esse generalis in loco, vel Civitate; alias consuetudo particularis alicujus Ecclesiæ ceteris ejusdem Urbis Ecclesiis præjudicaret, ut colligitur *ex cit. cap. Licet, de Sepulturis in* 6. ibi: *Consuetudo Terræ*, & expresse *ibidem* notant Archidiacon. *ante num.*1. Franch *ante num.*2. & Ancharan. *ante num.*3. & alii, Sperel. *cit. decis.*89. *num.*30. *cum seq.* allegans ad id casus decisos, & alios Doctores.

107 Item talis consuetudo debet esse legitime præscripta, quæ quo ad Patrem sufficit decennalis, cum ipsi assistat Jus *in cit. cap. Licet*, approbante talem consuetudinem: Card. Petra *loc. cit. num.* 7. cum Glossa, Barbosa, Ventriglia, Passerin. ibi allegatis, Matthæucc. *loc. cit. num.*15. Sperel. *loc. cit. numer.*26. cum aliis ibi adductis, & alii. Quo ad Matrem autem cui Jus non assistit, requiritur consuetudo quadragenaria, nec sufficit decennalis. Card. Petra *loc. cit. num.* 12. Sperell *loc. cit. num.* 20. cum aliis ibi allegatis, Matthæuc *loc. cit. num.* 35

Bursat. *consil.* 226. *n.* 218. *col.* 3. Sebastian. Medices *loc. cit. q.* 8. *n.* 23. Moronus *resolution.* 51. *num.* 43. & alii.

108 Et hæc quadragenaria consuetudo introduci potest etiam favore Avorum, Fratrum, Consanguineorum, Affinium, Tutorum, Administratorum, Maritorum, Uxorum, Dominorum, & Amicorum, quia etiam in illis adest eadem ratio consuetudinis considerata in Patre, vel Matre, ut per Glos. *in d. cap. Licet* & ibi Franch. *num.* 3. & Stephan. Gratian. *tom.* 1. *disp. forens. disceptat.* 94. *num.* 80. apud Sperel. *loc. cit. n.* 16. & tenent Card. Petra *loc. cit. numer.* 19. & alii apud Gratian. *loc. cit.* alique plures. Contrarium tamen tenuerunt Joannes Asin. *l. Familiaria sepulcra, ff. de Religios. & sumptib. funer.* Bursat. *consil.* 226. *num.* 118. *col.* 3. Bellet. *disquisit. Cleric. tit. de Cleric. debitor.* §. 3. *n.* 18. Barbosa *in Collect. ad t.* 1. *n.* 6. *de sepultur.*

109 Impuberes decedentes non sibi electa sepultura, a supradictis ad id facultatem habentibus ratione legitimæ consuetudinis, sepeliendi sunt in sepulcro suorum Majorum, si habeant vel si non habeant, in propria Parochiali. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Licet* 4. *de Sepultur. in* 6 ibi: *Sed sunt cum suis Majoribus, vel Parochiali Ecclesia tumulandi.*

110 Electio sepulturæ probari debet, cum sit quid facti, & sufficit probatio, non solum per Testamentum, & Codicillum validum, sed etiam invalidum per scripturam manu propria subscriptam, per duos Testes, etiamsi sint singulares, & per solum dictum Confessarii. Riccius *praxi* 1. *part. resolut.* 575. *per tot.* Mascard. *de probationibus* 3. *vol. concl.* 1297. Lavor. *loc. cit. cap.* 11. *num.* 18. Molfesius *in summa tom.* 2. *tract.* 13. *cap.* 8. *n.* 32. Ventriglia *loc. cit. num.* 45. Card. Petra *loc. cit. num.* 21. & alii passim. Et sic pluries declaravit Sacra Cong. Concil. & signanter die 14. Februarii 1666. & Benedict. XIII. Constit. incipient. *Pretiosus* §. 69.

111 Electio sepulturæ potest variari toties quoties eligenti videbitur usque ad finem vitæ; Electio enim sepulturæ est pars ultimæ voluntatis omnis autem actus ultimæ voluntatis sua na-
112 tura est revocabilis, adeoque &c. *Communis.* Et hæc revocatio potest fieri, non solum expresse, sed etiam tacite per secundam electionem Regulare enim est in actibus causa mortis, ut secunda voluntas revocet primam. *Communis.*

113 Electio sepulturæ semel legitime facta, si non revocetur, perseverat usque ad mortem; Unde si infirmus eligens sepulturam convalescat, & postea moriatur ex alia infirmitate, etiam per longissimum tempus, censetur mori cum electione sepulturæ, & est sepeliendus in ipsa sepultura semel ab ipso electa, nam illa electio facta non censetur revocata, nec infirmata, ex quo infirmus pro tunc non decesserit, sicuti Testamentum factum in articulo mortis non infirmatur, ex eo quod testator convaluerit: *l. fin* & *ibi* Bald. & alii *ff. de hæred. instit. c. Licet. de Procuratoribus in* 6. cum similibus, & in terminis firmavit *Cong. Conc.* 13. *Februarii* 1666. *in responsione ad tertiam* ut mox infra patebit.

114 In materia electionis sepulturæ valde notanda sunt responsa Sac. Congr. Conc. ad infrascripta Dubia.

I. An sit valida electio sepulturæ, quamvis sive sanus, sive infirmus coram Parocho elegerit?

II. An ad validitatem electionis sepulturæ requiratur Testamentum in ultima infirmitate, vel sufficiat, quod eligatur antea per alium actum publicum, qui testamentum non sit?

III. An sit nulla electio sepulturæ, quando ipsa eligitur per Testamentum factum in vita, & non in morte?

IV. An qui habet Capellam suæ familiæ cum propria sepultura, aut Capellam crexerit cum sepultura propria, moriens absque sepulturæ electione sepeliendus sit in Cathedrali?

V. An valide eligatur sepultura coram duobus testibus?

VI. An electio sepulturæ per nutus, & signa in casu, quo quis loqui non possit, sit valida?

VII. An Confratres sodalitatum, non electa sepultura, possint sepeliri in sepulcro suæ Ecclesiæ?

VIII. An electiones sepulturæ, quæ jure præsumuntur, sicut Uxoris respectu Mariti, Filii respectu Patris, eorumque Majorum, ac servorum respectu Dominorum, sint validæ?

IX. An qui post mortem mandat suum Corpus indui habitu Tertiariorum sit sepeliendus in Ecclesia Regulari?

Ad quæ sub die 13. Februarii 1666. respondens declaravit, censuit, & decrevit, ut sequitur.

Ad I. Censuit esse validam, dummodo Parochus non testetur ad proprium commodum.

Ad II. Censuit non requiri necessario Testamentum.

Ad III. Censuit non esse nullam.

Ad IV. Non sepeliendum in Cathedrali.

Ad V. Esse validam.

Ad VI. Esse validam: dummodo sufficienter constet de voluntate eligentis.

Ad VII. Negative.

Ad VIII. Censuit quatenus electa non fuerit sepultura, Uxorem in sepulcro ultimi Viri sepeliendam, filios vero in sepulcro Majorum, servos autem in Parochia.

Ad IX. Censuit negative. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 17.

Clericis omnibus sive sæcularibus, sive Regularibus est 115
graviter prohibitum in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ, ne aliquo medio voto, vel juramento, aut pacto, seu promissione inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent, textu expresso *in cap. Animarum* 1. *de sepulturis in* 6. ibi: *Universis Religiosis &, sæcularibus Clericis cujuscumque status, vel conditionis existant, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtissime prohibemus, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent.*

Insuper Clereci sæculares, & Regulares quo ad hoc trans- 116
gressores incurrunt ultra gravissimam culpam, etiam ipso facto excommunicationem majorem Papæ reservatam, textu expresso *in Clement. Cupientes* 3. §. *Sane, de poenis*, ibi: *Sane, temerarios Violatores Constitutionis illius, quæ Religiosis, & Clericis sæcularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, similem sententiam* (scilicet Excommunicationis, *poena in dicta Constitutione contenta in suo perdurante robore*) *incurrere volumus ipso facto, ab alio, quam a Sede Apostolica præterquam in mortis articulo, nullatenus absolvendos, nullis privilegiis, aut statutis cujuscumque tenoris existant super his valituris.*

Dictam Excommunicationem incurrunt Clerici, & Reli- 117
giosi, etiamsi effectus sepulturæ non sit subsequutus; Dummodo subsequutus sit effectus immediatus inductionis idest electio per juramentum, vel votum, vel pactum. Unde non sufficit promissio de eligendo, ut dicatur inductio facta. Sic Bonifac. *in dict. Clementina num ultim.* & Cardinal. *ibid.* Geminian. *in cit cap. Animarum* 1. *de sepult. in* 6. Silvester. verb. *Excommunicatio* 7. *num.* 49. Roder. *quæst. Regular.* 58. *art.* 7. *dub.* 5. Ventriglia *loc. citat. numer.* 37. Matthæuc. *loc. cit num.* 20. & alii contra Bonacinam *tom.* 3. *de Excommunic. in partic. disput.* 2. *quæst.* 5. *punct.* 8. *num.* 2. *vers. Secundo.*

Dictam Excommunicationem, aliasque pœnas non incur- 118
runt Clerici, & Religiosi inducentes aliquem ad eligendam sepulturam in Ecclesia aliena, sed necessario requiritur, ut inducant ad eligendam sepulturam in propria Ecclesia ad se pertinent, ut clare patet ex verbis *cit. cap. Animarum*. ibi: *Ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant*, & *in cit. Clementina Cupientes*, §. *Sane*. *Ut* ibi: *Sepulturam apud eorum Ecclesias eligant*; Ventrig. *loc. cit. num.* 39. Lavorius *loc cit. c.* 11. *num.* 10. Bonacina *loco cit. vers. Secund conditio* Matthæucc. *loc. c. num.* 26. Monacell. *tom.* 3. *titul.* 1. *formul.* 38. *num.* 9. & *tom* 4. *supplement. ad* 2. *tom num.* 417. Medices *loc. cit. q.* 8. *num.* 17. & alii passim.

Supradictam Excommunicationem, aliasque pœnas incur- 119
runt solum Clerici & Religiosi inducentes scienter, vel cum ingenti temeritate, quæ scientiam Legis supponit, non autem ignorantes prohibitionem, nisi ignorantia sit affectata. Colligitur aperte ex verbis *cit. cap. Animarum* ibi: *Præsumpserint sepelire*, & *cit. Clementina Cupientes*, §. *Sane*, ibi: *Sane, temerarios violatores*; Præsumptio enim, & temeritas scientiam Legis, & prohibitionis supponunt, Ventriglia *loc. cit. num.* 40. Matthæuc. *loc. cit. num.* 26. & alii.

Ut Clerici, & Religiosi incurrant prædictam Excommu-
nicationem, aliasque pœnas, requiritur, ut ad eligendam 120
sepulturam in eorum Ecclesiis induxerint medio voto, aut juramento, vel pacto, seu promissione irrevocabili: Non tamen incurrunt, si ad id dederint solum simplex consilium, aut adhortationem. Colligitur clare ex verbis *cit. cap. Animarum*, & *cit. Clementinæ Cupientes*, §. *Sane*, ibi; *Ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promitten-*

mittendum inducant. Sic teste Monacell. *tom. 3. tit. 1. formul. 38. num. 10.* communiter tradunt Samuel. *de Sepulturis, tr. 1. disp. 2. controv. 1. concl. 8. n. 16.* Pasqualig. *ad Lauret. de Franch. controv. pag. 1. q. 63. n. 2.* Donat. *prax. rer. Regular. tom. 3. tract. 9. q. 27. n. 3.* & etiam Card. Petra *loc. cit. n. 45.* cum pluribus aliis ibi citatis.

121 Immo ex Bonifac. *in dict. Clement. n. 74.* Roderic. *leg. cit art. 7. in fine*, Tolet. *lib. 1. cap. 36. §. Quarta*, Suarez *disp. 22. de Censur. sect. 4. n. 25.* Savr. *lib. 5. cap. 12. n. 9.* Ventriglia *loc. cit. n. 38.* pœnæ appositæ *in cit. cap. Animarum, & cit. Clementina Cupientes* non procedunt quando quis inducitur ad eligendam sepulturam in Testamento, seu ultima voluntate.

122 An autem Parochi, ut supra, inducentes alienos Parochianos ad eligendam sepulturam in sua Parochia vel ad non mutandam jam electam, seu impedientes proprios, ne ipsam eligant in Ecclesiis Regularium; incurrant prædictam excommunicationem, aliasque pœnas? Controversia est inter Doctores, Bonacina enim *tom. 3. de Excomm. in particulari extra Bullam Cœnæ disp. 2. q. 5. punct. 4. num. 5.* quem sequitur Ventriglia *loc. cit. num. 43.* defendit partem negativam, ex quo, ut ipse ait, dicta Constitutio *in cap. Animarum, & dicta Clementina Cupientes*, edita fuerint in favorem Parochorum, & quod inductum est in favorem alicujus, in ipsius odium retorqueri non debet; *leg. Nulla, ff. de Legibus, & r. Quod ob gratiam 61. de Reg. Iuris in 6* Monacell. autem *tom. 4. supplement. ad 3. tom. num. 60.* docet mordicus sententiam affirmativam, dicens cavendum esse a tali sententia, & a doctrina Bonacinæ, quia dicit ipse, Bonacina in hoc fallitur, cum non in favorem Parochorum, sed decedentium, ad hoc nempe, ut liber quandocumque, & ubicumque placuisset eis, sepulturam eligere possent, edita fuerit utraque citata Constitutio tam Bonifacii VIII. *in dict. cap. Animarum 1. de sepult.* quam Clementis V. *in dict. Clementina Cupientes 3. de pœnis.* Unde Parochi in his transgressores æque ac alii Clerici Sæculares, & Religiosi incurrunt dictam Excommunicationem, aliasque pœnas, ut pro indubitato tenent Samuel. *de Sepult. tractat. 1. disp. 2. controvers. 5. per tot. & controvers. 8. num. 7. & 15.* Passern. *de statib. homin. tom. 2. q. 187. artic. 4. n. 419.* quia directe violant Legem, & morientes inducunt ad obligationem contra Legis mentem, quæ fuit, & est, ut electio sepulturæ maneat libera, & ut adhibeatur remedium contra avaritiam, ut bene observat Passerin. *loc. cit. n. 423.* quæ ratio æque militat in Parochis respectu alienorum parochianorum, ac in Clericis sæcularibus, & Regularibus respectu ceterorum, & ubi eadem est ratio eadem est Legis dispositio; *l. Illud. ff. Ad Legem Aquiliam, & cap. inter Corporalia 2. de translation. Episcop.* Tum quia, ubi Jus non distinguit, nec nos distinguere debemus; *leg. de Pretio 8. de Publiciana in rem action.* & verba generalia (uti sunt *in cit. Constit.*) generaliter sunt intelligenda; *cap. Quia circa 22. de privileg.* Et sic videtur supponere etiam Donatus *tom. 3. tract. 9. de sepult. quæst. 10.* Congregatio Concilii in Laudensi Funerum die 2. Martii 1711. in respons. ad tertium teste d. Ursaya *tom. 1. p. 2. discept. 14. num. 137.*

123 Hinc cum in dictis Constitutionibus fiat sermo generaliter, & indefinite de Religiosis, non distinguendo inter Fratres, & Moniales, nec inter Fratres Clericos, & Conversos, prædictam Excommunicationem, aliasque pœnas incurrunt etiam Moniales, & Fratres Conversi vere Professi inducentes ad electionem Sepulturæ voto, juramento, vel pacto, ut tradunt communiter Doctores cum Samuello *de sepulturis tract. 1. disp. 2. controv. 1. concl 5. num. 12.*

124 Non incurrunt tamen dictam Excommunicationem, aliasque pœnas Seculares, seu Laici, etiamsi voto, vel juramento, seu pacto, vel promissione irrevocabili inducerent aliquem ad Sepulturam eligendam in aliqua determinata Ecclesia, quia dictæ Constitution. *in cit. c. Animarum & in cit. Clementin. Cupientes*, loquuntur solum de Religiosis, & Clericis sæcularibus, & non de sæcularibus, seu Laicis. A diversis autem non fit illatio; *l. Papinianus 20. ff. de Minoribus cap. ad audientiam 12. de Decimis.* Nam ad incurrendam talem Juris pœnam, necesse est, ut sint Religiosi, vel Clerici Ecclesiastici; Monacell. *tom. 3. tit. 1. formul. 18. num. 11.* Medices *de Sepult. part. 1. q. 8. n. 18.* Ventrigl. *loc. cit. n. 41.* Samuel *loc. cit. concl. 20. n. 46. & 47.* & alii passim.

125 Aliæ pœnæ, quibus ultra Excommunicationem subjacent ut supra, inducentes voto, juramento, pacto, seu promissione irrevocabili ad eligendam sepulturam, vel jam electam non immutandam sunt, quod tales Religiosi, seu Clerici Sæculares teneantur intra decendium, tam ad restitutionem sepultorum Corporum, quam etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum pervenerunt quomodolibet ad eosdem. Et si dictam restitutionem integraliter non fecerint, eorum Ecclesiæ, & Cœmeteria subjaceant interdicto, donec satisfecerint, textu expresso *in cit. cap. Animarum 1. de sepult. in 6. §. Si vero*, ibi; „ Si vero iidem Religiosi, vel Clerici „ prædictos in suis Ecclesiis, vel Cœmeteriis præsumpserint „ sepelire, ad restitutionem tam sepultorum Corporum (si petantur) quam etiam omnium, quæ occasione sepulturę illorum pervenerit quomodolibet ad eosdem infra decendium „ integraliter faciendam, ipsos obligatos esse censemus, quam „ nisi fecerint, Ecclesiæ ipsæ, apud quos sepulti fuerint, nec „ non & cœmeteria earumdem ex tunc eo ipso sint, & tamdiu „ maneant Ecclesiastico supposita Interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum „.

126 Insuper *in cit. c. Animarum §. Nos enim*, statuitur, quod electio ad hujusmodi inductionem facta ipso Jure sit nulla, debeantque ita eligentes ibi sepeliri, ubi nulla electione facta alias de jure sepeliri debuissent, ibi; „ Nos enim, si secus „ actum fuerit, electionem talem decernimus nullius penitus „ existere firmitatis, statuentes, ut hi, qui sic elegerint, nec „ apud sic electas Ecclesias ullatenus sepeliri, nec alibi (ne „ contra votum, juramentum, aut promissum hujusmodi a „ se factum, materiam habeant veniendi) possint eligere „ sepulturam, sed contradictione quacumque cessante, si sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi „ de Jure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent.

127 Sepulturæ infra terram, & deposita, seu Cadaverum Conditoria in Tumbis profundis sunt collocanda, & eorum opercimenta æqualia debent esse cum solo Ecclesiæ. Concil. Mediolanens. I. *p. 2. tit de Sepulturis.* Et S. Pius V. Constit. 9. incip. *Cum primum Apostolatus §. 8.* ibi; „ Et ut in Ecclesiis „ nihil indecens relinquatur, iidem (*hoc est Ordinarii*) provideant, ut capsæ omnes, & deposita, seu alia Cadaverum „ Conditoria super terram existentia omnino amoveantur, „ prout alias statutum fuit, & defunctorum Corpora in Tumbis profundis infra terram collocentur „.

128 Solis enim Summis Pontificibus competit prærogativa, ut eorum corpora sepeliantur in Conditoriis elevatis a terra, ut videre est in Basilica Vaticana. Ut ne quidem Personæ Regales ea præeminentia gaudeant, ut novissime praxis docuit de Cadavere Christianæ Reginæ Svecorum sepulto in eadem Basilica subtus terram. Sic expresse Eminent. Card. Petra *tom. 2 Commentar. ad Constitut. 3. Cælestini III. sect. 1. n. 13.*

129 In dicta tamen S. Pii V. dispositione non comprehenduntur monumenta marmorea muris, seu columnis adhærentia, præsertim amoris Cadaveribus a locis altis. quia hæc nullam indecentiam immo magnum ornamentum afferunt Ecclesiis. Sic *Sac. Cong. Episcop. Regul. rescripsit Episcopo Mantuano 13. Octobris 1579.* apud Nicol. *in Floscul. verb. sepultura num. 2.*

130 Sepulturæ debent esse remotæ ab Altaribus, ita ut sepulturæ ostium longe absit ab Altaris scabellis ligneis, seu Prædella cubitis ad minus tribus. Concil. Mediolanens. I. *part. 2. Decret. Visitat. Apostolic. verb. Sepultura*, ibi; „ Sepulcrorum „ ipsorum in posterum ædificandorum ostium longe absit ab „ Altaris Scabellis ligneis, vel Bradella cubitis ad minus tribus; Sepulcra vero ipsa ad Scabellum ligneum non pergant „.

131 Hinc nemo sepeliendus est prope Altaria, seu sub Predellis & si quæ inibi reperiantur constructæ sepulturæ, interdicuntur Altaria, donec amotis ossibus ibi sepultorum sepulturæ terra repleantur, & muro obstruantur. Sic pluries decrevit *Sac. Cong.* ut videre est sub verb. *Altare*, ubi afferuntur Decreta, & sub verb. *Cadaver*

132 Sepulturæ construi possunt in quovis loco Religioso, idest ubi Divina Officia celebrantur. *Communis* per text. *in cap. Fraternitatem 3. de Sepulturis, cap. Animarum 1. & cap. Cum quis 2. eod. in 6.* Et quidem in loco etiam minus Religioso idest ubi Divina Officia minus frequenter celebrantur. *Communis, argum. cap. Cum quia 2. §. Si quis, de Sepulturis in 6.* ibi; „ Si quis antiqua dimissa novam etiam in loco minus Religioso elegerit sepulturam, electionem hujusmodi (licet Jura „ super hoc videantur esse diversa) nequaquam volumus impugnari „. Pro loco autem minus Religioso intelligitur talis

talis locus qui Religioso quidem est, sed tamen minus talis utpote in quo minus frequenter Officia divina, Missę, aut publicæ Orationes fiunt, ut explicat Glossa communiter recepta *in cit. c. Cum quis, verb. Casus*.

Admonent tamen Glossa *ibid*. melius, & utilius esse sepul-
133 turam construere, & sibi eligere in magis Religioso loco, hoc est *in loco, ubi magis celebrantur Divina*, Quod idem expressius docet rationem reddens alia Glossa *in cap. Fraternitatem 3. de Sepulturis verb. Frequentius*, ibi „ Hæc est ratió, quare potius sepeliuntur homines in locis Religiosis, quia frequentius ibi Divina Officia celebrantur. „ Ad quod aperte facit expressus textus *in cit. c. Fraternitatem*, ibi: „ Fraternitatem tuam non credimus ignorare, mortuorum sepulcra, & Cœmeteria apud illas Ecclesias, & Monasteria ex antiquo esse disposita, in quibus Religiosorum Fratrum Conventus sunt constituit, & Orationes, atque Missarum solemnia, tam pro vivis, quam pro defunctis frequentius celebrantur „.

134 Hinc Bordonus *tom. 2. resolut. 51. num. 87.* Pellizzarius *tom. 2. sui Manual. tract. 8. cap. 5. sect. 4. subsect. 24. sub numer. 144.* Donatus *tom. 3. tract. 10. de sepultur. q. 8.* & alii expresse docent, melius, & utilius esse sepulturam sibi construere, & eligere in Ecclesiis Regularium, quam aliorum. Et ratio est clara, quia sepulti in Ecclesiis Regularium ex frequentiori Divinorum Officiorum celebratione plus de piis operibus participant, cum etiam ex majori freqeuntatione populi accurrentis ad Divina Officia in dictis Ecclesiis audienda frequentior de ipsis fiat memoria, sicque frequntius Orationes & Suffragia pro ipsis Deo offerantur. Quod clare indicant verba ipsa *cit. cap. Fraternitatem* ibi: „ In quibus Religiosorum Fratrum Conventus sunt constituti, & Orationes, atque Missarum solemnia, tam pro vivis, quam pro defunctis frequentius celebrantur „; Tum quia in dictis Ecclesiis sepulti cum habitu Religioso lucrantur Indulgentiam plenariam ex Indulto Leonis X. ut patet ex dictis sub verb. *Habitus*.

135 Quamvis enim olim de Jure communi sepulturæ construi & eligi potuissent solum in Ecclesiis Parochialibus, earumque Cœmeteriis. & utpote solis habentibus fundatam pro se intentionem, ita omnes Parochiani ibidem sepeliri deberent, per text. *in cap. Nos instituta 1. cap. Fraternitatem 3. cap. In nostra 10. de Sepulturis, cap. Cum quis 2. eod. in 6. Clementina*
136 *Dudum §. Verum de sepulturis.* cum similibus; Tamen hodie possunt etiam construi, & eligi in Ecclesiis Regularium ex speciali privilegio Juri communi inserto, Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus concesso *in Clementin Dudum 2. §. Hujusmodi. de sepulturis, Et Extravagant. Super Cathedrales 2. §. Hujusmodi, de sepulturis*, quo privilegio gaudent omnes alii Regulares, tum per communicationem, tum per speciales sibi ad id factas a Sede Apostol. concessiones. ut videre est in Compendiis Privilegiorum Regularium, testaturque Communis Doctorum, & docet praxis universalis.

Excipiuntur tamen Ecclesiæ Monialium, in quibus non
137 possunt construi, nec eligi sepulturæ a Laicis, seu Secularibus utriusque sexus absque speciali licentia Sacræ Congregationis, & copulativa Monialium. Sic pluries decrevit *Sacra Cong. Episcop. & Regul.* & signanter *in Montefeltrinen. 21. Novemb. 1603. in Gravinen. 1. Octobris 1650.* his verbis: *Nelle Chiese anco esteriori delle Monache non si possono sepelire esteri, e forastieri, nè Uomini, nè Donne. nè anco Principi, ancorchè vi fossero sepolti i loro Maggiori.* Sic ex Pignatell. *tom. 4. consult. 177. n. 1.* refert, & tenent Card. Petra *loc. cit. n. 29.* Idem decrevit *in Forosempronien. 25. Augusti 1652. & in Maceraten. 8. Novembris ejusdem anni*; Quæ Decreta bene ponderata iterum probavit *ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Vercellen. 18. Maii 1695. non obstante solito, referente Eminentiss. Pamphil. & in Mantuana 14. Martii 1697. Ponente Eminentiss. Acciajolo. & in Camerin. 6. Martii 1713. Ponente Eminentiss. Corsino* ex post Summo Pontifice sub nomine Clementis XII. & sæpe alibi teste Ursaya *tom. 1. p. 1. discept. 36. n. 18.*

138 Solet tamen concedi licentia a Sacra Congregatione, tam pro construendo sepulcro, quam pro eligenda sepultura in Ecclesiis Monialium, ut declaravit requiri *in Ferrarien. 13. Julii 1604.* pro personis benemeritis, vel cum eleemosyna competenti; *Eadem Sacr. Congregat. Episcop. & Regul. in Messana 6. Augusti 1601. & in dict. Camerinen. 6. Martii*
139 *1713. Ponente dict. Eminentissimo Corsino.* Et tunc Officium facit Parochus usque ad portam Ecclesiæ, & non ultra, Exequias complente ex post Confessario Monialium; *Eadem Sacra Congregat. Episcop. & Regular. in una Observantium 5. Junii* 1615. & Sacra Congregat. Concil. 19. Martii 1639. teste d. Ursaya *tom. 1. part. 1. discept. 8. n. 13. 27. 28. 29. & 30.*

In casu autem, quod quis electa sepultura in Ecclesia Mo- 140
nialium, non posset defectu licentiæ in ea sepeliri, tunc si is non haberet sepulchrum Maiorum, deberet sepeliri in Parochiali, per dicta, & Jura adducta *supra num. 93.* & in terminis tenent Passerin. *de statu homin. tom. 2. quæst. 187. art. 4. num. 260.* Cardinal. Petra *l. citat. num. 33. in fine*, dicentes, si impedimentum esset temporaneum, & speraretur obtinenda licentia, posset tunc expectari, deposito Cadavere in aliquo loco; Mattheucci *l. cit. n. 4.* & alii.

Sepulcra nova construi non possunt in Ecclesiis Sæculari- 141
bus absque licentia in scriptis obtenta ab Episcopo, & in Ecclesiis Regularium saltem a Provinciali; Concilium Mediolanense 1. *num. 2. tit. de sepultur. vers. Verum caveatur*, & Sanctus Pius V. citat. Constitut. *Cum primum Apostolatus*, Barbos. *lib. 2. Juris Eccles. univers. cap. 10. n. 9.* cum pluribus ibi citatis, & alii passim.

Regulares nequeunt de se renunciare Juri sepeliendi Ca- 142
davera eligentium sepulturam in eorum Ecclesiis, si agatur de eorum Ecclesiis, seu Monasteriis jam fundatis, seu erectis, sed tunc requiritur Beneplacitum Apostolicum, & solemnitas copulative requisita in alienatione, etiam Jurium Ecclesiæ, ita ut nullus Superior, nec Localis, nec Provincialis, & nec Generalis possit per ullum pactum præjudicare Juri quæsito sepeliendi, *argument. Extravagant. Ambitiosæ Pauli II. de rebus Ecclesiæ non alienand. inter Commun.* Ipsa enim Extravagans procedit verbis amplissimis, & comprehendentibus Jura, nam utitur verbo *rerum*, quo vocabulo intelliguntur etiam Jura, & actiones, textu expresso *in leg. Rei appellatione 23. ff. de verbor. significatione*, ibi: *Rei appellatione, & causæ, & Jura continentur*, maxime stante dictione universali *omnium*, quæ est universalissima per Barbos. *dict. 241.* & nihil excipit: Qui enim dicit omnia, nihil excepit, *cap. Solitæ 6. §. Nobis, de Majorit. & Obedient.* cum similibus.

Nec obstant *cap. Pactum 1. & cap. Quia ex eo 3. de pa-* 143
ctis in 6. ubi statuitur, quod si Regulares cum Parochis specialiter paciscantur, quod privilegio sepulturæ pro Ecclesiis, & locis suis concesso, ex toto, vel ex parte uti nolint, vel non, nisi cum certis circumstantiis pacta hujusmodi servare debeant; *Quamquam sepultura libera sit Monasterio vestro ab Apostolica sede indulta, & illi apud vos elegerint sepeliri*, ut expresse dicitur *in citat. cap. Pactum 1. de pactis in 6.* ubi etiam ratio subjungitur his verbis: *Cum per dictum pactum indulto hujusmodi derogetur*; Et si factum sit sine præscitu, consensu, & auctoritate Provincialis, & Generalis, quinimmo etiam Sedis Apostolicæ, *Dummodo a Prioribus, aut Guardianis facta vel approbata fuerint de suorum Conventuum consilio, & assensu*; *Dum tamen alias sint licita, & honesta*, ut expresse dicitur *in cit. c. Quia ex eo 3. de pactis in 6.*

Non obstant, inquam, quia *citat. cap. Pactum* nihil dicit 144
contra nos, sed solum statuit posse per pactum privilegio derogari, quod verum est, si adsit legitima causa, & solemnitas requisita. Et aliud *citat. cap. Quia ex eo 3. de pactis in 6.* optime exprimit, ut pacta observanda sint *licita*, *& honesta*, quæ nequeunt sic considerari post Jus quæsitum Monasteriis, & populis, qui in fundatione Monasteriorum acquisierunt Jus & liberam facultatem sepulturas ibi eligendi, & respective tradendi. Unde prædicti textus non loquuntur, nec intelligendi sunt de pactis initis post fundationem Conventuum, & Jus quæsitum pro sepulturis, sed solum de pactis initis ante fundationem, & Jus quæsitum, & de quibusdam concordiis factis per viam transactionis, & compositionis, ad tollendas dissensiones; Et dato, & non concesso, quod intelligerentur de pactis initis post fundationem, & Jus quæsitum, ipsis quoad hoc fuisset derogatum per dictam Extravagantem *Ambitiosæ*. utpote posteriorem dictis textibus sexti Decretalium, cum posteriora derogent prioribus per text. *in cap. Licet Romanus 1. de Constitut. in 6. leg. Sed & posteriores, ff. de Legibus* cum similibus.

Si autem agatur de Regularium Ecclesiis, & Monasteriis 145
nondum fundatis, sed fundandis, seu erigendis, tunc si in limine fundationis fiat pactum cum Paroch. de non recipiendis ad sepulturam illius Parochianis sine expressa ipsius licentia, tale pactum erit omnino observandum juxta *citat. cap. Pactum 1. & cap. Quia ex eo 3. de Pactis, in 6. & cap. Antigonus 1. de pactis*, ibi: *Inita pacta suam obtineant firmitatem*

..pa-

. . . . *pacta custodiantur*, *& cap. Qualiter 3. col.* ibi: *Studiose agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur*; Et concordat *leg. Hujus Edicti* 3. *ff. de pactis in principio*. Ubi expresse dicitur: *Quid enim tam congruum fidei humanæ, quam ea, quæ inter eos placuerunt servare?* Nec hic obstat *citat. Extravagans Ambitiosæ*, quia in hoc casu agitur de solo Jure quærendo. Unde non potest dici, quod alienetur Jus Ecclesiæ: Sicut enim Parochus debet audiri, & poterit impedire constructionem novi Monasterii ratione præjudicii sibi inferendi, ita potest pacto, hujusmodi præjudicio re integra ante erectionem occurrere, prout passim in limine fundationis possunt apponi conditiones etiam Juri communi non conformes, dummodo sint honestæ, ut in genere tradunt communiter Doctores, & in specie in his terminis præcise Rota *part. 19. tom. 2. recent. decis. 477. numer. 7. & 8. & decis. 489. num. 7. & sequent.* expresse canonizando pactum factum cum Parocho in limine fundationis Monasterii circa hoc Jus sepeliendi; Tum quia similia pacta facta in limine fundationis Conventuum videntur transire sub approbatione Sedis Apostolicæ, quæ non solet concedere facultatem pro Conventibus de novo erigendis, nisi sint prius auditi Ordinarii, & constet de partium consensu. Sic pluribus adductis Cardinal. Petra *in citat. Constitut. 3. Cælestini III. a num.* 22. Matthæucc. *loc. citat. num. 2.* & alii. Rota tamen *citat. decis. 489. num. 6.* tenet, quod dictum pactum valeat, nedum pro Ecclesiis adhuc construendis, sed etiam pro jam constructis, per text. & Doctor. *in cit. cap. Pactum 1. & cap. Quia ex eo 3. de pactis in 6.*

146 An autem pacta, Conventiones, & concordiæ factæ per viam transactionis a Superioribus Localibus, sine licentia Generalium, seu Provincialium cum Parochis quoad sepulturas, & funeralia pro tollendis dissensionibus inter ipsos, valeant, & debeant de Jure sustineri? Vide verb. *Pactum art. 3. n. 27. & 28.*

147 Quamvis proprietas, & Dominium sepulturæ ab aliquo acquiri non possit, ex quo sit quid Religiosum, & in nullius bonis sit, & extra commercium hominum esse dicatur, & ob id nec acquiri ab aliquo, nec possideri possit. *leg. Quamquam, ff. de aqua pluvial. arcend. leg. Si sepulcrum. Cod. de Relig. & sumptib. funer.* Rota *part. 3. recent. decis. 22. nu-*
148 *mer.* 2. & communis Doctorum. Jus tamen, & usus sepulturæ, sive sepeliendi acquisibile est, ita ut qui acquisivit, in eo sepeliri possit, ac ceteros, ne ibi sepeliantur prohibere; *leg. 2. §. Usumfructum; leg. Familiaria, & leg. Sequent. ff. de Religios. & sumptib. funer. leg. Jus sepulcri, Cod. eod. titul.* Rota *l. citat. num.* 2, citans alias decisiones, & Communem Doctorum.

149 Ad hoc autem Jus sepulturæ acquirendum quoad alios privative requiritur licentia ædificandi ab initio sepulturam una cum ipsa ædificatione subsequuta. Samuel. *de sepultur. tract. 1. disput. 1. controvers. 4. conclus. 6.* Lambertin. *de Jurepatronat. part. 1. art. ultim. vers. Bene verum, & vers. Si de cetero*, Barbos. *de Offic. & potestat. Parochi part. 3. cap. 26. num. 12. & lib. 2. Jur. Ecclesi. univers. cap. 10. num. 12.* Rota *in Burgensi sepulturæ 9. Decembris 1605. coram Oltrmbergo.*

150 Nec censetur tale Jus quæsitum ex solo cursu decennali, & Cadaverum illatione, ut *in dict. Burgensi, ac Calagurritana sepulturæ 21. Maii 16 6. coram Coccino Decano*, Barbos. *locis citatis numero* 13. Samuel. *de Sepultura tract. 1. disp. 1. controv. 4. post. conclus.* . . et alii.

151 Nec etiam Jus sepulturæ censetur acquisitum privative quoad alios ex Jurepatronatus, quod quis habet in Ecclesia. Rota *in Toletana Capellaniæ, & Sepulturæ usus 27. Iulii 1616. coram Ubaldo*: Samuel. *l. citat. conclus. 7.* Barbosa *l. citat. numer.* 14. Lambertin. *l. citat. quæst. 11. in princip. §. 13.* Concessa enim simpliciter Capella, non dicitur concessum Jus sepulturæ, prout fuit resolutum *in una Avenionensi concessionis Capellarum 13. Ianuarii 1587. coram D. Litta* Sed si Patronus loco patenti dictæ Capellæ foderet sepulturam, Episcopo, seu Rectore Ecclesiæ non contradicente, præsumeretur licentia tacita. Sic Riccius *in prax. part. 1. resolut. 39. numer. 6.* qui ad tollendas differentias dat cautelam Notariis, ut in similibus contractibus apponant Clausulam: *Cum Jure funerandi*, Ventriglia *tom. 1. Annotat. 1. §. 2. n. 25.*

152 Censetur autem Jus sepulturæ quæsitum, et pro tali probatur esse commune Familiæ ex inspectione Litterarum, et Armorum in insculptione, quæ demonstrant rem esse de pertinentia ejus, cujus sunt Arma, cum imprimi non potuerint, nisi de voluntate Prælati Ecclesiæ, cui spectat cura rerum hujusmodi. Rota *part. 17. recent. decis. 139. num. 4. 5. 6. & 7.* Mascard. *de probationib. conclus. 1297.* Barbos. *loc. citat. numer. 15.* cum aliis ibi allegatis.

Jus sepulturæ familiaris transit ad omnes descendentes de 153
Familia ejus, qui sepulcrum construxit, vel alio legitimo modo sibi et familiæ suæ acquisivit. Et in tali sepultura soli ipsi sepeliri possunt, *cit. l. Familiaria 5. ff. de Religios. & sumptib. funer.* Rota *part. 3. recent. decis. 22. num. 3.* Samuel. *l. cit. conclus. 6.* cum pluribus ibi citatis; unde tale Jus sepulturæ familiaris retinent etiam feminæ, quæ in aliam familiam transeunt, sive proximiores, sive remotiores sint, *leg. Liberorum, ff. De verbor. signif.* Sicuti etiam omnes descendentes ex ipsis. Rota *part. 2. rec. decis. 22. n. 3.* cum ibi allegatis.

Jus sepulturæ hereditariæ transit ad heredes, et successores 154
ejus, qui sepulchrum construxit, vel alio legitimo modo sibi, et heredibus, seu successoribus suis acquisivit. Et in tali sepultura soli ipsi sepeliri possunt, *cit. l. Familiaria 5. ff. de Religion. & sumptibus funer. & leg. Jus sepulcri, Cod. eod. tit.* Rota *citat. part. 3. decis. 22. num. 3.* Molina *lib. 1. de Hispaniar. primogenit. cap. 24. num. 4.* Joan. Baptist. Asin. *in dict. leg. Familiaria 5. ff. de Religios. & sumptib. funer.* et
alii passim. Et tale Ius transit etiam ad heredes extraneos, 155
citat. leg. Familiaria 5. cum Leg. sequent. ff. de Religios. & sumpt. funer. Rota *part. 2. recent. dec. 126. n. 5.* Molina *l. cit. n. 9.* et alii.

Pro Iure sepulturæ, sive ut aliquis in certo loco Ecclesiæ, 156
aut Cœmeterii sepeliri possit, aliquid tamquam pretium exigere, simoniacum est; Est enim rei spiritualis venditio pro re temporali. Et sepultura in tali sensu accepta nullatenus vendi potest, sed gratis est præstanda defunctis per eorum Parochos. *Communis*, text. expresso *in cap. Abolendæ 13. de sep.*

Usus autem vendendi Capellas pro inibi construenda se- 157
pultura non est Simoniacus, quia id, quod datur, est per modum eleemosynæ ad reparationem Ecclesiæ, vel ad sustentationem Ministrorum illius, et non pro pretio, sicuti datur stipendium pro Divinis, et Missis celebrandis; Barbos. *loc. cit. num. 16.* Portell. *in dub. Regular. verb. Sepulturam num.* . Suarez *tom. 1. tract. 3. cap. 14. num. 22.* Donat. *l. citat. tract. 9. qu. 3. n. 2.* cum aliis ibi allegatis, & alii passim.

Sic ratione honorabilioris situs, seu dignioris loci potest 158
esse licita pretii receptio pro sepultura, cum hoc non videatur concernere spiritualia, sed tantum honorem, præeminentiam, quæ potest pretio æstimari, & vendi. Hujusmodi enim situs honorabilior, & dignior locus non est ad sepulturam necessarius, ac idcirco non venditur sepultura, nec Sacrum, Et Ecclesia habet Cœmeterium, ubi gratis fideles sepeliuntur, adeoque &c. Sic Samuel. *de sepulturis, tract. 2. controvers. 13. conclus. 8.* cum innumeris aliis ibi citatis, Barbos. *loc. cit. num. 16.* cum plurimis ibi allegatis, & communissima aliorum.

Unde potest sine Beneplacito Apostolico concedi situs pro 159
construenda Capella, ac sepultura, ut censuit *Sacr. Congregatio Concilii in Melitensi Alienationis die 6. Septembris 1659.* in qua proposito dubio: *Archipresbyter, & Parochus Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi Seminariæ reverenter exponit, Clerum loci ad procurandam fabricam antedictæ Ecclesiæ, illi donasse ad proximum futurum triennium Jus exigendi ab officialibus Laicis Assem unum pro quolibet Rotolo carnis pro certo numero Rotolorum competente Clericis illius loci ratione exemptionis ipsius debitæ a Gabellis Laicalibus; Cui Donationi pactum additum fuit, ut Procurator ejusdem Ecclesiæ sepulcrum pro ipso Clero in ea construere teneatur; Idem Archipresbyter attenta dispositione Sacri Concilii Tridentini, & Sacrorum Canonum, & præcise Extravagantis* Ambitiosæ *prohibentis alienationes bonorum, & Jurium Ecclesiasticorum, reverenter supplicat declarari*: An prænarrata donatio absque Sedis Apostolicæ Beneplacito facta, fuerit valida? *Sacra Congregatio respondit, Affirmative.*

Si autem concedatur usus privativus Capellæ, seu sepul- 160
turæ jam constructæ, cum sit vera alienatio, requiritur Beneplacitum Apostolicum. Et revera solent Regulares recurrere ad Sacram Congregationem pro ejusmodi concessionibus Capellarum, & sepulturarum jam constructarum, ut actum fuit pro Patribus Augustinianis discalceatis Sancti Nicolai Tolentini Urbis, pro concessione Capellæ jam constructæ Episcopo Terracinensi Monanno pro pretio Scutorum mille, & *sub die 17. Novembris 1708.* Beneplacitum fuit concessum. Sic refert, & tenet Cardinal. Petra *tom. 5. Commentar. ad Constitut. 5. Pauli II. sect. 2. num. 19.* Rota *in Bononiens. sepul-*

pulturæ 13. *Maii* 1570. *coram Litta*, Novarr. *Consil.* 1. *de Sepultura*, Donatus *tom.* 1. *part.* 2. *quæst.* 79. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 968. Matthæucc. *Official. Curiæ cap.* 45. *quo ad res Ecclesiarum*, *& Monasterior. non alienandas num.* 22. & plures alii loquentes indiscriminatim de omnibus.

161 Loquendo autem de Fratribus Minoribus, speciali Jure prohibentur sine Beneplacito Apostolico Capellas, & Sepulturas vendere, seu alienare, transferendo in alios Dominium, & proprietatem earum; Habetur expresse ex declaratione Sacræ Congregationis ab Urbano VIII. consultationibus Fratrum Minorum præpositæ in Bullar. tom. 4. ad Constitut. 49. incipient. *Sacrosanctum* præcipientis observantiam Ordinationum, pro ut in textu §. *Cum asseratis vers. Item statuitur*, ibi: „ Item statuitur ut deinceps nulla instrumenta publica „ fiant a Fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque „ alio modo se habentibus, in quibus transferatur Dominium, „ & proprietas alicujus Capellæ, sive Sepulturæ, cum hoc „ omnino sit contra Regulam, & repugnet nostro Instituto, „ nam quomodo aliquis dat quod non habet? Si tamen occa„ sio se obtulerit, in qua oporteat satisfacere devotæ Fidelium „ voluntati, id fiat per modos nostræ Regulæ, & Instituto „ congruentes. Vid. verb. *Votum art.* 2. *num.* 93. *& 95. & sequent.* ubi refertur integra talis declaratio.

162 Modi autem nostræ Regulæ & Instituto congruentes sunt, quod in concessione Capellæ, vel sepulturæ non intercedat mercatus, vel venditio, nec deducatur in pactum aliqua solutin pro illis; neque aliqua civilis obligatio superveniat; sed solummodo concedatur titulus honorificus, & usus facti, fabricandi, ornandi, illuminandi, paramentis decorandi Capellam, & in illa fodiendi sibi, & suis sepulturam, ac in illa se suosque sepeliendi. Sic enim non contrafit Regulæ, nec Capella, aut sepultura dicitur alienari, cum dominium, & proprietas non transferatur, nec Persona, cui conceditur, possit censeri Domina, ut notant Ameno *de pœnis tit.* 2. *Alienatio bonorum num.* 12. Sanctorus *De pœnis cap.* 7. *difficultat.* 6. *fol.* 648. Lantusca *Theatr. Regular. verb. Alienatio num.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 969. Mathæucc. *loc. citat. num.* 26. *&* 27. ubi Sinnig. *Schol. Canonic. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 2. subjungit, quod Syndicus, tamquam Œconomus Sedis Apostolicæ posset per modum eleemosynæ recipere quidquid liber daret is, cui fuissent prædicta concessa.

163 Habens propriam sepulturam suis sumptibus pro se, ac suis successoribus constructam, non committit simoniam, si eam vendat quo ad materiale fundi, & respectu habito ad solas expensas factas in illa ædificanda; Ibi enim non venditur quod Spirituale, cum non vendatur benedictio, seu consecratio sepulturæ, sed solum illud materiale fundi, ad quod alia sequuntur, quia loca similia Jure hereditario de parentibus transferuntur in Filios ratione temporalitatis in eis remanentis, seu existentis. Sic Barbosa, Lambertin. Suarez, Lavorius, Sanchez, Lezana citati, & sequuti a Samuel. *l. cit. conclus.* 16. ubi testatur de communi sententia.

164 Jus sepulturæ amittitur per Simoniam, per Rectoris occisionem, per Hæresim, per crimen lææ Majestatis, aut si, vivus in ea sepeliatur, & aliis modis, de quibus Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 3. *quæst.* 9. *art.* 7. Samuel. *de sepulturis tract.* 1. *disput.* 1. *controvers.* 8. *conclus.* 1. & aliis ibi allegatis Barbosa *l. c. n.* 39. & alii.

165 Sepultura, vel Capella alicui concessa pro se & suis descendentibus, Conventus, seu Monasterium eis illam auferre nequit cum talis sepultura, vel Capella reputentur, tamquam
166 Hospitium, *cap. Ebron* 2. *caus.* 13. *quæst.* 2. Extinctis vero Domino, & illius descendentibus, tunc potest Conventus libere sepulturam alteri concedere, nam mortuo Usurario, usus ille redit ad proprietarium libere, *leg. penult. Cod. de Usufruct. & leg. Si habitatio* §. *final. ff. de usu*, *& habitat.* Samuel. *de sepultur. tract.* 1. *controv.* 14. *concl.* 7. *&* 8. cum pluribus ibi allegatis.

167 Arma, seu Insignia in Ecclesia, vel Capella, aut sepultura posita a primo Fundatore nullo modo amoveri possunt, sed semper ibi remanere debent in ejus memoriam. Et nequidem ab ejus Herede mutari possunt, qui novus Heres, si sit alienæ familiæ a Fundatore, potest quidem etiam sua arma, & insignia ibi reponere, at semper remanentibus illis primi Fundatoris cum perpetua inscriptione fidem faciente de primo Fundatore; *leg. Qui liberalitate* §. *Nec ejus nomine*, *ff. De operibus public.* ibi: *Nec ejus nomine*, *cujus liberalitate opus extructum est*, *eraso*, *alia nomina inscribantur*. Vide verb. *Arma seu Insignia a n.* 21. *usque in finem*.

Violatores sepulturæ, seu sepulcri, pro quibus veniunt, 168
qui sepulcrum non tantum violant, sed etiam qui inde monumenta, vel alia aufert, vel Cadavera effodit, & spoliat; *leg. Si sepulcrum* 2. *& leg. Prætor ait* 3. *ff. de sepulcro violato*, ultra infamiam, quam incurrunt, *leg.* 1. *ff. eodem*, puniuntur pœna arbitraria, & subinde etiam capitali, præsertim si corpora, vel ossa eruantur; *leg. Prætor ait* 3. *& leg. final. ff. eod.* ibi: *Rei sepulcrorum violatorum*, *si corpora ipsa extraxerint*, *vel ossa eruerint*, *humiliores quidem fortuna ultimo supplicio afficiuntur*, *honestiores in insulam deportantur*, *alias autem relegantur*, *aut ad metallum damnantur*.

Sepultura Ecclesiastica non est a Parocho retardanda seu 169
differenda Cadaveribus sub prætextu compositionis Quartæ Funeralis. *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. in Cassanensi* 5. *Maii* 1617. Nec etiam propter Jus sepulturæ minime 170
solutum, cum nulla ratio patiatur, Christianæque pietati repugnans videatur; maxime vero ob pecuniarium interesse Cadavera insepulta remanere. *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. In Crotoniensi* 17. *Septembris* 1617. Cadavera 171
enim pauperum Fidelium gratis omnino tumulari, & sepulturæ tradi debent. *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. in dict. Cassanensi* 5. *Maii* 1617. Clemens IX. in Constit. 38. incipient. *In excelsa*.

Ecclesiastica sepultura carere debent omnes non baptiza- 172
ti, uti sunt Judæi, Turcæ, seu Pagani, *cap. Ecclesiam* 26. *cap. Ecclesiam* 27. *distinct.* 1. *de consecrat.* Huc pertinent etiam infantes Catholicorum certo decedentes sine Baptismo: si vero dubium sit, an sint, vel non valide baptizati, non sunt privandi Ecclesiastica sepultura. Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 17. Reiffenstuel *ibidem num.* 77. Samuel. *de sepultur. tract.* 2. *controvers.* 3. *conclus.* 13. cum aliis ibi allegatis, *arg. cap. In Obscuris* 30. *de Regul. Iur. in* 6. Item huc reducuntur Catechumeni, quia & ipsi Baptismo carent. Vide Appendicem ad calcem hujus tituli. Paludan. *In* 4. *dist.* 4. *quæst.* 3. *art.* 1. Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 12. *num.* 10. La Croix *lib.* 17. *num.* 250. cum aliis ibi allegatis, Pirbing *lib.* 3. *Decretal. titul.* 28. *numer.* 62. Reiffenstuel *ibidem numer.* 77. ubi testatur etiam de communi. Quamvis tamen Samuel. *loco citat. conclus.* 13. dicat, Catechumenos esse sepeliendos in loco Sacro, quia jam pro Fidelibus habentur, uti etiam tenet Gobat *de Baptismo n.* 620. *vers. Cum ad Apostolicam*, *de Presbyt. non baptizato*.

Item Ecclesiastica sepultura carere debent Hæretici, & in 173
puncto Hæresis eorum receptores, defensores, fautores &c. *cap. Sicut* 8. *cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes*, *de Hæretic. cap. Quicumque* 2. *eodem in* 6. Etiamsi Hæresis solum per mortem eorum fuerit detecta; *argument. cap. Sane* 6. *caus.* 24. *q.* 2.

Item notorie Excommunicati; *cap. de Communione* 1. *caus.* 174
24. *quæst.* 2. *cap. Sacris* 12. *de sepulturis*, nisi in articulo mortis signa pœnitentiæ dederint, ac per eos non steterit quominus fuerint absoluti. In tali enim casu dicti excommunicati etiam post mortem ritu ab Ecclesia præscripto absolvi, sicque absoluti in loco sacro sepeliri possunt, ac debent, *cap. A nobis* 28. *de sentent. Excommun. in* 6. Et sic expresse declaravit *Sacra Congregat. Episcop. & Regular. in Nolana* 19. *Julii* 1619. apud Barbos. *lib.* 2. *jur. Eccles. univers. cap.* 10. *nu.* 40. *& de Offic. & potestat. Parochi part.* 3. *cap.* 26. *n.* 40.

Item interdicti notorii, & denunciati. *Clementin.* 1. *de* 175
sepultur. Generaliter enim per omne Interdictum, sive locale, sive personale usus Ecclesiasticæ sepulturæ prohibetur, *cap. Cum & plantare* §. *Quod si Templarii*, *de privileg.* & idem de suspensis ab ingressu Ecclesiæ deciditur, *c. Is cui* 20. §. *Talis quoque*, *de sentent. Excommun. in* 6.

Item publici, & manifesti usurarii, nisi alienum restitue- 176
rint, vel idoneam dederint de restituendo cautionem, *cap. Quia* 4. *de usuris*, *c. Quamquam* 2. *eod. in* 6.

Item manifesti raptores & Ecclesiarum violatores, *cap.* 177
Super eo 2. *de Raptorib.* Secus vero est dicendum, si occulti sint, & confessi, ac restitutionem fecerint per se, vel per alios. At tunc sunt in Cœmeterio tumulandi absque Clero, *ex citat. cap. Super eo* 2. *de Raptoribus*.

Item decedentes in Torneamentis, *cap. Felicis* 1. *& cap.* 178
Ad audientiam 2. *de Torneamentis*.

Item decedentes in duello, juxta dicta sub verb. *Duellum*. 179
Vide *ibi*.

Item qui per annum integrum non confitentur, & tempo- 180
re Paschali sacram Synaxim sine justa causa non suscipiunt, nisi de consilio Sacerdotis prorogassent, *cap. Omnis utriusque* 12. *de pœnit. & remissionibus*.

Item

181 Item publice blasphemantes Deum, ac Sanctos,& præsertim Beat. Mariam Virg. & impœnitentes morientes, seu Pœnitentiam eis injunctam non facientes, *cap. Statuimus 2. de Maledicis*.

182 Item decimas recipientes, & Ecclesiæ non restituentes, *cap. Prohibemus 19. de Decimis*, ibi: *Si quis vero recipit* (decimas) *& Ecclesiæ non reddiderint, Christiana sepultura privetur*.

183 Item semetipsos voluntarie ex impatientia, ira, & desperatione, & alia simili causa occidentes; *cap. Placuit 12. caus. 23. q. 5.*

184 Advertunt tamen Covarruv. *lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 11.* Navarr. *lib. 3. consil. 7. de sepultur.* Socinus jun. *consil. 51. lib. 1.* Pirhing *lib. 3. Decretal. cit. 28. num. 65.* Reiffenstuel *l. citat. num. 89.* Barbosa *lib. 2. jur. Eccles. universal. cap. 10. num. 49. & de Offic. & potestat. Parochi part. 3. cap. 26. num. 49.* Burghab. *centur. 3. cas. 20.* La Croix *lib. 7. numer. 256.* Samuel. *de sepultur. tract. 2. controvers. 5. conclus. 2.* & plures alii, quod si quis reperiatur in puteo, vel in flumine submersus, aut laqueo suspensus, veneno, seu ferro interfectus, sepultura privari non debeat, nisi aliunde constet, quod se ipsum voluntarie, & sui compos occiderit; Quod tamen in dubio non est præsumendum, cum in dubio delictum præsertim tam grave de nemine præsumatur, *argument. leg. Merito 52. Pro socio*. Tum quia potuit talis per insidias, aut vi per alium in puteum, vel flumen præcipitari, aut laqueo suspendi, seu quod satis probabile est, ex amentia, vel mentis alienatione se ipsum occidere, ut recte notant citati Doctores, & alii; Signum autem sufficiens suspicandi quod adfuerit alienatio mentis, est, si antea animadversus est desigi in Melancholia. Gobat in *Quinar. tract. 5. cap. 5. num. 15.* La Croix *l. citat. num. 256.* & alii. Item si mane sit confessus, communicarit, & postea inveniatur mortuus cum laqueo in collo, seu demersus in puteo, vel flumine. Gobat *loco citat. num. 54.* La Croix *loco citat. num. 256.* cum Navarr. & Rodriquez ibi allegatis; Ubi subjungit, quod Lohner putat, si commode fieri potest, & sit suspicio voluntariæ cædis, quod melius expectetur Judicium Episcopi; Sic etiam si Reus non confessus, nec legitime convictus reperiatur mortuus in carcere, non ideo statim privandus est sepultura Ecclesiastica, quia talis non sufficienter probatur esse malus, aut a se ipso, vel Dæmone occisus, quia præsumendum est semper pro Reo, & pro innocentia; Multa sunt enim mortis naturalis argumenta, uti tortura, carcer, vincula, tristitia, & hujusmodi, quia dicit Sanctus Augustinus *de Civitate lib. 19. cap. 6.* Et si non morte puniantur, in ipsis, vel ex ipsis, plerumque tormentis moriuntur, La Croix *lib. 4. num. 1477.* cum aliis ibi citatis; Unde in similibus caute attendendæ sunt omnes circumstantiæ talis mortis, personæ, loci, & temporis ad dignoscendum, an quis sit a seipso sibi bene præsente voluntarie occisus, vel ex amentia, seu mentis alienatione, aut ab alio, seu Dæmone sit interfectus, aut ob aliquam ex assignatis causis obierit, & sic an privandus sit, nec ne, Ecclesiastica sepultura?

185 Item sepultura Ecclesiastica privantur suspensi, impœ-
186 nitentes; *cap. fin. caus. 13. quæst. 2.* Et sic omnes, qui in notorio, ac certo peccato mortali absque pœnitentia decedunt, ut qui in actuali furto, et rapina, fornicatione, adulterio, et hujusmodi occiduntur, ut habet communissima Doctorum *argument. Quibus peccata 6. caus. 13. quæst. 2. cap. Non æstimemus 19. cap. Pro obeuntibus 21. cum sequent. eadem caus. 13. q. 2. cap. Fures, de Furtis*, cum similibus.

187 Item Regulares utriusque sexus proprietarii, si moniti a Superiore absque emendatione, & pœnitentia decesserint; *cap. Monachi 2. cap. Super quodam 4. cap. ad Monasterium 6. de statu Monachor.* Vide verb. *Regulares art. 1. a n. 16. ad 20.* ubi adducuntur textus & casus.

188 Recte tamen advertunt quo ad hoc Barbosa *locis citat. numer. 47.* Samuel. *de sepulturis controvers. 6. conclus. 1.* cum pluribus ibi allegatis, Roderic. *in Compend. quæst. Regular. resolut. 188. num. 20.* Portell. *in dub. Regul. verb. sepultura num. 11.* & alii plures, non esse ita præcipitanter privandum Ecclesiastica sepultura Religiosum inventum mortuum cum bursa denariorum; Præsumi enim debet seu saltem potest, denarios non esse proprios, vel quod ex oblivione, aut negligentia alterius inibi remanserint, aut quod tales denarii essent sui Consanguinei, vel Amici, seu quod illos habuisset ad faciendam secretam restitutionem, seu eleemosynam, & hujusmodi; Unde in tali casu non esset Religiosus privandus Ecclesiastica sepultura, nisi certo constaret, quod esset mortuus vere proprietarius, & impœnitens; Eo vel maxime quod *Citata* Jura loquantur solum de Religioso a suo Superiore prius admonito, & nihilominus proprietario & impœnitente Defuncto.

Omnes quamvis exempti, & privilegiati, qui scienter 189
sepeliunt aliquem tempore Interdicti, vel aliquem nominatim excommunicatum, vel personaliter publice interdictum, vel manifestum usurarium, vel Hæreticum, aut ejus defensorem, fautorem, vel receptorem, & peccant mortaliter, & eo ipso excommunicationem incurrunt, *Clem. 1. de sepulturis*, & *cap. Quicumque 2. de Hæretic. in 6.* Sepelientes au- 190
tem alios sepultura indignos, ut suicidas, decedentes in peccato mortali, infantes non baptizatos, Catechumenos, Religiosos proprietarios, &c. peccant quidem mortaliter, utpote in gravi causa agentes contra prohibitionem Ecclesiæ, possuntque pœna arbitraria ab Episcopo puniri, utpote qui potest transgressores Legum Ecclesiasticarum punire; At non incurrunt dictam Excommunicationem, quia talis Lex, utpote pœnalis, non est extendenda ultra casus, & personas expressas, *leg. Interpretatione 42. ff. de pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœne molliendæ sunt, potius quam asperandæ, cap. In Poenis 49. de Regul. Juris in 6.* ibi: *In pœnis benignior interpretatio est facienda*, juncto *cap. Odia 15. eod.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*, Reiffenstuel *loco citat. n. 95.* Samuel *l. citat. tract. 2. controv. 10. conclus. 1.* & alii passim.

A tali pœna etiam ex prædictis aliquem sepelientes ex- 191
cusantur, qui ex ignorantia, vel gravi metu coacti id faciunt, *argument. citat. Clement. 1. de sepulturis*, ibi: *Qui propriæ temeritatis audacia non sine contemptu Clavium Ecclesiæ .... scienter sepelire præsumunt, & citat. cap. Quicumque 2. de Hæretic. in 6.* ibi: *Quicumque Hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint Ecclesiasticæ tradere sepulturæ*. Sic Glossa *ibid. verb. Scienter*, Pirhing *l. citat. num. 79.* Reiffenstuel *l. citat. num. 95.* 192
& alii passim. Item a tali pœna excusantur, qui tempore Interdicti sepeliunt in casibus a Iure, vel ab Apostolicis privilegiis concessis. Glossa *in d. Clement. verb. a Iure*, Reiffenstuel *l. cit. n. 95.* & alii passim.

Nomine sepelientium ad incurrendam dictam Excommu- 193
nicationem veniunt terram aperientes, in sepulturam mittentes, ipsam mandantes, aut concedentes, et procurantes. Anchar. *in citat. Clement. 1. de sepulturis num. 10.* Pirhing *l. cit. num. 80.* Reiffenstuel *l. citat. num. 97.* Samuel. *l. citat. tract. 2. controvers. 10. conclus. 3.* cum pluribus ibi allegatis. Item etiam cooperantes, associantes seu Crucem portantes, et luminaria deferentes. Anchar. *l. citat.* Samuel. *l. citat.* cum aliis ibi allegatis; Et ratio est, quia omnes isti participant in crimine criminoso, adeoque omnes isti subjacent dictæ pœnæ, *arg. c. Nuper, & cap. Concubinæ, de sentent. Excomm.*

Cadavera excommunicatorum denunciatorum sepulta 194
in loco Sacro debent iterum exhumari, si ossa discerni possunt, & Ecclesia propter talem sepulturam polluta reconciliari. *Communis*, textu expresso *in c. Sacris 12. de sepulturis, & c. Consuluisti 7. de consecrat. Eccles.* Idem procedit de infidelibus, 195
& Paganis, *Communis*, textu expresso *in c. Ecclesiam 27. & cap. Ecclesiam 23. dist. 1. de consecr.* ibi: *evulsis corporibus*.

Donec autem prædicta Excommunicatorum, & Infidelium 196
seu Paganorum Cadavera exhumentur, & Ecclesia reconcilietur, nemo ibidem sepeliri potest. *Communis*, textu expresso *in cap. Unic. de consecr. Eccles. in 6.*

An autem etiam per sepulturam aliorum ipsa indignorum 197
polluatur Ecclesia, & sic debeat reconciliari. Vide verb. *Ecclesia art. 4. a n. 51. ad 61.*

Circa sepulturam Excommunicatorum, seu absolutorum 198
in articulo mortis servanda est dispositio *cap. final. de sepulc. Sacr. Congr. Immun. in Mediol. 15. Febr. 1633. lib. 1. Decr. Pauducci p. 150.*

Supposita absolutione, vel quoad excommunicatus dede- 199
rit in mortis articulo signa pœnitentiæ, & præstita per heredes cautione de reficiendis damnis, quatenus refecta non fuerint, conceditur facultas tradendi sepulturæ Ecclesiasticæ. *S. C. Immun. in Meliten. 23. Septemb. 1656. lib. Decr. p. 211. in Theanen. 6. Decembris 1695. libr. 1. Decret. Valleman. pag. 234.*

Ordinarius mandet Cadaver olim excommunicati, & in 200
articulo mortis absoluti ab ejus simplici Confessario, sepeliri in loco Sacro. *S. C. Immun. in Sipontina 3. Aprilis 1661. lib. Decret. Rocci p. 329.*

Cada-

201 Cadaver Excommunicati, qui non tantum dedit signa poenitentiæ, sed etiam decessit munitus Sacramentis, Episcopus tradat Ecclesiasticæ sepulturæ ad formam *cap. A nobis, de sent. Excomm. S.C. Immun. in Nicoteren.* 12. *Novembr.* 1668. *lib.*1. *Decr. Altov. p.*288.

202 Quando quis non fuit declaratus Excommunicatus, vel non fuit notorius, non potest impediri sepultura. *S. C. Immun. in Cathacen.* 12. *Nov.*1647. *lib.*4. *decr. Pauluc. p.* 30.

203 Cadaver correi homicidii in Personam Sacerdotis, mortui in Excommunicatione, non est tradendus Ecclesiasticæ Sepulturæ. *S.C. Imm. in Feretrana* 31, *Julii* 1674. *lib.*1. *Decr. Alt. pag.* 974.

204 Nisi Curia Secularis amoveat impedimentum appositum Sepulturæ, ne Clerici Cadaver sepeliatur. cum hoc sit contra Christianam pietatem, & contra Jurisdictionem Ecclesiasticam, Episcopus procedat prout de Jure. *S. C. Immun. in Sorana* 12. *Maji* 1674. *ibi p.*939.

205 Quoad Excommunicatum defunctum Sacra Congr. injungit Episcopo, ut præcise informet super denegatione sepulturæ Ecclesiasticæ. *Sacr. C. Immun. in Meliten.*12. Jan. 1694. *lib.*1, *decr. Vallem. p.*98.

206 Alia ad rem. Vide verb. *Cadaver*, verb. *Confraternitas*, verb. *Parochus*, verb. *Quarta Funeralis per tot.* verb. *Vestis n.*17.

207 Constructio, manutentio, ampliatio, & restauratio communis Sepulcri, seu Cœmeterii. fieri debet expensis Parochianorum & non Parochi, quamvis Parochus dives sit, quia cum id respiciat utilitatem, & commodum Parochianorum, qui sentiunt commodum sentire debent & onus, *cap. Qui sentit* 55. *de Reg. Jur. in* 6. *l. Secundam naturam* 10. *de Regular. Jur.* Sperell. *dec.*68. *num.*8. Pammoll. *dec.*6. *adnot.*8. *num.*31. & *decis.*15 *adnot.*1 *n.*44 Crispin. *de Visitat. p.*2 §.13 *form.*1 *num.*93. Joan. Baptista Bassi *tract. de Sodalitiis q.*5 *n.*15 impress. ad calcem, Amostaz. *de causis piis*. Ad expurgationem autem communis sepulcri, seu Cœmeterii tenetur is qui habet Curam Animarum & emolumenta ratione funeralium percipit (si dives), & in subsidium tenetur populus. Sic *Sac. C. Concil. in Fossanen.* 19 *Septemb.* 1637. *in responsione ad quintum*, super dubiis impressis in Synodo bonæ m. Trotti ejusdem Episcopi *pag.*1218.

208 Occisus, seu casu moriens in confinio duarum parochiarum, si prius non sibi elegerit sepulturam, nec habeat sepulcrum majorum, sepeliendus est in Parochia, sub cujus finibus reperitur caput cadaveris; Ubi enim est pars nobilior corporis, ut est caput, censetur esse totum; *l. Cum in diversis* 44 *ff. de Relig. & sumptib. funer.* Et sic servat praxis, & communis consuetudo, quæ est optima Legum interpres; *cap. Cum dilectus* 8. *de consuet. leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de legib.*

209 Jam enim dictum fuit supra *n.*84. quod habitans in confinio duarum Parochiarum est Parochianus illius Parochiæ, ex qua domus aditum habet, quia ex aditu judicatur de domo cui cedat; *l. Si cui ædes* 31. *ff. de Legatis* 111. Et si domus habeat duas portas, judicatur de ea Parochia, in qua est porta principalis, & aditus magis frequentatus. Et si aditus, sive ostium sit a parte anteriori domus, & a parte etiam posteriori, ac vicissim ingrediatur quandoque ab anteriori, & quandoque a posteriori, nihilominus censendus est Parochianus illius Parochiæ, in qua est aditus a parte anteriori domus cum illa pars censeatur nobilior, & ubi est pars nobilior, censeatur esse totum, per *cit. l. Cum in diversis*, ut expresse docet Pignatell. *tom.*8 *consult.*5 *n.*7 cum pluribus ibi allegatis; Ubi insuper recte addit, quod si tota domus sit in fundo Parochiæ *A.* & pro ipsa amplianda, illi adjungatur aliud ædificium fundatum in vicina Parochia *B*, illud ædificium adjectum accedit ad principale, & est ejusdem Parochiæ *A*, dummodo prius ædificium sit adhuc nobilius, amplius, & principalius, quia accessorium cedit principali; *c. Accessorium* 42. *de Reg. d. Jur. in* 9 *l. Nihil dolo* 128. §. *Cum principalis* 178 *ff. de Regul. Jur.* & sic decernitur in *statu Clerici Romani cap.*3. §.17. teste Pignat. *l.c. in fine*.

210 Habens sepulcrum majorum, si decedat sine sibi specialiter electa alia sepultura, debet sepeliri in ipso majorum sepulcro, textu expresso in *cap. Nos instituta* 1. *de sepult. cap. Cum quis* 2 & *cap. Is qui* 3. *eod. in* 6. juxta dicta supra *nu.*8. Et si alibi sepeliatur per vim, aut fraudulenter, seu alias invitis, & inciis Rectoribus Ecclesiæ, in qua adest dictum sepulcrum suorum, est ipsi Ecclesiæ restituendum cadaver simul cum omnibus emolumentis, ut dictum est de eo, qui non sepelitur in sepultura a se electa. Vide *supra num.*7. & sub verb. *Cadaver n.*11. ubi refertur sic decisum fuisse in Alexandrina, & in Calaritana, & sic confirmatum fuisse ab Alexandro VII. Constitut. incip. *Alias pro parte*, Et sic respondit *S.C. Conc. in Lunen. Sarzanen. Restitutionis cadaveris* 28. *Novemb.* 1711. & *in Sorana Funerum* 24. *April.* 1723. & sæpe sæpius alibi. Electio enim sepulturæ, & sepulcrum majorum in defectu electionis æquiparantur, & de similibus idem debet esse judicium, *l. Non possunt & leg. Nam ut ait Pedius* 13 *ff. de legibus.* Ne ad imparia judicentur adversus dispositionem textus *in l. Non debet* 41. *ff. de Regul. Jur. cap. Non licet* 33 *de Reg. Jur. in* 6. cum concordantibus apud Rotam *p.*19 *t.*1 *dec.*2 *num.*11. Quamvis enim non expresse ipsum sepulcrum elegerit, tacite tamen, & implicite censetur elegisse per dicta supra *n.*10. & 12. Facti autem, & expressi idem est judicium; *cap. Ex part.*2. *de Rescript. leg. Cum quid* 3. *ff. de rebus credit.* & frustra exprimitur quod jam intelligitur; *leg. Cornelius* 69. *ff. de hedib. instituend. l. Hæc verba* 1. *ff. de Legatis* 1. Habetur enim pro expresso, quod tacite subintelligitur, *l. Fideicommissa* 11. §. *Si filio*, *ff. de Legatis* 111. cum similibus. Nec potest alibi neque sepeliri neque de consensu heredum, & parentum, cum istis non competat facultas ipsi eligendi sepulturam, quam neque pater extra sepulcrum majorum potest eligere filio puberi, & adulto; immo neque filio impuberi post mortem. per allata Decreta, & dicta supra *num.*104. Unde caveant qui sic usurpant aliena cadavera; Tenentur enim etiam in foro conscientiæ ad integram restitutionem, cum sic usurpent jura, & bona aliena.

Moriens in carcere, in quo detinetur custodiæ, & corre- 211
ctionis causa, si non sibi elegerit sepulturam, vel non habeat sepulcrum majorum, sepeliendus est in Parochia sui proprii Domicilii. Si vero damnatus fuerit ad carcerem in perpetuum, vel ad certum tempus, sepeliendus est in Parochia, cui subest carcer. Sic expresse per viam Legis determinatum fuit in *Statuto Cleri Rom.* juxta ipsius novissimam compilationem, *c.*3. *lit. F. fol.*20. ibi: „ Carceribus quoque ex quavis „ causa ad custodiam, vel correctionem mancipati, si in illa mori contingat non electa sepultura. sepeliendi in Ecclesia Parochiali, in cujus Parochia retinent domicilium, „ damnatos vero ad carceres in perpetuum, vel ad tempus, „ in Ecclesia Parochiali, cui subsunt carceres, tumulandos „ esse declaramus „. Et in effectu ita practicatum fuit de Mense Martii 1707. favore Eccles. S. Mariæ trans Tyberim pro carcerato defuncto in carceribus Capitolinis. Atque demum in præcisis nostris terminis probatur id practicari in carceribus novis ex attestatione eorumdem Officialium in Secretaria exhibita. Sic refert D. Ursaya *tom.*1. *par.* 2. *discept.*30. *num.*24. & *seq.* Et de facto *S. C. Conc. in Farsen. Matrimon.* 26. *Martii* 1707. declaravit, quod Matrimonium contractum ab eo, qui erat carceratus ad custodiam, vel ad correctionem. coram Parocho carcerum, nullum est. Si vero contraheretur ab eo, qui esset damnatus ad carcerem in pœnam perpetuo, vel ad tempus. tunc esset validum, quia in hoc secundo casu carceratus acquirit domicilium. Et hoc Decretum legitur impressum in statuto *Cleri Romani cap.*3 *de jure eligendi sepuls. n.*4. *in addit.* & sic cum pluribus aliis juxta nostram conclusionem tenent Pignatell. *tom.*7. *consult.*86. ubi in fine adducit etiam ipse ad id statutum Cleri Romani, dicitque extare decretum pro Ecclesia Parochiali S. Mariæ Transpontinæ. & pro Ecclesia S. Blasilii in via Julia pro captivis pariter in pœnam in carceribus novis; ac concludit tenendum esse, quod mancipati carceribus in pœnam per aliquod tempus si ibi moriantur. debeant sepeliri in Parochia carcerum, & si contingat alibi sepeliri, debeatur quarta funeralis eidem Parochiæ; quia cum sint servi pœnæ, contrahunt habitationem, ubi luunt poenam, uti dicitur de Relegatis per text. *In l. Filii libertorum* 22. §. *Relegatus*, *ff. ad municipalia*, ibi: *Relegatus in eo loco, in quem relegatus est, interim necessarium domicilium habet*; quod Glossa in *l. Ejus qui* 27. §. *final. vers. Unde arcetur eod. tit.* & cum multis aliis Samuel *de sepulturis disp.* 5. *controv.*9 *conclus.*10. *num.* 14. intelligunt de Relegatis in perpetuum; Relegati autem, ac confinati ad tempus sunt sepeliendi in eo loco, & Civitate, ubi debuissent sepeliri, ac si non essent relegati, ut expresse concludit Samuel. *l.c.* allegans ad id Bartolum, Abbatem, Felinum, Joan. Andream, Zabarellam, Lavorium, Florian. & alios.

In sepulcro servi Dei cum fama sanctitatis decessi non est 212
veti-

vetitum apponi aliquod signum insolitum ad dignoscendum, quod ibi sit sepultus; Cultus enim publicus prohibitus non infertur, ex quo corpus servi Dei tumulatum sit in sepulcro separato cum simplici inscriptione in lapide, aut in capsa collocata in sepulcro communi cum inscriptione nominis, aut in sepulcro magnifico; Sic egregie, & erudite suo more plurimis adductis docet Card. de Lambertinis, fuit Summus Pontifex *libr. 2. de Servor. Dei Beatific. & Beat. Canoniz. cap. 12. & seq.* Et ratio est, quia si hæc, & his similia libere fiunt erga illos, etiam, qui ex hac vita decedunt sine ulla sanctitatis fama, ut infinitis exemplis experientia demonstrat, multo magis fieri potuerunt erga eos, qui cum ipsa sanctitatis laude moriuntur: cum illi nedum deterioris, sed multo melioris, & excellentioris conditionis præ illis haberi debeantur. Tum quia, absque eo quod, ob id quidpiam commissum dici queat, seu contra jus commune, seu contra Urbani VIII. Decreta, aliasque Apostolicas sanctiones, summe hoc juvat ad probandam identitatem, de qua tractu temporis posset exoriri dubitatio, sicque difficilius fieri probatio, ut contigisse in casu nostræ Beatæ Hyacinthæ de Marescottis testatur supralaudatus de Lambertinis *l.c. n 13.* Unde ad avertendum dictum periculum supradicta licere tradunt Pignatell. *tom.4 consult.48 per tot.* Castellin. *de certitud. Glor. Sanctor. cap. 2 punct.32. num.41.* & Mo'phes. *cons. 45. n.14.* „ ibi: „ Si enim hujusmodi viris Sanctitate perspicuis locus „ ab aliis separatus non daretur, sed simul cum aliis humarentur, non possent suo tempore ab aliis segregari, & distingui, & sic Ecclesia careret Corporibus, & aliis Sanctorum Reliquiis, & Sanctorum cultus maximam pateretur jacturam „. Sic refert, & tenet cum plurimis aliis nunquam satis commendatus de Lambertinis *l.c. n.12. et seq.* merito ibi, & per tot. attente, & fructuose legendus

213 Patres Capuccini tenentur tradere, sicut alii, Parochis quartam Ceræ accensæ in associatione Cadaverum, quæ ad eorum Ecclesiam tumulanda deferuntur, & Intortitiorum, quæ accedunt circa Cadaver in eorum Ecclesia expositum. *S. C. Conc. in Aquensi, Oppidi Ovada 19. Sept. 1732. & in Lunen. Sarzan.* 18. *Martii* 1737. ad tenorem Constitutionis Benedicti XIII. incip. *Romanus Pontifex*, ac in *Oritana 12. Februar.* 1729.

214 Adduntur attendenda quæ sequuntur. Pro extractione, introductione, vel transitu Cadaveris delati ad sepulturam nequit exigi gabella, aut vectigal; Sic reprobatis contrarium sentientibus, nervose probat Card. de Luca *de Regul. disc.166.* occasione prætensionis excitatæ pro Cadavere Cardinalis Giberti Borromæi, qui obiit in Oppido Neptuni, & tran portatos fuit ad urbem; & in fine testatur ita vivæ vocis oraculo decisum fuisse a S. M. Alexandro VII. occasione ejusdem prætensionis Dohaneriorum pro translatione Cadaveris Infantis Margaritæ de Sabaudia, quæ in Urbe pie decedens, Assisii sepulturam elegerat, quem aliis adductis, sequitur *Add. ad Pamphil. Dec.323. n.9.* apud Ursayam *Instit. Crimin. lib.3 titul.9. num.48. & 49.* Et sic expresse declaravit *Sac. C. Immun. in Firmana* 10. *Jun.* 1653.

215 Nec Parochus occasione transitus per suam Parochiam Cadaveris alterius Parochiæ, & Diœcesis potest prætendere aliquam partem ceræ, aut pecuniarium pro quarta funerali, aut alio titulo ab heredibus defuncti, ut expresse statuit *Sacra Congregatio Episcoporum, & Regul. in Placentina* 24. *Novembris* 1713. *in respons. ad 2. dub.* Vid. verb. *Parochus art. 3. n.37. ubi alia ad rem per tot.*

216 Ante Solis ortum, aut post illius occasum, absque licentia Ordinarii, non possunt Cadavera ad sepeliendum deferri. *S.C. Conc. in Novarien.* 15. *Martii* 1740. *in respons. ad 4. dub.* Et sic statuunt fere omnes Synodi Diœcesanæ, & signanter Nostra Alexandrina celebrata anno 1732. *tit. de sepulturis vers. Ante solis ortum*. Non potest tamen Episcopus demandare sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, ut Cadavera ante lapsum 24. horarum ab emissione Spiritus ad Ecclesiam non deferantur. *S. C. Concil. in Horton. Censurarum* 12. *Decembr.* 1705. Quamvis possit statuere, ut Cadavera sepeliantur, nisi 12. saltem horis ab emissione Spiritus; seu 24. si agatur de subitanea, aut repentina morte decessis, ut statuitur in dicta Alexandrina Synodo *loc. c.* & passim etiam in aliis.

217 Additur adhuc attendenda ad rem sequens resolutio particularis Congregationis a Clemente XI. deputatæ, & adjecta Statuto Cleri Romani §.7. & 8. ac relata a sæpius laudato Cardinali de Lambertinis *Volumine 5. Notificatione* 17. his verbis: Infantes, qui Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dantur, retinent Domicilium in Parochia Parentum, atque ad illam pertinent, licet in alia Parochia decedant. Patre vero orbatos quousque apud ipsam Matrem aluntur, licet in potestate Tutorum, non Matris, existant, de Parochia Matris, non Tutorum, esse declaramus. Si Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dentur a Matre, Domicilium in Parochia Matris, si vero utroque Parente caruerint, domicilium in Parochia Tutorum, non vero Nutricum retinere declaramus. Quod si nec Tutores habeant, in Parochia, in qua decedunt, tumulentur.

Attendenda sunt sequentia Decreta, relata ab eruditissimo 218
P. Cavalieri *in Agenda Defunctorum*, & ibi doctissime commentata.

Episcopus impediat cum omni diligentia, ac pastorali soli- 219
citudine abusum gentilitatis, quod Feminæ in funere suorum liberorum, parentum, aut maritorum capillos vellant; Pœnas autem exigendas ipse non retineat, sed apud depositarium deponat. *S.C. Episc. & Regul.* 20. *April.* 1587. Vide verb. *Cadaver n.24.*

In secundo triduo majoris hebdomadæ non possunt celebra- 220
ri exequiæ Defunctorum, & Officium, & preces recitentur privatim. *S.R.C.* 11. *August.* 1736. *in Placentina*.

Defunctorum corpora in Ecclesiis Regularium tumulanda 221
deferenda sunt recto tramite, & per viam a Parocho declarandam ad Ecclesias ipsorum Regularium, non autem prius ad Parochialem. Quod servandum erit etiam hæredibus De- 222
functorum contradicentibus, & ad dictam Parochialem prius deferri volentibus. *Sac. Rit. Congr. 19. Decemb.* 1671. *in Savonen.*

Heredes non tenentur vocare, nisi Parochum, *S.C. Epist.* 223
& Regul. 28. Sept. 1646.

Si electio non fiat ab heredibus, Parochus ad funus potest 224
vocare, quos voluerit; omissis etiam viciníoribus. *S.R.C. 7. Septembr.* 1613. *in Ferrar.*

Quoties electio fit a Parocho, Clerici Ecclesiæ debent ex- 225
ternis præferri. *Sacr. Congr. Episcop. & Regular. 23. April.* 1619.

Funus comitantes in Parochiali Ecclesia, vel in alia juxta 226
loci consuetudinem omnino convenire debent. *S.R.C. 8. Februar.* 1631. *in Tropien.*

Nullo modo permittendum est a funus comitantibus Pa- 227
rochum expectari per vias, vel ad Domum Defuncti, non obstante contraria consuetudine expectandi per vias, vel ad Domum Defuncti. *S. R. C. 12. Febr.* 1633. *in Thelesina*.

An liceat Curatis, salvis eorum juribus Parochialibus, 228
impedire contra voluntatem heredum Defunctorum, ne Regulares vocati ad funus, corpora Defunctorum, ad qualvis Ecclesias deferenda, una cum Parochis & Clericis personaliter associent? *S.R.C.* respondit: *Regulares in casu proposito non posse impediri*. *Die 3. April.* 1613. approbante Urbano VIII. *die 25. Junii* 1633. in sua Constit. *Nuper pro parte*.

Parochi, Capellani Confraternitatum Sacerdotes, alii- 229
que Ecclesiastici, qui cotta induti interveniunt processionibus funeralibus, deferant, sicuti in aliis processionibus, birretum Sacerdotale, non vero pileum, excepto tempore pluviæ, & noctis, prout disponit Rituale Romanum *titul. de Process.* & ut sæpe resolvit Sacr. Rit. Congregat. Quæ qui 230
dem pilei prohibitio non solum est pro Ecclesiastico Sæculari, sed etiam Regulari, licet sint Parochi cotta induti. Clemens XI. 9. Decembr. 1704. Constit. *La Santità di Nostro Signore*.

Nullo modo est tolerandus abusus quod mortui curru clau- 231
si deferantur ad Ecclesiam. *Sac. Cong. Episc. & Regul. 17. Martii* 1650.

An Congregationi Sacerdotum Sæcularium sub invocatio- 232
ne Sancti Philippi Nerii in associatione Confratrum Defunctorum competat præcedentia supra Regulares? 2. An eidem Congregationi occasione associationis eorumdem cadaverum liceat elevare propriam Crucem? *Ad primum, & secundum affirmative* respondit *S. R. C. 19. Aug.* 1719. *in Imolen.*

In depositione Defunctorum in verbis illis: *Non intres in* 233
judicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo; quando est mulier, aut plures sunt defuncti, non possunt verba *servo tuo* immutari in *serva tua*, vel *servis tuis* absque Sacræ Rubricæ læsione, & servandum est Rituale. *Sac. Rit. Congr. 31. Aug.* 1697. *in Fanen.*

In exequiis parvulorum in feria V. & VI. & Sabbato Majo- 234
ris hebdomadæ potest omitti *Gloria Patri* in psalmis, qui dicuntur, pro conformitate temporis. *S. Rit. C. 16. Jun.* 1677. *in Hispal.*

235 Parvulorum sepulcrum ab aliis debet esse separatum. *Sac. Rit. Cong.* 10. *Decembr.* 1620. *in Civit. Castellan.*

236 Parvulorum corpora possunt sepeliri etiam in Ecclesiis Regularium, si ibi est sepulcrum majorum, vel concurrente consuetudine, si ibi Pater eligat sepulcrum. *S. R. C.* 10. *Decemb.* 1620. *in una Civit. Castellan.*

237 Sepulcrum eligere licet parentibus in quacumque Ecclesia voluerint, etiam Regularium, pro eorum Filiis minoribus, qui ad annos pubertatis nondum pervenerint, nec a Parochis locorum impediri possunt, aut debent, præsertim si in dictis Regularium Ecclesiis sepeliri consueverint, vel in eis habeant sepulcrum majorum. *Sac. Congregat. Episc. & Regular.* 20. *Jan.* 1610.

238 Sacra Congregat. Regular. & Episcop. examinata prius diligenter relatione Episcopi, censuit licuisse, & licere parentibus in Ecclesia Fratrum Minorum Conventualium Sancti Francisci eorum filiis minoribus, qui ad annos pubertatis nondum devenere, eligere sepulturam, ac propterea restituenda esse ipsorum Fratrum Ecclesiæ cadavera infantium jam deposita, præmissis, cæterisque quibuscumque non obstantibus. *Die* 20. *Martii* 1643.

239 Exhumetur puella, & sepeliatur in sepulcro majorum, in quo sepeliri debent, quicumque carent facultate sibi eligendi sepulturam. *Sacr. Congr. Episcop. & Regul.* 11. *Octobr.* 1616., & præsertim si Pater sic sepeliri intendat. *Ead. Cong.* 22. *Febr.* 1641.

240 Infantes, aliique quicumque, qui non habent facultatem sibi eligendi sepulturam, vel hac non electa decedunt, sunt tumulandi in sepulcro suorum majorum, vel in Parochiali Ecclesia. *S. Congr. Episc. & Regul.* 16. *Novemb.* 1625.

241 Clerici non sepeliantur in sepulcro suorum Majorum ubi est consuetudo eosdem sepeliendi in sepulcris separatis a laicalibus. *Sac. Congreg. Episc. & Regul.* 13. *Maii* 1610.

242 Clericus, qui sibi non electa sepultura decedit, sepeliri debet in sepulcro majorum, & non Clericorum, *S. R. C.* 6. *Maii* 1705. *in Senogall.*

243 Sepultura non electa, si uxor præmoriatur, & maritus habeat proprium sepulcrum, in ipso tumulari debent, quamvis extra limites Parochiæ, ubi mortua est. *Sac. R. C.* 15. *Jan.* 1631. *in Senogallien.*

244 An cum Fratres aliqui extra Monasterium moriuntur, & a Curatis Sacramenta receperunt, possint ab eorum Superioribus ad sua Ecclesias deferri, Parochis inconsultis? Resp. Regulares extra claustra decedentes posse ad eorum Ecclesias deferri, etiam Parochis inconsultis. *Sacra Congr. Concil.* 2 *Julii* 1620.

245 Clerus Sæcularis nihil potest prætendere propter exequias, aut Sepulturam Monachorum, aut Fratrum morientium extra claustra. *S. Congr. Episcop. & Regul.* 24. *Novemb.* 1634. *&* 24. *Septemb.* 1636.

246 An in Ecclesiis Fratrum sepelienda sint cadavera eorum, qui ejusdem Ordinis habitu induti, ex hac vita migrarunt? Resp. si conditiones in Bulla aurea fel. rec. Sixti Papæ IV. contentas, in ipsis adimpletas esse constiterit videlicet quod a Guardiano Domus loci in quo tales decedere contigerit, aut ab alio Superiore, vel ab altero, cui id Superior committendum duxerit, habitum receperint, ut prædictus Guardianus, vel alius Superior eosdem præmonuerit, eorum cadavera propter habitus concessionem, seu receptionem penes ipsos fratres, quorum habitum gestant esse sepelienda; eo casu cum habitu Religionis decedentes, in Ecclesiis pariter ejusdem Religionis Ecclesiasticæ sepulturæ esse tradendos. *Sac. Congr. Episc. & Regul.* 11. *Decembr.* 1615.

247 Parochi Superiores Ecclesiarum Sæcularium, & Regularium, Sacristæ, & alii, ad quos spectat, non permittere debent, quod cadavera Ecclesiasticorum sæcularium præsertim Sacerdotum, sicut etiam Diaconorum, & Subdiaconorum transferantur ex propriis domibus ad Ecclesias, vel in istis exponantur quocumque alio habitu, sive Confraternitatum, sive Religionum, sed cum sacris vestibus eorum Ordini convenientibus, juxta dispositionem Ritualis Romani tit. de exequiis. *Clemens XI.* 9. *Decemb.* 1705.

248 Canonici pluviali, planeta, dalmatica, vel tunicella parati non debent deferre almutias; Canonico vero defuncto induto planeta, seu dalmatica, vel tunicella imponi potest almutia super brachium. *Sacr. Rit. Congregat.* 4. *August.* 1663. *in una Dalmatiarum.*

249 Pileus Episcopi demortui debetur Ecclesiæ tumulanti, non Cathedrali, Sacr. Congregat. *Episc. & Regular.* 26. *Aprilis* 1653.

Ut in Ecclesiis nihil indecens relinquatur, iidem (scilicet 250
Capitula, Parochi, Rectores, Vicarii, Sacristæ, Ostiarii, & alii Custodes, etiam Regulares) provideant, ut capsæ omnes, & deposita, seu alia cadaverum conditoria super terram existentia, omnino amoveantur, prout alias statutum fuit: & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur. Pius V. Constitut. *Cum primum Apostolatus* 1. *Aprilis* 1566.

Ecclesiæ non debent fodi, neque excavari pro sepultura, 251
sed in sepulturis, sive tumbis profundis infra terram Christianorum cadavera sepeliri. *Sacr. Congregat. Episc. & Regul.* 23. *Jul.* 1603.

Non licet Parochis majorem eleemosynam exigere pro 252
defunctis in Ecclesiis Regularium sepeliendis, quam eis solveretur, si in propriis, vel aliis sæcularium Ecclesiis sepeliri deberent. *Sac. Cong. Episc. & Regul.* 27. *Octobr.* 1603. 2. *Octob.* 1643. 20. *Martii* 1647. 27. *Jan.* 1651.

Cæteris paribus non possunt Parochi majorem eleemosy- 253
nam exigere pro Sepultura forensium, aut extraneorum, quam incolarum. *Sacr. Congr. Episc., & Regul.* 25. *Maii* 1640. 31. *Martii* 1646. 10. *Junii* 1653. *&* 10. *Junii* 1654. *ac* 8. *August.* 1659.

In Ecclesiis Regularium sine horum consensu non potest 254
quis sepeliri, nisi sit propria Defuncti Parochialis, licet ibi sepulturam elegisset, aut ad rem donationem vel legatum fecisset. *S. Congr. Episc., & Regul.* 2. *Jun.* 1587.

Supra Sepulcri tabulam pro libito ornamenta plana quali- 255
bet heredes efformare valent, dummodo e solo non emineant, & absint coronæ vulgo *Cornici*. *Sac. Congr. Episc., & Regul.* 26. *Maii*, *&* 6. *Octob.* 1645.

Num illi, qui coram testibus dumtaxat, licet absque scri- 256
ptura, in Regularium Ecclesiis sepulturam sibi elegerint, ibidem sint sepeliendi. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul.* respondit *in dictis Ecclesiis esse sepeli nos, sine præjudicio tamen Jurium Parochialium*, *die* 11. *Decemb.* 1615.

Consanguinei Defunctorum, qui in Ecclesiis Regularium 257
sepeliuntur, illis parentare in Parochialibus, & aliis Presbyterorum Ecclesiis, etiam Cathedralibus compelli nullo modo possunt. *Sacra Congregat. Episcop. & Regular.* 14. *Jun.* 1639. Cujus Decretum approbavit Aleaand. VII. in sua Constitut. *Alias pro parte* sub datum 30. *April.* 16 0.

Damnati ad mortem sepeliri non debent in Ecclesia ma- 258
gnæ Devotionis, si inde populus concipit horrorem, & occasionem Ecclesiæ minus frequentandæ. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul.* 17. *Martii* 1570.

In Exequiis post absolutionem, quæ fit supra cadaver in 259
die obitus, vel supra tumulum in die anniversario. ℣. *Requiescant in pace*, subjungi debet: *Anima ejus, & anima omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace*; sed super lecticam, seu castrum doloris in commemoratione omnium fidelium defunctorum nihil est superaddendum. *S. R. C.* 3. *Decemb.* 1682. *in una Canon. Regul. Lateran.*

Inhiberi non potest quod non sepeliantur cadavera absque 260
interventu duorum Presbyterorum a Capitulo deputatorum vice Parochi etiam ubi Parochia spectat ad ipsum Capitulum, quia unius assistentia sufficit. *Sacra Cong. Episc. & Regul.* 16. *Martii* 1593.

Regulares primi debent invitari, quando cadaver sepelien- 261
dum est in eorum Ecclesia. *Sac. Cong. Episc. & Regular.* 9. *Januarii* 1595.

Parochus minime excluditur, licet a defuncto accersiri 262
tantum Regulares jubeantur. *Ead. S. Cong. Episc. & Regul.* 24. *April.* 1594.

In Tudertina electionis sepulturæ. Francisca quondam 263
Rugerii de Gregoriis de Terra Massæ Diœcesis Tudertinæ mortua est die 28. Maii 1721. & cum elegisset sepulturam coram duobus testibus in Ecclesia PP. Tertii Ordinis S. Francisci, & repugnaret Archipresbyter dictæ Terræ, examinatis duobus testibus deponentibus pro tali electione, & nolente Archipresbytero, suos quos prætendebat contrarios, examinari, & facto sepelire Cadavere in sua Parochiali Ecclesia propositis in Sacra Congregatione Concil. dubiis: „ I. An „ constet de electione sepulturæ in casu &c. & quatenus affir- „ mative. II. An sit locus exhumationi & restitutioni Cada- „ veris, de quo agitur, & quæ emolumenta sint restituenda „ a Parocho in casu &c. Dicta Sacra Congregatio 4. Julii „ 1722. *Respondit*. Ad I. affirmative. Ad II. affirmative, „ etiam quoad omnia emolumenta & amplius, & ad mentem.

„ Et

„ Et mens est quod cadaver exhumari non debeat „. Deinde
264 obtenta ab Archipresbytero nova audientia, & contendente electionem sepulturæ in Ecclesia Patrum non posse dici probatam, & quatenus esset probata, non relevare, utpote factam ad suggestionem Patrum adversus Textum *in cap. Animam, De sepulturis in 6.* proposito dubio: „ An sit standum, vel recedendum a decisis die 4. Julii 1722. Eadem Sacra Congregatio die 21. Novembris 1722. *Respondit*: Ad primum „ in decisis. Ad secundum in decisis, excepta exhumatione, „ & restitutione cadaveris „. Sic apud *Thesaur. Resolut. tom.* 2.

265 In Senogallien Funerum, proposito inter alia hoc secundo dubio: „ An testes super electione sepulturæ deponentes „ recipi debeant medio juramento per publicum Notarium; „ sive potius sufficiat eosdem testes deponere oretenus cum „ juramento coram ipsomet Parocho, vel Vicario Foraneo? „ Sacra Congregatio Concil. die 19. Decembr. 1739. *Respondit*: Ad II. Negative ad primam partem, & affirmative „ ad secundam „. Apud *Thesaur. Resolutionum Sacræ Congregat. Conc. tom.* 6.

266 Electio Sepulturæ facta a Confratribus, seu sodalibus alicujus Congregationis, seu Confraternitatis in die receptionis, & professionis, etiamsi facta sit per publicum instrumentum, non sustinetur. Sic *Sacr. Congregat. die 3. August.* 1743. quæ *in Alexan. Funerum*, ad septimum inter alia propositum dubium, „ An electio sepulturæ facta in eadem Ecclesia per publicum instrumentum, seu alium actum ab aliis sodalibus dicti Oratorii, in ipsorum respective receptione, & ante obitum non revocata sustineatur in casu. *Respondit* Ad VII. *Negative. & amplius*, Sic apud *Thesaur. Resolutionum dicti anni. Vide tom. 2. verb. Confraternitas art.* 4. ubi varia ad rem.

267 Pro sepultura infantium nutricibus extra propriam Parochiam alendorum traditorum, a particulari Congregatione a Clemente XI. deputata, fuit resolutum ut sequitur, „ Infantes qui Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dantur, „ retinent domicilium in Parochia Parentum atque ad illam „ pertinent, licet in aliena Parochia decedant. Patre vero „ orbatos, quousque apud ipsam Matrem aluntur, licet in „ potestate Tutorum non Matris existant, de Parochia Matris, non Tutorum, esse declaramus. Si Nutricibus alendi „ extra propriam Parochiam dentur a Matre, domicilium in „ Parochia Matris, si vero utroque Parente caruerint, domicilium in Parochia Tutorum non vero Nutricum, retinere declaramus. Quod si nec Tutores habeant, in Parochia, „ in qua decedunt, tumulentur „. Sic habetur in additione ad statutum Cleri Romani §. 7. & §. 8. ut refert Cardinal. Lambertin deinde Summus Pontifex *volum. 5. notificat. 17. pagina* 204. Et sic ubique observari convenit, cum Stylus Curiæ Romanæ attendi debeat. Glossa 2. *in cap. Ad hæc sumus. de Rescript.* & cum ipso procedendum esse in aliis Curiis inferioribus, non autem cum praxi propriæ Regionis, ut expresse tradit Cardinal. de Luca *de judic. discurs.* 34. *num.* 12. *& discur.* 37. *num.* 20. Stylus enim Curiæ Romanæ facit jus, & pro lege habetur *cap. ex litteris* 11. *de constitut. cap. Quam gravi* 6. *de crimine falsi*, cum Ecclesia Romana sit ordo, norma, & caput omnium Ecclesiarum *cap. omnes, & cap. Sacrosancta* 2. *dist.* 22. cum similibus.

268 Quoad sepulturam Educandarum, Vide tom. 5. verb. *Matrimonium art.* 2. *a n.* 115. *ad n.* 121. & verb. *Monialis art.* 1. *n.* 61. 62.

269 In Tusculana Reparationis Ecclesiæ, inter alia dubia propositis his sequentibus: Tertio. An reparatio, & expurgatio respective quatuor sepulturarum existentium in dict. Ven. Ecclesia, ac inservientium pro Laicis adultis, fieri debeat sumptibus dictæ Communitatis, sive potius dicti Capituli in casu? Quarto, An reparatio, & expurgatio aliarum duarum sepulturarum pariter in dicta Ecclesia existentium, & inservientium pro pueris, & Sacerdotibus, fieri debeat sumptibus Capituli, vel Archipresbyteri, sive potius Communitatis in casu? *Sacra Congregat. Concil. die 11. Januar.* 1738. Respondit *Ad III. & IV. affirmative quod ad primam partem & negative ad secundam*. Et proposita causa sub die 1. Martii 1738. sub dub. *An, & in quibus sit standum, vel recedendum a decisis in casu? Eadem Sacr. Congregat.* Respondit *Ad III. in decisis & ad IV. in decisis quoad sepulturam Sacerdotum, quo vero ad sepulturam puerorum, spectare ad Communitatem.* Sic apud *Thesaurum Resolutionum dicti anni*.

270 Sepultura Sacra denegatur decedentibus ex vulnere in duello accepto, licet extra locum pugnæ obierint. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Detestabilem* §. 9. Vide tom. 2. verb. *Duellum*.

* Sepulcrum in Ecclesiis Confraternitatum haberi potest, 271
sed de licentia Episcopi, uti sæpe decisum a S. Congregatione. *Inst. Eccl.* 105. §. 124.

Si Confrater obeat, non electa sepultura, mandari non 272
potest sepulturæ in Ecclesia ejusdem Confraternitatis, ut est decisum a Sacr. Congregat. *Ibid.* *

Novæ additiones ex aliena manu.

De sepultura latissime licet egerit *Auctor*, multa tamen di- 1
cenda essent, si limites additionum permitterent. Sed vide qui de hac materia accuratius agit *Bohemer. in tractatu de iure Parochiali sect. 4. cap. 2. per tot.*

Hic vero tria hæc adnotanda censuimus. *Primum* est quam- 2
diu sit expectandum, ut sepulturæ mandetur hominis cadaver? Nihil hac de re in jure definitum est. Cæterum Constitutionibus plurium Synodorum receptum est, ut post duodecim horas sepeliatur, si mors sit ex morbo sequuta; & si repentina, vel violenta, post viginti horas. Vide *S. M. Benedictum XIV. de Synod. Dioecesan. lib. 2. cap. 6. §.* 8. Adde etiam *adnotat. ad Synod. Fulginat.* Episcopi *Baptistellii cap.* 23. *num.* 6.

Num autem cadaver hominis violenta morte erepti inhu- 3
mari possit nisi prius Præfectus Loci illud inspexerit, & si secus factum sit, an possit ipse Loci Præfectus demandare, ut exhumetur? Vide *Mean observ. 604. per tot.*

Secundum est, an liceat sepelire in loco sacro Infantes sub 4
dubiis reviviscentiæ signis baptizatos? Tantum abest ut liceat, ut Congregatio Sancti Officii pluries decreverit, ne baptizandos quidem esse infantes hosce. Adi S. M. *Benedictum XIV. de Synod. Dioecesan. lib. 7. cap. 6. §. 11. & duob. sequent.*

Tertium est, an Ecclesiastica sepultura carere debeant, qui 5
decedunt ex vulnere in Duello accepto, quamvis extra locum conflictus occubuerint, & obtinuerint a peccatis simul & censuris absolutionem? Attenta autem Constitutione S. M. Benedicti XIV. cui initium est: *Detestabilem*, & hi carere de-
bent Ecclesiastica sepultura. Videtur enim Summus Pontifex 6
imitatus sanctionem Concilii Lateranensis relatam in *cap. Felicis, de Torneamentis.*, qua cautum fuit ne in loco sacro tumularentur ii, qui in torneamentis decedebant, tametsi antequam extremum vitæ spiritum ederent non incerta pœnitentiæ signa exhibentes, absolutionem retulissent: *Quod* (sunt ipsissima verba) *si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.*

APPENDIX

Romani Censoris ad Articulum

Sepultura

In hac novissima Editione.

Ferraris noster num. 172. hujusce Articuli brevi se expe- 1
dit a quæstione jam toties, & novissime etiam acriter disputata utrum scilicet Catechumeni sine Baptismo decedentes ecclesiastica privandi sint sepultura? Ab ea, ne dicam exagitanda, seu etiam tangenda prorsus abstinuissem, nisi mandatum accessisset maximi Viri, cujus nutibus resistere, mihi religio est. Ut autem ea qua par est claritate, hæc controversiam discutiatur, nonnulla in antecessum adnotanda duxi de variis Catechumenorum gradibus & distinctionibus.

Plures jamdiu fuisse Catechumenorum classes, & gra- 2
dus, res est apertissima in veteribus Ecclesiæ monumentis, quamquam tum Auctores, qui Sacris Christianorum ritibus inlustrandis operam navarunt suam, tum ipsi Theologi inter se non conveniant in iis enumerandis, & distinguendia.

Duos dumtaxat recenset Menardus in notis ad Sacramenta- 3
rium S. Gregorii (*T. 3. operum ejusdem S. Doctoris edit. Maur. Colum.* 374.). nempe *Audientium*, & *Competentium*. Communiter tamen Catechumeni in tres distribuuntur clas-

sia, quarum prima *Audientium*, *Genuflectentium* altera: tertia *Competentium*, seu *Electorum*. In prima constituebantur illi, qui privata instructione exacta, publice in Ecclesia instruebantur per Episcopum. Ad secundam spectabant. qui participes, consortesque fiebant Orationum, & Exorcismorum, qui super Catechumenos fundebantur. In 3. Collocabantur, qui idonei ad Baptismum judicati nomina sua dabant, ut nimirum inter illos recenserentur qui jam proxime ad suscipiendum Baptismum erant destinati, illisque Symbolum tradebatur reddendum postea Baptismum suscepturi. Vide Opus eruditum Josephi Vicecomitis *de Antiquis Baptismi ritibus*, *lib.* 2. Van. Espen *J.E.V. par.* 11. *tit.* 2. *cap.* 3. per totum. Tournely *de Sacram Baptismi quæst.* 3. *art.* 3. Juven. *Comment. Hist.*, *& d gm. de Sacramentis Dissert.* 2. *de Bapt. cap.* 2. *art.* 1. Du Cangii *Gloss.* t. 2. pag. 837 aliosque, tametsi viri Eruditissimi eandem non sequantur partitionem, quos inter Martene, qui *l.* 1. *de Antiq. Christianorum Rit. cap.* 1. *art.* 6. *Genuflectentes* Catechumenorum specialem classem constituisse negat, asseritque ita vocari consuevisse Catechumenos lapsos, qui pœnitentiæ peragendæ admittebantur, quapropter illos distinguit in *Audientes*, *Electos*, *& Competentes*. Eodem pacto Catechumenos partitur Bert. *de Theologicis Disciplinis lib.* 31. *cap* 20. nisi quod *Electis Competentes* antep nat.

4 Non est hic discutiendi locus, quænam harum sententiarum alteri sit præferenda. Illud tamen certe eruitur, non omnes Catechumenos eodem in censu habito fuisse aut esse habendos; sed semper rationem habitam fuisse progressus quoad instructionem. mores, Baptismi desiderium aliaque id genus. Ab eadem regula recedendum non esse, si discedere eos ex hac vita contingat nondum baptizatos, pro certo habeo. Unde Catechumenos omnes ad tres etiam classes esse revocandos existimarem.

5 Ad primam pertinent illi qui ignavia, & torpore arrepti, vel ut suis magis, magisque cupiditatibus indulgere possent, lavacro regenerationis sua mundare peccata negligebant, quales erant illi, qui primis Ecclesiæ sæculis senectutem, vel mortis articulum expectabant, ut sacris undis regenerarentur. Eorum vanam fiduciam compescere, ac segnitiem maturare sancti Patres sæpe suis in sermonibus tentarunt, ut S. Basil. Hom. XIII. *Exhortat. ad Sanctum Baptisma* (*tom.* 2. *Operum edit. Maur. pag.* 112.) S. Gregorius Nazianzenus, Orat. 40. (*tom.* 1. *Oper. pag.* 652.) S. August. *Serm.* 132. *num.* 1. (*tom.* 5. *Colum.* 450.) S. Jo: Chrys. Hom. prima in Act.

6 In secunda constituuntur Catechumeni, qui cum sint præcipuis Christianæ Religionis Mysteriis imbuti, Christianis moribus exornati, ac Baptismatis desiderio flagrantes, inopinato morte absque Baptismo corripiuntur.

7 In tertia denique collocantur qui, desiderio Christianæ Fidei suscipiendæ manifestato, se se erudiendos tradidere. At nondum ejus capita præcipua collent, adeo ut de iis mysteriis, quæ necessario credenda sunt, ut loquuntur Theologi *necessitate medii* ad salutem, actus elicere nullatenus valeant.

8 Præmissa hac enumeratione, Dico primo, Catechumenis sub priori specie contentis, si illis nondum regeneratis ultimum diem obire contingat, ecclesiasticam sepulturam nequaquam esse concedendam. Ratio evidens est, Nulli enim competit Ecclesiastica gaudere sepultura, nisi sit Ecclesiæ membrum. Porro nemo inter Ecclesiæ membra est recensendus, nisi Baptismate particeps fiat Regni celestis; Batismate, inquam, vel acquæ, vel Sanguinis, vel saltem flaminis; & ut a Theologorum disserendi ratione non recedam nisi Baptismate, vel *in re* vel *in voto* suscepto. Catechumenus autem, qui sæpius occasionem Baptismatis suscipiendi posthabuit, nulla rationabili ratione coactus; quinimmo Baptismum peiundedit, ut gentilibus moribus quo fieri posset tardius valediceret, Baptismatis, neque *in re*, neque *in voto* factus est particeps; igitur neque consors factus dicendus est Regni cælestis, neque inter Ecclesiæ membra adnumeratus, atque inde ecclesiastica prohibendus est sepultura.

9 Dico secundo, si Catechumenum in secunda collocatum classe sacris undis nondum ablutum rex hac vita migrale contingat, Ecclesiasticis ceremoniis esse sepeliendum.

Constat id luculenter Patrum sacrorumque Canonum auctoritate. Sane Canon apertissimus est *C. Apostolicam, de Presbytero non baptizato*, ubi Innocent. III. ad Episcopo Cremonensi consultus, quid sentiendum de Presbytero sine unda Baptismatis defuncto; Respondet, *quia in sanctæ matris Ecclesiæ fide & Christi nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutum, & cælestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter*. Mittit Episcopum ad legenda opera Sanctorum Augustini, & Ambrosii, ac tandem concludit: *Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, Patrum sententias teneas: & in Ecclesia tua juges preces, hostiasque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato*. Decretorius est Innocentii textus. Pro illis enim offerri preces, & hostias publice in Ecclesia nequeunt, qui jure privantur ecclesiasticæ sepulturæ. Si igitur pro Presbytero non baptizato defuncto jubentur offerri publice in Ecclesia preces & hostiæ, illum ecclesiastica potitum fuisse sepultura, absolute est pronunciandum. Quod eadem ratio sit habenda de Catechumeno nostro, ac de Presbytero, de quo in Canone, nullum, puto, dubitare posse; cum rationes a Summo Pontifice pro Presbytero adductæ, æque militent pro Catechumeno. Uterque sine Baptismo decedit, uterque in Sanctæ Matris Ecclesiæ fide, & in Christi nominis confessione perseverasse creditur; uterque ab originali peccato solutus, ac cælestis patriæ gaudium adeptus præsumitur. Adde Innocentium pro sua stabilienda Patrum auctoritate sententia, Orationem S. Ambrosii *de obitu Valentiniani* adhuc Catechumeni vita functi adducere, scilicet; vult Pontifex ideo preces hostiasque offerri debere pro anima illius Presbyteri, quia easdem jusserat offerri S. Ambrosius pro anima Valentiniani, adeout si pro Catechumeno offerri illæ non possent, Innocentii sententia prorsus collaberetur.

10 Hinc est, quod idem Pontifex *Cap. Debitum de Baptismo*, loquens de quodam Judæo qui in mortis articulo constitutus semetipsum Baptizarat, quamquam ejus Baptisma nullum sit, ut pronuntiat Papa, ibi: Tamen addit: *quod si continuo decessisset, ad Patriam protinus evolasset, propter Sacramenti fidem, etsi non propter fidei Sacramentum*. Propter eandem rationem, *C. veniens, de Presbytero non baptizato*, æque pronuntiat: *Cum quis non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti, efficiatur procul dubio membrum Christi*.

11 Innocentii III. sententia nova non est in Ecclesia, sed antiquis Ecclesiæ Canonibus, priscaque consuetudine fulta. Ea enim suum habet fundamentum in Can. 78. Concil. Carthaginen. IV. habiti an. 398. (*tom.* 2. *Concil. collect. Labb. colum.* 1206.), & Can. 12. Conc. Arelat. II. habiti an. 452. (*tom.* 3. *colum.* 1012.). Quamquam hujusmodi duo Canones de Pœnitentibus dumtaxat loquantur defunctis non completa pœnitentia; cum tamen eadem sit hac de re ratio Pœnitentium, & Catechumenorum; ideo in patrocinium hujusce sententiæ præfati Canones citantur a Theologis. Quidquid tamen sit de eorum efficacia pro nostra constabilienda sententia, eo tempore quo iidem Canones editi sunt, morem invaluisse fundendi in Ecclesia preces pro animabus Cathechumenorum. aperte constat ex S. Ambrosio jam supra laudato cujus præstat verba recitare. Is igitur in Orat. de obitu Valentiniani, postquam num. 51., & 52. eum gratiam Baptismatis consequutum fuisse dixerat, quia Baptizari optaverat, ac Baptismi desiderium in eo vices Baptismi suppleverat, num. 82. gregem suum hortatur, ut oblationibus Valentiniani animam prosequatur, ut sacris mysteriis requiem ejus poscat: neque separanda esse nomina (sacris in dypticis) Gratiani, & valentiniani, quamvis ille Baptiaatus obierit. *Date manibus*, inquit, *Sancta mysteria, pio requiem ejus poscamus affectu. Date Sacramenta cælestia, animam nepotis nostri oblationibus prosequamur. Extollite populi mecum manus in Sancta, ut eo saltem munere vicem ejus meritis rependamus . . . Numquam ego piorum fratrum separabo nomina, merita discernam.* (*tom.* 2. *Operum edit. Monach. S. Mauri Col.* 1189.)

12 Hæc eadem est S. Aug. sententia ut constat ex *l.* 4. *de Baptismo contra Donatistas*, *num.* 30. *&* 32. (*tom.* 9. *Operum col.* 94., *&* 95.) nec non S. Bernardi, Epistola, seu Tractatu *ad Hugonem de S. Victore*, quam eorundem SS. DD. Ambrosii, & Augustini auctoritate, ubi confirmavit, subdit: *Ab his duabus columnis* (*Augustinum loquor*, *& Ambrosium*) *crede mihi, difficile avellor. Cum his, inquam, me errare, aut sapere fateor*.

13 Celebriores Theologi, & Canonistæ id pro certo habent, *Passerinus*, *de stat. hom. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *numer.* 63., & apud ipsum *Leaana*, *v. Sepultura*, *num.* 23. *Bordon. resp.* 51.

n. 119.

num. 119. Id etiam tenet Card. Petra. *Comment ad Const.* 2. *Honor.* 111. *sect. unica, num.* 58. *Sayrus de Censur. l.* 5. *t.* 16. *num.* 24. *Barbosa, de Off. & Potest. Episcopi part.* 2. *Allegat.* 28. *num* 53. *Bonac. de Matr. q.* 4. *punct. ult. numer.* 26. *Thesaurus, de pœnis, part.* 2. *ver. sepulchri violatio cap.* 6. §. *Limita quoad Catechumenos, Pax Jordanus, de re sana, l.* 5. *tit.* 11. *num.* 120. *Murga tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 4. *dub.* 7. *Clericatus decis. sacram.* 36. *num.* 29., & 30. *Gonzalez in c. Ad Apostolicam de Presbytero non baptizato, Gagliardus. Inst. Jur. Can. l.* 2. *tit. de Baptismo num.* 42., & alii plures qui citari possent.

14 Non inficior, huic hucusque a nobis statutæ doctrinæ opponi posse Concilii Brachar. 11. auctoritatem an. 563. celebrati: quod quidem Concilium, postquam cap. 16. statuerat nullam commemorationem in oblatione esse faciendam pro iis qui sibimetipsis necem inferunt, vel pro sceleribus puniuntur, neque eorum cadavera cum Psalmis ad sepulturam esse deducenda, cap. 17. ita decernit: *item placuit ut Catechumenis sine redemptione Baptismatis defunctis, simili modo, neque oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium.* (*tom. V. Concil. Edit. Labb. colum.* 841., & 842.)

15 Enim vero hujusce Concilii decreto occurrimus 1. cum *Lavor. tit.* 12. *cap.* 15. *num.* 92., & *Bordon. Resp.* 51. *num.* 20. asserentibus prælatum Canonem intelligendum esse de Catechumeno illo, de quo constaret ex culpa, & negligentia non fuisse baptizatum, quo quidem in casu eum non esse fidelium sepulturæ donandum, nos etiam tradidimus. 2. dicimus, Bracharensem Synodum loqui de eo, quod ut plurimum accidit, nullatenus vero de casu necessitatis. Raro enim contingit ut Catechumenus perfecte dispositus, & Baptismi desiderio flagrans, absque regenerationis Sacramento decedat. 3 reponam cum Eminentiss. Cardinali Orsi Hist. Eccl. lib. 42. num. 62. tom. 19., ubi relatis summatim præfatis duobus Canonibus, subjungit: *Quanto a due ultimi casi ha prevaluto nella Chiesa l' uso contrario, fondato, quanto alle preghiere per le anime de' giustiziati nel cap.* 14. *del* 2. *Sinodo Arelatense, e quanto alle anime de Catecumeni nell'esempio di S. Ambrogio.*

16 His breviter enucleatis de secunda Catechorum specie, ad tertiam devenio. Dico igitur 3. Catechumenis nondum in Christianæ Religionis Capitalibus Mysteriis eruditis, atque ab hac vita migrantibus sine Baptismate, non esse ecclesiasticam sepulturam concedendam.

Palmare id est. Intantum enim Catechumeni aliquando Fidelium more sepeliuntur, in quantum Fideles sunt, atque æternæ vitæ assequendæ capaces. Ille vero qui præcipua Christianæ Religionis capita ignorat, neque fidelis est, neque vitæ æternæ assequendæ capax. Sane absque cognitione, & fide Trinitatis, & Incarnationis nemo Fidelis, & Christianus dici potest. *Quod enim est*, (inquit S. Aug. l. de dono perseverantis num. 2. tom. x. Operum col. 541.) *initium verius Christiano quam credere in Christum?* Fides autem in Christum. Fidem cognitionemque Trinitatis, & Incarnationis præsupponit. Porro eorumdem Mysteriorum cognitionem necessarium esse ad salutem consequendam, in confesso id est apud omnes veri nominis Theologos. Scio aliquos laxioris Doctrinæ patronos nonnumquam arbitratos fuisse, eandem cognitionem *implicitam* ut dicunt, sufficere. Vid Domini Vivam in Prop. 1. damnatam ab Alex. VII. num. 9. Verum ego majoris facio mehercle auctoritatem Jesu Christi Domini mei, qui absque distinctionibus, & ambagibus, *Joan.* 17. declarat: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum*, quam horum scriptorum tricas.

SEQUESTRATIO, SEU SEQUESTRUM.

1 Sequestratio, seu sequestrum est rei controversæ, seu fructuum ejus apud tertium securitatis gratia legitime facta depositio; *Sic in re communis.* Et colligitur ex *leg. Licet* 17. *in princ. ff. Depositi*, & ex *leg. Sequester* 110. *de*
2 *verbor. signific.* Unde sequester dicitur is, apud quem plures nempe Actor, & Reus eamdem rem, de qua controversia est, deposuerunt, dictus ab eo quod ejus fidem partes contendentes, vel Judex sequantur, dum res litigiosa ejus custodiæ committitur, *cit. l. Sequester* 119. *ff. de verbor. significat.*, ibi: *Sequester dicitur, apud quem plures eamdem rem, de qua controversia est, deposuerunt.*

Sequestratio, seu sequestrum differt a Deposito. Primo, 3 quia deponi possunt etiam res illæ, de quibus nulla est controversia; sequestrari autem possunt duntaxat res illæ, de quibus est lis, seu controversia, *l. Licet* 17. §. 1. *ff. Depositi*; Secundo, quia non solum plures, sed etiam unus duntaxat apud Depositarium deponere potest; Apud Sequestrem autem non nisi plures, *l. Propria* 6. *l. Licet* 57. *in princip. ff. Depositi*; Tertio, quia illi, qui rem communem depositam deponunt, non singuli eam in solidum, sed pro sua quisque parte, quam in re habet, deponere censetur, *l.* 1. §. *Sed si duo & cit. l. Licet, ff. Depositi*; Qui autem apud sequestrem rem litigiosam deponunt, singuli in solidum deponunt, non pro parte, *cit. l. Licet* 17. *ff. Depositi*. Quarto, quia in deposito, quoties libuerit, res repeti potest; in sequestro autem non nisi post decisam controversiam, *arg. cit. l. Sequester* 110. *ff. de verb. signific.*

Sequestratio, seu sequestrum est duplex, scilicet seque- 4 strum voluntarium, seu conventionale, & sequestrum necessarium, sive Judiciale. *Communis*. Sequestrum *volunta-* 5 *rium*, seu *conventionale*, est illud, quod fit mutuo partium consensu, cum videlicet partes de re aliqua litigantes, rem illam mutuo consensu deponunt apud tertium, sive sequestrem, ut eam interim custodiat, & postmodum tradat vincenti. Et dicitur *voluntarium*, seu *conventionale*, quia illud faciunt, non coacte, sed propria sua voluntate, & mutua conventione. Sequestrum *necessarium*, seu *Judiciale* est illud, quod fit auctoritate, sive mandato Judicis utraque parte invita, vel certe alterutra. Fit hoc dupliciter, vel motu proprio, & ex Officio, vel ad instantiam, ut plerumque fieri solet, unius partis litigantis, altera contradicente, ut quando Actor petit sequestrari Rem litigiosam, Reo contradicente. Et dicitur *necessarium*, sive *Judiciale*, quia fit auctoritate Judicis, invita utraque, vel saltem alterutra parte, & partes ipsæ litigantes necesse habent stare tali sequestro, eidemque plene obtemperare. *Communis*.

Sequestrari possunt res mobiles, & immobiles, res cor- 7 porales & incorporales, seu Jura, res profanæ, & spirituales. Card. Tuschus verb. *Sequester*, *conclus.* 10. *nu.* 6. Barbosa *ad Rubric. tit.* 17. *de sequestrat. num.* 7. Pirbing *l.* 2. *Decret. tit.* 17. *num.* 4. Reiff. *ibid. n.* 4. & alii passim.

Sequestratio, seu sequestrum voluntarium regulariter est 8 permissum, quia est quædam species Depositi & consequenter est legitimus contractus, *cit. l. Licet. ff. Depositi*. Unde Gailus *lib.* 1. *Practic. Observ.* 148. *num.* 7 expresse dicit, quod sequestratio, quæ fit ex voluntate, & mutuo consensu partium, semper licita sit, *l. Si solutionis* 39. *ff. de solutionibus, l. Propriæ* 6. *ff. Depositi, l. interesse puto* 39. *ff. de acquir. possess.*

Quamvis autem talis sequestratio ab initio sit voluntaria, 9 sicuti ceteri contractus approbati, *l. Sicut* 5. *Cod. de actionibus, & obligationibus*; Tamen post factam conventionem inter partes, non licet ipsis partibus contrahentibus ab ea recedere, juxta illud vulgatum: *Quod a principio est voluntatis ex post facto fit necessitatis* per notabilem textum *in cit. l. Sicut initio* 5 *Cod. de obligation., & actionibus*. Item ob eamdem rationem neque ipsi sequestri recipienti rem in 10 custodiam licet sua sponte a tali Officio recedere, nisi justa de causa, & interveniente auctoritate Judicis; *l. Et apud quem* 5. §. *si velit, ff. Depositi*, & ibi Bartolus *in Summario* Joannes Monachus *in Regula Locupletari num.* 5. Jason *in l. Si fidejussor* 7. §. *Si satisdatum num.* 4. *ff. Qui satisdare cogantur*. Pirhing *loco citato num.* 6. Reiffenstuel *loco cit. n.* 7. & 8. & alii.

Sequestratio, seu sequestrum necessarium regulariter est 11 prohibitum. *Communis* per text. *in l. Unic. Cod. de prohibita sequestratione pecuniæ*, & concordat *cap. Ad hoc* 1. *de sequestratione*, juncta Glossa *ibidem verb. Arbitrio*; Rota *part.* 10. *recent. decis.* 277. *num.* 14. Et ratio est, quia non est Judicium ab executione inchoandum, sed requiritur, quod Actor de suo Jure doceat, & Reum super debito convincat, *cit. leg. Unic. Cod. de prohibita sequestratione pecuniæ*, Rota *part.* 1. *recent. decis.* 464 *num.* 1. *part.* 6. *decis.* 22. *num.* 2. Priusquam enim Actor doceat de suo Jure, stat præsumptio favorabilis pro Reo; *l. ultim. Cod. de Rei vindicat.*, & *cap. Ex litteris, de probationibus*, adeoque non est turbandus in sua possessione, seu ejus usu per sequestrationem auctoritate Judicis factam, cum lite pendente, nihil

nihil sit innovandum, *cap. A memoria nostra* 1. *& cap. Laudabilem* 2. *Ut lite pendente nihil innovetur*, cum similibus, & expresse Glossa *in cap. Dilectus* 2. *de sequestratione, verb. Sequestrari*, citatis ad id variis Juribus.

12 Dicitur autem notanter, quod *sequestratio, seu sequestrum necessarium regulariter est prohibitum*, quia sunt plures casus in Jure expressi, in quibus licite potest fieri sequestratio necessaria, seu auctoritate, vel mandato Judicis. Primo enim fieri potest ad instantiam alterius partis sequestratio auctoritate, seu mandato Judicis, quando Reus dissipat fructus, quos conservare tenetur, *cap. Dilectus* 2. *& c. Ab eo* 3. *de sequestratione*.

13 Secundo, fieri potest sequestratio necessaria, nedum quando Reus fructus, quos conservare tenetur, actu dissipat, sed etiam cum rationabiliter timetur, ne ipsos dissipet, aut dilapidet in futurum; *l. Imperatores*, *§. fin. ff. de appel.* junctis *cit. c. Dilectus* 2., *& cap. Ab eo* 3. *de sequestratione*.

14 Tertio, sequestratio necessaria fieri potest quando petitur res mobilis, & Reus est suspectus, quod cum ea fugiat, *l. Si Fidejussor*, *§. Si satisdatum*, *ff. Qui satisdare cogantur*, & concordat *l. Senatus consulto* 16. juncta Glossa *ibid. verb. Et deponatur*. *ff. de Offic. Præsidis*.

15 Quarto, sequestratio necessaria fieri potest, quando quis obligatus ad aliquid præstandum, non præstat, quamvis ad id monitus, ut si Canonicus, vel alius Beneficiatus non resideat, nec inserviat Ecclesiæ prout deberet; Tunc enim possunt fructus Beneficii sequestrari, donec causa sit decisa, *arg. c. Pervenit* 28. *de appellat.*

16 Quinto, sequestratio necessaria fieri potest in causis Beneficialibus, quando duo de Beneficio contendunt, & neuter adhuc possidet. Tunc enim, lite pendente, potest judex fructus Beneficii sequestrare, donec lis sit decisa, ne alioquin una pars cum alterius præjudicio in Beneficium se intrudat, *arg. l. Si quæ* 5. *ff. de Famil. Herciscund.*, *& Clem. unic. de sequestration.*

17 Sexto, sequestratio necessaria fieri potest, quando Reus conventus est contumax; tunc enim res petita una cum fructibus potest interim sequestrari, cum Actor Jure suo nondum obtento in possessionem mitti non possit, ne vitium intrusionis incurrat, *cap. Olim* 25. *de Rescrip. cap. Ex litteris* 1. *de dolo*, *& contumac. cap. unic. De eo qui mittit in possess. in* 6.

18 Septimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando periculum est, ne partes contendentes ad arma deveniant; Tunc enim potest Judex ex nobili suo Officio rem controversam apud tertium sequestrare, donec lis decidatur, cum Judicis sit impedire, ne ad arma, & rixas deveniant, quos Jurisdictione sua componere potest, *arg. l. Si cujus* 13. *§.* 3. *ff. de Usufruct.*, ibi: *Cur enim (inquit Julianus) ad arma, & rixam procedere patiatur Prætor, quos potest Jurisdictione sua componere?* Et concordat *c. Cura* 1. *c. Significantibus* 2. *de purgatione vulgari*.

19 Octavo, sequestratio necessaria fieri potest quando Colonus negat locationem, & contra Dominum super Dominio Prædii litigat; Tunc enim, nisi Colonus cautionem det de restituendis fructibus si succubuerit, possunt fructus illi sequestrari, donec lis fuerit decisa, *l. Litibus*, *Cod. de Agricolis*, *& Censibus*.

20 Nono, sequestratio necessaria fieri potest, quando maritus vergit ad inopiam, vel periculum est, ne dotem dilapidet; Tunc enim sequestrari potest ipsa dos, *l. Si cum dotem* 22. *§. Si vero*, *ff. Soluto Matrimonio*, *C. Per vestras* 7. *de donat. inter Vir.*, *& uxor.*

21 Decimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando timetur de sævitia Viri, & non potest securitati Uxori sufficienter caveri, *c. Literas* 13. *de restit. spoliator.*

22 Undecimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando adest periculum, seu justus timor, ne sponsæ, de cujus Matrimonio contrahendo lis agitur, aliqua violentia inferatur; Tunc enim debet quodammodo sequestrari, & in loco tuto collocari, *Cap. Cum olim* 14. *de Sponsalib. cap. Causam Matrimonii* 14. *de probationibus*.

23 Duodecimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando servi conqueruntur de tyrannide Dominorum suorum, & rationabiliter timetur, quod ob id Domini minis sæviant in illos; Tunc enim, lite pendente, potest, & debet Judex illæsos conservare, & si opus fuerit, sequestrare, *arg. Instit. De his, qui sui vel alieni Jur. sunt*, *§. seu major*, *& l.* 1. *§. Quod autem*, *ff. de Offic. Præfecti Urbis*; Quod idem ampliandum est ad Religiosos, qui conqueruntur de suis Superioribus eos gravantibus, *arg. Cap. Olim* 26. *de accusationibus*.

Remedium Juris ad evitandam sequestrationem in supra 24
allegatis, & aliis casibus regulariter est sufficiens cautio, seu satisdatio de restituenda re litigiosa, vel fructibus ejus in casu, quo pars adversa obtineat in causa victoriam, *l. Senatusconsulto* 16. *de Officio Præsidis*, Et concordant *l. Satisdatio* 1. *l. Si Fidejussor* 7. *ff. Qui satisdare cogantur* cum similibus, Rota *par.* 3. *rec. dec.* 181. *n.* 2.

Immo per sufficientem, & idoneam cautionem, seu sa- 25
tisdationem tollitur etiam sequestratio jam facta, dummodo datus fuerit Fidejussor idoneus, *cit. l. Si Fidejussor* 7. *§. final. ff. Qui satisdare cogantur*, & notat Bartolus *ib. in Summario*, Rota *part.* 2. *rec. dec.* 654. *n.* 5.

Remedium apponendi sequestrum rebus asportatis in locis 26
immunibus, quo usus fuit D. Nuncius, improbatur a Sacr. Congregatione. *Sac. Congreg. Imm. in Taurinen.* 28. *Nov.* 1693. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 108.

Judex Laicus non potuit relaxare Sequestrum contra bona 27
Ecclesiastici, & ideo Episcopus potuit procedere contra eum ad declarationem Excommunicationis. *Sacra Congreg. Immunitat. in Casalen.* 25. *Aprilis* 1634. *ibi p.* 188.

Solus Judex concedens, non autem Partes obtinentes Se- 28
questrum contra fructus Bonorum Ecclesiasticorum incidit in Censuras in Bulla Cœnæ Domini. *Sac. Congregat. Immunit. in Vercellen.* 25. *Nov.* 1636. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 18.

Non possunt per Regios sequestrari, vel detineri fiscales 29
redditus debiti Ecclesiis, & Ecclesiasticis. *S. Cong. Immun. in Sulmon.* 6. *Jun.* 1637. *ibi pag.* 35.

Nuncius curet removeri Sequestrum appositum a Regiis 30
Ministris super bonis mensæ Episcopalis, alias Civitas subjiciatur Interdicto. *Sac. Cong. Imm. in Militen.* 19. *Nov.* 1675. *l.* 1. *Decr. Altov. pag.* 1172.

Judex Laicus, qui prævenit in sequestrando frumentum 31
Laici debitoris respectu Ecclesiastici licet deneget restitutionem ipsius frumenti postea sequestrati a Curia Episcopali, & depositati penes ipsummet Judicem Laicum, non incurrit Excommunicationem. *Sacra Congr. Immun. in Pisauren.* 4. *April.* 1702. *lib.* 3. *Decret. Vallem. p.* 414.

Episcopus mandet sequestrari res furatas pro indemnitate 32
viduæ, in quolibet loco immuni reperiantur. *Sacr. Congreg. Immunit. in Viterbien.* 15. *Mart.* 1692. *lib. Decr. Grim. pag.* 101.

Novæ Additiones ex aliena manu.

POssunt etiam liberæ Personæ aliquando sequestrari. Uxo- 1
res sequestrantur ob Mariti insignem violentiam, quæ 2
impedit quominus Uxor, quæ a Marito divertit, ipsi restituatur; *cap.* 8. *& cap.* 13. *in fin. de Restit. Spol.* Cognoscendum vero summatim de ipsa violentia, eaque incontinenti 3
demonstranda tanta esse debet, ut habitare cum Marito nequeat sine probabili periculo vitæ; Confer *Cocceji um in dissert. de sequestr. Foemin. cap.* 5. *§.* 4. Et quod hic notare opor- 4
tet, haud attenditur, an ipsa Uxor causam violentiæ præstiterit, dummodo periculum vitæ ipsi immineat; *Nicolai de divort. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 75.

Quid autem si Maritus offerat cautionem de non offenden- 5
do, an non tunc ipsa sit restituenda, & sequestrum relaxandum? Perpensis circumstantiis res decidi debet. Porro si insidiæ vitæ structæ probabiliter ostensæ fuerint, vix est ut 6
lubrico cautionis Mulier se committere interim teneatur, quippe quæ malevolum animum haud mutat; *Cocc jus cit. loc. §.* 4. *Nicolai pariter eodem loco num.* 58. Neque distin- 7
guitur utrum Uxor adhuc Juvenis, an vero provectæ ætatis 8
fuerit. In tali vero loco sequestranda, ubi Vir nullam Mulieri possit inferre violentiam; *cap.* 8. *de Restit. Spoliat.* Et 9
Monasterium potissimum Locus sequestri esse solet *cap.* 14. *de Probat.* Et sumptibus Mariti alenda est. *Coccei citat. loc.* 10
in fine.

De sequestratione Uxorum prægnantium, quæ olim potis- 11
simum in usu erat, vide *Bohemer. in decretal. lib.* 2. *tit.* 17. *§.* 7.

Puellæ quoque interdum sequestrari solent, si de sponsa- 12
libus agatur, & metuatur ne vis ipsis inferatur, & impediatur quominus liberum possint edere consensum; quo casu juxta *cap.* 4. *de Sponsal.* in domo, in qua nihil eas timere oporteat, sequestrandæ sunt, donec de principali causa cognitum

23 gnitum fuerit. Neque enim Parentes Puellas cogere possunt ad matrimonium contrahendum, ad quod præcavendum sequestrum necessarium est; *Coccei loc. citat. cap 2. §. 5. Cardinal. de Luc. ad Concil. Tridentin. discurs.26. num.40., & sequent.*

24 Sequestranda etiam est Puella, si sponsus eam injuste detinet, ut libere reclamare, & voluntatem suam declarare non possit, vel si a Consanguineis est circumsepta, ut libertas voluntatis deficere videatur; *Cothmann. vol. 1. Respons.1. n.437. Cluden. de sequestr. cap.8. cas. 7., & seq. Reusner. lib.1. decis.3. fere per tot.*

25 Si duo contendunt de sponsa, quam uterque contendit sibi matrimonio jungi debere, lite pendente sequestranda itidem est Puella, ne forte in præjudicium ejus, qui potentius jus habet, alterum admittat; *Gonzal. ad cit.cap.14.*
26 *in fin. de Sponsal.* Quod tunc potissimum obtinere debet, si Puella orbata est Parentibus, sub quorum custodia vivere
27 posset. Alioquin Parentibus potius relinquenda, sub gravissimo interdicto ne alterutrum ex Procis ad Puellam accedere permittant; *cap.4. de Spon. duor. Coccejus cit. loc. cap. 2. §.2. Carpzov. Jurisprud. Consistor. lib.3. defin. 32.* Multum
28 tamen Judicis arbitrio relinquendum est. Quid enim si Actor
29 ostendat Parentes alteri Proco plus favere? Quid si monstret, ipsos Parentes, præsertim Matrem præpotentem in causa esse, quominus sponsalia legitime contractu consummentur?

30 Denique si agatur de statu Puellæ, quæ se Virginem esse adhuc asserit, quum jam ab altero cognita esse perhibetur, sequestrum decernitur, *cap.14. de Testibus.*

SERVITUS.

1 Servitutis nomen dupliciter accipitur a Juristis; Primo nempe pro subjectione, seu obligatione, qua res, seu persona unius est obligata alteri, ut ipsi quodammodo serviat, & in hoc sensu Mancipia dicuntur premi servitute. Secundo autem modo accipitur pro Jure illo, quod ex parte alterius correspondet dictæ obligationi, & in hac posteriori acceptione Jurisperiti frequentius sumunt servitutem, uti nos in præsenti, nempe pro Jure fruendi, vel utendi aliquo modo re aliena, vel aliquid circa eam impediendi.

2 Servitus ut sic est Jus quo adimitur aliquid libertati, quam Dominus in re sua habet, & id conceditur personæ, vel rei alienæ; *Est in re communis*, & desumitur *ex l. Quoties ff. De servitutibus.*

3 Servitus ut sic dividitur in servitutem personalem, realem, & mixtam. Servitus personalis, quæ debetur a persona personæ, est constitutio Juris gentium, qua quis dominio alieno contra naturam subjicitur; Sic expresse *in §. Servitus Instit. de jure personar.* ubi nota quod ponitur ly *contra naturam*, quia, ut docent communiter Doctores cum Scoto *in 4. dist. 46. quæst. unica*, quantum est de Jure naturæ omnes homines nascerentur liberi.

4 Servitus realis, quæ debetur a re rei, est quoddam Jus prædio *inhærens*, & ipsius utilitatem respiciens, & alterius prædii Jus, sive libertatem diminuens; Sic expresse Bartolus *in l.1. ff. de servitutib.* ubi nota, quod nomine *Prædii* intelliguntur etiam agri, vineæ, domus, aliæque res servituti obnoxiæ.

5 Servitus mixta, quæ debetur a re personæ, est Jus quoddam, quod habet persona aliqua utendi, fruendique rebus alienis, ut cum prædium alicujus servitutem debet alienis personis; Rota *part.1. decis.199. num.2. part.3. decis. 239. numer. 1.*

6 Servitus realis, alia est urbana, & alia rustica. Servitus realis *urbana* est illa, quæ debetur prædio urbano, sive ab urbano, sive a rustico prædio debeatur; Dummodo urbano serviat. Pro dignoscenda enim qualitate servitutis realis inspiciendum est prædium, cui ea debetur, ut ejusdem conditionis sit & servitus; Unde servitus realis erit semper urbana, si prædium, cui debetur servitus, sit urbanum, quamvis a prædio rustico debeatur, servitus autem realis *rustica* est illa, quæ debetur prædio rustico. Patet id ex tot. *tit. Institut. & ff. de servitutibus Prædiorum urbanorum, & rusticorum.*

7 Nomine prædii Urbani in Jure venit omne ædificium habitandi gratia factum, sive ruri, sive in Urbe existat una cum horto ipsi causa amænitatis annexo, *leg. Urbana 198. ff. de verb. signif.* ibi: *Urbana prædia omnia ædificia accipimus, non solum ea quæ sunt in Oppidis, sed & si forte stabula sunt, vel alia meritoria in villis, & in vicis, vel si Prætoria voluptati tantum deservientia, quia urbanum prædium, non locus facit, sed materia; proinde hortos quoque si qui sunt in ædificiis constituti dicendum sit urbanorum appellatione contineri.* Et concordat *§. Prædium, Instit. de servitutib.* Nomine autem prædii rustici venit id, quod colligendorum vel percipiendorum causa fructuum factum est, ut stabulum horreum, ager, & hujusmodi quæ non habitandi gratia erecta sunt, simulque ab ædificiis urbanorum prædiorum separata: *leg. Eo Jure utimur 4. ff. In quibus causis pignus &c.* ibi: *Stabula, quæ non sunt in continentibus ædificiis, quorum prædiorum ea numero habenda sunt, dubitari potest.* Et quidem urbanorum sine dubio non sunt, cum a ceteris ædificiis separata sint. Et concordat *citat. leg. Urbana 198. ff. de verb. signific.* ibi: *Plane si plurimum horti in reditu sunt, vinearii forte, vel etiam olitorii, magis hæc non sunt urbana.*

Prædium, cui servitus debetur, vocatur *Dominans*. Alte- 8
rum autem prædium quod patitur servitutem, appellatur *Serviens*. Sic communiter apud Juristas, & Rota *part. 3. rec.dec. 239. n.7. & 11.*

Servitus realis urbana adhuc est duplex, nempe affirmativa, 9
& negativa. Servitus affirmativa est illa, quæ exprimitur verbis affirmativis. Negativa e contra est illa, quæ exprimitur verbis negativis. *Communis.*

Servitutes urbanæ tum affirmativæ, tum negativæ plures 10
sunt, de quibus *§. Prædiorum 1. Institut. de servitutibus, leg. Si intercedat 1. leg. Urbanorum 2. leg. Est & hæc 3. leg. Luminum 4. leg. Inter servitutes 15. leg. Lumen 16. leg. Si arborem 17. leg. Fistulam 19. leg. Servitutes 20. leg. Si Domus 21.* cum aliis similibus *ff. de servitutibus Prædiorum urbanorum, l. Altius 8. leg. Si in Ædibus 9.* cum similibus, *Cod. de servitutibus & aqua*, atque per ordinem referuntur *in Arbore servitutum, quæ est præfixa lib.8. ff. tit.2. de servitutibus.*

Et inter servitutes urbanas affirmativas signanter connume- 11
ratur *Servitus stillicidium avertendi*, idest Jus derivandi stillicidium Domus suæ in Domum, vel aream vicini. Item *servitus projiciendi*, idest Jus, quo quis ex fundo suo urbano in solum vicini aquam, aut fimum aut quisquilias ei projicere licet. Item *servitus tignum immittendi*, & est Jus, quo quis tignum idest trabem super parietem sui vicini immittere potest. Item *servitus protegendi*, & est Jus, quo alicui licet ædes suas protendere in solum vicinum, & sic in aream projicere, ac porrigere mœnianis subgrundiis, vel pensilibus ambulariis, ut tamen in vicino solo vel pariete non insideant, nec conquiescant, *Protegere* enim est tectum projicere, *Mœniana* autem sunt quædam exterius porrecta ædificia; & *subgrundia* pars tecti ultra structuram ædium projecta, & præeminens. Item *servitus prospectus*, *servitus luminum*, *servitus altius tollendi*, & hujusmodi, de quibus late *in tit. Institut. ff. & Cod. de servitutibus &c.* & signanter *in Legibus supracitatis* præcipue *in leg. Urbanorum 2. ff. de servitutibus prædiorum Urbanorum.* ibi:
„ Urbanorum prædiorum Jura talia sunt. Altius tollendi &
„ officiendi luminibus vicini .... Item stillicidium avertendi
„ in tectum, vel aream vicini ..... Item immittendi tigna
„ in parietem vicini, & denique projiciendi, protegendive,
„ ceteraque illis similia.

Inter servitutes urbanas negativas signanter connumeratur 12
Servitus Stillicidium non avertendi, & est Jus, quod quis habet, ne vicinus stillicidium suum in domum, vel aream ipsius derivet, seu faciat cadere, *leg. Urbanor. 2. ff. de servitutib. prædiar. urbanar.* Item *servitus ne luminibus officiatur*, & est Jus, quod quis habet, ne alter lumina sua per ædificationem ædium, vel plantationem arborum auferat, aut obscuriora reddat. *l. Luminum 3. & leg. Inter servitutes 15. ff. de servitut. prædior. Urbanor.* Item *servitus ne prospectui officiatur*, & est Jus, quod quis habet, ne quid ei officiatur ad gratiorem, & liberiorem prospectum, *leg. Inter servitutes 15. ff. de servitut. prædior. urbanor.* Item *servitus altius non tollendi*, & est Jus quo quis potest inhibere vicino ne altius ædificium extollat, *citat. leg. Urbanor. 2. ff. de Servitut. prædior. Urbanor. l. Altius, de servitutibus, & aqua. l. Si in ædibus 9. Cod. eod.*

Servitus realis rustica etiam est duplex, scilicet nominata, & 13
innominata. Servitus *rustica nominata* est illa, quæ nomen habet a Jure impositum, & hujus sunt quatuor species, nempe Iter, Actus, Via, & Aquæductus, textu expresso *in l. Servitutes rusticorum 1. ff. de servitut. prædior. rusticor.* ibi: *Servitutes rusticorum prædiorum sunt hæ, Iter, Actus, Via, Aquæductus*, & concordat *§. Rusticorum, Institut. de servitut.* ibi:

Ru-

„ Rusticorum prædiorum Jura sint hæc, Iter, Actus, Via, „ Aquæductus.

14 *Iter* est Jus eundi, ambulandi hominem, non etiam jumentum agendi, aut vehiculum textu expresso *in citat. §. Rusticorum, Instit. de servit. & citat. leg. Servitutes rusticorum* 1. ff. *de servit. prædior. rusticor.* Id autem, quod dicitur de jumento, intelligendum est solum de jumento separato ab ipso homine; Nam qui habet Jus itineris, potest etiam super equum sedens, vel lectica portatus incedere; *l. Qui sella 7. & l. Inter actum 12. ff. de servit. prædiorum rusticorum.*

15 *Actus* est Jus eundi ambulandi hominem agendi jumentum, vel vehiculum. Itaque qui habet Iter, Actum non habet, qui autem habet Actum, habet etiam Iter, eoque uti potest etiam sine jumento, textu expresso *in cit. §. Rusticorum, & cit. l. Servitutes rusticorum.*

16 *Via* est Jus eundi, & agendi, & ambulandi. Via enim continet in se Iter, & Actum, & insuper Jus trahendi tignum, seu trabem, aut saxum, & rectam hastam ferendi; *cit. §. Rusticorum, & l. Servitutes Rusticorum*, juncta Glossa *ibid. verb. Continet*, & concordat *l. Qui sella 7. ff. eod.*

17 *Aquæductus* est Jus ducendi aquam per fundum alienum, textu expresso *in cit. §. Rusticorum, & cit. leg. Servitutes rusticorum*, ibi: *Aquæductus est Jus aquæ ducendæ per fundum alienum.*

18 Servitus *rustica innominata* est illa, quæ non a Jure nomen habet impositum, sed ab actu denominatur, & hæc etiam est multiplex. Prima dicitur *Aquæ haustus*, & est Jus hauriendæ aquæ de puteo vicini; *§. Inter rusticorum 2. instit. de servitutib. prædiorum, l. Servitutes* 1. §. 1. ff. *de Servitutibus prædior. rusticorum.* Item *pecoris ad aquam adpulsus*, & est Jus adpellendi ad aquam pecora per fundum vicini, *cit. §. Inter rusticorum. & cit. l. Servitutes.* Item *Jus pascendi*, & est Jus, quo in alieno pascuo licet pascere boves, pecus, & equos prædii proprii causa, *cit. §. Inter rusticorum, & cit. l. Servitutes 1. cum sequentibus, ff. De servitutibus prædior. rusticor.* Item *calcis coquendæ*, & est Jus, quo quis in fundo vicini ad utilitatem proprii prædii rustici potest coquere calcem, *citat. §. inter rusticorum, & cit. leg. Servitutes.* Item *Arenæ fodiendæ* & est Jus, quo quis potest ex vicini fundo Arenam, cretam, seu lapides effodere ad proprii rustici prædii utilitatem, *citat. §. Inter rusticorum, & cit. l. Servitutes*, & sic de similibus.

19 Servitus realis dividitur insuper in continuam, quasi conti-
20 nuam, & discontinuam. *Communis. Servitus realis continua* est illa, cujus & causa, & usus perpetuo durat, vel actu, vel potentia circa continuam hominis operam, ut Servitus aquæductus, tigni immittendi, lumen, & prospectum habendi, &
21 hujusmodi. *Communis. Servitus quasi continua* est illa, cujus usus perpetuo durat potestate quidem sed non actu, ut servitus illiciendi, servitus Arenæ fodiendæ, calcis coquendæ &
22 hujusmodi. *Communis. Servitus discontinua* est illa, cujus usus est in hominis actione, quæ, cum assidua non sit, nec esse possit, discontinua dicitur; ut Iter, Actus, Aquæ haustus, & hujusmodi. *Communis.*

23 Servitus mixta est triplex, nempe Ususfructus, Usus, &
24 Habitatio. *Communis. Ususfructus* est Jus alienis rebus utendi, fruendi, salva earum substantia. *Communis*, textu expresso *§. Ususfructus, Instit. de Ususfructu*, ibi: *Ususfructus est jus alienis rebus utendi, fruendis, salva rerum substantia.*

25 *Usus* est jus utendi tantum rebus alienis salva earum substantia. *Communis* per text. *in §. 1. Institut. de Usu, & Habitatione, & in l. Cui usus 2. ff. eod.*

26 Unde minus Iuris est in Usu, quam in Usufructu, & cui usus alicujus rei legatus est, uti quidem potest, frui vero eadem non potest. *Communis*, textu expresso *in citat. §. 2. Institut. de usu, & habitat.* ibi: „ Minus autem Juris est in usu, quam in „ Usufructu. Nam is, qui fundi nudum habet usum, nihil ulterius habere intelligitur, quam ut oleribus, pomis, floribus, „ fœno, stramentis, & lignis ad usum quotidianum utatur. „ In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut neque Domino „ fundi molestus sit, neque iis, per quos opera rustica fiunt, „ impedimento, neque ulli alii Jus, quod habet, aut locare, „ aut vendere, aut gratis concedere potest. Cum is, qui „ Usumfructum habet, possit hæc omnia facere, & concordat *leg. Plaunm 12. ff. de usu, & habitatione*, ubi varie illud exemplificatur, & signanter de illo, cui usus pecorum relictus est, qui potest quidem pecoribus uti ad stercorandum, & hujusmodi; At non potest pecorum fœtus, vel lanam, aut lac, nisi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum opus habet, *ibi §. 2.* „ Sed si pecoris ei usus relictus est, puta gregis „ ovilis ad stercorandum usurum dumtaxat. Labeo ait: sed „ neque lana, neque agnis, neque lacte usurum hæc enim „ magis in fructu esse. Hoc amplius etiam modico lacte „ usurum puto, neque enim tam stricte interpretandæ sunt „ voluntates defunctorum „. Et sic de aliis consimilibus, ut *ibi in citat. l. Planum* videre est.

Habitatio est Jus alienas ædes inhabitandi, easque etiam 27
commodandi, & locandi. *Communis*, per text. *in §. sed si cui 5. Institut. de Usu, & Habitatione*, ibi: „ Sed si cui habitatio le„ gata, sive aliquo modo constituta sit neque usus videtur, „ neque ususfructus, sed quasi proprium aliquod Jus, quam„ quam habitationem habentibus propter rerum utilitatem se„ cundum Marcelli sententiam nostra decisione promulgata „ permisimus non solum in ea degere sed etiam aliis locare.

Servitutem allegans tenetur eam probare, Rota *part. 14. re-* 28
cent. decis. 416. num. 2. part. 18. tom. 2. decis. 697. num. 3. Et quidem plene, & concludenter. Rota *part. 5. tom. 2. decis. 538. num. 7. decis. 590. num. 1. part. 14. decis. 398. num. 1.* Nec sufficit quasi possessio. Rota *part. 4. tom. 2. decis. 101. num. 2. part. 17. decis. 31. num. 14.* Et quidem probare debet eam acquisivisse, vel ex pacto, vel ex testamento, vel ex præscriptione. Rota *part. 4. tom. 2. dec. 101. n. 3. part. 14. dec. 398. n. 3. & d. c. 416. n. 3.*

Quodnam tempus requiratur ad præscribendam servitutem, 29
sive personalem sive realem tam affirmativam, quam negativam, tam rusticam quam urbanam continuam, quasi continuam, & discontinuam, sive mixtam? Vide verb. *Præscriptio §. V. a n. 24. ad 29.*

In servitutibus affirmativis possessio acquiritur facto; *leg.* 30
Si quas 1. leg. Si aquam 2. Cod. de servitut. & aqua, Gratian. *tom. 1. disceptat. 89. n. 19.* Panimoll. *decis. 24. adnot. 1. num. 1.*
& alii passim. In servitutibus autem negativis acquiritur per 31
prohibitionem, ne aliquid fiat, & acquiescentiam prohibiti, *l. Sequitur §. Si viam, ff. de usucap. l. Qui luminibus. ff. de servitutib. urban. prædior.* Bald. *in l. 2. num. 54. vers. Sed quæritur: An per obedientiam ibi, & hoc verum, Cod. de servitut. & aqua*, Panimoll. *l. c. n. 2.* Gratian. *l. c. n. 18. 19. & 20.* Burat. *dec. 38. n. 4.* & alii.

Hinc Dominus allegans præscriptionem in servitutibus ne- 32
gativis adversus subditos, tenetur probare prohibitionem, patientiam & obedientiam Gratian, *disceptat. 564. n. 54.* Afflict. *decis. 3.3. num. 10.* Thesaur. *decis. 16. num. 8.* Aym. *consil. 861. num. 6.* Ferentill. *in addition. ad Burat. decis. 38. num. 3.* Pani-
moll. *l. c. num. 3.* & alii. Unde in servitutibus negativis non 33
incipit currere præscriptio nisi a die prohibitionis. Glossa celebris communiter recepta *in leg. Qui luminibus, ff. de servitutib. urbanor. prædior.* Rota *part. 5. tom. 2. recent. dec. 265. num. 36. part. 7. decis. 253. n. 59.* Ripa *in cap. Cum Ecclesia Sutrina num. 50. de caus. possess. & propriet.* Burat. *dec. 38. nu. 4.* Panimoll. *l. c. n. 6.* & alii passim.

In materia servitutum conventiones sunt servandæ. Rota 34
part. 4. tom. 1. dec. 250. n. 2. Quæ tamen debent esse claræ, & expressæ. Rota *part. 17. recent. dec. 152. n. 1.*

Viæ, seu transitus servitus a partibus contrahentibus præsta-
ri debet. Rota *part. 16. recent. decis. 402. num. 1.* Prætendens 35
servitutem transitus debet probare transitum Jure servitutis 36
successisse, cum potuerit esse Jure familiaritatis. Rota *part. 14. recent. dec. 398. n. 5.*

Ubi aliunde transitus haberi non possit, tenetur quis dare 37
transitum in suo fundo, loquendo de transitu publico, quia nempe via publica sit corrupta, seu perempta. Cardinal. de
Luca *de servitutib. disc. 23.* sub *n. 8. & disc. 94. num. 4.* Lo- 38
quendo autem de transitu, seu usu privato potest quidem quis transire per fundum vicini, si aliunde viam habere nequeat; At debet solvi pretii æstimatio, & est in electione vicini dare transitum in parte sibi benevisa. Rota *part. 4. recent. tom. 2. decis. 101. numer. 25. & 26. part. 14. decis. 398. num. 11.*
& 12. Cardinal. de Luca *de servitut. disc. 23. sub num. 3.* Ces- 39
sat autem servitus hujusmodi, si constet fuisse antiquitus præ-
dicatam aliam viam. Rota *part. 4. tom. 2. decis. 101. nu. 27.* 40
Et si id non constet, justificandum est usum transitu fuisse jure servitutis credendo uti Jure suo sciente, & patiente Domino fundi, quod in dubio non præsumitur. Card. de Luca *de Regalibus disc. 136. n. 5. de servitutibus disc. 95. n. 3.*

Servitus aquæ ducendæ, non solum ex capite, vel fonte, 41
sed etiam ex quacumque parte fundi constitui potest. *Communis*, textu expresso *in l. Servitus Aquæ ducendæ 9. ff. de servitutib. prædior. rusticor.* ibi: „ Servitus Aquæ ducendæ, vel „ hauriendæ, nisi ex capite, vel ex fonte constitui non potest.

Ho-

Hodie tamen ex quocumque loco constitui solet.
41 Et talis servitus aquæ ducendæ constitui potest, sive per
continuum fluxum, sive per intervalla temporis, nempe pro
certis diebus, & horis; *l. Rusticorum* 1. *§. Si Aquæ ductus*,
ff. de servitutib. prædior. rusticor. l. Si constituta; *leg. Si is*,
cui in princip. ff. Quemadmodum servitus amittatur, cum aliis
43 per Cepol. *de servitutib. n.* 52. Item talis servitus constitui po-
test, ut aqua dividatur per mensuras, scilicet per uncias, &
digitos, *l. Cum essent* 33. *l. Cum Lucius* 37. *ff. de servitutib.*
præd. rust.
44 Circa aquæ cursum tria sunt specialiter attendenda, scilicet
Lex, idest pactum, natura, & vetustas, adeout Lex, ac natura
alterari non debeat, & quando apparet de vetustate, & antiqua
consuetudine, illi omnino standum sit; *leg. Si cui aqua* 1. §. 1.
§. 12. *& §.* 23. *ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcendæ*, Bero *consil.*
144. *n.* 39. *circa med. volum.* 3. & alii passim.
45 Hinc in præjudicium alterius non licet antiquum aquæ cur-
sum alterare; *leg. Unica, vers. Generaliter, ff. Ne quid in flumin.*
publit. leg. 1. *§. Non autem*, *ff. de flumin.* Rota *part.* 4. *tom.* 2.
retentior. decis. 61. *num.* 2. Menochius *consil.* 999. *nu.* 12. &
alii passim.
46 Quamvis enim Dominus, per cujus fundum aqua ducitur,
rivum, & canale mutare possit, juxta Glossam communiter
receptam *in leg. Si cui, in ultim. Gloss. ff. de servitut.* Hoc ta-
men solum permittitur ad effectum, ut aqua per rivum no-
vum ducatur ratione commodioris usus sui prædii, non autem
ad effectum faciendi novum opus, & dummodo hujusmodi
mutatio non noceat habenti servitutem aquæ ducendæ, *l. Præ-*
tor ait 1. *in princip. ff. de rivis*, Glossa *in leg. Si cui, ff. de*
servit. cum aliis cumulatis per Bero *consil.* 144. *n.* 20. *vol.* 3.
47 Aquæ servitus non acquiritur ex cursu naturali, ejusque
usu, etiamsi per mille annos fluxerit in fundum inferiorem pro-
pter libertatem ex eodem naturali cursu conservatam, cum
res animæ expers, prout est in aqua, nullum Jus tribuere
possit, nisi concurrat actus hominis ad text. *in leg. Proculus, ff.*
de damnis infectis, Rota *part.* 4. *tom.* 2. *recent. decis.* 425. *n.* 3.
& sequent. & sæpe alibi, Mascard. *de probationib. conclus.*
123. *num.* 14. Veronen. *de servit. aquæduct. num.* 57. *contro-*
vers. 310. *n.* 156. Marin. *Controvers.* 16. Cancer. *variar. resolut.*
part. 3. *c.* 4. *n.* 241. & alii passim.
48 Dominus fundi inferioris tenetur recipere aquam fundi su-
perioris, si agatur de ejus naturali fluxu, vel decursu, quem
situs qualitas causet absque industria, & opere manufacto;
In tali enim casu Dominus fundi inferioris prohibere non po-
test, ne aqua pluvialis, vel alia fundi superioris in eum decur-
rat; *leg. Si cui* 1. §. 10. 13. 22. *ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcen-*
dæ, *leg. Si Aquæductus* 47. *ff. de contrahend. emption.* Rota
part. 14. *recentior. decis.* 461. *num.* 10. Surd. *consil.* 17. *num.* 14.
& 27. *consil.* 13. *num.* 9. Cardinal. de Luca *de servitutibus*
49 *decis.* 93. *num.* 2 cum aliis ibi citatis. Si autem agatur de aquæ
fluxu, seu decursu proveniente ex hominum industria, & ope-
re manufacto, Dominus fundi inferioris non tenetur recipere
sibi præjudicialem aquam fundi superioris; *l. Si cui aqua* 1. §. 1.
& 13. *ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcendæ*. Sic Cardinal. de
Luca *l. c. n.* 3. cum pluribus aliis ibi citatis, ubi ut supra conci-
liat Leges, quæ in hoc videntur esse contrariæ.
50 Servitus in Ecclesia cadit sub Extravagant. *Ambitiosæ*.
Cardinal. de Luca *de servitutib. disc.* 17. *per tot. de Alien.*
disc. 18. *n.* 8. *de Præeminent. disc.* 26. *num.* 13. & alii communi-
ter; adeoque neque ei servitus passiva imponi, nec activa
alienari potest sine Beneplacito Apostolico. Quaranta in
Summa Bullar. verb. Alienatio num. 22. Corrad. *prax. dispen-*
sation. leg. 9. *cap.* 4. *num.* 15. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 15.
num. 20. ubi refert, sic expresse declarasse *Sacr. Congregat.*
Concil. in Albanen. 21. *Junii* 1698. in qua agebatur de imposi-
tione servitutis immittendi tigna, & appodiandi super muros
Conventus PP. Minorum Conventualium.
51 Hinc servitus cryptæ, & aditus subterranei, servitus fene-
stræ, seu prospectus, servitus portæ, vel transitus a domi-
bus privatorum in Ecclesias haberi non potest sine speciali in-
dulto Apostolico. Vide verb. *Ecclesia art.* 5. verb. *Fenestre*,
verb. *Porta*, verb. *Prospectus*, ubi afferuntur ad id De-
creta.

Novæ additiones ex aliena manu.

SUfficere hic arbitramur, si aliqua addamus de servitutibus 1
realibus in genere.
Reales servitutes a Prædiis dominantibus dicuntur vel ur-
banæ, vel rusticæ. Prædia autem dicuntur vel urbana, vel rusti- 2
ca, ratione usus, & destinationis.
Utilior est servitutum distinctio in affirmativas, quæ in
patiendo, & negativas, quæ in non faciendo consistunt. Illæ
quasi traditione acquiruntur, hæ nuda promissione. Illæ præ-
scribuntur ordinario modo, hæ vero requirunt prohibitionem
alterius cum servientis acquiescentia conjunctam.
Denique ex male intellecta *L.* 14. *ff. de Servit.* Doctores di- 3
stinxerunt continuas a discontinuis; illas dicentes, quarum usus
continuo adest: has vero, quæ non habent certum continuum-
que exercitium, & proinde has impræscriptibiles dicunt, non
illas.
In omni vero servitute reali quatuor necessaria sunt I. Le- 4
gitima constitutio a parte Concedentis. II. Legitima acquisitio
respectu Acquirentis. III. Duo eaque vicina prædia, quorum
alterum alteri præstet utilitatem. His addunt IV. causam per-
petuam.
Quod ad primum attinet, constituitur aliquando servitus a 5
Judice; *L.* 22. §. 3. *ff. Famil. Erciscund.* ut plurimum vero a 6
Privato. Hic ut legitime constituat servitutem debet habere
dominium irrevocabile Prædii: Qui enim revocabile habet
dominium, vix in sui præjudicium servitutem constituere
valet. Confer. *Stryk. in usu modern. Pandect. lib.* 8. *tit.* 1. §. 10.
Tum habere debet dominium totius rei: Rei etenim communi 7
nec pro parte sua imponere dominus potest servitutem; *l.* 2.
ff. de servit. l. 6. §. 1. *ff. Commun. Præd.* Adi *Donell. Commen-* 8
tar. jur. civil. lib. 11. *cap.* 9. *lit. D. & sequent.* & liberam do-
minum potestatem disponendi habere debet. Fit inde, quod 9
Proprietarius non aliter quam cum consensu Usufructuarii im-
ponere servitutem potest Fundo usufructuario, *per l.* 15. *ff. de*
usufruct. ubi pro *Nequidem* legi debet, *Equidem*, ut *l.* 6. *cod.*
declarat *Bynkershoek lib.* 1. *observ.* 11
Quod vero concernit secundum, de jure Romano tantum 10
quilibet sibi servitutem acquirere poterat; *l.* 5. *C. Commun.*
Præd. Sed aliter hodie. Vide *StryK. in usu modern. Pandect.*
tit. Commun. Præd. §. 5. *Schilter. exercit.* 18. §. 35.
Acquiritur ultima voluntate, adeoque statim a morte Te- 11
statoris transit; *L.* 19. §. 1. *ff. Quemadmodum servitut. amitt.* 12
Inter vivos per expressas conventiones accedente in affirma-
tivis quasi traditione seu patientia, & usu vel inductione in
prædium. Ipso facto seu tacita voluntate non facile consti-
tuitur; *L.* 36. *ff. de Servit. Præd. Urban. l.* 1. *ff. de Servit. le-*
gat. Consule *Hertium differt. de Servit. fact. constit.* nisi usus 14
Rei legatæ forte inutilis; *l.* 30. *ff. de Servitut. Præd. Urban. l.* 7.
pr. l. 10. *C. Commun. Præd.*
Acquiritur itidem præscriptione; Si contra ipsum Domi- 15
num possidentem, sine titulo Servitus exercetur, accedente
scientia & patientia ejus; *l.* 1. *pr. Si servit. vindic. l.* 2. *C. de*
Servit. Tempus immemoriale olim vice tituli erat; *l. t. in fin.* 16
l. 2. *princ.* §. 5. 6. *&* 7. *l.* 23. *in fin. l. fin. ff. de Aqua, & Aqua*
Pluv. Arcend. Jure novo sufficit longissimi temporis præscri- 17
ptio. Si a non Domino alteri constituta est bona fine acceden- 18
te, & titulo etiam 10. vel 20. annis acquiritur; *l.* 2. *in fin. C.*
de Præscript. longi tempor. Sed in discontinuis, ut plurimum 19
immemoriale tempus hodie desiderant, quod per errorem in
quibusdam Locis introductum; *StryK. in usu modern. Pandect.*
tit. de Servit. §. 6. *Muller. ad Struv. exerc.* 13. *thes.* 39. *lit* K.
Quoad tertium inter duo prædia desideratur vicinia; *l.* 39. *ff.* 20
de Servit. Præd. Urban. l. 5. *ff. de serv. Præd. Rustic.* ut ut non 21
semper immediata esse debeat. nisi quam natura rei postulat; 21
l. ultim. ff. de Servit. Præd. Rustic. l. 1. *l.* 14. *ff. de servit. Præd.*
Urban. Franck ad tit. ff. de servit. n. 28. *& sequent.* Adde
Donell. Commentar. jur. civil. lib. 17. *cap.* 2.
Requiritur præterea, ut alterum alteri præstet utilitatem, 22
quæ non tantum ex commodo, sed etiam luxu Civitatum au-
cto ex amœnitate æstimatur, ob quam etiam Vicini sæpe in-
teresse potest; *l.* 15. *ff. de servit. l.* 3. §. 1. *ff. de Aqu. quotid. &*
æstiv. Noodt lib. 1. *Probabil. jur. cap.* 2. præsertim in locis, in 23
quibus voluptas in pretio est, in quibus meliorem prædiorum
causam faciat; *l.* 6. *ff. de serv. Præd. Rustic.* Id vero ubi non 24
fit, non est servitus realis; *l.* 8. *princip. ff. de servit.* Præstat 25
autem utilitatem ordinarie omnibus fundi partibus; *l.* 23. §. 3.
ff. de Serv. Prædior. Rustic. Similiter ubi indefinite concessa 26

27 totus fundus servit; *l.21. eod.* Civiliter tamen alter servitute
28 uti debet; *l.9. ff. de servit.* Adeoque Legatarius audiendus si
hæres per certam partem fundi velit servitutem assignare; *L.*
29 *26. ff. de serv. Præd. Rustic.* Aliquando etiam per Arbitros
hæc res determinatur. Confer *Men. part.3. dec.372.*
30 Notandum vero, quod ita utilitas est præstanda, ut alterum
prædium aliquid patiatur, aut non faciat; De jure enim Ro-
mano nulla in faciendo consistit servitus; *l.15. in fin. ff. de*
31 *servit.* Promissio hæc operatur obligationem mere persona-
lem, quę Tertium Possessorem non stringit; *l. final. in fin. ff.*
de Controv. Empt. Adi *Stryk. in usu modern. Pandect. tit. de*
32 *Servit.* §.3. Num autem moribus servitus in faciendo consiste-
re queat, vide *Titium de Servit. in faciend. consist.*
33 Reliquum est, ut de quarto disseramus. Requirunt servitu-
tes causam perpetuam, seu naturalem *l.28. ff. de serv. Præd.*
34 *Urb.* quia servitutes natura sua sunt perpetuæ. Admissæ vero
fuerunt jure prætorio ex æquitate contra subtilem antiquorum
Jurisconsultorum Philosophiam, seu contra jus civile, servi-
35 tutes temporales; *l.4. ff. de Servit.* Quin & hodiernis moribus
36 non amplius hoc quartum requisitum in usu est. Qua de cau-
sa servitus Foraminis hodie datur; *Stryk. in usu modern. tit.*
de Servit. Pred. Urban. §.1.
37 Effectus constitutæ servitutis est a parte servientis prædii,
quod nihil possit facere in præjudicium dominantis; *l.14. ff.*
38 *de Serv. Præd. Rustic* Omnia concedere debeat, sine quibus
servitus exerceri nequit; *l.20. §. 1. ff. de Serv. Præd. Urban.*
39 A parte Dominantis, quod perpetuo possit servitute uti, nisi ad
40 tempus fuerit constituta; *l.4. ff. de serv.* non vero aliis rursus
41 concedere; *l.44. ff. Locati*, aut ultra Prædii necessitatem
42 eam extendere; *l.24. ff. de serv. Præd. Rustic.* quatenus Præ-
43 dio servienti inde nocetur; *dict. l.24.* Pactis tamen plus conce-
di potest, quam servitutis ratio permittit; *l.33. §.1. ff. de serv.*
Præd. Rustic. Noodt *lib.1. Probabil. cap.31.*

SIGILLUM.

1 Sigillum pro annulo, & annulum pro sigillo usurpatum fuis-
se antiquitus ex Tacito, & aliis probat Cironius *ad Tit.*
De his, quæ fiunt a majori parte Capituli, & patet etiam ex
utroque Jure, ut *in cap. In nomine Patris 1. distinct. 73. &*
in l. Signatorius 74. ff. de verbor. signif. & l. Argumento 25.
§. Ornamenta, ff. de auro, & argento legato. Idque etiam
docent plures alii Doctores cum Cardinale Petra *Comment.*
ad Constit. Apostol. §.3. Proœmialis n.48.
2 Sigillorum usus fuit antiquissimus penes Principes pro Ju-
risdictione communicanda subditis per annuli traditionem, ut
patet *ex lib. Esther cap.3.* ibi: „ Tulit ergo Rex annulum,
„ quo utebatur, de manu sua. & dedit eum Aman filio Ama-
„ dathi de progenie Agag hosti Judæorum, dixitque ad eum
„ argentum, quod tu polliceris, tuum sit, de populo age,
„ quod tibi placet. *Et infra*: Litteræ signatæ ipsius annulo
missæ sunt per Cursores Regis ad universas Provincias. „
Et *ibidem cap.8.* expresse habetur: *Scribite ergo Judæis sicut*
vobis placet ex Regis nomine signantes Litteras annulo meo. Et
3. Reg. cap.21. habetur, quod Jezabel Achabi Samariæ Re-
gis uxor, Litteras, quibus Naboth injustæ morti tradi impe-
rabat, Regio sigillo obsignavit, ibi: *Scripsit itaque litteras*
ex nomine Achab. & signavit eas annulo ejus, & misit ad
majores natu, & optimates, qui erant in Civitate ejus.
3 Immo usque ab origine mundi hos annulos pro obsignan-
do fuisse constat ex *Genes. cap.38.* ubi habetur, quod Judas
Thamari annulum dederit pignoris, & fidei loco. Nam si
vocem hebraicam attendamus, qua fuit usus Moyses *ibidem*
quæ fuit *Cotam*, sigillum significat, & ob hoc a Moyse fuit
verbum illud usurpatum, ut tenet Polyd. Virgil. *de inventor.*
rerum lib.8. cap.2. relat. ab Eminen. Card. Petra *loc. citat.*
num. 51.
4 Sigilli nomen a parva statua derivari putat Thesaur. *lib.2.*
q. fo ens.100. num.4. & seq. ex eo quod parvæ statuæ in
ipsis sigilli adhibebantur; At vero alii diminutivum nomen
a signo derivari prætendunt, nam in cognitionem alterius,
scilicet cujus est sigillum deducit ex Gloss. *in l. Pediculis 34.*
ff. de auro, & argento legat. Hoping *de jure sigillorum cap.*
1. §.1. num.6. Card. Petra *l. c. num. 47.* Unde sigillum im-
præsentiarum accipitur pro imagine, qua ceræ impressa lit-
teras obsignamus. Sicque in hac acceptione dicuntur *litteræ*
sigillatæ idest sigillo apposito clausæ, obsignatæ, seu munitæ.
Calepinus verb. *Sigillum.*

Sigillum igitur est signum, seu signaculum certis notis im- 5
pressum; *l. Ad testium 22. §. Signum, ff. Qui testamenta*
facere possunt, l. Omnibus 1. §.2. l. Tabularum 2. §.4. ff. Te-
stamenta quemadmodum aperiantur, Hoping *cit. cap.1. §.3.*
Card. Petra *l.c. n.75.*
Et sigillum debet esse tale, ut deducat in notitiam sigillan- 6
tis, *argum. l. Stigmata 3. Cod. de Fabricensibus.* Et si conti- 7
neat imaginem, debet imago esse conformis Originali; alias
si sit valde difformis, redderetur scriptura suspecta de falso,
Scaccia *de Judic. lib.1. cap.64. num.17.* Qua ratione Pontifex
Innocentius III. arguit falsitatem privilegii, quia sigillum
non continebat figuram sigillantis, *c. Inter dilectos 6. §. Sed*
contra privilegium. de fide instrum. ibi: „ Unde non Episco-
„ pi, sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in una
„ medietate Cæsaris imaginem exprimebat. & in altera me-
„ dietate præsumebatur, vel filii. vel conjugis imaginem
„ habuisse „. Gonzalez *ibidem*, Hoping *l.c. cap.8. §.1.* Bo-
rel. *lib.2. de Magistr. edict. cap.13. n.13.* Card. Petra *loc. cit.*
num.77.
Sigillum dividitur in Authenticum, & non Authenticum. 8
Sigillum Authenticum est, quod multorum auctoritate compro-
batum est, seu quod est certæ fidei: Illud enim vocabulum
Authenticum ponitur pro re certæ fidei, seu quæ multorum
auctoritate comprobata est, ut notant Spigelius, & Joannes
Calvinus *in Lexico iuris verb. Authenticon.* *Sigillum non Au-*
thenticum e contra est illud, quod non est certæ fidei, sed
ejus fides vacillat. Colligitur *ex cit. cap. Inter dilectos 6. de*
fide Instrum. ubi Abbas *num. 4.* ex ipso textu notat, quod
quatuor sunt, quibus redditur sigillum vacillans, ac detrahi-
tur ejus fidei.
Primo scilicet, quando sigillum non congruit in sculpturis 9
Dignitati sigillantis, non enim potest rationabiliter præsumi
sigillum esse illius, cui adscribitur, si sibi in imagine inscul-
pta non convenit, ut expresse declaratur *in citat. cap. Inter*
dilectos.
Secundo quando litteræ sigilli sunt ita corrosæ, vel scul- 10
pturæ ita consumptæ. ut ex eis oriatur æquivocatio, nec aliter
possit certificari sigillum illum esse illius, cui adscribitur, *cit.*
c. Inter dilectos.
Tertio, quando sigillum patitur ita enormem fracturam, 11
ut ex residuo non possit clare cognosci, cujus sit. Sic colli-
gitur *ex cit. c. Inter dilectos.*
Quarto, quando sub sigillo charta reperitur perforata, & 12
per glutinum novæ ceræ sigillum illud ipsi chartæ conne-
xum, ut expresse habetur *in cit. cap. Inter dilectos*, & notant
ibi Doctores passim.
Sigillum dividitur insuper in publicum, & privatum. *Si-* 13
gillum publicum est illud, quod publica auctoritate oritur,
quia nempe retinetur a personis publicis, v.gr. Principe, Ma-
gistratu, Episcopo, Capitulo, Judice, & hujusmodi pro
communicando robore scripturis ad suam jurisdictionem, seu
Officium pertinentibus, de quibus sigillis loquuntur Docto-
res ad *c. Scripta vero authentica 2. de fide instrum.* & Glossa
ib. verb. Sigillum. *Sigillum* autem *privatum* est illud, quod
apponitur a persona privata ad secretum servandum, & no-
tionem scribentis excitandam. *Sic in re Communis.*
Sigillum probabilius non plene probat, nec plenam fidem 14
facit sine subscriptione sigillantis in testamentis scriptis, sicut
& in aliis casibus, ubi agitur de magno præjudicio. aut de
Jure, vel consuetudine specialiter requiritur subscriptio. Co-
varruvias *pract. q. c.22. num.9.* Mascardus *de probat. conclus.*
1309. num.7. Reiff. *lib. 1. Decr. tit.22 num. 94.* Bartolus *in*
Proœmio, ff. nu.8 vers. Item quæro, si est solum sigillum &c.
allegans ad id *l. Ad testium 6. Si quis ex testibus, ff. de Testam.*
ubi dicitur: *Si quis ex testibus nomen suum non adscripserit, ve-*
runtamen signaverit, pro eo est atque si adhibitus non est, juncto
Summario *ibidem* ex eodem Bartolo desumpto expresse di-
cente: *Requiritur signatio, & subscriptio, & alterum sine*
altero non valet. Speculator *tit. de instrum. editione §. Instru-*
mentum ergo publicum n.19 vers. Item quod non est signatum,
Engel *lib.2. Decr. tit.22 n.18* & alii apud Mascard. *l. c. n.6.*
Si enim solo sigillo plena fides præstanda esset, facile fraus
& dolus committi posset.
Opposita autem sententia. quod nempe sigillum, ubi de 15
ipso constat, probet, & fidem faciat absque propria subscri-
ptione sigillantis, nisi aliud legibus, vel consuetudine consti-
tutum fuerit, est vere probabilis, & eam expresse tenent Inno-
centius *in cap. Scripta 2. in fine de fide instrumentorum*, Me-
nochius *lib.2 de Arbitr. Iudic. cas.113. num.5* Decius *in cap.*
Tost

Posi cessionem n.31 de probat. Covarruvias *l.c. n.9 circa finem*, & alii apud Mascard. *cit. concl.*1309 *n.5 argum. cit. cap. Scripta 2. de fide instrum.*, ubi illa duo æquiparantur, & alternative sufficere dicuntur, nempe scripta per manum publicam facta, & scripta habentia sigillum Authenticum, ibi: „ Nisi per manum publicam facta fuerint, ita quod appareant publica, aut Authenticum sigillum habuerint, per quod possint probari „. In alternativis autem sufficit alterum adimpleri, textu expresso in *cap. In alternativis 70. de Reg. Juris*, ibi: *In alternativis .... sufficit alterum adimpleri*. Et concordat *l.In eo 110. §.3 ff. de Regul. Jur.*, ibi: *Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterum esse factum.*

16 Scripturæ seu Instrumenta, quæ habent sigillum authenticum, seu publicum, plene probant, *cap. Scripta 2. de fide instrum.* ubi statuitur, quod alicujus firmitatis robur non habeant instrumenta, si testes inscripti decesserint, nisi per manum publicam facta fuerint, aut authenticum sigillum habuerint, & tenent Glossa *ibid. verb. Authentica*: Abbas *in Summario*, Barbos. *in Collectan. n.* 1. Reiffenst. *l. c. num.* 89. Masc. *citat. conclus.* 1309. *numer.* 1. cum plurimis aliis ibi citatis.

17 Scripta autem sigillo privato munita probant quidem, & valent in præjudicium illorum, qui ea scripserunt; *l. Generaliter, Cod. de non numerat. pecun. l.Publia §. fin. ff. Depositi.* Non vero ad commodum eorum, nisi ab adversario fuerint approbata, *cit. l.Publia §.final. ff.Depositi, l. Instrumenta domestica, Cod. de probat.* Gloss. *in c. Cap.Scripta 2. de fide instrum. verb. Authentica*, Bartolus *in Summario cit. l.Publia*, Reiffenst. *l.c. num.*90. Mascardus *cit. conclus.*1309. *n.*1. 4. & 40. *ac sq.* & alii plures.

18 Testamenta, Privilegia, & hujusmodi, in quibus sigillum est de solemnitate, vel substantia actus, absque dicto sigillo non habent vim probandi. Menoch. *lib.*2 *de Arbitr. Judic. Cap.*113. *n.*13. Felin. *in Cap. Inter dilectos 6. n.5. de fide instrum.* Reiffenst. *l.c. n.97.* & alii, per text. in *leg. Ad testium §.si quis ex testibus, ff. de testam. & cit. Cap. Inter dilectos*; ubi recte advertunt, quod si ob enormem fracturam sigilli vacillat fides privilegii, tanto magis vacillabit, si sigillum penitus deficiat, seu nunquam appositum sit.

19 Extra autem dictos casus, ac regulariter loquendo, sigillum in instrumentis ad substantiam actus non adhibetur, sed solum ad faciliorem ejusdem actus probationem. Sic Innocentius *in cit. Cap. Inter dilectos 6. verb. Sigillum de fide Instr.* Abbas *ibid. n.3.* Felin. *ibid. n.5.* Reiffenst. *l. c.* n 98. Menochius *l.c. cas.*113. n.13. & 14. cum Hostiens. & Card. ibi citatis, & alii plures, per text. *in l.Contractus 17. Cod. de fide Instrum.* ubi ad valorem instrumentorum plus non requiritur, quam quod *subscriptionibus partium confirmata, & si per Tabellionen conscribantur, etiam ab ipso completa, & postremo a partibus absoluta sint*, hoc est subscripta, ut explicat Glossa *ibid. verb. Absoluta.*

20 Dicitur autem: *sed solum ad faciliorem ejusdem actus probationem*, quia sigillans scripturam, contenta in ea præsupponit vera, & videtur fateri omnia contenta in ipsa, cum sigillum sit confirmatio quædam eorum, quæ in scriptura continentur, & probet consensum. Rota *p.*10. *recent. dec.* 200. *n.*12. Alexander *cons.*147. *n.6. & 7 lib.*2 Card. Thusch. *litt. S. conclus.*239. n.1. cum Bald. & Romano ibi citatis, & alii passim.

21 Sigillum cum propriis Insignibus habere debent omnia Collegia, Conventus, Prælati, Abbates, Archidiaconi, & Superiores omnes, ac Officiales, & eo uti debent pro Scripturis authenticis. Conc. Londin. II. c. 29.

22 Sigillo aureo, vel argenteo uti non possunt Regulares. Concil. Nicæn. *ex Arabico cap.*76.

23 Minister Generalis Ordinis S.P.N. Francisci de Observantia legitime usus fuit, & uti potest Titulo, & Sigillo cum inscriptione: *Minister Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, ut hoc titulo insigniri consuevit a Summis Pontificibus, ut notat Dominicus de Gubernatis *in Orbe Seraphico tom.*1. *lib.*3. *c.*10. *circa finem*, & signanter a Leone X. Clemente VIII. Paulo III. Sixto V. Urbano VIII. Gregor. XV. Innocent. IX. & aliis sequentibus, & novissime a Benedicto XIII. Const. incip. *Universalis Ecclesiæ regimini*, & alia incipien. *Dilectis filiis*, ibi: *Dilectis Filiis Ministro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci, nec non Generali Ministro Fratrum Conventualium ejusdem Ordinis*. Et hoc utraque parte informante jam fuerat repetitis vicibus declaratum a Sacra Congregatione Rituum, prout ad litteram referuntur Decreta a supradicto Dominico de Gubernatis *loc. cit.* tenoris sequentis.

Religionis S. Francisci.

„ Cum Procurator Generalis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci, sex ab hinc Annis ægre ferret, Ministrum Generalem de Observantia in præteritum usum fuisse, & in præsentiarum uti Titulo, & Sigillo cum inscriptione: *Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, recursum habuit ad Sanctissimum supplicans mandari reformari hujusmodi Titulum tamquam non legitime dicto Ministro Generali de Observantia competentem. Et supplicatione per Sanctissimum ad hanc Sacr. Rituum Congregationem remissa; Eadem Sacra Congregatio discussionem hujus negotii ad referendum usque de anno 1625. commisit Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Muto, coram quo formato dubio de consensu ambarum partium: An Titulus Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum, quo insignitur Minister Generalis Observantium sit reformandus? Utraque parte sæpe sæpius in facto & Jure desuper informante, & audita; ad relationem ejusdem Eminentissimi Cardinalis Muti causa acerrime in plena Congregatione discussa, Sacra Rituum Congregatio respondit, nihil innovandum, & Ministrum Generalem de Observantia legitime usum fuisse, & uti posse Titulo, & Sigillo cum inscriptione *Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, & ita servari mandavit die 22. Martii 1631. 24

Religionis S. Francisci.

„ Religio Minorum Conventualium conquesta est apud Santissimum de Decreto ab hac Sacra Rituum Congregatione emanato ad favorem Ministri Generalis de Observantia S. Francisci circa usum Tituli, & Sigilli Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum, supplicans tamquam non audita in suis juribus audiri in Signatura Gratiæ, & mandari Illustrissimo Datario, qui concedat ad hoc supersessoriam necessariam.

Ex adverso autem Frater Alphonsus de Prato Procurator Generalis Minorum Observantium adiens & ipse cum supplici Libello eumdem Sanctissimum supplicavit, quod stante jure suæ Religioni quæsito, tam ex Bullis Pontificiis, quam ex novissimo Decreto, parte adversa super usu d. Tituli, & Sigilli per quinquennium & ultra sæpius audita, & replicante, nemine ex Eminentissimissis Patribus contradicente, ad sui favorem edito, & etiam impresso; Sanctitas Sua dignaretur huic negotio perpetuum silentium, ut par est, imponere. Et utraque supplicatione per Sanctissimum ad hanc Sacram Congregationem remissa, Eadem Sacra Congregatio unanimi Eminentissimorum Patrum consensu censuit, ex hactenus deductis non esse locum novæ audientiæ. Et mandavit Secretarium alloqui cum Sanctissimo juxta mentem.

Die 12. Aprilis 1631.

„ Feria sexta die 21. Aprilis Ego Secretarius allocutus fui cum Sanctissimo juxta mentem Sacræ Congregationis. & Sanctitas sua mandavit mihi, ut loquerer, prout feci R.P.D. Datarium pro imponendo perpetuo silentio.

Ita reperitur in Regestis Congregationis Sacrorum Rituum. In quorum fidem &c. Hac die 6. Junii 1682.

Loco ✱ Sigilli.

Bernardinus Casalius Secretar.

Novæ additiones ex aliena manu.

Sigillum est nota quædam impressum habens nomen, & insigne, vel simul, vel alterutrum ad fidem rei conciliandam; *Botticher. de Jur. Sigillor. thesi* 8. 1

Dividitur autem Sigillum in publicum, ac privatum. Publicum, quod a Persona publica in negotio suam privatam 2 3
rem non concernente ad publicam fidem faciendam adhibetur. Privatum, quod in negotiis privatis Sigillantium adhibetur; *Nicol. Honthem. de Art. Notar. lib. cap.*11. *nn.* 29. *Gilman. dec.*51. *n.*43. 4

Ut autem omne Sigillum maxime privatum rectam, & legiti- 5

gitimam faciat probationem, roburque Scripturæ addat, in ejus appositione tria regulariter requiruntur a Doctoribus, quos allegat *Hoping. de Iur. Sigill. cap. 11. num. 17. Primum*
6 requisitum est, ut in Scriptura, seu subscriptione exprimatur
7 cujus sit sigillum. *Secundum* a quo sit appositum: *& ter-*
8 *tium* propter quod sit appositum, sive ex qua causa adjectum. Si enim hæc non appareant, nec ex circumstantiis possint colligi, sigillum nihil operatur.

9 An ad validitatem instrumenti a Notario confecti requiratur sigillum ipsius? Prævaluit opinio affirmativa, ut videre est apud *Covarruv. pract. resolut. tom. 2. c. 20. nu. 5. Moller. lib. 4. Semestr. cap. 15.*

SIGILLUM SACRAMENTALIS CONFESSIONIS.

1 Sigillum Sacramentalis Confessionis est obligatio servandi Secretum in omnibus, quæ in ordine ad absolutionem Sacramentalem Confessario aperiuntur. *Est in re communis.*

2 Sigillum Sacramentalis Confessionis obligat Confessarium ad celanda peccata in confessione detecta triplici Jure, scilicet Naturali, Divino, & Humano, seu Ecclesiastico. Ita
3 Scotus *in 4. dist. 21. q. 2. & Communissima aliorum.* Et quidem quod obliget *Iure Naturali*, clare patet, quia natura dictante, non est aliis faciendum, quod quisque sibi fieri non vellet, juxta illud vulgatum: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:* Nemo autem vellet, quod suum secretum, ex quo aliqua infamiæ nota eidem posset inuri, manifestaretur, adeoque Sigillum Confessionis obligat Jure naturali; alioquin Lex naturæ de servanda Fidelitate, & Secreto proximi celando violaretur.

4 Quod autem obliget *Iure Divino*, clare constat, quia dum Christus Dominus instituit Sacramentum Pœnitentiæ, præcepitque Confessionem, simul Confessariis arctissimam hanc Sigilli obligationem imposuit; Quamvis enim hoc ex nullo textu scripto comprobetur, evincitur tamen ex expressa, continuata, & constanti Traditione ab Apostolis ad hæc usque tempora. Traditiones autem Divinæ tantam vim habent obligandi, ac verbum Dei scriptum. Unde Apostolus 2. *Ad Thessalonicens. c. 2.* præcipit dicens: „ Itaque Fratres state, „ & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, „ sive per Epistolam nostram. „ *In quem locum S. Joannes Chrysostomus sic scribit*; „ Hinc patet, quod non omnia per „ Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris, eadem „ vero Fide digna sunt tam illa, quam illa, *& Conc. Trid. sess. 4. Decreto de Canonicis scripturis* sic expresse habet: „ Sacrosancta Œcumenica, & Generalis Tridentina Synodus.... Traditiones ipsas, tum ad Fidem, tum ad mores pertinentes tamquam vel oretenus a Christo, vel a „ Spiritu Sancto dictatas, ac continua successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur.

5 Quod vero obliget *Iure humano*, seu *Ecclesiastico*, habetur expresse ex *cap. Sacerdos 2. dist. 6. de Pœnitent.* ubi pœna depositionis a Sacerdotali Officio, & perpetuæ ignominiosæ peregrinationis erat imposita Confessariis violantibus Sacramentales Sigillum, ibi: „ Qui hoc fecerit (*Sigillum „ videlicet violaverit*) deponatur, & omnibus diebus vitæ „ suæ ignominiosus peregrinando pergat, & cap. Omnis „ utriusque sexus 12. de pœnitentiis, & remissionib. „ ubi violatoribus Sigilli Confessionis constituitur pœna depositionis ab Officio Sacerdotii, ac perpetuæ pœnitentiæ in arcto Monasterio peragendæ, ibi: „ Qui peccatum in Pœnitentiali „ Judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum „ a Sacerdotali Officio deponendum decernimus, verum „ etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum.

6 Hinc obligatio servandi Sigillum Sacramentale tam stricte ligat, & urget, ut in nullo excogitabili casu directe, vel indirecte revelari possit, quamvis salus propriæ vitæ, immo totius mundi inde penderent; Quinimmo licet per hoc omnium hominum damnatio impediri posset. *Communissima omnium Catholicorum.*

7 Ad Sigillum Sacramentale tenentur ultra Confessarium, etiam sequentes, nempe Interpres, per quem facta est Confessio. Item Laicus, qui Sacerdotem se fingens Confessionem excepit. Item ille, cui Confessarius sacrilege revelavit peccatum. Item audientes tempore pestis, seu naufragii Confessionem publicam. Item audientes casu, vel malitiose peccata, dum confitentur. Scotus *in 4. dist. 21. q. 2.* Rosignol. *de Pœnit. part. 1. q. 7. art. 22. Sect. 2.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *Theolog. moral. tract. 14. dist. 9. q. 3. n. 36.* ubi testatur de communi. Et ratio est quia notitia ad eos pervenit ex Confessione Sacramentaliter facta, adeoque hujusmodi revelatio esset contra reverentiam Sacramenti, & redderet odiosam ipsam Sacramentalem Confessionem.

Item ad Sigillum (a) probabilius tenetur, qui per examen Pœnitentem ad Confessionem disponit. Item ille, cui Pœni- 8
tens se aperit hodie, ut illum dirigat pro Confessione crastina. Item Doctor consultus a Confessario super aliquo delicto, si ex illo noverit delinquentem. Item ille, cui Pœnitens jam non potens scribere dictavit sua peccata, postea ex ipsius scripto confessurus. Item ille, cui Pœnitens dicit se velle confiteri, & propterea illum consulit, an, & quomodo hoc, vel illud peccatum teneatur confiteri, quamvis non illi sed alteri confiteri velit. Gormaz. *part. 2. n. 391.* La Croix *libr. 1. p. 2. n. 1052.* cum pluribus aliis ibi citatis, Sporer *t. 3. Theolog. Sacramental. part. 3. cap. 7. q. 3. a n. 848. ad 855.* cum aliis ibi allegatis contra alios. Et ratio est, quia licet illa notitia non habeatur in Confessione, nec ex Confessione, habetur tamen per ordinem ad illam, adeoque hujusmodi revelatio esset contra reverentiam Sacramenti, & redderet odiosam ipsam Sacramentalem Confessionem, unde, ne id eveniat, servandum est a supradictis Sigillum.

An autem inveniens chartam, in qua sunt descripta perso- 9
næ cognitæ peccata teneatur ad Sigillum Sacramentale? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam tuentur Rodriquez, Fagundez, Malderus, & alii plures apud Dian. *part. 1. tract. 4. resol. 112.* Navarrus Graff. Vega Gormaz, Diana, Tamburrin. apud La Croix *loco cit. n. 1953.* & probabilius Sporer *loc. cit. n. 857.* & alii; Et ratio est, quia talis peccatorum scriptio fit propter Confessionem & reipsa videtur esse inchoata Confessio, sive Confessionem jam factam gerens; Negativam autem, scilicet inventorem talis chartæ non teneri ad sigillum Sacramentale, sed solum ad sigillum naturale defendunt, & quidem probabilius Bonacina *de Pœnitentia Sacrament. disput. 5. q. 6. sect. 4. punct. 3. n. 7.* cum pluribus ibi allegatis, Castropal. Aversa, Illsung. Busemb. aliique multi apud La Croix *loc. cit. n. 1953.* Rosignol. *loco cit. n. 17.* Reiffenstuel *loco cit. n. 37.* Layman. Suarez. Navarr. aliisque congestis, Lugo *disp. 23. sect. 2. n. 47.* & valde probabilem hanc Sententiam appellat etiam Sporer *loc. cit. n. 858.* & alii plures ipsam expresse tuentur; Et ratio est, quia illa charta, seu notitia illius non pervenit ad inventorem, nec in Confessione, nec ex Confessione, nec per ordinem ad Confessionem, cum Pœnitens illam chartam scripserit solum, ut sua peccata sibi manifestet, & memoriam eorum retineant.

Consentiunt tamen omnes utriusque sententiæ Doctores, 10
quod talis inventor teneatur ad sigillum naturale sub peccato mortali, si illa charta contineat gravia, & diffamantia peccata; Quinimmo cognito, quod talia peccata contineat, debet sub gravi ab illius lectione abstinere.

Insuper consentiunt omnes, quod si aliquis mutus, vel alius 11
impeditus confiteatur Confessario præsenti per scripturam, & tunc durante actione Sacramentali aliquis legat illam scripturam, is omnino ad sigillum Sacramentale teneatur; Tunc enim illa scriptura lecta a Confessario est locutio, vel Confessio Pœnitentis, cum non aliter confiteatur mutus ille nisi per scripturam.

Ad sigillum Sacramentale tenetur Prælatus, vel Superior,
cui Pœnitens, vel Confessarius manifestavit pro licentia ab- 12
solutionis obtinenda, peccatum reservatum quamvis pro absolutione remittat ad alium Confessarium. Sic pluribus allegatis Card. de Lugo *disp. 22. Sect. 2. n. 34. & 35.* Rosignol. *loc. cit. n. 12.* cum aliis ibi citatis, La Croix *loc. cit. n. 1951* cum Suarez, Fagundez, Stoz, Aversa & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. n. 853.* Dicastill. *disp. 11. n. 325.* dicens id esse certum, quamvis alii contrarium doceant. Et ratio est, quia Prælatus aut Superior, cui casus sunt reservati, in hac parte gerit vices Confessarii cum quodammodo exerceat Jurisdictionem in ordine ad Pœnitentium absolutionem, adeoque &c.

(a) Nota. Non solum probabilius, sed certe tenetur quis servare sigillum in Casibus hic expositis.

13 Præ-

13 Prælatus, seu Superior, vel Confessarius, qui postea ad Superioritatis gradum fuerit assumptus, nullo modo uti potest ad exteriorem gubernationem ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuit. Sic expresse statuit Clemens VIII. *in Decreto de casibus reservatis die 26. Maii 1594.* ibi: „ Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii „ qui postea ad Superioritatis gradum fuerint promoti ca- „ veant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum pecca- „ tis in Confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem „ utantur, *&c.* Atque ita per quoscumque Regularium Su- „ periores observari mandamus „. Hæc Pontifex. Et deinde *die 18. Novembris 1682.* editum fuit in Congregatione Generali Universalis Inquisitionis Decretum prohibens: „ Ne „ quis publice, aut privatim doceat, aut defendat licere uti „ scientia ex Confessione acquisita cum gravamine Pœniten- „ tis, quamvis excluderetur quæcumque ejus revelatio, & „ quamvis multo majus gravamen ejusdem Pœnitentis ex non „ usu sequeretur, mandans etiam universis Pœnitentiæ Mi- „ nistris, ut a tali doctrina in praxim deducenda prorsus ab- „ stineant „. Sic apud Arsdekin *tom. 2. pag. 238.* & alios passim id referentes.

14 Hinc Confessarius, qui ex Confessione socii conspirationis contra se novit sibi parari insidias in itinere a se subeundo, sibi parari venenum in vino a se bibendo, & hujusmodi; si non arripiendo tale iter, non bibendo tale vinum, & hujusmodi sequeretur aliqua suspicio apud alios socios dictæ conspirationis de peccato confesso, aut periculum damni dicti Pœnitentis, tunc teneretur dictus Confessarius entire se Deo commendare, & tale statutum iter arripere, tale vinum bibere, & hujusmodi; quia sigillum Sacramentale ob commune bonum Fidelium, & reverentiam Sacramenti fortius obligat, quam propria vita servanda, immo & quam salus totius mundi, juxta dicta *supra n. 6.* In tali enim casu ex circumstantiis indirecte saltem revelaretur Confessio, & frangeretur sigillum, quia socii conspirationis videntes Confessarium post auditam Confessionem non arripere certum statutum iter, seu divertere ab ipso jam arrepto, & non bibere tale vinum certo alias bibiturum, suspicarentur de detecto conspirationis confesso, & possent in Socium irruere, sicque cum gravamine Pœnitentis redderetur odiosa Confessio, adeoque, &c.

15 Si autem in similibus tales concurrant circumstantiæ quod ex non arrepto seu non continuato itinere, & non bibito tali vino, & hujusmodi, nulla directe aut indirecte oriatur suspicio peccati conspirationis confessi, quatenus nempe Socii conspirationis complicem confitentem non viderunt, & hujusmodi, tunc dictus Confessarius posset licite iter non arripere, seu jam arreptum divertere, vinum illud non bibere, & hujusmodi, quia tunc Confessarius uteretur Jure suo ad evitandam mortem sine ullo incommodo, seu gravamine Pœnitentis, cum sic licite salvaret propriam vitam, & impediret Pœnitentis, aliorumque peccatum, seu occasionem peccati, quod re ipsa non est gravamen, sed beneficium, nec ullam committeret irreverentiam in Sacramentum; cum ut supponitur, ex dictis circumstantiis nulla directe, aut indirecte posset oriri suspicio peccati confessi. Sic recte cum distinctione ut supra docent Diana *part. 5. tract. 11. resol. 46.* cum Richardo, Navar. Suario, & Soto, Felix Potestas *loc. cit. n. 219. & seq.* Rosignol. *loc. cit. sect. 3. n. 12. & 13.* La Croix *loc. cit. n. 1976. & seq.* cum pluribus ibi allegatis; & alii plurimi, & sub data distinctione nostra sententia jam deberet esse communis.

16 Unde post allata Decreta *sub n. 13.* jam non videtur practice probabilis sententia illorum Auctorum quamvis plures quam quadraginta referantur a Sanchez *de Matrimonio lib. 3. d. 16. n. 2.* Mendo *d. 10. q. 3.* Stoz *n. 241.* qui docent, Confessarium ex sola Confessione cognoscentem Pœnitentem suum indignum esse Dignitate, seu Officio ad quod concurrit, posse ideo in electione gratuita & secreta denegare suum suffragium, quia utitur, ut dicunt ipsi, Jure, quod habet ad non promovendum indignum; Sic non potest Magister Noviciorum suo suffragio rejicere, aut directe, vel indirecte cooperari, quod ab aliis rejiciatur a professione Novitius, quem propter vitia, vel alios defectus ex sola Confessione novit esse ineptum, aut fore perniciosum Religioso Ordini. Item nequit Confessarius dimittere famulum, quem ex sola Confessione cognovit non esse fidelem, & hujusmodi. Item nequit Confessarius qui ex sola Confessione novit aliquem de communitate vitio carnis deditum esse, & pronum ad seducendos alios, nequidem indirecte facere ut inde amoveatur. Item nequit Confessarius negare Eucharistiam, Matrimonium, & hujusmodi ei, quem ex sola Confessione novit esse indignum, impeditum, & hujusmodi. Item non potest Superior Religiosum quem ex sola Confessione novit esse Concubinarium e tali Conventu, aut Officio removere; Et sic de similibus. Et ratio omnium est, quia quidquid affert incommodum Pœnitenti, quamvis absit periculum revelandi peccatum, & ita clam fiat, ut nemo advertat, merito reddit Confessionem odiosam, si Pœnitentes cognoscant sibi talia incommoda fieri posse propter solam cognitionem in Confessione datam. Hinc Confessarius, vel Superior debet in similibus se talem gerere, tamquam si nihil sciret; Audita enim in sola Confessione *minus scit, quam quæ nescit*, inquit S. Augustinus, & *ex Confessione scitum, est quasi nescitum*, dicit S. Thomas *in suppl. q. 11. art. 1. ad 1.* Cum enim id sciat ut Dei locum tenens, non potest uti pro humano commercio alias Divina confunderet cum humanis, adeoque de omnibus istis, & similibus silere debet, & totaliter se habere, ac si ea minime sciret; sicque se, & omnia Deo committere, cum hoc plurimum conducat ad reverentiam Sacramenti, & ad urgendam apud omnes securitatem sigilli; Sic Scotus *in 4. dist. 21. q. 2. litt. N.* Suarez, Vasquez, Præpos. Bonacip. Dicastl. Stephanus, Aversa, Stoz. & alii cum La Croix *loc. cit. n. 1976. & seq.*

Unde Scotus *loco cit.* de casu dicti Superioris respectu sui subditi Concubinarii in Confessione cogniti loquens dat hoc commendabile Documentum: „ Si dicas non apponi reme- 17
„ dium ad salutem Ovis suæ. Respondeo, consulat sibi in „ Foro Pœnitentiæ meliori modo, quo poterit, ut illum lo- „ cum sibi periculosum dimittat, si noluerit, non attentet e se „ Deum, sed defectus occultos sibi secundum justitiam incor- „ rigibiles, Dei correctioni dimittat „; Hinc neque licet Superiori, seu Prælato ex sola tali notitia habita in Confessione magis advertere, & observare directe ipsum Pœnitentem subditum, ut inde occasionem capiat ipsum ab Officio, seu loco removendi, quia sic redderetur odiosa Confessio. Sporer *loco cit. num. 869. in fine*, & alii supracitati.

Confessarius ordinarie loquendo neque de petita & obtenta 18
licentia Pœnitentis potest uti scientia Confessionis, & revelare ipsam Sacramentalem Confessionem; quia si Pœnitens non ultro, sed tantum ad petitionem Confessarii det ipsam licentiam loquendi, communiter censeri debet data ex metu reverentiali, adeoque invalide; Tamburin. *de Confess. l. 3. cap. 3. num. 5.* Dicastill. *d. 12. num. 66.* La Croix *loco cit. numer. 1958.* Vel certe cum periculo invaliditatis; La Croix *loco citat.* Diana *part. 5. tract. 15. resolut. 10.* Stoz *liber. 2. n. 197.* ubi addit, quod quamvis Pœnitentes dicant se libenter eam dare, sæpe tamen in animo repugnant, & sic Sacramentum adhuc redditur odiosum, si Confessarius ea licentia utatur. Tum quia negant plerique ex antiquioribus, ac præsertim Alensis, Durandus, & alii, & ex parte Scotus *in 4. dist. 20. q. 1. §. 5. & dist. 21. q. 2. litt. L.* quia Jus sigilli Sacramentalis non est tantum ipsius Confitentis, sed etiam totius Communitatis Fidelium, quæ alias maxime perturbaretur, & ipsius Sacramenti, cui ipse Pœnitens renunciare non potest, licet ipse Pœnitens possit cedere Juri suo *cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conscribend. 19. Cod. de pactis*; Non potest tamen cedere Juri Sacramenti, & totius Communitatis Fidelium; *cap. Si diligenti 13. de foro compet.*

Dicitur autem notanter *Ordinarie loquendo*, quia ex gravi- 19
causa, & ob aliquem bonum finem, verb. gr. ad malum aliquod avertendum, ad consilium a Doctiori petendum & hujusmodi de expressa, libera, & plene voluntaria licentia Pœnitentis loquendi cum alio de suo peccato aut alia re suæ Confessionis, & potest Confessarius sine fractione sigilli caute cum eo loqui. Sic teste Sporer *loc. cit. n. 879.* jam *Communissima Doctorum* cum S. Thoma S. Bonaventura, & pluribus congestis Suarez *disput. 31. sect. 5.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 18.* Layman *cap. 14. n. 14.* Lugo, Tamburin, Diana, & alii passim. Tunc enim cum Pœnitens dat expressam, & liberam licentiam Confessario loquendi de peccatis in Confessione auditis, videtur cessare ratio Secreti naturalis, atque reverentiæ Sacramenti, & odiositatis Confessionis, *argum. cap. Significasti 5. de adulteriis*, ubi legitur, quod de licentia mulieris Sacerdos, cui hæc confessa fuit, dixerit eam sibi confessam esse adulterium, nec tamen in hoc casu vel minimum Sacerdos reprehenditur a Papa; Verum Barbosa *in citato cap. Significasti n. 2.* Navarrus *in cap. Sacerdos 2. distinct. 6. de Pœnitent. n. 126.* & alii, censent illud capitulum loqui, non de Confessione Sacramentali, sed extra Sacramentum

mentum tam per adulterum, quam per adulteram facta. Unde in similibus est valde caute procedendum, cum non expediat, quod Pœnitens ex qualibet levi causa det Confessario talem facultatem loquendi cum aliis de auditis in sua Confessione, nec quod Confessarius de facili ea utatur.

20 Sine expressa, & libera Pœnitentis licentia neque licet Confessario de auditis in Confessione loqui cum ipso Pœnitente extra Confessionem Sacramentalem; Quamvis enim id proprie non sit fractio sigilli, ut cum pluribus docet Sanchez *lib. 3. de Matrimonio d. 16.* omnes tamen Doctores tenent, hujusmodi locutionem cum eodem sine ejus licentia esse illicitam, quia vere cedit in odium Confessionis, & Sacramenti, & plerumque non sine rubore, & offensa Pœnitentis; Potest autem Confessarius licite loqui extra Confessionem cum Pœnitente de auditis in sua Confessione, si ipse Pœnitens prior de illis loqui incipiat, quia tunc censetur ipse voluntariam & liberam ad id licentiam concedere.

21 Confessarius, qui in Confessione gravem errorem commisit, consulens v. gr. bona fide tanquam licitum aliquem contractum, quem postea cognoscit certo esse illicitum, tenetur petere licentiam a Pœnitente loquendi de materia Confessionis præteritæ ad salutem animæ illius pertinente, & quamvis Pœnitens deneget talem licentiam, probabilius adhuc potest de ea re loqui, ac errorem corrigere seu emendare. Sic Suarez *disp. 31. sect. 4. num. 3.* Arsdekin *tom. 2. pag.* 23?. *n. 13.* Felix Potest. *loc. cit. n.* 3233. Sporer *loc. cit. n.* 822. Diana *loc. cit. resol.* 26. cum aliis ibi allegatis, La Croix *loc. cit. n.* 177. cum pluribus ibi citatis, Filliuc. Fenech. & alii; Et ratio est, quia tunc Confessarius proprie non loquitur extra Confessionem, sed supplet, & perficit eam, quæ antea inchoata, & imperfecta remanserat; Tum quia in casu mali consilii nihil loquitur de Confessione præterita, sed solum consilium male datum revocat.

22 Sub sigillo Sacramentali cadunt omnia peccata tam mortalia, quam venialia, non solum ipsius Pœnitentis, sed etiam complicis. Item circumstantiæ peccatorum, & defectus naturales, ob quorum revelationem potest Pœnitenti evenire infamia, vel aliud incommodum, & sic reddi odiosa Confessio. Tales enim peccatorum circumstantiæ, v. gr. quod quis sit illegittimus, sit infamis, sit genere obscurus, & hujusmodi, a Confessario manifestari non possunt sine fractione Sacramentalis sigilli. *Communis*; Et ratio est, quia sigillum Sacramentale obligat ad celandum omne id, quod Confessionem odiosam reddere potest; Per revelationem autem supradictorum, & similium redditur odiosa Confessio, cum sic inferatur gravamen, & præjudicium Pœnitentibus, adeoque &c.

23 Confessionis sigillum violat, si in genere dicat se absolvisse Paulum a peccato mortali, a casu reservato. Item si dicat se Paulum non absolvisse, quia erat indispositus. Item si revelet aliquod peccatum veniale in specie v. g. mendacium; Secus autem si dicat solum in genere fuisse confessum veniale, cum certum sit debere Pœnitentem ad minus veniale peccatum confiteri, ut absolutionem obtineat. Item sigillum frangit, si revelet pœnitentiam pro mortali imponi solitam, v. g. Psalmos Pœnitentiales, Rosarium B. M. V. jejunium, & hujusmodi; Non frangit tamen sigillum, si revelet pœnitentiam pro veniali imponi solitam, v. gr. unum Pater, & Ave, Salve Regina, Alma Redemptoris, & hujusmodi. *Sic Doctores communiter.*

24 Confessarius se exponit periculo frangendi sigillum, si dicat: prima mulier, quam audivi in Confessione, fuit adultera; Unde cavere debent Confessarii a similibus locutionibus, quia ex ipsis sæpissime oriuntur gravissima scandala, & casum referunt Ludovicus Bail. *in examin. Confessorum 1. part. in fine*, Baptista Dorrad. *Respons. 1. part. q.* 332. Bissus *in Hierurg. tom. 1. litt. S. n.* 146. §. 25. Pitonius *Constitut. Pontif. & decis. ad Confessarios num.* 345. de quodam marito, qui interfecit Uxorem, quia quidam Confessarius in Italia dixerat coram quibusdam primam mulierem, cujus Confessionem exceperat fuisse adulteram.

25 Confessarii violantes sigillum Confessionis Sacramentalis subjacent gravissimis pœnis; Et quidem *in cap. Sacerdos 2. dist. 6. de Pœnitent.* imposita erat eis depositio ab Officio Sacerdotali, & perpetua ignominiosa peregrinatio, ibi: *Qui hæc fecerit* (sigillum nempe violaverit) *deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat.* Quæ pœna perpetuæ ignominiosæ peregrinationis, ob justissimos fines fuit postea conversa in perpetuam detrusionem in arctum Monasterium, pœna depositionis ab Officio Sacerdotali adhuc permanente; *cap. Omnis utriusque sexus 12. de pænitentiis, & remissionibus*, ibi: „ Caveat autem omnino, ne „ verbo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccato- „ rem, sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque „ ulla expressione personæ cautæ requirat, quoniam qui pec- „ catum in Pœnitentiali Judicio sibi detectum præsumpserit „ revelare, non solum a Sacerdotali Officio deponendum „ decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœni- „ tentiam in arctum Monasterium detrudendum.

26 Impræsentiarum autem ex recepta consuetudine detrusio in arctum Monasterium mutata est in carceres perpetuos. Sic notant communiter Moderni in hac materia scribentes, & teste Rosignol. *loc. cit. sect. 5. n. 7.* Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 37. n. 4.*

27 Pœnitentia pro fractione sigilli quoad Regulares consistit in jejunando ter in hebdomada, comedendo tantummodo panem, & bibendo aquam humi in publico Refectorio, in cujus postea porta pronus ab exeuntibus Fratribus conculcetur. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in una Augustinianorum 5. Septembr.* 1659. apud Nicol. *in Lucubrat. tom. 2. Canon. libr. 5. tit. 38. n. 17. de poenitent. & remission.* & Pitonium *loc. cit. num.* 963.

28 Dictæ Poenæ impositæ contra violantes Sigillum Sacramentale, non sunt latæ sententiæ, sed ferendæ. Reiffenstuel *loc. cit. n. 4.* Rosignol. *loc. cit. n. 6.* Lugo *de Poenitent. disp. 23. n.* 247. Fagundez *de præcept. Ecclesiastic. lib. 2. c. 17. n. 2.* Onuphrius *de Sigillo sect. 5. q. 2.* Coninch. *disp. 9. n. 70.* Homobonus *tract. 5. exam. ad Confessor. de Sigill. cap. 19. q. 108. vers. ad secundam q.* & alii passim per verba text. *Quibus hujusmodi poenæ imponuntur*, ut patet *in cit. c. Sacerdos* ibi: *Deponatur, & cit. cap. Omnis utriusque*, ibi: *Deponendum decernimus, & in arctum Monasterium ad agendam perpetuam poenitentiam detrudendum*, quæ verba, ut de se patet, important solum sententiam ferendam.

29 Ut quis propter violationem sigilli incurrat prædictas poenas plura requiruntur. Primo quidem requiritur, quod violans sit Sacerdos, quia *in cit. cap. Sacerdos, & in c. Omnis utriusque*, solis Sacerdotibus Confessariis talis poena imponi jubetur. Menochius *de Arbitrar. Judic. l. 2. cont. 6. caus.* 414. Reginald. *l. 5. n.* 27. Coninch. *disp. 9. dub. 4. ad fin.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 5.* Rosignol. *loc. cit. n. 4.* & alii passim; Cum enim talis dispositio sit poenalis, & odiosa, ad alios præter expressos non est extendenda, *cap. Odia 15. de Reg. Juris in 6.* cum similibus.

30 Alii autem revelantes assignati *supra a n. 7. ad* 12. non subjacent præfatis poenis, sed puniendi sunt per Judicem poena extraordinaria juxta majorem, vel minorem gravitatem patrati circa id delicti. *Sic Doctores citati*, & alii.

31 Secundo requiritur, quod Confessarius revelet peccata in Confessione Sacramentali sibi a Pænitente exposita animo se accusandi, & absolutionem recipiendi. Secus autem si essent sibi exposita, non in Confessione Sacramentali cum dicto animo, sed alio fine, etiamsi flexis genibus dixisset Pænitens: *Hoc tibi dico sub Sigillo confessionis*; Tunc enim confessarius non violaret sigillum Sacramentale, sed solum sigillum naturale, adeoque &c. Felix Potestas *tom. 1. n.* 3207. *& tom. 2. n.* 29. & alii communiter.

32 Tertio requiritur, ut Confessarius revelet aliquod peccatum, vel mortale, quod sufficit, si revelet in genere, dicendo v. gr. Paulus confessus est mihi peccatum mortale, vel veniale, quod necesse est, ut revelet in specie, dicendo v. g. Paulus confessus est mihi mendacium, & hujusmodi. Suarez *de pænitentia disp. 33. sect. 8.* Diana *part. 5. tract. 11. resol.* 51. Reiffenstuel *loco cit. n. 6.* & alii communiter; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. cap. Omnis utrinsque*, ubi de solis peccatis fit mentio.

33 Quarto requiritur, ut Confessarius revelet peccatum *præsumptuose*, idest graviter malitiose; *arg. cit. cap. Omnis utriusque 12. §. Caveat. de pænit. & remission.* ibi: *Præsumpserit revelare*. Reiffenstuel *loc. cit. n. 7.* & *alii*.

34 Quinto requiritur, ut Confessarius peccatum revelet alicui alteri, quam ipsi Pænitenti extra Confessionem, sive ipsi sine ipsius licentia objiciat. Objiciens autem extra Confessionem, peccatum ipsi soli Pænitenti, non subjacet pænæ ordinariæ, sed solum extraordinariæ. Granad. *de Sacram. tract. 11. disp. 8. n. 3.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 8.* & alii.

35 Judex in causa violati sigilli Sacramentalis est solus Ecclesiasticus, minime vero Laicus; Cum enim talis causa ex annexo Sacramento sit ex natura sua spiritualis, & Ecclesiastica,

stica, soli Judici Ecclesiastico competere debet; *cap. Decernimus 2. cap. Quando 3. de Judiciis, cap. Ut Inquisitioni 3. Prohibemus, de Hæret.*

36 Cui autem talis causa competat ex Judicibus Ecclesiasticis, an scilicet Episcopo, vel Inquisitori? Variant Doctores: Aliqui enim dicunt expediri, ut deferatur ad Inquisitores, cum propter injuriam Sacramenti reddatur delinquens in Fide suspectus; Alii vero dicunt, quando est mera Confessionis revelatio, Inquisitores non debere se ingerere, quam praxim testatur Diana in eo Tribunali per multos annos versatus *tom. 2. de Offic. & potest. Inquisitor. resol. 95.* cum Molfesio *in Summa tom. 1. tract. 7. cap. 23. n. 68.* Unde quamvis ubi mera sit Confessionis revelatio, talis causa spectet ad Episcopum; Si tamen habeat mixtum errorem, ut si Confessarius revelans dixisset licitam esse revelationem sigilli, vel aliter ostendisset se male sentire de Sacramentis Ecclesiasticis, tunc talis causa spectaret ad Inquisitorem. Card. de Lugo *de Pœnit. disp. 23. n. 148.*

37 Ut Judex Ecclesiasticus instituere possit processum contra Violatorem sigilli Sacramentalis, non requiritur licentia Pœnitentis, cujus peccatum fuit sacrilege revelatum; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. c. Omnis utriusque sexus*, ubi nulla prorsus facta mentione de habenda licentia Pœnitentis præcipitur, ut pœnæ ibidem statutæ inferantur contra tales violatores; Sic cum aliis Stoz *Tribun. Pœnitent. lib. 2. q. 4. a n. 284.* Reiffenstuel *loc. cit. cit. n. 11.* & alii contra Gobat *in Quinario tract. 5. cap. 42. sect. 7.* Si enim requireretur ad id licentia Pœnitentis, sequeretur, quod, ipso pœnitente mortuo, vel reddito amente, nunquam posset puniri talis Confessarius, cum nunquam posset peti talis licentia, adeoque frustra essent statuti Canones contra hujusmodi delicta Reipublicæ Christianæ perniciosissima, quod non est dicendum.

38 Quod Confessarius violator sigilli se reum fatetur, non est opus alia probatione ad hoc, ut possit puniri pœna ordinaria Communis, *arg. cap. final. de cohabitat. Clericorum & mulierum, l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia*, cum nulla alia detur major probatio, quam ea quæ fit ex proprii oris confessione. Rota *part. 9. recent. tom. 1. dec. 98. n. 4.* per text. *in cap. Per tuos 10. de probationib. l. Cum te 5. Cod. de transf. & cit. l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia.*

39 Quando Confessarius dicit se peccatum, non ex aliqua Confessione Sacramentali, sed tamquam aliunde sibi notum manifestasse, incumbit ei probare, qua via, & modo illius notitiam acquisierit, *arg. l. Et incumbit 2. ff. de probationibus, l. Actor. 23. Cod. eod. cap. Bonæ memoriæ 42 de election, cap. Accusator 6. quæst. 5.* cum qui dicit, probare debeat. Si autem in tali probatione deficiat, & adhuc in negatione violati sigilli perseveret, nec possit plene convinci, ex præsumptione violati sigilli puniendus est pœna extraordinaria. Abbas *in cit. cap. Omnis utriusque sexus 12. n. 26. de Pœniten. & remissionib.* Silvester *verb. Confessio 7. num. 5.* Lugo *loco cit. num. 151.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 13.* & alii.

40 Quando autem fatetur Confessarius se quidem peccatum ex Confessione scivisse, sed cum licentia Pœnitentis revelasse, tenetur probare sibi revera datam fuisse a Pœnitente talem licentiam revelandi, si Pœnitens ipse sit Accusator, seu delator, & alias neget se talem licentiam ei dedisse. Lugo *loc. cit. num. 151.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 14.* & alii; Et ratio est, quia cum talis licentia sit quid facti, non præsumitur, sed probari debet ab allegante; *cap. Cum in Jure 31. de Offic. deleg. leg. in Bello 12. ff. de cap. & postlim.*

41 Secus autem, si alius sit Accusator; In tali enim casu contrarium probare incumbit ipsi alteri accusatori ob præsumptionem stantem pro Confessario, qui bonus, & sigillum servans præsumitur, donec probetur contrarium; *cap. unic. de Scrutinio, capit. final. de præsumpt. & leg. Merito 51. ff. Pro socio.*

42 Immo etiamsi Pœnitens sit Accusator, creditur Confessario, si sit ceteroquin optimæ famæ, & integritatis; Secus autem si Pœnitens sit melioris famæ, & integritatis, quam ipse Confessarius. Sic cum aliis Diana *par. 1. tract. 11. resolut. 52.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 16.* & alii.

43 Si autem, ceteris paribus, dubium existat, creditur potius Confessario asserenti, quam Pœnitenti neganti licentiam fuisse concessam. Sic cum aliis Mascard. *de probation. conclus. 951. num. 30.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 27.* & alii ex illa ratione quod in factis, quæ ad officium Judicis spectant, aliter fieri non possunt, pro Judice præsumantur; *arg. cap. Hoc, etiam 38. caus. 2. q. 6. cap. Absit 14. caus. 11. q. 3.*

Ad probationem violati sigilli Sacramentalis sufficiunt etiam testes singulares. Sic cum aliis Tanner. *tom. 4. disp. 6. quæst. 9. n. 124.* Stoz *Tribunal. Pœnitent. lib. 2. q. 4. a n. 281.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 18.* & alii. Et ratio est, quia id exigit enormitas tali delicti Reipublicæ Christianæ summe præjudicialis; Tum quia tale delictum ordinarie difficilis est probationis, cum Sacrilegi violatores Sigilli non facile Sigillum violent plurimis simul præsentibus, adeoque &c. 44

Quoad debitam Sigilli Sacramentalis custodiam attendendæ sunt novissime constitutiones editæ a Benedicto XIV. adversus Confessarios exquirentes a pœnitentibus complicum nomina; In quarum prima data sub *die 2. Junii 1746.* incip. *Ubi primum* insertis, & confirmatis suis Apostolicis Litteris datis ad Archiepiscopos, & Episcopos Regnorum Portugalliæ, & Algarbiorum subjicit excommunicationi Summo Pontifici, præterquam in articulo mortis, reservatæ omnes docentes oppositum, contradicentes, ac male interpretantes dictas Apostolicas Litteras: Et decernit, Confessarios præsumentes interrogare pœnitentes de nomine socii, seu complicis, loco habitationis, & aliis similibus circumstantiis, & eisdem pœnitentibus, si manifestare noluerint, Sacramentalem absolutionem denegantes, ultra peccati mortalis incursum, suspensionis ab Officio audiendarum Confessionum, aliisque gravioribus pœnis fore subjiciendos. Tam docentes licitam esse dictam reprobatam praxim, quam in ejusdem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, & ejusdem reprobationem impugnantes, ac perverse interpretante; Et ipsos Confessarios contrafacientes cum suspicione pravi dogmatis, judicari, ac puniri mandat in Officio S. Inquisitionis; Cui Sancto Officio omnes scientes similes delinquentes denunciare teneantur intra terminum dierum ipsis Edictis præfigi solitum, sub pœnis non denunciantibus per eadem Edicta infligi consueti. Confessarios autem contrafacientes sine dicta pravi dogmatis suspicione judicandos, & puniendos esse ab Ordinariis, nec esse S. Officio denunciandos decernit, 45

In secunda autem data *sub 28. Septembris 1746.* incipiente 46 *Ad eradicandum*, confirmat, & ampliat suas jam ad id editas Apostolicas Litteras, decernens, ipsas non solum pro Regnis Lusitaniæ, & Algarbiorum, sed generalis definitionis & Legis vim, auctoritatemque habere, & declarans memoratam praxim in seipsa, & ubique locorum, ac temporum Apostolica auctoritate reprobatam, atque damnatam esse, & censeri debere: Nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato suo Brevi contentam docere, scribere, aut loqui eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, & respective adversus contrafacientes Mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis sanctionibus, statutis, atque præscriptis.

Nova additiones ex aliena manu.

Esse suspectum de Fide, & subjici judicio Inquisitorum eum, qui revelat Confessionem, & frangit sigillum, resolutum fuit a Congregatione S. Officii 4. *Decembris* 1603. tum 29. *Januarii* 1604. & demum *die* 17. *Junii* 1605. 1

Sequuta fortassis fuit Sacra Congregatio opinionem nonnullorum Doctorum tenentium, expedire hoc delictum Inquisitoribus deferri ex ratione illa, quod Confessarius redditur suspectus de fide ex injuria, quam irrogat Sacramento; *De Leon. de Offic. Confessar. tom. 1. recollect. 22. n. 12. Campanil. diversor. jur. Canon. rubric. 11. cap. 32. n. 5. Trasmier de Polygam. l. 3. q. 2. n. 30. in fine, & latius n. 53.* aliique plurimi. 2

Sed, ut refert *Albic. de Inconstan. in fid. cap. 35. num.* 88. 25. *Martii* 1619. ab eadem S. Congregatione fuit resolutum, causam hanc non spectare ad S. Officium, & ita semper fuit postmodum servatum 3

Cæterum, ut subdit idem *Albic. ubi supra*, & convenit *Auctor. n. 36.* prima opinio locum sibi vindicat quando frangens sigillum Confessionis haberet aliquem errorem in intellectu, ut si diceret licitam esse revelationem sigilli, vel aliter ostenderet se male sentire de Ecclesiasticis Sacramentis. 4

Tum etiam procedit prima opinio, si ageretur de Confessario, qui pluries sigillum Confessionis fregit, idque quia ex hisce iteratis actibus insurgeret saltem levis aliqua suspicio Hæresis; *Albic. citato loco.* 5

Et demum amplectenda & est prima opinio, si Confessa- 6
rius

nihil sit innovandum, *cap. A memoria nostra* 1. *& cap. Laudabilem* 2. *Ut lite pendente nihil innovetur*, cum similibus, & expresse Glossa *in cap. Dilectus* 2. *de sequestratione, verb. Sequestrari*, citatis ad id variis Juribus.

12 Dicitur autem notanter, quod *sequestratio, seu sequestrum necessarium regulariter est prohibitum*, quia sunt plures casus in Jure expressi, in quibus licite potest fieri sequestratio necessaria, seu auctoritate, vel mandato Judicis. Primo enim fieri potest ad instantiam alterius partis sequestratio auctoritate, seu mandato Judicis, quando Reus dissipat fructus, quos conservare tenetur, *cap. Dilectus* 2. *& c. Ab eo* 3. *de sequestratione*.

13 Secundo, fieri potest sequestratio necessaria, nedum quando Reus fructus, quos conservare tenetur, actu dissipat, sed etiam cum rationabiliter timetur, ne ipsos dissipet, aut dilapidet in futurum; *l. Imperatores*, §. *fin. ff. de appel.* junctis *cit. c. Dilectus* 2., *& cap. Ab eo* 3. *de sequestratione*.

14 Tertio, sequestratio necessaria fieri potest quando petitur res mobilis, & Reus est suspectus, quod cum ea fugiat, *l. Si Fidejussor*, §. *Si satisdatum*, *ff. Qui satisdare coguntur*, & concordat *l. Senatus consulto* 16. juncta Glossa *ibid. verb. Et deponatur*, *ff. de Offic. Præsidis*.

15 Quarto, sequestratio necessaria fieri potest, quando quis obligatus ad aliquid præstandum, non præstat, quamvis ad id monitus, ut si Canonicus, vel alius Beneficiatus non resideat, nec inserviat Ecclesiæ prout deberet; Tunc enim possunt fructus Beneficii sequestrari, donec causa sit decisa, *arg. c. Pervenit* 28. *de appellat.*

16 Quinto, sequestratio necessaria fieri potest in causis Beneficialibus, quando duo de Beneficio contendunt, & neuter adhuc possidet. Tunc enim, lite pendente, potest judex fructus Beneficii sequestrare, donec lis sit decisa, ne alioquin una pars cum alterius præjudicio in Beneficium se intrudat, *arg. l. Si quæ* 5. *ff. de Famil. Herciscund.*, *& Clem. unic. de sequestration.*

17 Sexto, sequestratio necessaria fieri potest, quando Reus conventus est contumax; tunc enim res petita una cum fructibus potest interim sequestrari, cum Actor Jure suo nondum obtento in possessionem mitti non possit, ne vitium intrusionis incurrat, *cap. Olim* 25. *de Rescrip. cap. Ex litteris* 2. *de dolo*, *& contumac. cap. unic. De eo qui mittit in possess. in* 6.

18 Septimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando periculum est, ne partes contendentes ad arma deveniant; Tunc enim potest Judex ex nobili suo Officio rem controversiam apud tertium sequestrare, donec lis decidatur, cum Judicis sit impedire, ne ad arma, & rixas deveniant, quos Jurisdictione sua componere potest, *arg. l. Si cujus* 13. §. 3. *ff. de Usufruct.*, ibi: *Cur enim (inquit Julianus) ad arma, & rixam procedere patiatur Prætor, quos potest Jurisdictione sua componere?* Et concordat *c. Cura* 1. *c. Significantibus* 2. *de purgatione vulgari*.

19 Octavo, sequestratio necessaria fieri potest quando Colonus negat locationem, & contra Dominum super Dominio Prædii litigat; Tunc enim, nisi Colonus cautionem det de restituendis fructibus si succubuerit, possunt fructus illi sequestrari, donec lis fuerit decisa, *l. Litibus*, *Cod. de Agricolis*, *& Censibus*.

20 Nono, sequestratio necessaria fieri potest, quando maritus vergit ad inopiam, vel periculum est, ne dotem dilapidet; Tunc enim sequestrari potest ipsa dos, *l. Si cum dotem* 22. §. *Si vero*, *ff. Soluto Matrimonio*, *C. Per vestras* 7. *de donat. inter Vir.*, *& Uxor.*

21 Decimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando timetur de sævitia Viri, & non potest securitati Uxori sufficienter caveri, *c. Literas* 13. *de restit. spoliator.*

22 Undecimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando adest periculum, seu justus timor, ne sponsæ, de cujus Matrimonio contrahendo lis agitur, aliqua violentia inferatur; Tunc enim debet quodammodo sequestrari, & in loco tuto collocari, *Cap. Cum olim* 14. *de Sponsalib. cap. Causam Matrimonii* 14. *de probationibus*.

23 Duodecimo, sequestratio necessaria fieri potest, quando servi conqueruntur de tyrannide Dominorum suorum, & rationabiliter timetur, quod ob id Domini minis sæviant in illos; Tunc enim, lite pendente, potest, & debet Judex illæsos conservare, & si opus fuerit, sequestrare, *arg. Instit. De his, qui sui vel alieni Jur. sunt*, §. *seu major*, *& l.* 1. §. *Quod autem*, *ff. de Offic. Præfecti Urbis*; Quod idem ampliandum est ad Religiosos, qui conqueruntur de suis Superioribus eos gravantibus, *arg. Cap. Olim* 26. *de accusationibus*.

Remedium Juris ad evitandam sequestrationem in supra 24
allegatis, & aliis casibus regulariter est sufficiens cautio, seu satisdatio de restituenda re litigiosa, vel fructibus ejus in casu, quo pars adversa obtineat in causa victoriam, *l. Senatusconsulto* 16. *de Officio Præsidis*, Et concordant *l. Satisdatio* 1. *l. Si Fidejussor* 7. *ff. Qui satisdare cogantur* cum similibus, Rota *par.* 3. *rec. dec.* 181. *n.* 2.

Immo per sufficientem, & idoneam cautionem, seu sa- 25
tisdationem tollitur etiam sequestratio jam facta, dummodo datus fuerit Fidejussor idoneus, *cit. l. Si Fidejussor* 7. §. *final. ff. Qui satisdare cogantur*, & notat Bartolus *ib. in Summario*, Rota *part.* 2. *rec. dec.* 654. *n.* 5.

Remedium apponendi sequestrum rebus asportatis in locis 26
immunibus, quo usus fuit D. Nuncius, improbatur a Sacr. Congregatione. *Sac. Congreg. Imm. in Taurinen.* 28. *Nov.* 1693. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 203.

Judex Laicus non potuit relaxare Sequestrum contra bona 27
Ecclesiastici, & ideo Episcopus potuit procedere contra eum ad declarationem Excommunicationis. *Sacra Congreg. Immunitat. in Casalen.* 25. *Aprilis* 1634. *ibi p.* 188.

Solus Judex concedens, non autem Partes obtinentes Se- 28
questrum contra fructus Bonorum Ecclesiasticorum incidit in Censuras in Bulla Cœnæ Domini. *Sac. Congregat. Immunit. in Vercellen.* 25. *Nov.* 1636. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 18.

Non possunt per Regios sequestrari, vel detineri fiscales 29
redditus debiti Ecclesiis, & Ecclesiasticis. *S. Cong. Immun. in Sulmon.* 6. *Jun.* 1637. *ibi pag.* 35.

Nuncius curet removeri Sequestrum appositum a Regiis 30
Ministris super bonis mensæ Episcopalis, alias Civitas subjiciatur Interdicto. *Sac. Cong Imm. in Militen.* 19. *Nov.* 1675. *l.* 1. *Decr. Altov. pag.* 172.

Judex Laicus, qui prævenit in sequestrando frumentum 31
Laici debitoris respectu Ecclesiastici licet deneget restitutionem ipsius frumenti postea sequestrati a Curia Episcopali, & depositati penes ipsummet Judicem Laicum, non incurrit Excommunicationem. *Sacra Congr. Immun. in Pisauren.* 4. *April.* 1702. *lib.* 3. *Decret. Vallem. p.* 414.

Episcopus mandet sequestrari res furatas pro indemnitate 32
viduæ, in quolibet loco immuni repertantur. *Sacr. Congreg. Immunit. in Viterbien.* 15. *Mart.* 1692. *lib. Decr. Grim. pag.* 101.

Novæ Additiones ex aliena manu.

POssunt etiam liberæ Personæ aliquando seqoestrari. Uxo- 1
res sequestrantur ob Mariti insignem violentiam, quæ 2
impedit quominus Uxor, quæ a Marito divertit, ipsi resti-
tuatur; *cap.* 8. & *cap.* 13. *in fin. de Restit. Spol.* Cognoscen-
dum vero summatim de ipsa violentia, eaque incontinenti 3
demonstranda tanta esse debet, ut habitare cum Marito ne-
queat sine probabili periculo vitæ; Confer *Coccejum in dis-
sert. de sequestr. Foemin. cap.* 5. §. 4. Et quod hic notare opor 4
tet, haud attenditur, an ipsa Uxor causam violentiæ præsti-
terit, dummodo periculum vitæ ipsi immineat; *Nicolai de
divort. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 75.
Quid autem si Maritus offerat cautionem de non offenden- 5
do, an non tunc ipsa sit restituenda, & sequestrum relaxan-
dum? Perpensis circumstantiis res decidi debet. Porro si
insidiæ vitæ structæ probabiliter ostensæ fuerint, via est ut 6
lubrico cautionis Mulier se committere interim teneatur,
quippe quæ malevolum animum haud mutat; *Cocc jus cit.
loc.* §. 4. *Nicolai pariter eodem loco num.* 58. Neque distin- 7
guitur utrum Uxor adhuc Juvenis, an vero provectæ ætatis 8
fuerit. In tali vero loco sequestranda, ubi Vir nullam Mu-
lieri possit inferre violentiam; *cap.* 8. *de Restit. Spoliat.* Et 9
Monasterium potissimum Locus sequestri esse solet *cap.* 14.
de Probat. Et sumptibus Mariti alenda est. *Coccei citat. loc.* 10
in fine.
De sequestratione Uxorum prægnantium, quæ olim potis- 11
simum in usu erat, vide *Bohemer. in decretal. lib.* 2. *tit.* 17.
§. 7.
Puellæ quoque interdum sequestrari solent, si de sponsa- 12
libus agatur, & metuatur ne vis ipsis inferatur, & impedia-
tur quominus liberum possint edere consensum; quo casu
juxta *cap.* 4. *de Sponsal.* in domo, in qua nihil eas timere
oporteat, sequestrandæ sunt, donec de principali causa co-
gnitum

13 gnitum fuerit. Neque enim Parentes Puellas cogere possunt ad matrimonium contrahendum, ad quod præcavendum sequestrum necessarium est; *Coccei los. citat. cap.* 2. §. 5. *Cardinal. de Luc. ad Concil. Tridentin. discurs.*26. *num.*40., *& sequens.*

14 Sequestranda etiam est Puella, si sponsus eam injuste detinet, ut libere reclamare, & voluntatem suam declarare non possit, vel si a Consanguineis est circumsepta, ut libertas voluntatis deficere videatur; *Cothmann. Vol.* 1. *Respons.*1. *n.*437. *Cluden. de sequestr. cap.*8. *cas.* 7., *& seq. Reusner. lib.*1. *decis.*3. *fere per tot.*

15 Si duo contendunt de sponsa, quam uterque contendit sibi matrimonio jungi debere, lite pendente sequestranda itidem est Puella, ne forte in præjudicium ejus, qui potentius jus habet, alterum admittat; *Gonzal. ad cit. cap.*14.
16 *in fin. de Sponsal.* Quod tunc potissimum obtinere debet, si Puella orbata est Parentibus, sub quorum custodia vivere
17 posset. Alioquin Parentibus potius relinquenda, sub gravissimo interdicto ne alterutrum ex Procis ad Puellam accedere permittant; *cap.*4. *de Spon. duor. Coccejus cit. loc. cap.* 2. §.2. *Carpzov. Jurisprud. Consistor. lib.*3. *defin.* 32. Multum
18 tamen Judicis arbitrio relinquendum est. Quid enim si Actor
19 ostendat Parentes alteri Proco plus favere? Quid si monstret, ipsos Parentes, præsertim Matrem præpotentem in causa esse, quominus sponsalia legitime contractu consummentur?

20 Denique si agatur de statu Puellæ, quæ se Virginem esse adhuc asserit, quum jam ab altero cognita esse perhibetur, sequestrum decernitur, *cap.*14. *de Testibus.*

SERVITUS.

1 SErvitutis nomen dupliciter accipitur a Juristis; Primo nempe pro subjectione, seu obligatione, qua res, seu persona unius est obligata alteri, ut ipsi quodammodo serviat, & in hoc sensu Mancipia dicuntur premi servitute. Secundo autem modo accipitur pro Jure illo, quod ex parte alterius correspondet dictæ obligationi, & in hac posteriori acceptione Jurisperiti frequentius sumunt servitutem, uti nos in præsenti, nempe pro Jure fruendi, vel utendi aliquo modo re aliena, vel aliquid circa eam impediendi.

2 Servitus ut sic est Jus quo adimitur aliquid libertati, quam Dominus in re sua habet, & id conceditur personæ, vel rei alienæ; *Est in re communis*, & desumitur *ex l. Quoties ff. De servitutibus.*

3 Servitus ut sic dividitur in servitutem personalem, realem, & mixtam. Servitus personalis, quæ debetur a persona personæ, est constitutio Juris gentium, qua quis dominio alieno contra naturam subjicitur; Sic expresse *in* §. *Servitus Instit. de iure personar.* ubi nota quod ponitur ly *contra naturam*, quia, ut docent communiter Doctores cum Scoto *in* 4. *dist.* 46. *quæst. unica*, quantum est de Jure naturæ omnes homines nascerentur liberi.

4 Servitus realis, quæ debetur a re rei, est quoddam Jus prædio inhærens, & ipsius utilitatem respiciens, & alterius prædii Jus, sive libertatem diminuens; Sic expresse Bartolus *in l.*1. *ff. de servitutib.* ubi nota, quod nomine *Prædii* intelliguntur etiam agri, vineæ, domus, aliæque res servituti obnoxiæ.

5 Servitus mixta, quæ debetur a re personæ, est Jus quoddam, quod habet persona aliqua utendi, fruendique rebus alienis, ut cum prædium alicujus servitutem debet alienis personis; Rota *part.*1. *decis.*199. *num.*2. *part.*3. *decis.* 239. *numer.* 1.

6 Servitus realis, alia est urbana, & alia rustica. Servitus realis *urbana* est illa, quæ debetur prædio urbano, sive ab urbano, sive a rustico prædio debeatur; Dummodo urbano serviat. Pro dignoscenda enim qualitate servitutis realis inspiciendum est prædium, cui ea debetur, ut ejusdem conditionis sit & servitus; Unde servitus realis erit semper urbana, si prædium, cui debetur servitus, sit urbanum, quamvis a prædio rustico debeatur, servitus autem realis *rustica* est illa, quæ debetur prædio rustico. Patet id ex tot. *tit. Institut. & ff. de servitutibus Prædiorum urbanorum, & rusticorum.*

7 Nomine prædii Urbani in Jure venit omne ædificium habitandi gratia factum, sive ruri, sive in Urbe existat una cum horto ipsi causa amænitatis annexo, *leg. Urbana* 198. *ff. de verb. signif.* ibi: *Urbana prædia omnia ædificia accipimus, non solum ea quæ sunt in Oppidis, sed & si forte stabula sunt, vel alia meritoria in villis, & in vicis, vel si Prætoria voluptati tantum deservientia, quia urbanum prædium, non locus facit, sed materia; proinde hortos quoque si qui sunt in ædificiis constituti dicendum sit urbanorum appellatione contineri.* Et concordat §. *Prædium, Instit. de servitutib.* Nomine autem prædii rustici venit id, quod colligendorum vel percipiendorum causa fructuum factum est, ut stabulum horreum, ager, & hujusmodi quæ non habitandi gratia erecta sunt, simulque ab ædificiis urbanorum prædiorum separata; *leg. Eo jure utimur* 4. *ff. In quibus causis pignus &c.* ibi: *Stabula, quæ non sunt in continentibus ædificiis, quorum prædiorum ea numero habenda sint dubitari potest.* Et quidem urbanorum sine dubio non sunt, cum a cæteris ædificiis separata sint. Et concordat *citat. leg. Urban.* 198. *ff. de verb. signific.* ibi: *Plane si plurimum horti in reditu sunt, vinearii forte, vel etiam olitorii, magis hæc non sunt urbana.*

Prædium, cui servitus debetur, vocatur *Dominans*. Alterum autem prædium quod patitur servitutem, appellatur *Serviens*. Sic communiter apud Juristas, & Rota *part.* 3. *rec. dec.* 239. *n.*7. *&* 11. 8

Servitus realis urbana adhuc est duplex, nempe affirmativa, & negativa. Servitus affirmativa est illa, quæ exprimitur verbis affirmativis. Negativa e contra est illa, quæ exprimitur verbis negativis. *Communis.* 9

Servitutes urbanæ tum affirmativæ, tum negativæ plures sunt, de quibus §. *Prædiorum* 1. *Institut. de servitutibus, leg. Si intercedat* 1. *leg. Urbanorum* 2. *leg. Est & hæc* 3. *leg. Luminum* 4. *leg. Inter servitutes* 15. *leg. Lumen* 16. *leg. Si arborem* 17. *leg. Fistulam* 19. *leg. Servitutes* 10. *leg. Si Domus* 21. cum aliis similibus. *ff. de servitutibus Prædiorum urbanorum, l. Altius* 8. *leg. Si in Ædibus* 9. cum similibus, *Cod. de servitutibus & aqua*, atque per ordinem referuntur in *Arbore servitutum, quæ est præfixa lib.*8. *ff. tit.*2. *de servitutibus.* 10

Et inter servitutes urbanas affirmativas signanter connumeratur *Servitus stillicidium avertendi*, idest Jus derivandi stillicidium Domus suæ in Domum, vel aream vicini. Item *servitus projiciendi*, idest Jus, quo quis ex fundo suo urbano in solum vicini aquam, aut fimum aut quisquilias ei projicere licet. Item *servitus tignum immittendi*, & est Jus, quo quis tignum idest trabem super parietem sui vicini immittere potest. Item *servitus protegendi*, & est Jus, quo alicui licet ædes suas protendere in solum vicinum, & sic in aream projicere, ac porrigere mœnianis subgrundis, vel pensilibus ambulariis, ut tamen in vicino solo vel pariete non insideant, nec conquiescant, *Protegere* enim est tectum projicere, *Mæniana* autem sunt quædam exterius porrecta ædificia; & *subgrundia* pars tecti ultra structuram ædium projecta, & præeminens. Item *servitus prospectus*, *servitus luminum*, *servitus altius tollendi*, & hujusmodi, de quibus late *in tit. Institut. ff. & Cod. de servitutibus &c.* & signanter in *Legibus supracitatis*, præcipue *in leg. Urbanorum* 2. *ff. de servitutibus prædiorum Urbanorum*, ibi: 11
„ Urbanorum prædiorum Jura talia sunt. Altius tollendi &
„ officiendi luminibus vicini .... Item stillicidium avertendi
„ in tectum, vel aream vicini .... Item immittendi tigna
„ in parietem vicini, & denique projiciendi, protegendive,
„ ceteraque illis similia.

Inter servitutes urbanas negativas signanter connumeratur *Servitus Stillicidium non avertendi*, & est Jus, quod quis habet, ne vicinus stillicidium suum in domum, vel aream ipsius derivet, seu faciat cadere, *leg. Urbanor.* 2. *ff. de servitutib prædior. urbanor.* Item *servitus ne luminibus officiatur*, & est Jus, quod quis habet, ne alter lumina sua per ædificationem ædium, vel plantationem arborum auferat, aut obscuriora reddat. *l. Luminum* 3. *& leg. Inter servitutes* 15. *ff. de servitut. prædior. Urbanor.* Item *servitus ne prospectui officiatur*, & est Jus, quod quis habet, ne quid ei officiatur ad gratiorem, & liberiorem prospectum, *leg. Inter servitutes* 15. *ff. de servitut. prædior. urbanor.* Item *servitus altius non tollendi*, & est Jus quo quis potest inhibere vicino ne altius ædificium extollat, *citat. leg. Urbanor.* 2. *ff. de Servitut. prædior. Urbanor. l. Altius, de servitutibus, & aqua, l. Si in ædibus* 9. *Cod. eod.* 12

Servitus realis rustica etiam est duplex, scilicet nominata, & innominata. Servitus *rustica nominata* est illa, quæ nomen habet a Jure impositum, & hujus sunt quatuor species, nempe Iter, Actus, Via, & Aquæductus, textu expresso *in l. Servitutes rusticorum* 1. *ff. de servitut. prædior. rusticor.* ibi: *Servitutes rusticorum prædiorum sunt hæ, Iter, Actus, Via, Aquæductus*, & concordat §. *Rusticorum*, *Institut. de servitut.* ibi: 13

Ru-

„ Rusticorum prędiorum Jura sunt hæc, Iter, Actus, Via, „ Aquæductus.

14 *Iter* est Jus eundi, ambulandi hominem, non etiam jumentum agendi, aut vehiculum textu expresso *in citat. §. Rusticorum, Instit. de servit. & citat. leg. Servitutes rusticorum* 1. ff. *de servit. prædior. rusticor.* Id autem, quod dicitur de jumento, intelligendum est solum de jumento separato ab ipso homine; Nam qui habet Jus itineris, potest etiam super equum sedens, vel lectica portatus incedere; *l. Qui sella 7. & l. Inter actum 12. ff. de servit. prædiorum rusticorum.*

15 *Actus* est Jus eundi ambulandi hominem agendi jumentum, vel vehiculum. Itaque qui habet Iter, Actum non habet, qui autem habet Actum, habet etiam Iter, eoque uti potest etiam sine jumento, textu expresso *in cit. §. Rusticorum, & cit. l. Servitutes rusticorum.*

16 *Via* est Jus eundi, & agendi, & ambulandi. Via enim continet in se Iter, & Actum, & insuper Jus trahendi tignum, seu trabem, aut saxum, & rectam hastam ferendi; *cit. §. Rusticorum, & l. Servitutes Rusticorum*, juncta Glossa *ibid. verb. Continet*, & concordat *l. Qui sella 7. ff. eod.*

17 *Aquæductus* est Jus ducendi aquam per fundum alienum, textu expresso *in cit. §. Rusticorum, & cit. leg. Servitutes rusticorum*, ibi: *Aquæductus est Jus aquæ ducendæ per fundum alienum.*

18 Servitus *rustica innominata* est illa, quæ non a Jure nomen habet impositum, sed ab actu denominatur, & hæc etiam est multiplex. Prima dicitur *Aquæ haustus*, & est Jus hauriendæ aquæ de puteo vicini; *§. Inter rusticorum 2. instit. de servitutib. prædiorum, l. Servitutes 1. §. 1. ff. de Servitutibus prædior. rusticorum.* Item *pecoris ad aquam adpulsus*, & est Jus adpellendi ad aquam pecora per fundum vicini, *cit. §. Inter rusticorum, & cit. l. Servitutes.* Item *Jus pascendi*, & est Jus, quo in alieno pascuo licet pascere boves, pecus, & equos prædii proprii causa, *cit. §. Inter rusticorum, & cit. l. Servitutes 1. cum sequentibus, ff. De servitutibus prædior. rusticor.* Item *calcis coquendæ*, & est Jus, quo quis in fundo vicini ad utilitatem proprii prædii rustici potest coquere calcem, *citat. §. inter rusticorum, & cit. leg. Servitutes.* Item *Arenæ fodiendæ*, & est Jus, quo quis potest ex vicini fundo Arenam, cretam, seu lapides effodere ad proprii rustici prædii utilitatem, *citat. §. inter rusticorum, & cit. l. Servitutes*, & sic de similibus.

19 Servitus realis dividitur insuper in continuam, quasi conti-
20 nuam, & discontinuam. *Communis. Servitus realis continua* est illa, cujus & causa, & usus perpetuo durat, vel actu, vel potentia circa continuam hominis operam, ut Servitus aquæductus, tigni immittendi, lumen, & prospectum habendi, &
21 hujusmodi. *Communis. Servitus quasi continua* est illa, cujus usus perpetuo durat potestate quidem sed non actu, ut servitus stillicidii, servitus Arenæ fodiendæ, calcis coquendæ &
22 hujusmodi. *Communis. Servitus discontinua* est illa, cujus usus est in hominis actione, quæ, cum assidua non sit, nec esse possit, discontinua dicitur; ut Iter, Actus, Aquæ haustus, & hujusmodi. *Communis.*

23 Servitus mixta est triplex, nempe Ususfructus, Usus, &
24 Habitatio. *Communis. Ususfructus* est Jus alienis rebus utendi, fruendi, salva earum substantia. *Communis*, textu expresso *§. Ususfructus, Instit. de Usufructu*, ibi: *Ususfructus est jus alienis rebus utendi, fruendis, salva rerum substantia.*

25 *Usus* est jus utendi tantum rebus alienis salva earum substantia. *Communis* per text. *in §. 1. Institut. de Usu, & Habitatione, & in l. Cui usus 2. ff. eod.*

26 Unde minus Iuris est in Usu, quam in Usufructu, & cui usus alicujus rei legatus est, uti quidem potest, frui vero eadem non potest. *Communis*, textu expresso *in citat. §. 2. Institut. de usu, & habitat.* ibi: „ Minus autem Juris est in usu, quam in „ Usufructu. Nam is, qui fundi nudum habet usum, nihil ulterius habere intelligitur, quam ut oleribus, pomis, floribus, „ fœno, stramentis, & lignis ad usum quotidianum utatur. „ In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut neque Domino „ fundi molestus sit, neque iis, per quos opera rustica fiunt, „ impedimento, neque ulli alii Jus, quod habet, aut locare, „ aut vendere, aut gratis concedere potest. Cum is, qui „ Usumfructum habet, possit hæc omnia facere, & concordat *leg. Planum 12. ff. de usu, & habitatione*, ubi varie illud exemplificatur, & signanter de illo, cui usus pecorum relictus est, qui potest quidem pecoribus uti ad stercorandum, & hujusmodi; At non potest pecorum fœtus, vel lanam, aut lac, nisi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum opus habet, *ibi §. 2.* „ Sed si pecoris ei usus relictus est, puta gregis „ ovilis ad stercorandum usurum dumtaxat, Labeo ait: sed „ neque lana, neque agnis, neque lacte usurum hæc enim „ magis in fructu esse. Hoc amplius etiam modico lacte „ usurum puto, neque enim tam stricte interpretandæ sunt „ voluntates defunctorum „. Et sic de aliis consimilibus, ut *ibi in cit. l. Planum* videre est.

Habitatio est Jus alienas ædes inhabitandi, easque etiam commodandi, & locandi. *Communis*, per text. *in §. Sed si cui 5. Institut. de Usu, & Habitatione*, ibi: „ Sed si cui habitatio le- 27
„ gata, sive aliquo modo constituta sit neque usus videtur, „ neque ususfructus, sed quasi proprium aliquod Jus, quam„ quam habitationem habentibus propter rerum utilitatem se„ cundum Marcelli sententiam nostra decisione promulgata „ permisimus non solum in ea degere sed etiam aliis locare.

Servitutem allegans tenetur eam probare. Rota *part. 14. re-* 28
cent. decis. 416. num. 2. part. 18. tom. 2. decis. 697. num. 3. Et quidem plene, & concludenter. Rota *part. 5. tom. 2. decis. 588. num. 7. decis. 590. num. 1. part. 14. decis. 398. num. 1.* Nec sufficit quasi possessio. Rota *part. 4. tom. 2. decis. 101. num. 2. part. 17. decis. 31. num. 14.* Et quidem probare debet eam acquisivisse; vel ex pacto, vel ex testamento, vel ex præscriptione. Rota *part. 4. tom. 2. dec. 101. n. 3. part. 14. dec. 398. n. 3. & dec. 416. n. 3.*

Quodnam tempus requiratur ad præscribendam servitutem, 29
sive personalem sive realem tam affirmativam, quam negativam, tam rusticam quam urbanam continuam, quasi continuam, & discontinuam, sive mixtam? Vide verb. *Præscriptio §. V. a n. 24. ad 29.*

In servitutibus affirmativis possessio acquiritur facto; *leg.* 30
Si quas 1. leg. Si aquam 2. Cod. de servitut. & aqua, Gratian. *tom. 1. disceptat. 89. n. 19.* Panimoll. *decis. 24. adnot. 1. num. 1.*
& alii passim. In servitutibus autem negativis acquiritur per 31
prohibitionem, ne aliquid fiat, & acquiescentiam prohibiti *l. Sequitur §. Si viam, ff. de usucap. l. Qui luminibus ff. de servitutib. urban. prædior.* Bald. *in l. 2. num. 54. vers. Sed quæritur: An per obedientiam ibi, & hoc verum, Cod. de servitut. & aqua*, Panimoll. *l. c. n. 2.* Gratian. *l. c. n. 18. 19. & 20.* Burat. *dec. 28. n. 4.* & alii.

Hinc Dominus allegans præscriptionem in servitutibus ne- 32
gativis adversus subditos, tenetur probare prohibitionem, patientiam & obedientiam Gratian. *disceptat. 564. n. 54.* Afflict. *decis. 383. num. 10.* Thesaur. *decis. 16. num. 8.* Aym. *consil. 361. num. 6.* Ferentill. *in addition. ad Burat. decis. 38. num. 4.* Pani-
moll. *l. c. num. 3.* & alii. Unde in servitutibus negativis non 33
incipit currere præscriptio nisi a die prohibitionis. Glossa celebris communiter recepta *in leg. Qui luminibus, ff. de servitutib. urbanor. prædior.* Rota *part. 5. tom. 2. recent. dec. 265. num. 36. part. 7. decis. 253. n. 59.* Ripa *in cap. Cum Ecclesia Sutrina num. 50. de caus. possess. & propriet.* Burat. *dec. 38. nu. 4.* Panimoll. *l. c. n. 6.* & alii passim.

In materia servitutum conventiones sunt servandæ. Rota 34
part. 4. tom. 1. dec. 250. n. 2. Quæ tamen debent esse claræ, & expressæ. Rota *part. 17. recent. dec. 152. n. 1.*

Viæ, seu transitus servitus a partibus contrahentibus præsta- 35
ri debet. Rota *part. 16. recent. decis. 402. num. 1.* Prætendens 35
servitutem transitus debet probare transitum Jure servitutis successisse, cum potuerit esse Jure familiaritatis. Rota *part. 14. recent. dec. 398. n. 5.*

Ubi aliunde transitus haberi non possit, tenetur quis dare 37
transitum in suo fundo, loquendo de transitu publico, quia nempe via publica sit corrupta, seu perempta. Cardinal. de
Luca *de servitutib. disc. 23. sub n. 8. & disc. 94. num. 4.* Lo- 38
quendo autem de transitu, seu usu privato potest quidem quis transire per fundum vicini, si aliunde viam habere nequeat; At debet solvi pretii æstimatio, & est in electione vicini dare transitum in parte sibi benevisa. Rota *part. 4. recent. tom. 2. decis. 101. numer. 25. & 26. part. 14. decis. 398. num. 11.*
& 12. Cardinal. de Luca *de servitut. disc. 23. sub num. 8.* Ces- 39
sat autem servitus hujusmodi, si constet fuisse antiquitus prædicatam aliam viam. Rota *part. 4. tom. 2. decis. 101. nu. 27.* 40
Et si id non constet, justificandum est usum transitu fuisse jure servitutis credendo uti Jure suo sciente, & patiente Domino fundi, quod in dubio non præsumitur. Card. de Luca *de Regalibus disc. 136. n. 3. de servitutibus disc. 95. n. 3.*

Servitus aquæ ducendæ, non solum ex capite, vel fonte, 41
sed etiam ex quacumque parte fundi constitui potest. *Communis*, textu expresso *in l. Servitus Aquæ ducendæ 9. ff. de servitutib. prædior. rusticor.* ibi: „ Servitus Aquæ ducendæ, vel „ hauriendæ, nisi ex capite, vel ex fonte constitui non potest.

Ho-

Hodie tamen ex quocumque loco constitui solet.
42 Et talis servitus aquæ ducendæ constitui potest, sive per
continuum fluxum, sive per intervalla temporis, nempe pro
certis diebus, & horis; *l. Rusticorum* 2. *§. Si Aquæ ductus,*
ff. de servitutib. prædior. rusticor. l. Si constitua 3 *leg. Si is,*
cui in princip. ff. Quemadmodum servitus amittatur, cum aliis
43 per Cepol. *de servitutib. n.*52. Item talis servitus constitui po-
test, ut aqua dividatur per mensuras, scilicet per uncias, &
digitos, *l. Cum essent* 33. *l. Cum Lucius* 37. *ff. de servitutib.*
præd. rust.
44 Circa aquæ cursum tria sunt specialiter attendenda, scilicet
Lex, idest pactum, natura, & vetustas, adeout Lex, ac natura
alterari non debeat, & quando apparet de vetustate, & antiqua
consuetudine, illi omnino standum sit; *leg. Si cui aqua* 1. §. 1.
§. 12. *&* §. 23. *ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcendæ*, Bero *consil.*
144. *n.*39. *circa med. volum.*3. & alii passim.
45 Hinc in præjudicium alterius non licet antiquum aquæ cur-
sum alterare; *leg. Unica, vers. Generaliter, ff. Ne quid in flumin.*
*public. leg.*1. *§. Non autem, ff. de flumin.* Rota *part.*4. *tom.*2.
recentior. decis. 61. *num.* 2. Menochius *consil.*999. *nu.* 12. &
alii passim.
46 Quamvis enim Dominus, per cujus fundum aqua ducitur,
rivum, & canale mutare possit, juxta Glossam communiter
receptam *in leg. Si cui, in ultim. Gloss. ff. de servitut.* Hoc ta-
men solum permittitur ad effectum, ut aqua per rivum no-
vum ducatur ratione commodioris usus sui prædii, non autem
ad effectum faciendi novum opus, & dummodo hujusmodi
mutatio non noceat habenti servitutem aquæ ducendæ, *l. Præ-*
tor ait 1. *in princip. ff. de rivis*, Glossa *in leg. Si cui, ff. de*
servit. cum aliis cumulatis per Bero *consil.* 144. *n.* 20. *vol.*3.
47 Aquæ servitus non acquiritur ex cursu naturali, ejusque
usu, etiamsi per mille annos fluxerit in fundum inferiorem pro-
pter libertatem ex eodem naturali cursu conservatam, cum
res animæ expers, prout est in aqua, nullum Jus tribuere
possit, nisi concurrat actus hominis ad text. *in leg. Proculus, ff.*
de damnis infectis. Rota *part.*4. *tom.*2. *recent. decis.*425. *n.*3.
& sequent. & sæpe alibi, Mascard. *de probationib. conclus.*
123. *num.*14. Veronen. *de servit. aquæduct. num.* 57. *contro-*
*vers.*310. *n.*156. Marin. *Controvers.*16. Cancer. *variar. resolut.*
*part.*3. *c.*4. *n.*241. & alii passim.
48 Dominus fundi inferioris tenetur recipere aquam fundi su-
perioris, si agatur de ejus naturali fluxu, vel decursu, quem
situs qualitas causet absque industria, & opere manufacto;
In tali enim casu Dominus fundi inferioris prohibere non po-
test, ne aqua pluvialis, vel alia fundi superioris in eum decur-
rat; *leg. Si cui* 1. *§.* 10. 13. 22. *ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcen-*
dæ, leg. Si Aquæductus 47. *ff. de contrahend. emption.* Rota
*part.*14. *recentior. decis.*461. *num.* 10. Surd. *consil.*17. *num.* 14.
& 27. *consil.* 23. *num.* 9. Cardinal. de Luca *de servitutibus*
49 *decis.*93. *num.*3. cum aliis ibi citatis. Si autem agatur de aquæ
fluxu, seu decursu proveniente ex hominum industria, & ope-
re manufacto, Dominus fundi inferioris non tenetur recipere
sibi præjudicialem aquam fundi superioris; *l. Si cui aqua* 1. §. 1.
& 13. *ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcendæ*. Sic Cardinal. de
Luca *l. c. n.*3. cum pluribus aliis ibi citatis, ubi ut supra conci-
liat Leges, quæ in hoc videntur esse contrariæ.
50 Servitus in Ecclesia cadit sub Extravagant. *Ambitiosæ*.
Cardinal. de Luca *de servitutib. disc.* 17. *per tot. de Alien.*
disc. 18. *n.*8. *de Præeminent. disc.*26. *num.*13. & alii communi-
ter; adeoque neque ei servitus passiva imponi, nec activa
alienari potest sine Beneplacito Apostolico. Quaranta *in*
*Summa Bullar. verb. Alienatio num.*22. Corrad. *prax. dispen-*
*sation. leg.*9. *cap.*4. *num.*15. Monacell. *tom.*1. *tit.*5. *formul.*15.
*num.*20. ubi refert, sic expresse declarasse *Sacr. Congregat.*
*Concil. in Albanen.*21. *Junii* 1698. in qua agebatur de imposi-
tione servitutis immittendi tigna, & appodiandi super muros
Conventus PP. Minorum Conventualium.
51 Hinc servitus cryptæ, & aditus subterranei, servitus fene-
stræ, seu prospectus, servitus portæ, vel transitus a domi-
bus privatorum in Ecclesias haberi non potest sine speciali in-
dulto Apostolico. Vide verb. *Ecclesia art.*5. verb. *Fenestre*,
verb. *Porta*, verb. *Prospectus*, ubi afferuntur ad id De-
creta.

Novæ additiones ex aliena manu.

SUfficere hic arbitramur, si aliqua addamus de servitutibus 1
realibus in genere.
Reales servitutes a Prædiis dominantibus dicuntur vel ur-
banæ, vel rusticæ. Prædia autem dicuntur vel urbana, vel rusti- 2
ca, ratione usus, & destinationis.
Utilior est servitutum distinctio in affirmativas, quæ in
patiendo, & negativas, quæ in non faciendo consistunt. Illæ
quasi traditione acquiruntur, hæ nuda promissione. Illæ præ-
scribuntur ordinario modo, hæ vero requirunt prohibitionem
alterius cum servientis acquiescentia conjunctam.
Denique ex male intellecta *L.*14. *ff. de Servit.* Doctores di- 3
stinxerunt continuas a discontinuis; illas dicentes, quarum usus
continuo sdest: has vero, quæ non habent certum continuum-
que exercitium, & proinde has imprærscriptibiles dicunt, non
illas.
In omni vero servitute reali quatuor necessaria sunt I. Le- 4
gitima constitutio a parte Concedentis. II. Legitima acquisitio
respectu Acquirentis. III. Duo eaque vicina prædia, quorum
alterum alteri præstet utilitatem. His addunt IV. causam per-
petuam.
Quod ad primum attinet, constituitur aliquando servitus a 5
Judice, *L.*21. *§.*3. *ff. Famil. Erciscund.* ut plurimum vero a 6
Privato. Hic ut legitime constituat servitutem debet habere
dominium irrevocabile Prædii: Qui enim revocabile habet
dominium, vix in sui præjudicium servitutem constituere
valet. Confer *Stryk. in usu modern. Pandect. lib.*8. *tit.*1. §. 10.
Tum habere debet dominium totius rei: Rei etenim communi 7
nec pro parte sua imponere dominus potest servitutem; *l.* 2.
*ff. de servit. l.*6. *§.*1. *ff. Commun. Præd.* Adi *Donell. Commen-* 8
*tar. jur. civil. lib.*11. *cap.* 9. *lit.* *D. & sequent.* & liberam de-
mum potestatem disponendi habere debet. Fit inde, quod 9
Proprietarius non aliter quam cum consensu Usufructuarii im-
ponere servitutem potest Fundo usufructuario, *per l.*15. *ff. de*
usufruct. ubi pro *Nequidem* legi debet, *Equidem*, ut *l.*6. *cod.*
declarat *Bynkershoek lib.*1. *observ.*11
Quod vero concernit secundum, de jure Romano tantum 10
quilibet sibi servitutem acquirere poterat; *l.* 5. *C. Commun.*
Præd. Sed aliter hodie. Vide *Stryk. in usu modern. Pandect.*
tit. Commun. Præd. §. 5. *Schilter. exercic.*18. §. 35.
Acquiritur ultima voluntate, adeoque statim a morte Te- 11
statoris transit; *L.*19. *§.*1. *ff. Quemadmodum servitut. amitt.* 12
Inter vivos per expressas conventiones accedente in affirma-
tivis quasi traditione seu patientia, & usu vel inductione in
prædium. Ipso facto seu tacita voluntate non facile consti-
tuitur; *L.*36. *ff. de Servit. Præd. Urban. l.*1. *ff. de Servit. le-*
gat. Consule *Hertium dissert. de Servit. fact. constit.* nisi usus 14
Rei legatæ forte inutili; *l.*30. *ff. de Servitut. Præd. Urban. l.*7.
*pr. l.*10. *C. Commun. Præd.*
Acquiritur itidem præscriptione; Si contra ipsum Domi- 15
num possidentem, sine titulo Servitus exercetur, accedente
scientia & patientia ejus; *l.*1. *pr. Si servit. vindic. l.* 2. *C. de*
Servit. Tempus immemoriale olim vice tituli erat; *l.*1. *in fin.* 16
*l.*2. *princ.* §. 5. 6. *&* 7. *l.*23. *in fin. l. fin. ff. de Aqua, & Aqua*
Pluv. Arcend. Jure novo sufficit longissimi temporis præscri- 17
ptio. Si a non Domino alteri constituta est bona fide acceden- 18
te, & titulo etiam 10. vel 20. annis acquiritur; *l.*2. *in fin. C.*
de Præscript. longi tempor. Sed in discontinuis, ut plurimum 19
immemoriale tempus hodie desiderant, quod per errorem in
quibusdam Locis introductum; *Stryk. in usu modern. Pandect.*
tit. de Servit. §. 6. *Muller. ad Struv. exerc.*13. *thes.* 39. *lit* K.
Quoad tertium inter duo prædia desideratur vicinia; *l.*39. *ff.* 20
*de Servit. Præd. Urban. l.*5. *ff. de serv. Præd. Rustic.* ut ut non 21
semper immediata esse debeat, nisi quam natura rei postulat; 21
*l. ultim. ff. de Servit. Præd. Rustic. l.*1. *l.*14. *ff. de servit. Præd.*
Urban. Franck ad tit. ff. de servit. n. 28. *& sequent.* Adde
*Donell. Commentar. jur. civil. lib.*17. *cap.*2.
Requiritur præterea, ut alterum alteri præstet utilitatem, 22
quæ non tantum ex commodo, sed etiam luxu Civitatum su-
cto ex amœnitate æstimatur, ob quam etiam Vicini sæpe in-
teresse potest; *l.*15. *ff. de servit. l.*3. *§.*1. *ff. de Aqu. quotid. &*
æstiv. *Noodt lib.*1. *Probabil. jur. cap.*2. præsertim in locis, in 23
quibus voluptas in pretio est, in quibus meliorem prædiorum
causam faciat; *l.*6. *ff. de serv. Præd. Rustic.* Id vero ubi non 24
fit, non est servitus realis; *l.* 8. *princip. ff. de servit.* Præstat 25
autem utilitatem ordinarie omnibus fundi partibus; *l.*23. *§.*3.
ff. de Serv. Prædior. Rustic. Similiter ubi indefinite concessa 26

27 totus fundus servit; *l.21. eod.* Civiliter tamen alter servitute
28 uti debet; *l.9. ff. de servit.* Adeoque Legatarius audiendus si
hæres per certam partem fundi velit servitutem assignare; *L.*
29 *26. ff. de serv. Præd. Rustir.* Aliquando etiam per Arbitros
hæc res determinatur. Confer *Men. part.3. dec.372.*
39 Notandum vero, quod ita utilitas est præstanda, ut alterum
prædium aliquid patiatur, aut non faciat; De jure enim Ro-
mano nulla in faciendo consistit servitus; *l.15. in fin. ff. de*
31 *servit.* Promissio hæc operatur obligationem mere persona-
lem, quę Tertium Possessorem non stringit; *l. final. in fin. ff.*
de Controv. Empt. Adi *Stryk. in usu modern. Pandect. tit. de*
32 *Servit*, §.3. Num autem moribus servitus in faciendo consiste-
re queat, vide *Titium de Servit. in faciend. consist.*
33 Reliquum est, ut de quarto dis seramus. Requirunt servitu-
tes causam perpetuam, seu naturalem, *l.28. ff. de serv. Præd.*
34 *Urb.* quia servitutes natura sua sunt perpetuæ. Admissæ vero
fuerunt jure prætorio ex æquitate contra subtilem antiquorum
Jurisconsultorum Philosophiam, seu contra jus civile, servi-
35 tutes temporales; *l.4. ff. de Servit.* Quin & hodiernis moribus
36 non amplius hoc quartum requisitum in usu est. Qua de cau-
sa servitus Foraminis hodie datur; *Stryk. in usu modern. tit.*
de Servit. Pręd. Urban. §.1.
37 Effectus constitutæ servitutis est a parte servientis prædii,
quod nihil possit facere in præjudicium dominantis; *l.14. ff.*
38 *de Serv. Præd. Rustic* Omnia concedere debeat, sine quibus
servitus exerceri nequit; *l.20. §. 1. ff. de Serv. Præd. Urban.*
39 A parte Dominantis, quod perpetuo possit servitute uti, nisi ad
49 tempus fuerit constituta; *l.4 ff. de serv.* non vero aliis rursus
41 concedere; *l.44. ff. Locati*, aut ultra Prædii necessitatem
42 eam extendere; *l.24. ff. de serv. Præd. Rustir.* quatenus Præ-
43 dio servienti inde nocetur; *dict. l.24.* Pactis tamen plus conce-
di potest, quam servitutis ratio permittit; *l.33. §.1. ff. de serv.*
Præd. Rustir. Noodt lib.1. Probabil. cap.31.

SIGILLUM.

1 Sigillum pro annulo, & annulum pro sigillo usurpatum fuis-
se antiquitus ex Tacito, & aliis probat Cironius *ad Tit.*
De his, quæ fiunt a majori parte Capituli, & patet etiam ex
utroque Jure, ut *in cap. In nomine Patris 1. distinct. 73. &*
in l. Signatorius 74. ff. de verbor. signif. & l. Argumento 25.
§. Ornamenta, ff. de auro, & argento legato. Idque etiam
docent plures alii Doctores cum Cardinale Petra *Comment.*
ad Constit. Apostol. §.3. Proœmialis n.48.
2 Sigillorum usus fuit antiquissimus penes Principes pro Ju-
risdictione communicanda subditis per annuli traditionem, ut
patet *ex lib. Esther cap.3.* ibi: „ Tulit ergo Rex annulum,
„ quo utebatur, de manu sua, & dedit eum Aman filio Ama-
„ dathi de progenie Agag hosti Judæorum, dixitque ad eum
„ argentum, quod tu polliceris, tuum sit, de populo age,
„ quod tibi placet. *Et infra:* Litteræ signatæ ipsius annulo
missæ sunt per Cursores Regis ad universas Provincias. „
Et *ibidem cap.8.* expresse habetur. *Scribite ergo Judæis sicut*
vobis placet ex Regis nomine signantes Litteras annulo meo. Et
3. Reg. cap.21. habetur, quod Jezabel Achabi Samariæ Re-
gis uxor, Litteras, quibus Naboth injustæ morti tradi impe-
rabat, Regio sigillo obsignavit, ibi: *Scripsit itaque litteras*
ex nomine Achab. & signavit eas annulo ejus, & misit ad
majores natu, & optimates. qui erant in Civitate ejus.
3 Immo usque ab origine mundi hos annulos pro obsignan-
do fuisse constat ex *Genes. cap.38*, ubi habetur, quod Judas
Thamari annulum dederit pignoris, & fidei loco. Nam si
vocem hebraicam attendamus, qua fuit usus Moyses *ibidem*
quæ fuit *Cotam*, sigillum significat, & ob hoc a Moyse fuit
verbum illud usurpatum, ut tenet Polyd. Virgil. *de invenctor.*
rerum lib.8. cap.2. relat. ab Eminen. Card. Petra *loc. citat.*
num. 51.
4 Sigilli nomen a parva statua derivari putat Thesaur. *lib.2.*
q. forens. 100. num.4. & seq. ex eo quod parvæ statuæ in
ipsis sigilli adhibebantur; At vero alii diminutivum nomen
a signo derivari prætendunt, nam in cognitionem alterius,
scilicet cujus est sigillum deducit ex Gloss. *in l. Pediculis 34.*
ff. de auro, & argento legat, Hoping *de Jure sigillorum cap.*
1. §.1. num.6. Card. Petra *l. c. num. 47.* Unde sigillum im-
præsentiarum accipitur pro imagine, qua ceræ impressa lit-
teras obsignamus. Sicque in hac acceptione dicuntur *littere*
sigillatæ idest sigillo apposito clausæ, obsignatæ, seu munitæ.
Calepinus verb. *Sigillum.*

Sigillum igitur est signum, seu signaculum certis notis im- 5
pressum; *l. Ad testium 22. §. Signum, ff. Qui testamenta*
facere possunt, l. Omnibus 1. §.2. l. Tabularum 2. §.4. ff. Te-
stamenta quemadmodum aperiantur, Hoping *cit. cap.1. §.3.*
Card. Petra *l.c. n.75.*
Et sigillum debet esse tale, ut deducat in notitiam sigillan- 6
tis, *argum. l. Stigmata 3. Cod. de Fabricensibus.* Et si conti- 7
neat imaginem, debet imago esse conformis Originali; alias
si sit valde difformis, redderetur scriptura suspecta de falso.
Scaccia *de Judic. lib.1. cap.64. num.17.* Qua ratione Pontifex
Innocentius III. arguit falsitatem privilegii, quia sigillum
non continebat figuram sigillantis, *c. Inter dilectos 6. §. Sed*
contra privilegium. de fide instrum. ibi: „ Unde non Episco-
„ pi, sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in una
„ medietate Cæsaris imaginem exprimebat, & in altera me-
„ dietate præsumebatur, vel filii, vel conjugis imaginem
„ habuisse „. Gonzalez *ibidem*, Hoping *l.c. cap.8. §.1.* Bo-
rel. *lib.2. de Magistr. edict. cap.13. n.13.* Card. Petra *loc. cit.*
num.77.
Sigillum dividitur in Authenticum, & non Authenticum. 8
Sigillum Authenticum est, quod multorum auctoritate compro-
batum est, seu quod est certæ fidei; Istud enim vocabulum
Authenticum ponitur pro re certæ fidei, seu quæ multorum
auctoritate comprobata est, ut notant Spigelius, & Joannes
Calvinus *in Lexico iuris verb. Authenticon. Sigillum non Au-*
thenticum e contra est illud, quod non est certæ fidei, sed
ejus fides vacillat. Colligitur ex *cit. cap. Inter dilectos 6. de*
fide Instrum. ubi Abbas *num. 4.* ex ipso textu notat, quod
quatuor sunt, quibus redditur sigillum vacillans, ac detrahi-
tur ejus fidei.
Primo scilicet, quando sigillum non congruit in sculpturis 9
Dignitati sigillantis, non enim potest rationabiliter præsumi
sigillum esse illius, cui adscribitur, si sibi in imagine inscul-
pta non convenit, ut expresse declaratur *in citat. cap. Inter*
dilectos.
Secundo quando litteræ sigilli sunt ita corrosæ, vel scul- 10
pturæ ita consumptæ, ut ex eis oriatur æquivocatio, nec aliter
possit certificari sigillum illum esse illius, cui adscribitur, *cit.*
c. Inter dilectos.
Tertio, quando sigillum patitur ita enormem fracturam, 11
ut ex residuo non possit clare cognosci, cujus sit. Sic colli-
gitur *ex cit. c. Inter dilectos*,
Quarto, quando sub sigillo charta reperitur perforata, & 12
per glutinum novæ ceræ sigillum illud ipsi chartæ conne-
xum, ut expresse habetur *in cit. cap. Inter dilectos*, & notant
ibi Doctores passim.
Sigillum dividitur insuper in publicum, & privatum. *Si-* 13
gillum publicum est illud, quod publica auctoritate nititur,
quia nempe retinetur a personis publicis, v.gr. Principe, Ma-
gistratu, Episcopo, Capitulo, Judice, & hujusmodi pro
communicando robore scripturis ad suam jurisdictionem, seu
Officium pertinentibus, de quibus sigillis loquuntur Docto-
res ad *c. Scripta vero authentica 2, de fide instrum.* & Glossa
ib. verb. Sigillum. Sigillum autem *privatum* est illud, quod
apponitur a persona privata ad secretum servandum, & no-
tionem scribentis excitandam. *Sic in re Communis.*
Sigillum probabilius non plene probat, nec plenam fidem 14
facit sine subscriptione sigillantis in testamentis scriptis, sicut
& in aliis casibus, ubi agitur de magno præjudicio, aut de
Jure, vel consuetudine specialiter requiritur subscriptio. Co-
varruvias *pract. q. c.22. num.9.* Mascardus *de probat. conclus.*
1309. num.7. Reiff. *lib. 1. Decr. tit.22 num. 94.* Bartolus *in*
Proœmio, ff. nu.8 vers. Item quæro, si est solum sigillum &c.
allegans ad id *l. Ad testium 6. Si quis ex testibus, ff. de Testam.*
ubi dicitur: *Si quis ex testibus nomen suum non adscripserit, ve-*
runtamen signaverit, pro eo est acque si adhibitus non est, juncto
Summario *ibidem* ex eodem Bartolo desumpto expresse di-
cente: *Requiritur signatio, & subscriptio, & alterum sine*
altero non valet. Speculator *tit. de instrum. editione §. Instru-*
mentum ergo publicum n.19 vers. Item quod non est signatum,
Engel *lib.2. Decr. tit.22 n.18* & alii apud Mascard. *l. c. n.6.*
Si enim solo sigillo plena fides præstanda esset, facile fraus
& dolus committi posset.
Opposita autem sententia, quod nempe sigillum, ubi de 15
ipso constat, probet, & fidem faciat absque propria subscri-
ptione sigillantis, nisi aliud legibus, vel consuetudine consti-
tutum fuerit, est vere probabilis, & eam expresse tenent Inno-
centius *in cap. Scripta 2. in fine de fide instrumentorum*, Me-
nochius *lib.2 de Arbitr. Judic. cas.113. num.5* Decius *in cap.*

Post

Post cessionem n.31 de probat. Covarruvias *l.c. n.9 circa finem*, & alii apud Mascard. *cit. concl.* 1309 *n.5 argum. cit. cap. Scripta 2. de fide instrum.*, ubi ista duo æquiparantur, & alternative sufficere dicuntur, nempe scripta per manum publicam facta, & scripta habentia sigillum Authenticum, ibi: „ Nisi per manum publicam facta fuerint, ita quod appareant „ publica, aut Authenticum sigillum habuerint, per quod „ possint probari „. In alternativis autem sufficit alterum adimpleri, textu expresso in *cap. In alternativis 70. de Reg. Juris*, ibi: *In alternativis .... sufficit alterum adimpleri*. Et concordat *l. In eo* 110. §.3 *ff. de Regul. Jur.*, ibi: *Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterum esse factum*.

16 Scripturæ seu Instrumenta, quæ habent sigillum authenticum, seu publicum, plene probant, *cap. Scripta 2. de fide instrum.* ubi statuitur, quod alicujus firmitatis robur non habeant instrumenta, si testes inscripti decesserint, nisi per manum publicam facta fuerint, aut authenticum sigillum habuerint, & tenent Glossa *ibid. verb. Authentica*: Abbas *in Summario*, Barbos. *in Collectan. n.* 1. Reiffenst. *l. c. num.* 89. Masc. *citat. conclus.* 1309. *numer.* 1. cum plurimis aliis ibi citatis.

17 Scripta autem sigillo privato munita probant quidem, & valent in præjudicium illorum, qui ea scripserunt; *l. Generaliter, Cod. de non numerat. pecun. l. Publia §. fin. ff. Depositi*. Non vero ad commodum eorum, nisi ab adversario fuerint approbata, *cit. l. Publia §. final. ff. Depositi*, *l. Instrumenta domestica, Cod. de probat.* Gloss. *in c. Cap. Scripta 2. de fide instrum. verb. Authentica*, Bartolus *in Summario cit. l. Publia*, Reiffenst. *l.c. num.* 90. Mascardus *cit. conclus.* 1309. *n.* 1. 4. *&* 40. *ac seq.* & alii plures.

18 Testamenta, Privilegia, & hujusmodi, in quibus sigillum est de solemnitate, vel substantia actus, absque dicto sigillo non habent vim probandi. Menoch. *lib.2 de Arbitr. Judic. Cap.* 113. *n.* 13. Felin. *in Cap. Inter dilectos 6. n.5. de fide instrum.* Reiffenst. *l.c. n.97.* & alii, per text. in *leg. Al testium §. si quis ex testibus, ff. de testam. & cit. Cap. Inter dilectos*; ubi recte advertunt, quod si ob enormem fracturam sigilli vacillat fides privilegii, tanto magis vacillabit, si sigillum penitus deficiat, seu nunquam appositum sit.

19 Extra autem dictos casus, ac regulariter loquendo, sigillum in instrumentis ad substantiam actus non adhibetur, sed solum ad faciliorem ejusdem actus probationem. Sic Innocentius *in cit. Cap. Inter dilectos 6. verb. Sigillum de fide Instr.* Abbas *ibid. n.3.* Felin. *ibid. n.5.* Reiffenst. *l. c. n.* 98. Menochius *l.c. cas.* 113. *n.* 13. *&* 14. cum Hostiens. & Card. ibi citatis, & alii plures, per text. *in l. Contractus 17. Cod. de fide Instrum.* ubi ad valorem instrumentorum plus non requiritur, quam quod *subscriptionibus partium confirmata, & si per Tabellionen conscribantur, etiam ab ipso completa, & postremo a partibus absoluta sint*, hoc est subscripta, ut explicat Glossa *ibid. verb. Absoluta*.

20 Dicitur autem: *sed solum ad faciliorem ejusdem actus probationem*, quia sigillans scripturam, contenta in ea præsupponit vera, & videtur fateri omnia contenta in ipsa, cum sigillum sit confirmatio quædam eorum, quæ in scriptura continentur, & probet consensum. Rota *p.10. recent. dec.* 200. *n.*12. Alexander *cons.147. n.6. & 7 lib.2* Card. Thusch. *litt. S. conclus.*239. *n.*1. cum Bald. & Romano ibi citatis, & alii passim.

21 Sigillum cum propriis Insignibus habere debent omnia Collegia, Conventus, Prælati, Abbates, Archidiaconi, & Superiores omnes, ac Officiales, & eo uti debent pro Scripturis authenticis. Conc. Londin. II. c. 29.

22 Sigillo aureo, vel argenteo uti non possunt Regulares. Concil. Nicæn. *ex Arabico cap.*76.

23 Minister Generalis Ordinis S.P.N. Francisci de Observantia legitime usus fuit, & uti potest Titulo, & Sigillo cum inscriptione: *Minister Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, ut hoc titulo insigniri consuevit a Summis Pontificibus, ut notat Dominicus de Gubernatis *in Orbe Seraphico tom.* 1. *lib.*3. *c.*10. *circa finem*, & signanter a Leone X. Clemente VIII. Paulo III. Sixto V. Urbano VIII. Gregor. XV. Innocent. IX. & aliis sequentibus, & novissime a Benedicto XIII. Const. incip. *Universalis Ecclesiæ regimini*, & alia incipien. *Dilectis filiis*, ibi: *Dilectis Filiis Ministro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci, nec non Generali Ministro Fratrum Conventualium ejusdem Ordinis*. Et hoc utraque parte informante jam fuerat repetitis vicibus declaratum a Sacra Congregatione Rituum, prout ad litteram referuntur Decreta a supradicto Dominico de Gubernatis *loc. cit.* tenoris sequentis.

Religionis S. Francisci.

„ Cum Procurator Generalis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci, sex ab hinc Annis ægre ferret, Ministrum Generalem de Observantia in præteritum usum fuisse, & in præsentiarum uti Titulo, & Sigillo cum inscriptione: *Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, recursum habuit ad Sanctissimum supplicans mandari reformari hujusmodi Titulum tamquam non legitime dicto Ministro Generali de Observantia competentem. Et supplicatione per Sanctissimum ad hanc Sacr. Rituum Congregationem remissa; Eadem Sacra Congregatio discussionem hujus negotii ad referendum usque de anno 1625. commisit Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Muto, coram quo formato dubio de consensu ambarum partium: An Titulus Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum, quo insignitur Minister Generalis Observantium sit reformandus? Utraque parte sæpe sæpius in facto & Jure desuper informante, & audita; ad relationem ejusdem Eminentissimi Cardinalis Muti causa acerrime in plena Congregatione discussa, Sacra Rituum Congregatio respondit, nihil innovandum, & Ministrum Generalem de Observantia legitime usum fuisse, & uti posse Titulo, & Sigillo cum inscriptione *Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, & ita servari mandavit die 22. Martii 1631. 24

Religionis S. Francisci.

„ Religio Minorum Conventualium conquesta est apud Santissimum de Decreto ab hac Sacra Rituum Congregatione emanato ad favorem Ministri Generalis de Observantia S. Francisci circa usum Tituli, & Sigilli Ministri Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum, supplicans tamquam non audita in suis juribus audiri in Signatura Gratiæ, & mandari Illustrissimo Datario, qui concedat ad hoc supersessoriam necessariam.

Ex adverso autem Frater Alphonsus de Prato Procurator Generalis Minorum Observantium adiens & ipse cum supplici Libello eumdem Sanctissimum supplicavit, quod stante jure suæ Religioni quæsito, tam ex Bullis Pontificiis, quam ex novissimo Decreto, parte adversa super usu d. Tituli, & Sigilli per quinquennium & ultra sæpius audita, & replicante, nemine ex Eminentissimis Patribus contradicente, ad sui favorem edito, & etiam impresso; Sanctitas Sua dignaretur huic negotio perpetuum silentium, ut par est, imponere. Et utraque supplicatione per Sanctissimum ad hanc Sacram Congregationem remissa, Eadem Sacra Congregatio unanimi Eminentissimorum Patrum consensu censuit, ex hactenus deductis non esse locum novæ audientiæ. Et mandavit Secretarium alloqui cum Sanctissimo juxta mentem.

Die 12. Aprilis 1631.

„ Feria sexta die 21. Aprilis Ego Secretarius allocutus fui cum Sanctissimo juxta mentem Sacræ Congregationis, & Sanctitas sua mandavit mihi, ut loquerer, prout feci R.P.D. Datarium pro imponendo perpetuo silentio.

Ita reperitur in Regestis Congregationis Sacrorum Rituum. In quorum fidem &c. Hac die 6. Junii 1682.

Loco ⁎ Sigilli.

Bernardinus Casalius Secretar.

Novæ additiones ex aliena manu.

Sigillum est nota quædam impressiom habens nomen, & 1
insigne, vel simul, vel alterutrum ad fidem rei conciliandam; *Botticher. de Jur. Sigillor. thesi* 8.
Dividitur autem Sigillum in publicum, ac privatum. Pu- 2
blicum, quod a Persona publica in negotio suam privatam 3
rem non concernente ad publicam fidem faciendam adhibetur. Privatum, quod in negotiis privatis Sigillantium adhi- 4
betur; *Nicol. Honthem. de Art. Notar. lib. cap.*11. *nu.* 29. *Gilman. dec.*51. *n.*42.
Ut autem omne Sigillum maxime privatum rectum, & le- 5
giti-

gitimam faciat probationem, roburque Scripturæ addat, in ejus appositione tria regulariter requiruntur a Doctoribus, quos allegat *Hoping. de Jur. Sigill. cap.11. num.17. Primum*
6 requisitum est, ut in Scriptura, seu subscriptione exprima-
7 tur cujus sit sigillum. *Secundum* a quo sit appositum; & *ter-*
8 *tium* propter quod sit appositum, sive ex qua causa adjectum. Si enim hæc non appareant, nec ex circumstantiis possint colligi, sigillum nihil operatur.

9 An ad validitatem instrumenti a Notario confecti requiratur sigillum ipsius? Prævaluit opinio affirmativa, ut videre est apud *Covarruv. pract. resolut. tom.2. c.20. nu. 5. Moller. lib.4. Semestr. cap. 15.*

SIGILLUM SACRAMENTALIS CONFESSIONIS.

1 Sigillum Sacramentalis Confessionis est obligatio servandi Secretum in omnibus, quæ in ordine ad absolutionem Sacramentalem Confessario aperiuntur. *Est in re communis.*

2 Sigillum Sacramentalis Confessionis obligat Confessarium ad celanda peccata in confessione detecta triplici Jure, scilicet Naturali, Divino, & Humano, seu Ecclesiastico. Ita
3 Scotus *in 4. dist. 21. q. 2.* & *Communissima aliorum*. Et quidem quod obliget *Jure Naturali*, clare patet, quia natura dictante, non est aliis faciendum, quod quisque sibi fieri non vellet, juxta illud vulgatum: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:* Nemo autem vellet, quod suum secretum, ex quo aliqua infamiæ nota eidem posset inuri, manifestaretur, adeoque Sigillum Confessionis obligat Jure naturali; alioquin Lex naturæ de servanda Fidelitate, & Secreto proximi cessando violaretur.

4 Quod autem obliget *Jure Divino*, clare constat, quia dum Christus Dominus instituit Sacramentum Pœnitentiæ, præcepitque Confessionem, simul Confessariis arctissimam hanc Sigilli obligationem imposuit; Quamvis enim hoc ex nullo textu scripto comprobetur, evincitur tamen ex expressa, continuata, & constanti Traditione ab Apostolis ad hæc usque tempora. Traditiones autem Divinæ tantam vim habent obligandi, ac verbum Dei scriptum. Unde Apostolus 2. *Ad Thessalonicens. c. 2.* præcipit dicens: „ Itaque Fratres state, „ & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, „ sive per Epistolam nostram. „ *In quem locum S. Joannes Chrysostomus sic scribit*; „ Hinc patet, quod non omnia per „ Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris, eadem „ vero Fide digna sunt tam illa, quam ista, *& Conc. Trid. sess. 4. Decreto de Canonicis scripturis* sic expresse habet: „ Sacrosancta Œcumenica, & Generalis Tridentina Synodus.... Traditiones ipsas, tum ad Fidem, tum ad mores pertinentes tamquam vel oretenus a Christo, vel a „ Spiritu Sancto dictatas, ac continua successione in Eccle- „ sia Catholica conservatas pari pietatis affectu, ac reveren- „ tia suscipit, & veneratur.

5 Quod vero obliget *Jure humano*, seu *Ecclesiastico* habetur expresse ex *cap. Sacerdos 2. dist. 6. de Pœnit nt.* ubi pœna depositionis a Sacerdotali Officio, & perpetuæ ignominiosæ peregrinationis erat imposita Confessariis violantibus Sacramentales Sigillum. ibi: „ Qui hoc fecerit (*Sigillum* „ *videlicet violaverit*) deponatur, & omnibus diebus vitæ „ suæ ignominiosus peregrinando pergat, & cap. Omnis „ utriusque sexus 12. de pœnitentiis, & remissionib. „ ubi violatoribus Sigilli Confessionis constituitur pœna depositionis ab Officio Sacerdotii, ac perpetuæ pœnitentiæ in arcto Monasterio peragendæ, ibi: „ Qui peccatum in Pœnitentiali „ Judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum „ a Sacerdotali Officio deponendum decernimus, verum „ etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Mo- „ nasterium detrudendum.

6 Hinc obligatio servandi Sigillum Sacramentale tam stricte ligat, & urget, ut in nullo excogitabili casu directe, vel indirecte revelari possit, quamvis salus propriæ vitæ, immo totius mundi inde penderent: Quinimmo licet per hoc omnium hominum damnatio impediri posset. *Communissima omnium Catholicorum.*

7 Ad Sigillum Sacramentale tenentur ultra Confessarium etiam sequentes, nempe Interpres, per quem facta est Confessio. Item Laicus, qui Sacerdotem se fingens Confessionem excepit. Item ille, cui Confessarius sacrilege revelavit peccatum. Item audientes tempore pestis, seu naufragii Confessionem publicam. Item audientes casu, vel malitiose peccata, dum confitentur. Scotus *in 4. dist. 21. q. 2.* Rosignol. *de Pœnit. part. 1. q.7. art.22. Sect. 2.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *Theolog. moral. tract. 14. dist. 9. q.3. n. 36.* ubi testatur de communi. Et ratio est quia notitia ad eos pervenit ex Confessione Sacramentaliter facta, adeoque hujusmodi revelatio esset contra reverentiam Sacramenti, & redderet odiosam ipsam Sacramentalem Confessionem.

Item ad Sigillum (a) probabilius tenetur, qui per examen Pœnitentem ad Confessionem disponit. Item ille, cui Pœnitens se aperit hodie, ut illum dirigat pro Confessione crastina. Item Doctor consultus a Confessario super aliquo delicto, si ex illo noverit delinquentem. Item ille, cui Pœnitens jam non potens scribere dictavit sua peccata, postea ex ipsius scripto confessurus. Item ille, cui Pœnitens dicit se velle confiteri, & propterea illum consulit, an, & quomodo hoc, vel illud peccatum teneatur confiteri, quamvis non illi sed alteri confiteri velit. Gormaz. *part. 2. n.391.* La Croix *libr. 1. p. 2. n.* 1052. cum pluribus aliis ibi citatis, Sporer *t.3. Theolog. Sacramental. part. 3. cap. 7. q. 3. a n. 845. ad 855.* cum aliis ibi allegatis contra alios. Et ratio est, quia licet illa notitia non habeatur in Confessione, nec ex Confessione, habetur tamen per ordinem ad illam, adeoque hujusmodi revelatio esset contra reverentiam Sacramenti, & redderet odiosam ipsam Sacramentalem Confessionem, unde, ne id eveniat, servandum est a supradictis Sigillum. 8

An autem inveniens chartam, in qua sunt descripta personæ cognitæ peccata teneatur ad Sigillum Sacramentale? 9
Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam tuentur Rodriquez, Fagundez, Malderus, & alii plures apud Dian. *part. 1. tract.4. resol. 112.* Navarrus Graff. Vega Gormaz, Diana, Tamburrin. apud La Croix *loco cit. n.1953.* & probabilius Sporer *loc. cit. n. 857.* & alii; Et ratio est, quia talis peccatorum scriptio fit propter Confessionem & reipsa videtur esse inchoata Confessio, sive Confessionem jam factam gerens; Negativam autem, scilicet inventorem talis chartæ non teneri ad sigillum Sacramentale, sed solum ad sigillum naturale defendunt, & quidem probabilius Bonacina *de Pœnitentia Sacrament. disput. 5. q.6. sect. 4. punct. 3. n. 7.* cum pluribus ibi allegatis, Castropal. Averla, Illsung. Busemb. aliique multi apud La Croix *loc. cit. n.* 1953. Rosignol. *loco cit. n.* 17. Reiffenstuel *loco cit. n.* 37. Layman, Suarez, Navarr. aliisque congestis, Lugo *disp. 23. sect. 2. n. 47.* & valde probabilem hanc Sententiam appellat etiam Sporer *loc. cit. n.* 858. & alii plures ipsam expresse tuentur; Et ratio est, quia illa charta, seu notitia illius non pervenit ad inventorem, nec in Confessione, nec ex Confessione, nec per ordinem ad Confessionem, cum Pœnitens illam chartam scripserit solum, ut sua peccata sibi manifestet, & memoriam eorum retineant;

Consentiunt tamen omnes utriusque sententiæ Doctores, 10
quod talis inventor teneatur ad sigillum naturale sub peccato mortali, si illa charta contineat gravia, & diffamantia peccata; Quinimmo cognito, quod talia peccata contineat, debet sub gravi ab illius lectione abstinere.

Insuper consentiunt omnes, quod si aliquis mutus, vel alias 11
impeditus confiteatur Confessario præsenti per scripturam, & tunc durante actione Sacramentali aliquis legat illam scripturam, is omnino ad sigillum Sacramentale teneatur; Tunc enim illa scriptura lecta a Confessario est locutio, vel Confessio Pœnitentis, cum non aliter confiteatur mutus ille nisi per scripturam.

Ad sigillum Sacramentale tenetur Prælatus, vel Superior, 12
cui Pœnitens, vel Confessarius manifestavit pro licentia absolutionis obtinenda, peccatum reservatum quamvis pro absolutione remittat ad alium Confessarium. Sic pluribus allegatis Card. de Lugn *disp. 22. Sect. 2. n.34.* & 35. Rosignol. *loc. cit. n.12.* cum aliis ibi citatis, La Croix *loc. cit. n. 1951* cum Suarez, Fagundez, Stoz, Aversa & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. n.853.* Dicastill. *disp. 11. n.325.* dicens id esse certum, quamvis alii contrarium doceant. Et ratio est, quia Prælatus aut Superior, cui casus sunt reservati, in hac parte gerit vices Confessarii cum quodammodo exerceat Jurisdictionem in ordine ad Pœnitentium absolutionem, adeoque &c.

(a) Nota. Non solum probabilius, sed certe tenetur quis servare sigillum in Casibus hic expositis.

13 Prælatus, seu Superior, vel Confessarius, qui postea ad Superioritatis gradum fuerit assumptus, nullo modo uti potest ad exteriorem gubernationem ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuit. Sic expresse statuit Clemens VIII. *in Decreto de casibus reservatis die 26. Maii 1594.* ibi: „ Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii „ qui postea ad Superioritatis gradum fuerint promoti ca- „ veant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum pecca- „ tis in Confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem „ utantur, *&c.* Atque ita per quoscumque Regularium Su- „ periores observari mandamus „. Hæc Pontifex. Et deinde *die 18. Novembris 1682.* editum fuit in Congregatione Generali Universalis Inquisitionis Decretum prohibens: „ Ne „ quis publice, aut privatim doceat, aut defendat licere uti „ scientia ex Confessione acquisita cum gravamine Pœniten- „ tis, quamvis secluderetur quæcumque eius revelatio, & „ quamvis multo majus gravamen ejusdem Pœnitentis ex non „ usu sequeretur, mandans etiam universis Pœnitentiæ Mi- „ nistris, ut a tali doctrina in praxim deducenda prorsus ab- „ stineant „. Sic apud Arsdekin *tom. 2. pag. 238.* & alios passim id referentes.

14 Hinc Confessarius, qui ex Confessione Socii conspirationis contra se novit sibi parari insidias in itinere a se subeundo, sibi parari venenum in vino a se bibendo, & hujusmodi; si non arripiendo tale iter, non bibendo tale vinum, & hujusmodi sequeretur aliqua suspicio apud alios socios dictæ conspirationis de peccato confesso, aut periculum damni dicti Pœnitentis, tunc tenetur dictus Confessarius enixe se Deo commendare, & tale statutum iter arripere, tale vinum bibere, & hujusmodi; quia sigillum Sacramentale ob commune bonum Fidelium, & reverentiam Sacramenti fortius obligat, quam propria vita servanda, immo & quam salus totius mundi, juxta dicta *supra n. 6.* In tali enim casu ex circumstantiis indirecte saltem revelaretur Confessio, & frangeretur sigillum, quia socii conspirationis videntes Confessarium post auditam Confessionem non arripere certum statutum iter seu divertere ab ipso jam arrepto, & non bibere tale vinum certo alias bibiturum, suspicarentur de delicto conspirationis confesso, & possent in Socium irruere, sicque cum gravamine Pœnitentis redderetur odiosa Confessio, adeoque, &c.

15 Si autem in similibus tales concurrant circumstantiæ quod ex non arrepto seu non continuato itinere, & non bibito tali vino, & hujusmodi, nulla directe aut indirecte oriatur suspicio peccati conspirationis confessi, quatenus nempe Socii conspirationis complicem confitentem non viderunt, & hujusmodi, tunc dictus Confessarius posset licite iter non arripere, seu jam arreptum divertere, vinum illud non bibere, & hujusmodi, quia tunc Confessarius uteretur Jure suo ad evitandam mortem sine ullo incommodo, seu gravamine Pœnitentis, cum sic licite salvaret propriam vitam, & impediret Penitentis, aliorumque peccatum, seu occasionem peccati, quod re ipsa non est gravamen, sed beneficium, nec ullam committeret irreverentiam in Sacramentum; cum ut supponitur, ex dictis circumstantiis nulla directe, aut indirecte posset oriri suspicio peccati confessi. Sic recte cum distinctione ut supra docent Diana *part. 5. tract. 11. resol. 46.* cum Richardo, Navar. Suario, & Soto, Felix Potestas *loc. cit. n. 219. & seq.* Rosignol. *loc. cit. sect. 3. n. 12. & 13.* La Croix *loc. cit. n. 1976. & seq.* cum pluribus ibi allegatis; & alii plurimi, & sub data distinctione nostra sententia jam deberet esse

16 communis.

Unde post allata Decreta *sub n. 13.* jam non videtur practice probabilis sententia illorum Auctorum quamvis plures quam quadraginta referantur a Sanchez *de Matrimonio lib. 3. d. 16. n. 2.* Mendo *d. 10. q. 3.* Stoz *n. 243.* qui docent, Confessarium ex sola Confessione cognoscentem Pœnitentem suum indignum esse Dignitate, seu Officio, ad quod concurrit, posse ideo in electione gratuita & secreta denegare suum suffragium, quia utitur, ut dicunt ipsi, Jure, quod habet ad non promovendum indignum; Sic non potest Magister Novitiorum suo suffragio rejicere, aut directe, vel indirecte cooperari, quod ab aliis rejiciatur a professione Novitius, quem propter vitia, vel alios defectus ex sola Confessione novit esse ineptum, aut fore perniciosum Religioso Ordini. Item nequit Confessarius dimittere famulum, quem ex sola Confessione cognovit non esse fidelem, & hujusmodi. Item nequit Confessarius qui ex sola Confessione novit aliquem de communitate vitio carnis deditum esse, & pronum ad seducendos alios, nequidem indirecte facere ut inde amoveatur. Item nequit Confessarius negare Eucharistiam, Matrimonium, & hujusmodi ei, quem ex sola Confessione novit esse indignum, impeditum, & hujusmodi. Item non potest Superior Religiosum, quem ex sola Confessione novit esse Concubinarium e tali Conventu, aut Officio removere; Et sic de similibus. Et ratio omnium est, quia quidquid affert incommodum Pœnitenti, quamvis absit periculum revelandi peccatum, & ita clam fiat, ut nemo advertat, merito reddit Confessionem odiosam, si Pœnitentes cognoscant sibi talia incommoda fieri posse propter solam cognitionem in Confessione datam. Hinc Confessarius, vel Superior debet in similibus se taliter gerere, tamquam si nihil sciret; Audita enim in sola Confessione *minus scit, quam quæ nescit,* inquit S. Augustinus, & *ex Confessione scitum, est quasi nescitum,* dicit S. Thomas *in suppl. q. 11. art. 1. ad 1.* Cum enim id sciat ut Dei locum tenens, non potest uti pro humano commercio alias Divina confunderet cum humanis, adeoque de omnibus istis, & similibus silere debet, & totaliter se habere, ac si ea minime sciret; sicque se, & omnia Deo committere, cum hoc plurimum conducat ad reverentiam Sacramenti, & ad urgendam apud omnes securitatem sigilli; Sic Scotus *in 4. dist. 21. q. 2. litt. N.* Suarez, Vasquez, Præpos. Bonacsp. Dicast. Stephanus, Aversa, Stoz. & alii cum La Croix *loc. cit. n. 1976. & seq.*

Unde Scotus *loco cit.* de casu dicti Superioris respectu sui subditi Concubinarii in Confessione cogniti loquens dat hoc commendabile Documentum: „ Si dicas non apponi reme- 17
„ dium ad salutem Ovis suæ. Respondeo, consulat sibi in „ Foro Pœnitentiæ meliori modo, quo poterit, ut illum locum sibi periculosum dimittat, si noluerit, non attentet e se „ Deum, sed defectus occultos sibi secundum justitiam incor- „ rigibiles, Dei correctioni dimittat „; Hinc neque licet Superiori, seu Prælato ex sola tali notitia habita in Confessione magis advertere, & observare directe ipsum Pœnitentem subditum, ut inde occasionem capiat ipsum ab Officio, seu loco removendi, quia sic redderetur odiosa Confessio. Sporer *loco cit. num. 867. in fine,* & alii supracitati.

Confessarius ordinarie loquendo neque de petita & obtenta licentia Pœnitentis potest uti scientia Confessionis, & revelare ipsam Sacramentalem Confessionem, quia si Pœnitens non ultro, sed tantum ad petitionem Confessarii det ipsam licentiam loquendi, communiter censeri debet data ex metu reverentiali, adeoque invalide; Tamburin. *de Confess. l. 3. cap. 3. num. 5.* Dicastill. *d. 12. num. 66.* La Croix *loco cit. numer.* 1958. Vel certe cum periculo invaliditatis; La Croix *loco citat.* Diana *part. 5. tract. 11. resolut. 10.* Stoz *liber. 2. n. 197.* ubi addit, quod quamvis Pœnitentes dicant se libenter eam dare, sæpe tamen in animo refugiant, & sic Sacramentum adhuc redditur odiosum, si Confessarius ea licentia utatur. Tum quia negant plerique ex antiquioribus ac præsertim Alensis, Durandus, & alii, & ex parte Scotus *in 4. dist. 20. q. 1. §. 5. & dist. 21. q. 2. litt. L.* quia Jus sigilli Sacramentalis non est tantum ipsius Confitentis, sed etiam totius Communitatis Fidelium, quæ alias maxime perturbaretur, & ipsius Sacramenti, cui ipse Pœnitens renunciare non potest, licet ipse Pœnitens possit cedere Juri suo *cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conscribend. 19. Cod. de pactis*; Non potest tamen cedere Juri Sacramenti, & totius Communitatis Fidelium; *cap. Si diligenti 12. de foro compet.* 18

Dicitur autem notanter *Ordinarie loquendo*, quia ex gravi causa, & ob aliquem bonum finem, verb. gr. ad malum aliquod avertendum, ad consilium a Doctori petendum & hujusmodi de expressa, libera, & plene voluntaria licentia Pœnitentis loquendi cum alio de suo peccato aut alia re suæ Confessionis, & potest Confessarius sine fractione sigilli caute cum eo loqui. Sic teste Sporer *loco cit. n. 8 9.* jam *Communissima Doctorum* cum S. Thoma, S. Bonaventura, & pluribus congestis Suarez *disput. 31. sect. 5.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 18.* Layman *cap. 14. n. 14.* Lugo. Tamburin, Diana, & alii passim. Tunc enim cum Pœnitens dat expressam, & liberam licentiam Confessario loquendi de peccatis in Confessione auditis, videtur cessare ratio Secreti naturalis, atque reverentiæ Sacramenti, & odiositatis Confessionis, *argum. cap. Significasti 5. de adulteriis*, ubi legitur, quod de licentia mulieris Sacerdos, cui hæc confessa fuit, dixerit eam sibi confessam esse adulterium, nec tamen in hoc casu vel minimum Sacerdos reprehenditur a Papa; Verum Barbosa *in citato cap. Significasti n. 2.* Navarrus *in cap. Sacerdos 2. distinct. 6. de Pœnitent. n. 126.* & alii, censent illud capitulum loqui, non de Confessione Sacramentali, sed extra Sacra- 19
mentum

mentum tam per adulterum, quam per adulteram facta. Unde in similibus est valde caute procedendum, cum non expediat, quod Pœnitens ex qualibet levi causa det Confessario talem facultatem loquendi cum aliis de auditis in sua Confessione, nec quod Confessarius de facili ea utatur.

20 Sine expressa, & libera Pœnitentis licentia neque licet Confessario de auditis in Confessione loqui cum ipso Pœnitente extra Confessionem Sacramentalem; Quamvis enim id proprie non sit fractio sigilli, ut cum pluribus docet Sanchez *lib. 3. de Matrimonio d. 16.* omnes tamen Doctores tenent, hujusmodi locutionem cum eodem sine ejus licentia esse illicitam, quia vere cedit in odium Confessionis, & Sacramenti, & plerumque non sine rubore, & offensa Pœnitentis; Potest autem Confessarius licite loqui extra Confessionem cum Pœnitente de auditis in sua Confessione, si ipse Pænitens prior de illis loqui incipiat, quia tunc censetur ipse voluntariam & liberam ad id licentiam concedere.

21 Confessarius, qui in Confessione gravem errorem commisit, consulens v. gr. bona fide tanquam licitum aliquem contractum, quem postea cognoscit certo esse illicitum, tenetur petere licentiam a Pœnitente loquendi de materia Confessionis præteritæ ad salutem animæ illius pertinente, & quamvis Pænitens deneget talem licentiam, probabilius adhuc potest de ea re loqui, ac errorem corrigere, seu emendare. Sic Suarez *disp. 31. sect. 4. num. 3.* Arsdekin *tom. 2. pag.* 23 . *n.* 13. Felix Potest. *loc. cit. n.* 3233. Sporer *loc. cit. n.* 622. Diana *loc. cit. resol.* 26. cum aliis ibi allegatis, La Croix *loc. cit. n.* 177. cum pluribus ibi citatis, Filliuc. Fenech. & alii; Et ratio est, quia tunc Confessarius proprie non loquitur extra Confessionem, sed supplet, & perficit eam, quæ antea inchoata, & imperfecta remanserat; Tum quia in casu mali consilii nihil loquitur de Confessione præterita, sed solum consilium male datum revocat.

22 Sub sigillo Sacramentali cadunt omnia peccata, tam mortalia, quam venialia, non solum ipsius Pœnitentis, sed etiam complicis. Item circumstantiæ peccatorum, & defectus naturales, ob quorum revelationem potest Pœnitenti evenire infamia, vel aliud incommodum, & sic reddi odiosa Confessio Tales enim peccatorum circumstantiæ, v. gr. quod quis sit illegitimus, sit infamis, sit genere obscurus, & hujusmodi, a Confessario manifestari non possunt sine fractione Sacramentalis sigilli. *Communis*; Et ratio est, quia sigillum Sacramentale obligat ad celandum omne id, quod Confessionem odiosam reddere potest; Per revelationem autem inpradictorum, & similium redditur odiosa Confessio, cum sic inferatur gravamen, & præjudicium Pœnitentibus, adeoque &c.

23 Confessionis sigillum violat, si in genere dicat se absolvisse Paulum a peccato mortali, a casu reservato, Item si dicat se Paulum non absolvisse, quia erat indispositus. Item si revelet aliquod peccatum veniale in specie v. g. mendacium; Secus autem si dicat solum in genere fuisse confessum veniale, cum certum sit debere Pœnitentem ad minus veniale peccatum confiteri, ut absolutionem obtineat. Item sigillum frangit, si revelet pœnitentiam pro mortali imponi solitam, v. g. Psalmos Pœnitentiales, Rosarium B. M. V. jejunium, & hujusmodi; Non frangit tamen sigillum, si revelet pœnitentiam pro veniali imponi solitam, v. gr. unum Pater, & Ave, Salve Regina, Alma Redemptoris, & hujusmodi. *Sic Doctores communiter*.

24 Confessarius se exponit periculo frangendi sigillum, si dicat: prima mulier, quam audivi in Confessione, fuit adultera; Unde cavere debent Confessarii a similibus locutionibus, quia ex ipsis sæpissime oriuntur gravissima scandala, & casum referunt Ludovicus Bail. *in examin. Confessorum* 1. *part. in fine*, Baptista Dorrad. *Respons.* 1. *part. q.* 332. Bissus *in Hierurg. tom.* 2. *litt. S. n.* 145. §. 25. Pitonius *Constitut. Pontif. & decis. ad Confessarios num.* 345. de quodam marito, qui interfecit Uxorem, quia quidam Confessarius in Italia dixerat coram quibusdam primam mulierem, cujus Confessionem exceperat, fuisse adulteram.

25 Confessarii violantes sigillum Confessionis Sacramentalis subjacent gravissimis pœnis; Et quidem *in cap. Sacerdos* 2. *dist. 6. de Pænitent.* imposita erat eis depositio ab Officio Sacerdotali, & perpetua ignominiosa peregrinatio, ibi: *Qui hæc fecerit* (sigillum nempe violaverit) *deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat.* Quæ pœna perpetuæ ignominiosæ peregrinationis, ob justissimos fines fuit postea conversa in perpetuam detrusionem in arctum Monasterium, pœna depositionis ab Officio Sacerdotali adhuc permanente; *cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de pænitentiis, & remissionibus*, ibi: „ Caveat autem omnino, ne „ verbo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccato„ rem, sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque „ ulla expressione personæ cautæ requirat, quoniam qui pec„ catum in Pœnitentiali Judicio sibi detectum præsumpserit „ revelare, non solum a Sacerdotali Officio deponendum „ decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœni„ tentiam in arctum Monasterium detrudendum.

26 Impræsentiarum autem ex recepta consuetudine detrusio in arctum Monasterium mutata est in carceres perpetuos. Sic notant communiter Moderni in hac materia scribentes, & teste Rosignol. *loc. cit. sect. 5. n. 7.* Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 37. n. 4.*

27 Pœnitentia pro fractione sigilli quo ad Regulares consistit in jejunando ter in hebdomada, comedendo tantummodo panem, & bibendo aquam humi in publico Refectorio, in cujus postea porta pronus ab exeuntibus Fratribus conculcetur. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in una Augustinianorum* 5. *Septembr.* 1659. apud Nicol. *in Lucubrat. tom. 2. Canon. libr. 5. tit. 38. n. 17. de poenitent, & remission.* & Pitonium *loc. cit. num.* 963.

28 Dictæ Poenæ impositæ contra violantes Sigillum Sacramentale, non sunt latæ sententiæ, sed ferendæ. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 4. Rosignol. *loc. cit. n.* 6. Lugo *de Poenitent. disp.* 23. *n.* 247. Fagundez *de præcept. Ecclesiastic. lib. 2. c. 17. n.* 2. Onuphrius *de Sigillo sect. 5. q.* 2. Coninch. *disp. 9. n.* 70. Homobonus *tract. 5. exam. ad Confessor. de Sigill. cap. 19. q. 108. vers. ad secundam q.* & alii passim per verba text. *Quibus hujusmodi poenæ imponuntur*, ut patet *in cit. c. Sacerdos*: ibi: *Deponatur, & cit. cap. Omnis utriusque*, ibi: *Deponendum decernimus, & in arctum Monasterium ad agendam perpetuam poenitentiam detrudendum*, quæ verba, ut de se patet, important solum sententiam ferendam.

29 Ut quis propter violationem sigilli incurrat prædictas poenas plura requiruntur. Primo quidem requiritur, quod violans sit Sacerdos, quia *in cit. cap. Sacerdos, & in c. Omnis utriusque*, solis Sacerdotibus Confessariis talis poena imponi jubetur. Menochius *de Arbitrar. Judic. l. 2. cent. 6. cas.* 4: 4. Reginald. *l. 5. n.* 27. Coninch. *disp. 9. dub. 4. ad fin.* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 5. Rosignol. *loc. cit. n.* 4. & alii passim; Cum enim talis dispositio sit pœnalis, & odiosa, ad alios præter expressos non est extendenda, *cap. Odia* 15. *de Reg. d. Juris in* 6. cum similibus.

30 Alii autem revelantes assignati *supra a n. 7. ad* 12. non subjacent præfatis poenis, sed puniendi sunt per Judicem poena extraordinaria juxta majorem, vel minorem gravitatem patrati circa id delicti. *Sic Doctores citati*, & alii.

31 Secundo requiritur, quod Confessarius revelet peccata in Confessione Sacramentali sibi a Pænitente exposita animo se accusandi, & absolutionem recipiendi. Secus autem si essent sibi exposita, non in Confessione Sacramentali cum dicto animo, sed alio fine, etiamsi flexis genibus dixisset Pænitens: *Hoc tibi dico sub Sigillo Confessionis*; Tunc enim confessarius non violaret sigillum Sacramentale, sed solum sigillum naturale, adeoque &c. Felix Potestas *tom. 1. n.* 3207. *& tom. 2. n.* 29. & alii communiter.

32 Tertio requiritur, ut Confessarius revelet aliquod peccatum, vel mortale, quod sufficit, si revelet in genere, dicendo v. gr. Paulus confessus est mihi peccatum mortale, vel veniale, quod necesse est, ut revelet in specie, dicendo v. g. Paulus confessus est mihi mendacium, & hujusmodi. Suarez *de pænitentia dis. 33. sect.* 8. Diana *part. 5. tract. 11. resol.* 51. Reiffenstuel *loco cit. n.* 6. & alii communiter; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. cap. Omnis utriusque*, ubi de solis peccatis fit mentio.

33 Quarto requiritur, ut Confessarius revelet peccatum *præsumptuose*, idest graviter malitiose; *arg. cit. cap. Omnis utriusque* 12. §. *Caveat. de pænit. & remission.* ibi: *Præsumpserit revelare*. Reissenstuel *loc. cit. n. 7.* & *alii*.

34 Quinto requiritur, ut Confessarius peccatum revelet alicui alteri, quam ipsi Pænitenti extra Confessionem, sive ipsi sine ipsius licentia objiciat. Objiciens autem extra Confessionem, peccatum ipsi soli Pænitenti, non subjacet pænæ ordinariæ, sed solum extraordinariæ. Granad. *de Sacram. tract. 11. disp. 8. n.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 8. & alii.

35 Judex in causa violati sigilli Sacramentalis est solus Ecclesiasticus, minime vero Laicus; Cum enim talis causa ex annexo Sacramento sit ex natura sua spiritualis, & Ecclesiastica,

stica, soli Judici Ecclesiastico competere debet; *cap. Decernimus* 2. *cap. Quando* 3. *de Judiciis, cap. ut Inquisitioni* 5. *Prohibemus, de Hæret.*

36 Cui autem talis causa competat ex Judicibus Ecclesiasticis, an scilicet Episcopo, vel Inquisitori? Variant Doctores: Aliqui enim dicunt expediri, ut deferatur ad Inquisitores, cum propter injuriam Sacramenti reddatur delinquens in Fide suspectus; Alii vero dicunt, quando est mera Confessionis revelatio, Inquisitores non debere se ingerere, quam praxim testatur Diana in eo Tribunali per multos annos versatus *tom. 2. de Offic. & potest. inquisitor. resol.* 95. cum Molfesio *in Summa tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 23. *n.* 68. Unde quamvis ubi mera sit Confessionis revelatio, talis causa spectet ad Episcopum; Si tamen habeat mixtum errorem, ut si Confessarius revelans dixisset licitam esse revelationem sigilli, vel aliter ostendisset se male sentire de Sacramentis Ecclesiasticis, tunc talis causa spectaret ad Inquisitorem. Card. de Lugo *de Pœnit. disp.* 23. *n.* 148.

37 Ut Judex Ecclesiasticus instituere possit processum contra Violatorem sigilli Sacramentalis, non requiritur licentia Pœnitentis, cujus peccatum fuit sacrilege revelatum; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. c. Omnis utriusque sexus*, ubi nulla prorsus facta mentione de habenda licentia Pœnitentis præcipitur, ut pœnæ ibidem statutæ inferantur contra tales violatores; Sic cum aliis Stoz *Tribun. Pœnitent. lib.* 2. *q.* 4. *a n.* 284. Reiffenstuel *loc. cit. cit. n.* 11. & alii contra Gobat *in Quinario tract.* 5. *cap.* 12. *sect.* 7. Si enim requireretur ad id licentia Pœnitentis, sequeretur, quod, ipso pœnitente mortuo, vel reddito amente, nunquam posset puniri talis Confessarius, cum nunquam posset peti talis licentia, adeoque frustra essent statuti Canones contra hujusmodi delicta Reipublicæ Christianæ perniciosissima, quod non est dicendum.

38 Quod Confessarius violator sigilli se reum fatetur, non est opus alia probatione ad hoc, ut possit puniri pœna ordinaria *Communis, arg. cap. final. de cohab tat. Clericorum & mulierum, l. Generaliter* 13. *Cod. de non numerata pecunia*, cum nulla alia detur major probatio, quam ea quæ fit ex proprii oris confessione. Rota *part.* 9. *recent. tom.* 1. *dec.* 98. *n.* 4. per text. *in cap Per tuos* 10. *de probationib. l. Cum te* 5. *Cod. de transf. & cit. l. Generaliter* 13. *Cod. de non numerata pecunia*.

39 Quando Confessarius dicit se peccatum, non ex aliqua Confessione Sacramentali, sed tamquam aliunde sibi notum manifestasse, incumbit ei probare, qua via, & modo illius notitiam acquisierit, *arg. l. Et incumbit* 2. *ff. de probationibus, l. Actor.* 23. *Cod. eod. cap. Bonæ memoriæ* 22 *de election, cap. Accusator* 6. *quæst.* 5. cum qui dicit, probare debeat. Si autem in tali probatione deficiat, & adhuc in negatione violati sigilli perseveret, nec possit plene convinci, ex præsumptione violati sigilli puniendus est pœna extra ordinaria. Abbas *in cit. cap. Omnis utriusque sexus* 12. *n.* 26. *de Pœniten. & remissionib.* Silvester *verb. Confessio* 7. *num.* 5. Lugo *loco cit. num* 151. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 13. & alii.

40 Quando autem fatetur Confessarius se quidem peccatum ex Confessione scivisse, sed cum licentia Pœnitentis revelasse, tenetur probare sibi revera datam fuisse a Pœnitente talem licentiam revelandi, si Pœnitens ipse sit Accusator, seu delator, & alias neget se talem licentiam ei dedisse. Lugo *loc. cit. num.* 151. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 14. & alii; Et ratio est, quia cum talis licentia sit quid facti, non præsumitur, sed probari debet ab allegante; *cap. Cum in Jure* 31. *de Offic. d eleg. leg. in Bello* 12. *ff. de cap. & postlim.*

41 Secus autem, si alius sit Accusator: In tali enim casu contrarium probare incumbit ipsi alteri accusatori ob præsumptionem stantem pro Confessario, qui bonus, & sigillum servans præsumitur, donec probetur contrarium; *cap. unic. de Scrutinio, capit. final. de præsumpt. & leg. Merito* 51. *ff. Pro socio*.

42 Immo etiamsi Pœnitens sit Accusator, creditur Confessario, si sit ceteroquin optimæ famæ, & integritatis; Secus autem si Pœnitens sit melioris famæ, & integritatis, quam ipse Confessarius. Sic cum aliis Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 16. & alii.

43 Si autem, ceteris paribus, dubium existat, creditur potius Confessario asserenti, quam Pœnitenti neganti licentiam fuisse concessam. Sic cum aliis Mascard. *de probation. conclus.* 951. *num.* 30. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 27. & alii ex illa ratione quod in factis, quæ ad officium Judicis spectant, aliter fieri non possunt, pro Judice præsumantur; *arg. cap. Hoc, etiam* 38. *caus.* 2. *q.* 6. *cap. Absit* 14. *caus.* 11. *q.* 3.

Ad probationem io violati sigilli Sacramentalis sufficiunt 44
etiam testes singulares. Sic cum aliis Tanner. *tom.* 4. *disp.* 6. *quæst.* 9. *n.* 122. Stoz *Tribunal. Pœnitent. lib.* 2. *n.* 4. *a n.* 281. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. & alii. Et ratio est, quia id exigit enormitas tali delicti Reipublicæ Christianæ summe præjudicialis; Tum quia tale delictum ordinarie difficilis est probationis, cum Sacrilegi violatores Sigilli non facile Sigillum violent plurimis simul præsentibus, adeoque &c.

Quoad debitam Sigilli Sacramentalis custodiam attendendæ 45
sunt novissime constitutiones editæ a Benedicto XIV. adversus Confessarios exquirentes a pœnitentibus complicum nomina; In quarum prima data sub *die* 2. *Junii* 1746. incip. *Ubi primum* insertis, & confirmatis suis Apostolicis Litteris datis ad Archiepiscopos, & Episcopos Regnorum Portugalliæ, & Algarbiorum subjicit excommunicationi Summo Pontifici, præterquam in articulo mortis, reservatæ omnes docentes oppositum, contradicentes, ac male interpretantes dictas Apostolicas Litteras: Et decernit, Confessarios præsumentes interrogare pœnitentes de nomine socii, seu complicis, loco habitationis, & aliis similibus circumstantiis, & eisdem pœnitentibus, si manifestare noluerint, Sacramentalem absolutionem denegantes, ultra peccati mortalis incursum, suspensionis ab Officio audiendarum Confessionum, aliisque gravioribus pœnis fore subjiciendos. Tam docentes licitam esse dictam reprobatam praxim, quam in ejusdem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, & ejusdem reprobationem impugnantes, ac perverse interpretante; Et ipsos Confessarios contrafacientes cum suspicione pravi dogmatis, judicari, ac puniri mandat in Officio S. Inquisitionis; Cui Sancto Officio omnes scientes similes delinquentes denunciare teneantur intra terminum dierum ipsis Edictis præfigi solitum, sub pœnis non denunciantibus per eadem Edicta infligi consueti. Confessarios autem contrafacientes sine dicta pravi dogmatis suspicione judicandos, & puniendos esse ab Ordinariis, nec esse S. Officio denunciandos decernit.

In secunda autem data *sub* 28. *Septembris* 1746. incipiente 46
Ad eradicandum, confirmat, & ampliat suas jam ad id editas Apostolicas Litteras, decernens, ipsas non solum pro Regnis Lusitaniæ, & Algarbiorum, sed generalis definitionis & Legis vim, auctoritatemque habere, & declarans memoratam praxim in seipsa, & ubique locorum, ac temporum Apostolica auctoritate reprobatam, atque damnatam esse, & censeri debere: Nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato suo Brevi contentam docere, scribere, aut loqui eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, & respective adversus contrafacientes Mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis sanctionibus, statutis, atque præscriptis.

Novæ additiones ex aliena manu.

ESse suspectum de Fide, & subjici Judicio Inquisitorum 1
eum, qui revelat Confessionem, & frangit sigillum, resolutum fuit a Congregatione S. Officii 4. *Decembris* 1603. tum 29. *Januarii* 1624. & demum *die* 17. *Junii* 1605.

Sequuta fortassis fuit Sacra Congregatio opinionem nonnul- 2
lorum Doctorum tenentium, expedire hoc delictum Inquisitoribus deferri ex ratione illa, quod Confessarius redditur suspectus de fide ex injuria, quam irrogat Sacramento; *De Leon. de Offic. Confessar. tom.* 1. *recollect.* 22. *n.* 12. *Campanil. diversor. jur. Canon. rubric.* 11. *cap.* 32. *n.* 5. *Trasmer de Polygam. l.* 3. *q.* 2. *n.* 30. *in fine, & latius n.* 51. aliique plurimi.

Sed, ut refert *Albic. de Inconstan. in fid. cap.* 35. *num.* 88. 3
25. *Martii* 1619. ab eadem S. Congregatione fuit resolutum, causam hanc non spectare ad S. Officium, & ita semper fuit postmodum servatum

Cæterum, ut subdit idem *Albic. ubi supra*, & convenit *Au-* 4
ctor. n. 36. prima opinio locum sibi vindicat quando frangens sigillum Confessionis haberet aliquem errorem in intellectu, ut si diceret licitam esse revelationem sigilli, vel aliter ostenderet se male sentire de Ecclesiasticis Sacramentis.

Tum etiam procedit prima opinio, si ageretur de Confes- 5
sario, qui pluries sigillum Confessionis fregit idque quia ex hisce iteratis actibus insurgeret saltem levis aliqua suspicio Hæresis; *Albic. citato loco*.

Et demum amplectenda & est prima opinio, si Confessa- 6
rius

rius frangens sigillum Confessionis esset homo malæ famæ, & alias de Hæresi suspectus; *Albic. eod. loco.*

7 An propter delictum Hæresis licita sit revelatio Confessionis, tum an aliis ex causis possit aliquando esse licita revelatio Confessionis, vide apud *Albic. loco pluries allegato.*

SIMONIA.

Articulus I.

Simonia quoad ea, quæ concernunt ejus originem, naturam, divisionem, materiam, & pretium.

1 Simonia dicta est, & originem traxit a Simone Mago; Licet enim jam a pluribus ante ipsum Simonem Magum vitium illud commissum fuisset, ut a Balaam pretio conducto per Balac Regem, ut malediceret populo Israel, sicuti habetur *Num. c.22.* a Giezi famulo Elisei Prophetæ ut habetur 4. *Reg. cap.5.* a Jasone, qui pro Sacerdotio multa talenta Regi Antiocho obtulit, ut patet 2. *Machabæor. cap.5.* & a Juda iniquo Mercatore, qui triginta argenteis vendidit Infinitum bonum Christum Redemptorem nostrum, *cap. Qui studet 11. caus.1. quæst.1.* Attamen non ab istis, sed a Simone Mago vitium illud nomen desumpsit. Cum enim hic vidisset, quod per manuum impositionem ab Apostolis daretur Spiritus Sanctus, talem mirabilem virtutem, remque maxime spiritualem vili pecuniarum pretio emere præsumebat, ut expresse habetur *Actor.8.* ibi; *Obtulit eis pecuniam dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum*: Cujus execrabilem malitiam illo increpans S. Petrus dixit ad eum; *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri.* Perfidus enim ille execrabili avaritia repletus intendebat pecunia virtutem illam consequi, ut eamdem cum quæstu, & majori temporali lucro exercere valeret, ut expresse habetur *in cap. Salvator 8. caus.1. quæst.3.* ibi: „ Simon Magus, qui „ ad fidem ficte accessit, non Spiritum Sanctum propter Spi„ ritum Sanctum, quo ipse erat indignus, (quoniam, ut scri„ ptum est, Spiritus Sanctus disciplinæ effugiet fictum) sed „ id eo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione „ signorum, quæ per eumdem fierent, multiplicatam pecu„ niam lucraretur „.

2 Simonia „ est studiosa voluntas emendi, vel vendendi ali„ quid spirituale, vel spirituali annexum pro re temporali ut „ pretio; Est in re Communis „. Quamvis tamen alii clarius Suarez *tom.1. de Religion. tract.3. lib.4. c.1.* eam definiant sic: „ Simonia est sacrilegium, quo per emptionem, & venditionem, vel similem contractum res cum spiritualis, ut talis „ pro temporali commutatur „. Sic enim comprehenditur, omnis contractus etiam innominatus; *Do ut Des, Do ut facias &c.*

3 Simonia ex sua natura est peccatum mortale Sacrilegii gravissimum. *Communis.* Et quod sit Sacrilegium, habetur expresse *ex c. Audivimus 1. caus.1. q.3.* Per eam enim indigne, ac irreverenter tractantur res Sacræ, seu Spirituales, quod semper est Sacrilegium: quod autem sit peccatum mortale gravissimum, clare habetur *ex Actor. 8.* ubi Sanctus Petrus in Simonem Magum cum æternæ perditionis comminatione graviter invehendo dicitur: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri.* Unde Urbanus II. *in cap. Salvator 8. caus.1. quæst.3.* ait: *Nec Apostolus emptionem Spiritus Sancti, quam bene fieri non posse noverat, sed ambitionem quæstus talis, & avaritiam, quæ est Idolorum servitus exhorruit & tum maledictionis jaculo percussit.* Item quod sit gravissimum peccatum, colligitur ex pluribus Sacris Canonibus, & signanter *ex cap. Quisquis 5 caus.1 quæst. 1*, ubi Simonia vocatur *piaculare flagitum, cap. Reperiuntur 7. caus. & quæst eadem* ubi appellatur *execrabile flagitium, cap. Eos, qui 21. caus. & quæst. ead.* ubi Simoniaci *Judæ comparantur proditori, qui Judæis Dei occisoribus Christum vendidit, cap. Patet 27. caus.1. q. 7.* ubi Paschalis Papa gravissimam hujus vitii malitiam & pravitatem paucis exprimere volens dixit expresse: *Omnia crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputantur.* & sic ex plurimis similibus.

4 Simonia dividitur in Simoniam Juris Divini, seu Naturalis, & Simoniam Juris humani, seu Ecclesiastici. Sic Glossa communiter recepta *in cap. Ex parte 12. verb. Dimittere, de Offic. Delegat.* & Canonistæ Communiter. *Simonia Juris Divini, seu Naturalis* est, quæ prohibetur, quia mala, & re 5
pugnans Juri naturali ac Divino, ut pro re temporali dare vel promittere rem vere spiritualem, aut annexam ver. gr. Hostiam consecratam, Sacramenta, Reliquias, Calicem consecratam, ut consecratum, & hujusmodi. Et dicitur *Simonia Juris Divini & Naturalis*, quia natura ipsa, seu lumen naturale dictat, nimis indecens malum, & rei Sacræ injuriosum esse res vere spirituales a sola liberali Dei manu dependentes, & omnia temporalia sine comparatione superantes, non ut tales tractare, sed rebus temporalibus æquiparare, & hominum arbitrio, & æstimationis subjicere. *Simonia juris Humani, seu* 6
Ecclesiastici est, quæ mala est, quia prohibita solo Jure Humano; seu Ecclesiastico, & non ex natura rei, seu Jure Divino; & committitur, quando non quidem datur temporale pro spirituali, aut e contra, sed spirituale pro spirituali, vel temporale pro temporali contra Legem tamen Ecclesiasticam ex motivo Religionis positam sub pœnis Simoniæ *Juris Divini* ob periculum, & speciem ejusdem Simoniæ; Et dicitur Simonia *juris Humani, seu Ecclesiastici*, quia ortum habet a sola Lege Humana, seu Ecclesiastica; Et talis *Simonia juris Humani seu Ecclesiast.* committitur in omni permutatione Beneficiorum facta sine auctoritate Superioris, quia licet per talem permutationis contractum non detur temporale pro spirituali sed duntaxat spirituale pro spirituali; Nihilominus quia tamquam Simoniacum, & sub pœnis Simoniæ prohibitum est, ne id propria auctoritate fiat, *cap. Quæsitum 5. cap. Cum olim 7. de rerum permutat.* labem Simoniæ Ecclesiasticæ continet. Item Simonia Juris Humani, seu Ecclesiastici committitur, quando venduntur res, quæ revera tantum sunt temporales, ut cum venditur materia rei spiritualis, quæ secundum se est pretio estimabilis, verb. grat. Sacrum oleum, vel Chrisma, quod prohibitum est solo Jure Ecclesiastico. *cap. Non satis 8, de simonia*; Vel cum venduntur quædam Officia temporalia ordinata ad temporalium rerum Ecclesiæ administrationem, ut Officium Thesaurarii, Œconomi, Sacristæ, & hujusmodi; Quamvis enim hæc Officia sint quid mere temporale, & consequenter in eorum venditione detur solummodo temporale pro temporali, tamen, quia ex quo talia Officia ab Ecclesiastica potestate, & Jurisdictione Prælatorum a Christo data instituantur, Ecclesia id tamquam Simoniacum prohibuit. *cap. Si quis Episcopus 8. caus.1 q.1 cap. Salvator 8. caus.1. q.3. cap. Consulere 38. de Simonia*, cum similibus, venditio hujusmodi labi & pœnis Simoniæ subjacet. Sic *in re Doctores communiter.*

Utraque dicta Simonia, tam Juris Divini, seu Naturalis, 7
quam Juris Humani, seu Ecclesiastici dividitur in Simoniam
mentalem, conventionalem, & realem. *Communis.* Simonia 8
mentalis est voluntas, seu propositum Internum, quo quis dum dat seu confert alteri rem spiritualem, intendit illum obligare ad reddendum aliquid temporale, aut e contra dum confert aliquid temporale, intendit illum obligare ad reddendum aliquid spirituale, ut si Episcopus conferat Beneficium Clerico, ut ideo in compensationem obligatus sit ei servire, aut Clericus serviat Episcopo ea intentione, ut ei mercedem debitam conferat Beneficium & tandem Beneficium conferatur nulla tamen exterius reali, vel signis facta conventione, seu pacto; Unde, ut vides, hæc Simonia dicitur mentalis, non quia sit nudum propositum committendi simoniam etiamsi in nullum actum exteriorem exeat, uti datur etiam mentalis fornicatio, homicidium, & hujusmodi, sed quia licet externum actum habet, v. gr. collatio rei spiritualis pro intenta re temporali, aut e contra; malitia tamen illius Simoniacæ intentionis se non prodit exterius, sed in sola mente remanet.
Communis. Et hæc Simonia mentalis, quamvis sine dubio sit 9
grave peccatum a Deo cordium Scrutatore districte puniendum, nullam tamen in quacumque materia inducit poenam Cannonicam ab Ecclesia infligendam cum ipsa judicet solum de externis & manifestis, & talis Simonia mentalis in foro externo probari non possit. Sic *Doctores communiter* per text. *in cap. Tua nos 34. & cap. Mandato nostro 46. de Simonia.*

Simonia conventionalis, quæ supra mentalem addit conven- 10
tionem, seu pactum, est illa, quæ fit cum externo pacto, seu conventione expressa, vel tacita dandi, vel recipiendi quidpiam spirituale pro temporali, aut temporale pro spirituali, conventione tamen nondum impleta saltem ex utraque parte; adeoque jam gravius peccatum, quam Simonia mentalis; Unde committitur Simonia conventionalis, non tantum, quando v. gr. collato Beneficio non est solutum pretium, aut quan-

do soluto pretio, non est collatum Beneficium, sed etiam quando neutrum datum est, si de dando pactum, seu conventio præcesserit. Sic *Communis Doctorum*, per textum *in cap.*
21 *Cum essent* 53. *de Simonia*; Et hæc Simonia conventionalis nullam adhuc inducit poenam Canonicam, non solum quando conventio ex neutra parte impleta est, ut tradit *Communissima Doctorum*, sed etiam quando est jam impleta ex una parte, & id non solum si quis rem temporalem v. gr. pretium dedisset, spirituale tamen v. gr. Beneficium nondum recepisset, quia Jura imponentia pœnam Simoniacis requirunt traditionem rei spiritualis; Verum etiam, si spirituale jam datum esset, sed temporale nondum receptum; Sic ex Communi docent Sanch. *consil. Moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 10. *num.* 106. Reiff. *loc. cit. num.* 239. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 104. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 27. & alii testantes ita servare stylum Curiæ, qui habetur pro Jure, & Lege juxta communem Doctorum, *arg. cap. Ex litteris* 11. *de Constitutionib.* & *cap. Quam gravi* 6. *de crimine falsi*; at de hoc fusius *infra art.* 3.

22 Simonia conventionalis alia vocatur *pure conventionalis*, & est illa, quæ sistit in pura mutua conventione, & ex neutra parte traditione rei conventæ impleta est; Et alia vocatur *conventionalis mixta*; & est illa, quæ ultra mutuam conventionem jam saltem ex una parte traditione rei conventæ impleta & consummata est; & dicitur *mixta*, quia participat aliquid de pure conventionali, nempe mutuam conventionem, & aliquid de Simonia reali, nempe traditionem rei conventæ saltem ex parte unius contrahentis *Communis*.

23 Simonia realis, quæ supra Mentalem, & Conventionalem importat executionem utrinque factam, est quando conventio de danda re spirituali pro temporali, aut e contra, ex utraque parte completa est saltem inchoative, spirituali scilicet dato, & temporali saltem ex parte recepto, ut si conventa collatio Beneficii facta jam sit, & pretii saltem pars sit soluta. Et hæc realis, & completa Simonia inducit gravissimas pœnas Canonicas, de quibus fuse *infra art.* 3. *Communis*.

24 Ultra supradicta alia additur species Simoniæ, quæ dicitur *Confidentialis*, seu *Confidentia Beneficiorum*; & est, seu committitur, cum quis alicui dat, vel confert; aut resignat Beneficium Ecclesiasticum, vel ad illud præsentat, eligit, seu electum, vel præsentatum, instituit, & confirmat cum certa confidentia, & obligatione, idest cum expresso, vel tacito pacto, vel conditione, ut tamquam ex debito illud sibimet, vel alteri, ut Fratri, Nepoti, Amico certo tempore iterum cedat, seu resignet, aut ex eo pensionem, vel certam partem fructuum tribuat. *Communis*, & clare patet ex Constitut. 85. S. Pii IV. incip. *Romanum Pontificem*, & ex Constit. 85. S. Pii V. incip. *Intolerabilis*, uti declaratur, quando, & a quibus committatur dicta *Simonia Confidentialis* quomodo ob ea incurrantur pœnæ, & quomodo in Foro externo probari possit: Unde ad uberiorem, & faciliorem notitiam hic ad litteram datur illa Sancti Pii V. incip. *Intolerabilis*.

25 Declaratio casuum, ac præsumptionum in causis Confidentiæ Beneficialis contra quoscumque etiam S. R. E. Cardinales cum appositione pœnarum.

PIUS V.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Intolerabilis multorum perversitas, qui Sacrosanctas Constitutiones novis quotidie fraudibus eludere nituntur, sæpe illarum auctores in necessitatem adducit cautius providendi quo pertinacium animi ab improbis conatibus graviore sanctione postposita reprimantur.

§. 1. Bene quidem, & providenter fel. rec. Pius Papa IV. prædecessor noster ad tollendam fiduciariæ mancipationis Beneficiorum Ecclesiasticorum corruptelam statuit & decrevit.

§. 2. Verumtamen propter improbas multorum cupiditates prædictas, quæ ad purgandam hac pernicie Ecclesiam, & animarum salutem ab ipso prædecessore edita sunt, in multis deprehendimus viam aperuisse gravius delinquendi. Si quidem cum frequentibus plurium querelis pridem concitati, quod Judices in causis hujusmodi confidentiarum expediendis, remissiores essent, omnes, & singulas causas ipsas ubicumque, inter quoscumque motas ad Nos advocavissemus ad omnimodam hujusmodi causarum, præsentium, & futurarum, rerumque omnium ex ipsis resultantium cognitionem Nobis, & Successoribus nostris reservavissemus, & super quibusdam coram Nobis processum fuisset, variis inde, nec levibus conjecturis intelleximus vitium quidem confidentiæ occulte irrepsisse, sed plerisque causis præsumptiones, & conjecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime sufficere, ejusque rei causa plurimos, qui ante Litterarum prædictarum editionem hujusmodi confidentias exercebant, ubi cognoverunt obstructam veritatem propter difficultates, probandi in Judiciis confidentias ipsas, contempta Constitutione prædicta, Ecclesias, Monasteria, & Beneficia sic recepta ut prius retinere, alios fructus, pensiones, & alias res accipere; alias eorum exemplo ad similia, & graviora fidentius commoveri. Multi enim ipsa Beneficia jure retinere nequeuntes, alii ne cogantur ad Sacros Ordines, ad residentiam, ad incedendum in habitu Clericali, ut ad bellum proficiscantur, ut inimicos occidant, alii ut alieno nomine lites agant, aut defendant, alii propter crimina incapaces, quidam ut purgato delicto, vel absolutione consecuta illa repetant, eadem in alios deponunt, & in plerisque fructus ipsorum, aut eis ministrantur, aut quibus ipsi statuunt, sæpe Laicis, & inhabilibus. Plerique vel senes, vel infirmi, ut Beneficia in domibus suis perpetuent, illa renunciarunt, & renunciant in alios, qui vel profanam familiam cedentium de fructibus Ecclesiasticis alant, vel illa etiamnum infantibus, aut nasciturís asservent, sacro interdum circuitu retrocessionis cum reservatione fructuum, & aliarum rerum, aut accessu, præsertim ab illis, qui præstandorum jurium Cam. Apost. sunt immunes, alii aut incapaces, aut aliis Beneficiis Ecclesiasticis onusti, aut Ecclesiastico Ordine sese mancipare refugientes, aut mere Laici Beneficia Ecclesiastica aliis conferenda procurant, ut de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum; Ad hæc plerique Ordinarii, & Collatores, ac etiam Patroni Laici curant deponenda Beneficia, ut fructus seu pensiones capiant eorumdem, aliisve faciant ministrari: Alia item permulta hujuscemodi admittuntur, quibus immaculata rerum divinarum puritas impie violatur, disciplinæ Ecclesiasticæ nervus disrumpitur, & imminens patratur exitium animarum.

§. 3. Quare nos volentes periculosam talium audaciam novi juris subsidio cohibere, præsentium auctoritate statuimus.

Ut si quis quacumque auctoritate, Ecclesiam, vel Monasterium, aut aliud Beneficium Ecclesiasticum qualecumque, ex resignatione, vel cessione cujuscumque personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, cum regressu, vel accessu etiam sola dimittentis intentione receperit, ut illa, vel illud etiam in eventum regressus, vel accessus eidem dimittatur, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alii, vel aliis concedantur, vel pensiones solvantur, ex eisdem hæc confidentia censeatur.

Itidem si Ordinarius, vel alius Collator contulerit antehac, aut conferat in futurum Beneficium Ecclesiasticum quovis modo vacans, ea conditione, tacita, vel expressa, ut postea in alterum pro arbitrio Collatoris, seu alterius cujuscumque contra juris communis ordinationem disponatur, sive ut de eo provisus, fructus illius, vel partem, ad utilitatem, vel libitum Conferentis, vel cedentis, aut alterius relinquat, & remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos idem Collator, aut cedens, vel alius per se, vel alium scripto, aut verbo jusserit, seu significaverit, persolvat, & pariter si a Patrono etiam Laico, vel alteri præsentatori, seu electori contingat id fieri.

Ad hæc si Clericus prædictæ Cameræ, aut Cardinalis, aut alius a solutione jurium ipsius Cameræ vel etiam Concellariæ Apostolicæ exemptus post resignationem, vel cessionem alicujus extranei, de Ecclesia, Monasterio, vel alio Beneficio Ecclesiastico in se, Apostolica, vel alia auctoritate factam, & admissam, illam, vel illud etiam confectis Litteris Apostolicis, & possessione apprehensa in eumdem resignatem, vel cedentem, modico spatio interjecto, veluti duorum, vel trium mensium retrocesserit, aut retrocedat in futurum, & ex illa retrocessione fructus Ecclesiæ, seu Monasterii, aut Beneficii, vel eorum, seu pensio, seu quid aliud super his reservatum, aut regressus, seu accessus, & ingressus ad illam, vel illud ipsi Clerico, vel Cardinali, aut alii exempto sit, fueritve concessus.

Postremo si quis crimine aliquo absolutus, aut cum quo super irregularitate dispensatum est, denuo receperit quacumque auctoritate Ecclesiam, Monasterium, vel aliud Beneficium, quod ante, vel post commissum delictum, aut contractam irregularitatem dimiserit, in quibus horum casuum confi-

dentiæ pravitas sit contracta, casusque hujusmodi Litteris prædictis comprendantur, ac si illis specialiter expressis fuissent, licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientiæ sit admissum.

§. 4. Ad probandum vere plene Confidentiarum abusum inter alias etiam hæ præsumptiones, & conjecturæ habeantur legitimæ. Videlicet.

Si quis post cessam ab se Ecclesiam, vel Monasterium, aut Beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque a Successore possessionem, sese in illa, vel illo, seu rebus illius per se, vel alium, seu alios de facto ingesserit, aut fructus perceperit, aut quicumque successori illi, vel ejus propinquis ipsos, aut partem aliquam remiserit eorumdem.

Si recipiens Beneficium constituerit dimittentem, vel ejus parentes, aut propinquos, procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus Beneficii dimissi, & alii, vel illis de fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit.

Si vel sola Procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittentis, expedito, quæ personam recipientis concernit, prosecuta sit, simulque expensæ pro ea necessariæ ab illo facta fuerint.

§. 5. Denique si quis pro concessione alicui facta, quacomque auctoritate de Beneficio Ecclesiastico, per se, vel alium, seu alios intercesserit, vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo, deinde aliquid de fructibus talis Beneficii de facto, etiam per manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositum, quandocumque.

§. 6. Testes autem de quaque re singulares singulas probare valeant præsumptiones & conjecturas pluresque hujusmodi præsumptiones, & conjecturæ plenam probationem faciant in prædictis.

§. 7. Ceterum criminosi, & ceteri omnes, qui ad perhibendum in casibus Simoniæ testimonium, recipi possunt, ad prædicta omnia admittantur.

§. 8. Sed ne quisquam etiam vana fiducia fretus non intendendi contra se judicii, in crimine perseveret, utque hoc malum gravioris Censuræ stimulo usquequaque prohibeatur, omnes, & singulos, qui hucusque Ecclesias, Monasteria, Beneficia, fructus, Pensiones, aliasve res intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, ac retinent, nisi statim ad se reversi & resipiscentes celeri dimissione sibi prospexerint, & qui quid tale admiserint in futurum, etiam omnibus, & singulis aliis Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Administrationibus, Officiis, & Beneficiis obtentis, quæ pariter sub dicta reservatione comprehendi volumus, nec non fructibus, Pensionibus, & aliis rebus Ecclesiasticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis Officiis temporalibus præsentium auctoritate privamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in juris subsidium Excommunicationis sententia innodamus, a qua nullus nisi in mortis articulo constitutus ab alio, quam a Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere. Nos enim advocatione causarum hujusmodi, & reservatione cognitionis illarum, rerumque omnium inde emergentium, Nobis, & prædictis Successoribus, ut prædictum est, facta, causis illis duntaxat exceptis, quæ jam coram Nobis pendere noscuntur, ac etiam iis, quas ratione Ecclesiarum, & Monasteriorum, quorum dispositio in Consistorio fieri consuevit, aut debet, itemque contra Ordinarios, Collatores, Episcopos, & alios Superiores Prælatos, etiam Cardinales haberi contigerit, uti jam aliis nostris Litteris statutum est, audiendis, decidendis, & terminandis, harum serie prorsus relaxata, decernimus, ita deinceps quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & ipsorum cuicumque quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, interpretari, & definiri debere, nec non irritum, & inane quidquid secus in prædictis per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Quo circa omnibus Locorum Ordinariis districtius injungimus, ut in suis quisque Ecclesiis, Civitatibus, Diœcesibus, & locis etiam exemptis ad prædicta studiose attendant & quatenus illis relaxavimus in delinquentes severe animadvertant, si Divinæ Majestatis Judicium, dictæque Sedis Censuram voluerint evitare. In ceteris vero causis, & negotiis (Nobis, & prædictis Successoribus exceptis) eosdem Locorum Ordinarios præsentium auctoritate delegamus, ut gratia, & favore postpositis pro se quisque cum venerit usus, contra prædictos omnes sub ipsa exceptione comprehensos diligenter inquirant, suasque inquisitiones omnes Sigillo obsignatas ad prædictam sedem quamprimum transferant; ut Nos, & prædicti Successores, in causis hujusmodi procedentes quod justum fuerit, decernamus: Non enim singulis Ordinariis ipsi prædictos omnes, & quoscumque alios etiam exemptos, etiam per Edictum publicum, constito prius Summarie, & extrajudicialiter de non tuto ad illos accessu citandi, & monendi, eisque, ac Judicibus ordinariis, & delegatis, aliisque personis quibuscumque, ne prædictorum executionem quoquo modo impediant, vel alias in illis sese interponant, etiam per simile Edictum inhibendi, eosdem, ac alios contradictores, & rebelles quoscumque per Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac omnia alia juris, & facti remedia opportuna compellendi, auxilium brachii Sæcularis quandocunque opus erit, invocandi, ceteraque in prædictis omnibus, & singulis necessaria faciendi, & exequendi plenam, & liberam tenore præsentium concedimus facultatem.

§. 10. Non obstantibus fel. rec. Bonifacii VIII. Prædecessoris nostri de una, & in Concilio Generali edita de duabus dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus, & ordinationibus, quodque Episcopis, Collatoribus, & Prælatis prædictis, etiam Cardinalibus, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim a prædicta sit Sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut contra indulta hujusmodi ad Judicium trahi non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, & ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis privilegiis, Indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcumque tenorum existant per quæ præsentibus non expressa, aut in totum non inserta, effectum præsentium, aut attributæ prædictis Ordinariis jurisdictionis explicatio, seu exercitium, vel executio impediri valeat quomodocumque, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 11. Litteris prædecessoris hujusmodi nihilominus in suo robore duraturis.

§. 12. Volumus autem, ut præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarii publici manu, & cujuscumque Curiæ Ecclesiasticæ, vel Prælati Sigillo obsignata eadem illam prorsus fidem, in Judicio, & extra ubique locorum faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino &c.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Domini 1569. Kal. Junii, Pontific. nostri anno 4.

Materia Simoniæ est res spiritualis, seu spirituali annexa, 16
Communis.

Per *rem autem spiritualem*, pro qua tamquam materia seu 17
merce datur temporale vi Simoniæ, non intelligitur res incorporea, ut Angeli, seu anima rationalis, sed omne, & solum illud, quod aliquo modo Donum supernaturale est, seu ad bonorum supernaturalium ordinem pertinet, & ad spiritualem animæ salutem ex institutione Divina, vel humana est ordinatum; *Communis. arg. cap. Gratia 1. cap. Qui studet 11. caus. 1. q. 1.* cum similibus.

Et hujusmodi *res spirituales* sunt omnes Gratiæ gratum facien- 18
tes, & gratis datæ. Omnia Sacramenta, & Sacramentalia. Omnia Divina Officia, & Orationes publicæ, & privatæ. Omnis actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ, ut absolutio a peccatis, & Censuris, collatio Indulgentiarum, dispensatio in votis, & juramentis, electio, postulatio, presentatio, nominatio, institutio, collatio, Investitura cujuscumque Beneficii, Officii, ac Dignitatis Ecclesiasticæ, & hujusmodi, quæ ne Simoniace præstentur, seu efficiantur, passim prohibetur; Doctores communiter, per text. *Actor. Apostolor. cap. 8. num. 20.* ibi: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri*; *Matth. cap. 10. num. 8.* ibi: *Gratis accepistis, gratis date, cap. Gratia 1. cap. Quisquis 5. cap. Reperiuntur 7. cap. Qui per pecuniam 9. cap. Qui studet. 11. cap. Eos qui 21. & cap. Nullus Episcopus 124. caus. 1. quæst. 1. cap. Non satis 8. cap. Cum in Ecclesiæ 9. cap. De hoc. 11. cap. Nemo 14. cap. Veniens 19. cap. Ex tua 20. cap. Ad aures 24. cap. De Regularibus 25. cap. Nobis fuit 27. cap. Suam 29. & c. In tantum 36. de Simonia*, cum similibus.

Per *rem spirituali annexam* intelligitur illa, quæ quidem in
se, & intrinsece spiritualis non est, sibi tamen annexam, & 19
conjunctam habet rem spiritualem, indeque *materiam*, seu *mercem* Simoniæ ingreditur; *Communis, arg. cap. Si quis datur 2.*

tor 2. cap. Si quis Episcopus 3. cap. Quæsitum 4. cap. Si quis objecerit 7. caus.1. q.3.

20 Et hujusmodi *res spirituali annexæ* sunt Jus patronatus, redditus, Beneficiorum Pensiones, Primitiæ Decimæ, Oblationes, seu Jura has percipiendi, Labor actualis in administratione Sacramentorum, & celebratione Missarum, Templa Altaria, Calices, Vasa, & Paramenta Sacra, Agnus Dei, & omnes aliæ res consecratæ, seu benedictæ, quæ omnes ratione, & intuitu talis connexionis cum consecratione, seu benedictione, vel cum Beneficio, seu Officio, aut Ministerio spirituali sunt *materia*, seu *merx* Simoniæ; Unde qua tales vendi, emi, & in commercium poni passim prohibentur in Jure, ut notant communiter Doctores, per text. *in cit. cap. Si quis dator 2. cap. Si quis Episcopus 3. cap. Quæsitum 4. c. Si quis objecerit 7. cap. Salvator 8. cap. Ex multis 9. cap. Res Ecclesiæ 12. cap. Pervenit 13. cap. Altare 14. & cap. Si quis Præbendas 15. caus.1. quæst.3.* cum similibus.

21 Pretium Simoniæ Juris Divini est omnis, & sola res temporalis, quæ datur, vel offertur pro re spirituali, vel spirituali annexa; *Communis*, per text. *Act. Apostolor. cap.8. num.20. Matthæi cap.10. n.8. cap. Gratiæ 1. cap. Quisquis 5. c. Reperiuntur 7. cap. Qui per pecuniam 8. cap. Qui studet 11. cap. Eos qui 21. cap. Nullus Episcopus 124. caus.1. q. 1. cap. Non satis 3. cap. Cum in Ecclesia 9. cap. De hoc. 11. cap. Nemo 14 cap. Ad nostram 21. cap. Ad aures 24. cap. Nobis fuit 27. c. Suam 29. de Simonia*, &c.

22 Dicitur autem notanter *Pretium Simoniæ Juris Divini*, quia pretium Simoniæ *Juris Ecclesiastici* potest esse etiam aliquid spirituale, ut patet in materia Beneficiorum, quæ licet sint quid spirituale, nihilominus si propria auctoritate fiat illorum commutatio, aut translatio in materia, committitur Simonia Juris Ecclesiastici, quamvis solum detur spirituale pro spirituali; *cap. Quæsitum 5. c. Cum olim 7. de rerum permutat. c. Cum pridem 4. de pactis, cap. Constitutus 4. de translationibus*.

23 Extra tamen materiam beneficiorum numquam committitur Simonia, etiamsi propria auctoritate detur spirituale pro spirituali, v.g. Reliquia pro Reliquia, Calix pro Calice, seu ciborio, & hujusmodi. *Communis*; Et ratio est, quia id nullo Jure, nec Divino, nec Humano reperitur prohibitum; immo id licere constat ex Sacra Scriptura. *Joann.1.* ibi: *Gratiam pro Gratia*. Nulla enim irrogatur injuria rei Sacræ, cum datur non pro re temporali, sed solum pro spirituali.

24 Pretium simoniacum in Jure vocari solet *Munus*, non quidem prout *Munus* significat Donum gratuitum, sed prout importat onus, seu debitum ex obligatione, *Munus* enim accipitur tribus modis, quorum unus est prout importat dictum onus, ut expresse habetur *in l. Munus tribus modis 18. ff. de verb. signif.*

25 Pretium, seu Munus Simoniacum dividitur in Munus a manu, Munus ab obsequio, & Munus a lingua. *Communis*, textu expresso *in c. Sunt nonnulli 24. caus.1. q.1.* ubi S.Gregorius Papa sic habet: *aliud est munus a lingua: Munus quippe ab obsequio est subjectio indebite impensa, Munus a manu pecunia est, Munus a lingua favor*.

26 Per *Munus igitur a manu* intelligitur pecunia, *cit. cap. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus a manu pecunia est*; Pro pecunia autem venit omnis res temporalis pretio æstimabilis, sive mobilis, sive immobilis, ut sunt equi, currus, vasa argentea, aurea, dolia vini, Jura, census, pensiones, mutatio pecuniæ, debiti remissio, seu dilatio, aut anticipata solutio debiti nondum finito termino, & hujusmodi. *Communis*, per text. *in cap. Totum 6. caus.1. qu.3.* ibi: „ Totum quidquid homines habent „ in Terra, omnia quorum Domini sunt, pecunia vocatur, „ servus, vas, ager, arbor, pecus, quidquid horum est, „ pecunia dicitur; Ideo autem pecunia vocata est, quia an„ tiquitus quod habebant in pecoribus habebant.

27 *Per munus ab obsequio* intelligitur quodcunque ministerium, servitium, seu obsequium temporale tacito, vel expresso pacto pro re spirituali præstitum, vel præstandum, & hoc præsertim pro Beneficio, ita nimirum ut Beneficium detur, & acceptetur in compensationem ejusmodi ministerii, servitii, seu obsequii, velut mercedem, & solutionem ex justitia loco alterius mercedis temporalis solvendæ. *Communis*, *argum. cap. Cum essent 12. de Simonia*, *& cit. cap. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus quippe ab obsequio est subjectio indebite impensa*.

28 *Per Munus a lingua* intelligitur omnis laus, commendatio, patrocinium, advocatio, intercessio, & hujusmodi apud alium, v.g. apud Episcopum ex pacto conventa, tamquam res ex justitia debita in compensationem pro re spirituali v.g. pro Beneficio. *Communis*, *arg. cit. cap. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus a lingua favor*.

Ad Simoniam requiritur pactum aliquod expressum, vel 29
tacitum saltem ex una parte inchoatum, aut intentum dandi temporale pro spirituali, aut e contra. *Communis*. Non re- 30
quiritur tamen necessario pactum expressum, sed sufficit pactum tacitum, seu implicitum saltem ex una parte inchoatum, vel intentum, quo quis temporale dat animo, & intentione alterum obligandi, aut movendi ad reciproce dandum spirituale, aut e contra. *Communis* per textus *in cap. Et si quæstiones 18. & cap. Tua nos 34. de simonia* cum similibus. Unde Innocentius XI. *die 2. Martii 1679.* merito damnavit sequentem propositionem 45. in ordine: *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed duntaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra*; Et insuper hanc aliam sequentem 46. in ordine: *Et id quoque locum habet etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale. Immo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis*; In quibus propositionibus supponitur, quod temporale pro spirituali detur cum aliquo pacto saltem implicito, aut interpretativo, ut exponunt Viva *ad ipsas propositiones numer. 1.* Sporer *loc. citat. numer. 36.* & alii.

Hinc colliges primo, quod pactum etiamsi solum obliget 31
ex benevolentia, gratitudine, ac fidelitate, & non ex justitia, adhuc continet Simoniam, superaddit enim novum gravamen pretio æstimabile, quia qui pactum hujusmodi non servat, esto alia via obligationi gratitudinis satisfaciat, notatur saltem ut infidelis; Tum quia gratitudo non obligat ad aliquod determinate præstandum, sicuti obligat pactum illud prævium, adeoque &c. Unde Simoniaca sunt omnia hujusmodi pacta expresse, vel tacite facta, verb. gr. *Si mihi contuleris Beneficium, obligo me ex gratitudine ad tibi præstandum famulatum sine ulla mercede*. Item: *Si mihi conferes Beneficium, dabo tibi vas argenteum, non tamquam pretium, sed veluti motivum compensationis*. Item: *Si des mihi liberaliter vestem, dabo tibi liberaliter Beneficium*. Et sic de aliis similibus, in quibus omnibus committitur Simonia, quia quamvis dicatur signate id fieri ex gratitudine, ex liberalitate, in compensationem, & hujusmodi, exercite tamen admittitur nova obligatio distincta a debito gratitudinis, liberalitatis, & compensationis, sicque revera non est gratitudo, liberalitas, seu compensatio, sed pretium saltem æquivalenter, & consequenter adest in his vera Simonia. *Sic jam Communis* post damnationem duarum allatarum propositionum, unde non sunt amplius attendendi Doctores, qui contrarium antea scripserant.

Colliges secundo, quod, qui dat aliquid temporale, tam- 32
quam motivum alicujus spiritualis sibi reciproce dandi, v. g. ut alter moveatur ad conferendum sibi Beneficium, committit Simoniam, quam etiam committit recipiens tale temporale, si per hoc motus illi conferat Beneficium quamvis nullum aliud pactum, ne implicitum quidem interveniat. Sic tenent jam passim Doctores cum Carden. *dissert. 27. cap. 2. ad dictas propositiones damnat.* Viva *ibid.*, Reiffenst. *l.c. a numer. 77.* La Croix *lib.3. p.1. n.73.* & clare patet ex citatis propositionibus damnatis, & insuper *ex Cap. Tua nos 34. de Simonia*, ibi: „ si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione „ ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia „ valeat adipisci, & Clerici, qui eum in Fratrem admit„ tunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio, tam ille, quam illi apud di„ strictum Judicem, (qui est Scrutator cordium, & cognitor „ Secretorum) culpabiles judicantur „. Et concordat *capit.* „ *Et si quæstiones 18. de Simonia*, ibi: Quod autem scriptum „ est) beatus qui excutit manus suas ab omni munere) de „ illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, „ & pervertere solent „. Et ratio est clara, quia dans taliter temporale, proxime parat sibi viam ad Beneficium; & ob id motus conferens illi Beneficium, dat spirituale pro temporali, quod vere est simoniacum.

Colliges tertio, quod non sit Simonia dare, seu præstare 33
temporale sub spe consequendi spirituale non principaliter, & primario, sed solum secundario, & minus principaliter intendatur; Secus autem si spirituale intendatur principaliter,

et primario; Unde Clericus, si suum famulatum præstet Episcopo intendens ob id principaliter, et primario consecutionem Beneficii, est Simoniacus; Secus autem si principaliter, et primario intendat gratiam Prælati, seu cognitionem suæ habilitatis apud ipsum, et inde secundario speret consequi Beneficium; Sic expresse Glossa communiter recepta *in c. Cum essent 12. de Simonia verb. Promiserat*, ibi: ,, Potest ,, ergo licite quilibet servire Episcopo, vel alii spe futuræ ,, remunerationis, nec committitur Simonia in tali spe, cum ,, sine omni pactione, vel conditione serviat. Dummodo ,, principaliter hac intentione non serviat ,,. Et sic tenent Abbas *in cit. Cap. Cum essent num.4.* Barbosa *ibidem num. 4.* Silvester *verb. Simonia quæ. 16. dict.4.* Navarrus *in Manual. cap.23. num.102.* Suarez *de Relig. lib.4. cap.45. num.4.* ubi dicit, hanc esse sententiam omnium; Pirhing. *lib. 1. decret. tit.3. num.86.* Reiffenst. *ibid. num.89. & seq.* ubi dicit, esse in re communissima Theologorum, et Canonistarum, per textus *in cit. cap. Tua nos 34. de Simonia*; Ubi postquam Summus Pontifex Innocent. III. de Clerico, qui bona sua offerens Ecclesiæ rogavit, & speravit recipi in Canonicum, ita ,, respondit: ,, Si pure, ac sine pacto, vel conditione qua- ,, libet rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, & ,, bona sua sibi retinere liceat pro Præbenda, & Clerici ejus- ,, dem Ecclesiæ pure consentiant, hujusmodi receptio fieri ,, poterit absque scrupulo Simoniacæ pravitatis. *Statim sub- ,, jungit*: Si tamen, qui talem donationem facit, ea intentio- ,, ne ducatur, ut per temporalia dona, quæ offert, spiritua- ,, lia valeat adipisci, & Clerici, qui eum in Fratrem admit- ,, tunt, non essent eum, nisi commoda temporalia percipe- ,, rent, admissuri, sine dubio tam ille, quam isti apud distri- ,, ctum Judicem (qui scrutator est cordium, & cognitor Se- ,, cretorum) culpabiles judicantur ,,. *Quid clarius*.

34 Colliges quarto; quod dare ex gratitudine temporale pro spirituali jam accepto, vel e contra, sit Simonia, si fiat vi pacti, aut contractus taciti, vel expressi ante collationem rei spiritualis jam facti; Secus autem si ex mera gratitudine sine ullo præcedenti pacto id fiat. *Sic fere communis Doctorum*. Et quidem quoad primam partem clare patet ex propositionibus damnatis ab Innocentio XI. & relatis *sub n 30.* Et quoad secundam partem clare habetur *ex cap. Quidquid 101. caus.1. q.1.* ibi: *Nisi voluntarie oblata*; *cap. Dilectus 30. de Simonia*, ibi: *Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione oblatum*, *cap. Et si quæstiones 18. eod.* cum similibus; Et id patet ex communi recepta praxi, & universali consuetudine, qua, ut observat Navarr. *Manual. c. 23. n.106.* fere omnes Ecclesiarum Prælati, Jurium peritissimi, & conscientia timoratissimi Beneficia Eclesiastica conferunt iis, qui de se, vel Ecclesia per Dona, & obsequia temporalia sunt benemeriti, ut sic obligationi *Antidorali*, seu *gratitudini*, qua illis sunt obligati, rependendo spirituale pro temporali satisfaciant. Item ubique terrarum viget praxis, & consuetudo, quod piissimi doctissimique viri post acceptum jam spirituale, v.g. Beneficium Ecclesiasticum ad satisfaciendum obligationi *Antidorali*, seu *gratitudini* sine ullo scrupulo offerant temporalia dona suis Benefactoribus, illique ex gratitudine sine ullo prævio pacto tacito, vel expresso, data recipiant. Quinimmo Sacra approbante, & commendante Scriptura omnes Fideles obligationi *Antidorali*, seu *gratitudini*, qua aliis ob accepta beneficia temporalia adstringuntur, satisfacere conantur per spiritualia, fundendo videlicet preces, offerendo Sacrificia, & hujusmodi pro dictis suis Benefactoribus. Et sic alii propter Beneficia Spiritualia a Religiosis v.g. accepta, ex gratitudine temporalia reddunt, & subministrant, id expresse approbante Paulo Apostolo *1. Ad Corinth. cap.9. num.1.* ibi: *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?*

35 Dantur tamen multa spiritualia, ob quæ quamvis jam recepta, non licet etiam mere gratis oblata acceptare ob specialem Juris prohibitionem, ut patet de Examinatoribus Synodalibus, qui nec ante, nec post concursum possunt aliquid etiam sponte, & gratuito oblatum a Concurrentibus pro Parochis acceptare, id expresse prohibente Concilio Tridentino *sess.24. de reformat. cap.18.* Item pro collatione Ordinum, nec etiam gratis oblata recipi possunt, id expresse vetante eod. Concil. Trid. *sess.21. de reform.* Item neque ante, nec post possunt etiam gratis oblata recipi pro recognitione, aut expeditione Indulgentiarum, Reliquiarum, & hujusmodi, de quibus in suis propriis locis.

36 Colliges quinto, quod Simoniam committit, qui temporale promittit, dat, vel præstat alteri, v. g. Ministro, vel Familiari, aut Amico Episcopi, seu præsentatoris, vel Patroni Beneficii hac sola, seu principali intentione, seu hoc primario, vel solo motivo, ut apud Episcopum, seu præsentatorem, vel Patronum intercedat, roget, vel ipsum efficaciter commendet in ordine ad obtinendum ipsum Beneficium Ecclesiasticum. Talis enim per temporale parat sibi viam ad acquirendum spirituale, & revera illud temporale pro illo spirituali promittit, dat, seu præstat. Sic Barbosa *in cap. Nemo num.4. de Simonia*, Silvester verb. *Simonia q.6.* Layman *de Simonia §.6. n.65.* Navarr. *Manual. cap.23. numer.106.* Bonacina *de Simonia q.1. §.1. n.14.* Reiffenst. *l. c. num.122. & seq.* cum communi, & certa aliorum, *argum. cap. Præsentium 3. caus.1. q.5.* ubi tanquam Simoniaca reputatur promotio ad Sacerdotium obtenta per pecuniam, non Episcopo, sed cuidam Principi ejus, idest alicui familiari, vel principali Ministro illius datam, & *cap. Statuimus 107. caus.1. q.1.* ubi Nicolaus Papa tres enumerat species Simoniæ, quarum unam esse asserit, quando *Simoniaci Simoniace a non Simoniacis ordinantur*; idest quando Ordinandi pecuniam, seu aliud temporale promittunt, dant, seu præstant non Episcopo, sed alicui ejus Familiari, & Amico hac primaria vel sola intentione, ut ipsis ab Episcopo hujus ignoro promotionem ad Ordines impetrent, seu obtineant.

Colliges sexto, quod Simoniam committat, qui certat, 37
& spondet cum Episcopo, seu Collatore Beneficii pro mille aureis, quod ipse Beneficium non sibi, sed alteri sit collaturus. *Communis*. Et ratio clara est, quia illa astutia intendit movere Episcopum seu Collatorem ad sibi conferendum Beneficium, cum æquivalenter faciat, ut ipse pro illa pecunia acquirenda sibi Beneficium conferat lucrando mille aureos ex illa sponsione, quæ est revera palliata Simonia, cum sic non sit sponsio, sed emptio.

Colliges septimo, quod conferens Beneficium pecunia 38
interveniente, si arbitrium vendat, ipsum Beneficium vendit Simoniace. In tali enim casu Simoniace pretium accipit, & quamvis oretenus dicat se vendere suum arbitrium, revera tamen Beneficium vendit, & peccat tum contra Religionem, tum contra Justitiam; Colligitur aperte ex sequenti propositione 22. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die 7. Septemb.1665.* ibi: *Non est contra Justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica interveniente pecunia, non exigit illam pro Collatione Beneficii, sed vel ut pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur*. Viva *ad d. propositionem n.5.* Suarez *lib.3. de Simonia cap.59.* & alii.

Colliges octavo, quod non sit Simonia conferre alicui Be- 39
neficium Ecclesiasticum, seu aliud spirituale intuitu consanguinitatis, affinitatis seu amicitiæ. Sic S.Thomas *2.2. quæst. 100. art.6. ad 2.* Navarrus *Manual. cap.23. n.107.* Azorius *part.1. lib.12. cap.2.* Pirhing *lib.5. Decret. tit.3. n.139.* Reiffenst. *ibid. n.132.* & alii passim. Quamvis enim talis Collator aliunde peccet, si intuitu consanguinitatis, affinitatis seu amicitiæ conferat Beneficia, seu alia spiritualia indignis vel minus dignis, dignioribus neglectis, Simoniam tamen ob id non incurrit, cum nullum interveniat pactum, nec detur aliquid temporale pro spirituali: Tum quia, si id esset Simonia, esset etiam Simonia fundere preces, offerre Sacrificia pro aliquo intuitu consanguinitatis, affinitatis, seu amicitiæ, quod non est dicendum.

Colliges nono, quod non sit Simonia conferre Beneficium, 40
seu aliud spirituale propter preces armatas, seu gravem metum incussum; Dummodo tamen nullum interveniat pactum. Suarez *lib.4. de Simonia cap.57. n.10.* Lessius *lib. 2. cap. 35. num.119.* Reiffenst. *l. c. n.66.* La Croix *l. c. n. 84.* Pirhing. *l. c. n.141.* testans de communi; Et ratio est, quia, cum ibi nullum interveniat pactum, talis collatio Beneficii non fit tamquam pretium cum quo cessatio injuriæ seu metus incussi commutetur, sed solum tamquam medium spirituale offertur gratis ad tollendam injustam vexationem temporalem; Secus autem esset dicendum, si collatio Beneficii fieret cum pacto, & conditione, quod alter in futurum nullum damnum inferret Collatori, sed potius eum defenderet, quia tunc ratione talis pacti, & novæ obligationis alteri impositæ in commodum ipsius Collatoris esset Simonia, quia talis nova obligatio est pretio æstimabilis, adeoque &c.

Colliges decimo, quod non sit Simonia, si quis dat pecu- 41
niam Infideli, ut recipiat Baptismum, Hæretico, seu Peccatori, ut convertatur, Juveni, ut fiat Clericus, dotem puel-

læ,

...læ, ut fiat Monialis, & huiusmodi. *Communis*. Et ratio est, quia in dictis casibus nullus intervenit contractus onerosus, sed solum gratuita promissio, seu donatio, quamvis sub conditione, & justissimo fine, quæ conditio, seu finis cedit non in commodum dantis, sed solum in spiritualem utilitatem recipientis, ut de se patet.

42 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficia*, verb. *Iuspatronatus*, verb. *Resignatio Beneficiorum*, & signanter verb. *Electio art.3. n.26.* ubi datur per extensum Constitutio Innocentii XII. de illicitis Capitulationibus, & aliis multis ad rem.

43 * Commendæ, Prioratus, atque Præceptoriæ Ordinis Hierosolymitani a Canonistis quidem tamquam beneficia habentur, in quibus si intercedant preces, pactiones et munera, simonia committitur: id tamen negant communi consensu Theologi, animadvertentes non esse illis adnexum spiritualis ministerii exercitium, neque necessario conferri Clericis, quæ duo exigunt beneficia; quanquam negari non potest, gravem abusum ea in re intercedere, quem tollere adnisus est Clemens XI. in suo Brevi ad Magnum Magistrum ejusdem Ordinis, in quo etiam declarat, collationes hasce nullas & irritas esse, & fore. *De Synod. Diœc. lib.12. cap.15. nov. edit.*

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 MErcari Ecclesiam, vel Officium Sacrum per ordinationem conferendum esse idem flagitium censuerunt Patres, quod Simon Magus commisit *Act.VIII. relatum c.5.*
2 *6.7. c.1. q.1.* Hoc quum omnium confessione constaret, illud inter gravissima scelera referendum, & primo quasi loco collocandum esse rati sunt, ita ut *Gratianus, & D. Raimundus de Pennafort* primum locum inter Ecclesiastica delicta ei dederint.

3 Conceptus vero Simoniæ tam prolixum pedetentim ambitum accepit, ut quæ definitio ei conveniat, & facinus idem, quod Simon commisit, exprimat, non constet evidenter. Ex mente D. Thomæ definiri a plerisque solet: *Determinata voluntas ad emenda, & vendenda spiritualia, iisque annexa.*

4 Simonia in duas commode species dividi potest, primariam, & secundariam. Illa ambitum Ecclesiasticum, hæc vero reliquas species, quæ potissimum circa sacras actiones occupantur, complectitur.

5 Non conveniunt vero omnes circa ea, quæ referenda sunt ad Simoniam secundariam.

6 Fata hujus criminis historice optime illustravit, & insigni rerum copia exornavit *Thomassinus p. 3. vet. & nov. Eccles. discipl. lib.1. cap.49. & seq.* Feliciori vero conatu fata hujus criminis, tum latissimum ejus ambitum explicuit tradiditque *Perischius in tract. de Simonia*. Succinctior est *Hannius de crimin. Ambit. Eccles. seu Simonia.*

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt Simonias, quæ committuntur in Electione, Præsentatione, Permutatione & Resignatione Beneficiorum, In ingressu, & receptione ad Religionem, & in administratione Sacramentorum, & Sacramentalium, et præstatione functionum, et actuum spiritualium.

1 ELectio evadit Simoniaca, et consequenter nulla, cum pro consequenda aliqua Prælatura, seu Dignitate datur, seu præstatur aliquod temporale Munus, vel a manu, vel a lingua, vel ab obsequio; *cap. Quam pio 2. caus. 1. quæst.2. cap. Non satis 8. & c. Mandato 46. de Simonia, cap. Monachi 2. de statu Monach.*

2 Et talis electio de Jure est nulla, etiam ante Judicis sententiam. Vide verb. *Electio artic.4. numer.60.* ubi dantur ad id Jura.

3 Talis electio est nulla, etiamsi Simonia sit occulta. *Vide ib. num.61.*

4 Immo est nulla electio, etiamsi electus penitus ignoret Simoniam commissam ab aliis in procurandis votis ad sui electionem, nisi in hujus præjudicium fraudulenter fiat ab aliquo inimico. Vide *ib. n.62.*

5 Hinc Simoniace electus tenetur in conscientia sub peccato Mortali renunciare Episcopatum, Prioratum, Rectoratum, Guardianatum, Definitoriatum, Provincialatum, Generalatum nec absolvi potest, priusquam renunciet. Et hoc etiamsi Simonia sit occulta, sive commissa sit ab eodem, qui dignitatem obtinuit, sive ab aliis ipso quoque nesciente. Vid. *ibid. n.63.*

Assignantur variæ electiones Simoniacæ, & nullæ propter 6
illicitas pactiones Electorum. Vide *ibid. n.64.*

Patroni a Præsentatis nihil possunt exigere temporale nisi 7
quod in ipsa fundatione constat fuisse impositum, *cap. Sicut 2. de supplenda negligentia Prælat. cap. Præterea 23. de Iurepatron.* Vid. verb. *Iuspatronat. art.4. n.20.*

Præsentatio est Simoniaca, quando aliquid datur, vel pro- 8
mittitur pro habendis vocibus, seu Præsentationibus Patronorum, *arguitur cap. Veniens 16. de Simonia*. Vide *ibidem num. 21.*

Quamvis id fiat etiam ipso Præsentato ignorante; *cap. Si* 9
aliquis 59. de electione Cap. Nobis 27. de Simonia. Vid. *ib. num. 22.*

Resignatio Beneficii cum reservatione regressus, ingressus, 10
vel accessus non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris, sed solum in manibus Summi Pontificis. Concil. Trident. *sess.25. de reform. cap.7.* S.Pius V. Constit. incip. *Romani Pontificis providentia*. Vid. verb. *Resignatio numer.48.* Quid autem sit regressus, & ingressus, vel accessus? Vide *num. 10.*

Resignatio Beneficii facta cum pacto, ut Resignatarius 11
solvat expensas factas olim a Resignante in assecutione illius Beneficii, est Simoniaca. Unde non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris. Vid. *ibid. n.50.*

Resignatio facta cum pacto, ut Resignatarius solvat om- 12
nes expensas factas in admissione Resignationis, atque expeditionem Bullarum ab utraque parte ceteroquin faciendas est Simoniaca, nec potest admitti ab Ordinario Papa inferiore. Vid. *ibid. n.51.*

Potest tamen fieri talis conventio, & pactio cum facultate, 13
& approbatione Summi Pontificis. Vide *ib. n.52.*

Resignatio Beneficii facta cum certa confidentia, seu pa- 14
cto inito, ut Resignatarius postea illud suo tempore cedat certo suo Consanguineo, vel affini, aut Amico, est omnino illicita, nulla, & Simoniaca Simonia Confidentiali. Vide *ibid. n.53. & per tot.* ubi multa *de Resignatione, & Permutatione Beneficiorum.*

Pro voto habendo promittere Beneficium, aut Officium 15
Ecclesiasticum, seu spirituale, est Simonia, & multo magis, si fiat reciproce talis promissio, aut pactum, verb. grat. *Dabo tibi tale Beneficium, si dederis mihi tuum votum. Vel dabo tibi meum votum, si conferes mihi tale Ecclesiasticum Officium, seu Beneficium. Communis*, per text. *in cap. De hoc 11. de Simonia.*

Simonia est dare temporale, ne eligatur dignus. Glossa 16
communiter recepta *in Cap. Nemo 14. de Simonia verb. Celet,* & *ibi* Abbas *n.1.* Pirhing *l.c. n.87.* Reiffenst. *l.c. num.144.* & alii passim, *argum. Cap. Nullus Episcopus 124. §. Si qui autem caus.1. n.1.* Et ratio est, quia Simonia committitur, non solum quando datur spirituale pro temporali, sed etiam quando quis spirituale pro temporali, sed etiam quando quis spirituale, quod impendere tenetur pro temporali interesse, vel commodo dare, vel præstare omittit.

Non est autem Simonia dare temporale, ne eligatur indi- 17
gnus aut minus dignus. Sic Navarrus *in Manu l. cap.23. numer.102. §.8.* Palao *de Simonia punct. 20. n. 8.* Azorius *p. 3. lib.12. Cap.7.* Lessius *lib.2. cap.35. dub.19.* Pirhing *l. c. n.87.* Reiffenst. *l.c. n.145.* cum Cajetan. Soto, Suarez, & alii ibi allegat. *argum. Cap. Dilectus 28. de Simonia*, Et ratio est, quia in tali casu non datur temporale pro spirituali, sed ne spirituale indigne, & male conferatur.

Nisi tamen detur temporale, ut loco indigni aliquis certus 18
eligatur, quia tunc committitur vera Simonia, etiamsi detur illud temporale, ut neglecto indigno, seu minus digno, eligatur aliquis determinatus, quamvis omnium dignissimus. In tali enim casu vere datur temporale pro spirituali, nempe pro electione certæ, & determinatæ personæ, quod est Simoniacum, ut tenent supracitati Doctores, & alii communiter.

Dare temporale pro Confirmatione obtinenda seu ne impu- 19
gnetur electio ab aliquo, qui justam impugnandi, seu contradicendi causam habet, est Simonia. *Communis*, quoad utramque partem; Et quidem prima pars, scilicet *pro confirmatione obtinenda*, clare constat ex *cap. Sicut tuis 33. de Simonia*, ubi expresse declaratur, quod Simonia sit offerre, vel dare

tem-

temporale pro confirmatione obtinenda , cum Confirmatio sit revera quid spirituale . Secunda autem pars , scilicet , *ne impugnetur electio* , habetur clare definita *in Cap. Matthæus* 23. *de Simonia* , & concordat *Cap. Cum pridem* 4. *de pactis* .

20 Dare , vel accipere temporale pro ingressu , aut receptione ad Religionem est Simonia, & quidem Juris Divini . *Communis ac certa* , textu expresso *in cap. Non satis* 8. *de Simonia* , ibi : *Tam ille , qui dederit , quam ille, qui receperit , vel consenserit , partem se cum Simone non dubitet habiturum*, juncto ejus Summario , ubi sic expresse dicitur : *Simoniacum est pretium recipere pro ingressu Religionis* , concordat *cap. Veniens* 19. *de Simonia* , ubi reprobatur etiam consuetudo contraria, & Regulares transgressores , tam Superiores , quam Subditi ab Officio suspenduntur, & obligantur ad restituendam pecuniam taliter receptam , & *cap. Dilectus* 30. *de simonia* juncto ejus Summario , ubi sic expresse habetur : ,, Si per accusationem ,, constat Monachum Simoniace fuisse receptum , Receptus , ,, & Recipiens deponuntur ; Si vero per inquisitionem . Re- ,, ceptus in arctius Monasterium detruditur, Recipienti vero , ,, & Majoribus pœna condigna imponitur . Et interim ab ,, executione Ordinum Sacrorum suspenduntur , & *cap. Quoniam* 40. *de Simonia*, juncto ejus Summario sic expresse dicente : *Religiosi pretio recepti una cum recipientibus de Monasterio expelluntur , & in arctioribus Monasteriis ad agendam pœnitentiam detrudantur* , & expresse *Extravagant. Sane* 1. *de simonia* , ibi : ,, Sane multorum fide dignorum relatione didici- ,, mus , quod in nonnullis Ecclesiis, Monasteriis , Prioratibus, ,, & aliis locis Religiosis, tam virorum, quam mulierum , Or- ,, dinum , Religionum , & partium diversarum detestabilis, & ,, a Canonibus reprobata servatur abusio, quod cum personæ ,, aliquæ recipiuntur ab eis ad observantiam Regularem , ,, ipsæ temeritate præsumptuosa, pastus, seu prandia Capitu- ,, lis , & Conventibus ipsarum Ecclesiarum , Monasteriorum , ,, Prioratuum, & locorum, aut pecunias , aut jocalia , seu res ,, aliquas ipsis Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & locis , seu ,, præsidentibus eis ex statuto , seu consuetudine , quæ cor- ,, ruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur ,, . Et infra , postquam damna hujus vitii allegavit Summus Pontifex, districtius inhibet omnibus Regularibus utriusque sexus: ,, Ne ,, tam a maribus, quam a mulieribus volentibus ingredi eorum ,, Religionem Ecclesias , Monasteria , Prioratus, Domos, seu ,, loca in earumdem personarum receptione, aut ante, vel post ,, illam , quoscumque pastus , prandia , seu cœnas, pecunias, ,, jocalia , aut res alias etiam ad usum Ecclesiasticum , seu ,, quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda directe, ,, vel indirecte petere, vel exigere quocumque modo præsu- ,, mant . . . . . . Illa duntaxat , quæ personæ ipsæ ingredien- ,, tes , & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione ces- ,, sante , dare, vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus , ,, Domibus , & locis hujusmodi voluerint cum gratiarum ,, actione licite recepturi ,, . Quid clarius? Et ratio est etiam clarissima , quia Religio omnino est quid spirituale, adeoque temporale dare , & recipere pro ingressu , & receptione ad ipsam est vera Simonia .

21 Unde vide dicta , & conclusa ad rem sub verb. *Novitius a numer.* 56. *ad n.* 65. & sub verb. *Moniales art.* 2. *a numer.* 52. *ad* 63.

22 Si Monasterium reperiretur inops, mediis, vel redditibus non sufficienter fundatum , licite consequenter absque Simonia peti , & accipi possent temporalia ab ingredientibus illud: non quidem pro ipso ingressu , seu pro ipsa admissione ad Religionem , vel Professionem , seu pro honesta sustentatione . Sic expresse Sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 3. *art.* 2. *ad* 7. ibi : ,, Cum possessiones alicujus loci Religiosi non sufficiunt ,, ad sustentandum plures , tunc potest exigi ab eo , qui in illo ,, loco vult Deo servire , non quasi pretium Religionis , sed ,, ut habeat Monasterium , unde ei possit providere , & ideo ,, non committitur Simonia ,, : & idem habet 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 3. *ad* 4. ibi : ,, Pro ingressu Monasterii non licet aliquid ,, exigere , vel accipere quasi pretium ; Licet tamen , si Mo- ,, nasterium sit tenue , quod non sufficiat ad tot personas nu- ,, triendas , gratis quidem ingressum Monasterii exhibere , sed ,, accipere aliquid pro victu personæ , quæ in Monasterio fue- ,, rit recipienda , si ad hoc non sufficiunt Monasterii opes ,, . Item Sanctus Bonaventura *Libello Apologetico in eos , qui Ordini Fratrum Minorum adversantur* , *quæst.* 18. : ,, Ubi vero ,, pecunia recipitur propter personam , quam alias libenter ,, reciperent , si haberent , unde eam pascerent , non videtur ,, esse Simonia , dummodo forma cum intentione concordet. Item Sanctus Raymundus *in Summa lib.* 1. *titul.* 1. §. 22. ibi : ,, Credo quod possunt dicere : Non sufficiunt Nobis (*reditus*), ,, libenter suscipimus te ad spiritualia , ad temporalia non ,, possumus , nisi habeamus plures possessiones , & tunc ille ,, offerat se , & sua ,, . Item Glossa *in cap.* Quoniam 40. *de Simonia verb. Paupertatis* , ibi : ,, Potest dici , quod si ita ,, pauperes sunt , quod non possunt ibi alias aliquo modo ,, aliquem recipere , quia non habent ibi victum , sub hac for- ,, ma possent recipi . Non habemus quid demus tibi pro vi- ,, ctu , nisi tu portes tecum , unde vivas . Dummodo tamen ,, hoc non dicatur in fraudem , & sine aliquo pacto ,, . Et sic Silvester verb. *Simonia quæst.* 15. *dict.* 2. Navarrus *de Redditib. Eccles. quæst.* 1. *monit.* 61. Layman *de Simonia num.* 38. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 12. *assert.* 3. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 3. *disp.* 6. *quæst.* 9. Marchant. *tom.* 3. *tract.* 10. *tit.* 9. *quæst.* 10. *concl.* 1. Pirhing *l. cit. num.* 59. Reiffenstuel *l. c. num.* 163. testans de communi , tam Theologorum , quam Canonistarum per text. *in cap. Quam pio* 2. *caus.* 1. *quæst.* 2. Et ratio est, quia tunc non daretur , nec exigeretur temporale pro spirituali , scilicet pro ingressu ad Religionem, seu admissione ad Professionem , sed ut quid necessarium pro victu, vestitu , ac honesta sustentatione Ingredientis , seu Profitentis , quod est etiam quid mere temporale .

Hodie autem cum Regulares tot solum stare debeant , & possint in Monasteriis , quot ali comode possunt per redditus, seu consuetas eleemosynas eorum : *cap. Periculoso unic.* §. *Sane* , *de statu Regular. in* 6. Concil. Tridentin. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. Clemens VIII. Constitut. 60. incipient. *Nullus*; Paulus V. Constitut. 9. incipient. *Sanctissimus*, Urbanus VIII. Constitut. 43. incipient. *Cum sæpe* ; Innocentius X. Constitut. incipient. *Inter cætera* , Innocent. XII. Constitut. incipient. *Nuper a Congregat.* Stat , quod neque Monasterium prætensum inops possit aliquid per pactum exigere ab ingredientibus pro illorum sustentatione , quin ejus Religiosi labem Simoniæ *Juris* saltem *Ecclesiastici* contrahant . Unde quod non liceat aliquid peti , seu exigi , neque titulo eleemosynæ pro admittendis ad Habitum , & Professionem Regularem , patet etiam ex declaratione Sacræ Congregationis Concilii , quæ *in una Leodien. pro P. P. Carmelitis Calceatis huic quæsito pro maribus facto* 9. *Februarii* 1697. respondit , *servetur dispositio Juris* . Sic refert Monacell. *part.* 1. *titul.* 13. *formul.* 7. *num.* 8. De Jure autem est , quod Religiosi, & Religiosæ non debent, nec possunt pretio recipi ad Religionem, & Professionem Regularem , *cap. Non satis* 8. *cap. Veniens* 19. *cap. Dilectus* 30. *cap. Quoniam* 40. *de simonia* ; & *Extravagant. Sane* , 1. *de simonia* ; cujus Extravagantis verba allata *supra numer.* 20. sunt valde notanda , sicuti & sequentia verba *citat. cap. Quoniam* 40. *de simonia* , ibi : *Paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare* . Vide verb. *Moniales art.* 2. *num.* 12. & *a num.* 52. *ad* 63. verb. *Novitius a numer.* 56. *ad* 65. verb. *Regulares n.* 86. & 87. 23

Non esse autem Simoniam , si gratis dentur munera Superioribus , vel aliis, ut facilius impetretur ingressus in Religionem , cum id nullo Jure sit prohibitum , tenent cum aliis Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 64. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 188. At ego cum aliis dicerem , & quidem ratione , & Jure suffultus , quod si dicti Superiores , vel alii Religiosi tantæ sint auctoritatis , & præpotentiæ in sua Religione , ut unice , vel principaliter ab ipsis dependeat ingressus , seu admissio ad Religionem , & sine temporalibus muneribus nunquam , seu vix acceptentur , & admittantur juvenes ad Religionem, tunc ab ipsis committitur vera Simonia , quia in tali casu munera temporalia sunt efficax causa , cur Juvenes acceptentur , & admittantur ad Religionem , cum sine ipsis non soleant acceptari , & admitti , vel tandiu differantur , & procrastinentur , ut alio divertere cogantur , sicque Simoniaca praxi compellantur, non gratis, sed tamquam quid ab ipsis necessario velut pretium exactum talia munera temporalia tribuere , & consequenter committitur vera Simonia , cum revera in simili casu detur temporale propter spirituale , per text. *in cap. Non satis* 8. *cap. Veniens* 19. *cap. Dilectus* 30. *cap. Quoniam* 40. *de simonia* . *Et Extravagant. Sane* 1. *de simonia* . Et faciunt dicta *supra n.* 20. & sub verb. *Novitius a n.* 56. *ad* 65. & sub verb. *Moniales art.* 2. *a n.* 52. *ad* 63. Vide ibi . 24

Pro administratione Sacramentorum , vel Sacramentalium, & pro functionibus Ecclesiasticis verb. grat. Benedictionibus, Sepulturis , & hujusmodi ex pacto tacito , vel expresso dari, seu accipi quid temporale per modum pretii est Simonia Juris Divini . *Communis* , textu expresso *in cap. Cum Ecclesiæ* 9. 25

cap.

cap. ad Apostolicam 42. *de simonia, cap. Placuit* 1. *cap. Quam pio* 3. *cap. Nullus* 3. *caus.* 1. *quæst.* 2. *cap. si quis objecerit* 7. *caus.* 1. *quæst.* 3. cum similibus; Et ratio est clara, quia cum supradicta omnia sint quid spirituale, dare, aut accipere pro illis temporale per modum pretii est vera Simonia. Vide *infra art.* 2. *num.* 35. *&* 40. ubi probatur esse de Jure Divino.

26 Non est autem Simonia pro administratione Sacramentorum, vel Sacramentalium, seu pro functionibus Ecclesiasticis dare, & accipere temporale per modum stipendii ad honestam sustentationem Ministrorum ordinati. *Communis*, per claros textus tum in variis Sacræ Scripturæ locis, tum in Sacris Canonibus. *Lucæ enim* 10. *num.* 7. expresse dicitur: *Dignus est enim Operarius de mercede sua. Matthæi* 10. *n.* 10. *Dignus enim est Operarius cibo suo. Epist.* 1. *ad Corinth. cap.* 9. *numer.* 7. *Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat*; Et infra *num.* 21. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt, de Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere, & cap. Ex his* 22. *caus.* 12. *quæst.* 1. expresse dicitur: *Lex enim Dei præcipit, ut qui Altari deserviunt, pascantur de ipso, & cap. Cum secundum* 16. *de Præbend.* præcise habetur: „Cum secundum Apostolum, qui „Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eli„gitur, repelli non debeat a mercede patet a simili, ut Cle„rici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obse„quio deputantur, ut ipsa nobis ratio persuadet.

27 Clerici Ecclesiæ Ministri habentes ad sui honestam, & congruam sustentationem sufficientes Ecclesiasticos reditus ipsis pro suis Ministeriis assignatos Simoniam committunt, si pro functionibus Ecclesiasticis, ad quas ex Officio tenentur, temporalia etiam per modum stipendii exigant, quando illa exigere, nec Jus nec publica auctoritas, nec consuetudo permittit; In tali enim casu deest omnis justus titulus exigendi illa temporalia, adeoque si nihilominus exigantur pro dictis functionibus Ecclesiasticis, seu spiritualibus, Simonia committitur. Ita S. Thomas 2. 2. *qu.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Reiffenstuel *loco cit. n.* 196. & ipso teste alii communiter.

28 Pro actu, vel exercitio Jurisdictionis Ecclesiasticæ, seu spiritualis, temporale per modum pretii accipere, est Simonia. *Communis*, textu expresso *in cap. Non satis* 8. *cap. Cum in Ecclesiæ* 9. *cap. Cum sit Romana* 10. *cap. Nemo* 14. *cap. Ad nostrum* 21. *de simonia*, cum similibus; Et ratio est clara, quia Jurisdictio, & potestas Ecclesiastica est quid spirituale, adeoque vera Simonia est pro ejus exercitio, & administratione exigere temporale.

29 Hinc Simoniam committunt, qui pretium temporale exigunt pro dispensationibus super Votis, Juramentis Impedimentis Matrimonii Ætate Canonica, Interstitiis, Irregularitatibus. Item pro dispensationibus laborandi diebus Festivis, Nuptias celebrandi diebus vetitis, non jejunandi, & non abstinendi a carnibus diebus præceptis, & hujusmodi. Item pretium temporale exigentes pro absolutionibus a censuris Ecclesiasticis, sive pro Foro interno, sive pro externo. Item pro pretio temporali aliis concedentes etiam pro unica vice Jus eligendi, præsentandi, confirmandi, aut instituendi ad Beneficia Ecclesiastica. Item pro pretio temporali conferentes Officium, aut potestatem, seu Jurisdictionem spiritualem, verb. grat. constituendo pro dicto pretio Vicarios Generales, aut Officiales similes, quod Simoniacum specialiter etiam declaratur, *cap. Ad nostram* 21. *& cap. Consulere* 38. *de Simonia*.

30 Nec valet objicere, quod in Curia Pontificia, approbante Pontifice passim in dies pro dispensationibus exigantur, & recipiantur Taxæ temporales, adeoque quod id non sit Simonia. Non valet, inquam, quia præfatæ Taxæ non exiguntur tamquam pretium dispensationum, sed vel dantur ut stipendia ad sustentationem Summi Pontificis, & suorum Officialium, & ad onera Pontificii status sustinenda, quod est conforme Juri Divino, & naturali per textus allegatos *supra numer.* 26. Vel Taxæ illæ pecuniariæ exiguntur per modum *Mulctæ*, ut per ejusmodi *Mulctam* aliqualiter compensetur recessus a Jure Communi, cum æquum, & rationabile sit, quod petentibus exemptionem a Lege communi imponatur in compensationem aliud onus particulare, præsertim mulcta pecuniaria in pias causas applicanda; & eo major pecuniæ Mulcta, quo difficilior petitur dispensatio, ut sic tales dispensationes, utpote odiosæ, & derogantes Juri communi, magis onerosæ reddantur petentibus, ne si facile, & cum paucis, seu non multis sumptibus obtineri possint, nimia licentia præbeatur eas importune petendi. Sic Suarez *lib.* 4. *de simonia cap.* 20. *num.* 11. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 58. Pirhing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 3. *n.* 45. Reiffenstuel *ibid. n.* 216. Zoesius *ibidem n.* 24. & alii passim.

Nec valet instare, quod hoc admisso respectu Summi Pontificis, possent etiam Episcopi ex prædictis titulis, vel causis temporale exigere. Non valet inquam, quia hoc est specialiter Episcopis prohibitum a Sacris Canonibus citatis *supra num.* 28. & a Concilio Tridentino *sess.* 22. *de reformat. cap.* 5. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 5. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 18. In quibus Episcopi, & Prælati Papa inferiores dispensare nequeunt; *argum. cap. Inferior* 4. *dist.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de Majorit. & obedient. & Clement. Ne Romani, de election.* Bene autem potest in ipsis dispensare Summus Pontifex, cum ipse sit supra omne Jus Canonicum, textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concessione Prebendar.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra Jus dispensare.* 31

Unde Garcias *de Beneficiis part.* 8. *cap.* 1. *a num.* 102. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loco cit. num.* 217. & alii plures defendunt, non posse, ne quidem Episcopos, pro labore quem habent in executione dispensationum Matrimonialium a Sede Apostolica sibi commissarum exigere aliquid temporale, etiam ubi ita exigendi viget consuetudo legitime præscripta, & id probant ex Concilio Tridentino *locis citatis*, & ex variis declarationibus Sacræ Congregationis relatis ab ipso Garcia *loco citat.* in quibus specialiter derogatur consuetudinibus quibuscumque etiam immemorabilibus. Quamvis tamen Sanchez de Matrimonio *lib.* 8. *disp.* 35. *n.* 11. & alii sustineant expresse oppositum. 32

Non est Simonia etiam ex pacto exigere, seu accipere aliquod temporale, non per modum pretii, sed solum per modum stipendii ad honestam sustentationem pro Missis, Orationibus, aliisque bonis operibus spiritualibus. *Communis*, ut patet ex praxi universali per textus allegatos *supra num.* 26. Unde merito in Concilio Constantiensi a Martino V. inter propositiones Wicleff. damnata est etiam sequens 25. in ordine: *Omnes sunt Simoniaci qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus*, idest pro illis, qui ipsis dant temporalia. 33

Sunt tamen sub Excommunicatione prohibitæ omnes ex pacto donationes, promissiones, & hujusmodi, quamvis illæ non sint acceptæ pro obtinenda pro se, vel pro alio Justitia, vel Gratia aliqua apud Sedem Apostolicam, etiam apud mediatos Intercessores, qui vel promovere, vel impedire possent tales causas, & talis obtentio declaratur irrita. Sic expresse Alexander VII. in Constitut. incipient. *Inter gravissimas* de datis, & promissis pro Justitia vel Gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda confirmans, & amplians Constitutiones ad id editas a Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. unde cum sit vere digna ut ab omnibus sciatur, & adamussim observetur, hic ad litteram datur. 34

Confirmatio, innovatio, declaratio, & extensio Constitutionum Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. de datis, & promissis pro Justitia, vel Gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda, 35

ALEXANDER PAPA VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

INter gravissimas, multiplicesque curas, quæ ex debito Pastoralis Officii humilitati nostræ Divinitus commissi nobis assidue incumbunt, illam peculiari studio amplectimur, ut Justitiæ, & Gratiæ expeditiones, quæ apud Sedem Apostolicam in dies obtinentur, ea, qua par est, rectitudine peragantur, ne pernicioso cujusquam circa illas excessu Romanæ Curiæ existimatio ullatenus lædatur; sed ipsa Curia in omnibus præclara semper splendeat laude integritatis, & abusus quicumque ab illa procul arceantur. Quapropter operæ pretium facturos Nos existimamus, si ea, quæ a nonnullis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris simili consilio provide sancita sunt, ut in posterum firmius observentur innovemus, illaque declaremus, & extendamus, pro ut in Domino arbitramur rationi esse consentaneum.

§. 1. Dudum siquidem emanarunt a fel. record. Bonifacio VIII.

mentum tam per adulterum, quam per adulteram facta. Unde in similibus est valde caute procedendum, cum non expediat, quod Pœnitens ex qualibet levi causa det Confessario talem facultatem loquendi cum aliis de auditis in sua Confessione, nec quod Confessarius de facili ea utatur.

20 Sive expressa, & libera Pœnitentis licentia neque licet Confessario de auditis in Confessione loqui cum ipso Pœnitente extra Confessionem Sacramentalem; Quamvis enim id proprie non sit fractio sigilli, ut cum pluribus docet Sanchez *lib. 3. de Matrimonio d. 16.* omnes tamen Doctores tenent, hujusmodi locutionem cum eodem sine ejus licentia esse illicitam, quia vere cedit in odium Confessionis, & Sacramenti, & plerumque non sine rubore, & offensa Pœnitentis; Potest autem Confessarius licite loqui extra Confessionem cum Pœnitente de auditis in sua Confessione, si ipse Pœnitens prior de illis loqui incipiat, quia tunc censetur ipse voluntariam & liberam ad id licentiam concedere.

21 Confessarius, qui in Confessione gravem errorem commisit, consulens v. gr. bona fide tanquam licitum aliquem contractum, quem postea cognoscit certo esse illicitum, tenetur petere licentiam a Pœnitente loquendi de materia Confessionis præteritæ ad salutem animæ illius pertinente, & quamvis Pœnitens deneget talem licentiam, probabilius adhuc potest de ea re loqui, ac errorem corrigere, seu emendare. Sic Suarez *disp. 31. sect. 4. num. 3.* Arsdekin *tom. 2. pag. 23*‘. *n. 13.* Felix Potest. *loc. cit. n. 3233.* Sporer *loc. cit. n. 822.* Diana *loc. cit. resol. 26.* cum aliis ibi allegatis, La Croix *loc. cit. n. 177.* cum pluribus ibi citatis, Filliuc. Fenech. & alii; Et ratio est, quia tunc Confessarius proprie non loquitur extra Confessionem, sed supplet, & perficit eam, quæ antea inchoata, & imperfecta remanserat; Tum quia in casu mali consilii nihil loquitur de Confessione præterita, sed solum consilium male datum revocat.

22 Sub sigillo Sacramentali cadunt omnia peccata, tam mortalia, quam venialia, non solum ipsius Pœnitentis, sed etiam complicis. Item circumstantiæ peccatorum, & defectus naturales, ob quorum revelationem potest Pœnitenti evenire infamia, vel aliud incommodum, & sic reddi odiosa Confessio Tales enim peccatorum circumstantiæ, v. gr. quod quis sit illegitimus, sit infamis, sit genere obscurus, & hujusmodi, a Confessario manifestari non possunt sine fractione Sacramentalis sigilli. *Communis*; Et ratio est, quia sigillum Sacramentale obligat ad celandum omne id, quod Confessionem odiosam reddere potest; Per revelationem autem supradictorum, & similium redditur odiosa Confessio, cum sic inferatur gravamen, & præjudicium Pœnitentibus, adeoque &c.

23 Confessionis sigillum violat, si in genere dicat se absolvisse Paulum a peccato mortali, a casu reservato. Item si dicat se Paulum non absolvisse, quia erat indispositus. Item si revelet aliquod peccatum veniale in specie v. g. mendacium; Secus autem si dicat solum in genere fuisse confessum veniale, cum certum sit debere Pœnitentem ad minus veniale peccatum confiteri, ut absolutionem obtineat. Item sigillum frangit, si revelet pœnitentiam pro mortali imponi solitam, v. g. Psalmos Pœnitentiales, Rosarium B. M. V. jejunium, & hujusmodi; Non frangit tamen sigillum, si revelet pœnitentiam pro veniali imponi solitam, v. gr. unum Pater, & Ave, Salve Regina, Alma Redemptoris, & hujusmodi. *Sic Doctores communiter*.

24 Confessarius se exponit periculo frangendi sigillum, si dicat: prima mulier, quam audivi in Confessione, fuit adultera; Unde cavere debent Confessarii a similibus locutionibus, quia ex ipsis sæpissime oriuntur gravissima scandala, & casum referunt Ludovicus Bail. *in examin. Confessorum 1. part. in fine*, Baptista Dorrad. *Respons. 1. part. q. 332.* Bissus *in Hierurg. tom. 2. litt. S. n. 145. §. 25.* Pitonius *Constitut. Pontif. & decis. ad Confessarios num. 345.* de quodam marito, qui interfecit Uxorem, quia quidam Confessarius in Italia dixerat coram quibusdam primam mulierem, cujus Confessionem exceperat, fuisse adulteram.

25 Confessarii violantes sigillum Confessionis Sacramentalis subjacent gravissimis pœnis; Et quidem *in cap. Sacerdos 2. dist. 6. de Pœnitent.* imposita erat eis depositio ab Officio Sacerdotali, & perpetua ignominiosa peregrinatio, ibi: *Qui hæc fecerit* (sigillum nempe violaverit) *deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat.* Quæ pœna perpetuæ ignominiosæ peregrinationis, ob justissimos fines fuit postea conversa in perpetuam detrusionem in arctum Monasterium, pœna depositionis ab Officio Sacerdotali adhuc permanente; *cap. Omnis utriusque sexus 12. de pœnitentiis, & remissionibus*, ibi: „ Caveat autem omnino, ne „ verbo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat pecca- „ torem, sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque „ ulla expressione personæ caute requirat, quoniam qui pec- „ catum in Pœnitentiali Judicio sibi detectum præsumpserit „ revelare, non solum a Sacerdotali Officio deponendum „ decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœni- „ tentiam in arctum Monasterium detrudendum.

26 Imprœsentiarum autem ex recepta consuetudine detrusio in arctum Monasterium mutata est in carceres perpetuos. Sic notant communiter Moderni in hac materia scribentes, & teste Rossignol. *loc. cit. sect. 5. n. 7.* Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 37. n. 4.*

27 Pœnitentia pro fractione sigilli quo ad Regulares consistit in jejunando ter in hebdomada, comedendo tantummodo panem, & bibendo aquam humi in publico Refectorio, in cujus postea porta pronus ab exeuntibus Fratribus conculcetur. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in una Augustinianorum 5. Septembr. 1659.* apud Nicol. *in Lucubrat. tom. 2. Canon. libr. 5. tit. 38. n. 17. de poenitent. & remission.* & Pitonium *loc. cit. num. 963.*

28 Dictæ Poenæ impositæ contra violantes Sigillum Sacramentale, non sunt latæ sententiæ, sed ferendæ. Reiffenstuel *loc. cit. n. 4.* Rossignol. *loc. cit. n. 6.* Lugo *de Poenitent. disp. 23. n. 247.* Fagundez *de præcept. Ecclesiastic. lib. 2. c. 17. n. 2.* Onuphrius *de Sigillo sect. 5. q. 2.* Coninch. *disp. 9. n. 70.* Homobonus *tract. 5. exam. ad Confessor. de Sigill. cap. 19. q. 108. vers. ad secundam q.* & alii passim per verba text. *Quibus hujusmodi poenæ imponuntur*, ut patet *in cit. c. Sacerdos* ibi: *Deponatur, & cit. cap. Omnis utriusque*, ibi: *Deponendum decernimus, & in arctum Monasterium ad agendam perpetuam poenitentiam detrudendum*, quæ verba, ut de se patet, important solum sententiam ferendam.

29 Ut quis propter violationem sigilli incurrat prædictas poenas plura requiruntur. Primo quidem requiritur, quod violans sit Sacerdos, quia *in cit. cap. Sacerdos, & in c. Omnis utriusque*, solis Sacerdotibus Confessariis talis poena imponi jubetur. Menochius *de Arbitrar. Judic. l. 2. cont. 6. cas. 414.* Reginald. *l. 5. n. 27.* Coninch. *disp. 9. dub. 4. ad fin.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 5.* Rossignol. *loc. cit. n. 4.* & alii passim; Cum enim talis dispositio sit poenalis, & odiosa, ad alios præter expressos non est extendenda, *cap. Odia 15. de Reg. d. Juris in 6.* cum similibus.

30 Alii autem revelantes assignati *supra a n. 7. ad 12.* non subjacent præfatis poenis, sed puniendi sunt per Judicem poena extraordinaria juxta majorem, vel minorem gravitatem patrati circa id delicti. *Sic Doctores citati*, & alii.

31 Secundo requiritur, quod Confessarius revelet peccata in Confessione Sacramentali sibi a Pœnitente exposita animo se accusandi, & absolutionem recipiendi. Secus autem si essent sibi exposita, non in Confessione Sacramentali cum dicto animo, sed alio fine, etiamsi flexis genibus dixisset Pœnitens: *Hoc tibi dico sub Sigillo confessionis*; Tunc enim confessarius non violaret sigillum Sacramentale, sed solum sigillum naturale, adeoque &c. Felix Potestas *tom. 1. n. 3207. & tom. 2. n. 29.* & alii communiter.

32 Tertio requiritur, ut Confessarius revelet aliquod peccatum, vel mortale, quod sufficit, si revelet in genere, dicendo v. gr. Paulus confessus est mihi peccatum mortale, vel veniale, quod necesse est, ut revelet in specie, dicendo v. g. Paulus confessus est mihi mendacium, & hujusmodi. Suarez *de pœnitentia dis. 33. sect. 8.* Diana *part. 5. tract. 11. resol. 51.* Reiffenstuel *loco cit. n. 6.* & alii communiter; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. cap. Omnis utriusque*, ubi de solis peccatis fit mentio.

33 Quarto requiritur, ut Confessarius revelet peccatum *præsumptuose*, idest graviter malitiose; *arg. cit. cap. Omnis utriusque 12. §. Caveat. de pœnit. & remission.* ibi: *Præsumpserit revelare*. Reiffenstuel *loc. cit. n. 7.* & *alii*.

34 Quinto requiritur, ut Confessarius peccatum revelet alicui alteri, quam ipsi Pœnitenti extra Confessionem, sive ipsi sine ipsius licentia objiciat. Objiciens autem extra Confessionem, peccatum ipsi soli Pœnitenti, non subjacet pœnæ ordinariæ, sed solum extraordinariæ. Granad. *de Sacram. tract. 12. disp. 8. n. 3.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 8.* & alii.

35 Judex in causa violati sigilli Sacramentalis est solus Ecclesiasticus, minime vero Laicus; Cum enim talis causa ex annexo Sacramento sit ex natura sua spiritualis, & Ecclesiastica,

stica, soli Judici Ecclesiastico competere debet; *cap. Decernimus 2. cap. Quando 3. de Judiciis, cap. ut Inquisitioni 3. Prohibemus, de Hæret.*

36 Cui autem talis causa competat ex Judicibus Ecclesiasticis, an scilicet Episcopo, vel Inquisitori? Variant Doctores: Aliqui enim dicunt expediri, ut deferatur ad Inquisitores, cum propter injuriam Sacramenti reddatur delinquens in Fide suspectus; Alii vero dicunt, quando est mera Confessionis revelatio, Inquisitores non debere se ingerere, quam praxim testatur Diana in eo Tribunali per multos annos versatus *tom. 2. de Offic. & potest. Inquisitor. resol.95.* cum Molfesio *in Summa tom. 1. tract. 7. cap. 23. n. 68.* Unde quamvis ubi mera sit Confessionis revelatio, talis causa spectet ad Episcopum; Si tamen habeat mixtum errorem, ut si Confessarius revelans dixisset licitam esse revelationem sigilli, vel aliter ostendisset se male sentire de Sacramentis Ecclesiasticis, tunc talis causa spectaret ad Inquisitorem. Card. de Lugo *de Pænit. disp. 23. n. 148.*

37 Ut Judex Ecclesiasticus instituere possit processum contra Violatorem sigilli Sacramentalis, non requiritur licentia Pœnitentis, cujus peccatum fuit sacrilege revelatum; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. c. Omnis utriusque sexus*, ubi nulla prorsus facta mentione de habenda licentia Pœnitentis præcipitur, ut pœnæ ibidem statutæ inferantur contra tales violatores; Sic cum aliis Stoz *Trib. in. Pænitent. lib. 2. q. 4. a n. 284.* Reiffenstuel *loc. cit. cit. n. 11.* & alii contra Gobat *in Quinario tract. 5. cap. 42. sect. 7.* Si enim requireretur ad id licentia Pœnitentis, sequeretur, quod, ipso pœnitente mortuo, vel reddito amente, nunquam posset puniri talis Confessarius, cum nunquam posset peti talis licentia, adeoque frustra essent statuti Canones contra hujusmodi delicta Reipublicæ Christianæ perniciosissima, quod non est dicendum.

38 Quod Confessarius violator sigilli se reum fatetur, non est opus alia probatione ad hoc, ut possit puniri pœna ordinaria *Communis, arg. cap. final. de cohab tat. Clericorum & mulierum, l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia*, cum nulla alia detur major probatio, quam ea quæ sit ex proprii oris confessione. Rota *part. 9. recent. tom. 1. dec. 98. n. 4.* per text. *in cap. Per tuos 10. de probationib. l. Cum te 5. Cod. de transf. & cit. l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia*.

39 Quando Confessarius dicit se peccatum, non ex aliqua Confessione Sacramentali, sed tamquam aliunde sibi notum manifestasse, incumbit ei probare, qua via, & modo illius notitiam acquisierit, *arg. l. Et incumbit 2. ff. de probationibus, l. Actor. 23. Cod. eod. cap. Bonæ memoriæ 22 de election, cap. Accusator 6. quæst. 5.* cum qui dicit, probare debeat. Si autem in tali probatione deficiat, & adhuc in negatione violati sigilli perseveret, nec possit plene convinci, ex præsumptione violati sigilli puniendus est pœna extra ordinaria. Abbas *in cit. cap. Omnis utriusque sexus 12. n. 26. de Poeniten. & remissionib.* Silvester *verb. Confessio 7. num. 5.* Lugo *loco cit. num 151.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 13.* & alii.

40 Quando autem fatetur Confessarius se quidem peccatum ex Confessione scivisse, sed cum licentia Pœnitentis revelasse, tenetur probare sibi revera datam fuisse a Pœnitente talem licentiam revelandi, si Pœnitens ipse sit Accusator, seu delator, & alias neget se talem licentiam ei dedisse. Lugo *loc. cit. num. 151.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 14.* & alii; Et ratio est, quia cum talis licentia sit quid facti, non præsumitur, sed probari debet ab allegante; *cap. Cum in Iure 31. de Offic. deleg. leg. in Bello 12. ff. de cap. & postlim.*

41 Secus autem, si alius sit Accusator: In tali enim casu contrarium probare incumbit ipsi alteri accusatori ob præsumptionem stantem pro Confessario, qui bonus, & sigillum servans præsumitur, donec probetur contrarium; *cap. unic. de Scrutinio, capit. final. de præsumpt. & leg. Merito 51. ff. Pro socio.*

42 Immo etiamsi Pœnitens sit Accusator, creditur Confessario, si sit cæteroquin optimæ famæ, & integritatis; Secus autem si Pœnitens sit melioris famæ, & integritatis, quam ipse Confessarius. Sic cum aliis Diana *par. 1. tract. 11. resolut. 52.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 16.* & alii.

43 Si autem, ceteris paribus, dubium existat, creditur potius Confessario asserenti, quam Pœnitenti neganti licentiam fuisse concessam. Sic cum aliis Mascard. *de probation. conclus. 951. num. 30.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 27.* & alii ex illa ratione quod in factis, quæ ad officium Judicis spectant, aliter fieri non possunt, pro Judice præsumantur; *arg. cap. Hoc, etiam 38. caus. 2. q. 6. cap. Absit 14. caus. 11. q. 3.*

Ad probationem violati sigilli Sacramentalis sufficiunt etiam testes singulares. Sic cum aliis Lamer. *tom. 4. disp. 6. quæst. 9. n. 122.* Stoz *Tribunal. Pœnitent. lib. 2. n. 4. a n. 281.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 18.* & alii. Et ratio est, quia id exigit enormitas tali delicti Reipublicæ Christianæ summe præjudicialis; Tum quia tale delictum ordinarie difficilis est probationis, cum Sacrilegi violatores Sigilli non facile Sigillum violent plurimis simul præsentibus, adeoque &c. 44

Quoad debitam Sigilli Sacramentalis custodiam attendendæ sunt novissime constitutiones editæ a Benedicto XIV. adversus Confessarios exquirentes a pœnitentibus complicum nomina; In quarum prima data suo *die 2. Junii 1746.* incip. *Ubi primum* insertis, & confirmatis suis Apostolicis Litteris datis ad Archiepiscopos, & Episcopos Regnorum Portugalliæ, & Algarbiorum subjicit excommunicationi Summo Pontifici, præterquam in articulo mortis, reservatæ omnes docentes oppositum, contradicentes, ac male interpretantes dictas Apostolicas Litteras: Et decernit, Confessarios præsumentes interrogare pœnitentes de nomine socii, seu complicis, loco habitationis, & aliis similibus circumstantiis, & eisdem pœnitentibus, si manifestare noluerint, Sacramentalem absolutionem denegantes, ultra peccati mortalis incursum, suspensionis ab Officio audiendarum Confessionum, aliisque gravioribus pœnis fore subjiciendos. Tam docentes licitam esse dictam reprobatam praxim, quam in ejusdem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, & ejusdem reprobationem impugnantes, ac perverse interpretantes; Et ipsos Confessarios contrafacientes cum suspicione pravi dogmatis, judicari, ac puniri mandat in Officio S. Inquisitionis; Cui Sancto Officio omnes scientes similes delinquentes denunciare teneantur intra terminum dierum ipsis Edictis præfigi solitum, sub pœnis non denunciantibus per eadem Edicta infligi consueti. Confessarios autem contrafacientes sine dicta pravi dogmatis suspicione judicandos, & puniendos esse ab Ordinariis, nec esse S. Officio denunciandos decernit. 45

In secunda autem data *sub 28. Septembris 1746.* incipiente *Ad eradicandum*, confirmat, & ampliat suas jam ad id editas Apostolicas Litteras, decernens, ipsas non solum pro Regnis Lusitaniæ, & Algarbiorum, sed generalis definitionis & Legis vim, auctoritatemque habere, & declarans memoratam praxim in seipsa, & ubique locorum, ac temporum Apostolica auctoritate reprobatam, atque damnatam esse, & censeri debere: Nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato suo Brevi contentam docere, scribere, aut loqui eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, & respective adversus contrafacientes Mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis sanctionibus, statutis, atque præscriptis. 46

Nova additiones ex aliena manu.

Esse suspectum de Fide, & subjici judicio Inquisitorum eum, qui revelat Confessionem, & frangit sigillum, resolutum fuit a Congregatione S. Officii 4. *Decembris* 1603. tum 29. *Januarii* 1604. & demum *die 17. Junii* 1605. 1

Sequuta fortassis fuit Sacra Congregatio opinionem nonnullorum Doctorum tenentium, expedire hoc delictum Inquisitoribus deferri ex ratione illa, quod Confessarius redditur suspectus de fide ex injuria, quam irrogat Sacramento; *De Leon. de Offic. Confessar. tom. 1. recollect. 22. n. 12. Campanil. diversor. jur. Canon. rubric. 11. cap. 32. n. 5. Trasmer de Polygam. l. 3. q. 2. n. 30. in fine, & latius n. 53.* aliique plurimi. 2

Sed, ut refert *Albic. de Inconstan. in fid. cap. 15. num. 88.* 25. *Martii* 1619. ab eadem S. Congregatione fuit resolutum, causam hanc non spectare ad S. Officium, & ita semper fuit postmodum servatum 3

Cæterum, ut subdit idem *Albic. ubi supra*, & convenit *Auctor. n. 36.* prima opinio locum sibi vindicat quando frangens sigillum Confessionis haberet aliquem errorem in intellectu, ut si diceret licitam esse revelationem sigilli, vel aliter ostenderet se male sentire de Ecclesiasticis Sacramentis. 4

Tum etiam procedit prima opinio, si ageretur de Confessario, qui pluries sigillum Confessionis fregit idque quia ex hisce iteratis actibus insurgeret saltem levis aliqua suspicio Hæresis; *Albic. citato loco.* 5

Et demum amplectenda & est prima opinio, si Confessarius 6

rius frangens sigillum Confessionis esset homo malæ famæ, & alias de Hæresi suspectus; *Albic. eod. loco.*

7 Anpropter delictum Hæresis licita sit revelatio Confessionis, tum an aliis ex causis possit aliquando esse licita revelatio Confessionis, vide apud *Albic. loco pluries allegato.*

SIMONIA.

Articulus I.

Simonia quoad ea, quæ concernunt ejus originem, naturam, divisionem, materiam, & pretium.

1 Simonia dicta est, & originem traxit a Simone Mago; Licet enim jam a pluribus ante ipsum Simonem Magum vitium istud commissum fuisset, ut a Balaam pretio conducto per Balac Regem, ut malediceret populo Israel, sicuti habetur *Num. c.22.* a Giezi famulo Elisei Prophetæ ut habetur *4. Reg. cap.5.* a Jasone, qui pro Sacerdotio multa talenta Regi Antiocho obtulit, ut patet *2. Machabæor. cap.5.* & a Juda iniquo Mercatore, qui triginta argenteis vendidit Infinitum bonum Christum Redemptorem nostrum, *cap. Qui studet 11. caus.1. quæst.1.* Attamen non ab istis, sed a Simone Mago vitium illud nomen desumpsit. Cum enim hic vidisset, quod per manuum impositionem ab Apostolis daretur Spiritus Sanctus, talem mirabilem virtutem, remque maxime spiritualem vili pecuniarum pretio emere præsumebat, ut expresse habetur *Actor.8.* ibi; *Obtulit eis pecuniam dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum:* Cujus execrabilem malitiam illo increpans S. Petrus dixit ad eum; *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri.* Perfidus enim ille execrabili avaritia repletus intendebat pecunia virtutem illam consequi, ut eamdem cum quæstu, & majori temporali lucro exercere valeret, ut expresse habetur *in cap. Salvator 8. caus.1. quæst.3.* ibi: „ Simon Magus, qui „ ad fidem ficte accessit, non Spiritum Sanctum propter Spi„ ritum Sanctum, quo ipse erat indignus, (quoniam, ut scri„ ptum est, Spiritus Sanctus disciplinæ effugiet fictum) sed „ id eo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione „ signorum, quæ per eumdem fierent, multiplicatam pecu„ niam lucraretur „.

2 Simonia „ est studiosa voluntas emendi, vel vendendi ali„ quid spirituale, vel spirituali annexum pro re temporali ut „ pretio; Est in re Communis „. Quamvis tamen alii clarius Suarez *tom.1. de Religion. tract.3. lib.4. c.1.* eam definiant sic: „ Simonia est sacrilegium, quo per emptionem, & vendi„ tionem, vel similem contractum res cum spiritualis, ut talis „ pro temporali commutatur „. Sic enim comprehenditur, omnis contractus etiam innominatus; *Do ut Des, Do ut facias &c.*

3 Simonia ex sua natura est peccatum mortale Sacrilegii gravissimum. *Communis;* Et quod sit Sacrilegium, habetur expresse *ex c. Audivimus 1. caus.1. q.3.* Per eam enim indigne, ac irreverenter tractantur res Sacræ, seu Spirituales, quod semper est Sacrilegium; quod autem sit peccatum mortale gravissimum, clare habetur *ex Actor. 8.* ubi Sanctus Petrus in Simonem Magum cum æternæ perditionis comminatione graviter invehendo dicitur: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri.* Unde Urbanus II. *in cap. Salvator 8. caus.1. quæst.3.* ait: *Nec Apostolus emptionem Spiritus Sancti, quam bene fieri non posse noverat, sed ambitionem quæstus talis, & avaritiam, quæ est Idolorum servitus exhorruit & tum maledictionis jaculo percussit.* Item quod sit gravissimum peccatum, colligitur ex pluribus Sacris Canonibus, & signanter *ex cap. Quisquis 5 caus.1 quæst. 1*, ubi Simonia vocatur *piaculare flagitium*, *cap. Reperiuntur 7. caus. & quæst eadem* ubi appellatur *execrabile flagitium*, *cap. Eos, qui 21. caus. & quæst. ead.* ubi Simoniaci *Judæ comparantur proditori, qui Judæis Dei occisoribus Christum vendidit*, *cap. Patet 27. caus.1. q. 7.* ubi Paschalis Papa gravissimam hujus vitii malitiam & pravitatem paucis exprimere volens dixit expresse: *Omnia crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputantur.* & sic ex plurimis similibus.

4 Simonia dividitur in Simoniam Juris Divini, seu Naturalis, & Simoniam Juris humani, seu Ecclesiastici. Sic Glossa communiter recepta *in cap Ex parte 12. verb. Dimittere, de Offic. Delegat.* & Canonistæ Communiter. *Simonia Juris Divini, seu Naturalis* est, quæ prohibetur, quia mala, & re 5
pugnans Juri naturali ac Divino, ut pro re temporali dare vel promittere rem vere spiritualem, aut annexam ver. gr. Hostiam consecratum, Sacramenta, Reliquias, Calicem consecratam, ut consecratum, & hujusmodi. Et dicitur *Simonia Juris Divini & Naturalis*, quia natura ipsa, seu lumen naturale dictat, nimis indecens malum, & rei Sacræ injuriosum esse res vere spirituales a sola liberali Dei manu dependentes, & omnia temporalia sine comparatione superantes, non ut tales tractare, sed rebus temporalibus æquiparare, & hominum arbitrio, & æstimationis subjicere. *Simonia juris Humani, seu*
Ecclesiastici est, quæ mala est, quia probibita solo Jure Hu- 6
mano; seu Ecclesiastico, & non ex natura rei, seu Jure Divino; & committitur, quando non quidem datur temporale pro spirituali, aut e contra, sed spirituale pro spirituali, vel temporale pro temporali contra Legem tamen Ecclesiasticam ex motivo Religionis positam sub pœnis Simoniæ *Juris Divini* ob periculum, & speciem ejusdem Simonię; Et dicitur Simonia *juris Humani, seu Ecclesiastici*, quia ortum habet a sola Lege Humana, seu Ecclesiastica; Et talis *Simonia juris Humani seu Ecclesiast.* committitur in omni permutatione Beneficiorum facta sine auctoritate Superioris, quia licet per talem permutationis contractum non detur temporale pro spirituali sed duntaxat spirituale pro spirituali; Nihilominus quia tamquam Simoniacum, & sub pœnis Simoniæ prohibitum est, ne id propria auctoritate fiat, *cap. Quæsitum 5. cap. Cum olim 7. de rerum permutat.* labem Simoniæ Ecclesiasticæ continet. Item Simonia Juris Humani, seu Ecclesiastici committitur, quando venduntur res, quæ revera tantum sunt temporales, ut cum venditur materia rei spiritualis, quæ secundum se est pretio æstimabilis, verb. grat. Sacrum oleum, vel Chrisma, quod prohibitum est solo Jure Ecclesiastico, *cap. Non satis 8, de simonia*; Vel cum vendantur quædam Officia temporalia ordinata ad temporalium rerum Ecclesiæ administrationem, ut Officium Thesaurarii, Œconomi, Sacristæ, & hujusmodi, Quamvis enim hæc Officia sint quid mere temporale, & consequenter in eorum venditione detur solummodo temporale pro temporali, tamen, quia ex quo talia Officia ab Ecclesiastica potestate, & Jurisdictione Prælatorum a Christo data instituantur, Ecclesia id tamquam Simoniacum prohibuit, *cap. Si quis Episcopus 8. caus.1 q.1 cap. Salvator 8. caus.1. q.3. cap. Consulere 38. de Simonia*, cum similibus, venditio hujusmodi labi & pœnis Simoniæ subjacet. Sic *in re Doctores communiter.*

Utraque dicta Simonia tam Juris Divini, seu Naturalis, 7
quam Juris Humani, seu Ecclesiastici dividitur in Simoniam
mentalem, conventionalem, & realem. *Communis.* Simonia 8
mentalis est voluntas, seu propositum internum, quo quis dum dat seu confert alteri rem spiritualem, intendit illum obligare ad reddendum aliquid temporale, aut e contra dum confert aliquid temporale, intendit illum obligare ad reddendum aliquid spirituale, ut si Episcopus conferat Beneficium Clerico, ut ideo in compensationem obligatus sit ei servire, aut Clericus serviat Episcopo ea intentione, ut ei mercedem debitam conferat Beneficium & tandem Beneficium conferatur nulla tamen exterius reali, vel signis facta conventione, seu pacto; Unde, ut vides, hæc Simonia dicitur mentalis, non quia sit nudum propositum committendi simoniam etiamsi in nullum actum exteriorem exeat, uti datur etiam mentalis fornicatio, homicidium, & hujusmodi, sed quia licet externum actum habet, v. gr. collatio rei spiritualis pro intenta re temporali, aut e contra; malitia tamen illius Simoniacæ intentionis se non prodit exterius, sed in sola mente remanet.
Communis. Et hæc Simonia mentalis, quamvis sine dubio sit 9
grave peccatum a Deo cordium Scrutatore districte puniendum, nullam tamen in quacumque materia inducit poenam Canonicam ab Ecclesia infligendam cum ipsa judicet solum de externis & manifestis, & talis Simonia mentalis in foro externo probari non possit. Sic *Doctores communiter* per text. *in cap. Tua nos 34. & cap. Mandato nostro 46. de Simonia.*

Simonia conventionalis, quæ supra mentalem addit conven- 10
tionem, seu pactum, est illa, quæ fit cum externo pacto, seu conventione expressa, vel tacita dandi, vel recipiendi quidpiam spirituale pro temporali, aut temporale pro spirituali, conventione tamen nondum impleta saltem ex utraque parte; adeoque jam gravius peccatum, quam Simonia mentalis; Unde committitur Simonia conventionalis, non tantum, quando v. gr. collato Beneficio non est solutum pretium, aut quando

do soluto pretio, non est collatum Beneficium, sed etiam quando neutrum datum est, si de dando pactum, seu conventio præcesserit. Sic *Communis Doctorum*, per textum *in cap.*
21 *Cum essent 13. de Simonia*; Et hæc Simonia conventionalis nullam adhuc inducit poenam Canonicam, non solum quando conventio ex neutra parte impleta est, ut tradit *Communissima Doctorum*, sed etiam quando est jam impleta ex una parte, & id non solum si quis rem temporalem v. gr. pretium dedisset, spirituale tamen v. gr. Beneficium nondum recepisset, quia Jura imponentia pœnam Simoniacis requirunt traditionem rei spiritualis; Verum etiam, si spirituale jam datum esset, sed temporale nondum receptum; Sic ex Communi docent Sanch. *consil. Moral. lib. 2. cap. 3. dub. 10. num. 106.* Reiff. *loc. cit. num. 239.* Navarr. *in Manual. cap. 23. num. 104.* Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 27.* & alii testantes ita servare stylum Curiæ, qui habetur pro Jure, & Lege juxta communem Doctorum, *arg. cap. Ex litteris 11. de Constitutionib. & cap. Quam gravi 6. de crimine falsi*; at de hoc fusius *infra art. 3.*

22 Simonia conventionalis alia vocatur *pure conventionalis*, & est illa, quæ sistit in pura mutua conventione, & ex neutra parte traditione rei conventæ impleta est; Et alia vocatur *conventionalis mixta*; & est illa, quæ ultra mutuam conventionem jam saltem ex una parte traditione rei conventæ impleta & consummata est; & dicitur *mixta*, quia participat aliquid de pure conventionali, nempe mutuam conventionem, & aliquid de Simonia reali, nempe traditionem rei conventæ saltem ex parte unius contrahentis *Communis*.

23 Simonia realis, quæ supra Mentalem, & Conventionalem importat executionem utrinque factam, est quando conventio de danda re spirituali pro temporali, aut e contra, ex utraque parte completa est saltem inchoative, spirituali scilicet dato, & temporali saltem ex parte recepto, ut si conventa collatio Beneficii facta jam sit, & pretii saltem pars sit soluta. Et hæc realis, & completa Simonia inducit gravissimas pœnas Canonicas, de quibus fuse *infra art. 3. Communis*.

24 Ultra supradicta alia additur species Simoniæ, quæ dicitur *Confidentialis*, seu *Confidentia Beneficiorum*; & est, seu committitur, cum quis alicui dat, vel confert; aut resignat Beneneficium Ecclesiasticum, vel ad illud præsentat, eligit, seu electum, vel præsentatum, instituit, & confirmat cum certa confidentia, & obligatione, idest cum expresso, vel tacito pacto, vel conditione, ut tamquam ex debito illud sibimet, vel alteri, ut Fratri, Nepoti, Amico certo tempore iterum cedat, seu resignet, aut ex eo pensionem, vel certam partem fructuum tribuat. *Communis*, & clare patet ex Constitut. 85. S. Pii IV. incip. *Romanum Pontificem*, & ex Constit. 85. S. Pii V. incip. *Intolerabilis*, uti declaratur, quando, & a quibus committatur dicta *Simonia Confidentialis* quomodo ob ea incurrantur pœnæ, & quomodo in Foro externo probari possit: Unde ad uberiorem, & faciliorem notitiam hic ad litteram datur illa Sancti Pii V. incip. *Intolerabilis*.

25 Declaratio casuum, ac præsumptionum in causis Confidentiæ Beneficialis contra quoscunique etiam S. R. E. Cardinales cum appositione pœnarum.

P I U S V.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

INtolerabilis multorum perversitas, qui Sacrosanctas Constitutiones novis quotidie fraudibus eludere nituntur, sæpe illarum auctores in necessitatem adducit cautius providendi quo pertinacium animi ab improbis conatibus graviore sanctione postposita reprimantur.

§. 1. Bene quidem, & providenter fel. rec. Pius Papa IV. prædecessor noster ad tollendam fiduciariæ mancipationis Beneficiorum Ecclesiasticorum corruptelam statuit & decrevit.

§. 2. Veruntamen propter improbas multorum cupiditates prædictas, quæ ad purgandam hac pernicie Ecclesiam, & animarum salutem ab ipso prædecessore edita sunt, in multis deprehendimus viam aperuisse gravius delinquendi. Si quidem cum frequentibus plurium querelis pridem concitati, quod Judices in causis hujusmodi confidentiarum expediendis, remissiores essent, omnes, & singulas causas ipsas ubicumque, inter quoscumque motas ad Nos advocavissemus ad omnimodam hujusmodi causarum, præsentium, & futurarum, rerumque omnium ex ipsis resultantium cognitionem Nobis, & Successoribus nostris reservavissemus, & super quibusdam coram Nobis processum fuisset, variis inde, nec levibus conjecturis intelleximus vitium quidem confidentiæ occulte irrepsisse, sed plerique causis præsumptiones, & conjecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime sufficere, ejusque rei causa plurimos qui ante Litterarum prædictarum editionem hujusmodi confidentias exercebant, ubi cognoverunt obstructam veritatem propter difficultates, probandi in Judiciis confidentias ipsas, contempta Constitutione prædicta, Ecclesias, Monasteria, & Beneficia sic recepta ut prius retinere, alios fructus, pensiones, & alias res accipere; alias eorum exemplu ad similia, & graviora fidentius commoveri. Multi enim ipsa Beneficia jure retinere nequeuntes, alii ne cogantur ad Sacros Ordines, ad residentiam, ad incedendum in habitu Clericali, ut ad bellum proficiscantur, ut inimicos occidant, alii ut alieno nomine lites agant, aut defendant, alii propter crimina incapaces, quidam ut purgatu delicto, vel absolutione consecuta illa repetant, eadem in alios deponunt, & in plerisque fructus ipsorum, aut eis ministrantur, aut quibus ipsi statuunt, sæpe Laicis, & inhabilibus. Plerique vel senes, vel infirmi, ut Beneficia in domibus suis perpetuent, illa renunciarunt, & renunciant in alios, qui vel profanam familiam cedentium de fructibus Ecclesiasticis alant, vel illa etiamnum infantibus, aut nasciturs asservent, sacro interdum circuitu retrocessionis cum reservatione fructuum, & aliarum rerum, aut accessu, præsertim ab illis, qui præstandorum jurium Cam. Apost. sunt immunes, alii aut incapaces, aut aliis Beneficiis Ecclesiasticis onusti, aut Ecclesiastico Ordine sese mancipare refugientes, aut mere Laici Beneficia Ecclesiastica aliis conferenda procurant, ut de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum; Ad hæc plerique Ordinarii, & Collatores, ac etiam Patroni Laici curant deponenda Beneficia, ut fructus seu pensiones capiant eorumdem, aliisve faciant ministrari: Alia item permulta hujuscemodi admittuntur, quibus immaculata rerum divinarum puritas impie violatur, disciplinæ Ecclesiasticæ nervus disrumpitur, & imminens patratur exitium animarum.

§. 3. Quare nos volentes periculosam talium audaciam novi juris subsidio cohibere, præsentium auctoritate statuimus.

Ut si quis quacumque auctoritate, Ecclesiam, vel Monasterium, aut aliud Beneficium Ecclesiasticum qualecumque, ex resignatione, vel cessione cujuscumque personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, cum regressu, vel accessu etiam sola dimittentis intentione receperit, ut illa, vel illud etiam in eventum regressus, vel accessus eidem dimittatur, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alii, vel aliis eo cedantur, vel pensiones solvantur, ex eisdem hæc confidentia censeatur.

Itidem si Ordinarius, vel alius Collator contulerit antehac, aut conferat in futurum Beneficium Ecclesiasticum quovis modo vacans, ea conditione, tacita, vel expressa, ut postea in alterum pro arbitrio Collatoris, seu alterius cujuscumque contra juris communis ordinationem disponatur, sive ut de eo pro.. isus, fructus illius, vel partem, ad utilitatem, vel libitum Conferentis, vel cedentis, aut alterius relinquat, & remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos idem Collator, aut cedens, vel alius per se, vel alium scripto, aut verbo jusserit, seu significaverit, persolvat, & pariter si a Patrono etiam Laico, vel alteri præsentatori, seu electori contingat id fieri.

Ad hæc si Clericus prædictæ Cameræ, aut Cardinalis, aut alius a solutione jurium ipsius Cameræ vel etiam Concellariæ Apostolicæ exemptus post resignationem, vel cessionem alicujus extranei, de Ecclesia, Monasterio, vel alio Beneficio Ecclesiastico in se, Apostolica, vel alia auctoritate factam, & admissam, illam, vel illud etiam confectis Litteris Apostolicis, & possessione apprehensa in eumdem resignatem, vel cedentem, modico spatio interjecto, veluti duorum, vel trium mensium retrocesserit, aut retrocedat in futurum, & ex illa retrocessione fructus Ecclesiæ, seu Monasterii, aut Beneficii, vel eorum, seu pensio, seu quid aliud super his reservatum, aut regressus, seu accessus, & ingressus ad illam, vel illud ipsi Clerico, vel Cardinali, aut alii exempto sit, fueritve concessus.

Postremo si quis crimine aliquo absolutus, aut cum quo super Irregularitate dispensatum est, denuo receperit quacumque auctoritate Ecclesiam, Monasterium, vel aliud Beneficium, quod ante, vel post commissum delictum, aut contractam irregularitatem dimiserit, in quibus horum casuum confi-

dentiæ pravitas sit contracta, casusque hujusmodi Litteris prædictis comprendantur, ac si illis speciatim expressis fuissent, licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum.

§. 4. Ad probandum vere plene Confidentiarum abusum inter alias etiam hæ præsumptiones, & conjecturæ habeantur legitimæ. Videlicet.

Si quis post cessam ab se Ecclesiam, vel Monasterium, aut Beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque a Successore possessionem, sese in illa, vel illo, seu rebus illius per se, vel alium, seu alios de facto ingesserit, aut fructus perceperit, aut quicumque successor illi, vel ejus propinquis ipsos, aut partem aliquam remiserit eorumdem.

Si recipiens Beneficium constituerit dimittentem, vel ejus parentes, aut propinquos, procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus Beneficii dimissi, & alii, vel illis de fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit.

Si vel sola Procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittentis, expedito, quæ personam recipientis concernit, prosecuta sit, simulque expensæ pro ea necessariæ ab illo facta fuerint.

§. 5. Denique si quis pro concessione alicui facta, quacumque auctoritate de Beneficio Ecclesiastico, per se, vel alium, seu alios intercesserit, vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo, deinde aliquid de fructibus talis Beneficii de facto, etiam per manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositum quandocumque.

§. 6. Testes autem de quaque re singulares singulas probare valeant præsumptiones & conjecturas pluresque hujusmodi præsumptiones, & conjecturæ plenam probationem faciant in prædictis.

§. 7. Ceterum criminosi, & ceteri omnes, qui ad perhibendum in casibus Simoniæ testimonium, recipi possunt, ad prædicta omnia admittantur.

§. 8. Sed ne quisquam etiam vana fiducia fretus non intendendi contra se judicii, in crimine perseveret, utque hoc malum gravioris Censuræ stimulo usquequaque prohibeatur, omnes, & singulos, qui hucusque Ecclesias, Monasteria, Beneficia, fructus, Pensiones, aliasve res intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, ac retinent, nisi statim ad se reversi & resipiscentes celeri dimissione sibi prospexerint, & qui quid tale admiserint in futurum, etiam omnibus, & singulis aliis Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Administrationibus, Officiis, & Beneficiis obtentis, quæ pariter sub dicta reservatione comprehendi volumus, nec non fructibus, Pensionibus, & aliis rebus Ecclesiasticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis Officiis temporalibus præsentium auctoritate privamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in juris subsidium Excommunicationis sententia innodamus, a qua nullus nisi in mortis articulo constitutus ab alio, quam a Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere. Nos enim advocatione causarum hujusmodi, & reservatione cognitionis illarum, rerumque omnium inde emergentium, Nobis, & prædictis Successoribus, ut prædictum est, facta, causis illis duntaxat exceptis, quæ jam coram Nobis pendere noscuntur, ac etiam iis, quas ratione Ecclesiarum, & Monasteriorum, quorum dispositio in Consistorio fieri consuevit, aut debet, itemque contra Ordinarios, Collatores, Episcopos, & alios Superiores Prælatos, etiam Cardinales haberi contigerit, uti jam aliis nostris Litteris statutum est, audiendis, decidendis, & terminandis, harum serie prorsus relaxata, decernimus, ita deinceps quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & ipsorum cuicumque quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, interpretari, & definiri debere, nec non irritum, & inane quidquid secus in prædictis per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Quo circa omnibus Locorum Ordinariis districtius injungimus, ut in suis quisque Ecclesiis, Civitatibus, Diœcesibus, & locis etiam exemptis ad prædicta studiose attendant & quatenus illis relaxavimus in delinquentes severe animadvertant, si Divinæ Majestatis Judicium, dictæque Sedis Censuram voluerint evitare. In ceteris vero causis, & negotiis (Nobis, & prædictis Successoribus exceptis) eosdem Locorum Ordinarios præsentium auctoritate delegamus, ut gratia, & favore postpositis pro se quisque cum venerit usus, contra prædictos omnes sub ipsa exceptione comprehensos diligenter inquirant, suasque inquisitiones omnes Sigillo obsignatas ad prædictam Sedem quamprimum transferant; ut Nos, & prædicti Successores, in causis hujusmodi procedentes quod justum fuerit, decernamus: Non enim singulis Ordinariis ipsi prædictos omnes, & quoscumque alios etiam exemptos, etiam per Edictum publicum, constito prius Summarie, & extrajudicialiter de non tuto ad illos accessu citandi, & monendi, eisque, ac Judicibus ordinariis, & delegatis, aliisque personis quibuscumque, ne prædictorum executionem quoquo modo impediant, vel alias in illis sese interponant, etiam per simile Edictum inhibendi, eosdem, ac alios contradictores, & rebelles quoscumque per Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac omnia alia juris, & facti remedia opportuna compellendi, auxilium brachii Sæcularis quandocumque opus erit, invocandi, ceteraque in prædictis omnibus, & singulis necessaria faciendi, & exequendi plenam, & liberam tenore præsentium concedimus facultatem.

§. 10. Non obstantibus fel. rec. Bonifacii VIII. Prædecessoris nostri de una, & in Concilio Generali edita de duabus dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus, & ordinationibus, quodque Episcopis, Collatoribus, & Prælatis prædictis, etiam Cardinalibus, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim a prædicta sit Sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut contra indulta hujusmodi ad judicium trahi non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, & ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis privilegiis, Indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcumque tenorum existant per quæ præsentibus non expressa, aut in totum non inserta, effectum præsentium, aut attributæ prædictis Ordinariis jurisdictionis explicatio, seu exercitium, vel executio impediri valeat quomodocumque, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 11. Litteris prædecessoris hujusmodi nihilominus in suo robore duraturis.

§. 12. Volumus autem, ut præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarii publici manu, & cujuscumque Curiæ Ecclesiasticæ, vel Prælati Sigillo obsignata eamdem illam prorsus fidem, in Judicio, & extra ubique locorum faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino &c.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Domini 1569. Kal. Junii, Pontific. nostri anno 4.

Materia Simoniæ est res spiritualis, seu spirituali annexa, *Communis*. 16

Per *rem autem spiritualem*, pro qua tamquam materia seu 17
merce datur temporale vi Simoniæ, non intelligitur res incorporea, ut Angeli, seu anima rationalis, sed omne, & solum illud, quod aliquo modo Donum supernaturale est, seu ad bonorum supernaturalium ordinem pertinet, & ad spiritualem animæ salutem ex institutione Divina, vel humana est ordinatum; *Communis. arg. cap. Gratiæ 1. cap. Qui studet 11. caus. 1. q. 1.* cum similibus.

Et hujusmodi *res spirituales* sunt omnes Gratię gratum facien- 18
tes, & gratis datę. Omnia Sacramenta, & Sacramentalia. Omnia Divina Officia, & Orationes publicæ, & privatæ. Omnis actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ, ut absolutio a peccatis, & Censuris, collatio Indulgentiarum, dispensatio in votis, & juramentis, electio, postulatio, presentatio, nominatio, institutio, collatio, Investitura cujuscumque Beneficii, Officii, ac Dignitatis Ecclesiasticæ, & hujusmodi, quæ ne Simoniace præstentur, seu efficiantur, passim prohibetur; Doctores communiter, per text. *Actor. Apostolor. cap. 8. num. 20.* ibi: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri*; *Matth. cap. 10. num. 8.* ibi: *Gratis accepistis, gratis date*, *cap. Gratiæ 1. cap. Quisquis 5. cap. Reperiuntur 7. cap. Qui per pecuniam 9. cap. Qui studet. 11. cap. Eos qui 21. & cap. Nullus Episcopus 124. caus. 1. quæst. 1. cap. Non satis 8. cap. Cum in Ecclesiæ 9. cap. De hor. 11. cap. Nemo 14. cap. Veniens 19. cap. Ex tua 20. cap. Ad aures 24. cap. De Regularibus 25. cap. Nobis fuit 27, cap. Suam 29. & c. In tantum 36. de Simonia*, cum similibus.

Per *rem spirituali annexam* intelligitur illa, quæ quidem in 19
se, & intrinsece spiritualis non est, sibi tamen annexam, & conjunctam habet rem spiritualem, indeque *materiam*, seu *mercem* Simoniæ ingreditur; *Communis, arg. cap. Si quis datur 2.*

tor 2. cap. Si quis Episcopus 3. cap. Quæsitum 4. cap. Si quis objecerit 7. caus.1. q.3.

20 Et hujusmodi *res spirituali annexæ* sunt Jus patronatus, redditus, Beneficiorum Pensiones, Primitiæ Decimæ, Oblationes, seu Jura has percipiendi, Labor actualis in administratione Sacramentorum, & celebratione Missarum, Templa Altaria, Calices, Vasa, & Paramenta Sacra, Agnus Dei, & omnes aliæ res consecratæ, seu benedictæ, quæ omnes ratione, & intuitu talis connexionis cum consecratione, seu benedictione, vel cum Beneficio, seu Officio, aut Ministerio spirituali sunt *materia*, seu *merx* Simoniæ; Unde qua tales vendi, emi, & in commercium poni passim prohibentur in Jure, ut notant communiter Doctores, per text. *in cit. cap. Si quis dator 2. cap. Si quis Episcopus 3. cap. Quæsitum 4. c. Si quis objecerit 7. cap. Salvator 8. cap. Ex multis 9. cap. Res Ecclesiæ 12. cap. Pervenit 13. cap. Altare 14. & cap. Si quis Præbendas 15. caus.1. quæst3.* cum similibus.

21 Pretium Simoniæ Juris Divini est omnis, & sola res temporalis, quæ datur, vel offertur pro re spirituali, vel spirituali annexa; *Communis*, per text. *Act. Apostolor. cap.8. num.20. Matthæi cap.10. n.8. cap. Gratiæ 1. cap. Quisquis 5. c. Reperiuntur 7. cap. Qui per pecuniam 8. cap. Qui studet 11. cap. Eos qui 21. cap. Nullus Episcopus 124. caus.1. q. 1. cap. Non satis 3. cap. Cum in Ecclesiæ 9. cap. De hoc. 11. cap. Nemo 14. cap. Ad nostram 21. cap. Ad aures 24. cap. Nobis fuit 27. c. Suam 29. de Simonia*, &c.

22 Dicitur autem notanter *Pretium Simoniæ Juris Divini*, quia pretium Simoniæ *Juris Ecclesiastici* potest esse etiam aliquid spirituale, ut patet in materia Beneficiorum, quæ licet sint quid spirituale, nihilominus si propria auctoritate fiat illorum commutatio, aut translactio in materia, committitur Simonia Juris Ecclesiastici, quamvis solum detur spirituale pro spirituali; *cap. Quæsitum 5. c. Cum olim 7. de rerum permutat. c. Cum pridem 4. de pactis, cap. Constitutus 4. de translationibus*.

23 Extra tamen materiam beneficiorum numquam committitur Simonia, etiamsi propria auctoritate detur spirituale pro spirituali, v.g. Reliquia pro Reliquia, Calix pro Calice, seu ciborio, & hujusmodi. *Communis*; Et ratio est, quia id nullo Jure, nec Divino, nec Humano reperitur prohibitum; immo id licere constat ex Sacra Scriptura, *Joann.1.* ibi: *Gratiam pro Gratia*. Nulla enim irrogatur injuria rei Sacræ, cum datur non pro re temporali, sed solum pro spirituali.

24 Pretium simoniacum in Jure vocari solet *Munus*, non quidem prout *Munus* significat Donum gratuitum, sed prout importat onus, seu debitum ex obligatione, *Munus* enim accipitur tribus modis, quorum unus est prout importat dictum onus, ut expresse habetur *in l.Munus tribus modis 18. ff. de verb. signif.*

25 Pretium, seu Munus Simoniacum dividitur in Munus a manu, Munus ab obsequio, & Munus a lingua. *Communis*, textu expresso in *c.Sunt nonnulli 24. caus.1. q.1.* ubi S.Gregorius Papa sic habet: *aliud est munus a lingua: Munus quippe ab obsequio est subjectio indebite impensa, Munus a manu pecunia est, Munus a lingua favor*.

26 Per *Munus igitur a manu* intelligitur pecunia, *cit. cap. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus a manu pecunia est*; Pro pecunia autem venit omnis res temporalis pretio æstimabilis, sive mobilis, sive immobilis, ut sunt equi, currus, vasa argentea, aurea, dolia vini, Jura, census, pensiones, mutatio pecuniæ, debiti remissio, seu dilatio, aut anticipata solutio debiti nondum finito termino, & hujusmodi. *Communis*, per text. *in cap. Totum 6. caus.1. qu.3.* ibi: „ Totum quidquid homines habent „ in Terra, omnia quorum Domini sunt, pecunia vocatur, „ servus, vas, ager, arbor, pecus, quidquid horum est, „ pecunia dicitur; Ideo autem pecunia vocata est, quia antiquitus quod habebant in pecoribus habebant.

27 *Per munus ab obsequio* intelligitur quodcunque ministerium, servitium, seu obsequium temporale tacito, vel expresso pacto pro re spirituali præstitum, vel præstandum, & hoc præsertim pro Beneficio, ita nimirum ut Beneficium detur, & acceptetur in compensationem ejusmodi ministerii, servitii, seu obsequii, velut mercedem, & solutionem ex justitia loco alterius mercedis temporalis solvendæ. *Communis*, *argum. cap. Cum essent 12. de Simonia, & cit. cap. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus quippe ab obsequio est subjectio indebite impensa*.

28 *Per Munus a lingua* intelligitur omnis laus, commendatio, patrocinium, advocatio, intercessio, & hujusmodi apud alium, v.g. apud Episcopum ex pacto conventa, tamquam res ex justitia debita in compensationem pro re spirituali v.g. pro Beneficio. *Communis*, *arg. cit. cap. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus a lingua favor*.

29 Ad Simoniam requiritur pactum aliquod expressum, vel tacitum saltem ex una parte inchoatum, aut intentum dandi temporale pro spirituali, aut e contra. *Communis*. 30 Non requiruntur tamen necessario pactum expressum, sed sufficit pactum tacitum, seu implicitum saltem ex una parte inchoatum, vel intentum, quo quis temporale dat animo, & intentione alterum obligandi, aut movendi ad reciproce dandum spirituale, aut e contra. *Communis* per textus *in cap. Et si quæstiones 18. & cap. Tua nos 34. de simonia* cum similibus. Unde Innocentius XI. *die 2. Martii 1679.* merito damnavit sequentem propositionem 45. in ordine: *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed duntaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra*; Et insuper hanc aliam sequentem 46. in ordine: *Et id quoque locum habet etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale. Immo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis*; In quibus propositionibus supponitur, quod temporale pro spirituali detur cum aliquo pacto saltem implicito, aut interpretativo, ut exponunt Viva *ad ipsas propositiones numer. 1.* Sporer *loc. citat. numer. 36.* & alii.

31 Hinc colliges primo, quod pactum etiamsi solum obliget ex benevolentia, gratitudine, ac fidelitate, & non ex justitia, adhuc continet Simoniam, superaddit enim novum gravamen pretio æstimabile, quia qui pactum hujusmodi non servat, esto alia via obligationi gratitudinis satisfaciat, notatur saltem ut infidelis; Tum quia gratitudo non obligat ad aliquod determinate præstandum, sicuti obligat pactum illud previum, adeoque &c. Unde Simoniaca sunt omnia hujusmodi pacta expresse, vel tacite facta, verb. gr. *Si mihi contuleris Beneficium, obligo me ex gratitudine ad tibi præstandum famulatum sine ulla mercede*. Item: *Si mihi conferes Beneficium, dabo tibi vas argenteum, non tamquam pretium, sed veluti motivum compensationis*. Item: *Si des mihi liberaliter vestem, dabo tibi liberaliter Beneficium*. Et sic de aliis similibus, in quibus omnibus committitur Simonia, quia quamvis dicatur signate id fieri ex gratitudine, ex liberalitate, in compensationem, & hujusmodi, exercite tamen admittitur nova obligatio distincta a debito gratitudinis, liberalitatis, & compensationis, sicque revera non est gratitudo, liberalitas, seu compensatio, sed pretium saltem æquivalenter, & consequenter adest in his vera Simonia. *Sic jam Communis* post damnationem duarum allatarum propositionum unde non sunt amplius attendendi Doctores, qui contrarium antea scripserant.

32 Colliges secundo, quod, qui dat aliquid temporale, tamquam motivum alicujus spiritualis sibi reciproce dandi, v. g. ut alter moveatur ad conferendum sibi Beneficium, committit Simoniam, quam etiam committit recipiens tale temporale, si per hoc motus illi conferat Beneficium quamvis nullum aliud pactum, ne implicitum quidem interveniat. Sic tenent jam passim Doctores cum Carden. *dissert.27. cap.2. ad dictas propositiones damnat.* Viva *ibid.*, Reiffenst. *l.c. a numer.77.* La Croix *lib.3. p.1. n.73.* & clare patet ex citatis propositionibus damnatis, & insuper *ex Cap. Tua nos 34. de Simonia*, ibi: „ si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione „ ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia „ valeat adipisci, & Clerici, qui eum in Fratrem admit- „ tunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio, tam ille, quam illi apud di- „ strictum Judicem, (qui est Scrutator cordium, & cognitor „ Secretorum) culpabiles judicantur „. Et concordat *capit.* „ *Et si quæstiones 18. de Simonia*, ibi: Quod autem scriptum „ est) beatus qui excutit manus suas ab omni munere) de „ illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, „ & pervertere solent „. Et ratio est clara, quia dans taliter temporale, proxime parat sibi viam ad Beneficium; & ob id motus conferens illi Beneficium, dat spirituale pro temporali, quod vere est simoniacum.

33 Colliges tertio, quod non sit Simonia dare, seu præstare temporale sub spe consequendi spirituale non principaliter, & primario, sed solum secundario, & minus principaliter intendatur; Secus autem si spirituale intendatur principaliter,

et primario; Unde Clericus, si suum famulatum præstet Episcopo intendens ob id principaliter, et primario consecutionem Beneficii, est Simoniacus; Secus autem si principaliter, et primario intendat gratiam Prælati, seu cognitionem suæ habilitatis apud ipsum, et inde secundario speret consequi Beneficium; Sic expresse Glossa communiter recepta *in c. Cum essent* 12. *de Simonia verb. Promiserat*, ibi: ,, Potest ergo licite quilibet servire Episcopo, vel alii spe futuræ remunerationis, nec committitur Simonia in tali spe, cum sine omni pactione, vel conditione serviat. Dummodo principaliter hac intentione non serviat ,,. Et sic tenent Abbas *in cit. Cap. Cum essent num.*4. Barbosa *ibidem num.* 4. Silvester *verb. Simonia quæ.* 16. *dict.*4. Navarrus *in Manual. cap.*23. *num.*102. Suarez *de Relig. lib.*4. *cap.*45. *num.*4. ubi dicit, hanc esse sententiam omnium; Pirhing. *lib.* 1. *decret. tit.*3. *num.*86. Reiffenst. *ibid. num.*89. *& seq.* ubi dicit, esse in re communissima Theologorum, et Canonistarum, per textus *in cit. cap. Tua nos* 34. *de Simonia*; Ubi postquam Summus Pontifex Innocent. III. de Clerico, qui bona sua offerens Ecclesiæ rogavit, & speravit recipi in Canonicum, ita respondit: ,, Si pure, ac sine pacto, vel conditione qualibet rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, & bona sua sibi retinere liceat pro Præbenda, & Clerici ejusdem Ecclesiæ pure consentiant, hujusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo Simoniacæ pravitatis. *Statim subjungit*: Si tamen, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia dona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, & Clerici, qui eum in Fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tam ille, quam isti apud districtum Judicem (qui scrutator est cordium, & cognitor Secretorum) culpabiles judicantur ,,. *Quid clarius*.

34 Colliges quarto; quod dare ex gratitudine temporale pro spirituali jam accepto, vel e contra, sit Simonia, si fiat vi pacti, aut contractus taciti, vel expressi ante collationem rei spiritualis jam facti; Secus autem si ex mera gratitudine sine ullo præcedenti pacto id fiat. *Sic fere communis Doctorum*. Et quidem quoad primam partem clare patet ex propositionibus damnatis ab Innocentio XI. & relatis *sub n* 30. Et quoad secundam partem clare habetur *ex cap. Quidquid* 101. *caus.*1. *q.* 1. ibi: *Nisi voluntarie oblata*; *cap. Dilectus* 30. *de Simonia*, ibi: *Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione oblatum*, *cap. Et si quæstiones* 18. *eod.* cum similibus; Et id patet ex communi recepta praxi, & universali consuetudine, qua, ut observat Navarr. *Manual. c.* 23. *n.*106. fere omnes Ecclesiarum Prælati, Jurium peritissimi, & conscientia timoratissimi Beneficia Eclesiastica conferunt iis, qui de se, vel Ecclesia per Dona, & obsequia temporalia sunt benemeriti, ut sic obligationi *Antidorali*, seu *gratitudini*, qua illis sunt obligati, rependendo spirituale pro temporali satisfaciant. Item ubique terrarum viget praxis, & consuetudo, quod piissimi doctissimique viri post acceptum jam spirituale, v.g. Beneficium Ecclesiasticum ad satisfaciendum obligationi *Antidorali*, seu *gratitudini* sine ullo scrupulo offerant temporalia dona suis Benefactoribus, illique ex gratitudine sine ullo prævio pacto tacito, vel expresso, data recipiant. Quinimmo Sacra approbante, & commendante Scriptura omnes Fideles obligationi *Antidorali*, seu *gratitudini*, qua aliis ob accepta beneficia temporalia adstringuntur, satisfacere conantur per spiritualia, fundendo videlicet preces, offerendo Sacrificia, & hujusmodi pro dictis suis Benefactoribus. Et sic alii propter Beneficia Spiritualia a Religiosis v.g. accepta, ex gratitudine temporalia reddunt, & subministrant, id expresse approbante Paulo Apostolo 1. *Ad Corinth. cap.*9. *num.*1. ibi: *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?*

35 Dantur tamen multa spiritualia, ob quæ quamvis jam recepta, non licet etiam mere gratis oblata acceptare ob specialem Juris prohibitionem, ut patet de Examinatoribus Synodalibus, qui nec ante, nec post concursum possunt aliquid etiam sponte, & gratuito oblatum a Concurrentibus pro Parochis acceptare, id expresse prohibente Concilio Tridentino *sess.*24. *de reformat. cap.*18. Item pro collatione Ordinum, nec etiam gratis oblata recipi possunt, id expresse vetante eod. Concil. Trid. *sess.*21. *de reform.* Item neque ante, nec post possunt etiam gratis oblata recipi pro recognitione, aut expeditione Indulgentiarum, Reliquiarum, & hujusmodi, de quibus in suis propriis locis.

36 Colliges quinto, quod Simoniam committit, qui temporale promittit, dat, vel præstat alteri, v. g. Ministro, vel Familiari, aut Amico Episcopi, seu præsentatoris, vel Patroni Beneficii hac sola, seu principali intentione, seu hoc primario, vel solo motivo, ut apud Episcopum, seu præsentatorem, vel Patronum intercedat, roget, vel ipsum efficaciter commendet in ordine ad obtinendum ipsum Beneficium Ecclesiasticum. Talis enim per temporale parat sibi viam ad acquirendum spirituale, & revera illud temporale pro illo spirituali promittit, dat, seu præstat. Sic Barbosa *in cap. Nemo num.*4. *de Simonia*, Silvester verb. *Simonia q.*6. Layman *de Simonia* §.6. *n.*65. Navarr. *Manual. cap.*33. *numer.*106. Bonacina *de Simonia q.*1. §.1. *n.*14. Reiffenst. *l. c. num.*122. *& seq.* cum communi, & certa aliorum, *argum. cap. Præsentium* 3. *caus.*1. *q.*5. ubi tanquam Simoniaca reputatur promotio ad Sacerdotium obtenta per pecuniam, non Episcopo, sed cuidam Principi ejus, idest alicui familiari, vel principali Ministro illius datam, & *cap. Statuimus* 107. *caus.*1. *q.*1. ubi Nicolaus Papa tres enumerat species Simoniæ, quarum unam esse asserit, quando *Simoniaci Simoniace a non Simoniacis ordinantur*; idest quando Ordinandi pecuniam, seu aliud temporale promittunt, dant, seu præstant non Episcopo, sed alicui ejus Familiari, & Amico hac primaria vel sola intentione, ut ipsis ab Episcopo hujus ignoro promotionem ad Ordines impetrent, seu obtineant.

Colliges sexto, quod Simoniam committat, qui certat, & spondet eum Episcopo, seu Collatore Beneficii pro mille aureis, quod ipse Beneficium non sibi, sed alteri sit collaturus. *Communis*. Et ratio clara est, quia illa astutia intendit movere Episcopum seu Collatorem ad sibi conferendum Beneficium, cum æquivalenter faciat, ut ipse pro illa pecunia acquirenda sibi Beneficium conferat lucrando mille aureos ex illa sponsione, quæ est revera palliata Simonia, cum sic non sit sponsio, sed emptio. 37

Colliges septimo, quod conferens Beneficium pecunia interveniente, si arbitrium vendat, ipsum Beneficium vendit Simoniace. In tali enim casu Simoniace pretium accipit, & quamvis oretenus dicat se vendere suum arbitrium, revera tamen Beneficium vendit, & peccat tum contra Religionem, tum contra Justitiam; Colligitur aperte ex sequenti propositione 22. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 7. *Septemb.*1665. ibi: *Non est contra Justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica interveniente pecunia, non exigit illam pro Collatione Beneficii, sed vel ut pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur*. Viva *ad d. propositionem n.*5. Suarez *lib.*1. *de Simonia cap.*59. & alii. 38

Colliges octavo, quod non sit Simonia conferre alicui Beneficium Ecclesiasticum, seu aliud spirituale intuitu consanguinitatis, affinitatis seu amicitiæ. Sic S.Thomas 2.2. *quæst.* 100. *art.*6. *ad* 2. Navarrus *Manual. cap.*23. *n.*107. Azorius *part.*3. *lib.*12, *cap.*2. Pirhing *lib.*5. *Decret. tit.*3. *n.*139. Reiffenst. *ibid. n.*132. & alii passim. Quamvis enim talis Collator aliunde peccet, si intuitu consanguinitatis, affinitatis seu amicitiæ conferat Beneficia, seu alia spiritualia indignis, vel minus dignis, dignioribus neglectis, Simoniam tamen ob id non incurrit, cum nullum interveniat pactum, nec detur aliquid temporale pro spirituali: Tum quia, si id esset Simonia, esset etiam Simonia fundere preces, offerre Sacrificia pro aliquo intuitu consanguinitatis, affinitatis, seu amicitiæ, quod non est dicendum. 39

Colliges nono, quod non sit Simonia conferre Beneficium, seu aliud spirituale propter preces armatas, seu gravem metum incussum; Dummodo tamen nullum interveniat pactum. Suarez *lib.*4. *de Simonia cap.*37. *n.*10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *num.*119. Reiffenst. *l. c. n.*66. La Croix *l. c. n.* 84. Pirhing. *l. c. n.*141. testans de communi; Et ratio est, quia, cum ibi nullum interveniat pactum, talis collatio Beneficii non fit tamquam pretium cum quo cessatio injuriæ seu metus incussi commutetur, sed solum tamquam medium spirituale offertur gratis ad tollendam injustam vexationem temporalem; Secus autem esset dicendum, si collatio Beneficii fieret cum pacto, & conditione, quod alter in futurum nullum damnum inferret Collatori, sed potius eum defenderet, quia tunc ratione talis pacti, & novæ obligationis alteri impositæ in commodum ipsius Collatoris esset Simonia, quia talis nova obligatio est pretio æstimabilis, adeoque &c. 40

Colliges decimo, quod non sit Simonia, si quis dat pecuniam Infideli, ut recipiat Baptismum, Hæretico, seu Peccatori, ut convertatur, Juveni, ut fiat Clericus, dotem puel- 41

læ,

læ. ut fiat Monialis, & hujusmodi. *Communis*. Et ratio est, quia in dictis casibus nullus intervenit contractus onerosus, sed solum gratuita promissio, seu donatio, quamvis sub conditione, & justissimo fine, quæ conditio, seu finis cedit non in commodum dantis, sed solum in spiritualem utilitatem recipientis, ut de se patet.

42 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficia*, verb. *Iuspatronatus*, verb. *Resignatio Beneficiorum*, & signanter verb. *Electio art.3. n.26.* ubi datur per extensum Constitutio Innocentii XII. de illicitis Capitulationibus, & aliis multis ad rem.

43 * Commendæ, Prioratus, atque Præceptoriæ Ordinis Hierosolymitani a Canonistis quidem tamquam beneficia habentur, in quibus si intercedant preces, pactiones et munera, simonia committitur: id tamen negant communi consensu Theologi, animadvertentes non esse illis adnexum spiritualis ministerii exercitium, neque necessario conferri Clericis, quæ duo exigunt beneficia; quanquam negari non potest, gravem abusum ea in re intercedere, quem tollere adnisus est Clemens XI. in suo Brevi ad Magnum Magistrum ejusdem Ordinis, in quo etiam declarat, collationes hasce nullas & irritas esse, & fore. *De Synod. Diœc. lib.12. cap.15. nov. edit.*

Novæ Additiones ex alicua manu.

1 Mercari Ecclesiam, vel Officium Sacrum per ordinationem conferendum esse idem flagitium censuerunt Patres, quod Simon Magus commisit *Act.VIII. relatum c.5.*
2 *6.7. c.1. q.1.* Hoc quum omnium confessione constaret, illud inter gravissima scelera referendum, & primo quasi loco collocandum esse rati sunt ita ut *Gratianus, & D. Raimundus de Pennafort* primum locum inter Ecclesiastica delicta ei dederint.

3 Conceptus vero Simoniæ tam prolixum pedetentim ambitum accepit, ut quæ definitio ei conveniat, & facinus idem, quod Simon commisit, exprimat, non constet evidenter. Ex mente D. Thomæ definiri a plerisque solet: *Determinata voluntas ad emenda, & vendenda spiritualia, iisque annexa.*

4 Simonia in duas commode species dividi potest, primariam, & secundariam. Illa ambitum Ecclesiasticum, hæc vero reliquas species, quæ potissimum circa sacras actiones occupantur, complectitur.

5 Non conveniunt vero omnes circa ea, quæ referenda sunt ad Simoniam secundariam.

6 Fata hujus criminis historice optime illustravit, & insigni rerum copia exornavit *Thomassinus p. 3. vet. & nov. Eccles. discipl. lib.1. cap.49. & seq.* Feliciori vero conatu fata hujus criminis, tum latissimum ejus ambitum explicuit tradiditque *Perischius in tract. de Simonia*. Succinctior est *Hannius de crimin. Ambit. Eccles. seu Simonia*.

A r t i c u l u s II.

Quoad ea, quæ concernunt Simonias, quæ committuntur in Electione, Præsentatione, Permutatione & Resignatione Beneficiorum. In ingressu, & receptione ad Religionem, & in administratione Sacramentorum. & Sacramentalium. et præstatione functionum, et actuum spiritualium.

1 Electio evadit Simoniaca, et consequenter nulla, cum pro consequenda aliqua Prælatura, seu Dignitate datur, seu præstatur aliquod temporale Munus, vel a manu, vel a lingua, vel ab obsequio; *cap. Quam pio 2. caus. 1. quæst.2. cap. Non satis 8. & c. Mandato 46. de Simonia, cap. Monachi 2. de statu Monach.*

2 Et talis electio de Jure est nulla, etiam ante Judicis sententiam. Vide verb. *Electio artic.4. numer.60.* ubi dantur ad id Jura.

3 Talis electio est nulla, etiamsi Simonia sit occulta. *Vide ib. num.61.*

4 Immo est nulla electio, etiamsi electus penitus ignoret Simoniam commissam ab aliis in procurandis votis ad sui electionem, nisi in hujus præjudicium fraudulenter fiat ab aliquo inimico. Vide *ib. n.62.*

5 Hinc Simoniace electus tenetur in conscientia sub peccato Mortali renunciare Episcopatum, Prioratum, Rectoratum, Guardianatum, Definitoriatum, Provincialatum, Generalatum nec absolvi potest, priusquam renunciet. Et hoc etiamsi Simonia sit occulta, sive commissa sit ab eodem, qui dignitatem obtinuit, sive ab aliis ipso quoque nesciente. Vid. *ibid. n.63.*

6 Assignantur variæ electiones Simoniacæ, & nullæ propter illicitas pactiones Electorum. Vide *ibid. n.64.*

7 Patroni a Præsentatis nihil possunt exigere temporale nisi quod in ipsa fundatione constat fuisse impositum, *cap. Sicut 2. de supplenda negligentia Prælat. cap. Præterea 23. de Jurepatron.* Vid. verb. *Iuspatronat. art.4. n.20.*

8 Præsentatio est Simoniaca, quando aliquid datur, vel promittitur pro habendis vocibus, seu Præsentationibus Patronorum, *arguitur cap. Veniens 16. de Simonia*. Vide *ibidem num. 21.*

9 Quamvis id fiat etiam ipso Præsentato ignorante; *cap. Si alicujus 59. de electione Cap. Nobis 27. de Simonia*, Vid. *ib. num. 22.*

10 Resignatio Beneficii cum reservatione regressus, ingressus, vel accessus non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris, sed solum in manibus Summi Pontificis. Concil. Trident. *sess.25. de reform. cap.7.* S.Pius V. Constit. incip. *Romani Pontificis providentia*. Vid. verb. *Resignatio numer.48.* Quid autem sit regressus, & ingressus, vel accessus? Vide *num. 10.*

11 Resignatio Beneficii facta cum pacto, ut Resignatarius solvat expensas factas olim a Resignante in assecutione illius Beneficii, est Simoniaca. Unde non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris. Vid. *ibid. n.50.*

12 Resignatio facta cum pacto, ut Resignatarius solvat omnes expensas factas in admissione Resignationis, atque expeditionem Bullarum ab utraque parte ceteroquin faciendas est Simoniaca, nec potest admitti ab Ordinario Papa inferiore, Vid. *ibid. n.51.*

13 Potest tamen fieri talis conventio, & pactio cum facultate, & approbatione Summi Pontificis. Vide *ib. n.52.*

14 Resignatio Beneficii facta cum certa confidentia, seu pacto inito, ut Resignatarius postea illud suo tempore cedat certo suo Consanguineo, vel affini, aut Amico, est omnino illicita, nulla, & Simoniaca Simonia Confidentiali. Vide *ibid. n.53. & per tot.* ubi multa *de Resignatione, & Permutatione Beneficiorum*.

15 Pro voto habendo promittere Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum, seu spirituale, est Simonia, & multo magis, si fiat reciproce talis promissio, aut pactum. verb. grat. *Dabo tibi tale Beneficium, si dederis mihi tuum votum. Vel dabo tibi meum votum, si conferes mihi tale Ecclesiasticum Officium, seu Beneficium. Communis*, per text. *in cap. De hoc 11. de Simonia*.

16 Simonia est dare temporale, ne eligatur dignus. Glossa communiter recepta *in Cap. Nemo 14. de Simonia verb. Celet*, & *ibi* Abbas *n.1.* Pirhing *l.c. n.87.* Reiffenst. *l.c. num.144.* & alii passim, *argum. Cap. Nullus Episcopus 124. §. Si qui autem caus.1. n.1.* Et ratio est, quia Simonia committitur, non solum quando datur spirituale pro temporali, sed etiam quando quis spirituale pro temporali, sed etiam quando quis spirituale, quod impendere tenetur pro temporali interesse, vel commodo dare, vel præstare omittit.

17 Non est autem Simonia dare temporale, ne eligatur indignus aut minus dignus. Sic Navarrus *in Manu l. cap.23. numer.102. §.8.* Palao *de Simonia punct.20. n. 8.* Azorius *p. 3. lib.12. Cap.7.* Lessius *lib.2. cap.35. dub.19.* Pirhing *l. c. n.87.* Reiffenst. *l.c. n.145.* cum Cajetan. Soto, Suarez, & alii ibi allegat. *argum. Cap. Dilectus 28. de Simonia*, Et ratio est, quia in tali casu non datur temporale pro spirituali; sed ne spirituale indigne, & male conferatur.

18 Nisi tamen detur temporale, ut loco indigni aliquis certus eligatur, quia tunc committitur vera Simonia, etiamsi detur illud temporale, ut neglecto indigno, seu minus digno, eligatur aliquis determinatus, quamvis omnium dignissimus. In tali enim casu vere datur temporale pro spirituali, nempe pro electione certæ, & determinatæ personæ, quod est Simoniacum, ut tenent supracitati Doctores, & alii communiter.

19 Dare temporale pro Confirmatione obtinenda seu ne impugnetur electio ab aliquo, qui justam impugnandi, seu contradicendi causam habet, est Simonia. *Communis*, quoad utramque partem; Et quidem prima pars, scilicet *pro confirmatione obtinenda*, clare constat ex *cap. Sicut tuis 33. de Simonia*, ubi expresse declaratur, quod Simonia sit offerre, vel dare

tem-

temporale pro confirmatione obtinenda, cum Confirmatio sit revera quid spirituale. Secunda autem pars, scilicet, *ne impugnetur electio*, habetur clare definita *in Cap. Matthæus 23. de Simonia*, & concordat *Cap. Cum pridem 4. de pactis*.

20 Dare, vel accipere temporale pro ingressu, aut receptione ad Religionem est Simonia, & quidem Juris Divini. *Communis ac certa*, textu expresso *in cap. Non satis 8. de Simonia*, ibi: *Tam ille, qui dederit, quam ille, qui receperit, vel consenserit, partem se cum Simone non dubitet habiturum*, juncto ejus Summario, ubi sic expresse dicitur: *Simoniacum est pretium recipere pro ingressu Religionis*, concordat *cap. Veniens 19. de Simonia*, ubi reprobatur etiam consuetudo contraria, & Regulares transgressores, tam Superiores, quam Subditi ab Officio suspenduntur, & obligantur ad restituendam pecuniam taliter receptam, & *cap. Dilectus 30. de simonia* juncto ejus Summario, ubi sic expresse habetur: ,, Si per accusationem ,, constat Monachum Simoniace fuisse receptum, Receptus, ,, & Recipiens deponuntur; Si vero per inquisitionem. Re- ,, ceptus in arctius Monasterium detruditur, Recipienti vero, ,, & Majoribus pœna condigna imponitur. Et interim ab ,, executione Ordinum Sacrorum suspenduntur, & *cap. Quoniam 40. de Simonia*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Religiosi pretio recepti una cum recipientibus de Monasterio expelluntur, & in arctioribus Monasteriis ad agendam pœnitentiam detrudantur*, & expresse *Extravagant. Sane 1. de simonia*, ibi: ,, Sane multorum fide dignorum relatione didici- ,, mus, quod in nonnullis Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, ,, & aliis locis Religiosis, tam virorum, quam mulierum, Or- ,, dinum, Religionum, & partium diversarum detestabilis, & ,, a Canonibus reprobata servatur abusio, quod cum personæ ,, aliquæ recipiuntur ab eis ad observantiam Regularem, ,, ipsæ temeritate præsumptuosa, pastus, seu prandia Capitu- ,, lis, & Conventibus ipsarum Ecclesiarum, Monasteriorum, ,, Prioratuum, & locorum aut pecunias, aut jocalia, seu res ,, aliquas ipsis Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & locis, seu ,, præsidentibus eis ex statuto, seu consuetudine, quæ cor- ,, ruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur ,,. Et infra, postquam damna hujus vitii allegavit Summus Pontifex, districtius inhibet omnibus Regularibus utriusque sexus: ,,Ne ,, tam a maribus, quam a mulieribus volentibus ingredi eorum ,, Religionem Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domos, seu ,, loca in earumdem personarum receptione, aut ante, vel post ,, illam, quoscumque pastus, prandia, seu cœnas, pecunias, ,, jocalia, aut rem alias etiam ad usum Ecclesiasticum, seu ,, quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda directe, ,, vel indirecte petere, vel exigere quocumque modo præsu- ,, mant...... Illa duntaxat, quæ personæ ipsæ ingredien- ,, tes, & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione ces- ,, sante, dare, vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, ,, Domibus, & locis hujusmodi voluerint cum gratiarum ,, actione licite recepturi ,,. Quid clarius? Et ratio est etiam clarissima, quia Religio omnino est quid spirituale, adeoque temporale dare, & recipere pro ingressu, & receptione ad ipsam est vera Simonia.

21 Unde vide dicta, & conclusa ad rem sub verb. *Novitius a numer. 56. ad n. 65.* & sub verb. *Moniales art. 2. a numer. 52. ad 63.*

22 Si Monasterium reperiretur inops, mediis, vel redditibus non sufficienter fundatum, licite consequenter absque Simonia peti, & accipi possent temporalia ab ingredientibus illud; non quidem pro ipso ingressu, seu pro ipsa admissione ad Religionem, vel Professionem, seu pro honesta sustentatione. Sic expresse Sanctus Thomas *in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 2. ad 7.* ibi: ,, Cum possessiones alicujus loci Religiosi non sufficiunt ,, ad sustentandum plures, tunc potest exigi ab eo, qui in illo ,, loco vult Deo servire, non quasi pretium Religionis, sed ,, ut habeat Monasterium, unde ei possit providere, & ideo ,, non committitur Simonia ,,: & idem habet 2. 2. *quæst. 100. art. 3. ad 4.* ibi: ,, Pro ingressu Monasterii non licet aliquid ,, exigere, vel accipere quasi pretium; Licet tamen, si Mo- ,, nasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nu- ,, triendas, gratis quidem ingressum Monasterii exhibere, sed ,, accipere aliquid pro victu personæ, quæ in Monasterio fue- ,, rit recipienda, si ad hoc non sufficiunt Monasterii opes ,,. Item Sanctus Bonaventura *Libello Apologetico in eos, qui Ordini Fratrum Minorum adversantur, quæst. 18.*: ,, Ubi vero ,, pecunia recipitur propter personam, quam alias libenter ,, reciperent, si haberent, unde eam pascerent, non videtur ,, esse Simonia, dummodo forma cum intentione concordet, Item Sanctus Raymundus *in Summa lib. 1. titul. 1. §. 22.* ibi: ,, Credo quod possunt dicere: Non sufficiunt Nobis (*reditus*), ,, libenter suscipimus te ad spiritualia, ad temporalia non ,, possumus, nisi habeamus plures possessiones, & tunc ille ,, offerat se, & sua ,,. Item Glossa *in cap. Quoniam 40. de Simonia verb. Paupertatis*, ibi: ,, Posset dici, quod si ita ,, pauperes sunt, quod non possunt ibi alias aliquo modo ,, aliquem recipere, quia non habent ibi victum, sub hac for- ,, ma possent recipi. Non habemus quid demus tibi pro vi- ,, ctu, nisi tu portes tecum, unde vivas. Dummodo tamen ,, hoc non dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto ,,. Et sic Silvester verb. *Simonia quæst. 15. dict. 2.* Navarrus *de Redditib. Eccles. quæst. 1. monit. 61.* Layman *de Simonia num. 38.* Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 12. assert. 3.* Tamburin. *de Jure Abbat. tom. 3. disp. 6. quæst. 9.* Marchant. *tom. 3. tract. 10. tit. 9. quæst. 10. concl. 1.* Pirhing *l. cit. num. 59.* Reiffenstuel *l. c. num. 163.* testans de communi, tam Theologorum, quam Canonistarum per text. *in cap. Quam pio 2. caus. 1. quæst. 2.* Et ratio est, quia tunc non daretur, nec exigeretur temporale pro spirituali, scilicet pro ingressu ad Religionem, seu admissione ad Professionem, sed ut quid necessarium pro victu, vestitu, ac honesta sustentatione Ingredientis, seu Profitentis, quod est etiam quid mere temporale.

Hodie autem cum Regulares tot solum stare debeant, & possint in Monasteriis, quot ali comode possunt per redditus, seu consuetas eleemosynas eorum: *cap. Periculoso unic. §. Sane, de statu Regular. in 6.* Concil. Tridentin. *sess. 25. de Regularibus cap. 3.* Clemens VIII. Constitut. 60. incipient. *Nullus*; Paulus V. Constitut. 9. incipient. *Sanctissimus*, Urbanus VIII. Constitut. 43. incipient. *Cum sæpe*; Innocentius X. Constitut. incipient. *Inter cetera*, Innocent. XII. Constitut. incipient. *Nuper a Congregat.* Stat, quod neque Monasterium prætensum inops possit aliquid per pactum exigere ab ingredientibus pro illorum sustentatione, quin ejus Religiosi labem Simoniæ *Juris* saltem *Ecclesiastici* contrahant. Unde quod non liceat aliquid peti, seu exigi, neque titulo eleemosynæ pro admittendis ad Habitum, & Professionem Regularem, patet etiam ex declaratione Sacræ Congregationis Concilii, quæ *in una Leodien. pro P. P. Carmelitis Calceatis huic quæsito pro maribus facto 9. Februarii* 1697. respondit, *Servetur dispositio Juris*. Sic refert Monacell. *part. 1. titul. 11. formul. 7. num. 8.* De Jure autem est, quod Religiosi, & Religiosæ non debent, nec possunt pretio recipi ad Religionem, & Professionem Regularem, *cap. Non satis 8. cap. Veniens 19. cap. Dilectus 30. cap. Quoniam 40. de simonia; & Extravagant. Sane, 1. de simonia*; cujus Extravagantis verba allata *supra numer. 20.* sunt valde notanda, sicuti & sequentia verba *citat. cap. Quoniam 40. de simonia*, ibi: *Paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare*. Vide verb. *Moniales art. 2. num. 12. & a num. 52. ad 63.* verb. *Novitius a numer. 56. ad 65.* verb. *Regulares n. 86. & 87.* 23

Non esse autem Simoniam, si gratis dentur munera Superioribus, vel aliis, ut facilius impetretur ingressus in Religionem, cum id nullo Jure sit prohibitum, tenent cum aliis Diana *part. 3. tract. 2. resolut. 64.* La Croix *lib. 3. part. 1. num. 188.* At ego cum aliis dicerem, & quidem ratione, & Jure suffultus, quod si dicti Superiores, vel alii Religiosi tante sint auctoritatis, & præpotentiæ in sua Religione, ut unice, vel principaliter ab ipsis dependeat ingressus, seu admissio ad Religionem, & sine temporalibus muneribus nunquam, seu vix acceptentur, & admittantur juvenes ad Religionem, tunc ab ipsis committitur vera Simonia, quia in tali casu munera temporalia sunt efficax causa, cur Juvenes acceptentur, & admittantur ad Religionem, cum sine ipsis non soleant acceptari, & admitti, vel tandiu differantur, & procrastinentur, ut alio divertere cogantur, sicque Simoniaca praxi compellantur, non gratis, sed tamquam quid ab ipsis necessario velut pretium exactum talia munera temporalia tribuere, & consequenter committitur vera Simonia, cum revera in simili casu detur temporale propter spirituale, per text. *in cap. Non satis 8. cap. Veniens 19. cap. Dilectus 30. cap. Quoniam 40. de simonia. Et Extravagant. Sane 1. de simonia.* Et faciunt dicta *supra n. 20.* & sub verb. *Novitius a n. 56. ad 65.* & sub verb. *Moniales art. 2. a n. 52. ad 61.* Vide *ibi*. 24

Pro administratione Sacramentorum, vel Sacramentalium, & pro functionibus Ecclesiasticis verb. grat. Benedictionibus, Sepulturis, & hujusmodi ex pacto tacito, vel expresso dari, seu accipi quid temporale per modum pretii est Simonia Juris Divini. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum Ecclesiæ 9.* 25

cap.

cap. ad Apostolicam 42. de simonia, cap. Placuit 1. cap. Quam pio 3. cap. Nullus 3. caus. 1. quæst. 2. cap. si quis objecerit 7. caus. 1. quæst. 3. cum similibus; Et ratio est clara, quia cum supradicta omnia sint quid spirituale, dare, aut accipere pro illis temporale per modum pretii est vera Simonia. Vide *infra art. 2. num. 35. & 40.* ubi probatur esse de Jure Divino.

26 Non est autem Simonia pro administratione Sacramentorum, vel Sacramentalium, seu pro functionibus Ecclesiasticis dare, & accipere temporale per modum stipendii ad honestam sustentationem Ministrorum ordinati. *Communis*, per claros textus tum in variis Sacræ Scripturæ locis, tum in Sacris Canonibus. *Lucæ enim 10. num. 7.* expresse dicitur: *Dignus est enim Operarius de mercede sua. Matthæi 10. n. 10. Dignus enim est Operarius cibo suo. Epist. 1. ad Corinth. cap. 9. numer. 7. Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat*; Et infra *num. 21. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt, de Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere, & cap. Ex his 22. caus. 12. quæst. 1.* expresse dicitur: *Lex enim Dei præcipit, ut qui Altari deserviunt, pascantur de ipso, & cap. Cum secundum 16. de Præbend.* præcise habetur: „ Cum secundum Apostolum, qui „ Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eli„ gitur, repelli non debeat a mercede patet a simili, ut Cle„ rici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obse„ quio deputantur, ut ipsa nobis ratio persuadet.

27 Clerici Ecclesiæ Ministri habentes ad sui honestam, & congruam sustentationem sufficientes Ecclesiasticos redditus ipsis pro suis Ministeriis assignatos Simoniam committunt, si pro functionibus Ecclesiasticis, ad quas ex Officio tenentur, temporalia etiam per modum stipendii exigant, quando illa exigere, nec Jus nec publica auctoritas, nec consuetudo permittit; In tali enim casu deest omnis justus titulus exigendi illa temporalia, adeoque si nihilominus exigantur pro dictis functionibus Ecclesiasticis, seu spiritualibus, Simonia committitur. Ita S. Thomas 2. 2. *qu. 100. art. 3. ad 3.* Reiffenstuel *loco cit. n. 196.* & ipso teste alii communiter.

28 Pro actu, vel exercitio Jurisdictionis Ecclesiasticæ, seu spiritualia, temporale per modum pretii accipere, est Simonia. *Communis*, textu expresso *in cap. Non satis 8. cap. Cum in Ecclesiæ 9. cap. Cum sit Romana 10. cap. Nemo 14. cap. Ad nostrum 21. de simonia*, cum similibus; Et ratio est clara, quia Jurisdictio, & potestas Ecclesiastica est quid spirituale, adeoque vera Simonia est pro ejus exercitio, & administratione exigere temporale.

29 Hinc Simoniam committunt, qui pretium temporale exigunt pro dispensationibus super Votis, Juramentis Impedimentis Matrimonii. Ætate Canonica, Interstitiis, Irregularitatibus. Item pro dispensationibus laborandi diebus Festivis, Nuptias celebrandi diebus vetitis, non jejunandi, & non abstinendi a carnibus diebus præceptis, & hujusmodi. Item pretium temporale exigentes pro absolutionibus a censuris Ecclesiasticis, sive pro Foro interno, sive pro externo. Item pro pretio temporali aliis concedentes etiam pro unica vice Jus eligendi, præsentandi, confirmandi, aut instituendi ad Beneficia Ecclesiastica. Item pro pretio temporali conferentes Officium, aut potestatem, seu Jurisdictionem spiritualem, verb. grat. constituendo pro dicto pretio Vicarios Generales, aut Officiales similes, quod Simoniacum specialiter etiam declaratur, *cap. Ad nostram 21. & cap. Consulere 18. de Simonia*.

30 Nec valet objicere, quod in Curia Pontifitia, approbante Pontifice passim in dies pro dispensationibus exigantur, & recipiantur Taxæ temporalea, adeoque quod id non sit Simonia. Non valet, inquam, quia præfatæ Taxæ non exiguntur tamquam pretium dispensationum, sed vel dantur ut stipendia ad sustentationem Summi Pontificis, & suorum Officialium, & ad onera Pontificii status sustinenda, quod est conforme Juri Divino, & naturali per textus allegatos *supra numer. 26.* Vel Taxæ illæ pecuniariæ exiguntur per modum *Mulctæ*, ut per ejusmodi *Mulctam* aliqualiter compensetur recessus a Jure Communi, cum æquum, & rationabile sit, quod petentibus exemptionem a Lege communi imponatur in compensationem aliud onus particulare, præsertim mulcta pecuniaria in pias causas applicanda; & eo major pecuniæ Mulcta, quo difficilior petitur dispensatio, ut sic tales dispensationes, utpote odiosæ, & derogantea Juri communi, magis onerosæ reddantur petentibus, ne si facile, & cum paucis, seu non multis sumptibus obtineri possint, nimia licentia præbeatur eas importune petendi. Sic Suarez *lib. 4. de simonia cap. 20. num. 11.* Lessius *lib. 2. cap. 35. num. 58.* Pirhing *lib. 5. Decretal. tit. 3. n. 49.* Reiffenstuel *ibid. n. 216.* Zoesius *ibidem n. 24.* & alii passim.

Nec valet instare, quod hoc admisso respectu Summi Pontificis, possent etiam Episcopi ex prædicta titulo, vel causis temporale exigere. Non valet inquam, quia hoc est specialiter Episcopis prohibitum a Sacris Canonibus citatis *supra num. 28.* & a Concilio Tridentino *sess. 22. de reformat. cap. 5. sess. 24. de reformat. cap. 5. sess. 25. de reformat. cap. 18.* In quibus Episcopi, & Prælati Papa inferiores dispensare nequeunt; *argum. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de Majorit. & obedient. & Clement. Ne Romani, de election.* Bene autem potest in ipsis dispensare Summus Pontifex, cum ipse sit supra omne Jus Canonicum textu expresso *in cap. Proposuit 4. de concessione Prebendar.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Iure possumus supra Ius dispensare*. 31

Unde Garcias *de Beneficiis part. 8. cap. 1. a num. 102.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loco cit. num. 217.* & alii plures defendunt, non posse, ne quidem Episcopos, pro labore quem habent in executione dispensationum Matrimonialium a Sede Apostolica sibi commissarum exigere aliquid temporale, etiam ubi ita exigendi viget consuetudo legitime præscripta, & id probant ex Concilio Tridentino *locis citatis*, & ex variis declarationibus Sacræ Congregationis relatis ab ipso Garcia *loco citat.* in quibus specialiter derogatur consuetudinibus quibuscumque etiam immemorabilibus. Quamvis tamen Sanchez de Matrimonio *lib. 8. disp. 35. n. 11.* & alii sustineant expresse oppositum. 32

Non est Simonia etiam ex pacto exigere, seu accipere aliquod temporale, non per modum pretii, sed solum per modum stipendii ad honestam sustentationem pro Missis, Orationibus, aliisque bonis operibus spiritualibus. *Communis*, ut patet ex praxi universali per textus allegatos *supra num. 26.* Unde merito in Concilio Constantiensi a Martino V. inter propositiones Wicleff. damnata est etiam sequens 25. in ordine: *Omnes sunt Simoniaci qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus*, idest pro illis, qui ipsis dant temporalia. 33

Sunt tamen sub Excommunicatione prohibitæ omnes ex pacto donationes, promissiones, & hujusmodi, quamvis istæ non sint acceptæ pro obtinenda pro se, vel pro alio Justitia, vel Gratia aliqua apud Sedem Apostolicam, etiam apud mediatos Intercessores, qui vel promovere, vel impedire possent tales causas, & talis obtentio declaratur irrita. Sic expresse Alexander VII. in Constitut. incipient. *Inter gravissimas* de datis, & promissis pro Justitia vel Gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda confirmans, & amplians Constitutiones ad id editas a Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. unde cum sit vere digna ut ab omnibus sciatur, & adamussim observetur, hic ad litteram datur. 34

Confirmatio, innovatio, declaratio, & extensio Constitutionum Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. de datis, & promissis pro Justitia, vel Gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda, 35

ALEXANDER PAPA VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

INter gravissimas, multiplicesque curas, quæ ex debito Pastoralis Officii humilitati nostræ Divinitus commissi nobis assidue incumbunt, illam peculiari studio amplectimur, ut Justitiæ, & Gratiæ expeditiones, quæ apud Sedem Apostolicam in dies obtinentur, ea, qua par est, rectitudine peragantur, ne pernicioso cujusquam circa illas excessu Romanæ Curiæ existimatio ullatenus lædatur; sed ipsa Curia in omnibus præclara semper splendeat laude integritatis, & abusus quicumque ab illa procul arceantur. Quapropter operæ pretium facturos Nos existimamus, si ea, quæ a nonnullis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris simili consilio provide sancita sunt, ut in posterum firmius observentur innovemus, illaque declaremus, & extendamus, pro ut in Domino arbitramur rationi esse contentaneum.

§. 1. Dudum siquidem emanarunt a fel. record. Bonifacio VIII.

VIII. & Gregorio XIII. Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris Litteræ tenoris qui sequitur. Videlicet: Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, et nostra omnes Clericos, Religiosos, et Laicos utriusque sexus, sive sint Familiares Curiæ, sive alii undecumque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod parvum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto, sive promissione occulta, vel manifesta facta sub generalibus, & plenarie non expressis, sive sit sub specialibus, & expressis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum, vel parvum, vel promissionem de quacumque re, aut utilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua Justitia, sive Gratia pro se, aut pro alio in causis, vel judiciis, sive alias per Litteras Apostolicas, & quibuscumque modis apud Sedem Apostolicam obtinenda.

§. 2. Et hanc sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes, & recipientes duximus extendendam.

Illos quoque, qui aliquem sciverint culpabilem in prædictis, & Nobis intra dierum trium spatium non retulerint, vel alicui, per quem ad Nos verbum fideliter perferatur, simili decernimus sententiæ subjacere.

Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens eacommunicationis sententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum (absque speciali mandato) nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere, nisi forsan ad Nos habere accessum non posset in mortis articulo constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum dedit, vel recepit, integraliter pauperibus largiatur.

Justitiam vero, sive Gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti volumus, omnique statuimus carere effectu, & robore firmitatis.

Sed & scienter utentes ipsis simili sententia excommunicationis adstringimus, & reservamus Nobis absolutionem eorum cum præmissis in omnibus ad pœnas similes obligamus.

§. 3. Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ab ipso Pontificatus nostri principio, quam maxime possumus, enitimur, atque contendimus, ut Domus, & Curia nostra a sordibus expurgentur.

Cui salubri consilio incumbens fel. rec. Bonifacius Papa VIII. excommunicavit, & anathematizavit omnes Clericos, Religiosos, Laicos utriusque sexus, sive familiares Curiæ, sive undecumque alios, qui aliquod pactum facerent, seu quid parvum, vel magnum prom tterent, vel promissionem reciperent, aut ex pacto, vel promissione occulta, vel manifesta, sive sub verbis generalibus, & plene non expressis, sive specialibus, & aperte expressis facta quicquam darent, aut reciperent pro Justitia, sive Gratia, sive pro se, sive pro alio in causis, vel judiciis seu alias per Litteras Apostolicas, & quibuscumque aliis modis apud Sedem Apostolicam obtinendam & eam sententiam ad prom ttentes, & acceptantes, dantesque, & recipientes duxit extendendam; Illos etiam, qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scirent, vel alicui, per quem ad se fideliter referretur, simili voluit sententiæ subjacere, ac decrevit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam absque speciali mandato suo absolutionis beneficium valeret obtinere, nisi in mortis articulo constitutus, sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam nisi prius erogatum esset pauperibus, quantum ille dedisset, vel etiam recepisset, Justitiæ vero, seu Gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prorsus essent roboris, vel momenti, & scienter illi utentes simili sententia innodavit, ac reservavit sibi absolutionem eorum cum prædictis & ad pœnas similes in omnibus obligavit.

§. 4. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, vel plerique cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adniai hujusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissime nundinentur. Alii alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis, & pollicitationibus ambiant. Quidam etiam se talium operam, atque industriam pretio & muneribus quæsiisse affingant. Quæ cum pessima sint, & Curiæ prædictæ existimationem gravissime offendant, in eos, qui talia agunt animadvertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictam cum suis Censuris, & pœnis omnibus innovamus, easdemque omnes extendimus ad audentes qualescumque horum facinorum, quæ adscripsimus, dantesque illi, & aliis supradictis auxilium, consilium, vel favorem.

§. 5. Quin etiam eos omnes omni Beneficio, & Officio Ecclesiastico, & sæculari, sive temporali, sive perpetuo ipso jure privamus, ac privatos esse declaramus, & præterea infamiæ subjectos perpetuo, ac inhabiles ad illa, & alia esse volumus. A quibus etiam prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ ceteris sint exemplo.

§. 6. Illis tamen, qui rem adhuc incognitam, complicesque, fautores, & socios retexerint, impunitas concedatur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Nonis Novembris, Pontificatus nostri anno tertio.

§. 7. Cum autem subinde variæ vulgatæ fuerint prædictarum Bonifacii, & Gregorii prædecessorum Constitutionum interpretationes, quarum aliquæ ipsarum Constitutionum rigorem non sine earum utilitatis diminutione, & boni publici detrimento contra eorumdem prædecessorum mentem nimium relaxant: Hinc est, quod Nos omnem, quæ circa præmissa in posterum enasci posset, dubitationem tollere, & quamcumque speciem, suspicionem, & occasionem damnatæ per Constitutiones hujusmodi labis a Curia prædicta, quantum Nobis ex alto conceditur, perpetuo excludere cupientes, Motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine easdem præinsertas Bonifacii, & Gregorii prædecessorum Constitutiones cum omnibus, & singulis Censuris, & pœnis, ac aliis quomodolibet contentis in illis (sublata tamen revelandi obligatione) tenore præsentium perpetuo confirmamus, innovamus, & adversus quemcumque non usum, seu contrarium usum, qui quoquo modo prætendi posset, restituimus, & plenarie reintegramus.

§. 8. Ac in iisdem Constitutionibus casus, in quibus aliquid promittitur, datur, accipitur, vel deponitur pro Justitia, vel Gratia, sive in spiritualibus sive in temporalibus, & mixtis, apud Sedem prædictam, & non solum ab ipso Romano Pontifice, verum etiam a quibuscumque ejus Ministris, Judicibus, & Officialibus, etiam Episcopis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & alia qualibet Ecclesiastica, vel mundana dignitate, & auctoritate præditis, & fungentibus, aut ab aliis gratia, vel favore pollentibus, etiam eidem Summo Pontifici consanguinitatis, vel affinitatis gradu quocumque conjunctis, seu attingentibus, etiam Laicis obtinenda in alma Urbe, aut in alio quocumque loco in quo dictam Curiam esse contigerit, comprehendi decernimus, & declaramus.

Præterea Constitutiones hujusmodi, non tantum in actionibus jure naturali, & Divino prohibitis, quia malæ sunt, sed etiam in aliis, quæ ideo malæ sunt, quia jure humano & prædictis Apostolicis Constitutionibus, ac præsenti nostra interdicuntur, locum habere.

Nec non mediatores, sive immediatos, sive mediatos, quotquot, & quicumque sint, & quavis dignitate, præeminentia, auctoritate, favore, consanguinitate atque affinitate, ut præmissum est, polleant, & præfulgeant.

Ac etiam promissiones, seu verba promissoria, dationes, & receptiones factas ob bonum finem comprehendere, nec earum dispositionem, ac pœnas evitari in casibus, in quibus cesset suspicio mali.

Deinde illos etiam comprehendere, qui pro aliorum Justitia, vel Gratia quomodolibet impedienda, vel differenda aliquid dant, & recipiunt, vel deponunt, promittunt, seu pollicentur, unde aliis damnum, vexatio, vel molestia quomodocumque inferri, & resultare posset, & mediatores quoscumque immediatos, sive mediatos.

Insuper quæcumque verba, seu signa etiam æquivoca quovis modo apta inducere quamcumque obligationem Justitiæ, aut fidelitatis in principali, seu mediatore, etiam sub titulo remunerationis, vel gratitudinis, a Conibtutionibus supradictis prohiberi.

Quinimmo non licere quicquam promittere, dare vel accipere quibuscumque Judicibus, Ministris, Officialibus & aliis auctoritatem, aut potestatem habentibus, nec quibuscumque mediatoribus pro defensione juris quæsiti, sive a secutione quærendi etiam ad redimendam injustam vexationem, motu, scientia, deliberatione, potestatis plenitudine, & tenore prædictis decernimus pariter, & declaramus.

Ad hæc dationes, promissiones, & acceptiones pro gubernis, vel aliis quibuscumque Officiis, & muneribus, etiam minoribus obtinendis, sive pro unica vice, sive in singulos annos, aut menses, vel aliter quomodocumque a Constitutionibus prædictis interdici neque Judicibus, Ministris, ac Officialibus pro Gratia, vel Justitia obtinenda, etiam in his, quæ dependent ab eorum arbitrio, & ad quæ obligatione justitiæ

non

non tenentur quicquam dare, aut promittere, nec ipsis accipere licere.

Neque etiam permissum est Officialibus, vel Ministris dictæ Sedis in provisionibus, sive earum occasione quorumcumque Officiorum, etiam jurisdictionem, vel ejus exercitium annexum non habentium imponere pensionem ullam, responsionem, præstationem, vel onus, seu partem aliquam commodi, vel emolumenti ad sui, vel alicujus alterius cujuscumque favorem reservare absque expressa, & speciali in casibus nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis licentia in scriptis singulis casibus ab utraque parte obtinenda.

Insuper exigentes a partibus, vel aliis interesse habentibus, seu agentibus, ac mediatoribus quibuscumque pollicitationes, promissiones, pacta, vel recipientes aliquid sub assertione, quod judicum, Ministrorum, Officialium, aut Magnatum, seu aliorum quorumcumque operam, auctoritatem, vel officia pretio, vel muneribus, aut promissionibus hujusmodi comparaverint, seu quæsiverint.

Nec non pollicitantes, promittentes, offerentes, ac tradere tentantes, licet pollicitatio, promissio, & oblatio non fuerint acceptatæ, neque traditio secuta, nullumque habuerint effectum.

Ac etiam illos, qui ex eo quod gratias, & favores ipsis ob familiaritatem, obsequia, ac servitia propriis Dominis, vel aliis præstita debitos, seu ab ipsis speratos in aliorum cum propria ejusmodi juris, vel spei jactura commodum, & beneficium transferunt, convertunt, & impendunt, vel pro gratia, seu justitia pro eis obtinenda aliquid recipiunt sub memoratis Constitutionibus contineri, illarumque pœnis, & Censuris subiectos esse.

Pro actuali vero labore circa expeditionem impetratorum non licere Officialibus, Curialibus, & aliis quibuscumque recipere, nec illis polliceri, promittere, vel cum eis pacisci nisi mercedem labori convenientem.

Judicibus autem, Officialibus, Ministris quibuscumque, quibus incumbit expeditio Gratiæ, vel justitiæ minime quidquam recipere, neque permitti illis polliceri, promittere, vel cum eis pacisci ultra taxas præscriptas, etiam ratione celerioris aut facilioris expeditionis.

Quin etiam illicitum esse quidquam magnum, vel parvum Judicibus, ac Ministris quibuslibet offerre, promittere, pacisci, seu polliceri, dare, vel ab ipsis recipere mediate, vel immediate, etiam quod eorum animum movere non possit pro Gratia, vel justitia obtinenda.

§. 9. Demum supradictarum Constitutionum dispositionem, Censuras, & pœnas non censeri abolitas, vel sublatas ob scientiam patientiam, seu tolerantiam Romani Pontificis, per quemcumque etiam longissimi temporis cursum, nisi speciali licentia, vel indulto in unoquoque casu a singulis partibus in scriptis particulariter obtinenda fuerint expresse remissæ, motu, scientia, deliberatione, potestatis plenitudine, & tenore paribus decernimus, statuimus, & declaramus.

Præfatasque Constitutiones, ac Censuras, & pœnas in eis contentas ad omnes, & singulos casus supra expressos, quatenus opus sit, extendimus, & ampliamus.

§. 10. Praeterea easdem Bonifacii, & Gregorii Prædecessorum Constitutiones per alteram piæ memor. Clementis Papæ VIII. prædecessoris pariter nostri, quæ incipit: *Pro commissa*, anno Incarnationis Dominicæ 1592. decimo octavo Kal. Septembris editam ad ceteras Ditionis temporalis S.R.E. Civitates, & loca immediate subjecta (præterquam quo ad bona Communitatum) minime extensas fuisse, neque per hanc nostram extendi, sed eos quidem omnino comprehendere, qui in aliis locis ejusdem Status Ecclesiastici, & cujusvis alterius partis mundi existentes pollicentur, promittunt, paciscuntur, mittunt, vel dari faciunt per litteras, vel mediatores, vel aliter quomodocumque, & qui ab eis recipiunt contra dictarum Constitutionum dispositionem quidquam magnum, vel parvum pro justitia, vel Gratia apud Sedem prædictam obtinenda declaramus pariter, & statuimus.

§. 11. Postremo tametsi credamus, & speremus in Domino nunquam eventurum, ut aliquis ex Venerabilibus Fratribus nostris Episcopis, Archiepiscopis, Metropolitanis, Primatibus, & Patriarchis, aut in quacumque alia etiam Superiori Ecclesiastica, quantumvis sublimi, & speciali nota digna constitutis Dignitate in præmissis quoquo modo delinquat; Quia tamen diligentiam nostram in removendis ab eadem Curia abusibus quibuslibet abundare potius, quam in aliquo deficere volumus, etiam Episcopos, Archiepiscopos, Metropolitanos, Primates, ac Patriarchas, ceterosque in quacumque alia etiam prædictis superiori, ac quantumvis sublimi, & speciali nota digna constitutos Dignitate, etiamsi per nostras, & Cancellariæ nostræ Apostolicæ regulas cautum sit, quod illi in Constitutionibus per Nos editis, & edendis, non comprehendantur, nec comprehensi censeantur, nisi in eisdem Constitutionibus facta fuerit ipsorum expressa mentio, in prædictis Constitutionibus, ut præmittitur, declaratis, & extensis, ac in præsenti nostra quo ad Censuras comprehendi, motu, scientia, deliberatione, potestatis plenitudine, & tenore similibus statuimus.

§. 12. Porro xenia solita, & esculenta, et poculenta, quæ Iudicibus, Ministris, et Officialibus Romanæ Curiæ exhiberi consueverunt, præfatis prædecessorum nostrorum litteris, ac præsentibus nostris minime prohibita fuisse, nec prohiberi decernimus.

§. 13. Declarantes per præsentem nostram Constitutionem non censeri abrogatam Constitutionem similis record. Pii Papæ V. etiam prædecessoris nostri contra ambientes dignitates, & Officia Jurisdictionis administrationem habentia, eaque pretio, seu promissione procurantes, quæ incipit: *Etsi Romani &c.* Nonis Decembris anno sexto ejus Pontificatus emanatam, sed illam, ac ceteras ipsius Pii prędecessoriis & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum quorumcumque Constitutiones, Ordinationes, Canones, & Decreta in hac materia, vel circa eam hactenus edita, ac nostram & Cancellariæ regulam 67. qua statuimus, ut Officiales Apost. Romanæ Curiæ prædictæ nihil exigant ultra debitum, in suo robore remanere.

§. 14. ac decernentes præsentes Litteras. & in eis contenta quæcumque etiam ex eo quod prædicti, & alii quilibet, etiam speciali nota, & expressione digni in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, seu causæ, propter quas eædem præsentes emanarunt, adductæ, verificatæ, & justificatę ullatenus fuerint, vel ex alia quacumque; quantumvis justa, legitima, juridica & privilegiata causa, colore, prætextu, occasione, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, seu interesse habentium, & aliorum quorumcumque consensus defectu notari, impugnari, invalidari, restringi, limitari ad viam seu termino, juris reduci, in jus, vel controversiam revocari, aut adversus illas quandocumque juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari, seu etiam motu simili concesso quempiam in Judicio, vel extra illud uti, seu se juvare posse. neque ipsas præsentes sub quibusvis similium, vel dissimilium Constitutionum, ac declarationum, & extensionum revocationibus, limitationibus, suspensionibus, seu aliis contrariis dispositionibus unquam comprehendi, aut comprehensas censeri, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, & plenarie reintegratas esse, & censeri, firmasque, validas, & efficaces existere, & fore, ac ab omnibus, & singulis prædictis, & alii, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, cujuscumque qualitatis, dignitatis, Ordinis, Gradus, & conditionis fuerint, perpetuo, inviolabiliter, & inconcusse observari.

§. 15. Sicque, & non aliter &c.

§. 16. Non obstantibus de jure quæsito non tollendo, & quod Cardinales non comprehendantur sub regulis, & Constitutionibus editis, & edendis, nisi in eisdem facta fuerit ipsorum expressa mentio. ac ceteris nostris, & Cancellariæ præfatæ regulis, aliisque Constitutionibus, &c.

§. 17. Ut autem eædem præsentes Litteræ &c.

§. 18. Quodque illarum transumptis &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 1. Maii 1659. Pontificatus nostri anno secundo.

Quæ Const. fuit confirmata, innovata, & extensa ab Innocent. XII. Constitut. incip. *Sacerdotalem*, merito videnda in Bullario, & apud Ursayam *Instit. crimin. lib. 2. tom. 2. post n. 117.*

Additur attendenda sequens resolutio Sacræ Congregatio- 36
nis Concilii de anno 1636. relata a toties laudato Card. de
Lambertinis *Volumine* 5. *Notification.* 7. ut sequitur.

Alexandrina Augmenti Dotis Canonicatus.

Vacante a pluribus mensibus Canonicatu in Ecclesia Colle-

giata Sanctæ Mariæ de Nive Jurispatronatus Fratrum de Mantellis, Sacerdos Thomas Maria Verrus proposuit dictis Patronis, se dicti Canonicatus Dotem acturum fore mediante assignatione cujusdam Vineæ, expressa tamen lege adjecta, ut ad eumdem Canonicatum debeat ab illis præsentari.

Timens nihilominus, id aliquam Simoniæ labem involvere, pro conscientiæ suæ serenitate proposuit infrascriptum dubium, quo audito, & narratorum veritatem comprobante Episcopo, relatum fuit in proxima Congregatione per modum Summarii.

Cum autem Eminentissimi Patres mandaverint illud in folio describi, decernendum nunc superest.

An dicta Conventio sit Simoniaca?

Sacra Congregatio Concilii respondit: *Affirmative*.

Vide cap. *Tua nos 34. de Simonia*, *Et Fagnan. ibidem num.4.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 TAmetsi statutum sit, ut refert *Auctor num. 23.*, ne plures ad Religionem admittantur, quam posset Religio commode sustentare de suis proventibus, aut consuetis eleemon-
2 synis; nihilo tamen minus praxis in pluribus Monasteriis invaluit, ut ab Ingredientibus non solum pecuniam recipiant, & exigant, sed etiam de eadem prævie stipulentur Monasterii Superiores.

3 Soletque communiter ex hac ratione excusari praxis hæc, quod id fieri liceat ratione sustentationis, ac juris ad eamdem, pro quo aliquid ab Ingredientibus recipi posse prætendunt Auctores; idque in Monasteriis non solum indigentibus, sed & opulentis.

4 At vide qui materiam hanc funditus examinat, & pluribus distinctis casibus resolvit, & quidem rectissime *Cocq. de Jur. Instit. & annex. cap.4. sect.9.*

ARTICULUS III.

Quod ea, quæ concernunt pœnas Simoniæ, & restitutionem Simoniace acceptorum.

1 OB solam, & omnem *Simoniam realem* (confidentiali excepta) incurruntur ipso facto Juris pœnæ. *Communis* per text. *in cap. Presbyter 3. cap. Quisquis 5. cap. Quos 6. cap. Reperiuntur 7. caus. 1. quæst. 1. cap. Salvator 3. caus. 1. quæst. 3. Extravagant. Sane 1. & eam detestabile 2. de Simonia* cum similibus *in tot. tit. de Simonia*, & S. Pius V. Const. incip. *Cum primum*.

2 Et quidem per *Simoniam mentalem* nulla incurritur Juris pœna. *Communis*, per text. *in cap. Tua nos 32. & cap. Mandato 46. de Simonia*, ubi Simonia mentalis non judicatur ab Ecclesia cui datum est de manifestis tantummodo judicare, sed judicanda relinquitur a Districtissimo Judice, qui scrutator est Cordium, & cognitor Secretorum.

3 Item nulla incurritur Juris pœna per *Simoniam Conventionalem*, sive pure Conventionalem, sive Conventionalem mixtam. *Communis*, teste Reiffenstuel *l. cit. num. 239.* Et ratio est, quia nullibi in Jure reperitur aliqua pœna clare expressa contra Simoniam Conventionalem, sive puram, sive mixtam. In dubio autem non est asserenda pœna, *argument. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*, *cap. In pœnis 49. eod.* ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, *leg. Interpretatione 42. ff. de pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius, quam asperandæ*, *& cap. In obscuris 30. de Regulis Juris in 6.* ibi: *In obscuris minimum est sequendum*; Tum quia, ut testantur Navarrus *in Manual. cap. 22. num. 104.* Lessius *lib.2. cap.35. dub.27.* Sanchez *Consil. moral. lib.2. cap. 3. dub. 10. num.106.* Reiffenstuel *l. citat. num.239.* & alii, ita servare solet Stylus Curiæ, qui habetur pro Jure, & Lege, juxta Communem Doctorum, *argum. cap. Ex litteris 11. de Constitut. & cap. Quam gravi 6. de crimine falsi*.

4 Pœnæ contra simoniam realem in ingressu Religionis commissam sunt sequentes. Prima est, quod tam dantes, quam recipientes aliquid Simoniace pro ingressu Religionis, si sint personæ singulares Excommunicationem; Si vero omnes Religio si capitulariter congregati consentientes fuerint, Suspensionem ab officio Capitulari ad Jurisdictionem, vel administrationem pertinente ipso facto incurrant, aliis etiam pœnis in suo robore duraturis. Sic expresse *Extrav. 1. de Simonia*.

5 Secunda est, quod Religiosi Simoniace recepti expellantur de suo Monasterio, & in arctiori Monasterio, ad agendum ibi pœnitentiam detrudantur, & Superior, & majores personæ Monasterii suspendantur, & etiam in arctiori Monasterio detrudantur; *cap. Veniens 19. & cap. Quoniam 40. de Simonia*.

6 Tertia est, quod Rei Simoniæ pro ingressu Religionis incurrant Infamiam Juris, & consequenter evadant Irregulares, saltem si crimen sit notorium notorietate *Juris*, aut *Facti*. *Extravag. Sane 1. de Simonia §. Ceterum, ibi: Nota infamiæ inde contracta*.

7 Professio tamen illorum adhuc est valida, cum nullibi in Jure ob id declaretur invalida. Sanchez *lib.2. consil. c.3. dub. 104. num.5.* Lessius *lib.2. cap.35. n.132.* Reiffenst. *loc. citat. num.354.* & alii passim.
8 Et ante emissam dictam Professionem pœnæ ipso facto incurruntur; Unde si Regulares nihil Simoniace recipiant, vel receptum iterum ante Professionem restituant, aut ingressus ad Sæculum non Professus redeat, immunes sunt a dictis pœnis; Castrop. *de Simonia punct.23. n. 3.* Pirhing. *l.c. n.71.* Reiffenst. *l.c. n.255.* Suarez *lib.4. de Simonia Cap.56. n.7.* et alii. Et ratio est, quia licet committatur Simonia statim post Simoniacum ingressum, præfatæ tamen Juris pœnæ non incurruntur, nisi secuta Professione; cum pactio Simoniaca principaliter sit ordinata ad Professionem Religiosam; adeoque si ipsa Professio non sequatur, quia tunc pro admissione ad Professionem nulla recipitur pecunia, sed gratis fit, non censetur perfecte consummata illa Simonia, et consequenter nec sufficiens pro inducendis pœnis a Jure statutis, cum Leges pœnales intelligi debeant cum effectu, nec extendi ultra casum expressum, *arg. Cap. Odia 15. Cap. In pœnis 49. de Reg. Jur. in 6. & leg. Interpretatione 42. ff. de pœnis*.

9 Quamvis Moniales Monasteriorum habentium sufficientes, et abundantes redditus pro honesta sustentatione ingredientium, si pro ingressu, et admissione ad Religionem, et Professionem aliquid temporale exigant, æque ac alii Regulares veram Simoniam committant, tamen pœnas Juris non incurrunt, licet illud temporale se recipere dicant loco dotis ad honestam Ingressæ sustentationem; Dictæ enim pœnæ, seu Censuræ respectu Monialium revocatæ fuerunt per Bullas plurium Pontificum, ut referunt Doctores apud Suarez *dis.22. de Censur. sect.5. n.14.* & Pirhing *l.c. n.71. §. Ceterum*.

10 Pœnæ contra Simoniam realem in collatione, & susceptione Ordinum commissam sunt sequentes. Prima est, quod tam Conferens, quam Recipiens Ordines per Simoniam realem sit ipso facto excommunicatus. *Extravag. Cum detestabile 2. de Simonia*; *Cap. Reperiuntur 7. caus. 1. q. 1.* Pirhing *l.c. n.156.* Reiffenst. *l.c. n.257. & 258.* & alii passim.

11 Secunda est Suspensio Ordinantis a collatione Ordinum saltem per triennium, & Ordinati, donec ab ipsa Suspensione per Sedem Apostolicam fuerit absolutus; *cap. Si quis ordinaverit 45. de Simonia*. Item si Simoniæ crimen sit manifestum, tam Ordinans, quam Ordinatus deponendus est a suo gradu, & Officio Ecclesiastico, textu expresso *in cap. Qui per pecuniam 9. caus. 1. q. 1.* ibi: *Qui per pecuniam quemque consecraverit, vel ab alio consecratus est, alienus a Sacerdotio fiat*; Et ex Const. 91. Sixti V. inc. *Sanctum, & salutare*; Ordinans Simoniace a Collatione quorumcumque Ordinum, & primæ Tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus existit, reservata harum Censurarum absolutione Summo Pontifici, quamvis Simonia esset occulta; Quas pœnas in suo robore permanere voluit Clemens VIII. quamvis dictam Bullam Sixti V. quoad aliqua puncta revocaverit ad terminos Juris communis in sua Const. 40. inc. *Romanum Pontificem*; Et si Interdictum violat præter Irregularitatem, quam incurrit vigore *Cap. Cum medicinalis 1. & Cap. Is cui 20. de Sententia Excomm. in 6.* etiam suspensus est a regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, & perceptione omnium fructuum a Beneficiis suis provenientium; Sic expresse cit. Const. V. inc. *Sanctum, & Salutare* non moderata nec revocata quoad dictas pœnas contra Simoniacos a Clemente VIII. in dict. Const. inc. *Romanum Pontificem*.

12 Tertia est, quod Ordinatus Simoniace scienter præter Excommunicationem, quam ipso facto incurrit, *arg. Cap. Reperiuntur 7. caus. 1. q. 1. & Extrav. Cum detestabile 2. de Simonia*

monia, sit suspensus ab executione omnium suorum Ordinum, non solum Simoniace susceptorum, sed etiam aliorum, quamvis Simonia sit occulta, *cit. Extrav. Cum detestabile* 2. *de Simonia*, quæ a Doctoribus communiter intelligitur de Suspensione omnium Ordinum, etiam non Simoniace receptorum, ut notant Pirhing *l.c. n.*160. Reiffenst. *l. c. n.*262. Lessius *l.c. n.*135. & alii passim. Et si postea in tali suspensione aliquem actum Ordinis exerceat, incurrit etiam Irregularitatem; *Cap. Apostolica 9. de Clerico excommun. Cap. Is cui* 20. *de Sent. Excommun. in* 6. Et insuper incurrit privationem Officiorum, & Beneficiorum omnium, atque inhabilitatem ad ea, si fuerit Sæcularis; *Si* vero Regularis, privationem vocis activæ, & passivæ atque inhabilitatem ad eam, reservata dictarum pœnarum absolutione soli Summo Pontifici, etiamsi simonia esset occulta; Sic expresse cit. Const. Sixti V. inc. *Sanctum, & salutare*, non moderata, nec revocata quo ad dictas pœnas contra simoniacos a Clemente VIII. Const. inc. *Romanum Pontificem*.

13 Pęnæ contra simoniam realem in Beneficiis Ecclesiasticis commissam sunt sequentes. Prima est, quod tam illi, qui aliquod Beneficium, sive Officium Ecclesiasticum, sive Sæculare, ut Episcopatum, Archipresbyteratum, Canonicatum, & hujusmodi, sive Regulare, ut Generalatum, Provincialatum, Prioratum, Guardianatum, Rectoratum, Definitoriatum, & hujusmodi simoniace conferunt, aut directe, vel indirecte procurant, eligendo, postulando, præsentando, commendando, & hujusmodi, quam illi, qui aliquo ex præfatis modis Simoniace Beneficium, aut Officium hujusmodi acquirunt, ipso Jure, & facto incurrunt Excommunicationem Papæ reservatam, *cit. Extrav. Cum detestabile* 2. *de Simonia*, et S. Pius V. Const. 5. incipien. *Cum primum*.

14 Secunda est, quod collatio, provisio, et acquisitio hujusmodi Beneficii, aut Officii simoniace facta sit ipso jure irrita, et nulla, ita ut provisus teneatur sub animæ suæ damnatione illud sponte dimittere, et ad restitutionem omnium fructuum, si quos inde perceperit, *Cap. Si quis neque caus.* 1. *q.* 1. *c. Matthæus* 23. *de Simonia, & cit. Extrav. Cum detestabile* 2. *de Simonia*, et S. Pius V. cit. Const. *Cum primum*.

15 Tertia est, quod qui Simoniace hujusmodi Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum obtinuit, illud utpote nulliter obtentum ante omnem sententiam, non solum dimittere teneatur, sed ad illud obtinendum perpetuo inhabilis evadat, nisi Papa dispenset, *Cap. Si alicujus* 59. *de elect. cap. Nobis fuit* 27. *de Simonia*; et S. P. V. cit. Const. *Cum primum*.

16 Quarta est, quod qui Simoniace aliquod hujusmodi Beneficium, seu Officium Ecclesiasticum obtinuit, sit etiam inhabilis ad quæcumque alia Beneficia Ecclesiastica obtinenda. Sic expresse S.P.V. cit. Const. inc. *Cum primum*. Quam tamen pœnam, vel non esse usu receptam, vel non obligare in conscientiæ Foro ante condemnatoriam, vel Declaratoriam Judicis sententiam, tenent Navarr. *conf.*92. *de Simonia*, Castropalao *de Simonia punct.*25. Pirhing *l.c. n.*270. Reiffenstuel *l.c. n.*267. et alii.

17 Quinta est, quod qui Simoniace obtinet aliquod hujusmodi Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum, sit privandus per sententiam Judicis etiam aliis Beneficiis prius Canonice obtentis, text. expresso *in c. Cum super* 2. *de confessis, cum similibus*.

18 Sexta est, quod qui Simoniace obtinet aliquod hujusmodi Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum, sit per sententiam Judicis etiam ab Altaris ministerio perpetuo deponendus, textu expresso *in Cap. De hoc* 11. *de Simonia*, cum similibus.

19 Supradictas Juris pœnas inducit etiam Simonia Juris Ecclesiastici in Resignatione, et Permutatione Beneficiorum commissa; sic contra paucos Communior Doctorum cum Abbate *in Cap. Cum universorum, de rerum permutat. n.*6. Pirhing *l.c. n.*155. Reiffenst. *l.c. n.*272. Layman *de Simonia Cap. ult. num.*66. Suarez, et alii passim; Sacri enim Canones, et constitutiones Pontificiæ, dum pœnas contra Simoniam statuunt, ordinarie in genere, & indiscriminatim de quavis Simonia reali loquuntur, adeoque etiam de Simonia Juris Ecclesiastici, quia ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *Cap. Quia circa* 22. *de privil. & l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem action.* Tum quia plures Sacri Canones loquuntur de Simonia Juris humani, seu Ecclesiastici, eamque pœnis Juris subjiciunt, ut videre est *in Cap. Quæsitum* 5. *& Cap. Cum olim* 7. *de rerum permut. Cap. De hoc* 11. *De Simonia. Extravag. Cum detestabile* 2. *de Simonia cum similibus*.

20 Qui Beneficium per Simoniam realem ab alio commissam obtinuit, tenetur illud etiam ante Judicis sententiam dimittere, quam primum rescit Simoniam esse commissam, textu expresso *in Cap. Eos qui* 2. *caus.* 1. *q.* 5. *Cap. Nobis fuit* 27. *& Cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*, ibi: *Secundum Sacrorum Canonum instituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere tenentur*.

21 Non tenetur autem Beneficium dimittere ille, in cujus odium ipso ignorante, Simonia ab alio commissa est, textu expresso *in cit. Cap. Nobis fuit* 27. *de Simonia*, ibi: *Nisi constaret illos, qui promissum tale* (nempe Simoniacum) *fecerint per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiose fecisse*.

22 Item non tenetur Beneficium dimittere qui contra Simoniam ab alio pro obtinendo Beneficio committendam expresse protestatur, quamvis ipse alius, ignorante dicto expresse contradicente, *in Simonia* pergat, eaque mediante Beneficium revera obtineatur, *in cit. Cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*, ibi: *Quoniam ex eo quod contra prohibitionem, & voluntatem tuam* (a qua postmodum minime recessisti, *aliquis te penitus ignorante, promisit pecuniam, & exsolvit, nihil tibi debet ad pęnam, vel ad culpam imputari*.

23 Teneretur tamen Beneficium dimittere, si sciret, quod dictus alius non obstante contradictione, & protestatione sua, nihilominus in Simonia pergeret, eaque mediante Beneficium obtineret, quia sic acceptando videretur in re approbare *Simoniam*, & consentire in illam. Sic colligitur clare *ex cit. Cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*, ubi excusatur a pęna nullitatis solum ille, qui post contradictionem ignorat beneficium ab alio *Simoniace* pro se obtineri, adeoque ille, qui scit, non excusatur hoc ipso, quod sciat Beneficium pro se Simoniace fuisse obtentum. Eo vel maxime quod per verba textus allegati *supra nu.*20. *Secundum Sacrorum Canonum instituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere tenentur*. Lessius *lib.*2 *cap.*35. *numer.*143. Reiffen. *l.c. n.*261. & alii passim.

24 Et a fortiori teneretur tale Beneficium dimittere, si per *Simoniam* alterius fuisset obtentum, sciente, & non contradicente ipsomet pro quo fuisset obtentum. In tali enim casu ipsemet plene consentire videretur, quia ut recte advertit Glossa communiter recepta *in cit. Cap. Sicut tuis verb. Prabere: Sæpe qui tacet, consentire videtur*, per text. *in l. Sicut proponis* 5. *Cod. de Nuptiis, l. Soluto Matrimonio* 2. *ff. Soluto Matrimonio, cap. Si Servus* 19. *dist.* 54. & expresse *Cap. Qui tacet* 43. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui tacet, consentire videtur*.

25 Qui se ignorante, seu omnino nesciente per Simoniam alterius est ordinatus, de rigore Juris, donec dispensetur, tenetur ab executione Ordinis abstinere, postquam Simoniacam Ordinationem resciverit, *argum. Cap. Præsentium* 3. *caus.* 1. *q.* 5. *& Cap. De Regularibus* 25. *de Simonia*. Poterit tamen cum taliter Ordinato Episcopus dispensare, prout habetur *in cit. Cap. Præsentium* 3. *caus.* 1. *q.* 5. & tenet Glossa *ibidem*; quia talis, quamvis Simoniace fuisset ordinatus, tamen Simoniacus non esset, ut dicitur *in Cap. De Simoniace Ordinatis* 22. *de Simonia*.

26 Simoniæ Confidentialis pœnæ sunt sequentes. Prima scilicet, quod præter Excommunicationem ipso facto ratione ipsius incurrendam, privat non solum Beneficio, circa quod Simonia Confidentialis commissa fuit, sed etiam aliis Beneficiis, & Pensionibus Canonice obtentis; Pius IV. Const. 85. incip. *Romanum Pontificem*, & S. Pius V. Const. 85. incip. *Intolerabilis*.

27 Secunda est, quod inhabilem reddat taliter Simoniacum ad idem, & alia quæcumque Beneficia obtinenda. Pius IV. cit. Const. *Romanum Pontificem*, & S. Pius V. cit. Constit. inc. *Intolerabilis*.

28 Tertia est, quod Beneficium per Simoniam Confidentialem nulliter acquisitum reservatur summo Pontifici, ita ut nullus alius illud conferre valeat. Pius IV. & S. Pius V. in citatis Constitutionibus.

29 Quarta est, quod fructus ex tali Beneficio male percepti applicari debeant Cameræ Apostolicæ. Pius V. in *cit. Constitutionibus*.

30 Quinta est, quod præfatæ pœnæ contrahantur non solum per *Simoniam realem*, sed etiam per *Simoniam Conventionalem mixtam*. S.P.V. cit. Constitut. inc. *Intolerabilis*: ubi S. Pontifex decernit pęnas contra Simoniam Confidentialem statutas incurri, licet *ipsa Simonia Confidentialis alterius tantum*

tum partis conscientia sit completa. Vide ipsam Constitutionem relatam *supra art.1.n.15.*

31 Quæ autem sint pœnæ statutæ contra dantes, vel promittentes pecuniam, seu temporalia pro obtinenda Justitia, vel Gratia apud Sedem Apostolicam? Vide *supra art.2. nu. 35.* ubi ad id affertur per extensum Constitutio Alexandri VII. de datis & promissis pro Justitia, vel Gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda.

32 Quo ad restitutionem Simoniace acceptorum, tenendum est pro certo, quod qui obtinuit Simoniace Beneficium, seu Officium aliquod Ecclesiasticum, tenetur sub mortali sponte illud una cum omnibus fructibus perceptis ante omnem Judicis sententiam restituere, ac dimittere, etiamsi Simonia sit occultissima, *Cap. Si quis neque caus.1. Cap. Matthæus 23. de Simonia; Extrav. Cum detestabile 2.de Simonia*, S.P.V. Const.5. inc. *Cum primum*.

33 Qui temporale accepit sub conditione, seu pacto dandi, vel præstandi spirituale, & postea conditionem, seu pactum non implevit, tenetur Jure Divino, & naturali restituere totum acceptum. *Communis ac certa*. Et ratio est clara, quia sicuti Dispensator eleemosynam gratis dispensare jussus pauperi, facit ei injuriam, & ad restitutionem tenetur, si prodicta eleemosyna ipsi pauperi tradenda, ab eo exigat, & accipiat pecuniam; Ita ad restitutionem tenetur, qui pro spiritualibus, quæ tamquam Dispensator gratis distribuere debet juxta præceptum Domini: *Matthæi* 10. *Gratis accepistis, gratis date*, temporalia exigit. Eo magis in nostro casu urget obligatio restitutionis ratione pacti expressi, quod non implevit.

34 Qui pro electione, collatione, præsentatione, nominatione alicujus ad Beneficium seu Officium Ecclesiasticum aliquod temporale recepit, tenetur illud restituere ante omnem Judicis sententiam. *Communis, & certa*, textu expresso *in Cap. De hoc 11. de Simonia*, ibi: *Reges, & Principes ejus debes inducere, ut si quæ receperint a præfato Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Oxoniensi sine diminutione restituant, cum ea sine gravi salutis periculo retinere non possint.*

35 Et quidem ad talem restitutionem tenetur de Jure Divino, *Communis*. Cum enim talis non sit Dominus, sed Dispensator solum hujusmodi rei spiritualis, & a Domino Deo jussus, ut *gratis* distribuat, *Matth.10. Gratis accepistis, gratis date*, facit injuriam Domino Deo, & illi, a quo pro re spirituali temporale exigit; sicque peccat contra Justitiam, & consequenter tenetur ad restitutionem de Jure Divino.

36 Qui temporale accepit ratione Beneficii Ecclesiastici, tenetur illud restituere Ecclesiæ, in qua Beneficium existit, & non ipsi Danti, præsertim post sententiam judicis. *Communis*, & clare habetur ex cit. *Cap. De hoc 11. De Simonia*, ubi expresse præcipitur ut hujusmodi *Simoniace* accepta restituantur Ecclesiæ Oxoniensi.

37 Advertunt tamen Doctores cum Sanct. Thoma 2.2.*q.100. art.6. ad tertium*, posse tale temporale acceptum restitui pauperibus Superioris arbitrio, Immo multi asseruntur jam legitime introductum esse, ut talia *Simoniace* accepta restituantur pauperibus. cum obligatio ea restituendi Ecclesiæ, & non alii sit tantum Lex humana, seu Ecclesiastica, cui potuit, & potest, per legitimam consuetudinem derogari, *Cap. Cum tanto 11. de consuet.*

38 Ante sententiam tamen Judicis posse, immo deberi talia *Simoniace* accepta restitui illis, a quibus sunt accepta, defendunt absolute Sotus *lib.9. q.8. art.1. de Simonia, & §. Ad sextum*, Moya *tract.6. Miscell. disp.4. qu.6. §. 2. numer.13.* Bannes 2.2. *q.32. art.7. dub.2.* Reiffenst. *l.c. n.296. & 297.* Et probabiliter Palao *de Simonia punct.26. num.5.* Lessius *l.2. Cap.35. dub.31. n.171.* & alii.

39 Simoniace accepta pro ingressu in Religionem possunt retineri a Monasterio in communi usu; at non ad specialem usum Superioris, seu Superioris, aut alterius singularis personæ, id enim, nempe quod talia Simoniace accepta communi Monasterii usui, tanquam piæ causæ remanere, & publicari possint, expresse concessum fuit *in Extravag.m. Sane 1. de Simonia*, ibi: *Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiendo aliqua contra Canonicas Sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos omnia recepta hujusmodi, si ad communem usum Monasteriorum, seu locorum eorum sunt applicata, et ad dictum usum concedimus retineri; Si vero ad specialem usum Abbatis, vel Abbatissæ, Prioris, aut Priorissæ, aut alterius singularis personæ retineantur, illa venire præcipimus in communi*. Unde nullam esse obligationem ante Judicis sententiam restituendi Simoniace accepta in ingressu Religionis, sed posse retineri, & applicari, ut supra expresse tenent Pirhing *l.c. n.183.* Reiffenst. *l.c. num.298.* Palao *de Simonia punct.26.* Lessius *libr.2. cap. 35. dub. 30.* & alii.

40 Simoniace accepta pro collatione Ordinis, & administratione aliorum Sacramentorum, & Sacramentalium restitui debent de Jure Divino, & consequenter ante omnem Judicis sententiam. *Communis*. Et ratio est clara, quia cum talia, & similia spiritualia ex mandato Domini Dei *Matthæi* 10. gratis conferri & administrari debeant, si quod temporale pro eorum collatione, seu administratione exigatur, fit gravis injuria Domino Deo, & illis, a quibus exigitur, sicque peccatur contra Justitiam, & insurgit obligatio id restituendi de Jure Divino.

41 Et talis obligatio restituendi Simoniace accepta oritur ex *Simonia mentali*; Licet enim ex ipsa nulla incurratur Juris pæna per dicta, & jura adducta *supra n.2.* oritur tamen onus restituendi temporalia Simoniace accepta: quod onus non est pena Juris, sed obligatio ex Justitia, & Jure Divino procedens ob injuriam illatam tertio; quæ obligatio etiam occultissima delicta afficit, propter quæ tales mentales Simoniaci *apud districtum Judicem (qui Scrutator est cordium, & cognitor Secretorum) culpabiles judicantur*, ut expresse cavetur in *Cap. Tua nos 34. de Simonia*.

42 Alia ad rem. Vide verb. *Electio, Juspatronatus, Præsentatio, Resignatio*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Regulariter penæ contra simoniacos haud incurruntur propter solam simoniam conventionalem, ut recte notavit *Auctor. n.3.* & communiter tradunt *Antonell. de Regim. Eccles. l.6 cap.18 n.13. Loter. de Re Benef. l.3. q.19. n.150. & seq. Novar. in Summ. Bullar. Comment.117. n.19. Panimoll. dec.91. annot.1. n.35. Rot. in recent. dec.141. nu.16. p.16.* & cum aliis *in Marian. Benef. 28. Januar. 1746. §.8. cor. clar. mem. Millin.*

2 At in aliquibus casibus ex sola conventionali simonia incurritur pœna nullitatis. 3 Sic permutatio simoniaca, quamvis nihil adhuc datum, vel factum sit, irrita est, caretque suo effectu; *Rot. cor. Crispo dec.102. n.2. cor. Falconer. dec.5. numer.10. de Benef.*

4 Idem dicendum de Resignatione simoniaca labe infecta, ut respondit *Rot. in Paderbon. Beneficii 10. Mart.1747. §.2. cor. Reverend. Molino*, ibi: *Dubitari namque non potest, quin detestabile scelus Simoniacæ pravitatis inducat omnino nullitatem resignationis, & beneficii privationem &c. Quod procedit nedum in reali, verum in simonia etiam conventionali, etsi effectu conventio caruerit*, & in confirmatoria 3. *Junii* 1747. *§.2. cor. eod.*

5 Et quod hic silentio prætereundum haud est, mox allegatæ *Decisiones in Paderbon. Beneficii* magistrales sunt circa probationem simoniæ, & fere singulares, nam ut plurimum simonia excludi solet ex defectu idonearum probationum.

6 Num etiam in electionibus ex sola simonia conventionali incurratur pena nullitatis electionis? Vide apud *Mayr in Decret. lib.5. tit.3. num.138.*

7 De peculiaribus poenis, quas incurrunt simoniaci pro varietate actuum, in quibus simonia committitur, vide eumdem *Mayr in Decret. dict. lib.5. dict. tit.3. a n.133. ad plur. sequent.*

ARTICULUS IV.

Quoad ea, quæ concernunt causas, & titulos excusantes a simonia, vel poenis, ac restitutione Simoniace acceptorum. Et quo ad ea, quæ concernunt dispensationem in pænis simoniæ, & absolutionem a Censuris ob eam incursis, & Judicem, & testes quoad eam.

1 Causæ, & tituli excusantes a Simonia sunt potissimum sequentes. I. Si temporale pro spirituali, aut e contra detur omnino gratis sine ullo explicito, & implicito pacto; patet ex dictis *art.1. a n.29. ad 30.* II. Si post acceptum spiritua-

rituale detur temporale, aut e contra ex mera gratitudine ad satisfaciendum obligationi *Antidorali*. Patet ex dictis citat. *art.* 1. *n.* 34. III. Si temporale detur, ne eligatur indignus, aut minus dignus; Patet ex dictis *art.* 2. *n.* 17. IV. Si Ministris Ecclesiæ dentur temporalia non per modum pretii, sed solum per modum stipendii ad eorum honestam sustentationem pro administratione Sacramentorum, & Sacramentalium pro Missis, & aliis functionibus spiritualibus, patet ex dictis *art.* 2. *n.* 26. & 33. V. Si spirituale conferatur propter preces armatas sive gravem metum incussum sine tamen ullo pacto; Patet ex dictis *art.* 1. *num.* 40. VI. Si temporale detur ad redimendam vexationem injustam; Patet ex dicendis *infra numer.* 2. & 3. VII. Si temporale detur propter laborem functioni, aut ministerio spirituali extrinsecum. & solum per accidens conjunctum; Patet ex dicendis *infra n.* 6. VIII. Si interveniat ignorantia vera invincibilis; Patet ex dicendis *infra num.* 8.

2 Ab incursu simoniæ excusat dare temporale ad redimendam vexationem injustam, quam quis patitur in Jure spirituali jam plene quæsito, & quod habet in re. *Communis*, *arg. Cap. Quæsitum* 4. *caus.* 3. *q.* 3. & *cap. Dilectus* 28. *de Simonia.* Ubi simoniæ non arguuntur, qui ad redimendam injustam vexationem, quam patiebantur in Jure jam quæsito. temporalia dederunt. Hinc S. Gregorius Magnus (ut ex Baronio refert Fagnanus in *lib.* 6. *Cap. Nobis*, *de Simonia n.* 105.) pecuniam dedit Imperatori Mauritio pro confirmatione sui Pontificatus sine labe simoniæ, quia cum jam haberet Jus quæsitum, seu in re ad Pontificatum per legitimam electionem, dictam pecuniam non dedit pro Jure aliquo spirituali, seu pro Pontificatu emendo, utpote quem jam plene Jure quæsito habebat, sed pro tollenda injusta, & violenta vexatione, qua a justo exercitio sui legitimi Pontificatus tyrannice impediebatur, quod est quid temporale.

3 Item ab incursu simoniæ excusat dare temporale ad redimendam injustam vexationem etiam in Jure spirituali nondum quæsito, sed adhuc acquirendo, si dicta injusta vexatio veniat ab eo, cui solum nocere non autem prodesse potest ad tale spirituale verb. gr. Beneficium, seu Officium Ecclesiasticum obtinendum. *Communis*. Et ratio est, quia in tali casu non dat quis temporale pro acquirendo spirituali, cum conclusio supponat talem injuste vexantem nihil penitus prodesse posse ad tale spirituale acquirendum, sed dat solum, & præcise ut injustus vexans impedimenta non ponat per suas iniquas machinationes infamando v. gr. & denigrando ipsum apud eligentem, præsentem, conferentem, confirmantem, seu alias injuste agendo contra ipsum, ne eligatur, præsentetur, instituatur, confirmetur, vel alias a Beneficio acquirendo injuste, & violente impediatur uti injuste ipsum detinendo, aut quocumque modo impediendo, ne se conferat ad concursum, ad Electorem, Præsentatorem, Collatorem, & hujusmodi: quæ omnia sunt quid mere temporale, & nihil positive influunt in Beneficii, seu Officii Ecclesiastici Collationem, et acquisitionem.

4 Non excusat tamen ab incursu simoniæ dare temporale ad redimendam injustam vexationem, si ipsa veniat ab eo, qui de jure prodesse potest ad Spirituale v. gr. Beneficium, seu Officium Ecclesiasticum obtinendum; *Communis*. Et ratio est, quia in tali casu temporale datum, vel promissum alicui, ne in electione v. g. præsentatione, & hujusmodi injuste degenet votum suum, vel alias injuste deneget debitam institutionem, confirmationem, collationem, & hujusmodi, positive influit in collatione, & acquisitione spiritualis. cum non aliter tollatur, seu redimatur dicta injusta negatio voti, institutionis, confirmationis, collationis &c. nisi per actualem dationem temporalis; Unde tunc datum temporale habet rationem pretii. Sic autem dare temporale, ut detur spirituale, est verissima Simonia. Habetur expresse *in Cap. Matthæus* 23. *de Simonia*, juncto ejus Summario sic precise dicente: *Si contradicens electo pro pecunia de voluntate electi tradita a contradictione cessat, electus postea confirmatus, est Simoniacus, & Beneficio renunciare tenetur*. Et concordat *Cap. Sicut tuis* 33. *eodem*, ubi tam Episcopus injuste negans confirmationem Canonico electo, quam illi, qui ad tollendam injustam Episcopi vexationem pro obtinenda debita confirmatione pecuniam dederunt, *Simoniaci* habentur.

5 Item non excusat ab incursu Simoniæ dare alicui, sive de Jure ad Beneficium prodesse volenti, sive non, temporale, ne vexationem justam incipiat, aut ab ea incæpta desistat in Beneficio, sive acquirendo, sive acquisito. *Communis*, *arg. cap. Cum pridem* 4. *de Pactis*, *cap. Matthæus* 23., & *cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*; Et ratio est clara; quia quando quis in Beneficio acquirendo, seu acquisito juste impugnatur, seu juste impugnari potest, vel nullum Jus habet, vel saltem non firmum ad dictum Beneficium, adeoque si mediante pecunia, vel temporali, justam impugnationem, seu vexationem tollit, sibi parat viam ad spirituale per temporale, & medio temporali Jus ipsum spirituale, & medio temporali Jus ipsum spirituale, vel saltem ejus firmitatem sibi comparat, quod vere est Simoniacum; Unde vera est Simonia dare pecuniam, aut aliud temporale alicui, ne electionem, præsentationem, collationem, seu possessionem Beneficii juste, & de Jure, impugnet, aut a justa impugnatione desistat, & hujusmodi.

6 Ab incursu Simoniæ excusat dare, & exigere temporale propter laborem functioni, aut ministerio spirituali extrinsecum, & per accidens conjunctum. Secus autem propter laborem intrinsecum. *Communis*. Et ratio est clara, quia labor extrinsecus est distinctus ab ipsa actione Sacra, & functione spirituali, licet per accidens sit ei conjunctus, adeoque retinet suum valorem, quem ex se tamquam quid temporale distinctum ab ipsa actione Sacra habet, sicque propter ipsum absque incursu Simoniæ potest dari, & exigi temporale, cum non sit Simonia dari, & exigi temporale pro temporali. Econtra tamen, quia labor intrinsecus non distinguitur ab ipsa actione sacra, & functione spirituali, sed cum ipsa unum opus efficit, totusque est Sacer, dari, & exigi temporale pro ipso erit Simonia, per textum *in cap. Si quis objecerit* 7. *caus.* 1. *quæst.* 3., ibi: *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit*.

7 Ille autem labor est, & dicitur extrinsecus functioni Sacræ, seu ministerio spirituali, & ei per accidens conjunctus, sine quo functio sacra, seu ministerium spirituale, adhuc in se bene fieri potest. Sic v. g. labor extrinsecus, & per accidens conjunctus celebrationi Missæ est itineratio per unam, vel alteram horam ad locum distantem: Unde cum talis itineratio ad celebrandam Missam in dicto loco distanti sit quid temporale. Labor intrinsecus e contra est, & dicitur ille, sine quo functio sacra, seu ministerium spirituale fieri nequit; Sic v. gr. pronunciatio verborum, motus membrorum, & hujusmodi est labor Missæ intrinsecus, eo quod sine illo, & simili labore Missa celebrari nequeat. *Sic Doctores Communiter*; Unde cum talis pronunciatio verborum, & motus corporis, utpote labor intrinsecus, & necessarius pro celebratione Missæ, & consequenter ab ipsa indistinctus, sit unum totum Sacrum cum ipsa efficiens, ideo pro ipso solo nequit aliquid temporale pro pretio dari, & exigi sine labe Simoniæ, cum sic esset vendere, & emere spirituale pro temporali.

8 Ab incursu Simoniæ excusat etiam ignorantia vere invincibilis. *Communis*; Et ratio est clarissima, quia ad peccatum requiritur consensus, ignorantis autem nullus est consensus, *l. Si per errorem* 15. *ff. de Jurisdict. omnium Judicum*, *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Jur.*, & *Fact. ignorantia*; Unde si ignorantia invincibilis per Communissimam Doctorum excusat ab omni peccato, excusabit infallibiliter etiam a culpa Simoniæ.

9 Causæ omnes, & Tituli excusantes a Simoniæ culpa excusant etiam ab ejus pœnis. *Communis*. Ubi enim nulla est culpa, ibi nulla debet esse pœna, *arg. leg. Si putatur* 31. *ff. Ad Legem Aquiliam*, *leg. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, *cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*, *cap. Sine culpa* 23. *de Regul. Juris in* 6., ibi: *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus*.

Ignorantia tamen invincibilis pœnarum culpam Simoniæ ab 10
Ecclesia statutarum ab eis non excusat, Censuris exceptis,
ipsos Simoniacos. *Communis*; Ignorantia enim solius pœ- 11
næ non tollit causam pœnæ, idest culpam, adeoque nec effectum, seu ipsam pœnam. Et de facto delinquentes contra alias Leges sub certa pœna aliquid prohibentes eadem pœna justissime plectuntur, quamvis ignorent ipsam pœnam, sub qua Lex talia delicta prohibet; Nec indiget hoc ulteriori probatione, cum quotidiana id demonstret experientia, & praxis omnium Tribunalium Ecclesiasticorum, & Laicalium, qua constat, delinquentes, & Legum transgressores variis affici pœnis Rotæ, combustionis, Patibuli, Decollationis, & hujusmodi, quamvis invincibiliter ignoraverint, delicta a se

a se committenda, & commissa pœnis hujusmodi subjacere.

12 Notanter autem dicitur *Censuris exceptis*, quia ignorantia Censurarum excusat ab eis incurrendis, quamvis contra Legem agendo quis gravissime peccet *Communis*, textu expresso *in cap. Ut animarum periculis 2. de Constitutionibus in 6.*, ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dummodo eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Et ratio manifesta est, quia ad incurrendam Censuram requiritur contumacia, *cap. Qua fronte 15. de appellationibus*, ibi: *Sane si quis pro contumacia . . . . . Interdicto, vel excommunicatione tenetur adstrictus*, cum similibus. Contumacia autem non adest, ubi ignorantia Censuræ habetur, cum ignorantia excuset a contemptu, & contumacia, *leg. Si ignorans 50. ff. Locati*.

13 Quamvis temporalia Simoniace accepta restituenda sint, licet quis ea accipiendo ignoraverit se peccare, cum obligatio talis restitutionis oriatur, non tam a Jure humano, seu Ecclesiastico, quam a Jure Divino, seu naturali ex dictis *art.3. num.32. ad 35.*, & consequenter, quia ea simoniace accepit, restituere teneatur statim, ac rescit illa tanquam aliena restitutioni esse obnoxia, etiamsi prius ipsa accipiendo id ignoraverit, ut tradunt communiter Doctores. Tamen
24 Præscriptio legitima excusat a dicta restitutione Simoniace acceptorum; Dummodo tamen ad ipsam Præscriptionem vere concurrant omnes conditiones ad ipsam necessariæ, de quibus abunde sub verb. *Præscriptio per tot.* vide *ibi*, ubi plurima ad rem.

15 Ab excommunicatione incursa ob commissam Simoniam in ingressu Religionis, vel Beneficio Ecclesiastico solus Papa absolvere potest. *Communis*; Papa enim sibi illam specialiter reservavit *in Extravagant. Sane 1., & Cum detestabile 2. de Simonia*.

16 Ex privilegio tamen, quo Regulares Mendicantes absolvere possunt a casibus Papæ reservatis possunt etiam absolvere ab illa Excommunicatione, dummodo non sit publica, & ad Forum contentiosum deducta. Ita Suarez *l.4. de Simonia cap.61. num.4.* Castropal. *de Simonia punct. ult. num.2.*, Reiffenstuel *lib.5. Decretal. tit.3. num.334.*, & alii. Sicut, & posse Episcopos absolvere a Simonia occulta declaravit Sac. Congregation. apud Castropal. *de simonia punct. ult. numer.3.* Reiffenstuel. *l. c. n.340. in fine*.

17 Solus autem Summus Pontifex absolvere potest ab Excommunicatione, Suspensione, & interdicto, aliisque pœnis incursis ob commissam Simoniam in surreptione, & collatione ordinum, etiamsi Simonia sit occulta; Sic enim sibi expresse reservavit Sixtus V. Constit. 91. incip. *Sanctum, & salutare* cum expressa derogatione omnium privilegiorum, ac etiam Concilii Tridentini *sess.24. de reform. cap.6.* Vi cujus Episcopi alias possunt *in omnibus irregularitatibus, & Suspensionibus a delicto occulto provenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad Forum contentiosum dispensare, & in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputatum in foro conscientiæ gratis absolvere*. Sunt verba præcisa Concilii. Nec quoad hoc dicta Constitutio Sixti V. est moderata, aut revocata a Clemente VIII. Constit.41. incip. *Romanum Pontificem*, ut patet ex dictis *supra art.3. numero 11.* Quamvis tamen circa id non esse dictam Sixti V. Bullam ubique usu receptam putet Lessius *lib. 2. cap.35. dub.24. num.134.* apud Reiffenstuel *loc. citat. numer. 335.*

18 Si Beneficium simplex Simoniace fuit obtentum ab aliis, Beneficiario invincibiliter ignorante, consequenter Beneficium bona fide acceptante, potest Episcopus cum illo dispensare, ut tale Beneficium de novo acquirere, & retinere possit, dummodo illud prius libere resignet. *Communis*, textu expresso *in cap. Si alicujus 59. de electione*, ibi: *Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit Simplex Beneficium per simoniacam pravitatem post liberam resignationem Episcopi dispensatio toleretur*.

19 Idem potest Episcopus, si est Prælatura, aut dignitas seu Beneficium Curatum, dummodo electio, seu collatio illius per sententiam reprobata, seu cassata non sit; secus autem, si per sententiam sit reprobata, seu cassata, *cit. Cap. Si alicujus*, ibi: *Si alicujus electionem propter simoniam eo ignorante, ac ratum non habente commissam contigerit reprobari, cum eo super prælatione ad quam taliter fuerat electus illa vice non potest Episcopus dispensare*, juncto Summario *ibid.* sic expresse sonante; *Cassata Electione propter Simoniam etiam sine culpa Electi, non dispensat Episcopus ea vice cum cassato; Secus, si Electus libere resignavit*. Reiffenstuel *loco citato numero 337.*, & alii. In casu autem, quo
talis Simoniaca Electio, seu Collatio reprobata, seu cassata fuerit per sententiam, non potest Episcopus dispensare, ut talis Beneficium *illa vice* retinere, vel de novo acquirere possit; sed debet tale prius alteri, & postea si iterum vacare contigerit, poterit rursus conferre tali *Simoniam* ab illo commissam invincibiliter ignoranti, quia tunc dicta Simonia purgabitur per intermediam personam, ut notat Glossa communiter recepta *in cit. cap. Si alicujus* verb. *Illa vice* per textum *in cap. Ex transmissa 7. de Filiis Presbyteror.*, ibi: *Quo defuncto media intercessit persona, cui prædictum Beneficium est collatum*. Et tenent Pirhing *loc. cit. num.173.* Reiffenstuel *loc. citato num.337.* & alii communiter *argument. citat. cap. Si alicujus 59. de electione*. 20

Pœnam inhabilitatis ad Beneficium quodcumque Episcopus dispensando tollere non potest, quando Simonia commissa est ab ipso Beneficiario, vel ab alio, ipso sciente, & consentiente, etiamsi Simonia sit occulta; Tunc enim talis Simoniacus redditur perpetuo inhabilis non solum ad Beneficium simoniace obtentum iterum obtinendum, sed etiam ad quæcumque alia Beneficia per Jura, & Constitution. Pontifi. cit. *supra art.3. num.15., & 16.* Super quibus Episcopus dispensare nequit *Cap. inferior 4. dist.21. cap. Nulli fas sit 25. q.1. cap. Institutionis 25. quæst. 2. cap. Quod super his 9., & cap. Cum inferior 16. de Majorit., & Obed. Clement. Ne Romani §.1. de election.*, ibi: *Lex Superioris per inferiorem tolli non potest*. 21

Et id procedit, nedum in Foro externo, ut tenent Doctores communiter, sed etiam in foro interno, ut expresse declaravit *Sacra Congreg. apud* Castropal. *de Simonia punct. ultim. numer.3.*, & Reiffenstuel *loc. citat. num.340.* his verbis: *Episcopus, & si a Simonia occulta absolvere possit; non potest tamen Simoniacum rehabilitare ad Beneficia in posterum obtinenda, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam retinet*. Et sic tenent Pirhing *loc. cit. num. 173.* Suarez *lib.4. de Simonia cap.61. num.10. & 11.* & communissima aliorum, teste Reiffenstuel *loc. citat. num. 140.* dicente jam in praxi tutam minime esse contrariam sententiam Henriquez, & paucorum aliorum putantium probabile esse, quod Episcopus pro foro interno dispensare possit, si Simonia sit occulta. 22

Quando Simonia est publica, dispensatio pro Foro externo obtineri debet a Dataria. Pyr. Corrad. *in praxi dispensation. lib.5. cap.9. num.13., & 14.* Reiffenst. *loc. cit. n.343.* 23
& alii passim. Quando autem est occulta, procuratur pro 24
foro interno in Sacra Pœnitentiaria, Reiffenstuel *loc. cit. num.344.*

In causis Simoniæ solus Judex Ecclesiasticus cognoscere, 25
& definitive pronunciare potest, etiamsi Reus sit Laicus. Jul. Clar. *lib.5. §. Simonia num.7.* Pirhing *loc. citat. numer. 142.* Reiffenstuel *loc. cit. num.348.* Abbas *in cap. Cum sit 8. de Foro competen.*, & *ibi* Glossa verb. *Malefactores*, & alii communiter: Simonia enim, cum versetur circa objecta spiritualia, est causa Spiritualis; Causarum autem spiritualium cognitio, & sententiæ pronunciatio pertinet ad solos Judices Ecclesiasticos, privative quoad Laicos, textu expresso *in Cap. Decernimus 2. de Judiciis*, ibi: *Decernimus, ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non præsumant*. Et concordat *cap. Lator 5. cap. Causam quæ 7. Qui filii legitimi, cap. Contingit 8. de Arbitris* cum similibus.

Ad accusandos Simoniacos quivis testis etiam criminosus 26
admittitur, textu expresso *in cap. Tanta 7. de Simonia*, *ibi: Tanta est labes hujus criminis, quod etiam servi adversus Dominos, & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem*, & concordat *cap. Heli 31. & cap. Per tuas 32. eodem*.

In simonia reali scienter contracta pro Beneficio acquiren- 27
do, Pœnitentiaria non revalidat titulum ejusdem Beneficii etiam in casibus occultis, & in foro conscientiæ, (in quo tamen dispensat ad exercitium Ordinum) nisi forte agatur de simonia, ignorantia facti, vel juris, commissa, & Orator quamprimum id rescivit, dispensationem petierit, quod valet, & in pensionibus, in quibus simonia realis scienter contracta fuerit. Benedict. XIV. tom. I. Constitut. 95. incipient. *Pastor bonus §.22.*

* Abstinendum est illi etiam a condonatione pretii simo- 28
niaci,

niaci, quando in Ecclesiam ipsam, vel pauperes debet erogari, nisi aliter suadeat paupertas delinquentium. *Ibidem* §. 13.

29 Qui simoniace intercessit pro alio ad impetrandum beneficium, tenetur in subsidium restituere Ecclesiæ, vel pauperibus fructus a beneficiario male perceptos, ante omnem sententiam. *Instit. Eccl.* 12. §. 11.

30 Si quis poscat a S. Congregatione absolutionem a Simonia commissa in obtinendo Beneficio, impetrare solet rescriptum ut *dimittat, moneat, & restituat*, nempe dimittat beneficium, moneat pro restitutione pretii accepti Ecclesiæ, vel pauperibus, restituat fructus perceptos. *ibidem* §. 12.

31 Si vero Simonia commissa est ab aliquo tertio, inscio beneficiario, tunc rescribitur pro convalidatione tituli, dummodo *ante possessionem*, quod valet ac si diceretur, modo id non rescierit ante acceptam Beneficii possessionem. *Ibidem* §. 12.

32 Simonia reali scienter contracta, Pœnitentiaria non revalidat titulos Beneficiorum, aut reservationes Pensionum; Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 55. incip. *Pastor bonus*, §. 22.

32 Dispensat tamen in foro conscientiæ ad exercitium Ordinum; Idem *ibidem* §. 19.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 SUmmus Pontifex tametsi ea, qua pollet amplissima potestate dispensare valeat super pœnia Simoniæ in Foro tum interno, tum externo; rarissime tamen hac potestate uti solet, teste *Corrado in Prax. Dispensat. lib. 1. cap. 9. num. 13.*

2 Quinimo nunquam Simoniace Proviso concessit retentionem Beneficii, super quo Simonia commissa est, si eo sciente commissa sit; *Idem Auctor ubi supra.*

3 Cæterum si ignorante Proviso Simonia sit commissa; nec ei concedit retentionem illius Beneficii, sed ipsum noviter ei confert.

4 Porro ubi Simonia sit publica recursus haberi debet ad Datariam Apostolicam, ibique proponenda est supplicatio pro utroque Foro, & exprimi debent fructus ex Beneficio Simoniace acquisito percepti, quum debeantur ii Cameræ Apostolicæ, licet nonnunquam pro ipsis fieri soleat transa-
5 ctio. A proviso autem cum ignorantia simoniæ sufficit eos exprimi fructus, qui percepti sunt post habitam notitiam Simoniæ, quum priores lucretur.

6 At si Simonia sit occulta, recursus habetur ad Sacram Pœnitentiariam cum supplicatione dispensationis pro Foro interno tantum.

SOCIETAS, SEU SOCIETATIS CONTRACTUS.

1 SOcietas est contractus duorum, vel plurium aliquid pretio æstimabile (utpote suam pecuniam, mercem, operam, industriam, & hujusmodi conferentium pro negotiatione aliqua honesta ad commune lucrum pro portione rerum contributarum inter Socios dividendum. Est *in re communis*, & desumitur *ex l. Societatem 4. l. Societates 5. l. si Societatem 6. ff. Pro socio, & Institut. tit. 26. de Societate.*

2 Ad Societatem quæstuosam, ut sit licita, quatuor potissimum requiruntur conditiones. Prima conditio est, ut Societas fundetur in negotiatione licita, & honesta. Unde iniqua, & invalida est Societas, quæ instituitur, & initur ad illicitum, & inhonestum commercium, ut ad meretricium, lenocinium, usuram, furtum, fraudem, & quemcumque malum dolum, *l. Ea vero 3. §. & l. Nec prætermittendum 17. ff. Pro socio*. Secunda, ut quilibet Socius aliquid pretio æstimabile conferat in communem Societatem, sive deinde conferat pecuniam, aut mercem, sive operam, vel industriam suam. Plerumque enim pauperiores supplent sua opera, & industria, quod alii præstant suis mercibus, *l. societates, & l. Si societatem 6. ff. Pro socio*. Tertia, ut servetur æqualitas inter socios, tam quoad damna, quam quoad lucra, ita ut alius præ alio non lædatur, & lucrum, jactura, impendia, & detrimenta communicentur inter omnes Socios, pro rata cujusque sortis, nisi aliter conventum sit, *l. Si societatem 6., & leg. Si non fuerint 29. ff. Pro socio, & §. 1. & 2. Institut. de societate*. Quarta, ut Capitale collatum
in communem Societatem subjaceat periculo conferentis, ita 3
ut si pereat absque culpa Socii, pereat illi, qui illud in Societatem communem contulit, cum talis conferens sit solus Dominus dicti Capitalis, & quælibet res Domino suo pereat; Nisi tamen aliter conventum sit per pactum assecurationis per infra dicenda de contractu vulgariter dicto trium Contractum, *arg. cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.*, ibi: *Contractus ex Conventione Legem accipere dignoscuntur*, & *§. 2. Instit. de societate, & l. Si non fuerint 29. ff. Pro socio, & l. Depositum 1. §. 6. ff. Depositi.*

Contractus vulgo dictus trium contractuum, scilicet Societatis, Assecurationis Capitalis, & Venditionis lucri incerti pro certo secundum multos est illicitus, & Usurarius, si celebretur cum eadem persona, sive simul, sive successive. Sic Sotus *lib. 6. de Justit. quæst. 6. art. 2.* Filliucius *de societat. cap. 19. num. 27.* Arragonius *2. 2. quæst. 78. art. 2.* Bannes *2. 2. quæst. 78. art. 4. de societat. dub. 1.* Rebellus *lib. 15. quæst. 4.* Azorius *Institut. moral. part. 3. lib. 9. cap. 4. quæsit. 5. Vers. Ex his solvitur altera difficultas*, qui pro se citat Sanctum Thomam *2. 2. quæst. 78. art. 2. ad quintum*, Sanctum Bernardinum Senens. *part. 2. serm. 39. art. 1. cap. 1. vers. Primus casus*, Sanctum Antoninum *part. 2. tit. 1. cap. 7. §. 7.* Glossam *in cap. Plerique 14. quæst. 3.* Abbatem *in cap. Per ve-
stras, de donationibus inter Virum, & Uxorem*, Rodulphin 4
in cap. Consuluit, de Usuris part. 2. quæst. 19. Accursium *in leg. Si non fuerint 39. ff. Pro socio*, Baldum *in leg. 1. C. Pro socio*, innumerosque, tum Canonici, tum Civilis Juris Interpretes; Et sic tenetur etiam Henno *tom. 2. tract. 2. disp. 9. q. 5. conclus. unica*. Et novissime cum pluribus aliis Pontas verb. *Societas cas. 30. per tot.* ubi mordicus hanc propugnat sententiam adducens ad id Constitutionem 45. Sixti V. incip. *Detestabilis avaritiæ*, & multa alia ad rem, solvendo etiam contraria. V. infra *num. 44.*

Communior tamen, & probabilior sententia docet tamen Contractum trium Contractuum esse licitum (a), & minime usurarium, quamvis cum eadem persona, sive simul, sive successive celebratum. Sic tenent Gabriel *in 4. dist. 15. quæst. 11. dub. 10.* Major *in 4. dist. 15. quæst. 27.* Valentia *disp. 5. tom. 3. quæst. 24. punct. 2.* Molina *de Justit., & Jur. lib. 2. cap. 24. dub. 3.* Covarruv. *l. 2. variar. resolut. cap. 2. n. 3.* Tolet. *lib. 5. cap. 41.* Bartholomæus Medina *in Instruction. §. 27.* Garcias *de Contractib. part. 2. cap. 17.* Ludovicus Lopez *de Contractibus lib. 1 cap. 65* Navarr. *c. 19. nu. 215.* Angelus verb. *Societas 1 §. 17.* Silvester verb. *Societas 1 quæst. 2* Fumus verb. *Societas n. 6* Layman *lib. 3 sect. 5 tract. 4 cap. 20 num. 2* Bonacina *tom. 1 disp 3 de Contractib. q. 5 punct. 1 num. 3 vers. Dixi nisi*; Reginald. *lib. 25 cap. 10 num. 396* Lugo *de Justit., & Jur. sect. 2 n. 40* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract. 8 dist. 4 q. 10 num. 134* Petrus Marchant. *Tribunal. tom. 2 tract. 8 tit.
5. sect. 8 dub. 2* Diana *part. 1 tract. 30 de Contract. resolut. 8.* 5
Sporer *tom. 2 tract. 6 de Contractu societatis nu. 58* La Croix *lib. 3 part. 2. num. 876* cum Busemb. & pluribus aliis ibi citatis, Felix Potestas *tom. 1 part. 2 num. 2420* & alii innumeri. Et ex Jurisperitis Hostiensis *in summa tit. de Usuris §. In aliis autem, vers. Porro fieri potest*, Joan. Andreas *in Cap. Per vestras de donation. inter Virum & Uxor.*, & alii, & videtur colligi ex *l. Si non fuerint 29. §. 1 ff. Pro socio, l. Depositum 1. §. 6 ff. Depositi, cap. Per vestras 7. de donationibus inter Vir, & Uxor. cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.*

Ut

(a) Contractum trium contractuum nullatenus esse privata auctoritate censura notandum, lubens admitterem, monitum in hoc sequens sapientissimi, ac circumspectissimi Pontificis Benedicti XIV. *tom. 10. de Syn. cap. 7.* Periculosum nihilominus, atque in praxi vix ab usura immunem illum pronuntiabo, ac proinde Fideles deterrendos esse, ab eo ineundo, ut plures prælitere Episcopi, & Synodi, ut optime animadvertit idem Pontifex, *Ibidem*, nec diffitetur ipsemet Lucius, num. 44. hujus tituli. His positis, divinari non valeo, cur sententiam, quæ talem contractum licitum reddit, possit hic probabiliorem, & communiorem appellare. Verum hujusmodi similesque voces non semper rectam suam præseferunt significationem cum a Casuistis usurpantur.

Ut Justitia dicti Contractus trium contractuum melius intelligatur, figuratur hic casus. Supponamus quod Titius det Cajo mercatori mille Florenos ad negotiandum, & d. mille Floreni Titii sint æqualis valoris cum industria Caji, & insuper quod spes lucri Judicio prudentum, & peritorum sit de 300. Florenis: In tali casu ex vi contractus Societatis debentur Titio una cum sorte 150. Floreni, qui sunt dimidium lucri prudenter spectati; At quia ad Titium spectare deberet sortis, seu Capitalis periculum, ideo convenit cum Cajo, ut periculum illud, & onus, & onus omne in se suscipiat assecurando sortem, seu Capitale, pro cujus assecurationis, & oneris suscepti compensatione relinquit ei majorem partem dicti lucri prudenter sperati, ita ut sola tertia pars, nempe 100. Floreni pertineat ad ipsum Titium, & aliæ duæ partes nempe 200. Floreni spectent ad Cajum; & quia adhuc in Titio manet incertitudo lucri sperati, ideo tertiam illam partem lucri sperati scilicet 100. Florenos in spe incerta vendit Cajo pro dimidio circiter verb. gr. pro 50. vel 60. Florenis certis: Spem enim lucri capiendi, non minus quam jactum retis justo pretio vendi posse nemo dubitat, ut recte advertit Sporer *loc. cit. num. 59.* Dicti autem tres contractus scilicet Societatis, Assecurationis, & Venditionis, sicuti secundum se sunt justi, & licite celebrati cum tribus diversis personis, ut omnes fatentur, ita etiam justi, & liciti sunt, si celebrentur simul cum eadem persona, quia nec unio, nec identitas personæ, destruit substantiam Contractus.

6 Pro determinanda tamen quantitate annui lucri ex hoc Contractu Societatis licite exigendi attendenda est regula, quam ex Cardinali de Lugo tradit Sporer *l. c. n. 60.* nempe quod lucrum certum, quod Socius conferens Capitale exigere potest, debet esse ita moderatum, ut attento Capitali, quod confert, & spe lucri, quod potest esse ex tali negotiatione juste compensetur periculum, quod alter socius subit per assecurationem Capitalis, & certi annui lucri, quod dare promittit. Unde fit, quod aliquando vix quatuor, tria, aut duo certa exigi possint pro 100. collatis, quando scilicet secundum rectum judicium prudentum, & peritorum mercatorum negotiatio suscepta non valde lucrosa est; E contra autem 6. 7. immo & 8. certa juste exigi possunt pro 100. collatis, quando secundum dictum rectum judicium prudentum, & peritorum mercatorum negotiatio suscepta est adeo notabiliter lucrosa, ut alter socius ex remanente sibi lucro sufficienter satisfactus censeatur pro onere, & periculo, quod subit ratione prædictarum assecurationum, nempe Capituli, & certi annui lucri: & ita Bonacina *disp. 3. de Contractibus qu. 3. proposit. 13.* cum supposuisset licite posse exigi 5. pro 100. *ib. n. 6.* recte addit, in Societate trium contractuum plus posse exigi, quando negotiatio majus lucrum affert.

7 Unde istis notatis adducitur fundamentum hujus sententiæ desumptum ex *l. Si non fuerint 25. §. 1. ff. Pro socio*; ubi præcise dicitur: *Ita coiri societatem posse, ut nullius partem damni alter sentiat, lucrum vero commune sit.* Hoc autem non potest fieri, nisi assecurando Capitale, & lucrum certum, ut explicat Glossa *ibid., vers. Damnum est*, ita ut nullum remaneat periculum damni subeundi. Et favet etiam *Cap. Ad vestras 7. de donationibus inter virum & uxorem*, ubi Innocentius III. præcepit, ut dos uxoris, cujus maritus prodigus vergebat ad inopiam, daretur mercatori ad lucrum, quod dictus Pontifex non præcepisset, nisi supposuisset fuisse licitum sortem dotis præcipuam salvam præstare apud Mercatorem suscepturum hujus Summæ periculum, & intermedio tempore soluturum fænus æquum, & honestum compensando se quæstu, quem Societas pareret, ibi: „ Mandamus „ quatenus dotem assignari faciatis eidem sub ea, quam potest, cautione præstare, vel saltem alicui Mercatori committi, ut de parte honesti lucri dictus vir onera possit Matrimonii sustentare.

8 Accedit ratio, quia in illo contractu servatur Justitia commutativa, cum, ut supponitur, assecuratio Capitalis, & venditio lucri incerti fiant justo pretio, ergo est justus, & licitus; Sicuti enim fit justo pretio cum diversis personis, ita etiam cum eadem; quandoquidem personarum diversitas non mutet pretia rerum, nec variet rationem contractus, adeoque si talis triplex contractus celebratus cum diversis personis licitus est, & non usurarius, ita etiam si celebretur cum eadem persona.

9 Nec valet dicere, quod si tale Capitale pereat, debeat perire ipsi conferenti, qui illius adhuc est verus Dominus cum quælibet res Domino suo pereat. Non valet, inquam, quia hoc verum est regulariter loquendo, ac secluso speciali pacto, quo quis periculum rei alienæ sponte in se suscipit: Alias secus. Quamvis enim in simili Commodatarius, vel Depositarius regulariter non teneatur de casu fortuito, quo res commodata vel deposita absque sua culpa periit; Secus tamen si præcesserit pactum de præstando casu fortuito, textu expresso *in Cap. Cum gratia 1. De Commodato, & c. Bona fides 2. de Deposito.* Contractus enim ex Conventione Legem accipere dignoscuntur; *Cap. Contractus 85. de Regul. Jur. in 6. l. Contractus 23. ff. de Regul. Juris, & l. Depositum 1. §. 6. ff. Depositi.*

Nec valet instare, quod Sixtus V. in allegata Const. 45. inc. *Detestabilis avaritiæ*, damnaverit omnes pactiones, quibus cavetur, ut Capitale salvum maneat, sive contrahatur ad certum, sive ad incertum lucrum. Non valet, inquam, quia, ut referunt Comitolus *lib. 3. Respons. moral. q. 12. n. 3.* & ex ipso Card. de Lugo *c. disp. 30. n. 37.* & alii apud ipsum Card. de Lugo, idem Sixtus V. de sensu Bullæ interrogatus, respondit, se in ea voluisse solum prohibere in Contractibus Societatis illas injustas pactiones, quas Classici Doctores condemnarent; Et sic etiam asseveraverunt Patri Tuccio eximio præclarissimæ Societatis Jesu Theologo, Cardinalis Sanctæ Severinæ, & Cardinalis Toletus, qui jussu Sixti V. dictam Bullam condiderunt. Accedit Rota *in Romana Societatis die 3. Junii 1602. coram Corcino Decano*, ubi censuit dictam Bullam comprehendere solum casus Usurarios de jure communi, additis tamen majoribus pœnis: quam decisionem refert Flavius Cherubinus *in Compendio Bullarii schol. 1. ad dictam Bullam 45. Sixti V.* Tum quia Lessius *l. c. num. 33.* apud la Croix *l. c. n. 876. vers. Hæ rationes*, & alii apud Card. de Lugo *l. c. n. 37.* dicunt, Sixtum V. solum prohibuisse hujusmodi pactiones, quando apponuntur ex vi solius Societatis, non tamen quando Societati adjungitur alius contractus, quo socius propter pretium justum suscipit in se periculum Capitalis assecurando illud, vel emit spem lucri, incerti, offerendo pro illo partem minorem certam; Nec S. Thomas, Sanctus Antoninus, & Sanctus Bernardinus Senensis citati pro contraria sententia, si bene perpendantur, habent aliquid in re contra istam sententiam, ut ponderando eorum verba recte advertit Doctissimus Rosignolus præstantissimæ Religionis S. Pauli Decollati, *de contractibus contract. 3. disquisit. 6. §. 17. n. 8.* 10

Hactenus dicta procedunt etiam de societate animalium adjecto pacto assecurationis, ita ut possit tradi Rustico, seu Pastori certus numerus pecorum, Ovium, Vaccarum, & hujusmodi cum communi participatione fructuum, sed cum hoc, quod periculum non ad dantem, sed ad accipientem spectet, ut scilicet teneatur pro pereuntibus totidem substituere, & adhuc annuam pensionem solvere, sed majorem, quam alias deberet, ut sic fiat justa, & æqualis compensatio pro illo onere imposito, & suscepto, diminuendo scilicet tantum de lucro respectu conferentis, quantum importat onus periculi, quod suscipit ille, cui conferuntur. Sic Lessius *lib. 2. cap. 25. dub. 5.* Molina *l. c. disp. 503.* Layman *l. c. n. 4.* Sporer *l. c. n. 60.* & ipso teste Communis aliorum contra paucos: Et ratio est, quia in tali contractu Societatis nulla proprie intervenit usura, cum unica sedes usuræ sit mutuum. In tali autem contractu cum tali pacto nullum proprie intervenit mutuum, nec formale, nec virtuale, cum non transferatur Dominium rei collatæ in recipientem, uti reperitur de ratione mutui, quandoquidem per mutuum proprie transfertur dominium rei mutuatæ in mutuatarium, adeoque &c. Tum quia mutuum consistit in rebus non frugiferis, sed usu absumendis, ut pecunia, frumentum, vinum, & hujusmodi. In dicto autem contractu dantur res frugiferæ, adeoque pars fructuum pro eis juste exigi potest, non obstante tali pacto; Dummodo tantum diminuatur de lucro, seu de ipsa parte fructuum respectu conferentis, quantum importat onus periculi, quod suscipit ille, cui conferuntur. 11

In contractu Societatis, si quid pereat sine ulla culpa Sociorum, damnum censetur commune. *Communis*, per text. *in l. Cum duobus 52. §. 4. ff. Pro socio.* 12

Si autem quid pereat culpa lata, vel levi unius Socii, tenetur solus talis socius ad ipsum damnum; Socius enim tenetur versus Socios de dolo, culpa lata, & levi, non tamen levissima. *Communis*. Et quidem quod teneatur de dolo, evincitur aperte ex *§. Socius 9. Instit. de societate, l. Cum duobus 52. §. 2. & 3. ff. Pro socio*, cum similibus. Quod tenea- 13

neatur Socius de culpa lata, habetur clare ex cit. §.Socius 9. Instit. de societate, l.Non ob eam 25. & l.Socius 72. ff. Pro socio, cum similibus. Quod teneatur socius etiam de culpa levi, demonstrat manifesta ratio, quia Contractus societatis est ex illis, qui conferunt ad utriusque contrahentis utilitatem; In istis autem contractibus contrahens tenetur, nedum de dolo, & culpa lata, sed etiam de levi, textu expresso in l.Si ut certo 5. §.2. ff. Commodati, l.Contractus 23. ff. de Regul. Jur., cum similibus, adeoque &c. Quod autem non teneatur socius de culpa levissima, habetur clare ex cit. §.Socius 9. instit. de societate: ubi sic expresse dicitur: *Culpa autem non ad exactissimam diligentiam redigenda est*, quod expresse habetur etiam in c. l. Socius 72. ff. Pro socio, ibi: *Culpa autem non ad exactissimam diligentiam redigenda est*.

14 Ex dictis infertur primo, quod, si res tradita in societatem, fuerit furto sublata defectu debitæ custodiæ, teneatur ille, cui data fuerat, illam compensare, nec damnum sit commune utrique. *Communis*, per text. in l.Cum duobus 52. §.1. 2. & 3. ff. Pro socio.

15 Infertur secundo, quod non solum teneatur socius ex dolo, culpa lata, & levi in ordine ad damnum ex ea secutum, sed etiam in ordine ad lucrum cessans, & damnum emergens. *Communis*, claris textibus in l.Cum duobus 52. §.11. ff. Pro socio, & l.Socium 60. ff. eod.

16 Infertur tertio, quod ex culpa etiam levi alicujus ex Sociis teneantur etiam heredes ejusdem delinquentis ad compensationem alteri ex sociis faciendam. *Communis*, claris textibus in l. Hæres 40. ff. Pro socio, & l.Verum 63. §.8. ff. eod. ubi expresse dicitur: *In heredem quoque socii pro socio actio competit, quamvis heres socius non sit, licet enim socius non sit, attamen emolumenti successor est*.

17 Expensæ, quæ fiunt causa societatis, debent esse communes, & solvendæ sunt ex communi pecunia societatis. *Communis*, textu expresso in l.Cum duobus 52. §.15. ff. Pro Socio, cum similibus.

18 Hinc si ex necessitate societatis quis ex Sociis proficiscatur in alias Regiones, & sumptus longe majores faciat, quos non faceret domi se continens, debet ex bonis societatis quo ad illos compensari. *Communis*, textu expresso in c. l. Cum duobus 52. §.15. ff. Pro Socio, cum similibus.

19 An autem deducendæ sint expensæ illæ, quas dictus socius domi fecisset, si alio propter societatem non fuisset profectus? Variant Doctores. Detrahendas enim esse defendunt Major in 4. dist.15. q.47. Angelus verb. Societas num.12. Silvester verb. Societas 1. q.12. Filliucius tract.8. c.3. n.73. Gama decis.213. Rosignol. de societate contract.7. prænot.13. num. 5. vers. Limita quarto, & alii hac ducti non spernenda ratione Jure suffulta, quod expensas, quas Socii in rebus suis privatis faciunt, vel facere deberent ex suo solvere debent; leg. Cum duobus 52. §.15. & 16. ff. Pro Socio. Non esse autem detrahendas sustinent Lessius lib.2. cap.25. dub. ultim. n.15. Azorius lib.9. cap.5. q.8. Reginald. l.25. c.27. n.395. Layman l.c. n.5. Bonacina l.c. punct.4. n.3. Reiffenst. l.c. n.145. Navar. Manual. cap.17. n.285. & alii, hac ducti ratione, quod Jura præscribentia expensas hujusmodi faciendas esse de bonis Societatis absolute loquuntur sine ulla restrictione, ut patet ex cit. l.Cum duobus 52. §.15. & 16. ff. Pro Socio. & similibus. Quod autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, c.Quia circa 22. de Privil. & l.De pretio 8. ff. De Publiciana in rem actione; Accedit praxis, & consuetudo, quæ est optima Legum interpres; leg. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus, cap. Cum Dilectus 8. de Consuetudine, quæ ubi vere adsit, est servanda, argum. cap. Cum tanto 11. de consuetudine.

20 Conveniunt tamen omnes, quod non essent solvendæ ex bonis Societatis expensæ illæ, quæ inutiliter, & irrationabiliter fierent in conviviis, aliisque rebus non necessariis; illæ enim cum non cederent in bonum Societatis, nec de bonis societatis, sed de bonis propriis eas inutiliter, & irrationabiliter facientis essent solvendæ. Cum justum non sit, ut quod pro se inutiliter consumitur, in aliorum perniciem transfundatur; Peccata enim suos debent tenere Auctores; l.Sancimus 22. Cod. de Pœnis, cap. Quæsivit 2. De his, quæ fiunt a majori parte Capituli. Nec debet alteri per alterum iniqua conditio inferri, l.Non debet 7. ff. de Regul. Jur. cap. Non debet 22. de Regul. Jur. in 6.

21 Si Socius aliquis absque sua culpa, etiam levi, ex causa, seu ratione Societatis damnum incurrit, quia v. g. ad merces comparandas profectus in latrones incidit, qui cum vestibus, & pecunia etiam propria spoliaverunt, vel se, aut servum ejus vulneraverunt, & proinde ad se, vel servum curandum multas fecit expensas, tales expensæ solvendæ sunt ex pecunia Societatis. *Communis* in textu expresso in cit. l. Cum duobus 52. §. 9. ff. Pro socio, cum similibus.

Dicitur autem notanter: *absque sua culpa etiam levi*, quia 22
secus esset dicendum, si dictus socius ex sua culpa in tale damnum incidisset, v. g. pergendo contra expressam consociorum prohibitionem per viam periculosam, latronibus obsessam, provocando alium rixis, in quibus fuit vulneratus, & hujusmodi. *Communis*, arg. cit. l. Cum duobus 52. §. 4. in fine, ibi: *Nam sicuti lucrum, ita damnum quoque commune esse oportet, quod non culpa socii contingit*, ubi notat ly *quod non culpa socii contingit*, ex quibus verbis stat clarum, quod non debeat esse commune damnum, quod culpa Socii contingit, ut ibidem §.18. ibi: *Si ob maleficium suum ipsum tantum damnum sentire debere*. Socius enim tenetur, nedum de dolo, & culpa lata, sed etiam de culpa levi per Jura adducta supra num. 13. Tum quia justum non est, ut Societas damnum patiatur ex culpa alicujus Socii. Peccata enim suos debent tenere Auctores; l. Sancimus 22. Cod. de poenis cap. Quæ sicut 2. De his, quæ fiunt a majori parte Capituli; Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, ut expresse statuitur in c. p. Cognoscentes 2. de Constitutionibus. Nec debet aliquis alterius odio prægravari, textu expresso in cap. Non debet 22. de Regul. Jur in 6. l. Non debet 74. ff. de Regul. Juris.

Dicitur etiam notanter *Ex causa seu ratione Societatis*, quia 23
damna propria, quæ Socius aliunde incurrit, v. g. quia iter ad proprium commodum arripuit & inde a Latronibus pecunia, & rebus fuit spoliatus, seu vulneratus fuit, vel ob privatas inimicitias, seu rixas fuit vulneratus, & hujusmodi, non debent Societati imputari, sed ipsi soli. *Communis*, textu expresso in l. Socium qui 60. §.1. ff. Pro socio, & concordat cit. l. Cum duobus 62. §.18. ibi: *Si ob maleficium suum, ipsum tantum damnum sentire debere*.

Societas finitur, seu dissolvitur quatuor præcipuis modis, 24
scilicet ex Personis, ex Rebus, ex Voluntate, & ex Actione textu expresso in l. Verum est 63. §. 10. ff. Pro socio, ibi: *Societas solvitur ex personis, ex rebus, ex voluntate, ex actione: Ideoque sive homines sive res, sive voluntas, sive actio interierit, distrahi videtur Societas*. Et concordat l. Societatem 4. & l. Actione 65. ff. eodem & Instit de Societate §.4. 5. 6. 7. & 8.

Ex personis dissolvitur Societas per mortem naturalem 25
unius socii, quamvis societas cum pluribus contracta fuerit, & plures supersint. cit. l. Societatem 4. l. Verum 63. §.10. & l. Actione 65. §.9. ff. Pro socio & §. Solvitur 5. Institut. de societate. Nisi enim in coeunda societate aliter convenerint socii, heres socii defuncti non succedit, cum censeatur electa industria personæ, textu expresso in cit. l. Actione 65. §.9. ff. Pro Socio, & cit. §. Solvitur 5. Instit. de Societate; Unde heres socii defuncti non succedit in locum ejus, nisi novo consensu ineatur societas; l. Nemo potest. 35. & leg. Plane 37. ff. Pro socio.

Et illud extenditur etiam ad mortem Civilem alicujus ex 26
sociis, qualis censetur incurri per exilium, & Professionem Religiosam; arg. cit. Juribus, & §. Minor 2. Institut. de capitis deminutione; Cum enim censeatur electa in societate industria personæ, & ignoretur qualis futura sit industria heredis Exulis, seu Professi, non potest ipse heres in ejus locum succedere, nisi novo consensu ineatur societas, cit. l. Nemo potest 35. & l. Plane 36. ff. Pro socio.

Item dissolvitur Societas per maximam, & mediam capitis 27
diminutionem; non per minimam, textu expresso in citata leg. Verum 63. §.10. ff. Pro socio, ibi: *Intereunt autem homines quidem maxima, aut media capitis diminutione, aut morte*.

Quid autem, & quotuplex sit capitis diminutio habetur in 28
Institut. de capitis deminutione in princip., ibi: *Est autem capitis deminutio prioris status mutatio; Eaque tribus modis accidit: Nam aut maxima est capitis deminutio, aut minor (quam quidam mediam vocant), aut minima*; Et §1. expresse dicitur: *Maxima capitis deminutio est, cum aliquis simul & Civitatem, & libertatem amittit, quod accidit in his, qui servi poene efficiuntur atrocitate sententiæ; Vel libertis ut ingratis erga Patronos condemnatis; Vel his qui se ad pretium participandum venumdari passi sunt*; Et §. 2. sic: *Minor, seu media capitis deminutio est, cum Civitas quidem amittitur, libertas vero detinetur, quod accidit ei, cui aqua & igni interdictum fuerit; Vel ei, qui in Insulam deportatus est*; Et §.3. sic; *Minima capitis deminutio est, cum Civitas retinetur, & liber-*

libertas, sed stat us hominis commutatur; quod accidit in his, qui cum sui Juris fuerint, coeperunt alieno Juri subjecti esse, vel contra; Veluti si filiusfamilias a patre emancipatus fuerit, est capite deminutus; Et §.4 sic: *Servus autem manumissus capite non minuitur, quia nullum caput habuit*; Et §.5. sic: *Quibus autem Dignitas magis quam status permutatur, capite non minuuntur, & ideo a Senatu motos capite non minui constat.*

29 *Ex rebus* dissolvitur Societas, quando sors capitalis periit in totum, vel conditionem ita mutavit, ut non amplius sit in commercio hominum, quia v. g. facta est Religiosa, & Deo consecrata; *cit. l. Verum* §.10. ibi: *Res vero, cum aut nulla relinquantur, aut conditionem mutaverint; Neque enim ejus rei, quæ jam nulla sit, quisquam Socius est, neque ejus, quæ consecrata .... sit.*

30 Item societas dissolvitur publicatione bonorum, *cit. l. Verum* §.10. ibi: *Publicatave sit*; & *cit. l. Actione65. §. 12. ff. eod.* ibi: *Publicatione quoque distrahi Societatem diximus: quod videtur spectare ad universorum bonorum publicationem, si socii bona publicentur, nam cum in ejus locum alius succedat pro mortuo habetur, & §. Publicatione 7. Instit. de Societate*, ubi habentur fere eadem verba.

31 Item societas dissolvitur per cessionem bonorum, cum quis ære alieno, & egestate oppressus bonis suis cedit, §. *Item si quis 8. Institut. de Societate* ibi: *Si quis ex Sociis mole debiti prægravatus bonis suis cesserit, & ideo propter publica, aut privata debita substantia ejus veneat, solvitur Societas, & cit. l. Societatem 4. ff. Pro socio*, juncta Glossa *ibid. verb. Egestate*: ubi expresse dicit: *Ut si quis ex Sociis bonis cesserit.*

32 *Ex voluntate* dissolvitur societas per renunciationem, textu expresso *in cit. l. Verum* §.10. ibi; *Voluntate distrahitur Societas renunciatione*; Intellige tamen per renunciationem seu consensum mutuum omnium sociorum; alias vero, si unus solummodo renunciat, ipse quidem a se liberabit socios suos, se vero non liberabit ab ipsis, quando societati interfuit. non dirimi tunc societatem, textu expresso *in cit. l. Actione 65. §. 3. cum seq. ff. Pro socio*, & concordat §. *Manet 4. Institut. de Societate.*

33 Item finitur societas finita negotiatione, textu expresso *in cit. l. Actione* §.10. ibi. *Item si alicujus rei societas sit, & finis negotio impositus finitur societas*; & §. *item 6. Instit. de Societate*, ibi. *Item si alicujus rei contracta societas sit, & finis negotio impositus est, finitur societas.*

34 *Ex actione* dissolvitur societas Judicis Judicio, & auctoritate, idest quando excitata inter socios controversia per Judicem dirimitur per dissolutionem contractus; *l. Actione 65. in principio ff. Pro socio*, ibi. *Hoc ipso quod Judicium ideo dictatum est. ut societas distrahatur renunciatam societatem, sive totorum onerum sive unius rei societas coita sit.*

35 Item actione dissolvitur societas per stipulationem, idest per novationem, seu delegationem, quando unus socius, non renuente, sed potius altero acceptate, obligationem suam, quam contraxit versus ipsum in celebratione contractus, in tertiam personam transfundit. quam delegat. vel unam in alteram obligationem commutat, *cit. leg. Actione in principio*, ibi. *Actione distrahitur, cum aut stipulatione, aut Judicio mutata sit causa societatis.*

36 Item actione dissolvitur societas, quando socii non inscii separatim agere incipiunt, & unusquisque eorum sibi negotiatur, textu expresso *in l. Itaque64. ff. Pro socio* ibi: *Itaque cum separatim socii agere cœperint, & unusquisque eorum sibi negotiatur, sine dubio Jus societatis dissolvitur.*

37 Item actione dissolvitur societas, quando ipsa actio perit, text. expresso in *cit. l. Verum 65. §. 10. ff. Pro socio*. ibi: *Ideoque sive homines, sive res, sive voluntas, sive actio interierit, distrahi videtur societas.*

38 Perit autem actio temporis conventi lapsu, idest actione finitur societas, finito tempore ad societatem constituto, textu expresso *in cit. l. Actione* §. 6. ibi: *Quod si tempus finitum*
39 *est, liberum est recedere, quia sine dolo id fit*. Item perit actio per sententiam Judicis. *arg. cit. Jur. supra num. 34.* Item per novationem, seu delegationem; *argum cit. Jur supra num. 35.*

40 Finita, seu dissoluta societate, divisio bonorum, seu lucri provenientis debet fieri inter socios ad æqualitatem juxta proportionem illius, quod quisque contulit in societatem, ita ut, si æqualem pecuniam, vel industriam contulerint, æquale lucrum recipiant, & si inequalem contulerint pecuniam vel industriam, inæquale etiam ad proportionem lucrum reportet. *Comm.* per textum *in l. Si societatem 6. ff. Pro socio*, ibi. *Si societatem (mecum) coieris ea conditione, ut partes societatis constitueres, ad boni viri arbitrium ea res redigenda est, & conveniens est viri boni arbitrio, ut non utique ex æquis partibus socii simus. Veluti si alter plus operæ, industriæ, pecuniæ in societatem collaturus sit & tu l. Si non fuerint 29. ff. eod* ibi: *Si vero placuerit, ut quis duas partes, vel tres habeat, alius unam an valeat? Places valere, si modo aliquid plus contulit societati, vel pecuniæ, vel opera, vel cujuscumque alterius rei ..... Quod ita demum valebit (ut & Sabinus scribit) si tanti sit opera, quanti damnum est. Plerumque enim tanta est industria socii, ut plus societati conferat, quam pecunia. Item si solus naviget, si solus peregrinetur. pericula subeat solus.* Et concordat §. *De illa 2. Instit. de societate.*

Finita. seu dissoluta societate attenta natura contractus. si 41
alter ex sociis contulit rem, seu pecuniam, & alter suam meram industriam, & operam non majoris valoris dictæ pecuniæ seu rei, capitale est restituendum ei, a quo datum est, & solum lucrum dividendum. Abbas *consil. 77. col. 2.* Bolognetus *in Apostil. ad cons. 99. Joan. de Anan.* Lapus *allegat. 94. n.3.* S. Thomas *2. 2. q. 78. art. 2. ad 5.* Sivester *verb. societas 1. q. 20.* Angelus *verb. societas §. 17.* Sotus *lib. 6. de Instit. q.6. art. 1. in fine*, Navarrus *in Enchirid. cap. 17. num. 253.* Lessius *lib. 25. dub. 20. a n. 15. ad 20.* Mantica *lib. 6. tract. 14. numer. 17.* Rosignol. *de societat. Contract. 7. num. 3.* & alii, *argcitatis Juribus num. antecedenti*, aliis *in toto Titul. Pro Socio, & Titul. Familiæ Ercifcundæ, & Titul. de communi dividundo*, ubi dicitur sociis Capitale integre reddendum, & nullibi fit mentio de Capitali dividendo. Et Ratio est, quia, si Capitale esset inter dictos contrahentes dividendum, non esset æqualis utriusque contrahentis conditio. Conferens enim Capitale non posset habere nisi Jus ad lucrum proportionatum cum amissione partis Capitalis; Conferens autem operam, & industriam haberet Jus ad lucrum etiam proportionatum, & insuper ad determinatam partem Capitalis, quod non est dicendum, adeoque &c. Tum quia. si Capitale perit, perit ipsi Conferenti, ergo si remanet, eidem remanere debet. Unde Cabassutius *Juris Canonic. Theor. & Prax c.6. c.13. num.7* sic concludit. *His adde, Sixtum V. in extravagante; Detestabilis avaritiæ, ita sentire, sortem finita societate tradendam esse illi. qui eam contulit, si extat.*

Si finita. & dissoluta societate, nullum sit lucrum; adhuc 42
totum Capitale est restituendum ei, qui illud contulit; Et si capitale perierit, totum ipsi Conferenti periit. Sic contra paucos fere Communis Doctorum, & signanter Cabassutius *loco cit. n. 3.* ubi inter alia requisita ad justam Societatem. hoc quartum enumerat sic expresse dicens: *Quarto, ut singuli subeant damna, & expensas pro rata quoque eorum, quæ ex parte sua contulerunt, atque seorsim totam incurrant jacturam eorum, quæ in sortem contulerant. ut qui pecuniam contulit, totum pecuniæ suæ periculum subeat, si absque socii culpa levi, aut lata pereat; Si vero salva pecunia nihil obveniat lucri socius alter. qui suum laborem, vel industriam contulit, subeat solus jacturam industriæ, seu laboris: pecunia vero tota ad eos redeat, qui eam contulerant.* Et infra *n. 7.* concludit: *Si pecunia pereat, perire illi debet. qui eam contulit, ergo si superfit, eidem tradenda est, ut qui sentit onus sentiat quoque commodum; cap. Qui sentit onus 55. de Reg. Juris, & secundum naturam est commodum cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda, l. Secundum naturam 10. ff. de Regul. Juris.*

Finita, & dissoluta societate, si pro ipsa nihil expresse de- 43
terminet Jus, & nulla inter contrahentes præcesserit justa pactio, divisio est facienda juxta probatam consuetudinem cujusque Loci, seu Regionis, quia quando nihil conventum est in Contractibus, & Jura nihil determinate præscribunt, id actum præsumitur, quod consuetum est; *leg. Quod si nolit 31. §. 20. ff. de Ædilitio Edicto, l. Si prius 17. §. 1. ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcendæ.* Et hoc cum omnimodo fundamento, cum consuetudo sit Jus non scriptum, seu Jus quoddam moribus utentium comprobatum, quod pro Lege suscipitur, cum deficit Lex, textu expresso *in cap. Consuetudo 6. dist. 1.* ibi: *Consuetudo est Jus quoddam moribus institutum, quod pro Lege suscipitur, cum deficit Lex.*

Advertendum est circa dicta de contractu vulgo trium 44
contractuum, quod Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib. 4. cap. 50.* asserit, disputari adhuc, an revera fuerit a Sixto V. peculiari Constitutione super illo edita, prohibitus talis contractus & erudite allatis, & scite suo more ponderatis utriusque sententiæ rationibus, recte concludit quod Episcopi in Synodo a definitionibus super eo abstinere debent sed subditos

ditos suos ab illo, utpote periculoso, dehortari. Vide ipsum *ibi*, ubi plurima egregie tradit ad rem scitu dignissima; & Rossenolum *loco* a nobis *cit.* supra, sub *n.* 10. ubi sub. *num.* 5. utramque sententiam recte conciliat.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 TRia hic addere libet. Primum est, quod societas jus
quodammodo Fraternitatis complecti dicitur; *L.* 63.
2 *prin. ff. Pro socio*. Hinc autem varia deduxere Romani Juris.
3 consulti. Nam infamiam minantur socio illi qui perfide agit;
L. 6. ff. de his, qui notantur infamia: Beneficium competen-
tiæ, inter socios locum habere statuunt qualiscumque fuerit
4 societas; *L. 22. §. 1. L. 63. ff. Pro socio*. Nec obstat *Lex.* 16.
ff. de Re Judicat. quam corruptam esse docet *Noodt In Com-*
5 *mentar. ad digest. tit. cit. Pro socio*: In rationibus reddendis
multum fidei & jurijurando ejus, qui administravit, relinquunt
ubi de majori quantitate non est sermo; Confer *Leyserspec.*
184. *num.* 9.
6 Alterum est, quod non aliter socius ex contractu alterius
acquirit, & obligatur, quam si nomine societatis tanquam in-
stitor, & secundum normam præscriptam seu voluntatem so-
ciorum contraxit; *L. 4. §. 1. ff. de exercit. act.* si in commu-
7 nem arcam pecuniæ versæ sint *l. 82. ff. Pro socio*. Alias si so-
8 cius proprio nomine contraxit, reliquis jus agendi contra Ter-
tium non nascitur, nec reliqui obligantur; *l. 13. C. Si cert. pe-
tat.* Adi *Lauterbech. de oblig. socior. quæ oritur ex conventio-
ne cum extraneo inita*.
9 Tertium demum est, quod *contractus trinus* fuit approbatus
a Rota in *Lucana Pecuniaria* 21. *Januarii* 1744. §. 3. *cor. Em*
Bussio, ibi; *Quum enim hujusmodi persolutio, & immissio pe-
cuniarum in negotium, sit contractus in dicta Civitate usitatus,
& nuncupetur depositum mercantile continens trinum contra-
ctum, nempe societatis, assecurationis Capitalis, & conventio-
nis fructuum, ex quo honestum, & limitatum lucrum retrahi
valet &c. utique fructus exacti a Canonico in dicta quantitate
scutorum 557. 12. reputandi amplius non erunt illicitæ usuræ
provenientes ex credito mere pecuniario, sed legitimæ obven-
ciones conventæ in dicto novo contractu; innovativo præceden
tis crediti fructiferi, quæ justo titulo exigi poterant absque ullo
onere, & obligatione restitutionis*.

SOCIETAS INTER FRATRES.

1 FRatres, defunctis parentibus, possunt inire inter se strictum, & rigorosum contractum societatis, ita ut omnia lucra, & damna fiant communia, *Communis. Contractus enim ex conventione Legem accipere dignoscuntur* textu expresso *in cap. contractus* 85. *de Regulis Juris in* 6. *& in l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Nam hoc servabitur, quod initio convenit. Legem enim contractus dedit*.

2 Per hoc tamen quod fratres habeant hereditatem, seu patrimonium indivisum, & de communi mensa vivant, non censentur talem strictam, & rigorosam societatem iniisse; *l. Cum duobus* 52. *§. 6. ff. Pro socio: l. Ex parte* 39. *§. 3. ff. Familiæ Ercifcundæ* cum similibus, Bartolus *in l. si patronus* 4. *Cod. Communia utriusque judicii*, Azorius *part.* 3. *lib.* 9. *c.* 59. Filliucius *tract.* 38. *cap.* 7. *quæst.* 6. *n.* 145. Silvester verb. *Peculium* 2. *quæst.* 4. Bonacin. *de Contractibus disp.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 7. *num.* 2. Rosignol. *de societate contrac.* 7. *prænotat.* 37. *num.* 1. & alii passim; Et ratio est, quia ad contrahendam strictam, & rigorosam societatem, qua omnia lucra, & damna communia fiant, requiruntur verba, aut signa aperte indicantia talem contractum societatis: cum de natura talis strictæ, & rigorosæ societatis requiratur, quod sit conventio duorum, vel plurium aliquid pretio æstimabile conferentium pro negotiatione aliqua honesta ad commune lucrum pro portione rerum contributarum inter socios dividendum; *l. Societatem* 4. *l. Societate* 5. *l. si societatem* 6. *ff. Pro socio, & institut. titul.* 26. *de societate*, adeoque &c.

3 Hinc frater habens hereditatem, seu patrimonium indivisum cum aliis fratribus non tenetur per hoc communicare aliis fratribus lucrum a se acquisitum ex publici alicujus officii administratione, quia, nisi aliter sit expresse conventum, indivisio hereditatis, seu patrimonii, & consequenter societas ex ipsa indivisione proveniens inter fratres se extendit solum ad bona hereditaria, & ad lucra ex illis provenientia. Non vero ad alia bona, & lucra aliunde fratribus obvenientia, uti sunt bona acquisita donatione, hereditate, dignitate, officio, seu industria non debita tali fraternæ societati, seu divisioni; *l. cum duobus* 52. *§. 6. ff. Pro socio, l. Cui muneris* 12. *ff. de muneribus, & honoribus*, cum similibus; Azorius *cit. cap.* 19 *quæst.* 4. Filliuc. *loc. cit. num.* 136. Silvester. *loc. cit. quæst.* 20 Bonacin. *loc. citat. numer.* 2. Rosignol. *loc. citat. numer.* 4. & alii.

Item frater habens hereditatem indivisam cum aliis fratri- 4
bus non tenetur per hoc communicare aliis fratribus lucrum acquisitum per negotiationem nomine proprio factam, quamvis cum hereditaria communi pecunia; Dummodo ratione talis negotiationis non deficiat operibus debitis communioni, & indivisioni fraternæ, quia tunc esset communicandum aliis fratribus pro parte correspondente operibus debitis tali communioni, & indivisioni fraternæ: *l. Qui aliena* 8. *Cod. si quis alteri, vel sibi, l. si patruus* 4. *Cod. communia utriusque judicii, l. Titium, & Mævium* 47. *§. 6. ff. de administrat. Tutor.* cum similibus Bald. *in l. si pecunia* 1. *Cod. si quis alteri, vel sibi*. Silvester *loc. cit. q.* 17. *&* 18. Rosignol. *loc. cit. n.* 17. *&* 19. & alii.

Intellige tamen dummodo dictus frater non fuerit Tutor, 5
aut Curator aliorum fratrum, quia tunc lucrum acquisitum per negotiationem cum communi hereditaria pecunia factam, licet nomine proprio, & non communi, est communicandum aliis fratribus: *l. Si tutor vel Curator* 2. *ff. Quando ex facto Tutoris, vel Curatoris*, Silvester *loc. cit. qu.* 18. Baldus *in l. si quis alteri vel sibi. & in l. Si ut proponis* 8. *Cod. de rei vindic.* & alii.

Lucrum acquisitum ab uno ex fratribus per negotiationem 6
factam cum communi hereditaria pecunia nomine communi, debet etiam communicari aliis fratribus. *Communis*. Et ratio clara est, quia quod fit de communi & nomine communi est commune.

Commanentibus simul pluribus fratribus post obitum patris, 7
si unus de suis bonis castrensibus, aut quasi castrensibus, aut aliunde suis aliquid in communem victum impenderit, non potest illud repetere, si inter ipsos fuerit prius inita societas ad communem victum. Baldus *in l. Cum duobus* 52. *ff. Pro socio*: Silvester *loc. cit. quæst.* 22. Azorius *cit. cap.* 19. *vers. Sexto quid dicendum*, Rosignol. *loc. cit. num.* 4. & alii; Et ratio est quia stante tali societate, non habetur consideratio ad illud plus ab ipso fratre in communi victu impensum, cum societatis jure intelligatur consumptum, *cap. Si duo fratres tit.* 12. *lib.* 2. *Feudorum*. Tum quia cum illud plus impenderit in illis usibus, ad quos inita est societas, præsumitur illud donasse nisi aliter se expresserit, adeoque non potest illud repetere.

Posset autem dictus frater illud plus repetere, si non fuerit 8
prius inita societas cum aliis fratribus; Sic citati Doctores, & alii. Et ratio est, quia nullo jure, nec titulo naturalis pietatis obligatur unus frater ad alendos alios fratres de suo, quando illi, ut in hoc casu supponitur, habent ex bonis communibus quantum sufficit ad suam honestam sustentationem, adeoque potest illud plus impensum repetere; *l. Nesennius* 34. *ff. de negotiis gestis*.

Excipe tamen, nisi alii fratres fuerint pupilli, amentes, aut 9
furiosi, quia in tali casu quamvis non fuerit inter ipsos inita societas, non posset dictus frater illud plus impensum repetere, nisi ante impensionem protestatus fuerit se nolle illud plus gratis impendere, seu donare. Sic Doctores citati *supra n.* 7 & alii. Et ratio est, quia seclusa tali protestatione illud plus impensum per dictum fratrem in communem victum fratrum pupillorum, amentium, aut furiosorum præsumitur gratis datum, seu condonatum, adeoque illud repetere nequit, *cit. L. Nesennius* 34. *ff. de negotiis gestis*.

Frater, qui inita societate cum aliis fratribus, dotavit de 10
propriis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus sororem, quam etiam alii fratres dotare tenebantur, potest pro rata ab aliis compensationem repetere. Bartolus *in l. Si patruus* 4 *Cod. Communia utriusque judicii*, Azorius *loc. cit. cap.* 19. *q.* 5 Filliucius *tract.* 38. *cap.* 7. *n.* 146. Bonacina *loc. cit. n.* 8. & alii. Et ratio est, quia talis frater utiliter gessit negotium aliorum fratrum, adeoque potest ab ipsis pro rata compensationem repetere.

Frater habens cum aliis fratribus hereditatem indivisam, & 11
sic solum societatem, simpliciter, & non expresse contractam societatem omnium bonorum, si ex bonis communibus filiam suam dotet debet in divisione bonorum eam dotem in suam partem computare; Speculator in *tit. de Judic. §. Sequitur vers.* *Quid*

Quid si unus, Bart. in *l. Si patruus 4. Cod. Comm. utriusq. judi.cii*, Silvester *loc. cit. qu.20. cir. fin* Azorius *loc. cit. cap. 19. vers. Quin.* Rosign. *loc. cit. disquis.4. §. 9. num.4.* cum aliis ibi citatis. Et ratio est, quia, cum non est inita inter fratres expressa societas omnium bonorum, omnes expensæ factæ de hereditate communi & indivisa in utilitatem unius duntaxat, debent ipsi soli imputari, Unde cum talis dos fuerit erogata in utilitatem duntaxat illius fratris, qui tamquam pater tenebatur dotare suam filiam de bonis propriis, si eam dotavit de communibus, tenetur eam in suam partem computare a *arg. l. In hoc judicium 14. ff. Communi dividundo*, cum simil libus.

12 Si autem dictus frater nedum habuerit cum aliis fratribus hereditatem indivisam, & solum societatem simpliciter, sed etiam expresse contraxerit cum ipsis rigorosam societatem omnium bonorum, & debitorum, tunc talis dos est extrahenda ex bonis communibus absque eo quod teneatur postea ipsam in suam partem computare, Silvester *loc. cit. quæst.28.* cum Baldo ibi allegato, Azorius *loc. cit. cap.19. vers. Nono quæritur*, Rosignol. *loc. cit. prænot.27. num.6.* & alii per text. in *l. Si socius pro filii 81. ff. Pro socio*. Et ratio est, quia ratione hujusmodi societatis omnia bona, lucra, commoda, debita, damna, & pericula fiunt communia fratribus sic sociatis; *l. Ea vero 3. & l. Cum duobus 62. §.8. ff. Pro socio*, adeoque unus frater debet alteri contribuere, ut filiam dotet, sive pro contrahendo Matrimonio, sive pro ingredienda Religione, & sic de similibus aliis expensis faciendis. Tum quia in hujusmodi societate talia censetur intervenire conventio; Contractus autem ex conventione Legem accipere dignoscuntur, textu expresso *in cap. Contractus 85. de Regulis juris in 6. & l. Contractus 23. de Regulis juris*.

13 Hinc frater habens præ aliis filios aptos ad laborem & re ipsa laborantes in commodum, & utilitatem communionis, & indivisionis fraternæ, si non injerit cum aliis fratribus expressam societatem omnium bonorum, potest in divisione (nisi aliter sit conventum, aut aliud postulet legitima consuetudo) exigere stipendium proportionatum labori præstito a suis filiis, cum labor sit pretio æstimabilis, & dignus sit operarius mercede sua *Luc. c.10. num.7. Matth. cap.10. n.10.* Et sic etiam frater non habens filios potest in divisione (nisi aliter sit conventum, aut aliud ferat legitima consuetudo) exigere a fratre habente filios illud plus, quod in ipsis alendis fuit consumptum. Navarrus *cap.17. num.161.* Bartolus, Baldus, & alii apud Felicium *cap.13. num.91. & cap.27. numer. 64. & 71.* Bonacina *loc. cit. punct. 7. num. 7.* cum aliis ibi allegatis. Et ratio clara est, quia sicuti habens filios laborantes in utilitatem communionis, & indivisionis fraternæ potest in divisione exigere stipendium proportionatum eorum labori, ita alter non habens filios potest in divisione exigere ab habente filios illud plus, quod in ipsis alendis fuit consumptum juxta dicta *sub n.11.*

14 Si vero dicti fratres inierint inter se expressam rigorosam, societatem omnium bonorum, & debitorum, nec habens filios laborantes, posset in divisione exigere stipendium pro tali labore, nec alter carens filiis posset exigere sumptus factos in alendis filiis alterius fratris per dicta, & jura adducta *supra n.12.*

15 Frater habens uxorem lucra acquirentem exercitio alicujus artis, seu mercaturæ, vel quia esset obstetrix, aut Chirurgica, &c. si ipsa uxor lucrum separatum tenebat, aut ex aliis conjectari posset, quod societatem contrahere nolebat, non tenetur in divisione illud lucrum aliis fratribus communicare, sed ipsa uxor teneretur solum erogare viro, & aliis ejusdem fratribus tantum lucri, quantum secundum judicium boni viri corresponderet operibus communibus, & obsequialibus a mulieribus suæ conditionis in domo fieri solitis, quibus ipsa propter exercendam talem artem, aut professionem defecisset; quia cum ipsa teneatur talia officia, & obsequia præstare ex vi sui status, & conditionis, si non præstet ob acquirendum aliud lucrum, debet ex illo lucro illa compensare. Silvester *loc. cit. q.32.* cum aliis ibi allegatis, Rosignol. *loc. cit. disquis.4. §.10. n.2. & 3.* & alii.

Sic a fortiori non tenetur frater in divisione communicare aliis fratribus lucra acquisita ex bonis paraphernalibus, seu extradotalibus suæ uxoris si ipsa uxor sit sibi expresse reservata talia lucra, aut ex aliis conjecturis appareat voluisse ipsa sibi reservare, & nullatenus aliis communicare. Nec obstat, quod dictus frater habens ex commissione suæ uxoris administrationem talium bonorum paraphernalium lucra inde provenientia insumpserit in communem utilitatem, quia per hoc non censetur, quod voluerit aliis fratribus communicare, sed donare, cum non sit verisimile, quod voluerit talia lucra auferre sibi, & suis filiis, & dare alienis; Unde si ipse insumpsit in utilitatem communionis fraternæ potest in divisione ea ab aliis fratribus exigere, quia quidquid solus expendit de suo in re communi (nisi aliud sit conventum, aut ex conjecturis constet) potest in ejus rei divisione repetere; *l. In hoc Judicium 14. ff. Communi dividundo*. 16

Secus autem esset dicendum, si ipsa uxor, & suus vir cum ejusdem fratribus iniissent expressam rigorosam societatem omnium bonorum, & dicta lucra acquisita ex suis artificiis, vel ex suis bonis paraphernalibus fuissent insumpta in com- 18 munem utilitatem dictæ societatis; Quia ratione hujusmodi rigorosæ societatis communicari debent quæcumque ex qualibet causa acquisita, videlicet ex labore, opera, industria, negotiatione, donatione, legato hereditate; *l. Ea vero 3. ff. Pro socio* Item quæcumque obveniunt ex bonis castrensibus, vel quasi castrensibus; *l. Cum duobus 52. §. 8. ff. Pro socio*. Et generatim omnia acquisita ex quolibet jure, titulo, vel causa, ac omnia debita contracta, damna, & impensæ; *leg. Cum duobus 52. §. 19. ff. Pro socio*, ibi: *Soci um universa in societatem confer e d bere, Neratius ait, si omnium bonor um socius sit*, & concordat *lex Ea vero 3. §.1. ff. eod.* ibi: *Cum specialiter omnium bonorum societas coita est, & tunc hæreditas, & legatum, & quod donatum est aut quaque ratione adquisitum communioni adquiretur*, juncta *l. Si societatem universarum* 19 *fortunarum 73. ff. eod.* Nec obstat, quod in tali societate bona unius fratris sint multo plura bonis alterius, quia ut patet ex adductis juribus, est proprium, & peculiare hujus rigorosæ societatis, quod omnia cunctorum sociorum bona com- 20 municentur. Ast debet adverti, quod non intelligitur contracta hæc rigorosa omnium bonorum societas, nisi fratres, seu socii specialiter, & expresse inter se voluntarie convenerint, quod sit omnium quorumcumque bonorum societas; *l. Ea vero 3. ff. Pro socio*. 17

Nec dici potest societas omnium bonorum illa, quæ voca- 21 tur societas simpliciter, quia societas simpliciter, nisi inter fratres, seu socios fuerit expresse conventum, quod sit omnium bonorum, intelligitur solum contracta, ut sit universorum, 22 quæ veniunt ex quæstu, hoc est si quid lucri ex emptione, venditione, locatione, conductione descendit, textu expresso in *leg. Coiri societatem 7. ff. Pro socio*. Pro quæstu autem intelligitur id, quod ex opera, artificio, industria, vel cura & diligentia cujusque provenit; *l. Quæstus 8. ff. Pro socio*. Unde ratione societatis simpliciter contractæ non communi- 23 catur hæreditas, legatum, vel si quid donatum est, quia hæc veniunt ex caritate, liberalitate, vel alia causa, & non ex quæstu. *l. Nec adjecit 9. ff. Pro socio*.

Tenetur autem frater ratione societatis simpliciter contra- 24 ctæ communicare cum aliis fratribus thesaurum inventum, sive in suo communi fundo, sive in alieno, quia aliqua sua opera industria, diligentia, vel labore illum quæsivit, sicque talis thesaurus ex quæstu venire videtur *argument. citat. l. Quæstus 8. digesti Pro socio*. (a) Socius vero non frater, seu extraneus, 25 tene-

(a) Nota. Ut scias Dominium, quod inventores in thesaurum acquirunt, hanc ex P. Gabriele Antoine *de Just. & Jure cap. 2.* exhibere placuit doctrinam; Jure naturali & gentium thesaurus totus est inventoris; nam quæ nullius sunt, fiunt Jure naturali & gentium primi occupantis. Thesaurus autem nullum habet Dominium; nam definitur in jure; *Vetus quædam depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam Dominum non habeat; L. 31. ff. De acquir. rer. Dom.* Ubi per pecuniam intelliguntur quævis opes mobiles, ut vasa gemmæ, annuli, catenæ aureæ &c. Dicitur autem vetus depositio: nam si non sit vetus, non censetur thesaurus, sed res inventa, quæ Domino, & in ejus defectum ejus heredibus restitui debet: qui si cognosci nequeant, impendi debent in usus pios, quia sunt bona incerta: *Si quis autem vel lucri causa, vel metus, vel custodiæ, condiderit sub terra, non est thesaurus, cujus etiam furtum sit; L. Nunquam ff. De acquir. rer. Dom.*

Jure

tenetur ratione talis societatis simpliciter contractæ communicare cum alteris sociis solummodo thesaurum repertum in fundo alieno propter adductam rationem; Non tamen thesaurum repertum in suo fundo, argo vel domo quia tunc perinde esset, ac si rem suam amissam invenisset aut nesciens ubi esset, postea reperisset. Sic expresse Azorius *loc. cit. cap.* 17. *vers.*
26 *Octavo*, & alii. Semper autem esset communicandus cum aliis sociis sive fratribus, sive extraneis talis ubicumque repertus thesaurus, si inter ipsos fuisset inita rigorosa societas omnium bonorum, per dicta, & jura adducta *supra n.* 18. juncta *l. Si societatem universarum fortunarum* 73. *ff. Pro socio*.
27 Debitum contractum ab uno fratrum post obitum patris, est de communi solvendum, si conversum fuerit in communem fratrum utilitatem. *Communis* per text. in *l. Omne es* 27. *ff.*
28 *Pro socio*, *l. Si hi* 1. *l. Quod si* 3. *ff. De in rem verso, cum similibus*. Si autem tale contractum debitum conversum fuerit in solum privatum commodum contrahentis, non esset de communi solvendum, *Communis*, textu expresso in *l. Jure societatis* 82. *ff. Pro socio* cum similibus, & facit *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Juris & cap. Non debet* 22. *de Regul. juris in* 6. In contentione inter fratres in quem usum fuerit debitum
29 conversum, onus probandi spectat ad illum, qui tale debitum contraxit: qui si non probet fuisse conversum in communem utilitatem, debet ex suo solvere, quia in tali contentione alii fratres sunt veluti Rei in judicio, & qui debitum contraxit est Actor: Actori autem incumbit probare; quod si non probet, Reus absolvitur, *l. Qui accusare* 4. *Cod. de edendo*. *leg.*
30 *Actor*. 23. *Cod. de probation. l. Ei* 2. *ff. de probat*. Et mortuo fratre, qui contraxit debitum in contentione inter Creditorem, & reliquos fratres debitores, onus probandi tale debitum fuisse conversum in communem ipsorum utilitatem spectat ad Creditorem uti Actorem propter dicta, & jura adducta numero antecedenti. Sic in universum Rosignol. *loc. cit. disquisit.* 4. §. 7. cum aliis ibi allegatis
31 Delictum, seu maleficium unius fratris socii omnium bonorum, non nocet aliis fratribus; *l. Cum duobus* 52. §. 2. & 18. *ff. Pro socio*. Unde si talis frater delinquens condemnetur propter delictum, seu maleficium ad pœnam, solvere debet de suis, & non de bonis societatis, textu expresso *in cit.* §. 18. ibi: *Si ob maleficium suum, ipsum tantum damnum sentire debere*. Et ratio est, quia sicuti societas non est inita de lucria provenientibus ex culpa, ut ex furto, homicidio, adulterio, perjurio, *cit. l. Cum duobus* 52. §. 17. & *l. Quod autem ex furto* 53. *ff. Pro socio*, ita neque censetur inita de damnis, quæ frater delinquens sentire debet in pœnam, *cit. l. Cum duobus* 52. §. 3. & §. 18. *ff. Pro socio*.
32 Præscindendo a societate inter fratres jure novo *in l. Ut liberis* 17. *Cod. de Collationib. Authent. Ex testamento Cod. eod. titul. Auth. de Triente, & semisse* §. *Illud quoque collat.* 3. statutum est, quod ipsi in divisione hereditatis paternæ, & maternæ adducant ad partitionem communem quæ ab ipsis viventibus acceperunt, dummodo ipsis expresse vel tacite per conjecturas non præsumantur donata, seu condonata. Et hic in specie assignantur ea, quæ in partitione hereditatis adduci debent, vel non.
33 Primo igitur in divisione cum reliquis fratribus debet alter frater adducere & computare in suam partem pecuniam, quam pater consumpsit pro studiis ipsius, si pater apud se habebat ipsius filii bona castrensia, vel quasi castrensia. Colligitur ex *l. Filius a patre* 18. *ff. de petitione hereditatis*. & ex *l. si pater* 7. *Cod. de dotis promissione*. In tali enim casu præsumendum est, quod pater administratorio nomine egerit de dictis bonis ipsius filii, & noluerit insumptam pecuniam condonare in præjudicium aliorum filiorum, cum ille haberet de propriis bonis sufficientia ad dicta studia; Secus autem si pater non haberet apud se ulla filii bona, quia in tali casu præsumendum est, quod pater eam pecuniam contulerit ut absolutus dominus, & liberaliter donaverit; *l. Quæ pater* 32. *ff. Famil. Ercisc.* Molina *tom.* 2. *dec.* 239. Lopez. 2. *p.* 2. *concl.* 3. Silvester *loc. cit. q.* 8. cum Baldo ibi allegato, Rosign. *loc. cit. prænot.* 27. *num.* 7. & 13. Bonac. *loc. cit. punct.* 7. §. *unic. n.* 7. Navarr. Vasq. Sa, Zechio ibi citatis, & aliis passim.
Secundo, debet frater adducere in partitionem cum reliquis 34
fratribus, juxta dicta *num. antec.* libros, quos Pater vivens ipsi tradidit pro studio, si sint considerabilis quantitatis, & valoris; Molina, Lopez, Zechius, Tuscus, & alii citati, & secuti a Bonacina *loc. cit. n.* 9. quia in tali casu non est præsumendum, quod pater voluerit illos ipsi donare, cum ex hac donatione magna consurgeret inæqualitas inter fratres; Secus autem si tales libri essent parvæ quantitatis, & pauci valoris, quia in tali casu adesset præsumptio de liberali paterna donatione. Et sic dicendum est de pecunia ei tradita a 35
patre pro emendis libris, quam si in magna quantitate insumpsit in ludos, aut meretrices, tenetur computare in suam partem; Secus autem si in exigua quantitate, quia circa hanc exiguam quantitatem quamvis pater præsumatur invitus quoad modum, non tamen quoad substantiam, sicque potius 36
præsumitur, quod pater voluerit illam ei condonare, quam ut ipsam in suam partem computaret. Navarrus, Molina, Zechius, Vasquez, Lopez, & alii allegati, & secuti a Bonacina *loc. cit. n.* 10. In omni tamen casu, quo libri adducendi, & computandi sint, computari debent secundum valorem, quam habent tempore divisionis, & non secundum valorem, quem habuerunt. Glossa *in l. Illud* 29. *Cod. de Collat. in V. Ponderat.* Rosignol. *loc. cit. n.* 15. & omnes alii allegati *supra num.* 34.
Tertio, debet frater adducere in partitionem, quæ de bo- 37
nis communibus post mortem patris insumpsit in prosecutione studii incepti ante mortem patris, quia factum per patrem viventem inceptum in favorem alicujus ex filiis, non obligat heredem, nisi quatenus erat obligatus, *l. Et si filius* 15. *ff. de munerib. & honoribus*, *l. Si filia* 20. §. 6. *ff. Familiæ Erciscundæ*, *l. Honores* 7. §. 2. *ff. de decurionibus*: Pater autem non erat obligatus ad expensas in prosecutione studii dicti filii. Silvester *loc. cit. q.* 11. cum Bartolo ibi allegato, Rosignol. *loc. cit. n.* 8. & alii.
Quarto, computare debet frater expensas factas in assequen- 38
da post mortem patris laurea Doctoratus, quia Doctoratus est novus actus distinctus ab ipso studio, *l. Si servus legatus* 108. §. 5. *ff. de Legatis* 1. Nec alii fratres ad ipsas expensas tenentur. Silvester *loc. cit. q.* 11. *in fine*. cum Baldo ibi citato, Rosignol. *loc. cit. n.* 9. Azorius *loc. cit. c.* 19. *vers. Octavo*, & alii. Non sunt autem conferendæ expensæ factæ ab 39
ipsomet patre pro obtinendo Doctoratu, Dignitate, vel Beneficio filio, nisi aliter constet tacite, vel expresse de voluntate dicti patris, *l. Hic titulus* 1. §. 16. *ff. de Collat. bonorum*, Bartolus *ibid.* Silvester *loc. cit. q.* 16 Bonacina *loc. cit. numer.* 15. & alii. Sunt tamen conferendæ expensæ factæ a 40
patre pro obtinendis filio aliis officiis, quæ vendi, & transmitti possunt ad posteros, & heredes, *l. Illud* 20. *Cod. de Collationib.* Covarruv. 3. *par. variar. cap.* 19. *n.* 4. Molina *loc. cit. disp.* 241. cum Bartolo, & Gomezio *ibi cit.* Bonacina *loco cit. n.* 17. cum aliis ibi allegatis, & alii apud Vasquez *in Opusc. de testamentis cap.* 7. *dub.* 9. Et ratio est, quia hæc Officia censentur bona profectitia, adeoque in divisione sunt conferenda quoad pretium, seu æstimationem illorum.
Quinto conferre debet frater secundum valorem præsen- 41
tem vestes, torques, & alia ornamenta a patre tradita ipsius uxori,

---

Jure tamen civili communi obligante in conscientia, hæc statuta sunt de thesauro. 1. Thesaurus totus est illius, qui eum in proprio fundo reperit; *Instit. de rer. Dom.* Si tamen arte magica ibi inventus sit, totus pertinet ad fiscum, saltem post sententiam judicis. 2. Qui fortuito thesaurum in fundo alieno reperit, est Dominus dimidii, alterum vero dimidium tenetur ante sententiam judicis tradere Domino speciali fundi sive sit princeps, sive privatus, *ex instit. de rer. divis.* quæ dispositio non est pœnalis, sed definitiva proprietatis rerum. 3. Thesaurus de industria quæsitus in fundo alieno sine consensu Domini, totus est Domini; *l. unica Cod. de Thes.* Varii tamen putant, inventorem non teneri ante sententiam judicis tradere nisi dimidium, ob hæc verba legis ex ea parte pœnalis; *Totum locorum Domino reddere compellatur*. 4. Si Thesaurus inveniatur in platea, foro, vel via publica, juxta multos dividi debet cum fisco; juxta alios totus est inventoris. In his vero sicut in aliis spectandæ sunt speciales locorum leges, vel consuetudines, & servandæ. Sic in Gallia thesaurus in alieno fundo repertus in tres partes æquales dividi debet, quarum una sit inventoris, altera Domini fundi, tertia dynastæ, seu alterius justitiarii, vel Regis, si solus in loco sit altus justitiarius. Thesauri vero a Domino fundi inventi media pars est inventoris, alia dynastæ, vel Regis. Imo circa hoc variæ sunt in variis provinciis consuetudines.

uxori, si adhuc extent, & sint pretiosa, & non sint necessaria
ad quotidianum usum, *arg. l. Illud*, seu *Id vestimentum* 25.
ff. de peculio. Et ratio est, quia illa non præsumuntur ei a
patre donata, sed ad solum usum concessa, *l. Mortis suæ cau-*
sa 32. *ff. de donationibus inter virum, & uxorem*. Non
42 debet autem frater ea conferre, si non amplius extent nec sint
pretiosa & sint necessaria ad quotidianum usum. Et ratio est
quia recipiens non tenetur compensare concessa ad usum, si
post usum non remaneant; nec minus si remaneant, si non
sint pretiosa, & sint necessaria ad quotidianum usum, tenetur
ea conferre, quia in ordine ad illa currit justa præsumptio,
quod pater ea donaverit uxori filii, & a principio tenuit
donatio inter socrum & nurum, *l. Ex annuo* 15. *ff. de dona-*
tionib. inter virum & uxorem, *l. si dos* 85. *ff. Ad leg. Fal-*
43 *cid.* Item nec tenetur frater ea conferre, quamvis sint pretio-
sa, quoties constat patrem ea nurui, seu respective ejus uxo-
ri donasse, nam illa essent de libero dominio ipsius uxoris,
cum a principio tenuerit donatio inter socrum, & nurum per
jura mox adducta, juncta *l. Filius* 5. *ff. de dotis collatione*.
Silvester *loc. citat. q.* 12. Sanchez *lib.6. de Matrim. dis.* 25.
Rosignol. *loco cit.* n. 12. Navarrus *cap.*17. *num.* 116. Bonaci-
na *loc. cit. n.* 12. & alii passim.

44 Sexto, conferre debet frater munera arrhas, & alias spon-
salitias donationes a patre factas propter suas nuptias, quia
censentur donationes factæ ob causam Matrimonii, sicuti
censetur facta dos *l. Ut liberis* 17. *Cod. de Collationibus*. Filius
45 enim volens succedere patri, licet non teneatur conferre,
quæ ab ipso valide accepit donatione simplici ei facta ex me-
ra liberalitate, ut patet ex *leg. Illud* 20. *circa finem Cod. de*
Collationibus tenetur tamen conferre quæ ab ipso accepit
Donatione non ex mera liberalitate, sed ob causam. verbi
gratia ob nuptias, ob dotem, ob susceptionem Ordinum,
ob ingressum Religionis, & hujusmodi per *cit. l. Illud.* cum
similibus, cum donata ob causam de sua natura conferri de-
beant, ex quo præsumantur tradita in compensationem Legi-
timæ. Vasquez *loc. cit. dub.*6. Emanuel Sa, verb. *Hereditas*
n. 42. Bonacina *loc. cit. n.* 13. Sanchez *cit. dis.* 25. cum plu-
46 ribus aliis ibi allegatis. Non sunt tamen computandæ in di-
visione expensæ factæ a patre in convivio ob nuptias filii,
seu occasione primi Sacri celebrati, aut ingressus, & profes-
sionis Religiosæ, vel promotionis ad Doctoratum, aut ad
aliquam dignitatem, si filius non habeat bona propria, quia
tales expensæ pertinent ad rationabilem administrationem bo-
norum patris, & ad alimenta filiis debita, nec magis cen en-
tur factæ ob filium, quam in honorem ipsius patris. Molina,
*tract.*2. *dis.* 238. *vers. de expensis*, cum Bartolo, Gomezio
& aliis ibi allegatis, Tuschus *concl.* 417. Vasquez *loc. cit.*
dub 6. *num.* 46. Sa, *loc. cit. n.* 43. Bonacina *loc. cit. n.* 11.
47 cum aliis ibi citatis. Nec tenetur frater in divisione compu-
tare quæ pater illi dedit præ aliis ad cibum, vestitum, & e-
quitatum, quia stat rationabilis præsumptio, quod pater il-
la liberaliter ei donaverit, seu condonaverit. Navarr. *c*.17.
n. 160. Vasquez *loc. cit. dub.*8. *num.*155. Bonacina *loc. citat.*
48 *num.* 8. & alii. Nec tenetur fratrer conferre quæ a patre vi-
vente accepit ob merita extraordinariorum obsequiorum;
dummodo accepta non excedant merita; *l. Si pater* 34. *ff.*
de donationibus, Molina *disp.* 224. Navarr. *cap.* 17. *n.* 144.
& 145. Silvester verb. *Donatio* 2. *q.* 7. Vasquez *loc. cit. du-*
bio 10. *n.* 163. Bona. *loc. cit. n.* 18. cum aliis ibi allegatis.
49 Septimo, conferre debet frater quæ pater insumpsit in
ipsius liberatione a captivitate, a carcere, aut a pœna ipsi
pro delicto debita, si pater declaraverit esse computanda in
divisione: Pater enim licet teneatur alere filium, non tamen
tenetur cum gravamine aliorum filiorum innocentium ipsius
delinquentis delicta solvere; si autem declaraverit non esse
computanda, aut non expresserit an vellet computari, non
sunt computanda in divisione, quia tunc præsumi debent ex
paterna pietate condonata, cum non sit addenda afflictio af-
flicto, *cap. Cum percussio* 7. *q.* 1. *cap. Ex parte* 5. *de Clerico*
ægrotante; Dummodo tamen pater non habeat bona propria
ipsius Filii. Tuscus *conclus.* 417. Vasquez *loc. cit. dub.* 8. *nu-*
mer. 155. Navarrus *cap.* 17. *num.* 165. Bonacina *loc. cit. nu-*
mer. 15. cum pluribus aliis ibi allegatis.
50 Octavo, conferre debet frater bona profectitia, quia ho-
rum bonorum dominium pertinet ad patrem §. 1. *Institut.*
51 *Per quas personas cui acquiritur*. Non debet tamen conferre
bona castrensia, aut quasi castrensia quia horum dominium ab-
solute pertinent ad filium; *leg. Castrense* 11. *ff. de castrensi pe-*
culio, *leg. Hic titulus* 1. *Nec castrense ff. de collatione bono-*
rum. Nec bona adventitia, *leg. Ut nemini* 21. *Cod. de colla-* 52
tionibus; Adventitiorum enim bonorum dominium directum
seu proprietatem habet filius, *l. Cum oportet* 6. *Cod. de bonis*
quæ liberis.

Nono, conferre debet frater quæ accepit a patre titulo pa- 53
trimonii ad Sacros Ordines, vel ad nuptias contrahendas, quia
traditio horum bonorum non est donatio omnino libera, sed
ob causam: Donata autem ob causam, & non ex mera libe-
ralitate conferri debent in partitionem; *l. Illud.* 20. *circa fi-*
nem, *Cod. de Collationibus*. Ast tamen jus fructus percipien-
di dum vivit, spectat ad ipsum solum, nec debet eos fructus
afferre in partitionem. Molina *disp.* 233. §. *Hujusmodi au-*
tem, Hugo *tom.* 1. *disp.* 5. *sect.* 2. *num.* 37. Sporer *tom.* 2.
tract. 6. *in complement. septim. præcept. cap.* 1. *sect.* 2. *n.* 51.
Bonacina *loc. cit. num.* 5. *vers. Respondeo secundo*, cum aliis
ibi allegatis. Non tenetur tamen conferre, si nolit succede- 54
re patri in hereditate, sed contentus sit re sibi tradita, quia
is solum conferre tenetur, qui vult in hereditate cum aliis suc-
cedere *l. Fuit quæstionis* 7. *ff. de dotis collatione*, Molina *dis-*
putat. 237. *vers. Redditum*; Emanuel Sa, *loc. cit. numer.* 42.
Bonacina *loc. cit. num.*4. cum Gomezio, & Zechio ibi cita-
tis. & alii.

Decimo, conferre debet frater in divisione expensas fa- 55
ctas a patre ad ejus bona adventitia augenda ad perpetuam
considerabilem utilitatem, si constet, quod pater eas fecerit
animo repetendi; Et si dubitetur de tali animo, attendenda
est quantitas dictarum expensarum; & si parva sit, præsu-
mi debet, quod non habuerit animum repetendi, si vero ma-
gna sit, ita ut quantitas expensarum factarum excedat quan-
titatem fructuum perceptorum, est præsumendum, quod ani-
mum habuerit repetendi dictas expensas, cum non sit cre-
dibile, quod voluerit pater unum filium ditare cum magno
detrimento aliorum; Navar. *cap.* 17. *num.* 163. Bonacina
loc. cit. n. 15. & ipso teste alii communiter. Sic e contra, 56
si pater dilapidaverit bona adventitia unius filii, alii fratres
in divisione tenebuntur compensare, cum obligatio ex justi-
tia transmittatur ad heredes, & hereditas, seu res transeat
cum suo onere; *l. Alienatio*, *ff. de contrahend. emptione*.
l. Pomponius §. *Cum quis*, *ff. de acquir. poss. l. Via constituti*,
§. *Quicumque*, *ff. de servitut. l. Fiscus* 6. *ff. de jure Fisci*,
Clementin. 1. *de censibus*, cum similibus; Emanuel Sa, verb.
*Hereditas n.*45. Bonacina *loc. cit. n.* 13. *in fine* & alii.

Novæ additiones ex aliena manu.

INter Fratres potest esse communio tantum mensæ, fru- 1
ctuumque bonorum patrimonialium, tum potest esse
Societas universalis. Ex hoc autem solum, quod Fratres 2
concorditer vixerint, promiscueque, ac pro indiviso bona
possederint, vix habetur communio mensæ, & fructuum bo-
norum patrimonialium. Quinimmo id procedit etiamsi adsit 3
pactum, ut omnia lucra & damna sint communia, quippe
quia potest pactum hoc verificari in bonis, tantummodo pa-
trimonialibus, quorum respectu inter ipsos erat communio.
Confer *Rotam in Romana, seu Spoletana Fideicommissi* 1. *Fe-*
bruarii 1754. §. 7. *& plur. sequent. cor. bon. mem. Vicecom.*
& 4. *Julii* 1755. §. 9. *& duob. sequent. cor. Illustriss. Figueroa.*
Societas vero universalis, per quam omnia tum industriæ, 4
tum fortunæ lucra communicantur, vel requirit expressam con
ventionem, vel deducenda est ex necessariis actibus & argu-
mentis, de quibus vide *Rotam in Romana Hereditatis super*
Fidejussione 5. *Maii* 1751. §. 5. *cor. Eminentissimo Bussio*. Ad-
de etiam idem Supremum Tribunal *in dict. Romana, seu Spo-*
letana Fideicommissi 1. *Februarii* 1754. §. 6. & 7. *cor. bon.*
Vicecomit. & 4. *Julii* 1755. §. 9. *cor. Illustriss. Figueroa.*
Num acquisitio proprio nomine facta ab uno ex Fratribus 5
excludat inter ipsos Societatem universalem? Quæstionis est.
Obtinuit distinctio, quod si certo constet, & quidem vel ex-
presse, vel tacite, de societate universali, eam minime ex-
cludat mox dicta acquisitio, quia tunc proprio nomine ac-
quirens communi sociorum nomine acquisivisse videtur. At
si de societate universali, nec ex conventione expressa, nec
ex argumentis indubiis constet, prælata acquisitio urget in
ejus exclusionem; *Michalor. de Fratrib. part.*2. *cap.*17. *n.*16.
& sequent. Constantin. ad Statut. urb. annot. 21. *num.*41. *Rot.*
in Spoletana divisionis Bonorum 5. *Februarii* 1745. §. 12. *& in*
Recinaten. Communionis universalis 25. *Junii* 1747. §. 6. *utra-*
que cor. bon. mem. Vicecomit.

6. Ex-

8 Ex indole societatis universalis res communi periculo ita pereunt, ut unus alteri ex sociis nonnisi de inexcusabili culpa, probatoque dolo teneatur; Rota *in Romana Hæreditatis super Fidejussione* 5. *Maji* 1751. §. 4. *cor. Eminentissimo Bussio*.

SODOMIA,

Vide verb. *Luxuria a num.* 50. *ad* 63.

SOLEMNITATES PRO ALIENANDIS REBUS ECCLES.

Vidde verb. *Alienatio art.* 2. *per tot.* & *art.* 3. *ac* 4.

SOLEMNITATES CONTRACTUUM.

Vide verb. *Contractus per tot.*

SOLIDUS.

Vide verb. *Cathedraticum n.*4. & verb. *Donatio art.*5. *n.* 30.

SOLLICITATIO AD TURPIA.

1 AD coercendam sacrilegam, & execrabilem sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione, vel occasione, seu prætextu ejusdem, variæ sunt editæ Pontificiæ Constitutiones, & signanter a Pio IV. Constitut. incip. *Cum sicut nuper*, a Paulo V. Constitut. incip. *Dilecte fili*, a Gregorio XV. Constitut. incip. *Universi Dominici Gregis*. Quæ Gregorii Constitutio, cum sit norma, & regula in hac materia habenda, hic ad litteram datur.

GREGORIUS PAPA XV.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

2 UNiversi Dominici Gregis curam quamquam immeriti cœlesti dispositione gerentes sedulo invigilare tenemur, ut ab omnibus pravis contagiis conservetur immunis, multoque majori studio providere, ut omnis pestis ab iis avertatur, quibus alios sanandi Officium est commissum, ne quod Evangelica scripta Nos admonent, sale infatuato, non sit in quo saliatur, & ad nihilum prosit ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ad hominibus.

§. 1. Quoniam autem a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris quibusdam in locis provisum fuit, ut impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi fideles non esse, sed nec etiam nominari debet procul ab iis arceatur, videlicet ut aliquis Sacerdos ad Sacras audiendas Confessiones deputatus Sacrosancto Pœnitentiæ Sacramento, sollicitando Pœnitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex cœlesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis Animarum reddatur; idcirco Nos ea, quæ his perniciosissimis Diaboli insidiis arcendis certis locis salubriter constituta sunt, ut nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, providenda duximus.

§. 2. Alias siquidem a fel. rec. Pio Papa IV. Prædecessore nostro emanarunt Litteræ tenoris subsequentis, videlicet: Pius Papa IV. Venerabili Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniarum hæreticæ pravitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper &c.

§. 3. Igitur ut litteræ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & ubique Locorum inviolabiliter observentur, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. contra hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum præinsertas Litteras hujusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica auctoritate, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, illasque non solum in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis Christiani orbis partibus firmiter & inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus.

§. 4. Ac præterea ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes & singuli Sacerdotes, tam Sæculares, quam quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione, vel prætextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint, in Officio S. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur. Et præterea omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores, & Locorum Ordinarios, omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominorum, & Locorum Universis Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & Territoriis per has nostras Litteras, etiam privative quoad omnes alios, specialiter ac perpetuo Judices delegamus, ut super his, contra prædictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis Fidei juxta Sacrorum Canonum formam, nec non Officii Inquisitionis hujusmodi Constitutiones, privilegia, Consuetudines, & Decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis suspensionis ab executionis Ordinis, privationis Beneficiorum, dignitatum, & Officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione Curiæ Sæculari puniendos tradant.

§. 5. Dantes etiam facultatem Veneralibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum ob probationum defectum, impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus concurrentibus, præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ Seculari, ut præfertur reum tradendum esse, pronunciandi.

§. 6. Non obstantibus omnibus, quæ dictus prædecessor in suis Litteris prædictis voluit non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 7. Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus seu Locorum Ordinariis prædictis, quod si hoc Officium prætermiserint, vel Pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes seu tractantes ut supra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ puniri non negligant.

§. 8. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra ubique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 9. Quodque eædem præsentes Litteræ, seu illarum exempla ad valvas Basilicarum Sancti Joann. Lateranen. ac Principis Apostolorum de Urbe, & in Acie Campi Floræ affixæ, omnes ita arctent, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent.

Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscat. die 30. Aug. 1622. Pontif. nostri anno 2.

Hanc vero Gregorii XV. Constitutionem Benedictus XIV. An. 1741. confirmavit, ampliavit, & extendit, altera sua Constitutione incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, in qua & reservat Papæ pro tempore existenti absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant ut ab aliis falso accusentur.

Unde sollicitatio quantum ad propositum non est nisi provoca- 3

vocatio, seu incitatio facta verbis, scriptis, signis, nutibus, osculis aut tactibus ad turpia, et inhonesta, idest ad res carnales, seu venereas. *Sic in re Communis Doctorum*.

4 Per personas sollicitantes intelligunt hic omnes, et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cujuscumque dignitatis, aut Praeminentiae existant. *Communis* per expressa verba dictae *Gregorianae Constitutionis* §.1.

5 Hinc sollicitans dicitur, et est denunciandus etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium feminas, seu adolescentulos ad turpia, seu carnalia provocat, et incitat: De ipso enim Sacerdote verificatur, quod sollicitet praetextu Confessionis, quod sufficit de mente dictae Constitutionis, etiam Sacramentali Confessione non secuta ibi: *Vel praetextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta*. Et sic tenent Diana *part.1. tractat.4. resolut.17. & part.4. tractat.5. resolut.8.* Sanctius *in Selectis disput.11. numer.39.* Acugna *tractat. de Confess. sollicit.14. num.4.* Joannes Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.9.* Felix Potestas *tom.2. part.3. cap.2. num.485.* Rosignol. *de Poenitent. part.1. quaest.7. art.21. num.4. & seq.* Castropal. & alii plures contra Bordon. Leandr. & alios volentes non e se denunciandum.

6 Laicus autem fingens se Sacerdotem, & Confessarium, si sollicitet in Confessione, non est ex vi dictae Constitutionis denunciandus, ut sollicitans, quia dicta Constitutio expresse loquitur solum de Sacerdote, qualis non est Sacerdos fictus; Si autem voluisset etiam Sacerdotem fictum comprehendere, expressisset; Quod enim voluit expressit, *argument. cap. Inter corporalia 2. de translat. Episcop. §. Sed neque istud, cap. Quia circa 22. de privileg. & cap. Ad audientiam 12. de Decimis*. Tum quia odio a restringenda, *cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.* Et in poenalibus benignior interpretatio facienda est, *leg. Factum 155. ff. de Regulis Juris §.2.* ibi: *In poenalibus causis benignius interpretandum est, cap. In poenis 49. de Regulis Juris in 6.* ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda*. Et concordat *leg. Cum quidem 19. ff. de liberis, & cap. Statutum 22. de election. in 6.* Et sic defendunt Rodericus de Acugna *tractat. de Confessar. sollicitat. quaest.13. num.1. & seq.* Diana *part.1. tractat.4. resolut.15. part.4. tractat.5. resolut.9. part.10. tractat.14. resolut.42.* Castropal. *tom.1. tractat.4. disput.9. punct.9. num.5.* Leander *de Sacram. Poenitent. tract.5. disput.13. a quaest.36.* Joann. Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.10.* Felix Potestas *loc. cit. num.489.* Rosignol. *loc. cit. num.7.* Viva *ad prop.6. Alexandri VII. n.9.* & alii contra Escobar, Trimarchium, & Freitam tenentes contrarium.

7 Talis autem Laicus esset denunciandus tamquam suspectus de haeresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus, & signanter ex Constitut. Gregorii XIII. incipient. *Officii nostri partes*, praesertim si simul audisset Confessionem, & absolutionem dedisset. & utramque qualitatem requiri tenent passim Doctores ex verbis dictae Constitutionis Gregorii XIII. ibi; *Confessiones audire, & absolutionem impartiri nisi fuerint*; Quamvis tamen ex Constitutione Clementis VIII. incipient. *Alias edita die 1. Decembr.* 1601. non videatur requiri dicta qualitas, scilicet quod absolutionem impertitus fuerit cum in ipsa Constitutione Pontifex subdat correctioni Inquisitorum eos, qui absque Presbyteratu audent Confessiones audire, nec ibi requirat qualitatem, quod absolutionem impertiti fuerint, ut inter alios recte notat Rosignol. *loc. cit. n.9.*

8 Feminae sollicitantes in Confessione Confessarios ad inhonesta, non sunt denunciandae. *Communis*. Et ratio est, quia Lex mandat denunciari Confessarios, & non Poenitentes sollicitantes, adeoque non est extendenda contra Poenitentes sollicitantes Confessarios ad turpia, cum poenalia non sint extendenda ultra expressa, *argument. cap. Statutum 22. de election. in 6.* ibi: *Cum sit poenale, restringi potius convenit, quam laxari*, & aliis citatis Juribus *supra n.6.*

9 Per personas sollicitatas intelliguntur hic feminae, & mares, puellae, & pueri. *Est jam Communis* post dictam Constitutionem Gregorii XV. per verba inibi expressa: *Qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda*. Ly enim: *Quaecumque illae sint*, additum personis, importat utrumque sexum.

10 Hinc tam mares, quam feminae quaecumque, etiam Moniales, & Mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis ad turpia tenentur ipsos denunciare. Et si valde vereantur id per se personaliter facere, monere debent Episcopum, seu Inquisitorem, ut mittat ad eas Internuntium pro denunciatione, recipienda, & satis expediens est, ut delegetur, seu mittatur Confessarius, ut recipiat in Scriptis, & cum juramento denunciationem juxta decretum Inquisition. Roman. jussu Urbani VIII. 27. *Septembris* 1624. apud Bordon. *cap.23. de Sollicitat. num.89.* his verbis: E *quando il Penitente tuttavia persiste nella medesima renitenza, N. S. si contenta, che dal Vescovo, o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura, e con giuramento, la dinunzia per portarla subito a chi gli avrà data l'autorità di pigliarla*.

11 Sollicitatio autem fieri potest pluribus modis, nempe scriptis, verbis, signis, nutibus, tactibus, osculis, & hujusmodi. *Communis*.

12 Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti, sive feminae, sive mari chartam postea legendam, in qua ad Venerem provocat, allicit, seu incitat, tamquam vere sollicitans est denunciandus. *Communis*, & patet aperte ex propositione 6. inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die 7. Septembr.* 1665. ibi: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus*.

13 Item vere sollicitat, & est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Poenitentem ad Venerem allicit, seu incitat. *Communis*, per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, aut inhonestos sermones, sive tractatus habuerit*.

14 Et sic vere sollicitat, & denunciandus est Confessarius ille, qui in actu Confessionis, vel immediate ante, seu post dicit Poenitenti: *Si ego essem saecularis, vellem te solam ducere in uxorem*. Vel ei dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto corde diligo*. Vel: *permitte me, ut in domum tuam veniam, & amorem meum tibi ostendam*. Vel pulchritudinem ipsius lascivis verbis commendat, & laudat, & hujusmodi. Diana *par.9. tractat.9. resolut.32.* Rosignol. *loco cit. num.25.* Felix Potestas *loc. cit. num.558. & 565.* & alii plures contra paucos alios; Et ratio est, quia similia verba sine aliqua occasione in Confessione, seu immediate ante, vel post, dicta, sunt impertinentia ad Confessionem, & vehementer provocativa & incitativa ad Venerem.

15 Item vere sollicitat, & est denunciandus Confessarius ille, qui signis, nutibus, osculis vel tactibus lascivis Poenitentem incitat, seu provocat, vel allicit ad actus venereos, ut si eam osculetur, vel fixis aspectibus lascivis, aut signis vere libidinosis ei suum impurum, & inhonestum amorem studeat aperire. Vel ei suas verecundas partes ad id ostendat, seu ille ipsius tangat pedes, seu manus libidinose premat, & hujusmodi. *Sic in re Communis* per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda*: Similia enim sunt omnia provocativa, incitativa, seu allicitiva ad Venerem.

16 Item sollicitatio fieri potest in pluribus, & diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante, vel immediate post, seu occasione, vel praetextu Confessionis. *Communis* per verba expressa dictae Constitutionis, ibi: *In actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, vel post immediate, seu occasione, vel praetextu Confessionis*.

17 Unde Confessarius, qui tempore actualis Sacramentalis Confessionis aliquo ex supradictis obscenis modis Poenitentem ad venerea, & inhonesta allicit, seu incitat, vere sollicitat, & est denunciandus. *Communis* per ipsa clara verba

18 dictae Constitutionis: *In actu Sacramentalis Confessionis*. Et talis Confessarius est denunciandus, etiamsi non pro se, sed pro alio, seu nomine alterius sollicitet. *Communis*, & clare habetur ex dicta Gregorii Constitutione, ibi: *Qui personas, quaecumque illae sunt, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda*. Et infra: *Aut cum illis illicitos, & inhonestos sermones, aut tractatus habuerint*. Qui enim incitat, seu allicit, vel provocat ad inhonesta, & venerea cum aliis patranda, utique illos, & inhonestos sermones cum incitato, seu provocato habet.

19 Confessarius, qui in Confessione per inhonesta verba coepit sollicitare feminam ad turpia, quae eidem consensit, sed post illa verba statim desistit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem, sed differt tum complementum sollicitationis, tum absolutionis, hoc non obstante est denunciandus. *Communis*. Verificatur enim de ipso, quod *in Confessione habuerit cum Poenitente illicitos, & inhonestos sermones, seu tractatus*, quod sufficit secundum Bullam ad incurrendas poenas contra sollicitantes inflictas.

Con-

20 Confessarius, qui feminam pœnitentem ante inceptam Confessionem, & dilata in aliud tempus Confessione oculis, seu verbis, aut tactibus obscenis sollicitat, est tamquam verus sollicitans denunciandus. *Communis*. Ipse enim sollicitavit Pœnitentem *immediate ante Confessionem*, ut loquitur Constitutio, & licet non sit sequuta Sacramentalis Confessio, adhuc Pontifex præcipit esse denunciandum, ibi: *Etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta*.

21 Item denunciandus est Confessarius, qui immediate post Confessionem, & datam absolutionem tradidit Pœnitenti chartam postea legendam, quæ continet verba incitantia, & provocantia ad Venerem. Sanctius *in Selectis disput.* 11. *num.* 31. Rosignolus *l. cit. sect.* 3. *num.* 17. Viva *ad proposit.* 6. *Alexandri VII. num.* 5. *&* 7. *vers. Ad ultimam*, favet dicta damnata propositio allata *supra num.* 11. Et sic tenent plures alii contra Castropal. & alios sentientes contrarium. Et ratio est, quia quantum est ex parte Confessarii tunc *immediate post Confessionem*, ut loquitur Bulla, incipit Sollicitatio; Non enim requiritur, quod actio illa externa appareat mala immediate, quando Pœnitens accipit chartam, sed sufficit, quod deinde innotescat malitia illius actionis externæ Confessarii, ut sit denunciandus; sicut si immediate post Confessionem sollicitaretur Pœnitens verbis ambiguis, & deinde adverteret, quod certo ea verba in sensu sollicitatorio prolata fuerint, sine ullo dubio talem Confessarium, uti vere sollicitantem teneretur denunciare.

22 Item denunciandus est Confessarius qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit fuisse pluries sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum, & ipsum ad turpia sollicitat; Vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum, & tradam tibi Chirographum tuæ Confessionis & ipsum illuc perrectum, ad inhonesta, & venerea sollicitat. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 11. *& tractat.* 5. *resolut.* 77. Leander *de Sacrament. Pœnitent. tractat.* 5. *disput.* 21. *quæst.* 35. Sousa *lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 39. Rosignol. *l. cit. sect.* 3. *num.* 16. Felix Potestas *loc. cit. num.* 507. & alii. Et ratio est, quia de tali Confessario verificatur, ut prætendit Bulla, quod sollicitaverit *immediate post Confessionem*, cum hujusmodi sollicitationes sint actiones continuatæ cum Confessione per signum externum per se ordinatum ad inhonesta datum immediate post Confessionem.

23 Item denunciandus est Confessarius, qui feminam in Confessione cognitam adulteram, & post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam in recessu ad suam domum sollicitat; Vel ad ejus domum eadem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. Sic defendunt Lezana *in Summa qq. Regular. cap.* 19. *num.* 34. Bordon. *in Manual. consult. sect.* 25. *num.* 38. Peyrinus, & Hurtadus apud Felicem Potestatem *loc. citat. num.* 503. qui licet cum Leandro, Diana, Castropal. & aliis sequatur sententiam contrariam, nempe non esse talem Confessarium denunciandum, tamen *ibidem num.* 504. concludit, quod nostra sententia affirmativa valde sibi arrideat, si sollicitatio contingat eodem die. & ex peccato carnis in Confessione audito, quia videtur facta occasione Confessionis, qua cognovit Pœnitentem proclivem ad Venerem, & præsertim si sit facta eodem die cum Hurtadus absolute velit, quod peccatum carnis a Confessario cum Pœnitente commissum intra 24. horas post Confessionem sit casus denunciationis; Talis enim sollicitatio facta eodem die censetur facta incontinenti, *argument. leg. Quod ait* 23. §. 4. *ff. Ad Legem Juliam, de adulteriis*, ubi dicitur, quod si Pater occidat filiam deprehensam adulteram eodem die, interpositis horis, censeatur incontinenti occidisse, ibi: *Sed dum adulterum occidit, profugit filia, & interpositis horis, adprehensa est a Patre, qui persequebatur, incontinenti videbitur occidisse*. Et sic tenet etiam Grafs. *tom.* 1. *consil. lib.* 4. *de cognat. spirit. consil.* 1. *a num.* 37. *& de casibus reservatis lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 30. & alii. Quamvis tamen Rosignol. *l. citat. sect.* 3. *num.* 16. *&* 18. Scortia *in Bull. Pontificum epist.* 77. *Theor.* 197. Leander, Diana, Castropal. & alii sustineant oppositum.

24 Item denunciandus est Confessarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam ejus Confessionem domi sequenti die, illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. Bordon *in Manual. consult. sect.* 25. *num.* 38. Felix Potestas *l. cit. num.* 510. & alii: Et ratio est, quia ipse vere sollicitavit *occasione Confessionis*, ut vult Bulla, cum occasionem sollicitandi acceperit a Confessione petita a persona vere confiteri volente.

25 Item denunciandus est Confessarius, qui hodie mulierem pro sequenti die ad Confessionem invitat, & ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, prævenit, & sollicitat. Bordon. *l. citat. num.* 39. Felix Potestas *loc. cit. num.* 512. & alii. Et ratio est, quia in tali Confessario verificatur, quod dicit Bulla, nempe quod sollicitet *prætextu Confessionis*; Dictio enim *sub prætextu* idem significat, quod sub velamine, vel colore alicujus rei, quæ non est, seu falsa est, vel jam desinit esse, *leg. Sub prætextu* 19. *Cod. de transaction.* adeoque &c.

26 Item sollicitatio fieri potest in pluribus & diversis locis, nempe vel in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo. *Communis* per expressa verba in toties citata Gregoriana Constitutione, ibi: *Sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo*.

27 Unde Confessarius in Confessionario sedens, si mulierem ad se accedentem non ut confiteatur, sed alicujus negotii causa sollicitet, est denunciandus. Sic Diana *part.* 1. *tract.* 4. *resolut.* 18. *part.* 4. *tract.* 5. *resolut.* 38. Bordon. *in sacro Tribun. cap* 23. *num.* 6. Rosignol. *l. cit. sect.* 3. *num.* 12. *&* 13. Felix Potestas *l. cit. num.* 522. *&* 523. Escobar, Trullench apud Leandrum *de Sacram. Pœnit. tract.* 5. *disput.* 23 *quæst.* 30. et habetur expresse decisum in decreto Pauli V. ut sequitur.

Feria V. die 10. *Julii* 1614.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico coram S. S. D. N. D. Paulo Divina providentia Papa V. &c. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem Confessionis de rebus inhonestis; S. S. decernit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio.

28 Nec valet objicere cum Leandro *l. citat. quæst.* 30. & apud ipsum Freita. Fagundez, Sousa, Castropalao, Lezana, Sanctio, Hurtado, Bossio, Donato *tom.* 3. *tractat.* 13. *quæst.* 53. & aliis, quod dictum Decretum Pauli V. fuit moderatum, ac restrictum a Gregorio XV. in citat. Constitut. *universi Dominici Gregis* ad terminos simulationis Confessionis in Confessionario per illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire, non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario*; Non valet: inquam, quia illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire*, non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario, sed in aliis locis, in quibus ex electione Confessarii quandoque audiuntur Confessiones; quæ loca secundum se sunt indifferentia pro quocumque munere: In his enim requiritur simulatio Confessionis, ut fiat determinatio, quæ limitatio non videtur requiri quoad Confessionarium, cum hoc ex se sit determinatum ad hoc munus.

29 Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electum, simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad inhonesta, & venerea sollicitat. *Communis* per verba expressa in toties repetita Gregoriana Constitutione, ibi: *Aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint*. 30 Confessarii sollicitantes Pœnitentes in Confessione, vel occasione, seu prætextu Confessionis, tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo non ad venerea, seu turpia in hoc genere, sed ad alia peccata, non subjacent pœnis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. Sic Rosignolus *loc. cit. sect.* 2. *num.* 11. Peyrinus *tom.* 2. *privileg. Minimorum in Constitution. IV. Gregorii XV. num.* 7. Lezana *in Summa qq. Regularum tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 34. Sanctarell. *in tractat. de Hæresi* 44. *num.* 19. Bonacina *de onere, & obligat. denunciat.* 6. *punct.* 3. *num.* 13. Venerus *de examin. Episcopor. lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 18. Sanctius *in Selectis disput.* 11. *num.* 23. & alii. Et ratio est, quia dicta Gregoriana Constitutio, sicuti, & aliæ præcise loquuntur de sollicitantibus, seu provocantibus, & incitantibus ad venerea, & inhonesta, unde extra illa non est facienda extensio per citata Jura *supra n.* 5. *&* 7.

31 Item denunciandi non sunt ex vi dictarum Constitutionum Pontificiarum Confessarii, qui Pœnitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiæ &c. Sic Rosignolus *l. citat. sect.* 2. *numer.* 9. Diana *part.* 4. *tractat.* 15. *resolut.* 16. Rodericus Acugna *tractat. de Confessar. sollicit. quæst.* 16. *num.* 4.

a se committenda, & commissa pœnis hujusmodi subjacere.

12 Notanter autem dicitur *Censuris exceptis*, quia ignorantia Censurarum excusat ab eis incurrendis, quamvis contra Legem agendo quis gravissime peccet *Communis*, textu expresso *in cap. Ut animarum periculis 2. de Constitutionibus in 6.*, ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dummodo eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Et ratio manifesta est, quia ad incurrendam Censuram requiritur contumacia, *cap. Qua fronte 15. de appellationibus*, ibi: *Sane si quis pro contumacia . . . . . Interdicto, vel excommunicatione tenetur adstrictas*, cum similibus, Contumacia autem non adest, ubi ignorantia Censuræ habetur, cum ignorantia excuset a contemptu, & contumacia, *leg. Si ignorans 50. ff. Locati*.

13 Quamvis temporalia Simoniace accepta restituenda sint, licet quis ea accipiendo ignoraverit se peccare, cum obligatio talis restitutionis oriatur, non tam a Jure humano, seu Ecclesiastico, quam a Jure Divino, seu naturali ex dictis *art. 3. num. 32. ad 35.*, & consequenter, quia ea simoniace accepit, restituere teneatur statim, ac rescit illa tanquam aliena restitutioni esse obnoxia, etiamsi prius ipsa accipiendo id ignoraverit, ut tradunt communiter Doctores. Tamen
14 Præscriptio legitima excusat a dicta restitutione Simoniace acceptorum; Dummodo tamen ad ipsam Præscriptionem vere concurrant omnes conditiones ad ipsam necessariæ, de quibus abunde sub verb. *Præscriptio per tot.* vide *ibi*, ubi plurima ad rem.

15 Ab excommunicatione incursa ob commissam Simoniam in ingressu Religionis, vel Beneficio Ecclesiastico solus Papa absolvere potest. *Communis*; Papa enim sibi illam specialiter reservavit *in Extravagant. Sane 1.*, *& Cum detestabile 2. de Simonia*.

16 Ex privilegio tamen, quo Regulares Mendicantes absolvere possunt a casibus Papæ reservatis possunt etiam absolvere ab ista Excommunicatione, dummodo non sit publica, & ad Forum contentiosum deducta. Ita Suarez *l. 4. de Simonia cap. 61. num. 4.* Castropal. *de Simonia punct. ult. num. 2.*, Reiffenstuel *lib. 5. Decretal. tit. 3. num. 334.*, & alii. Sicut, & posse Episcopos absolvere a Simonia occulta declaravit Sac. Congregation. apud Castropal. *de simonia punct. ult. numer. 3.* Reiffenstuel. *l. c. n. 340. in fine*.

17 Solus autem Summus Pontifex absolvere potest ab Excommunicatione, Suspensione, & interdicto, aliisque pœnis incursis ob commissam Simoniam in susceptione, & collatione ordinum, etiamsi Simonia sit occulta; Sic enim sibi expresse reservavit Sixtus V. Constit. 91. incip. *Sanctum, & salutare* cum expressa derogatione omnium privilegiorum, ac etiam Concilii Tridentini *sess. 24. de reform. cap. 6.* Vi cujus Episcopi alias possunt *in omnibus irregularitatibus, & Suspensionibus a delicto occulto provenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad Forum contentiosum dispensare, & in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputatum in foro conscientiæ gratis absolvere*. Sunt verba præcisa Concilii. Nec quoad hoc dicta Constitutio Sixti V. est moderata, aut revocata a Clemente VIII. Constit. 41. incip. *Romanum Pontificem*, ut patet ex dictis *supra art. 3. numero 11.* Quamvis tamen circa id non esse dictam Sixti V. Bullam ubique usu receptam putet Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 24. num. 134.* apud Reiffenstuel *loc. citat. numer. 335.*

18 Si Beneficium simplex Simoniace fuit obtentum ab aliis, Beneficiario invincibiliter ignorante, consequenter Beneficium bona fide acceptante, potest Episcopus cum illo dispensare, ut tale Beneficium de novo acquirere, & retinere possit, dummodo illud prius libere resignet. *Communis*, textu expresso *in cap. Si alicujus 59. de electione*, ibi: *Quamvis circa eam, qui ignoranter recipit Simplex Beneficium per simoniacam pravitatem post liberam resignationem Episcopi dispensatio toleretur*.

19 Idem potest Episcopus, si est Prælatura, aut dignitas seu Beneficium Curatum, dummodo electio, seu collatio illius per sententiam reprobata, seu cassata non sit; secus autem, si per sententiam sit reprobata, seu cassata, *cit. Cap. Si alicujus*, ibi: *Si alicujus electionem propter simoniam eo ignorante, ac ratum non habente commissam contigerit reprobari, cum eo super prælatione ad quam taliter fuerat electus illa vice non potest Episcopus dispensare*, juncto Summario *ibid.* sic expresse sonante; *Cassata Electione propter Simoniam etiam sine culpa Electi, non dispensat Episcopus ea vice cum cassato; Secus, si Electus libere resignavit*. Reiffenstuel *loco citato numero 337.*, & alii. In casu autem, quo
talis Simoniaca Electio, seu Collatio reprobata, seu cassata 20
fuerit per sententiam, non potest Episcopus dispensare, ut talis Beneficium *illa vice* retinere, vel de novo acquirere possit; sed debet tale prius alteri, & postea si iterum vacare contigerit, poterit rursus conferre tali *Simoniam* ab illo commissam invincibiliter ignoranti, quia tunc dicta Simonia purgabitur per intermediam personam, ut notat Glossa communiter recepta *in cit. cap. Si alicujus* verb. *Illa vice* per textum *in cap. Ex transmissa 7. de Filiis Presbyteror.*, ibi: *Quo defuncto media intercessit persona, cui prædictum Beneficium est collatum*. Et tenent Pirhing *loc. cit. num. 173.* Reiffenstuel *loc. citato num. 337.* & alii communiter *argument. citat. cap. Si alicujus 59. de electione*.

Pœnam inhabilitatis ad Beneficium quodcumque Episco- 21
pus dispensando tollere non potest, quando Simonia commissa est ab ipso Beneficiario, vel ab alio, ipso sciente, & consentiente, etiamsi Simonia sit occulta; Tunc enim talis Simoniacus redditur perpetuo inhabilis non solum ad Beneficium simoniace obtentum iterum obtinendum, sed etiam ad quæcumque alia Beneficia per Jura, & Constitution. Pontifi. cit. *supra art. 3. num. 15.*, *& 16.* Super quibus Episcopus dispensare nequit *Cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Nulli fas sit 25. q. 1. cap. Institutionis 25. quæst. 2. cap. Quod super his 9.*, *& cap. Cum inferior 16. de Majorit.*, *& Obed. Clement. Ne Romani §. 1. de election.*, ibi: *Lex Superioris per inferiorem tolli non potest*.

Et id procedit, nedum in Foro externo, ut tenent Do- 22
ctores communiter, sed etiam in foro interno, ut expresse declaravit *Sacra Congreg. apud* Castropal. *de Simonia punct. ultim. numer. 3.*, & Reiffenstuel *loc. citat. num. 340.* his verbis: *Episcopus, & si a Simonia occulta absolvere possit; non potest tamen Simoniacum rehabilitare ad Beneficia in posterum obtinenda, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam retinet*. Et sic tenent Pirhing *loc. cit. num. 173.* Suarez *lib. 4. de Simonia cap. 61. num. 10. & 11.* & communissima aliorum, teste Reiffenstuel *loc. citat. num. 340.* dicente jam in praxi tutam minime esse contrariam sententiam Henriquez, & paucorum aliorum putantium probabile esse, quod Episcopus pro foro interno dispensare possit, si Simonia sit occulta.

Quando Simonia est publica, dispensatio pro Foro ex- 23
terno obtineri debet a Dataria. Pyr. Corrad. *in praxi dispensation. lib. 5. cap. 9. num. 13.*, *& 14.* Reiffenst. *loc. cit. n. 343.*
& alii passim. Quando autem est occulta, procuratur pro 24
foro interno in Sacra Pœnitentiaria, Reiffenstuel *loc. cit. num. 344.*

In causis Simoniæ solus Judex Ecclesiasticus cognoscere, 25
& definitive pronunciare potest, etiamsi Reus sit Laicus. Jul. Clar. *lib. 5. §. Simonia num. 7.* Pirhing *loc. citat. numer. 142.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 348.* Abbas *in cap. Cum sit 8. de Foro competen.*, & *ibi* Glossa verb. *Malefactores*, & alii communiter: Simonia enim, cum versetur circa objecta spiritualia, est causa Spiritualis; Causarum autem spiritualium cognitio, & sententiæ pronunciatio pertinet ad solos Judices Ecclesiasticos, privative quoad Laicos, textu expresso *in Cap. Decernimus 2. de Judiciis*, ibi: *Decernimus, ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non præsumant*. Et concordat *cap. Lator 5. cap. Causam quæ 7. Qui filii legitimi*, *cap. Contingit 8. de Arbitris* cum similibus.

Ad accusandos Simoniacos quivis testis etiam criminosus 26
admittitur, textu expresso *in cap. Tanta 7. de Simonia*, *ibi*, *Tanta est labes hujus criminis, quod etiam servi adversus Dominos, & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem*, & concordat *cap. Heli 31. & cap. Per tuas 32. eodem*.

In simonia reali scienter contracta pro Beneficio acquiren- 27
do, Pœnitentiaria non revalidat titulum ejusdem Beneficii etiam in casibus occultis, & in foro conscientiæ, (in quo tamen dispensat ad exercitium Ordinum) nisi forte agatur de simonia, ignorantia facti, vel juris, commissa, & Orator quamprimum id rescivit, dispensationem petierit, quod valet, & in pensionibus, in quibus simonia realis scienter contracta fuerit. Benedict. XIV. tom. I. Constitut. 95. incipient. *Pastor bonus §. 22.*

* Abstinendum est illi etiam a condonatione pretii simo- 28
niaci,

giaci, quando in Ecclesiam ipsam, vel pauperes debet erogari, nisi aliter suadeat paupertas delinquentium. *Ibidem* §. 23.

29 Qui simoniace intercessit pro alio ad impetrandum beneficium, tenetur in subsidium restituere Ecclesiæ, vel pauperibus fructus a beneficiario male perceptos, ante omnem sententiam. *Instit. Eccl-s.* 12. §. 11.

30 Si quis poscat a S. Congregatione absolutionem a Simonia commissa in obtinendo Beneficio, impetrare solet rescriptum ut *dimittat*, *moneat*, *& restituat*, nempe dimittat beneficium, moneat pro restitutione pretii accepti Ecclesiæ, vel pauperibus, restituat fructus perceptos. *ibidem* §. 12.

31 Si vero Simonia commissa est ab aliquo tertio, inscio beneficiario, tunc rescribitur pro convalidatione tituli, dummodo *ante possessionem*, quod valet ac si diceretur, modo id non rescierit ante acceptam Beneficii possessionem. *Ibidem* §. 12.

32 Simonia reali scienter contracta, Pœnitentiaria non revalidat titulos Beneficiorum, aut reservationes Pensionum; Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 95. incip. *Pastor bonus*, §. 22.

32 Dispensat tamen in foro conscientiæ ad exercitium Ordinum; Idem *ibidem* §. 19.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 SUmmus Pontifex tametsi ea, qua pollet amplissima potestate dispensare valeat super pœnis Simoniæ in Foro tum interno, tum externo; rarissime tamen hac potestate uti solet, teste *Corrada in Prax. Dispensat. lib. 1. cap. 9. num.* 13.

2 Quinimo nunquam Simoniace Proviso concessit retentionem Beneficii, super quo Simonia commissa est, si eo sciente commissa sit; *Idem Auctor ubi supra*.

3 Cæterum si ignorante Proviso Simonia sit commissa; nec ei concedit retentionem illius Beneficii, sed ipsum noviter ei confert.

4 Porro ubi Simonia sit publica recursus haberi debet ad Datariam Apostolicam, ibique proponenda est supplicatio pro utroque Foro, & exprimi debent fructus ex Beneficio Simoniace acquisito percepti, quum debeantur ii Cameræ Apostolicæ, licet nonnunquam pro ipsis fieri soleat transa-
5 ctio. A proviso autem cum ignorantia simoniæ sufficit eos exprimi fructus, qui percepti sunt post habitam notitiam Simoniæ, quum priores lucretur.

6 At si Simonia sit occulta, recursus habetur ad Sacram Pœnitentiariam cum supplicatione dispensationis pro Foro interno tantum.

SOCIETAS, SEU SOCIETATIS CONTRACTUS.

1 SOcietas est contractus duorum, vel plurium aliquid pretio æstimabile (utpote suam pecuniam, mercem, operam, industriam, & hujusmodi conferentium pro negotiatione aliqua honesta ad commune lucrum pro portione rerum contributarum inter Socios dividendum. Est *in re communis*, & delimitur *ex l. Societatem 4. l. Societates 5. l. si Societatem 6. ff. Pro socio, & Institut. tit. 26. de Societate*.

2 Ad Societatem quæstuosam, ut sit licita, quatuor potissimum requiruntur conditiones. Prima conditio est, ut Societas fundetur in negotiatione licita, & honesta. Unde iniqua, & invalida est Societas, quæ instituitur, & initur ad illicitum, & inhonestum commercium, ut ad meretricium, lenocinium, usuram, furtum, fraudem, & quemcumque malum dolum. *l. Ea vero 3. §. & l. Nec prætermittendum 17. ff. Pro socio*. Secunda, ut quilibet Socius aliquid pretio æstimabile conferat in communem Societatem, sive deinde conferat pecuniam, aut mercem, sive operam, vel industriam suam. Plerumque enim pauperiores supplent sua opera, & industria, quod alii præstant suis mercibus, *l. societates, & l. Si societatem 6. ff. Pro socio*. Tertia, ut servetur æqualitas inter socios, tam quoad damna, quam quoad lucra, ita ut alius præ alio non lædatur, & lucrum, jactura, impendia, & detrimenta communicentur inter omnes Socios, pro rata cujusque sortis, nisi aliter conventum sit, *l. Si societatem 6., & leg. Si non fuerint 29. ff. Pro socio, & §. 1. & 2. Institut. de societate*. Quarta, ut Capitale collatum
in communem Societatem subjaceat periculo conferentis, ita 3
ut si pereat absque culpa Socii, pereat illi, qui illud in Societatem communem contulit, cum talis conferens sit solus Dominus dicti Capitalis, & quælibet res Domino suo pereat; Nisi tamen aliter conventum sit per pactum assecurationis per infra dicenda de contractu vulgariter dicto trium Contractum, *arg. cap. Contractus 85. de Regul. Juris in* 6., ibi: *Contractus ex Conventione Legem accipere dignoscuntur*, & *§. 2. Instit. de societate, & l. Si non fuerint 29. ff. Pro socio, & l. Depositum 1. §. 6. ff. Depositi*.

Contractus vulgo dictus trium contractuum, scilicet Societatis, Assecurationis Capitalis, & Venditionis lucri incerti pro certo secundum multos est illicitus, & Usurarius, si celebretur cum eadem persona, sive simul, sive successive. Sic Sotus *lib. 6. de Justit. quæst. 6. art.* 2. Filliucius *de societat. cap. 19. num.* 27. Arragonius 2. 2. *quæst. 78. art.* 2. Bannes 2. 2. *quæst. 78. art. 4. de societat. dub.* 1. Rebellus *lib. 15. quæst.* 4. Azorius *Institut. moral. part. 3. lib. 9. cap. 4. quæsit. 5. Vers. Ex his solvitur altera difficultas*, qui pro se citat Sanctum Thomam 2. 2. *quæst. 78. art. 2. ad quintum*, Sanctum Bernardinum Senens. *part. 2. serm. 39. art. 1. cap. 1. vers. Primus casus*, Sanctum Antoninum *part. 2. tit. 1. cap. 7. §. 7.* Glossam *in cap. Plerique 14. quæst.* 3. Abbatem *in cap. Per ve-
stras, de donationibus inter Virum, & uxorem*, Rodulphin 4
in cap. Consuluit, de Usuris part. 2. quæst. 19. Accursium *in leg. Si non fuerint 39. ff. Pro socio*, Baldum *in leg. 1. C. Pro socia*, innumerosque, tum Canonici, tum Civilis Juris Interpretes; Et sic tenetur etiam Henno *tom. 2. tract. 2. disp. 9. q. 5. conclus. unica*. Et novissime cum pluribus aliis Pontas verb. *Societas cas. 30. per tot.* ubi mordicus hanc propugnat sententiam adducens ad id Constitutionem 45. Sixti V. incip. *Detestabilis avaritiæ*, & multa alia ad rem, solvendo etiam contraria. V. infra *num.* 44.

Communior tamen, & probabilior sententia docet tamen Contractum trium Contractuum esse licitum (a), & minime usurarium, quamvis cum eadem persona, sive simul, sive successive celebratum. Sic tenent Gabriel *in 4. dist. 15. quæst. 11. dub.* 10. Major *in 4. dist. 15. quæst.* 27. Valentia *disp. 5. tom. 3. quæst. 24. punct.* 2. Molina *de Justit., & Jur. lib. 2. cap. 24. dub.* 3. Covarruv. *l. 2. variar. resolut. cap. 2. n.* 3. Tolet. *lib. 5. cap.* 41. Bartholomæus Medina *in Instruction. §.* 27. Garcias *de Contractib. part. 2. cap.* 17. Ludovicus Lopez *de Contractibus lib. 1 cap.* 65 Navarr. *c. 19. nu.* 225. Angelus verb. *Societas* 1 §. 17. Silvester verb. *Societas* 1 *quæst.* 2 Fumus verb. *Societas n.* 6 Layman *lib. 3 sect. 5 tract. 4 cap.* 20 *num.* 2 Bonacina *tom. 2 disp 3 de Contractib. q. 5 punct. 1 num. 3 vers. Dixi nisi*; Reginald. *lib. 25 cap. 10 num.* 396 Lugo *de Justit., & Jur. sect. 2 n.* 40 Reiffenstuel *Theol. Moral. tract. 8 dist. 4 q. 10 num.* 134 Petrus Marchant. *Tribunal. tom. 2 tract. 8 tit.
5. sect. 8 dub. 2* Diana *part. 1 tract. 30 de Contract. resolut.* 8. 5
Sporer *tom. 2 tract. 6 de Contractu societatis nu.* 58 La Croix *lib. 3 part. 2. num.* 876 cum Bulemb. & pluribus aliis ibi citatis, Felix Potestas *tom. 1 part. 2 num.* 2420 & alii innumeri. Et ex Jurisperitis Hostiensis *in summa tit. de Usuris §. In aliis autem, vers. Porro fieri potest*, Joan. Andreas *in Cap. Per vestras de donation. inter Virum & Uxor.*, & alii, & videtur colligi ex *l. Si non fuerint 29. §. 1 ff. Pro socio, l. Depositum 1. §. 6 ff. Depositi, cap. Per vestras 7. de donationibus inter Vir, & Uxor. cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.*

Ut

(a) Contractum trium contractuum nullatenus esse privata auctoritate censura notandum, lubens admitterem, monitum in hoc sequens sapientissimi, ac circumspectissimi Pontificis Benedicti XIV. *tom. 10. de Syn. cap.* 7. Periculosum nihilominus, atque in praxi vix ab usura immunem illum pronuntiabo, ac proinde Fideles deterrendos esse, ab eo ineundo, ut plures præstitere Episcopi, & Synodi, ut optime animadvertit idem Pontifex, *ibidem*, nec diffitetur ipsemet Lucius, num. 44. hujus tituli. His positis, divinari non valeo, cur sententiam, quæ talem contractum licitum reddit, possit hic probabiliorem, & communiorem appellare. Verum hujusmodi similesque voces non semper rectam suam præseferunt significationem cum a Casuistis usurpantur.

Ut Justitia dicti Contractus trium contractuum melius intelligatur, figuratur hic casus. Supponamus quod Titius det Cajo mercatori mille Florenos ad negotiandum, & d. mille Floreni Titii sint æqualis valoris cum industria Caii, & insuper quod spes lucri Judicio prudentum, & peritorum sit de 300. Florenis: In tali casu ex vi contractus Societatis debentur Titio una cum sorte 150. Floreni, qui sunt dimidium lucri prudenter spectati; At quia ad Titium spectare deberet sortis, seu Capitalis periculum, ideo convenit cum Cajo, ut periculum illud, & onus, & onus omne in se suscipiat assecurando sortem, seu Capitale, pro cujus assecurationis, & oneris suscepti compensatione relinquit ei majorem partem dicti lucri prudenter sperati, ita ut sola tertia pars, nempe 100. Floreni pertineat ad ipsum Titium, & aliæ duæ partes nempe 200. Floreni spectent ad Cajum; & quia adhuc in Titio manet incertitudo lucri sperati, ideo tertiam illam partem lucri sperati scilicet 100. Florenos in spe incerta vendit Cajo pro dimidio circiter verb. gr. pro 50. vel 60. Florenis certis: Spem enim lucri capiendi, non minus quam jactum retis justo pretio vendi posse nemo dubitat, ut recte advertit Sporer *loc. cit. num. 59.* Dicti autem tres contractus scilicet Societatis. Assecurationis, & Venditionis, sicuti secundum se sunt justi, & licite celebrati cum tribus diversis personis, ut omnes fatentur, ita etiam justi, & liciti sunt, si celebrentur simul cum eadem persona, quia nec unio, nec identitas personæ, destruit substantiam Contractus.

6 Pro determinanda tamen quantitate annui lucri ex hoc Contractu Societatis licite exigendi attendenda est regula, quam ex Cardinali de Lugo tradit Sporer *l. c. n. 60.* nempe quod lucrum certum, quod Socius conferens Capitale exigere potest, debet esse ita moderatum, ut attento Capitali, quod confert, & spe lucri, quod potest esse ex tali negotiatione juste compensetur periculum, quod alter socius subit per assecurationem Capitalis, & certi annui lucri, quod dare promittit. Unde fit, quod aliquando vix quatuor, tria, aut duo certa exigi possint pro 100. collatis, quando scilicet secundum rectum judicium prudentum, & peritorum mercatorum negotiatio suscepta non valde lucrosa est; E contra autem 6. 7. immo & 8. certa juste exigi possunt pro 100. collatis, quando secundum dictum rectum Judicium prudentum, & peritorum mercatorum negotiatio suscepta est adeo notabiliter lucrosa, ut alter socius ex remanente sibi lucro sufficienter satisfactus censeatur pro onere, & periculo, quod subit ratione prædictarum assecurationum, nempe Capituli, & certi annui lucri: & ita Bonacina *disp. 3. de Contractibus qu. 3. proposit. 13.* cum supposuisset licite posse exigi 5. pro 100. *ib. n. 6.* recte addit, in Societate trium contractuum plus posse exigi, quando negotiatio majus lucrum affert.

7 Unde istis notatis adducitur fundamentum hujus sententiæ desumptum ex *l. Si non fuerint 29. §. 1. ff. Pro socio*; ubi præcise dicitur: *Ita coiri societatem posse, ut nullius partem damni alter sentiat, lucrum vero commune sit.* Hoc autem non potest fieri, nisi assecurando Capitale, & lucrum certum, ut explicat Glossa *ibid., vers. Damnum est*, ita ut nullum remaneat periculum damni subeundi. Et favet etiam *Cap. Ad vestras 7. de donationibus inter virum & uxorem*, ubi Innocentius III. præcepit, ut dos uxoris, cujus maritus prodigus vergebat ad inopiam, daretur mercatori ad lucrum, quod dictus Pontifex non præcepisset, nisi supposuisset fuisse licitum sortem dotis præcipuam salvam præstare apud Mercatorem susccepturum hujus Summæ periculum, & intermedio tempore soluturum fœnus æquum, & honestum compensando se quæstu, quem Societas pareret, ibi: „ Mandamus „ quatenus dotem assignari faciatis eidem sub ea, quam potest, cautione præstare, vel saltem alicui Mercatori committi, ut de parte honesti lucri dictus vir onera possit Ma- „ trimonii sustentare.

8 Accedit ratio, quia in illo contractu servatur Justitia commutativa. cum, ut supponitur, assecuratio Capitalis, & venditio lucri incerti fiant justo pretio, ergo est justus, & licitus; Sicuti enim fit justo pretio cum diversis personis, ita etiam cum eadem; quandoquidem personarum diversitas non mutet pretia rerum, nec variet rationem contractus, adeoque si talis triplex contractus celebratus cum diversis personis licitus est, & non usurarius, ita etiam si celebretur cum eadem persona.

9 Nec valet dicere, quod si tale Capitale pereat, debeat perire ipsi conferenti, qui illius adhuc est verus Dominus cum quelibet res Domino suo pereat. Non valet, inquam, quia hoc verum est regulariter loquendo, ac secluso speciali pacto, quo quis periculum rei alienæ sponte in se suscipit: Alias secus. Quamvis enim in simili Commodatarius, vel Depositarius regulariter non teneatur de casu fortuito, quo res commodata vel deposita absque sua culpa perit; Secus tamen si præcesserit pactum de præstando casu fortuito, textu expresso *in Cap. Cum gratia 1. De Commodato, & c. Bona fidei 2. de Deposito*. Contractus enim ex Conventione Legem accipere dignoscuntur; *Cap. Contractus 85. de Regul. Jur. in 6. l. Contractus 23. ff. de Regul. Juris, & l. Depositum 1. §. 6. ff. Depositi*.

Nec valet instare, quod Sixtus V. in allegata Const. 45. 10
inc. *Detestabilis avaritia*, damnaverit omnes pactiones, quibus cavetur, ut Capitale salvum maneat, sive contrahatur ad certum, sive ad incertum lucrum. Non valet, inquam, quia, ut referunt Comitolus *lib. 3. Respons. moral. q. 12. n. 3.* & ex ipso Card. de Lugo *c. disp. 30. n. 37.* & alii apud ipsum Card. de Lugo, idem Sixtus V. de sensu Bullæ interrogatus, respondit, se in ea voluisse solum prohibere in Contractibus Societatis illas injustas pactiones, quas Classici Doctores condemnarent; Et sic etiam asseveraverunt Patri Tuccio eximio præclarissimæ Societatis Jesu Theologo, Cardinalis Sanctæ Severinæ, & Cardinalis Toletus, qui jussu Sixti V. dictam Bullam condiderunt. Accedit Rota *in Romana Societatis die 3. Junii 1602. coram Corcino Decano*, ubi censuit dictam Bullam comprehendere solum casus Usurarios de jure communi, additis tamen majoribus pœnis: quam decisionem refert Flavius Cherubinus *in Compendio Bullarii schol. 1. ad dictam Bullam 45. Sixti V.* Tum quia Lessius *l. c. num. 33.* apud la Croix *l. c. n. 876. vers. Hæ rationes*, & alii apud Card. de Lugo *l. c. n. 37.* dicunt, Sixtum V. solum prohibuisse hujusmodi pactiones, quando apponuntur ex vi solius Societatis, non tamen quando Societati adjungitur alius contractus, quo socius propter pretium justum suscipit in se periculum Capitalis assecurando illud, vel emit spem lucri, incerti, offerendo pro illo partem minorem certam; Nec S. Thomas, Sanctus Antoninus, & Sanctus Bernardinus Senensis citati pro contraria sententia, si bene perpendantur, habent aliquid in re contra istam sententiam, ut ponderando eorum verba recte advertit Doctissimus Rosignolus præstantissimæ Religionis S. Pauli Decollati, *de contractibus contract. 3. disquisit. 6. §. 17. n. 8.*

Hactenus dicta procedunt etiam de societate animalium 11
adjecto pacto assecurationis, ita ut possit tradi Rustico, seu Pastori certus numerus pecorum, Ovium, Vaccarum, & hujusmodi cum communi participatione fructuum, sed cum hoc, quod periculum non ad dantem, sed ad accipientem spectet, ut scilicet teneatur pro pereuntibus totidem substituere, & adhuc annuam pensionem solvere, sed majorem, quam alias deberet, ut sic fiat justa, & æqualis compensatio pro illo onere imposito, & suscepto, diminuendo scilicet tantum de lucro respectu conferentis, quantum importat onus periculi, quod suscipit ille, cui conferuntur. Sic Lessius *lib. 2. cap. 25. dub. 5.* Molina *l. c. disp. 503.* Layman *l. c. n. 4.* Sporer *l. c. n. 60.* & ipso teste Communis aliorum contra paucos: Et ratio est, quia in tali contractu Societatis nulla proprie intervenit usura, cum unica sedes usuræ sit mutuum. In tali autem contractu cum tali pacto nullum proprie intervenit mutuum, nec formale, nec virtuale, cum non transferatur Dominium rei collatæ in recipientem, uti reperitur de ratione mutui, quandoquidem per mutuum proprie transfertur dominium rei mutuatæ in mutuatarium, adeoque &c. Tum quia mutuum consistit in rebus non frugiferis, sed usu absumendis, ut pecunia, frumentum, vinum, & hujusmodi. In dicto autem contractu dantur res frugiferæ, adeoque pars fructuum pro eis juste exigi potest, non obstante tali pacto; Dummodo tantum diminuatur de lucro, seu de ipsa parte fructuum respectu conferentis, quantum importat onus periculi, quod suscipit ille, cui conferuntur.

In contractu Societatis, si quid pereat sine ulla culpa So- 12
ciorum, damnum censetur commune. *Communis*, per text. *in l. Cum duobus 52. §. 4. ff. Pro socio*.

Si autem quid pereat culpa lata, vel levi unius Socii, te- 13
netur solus talis socius ad ipsum damnum; Socius enim tenetur versus Socios de dolo, culpa lata, & levi, non tamen levissima. *Communis*. Et quidem quod teneatur de dolo, evincitur aperte ex *§. Socius 9. Instit. de societate, l. Cum duobus 52. §. 2. & 3. ff. Pro socio*, cum similibus. Quod te-

nea-

neatur Socius de culpa lata, habetur clare ex *cit. §. Socius 9. Instit. de societate*, *l. Non ob eam 25. & l. Socius 72. ff. Pro socio*, cum similibus. Quod teneatur socius etiam de culpa levi, demonstrat manifesta ratio, quia Contractus societatis est ex illis, qui conferunt ad utriusque contrahentis utilitatem; In istis autem contractibus contrahens tenetur, nedum de dolo, & culpa lata, sed etiam de levi, textu expresso *in l. Si ut certo 5. §. 2. ff. Commodati*, *l. Contractus 23. ff. de Regul. Jur.*, cum similibus, adeoque &c. Quod autem non teneatur socius de culpa levissima, habetur clare ex cit. *§. Socius 9. instit. de societate*: ubi sic expresse dicitur: *Culpa autem non ad exactissimam diligentiam redigenda est*, quod expresse habetur etiam *in c. l. Socius 72. ff. Pro socio*, ibi: *Culpa autem non ad exactissimam diligentiam redigenda est*.

24 Ex dictis infertur primo, quod, si res tradita in societatem, fuerit furto sublata defectu debitæ custodiæ, teneatur ille, cui data fuerat, illam compensare, nec damnum sit commune utrique. *Communis*, per text. in *l. Cum duobus 52. §. 1. 2. & 3. ff. Pro socio*.

15 Infertur secundo, quod non solum teneatur socius ex dolo, culpa lata, & levi in ordine ad damnum ex ea secutum, sed etiam in ordine ad lucrum cessans, & damnum emergens. *Communis*, claris textibus *in l. Cum duobus 52. §. 11. ff. Pro socio, & l. Socium 60. ff. eod.*

16 Infertur tertio, quod ex culpa etiam levi alicujus ex Sociis teneantur etiam heredes ejusdem delinquentis ad compensationem alteri ex sociis faciendam. *Communis*, claris textibus *in l. Hæres 40. ff. Pro socio, & l. Verum 63. §. 8. ff. eod.* ubi expresse dicitur: *In heredem quoque socii pro socio actio competit, quamvis heres socius non sit, licet enim socius non sit, attamen emolumenti successor est*.

17 Expensæ, quæ fiunt causa societatis, debent esse communes, & solvendæ sunt ex communi pecunia societatis. *Communis*, textu expresso *in l. Cum duobus 52. §. 15. ff. Pro Socio, cum similibus*.

18 Hinc si ex necessitate societatis quis ex Sociis proficiscatur in alias Regiones, & sumptus longe majores faciat, quos non faceret domi se continens, debet ex bonis societatis quo ad illos compensari. *Communis*, textu expresso *in c. l. Cum duobus 52. §. 15. ff. Pro Socio*, cum similibus.

19 An autem deducendæ sint expensæ illæ, quas dictus socius domi fecisset, si alio propter societatem non fuisset profectus? Variant Doctores. Detrahendas enim esse defendunt Major *in 4. dist. 15. q. 47.* Angelus verb. *Societas num. 12.* Silvester verb. *Societas 1. q. 12.* Filliucius *tract. 8. c. 3. n. 73.* Gama *decis. 213.* Rosignol. *de societate contract. 7. prænot. 13. num. 5. vers. Limita quarto*, & alii hac ducti non spernenda ratione Jure suffulta, quod expensas, quas Socii in rebus suis privatis faciunt, vel facere deberent ex suo solvere debent; *leg. Cum duobus 52. §. 15. & 16. ff. Pro Socio*. Non esse autem detrahendas sustinent Lessius *lib. 2. cap. 25. dub. ultim. n. 15.* Azorius *lib. 9. cap. 5. q. 8.* Reginald. *l. 25. c. 27. n. 395.* Layman *l. 1. n. 5.* Bonacina *l. c. punct. 4. n. 3.* Reiffenst. *l. c. n. 145.* Navar. *Manual. cap. 17. n. 285.* & alii, hac ducti ratione, quod Jura præscribentia expensas hujusmodi faciendas esse de bonis Societatis absolute loquuntur sine ulla restrictione, ut patet ex *cit. l. Cum duobus 52. §. 15. & 16. ff. Pro Socio*, & similibus. Quod autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *c. Quia circa 22. de Privil. & l. De pretio 8. ff. De Publiciana in rem actione*; Accedit praxis, & consuetudo, quæ est optima Legum interpres; *leg. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus, cap. Cum Dilectus 8. de Consuetudine*, quæ ubi vere adsit, est servanda, *argum. cap. Cum tanto 11. de consuetudine*.

20 Conveniunt tamen omnes, quod non essent solvendæ ex bonis Societatis expensæ illæ, quæ inutiliter, & irrationabiliter fierent in conviviis, aliisque rebus non necessariis; illæ enim cum non cederent in bonum Societatis, nec de bonis societatis: sed de bonis propriis eas inutiliter, & irrationabiliter facientis essent solvendæ. Cum justum non sit, ut quod pro se inutiliter consumitur, in aliorum perniciem transfundatur; Peccata enim suos debent tenere Auctores; *l. Sancimus 22. Cod. de Pœnis, cap. Quæsivit 2. De his, quæ fiunt a majori parte Capituli*. Nec debet alteri per alterum iniqua conditio inferri, *l. Non debet 7. ff. de Regul. Jur. cap. Non debet 22. de Regul. Jur. in 6.*

21 Si Socius aliquis absque sua culpa, etiam levi, ex causa, seu ratione Societatis damnum incurrit, quia v. g. ad merces comparandas profectus in latrones incidit, qui cum vestibus, & pecunia etiam propria spoliaverunt, vel se, aut servum ejus vulneraverunt, & proinde ad se, vel servum curandum multas fecit expensas, tales expensæ solvendæ sunt ex pecunia Societatis. *Communis* in textu expresso *in cit. l. Cum duobus 52. §. 9. ff. Pro socio*, cum similibus.

22 Dicitur autem notanter: *absque sua culpa etiam levi*, quia secus esset dicendum, si dictus socius ex sua culpa in tale damnum incidisset, v. g. pergendo contra expressam consociorum prohibitionem per viam periculosam, latronibus obsessam, provocando alium rixis, in quibus fuit vulneratus, & hujusmodi. *Communis, arg. cit. l. Cum duobus 52. §. 4. in fine*, ibi: *Nam sicuti lucrum, ita damnum quoque commune esse oportet, quod non culpa socii contingit*, ubi notat ly *quod non culpa socii contingit*, ex quibus verbis stat clarum, quod non debeat esse commune damnum, quod culpa Socii contingit, ut *ibidem §. 18.* ibi: *Si ob maleficium suum ipsum tantum damnum sentire debere*. Socius enim tenetur, nedum de dolo, & culpa lata, sed etiam de culpa levi *per Jura adducta supra num. 13.* Tum quia justum non est, ut Societas damnum patiatur ex culpa alicujus Socii. Peccata enim suos debent tenere Auctores; *l. Sancimus 22. Cod. de poenis cap. Quæ sicut 2. De his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, ut expresse statuitur *in cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus*. Nec debet aliquis alterius odio prægravari, textu expresso *in cap. Non debet 22. de Regul. Jur in 6. l. Non debet 74. ff. de Regul. Juris*.

23 Dicitur etiam notanter *Ex causa seu ratione Societatis*, quia damna propria, quæ Socius aliunde incurrit, v. g. quia iter ad proprium commodum arripuit & inde a Latronibus pecunia, & rebus fuit spoliatus, seu vulneratus fuit, vel ob privatas inimicitias, seu rixas fuit vulneratus, & hujusmodi, non debent Societati imputari, sed ipsi soli. *Communis*, textu expresso *in l. Socium qui 60. §. 1. ff. Pro socio, & concordat cit. l. Cum duobus 62. §. 18.* ibi: *Si ob maleficium suum ipsum tantum damnum sentire debere*.

24 Societas finitur, seu dissolvitur quatuor præcipuis modis, scilicet ex Personis, ex Rebus, ex Voluntate, & ex Actione textu expresso in *l. Verum est 63. §. 10. ff. Pro socio*, ibi: *Societas solvitur ex personis, ex rebus, ex voluntate, ex actione: Ideoque sive homines sive res, sive voluntas, sive actio interierit, distrahi videtur Societas*. Et concordat *l. Societatem 4. & l. Actione 65. ff. eodem & Instit de Societate §. 4. 5. 6. 7. & 8.*

25 *Ex personis* dissolvitur Societas per mortem naturalem unius socii, quamvis societas cum pluribus contracta fuerit, & plures supersint, *cit. l. Societatem 4. l. Verum 63. §. 10. & l. Actione 65. §. 9. ff. Pro socio & §. Solvitur 5. Institut. de societate*. Nisi enim in coeunda societate aliter convenerint socii, heres socii defuncti non succedit, cum censeatur electa industria personæ, textu expresso *in cit. l. Actione 65. §. 9. ff. Pro Socio, & cit. §. Solvitur 5. Instit. de Societate*; Unde heres socii defuncti non succedit in locum ejus, nisi novo consensu ineatur societas; *l. Nemo potest. 35. & leg. Plane 37. ff. Pro socio*.

26 Et illud extenditur etiam ad mortem Civilem alicujus ex sociis, qualis censetur incurri per exilium, & Professionem Religiosam; *arg. cit. Juribus, & §. Minor 2. Institut. de capitis deminutione*; Cum enim censeatur electa in societate industria personæ, & ignoretur qualis futura sit industria heredis Exulis, seu Professi, non potest ipse heres in ejus locum succedere, nisi novo consensu ineatur societas, *cit. l. Nemo potest 35. & l. Plane 36. ff. Pro socio*.

27 Item dissolvitur Societas per maximam, & mediam capitis diminutionem; non per minimam, textu expresso *in citata leg. Verum 63. §. 10. ff. Pro socio*, ibi: *Intereunt autem homines quidem maxima, aut media capitis diminutione, aut morte*.

28 Quid autem, & quotuplex sit capitis diminutio habetur *in Institut. de capitis deminutione in princip.*, ibi: *Est autem capitis deminutio prioris status mutatio; Eaque tribus modis accidit: Nam aut maxima est capitis deminutio, aut minor (quam quidam mediam vocant), aut minima*; Et §. 1. expresse dicitur: *Maxima capitis deminutio est, cum aliquis simul & Civitatem, & libertatem amittit, quod accidit in his, qui servi poene efficiuntur atrocitate sententiæ; Vel libertis ut ingratis erga Patronos condemnatis; Vel his qui se ad pretium participandum venundari passi sunt*; Et §. 2. sic: *Minor, seu media capitis deminutio est, cum Civitas quidem amittitur, libertas vero detinetur, quod accidit ei, cui aqua & igni interdictum fuerit; Vel ei, qui in Insulam deportatus est*; Et §. 3. sic; *Minima capitis deminutio est, cum Civitas retinetur, & liber-*

ditos suos ab illo, utpote periculoso, dehortari. Vide ipsum *ibi*. ubi plurima egregie tradit ad rem scitu dignissima; & Rosignolum *loco* a nobis *cit.* supra, sub *n.* 10. ubi sub. *num.* 5. utramque sententiam recte conciliat.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 TRia hic addere libet. Primum est, quod societas jus
quodammodo Fraternitatis complecti dicitur; *L.* 63.
2 *prin. ff. Pro socio*. Hinc autem varia deduxere Romani Juris
3 consulti. Nam infamiam minantur socio illi qui perfide agit;
L. 6. *ff. de his, qui notantur infamia*: Beneficium competen-
tiæ, inter socios locum habere statuunt qualiscumque fuerit
4 societas; *L.* 22. §. 1. *L.* 63. *ff. Pro socio*. Nec obstat *Lex.* 16.
ff. de Re Judicat. quam corruptam esse docet *Noodt in Com-*
5 *mentar. ad digest. tit. cit. Pro socio*: In rationibus reddendis
multum fidei & jurijurando ejus, qui administravit, relinquunt
ubi de majori quantitate non est sermo; Confer *Leyserspec.*
184. *num.* 9.

6 Alterum est, quod non aliter socius ex contractu alterius
acquirit, & obligatur, quam si nomine societatis tanquam in-
stitor, & secundum normam præscriptam seu voluntatem so-
ciorum contraxit; *L.* 4. §. 1. *ff. de exercit. act.* si in commu-
7 nem arcam pecuniæ versæ sint *l.* 82. *ff. Pro socio*. Alias si so-
8 cius proprio nomine contraxit, reliquis jus agendi contra Ter-
tium non nascitur, nec reliqui obligantur; *l.* 13. *C. Si cert. pe-
tat.* Adi *Lauterbech. de oblig. socior. quæ oritur ex conventio-
ne cum extraneo inita.*

9 Tertium demum est, quod *contractus trinus* fuit approbatus a Rota in *Lucana Pecuniaria* 21. *Januarii* 1744. §. 3. *cor. Em' Bussio*, ibi; *Quum enim hujusmodi persolutio, & immissio pecuniarum in negotium, sic contractus in dicta Civitate usitatus, & nuncupatur depositum mercantile continens trinum contractum, nempe societatis, assecurationis Capitalis, & conventionis fructuum, ex quo honestum, & limitatum lucrum retrahi valet &c. utique fructus exacti a Canonico in dicta quantitate scutorum* 557. 12. *reputandi amplius non erunt illicitæ usuræ provenientes ex credito mere pecuniario, sed legitimæ obventiones conventæ in dicto novo contractu; innovativo præcedentis crediti fructiferi, quæ justo titulo exigi poterant absque ullo onere, & obligatione restitutionis.*

SOCIETAS INTER FRATRES.

1 FRatres, defunctis parentibus, possunt inire inter se strictum, & rigorosum contractum societatis, ita ut omnia lucra, & damna fiant communia, *Communis*. *Contractus enim ex conventione Legem accipere dignoscuntur* textu expresso *in cap. contractus* 85. *de Regulis Juris in* 6. *& in l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Nam hoc servabitur, quod initio convenit, Legem enim contractus dedit.*

2 Per hoc tamen quod fratres habeant hereditatem, seu patrimonium indivisum, & de communi mensa vivant, non censentur talem strictam, & rigorosam societatem iniisse; *l. Cum duobus* 52. §. 6. *ff. Pro socio*: *l. Ex parte* 39. §. 3. *ff. Familiæ Erciscundæ* cum similibus, Bartolus *in l. si patronus* 4. *Cod. Communia utriusque judicii*, Azorius *part.* 3. *lib.* 9. *c.* 59. Filliucius *tract.* 38. *cap.* 7. *quæst.* 6. *n.* 145. Silvester verb. *Peculium* 2. *quæst.* 4. Bonacin. *de Contractibus disp.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 7. *num.* 2. Rosignol. *de societate contrac.* 7. *prænotat.* 37. *num.* 1. & alii passim; Et ratio est, quia ad contrahendam strictam, & rigorosam societatem, qua omnia lucra, & damna communia fiant, requiruntur verba, aut signa aperte indicantia talem contractum societatis: cum de natura talis strictæ, & rigorosæ societatis requiratur, quod sit conventio duorum, vel plurium aliquid pretio æstimabile conferentium pro negotiatione aliqua honesta ad commune lucrum pro portione rerum contributarum inter socios dividendum; *l. Societatem* 4. *l. Societate* 5. *l. si societatem* 6. *ff. Pro socio, & institut. titul.*
3 26. *de societate*, adeoque &c.

Hinc frater habens hereditatem, seu patrimonium indivisum cum aliis fratribus non tenetur per hoc communicare aliis fratribus lucrum a se acquisitum ex publici alicujus officii administratione, quia, nisi aliter sit expresse, conventum, indivisio hereditatis, seu patrimonii, & consequenter societas ex ipsa indivisione proveniens inter fratres se extendit solum ad bona hereditaria, & ad lucra ex illis provenientia. Non vero ad alia bona, & lucra aliunde fratribus obvenientia, uti sunt bona acquisita donatione, hereditate, dignitate, officio, seu industria non debita tali fraternæ societati, seu divisioni; *l. cum duobus* 52. §. 6. *ff. Pro socio*, *l. Cui muneris* 12. *ff. de muneribus, & honoribus*, cum similibus; Azorius *cit. cap.* 19 *quæst.* 4. Filliuc. *loc. cit. num.* 136. Silvester. *loc. cit. quæst.* 20 Bonacin. *loc. citat. numer.* 2. Rosignol. *loc. citat. numer.* 4. & alii.

Item frater habens hereditatem indivisam cum aliis fratri- 4
bus non tenetur per hoc communicare aliis fratribus lucrum acquisitum per negotiationem nomine proprio factam, quamvis cum hereditaria communi pecunia; Dummodo ratione talis negotiationis non deficiat operibus debitis communioni, & indivisioni fraternæ, quia tunc esset communicandum aliis fratribus pro parte correspondente operibus debitis tali communioni, & indivisioni fraternæ: *l. Qui aliena* 8. *Cod. si quis alteri, vel sibi*, *l. si patruus* 4. *Cod. communia utriusque judicii*, *l. Titium, & Mævium* 47. §. 6. *ff. de administrat. Tutor.* cum similibus Bald. *in l. si pecunia* 1. *Cod. si quis alteri, vel sibi*. Silvester *loc. cit. q.* 17. *&* 18. Rosignol. *loc. cit. n.* 17. *&* 19. & alii.

Intellige tamen dummodo dictus frater non fuerit Tutor, 5
aut Curator aliorum fratrum, quia tunc lucrum acquisitum per negotiationem cum communi hereditaria pecunia factam, licet nomine proprio, & non communi, est communicandum aliis fratribus: *l. Si tutor vel Curator* 2. *ff. Quando ex facto Tutoris, vel Curatoris*, Silvester *loc. cit. qu.* 18. Baldus *in l. si quis alteri vel sibi. & in l. Si ut proponis* 8. *Cod. de rei vindic.* & alii.

Lucrum acquisitum ab uno ex fratribus per negotiationem 6
factam cum communi hereditaria pecunia nomine communi, debet etiam communicari aliis fratribus. *Communis*. Et ratio clara est, quia quod fit de communi & nomine communi est commune.

Commanentibus simul pluribus fratribus post obitum patris, 7
si unus de suis bonis castrensibus, aut quasi castrensibus, aut aliunde suis aliquid in communem victum impenderit, non potest illud repetere, si inter ipsos fuerit prius inita societas ad communem victum. Baldus *in l. Cum duobus* 52. *ff. Pro socio*: Silvester *loc. cit. quæst.* 22. Azorius *cit. cap.* 19. *vers. Sexto quid dicendum*, Rosignol. *loc. cit. num.* 4. & alii; Et ratio est quia stante tali societate, non habetur consideratio ad illud plus ab ipso fratre in commune victu impensum, cum societatis jure intelligatur consumptum, *cap. Si duo fratres tit.* 12. *lib.* 2. *Feudorum*. Tum quia cum illud plus impenderit in illis usibus, ad quos inita est societas, præsumitur illud donasse nisi aliter se expresserit, adeoque non potest illud repetere.

Posset autem dictus frater illud plus repetere, si non fuerit 8
prius inita societas cum aliis fratribus; Sic citati Doctores, & alii. Et ratio est, quia nullo jure, nec titulo naturalis pietatis obligatur unus frater ad alendos alios fratres de suo, quando illi, ut in hoc casu supponitur, habent ex bonis communibus quantum sufficit ad suam honestam sustentationem, adeoque potest illud plus impensum repetere; *l. Nesennius* 34. *ff. de negotiis gestis*.

Excipe tamen, nisi alii fratres fuerint pupilli, amentes, aut 9
furiosi, quia in tali casu quamvis non fuerit inter ipsos inita societas, non posset dictus frater illud plus impensum repetere, nisi ante impensionem protestatus fuerit se nolle illud plus gratis impendere, seu donare. Sic Doctores citati *supra n.* 7 & alii. Et ratio est, quia seclusa tali protestatione illud plus impensum per dictum fratrem in communem victum fratrum pupillorum, amentium, aut furiosorum præsumitur gratis datum, seu condonatum, adeoque illud repetere nequit, *cit. l. Nesennius* 34. *ff. de negotiis gestis*:

Frater, qui inita societate cum aliis fratribus, dotavit de 10
propriis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus sororem, quam etiam alii fratres dotare tenebantur, potest pro rata ab aliis compensationem repetere. Bartolus *in l. Si patruus* 4 *Cod. Communia utriusque judicii*, Azorius *loc. cit. cap.* 19. *q.* 5 Filliucius *tract.* 38. *cap.* 7. *n.* 146. Bonacina *loc. cit. n.* 8. & alii. Et ratio est, quia talis frater utiliter gessit negotium aliorum fratrum, adeoque potest ab ipsis pro rata compensationem repetere.

Frater habens cum aliis fratribus hereditatem indivisam, & 11
sic solum societatem, simpliciter, & non expresse contractam societatem omnium bonorum, si ex bonis communibus filiam suam dotet debet in divisione bonorum eam dotem in suam partem computare; Speculator in *tit. de Judic.* §. *Sequitur vers.*

Quid si unus, Bart. in *l. Si patruus 4. Cod. Comm. utriusq. judicii*, Silvester *loc. cit. qu.20. cir. fin.* Azorius *loc. cit. cap. 19. vers. Quin.* Rosign. *loc. cit. disquis.4. §. 9. num.4.* cum aliis ibi citatis. Et ratio est, quia, cum non est inita inter fratres expressa societas omnium bonorum, omnes expensæ factæ de hereditate communi & indivisa in utilitatem unius duntaxat, debent ipsi soli imputari; Unde cum talis dos fuerit erogata in utilitatem duntaxat illius fratris, qui tamquam pater tenebatur dotare suam filiam de bonis propriis, si eam dotavit de communibus, tenetur eam in suam partem computare a *arg. l. In hoc judicium 14. ff. Communi dividundo;* cum similibus.

12 Si autem dictus frater nedum habuerit cum aliis fratribus hereditatem indivisam, & solum societatem simpliciter, sed etiam expresse contraxerit cum ipsis rigorosam societatem omnium bonorum, & debitorum, tunc talis dos est extrahenda ex bonis communibus absque eo quod teneatur postea ipsam in suam partem computare, Silvester *loc. cit. quæst.28.* cum Baldo ibi allegato, Azorius *loc. cit. cap.19. vers. Nono quæritur*, Rosignol. *loc. cit. prænot.27. num.6.* & alii per text. in *l. Si socius pro filii 81. ff. Pro socio*. Et ratio est, quia ratione hujusmodi societatis omnia bona, lucra, commoda, debita, damna, & pericula fiunt communia fratribus sic sociatis; *l. Ea vero 3. & l. Cum duobus 62. §.8. ff. Pro socio*, adeoque unus frater debet alteri contribuere, ut filium dotet, sive pro contrahendo Matrimonio, sive pro ingredienda Religione, & sic de similibus aliis expensis faciendis. Tum quia in hujusmodi societate talis censetur intervenire conventio; Contractus autem ex conventione Legem accipere dignoscuntur, textu expresso *in cap. Contractus 85. de Regulis juris in 6. & l. Contractus 23. de Regulis juris.*

13 Hinc frater habens præ aliis filios aptos ad laborem & re ipsa laborantes in commodum, & utilitatem communionis, & indivisionis fraternæ, si non inierit cum aliis fratribus expressam societatem omnium bonorum, potest in divisione (nisi aliter sit conventum, aut aliud postulet legitima consuetudo) exigere stipendium proportionatum labori præstito a suis filiis, cum labor sit pretio æstimabilis, & dignus sit operarius mercede sua *Luc. c.10. num.7. Matth. cap.*10. *n.*10. Et sic etiam frater non habens filios potest in divisione (nisi aliter sit conventum, aut aliud ferat legitima consuetudo) exigere a fratre habente filios illud plus, quod in ipsis alendis fuit consumptum. Navarrus *cap.17. num.161.* Bartolus, Baldus, & alii apud Felicium *cap.13. num.91. & cap.27. numer. 64. & 71.* Bonacinæ *loc. cit. punct. 7. num. 7.* cum aliis ibi allegatis. Et ratio clara est, quia sicuti habens filios laborantes in utilitatem communionis, & indivisionis fraternæ potest in divisione exigere stipendium proportionatum eorum labori, ita alter non habens filios potest in divisione exigere ab habente filio illud plus, quod in ipsis alendis fuit consumptum juxta dicta *sub n.11.*

14 Si vero dicti fratres inierint inter se expressam rigorosam societatem omnium bonorum, & debitorum, nec habens filios laborantes, posset in divisione exigere stipendium pro tali labore, nec alter carens filiis posset exigere sumptus factos in alendis filiis alterius fratris per dicta, & jura adducta *supra n.11.*

15 Frater habens uxorem lucra acquirentem exercitio alicujus artis, seu mercaturæ, vel quia esset obstetrix, aut Chirurgica, &c. si ipsa uxor lucrum separatum tenebat, aut ex aliis conjectari posset, quod societatem contrahere nolebat, non tenetur in divisione illud lucrum aliis fratribus communicare, sed ipsa uxor teneretur solum erogare viro, & aliis ejusdem fratribus tantum lucri, quantum secundum judicium boni viri corresponderet operibus communibus, & obsequialibus a mulieribus suæ conditionis in domo fieri solitis, quibus ipsa propter exercendam talem artem, aut professionem defecisset; quia cum ipsa teneatur talia officia, & obsequia præstare ex vi sui status, & conditionis, si non præstet ob acquirendum aliud lucrum, debet ex illo lucro illa compensare. Silvester *loc. cit. q.32.* cum aliis ibi allegatis, Rosignol. *loc. cit. disquis.4. §.10. n.2. & 3.* & alii.

Sic a fortiori non tenetur frater in divisione communicare 16
aliis fratribus lucra acquisita ex bonis paraphernalibus, seu
extradotalibus suæ uxoris si ipsa uxor sit sibi expresse reservata
talia lucra, aut ex aliis conjecturis appareat voluisse
ipsa sibi reservare, & nullatenus aliis communicare. Nec
obstat, quod dictus frater habens ex commissione suæ uxoris
administrationem talium bonorum paraphernalium lucra
inde provenientia insumpserit in communem utilitatem, quia
per hoc non censetur, quod voluerit aliis fratribus communicare,
sed donare, cum non sit verisimile, quod voluerit talia
lucra auferre sibi, & suis filiis, & dare alienis; Unde si ipse
insumpsit in utilitatem communionis fraternæ potest in divisione
ea ab aliis fratribus exigere, quia quidquid solus expendit de
suo in re communi (nisi aliud sit conventum, aut ex conjecturis
constet) potest in ejus rei divisione repetere; *l. In hoc Judicium
14. ff. Communi dividundo.*

Secus autem esset dicendum, si ipsa uxor, & suus vir cum 17
ejusdem fratribus iniissent expressam rigorosam societatem
omnium bonorum, & dicta lucra acquisita ex suis artificiis,
vel ex suis bonis paraphernalibus fuissent insumpta in com- 18
munem utilitatem dictæ societatis; Quia ratione hujusmodi
rigorosæ societatis communicari debent quæcumque ex qualibet
causa acquisita, videlicet ex labore, opera, industria,
negotiatione, donatione, legato hereditate; *l. Ea vero 3. ff.
Pro socio* Item quæcumque obveniunt ex bonis castrensibus,
vel quasi castrensibus; *l. Cum duobus 52. §. 8. ff. Pro socio.*
Et generatim omnia acquisita ex quolibet jure, titulo, vel causa,
ac omnia debita contracta, damna, & impensæ; *leg. Cum
duobus 52. §. 19. ff. Pro socio*, ibi: *Socium universa in societatem
conferre debere, Neratius ait. si omnium bonorum socius
sit*, & concordat lex *Ea vero 3. §.1. ff. eod.* ibi: *Cum specialiter
omnium bonorum societas coita est, & tunc hæreditas, & legatum,
& quod donatum est aut quaque ratione adquisitum
communioni adquiretur*, juncta *l. Si societatem universarum 19
fortunarum 73. ff. eod.* Nec obstat, quod in tali societate
bona unius fratris sint multo plura bonis alterius, quia ut patet
ex adductis juribus, est proprium, & peculiare hujus rigorosæ
societatis, quod omnia cunctorum sociorum bona com- 20
municentur. Ast debet adverti, quod non intelligitur contracta
hæc rigorosa omnium bonorum societas, nisi fratres,
seu socii specialiter, & expresse inter se voluntarie convenerint,
quod sit omnium quorumcumque bonorum societas; *l.
Ea vero 3. ff. Pro socio.*

Nec dici potest societas omnium bonorum illa, quæ voca- 21
tur societas simpliciter, quia societas simpliciter, nisi inter
fratres, seu socios fuerit expresse conventum, quod sit omnium
bonorum, intelligitur solum contracta, ut sit universorum, 22
quæ veniunt ex quæstu, hoc est si quid lucri ex emptione,
venditione, locatione, conductione descendit, textu expresso
in *leg. Coiri societatem 7. ff. Pro socio*. Pro quæstu autem
intelligitur id, quod ex opera, artificio, industria, vel cura
& diligentia cujusque provenit; *l. Quæstus 8. ff. Pro socio.*
Unde ratione societatis simpliciter contractæ non communi- 23
catur hæreditas, legatum, vel si quid donatum est, quia hæc
veniunt ex caritate, liberalitate, vel alia causa, & non ex quæstu.
l. Nec adjecit 9. ff. Pro socio.

Tenetur autem frater ratione societatis simpliciter contra- 24
ctæ communicare cum aliis fratribus thesaurum inventum, sive
in suo communi fundo, sive in alieno, quia aliqua sua opera
industria, diligentia, vel labore illum quæsivit, sicque talis
thesaurus ex quæstu venire videtur *argument. citat. l. Quæstus
8. digesti Pro socio*. (a) Socius vero non frater, seu extraneus, 25
tene-

(a) Nota. Ut scias Dominium, quod inventores in thesaurum acquirunt, hanc ex P. Gabriele Antoine *de Just. & Jure cap.* 2. exhibere placuit doctrinam; Jure naturali & gentium thesaurus totus est inventoris; nam quæ nullius sunt, fiunt Jure naturali & gentium primi occupantis. Thesaurus autem nullum habet Dominium; nam definitur in jure; *Vetus quædam depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam Dominum non habeat*; *L. 31. ff. De acquir. rer. Dom.* Ubi per pecuniam intelliguntur quævis opes mobiles, ut vasa gemmæ, annuli, catenæ aureæ &c. Dicitur autem vetus depositio: nam si non sit vetus, non censetur thesaurus, sed res inventa, quæ Domino, & in ejus defectum ejus heredibus restitui debet: qui si cognosci nequeant, impendi debent in usus pios, quia sunt bona incerta: *Si quis autem vel lucri causa, vel metus, vel custodiæ, condiderit sub terra, non est thesaurus, cujus etiam furtum sit*; *L. Nunquam ff. De acquir. rer. Dom.*

Jure

tenetur ratione talis societatis simpliciter contractæ communicare cum alteris sociis solummodo thesaurum repertum in fundo alieno propter adductam rationem; Non tamen thesaurum repertum in suo fundo, argo vel domo quia tunc perinde esset, ac si rem suam amissam invenisset aut nesciens ubi esset, postea reperisset. Sic expresse Azorius *loc. cit. cap. 17. vers.*
26 *Octavo*, & alii. Semper autem esset communicandus cum aliis sociis sive fratribus, sive extraneis talis ubicumque repertus thesaurus, si inter ipsos fuisset inita rigorosa societas omnium bonorum, per dicta, & jura adducta *supra n. 18.* juncta *l. Si societatem universarum fortunarum 73. ff. Pro socio*.

27 Debitum contractum ab uno fratrum post obitum patris, est de communi solvendum, si conversum fuerit in communem fratrum utilitatem. *Communis* per text. in *l. Omne æs 27. ff.*
28 *Pro socio*, *l. Si hi 1. l. Quod si 3. ff. De in rem verso, cum similibus*. Si autem tale contractum debitum conversum fuerit in solum privatum commodum contrahentis, non esset de communi solvendum, *Communis*, textu expresso in *l. Jure societatis 82. ff. Pro socio* cum similibus, & facit *l. Non debet 74. ff. de Regul. Juris & cap. Non debet 22. de Regul. juris in 6.* In contentione inter fratres in quem usum fuerit debitum
29 conversum, onus probandi spectat ad illum, qui tale debitum contraxit: qui si non probet fuisse conversum in communem utilitatem, debet ex suo solvere, quia in tali contentione alii fratres sunt veluti Rei in judicio, & qui debitum contraxit est Actor: Actori autem incumbit probare; quod si non probet, Reus absolvitur, *l. Qui accusare 4. Cod. de edendo. leg. Actor. 23. Cod. de probation. l. Ei 2. ff. de probat.* Et mortuo
30 fratre, qui contraxit debitum in contentione inter Creditorem, & reliquos fratres debitores, onus probandi tale debitum fuisse conversum in communem ipsorum utilitatem spectat ad Creditorem uti Actorem propter dicta, & jura adducta numero antecedenti. Sic in universum Rosignol. *loc. cit. disquisit. 4. §. 7.* cum aliis ibi allegatis

31 Delictum, seu maleficium unius fratris socii omnium bonorum, non nocet aliis fratribus; *l. Cum duobus 52. §. 2. & 18. ff. Pro socio*. Unde si talis frater delinquens condemnetur propter delictum, seu maleficium ad pœnam, solvere debet de suis, & non de bonis societatis, textu expresso *in cit. §. 18.* ibi: *Si ob maleficium suum, ipsum tantum damnum sentire debere*. Et ratio est, quia sicuti societas non est inita de lucris provenientibus ex culpa, ut ex furto, homicidio, adulterio, periurio, *cit. l. Cum duobus 52. §. 17. & l. Quod autem ex furto 53. ff. Pro socio*, ita neque censetur inita de damnis, quæ frater delinquens sentire debet in pœnam, *cit. l. Cum duobus 52. §. 3. & §. 18. ff. Pro socio*.

32 Præscindendo a societate inter fratres jure novo *in l. Ut liberis 17. Cod. de Collationib. Authent. Ex testamento Cod. cod. ticul. Auth. de Triente, & semisse §. Illud quoque collat. 3.* statutum est, quod ipsi in divisione hereditatis paternæ, & maternæ adducant ad partitionem communem quæ ab ipsis viventibus acceperunt, dummodo ipsis expresse vel tacite per conjecturas non præsumantur donata, seu condonata. Et hic in specie assignantur ea, quæ in partitione hereditatis adduci debent, vel non.

33 Primo igitur in divisione cum reliquis fratribus debet alter frater adducere & computare in suam partem pecuniam, quam pater consumpsit pro studiis ipsius, si pater apud se habebat ipsius filii bona castrensia, vel quasi castrensia. Colligitur ex *l. Filius a patre 18. ff. de petitione hereditatis*, & ex *l. si pater 7. Cod. de dotis promissione*. In tali enim casu præsumendum est, quod pater administratorio nomine egerit de dictis bonis ipsius filii, & noluerit insumptam pecuniam condonare in præjudicium aliorum filiorum, cum ille haberet de propriis bonis sufficientia ad dicta studia; Secus autem si pater non haberet apud se ulla filii bona, quia in tali casu præsumendum est, quod pater eam pecuniam contulerit ut absolutus dominus, & liberaliter donaverit; *l. Quæ pater 32. ff. Famil. Ercisc.* Molina *tom. 2. dec. 239.* Lopez. *2. p. 2. concl. 3.* Silvester *loc. cit. q. 8.* cum Baldo ibi allegato, Rosign. *loc. cit. prænot. 27. num. 7. & 13.* Bonac. *loc. cit. punct. 7. §. unic. n. 7.* Navarr. Vasq. Sa, Zechio ibi citatis, & aliis passim.

Secundo, debet frater adducere in partitionem cum reliquis 34
fratribus, juxta dicta *num. antec.* libros, quos Pater vivens ipsi tradidit pro studio, si sint considerabilis quantitatis, & valoris; Molina, Lopez, Zechius, Tuscus, & alii citati, & secuti a Bonacina *loc. cit. n. 9.* quia in tali casu non est præsumendum, quod pater voluerit illos ipsi donare, cum ex hac donatione magna consurgeret inæqualitas inter fratres; Secus autem si tales libri essent parvæ quantitatis, & pauci valoris, quia in tali casu adesset præsumptio de liberali paterna donatione. Et sic dicendum est de pecunia ei tradita a 35
patre pro emendis libris, quam si in magna quantitate insumpsit in ludos, aut meretrices, tenetur computare in suam partem; Secus autem si in exigua quantitate, quia circa hanc exiguam quantitatem quamvis pater præsumatur invitus quoad modum, non tamen quoad substantiam, sicque potius 36
præsumitur, quod pater voluerit illam ei condonare, quam ut ipsam in suam partem computaret. Navarrus, Molina, Zechius, Vasquez, Lopez, & alii allegati, & secuti a Bonacina *loc. cit. n. 10.* In omni tamen casu, quo libri adducendi, & computandi sint, computari debent secundum valorem, quam habent tempore divisionis, & non secundum valorem, quem habuerunt. Glossa *in l. Illud 29. Cod. de Collat. in V. Ponderat.* Rosignol. *loc. cit. n. 15.* & omnes alii allegati *supra num. 34.*

Tertio, debet frater adducere in partitionem, quæ de bo- 37
nis communibus post mortem patris insumpsit in prosecutione studii incæpti ante mortem patris, quia factum per patrem viventem inceptum in favorem alicujus ex filiis, non obligat heredem, nisi quatenus erat obligatus, *l. Et si filius 15. ff. de munerib. & honoribus, l. Si filia 20. §. 6. ff. Familiæ Erciscundæ, l. Honores 7. §. 2. ff. de decurionibus*: Pater autem non erat obligatus ad expensas in prosecutione studii dicti filii. Silvester *loc. cit. q. 11.* cum Bartolo ibi allegato, Rosignol. *loc. cit. n. 8.* & alii.

Quarto, computare debet frater expensas factas in assequen- 38
da post mortem patris laurea Doctoratus, quia Doctoratus est novus actus distinctus ab ipso studio, *l. Si servus legatus 108. §. 5. ff. de Legatis 1.* Nec alii fratres ad ipsas expensas tenentur. Silvester *loc. cit. q. 11. in fine*, cum Baldo ibi citato, Rosignol. *loc. cit. n. 9.* Azorius *loc. cit. c. 19. vers. Octavo*, & alii. Non sunt autem conferendæ expensæ factæ ab 39
ipsomet patre pro obtinendo Doctoratu, Dignitate, vel Beneficio filio, nisi aliter constet tacite, vel expresse de voluntate dicti patris, *l. Hic titulus 1. §. 16. ff. de Collat. bonorum*, Bartolus *ibid.* Silvester *loc. cit. q. 26* Bonacina *loc. cit. numer. 15.* & alii. Sunt tamen conferendæ expensæ factæ a 40
patre pro obtinendis filio aliis officiis, quæ vendi, & transmitti possunt ad posteros, & heredes, *l. Illud 20. Cod. de Collationib.* Covarruv. *3. par. variar. cap. 19. n. 4.* Molina *loc. cit. disp. 241.* cum Bartolo, & Gomezio *ibi cit.* Bonacina *loco cit. n. 17.* cum aliis ibi allegatis, & alii apud Vasquez *in Opusc. de testamentis cap. 7. dub. 9.* Et ratio est, quia hæc Officia censentur bona profectitia, adeoque in divisione sunt conferenda quoad pretium, seu æstimationem illorum.

Quinto conferre debet frater secundum valorem præsen- 41
tem vestes, torques, & alia ornamenta a patre tradita ipsius uxori,

---

Jure tamen civili communi obligante in conscientia, hæc statuta sunt de thesauro. 1. Thesaurus totus est illius, qui eum in proprio fundo reperit; *Instit. de rer. Dom.* Si tamen arte magica ibi inventus sit, totus pertinet ad fiscum, saltem post sententiam judicis. 2. Qui fortuito thesaurum in fundo alieno reperit, est Dominus dimidii, alterum vero dimidium tenetur ante sententiam judicis tradere Domino speciali fundi sive sit princeps, sive privatus, *ex instit. de rer. divis.* quæ dispositio non est pœnalis, sed definitiva proprietatis rerum. 3. Thesaurus de industria quæsitus in fundo alieno sine consensu Domini, totus est Domini; *l. unica Cod. de Thes.* Varii tamen putant, inventorem non teneri ante sententiam judicis tradere nisi dimidium, ob hæc verba legis ex ea parte pœnalis; *Totum locorum Domino reddere compellatur*. 4. Si Thesaurus inveniatur in platea, foro, vel via publica, juxta multos dividi debet cum fisco: juxta alios totus est inventoris. In his vero sicut in aliis spectandæ sunt speciales locorum leges, vel consuetudines, & servandæ. Sic in Gallia thesaurus in alieno fundo repertus in tres partes æquales dividi debet, quarum una sit inventoris, altera Domini fundi, tertia dynastæ, seu alterius justitiarii, vel Regis, si solus in loco sit altus justitiarius. Thesauri vero a Domino fundi inventi media pars est inventoris, alia dynastæ, vel Regis. Imo circa hoc variæ sunt in variis provinciis consuetudines.

uxori, si adhuc extent, & sint pretiosa, & non sint necessaria
ad quotidianum usum, *arg. l. Illud*, seu *Id vestimentum 25.
ff. de peculio*. Et ratio est, quia illa non præsumuntur ei a
patre donata, sed ad solum usum concessa, *l. Mortis suæ cau-
sa 53. ff. de donationibus inter virum, & uxorem*. Non
42 debet autem frater ea conferre, si non amplius extent, nec sint
pretiosa, & sint necessaria ad quotidianum usum. Et ratio est
quia recipiens non tenetur compensare concessa ad usum, si
post usum non remaneant; nec minus si remaneant, si non
sint pretiosa, & sint necessaria ad quotidianum usum, tenetur
ea conferre, quia in ordine ad illa currit justa præsumptio,
quod pater ea donaverit uxori filii, & a principio tenuit
donatio inter socrum & nurum, *l. Ex annuo 15. ff. de dona-
tionib. inter virum & uxorem*, *l. si dos 85. ff. Ad leg. Fal-
43 cid.* Item nec tenetur frater ea conferre, quamvis sint pretio-
sa, quoties constat patrem ea nurui, seu respective ejus uxo-
ri donasse, nam illa essent de libero dominio ipsius uxoris,
cum a principio tenuerit donatio inter socrum, & nurum per
jura mox adducta, juncta *l. Filius 5. ff. de dotis collatione*.
Silvester *loc. citat. q. 12.* Sanchez *lib. 6. de Matrim. dis. 25.*
Rosignol. *loco cit. n. 12.* Navarrus *cap. 17. num.* 116. Bonaci-
na *loc. cit. n. 12.* & alii passim.

44 Sexto, conferre debet frater munera arrhas, & alias spon-
salitias donationes a patre factas propter suas nuptias, quia
censentur donationes factæ ob causam Matrimonii, sicuti
censetur facta dos *l. Ut liberis 17. Cod. de Collationibus*. Filius
45 enim volens succedere patri, licet non teneatur conferre,
quæ ab ipso valide accepit donatione simplici ei facta ex me-
ra liberalitate, ut patet ex *leg. Illud 20. circa finem Cod. de
Collationibus* tenetur tamen conferre quæ ab ipso accepit
Donatione non ex mera liberalitate, sed ob causam verbi
gratia ob nuptias, ob dotem, ob susceptionem Ordinum,
ob ingressum Religionis, & hujusmodi per *cit. l. Illud*. cum
similibus. cum donata ob causam de sua natura conferri de-
beant, ex quo præsumantur tradita in compensationem Legi-
timæ. Vasquez *loc. cit. dub. 6.* Emanuel Sa, verb. *Hereditas
n. 41.* Bonacina *loc. cit. n. 13.* Sanchez *cit. dis. 25.* cum plu-
46 ribus aliis ibi allegatis. Non sunt tamen computandæ in di-
visione expensæ factæ a patre in convivio ob nuptias filii,
seu occasione primi Sacri celebrati, aut ingressus, & profes-
sionis Religiosæ, vel promotionis ad Doctoratum, aut ad
aliquam dignitatem, si filius non habeat bona propria, quia
tales expensæ pertinent ad rationabilem administrationem bo-
norum patris, & ad alimenta filiis debita. nec magis censen-
tur factæ ob filium, quam in honorem ipsius patris, Molina,
tract. 2. dis. 238. vers. de expensis, cum Bartolo, Gomezio
& aliis ibi allegatis, Tuschus *concl.* 417. Vasquez *loc. cit.
dub 6. num. 46.* Sa, *loc. cit. n. 43.* Bonacina *loc. cit. n. 11.*
47 cum aliis ibi citatis. Nec tenetur frater in divisione compu-
tare quæ pater illi dedit præ aliis ad cibum, vestitum, & e-
quitatum, quia stat rationabilis præsumptio, quod pater il-
la liberaliter ei donaverit, seu condonaverit. Navarr. *c. 17.
n. 160.* Vasquez *loc. cit. dub. 8. num.* 155. Bonacina *loc. citat.
48 num.* 8. & alii. Nec tenetur fratrer conferre quæ a patre vi-
vente accepit ob merita extraordinariorum obsequiorum;
dummodo accepta non excedant merita; *l. Si pater 34. ff.
de donationibus*, Molina *disp.* 224. Navarr. *cap. 17. n. 144.
&* 145. Silvester verb. *Donatio 2. q. 7.* Vasquez. *loc. cit. du-
bio 10. n. 163.* Bona. *loc. cit. n. 18.* cum aliis ibi allegatis.

49 Septimo, conferre debet frater quæ pater insumpsit in
ipsius liberatione a captivitate, a carcere, aut a pœna ipsi
pro delicto debita, si pater declaraverit esse computanda in
divisione: Pater enim licet teneatur alere filium, non tamen
tenetur cum gravamine aliorum filiorum innocentium ipsius
delinquentis delicta solvere; si autem declaraverit non esse
computanda, aut non expresserit an vellet computari, non
sunt computanda in divisione, quia tunc præsumi debent ex
paterna pietate condonata, cum non sit addenda afflictio af-
flicto, *cap. Cum percussio 7. q. 1. cap. Ex parte 5. de Clerico
ægrotante*; Dummodo tamen pater non habeat bona propria
ipsius Filii, Tuscus *conclus.* 417. Vasquez *loc. cit. dub. 8. nu-
mer.* 155. Navarrus *cap. 17. num.* 165. Bonacina *loc. cit. nu-
mer.* 19. cum pleribus aliis ibi allegatis.

50 Octavo, conferre debet frater bona profectitia, quia ho-
rum bonorum dominium pertinent ad patrem §. 1. *Institut.
51 Per quas personas cui acquiritur*. Non debet tamen conferre
bona castrensia, aut quasi castrensia quia horum dominium ab-
solute pertinent ad filium; *leg. Castrense 11. ff. de castrensi pe-
culio*, *leg. Hic titulus 1. Nec castrense ff. de collatione bono-
rum*. Nec bona adventitia, *leg. Ex nemini 21. Cod. de colla- 52
tionibus*: Adventitiorum enim bonorum dominium directum
seu proprietatem habet filius, *l. Cum oportet 6. Cod. de bonis
quæ liberis*.

Nono, conferre debet frater quæ accepit a patre titulo pa- 53
trimonii ad Sacros Ordines, vel ad nuptias contrahendas, quia
traditio horum bonorum non est donatio omnino libera, sed
ob causam: Donata autem ob causam, & non ex mera libe-
ralitate conferri debent in partitionem; *l. Illud. 20. circa fi-
nem*, *Cod. de Collationibus*. Ast tamen jus fructus percipien-
di dum vivit, spectat ad ipsum solum, nec debet eos fructus
afferre in partitionem. Molina *disp.* 233. §. *Hujusmodi au-
tem*, Hugo *tom. 1. disp. 5. sect. 2. num.* 37. Sporer *tom. 2.
tract. 6. in complement. septim. præcept. cap. 1. sect. 2. n.* 51.
Bonacina *loc. cit. num. 5. vers. Respondeo secundo*, cum aliis
ibi allegatis. Non tenetur tamen conferre, si nolit succede- 54
re patri in hereditate, sed contentus sit re sibi tradita, quia
is solum conferre tenetur, qui vult in hereditate cum aliis suc-
cedere *l. Fuit quæstionis 7. ff. de dotis collatione*, Molina *dis-
putat.* 237. *vers. Redditum*; Emanuel Sa, *loc. cit. numer.* 41.
Bonacina *loc. cit. num.* 4. cum Gomezio, & Zechio ibi cita-
tis. & alii.

Decimo, conferre debet frater in divisione expensas fa- 55
ctas a patre ad ejus bona adventitia augenda ad perpetuam
considerabilem utilitatem, si constet, quod pater eas fecerit
animo repetendi; Et si dubitetur de tali animo, attendenda
est quantitas dictarum expensarum; & si parva sit, præsu-
mi debet, quod non habuerit animum repetendi, si vero ma-
gna sit, ita ut quantitas expensarum factarum excedat quan-
titatem fructuum perceptorum, est præsumendum, quod ani-
mum habuerit repetendi dictas expensas, cum non sit cre-
dibile, quod voluerit pater unum filium ditare cum magno
detrimento aliorum; Navar. *cap. 17. num.* 163. Bonacina
loc. cit. n. 15. & ipso teste alii communiter. Sic e contra, 56
si pater dilapidaverit bona adventitia unius filii, alii fratres
in divisione tenebuntur compensare, cum obligatio ex justi-
tia transmittatur ad heredes, & hereditas, seu res transeat
cum suo onere; *l. Alienatio*, *ff. de contrahend. emptione*.
l. Pomponius §. Cum quis, *ff. de acquir. poss. l. Via constitui*,
§. Quicumque, *ff. de servitut. l. Fiscus 6. ff. de jure Fisci*,
Clementin. 1. de censibus, cum similibus; Emanuel Sa, verb.
Hereditas n. 45. Bonacina *loc. cit. n. 13. in fine* & alii.

Novæ additiones ex aliena manu.

INter Fratres potest esse communio tantum mensæ, fru- 1
ctuumque bonorum patrimonialium, tum potest esse
Societas universalis. Ex hoc autem solum, quod Fratres 2
concorditer vixerint, promiscueque, ac pro indiviso bona
possederint, vix habetur communio mensæ, & fructuum bo-
norum patrimonialium. Quinimmo id procedit. etiamsi adsit 3
pactum, ut omnia lucra & damna sint communia, quippe
quia potest pactum hoc verificari in bonis, tantummodo pa-
trimonialibus, quorum respectu inter ipsos erat communio.
Confer *Rotam in Romana*, *seu Spoletana Fideicommissi 1. Fe-
bruarii 1754. §. 7. & plur. sequent. cor. bon. mem. Vicecom.
& 4. Iulii 1755. §. 9. & duob. sequent. cor. Illustriss. Figueroa.*

Societas vero universalis, per quam omnia tum industriæ, 4
tum fortunæ lucra communicantur, vel requirit expressam con
ventionem, vel deducenda est ex necessariis actibus & argu-
mentis, de quibus vide *Rotam in Romana Hereditatis super
Fidejussione 5. Maii 1751. §. 5. cor. Eminentissimo Bussio*. Ad-
de etiam idem Supremum Tribunal *in dict. Romana*, *seu Spo-
letana Fideicommissi 1. Februarii 1754. §. 6. & 7. cor. bon.
Vicecomit. & 4. Iulii 1755. §. 9. cor. Illustriss. Figueroa*.

Num acquisitio proprio nomine facta ab uno ex Fratribus 5
excludat inter ipsos Societatem universalem? Quæstionis est.
Obtinuit distinctio, quod si certo constet, & quidem vel ex-
presse, vel tacite, de societate universali, eam minime ex-
cludat mox dicta acquisitio, quia tunc proprio nomine ac-
quirens communi sociorum nomine acquisivisse videtur. At
si de societate universali, nec ex conventione expressa, nec
ex argumentis indubiis constet, præfata acquisitio urget in
ejus exclusionem; *Michalor. de Fratrib. part. 2. cap. 17. n. 16.
& sequent. Constantin. ad Statut. Urb. annot. 21. num. 41. Rot.
in Spoletana divisionis Bonorum 5. Februarii 1745. §. 12. & in
Recinaten. Communionis universalis 25. Junii 1747. §. 6. utra-
que cor. bon. mem. Vicecomit.*

6. Ex-

8 Ex indole societatis universalis res communi periculo ita pereunt, ut unus alteri ex sociis nonnisi de inexcusabili culpa, probatoque dolo teneatur; Rota in *Romana Hæreditatis super Fidejussione 5. Maji 1751. §. 4. cor. Eminentissimo Bussio*.

SODOMIA,

Vide verb. *Luxuria a num. 50. ad 63.*

SOLEMNITATES PRO ALIENANDIS REBUS ECCLES.

Vidde verb. *Alienatio art. 2. per tot.* & *art. 3. ac 4.*

SOLEMNITATES CONTRACTUUM.

Vide verb. *Contractus per tot.*

SOLIDUS.

Vide verb. *Cathedraticum n. 4.* & verb. *Donatio art. 5. n. 30.*

SOLLICITATIO AD TURPIA.

1 AD coercendam sacrilegam, & execrabilem sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione, vel occasione, seu prætextu ejusdem, variæ sunt editæ Pontificiæ Constitutiones. & signanter a Pio IV. Constitut. incip. *Cum sicut nuper*, a Paulo V. Constitut. incip. *Dilecte fili*, a Gregorio XV. Constitut. incip. *Universi Dominici Gregis*. Quæ Gregorii Constitutio, cum sit norma, & regula in hac materia habenda, hic ad litteram datur.

GREGORIUS PAPA XV.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

2 UNiversi Dominici Gregis curam quamquam immeriti cœlesti dispositione gerentes sedulo invigilare tenemur, ut ab omnibus præviis contagiis conservetur immunis, multoque majori studio providere, ut omnis pestis ab iis avertatur, quibus alios sanandi Officium est commissum, ne quod Evangelica scripta Nos admonent, sale infatuato, non sit in quo saliatur, & ad nihilum prosit ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ad hominibus.

§. 1. Quoniam autem a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris quibusdam in locis provisum fuit. ut impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi fideles non esse, sed nec etiam nominari debet procul ab iis arceatur, videlicet ut aliquis Sacerdos ad Sacras audiendas Confessiones deputatus Sacrosancto Pœnitentiæ Sacramento, sollicitando Pœnitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex cœlesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis Animarum reddatur; idcirco Nos ea, quæ his perniciosissimis Diaboli insidiis arcendis certis locis salubriter constituta sunt, ut nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, providenda duximus.

§. 2. Alias siquidem a fel. rec. Pio Papa IV. Prædecessore nostro emanarunt Litteræ tenoris subsequentis, videlicet: Pius Papa IV. Venerabili Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniarum hæreticæ pravitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper &c.

§. 3. Igitur ut litteræ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & ubique Locorum inviolabiliter observentur, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, acde consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. contra hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum præinsertas Litteras hujusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica auctoritate, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, illasque non solum in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis Christiani orbis partibus firmiter & inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus.

§. 4. Ac præterea ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes & singuli Sacerdotes, tam Sæculares, quam quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione, vel prætextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint, in Officio S. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur. Et præterea omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores, & Locorum Ordinarios, omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominorum, & Locorum Universis Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & Territoriis per has nostras Litteras, etiam privative quoad omnes alios, specialiter ac perpetuo Judices delegamus, ut super his, contra prædictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis Fidei juxta Sacrorum Canonum formam, nec non Officii Inquisitionis hujusmodi Constitutiones, privilegia, Consuetudines, & Decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis suspensionis ab executionis Ordinis, privationis Beneficiorum, dignitatum, & Officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque, si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione Curiæ Sæculari puniendos tradant.

§. 5. Dantes etiam facultatem Veneralibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum ob probationum defectum, impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus concurrentibus, præsumptionibus, indiciis. & aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ Seculari, ut præfertur reum tradendum esse, pronunciandi.

§. 6. Non obstantibus omnibus, quæ dictus prædecessor in suis Litteris prædictis voluit non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 7. Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus seu Locorum Ordinariis prædictis; quod si hoc Officium prætermiserint, vel Pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes seu tractantes ut supra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ puniri non negligant.

§. 8. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra ubique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 9. Quodque eædem præsentes Litteræ, seu illarum exempla ad valvas Basilicarum Sancti Joann. Lateranen. ac Principis Apostolorum de Urbe, & in Acie Campi Floræ affixæ, omnes ita arctent, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent.

Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscat. die 30. Aug. 1622. Pontif. nostri anno 2.

Hanc vero Gregorii XV. Constitutionem Benedictus XIV. An. 1741. confirmavit, ampliavit, & extendit, altera sua Constitutione incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, in qua & reservat Papæ pro tempore existenti absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant ut ab aliis falso accusentur.

Unde sollicitatio quantum ad propositum non est nisi pro- 3
voca-

vocatio, seu incitatio facta verbis, scriptis, signis, nutibus, osculis aut tactibus ad turpia, et inhonesta, idest ad res carnales, seu venereas. *Sic in re Communis Doctorum.*

4 Per personas sollicitantes intelligunt hic omnes, et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cujuscumque dignitatis, aut Praeeminentiae existant. *Communis* per expressa verba dictae *Gregorianae Constitutionis* §. 1.

5 Hinc sollicitans dicitur, et est denunciandus etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium feminas, seu adolescentulos ad turpia, seu carnalia provocat, et incitat: De ipso enim Sacerdote verificatur, quod sollicitet praetextu Confessionis, quod sufficit de mente dictae Constitutionis, etiam Sacramentali Confessione non secuta ibi: *Vel praetextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta.* Et sic tenent Diana *part. 1. tractat. 4. resolut. 17. & part. 4. tractat. 5. resolut. 8.* Sanctius *in Selectis disput. 11. numer. 39.* Acugna *tractat. de Confess. sollicit. 14. num. 4.* Joannes Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub. 9.* Felix Potestas *tom. 2. part. 3. cap. 2. num. 483.* Rosignol. *de Poenitent. part. 1. quaest. 7. art. 21. num. 4. & seq.* Castropal. & alii plures contra Bordon. Leandr. & alios volentes non esse denunciandum.

6 Laicus autem fingens se Sacerdotem, & Confessarium, si sollicitet in Confessione, non est ex vi dictae Constitutionis denunciandus, ut sollicitans, quia dicta Constitutio expresse loquitur solum de Sacerdote, qualis non est Sacerdos fictus; Si autem voluisset etiam Sacerdotem fictum comprehendere, expressisset; Quod enim voluit expressit, *argument. cap. Inter corporalia 2. de translat. Episcop. §. Sed neque istud, cap. Quia circa 22. de privileg. & cap. Ad audientiam 12. de Decimis.* Tum quia odia a restringenda, *cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.* Et in poenalibus benignior interpretatio facienda est, *leg. Fictum 155. ff. de Regulis iuris §. 2.* ibi: *In poenalibus causis benignius interpretandum est, cap. In poenis 49. de Regulis Juris in 6.* ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda.* Et concordat *leg. Cum quidem 19. ff. de liberis, & cap. Statutum 22. de election. in 6.* Et sic defendunt Rodericus de Acugna *tractat. de Confessar. sollicitat. quaest. 13. num. 1. & seq.* Diana *part. 1. tractat. 4. resolut. 15. part. 4. tractat. 5. resolut. 9. part. 10. tractat. 14. resolut. 42.* Castropal. *tom. 1. tractat. 4. disput. 9. punct. 9. num. 5.* Leander *de Sacram. Poenitent. tract. 5. disput. 13. a quaest. 36.* Joann. Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub. 10.* Felix Potestas *loc. cit. num. 489.* Rosignol. *loc. cit. num. 7.* Viva *ad prop. 6. Alexandri VII. n. 9.* & alii contra Escobar, Trimarchium, & Freitam tenentes contrarium.

7 Talis autem Laicus esset denunciandus tamquam suspectus de haeresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus, & signanter ex Constitut. Gregorii XIII. incipient. *Officii nostri partes*, praesertim si simul audisset Confessionem, & absolutionem dedisset. & utramque qualitatem requiri tenent passim Doctores ex verbis dictae Constitutionis Gregorii XIII. ibi; *Confessiones audire, & absolutionem impartiri nisi fuerint*; Quamvis tamen ex Constitutione Clementis VIII. incipient. *Alias edita die 1. Decembr.* 1601. non videatur requiri dicta qualitas, scilicet quod absolutionem impertitus fuerit cum in ipsa Constitutione Pontifex subdat correctioni Inquisitorum eos, qui absque Presbyteratu audent Confessiones audire, nec ibi requirat qualitatem, quod absolutionem impertiti fuerint, ut inter alios recte notat Rosignol. *loc. cit. n. 9.*

8 Feminae sollicitantes in Confessione Confessarios ad inhonesta, non sunt denunciandae. *Communis.* Et ratio est, quia Lex mandat denunciari Confessarios, & non Poenitentes sollicitantes, adeoque non est extendenda contra Poenitentes sollicitantes Confessarios ad turpia, cum poenalia non sint extendenda ultra expressa, *argument. cap. Statutum 22. de election. in 6.* ibi: *Cum sit poenale, restringi potius convenit, quam laxari*, & aliis citatis Juribus *supra n. 6.*

9 Per personas sollicitatas intelliguntur hic feminae, & mares, puellae, & pueri. *Est jam Communis* post dictam Constitutionem Gregorii XV. per verba inibi expressa: *Qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Lu enim: *Quaecumque illae sint*, additum personis, importat utrumque sexum.

10 Hinc tam mares, quam feminae quaecumque, etiam Moniales, & Mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis ad turpia tenentur ipsos denunciare. Et si valde vereantur id per se personaliter facere, monere debent Episcopum, seu Inquisitorem, ut mittat ad eas Internuntium pro denunciatione, recipienda, & satis expediens est, ut delegetur, seu mittatur Confessarius, ut recipiat in Scriptis, & cum juramento denunciationem juxta decretum Inquisition. Roman. jussu Urbani VIII. 27. *Septembris* 1624. apud Bordon. *cap. 23. de Sollicitat. num. 89.* his verbis: *E quando il Penitente tuttavia persiste nella medesima renitenza, N. S. si contenta, che dal Vescovo, o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura, e con giuramento, la dinunzia per portarla subito a chi gli averà data l'autorità di pigliarla.*

Sollicitatio autem fieri potest pluribus modis, nempe scriptis, verbis, signis, nutibus, tactibus, osculis, & hujusmodi. *Communis.* 11

Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti, sive feminae, sive mari chartam postea legendam, in qua ad Venerem provocat, allicit, seu incitat, tamquam vere sollicitans est denunciandus. *Communis*, & patet aperte ex propositione 6. inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die 7. Septembr.* 1665. ibi: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.* 12

Item vere sollicitat, & est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Poenitentem ad Venerem allicit, seu incitat. *Communis*, per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, aut inhonestos sermones, sive tractatus habuerit.* 13

Et sic vere sollicitat, & denunciandus est Confessarius ille, qui in actu Confessionis, vel immediate ante, seu post dicit Poenitenti: *Si ego essem saecularis, vellem te solam ducere in uxorem.* Vel ei dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto corde diligo.* Vel: *permitte me, ut in domum tuam veniam, & amorem meum tibi ostendam.* Vel pulchritudinem ipsius lascivis verbis commendat, & laudat, & hujusmodi. Diana *par. 9. tractat. 9. resolut. 32.* Rosignol. *loco cit. num. 25.* Felix Potestas *loc. cit. num. 558. & 565.* & alii plures contra paucos alios; Et ratio est, quia similia verba sine aliqua occasione in Confessione, seu immediate ante, vel post, dicta, sunt impertinentia ad Confessionem, & vehementer provocativa & incitativa ad Venerem. 14

Item vere sollicitat, & est denunciandus Confessarius ille, qui signis, nutibus, osculis vel tactibus lascivis Poenitentem incitat, seu provocat, vel allicit ad actus venereos, ut si eam osculetur, vel fixis aspectibus lascivis, aut signis vere libidinosis ei suum impurum, & inhonestum amorem studeat aperire. Vel ei suas verecundas partes ad id ostendat, seu ille ipsius tangat pedes, seu manus libidinose premat, & hujusmodi. *Sic in re Communis* per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda:* Similia enim sunt omnia provocativa, incitativa, seu allicitiva ad Venerem. 15

Item sollicitatio fieri potest in pluribus, & diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante, vel immediate post, seu occasione, vel praetextu Confessionis. *Communis* per verba expressa dictae Constitutionis, ibi: *In actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, vel post immediate, seu occasione, vel praetextu Confessionis.* 16

Unde Confessarius, qui tempore actualis Sacramentalis Confessionis aliquo ex supradictis obscenis modis Poenitentem ad venerea, & inhonesta allicit, seu incitat, vere sollicitat, & est denunciandus. *Communis* per ipsa clara verba dictae Constitutionis: *In actu Sacramentalis Confessionis.* Et 17

talis Confessarius est denunciandus, etiamsi non pro se, sed pro alio, seu nomine alterius sollicitet. *Communis*, & clare habetur ex dicta Gregorii Constitutione, ibi: *Qui personas, quaecumque illae sunt, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Et infra: *Aut cum illis illicitos, & inhonestos sermones, aut tractatus habuerint.* Qui enim incitat, seu allicit, vel provocat ad inhonesta, & venerea cum aliis patranda, utique illos, & inhonestos sermones cum incitato, seu provocato habet. 18

Confessarius, qui in Confessione per inhonesta verba coepit sollicitare feminam ad turpia, quae eidem consensit, sed post illa verba statim desiit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem, sed differt tum complementum sollicitationis, tum absolutionis, hoc non obstante est denunciandus. *Communis.* Verificatur enim de ipso, quod *in Confessione habuerit cum Poenitente illicitos, & inhonestos sermones, seu tractatus*, quod sufficit secundum Bullam ad incurrendas poenas contra sollicitantes inflictas. 19

Con-

20 Confessarius, qui feminam pœnitentem ante inceptam Confessionem, & dilata in aliud tempus Confessione osculis, seu verbis, aut tactibus obscenis sollicitat, est tamquam verus sollicitans denunciandus. *Communis*. Ipse enim sollicitavit Pœnitentem *immediate ante Confessionem*, ut loquitur Constitutio, & licet non sit sequuta Sacramentalis Confessio, adhuc Pontifex præcipit esse denunciandum, ibi: *Etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta*.

21 Item denunciandus est Confessarius, qui immediate post Confessionem, & datam absolutionem tradidit Pœnitenti chartam postea legendam, quæ continet verba incitantia, & provocantia ad Venerem. Sanctius *in Selectis disput.* 11. *num.* 31. Rosignolus *l. cit. sect.* 3. *num.* 17. Viva *ad proposit.* 6. *Alexandri VII. num.* 5. *&* 7. *vers. Ad ultimam*, favet dicta damnata propositio allata *supra num.* 11. Et sic tenent plures alii contra Castropal. & alios sentientes contrarium. Et ratio est, quia quantum est ex parte Confessarii tunc *immediate post Confessionem*, ut loquitur Bulla, incipit Sollicitatio; Non enim requiritur, quod actio illa externa appareat mala immediate, quando Pœnitens accipit chartam, sed sufficit, quod deinde innotescat malitia illius actionis externæ Confessarii, ut sit denunciandus; sicut si immedate post Confessionem sollicitaretur Pœnitens verbis ambiguis, & deinde adverteret, quod certo ea verba in sensu sollicitatorio prolata fuerint, sine ullo dubio talem Confessarium, uti vere sollicitantem teneretur denunciare.

22 Item denunciandus est Confessarius, qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit fuisse pluries sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum, & ipsum ad turpia sollicitat; Vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum, & tradam tibi Chirographum tuæ Confessionis & ipsum illuc perrectum, ad inhonesta, & venerea sollicitat. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 11. *& tractat.* 5. *resolut.* 77. Leander *de Sacrament. Pœnitent. tractat.* 5. *disput.* 23. *quæst.* 35. Sousa *lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 39. Rosignol. *l. cit. sect.* 3. *num.* 16. Felix Potestas *loc. cit. num.* 507. & alii. Et ratio est, quia de tali Confessario verificatur, ut prætendit Bulla, quod sollicitaverit *immediate post Confessionem*, cum hujusmodi sollicitationes sint actiones continuatæ cum Confessione per signum externum per se ordinatum ad inhonesta datum immediate post Confessionem.

23 Item denunciandus est Confessarius, qui feminam in Confessione cognitam adulteram, & post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam in recessu ad suam domum sollicitat; Vel ad ejus domum eadem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. Sic defendunt Lezana *in Summa qq. Regular. cap.* 19. *num.* 34. Bordon. *in Manual. consult. sect.* 25. *num.* 38. Peyrinus, & Hurtadus apud Felicem Potestatem *loc. citat. num.* 503. qui licet cum Leandro, Diana, Castropal. & aliis sequatur sententiam contrariam, nempe non esse talem Confessarium denunciandum, tamen *ibidem num.* 504. concludit, quod nostra sententia affirmativa valde sibi arrideat, si sollicitatio contingat eodem die. & ex peccato carnis in Confessione audito, quia videtur facta occasione Confessionis, qua cognovit Pœnitentem proclivem ad Venerem, & præsertim si sit facta eodem die cum Hurtadus absolute velit, quod peccatum carnis a Confessario cum Pœnitente commissum intra 24. horas post Confessionem sit casus denunciationis; Talis enim sollicitatio facta eodem die censetur facta incontinenti, *argument. leg. Quod ait* 23. §. 4. *ff. Ad Legem Juliam, de adulteriis*, ubi dicitur, quod si Pater occidat filiam deprehensam adulteram eodem die, interpositis horis, censeatur incontinenti occidisse, ibi: *Sed dum adulterum occidit, profugit filia, & interpositis horis, adprehensa est a Patre, qui persequebatur, incontinenti videbitur occidisse*. Et sic tenet etiam Graff. *tom.* 1. *consil. lib.* 4. *de cognat. spirit. consil.* 1. *a num.* 37. *& de casibus reservatis lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 30. & alii. Quamvis tamen Rosignol. *l. citat. sect.* 3. *num.* 16. *&* 18. Scortia *in Bull. Pontificum epist.* 17. *Theor.* 197. Leander, Diana, Castropal. & alii sustineant oppositum.

24 Item denunciandus est Confessarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam ejus Confessionem domi sequenti die, illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. Bordon *in Manual. consult. sect.* 25. *num.* 38. Felix Potestas *l. cit. num.* 510. & alii. Et ratio est, quia ipse vere sollicitavit *occasione Confessionis*, ut vult Bulla, cum occasionem sollicitandi acceperit a Confessione petita a persona vere confiteri volente.

25 Item denunciandus est Confessarius, qui hodie mulierem pro sequenti die ad Confessionem invitat, & ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, prævenit, & sollicitat. Bordon. *l. citat. num.* 39. Felix Potestas *loc. cit. num.* 512. & alii. Et ratio est, quia in tali Confessario verificatur, quod dicit Bulla, nempe quod sollicitet *prætextu Confessionis*; Dictio enim *sub prætextu* idem significat, quod sub velamine, vel colore alicujus rei, quæ non est, seu falsa est, vel jam desinit esse, *leg. Sub prætextu* 19. *Cod. de transaction.* adeoque &c.

26 Item sollicitatio fieri potest in pluribus & diversis locis, nempe vel in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo. *Communis* per expressa verba in toties citata Gregoriana Constitutione, ibi: *Sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo*.

27 Unde Confessarius in Confessionario sedens, si mulierem ad se accedentem non ut confiteatur, sed alicujus negotii causa sollicitet, est denunciandus. Sic Diana *part.* 1. *tract.* 4. *resolut.* 18. *part.* 4. *tract.* 5. *resolut.* 38. Bordon. *in sacro Tribun. cap* 23. *num.* 6. Rosignol. *l. cit. sect.* 3. *num.* 12. *&* 13. Felix Potestas *l. cit. num.* 522. *&* 523. Escobar, Trullench apud Leandrum *de Sacram. Pœnit. tract.* 5. *disput.* 23 *quæst.* 30. et habetur expresse decisum in decreto Pauli V. ut sequitur.

Feria V. die 10. Julii 1614.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico coram S. S. D. N. D. Paulo Divina providentia Papa V. &c. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem Confessionis de rebus inhonestis; S. S. decernit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio.

28 Nec valet objicere cum Leandro *l. citat. quæst.* 30. & apud ipsum Freita. Fagundez, Sousa, Castropalao, Lezana, Sanctio, Hurtado, Bossio, Donato *tom.* 3. *tractat.* 13. *quæst.* 53. & aliis, quod dictum Decretum Pauli V. fuit moderatum, ac restrictum a Gregorio XV. in citat. Constitut. *Universi Dominici Gregis* ad terminos simulationis Confessionis in Confessionario per illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire*, *non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario*; Non valet: inquam, quia illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire*, non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario, sed in aliis locis, in quibus ex electione Confessarii quandoque audiuntur Confessiones; quæ loca secundum se sunt indifferentia pro quocumque munere: In his enim requiritur simulatio Confessionis, ut fiat determinatio, quæ limitatio non videtur requiri quoad Confessionarium, cum hoc ex se sit determinatum ad hoc munus.

29 Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, ubi Confessiones audiuntur. seu ad Confessionem audiendam electum, simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad inhonesta, & venerea sollicitat. *Communis* per verba expressa in toties repetita Gregoriana Constitutione, ibi: *Aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint*.

30 Confessarii sollicitantes Pœnitentes in Confessione, vel occasione, seu prætextu Confessionis, tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo non ad venerea, seu turpia in hoc genere, sed ad alia peccata, non subjacent pœnis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. Sic Rosignolus *loc. cit. sect.* 2. *num.* 11. Peyrinus *tom.* 2. *privileg. Minimorum in Constitution. IV. Gregorii XV. num.* 7. Lezana *in Summa qq. Regularum tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 34. Sanctarell. *in tractat. de Hæresi* 44. *num.* 19. Bonacina *de onere, & obligat. denunciat.* 6. *punct.* 3. *num.* 13. Venerus *de examin. Episcopor. lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 18. Sanctius *in Selectis disput.* 11. *num.* 23. & alii. Et ratio est, quia dicta Gregoriana Constitutio, sicuti, & aliæ præcise loquuntur de sollicitantibus, seu provocantibus, & incitantibus ad venerea, & inhonesta, unde extra illa non est facienda extensio per citata Jura *supra n.* 5. *&* 7.

31 Item denunciandi non sunt ex vi dictarum Constitutionum Pontificiarum Confessarii, qui Pœnitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiæ &c. Sic Rosignolus *l. citat. sect.* 2. *numer.* 9. Diana *part.* 4. *tractat.* 15. *resolut.* 16. Rodericus Acugna *tractat. de Confessar. sollicit. quæst.* 16. *num.* 4.

*num.*4. Sanctarell. *loco citat. cap.*46. *num.*5. Bonacina *loco citat. num.* 14. Sanctius *loc. citat. num.* 42. Lezana *in Summa qq. Regular. tom.*1. *cap.*19. *num.*34. & alii. Et ratio est eadem, quæ adducta est *num. antecedenti*, quia dictæ Pontificiæ Constitutiones loquuntur præcise de sollicitantibus in Confessione, non autem in administratione aliorum Sacramentorum, adeoque non est facienda extensio per citata Jura *supra n.*5. *&* 7.

32 Item propter eamdem rationem Rosignol. *loc. citat. sect.*1. *num.*14. Lezana *loco citat. num.* 34. Peyrin. *loc. citat. num.* 9. *&* 10. Bonacina *loc. citat. num.* 17. Sanctarell. *loc. cit. cap.* 45. *num.*2. Sanctius *loc. citat. num.* 25. Homobonus *de examin. Eccles. tom.* 2. *tractat.* 11. *cap.* 12. *quæst.* 26. Donatus *tom.*3. *tract.* 13. *quæst.*53. Thomas Hurtadus, Portell. Castropal. Freita, Bossius, Delbene, & alii citati licet non secuti a Felice Potestat. *loco citat. num.* 579. defendunt, quod Confessarius feminæ sollicitanti consentiens non sit denunciandus, quia Bulla loquitur solum de Confessariis sollicitantibus, qualis non est iste. Nec consensus per ipsum præstitus feminæ sollicitanti constituit illum reum sollicitationis activæ, sed reum passivæ culpabilis; pœnæ autem inflictæ contra sollicitantem activum, non extenduntur ad passivum, *argument. in citatis Juribus supra nu.*5. *&* 7. (a) Diana autem *part.* 4. *tractat.* 5. *resolut.* 4. *&* 42. Leander *tract.* 5 *de Pœnitentia disput.* 13. *quæst.* 43. Felix Potestas *loco citat. num.* 579. Fagundez, & alii tenent, talem Confessarium esse denunciandum, quia licet de ipso non verificetur, quod sit sollicitans, sed sollicitatus, verificatur tamen de ipso, quod cum Pœnitente habeat illicitos, & inhonestos sermones, seu tractatus prætextu, seu occasione Confessionis, quod sufficit pro debito ipsum denunciandi ex præcisis verbis dictæ Gregorianæ Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones sive tractatus habuerint*. At vero primæ negativæ sententiæ Pa-
33 troni inter alias responsiones dicunt, talia verba, seu tales tractatus intelligenda, seu intelligendos esse, quando ortum habuerunt ab ipso Confessario, quod colligitur ex contextu verborum, nam Bulla dicit denunciandos esse illos Confessarios, qui *Pœnitentes sollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis*, hoc est Pœnitentibus, *illicitos, aut inhonestos sermones, seu tractatus habuerint*. Lv autem *Cum eis*, cum sit sermo continuatus, habet connexionem cum præcedentibus, quæ indicant tentamentum factum a Confessario, & propterea important sermonem, seu tractatum inductum in origine ab eodem Confessario, quod non verificatur in hoc casu, cum talis illicitus, aut inhonestus sermo, seu tractatus inductus sit in origine a Pœnitente sollicitante, & non a Confessario sollicitato.

34 Pœnitentes tenentur sub mortali denunciare Confessarium sui sollicitatorem Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis; Et de tali obligatione tenentur etiam sub mortali eos monere Confessarii, qui eos fuisse ab aliis sollicitatos cognoverint; Agitur enim de re gravissima, & de execrabili & nefando abusu Sacramenti. & id sub positivo, & gravi præcepto expresse mandatur a Pontifice in dicta Constitutione §. 7. ibi; *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab illis, ut supra, sollicitatos moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis*.

35 Denunciare Confessarium sollicitantem tenentur non solum Pœnitentes sollicitati, sed etiam omnes illi, qui certo sciunt sollicitationem, quatenus nempe qui propriis oculis vidit, aut propriis auribus eam audivit, seu ex proprio ore Confessarii sollicitantis, aut Pœnitentis sollicitati, qui sit fide dignus, & bonæ famæ, immediate audivit, & bene intellexit. Diana *part.*1. *tractat.*4. *resolut.*24. *&* *part.*9. *tractat.* 8. *resolut.*46. Breitas *in addit. ad tractat. de Confess. sollicit. qu.* 21. *num.* 26. Fagundez *part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 21. Rosignol *loc. cit. sect.* 2. *num.* 13. Tancred. *tom.* 4. *tractat.*1. *de Pœnitent. quæst.*23. Felix Potestas *loc. cit. num.* 590. & alii passim.

36 Si autem tales non bene recordentur verborum, vel non recordentur a quibus audierint, vel audierint a personis levibus, & non fide dignis, non teneri ad denunciandum docent Bordonus *loc. cit. num.*94. Tancred. *tom.*4. *tractat.*1. *de Pœnitent. quæst.*23. Leander *loc. cit. quæst.*57. cum Trullench, Rodriq. Portell. Cordub. Navarro, & Hurtado ibi citatis, & alii plures, quia dicunt in dubio sollicitationis non est onus denunciandi, cum in dubiis ex una parte quisque suam possideat libertatem, meliorque sit conditio possidentis, *cap. Ad aures* 6. *de præscriptionibus*, *cap. Quod autem*, 5. *de Jurepatronat. cap. In pari* 65. *ff. de Regulis Juris leg. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regulis Juris*, *&* *leg. In pari* 128. *ff. eodem*. Et ex alia parte favendum sit Reo, *argument. cap. Sunt, de Regulis Juris in* 6. & promptiora sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, *cap. Ex litteris* 3. *de probationibus*, cum similibus. Tunc quia dubia in meliorem, & benigniorem partem sunt interpretanda, *leg. Eu quæ* 192. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quam tutius*. Et concordat *lex Semper* 56. *ff. eod.* ibi: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt*, & *leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet*, *&* *cap. In obscuris* 30. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In obscuris minimum est sequendum*, cum similibus. Diana tamen *part.*4. *tract.*5. *resol.*28. Felix Potestas *loc. cit. n.*592. Spatharius, & alii tenent contrarium.

37 Moniales, & Mulieres nobiles sollicitatæ a Confessariis tenentur eos denunciare, quamvis id facere valde vereantur, & assignatur aptior modus id faciendi ex decreto relato *supra num.*10.

38 Confessarius sollicitans non tenetur denunciare se ipsum, nec monere Pœnitentem, ut ipsum denunciet. Diana *part.*1. *tractat.*4. *resolut.* 8. Reiffenstuel *Theol. g. moral. tractat.* 14. *distinct.*8. *quæst.*5. *num.*65. cum aliis ibi citatis, Leander *loco citat. quæst.*42. Felix Potestas *loc. citat. num.* 493. & alii passim. De Jure enim naturæ nemo tenetur prodere se ipsum; *cap. Quis aliquando* 87. *de Pœnitent. dist.* 1. Et clare patet ex verbis dictæ Constitutionis Gregorianæ; ibi: *Ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos &c.* ubi nota, quod Bulla dicit *ab aliis*, non autem a se ipso sollicitatos.

39 Nec Pater, Mater, Filius, Frater, Soror tenentur ipsum denunciare; *leg. Quartu* §. 4. *ff. de testibus relat. in cap. Si testes* 3. *caus.*4. *quæst.*2. *&* 3. Diana *part.*1. *tractat.*4. *resolut.*6. Tancred. *tom.*4. *tractat.*1. *quæst.*23. Felix Potest. *l. c. n.* 599. *vers. Pariter*, & alii.

40 Nec denunciare tenetur Pœnitens, si exinde prudenter, & probabiliter timeat grave, & ingens malum sibi, aut suis conjunctissimis, nempe Patri, Matri, Marito, Filiis, aut Fratribus; Præcepta enim humana non obligant cum tam gravi sui, suorumque conjunctissimorum nocumento; Leander *loc. cit. q.*44. Lezana *tom.*1. *qq. Regul. cap.* 19. *num.* 34. Roderic. Acugna *tractat. de Confessorum sollic. quæst.* 19. Felix Potestas *loc. cit. num.* 495. *&* 599. Peyrin. & alii plures. Rosignol. tamen *loc. citat. sect.* 2. *num.* 6. Bonacina *de onere*, *&* *obligat. denunc. disput.*6. *punct.*2. *num.* 11. *in respons. ad* 2. *ad object.* 2. & alii defendunt oppositum.

41 Denunciatio Confessarii sollicitantis facienda est Episcopis, vel Inquisitoribus, *Communit.* per verba expressa toties repetitæ Constitutionis, ibi: *Moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis*.

42 Episcopi sollicitantes non sunt denunciandi inquisitoribus, sed Sedi Apostolicæ; Episcopi enim etiam in causa Hæresis non subduntur Inquisitoribus, *cap. Inquisitores* 16. *de Hæreticis in* 6. & Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de Reformat. cap.*5. Et sic tenent Leander *tractat.*5. *de Poen tent. disp ut.* 13. *qu.* 50. Thom. Hurtad. Castropal. Fagund., & alii apud ipsum, Felix Potestas *loc. citat. num.*621. pluresque alii. Rosignol. autem *loc. citat. artic.*21. *num.* 10. *&* *sequent.* cum aliis ibi citatis dicit, quod Episcopi sollicitantes denunciandi sint Inquisitoribus, qui tamen nequeunt contra illos procedere, nec testes assumere, sed tenentur rem ad Summum Pontificem deferre.

43 Inquisitores sollicitantes, ubi sunt veri Delegati Sedis Apostolicæ, & ejus Officiales, sunt denunciandi ipsi Sedi Apostolicæ; Ubi vero sunt solum subdelegati, & Commissarii Inquisitoris Generalis, sunt denunciandi ipsi Inquisitori Generali; *Sic in re Communis*.

44 Generales Ordinum Regularium sollicitantes denunciandi sunt Inquisitoribus, vel Episcopis; *Communis*, per verba expressa citat. Bullæ Gregorii, ibi; *Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant*.

45 Denunciatione autem accepta non posse ulterius Inquisitores

(a) Nota. Sententia eximens ab onere denunciationis nullo modo tenenda est, ut Constitutiones Pontificias consideranti manifestum fit.

res contra dictos Generales procedere, sed debere rem totam deferre ad Sedem Apostolicam docent Bordon. *in Sacro Tribunal. cap.27. num.27.* & uterque Rodriq. Pegna, & Navarr. relati a Diana *part.4. tract.8. resolut.*23. & etiam alii plures per text. *in citat. cap. Inquisitores 16. de Hæreticis* in 6. ibi: *Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos, vel alios Superiores Prelatos sciverint, vel invenerint circa crimen Hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere vel suspectos, id tenebuntur Sedi Apostolicæ denunciare*. Diana tamen *loc. citat.* Felix Potestas *loco citato num. 626.* Freitas, & alii volunt etiam puniendos esse Generales in Officio Sanctissimæ Inquisitionis per clara, & generalia verba; Omnes Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio munitos comprehendentia, & statuentia in Officio Sanctissimæ Inquisitionis severissime esse puniendos, ibi; *In Officio SS. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur*.

46 Obligati ad denunciandum Confessarios sollicitantes, si absque legitima causa, & vero impedimento negligant ipsos intra præfixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale incurrunt etiam Excommunicationem latæ sententiæ ex Decreto Supremæ Universalis Romanę Inquisitionis *die 3. Januarii* 1623. relato a Diana *part.4. tractat.5. resolut.* 41. in quo præcipitur sub Excommunicatione majori latæ sententiæ denunciandos esse Hæreticos, aut de Hæresi suspectos, intra duodecim dies a notitia delicti, Inquisitoribus, vel Locorum Ordinariis, quod Decretum esse perpetuum asserit Diana *loco citat.* contra Bordon. *in Tribunal. Fidei c.30. n.2.*

47 Nec obstat, quod Confessarius credatur jam emendatus, vel elapsum sit jam multum tempus a facta solicitatione, quia adhuc urget præceptum, & obligatio denunciationis. Catena *de Sancto Officio p. 2. de Confessor. sollic. tit. 6.* §.20. *n.*128. *& seq.* Castrop. *in suo opere moral.* §.19. *n.*2. Bonacina *disp.6. punct.3. n.9. vers. Hac limitatio*; Diana *part.4. tract.5. resol.*23. cum Bonacina, Suarez, & aliis ibi citatis, Delbene *p.1. d.18. & p.2. d.237. sect.13. p.1.* cum pluribus aliis ibi allegatis, Felix Potestas *l.c. n.606.* Rosignol. *l.c. sect. 3. n.*23. & alii plures. Et ratio est, quia hoc onus denunciationis non solum inductum est ad finem emendationis, sed etiam ad finem exemplaris punitionis, ut alii deterreantur ab hoc execrabili, & nefando crimine perpetrando; qui finis adhuc viget etiam supposita emendatione Confessarii sollicitantis, adeoque &c.

48 Leander autem *tract.5. de Pœnitent. disp.13. q.7* & apud ipsum & Sotus, Molfesius, Naldus, Acugna, Freitas, Portell. Peyrin. Sousa, Lezana, Castrop. S. Antoninus, & alii defendunt oppositum, (a) quia dicunt finis denunciationis est emendatio proximi; Unde hac habita, cessat obligatio denunciationis, quia cessat ejus finis, cum cessante ratione, & causa Legis, vel obligationis, cesset ipsa Lex, seu obligatio; *l. Adigere 6. §.2. ff. de Iurepatr. Cap. Cum cessante 60. de appellat.* Ratio enim Legis, *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnator.* At illi hodie non sunt amplius audiendi ex Const. *Sacramentum Pœnitentiæ* Benedicti XIV. ubi sub §.2. obligat ad denunciationem, et si longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.

49 Terminus pro denunciatione facienda pendet ab Edictis Inquisitorum; Licet enim onus denunciationis directe oriatur ex lege Pontificia, executive tamen pendet ex Edictis Inquisitorum, qui sub pœna Excommunicationis compellunt intra determinatum tempus ad executionem, & observantiam talis oneris. Catena *p.2. de Confess. sollic. tit.6.* §.21. *n.*120. Sanctarellus *de Hæresi Cap.46. n.10.* Bonacina *de onere, & obligatione denunciat. disp.1. punct.3. n.10.* Bellochius *de casibus reserv. p. q.9. n.*205. Rosignol. *l.c. sect.4. n.3.* Felix Potestas *l.c. n.631.* Leander *l.c. q.53.* ubi testatur, quod
50 in Edicto Inquisit. Hispan. solent assignari sex, aut septem dies pro termino ad denunciandos Confessarios sollicitantes; qui terminus solet assignari etiam in Edicto Inquisit. Siciliæ, ut refert Felix Potest. *l.c. n.*634. Unde quatenus Decretum Supremæ, & Universalis Inquisitionis Romanæ *die 3. Januarii* 1623. relat. *supra n.*45. assignans pro termino 12. dies non sit perpetuum, ut contendit Bordonus, & alii, standum est termino præfixo a respectivis Inquisitoribus cum hac advertentia, quod dies termini non computantur in termino; *leg. Vicinia millia 1. ff. Si quis cautionibus, Cap. Frequens 1.* cum concordantibus, de quibus ibi per Glossam in verb. *Proponitur, de restit. spol. in 6.* Diana *p.4. tract.5. resol.*31. Felix Potestas *l.c. n.*632. & alii.

51 Pœnitens sollicitatus, qui ob non factam denunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem quamvis accedat ad Confessarium, & promittat se statim denunciaturum, non potest ab ipso absolvi virtute Bullæ Cruciatæ, nec vigore privilegiorum Regularium, si ipse Confessarius sit Regularis; Nam non potest quis absolvi a peccatis, nisi prius absolvatur a Censuris. A Censuris autem non potest quis absolvi per Bullam Cruciatæ, & Privilegiatus, nisi satisfacta parte; adeoque talis Pœnitens, non obstante dicta promissione, non potest absolvi, nisi prius denunciet. Diana *p.4. tract.5. resol.*35. Felix Potest. *l.c. n.*640. & alii contra alios.

52 Pœnitens sollicitatus, qui ob omissam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta postea denunciatione, potest quidem absolvi virtute Bullæ Cruciatæ, aut a Regularibus virtute suorum privilegiorum; At non a simplici Confessario. Bordon. *in Tribunal. Fidei cap.*30. *n.*19. Felix Potestas *l.c. n.*641. Diana *l.c. resol.*39. & alii; Et ratio primæ partis est, quia Confessarii virtute Bullæ Cruciatæ, & Regulares virtute suorum privilegiorum possunt satisfacta parte, absolvere ab omnibus reservatis Summo Pontifici, exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & aliis Clementinis, ut patet sub verb. *Absolutio*, verb. *Confessarius*, & verb. *Reservatio Casuum*. Ratio autem secundæ partis est, quia talis Excommunicatio est reservata Pontifici, & Inquisitoribus, ut patet ex eorum Edictis, & ex Decreto die 3. *Januar.* 1623. relat. *supra n.*45. adeoque non potest absolvi a simplici Confessario non habente ad id privilegium.

53 Sic Pœnitens sollicitatus, qui infra debitum terminum non denunciavit, quamvis postea extinguatur onus denunciationis, ex quo mortuus sit confessarius denunciandus, aut ex alio capite, non potest absolvi a quolibet simplici Confessario, sed solum a supradictis Privilegiatis propter rationem adductam. Leander *tract.5. de Pœnitentia disp.13. q.59.* Felix Potestas *l.c. n.*642. Diana *l.c. resol.*29. recte advertens insuper, quod tam in hoc, quam in ceteris casibus Inquisitionis illi, qui denunciare neglexerunt, quando postea denunciant, & sic parti satisfaciunt, possunt a Confessariis Regularibus, & ab aliis virtute Bullæ Cruciatæ absolvi absque ullo onere se præsentandi Inquisitoribus.

54 Confessarius sollicitans potest a quolibet simplici Confessario absolvi, quia sollicitatio nullo Jure est reservata; Nisi tamen reservata sit in aliqua Diœcesi, ut in Neapolitana, & aliis. Felix Potest. *l. c. n.*601. & alii passim.

55 Regulariter loquendo Confessarii non debent absolvere Pœnitentes sollicitatos, nisi prius sollicitantes denuncient Inquisitoribus, vel Episcopis. Avila *de Censuris p.2. cap.7. dub.7. in fine*. Rosignol. *l.c. sect.4. n.4.* Diana *p.1. tract.4. resol.* 27. Felix Potestas *l.c. n.*638. & alii; Tales enim Pœnitentes una semel quod sunt absoluti, non curant amplius denunciare.

56 Dicitur autem notanter: *Regulariter loquendo*, quia in aliquibus casibus expedit, quod Confessarii ipsos absolvant ante factam denunciationem, & signanter si urgeat necessitas Communionis, aut aliqua adsit justa causa, ob quam prudentes Confessarii judicent denunciationem esse differendam, & Pœnitentes sint timoratæ Conscientiæ, & serio promittant quamprimum denunciare. Sic Zanardus *in Direct. Theol. p.2. præcept.2. cap.11. in fine*. Rosignol. *l.c. n.5.* Felix Potestas *l.c. n.*639. Diana *p.1. tract.4. resol.*27. cum aliis ibi citatis. Et idem docent in similibus casibus Emanuel Rodriquez, *in Summa tom.2. cap.34. num. 6.* Sanctarell. *de Hæresi cap. 9. dub. unic. n.14. in fin.* Peyrinus *in privileg. Minim. tom. 1. Const.5. Gregor. XV. §.9. n. 23.* & alii.

57 Immo cautissime procedere debent Confessarii circa imponendam Pœnitentibus obligationem denunciandi, antequam eos absolvant, ut recte monent Lezana *in Summa qq. Regul. cap.19. num.34.* Peyrin. *l.c. a n.26.* & alii passim, ipsos Confessarios serio monente, ut antequam Pœnitentes obligent ad denunciandos Confessarios, diligentissime attendant qualitates, & conditiones, cum Pœnitentium, tum Confessariorum, & mature examinent naturam & sensum verborum, & signi-

(a) Nota, Prima sententia est, posterior vero falsa. Vide *Antoine*,

ficatum signorum, nutuum, tractuum, & hujusmodi prætensæ sollicitationis, & ubi ex ipsis non appareat certa sollicitatio, seu de se cognoscere nequeant, an vera in his intercesserit sollicitatio denuncianda; remittant ad alios Confessarios in his materiis instructiores, & expertiores; Cum non semel a non satis instructis Confessariis immerito fuerint obligati Pœnitentes ad denunciandos innocentes Confessarios cum maximo detrimento suæ famæ, et gravissima sua injusta afflictione, & pœna. Eo vel maxime quod, ut docent Bordonus *l.c. n.582.* & alii, in dubio sollicitationis nun sit onus denunciandi. Vide *supra n. 35.*

58 In casu vero, quo reperiatur, atque certo percipiatur intervenisse veram sollicitationem, nec possit Pœnitens induci ad personaliter denunciandum, ut sæpe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, & ordinarie in Monialibus ratione etiam clausuræ, servanda est expediens praxis juxta Decretum Sacræ Congregationis supremæ, & universalis Inquisitionis allat. *supra n.10.* Quod si neque ad id possit talis verecunda Pœnitens flecti, voluit Pontifex Urbanus VIII. de cujus mandato editum fuit dictum Decretum, quod ad S. Sedem recurratur pro opportuno remedio; & interim non absolvatur talis Pœnitens, utpote indisposita. Sic ex Carena §.10. refert Viva *ad propos.7. Alexandri VII. num.7.* ubi subjungit, quod in casu non absimili adivit ipse per Epistolam Innocentium XI. qui benigne dignatus fuit facultatem ei tribuere absolvendi pro ea vice Pœnitentem citra onus denunciandi, quod fatebatur subire non posse panici cujusdam timoris prætextu.

59 Non est autem sufficiens modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis, si Pœnitens sollicitatus confiteatur cum Confessario sollicitante sub prætextu, quod hic possit ipsum absolvere absque onere denunciandi. *Communis ac certa*, per expresse damnatam propositionem 7. in ordine ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1665. ibi: *Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.*

60 Quamvis enim Confessarius desinat Pœnitentem monere de obligatione ipsum denunciandi, ad quod non teneri constat ex dictis *supra num.37.* adhuc tamen non cessat in Pœnitente obligatio ipsum, seu alium Confessarium sollicitantem denunciandi, si aliunde sciat se ad id lege Pontificia obligari; Sicuti non cessat onus restitutionis in Pœnitente, ex quo Confessarius desinat ipsum monere de tali obligatione, si aliunde eam sciat, nec invincibiliter ipsam ignoret, ut recte docet Viva *ad dictam propositionem 7. Alexandri VII. n. 3.* & alii passim.

61 Confessarii autem, qui culpabiliter, & malitiose non monent Pœnitentes ab aliis sollicitatos de obligatione eos denunciandi, seu docent ad id non teneri, denunciandi sunt Episcopis, vel Inquisitoribus, qui possunt, & debent illos punire pro modo culpæ, Diana *p.7. tract.7. resol.7.* Rosignol. *l.c. sect.4. n. 7.* & alii passim per clara verba cit. Const. Gregorianæ, ibi: *Quod si hoc Officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, ut supra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligant.*

62 Confessarii autem ipsi vere sollicitantes gravissimis pœnis pro qualitate delicti puniri mandantur, ut expresse patet in dicta Gregoriana Constitutione §.4. ibi: *Et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab exercitio Ordinis, privationis Beneficiorum, & Officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad Triremes, & carceris etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant eos quoque, si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ Sæculari puniendos tradant.*

63 Contra Confessarios sollicitantes æque procedere possunt Episcopi, & Inquisitores, sive unitim, sive separatim; Sic expresse Gregorius XV. in dicta Constitutione incipiente *Universi Dominici gregis* §.4. ibi: *Omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores, & Locorum Ordinarios omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & locorum universi Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & territoriis per has nostras Litteras, etiam privative quo ad alios omnes specialiter, ac perpetuo Judices delegamus, ut supra his contra prædictos simul, vel separatim in omnibus prout in causis Fidei &c.*

64 Ad probandum enorme delictum sollicitationis admittuntur etiam testes singulares, concurrentibus tamen præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis simul comprobantibus. Sic expresse Gregorius XV. in cit. Const. §. 5. ibi: *Dantes etiam facultatem Venerab. Fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum ob probationum defectum impunitum remaneat, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus, præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ Sæculari, ut præfertur, Reum tradendum esse pronunciandi.*

65 Una tamen femina, quantumvis honesta, non facit sufficientem probationem ad capturam, & torturam, etiamsi concurrant alia indicia, nam tunc est consulenda Sacra Congregatio. Sic expresse rescripsit eadem Sacra Supremæ, & universalis Inquisitionis Congregatio Vicario Generali Salernitano *die 17. Jul. 1627.* ut refert Pignatel. *tom.1. consult.104. post num.14. circa medium*, his verbis: *Al Molto Rev. Signore il Signor Vicario Generale di Salerno. Acciocchè più fondatamente si proceda contro i sollecitanti in Confessione. Questa suprema Congregazione ordina, che per il detto d'una sola Donna non venga a costituire il preteso Reo senza prima di darne qui avviso con relazione della qualità della Donna, del Denonciante e del Denonciato, e allora si scriverà a V. S. se debba, o nò procedere a costituirlo, e carcerarlo. Sarà anche V.S. contenta di significare questo medesimo ordine a' Vescovi suoi Comprovinciali, acciocchè ancora da essi sia eseguito, e il Signor Iddio le conceda ogni bene. Di Roma ai 17. di Luglio del 1627. Il Cardinal Millino.* Sic apud Pignatell. *l.c.* ubi insuper tradit instructionem pro Muliere verecunda personaliter denunciare recusante, & multa refert, & docet ad rem per totam dictam consultationem 104. merito legendam.

66 Circa sollicitationem attendenda est nunc novissima dispositio Benedicti XIV. felicis record. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, in qua confirmat, ampliat, & extendit supra allatam Constitutionem Gregorii XV. & reservat Papæ pro tempore absolutionem eorum, qui falso sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant, ut ab aliis falso accusentur.

Additio ex Auctore.

67 Sollicitantes ad turpia occasione Confessionis Sacramentalis, ultra alias pœnas perpetuas etiam inhabilitatem ad celebrationem Missæ incurrunt; ex decreto S. universalis Inquisitionis de mandato Benedicti XIV. edito *die 5. Augusti 1745.* ut in ejus Bullario *tom.1. in append. n.8, pag.46.* Alia vide *verb. Confessarius art.4. a 4.12.* ubi plura ad rem.

68 * Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem sollicitantis, illum occulte admoneat, ut sibi provideat, sponte se offerendo Tribunali. Tenetur tamen etsi admonitus compareat, & sit ex correptione emendatus, illum denunciare, ut ex propositionibus ab Alexandro VII. damnatis eruitur. *De Synod. Diœc. lib.6. cap.11. §.9. & 10. nov. edit.*

69 Præceptum denunciandi Confessarios sollicitantes ad turpia, & pœnæ aliæ huic sollicitationi indictæ non extenduntur ad alia crimina a re venerea diversa, *ibid. §.14.*

S O L U T I O.

1 Solutio proprie sumpta est idonea, ac sufficiens debiti præstatio, seu satisfactio tempore, & loco convenienti legitime facta. *Sic in re Communis.*

2 Ad solutionem tenetur quicumque est debitor, seu obligatus; Debitum enim seu obligatio non tollitur, nisi solutione, & satisfactione. *Instit. Quibus modis tollitur obligatio, in principio* ibi: *Tollitur autem omnis obligatio solutione ejus, quod debetur.*

3 Debitor, qui solvendo amplius non est, si sit Laicus, debet credere bonis, ac permittere, ut bona ejus subhastentur, ut ex eis Creditores, servato Juris ordine, percipiant quantum cuique eorum debetur, quandiu aliquid adest; *l. Qui bonis cesserint 1. Cod. Qui bonis cedere possunt*, cum similibus.

4 Quis autem Juris ordo servandus sit pro solvendis ipsis Creditoribus, cum non sufficiunt debitoris bona ad cuncta solvenda debita? Vide verb. *Restitutio art. 4. a numer. 29. ad 73.*

Quo-

5 Quomodo vero per cessionem bonorum liberetur debitor ab onere solutionis faciendæ, & quæ de ipso in facti contingentia concludenda occurrant? Vide verb. *Restitutio art. 5. 4 n. 49. ad 59.*

6 Si Debitor, qui solvendo non est, sit Clericus non tenetur cedere bonis, nec excommunicari, incarcerari, aut aliter molestari potest, si vere inops sit, & ad inopiam sine sua culpa devenerit, & juratam cautionem præstet de solvendo, cum ad pinguiorem fortunam venerit. *Communis*, per textum *In cap. Odoardus 3. de solutionibus*, juncto ejus Summario, sic expresse habente: „Si Clericus non habeat, unde „ satisfaciat suis creditoribus, non debet excommunicari, „ nec aliter molestari, præstabit tamen cautionem saltem ju„ ratoriam de solvendo, cum venerit ad pinguiorem fortu„ nam „. Assignantur tamen quo ad hoc a Doctoribus variæ limitationes videndæ apud Barbosam *in d. c. Odoardus n. 6.* & alios Canonistas *ibid.*

7 Qui rerum suarum liberam administrationem non habent, uti sunt Pupilli habentes Tutorem, Minores, Furiosi, & Prodigi habentes Curatorem, sine auctoritate Tutorum, & respective Curatorum valide solvere non possunt. *Communis*, textu expresso *in l. Quod si 14. §. 8. ff. de solutionibus, & §. Nunc admonendi 2. in fine 5. Instit. Quibus alienare licet, vel non*,

8 Procurator, tam specialis, quam universalis potest valide solvere pro Debitore, cujus est Procurator. *Communis*, textu expresso *in l. Procurator 58. & l. Sed & id 59. ff. de Procuratoribus, l. Quodlibet 87. ff. de solutionibus.*

9 Immo etiam quivis alius pro debitore etiam invito, ac ignorante solvere, ac satisfacere, eumque a debito liberare potest. *Communis*, text. exprelle *in l. Solutionem 23. & leg. Solvere 53. ff. de solutionibus*, ibi: „Solvere pro ignorante, „ & invito cuique licet. *addita* ibidem *ratione*: Cum sit Ju„ re Civili constitutum licere etiam ignorantis, invitique me„ liorem conditionem facere „. Et concordat *l. Solvendo 39. ff. de negotiis gestis*, ubi redditur eadem ratio.

10 Est tamen hic advertendum, quod solvens pro alio sciente, & volente, habet contra illum actionem mandati, *arg. l. Si remunerandi 6. §. 2. ff. Mandati.* Solvens autem pro alio ignorante habet contra illum actionem negotiorum gestorum ad repetendum ab ipso quod pro eo solvit, nisi debitoris interfuerit eam pecuniam non solvi, text. expr. *in l. Cum pecuniam 43. ff. de negotiis gestis*. Solvens tamen pro alio expresse nolente, & contradicente, nullam habet actionem, vel Jus ad repetendum ab eo, quod pro ipso solvit, *arg. l. Sirem 40. ff. de negotiis gestis, & c. leg. si remunerandi 6. §. 2. ff. Mandati.*

11 Successor in Beneficio Ecclesiastico, ut in Episcopatu, Prælatura, & quocumque Beneficio etiam simplici, tenetur solvere debita facta ab Antecessore pro vera utilitate, vel necessitate Ecclesiæ, seu Beneficii. *Communis*, text. expr. *in cap. Ad hoc 1. de solutionibus*, ibi: „Sicuti filius debita „ patris solvere tenetur, ita Prælatus sui Prædecessoris pro „ Ecclesiæ utilitate, contracta, *juncto ejus Summario sic ex„ presse habente*: Successor in Beneficio tenetur solvere de„ bita Prædecessoris pro necessitate Ecclesiæ contracta.

12 Item Successor in beneficio tenetur solvere debita contracta a suo Antecessore pro sua necessaria, honesta, ac decenti sustentatione. Sic Abbas *in d. c. Ad hoc num. 2.* Barbosa *ib. n. 3.* Fagn. *ib. n. 10.* citans ad id Rotæ decisionem, Flaminius Paris. *de Resignat. l. 1. q. 16. n. 15.* Engel *l. 3. decr. t. 23. n. 18.* Reissenst. *ib. n. 16.* & alii: Et ratio est, quia etiam hæc debita propter unionem, quam habet Rector cum Ecclesia, censetur contracta pro necessitate Ecclesiæ, eo quod Ecclesia teneatur suum Rectorem alimentare, *Cap. Cum secundum 16.* „ *de Præbendis*, ibi: „Cum secundum Apostolum qui Al„ tari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligi„ tur, repelli non debeat a mercede, patet a simili ut Cle„ rici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus ob„ sequio deputantur, ut ipsa pro nobis ratio persuadet.

13 Ut Successor autem in beneficio teneatur solvere debita Antecessoris, debet prius Creditor probare, quod pro vera utilitate, seu necessitate Ecclesiæ, aut saltem pro necessaria Prælati sustentatione fuerint contracta, *Communis*, per text. *in Cap. Ea etiam §. 1. caus. 10. q. 2.* ibi: „Is Creditor hic in„ telligatur, qui quod credidit, probat in utilitatum Divi„ næ Domus processisse. *Et concordat* c. Quod quibusdam „ 4. de Fidejussoribus, ibi; Nisi forte in utilitatem domus „ ipsius manifeste constiterit redundasse.

14 Sufficit tamen, quod Creditor probet tunc temporis ad fuisse verum casum utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ, quamvis non probet in eam pecunias, vel aliam rem creditam fuisse conversam; Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Ea etiam 2. §. 1. ad fin. caus. 10. q. 2. verb. Probat.*, Fagnan. *in cit. cap. Ad hoc 1. de solution. num. 7.* Abbas *in cit. cap. Quod quibusdam 4. de Fidejussorib. num. 7.* Reissenst. *loc. cit. num. 19.*, & ipso teste communis aliorum, *arg. l. Utilitatem 1. §. 8. & l. Lucius 7. ff. de exercitatoria actione.*

15 Nullatenus vero tenetur Successor in Beneficio solvere debita ab Antecessore contracta, non pro utilitate, aut necessitate Ecclesiæ, nec pro necessaria sui sustentatione, sed alio titulo. *Communissima* per claros textus *in cap. Si quorumdam 1. de Fidejussorib. cap. Gravis 1. de Deposito. cap. Ea etiam 2. caus. 10. q. 2.* Et ratio est, quia Clerici debita contrahentis incuria, culpa, vel prodigalitas, non debet nocere Ecclesiæ, textu expresso *in cap. Delictum 76. de Regul. Iuris in 6.* ibi. *Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare*: Peccata enim suos debent tenere Auctores *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte capituli.*

16 Solutio primum fieri debet, ac potest ipsi Creditori, etiam invito, si ipse Creditor liberam rerum suarum habeat administrationem, & ipsa solutio fiat debito loco, & tempore; Et si creditor solutionem accipere nolit, poterit debitor pecuniam debitam Magistratui consignare, sicque se & a debito principali, & ab usuris liberare. *Communis*, text. expresso *in leg. Obligatione 9. Cod. de solutionibus*, ibi: *Obsignatione totius debitæ pecuniæ solemniter facta liberationem contingere, manifestum est. Sed ita demum oblatio debiti liberationem parit, si eo loco, quo debetur, solutio fuerit celebrata*, cum similibus.

17 Nequit vero fieri solutio Creditori, qui liberam rerum suarum administrationem non habet; Unde si quis debitum solvat Pupillo sine auctoritate Tutoris, vel Minori, Prodigo, Amenti sine auctoritate Curatoris, & pecunia soluta perdatur, seu male consumetur, denuo pro solutione debiti conveniri potest, *Communis*, per text. in *§. Nunc admonendi 2. Institut. Quibus alienare licet, vel non l. Pupillo 15. ff. de solutionibus.*

18 Potest tamen fieri solutio Tutori, aut Curatori ejusmodi Creditoris non habentis liberam rerum suarum administrationem. *Communis* textu exp. *in l. Quod si 14. §. 7. l. Solutam 49. ff. de solutionibus*, & citat. *§. Nunc admonendi 2. Instit. Quibus alienare licet, vel non*, cum similibus.

19 Item recte fit solutio Creditoris Procuratori tam generaliter, quam specialiter ad solutionem accipiendam deputato. *Communis*, textu expresso *in l. Vero 12. in principio ff. de solution. & l. Qui hominem 34. §. 3. ff. eodem.*

20 Si Debitore penitus ignorante, seu nesciente. Procurator a Creditore tali Officio privetur, vel ei, ne solutionem accipiat, specialiter mandetur, adhuc ipse debitor recte ei solvit, & liberatur a sua obligatione; Secus autem, si id sciat. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Vero 12. §. 2. ff. de solutionib. & cit. l. Qui hominem 34. §. 3. & l. Dispensatori 5. ff. eodem.*

21 Item recte fit solutio servis, ac filiis familias, si ad accipiendam solutionem specialiter sint deputati, vel liberam & universalem habeant administrationem. *Communis*, per claros textus *in l. Vero 12 l. si quis 18. l. Qui hominem 34. l. Solutam pecuniam 49. ff. de solutionibus*, cum similibus.

22 Item recte fit solutio Creditori Creditoris, nisi ab ipso Creditore expressa ad id habeatur contradictio, *argument. leg. Si liber 36. ff. de negotiis gestis, leg. solutum 11. §. 5. ff. de pignoratitia actione*; Unde casu, quo Creditor a tali Debitore adhuc solutionem prætenderet, posset dictus debitor se liberare exceptione doli mali, dicendo sine tua contradictione jam solvi tuo Creditori, *leg. si opera 6. ff. de doli mali, & metus exceptione*, & *ibi* Baldus. Perez *de solutionibus num. 6.* Silvester verb. *solutio quæst. 4.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 26.* & alii.

23 In qua specie, & quo valore monetæ facienda sit solutio? Vid. verb. *Moneta a n. 13. ad 25.*

24 Debitore existente in culpabili mora solvendi, si interim contingat monetarum mutatio, ipse solus damnum sentire debet. *Communis*; Mora enim cuique sua, non alteri nocere debet, *c. Mora sua 25. de Reg. Jur. in 6.* ibi; *Mora sua cuilibet est nociva.*

25 Quando in conventione speciali certum tempus ad solvendum præfixum est, debet exacte a debitore observari. *Communis*, per textum *in leg. Solidum 35. ff. de solutionibus*, ibi; *Soli-*

Solidum solvitur, non minus quantitate, quam die; Et hoc etiamsi Creditor non urgeat solutionem, quia dies statuta interpellat pro eo, textu expresso *in cap. Potuis 4. de locato, & conducto*, ibi; *Non obstante, quod ei, ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet*; Et concordat *leg. Magnam 12. Cod. De contrahenda stipulatione, & leg. In Emphiteuticariis 2. Cod. de Jure*
26 *Emphiteutico*. Unde si ex culpabili mora solvendi præfixo, & determinato tempore Creditor aliquod damnum patiatur, est ei resarciendum a Debitore culpabiliter moroso, quia tunc est causa, quod patiatur illud grave interesse lucri cessantis, & damni emergentis; cum qui causam damni dat, damnum dedisse videatur, *c. Si culpa 9. de injuriis, & damno dato, l. Qui occidit 30. §. 3. ff. Ad Legem Aquiliam*; adeoque &c.

27 Si certum tempus determinatum sit in favorem Debitoris, prout ordinarie fieri solet, *leg. Cum tempus 17. ff. De Regul. Juris*, potest Debitor ante finitum tempus conventum solvere, & Creditor tenetur solutionem acceptare, textu expresso *in leg. Quod certa 70. ff. de solutionib.* ibi; *Quod certa die promissum est, vel statim dari potest, totum enim medium tempus ad solvendum promissori liberum relinquitur*; Et concordat *l. Qui rei 98. §. 4. ff. eodem* cum similibus; Et ratio clara est, quia omnes libere possunt his, quæ pro se introducta sunt, renunciare, textu expresso *in leg. Si quis in conscribendo 29. Cod. De pactis*, ibi: *Cum alia sit Regula Juris antiqui, omnes licentiam habere, his quæ pro se introducta sunt, renunciare, & cap. Si de terra 6. de privilegiis* ibi: *Cum liberum sit unicuique Juri suo renunciare*.

28 Si autem tempus determinatum sit in gratiam Creditoris, prout fit, quando pro Summa Capitali mutuo accepta dari debet usura; debitor ante elapsum illud tempus solvere non potest, nec Creditor solutionem accipere tenetur; Et sic in aliis similibus casibus. *Communis*, per textum *in l. Javolenus 15. ff. de annuis legatis*.

29 Si vero nullum tempus pro solutione sit determinatum, potest debitor eam differre donec Creditor eam petat. *Communis, argument. leg. Debitores præsentes 10. Cod. de Pignor. leg. In Fideicommissi 3. ff. De usuris*; Quando enim Creditor non petit solutionem, tunc Debitor prudenter præsumere potest Creditorem quo ad talem dilationem solutionis non esse invitum.

30 Limitatur tamen prima Conclusio in casu, quo solutio sit debita ex delicto, verb. grat. furto; tunc enim solutio, seu restitutio, facienda est statim moraliter quam primum absque notabili incommodo fieri potest, etiamsi non petatur a Creditore, quia tunc talis debitor ex delicto etiam sine petitione Creditoris est in culpabili mora solvendi seu restituendi. *Communis*, textu expresso *in leg. in re furtiva 8. §. 1. ff. De con-*
31 *dictione furtiva*, ibi: *Semper enim moram fur facere videtur*. Et si Creditor ex tali culpabili mora aliquod damnum patiatur, resarciri debet a culpabiliter moroso debitore. *Communis*, per dicta, & Jura adducta *supra num. 26.* Vide verb. *Restitutio art. 3. n. 87.*

32 Limitatur secundo conclusio in casu, quo Creditor ex timore etiam reverentiali debitum petere non audet, aut illud ignorat, tunc enim debitor censetur esse in culpabili mora ex eo tempore, quo arbitrio prudentis viri solvere potest, ac debet: Et ita ad præsens intelligi debet id, quod expresse dicitur *in leg. In omnibus 14. ff. de Regul. Juris*, ibi: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die habetur*. Sic Reiffenstuel *l. c. n. 48.* Silvester verb. *Mora qu. 1.* & alii passim.

33 Alia ad rem de tempore solutionis, seu restitutionis faciendæ. Vide verb. *Restitutio art. 3. a n. 83. ad 103.*

34 Solutio, seu restitutio in quo loco, & cujus expensis, & periculis fieri debeat? Vide verb. *Restitutio art. 4. a num. 1. ad 27.*

35 Quilibet Debitor regulariter loquendo tenetur simul, & semel totum solvere debitum, nec tenetur Creditor solutiones per partes accipere. *Communis*, per text. *in leg. Tutor 41. §. Lucius, ff. De usuris, leg. Plane 3. ff. Familiæ Ercifcundæ*, ibi etiam redditur ratio ibi: *Quia sæpe & solutio, & exactio partium non minima incommoda habet*.

36 Limitatur tamen conclusio primo in casu, quo specialiter conventum sit inter debitorem, & Creditorem, quod solutio fiat per partes. *Communis*, per textum in *leg. Arbitraria 2. §. 4. ff. De eo, quod certo loco dari oportet*; Et ratio est quia ut expresse dicitur *in cap. Contractus 85. de Regul. Jur. in 6. Contractus ex conventione Legem accipere dignoscuntur*, & ista pacta servanda sunt, *leg. Antigonus 1. de pactis* ibi: *Inita pacta suam obtineant firmitatem; cap. Qualiter 3. eod.* ibi: *Studiose agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere, compleantur; leg. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis*, ibi: *Pacta conventa quæ neque contra Leges, neque dolo malo inita sunt, omnimodo observanda sunt*.

Limitatur secundo in casu, quo debitum per partes contractum sit, quia obligatio eo modo tolli potest, quo contracta est. *Communis*, per textum *in leg. Nihil tam naturale 35. ff. de Regul. Juris*, ibi: *Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est*. 37

Limitatur tertio in casu quo debitor ex diversis causis seu contractibus debita contraxerit, nempe unum debitum ex causa, seu contractu locationis, aliud ex contractu, seu causa emptionis, aliudve ex causa, seu contractu mutui, & sic de aliis; Tunc enim debitor potest, quod vult ex illis debitis solum solvere, & non tenetur omnia dicta debita simul solvere. *Communis*, textu expresso *in l. In potestate 1. Cod. de solutionibus*, ibi: *In potestate ejus est, qui ex pluribus contractibus pecuniam debet tempore solutionis exprimere in quam causam reddat; & concordat leg. Quoties 1. ff. de solutionibus*. ibi: *Quoties quis debitor ex pluribus causis unum debitum solvit, est in arbitrio solventis dicere, quod potius debitum voluerit solutum, & quod dixerit, id erit solutum*. 38

Unde cum quis ex pluribus causis est Debitor, & aliquam solutionem facit, in ejus potestate est exprimere, quod potius debitum velit solutum; Si vero nihil exprimat, est in potestate Creditoris, pro quo voluerit debito talem solutionem accipere, textu expresso *in cap. leg. Quoties 1. ff. & citat. l. In potestate 1. Cod. de solutionibus*. Cum hoc tamen, quod si nihil exprimat, censetur semper solutum debitum magis onerosum. Sic aperte additur *in cit. leg. Quoties 1. ff. de solutionibus; Dummodo (creditor) in id constituat solutum, in quod ipse, si deberet, esset soluturus; quoque debito se exoneraturus esset si deberet .... Æquissimum enim visum est, Creditorem ita agere rem debitoris ut suam ageret*, & concordat *l. In his 5. & l. Cum ex pluribus 97. ff. eod.* 39

Quando Debitor una cum capitali simul usuras debet per partialem solutionem factam, censentur solutæ usuræ, quamvis Debitor Capitale se solvere exprimat, textu expresso *in leg. In his vero 5. §. 3. ff. de solutionibus*. ibi; *Apud Marcellum lib. 20. Digestorum, quæritur, si quis ita caverit Debitori in sortem, & usuras se accipere, utrum pro rata, & sorte, & usuris decedat; An vero prius in usuras, & si quid superest in sorte? Sed ego non dubito, quin hæc cautio in sorte, & in usuras, prius usuras admittat, tunc deinde, si quid superfuerit, in sortem cedat*. 40

Debitum tollitur etiam sine solutione per acceptilationem. 41
Communis; textu expresso *in §. Item 1. Institut. Quibus modis tollitur obligatio* ibi: *Item per acceptilationem tollitur obligatio*, & *l. Pluribus 6. ff. de acceptilatione*, ibi: *Id solum per acceptilationem sublatum est*.

Acceptilatio autem est imaginaria solutio, seu habitio rei 42
pro recepta per interrogationem Debitoris, & responsionem Creditoris facta. *Quod enim Titio debetur, si id Titius velit remittere, poterit sic fieri ut patiatur hæc verba Debitorem dicere; Quod ego tibi promisi, habesne acceptum? Et Titius respondeat; habeo*. Sic expresse habetur *in citat. §. Item leg.* 43
Institut. Quibus modis tollitur obligatio, & concordat *citat. l. Pluribus 6. ff. de acceptilatione*, ibi; *Pluribus stipulationibus factis si promissor ita accepto rogasset; Quod ego tibi promisi habesne acceptum? Siquidem apparet, quid actum est, id solum per acceptilationem sublatum est, si non apparet, omnes stipulationes solutæ sunt*. Vide verb. *Juramentum artic. 1. numer. 20.*

Unde ut acceptilatio valeat, debet sic fieri, ut appareat cujus debiti ex pluribus remissio petatur. Unde *in cit. l. Pluribus* subjungitur: *Si ego aliud accepto tuli, aliud tu rogasti, nihil valere acceptilationem*. Si autem pluribus debitis ex pluribus stipulationibus factis, gravatus non pro uno, vel altero
determinato debito, sed pro omni indefinite roget, tunc per 44
acceptilationem omnia debita, quamvis ex pluribus stipulationibus provenientia, censentur sublata, seu remissa, *cit. l. Plu-*
ribus, ibi; *Si quidem apparet, quid actum est, id solum per* 45
acceptilationem sublatum est si non apparet, omnes stipulationes solutæ sunt.

Debitum tollitur, & solutio fieri censetur etiam per justam compensationem. *Communis* per textum *in l. Dedisse 76. ff. de verbor. significat.* ibi; *Dedisse intelligendus est etiam is, qui* 46

com-

compensavit, & *l. Si Debitor 4. Qui potiores in pignore*, ubi dicitur; *Nihil interesse, solverit ne aliquis, an compensaverit?*

47 Quandonam autem licita, & iusta compensatio fieri possit, & quænam conditiones ad ipsam requirantur? Vide verb. *Compensatio per tot.*

48 Qui per errorem solvit, quod nec Jure naturali, nec Civili debebat solutum condicere seu repetere potest. *Communis* per text. *in leg. Nunc videndum 1. & leg. Si quis 2. ff. de condictione indebiti, leg. Pecuniae indebitae 1. l. Cum & soluta 3. Cod. eod.* cum similibus; Et ratio clara est, quia Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem, textu expresso *in leg. Nam hoc 14. ff. de Condictione indebiti*, ibi; *Nam hoc natura aequum est, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem, leg. Iure naturae 206. ff. de Regul. Juris*, ibi; *Jure naturae aequum est neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem; cap. Locupletari 17. de Regul. Juris in 6.* ibi; *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura.*

Qui per errorem solvit indebitum Jure naturæ, debitum
49 vero Jure Civili, solutum pariter condicere, seu repetere potest sive per errorem facti, sive Juris solverit; Glossa *in cap. Is qui 4. de solutionibus verb. Indebitum.* Abbas *ibidem num.* 14. Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 23. numer. 3.* Reiffenstuel *ibidem num. 70. & alii argument. Si non sortem 26. §. 3. ff. de condictione indebiti*. Et ratio est, quia, quando agitur de damno vitando, & non lucro captando, ut in hoc casu, non solum non nocet error, seu ignorantia facti, sed nec error, aut ignorantia Juris, textu expresso *in l. Error 8. ff. de Juris, & facti ignorantia*, ibi; *Ceterum omnibus Juris error in damnis amittendae rei suae non nocet.*

Qui indebitum jure Civili, & debitum Jure naturali solvit
50 per errorem, seu ignorantiam facti, modo ignorantia non sit crassa, vel supina, potest solutum repetere, seu condicere. Gloss. 2. *in citat. cap. Is qui 4. de solutionibus verb. Indebitum*, Abbas *ibidem numer.* 12. Pirhing *l. citat. numer.* 33, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 71. & alii; *argument. leg. Nec supina 6. & leg. Error 8. ff. de Juris, & facti ignorantia.* Si autem id
51 solvat per errorem, seu ignorantiam Juris, repetere, seu condicere non potest, quia talis ignorantia non excusat, Glossa *l. citat.* Abbas *l. cit. num.* 12. Pirhing *l. cit. num.* 33, & alii per text. *in l. Ignorantia 1. l. In omni parte 2. leg. Plurimum 3. l. Juris ignorantiam 4. leg. Error 8. leg. Regula 9. ff. de Juris, & facti ignorantia, & leg. Cum quis 10. Cod. eod.* ubi expresse, ac repetitis vicibus habetur, quod Juris ignorantia non prosit. Immo *in citat. leg. Regula 9. ff. de Jur. & facti ignorantia* pro Regula traditur expresse ut sequitur; *Regula est Juris quidem ignorantiam cuique nocere, facti vero ignorantia non nocere, & in cit. l. Cum quis 10. Cod. eod.* sic præcise statuitur; „ Cum quis Jus ignorans indebitam pecuniam solverit, „ cessat repetitio. Per ignorantiam enim facti tantum repe„ titionem indebiti soluti competere tibi notum est „.

Qui sciens se non debere, & nihilominus solvit, non po-
52 test solutum condicere, seu repetere. *Communis*, textu expresso *in leg. Nunc videndum 1. §. 1. ff. de Condictione indebiti*, ibi; *Si sciens se non debere, solvit, cessat repetitio*, cum similibus; Et ratio est, quia talis præsumitur donare, nam ut expresse dicitur *in leg. Cujus 53. ff. de Regul. Jur. Cujus per erro-*
53 *rem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est*. Et procedit conclusio, etiamsi talis dederit hac mente, quod velit iterum repetere, textu expresso *in l. Quod quis 50. ff. de condictione indebiti*, ibi: *Quod quis sciens indebitum dedit hac men-*
54 *te, ut postea repeteret, repetere non potest*. Secus autem esset, si animo dubio, incerto, aut titubante solvisset, textu expresso *in l. Pro dubietate 11. Cod. de condictione indebiti*, ibi; „ Quod „ nos decidentes sancimus, omnibus, qui incerto animo in„ debitam dederint pecuniam, vel aliam quandam speciem „ persolverint, repetitionem non denegari „. Et ratio est, quia, ut expresse statuitur *in l. Non debet 41. §. 1. ff. de Regul. Juris; In re obscura melius est favere repetitioni, quam adventitio lucro.*

55 Asserens se indebitum solvisse, & condictionem intentans, probare debet, quod fuerit indebitum. *Communis*, textu expresso *in cap. Is qui 4. de solutionibus*, ibi; „ Is, qui con„ queritur indebitam pecuniam se solvisse, probare tenetur, „ quod indebite sit soluta; leg. Cum indebito 25. ff. de pro„ bationib. „. Præsumptio enim stat contra ipsum, quia, ut expresse dicitur *in citat. l. Cum indebito*: *Qui enim solvit, numquam ita resupinus est, ut facile suas pecunias jactet, & indebitas effundat.*

Secus autem esset, si adversarius negaret se a condicente 56
solutionem accepisse; Tunc enim si de solutione accepta convincatur, ipse probare debet, id, quod solutum accepit, sibi revera debitum fuisse, *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Is qui 4. de solutionibus*; ibi: „ Nisi ejus adversarius so„ lutionem inficians exinde convincatur, tunc enim diffitenti „ onus incumbit probandi, quod debitum receperit, & *cit. l. Cum de indebito 25. de probationibus.*

Ad facilius capienda hactenus dicta observandum est, quod 57
condictio indebiti est actio personalis, quam quis habet contra eum, cui indebitum, hoc est, aliquod, quod ei non debebat, per errorem solvit. *Sic in re communis, argument. leg. Nunc videndum 1. l. Quod indebitum 7. l. Indebiti solutio 15. ff. de condictione indebiti; leg. Pecuniæ indebitæ 1. l. Cum & soluta 3. l. Si per ignorantiam 6. l. Fideicommissum 7. Cod. eod.* cum similibus.

Indebitum autem est quasi contractus re initus, quo is, qui 58
rem indebitam per errorem solutam accepit, ad eamdem reddendam obligatur. Sic expresse Pirhing *loc. cit. num.* 30. & alii per textum *in leg. Si quis 5. §. 3. ff. de obligationibus, & actionibus. & §. Item 15. Inst. de obligationibus, quae quasi ex contractu nascuntur.*

Novæ additiones ex aliena manu.

De præsumpta solutione, de qua frequenter in Foro dis- 1
seritur, paucis hic agendum.

Solutionem præsumptionibus probari posse non ambigitur. 2
At quænam præsumptiones efficaces sint videndum, De existentia Chirographi penes debitorem dubitatur, an ea præsumptionem inducat solutionis. In primis autem constare debet, an Chirographum a debitore in medium productum, sit illud ipsum, quod antea in manibus Creditoris fuit, idque quia accidere potest, ut Debitor sciens Creditorem amisisse Chirographum, aliud confecerit. Constito de identitate Chi- 3
rographi, alia deinde inspectio occurrit, num voluntate Creditoris Debitor Chirographum consequutus sit, an eo inscio,
& invito? Hic autem ita distinguunt Doctores. Si debitor 4
suspectus sit, vel Creditoris domesticus, aut alias familiariter cum eo conversetur, Creditorem admittunt, ut juramento
asserat Chirographum se inscio ad debitorem pervenisse. E 5
contrario autem si Debitor vir sit probatæ vitæ, & integritatis, ut suspicio subreptionis locum sibi vindicare nequeat, ejus juramento creditur, si testetur Creditorem sibi Chirographum reddidisse; *Anton. Fab. in Codic. lib. 8. tit. 3. defin. 24. Carpzov. Jurisprud. Forens. part. 2. Constit. 29. defin. 12.* Adde *Freyer de Solut. cap. 11. membr. 1. n. 20. & sequent.*

Quid juris de Chirographo cancellato? Si Chirographum 6
cancellatum reperiatur apud Debitorem, nec domesticum Creditoris, nec alia de causa suspectum, ipse debitor, vel ad juramentum admittitur Creditorem cancellasse, vel Creditor onus probandi contrarium in se suscipere tenetur; *Carpzov. &*
Freyer locis mox allegatis. Quod si Chirographum apud Cre- 7
ditorem cancellatum reperiatur, solutio præsumitur, nisi ipse Creditor manifestis probationibus contrarium ostendat; *Bru-*
nemann. ad L. 24. fer. per tot. de Solut. Dubitatio major est, 8
si Chirographum cancellatum penes Tertium reperiatur. Sunt qui existiment, Debitorem eo ipso non esse liberatum, quum Chirographum illi Tertio, saltem custodiæ causa traditum fuerit, & sic præsumptio cancellationis a Creditore factæ
cesset; Vide *Freyer ubi supra num. 23. & alii eo allegatos*. 9
Quod tamen ita intelligendum reor, nisi aliæ probationes con-
currant. Denique si Notarius Chirographum confecit, illud- 10
que in protocollo Notarii cancellatum reperiatur, solutionis præsumptio exinde non aliter oritur, quam si cancellationem consensu Creditoris factam esse probetur; Confer *Menoch. de Praesumpt. lib. 3. Praesumpt. 141. n. 19.*

Succedit privata debitoris adnotatio. Pro regula autem te- 11
nendum est, quod etsi debitor in libro quodam, in quo consignare soleat res quotidie gestas, aut rationes rerum suarum, scripserit, se alteri solvisse, hoc ipsi neutiquam proficiat, quum alias hac ratione quilibet debitor se a vinculo obligatio-
nis facile liberare posset. Interim tamen Regula hæc exce- 12
ptionem patitur, ut ex adnotatione debitoris præsumptio fa-
ctæ solutionis resultet, si simul aliæ circumstantiæ eidem ad- 13
miniculentur. De his autem circumstantiis, vide *Mevium part. 4. decis. 121. per tot.*

Sunt & aliæ præsumptiones factæ solutionis. Huc pertinet 14
quæ-

quando Creditor distulit multos per annos petere creditum, verb. grat. si non petiit vivo debitore, sed defuncto eo hæredes convenit, & tamen Creditor est personacauta, & diligens
15 alias in exigendo, aut est pauper, aut non admodum dives.
16 Idem dicendum, si Creditor a Debitore mutuum petiit; tum si Creditor administravit bona debitoris, atque ita sibi solve-
17 re potuit, rationes tamen non reddidit; tum si quis per tres apochas probet se tribus annis proximis usuras solvisse; tunc enim nisi Creditor recipiens usuras ultimas protestando sibi consuluerit, easdem usuras ratione præteriti temporis etiam solvisse censetur; *Fachin. lib.* 13. *Controv.* 89. *Finckelth. observ.* 115. *Mev. part.* 4. *decis.* 345. & 355. utrobique *fer. per tot.* Sed consule præ cæteris *Freyer de Solut, cap.* 12. *membr.* 6. *per tot.* qui de his omnibus fusius agit.

S O M N I U M.

1 SOmnium est phantasma in somno factum, idest apparitio phantastica in somno facta, ex Aristotele *lib. de somno & Vigilia*, sive visum, quod in somno apparet. Et ut ex Richelet habet Pontas *verb. somnium in princip.* Somnium est motus vis imaginandi, quæ dormientis in sensibus exprimit formam rei efficlæ conformem.

2 Somnia ex Macrobio *lib.* 1. *de somn. Scipion.* quem sequitur Salisber. *lib.* 2. dividuntur in quinque genera, scilicet in insomnium, spectrum, somnium, visum, & oraculum; sed Artemidorus *lib.* 1. *cap.* 2. ea quinque ad duo revocavit, insomnium nempe, & somnium, sub insomnio spectrum, sub somnio comprehendit visum, & oraculum, quoniam hæc illud consequuntur. Sic refert Delrius *disquis. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *q.* 6. *vers. Macrobius.*

3 Auctor libri *de spiritu, & anima* (sive is sit Hugo Victorinus, sive alius) *cap.* 25. *operis* quinque somniorum genera enarrat, videlicet oraculum, visionem, somnium, insomnium, phantasma. *Oraculum*, inquit, est cum in somnis aliqua sancta, gravisque persona, vel etiam Deus eventurum aliquid aperte, vel non eventurum, faciendum, vel evitandum nunciat. *Visum* est, cum id, quod viderat quis eodem modo, quo apparuerat, evenit. *Somnium* est quid figuris tectum, quodque sine interpretatione intelligi non potest. *Insomnium* est, cum id quod fatigaverat vigilantem ingerit se dormienti, ut cibi cura, vel studium. *Phantasma* est, quando quis dormire cæpit, & adhuc se vigilare existimat, aspicereque videtur irruentes in se, vel passim vagantes formas, aut lætas, aut turbulentas. Sic habet Beyerlinch *Theatr. vitae humanae, verb. Somnium, fol.* 384. *litt. H.*

4 Sanctus Gregorius *lib.* 8. *moralium cap.* 13. & *l.* 4. *Dial. cap.* 43. sex genera somniorum ex totidem caussis orta commemorat; aut enim, inquit, ex plenitudine, vel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis curis, aut ex illusione Dœmonis, aut ex cogitatione hominis simul, & illusione Dœmonis, aut ex revelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis simul, & revelatione Dei, sicque rectissime, ut Delrius observat *loc. cit. concl.* 2. somnia tri-
5 bus Auctoribus adscribit; Deo, Naturæ, & Dœmoni. Unde posteriores Theologi ea diviserunt in Divina, Dœmoniaca, & Naturalia, quam divisionem variis aliis relictis & nos amplectimur.

6 Somnia igitur Divina, seu Cœlestia sunt illa, quæ a Deo insphantur, sive id faciat immediate per se, sive per ministerium Angelorum, ut plerumque accidit; Unde Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 6. *in corpore* sic ait: *Spiritualis autem causa est quandoque quidem a Deo, qui ministerio Angelorum aliqua hominibus revelat in somniis.*

7 Divinorum, seu cœlestium somniorum varii fines reperiuntur in Sacra Scriptura. I. Ut quis a malo absterreatur, sicut factum Abimelech *Genes.* 20., & Regi Geraræ, & Labano *Genes.* 31. Et id insinuat Job *cap.* 4. *num.* 13., & 14. ibi: *In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt*, & *cap.* 7. *num.* 14., ibi: *Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties*. II. Ut adhortetur ad aliquod bonum, ut Gedeonem *Judic.* 7., & Judam, ejusque exercitum 2. *Machabaeorum* 15. III. Ut moneat, vel doceat quid agendum, aut fugiendum, ut B. Joseph *Matthæi* 1., & 2. & tres Magos *Matthæi* 2. Et hunc finem indicat Job *cap.* 33. *num.* 15., & *seq.*, ibi: *Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperuit aures virorum, & erudiens eos instituit disciplina &c.* IV. Ut spiritum Prophetiæ, aut aliud spirituale donum simul largiatur, ut *Joelis c.* 2. *n.* 28., ibi: *Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ; Senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt.* Et patet de dono sapientiæ, & prudentiæ in somnis dato Salomoni 3. *Reg.* 3. Et de promissione obventuræ Dignitatis Joseph *Genesis* 37., & Mardochæo *Esther* 11. V. ut revelet aliquod Mysterium, ut *Genes.* 28. aut alicujus Reipublicæ, vel Regni, seu Imperii vicissitudinem, ut Israelis *Genes.* 41. Ægypti, & Nabuchdonosor *Daniel.* 2. & 4.

Ad hæc capita reduci possunt multa somnia Divina, quo- 8
rum in historiis Sanctorum fit mentio, ut illa Africana apud Victorem Uticen. de persecut. Vandalic. oblata Eusebio Episcopo Carthaginensi. Item somnium oblatum Monacho Cluniacensi B. Virginis, tempore S. Odonis apud Joann. Monachum *lib.* 3. *vitæ Odonis cap.* 9. Item aliud Bertæ matri S. Suitberti apud B. Marcellinum *cap.* 1. *Vitæ S. Suitberti*. Item aliud S. Abramio Confessori, *Metaphrast. in ejus vita*. Item aliud Henrico Imperatori, Rupert. *in vita S. Hereberti cap.* 7. *numer.* 26. Item aliud S. Hugoni Gratianopolitano apud Guidonem *in ejus vita*. Item aliud Theodosio Imperatori, aliud Mauricio Imper. aliud Arnobio Rethori, aliud Bardæ, aliud Eulogio apud Delrium *disquis. Magicar. tom.* 3. *cap.* 3. *q.* 6. *concl.* 4., & multa alia apud Fulgosium *lib.* 1. *exempl. cap.* 5. & apud Beyerlinck *l. c. fol.* 285. §. *Somnia Divina*, & alia innumera apud alios.

Dæmoniaca somnia sunt illa, quæ mali spiritus studiose 9
dormientibus immittunt, vel ad perturbationes animi ciendas ut libidinem, iram, odium, desperationem, vel ad occultorum, aut futurorum significationem. Sic expresse Delrius *loc. cit. post. conclusionem* 4. *vers. Diabolica somnia*, & colligitur ex S. Gregorio *lib.* 8. *moral. in cap.* 7. Job *cap.* 13. S. Augustin. *Epist.* 9. *alias* 115. S. Thom. 2. 2. *quest.* 95. *art.* 6. *in corpore*, Blesensis *Epist.* 65. & alii passim.

His Dœmoniacis somniis totum intentum malignorum, & 10
fraudulentorum illorum spirituum est homines ad peccata deducere, eosque præsertim incautos, ac ignaros vanis superstitionibus imbuere, si eos aliquorum somniorum eventu ad habendam ipsis fidem reduxerint, sicque eos deceptos ad enormia, nefanda, ac sacrilega crimina pertrahere, ut communis Doctorum, ac quotidiana experientia etiam omnium docet.

Naturalia somnia sunt illa, quæ communiter ortum ducunt 11
ab affectione, & dispositione animæ & corporis somniantis, Beyerlinck, & Pontas, *loc. cit.*, & alii passim. Et hæc 12
somnia naturalia proficiscuntur, vel a causa intrinseca somnianti, vel a causa illi extrinseca. Intrinseca nascuntur quædam potissimum ab anima, & tunc dicitur causa animalis; & quædam potissimum a corpore, & vocatur causa corporalis.

Intrinseca causa animalis est quando somnia obveniunt de 13
rebus, quibus cogitatio vigilantis valde fuit intenta, & per diem ipse somnians circa illas multum occupatus fuit, juxta illud *Eclesiastes cap.* 5. *n.* 2., ibi: *Multas curas sequuntur somnia*. Unde Lucretius *Poemat.* apud Beyerlinck *loc. cit. fol.* 286. §. *Animalia* sic habet.

In somnis eadem plerosque videmus obire,
Causidicos causas agere, & componere Leges:
Induperatores pugnare, & prælia obire:
Nautas contractum cum ventis degere bellum;
Et quo quisque fere studio devinctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum sumus ante morati.

Et ad hæc pertinent somnia de rebus, & personis, in 14
quas odio, amore, timore, aut spe vehementer afficimur; Hinc liberales, & benefici somniant se aliis largiri, mendici petere, cantores canere, Philosophi disputare, avari pecuniam congerere, Vindicativi de inimicis ulcisci, & alii alia similia. Unde Aristoteles 1. *Ethicor cap.* 13. dicit Bonorum 14
hominum somnia meliora esse, quam aliorum, propterea quod consilia, quæ ad virtutum officia exercenda sollicite agitant, eadem eis in somno occurrunt.

Intrinseca causa corporalis nascitur a præsenti dispositione 15
ac temperamento corporis, quod vel inedia exhaustum, vel crapula repletum, vel humore aliquo nimis prædominante ægrescit, vel alio interiore vitio laborat; Unde ex variis his caussis varia nascuntur somnia: Cholerici enim somniant colo-

res,

res flavos, rixas, jurgia, inimicitias, incendia, & hujusmodi. Sanguine redundantes rubentia, ignes, ustiones, hortos, convivia, & læta omnia: Melancholici funera, caliginem, tenebras, solitaria loca, nocturnas oberrationes, tetra spectra, tristiaque cuncta; Phlegmatici mare, aquas, balnea, navigationes, submersiones, tardam, & impeditam a noxiis fugam. Qui viscido humore affectas, obstructasque habent partes cerebris posteriores, illi comprimi, ac suffocari videntur in somniis, & Latini vocant hunc *incubum* morbum. Qui sinceris, purisque succis constant, somniant se volutari inter odoratos, suavesque flores, & e contra qui fœtidis putridisque sunt repleti humoribus, somniant se versari in cloacis, sepulcris, sordidis, ac cœnosis locis.

16 Extrinseca naturalis causa somniorum est, quando dormientis imaginatio ab agente extrinseco movetur. Hujusmodi autem agens est duplex; Alterum est aer ambiens. Alterum impressio, sive influxus corporum cœlestium; sicut enim corpora cœlestia suo in materiam corpoream in fluxu varias formas lapidum, metallorum plantarumque gignunt, sic influendo in phantasiam quæ organis corporeis est immersa, possunt a cœlestibus corporibus produci species imaginabiles effectui a corporibus illis cœlestibus præmananti conformes, ut erudite suo more ratiocinatur doctissimus Delrius *loc. cit. post conclusionem secundam vers. Naturalis extrinseca*. Unde ut habetur in *Lexico Medico Castello-Brunoniano verb. Somnium*; Somnia sunt operationes, quæ fiunt inter dormiendum ab Astris in homine.

17 Species imaginabiles in somniis causatæ sunt quandoque in somniante adeo impressæ, ut distincta afferat verba, recte ad interrogata respondeat, aut e lecto surgat aliquid exterius facturus, tute etiam in locis periculosis perambulet, & denuo adhuc dormiens lectum repetat, ut patet de noctambulantibus, seu melius somnambulantibus, cum nedum noctu, sed etiam interdiu id accidat, ut observat *Lexicon Medicum Castello-Brunonianum verb. Somnambulo* referens quemdam celebrem olim somno meridiano indulgentem inter dormiendum surrexisse, deambulasse, cum conjuge locutum fuisse, a qua etiam rursus ad Sellam, in qua dormiverat, reductus, paulum adhuc dormivit, evigilans deinde omnium plane fuit ignarus. Hæc ibi: Nec desunt alia consimilia exempla.

18 Pro discernendis somniis, an sint Divina, an Dæmoniaca, an naturalia? habendus est recursus ad Patrem spiritualem, aliasque pias, & instructas Personas, ut suis consiliis ea dilucident, & in subsidium suis orationibus lumen pro eorum vera discretione, & intelligentia a Deo exquirant. Sic communiter Doctores cum S. Thoma 2. 2. *q.95. art. 7. in corpore*. Hac tamen retenta pro certa regula, quod quando Deus somnium immittit, solet simul hominem lumine interiori certum reddere hoc somnium a se profectum, & cælitus immissum fuisse, ut recte docet Delrius *loc. cit. post conclusionem quintam vers. Discernere*: & relinquit ipsum hominem totum hilarem, humilem, Devotum, ac pium. Quando autem Dæmon somnia immittit, talia somnia aut visiones habentes evadunt tristes, spiritu audaces, elati, & superbi, impuri, ac omni malitiæ proclives, ut advertit Clericatus *nelle sue spithe verb. Sogni num.*898. Tunc vero somnia sunt naturalia, quando mere procedunt a phantasmatibus in memoria motis ab operationibus diebus antecedentibus factis, aut intenta voluntate, & desiderio diebus sequentibus faciendis, aut ab humoribus a stomacho elevatis ad cerebrum, ubi generantur somnia rerum extravagantium, ridiculatum, ac penitus infructuosarum, ut notat Clericat. *loc. cit. num.*899.

19 In summa concludit doctissimus Delrius *loc. cit. vers. Discernere* hoc est observandum, si constet neque ex animali, neque ex animali, neque ex corporali causa somnium fuisse natum, sicque non esse naturale, dubitetur autem adhuc utrum sit a Deo vel a Dæmone? tutissimum est, si ut a Dæmone immissum caveatur, & contemnatur juxta illud *Ecclesiastici cap.34. num.6., & 7.* ubi traditur esse contemnenda extrinseca somnia, quæ non constat a Deo fuisse immissa, ibi: *Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum, multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis*.

20 Divinorum somniorum observatio licita est, at interpretatio solis convenit illis, quibus a Deo facta est interpretationis revelatio. Delrius *loc citat. concl. 5.*, & alii communiter. Prima pars de se patet, quia somnia Divina nobis immittuntur a Deo, ut ea observemus, ac ab ipsis instruamur, moneamur, & corrigamur. Secunda pars habetur ex *Daniele c.2. n.27.*, ibi: *Mysterium, quod Rex interrogat sapientes, magi, arioli, & aruspices nequeunt indicare Regi, sed est Deus in Cœlo revelans Mysteria, qui indicavit tibi, & ibid. numer. 30.* subjungit: *Mihi quoque non in sapientia, quæ est in me plusquam in cunctis viventibus, Sacramentum hoc revelatum est, sed ut interpretatio Regi manifesta fieret, & 1. ad Corinth. c.2. n. 11.*, ibi: *Quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei*.

Dæmoniacorum somniorum observatio, ut fraudes Demonis caveantur, est licita, sed ad occultorum, vel eventuum futurorum scientiam, seu cognitionem habendam, est illicita. Sic expresse Delrius *loc. cit. conclus. 4.*, & alii passim. Prima pars de se patet, quia hoc est animę valde salutare, & aliquando necessarium, ut sic Dæmonis fraudulentæ astutiæ eludantur, & peccata, ad quæ per ipsas nos intendit inducere evitentur. Secunda pars probatur, quia hoc est Dei Lege prohibitum *Levit. c. 19. num. 26.*, ibi: *Non augurabimini, nec observabitis somnia, Deuteronom. cap.18. numer. 10.*, ibi: *Nec inveniatur in te qui . . . . . observet somnia, & Ecclesiastic. cap. 34. num. 6. & 7.* per verba adducta *supra num. 19.* Tum quia non potest horum interpretatio citra miraculum haberi, nisi ex pacto implicito, vel explicito cum Dæmone, quod est omnino illicitum, dicente expresse Apostolo 1. *ad Corinth. cap. 10. num. 20. Nolo autem vos socios fieri Demoniorum*. 21

Observatio, & interpretatio somniorum naturalium habentium in suis effectibus connexionem, seu adæquationem cum suis causis, est licita, sive causa sit intrinseca animalis, sive intrinseca corporalis. Sic Delrius *loc. cit. concl. 3.*, & communis aliorum cum S. Thoma 2. 2. *q. 95. art. 6. in corpore*. Prima pars, quando videlicet causa est intrinseca animalis, clare patet; Si enim quis sit lascivis somniis, fœdisque illusionibus inquinatus, potest, immo debet causam talium somniorum inquirere, & cognoscens ipsa provenire ex quo obscenis lectionibus, libidinosis cogitationibus, aut turpibus colloquiis operam dederit debet similes lectiones, cogitationes & colloquia cavere, ac vitare, & sic de similibus. Secunda pars, quando scilicet causa est intrinseca, corporalis, est etiam de se clara, nam ut docent Aristoteles *lib. de Divinatione per somnia cap. 1.*, & Hippocrates *lib. de insomniis, & 6. Epid.*, & S. Thomas *cit. quest. 95. art. 6. in corpore*, & alii passim admonent Medici notanda, & expendenda esse ægrotantium insomnia, seu somnia, ad eorum morbos dijudicandos, & curandos. Ex ea namque observatione satis probabilem de qualitate morbi conjecturam eliciunt, & qui humores intus lateant, qui eorum defectus, vel exsuperantiæ sint, dignoscant; Si quis enim somniet de occupationibus igneis, signum est Choleræ prædominantis, si de aereis, sanguinis abundantis; si de aqueis, multi phlegmatis, si de terreis, melancholiæ, & sic de similibus, & ideo potest licite sibi per congruentes medicinas præcavere. Qua de re Galenus *lib. de præsagio ex somniis sumendo* refert, quod cum quidam somniasset alterum crus sibi factum Lapideum, mox ea corporis parte paralyticus evasit. 22

Si causa naturalis somniorum sit extrinseca juxta dicta *supra num. 16.*, & talis causa non sit tam a somniante remora, quin possit ab illa naturaliter affici, & pati, tunc dicta somnia includunt aliquid probabilitatis, adeoque observari, & interpretari licite possunt, ut patet de podagricis, & herniosis, qui possunt affici, & pati a causis futuræ cras pluviæ, sicque de illa aliquod suum somnium interpretari. Secus autem dicendum est, si causa extrinseca sit adeo a somniante remota, ut non possit ab illa naturaliter affici, & pati: Sic enim, cum non potest quis hic hodie affici, & pati a causis futuræ pluviæ post triennium propter temporis distantiam, nec a causis futuræ statim pluviæ in Moscovia propter loci intercapedinem, non potest de tali pluvia aliquod suum somnium interpretari, cum causæ hujusmodi nihil pertineant ad ipsius corporis temperamentum, & dispositionem, nihilque possint in ipso agere, seu operari, adeoque somniorum a similibus extrinsecis causis provenientium observatio est penitus incerta, & fallax. Et si aliquando respondeant eventui, id a casu fit, vel ab intelligentia quapiam revelatur, ut recte observat Delrius *l. c. post concl.3. vers. Quando naturalis causa est extrinseca*. 23

Peccat graviter, qui ex somniis, tam procedentibus ex causis intrinsecis, quam extrinsecis divinant futura contingen- 24

tia, successus, fortuitosque casus, aut quæcunque dependent, seu manant ab humani arbitrii voluntate, sive somniantia, sive alterius. *Communis*. Et ratio est, quia hæc non dependent a causis naturalibus, aut temperamento corporia, nec ab Astris, cum nullam habeant naturalem connexionem cum illis; & omnis similis divinatio est expresse prohibita, tum ex Sacra Scriptura *Levitic.* 19. *Deuteronom.* 18. *Isaiæ* 47. *Ecclesiastici* 34., *&* *ex cap. Illud*, *cap. Illos*, *cap. Sed*, *& illud caus.* 26. *quæst.* 2. *cap. Igitur eadem caus.* 26. *quæst.* 5. & præcipue in Const. Sixti V. incip. *Cœli*, *& terræ Creator*, & Constitut. Urbani VIII. incip. *Inscrutabili judiciorum*.

25 Unde est graviter peccaminosa omnia illa divinatio per somnia, qua ex somniis prædicitur, aut creditur aliquid eventurum, quod nullam prorsus habet connexionem cum illia. Eodem enim modo est loquendum de divinatione per somnia, ac de divinatione per Astra, quæ est prohibita, etiamsi talea Divinatores id non certo affirmare asserant, & protestentur, ut expresse dicit Sixtus V. in cit. Constit. incip. *Cœli*, *& terræ Creator*.

26 Hinc caveant illi, qui nedum somniis sibi fortuito obvenientibus firmiter credunt, sed & ipsa cum abusu rerum Sacrarum, eas nocte capiti in lecto supponentes, vel alibi reponentes ex animo procurant, atque expectant, ut ex iis inde divinent nomina in ludia vulgo Seminariorum dictis sortitura. Proh dolor? quot in illis crimina, quot sacrilegia, quot diabolica sortilegia?

27 Non esset tamen culpandus peccati saltem mortalis, qui sine ulla superstitione, & sortilegio, sed ex mera curiositate pergeret ad locum thesauri absconditi sibi in somniis manifestati, ibique terram effoderet, quia videtur id tantum esse actus levitatis, & vanitatis; Sic Henno *tom.* 1. *tract. in Decalogum disp.* 1. *q.* 4. *art.* 5. *concl.* 4. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *tract.* 1. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 10. Tambucinus *lib.* 2. *cap.* 6. §. 1. *numer.* 22. ubi ut etiam ex ipso refert La Croix *loc. cit.* dicit, hominem in somno sæpius admonitum, ut certo loco terram effoderet, sicque reperiret ollam auro plenam, non peccasse graviter, quamvia deceptus sit, & invenerit ollam plenam nigris carbonibus.

28 Item non esset condemnandus peccati mortalis, qui dubitans, an thesaurus fuerit sibi manifestatus per defunctum apparentem, an per somnium, terram effodit, ut rei veritatem detegat, nulla tamen fide somniis adhibita. Sic expresse
29 Henno *loc. cit.*, & alii. Nec sic esset culpandus, qui nulla adhibita fide, & habita superstitione terram foderet ad inveniendum thesaurum ibi sibi a Dæmone indicatum, quia non videtur peccaminosum uti scientia a Dæmone accepta, ubi saltem non fuit ab eo explicite, aut implicite petita, nec ullus intercessit ad eum recursus. Sic expresse Henno *loc. cit.* Lessius *in Auct. verb. Magia cap.* 6. La Croix *loco cit. dub.* 3. *num.* 25. & alii.

30 Similiter non est mortale observare somnia, quando quis non omnino credit rem in somnio sibi ostensam esse veram, seu futuram, sed tantum propter tale somnium aliquod de se non malum operatur, ut evitet mala sibi in somnio minata. Sic Suarez *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 2. *cap.* 13. *nu.* 25. La Croix *loco cit. dub.* 1. *num.* 10. Tambucinus *loc. citat.*, & alii. Et ratio est, quia licet ibi sit aliqua levitas, vel simplicitas, aut nimia timiditas, tamen non apparet gravis malitia, quia, ut expresse dicit La Croix *loc. cit.* non tam credit illud esse a Deo, aut ideo esse verum, quam posse aliunde esse verum.

31 Cavendum tamen semper est, ne firma præstetur similibus somniis fides: Immo generaliter loquendo nulla est ipsis fides, & observatia præstanda ex *Levit. cap.* 19. *Deuteronom. c.* 18. *Isaia cap.* 47. *Ecclesiast. cap.* 34. & ex dictis *supra num.* 19. 21. 23. *&* 24. Unde monet Ecclesiastes *cap.* 5. *numer.* 6., quod *ubi sunt sunt somnia*, *plurimæ sunt vanitates*, *& sermones innumeri*, *tu vero Deum time*, & Ecclesiasticus *cap.* 34. *numer.* 1., *& seqq.* quod *Somnia extollunt imprudentes*, *quasi qui apprehendit umbram*, *& persequitur ventum*, *sic & qui attendit ad visa mendacia*, & *ibidem num.* 7. subjungit, quod *multos errare fecerunt somnia*, *& exciderunt sperantes in illis*. Quod & revera docet experientia, nam eos, qui curiose ad somnia attenderunt, somniorum interpretatio subsecuta, in gravissimas calamitates, & in interitum præcipites egit, ut Agamemnonem Homericum, Cyrum Persarum Regem, & Pompejum, teste Delrio *l. cit. post conclusionem quintam vers. Discernere in fine*. Nec desunt, & utinam deessent, recentiora exempla eorum, qui bona temporalia, corpus, & animam ex nimia superstitiosa, ac sacrilega somniorum observantia misere perdiderunt.

Vide verb. *Pontius Pilatus*. ubi de somnio ab ejus uxore 32
habito Nocte Passionis D. N. J. C.

SOMNUS.

Somnus, secundum Aristotelem *lib. de somno*, *& vigi-* 1
lia, est ligamentum omnium sensuum ad animalis quie-
tem, & salutem institutum. Obstruentibus enim vaporibus 2
e ventriculo ascendentibus ad caput sensus communis aditum,
iisdemque cerebri membranam opplentibus, sicque quasi li-
gatis internis, ac externis sensibus, anima & corpus sine ulla
operatione quiescunt, donec consumptis dictis vaporibus ipsi
interiores, & exteriores sensus soluti, pristinam suam opera-
tivam virtutem recuperent, seu reassumant. Unde cibi illi,
qui plurimum vaporem sursum efferunt somniferi appellantur, 3
& Phlegmatici, aliique abundantioribus repleti vaporibus,
seu humoribus uti & infantes ad somnum procliviores redduntur. Sic ex Aristotele Beyerlinck *Theatr. vitæ humanæ verb. Somnus* §. *Somni causa efficiens*.

Somnus quoad tempus ipsum sumendi alius est diurnus, & 4
alius nocturnus. Diurnus rursus duplex est, alius antemeri- 5
dianus, qui fit jejuno ventriculo, qui tolerabilis est, nec
omnino noxius, cum tunc vacuo ventre, & materia exha-
lationum non suppetente, mala, seu morbi non obrepant.
Alter meridianus, seu pomeridianus, qui si sine debitis cau- 6
tionibus capiatur, valetudini non parum nocet. Unde apud
Plautum in Mostell. *Non bonus Somnus est de prandio*, &
Schola Salernit. *Si vis vivere sanum*, *fuge somnum meridianum*.

Somnus enim pomeridianus cibos in ventriculo non conco- 7
quit, sed corrumpit, ructus, flatusque parit, cerebrum multa
crassa, mordacique humiditate, atque fuligine replet, unde gra-
vedines, oscitationes, pendiculationes, vertigines, catharri, ca-
pitis dolores, anginæ, apoplexia, incubus, epilepsia pa-
ralysis, & alii morbi frigidi, atque mortiferi promanant.
Nonnulli tamen certis cautionibus adhibitis mitiora, ac mini- 8
me periculosa illa sibi efficiunt, primum consuetudine, &
longo usu, deinde non protinus a cibo, neque capite demis-
so dormiendo. Præterea vel somno plenius indulgendo, vel
parum longo utendo, postremo non subito, nec raptim, sed
paulatim vigiliam revocando. Sic ad litteram Beyerlinck *loc.*
cit. §. *Tempus*. Ubi subjungit, quod aptissimum somno tem- 9
pus est nocturnum, propterea quod ipsum noctis silentium
quietem advocat, & circumfusi aeris frigiditate innatus calor
facilius sese colligit, & ad interiora revocat, cum somnus,
ut Aristot. *cap.* 3. *lib. de somno*, *& vig.* asserit, antiperistasis
quædam sit naturæ conveniens. Unde Seneca *lib.* 22. *Epist.* 10
123. eos reprehendit, qui, ut quidam in eadem Urbe Antipodes, noctes vigilant, dies dormiunt, quos appellat Lychnobios, idest lucernarios, atque ejusmodi homines contra naturam vivere. Quod factitasse Heliogabalum Imperatorem testatur Lampridius *in ejus vita*. Hæc ille.

Unde somnus appellatur Filius noctis, & nox Somni da- 11
trix a Poetis, teste Serra in suis Synonymis, & Beyerlinck
loco cit. §. *Tempus verf. Nec inscite*. Et suavior evadit no-
cturnus somnus, si cœna hominis fuerit sobria, & parcus ho- 12
mo in esu, & potu, juxta illud Scholæ Salernitanæ. *Ut sis nocte levis*, *sit tibi cœna brevis*, & habetur expresse ex Ecclesiastico *cap.* 31. *num.* 24., ibi: *Somnus sanitatis in homine parco*, *dormiet usque mane*, *& anima illius cum ipsa delectabitur*.

Quamvis autem sanior sit somnus nocturnus, homines ta- 13
men noctu dediti studiis, & orationibus, etiam diurnum,
seu pomeridianum somnum capere consuescunt, uti solent Regulares utriusque sexus hora pomeridiana silentium indicere, & aliquantulum somni, ac quietis capescere, ad id habito exemplo a nostro Salvatore Jesu Christo, qui uti solitus nocte orare, quadam die naviculam suorum discipulorum ingressus ibi suavissimum somnum capiebat, a quo suscitatus ipsos a maritima procella salvavit, *Matth. cap.* 8. *num.* 24., *&* 25., ibi: Et ecce motus magnus factus est in
„ mari, ita ut navicula operiretur fluctibua, ipse vero dor-
„ miebat, & accesserunt ad eum discipuli ejus, & suscita-
„ verunt eum dicentes: salva nos, perimus.

Quotis autem horis sit somnus capiendus? Varii variant 14
juxta variorum varias corporis dispositiones, & animi applicationes. Medici ad horas 6. 7. aut 8. constituunt, tale enim

enim temporis intervallum sufficit concoctioni, & viribus naturæ reparandis. Clericat. *in suis spicis verb. somno numer.* 908. refert a suo satis docto, & erudito Grammaticæ Magistro sic didicisse: *Un buon Scolare non deve dormire più di cinque ore, Un buon Predicatore non più di 6. Un buon Padre di Famiglia ore 7. Un gran poltrone ore 8.* Ursaya *in 2. Miscellan. Sacro, & profano litt.S. num.* 51. sic habet: Quattro o „ cinque al Viandante, Altrettante al Mercatante, Cinque „ o sei allo studente, Ed otto ad altra gente. Tutte sono „ al Vecchio buone, Nove o dieci al Dormiglione, E chi „ più è un gran poltrone.

15 Somnus ex Tertulliano *cap.*43. *de Anim.* est recreatio corporum, redintegrator virium, probator valetudinum, pacator operum, medicus laborum, cui legitime fruendo dies cedit, nox legem fecit, auferens rerum etiam colorem. Ex
16 quo forsan motus fel. rec. Paulus IV. dicere solebat, posse ut libet somnum capere non in hominis situm facultate, sed esse Dei donum. Indeque cum nocte aliqua obdormire non poterat, surgebat quidem e lecto, sed nemine[m] excitabat, neque omnino alicui molestiam afferebat, ne so[mn]o, quem Dei donum appellabat, quempiam privaret, ut per hæc prę[ci]sa verba id advertit Ciacc. *in ejus vita* §. *Vitæ puritas*, & Ursaya *Instit. Crim. lib.*2. *tit.*5. *n.*195.

17 Et idem Ursaya *in* 2. *Miscell. Sacro, & profano litt.S. numer.*195., *& seq. de somno*, sic habet.

Si somnus nihil est nisi mors, nil mors nisi somnus; Quo plus in vita dormio, vivo minus.
Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

18 Unde Solimanus Turcarum Tyrannus, qui jurejurando promiserat nunquam velle occidere Ibraimum ejus primarium Ministrum, viventem, Die 15. Martii 1535. fecit illum occidere quando dormiebat, asserens hoc modo juramentum non fregisse. Sic ex aliis refert ipse Ursaya *in* 2. *Miscellaneo Sacro, & profano litt.S. num.*50.

S O R S.

Sors interdum sumitur promiscue pro fortuna, vel fato.
1 juxta illud Virgilii *lib.*3. *Æneid.* . . . . *Hic exitus illum sorte tulit*, Aliquando sumitur pro statu, juxta illud Psalm. 30. *In manibus tuis sortes meæ*. Sæpe sumitur pro prima, & capitali pecunia in societatem, seu contractum collata, juxta illud Terentii in Adelph. *Heu mihi etiam de sorte nunc venio in dubium?* quo sensu sors etiam accipitur *leg. Acceptam* 19. *Codic. de usuris*, *cap. Conquestus* 8. *de*
2 *Usuris*. Specialiori autem, & usitatiori modo sumitur pro eo, quod præciso hoc fine agitur; ut ejus eventu spectato aliquid occultum, vel dubium innotescat v. g. quid cuique debeat competere; seu sors est inquisitio fortunæ, aut Divinæ Providentiæ de aliquo contingenti, humanoque eventu, vel signum datum, per quod distinguantur res consultæ ad invicem.

3 Porro hæc sors est triplicis generis, nempe divinatoria, consultoria, & divisoria, ut tradunt communiter Doctores
4 cum S. Thoma 2. 2. *q.* 95. *art.*8. Sors divinatoria est superstitiosa inquisitio rerum occultarum, vel futurarum, quæ
5 naturaliter sciri non possunt. Sors consultoria est inquisitio
6 Divini consilii circa res agendas, vel cavendas. Sors divisoria est investigatio ex consensu partium, cui in dubio res aliqua tribuenda sit.

7 Sortes divinatoriæ sunt illicitæ, & damnatæ a jure Divino, Canonico, & Civili. Jure Divino vetitæ, & damnatæ sunt, *Exodi cap.* 22. *Levitici cap.* 19., *&* 20. *Numer. cap.*23. *Deuteronom. cap.* 18., *&* 1. *Regum cap.* 23. Jure Canonico prohibitæ sunt *in cap. Illud* 6. *cap. Qui* 7. *cap. Illos* 8. *cap. Sed & illud* 9. *cap. Si de arca* 10. *cap. Licet* 11. *caus.* 26. *q.* 2. *cap. In tabulis* 1. *cap. Ex tuarum* 2. *de Sortilegiis*, *& caus.*26. *quæst.* 5. *per totum*. Jure Civili interdictæ sunt *in l. Artem* 2. *l. Nullus* 3. *leg. Eorum* 4. *leg. Nemo* 5. *leg. Multi* 6. *leg. Et si* 7. *l. Culpa* 8. *& leg. Quicumque* 9. *Cod. de*
8 *Maleficis, & Mathematic.* Et quidem juremerito sunt sortes divinatoriæ damnatæ, utpote involventes tacitam, vel expressam Dæmonis invocationem, quandoquidem nec ex natura rei, nec ex Dei, aut Ecclesiæ ordinatione inserviant rei manifestandæ. Et huc reducitur versio cribri, qua impii quidam homines tentant divinare fures, homicidas, sagas, &c. & sic de similibus.

Sortes consultoriæ possunt ex circumstantiis esse licitæ, vel 9
illicitæ. Illicitæ sunt si fiant, sine gravi necessitate, sine debita reverentia ad Deum, & sine modo proportionato: Ubi enim sufficit consilium humanum, illicitum est exercitium sortis consultoriæ pro habendo consilio Divino, cum hæc, & similia præstentur solum divinitus, quando non potest humanitus provideri. Unde in tali casu omnis sors consultoria est irreverentia, & Dei tentatio, adeoque illicita: Licitæ autem sunt sortes consultoriæ, si fiant urgente necessitate cum debita reverentia, & precibus devote ad Deum fusis, & non fiant pro officiis, seu Beneficiis Ecclesiasticis; Tales enim sortes consultoriæ per se primo non ordinantur ad cognoscenda futura contigentia, sed solum ad tollendas dubietates circa res agendas, vel cavendas, quæ dubietates solo humano consilio decerni non possunt, unde licite in tali casu im[plo]rare quis potest Divinum consilium per sortes consultorias, ut per eas dignetur Deus indicare quid sibi agendum sit, aut cavendum, juxta illud *Proverbior.* 16. *Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.*

Et de facto religiosissime, & sanctissime secundum Deum 10
his sortibus consultoriis usi sunt S. Augustinus, ut fatetur ipsemet *l.*8. *Confess. cap.* 13. & Seraphicus meus Parens Sanctus Franciscus, ut scribit Sanctus Bonaventura *in ejus vita c.* 13. „ ibi: „ Immissum est ejus menti per Divinum oraculum, „ quod in apertione libri Evangelici aperiretur ei a Christo „ quid Deo in ipso, & de ipso maxime foret acceptum; „ Oratione itaque cum multa devotione præmissa, sacrum „ Evangeliorum librum de ipso Altari sumptum in Sanctæ „ Trinitati nomine aperiri fecit per socium virum utique „ Deo devotum, & sanctum; sane cum in trina libri aperi„ tione semper passio Domini occurreret, intellexit Vir Deo „ plenus, quod sicut Christum fuerat imitatus in actionibus „ vitæ, sic conformis ei esse deberet in afflictionibus, & do„ loribus passionis, antequam ex mundo transiret „. Et sic etiam plures alii Sancti apud citatos Auctores a Beyerlinck
Theatr. vitæ humanæ verb. Sors §. *Apud Christianos*. Hinc 11
apud meam variasque alias Religiones invaluit pius usus sortiendi singulis annis, & singulis mensibus Sanctum Tutelarem, ut & consuescunt multæ aliæ sæculares piæ Personæ.

Sunt tamen illicitæ sortes consultoriæ a Gentilibus vocatæ 12
Homericæ, seu Virgilianæ, eo quia aperto Homeri seu Virgilii Codice, versus, qui primo visui occurrissent, assumebantur in oraculi omen; Livius *lib.*22.

Item illicitæ sunt sortes consultoriæ a quibusdam Christia- 13
nis vocatæ sortes Sanctorum, eo quia ad libri Sacri apertionem, vel ad Sacræ lectionis auditionem, putant aliqui ratiocinium captare ex sententia inibi occurrente. Tales enim consultoriæ sortes saltim vitio vanitatis laborant, cum nullo Spiritus Sancti instinctu, nulla gravi necessitate cogente, nulla ratione sufficienti ad ipsas honestandas fiant, adeoque juremerito prohibentur *Cap. Aliquanti* 6. *Cap. Si quis* 9. *caus.*26. *q.*5. & Sanctus Clemens *l.*7. *Const. Apostol. c.*7. dictæ prohibitionis rationem reddit, dicens hoc studium ducere ad Idololatriam.

Sorte divisoriæ, per quas ex consensu partium in dubio 14
discernitur, cui res aliqua tribuenda sit, extra casum electionis Ecclesiasticæ, sunt licitæ; Dummodo nihil superstitionis, aut injustitię contineant: Has enim sortes divisorias approbavit ipsemet Deus *Num. cap.*16. *&* 33. *Deuteronom. cap.*1. *Paralip. Cap.*25. *&* 26. Sic terra per sortem divisa est; *Num. cap.*26. *vers.*5. *& cap.*33. *vers.*54. *& c.*36. *vers.*2. *Deuteronom. c.*1. *vers.*28. *&* 31. *vers.*7. *Josue cap.*14. Sic captus fuit Jonathas; 1. *Regum cap.*14. Sic deprehensus Jonas a Nautis cum a facie Domini fugeret; *Jon. cap.* 1. Sic detectus fuit Achan, *Josue Cap.* 7. Sic sorte exiit Zacharias, ut incensum poneret in Altari; *Lucæ cap.*1.

Unde videmus in quotidianam praxim deduci has divisorias 15
sortes tum a Politicis, & Juristis, tum a Canonistis, & Theologis ad terminandas seu declinandas lites, ad dividendas hæreditates, & spolia, ad decernenda munera, & officia sæcularia, & ad multa alia hujusmodi; quæ sortes sunt revera licitæ, si nihil superstitionis, aut injustitiæ contineant. *Proverbiorum enim* 18. expresse dicitur. *Contradictiones comprimit Sors, inter potentes quoque dijudicat.*

Per nullam autem sortem fieri possunt electiones Ecclesia- 16
sticæ, cum sic fieri sit expresse prohibitum *in cap. Ecclesiæ vestra* 3. *de sortilegiis*, ibi: „ Sortis usum in electionibus

„ perpetua prohibitione damnantes, & in l. Sacris 47. Cod. „ de Episcop. & Clericis, ibi: Neque ex sortibus, neque „ ex fortuitis circumstantiis „ & concordat *cap. Quia propter 42. de election.* ubi Innocentius III. praescribens modos in electionibus necessario servandos, methodum de mittendis sortibus omnino siluit, & omnes alias eligendi formas praeter tres ibi assignatas, nempe Scrutinii, Compromissi, & Inspirationis decrevit penitus irritas ac nullas, ibi: *Aliter electio facta non valeat*: volens insuper quod attentantes eligere contra tres dictas formas ea vice priventur potestate eligendi, ibi; *Qui vero contra praescriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur*. Pirhing *l.5. decr. tit.21. n.8. & seq.* Zoesius *ib. n.5.* Reiffenst. *ib. n. 8.* & alii passim.

17 Nec valet objicere exemplum de Sancto Matthia Apostolo per sortem ad Apostolatum evecto, *Act. Apostolorum c.1.* „ *n.26.* ibi; „ Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super „ Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis. „ Non valet, inquam, quia *in cap. Non exemplo 4. caus. 26. q.2.* expresse sic habetur; „ Non exemplo Matthiae, vel „ quod Jonas Propheta sorte deprehensus sit, indifferenter „ sortibus est credendum, cum privilegia singulorum (ut „ Hieronymus ait,) communem Legem omnino facere non „ possint.„; Tum quia etiam dato, quod electio Sancti Matthiae non fuerit facta ex speciali privilegio & manifestatione, seu revelatione Divinae voluntatis, uti factam fuisse docuerunt Sanctus Dionysius *de Ecclesiastica Hierarchia*, S. Hieronymus *in cap. 1. Jonae*, & Beda relat. *in c. Cap. Non exempla Matthiae*; Nec ex consueta sortione, & simul aliquo signo caelesti visibili, ut voluerunt Origenes *Homil. 1. in Josue*, & S. Augustinus *conc.2. in Psalm.30.* Nec facta fuerit partim consilio proprio, & judicio, & partim auxilio sortium, ut asserunt nonnulli; Nec mediate ab Apostolis, & immediate a Deo, ut sustinent alii volentes, quod duplex fuerit electio, mediata scilicet per suffragia, & immediata per sortem, seu voluntatem Dei; Sed facta fuerit talis electio per communem sortem ex usu, & more veteris Testamenti acceptam ab Apostolis, ut defendunt Sanctus Laurentius Justinianus *in sermon. de Sancto Matthia*, & Abulensis *in c.7. Josue qu.41.* adhuc tamen non valet hodie tale exemplum ad convalidandas electiones Ecclesiasticas factas per sortes, cum ad evitandas fallacias, fraudes, & astutias in electionibus per sortes oriri solitas, fuerint ex post reprobatae, & damnatae similes electiones per sortes *in c. Cap. Ecclesia vestra 3. de sortilegiis*, *& in Cap. l. Sacris 47. Cod. de Epis. & Clericis*, juncto *Cap. Quia propter 42. de elect.* ubi declaratur irrita, & nulla electio, quae non sit facta una ex tribus formis ibi assignatis, nempe Scrutinii, Compromissi, & Inspirationis.

18 Et quidem juremerito fuerunt damnatae, & reprobatae tales Ecclesiasticae electiones per sortem, cum sors sit meri casus, seu caecae fortunae, & non liberi arbitrii electionis, & virtutis, & dum ignorationi, & fortuito casui adhaeret, saepe iis dimissis, qui sunt virtute praediti, eos in medium producit, qui indigni sunt, ut de illis ulla ratio habeatur, ut recte advertit Sanctus Joannes Chrysostomus *Homil. 2. c.1. ad Ephes.* & alii passim.

19 Immo neque per sortem lis dirimi potest, etiamsi duo omnibus meritis, qualitatibus; virtutibus, ac dotibus aequales aequalibus votis electi ad Beneficium Ecclesiasticum, ambo consentiant in sortem. Sic Glossa final. & Abbas *in cap. Ecclesia vestra 3. de sortilegiis*, Pirhing. *l.5. decr. t.21. nu. 10.* Zoesius *ib. n.4.* Reiffenst. *ib. n.10. & l.1. Decr. t.6. §.3. numer.63.* Miranda *t.2. Manual. Praelatorum c.23. n.18.* Redn. *Jus Canon. polit. tom.1. t.6. n.44.* & alii. Et ratio est, quia stante aequalitate votorum (quidquid sit de aequalibus Candidatorum conditionibus) nondum adest ulla electio, cum electio debeat fieri per majorem partem votorum, & non per mediam, seu aequalem partem, uti esset in casu, adeoque talis electio diceretur absolute celebrata per sortem, quod est expresse prohibitum per cit. Jura *in c. Ecclesia vestra 3. de sortileg.*, *l. In Sacris 47. Cod. de Epis.*, *& Cler.*, juncto *Cap. Quia*

20 *propter 42. de elect.* Unde in tali discordia res per compromissarios determinanda est, vel adeundus est Superior, qui Electores ad novam electionem, vel concordiam compellat intra certum praefixum tempus, quo sine nova electione, seu concordia elapso, poterit ipse Superior via devolutiva eligere, ut docet Glossa communiter recepta *in Cap. Duobus 14. verb. Teneantur, de Rescriptis in 6.* Suarez *t.4. de Relig. l.2. de Superst. cap.12. num.7.* Sanchez *l.2. moral. cap.38. n.74.* Pirhing *l.c. n.10.* Redn. *l.c. n.44.* & alii contra Glossam *in Rubr. verb. Sortes caus.26. q.2.* ubi tenet posse in tali casu litem per sortem dirimi, ibi; „ Sed quae fiunt necessitatis causa, non sunt illicitae, ut si contentio esset de electione aliquorum, & esset paritas utriusque in omnibus, exemplo „ Matthiae possunt fieri sortes &c. „ & Garciam *p.5. de Benef. c.1. n.205. & seq.* asserentem in certo casu, ac paritate votorum tandem esse deveniendum ad sortes.

21 Aliae autem lites, & controversiae in causis Beneficialibus extra casum electionis, licet non possint per sortes dirimi propria, ac privata auctoritate partium, possunt tamen per sortes dirimi interveniente Judicis auctoritate. Pirhing *l. c. n.14.* Suarez *l.c. n.13. & 14.* Sanchez *l.c. n. 79.* & alii.

22 Et ratio primae partis est, quia si tales lites Beneficiales per sortes componerentur propria, ac privata auctoritate partium, posset fieri, ut per talem sortem beneficium obtineret, qui nullum Canonicum, & legitimum titulum haberet contra *Cap. Benef. 1. de Reg. jur. in 6.* ubi expresse dicitur, quod *Beneficium Ecclesiasticum potest licite sine institutione Canonica obtineri*, & contra *Cap. Cum qui unic. de eo, qui mittit in possessionem*, ubi prohibetur, ut ne litibus Beneficialibus aliquid fiat, per quod ad beneficia ingressus vitiosus patere possit, ibi; *Ne propter hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus*; Nam cum neuter ex litigantibus possit privata sua auctoritate, aut pacto alteri dare legitimum titulum beneficii, nec constet uter litigantium habeat justum titulum, ideo stat grave periculum, ne is, super quem cadit sors, obtineat, & possideat beneficium sine justo titulo. Tum quia talis litis, seu controversiae beneficialis compositio per sortes nequit fieri sine pacto, & conventione partium; Omne autem pactum propria, & privata auctoritate initum circa beneficia litigiosa, est Simoniacum, *c. ult. de pactis*, *c. Quam pio 2. caus. 1. qu.2.* & concordat *Cap. Super eo 7. de transact.*, *Cap. Quaesitum 5. de rer. permut. Cap. Super hoc 6. de renunc. Cap. Matthaeus 23. de Simonia*, cum similibus.

23 Ratio autem secundae partis, quod nempe lites, & controversiae beneficiales per sortes dirimi possint, interveniente Judicis auctoritate, est, quia si partes litigantes super beneficio pactum aliquod, consentiente, & approbante Judice, ineant, & juxta illud Judex sententiam proferat, vigore talis sententiae is, cui a Judice Beneficium litigiosum adjudicatum est, illud vere consequitur ex titulo sufficienti, nempe titulo, & auctoritate sententiae Judicialis, ac proinde cessat Simonia, & periculum vitiosi ingressus, quia auctoritate Judicis interveniente purgatur utrumque vitium, & Simoniae, & vitiosi ingressus, quod utrumque intervenit, non interveniente in tali pacto Judicis auctoritate: Sicque eadem ratione cessabit utrumque periculum, & Simoniae, & vitiosi ingressus, si pactum de lite beneficiali per sortes componenda, interveniente Judicis auctoritate, & approbatione sit initum, adeoque, licet dictae lites, & controversiae Beneficiales non possint per sortes dirimi propria, ac privata auctoritate partium, possunt tamen per sortes dirimi interveniente Judicis auctoritate & approbatione.

Novae additiones ex aliena manu.

DE usu sortis in electione Canonica aliqua tetigimus *in* 1
addit. ad verb. Electio artic. 1. n. 9. & d. b. sequent.
Hic vero illud accuratius expendendum, an re vera Hono- 2
rius III. *in cap. 3. de Sortileg.* in electione Canonica omnino
improbaverit usum sortis.
Verba hujus Capituli sunt: *Ecclesia vestra nuper Episcopo* 3
destituta circa modum electionis diversos incipientes tractatus
unum tandem elegistis ex vobis per sortem. Is iterum tres ele-
git, qui Episcopum Ecclesiae nominarent. Nos tali examina-
to processu multa reprehensione digna putamus, sortem in tali-
bus perpetua prohibitione damnantes,
Negari sane haud potest, Honorium III. in recitato Capi- 4
tulo uti verbis valde momentosis adversus sortem. At enim 5
vero plurima occurrunt, quae interpretationem suadent,
quod Capitulum hoc intelligi non debeat nisi de sorte divi-
natoria, conjuncta scilicet cum opinione, Deum sorte re-
cturum esse electionem.
Primo enim, id vult inscriptio totius tituli *de Sortilegis*, 6
quo verbo plerumque denotantur *Divinatores*.
Deinde quum alia decreta *in cap. 4. sequenti* conquirenda 7
sint, quae sortis usum approbant, in dubio certe verba Hono-
rii assumenda sunt de sortis abusu.

Tum

8 Tum ipsa decreti historia id fere dicit, Quia Collegæ Ec-
clesiæ Lucanæ, quum in electione Episcopi inquirere de-
buissent in merita Candidatorum, omissa cura hac, fiduciam
9 in judicio sortis posuerunt. Quod merito illis exprobrat Ho-
norius. Si enim sors illorum fuerit lusoria, tum levitas &
10 incuria erant accusandæ Electorum. Sin autem divinatoria,
tum coargui poterat superstitio, & Religionis nimietas, qua
in globulis fiduciam posuerant divinæ voluntatis, quum il-
lam quærere debuissent in usu rationis meritorum virtutum-
que utriusque Candidati.

11 Neque est, quod dicat aliquis, Lucanos tamen non elegisse ipsum Episcopum judicio sortis; sed tantum Electores, ut adeo pertinere videatur ad genus electionis per compromissum.

12 In promptu enim est responsio; *Qui sorte decernit Electores, ille viam sortis facit Electo*; Neque inter hunc, & casus alios quidquam interest, quam quod sortis usus concurrere possit in electione vel *immediate*, vel *mediate*, vel *directe*, vel *indirecte*. Utrumque recte omnino prohibetur.

13 Alia vero est ratio compromissi facti cum judicio, & usu rationis, alia cæcæ, & superstitiosæ sortis. Primum admittunt Canones, alterum merito refellunt.

14 Ex his non improbabiliter sustineri potest, Capitulum 3. loqui non *de sorte rationabili*, cui præcessit *examen Candidatorum*, non de lusoria, neque etiam de necessaria, sed *de genere sortis superstitiosæ*, *Divinatoriæ*, *temerariæ*,

15 Eo vel maxime, quod in casu hoc *sortis rationabilis* metui nequit, ut homo indignus eligatur, quæ est ratio, cur communiter usus sortis improbatur. In eo enim Candidati jam fuerunt missi sub examen industriæ, virtutis, Litterarum. Breviter aliud eligere per sortem, aliud factam electionem judicio sortis definire; Vide *Natalem Alexandr.* virum antiquitatum Ecclesiæ callentissimum, qui *Historiæ Ecclesiasticæ sæculo 1, dissert.6.* hanc quæstionem ex instituto resolvit, idque his tandem verbis; „ Probatur usus sortis, si modo Episcopatus Candidati sint digni, & ita pares, ut vix inter eos sit meritorum discrimen. Quia ubi humanæ prudentiæ judicium deficit, divina voluntas consulenda, & ejus omnia committenda providentiæ. Sic inter Antistites, qui tempore pestis manere debeat, merito sortis usu indagatur, suasore Augustino.

SORTILEGIUM.

1 Sacerdotes abutentes Sacrificio Missæ ad sortilegia, præter alias pœnas, incurrunt insuper perpetuam inhabilitatem ad celebrationem Missæ ex Decreto Sanctæ universalis Inquisitionis edito de mandato Benedicti XIV. *Die 5. Augusti* 1745.

2 Alia ad rem vide infra verb. *Superstitio* a num. 33. ad 44.

SPADONES.

Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.2. nu. 38. 39. & verb. Patria potestas n.27.*

SPATULOMANTIA.

Vide verb. *Superstitio n. 24.*

SPECTACULA.

* Spectacula Inverecunda, uti sunt puerorum, & adolescentum nudorum cursus, & luctæ, etiamsi longa consuetudine introductæ, ne permittantur ab Episcopis, legibusque latis prohibeantur, mandat Benedictus XIV. in encyclica ad Episcopos Campaniæ incip. *Nihil profecto*; *Bull.* tom.1. *num.60.* *

SPES.

Vide verb. *Virtus a numer. 21. ad 35.*

SPICÆ.

Additio Auctoris e II. Editione.

Spicarum collectio post absolutam messem pauperibus per- 1
mittenda judicitur a Benedicto XIV. tom. 5. Const. 56.
incip. *Acerbi plane Doloris*, directa Archiepiscopis, & Epi-
scopis Ditionis Ecclesiasticæ in qua adducit scripturas, quibus
clarius, & luculentius constat agrorum Dominos ad exercen-
dam hanc in pauperes liberalitatem Dei ipsius oraculo edo-
ceri. Videlicet *Levitici cap.19.* ibi: Cum messueris segetes 2
„ terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ,
„ nec remanentes spicas colliges: Neque in vinea tua race-
„ mos, & grana decidentia congregabis, sed pauperibus, &
„ peregrinis carpenda dimittes, Ego Dominus Deus vester.
„ *Et rursus* Deuteronomii cap.24. Quando messueris segetem
„ in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non rever-
„ teris, ut tollas illum: sed advenam, & pupillum, & vi-
„ duam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus
„ tuus in omni opere manuum tuarum. Si fruges collegeris
„ olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverte-
„ ris, ut colligas, sed relinques advenæ, pupillo, & viduæ.
„ Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes ra-
„ cemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, & viduæ.
Adducit insuper illud *Ruth. c.2.* ubi habetur, eam Socrui
suæ Noemi dixisse; „ Vadam in agrum, & colligam spicas,
„ quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis in
„ me Patris familias reperero gratiam „. Et paulo post in
agrum *Booz* ingressam, spicas collegisse, ibi: *Abiit itaque*,
& colligebat spicas post terga metentium; Cum vero percon-
tanti *Booz* quænam esset illa mulier, Moabitidem esse respon-
deretur, nec deessent, qui testarentur illam a primo mane ad
eam usque horam spicas collegisse. *Audi*, (inquit) „ filia ne
„ vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc
„ loco; sed jungere puellis meis, & ubi messuerint, seque-
„ re; mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi;
Præterea tantum pii viri animus a contumeliis abfuit, ut eam
non colligere tantum relictas, sed integras spicas metere pas-
sus sit, jubens ea de causa Messoribus: *Etiamsi vobiscum me-
tere voluerit, ne prohibeatis eam*. Quare cum sese domum
Ruth recepisset, & tantam frumenti copiam socrui suæ osten-
disset acceptam; illa memori, ac grato animo collectas fru-
ges Datori censuit referendas, inquiens: *Sit benedictus, qui
misertus est tui*. Hæc ille *loc. cit.*, qui *ib.* §.6. majori, quo 3
potest paternæ caritatis sensu hortatur, & obtestatur, ut Epi-
scopi causam pauperum, quæ causa Dei est, omni ope, & co-
natu tueantur, in suam veluti clientelam suscipientes paupe-
res dignum pietate sua zelum exhibeant, sive primum voci-
bus, & exhortationibus, ac mandatis etiam in singuli Diœ-
cesium suarum Parochiis inter Missarum solemnia evulgandis
commendetur egenorum causâ, agnoscatque populus quam
turpe, ac Christiano nomini indecorum sit, messe jam abso-
luta, pauperes ab agri finibus amoveri. Potissimum vero
intelligant agrorum domini colligendarum spicarum morem
immaturo consilio sublatum fuisse in iis locis, in quibus diu-
turno usu jam invaluerat, ibique restitui omnino oportere.
Ubi vero hæc consuetudo recepta adhuc non sit, pro viribus
inducatur in solatium egenorum, qui gravi saltem, si non
extrema, laborant inopia, quique in difficilium temporum
angustiis magis, magisque conficiuntur. Sic idem in laudata
Constitutione *Acerbi plane doloris*.

Spicarum egenis collectoribus permittitur sine alio libera 4
extractio quocumque tempore in Ditione Ecclesiastica etiam
extra statum Ecclesiasticum. Idem tom.2. Constit.53. incip.
Quo die, n. 11.

SPIRITUS SANCTUS.

Additio Auctoris, e II. Editione.

Spiritus Sancti processio a Patre, & Filio est vere creden- 1
da. Benedict.XIV. tom.1. Const.57. incip. *Etsi Pasto-
ralis* §.1. Etsi autem Græci teneantur credere etiam a Filio 2
Spiritum Sanctum procedere, non tamen tenentur in Symbo-
lo pronunciare. Unde particula *Filioque* in Symbolo omitti
potest a Græcis. Idem *ibidem*. Non tamen ab Albanensibus, 3
qui eam recitare consueverunt. Idem *ib.* Nec ab Italo-Græcis, 4
si a locorum Ordinariis, vel ob suspicionem hæresis, vel ob
scandalum, vel ob aliam causam, requisiti fuerint; Tunc
enim

enim particulam illam *Filioque* in Symbolo pronunciare tenentur. Idem *ibid.*

5 Spiritus Sancti Imagines sub humana juvenis forma damnantur, & prohibentur. Idem Const. 145. incip. *Solicitudini*
6 §.10. 23. 33. *ad* 37. Spiritus Sancti tamen Imagines in forma columbæ approbantur. & permittuntur. Idem *ibid.* §. 15. *ad*
7 20. *&* 36. Item in figura linguarum ignis ubi repræsentatur mysterium Pentecostes. Idem *ib.* §. 21. *&* 36. Vid. *verb. Imagines.*

SPOLIATOR, SPOLIATUS.

1 Spoliator hic dicitur quicunque, sive privatus, sive Judex alium vi, vel clam extrajudicialiter, & non servato Juris ordine, de possessione alicujus rei, seu Juris ejicit, aut alias injuste privat, seu spoliat. *Ita in re Communis: arg. c. Conquerente 7. de restitutione spoliatorum*, cum aliis similibus, *& tot. tit. ff. de vi, & de vi armata, & C. Unde vi.*

2 Spoliatus e contra dicitur, qui vi, vel clam a quocunque, privato, sive Judice extrajudicialiter, & non servato Juris ordine de possessione alicujus rei, seu Juris est ejectus, aut alias injuste privatus, seu spoliatus. *Sic in re Communis, arg. cit. cap. Conquerente 7. de restit. spoliat.* cum aliis similibus, *tot. tit. ff. de vi, & de vi armata, & Cod. Unde vi.*

3 Remedia Juris præcipua, quæ habet spoliatus ad recuperandam possessionem sunt sequentia. Primum remedium est Interdictum *Unde vi*, sic dictum a primis verbis Prætoris illud proponentis *in l. Prætor ait 1. ff. De vi, & de vi armata*, ibi; *Unde tu illum vi dejecisti?* per quod Interdictum duo statuuntur in favorem spoliati; Primo scilicet ut spoliatus ante omnia instituatur in pristinam possessionem, ita ut spoliator volens agere, aut probare proprietatem rei ablatæ, non sit audiendus, nisi prius rem ablatam restituerit. etiam Prædoni; *cap. In litteris 5. de restitutione spoliat. & c. Super Spoliatione 4. de ord. Cognit.* Et secundo ut spoliatus restituatur ad totam causam, idest non solum in pristinam possessionem liberam, ut antea *arg. c. Pisanis 19. §. Porro, de restitutione spoliat.* sed etiam ad omne id, quod ibi amisit, licet ad spoliationem nihil pervenerit; *l. Prætor ait 1. §. 1. ff. De vi, & de vi armata; l. Si de possessione 4. Cod. Unde vi, c. Redintegranda 3. caus. 3. q. 1. c. Gravis 11. de restit. spoliat.* Et hoc jure merito in odium spoliationis; *Clement. unic. de causa possess. & proprietat.*

4 Dictum Beneficium, seu interdictum *Unde vi* competit ei soli, & omni, qui vere dejectus est, sive sit Dominus directus, sive utilis, sive non sit Dominus, ut Prædo; item hæredibus, eorumque successoribus adversus omnes, qui per se, vel per alium spoliarunt, aut spoliationem demandarunt, aut spoliationem suo nomine factam ratificarunt; *c. Cum ad Sedem 15. de restitutione spoliatorum*, & Glossa communiter recepta *ibid. verb. Interdictum unde vi*, cum pluribus ibi citatis.

5 Secundum remedium recuperandæ possessionis est Condictio *ex cap. Sæpe 18. de restitutione spoliatorum*, ratione cujus spoliatus potest agere contra quemcumque tertium possessorem, qui rem invasam scienter recipit, ita ut ille cogatur rem ablatam restituere, quamvis spoliatus non probaverit ejus proprietatem, sed duntaxat spoliationem, textu expresso *in cit. cap. Sæpe §. Unde, de restitutione spoliatorum.*

6 Tertium remedium recuperandæ possessionis est Condictio; *ex cap. Redintegranda 3. caus. 3. q. 1.* vi cujus spoliatis, & ejectis Episcopis, per quos veniunt omnes Ecclesiastici, & secundum probabiliorem, & communiorem sententiam etiam Laici, omnia bona, sive mobilia, sive immobilia in eodem loco, ubi sibi erepta fuerunt, redintegrari, seu restitui jubentur, & quidem ante accusationem, ita ut spoliatus ante factam restitutionem omnium sibi ablatorum accusari non possit, & accusatus respondere non teneatur, antequam omnia sibi fuerint restituta, textu expresso *in citat. c. Redintegranda 3. caus. 3. q. 1.*

7 Quartum remedium recuperandæ possessionis est Condictio, *ex l. Invasor 5. Cod. Unde vi*; quod datur, & contra eum, qui per vim loca aliqua invasisse probetur, & contra eum, qui per errorem, & bonam fidem occupavit possessionem rei alienæ, qui tenetur, non obstante errore, ac bona fide, restituere possessionem occupatam, textu expresso *in cit. l. Invasor 5. Cod. Unde vi.*

8 Quintum remedium recuperandæ possessionis est Condictio, *ex l. Si quis in tantam 7. Cod. Unde vi*, per quod, quia propria auctoritate violenter ingreditur possessionem penes alium constitutam, cogitur inprimis hanc possessionem alteri restituere; Et deinde si Invasor fuit Dominus dictæ rei, ultra possessionem amittit etiam ejus Dominium, & si non fuit Dominus, compellitur insuper ad dandam, seu restituendam æstimationem rei, textu expresso *in cit. l. Si quis in tantam 7. Cod. Unde vi.* Quæ tamen pœna amissionis dominii, aut reddendæ æstimationis rei intelligitur solum habere locum, post sententiam Judicis, ut notat Glossa communiter recepta, *ib. verb. Amittant.*

9 Sextum remedium recuperandæ possessionis est Condictio, *ex l. Cum querebatur 11. Cod. Unde vi*, quod datur adversus eum, qui dolose occupavit possessionem rei alienæ vacantem, & sic tamquam prædo rem occupatam, ejusque possessionem restituere cogitur, textu expresso *in cit. l. Cum querebatur 11. Cod. Unde vi.*

10 Septimum remedium recuperandæ possessionis est Condictio, *ex l. Extat. ff. de iis, quæ vi, metusve causa*, per quod Creditor, qui per vim, aut propria auctoritate rem, vel pecuniam sibi debitam accepit, aut vi illata solvi fecit, cogitur rem acceptam restituere, & insuper perdit Jus Crediti, & actionem adversus Debitorem, textu expresso in cit. *leg. Extat ff. de iis, quæ vi, metusve causa, & l. Creditores 7. ff. ad Legem Juliam, de vi privata.*

11 Octavum remedium recuperandæ possessionis habetur *ex Officio Judicis*, & competit illi, qui non possidet, sed solum detinet rem, & postmodum ipsa spoliatur, ut *Commodatarius, Depositarius, Conductor ad breve tempus*, & similes; Isti enim, cum non possideant, sed solum detineant, *l. Officium 9. ff. de rei vindicatione*, si spolientur detentione talium rerum, non habent ullum ex hucusque enumeratis ordinariis remediis possessoriis ex defectu possessionis, & ideo sic suadente æquitate est eis indultum remedium extraordinarium, ac subsidiarium, ut possint nempe implorare Officium Judicis ad recuperandam rerum præhabitarum detentionem, a qua ceciderunt, *arg. l. Aquilius 27. ff. de donationibus, l. & non tantum 19. ff. de petition. hereditat. c. Quia 11. de Judiciis, c. Bonæ memoriæ 15. de appellat.* cum similibus.

12 Ut Spoliatus ante omnia sit restituendus, ut ante omnia esse restituendum jam diximus *supra n. 3. per Jura ibi adducta*, si agat ex remedio *Interdicti Unde vi*, duo probare debet, scilicet se possedisse, & se fuisse spoliatum talia sua possessione; *c. Consultationibus 10. de Officio Delegati*, juncta Glossa *ib. verb. Possessionem, & dejectionem, l. Prætor ait 1. §. Interdictum autem, ff. De vi, & vi armata*, ibi: *Interdictum autem hoc nulli competit, nisi ei, qui tunc non dejiceretur, possidebat.* Si autem agat ex remedio, *c. Redintegranda 3. caus. 3. q. 1.* sufficit, quod ipse spoliatus probet suam priorem possessionem, & novam alterius, seu spoliatoris conventi prætensam possessionem; Probata enim justa priore possessione, nova præsumitur clandestina, & vitiosa, cum duo insimul eamdem rem, & eodem modo possidere non possint; *l. Licet causam 9. §. Ex præmissis, de probationibus*, cum similibus.

13 Dicta Regula: *Spoliatus ante omnia est restituendus*, procedit non solum quando quis vi, vel clam fuit spoliatus a privato, ut est indubitatum apud omnes, sed etiam quando quis est spoliatus a suo Prælato, seu Judice extrajudicialiter, seu non servato Juris ordine, textu expresso *in c. Conquerente 7. de restit. spoliatorum.*

14 Regula illa: *Spoliatus ante omnia est restituendus*, fallit in aliquibus casibus. Primo scilicet quando spoliatus consentit, ut spoliator ante restitutionem super proprietate rei sibi competente audiatur, textu expresso *in cap. Licet 1. de restitutione spoliator.* Et ratio clara est, quia Beneficium restitutionis est privilegium Juris, cui libere renunciare potest spoliatus; *cap. Si de terra 6. de privil. & l. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis.*

15 Secundo quando notorium est, quod proprietas rei spolio ablatæ non pertineat ad ipsum spoliatum. sed ad spoliatorem; Tunc enim spoliatus ob notorium defectum proprietatis veluti dolosus Jure repellitur, textu expresso *in c. dolo facit 59. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eumdem*, & concordat *l. Dolo facit 8. ff. de doli mali, & metus exceptione.*

16 Tertio quando spoliatus ante factam suam spoliationem, libere renunciavit Dominio rei spoliatæ, textu claro *in cap. Accepta 3. de restitutione spoliator.* Nec obstat *c. Sollicite 2. eod. tit.* quia loquitur de renunciatione, nec ante spoliationem

nem facta, quæ non censetur libera, ut argumentatur ibi Pontifex: *Quia non est verisimile, quod sponte Juri suo renunciaverit, qui renunciavit spoliatus*.

17 Quarto quando spoliatus post spoliationem cum spoliatore pactum inivit, vel juravit sponte, quod nolit agere possessorio recuperandæ: Pacta enim inita sunt custodienda, & promissa sunt opere complenda, *c. Antigonus 1. & c. Qualiter 3. de pactis, l. Juris gentium 7. §. 7. ff. De pactis*.

Dicitur autem notanter *Post spoliationem*, quia simile pa-
18 ctum initum cum spoliatore ante spoliationem non valet, textu expresso *in l. Si unus 27. §. 3. & 4. ff. De pactis*; Et ratio est, quia tale pactum initum ante spoliationem præberet ansam delinquendi, & animaret homines ad spoliandum, ac proinde veluti continens turpem causam merito reprobatur a Jure, & non valet; *c. l. Si unus §. 3. & §. 4.* ubi expresse di-
„ citur: „ Pacta, quæ turpem causam continent, non sunt
„ observanda, veluti si paciscar, ne furti agam, vel inju-
„ riarum, si feceris, expedit enim timere furti, vel inju-
„ riarum pœnam, sed post admissa hæc, pacisci possumus.

Mulier propria auctoritate sub prætextu impedimenti, v. g.
19 consanguinitatis, a marito se separans, sicque eum possessione spolians, si non habet probationes incontinenti paratas ad probandum impedimentum dirimens Matrimonii, est plenarie restituenda marito, & quo ad cohabitationem, & quoad torum, donec ipsa probationes offerat præparatas. Sic expresse decisum habetur *in c. Litteras 13. §. Quod si non habeat, de restitutione spoliator*. Et ratio est, quia ut ibidem subjungitur, præsumitur mala fides contra ipsam, eo quod propria temeritate, & absque Judicio Ecclesiæ a viro suo recesserit; Unde stante tali casu, viget regula generalis, quod *spoliatus ante omnia sit restituendus*.

Si vero tanta esset viri sævitia, ut mulieri trepidanti non
20 posset sufficiens securitas provideri, tunc non solum non esset ei restituenda, sed ab eo potius removenda. Et e contra, si possit dictæ mulieri sufficiens securitas provideri, est ipsa ante causæ cognitionem restituenda marito, textu expresso *in c. cap. Litteras in fine*, ibi: „ Si vero tanta sit viri sævitia,
„ ut mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas provi-
„ deri, non solum non debet ei restitui, sed ab eo potius
„ amoveri, alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate
„ provisa profecto videtur conjux ante causæ cognitionem
„ restituenda marito „. Et concordat *c. Ex transmissa 8. c. Ex conquæstione 10. c. Ex p. 14. de restitut. spoliat. & c. Intelleximus 1. De ordine Cognitionum*.

21 Spoliator violentus restituere debet spoliato, non solum rem ablatam, sed etiam cum ipsa omnes fructus, tum extantes, tum consumptos, immo etiam illos, quos non percipit, & prior possessor spoliatus percipere potuisset, si suam possessionem continuasset. *Communis*, textu expresso *in cap. Gravis 11. de restitutione spoliat. & l. Si de possessione 4. Cod. Unde vi*.

22 Unde, antequam dictus spoliator audiatur super prætensa rei ablatæ proprietate, est restituendus spoliatus, non solum in pristinam possessionem liberam ut antea, *arg. c. Pisanis 19. §. Porro, de restitutione spoliat.* sed etiam ad omne id, quod ibi, sive ratione fructuum non perceptorum, sive ratione factarum expensarum amisit, & damnum passus est, licet ad spoliatorem nihil pervenerit; *l. Prætor ait, 1. §. 1. ff. De vi, & vi armata. l. Recte possidenti 1. l. Ut pulsos 2. l. Auctoritatem 3. & l. Si de possessione 4. Cod. Unde vi; c. Redintegranda 3. caus. 3. q. 1. c. Gravis 11. de restit. spoliatorum*. Et hoc jure merito in odium spoliationis. *Clem. unic. de causa possession. & propriet.* Et sic Rota *in Lavellen. seu Melphien. pecuniaria 16. Novemb. 1610. coram Ubaldo, & in Romana Silvæ 15. Maji 1628. coram Verospio*, allegat a Barbosa *in c. cap. Gravis n. 4.* & sic Doctores communiter.

23 Nec talis spoliator excipere potest contra spoliatum per objectionem criminis; Prius enim ut supra restituendus est Actor spoliatus, antequam de crimine objecto per exceptionem audiatur Reus spoliator, textu expresso *in c. Item cum quis 6. de restit. spoliator*, ibi: „ Non occurrit nobis, quod
„ illius objectio admitti debeat, vel principalis causæ pro-
„ pter hoc executio retardari, quoniam criminaliter adver-
„ sus eum ante restitutionem agere non potest, cum præsu-
„ matur ejus existere inimicus.

24 Nisi tamen opponatur talis criminis exceptio, quæ personam spoliati reddat inhabilem ad agendum, ut est Excommunicatio, cum Excommunicatus in Judicio non sit ut Actor audiendus, nec ibi stare possit, nisi tanquam Reus; *c. Intelleximus 7. de Judiciis, c. Conspiratores 5. cap. Nullus anathematizatorum 6. caus. 3. q. 4.* cum similibus.

In Civilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab 25
alio, quam ab actore, textu expresso *in cap. Frequens 1. de restitutione spol. in 6*.

In Criminalibus autem admittitur spoliationis exceptio 26
etiam a quocumque tertio facta, dummodo fiat intra quindecim dies, & sit de tota substantia, vel majori parte, textu expressu *in c. cap. Frequens*.

Spoliatus excipiens spoliationem factam a tertio intra cer- 27
tum tempus a Judice statuendum, debet petere restitutionem, alias non juvat exceptio, & accusabitur, exceptione non obstante, textu expresso *in c. cap. Frequens §. Solet*.

Agenti super rebus Ecclesiasticis non obstat exceptio spo- 28
liationis privatorum rerum. Vel e converso, textu expresso *in c. cap. Frequens §. Ad hoc*, ibi: „ Ad hoc sancimus, ut re-
„ rum privatorum spoliatio agenti super Ecclesiasticis, vel
„ e contrario, nullatenus opponatur.

Novæ additiones ex aliena manu.

ADversus violentos Spoliatores alia præter Interdictum 1
Unde vi sunt prodita remedia, puta accusatio ex Lege Julia de vi publica, & de vi privata; nec non Constitutiones variæ recentiores, quibus vis coercetur, comprehensæ *in L. 7. & seq. C. Unde vi*.

Pinguiora vero præ cæteris sunt remedia juris Canonici 2
moribus hodiernis passim comprobata *ex cap. Sæpe contingit, de Restitut. Spoliator. & Can. Redintegrandæ 3. & 4. caus. 3.* 3
quæst. 1. Interdictum enim *Unde vi* tantum locum habet in rebus immobilibus, & incorporalibus, quæ immobilium jure censentur, & tantum competit contra dejicientem, non item contra tertios rei possessores, & quidem intra annum.

At remedium ex *Canon. Reintegranda* ad omnes omnino 4
res extensum fuit, & adversus omnes rei possessores datum, sive bona, sive mala fide, sive cum, sive sine titulo possideant, & sive titulus ex quo possident onerosus, sive lucrativus sit, idque sine temporis distinctione.

Sed an hæc, quæ usu recepta sunt de remedio *ex Canon.* 5
Redintegrandæ, consona revera sint menti Auctoris ipsius, vide *Bohemer. ad titul. de Restitut. Spoliat.*

SPOLIUM.

SPolia Ecclesiasticorum Beneficiatorum, qui decedunt si- 1
ne testamento, vel sine facultate testandi disponunt, & illa, quæ ultra facultatem remanent, pertinent ad Cameram Apostolicam; Paulus II. Constitution. 29. incip. *Romani*.

Spolia Ecclesiasticorum Beneficiatorum morientium sine 2
facultate testandi pertinent ad Cameram Apostolicam, eorumque dispositiones nullæ sunt, etiamsi sint ad pias causas; Pius IV. Const. 8. incip. *Grave nimis*.

Spolia Beneficiatorum morientium extra residentiam, 3
etiamsi habuerint facultatem testandi, pertinent ad Cameram Apostolicam. Pius IV. Const. 91. incip. *In suprema*.

Spolia bonorum Clericorum ex illicita negotiatione acquisi- 4
torum pertinent ad Cameram Apostolicam. Pius IV. Constit. 19. incip. *Decens*.

Spolia Regularium vagantium, & morientium extra Clau- 5
stra pertinent ad Cameram Apostolicam, nisi habeant facultatem testandi. Gregorius XIII. Constitut. 43. incip. *Officii*
nostri. Advertit tamen Passerinus *de statib. hominum tom. 3.* 6
part. 189. art. 3. numer. 529. talem Constitutionem non habere locum de omnibus bonis Religiosorum, sed de illis solum, quæ acquisiverunt extra Claustra degentes; De his bonis loquitur Constitutio Pauli IV. 14. incip. *Postquam*; & patet etiam ex citat. Constitut. XIII. ubi dicitur tempore, quo extra Claustra hujusmodi fuissent acquisita, & tandem §. 3. statuit, ut bona omnia per Regulares degentes extra Claustra acquisita spectent ad Cameram Apostolicam, ideo quæ Religiosus acquisivit, antequam egrederetur de Claustro, concludit dictus Passerinus, Religioni manere, nam fuerunt jam illi acquisita. Vide infra *n. 39*.

Hinc a fortiori manent Religioni, & illi debentur bona il- 7
lorum Religiosorum, qui cum legitima facultate suorum Superiorum itinera arripientes, vel apud Parentes, Amicos, & Benefactores, Religiosas vacationes obeuntes per accidens

ibi

ibl decedunt. Et ita censuit *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Vercellens.* 11. *Aprilis* 1650. & 30. *Junii* 1604. apud Pignatell. *tom.* 8. *cons.* 85. allegans ad rem alia Decreta Sacr. Congr. S. Officii.

8 Spolium Regularium solet erogari per Prælatos Regulares in usum Conventus absque Beneplacito Apostolico, etiamsi sit pecunia deposita absque vinculo in banco publico, quia vere non est pecunia destinata ad emptionem. *Sacra Congregat. Concilii die* 28. *Februarii* 1654. *tom.* 19. *Decret. pag.* 319. proposito dubio: „ N. Superior Regularis quærit pro quiete „ suæ conscientiæ: An si ipse pecunias provenientes ex spo- „ lio Religiosi defuncti juxta consuetudinem Monasterii pu- „ re absque aliquo vinculo deposuerit in banco publico Ci- „ vitatis, illas postea juxta eamdem consuetudinem erogan- „ do in dictum usum, & necessitates urgentes ipsius Mona- „ sterii ob penuriam, & infirmitates supervenientes, ut ex „ partitis libri ejusdem Monasterii liquere asseritur, inciderit „ in pœnas expressas in Decreto de rebus Regul. non alie- „ nand. inhærente etiam Constitutione Pauli II. eo quod „ prius non obtinuerat licentiam. Sacr. Congregat. secundum „ ea, quæ proponuntur, respondit non incidisse „. Sic refert Cardinal. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit. V. Pauli II. sect. II. n.* 23.

9 Spolia Cardinalium ubicumque decedentium non pertinent ad Cameram Apostolicam. Pius IV. Constitut. 19. incipient. *Decens*.

10 Spolia Curialium, & Prælatorum habentium facultatem testandi, non pertinent ad Cameram Apostolicam. Pius IV. Constit. 19. incip. *Decens*.

11 Conclavistæ non subjacent spolio. Gregor. XV. Constit. 1. incip. *Romanus* §. 10.

12 Moriente Clerico, sive Romano sive Curiali, sive incola, ab intestato, si Romæ, vel intra spatium decem milliariorum moritur, succedunt heredes. Paulus V. Constitut. 18. incip. *In eminenti* §. 4. Alexander VII. Constit. incipient. *Nos volentes*.

13 Spolia fieri non possunt a Collectoribus &c. de iis Beneficiatis, quorum Beneficia non excedunt fructus Ducatorum auri triginta de Camera, & si faciunt, tenentur restituere, & per Censuras ad hoc cogi possunt. S. Pius V. Constitut. 42. incip.

14 Spoliorum causæ agitandæ sunt cum citatione Commissarii Cameræ. S. Pius V. Constit. 51. incip. *Attendentes*.

15 Spoliorum nomine, quæ ad Cameram Apostolicam pertinent, non intelliguntur paramenta Ecclesiæ, Vasa, Libri Ecclesiæ, Gradualia, Missalia, & aliæ res sacræ, etiam auri, & argenti ac quæcumque alia bona, quæ per quoscumque Episcopos ad usum & cultum Divinum, etiam in eorum privatis ædibus, & capellis, vel Oratoriis destinata tempore eorum obitus reperiuntur; quæ etiam sub quibusvis facultatibus testandi, & alias disponendi minime comprehenduntur, sed ea omnia ad eorum Ecclesias, idque proportionaliter habita ratione fructuum, & temporis, quo Beneficia si plura fuerint, possederunt, nec ad heredes ex testamento, vel ab intestato deveniunt. S. Pius V. Constitut. 42. incip. *Romani Pontific s*.

16 Vasa, ornamenta, vestimenta, & hujusmodi Clerici decedentis intestati, si jam fuerunt dicata Deo, Ecclesiæ, vel Oratorio expresse, non spectant ad heredes ab intestato. *Communis*; Quod enim semel Deo dedicatum est, ad humanos usus amplius redire non debet; *cap. Nulli licet* 3. *caus.* 12. *quæst.* 2. *cap. Quod semel* 4. *caus.* 19. *quæst.* 3. *cap. Ligna* 36. & *cap. Vestimenta* 40. *dist.* 1. *de consecrat. cap. Ad hæc* 2. *de Religiosis domibus*, *cap. Mancipia* 3. *de rerum permut. Cap. Semel* 51. *de Regul. Juris in* 6. *l. Si quis sepulcrum* 12. §. 1. *ff. de Religiosis*, & *sumptibus funerum*.

17 Item ad heredes non spectant prædicta, si Deo, Ecclesiæ, vel Oratorio fuerint dicata, etiam solum tacite, ut si haberent signum, vel Insignia Ecclesiæ, vel essent ita apta tali Ecclesiæ, ut viderentur fuisse a primæva sua emptione, vel confessione ipsi dicata: vel aliæ consimiles adessent conjecturæ, quibus posset rationabiliter præsumi ipsa fuisse tacite dictæ Ecclesiæ dicata, seu donata. Rota divers. *part.* 3. *lib.* 1. *decis.* 582. *num.* 7. & 9. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 16. §. 1. *numer.* 11. & alii, *argument. citatis juribus*. Unde ex Menochio *lib.* 2. *de arbitr. Judic. cauf.* 88. *num.* 8. Judicis arbitrio est relinquendum, quænam conjectura ad præsumendam donationem sufficiat, quia conjecturæ in facto consistunt. *argument. l. si Sed quis* 14. §. 7. *ff. de Religiosis*, & *sumptibus funerum*.

In dubio autem, non concurrentibus supradictis, talia vasa, 18 ornamenta, vestimenta, & hujusmodi spectant ad heredes ab intestato; sic expresse pluribus adductis defendit Ventriglia *loco citat. a num.* 12. *ad* 18. ubi testatur sic respondisse in facti contingentia, & secundum suum votum sic fuisse judicatum in quadam Curia Episcopali quo ad sequentem casum. „ Reverendus quondam N. N. dum viveret, emit ad suum pro- „ prium privatum usum, & commoditatem nonnulla vasa, „ ornamenta, seu vestimenta Ecclesiastica, & Sacerdotalia, „ & deinde creatus Canonicus Ecclesiæ N. adhuc bona præ- „ dicta pro suo usu retinuit in eadem Ecclesia, successive „ ab hac vita decessit, nulla facta particulari dispositione „ prædictorum bonorum.

Et ratio est, quia in tali casu bona prædicta non debent 19 censeri donata Ecclesiæ, quia donatio in dubio non præsumitur, sed probari debet, per text. *in l. Cum de indebito* 25. *ff. de probationibus*, & *praesumptionibus*. Immo potius error, seu actus invalidus, quam donatio præsumitur. Mascardus *de probationibus concl.* 554. *num.* 4. Menochius *lib.* 2. *de arbitr. Judic. casu* 88. *num.* 3. Barbosa *de Axiomat. usu frequent. verb. Donare*, Flaminius Parisius de *Resignat. Benefic. lib.* 9. *quaest.* 19. *num.* 5. Aretin. *in leg. A Titio num.* 3. *de verbor. obligat.* Ventriglia *loco citat. num.* 15. & alii; Unde cum Donans dicatur perdere per Glossam *in cap.* 1. *de donationibus*, & nemo præsumatur suum jactare, & perdere per *citat. leg. Cum de indebito* 25. *ff. de probationibus* & *praesumptionibus*, & *leg. Campanus* 47. *ff. de bonis libertorum*, merito damnatur præsumptio donationis, prout fuisse damnatam in simili casu asserit Riccius *in Decis. Cur. Archiepisc. Neapol. decis.* 296. ubi quidam privatus fecerat argentea candelabra cum stigmatibus cujusdam Monasterii, illaque penes Monasterium reposuit, & adhuc contra Monasterium fuit judicatum non fuisse donata, ut ad litteram refert Ventriglia *loc. citat. numer.* 15.

Qui insuper num. 16. subdit, quod non obstat *cit. supra* 20 *num.* 15. Constitutio 42. Sancti Pii V. incipiens *Romani Pontificis*, ubi disponitur vasa, ornamenta vestimenta, & hujusmodi in hereditate Beneficiati inventa, non ad spolium, sed ad Ecclesiam Beneficii spectare, quia prædicta Constitutio loquitur concurrente Ecclesia cum spolio, quod cum ficta persona sit, & odiosa, præsumendum est defunctum Ecclesiam spolio præferre voluisse; Non autem loquitur Constitutio concurrente Ecclesia cum herede, ut in casu nostro. Unde cum simus in diverso casu, non est facienda extensio, de uno ad alium casum, *cap. Quae a Jure* 28. *de Regul. Juris*, & ibi Glossa communiter recepta *verb. Quae a Jure*, ubi ad id plura Jura adducit, *leg. Quod contra* 141. *ff. de Regul. Juris*, cum similibus, maxime cum non militat eadem ratio; A diversis enim non fit illatio; *leg. Papinianus* 20. *ff. De Minoribus*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, ad late tradita per Everardum *in sua Topica loco a ratione legis &c. fol.* 57.

Tum quia dicta Piana Constitutio disponit solum de acqui- 21 sitis ex fructibus Beneficiorum, seu redditibus Ecclesiasticis, non autem ex patrimonialibus, aut Officiis lucrosis personalibus, ut quia Clericus habebat Officium lucrosum in Curia, erat Doctor, publicus Lector & hujusmodi, ut tradunt Navarr. *de Spoliis Cleric.* §. 1. *num.* 4. Bursat. *cons.* 376. *num.* 28. *vers. Attamen cessat*, Barbosa *de Jure Ecclesiastic. lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 62. Azor. *Institut. Moral. tom.* 2. *lib.* 8 *cap.* 3. *quaest.* 11. Panimol. *decis.* 20. *adnot.* 2. *num.* 11. Bellet *d squisit. Cleric.* 1. *part. tit. de bonis Cleric.* §. 9. *num.* 5. Ventriglia *loco citat. numer.* 17. Rota *in Forolivien. de Monsignoribus* 26. *Februarii* 1603. *coram Penia*. In nostro autem casu talia bona non fuerunt empta ex fructibus Beneficii, cum supponantur empta ante Beneficii consecutionem, adeoque non cadunt sub spolio, sed spectant ad heredes, ut cavetur *in cap.* 1. *de Testament. in cap. Manifesta*, & *in cap. Sicut manifesta* 12. *quaest.* 1. & tradunt Panimol. *decis.* 20. *adnot.* 2. *num.* 6. Navarr. *loc. citat.* §. 5. Ventriglia *loc. citat. num.* 17. & alii per textum *in leg. Edicto* 3. *Cod. De Edicto Divi Adriani tollendo*, ubi heredi tradendam esse possessionem omnium bonorum defuncti disponitur.

Hinc Heredes Beneficiati habentis pingue patrimonium an- 22 te Beneficii consecutionem non debent amoveri a possessione bonorum, donec discutiatur, an bona fuerint acquisita ante, vel post Beneficii consecutionem, & an ex fructibus Beneficii, vel ex fructibus Patrimonii, seu Officii lucrosi personalis? per textum clarum *in cap. Nulli dubium* 1. *caus.* 12. *quaest.* 5. *in fine*, ibi: *Nec ei sine cognitione de his, quae possi-*

possidet, *quidquam auferre*. Et tradunt Panormit. *in cap. Cum esses num.* 24. *vers. Sed possessor*, *de testament.* Burlat. *cons.* 376. *num.* 13. Zabar. *consil.* 79. *num.* 2. *vers. Unde in casu nostro*, Roman. *cons.* 159. *num.* 5. *vers. Tertio casu principali*, Redoan. *de spoliator. Clericor. quaest.* 9. *num.* 33. *in fine*, Aloysius Leo *in Thesaur. For. Eccles. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 25. Filliuc. *oper. moral. tract.* 43. *cap.* 5. *in fine*, Panimol. *loc. cit. n.* 12. & alii passim.

23 Ad cognoscendum autem ex quibus redditibus sint acquisita bona Beneficiati habentis Patrimonium, seu Officium personale lucrosum? attendenda est Summa fructuum Beneficii, ex qua Summa, & non ex Patrimoniali, seu personali lucro detrahenda sunt alimenta Beneficiati, & suæ Familiæ, ac omnes expensæ necessariæ, aliæque factæ pro eleemosynis, & piis operibus; Unde, si talis summa ex redditibus Beneficii non sit tam ingens, & exuberans, ut ex ipsa detractis supradictis omnibus, adhuc remaneant superflui redditus, ex quibus verisimiliter detegatur fuisse dicta bona acquisita, tunc censenda sunt acquisita ex fructibus patrimonii, & Officii personalis lucrosi, quæ in tali casu non cadunt sub spolio, sed spectant ad heredes; Sic Innocentius *in cap. Cum in Officiis* 27. *de testamentis*, ibique communiter ceteri Canonistæ, teste Panimol. *l. cit. num.* 13. apud quem etiam *Communis aliorum*.

24 Si vero clare constet Clericum non habuisse alia bona, quam illa Ecclesiæ, nec etiam aliquod Officium personale lucrosum exercuisse, tunc sine dubio censenda sunt talia bona acquisita ex fructibus Ecclesiasticis, adeoque cadere sub spolio, & deberi Ecclesiæ. *Communis*, per text. *in cap. Cum unusquisque*, *de peculio Clericor.* & *c.* 1. *caus.* 2. *q.* 3. cum similibus.

25 Si autem dubium sit, an Clericus ultra bona Ecclesiæ habuerit etiam bona propria, vel aliquod Officium personale lucrosum; tunc præsumitur Clericum acquisivisse ex fructibus Ecclesiasticis; Sed si talia bona ab heredibus Clerici possideantur, onus probandi, quod fuerint acquisita ex fructibus Ecclesiasticis, spectat ad Cameram, & respective ad Ecclesiam, ubi ipsa ad talia bona succedat. Menoch. *de arbitr. Judic. cas.* 195. *num.* 9. & 10. & *de praesumpt. lib.* 3. *praesumpt.* 13. *num.* 7. cum pluribus aliis ibi allegatis, Gratian. *disceptat. forens. cap.* 381. *n.* 1. *tom.* 2. Panimol. *loc. cit. n.* 14. & 19. & alii passim.

26 Quando tamen constat Clericum simul habuisse bona Ecclesiæ, & etiam patrimonialia, seu Officia personalia lucrosa, nec constare potest, ex quibus fructibus fuerint talia bona acquisita, tunc præsumitur fuisse acquisita ex utrisque, & dividi debent personaliter inter ipsius Clerici heredem, & Ecclesiam, seu Cameram arbitrio Judicis, bene attenta, & animadversa qualitate, quantitate tum Patrimonii, seu Officii personalis lucrosi, tum fructuum Ecclesiæ; & sic an fructus Ecclesiæ excedant, an vix sufficere possint ad commodam Clerici sustentationem? quę integra prius sumi debet ex ipsis fructibus Ecclesiasticis, juxta dicta *supra num.* 23. *argument. cap. Cum secundum Apostolum* 16. *de praebend.* & similibus. Sic ex Abbat. Cardinal. Zabarell. Bald. Alexandr. Socin. Roman. Menoch *de arbitr. Judic. casu* 195. *num.* 7. & 8. *lib.* 3. *praesumpt.* 53. *num.* 5. Panimol. *loc. citat. num.* 18. & alii passim.

27 Omnia Spolia Archiepiscoporum, & Episcoporum in Insula Sardiniæ, & extra, non tamen in Italia decedentium abdicantur ab eorum Successoribus, & applicantur respectivis Ecclesiis pro fabrica, & manutentione; Et hoc vigore Brevis Sancti Pii V. ad instantiam Regis Catholici emanati. Rota *part.* 4. *rec. tom.* 3. *decis.* 560. *n.* 7. & 8. & dictum Breve confirmatum fuit etiam a Clemente VIII. Rota *ibidem cap.* 9. & *sequent.*

28 Spolium Clericorum non est in usu in statu Mediolanensi, sed ex antiqua consuetudine transit ad eorum heredes, Rota *part.* 4. *recent. tom.* 3. *decis.* 529. *num.* 5. & *seq.* Card. de Luca *de Benefic. disc.* 10. *n.* 5. & 9.

29 Spolia Archiepiscoporum, & Episcoporum in Regno Neapolis spectant ad Ecclesias Cathedrales, & Metropolitanas. Innocent. XII. Constitut. incipient. *Inscrutabili*, & Benedict. XIII. Constitut. incipient. *Sacrosanctt Apostolatus* ubi id ampliat, etiamsi Episcopi moriantur extra residentiam. Vide infra *n.* 44.

30 Jus spolii non est receptum in Gallia, neque in Germania, neque in Belgio, neque in Lusitania. At in Regno Castellæ sola Episcoporum, non autem aliorum Beneficiatorum spolia Cameræ Apostolicæ acquiruntur. In Italia autem, tam Beneficiatorum inferiorum, quam Episcoporum spolia Fisco cedunt Apostolico, ut testantur Martinus Navarra *tract. de spoliis* §. 14. Azorius *part.* 2. *lib.* 8. *c.* 4. & alii.

Spolia defunctorum Canonicorum Sancti Salvatoris Bo- 31
noniæ spectant ad eorum Religionem, Rota *part.* 14. *decis.* 363. *n.* 14.

Spolia defunctorum Equitum Hierosolymitanorum non 32
spectant ad Cameram Apostolicam, sed ad eorum Religionem, Rota *par.* 8. *rec. dec.* 51. *n.* 11.

Nec eorum bona spectant ad heredes sanguinis, sed Reli- 33
gioni acquiruntur. Rota *par.* 4. *decis.* 76. *num.* 1. & 2. & *Annotat. ad decis.* 16. *num.* 9. *part.* 3. quod procedit, non solum de bonis, quæ ad eos perveniunt intuitu suæ Religionis, sed etiam de patrimonialibus, aut aliunde quæsitis, & non solum ex dispositione statutorum Religionis, sed etiam juxta juris communis dispositionem. Rota *part.* 2. *decis.* 76. *num.* 1. & Annotat. *ad decis.* 16. *num.* 8. *part.* 3. Religio enim succedit ad exclusionem omnium in hereditatibus Militum defunctorum, & in omnibus, & singulis eorum bonis. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 30. *num.* 43. & Annotat. *ad decis.* 10. *numer.* 8. *part.* 3. Et eorum bona deferuntur in Thesauro Religionis ex Constitutione Clementis XIII. & S. Pii V. Rota *part.* 4. *decis.* 76. *n.* 7.

Advertendum tamen est, Religionem Hierosolymitanam 34
ex urbanitate dimittere suis Militibus, & eorum heredibus omnia sua bona immobilia, nec fieri spolia, nisi de mobilibus, & se moventibus, Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 302. *n.* 17.

Spolium omnium eorum, quæ ab Episcopo quæsita fuerunt 35
ex priori Ecclesia, a qua fuit translatus, debetur eidem Ecclesiæ. Sic pluries statuit *Sacr. Congregat. Concil.* & Signanter *in Cathacen. seu Suessana Spolii*, in qua ad dubium; „ An „ bona mobilia, libri, pecuniæ, ceteraque (præter Sacra „ paramenta) inventa tempore obitus bon. mem. Francisci „ Gorii Episcopi Suessani prius Episcopi Cathacen. apud „ ipsum, spectent ad Ecclesiam Cathacen. vel potius ad Ec- „ clesiam Suessanam „? Ead. *Sacr. Congregat. Concil. die* 28. *Septembr.* 1709. Respondit, quod *Bona quaesita ex fructibus Ecclesiae Cathacen. spectabant ad eamdem*. Et repropositto eodem dubio *die* 35. *Januar.* 1710. Sacra Congregatio *stetit in decisis*, uti habetur *lib.* 59. *Decret. pag.* 331. & *lib.* 60. *pag.* 27.

Et in *Trivicana, seu Tricaricen.* in qua propositis Quatuor hisce dubiis.

I. An mobilia, libri, pecunię, argenta, aliaque bona, (præter Sacra paramenta) bon. memor. Simonis Viglini prius Episcopi Trivicani, & postea Tricaricen. reperta tempore ejus obitus spectent ad Ecclesiam Trivicanam, vel potius ad Ecclesiam Tricaricen. in casu &c.

II. An paramenta, & vasa Sacra, aliaque argenta, & supellectilia ad usum Capellæ & cultum Divinum destinata; reperta, ut supra, debeantur Ecclesiæ Trivicanæ, vel potius dictæ Ecclesiæ Tricaricen. in casu &c.

III. An argenta, & mobilia, aliaque bona ab Ecclesia Trivicana commodata dict. bon. memor. Episcopo Viglino, tunc Episcopo Trivicano, debeant eidem Ecclesiæ Trivicanæ restitui in casu &c. & quatenus affirmative.

IV. An, & a quo, & quibus bonis, illis non extantibus, debeat solvi illorum pretium in casu &c.

Sacra Congregat. Concil. die 6. *Jul.* 1726. Respondit: *Ad I. & II. pertinere ad Ecclesiam Trivicanam. Ad III. Affirmative. Ad IV. Solvenda esse ex hereditate Episcopi*. Sic apud *Thesaurum Resolution. Sacrae Congregat. Concil. tom.* 3.

Ac in Acerrarum, seu Matheranen. & Acheruntina Spolii, in qua ad dubium; *An Capit. la Ecclesiarum Matheranensis, & Acheruntinae teneantur restituere Capitulo Ecclesiae Acerrarum bona descripta, & contenta in inventario facto per bon. mem. Episcopum Pasitanum* 30. *Sept.* 1723. Respondit *Affirmative*. Sic apud d. *Thesaurum tom.* 6. & 7.

Spolium ornamentorum, paramentorum, aliarumque rerum 36
ad usum, & cultum Divinum spectantium, debetur Ecclesiis, quibus Episcopi præfuerunt; Et de his rebus Episcopi nequeunt disponere per ultimam voluntatem, & per contractum lucrativum: secus vero per contractum onerosum, ad satisfaciendum creditoribus, si alia bona non sufficiant. Proposito enim dubio in *Sacra Congregat. Concil.* „ An creditoribus de- „ functi Episcopi in subsidium, si alia bona non sufficiant, sa- „ tisfaciendum sit ex bonis etiam benedictis, seu Pontificali- „ bus, non obstante Constitutione 42. *B. Pii V. Sacra Congre-*

gat. Concil. die 29. Maii 1683. Respondit *Affirmative*. Prædicta enim Bulla 42. incipient. *Romani Pontificis*, sustulit solum contrarias dispositiones de dictis bonis factas per ultimam voluntatem, & per contractum lucrativum donationis, secus autem per contractum onerosum, ut firmant Guttier. Rodric. Garcia & Salgad. citati in expositione causæ in *dict. Trivicana, seu Tricaricen.* apud *Thesaurum Resolution. Sacr. Cong. Conc. tom.* 3.

Item spolia Beneficiatorum, qui pluribus Ecclesiis præfue-
37 runt, esse dividenda proportionaliter inter dictas Ecclesias,
statuit Sanctus Pius V. in dict. Constitut. 42. incipient. *Romani
Pontificis*, & tenet Gavant. in *Manual. Episc. verb. Spolium
num.* 4.

Spoliorum tamen nomine non veniunt distributiones Cano-
38 nici defuncti. *Sacra Congr. Episcop. & Reg.* 29. *Nov.* 1600.
apud Gavant. *l. c. n.* 1.

Numero 6. addendum est, quod sic in terminis resolvit *Sa-
39 cra Congregatio Spoliorum in Pistorien. die* 11. *Decembr.* 1731.
quod nempe dicta Constitutio Gregorii XIII. loquatur, & intelligenda sit solum de bonis de novo acquisitis a Regularibus tempore, quo degebant extra claustra, & non de illis, quæ jam acquisierant antequam e claustris egrederentur, sicuti nec de illis bonis patrimonialibus, quę Regulares ante ingressum in Religionem renunciassent cum pacto reversivo in casu reditus ad Sæculum ex indulto Apostolico. Cum enim D. Sigismundus de Selesis Canonicus Regularis Lateranensis ex Indulto Apostolico provisus de Canonicatu in Cathedrali Pistoriensi similem fecisset renunciationem ante ingressum in Religionem, articulo acriter discusso prodiit resolutio dictæ Sacræ Congregationis contra Reverendam Cameram sub hac formu-
la, *Nihil constare pro Camera*. Et sic etiam censuit *Rota
40 decis.* 151. *num.* 18. *& seqq. part.* 6. *recent.* & eadem *Sacr.
Congregat. Spoliorum in Bononien.* 15. *Septemb.* 1701. apud Scarfanton. *part.* 3. *addit.* 20. *num.* 17. 27. 28. ac per tot. ubi plura tradit ad rem scitu dignissima & pluribus adductis recte declarat, quod Camera Apostolica succedit Regulari extra claustra degenti, etiam de licentia suorum Superiorum in bonis quæsitis per eum extra eadem claustra; in bonis autem intra claustra quæsitis succedit Religio, quæ pariformiter succedit in bonis acquisitis a Religioso vacante extra claustra, & postea ad Monasteria reverso, in eoque mortuo, quia Constitutio Gregorii loquitur solum de Religiosis extra claustra vacantibus, & extra ea decedentibus, ut recte observant Novar. in Summa Bullar. *par.* 2. *canon.* 9. *Ricc. par.* 4. *dec.* 179. *& decis.* 177. *Capon. discept.* 256. *num.* 8. cum aliis ab ipso allegatis *l. c. n.* 29. 30. *&* 31.

Spolio subjiciuntur bona a Clericis, etiam Curialibus, ac-
41 quisita per negotiationem. Benedict. XIV. tom. 1. Consti-
tut. 53. incipient. *Apostolicæ Servitutis* §. 1. *&* 3. Spoliorum
42 Commissarii tenentur quotannis rationem reddere in Computisteria Cameræ Apostolicæ. Idem tom. 2. Constitut. 6. incipient. *Apostolicæ Sedis n.* 26.

Spoliorum subcollectores eludi possunt a Clericis; si isti bo-
43 na Ecclesiæ, quæ supersunt, pauperibus erogent, neque in commodum congregent cognatorum, ut recte advertit Cardinal. Baronius *ad ann.* 397. *num.* 64. ubi de his Collectoribus loquens inquit, „ de quorum importuna exactione cum „ multi querantur, hos facile vitabunt, & prudenter arte „ deludent, qui bona Ecclesiæ quę supersunt, non congrega„ rint, sed in pauperes erogarint „. Quem sequitur Thomassin. *de Beneficiis part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 17. *sub n.* 9. prout adducit Benedict. XIV. *De Synodo Diœcesana lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 6.

Spolia Archiepiscoporum, Episcoporum, & reliquorum
44 Prælatorum Regni Neapolitani ab Innocentio XII. Constitut.
incipient. *Inscrutabili*; addicta fuerunt Ecclesiis, quibus Antistites hujusmodi, dum viverent, præfuerunt. Benedict. XIV. Constitution. incipient. *Pastoralis solicitudo* §. 2. Innocentianam Constitutionem iteratis additis declarationibus Benedict. XIII. in Constitut. incipient. *Sacrosancti Apostolatus officium*, & in Constitut. incipient. *Romanum decet Pontificem*; defendit adversus cavillosas quorumdam interpretationes. Idem *ibidem* §. 3. *&* 4. Qui subinde §. 7. *& sequent.* novam formam assecurandis, custodiendis, distribuendisque spoliis hujusmodi Prælatorum præscribit, prohibendo, nempe, quod, viventibus Præsulibus, Canonici, Capitula, quibus spoliorum applicandorum cura spectat, quidquam attentent; Item Ecclesiarum indemnitatem Vicario Generali Præsulis ægrotantis demandando. Demortui inde Præsulis spolia esse diligenter custodienda, & ad id claves obsignatorum cubiculorum a præfato Vicario Generali esse tradendas Vicario Capitulari, & Canonicis deputatis, per actum solemnem coram iisdem testibus explendum, & a Notario similiter litteris consignandum; Ac præcipiendo, quod his omnibus absolutis nequaquam liceat rem ullam in defuncti spolio repertam, vendere, aut alia ratione alienare, nisi postquam Ecclesiæ de novo Pastore, seu Rectore provisum fuerit, atque hic ejusdem Ecclesiæ possessionem adeptus fuerit; qua possessione adepta præscribit regulas servandas ab ipso circa res in defuncti spolio repertas. Quicumque interim Sede vacante, quocumque modo spolia illa administrarent, vel administrationi præfuerunt, novo Præsuli rationem reddere tenentur. Idem *ibidem* §. 12.

Novæ additiones ex aliena manu.

Beneficiariis nulla secundum Canones est potestas dispo- 1
nendi causa mortis de fructibus Beneficiorum tam collectis, quam colligendis, rebusque sibi obventis ab Ecclesia, vel pecunia Beneficii comparatis, sed ipsi post suum decessum omnia Ecclesiæ suæ restituere debent; *cap. final. de Pecul. Cleric.*

Nec de rebus patrimonialibus testari olim poterant Cleri- 2
ci viventes vitam communem; *Can. Nolo* 12. *q.* 1. Post so-
lutam vero Clericorum Communitatem de rebus patrimo- 3
nialibus ad libitum testari, eis concessum. sed nequaquam de Ecclesiasticis proventibus; *cap.* 1. *de Testam.*

Post constitutam rerum Ecclesiæ partitionem in Episco- 4
pum, Clerum, Fabricam, & Pauperes, dubitatum fuit, an Episcopus nomine Ecclesiæ intelligeretur ad effectum succedendi. At Alexander III. in Decretali ad Capitulum Castanense in *cap.* 12. *de Testament.* definivit, quod nomine Ecclesiæ non Episcopus vel Successor Clerici morientis, ubi est Collegium Clericorum, sed communis congregatio intelligatur, quæ rerum in hæreditate Clerici remansarum debet canonicam distributionem, & curam habere: ubi autem non est Collegium, sed in loco Defuncti unus est ordinandus, ipsemet Successor eadem, sicut & alia ipsius Ecclesiæ in
Dei timore dispenset. Et Bonifacius VIII. *in cap. Quia sæpe* 5
40. *de elect. in* 6. cohærenter sanxit, ut bona a Prælatis Cathedralium, & Regularium, & Collegiatarum dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, in utilitatem dictarum Ecclesiarum expendantur, vel futuris successoribus debeant fideliter reservari, comminando in particulares occupatores pœnam suspensionis ab Officiis, & Beneficiis.

Nihilo tamen minus consueverant Episcopi bona Clerico- 6
rum decedentium ab intestato usurpare, sibique vindicare,
vel ex Privilegio Sedis Apostolicæ, vel ex consuetudine. 7
Privilegii monumentum habetur in *cap. Quum sibi* 18. *de* 8
verb. signif. Consuetudinem vero probavit Bonifacius VIII. 9
in cap. Præsenti 9. *de Offic. ordin. in* 6. Et hanc Bonifacii Constitutionem probavit *Concilium Constantiense sess.* 39. *sub. titul. de Spol.*

Intereaque ortum suum seculo XIII. habuisse videtur reser- 10
vatio spolii decedentium Clericorum in favorem Cameræ Apostolicæ. Innocentius enim IV. primus omnium constituit anno 1246. ut si Clericus ex tunc decederet intestatus, ejusdem bona in usus Domini Papæ converterentur, ut *Matthæus Parisiensis refert ad dictum annum* 1246. Aliæ postmodum ab aliis Summis Pontificibus, puta a Clemente VI. anno 1345. & ab Innocentio VI. anno 1352. conformes editæ fuerunt
Constitutiones. 11

Quoniam vero aliqui in dubium revocabant, an bona & spolia Prælatorum tempore obitus remanentia, ad Cameram Apostolicam generatim pertinerent ex aliqua generali Constitutione Apostolica, propterea quod Collectores in variis; sed non in universis Provinciis Romani Pontifices destinassent; Paulus III. tandem anno 1541. Bullam edidit, quæ incipit *Romani Pontificis Providentiam*, declarantem bona hujusmodi Prælatorum sine facultate testandi decedentium ubicumque ad Cameram Apostolicam spectare, & per colle-
ctores Apostolicos exigi debere. 12

Hanc Constitutionem confirmavit, & declaravit Julius III. immediatus successor anno 1550. in Bulla, cui initium: *Dudum ex certis*, quibus præscripsit fructus Beneficiorum exactos, & cum reliquis Clericorum bonis profanis commixtos ac incorporatos, ad liberam Beneficiatorum dispositionem, ubi,

ubi a Sede Apostolica obtinuerint indultum disponendi, spectare, fructus vero tam inexactos, quam non commixtos ad Cameram Apostolicam reservari debere in locis, ubi Collectores adsint Apostolici. Ad Clericorum autem hæredes profanos sive ab intestato, sive ex testamento vigore quarumcumque facultatum condito, aut Legatarios nequaquam pertinere fructus maturatos in ipsorum Clericorum vita, sed non exactos.

Idem summus Pontifex anno 1550. in Bulla, quæ initium
13 habet: *Cupientes*, quibusvis Prælatis, & Ecclesiasticis Urbem Romam incolentibus, vel Curiam sequentibus, liberam facultatem indulsit, si in dicta Curia, & districto decesserint, disponendi, & testandi de quibuslibet rebus intuitu etiam Ecclesiæ quæsitis in favorem quarumlibet Personarum, nec non transmittendi res easdem Ecclesiasticas ab intestato ad suos legitimos successores. Deinde anno 1553. ad se avoca-
14 vit causas spoliorum coram aliis quam Thesaurario Pontificio, ejusve Ministris pendentes, easque eidem Thesaurario commisit generali spoliorum in tota Italia collectori.

Fuerunt & aliæ Constitutiones circa eamdem materiam la-
15 tæ ab aliis summis Pontificibus, scilicet S. Pio V. anno 1560. 1564. & 1567. Gregorio XIII. anno 1577. Innocentio XII. anno 1693. & Benedicto XIII. anno 17 6.

Hic vero prætereundum haud est, sub Sixto V. ortum ha-
16 buisse transactiones spoliorum inter Nuntium Pontificium nomine Curiæ Apostolicæ, & singula fere Capitula Civitatum, & Diœcesium Regni Neapolitani, & pleraque Italiæ, hoc pacto initæ, ut solum quotannis conventa pecuniæ quantitate in favorem Cameræ Possessores Beneficiorum eorumque profani hæredes exempti sint a spolio præter quam in casu illicitæ negotiationis. Vigore igitur harum transactionum Be-
17 neficiarii fere omnes, qui annuam summam pro transacto spolio persolvunt subcollectori Cameræ Apostolicæ, bona intuitu Ecclesiæ quæsita, & fructus beneficiorum jam collectos, & exactos ad hæredes profanos ab intestato transmittunt, & di iis pro libito disponunt ac testatur.

18 In locis igitur, in quibus transactio spolii confecta non sit, datur locus ipsi spolio.

SPONSALIA.

1 Sponsalia a spondendo sunt dicta, textu expresso *in l. Sponsalia 2. ff. de Sponsalibus*, ibi: *Sponsalia autem dicta sunt a spondendo*; Mos enim olim erat, & adhuc nunc est, ut cupiens uxorem ducere, eam peteret, ac petat prius ab illis, sub cujus cura, & potestate puella existebat, ac existit, & illi deinde ipsi petenti puellam in Matrimonium dare spondebant, seu promittebant, ac spondent, seu promittunt, *cit. l. Sponsalia 2. ff. de sponsalibus*, ibi: *Nam moris fuit veteribus stipulari, & spondere sibi uxores futuras*; Unde ille, cui petita puella in uxorem spondebatur, seu promittebatur, ac spondetur, seu promittitur, dictus est, & dicitur *Sponsus*, & illa, quæ spondebatur, seu promittebatur, ac spondetur, seu promittitur, dicta est, & dicitur *Sponsa*, idest promissa, textu expresso *in l. Unde 3. ff. de sponsalibus*, ibi: *Unde et Sponsi, Sponsæque appellatio nata est*. Et illi, qui petitam puellam sic promittebant, ac promittunt, dicti sunt, & dicuntur *Sponsores*, & dies, in quo sic spondebatur, ac spondetur, dictus est, ac dicitur *Sponsalis*, Reiffenstuel *lib. 4. decretal. tit. 1. §. 1. n. 2.* & alii, *arg. l. Sponsalia 1. & cit. l. Sponsalia 2. & l. Unde 2. ff. de Sponsalibus*.

2 Sponsalia tripliciter potissimum sumuntur. Primo omnino improprie pro Arrha scilicet, & muneribus, quæ a Sponso Sponsæ dabantur, ac dantur, *Arg. l. Quidam 1. C. si nuptiæ ex rescripto*: *Qui parentum sponsionem de nuptiis filiarum implere desiderant, vel Sponsalia, hoc est, arrharum data nomine reddi sibi præcepto Legum cum statuta pœna deposcunt*. Secundo minus proprie, pro ipso scilicet Matrimonio rato, & non consummato; *arg. c. Sicut 22. & c. Si inter 31. de Sponsalibus*, ubi sicut & passim in jure Matrimonium ratum *Sponsalia de præsenti* dicitur ad distinctionem *Sponsaliorum* proprie talium, quæ non sunt ipsum matrimonium jam rite contractum, sed sola sponsio, seu promissio de eodem in futurum contrahendo, & propterea *Sponsalia de futuro* appellantur, ad distinctionem *Sponsaliorum de præsenti*. Tertio proprie, pro ipsa scilicet promissione futuri Matrimonii.

Unde sponsalia sic proprie accepta ita definiuntur; *Sponsalia sunt mentio, & repromissio nuptiarum futurarum*. Sic expresse *in leg. Sponsalia 1. ff. de Sponsalibus*; & concordat *cap. Nostrates 3. caus. 30. quæst. 5.* ibi: *Sponsalia futurarum sunt nuptiarum promissio*. Et conveniunt in re Doctores communiter sponsalia sic deficientes: *Sponsalia sunt futuri Matrimonii mutua deliberata promissio signo sensibili expressa inter personas de jure habiles*.

Hinc ad valorem Sponsalium de futuro plura requiruntur. Primo enim requiritur, quod promissio futuri Matri- 4
monii sit vera, ac seria, & non ficta, seu simulata. *Communis, arg. l. Obligationum 3. ff. de action. & oblig. & cap. Ex Sponsalibus unic. de Sponsalibus in 6.*, ubi sponsalia dicuntur *nulla ex defectu consensus*, & *c. Ubi non est 1. caus. 30. q. 2.* ibi: *Ubi non est consensus utriusque non est conjugium, ergo qui pueris dant puellas in Cunabilis, & e converso nihil faciunt*; Consensus autem internus vere contrahendi, ac sese obligandi deest in ficte, & simulate promittente, adeoque &c.

Nec valet dicere, quod ficte, & simulate promittens ex-
hibuerit consensum externum, adeoque etiam ficta, & si- 5
mulata externa promissio sufficiat ad valorem sponsalium. Non valet, inquam, quia talis fictus, & simulatus externus consensus sine formali consensu interno non sufficit ad valorem sponsalium, nec obligationem contrahendi de futuro inducit. *Communis*, text. expr. *in capit. Tua nos 26. de Sponsalibus* hac addita ratione: „ Cum in eo nec substan„ tia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conju„ gium valeat inveniri, quoniam ex altera, parte dolus „ solummodo affuit, & deficit omnino consensus, sine „ quo cetera nequeunt fœdus perficere conjugale, & *l. simulatæ 30. ff. de ritu nuptiarum*, ibi: Simulatæ nuptiæ „ nullius momenti sunt „. Et ratio clara desumitur ex *cap. Humanæ aures 13 caus. 22 q. 5. quia*, ut ibi expresse dicitur, *quia non debet aliquis verba considerare, sed animum, & intentionem*, & ut cantat commune axioma, *Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum*, *l. In agris 16. §. de acquirer. Domin. l. Non omnis 19. ff. de rebus creditis; Si certum petatur. cap. Cum olim 38. de præbend.*

Ficte, seu simulate, aut jocose, vel dolose tantum promit- 6
tens alteri Matrimonium, quamvis in Foro interno, seu coram Deo, & in foro conscientiæ non teneatur servare tale promissum per dicta, & jura adducta *num. antecedenti*; Peccat tamen sic promittendo, & tenetur resarcire totum damnum alteri inde secutum. *Communis* per text. *in c. Si culpa 9. de injuriis, & damno dato*, ibi: „ Si culpa tua datum est dam„ num, vel injuria irrogata . . . . . . Jure super his satis„ facere te oportet. Nec ignorantia te excusat, si scire de„ buisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, „ vel jacturam „. Et concordant *cap. Si rixati 1., cap. Si quis 2. cap. Si bos 3. cap. Si læserit 4. cap. Si egressus 5. cap. Si quis domum 6. cap. Olim 7, cap. In nostra 8. eodem tit.* cum similibus.

In foro autem externo quivis præsumitur vere, & serio 7
promisisse. Unde ad servandum promissum debet condemnari, nisi legitime fictionem, seu simulationem, aut jocum, seu dolum probet, quia, ut dicitur *in l. Labeo art. 7. §. 2. ff. de supellectili legata*, in foro externo; *Nemo existimandus est dixisse quod non mente agitaverit*; Et ut habetur *in l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia*: *Nimis enim indignum esse judicamus quod sua quisque voce dilucide protestatus est, id in eundem casum infirmare, testimonioque proprio resistere*. Et ratio est, quia alias si ad id non condemnaretur, posset quivis facillime in foro externo sponsalia eludere, & ex iis sibi incumbens onus nubendi pro libitu subterfugere, dicendo se tantum ficte & simulate, aut jocose, vel dolose, seu fraudulenter promisisse contra expressam dispositionem juris statuentis, quod fraus, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de rescriptis, cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia, cap. Tua 12. de Clericis non residentib. l. In fundo, ff. de rei vindicat. l. Cum hi, ff. de transactionib. l. Si Legatarius Cod. de Legatis*, cum similibus. *Vide infra n. 46.*

Secundo ad valorem sponsalium requiritur, quod promis- 8
sio sit deliberata, & libera ab omni gravi metu, & errore circa personam. *Communis, arg. cap. Dilectus 24. cap. Tua nos 26. de sponsalibus, l. Furor 8. ff. de sponsalib.* cum similibus. Et ratio est, quia alias non potest intervenire legitimus requisitus voluntarius consensus.

Tertio requiritur, quod talis promissio sit verbis, aut aliis 9
signis externis sufficienter manifestata, quia promissio mera inter-

interna, seu mente retenta, nec sufficit, nec obligat, cum intentio mente retenta nihil operetur in humanis contractibus. *Communis, arg. l. Cum in plures 60. §. Locato, ff. Locati*.

10 Quarto requiritur, quod promissio sit mutua, & reciproca ab utraque parte facta. *Communis, arg. l. Sponsalia 1. ff. de Sponsalibus*, ubi, ut patet textu allato *supra n. 3.* Sponsalia definiuntur *mentio, & repromissio*, idest mutua, & reciproca partium promissio.

11 Quinto requiritur, quod sponsalia contrahantur inter personas de Jure habiles, idest nullo impedimento perpetuo sive dirimente, sive solum impediente affectas, habentes legitimam ætatem, ut docent Doctores communiter.

12 Ætas autem legitima requisita, & sufficiens, tam in femina, quam in masculo pro contrahendis sponsalibus est septennium completum. *Communis*, per textum *in cap. Litteras 4. cap. Accessit 5. cap. Ad dissolvendum 13. de desponsatione impuberum in 6. c. Ubi unic. caus. 30. q. 2. l. Sponsalibus 14. ff. de Sponsalibus*.

13 Unde sponsalia ante completum septennium unius, aut utriusque ordinarie sunt invalida, & nulla, quamvis illa loco liberorum contraxerint parentes, nisi liberi facti septennio majores ea ratificent. *Communis*, textu expresso *in c. Si infantes unic. de desponsatione impuberum in 6.* ibi: ,, Si infantes ad ,, invicem, vel unus major septennio, & alter minor Sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu alias verbo, vel facto ipsorum liquido appareat, eosdem in eadem voluntate factos ,, majores septennio perdurare; Sponsalia hujusmodi, quæ ab ,, initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt, & ideo cum sint nulla, ratione defectus consensus, ,, publicæ honestatis Justitiam non inducunt ,, & concordat *cap. Ubi unic. caus. 30. q. 2.*

14 Nec valet objicere, quod ex *c. Tua nos, de desponsat. impuber.* filius postquam pervenerit ad perfectam ætatem, debeat adimplere, non solum sponsalia, sed & matrimonium a patre loco illius, usum rationis nondum habentis, contractum. Non valet, inquam, quia, ut *ib. num. 7.* advertit Fagnan. & Communis Canonistarum, dictus Textus est intelligendus, quod filius debeat ea adimplere ex debito honestatis, non autem necessitatis.

15 Dicitur autem notanter, quod sponsalia contracta ante completum septennium sunt invalida *ordinarie*, quia extraordinarie possunt etiam talia sponsalia esse valida, si nempe in aliquibus malitia, seu potius prudentia suppleat, seu præveniat talem ætatem. Sicut enim valet Matrimonium contractum ante legitimam ætatem, si malitia, seu prudentia suppleat, seu præveniat ipsam requisitam ætatem per dicta, & certa jura adducta sub verbo *Matrimonium art. 1. n. 22.* ita a fortiori sic valere debent sponsalia. Ita Joann. Andreas *in cap. Juvenis 3. de Sponsalibus num. 9.* Covarruv. *p. 1. de Sponsalibus cap. 2. num. 1.* Fagnan. *lib. 4. decretal. in cap. Ubi non est 2. de desponsat. impub. num. 5.* ubi ex Navarr. testatur de communi, Sanchez *lib. 1. disp. 16. num. 9.* Silvester verb. *Sponsalia q. 2.* Pontas verb. *Sponsalia cas. 1.* Reiffenstuel. *lib. 4. decretal. tit. 2. num. 4.* & communior aliorum contra paucos *arg. cap. Juvenis 3. de Sponsalibus*, ubi habetur, ex sponsalibus ab impubere minore septennio contractis ortum esse impedimentum *publicæ honestatis*, adeoque fuisse valida, cum tale impedimentum non oriatur, nisi ex validis sponsalibus, tam de jure antiquo, *arg. cit. cap. Si infantes unic. de desponsatione impuberum in 6.* quam novo Concil. Trident. *sess. 24. de reformatione Matrimonii cap. 3.* Unde si valida fuerunt talia sponsalia, hoc solum fuit, quia in ipso malitia, seu prudentia suppleverat seu prævenerat ætatem, uti recte notat Glossa *in cit. cap. Juvenis verb. dubia ad finem*; Tum quia Jura generaliter requirunt ad valorem sponsalium septennium completum, quia ordinarie ante illud tempus, non censetur adesse usus rationis, defectu cujus non potest præberi necessario requisitus consensus, *arg. cit. cap. Si infantes unic. de despons. impuber. in 6.* ibi: *Cum sint nulla ratione defectus consensus*, ergo quando malitia, seu prudentia extraordinarie supplet, seu prævenit ætatem, habetur sufficiens usus rationis, & consequenter sufficiens consensus requisitus ad valorem sponsalium; Cum ratio Legis sit anima Legis; *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnatorum*, Et ubi eadem est ratio, eadem etiam debeat esse juris dispositio, *l. Illud ff. Ad Legem Aquiliam, & c. Inter corporalia 2. de translat. Episcop.*

16 Si duo impuberes septennio majores sponsalia contrahant, neuter ab illis ante pubertatem resilire potest, bene vero post illam. *Communis*, textu expresso *in cap. de illis 7. & c. A nobis 8. de desponsatione impuberum*. Nec in tali casu, qui pri- 17 mo sit pubes, tenetur alterum expectare, donec etiam ille pubescat, sed potest statim ac pubescit, pro libitu resilire, *cit. c. De illis 7. §. Si vero*, Glossa *ibid. verb. Minoris*, licet contrarium dicat *ibid. verb. Cum Sponsalia*, Sanchez *lib. 1. de Sponsalibus disp. 51. num. 9.* Pirhing *lib. 4. decret. tit. 2. num. 6.* Reiffenst. *ib. num. 14.* testans de communi. Et ratio est quia frustra expectatur eventus, cujus nullus est effectus, *cap. Cum contingat 36. de Officio Judicis delegati*, adeoque si prius pubes factus potest altero pubertatem adepto resilire, poterit etiam statim. Si autem pubes cum impubere contrahat sponsalia, tunc pubes non amplius resilire potest; bene vero impubes, cum ad pubertatem pervenerit, textu expresso *in cit. cap. De illis 7. §. Mulier*; Et ratio differentiæ est, quia cum contra- 18 ctus possit ex parte impuberis claudicare, ideo in favorem ipsius tantum potest retractari, sicut si Minor sine Tutoris auctoritate contractum cum Majore ineat, propter dictam rationem illi soli resilire permissum est, *l. Non eo minus 14. de Procuratoribus*.

19 Impubes, quamvis ex dictis possit, cum ad pubertatem pervenerit, a sponsalibus resilire, tamen debet statim pubertatem adeptus id facere, alioquin postea non poterit, quia ex quo non statim contradixit, censetur tacite sponsalia ratificare, præsertim si sponsi nomen adhuc patiatur, aut familiaritatem continuet, vel munera det, aut recipiat, Covarruv. *in lib. 4. Decretal. part. 1. cap. 5. §. 1. numer. 2.* Engel *lib. 4. Decretal. tit. 2. n. 6.* Reiffenstuel *ibid. num. 15.* Pirhing. *ibid. n. 7. notabil. 2.* Sanchez *cit. disp. 51. num. 14.* & alii passim; Statim autem dicitur resilire, si circiter intra triduum resiliat, seu contradicat, quia in jure dicitur in continenti aliquid fieri, quod intra triduum, seu triduo proximo fit; *l. Sententiis 3. Cod. de errore Advocatorum*, ibi: *Et continenti, idest triduo proximo contraxisse, leg. Cum specialis 18. de Judiciis*; ibi: *Illico autem idest intra triduum proximum sine ulla dilatione*.

20 Facultas resiliendi a sponsalibus impuberibus a jure concessa post adeptam pubertatem habet locum, tam in foro interno, quam in foro externo, ita ut ex solo impuberis dissensu post adeptam pubertatem absque alia causa in utroque foro licite dissolvi possint sponsalia; Jus enim consulere voluit immaturo, & mutabili puerorum judicio, ne tanto vinculo indissolubiliter, seu irrevocabiliter obligari possint, sicque tenendum est omnem obligationem sublatam esse etiam in foro conscientiæ, *arg. cit. cap. De illis 7. cap. A nobis 8. de desponsat. impuberum* cum similibus. Sic Doctores supracitati.

21 Talis autem facultas resiliendi a sponsalibus probabilius non est censenda concessa impuberibus, si ipsa sponsalia juramento confirmaverint, Glossa *in cit. cap. De illis, verb. Judicio Ecclesiæ*, Ancharan. *in cap. Ex litteris 10. de Sponsalibus*, Covarruv. *in lib. 4. Decretal. part. 1. cap. 5. §. 1. num. 3.* Sanchez *lib. 1. de Sponsalibus disp. 51. num. 22.* Becanus *tract. de Sacram. cap. 43. q. 26. n. 7.* Pirhing. *loc. cit. n. 8.* & communior aliorum, teste Reiffenstuel *loc. cit. n. 16.* quamvis ipse *ibi* cum aliis sentiat oppositum: Et nostra conclusio clare desumitur *ex cap. Ex litteris 10 de Sponsalibus*, ubi expresse statuitur quod si impuberes sponsalia juramento confirmaverint, ea dissolvere non amplius possint, juncto ejus summario, in quo sic expresse habetur; *Qui juravit cum aliqua contrahere si non sub est impedimentum per censuram Ecclesiasticam contrahere compellitur?* Quamvis tamen non sit improbabilis opposita sententia propugnata a Reiffenstuel *loc. cit.* & ab aliis ab ipso allegatis.

22 Sponsalia de præsenti, seu Matrimonium ab impuberibus nulliter contractum valet in vim sponsaliorum; seu transit, & resolvitur in sponsalia de futuro. Vide verb. *Matrimonium art. 2. num. 26.*

23 Matrimonium autem nullum ex aliquo essentiali defectu, ut celebratum sine proprio Parocho, non resolvitur in sponsalia de futuro, etiamsi secuta sit copula in figura Matrimonii. Vide dict. verb. *Matrimonium art. 2. num. 2, & 3.*

24 Ad valorem sponsalium non requiritur præsentia Parochi, & testium. *Communis ac certa*, sic enim pluries declaravit *Sagra Congregat. Concilii*, ut testantur Sanchez *de Matrimonio lib. 1. disput. 12. n. 2*, Reiffenstuel *loc. cit. n. 22.* & alii. Vide infra *num. 139*.

25 Item ad valorem sponsalium non requiritur consensus, aut consilium parentum, aut eorum, sub quorum cura existunt sponsalia contrahentes. *Communis, arg. cap. Sufficiat 2. cau-*

sa

sa 27. q. 2. ibi: *Sufficiat eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur*, & concordat *cap. Veniens 12. de sponsalibus* & Conc. Trid. *sess. 24. de reform. Matrimonii cap. 1.* Ut licite tamen contrahant filii sponsalia, requiritur saltem, ut prius
26 desupec consulant Parentes, quamvis eorum consilium non semper sequi teneantur. *Communis, arg. c. Aliter 1. caus. 30. q. 5. cap. Honorantur parentes 13. caus. 32. q. 2. cap. Tua nos 1. de desponsation. impuber. l. In sponsalibus 7. §. 1. ff. de sponsalibus*, cum similibus. Vide infra *n.* 140.

27 Parentes contrahere possunt sponsalia pro suis filiis puberibus, sive impuberibus; & si ipsi filii expresse, vel tacite consenserint ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur ad illa, & ex eis oritur Justitia *publicæ honestatis*. *Communis*, textu expresso *in cap. Si infantes unic. §. Porro, de desponsation. impuber. in 6.* ibi: „ Porro ex sponsalibus, quæ „ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus, plerumque „ contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, „ ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur, „ & ex eis oritur Justitia publicæ honestatis.

28 Parentes, nedum contrahere possunt sponsalia pro suis filiis præsentibus, sed etiam pro ipsis absentibus, & sponsalia ignorantibus, & si ipsi filii post scientiam dicta sponsalia ratificaverint expresse, vel tacite, obligantur ad illa. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Si infantes §. Porro*, ibi: *Et est idem si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientiam ratificaverint tacite, vel expresse*.

29 Sponsalia contracta a parentibus pro filiis, sive præsentibus, sive absentibus, aut ignorantibus, & nec expresse, nec tacite consentientibus, & a fortiori contradicentibus, sunt invalida, & nulla & nullatenus obligant ipsos filios, nec inde oritur Justitia publicæ honestatis. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Si Infantes § Porro*, ibi: *Alias ex sponsalibus contractis a parentibus pro filiis nec ipsi filii obligantur, nec publicæ honestatis Justitia inde surgit*.

30 Item invalida, & nulla sunt etiam sponsalia contracta a filiis per gravem metum eis a parentibus, seu aliis injuste incussum. Sic Abbas *in cap. Ex litteris 11. de desponsatione impuberum n. 2.* Reiffenstuel *lib. 1. Decret. tit. 40. n. 45.* & *lib. 4. Decretal. tit. 1. num. 13.* Rosignol. *de sponsalib. 1. contract. 14. prænot. 5. sect. 4. num. 21. & 22.* cum pluribus ibi citatis, Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 1. sect. 2. de sponsalibus num.* 170. cum aliis ibi citatis, Layman *lib. 3. Theolog. moral. tract. 4. cap. 6. n. 3.* Barbosa *lib. 2. Decretal. collectan. ad cap. 2. n. 6. de eo, qui ducit in Matrimonium*, Joannes Angelus Bossius *de Matrimon. contract. cap. 12. n. 239. & seq.* Basilius Pontius, *lib. 12. cap. 8. §. ultim. numer. 75.* Pontas verb. *Sponsalia caus. 8.* & sic communior, & probabilior sententia Doctorum, quos citat, & sequitur Sanchez *libr. 4. de Matrimon. disp. 19. n. 2. & 3.* Diana *part. 3. tract. 4. resolut.* 378. contra alios. Sic etiam videtur statui *in cap. Ex litteris 11. de desponsation. impuber.* & arguitur a pari de Matrimonio, quod ex gravi metu injuste incusso contractum ipso jure nullum est, atque invalidum, textu expresso *in cap. Cum locum 14. cap. Veniens 15. cap. Consultationis 28. de sponsalibus, & Matrimonio*, & patet ex dictis sub verb. *Impedimenta a num. 103. ad 107.* & sub verb. *Matrimonium articul. 2. 2. num. 4. 5. 6. 7. & 49.* Id enim, quod Jure statutum est de metu irritante ipsum Matrimonium, est quoque intelligendum de metu respectu sponsalium, cum hæc sint via ad illud, & connexorum idem sit judicium; *arg. cap. Translato, de Constitutionibus*, cum similibus; Unde etiam *l. Oratior. 16. ff. de sponsalibus* in simili habetur quod prohibitis in persona Senatorum nuptiis, etiam sponsalia ipso jure prohibita censeantur; Tum quia fieri non potest, ut aliquis promissione sui obligetur ad actum seu contractum invalidum, adeoque, cum Matrimonium invalide contrahatur a persona gravi metu compulsa, per jura supra adducta, & Communem Doctorum, etiam sponsalia, seu promissio Matrimonii talem personam non obligant, & sunt ipso jure nulla, & invalida. Tum etiam quia omnia quæ fiunt metu & vi, declarantur esse ipso jure nulla, textu expresso *in cit. Abbas 2. De his, quæ vi, metusve causa fiunt*, ibi: *Quæ metu & vi fiunt de jure debent in irritum revocari*.

31 Talia sponsalia ex gravi metu inita neque firmantur juramento. Sic desumitur *ex cap. Ex litteris 11. de desponsat. impuber.* & docent Sanchez *loc. cit. disp. 21. num. 3.* cum pluribus aliis ibi allegatis, Diana *loc. cit.* Sporer *loc. cit.* testans ex aliis de communi, Rosignol. *loc. cit. n. 21.* Natta *consil. 451. num. 3.* Seraphinus *de privileg. Jur. privileg. 100. num. 11.* Barbosa *lib. 2. decret. collectan. ad c. 2. n. 6. de eo qui duxit in Matrim.* Coninch. *de Matrimon. disp. 28. n. 47.* Basilius Pontius *lib. 12. cap 8. §. Ultim. num. 75.* Joan. Angelus Bossius *de Matrimon. cap. 12. num. 239.* La Croix *lib. 6. part. 3. n. 104.* Dominicus Sotus *in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. §. Aliud deinde*, & alii plures contra alios. Et ratio est, quia Juramentum ex genere suo non supplet defectum consensus substantialiter requisiti ad validitatem contractus, ut notant communiter Doctores *in c. fin. de procuratorib. in* . Sponsalia autem per metum gravem inita, sunt irrita ex defectu consensus substantialiter requisiti, ut patet ex dictis supra, adeoque per Juramentum non possunt absolute revalidari; Et confirmatur per text. *in cap. Significavit 2. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ubi expresse statuitur, quod ille, qui post Matrimonium metu contractum, & juratum aliam duxit, debeat permanere cum secunda, & prius Matrimonium sit invalidum: Tum quia juramentum sequitur naturam, & conditiones actus, & contractus, & obligationis, cui apponitur, *l. Fin. Cod. de non numerata pecun.* nisi aliud specialiter expressum habeatur in Jure, ergo quia sponsalia gravi metu inita habent hanc naturam quod sint invalida, & nulla ex dictis *supra n. 30.* eorum naturam non immutabit, sed sequetur juramentum adjectum; Tum etiam quia votum solemne Religionis metu gravi emissum est nullum, textu expresso *in cap. Perlatum 1. de his, quæ vi, metusve causa fiunt*, & concordat *cap. Cum dilectus 6. eod.* cum similibus. & patet ex dictis, & Juribus adductis sub verb *Metus num. 14. & 17.* Votum autem solemne Religionis æque præstans est, ac juramentum, adeoque etiam juramentum pari metu præstitum est nullum.

Nec tale juramentum obligat, nec ulla indiget relaxatio- 32
ne, aut absolutione, Rosignol. *l. c. n. 22.* & ipso teste Butrius, Panormitan. & Doctores communiter *in cit. cap. Ex litteris 11. de desponsat. impuber.* Joann. Angelus Bossius *de Matrimon. cap. 12. num. 143.* Rodriquez *tom. 1. Summæ capit. 221. conclus. 4. & cap. 244. conclus. 4.* Azorius *Instit. moral. part. 1. lib. 1. cap. 29. qu. 6.* Basilius Pontius *lib. 4. c. 6. n. 12.* La Croix *loc. cit. num.* 103. Layman *lib. 3. Theol. moral. tr. 4. cap. 6. n. 3.* Sporer *loc. cit. num.* 170. & alii contra alios; Et ratio est, quia, ut patet ex dictis *num. antecedenti*, juramentum adjectum contractui per metum gravem inito non ligat, & nullum est, Vinculum autem, quod non est, neque indiget solutione, seu relaxatione; hocque clare patet ex *cit. cap. Ex litteris 11. de desponsat. impuber.* ubi est sermo de sponsalibus juratis; Tum quia juramentum non potest esse vinculum iniquitatis, *cap. Quanto 18. de Jurejurando, cap. Inter cetera 22. caus. 22. q. 4.* cum similibus, adeoque non potest obligare ad servanda sponsalia de jure nulla, utpote per iniquum, & injustum gravem metum extorta, sicque nulla indiget relaxatione, aut absolutione, cum jus illud ab initio irritet, ut recte dicit La Croix *l. cit. n.* 108.

An sponsalia contracta per metum reverentialem sint inva- 33
lida, & nulla; Vid. verb. *Metus a n. 20. ad n. 24.* & discurre proportionaliter, sicut *ibid*.

Sponsalia contracta per metum levem, etiamsi injuste 34
incussum, sunt valida. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 1. n. 105.* & discurre proportionaliter sicut *ibi*, quia solus & omnis metus sufficiens ad invalidandum Matrimonium regula generali tradita a Sporer *loco cit. n.* 170. est sufficiens ad invalidanda sponsalia.

In foro externo generaliter loquendo, nisi aliunde de in- 35
tentione constet, censenda sunt contracta vera sponsalia per illa verba, quæ juxta communem intelligentiam, & communem loci usum, aut consuetudinem loquendi veram promissionem futuri Matrimonii significant. *Communis* per clarum text. *in cap. Ex litteris 6. De Sponsalibus. l. Labeo 7. ff. De supellectili legata, l. Semper in stipulationibus 34. ff. de Regulis Juris*.

In specie verba certo significantia, & importantia spon- 36
salia sunt sequentia, & similia v. g. *Promitto, me obligo, do tibi fidem meam, quod te ducam*. Vel *habeas me infidum, nisi te ducam*; vel *accipiam te*. Vel *sub mea fide te ducam*. Vel *Promitto me ducturum te in meam, vel in sponsam meam*. Vel *Accipio te in uxorem*, si altera respondeat. *Ego te accipiam in virum*. Vel *Non alium, sed te ducam*. Vel *promitto tibi tecum contrahere Matrimonium*. Vel *In crastinum te ducam*, & hujusmodi. Sic expresse tradunt Tamburrinus *l. 8. tract. 3. cap. 2. §. 5. n. 7.* Sporer *loc. cit. n.* 179. Gobatt. 1. *tract.*

tract. 10. *n.* 48. testans cum Sanchez, & aliis de communi, Reiffenstuel *lib.* 4. *Decret. tit.* 1. *n.* 30. ubi sequentia verba tamquam certo significantia sponsalia enumerat. *Promitto tibi matrimonium, & Ego tibi.* Vel *Obligo me, quod velim tibi nubere.* Vel *te ducere.* Vel *Tecum contrahere.* Vel *fidem meam.* Vel *Quam vere vivo.* Vel *Quam vere homo sum,* Vel *quam vere ita vocor.* Vel *quam vere honestus sum ducam te, vel accipiam te, nubam tibi &c.* Vel *sim nequam.* Vel *sim infidelis* Vel *Diabolus me rapiat. nisi ducam te &c.* Vel *tu sis futura mea uxor.* Vel *volo te habere pro futura mea uxore.* Quamvis enim non in omnibus supradictis habeatur expresse terminus *Promitto, Juro, me obligo &c.* sed simpliciter dicatur *accipiam te, ducam te, volo te accipere, ducere &c.* tamen num per similia verba juxta communem intelligentiam, communemque usum, & consuetudinem loquendi vera futuri Matrimonii promissio intendatur, & significetur, ita sic loquentes, & promittentes, vera sponsalia intendisse, præsumi & judicari debet; *arg. cit. cap. Ex litteris 6. de sponsalibus, l. Labeo, ff. de supellectili legat. l. Semper in stipulationibus, ff. de Regulis Juris;* Dummodo tamen semper accedat similis reciproca, & mutua utriusque partis promissio per dicta *supra num.* 10.

37 Verba certo non sponsalia, sed Matrimonium significantia sunt sequentia, & similia v. g. *Accipio te in meam.* Vel *Habeo te in uxorem.* Vel *Iam ex nunc reputo te in uxorem.* Vel *Jam ex nunc, seu posthac, ab hoc tempore providebo tibi ut meæ uxori.* Vel *semper, seu post hac omnibus diebus vitæ meæ habebo, tenebo te pro mea uxore.* Vel *Ex nunc, post hac eris mea uxor.* Vel *Ex nunc accipio te in maritum,* & hujusmodi verba mutuo, & reciproce prolata: Quamvis enim ea verba futuri temporis, *mea eris, habebo, tenebo, tractabo, providebo* ex se significent, & constituant tantum sponsalia quatenus tamen additur ejusmodi particula: *Jam, ex nunc, semper, omnibus diebus vitæ meæ &c.* jam important etiam verum consensum de præsenti, adeoque verum Matrimonium, etiam ubi receptum est Concilium Tridentin. si interveniat legitima Parochi, & testium præsentia. Sic Tamb. *loco cit. n.* 28. Sporer *loc. cit. n.* 180. Gobat *loc. cit.* n. 51. *& seq.* & alii passim *arg. c. Si inter virum* 31. *de sponsalibus.*

38 Verba sub dubio constituentia sponsalia nisi major expressio addatur, sunt sequentia, & similia; v. g. *Te desponsabo.* Vel *tecum sponsalia contraham.* Vel *Volo contrahere tecum.* Vel *Placet te ducere.* Vel *Propino tibi ad Matrimonium.* Vel *Promitto tibi amorem, & fidelitatem,* & alia hujusmodi; Similia enim verba, nisi alia addantur, vel adsint aliæ circumstantiæ, non continent certo, sed tantum dubie promissionem Matrimonii, cum si loquamur de ultimis, amor, & fidelitas possint etiam in aliis rebus præstari; Vel si loquamur de primis, potest per illa intelligi tantum promissio sponsalium, non Matrimonii; Et si loquamur de ceteris aliis, per illa significatur tantum animus, seu propositum faciendi sponsalia, seu affectus ad Matrimonium; at per illa necdum admittitur obligatio, nisi major expressio addatur, aut tales interveniant circumstantiæ, unde cognoscatur per similia verba sic loquentes vere promittere futurum Matrimonium, sicque vera, & certa contrahere sponsalia cum obligatione promissum Matrimonium realiter effectuandi. Sic Gobat *loc. cit. a n.* 53. Sporer *loc. cit. a* n. 104. La Croix *lib.* 6 *part.* 3. *a n.* 126. Reiffenstuel *loc. cit. a n.* 33. cum pluribus aliis apud ipsos.

39 Hæc verba: *Non ducam aliam,* seu *Nullam aliam ducam quam te,* Vel, *Præter te.* aut *Nisi te,* probabilius non faciunt sponsalia, seu per ipsa non contrahuntur sponsalia, nisi aliunde ex circumstantiis alia intentio constet, seu colligatur. Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disp.* 19. *n.* 5. cum pluribus ibi allegatis, Guttierez *Canonicar. qq. lib.* 1. *q.* 21. *n.* 13. Layman. *Theol. moral. tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 1. *n.* 2. Sporer *loc. n.* 185. Alciat. *in l. Action., Cod. de transaction.* Aversa *q.* 8. *sect.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *n.* 427. cum aliis ibi citatis, Gobat *tom.* 1. *tract.* 16. n. 60. Reiff. *loc. cit. n.* 33. Tamburin. *loco cit.* n 60. Rota *part.* 4. *decis.* 656. *tom.* 3. *recent. n.* 4. Pontas verb. *Sponsalia cas.* 24. & alii plures contra alios; Et ratio est, quia similia verba faciunt solummodo sensum exceptivum, seu exclusivum, & conditionatam promissionem, nempe, *Si aliquam sum ducturus, ducam te,* Unde quamvis vi talis promissionis eam ducere deberet, si nubere vellet; *arg. l. Si sterilis* 21. §. 5. *de Act. empt.* tamen omnino etiam abstinere potest a Matrimonio.

Et sic censuit *Sac. Cong. Concil. in Vintimilien. Sponsalium die* 1. *Junii* 1709. ubi de sponsalibus contractis sequentibus verbis: *Io infrascripto Antonio Levame dico, e prometto di non sposare altra Figlia, che la Signora Benedetta Gena, come anche promette lei di non sposare altro Giovine che me,* discussis dubiis 1. *An constet de validitate sponsalium inter Antonium Levame, & Benedictam Genam, & quatenus affirmative.* 2. *An dictus Antonius Levame sit cogendus, vel potius possit ab eis recedere contrahendo cum altera in casu &c.* fuit rescriptum *Ad* 1. *Ex hactenus deductis non constare de sponsalibus absolutis. Ad* 2. *Negative quoad primam partem & quoad secundam, dilata.* Et reproposita causa sub consueto dubio, *An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. Die* 28. *Septembr. ejusdem anni* 1709. dictum Rescriptum fuit confirmatum, & additum fuit, *Antonium posse cum altera muliere Matrimonium contrahere.* Et sic etiam respondit *ead. Sac. Cong. in Mediol. Sponsalium die* 13. *Julii* 1725.

40 Non solum verbis, seu Epistolis similia verba continentibus, sed etiam signis, seu factis consensum internum exprimentibus sponsalia contrahantur. *Comm. arg. c. Cum apud* 23. *de sponsal.* ubi habetur etiam mutum contrahere posse sponsalia addita hac ratione: *Cum quod verbis non potest signis valeat declarare.* & concordat *cap. Tuæ* 25. *eod. & cap. Si infantes unic. de desponsat. impub. in* 6.

41 In foro externo, generaliter loquendo, sponsalia contracta esse censetur, ac præsumuntur per illa signa, seu facta, per quæ concurrentibus circumstantiis juxta communem intelligentiam, ac usum, & consuetudinem loci, voluntas, seu sensus internus contrahendi exprimi, & manifestari solet. *Communis. arg. cap. Ex litteris* 7. *de sponsalibus, l. Labeo* 7. *ff. de supellectili legat. & l. Semper* 34. *ff. de Regul. Juris,* ibi: „ Semper in stipulationibus, & in ceteris contractibus id sequimur, quod actum est. Aut si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequantur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur.

42 Sic concurrente circumstantia præcedentis tractatus Matrimonii, seu verbi unius censentur, & præsumuntur contracta sponsalia per immissionem, seu donationem, & receptionem annuli, *arg. cap. Si quis* 15. *caus.* 27. *q.* 2. *cap. final. de desponsat. impuber.* Glossa communiter recepta *in cap. Si inter* 31. *verb. dicente, de sponsalibus,* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 57. Sporer *loco cit. n.* 189. Mascard. *de probationibus concl.* 1024. *n.* 2. *& seq.* Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. disp.* 22. n. 3. & alii passim. Et ratio est, quia præcedente contractu, aut verbo unius de futuro Matrimonio, traditio annuli facta a juvene, & acceptatio ejusdem facta a puella secundum communem usum, & æstimationem hominum habentur pro certo signo consensus ad futurum Matrimonium, adeoque in foro externo per id censentur, & præsumuntur contracta vera sponsalia, *arg. cit. cap. Ex litteris, cit. l. Labeo, & l. Semper.*

43 Item concurrente circumstantia præcedentis tractatus Matrimonii per missionem, seu donationem, & acceptationem aliorum munerum juxta morem Sponsorum censentur, & præsuntur contracta sponsalia. Sanchez *loc. cit. numer.* 5. cum aliis ibi allegatis, Sporer *loc. cit. n.* 190. Gobat *loc. cit.* n. 69. Reiffenstuel *loc. cit.* n. 59. & alii: Currit enim eadem ratio in simili circumstantia de donatione, & acceptatione aliorum munerum, ac de donatione, & acceptatione annuli; Ubi autem eadem est ratio, eadem est Legis dispositio, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam, & cap. inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis, *l. Cum. ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum,* adeoque &c.

44 Item in simili circumstantia præcedentis tractatus Matrimonii per porrectionem manus ab uno factam, & ab altera sine renitentia, & contradictione acceptatam censetur, & præsumuntur contracta sponsalia, Sanchez *loc. cit.* Sporer *loc. cit. num.* 188. Gobat *loc. cit. n.* 65. Reinffenstuel *loc. cit. num.* 60. & ipso teste alii comuniter per dicta, & Jura adducta n. 42. & 43.

45 Per omnia autem supradicta, si non concurrat circumstantia præcedentis tractatus Matrimonii, nec ad hoc speciale quid habeat consuetudo loci, non censentur, nec præsumuntur contracta sponsalia in foro externo. Abbas *in cap. Final. de desponsat. impuber num.* 7. Mascardus *loc. cit. n.* 2. *& seq.* Sanchez *loc c. disp.* 22. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 66. & alii communiter. Et ratio est, quia donatio, & acceptatio annuli, aliorumque munerum, sicuti porrectio, & acceptatio manus sunt signa, & facta æquivoca, cum etiam ob alias causas fieri possint, & soleant, *arg. cap. Illud* 11. *de præsumption.*

ptionibus; Fieri enim possunt, & interdum solent ob turpem, vel etiam castum amorem, ob amicitiam, ob signum memoriæ, ob mutuum affectum, aut ob spem futuri Matrimonii, adeoque &c.

46 Quando verba, signa, aut facta, omnibus consideratis, adhuc remanent dubia, an inducant vera sponsalia, vel non? & qui ea protulit, aut edidit, negat ea protulisse, aut edidisse intentione promittendi Matrimonium; Tunc Judex debet negantem absolvere, præsertim si ei delato juramento purgatorio juret absolute non habuisse talem intentionem; In dubio enim magis præsumitur pro libertate, quam pro obligatione, *l. Adrianus 47. ff. de obligationibus, & actionibus*, ibi: „ Ubi de obligando quæritur, propensiores esse debemus „ nos, si habeamus occasionem ad negandum; Ubi de liberando ex adverso quæritur, ut faciliores simus ad liberan„ dum, & concordat *cap. Ex litteris 3. de probationibus* „ ubi expresse dicitur, quod *promptiora sint jura ad absolvendum quam ad condemnandum*, *& cap. In obscuris 30. de Regulis Juris in 6.* ibi: *In obscuris minimum est sequendum*, idest quod minus obligat, & onerat: Tum quia in dubiis ambiguis, & obscuris recurrendum est ad mentem proferentis, eique saltem jurato credendum, *arg. cap. Cum in tua 6. §. final. qui Matrimonium accusare possunt*, *& cap. Pastoralis 4. in fine de exceptionibus*, *cap. Præsentium 31. de testibus*, *cap. Si vero 4. de sententia excommunication. cap. Si verum esset 1. caus. 31 quæst. 2.* cum similibus; Et sic in specie tenent Gailus *lib. 1. Observat. 48. num. 24. & seq.* Felinus *in cap. Quando, de præsumptionibus num. 6.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 45.* & alii passim, Et universaliter quando de mente, & conscientia alicujus agitur, statur juramento illius, uti recte docet Glossa communiter recepta *in cap. Significasti 18. de homicid. voluntar. verb. Si ita est*.

47 Quando vero verba, signa, aut facta secundum communem usum, & consuetudinem loci sunt clara, & sponsalia vere significant, tunc negans condemnari debet, nec debet admitti ad juramentum, quamvis dicat se ad obtinendum usum corporis, vel ob alium similem finem jocose, ficte, dolose, aut, fraudulenter protulisse, aut edidisse, nisi jocum, fictionem, dolum, aut fraudem legitime probaverit: Turpitudinem enim suam allegans jam suspectum se facit, & indignum fide, sicque minus habilem, ut ei juramentum deferatur; Nam *allegans suam turpitudinem non est audiendus nec fides est ei præstanda*, maxime ubi id potest esse in præjudicium tertii; *arg. c. Inter dilectos 8. de donationibus*, & Glossa *ibid. verb. Turpitudinem*, adducens varia jura, & alia; Glossa *in cap. Officii, de Pœnitent. & remissionib.* Hocque satis evincit textus *in l. Mercedem*, *Cod. de condict. ob turpem causam leg. Transactione Cod. de transactionib.* Sic expresse pluribus adductis defendit Reiffenstuel *loc. cit. n. 7. 8. & 48.* Vide *supra n. 7.* & verb. *Juramentum art. 2. an. 25.*

48 Quando verba, signa, aut facta clare significant sponsalia, & Reus absolute negat se ea protulisse, aut edidisse, nec Actor id plene probare potest; quid in tali casu facere debeat Judex, & cui juramentum sit deferendum? Vide verb. *Juramentum art. 2. numer. 25.* discurre proportionaliter sicut *ibi*.

49 Sponsalia vera quamvis occulta obligant sub mortali. *Communissima*, *argum. cap. Præterea 2. de sponsalibus*, ubi expresse statuitur, quod „ Hi, qui Matrimonio contrahendo „ pure, & sine omni conditione fidem dederunt, commo„ nendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam „ fidem observent „ *& cap. Ex litteris 10. eodem titulo*, ubi sub excommunicationis pœna mandatur, ut qui sponsalia contraxit præstitam fidem de nubendo observet, ibi: „ Man„ damus quatenus . . . . eum moneas, & si non acquieverit „ monitis, Ecclesiasticis Censuris compellas, ut ipsam (nisi „ rationabilis causa obstiterit) in uxorem recipiat, & maritali „ affectione pertractet; Pœna autem excommunicationis non debet infligi, nisi pro peccato mortali, *cap. Nemo 41. caus. 11. quæst. 3.* ibi: *Non nisi pro mortali debet imponi crimine*; In Ecclesia enim non datur major pœna ipsa Excommunicatione *cap. Corripiantur 17. caus. 24. quæst. 3.* ibi: *Quia pœna in Ecclesia nulla major est*, adeoque &c.

50 Sponsalia obligant tempore ad nubendum præfixo, nisi justa causa excuset. *Communis arg. l. Solutum 85. ff. de solutionibus*, ibi: *Solutum solvitur non minus quantitate, quam die*; Contractus enim ex conventione legem accipere dignoscuntur, ut expresse dicitur *in cap. Contractus 85. de Reg. Juris in 6* & pacta justa servanda sunt, *l. Si quis in conscribendo 39. Cod. de pactis, cap. Antigonus 1. & c. Qualiter 3. de pactis*, cum similibus.

51 Et procedit conclusio, quamvis in hoc casu pars altera non urgeat, quia dies statuta interpellat pro homine, *arg. cap. Potuit 4. de Locato, & conducto*, ibi: „ Non obstante quod „ ei, ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum „ in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet „. Et concordat *l. Magnam 12. Cod. de contrahenda stipulatione, & leg. In Emphyteuticariis 2. de Jure Emphyteutico*, ubi clare ad rem.

52 Unde si ratione culpabilis moræ unius altera pars aliquod damnum patiatur, debet illud damnum ei penitus resarcire, *arg. c. Mora sua 25. de Regul. Jur. in 6.* ibi: *Mora sua cuilibet est nociva*: Qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, *cap. Si culpa 9. de injuriis, & damno, l. Qui occidit 30. §. 3. ff. Ad Legem Aquiliam*.

53 Si autem interveniret aliqua rationabilis causa, possunt licite sponsalia differri quoad effectuationem Matrimonii, *arg. c. Ex literis 10. de sponsalibus*, ubi dicitur, quod ob rationabilem causam possint sponsalia omnino dissolvi, ibi: *Nisi rationabilis causa obstiterit*, unde a fortiori ob eam licite differri poterunt, & ideo *supra n. 49.* fuit notanter dictum: *Nisi justa causa excuset*; quia ut statuitur *cap. Imputari 41. de Regul. Jur. in 6. Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum, & ex cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus*: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*.

54 Si nullum certum tempus sit præfixum ad Matrimonium contrahendum, tenetur quisque contrahere altero exigente, quam primum commode potest, Sanchez *l. 1. de sponsalibus disp. 28. n. 2.* Tannerus *tom. 4. disp. 8. quæst. 1. dub. 3. n. 35.* Pirhing. *lib. 4. decretal. tit. 1. n. 16.* Diana *part. 3. tract. 4. resolut. 245.* & alii plures. Et ratio est, quia id generale est in omni debito, cui dies certus præfixus non est. Non enim prius tenetur debitor solvere, quam Creditor postulaverit, *l. Debitoris 10. de pignoribus*, Reiffenstuel autem *loco cit. n. 143.* Pontius, Castropal. Coninch. Ledesma, & alii ab ipso ibi allegati tenent, quod sponsalia in tali casu obligent ad contrahendum Matrimonium statim quam primum commode & humaniter fieri potest, etiamsi ab aliqua ex spondentibus parte monitio, aut requisitio non fiat. At recte Sporer *com. 3. part. 4. cap. 2. num. 420.* dicit facile has sententias conciliari, si dicatur obligari quidem statim, quia natura promissionis est, ut servetur quam primum moraliter, & humano modo servari potest, at excusari hujusmodi sponsos, quoties alter non requirit, cum posset, quia tunc censetur remittere, & non curare de dilatione, quod & admittit Reiffenstuel ipse *loc cit. num. 149.* concedendo, quod altera pars censeatur remittere, si tales adsint circumstantiæ, aut signa, ex quibus prudenter colligi possit dictam partem alteram dilationi consentire. Ceterum quoad hoc servandum salubre monitum Sacræ Congregationis Concilii apud Sporer *loc. cit. num. 420.* & Reiffenstuel *loc. cit. num. 151.* referentes ex Gallemart. dictam Sacram Congregationem ad Trident. *sess. 24. cap. 1.* sic provide statuisse: „ Monendi sunt Sponsi, ut factis Sponsa„ libus quam primum contrahant Matrimonium per verba de „ præsenti coram Parocho, & testibus, ne Sponsæ stupri pe„ riculum subeant.

55 Recusans post legitima sponsalia contrahere Matrimonium potest, & debet ad id compelli per competentia juris remedia, nisi rationabilis causa obstiterit. *Communis, ac certa* per textum *in cap. Præterea 2. de Sponsalibus*, ubi expresse statuitur, quod „ hi, qui de Matrimonio contrahendo pure, „ & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, „ & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem obser„ vent, *& cap. Ex litteris 10. eod. titul.* ubi sic expresse mandatur: „ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si hoc „ tibi constiterit, eum moneas, & si non acquieverit mo„ nitis, Ecclesiasticis Censuris compellas, ut ipsam (nisi „ rationabilis causa obstiterit) in uxorem recipiat, & mari„ tali affectione pertractet.

56 Et conclusio procedit, sive sponsalia fuerint jurata, sive non, ut tradunt communiter Doctores, & Rota *part. 3. recent. decis. 742. n. 1. part. 4. tom. 1. decis. 451. n. 2. decis. 666. sub. n. 2. Annot. ad decis. 431. n. 62. part. 4. tom. 2. & decis. 163. n. 4. & seq. part. 6. tom. 1.* Et ratio est, quia Judex Ecclesiasticus potest, & non debet jurantem tantum, sed etiam simpliciter promittentem, aut contrahentem debitis juris remediis ad observanda promissa, & pacta compellere, præsertim ad instan-

stantiam partis, *cap. Antigonus* 1. *de pactis.* ibi; ,, Aut ini- ,, ta pacta suam obtineant firmitatem, aut conventus (si se ,, non cohibuerit) Ecclesiasticam sentiat disciplinam ,, , & *cap. Qualiter* 3. *eod.* ibi; ,, Studiose agendum est, ut ea, quæ ,, promittuntur, opere compleantur ,, , juncto ejus Summario, ubi exeresse dicitur *Judex debet studiose agere, ut promissa adimpleantur.*

57 Pro compellendo tali renuente contrahere Matrimonium, debet judex Ecclesiasticus ante omnia ipsum renuentem debito modo monere, adjunctis etiam minis, ut suæ obligationi satisfaciat, promissum Matrimonium contrahendo. *Communis* textu expresso *in cit. cap. Ex litteris* 10. *de sponsalib.* ibi; ,, Moneas, & si non acquierit monitis. . . . . compellas, & concordat *cap. Not invenitur* 41. *caus.*23. *q.*4. ubi pro ratione, & modo præscribitur, ut monitio severitatem præcedat.

58 Deinde si monitione, & minis Judex Ecclesiasticus nihil proficiat cum tali renuente Matrimonium contrahere, potest etiam adhibere, nedum poenam pecuniariam, sed & carceres, aut alias poenas corporis afflictivas, si eas adhibendi occasionem habeat. Fagnan. *in c. Prævenit* 2. *de Adulteriis a n.*10. Barbosa ad Concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat. num.*28. Castropal. *de sponsalib. disp.*1. *punct.*8. *num.*2. Marc. Ant. Genuens. *in Practic. Eccles. q.*780. *num.* 4. Antonell. *in prax lib.*5. *cap.*2. *num.*3. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.*157 qui testatur supradictos Doctores cum communi, & hodie certa asserere Judicem Ecclesiasticum in causis tam Civilibus, quam criminalibus ad se pertinentibus omnino posse carceribus, & aliis poenis corporis afflictivis Laicos compellere, quin & debere hoc facere, antequam ad censuras Excommunicationis, aut Interdicti contra eos in præfatis causis procedat.

59 Et si nec etiam carceratione, aut aliis poenis corporis afflictivis aliquid efficiat, tunc potest, & debet renuentem etiam censura Excommunicationis, ad nubendum compellere. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Ex litteris* 10. *de sponsalibus*, ibi; ,, Et si non acquieverit monitis. Ecclesiasticis Cen- ,, suris compellas, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) ,, in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet ,, ; & concordat Concil. Trid. *sess.*25. *de reform. c.*3. §. *Quod si executio.*

60 Si autem Episcopus, non adhibita carceratione, aliisque poenis corporis afflictivis, statim Censuras adhibeat pro compellendo ad contrahendum Matrimonium talem renuentem, illicite quidem, sed tamen valide aget, & Censuræ sic statim inflictæ valebunt. Sic Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.*96. *num.*39. & ad Concil. Trid. *sess.* 25. *reform. cap.* 3. *num.* 21. cum Guttierez, Campan. Escobar. Mascard. Ant. Genuens. & aliis ab ipso citatis *dict. allegat.*96. *n.* 39. Reiffenstuel. *loc. cit. n.*162. & alii. Et ratio est, quia Concil. Trid. *loc. cit.* non annullat Censuram latam contra modum ibi præscriptum, sed tantum declarat illicitam, cum non imponat formam necessario observandam, sed tantum tradat instructionem, ut docent supracitati Doctores, *arg. leg. A D. Pio* §. *In vindicatione, ff. de re judicata*; ubi statuitur modus observandus in quavis executione facienda, hanc pariter admittere interpetrationem, ut executio aliter facta non subjaceat nullitati. Sic expresse Barbosa ad Concil. Trid. *loc. cit. & cit. allegat.* 96. *n.*39. cum plurimis ibi cit.

61 Si tandem, adhibitis omnibus supradictis mediis, etiam Censuris, adhuc renuat cum tali nubere, non potest finaliter cogi ad nubendum, sed debet dimitti, & absolvi, præsertim si advertatur magna animorum aversio, ita ut ex tali futuro Matrimonio forent timendæ perpetuæ inimicitiæ, jurgia, scandala, verbera, mutilationes, & alia similia gravia incommoda. Sic Rota *part.*4. *recentior. tom.*3. *decis.*651. *num.* 10. & 11. *part.*15. *decis.*145. *n.*6. ubi *n.*7. subjungit, nec posse damnari ad poenam pecuniariam, seu conventionalem; Ne quis poenarum metu cogatur ad Matrimonium, in quo omnimoda libertas consensus esse debet, ut prosequitur *ibidem n.*8. Et sic Glossa *final. in cap. Pervenit* 2. *de adulteriis*, Joannes Andreas *in cap. Ex litteris* 10. *de Sponsalibus numer.* 12. & *ibi* Ancharanus *numer.* 5. Covarruvias *de Sponsalibus part.* 1. *cap.*4. *n.*3. *& seq.* Guttierez *de jurament. part.* 1. *cap.*51. *n.*4. Sanchez *lib.* 1. *de Sponsalibus disp.*29. *num.*7. & 8. Gobat. *tom.* 1. *tract.*10. *num.*127. *& seq.* cum aliis ibi citatis Sporer *loc. cit. n.*421. cum aliis ibi allegatis, Reiffenstuel *loc. cit. numer.*163. & ipso teste *Communis aliorum, arg. cap. Requisivit* 17. *de Sponsalibus*, ubi Lucius III. Papa sic expresse respondet, ,, Requisivit a Nobis tua Fraternitas, qua Censura ,, mulier compelli debeat, quæ jurejurandi Religione ne- ,, glecta nubere renuit ei cui se nupturam interposito juramen- ,, to confirmavit? Ad quod breviter respondemus, quod cum ,, libera debeant esse Matrimonia, monenda est potius, ,, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere ,, , quod intelligi debet de finali, & nimia coactione juxta dicta supra, & *cit. cap. Ex litteris* 10 *de Sponsalibus* ubi Censuris compelli jubetur renuens nubere, *Nisi rationabilis causa obstiterit.* Revera autem videtur obstare rationabilis causa non compellendi ipsum Censuris ad sic nubendum, cum Judex ex circumstantiis prudenter colligere possit præfatam animi aversionem, ex qua indubitanter oritura forent tot ingentia dicta mala, & gravia incommoda, *arg. cap. Principatus* 23. *caus.*1. *q.*1. ubi ex verbis S. Leonis Papæ expresse dicitur; *Difficile est, ut bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio*, adeoque &c.

62 Nec quid novi induxit circa id Concilium Trid. se in suo robore reliquit dispositionem Juris Canonici *in cit. cap. Requisivit* 17. *de Sponsal.* de non cogendo finaliter ad nubendum talem renuentem nubere, ut habetur ex sequenti declaratione Sac. Congr. Concilii relata ab Ursaya *tom.*3. *part.*1. *dec.* 19. *num.*216. his verbis.

,, Hieracen. Præsupposito, quod Matrimonium sit factum ,, absque Parochi præsentia, & duorum, vel trium testium, ,, quo casu irritum declaratur ,, *a Tridentino Concilio sess.* 24. *de reformatione Matrimonii cap.* 2. *vers. Qui aliter*; Quæritur.

,, An dictum Matrimonium transeat in Sponsalia de futuro, ,, ita ut cogi possit Vir per Censuras, aliaque Juris remedia ,, ad servandam fidem Sponsæ, quando maxime sequuta sit ,, copula?

,, Et an si fuerint sequutæ promissiones, & datæ fides de ,, contrahendo Matrimonium per verba de futuro, possit co- ,, gi nolens contrahere ad contrahendum per verba de præ- ,, senti cum solemnitatibus Sacri Concilii, cum jure Canoni- ,, co videatur contrarium decisum ex cap. Requisivit, de ,, Sponsalibus.

,, Die . . . . Novembris 1589. Quoad primum S. C. cen- ,, suit non transire. Quoad secundum de cogendis contrahen- ,, tibus ad observanda sponsalia nihil novi induxisse Conci- ,, lium Trident. A Card. Caraffa *lib.*6. *decretal. fol.* 62. ,,

Et abstinendum esse a coactione reluctantis Sponsi, vel Sponsæ, & permittendas nuptias cum alia, seu alio, censuit *S. Cong. Conc. in Senogallien. Sponsalium* 1. *Septemb.* 1714. *in Majoricen. Sponsalium* 24. *April.* 1723. *in Mediolanen. & Salernitanen. Sponsalium* 13. *Junii* 1725. *in Neapolitana* 17. *April.* 1728. *& in Gallipolitana Sponsalium* 28. *Februarii* 1733. apud Thesaurum Resolution. Sacræ Congregationis Concilii *in dict. Gallipolitana tom.*6. Nec etiam cogenda sunt effectuari sponsalia inter consanguineos, seu affines inita sub conditione Apostolicæ Dispensationis obtinendæ; ipsa enim declarata fuerunt irrita, & invalida a Sacra Congregatione Concilii *in Brugnaten. Sponsalium* 26. *Januar.* 1709. *& in Januen. Sponsalium* 12. *Decemb.* 1733. apud dict. *Thesaurum tom.*6.

63 Unde recusantem Matrimonium contrahere post sponsalia posse quidem moneri, & juxta Sacrorum Canonum præscripta compelli comminationem Censurarum, non autem posse præcise cogi, propugnat Rota *part.* 4. *recentior. tom.*3. *decis* 656. *n.*10. & 11. *part.*15. *dec.*142. *n.*6. & potissimum ubi adsit aliqua justa causa resiliendi a sponsalibus, quo casu Judex potest quidem monere, ut ad effectuationem Matrimonii deveniat, non autem potest cogere, neque per Censuras, & præsertim si timeatur, quod Censuræ sperni possint; Vel quod per Matrimonium coacte initum gravius malum oriri possit; Rota *p.*10. *recent. dec.*19. *n.*2. & 44. *part.*14. *dec.*185. *n.*5. 64 In tali enim casu potest Judex omnino abstinere a Censuris, si prudenter prævidet, quod illæ nihil efficient, uti prævidere potest, si animi aversio nimia dignoscitur; Sic Covarruv. *de sponsalibus p.* 1. *cap.* 4. §. 5. Sanchez *loc. cit. n.*4. & 7. cum pluribus aliis ibi allegatis, Reiffenstuel *loc. cit. n.*164. Gobat *loc. n.*128. & plures alii.

65 Et in casu, quo talis renuens Matrimonium effectuare, fuerit ob id excommunicatus, tunc Judex Ecclesiasticus non solum sponsum petentem absolutionem absolvere potest postquam diu stetit excommunicatione innodatus, sed eumdem etiam non petentem absolvere tenetur; In simili enim casu æque pia, ac laudabilis praxis Ecclesiæ est talem excommunicatum etiam non petentem, imo invitum absolvere, *Sponsoque*

sique primævam libertatem restituere, juxta præcisa verba Rotæ, & ad terminos Auctoritatum allegatarum *in Comen. Sponsalium* 10. *Junii* 1705. §. *Concurrente, coram Molin.* Sic refert, & tenet expresse Ursaja *tom.* 7. *part.* 2. *discept.* 19. *n.* 27. & *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 19. *n.* 252. & sic tenet cum pluribus aliis Gobat *loc. cit. num.* 128. & 129.

66 Tempus autem, quod decurrere debet, antequam talis renuens excommunicatus absolvatur, regulariter solet esse illud unius anni, ne postea efficiatur de Hæresi suspectus, juxta disposita in Concil. Tridentin. *sess.* 25. *cap.* 3. cum concordant. apud Menoch. *de Arbitrar. cas.* 416. *num.* 55. Verum tamen est, quod ex particularibus facti circumstantiis Rota *in decis.* 242. *num.* 13. *coram Duran.* censuit esse 16. mensium, & *in Majoricen. Censurarum* 15. *Januarii* 1515. §. *Longum*, *coram Cardinal. Scotto* censuit esse spatium 17. mensium. Sic Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *cit. discept.* 19. *n.* 254.

67 Nec in tali casu poterit licite sponsa adhuc urgere negationem talis absolutionis a Censura, ut recte docet Gobat *loc. cit. num.* 129. ubi insuper dicit cum Perez *disput.* 21. *sect.* 1. *nu.* 4. quod quando est clarum periculum supradictorum gravium malorum emergens ex horrore, quem sponsus habet adversus sponsam, tunc sponsalium etiam juratorum obligatio hoc ipso cesset; *argument. cit. cap. Ex litteris* 40. *de sponsalibus*, ibi: *Nisi rationabilis causa obstiterit*, & *cit. cap. Requisivit* 17. *eod.* ibi: *Cum libera debeant esse Matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.*

68 Quamvis autem dicta sponsa non possit in tali casu licite adhuc negationem talis absolutionis urgere, potest tamen licite Jure exigere compensationem omnium damnorum emergentium ex hac dissolutione, ut tradunt communiter Doctores, & expresse Rota *in Majoricen. Censurarum* 15. *Januarii* 1715. §. *final. coram Cardinal. Scotto*, ubi eo tempore, quo demandavit absolutionem sponsi renuentis effectuare sponsalia adjecit modum, qui fuit refectionis omnium expensarum, tam judicialium, quam extrajudicialium in causa facti cum reservatione jurium respectu mulieris in congruo Judicio petendi dotem, quatenus illa de jure deberetur eidem mulieri.

69 An autem pars innocens, etiamsi nullum damnum patiatur, possit ab altera parte sine legitima causa a sponsalibus recedente, exigere pœnam conventam; seu an sit licitum & validum in sponsalibus apponere pœnam solvendam ab illo qui ab eis injuste resilit? Variant Doctores. Negant enim id fieri posse Sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 2. *art.* 3. *ad* 4. sic expresse dicens: „ Quandoque autem apponitur conditio „ pecuniæ per modum pœnæ, & tunc, quia Matrimonia „ debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi „ pœna illa ab eo, qui non vult Matrimonium complere „. Rota *part.* 15. *recent. decis.* 142. *num.* 7. & 8. Sanctus Antoninus 3. *part. summ. Theol. tit.* 1. *cap.* 18. Tamburin. *lib.* 8. *de Matrimon. tract.* 3. §. 3. Tannerus *tom.* 4. *disput.* 8. *qu.* 1. *num.* 44. Dicast. *disput.* 1. *dub.* 26. *num.* 36. Beja *part.* 1. *cas.* 1. Onnate *de contractibus disput.* 34. *num.* 15. Tancredus *lib.* 1. *dist.* 30. *num.* 1. Kugler *part.* 1. *num.* 42. Aversa *quæst.* 8. *sect.* 9. Sanchez *lib.* 1. *disput.* 30. *num.* 2. asserens sic omnes sentire secum, Pontas verb. *Sponsalia num.* 56. asserens similes pœnales conventiones, aut pactiones numquam tenere, nec in foro interiori, nec in exteriori, quamvis essent juramento firmatæ, cum non liceat Jusjurandum servare præstitum ob rem Legibus Ecclesiasticis vetitam, nec efficiendam sine peccato saltem veniali, quod & tenet Sanchez, & Aversa *loc. cit.* cum multis aliis. Et quidem stando in rigore juris tum civilis, tum Canonici videtur hæc sententia tenenda. Etenim in Jure Civili *leg. Titia* 134. *ff. de verborum obligationibus*, sic expresse habetur, *Respondit ex stipulatione, quæ proponeretur, cum non secundum bonos mores interposita sit agenti exceptionem doli mali obstaturam, quia inhonestum visum est vinculo poenæ Matrimonia obstringi, sive futura, sive jam contracta*, & in *leg. Mulier* 5. *Cod. de sponsalibus in fine*, ita expresse statuitur: *Extra definitionem autem hujus Legis, si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interposita, ex utraque parte nullas vires habebit, cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat*, & in *leg. Libera* 2. *Cod. de inutilibus stipulationibus* sic reperitur præcise sancitum: *Libera Matrimonia esse antiquitus placuit, ideoque pacta, ne liceret divertere, non valere, & stipulationes, quibus pœnæ irrogantur ei, qui, quæve divortium fecisset, ratas non haberi constat*; Et in Jure Canonico *cap. Gemmas* 29. *de Sponsalibus*, & *Matrimonio* sic clare disponitur: *Cum itaque libera Matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter poenæ interpositionem sit merito improbanda, mandamus quatenus si ita est, eundem B. ut ab extorsione prædictae poenae desistat, Ecclesiastica Censura compellas.*

70 Nihilominus probabilius id fieri posse, nempe licite, & valide apponi posse in sponsalibus pœnam solvendam ab eo, qui ab illis injuste recesserit, & talem conventam pœnam obligare, affirmant Godofr. *in cit. leg. Titia* 134. *ff. de verb. obligat. vers. Quia inhonestum*, Barbos. *in cit. cap. Gemmas* 29. *de sponsal. num.* 89. Engel *lib.* 4. *Decret. tit.* 1. §. 2. *num.* 7. Reiffenstuel *ibidem a num.* 187. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 8. Hermo *tom.* 2. *tract. de Matrimon. disput.* 1. *quaest.* 9. *conclus.* 2. Bosco *in Theol. Sacramental. disput.* 11. *de Matrimon. sect.* 1. *conclus.* 11. Basilius Pontius *de Matrimon. lib.* 12. *cap.* 19. *n.* 8. Coninch *disput.* 22. *dub.* 5. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resolut.* 211. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de jurament. cap.* 23. *n.* 5. Vasquez *Opuscul. de testament. cap.* 3. *num.* 28. Castropal. *de Sponsalib. disput.* 1. *punct.* 9. *n.* 3. Gobat *tractat.* 10. *cas.* 4. *a num.* 172. Perez *de Matrimon. disput.* 7. *sect.* 1. *n.* 6. Delbene *cap.* 8. *disput.* 19. *sect.* 4. Haunold. *de justitia tom.* 1. *tract.* 4. *a n.* 362. Molina Lessius, La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *n.* 148. cum pluribus aliis ibi citatis, & valde probabile censet Pirhing *lib.* 4. *tit. sect.* 1. *n.* 23. *vers. Extendunt*, & plures alii.

71 Et ratio est, quia tales pœnales conventiones, nec sunt contra Jus naturale, nec contra Jus positivum, adeoque validæ sunt & licitæ. Quod non sint contra jus naturale concedunt omnes, etiam ipsimet adversarii, cum ipsemet Deus injuste resilienti apponat pœnam damnationis æternæ, ut patet *supra num.* 48. & Ecclesia pœnam pecuniariam, carceris, et Excommunicationis, ut patet *supra num.* 56. & 57. quod non facerent, si appositio pœnæ solvendæ ab injuste resiliente esset contra Jus naturale.

72 Quod autem tales conventiones pœnales non sint contra Jus positivum, tum Civile, tum Canonicum, clare patet, quia in tantum in allatis juribus reprobantur tales pœnales conventiones, in quantum per ipsas læderetur libertas ad Matrimonium requisita, prout fatentur etiam ipsimet adversarii, eo quod hanc rationem allegent omnia *supra citata Jura*. Atqui tales conventiones pœnales non lædunt libertatem ad Matrimonium requisitam, ergo &c. Probatur minor: libertas ad Matrimonium requisita non tollitur per graviores pœnas, nempe per pœnas corporis afflictivas, per carceres, per excommunicationem, per pœnam damnationis æternæ, sub quibus a Deo, & Ecclesia compelluntur sponsi ad non resiliendum injuste, & sine legitima causa a promisso Matrimonio; ergo neque libertas requisita ad Matrimonium tollitur per dictam pœnam conventionalem omnibus supradictis longe minorem, *argument. leg.* 22. *ff. de adult.* Quod autem pœna æterna gravior, & major sit pœna temporali de se patet, & quod corporalis gravior, & major sit pecuniaria, clare constat, *argument. leg. In servorum* §. *fin. de poenis*, & quod Excommunicatio sit gravior, & major pœna, quæ in Ecclesia dari possit, habetur expresse *in cap. Corripiantur* 17. *caus.* 24. *q.* 3. ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla major est.*

73 Tum quia posset negari suppositum, quod per dictam conventionem poenalem tollatur libertas, cum contractis rite sponsalibus, nulla pars libertatem amplius habeat resiliendi injuste, & sine legitima causa a dictis sponsalibus, *argument. cap. Ex litteris* 10. *de sponsalibus*, ibi: *Si non acquieverit monitis, Ecclesiasticis Censuris compellas, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in uxorem recipiat.* Quia, ut omnes etiam ipsimet adversarii concedunt, sponsalia rite contracta obligant sub mortali, adeoque sub poena æterna ad promissum Matrimonium effectuandum, sicque libertatem adimunt sponsis injuste, & sine legitima causa resiliendi, eisque necessitatem moralem effectuandi dictum promissum Matrimonium imponunt. & consequenter libertas moralis non datur ad resiliendum sine causa. Quod enim est inhonestum, hoc secundum Leges est impossibile, quia de jure illud tantum possibile, & fieri posse censetur, quod licite fieri potest; *cap. Fraternitatis* 15. *caus.* 22. *quæst.* 2. Juncta Glossa *ibidem verb. Quod potest*: Hinc allegata Jura ab adversariis prohibent quidem poenales conventiones tollentes libertatem ad resiliendum juste, & cum legitima causa, quod & nos ultro concedimus. At non prohibent poenales conventiones ad non resiliendum injuste, & sine legitima causa, cum ad injuste resiliendum, contractis rite sponsalibus, moralem libertatem nulla

pars amplius habet: Sicque talia jura permittunt fieri conventiones poenales ad non resiliendum injuste, et sine legitima causa, quae est nostra conclusio.

74 Tum etiam quia valide, et licite apponi posse poenam, ne quis injuste a sponsalibus resiliat, dictamque poenam ab injuste resiliente posse licite exigi a parte innocente, et debere solvi a parte rea injuste resiliente, conceditur exprese, et statuitur *in Constitut. seu Novella* 18. *Leonis Imperatoris: ut in sponsalibus constituta poena exigatur*, vere digna, ut integra legatur; unde cum ibi habeatur tam clare, et explicite dicta dispositio, cessat penitus ratio dubitandi de jure Civili. Immo etiam de jure Canonico, quia, ubi casus, vel materia in Jure Canonico obscure disponitur (uti in praesenti, cum *in cit. cap. Gemmas* 29. *de sponsalibus* sermo sit de sponsalibus inter pueros ante septennium contractis per parentes, uti patet ex textu, et fatentur omnes cum Sanchez *loc. cit. num.* 1. a quibus utpote invalidis non licet argumentari ad sponsalia ab adultis valide contracta). In Jure autem Civili habetur de tali casu, vel materia clara dispositio (uti in praesenti, cum citata Constitutio, seu Novella 18. Leonis Imperatoris contineat ad rem clarissimam, et expressissimam dispositionem) etiam in Foro Canonico causa decidi debet juxta Jus Civile, *argument. cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciatione*: Ubi Summus Pontifex Lucius III. sic exprese pronunciat: *Sicut Leges non dedignant Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum statuta Canonum, Principum Constitutionibus adjuvantur*. Ubi Glossa verb. *Adjuvantur* notabiliter infert: *Et ita in causa Ecclesiastica Leges possumus allegare, ut etiamsi Canones deficiant, possit judicari secundum Leges*, et Abbas *ibidem numero* 3. merito concludit, quod *causa Ecclesiae debet decidi per Jus civile in defectum Canonum, omnes enim Leges Principum non contradicentes Canonibus sunt approbatae per Ecclesiam, ut patet hic*.

75 An, et quando resilientes a sponsalibus amittant arrhas? Vide verb. *Arrha*.

76 Sponsalia rite contracta variis justis de causis dissolvi possunt. Primo sponsalia puberum etiam jurata valide, et licite dissolvi possunt mutuo consensu. *Communis*, per text. *in cap. Praeterea* 2. *de sponsalib.* juncto ejus Summario, in quo exprese sic habetur: *Sponsalia de futuro dissolvuntur, si Sponsi se dissolvunt, etiamsi fuerint jurata*. Et ratio est, quia ut dicitur *cap. Omnis res* 1. *de Regul. Juris in* 6. *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, et concordat *lex Nihil* 35. *ff. de Regul. Jur.* ibi: *Nihil tam naturale est, quam eo genere quidquam dissolvi, quo colligatum est*, cum similibus.

77 Secundo dissolvi possunt Sponsalia per recessum unius a sponsalibus; Recedente enim una parte a sponsalibus, sive juste, sive injuste, etiam altera pars recedere potest. *Communis*; Et quidem si una pars juste recedat, jam hoc ipso solvit sponsalia, et altera pars libera manet; si autem injuste recedat, procedit illud vulgatum: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem, argument. leg. Qui fidem* 16. *de transactionib. & cap. Frustra* 75. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui Fidem a se praestitam servare recusat*.

78 Quando tamen una pars injuste recedit, non tenetur altera pars recedere, sed potest injuste recedentem tenere sibi obligatum, ita ut hic teneatur eidem volenti adhuc nubere. *Communis*. Et ratio est, quia peccata suos debent tenere Auctores, *l. Sancimus* 22. *Cod. de poenis cap. Quaesivit* 2. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli*; Et rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit: *cap. Cognoscentes* 2. *de Constit.* Nec debet aliquis alterius odio praegravari, *cap. Non debet* 22. *de Regul. Jur. in* 6. *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Jur.* Et nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest, *l. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. de Reg. Jur. Ne videatur de sua malitia commodum reportare*, *cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*.

79 Tertio dissolvuntur sponsalia, si unus sponsorum sine licentia alterius longius discedit animo non redeundi, seu sine spe brevi redeundi; tunc enim altera pars ad alia vota transire libere potest. *Communis*, textu expresso *in cap. De illis* 5. *de sponsalibus*, ibi: *De illis autem, qui praestito juramento, promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes, hoc sibi volumus innotescere, quod liberum erit mulieribus ipsis, si non amplius in facto est processum, ad alia se vota transferre*; juncto ejus Summario sic dicente: *Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit*.

Nec obstant Leges Civiles; *ut leg. Si is qui* 2. *Cod. de sponsalibus*, ubi statuitur, sponsum absentem intra eamdem provinciam biennio esse expectandum. *l. Liberum est* 2. *Cod. de repudiis*, ubi sancitur esse triennio expectandum, si extra Provinciam absit, *l. Saepe juste* 17. *ff. de Sponsalibus*, ubi decernitur triennio, quadriennio, & ulterius esse expectandum, si unus ex sponsis ob aliquam causam necessariam absit. Non obstant, inquam, quia, praefatae Leges correctae fuerunt a Jure Canonico *cit. cap. De illis* 5. *de sponsalibus*; Cui Juri Canonico absolute standum esse in utroque Foro, quando sponsus alio se confert ex voluntaria, justa quidem, sed non necessaria causa, docent Henriquez, Rodriquez, aliisque citatis Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disput.* 54. *num.* 5. Tamburin. *loc. cit.* §. 1. *cap.* 1. *num.* 9. apud Sporer *loc. cit. numer.* 244. & minime attendendas esse praedictas leges in nostro casu, quando scilicet unus sponsorum sine licentia alterius longius discedit animo non redeundi, seu sine spe brevi redeundi, docet

81 cum aliis Reiffenstuel *loc. cit. num.* 215. Quamvis tamen plures Doctores, ut Silvester, Canisius, Layman *loc. cit. n.* 14. Glossa, & alii apud ipsos dicant, praedictas Leges non esse a Jure Canonico correctas in casu, quo sponsus ex causa necessaria, seu voluntaria, justa tamen, & utili, verb. grat. ob bellum justum, ob studia, ob negotiationem, & hujusmodi, diutius abest, deinceps reversurus, & in similibus casibus sponsam debere expectare saltem tantum temporis, quantum constituet Judex Ecclesiasticus illud moderando ad breviorem terminum, & significando sponso, intra quem teneatur redire, alioquin sponsam liberam fore; Quae opinio est probabilissima, & mea videri in praxi sequenda, cum sic concilietur Jus Civile cum Canonico, nec sit contra nostram conclusionem *sub num.* 75. nam ipsa loquitur de casu, quo unus sponsorum sine licentia alterius longius discedit animo non redeundi, seu sine spe brevi redeundi; Hinc in casu, quo deinceps reversurus absit ob aliquam supradictam necessariam, seu voluntariam, justam tamen, & utilem causam; tunc sponsa revera expectare debet aliquanto tempore judicis arbitrio, consideratis occurrentibus circumstantiis, significando interim sponso intra quod tempus redire teneatur, alioquin ipsam sponsam liberam fore, ut jam dictum est; Et sic in praxi observari asserit Sporer *loc. cit. num.* 244. Et sic si Sponsus sit in loco propinquo, quod requiri, et admoneri debeat, ut intra certum tempus nubat, docent Sanchez *l. c. num.* 11. Reiffenstuel *l. c. n.* 215. et alii passim.

Quarto sponsalia dissolvuntur per dilationem nimiam Matrimonii ultra tempus, vel terminum praefixum ad finiendam obligationem; Qui enim differt inire Matrimonium ultra tempus, vel terminum in sponsalibus sic praefixum, censetur a sponsalibus resilire, sic, ut altera pars etiam juste resilire, et ad alia vota se transferre possit. *Communis*, per text. *in cap. Sicut* 22. *de sponsalibus*, *& leg. Fidejussor* 29. §. *final.*, *ff. Mandati*; Et ratio clara est, quia, ut habetur *in cap. Contractus* 85. *de Regulis Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, et concordat *l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*. 82

Si autem dilatio fiat ultra tempus, vel terminum praefixum, 83 non ad finiendam, sed tantum ad differendam seu ad exequendam obligationem contrahendi Matrimonium, ita ut usque ad illud tempus verb. grat. usque ad Pascha, nulla pars obligetur, sed solum incipiat obligatio post illud tempus, tunc nequeunt dissolvi sponsalia ex eo quod intra illum terminum Matrimonium non sit effectuatum, sed manet adhuc obligatio illud effectuandi. *Communis*, *argument. leg. Continuus* 137. §. 2. *ff. de verbor. obligat.* & *leg. Celsus* 23., *ff. de Recept. qui arbitrium receperunt*; Et ratio est, quia cum tempus est praefixum non ad finiendam, sed tantum ad differendam, seu exequendam obligationem contrahendi Matrimonium, duplex consurgit obligatio; Prima Matrimonium contrahendi; Secunda tali tempore contrahendi; Unde licet haec secunda obligatio violetur, & ob eam violationem altera pars juste resiliat, manet tamen prior obligatio absoluta, & principalis, scilicet Matrimonium contrahendi, si altera pars adhuc velit.

Si vero nullum certum tempus praefixum sit ad Matrimo- 84 nium contrahendum, discurrendum est sicuti *supra n.* 53.

Quinto sponsalia dissolvuntur per ingressum in Religionem 85 Professione sequuta. *Communissima*; Per Professionem enim Religiosam solvitur etiam ipsum Matrimonium ratum, *cap. Ex publico* 7. *de convers. conjug.* adeoque multo magis sponsalia de futuro.

Per

86 Per solum etiam ingressum in Religionem, licet Professione nondum sequuta, dissolvuntur sponsalia ex parte illius, qui in sæculo remanet, ita ut is a promissione sit liber, & si velit, ad alia vota se transferre possit; Sic Innocentius *in cap. Veniens, Qui Clerici, vel voventes*, & ibi Ancharan. *numer.*1. Joan. Andr. *numer.*2. Sanchez *lib.*1. *disput.*42. *num.*2. Layman *lib.*5. *tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. Sporer *loc. cit. n.* 247. cum Soto, Navarr. Henriquez, Rodriquez, Coninch. Tamburin. & aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 226. testans de communi aliorum contra Durandum, & alios apud Sanchez *loc. citat.* Et ratio est, quia illa pars, quæ Religionem ingreditur, ipso facto significat se mutasse voluntatem, & sponsalibus, ac juri suo renunciasse, adeoque relinquit alteram partem liberam; Tum quia per ingressum in Religionem fit notabilis mutatio ex parte ingredientis; Per notabilem autem mutationem ex parte unius solvuntur sponsalia, et tollitur obligatio ex parte alterius; *arg. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando, & cap. Per vestras* 7. *de donation. inter virum, & uxorem.*

87 Per solum autem ingressum in Religionem, Professione non sequuta non dissolvuntur sponsalia ex parte ingredientis, sed manet adhuc obligatio ex parte ipsius, ita ut si remanens in sæculo velit expectare, et adhuc eum habere velit, teneatur eam ducere, si non secuta Professione a Religione egrediatur. Engel *lib.*4. *decretal. tit.* 1. §. 3. *num.* 7. Pirhing *ibid. num.* 50. Reiffenstuel *ibidem numer.* 227. Sporer *loc. citat. numer.* 248. Layman *loc. citat.* et alii communiter contra Sanchea *lib.*1. *disp.*42. *num.*4. dicentem etiam ex parte ingredientis dissolvi sponsalia, saltem si bona fide ingrediatur; Et ratio nostra est, quia solus ingressus in Religionem, non sequuta Professione, nec ex natura sua, nec ex jure aliquo positivo solvit sponsalia, adeoque etc. Quod enim ex natura sua non solvat sponsalia, clare patet, quia Novitius egredi potest e Religione, et sponsalia adimplere; Quod autem ea non solvat ex Jure aliquo positivo, constat ex eo quod nullum tale Jus allegari possit; nam *cap. Verum* 2. *& cap. Ex publico* 7. *de conversione conjugatorum* cum similibus non loquuntur de ingressu, sed de sola Professione, adeoque talis Juris positivi dispositio facta de sola Professione, non debet extendi ad simplicem ingressum sine Professione, quia cum sit odiosa, utpote in præjudicium alterius vertens, restringi potius quam extendi debet, *argum. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

88 Sexto sponsalia dissolvuntur ex parte utriusque per susceptionem Sacrorum Ordinum. *Communis.* Et ratio est clara, quia per susceptionem Sacrorum Ordinum redditur impossibilis adimpletio sponsalium, cum Ordines Sacri ob solemne votum Castitatis ipsis annexum reddant suscipientes incapaces Matrimonii contrahendi, *cap. Presbyteris* 8. *dist.*27. *cap. Ante* 1. *cap. Sacerdotibus* 2. *dist.* 31. *cap. Omnium* 1. *cap. Multorum* 2. *cap. De illo* 4. *cap. Si quis* 7. *cap. Subdiaconis* 9. *dist.*30. *& cap. Quod votum unic. de voto, & voti redempt. in* 6. *Extravagant. Joann. XXII. Antiquæ concertationi unic. de voto, & voti redempt.* Concil. Tridentin. *sess.* 24. *Can.* 9. adeoque etc.

89 Non dissolvuntur tamen sponsalia per susceptionem Ordinum Minorum saltem ex parte eos suscipientis. *Communis.* Et ratio est evidens, quia per susceptionem Ordinum Minorum non redditur impossibilis adimpletio sponsalium, cum Ordines Minores non repugnent cum Matrimonio, sed promoti ad ipsos possint adhuc valide, & licite nubere, adeoque sponsalia contracta tenentur, quantum est ex parte sua, adimplere: dicitur autem notanter saltem *ex parte eos suscipientis*, quia si Sponsus inscia, vel invita Sponsa suscipiat Ordines Minores, probabilius solvuntur sponsalia ex parte ipsius Sponsæ, ita ut hæc alteri pro libitu nubere possit, ut contra Sanchez *l.*1. *disp.*57. *n.* 1. docent Gobat. *tract.* 10. *cas.*8. *n.*321. Tannerus *de sponsalibus disp.*8. *tract.*4. *qu.* 1. *n.*53. Sporer *l.c. n.*256. Reiffenst. *l.c. n.*230. & alii. Et ratio est, quia tunc Sponsus revera videtur remittere Sponsæ jus suum in illam, cum suscipiendo Ordines Minores censetur velle etiam ascendere ad Ordines Majores, & sic statum assumere incompossibilem cum *Matrimonio* per Jura adducta *num. anteced.* Tum quia videtur tunc fieri ex parte Sponsi notabilis mutatio, ob quam communiter nollent puellæ contrahere cum illo, quem scirent in Clericum ordinandum, adeoque ob similem Sponsi notabilem mutationem solvuntur sponsalia ex parte Sponsæ; *arg. c. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando, & c. Per vestras* 7. *de donation. inter virum, & uxorem.*

90 An autem etiam per votum ingrediendi Religionem, aut suscipiendi Ordines Sacros, vel etiam per simplex votum Castitatis dissolvantur sponsalia? Variant Doctores, & quidem quoad votum ingrediendi Religionem Layman *l. c. n.*4. Gobat *l.c. n.*314. & alii volunt, ipsum dissolvere sponsalia ex parte utriusque, idest tam ex parte voventis, quam non voventis, quia, dicunt ipsi, promissio Matrimonii tacite involvit conditionem, seu exceptionem, *Nisi elegero statum perfectiorem*; Castrop. autem *de Sponsalibus disp.* 1. *punct.*20. *num.*4. Tambur. *l.*2. *n.*7. Sporer *l. c. n.*252. Reiffenst. *loc. c. n.*234. La Croix *l.* 6. *p.*3. *n.*190. & plures alii probabilius docent, quod per tale votum Religionis non illico dissolvantur sponsalia, sed solum suspendantur ex parte ipsius voventis; Et ratio est, quia tale votum ante Professionem sequutam non constituit statum, sed relinquit potestatem adhuc implendi sponsalia, cum fieri possit, ut talis vovens Religionem nullibi suscipiatur, vel susceptus tempore Novitiatus iterum egrediatur, in quo casu, cum cesset obligatio voti, subintrat obligatio servandi sponsalia, si altera pars in sæculo remanens adhuc sic velit, ut in simili jam dictum est *supra n.*83. de ingrediente Religionem sine præcedente voto. Nec illa tacita conditio, seu exceptio asserta ab adversariis intellecta in promissione Matrimonii quidquam probat contra nostram conclusionem, quia talis conditio, seu exceptio intelligitur solum in ordine ad ipsum statum perfectiorem Religionis in effectu, & sequuta Professione, non autem in ordine ad solum ejus votum, vel actualem ingressum sine effectuatione Professionis: Tum quia tacita illa conditio, seu exceptio inest solum votis, seu promissionibus Deo factis, non autem factis homini, alias enim posset quis cuncta promissa etiam jurata homini facta ex illa tacita conditione, seu exceptione negligere, quod falsissimum est, ut late ostendit Castropalao *tr. de juram.* Et hoc clare ostenditur exemplo; si quis enim vellet dare, vel vovere Deo Domum, seu vineam, aliamve rem, quam alteri jam serio promisit, & ad quam alter jus jam habet, id certo non liceret, nec valeret, utpote tertio injuriosum, quamvis alias Deo, aut piæ causæ dare talem rem sit perfectius, quam dare homini. Aliud autem est in votis, seu promissionibus Deo factis, utpote in quibus Deus ipse solus promissarius est, qui utique remittit, vel remittere censetur votum minus perfectum, si loco ipsius perfectius præstetur, *cap. Pervenit* 3. *de Jurejurando*; Ratio autem potissima cur liceat Religionem ingredi, & profiteri cum præjudicio Sponsæ, non est, quia Religio est status perfectior, sed quia a jure sic concessum est, *arg. Extravag. Joan. XXII. Antiquæ concertationi unic. de voto, & voti redemptione*; ubi quamvis Ordines Sacri constituant statum perfectiorem, tamen cautum habetur, quod per Ordines Sacros Matrimonium ratum non dirimatur, uti per Professionem Religiosam, addita hac ratione: *Cum nec Jure Divino, nec per Sacros Canones reperiamus hoc statutum.*

91 Conveniunt tamen Doctores omnes, quod per simile votum dissolvantur illico sponsalia ex parte non voventis, seu remanentis in sæculo, quia hoc ipso, quod quis licite vovet assumere statum repugnantem Matrimonio, censetur renunciare sponsalibus, & juri sibi ex ipsis acquisito, adeoque partem alteram relinquere liberam, ut cui vult, nubat; Licet etiam possit, si velit, expectare effectuationem Professionis, & ea non effectuata, compartem suam ad Matrimonium urgere per dicta *supra n.*82. *&* 83.

92 Quoad votum suscipiendi Sacros Ordines ipsum solvere sponsalia ex parte utriusque tenent Sotus *de justitia l.* 5. *q.* 1. *art.*3. Henriquez *l.*11. *c.*14. *n.*4. Bonacina *q.* 1. *de Matrimon. p.*5. *n.*20. Dicastill. *disp.*478. Gobat *l. c. n.* 319. & alii quicumque tenentes, quod post contracta sponsalia possint suscipi Sacri Ordines. Et ratio illorum est, quia Sponsalibus videtur inesse hæc tacita conditio seu exceptio: *Nisi voluero ad statum perfectiorem transire*, qualis revera est status Clericalis respectu status conjugalis, adeoque &c. Sanchez autem *l.*1. *disp.*47. *n.*4. Coninch. *disp.* 23. *dub.*3. *n.*25. Castrop. *de sponsalibus disp.*1. *punct.*19. Rebell. *l.*4. *de Matrim. q.*6. *sect.*5. Engel *l.*4. *decr. tit.*1. *n.*3. Pirhing *ib. n.*57. Reiffenst. *ib. n.*235. Perez *d.*9. *sect.*6. La Croix *l.*6. *p.*4. *nu.* 156. *&* 200. cum Palud. Krim. & aliis ibi citatis, & plurimi alii, & quotquot docent non posse licite suscipi Sacros Ordines post contracta valida sponsalia, probabilius docent per votum suscipiendi Sacros Ordines non dirimi sponsalia ex parte sponsi voventis; Et ratio patet per dicta *supra n.* 86. ubi enervatur etiam illa prætensa ab adversariis tacita conditio,

seu exceptio imbibita sponsalibus; Tum quia hoc ipso, quod sponsus in casu non possit licite suscipere Sacros Ordines, nec licite, nec valide potest emittere votum illos suscipiendi, cum votum de re illicita, nec licitum, nec validum sit, *arg. c. Quanto 18. de Jurejuran.*

93 Per tale autem votum solvi sponsalia ex parte Sponsæ tenent Sanchez *l.c. n.4.* Reiffenst. *l.c. n.235.* & alii passim Doctores utriusque adductæ sententiæ. Et ratio patet ex dictis *supra n.83. & 87.* Quamvis enim tale votum sit nullum, ipse tamen sponsus, quantum est in se, revera intendit, & vult assumere statum cum Matrimonio incompossibilem, adeoque censetur renunciare sponsalibus, & juri sibi ex ipsis acquisito, ita ut sponsa, cognito tali voto, possit pro libitu, cui voluerit, nubere, *c. Veniens 5. Qui Clerici, vel voventes*; Vel ita nulliter voventem ad sibi nubendum per viam Juris cogere.

94 Quo ad votum simplex perpetuæ continentiæ idem dicendum est, ac de voto suscipiendi Sacros Ordines; Quod videlicet non dissolvat sponsalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius. Sic Barbosa *in c. Veniens 5. Qui Clerici, vel voventes n.2.* Abbas *ib. n.2.* Jo. Andreas *n.3.* & Canonistæ communiter, ac omnes supracitati Doctores, & alii *arg. c. cap. Veniens 5. Qui Clerici, vel vovens*; Et ratio est eadem, quæ *n.88. & 89.* est adducta de voto suscipiendi Sacros Ordines.

95 Septimo dissolvuntur sponsalia per Matrimonium valide postea, licet illicite contractum cum alia persona. *Communis*, per textum *in c. Sicut 23. c. Si inter 31. de sponsalibus, & c. Duobus modis 1. de Sponsa duorum*; Quamvis enim, qui jam valide contraxit sponsalia cum una persona, illicite postea contrahat Matrimonium cum alia, nihilominus tale Matrimonium valet, & sponsalia solvit, etiamsi priora sponsalia fuerint juramento firmata, textu expresso *in c. cap. Si inter*, ibi: *Sive sit juramentum interpositum, sive non*, cum similibus.

96 An autem per tale Matrimonium cum alia initum dissolvantur in perpetuum priora sponsalia, ita ut, quamvis hæc uxor moriatur, aut profiteatur in Religione, sponsus non amplius teneatur ducere primam sponsam, & e contra? Variant Doctores; Paludanus enim, Gabriel, Henriquez, Bonacina, Becanus, Filiuccius, Villalob. Lessius, Layman, Sanchez *l.1. disp.48.* apud La Croix *l.6. p.3. n.201.* Tannerus *tom.4. disp.8. q.1. dub.4. n.56. & 57.* Dicastill. *disp.1. dub.37.* Pithing *l.4. Decr. tit.1. n.59.* Reiffenst. *ib. n.243.* & alii affirmativam sententiam tuentur, & dicunt id satis colligi ex *cit. c. cap. Sicut 22. cap. Si inter 31. de sponsalibus, cap. Duobus modis 1. de sponsalibus, cap. Duobus modis 1. de sponsa duorum, & cap. ultim. caus.27. q.2.* ex quibus constat, quod sponsalia per Matrimonium cum alia contractum solvuntur, adeoque omnino extinguuntur, & non tantum suspenduntur; Obligatio autem semel extincta non amplius reviviscit; *c. Quæris 129. dist.4. de cons. l. Qui res 98. §.8. ff. de solution.* ibi: *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest*; Tum quia superveniens fortior, & major obligatio Matrimonii videtur extinxisse totaliter debiliorem, & minorem obligationem priorum sponsalium, sicuti votum strictioris Religionis extinguitur per Professionem secutam in Religione laxiore, textu expresso *in cap. Qui post votum 5. de Regul. in 6.*

97. Negativam autem, nempe non penitus per dict. Matrimonium extinctam esse obligationem priorum sponsalium quoad sponsum, qui primam fidem violavit, sed solum suspensam fuisse, ita ut remanente libero, teneatur priora sponsalia adimplere ducendo primam sponsam, si ipsa velit, defendunt probabilius Adrian. Ledesm. Hurtad. Vega, Pontius, Aversa, Mastrius, Castrop. Krimer, Kugler, & alii citati, & secuti a La Croix *l.c. n.201.* Coninch *disp.21. dub.4.* cum pluribus ibi allegatis, Herincx *disp.4. n.42.* Tamburinus *cap.5. §.5. n.3.* Sylvius *in supplem. S. Thomæ qu.43. art.3.* Pontas verb. *Sponsalia cas.18.* Sporer, *l.c. de sponsalibus nu. 263.* & alii plures, *arg. cap. Quidem 3. de conversione Conjugatorum*, ubi statuitur, quod qui invita uxore Professionem in Religione emisit, & ob id postea de Jure uxori restituitur, si talis uxor præmoriatur, non possit aliam uxorem ducere, sed teneatur votum continentiæ observare, cum vivente uxore fuerit quidem tale votum ex parte suspensum, sed non totaliter extinctum; Et ratio est, quia licet verum sit secundum allegata Jura ab adversariis, quod obligatio semel extincta non amplius reviviscat; tamen ex nullo jure constat obligationem illam priorum sponsalium omnino extinctam esse, cum *cit. cap. Sicut 22. cap. Si inter 31. de sponsalibus, cap. Duobus modis 1. de sponsa duorum, & cap. ult. caus.27. q.2.* ut legenti patet, non definiant, an talis obligatio omnino extinguatur, vel solum interea suspendatur?

Nec valet paritas adducta de voto strictioris Religionis extincto penitus per Professionem secutam in Religione laxiore, quia in tantum id evenit, quia Professio est vinculum, & impedimentum ex se perpetuum, quod sola morte tollitur; Vinculum autem, seu impedimentum Matrimonii non est perpetuum, sed tantum durans ad vitam conjugis, nec aliter potens dissolvere priora sponsalia, quam quatenus cum illis erat incompatibile, qua proinde incompatibilitate sublata per mortem conjugis, omnino reviviscet prius vinculum, & obligatio, sicuti si quis post votum simplex Castitatis emissum Matrimonium contraxit, post mortem conjugis statim votum integre reviviscit, cum tale votum pro tempore, quo duravit illud Matrimonium, fuerit quidem suspensum, at non omnino extinctum; Tum quia non potest dici, quod sponsus per tale Matrimonium illicite cum alia contractum post priora valida sponsalia sit constitutus in meliori conditione, quam antea, quia, ut expresse dicitur *in l. Non fraudantur 134. §.1. ff. de Regul. Jur. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.* Ne, ut habetur expresse *in cap. Intelleximus 7. de Judiciis: Ne videatur de sua malitia commodum reportare*; adeoque sicuti ante tale illicitum Matrimonium stricte obligatus erat dictis prioribus sponsalibus, ita etiam post solutum tale Matrimonium per mortem conjugis, iisdem ligatur, teneturque ducere primam sponsam, si ipsa velit, cum illa per tale Matrimonium remanserit penitus libera a dictis sponsalibus, ut omnes concedunt. Nam rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, textu expresso *in cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus; & peccata suos debent tenere Auctores, l. Sancimus 22. Cod. de pœnis. cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Nec debet aliquis alterius odio prægravari, textu expresso *in l. Non debet 74. ff. de Reg. Jur. c. Non debet 22. de Reg. Jur. in 6.* 98

Sponsalia priora legitime contracta non dissolvuntur per alia sponsalia posteriora cum alia persona celebrata, etiamsi hæc posteriora sint juramento firmata. Unde standum est priori sponsæ, seu sponso, si ipsa, seu ipse velit. *Communis, arg. c. Sicut 21. de sponsalibus, & c. unic. de sponsalibus in 6.* Et ratio est, quia, quod uni jam promissum est, ac vi promissi Jure debetur, non potest amplius alteri promitti; & si talis promissio alteri fiat nihil valet, quamvis Juramento firmetur, quia cum tale juramentum utpote in præjudicium tertii sit illicitum, nullimode obligat, textu expresso *in cap. Non est obligatorium 18. de Reg. Jur. in 6.* ibi: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.* Cum juramentum non sit institutum, ut esset vinculum iniquitatis, ibi: *Cum juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum.* Et concordat *cap. In malis 5. caus.22. q.4.* ibi: *In malis promissis rescinde fidem ..... impia est enim promissio, quæ scelere implebitur.* 99

Priora sponsalia legitime contracta non dissolvuntur per alia sponsalia posteriora, etiamsi posterioribus sponsalibus accesserit copula, si secunda sponsa conscia fuerit priorum sponsalium. *Communis*: Et ratio est, quia cum ipsa secunda sponsa conscia fuerit priorum sponsalium, fit eo ipso particeps delicti iniquæ promissionis, adeoque contra Jus prioris sponsæ nihil prætendere potest, quia nemo ex delicto suo meliorem suam conditionem facere potest, ut expresse dicitur *in l. Non fraudantur 134. §.1. ff. de Reg. Jur.* Ne, ut dicitur *in c. Intelleximus 7. de Judiciis, Ne videatur de sua malitia commodum reportare.* 100

Immo priora sponsalia legitime contracta non dissolvuntur per alia sponsalia posteriora etiam si posterioribus sponsalibus accesserit copula, & pars illa, cum qua posteriora sponsalia fuerunt contracta, ignara fuerit priorum sponsalium, & consequenter fuerit decepta, unde adhuc subsistunt sponsalia priora, & nulla sunt posteriora, *arg. l. Non dubium 5. vers. Sed & si, Cod. de Legibus, & c. Illud 8. de jurepatron.* Sic Sanch. *l.1. de sponsal. disp. disp.49. n.5.* Guttier. *de Matrim. c.27. n.7. in fine*, Henriq. *lib.11. de Matrim. c.13. n.3.* Reiffenst. *l.c. n.7.* & alii contra alios; Et ratio nostra est, quia per injuriam posteriori illatam non debet, nec potest auferri Jus suum priori, cum rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non debeat; *cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus.* Nec debeat aliquis alterius odio prægravari, *l. Non debet 74. ff. de Regulis Juris, c. Non debet 22. de Regulis Juris in 6.* Tum 101

quia

quia maxima sic aperitur via dolis, & fraudibus, cum quivis ad se liberandum a propria sponsa, & cum alia conjungendum posset quoties vellet alteri spondere, & cum ipsa copulam habere, cum non sine ingenti animarum periculo, & gravi Reipublicæ detrimento contra omnia Jura clamantia, quod non debeat aperiri via malitiis, & fraus, & dolus nemini debeant patrocinium impertiri; *l.Cum hi. ff. de transact. l.Legatarius, Cod. de Legatis, cap. ex Litteris 2. de dolo, & contumac. c.Sedes 15. c.Ex tenore 16. de Rescriptis. & c.Tua 12. de Clericis non resid.* cum similibus.

102 Octavo, sponsalia dissolvuntur ex parte innocentis, non vero nocentis, per fornicationem, sive a sponso, sive a sponsa post sponsalia commissam. *Communis*. Et quidem quod solvantur ex parte innocentis expresse deciditur *in c.Quemadmodum 25. de Jurejurando*; Et quod non solvantur ex parte nocentis caret omni dubio, quia ut expresse dicitur *in l.Non fraudantur 134. §.1. ff. de Regulis Juris*, nemo ex delicto suo meliorem suam conditionem facere potest. *Ne* ut habetur *in c. Intelleximus 7. de Judiciis: Ne videatur de malitia sua commodum reportare*. Peccata enim suos debent tenere Auctores; *l.Sancimus 22. Cod. de pœnis; c.Quæsivit, 2. de his quæ fiunt a majori parte Capituli*. Unde pars nocens compelli potest ad nuptias, si pars innocens velit, quia ut expresse dicitur *in cap.Quod ob gratiam 61. de Regul. Jur. in 6. Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, & concordat *l.Quod favore 6. Cod. de Legibus*: Cum rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conveniat, *c.Cognoscentes 2. de Constitutionibus*. Nec debeat aliquis alterius odio prægravari; *l. Non debet 74. ff. de Regul. Juris, & cap. Non debet 22. de Regul. Jur. in 6.* & ut dictum est, peccata suos debent tenere Auctores; *cit. leg. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*.

103 Sponsalia dissolvuntur ex parte Innocentis, non vero nocentis per fornicationem etiam ante sponsalia commissam ab innocente tamen ignoratam. In jure enim paria sunt aliquid supervenire, & præcedere ignoranter: Res enim dicitur fieri, quando innotescit: *cap.Pastoralis 4. de exceptionibus*. Item paria sunt in Jure non esse, & non apparere; *l.Duo sunt 30. ff. de Testamentaria Tutela: l. In Lege 77. ff. de contrahend. emptione*; adeoque a sensu contrario paria sunt esse, & apparere; Tum quia præcedens nocentis fornicatio ante sponsalia commissa ignorata, & post illa primum cognita ab innocente, causat notabilem mutationem ex parte ipsius nocentis, adeoque sufficit ad dissolvenda sponsalia, *arg. c.Quemadmodum 23. de Jurejurand.* Sanchez *l.1. disp.63. n.3.* Pirhing *l.c. n.62.* Reiffenst. *l.c. n.246.* & alii plures ibi allegati: Qui tamen solum de fornicatione sponsæ, & non sponsi.

104 Nec obstat, quod *in c. cap.Quemadmodum 25. de Jurejurando* expresse dicitur: „Si quis juraverit se ducturum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere præcedentem, sed subsequentem ut illam non ducat in conjugem.„ Non obstat, inquam, quia talis textus est intelligendus de fornicatione præcedente a sponso prius jam cognita, quia ex quo probavit scienter, & voluntarie mores illius, censetur cessisse juri suo, & consequenter non potest amplius illos reprobare, nisi nova superveniente causa. *arg. c.ap.Horrendus 17. caus.32. q.5.* Sic Glossa in *c. cap. Quemadmodum, verb. Præcedentem*, & Doctores citati.

105 Ob fornicationem sponsæ, sive præcedentem, sive subsequentem sponsalia, potest sponsus ipsa sponsalia dissolvere, etiamsi sponsa fuerit vi oppressa. Sic Pirhing *l.c. n.61.* Reiffenst. *l.c. n.252.* Sanchez *l.1. disp.55. num. 7.* Silvester verb. *Sponsalia q.10. caus.7.* Navarrus *c.22. num.27.* Layman *l.c. n.11.* Sporer *l.c. n.272.* La Croix *l.6. p.2. n.161.* & alii passim; *arg. c.p.Raptor 33. caus.27. q.2.* & ibi Glossa verb. *Nolueris*; Et ratio est, quia etiam per talem fornicationem sponsæ fit notabilis mutatio ex parte ipsius, cum reddatur notabiliter vilior, & censeatur viro infame talem ducere, præsertim quia exponeretur periculo habendi alienam prolem pro sua.

106 Item sponsus sponsalia dissolvere potest etiam ob oscula, amplexus, aut tactus impudicos a sponsa libere, & voluntarie admissos, vel exercitos, Pirhing. *l.c. n.61.* Reiffenst. *l.c. n.253.* Sporer *l.c. n.273.* Layman *l.c. n.11.* Sanchez *l.c. disp. 55. n.5.* & alii: Et ratio est, quia talis sponsa censetur impudice vivere, unde merito sponsus eam horrere potest, cum non possit eam sine gravi nota ducere.

107 An autem si uterque sponsus fornicationem commiserit, seu similia oscula, similesque amplexus, aut tactus impudicos voluntarie admiserit, vel exercuerit, & in omnibus casibus supradictis, in quibus licet sponsalia dissolvere, liceat etiam sponsæ? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam docet Castropal. Aversa, Krimer, Kulger citati, & secuti a La Croix *l.3. n.162.* dicendo quod uterque possit a sponsalibus resilire, quia uterque violat fidem, et sic uterque dat alteri jus resiliendi, cum quo ad hæc pares debeant esse sponsus, et sponsa, quamobrem in corporum conjunctione vir, et mulier ad paria judicantur, ut notat Abbas *in c. cap. Quemadmodum §.Illud n.4.* Et quod in pari casu fornicationis, et similis violatæ fidei neuter resilire a sponsalibus possit, tenent etiam Bonacina *q. 1. punct.8.* Paludanus *in 4. dist.27. qu. 1. art.3. n.17.* Pontas verb. *Sponsalia cas.45.* et alii, quia delictum unius compensatur per delictum alterius, *cap.Intelleximus 6. de adulteriis, & stupro*: ibi: *Cum ... paria delicta mutua compensatione tollantur*, et concordat *cap.Frustra 75. de Regul. Juris in 6.* ibi: „Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat„. Nec refert, quod delictum sponsæ censeatur gravius delicto sponsi, quia adulterium uxoris etiam censetur gravius, et tamen si tam vir, quam uxor adulteraverint, delicta mutua compensatione tolluntur, et non fit divortium, cum maritus æque adulter, ac uxor nullum potius Jus ad id habeat, *c. cap. Intelleximus 6. de adulteriis, & stupro*, addita ratione *Cum Matrimonii Jus in utroque læsum consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur*, juncto ejus Summario sic exprese dicente: „Conjux Conjugem de adulterio impetere non potest, si et ipse adulterium commisisse convincatur, *adeoque &c.*

Negativam vero sententiam tenent Sanchez *l.c. disp.55. a* 108
n.5. ad 9. Layman *l.c. n.5. & 12.* Sporer *l.c. a n.271. ad 273.* Bosco *Theol. Sacr. p.5. disp.11. sect.2. n.122. & seq.* Conin. *disp.23. dub.7. a n.56.* Reiffenst. *l.c. a n.246. ad 254.* Pirhing *l.c. n.61. & 62.* et Communior aliorum, adeo ut Layman *l.c. n.12.* Pirhing *l.c. n.62.* Sporer *l.c. n.271.* & alii testentur de communi. Et ratio est quia delicta non sunt paria, sed turpior est fornicatio, & qualibet impudicitia admissa, seu exercita a femina, quam a viro, multoque ignominiosius est sponso talem ducere, quam sponsæ tali nubere, *arg. l.Et si crimine 12. Cod. ad Legem Juliam, de adulteriis, & stupro*, juncta Glossa *ib. litt. C. & leg. Palam 43. ff. de ritu nuptiar.* Tum quia ratione fornicationis sponsæ, & non sponsi fit incertum cujus sit futura proles. Nec refert, quod ex *c. cap. intelleximus 6. de adulteriis, & stupro*, vir non possit repudiare adulteram, si adulter sit, quia longe difficilius permittitur divortium, seu separatio Matrimonii quoad torum, quam dissolutio sponsalium, quæ ob quamvis notabilem rerum mutationem fieri potest, ut notant citati Doctores, & alii.

Limitant tamen recte citati Doctores dictam sententiam in 109
pluribus casibus, nempe in casu, quo sponsus cum pluribus fornicationem commisisset, ita ut valde vitiosus in hoc cognosceretur; Tunc enim etiam sponsa posset sponsalia dissolvere, quia merito timere posset, ne minus se esset amaturus, aut ei fidem non servaturus.

Item in casu, quo ex unica fornicatione prolem haberet 110
quia tunc censeretur adesse in sponso notabilem mutationem sufficientem ad dissolutionem sponsalium, *arg. c.Quemadmodum 75. de Jurejurando*; & præsertim quia inde etiam redditur Matrimonium difficilius ob debitam alimentationem prolis, & plurimas discordias oriri solitas; unde in tali casu sponsa posset sponsalia dissolvere.

Item si oscula, & tactus, & amplexus impudici exerciti a sponso sint valde frequentes, ita ut ex frequentia talium actuum post sponsalia a sponso cum alia exercitorum justum
concipiat sponsa horrorem; tunc enim potest sponsa sponsa- 111
lia dissolvere, *arg. cap. quemadmodum 25. de Jurejurando*, ubi habetur quod in sponsalibus semper contineatur hæc tacita conditio: *Nisi contra Regulam desponsationis venerit*, contra quam regulam desponsationis clare veniret sponsus frequenter cum alia, seu aliis oscula, tactus, & amplexus impudicos exercens.

Nono, dissolvuntur sponsalia per notabilem mutationem 112
ex parte unius supervenientem post contracta sponsalia, quam si pars altera scivisset, aut prævidisset, sponsalia non contraxisset, sicque jam contracta dissolvere potest. *Communis* per textum *in c. cap.Quemadmodum 25. de Jurejurando*, ubi ob hujusmodi mutationem ex parte unius supervenientem concedi-

ceditur expresse alteri parti facultas dissolvendi sponsalia.

113 In specie in bonis animi mutationes notabiles, & sufficientes ad dissolutionem Sponsalium sunt sequentes. I. Si alicui ex Sponsis superveniat gravis infamia ob proditorium homicidium, ob adulterium, ob furtum, aut aliud grave crimen; tunc enim pars innocens, potest a Sponsalibus resilire. *Communis, arg. c. cap. Quemadmodum 25. de Jurejurando*. II. Si Sponsus cognoscatur esse valde deditus ebrietatibus, ludis, scortationibus, aut similibus gravibus vitiis. *Communis, arg. c. Cap. Quemadmodum*. Si in Sponso cognoscatur notabilis morum asperitas, & sævitia. *Communis*; Sævitia enim mariti est sufficiens causa instituendi divortium Matrimonii, textu expresso *in Cap. Litteras 13. in fine, de restitutione sponsaliorum*, ergo multo magis erit sufficiens causa dissolvendi sponsalia. IV. Si capitales graves inimicitiæ, odia, & extraordinariæ animorum aversiones oriantur inter ipsos sponsos, *Communis. arg. Cap. Præterea 2. & Cap. Requisivit 17. de sponsalibus*. V. Si graves, & capitales inimicitiæ, vel scandala ob id oriantur, seu rationabiliter timeantur inter parentes, aut consanguineos Sponsorum. *Communis, arg. Cap. Cum*
114 *in tua 27. de sponsalibus*, ibi: *de fama, vel scandalo*. Et a Sponsalibus recedi posse propter indignationem parentum expresse censuit Rota *p. 4. recent. tom. 1. dec. 669. n. 3. p. 10. dec. 15. n. 56. Et S.C. Conc. in Majoricen. Sponsalium 24. Augusti* 1722. expresse declaravit, quod in sponsalibus non est locus coactioni, accedente indignatione parentum, quæ reputatur justa causa dissolutionis. Sic refert Ursava *in Miscellaneo 1. Sacro, & profano littera 5. n. 217.* & apud eundem *ibid. n. 205. Eadem S.C. Conc. in Mediol. sponsalium 13. Jul.* 1725. expresse declaravit, quod dissolvuntur sponsalia per denegationem consensus Patris ex justa causa se declarantis nolle Filium Matrimonium cum certa muliere contrahere.

115 In bonis corporis mutationes notabiles, & sufficientes ad dissolvenda sponsalia sunt sequentes. I. Si alteruter ex sponsis incidat in gravem morbum, Paralysim, lepram, morbum gallicum, aut alium contagiosum, & incurabilem morbum. *Communis*, per text. *in c. cap. Quemadmodum 23. de Jurejurando*. II. Si oculum, aut nasum, manum, pedem amittat. *Communis*, per text. *in c. cap. Quemadmodum*, & sponsalia dissolvi per claudicationem superventam sponsæ declaravit *S.C. Conc. in Spoletana sponsalium 22. Februar.* 1698. III. Si unius os graviter male oleat, & medice curari non possit. Rota *p. 4. rec. tom. 2. dec. 493. n. 74.* & *Communis Doctorum*, *arg. c. Cap. Quemadmodum*: Gravem enim, & incurabilem oris fætorem tolerare in tam arcta corporum conjunctione, nimis onerosum esset. IV. Si superveniat præsertim sponsæ notabilis deformitas; Si sponsa enim tempore sponsalium pulcherrima, evadat inde notabiliter deformis, potest sponsus a sponsalibus resilire, cum in materia Matrimonii admodum æstimetur apud homines pulchritudo mulieris. *Communis arg. cit. cap. Quemadmodum*. In sponso tamen valde magna debet esse superveniens deformitas, ut propter illam possit a sponsalibus resilire, quia in viris non ita requiritur, nec tanti æstimatur pulchritudo, sicut in mulieribus, ut recte notant Pirhing *l. c. n. 64.* Coninch. *de Sacram. disp. 23. dub. 7. n. 66.* & alii passim. V. Si superveniat sponsæ sterilitas, aut sponso impotentia, seu inhabilitas congrediendi. *Communis, arg. c. Cap. Quemadmodum*. Ipsa enim est maxima notabilis superventa mutatio, cum Matrimonium sit principaliter institutum ob generationem prolis, quæ sperari non potest in casu superventæ sponsæ sterilitatis, aut sponso impotentiæ, seu inhabilitatis congrediendi.

116 In bonis fortunæ mutationes notabiles, & sufficientes pro dissolvendis sponsalibus sunt sequentes. I. Si sponsa, aut parentes ejus, vel qui promiserunt, vel non possint, aut nolint dare dotem promissam. *Communis*, textu expresso *in Cap. De illis 3. de conditionibus appositis*. II. Si uni ex sponsis superveniat gravis bonorum jactura, & ex honesto statu ad gravem inopiam decidat, etiam sine sua culpa, v. g. ob bella, incendia, furta, & hujusmodi. *Communis, arg. citat. Cap. Quemadmodum*; In tali enim casu intervenit gravis, & notabilis mutatio. III. etiamsi ambo sponsi post sponsalia ad gravem inopiam decidant ob dictas similes causas, nempe ob bella, incendia, furta, & hujusmodi; In tali enim casu potest quælibet pars a sponsalibus resilire, quia dum ambo ex statu honestiori ad gravem inopiam incidunt, in ambobus contingit notabilis, & talis mutatio, ut ex ipsa minus apti sint ad onera Matrimonij sustinenda. Castrop. *de sponsal. disp. 1. punct. 28. n. 4.* Sporer *l. c. n. 282.* Reiffenst. *l. c. n. 253.* Tamb. Bonacina, & alii magis communiter, *arg. c. Cap. Quemadmodum 25. de Jurejur., & Cap. Per vestras 7. de donationibus inter virum, & uxorem*. IV. Si uni ex sponsis comminetur exheredatio, vel ea rationabiliter timeatur, Rota *p. 4. rec. tom. 1. dec. 669. n. 57.* & *Communior Doctorum*: Non enim solum malum præsens, sed etiam rationabilis timor mali futuri, ac imminentis causat notabilem rerum mutationem, *arg. Cap. Requisivit 17. de sponsalibus*, & consequenter sufficit ad dissolvenda sponsalia per text. *in c. Cap. Quemadmodum*.

An autem una parte remanente in suo statu, si pars altera 117
ex inopinato fiat notabiliter ditior, aut honestior, possit propterea hæc ab illa resilire? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam tenent Hurtad. *disp. 2. de Matrim. dist. 25.* Amicus, Illsung, & alii apud Gobat *l. c. n. 340.* dicentes absolute posse tamen resilire, quia mutatio illa in ipso facta, causat inæqualitatem, qualis si fuisset ab initio, ipse utique non contraxisset; Negativam autem defendunt absolute Anchea *l. 1. disp. 59. n. 6.* Guttier. *de Sponsalibus, & Matrimon. cap. 33. n. 4.* Castrop. *de Sponsal., disp. 1. punct. 28. n. 5.* Coninch. *disp. 23. dub. 8. n. 29.* Reiffenst. *l. c. n. 262.* Pirhing *l. c. n. 64.* Busembaum, Reginald. Diana, Krimer, Kugler, & alii volentes non posse talem ob id a sponsalibus resilire, quia altera pars per hoc non est facta deterior, sed mansit qualis erat, adeoque privari non potest Jure suo; Perez vero *disp. 9. sect. 22.* cum distinctione procedit, dicitque, quod resilire possit, si iniens sponsalia habuit reflexionem ad æqualitatem divitiarum, vel bonorum; Econtra resilire non posse, si sine reflexione ad dicta contraxit propter aliam causam, quæ adhuc perseveret, v.g. ob specialem formositatem, seu pulchritudinem, & hujusmodi; quæ opinio satis placet, quia promissio non obligat ultra intentionem promittentis, siquidem *Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum*, *arg. l. Nam omnis 19. ff. de rebus creditis, si certum petatur, & de condictione, Cap. Cum olim 37. de præbendis*, in his videlicet, quæ dependent ab intentione agentium, uti sponsalia; Et præsertim quia hæc ex parte convenit cum secunda negativa sententia.

Decimo, dissolvuntur sponsalia per superveniens impedi- 118
mentum dirimens, v.g. per affinitatem contractam ex copula carnali habita post sponsalia cum consanguinea in primo, vel secundo gradu alteri sponsorum juncta. *Communis*; stante enim impedimento dirimente, nec licite, nec valide contrahi potest Matrimonium; Conc. Trid. *sess. 24. de reform. Matrimon. cap. 4.* adeoque in tali casu sponsalia non obligant.

Tenetur tamen qui tale impedimentum sua culpa posuit, 119
impetrare a Papa dispensationem suis sumptibus, si pars innocens velit; *Communis, argum. l. Non fraudantur 134. §. 1. ff. de Regulis Juris*, ubi expresse dicitur, quod nemo ex delicto suo meliorem suam conditionem facere potest: *Ne*, ut habetur *in Cap. Intelleximus 7. de Judiciis*: *Ne videatur de malitia sua commodum reportare*. Nec pars innocens ad aliquam tenetur expensam, quia, ut expresse dicitur *in Cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus*: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*; Nec debet aliquis alterius odio prægravari; *l. Non debet 74. ff. de Regul. Juris, & cap. Non debet de Regul. Jur. in 6.* cum peccata suos debeant tenere Auctores; *l. Sancimus 22. Cod. de poenis, cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*.

Quando causa dissolvendi sponsalia est certa, per se lo- 120
quendo, nulla de Jure communi requiritur Auctoritas Judicis ad dissolvenda dicta sponsalia, sive publica, sive occulta; *Communis*. Nullibi enim in Jure reperitur requisita ad id Judicis Auctoritas.

Potest tamen Judicis Auctoritas ad id requiri interdum per 121
accidens, ut si sponsalia sint publica, & causa ea dissolvendi sit occulta, ratione scandali evitandi requiritur tunc Judicis interventus, ut notant communiter Doctores.

Et quando sponsalia sunt certa, causa autem ea dissolven- 122
di dubia, *de Jure*, vel *de facto*, tunc necessario requiritur Judicis Auctoritas pro utroque Foro; *Communis*; Et ratio est, quia cum unus sit in possessione sponsalium, non potest per alium ob causam dubiam privari: *In pari enim causa potior est conditio possidentis*, ut expresse habetur *in cap. In pari 65. de Regulis Juris in 6.*, & concordat *cap. Quod autem 5. de Jurepatronatus, cap. Ad aures 6. de præscriptionib. leg. Nemo 126. §. 3. ff. de Regul. Jur., & l. In pari causa 128. ff. eodem* ubi expresse statuitur: Quod *in pari causa possessor potior haberi debet*. Unde cum nemo Judex sit in pro-

pria

pria causa, textu expresso in l. Generali unic. Cod. *Ne quis in sua causa judicet, vel Jus sibi dicat*, necessario in dicto casu requiritur Auctoritas Judicis.

123 Judex in causis sponsalium, & Matrimoniorum est solus Ecclesiasticus; *Communis & certa*, utpote definita a Concilio
„ Tridentino *sess.24. Canon.12.* ibi: „ Si quis dixerit, causas
„ Matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos, ana-
„ thema sit.

124 Et quidem Jure ordinario in causis Matrimonialibus Judex competens est solus Episcopus; *cap. Accedentibus 12. de excessibus Prælator.*, & Concil. Trid. *sess.24. de reform. Matrimon. cap.20. verb. Ad hæc*, ibi: *Causæ Matrimoniales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum Judicio, sed Episcopi tantum examini, & Jurisdictioni relinquantur*.

125 Nomine autem Episcopi hic intelligitur etiam Vicarius Generalis, etiam absque speciali ad id mandato; *Communis, arg. cap. final. de Cognat. Spiritual.*, *& cap.1. de frigid.*, *& malefic.*

126 Item Vicarius Capitularis, sede vacante; *Communis*; Ad ipsum enim transit ordinaria Episcopi jurisdictio; *cap. Hi qui 11.*, *& cap. Cum olim 14. de majorit. & obedient.* cum similibus.

127 Judex autem Laicus, seu Sæcularis nullimode potest se ingerere in causis Matrimonialibus; *Communis*: Illæ enim sunt causæ Ecclesiasticæ, & spirituales, in quibus Judex Laicus, seu Sæcularis nullimode, nec principaliter, nec incidenter cognoscere potest; *cap. Decernimus 2. cap. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, Cap. Nulius Judicum 2. de foro competent. cap. Lator 5. cap. Causam, quæ inter 17. Qui filii sint legitimi*, cum similibus.

128 Alia ad rem, Vide verb. *Impedimenta Matrimonii*, verb. *Matrimonium*, verb. *Stuprator*.

129 Sponsalia Judæorum majorem tribuunt potestatem in sponsam, quam inter Christianos, itaut corruptor alterius sponsæ pro adultero habeatur, & adulterii pœna puniatur; Benedict. XIV. tom.2. Constitut. 28. incip. *Apostolici Ministerii §.19.* Hinc est, ut Sponsus a Judaismo ad Fidem Christianam conversus, hujusmodi potestatis jure ad Baptismum offerre possit sponsam, quæ sic oblata retinenda est, & probanda; Idem *ibid.*

130 Sponsalia apud Hebræos inter sponsum ex una, & sponsæ
parentes, aut proximiores agnatos ex altera parte contrahun-
131 tur, vocantur autem eorum lingua *Tenaim*; Idem *ibidem*
§.63. Sponsalia Hebræorum tunc valida, & rata censentur,
132 quum in scriptis legaliter redacta sunt, addita testium subscri-
ptiooe, vel juramento coram testibus præstito inter partes
conventas; Idem *ibid. §.65. & 66.*

133 Sponsalia ita contracta non obligant mulierem desponsa-
tam ad contrahendum Matrimonium, sed si ipsa recuset, in-
obedientiæ erga parentes tantummodo arguitur; Idem *ibid.*
§.64. i tamen copula, post sponsalia sequatur, utraque
134 pars adigitur ad contrahendum Matrimonium, non tam vigo-
re contractus, quam in pænam commissi reatus; Idem *ibid.*
135 *§.67.* Sponsalia etiam valida, ut præfertur, contracta facile
inter Hebræos dissolvuntur auctoritate Rabbini, qui contra-
hentes a juramento absolvit; Idem *ibid. §.65.*

136 Sponsus a Judaismo ad Fidem conversus, si sponsam offe-
rat ad Baptismum, contractorum sponsalium probationes
exhibere tenetur; Idem *ibid. §.69.* Si probetur sponsalia ju-
137 xta nationis suæ mores, contraxisse, sponsa ad catechume-
norum domum deferri debet, ibique quamdiu oportebit, non
tamen ultra quadraginta dies, retineri, & probari; Idem
ibid. §.70. Si autem probationes tales exhibeat, quæ juxta
138 Christianorum duntaxat leges valida sponsalia evinceret;
tum mulier extra vicum, seu *Ghettum*, evocari, & in Ec-
clesia, aliove idoneo loco de amplectenda Fide interrogari
debet; non tamen retineri, nisi conversionis spem ostendat;
Idem *ibid. §.69.*

139 Sponsalia coram Parocho, ac duobus testibus non celebrata, valida sunt, nec potest Episcopus irritare; Idem *de Synodo Dioecesana lib.7. cap.63. num.1.*, *& tom. 3. notificat. 5.* ubi affert ad id plura Decreta Sacræ Congregationis Concilii; Vide *superius num.24.* ubi jam dixi, ad valorem sponsalium non requiri præsentiam Parochi, & testium.

140 * Sponsalia inita invitis parentibus, quanquam judicari possint valida (juxta dicta *supra num.25.*) illicita sunt tamen & detecto dissensu parentum solvi possunt, etiamsi jurata sint, quod invicte probat Archiepiscopus RossanensisD.Muscettola in Dissertatione legenda in Tom. 1. Operum Zauli ad statuta Faventiæ. *Cir. Inst. Eccl.45. §.15.*

Si alteruter ex sponsis se ad alias partes transferat inscio al- 141
tero, admonendus est Superior Ecclesiasticus, qui tempus
aptum assignet absenti, ut redeat, quo elapso si non pareat,
vinculum dissolvitur. *Ibidem §.5.*

Sponsalia absque interna voluntate exequendi promissa, 142
dubium est, an obligent; est tamen grave peccatum sic pro-
mittere. *Ibidem §.16.*

Promissio de præsenti absque præsentia Parochi, & te- 143
stium, neque valet ratione matrimonii, neque sponsalium,
ut ex pluribus Decretis S. Cong. *Ibid. §.24.*

Novæ additiones ex aliena manu.

QUod ait *Auctor num. 55.*, *& plur. sequentibus*, con- 1
tractis scilicet Sponsalibus renuentem inire Matrimo-
nium compelli posse ad illud ineundum etiam per cen-
suras, id non est absolute verum. Distinguere oportet Vi- 2
rum inter, & Mulierem. Si Vir renuat, potest utique 3
etiam per censuras compelli ad Matrimonium ineundum. Et 4
de eo loquuntur *Textus in cap. Præterea*, *& in cap. Ex li-
teris il secondo de Matrimon.* At si renuat Mulier, moneri 5
ea debet, non item cogi etiam per censuras ad ineundum
Matrimonium, & de ipsa loquitur *Textus in cap. Requisivit
d. titul. de Sponsalib.*

Et ita conciliando mox allegatos textus processit Rota, 6
& signanter *in Majoricen. Sponsalium 24. Aprilis 1746. §.10.*
& in confirmatoria 16. Januarii 1747. §.56., *& sequent. cor.
Eminentiss. Bussio*, *& in Constantien. Sponsalium 26. Junii
1748. §.7. coram Eminentiss. Elephantucio*, *& 17. Januarii
1749. §.4. cor. bon. mem. de Vais.*

Non *deest* autem (ut recte inquit *Rot. in dict. Majoricen.* 7
Sponsalium 16. Januarii 1747. §.6. coram Eminentiss. Bussio)
causa, propter quam mitius in Foeminam, & acrius in Masculum animadvertatur. Naturalis oppido imbecillitas levitasque muliebris non longe est, ut despectum censurarum facile pariat, magisque suspicari potest ne Foemina a Fide quam coacte spopondit facilius desciscat. Ceteroquio summum est inter Virum Mulierem in hac materia discrimen, ut mulier si a Sponsalibus declinet, nullum irroget præjudicium Viro, cui altera ad nubendum nunquam deficiet Foemina. Sin vero a Sponso Mulier relinquatur, gravissimam ipsa nominis subit diminutionem.

Num post censuras possit Vir præcise cogi ad Matrimo- 8
nium ineundum? Negat absolute *Auctor nu.60.*, *& duob.
sequent.* At possunt esse casus, in quibus cogi præcise 9
queat Vir ad ineundum Matrimonium. Talis meo judicio
est, si quis Puellam imprægnavit, & condemnatus est, ut 10
eam, aut ducat, aut certa summa definita dotet. Quid si 11
nihil in bonis habeat, ut determinatam quantitatem pecuniæ
solvere nequeat? Id sane videtur superesse, ut precise coga-
tur ad ineundum Matrimonium. Fluit hoc ex natura *obliga-* 12
tionis alternativæ, in qua alterum absolute, & præcise de-
betur, si alterum ex alternativis præstari haud possit. Sine
omni effectu foret sententia, si stuprator neutrum præstare
vellet, nec satisfacere Justitiæ, Partique læsæ. Hoc igitur
casu admitti potest, ut vel invitus ad Matrimonium ineundum 13
cogi Vir possit, nec attendi debeat ejus reclamatio quippe,
quæ nullum producere effectum potest. Et ita usu servatum 14
est a pluribus Tribunalibus.

S P O N S I.

SPonsus, & sponsa unde dicantur? Vide verb. *Sponsalia* 1
num.1.

Conversationes, & commercia sponsorum ante contra- 2
ctum Matrimonium per verba de præsenti Episcopus impediat omnino: Mulctas vero ob earum causam incursas applicet usibus piis, & interim deponat apud depositarium mulctarum; *Sac. Congreg. Episcop. in Hyeracen. 20. April. 1587.* apud Nicol. *in Floscul. verb. Matrimonium n.8.*

Sponsi divites invicem conversantes puniri non possunt nisi 3
mulcta infra duos Ducatos. Pauperes vero solis pœnitentiis salutaribus; *Eadem Sacr. Congregat. Episcop. in Tarent. 27. Novemb. 1593.*, *& in Lyciensi 8. Julii 1596.* apud eundem *ibid.*

Quamvis autem cohabitatio sponsorum ante contractum 4
Matri-

Matrimonium per verba de præsenti punibilis sit; Visitationes tamen, & conversationes, præsertim in præsentia consanguineorum non sunt punibiles; *Eadem Sac. Congreg. Episcop. in Tranen.* 25. *Octobris* 1588. *in Caven.* 28. *Augusti* 1588. *in Cosentina* 15. *Februarii* 1636. apud eumdem verb. *Sponsalia num.*2.

5 Sponsus an, & quomodo visitare possit sponsam in Clausura Monialium existentem? Vide verb. *Moniales art.* 1. *a num.*30. *ad* 63. ubi plura ad rem *de sponsalib. & Matrimonio Educandarum*.

6 Sponsi, vel sponsæ fornicatio cum alia, vel cum alio commissa constantibus validis sponsalibus an addat malitiam injustitiæ distinctam, & in Confessione necessario aperiendam? Vide verb. *Luxuria num.*9.

7 Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter sponsos cum delectatione sensibili venerea, morosa, & directe voluntaria, sunt peccata mortalia; alias (a) non sunt, nisi venialia. Et si pudice fiant ex recto fine secundum consuetudinem patriæ, sunt licita; *Communis*.

8 Quando autem sponsi graviter peccent, vel non, circa delectationem morosam de copula futura, & de dictis tactibus, osculis, ampleaibus &c. Vide verb. *Delectatio morosa a num.*27. *ad* 29. *& num.*32.

9 Alia ad rem, Vide verb. *Impedimenta Matrimonii*, verb. *Matrimonium*, verb. *Sponsalia*, verb. *Stuprator*.

S P O R T U L Æ.

Vide verb. *Judex a num.*12. *ad* 46.

S T E L L I O N A T U S.

Vide verb. *Poena artic.* 2. *num.*204. *&* 205.

S T I P E S.

Vide verb. *Impedimenta Matrimonii artic.*1. *num.*28.

S T O L A.

1 STolæ delationem esse signum proprie denotans jurisdictionem, & Officium Sacerdotale, tradit Glossa *in l. unica verb. Fibulis, Cod. Nulli licere*; & facit textus in *c. Cum sis* 6. *de auctorit.*, *& usu Pallii*, ubi quod Archiepiscopus solum in Ecclesiis suæ Provinciæ Pallio uti potest, secus extra; *cap. Ex tuarum* 5. *eodem* Quod enim operatur Pallium inter Episcopos, operatur Stola inter Sacerdotes; Theodosius Rubeus *Singularium p.*3. *in tit. de præcedentiis n.*64. Gratian. *discept.*298. *n.*74. Panimoll. *p.* 3. *dec.*169. *n.*31. *& seq.* Samuel *de sepult. tract.*1. *disp.*3 *controv.* 7. *n.*9. *& disp.*4. *controv.*12. Monacell. *t.*2. *tit.*13. *form.*1. *n.*77. ubi expresse dicit: *Nam Stola delatio jurisdictionem importat*.

2 Nullam autem importare jurisdictionem, si simpliciter deferatur sine ullo illius actuali exercitio, docet Pignatell. *t.*3. *consult.*48. *n.*40. expresse dicens, quod Stola sino suo exercitio non est signum præcipuum jurisdictionis, sed vestis Sacerdotalis; *c. Ecclesiastica* 9. *dist.*23. &, ut tradit S.Thomas 3. *p. quæst. Supplem. art.*7. *in corpor.* est habitus proprius Sacerdotis, & veluti forma totius ornatus Sacerdotalis; & deducitur *ex Conc. Bracaren. III. c.*3. *& Toletan.IV. c.*39. Theodos. Rub. in ejus Responsi. impress. apud Gratian. *cap.* 298. *num.*61. Panimoll. *part.*3. *decis.*170. *num.*11. Rota *in Savonen. Aggregationis* 15: *Junii* 1699. §. *Non obstat*, *coram Pio*, ibi: *Non obstat, quod Stola sit signum jurisdictionis, ideoque non concedenda simplici Sacerdoti &c. Quapropter aliud Stola significat in Episcopo, aliud in simplici Sacerdote &c. Et propterea esse signum æquivocum, nec importare jurisdictionem, nisi illam deferens expleat Parentalia. Et in Bisinianen. Præeminentiarum* 27. *Januar.* 1727. §. *final. coram Calcagnino*; ubi quod delatio Stolæ in actibus non funeralibus non est signum jurisdictionale, sed dumtaxat distinctivum Parochorum a cæteris Presbyteris; & sic etiam alibi sæpe sæpius, ut refert probando Scarfantonus ad Ceccoper. *part.* 3. *addit.* 39. *sub nu.*80. Et expresse declaravit Benedictus XIII. Const. incipient. *Pretiosus* §. *Et ad tollendum*, ibi: *Declarantes, & quatenus opus sit decernentes, ac matura deliberatione mandantes, Crucis erectiones, Stolæ delationem, & ingressus in Ecclesias in omnibus, & singulis enumeratis, ac cæteris quibuscumque similibus casibus, nullam penitus jurisdictionem importare, aut minimum in aliquo præjudicium cuicumque irrogare, aut quomodocumque, & quandocumque irrogari, & inferri posse*.

De qua tamen vide dicta sub verb. *Parochus art.*3. *num.*57. ubi insuper adducuntur hinc inde plures Sacrarum Congregationum Resolutiones, & Pontificum Constitutiones quoad ingressum Parochorum cum Stola, & Cruce elevata in Ecclesias Regularium; prout etiam plures hinc inde quoad hoc referuntur a Pignatell. *tom.*3. *consult.*48., & ab Ursaya *tom.* 1. *part.*2. *discept.*14., *& tom.*4. *part.*1. *discept.*11. ubi in fine circa hanc diversitatem Resolutionum adducit quod habet doctissimus Faber *in Epistol. ad Lector. sui Codic.*, ibi: *Idem plane Senatus, sed non iidem Senatores*; quem sequuta est Rota *decis.* 183. *in princ. coram Emerix jun.*, & plures etiam alias hinc inde Resolutiones adducit ipse *cit. tom.* 4. *part.*3. *discept.*6. 3

Capellani Confraternitatum nequeunt deferre Stolam in Processionibus, quæ fiunt extra suarum Confraternitatum Ecclesias, ut probant decreta congesta a Pignatell. *tom.* 9. *consult.*73. *num.* 21., & per viam Legis generalis decrevit *Sacr. Congreg. Rit. die* 10. *Decembr.* 1703. *in responsione ad* 23. *dub. & Sacr. Congreg. in Cremonen. die* 23. *Januar.* 1706. *ad X. dub.* ubi orta controversia inter Capellanos Confraternitatis Casali: Majoris aggregatæ Archiconfraternit. Mortis, & Orationis Urbis, & Parochum dicti loci super delatione stolæ deferendæ per dictos Capellanos in functionibus, & Processionibus, partibus informantibus, declaravit, eos extra Oratorium Confraternitatis stolam deferre non debere, nec posse, non obstantibus decisionibus Rotæ *in Savonen. Aggregationis* 27. *Junii* 1692. *coram Pio*, *&* 15. *Junii* 1699. *coram eodem*, *&* 15. *Januar.* 1700. *coram dell'Olmo*. *&* 13. *Junii* 1701. *coram Molines Decano*, quæ afferebantur in Summario Confraternitatis; Sic refert Monacell. *tom.*2. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.*78. Et sic etiam *eadem Sac. Congregat. Concil. in Novarien. Aggregationis* 24. *Septemb.*1718. *ad* 6. *dub. apud Thesaurum Resolutionum Sac. Cong. Conc. tom.*1. 4

Stolam deferre in Processionibus, & funeribus non competere Archipresbytero Collegiatæ privative quoad alios Parochos, respondit *Sacr. Congregat. Concil. in Derthonen. oppidi Novarium, Jurium Parochialium* 3. *Decembr.* 1718. *ad* XI. *dub.* 5

Stolam, & superpelliceum deferre sine licentia Parochi licere Archipresbytero Collegiatæ in actu benedictionis in articulo mortis dandæ infirmis, ad quos accessit, respondit *Sac. Cong. Concil. in d. Derthonen. ad* 14. *dub.* 6

Parochi civitatis possunt in publicis Processionibus, in quibus intervenit Capitulum Cathedralis Sacris paramentis indutum, incedere cum Stola; *Sacra Rit. Cong. in Ariminen.* 24. *Januar.* 1728. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *part.* 3. *addition.*23. *sub num.*5. 7

Regulares non possunt benedicere agros, & maledicere locustas cum Stola, sine Parochi licentia; Supplicante enim in *Sacr. Congregat. Concil.* Procuratore Generali Cappucinorum declarari: *Primo, An Regulares dicti Ordinis requisiti ab agrorum Dominis, possint, absque licentia Parochi, benedicere agros, & maledicere locustas, & brugos, & cæteros hujusmodi vermes? Et quatenus affirmative, Secundo: An in hujusmodi functionibus peragendis uti possint Stola absque licentia Parochi? Sacr. Congregat. die* 23. *Augusti* 1628. *respondit ad utrumque Negative*; Sic apud Monacell. *loc. cit. num.* 79. 8

Sacerdotes ad Communionem generalem in Feria V. in Cœna Domini accedere debent cum Stolis albis super Cottam a collo pendentibus; Cæremonial. Episcopor. *lib.*2. *cap.* 29. §. 3. 9

(a) Nota. Id nimis periculosum est, ac vix casus esse poterit, in quo sola venialis culpa insit; Tum quia raro, aut fere numquam in iis abest delectatio venerea; Tum etiam quia certum est periculo se se exponere hujus delectationis, quod periculum a gravi excusari non potest.

§.5. Merati *tom.1. part.4. tit.8. de Feria V. in Coena Domini num.7.* Et Diaconi ad ipsam accedere debent cum stolis diaconalibus albis; Merati *loc. cit. num.3.*, & alii.

10 Stola Sacerdotalis cum Alba, est aptanda, & gestanda in modum Crucis, soluta vero, & pendens a collo hinc inde, si cum superpelliceo, vel pluviali, aut sine eo adhibeatur. Cum superpelliceo enim ligari in modum Crucis non potest; Gavant., & Merati *tom.1. part.1. tit.19. Rubrica 4. vers. Stola*, & alii.

Stola autem Diaconalis aptanda, & gestanda est a Diaco-
11 nis ab humero sinistro sub axillam dexteram connexa, ad distinctionem Sacerdotum, qui utroque humero eam portant, ut supra; Fertur autem a sinistro humero ad latus dextrum ex *Concil. Bracaren. I. cap.27.* ut ab activa vita laboriosa, ad contemplativam suavem Diaconus transeat; Honorius in *Gemma lib.1. cap.230.* Vel ut portet hic jugum Domini in sinistra, idest in praesenti vita, cum spe quietis futurae in dextra; Durand. *lib.2. cap.9.* quae ratio valet etiam pro Sacerdote. Caeterum dexteram Diaconi partem vult esse liberam ob ministerium Altaris *Concil. Toletan. IV. cap. 39.* Sic Gavant., & Merati *loc. cit. Rubrica 7. vers. Diaconus cum Stola*.

Episcopus non ducit Stolam ante pectus in modum Crucis,
12 sed sinit hinc inde utrasque extremitates pendere; & antequam accipiat Stolam, accipit parvam Crucem pectoralem; Sic Rubrica Missal. *part.2. tit.1. num.4.* Et ideo non ducit Stolam in modum crucis, quia ante pectus gestat ejus loco Crucem pectoralem, quam ante stolam accipit, ut notat Innocentius III. *cap.53.* apud Gavant., & Merati *tom.1. part.2. tit.1. Rubrica 4.* ubi Merati notat, quod in recentibus Missalis Romani Rubricis, post illa verba, *Si Celebrans sit Episcopus*, adduntur haec alia, vel *Abbas, ut supra*, ex quibus deducitur, quod non ducere stolam in modum Crucis ante pectus, convenit etiam Abbatibus Pontificalium usum habentibus, praesertim quando Pontificaliter celebrant.

Stola super Cottam non utuntur Romae Concionatores ob
13 reverentiam Papae, qui extra Sacramenta Stola utitur; Gavant. & Merati *tom.1. part.2. tit.6. Rubrica 9. vers. Orator. Romae*.

Alia ad rem, Vide verb. *Parocus art.3. num.36.* ubi quod
14 occasione funerationis cadaverum alterius Dioecesis, aut Parochiae in Ecclesiis Regularium, potest proprius Parochus defuncti ad effectum deferendi processionaliter cadaver ad dictas Ecclesias libere transire per quascumque Dioeceses, & Parochias Stola, & Cruce elevata, etiam irrequisitis eorumdem Parochis; Sic expresse ede *Sacr Coag. Episcopor. & Regular. in Placentina 24. Novembr. 1713. ad 1. dub.*

Novae additiones ex aliena manu.

1 DElatio Stolae non semper est signum jurisdictionis. Si
2 actus, in quo Stola defertur, sit indifferens, etiam
actus indifferens est actus delationis ipsius Stolae. Contra si ju-
risdictionalis sit actus in quo defertur Sola, signum jurisdi-
3 ctionis est actus, ipsius delationis. Vide Rota *in Taranen.*
Preminentiarum super reservatis 23. Junii 1723. cor. bon. mem.
Gamaelbos ubi & de usu hujus distinctionis in praxi.

STUPRATOR, STUPRUM.

1 STuprum stricte, & proprie sumptum est violenta defloratio puellae virginis, seu est concubitus cum puella virgine, ipsa invita, seu per vim coacta. *Sic in re Commu-*
2 *nis Doctorum*. Ponitur autem ly *violenta*, seu *ipsa invita*, seu *per vim coacta*, ut excludatur copula, in quam consentit virgo, quia talis copula, in quam consentit virgo, pertinet potius ad simplicem Fornicationem, quam ad Stuprum stricte, & proprie sumptum; *Communis*.

3 Censetur vero virgo violenter, seu per vim coacta deflorari sic, ut ejus defloratio dicatur Struprum stricte, & proprie sumptum, quando vi, timore, dolo, fraude, aut ficta promissione Matrimonii, & hujusmodi decipitur, & induci-
4 tur ad copulam. *Communis*. Dicitur autem notanter in definitione *puellae virginis*, seu cum *puella virgine*, ut excludatur concubitus etiam violentus corruptae, seu illius, quae antea habuerat copulam, quia ille violentus concubitus non est stuprum, cum non sit violatio integritatis virginalis. *Communis*.

5 Stuprum igitur est gravissimum, & speciale luxuriae peccatum ob gravissimam injuriam, quam Stuprator infert puellae virgini, & ejus parentibus. *Communis*. Unde Stuprator tenetur in foro conscientiae, aut illam ducere in uxorem, aut illam honeste dotare secundum sui possibilitatem, & viri prudentis arbitrio: *Communis, arg. Cap. Pervenit 2. de adulter., & stupr.*

Alia ad rem, Vide verb. *Dos art.2. a num.14. ad* 38. ubi late de omnibus.

SUBCOLLECTOR APOSTOLICUS.

SUbcollectores Camerae Apostolicae, Advocati, Procu- 1
ratores, Fiscales, & Notarii in causis spoliorum, & Jurium praefatae Camerae, eorum Officio durante, sunt exempti a Jurisdictione Ordinariorum. Ex Litteris Pauli III. Pii IV. Gregorii XIII. & Sixti V. quarum meminit Joan. Anton. Novar. *in Summ. Bullar. tit. de Subcollectoribus*, & Barbosa *in Summ. Apostolic. Decis. verb. Subcollector num.1.*

Subcollectores Apostolici tamquam prorsus exempti non 2
comprehenduntur sub Decret. Concilii Tridentini *sess. 6. de reformation. cap.4. & sess.7. cap.1. & sess. 25. cap. 6. de reformat. Sacra Congregat. Concil.* penes Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. glossa* 51. *num.*81. & 82. & Barbosa *loc. cit.*

Subcollectores Apostolici non possunt visitari, nec corrigi 3
ab Episcopo. *Sacra Congregation. Concil. in Senogallien.* 11. *Julii* 1590. apud Barbosam *loc. cit. n.5.*

Subcollectores, vel Commissarii spoliorum non compre- 4
henduntur sub dispositione Ordinariorum; sed Nuncii Apostolici, juxta eorum privilegia. *Sacra Congregat. Concil.* apud Barbosa *loc. cit. num.6.*

Subcollectorum privilegia non suffragantur illis, qui non 5
resident in Dioecesi, cujus sunt Deputati Subcollectores. *Sacr. Congregat. Episcop. in Pistorien. 9. Februar.* 1624. apud Nicol. *in Flosculis*, verb. *Subcollector n.1.*

Imo Sacra Congregatio non probat, quod quis deputetur 6
Subcollector in aliena Dioecesi. *Eadem Sacra Congregat. in*
Pistorien. 9. Septembr. 1625., apud eumdem *loc. cit. num.* 1. 7
Et sic Deputati non sunt exempti ab Ordinario loci, ubi
Beneficium habent. *Eadem Sacr. Congregat. in Venafran.* 8.
Decemb. 1645. apud eumdem *ib. sub n.1.*

Subcollectorum Spoliorum causae ad Nuncium pertinent. 8
Sacra Congregat. Episcop. 14. *Decemb.* 1619. apud Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Spolia Clericorum num.14.*

Subcollectores Camerae Apostolicae, si non serviunt am- 9
plius, sub Ordinario sunt. *Sacra Congregat. Episcop. 1. Octobris* 1602. apud Gavant. *loco cit. verb. Exempti num. 9.*, & *Sacra Congregat. Concilii 14. Aprilis* 1646. quae apud Nicol. *loco citato n.4.* expresse censuit, quod Subcollectores amoti, vel amplius non servientes, non gaudeant exemptione ab Ordinarii jurisdictione.

Curam animarum, vel aliud servitium Ecclesiasticum per- 10
sonalem residentiam requirens, obtinentes, non debent deputari Subcollectores, & si deputantur, non sunt exempti quoad onera Beneficii. *Sac. Congregat. Episcop. in Asculana 19. Aprilis 1606., & in Acerran. 23. Maji* 1614. apud Nicol. *loco cit. num.2.* Et quod Subcollector non excusetur a residentia Parochiali, decrevit etiam *Sacra Congregat. Concilii* apud Barbosam *loco cit. num.3.*

Unde Episcopus cogere potest eos ad residentiam, & ad 11
solvendum punctaturas. *Sac. Congregat. Episcop. in Marsican.*
20. *Junii* 1614. *& in Avellina* 12. *Maii* 1617. Et quod dict. 12
est de Curatis, intelligitur etiam si sint Archidiaconi, vel
Archipresbyteri, vel in alia Dignitate constituti. *Eadem Sac.*
Congregat. Episcop. in Neapolitana unius Motulae 23. *Augusti*
1652. apud Nicol. *loc. cit. num.3.*

Potest Episcopus exequi suam sententiam latam contra 13
suum Clericum, antequam esset Subcollector, vel etiam post si antea fuerat inceptum Judicium. *Sacr. Congregat. Episcop. in Polycastrens. 12. Maji 1617. in Squillacen. 30. Maji 1626. & in Hyeracen. 24. Martii 1628.* apud Nicol. *loco citat. numer. 7.*

Si Subcollectores administraverint redditus Capitulares, 14
compelli possunt ab Ordinario ad reddendas rationes, sed si fuerint in fraude deprehensi, puniuntur a suo Judice. *Eadem Sacra Congregat. Episcop.* 8. *Junii* 1646. apud eumdem *loco cit. num.6.*

Potest Episcopus cogere etiam Clericos Subcollectores, ut 15
Synodis intersint, & ad publicas Processiones accedant. *Sac. Cong. Concilii in Cajacensi* 21. *Martii* 1654. apud Pignatell. *tom.1. consult.* 379.

16 Subcollector absque Ordinarii licentia alloquens Moniales potest excommunicari. *Sacra Congr. Concilii in Hipporegien. 13. Maji* 1628. apud Barbosam *loco cit. num.7.*, & Tambur. *de Jure Abbatissar. disp.25. quaesit. 4. num.6.*

17 Subcollectoris delictorum saltem notoriorum informationem potest capere Ordinarius, vel capi facere ad effectum transmittendi suis Superioribus; *Eadem Sacra Congergat. Concilii in d. Hipporegien. 3. Maji 1628.*

18 Subcollectores subjecti sunt Episcopo quoad celebrationem Missarum, & alias functiones Ecclesiasticas, & quoad onera ipsius ratione Beneficii incumbentis; *Sac. Congregat. Concil. 24. Maji 1664.* apud Monacell. *tom.4. supplem. ad III. tom. numer.* 87.

19 Non potest tamen Episcopus illos a Divinis suspendere ob delicta occulta, sicut caeteros subditos; *Sac. Congregat. Concil. in Vercellen. 24. Novembris* 1631. apud Monacell. *loc. cit. numer.* 88.

20 Subcollector spoliorum nequit percipere distributiones quotidianas, dum ratione Officii Subcollectoris Choro non assistit; *Sac. Congregat. Concil. in Cassanen. 9. Febr. 1647. ad cap. 12. sess. 24. de reformat.* & pluries alibi, teste Pignatell. *tom. 1. consul.* 327.

21 Episcopus, si in sua Dioecesi omnes Canonici, vel eorum major pars praetextu Officii subcollectoris praetendant exemptionem a sua Jurisdictione, debet facere verbum cum Sanctissimo; *Sacr. Congregat. Concil. in Anagnina 16. Novemb. 1652. ad cap. 10. sess. 24. de reform.* apud Pignatell. *consult.* 389.

22 Subcollectores, & Commissarii pro locis exemptis, sed habitantes in Civitate Episcopo subdita, non gaudent exemptione a Jurisdictione Ordinarii; *Sacra Congregat. Concilii in Caputaquen. 14. Martii* 1722. Sic refert Ursaya *in Miscellaneo 1. Sacro, & profano lit. S. num. 246.*

23 Subcollectores Apostolici sunt quidem exempti a jurisdictione Ordinarii, ut liquet ex Constitutione 40. Gregorii XIII. *tom. 4. part. 3. Bullar. nov. pag. 293.*, & Constitut. 7. Urban. VIII. *tom. 4.*, & ex iam allatis superius; sed cum multis limitationibus, nempe quod non obstantibus suis privilegiis adhuc subdantur jurisdictioni Ordinarii in rebus respicientibus, aut Curam animarum, si quam exerceant, aut servitium Ecclesiae, si Canonicatum, aliudve Beneficium possideant, & in pluribus aliis, ut patet in sequenti Decreto Sacrae Congregationis Concilii approbante san. mem. Innocentio XI. edito; quod ad uberiorem notitiam hic ad litteram datur una cum suis declarationibus, seu additionibus emanatis a Congregatione particulari deputata a Benedicto XIII. 23. Maji 1725.

DECRETUM

Sacrae Congregationis Concilii circa Subcollectores latum die 27. Februarii 1677.

24 DIE 27. Februarii 1677. Sacra Congregatio EE. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum ad occurrendum controversiis, ac querimoniis circa Subcollectores Spoliorum, aliosque Commissarios Camerae Apostolicae, praesertim Regni Neapolitani, ad eandem Sacram Congregationem delatis salubriter intenta, auctoritate etiam a S. mem. Clemente IX. & Sanctissimo D. N. Innocentio XI. tributa, praevia matura consultatione, statuit, ac decrevit, ut in posterum in singulis infrascriptis Dioecesibus, videlicet; Aquinen. Acerrarum, Aliphana, Avellin. Asculana in Piceno, Asculana in Apulia. Atrien. Bisacciarum, Bitecten. Bituntina, Brundusina, Bellicastren., Boven. Carinolen. Calven. Cajacen. Casertan. Campanien. Capritan. Conversan. Cotronen. Castren. Castellaneten. Civitatis Ducalis, Camplen. Cariaten. Fundana, Frigentin. Guardien. Gravinen. Gallipolitan. Iscan. Insulan. Juvenacen. Literen. Lavellen. Laquedonien. Motulen. Marsulubren. Maturanen. Minerbinen. Monopolitan. Melphiten. Minoren. Marsicen. Montis Marani, Montis Pelusii, Melphien. Murana, Nuscana, Nicoteren. Nucerina, Ostunen. Oritan. Ortonen. Pennen. Puteolan. Polignanen. Ravellen. Ruben. Rossanen. Rapollen. Reatina, Surrentina, Suessana, S. Agathae, Satrianen. Stabien. seu Castri Maris. Sarnen. S. Severi, S. Angeli Lombardorum, Trojan. Theanen. Thelesina, Trivicana, Tranen. Ugentin. Umbriaticen. Vican. Vulturarien. Vestan. Venusina, Valven. Vigilien. Venafrana.

25 Et in singulis pariter infrascriptis Locis exemptis, seu nullius Dioecesis, videlicet; Canusii, Cerignolae. Casalis novi, Cetrani, Centolae, Castri S. Laurentii, Castellan. Carbanarien. Brosii, Fasan. Montis Virginis, Montis Casim. Marubii, Putignani, Rutiliani, S. Stephani de Nemore, Sanctissimae Trinitatis Caven. S. Angeli ad Fasanellen. S. Vincentii de Vulturno, Terlitii, & aliis, in quibus fortasse hactenus Subcollectores deputari solitum fuit, unicus Subcollector.

26 In sequentibus vero, scilicet: Aprutina, Aversana, Arianen. Amalphitan. Alexanen. Aquilana, Baren. Bojanen. Bovinen. Bisinen. Canaven. Capuana, Compsan. Cathacen. Hieracen. Hydruntina, Isernien. Larinen. Lycien. Marsorum Nolan. Neritonen. Neocastren. Oppiden. Polycastren. Potentin. Rheginen. Sorana, Sypontina, Sulmonen. Squillacen. S. Severinae, S. Marci, Theatina, Termularum, Triventin. Tarentin. Tricaricen. & Tropien. duo tantum.

27 In sequentibus, nimirum: Acheruntin. & Materanen. unicus, in Anglonen. Beneventan. Consentin. Caputaquen. Calsanen. Mileten. & Salernitan. non plus, quam tres, & in Neapolitana, decem Subcollectores, & non ultra, respective deputentur, & exerceant.

28 Ad evitandam autem confusionem remisit arbitrio Nuncii dividere, & assignare cuilibet subcollectori partem Dioecesis, seu Loca, intra quorum limites debeant in exercitio se continere.

29 Et ne semel in Subcollectores deputati necessitatem inducant multiplicandi alios Subcollectores renunciando Officium licet possint in eo continuare, & idonei sint, declaravit, nullum Subcollectorem post renunciatum Officium gaudere exemptione ab Ordinario, nisi laudabiliter exercuerit, saltem per duodecim annos.

30 Eos vero, qui in Officio, aut alias ita deliquisse comperti fuerint, ut a Nuntio amoveatur, & alii eorum loco deputentur, nullatenus exemptione hujusmodi gaudere; Et econtra illos, qui probe, ac fideliter se gesserint, velintque in Officio continuare, confirmandos esse a Nuntio, nec alios eorum loco deputari posse.

31 Praeterea, attenta Subcollectorum hujusmodi multitudine, & causa a san. mem. Urbano VIII. in sua Constitutione 35. considerata, concedendi illis exemptionem, censuit expedire, ut Sanctissimus declaret, ita esse intelligendam dictam Constitutionem, ut Subcollectores, terminato Officio non gaudeant amplius exemptione, defuncto, vel alias deficiente Ordinario, cujus tempore execuerunt. Sicuti etiam declaravit, illos, qui, licet in Subcollectores deputati fuerint, nunquam exercuerunt, minime gaudere; Nec pariter illos, qui non resident in Dioecesi, pro qua sunt deputati, & Ordinarium certiorare debere Sac. Congregationem de dicta non residentia, ejusque provisionem expectare.

32 Generaliter vero Subcollectoribus exemptionem ab Ordinario in Civilibus non suffragari, nisi adesset in Dioecesi Judex a Nuntio deputatus, qui habeat tantummodo facultatem in causis passivis, & nullo privilegio, aut exemptione gaudeat.

33 Quod vero attinet ad Substitutos, & Officiales Subcollectorum, declaravit, dd. Substitutos non gaudere exemptione, illam tantum concedendam esse uni tantum Notario pro quolibet Subcollectore in actu exercitii, & quoad Commissarios super illicitis negotiationibus, aut ad alias Causas particulares Deputatos non gaudere exemptione nisi in actu exercitii, & tam Commissarios hujusmodi, quam Subcollectores, quando procedunt contra Denunciatos, vel alios Inquisitos de illicitis negotiationibus, si ex Processu informativo constet de eorum innocentia, non posse illos cogere ad expensas ejusdem Processus, & Decreti absolutorii.

34 Et quod majoris momenti est, ne praetextu hujusmodi Officii cura animarum, servitium Ecclesiae, ac Divini cultus, morumque honestas detrimentum patiatur, declaravit, Parochos in Subcollectores, aut Commissarios ad qualcumque Causas particulares non esse deputandos, sicuti nec Poenitentiarium, nec Theologum. Quod si post deputationem de aliqua Parochiali, aut Poenitentiali, vel Theologali praebendia fuerint fortasse provisi, tunc minime gaudere exemptione in concernentibus curam animarum, & respective adimplementum onerum ipsarum praebendarum, & eadem ratione non gaudere Canonicos, & alios beneficiatos Subcollectores in concernentibus servitium Ecclesiae, & adimplementum onerum ipsorum Canonicatuum, & beneficiorum; nec lucrari distributiones quotidianas, si non inserviant; Insuper teneri ratione beneficiorum, quae obtinent, ad publicas processiones acce-

accedere, solvere Cathedraticum, & subsidium caritativum, & interesse Synodo, ac visitationi, non tamen pluries, quam semel in anno. Posse vero solummodo cogi ab Ordinario ad exequendam visitationem in iis, quæ respiciunt cultum Divinum; ipsumque Ordinarium posse procedere contra Subcollectores accedentes sine ejus licentia ad Monasteria Monialium, aut non servantes præceptum Communionis Paschalis, & contra percutientes Presbyterum, vel Clericum posse procedere ad declaratoriam excommunicationis *ex c. si quis suadente*: & si quando repererit aliquem Subcollectorem in publico concubinatu vivere, certiorare debere eamdem Sacram Congregationem, ac ipsum Nuntium, cujus partes erunt severe eos punire, ac privare Officio. Posse tamen eumdem Ordinarium carceribus mancipare ad Superiorum dispositionem retinendos, subcollectores deprehensos in fraganti crimine, quod meretur pœnam corporalem, non tamen minorem carceratione, dummodo statim de carceratione Nuntium certioret.

35 Item administratores Locorum piorum in subcollectores, deputatos subesse Ordinario, quoad reditionem rationum administrationis; Nec posse subcollectores a casibus Episcopo reservatis absolvi absque illius licentia, & nullum Inquisitum posse a Nuntio in subcollectorem deputari, nisi de ejus absolutione constiterit.

36 Ut autem sciant Ordinarii quo sin subcollectores, aut Commissarios debeant recognoscere, declaravit, subcollectores teneri ostendere Ordinario suas commissiones, antequam illas exequantur: Commissarios vero particulares teneri, vel per litteras patentes, vel privatas sui Superioris, aut alio modo certiorare Ordinarium de demandata jurisdictione.

37 Demum quatenus supradictæ declarationes, vel aliquæ illarum futuris temporibus non observentur, Sacra Congregatio voluit, incumbere locorum Ordinariis, ut pro eorum zelo, ac pastorali solicitudine quæcumque secus audiverint, huic S. Sedi fideliter referant pro opportuna provisione obtinenda.

38 Et die 16. ejusdem facta de præmissis omnibus relatione eidem Sanctissimo D. N. Innocentio XI. Sanctitas sua declaravit, præcitatam Constitutionem fel. recordat. Urbani VIII, esse intelligendam juxta prædictam Sacræ Congregationis sententiam, & præsens Decretum, omniaque, & singula in eo contenta approbavit, & confirmavit, & inconcusse, ac inviolabiliter observari, & exequi mandavit, salva tamen semper ejusdem Sac. Congregationis auctoritate, omniaque, & singula præfata declarandi, moderandi, & ampliandi, & in totum, vel in parte annullandi, & interpretandi.

39 Voluit tameu Sanctitas sua quod præsenti Decreto, restricto ad Collectores, & Subcollectores, Spoliorum Regni Neapolitani, per Nuntium Apostolicum deputatos, sive deputandos, derogatum, sive præjudicatum minime censeatur reservationibus, & affectionibus beneficiorum eorumdem Collectorum, & Subcollectorum resultantibus ex Regulis Cancellariæ Apostolicæ.

Ita reperitur in registro S. C. C. & in fidem &c.

Prosper. Archiep. Theodosiæ Secr.

40 Sequuntur aliquæ supra relati Decreti declarationes, seu additiones, emanatæ a Congregatione particulari, deputata in Concilio Romano a SS. D. Nostro sub die 13. Maii 1725.

Primo: quod in hac parte, scilicet in §. *Et quod majoris momenti*, in quo Decretum ejusdem Congregationis Concilii loquitur de subcollectoribus, qui obtinuerunt postmodum Parochias, vel præbendam Theologalem, seu Pœnitentialem, amplietur Decretum ipsum, & eidem addatur, prout nova hac declaratione additur, quod tunc subcollectorum Officia illico cessent, & Thesaurarius, vel Nuntius Apostolicus alium deputare teneatur.

41 Secundo: Non posse *Thesaurarium Generalem*, & Nuntios in quacumque Diœcesi, etiam extra statum Ecclesiasticum, Litteras Patentales subcollectoribus in futurum concedere, nisi eis attestatio exhibeatur Curiæ Episcopalis, in qua de ipsorum bona vita, & moribus, ac eosdem nec inquisitos, nec processatos esse, testimonium feratur, quam attestationem & Thesaurarius, & Nuntius in actis conservare teneantur, alias Patentales Litteræ, quocumque alio modo concessæ, & expeditæ, nullæ sint, & invalidæ, itaut contra illos procedere possit Episcopus Ordinarius.

F. A. Archiep. Episc. Abellinen. & Frequentin. Concil. Secr.

Ferrar. Biblioth. Tom. VII.

Subcollector nonnisi unus pro qualibet Diœcesi deputari potest, & si plures deputentur, quamvis unus dicatur deputatus pro Diœcesi, alter pro loco exemptio intra Diœcesim existente, hic postremus nulla gaudet exemptione. Cum enim in Diœcesi Bituntina tres olim reperirentur subcollectores, unus videlicet pro ipsa Civitate, & Diœcesi Bituntina, alter pro Abbatia *Nullius* Fasani, & tertius pro loco *Nullius* Rutiliani, & Episcopus Bituntinus *die 4. Maii 1697.* a Sacra Congreg. Concil. quæsivisset, *An Subcollectores deputati pro jurisdictione Fasani, & Rutiliani, & commorantes Bitunti aliqua in dicto loco gauderent exemptione?* Responsum fuit, *Non gaudere, & Episcopum procedere posse in futurum*, uti habetur *leg. 47. Decret. fol.* 185. Atque Episcopo Caputaquensi similem quæstionem proponenti in Congregatione habita *die 14. Martii* 1722. rescriptum fuit, ut servaretur prædictum Decretum editum in Bituntina. Sic Benedictus XIV. qui tunc temporis erat Secretarius ejusdem Congregationis, *de Synoda Diœcesana lib. 3. cap. 8. n. 7.* & reperitur *in tom. 2. Thesaur.* Resolution. dicti anni. 42

Subcollectores tenentur interesse Synodo Diœcesanæ Processionibus, & Visitationi, solvere Cathedraticum, & subsidium caritativum. *Sacr. Congr. Concil. 21. Mart. 1614. & 27. Februar.* 1677. in supra allato Decreto approbato ab Innocentio XI. Non adnumerantur Sedis Apostolicæ Officialibus, de quibus loquitur Textus *in cap. Matthæus, de hæreticis, & in cap. Divina in eminenti, de privilegiis, inter Extravagant. Commun.* Sic expresse declaravit *Sacr. Congr. Concil. die 26. Maii* 1628. quæ ad dubium: *An Subcollectores spoliorum pro R. Camera Apostolica recenseri debeant inter Officiales, de quibus loquuntur ipsæ Extravantes ad effectum præmissum?* Respondit *Negative*, & *die 20. Junii ejusdem anni*, perstitit *in decisis*, sicuti etiam respondit de Protonotariis non participantibus. Veri enim Officiales Sedis Apostalicæ, de quibus loquuntur citati Textus, altioris sunt gradus, atque ad graviora procuranda negotia destinati, ut scite d. Benedictus XIV. aliis allegatis *loc. cit. n. 8.* 43

Novæ additiones ex aliena manu.

DEputantur Subcollectores Spoliorum, vel a Nunciis Apostolicis, ut ex Constitutione *Gregorii XIII. in ordine la 25. tom. 2. & Urbani VIII. la 147. tom. 4.* vel a Cardinali Camerario, & a Thesaurario Generali, juxta *Constitut. ejusdem Urbani la 160. §. 9. tom. 5. & Alexandri VIII. la 190. §. 11. tom. 6.* 1

In subcollectores autem non possunt deputari, nisi ii, qui de legitimo matrimonio nati sunt, ut rescripsit *Sac. Congregatio Concilii interpres in Bituntina 4. Maii 1697.* 2

SUBDIACONATUS.

Vide verb. *Ordo art. 1. a n. 40. ad 42.*

SUBORNATIO.

Vide verb. *Poena art. 2. n. 208. & 209.*

SUBREPTIO.

Vide verb. *Rescriptum a n. 27. ad 33.*

SUBSIDIUM CARITATIVUM.

SUbsidium charitativum, idest Charitatis auxilium sic appellatur, quia a principio ex charitate peti debet, non violenter extorqueri, *arg. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii, & cap. Cum Apostolus 6. & cap. Ex parte 16. de censib.* Et dicitur subsidium, quia in subsidium peti debet, nempe quando facultates Episcopi non sufficiunt ad satisfacienda onera, ad exemplum subsidiariæ actionis, ideo sic dictæ, quia datur, quando deficit propria, & specialis actio, ut in *§. final. Institut. Ad Legem Aquil.* & in *§. final.* ubi Glossa *Institut. de Interdict.* Bellencinus *tract. De Caritativo Subsidio q. 14.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 87. num. 2.* Ventriglia *Prax. rer. notabil. part. 2. adnotat. 25. §. 1. num. 2.* & alii passim. 1

2 Subsidium carithativum igitur est exactio, seu pensio extraordinaria, quam Prælati Ecclesiastici, & præsertim Episcopi ex manifesta, & rationabili causa a suis subditis in subsidium exigunt; *Sic in re communis*, atque desumitur *ex cap. Cum Apostolus 6. de Censibus*, §. *Probibemus*, ibi: Sustinemus „ autem pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superve„ niunt, ut si manifesta, ac rationabilis causa extiterit, cum „ Caritate moderatum ab eis valeant auxilium postulare.

3 Caritativum Subsidium ex manifesta, & rationabili causa, præter Summum Pontificem, de quo nemo dubitat, possunt in suis Diœcesibus exigere Episcopi, ac iis superiores, ut Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ &c. *Communis*, *arg. cap. Conquerente 16. ad finem de Offic. Ordinar. cap. Cum. Apostolus 6. §. Probibemus de censibus*.

4 Caritativum subsidium exigere potest Episcopus electus, & confirmatus, licet nondum consecratus, *arg. cit cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii*; Hoc enim est Jurisdictionis, & non Ordinis; Bellencinus *loc. cit. q.9.* Barbosa *loc.cit. n.8.* Azorius *Instit. moral. part.2. lib.12. c.14. q.5.* & alii.

5 Administrator, seu Coadjutor datus Episcopo per Papam, vel Ecclesiæ Cathedrali vacanti, potest a subditis illius Ecclesiæ exigere caritativum Subsidium, per text. *in cap. Is cui*, *de election. in 6. & cap. ultimo in fine*, *de supplenda negligentia Prælator.* Bellencin. *loc. cit. q.8.* Barbosa *loc. cit. num. 10* Ventriglia *loc. cit. q. 8.*

6 Capitulum, Sede Episcopali vacante, potest caritativum Subsidium exigere Glossa verb. *Aliunde in cap. Punientes §. ad. hæc. de election. in 6.* ubi Joan. Monachus, & Archidiaconus, Bellencin. *loc. cit. qu.7.* Azorius *loc. cit. qu.5. vers. Item Collegium*, Barbosa *loc. cit. num. 12.* Bellet. *Disquisit. Cleric. part.1. tit. de Clerico debitore §. 12. num. 38.* Ventriglia *loc. cit. num.31.* & alii.

7 Cardinales in Ecclesiis suorum Titulorum charitativum subsidium exigere possunt; Ipsi enim in Ecclesiis suorum Titulorum Jurisdictionem habent de Jure communi, & Episcopalia Jura obtinent; *cap. Querelam de electione*. Et sic tenent Joan. Monachus *in cap.1. de Majoritat. & obedient.* Diana *part.5. tract. 2. de potest. & privileg. S. R. E. Card. resolut. 55.* Bellencin. *loc. cit. q.3.* Ventriglia *loc. cit. num 20.* Azorius *loc. cit. quæst.5. vers. Quæres*, Barbosa *loc. cit. num.15.* & alii ibi allegati.

8 Legatus Papæ habet Jus exigendi caritativum subsidium ab Ecclesiis Provinciæ sibi delegatæ; Ipse enim in Provincia sibi delegata omnia libere, & immediate potest, quæ quilibet Ordinarius Jure, seu consuetudine potest in sua Diœcesi, adeoque sicuti Episcopus in sua Diœcesi, potest ipse in sua Provincia caritativum subsidium exigere; Bellencin. *loc. cit. q.12.* Azorius *loc. cit. q.5. §. Sed quid dicendum* Barbosa *loc. cit. n. 16.*

9 Generalis totius Ordinis Regularis potest exigere subsidium Charitativum a Monasteriis sui Ordinis pro sumptibus necessariis ad gubernationem Ordinis, si aliunde non habeat bona sufficientia ad hoc destinata; Barbos. *loc.cit. n.19.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom. 3. disp. 10. q.2. n.2.* Ventriglia *loc. cit. n.25.* & alii.

10 Commendatarius perpetuus Ecclesiæ Cathedralis potest exigere charitativum subsidium ab Ecclesiis sibi subiectis; Sic Bellencin *loc. cit. q.6.* Azorius *loc. cit. q.5. verb. Commendatarius*, Barbosa *loc. cit. n.21.* & alii. Et ratio est, quia ipse habet legitimam administrationem, & potest exercere jurisdictionem, quæ competeret Episcopo Titulato, ut tenent Archidiaconus *in cap. Nemo deinceps, de election. in 6.* Innocentius *in cap. Si constiterit, de accusat.* Cardinal. *in Clementin ult. de Procuratorib. quæst.12.*

11 Prælati Episcopo inferiores; quamvis habeant Territorium separatum, & jura Episcopalia, de Jure non debent, nec possunt exigere caritativum subsidium. Sic censuisse *Sacram Congregat. Episcop. in una Nullius Altamuræ 14. Maii 1697.* refert Monacell. *part. 1. titul. 1. formul. 1. n. 42.* Quod autem Prælati, seu Abbates habentes Territorium, & Diœcesim, & quibus subsunt Ecclesiæ pleno Jure possint caritativum subsidium exigere, tenent Ventriglia *loc. cit. n.24.* Meroll. *Theol. moral part. 3. disp. 7. cap. 6. dub.21. num 400. & seq.* & videtur id tenere Barbosa *loc. cit. n.18.* Monacell. *loc.cit.* dicens in Indice; *Nisi habeant Territorium separatum, & Jura Episcopalia* & alii; Quia, ut dicunt, ipsi habent vere proprium Territorium, & Diœcesim, & Jura Episcopalia; adeoque possunt ab Ecclesiis sibi pleno Jure subjectis æque ac Episcopi & alii supradicti caritativum subsidium exigere.

Vicarius Generalis Episcopi non potest caritativum subsidium exigere, nisi de speciali mandato ipsius Episcopi. Hoc enim nullo Jure reperitur illi concessum, adeoque in Generali commissione, & mandato sibi ab Episcopo tradito non continetur. Bellencin. *loc. cit. q.21.* Azorius *loc.cit. cap. 14 q.5. verb. Vicarius*, Barbosa *loc. cit. n. 12.* Ventriglia *loc. cit. n.23.* & alii passim.

Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi sine dubio exigere possunt Caritativum subsidium in suis respective Diœcesibus ex dictis *supra num.2.* Illud tamen exigere non possunt in Diœcesibus suorum Suffraganeorum, nisi alicubi id eis competeret ex legitima consuetudine: Nullibi enim in Jure reperitur id eis concessum. Barbosa *loc. cit. num.9.* Bellenc *loc. cit. q.1.* Azorius *loc. cit. q.5. vers. Sed dubiæ quæstionis*, Pirhing. *lib.3. Decret. tit.39. num.14.* Reiffenstuel *ibid. n.20.* & alii passim. 13

Episcopi, aliique supradicti, quibus competit Jus exigendi Caritativum subsidium, possunt ad illud solvendum compellere, & cogere etiam per Censuras Clericos id dare nolentes seu recusantes. Sic Joano. Andreas *in c. Cum Apostolus 6. de Censibus num.7.* & *ib.* Innocentius Hostiensis, Butrius, Abbas, & alii, Bellencin. *loc.cit. q.15.* Layman *lib.3. tr.3. part.1. c.3. §. Unic. de subsidio Caritativo num.9.* Azorius *loc.cit. n.3.* Reiffenstuel *loc. cit. n.21.* Bellet. *Disquisit. Cleric. part.1. tit. de Clerico debitore §. 12. n.25.* Alexander de Nevo *cons. 58. n.5.* allegans alios, & Rotam *in novissi. decis. 425.* alias 23. quæ incipit; *Item extra Rotam petebatur consilium*, & sic tenent etiam alii plures, *arg. cap. Cum Apostolus 6. de Censibus*, *c. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii, & Clementin. Frequens*, *de excessib. Prælator.* 14

Ad hoc autem, ut Episcopus, vel alius possit Subsidium Caritativum exigere, debet intervenire manifesta, & rationabilis causa necessitatis. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii*, ibi; „ Si manifesta, & ra„ tionabilis causa extiterit, „ *& cit. cap. Cum Apostolus 6. §. Probibemus, de Censibus*, ibi: „ Sustinemus autem pro mul„ tis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si mani„ festa, & rationabilis causa extiterit. 15

Quænam vero dicatur manifesta, & rationabilis causa necessitatis, ut Episcopus possit exigere subsidium caritativum, relinquitur arbitrio ipsius Episcopi una cum consensu, vel saltem consilio Capituli, quod Episcopus requirere tenetur, ut docent Joann. Andreas *in cit. cap. Cum Apostolus 6. de Censibus n.7.* & *ibid.* Butrius, Innocent. Hostiens. Bellet. *l. c. n.8.* Bellencin. *loc.cit. q.10.* Ventrigl. *loc. cit. n.6.* Barbosa *loc. cit. n.26.* Reiffenstuel *l. c. n.34.* Pignatel. *tom.9. consul. 142. n.6.* & alii per text. *in cap Novit 4. & c. Quanto 5. de his, quæ fiunt a Prælat.* 16

Si autem dubium, & controversia sit inter Capitulum, & Episcopum, an subsit sufficiens causa Subsidium Caritativum exigendi, vel quantitas petita sit nimia, & excessiva; tunc vel de consensu partium eligendi sunt arbitri, vel recurrendum est ad Superiorem, Sic Bellencin. *loc. cit. q.17.* Azorius *loc. cit. q.4. §. In dubium vocatur*; Layman *l. cit. n.9.* Pirhing *loc. cit. n.55.* Barbosa *loc. cit. n.28.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 36.* & alii cum Glossa *in c. Cum Apostolus 6. de Censibus verb. Rationabilis arg. c. Si clericus 46. caus.11. q.2.* Et ratio est, quia tunc solum potest Episcopus ipse compellere, & cogere Clericos nolentes, & recusantes dare Subsidium Caritativum quando causa manifesta est, *arg. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii & cit. cap. Cum Apostolus 6. §. Probibemus, de Censibus*. Non autem quando causa est dubia, vel controversa, ut recte notant citati Doctores, & alii. 17

In specie tamen sufficienter rationabiles, & manifestæ pro exigendo Subsidio Caritativo censentur a Doctoribus potissimum causæ sequentes. I. Expensæ necessariæ pro promotione, confirmatione, & consecratione ipsius Episcopi. II. Expensæ necessariæ pro solvendis debitis ab ipso, vel suo Antecessore contractis pro bono communi, aut necessitate Ecclesiæ. III. Expensæ necessariæ ad visitanda Limina Apostolorum. IV. Expensæ pro itinere ad Concilium Generale, vel Provinciale, ad Papam, Imperatorem, vel Regem ob bonum commune Diœcesis, vel Ecclesiæ universalis. V. Expensæ necessariæ pro Adventu Imperatoris, Regis, aut Magni Principis, præsertim si Episcopus ab eo habeat Regalia. VI. Expensæ necessariæ pro tuendis, seu recuperandis Juribus, actionibus, ac bonis Ecclesiæ Cathedralis, seu pro bono communi totius Diœcesis. Sic Reiffenstuel *loc. cit. num.30.* Ventriglia *loc. cit. a num.9.* Bar- 18

bosa *loc. cit. a num.29.* cum multis apud ipsos, & alii passim.

19 Qui tamen communiter notant prædictas causas esse solummodo sufficientes in casu, quo Episcopi redditus ad satisfaciendum eis non sufficiant, quia si Episcopi redditus in casibus prædictis sufficiunt absque Subsidio Caritativo, illud exigere nequaquam potest, cum deficiat necessitatis ratio, utpote conditio necessario requisita, *cit. cap. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus, de Censibus*. Et quod Episcopus, qui habet congruam pinguem, quæ excedat Taxam a Concilio præ-
20 scriptam, illud non possit exigere, expresse respondit *Sac. Cong. Concilii in Gerunden. 17. Februarii 1663. & Sac. Cong. Episc. in Polycastren. 16. April. 1697. referente cl. mem. Card. Petracci* apud Monacell. *tom. 1. tit. 1. form. 1. num. 37.*

21 Quantitas Subsidii Caritativi cum non sit in Jure definita, determinari potest, & debet ab Episcopo cum consilio Capituli ex dictis *supra num. 16.* juxta exigentiam circumstantiarum, necessitatis, expensarum, redituum, & hujusmodi. Menoch. *de Arbitrar. Iudic. cap. 179. num. 4.* Pignatell. *loc. cit. num. 12.* Barbosa *loc. cit. num. 17.* Bellet. *loc. cit. num. 14.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 32.* & alii communiter, *arg.*
22 *l. In fundo 30. ff. De rei vindicat.* Debet tamen ab Episcopo semper taxari, & exigi Subsidium moderatum, ut tradunt communiter Doctores, per text. *in cit. cap. Conquerentes 16. de Offic. Ordinarii*, ibi: „ Non amplius ab ei. exigas præ„ ter moderatum auxilium, & citat. capit. Cum Apostolus „ 6. §. Prohibemus, de Censibus, ibi: *Cum Caritate moderatum valeant auxilium postulare*, ubi insuper hæc subjungitur ratio: „ Cum enim dicat Apostolus; Non debent Fi„ lii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis. multum „ longe a paterna pietate videtur, si Præpositi subditis suis „ graves existant, quos in cunctis necessitatibus Pastoris de-
23 „ bent more fovere „. Hodie tamen debet servari Taxa solita exigi a quadraginta annis retro ex dispositione Taxæ Innocentianæ per ejus verba relata *infra num. 27.* Et quod nec
24 possit exigi major solito jam declaraverat *Sac. Cong. Episcop. 27. Januar. 1589.* apud Barool. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Subsidium num. 2.* Et etiam quod non debet excedere
25 expensas factas in Bullis expediendis. *Sac. Cong. Episcopor. 25. Maji 1583.* apud eumdem *ib. n. 1.*

26 De Jure communi non tantum semel, sed etiam pluries, & quidem quoties juxta prædicta existit rationabilis, & manifesta causa, & redditus non sufficiunt, potest Episcopus Subsidium Caritativum exigere. *Communis*, textu expresso *in cit cap. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus de censibus*. ibi: „ Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquo„ ties superveniunt.

27 Jure tamen novo Taxæ Innocentianæ per viam Legis universalis saltem in Italia promulgatæ, exigi potest solum unica vice in primo ingressu Episcopi, ut expresse ipsa Taxa disponit, ibi: „ Il sussidio caritativo in quelle Diocesi, nelle „ quali sia solito d' esigersi, e non altrimenti, si esiga sola„ mente per una sol volta nel primo ingresso del Vescovo se„ condo la Tassa solita antica di 40. anni indietro „. Unde Caritativum Subsidium non potest exigi ab Episcopo, ubi non est solitum exigi, ut patet ex dictis Taxæ Innocentianæ expressis verbis: *In quelle Diocesi, nelle quali sia solito di esigersi, e non altrimenti*. Monacell. *loc. cit. n. 39.* & alii passim.

29 Ad solvendum subsidium caritativum tenentur soli Clerici Beneficiati, & minime Clerici Beneficio carentes, & Laici. *Communis, arg. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii*; Et ratio est clara, quia tale subsidium est onus mixtum adhærens personis Ecclesiasticis in ordine ad Ecclesias, & Beneficia, ex quibus redditus percipiunt.

30 Nec obstat, quod *in cap. Cum Apostolus 6. de Censibus*, concedatur Episcopis exigere tale subsidium universaliter *subditis*, quorum nomine veniunt etiam Laici, & Clerici Beneficio carentes; Non obstat, inquam, quia *ibi* per subditos intelliguntur soli Clerici Beneficiati, prout communiter advertunt Doctores, ne dictum *cap. Cum Apostolus* discordet cum *cit. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii, & cap. Quia cognovimus 6. caus. 10. quæst. 3.* In quibus a solis Clericis Beneficiatis, seu ab Ecclesiis ratione Beneficiorum conceditur posse tale subsidium exigi.

31 Ad solvendum Subsidium caritativum tenentur non solum simplices Clerici Beneficiati, sed etiam Canonici omnes, etiam Cathedralis. *Communis, arg. cit. cap. Conquerente; & Extravagant. 1. §. Præmiss. de Censibus*, ibi, *Eorumque Capi-*
32 *tulis*. Non tenentur tamen Canonici solvere tale subsidium de distributionibus quotidianis, & de oblationibus, & mortuoriis, quia hæc non veniunt nomine fructuum Beneficiorum, de quibus solis fructibus solvitur Subsidium caritativum Bellencin. *loco cit. q. 76.* Guttierez ad *Regul. 6. Cancellar. §. 7. Proœm. num. 174.* Riccius *in prax. part. 3. resolut. 90. per toc.* Barbosa *loc. cit. num. 44.* Ventriglia *loc. cit. n. 32.* & alii passim.

Hospitalia causa communis pietatis fundata si titulum 33
Beneficii habeant, aut si fundata sint Episcopi auctoritate, quamvis titulum Beneficii non habeant, tenentur solvere Subsidium caritativum, quia cum sint loca Religiosa, & Sacra, sicuti aliæ Ecclesiæ, uti ab istis, ita ab illis potest Episcopus caritativum subsidium exigere. Barbosa *loc. cit. n. 55.* Azorius *loc. cit. q. 6. vers. Si roges*, Bellencin. *l. c. q. 38.* Meroll. *loc. cit. cap. 5. num. 477.* Ventriglia *loc. cit. num. 33.* & alii.

Monasteria, & eorum Ecclesiæ Regulares non tenentur 34
solvere Subsidium caritativum. Joan Andreas, Butrius, & Imola *in cap. Dilectus, de Offic. Ordinarii*, Bellencin. *loc. c. q. 20.* Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 39. n. 56.* Engel *ibid. n. 10.* Reiffenstuel *ibid. n. 27.* Sannig. *ibid c. 2. num. 3.* Barbosa *loc. cit. n. 45.* & plurimi alii contra alios. Et ratio est, quia Subsidium caritativum debetur Lege Diœcesana; Monasteria autem, & Ecclesiæ Regulares sunt exemptæ a Lege Diœcesana, *arg. cap. Cum pro utilitate 34. caus. 16. q. 1. c. Quam sit 5. caus. 18. quæst. 2. & cap. 1. de statu Monachorum*, adeoque &c.

Et quod Episcopus Charitativi subsidii nomine non possit a 35
Monialibus quidquam, nedum exigere, sed nec recipere a sponte dantibus sub pœnis tam dantibus, quam accipientibus arbitrio Sacræ Congregationis, expresse decrevit *Sacr. Congregat. Episcopor. 9. Martii 1635.* apud Piton. *Constit. Pontific. & decis. ad Episcopos n. 984.*

Tenentur tamen Monasteria Regularia Subsidium carita- 36
tivum solvere ratione Ecclesiarum sæcularium sibi subjectarum, si quas tales habent. *Communis*: Et ratio est, quia tales Ecclesiæ sæculares, antequam subjicerentur Monasterio Regulari, solvere consueverant Episcopo tale Subsidium caritativum, adeoque censentur unita Monasterio cum suo onere, cum quo transivit res; *cap. Pastoralis, de Decimis, cap. Quia Monasterium, de Religiosis Domibus*; Nisi Monasterium ad id obtinuisset expressum speciale Apostolicum Privilegium.

Subsidium Caritativum solvere non tenentur Clerici Bene- 37
ficiati pauperes. Sic Hostiensis, Imola, Butrius *in cit. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii*, Reiffenstuel *loc. citat. num. 26.* Barbosa *loc. citat. num. 49.* Bellencin. *loco cit. quæst. 10.* Bellet. *loc. citat. num. 19. & sequent.* Azorius *loco citat. cap. 14. quæst. 6.* Ventriglia *loc. citat. num. 39.* & alii, *argument. cap. Licet 4. de Censibus*; Illi autem juxta citatos Doctores censentur Clerici Beneficiati pauperes, qui vix necessariam sustentationem, & nil ultra habent ex redditibus Beneficii.

Fratres Sancti Joannis Hierosolymitani, sive eorum Vica- 38
rii in Parochialibus Religioni prædictæ unitis non tenentur solvere subsidium caritativum. *Sacr. Congregat. Concil. in una Augustana 4. Decembris 1630.* sic ex Bonfadin. & Barbosa refert Ventriglia *l. c. n. 36.*

Cardinales non tenentur solvere Subsidium caritativum pro 39
Beneficiis, quæ possident. Bellet. *loc. cit. num. 25.* Ventriglia *l. cit. n. 37.* Roman. *consil. 438. n. 1. & seq.* Cæphal. *consil. 2. n. 10. volum. 1.*

Familiares autem Cardinalium nec non alii Curiales, etiam 40
Papæ Familiares, quamvis multas habeant immunitates, & exemptiones, tamen non reperiuntur specialiter exempti a solutione Subsidii Caritativi, adeoque, nisi aliter sit legitima consuetudine introductum, ad illud tenentur. Bellet. *l. c. numer. 26. & seq.* Ventriglia *l. c. n. 38.* & alii.

Successor in Beneficio compelli potest ad solvendum Sub- 41
sidium caritativum, quod ejus prædecessor non solvit. Barbosa *l. cit. num. 38.* Meroll. *l. cit. num. 495.* Ventriglia *loc. cit. num. 31.* & alii advertentes, quod licet possit Episcopus agere contra quem velit, sive Successorem sive antecessorem, si adhuc vivus sit, vel ejus heredem, si jam sit mortuus, ad hanc solutionem, tamen ex æquitate debet illud exigere ab utroque pro rata fructuum perceptorum.

Clericus Beneficiatus habitans in una Diœcesi, & habens 42
Beneficium in alia, tenetur solvere subsidium caritativum soli illi Episcopo, in cujus Diœcesi habet Beneficium. *Sacr. Congr. Conc. 2. Decembr. 1673.* apud Pitonum *Constit. & dec. ad Episcopos n. 1598.*

Etsi Beneficium, seu Ecclesia Beneficialis sit sita in una
Diœ- 43

Diœcesi, & habeat prædia, & redditus in alia. Beneficiatus tenetur solvere subsidium Episcopo Diœcesis suæ Ecclesiæ, quæ attendi debet tamquam caput; *argument. leg. Cum in diversis, ff. de Relig. & sumpt. funer.* non autem attendenda sunt prædia, quæ sunt accessoria Ecclesiæ, ut *in cap. Unic. de Consecrat. Eccles. vel Altar. in 6.* Ventriglia *loc. cit. num.* 28. Barbosa *loc. citat. num.* 51. Bellencin. *loc. citat. quæst.* 35. & alii passim.

44 Si Ecclesia Beneficialis sita sit in confinio duarum Diœcesum, & dubium sit, cui Episcopo competant Jura Episcopalia, & collatio in dicta Ecclesia, tunc ambo Episcopi se concordare debent, ut alternis vicibus subsidium exigant; *argum. Clementin. Plures, de Jurepatronat.* Et si inter se convenire renuant, tunc Jure Metropolitanus poterit eis præcipere, ut conveniant, eo quod talis eorum discordia sit Ecclesiæ damnosa. Bellencin. *loc. citat. quæst.* 52. Azorius *l. cit. quæst.* 6. *vers. Quid dicendum*; Barbosa *loc. citat. num.* 53. Ventriglia *l. c. n.* 29. & alii.

45 Pensionarius, & Rector Beneficii tenentur ad solvendum Subsidium pro rata portione; Nisi tamen Pensio sit ei concessa libera ab omni onere, etiam subsidii Caritativi, quia tunc Pensionarius nihil deberet solvere. Et in casu, quo Pensio non sit ei concessa libera a tali onere, debet subsidium solvere Episcopo illius Diœcesis, in qua est Beneficium, seu Ecclesia, super cujus fructus est imposita Pensio, licet ipse Pensionarius sit alterius Diœcesis. Gigas *de Pensionibus quæst.* 28. *num.* 18. Bellencin. *l. c. q.* 37. Bellet. *l. c. n.* 32. Barbosa *l. cit. n.* 52. Ventriglia *l. c. n.* 31. et alii.

46 Ecclesiæ pleno jure exemptæ non tenentur præstare Episcopo Subsidium Caritativum. Bellencin. *l. c. quæst.* 32. Azorius *loc. citat. quæst. 4. vers. Item non potest*, Cochier. *de Jurisdict. Ordin. in exemptos part. 4. quæst. 9. per tot.* Barbosa *l. citat. num* 47. Ventriglia *l. cit. num.* 34. et alii recte limitantes Conclusionem in duobus casibus. Primo quando Ecclesia exempta habet populum non exemptum, quia tunc eo respectu exigi posset tale Subsidium. Secundo quando in concessione privilegii exemptionis apposita est clausula, quod Ecclesia exempta remaneat adhuc cum caritate priori cum suo Episcopo, quia tunc teneretur adhuc ipsi præstare dictum Subsidium Caritativum.

47 Addenda sunt sequentia Decreta relata cum eruditissima doctrina suo more ab Eminentissimo Cardinali Cavalchino in causa *Algaren. Subsidii Caritativi*, apud Thesaurum Resolutionum S.C.C. anni 1718. ibi *in Gerund. Subsidii Caritativi*, ubi disceptatis hisce dubiis. I. An Episcopi pingues redditus habentes, qui videlicet nedum congruam ipsis juxta formam Sacri Concilii Tridentini assignatam, verum etiam duplicatam, ac longe majorem habent, possint exigere caritativum subsidium a suis Diœcesanis? An Episcopi, quibus pro exigendo caritativo subsidio non obstat sufficientia, sive exuberantia redditunm, possint illud exigere, nulla urgente causa, et inconsultis eorum Capitulis? III. An possint illud exigere a Clericis Beneficiatis, qui licet aliquos redditus habeant non consistentes in distributionibus quotidianis, nihil tamen eis superest ultra honestum victum; immo tales redditus vix sunt sufficientes ad prædictum eorum victum? IV. An, supposito, quod consultis eorum Capitulis, dictum caritativum subsidium exigere valeant, possint illud exigere a suis Clericis Beneficiatis non habentibus alios redditus, quam distributiones quotidianas: die 17. Februarii 1663. Rescriptum fuit *Ad I. II. III. Negative. Ad IV. Explicandam naturam harum distributionum*, ut in lib. Decr. pag. 435.

48 In qua Algaren. subsidii caritativi propositis sequentibus dubiis. I. An Episcopus Algarensis potuerit a Canonicis Præbendatis Cathedralis Ecclesiæ exigere subsidium caritativum, & in qua summa, & quatenus negative; II. An teneatur illud restituere? III. An Episcopus potuerit dictum subsidium caritativum exigere non solum a Parochis, sed etiam a Vicariis perpetuis, & in qua summa? IV. An licuerit prælaudato Episcopo exigere dictum subsidium, tam ab Ecclesiis, & Confraternitatibus habentibus Beneficium unitum, aut alios redditus, quam a Confraternitatibus nullum Beneficium unitum possidentibus, aut nullos, aut ad summum tenues redditus piis oneribus gravatos habentibus? V. An potuerit ab Episcopo confici taxa controversi subsidii caritativi post requisitum, sed non obtentum Capituli consensum, illudque exigi in summa taxata in casu &c. *Sacra Congregat. Concil.* 2. *Augusti* 1718. Respondit: *Omnia ad Eminentissimum Rezzonicum, qui dignetur rem perpendere, auditis Partibus, etiam cum facultate agendi pro concordia, & Sacræ Congregationi referre*.

49 In Marianen. subsidii caritativi proposito dubio. *An Episcopo Marianen. debeatur subsidium caritativum ex Rectoriis di Belgodere, e di Rustino, ut prætenditur spectans ad Monachos Olivetanos, vel potius obstet prætensa exemptio DD. PP. in casu &c. Sacra Congregat. Concil. die* 8. *Februar.* 1713. distulit propositionem: *die vero* 11. *Martii* 1713. Respondit *Negative quoad primam, & Affirmative quoad secundam partem, & amplius*. Sic apud Thesaurum *tom. 9. circa finem in dict. Marianen. subsidii Caritativi*.

50 Alia vide infra, *ad Verb. Visitatio*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

QUod ait *Auctor num.* 14. posse Clericos compelli ad 1
charitativum subsidium, id controversia haud caret.
Sunt enim, qui post *Innocentium in cap. Quum Apostolus, de
Censib.* tenent nunquam Clericos ad subsidium charitativum 2
cogi valere. Non ignoramus vero prævaluisse opinionem affirmativam, sed eam amplectendam vellem ea cum moderatione, quam affert *Ziegler. de Episcop. lib. 3. cap. 27. §. 16.* quod scilicet & justæ sint causæ ipsum exigendi, & Episcopus redditibus haud abundet.
Qui autem plenius de Charitativo subsidio instrui cupit, is 3
adeat *Gonny in tractatu de Charitat. Subsid.* qui quæstiones omnes ad materiam hanc pertinentes examinat.

SUCCESSIO AB INTESTATO.

ILle dicitur decedere intestatus, seu *Intestatus decedit, qui* 1
*aut omnino testamentum non fecit, aut non Jure fecit, aut id
quod fecerat, ruptum, irritumque factum est, aut si ex eo nemo
heres extiterit*. Sic expresse habetur in princip. *Institut. de
hereditatibus, quæ ab intestato deferuntur*. & concordat *leg.
Intestati 1. ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Intestati
proprie appellantur, qui cum possent Testamentum facere, testati
non sunt; Sed & is, qui Testamentum fecit, si ejus hereditas
adita non est, vel ruptum, vel irritum est Testamentum, intesta-
tus non improprie dicitur decessisse*. Unde qui tali succedit di- 2
citur intestato, seu ab intestato succedere, & heres ab intesta-
to vocatur. *Communis*. Immo quamvis qui testari non potuit, 3
proprie non sit dicendus intestatus, tamen hic quoque in Jure
pro intestato accipitur, textu expresso *in cit. leg. Intestati 1.
ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Plane qui testari non
potuit, proprie non est intestatus, puta impubes, furiosus, vel
cui bonis interdictum est, sed hos quoque pro intestatis accipe-
re debemus*. Et sic etiam qui tali succedit, dicitur intestato, 4
seu ab intestato succedere, & heres ab intestato appellatur.
Communis.
Successio ab intestato est acquisitio hereditatis legibus de- 5
bita absque Testamento, vel dispositione hominis; *Est in re
Communis. argument. tot. Titul. ff. Si quis omissa causa Testa-
menti ab intestato, vel alio modo possideat hereditatem*.
Successio ab intestato est duplex, seu dupliciter fit, scilicet 6
in Capita, & in stirpes. *Communis*. Successio *in Capita* fit, & 7
est, quando hereditas secundum numerum personarum succe-
dentium, quibus defertur, in portiones seu partes viriles, sive
æquales dividitur, ita ut tot fiant partes, seu portiones heredi-
tatis æquales, quot sunt Capita seu personæ ejusdem gradus,
& ob id appellatur *successio in Capita*, textu expresso *in No-
vella 118. cap. 3. in fine*, ibi: *Quod in Capita nostræ Leges ap-
pellant. Successio in Stirpes*, fit, & est, quando plures succe- 8
dunt in locum alicujus, non secundum numerum personarum,
sed secundum portionem, quam de Jure accepisset ille, in
cujus locum succedunt, ita ut omnes simul sive multi, sive pauci sint, tantam solum portionem hereditatis accipiant, quantam suus Principalis, cujus loco succedunt, reciperet, si adhuc viveret. Sic si Pater intestatus decedens, unum filium, & decem nepotes ex alio filio prædefuncto relinquat, illi decem nepotes succedunt *in Stirpem*, idest in locum sui Patris, a quo tamquam stirpe proveniunt, & omnes decem simul tantam solam portionem hereditatis recipiunt, quantam reciperet suus Pater, si adhuc viveret, idest solummodo tantam inter omnes, quantam accipit de se solo ipse adhuc vivens Frater eorum prædefuncti Patris, §. *Cum filius 6. & §. Sed nos 16. Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato deferuntur*, ibi: *Quemadmodum inter filios, & nepotes ex filio antiquitas statuit,*

non

non in Capita sed in stirpes dividi hereditatem. Et concordant Authentic. In successionem, Cod. de suis, & legitimis, & Authent. De heredibus ab intestato venientibus cap. 1. Collat. 9. ibi: Tantam de hereditate morientis accipientes partem quantecumque sint, quantam eorum parens, si viveret, habuisset, quam successionem in Stirpes vocavit antiquitas.

9 Succedentium ab intestato quinque ordines assignantur. Primus est descendentium, liberorum nempe, nepotum, ac pronepotum &c. Secundus est Ascendentium, Parentum nempe, Avorum, ac Proavorum &c. Tertius Collateralium, Fratrum nempe, & aliorum Consanguineorum. Quartus Conjugum inter se, mariti nempe, & uxoris inter se. Quintus denique Fisci, Authent. de heredibus ab intestato venientibus, seu Novella 118. cap. 1. 2. & 3. Collat. 9. ac tot. Tit. ff. & Cod. Unde vir, & tot. Tit. Cod. de bonis vacantibus.

10 Liberi naturales, & legitimi simul, idest filii ex legitimo Matrimonio nati, si adhuc omnes sint superstites, sine ulla status differentia, sive feminæ, sive mares, sive sui sint, hoc est in patris potestate, sive emancipati, sive sæculares, sive Clerici, aut Ecclesiasticæ personæ, succedunt in capita, & æqualiter ab intestato suis parentibus, tam patri, quam matri, exclusis omnibus aliis, non solum Collateralibus, sed etiam ascendentibus, & descendentibus; Si autem aliquis ex dictis liberis fuerit præmortuus, succedunt pro ipso ejus filii, aut nepotes non in capita, sed in stirpes. Communis, textu expresso in cit. Authent. de heredibus ab intestato venientibus, seu Novella 118. cap. 1. Collat. 9. & cit. Authent. In Successionem, Cod. de suis, & legitimis.

11 Etiam filii legitimati per subsequens Matrimonium succedunt ab intestato parentibus, si soli sint, vel una cum naturalibus & legitimis liberis jam natis, seu nascituris æqualiter, cum habeantur per omnia, ac si ab initio legitime nati fuissent. Communis, textu expresso in §. Sui autem 2. Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato, & cap. Tanta 6. Qui filii sint legitimi.

12 Item filii legitimi tantum, idest adoptivi, etiam eodem modo, quo legitime nati çqualiter in capita succedunt adoptanti, vel arroganti. Communis claris Juribus in §. 14. Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato, leg. Cum in adoptivis 10. §. 1. Cod. de adoptionibus, leg. Si te parens 5. Cod. de suis, & legitimis liberis, ibi: Si te parens, in cujus fuisti potestate, solemniter in adoptionem dedit cum filiis naturalibus adoptive patris ante, vel post quæsitis defuncto intestato succedere potes.

13 Filii naturales legitimati per Rescriptum Supremi Principis æquali Jure, ac si fuissent legitime nati, succedunt ab intestato suis parentibus, si tres concurrant conditiones, scilicet; Primo si nulli extent filii legitimi: Secundo si pater naturalis peracta generatione ex aliqua justa causa matrem ducere non potuit, sicque per subsequens Matrimonium prolem legitimare nequivit; Tertio si proles in legitimationem consenserit; Sic expresse Novella 74. cap. 1. & Novella 89. cap. 9. Si autem Supremus princeps in Rescripto legitimationis insereret clausulam: Non obstante, quod adsint legitimi, seu: Etiam in præjudicium legitimorum, procederet Conclusio, etiam non concurrente prima conditione, quia Supremus Princeps potest antiquas Leges abrogare, & novas condere, argument. leg. Disputare 3 Cod. de crimine Sacrilegii, cum similibus, & in tali casu standum esset dispositioni posterioris legis, quia posteriora derogant prioribus, cap. Licet Romanus Pontifex 1. de Constitutionibus in 6. leg. Sed & posteriores, ff. de Legibus, cum similibus. Et sic tenet Communis Doctorum, teste Gailo lib. 2. Observ. 142. n. 7.

14 Legitimatio filii naturalis facta per Rescriptum Supremi Principis tempore, quo nulli existebant filii naturales simul, & legitimi, probabilius non expirat quo ad successionem ab intestato, etiamsi postea nascantur Patri filii legitimi. Sic Gailus loc. cit. num. 5. Reissenstuel lib. 3. Decret. tit. 27. n. 14. Bartolus in leg. Ex facto num. 3. ff. de vulgari, & pupillari substitutione, Baldus ibidem num. 1. ac etiam Jason. num. 15. citans Communem; Et ratio est, quia semel perfecta, et consummata non irritantur, quamvis ad eum casum perveniant, a quo incipere non potuissent, leg. In ambiguis 85. §. 1. ff. De Regul. Juris, ibi: Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt, cap. Factum 73. de Regul. Jur. in 6. ibi: Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari: Contrarium tamen sentiunt multi citati a Tiraquell. in leg. Si unquam num. 275. Cod. de revocat. donat. arg. l. Existimo 98. princ. ff. de verb. obl.

Filii naturales, non extantibus aliis ex legitimo Matrimonio 15
natis, neque uxore legitima, succedunt ab intestato patri una
cum sua matre in sextante, seu duabus unciis (idest duabus
partibus, si hereditas in duodecim dividatur) æqualiter inter
eos dividendis; ita ut una prolibus naturalibus, altera vero
matri remaneat; Novella 18. cap. 5. & Novella 89. cap. 12. 16
Si autem extent filii, aut nepotes legitimi, vel legitima
uxor, tunc non succedunt filii naturales Patri ab intestato, nec
Avo paterno, sed solum debentur illis alimenta ex bonis pa-
ternis arbitrio boni viri, cit. Nov. 18. cap. 5. & Nov. 89. 17
cap. 12. Succedunt tamen matri dicti filii naturales etiam illu-
stri, & omnibus ascendentibus per lineam maternam una cum
legitime natis, l. Si qua illustris 5. Cod. Ad S. C. Orficianum, &
§. Novissime 3. Instit. eod. cum similibus.

Filii Spurii,, vulgo quæsiti nullatenus succedunt patri ab 18
intestato, argument. §. 4. Institut. de successione Cognat. Illorum
enim certus pater nescitur, adeoque &c. Succedunt tamen 19
matri non illustri æque ac filii naturales; cit. §. Novissim. In-
stitut. ad Sacr. Consult. Orficianum, & leg. 2. ff. Unde Cognati.
Matri autem illustri, & habenti filios legitimos non succedunt 20
ab intestato; Secus vero si legitimis filiis careat, l. Si qua illu-
stris 55. Cod. Ad S. C. Orfician.

Filii ex damnato coitu, nec patri, nec matri ab intestato suc- 21
cedunt, quamvis nulli legitimi extent. Novella 89. cap. final.
& Authent. Ex complexu, Cod. de incestuosis nuptiis.

Filiis ex damnato coitu æquiparantur, ita ut nec patri, nec 22
matri, nec aliis ascendentibus succedant ab intestato filii, quo-
rum parentes ob crimen læsæ Majestatis sunt condemnati, l.
Quique 5. §. 1. Cod. Ad Leg. Jul. Majest. Item filii eorum, qui
propter Hæresim condemnati sunt, cap. Excommunicamus 3. §.
Damnati, de Hereticis.

Qui autem sint, & dicantur filii legitimi, illegitimi, naturales, 23
spurii, quæsiti, filii ex damnato coitu? Vide verb. Filii, ubi late
de omnibus.

Nepotes, & pronepotes succedunt ab intestato Avo, vel 24
Aviæ in stirpes, sive adhuc extent filii dicti Avi, & dictæ
Aviæ, sive non, §. Cum filius 6. & §. Sed nos 16. Institut. de
heredit. quæ ab intestato, Novella 118. & Authent. In suc-
cessionem, Cod. de suis, & legitimis, & l. Nepotes 2. Cod. eod.
cum similibus.

Deficientibus descendentibus & Fratribus, seu sororibus 25
germanis succedunt ab intestato soli ascendentes, servata ta-
men graduum prærogativa, ita ut proximiores gradu exclu-
dant remotiores; Unde Pater, & Mater succedunt filiis dece-
dentibus sine liberis. & fratribus, vel sororibus germanis,
idest utrinque conjunctis, exclusis a tali successione Avo, &
Avia. Novell. 118. cap. 2. & Authent. defuncto, Cod. Ad S.
Consult. Tertullianum.

Sic etiam si Paulus verb. grat. defunctus sine liberis re- 26
linquat superstitem Patrem, & Avum maternum, Matre
mortua, solus Pater succedit Paulo, excluso penitus avo ma-
terno etiam quo ad bona materna, & viceversa, Patre mortuo,
Mater superstes excludit penitus Avum paternum a successio-
ne filii etiam quo ad bona paterna, argument. leg. Si plures
10. §. Filio, ff. De vulgari, & pupillari substitutione, & cit.
Nov. 118. cap. 2. juncta Glossa ibidem verb. Proximi, & Gloss.
in citat. Authent. defuncto, verb. Gradus; Pirhing leg. 3. De-
cret. tit. 27. n. 13. Reissenst. ibid. n. 30. testans de communi con-
tra Paucos.

Si defunctis Patre, & Matre extent plures ascendentes si- 27
ne fratribus, vel sororibus defuncti, verb. grat. extent Avus,
& Avia in linea paterna, & simul Avus, & Avia in linea ma-
terna, aut ex parte Patris extet solus Avus, & ex parte Matris
Avus, & Avia, vel viceversa, tunc succedunt defuncto Nepo-
ti, aut Pronepoti omnes æqualiter, non in capita, sed in
stirpes, ita ut hereditas ex æquo inter illos ascendentes, qui
eundem gradum obtinent, dividatur, & unam medietatem
accipiant ascendentes a Patre, alteram ascendentes a Matre,
sive plures fuerint, sive unus solus ex una parte. Communis,
text. claro in cit. Novella 118. c. 2.

Quando cum ascendentibus æqualis gradus extant etiam 28
germani fratres, & sorores defuncti, tunc succedunt omnes
æqualiter, & in capita, ita ut ascendentes & fratres, & sorores
defuncti accipiant æquales partes hereditatis, tot faciendo
æquales portiones, quot sunt capita, seu personæ. Communis,
text. aperto in cit. Novella 118. c. 2. §. Si vero, & cit. Authent.
Defuncto, Cod. Ad S. C. Tertullianum.

Sorores autem, & fratres solum uterini, idest ex sola Matre, 29
vel

vel solum consanguinei, idest ex solo Patre excluduntur per ascendentes, nec possunt cum illis succedere hereditati fratris uterini defuncti. *Communis* per text. *in cit. Novella* 118. *c.* 2. ibi: *Si vero cum ascendentibus inveniantur fratres, aut sorores ex utrisque parentibus conjuncti defuncto*, ubi, ut vides, textus ad id admittit solos fratres, aut sorores germanos, & non solum uterinos, aut solum consanguineos.

30 Germanorum filii succedunt cum ascendentibus, seu sororibus germanis hereditati alterius prædefuncti germani fratris, aut sororis, non nisi tamen in stirpem, text. expresso *in Novella* 127. *c.* 1.

31 Nepotes autem, seu pronepotes præmortui fratris non gaudent hoc privilegio, sed excluduntur a dicta hereditate per ascendentes, & germanos fratres, aut sorores ipsius præmortui fratris, ut constat clare ex Rubrica *cit. Novella* 127. ibi: *Ut fratrum filii succedant pariter ad imitationem fratrum etiam ascendentibus extantibus*, ubi, ut vides, Rubrica ad dictam successionem admittit solum fratrum filios, non autem nepotes, & pronepotes. Tum quia Jus repræsentationis ultra fratrum filios locum non habet in linea collaterali. *Authentic. Post fratres, fratrumque filios Cod. de legitimis heredibus*.

32 In iis casibus, in quibus filii naturales, & illegitimi succedunt parentibus, parentes etiam succedunt illis, textu expresso *in Nov.* 89. *c.* 13.

33 Deficientibus descendentibus, & ascendentibus succedunt ab intestato defuncto ejus sanguine juncti collaterales, & quidem æqualiter, & in capita cum hoc tamen, quod collateralis gradu proximior semper totaliter excludat remotiorem, sicque omnium primo succedunt germani fratres, & sorores, penitus exclusis fratribus, & sororibus solum uterinis, vel solum consanguineis, text. expr. *in Novella* 118. *c.* 3. *& Authent. Itaque, Cod. Communis, de successionibus*.

34 Quando cum defunctis fratribus, & sororibus germanis extant etiam filii alterius fratris, aut sororis germanæ prædefunctæ, tunc etiam illi cum illis ab intestato succedunt, ita tamen ut fratres, & sorores succedant in capita. & dicti filii solum in stirpem omnes simul pro unica tantum portione loco sui patris prædefuncti, text. expr. *in Nov.* 118. *c.* 3. §. *Si autem, & in Authent. Cessante, Cod. de legitimis heredibus*.

35 Sicuti fratres germani, ita etiam filii fratrum germanorum excludunt fratres solum uterinos, vel solum consanguineos, sublata omni differentia sexus, & emancipationis, textu claro *in cit. Novella* 118. *c.* 3. §. *Si autem defuncto, & cit. Authent. Cessante, Cod. de legitimis heredibus*.

36 Si soli filii diversorum fratrum, vel sororum extent, & nullus frater defuncti, neque germanus, neque solum consanguineus, aut solum uterinus, tunc filii, & filiæ fratrum germanorum, non in stirpes, sed in capita succedunt defuncto patruo. Affertur exemplum. Demus, quod Petrus habens duos fratres Paulum & Joannem, iis præmortuis, intestatus decedat, et ex fratre Paulo extent quatuor filii, seu filiæ, et ex altero fratre Joanne sex. Hi decem filii, seu filiæ duorum fratrum succedunt Petro patruo suo, non in stirpes, sed in capita, sicque hereditas Petri non est dividenda in duas partes pro numero duorum fratrum præmortuorum, sed in decem partes secundum numerum decem filiorum, seu filiarum dictorum duorum fratrum. Sic clare deducitur ex *leg. Post consanguineos* §. 2. *ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Si plures sint ejusdem gradus, omnibus* (omnibus defertur hereditas) *in capita scilicet, ut puta duos fratres habui, vel duos patruos, unus ex his unum filium, alius duos reliquit, hereditas mea in tres partes dividetur, & leg. Lege duodecim* 14. *ad finem, Cod. de legitimis heredibus*, ubi de liberis fratrum, et sororum sic statuitur; *Illo procul dubio observando, ut successio non in stirpes, sed in capita dividatur*. Sic Fachin. *lib.* 6. *Controv. cap.* 3. Molina *tract.* 2. *disput.* 164. *num.* 12. Cavarruvia *in Epitom. Successſ. num.* 12. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 17. *num.* 39. Pirhing *ibidem num.* 21. testans de communi contra aliquos, et referens hanc sententiam fuisse approbatam a Carolo V. in Comitiis Imperialibus Spiræ habitis anno 1529.

37 Si autem nullis extantibus fratribus germanis defuncti extent ejusdem fratres consanguinei, vel uterini, tunc succedunt quidem soli filii, et filiæ fratrum germanorum, exclusis fratribus solum consanguineis, vel solum uterinis, ut expresse habetur *in Novella* 118. *cap.* 3. §. *Si autem vers. Unde consequens est*; At vero in stirpes, et non in capita, quia quando prædicti filii, et filiæ fratrum germanorum defuncti concurrunt cum ejusdem defuncti fratribus consanguineis, vel uterinis, tunc succedunt solum jure repræsentationis sui patris fratris germani dicti defuncti, alioquin non possunt excludere ab ejusdem hereditate ipsius defuncti fratres consanguineos et uterinos, cum essent uno gradu ipsis remotiores: adeoque cum eos solummodo excludant, quatenus repræsentant patrem suum defunctum, qui utpote frater germanus eos excluderet, et succedentes jure repræsentationis, succedant in stirpes, et non in capita *ex cit. Nov.* 118. *cap.* 2. §. *Si autem, & Authentic. Cessante, Cod. de legitimis heredibus*, in tali casu dicti filii, et filiæ succedunt in stirpes, et non in capita. Sic Fachin. *loc. cit.* Piching *loc. cit. n.* 21. Reiffenst. *l. c. num.* 41. et alii communius.

Quando nulli extant liberi legitimi, nec germani fratres, vel 38
sorores defuncti, de cujus hereditate agitur, tunc ab intestato succedunt ejus consanguinei, seu uterini fratres, et sorores, exclusis omnibus Collateralibus, textu expresso *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. *vers. His autem non existentibus*; *Et Authent. Post fratres autem, Cod. de legitimis heredibus*.

Quando defunctus relinquit quosdam fratres consangui- 39
neos, et etiam quosdam fratres uterinos, tunc probabilius fratres consanguinei succedunt in bonis paternis, nempe quæ a Patre defuncto ad eum pervenerunt, et fratres uterini in bonis maternis, nempe quæ a matre defuncta obtinuit, in aliis vero bonis æqualiter, et indistincte succedunt. Sic colligitur *ex leg. de emancipatis* 13. §. *Exceptis maternis rebus, Cod. de legitimis heredibus*, ibi: *Exceptis maternis rebus, in quibus si de eadem matre, fratres, vel sorores sunt, eos solos vocari oportet*. Et sic tenent Glossa *in Authent. Post Fratres* 1. *verb. Filii eorum Cod. De legitimis heredibus*, et Gloss. *in Authent. Itaque verb. Utroque parente, Cod. Communia, de successionibus*, et ibi Bartolus, Covarruv. *in cit. Epitome de successionibus ab intestato num.* 8. §. *Tertio est advertendum*. Jason *in leg. Post Dotem, ff. soluto Matrimonio*, Molina *citat. disput.* 164. *numer.* 7. Pirhing *loc. cit. numer.* 22. et ipso teste alii communiter, et hanc sententiam vocat etiam communissimam Reiffenstuel *loc. cit. num.* 43. quamvis ipse *num.* 44. 45. & 46. cum
variis aliis defendat oppositum. Quæ sententia est vere pro- 40
babilis, ut fatetur etiam ipse Pirhing *loc. cit.* eamque propugnant Fachin. Fulgosus, Corneus, Haunold. Bald. Salicet. et alii cum Reiffenst. *l. c.*

Deficientibus omnibus Fratribus, et sororibus, tam germanis, 41
quam consanguineis, et uterinis, eorumque omnibus filiis succedunt ab intestato reliqui Collaterales sanguine juncti gradu propinquiores, exclusis remotioribus, et quidem non in stirpes, sed in capita; si plures existant ejusdem gradus, nulla habita distinctione, aut differentia sexus masculini, aut feminini, agnationis, et cognationis, vel bonorum paternorum, aut maternorum, sive utrum ex utroque, an ex uno tantum latere sint conjuncti, quia in illis sola cognatio spectatur, textu expresso *in Authent. Post Fratres* 2. *Cod. de legitimis heredibus, & c. Nov.* 118. *c.* 3. *in fine, & cap.* 4. *per tot.*

Ab intestato succedere possunt omnes cognati gradu proxi- 42
miores probabilius usque ad decimum gradum tantum secundum computationem civilem. Sic Glossa fin. communiter recepta *in Authent. In successione, Cod. de suis, & legitimis heredib. & cit. Novella* 118. *cap.* 3. §. *final. verb. Cognatos*; & debet heres petens hereditatem probare se defuncto intra decimum gradum conjunctum fuisse, Schneidevv. *Comm. in Institut. de heredit. quæ ab intestato* §. *De tertio ordine succedentium num.* 40. Pirhing *loc. cit. num.* 23. *vers. Porro hodie*, & alii, *argument.* §. *Hoc loco* 5. *Institut. de Successione Cognatorum*.
Plures tamen alii satis probabiliter censent hodie agnatos, & 43
cognatos etiam ultra decimum gradum admitti ad successionem in infinitum, excluso Fisco dummodo suam genealogiam probare possint; *leg. Post consanguineos* 2. §. 1. *ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Deinceps que ceteri, si qui sunt hinc orti in infinitum*, & concordat §. *Ceterum* 3. *Instit de legitima Agnatorum successione*; Tum quia *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. §. *final. & cap.* 4. omnes Agnati & Cognati ad hereditatem vocantur juxta gradus prærogativam, nulla facta restrictione ad certum gradum, quod idem colligitur ex *leg. Vacantia* 4. *Cod. de bonis vacantibus*. Ceterum recte notat Reiffenstuel *loco cit. num.* 47. quod inutilis videtur quæstio, an talis successio extendatur usque in infinitum, an vero solum usque ad decimum gradum? quia ultra decimum gradum casus successionis ab intestato vix contingit.

Filii adoptivi non succedunt filiis legitimis patris adoptantis, 44
nec aliis agnatis, & cognatis, nec illi succedunt filio adoptivo, textu claro in *leg. Cum in adoptivis* 10. §. 1. *vers. Et ideo, Cod. de adoptionibus*.

Fra-

45 Fratres naturales, spurii, ac ceteri hujusmodi naturales ex uno patre, & diversis matribus provenientibus sibi invicem ab intestato nullatenus succedunt; *leg. Si Spurius, ff. Unde cognati*. Et sic communis receptissima Doctorum teste Covarruv. *de Matrimon. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 26.* & Reiffenstuel *loco cit. n. 30.*

46 Neque dicti fratres naturales, & spurii succedunt fratri legitime procreato, vel legitimato. Et nec isti illis, *argum. Novella 89. cap. 4.* Cum enim ex dicta Novella filii naturales etiam legitimati soli patri, non autem ceteris collateralibus succedant, sequitur evidenter, quod nec isti illis succedere possint, quia hæc successio est reciproca, ut cum aliis recte docent Covarruv. *in Epitome de successionibus ab intestato ad finem*, Reiffenst. *l. c. n. 50.* & alii.

47 Fratres naturales, ac spurii, & cæteri hujusmodi Collaterales uterini, seu ex eadem matre succedunt, & sibi invicem, & Collateralibus legitime natis, ac si legitimi nati essent etiam ipsi; *Communis*, textu expresso *in l. Hac parte 2. & l. Si spurius 4. ff. Unde Cognati*.

48 Collaterales nati ex damnato coitu, nec sibi invicem, nec legitimis, nec hi illis ab intestato succedere possunt, sive ex parte patris, sive ex parte matris sint conjuncti; *Sic Communis Doctorum*, teste Schneidevv. *lib. 3. tit. 1. de certio ordine succedentium numer. 37.* Reiffenstuel *loc. cit. sub num. 51. argum. Authent. Ex complexu Cod. de incestis, & Inutilibus nuptiis*, ibi: *Ex complexu nefaria, aut incesto, seu damnato liberi nec naturales sunt nominandi, omni paternæ substantiæ indigni beneficio, ut nec alantur a patre*, ubi, ut vides, adeo odibiles reputantur taliter nati, ut non solum ab omni successione, sed etiam ab alimentatione parentum excludantur, adeoque multo magis a Successione Collateralium.

49 Deficientibus omnibus consanguineis defuncti, sive descendentibus, sive ascendentibus, sive collateralibus, tunc nisi adsint in contrarium pacta dotalia, aut statuta, seu consuetudines locorum, succedit superstes conjux, excluso Fisco; *Communis*, textu expresso *in l. unic. ff. & Cod. Unde vir, & uxor*.

50 Dummodo tamen tempore mortis unius nullum inter eos reperiatur divortium, etiam quoad thorum, vel cohabitationem, textu expresso *in cit. l. unic. ff. Unde vir, & uxor.* ibi: *Ut autem hæc bonorum successio locum habeat, uxorem esse oportet mortis tempore, sed si divortium secutum sit, ... hæc successio locum non habet.*

51 Uxor pauper succedit ab intestato defuncto marito diviti, etiam extantibus liberis, vel aliis consanguineis, non quidem in omnibus bonis, sicuti quando deficiunt omnes consanguinei, sed in quartam partem hæreditatis, si non sint plures, quam tres liberi, seu consanguinei, vel si quatuor, aut plures extent liberi, seu consanguinei, in portionem virilem, idest in tantam portionem, quanta uni ex liberis, vel consanguineis obtingit, computato tamen in hac portione illo, quod eidem a marito legatum, seu relictum est; *Authent. Præterea Cod. Unde vir, & uxor, Novella 57. cap. 6. & Novella 117. cap. 5.*

52 Cum hac tamen advertentia, quod si uxor pauper succedat marito una cum liberis, succedit tantum quoad usumfructum sua vita durante, asservata proprietate filiis; Si vero succedit marito cum consanguineis collateralibus, succedit etiam quoad proprietatem; *Sic citata Jura*.

53 Et ad hoc, ut uxor pauper sic succedat bonis mariti, debet esse vere pauper, ita ut nec habeat sufficientem dotem, nec alia media, unde honeste vivere possit, alias nihil ei deberetur de bonis mariti; *cit. Authent. Præterea Cod. Unde vir. & uxor*, ibi: *Si superstes laboret inopia, & cit. Novella 53. c. 6. §. 2.* ibi: *Nam si aliunde forsan habeat . . . . . non erit justum gravare filios per successionem*.

54 Insuper ad hoc, ut Uxor pauper possit sic marito succedere, requiritur, quod tempore mortis mariti nullum fuerit inter eos justum divortium, juxta dicta *supra numer. 50. per cit. leg. unic. ff. Unde vir, & uxor*; Et quod nulla in contrarium adsint pacta dotalia, aut statuta, seu consuetudines locorum, utpote quæ juri communi derogant, *argument. cap. Cum tanto 11. de consuetudine, & l. De quibus 32. ff. de Legibus*.

55 Maritum etiam pauperem succedere reciproce cum liberis aut sanguine junctis uxoris in quartam, vel virilem partem in bonis ipsius præmortuæ divitis uxoris tenent Schneidevv. *l. c. n. 16.* Engel *l. c. n. 16.* Glossa *prim. in Authent. Præterea*, & ibi teste Reiffenstuel *l. c. n. 58.* Doctores communiter, *arg. cit. Authent. Præterea, Cod. Unde vir, & uxor*, ubi indistincte id statuitur de conjuge superstite, & *Novella 53. c. 6.* ubi id expresse sancitur præcisis his verbis: „ Si inops, aut „ vir, aut mulier inveniatur, & moriens, quidem aut vir, „ aut mulier locuples sit, ille vero, vel illa superstes pau„ per existat „ & id etiam inferre videtur identitatis ratio, quia ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio, *l. Illud 32. ff. Ad Legem Aquiliam. & c. Inter corporalia, de translat. Episcopi*; Cum ratio Legis sit anima Legis, *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnatorum*, Nihilominus dubium movent, ut recte advertit Reiffenst. *l. c. n. 65.* Novissimæ Constitutio„ nes *Novell. 117. c. 5. in fine*, ibi: „ Virum enim in talibus „ casibus quartam secundum priorem nostram Legem ex „ substantia mulieris accipere modis omnibus prohibemus „ quæ verba, ut subjungit dict. Reiffenst. considerationi legentium præsertim Legistarum relinquuntur.

Deficientibus consanguineis ultra decimum gradum; & 56
uxore, aut viro, succedit ultimo loco Fiscus in omnibus bonis vacantibus defuncti, seu defunctæ; *l. Scire debet 1. & l. Vacantia 4. Cod. de bonis vacantibus*, Pirhing *l. c. n. 25.* Reiffenst. *l. c. n. 59.* Engel *l. c. n. 17.* & alii passim. Ut autem Fi- 57
scus legitime succedat dictis bonis, debet prius per publicum proclama, seu patentes litteras publico in loco affixas vocare omnes, qui in talem hereditatem jus aliquod se habere existimant, & si intra certum præfixum tempus nullus heres, seu Actor comparuerit tunc omnia dicta bona hæreditaria, tamquam bona vere vacantia Fisco deferuntur; *l. Si vacantia 5. Cod. de bonis vacantibus*.

Limitatur tamen conclusio quoad bona perigrinorum in 58
locis a sua patria decedentium ab intestato, tunc enim si adhibita sufficienti diligentia pro reperiendis eorum heredibus, nullus heres ob distantiam locorum reperiri possit, tunc bona apud ipsos reperta non deferuntur Fisco, nec hospiti, in cujus hospitio peregrini decesserunt, sed ab Episcopo loci in pias causas erogari debent textu expresso *in Authent. Omnes peregrini, Cod. Communia. de successionibus*. & tenet Pirhing. *l. c. n. 25.* Reiffenst. *l. c. n. 59.* Engel *l. c. num. 8.* & alii communiter.

In bona Clericorum patrimonialia, quasi patrimonialia, 59
industrialia, & parsimonialia succedunt ab intestato eorum legitimi consanguinei Glossa *in cap. Sed hoc 1. de successionibus ab intestato verb. Tradantur*, Abbas *ibid. n. 1.* Barbosa *ib. n. 5.* Engel. *l. c. n. 21.* Reiffenst. *l. c. n. 61.* & alii communiter *arg. Cap. Quicumque 7. caus. 12. q. 4.* Cum similibus.

Si Clericus consanguineos successionis capaces non ha- 60
beat, in dicta bona patrimonialia, quasi patrimonialia, industrialia, & parsimonialia succedit Ecclesia, cui servivit, seu in qua Beneficium habuit, excluso Fisco Episcopali. Abbas *l. c. n. 2. & 3.* Barbosa *l. c. n. 4.* Engel *l. c. n. 22.* Piching. *l. cit. n. 62.* & communis aliorum, per text. expr. *in Cap. Quicumque 2. caus. 12. q. 3. cap. Quicumque 7. ead. caus. 12. q. 5.* juncto *c. Sed hoc 1. de Successionibus ab intestato*, in cujus Summario sic expresse habetur: *Clericus bona propria dare potest cui vult, sed si decedat intestatus, & non habet consanguineos, succedit Ecclesia*.

Si autem Clericus intestatus decedens, nec habeat consan- 61
guineos successionis capaces, nec Beneficium habuerit in dicta sua bona patrimonialia, quasi patrimonialia, industrialia, & parsimonialia succedit Fiscus Episcopalis. Abbas *in cap. Sed hoc 1. n. 1. & Cap. Sancto Concilio 2. n. 2. de successionibus ab intestato*, Engel *l. c. n. 12.* Piching *l. c. n. 27.* Reiffenst. *l. c. n. 61.* cum communi aliorum. Et ratio clare liquet a pari; Sicuti enim deficientibus consanguineis, & uxore Laici decedentis intestati succedit Fiscus Sæcularis juxta dicta *supra numer. 60.* ita etiam deficientibus consanguineis, & Ecclesia Clerici Sponsa succedit Fiscus Ecclesiasticus, cum etiam Episcopus suum Fiscum, ac jura Episcopalis habeat, ut tradunt Abbas *l. c.* Engel *l. c. n. 22.* Reiffenst. *l. c. num. 63.* & alii communiter cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. num. 16.* per text. *in Cap. Si quis contumax 20. & Cap. si quis deinceps 22. caus. 17. q. 4.* cum similibus. Episcopus tamen in tali ca- 62
su non potest sibi ipsi dicta bona appropriare, sed debet ipsa erogare in pias causas. Abbas *in cit. Cap. Sed hoc 1. in fine de successionibus ab intestato*, Reiffenst. *l. c. n. 27.* & alii passim, *arg. Cap. Relatum 12. de Testam.*

In bona vero mere Ecclesiastica Clericorum, seu acquisi- 63
ta ex Beneficiis Ecclesiasticis, vel intuitu Ecclesiæ succedit Collegium Clericorum, vel successor in Beneficio, si Clericus defunctus bona separata possidebat, ab eodem tamen in pios usus fideliter distribuenda. Pirhing *l. c. n. 27.* Reiffenst. *l. c.*

l.c. n.64. Abbas *in Cap. Relatum* 12. *de testam. n.1.* & ibi Doctores communiter, per text. express. *in cit. Cap. relatum*, ibi; „ Respondemus, quod generaliter bona qualibet per Ecclesiam acquisita eis Ecclesiis debent juxta Lateranense Concilium post acquirentis obitum remanere: Nomine autem Ecclesiæ, non Episcopus, vel Successor Clerici morientis, ubi est Collegium Clericorum, sed communis congregatio intelligitur, quæ illarum rerum debet canonicam distributionem, & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantum unus est Ordinandus, is ea bona, sicut & alia ipsius Ecclesiæ in Dei timore dispenset,

64 In omnia bona Religiosorum Professorum, qui de ipsis ante Professionem nihil disposuerunt, succedit, velut ab intestato mortuorum morte Civili, Monasterium, seu Ordo Religiosus, si successionis, & possessionis in communi sit capax; Et ratio est, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit suo Monasterio. *Authent. Ingressi, & Authent. Si qua mulier, Cod. de Sacrosanct. Ecclesiis, Authent. De sanctissimis Episcopis §. Si qua mulier, cap.38. Collat.9. Novella* 123. *& Authent. de Monachis §. Illud quoque Cap.5. Novella 5. Cap. Statutum 1. caus.18. q.1. Cap. Abbates 16. caus. 18. qu.2. Cap. Quia ingredientibus 7. caus.19. q.3. c. In præsentia 8. de probat.* cum similibus.

65 Si autem Monasterium, seu Ordo Religiosus non sit successionis, & possessionis in communi capax, tunc in talia bona succedunt heredes illorum ab intestato, perinde ac si morte naturali obiissent; Cum enim Monasterium, seu Ordo Religiosus non sit successionis capax, sequitur quod illa bona immediate devolvantur ad proximos cognatos, & heredes ab intestato, cum nemo alius jus ad illa habeat; *Communis*.

65 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficiatus*, verb. *Heres*, verb. *Filii*, verb. *Parentes*, verb. *Regulares*, verb. *Testamentum*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 ACcidere nonnumquam solet simul mori eos, qui possunt invicem sibi ab intestato succedere, ex. gr. Parentes,
2 & filios. Interest vero determinare quis prius mortuus ha-
3 bendus sit, idque ut reguletur successio. Ita autem pro diversitate personarum dijudicandum reor quoad ascendentes, & descendentes.

4 Si Pater cum filio impubere simul mortuus sit, creditur Pater supervixisse; *L.9. in fin. ff. de Reb. dub. Frinckelshaus. observ.52. n.9. & seq. Zach. q. medic. legal. libr.5. titul.12. num. 14.*

5 Sunt qui tenent, id obtinere etiamsi filius paululum impubertatem excesserit, quum novissima pubertatis ætas nondum
6 omni imbecillitate exempta sit. Tutius vero est subsistere in terminis a jure præscriptis; *Fusar. de fideicom. substit. q.416. num. 5.*

7 Num idem procedat si Pater, & Filius impubes in diversis Locis perierint, & incertum sit quis prior decesserit? Affirmat *Menoch. de Præsumpt. l.6. præsumpt.* 50. *n.33.* Negat
8 vero *Doncll. in comment. ad L.9. §.1. ff. de Reb. dub.* Meo judicio admitti potest *Menochii* opinio in his aut similibus casibus: quando ambo eidem quidem periculo expositi, sed separati sunt, ut puta si ambo in eodem Mari, & eodem tempore naufragium patiantur, sed tamen diversis navibus vehantur, vel etiam si Urbe universim incensa in diversis ædibus degant, aut diversis quidem periculis, sed eodem
9 tempore affligantur. Alias ubi ambobus in diversis Locis constitutis talia pericula non concurrant, prius dicendum erit Patrem juxta ordinem mortalitatis naturalem citius esse mortuum; Confer *Mascard. de Probat. conclus.* 1344. *num.* 8. *&* 16.

10 Contra vero si cum filio pubere pariter decedat Pater, supervixisse filius credetur; *Leg.9. §.4. de Reb. dub.* Idque etiam si in bello pereant; *Charond. lib. 1. verisimil. cap.* 31, *numer.* 4.

11 Quod dictum est de Patre, & filio simul morientibus, locum etiam sibi vindicat quoad Patrem, & filiam pariter simul morientes; *Ecked in commentar. ad titul. ff. de Reb. dub. numer.* 4. tum quoad Matrem cum filiis, aut filiabus decedentem.

12 Quid autem si fœmina parturiens una cum partu moriatur, num fœmina, an partus prior mortuus censebitur? Vide distinctiones *Barry de success. l.17. tit.12. n.24. Peregrin. de fideicommiss. art.43. n.26.*

Hactenus de ascendentibus, & descendentibus simul mo- 13
rientibus. Quod attinet ad Collaterales simul obeuntes di- 14
stinguendi pariter essent plures casus. At de Fratre, & Soro- 15
re simul morientibus, vide *Carpzov. p.1. dec.19. num.2. &*
seq. De fratribus *L.18. ff. de Reb. dub.* De Pupillo cum fratre 16
substituto *Mejer. in Colleg. Argentoratens. ad l.34. tit.5. thes.* 17
5. n.6. Ab Esbach ad Carpzov. p.3. c.17. de fin.13. De duabus Sororibus *Fulgos. consil.22. n.54. & seq. Grat. lib. 2. Respons. 6. num.* 26.

SUCCESSOR IN BENEFICIO ECCLESIASTICO.

An, & quando teneatur stare locationi factæ ab Antecessore? Vide verb. *Locatio n.8. & 9.*

An, & quando teneatur solvere debita Antecessoris? Vide verb. *Solutio a n.11. ad n.15.* Vide etiam verb. *Melioramenta n.* 32. 33.

S U F F R A G I A.

SUffragium dicitur a suffragando, seu auxiliando, Sic
ex S. Thoma *in 4. dist.45.* notat Silvester *in Summa verb.* 1
Suffragium n.1. Suffragium dupliciter accipitur Primo pro 2
voto, quod in electionibus ad Officia, & Dignitates dari solet, & de suffragio sic accepto satis constat ex dictis sub verb. *Electio*: Secundo pro auxilio, seu adjutorio spirituali, quo unus fidelis alterum adjuvat ad obtinendam a Deo remissionem pœnæ temporalis, vel aliud simile, de quo suffragio sic sumpto est hic sermo. Unde suffragium sic acceptum est au-
xilium, seu adjutorium spirituale, quod unus fidelis alteri 3
præbet ad consequendam a Deo pœnæ temporalis remissionem.

Suffragium sic sumptum tripliciter contingere potest: Pri-
mo ex opere operato per Sacrificium Missæ. Secundo per 4
Indulgentias; Tertio ex opere operantis, nempe per proprias operationes bonas, ac satisfactorias, ut orationes, jejunia, eleemosynæ, & hujusmodi. De Suffragio primo modo satis constat sub verb. *Missa*; De suffragio secundo modo satis patet sub verb. *Indulgentia, & Jubileum*; & de suffragio tertio modo instituitur hic discursus,

Unde hujusmodi suffragium ex opere operantis duobus mo-
dis contingere potest; Primo per modum satisfactionis, pro- 5
ut unus offert pro alio valorem satisfactionis, qui est in operibus bonis, ad satisfaciendum pro pœna temporali; Secundo per modum interpretationis, aut meriti de congruo, prout unus suis precibus, aut orationibus impetrat a Deo, ut alteri concedat auxilium ad resurgendum a culpa, & ad obtinendam remissionem debitæ temporalis pœnæ. *Sic in re Doctores communiter* post S. Thomam *in 4. distinction.45. quæst. 2. articul. 1.*

Personæ fideles, quibus hæc suffragia applicari possunt, 6
sunt duplicis tantum generis, nempe fideles vivi, & fideles defuncti in Purgatorio existentes; Beati enim in Paradiso nullis indigent suffragiis; Damnati autem in Inferno horum sunt penitus incapaces.

Certum igitur de Fide est dari inter fideles suffragiorum 7
communicationem, idest communicationem bonorum operum, quibus ipsi fideles se se mutuo juvare, ac sibi invicem suffragari possunt: id enim habetur clarissime in Symbolo Apostolorum per illa verba *Credo Sanctorum Communionem*; Cujus Articuli verus sensus juxta communem Catholicorum Theologorum est, quod detur in Ecclesia Communio bonorum operum inter homines justos, quibus sibi invicem suffragari possunt: Homines enim justi sunt membra unius Mystici corporis Ecclesiæ sub uno capite Christo; Unde ad *Ephesias* 4. comparat Apostolus Ecclesiam Corpori humano, in quo sicuti unum membrum sanum alteri præbet auxilium, ita etiam in Mystico corpore Ecclesiæ unus homo justus alteri auxilium præstare potest per bona opera; Et hoc etiam expresse colligitur ex illo Psalmistæ *Psal.*18. ibi: *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua*, & ex illo *Ad Romanos* 15. ibi: *Obsecro vos fratres per Dominum Jesum Christum, & Caritatem Spiritus Sancti, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum*, & ex illo Jacobi 5. *Orate pro invicem, ut salvemini; multum enim valet Oratio justi assidua*.

8 Unde possunt fideles justi se invicem vivos juvare per suffragia ad satisfaciendum pro pœnis temporalibus debitis pro peccatis quo ad culpam jam dimissis. *Communis, ac certa* inter Catholicos, contra Hæreticos; Idque expresse docet Catechismus S. Pii V. *in fine de Sacramento Pœnitentiæ*, ubi sic expresse dicit: *In eo summa Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda est; qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus pro alio satisfacere possit*.

9 Fideles possunt suffragari, & juvare suis bonis operibus etiam defunctos qua ad remissionem pœnæ temporalis in Purgatorio exsolvendæ. *Est de fide*, & patet expresse ex 2. *Machab. Cap.* 12. ibi: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*: Et hæc veritas definita est in pluribus Conciliis, quæ refert Mastrius *Theol. moral. disp.* 23. *q.* 5. *art.* 1. *n.* 7. & expresse in Concil. Trid. *sess.* 25. *in Decreto de Purgatorio*, ibi: *Cum Ecclesia Catholica Spiritu Sancto edocta ex sacris Litteris, & antiqua Patrum traditione in Sacris Conciliis; & novissime in hac Oecumenica Synodo docuerit Purgatorium esse, Animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris Sacrificio juvari*.

10 Hinc omnino pium esse, nec Divinæ Justitiæ aut perfectioni contrarium satisfactiones a nobis offerri pro Animabus Purgatorii recte ex Scriptura, & PP. & sensu universali Ecclesiæ ostendit contra aliquos Raynaudus in *Heter. tract.* 15. *part.* 2. *sect.* 1. *punct.* 1. *& sequent.* & iterum *punct.* 10. *&* 11 ubi contraria argumenta solvit, & sic tenent etiam La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1336. Kazenberger *in Supplement. Theol. Sacramental. Patris Sporer, Append. de Suffragiis* §. 2. *n.* 246. & alii.

11 An autem laudabilius sit satisfactiones omnium suorum operum totius secuturæ vitæ suæ transferre in Animas Purgatorii, vel sibi retinere? Variant Doctores. Raynaudus enim *loco citat. sect.* 2. *punct.* 2. Arriaga *d.* 40. *sect.* 2. cum quibus inclinat La Croix *loco cit. num.* 1336. & alii docent id esse minus laudabile, & fore prodigalitatem venialiter malam contra Caritatem propriam, & amorem Dei debitum, quia est velle Deum prius, & potius laudari ab alio, quam a se; quod videtur esse hominis minus amantis Deum. Econtra autem Hautinus *in Patr. defunct. a num.* 527. citans pro se Sanctum Thomam, Suarez & Lugo fuse contendit id esse laudabilius, quia per illum actum Caritatis plus meretur gratiæ, & consequenter gloriæ sibi, & Deo per totam æternitatem: Quod & admittunt, ut revera admittendum est etiam Auctore primæ sententiæ de eo, qui multo reatu onustus morti proximus applicat alteri, seu Animabus Purgatorii omnes satisfactiones suas, advertens se per id facere actum, qui merito, & dignitate sua damnum illud compenset, nam ex caritate transferens, auget suam gratiam, qui est fructus æternus longe pretiosior.

12 Si quis vivens applicet Animabus Purgatorii omnes Missas, preces, & satisfactiones pro se defuncto offerendas, probabilius invalide applicat. Raynaudus *loco cit.* La Croix *loco cit. num.* 1334. Kazenberger *loco cit. num.* 246. & alii; Et ratio est, quia applicatio operis non est in potestate illius, pro quo offertur, sed pendet ab intentione operantis: Offerens autem, qui suo tempore offeret pro tali defuncto, non offeret ad dictam talis defuncti intentionem, sed offeret ut ei prosit; Ideoque si ei prodesse poterit, proderit, si autem prodesse non poterit, et offerens non substituat aliam intentionem, a Deo distribuentur secundum interpretativam intentionem, et voluntatem facientis, et offerentis opus, ut in similibus cum S. Thoma tenent Pasqualig. *quæst.* 86. Raynaudus *loco cit. p.* 1.
13 *num.* 32. et alii; Quamvis Kazenberger *loco cit.* et alii apud La Croix *loc. cit. num.* 1330. dicant, quod tunc vel proderunt ipsi operanti, vel reponentur in communem Thesaurum Ecclesiæ; Hautinus autem *in Patr. Defunct. a num.* 627. citans pro se Sanctum Thomam, Suarez, et Lugo, ut refert La Croix *lib.* 2. *num.* 179. fuse contendit nedum id valide fieri, sed etiam laudabilius esse, quia per actum illum Caritatis plus meretur Gratiæ, et consequenter Gloriæ sibi, et Deo per totam æternitatem. Quod tamen Arriaga *d.* 40. *sect.* 2. concludit minus esse laudabile, quia est velle Deum potius laudari ab alio quam a se, quod videtur esse hominis minus amantis Deum.

14 Suffragia needum exhibita, etiamsi certo sint exhibenda, nunc non prosunt Animabus in Purgatorio. *Sic Communis, & certa Doctorum* cum Raynaudo *loco citato part.* 3. *num.* 43. La Croix *loco cit. n.* 1340. et Kazenberger *l. cit. n.* 247. Nec hoc indiget probatione.

Per se loquendo utilius est Animabus, si statim magna copia suffragiorum pro illis offeratur, quia solum illis suffragia prosunt, si sint actu exhibita, non autem, si sint, quamvis certo, exhibenda. Per accidens tamen potest esse laudabilius fundare Missam perpetuam, cum possit esse magis ad Dei gloriam, ut populus in perpetuum certo die, et loco Missam pro commoditate habeat; Raynaud. *loc. c. a n.* 47. La Croix *l. cit. a n.* 1341. et alii passim. 15

Communio oblata pro Animabus Purgatorii de se non prodest ipsis: nisi in quantum actus adjuncti sunt ex opere operantis impetratorii, vel satisfactorii. Sic fuse demonstrat Raynaud. *tom.* 6. *opuscul.* 6. *de communione pro mortuis*, et sequitur La Croix *l. c. n.* 1344. et alii. 16

Restitutio eorum, quæ defunctus abstulerat, aut adimpletio votorum, quæ non expleverat, quamvis per accidens prodesse possint ratione piorum actuum, quos heredes nunc eliciunt pro defuncto, tamen de se nihil conferunt ad liberationem Animæ. Sic S. Thomas, Navarr. Sotus, Bellarminus, Suarez, Molina, Valentia, Raynaudus citati, et secuti a La Croix *loco cit. num.* 1345. ubi dicit hanc conclusionem esse contra paucos; Et ratio est quia vel defunctus ante mortem fecit quod potuit, et non ideo diutius patietur; vel id neglexit, et ideo patietur, quantum promerita est ipsius negligentia, non obstante, quod ejus heredes suis dictis omissis obligationibus satisfaciant, *argument. cap. Mora sua* 25. *de Regul. Juris in* 6. *& leg. In condemnatione* 173. §. 2. *ff. de Regul. Jur.* 17

Sic econtra negligentia heredum in tali restitutione, & adimpletione votorum facienda non obest ejus Animæ in Purgatorio existenti, quia heredum negligentia non est culpa ad ipsum pertinens. Et rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, textu expresso *in cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*; Cum peccata suos debeant tenere Auctores, *cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli, leg. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*; Nec debeat aliquis alterius odio prægravari, *cap. Non debet* 22. *de Regulis Iuris in* 6. *& leg. Non debet* 74. *ff. de Regulis Iuris*. Sic Doctores citati *num. antecedent.* Quamvis tamen varii alii apud Mastrium *in Theologia moral. disputat.* 24. *quæst.* 1. *articul.* 3. *num.* 69. affirment dilationem restitutionis a Testatore relictæ obesse ejus Animæ in Purgatorio existenti, & esse causam longioris dilationis in illis pœnis; Unde S. Birgitta *lib.* 6. *Revelationum capit.* 65. affirmat tandiu Animam cruciari in Purgatorio, donec restituatur ablatum; & huic opinioni favent revelationes quædam Animarum defunctorum, quæ vivis apparuerunt, & ab heredibus suorum debitorum restitutionem fieri petierunt, ut a Purgatorio liberarentur. 18 19

Usus Cereorum ardentium prodest defunctis, in quantum conjuncti, & amici nomine defuncti protestantur se confiteri Christum esse verum lumen, & ex ejus meritis sperare misericordiam. Raynaud. *l. cit. sect.* 3. *punct.* 11. *q.* 7. La Croix *loco citato n.* 1347. Kazenberger *loco cit. n.* 250. & alii. 20

Aspersio Aquæ benedictæ prodest defunctis propter preces Ecclesiæ, quia benedicendo petit prodesse etiam ad condonationem pœnarum. Raynaud. *loco cit. q.* 5. La Croix *l. citat. n.* 1347. Kazenber. *l. c. n.* 250. & alii. 21

Incensatio Thuris prodest, in quantum orat Ecclesia, ut anima pascatur odore cælesti. La Croix *l. c. n.* 1347. Kazenber. *l. c. n.* 250. Raynaudus *l. c.* & alii. 22

Campanarum pulsus non juvat defunctis nisi indirecte, quatenus movet audientes ad orandum, seu suffragia offerendum pro defuncto. Raynaud. *l. c. punct.* 7. La Croix *l. c. n.* 1346. Kazenberger *l. c. n.* 249. & alii. 23

Sepultura in loco Sacro prodest defunctis, partim quia preces publicæ Ecclesiæ, quæ in tali loco funduntur, extenduntur etiam ad inibi sepultos, & partim quia cum fideles frequentius illuc conveniant, frequentius excitantur ad orandum pro ipsis. Rayn. *loco citat. punct.* 12. *quæst.* 3. Kazenberger *loco cit. n.* 250. La Croix *l. c. n.* 1347. & alii; *arg. cap. Fraternitatem* 3. *de sepult.* 24

Ut suffragium habeat suum effectum, tres conditiones requiruntur in eo, pro quo suffragium offertur; Prima, quod indigeat suffragio, idest sit debitor alicujus pœnæ temporalis, quia ubi nulla restat talis pœna solvenda, nullum etiam requiritur suffragium pro ejus exsolutione. Secunda, quod sit in statu gratiæ, quia qui est in peccato mortali, utpote membrum mortuum, non potest recipere subsidium, seu suffragium ab alis membris vivis: Tertia, quod peccata, pro quibus satisfacta, 25

16 Subcollector absque Ordinarii licentia alloquens Moniales potest excommunicari. *Sacra Congr. Concilii in Hipporegien.* 13. *Maji* 1628. apud Barbosam *loco cit. num.* 7., & Tambur. *de Jure Abbatissar. disp.* 25. *quæsit.* 4. *num.* 6.

17 Subcollectoris delictorum saltem notoriorum informationem potest capere Ordinarius, vel capi facere ad effectum transmittendi suis Superioribus; *Eadem Sacra Congergat. Concilii in d. Hipporegien.* 3. *Maji* 1628.

18 Subcollectores subjecti sunt Episcopo quoad celebrationem Missarum, & alias functiones Ecclesiasticas, & quoad onera ipsius ratione Beneficii incumbentis; *Sac. Congregat. Concil.* 24. *Maji* 1664. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad III. tom. numer.* 87.

19 Non potest tamen Episcopus illos a Divinis suspendere ob delicta occulta, sicut cæteros subditos; *Sac. Congregat. Concil. in Vercellen.* 24. *Novembris* 1631. apud Monacell. *loc. cit. numer.* 88.

20 Subcollector spoliorum nequit percipere distributiones quotidianas, dum ratione Officii Subcollectoris Choro non assistit; *Sac. Congregat. Concil. in Cassanen.* 9. *Febr.* 1647. *ad cap.* 12. *sess.* 24. *de reformat.* & pluries alibi, teste Pignatell. *tom.* 1. *consul.* 327.

21 Episcopus, si in sua Diœcesi omnes Canonici, vel eorum major pars prætextu Officii subcollectoris prætendant exemptionem a sua Jurisdictione, debet facere verbum cum Sanctissimo; *Sacr. Congregat. Concil. in Anagnina* 16. *Novemb.* 1652. *ad cap.* 10. *sess.* 24. *de reform.* apud Pignatell. *consult.* 389.

22 Subcollectores, & Commissarii pro locis exemptis, sed habitantes in Civitate Episcopo subdita, non gaudent exemptione a Jurisdictione Ordinarii; *Sacra Congregat. Concilii in Caputaquen.* 14. *Martii* 1722. Sic refert Ursaya in *Miscellaneo* 1. *Sacro, & profano litt.* S. *num.* 246.

23 Subcollectores Apostolici sunt quidem exempti a jurisdictione Ordinarii, ut liquet ex Constitutione 40. Gregorii XIII. *tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. nov. pag.* 293., & Constitut. 7. Urban. VIII. *tom.* 4., & ex jam allatis superius; sed cum multis limitationibus, nempe quod non obstantibus suis privilegiis adhuc subdantur jurisdictioni Ordinarii in rebus respicientibus, aut Curam animarum, si quam exerceant, aut servitium Ecclesiæ, si Canonicatum, aliudve Beneficium possideant, & in pluribus aliis, ut patet in sequenti Decreto Sacræ Congregationis Concilii approbante san. mem. Innocentio XI. edito; quod ad uberiorem notitiam hic ad litteram datur una cum suis declarationibus, seu additionibus emanatis a Congregatione particulari deputata a Benedicto XIII. 23. Maji 1725.

DECRETUM

Sacræ Congregationis Concilii circa Subcollectores latum die 27. Februarii 1677.

24 DIE 27. Februarii 1677. Sacra Congregatio EE. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum ad occurrendum controversiis, ac querimoniis circa Subcollectores Spoliorum, aliosque Commissarios Cameræ Apostolicæ, præsertim Regni Neapolitani, ad eandem Sacram Congregationem delatis salubriter intenta, auctoritate etiam a S. mem. Clemente IX. & Sanctissimo D. N. Innocentio XI. tributa, prævia matura consultatione, statuit, ac decrevit, ut in posterum in singulis infrascriptis Diœcesibus, videlicet; Aquinen. Acerrarum, Aliphana, Avellin. Asculana in Piceno, Asculana in Apulia, Atrien. Bisacciarum, Bitecten. Bituntina, Brundusina, Bellicastren., Boven. Carinolen. Calven. Cajacen. Casertan. Campanien. Capritan. Conversan. Cotronen. Castren. Castellaneten. Civitatis Ducalis, Camplen. Cariaten. Fundana, Frigentin. Guardien. Gravinen. Gallipolitan. Isclan. Insulan. Juvenacen. Literen. Lavellen. Laquedonien. Motulen. Massulubren. Maturanen. Minerbinen. Monopolitan. Melphiten. Minoren. Marsicen. Montis Marani, Montis Pelusii, Melphien. Murana, Nuscana, Nicoteren. Nucerina, Ostunen. Oritan. Ortonen. Pennen. Puteolan. Polignanen. Ravellen. Ruben. Rossanen. Rapollen. Reatina, Surrentina, Suessana, S. Agathæ, Satrianen. Stabien. seu Castri Maris Sarnen. S. Severi, S. Angeli Lombardorum, Trojan. Theanen. Thelesina, Trivicana, Tranen. Ugentin. Umbriaticen. Vican. Vulturanen. Vestan. Venusina, Valven. Vigilien. Venafrana.

25 Et in singulis pariter infrascriptis Locis exemptis, seu nullius Diœcesis, videlicet; Canusii, Cerignolæ. Casalis novi, Cetrani, Centolæ, Castri S. Laurentii, Castellan. Carbanarien. Brosii, Falan. Montis Virginis, Montis Casini. Marubii, Putignani, Rutillani, S. Stephani de Nemore, Sanctissimæ Trinitatis Caven. S. Angeli ad Fasanellen. S. Vincentii de Vulturno, Terlitii, & aliis, in quibus fortasse hactenus Subcollectores deputari solitum fuit, unicus Subcollector.

26 In sequentibus vero, scilicet: Aprutina, Aversana, Arianen. Amalphitan. Alexanen. Aquilana, Baren. Bojanen. Bovinen. Bisinen. Canaven. Capuana, Complan. Cathacen. Hieracen. Hydruntina, Isernien. Larinen. Lycien. Marsorum Nolan. Neritonen. Neocastren. Oppiden. Polycastren. Potentin. Rheginen. Sorana, Sypontina. Sulmonen. Squillacen. S. Severinæ, S. Marci, Theatina, Termularum, Triventin Tarentin. Tricaricen. & Tropien. duo tantum.

27 In sequentibus, nimirum: Acheruntin. & Materanen. unicus, in Anglonen. Beneventan. Consentin. Caputaquen. Cassanen. Mileten. & Salernitan. non plus, quam tres, & in Neapolitana, decem Subcollectores, & non ultra, respective deputentur, & exerceant.

28 Ad evitandam autem confusionem remisit arbitrio Nuncii dividere, & assignare cuilibet subcollectori partem Diœcesis, seu Loca, intra quorum limites debeant in exercitio se continere.

29 Et ne semel sic Subcollectores deputati necessitatem inducant multiplicandi alios Subcollectores renunciando Officium licet possint in eo continuare, & idonei sint, declaravit, nullum Subcollectorem post renunciatum Officium gaudere exemptione ab Ordinario, nisi laudabiliter exercuerit, saltem per duodecim annos.

30 Eos vero, qui in Officio, aut alias ita deliquisse comperti fuerint, ut a Nuntio amoveatur, & alii eorum loco deputentur, nullatenus exemptione hujusmodi gaudere; Et econtra illos, qui probe, ac fideliter se gesserint, velintque in Officio continuare, confirmandos esse a Nuntio, nec alios eorum loco deputari posse.

31 Præterea, attenta Subcollectorum hujusmodi multitudine, & causa a san. mem. Urbano VIII. in sua Constitutione 35. considerata, concedendi illis exemptionem, censuit expedire, ut Sanctissimus declaret, ita esse intelligendam dictam Constitutionem, ut Subcollectores, terminato Officio non gaudeant amplius exemptione, defuncto, vel alias deficiente Ordinario, cujus tempore exercuerunt. Sicuti etiam declaravit, illos, qui, licet in Subcollectores deputati fuerint, nunquam exercuerunt, minime gaudere; Nec pariter illos, qui non resident in Diœcesi, pro qua sunt deputati, & Ordinarium certiorare debere Sac. Congregationem de dicta non residentia, ejusque provisionem expectare.

32 Generaliter vero Subcollectoribus exemptionem ab Ordinario in Civilibus non suffragari, nisi adesset in Diœcesi Judex a Nuntio deputatus, qui habeat tantummodo facultatem in causis passivis, & nullo privilegio, aut exemptione gaudeat.

33 Quod vero attinet ad Substitutos, & Officiales Subcollectorum, declaravit, dd. Substitutos non gaudere exemptione, illam tantum concedendam esse uni tantum Notario pro quolibet Subcollectore in actu exercitii, & quoad Commissarios super illicitis negotiationibus, aut ad alias Causas particulares Deputatos non gaudere exemptione nisi in actu exercitii, & tam Commissarios hujusmodi, quam Subcollectores, quando procedunt contra Denunciatos, vel alios Inquisitos de illicitis negotiationibus, si ex Processu informativo constet de eorum innocentia, non posse illos cogere ad expensas ejusdem Processus, & Decreti absolutorii.

34 Et quod majoris momenti est, ne prætextu hujusmodi Officii cura animarum, servitium Ecclesiæ, ac Divini cultus, morumque honestas detrimentum patiatur, declaravit, Parochos in Subcollectores, aut Commissarios ad quascumque Causas particulares non esse deputandos, sicuti nec Pœnitentiarium, nec Theologum. Quod si post deputationem de aliqua Parochiali, aut Pœnitentiali, vel Theologali præbendia fuerint fortasse provisi, tunc minime gaudere exemptione in concernentibus curam animarum, & respective adimplementum onerum ipsarum præbendarum, & eadem ratione non gaudere Canonicos, & alios beneficiatos Subcollectores in concernentibus servitium Ecclesiæ, & adimplementum onerum ipsorum Canonicatuum, & beneficiorum; nec lucrari distributiones quotidianas, si non inserviant; Insuper teneri ratione beneficiorum, quæ obtinent, ad publicas processiones acce-

accedere, solvere Cathedraticum, & subsidium caritativum, & interesse Synodo, ac visitationi, non tamen pluries, quam semel in anno. Posse vero solummodo cogi ab Ordinario ad exequendam visitationem in iis, quæ respiciunt cultum Divinum; ipsumque Ordinarium posse procedere contra Subcollectores accedentes sine ejus licentia ad Monasteria Monialium, aut non servantes præceptum Communionis Paschalis, & contra percutientes Presbyterum, vel Clericum posse procedere ad declaratoriam excommunicationis *ex c. si quis suadente*: & si quando repererit aliquem Subcollectorem in publico concubinatu vivere, certiorare debere eamdem Sacram Congregationem, ac ipsum Nuntium, cujus partes erunt severe eos punire, ac privare Officio. Posse tamen eumdem Ordinarium carceribus mancipare ad Superiorum dispositionem retinendos, subcollectores deprehensos in fragranti crimine, quod meretur pœnam corporalem, non tamen minorem carceratione, dummodo statim de carceratione Nuntium certioret.

35 Item administratores Locorum piorum in subcollectores, deputatos subesse Ordinario, quoad reditionem rationum administrationis; Nec posse subcollectores a casibus Episcopo reservatis absolvi absque illius licentia, & nullum Inquisitum posse a Nuntio in subcollectorem deputari, nisi de ejus absolutione constiterit.

36 Ut autem sciant Ordinarii quo sin subcollectores, aut Commissarios debeant recognoscere, declaravit, subcollectores teneri ostendere Ordinario suas commissiones, antequam illas exequantur: Commissarios vero particulares teneri, vel per litteras patentes, vel privatas sui Superioris, aut alio modo certiorare Ordinarium de demandata jurisdictione.

37 Demum quatenus supradictæ declarationes, vel aliquæ illarum futuris temporibus non observentur, Sacra Congregatio voluit, incumbere locorum Ordinariis, ut pro eorum zelo, ac pastorali solicitudine quæcumque secus audiverint, huic S. Sedi fideliter referant pro opportuna provisione obtinenda.

38 Et die 16. ejusdem facta de præmissis omnibus relatione eidem Sanctissimo D. N. Innocentio XI. Sanctitas sua declaravit, præcitatam Constitutionem fel. recordat. Urbani VIII. esse intelligendam juxta prædictam Sacræ Congregationis sententiam, & præsens Decretum, omniaque, & singula in eo contenta approbavit, & confirmavit, & inconcusse, ac inviolabiliter observari, & exequi mandavit, salva tamen semper ejusdem Sac. Congregationis auctoritate, omniaque, & singula præfata declarandi, moderandi, & ampliandi, & in totum, vel in parte annullandi, & interpretandi.

39 Voluit tamen Sanctitas sua, quod præsenti Decreto, restricto ad Collectores, & Subcollectores, Spoliorum Regni Neapolitani, per Nuntium Apostolicum deputatos, sive deputandos, derogatum, sive præjudicatum minime censeatur reservationibus, & affectionibus beneficiorum eorumdem Collectorum, & Subcollectorum resultantibus ex Regulis Cancellariæ Apostolicæ.

Ita reperitur in registro S. C. C. & in fidem &c.

Prospér. Archiep. Theodosiæ Secr.

40 Sequuntur aliquæ supra relati Decreti declarationes, seu additiones, emanatæ a Congregatione particulari, deputata in Concilio Romano a SS. D. Nostro sub die 13. Maii 1725.

Primo: quod in hac parte, scilicet in §. *Et quod majoris momenti*, in quo Decretum ejusdem Congregationis Concilii loquitur de subcollectoribus, qui obtinuerunt postmodum Parochias, vel præbendam Theologalem, seu Pœnitentialem, amplietur Decretum ipsum, & eidem addatur, prout nova hac declaratione additur, quod tunc subcollectorum Officia illico cessent, & Thesaurarius, vel Nuntius Apostolicus alium deputare teneatur.

41 Secundo: Non posse *Thesaurarium Generalem*, & Nuntios in quacumque Diœcesi, etiam extra statum Ecclesiasticum, Litteras Patentales subcollectoribus in futurum concedere, nisi eis attestatio exhibeatur Curiæ Episcopalis, in qua de ipsorum bona vita, & moribus, ac eosdem nec inquisitos, nec processatos esse, testimonium feratur, quam attestationem & Thesaurarius, & Nuntius in actis conservare teneantur, alias Patentales Litteræ, quocumque alio modo concessæ, & expeditæ, nullæ sint, & invalidæ, itaut contra illos procedere possit Episcopus Ordinarius.

F. A. Archiep. Episc. Abellinen. & Frequentin. Concil. Secr.

Ferrar. Biblioth. Tom. VII.

Subcollector nonnisi unus pro qualibet Diœcesi deputari potest, & si plures deputentur, quamvis unus dicatur deputatus pro Diœcesi, alter pro loco exemptio intra Diœcesim existente, hic postremus nulla gaudet exemptione. Cum enim in Diœcesi Bituntina tres olim reperirentur subcollectores, unus videlicet pro ipsa Civitate, & Diœcesi Bituntina, alter pro Abbatia *Nullius* Fasani, & tertius pro loco *Nullius* Rutiliani, & Episcopus Bituntinus *die 4. Maii 1697.* a Sacra Congreg. Concil. quæsivisset, *An Subcollectores deputati pro jurisdictione Fasani, & Rutiliani, & commorantes Bitunti aliqua in dicto loco gauderent exemptione?* Responsum fuit, *Non gaudere, & Episcopum procedere posse in futurum*, uti habetur *leg. 47. Decret. fol. 185.* Atque Episcopo Caputaquensi similem quæstionem proponenti in Congregatione habita *die 14. Martii 1722.* rescriptum fuit, ut servaretur prædictum Decretum editum in Bituntina. Sic Benedictus XIV. qui tunc temporis erat Secretarius ejusdem Congregationis, *de Synodo Diœcesana lib. 3. cap. 8. n. 7.* & reperitur *in tom. 2. Thesaur.* Resolution. dicti anni. 42

Subcollectores tenentur interesse Synodo Diœcesanæ Processionibus, & Visitationi, solvere Cathedraticum, & subsidium caritativum. *Sacr. Congr. Concil. 21. Mart. 1614. & 27. Februar. 1677.* in supra allato Decreto approbato ab Innocentio XI. Non adnumerantur Sedis Apostolicæ Officialibus, de quibus loquitur Textus *in cap. Matthæus, de hæreticis, & in cap. Divina in eminenti, de privilegiis, inter Extravagant. Commun.* Sic expresse declaravit *Sacr. Congr. Concil. die 26. Maii 1628.* quæ ad dubium: *An Subcollectores spoliorum pro R. Camera Apostolica recenseri debeant inter Officiales, de quibus loquuntur ipsæ Extravagantes ad effectum præmissum?* Respondit *Negative*, & *die 20. Junii ejusdem anni*, persistit *in decisis*, sicuti etiam respondit de Protonotariis non participantibus. Veri enim Officiales Sedis Apostolicæ, de quibus loquuntur citati Textus, altioris sunt gradus, atque ad graviora procuranda negotia destinati, ut scite d. Benedictus XIV. aliis allegatis *loc. cit. n. 8.* 43

Novæ additiones ex aliena manu.

Deputantur Subcollectores Spoliorum, vel a Nunciis Apostolicis, ut ex Constitutione *Gregorii XIII. in ordine la 25. tom. 2. & Urbani VIII. la 147. tom. 4.* vel a Cardinali Camerario, & a Thesaurario Generali, juxta *Constitut. ejusdem Urbani la 160. §. 9. tom. 5. & Alexandri VIII. la 190. §. 11. tom. 6.* 1

In subcollectores autem non possunt deputari, nisi ii, qui de legitimo matrimonio nati sunt, ut rescripsit *Sac. Congregatio Concilii interpres in Bituntina 4. Maii 1697.* 2

SUBDIACONATUS.

Vide verb. *Ordo art. 1. a n. 40. ad 42.*

SUBORNATIO.

Vide verb. *Poena art. 2. n. 208. & 209.*

SUBREPTIO.

Vide verb. *Rescriptum a n. 27. ad 33.*

SUBSIDIUM CARITATIVUM.

Subsidium charitativum, idest Charitatis auxilium sic appellatur, quia a principio ex charitate peti debet, non violenter extorqueri, *arg. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii, & cap. Cum Apostolus 6. & cap. Ex parte 16. de censib.* Et dicitur subsidium, quia in subsidium peti debet, nempe quando facultates Episcopi non sufficiunt ad satisfacienda onera, ad exemplum subsidiariæ actionis, ideo sic dictæ, quia datur, quando deficit propria, & specialis actio, ut in *§. final. Instit. Ad Legem Aquil.* & *in §. final.* ubi Glossa *Institut. de Interdict.* Bellencinus *tract. De Caritativo Subsidio q. 14.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 87. num. 2.* Ventriglia *Prax. rer. notabil. part. 2. adnotat. 25. §. 1. num. 2.* & alii passim. 1

2 Subsidium carithativum igitur est exactio, seu pensio extraordinaria, quam Prælati Ecclesiastici, & præsertim Episcopi ex manifesta, & rationabili causa a suis subditis in subsidium exigunt; *Sic in re communis*, atque desumitur *ex cap. Cum Apostolus 6. de Censibus*, §. *Prohibemus*, ibi: Sustinemus
„ autem pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta, ac rationabilis causa extiterit, cum
„ Caritate moderatum ab eis valeant auxilium postulare.

3 Caritativum Subsidium ex manifesta, & rationabili causa, præter Summum Pontificem, de quo nemo dubitat, possunt in suis Diœcesibus exigere Episcopi, ac iis superiores, ut Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ &c. *Communis*, *arg. cap. Conquerente 16. ad finem de Offic. Ordinar. cap. Cum. Apostolus 6. §. Prohibemus de censibus*.

4 Caritativum subsidium exigere potest Episcopus electus, & confirmatus, licet nondum consecratus, *arg. cit cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii*; Hoc enim est Jurisdictionis, & non Ordinis; Bellencinus *loc. cit. q.9.* Barbosa *loc. cit. n.8.* Azorius *Institut. moral. part.2. lib.12. c.14. q.5.* & alii.

5 Administrator, seu Coadjutor datus Episcopo per Papam, vel Ecclesiæ Cathedrali vacanti, potest a subditis illius Ecclesiæ exigere caritativum Subsidium, per text. *in cap. Is cui, de election. in 6. & cap. ultimo in fine, de supplenda negligentia Prælator.* Bellencin. *loc. cit. q.8.* Barbosa *loc. cit. num.* 10 Ventriglia *loc. cit. q.* 8.

6 Capitulum, Sede Episcopali vacante, potest caritativum Subsidium exigere Glossa verb. *Aliunde in cap. Putentes §. ad. hæc. de election. in 6.* ubi Joan. Monachus, & Archidiaconus, Bellencin. *loc. cit. qu.7.* Azorius *loc. cit. qu.5. vers. Item Collegium*, Barbosa *loc. cit. num.* 14. Bellet. *Disquisit Cleric. part.1. tit. de Clerico debitore* §. 12. *num.* 38. Ventriglia *loc. cit. num.31.* & alii.

7 Cardinales in Ecclesiis suorum Titulorum charitativum subsidium exigere possunt; Ipsi enim in Ecclesiis suorum Titulorum Jurisdictionem habent de Jure communi, & Episcopalia Jura obtinent; *cap. Querelam de electione*. Et sic tenent Joan. Monachus *in cap.1. de Majoritat. & obedient.* Diana *part.5. tract. 2. de potest. & privileg. S. R. E. Card. resolut.* 55. Bellencin. *loc. cit. q.3.* Ventriglia *loc. cit. num.20.* Azorius *loc. cit. quæst.5. vers. Quæres*, Barbosa *loc. cit. num.15.* & alii ibi allegati.

8 Legatus Papæ habet Jus exigendi caritativum subsidium ab Ecclesiis Provinciæ sibi delegatæ; Ipse enim in Provincia sibi delegata omnia libere, & immediate potest, quæ quilibet Ordinarius Jure, seu consuetudine potest in sua Diœcesi, adeoque sicuti Episcopus in sua Diœcesi, potest ipse in sua Provincia caritativum subsidium exigere; Bellencin. *loc. cit. q.12.* Azorius *loc. cit. q.5. §. Sed quid dicendum* Barbosa *loc. cit. n. 16.*

9 Generalis totius Ordinis Regularis potest exigere subsidium Charitativum a Monasteriis sui Ordinis pro sumptibus necessariis ad gubernationem Ordinis, si aliunde non habeat bona sufficientia ad hoc destinata; Barbos. *loc. cit. n.19.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom. 3. disp. 10. q.2. n.2.* Ventriglia *loc. cit. n.25.* & alii.

10 Commendatarius perpetuus Ecclesiæ Cathedralis potest exigere charitativum subsidium ab Ecclesiis sibi subiectis; Sic Bellencin *loc. cit. q.6.* Azorius *loc. cit. q.5. verb. Commendatarius*, Barbosa *loc. cit. n. 21.* & alii. Et ratio est, quia ipse habet legitimam administrationem, & potest exercere jurisdictionem, quæ competeret Episcopo Titulato. ut tenent Archidiaconus *in cap. Nemo deinceps, de election. in 6.* Innocentius *in cap. Si constiterit, de accusat.* Cardinal. *in Clementin ult. de Procuratorib. quæst.12.*

11 Prælati Episcopo inferiores; quamvis habeant Territorium separatum, & jura Episcopalia, de Jure non debent, nec possunt exigere caritativum subsidium. Sic censuisse *Sacram Congregat. Episcop. in una Nullius Altamuræ* 14. *Maii* 1697. refert Monacell. *part. 1. titul. 1. formul. 1. n. 42.* Quod autem Prælati, seu Abbates habentes Territorium, & Diœcesim, & quibus subsunt Ecclesiæ pleno Jure possint caritativum subsidium exigere, tenent Ventriglia *loc. cit. n.24.* Meroll. *Theol. moral part. 3. disp. 7. cap. 6. dub. 21. num 400. & seq.* & videtur id tenere Barbosa *loc. cit. n.18.* Monacell. *loc. cit.* dicens in Indice; *Nisi habeant Territorium separatum, & Jura Episcopalia* & alii; Quia, ut dicunt, ipsi habent vere proprium Territorium, & Diœcesim, & Jura Episcopalia; adeoque possunt ab Ecclesiis sibi pleno Jure subjectis æque ac Episcopi & alii supradicti caritativum subsidium exigere.

Vicarius Generalis Episcopi non potest caritativum subsidium exigere, nisi de speciali mandato ipsius Episcopi. Hoc enim nullo Jure reperitur illi concessum, adeoque in Generali commissione, & mandato sibi ab Episcopo tradito non continetur. Bellencin. *loc. cit. q.21.* Azorius *loc. cit. cap. 14 q.5. verb. Vicarius*, Barbosa *loc. cit. n. 12.* Ventriglia *loc. cit. n.23.* & alii passim.

Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi sine dubio exigere possunt Caritativum subsidium in suis respective Diœcesibus ex dictis *supra num.2.* Illud tamen exigere non possunt in Diœcesibus suorum Suffraganeorum, nisi alicubi id eis competeret ex legitima consuetudine: Nullibi enim in Jure reperitur id eis concessum. Barbosa *loc. cit. num.5.* Bellenc *loc cit. q.1.* Azorius *loc. cit. q.5. vers. Sed dubiæ quæstionis*, Pirhing. *lib.3. Decret. tit.35. num.14.* Reiffenstuel *ibid. n.20.* & alii passim. 13

Episcopi, aliique supradicti, quibus competit Jus exigendi Caritativum subsidium, possunt ad illud solvendum compellere, & cogere etiam per Censuras Clericos id dare nolentes seu recusantes. Sic Joann. Andreas *in c. Cum Apostolus 6. de Censibus num.7.* & *ib.* Innocentius. Hostiensis, Butrius, Abbas, & alii, Bellencin. *loc. cit. q.15.* Layman *lib.3. tr.3. part.1. c.3. §. Unic. de subsidio Caritativo num.9.* Azorius *loc. cit. n.3.* Reiffenstuel *loc. cit. n.21.* Bellet. *Disquisit. Cleric. part.1. tit. de Clerico debitore* §. 12. *n.25.* Alexander de Nevo *cons.* 54. *n.5.* allegans alios, & Rotam *in novissi. decis.* 425. alias 23. quæ incipit; *Item extra Rotam petebatur consilium*, & sic tenent etiam alii plures, *arg. cap. Cum Apostolus 6. de Censibus, c. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii, & Clementin. Frequens, de excessib. Prælator.* 14

Ad hoc autem, ut Episcopus, vel alius possit Subsidium Caritativum exigere, debet intervenire manifesta, & rationabilis causa necessitatis. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii*, ibi; „ Si manifesta, & ra-
„ tionabilis causa extiterit, „ *& cit. cap. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus, de Censibus*, ibi „ Sustinemus autem pro mul-
„ tis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si mani-
„ festa, & rationabilis causa extiterit. 15

Quænam vero dicatur manifesta, & rationabilis causa necessitatis, ut Episcopus possit exigere subsidium caritativum, relinquitur arbitrio ipsius Episcopi una cum consensu, vel saltem consilio Capituli, quod Episcopus requirere tenetur, ut docent Joann. Andreas *in cit. cap. Cum Apostolus 6. de Censibus n.7.* & *ibid.* Butrius, Innocent. Hostiens. Bellet. *l. c. n.8.* Bellencin. *loc. cit. q.10.* Ventrigl. *loc. cit. n.6.* Barbosa *loc. cit. n.26.* Reiffenstuel *l. c. n.34.* Pignatel. *tom.9. consul.* 141. *n.6.* & alii per text. *in cap Novit 4. & c. Quanto 5. de his, quæ fiunt a Prælat.* 16

Si autem dubium, & controversia sit inter Capitulum, & Episcopum, an subsit sufficiens causa Subsidium Caritativum exigendi, vel quantitas petita sit nimia, & excessiva; tunc vel de consensu partium eligendi sunt arbitri, vel recurrendum est ad Superiorem, Sic Bellencin. *loc. cit. q.17.* Azorius *loc. cit. q.4. §. In dubium vocatur*; Layman *l. cit. n.9.* Pirhing *loc. cit. n.55.* Barbosa *loc. cit. n.28.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 36.* & alii cum Glossa *in c. Cum Apostolus 6. de Censibus verb. Rationabilis arg. c. Si clericus 46. caus. 11. q. 2.* Et ratio est, quia tunc solum potest Episcopus ipse compellere, & cogere Clericos nolentes, & recusantes dare Subsidium Caritativum quando causa manifesta est, *arg. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii & cit. cap. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus, de Censibus*. Non autem quando causa est dubia, vel controversa, ut recte notant citati Doctores, & alii. 17

In specie tamen sufficienter rationabiles, & manifestæ pro exigendo Subsidio Caritativo censentur a Doctoribus potissimum causæ sequentes. I. Expensæ necessariæ pro promotione, confirmatione, & consecratione ipsius Episcopi. II. Expensæ necessariæ pro solvendis debitis ab ipso, vel suo Antecessore contractis pro bono communi, aut necessitate Ecclesiæ. III. Expensæ necessariæ ad visitanda Limina Apostolorum. IV. Expensæ pro itinere ad Concilium Generale, vel Provinciale, ad Papam, Imperatorem, vel Regem ob bonum commune Diœcesis, vel Ecclesiæ universalis. V. Expensæ necessariæ pro Adventu Imperatoris, Regis, aut Magni Principis, præsertim si Episcopus ab eo habeat Regalia. VI. Expensæ necessariæ pro tuendis, seu recuperandis Juribus, actionibus, ac bonis Ecclesiæ Cathedralis, seu pro bono communi totius Diœcesis. Sic Reiffenstuel *loc. cit. num.30.* Ventriglia *loc. cit. a num.9.* Barbosa 18

bosa

bosa *loc. cit. a num.*29. cum multis apud ipsos, & alii passim.

19 Qui tamen communiter notant prædictas causas esse solummodo sufficientes in casu, quo Episcopi redditus ad satisfaciendum eis non sufficiant, quia si Episcopi redditus in casibus prædictis sufficiunt absque Subsidio Caritativo, illud exigere nequaquam potest, cum deficiat necessitatis ratio, utpote conditio necessario requisita, *cit. cap. Cum Apostolus* 6. §. *Prohibemus, de Censibus*. Et quod Episcopus, qui habet congruam pinguem, quæ excedat Taxam a Concilio præ-
20 scriptam, illud non possit exigere, expresse respondit *Sac. Cong. Concilii in Geruntin.* 17. *Februarii* 1653. *& Sac. Cong. Episc. in Polycastren.* 16. *April.* 1697. *referente cl. mem. Card. Petrucci* apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *form.* 1. *num.* 37.

21 Quantitas Subsidii Caritativi cum non sit in Jure definita, determinari potest, & debet ab Episcopo cum consilio Capituli ex dictis *supra num.* 16. juxta exigentiam circumstantiarum, necessitatis, expensarum, reddituum, & hujusmodi. Menoch. *de Arbitrar. Iudic. cap.* 179. *num.* 4. Pignatell. *loc. cit. num.* 12. Barbosa *loc. cit. num.* 17. Bellet. *loc. cit. num.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 32. & alii communiter, *arg.*
22 *l. In fundo* 30. *ff. De rei vindicat.* Debet tamen ab Episcopo semper taxari, & exigi Subsidium moderatum, ut tradunt communiter Doctores, per text. *in cit. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*, ibi: „ Non amplius ab eis exigas præ„ ter moderatum auxilium, & citat. capit. Cum Apostolus „ 6. §. Prohibemus, de Censibus, ibi: *Cum Caritate moderatum valeant auxilium postulare*, ubi insuper hæc subjungitur ratio: „ Cum enim dicat Apostolus; Non debent Fi„ lii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis, multum „ longe a paterna pietate videtur, si Præpositi subditis suis „ graves existant, quos in cunctis necessitatibus Pastoris de-
23 „ bent more fovere „. Hodie tamen debet servari Taxa solita exigi a quadraginta annis retro ex dispositione Taxæ Innocentianæ per ejus verba relata *infra num.* 27. Et quod nec
24 possit exigi major solito jam declaraverat *Sac. Cong. Episcop.* 27. *Januar.* 1589. apud Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Subsidium num.* 2. Et etiam quod non debet excedere
25 expensas factas in Bullis expediendis. *Sac. Cong. Episcopor.* 25. *Maji* 1583. apud eumdem *ib. n.* 1.

26 De Jure communi non tantum semel, sed etiam pluries, & quidem quoties juxta prædicta exurit rationabilis, & manifesta causa, & redditus non sufficiunt, potest Episcopus Subsidium Caritativum exigere. *Communis*, textu expresso *in cit cap. Cum Apostolus* 6. §. *Prohibemus de censibus*, ibi: „ Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquo„ ties superveniunt.

27 Jure tamen novo Taxæ Innocentianæ per viam Legis universalis saltem in Italia promulgatæ, exigi potest solum unica vice in primo ingressu Episcopi, ut expresse ipsa Taxa disponit, ibi: „ Il sussidio caritativo in quelle Diocesi, nelle „ quali sia solito d' esigersi, e non altrimenti, si esiga sola„ mente per una sol volta nel primo ingresso del Vescovo se„ condo la Tassa solita antica di 40. anni indietro „. Unde Caritativum Subsidium non potest exigi ab Episcopo, ubi non est solitum exigi, ut patet ex dictis Taxæ Innocentianæ expressis verbis: *In quelle Diocesi, nelle quali sia solito di esigersi, e non altrimenti.* Monacell. *loc. cit. n.* 39. & alii passim.

29 Ad solvendum subsidium caritativum tenentur soli Clerici Beneficiati, & minime Clerici Beneficio carentes, & Laici. *Communis*, *arg. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*; Et ratio est clara, quia tale subsidium est onus mixtum adhærens personis Ecclesiasticis in ordine ad Ecclesias, & Beneficia, ex quibus redditus percipiunt.

30 Nec obstat, quod *in cap. Cum Apostolus* 6. *de Censibus*, concedatur Episcopis exigere tale subsidium universaliter *subditis*, quorum nomine veniunt etiam Laici & Clerici Beneficio carentes; Non obstat, inquam, quia *ibi* per subditos intelliguntur soli Clerici Beneficiati, prout communiter advertunt Doctores, ne dictum *cap. Cum Apostolus*, discordet cum *cit. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*, *& cap. Quia cognovimus* 6. *caus.* 10. *quæst.* 3. In quibus a solis Clericis Beneficiatis, seu ab Ecclesiis ratione Beneficiorum conceditur posse tale subsidium exigi.

13 Ad solvendum Subsidium caritativum tenentur non solum simplices Clerici Beneficiati, sed etiam Canonici omnes, etiam Cathedralis. *Communis*, *arg. cit. cap. Conquerente*; *& Extravagant.* 1. §. *Præmiss. de Censibus*, ibi, *Eorumque Capi-*
32 *tulis*. Non tenentur tamen Canonici solvere tale subsidium de distributionibus quotidianis, & de oblationibus, & mortuoriis, quia hæc non veniunt nomine fructuum Beneficiorum, de quibus solis fructibus solvitur Subsidium caritativum Bellencin. *loco cit. q.* 76. Guttierez ad *Regul.* 6. *Cancellar.* §. 7. *Procem. num.* 174. Riccius *in prax. part.* 3. *resolut.* 90. *per tot.* Barbosa *loc. cit. num.* 44. Ventriglia *loc. cit. n.* 32. & alii passim.

Hospitalia causa communis pietatis fundata, si titulum 33
Beneficii habeant, aut si fundata sint Episcopi auctoritate, quamvis titulum Beneficii non habeant, tenentur solvere Subsidium caritativum, quia cum sint loca Religiosa, & Sacra, sicuti aliæ Ecclesiæ, uti ab istis, ita ab illis potest Episcopus caritativum subsidium exigere. Barbosa *loc. cit. n.* 55. Azorius *loc. cit. q.* 6. *vers. Si roges*, Bellencin. *l. c. q.* 38. Meroll. *loc. cit. cap.* 5. *num.* 477. Ventriglia *loc. cit. num.* 33. & alii.

Monasteria, & eorum Ecclesiæ Regulares non tenentur 34
solvere Subsidium caritativum. Joan Andreas, Butrius, & Imola *in cap. Dilectus, de Offic. Ordinarii*, Bellencin. *loc. c. q.* 20. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 39. *n.* 56. Engel *ibid. n.* 10. Reiffenstuel *ibid. n.* 27. Sannig. *ibid c.* 2. *num.* 3. Barbosa *loc. cit. n.* 45. & plurimi alii contra alios. Et ratio est, quia Subsidium caritativum debetur Lege Diœcesana; Monasteria autem, & Ecclesiæ Regulares sunt exemptæ a Lege Diœcesana, *arg. cap. Cum pro utilitate* 34. *caus.* 16. *q.* 1. *c. Quam sit* 5. *caus.* 18. *quæst.* 2. *& cap.* 1. *de statu Monachorum*, adeoque &c.

Et quod Episcopus Charitativi subsidii nomine non possit a 35
Monialibus quidquam, nedum exigere, sed nec recipere a sponte dantibus sub pœnis tam dantibus, quam accipientibus arbitrio Sacræ Congregationis, expresse decrevit *Sacr. Congregat. Episcopor.* 9. *Martii* 1635. apud Piton. *Constit. Pontific. & decis. ad Episcopos n.* 984.

Tenentur tamen Monasteria Regularia Subsidium caritati- 36
vum solvere ratione Ecclesiarum sæcularium sibi subjectarum, si quas tales habent. *Communis*: Et ratio est, quia tales Ecclesiæ sæculares, antequam subjicerentur Monasterio Regulari, solvere consueverant Episcopo tale Subsidium caritativum, adeoque censentur unita Monasterio cum suo onere, cum quo transivit res; *cap. Pastoralis, de Decimis*, *cap. Quia Monasterium, de Religiosis Domibus*; Nisi Monasterium ad id obtinuisset expressum speciale Apostolicum Privilegium.

Subsidium Caritativum solvere non tenentur Clerici Bene- 37
ficiati pauperes. Sic Hostiensis, Imola, Butrius *in cit. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*, Reiffenstuel *loc. citat. num.* 26. Barbosa *loc. citat. num.* 49. Bellencin. *loco cit. quæst.* 10. Bellet. *loc. citat. num.* 19. *& sequen.* Azorius *loco citat. cap.* 14. *quæst.* 6. Ventriglia *loc. citat. num.* 29. & alii, *argument. cap. Licet* 4. *de Censibus*; Illi autem juxta citatos Doctores censentur Clerici Beneficiati pauperes, qui vix necessariam sustentationem, & nil ultra habent ex redditibus Beneficii.

Fratres Sancti Joannis Hierosolymitani, sive eorum Vica- 38
rii in Parochialibus Religioni prædictæ unitis non tenentur solvere subsidium caritativum. *Sacr. Congregat. Concil. in una Augustana* 4. *Decembris* 1630. sic ex Bonfadin. & Barbosa refert Ventriglia *l. c. n.* 26.

Cardinales non tenentur solvere Subsidium caritativum pro 39
Beneficiis, quæ possident. Bellet. *loc. cit. num.* 25. Ventriglia *l. cit. n.* 37. Roman. *consil.* 498. *n.* 1. *& seq.* Cæphal. *consil.* 2. *n.* 10. *volum.* 1.

Familiares autem Cardinalium nec non alii Curiales, etiam 40
Papæ Familiares, quamvis multas habeant immunitates, & exemptiones, tamen non reperiuntur specialiter exempti a solutione Subsidii Caritativi, adeoque, nisi aliter sit legitima consuetudine introductum, ad illud tenentur. Bellet. *l. c. numer.* 26. *& seq.* Ventriglia *l. c. n.* 38. & alii.

Successor in Beneficio compelli potest ad solvendum Sub- 41
sidium caritativum, quod ejus prædecessor non solvit. Barbosa *l. cit. num.* 58. Meroll. *l. cit. num.* 495. Ventriglia *loc. cit. num.* 31. & alii advertentes, quod licet possit Episcopus agere contra quem velit, sive Successorem sive antecessorem, si adhuc vivus sit, vel ejus heredem, si jam sit mortuus ad hanc solutionem, tamen ex æquitate debet illud exigere ab utroque pro rata fructuum perceptorum.

Clericus Beneficiatus habitans in una Diœcesi, & habens 42
Beneficium in alia, tenetur solvere subsidium caritativum soli illi Episcopo, in cujus Diœcesi habet Beneficium. *Sacr. Congr. Conc.* 2. *Decembr.* 1673. apud Pitonum *Constit. & dec. ad Episcopos n.* 1598.

Etsi Beneficium, seu Ecclesia Beneficialis sit sita in una
Diœ- 43

Diœcesi, & habeat prædia, & redditus in alia. Beneficiatus tenetur solvere subsidium Episcopo Diœcesis suæ Ecclesiæ, quæ attendi debet tamquam caput; *argument. leg. Cum in diversis, ff. de Relig. & sumpt. funer.* non autem attendenda sunt prædia, quæ sunt accessoria Ecclesiæ, ut *in cap. Unic. de Consecrat. Eccles. vel Altar. in 6.* Ventriglia *loc. cit. num.* 28. Barbosa *loc. citat. num.* 51. Bellencin. *loc. citat. quæst.* 35. & alii passim.

44 Si Ecclesia Beneficialis sita sit in confinio duarum Diœcesum, & dubium sit, cui Episcopo competant jura Episcopalia, & collatio in dicta Ecclesia, tunc ambo Episcopi se concordare debent, ut alternis vicibus subsidium exigant; *argum. Clementin. Plures, de Jurepatronat.* Et si inter se convenire renuant, tunc Jure Metropolitanus poterit eis præcipere, ut conveniant, eo quod talis eorum discordia sit Ecclesiæ damnosa. Bellencin. *loc. citat. quæst.* 52. Azorius *l. cit. quæst. 6. vers. Quid dicendum*; Barbosa *loc. citat. num.* 53. Ventriglia *l. c. n.* 29. & alii.

45 Pensionarius, & Rector Beneficii tenentur ad solvendum Subsidium pro rata portione; Nisi tamen Pensio sit ei concessa libera ab omni onere, etiam subsidii Caritativi, quia tunc Pensionarius nihil deberet solvere. Et in casu, quo Pensio non sit ei concessa libera a tali onere, debet subsidium solvere Episcopo illius Diœcesis, in qua est Beneficium, seu Ecclesia, super cujus fructus est imposita Pensio, licet ipse Pensionarius sit alterius Diœcesis. Gigas *de Pensionibus quæst.* 28. *num.* 18. Bellencin. *l. c. q.* 37. Bellet. *l. c. n.* 32. Barbosa *l. cit. n.* 52. Ventriglia *l. c. n.* 31. et alii.

46 Ecclesiæ pleno jure exemptæ non tenentur præstare Episcopo Subsidium Caritativum. Bellencin. *l. c. quæst.* 32. Azorius *loc. citat. quæst. 6. vers. Item non potest*, Cochier. *de Jurisdict. Ordin. in exemptos part. 4. quæst. 9. per tot.* Barbosa *l. citat. num* 47. Ventriglia *l. cit. num.* 34. et alii recte limitantes Conclusionem in duobus casibus. Primo quando Ecclesia exempta habet populum non exemptum, quia tunc eo respectu exigi posset tale Subsidium. Secundo quando in concessione privilegii exemptionis apposita est clausula, quod Ecclesia exempta remaneat adhuc cum caritate priori cum suo Episcopo, quia tunc teneretur adhuc ipsi præstare dictum Subsidium Caritativum.

47 Addenda sunt sequentia Decreta relata cum eruditissima doctrina suo more ab Eminentissimo Cardinali Cavalchino in causa *Algaren. Subsidii Caritativi*, apud Thesaurum Resolutionum S.C.C. anni 1738. ibi *in Gerund. Subsidii Caritativi*, ubi disceptatis hisce dubiis. I. An Episcopi pingues redditus habentes, qui videlicet nedum congruam ipsis juxta formam Sacri Concilii Tridentini assignatam, verum etiam duplicatam, ac longe maiorem habent, possint exigere caritativum subsidium a suis Diœcesanis? An Episcopi, quibus pro exigendo caritativo subsidio non obstat sufficientia, sive exuberantia reddituum, possint illud exigere, nulla urgente causa, et inconsultis eorum Capitulis? III. An possint illud exigere a Clericis Beneficiatis, qui licet aliquos redditus habeant non consistentes in distributionibus quotidianis, nihil tamen eis superest ultra honestum victum; immo tales redditus vix sunt sufficientes ad prædictum eorum victum? IV. An, supposito, quod consultis eorum Capitulis, dictum caritativum subsidium exigere valeant, possint illud exigere a suis Clericis Beneficiatis non habentibus alios redditus, quam distributiones quotidianas: die 17. Februarii 1663. Rescriptum fuit *Ad I. II. III. Negative. Ad IV. Explicandam naturam harum distributionum*, ut in lib. Decr. pag. 435.

48 In qua Algaren. subsidii caritativi propositis sequentibus dubiis. I. An Episcopus Algarensis potuerit a Canonicis Præbendatis Cathedralis Ecclesiæ exigere subsidium caritativum, & in qua summa, & quatenus negative; II. An teneatur illud restituere? III. An Episcopus potuerit dictum subsidium caritativum exigere non solum a Parochis, sed etiam a Vicariis perpetuis, & in qua summa? IV. An licuerit prælaudato Episcopo exigere dictum subsidium, tam ab Ecclesiis, & Confraternitatibus habentibus Beneficium unitum, aut alios redditus, quam a Confraternitatibus nullum Beneficium unitum possidentibus, aut nullos, aut ad summum tenues redditus piis oneribus gravatos habentibus? V. An potuerit ab Episcopo confici taxa controversi subsidii caritativi post requisitum, sed non obtentum Capituli consensum, illudque exigi in summa taxata in casu &c. *Sacra Congregat. Concil. 2. Augusti* 1738. Respondit: *Omnia ad Eminentissimum Rezzonicum, qui dignetur rem perpendere, auditis Partibus, etiam cum facultate agendi pro concordia, & Sacræ Congregationi referre*.

In Marianen. subsidii caritativi proposito dubio. *An Episcopo Marianen. debeatur subsidium caritativum ex Rectoriis di Belgodere, e di Rustino, ut prætenditur spectans ad Monachos Olivetanos, vel potius obstet prætensa exemptio DD. PP. in casu &c. Sacra Congregat. Concil. die 8. Februar.* 1713. distulit propositionem: *die vero 11. Martii* 1713. Respondit *Negative quoad primam, & Affirmative quoad secundam partem, & amplius*. Sic apud Thesaurum *tom. 9. circa finem in dict. Marianen. subsidii Caritativi*. 49

Alia vide infra, *ad Verb. Visitatio*. 50

Novæ Additiones ex aliena manu.

Quod ait *Auctor num.* 14. posse Clericos compelli ad charitativum subsidium, id controversia haud caret. 1
Sunt enim, qui post *Innocentium in cap. Quum Apostolus, de Censib.* tenent nunquam Clericos ad subsidium charitativum cogi valere. Non ignoramus vero prævaluisse opinionem affirmativam, sed eam amplectendam vellem ea cum moderatione, quam affert *Ziegler. de Episcop. lib. 3. cap. 27. §. 16.* quod scilicet & justæ sint causæ ipsum exigendi, & Episcopus redditibus haud abundet. 2

Qui autem plenius de Charitativo subsidio instrui cupit, is adeat *Gonny in tractatu de Charitat. Subsid.* qui quæstiones omnes ad materiam hanc pertinentes examinat. 3

SUCCESSIO AB INTESTATO.

Ille dicitur decedere intestatus, seu *Intestatus decedit, qui aut omnino testamentum non fecit, aut non Jure fecit, aut id quod fecerat, ruptum, irritumque factum est, aut si ex eo nemo heres extiterit*. Sic expresse habetur in princip. *Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato deferuntur*, & concordat *leg. Intestati 1. ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Intestati proprie appellantur, qui cum possent Testamentum facere, testati non sunt; Sed & is, qui Testamentum fecit, si ejus hereditas adita non est, vel ruptum, vel irritum est Testamentum, intestatus non improprie dicitur decessisse*. Unde qui tali succedit dicitur intestato, seu ab intestato succedere, & heres ab intestato vocatur. *Communis*. Immo quamvis qui testari non potuit, proprie non sit dicendus intestatus, tamen hic quoque in Jure pro intestato accipitur, textu expresso *in cit. leg. Intestati 1. ff. de suis, & legitimis heredibus* ibi: *Hunc qui testari non potuit, proprie non est intestatus, puta impubes, furiosus, vel cui bonis interdictum est, sed hos quoque pro intestatis accipere debemus*. Et sic etiam qui tali succedit, dicitur intestato, seu ab intestato succedere, & heres ab intestato appellatur. *Communis*. 1 2 3 4

Successio ab intestato est acquisitio hereditatis legibus debita absque Testamento, vel dispositione hominis; *Est in re Communis. argument. tot. Titul. ff. Si quis omissa causa Testamenti ab intestato, vel alio modo possideat hereditatem*. 5

Successio ab intestato est duplex, seu dupliciter fit, scilicet in Capita, & in stirpes. *Communis*. Successio *in Capita* fit, & est, quando hereditas secundum numerum personarum succedentium, quibus defertur, in portiones seu partes viriles, sive æquales dividitur, ita ut tot fiant partes, seu portiones hereditatis æquales, quot sunt Capita seu personæ ejusdem gradus, & ob id appellatur *successio in Capita*, textu expresso *in Novella 118. cap. 3. in fine*, ibi: *Quod in Capita nostræ Leges appellant*. *Successio in Stirpes*, fit, & est, quando plures succedunt in locum alicujus, non secundum numerum personarum, sed secundum portionem, quam de Jure accepisset ille, in cujus locum succedunt, ita ut omnes simul sive multi, sive pauci sint, tantam solum portionem hereditatis accipiant, quantam suus Principalis, cujus loco succedunt, reciperet, si adhuc viveret. Sic si Pater intestatus decedens, unum filium, & decem nepotes ex alio filio prædefuncto relinquat, illi decem nepotes succedunt *in Stirpem*, idest in locum sui Patris, a quo tamquam stirpe proveniunt, & omnes decem simul tantam solam portionem hereditatis recipiunt, quantam reciperet suus Pater, si adhuc viveret, idest solummodo tantam inter omnes, quantam accipit de se solo ipse adhuc vivens Frater eorum prædefuncti Patris, §. *Cum filius 6. & §. Sed nos 16. Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato deferuntur*, ibi: *Quemadmodum inter filios, & nepotes ex filio antiquitas statuit*, 6 7 8

non

non in Capita sed in stirpes dividi hereditatem. Et concordant *Authentic. In successionem, Cod. de suis, & legitimis,& Authent. De heredibus ab intestato venientibus cap. 1. Collat. 9.* Ibi: *Tantam de hereditate morientis accipientes partem quantæcumque sint, quantam eorum parens, si viveret, habuisset, quam successionem in Stirpes vocavit antiquitas.*

9 Succedentium ab intestato quinque ordines assignantur. Primus est *descendentium*, liberorum nempe, nepotum, ac pronepotum &c. Secundus est *Ascendentium*, Parentum nempe, Avorum, ac Proavorum &c. Tertius *Collateralium*, Fratrum nempe, & aliorum Consanguineorum. Quartus *Conjugum* inter se, mariti nempe, & uxoris inter se. Quintus denique *Fisci*, *Authent. de heredibus ab intestato venientibus, seu Novella 118. cap. 1. 2. & 3. Collat. 9. ac tot. Tit. ff. & Cod. Unde vir, & tot. Tit. Cod. de bonis vacantibus.*

10 Liberi naturales, & legitimi simul, idest filii ex legitimo Matrimonio nati, si adhuc omnes sint superstites, sine ulla status differentia, sive feminæ, sive mares, sive sui sint, hoc est in patris potestate, sive emancipati, sive sæculares, sive Clerici, aut Ecclesiasticæ personæ, succedunt in capita, & æqualiter ab intestato suis parentibus, tam patri, quam matri, exclusis omnibus aliis, non solum Collateralibus, sed etiam ascendentibus, & descendentibus; Si autem aliquis ex dictis liberis fuerit præmortuus, succedunt pro ipso ejus filii, aut nepotes non in capita, sed in stirpes. *Communis*, textu expresso *in cit. Authent. de heredibus ab intestato venientibus*, seu *Novella 118. cap. 1. Collat. 9. & cit. Authent. In Successionem, Cod. de suis, & legitimis.*

11 Etiam filii legitimati per subsequens Matrimonium succedunt ab intestato parentibus, si soli sint, vel una cum naturalibus & legitimis liberis jam natis, seu nascituris æqualiter, cum habeantur per omnia, ac si ab initio legitime nati fuissent. *Communis*, textu expresso in *§. Sui autem 2. Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato, & cap. Tanta 6. Qui filii sint legitimi.*

12 Item filii legitimi tantum, idest adoptivi, etiam eodem modo, quo legitime nati equaliter in capita succedunt adoptanti, vel arroganti. *Communis*, claris Juribus *in §. 14. Institut. de hereditatibus, quæ ab intestato, leg. Cum in adoptivis 10. §. 1. Cod. de adoptionibus, leg. Si te parens 5. Cod. de suis, & legitimis liberis*, ibi: *Si te parens, in cujus fuisti potestate, solemniter in adoptionem dedit cum filiis naturalibus adoptive patris ante, vel post quæsitis defuncto intestato succedere potes.*

13 Filii naturales legitimati per Rescriptum Supremi Principis æquali Jure, ac si fuissent legitime nati, succedunt ab intestato suis parentibus, si tres concurrant conditiones, scilicet; Primo si nulli extent filii legitimi: Secundo si pater naturalis peracta generatione ex aliqua justa causa matrem ducere non potuit, sicque per subsequens Matrimonium prolem legitimare nequivit; Tertio si proles in legitimationem consenserit; Sic expresse *Novella 74. cap. 1. & Novella 89. cap. 9.* Si autem Supremus princeps in Rescripto legitimationis inferet clausulam: *Non obstante, quod adsint legitimi*, seu: *Etiam in præjudicium legitimorum*, procederet Conclusio, etiam non concurrente prima conditione, quia Supremus Princeps potest antiquas Leges abrogare, & novas condere, *argument. leg. Disputare 3. Cod. de crimine Sacrilegii*, cum similibus, & in tali casu standum esset dispositioni posterioris legis, quia posteriora derogant prioribus, *cap. Licet Romanus Pontifex 1. de Constitutionibus in 6. leg. Sed & posteriores, ff. de Legibus*, cum similibus. Et sic tenet *Communis Doctorum*, teste Gailo *lib. 2. Observ. 142. n. 7.*

14 Legitimatio filii naturalis facta per Rescriptum Supremi Principis tempore, quo nulli existebant filii naturales simul, & legitimi, probabilius non expirat quo ad successionem ab intestato, etiamsi postea nascantur Patri filii legitimi. Sic Gailus *loc. cit. num. 5.* Reissenstuel *lib. 3. Decret. tit. 27. n. 14.* Bartolus *in leg. Ex facto num. 3. ff. de vulgari, & pupillari substitutione*, Baldus *ibidem num. 1.* ac etiam Jason. *num. 15.* citans Communem; Et ratio est, quia semel perfecta, et consummata non irritantur, quamvis ad eum casum perveniant, a quo incipere non potuissent, *leg. In ambiguis 85. §. 1. ff. De Regul. Juris*, ibi: *Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt, cap. Factum 73. de Regul. Jur. in 6.* ibi: *Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari*: Contrarium tamen sentiunt multi citati a Tiraquell. *in leg. Si unquam num. 275. Cod. de revocat. donat. arg. l. Existimo 98. princ. ff. de verb. obl.*

Filii naturales, non extantibus aliis ex legitimo Matrimonio 15
natis, neque uxore legitima, succedunt ab intestato patri una
cum sua matre in sextante, seu duabus unciis (idest duabus
partibus, si hereditas in duodecim dividatur) æqualiter inter
eos dividendis; ita ut una prolibus naturalibus, altera vero
matri remaneat; *Novella 18. cap. 5. & Novella 89. cap. 12.* 16
Si autem extent filii, aut nepotes legitimi, vel legitima
uxor, tunc non succedunt filii naturales Patri ab intestato, nec
Avo paterno, sed solum debentur illis alimenta ex bonis pa- 17
ternis arbitrio boni viri, *cit. Nov. 18. cap. 5. & Nov. 89.
cap. 12.* Succedunt tamen matri dicti filii naturales etiam illu-
stri, & omnibus ascendentibus per lineam maternam una cum
legitime natis, *l. Si qua illustris 5. Cod. Ad S. C. Orficianum*, &
§. Novissime 3. Instit. eod. cum similibus.

Filii Spurii, vulgo *quæsiti* nullatenus succedunt patri ab 18
intestato, *argument. §. 4. Institut. de successione Cognat.* Istorum
enim certus pater nescitur, adeoque &c. Succedunt tamen 19
matri non illustri æque ac filii naturales; *cit. §. Novissim. In-
stitut. ad Sacr. Consult. Orficianum, & leg. 2. ff. Unde Cognati.*
Matri autem illustri, & habenti filios legitimos non succedunt 20
ab intestato; Secus vero si legitimis filiis careat, *l. Si qua illu-
stris 55. Cod. Ad S. C. Orfician.*

Filii ex damnato coitu, nec patri, nec matri ab intestato suc- 21
cedunt, quamvis nulli legitimi extent. *Novella 89. cap. final.
& Authent. Ex complexu, Cod. de incestuosis nuptiis.*

Filiis ex damnato coitu æquiparantur, ita ut nec patri, nec 22
matri, nec aliis ascendentibus succedant ab intestato filii, quorum parentes ob crimen læsæ Majestatis sunt condemnati, *l. Quique 5. §. 1. Cod. Ad Leg. Jul. Majest.* Item filii eorum, qui propter Hæresim condemnati sunt, *cap. Excommunicamus 3. §. Damnati, de Hereticis.*

Qui autem sint, & dicantur filii legitimi, illegitimi, naturales, 23
spurii, quæsiti, filii ex damnato coitu? Vide verb. *Filii*, ubi late de omnibus.

Nepotes, & pronepotes succedunt ab intestato Avo, vel 24
Aviæ in stirpes, sive adhuc extent filii dicti Avi, & dictæ Aviæ, sive non, *§. Cum filius 6. & §. Sed nos 16. Institut. de heredit. quæ ab intestato, Novella 118. & Authent. In successionem, Cod. de suis, & legitimis, & l. Nepotes 2. Cod. eod.* cum similibus.

Deficientibus descendentibus & Fratribus, seu sororibus 25
germanis succedunt ab intestato soli ascendentes, servata tamen graduum prærogativa, ita ut proximiores gradu excludant remotiores; Unde Pater, & Mater succedunt filiis decedentibus sine liberis, & fratribus, vel sororibus germanis, idest utrinque conjunctis, exclusis a tali successione Avo, & Avia. *Novell. 118. cap. 2. & Authent. defuncto, Cod. Ad S. Consult. Tertullianum.*

Sic etiam si Paulus verb. grat. defunctus sine liberis re- 26
linquat superstitem Patrem, & Avum maternum, Matre mortua, solus Pater succedit Paulo, excluso penitus avo materno etiam quo ad bona materna, & viceversa, Patre mortuo, Mater superstes excludit penitus Avum paternum a successione filii etiam quo ad bona paterna, *argument. leg. Si plures 10. §. Filio, ff. De vulgari, & pupillari substitutione, & cit. Nov. 118. cap. 2.* juncta Glossa *ibidem verb. Proximi*, & Gloss. *in citat. Authent. defuncto, verb. Gradus*; Pirhing *leg. 3. Decret. tit. 27. n. 13.* Reissenst. *ibid. n. 30.* testans de communi contra Paucos.

Si defunctis Patre, & Matre extent plures ascendentes si- 27
ne fratribus, vel sororibus defuncti, verb. grat. extent Avus, & Avia in linea paterna, & simul Avus, & Avia in linea materna, aut ex parte Patris extet solus Avus, & ex parte Matris Avus, & Avia, vel viceversa, tunc succedunt defuncto Nepoti, aut Pronepoti omnes æqualiter, non in capita, sed in stirpes, ita ut hereditas ex æquo inter illos ascendentes, qui eundem gradum obtinent, dividatur, & unam medietatem accipiant ascendentes a Patre, alteram ascendentes a Matre, sive plures fuerint, sive unus solus ex una parte. *Communis*, text. claro *in cit. Novellu 118. c. 2.*

Quando cum ascendentibus æqualis gradus extant etiam 28
germani fratres, & sorores defuncti, tunc succedunt omnes æqualiter, & in capita, ita ut ascendentes & fratres, & sorores defuncti accipiant æquales partes hereditatis, tot faciendo æquales portiones, quot sunt capita, seu personæ. *Communis*, text. aperto *in cit. Novella 118. c. 2. §. Si vero, & cit. Authent. Defuncto, Cod. Ad S. C. Tertullianum.*

Sorores autem, & fratres solum uterini, idest ex sola Matre, 29
vel

vel solum consanguinei, ideſt ex solo Patre excluduntur per ascendentes, nec possunt cum illis succedere hereditati fratris uterini defuncti. *Communis* per text. *in cit. Novella* 118. *c.* 2. ibi: *Si vero cum ascendentibus inveniantur fratres, aut sorores ex utrisque parentibus conjuncti defuncto*, ubi, ut vides, textus ad id admittit solos fratres, aut sorores germanos, & non solum uterinos, aut solum consanguineos.

30 Germanorum filii succedunt cum ascendentibus, seu sororibus germanis hereditati alterius prædefuncti germani fratris, aut sororis, non nisi tamen in stirpem, text. expresso *in Novella* 127. *c.* 1.

31 Nepotes autem, seu pronepotes præmortui fratris non gaudent hoc privilegio, sed excluduntur a dicta hereditate per ascendentes, & germanos fratres, aut sorores ipsius præmortui fratris, ut constat clare ex Rubrica *cit. Novella* 127. ibi: *Ut fratrum filii succedant pariter ad imitationem fratrum etiam ascendentibus extantibus*, ubi, ut vides, Rubrica ad dictam successionem admittit solum fratrum filios, non autem nepotes, & pronepotes. Tum quia Jus repræsentationis ultra fratrum filios locum non habet in linea collaterali. *Authentic. Post fratres, fratrumque filios Cod. de legitimis heredibus*.

32 In iis casibus, in quibus filii naturales, & illegitimi succedunt parentibus, parentes etiam succedunt illis, textu expresso *in Nov.* 89. *c.* 13.

33 Deficientibus descendentibus, & ascendentibus succedunt ab intestato defuncto ejus sanguine juncti collaterales, & quidem æqualiter, & in capita cum hoc tamen, quod collateralis gradu proximior semper totaliter excludat remotiorem, sicque omnium primo succedunt germani fratres, & sorores, penitus exclusis fratribus, & sororibus solum uterinis, vel solum consanguineis text. expr. *in Novella* 118. *c.* 3. *& Authent. Itaque, Cod. Communis, de successionibus*.

34 Quando cum defunctis fratribus, & sororibus germanis extant etiam filii alterius fratris, aut sororis germanæ prædefunctæ, tunc etiam illi cum illis ab intestato succedunt, ita tamen ut fratres, & sorores succedant in capita. & dicti filii solum in stirpem omnes simul pro unica tantum portione loco sui patris prædefuncti, text. expr. *in Nov.* 118. *c.* 3. *§. Si autem, & in Authent. Cessante, Cod. de legitimis heredibus*.

35 Sicuti fratres germani, ita etiam filii fratrum germanorum excludunt fratres solum uterinos, vel solum consanguineos, sublata omni differentia sexus, & emancipationis, textu claro *in cit. Novella* 118. *c.* 3. *§. Si autem defuncto, & cit. Authent. Cessante, Cod. de legitimis heredibus*.

36 Si soli filii diversorum fratrum, vel sororum extent, & nullus frater defuncti, neque germanus, neque solum consanguineus, aut solum uterinus, tunc filii, & filiæ fratrum germanorum, non in stirpes; sed in capita succedunt defuncto patruo. Affertur exemplum. Demus, quod Petrus habens duos fratres Paulum & Joannem, iis præmortuis, intestatus decedat, et ex fratre Paulo extent quatuor filii, seu filiæ, et ex altero fratre Joanne sex. Hi decem filii, seu filiæ duorum fratrum succedunt Petro patruo suo, non in stirpes, sed in capita, sicque hereditas Petri non est dividenda in duas partes pro numero duorum fratrum præmortuorum, sed in decem partes secundum numerum decem filiorum, seu filiarum dictorum duorum fratrum. Sic clare deducitur ex *leg. Post consanguineos* §. 2. *ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Si plures sint ejusdem gradus, omnibus* (omnibus defertur hereditas) *in capita scilicet, ut puta duos fratres habui, vel duos patruos, unus ex his unum filium, alius duos reliquit, hereditas mea in tres partes dividetur. & leg. Lege duoderim* 14. *ad finem, Cod. de legitimis heredibus*, ubi de liberis fratrum, et sororum sic statuitur; *Illo procul dubio observando, ut successio non in stirpes, sed in capita dividatur*. Sic Fachin. *lib.* 6. *Controv. cap.* 3. Molina *tract.* 2. *disput.* 164. *num.* 12. Cavarruvia *in Epitom. Success. num.* 12. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 27. *num.* 39. Pirhing *ibidem num.* 21. testans de communi contra aliquos, et referens hanc sententiam fuisse approbatam a Carolo V. in Comitiis Imperialibus Spiræ habitis anno 1529.

37 Si autem nullis extantibus fratribus germanis defuncti extent ejusdem fratres consanguinei, vel uterini, tunc succedunt quidem soli filii et filiæ fratrum germanorum exclusis fratribus solum consanguineis, vel solum uterinis, ut expresse habetur *in Novella* 118. *cap.* 3. *§. Si autem vers. Unde consequens est*; At vero in stirpes, et non in capita, quia quando prædicti filii, et filiæ fratrum germanorum defuncti concurrunt cum ejusdem defuncti fratribus consanguineis, vel uterinis, tunc succedunt solum jure repræsentationis sui patris fratris germani dicti defuncti, alioquin non possunt excludere ab ejusdem hereditate ipsius defuncti fratres consanguineos et uterinos, cum essent uno gradu ipsis remotiores: adeoque cum eos solummodo excludant, quatenus repræsentant patrem suum defunctum, qui utpote frater germanus eos excluderet, et succedentes jure repræsentationis, succedant in stirpes, et non in capita *ex cit. Nov.* 118. *cap.* 3. *§. Si autem, & Authentic. Cessante, Cod. de legitimis heredibus*, in tali casu dicti filii, et filiæ succedunt in stirpes, et non in capita. Sic Fachin. *loc. cit.* Pirhing *loc. cit. n.* 21. Reiffenst. *l. c. num.* 41. et alii communius.

Quando nulli extant liberi legitimi, nec germani fratres, vel sorores defuncti, de cujus hereditate agitur, tunc ab intestato succedunt ejus consanguinei, seu uterini fratres, et sorores, exclusis omnibus Collateralibus, textu expresso *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. *vers. His autem non existentibus*; *Et Authent. Post fratres autem, Cod. de legitimis heredibus*. 38

Quando defunctus relinquit quosdam fratres consanguineos, et etiam quosdam fratres uterinos, tunc probabilius fratres consanguinei succedunt in bonis paternis, nempe quæ a Patre defuncto ad eum pervenerunt, et fratres uterini in bonis maternis, nempe quæ a matre defuncta obtinuit, in aliis vero bonis æqualiter, et indistincte succedunt. Sic colligitur *ex leg. de emancipatis* 13. *§. Exceptis maternis rebus, Cod. de legitimis heredibus*, ibi: *Exceptis maternis rebus, in quibus si de eadem matre, fratres, vel sorores sunt, eos solos vocari oportet*. Et sic tenent Glossa *in Authent. Post Fratres* 1. *verb. Filii eorum Cod. De legitimis heredibus*, et Gloss. *in Authent. Itaque verb. Utroque parente, Cod. Communia, de successionibus*, et ibi Bartolus, Covarruv. *in cit. Epitome de successionibus ab intestato num.* 8. *§. Tertio est advertendum*. Jason *in leg. Post Dotem, ff. soluto Matrimonio*, Molina *citat. disput.* 164. *numer.* 7. Piching *loc. cit. numer.* 22. et ipso teste alii communiter, et hanc sententiam vocat etiam communissimam Reiffenstuel *loc. cit. num.* 43. quamvis ipse *num.* 44. 45. *&* 46. cum variis aliis defendat oppositum. Quæ sententia est vece probabilis, ut fatetur etiam ipse Pirhing *loc. cit.* eamque propugnant Fachin. Fulgosius, Corneus, Haunold. Bald. Salicet. et alii cum Reiffenst. *l. c.* 39 40

Deficientibus omnibus Fratribus, et sororibus, tam germanis, quam consanguineis, et uterinis, eorumque omnibus filiis succedunt ab intestato reliqui Collaterales sanguine juncti gradu propinquiores, exclusis remotioribus, et quidem non in stirpes, sed in capita, si plures existant ejusdem gradus, nulla habita distinctione, aut differentia sexus masculini, aut feminini, agnationis, et cognationis, vel bonorum paternorum, aut maternorum, sive utrum ex utroque, an ex uno tantum latere sint conjuncti, quia in illis sola cognatio spectatur, textu expresso *in Authent. Post Fratres* 2. *Cod. de legitimis heredibus, & c. Nov.* 118. *c.* 3. *in fine, & cap.* 4. *per tot.* 41

Ab intestato succedere possunt omnes cognati gradu proximiores probabilius usque ad decimum gradum tantum secundum computationem civilem. Sic Glossa fin. communiter recepta *in Authent. In successione, Cod. de suis, & legitimis heredib. & cit. Novella* 118. *cap.* 3. *§. final. verb. Cognatos*; & debet heres petens hereditatem probare se defuncto intra decimum gradum conjunctum fuisse, Schneidevv. *Comm. in Institut. de heredit. quæ ab intestato §. De tertio ordine succedentium num.* 10. Pirhing *loc. cit. num.* 23. *vers. Porro hodie*, & alii, *argument. §. Hoc loco* 5. *Institut. de Successione Cognatorum*. 42

Plures tamen alii satis probabiliter censent hodie agnatos, & cognatos etiam ultra decimum gradum admitti ad successionem in infinitum, excluso Fisco dummodo suam genealogiam probare possint; *leg. Post consanguineos* 2. §. 1. *ff. de suis, & legitimis heredibus*, ibi: *Deinceps que ceteri, si qui sunt hinc orti in infinitum*, & concordat *§. Ceterum* 5. *Instit. de legitima Agnatorum successione*; Tum quia *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. *§. final. & cap.* 4. omnes Agnati & Cognati ad hereditatem vocantur juxta gradus prærogativam, nulla facta restrictione ad certum gradum, quod idem colligitur ex *leg. Vacantia* 4. *Cod. de bonis vacantibus*. Ceterum recte notat Reiffenstuel *loco cit. num.* 47. quod inutilis videtur quæstio, an talis successio extendatur usque in infinitum, an vero solum usque ad decimum gradum? quia ultra decimum gradum casus successionis ab intestato vix contingit. 43

Filii adoptivi non succedunt filiis legitimis patris adoptantis, nec aliis agnatis, & cognatis, nec illi succedunt filio adoptivo, textu claro in *leg. Cum in adoptivis* 10. *§.* 1. *vers. Et ideo, Cod. de adoptionibus*. 44

Fra-

45 Fratres naturales, spurii, ac ceteri hujusmodi naturales ex uno patre, & diversis matribus provenientibus sibi invicem ab intestato nullatenus succedunt; *leg. Si Spurius, ff. Unde Cognati*. Et sic communis receptissima Doctorum teste Covarruv. *de Matrimon. part.* 2. *cap.* 8. §. 5. *num.* 26. & Reiffenstuel *loco cit. n.* 30.

46 Neque dicti fratres naturales, & spurii succedunt fratri legitime procreato, vel legitimato. Et nec isti illis, *argum. Novella* 89. *cap.* 4. Cum enim ex dicta Novella filii naturales etiam legitimati soli patri, non autem ceteris collateralibus succedant, sequitur evidenter, quod nec isti illis succedere possint, quia hæc successio est reciproca, ut cum aliis recte docent Covarruv. *in Epitome de successionibus ab intestato ad finem*, Reiffenst. *l. c. n.* 50. & alii.

47 Fratres naturales, ac spurii, & cæteri hujusmodi Collaterales uterini, seu ex eadem matre succedunt, & sibi invicem, & Collateralibus legitime natis, ac si legitimi nati essent etiam ipsi; *Communis*, textu expresso *in l. Hac parte* 2. *& l. Si spurius* 4. *ff. Unde Cognati*.

48 Collaterales nati ex damnato coitu, nec sibi invicem, nec legitimis, nec hi illis ab intestato succedere possunt, sive ex parte patris, sive ex parte matris sint conjuncti; *Sic Communis Doctorum*, teste Schneidevv. *lib.* 3. *tit.* 1. *de tertio ordine succedentium numer.* 37. Reiffenstuel *loc. cit. sub num.* 51. *argum. Authent. Ex complexu Cod. de incestis, & inutilibus nuptiis*, ibi: *Ex complexu nefario, aut incesto, seu damnato liberi nec naturales sunt nominandi, omni paternæ substantiæ indigni beneficio, ut nec alantur a patre*, ubi, ut vides, adeo odibiles reputantur taliter nati, ut non solum ab omni successione, sed etiam ab alimentatione parentum excludantur, adeoque multo magis a Successione Collateralium.

49 Deficientibus omnibus consanguineis defuncti, sive descendentibus, sive ascendentibus, sive collateralibus, tunc nisi adsint in contrarium pacta dotalia, aut statuta, seu consuetudines locorum, succedit superstes conjux, excluso Fisco; *Communis*, textu expresso *in l. unic. ff. & Cod. Unde vir, & uxor*.

50 Dummodo tamen tempore mortis unius nullum inter eos reperiatur divortium, etiam quoad thorum, vel cohabitationem, textu expresso *in cit. l. unic. ff. Unde vir, & uxor*, ibi: *Ut autem hæc bonorum successio locum habeat, uxorem esse oportet mortis tempore, sed si divortium secutum sit, ... hæc successio locum non habet*.

51 Uxor pauper succedit ab intestato defuncto marito diviti, etiam extantibus liberis, vel aliis consanguineis, non quidem in omnibus bonis, sicuti quando deficiunt omnes consanguinei, sed in quartam partem hæreditatis, si non sint plures, quam tres liberi, seu consanguinei, vel si quatuor, aut plures extent liberi, seu consanguinei, in portionem virilem, idest in tantam portionem, quanta uni ex liberis, vel consanguineis obtingit, computato tamen in hac portione illo, quod eidem a marito legatum, seu relictum est; *Authent. Præterea Cod. Unde vir, & uxor, Novella* 53. *cap.* 6. *& Novella* 117. *cap.* 5.

52 Cum hac tamen advertentia, quod si uxor pauper succedat marito una cum liberis, succedit tantum quoad usumfructum sua vita durante, asservata proprietate filiis; Si vero succedit marito cum consanguineis collateralibus, succedit etiam quoad proprietatem; *Sic citata Jura*.

53 Et ad hoc, ut uxor pauper sic succedat bonis mariti, debet esse vere pauper, ita ut nec habeat sufficientem dotem, nec alia media, unde honeste vivere possit, alias nihil ei deberetur de bonis mariti; *cit. Authent. Præterea Cod. Unde vir, & uxor*, ibi: *Si superstes laboret inopia, & cit. Novella* 53. *c.* 6. §. 2. ibi: *Nam si aliunde forsan habeat . . . . non erit justum gravare filios per successionem*.

54 Insuper ad hoc, ut Uxor pauper possit sic marito succedere, requiritur, quod tempore mortis mariti nullum fuerit inter eos justum divortium, juxta dicta *supra numer.* 50. *per cit. leg. unic. ff. Unde vir, & uxor*; Et quod nulla in contrarium adsint pacta dotalia, aut statuta, seu consuetudines locorum, utpote quæ juri communi derogant, *argument. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine, & l. De quibus* 32. *ff. de Legibus*.

55 Maritum etiam pauperem succedere reciproce cum liberis aut sanguine junctis uxoris in quartam, vel virilem partem in bonis ipsius præmortuæ divitis uxoris tenent Schneidevv. *l. c. n.* 16. Engel *l. c. n.* 16. Glossa *prim. in Authent. Præterea*, & ibi teste Reiffenstuel *l. c. n.* 58. Doctores communiter. *arg. cit. Authent. Præterea, Cod. Unde vir, & uxor*, ubi indistincte id statuitur de conjuge superstite, & *Novella* 53. *c.* 6. ubi id expresse sancitur præcisis his verbis: „ Si inops, aut „ vir, aut mulier inveniatur, & moriens, quidem aut vir, „ aut mulier locuples sit, ille vero, vel illa superstes pauper existat „ & id etiam inferre videtur identitatis ratio, quia ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam. & c. Inter corporalia, de translat. Episcopi*; Cum ratio Legis sit anima Legis, *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*. Nihilominus dubium movent, ut recte advertit Reiffenst. *l. c. n.* 65. Novissimæ Constitutio„ nes *Novell.* 117. *c.* 5. *in fine*, ibi: „ Virum enim in talibus „ casibus quartam secundum priorem nostram Legem ex „ substantia mulieris accipere modis omnibus prohibemus „ quæ verba, ut subjungit dict. Reiffenst. considerationi legentium præsertim Legislatorum relinquuntur.

Deficientibus consanguineis ultra decimum gradum; & 56
uxore, aut viro, succedit ultimo loco Fiscus in omnibus bonis vacantibus defuncti, seu defunctæ; *l. Scire debet* 1. *& l. Vacantia* 4. *Cod. de bonis vacantibus*, Pirhing *l. c. n.* 25. Reiffenst. *l. c. n.* 59. Engel *l. c. n.* 17. & alii passim. Ut autem Fi- 57
scus legitime succedat dictis bonis, debet prius per publicum proclama, seu patentes litteras publico in loco affixas vocare omnes, qui in talem hereditatem jus aliquod se habere existimant, & si intra certum præfixum tempus nullus heres, seu Actor comparuerit tunc omnia dicta bona hæreditaria, tamquam bona vere vacantia Fisco deferuntur; *l. Si vacantia* 5. *Cod. de bonis vacantibus*.

Limitatur tamen conclusio quoad bona perigrinorum in 58
locis a sua patria decedentium ab intestato, tunc enim si adhibita sufficienti diligentia pro reperiendis eorum heredibus, nullus hæres ob distantiam locorum reperiri possit, tunc bona apud pios reperta non deferuntur Fisco, nec hospiti, in cujus hospitio peregrini decesserunt, sed ab Episcopo loci in pias causas erogari debent textu expresso *in Authent. Omnes peregrini, Cod. Communia de successionibus*. & tenet Pirhing. *l. c. n.* 25. Reiffenst. *l. c.* n. 59. Engel *l. c. num.* 8. & alii communiter.

59 In bona Clericorum patrimonialia, quasi patrimonialia, industrialia, & parsimonialia succedunt ab intestato eorum legitimi consanguinei Glossa *in cap. Sed hoc* 1. *de successionibus ab intestato verb. Traduntur*, Abbas *ibid. n.* 1. Barbosa *ib. n.* 5. Engel *l. c. n.* 21. Reiffenst. *l. c. n.* 61. & alii communiter *arg. Cap. Quicumque* 7. *caus.* 12. *q.* 4. Cum similibus.

60 Si Clericus consanguineos successionis capaces non habeat, in dicta bona patrimonialia, quasi patrimonialia, industrialia, & parsimonialia succedit Ecclesia, cui servivit, seu in qua Beneficium habuit, excluso Fisco Episcopali. Abbas *l. c. n.* 2. *&* 3. Barbosa *l. c. n.* 2. Engel *l. c. n.* 22. Pirhing. *l. cit. n.* 62. & communis aliorum, per text. expr. *in Cap. Quicumque* 2. *caus.* 12. *q.* 3. *cap. Quicumque* 7. *ead. caus.* 12. *q.* 5. juncto *c. Sed hoc* 1. *de Successionibus ab intestato*, in cujus Summario sic expresse habetur: *Clericus bona propria dare potest cui vult, sed si decedat intestatus, & non habet consanguineos, succedit Ecclesia*.

61 Si autem Clericus intestatus decedens, nec habeat consanguineos successionis capaces, nec Beneficium habuerit in dicta sua bona patrimonialia, quasi patrimonialia, industrialia, & parsimonialia succedit Fiscus Episcopalis. Abbas in *cap. Sed hoc* 1. *n.* 1. *& Cap. Sancto Concilio* 2. *n.* 2. *de successionibus ab intestato*, Engel *l. c. n.* 12. Pirhing *l. c. n.* 27. Reiffenst. *l. c. n.* 63. cum communi aliorum. Et ratio clare liquet a pari; Sicuti enim deficientibus consanguineis, & uxore Laici decedentis intestati succedit Fiscus Sæcularis juxta dicta *supra numer.* 60. ita etiam deficientibus consanguineis, & Ecclesia Clerici Sponsa succedit Fiscus Ecclesiasticus, cum etiam Episcopus suum Fiscum, ac jura Episcopalia habeat, ut tradunt Abbas *l. c.* Engel *l. c. n.* 22. Reiffenst. *l. c. num.* 61. & alii communiter cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. num.* 16. per text. *in Cap. Si quis contumax* 20. *& Cap. si quis deinceps* 22. *caus.* 17. *q.* 4. cum similibus. Episcopus tamen in tali ca- 62
su non potest sibi ipsi dicta bona appropriare, sed debet ipsa erogare in pias causas. Abbas *in cit. Cap. Sed hoc* 1. *in fine de successionibus ab intestato*, Reiffenst. *l. c. n.* 27. & alii passim, *arg. Cap. Relatum* 12. *de Testam.*

63 In bona vero mere Ecclesiastica Clericorum, seu acquisita ex Beneficiis Ecclesiasticis, vel intuitu Ecclesiæ succedit Collegium Clericorum, vel successor in Beneficio, si Clericus defunctus bona separata possidebat, ab eodem tamen in pios usus fideliter distribuenda. Pirhing *l. c. n.* 27. Reiffenst.

l. c. n.64. Abbas *in Cap. Relatum 12. de testam. n.1.* & ibi Doctores communiter, per text. express. *in cit. Cap. relatum*, ibi „ Respondemus, quod generaliter bona qualibet per Ecclesiam acquisita eis Ecclesiis debent juxta Lateranense Concilium post acquirentis obitum remanere: Nomine autem „ Ecclesiæ, non Episcopus, vel Successor Clerici morientis, „ ubi est Collegium Clericorum, sed communis congregatio „ intelligitur, quæ illarum rerum debet canonicam distributio„ nem, & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantum „ unus est Ordinandus, is ea bona, sicut & alia ipsius Ecclesiæ „ in Dei timore dispenset.

64 In omnia bona Religiosorum Professorum, qui de ipsis ante Professionem nihil disposuerant, succedit, velut ab intestato mortuorum morte Civili, Monasterium, seu Ordo Religiosus, si successionis, & possessionis in communi sit capax; Et ratio est, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit suo Monasterio. *Authent. Ingressi, & Authent. Si qua mulier, Cod. de Sacrosanct. Ecclesiis, Authent. De sanctissimis Episcopis §. Si qua mulier, cap.38. Coll.9. Novella 123. & Authent. de Monachis §. Illud quoque Cap.5. Novella 5. Cap. Statutum 1. caus. 18. q.1. Cap. Abbates 16. caus. 18. qu.2. Cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. q.3. c. In præsentia 8. de probat.* cum similibus.

65 Si autem Monasterium, seu Ordo Religiosus non sit successionis, & possessionis in communi capax, tunc in talia bona succedunt heredes illorum ab intestato, perinde ac si morte naturali obiissent; Cum enim Monasterium, seu Ordo Religiosus non sit successionis capax, sequitur quod illa bona immediate devolvantur ad proximos cognatos, & heredes ab intestato, cum nemo alius jus ad illa habeat; *Communis.*

66 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficiatus*, verb. *Heres*, verb. *Filii*, verb. *Parentes*, verb. *Regulares*, verb. *Testamentum*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 Accidere nonnumquam solet simul mori eos, qui possunt
invicem sibi ab intestato succedere, ex. gr. Parentes,
2 & filios. Interest vero determinare quis prius mortuus ha-
3 bendus sit, idque ut reguletur successio. Ita autem pro diver-
sitate personarum dijudicandum reor quoad ascendentes, &
descendentes.
4 Si Pater cum filio impubere simul mortuus sit, creditur
Pater supervixisse; *L.9. in fin. ff. de Reb. dub. Frinckelshaus.*
observ.52. n.9. & seq. Zach. q. medic. legal. libr.5. titul.12.
num. 14.
5 Sunt qui tenent, id obtinere etiamsi filius paululum impu-
bertatem excesserit, quum novissima pubertatis ætas nondum
6 omni imbecillitate exempta sit. Tutius vero est subsistere in
terminis a jure præscriptis; *Fusar. de fideicom. substit. q.416.*
num. 5.
7 Num idem procedat si Pater, & Filius impubes in diver-
sis Locis perierint, & incertum sit quis prior decesserit? Af-
firmat *Menoch. de Præsumpt. l.6. præsumpt. 50. n.33.* Negat
8 vero *Donell. in comment. ad L.9. §.1. ff. de Reb. dub.* Meo
judicio admitti potest *Menochii* opinio in his aut similibus ca-
sibus: quando ambo eidem quidem periculo expositi, sed
separati sunt, ut puta si ambo in eodem Mari, & eodem
tempore naufragium patiantur, sed tamen diversis navibus
vehantur, vel etiam si Urbe universim incensa in diversis
ædibus degant, aut diversis quidem periculis, sed eodem
9 tempore affligantur. Alias ubi ambobus in diversis Locis con-
stitutis talia pericula non concurrant, prius dicendum erit Pa-
trem juxta ordinem mortalitatis naturalem citius esse mor-
tuum; Confer *Mascard. de Probat. conclus. 1344. num. 8.*
& 16.
10 Contra vero si cum filio pubere pariter decedat Pater, su-
pervixisse filius credetur; *Leg.9. §.4. de Reb. dub.* Idque
etiam si in bello pereant; *Charond. lib. 1. verisimil. cap. 31.*
numer. 4.
11 Quod dictum est de Patre, & filio simul morientibus, lo-
cum etiam sibi vindicat quoad Patrem, & filiam pariter simul
morientes; *Ecked in commentar. ad titul. ff. de Reb. dub.*
numer. 4. tum quoad Matrem cum filiis, aut filiabus de-
cedentem.
12 Quid autem si fœmina parturiens una cum partu moriatur,
num fœmina, an partus prior mortuus censebitur? Vide di-
stinctiones *Barry de success. l.17. tit.12. n.24. Peregrin. de*
fideicommiss. art.43. n.26.

Hactenus de ascendentibus, & descendentibus simul mo- 13
rientibus. Quod attinet ad Collaterales simul obeuntes di- 14
stinguendi pariter essent plures casus. At de Fratre, & Soro- 15
re simul morientibus, vide *Carpzov. p.1. dec.19. num.2. &*
seq. De fratribus *L.18. ff. de Reb. dub.* De Pupillo cum fratre 16
substituto *Mejer. in Colleg. Argentoratens. ad l.34. tit.5. thes.* 17
5. n.6. Ab Esbach ad Carpzov. p.3. c.17. de fin.13. De dua-
bus Sororibus *Fulgos. consil.22. n.54. & seq. Grat. lib. 2. Re-*
spons. 6. num. 26.

SUCCESSOR IN BENEFICIO ECCLESIASTICO.

An, & quando teneatur stare locationi factæ ab Antecessore? Vide verb. *Locatio n.8. & 9.*

An, & quando teneatur solvere debita Antecessoris? Vide verb. *Solutio a n.11. ad n.15.* Vide etiam verb. *Melioramenta n. 32. 33.*

S U F F R A G I A.

Suffragium dicitur a suffragando, seu auxiliando, Sic
ex S. Thoma *in 4. dist.45.* notat Silvester *in Summa verb.* 1
Suffragium n.1. Suffragium dupliciter accipitur Primo pro 2
voto, quod in electionibus ad Officia, & Dignitates dari so-
let, & de suffragio sic accepto satis constat ex dictis sub verb.
Electio: Secundo pro auxilio, seu adjutorio spirituali, quo
unus fidelis alterum adjuvat ad obtinendam a Deo remissio-
nem pœnæ temporalis, vel aliud simile, de quo suffragio sic
sumpto est hic sermo. Unde suffragium sic acceptum est au-
xilium, seu adjutorium spirituale, quod unus fidelis alteri 3
præbet ad consequendam a Deo pœnæ temporalis remis-
sionem.
Suffragium sic sumptum tripliciter contingere potest: Pri-
mo ex opere operato per Sacrificium Missæ. Secundo per 4
Indulgentias; Tertio ex opere operantis, nempe per pro-
prias operationes bonas, ac satisfactorias, ut orationes, jeju-
nia, eleemosynæ, & hujusmodi. De Suffragio primo modo
satis constat sub verb. *Missa*; De suffragio secundo modo sa-
tis patet sub verb. *Indulgentia, & Jubileum*; & de suffragio
tertio modo instituitur hic discursus.
Unde hujusmodi suffragium ex opere operantis duobus mo-
dis contingere potest; Primo per modum satisfactionis, pro- 5
ut unus offert pro alio valorem satisfactionis, qui est in ope-
ribus bonis, ad satisfaciendum pro pœna temporali; Secun-
do per modum interpretationis, aut meriti de congruo, prout
unus suis precibus, aut orationibus impetrat a Deo, ut alteri
concedat auxilium ad resurgendum a culpa, & ad obtinen-
dam remissionem debitæ temporalis pœnæ. *Sic in re Docto-*
res communiter post S. Thomam *in 4. distinction.45. quæst. 2.*
articul. 1.
Personæ fideles, quibus hæc suffragia applicari possunt, 6
sunt duplicis tantum generis, nempe fideles vivi, & fideles
defuncti in Purgatorio existentes; Beati enim in Paradiso
nullis indigent suffragiis; Damnati autem in Inferno horum
sunt penitus incapaces.
Certum igitur de Fide est dari inter fideles suffragiorum 7
communicationem, idest communicationem bonorum ope-
rum, quibus ipsi fideles se se mutuo juvare, ac sibi invicem
suffragari possunt: id enim habetur clarissime in Symbolo
Apostolorum per illa verba *Credo Sanctorum Communionem*;
Cujus Articuli verus sensus juxta communem Catholicorum
Theologorum est, quod detur in Ecclesia Communio bo-
norum operum inter homines justos, quibus sibi invicem
suffragari possunt: Homines enim justi sunt membra unius
Mystici corporis Ecclesiæ sub uno capite Christo; Unde ad
Ephesios 4. comparat Apostolus Ecclesiam Corpori humano,
in quo sicuti unum membrum sanum alteri præbet auxilium,
ita etiam in Mystico corpore Ecclesiæ unus homo justus alte-
ri auxilium præstare potest per bona opera; Et hoc etiam
expresse colligitur ex illo Psalmistæ *Psal.18.* ibi: *Particeps*
ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata
tua, & ex illo *Ad Romanos 15.* ibi: *Obsecro vos fratres per*
Dominum Jesum Christum, & Caritatem Spiritus Sancti, ut
adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, & ex il-
lo *Jacobi 5. Orate pro invicem, ut salvemini; multum enim*
valet Oratio justi assidua.

Unde

8 Unde possunt fideles justi se invicem vivos juvare per suffragia ad satisfaciendum pro pœnis temporalibus debitis pro peccatis quo ad culpam jam dimissis, *Communis, ac certa inter Catholicos*, contra Hæreticos; Idque expresse docet Catechismus S. Pii V. *in fine de Sacramento Pænitentiæ*, ubi sic expresse dicit: *In eo summa Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda est; qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus pro alio satisfacere possit*.

9 Fideles possunt suffragari, & juvare suis bonis operibus etiam defunctos qua ad remissionem pœnæ temporalis in Purgatorio exsolvendæ. *Est de fide*, & patet expresse ex *2. Machab. Cap. 12.* ibi: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*: Et hæc veritas definita est in pluribus Conciliis, quæ refert Mastrius *Theol. moral. disp. 23. q. 5. art. 1. n. 7.* & expresse in Concil. Trid. *sess. 25. in Decreto de Purgatorio*, ibi: *Cum Ecclesia Catholica Spiritu Sancto edocta ex sacris Litteris, & antiqua Patrum traditione in Sacris Conciliis; & novissime in hac Oecumenica Synodo docuerit Purgatorium esse, Animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris Sacrificio juvari*.

10 Hinc omnino pium esse, nec Divinæ Justitiæ aut perfectioni contrarium satisfactiones a nobis offerri pro Animabus Purgatorii recte ex Scriptura, & PP. & sensu universali Ecclesiæ ostendit contra aliquos Raynaudus in *Heter. tract. 15. part. 2. sect. 1. punct. 1. & sequent.* & iterum *punct. 10. & 11.* ubi contraria argumenta solvit, & sic tenent etiam La Croix *lib. 6. part. 2. num. 1336.* Kazenberger *in Supplement. Theol. Sacramental. Patris Sporer, Append. de Suffragiis §. 2. n. 246.* & alii.

11 An autem laudabilius sit satisfactiones omnium suorum operum totius secuturæ vitæ suæ transferre in Animas Purgatorii, vel sibi retinere? Variant Doctores Raynaudus enim *loco citat. sect. 2. punct. 2.* Arriaga *d. 40. sect. 2.* cum quibus inclinat La Croix *loco cit. num. 1336.* & alii docent id esse minus laudabile, & fore prodigalitatem venialiter malam contra Caritatem propriam, & amorem Dei debitum, quia est velle Deum prius, & potius laudari ab alio, quam a se; quod videtur esse hominis minus amantis Deum. Econtra autem Hautinus *in Patr. defunct. a num. 627.* citans pro se Sanctum Thomam, Suarez & Lugo fuse contendit id esse laudabilius, quia per illum actum Caritatis plus meretur gratiæ, & consequenter gloriæ sibi, & Deo per totam æternitatem: Quod & admittunt, ut revera admittendum est etiam Auctores primæ sententiæ de eo, qui multo reatu onustus morti proximus applicat alteri, seu Animabus Purgatorii omnes satisfactiones suas, advertens se per id facere actum, qui merito, & dignitate sua damnum illud compenset, nam ex caritate transferens, auget suam gratiam, qui est fructus æternus longe pretiosior.

12 Si quis vivens applicet Animabus Purgatorii omnes Missas, preces, & satisfactiones pro se defuncto offerendas, probabilius invalide applicat. Raynaudus *loco cit.* La Croix *loco cit. num. 1334.* Kazenberger *loco cit. num. 246.* & alii; Et ratio est, quia applicatio operis non est in potestate illius, pro quo offertur, sed pendet ab intentione operantis: Offerens autem, qui suo tempore offeret pro tali defuncto, non offeret ad dictam talis defuncti intentionem, sed offeret ut ei prosit; Ideoque si ei prodesse poterit, proderit, si autem prodesse non poterit, et offerens non substituat aliam intentionem, a Deo distribuentur secundum interpretativam intentionem, et voluntatem facientis, et offerentis opus, ut in similibus cum S. Thoma tenent Pasqualig. *quæst. 86.* Raynaudus *loco cit. p. 1.*

13 *num. 32.* et alii; Quamvis Kazenberger *loco cit.* et alii apud La Croix *loc. cit. num. 1330.* dicant, quod tunc vel proderunt ipsi operanti, vel reponentur in communem Thesaurum Ecclesiæ; Hautinus autem *in Patr. Defunct. a num. 627.* citans pro se Sanctum Thomam, Suarez, et Lugo, ut refert La Croix *lib. 2. num. 179.* fuse contendit nedum id valide fieri, sed etiam laudabilius esse, quia per actum illum Caritatis plus meretur Gratiæ, et consequenter Gloriæ sibi, et Deo per totam æternitatem. Quod tamen Arriaga *d. 40. sect. 2.* concludit minus esse laudabile, quia est velle Deum potius laudari ab alio quam a se, quod videtur esse hominis minus amantis Deum.

14 Suffragia needum exhibita, etiamsi certo sint exhibenda, nunc non prosunt Animabus in Purgatorio. *Sic Communis, & certa Doctorum* cum Raynaudo *loco citato part. 3. num. 43.* La Croix *loco cit. n. 1340.* et Kazenberger *l. cit. n. 247.* Nec hoc indiget probatione.

Per se loquendo utilius est Animabus, si statim magna copia suffragiorum pro illis offeratur, quia solum illis suffragia prosunt, si sint actu exhibita, non autem, si sint, quamvis certo, exhibenda. Per accidens tamen potest esse laudabilius fundare Missam perpetuam, cum possit esse magis ad Dei gloriam, ut populus in perpetuum certo die, et loco Missam pro commoditate habeat; Raynaud. *loc. c. a n. 47.* La Croix *l. cit. a n. 1341.* et alii passim. 15

Communio oblata pro Animabus Purgatorii de se non prodest ipsis: nisi in quantum actus adjuncti sunt ex opere operantis impetratorii, vel satisfactorii. Sic fuse demonstrat Raynaud. *tom. 6. opuscul. 6. de communione pro mortuis*, et sequitur La Croix *l. c. n. 1344.* et alii. 16

Restitutio eorum, quæ defunctus abstulerat, aut adimpletio votorum, quæ non expleverat, quamvis per accidens prodesse possint ratione piorum actuum, quos heredes nunc eliciunt pro defuncto, tamen de se nihil conferunt ad liberationem Animæ. Sic S. Thomas, Navarr. Sotus, Bellarminus, Suarez, Molina, Valentia, Raynaudus citati, et secuti a La Croix *loco cit. num. 1345.* ubi dicit hanc conclusionem esse contra paucos; Et ratio est quia vel defunctus ante mortem fecit quod potuit, et non ideo diutius patietur; vel id neglexit, et ideo patietur, quantum promerita est ipsius negligentia, non obstante, quod ejus heredes suis dictis omissis obligationibus satisfaciant, *argument. cap. Mora sua 25. de Regul. Juris in 6. & leg. In condemnatione 173. §. 2. ff. de Regul. Jur.* 17

Sic econtra negligentia heredum in tali restitutione, & adimpletione votorum facienda non obest ejus Animæ in Purgatorio existenti, quia heredum negligentia non est culpa ad ipsum pertinens. Et rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, textu expresso *in cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus*; Cum peccata suos debeant tenere Auctores, *cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli, leg. Sancimus 22. Cod. de pœnis*; Nec debeat aliquis alterius odio prægravari, *cap. Non debet 22. de Regulis Juris in 6. & leg. Non debet 74. ff. de Regulis Juris*. 18

Sic Doctores citati *num. antecedent.* Quamvis tamen varii alii apud Mastrium *in Theologia moral. disputat. 24. quæst. 2. articul. 3. num. 69.* affirment dilationem restitutionis a Testatore relictæ obesse ejus Animæ in Purgatorio existenti, & esse causam longioris dilationis in illis pœnis; Unde S. Birgitta *lib. 6. Revelationum capit. 65.* affirmat tandiu Animam cruciari in Purgatorio, donec restituatur ablatum; & huic opinioni favent revelationes quædam Animarum defunctorum, quæ vivis apparuerunt, & ab heredibus suorum debitorum restitutionem fieri petierunt, ut a Purgatorio liberarentur. 19

Usus Cereorum ardentium prodest defunctis, in quantum conjuncti, & amici nomine defuncti protestantur se confiteri Christum esse verum lumen, & ex ejus meritis sperare misericordiam. Raynaud. *l. cit. sect. 3. punct. 11. q. 7.* La Croix *loco citato n. 1347.* Kazenberger *loco cit. n. 250.* & alii. 20

Aspersio Aquæ benedictæ prodest defunctis propter preces Ecclesiæ, quia benedicendo petit prodesse etiam ad condonationem pœnarum. Raynaud. *loco cit. q. 5.* La Croix *l. citat. n. 1347.* Kazenber. *l. c. n. 250.* & alii. 21

Incensatio Thuris prodest, in quantum orat Ecclesia, ut anima pascatur odore cælesti. La Croix *l. c. n. 1347.* Kazenber. *l. c. n. 250.* Raynaudus *l. c.* & alii. 22

Campanarum pulsus non juvat defunctis nisi indirecte, quatenus movet audientes ad orandum, seu suffragia offerendum pro defuncto. Raynaud. *l. c. punct. 7.* La Croix *l. c. n. 1346.* Kazenberger *l. c. n. 249.* & alii. 23

Sepultura in loco Sacro prodest defunctis, partim quia preces publicæ Ecclesiæ, quæ in tali loco funduntur, extenduntur etiam ad inibi sepultos & partim quia cum fideles frequentius illuc conveniant, frequentius excitantur ad orandum pro ipsis. Rayn. *loco citat. punct. 12. quæst. 3.* Kazenberger *loco cit. n. 250.* La Croix *l. c. n. 1347.* & alii; *arg. cap. Fraternitatem 3. de sepult.* 24

Ut suffragium habeat suum effectum, tres conditiones requiruntur in eo, pro quo suffragium offertur; Prima, quod indigeat suffragio, idest sit debitor alicujus pœnæ temporalis, quia ubi nulla restat talis pœna solvenda, nullum etiam requiritur suffragium pro ejus exsolutione. Secunda, quod sit in statu gratiæ, quia qui est in peccato mortali, utpote membrum mortuum, non potest recipere subsidium, seu suffragium ab aliis membris vivis: Tertia, quod peccata, pro quibus satisfa- 25

ctio, seu suffragium exhibetur, jam sint deleta quoad culpam, quia non remittitur pœna antequam sit remissa culpa, pro qua est pœna promerita. *Communis*.

26 Item, ut suffragium suum sortiatur effectum, tres conditiones requiruntur etiam ex parte illud offerentis. Prima quod sit in statu gratiæ, quia existens in peccato mortali indignus est remissione culpæ, & pœnæ, adeoque impotens est ad obtinendam aliis remissionem pœnæ temporalis per suffragia ex opere operantis, ac nomine proprio exhibita, Licet tamen id possit per suffragia ex opere operato, ac nomine, & in persona Ecclesiæ oblata, ut Missarum sacrificia, Indulgentiæ, & Divina Officia in persona Ecclesiæ a Sacerdote oblata quæ suum sortiuntur suffragandi effectum, non obstante Offerentis peccato. Secunda, quod Offerens habeat intentionem offerendi, & applicandi suffragium pro eo, cui prodesse intendit; & talis intentio, seu applicatio, opus bonum præcedat, & non subsequatur. Tertia, quod Suffragium sit opus, quod ex se vim habeat satisfaciendi idest habeat valorem & pretium ad solvendum debitum illius, pro quo offertur, ut sunt Oratio, Jejunium, & Eleemosyna, sub quibus omnes aliæ operationes pœnales, & satisfactoriæ comprehenduntur. *Sic Doctores communiter*.

27 Generales, & Provinciales Ordinum Regularium possunt extra Religionem specialibus suis Benefactoribus, sive Sæcularibus, sive Ecclesiasticis communicare, & applicare omnia bona spiritualia, seu suffragia sui Ordinis, sive omnium Religiosorum sibi subditorum ex speciali privilegio ab Urbano V: concesso Generalibus, & Provincialibus Ordinis Minorum, prout habetur *in Monumentis Ordinis secundæ impressionis fol. 261. &* *in Compendio Privilegiorum verb. Indulgentia quoad sæculares quarto numer. 6.* nempe: *Ut Generales, & Provinciales totius Ordinis Minorum possint communicare suffragia, Indulgentias, Orationes, & bona spiritualia Benefactoribus Ordinis*. Et id communiter fieri solet concedendo eis Litteras, quas vocant *Filiantias*, seu *Litteras Filiationis*, vel *Fraternitatis*, aut *Suffragia Ordinis*.

28 Dicta communicatio omnium bonorum operum, seu suffragiorum Ordinis per hujusmodi *Filiantias*, seu *Litteras Filiationis*, vel *Fraternitatis* a Regularibus Prælatis specialibus suæ Religionis Benefactoribus concessas multipliciter ipsis prodest; In primis quidem per modum cujusdam meriti de congruo, cum omnino congruum sit, quod ob multiplicia merita Religionis, in cujus *Filiationem*, seu *Fraternitatem* dicti ejusdem speciales Benefactores sunt assumpti, Deus peculiari auxilio, & protectione foveat, defendat, atque custodiat; Ratio enim amicitiæ postulat, ut Deus propter amicos suos specialia beneficia conferat etiam aliis, qui amicitia, & fraternitate illis conjuncti sunt: Propter enim decem justos, si ibi inventi fuissent, pepercisset Dominus Sodomæ, & Gomorrhæ, ac finitimis Civitatibus: *Genes.* 18.

29 Item talis Communicatio prodest illis per modum impetrationis, in quantum assiduæ Orationes, pia, & Religiosa exercitia, Divinaque Officia, quæ diu, noctuque in Religione peraguntur, possunt de congruo mereri, & impetrare, ut Deus Confœderatis illis specialia gratiæ auxilia conferat, quibus a peccatis præserventur & si in ipsis sint, ab eis avocentur atque ab omnibus animæ, & corporis malis liberentur.

30 Item talis communicatio prodest illis per modum satisfactionis, quia in Religiosis Ordinibus ultra plurimas Missas, multiplicesque preces, & continua Divina Officia, peraguntur propemodum infinita opera pœnalia, atque satisfactoria, ut jejuniorum, vigiliarum, abstinentiarum, pœnitentiarum, disciplinarum, mortificationum, peregrinationum, prædicationum, lectionum, meditationum, observantiarum laborum, devotionum, & hujusmodi, quæ applicantur pro Fratribus, Benefactoribus, ipsisque Confœderatis, tam vivis, quam defunctis.

31 Tandem talis communicatio prodest illis, quia Regulares in casu mortis alicujus sui specialis Benefactoris habentis dictam *Filiantiam*, seu Suffragia Ordinis possunt unica Missa per modum Suffragii ipsius Animam liberare a pœnis Purgatorii ex concessione Clementis VIII. facta Minimis, & consequenter omnibus aliis communicantibus cum eis, quæ habetur *Tom. 2. Privilegiorum ejusdem Ordinis Constitut.* 10. *dicti Clementis VIII.* Et referunt Peyrinus *ad dictam Constitutionem n. 2.* Bassæus verb. *Suffragium n. 2.* Reiffenst. *Theolog. moral. tractat.* 12. *q. 7. n. 83.* & alii passim.

SUPERBIA.

Superbia ut sic dicitur ex eo, quod quis in donis naturalibus, vel supernaturalibus inordinate appetat ipse excel- 1
lere, vel eminere *supra alios*, ac velut *alios superare*; superbia enim sic dicitur a *super*, & *ire*, quia Superbus super
alios, & supra suam mensuram ire vult; Unde Superbia est
appetitus inordinatus propriæ excellentiæ super alios; *Ita in* 2
re Communis.

3 Superbia completa, & consummata, seu in suo genere perfecta, est, qua quis inordinate ita excellere, seu eminere appetit super omnes, ut nec ipsi Deo, nec Superioribus eorumque Legibus subjici velit; & est peccatum mortale, & diabolicum, pœna æterna Inferni meritissimum; Unde de sic superbo Lucifero *Isaiæ cap. 14.* habetur: „ Detracta est „ ad Inferos superbia tua . . . . qui dicebas in corde tuo: „ In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium „ meum . . . ascendam super altitudinem nubium, similis „ ero Altissimo.

4 Item peccatum mortale est superbia, cum quis existimat habere ex se, & non a Deo bona gratiæ, naturæ, & fortunæ juxta illud Superborum relatorum *Deuteronomii cap. 32. n. 27.* ibi: „ Ne forte superbirent . . . . & dicerent: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia „. Unde Apostolus 1. *ad Cor. c. 4.* contra similem superbum sic invehit: *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

5 Item peccatum mortale est Superbia, cum quis cognoscit quidem se a Deo talia bona habere, sed ex suo merito, & justitia & non ex liberalitate Dei; *Communis*.

6 Item peccatum mortale est superbia, quoties est conjuncta cum gravi contemptu, & notabili damno proximi, ut si quis superbiendo de sua excellentia, valde aspernetur, & reprobet tamquam vilem proximi statum, & conditionem, & se extollendo super alios in aliqua professione, ut Legistæ, Medici, Concionatoris, & hujusmodi, injustum, & grave damnum aliis causet; *Communis*.

7 Quamvis plures soleant assignari filiæ superbiæ, ut jactantia, ostentatio, hypocrisis, inobedientia, pertinacia, discordia, curiositas: tres tamen sunt ejus filiæ præcipue, nempe Vanagloria, Præsumptio, & Ambitio. *Sic Doctores Communiter*.

8 *Vanagloria* est appetitus inordinatus manifestationis propriæ excellentiæ, seu humanæ laudis, & gloriæ. Et hæc ex genere suo, & per se est solum peccatum veniale; quamvis possit fieri peccatum mortale per accidens ratione materiæ, si nimirum gloriatio fiat de re mortaliter mala, vel ratione notabilis damni proximo illati. *Communis*.

9 *Præsumptio* est appetitus inordinatus aggrediendi aliquid supra proprias vires; Unde ille dicitur præsumptuosus qui tentat dicere, vel facere aliquid supra id, quod potest. Per se, & ex genere suo est tantum peccatum veniale; Potest tamen fieri mortale per accidens, si inde immineat periculum gravis injuriæ Dei, notabilis damni proximi, aut salutis propriæ; Sicque graviter peccat qui præsumit quærere, & exercere Officium Judicis, Consiliarii, Medici, Confessarii, Lectoris, Magistri, & hujusmodi sine sufficienti scientia. *Communis*.

10 *Ambitio* est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ in honoribus, vel Dignitatibus non debitis, vel debito majoribus; Per se, & ex genere suo est solum peccatum veniale; At vero potest fieri peccatum mortale per accidens, vel ratione materiæ, ut si quis ambiat dignitatem, notabiliter sit indignus; Vel ratione circumstantiarum, ut si modo, vel medio mortaliter malo, puta per subornationem, per simoniam, & hujusmodi quærat quis fieri Superior seu Prælatus; Vel ratione damni proximo illati, ut cum quis cum alterius notabili damno, & gravi injuria vult Officium, seu Beneficium, obtinere. *Communis*.

11 Unde de primo ad ultimum quamvis superbia completa, & consummata, seu in suo genere perfecta, & proprie capta, sit peccatum mortale, ut patet ex dictis *supra num. 3. & seq.* Tamen superbia imperfecta, & late accepta, qua quis non renuens subjici quibus debet, in suo duntaxat interno affectu se se magnificat, est tantum veniale peccatum, quia sine Dei contemptu, & proximi notabili despectu, aut damno se plus justo efferre non est adeo gravis inordinatio; adeoque per se & ex suo genere non excedit peccatum veniale, ut tradunt passim Doctores: Et talis superbia late dicta, quæ propria nomi-

nomine dicitur *Philautia*, quamque Scotus *in 2. diss. 6. q. 2.* vocat Luxuriam quamdam spiritualem, consistit in immoderata propriæ perfectionis complacentia nullo habito ad alios respectu.

S U P E R I O R E S.

Additio Auctoris e II. Editione.

1 Superiores Regulares exacte observare debent Sancita in
Decretis Clementis VIII. & in suis peculiaribus Consti-
tutionibus in Tyronum admissione. Bened. XIV. tom. 2.
2 Constit. 47. incip. *Si datam*. Superiorum consensus requiri-
tur a S. Sede, in concedendis dispensationibus pro Regula-
ribus. Idem *ibid.*
3 Superiores Regulares non possunt suis subditis concedere
Litteras Dimissorias ad recipiendos Ordines ab alio, quam
ab Episcopo Diœcesano, nisi hic a Diœcesi absit, vel Ordi-
nationes in Temporibus non sit habiturus. Idem Const. 27.
incip. *Impositi Nobis*. Eorum Dimissoriæ nullæ declarantur,
nisi adjuncta habeant documenta subscripta a Vicario Gene-
rali, vel Cancellario, aut Secretario ejusdem Episcopi de ejus
absentia a Diœcesi, sive quod Ordinationes non sit habiturus,
Idem *ibidem.*
4 Superiores Regulares Monasteriorum Monialium, bis, aut
ter in anno Confessarium extraordinarium offerre tenentur
5 universæ Communitati. Idem Constitut. 56. incip. *Pastora-*
6 *lis curæ*. Et quidem semel saltem in anno hujusmodi Con-
fessarium deputare debent e Clero sæculari; vel ex alio Ordi-
7 ne Regulari. Idem *ibid.* Singulis autem Monialibus peculia-
rem Confessarium extra Ordinem in pluribus casibus denega-
re non debent. Idem *ibid.* Vide *verb. Confessarius.*
8 Superiores Regulares non se opponentes Regularibus pe-
tentibus Professionis nullitatem, Officio suo deesse censen-
9 tur. Idem Constitut. 47. incipien. *Si datam*. Superior Re-
gularis una cum Ordinario Loci, cognoscere debet causas
super nullitate Professionis Regularis inter quinquennium
promotas, sive actio sit a Religione intentata, sive a Profes-
10 so. Idem *ibid.* Idem statuitur si causa intra quinquennium
legitime introducta, post quinquennium denuo instauretur.
Idem *ibid.*
11 Superior Regularis similiter cum Ordinario cognoscere de-
bet causas nullitatum Professionum Monialium sibi subjecta-
12 rum. Idem *ibid.* Superior Regularis ad effectum cognoscen-
di causas super tali nullitate Professionis, est Prælatus Mona-
sterii, cui concreditum est universum Monasterii regimen,
13 non autem Confessarius Monialium. Idem *ibid.* Superior
Regularis Conjudex in hujusmodi causis existens, juri suo
cedere nequit, sed alium potest subdelegare. Idem *ibid.*
14 Superiore Regulari dissentiente a judicio Episcopi in cau-
15 sa nullitatis Professionis, causa devolvitur ad S. Sedem.
Idem. *ibid.* Superior Regularis alius a primo, una cum Ju-
dice secundæ, aut ulterioris instantiæ semper in causis hujus-
16 modi judicare debet. Idem *ib.* Si in loco Judicii secundæ, aut
ulterioris instantiæ non adsit Superior Regularis ejusdem
Ordinis, assumendus erit Superior Monasterii vicinioris ipsius
Ordinis, vel alius Judex Ecclesiasticus deputandus ab eo,
ad quem pertinet, nempe a Superiore, ad quem pertinet,
suas vices ad hunc effectum ei delegante. Idem *ibid.*
17 Superior Regularis in causis nullitatis Professionis non ad-
mittitur ad judicium ferendum, quum causa apud S. Sedem
judicatur quacumque de causa. Idem *ibid.* Etiamsi agatur de
18 causa infra quinquennium promota. Idem *ibid.*
19 Superiores Regulares, & non Parochi, debent exquirere
a suis familiaribus, & continuis commensalibus, eisque actu
inservientibus, an præcepto Paschalis Communionis satisfe-
cerint. *Sic. S. Cong. Concil.* ex Bullario Ord. Prædicatorum
tom. 7. pag. 322. Constit. 69.

S U P E R S T I T I O.

1 Superstitio, sic dicta, eo, quod homines nimirum time-
rent iram Deorum superne imminentem, quasi super-
stantem, ut ex aliis observat Gobat *tom. 3. part. 4. de Super-*
stitionibus num. 896. definitur, quod sit vitium Religioni op-
positum secundum excessum, quo quis Divinum exhibet
cultum, vel quem non debet, seu modo indebito, vel illi,
cui non debet. *Ita in re Communis.*
2 Unde Superstitio est duplex, una *ratione rei cultæ*, quæ
coli non deberet; cum scilicet cultus Deo debitus falso Deo,
seu Creaturæ tribuitur; & alia *ratione cultus*, indebiti scili-
cet, seu incongrui, vel inconvenientis, quo verus Deus qui-
dem colitur, sed cultu, & modo indebito, tribuendo ei
cultum falsum, vel superfluum, aut indecentem contra, vel
præter Ecclesiæ consuetudinem, ac præscriptum. *Sic in re*
Doctores Communiter.
Hinc superstitio *ratione cultus* dividitur in tres species, sci- 3
licet in superstitionem *cultus falsi*, in Superstitionem *cultus su-*
perflui, & in superstitionem *cultus indecentis*.
Superstitio *cultus falsi* est Deum colere Judaicis, aut Ma- 4
humeticis cæremoniis, ut per circumcisionem, immolatio-
nem Agni, & hujusmodi, quæ significant Christum adhuc
venturum, & nondum venisse; Item falsas Reliquias intrude-
re adorandas, falsa miracula prædicare, aut imprimere, falsas
revelationes fingere, & hujusmodi; Et hæc superstitio ex
genere suo est peccatum mortale, quia gravem injuriam, &
irreverentiam irrogat Deo primæ veritati, & Religionem
fundat in falsitatibus; Quamvis tamen interdum possit in ali-
quibus excusare ignorantia, & simplicitas. *Sic Doctores*
passim.
Superstitio *superflui cultus* est Deum colere ritibus, seu 5
Cæremoniis ad ipsius Dei gloriam, & ad Spiritus devotio-
nem excitandam non intervenientibus, uti in Missa plures for-
mare Cruces, pluris repetere *Alleluja*, dicere *Gloria*, vel *Cre-*
do contra Rubricas, aliasque non præscriptas addere Cæremo-
nias; Item Missam audire cum certo numero, & ordine ce-
reorum in tali situ, & dispositione corporis, & alia hujusmo-
di præter, vel contra consuetudinem, & præscriptum Eccle-
siæ. Et hæc Superstitio, secluso scandalo, & Ecclesiæ con-
temptu ac mala intentione agentis, ordinarie est tantum pec-
catum veniale, quia est materia levis, & actio ex se non
mala, & multa excusat simplicitas. *Ita Communis Doctorum.*
Superstitio *cultus indecentis* est Deum colere verbis, factis, 6
& rebus potius ad ejus offensam, quam ad ejus gloriam, &
laudem inservientibus, uti in Divinis Officiis adhibere Musi-
cam, cantum, tonum, vocem, verba, gestus, instrumenta,
& alia hujusmodi, quæ potius ad lasciviam, seu impuritatem
provocent, quam Dei laudem, & populi devotionem exci-
tent, & hæc superstitio, secluta magna indecentia, gravi scan-
dalo, prava intentione agentium & periculo animarum, non
est peccatum mortale: (a) Secus autem si talia intervenis-
rent. *Sic Doctores Communiter.*
Superstitio ratione *rei cultæ* dividitur in quinque species, 7
nempe in Idololatriam, Magiam, Divinationem, Vanam ob-
servantiam, & Maleficium.
Idololatria est superstitio, qua cultus soli Deo, seu Creato- 8
ri debitus tribuitur Creaturæ: Unde Apostolus *ad Romanos 1.*
scribit: *Servierunt Creaturæ potius, quam Creatori.*
Idololatria est triplex. *Prima* est Idololatria externa si- 9
mul & interna, quoad existimationem, & affectum; Et est,
cum quis, & intellectu existimat erronee Creaturæ aliquid
inesse Divinitatis, & voluntate intendit eam colere, & hæc
est Idololatria perfecta, & semper conjuncta cum infidelita-
te, sicque duplex peccatum mortale includit, infidelitatis
contra fidem, & superstitionis contra Religionem: Nec ab-
solvi potest a Confessario non habente specialem facultatem
absolvendi ab Heresi. *Secunda* est Idololatria externa simul,
& interna quoad affectum tantum, non quoad existimationem;
Et est, cum quis cognoscit quidem Idolis nihil inesse Divini-
tatis, & unicum tantum ac verum Deum agnoscit, & confi-
tetur, sed tamen ex pravo affectu, cupiditate nempe aliquid
a Diabolo impetrandi, Idolis, vel ipsi Dæmoni voluntarium
cultum externum tamquam Deo defert, qualis ordinarie est
Idololatria, seu potius Dæmonolatria Sagarum, & Magorum:
Et ob hanc Idololatriam non incurritur Excommunicatio in
Bulla Cœnæ, sed solum Excommunicatio lata a Joanne XXII
non

(a) Deum colere verbis, factis, & rebus potius ad ejus offensam, quam ad ejus gloriam, & laudem inservientibus, atque ad lasciviam, seu impuritatem potius provocantibus, quam Dei laudem, et populi devotionem excitantibus, peccatum mortale minime esse, affirmari neutiquam potest, nisi vera Religionis notio penitus subvertatur. Heinc corrigenda est Auctoris sententia sub hoc numero tradita, nec absque aliqua limitatione suscipienda videntur ea, quæ statuuntur sub num. 4., et 5.

non reservata Pontifici, ut habetur in Directorio Inquisitorum: adeoque a quovis legitimo Confessario absolvi potest, ut notat Sporer *tom.1. tract.2. in 1. Præcept. Decalog. cap.9. sess.1. num.4.* ***Tertia*** est Idololatria externa, & simulata tantum; Et est, cum quis absque existimatione Divinitatis, & sine ullo affectu interno colendi aliquid pro Deo, ex timore tormentorum, & mortis, Idolo, seu Dæmoni exterius tantum exhibet cultum Deo debitum v. gr. Sacrificium Thuris, ut fuit Idololatria S. Marcellini Papæ, & aliorum; Marcellini in Idololatriam lapsum purum putumque esse figmentu, & Donatistis inventum ad invidiam creandam in Romanos Pontifices, nemo est hodie, vel mediocriter in Ecclesiastica Historia versatus, qui id ignoret. Confer præ ceteris Nat. ab Alex. Dissert.20. in H. E. sæc.3., & Cardinalem Orsi H. E. l.9. num.41. & hæc Idololatria, quamvis sit tantum materialis, cum careat affectu interno colendi aliquid pro Deo, est tamen gravissimum peccatum mortale, contra debitam professionem externam Fidei, & contra virtutem Religionis; Potest vero absolvi a quolibet legitimo Confessario.

10 *Magia* est duplex, nempe naturalis, & superstitiosa, seu diabolica. Magia *naturalis* est ratio quædam, seu facultas operandi mira per vires rerum naturalium occultas absque ope Dæmonis; Et hæc non est superstitionis species, quamvis tamen ut periculosam ex eo, quod diabolus facile se illi immisceat adeoque sensim ad superstitionem manuducentem diligenter cavendam esse merito censeant graviores saniores que Doctores,

11 Magia *superstitiosa*, seu *diabolica* est ratio quædam, seu facultas operandi mira, ope. & ministerio Dæmonum per signa, ab ipsis instituta; *Communis*. Magia superstitiosa est ex genere suo peccatum mortale gravissimum, quia continet expressam vel tacitam Dæmonis invocationem, ac proinde benevolentiam erga ipsum, & confœderationem, ac societatem, cum ipso; Est autem Deo summe injuriosum, quod ipso relicto ad Dæmonem perpetuum eius hostem recurratur, & cum eo societas ineatur; *Communis*.

12 *Divinatio* est superstitiosa inquisitio, aut prædictio alicujus occulti per invocationem, & disciplinam Dæmonis; *Est in re Communis*.

13 Divinatio superstitiosa fit semper per pactum expressum, vel implicitum cum Dæmone, pluresque continet species, quæ hic assignantur.

14 Prima Divinationis species est *Præstigium*, cum Dæmon nempe quibusdam apparitionibus præstigiosis in imaginibus, aut corporibus aliunde asportatis, vel compactis ex aere, se oculis, aut sensibus hominum ingerit ad occulta pronuncianda;

15 Secunda est *Necromantia*, quæ est Divinatio facta per fictas mortuorum suscitationes, vel locutiones, adhibitis certis verbis, aut signis, quibus mortui videntur resurgere, loqui, & docere occulta.

16 Tertia est *Geomantia*, quæ est Divinatio facta per certa signa, & puncta in corporibus terrestribus, ut lapide, ligno, charta, & hujusmodi.

17 Quarta est *Hydromantia*, quæ est Divinaio facta per signa apparentia in aqua.

18 Quinta est *Aeromantia*, quæ est divinatio facta per signa apparentia in aere.

19 Sexta est *Pyromantia*, quæ est divinatio facta per signa apparentia in igne.

20 Septima est *Chiromantia*, quæ est divinatio facta ex manuum lineis.

21 Octava est *Spatulomantia*, quæ est divinatio facta ex spatulæ signis, quibus occulta de statu hominis præsenti, vel futuro divinantur.

22 Nona est *Metoposcopia*, quæ est divinatio facta per signa frontis.

23 Decima est *Pedomantia*, quæ est divinatio facta per inspectionem pedum.

24 Undecima est *Physiognomia*, quæ est divinatio facta ex totius hominis signis.

25 Duodecima est *Onyromantia*, seu *Onyrocritica*, quæ est divinatio facta ex somniis habitis.

26 Tertiadecima est *Astrologia Iudiciaria*, quæ est divinatio facta ex situ motu, ac positione Astrorum, & Planetarum

27 Quartadecima est *Pythona*, & est, cum Diabolus ex pacto docet occulta per homines arreptitios.

28 Quintadecima est *Augurium*, & est, cum ex hominis animalium, & avium vocibus, cantu, garritu, sternutatione, & hujusmodi divinantur occulta.

Sextadecima est *Auspicium*, & est cum ex volatu avium, 29
occulta divinantur.

Decimaseptima est *Omen*, & est Divinatio facta ex homi- 30
num vocibus, casu, & præter intentionem prolatis.

Decimaoctava est *Aruspicium*, & est, cum signa apparentia 31
in arteriis, seu intestinis Sacrificatorum animalium Dæmon, responsa dat, ut fiebat apud Gentiles, qui ipsum Dæmonem consulebat per Sacrificia animalium.

Decimanona est *Oraculum*, & est, cum Dæmon consultus 32
per preces coram idolis perfusas responsa dat per ipsa Idola, ut frequentissimus erat apud Gentiles, qui per Idola Dæmonis *Oracula* recipiebant.

Vigesima est *Sortilegium*, nomine cujus, quamvis generalius 33
loquendo veniant omnes *Superstitiones Divinationes, & Magiæ* ut recte advertunt Engel *lib. 5. Decretal. tit. 21. n. 1.* Reiffenstuel *ibid. num.* 2. & alii, proprie tamen, & specialius loquendo **Sortilegium** est Divinatio, qua per *sortes Divinatoria*. & falsa signa ope Dæmonis futura, vel occulta manifestantur. *Ita in re Communis*.

Notanter autem dicitur *per sortes divinatorias*, quia tripli- 34
ces sunt sortes, nempe Divinatoriæ, Consultoriæ, & Divisoriæ. *Sic Doctores communiter.*

Sortes Divinatoriæ sunt illæ, quibus occultorum, seu futu- 35
rorum manifestatio, vel consilii alicujus directio petitur per media vana, & impertinentia minime ad Deum relata, & consequenter ad Dæmonem pacto expresso, vel tacito; Et hæ sortes passim sumuntur pro Divinationibus, sortilegiis, aut Maleficiis, indeque ut vere superstitiosæ, & illicitæ graviter prohibentur tum Jure divino *Exodi cap.22. n.8. Levit. cap.19. n.31. & cap. 20. n 6. & 27. Deuteron. cap. 18. n.10. cum seq.* & sæpe alibi: Tum Jure Canonico *in cap. Illud 6. cap. Quis sine 7. cap. Illos 8. cap. Sed illud 9. caus. 26. q.2. cap. Si quis Ariolis 1. cap. Qui divinationes 2. cap. Non licet 3. capit. Non oportet.4. cap. Si quis Episcopus 5. cap. Aliquanti 6. cap. Sortes 7. cap. Pervenit. 8. cap. Si quis Clericus 9. cap. Contra 10. cap. Auguris 11. cap. Episcopi 12. caus. 26. q. 5. cap. In cabulis 1. & cap. Ex tuarum tenore 2. de Sortilegiis*, & Const. Sixti V. incip. *Coeli & terræ*, quæ ut ad rem multum faciens, hic ad litteram datur.

SIXTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

§. 1. COeli, & Terræ Creator Deus, quem unum Omnipoten- 36
tem corde credimus ad justitiam, & ore confitemur ad salutem, etsi homini, quam ad imaginem, & similitudinem suam creavit, mentem dederit, quæ non solum divino Fidei lumine illustrata Mysteria illa cognosceret, quæ humanam intelligentiam superant, sed etiam naturæ suæ vi, magno licet cum labore, præclara multa investigaret, atque intelligeret, tamen ut superbum animal homo non altum saperet sed timeret. & immensam Conditoris sui Majestatem humi stratus veneraretur, sibi soli eorum, quæ eventura sunt, scientiam, & futurarum rerum cognitionem reservavit. Solus enim ipse, cujus oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad internas hominum cogitationes penetrat, & consequentes eorum actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculus posita habet, solus denique omnia, & singula quæcumque totius temporis decursu, & sæculorum ætatibus futura sunt, ab omni æternitate novit, & admirabilis providentia disposuit, quæ non modo humanæ mentis imbecillitas ignorat, sed nec Dæmones ipsi præsentire possunt. Quare Idolorum in futuris annunciandis falsitatem, & imbecillitatem, & eorum, qui eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spiritus Sanctus apud Isaiam illis verbis: Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos; & in novo Testamento Christus Dominus Discipulorum suorum de futuris eventibus paulo cupidius inquirentium, interrogationem gravi illa responsione retudit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coercuit: Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Nec vero ad futuros eventus, & fortuitos casus præ-

prænoscendos (futuris eventibus, ex naturalibus causis necessario, vel frequenter provenientibus, quæ ad Divinationem non pertinent duntaxat exceptis) ullæ sunt veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborum hominum astutia, et Dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis divinatio manat, sive quod expresse ad futura manifestanda invocentur, sive quod ipsi pravitate sua, et odio in genus humanum occulte etiam præter hominis intentionem se ingerant, et intrudant vanis inquisitionibus futurorum, et mentes hominum perniciosis vanitatibus, et fallaci contingentium prænuntiatione implicentur, et omni impietatis genere depraventur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non Divinitate aliqua, nec vera futurarum rerum scientia, sed naturæ subtilioris acumine, et aliis quibusdam modis, quod hominum obtusior intelligentia ignorat. Quamobrem dubitandum non est, in hujusmodi futurorum contingentium, & fortuitorum eventuum inquisitione, & præcognitione, Diaboli operationem se fallaciter immiscere, ut sua fraude, ac dolis miseros homines a via salutis avertat, & laqueo damnationis involvat. Quæ cum ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religiose, ut deberit, non attendentes, sed curiosa sectantes, graviter Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes: Tales in primis sunt Astrologi olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarii vocati, qui vanam, falsamque Syderum, & Astrorum scientiam profitentes, Divinæque dispositionis ordinationem suo tempore revelandam prævenire audacissime satagentes, hominum nativitates, seu genituras, ex motu Syderum, & Astrorum cursu metiuntur, ac judicant futura, sive etiam præsentia, & præterita occulta, atque ex puerorum ortu, & natali die, sive quovis alia temporum, & momentorum vanissima observatione, & notatione de uniuscujusque hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus, divitiis, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitiis, carceribus, cædibus, variis discriminibus, aliisque prosperis, & adversis casibus, & eventibus præcognoscere, judicare, & affirmare temere præsumunt, non sine magno periculo erroris, & infidelitatis, cum Sanctus Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, eum, qui hæc observat, qui attendit, qui in domum recipit, qui interrogat, Christianam fidem, & Baptismum prævaricasse affirmet, ut illos merito Apostolus arguat, atque increpet illis verbis: *Dies observatis, & menses, & tempora & annos, timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis*. Hi igitur levissimi, & temerarii homines in miserandam animarum suarum ruinam, grave fidelium scandalum, & Christianæ Fidei detrimentum futuros rerum eventus, & quæcumque prospere, vel adverse obventura sunt, ac actus humanos, ea denique, quæ cum ex libera hominum voluntate proficiscantur, Astris, Syderibusque adscribunt, eisque eam facultatem, vim seu virtutem, & efficaciam tribuunt futura significandi, & ad præcognita ita inclinandi, ut sic omnino, nec aliter eventura sint, atque ob eam causam de iis rebus omnibus judicia facere, prognostica, prædicationes, & præcognitiones, sibi assumere, & palam venditare non dubitant; quibus pauci rudes, & imprudentes aliique nimis creduli, & imprudentes tantam fidem præstant, ut ex hujusmodi judiciorum & prædictionum præscripto aliquid certo esse credant, aut sperent, quorum sane, & mendacium magistrorum temeritas, & infelicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel Divinis Litteris admoniti non intelligunt hominis præstantiam, cui Cœli, & Stellæ, & clarissima Cœli Sydera, Sol, Luna, Deo ita disponente non imperant, sed inserviunt, sic enim Moyses populum Dei, ut hunc errorem caveret, præmonebat. *Ne forte elevatis oculis ad Cœlum, ut videas Solem, & Lunam, & omnia Astra Cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt*. Sed quid Sydera mirandum est homini servire? nonne nobilissimæ Intelligentiæ Angeli ipsi omnes sunt administratorii Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis? nam rationabiles oves ita diligit Deus, ut non solum Episcopos, quemadmodum a S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinaverit, sed etiam Angelos destinaverit. Præclare etiam S. Hieronymus: *Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum delegatum*. Quod si Angeli homines custodiunt, quid adversus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut afficere poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo modo sint comparanda? Nec sine hoc loco prætereunda est eximii Ecclesiæ Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorii sententia, qui Priscillianistas Hæreticos unumquemque hominem sub constitutionibus Stellarum nasci putantes, magno rerum, & verborum pondere confutat. *Absit*, inquit, *a fidelium cordibus, ut aliquid esse Fatum dicant; vitam quippe hominum solus hanc Conditor, qui creavit, administrat; neque enim propter Stellas homo, sed Stellæ propter hominem factæ sunt, & si stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministeriis subesse homo perhibetur*. Utinam insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Levitico dicentis. *Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos*. Neque enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio investigarent; iisdem misere se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impii, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarum aliarum rerum notitiam adeo anxie habere student, ut ob eadem prænoscenda, & investiganda in Divinæ Legis offensionem multipliciter incurrant. Alii enim Geomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, aliisque Sortilegiis, & Superstitionibus non sine Dæmonum saltem occulta societate, aut tacita pactione operam dare, seu illis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum jactu uti non verentur. Alii vero aliquas pristinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriam prostratæ Idololatriæ reliquias retinentes quibusdam auguriis, auspiciis, similibus signis, & vanis observationibus ad futurorum divinationem intendunt. Alii autem sunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum Inferno, qui similiter ad occultorum divinationem, & inveniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expressa cum Diabolo pactione facta in manifestam suarum perniciem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & beneficia adhibent, circulos, & diabolicos characteres describunt, Dæmones invocant, aut consulunt, ab eis responsa petunt, aut accipiunt, eis præces, & thuris, aut aliarum rerum suffimenta, seu fumigationes, aliave sacrificia, offerunt, candelas accendunt, aut rebus Sacris, vel Sacramentis, aut Sacramentalibus sacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quævis alia impietatis obsequia præstant, cultum, venerationemve tribuunt; aut annulum, seu speculum, aut parvas phyalas sibi fabricant, aut fabricari curant ad Dæmones in eis alligandos, seu includendos, ut putant, ad responsa ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alii prætetrea etiam in corporibus obsessis, vel sympaticis, & phantasticis mulieribus Dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, ut merito ab his, quos Dominus in Evangelio tacere imperavit, vanas, mendacesque referant responsiones. Alii quoque præstigiatores, frequentius vero mulierculæ quædam superstitionibus deditæ in phyalis, seu vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo accensis candelis etiam benedictis sub nomine Angeli Sancti, & Albi Diabolum omnium malorum Satorem supplices adorantes, vel in unguibus, aut palma manus quandoque etiam oleo perunctis eumdem omnium fallaciarum Architectum orant, ut similiter futura, vel occulta quævis per spectra, & apparentes imagines, phantasticas visiones sibi offendant, aut ab eodem patre mendacii Diabolo aliis incantationibus, aut variis superstitiosis observationibus, futurorum, & occultorum hujusmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt, Quorum omnium, quos supra enumeravimus, consimilis impietas parem exitum habet, nimirum quod Dæmonis præstigiis, & dolis, tum qui divinant, tum qui divinationem expetunt illusi, ac delusi miserrime reperiuntur. Itaque cum futuros eventus in se ipsis considerare, antequam fiant, sit Dei proprium, illud necessario consequitur, ut Astrologi, et alii prædicti qui hujusmodi futura prænunciare, aut prænoscere quocunque modo, nisi Deo revelante, audent, injuste, atque imprudenter, quod Dei est, sibi assumant, et usurpent; Sic fit, ut dum ab eis, quod solius est Creatoris perperam creaturis tribuitur, Divina Majestas graviter lædatur, Fidei integritas violetur, et animabus pretioso Christi Sanguine redemptis pestis, atque exitium importetur.

§. 2. Et licet jam pridem regulis Indicis librorum prohibitorum ex Decreto Sacri generalis Trident. Conc. confecto, illud inter cetera constitutum fuerit, ut Episcopi diligentes providerent, ne hujusmodi Astologiæ Judiciariæ libri, tractatus, et indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certo aliquid eventurum affirmare audent, præmissis tamen judiciis, et naturalibus

ralibus observationibus, quæ navigationis, agriculturæ, sive medicæ artis juvandæ gratia conscripta fuissent; Libros vero omnes, et scripta Geomantię, Necromantiæ, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicę, prorsus rejici, et aboleri curarent; Non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, et abusuum prędictorum extirpationi usque adeo provisum est, quin etiam adhuc in nonnullis locis, et apud plurimos curiosius vigeant, cum valde frequenter, detectis Diaboli insidiis, Divinationum, sortilegiorum, et variarum superstitionum omnia plena esse in dies detegantur.

§. 3. Nos igitur, qui pro Nostro Pastoralis Officii munere Fidei integritatem inviolatam conservare debemus, et animarum saluti prospicere, quantum Divina Gratia adjutrice possumus, ex paternę caritatis visceribus optamus, damnantes et reprobantes omne genus divinationum, quę Diabolo auctore ad fidelium deceptionem a prędictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent; Cupientes pręterea sanctam illam Christianæ Religionis simplicitatem pretertim ubi agitur de summa Creatoris Dei potestate, sapientia, et providentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam, ut par est, retineri; Volentes quoque prædictę falsę credulitati, ac hujusmodi illicitarum Divinationum, et Superstitionum; detestabili studio, et execrandis flagitiis, atque impuritatibus occurrere, ut de Christiano populo merito dici possit, quod de antiquo Dei populo scriptum est: Non est augurium in Jacob, neque Divinatio in Israel. Hac perpetuo valitura Constitutione Apostolica auctoritate statuimus, et mandamus ut tam contra Astrologos, Mathematicos, et alios quoscumque dictæ Astrologię artem, pręterquam circa agriculturam, navigationem, et rem nauticam, in posterum exercentes, aut facientes judicia, et nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisve casibus aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamsi id se non certo affirmare asserant, aut protestentur, quam contra alios utriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, et perniciosas divinandi artes, sive scientias exercent, profitentur, docent, aut discunt, quive hujusmodi illicitas Divinationes, Sortilegia, Superstitiones, Veneficia, incantationes, ac pręmissa detestanda scelera, et delicta, ut prefertur, faciunt, aut in eis se quomodolibet intromittunt cujuscumque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati, Superiores, & alii Ordinarii Locorum, quam Inquisitores hæreticæ pravitatis ubique gentium deputati, etiam in plerisque ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atque in eos severius Canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animadvertant.

§. 4. Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus hujusmodi Judiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onyrmantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, Artis Magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur; ac ut supra in memorato Indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis a quibuscumque Christifidelibus legi, aut quomodolibet retineri, sed illos Episcopis, & Ordinariis Locorum, & Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari debere; Et nihilominus eadem auctoritate statuimus, & mandamus, ut contra scienter legentes, aut retinentes libros, & scripta hujusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter iidem Inquisitores libere, et licite procedant, ac procedere, et pœnis condignis punire, et coercere possint.

§. 5. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 6. Ut autem præsentes nostræ Litteræ ad communem omnium notitiam facilius deducantur, jubemus illas in Valvis Basilicarum S. Jo. Lateranen. et Principis Apostolorum de Urbe, ac in acie Campi Flore affigi, seu appendi, eisque detractis ipsarum exempla etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui.

§. 7. Et insuper universis, et singulis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum Ordinariis, et Prælatis, nec non Inquisitoribus hæreticæ pravitatis ubilibet constitutis, per hæc committimus, et in virtute Sanctæ Obedientiæ districte præcipiendo mandamus, ut per se, vel alium, seu alios easdem præsentes Litteras, postquam eas receperint, seu earum notitiam habuerint in suis et singulis Parochialibus Ecclesiis dum in eis populi multitudo ad Divina convenerint, deinde vero semel in anno, et quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant.

§. 8. Quia vero difficile foret præsentes Litteras ad singula quæque loco, in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus, ut earum transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac parvo sigillo Sanctæ Romanæ, et universalis Inquisitionis, aut alicujus Prælati, vel Curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in judicior, et extra ubique locorum adhibeatur, quæ eisdem originalibus Litteris adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo &c.

Dat. Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1586. Nonis Jan. Pontificatus Nostri anno 1.

37 Sortes consultoriæ sunt illæ, quibus a Deo postulatur occultæ veritatis manifestatio, aut ancipitis consilii alicujus directio: Et hæ sortes non sunt illicitæ, nec prohibitæ, si Dei jussu, aut instinctu fiant, de quibus *Proverb. 16.* expresse dicitur: *Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur*; Tales enim sortes consultivæ sępæ factæ leguntur in Sacris Litteris, ut in vestigatione furis *Achan*, *Josue 7.* in electione Matthiæ *Actor. 2.* cujus electionem signo visibili a Deo demonstratam fuisse testatur S. Dionysius *lib. de Cœlestis Hierarch. cap 5. num. 2.*

38 Sortes divisoriæ sunt illæ, quæ adhibentur ad dividendas res, seu hereditates inter plures, vel ad dirimendas lites, & controversias, & hujusmodi; Et illæ sortes per se malæ, & illicitæ non sunt, sed sępe sunt bonæ, ac utiles, juxta illud *Proverb. 18. Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque dijudicat*. Unde de Jure communi in judiciis, & sententiis proferendis locus datur sorti, *l. Sed cum ambo 14. ff. de judiciis*; Sicque si plures, quibus optio alicujus rei fuit relicta, discordant in eligendo, sorte dirimitur lis, *l. Si duobus 3. Cod. Communia. de Legatis*, & concordant *l. Judæi 8. Cod. de Judæis. l. Quoties 4. Cod. de privileg. scholar. l. Meminimus 2. Cod. Quando & quibus pars*, *l. Denunciasse 17. §. 6. ff. Ad Leg. Jul. de adulter. l. Si quæ sunt 5. ff. Familiæ Erciscundæ. leg. Generaliter 24. §. 17. ff. De Fideicommiss. Libert. leg. Ait Prætor 10. §. 1. ff. Quæ in fraudem creditor. Novella 162. c.3. & §. Optionis 23. Instit. de Legatis*.

39 Dictarum autem sortium usus est omnino prohibitus in electionibus ad Prælaturas, & Officia Ecclesiastica, seu electio per sortes ad Prælaturas, & Officia Ecclesiastica est illicita, & absolute prohibita. *Communis*, textu expresso *in c. Ecclesiæ vestræ 3. de sortilegiis*, ibi; *Sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnantes*, & concordat *c. Quia propter 42. de electione*, ubi omnis electio aliter, facta, quam per formam scrutinii, compromissi, vel inspirationis declaratur nulla.

40 Sortilegii, seu Divinatores, & Magi de jure Canonico, si Clerici sint, ab Officio, & Beneficio deponi, & in arctum Monasterium (hodie in perpetuos carceres) detrudi debent *c. Non oportet 4. c. Si quis Episcopus 5. & c. Aliquanti 6. caus. 26. q. 5.* Et insuper Magi degradari, & Curiæ sæculari tradi debent, *c. Admoneant 15. caus. 26. q. 7.* & ad id speciales Pontificiæ Constitutiones habentur, & signanter. Const. Innoc. VIII. inc. *Summis*; Leonis X. inc. *Honestis*; Greg. XIII inc. *Omnipotentis*, & Sixti V. inc. *Cęli, & Terræ*.

41 Sortilegi vero, seu Divinatores, & Magi Laici de jure Canonico, si servi, seu viles existant, verberibus, & cruciatibus castigandi sunt; liberi autem, ac honestiores in perpetuum carcerem sunt redigendi, *c. Contra Idolorum cultores 10 caus. 26. q. 5.* immo si contumaces fuerint, debent etiam excommunicari, *c. Admoneant 15. caus. 26. q. 7.* Et insuper possunt ab Episcopo dehonestari: & e Diœcesi ejici, *cap. Episcopi 12. caus. 26. quæst. 5.* Et ratione Magiæ tradi possunt Curiæ Sæculari severius juxta suas Leges puniendi per cit. Pontific. Const. Innoc. VIII. Leonis X. Gregor. XIII. & Sixti V.

42 Sortilegi seu Divinatores, & Magi, tam Clerici, quam Laici sunt infames, ideoque a testimonio, et accusatione repelluntur; *cap. Constituimus 9. caus. 3. q. 5.* Et si exerceant Sortilegia, seu Divinationes, ac Magias, quæ Hæresim sapiant, ut invocando Dæmonem per preces, et sacrificia, eique tribuendo, quæ soli Deo competunt ex Constit. 13. Joan. XXII. incip. *Supra*, sunt puniendi iisdem pœnis, quibus puniendos esse Hæreticos diximus sub verb. *Hæreticus*. Vide *ibi*, et citatas Pontificias Constitutiones.

Sorti-

43 Sortilegi, seu Divinatores, & Magi de jure Civili puniuntur pœna publicationis omnium bonorum, & ultimi supplicii, etiam aliquando per ignem inferendi, *leg. Nullus 3. & l. Nemo 5. Cod. de Maleficis*. Ex Constitutionibus autem Caroli V. qui per Magiam aliis damna inferunt, igne cremari; qui autem sine damno Magiam exercent, pœna arbitraria, etiam ultimi supplicii pro diversitate circumstantiarum puniri jubentur. Engel *lib 5. Decr. tit. 21*. Reiffenst. *ibid. n. 17* Vide infra *n. 78*.

44 Judex Ecclesiasticus punire potest Sortilegos, seu Divinatores, et Magos etiam Laicos: Abbas *in cap. in talibus 1. n. 3. de sortilegiis*, Pirhing. *lib. 5. Decretal. tit. 21. num. 19*. Reiffenstuel. *ibid. num. 19*. Julius Clarus §. *Hæresis n. 26*. et ipso teste Communis aliorum, *arg. c. Contra Idolorum cultores 10. caus. 26. q. 5*. et expresse Judicibus Ecclesiasticis hanc facultatem etiam in Laicos tribuerunt Adrianus VI. Const. 2. incip. *Dudum*, et Sixtus V. Const. 17. inc. *Cœli, & Terræ*, statuentes tales Sortilegos, seu Divinatores, et Magos, aliosque similes etiam Laicos posse puniri ab Inquisitoribus. Vide infra *num. 79*.

45 *Vana observantia* est Superstitio, qua adhibentur media inutilia, et improportionata ad aliquem effectum obtinendum, vel impediendum, ad quem nec a Deo, nec a natura ullam vim habent, nec sunt ab Ecclesia ad id ordinata. *Est in re Communis*.

46 Vana observantia differt a divinatione per hoc, quod Divinatio primario, & per se ordinetur ad speculativam alicujus occulti, seu futuri cognitionem; Vana observantia autem totaliter ad cognitionem practicam aliquid agendo, vel omittendo. *Sic Doctores Communiter*.

47 Species præcipuæ Vanæ Observantiæ sunt tres, scilicet Ars notoria, Observantia sanitatum, et Observantia eventuum; Ad has namque reducuntur omnes aliæ species Vanæ Observantiæ, sive fiant cum expressa, sive cum tacita, aut implicita Dæmonis invocatione. *Sic in re Communiter*.

48 *Ars notoria* est superstitio, qua per quasdam ignotorum verborum precationes, per certa aliqua jejunia, per certa aliqua signa, et alia hujusmodi prorsus inutilia media expectatur scientiæ infusio, seu acquisitio absque aliquo studio; Hac arte utuntur potissimum Anabaptistæ, qui profanæ cœnæ suæ sumpto poculo statim in instante aliquando scientiarum, et scripturarum antea penitus ignotarum notitiam consequuntur ipsas memoriter recitant, sacras etiam Scripturas se intelligere existimantes, de ipsis tamquam periti discurrunt Dæmone semper verba suggerente, vel per os ipsorum loquente ipsosque sic dementante; Unde sæpe evenit, quod Catholici per Exorcismos scientiam illam cum magna eorum confusione ipsis adimant; Et si abiecta sua falsa secta ad veram Catholicam Fidem convertantur, statim ad pristinam ignorantiam redeunt, ut de multiplici experientia testantur passim Doctores. (a)

49 *Observantia sanitatum*, est superstitio, qua media inania, & inutilia adhibentur ad sanitatem hominum, aut Brutorum conservandam, vel recuperandam. *Sic in re Communis*. Sic
50 hujus superstitionis rei evadunt, qui certa ignota nomina, certa determinata verba, certos characteres, certas scripturas, certa involucra, certa signa, certum numerum Crucium, & Orationum, & alia hujusmodi inutilia adhibent, & applicant ad sanandas infirmitates, ad curanda vulnera, ad mitigandos dolores, ad sistendum sanguinem, ad se, vel alios reddendos impenetrabiles, seu invulnerabiles telis, ensibus, globorum ictibus, ut sint immunes ab hostium læsionibus, & ab omni infortunio, et qualibet infirmitate liberi, quia supradicta omnia, et similia, nec a Deo, nec a natura, nec ab Ecclesia sunt ad id ordinata, & consequenter si id interdum eveniat, non nisi a Dæmone per tacitam ejus invo-
51 cationem evenire censetur. Immo hujus superstitionis rei sunt etiam illi, qui res sacras gestant, v. gr. Reliquias, Cruces benedictas, Agnos Dei, Evangelium S. Joannis, et hujusmodi. seu pias preces, aut Sacræ Scripturæ versus recitant, si ab illis sanitatem, aut alium hujusmodi effectum infallibiliter expectent, quia cum præter Sacramenta, et Sacramentalia, nihil sit ex sacris rebus, et verbis, quod effectum habeat infallibiliter, qui illum sic expectant, non nisi a Dæmone per tacitam ejus invocationem expectare censendi sunt.

Aliud autem esset, si per verba Sacra, per Reliquias, per 51
Cruces benedictas, per Agnos Dei, et hujusmodi supradictos effectum cum fiducia, et non cum infallibilitate exposcerent, tunc enim esset res pia, et non superstitiosa; Et de facto leguntur in libris asceticis exempla plurima illorum, qui a similibus verbis, et rebus sacris fuerunt præservati a letalibus vulneribus, liberati a doloribus, et sanati ab infirmitatibus. Unde si quis ex talibus exemplis animatus per similia verba Sacra, per Reliquias, per Agnos Dei, et hujusmodi pia invocatione Sanctorum speret a Deo consimiles effectus obtinere, dummodo non credat infallibiliter a Deo sibi deberi sic concedi, non est peccati damnandus, ut notant passim Doctore.

Hic juvat adducere quod refert Felix Potestas *tom. 2. p. 2, num. 257*. quod nempe Panormi est dedicata Ecclesia septem præcipuis Archangelis, qui adstant ante Deum Beato 52
Amadeo revelatis, quorum nomina ibi, et in Cathedrali in Sacello Archiepiscopi Hajedi sculpta sunt, *Michael Victoriosus, Gabriel Nuncius, Raphael Medicus, Uriel Fortis Socius, Jehudiel Remunerator, Barachiel Adjutor, Sealtiel Orator*. Ceterum sola priora tria sunt de Fide, quia habentur in Sacra Scriptura; Quartum nempe *Uriel* non est de Fide, sed magnæ auctoritatis, quia habetur *in lib. 4. Esdræ cap. 4. ibi: Et respondit ad me Angelus qui missus est ad me, cui nomen Uriel*. Qui liber licet sit extra Canonicos, fuit tamen ipsis libris Sacris, & Canonicis jussu Sixti V. annexus, ut de facto reperitur impressus in fine Sacræ Bibliæ vulgatæ Editionis Sixti V. jussu recognitæ, et Clementis VIII. auctoritate editæ.

Observantia eventuum est Superstitio, qua quis ex cujus- 53
dam rei impertinentis occursu bona vel mala sibi, aut aliis eventura ominatur, et inde actiones suas dirigit observans facta, verba, loca, dies, tempora, occursum hominis, cadaveris, animalis, garritum aviculæ, et hujusmodi. *Ita in re Communis*.

Unde hujus superstitionis rei evadunt, qui in ludo mutant 54
locum, aut chartas ad evitandam malam ludi fortunam; Qui ferunt lignum particulare ad lucrandum in ludo; Qui nolunt adire convivium, in quo cum suo interventu sint tredecim, eo quod unus certo credatur brevi moriturus, ut e tredecim convivis in ultima Cœna unus mortuus est, Christus scilicet, aut Judas. Qui in nocte S. Joannis orant, in somno appareant illi, quibus nubere debeant. Qui credunt se non ducturos uxorem eo anno quo coram se ignis fuit coopertus cineribus. Qui scopas invertunt, ut mulier de qua suspicantur, quod sit Saga, si talis sit, abire non possit, nisi gressu averso, seu cancrino. Qui certam schedam affigunt januæ, ut ad eam cogatur venire fur. Qui cum gallina instar galli cantat credunt malum imminere. Qui credunt prænunciari alicui mortem, vel infortunium, dum avis moestum canit, corpus crocitat, lepus occurrit Qui aliquid infaustum metuuntur, si videant duos Sacerdotes simul elevantes hostiam in Missa. Qui credunt gallinas fore liberas ab accipitre, si primum suum ovum detur pauperi. Qui conservant ova die Parasceves a gallinis exclusa ad extinguendum incendium & sic de aliis fere infinitis similibus Superstitionibus, quæ ad longum adducuntur a doctissimo Patre Gobat *tom. 3. part. 4. de Superstitionibus per tot.*, & ibi brevitatis gratia videndæ relinquuntur; Unde sufficiat hic tradere ex communi Doctorum quasdam regulas generales, ex quibus facile cognosci potest, quænam sint veræ Superstitiones, & quandonam sint mortales, vel veniales?

Regula prima. „ Quoties tribuitur, seu creditur inesse 55
„ vis aliqua rebus, verbis, factis, signis, figuris, characteribus, & hujusmodi ad aliquem effectum, ad quem talem
„ vim, nec natura sua, nec a Dei, vel Ecclesiæ institutione
„ habent, semper est Superstitio.

Regula secunda. „ Quoties preces, characteres, signa, 56
„ aut ignota sunt, aut vana, vel frivola, vel falsa; Aut si
„ nota, bona, & sancta sint, sunt tamen eis admixtæ circumstantiæ certi modi, numeri, temporis, loci, personæ
„ et aliæ vanæ, inutiles, et omnino impertinentes ad talem
„ effectum, qui intenditur, semper est Superstitio

Regula tertia. „ Quoties ex rebus, verbis, factis, scriptis, 57
„ signis etiam de se bonis, et sanctis promittitur, et creditur infallibiliter obtinendus effectus intentus, et aliunde
„ neque ex Dei, neque ex Ecclesiæ institutione inest ipsis

(a) Nota. Quæ de Anabaptistis, secundum Auctorem nostrum, testantur passim Doctores, tacent historici, veluti Bossuetius, Dupinius, Fleurius, immo inter fanaticos recensent Anabaptistas.

„ dicta virtus infallibiliter præstandi talem effectum, sempes „ est Superstitio.

58 Regula quarta. „ Quoties res Sacræ adhibentur ad effectus „ vanos, & inutiles, aut signa, seu res vanæ, vel inutiles „ adhibentur ad effectum qualemcumque est semper Super„ stitio „. Deus enim non immiscet se rebus vanis, & ridiculis, adeoque effectus non potest expectari, nisi a Dæmone.

59 Regula quinta. „ Quando prudenter dubitatur, an effectus „ productus proveniat a naturali occulta vi rei; vel an a vi „ Superstitiosa, & Diabolica? potius judicandum est esse a „ vi naturali occulta rei, adeoque non esse Superstitionem; Miræ enim sunt naturalium causarum virtutes, præsertim herbarum, lapidum, & hujusmodi, etiam viris doctissimis incognitæ, adeoque licet nobis sit virtus illa ignota, vel dubia, non est a nobis statim censenda superstitiosa, donec resciatur non esse a virtute naturali occulta, cum in tali dubio simus in possessione Juris ad utendum hujusmodi rebus: Consulunt tamen Doctores cuilibet, qui ejusmodi re dubia uti vellet ad aliquem effectum, ut expresse protestetur, si ulla vis Diabolica inibi insit, nolle se effectum consequi.

60 Regula sexta. „ Quando certo probabiliter constat rem „ applicam ad effectum aliquem non habere ullam vim natu„ ralem ad illum causandum; Dubitatur tamen an habeat vim „ a Deo, vel a Dæmone, censenda est Superstitio saltem „ ex pacto implicito cum Dæmone „. Nec in tali casu, ubi constat certo de inefficacia rei, seu mediorum, prodest protestatio, cum sit contraria facto.

61 Regula septima. „ Quando ab aliquo homine bonæ famæ „ magnique ingenii aliquid mirum efficitur, potius censeri „ debet fieri naturaliter, vel supernaturaliter, quam Super„ stitiose, et Diabolice „. Nemo enim præsumendus est malus, nisi probetur talis. *cap. In cunctis 51. caus. 11. quæst. 3. cap. Mandata 6. & cap. Dudum 17. de præsumptionibus.* Tum quia quandoque etiam maxima Sanctitas operantis, vel alia urgentissima indicia suadent aliquid fieri supernaturaliter, et per miraculum, Deo per Sanctos suos operante.

62 Regula octava. „ Pro vere Superstitiosis, aut saltem val„ de suspectis mediis ad aliquid obtinendum, vel impedien„ dum, habenda sunt omnia illa, quibus tamquam neces„ sariæ adhibendæ sunt, seu admiscentur circumstantiæ va„ næ, ineptæ, et ridiculæ.

63 Regula nona. „ Omnis Superstitio, quæ fit cum pacto „ expresso cum Dæmone, seu cum expressa invocatione „ ejusdem, aut voce, aut signo, aut ipso facto, adhibente „ scilicet signa, quæ quis scit a Dæmone esse instituta, ac „ ipsum per illa operari, sive cum alio conventa sint, est „ semper peccatum.

64 Regula decima. „ Superstitio quæ fit cum pacto implici„ to tantum cum Dæmone, seu cum implicita tantum, et „ tacita invocatione ejusdem, quamvis ex genere suo sit pec„ catum mortale; Ex simplicitate tamen, vel ignorantiæ „ culpabili, sed tamen levi, et non crassa, seu affectata, et „ simplici curiositate, ex levitate actus, ex defectu inte„ græ credulitatis, seu certæ Fidei, frequentissime redditur „ solum veniale „. Si enim fiant actiones de se Superstitiosæ ex simplicitate, vel ignorantia etiam vincibili, non crassa, nec affectata, sunt quidem ex defectu requisitionis debitæ, culpabiles venialiter, at non mortaliter. Item non mortaliter peccat, qui in re levi utitur signo, vel medio superstitioso habito ex sola curiositate exercendi causa, verbi gratia, semel, vel iterum faciendo annulum moveri super filum, aut alibi ad latera vasis. Item non peccat mortaliter, qui utitur similibus signis, rebus, seu verbis, aut characteribus solum ex lævitate joci, vel risus causa, nullo expectato eventu, qualia multa jocosa fieri solent in certis vigiliis; Tunc enim non est vera Superstitio, quia licet supradicta instituta sint a Dæmone, si tamen joco, & non serio expectando eventum, usurpentur, irrisio potius est, quam invocatio Dæmonis; Item non peccat mortaliter, qui absque integra credulitate, seu certa fide, & vana solum formidine in egendis, vel cavendis observat hujusmodi vana signa, et alia similia, cum non videatur gravis ordinario aliquid operari, vel cavere ob metum vanum conceptum ex somniis, ex sternutatione, auris tinnitu, cantu corvi, vel noctuæ, occursu vulturis seu leporis, et hujusmodi absque certa fide.

65 *Maleficium* (quod a *male & facio* dictum est) est superstitio, qua per certa signa, et media, opera, et potestate Dæmonis proximo, vel in se, vel in suis nocumentum infertur. *Ita in re Communis.*

Maleficium est duplex, nempe Veneficum, et Amatorium 66
Communis.

Maleficium *Veneficum* est illud, quo per certa hujusmodi 67
signa, vel media ope Dæmonis hominibus in ipso corpore, vel rebus suis nocumentum infertur, & hoc utuntur malefici, ut reddant homines infirmos, proles languidas, pecora morbida, feminas steriles, & conjuges impotentes ad inter se coeundum, quod communiter Maleficium ligaminis appellatur; Item ad afferendas non semel mortes pueris, & hominibus, & animalibus; Item ad causandas tempestates, pluvias immodicas, ad destructionem fructuum, & ad alia gravissima hominum damna. Maleficium *Amatorium* est il-
lud, quo per certa hujusmodi signa, vel media, ope Dæmonis 68
immutatio in effectibus causatur; Et hoc utuntur Malefici ad excessivos, vel impotentes amores carnales excitandos, seu econtra ad capitalia odia, præsertim inter conjuges causanda, Dæmone hominum phantasiam commovente, nihil tamen agente in voluntatem. Dicitur autem Maleficium simpliciter amatorium a potiori parte, seu principaliori animæ, videlicet amore, & casu frequentius contigente.

Nunquam licet Maleficium solvere novo Maleficio, nem-
pe applicando novum signum magicum, quo Dæmon mo- 69
veatur ad novum aliquod operandum ad prius maleficium tollendum. Sicque non licet petere, vel jubere Magum, aut Sagam, ut Maleficium novo Maleficio solvat; Hoc enim est intrinsece malum, adeoque &c. *Communis.*

Item graviter peccat, qui petit a Mago, seu Saga, aut
ab alio, ut Maleficium solvat, si sciat nonnisi per aliud Ma- 70
leficium dissolvi posse. *Communis.* per rationem mox adducendam.

Item graviter peccat, qui petit, seu jubet dissolutionem 71
Maleficii, si dubitet, an solvi possit sine novo Maleficio? *Communis.* Et ratio clara est, quia nunquam licet petere, jubere, vel quomodolibet alterum inducere ad id, quod ab eo sine peccato fieri non potest, uti est Maleficium alio Maleficio solvere.

Immo neque id licet permittere, quamvis Maleficus se se 72
offerat non rogatus ad Maleficium alio Maleficio dissolvendum. *Communis.* Sic enim consentiendo esset concurrere ad intrinsece malum; Unde Apostolus *ad Romanos* 1. sic habet: *Quia talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Quando constat (a), quod Maleficus potest licito modo, 73
absque novo Maleficio prius Maleficium dissolvere, licitum est petere, immo jubere ut solvat, quamvis suspicetur, seu credatur eum id facturum per novum Maleficium. *Communis*, contra paucos. Et ratio est, quia, cum habeam jus in tali casu petendi quod ab alio recte præstari potest, & est indifferens, imputabitur illius malitiæ, si id cum peccato faciat.

Licitum est ad dissolvendum Maleficium adhibere aliquod 74
signum positivum contrarium Maleficio ex pacto conditionato Diaboli; Dummodo illud signum de se sit honestum, vel indifferens, verbi gratia si Dæmon sit pactus cum Malefico, ut tamdiu duret Maleficium, quamdiu Maleficatus se Cruce non signet, non confiteatur, non communicet, non lavet manus, & hujusmodi, licet tunc non tantum se Cruce signare, confiteri, communicare, sed etiam manus lavare, & hujusmodi, non quidem intentione eo modo, vel signo aliquid efficiendi ope Dæmonis in se, vel in alio, sed præcise intentione dissolvendi pactum diabolicum, ac impediendi signum magicum noxium, sicque solvendi Maleficium; quod vero licitum est, cum talis intentio sit bona, & medium ac signum sit licitum; Sic pluribus congestis Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 17. num. 19.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 14. num. 5.* Lessius *de Justit. & Jur. lib. 2. cap. 44. dub. 6. num. 45.* Martin. Delrius *disquisit. magic. lib. 2. cap. 2. sect. 1. q. 2.* Layman *lib. 4. tract. 10. cap. 4. num. 9.* Castropal. *tract. 17. d. 1. p. 11.* La Croix *lib. 3. part. 1. num. 42.* cum Bulemb. & aliis ibi citatis, Sporer *loco citat. sect. 4. num. 41.* Tamburin. *lib. 2. c. 6. §. 2. n. 13.* & alii Recentiores passim. Unde Tamburinus *loc. cit. num. 17.* Sporer *loc. cit num. 42.* La Croix *l. c. n. 42.*

(a) Nota. Si constet; Maleficium posse licito modo tolli absque novo Maleficio; ergo non suspicatur, nec credit quis id tolli per aliud Maleficium; at si ita suspicatur, et credit; peccat, ut habetur *num. 71.*

& alii recte docent, non peccasse peccato superstitionis quemdam lepidum rusticum, qui cum audisset Dæmonem pactum fecisse cum quodam sene avaro, ut nemo suum thesaurum terra defossum invenire, & auferre posset, nisi qui supra locum bona pulte se reficeret, vinumque hilariter biberet, ibidem pultem comedit, vinumque bibit, & thesaurum invenit, ac abstulit.

75 Hinc docet Communis opinio, ut testatur praxis universalis, quod vere licitum sit sine novo Maleficio tollere signa Magica verb. gr. Ligaturas, nodos, volumina capillorum, & alia hujusmodi eo fine, ut Diabolus nocere desinat; Et hoc tum in contemptum Diaboli, atque Magicæ superstitionis, tum in odium facinoris, quo Maleficus ea posuit, veluti tesseram sui pacti cum Dœmone; Imo non tantum id licitum est, sed & meritorium, ut recte docet Scotus *in 4. dist. 34. quæst. unica*, dicens, quod ridiculum sit quærere: *An liceat tollere Maleficium intentione curandi maleficiatum: Non enim* (inquit) *solum licet, sed est meritorium destruere opera diaboli*.

76 Vere superstitiosi sunt denunciandi; Ut tamen eorum Superstitio pariat onus denunciationis, duo requiruntur; Primo ut adsit expressa, vel tacita Doemonis invocatio: Secundo quod sit mortaliter peccaminosa; Lupus *part. 3. lib. 15. art. 4. differ. 2. pag. 257.* Felix Potestas *tom. 2. p. 2. num. 234.* & alii passim.

77 Præcipua remedia spiritualia adversus Maleficia adhibenda decem passim a Doctoribus assignari solent. I. Magna fides, & plena fiducia in Deum, ejusque Divinam protectionem. II. Oratio præsertim conjuncta cum jejunio, ut patet ex verbis Christi *Matth. cap. 17. num. 20.* ibi; *Hoc autem Doemoniorum genus non ejicitur, nisi per Orationem, & jejunium*. III. Susceptio Baptismi, si quis nondum sit baptizatus. IV. Confessio Sacramentalis peccatorum, loquendo de baptizatis. V. Sumptio Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti. VI. Devota invocatio Sanctissimi Nominis Jesu, Beatæ Mariæ Virginis, Sancti Angeli Custodis, aliorumque Sanctorum. VII. Signum Sanctæ Crucis. VIII. Reliquiæ Sanctorum, Agnus Dei, Cerei Sacri, Panis, Sal, aliæque res rite ab Ecclesia benedictæ. IX. Aqua benedicta. X. Exorcismi ab Ecclesia ad id instituti, & approbati.

78 Poenæ statutæ contra Maleficos, Divinatores, aliosque similes Superstitiosos, sunt illæ assignatæ *supra a num. 39. ad 42.* contra Sortilegos, servata proportione secundum majorem, vel minorem gravitatem delicti; Et advertendo, quod Deus *Exodi 22. num. 8.* sic expresse decrevit: *Maleficos non patieris vivere*, per Maleficos intelligens omnes habentes pactum (etiam tacitum) cum Dæmone, ut recte notant Suarez *de Religion. tom. 1. tract. 9. lib. 2. cap. 19.* Gobat *tom. 3. part. 4. de superstitionibus num.* 1040. & alii. Et *Deut. cap. 18. num. 10. cum seq.* statuit gentes integre delendas esse propter Superstitiones expressas *ib. num. 10. & 11.* inter quas sunt observatores somniorum, augures, aliique similes superstitiosi. Item multæ sunt poenæ decretatæ contra ipsos in Sacris Canonibus apud Gratianum *tota causa 26.* & in Codice Justiniani *lib. 19. tit. 18. de Maleficis, & Mathematicis, & ceteris similibus*.

79 Judex competens Maleficorum, divinatorum, sortilegorum, aliorumque Superstitiosorum, si rei sint Ecclesiastici, aut Laici quidem, sed qui Superstitioni addiderint hæresim, est solus Ecclesiasticus, ut per se clarum est: Si autem Laici superstitioni hæresim non addiderint, tunc etiam Laicus est Judex competens, & datur locus præventioni, cum crimen Maleficii, seu superstitionis sit mixti fori, ex quo contra ipsum, non tantum in Jure Canonico, sed etiam in Civili statutæ sint poenæ, ut patet *in Codice toto titulo de Maleficis, & Mathematicis, & ceteris similibus*. Sic Abbas *in cap. 2. de Sortil.* Gregorius de Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 3. pag. 4.* Gobat. *loc. cit. n.* 1048. Delrius *lib. 5. disquis. Magic.* & alii passim *supra n. 43. & 44.*

80 Confessarii suos Poenitentes reos de aliqua Superstitione, Divinatione, Magia, Incantatione, Maleficio, et hujusmodi, debent specialiter interrogare de sequentibus. I. Quo fine tali Superstitioni se addixerint, v. g. an ratione vehementis passionis, tristitiæ, vindictæ, luxuriæ, avaritiæ, aut sanctitatis nomen conciliandi, quæ esset sacrilega hypocrisis. II. De Idololatria, an Dæmonem loco Dei habuerint, eique obtulerint sacrificia, aut preces fuderint. III. De Apostasia, an Deo, B. Mariæ Virgini, Sanctis, Fidei Sacramentis renunciaverint. IV. De Hæresi, an crediderint Dæmonum esse Deum, esse adorandum, non esse damnatum; eique adhærentes non esse damnandos, seu alios articulos nostræ veræ Fidei abnegaverint. V. De Blasphemiis in Deum, Christi Humanitatem, B. Mariam Virginem, & Sanctos. VI. de Sacrilegiis, an Sacra, & præsertim Eucharistiam profanaverint, aut iis indigne usi fuerint. VII. De luxuria, & nefandissima commixtione cum Dæmonibus incubis, vel succubis, ut solent Lamiæ, & Striges. VIII. De damnis proximo illatis in segetibus, animalibus, hominibus, & præsertim infantibus, & sponsis, si nocuerint per Maleficia, ligamina, incantationes, & hujusmodi.

Insuper Confessarii debent eos monere de infrascriptis suis 81
obligationibus. I. Quod ipsi tenentur pactum expressum, si quod habent cum Dæmone, aut commercium penitus statim dissolvere. II. Comburere, aut Confessario consignare Chirographum, seu signum, si quod habent. Non est tamen necesse ut Malefici poenitentes curent sibi a Dæmone restitui tale Chirographum, vel signum, si ipse habeat, quia per veram poenitentiam sufficienter recedunt a pacto, illudque totaliter dissolvunt. III. Libros suos, schedas, ligaturas, aliaque instrumenta superstitiosæ magicæ artis comburere, seu consignare Confessario. IV. Omnia damna illata resarcire omni modo possibili juxta regulas generales restitutionis ex damno dato; ad quod proinde etiam tenetur Fiscus (ubi Veneficorum bona confiscantur) uti & heredes, si ad eos bona deveniant. V. Excommunicationem in Bulla Cœnæ incurrisse, si suis superstitionibus formalem Hæresim addiderint, ideoque non posse absolvi a Confessario non habente facultatem specialem absolvendi ab Hæresi. Secus vero, si non fuerunt formales Hæretici, vel Apostatæ, aut Idolatriæ juxta dicta *supra num. 9.*

Quoad ea, quæ concernunt Astrologiam Judiciariam, Vi- 82
de verb. *Astrologia, Astrologus per tot.* ubi late de omnibus;

SURRIPIENTES.

Additio Auctoris e II. Editione.

Surripientes, asportantes, aut apud se retinentes Hostias, 1
vel Particulas consecratas, Curiæ sæculari tradi debent
puniendi. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 93. incip. *Ab Augu-*
stissimo §. 1. Et si Ecclesiastici sint, sunt degradandi. & Cu- 2
riæ Sæculari tradendi. Idem *ibid.* Etiam pro prima vice, 3
etiam minores 25. annis dummodo vigesimum attigerint.
Idem *ibid.* Rejectis exceptionibus de non consecratione, aut 4
de honesta intentione, nisi ab ipsis reis probetur. Idem *ibid.*
§. 4. & 5.

Insuper attendenda nunc est novissima Sanctio feliciter Re- 5
gnantis S. P. Clementis XIII. in Constitut. incip. *Gravissimum*, in qua confirmatis Apostolicis Constitutionibus contra surripientes, vel asportantes, aut apud se retinentes Sacras Hostias, vel Particulas consecratas, editis ab Innocentio XI. Anno 1677. quarto Idus Martii Pontificatus sui Anno I. & ab Alexandro VIII. Anno 1690. undecimo Calendas Februarii Pontificatus sui Anno II. & a Benedicto XIV. Anno 1743. tertio Nonas Martii Pontificatus sui Anno IV. Decernitur, ut hujusmodi criminis Reis constitutis, sincera delicti Confessio facta in primo Generali Interrogatorio, nil suffragetur ad minuendam pœnam traditionis Brachio sæculari, in dictis Constitutionibus inflictam.

SUSPECTA DE HÆRESI PROPOSITIO.

Vide verb. *Propositiones damnatæ num.* 24.

SUSPENSIO.

Quoad ejus esse, & divisionem.

ARTICULUS I.

Suspensio est Censura Ecclesiastica, qua Clericus prohibe- 1
tur exercere aliquos actus Ecclesiasticos, alias sibi competentes. *Est communis.*

Suspensio dividitur in Suspensionem ab Officio, in Suspen- 2
sionem a Beneficio, & in Suspensionem ab Officio, & Bene-
ficio simul. Suspensio ab Officio est, qua Clerico prohibe- 3
tur exercitium suorum Ordinum, vel aliarum functionum ipsi

4 ratione Ordinis competentium. Suspensio a Beneficio est,
qua Clericus prohibetur percipere fructus sui Beneficii Ec-
5 clesiastici. Suspensio ab Officio, & Beneficio simul est, qua
Clerico prohibentur Jura utriusque, Officii scilicet, & Bene-
ficii.

6 Suspensio ab Officio, & Beneficio dividitur in totalem, &
partialem.

7 Totalis est, qua Clericus ab omni prorsus Officio Eccle-
siastico, vel a perceptione omnium omnino fructuum bene-
ficialium suspenditur; sic colligitur ex *cap. Tuarum, de privi-*
8 *leg. & Clement. 1. de Decimis* 11. Partialis ab Officio est, qua
Clerico prohibetur aliquis tantum sui Officii actus, ut cum
Sacerdos suspenditur solum ab exceptione Confessionum, vel
Episcopus solum a Collatione Ordinum; isti enim possunt
omnes alios actus sibi competentes ratione Ordinis exercere.
Et partialis a Beneficio est, qua Clericus ab aliqua tantum
parte fructuum Beneficialium suspenditur, ut a tertia, vel
quarta parte illorum. Nec in una includitur alia, & propter
hoc suspensus ab Officio determinate, non intelligitur su-
spensus a Beneficio, ut colligitur *ex cap. Tam Litteris 33.
de testibus, & cap. Tuarum 22. de privil.*

9 Suspensio absolute, & sine ulla limitatione imposita, si ex
adjunctis colligi nequeat, an sit ab Officio, vel Beneficio, est
censenda totalis, & ab utroque simul, quia propositio inde-
finita æquivalet universali, nec apparet fundamentum, cur
potius de Officio, quam de Beneficio debeat intelligi, sic
enim est intelligenda dispositio, *cap. Cum bonæ 3. de ætat.
& qualitat. & Clementin. 1. §. Quibus, de privileg.*

10 Suspensio alia est a Jure, & alia ab homine.

11 Suspensiones ab homine sunt, quæ imponuntur a Superio-
re Ecclesiastico pro aliqua actione particulari, ut fiat, vel non
12 fiat. Suspensiones a Jure sunt, quæ variis personis propter
varia in Jure communi, & Constitutionibus Apostolicis sunt
impositæ, & sunt præcipue sequentes distinctæ ad majorem
commoditatem in diversos articulos notatæ.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE suspensione ex informata conscientia agendum hic
paucis est.

2 Suspensio hæc infligitur nullis præmissis monitionibus,
3 adeoque non censura, sed pœna est. Suspensio enim ubi est
censura requirit omnino monitiones, & ubi est pœna, eas
4 minime requirit; *Schmalzgrueb. in Decretal. lib. 5. tit. 39.
num. 30. Mayr. pariter in Decretal. lib. 5. tit. 39. n. 122. Hurtad.
de censur. difficult. 18. num. 80. & sequent. Blund. eod. tract. di-
sput. 6. articul. 2.*

5 Potestas hæc suspendendi ex informata conscientia concessa
est Episcopo a *Concilio Tridentino sess. 14. cap. 1. de Reformat.*

6 Quæstionis vero est, an Episcopus ex informata conscien-
tia suspendere valeat tum ab ordine, tum a beneficio?

7 Fuerunt qui tenuere, Episcopum ex informata conscientia
suspendere dumtaxat posse ab ascensu ad Ordines, idque
quia *Concilium Tridentinum*, ubi potestatem facit suspendendi
ex informata conscientia loquitur de suspensione ab ascensu
ad Ordines.

8 Nihilo tamen minus S. Congreg. Concilii interpres referen-
te S. M. Benedict. XIV. *de Synod. Diœcesan. lib. 12. cap. 8.
§. 3.* sensit, posse Episcopum suspendere, & ab exercitio Or-
dinis jam suscepti; ea de ratione quod verba illa, quibus fa-
cultas Episcopo data est suspendendi ex informata conscien-
tia repetita intelligantur, ubi sermo est de suspensione ab exer-
citio Ordinis suscepti.

9 Innixi autem huic sententiæ dict. S. Congregationis plures
etiam existimarunt, posse Episcopum ex informata conscien-
tia suspendere a Beneficio; idque quia ubi agitur de suspen-
sione ab exercitio Ordinis suscepti, videtur simul agi de su-
spensione a Beneficio, ut præferunt verba illa: *Aut qui a suis*
10 *ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit
suspensus.*

11 Contra alii in ea sunt opinione, ut Episcopus ex informa-
ta conscientia suspendere nec valeat ab exercitio Beneficii.
Confer. *Vanspen. de censur. cap. 10. Alter. eod. tractat. tom. 2.
disp. 14. cap. 1.*

12 At dicta Sacra Congregatio sustinuit suspensionem, quam
Episcopus ex informata conscientia inflixerat ab exercitio
curæ in *Sagonensi 21. Junii 1625. Episcopus Sagonensis*
(sunt ipsissima verba) *ex facultate sibi attributa Decreto Con-
cilii cap. 1. sess. 14. ex causis sibi notis suspendit Parochum
ad exercito curæ, sed ille appellavit, & præcepto Episcopi
contempto celebravit, & curam exercuit. Quæritur an a dicta
suspensione detur appellatio, ita ut Parochus non obstante apel-
latione interposita per exercitium curæ effectus fuerit irregularis
Sacra Congregatio Concilii censuit ab hujusmodi suspensione non
dari appellationem, & Parochum, qui sacramenta ut supra
administravit, irregularitatem contraxisse.*

Hæc vero resolutio aliquam difficultatem in eo pati vide- 13
tur, quod contrahat irregularitatem, qui violat suspensionem
hanc ex informata conscientia. Contrahitur enim irregulari- 14
tas ex violatione suspensionis, quæ sit censura, non item ex
violatione suspensionis, quæ sit pœna, uti est suspensio ex
informata conscientia.

Quidquid autem hujus rei sit, adhuc decisum haud est, an 15
Episcopus suspendere queat ex informata conscientia a Bene-
ficio, sed solum decisum est, posse suspendere ex informa-
ta conscientia ab exercitio Beneficii, quæ suspensio partialis
est, nec fructibus privat.

Ad pleniorem vero hujus suspensionis ex informata con- 16
scientia notitiam, congruum est hic subnectere epistolam a
dicta S. Congregatione datam ad Venetum Nuntium.

„ Quandoquidem (*sunt propria verba*) experientia comper-
„ tum est, Reos criminum plerumque ad evitandas pœnas,
„ & Episcoporum correctiones, querelas & gravamina si-
„ mulare. Hujusmodi itaque appellationes imposterum Am-
„ plitudo Tua omnino rejici mandabit, nec ullam inhibitio-
„ nem vigore appellationis relaxari permittet. Sed quoniam
„ disciplina Ecclesiastica ac stylo inductum est, ut Judex Su-
„ perior, quamvis appellationes proprie dictas eorum, qui
„ ab Ordinario suo extrajudicialiter, & ex informata con-
„ scientia suspensi fuerint, recipere non possit, recursibus
„ tamen aditum non præcludat, quo salva jurisdictione Epis-
„ copali, ac disciplinæ rigore caveatur, ne quis forte Epis-
„ copus potestate sua in Subditos sibi Ecclesiasticos abuta-
„ tur; Posthac Amplitudini Tuæ ac Successoribus ejusmodi
„ recursus excipere dumtaxat licebit, servatis infrascriptis
„ conditionibus, atque cautelis.

Primo „ namque, non ita facile locum illis dabit, sed con-
„ grua adhibita ratione, & circumspectione, nec sane alias,
„ quam cum vehemens suspicio subsit, quod Ordinarius
„ auctoritate sua abusus sit, procedendo videlicet modo
„ prædicto ad poenam suspensionis, sine gravi causa adversus
„ Sacrorum Canonum præscripta, & in animæ propriæ
„ perniciem.

Secundo: „ Recursu quamvis admisso, suspensi in statu,
„ quo erant, permaneant; illoque pendente Ordines, a
„ quibus suspensi fuerint, exercere nullatenus valeant.

Tertio: „ Recursu ita admisso, requiratur per litteras ejus-
„ dem suspensi Ordinarius, ut irrogatæ suspensionis causas
„ aperire non gravetur, addita etiam promissione de servando
„ secreto, quatenus illud justitia exigat, aut Christiana
„ charitas suadeat.

ARTICULUS II.

Suspensiones contra Episcopos.

ORdinantes ad Sacros Ordines Religiosos non Professos. 1
S. Pii V. Constit. incip. *Romanus Pontifex*.

Ordinantes Monachum sine licentia Abbatis; *cap. final.* 2
dist. 58. ubi Barbosa, & alii.

Ordinantes non subditum absque licentia proprii Ordina- 3
rii. Concil. Trid. *cap. 8. sess. 23. de reform.*

Conferentes Ordines Simoniace; *cap. penultim. de Simo-* 4
nia, & Extravag. Pauli II. de Simon.

Conferentes Clericalem Tonsuram infanti, aut illiterato, 5
vel conjugato per annum a Clericalis Tonsuræ collatione
suspenduntur, *cap. Nullus, de temp. Ord. in 6.*

Conferentes Ordines suspenso propter malam promotio- 6
nem; *cap. fin. de temp. Ord. in 6. c. Si quis Episcop. 1. q. 1.*

Privantes Beneficiis eos, qui in Romana Curia commo- 7
rantur. Eugen. IV. *Extrav. incip. Divina. de privileg.*

In proprium usum convertentes bona beneficiorum vacan- 8
tium pertinentium ad eorum provisionem; *cap. fin. de offic.
Ordinarii in 6.*

Submittentes Laicis bona, & jura Ecclesiæ absque con- 9
sensu

sensu Capituli, & Sedis Apostolicæ licentia; *cap. Hoc consultissime, de rebus Eccles. non alienand. in 6.*

10 Alienantes bona Ecclesiæ ultra triennium. *Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.*

11 Admittentes Resignationes Beneficiorum contra formam præscriptam, *Constit. S. Pii V. in incip. Quarta.*

12 In causa alienationis bonorum Ecclesiæ male utentes delegata potestate. Paul. II. Constit. incip. *Cum omnibus.*

13 Intromittentes se in causis spectantibus ad electionem Episcoporum, postquam appellatum est ad Papam, *capit. Quamvis, & cap. Provida, de elect. in 6.*

14 Negligentes procedere contra Simoniacos, *cap. Quidquid 101. q. 1.*

15 Foventes usuras, & Usurariis locantes suas domus, *cap. 1. de usuris in 6.*

16 Delinquentes contra Clericorum immunitatem. *Clement. 2. de pœnis.*

17 Accedentes ad Ecclesias, ad quas fuerunt promoti, non dum expeditis Litteris Apostolicis suæ promotionis. *Extravagant. 1. de electione.*

18 Abutentes munere Inquisitorum in causis Fidei. *Clement. 1. Verum, de hæreticis.*

19 Non servantes Extravagant. 2. de elect. quo ad perceptionem fructuum 1. vel 2. anni; *Extrav. Joan. XXII. de elect.*

20 Relaxantes incendiarii pœnam contentam in jure, *c. Pessimam. 23. q. 8.*

21 Publicantes Simoniace populo indicem Casuum, Gratiarum, & Indulgentiarum, S. Pii V. Constit. incip. *Quamprimum.*

22 Concubinarios a Synodo Provinciali admonitos, & non se emendantes. Conc. Trid. *sess. 25. de reformat. cap. 14.*

23 Non visitantes Limina Apostolorum statutis temporibus. Sixt. V. Constit. incip. *Romanus Pontifex.*

24 Ingredientes Monasteria Monialium sine necessitate, & non cum paucis, iisque senioribus, ac Religiosis personis, uti expresse præscribit Gregorius XIII. Constit. incip. *Dubiis in* qua transgressores pro secunda vice, munere Pontificali, & a Divinis suspendit.

25 Publicantes Indulgentias, & facultatem eligendi Confessarios solventibus aliquid. Pii V. Constit. *99.*

A r t i c u l u s III.

Suspensiones contra Capitula, seu Capitulares.

1 Recipientes Prælatos, eisque obedientes absque Litteris Pontificiis. *Extravagant. 1. de electión.*

2 Recipientes ex pacto in ingressu ad Religionem ab admisso prandia, pecunias, aut jocalia. *Extravagant. Sane, de Simonia.*

3 Occupantes bona a Prælato dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, *cap. Quia sæpe, de elect. in 6.*

4 Recipientes ad Professionem ante annum probationis; *cap. Non solum, de Regularibus in 6.*

5 Non facientes conscientiam poenitentibus de solvendis decimis. *Clementin. Cupientes, de pœnis.*

6 Recipientes ad Ordines Sacros non professos, Sanct. Pii V. Constitut. incip. *Romanus Pontifex.*

7 Introducentes mulieres in Monasteria. S. Pii V. Constit. incip. *Regularium.*

8 Non observantes in Resignatione Beneficiorum contenta in Constitut. S. Pii V. incip. *Quanta.*

9 Usurpantes decimas sibi non convenientes. *Clem. 1. de Decimis.*

A r t i c u l u s IV.

Suspensiones contra Clericos.

1 Recipientes Ordines Sacros ante legitimam ætatem; *cap. vel non est compos, de temp. Ordin.*

2 Recipientes tales Ordines extra tempora absque dispensatione. Pii II. Constit. incip. *Cum ex sacrorum.*

3 Recipientes ipsos Ordines, non servatis Interstitiis sine dispensatione, *cap. Cum quidam; & cap. Litteris, de tempor. Ordinat.*

4 Recipientes Ordines ab alieno Episcopo sine licentia proprii, *cap. 1. & 3. dist. 71.* Conc. Trid. *sess. 23. cap. 8. de reform.*

Recipientes Ordines ab eo, qui renunciavit Episcopatui, 5
cap. 1. de Ordinato ab Episcopo qui renunciavit Episcop.

Recipientes Ordines a proprio Episcopo in aliena Diœcesi 6
sine licentia Episcopi loci Conc. Trid. *sess. 6. de reformat. cap. 5.*

Recipientes Ordines ab Episcopo Titulari absque licentia 7
proprii Episcopi, etiam prætextu familiaritatis Conc. Trid. *sess. 14. de reform. cap. 2.*

Recipientes Ordines a Schismaticis, *cap. . & 2. de* 8
Schismatic.

Recipientes scienter Ordines ab Excommunicato, vel 9
Suspenso, *arg. cit. cap. 1. & 2. de Schismaticis.*

Recipientes Sacrum Ordinem post Matrimonium ratum, 10
etiam non consummatum. *Extrav. Antiquæ, de voto.*

Recipientes Ordines, dum sunt excommunicati, suspensi 11
aut interdicti, *cap. Cum illorum, de sent. Excom.*

Ordinatos sine, vel ficto Titulo, *cap. Neminem, & c.* 12
Sanctorum dist. 70.

Promotos per saltum. Conc. Trid. *sess. 23. cap. 14. de* 13
reformat.

Objicientes in personam electi, & postea deficientes in 14
probatione, *c. 1. de elect. §. Adjicientes in 6.*

Ordinatos in Majoribus cum Litteris Dimissoriis Capituli, 15
sive ejus Vicarii Sede vacante infra annum, Concil. Trid. *sess. 7. de reform. cap. 10.*

Celebrantes coram Excommunicato, vel Interdicto *cap.* 16
Episcoporum de privilegiis.

Parochos non prohibentes Matrimonia Clandestina, vel 17
contra Interdictum Ecclesiæ, *c. Cum inhibiti §. fin. de Clandestinis desponsat.*

Tradentes sepulturæ publicos usurarios, *cap. Quia in* 18
omnibus, de usuris.

Parochos jungentes sponsos alterius Parochiæ sine licentia. 19
Concil. Trid. *cap. 1. sess. 24. de reform. Matrimon.*

Abutentes vestibus contra statuta a jure. *Clem. 2. de vita,* 20
& honestate Clericor.

Occupantes bona Ecclesiarum vacantium, vel a Præ- 21
latis ipsarum defunctis relicta, *cap. Quia sæpe, de election. in 6.*

Gravantes alienis debitis Ecclesias sibi commissas. *cap. 2.* 22
de solutionib.

Electores Episcoporum non præsentantes electionem electi 23
infra 8. dies, *c. Cupientes, de elect. in 6.*

Eligentes indignum ad Episcopatum, vel Curam anima- 24
rum. *c. Cum in cunctis, de elect. in 6.*

Postulantes in Prælatos Cathedralium Minores 28. annis 25
Extravag. unic. de Postulat. Prælator.

Compromissarios scientes eligentes indignum, *c. Compro-* 26
missarium, de elect. in 6.

Celebrantes electionem per abusum sæcularis potestatis, 27
c. Quisquis 13. de elect.

Inferiores Episcopis recipientes in Visitationibus procura- 28
tionem in pecunia, vel in victualibus Visitationis Officio non impenso, *c. Exigit de Censib. in 6.*

Facientes in Judicio per sordes aliquid contra justitiam, & 29
consentiam in gravamen partis, *c. 1. de sentent. & re judicata in 6.*

Conferentes Beneficia eorum, qui serviunt in Curia, vel 30
eadem recipientes. *Extravagant. 3. de Privileg.*

Conservatores Regularium se intromittentes in aliis quam 31
manifestis injuriis, *cap. fin. de Offic. & potestate Judicis delegat. in 6.*

Concubinarios notorios; *cap. fin. de cohabit. Cleric. &* 32
mulier.

Occupantes bona, Census &c. Ecclesiæ, Beneficii, vel 33
alterius pii loci, & occupantibus consentientes. Concil. Trid. *c. 11. sess. 2. de reform.*

Sodomiam exercentes. S. Pii V. *Constitut. 5. & 72. in* 34
ordine.

Consequentes Ordines Simoniace, & Simoniam aliter com- 35
mittentes. S. Pii V. Constit. incip. *Cum primum, & Extravag. Pauli II. de Simonia.*

Provocantes ad duellum, vel illud acceptantes, *c. 1. de* 36
Cleric. pugnant. in duello.

Sponte jurantes de tenendo Schismate. *c. 1. de Schismatic.* 37

Raptores mulierum, & ad raptum auxilium præbentes. 38
Concil. Trident. *c. 6. sess. de refom. Matrim.*

39 Dis-

39 Disputantes de Immaculata Conceptione B.M.V., S. Pii V. Constitut. incip. *Super specula*, aut impugnantes illum, Gregor. XV. Constit. 25. incip. *Sanctissimus*.

40 Recipientes, & admittentes Prælatos promotos a Sede Apost. eisque obedientes sine Litteris Papæ. *Extravag.* 1. *de elect.*

41 Superiores Ecclesiarum non exigentes singulis annis rationem de adimplemento onerum Missarum. Innocent. XII. Constit, incip. *Nuper a Congregatione*.

42 Celebrantes Missam, & in ea non communicantes, *c. Relatum de consecrat. dist.* 2.

43 Non perficientes sine gravi causa Missam jam inchoatam, *c. Nullus Episcopus 57. de consecr. dist.* 1.

Articulus V.

Suspensiones contra Religiosos.

1 RECipientes Alumnos ad Professionem ante annum probationis; *cap. Non solum, de Regular. in 6.*

2 Non deferentes Habitum a Regula statutum; *Clem.* 1. §. *Si quis, de statu Monachor.*

3 Apostatas in Apostasia Ordines suscipientes; *cap. fin. de Apostat.*

4 Non Professos recipientes Ordines Sacros; S. Pii V. *Constitut.* 75.

5 Ejectos a Religione; *Urban. VIII. Constit.* 26. §. 10.

6 Introducentes mulieres intra Clausuram Conventuum; *S. Pii V. Constitut.* 20.

7 Appropriantes sibi, usurpantes Decimas ipsis non convenientes; *Clementin.* 1. *de Decimis*.

8 Superiores concedentes redditus, aut possessiones Monasteriorum alicui ad vitam, seu aliud certum tempus, nisi necessitas exposcat; *Clem. de rebus Eccl.*

9 Superiores non exigentes singulis annis a Deputatis pro Libris Missarum rationem de adimplemento totali onerum eorumdem; Innocent. XII. Constitut. incipien. *Nuper a Congregatione*.

10 Superiores, ad quos occasione excessuum suorum Religiosorum bona aliqua pervenerint, non satisfacientes personis damnificatis; *Clement.* 1. §. *Quibus, de privileg.*

Articulus VI.

Suspensio quoad eos, qui possunt suspendere, vel suspendi.

1 SUspensio potest infligi inprimis a Summo Pontifice, &
Episcopis; *c.* 1. *& cap. Conquerente 16. de Officio Ordi-*
2 *narii*; Et ab omnibus, & solis illis, a quibus potest infli-
gi Excommunicatio: Eadem enim est potestas jurisdictionis
ad ferendas omnes Censuras, cum omnes ordinentur ad eun-
dem finem, scilicet ad coercendam contumaciam, & inobe-
3 dientiam subditorum rebellium. Et suspensio pariter, sicut
Excommunicatio, regulariter est scripto ferenda; *c.* 1. *de sentent. Excomm. in 6.*

4 Omnes, & soli Clerici præter Papam possunt suspensio-
nem incurrere. Hæc enim est Censura propria Clericorum,
ad differentiam Excommunicationis, & Interdicti, quæ sunt
5 Censuræ communes Clericis, & Laicis. Episcopi vero hanc
Censuram non incurrunt, nisi eorum fiat expressa mentio
ex privilegio eis concesso; *cap. Quia periculosum 4. de sentent. Excomm. in 6.*

6 Non solum personæ singulares, sed etiam tota Commu-
nitas, seu Collegium Clericorum potest suspendi, ut constat
7 ex *c. Quia sepe, de elect. in 6.* Suspensio autem in Commu-
nitatem, seu Capitulum dupliciter ferri potest, vel collecti-
ve, ut si totum corpus Capituli habens jus alicujus Beneficii
Jurisdictionis, & administrationis ab eo suspendatur. Vel
distributive, ut singuli e corpore Capituli, dummodo noxii
8 sint, eamdem poenam Suspensionis incurrant. Et interdum
hi duo modi suspendendi, collective, & distributive conjun-
guntur, uti patet *in cap. Ne sede vacante*, *& c. Quia sæpe*
40. *de elect. in 6.* ubi tam totum corpus Capituli, quam sin-
guli e corpore ipsius, bona Prælati defuncti occupantes, vel
diripientes, ab Officiis, & Beneficiis suspenduntur, donec
restituant.

Articulus VII.

Suspensio quo ad ejus effectus.

SI Suspensus aliquem actum, a quo est suspensus, exer-
ceat, graviter peccat, si materia est gravis, & si du- 1
rante Suspensione actus Ordinis exerceat, ipso facto incurrit
Irregularitatem, ut habetur *in cap.* 1. *de sentent. & re Judic. & Cap.* 1. *de sent. Excom. in 6.*

Suspensus ab Officio, & Beneficio non potest eligere, &
est incapax Beneficii Ecclesiastici, & provisio ei facta est nul- 2
la, sicuti constat *ex Cap. Cum dilectus, de consuetud.* Cum
enim Beneficium detur propter Officium, non recte confer-
tur ei, qui Officium præstare non potest, *Cap. ultim. de Clerico excom. ministrant.*

Suspensus ab Ordine, & Beneficio voluntarie, & scien-
ter violans Suspensionem, præsertim celebrando, in perpe- 3
tuum ab Officio, & Beneficio est deponendus, ut colligitur
ex cap. Clerici, & cap. Latores, de Clerico excomm.

Si suspensus a Beneficio audeat se ingerere usurpando fru-
ctus ejusdem Beneficii graviter peccat, & tenetur ad illorum 4
restitutionem; cum hac distinctione, quod si sint fructus Præ-
bendæ, sunt restituendi Ecclesiæ, vel pauperibus; si vero sint
fructus quotidianarum distributionum ob assistentiam Divi-
nis Officiis, sunt restituendi iis, qui adstiterunt Divinis Of-
ficiis, juxta textum *in Cap. Si quis deinceps 17. q.* 4. Et præter
hoc onus restitutionis, & grave peccatum usurpans hos fru- 5
ctus contrahit perpetuam privationem Beneficiorum, ex textu
in cap. 1. §. *ult. & Cap. Cupientes vers. Ceterum de election. in 6.*

Si quis suspensus ob vitium incontinentiæ, quo fuerit co-
gnitus labore, scienter ausus fuerit celebrare Divina, est de- 6
ponendus, non solum ab Officio, sed etiam a Beneficiu; sic
expresse habetur *in Cap. Ut Clericorum, verb. Si quis, de vita, & honestate Clericor.*

Suspensus a Minori Ordine non potest ad Majores ascende-
re, nisi prius absolvatur, quia suspensus ab Ordine inferio- 7
re censetur etiam suspensus a Superiore, non vice versa; nam
cui non licet quod minus est, non debet licere quod est ma-
jus, *arg. l. Legatorum §. ultim. ff. de interdictis*, ubi expres-
se habetur: *Est enim perquam ridiculum, eum qui Minoribus honoribus pœnæ causa prohibitus est, ad Majores aspirare; Majoribus tamen prohibitus Minores petere non prohibetur.*

Suspensus ab ingressu Ecclesiæ, si celebrat in ea, fit Irre-
gularis, & si moritur impœnitens durante suspensione, caret 8
Ecclesiastica sepultura. *Cap. Is cui, de sentent. excom. in 6.*

Suspensus ab Officio, Ordine, & Jurisdictione in uno loco,
ubique est suspensus, ita ut nullibi possit exercere actus il-
lius potestatis, a qua fuit suspensus, donec absolvatur: quia 9
Censura afficit immediate personam, ideoque eam comitatur
etiam extra territorium ferentis, uti notant Doctores cum
Glossa in *Cap. Pastoralis §. Verum, de appell.*

Sciendum tamen est, quod Ordines, & alii actus per su-
spensionem prohibiti sunt validi, exceptis Electionibus, *cap.*
Cum dilectus, de consuetud. Cap. Cum inter 16. de election. 10
Et exceptis actibus Jurisdictionis, & per hoc absolute sus-
pensus invalide absolvit; Absolutio enim a sic suspenso da-
ta est nulla, nisi ob suspensionem occultam sit error Com- 11
munis, ob (a) quem Ecclesia Jurisdictionem supplet. *arg. Cap. Infamis 1. caus. 3. q. 8. l. Barbarius 3. ff. de Officio Prætor.*

Suspensio a divinis inflicta pendente appellatione declara-
ta fuit invalida a *S. C. Concil. in Amalphitana* 19. Augusti 12
1724. apud Thes. *Resol. S. C. Conc. tom.* 3.

Articulus VIII.

Suspensio quoad modos, quibus tollitur.

SUspensio inflicta propter contumaciam cum hac lege taci-
ta, vel expressa, ut suspensus non possit prius absolvi,
quam a contumacia, seu inobedientia recedat, tollitur per 1
absolutionem. Quæ absolutio a tali suspensione Juris potest
dari ab Episcopo, vel alio quasi Episcopali Jurisdictione
prædito, si non sit specialiter reservata Pontifici, *arg. Cap.* 2
Nuper, de sentent. Excommunic. & Cap. Ex litteris, de constitut.

Suspen-

(a) Nota. Non sufficit error communis, sed requiritur etiam titulus coloratus, ut alias diximus.

3 Suspensio imposita ad determinatum tempus, v. g. ad annum, vel sub conditione: *Donec restituerit*, elapso tempore, vel conditione adimpleta, eo ipso cessat per se ipsam sine alia Superioris declaratione. Sic Glossa recepta *in Clem.1. De Decimis verb. Donec, & in c. Quia sæpe, de election. in 6. verb. Donec*.

4 Suspensio lata præcise ut pœna alicujus patrati delicti tollitur per dispensationem, quæ dispensatio dari solum potest ab Auctore Canonis, aut ejus Successore, Delegato, vel superiore, non autem ab inferiore, sive suspensio lata sit a Jure, sive lata ab homine, sive lata sit ad determinatum tempus, sive sine temporis limitatione, quia sicut Legem Superioris, ita & annexam ei pœnam inferior solvere non potest. Glossa *in Cap. Cupientes §. Ceterum verb. Suspensus, de elect. in 6.*

5 Pro Suspensionis absolutione nulla sunt præscripta determinata verba, unde sufficiunt quæcumque verba apta ad illam
6 exprimendam, quocumque idiomate proferantur. Ex usu tamen Ecclesiæ consueto hæc, vel similis forma adhiberi solet: *Absolvo te a vinculo suspensionis, quod incurristi ob talem causam, & restituo te pristinæ executioni tuorum Ordinum, vel officiorum*.

7 Prius autem, quam detur hæc absolutio, exigendum est ab absolvendo, ultra promissionem de cetero non committendi tale crimen, juramentum de stando mandatis Ecclesiæ, ut habetur *in Cap. Super eo 2. Cap. Venerabili 52. de sentent. ex-*
8 *commun.* Et si crimen, propter quod incursa est Suspensio, tangat tertiam personam, quod satisfaciat parti offensæ, ut habetur *in Cap. Porro, & in Cap. Parochianus, de sentent. Excommunicat.*

S U S P I C I O.

Vide verb. *Judicium temerarium a n.13. ad 14.*

S U S U R R A T I O.

Vide verb. *Detractio art.1. n.10.*

S Y M B O L U M.

1 Symbolum dictum est a *Syn*, quod est simul, & *Bolus*, quod est Morsellus, quia nempe Symbolum Apostolorum, quod est primum, & a quo cetera appellantur Symbola, confectum est ab omnibus simul Apostolis, singulis eorum aliquem morsellum, seu particulam quamdam apponentibus. Sic Glossa *in Rubr. tit. de summa Trinitate circa finem*, & alia Glossa *in Cap. Canones 1. verb. Apostolo distinct. 15.* & Canonistæ passim. Non desunt tamen qui dicant, quod Symbolum Græce, sonet latine indicium. Et sic Symbolum Fidei sit quoddam indicium, sive signum, vel Tessera, aut nota Christianorum, quo veri fideles discernuntur ab infidelibus nempe Paganis, Judæis, & Hæreticis; sicut a simili Tessera illa, quam Milites assumere consueverunt ad discernendum socios, ab hostibus, & exploratoribus, Symbolum militare appellatur, ut docet Rufinus Præsbyter Aquilejens. *fol.169. in symboli Apostolici Commentariis paulo post initium*, ibi: *Symbola distincta unusquisque dux suis militibus tradit, quæ latine signa, vel indicia nuncupantur, ut si forte occurrerit, quis, de quo dubitetur, interrogatus symbolum prodat, si sit hostis, vel Socius.* Card. Petra *tom.1. Commentar. in Const.2. Divi Leonis Magni, n.6.* Card. Bellarm. *præfat. ad explicat. Symboli Apostolici*, Calepinus verb. *Symbolum*, & alii.

2 Symbolum in proposito est Regula Fidei, brevis, ac perfecta confessio, breve prædicationis indicium, brevis Credendorum collectio. *Ita in re Communis*. Unde Sanctus Augustinus *in lib.1. de Symbolo Cap.1.* ait: *Est autem Catholica Fides in Symbolo nota fidelibus memoriæque mandata, quantum res passa est, brevitate sermonis utque incipientibus atque lactentibus ..... paucis verbis credendum constitueretur, quod multis verbis exponendum esset proficientibus, & ad divinam doctrinam ..... surgentibus.*

3 Symbola principaliora, in quibus substantialiter omnia alia continentur, quatuor sunt, nempe Symbolum Apostolicum, Symbolum Nicænum, Symbolum Constantinopolitanum, & Symbolum S. Athanasii, cujus tamen an ipse S. Athanasius fuerit Auctor, multi dubitant, ut dicetur infra.

Symbolum Apostolicum sic dicitur, quia confectum fuit 4
ab Apostolis, qui Magistri Orbis Terrarum a Christo constituti, antequam separarentur ab invicem ad prædicanda cunctis gentibus Mysteria Fidei ab omnibus credenda spiritu Sancto afflati singillatim conferendo suas sententias, illas in unam brevem summam duodecim Articulorum collegerunt, ut sic quorum una erat Fides, unum Baptisma, una eademque esset Evangelicæ veritatis prædicatio per universum Orbem diffusa juxta illud Propheticum *Psalm.18. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum*.

In dicto igitur Symbolo singuli Apostoli posuerunt suum 5
Articulum; & quamvis varient Doctores in assignando ordine, quo quisque Apostolus suum Articulum posuit, inter omnes tamen verisimilior videtur ordo, quem tradit Doctor Subtilis *in 3. dist. 25. qu. unica §. Horum Articulorum*. Sic S. Petrus posuit primum Articulum, scilicet: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem Cæli, & Terræ*; Sanctus Joannes posuit secundum, scilicet: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum*. S. Jacobus Zebedæi posuit tertium, scilicet: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine*; Sanctus Andreas posuit quartum, scilicet: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus*; Sanctus Philippus posuit quintum, scilicet: *Descendit ad inferos*: S. Thomas posuit sextum, scilicet: *Tertia die resurrexit a mortuis*: Sanctus Bartholomæus posuit septimum, scilicet: *Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis*, S. Matthæus posuit octavum, scilicet: *Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis*, S. Matthæus posuit octavum, scilicet: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos*; S. Jacobus Alphæi posuit nonum, scilicet: *Credo in Spiritum Sanctum*; S. Simon Zelotes posuit decimum, scilicet, *Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem*. S. Judas Jacobi posuit undecimum, scilicet: *Remissionem peccatorum*: S. Matthias posuit duodecimum, scilicet. *Carnis resurrectionem, & vitam æternam*: Et hic Scoti ordo fundatur in Sacra Scriptura, nam *Actorum Cap.1. n.13.* hoc eodem ordine referuntur Apostoli post Christi in Cœlos Ascensionem, ibi: *Et cum introissent in Cænaculum, ascenderunt, ubi manebat Petrus, & Joannes, Jacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi*, Et exinde *cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis*, ibi: *n.26.* Unde verosimilius est, quod singuli Apostoli posuerint suos Articulos in Symbolo ab ipsi confecto juxta ordinem post Christi Ascensionem inter se observatum, & a S. Luca hic *Actorum Cap.1. n. 13.* relatum.

Symbolum Nicænum sic dicitur, quia conditum fuit anno 6
325. sub sancto Silvestro Papa a trecentis decem & octo Patribus in primo Concilio Nicæno ad majorem, & expressiorem Fidei explicationem, atque expresse ad confutandas Hæreses de novo insurgentes, ad quarum explicatam reprobationem Patres sanctæ Generalis Nicænæ Synodi nonnulla in suo Symbolo addiderunt verba ad Symbolum Apostolorum; ut patet inductione. Unde hic datur ad litteram, prout refertur a Ludovico Bail *in summa Conciliorum tom.2. p.1. Concilii Nicæni p.164.*

Symbolum Nicæni Concilii.

„ Credimus in unum Deum, Patrem Omnipotentem, om- 7
„ nium visibilium, & invisibilium factorem. Et in unum
„ Dominum Jesum Christum, Filium Dei ex Patre natum,
„ unigenitum idest ex substantia Patris, Deum ex Deo, lu-
„ men ex lumine. Deum verum ex Deo vero; natum, non
„ factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt,
„ & quæ in Cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homi-
„ nes, & propter nostram salutem descendit. & incarnatus
„ est, & homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, &
„ ascendit in Cœlos; & iterum venturus est judicare vivos,
„ & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui di-
„ cunt: Erat aliquando, quando non erat, & antequam na-
„ sceretur, non erat; & quia ex iis, quæ non sunt, factus
„ est, aut ex alia substantia, vel essentia dicunt esse, vel
„ creatum, vel mutabilem, vel convertibilem Filium Dei;
„ anathematizat Catholica, & Apostolica Ecclesia.

Symbolum Constantinopolitanum sic dicitur, quia confe- 8
ctum fuit anno 381. sub Damaso Papa a centum quinquaginta

ta Patribus in primo Concilio Constantinopolitano, & dicto Symbolo Nicæno ad uberiorem adhuc, & clariorem Fide explanationem, & novarum Hæresum confutationem, quædam per primum Generale Concilium Constantinopolitanum denuo apposita fuerunt, pro ut clare patet intuenti, tum supra allatum Simbolum Nicænum, tum sequens Symbolum Constantinopolitanum, quod ad hunc finem hic etiam ad literam datur, prout refertur ab eodem Bail *l.c. prima parte Concilii Constantinopolitani primi p.*197.

Symbolum Concilii Constantinopolitani.

9 „ Credimus in unum Deum, Patrem Omnipotentem, Factorem Cæli, & Terræ, visibilium omnium & invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, homousion Patri, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in Cœlo, & in Terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & Homo factus est; Crucifixus etiam pro nobis; sub Pontio Pilato passus, ac sepultus, tertia die resurrexit secundum scripturas; ascendit in Cœlos; sedet ad dexteram Patris, inde venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos, cujus regni non erit finis. Credimus in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre, & Filio adorandum, & conglorificandum, qui locutus est per Prophetas; & unam Sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expectamus resurrectionem mortuorum, & Vitam futuri sæculi. Amen.

10 Quibus Symbolis ad confutandum errorem Græcorum negantium Processionem Spiritus Sancti a Patre, & Filio, facta fuit additio *Filioque* primum in Concilio Toletano 1. *anno* 405. celebrato sub Innocentio Papa I. ubi dictum Concilium in Symbolo (ut refertur *in Tomo primo Conciliorum*) sic profitetur; *Credimus Spiritum quoque esse Paraclitum, qui nec Pater sit ipse, nec Filius, sed a Patre Filioque procedit. Est ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paraclitus, sed a Patre, Filioque procedens.* Idemque statutum fuit in Concilio Ephesino 1. celebrato contra Nestorium *anno* 431. sub Cælestino Papa, & relato *in Cap. De Spiritu* 38. *dist.*5. *de consecratione*, ibi; *Nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est, unde & ab isto similiter sicut ex Patre procedit.* Et idipsum præter alia etiam in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. *anno* 1215. celebrato fuit definitum, ac refertur *in Cap. Firmiter* 1. §.1. *de summa Trinitate, & Fide Catholica*, ibi; *At Spiritus Sanctus pariter ab utroque .... Procedens*, & *Cap. Damnamus* 2. §. *Nos autem, eodem titulo*, ibi. *Et sic eadem res est Pater, & Filius, nec non & Spiritus Sanctus ab utroque procedens.* Et idem iterumque definitum fuit in Concilio Florentino sub Eugenio IV. celebrato *anno* 1438. & 1439. & his verbis in *decreto Unionis* expressis; *Definimus insuper explicationem verborum illorum Filioque veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licite, ac rationabiliter symbolo fuisse appositam.* Et idem denique definitum, confirmatumque fuit in Concilio Tridentino sub Paulo III. Julio III. ac Pio IV. Contra Lutheri, ac aliorum Hæreticorum errores, nec non pro pace inter Principes, ac reformatione Ecclesiæ inchoato *anno* 1545. ac cum aliquandiu fuisset interruptum, finito tandem anno 1563. In cujus *sessione* 3. *in decreto de Symbolo Fidei* sic expresse habetur: *Symbolum Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, tamquam principium illud, in quo omnes, qui Fidem Christi profitentur, necessario conveniunt, ac fundamentum firmum, & unicum, contra quod Portæ Inferi nunquam prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit, quod quidem ejusmodi est.*

11 „ Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem, factorem Cœli, & terræ, visibilium omnium, & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum; Et ex Patre natum ante omnia sæcula; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est; & resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in Cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum; Et expecto resurrectionem mortuorum; & vitam venturi sæculi. Amen.

Symbolum Apostolicum cœpit recitari in Missa tempore 12
ipsorum Apostolorum, ut tradunt Dionysius Areopagita *de Ecclesiast. Hierarch. Cap.*3. Durand. *de Ritibus Eccles. lib.* 2. *Cap.*24. *n.*14. Barbosa *ad Concilium Trid. sect.*5. *n.*3. & alii.
Et idem Apostolicum Symbolum recitatum fuit in Missa 13
apud Romanos, seu in Ecclesia Romana plusquam mille annis, hoc est usque ad tempora Benedicti VII. dicti VIII. qui metu divisionis, aut schismatis, & precibus Sancti Imperatoris Henrici II. jussit ad majorem Ecclesiarum conformitatem, ut Romana Ecclesia in Missa, omisso Apostolorum Symbolo, caneret Symbolum, quod Ecclesiæ Hispaniarum, & Galliæ canebant, idest Symbolum Constantinopolitanum cum illa additione *Filioque* in supradicto Concilio Toletano contra errorem Græcorum facta. Sic Berno *de rebus ad Missam pertinentibus Cap.*2. Baronius *ad ann.*447. *n.*19. Sever. Binius *in notis ad Concil. I. Constantinop.* Barbosa *l.c. n.*3. Lupus *tom.*2. *Schol. ad synod. Nicæn. Cap.*4. *fol.*13. *n.*14. Ciacon. *in vitis Pontif. t.*1. *fol.*759. & alii notantes, quod Ecclesia Romana in Missa per totum illud tempus retinuit, ac recitavit Symbolum Apostolorum, quia nunquam a Fide Apostolica aberraverat, & deinde ob supradictum motivum Symbolum Constantinopolitanum recitare incæpit.

14 In aliis autem Ecclesiis loco Symboli Apostolorum jam antea in Missa cœperat recitari, & cani Symbolum Nicænum juxta Decretum Sancti Marci Papæ, ut referunt Platina *in vita ejusdem Pontificis*, Ciaconius *in vita Pontif. tom.*1. *fol.*229. & alii id extendentes etiam ad Ecclesiam Romanam; & deinde Symbolum Constantinopolitanum ex Decreto Sancti Damasi Papæ I. & mandato ejusdem Concilii Constantinopolitani, ut notant Glossa Marginalis *in Cap. Canones* 1. *dist.* 15. Archidiaconus *ibid. n.*3. Pinell. *lib.*2. *de Missa cap.*19. & 49. & alii id pariter extendentes ad Ecclesiam Romanam, quamvis tamen probabilius ex dictis *supra n.*13. ipsa Ecclesia Romana retinuerit, & recitaverit in Missa Symbolum Apostolorum usque ad tempus Benedicti VII. dicti VIII.

15 Consuetudo autem recitandi in Missa Symbolum prius Apostolorum, deinde Nicænum, & demum Constantinopolitanum asseritur a Durand. *de Ritibus Eccles. lib.*2. *Cap.* 24. *n.*14. Anton. Possevin. *in Apparatu Sacro verb. Symbolum*, Card. Petra *tom.*1. *Comment. ad Const.*2. *Leonis Magni n.*13. & ab aliis plurimis.

16 Symbolum Sancti Athanasii, quod incipit *Quicumque vult salvus esse*, ab ipso compositum fuisse traditur tempore, quo Romam a Julio Papa vocatus fuit, ut judicaretur; cum enim ibi Eusebianorum adventum per sesquianum expectaret, hoc Fidei Symbolum, scripsit, ac tamquam Catholicæ Fidei suæ professionem publice edidit, quod deinde una cum actis Nicænæ Synodi, cum ipse Athanasius præsens interfuit, in Archivio Romano diu asservatum fuit; Donec tandem post multos annos Ecclesiæ recitandum tradi meruerit; Baronius *ad annum Christi* 340. & *ad notas, in Concil. Roman. II. tom.* 1. *p.*1. *Conciliorum*. Fagnanus *in Cap. Firmiter* 1. *n.*33. *de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, Reiffenst. *lib.*1. *Decr. tit.*1. *num.*77. Ciacon. *in Vitis Pontif. t.*1. *fol.*233. *litt. A.* Cardin.
Petra *l.c. n.*16. & *alii*. Et quod tale Symbolum fuerit com- 17
positum ab ipso sancto Atanasio testantur ultra supradictos Bellarminus *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis* §. *de Sancto Athanasio circa finem*; Hincmarus Rhemensis, qui *anno Christi* 848. floruit, ita de ipso statuit; *Sermonem Athanasii de Fide, cujus initium est: Quicumque vult salvus esse &c. memoriæ quisque commendet, & sensum illius intelligat*; Avitta Episcopus Basileensis tempore Ludovici Pii *in suo Capitulari Cap.*4. sic decernit; *Quarto ut Fides Sancti Athanasii a sacerdotibus discatur, & ex corde die Dominico ad horam Primam recitetur*; Concilium Augustoduense editum *anno Christi* 670. ita sancivit: *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus symbolum, quod inspirante Sancto Spiritu Apostoli tradi-*

tradiderunt , & Fidem Sancti Athanasii Præsulis irreprehensibiliter non recusaverit , ab Episcopo condemnetur . Et ipsa Catholica Ecclesia testimonium perhibet , prædictum Symbolum sub nomine sancti Athanasii in Divino Officio recitandum proponens , & mandans . Et Sacra Congregatio Rituum ipsum Symbolum sancti Athanasii appellat , dum expressis his verbis de ipso sic censet ; *Symbolum S. Athanasii , quod dicitur ad Primam , laudabilius in Choro recitatur stando .* Dicta *S.C. Rituum* 23. *Decemb.* 1624. apud La Croix *lib. 6. p. 2. n.* 2055. *Decret.* 168.

18 Nihilominus Cabassutius *Notit. Ecclesiast. sæculi 2. dissert.* 19. pluribus probat Sanctum Athanasium non esse illius Symboli Auctorem . Et Graveson *tom. 1. Histor. Ecclesiast. colloq. 4. pag.* 367., & 368. primæ Impressionis Rom. hoc Symbolum inter opera dubia S. Athanasii reponit , plurimasque rationes adducit variorum Auctorum , qui hoc Symbolum Sancto Athanasio abjudicant dicitque quod aliqui illud tribuunt Eusebio Vercellensi , alii Vincentio Lirinensi, nonnulli Athanasio Sinaitæ , alii Anonymo Theologo Gallo, qui Pipini, vel Caroli Magni temporibus floruit . Et alii denique longe plures hoc Symbolum tribuunt Vigilio Tapsensi in Africa Episcopo acerrimo sub finem quinti sæculi Fidei Catholicæ defensori , qui multa opera scripsit , & non suo , sed sub antiquorum Patrum, præsertim sub nomine Sancti Athanasii evulgavit; Unde dicit ipse Graveson , quod difficile creditu non est hoc Symbolum fuisse editum a Vigilio Tapsensi sub nomine Sancti Athanasii , & postea *tom. 3. coll. 4. fol.* 157. sic expresse habet : *Sed nunc convenit inter omnes viros eruditos hoc Symbolum Sancti Athanasii nomine inscriptum non esse genuinum illius fœtum .*

19 Symbolum in Missa dicendum est diebus præscriptus in Rubricis Missalis *cap. XI. de Symbolo* . Unde *Sacr. Rit. Congr. in Curien. die* 19. *Junii* 1700. expresse statuit , ut sequitur: *In Festis Sanctorum Martyrum , Confessorum , & Virginum, quæ celebrantur sub Ritu duplici majori , non est dicendum Symbolum in Missa , sed serventur Rubricæ generales Missalis Romani capite XI. de Symbolo .*

20 Item in Festo translationis Patroni Principalis Cathedralis sub Ritu duplici majori. non potest in Missa dici Symbolum, nec in ipsa Ecclesia Cathedrali , neque per totam Diœcesim. *Ead. S. R. Cong. in d. Curien.* 19. *Jun.* 1700.

21 Quamvis cit. Rubrica Missalis *cap. XI. de symbolo* , ubi declarat in Festo Patroni alicujus loci. vel Tituli Ecclesiæ dicendum esse *Credo* , excipiat Festum Tituli alicujus Capellæ. vel Altaris ; talis tamen Rubricæ exceptio intelligenda est de Missis privatis . non vero de Missa solemni, ut recte explicat eruditissimus P. Merati *ibidem num.* 12. afferens ad id sequens Decretum : *Symbolum in Missa solemni potest decantari in illa Ecclesia , ubi est Altare erectum sub invocatione alicujus Sancti ratione concursus ad præscriptum Rubricar. licet de eo fiat Officium sub Ritu semiduplici* ; ut pro Festo Sancti Antonii de Padua declaravit *Sacra Rit. Congregat.* 1. *Aprilis* 1651. *in una Burgi Sancti Domnini* . Festum enim Sancti Antonii tunc erat semiduplex , cum elevatum sit ad Ritum duplicem pro Ecclesia universali a Clemente X. anno 1670. 18. Junii .

22 Nomine Festorum principalium Ordinum, in quorum Missis a supradicta Rubrica de Symbolo conceditur *Credo*, venire solent Festa , quę sub Ritu primæ classis celebrantur, nempe Fundatoris Ordinis , seu principalis Tituli , aut Patroni . An autem sub eodem nomine principalium Festorum Ordinum comprehendantur etiam insigniores Sancti cujusque respective Ordinis , controvertitur inter Doctores ; Guyetus enim, & Bissos apud Merati *loco cit. num.* 13. censent servandum esse in hoc casu legitimum cujuslibet Ordinis usum , saltem quoad Festa duplicia secundę classis ; hoc comprobante praxi fere omnium Ordinum Regularium , qui in Festis suorum Sanctorum secundæ classis Symbolum recitant ; Ipse autem Merati *loco cit.* videtur sentire contrarium, etiamsi talia Festa secundę classis celebrentur cum octava , id probans exemplo Sancti Laurentii , quod licet celebretur sub Ritu secundæ classis , & cum Octava ab Ecclesia universali , nihilominus quia Sanctis Martyribus non convenit *Credo* , idcirco in tali Festo non dicitur *Credo* , nisi in Ecclesia ejusdem Titularis, ut patet ex communi praxi , & Decreto *Sacræ Rituum Congregationis , in Perusina* 23. *Martii* 1709. ibi : *In die Sancti Laurentii Titularis alicujus Ecclesiæ Cathedralis , vel Matricis nullius Diœcesis non est recitandum Symbolum Apostolicum in aliis Ecclesiis ejusdem Loci , sed tantum in Ecclesia propria* ; adeoque a fortiori, concludit ipse , concedi non debet *Credo* in Festis Sanctorum Confessorum alicujus Ordinis particularis , quamvis ab eodem celebrentur sub Ritu secundę classis , & cum octava ; At vero donec aliter a Sede Apostolica , seu Sacra Congregatione definiatur , non videtur recedendum a priori Guyeti , & Bissi, aliorumque opinione fundata in communi praxi , & consuetudine omnium fere Ordinum Regularium ; cum consuetudo sit optima Legum interpres , *cap. Cum dilectus 8. de consuetud. leg. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus* . Immo consuetudo inveterata , & legitime præscripta pro Lege est observanda . *L. De quibus 137. ff. de Legibus , cap. Cum tanto 11. de consuet. cap. Non est 3. eod. in 6.* cum similibus.

23 Fatemur tamen quod , præcisa dicta communi praxi , & consuetudine , in Festis Sanctorum Martyrum , Confessorum, & Virginum , seu Viduarum, aliarumque non Virginum, non debet dici *Credo* juxta illud vulgare dictum *Muc non credit* , per cujus primam litteram *M.* indicatur non debere dici *Credo* in Festis Sanctorum Martyrum , per secundam *V.* non debere dici in Festis Sanctarum Virginum , & Viduarum , & per tertiam *C.* non debere dici in Festis Sanctorum Confessorum nisi sint Doctores Ecclesiæ, & nisi prædicti omnes Sancti, & Sanctæ sint Fundatores Ordinis , Patroni, aut Titulares Ecclesiæ, seu in ipsa Ecclesia habeatur eorum Insignis Reliquia, aut nisi talia Festa venerint in Dominicis , & infra octavas Festorum Symbolum habentium , ut recte ex aliis notat Merati *loco cit. num. 8. in fine* . Et ratio est, quia ut docent Alexander Alensis *quæst. 10. de Sacrament. Eucharistiæ* §. 9. Quarti *part. 1. titul. XI. de Symbolo vers. Ex quibus*, & alii, de ipsis nulla fit mentio in Symbolo , neque in ipsis locum habent motiva, quæ de aliis in *dicta Rubrica de Symbolo* exceptis occurrunt .

24 Prima enim ratio , seu motivum, cur dicatur *Credo* in variis ex ibi assignatis Festivitatibus , est ; quia de ipsis fit aliqua mentio in dicto Symbolo , ut tradunt Innocentius III. *de Mysteriis Missæ lib. 2. cap.* 51. Sanctus Thomas 3. *part. quæst.* 83. *art.* 4. Durand. *lib.* 4. *cap.* 25. Quarti *l. c. vers. Prima ratio*, Gavant. & Merati *l. c. Rubrica de Symbolo*, & alii passim . Et ob id dicitur in omnibus Dominicis , quia dies Dominici dedicati sunt in memoriam Resurrectionis Christi , & cultum Sanctissimæ Trinitatis, de quibus Mysteriis fit mentio in Symbolo; quæ ratio militat de omnibus Festivitatibus Domini de quo principaliter fit mentio in ipso Symbolo ; sicuti fit de Beata Virgine Maria, ac etiam de Angelis indicatis per ly *Invisibilium* .

25 Secunda ratio , seu motivum . cur dicatur *Credo* in aliquibus aliis ibi enumeratis , est, ut docent Sanctus Thomas *loc. cit.* Durandus *loc. cit.* Quarti *loco cit. vers. Secunda ratio* , & ipso teste alii communiter , quia ipsi Sancti vel primo Symbolum composuerunt , vel egregie Fidem in eo contentam propagarunt prædicatione , & doctrina ; Et ideo dicitur in Festis Apostolorum , & Evangelistarum; Item in Festo Sanctæ Mariæ Magdalenæ , quæ ex Innocentio III. *l. c.* fuit Apostolorum Apostola . Item in solemnitatibus Creationis , & Consecrationis Summi Pontificis, & consecrationis Episcoporum, quia ipsi sunt Successores Apostolorum ; Et in Festis insigniorum Doctorum . quia singulari sua prædicatione, & doctrina plurimum Fidem in Symbolo contentam propagarunt .

26 Tertia ratio , seu motivum tandem cur dicatur in reliquis aliis , est , ut volunt Alexander Alensis *loc. citat.* Quarti *loc. cit. vers. Tertia ratio* , Guttierez *lib. 3. cap. 28. quæst.* 3. Merati *loc. cit. num.* 4. & alii , quia tales Sancti ob excellentiam auctoritatis , seu ratione solemnitatis , vel ob jus speciale in aliquam Ecclesiam , aut locum hoc honore dignantur , ut eorum Missæ votivæ solemniter pro re gravi , aut pro publica Ecclesiæ causa celebrentur ; Et ob id dicitur *Credo* in Festo Patroni , & Titularis Ecclesiæ, Dedicationis, seu Consecrationis ejusdem , in Festis Fundatorum Ordinum, ac in Festis illorum, de quibus in Ecclesia habentur Insignes Reliquiæ .

27 In Festo Sancti Joannis Baptistæ, quamvis sit primæ classis , & cum octava , non dicitur *Credo*, quia Sanct. Joannes Baptista figurat Legem veterem , & consummavit cursum ante promulgationem Evangelii. & Institutionem Symboli , ut tradit Quarti *loc. cit. vers. Opponi posset* ; & in simili Durandus *lib. 7. cap. 14. numer.* 8. & alii . Quæ ratio militat etiam pro Festo Sanctus Joseph, & aliis similibus . In Festo autem Sancti Laurentii Martyris , quamvis sit secundæ classis , & cum octava , non dicitur *Credo* , quia in ipso non habent locum supraassignatæ rationes , & motiva dicendi Symbolum. nec adest ad id praxis , ac legitima consuetudo , cum potius universalis Eccle-

Ecclesia in ejus Festo illud omittat, sicut illud omitteret in Festis Sancti Stephani, & Sanctorum Innocentium, si caderent extra octavam Nativitatis Domini, sicuti de facto omittitur in die octavæ Innocentium currentis extra dictam Octavam.

28 In Missa Patroni minus principalis non debet dici *Credo*. *Sacr. Rit. Congr. in Beneventana 2. Decembris 1684. & in Lycien. 15. Septemb. 1691.*

9 Sola ratione SS. Sacramenti expositi, non est dicendum Symbolum in Missis privatis. *Sacr. Rit. Congregat. in una Canonicor. Regul. Lateranen. 2. Decemb.* 1684. Et idem statuitur in Instructione Clementis XI. & XII. pro expositione SS. Sacramenti occasione 40. Horarum §. 10.

30 Dum in Missa solemni canitur *Credo* non debent pulsari Organa. Concil. Provincial. Mediolanens. tert. apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Missa Conventualis sub num.* 22. ibi: *Symbolum totum canatur a Choro, non alternatim cum Organo. Sic* etiam *Cæremonial. Episcopor. lib. 1. cap. 28.* ac Cæremonial. Ordinis Minor. *part. 4. cap. 9.* quod tamen *ibidem num.* 7. subjungit: Quod si numerus Cantorum, seu fratrum sit modicus, poterit alternatim cantari a Choro, & Organo. Sed Organo sonante, duo Cantores legant alta, & intelligibili voce quæ a Choro non cantantur, ut sequitur, ac docet etiam Simon Buongiovanni *in Sacrarum Cæremoniarum Silva libr. 2. cap. vers. Quod si.* In hoc enim casu subintrat necessitas, quæ facit licitum, quod alias est illicitum, *cap. Quod non est licitum 4. de Regul. Jur. cap. Omnes 1. de Fer. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar.* cum non subjaceat Legi necessitas, *cap. Consilium 2. de observat. Jejun. cap. Sicut 11. de consecration. dist. 1.* cum multis similibus. Celebrans autem, dum canitur *credo*, non potest prosequi Missam. *Sac. Rit. Cong. in Beneventana 13. Septemb. 1670. & in Jannen. 17. Decembr. 1695.*

31 Alia ad rem. Vide verb. *Missa art. 12. & 13.*

32 Symbolum in qualibet Missa, etiam pro defunctis, recitatur a Græcis, eumque morem servari a Monachis Ordinis Sancti Basilii jubet Benedictus XIV. Constitutione incipient. *Quem Religionis sensum* §. 6. Symboli recitatio in Missa a Græca ad Latinam Ecclesiam traducta est. Idem Constitut. incipient.
33 *Allata sunt* §. 28. Symbolum idem sine additamento *Filioque* a Græcis, & Orientalibus quandoque recitari permisit Apostolica Sedes, quandoque vero hanc facultatem denegavit, prout
34 diversæ facti circumstantiæ exegerunt. Idem *ibidem* §. 10. Symbolo autem Nicæno non solum licuit, sed & decuit superaddere particulam *Filioque*. Hinc non modo Patres Concilii Zamosciæ *tit. 1. de Fide Catholica*, sed etiam Patres Concilii Libanensis *part. 1. eod. tit. num. 11.* provide, ac recte statuerunt, ut Sacerdotes omnes eorum legibus subjecti, Symbolum juxta consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, cum particula *Filioque* usurpent. Idem *Ibid.* §. 30.

SYNDICUS.

1 Syndicus græce idem est ac latine, *Defensor*. Sic notant communiter Doctores *in cap. Sicut studii unic. de Syndi-*
2 *co.* Unde Syndicus proprie acceptus est ille, qui constituitur ab aliqua Universitate, seu Collegio, vel Capitulo ad negotia illius pertractanda, ac potissimum ad causas & lites illius in Judicio persequendas. *Sic in re Communis*, per text. & Glos. *in citat. cap. Sicut studii, verb. Generaliter, & leg. Neque societas 1. §. 1. ff. Quod cujuscumque Universitatis nomine, vel contra eam agatur.*

3 Syndicus, quamvis generaliter acceptus conveniat cum Procuratore generaliter accepto, cum nomen Procuratoris generaliter acceptum etiam Syndicum sub se complectatur, *argument. cap. Salvator 8. vers. In nomine caus. 1. quæst. 2. cap. Quia in causis 7. & cap. Petitio 9. de Procuratoribus*, tamen proprie, & stricte acceptus distinguitur a Procuratore proprie dicto, quia hic constituitur a quocumque privato Domino, & in causis privatis, Syndicus vero ab Universitate, Collegio, Capitulo, & in causis publicis, & communibus, ut colligitur ex *cap. Petitio 9. de Procuratoribus*, & notant Abbas *in citat. cap. Sicut studii unic. de Syndico num. 2.* Engel *lib. 1. Decretal. tit. 39. n. 1.* Pirhing *ibid. n. 1.* Reiffenstuel *ibid. n. 3.* & alii passim.

4 Syndicus proprie captus differt etiam ab Actore, quia Actor constituitur specialiter ad unam causam, vel ad plures, sed tantum præsentes; Syndicus vero constituitur generaliter ad omnes causas tractandas, tam præsentes, quam futuras. Glossa *in cit. l. Neque Societas 1. verb. Syndicum, ff. Quod cujuscumque Universitatis &c.* & citati Doctores. Quamvis etiam Actor Universitatis quandoque pro Syndico sumatur, & econtra, ut patet ex *cit. l. Neque societas* §. 1. ibi: *Actorem, sive Syndicum.*

Syndicus proprie captus differt etiam ab Administratore, 5
seu Œconomo, quia hic præcipue in Administratione pecuniæ, aliorumque negotiorum extrajudicialium; Syndicus vero potissimum in litibus prosequendis versatur. Engel *loc. cit. n. 2.* Reiff. *loc. cit. n. 3.* Pirhing *l. c. n. 1.* & alii.

Ad constituendum Syndicum omnes de Communitate, seu
Collegio, vel Capitulo, qui jus suffragii habent, citandi, seu 6
convocandi sunt, quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, textu expresso *in cap. Ad hæc 7. de Offic. Archidiaconi* ibi: *Cum ab omnibus quod omnes tangit, approbari debeat*; Si autem aliqui vocati nolint intervenire, aut recedant, possunt præsentes eum constituere; Dummodo duæ partes ex tribus de Communitate, Collegio, seu Capitulo eorum qui volunt, possunt, ac debent interesse, sint præsentes, & major pars præsentium consentiat; *leg. Nulli 3.* juncta Glossa verb. *Duæ partes, ff. Quod cujuscumque Universitatis &c. ibidem* Bartolus *num. 8. leg. Quod major 19. ff. Ad municip.* Hostiens. *in Summa de Syndico num.* 10. Piching *loc. cit. numer.* 2. & alii passim.

Quamvis consultius sit, ut Religiosi pro causis sui Monaste-
rii non sint ipsi Syndici, sed potius aliquem extraneum Pro- 7
curatorem Generalem, seu Syndicum constituant, cui causas in Judicio tractandas demandent, assignato ipsi convenienti salario, ut disponitur *in citat. cap. Sicut studii unic. de Syndico*, cum, ut ibi dicitur præstet, ut servi Dei modicum aliquid expendant in Salarium Syndici, quam ut ipsi forensi causarum strepitu involvantur, ibi: *Expedit pro parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei esse quietos*. Nihilominus 8
loquendo de necessitate, non possunt Religiosi compelli ad constituendum Syndicum extraneum, sed exigente sui Monasterii utilitate, verb. grat. si Monasterium sit inops, ut extraneo Syndico Salarium dare non possit, aut si alius idoneus, & fidelis vir haberi nequeat, potest Religiosus in causis sui Monasterii Syndicus constitui, *argument. cap. Monachi 16. quæst. 1. cap. Insuper 16. de testibus, & cap. Cum deputatis 16. de Judic.* Et sic notant Abbas *in cit. cap. Sicut studii num.* 4. Layman *ibidem num.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 16. Reiffenst. *l. c. n. 6.* & alii.

Pro ordine FF. Minorum plures Summi Pontifices concess- 9
serunt, ut unusquisque Conventus unum Syndicum, seu Procuratorem Apostolicum extra Religionem habere posset, qui nomine Romanæ Sedis eleemosynas Fratribus Minoribus a fidelibus elargitas, recipiat, & administret, eorum providendo necessitatibus. Sic concessit Martinus IV. Constitut. incipient. *Exultantes in Domino*, qua concessione licite utuntur, non obstante quod id probibuerit Joann. XXII. Extravagant. *Ad Conditorem, de verbor. signific.* Nam prohibitio fuit modificata: *nisi de speciali Sedis Apostolicæ licentia*, quæ subinde emanavit a Martino V. Constitut. incipient. *Amabiles fructus*, & a Paulo IV. Constitut. incipient. *Ex Clementi*, in qua Paulus Litteras concessivas Prædecessorum confirmavit, & innovavit, dictamque facultatem iterum expresse concessit; insuper declarando quod id non sit dispensatio in Regula, sed modus a Romanis Pontificibus prædecessoribus suis provisus pro puriori illius observantia, ut & declaravit novissime etiam Innocentius XI. Const. incip. *Sollicitudo Pastoralis Officii* confirmat. ab Innoc. XII. Const. incip. *Alias*.

Concesserant prius Nicolaus III. in *cap. Exiit qui seminat 3.* 10
de verbor. signific. In 6. & Clemens V. in *cap. Exivi de Paradiso 1. inter Clementinas, de verb. significat.* quod Fratres Minores pro pura suæ Regulæ observantia possent in suis indigentiis, & necessitatibus recurrere ad amicos, seu benefactores spirituales, qui vel per se immediate, vel per alias personas substitutas, ac depositarias sibi benevisas, aut etiam sibi a prædictis fratribus nominatas, seu præsentatas, pecunia, aliisque rebus necessariis ipsis succurrerent, remanente tamen (si secus non expresserint, aut declaraverint) apud ipsos donantes benefactores pecuniæ, donec fuerit expensa dominio; Vel ipso in Sedem Apostolicam assumpto, si donantes, offerentes, aut legantes intelligerentur omnimode a se illud abdicasse, seu e vivis decessisse; & in tali casu possunt fratres ad personam deputatam, seu substitutam, aut depositariam (non obstante concedentis, seu donantis morte, vel heredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere, sicut poterant ad ipsum

11 ipsum dominium concedentem, seu donantem. Cum autem advertissent, & experimento didicissent Fratres, sibi grave, onerosum, molestumve esse ad plures personas, pro diversitate benefactorum, recurrere, sibique facilius, commodiusque esse informare unam, quam plures, de modo debito expendendi pecunias in suas necessitates, ac indigentias, de qualitate necessitatum, aliisque conducentibus ad puram Regulæ observantiam, pro securitate, ac serenitate conscientiæ, & ad removendos scrupulos, recursum habuerunt ad Sedem Apostolicam sub Martino IV. & V. ac Paulo IV. qui per suas peculiares supra allegatas Constitutiones concesserunt, ut ad id unusquisque Conventus unum Syndicum, seu Procuratorem
12 Apostolicum extra Religionem tute habere posset. Qui Syndici, seu Procuratores in omnibus parificantur cum substitutis dantium, seu donantium: Sicut enim donantes ex concessione Nicolai III. & Clementis V. dum nolunt per seipsos pecunias in necessitate Fratrum expendere, possunt substitutos nominare, qui eorum vice, & nomine id agant; & si nolint ipsi eos nominare, possunt tales substituti ipsis præsentari, & nominari a Fratribus, talesque sic nominati substituti auctoritate donantium tenentur modo Fratribus licito pecunias expendere; Ita etiam Syndici seu Procuratores Apostolici ex concessione, & declaratione Martini IV. & V. ac Pauli IV. per Superiores Fratrum electi, ac nominati, tamquam substituti Papæ nolentis seu non potentis per seipsum expendere, & administrare de ejusdem nomine, & auctoritate, possunt, ac debent modis Ordini congruis. Fratribusque licite pecunias administrare. Tum quia Syndici Apostolici duplicem gerunt personam, idest *Substitutorum* donantium quoad pecunias, quorum dominium dantes, seu donantes sibi reservassent; & *Substitutorum* Papæ quoad pecunias, quæ sunt de dominio Papæ, (cum illud dantes, seu donantes a se ablegasse censeantur.) Hinc sicut substituti donantium nihil Regulæ puritati præjudicant ex declarationibus Nicolai III. & Clementis V. Ita a pari nihil Regulæ puritati officiunt Syndici Apostolici ex declarationibus Martini IV. & Innocent. XI. Constitut. incipient. *Sollicitudo Pastoralis officii* §. 6. ubi sic expresse habet: *declarantes tamen pariter, quod per præmissa non prohibentur in dicto Ordine Syndici Apostolici; cum eorum usus non sit Dispensatio in Regula, sed modus a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris provisus pro puriori illius observatione; sive ejusmodi Syndici assumantur ad præscriptum Constitut. Nicolai III. & Clementis V. prædecessorum prædictorum, sive secundum dispositionem Constitutionum recol. memor. Martini IV. & V. ac Pauli IV. prædecessorum pariter nostrorum, prout illorum usus in singulis Familiis, Congregationibus, Reformationibus, aut Provinciis Ordinis prædicti respective fuerit receptus.*

13 Ex quibus clare, & expresse constat, quod Syndicorum, seu Procuratorum Apostolicorum usus sit omnimode licitus Fratribus Minoribus, nec sit dispensatio in Regula, sed modus a Romanis Pontificibus provisus pro puriori illius observantia, sive ejusmodi Syndici assumantur ad præscriptum Constitutionum Nicolai III. & Clementis V. sive secundum dispositionem Constitutionum Martini IV. & V. ac Pauli IV. prout illorum usus in singulis Familiis, Congregationibus, Reformationibus, aut Provinciis Ordinis Fratrum Minorum respective fuerit receptus ex supra allata litterali declaratione Innocentii XI. Et quod dispositio Martiniana, & Paulina nominandi, & deputandi Syndicos non sit in re contraria declarationibus Nicolai III. & Clementis V.

14 Modus tamen utendi Syndico Apostolico assumpto ad præscriptum Martinianæ, & Paulinæ videtur facilior, commodior, & tutior pro unoquoque Conventu. Immo Portellus *dub. Regul. verb. Syndicus num.* 4. & Matthæuc. *Schola paupertatis tit.* 4. *conf.* 1. *num.* 44. volunt, quod Conventus non habens hujusmodi Syndicum ponat se in periculo transgrediendi Regulam, cum, ut dicunt ipsi, vix inveniendus sit Conventus quantumcumque reformatus, qui tali Syndico non indigeat ad recipiendas, ac retinendas nomine Sedis Apostolicæ pecunias adventitias, oblatas, ac traditas, præsertim ab advenis, transeuntibus, in longinqua abeuntibus, pro Fratrum necessitatibus subveniendis. Quod non tam facile aut tute semper fieri potest per amicos spirituales, qui velint per seipsos, vel alios deputatos, seu substitutos suas pecunias in Fratrum necessitates expendere; Ultraquam quod cum nimiis incommodis ac periculis tot deberent esse substituti, quot essent donantes: Quotidiana enim experientia magistra similes amici spirituales, ac benefactores, aliique eleemosynas pro Missis, aliasque adventitias Fratribus offerentes, atque donantes rogati, vel quod ipsi eas in Fratrum indigentias expendant, vel quod id alteri personæ committant, respondere solent, *Habetis Syndicum, mittat ad Syndicum, nec possum, nec volo ulteriorem curam suscipere*. Immo plures, ac plures præsertim a Conventibus distantes, advenæ, & peregrini, ac alii aliud nolentes incommodum, solent sine ulla intentione retinendi in se dominium, mittere ad Conventus pecuniarias, aliasque eleemosynas, quæ certo sine tali Syndico non possent tute recipi, retineri, & expendi; cum ad id per tales dantes non censeatur nominata, & substituta alia persona, nec ipsis per Fratres præsentata, aut nominata, nec alia in tali casu reperiatur auctoritate Pontificis nominata, & deputata, quæ tute possit ipsas pecunias recipere, retinere, & expendere in fratrum necessitates contra dispositionem, ac declarationem respective tum Nicolai III. et Clement. V. tum Martini IV. et V. ac Pauli IV.

Syndici Apostolici deputantur pro toto Ordine a Generali, 15
pro Provinciis, et Custodiis, ac Conventibus sibi subjectis a Provincialibus, et respective Custodibus, vel etiam a Guardianis de expressa Prælatorum licentia juxta dispositionem Pauli IV. in dict. Constitut. incipient. *Ex Clementi*, ut recte notat Matthæuc. *Schola paupertatis tit.* 4. *conf.* 1. *nu.* 1.
& Official. Curiæ cap. 51. *num.* 1. Qui insuper addit, quod etiam 16
Procurator, et Commissarius Generalis Romanæ Curiæ possunt Syndicos pro ipsorum respective officio constituere, ut probat Sanctorus *Comment. cap.* 8. *Statut.* 37. *in fine*. Et ad id *cap.* 4. *statut.* 4. *in princip.* refert concessionem Eugenii IV. Kalend. *Maii* 1432. ibi: *Quod possint etiam facere Provinciales in Provinciis, & Procuratores Ordinis in Romana Curia*.

Non possunt tamen a dictis Superioribus deputati plures 17
Syndici, sed unus duntaxat pro unoquoque Conventu; Colligitur ex infra afferenda Constitutione Clementis VII. incip. *Dum consideramus*, in qua *uni tantum Syndico* Conventus quædam privilegia conceduntur. Et ex infra etiam afferendis Litteris Innocentii XI. incip. *Alias*, in quibus ipse Pontifex decreta Sacræ Congregationis memorata privilegia concernentia confirmat, habetur, *Ut unicuique Conventui dicti Ordinis assignetur unus Procurator, sive Syndicus Apostolicus qui Omnes eleemosynas* (nota ly *omnes* poni adversative ad alium, qui aliquas recipiat) *tam pecuniarias, quam aliarum rerum colligere, illasque solus* (nota ly *Solus* poni exclusive, seu privative ad alios) *in necessitates Fratrum applicare debeat*. De qua re nefas est dubitare, ut expresse eruditissimus Matthæuc. in *Schola paupertatis tit.* 4. *consil.* 2. *num.* 5. cum omnia decreta Apostolica uniformiter procedant, et pro unico semper disponant, et supponant, ut patet in Decretis approbatis, et confirmatis in dicta Constitutione Innocent. XI. et in aliis editis a Congregatione particulari ab Urbano VIII. præpositæ consultationibus fratrum Minorum de Observantia, & a nobis allatis sub verb. *Legatum*. Ac in provisione Apostolica Martini V. in Constitutionibus, & declarationibus suis a Sancto Joanne de Capistrano ad annum 1430. impetratis sic expresse habetur; *Quoad quartum Capitulum Regulæ quod Fratres non recipiant pecuniam; Statuimus, & ordinamus juxta declarationem Nicolai III. & Clementis V. & Martini IV. quod quilibet Conventus, & locus habeat Procuratorem, Œconomum, Syndicum, & Actorem, cui omnis eleemosyna pecuniaria, & alia, quæ ad pecuniam reduci possunt, integraliter assignetur; Qui easdem dispensare legaliter, & fideliter pro reparatione Conventuum, & locorum & ad alias necessitates pro tempore occurrentes debent, sic quod Fratres nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant*. Hæc Martinus V. ut refert doctissimus P. Petrus Marchant. *in Relatione Theologica difficultat.* 3. §. *Provisio Apostolica Martini V.* Et sic in statutis Generalibus in Compilatione Sambucana *cap.* 4. §. 1. *num.* 4. ubi sic præscribitur, *Ut quilibet Conventus habeat Syndicum, & Procuratorem, ac etiam substitutum, si opus fuerit, & non alios*. *Nota Syndicum* in singulari, & ly *non alios*. Quocirca recte infert Matthæuc. in *Schola paupertatis tit.* 4. *consil.* 2. *num.* 5. *in fine*, non est recipienda doctrina Cordubæ in *cap.* 4. *Regulæ quæst.* 16. *vers. Tertio notandum*, ubi tradit plures Syndicos posse esse pro uno Conventu, ad effectum recipiendi eleemosynas pecuniarias, licet duo tantum privilegiis fruerentur: Cum enim adversus ipsum stent jura superius allegata, non est ejus opinio in praxim deducenda, ne quis velit in Regulam offendere, & pro Syndico uti persona interposita; Hæc ille.

Qui tamen *loc. cit. tit.* 4. *conf.* 3. *num.* 26. *& sequent.* recte pro- 18

probat, quod potest nominari, & deputari unus etiam Syndicus pro quocumque Hospitio habente suum Præsidem, & Religiosos ibi degentes, & unus a Superiore Generali pro Religione, & a Provinciali pro Provincia, qui gaudeat omnibus privilegiis, quibus gaudet Syndicus cujusque Conventus. Accedente ad id etiam inveterata praxi, et consuetudine, quæ est optima Legum intrepres, *cap. Cum dilectus 8. de consuetudine*, *& leg. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus*. Quod idem dicendum videtur de Infirmariis, quæ reguntur diverso, ac distincto regimine ab illo Conventus. Cum ubi eadem est ratio, eadem debeat esse juris dispositio; *L. Ideo 27. ff. de Legibus, L. Illud 32. ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia 2. de translat. Episcop.*

19 Non possunt autem dicti Superiores deputare alios Syndicos pro Religiosis particularibus, ut colligitur ex Constitut. Urbani VIII. incip. *Militantis*, & Constit. Innocent. XI. incip. *Exponi Nobis*: ubi statuitur quamcumque eleemosynarum oblationem ipsis fratribus factam, etiam ratione concionum, *Syndicis Conventuum duntaxat libere, & integre*
20 *transmittendam, & consignandam fore*: Immo fratres privati neque de licentia Superioris possunt habere apud Sydicum Conventus pecunias a massa communi separatas; Sicut enim nec pro se potest Superior apud Syndicum denarios habere nomine, & auctoritate sua expendendos, alias censeretur reus proprietatis, utpote disponens de re non sua, ac si sui juris esset: Ita nec potest id subdito concedere, sive agatur de pecunia, quæ obvenit Fratri titulo concionis, vel etiam ratione donationis, aut mercedis oblatæ; nam quovis titulo non est Fratris, nec sub dominio Superioris, sed Pontificis juxta citatas Constitutiones Martini IV. & V. ac Pauli IV. ideoque neque est in potestate Superioris disponere, ut a Syndico ab alia sequestrata retineatur in commodum Fratris particularis ad ejus occurrentes necessitates relevandas, alias de alieno disponeret, & particeps, vel causa esset proprietatis, qua Frater contra Regulam delinqueret. Sic expresse Matthæuc. *in citat. Schola paupertatis tit. 2. consil. 3. numer.* 45. Quinimmo Innocent. XI. Constitut. Incipient. *Sollicitudo Pastoralis Officii* confirmat. ab Innocent. XII. Constitut. incipient. *Alias*, sic expresse statuit; *Demum ut omnis occasio transgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, seu pecuniis auferatur, omnibus, & singulis dicti Ordinis Prelatis, sive superioribus in virtute Sanctæ Obedientię, ac sub pœna privationis suorum officiorum injungimus, ut nulli Religioso ejusdem Ordinis permittant administrationem fundorum, redditnum, aut quarumcumque aliarum rerum, & bonorum mobilium vel immobilium, cujuscumque Domini illa sint, & signanter, ut nulli Religiosorum Ordinis hujusmodi permittatur administratio bonorum temporalium alicujus Monasterii Monialium sub quovis prætexiu, aut nomine, nempe Administratoris, Syndici. Factoris, Colonis, Superintendentis, Villici, aut alio quovis imaginabili.*

21 Insuper dict. P. Matthæuc. in *citat. Schola paupertatis tit. 2. consil. 3. sub numer.* 45. proposito hoc dubio: *Quid, si quis sibi reservato dominio, sponte deponat apud Syndicum, non velut Syndicum, sed tamquam suum substitutum, vel Depositarium summam pecunię expendendam in necessitates talis Fratris, eique significet*: Tradidi Syndico centum aureos, ut illis tuis necessitatibus provideas? Respondet, quod in casu talis Frater non potest consentire in depositum, & debet protestari, ac informare Syndicum se non posse in pecunias depositas consentire, ad quas sic depositas recurrere nequit, nisi posita vera necessitate, & accedente licentia Superioris; Hæc ille.

22 Posita tamen vera necessitate, & negligentia Superioris in ministrando necessaria, potest Frater subditus, nedum in tale depositum sponte oblatum, & factum consentire; sed sine peccato suis indigentiis providere per recursum ad amicos spirituales, dummodo servet modificationes per declarationes Pontificias in citat. Constitutionibus præfinitas; Necessitas enim non habet Legem; *capit. Sicut 11. de consecrat. distinct. 1. capit. Consilium 2. de observation. jejunor. capit. Omnes 1. de Fer. capit. Consuluisti 3. de celebrat. Missar., & citato capit. Exiit 3. de verborum significat. in 6.* quia ut expresse habetur *in capit. Quod non est licitum 3. de Regul. juris*: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*: Cavere tamen debet subditus, ne proprium commodum pro necessitate sumat, & judicet: nec facile sibi ipsi credere debet, cum regulariter quis in re propria soleat cæcutire; Unde Superiorum aliorumque prudentum expertorum judicium, & consilium exquirere debet; Quinimmo nunquam recurrere debet ad amicos spirituales, ut isti suis necessitatibus pecunia provideant, nisi prius requisita explicita Superiorum licentia, quamvis possit in aliquo casu sufficere tacita, & præsumpta.

Quænam autem sint dictæ Pontificiæ modificationes ob- 23
servandæ, & pro quibus necessitatibus possit a Fratribus Minoribus haberi recursus pro pecunia ad amicos spirituales, brevitatis gratia, utpote extra titulum, videndæ relinquuntur in citatis Decretalibus Nicolai III. & Clementis V. & in allegatis Constitutionibus. & declarationibus Martini IV. & V. ac Pauli IV. a Religione acceptatis, & novissime ab Innoc. XI. confirmatis; & abunde apud Regulæ Expositores, et signanter apud Marchant. in *expositione cap. 4. & in Relectione Theologica per tot.* et Matthæuc. *in schola paupertatis tit. 2. conf. 3. & 4. & tit. 4. per tot.* ac Felic. Potest. *tom. 1. part. 5. a num.* 1149. ubi *a num.* 1161. duos tradit modos, quibus Fratres uti possunt in suis subveniendis necessitatibus cum omnimoda observantia Paupertatis a S. P. Francisco præceptæ. Vide omnino, et serva.

Bona Syndici sunt tacite hypothecata pro securitate elee- 24
mosynarum: Unde ex bonis ex Syndici debet damnum reparari, si ipse indebite, ac injuste administraverit, ne pia Benefactorum destituatur intentio et ipsi Fratres opportenis auxiliis fraudentur, textu expresso in *citat. cap. Exiit 3. §. Ad hæc quia, de verbor. signific. in 6.* Matthæuc. *loc. citat. tit. 4. conf. 4. numer.* 16. et alii passim: Sicque novus Syndicus instare debet 25
pro recuperatione pecuniæ, habetque actionem contra ex-Syndicum, et ejus heredes; Matthæuc. *loc. cit. tit. 4. conf. 4. num. 7. & 13. & tit. 5. conf. 3. num. 6. & 16.* ubi refert ad id causas sic Romæ decisas. Cum enim eleemosynæ non conferantur Syndico, ut eas suo arbitrio ludis ac negotiationibus exponat, vel alias dissipet; sed taxative pro solis Fratrum necessitatibus, sibi imputari debet, si ex propriis supplere teneatur, quæ in alios usus illicite, et male consumpsit contra donantium intentionem, et mentem Pontificis, sciens in Clementina: *Quia contingit 1. de Religiosis domibus*, expresse esse statutum, *quod ea quæ ad certum usum largitione sunt destinata Fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva Sedis Apostolicæ auctoritate) converti*; Et ob id Syndicus conve- 26
niri debet coram Judice Conservatore ex infra afferenda constitutione Clementis VII. incipient. *Dum consideramus §. 5.* Et Ex-syndicus, si sit Laicus, conveniri potest etiam coram Judice Laico, & si sit Ecclesiasticus conveniri debet coram Judice Ecclesiastico, *cap. Si quis Clericus 1. & cap. Nullus 2. de Foro competenti*, cum similibus; Et etiam conveniri potest coram Judice Ecclesiastico ex-Syndicus Laicus, si Judex Laicus fuerit negligens in administrando Syndico debitam de jure justitiam, *cap. Licet 10. & cap. Ex tenore 11. de Foro competenti*, Matthæuc. *loc. cit. tit. 4. consil. 3. n. 3. & tit. 4. consil. 4. n. 23. &* 24. & alii passim.

Syndicus Apostolicus debet admitti in concursu Creditorum 27
adversus ex-Syndicum decoctum, vel ejus heredes, & sic etiam adversus substitutos dantium, seu donantium, & alios veros debitores. Cum enim pecuniæ pro necessitatibus Fratrum Syndico, seu substituto consignatæ, sint sub dominio Papæ, & Syndicus Apostolicus a Fratribus nominatus, sit ipsius Papæ Minister, Œconomus, & Procurator, debet cum ceteris Creditoribus in concursu admitti ut judicialem petitionem intentet, & hac forma pecunias male ab infideli administratore alienatas, seu dissipatas, aut aliis justo titulo vere debitas, Papæ suo Principali recuperet; Et quidem suo ordine anterioritatis juxta ordinem faciendi restitutionem assignatam sub *verb. Restitutio artic. 4. a num.* 59. Cum hac tamen advertentia, quod si pecunia, pro indigentiis Fratrum Syndico, seu Substituto tradita, in individuum ab aliis distincta, & separata reperiatur (de quo vel syngrapha appareret, vel esset in capsula deputata ad asservandas solas dictas eleemosynas pro Fratrum necessitatibus oblata) esset novo Syndico integre tradenda, quamvis nihil omnino superesset, quo aliis creditoribus satisfieri posset, per jura a simili allata sub dict. *verb. Restitutio articul. 4. numer.* 31. Hinc pro obviandis litigiis, quæ possent suboriri circa dictas pecunias pro Fratribus a Benefactoribus donatas, instruendi, & serio admonendi sunt Syndici, ut supradictam omnino fideliter servent praxim in illarum asservatione, & custodia.

Possunt Conventus præter etiam Substitutum nominandum 28
a dicto Syndico. *Communis*, per text. in *cit. cap. Exiit 3. §. In ea vero, de verbor. significatione in 6.* ubi deciditur Substitutum principalis Domini posse alium substitutum nominare; Syndicus autem est substitutus, seu Delegatus Domini prin-

principalis, nempe Papæ, de cujus dominio sunt res pro Fratribus relictæ, & per ipsum in eorum necessitates applicandæ: Et id habetur in statutis Capituli Generalis anni 1676. confirmatis in forma specifica ab Innocentio XI. Constitut. incip. *Militantis*, ibi: *Capitulum Generale præcipit sub pœna privationis suffragii, quod Minister, seu Pro-Minister, & Custos cujuscumque Provinciæ simul ad Capitul. iter faciant cum unico tantum socio Religioso pro utroque, & si expensæ aliquæ in itinere ex necessitate facienda sint, adducant secum Tertiarium, qui Syndici Apostolici substitutus sit, & ipsius nomine expensas prædictas inevitabiles faciat.*

29 Talis igitur Substitutus non est deputandus a Fratribus, cum Generales, Provinciales, & Custodes privilegiati non sint ad deputandos hujusmodi substitutos, sed Syndicos duntaxat, prout clare patet in d. Constitutione Pauli IV. incipient. *Ex Clementi*; Unde talis substitutus nominandus, & deputandus est ab ipsomet Syndico, ubi prospiciat se non posse in totum per seipsum munus implere; arg. cit. statut. General. confirmat. in d. Constitut. *Militantis*, & *cap. Si pro debilitate 3. & cap. Præterea 5. de Offic., & potestat. Judicis delegat. cap. Cum causam 62. de appellationib. L. A judic. 5. Cod. de judiciis*, ubi disponitur, quod Delegatus a Papa, vel Principe (uti est Syndicus Apostolicus) potest subdelegare. Immo Syndicus Apostolicus, nedum unum, sed & plures substitutos, prout opus fuerit, potest deputare: Sic expresse Felix Potestas *tom. 1. part. 2. numer.* 1148. *verb. Syndicus*, & alii, *arg. cap. Cum te consulente 18. de Offic., & potestat. Judic. delegat.* ubi statuitur, quod Delegatus a Papa potest unum vel plures subdelegare, & tenet Glossa 1. *ibidem*, & alii passim; Et id videtur expresse concessum etiam in cit. cap. *Exiit 3. §. Articulum istum, & §. In ea vero, de verb. significat. in 6.* Hinc Substitutus, seu Substituti non dicitur, seu non dicuntur, Substitutus, seu Substituti Fratrum, sed Syndici Apostolici; Et ideo debet substitutus, vel debent substituti pecunias recipere nomine Syndici, easque de ejus auctoritate saltem generali in Fratrum necessitates expendere, & ei rationem reddere, non autem Fratribus, ut recte advertit Matthæucc. *Official. Curia cap. 51. num. 8.*, & in *Schola paupertat. 4. consil. 2. num. 8.* dicens posse solum Fratres Syndicum monere de assumenda persona apta, & idonea, seu de assumendis personis aptis, & idoneis, eamque, seu eas proponere, ut eam, seu eas assumat, si sibi placuerit, ad text. in *d. cap. Exiit §. Articulum istum*.

30 Nec possunt Fratres a Syndics computus Juridicos tamquam Domini exigere, sed solum ad experiendam fidelitatem ipsorum, ad quam exhortandi sunt, possunt cum eis computus naturales facere. Sic Constit. Generales Ordinis *cap. 4. §. 2. pag. 83.* Lantusca *Theatr. Reg. verb. Syndicus in fine*, *Matthæucc. Official. Cur. c. 17. n. 44.* & alii.

31 Possunt tamen Generales, & Provinciales, quoties eis opportunum videbitur, dictos Syndicos removere, aliosque subrogare, seu nominare, vel deputare. Sic concessisse Innocentium IV. refert Cæsarub. in *Compend. Privilegiorum, verb. Procuratores Fratrum, seu Syndici num. 1.*, ibi: *Concessit etiam, quod liceat prædictis Ministris præfatos viros sic constitutos removere, aliosque ad prædicta exequenda sine difficultate aliqua subrogare, quoties videbitur opportunum*; Et idem concessit Paulus IV. in d. Constit. incip. *Ex Clementi*; Et concordant statuta Generalia Ordinis *cap. 4. §. 1. numer. 3.*, ibi: *Declaramus*, quod *Generalis, vel Provinciales Ministri, non autem Guardiani, possint nominare aliquos extra Ordinem, sicuti nominatos privare, qui sint veri, & legitimi Administratores, Œconomi, Syndici, Actores, & Procuratores &c.*

32 Quæ Generalia statuta Ordinis *ibid. num. 5.* expresse ordinant, quod *sine dicto Procuratore, vel substituto nihil emi, aut vendi, vel de eleemosynis prædictis sub quocumque prætextu disponi possit sub pœna proprietatis, sub qua etiam pœna prohibemus, ne Guardianus, nisi in manu Syndici, vel substituti de ejusdem licentia eleemosynas pecuniarias teneat, vel per manus aliorum expendat.*

33 Syndici Apostolici, seu Procuratores Fratrum Minorum amplissimam habent facultatem ex concessione plurium Summorum Pontificum, & signanter ex concessione Pauli IV. Constitut. 1. incipient. *Ex Clementi*, in qua inter alias confirmat, & innovat concessionem eis factam a Martino IV. circa eleemosynas omnes quomodocumque ad dictos Religiosos provenientes, seu spectantes, nimirum illas, *Per se petendi, recipiendi, exigendi, alienandi, transigendi, paciscendi, agendi, conveniendi, promittendi, remittendi, quietationem faciendi, agendi, defendendi &c. cum illis, & contra illos qui hujusmodi res mobiles, & immobiles, aut pretium earum, seu relictas eleemosynas Fratribus in Testamento occuparent &c. ac generaliter in omnibus causis pro rebus, & locis hujusmodi ad ipsam Ecclesiam spectantibus &c. in Judicio, & extra &c.* ut fuse in dict. Constitution. Pauli IV. incip. *Ex Clementi*, & de quibus late P. D. Gubernatis in *Orbe Seraphico lib. 3. tom. 1. cap. 17.* ac Rota in *Romana, & Mexicana* 22. *Junii* 1693. *§. Quamobrem, coram Cardinal. de la Tremoille*.

34 Ad impedienda autem multa inconvenientia ex parte dictorum Syndicorum, seu Procuratorum oriri solita in alienationibus rerum relictarum ipsis Religiosis, seu Conventibus congruum existimatum fuit *in Sacra Congregat. Concilii die 18. Martii* 1719. exquirere aliquod remedium, narrando quod Syndicis Apostolicis res, & bona Conventibus, & Religiosis relictæ aliquando vilissimo pretio venduntur, vel quia Syndici eas vendunt favore Propinquorum, vel quia contrahunt cum personis, quibus resistere non possunt, vel nolunt. Fuit propterea in Congregatione habita dicta die quæsitum: *An, & quale temperamentum sit capiendum?* Fuitque Rescriptum: *Quod mobilia pretiosa Ecclesiæ incorporata esse necessarium Beneplacitum Apostolicum: Quo vero ad omnes alias res, in futurum non posse Syndicos procedere ad venditionem, nisi prævia affixione Edictorum, ut venditio fiat majori Oblatori.* Sic refert Ursaya *tom. 3. part. 1. discept. 30. in fine*, & Cardinal Petra *tom. 5. Commentar. in Const. 5. Pauli II. sect. 5. num. 5.* Vide Matthæuc. *Official. Cur. cap. 30. num. 28.*, ubi, & ipse dicit: magnifica ornamenta Ecclesiastica non posse alienari sine licentia Sedis Apostolicæ.

35 Syndici Apostolici gaudent privilegio Fori in caussis Civilibus, Criminalibus, & mixtis, motis, & movendis: Sic expresse concessit Clemens VII. Constit. 19. incip. *Dum consideramus*, ut infra.

„ Dum consideramus assiduos labores, & vigilias, quos dilecti Filii Syndici, & Procuratores Domorum, & Monasteriorum Fratrum Minorum Sancti Francisci Regularis Observantiæ, & Monialium Sanctæ Claræ, Conceptionis, & Annunciationis Ordinum, & Sororum Tertiæ Regulæ Sancti Francisci sustinere non cessant, merito Nos obligant, ut animarum suarum saluti consulamus, ipsisque a quibus molestiis, & injuriis sibi pro tempore illatis, quantum cum Deo possumus, relevemus.

„ Idcirco uni Syndico, & Procuratori hujusmodi cum illius Uxore, & liberis præsenti, & futuro singulæ Domui, & Monasterio prædictis pro tempore servientibus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, ipsi, & eorum quilibet omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, favoribus, & gratiis, quibus Fratres Ordinis Observantiæ prædictorum utuntur, potiuntur, & gaudent, seu uti, potiri, & gaudere possint, & valeant.

„ Insuper in quibusvis causis, & rebus ipsos Syndicum, & Procuratorem concernentibus, Civilibus, Criminalibus, & mixtis; non nisi coram Judicibus Conservatoribus Domorum illarum, quarum ipse Syndicus, & Procurator fuerit de justitia respondere teneatur, auctoritate Apostolica concedimus, & indulgemus.

„ Inhibendo sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna universis, & singulis Judicibus, Commissariis Ecclesiasticis, & sæcularibus, quacumque auctoritate fulgentibus, ne de causis contra dictos Syndicos, & Procuratores, motis, & movendis, directe, vel indirecte, quovis quæsito colore, seu prætextu se intromittere quomodolibet de cetero audeant, vel præsumant. Decernentes quoscumque processus contra dictos Syndicos, & Procuratores per alios, quam dictos Conservatores, in causis duntaxat contra eos motis, & movendis, habendos, & sententias ferendas, nullos, & invalidos, nulliusque roboris, vel momenti fuisse, & esse, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari, non obstantibus &c. &c. 16. Aprilis 1526.

36 Ad hoc ab Innocentio XI. confirmantur in forma specifica Decreta variarum Sac. Congregat. emanata super exemptione præfatorum Syndicorum.

„ Alias pro parte dilecti Filii Francisci Mariæ Tagliaferri Procuratoris Generalis Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, Congregationi

„ Ve-

„ Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcop. & Regul. præpositæ, exposito, quod dudum nonnulli Romani Pontifices, & præsertim fel. record. Nicolaus III. & Nicolaus IV. Martinus V., & Eugenius IV. Prædecessores nostri, ut vera observantia, Regulæque puritas in Ordine prædicto vigeret, & magis augeretur, Fratresque ipsius Ordinis ab omni Dominio, & proprietate alieni conservarentur, statuerant, & ordinaverant, ut unicuique Conventui dicti Ord. assignaretur unus Procurator, sive Syndicus Apostolicus, qui omnes eleemosynas, tam pecuniarias, quam aliarum rerum colligere, illasque solus in necessitates FF. præfatorum applicare deberet.

„ §. 1. Et subinde recol. mem. Clem. Papa VII. etiam Prædecessor Noster, intuitu laborum, quos ejusmodi Syndici in Beneficio dictorum FF. quocumque tempore, & quavis occasione assidue sustinebant, eosdem Syndicos a Foro sæculari exemerat, volens, ut in causis tam Civilibus, quam Criminalibus, & mixtis, nonnisi coram Judicibus Conservatoribus eorundem FF. Minor. de Observantia de justitia respondere tenerentur, & alia prout in ipsius Clementis Prædecessoris Litteris, desuper in simili forma Brevis die 15. Apr. 1526. expeditis plenius dicitur contineri.

„ §. 2. Ac in eadem expositione subjuncto, quod nonnulli dicerent, privilegium hujusmodi in aliqua sui parte amplius in usu non esse, alii vero prætenderent, illud Syndicis prædictis, ratione eorum Officii tantum, non autem uti talibus personis, competere, unde fiebat, ut Fratres prædicti non sine Paupertatis, & Regulæ, quam profitentur, suarum conscientiarum detrimento, neminem amplius reperire possent, qui eorum Syndici, sive Procuratoris munus in se suscipere, eumque laborem assumere vellet.

„ §. 3. Ideoque pro parte præfati Francisci Mariæ Procuratoris Generalis d. Congregat. Cardinalium supplicato, ut non solum auctoritate Apostolica confirmaretur dictum privilegium, sed etiam illud Syndicis, sive Procuratoribus hujusmodi, ut talibus personis competere declararetur.

„ §. 4. Emanavit ab eadem Congregat. Cardinalium Decretum tenoris sequentis, videlicet: Sacra Congregatio EE.S.R.E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, atque attenta remissione Libelli per S. D. Nostrum facta, referente Emin. Norfolch censuit danda esse Oratori Decreta alias edita: nempe super præmissis servandam esse præfatam Constitutionem san. mem. Clem. VII. prout præsentis Decreti tenore omnino servari mandat, & præcipit. Romæ 28. Martii *1686.*

„ §. 5. Porro cum dictus Franciscus Maria Procurat. General. prænarrata pariter exposuisset Congregationi etiam Venerabilium FF. Nostrorum, ejusdem S.R.E. Cardinalium super Immunitate Ecclesiastica, & controversiis Jurisdictionalibus deputatorum: hæc Congregatio censuit danda esse decreta anteriora tenoris, qui sequitur, videlicet: Sac. Congregatio super Immunitate Ecclesiastica, & controversiis jurisdictionalibus, habita sub hac die Martii 1686. circa exposita in præsenti supplici Libello, dixit, danda esse decreta, ut infra. Die 31. Maii 1639. Fanen. Provincialis Fratrum Minorum Observantiæ S. Francisci Sac. &c. censuit respondendum Episcopo, ut quoad exemptionem Syndici Fratrum Min. de Observ. loci de Cartoceto faciat Bullam Clem. VII. observari, si in eo concurrunt requisita ejusdem Bullæ.

„ §. 6. Die 17. Nov. 1642. Perusina. Fratres S. Francisci Minor. Observ. Sacra &c. censuit servandam esse Bullam Clem. VII. circa privilegium Fori, & exemptionis Syndicorum, & Procuratorum Ordinis FF. Minorum S. Francisci de Observantia.

„ §. 7. Die 4. Aug. 1654. Fanen. Episcopus: An Syndicus FF. Minorum de Observantia S. Francisci gaudere debeat privilegio Fori? Sacra &c. censuit hujusmodi Syndicum gaudere privilegio Fori juxta Constitutionem Clemen. VII.

„ §. 8. Die 23. Maii 1945. Romana. P. Commissarius Generalis Curiæ quærit: An Syndici, & Procuratores Apostolici Conventuum suæ Religionis gaudeant privilegio Fori etiam in causis, tam Civilibus, quam Criminalibus, & mixtis motis ante institutionem Officiorum virtute Bullæ Clement. fel. rec. Papæ VII. Sacra Congregat. respondit Syndicos Conventuum Ordinis FF. Minorum de Observ. Sancti Francisci ex Bulla fel. rec. Clementis VII. gaudere privilegio Fori, tam in causis Civilibus, quam in Criminalibus, & mixtis etiam motis ante eorum deputationem, seu institutionem in Officium Syndicatus.

„ §. 9. Die 23. Maii 1645. Recinaten. An Syndicus Monialium S. Claræ gaudeat privilegio Fori, prout gaudent Syndici Fratrum Minorum de Observantia? Sacra &c. censuit hujusmodi Syndicum gaudere debere privilegio Fori, in quorum fidem &c. Datum Romæ sub hac die 20. Aprilis 1686.

„ §. 10. Cum autem &c. Nos &c. Decreta præinserta a memoratis Congregationibus Cardinalium respective emanata Auctoritate Apostol. tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate earumdem respective Congregationum Cardinalium. Decernentes &c. sicque in præmissis &c. irritum, & inane, &c. non obstantibus &c. Romæ 19. Junii 1656.

Dicti Syndici Apostolici non possunt compelli ad exercen- 37
da munia publica Communitatis, nec conveniri, nisi coram Judice Conservatore. Ita reperitur in libro Decretorum Sac. Congregationis super Immunitate Ecclesiastica, & controversiis jurisdictionalibus *sub die 10. Maii 1653.* videlicet: *Sacra Congregatio inhærendo declarationibus alias factis censuit Procuratorem, & Syndicum FF. Minorum de Observantia ex Bulla f. l. rec. Clement. VII. gaudere privilegio Fori, eam in causis Civilibus, quam in Criminalibus & mixtis, & insuper non posse compelli ad exercenda munia publica Communitatis, neque a quoquam posse molestari, nisi coram legitimo Conservatore. Romæ hac die 7. Januar. 1699.*

Et sub die 9. Augusti 1701. Sacra Consulta in favorem Syndici Conventus Terræ Fabriani, extracti ad effectum, ut exerceret munus Communitatis, rescripsit: *extrahi alium*, & iterum proposita causa, & instante loci Gubernatore sub die 19. ejusdem mensis, & anni respondit: *In decisis.*

Tales Syndici gaudentes privilegio Fori sunt exempti a 38
Repræsaliis.

Spoletana.

Instantibus Monialibus Monasteriorum Sanctissimæ Trinitatis, Sancti Pontiani, & Sanctæ Catharinæ pro declaratione Agentes dictorum Monasteriorum esse exemptos a Repræsaliis: Sacra Congregatio super Immunitate Ecclesiastica, & controversiis Jurisdictionalibus habita sub die 14. Januarii 1698. censuit syndicos tantum gaudentes privilegio Fori esse exemptos a Repræsaliis. Romæ die 7. Januarii 1699.

Hic juvat subnectere varia Decreta Sacræ Congregationis 39
Immunitatis ad rem facientia prout referuntur a D. Riccio *in sua Synopsi ver. Syndicus*, nempe.

Bulla fel. mem. Clementis VII. circa privilegium Fori, & 40
exemptionis Syndicorum, & Procuratorum Ordinis Fratrum Minorum Observ. S. Francisci est observanda. *Sacr. Congr. Immun. in Perusina 17. Novembr. 1642. lib. Decret. Paulucc. pag. 190. in Macerat. n. 8. Martii 1644. ibidem pag. 221. in Fanen. 4. Augusti 1654. lib. 5. Decretal. Paul. pag. 48.*

Syndici Conventuum Ordinis FF. Min. Observ. ex Bulla 41
supracitata gaudent privilegio Fori, tam in causis Civilibus, quam in Criminalibus, & mixtis, etiam motis ante eorum deputationem, seu institutionem ad Officium Syndicatus. *Sac. Cong. Immun. in Romana 23. Maii 1645. lib. 3. Decretal. Paul. pag. 251.*

Syndicus legitimus, & unicus Fratrum Minorum strictio- 42
ris Observantiæ ex laudata Bulla gaudere debet privilegio Fori, tam in causis Civilibus, quam in Criminalibus, & mixtis, nec a quoquam potest molestari, nisi coram legitimo Conservatore. *Sacr. Cong. Immun. in Terracinen. 6. Septembr. 1665. lib. 1. Decret. Altoviti p. 32.*

Non potest compelli ad exercenda munia publica Commu- 43
nitatis. *Sac. Congregat. Immun. in Sabin. 10. Maii 1667. ibi pag. 124.*

Nec ad solvendas collectas pro oneribus communitativis 44
super propria ipsius bona: Dummodo sit unicus Syndicus Conventus. *Sac. Congregat. Immun. in Feretrana 19. Maii 1703. lib. 3. Decret. Vall. pag. 488., & in Martirana 28. Martii 1704. dict. lib. pag. 566.*

Syndicus Conventus FF. S. Francisci Min. Observ. est sub- 45
jectus Jurisdictioni Episcoporum, non existente legitimo Conserva-

servatore Religionis. *Sac. Congregat. Immun. in Assisiens. 21. Aprilis 1643. lib. 3. Decretal. Paulucc. p. 198.*

46 Syndicus Conventus S. Francisci de Alvernia habitans in Civitate Æsina non gaudet privilegio Syndicorum vigore Bullæ Clementis VII. *Sac. Cong. Immun. in Æsina 24. Maii 1701. lib. 3. Decr. Val. p. 353.*

47 Episcopus potest procedere contra Syndicum Fratrum Min. Observ. S. Francisci ob contraventionem diei Festi. *S. Cong. Immun. in Forosempronien. 25. Januarii 1650. lib. 4. Decr. Paul. p. 97.*

48 Sacra Congregatio declarat bene processum fuisse per Curiam Episcopalem contra Syndicum hujusmodi attento consensu ejusdem Syndici in Jurisdictionem. *Sac. Cong. Immunit. in Auximana 10. Septemb. 1647. ibi p. 26.*

49 Episcopus insinuet Syndico FF. Minor. Observ. ut vel abstineat a Syndicatu, vel ab Officiis publicis. *Sac. Cong. Immun. in Asculana 4. Aprilis 1659. lib. 5. Decret. Paul. pagin. 9.*

50 Immo Syndicus FF. Min. Observ., & simul Appaltator Ovorum in loco Montis Falchi quoad pertinentia ad appaltum non gaudet privilegio Fori. *Sac. Congregat. Immun. in Spoletana 21. Novembris 1702. lib. 6. Decr. Vallem. p. 200.*

51 Syndici FF. Minor. Observ. S. Francisci tenentur parere mandatis Ædilium quoad merces, & earum emptionem, & venditionem, sive etiam translationem ad loca Nundinarum. *Sac. Cong. Immunit. in Ariminen. 15. Decembr. 1671. lib. 1. Decret. Alcovit. p. 671.*

52 Pro Syndicis FF. Capuccinorum dantur Decreta emanata pro exemptione Syndicorum Fratrum Min. *Sac. Cong. Immun. in Romana 15. Decembr. 1671. ibi p. 633.*

53 Syndicus fabricæ Conventus FF. Capuccinorum gaudet privilegio Fori ad tenorem Constit. felic. memor. Clement. VII. *Sac. Congreg. Immun. in Recinaten. 17. Martii 1674. ubi pag. 911.*

54 Syndicus Monialium S. Claræ allegare potest privilegium Fori coram Conservatore, eoque gaudere. *Sacr. Congreg. Immunit. in Urbanien. 8. Apr. 1642. lib. 3. Decr. Pal. pagin. 174. & 5. Septembr. 1668. lib. 1. Decretal. Alcoviti p. 263.*

55 Syndici Monialium S. Claræ gaudent privilegio Fori, prout gaudent Syndici Fratrum Min. Observ. S. Francisci. *Sac. Cong. Immunit. in Recinaten. 15. Februarii 1656. lib. 5. Decret. Paul. pag. 89.*

56 Et sunt exempti a Repræsaliis. *Sacr. Congregat. Immunit. in Spoletana 15. Januarii 1698. lib. 2. Dec. Val. p. 138.*

57 Syndicus Monialium S. Claræ gaudet exemptione quoad onera personalia tantum. *Sacra Congregat. Immunit. in Ariminen. 15. Martii 1671. lib. 1. Decr. Alt. p. 682., & in Forosempronien. dictis die, Ann. & lib. pag. 664. & in Feretrana 27. Februar. 1674. ibi p. 93.*

58 Syndicus Monialium S. Claræ, licet teneatur ad collectas Communitatis impositas pro solutione salarii intervenientium Communitati, cum non sint onera personalia, attamen, quia fuit in bona fide, & actus executionis factus a Judice Laico non potest ipsum constituere in mala fide, non tenetur ad solutionem dictarum collectarum, nisi post Decretum Sacræ Congregat. quo declaratum fuit dictum Syndicum gaudere privilegio Fori, & exemptione ab oneribus personalibus tantum. *Sac. Cong. Immunit. in Feretrana 31. Junii 1674. lib. 1. Decret. Alt. p. 974.*

59 Syndicus Monialium S. Claræ quoad privilegium personale non gaudet, nisi in loco, ubi exercet Officium. *Sac. Cong. Immunit. in Feretrana 31. Augusti 1671. lib. 1. Decret. Alt. pag. 1445.*

60 Syndici Terræ Sancti Petri gaudent privilegio quoad Forum, & Personam. *Sac. Cong. Immunit. in Cataceu. 14. Sept. 1626. lib. 1. Decret. Paulucci p. 15.*

61 Unus autem tantummodo Syndicus Apostolicus pro unoquoque Conventu gaudet prædictis Apostolicis privilegiis, prout pluries rescripsit *Sac. Cong. Boni Regiminis*, & signanter *in Pisaurien. 24. Januarii 1699.*, & patet ex allata Constitutione Clementis VII. §. 2., ibi: *Idcirco uni syndico, & Procuratori hujusmodi*, & ex allata etiam Constitutione Innocentii XII. ante §. 1., ibi: *Unus Procurator, sive syndicus Apostolicus.*

62 Insuper eadem Sacra Congr. Boni Regiminis die 19. Julii 1654. proposita causa ad instantiam quarumdam Communitatum, partibus auditis, censuit *syndicos Apostolicos teneri ad onera Communitativa*. Sic referunt Matthæuc. *Official Cur. c. 51. numer. 6.*, & Ursaya *tom. 3. part. 1. discept. 30. num. 52.*

63 Ecclesiastici assumpti in Syndicos Apostolicos non sunt exempti a Jurisdictione Ordinarii. *Sacr. Congregat. Concilii die 5. Julii 1710. in Insulana Exemptionis*, in qua pro Syndico Apostolico, qui erat Sacerdos, proposito dubio: *An sacerdos Felix de sola syndicus unicus PP. Minorum Sancti Francisci de Observantia Civitatis Insulæ sit exemptus a Jurisdictione Episcopi, tam extra Visitationem, quam in actu Sanctæ Visitationis*, fuit rescriptum, *Negative in casu, de quo agitur*, in quo concurrebant multæ circumstantiæ exclusivæ talis exemptionis, propter quas Sacra Congregatio addidit illa verba: *In casu, de quo agitur*. Sic refert Ursaya *tom. 3. p. 1. discept. 30. n. 59.*

64 Syndici Apostolici non comprehenduntur in Decreto, quod sæculares non pernoctent in Conventibus Fratrum Minorum. *Sic Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium*, expresse respondit ad dubium eidem super ea re per Patrem Fratrem Joannem Baptistam ab Atina Procuratorem Generalem Ordinis propositum: *An scilicet dicti syndici comprehenderentur in Decreto emanato die 1. Decemb. 1679.* Audito enim Patre Ministro Generali Ordinis, & attentis narratis, *dicta Sacra Congregatio censuit, ac declaravit præfatos Syndicos Conventuum ejusdem Ordinis non comprehendi in enunciato Decreto. Romæ 4. Decembr. 1699. G. Card. Carpineus.*

65 Syndico Apostolico duntaxat licitum est, non Fratribus Minoribus de Observantia, seu Reformatis exigere in judicio Legata facta Sacristiæ, vel Fabricæ Ecclesiæ, aut Conventus. Cum enim in Congregatione ad id specialiter ab Urbano VIII. deputata, fuissent proposita hæc duo dubia: *I. An valeat Legatum annui redditus factum fabricæ sacristiæ, vel Ecclesiæ Fratrum Minorum tam de Familia, quam ex Reformatione. II. An liceat Fratribus hujusmodi Legata in judicio exigere per eorum Procuratores, vel syndicos Apostolicos*; Responsum fuit: *Ad I. Valere Legatum annui redditus factum Sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Minorum, tam de Familia, quam de Reformatione, nisi adsit excessus in quantitate. Ad II. Nec per seipsos, nec per alios licere Fratribus in judicio exigere hujusmodi Legata, sed syndico Apostolico duntaxat.* Sic apud Fagnanum dictæ Congregationis Secretarium *in cap. Nimis prava numer. 49. & 12. de excessibus Prælat.* & apud tom. 2. *Thesauri Resolutionum Sacræ Congregation. Concilii in expositione causæ in Firmana Legatorum §. Hæc sunt.*

66 Syndicus Apostolicus nequit habere dominium, & possessionem census relicti Fratribus Observ. & Reformatis. Et dicti Syndici nomine nequeunt præfati Fratres retinere bona stabilia, census, aliosque annuos redditus. Sic apud *d. tom. 2. Thesauri Resolut. Sacræ Congregationis Concilii in expositione causæ in Firmana Legatorum §. Tum quia*, ubi refertur ad id Resolutio cit. specialis Congregationis, & Congregationis R. Fabricæ *in Æsina Legati 26. Novembr. 1692., & Sac. Congregatio Concil. 2. Octobr. 1721.* ubi ad dubium; *An Religiosis S. Francisci Min. Observant. Murri Vallium liceat retinere Legatum relictum a quondam Ludovica Moretti in casu &c.* Responsum fuit: *Negative, & syndicum teneri censum dimittere, sed Patres posse recipere fructus ab heredibus per modum eleemosynæ.*

67 Syndicus Minorum de Observantia, & Reformatorum in concernentibus correctionem eorum, non est exemptus a jurisdictione Ordinarii. *Sacr. Congregat. Concil. in Nullius Altamuræ Exemptionis 3. Augusti 1715. ad V.* apud D. Thesaurum *tom. 9. circa fin.*

SYNODUS DIŒCESANA.

1 SYnodus ex Græco interpretatur Comitatus, vel Cœtus, texto expresso *in Cap. Canones 1. dist. 15. vers. Synodus*, ibi; *Synodus autem ex Græco interpretatur Comitatus, vel Cœtus.*

2 Synodus Diœcesana est celebranda singulis annis ab unoquoque Episcopo in sua Diœcesi. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformatione Cap. 2.* ibi; *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur.* Potestque celebrari etiam extra Ecclesiam, ex Monacell. *t. 1. tit. 5. formul. n. 7.* Bott. Massobr. ibi citatis.

3 Et si necessitas postularet, posset Synodus Diœcesana etiam sæpius in anno celebrari. Barbosa *ad Concil. cit. sess. 22. Cap. 2. n. 17. & p. 5. de Offic. & potest.*

poteſt, *Epiſcop. alleg.* 93. *n.* 2. Ugolin. *de Offic. Epiſcop. c.* 43. *n.* 3. & alii per textum *in c. De Conciliis* 2. *diſt.* 18.

4 Epiſcopus non celebrans ſingulis annis ſynodum Diœceſanam incurrit pœnas a jure ſtatutas. *S. C. Conc.* 26. *Junii* 1621. Epiſcopus omittens ſine cauſa celebrare quotannis ſynodum de jure communi eſt ſuſpendendus ab executione Officii. ex *c. ſicut olim, de accuſationibus. S. Congr. Conc.* 21. *Martii* 1590. apud Fignatell. *tom.* 4. *conſult.* 132. Barboſa *ad Concil. l. cit. numer.* 18. Gavant. *in manual. Epiſcop. verb. ſynodus num.* 5.

5 Epiſcopus duarum Civitatum unitarum debet in utraque Diœceſi alternative Synodum celebrare, nec Capitulum unius Cathedralis cogi poteſt, ut accedat ad Synodum alterius. *S. Congr. Conc. in una Civitatis Caſtellanæ, & Hortanæ* 8. *Januarii* 1624. & ſæpius alibi teſte Fignatell. *tom.* 4. *conſult.* 132. Hinc eadem *S. C. Conc. in Valven. & Sulmon.* 3. *Septembris* 1650. declaravit, quod in qualibet Civitate deputandi ſunt Examinatores ſynodales diſtincti ab illis, qui deputantur in altera Civitate; Et quod Epiſcopus pro cauſis Diœceſanorum unius Diœceſis deputare debeat Vicarium Generalem in illa Diœceſi. Ac etiam quod Clerici unius Diœceſis delinquentes debeant ibidem in carcerem condi, & non tranſmitti ad carceres alterius Diœceſis; ſic apud Pignatell. *l. c.* ubi inſuper adducit ad rem alia Decreta ſacræ Congregationis Epiſcoporum.

6 Afferuntur ad id aliæ noviſſimæ Reſolutiones ſacræ Congregationis Concilii, nempe, *in Ampurien. Synodi*. ubi ita „ habetur; „ Approximante tempore celebrationis ſynodi. „ Epiſcopus, ſtante quod Ampurienſis Diœceſis unita ſit „ æque principaliter Civitatenſi Diœceſi, nulla in hac parte ſuffultus conſuetudine, ſupplicat ab Eminentiis VV. „ edoceri...... I. An ipſe teneatur celebrare ſynodum in „ utraque Diœceſi, & quatenus negative. II. An renuentibus „ Civitatenſibus accedere ad Cathedralem Ampurienſem, „ eos juris remediis ad acceſſum, & ad ſynodi obſervantiam „ compellere poſſit? Et ſacra Congregatio 8. Maji 1694. „ Reſpondit; *Ad I. Affirmative alternatim. Ad II. Negative*, ut in *lib.* 44. *Decret. p.* 212. Et in *Geruntinen. & in Cariaten. ſynodi & Gravaminum*: Cum Capitulares, & reliqui de Clero Geruntinen. ad ſynodum per Epiſcopum indictam, & in Civitate Cariatenſi habitam, non acceſſiſſent, tum ob itineris incommodum, tum etiam quia Eccleſiæ Geruntinen. & Cariaten. fuerint inter ſe acceſſorie unitæ, reſervata tamen præeminentia Geruntinenſi, inter cetera diſceptata fuerunt hæc dubia. *I. An ſynodus ab Epiſcopo celebrata in Cathedrali Cariaten. ſuſtineatur?* Et quatenus negative. *II. An Cenſuræ ab Epiſcopo fulminatæ contra Canonicos Geruntinos ſuſtineantur?* Et ſacra Congregatio *die* 7. *Octobris* 1706. Reſpondit: *Ad I. Affirmative. Ad II. & III. Negative*. Sed propoſita cauſa ſub dubio: *An, & in quibus ſit ſtandum, vel recedendum a deciſis ſub die* 2. *Octobris* 1706. *in caſu &c. Die* 1. *Februarii* 1708. Reſcripſit: *Ad I. In deciſis. Ad II. prævio receſſu a deciſis, Affirmative. Ad III. uſque ad ultimum. in deciſis*, ut in *lib.* 58. *decr. p.* 53. Et in *Matheranen. & Acheruntina ſynodi*, ad ſequentia dubia. I. „ An licitum „ ſit Archiepiſcopo Matheranenſi, & Acheruntino convo„ care ſynodum Diœceſanam in civitate Matheræ pro utra„ que Diœceſi, ſeu potius eam celebrare teneatur in civi„ tate Acheruntina „? Et quatenus affirmative ad primam partem & negative ad ſecundam. *II. An idem Archiepiſcopus compellere poſſit Eccleſiaſticos dictæ Civitatis, & Diœceſis Acheruntinæ ad interveniendum prædictæ ſynodo in caſu &c.* Sacra Congregatio 24. *Martii* 1736. Reſpondit, *dilata, non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini ſynodo jam indictæ in civitate Matheranenſi ſine præjudicio jurium ambarum partium*. Sic apud Theſaurum Reſolutionum S. Congregationis Concilii *tom.* 7. *in dict. Matheranen. & Acheruntina ſynodi*, in cujus cauſæ expoſitione refertur etiam ſequens Decretum in *Pennen. & Adrien.* ubi eadem Sacra Congregatio *die* 27. *Jul.* 1647. Reſpondit: „ Synodum „ ab Epiſcopo congregatam, & celebratam in Civitate Pen„ nen. quæ ratione alternativæ celebranda erat in Civitate „ Adrienſi, non eſſe abolendam, ſed acriter corripiendum „ Epiſcopum, & faciendam declarationem, quod hujuſ„ modi celebratio nullo modo præjudicet Civitati Adrienſi „ ratione dictæ Alternativæ, prout hæc Sacr. Congr. declarat „ ut in *lib.* 18. *Decr. p.* 367.

7 Epiſcopus nondum conſecratus, ſi Bullas expedivit, poteſt ſynodum convocare; Gavant. *in Manual. Epiſc. verb. Synodus Diœceſana n.* 1. Maſſobrius *de ſynodo Epiſcopi Cap.* 2. *dub.* 1. *num.* 9. Barboſa *ad Concil. loc. cit. n.* 20. & *cit. allegat.* 93. *poſt n.* 1. cum aliis ibi citatis.

8 Archiepiſcopus non poteſt ſynodum congregare ante ſuſceptionem Pallii. Sic expreſſe Gloſſa *in cap. Pallium* 6. *verb. Miſſarum diſt.* 100. ibi: *Et in ſynodo etiam uti valet, ſed non poteſt ſynodum congregare ante ſuſceptionem Pallii*, Pirhing *in Jus Canonicum tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 8. *n.* 11. Azorius *Inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *Cap.* 34. *q.* 2. Card. Petra *tom.* 5. *Commentar. ad Conſtit. Pii II.* num. 31. & alii cum Barboſa *cit. alleg.* 93. per text. *in Cap. Quod ſicut §. ſuper eo. de elect.*

9 Synodus Cleri Romani convocari poteſt ab Eminentiſſimo Cardinale Urbis Vicario, ut actum fuiſſe liquet in proemio ſtatutorum Cleri Romani impreſſorum, & expreſſe data fuit facultas a Paulo III. *Conſt.* 36. a 10. ibi: „ Synodum in „ Romano Clero pro correctione malorum morum, & pro „ neceſſitate, juxta temporum opportunitates in Clero oc„ currentes, ubi, & quando libuerit celebrandi, & congre„ gandi ſtatuta, & ordinationes, ſeu Conſtitutiones pro tem„ pore obſervandas edendi „. Sic Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad conſt.* 1. *Pauli II. n.* 64.

10 Vicarius Generalis Epiſcopi abſque ejus ſpeciali mandato non poteſt ſynodum Diœceſanam convocare. *S. C. Concil.* 21. *Aug.* 1618. apud Sell. *in ſelectis Canon. c.* 25. *n.* 31. Barboſ. *ad Concilium l. c. n.* 21. & tenent paſſim doctores. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 2. *n.* 20.

11 Vicarius Capitularis, ſede vacante poteſt, immo debet ſynodum congregare: In illum enim transfertur juriſdictio Epiſcopalis. Sic deciſum fuiſſe a *S. C. Concil.* referunt Garcias *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 8. Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad conſt.* 4. *Calliſti III. ſect.* 2. *n.* 113. Gavant. *l. c. verb. ſynodus Diœceſana n.* 2. Barboſa *ad Conc. l. c. n.* 22 & ad id teneri docent Sbroz *de Offic. Vicar. l.* 2. *q.* 111. *in addit. ſub n.* 5. Pavin. *de poteſt. capituli ſede vacante p.* 1. *q.* 9. *verſ. Ex præmiſſis, & q.* 10. Boteus *de ſynodo p.* 1. *q.* 6. *n.* 40. Maſſobrius *l. c. c.* 2. *dub.* 4. Barboſa *cit. alleg.* 93. *ſub n.* 4. & alii.

12 Abbates, aliique Prælati Epiſcopo inferiores non poſſunt congregare ſynodum, niſi habeant copulative tria requiſita, ſcilicet Territorium vere ſeparatum cum Juriſdictione quaſi Epiſcopali in Clerum, & populum, & ſpeciale Indultum Apoſtolicum cum ſubſecuta conſuetudine, Barboſa *ad Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 18. *n.* 45. Card. de Luca *ad Concil. diſc.* 30. *n.* 12. Lotter. *de re Benef. l.* 2. *q.* 31. *n.* 88. & plurimi alii citati a Card. Petra *t.* 5. *Comment. ad Conſt.* 4. *Calliſti III. ſect.* 2. *n.* 114. & 115. ubi ad id refert plura *Decreta S. C. Conc.* Vide *ibi* multa ad rem.

13 Epiſcopus juſto aliquo impedimento detentus poteſt ſynodum congregare per alium. Sic deciſum fuiſſe a *S. C. Concilii* referunt Ugolinus *de Offic. Epiſc. cap.* 48. *n.* 3. Barboſa *ad Concil. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 2. *n.* 19. & *cit. alleg.* 43. *n.* 3. ubi dicit. quod id innuit ipſummet Concilium *cit. c.* 2. dum inquit *Synodi Diœceſanæ quotannis celebrentur*, indeterminate enim loquitur, & non ſpeciatim mandat Epiſcopis, ut ipſimet ſynodum congregent, adeoque per alios poſſunt; Ita enim Piaſec. *in praxi p.* 2. *Cap.* 2. *n.* 1. & alii.

14 Si in Diœceſi ſit conſtitutus Vicarius Apoſtolicus, ad ipſum ſolum, & non ad Epiſcopum pertinet congregare ſynodum, & facere concurſum, quia Epiſcopus non habet niſi adminiſtrationem Ordinis. *S. C. Epiſc. in Lycien.* 9. *Jun.* 1608. & *in Biſinianen.* 16. *Maji* 1653. apud Piton. *conſt. & dec. ad Epiſc. num.* 1205.

15 Non eſt ordinarie convocanda ſynodus, niſi prius expleta fuerit Viſitatio Generalis Diœceſis; Ipſa enim prævia Viſitatio videtur neceſſaria, ut opportuna remedia malis. & pravis conſuetudinibus. ac corruptelis, quæ in Diœceſi ſunt, poſſint applicari. Criſpin. *de Viſitat. p.* 3. §. 18. *num.* 4. Pax Jord. *Lucubrat. tom.* 2. *l.* 3. *tit.* 2. *n.* 9. Monacell. *t.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *n.* 2. & alii.

16 Debet autem ſynodus fieri ante Viſitationem, quando habita non fuit a multo tempore. *S. C. Epiſc. in Tarentina* 24. *Octobr.* 1586. apud Nicol. *in Floſculis verb. ſynodus n.* 1.

17 Epiſcopus in convocatione ſynodi non tenetur conſilium Capituli requirere, nec in aliis actionibus præparatoriis; Id enim ſola ſua auctoritate facere poteſt: Sic declaravit *Sacra Congr. Conc. in Oriol.* 22. *Mart.* 1631. apud Barboſ. *in ſumma Apoſt. dec. collect.* 124. *n.* 22. & *in Fulginat.* 26. *Febr.* 1639. apud Nicol. *Lucubrat. Canon. l.* 5. *tit.* 6. *de judic. num.* 6. & *in Hiſpal. Viſitationis* 18. *Aug.* 1695. apud Monac. *tom.* 1. *tit.* 5.
form. 3. *n.* 5. Piaſec. tamen *prax. Epiſcop. p.* 2. *art.* 1. *n.* 4. *cit.* 18

de

de modo convocandi syn. Pignatell. *t.1. consult.69.* & apud ipsum Rota *in Barbastren. Jurisdictionis 7. Jun.1585. coram Card. Pamphilio*, & alii dicunt quod Episcopus, antequam indicat synodum, teneatur requirere saltem consilium Capituli juxta Regulam *c.Quanto, De his, quæ fiunt a Prælat. sine consensu Capituli*.

19 Episcopus debet in publicatione Decretorum synodi, Capituli consilium exquirere, licet sequi non teneatur: Episcopus enim prudens, antequam Decreta synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a Viris doctrina, prudentia, & pietate præstantibus, & deinde ex obligatione a capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere: Licet solus potestatem legislativam statuendi habeat, & consilium sequi non teneatur. *S.Cong. Conc. in Hispal. synodi 26. Novemb.1689.* apud Monacell. *l.c. n.9.* ubi dicit esse hanc propositionem, quæ non habet hodie oppositorem.

20 Requisito consilii Capituli pro publicatione Decretorum Synodi, debet fieri ab Episcopo Capitulo congregato, non autem Canonicis particulariter, syndico, aut Procuratori, alias non valeret, ut tradunt Rota *cor. Verallo p.1. dec.305 num.3.* Card. de Luca *de Jurisd. dis.9. n.4. & 6.* Gavant. *in prax. synod.tit. de Confect. Decr. c.6.num.8.* Pax Jordan. *Lucubr. tom.2. lib.8. tit.1. de Constit. n.10.* Monacell. *l.c. n. 14.* & alii.

21 Immo valde expedit, quod dicta requisitio facta Capitulo congregato registretur in actibus synodi. quia cum sub pœna nullitatis synodi teneatur Episcopus consilium Capituli exquirere, ut pluries declaravit *S.C. Conc.*, & signanter *in una S.Marci synodi 10. Maji 1666. & in Boven. synodi 17. Febr. 1680. & in Hispal. synodi 26. Novemb.1589.* constando sic de tali facta requisitione evitantur omnes recursus, qui non semel in sacr. Congr. audiuntur adversus hunc defectum.

22 Si autem Canonici, & Dignitates nollent coram Episcopo die ipsis indicta congregari, tunc sufficeret requisitio facta per Edictum affixum in loco Capituli, seu ad Valvas sacristiæ, aut Ecclesiæ Cathedralis, protestando in eodem Edicto quod sic habeantur pro requisitis, & ad celebrationem synodi velle procedere, quod in tali casu sufficiet ad ejus validitatem, prout declaravit *S.C. Conc. in Ostunen. synodi 15. Decemb. 16 6.* apud Monacell. *l.c. n.12.*

23 Et in casu, quo totum Capitulum congregatum, seu aliqua ejus pars contradiceret desiderio, aut propositioni Episcopi, & protestaretur, & appellationem interponeret, posset Episcopus, his protestantibus, & appellationibus non obstantibus, suam synodum libere celebrare, cum synodi celebratio impediri, vel retardari nequaquam possit, etiam prætextu cujuscumque appellationis, ut expresse *S. C. Conc. in Oriolen.27. Mart.1632. in respons. ad 17. dub.* apud Barbosa *in summa Apostol. dec. verb. Synodus n.8.* quia Episcopus tenetur solummodo Capituli consilium petere, non tamen sequi, ut declaravit *S.C. Conc. in d. Oriolen. in respons. ad 15. dub.* apud Barbosa *l.c. n.7. in Fulginaten.26. Februar.1639.* apud Nicol. *Lucubrat. Canon. lib.3. tit.6. de Judæis n.6. & in Hispal. synodi 26. Novemb.1689. in respons. ad 2.* apud Monacell. *l.c. n. 13.*

24 Capitulum Cathedralis debet necessario expresse in specie, & nominatim ad synodum invitari juxta dispositionem Text. *in cap.Ultimo, De his, quæ fiunt a Prælat. sine consensu Capituli*, Fagnan. *in cap. Grave n.11. & 15. de Præbendis*, Monacell. *l.c. n.5.* & alii.

25 Si autem Canonici, & Capitulum synodo interesse recusent, cogi possunt ab Episcopo etiam per censuras Ecclesiasticas. *S. C. Conc. in Oriol.21. Mart. 1632. in respon. ad 19. dub.* apud Barbos. *in summ. Apostol. dec. verb. synod. n.9.* & Bonfadin. *in Thes. Eccles. dec. resol.52. n.13.*

26 Laici, quamvis sit in facultate Episcopi eos invitare, non tamen possunt de jure prætendere, quod teneatur eos invitare ad synodum. *S.C. Conc. in Lycien. Synodi 10. Januar., & 10. April.1688. in respons. ad primum, & S. C. Rit. in Urbinaten.23. Januar.1700. in responsione ad septimum*.

27 Ad Synodum accedere tenentur, & admitti debent solum Curati, & Beneficiati, nisi esset consuetudo, quod interveniret totus Clerus, *S. C. Episcop. in Aquil. 31. Maji 1519.* apud Nicol. *in Floscul. verb Synodus nu. 2. & in Eugubina 13. Augusti 1650. in Forosempr.17. Januar. 1554* apud Piton.
28 *Constit. ad Episc. n.1212.* In casu autem, quo in synodo agendum sit de reformatione morum, vel de alia re quæ Clerum universum tangat, omnes Præsbyteri, Cleri interesse debent, ut declaravit *S. C. Conc. in Eugubina 13. Aug. 1650.* apud

Crispin. *de Visitat. p.3. §.18. n.4.* & Monacell. *l.c. n.3.* Tunc 29
tamen si Episcopus acturus sit super aliquo ex præmissis, debet facere mentionem verbis specificis in Edicto convocationis. *S.C. Conc. 7. Januar.1654. l. Position. 58. fol.124.* apud Monac. *tom.4. suppl. ad 2. tom. n.155.*

Exempti omnes, qui alias cessante exemptione, synodo 30
interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, ad eam accedere tenentur. textu expresso *in Conc. Trid. cit. sess. 24. de reform. cap.2.* ibi: „ Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui „ alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, accedere teneantur.

Omnes Curati, sive sæculares, sive Regulares tenentur 31
ratione Curæ Parochialis accedere ad synodum, etiamsi ipsi Curati Regulares subdantur Capitulis Generalibus. *Communis*, per textum expressum in Concilio Trid. *l. c.* ibi: „ Ratione tamen Parochialium, aut aliarum sæcularium Ecclesiarum etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt quicumque illi sint interesse.

Synodo interesse tenentur etiam Abbates, aliique Supe- 32
riores Regulares, & Prælati inferiores exempti, si per seipsos Curam Parochialem exerceant; Secus autem, si ipsam Curam per alium ab ipsis eligendum exerceant, quia tunc onus accedendi illi soli incumbit, & non Abbati, seu alteri Superiori Regulari, aut Prælato inferiori exempto: Sic decisum fuisse a *S.C. Conc.* referunt Card. Petra *t.5. Comment. ad Const. 4. Callisti III. sect.2. n.110.* Sellius *in Selectis Can. cap.25. n.32.* Barbosa *ad Trid. cit. cap.2. n. 27.* & tenent alii communiter.

* Accedere tamen ad Synodum Diœcesanam non tenentur Abbates Regulares nullam animarum curam gerentes; ut ex Decretis *Sacr. Congr.* Bened. XIV. *de Synod. Diœces. lib. 3. c.2. §.3.* iterumque, *lib.7. c.65. §.-.* *

Item Synodo interesse tenentur Vicarii, seu Capellani Re- 33
ligionis Hierosolymitanæ Curam animarum habentes. *Sacr. Congregat. Concil. in Ilerden. 17. Jan. 1683.* apud Monacell. *tom.4. supplem. ad 3. tom. num.158.* & aliud *ejusd.S.Cong.* Decretum *in una Meliten.* refert ad id Cardinal. Petra *l.c.n.111.*

Item Synodo interesse tenentur Parochi exempti Ecclesiæ 34
Lateranensis; Cardinal. de Luca *de Jurisdict. discurs.38. numer. 6.* & ad Concil. Trid ntin. *discurs. 30. num. 10. & sequent.* Card.Petra *l.c. n.9.* Tambur. *de Jure Abbat.tom. 1. disput.2. q.4. n.5. & Communis aliorum*.

Rectores Parochialium Nullius Diœcesis, etiamsi sint Ab- 35
bates tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tanquam vicinior potest eos visitare. Sic decisum fuisse a *Sacr. Congregat. Concil.* referunt Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Ecclesiast. par.1. cap.9. n.13.* Barbosa *loc. cit. n.28.* Cardinal. Petra *loc. cit. n.17.* ubi expresse habet, quod *Sacr. Congregat. Concil.* declaravit debere *hujusmodi Abbates Nullius accedere ad synodum vicinioris Episcopi, ut in Adrien. 12. Jun.1592. tom.7. pag.51. a tergo; Teneri Curatos Nullius Dioecesis interesse synodo illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. Abbatem vero, si sit Nullius Dioecesis, non teneri, nisi Curam animarum exerceat. Et 12. Februar. 1622. tom.12. Rectores Nullius tenentur accedere ad synodum Dioecesanam illius Episcopi, qui tamquam proximior potest eos visitare:* Ac refert Fagnanus *in cap. Super his numer. 16. de Majoritat. & Obedient. & in citat. Meliten. ad secundum* Sacra Congregatio censuit: *Rectores Nullius Dioecesis & ratione Visitationis ad synodum sunt obligati, & ad ea omnia, quæ in synodo decreta sunt, si visitentur ab Episcopo tamquam viciniore*.

Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guardiani, alii-
que Superiores parvorum Conventuum, qui vigore Decreti 36
Innocentii X. *Ut in parvis*. subjiciuntur Jurisdictioni Ordinarii, tenentur accedere ad Synodum, quatenus vocati fuerint ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato, prout declaravit Alexander VII. suo Decreto emanato 30. *Martii* 1611. quod refert per extensum Fagnanus *in cap. Quando n. 64. de Offic. Ordinarii*. Et si non interveniant, potest Episcopus suo
arbitrio illos mulctare excepta mulcta pecuniaria. *Sac. Con-* 37
gregat. Conc. in Pientina 16. Jun. 1703. apud Monacell. *tom.4. supplem. ad 3. tom. n.156.*

Conventus tamen, qui non fuerunt suppressi, & in quibus 38
adest numerus sex Religiosorum non comprehenduntur sub hac obligatione. *Eadem Sacr. Congregat. indicta Pientina 15. Septembr. ejusdem anni 1703.* apud Monacell. *loc. cit. num. 157.* & habetur clare ex Conc. Trident. *cit. cap. 2.* quia *subduntur Capitulis Generalibus*.

39 Episcopus potest cogere etiam Clericos Subcollectores Apostolicos, ut Synodo intersint. *Sacra Congr. Conc. in una Montis Pelusii* 4. *Februar.* 1651. *& in Cajacen.* 21. *Mart.* 1654.

40 Episcopus potest Juris remediis etiam per Censuras Ecclesiasticas compellere ad interessendum Synodo omnes supradictos obligatos Synodo intervenire. *Sacr. Congregat. Concil. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in respon. ad* 19. *dub. in Illerden.* 9. *Septemb.* 1684. *in Pientina* 17. *Jun.* 1703. & sæpe alibi.

41 Et sic etiam Juris remediis compelli possunt ab Episcopo ad interessendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus residentiam habent Generales suorum Ordinum, quamvis istæ Parochiæ ex Concil. Tridentin. *sess.* 25. *cap.* 11. *& Sacr. Congregat. Concil. in Lauden. Jurisdictionis* 1. *Decembr.* 1691. non subjaceant Visitationi Ordinariorum. Sic. *Sacr. Congregat. Concil. in dicta Laudensi* 1. *Decembr.* 1691. *in responsion. ad octavum, & nonum confirmata* 20. *Septembr.* 1692. juxta resoluta *in Justinopolitana* 24. *Septembr.* 1539. *in Comen.* 16. *Decembris* 1645. *& in Forosempronien.* 3. *Septembris* 1650. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *n.* 15. Vide *ibi n.* 14. *&* 15.

42 In Synodo Diœcesana potest Episcopus facere Constitutiones, & Decreta absque consensu, & approbatione Capituli, & Cleri; Licet enim teneatur ad id consilium Capituli exquirere, non tamen tenetur illud sequi, ut declaravit *Sacr. Congregat. Conc. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in respons. ad* 15. *dub.*
43 *in Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. *& in Hispalen. synodi* 26. *Novembr.* 1689. Solus enim Episcopus in Synodo Diœcesana votum decisivum habet, *Sacr. Congregat. Concil.* 13. *Januar.* 1594. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 25. *num.* 32. & Barbosa ad Trident. *cit. cap.* 2. *n.* 29.

44 Decreta tamen, seu Constitutiones Synodales, antequam usu recipiantur, debent ostendi Capitulo, & aliis interessatis, eisque duorum mensium præfigi terminus, ut si se senserint gravatos, recurrere possint ad ipsum Episcopum, vel ad Sedem Apostolicam. *Sac. Congr. Episc. in Fundana* 4. *Dec.* 1592. apud Nicol. *in Flosculis verb. synodus*.

Non tenetur autem Episcopus Synodum ostendere Civi-
45 tati, vel Laicis, antequam imprimatur, vel promulgetur. *Sac. Congregat. Episcop. in Civitate Castelli* 14. *April.* 1615. apud eundem *loc. cit.* & apud Barbosam *ad Tridentin. citat. cap.* 2. *num.* 13.

Dum Romæ revidentur Decreta Synodalia, non convenit,
46 quod Episcopus procedat ad eorum executionem. *Sac. Congregat. Episcop. in Vintimillien.* 21. *August.* 1666. apud Nicol. *loc. cit. n.* 7.

Non tenetur tamen Episcopus ante Synodi publicationem
47 ejus Decreta Romam mittere. Piasec. *in prax. Episcop. par.* 2. *cap.* 2. *n.* 12. Gavant. *in Manual. Episcop. verb. synodus Dioecesana num.* 68. Barbosa *ad Concil. Tridentin. cit. cap.* 2. *sub num.* 33. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 93. *numer.* 25. ubi dicit sic *eamdem Sacram Congregationem rescripsisse Episcopo Ostiensi.* teste Quaranta verb. *synodus Dioecesana in fine*.

48 Constitutiones, seu Ordinationes factæ in Synodo Diœcesana sunt perpetuæ. & non expirant morte Conditoris. Glossa *in cap. Ut animarum verb. statuto, de Constitutionibus in* 6. Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Edicta* §. 3. Arced. *de præcellent. Episcop. Dignit. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 41. Barbosa *cit. allegat.* 92. *n.* 24. & alii.

49 Constitutiones, seu Ordinationes Synodales ligant Clericos, & Laicos Episcopo subjectos; Barbosa *ad Triden. cit. cap.* 2. *num.* 34. Massobr. *de synodo cap.* 4. *dub.* 76. *&* 78. Gavant. *loc.*
50 *cit. n.* 65. & alii passim. Tales autem Constitutiones Synodales ex defectu auctoritatis non obligant Regulares. Rota *in Neapolitana Jurium Parochialium* 13. *Mart.* 1711. §. *Atque hæc, cor. Ansaldo*. Sic expresse Ursaya *in* 2. *Miscellaneo sacro, & profano litt. S. n.* 97. & tenent Peyrin. *de privileg. ad Constitut.* 2. *Jul. II.* §. 25. *num.* 77. Lezana *summa qu. Regul. tom.* 1. *cap.* 11. *n.* 11. Lantusc. verb. *Constitutio n.* 5. Habens. *Summ. Select. quæst. verb. Constitutio n.* 111. & alii passim quoad Constitutiones Synodales concernentes reformationes Clericorum.

51 Servanda tamen est synodus Diœcesana a Regularibus quoad tempus humationis Cadaverum. *Sac. Congr. Rit. in una Senogall.* 22. *Jun.* 1675. *in resp. ad primum* apud *supplem. Theatr. Regular. verb. Associatio num.* 5. & Matthæucc. *Offic. Cur. quoad Dioecesan. Legem n.* 11. *& quoad exequias num.* 1.

52 Item servandæ sunt Constitutiones synodales a Regularibus in iis omnibus, quæ concernunt observantiam Sacrorum Canonum, Conciliorum, Pontificiarum Constitutionum, & Decretorum Sacrarum Congregationum.

Delenda est pœna Excommunicationis in Decreto Syno- 53
dali contra Moniales scribentes, vel recipientes litteras quas Abbatissa non legerit, *Sac. Congregat. Concil. in Cæsenat.* 26. *Mart.* 1695.

Expensis propriis vivere debent Canonici euntes ad syno- 54
dum, & non gravare Capitulum. *Sacr. Congreg. Episcop. in Sarzan.* 16. *Jun.* 1595. apud Nicol. *in Flosculis verb. synodus num.* 4.

Canonici Ecclesiæ Collegiatæ cedere debent locum in sy- 55
nodo Beneficiatis Ecclesiæ Cathedralis, quando conveniunt cum Capitulo ipsius Cathedralis. Sic *Sacr. Congr. Rit. in Ampuriensi Præcedentiæ* 20. *Jan.* 1635. quia membra non de-
bent separari a suo capite. Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 187. An 56
autem Canonici, & Clerus Cathedralis sedere debeant in synodo ad dexteram, Canonici vero cum Clero Collegiatæ ad sinistram? Quamvis *eadem Sacr. Congr. Rit. in dict. Ampuriensi* 11. *Maii* 1641. censuerit *Affirmative*, apud Pignatell. *loc. cit.* tamen ipse Pignatell. *ibidem* censet *Negative*, & id multis probat. Vide *ibid.*

Beneficiati tamquam singuli. & vocati ab Episcopo pos- 57
sunt intervenire synodo, & in loco juxta Præscriptum Pontificalis. Ita declaravit *Sac. Congr. Conc.* 5. *Nov.* 1644. apud Pignat. *tom.* 1. *consult.* 293.

Hic juvat adducere decisionem Sacr. Rit. Congregat. in 58
una Spoletana Juris sedendi in Synodo pro Collegiatis Sancti Petri, & Sancti Georgii Civitatis Spoleti cum Capitulo Cathedralis ejusdem Civitatis. *Die enim* 10. *Mart.* 1708. proposita causa *in Sacr. Rit. Congregat.* per Cardinal. Colloredum, rescriptum fuit: *Canonicis Collegiatarum Sancti Petri, & Sancti Georgii detur scannum coopertum aliquo panno arbitrio Episcopi, & habeant Postergale cum Pradella, nec non vocentur titulo Canonicali sigillatim*. Sic refert Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 29. *n.* 60.

Cum Episcopus Senogalliensis pœnitentiam publicam vel- 59
let imponere duobus Presbyteris Curatis, qui in Synodo adversus illius Decreta (quæ munia Parochialia per se ipsos adimplere debere Parochos arctabant) reclamaverant, & alta voce protulerant hæc verba, *Tu quoque prædicare teneris, & non prædicas*. *Sacr. Congregat. Episcop.* hac die, & ante sub 20. Martii ejusdem anni proposita causa, & Episcopo informante, eidem injunxit, ut petita per eos venia, & imposita pœnitentia salutari illos reciperet privatim. *Sacr. Congr. Episcop.* 27. *Mart.* 1692. Sic ex Monacell. refert Pitonus *Constitut. & dec. ad Episcopos n.* 1831.

In fine Synodi non interrogatur Clerus per verb. *Placet ne* 60
vobis? Sacr. Congr. Concil. 27. *April.* 1592. apud Gavant. in Manual. Episc. verb. *synodus Dioecesana n.* 62.

Non licet Episcopo cogere etiam mulctis singulos Presby- 61
teros, & Clericos ad Synodum impressam retinendam. *Sacr. Congregat. Concil.* 14. *Decembr.* 1658. Sic ex Nicolio refert Pitonius *l. c. n.* 1281. *Et Sacr. Congr. Episc. & Reg. in una Sancti Marci* 11. *Mart.* 1728. *& d. Sacr. Congr. Concil. in Larinen. Decretorum Synodalium* 30. *Aug.* 1732. *ad* 12. *dub. apud Tom.* 5. *Thesaur. Resol. Sac. Cong. Conc.*

Ad Synodum Diœcesanam non teneri adire omnes Cano- 62
nicos Collegiatæ, sed tantum ex his quatuor, respondit *Sac. Rit. Congr. in Vicentina* 23. *Maii* 1639. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *part.* 2. *lib.* 2. *tit.* 10. *sub num.* 33. *&* 34. ubi etiam, quod inconveniens profecto esset universos Canonicos proprias Ecclesiam inofficiatam relinquere, ut inquit Piasec. *in prax. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 3. Videtur tamen circa id attendenda legitima cujusque loci consuetudo, *argument. cap. Cum dilectus* 8. *de consuetud. leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legib.*
Sacerdotes simplices teneri inservire Ecclesiæ Cathedrali 63
omnibus diebus festivis, & cogi posse juxta formam consuetudinis, & juxta Constitutiones Synodales, respondit *Sacr. Rit. Congregat. in Bellicastren. Servitii* 15. *Nov.* 1670. quam Resolutionem utraque parte informante confirmavit *anno* 1706. 21. *August.* cum Rescripto, *In decisis, & amplius*, ut testatur Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 24. *sub num.* 13. Et attenta consuetudine, & necessitate Ecclesiæ Cathedralis Sacerdotes, & Clericos cogi posse ab Episcopo interesse Missis in diebus Dominicis, & aliis festis, necnon in Processionibus, jam decreverat *Sac. Congr. Conc. in Brictinorien.* 13. *Jan.* 1648. apud d. Ursayam *loc. cit. sub n.* 23.

Decretum Synodale, quo prohibebatur Regularibus, ut in 64
Eccle-

Ecclesiis saecularibus ex Legato celebrarent, delendum esse statuit *Sacr. Congregat. Concil. in Meliten. 27. Nov. 1694.* & stetit in *decisis anno* 1695. 11. *Jul.* & iterum contra reclamantes una cum Parocho Presbyteros saeculares *die 1. decembr. 1696.* rescripsit *in decisis*, ut Patres Dominicani continuare possent celebrationem Missarum in Ecclesia Parochiali oppidi Pizzoni, ut refert Card. Petra *tom. 4. comment. ad Constit. 6. Gregor. XII. n. 19.*

65 Synodale Decretum, quo Episcopus Parmensis determinaverat, ne in Sodalitatibus Civitatis sibi subjectis, nec in aliis Ecclesiis, ubi aliqua adsit Particula Ligni SS. Crucis Christi Domini publicae adorationi exponatur iis diebus, quibus in sua Cathedrali exponitur, non esse attendendum respondit *Sacr. Congr. Concil. in Parmen. 9. Augusti 1698.* Proposito enim dubio, *An idem Decretum Synodale sit observandum?* Rescripsit; *Non competere privativam Ecclesiae Cathedrali*; & stetit in *decisis anno* 1699. 28. *Mart.* cum additione quod *amplius causas non proponatur*, ut refert Ursaya *tom. 3. par. 2. disceptat. 5. sub n. 48. & 49.*

66 Synodali decreto, aut alio modo potest ab Episcopis statui, ne Sacerdotes quicumque sive Saeculares, sive Regulares Officium exorcizandi exerceat sine sua expressa licentia in scriptis sub poenis arbitrio suo imponendis: Sic habetur in synodo Fulginatensi *cap. 11. num. 8.* & synodo Lucana de anno 1681. *part. 2. cap. 11. sub num. 14.* Immo & in Concilio Mediolanen. quarto *part. 2. tit. Quae ad Sacramenta* §. 1. Et jussu Clementis XI. *Sac. Cong. Sancti Officii 25. Jun. 1710.* in Litteris Encyclicis relatis in Appendice synodi Fulginaten. *de anno* 1722. *fol.* 158. mandat, quod Episcopi non permittant quemquam sacerdotem saecularem, vel Regularem Energumenos exorcizare, nisi eis constet de Exorcistarum aetate, pietate gravitate, integritate vitae, prudentia, & aliis qualitatibus a Rituali Romano desideratis, cujus directione uti debeant, & regulas in illo praescriptas nullatenus transgrediantur, sed adamussim custodiant; uti videri potest etiam in synodo hujus Alexandrinae Civitatis, ac Dioecesis celebrata *anno* 1711. *pag.* 232. & 433. ubi referuntur supradictae Litterae Encyclicae cum simili synodali prohibitione, confirmat, de *anno* 1732. in alia synodo *sub tit. de Sacramento Ordinis pag.* 55.

67 Synodalibus Constitutionibus tenentur Presbyteri nominati, & deputati in Ecclesiis Parochialibus ad Ordinem Equitum Sancti Joannis Hierosolymitani spectantibus se conformare quoad omnia Sacramentorum administrationem & curam animarum concernentia. *Sacra Congregat. Concil. in Peagen. jurisd. 3. & 17 Dec. 1707. & 14. Jan. 1708. & 9. Jun. ejusdem anni 1708. ad V. dub.*

* Constitutionibus synodalibus subjiciuntur etiam caeteri Regulares omnes, in iis, quae respiciunt curam animarum, & Sacramentorum administrationem, ex *Tridentin. sess. 25. cap. 11. de Regular.* quamvis secus sit in aliis; sed ad evitandam deformitatem sese illis conforment oportet, non tamen sub gravi eas negligerent, notante Suario. Censet tamen Benedictus XIV. contra nonnullos Regulares, quamvis teneantur ad festa Dioeceseos ex Trident. *sess. 25. cap. 12. de Regular.* non tamen teneri ad jejunia ab Episcopo indicta, nisi alia consuetudo in quibusdam Monasteriis forte invaluisset. *De synodo Dioecess. lib. 8. c. 4. §. 5.**

68 Constitutionibus synodalibus, aliisque Legibus, etiam per Edicta panditis ab Episcopo sine Capituli consilio & assensu, subjicitur idem Capitulum. *Sacr. Congr. Concil. in Gerunden. Exemptionis 19. Decembr. 1729.* ubi ad IV. dub. „ An dictum „ Capitulum subjiciatur Constitutionibus synodalibus, sive „ aliis Legibus etiam per Edicta panditis ab Episcopo abs- „ que illius consilio, & assensu; vel potius editis cum ejus- „ dem consilio tantum, in casu &c. *Respondit*: ad IV. Af- „ firmative ad primam partem, & negative ad secundam; & „ amplius.

69 Synodum Alexanen. celebratam anno 1739. nullam declaravit *Sacr. Congr. Concil. in Alexanen. synodi 20. Jan. 1742.* in qua ad primum, inter varia proposita dubia, sic conceptum. *1. An constet de validitate synodi celebratae anno 1739. & quatenus affirmative*. Respondit. *Ad primum constare de nullitate; In reliquis ad Eminentissimum Praefectum juxta mentem*. Sic apud *Thesaurum Resolutionum Sacr. Congreg. Conc. tom. 10.*

70 Alia ad rem; Vid. verb. *Concursus*, & verb. *Examinatores*.

71 Synodorum, & Conciliorum Celebratio Ecclesiae est summe utilis, quapropter a Concilio Tridentino *sess. 24. de refor-*
mat. cap. 2. fuit expresse praeceptum, quod Concilia Provincialia, sicubi omissa fuissent pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque statuendis, quolibet saltem triennio; Dioecesanae vero synodi quotannis renoventur. Bened. XIV. tom. 1. Constitut. 32. incipient. *singularis* §. 1. *& de synodo Dioecesana lib. 1. cap. 2. a num. 1.*
ad 5. Hinc ad synodorum & Conciliorum celebrationem pro 72
injuncta sibi omnium Ecclesiarum solicitudine, Archiepiscopos & Episcopos jugiter hortatur, obtestaturque Pontifex, ut sublatis quibusvis impedimentis sicubi omissa sit, quamprimum haberi curent. Idem Constitut. 28. incipient. *Quam-*
vis Paternae vigilantiae §. 1. Non esse autem omnino, & abso- 73
lute necessariam synodorum celebrationem tradit *idem citat. cap. 2. num. 5.* cum Episcopis, qui ob aliquod impedimentum suas synodos, juxta Tridentini Decretum congregare nequeunt, alii suppetant modi Dioeceses administrandi, & synodi defectum supplendi, iterum, iterumque tamen synodorum celebrationem commendans, & inculcans.

Sola synodus Generalis insignitur titulo *Sancta*. Idem *de* 74
synodo Dioecesana cap. 3. num. 5. ubi refert quod Litteris in forma Brevis ad Archiepiscopum Valentinum datis sic rescripsit Sanctus Pius V. Haec verba: *Sancta synodus, non conve-*
niunt synodo Provinciali, sed universali. Synodus Generalis 75
indicitur ad definiendum, quid credendum sit; & hujusmodi definitiones dicuntur *Dogmata*, & quid agendum sit, et istae Leges dicuntur *Canones*. Sed Concilium Tridentinum fere semper primas appellavit *Canones*, et alteras *Decreta*: Idem *ibid. n. 2.*

Dioecesanae synodi convocatio pertinet ad potestatem juris- 76
dictionis, et insuper ad legem jurisdictionis simul, et Dioece-
sanam. Idem *ibidem cap. 4. per tot.* In quocumque Dioecesis 77
loco cogi potest, et ex necessitate extra Dioecesim consentiente Ordinario; Congruentius tamen nullo interveniente impedimento, celebranda est in sua Cathedrali, ut declaravit Sacra Congregat. Concil. *in Acernen. Die 17. Maii 1636.* hisce verbis: *Posse Episcopum etiam in dicto Oppido, Dioecesanam synodum congregare, sed satius esse, ut illam apud suam Cathedralem celebret*. Idem *ibid. cap 5. n. 2. & 3.*

Si duae sint Cathedrales aeque principaliter unitae, unica 78
synodus, sola inspecta juris severitate, in alterutra, quam maluerit Episcopus, celebrari potest, cui utriusque Ecclesiae
Ecclesiastici interesse tenentur, & statuta observare. At 79
aequitate, vel decentia inspecta ad evitandas inter utramque Ecclesiam simultates, & concordiam fovendam, maxime expedit, ut illa modo in una, modo in altera, alternatim ce-
lebretur. Et praeterea, si alternativam induxerit legitima 80
consuetudo, tenetur Episcopus hanc omnino servare. Hac enim opportuna distinctione, invicem conciliantur variae sacrae Congregationis Concilii responsiones, quae minus peritis videri possent inter se pugnantes, uti patet in adductis *supra*
numer. 5. & 6. Idem *ibidem capitulo 5. numer. 3. & 4.* ubi 81
scite advertit, quod ubi sacra Congregatio judicat ad exactam juris normam, decidit synodum celebratam in una ex dictis Dioecesibus ligare etiam subditos alterius, ut in *Gerun. seu Cariaten. sub die 1. Februarii* 1708. jam allata *supra n. 6.*
Ubi vero judicat, non secundum juris apices, sed secundum 82
aequitatem & decentiam, si nulla intercedat consuetudo, pronunciat Synodum esse celebrandam alternatim, modo in una, modo in alia Dioecesi, uti *in Ampurien. Synodi sub*
die 8. Maji 1694. jam etiam allata *l. c.* Ubi autem judicat se- 83
cundum probatam consuetudinem, sententiat non ex mera aequitate, & decentia, sed ex justitia esse servandam celebrando synodum alternis vicibus in utraque Civitate, ut *in Atrien. & Pennen. sub die 12. April. 1625.* ibi: *Sacra &c. Partibus auditis, ac Sanctissimo Domino Nostro approbante, censuit Episcopum Pennensem, & Atriensem debere primam Dioecesanam synodum, cum ultima in Civitate Pennen. pertracta fuerit, in Atriensi Civitate indicere, ac celebrare lib. 2.*
Decr. p. 276. & rursus, *in eadem caus. 27. Jul. 1647.* jam item 84
allata *l. c. num. 6.* Et quia in alia simili causa Matheranen. & Acheruntina Dioecesibus unitis, Capitulum Acheruntinum nondum legitime probaverat praetensam consuetudinem suae Ecclesiae favorabilem, cujus praetextu adesse renuebat Synodo, quam Archiepiscopus celebrandam indixerat in Civitate Matheranensi; ideo *S. C. die 24. Mart. 1736.* distulit controversiae decisionem; at ne interim Synodi celebratio non sine utriusque Dioecesis detrimento protraheretur, prudentissime addidit in responsione; post verb. *Dilata*, *Non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo jam in-*

*dictæ in Civitate Matheranensi sine præjudicio jurium amba-
rum partium*. Idem *ib. n.4.* Vide etiam dict. Decretum jam
allatum a me *l.c. n.6.*
85 Synodus Provincialis bis in anno olim celebranda erat, &
aliquando semel. Quæ in illa decernebantur, promulganda
erant in Diœcesana. Idem *ibid. cap.6. n.1. 2. & 3.* Diœce-
86 sana quoque bis in anno olim cogenda erat, statutis tempo-
ribus, & diebus. Idem *ib. n.2.* Nunc Provincialis quolibet
triennio, & Diœcesana semel in anno. Sic expresse Concil.
Trid. *sess.24. cap.2. de reform.* ubi contra contumaces huic
Decreto parere recusantes, pœnas a sacris Canonibus sanci-
tas renovat, iterumque infligit. *Quod si in his tam Metropo-
litani, quam Episcopi, & alii suprascripti negligentes fuerint,
pœnas a Sacris Canonibus sancitas incurrant*. Idem *ib. n.4. &*
5. ubi acriter improbat sententiam Doctrum asserentium con-
trarium, reprehendendo illos Episcopos, qui ex sola socor-
dia, & negligentia Synodum celebrare prætermittunt eosque
insuper magis redarguendo, qui cum plures annos Diœce-
sim gubernaverint, nec de cogenda quidem Synodo unquam
87 cogitarunt. Hi enim, sequitur ipse, cæterique, qui ex me-
ra incuria, & inertia præfato Trident. præcepto non parent,
& sine ulla causa synodum celebrare omittunt, meminisse
deberent, se præter reatum inobedientiæ, poenam incurrere
suspensionis ab Officio statutam *in c. Sicut olim, de accusat.
Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a
sui executione Officii suspendatur*, licet poena hujusmodi, ut
ipsa incidat vox *suspendatur*, non sit latæ, sed ferendæ sen-
tentiæ, ut *ib* adnotarunt Ostiensis *in fine*, Joann. Andreas
n.7. Fagnanus *n.105.* referens etiam ad id resolutiones Sacræ
Congregationis Concil. Neque audiendi sunt, qui ad pro-
priam obtegendam ignaviam, se consulto, & prudenter ab-
stinere dictitant a synodi coactione, ne novarum Constitutio-
num in dies accessione, commissæ sibi Dioecesis status per-
turbetur; Cum in primis non sit necesse, ut in singulis syno-
dis novæ constitutiones condantur, sed sufficiat, ut antiqua-
88 rum executio urgeatur. Et deinde difficile videatur hoc tem-
pore, quo Ecclesiastica disciplina quotidie consenescit, &
labefactatur aliquam inveniri Dioecesim, cui opus non sit
ulla nova Constitutione, qua saltem antiquæ leges corrobo-
rentur, & quæ morum corruptela poene obsoleverunt, re-
vivisicant. Sic expresse zelantissimus Pontifex *ib. n.5.* Vide
tradita in *tom.2. verb. Concilium*.
89 Synodus olim celebrabatur in Ecclesia, aut loco Sacro Ec-
clesiæ adjuncto; nunc sessiones præparatoriæ antecedentes
haberi solent in ædibus Episcopalibus, sessiones vero syno-
dales in Ecclesia, & quidem Cathedrali, nisi urgens, & ho-
nesta causa obstet, ut plurimis ad id erudite suo more addu-
ctis tradit idem *ib. n. 5. & 6.*
90 Synodis Generalibus Imperatores, Reges, & Principes
per se, vel per suos Legatos adstiterunt, non ut Judices, sed
91 ut Defensores. Unde illis abscedentibus synodi auctoritas
non minuitur, Idem *ib. c.9. n.1. & 2.* Vide ad id *t.2. verb.
Concil. art.1.*
92 Synodis autem Provincialibus Laici cujuscumque Dignita-
93 tis intervenire non consueverunt. Idem *ib. n.3.* Hinc quæ-
dam ex his synodis ob Laicorum potentium præsentiam re-
probatæ sunt, ut patet de synodo Tyria anni 335. reprobata
a Concilio Alexandrino; & variis aliis contra S. Athanasium
congregatis, reprobatis a Liberio Papa, eo quod illis poten-
tes Laici interfuissent, Idem *ib. n.4.*
94 Possunt tamen etiam Laici interesse ex consuetudine, aut
invitati, aut ex aliis circumstantiis, ut si de rebus etiam poli-
95 ticis agendum sit, ut pluribus demonstrat Idem *ib. n. 9.* His
autem circumstantiis exceptis, nullus Laicus jus habet inter-
veniendi synodis Provincialibus, præcipue post Concilium
96 Tridentinum. Quapropter Sacra Congregatio Concilii Acta
synodi Toletanæ anno 1582. celebratæ noluit approbare nisi
expuncto nomine Administri Regii eidem interventi, & tan-
dem Gregorius XIII. post longas hac super re habitas discc-
ptationes suis Apostolicis Litteris in forma Brevis datis *die 16.
Januarii* 1583. nomen Regii Legati ex præfato Concilio om-
nino deleri mandavit. Idem *ibid. n.6.*
97 Quamvis autem Laici nequeant invitari, ut Synodo Pro-
vinciali intersint tamquam Præsides, aut Judices, quod num-
quam licuit, possunt tamen etiam nunc invitari, ut intersint
tamquam meri Auditores, seu testes eorum, quæ decernun-
tur, præsertim si tales occurrant circumstantiæ, quæ quan-
doque Laicorum præsentiam Synodo valde utilem, & fru-
98 ctuosam reddant, Hinc eadem S. Cong. Concilii post præ-
fatum Decretum editum in causa Toletana *die 22. April.*
1598. in alia causa Turritana respondit, *Gubernatorem,
aliosque Laicos non debere Concilio Provinciali interesse, nisi
a Synodo fuerint invitati*. Et id tamquam certum ponit Cæ-
remoniale Episcop. *lib.1. cap.31.* Ubi loquens de Conciliis
Provincialibus, etiam Laicis locum assignat. *Sedilia in Ec-
clesia disponentur, in Provincialibus quidem capacia pro nu-
mero Episcoporum, Abbatum, aliorumque Ecclesiastica Di-
gnitate fulgentium, item pro Canonicis, ac pro Laicis, si qui
interfuturi sunt*. Idem *ib. n.8.* Ubi recte, & opportune cum 99
Pignatel. *Consult.70. tom.1.* Episcopus monet, ut caute in
hoc se gerant, neque nimis faciles se prebeant in Laicis ad
Synodum invitandis, ne quod ab initio meræ voluntatis, &
urbanitatis fuit, tractu temporis fiat necessitatis, juxta illud
vulgatum. *Quod a principio est voluntatis, expost facto fit
necessitatis, arg. l. sicut 5. Cod. de obligat. & act. Vide dict.*
Verb. *Concilium art.2. n.27.*
Ad Synodos Dioecesanas Laici olim aliquando introducti 100
fuerunt: Nunc de jure non licet, nisi ex consuetudine, aut
urgenti causa, dummodo suffragium non ferant, nec in Sy- 101
nodo consulantur. Idem *ib. n.8.* ubi contra assertionem Mo-
nacell. *tom.1. tit.5. form.3. n.6.* & Domini de Asle *in me-
thodo Visitationis Apostolicæ p. 5. t.3. n.23.* id arbitrio Epis-
copi plane permittentium, adducit Sacram Congregationem
Concilii, quæ in causa Oriolen. Synodi interrogata, *An
Episcopus possit ad Synodum vocare Laicos, si eorum Consilio
uti velit*. Respondit, *Episcopum non posse; l.34. Decretor.
p.600. & 601.* monens insi per Episcopos, ne sine vera, &
gravi necessitate laicos ad Synodum accersant, & admittant,
cum paulatim possent illi, consuetudinis obtentu, jus inter-
veniendi sibi deinceps arrogare juxta paulo ante de Synodo
Provinciali cum Pignatello animadversa. Concedit tamen 102
quod laici sermoni adesse possint, *ib. n.9.*
Synodi celebrandæ dies in Ecclesia Cathedrali denunciari 103
convenit in die Epiphaniæ, dum frequenti populo intra Mis-
sarum solemnia Festivitates ejus anni solemniores promul-
gantur; Et per duos, aut saltem unum mensem ante dictam
diem, schedula manu Notarii, seu Cancellarii subscripta
Ecclesiæ Cathedralis valvis affigi sub hujusmodi, aut simili
tenore. *Synodus Diœcesana N. per Reverendiss. Dominum N.
Episcopum indicta hoc anno &c. mense &c. die &c. Deo adju-
vante in Cathedrali Ecclesia inchoabitur*. Rursus tribus proxi- 104
mis diebus Dominicis ante dictam diem conveniens erit, ut
tam in Ecclesia Cathedrali per concionatorem, quam in sin-
gulis Parochialibus per Parochos iterum, atque iterum de-
nuncietur, populique fideles ad devotionem, orationes, je-
junia, Sacramentum Poenitentiæ, sanctissimæ Eucharistiæ
sumptionem, aliaque pia opera hortentur, ut actio hujusmo-
di, Deo opitulante, dignum sortiatur exordium, feliceinque
& fructuosum progressum, & exitum habeat. Sic expresse 105
Cœremoniale Episcop. *lib.1. cap.31.* Et S. Carolus Borro-
mæus in Conc. Provinciali IV. *p.3.* (*pag.177. p. Act. Eccles.
Mediol.*) & in Conc. Provinciali V. *p.3.* (*ib. p.276.*) statuit
diem celebrandæ Synodi de Epiphaniæ, vel Kalendarum
Jan. in Cathedrali e suggestu indici, promulgari, atque Ca-
lendario annuario adscribi præcipitque Parochis, ut per men-
sem ante statutam diem quinta quaque feria Missam celebret
de Spiritu Sancto, aut pro diversitate temporum orationem
saltem de Spiritu Sancto in Missa recitent, & populum hor-
tentur, ut Die Dominico Synodi diem antecedente, vere
poenitentes, & confessi sacram Communionem sumant, pre-
cantes, prout supra ex Cæremoniali Episcoporum. Sic tra-
dit etiam Bened. XIV. *l.c. lib.5. n.1.*
Synodus Dioecesana triduo absolvitur, nisi aliqua urgenti 106
ratione sit protrahenda. Sic Pontificale Romanum *tit. de
Ordine ad Synodum*. S. Carolus Borromæus *l.c.* & Benedict.
XIV. *l.c. n.2.* Prima die Episcopus mane cappa indutus, co- 107
mitante Clero cum superpelliceis Ecclesiam adit, & Proces-
sionem instituit, Missam de Spiritu Sancto per seipsum sole-
mniter celebrat, & Clero Sacram Communionem porrigit,
quam accepturis Stolis rubeis, etiam sument sacerdotes, qui
forte ea die non celebraverint. Idem *ib. n.2. & 3.* ex Ponti-
ficali Romano *l.c.* & S. Carolo in Conc. Provinciali Mediola-
nensi IV. *p.2. tit. quæ pertinent ad Sanctissimum Missæ Sa-
crificium p.152.*
Secunda die unus ex Canonicis Missam solemniter canit 108
pro defunctis: cui Episcopus assistit, eaque peracta, stolam,
& Pluviale nigri coloris assumit, & consuetas orationes re-
citat pro defunctis, post quas vestes nigras, in rubeas mutat,
& acce-

& accepto Pastorali baculo ad sedem synodalem ascendit.
109 Tertia demum die, unus pariter ex Canonicis Missa celebrat de Sanctissima Trinitate, addita collecta in gratiarum actionem, cui assistit Episcopus stola, & Pluviali albi coloris, & absoluta Missa, rubea accipit indumenta, ad consuetam sedem se confert, ultimæ sessioni præsidet, & synodo finem imponit. Sic expresse Idem *ibid. n. 4.*
110 Post ultimam sessionqm, alia fieri solet supplicatio, seu Processio minus tamen solemnis intra, vel circa Ecclesiam, qua absoluta Episcopus consueto ritu Clero, & populo bene-
111 dicit, & quadraginta dierum Indulgentiam impertitur. Immo solent Episcopi saltem cum primam synodum celebrant, Indulgentiam plenariam a summo Pontifice sub consueta formula illis impetrare, qui una ex tribus synodi diebus Ecclesiam
112 Cathedralem visitaverint. Idem *ib. n.5.* recte, ac sancte subdens *n. 6.* quod juxta vetus institutum Episcopus in synodo brevi, gravique sermone Clerum alloquatur, & de iis admoneat, quæ in illo corrigenda deprehenderit, quod saltem in postrema sessione omnino fieri statuerunt Patres Concil. Mediolanensis V. *cit. p.3. p.279.* ibi: *Episcopus antequam Synodum dimittat, sermonem habeat paternis monitionibus ple-*
113 *num, ac dimissioni accommodatum*. Quibus omnibus, aliisque secundum laudabilem cujusque Dioecesis consuetudinem rite peractis, Episcopus a Clero associatus, eodem ritu, quo prius ab Ecclesia se domum recipit, ex Pontificali Romano, *l.c.* ibi: *Tunc omnes pariter surgentes Pontificem Cappa indu-*
114 *tum, cum superpelliceis ad domum reducunt*. Idem *ib. nu. 2.* recte concludens posse quoad hæc servari suam cujusque Ecclesiæ legitimam consuetudinem.
115 Sedendi Ordinem in synodis tradit Idem *ib. lib.3. c.10.* ut sequitur. Card. in synodis Generalibus. & Nationalibus præferuntur Episcopis. In synodo Dioecesana primus sedet Episcopus; Postea Vicarius Generalis, nisi legitima consuetudo alteri faveat, aut Dignitates. & Canonici sacris vestibus induti synodo assistant; Secus si Vicario consuetudo faveat, aut ipse etiam habitu Prælatitip sit indutus. Sequuntur Dignitates, & Canonici Cathedralis, inde horum Coadjutores, si tamen Canonici capitulariter interveniant; aliter præferuntur Abbates. & Protonotarii non participantes induti Mantelletta, & Rocchetto. Post Canonicos sedent Beneficiarii, & Mansionarii ejusdem Ecclesiæ. Post hos Canonici Collegiatarum Civitatis, servatis Dignitate, & antiquitate in præcedentia, quin obstet nobilius indumentum ex privilegio concessum; Deinde Canonici Collegiatarum Dioeceseos, servatis pariter Dignitate, & antiquitate; Aliquando præcedunt Abbates, videlicet cum habent usum Mitræ, & baculi, Etiam Titulares, & Commendatarii, sive Sæculares sive Regulares præcedunt in synodo Canonicis, capitulariter non intervenientibus, & inter ipsos Abbates præcidit, qui Dignitatem prior est assecutus; Post Canonicos sedent Vicarii Foranei, inde Plebani sive Archipresbyteri Rurales: Post hos Parochi, nisi usum habeant sedendi cum Plebanis; præcedit vero qui primus Parœciam obtinuit, succedunt Beneficiarii simplices, post hos Clerici, servata Ordinis Dignitate, si æqualis sit, servatur Ordinationis antiquitas, quæ si par sit, habenda est ratio ætatis: Omnibus tamen præfertur ordinatus a Summo Pontifice. Postea sedent Regulares, ultimi
116 Laici, si adsint. Quoad hunc autem sedendi Ordinem, est potissimum servanda legitima consuetudo, quæ est optima legum interpres, *l. Si de interpretatione 37. ff. de legibus, cap. cap. Cum Dilectus 8. de consuetudine*. Ad præcavendas tamen, & amputandas lites, & cujusque jura illæsa servanda, expedit, quod in synodi initio Episcopus Decretum promulget, quo declaretur, ex ordine inibi sedendi, nihil detractum iri juri habendi præstantiorem locum, quod quispiam sibi competere credat, uti habetur in *Conc. Provinc. Mediola. V, p.3.* ubi inter Decreta initio Dioecesanæ synodi legenda, hoc a S. Carolo conditum quarto loco traditur, (*Act. Eccles. Mediol. p.7. pag.278.*) ibi; *Si cui in synodo contigerit suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quidquam agere, ad id propterea nemini jus acquiri, acquisitumve esse, neque quidquam de cujusquam jure possessioneve detrahi; sed omnia in eo statu permanere, quo antea fuisse compertum erit*. Quod & factum jam fuerat in Concilio Trident. in fine *sessionis* 2. ibi: *Insuper ipsa Sacra synodus statuit, & decrevit, quod si forte contigerit, aliquos debito in loco non sedere – nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur*. Et idem denuo in fine *sessionis* 25. statuit de loco assignato *Oratoribus tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus in sedendo, in-*
cedendo, aut quibuscumque aliis actibus, per quem nulli jus de novo acquisitum, nulli ablatum declaravit.
In Dioecesana synodo notificanda sunt recentia Decreta 117
summorum Pontificum, & sacrarum Urbis Congregationum, & aliquo modo addenda in Appendice ad synodum. Idem
ib. lib.5. c.2. n.2. Constituenda sunt quæ ad vitia coercenda, 118
virtutem promovendam, mores reformandos, Disciplinam Ecclesiasticam restituendam, vel fovenda utilia, & necessaria existimantur, & alia juxta Dioecesium circumstantias, & indigentias. Idem *ib. lib.6. c.1. & seq.* Ubi plurima erudite adducit ad rem. In synodis astinendum est a quocumque 119
verbo, quo videatur approbari opinio inter Catholicos controversa. Idem *ib. l.7. cap.27. n.1.*
Constitutiones Synodales, aliæque Sanctiones extra syno- 120
dum, consulto Capitulo, latæ, Episcopo moriente, vel Dioecesim relinquente, in suo robore perpetuo durant. Idem
ib. l.8. cap.5. n.2. Vide supra *n.42. 48. & 68.* Nisi ab eodem 121
Episcopo, ejusque successore revocentur, aut posteriorum synodorum Constitutiones iis adversentur. Idem *ibid. num.2.*
Non persistunt tamen, si numquam moribus recipiantur, to- 122
lerante Episcopo, aut receptas Dioecesani contraria consuetudine excusserint. Ad utrumque probabiliter sufficit spatium decem annorum. Idem *ibid. n.3. & 4.* Dummodo ta- 123
men consuetudo habeat conditiones a Jure requisitas, & jam assignatas *t.2. verb. Consuetudo*. Potest tamen aliquis a Con- 124
stitutionibus synodalibus eximi per dispensationem a superiore, aut ab Episcopo, ejusve successore obtentam, etiam inconsulto Capitulo, sed ut licita sit, requiritur justa causa.
Idem *ibid. n.7.* Constitutiones vero synodi Provincialis, nec 125
Episcopus, nec Archiepiscopus relaxare possunt. Idem *ib. n.8.* Confirmatæ a summo Pontifice *in forma specifica* non possunt ab alia synodo Provinciali relaxari; Bene vero si confirmatio fuerit *in forma communi*. Idem *n. 9. 10. & 11.*
Constitutionum synodalium vires non retardantur per appel- 126
lationem ad superiorem, eaque nullo modo est admittenda in suspensivo, Nec prudenter in devolutivo. Idem *ib. n.12.* 127
& 13. Si appellatio ad sacram Congregationem Concilii interponatur, satius erit, ut ejusdem D. Secretarius appellantes compellat ad designandas singulas Constitutiones, contra quas reclamant, & ad assignandas rationes peculiares suarum rum reclamationum, quas significabit sacræ Congregationi, quæ sic rite instructa, provide decernet, an appellatio sit admittenda, vel potius rejicienda. Quam rectam methodum 128
a se adhibitam fuisse, dum esset dictæ Congregationis secretarius fatetur in gravi controversia excitata adversus synodum Fulginatensem celebratam anno 1722. ab Episcopo Baptistello. Eoque pacto ex innumeris causæ articulis ab appellantibus oropositis, paucis selectis, visis aliqua discussione dignis, eisque dumtaxat sacræ Congregationis judicio subjectis, causam contra Appellantes in omnibus obtinuit Episcopus, ut patet in eadem synodo typis impressa, *pag.285.* Idem *ibidem §. 13.*
Cavere debet Episcopus, ne Clericos sub Censuris, & 129
mulctis compellat ad emendum Codicem Constitutionum synodalium; sed potius præcipere, ut eas crebro pervolvant, memoriæ mandent, atque observent. Idem *ib. n.14.* afferens ad id Decretum sacræ Congregationis Concilii *in Larin. Decretorum Synodalium die 30. August.* 1732. Vide supra *numer. 61.* ubi affertur dictum Decretum una simul cum aliis.
Synodis non omnes intervenientes subscribere debent, so- 130
lus enim Episcopus, vel ejus Delegatus subscribendi jus habet synodo Dioecesanæ. solusque ipse in eo votum decisivum habet. Idem *ib. l.8. cap.2. n.1.* Vide supra *nu.43.* ubi affertur ad id Decretum sacræ Congregationis Concilii. Sy- 131
nodo Generali omnes Episcopi subscribunt uti Judices. Idem 132
ib. n.2. Etiam Episcopi Titulares. Vide *tom.2. verb. Concilium art.1. n.29.* Etiam Abbates habentes proprium Terri- 133
torium, & jurisdictionem quasi Episcopalem. Idem *ib. n.5.*
Et aliquando etiam superiores Generales Ordinum Regula- 134
rium synodis Generalibus subscripserunt, ut Concilio Florentino, & Tridentino. Idem *ib. nu. 4.* Vid. *verb. Concil. art.1.*
n.30. Synodo Provinciali subscribunt omnes Provinciæ Epis- 135
copi, uti Judices. Idem *ib. n.4.* Capitula autem, seu Cano- 136
nici Catgedralium non subscribunt, nec synodis Provincialibus, nec Diœcesanis; In ipsis enim non habent votum decisivum, sed mere consultivum. Idem *ib. n.7.*
Synodus Generalis nullam vim obtinet, nisi sit a Summo 137
Pontifice confirmata; Supremum enim judicium in synodo
Gene-

Generali est poenes ipsum, qui nec majorem partem Episcoporum, aliorumque suffraganeorum sequi tenetur. Idem
138 *ib. c.2. n.3.* Vide *tom.2. verb. Concilium art.1. n.56.* Synodus Provincialis debet prius recognosci, & approbari a summo Pontifice, seu a sacra Congregatione Concilii. Idem *ib. cap.3. & 4.* ubi ad id plura affert exempla. Vid. *d. verb. Con-*
139 *cilium art.2. n.50.* Synodus Provincialis quamvis a summo Pontifice confirmata, non obstringit universam Ecclesiam, nisi Pontifex expresse dixerit. Idem *ib. n.5.* Vid. *d. art. 2. n.*
140 *n.62. & per tot.* ubi plurima ad rem. Synodus Dioecesana non oportet, ut Romam mittatur, pro revisione, & confirmatione, sed sine alterius approbatione vim Legis habet in Dioecesi. Idem *ib. n.6.* referens Decretum sacræ Congregationis Concilii, quæ rogata, ut recognosceret Acta Dioecesanæ synodi Strongolensis die 17. Junii 1645. Respondit: *Se non consuevisse revidere, & approbare, nisi synodos Provinciales, ex Constitutione Sixti V., & quod idcirco Episcopus uteretur jure sibi ex Sacro Concilio competente l. 17. Decretorum p.484. & ibi d. n.6.* concludit expresse falli Cardinalem de Luca, & Van-Espenium asserentes, Dioecesanas synodos robore, & efficacia carere, nisi a prædicta sacra Congregatione approbentur. Non enim sacra Congregatio eas recognoscere consuevit, nisi quis ad ipsam ab iis appellet. Idem *ib. n.7.* Vid. supra *n.46. & 47.*

241 In fine synodorum fieri solent faustæ Acclamationes, & præsertim in fine synodorum Generalium, uti videre est in Concilio Tridentino post sessionem vigesimam quintam, ibi: De fine Concilii, & confirmatione petenda a sanctissimo Domino Nostro.

142 Illustrissimi Domini, Reverendissimique Patres, Placet ne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic sacræ Œcumenicæ synodo finis imponatur, & omnium, & singulorum, quæ tam sub fel. rec. Paulo III. & Julio III. quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta, & definita sunt, confirmatio nomine sanctæ hujus synodi per Apostolicæ Sedis Legatos, & Præsidentes petatur a Beatissimo Romano Pontifice Responderunt, placet.

143 Postmodum Illustrissimus & Reverendissimus Cardinalis Moronus, primus legatus, & Præsidens benedicens sanctæ synodo, dixit.

Post gratias Deo actas Reverendissimi Patres ite in pace. Qui responderunt. Amen.

Acclamationes Patrum in fine Concilii.

144 CARDINALIS A LOTHARINGIA.

Beatissimo Pio Papæ, & Domino Nostro Sanctæ universalis Ecclesiæ Pontifici, multi anni, & æterna memoria.

RESPONSUM PATRUM.

Domine Deus, Sanctissimum Patrem diutissime Ecclesiæ tuæ conserva, multos annos.

Card. Beatissimorum Summorum Pontificum animabus Pauli III. & Julii III., quorum auctoritate hoc Sacrum generale Concilium inchoatum est, pax a Domino, & æterna gloria, atque felicitas in luce Sanctorum.

Resp. Memoria in benedictione sit.

Card. Caroli V. Imperatoris, & Serenissimorum Regum, qui hoc universale Concilium promoverunt & protexerunt memoria in benedictione sit.

Resp. Amen, Amen.

Card Serenissimo Imperatori Ferdinando, semper Augusto, Orthodoxo, & pacifico & omnibus Regibus, & Rebusp. & Principibus nostris multi anni.

Resp. Pium, & Christianum Imperatorem Domine conserva: Imperator cœlestis terrenos Reges, rectæ fidei conservatores, custodi.

Card. Apostolicæ Romanæ Sedis Legatis, & in hac Synodo Præsidentibus cum multis annis magnæ gratiæ.

Resp. Magnæ gratiæ: Dominus retribuat.

Card. Reverendiss. Card. & Illustribus Oratoribus.

Resp. Magnas gratias, multos anno.

Card. Sanctiss. Episc. vita & felix ad Ecclesias suas reditus.

Resp. Præconibus veritatis perpetua memoria, Orthodoxo Senatui multos annos.

Card. Sacrosf. Œcumenica Trident. Synodus, ejus fidem confiteamur, ejus Decreta semper servemus.

Resp. Semper confiteamur, semper servemus.

Card. Omnes ita credimus, omnes id ipsum sentimus, omnes consentientes, & amplectentes subscribimus. Hæc est fides Beati Petri, & Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum.

Resp. Ita Credimus, ita sentimus, ita subscribimus.

Card. His Decretis inhærentes, digni reddamur misericordiis, gratia primi, & magni supremi Sacerdotis, Jesu Christi Dei, intercedente simul inviolata Domina nostra Sancta Deipara, & omnibus Sanctis.

Resp. Fiat, Fiat. Amen, Amen.

Card. Anathema cunctis hæreticis.

Resp. Anathema, anathema.

Post hæc mandatum fuit a Legatis, & Præsidentibus sub 145
pœna excommunicationis omnibus Patribus, ut antequam discederent e Civitate Tridentina, subscriberent manu propria Decretis Concilii, aut ea per publicum instrumentum approbarent, qui omnes deinde subscripserunt, & fuerunt numero CCLV. videlicet Legati quatuor, Cardin. duo, Patriarchæ tres, Archiepiscopi XXV. Episcopi CLXVIII. Abbates septem, Procurat. absentium cum legitimo mandato XXXIX. Generales Ordinum VII.

Laus Deo.

Concordat cum Originali, in cujus fidem subscripsimus.

Ego Angelus Massarellus, Episcopus Thelesinus Sacri Concilii Tridentini Secretarius.

Ego Marcus Antonius Peregrinus, Comensis ejusdem Concilii Notarius.

Ego Cynthius Pamphilius. Clericus Camerinensis Dioecesis, ejusdem Concilii Notarius.

Item in fine Conciliorum Provincialium, licet raro, ut ad- 146
vertit idem Benedictus *loc. cit. lib. 5. cap.1. num.10.* et afferuntur prout factæ fuerunt in Concilio Provinciali Mediolanensi sexto, ut habentur impressæ in Actis dictæ Ecclesiæ *part. 8. pag. 1229.* ultimæ impressionis Bergomensis, ibi.

Acclamationes Reverendissimorum Patrum in Concil. Provincial. Mediolanensi sexto.

Archid. Deo Patri misericordiarum, & Deo totius con- 147
solationis gratiæ.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, nos Conciliorum Provincialium frequentia consolari jugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in sæculum, & in æternum.

Archid. Beatiss. Gregorio Papæ & Domino nostro Sanctæ universalis Ecclesiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, & Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctiss. Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes Sancto veræ Fidei lumine perfusæ, in unum Ecclesiæ tuę ovile colligantur.

Archid. Patriarchis, & Archiepiscopis, & Episcopis omnibus salutaris vigilantia.

Resp. Deus Pater luminum, illustra faciem tuam super servos tuos, accende corda eorum in ædificationem corporis tui.

Archid. Regi Catholico, & aliis Regibus, Principibusque Christianis perpetua felicitas.

Resp. Æterne Deus, Christianæ Religionis Defensoribus optabilem de hostibus Crucis filii tui victoriam dextera potentiæ tuæ semper concede.

Archid. Fidelibus Provinciæ nostræ, & populo Christiano universo Pax Christi æterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, & confirma in omni virtute gressus ejus, perpetuumque tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Reverendiss. hujus Provinciæ Episcop. ad Ecclesias suas redditus cum spirituali fructu uberrimo.

Resp. Deduc nos Domine in viam rectam, & dirige gressus nostros in viam pacis, & ad dandam scientiam plebi tuæ.

Archid. Nos Domine, operarii in messem tuam missi; in omni opere bono ministerium nostrum explentes, Decreta Sancta exequentes, digni reddamur misericordia, & gratia magni, & supremi Sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul beata ejus genitrice Maria, & Beato Ambrosio Confessore, atque aliis hujus Provinciæ Patronis, & omnibus Sanctis. *Resp.* Amen Amen.

Accla-

348 Acclamationibus de more absolutis, statim Reverend Patres ordine singuli ad Illustris. Metropolitanum adhuc in sessione persistentem pro osculo pacis accesserunt: quibus sigillatim Illustris. Metropolitanus, dum appropinquarent, assurgens prævia mutua capitis acclinatione osculum impartitus est.

349 Tandem Illustris. Metrop. deposita Mitra, & assumpto Baculo, surgens universæ Synodo solemniter benedixit, & Indulgentiam centum dierum concessit, ac postremo per Rev. Archidiaconum alia voce, *Redeamus cum pace*, enunciatum est, & Responsum *in nomine Domini*, Et Sacras Vestes in sessionali loco statim exuit Illustris. Metrop. & Reverendiss. Patres, & ibidem facta brevi oratione, cum jam secunda hora noctis immineret, in ædes Archiepiscopales &c.

350 Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus, ut tradit Cæremoniale Episcop. *c.* 31. & notat idem Benedictus *loc. cit. n.* 10. omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis a Metropolitano accipiendum, quod deinde sibi invicem pariter dant, & accipiunt, ut mutuam caritatem, animorumque conjunctionem ostendant.

351 Etiam in fine Synodorum Diœcesanarum aliquando fieri solent dictæ Acclamationes, licet rarius, ut notat Idem *ibid. n.* 11. ex Cæremoniali Episcoporum *cit. c.* 31. in fine sic expresse concludente; *In Synodis Diœcesanis magis expediret, ut Acclamationes, & oscula pacis omitterentur*. At

352 quia nihilominus Gavantus *in praxi Synodi Diœcesanæ pag.* 61. ait: *Acclamationes fiunt saltem in prima Synodo. aut aliquando fiant, & Cæremoniale non eas prohibet, sed parcius adhiberi censet in Diœcesanis Synodis*, adductis exemplis de Acclamationibus factis in variis Synodis Diœcesanis hinc inde celebratis, & tradita dispositione Concilii Provincialis V. Mediolanensis, prout *Actis Eccl. Mediolan. part.* 1. *pag.* 279. ibi *Tum postea Acclamationes sanctæ fiant ex formula ab Episcopo præscripta. Acclamationibus factis omnes Sacerdotes, & Clerici surgentes, cum reverentia osculum pacis ab Episcopo accipiant, & sibi invicem dent cum timore, & amore Dei. Si vero Cleri, qui convenerit numerus is est, ut longius hic osculi ritus ducatur, ea ratio ineatur, ut Præpositi. & Archipresbyter solum ab Episcopo illud accipiant; Deinceps suo quique Clero dent, isque inter se mutuo item*; tandem ipsemet *loc. cit. n.* 11. *in fine*, sic expresse concludit; Verum cum hæc in Cæremoniali Episcoporum. nec præcipiantur, nec prohibeantur, liberum erit Episcopis ea vel facere, vel omittere; sicut fert cujuslibet Diœcesis consuetudo.

353 Hinc ad exemplum traduntur Acclamationes factæ in fine Synodi Diœcesanæ XI. Mediolanensis ann. 1584. Archiepiscopo S. Carolo Borromæo, & Summo Pontifice Gregor. XIII, prout traduntur in Actis d. Eccles. part. 8. pag. 1241. ibi. Acclamationes Cleri in Synodo Diœcesana.

Archid. Deo Patri Misericordiarum, & Deo totius consolationis, gratiæ.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui Conciliorum exercitationibus rectum Justitiæ tuæ tramitem, & disciplinæ regimen jugiter docere dignatus es. Tibi laus, Tibi honor, Tibi gloria in sæculum, & in æternum.

Archid. Beatissimo Gregorio Papæ, & Domino Nostro Sanctæ universalis Ecclesiæ Pontifici cunctarum gentium obedientia, & Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctissimum Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes Sancto veræ fidei lumine perfusæ, in unum Ecclesiæ tuæ ovile colligantur.

Archid. Reverendiss. Archiepiscopo Nostro salutaris vigilantia.

Resp. Omnipotens Deus, super Antistitem nostrum benedictionum tuarum dona perpetuo multiplica.

Archid. Serenissimo Regi Philippo, Christianæ religionis defensori perpetua felicitas.

Resp. Æterne Deus, Catholicum Regem nostrum in Amore tuo conserva, ut cœlesti gratia tua auctus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur,

Archid. Populo Mediolanensi Pax Christi æterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, ac perpetuum tuæ benedictionis rorem illi infunde,

Archid. Nos Dei voluntatem explentes, & Sancta Decreta in omni opere bono exequentes, digni reddamur misericordia, & gratia magni, & Summi Sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul Beata ejus Genitrice Virgine Maria, Beato Ambrosio Confessore Patre nostro, & omnibus Sanctis.

Resp. Amen. Amen.

Quibus absolutis Illustris. Archiepisc. dedit omnibus Ca- 354
nonicis ordinariis Ecclesiæ Metropol. & Præpositis Collegiatarum Ecclesiarum Civitatis, & Diœcesis, & Vicariis Foraneis, & Syndicis regionum Civitatis osculum Pacis; Et demum cum benedictione solemni, & publicationem Indulgentiarum dimisit universum Clerum,

Benedictus autem XIV. *loc. cit. n.* 9. Acclamationes fieri 355
solitas generatim recensens, sic expresse tradit: In fine Synodi fieri solent Acclamationes. quibus, Diaconus, ceteris respondentibus. omnem laudem, honorem, & gloriam refert Deo Patri misericordiarum, aut Spiritus Sancti invisibili gratia Synodum dirigere, atque ad felicem exitum perducere dignatus est; Summo Pontifici universalem Ecclesiam gubernanti. veram & diuturnam prosperitatem, Episcopo Synodo præsidenti, ejusque Ministris salutarem vigilantiam, & Divinarum miserationum abundantiam; Civitati, & Oppidis Diœcesanis pacem, animorumque concordiam, omniaque fausta precatur; supplicatque Deo, ut uberem opem elargiatur. qua singuli adjuti, edita in Synodo Decreta sancte, inviolateque custodiant, & exequantur.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Multa sane ad materiam hanc pertinentia addi possent, 1
sed & longum esset, & prorsus inutile postquam æternæ, & gloriosæ memoriæ Benedictus XIV. Tractatum edidit repetitæ præsertim prælectionis *de Synodo Diœcesana*. Eum igitur, ubi res postulat, adi.

T

TABACCUM.

1 Tabaccum sive solidum, sive in frusta concisum, aut in pulverem redactum, ore, vel naribus, in fumo per tubulos, & alias quomodolibet sumere prohibetur sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ eo ipso absque aliqua alia declaratione incurrenda omnibus, & singulis utriusque sexus personis tam Sæcularibus, quam Ecclesiasticis, etiam cujusvis Ordinis, ac Instituti Regularibus quomodolibet qualificatis in quibusvis Civitatis, & Diœcesis Hispalensis Ecclesiis, earumque Atriis, & Ambitu. Urban. VIII. Constit. incip. *Cum Ecclesiæ* emanat. *die* 30. *Januarii* 1642.

2 Item sub eadem Excommunicationis pœna Tabaccum sumere in Basilica Vaticana, ejusque Choro, Capellis, Sacrario, Porticu, & Atriis sumere prohibuerat Innocentius X. sub die 8. *Januarii* 1650. Constitut. incip. *Cum sicut*. Ast istam sustu- 3
lit Benedictus XIII. sub die 10. *Januarii* 1725. ut patet in sequenti Notificatione.

Anibal miseratione Divina Tit. S. Clementis Presbyter 4
Cardinalis Albanus S. R. E. Camerarius, & hujus Sacro-sanctæ Basilicæ Archipresbyter.

Omnibus, & singulis nostras hasce litteras inspecturis compertum esse volumus a Ss. D. N. Benedicto Divina Providentia PP. XIII. per ejus speciale Chirographum, seu motum proprium ad nos directum, & datum sub die X. mensis hujus Januarii anni 1725. nobis a Sanctitate sua demandatum fuisse, ut cunctis Christifidelibus utriusque sexus, ac præsertim Reverendiss. Capitulo, & Clero Sacrosanctæ Basilicæ Vaticanæ signi-

gnificemus, & notum faciamus, prout præsentibus exequimur, ab eadem Sanctitate sua, justis, prudentibusque de causis in eodem motu proprio indicatis, certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, abolitam fuisse, ac penitus abrogatam prohibitionem, alias a fel. rec. Innocentio PP. X. factam, qua sub poena Excommunicationis ipso facto incurrenda, omnibus, & singulis vetuerat, ne in Basilica præfata, ejusdemque Sacrario, Choro, Capellis, Porticu, & Atrio Herbam Nicosianam, vulgo Tabaccum nuncupatam, sive in solidum, ex eo elicitam, sive in frustra concisum, sive in pulverem redactum, fumum ore, naribus, aut alias quomodolibet sumere auderent, vel præsumerent: & virtute memorati Chirographi quibuscumque a Sanctitate sua factam fuisse potestatem dicto Tabacco in recensitis sacris locis pro libito utendi, illumque sumendi, cujusvis Ecclesiasticæ censuræ comminatione omnino sublatu:

Quia tamen in laudato Motu proprio eadem Sanctitas sua expresse declaravit, ejusdem mentem non esse, aut unquam fuisse, ut ex narrata permissione, reverentia, & honor dictæ Sacrosanctæ Basilicæ debitus illatenus minuatur, & ideo nobis, qui præfatæ Basilicæ immeriti quamvis Archipresbyteri munere fungimur, districte præcipit, ut ejusdem Reverendiss. Capitulo, & Clero, qui ceteris aliis exemplo præire debet, ea servanda mandaremus, quæ ad augendam Domus Domini Sanctitudinem, & cultum huic toto Orbe celeberrimæ Basilicæ præstandum, cujus incrementum Sanctitas sua quam maxime in votis habet, facere, & conducere judicaremus.

Hinc piissimis hisce Sanctitatis suæ mandatis morem ex animo gerentes præsenti Edicto Rev. Capitulo, totique Clero suprad. Basilicæ districte in Domino præcipimus, non modo, ut in ipsa Basilica, vel ejus Choro, aut Sacrario Tabaccum ita circumspecte fumant, ut nemini eorum, qui aderunt, scandali, & offensionis ingerant occasionem, verum etiam, quod illorum nullus, præsertim dum Choro interest, & Divinis operatur Officiis, Arculam, seu Thecam, in qua Nicotianum pulverem servat, ad alios in orbem, seu gyrum mittere palam, & publice audeat; sub poenis arbitrio nostro juxta modum inobedientiæ infligendis. Volumus autem, ut hæc voluntatis nostræ significatio præsentibus Litteris consignata in Sacrario memoratæ Basilicæ, ac in loco conspicuo, qui ab omnibus cerni possit, semper affixa remaneat in perpetuum omnium supra dictorum, præceptorumque monumentum. Dat. Romæ ex nostro Palatio ad quatuor fontes 15. Januarii 1725.

Loco ✱ Sigilli.

A. Card. S. Clem. Arch.

5 Tabacci cujuscumque usus ante Missam, & Communionem indecens est, ut notant passim Doctores, & signanter La Croix *lib.6. part. 2. num.560.* ubi dicit, quod Urbanus VIII. Constitut. 161. & Synodus Coloniensis *pag.88.* prohibent, ne ullus Clericus, vel Laicus ante Missam, vel Communionem sumat Tabaccum nasale; Si autem Tabaccum traheret fumo, adhuc magis dedeceret, uti notant Doctores cum Busemb. *lib.6. part.1. tract.3. cap. 2. dub. 2. art. 2. vers. Et si parvicat*, & multo magis dedeceret, si masticaretur.

6 An vero sumptio Tabaci frangat jejunium naturale? Variant Doctores. Antonius enim de Leone *in quæstionibus moralibus de Chocolata part.1. §. 4. num.10. & seq.* Lezana *tom. 3. verb. Eucharistia num.16.* & alii, dicunt violari jejunium naturale ad Communionem requisitum, quando aliquis fumum, vel pulverem Tabaci naribus sumit. At vero rectius hanc sententiam rejiciunt Diana *part. 5. tract. 13. resolut. 1. & part. 8. tract. 7. resolut. 3.* Pasqualig. *in praxi jejunii decis. 438.* Lugo *in respons. moral. lib. 1. dub. 9.* La Croix *lib. 6. part. 1. num. 570.* cum aliis ibi citatis, & alii passim; Et ratio est, quia illa non est vera comestio, vel potatio, quibus solis jejunium solvitur; sed vel est trajectio salivæ, vel respiratio, vel attractio, seu efflatio narium.

7 Difficultas major est de his, quia folia Tabaci ore sumunt, & dentibus conterunt ad sputa, & phlegmata ex ore projicienda; De illis enim Antonius de Leone *loc. cit.* dicit non esse dubium, quod violent jejunium, quia semper aliquid ex succo in stomachum trajicitur, & ipsum sequuntur alii, & præsertim Lezana *loc. cit.* dicens frangi jejunium, nisi moraliter certum sit nihil in stomachum pervenisse. Et Alphonsus de Leone, & Joannes Præpositus, quos affert, & sequitur Diana *loc. cit.* Raynaud. *in Heter. tom. 16. sect. p. 3. n. 23.* & alii dicunt, non violari jejunium, si nihil in stomachum trajiciatur; Violari tamen si aliquid trajiciatur. Gobat autem *tom. 1. tract. 4. n. 265.* Burg. & Mercant. cum La Croix *lib. 6. part. 1. n. 569.* & alii plures, & ex professo Lugo *in Respons. moral. lib. 1. dub. 9. n. 5.* dicunt, per id minime frangi jejunium, fateturque *ibi* Lugo, quod talis sit praxis Doctorum, & piorum virorum, qui absque ullo scrupulo Tabaco utuntur, & ejus folia primo mane ore versant, & dentibus conterunt, & postea ad Communionem, & Missam celebrandam accedunt, sicque sibi respondisse omnes a se consultos viros doctos, & Theologiæ Professores volentes, quod ad hoc, ut Tabacum ore sumptum, & dentibus contritum sputa, & phlegmata, aliosque superfluos humores attrahat, non sit necesse ut aliquis succus foliorum Tabaci descendat in stomachum, quia fieri potest per vim attractivam, ex consensu linguæ, & palati cum stomacho, cerebro, aliisque partibus continentibus; Ceterum tenendum est, quod si aliquis Tabaci succus in stomachum trajicitur, tunc frangatur jejunium naturale; Secus autem non, ut præter supracitatos cum aliis docent etiam Pontas verb. *Missa cap. 6.*

Tabaci præsertim excessivus usus, ni dicam abusus non 8
parva affert incommoda, si expertibus in arte medica fidem habere velimus. Simeon Paulus enim Medicus Regius Tarbusiensis *pag. 8. terg. litt. D.* sic expresse habet: „ Quotus „ quisque ergo est, nisi ipse sit Architabacarius, atque „ adeo animo occupato, qui non intelligat, quod meatibus „ aut foraminulis ossis ethmoidis a pulvere Tabaci obturatis „ cum cerebrum per os ethmoidis neque aerem, ut eo ventiletur, neque rerum odorabilium species admittere possit, „ quin necessario olfactu intercidat. *Et paulo post*: Cum, „ ergo ad nasi radices usque pulvis Tabaci narcoticus magna „ copia violenter attrahatur, & punctum temporis natura „ otiosa non sit, ac in vivo corpore ex Decretis Hyppocratis nostri, omnia sint permeabilia, ac transpirabilia, „ utique aliter fieri non potest, ut innui, quin partes olfactui „ destinatæ a narcotica Tabaci facultate misere affligantur „.

Et Jo. Chrysostomus Magnenus Professor Medicus in Uni- 9
versitate Ticinensi *Exercit.8. §. 4.* sequentia Tabaci incommoda recenset. „ Primum incommodum est Odoratus abolitio, membranarumque, nervique odoratorii exsiccatio, „ processum mamillarium tabes, ut probavimus §.15. Exerc.6. „ Secund. Inducta cerebro intemperies, quæ memoriam labefactat. Tertio operantur in Medicina illi, quando quiescere licet, quod furoris genus appellat Celsus. Quarto „ attrahunt a ventriculo ad cerebrum humores pravos, immoderataque cerebri exsiccatione aliqui vix sibi satis constant. Quinto senium, mortemque accelerant adventitia „ siccitate humido radicali infesta. Sexto Febribus acutis „ magis obnoxii redduntur, itemque deliriis, & phrenitidi. „ Septimo, vidi non neminem, cui insanus hujus pulveris „ usus crystallinum corrugaverat humorem, unde & fluitantia cernebat objecta. Octavo durior auditus fit iis, qui „ parvum caput sortiti sunt, tinnitusque aurium cuipiam contingit effrenato hujus pulveris usu „.

Tabacum Jacobus VI. Britannorum Rex interdixit suo in 10
Regno, bene persuasus ex ejus usu corpora hominum enervari. Et Amurates IV. Turcarum Imperator sub pœna capitali ipsum prohibuit, teste dicto Magneno *Exerc. 6. §. 10. & 11.* ne subditi, vel inebriarentur, vel infæcundi redderentur.

His de Tabaco ad eruditorum curiositatem addere lubet, 11
quæ ex Anton. Abbati *in suis lepidissimis Frascherie Fascio 2. tit. la Pazzia, Satra circa medium* refert Urlaya *instit. Crim. lib.3. tit.3. n.58.* ibi.

una certa pazzia nasi innamora,
Che nome ha di Tabacco, e a mio giudizio
Già dall' urna del mal trasse Pandora.
E' medicina, e non fa mai servizio,
Non fa servizio, e a chi la piglia è grata,
Grata è per uso, ed usasi per vizio.
Allodar nasi, e fazzoletti è nata,
Però scerner non sò, se più conviene
Ai nasi, o a' fazzoletti una beccata.
Come in suol polveroso ondose vene
Piovon dal Ciel, così dal naso esclusa
Su la polvere sua la pioggia viene.
S' a sgravare il cervello un uomo l' usa,
Ragione non averà, mentre si lagna,
Che leggier di Cervell' altri l' accusa.

sempre

Sempre cola un umor, ch' il labbro bagna,
Ond' io non so, se magni, o cachi il naso,
O faccia collazion naso, che magna.

12 Adducuntur varia Decreta Sac. Congr. Immunitatis in ordine ad faciendam perquisitionem Tabacci in locis immunibus, prout referuntur a D. Riccio *in sua Synopsi verb. Tabaccum*; ibi:

13 Sac. Congr. ultra facultates in Decreto sub 21. Dec. 1676. ex speciali commissione Sanctissimi concessas Reverendissimo Nuncio Apostolico, & Ordinariis Locorum in Regnis Lusitaniæ, & Algarbiorum, sequentes de ejusdem Sanctissimi permissione addendas esse censuit: firma in reliquis remanente dispositione ejusdem Decreti, videlicet.

Quod Reverendissimus Dominus Nuncius, retenta sibi potestate procedendi, & inquirendi contra Regulares, exemptos in Civitate, & Diœcesi Ulixiponen. pro aliis locis cognitionem causarum contra cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti de necessitate etiam exprimendi Regulares, mercimonii causa Tabacum contrahentes, seu contundentes, vel etiam ad effectum præfatum retinentes, propriis Episcopis in Civitatibus, & locis intra fines cujuslibet illorum Diœcesis, & quoad loca, quæ Nullius, vel extra Diœcesim existunt, aliis Episcopis vicinioribus committere possit, & valeat, communicando eidem nomine Sedis Apostolicæ facultatem inquirendi, et procedendi contra dictos Regulares, et exemptos privative quo ad omnes etiam ipsorum Prælatos et Regulares; insuper tam idem Nuncius, Sanctissimo pariter annuente, in Diœcesi, et Civitate Ulixiponen. quam dicti Episcopi, et Ordinarii locorum, sive procedentes contra Ecclesiasticas Personas ex propria facultate, sive delegata contra Regulares, aliosque exemptos possint pariter, et valeant in casibus præfatis perquirere toties, quoties opus fuerit in locis immunibus, ac intra Claustra, et Domos Regularium, seu Monasteria, quamvis exempta. *Sacra Congreg. Immun. in Lusitana 21. Iunii 1678. lib. 2. Decret. Altovit. pag.* 1599.

14 Ad instantiam Proregis Neapolis editum fuit simile Decretum quoad Tabacum cum iisdem facultatibus Nuncio, Episcopis Regni Neapolitani, ac in suprapposito pro Regnis Lusitaniæ. *Sac. Cong. Immun. in Neapolitana 29. Iun. 1678. lib. 2. Decret. Alt. pag.* 1603.

15 Ad instantiam Appaltatorum Tabaci R. Cameræ Apostolicæ conceditur eadem facultas Episcopis Status Ecclesiastici perquirendi in quocumque loco, et procedendi, et inquirendi contra quoscumque quomodolibet exemptos eodem modo, et forma, ac in Neapolitana suprascripta circa Tabacum. *Sacr. Congreg. Immunit. in Romana 17. Martii 1682. lib. 3. Decr. Alt. pag.* 23.

16 Edicta, et Banna publicata a D. Nuncio, et controversa ab Eminentissimo Archiepiscopo super Tabaco sustinentur. *Sacr. Congr. Immun. in Neapolitana 13. Novemb. 1668. l. 1. Decr. Alt. p.* 286.

17 Tabacum extractum ab Executoribus Curiæ Episcopalis sine interventu Personæ Ecclesiasticæ a loco immuni, debet restitui loco immuni. *Sacra Congregat. Immun. in Tudertina 30. Augusti 1675. lib. 2. Decr. Alt. pag.* 1826.

18 Quamvis Tabacum cujuscumque generis ante, et paulo post celebrationem Missæ, et sumptionem Eucharistiæ, quædam Synodi etiam sub Censuris interdixerint; Qua propter his suffulti auctoritatibus Clericatus *de Sacrament. Eucharist. decis. 54. n. 12. cas. 2.* Natalis Alexander *Theolog. Dogmat. & Moral. tom. 1. in appendic. 1. variar. Epistolar.* 45. Sarnellus Episcopus *tom. 6. Epistol. Eclesiastic. Epist.* 30. Hurtad. *resolut. moral. tom. 2. tract. 1. c. ultim.* docuerunt oportere, ac decere, ut Episcopi in suis Synodis edicant a nemine ante Missæ celebrationem, aut Sanctissimæ Eucharistiæ perceptionem, tabaci folium mandatur; Benedict. XIV. *De Synodo*
19 *Diœcesana lib. 7. cap. 63. num.* 3. relicta in medio, seu indecisa quæstione de tabaci folii masticatione, tradit nequaquam hodie expedire, ut usus tabaci fumi, aut pulveris naribus attracti sub Censurarum pœna interdicatur; Cum hodie a communi consuetudine sit adeo talis usus cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum præbeat, aut admirationem causet.
20 Unde nimium severus notaretur Episcopus, qui dictis antiquis Synodis insistens dicti Tabaci usum, aut omnibus ante Sacræ Eucharistiæ perceptionem, aut solis Sacerdotibus ante Missæ celebrationem, interdiceret, adjecta præsertim in transgressores Censurarum pœna.

TABERNACULUM.

Claves Tabernaculi nec relinqui debent in Sacristia, nec 1
a Laico servari, sed a solo Sacerdote. *Sac. Cong. Rit.*
22. *Feb.* 1593. Immo ipsas retinere debet Parochus privati- 2
ve ad Sacristam, et Capellanum. *Sac. Cong. Concilii in Neapolitana 14. Novemb.* 1693.

In Tabernaculo, ubi asservatur Sanctissimum Sacramentum,
non sunt retinendæ Reliquiæ, nec Vasa Sacrorum Oleorum, 3
nec aliud. *Ead. Sac. Cong. Rit. dict. die 22. Feb.* 1593.

Clavis Tabernaculi, ubi reponitur Hostia consecrata in feria V. Cœnæ Dominicæ, non est danda Laico, quantumvis 4
nobili. *Sac. Cong. Rit. 30. Jan.* 1616.

Monialibus non committitur Clavis Tabernaculi SS. Sacra-
menti, sed penes eum Sacerdotem semper esse debet, ad 5
quem spectat cura illud administrandi. *Sac. Congreg. Concilii in Vallisoletan. 12. Januar.* 1604.

Nec etiam in Monasteriis Monialium asservari debent Re- 6
liquiæ, sed in exterioribus Ecclesiis. *Sac. Cong. Concil. in Faventina 7. Martii* 16.7.

Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti in Cathedralibus non
debet esse in Altari majori propter functiones Pontificales, 7
quæ fiunt versis renibus ad Altare. *Sac. Cong. Rit. 24. Novemb.* 1598.

Capuccini retinere possunt Tabernaculum ligneum affabre 8
laboratum. *Sac. Cong. Episcop. & Regul. 13. Julii* 1646.

Ante ostiolum Tabernaculi SS. Eucharistiæ, in quo depi- 9
cta vel insculpta est Imago Salvatoris non est retinendum vas florum, vel quid simile, sed collocandum in humiliori, & decentiori loco. *Sac. Congregat. Rit. 22. Januar.* 1701.

TABERNA, TABERNARII, SEU CAUPONES.

Abernæ nomine intelligitur Domus, in qua panis, vi- 1
num, carnes coctæ, & alia hujusmodi venduntur. Sic Glossa communiter recepta *in Clem. 1. de vita, & honestate Clericorum*.

Tabernas ingredi non possunt Clerici ad comedendum, & 2
bibendum nisi in itinere, aut causa necessitatis; *cap. Non oportet 2. cap. Clerici 4. dist.* 41.

Tabernas habere nullimode licet Clericis, alias deponendi 3
sunt, textu expresso *in cap. Nulli Clerico 3. dist.* 44. ibi: *Nulli clerico licet Tabernam, aut ergasterium habere; Si enim hujusmodi Tabernam ingredi prohibetur, quanto magis aliis ministrare in ea? Si quis vero tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur*.

Tabernarii, seu Caupones mortaliter peccant, si inebrian- 4
dos plura vendendi, aut lucrandi prætextu ad potum continuandum provocent. *Communis*. Et ratio est quia si ex Apostolo *ad Rom. 1. n. 31. Digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*, a fortiori qui alios ad male agendum provocant, & inducunt.

Item mortaliter peccant Tabernarii, seu Caupones, qui 5
potum ministrant iis, quos inde prævident inebriandos, si ex denegatione non timeantur gravia incommoda. *Communis*. Et ratio est, quia licet ipsi vendant, & ministrent rem de se indifferentem, quia tamen hic & nunc est materia ebrietatis, & consequenter etiam peccati gravis, tenentur illam denegare, sicuti tenentur peccatum proximi impedire, quia, ut habetur *Ecclesiast. 17. n. 12. Mandavit (Deus).... unicuique de proximo suo*. Idem dicendum est cum proportione 6
de Tabernariis, qui carnes, aut secundam refectionem ministrant in die jejunii, ac de illis, qui potum ministrant se inebriaturis, cum sit omnino par ratio.

Tabernarii, seu Caupones, si, ut plures habeant hos- 7
pites, permittant, seu curent ad ædes suas venire meretrices, & inservire mensis, peccant mortaliter, quia dant occasionem proximam peccatis, tum meretricum, tum hospitum. Beja *part. 1. cas.* 48. La Croix *lib. 2. numer.* 26. & alii passim.

Tabernarii graviter peccant, si, admoniti ut desistant, ad- 8
huc diebus Festis, tempore Divinorum Officiorum in suas Tabernas incolas, seu Parœcianos ad potandum, ludendum, aut aliud non necessarium agendum permittunt, præsertim cum scandalo aliorum. Colligitur ex pluribus Conciliis, & signanter ex Concilio Rothomagensi *de Curatorum, & aliorum Presbyterorum, & Parœcianorum Officiis*, ubi statuit,

 ut Pa-

ut Parochi *in Pronao pro excommunicatis denuncient, qui post admonitionem ausi fuerint Dominicis, & festivis diebus, tempore Divini servitii Parocianos in Domum suam ad potandum, ludendum, aut aliud non necessarium agendum recipere*. Item ex Concilio Turonensi *tit. De Festorum cultu*, ibi: *In Hospitiis, seu Cauponis aliis, quam peregrinis cibaria, & vinum ministrari. . . . . sub anathematis poena prohibet haec Sancta Synodus*. Quae duo Concilia, ut testatur Pontas verb. *Caupo cas.2.* confirmata fuerunt a Gregorio XIII. Anathematis autem poena non nisi pro peccato mortali infligi potest, ut declarat Concilium Meldense *cap.56.* relat. *in cap. Nemo 41. caus.11. quaest.3.*, ibi: *Quia anathema aeternae est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine*, & concordat *cap. Corripiantur 17. caus.24. qu.3.* ubi dicitur, quod in Ecclesia nulla major dari potest poena, quam Excommunicatio, ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla major esse potest*.

9 De Tabernariis vendentibus pro puro vinum aquae commixtum, aliasque res majori pretio, quam valeant, discurrendum est eum proportione, sicuti dictum est sub verb. *Emptio, & Venditio art.3.* Vide *ibi*.

10 Episcopus potest prohibere aperiri Tabernas pro ludis alearum, & Taxillorum. *Sac. Congregat. Immunit. in una S. Severini 8. Julii 1687. lib.1. Martelli p.131. & 16. Nov. 1688. ibi pag.380.*

11 Magistratus non potest prohibere Tabernariis appendere res venales in columnis Porticus de jure Ecclesiae, seu quas Ecclesia babet Jus locandi. *Sacr. Congregat. Immun. in Imolen. 5. Maii 1689. lib. 2. Decr. Vall. p.213.*

TACTUS IMPUDICI.

1 Omnes tactus impudici animo determinate libidinoso facti in quacunque corporis parte, sive in alio, sive in se ipso, sunt semper peccatum mortale. *Communis*.

2 Tactus facti in seipso in partibus verendis praecise ex levitate, ordinarie non sunt peccatum mortale, quia tactus in corpore proprio non ita excitant ad libidinem, ac tactus in corpore alieno (a); *Communis*.

3 Tactus facti in alio cujuscumque sexus in parte corporis honesta ex joco, levitate, aut propter delectationem minime inhonestam, ordinarie excusantur a peccato mortali. *Communis*; Et ratio est, quia tactus illi, cum sint de se indifferentes, non plus habent malitiae, quam communicet ipsis affectus tangentis, adeoque, cum in dicto casu affectus tangentis non sit mortalis, neque mortales erunt dicti tactus.
4 Mortales autem ordinarie sunt dicti, si fiant in partibus verendis. *Communis*; Et ratio est, quia licet tactus illi procedant absque affectu vere libidinoso, quia tamen sunt in partibus libidinosis, seu libidinem ex natura sua (ubi non adest justa dictorum tactuum necessitas) valde excitantibus, & ad delectationem veneream, & pollutionem proxime disponentibus, sunt ordinarie mortiferi, juxta illud *Eccl. 3.*
5 *num.27. Qui amat periculum, peribit in illo* (*). Si tamen dicti tactus fiant quidem in partibus verendis, sed supra vestes, ordinarie excusantur a peccato gravi, quia non videtur ipsi adesse tantum periculum, ut notant communiter Doctores, quamvis serio moneant esse id vitandum, praesertim in personis alterius sexus (a).

6 Feminae permittentes se tangi impudice praesertim in partibus libidinosis, peccant graviter, non solum ratione cooperationis alterius peccato, sed etiam ratione tactus passivi. *Communis* (a); Et ratio est, quia non minus ad libidinem excitat tactus passivus, quam activus, adeoque &c.

7 Ancillae, nutrices teneros pueros vestientes, lavantes, eorumque pudenda tangentes, etsi motus sensualis exurgat, secluso consensu, aut complacentia turpi, aut non peccant, si ita suum officium exigat, aut solum peccant venialiter, si leviter ex joco, aut curiositate faciant; Si autem id facerent cum notabili mora, ordinarie mortaliter ob mortale periculum consensus libidinosi, & a fortiori, si in faciendis intermisceretur delectatio venerea. *Communis*.

Tactus venerei, seu impudici inter personas ejusdem sexus sunt graviora peccata mortalia, quam inter personas solutas diversi sexus. *Communis*; Et ratio est, quia tales actus venerei ex natura sua tendunt ad peccatum mollitiei, vel etiam Sodomiae, quod est peccatum gravius simplici pollutione.

Tactus in quacunque parte corporis, sive proprii, sive alieni, facti a Medicis, Chirurgis, Infirmariis, aut aliis causa medendi, aut alterius necessitatis, quamvis inde interdum suboriantur motus inordinati, quamdiu abest pravus affectus, & consensus, aut ejusdem periculum, nullimode sunt peccaminosi; Immo de se meritorii. *Communis*.

8 Item ne quidem erit peccatum veniale tangere verenda proprii corporis ex naturali aliquo, & non malo fine, ut si quis verb. gr. fricatione velit extinguere pruritum non venereum in illis partibus quandoque vehementius consurgentem. Vide verb. *Luxuria num.84.*

9 Tangere, seu complecti pueros ex affectu tenerae infantilis aetatis captando delectationem sensibilem ex mollitie carnis tenerae, per se loquendo, secluso consensu, aut complacentia turpi, vel nullum est peccatum, vel tantum veniale. Vide d. verb. *Luxuria n.77.*

10 Tactus etiam in partibus verendi factis inter conjuges, si ordinentur ad copulam conjugalem, sunt per se liciti. *Communis*; Conjuges enim licite se possunt simili modo ad copulam conjugalem excitare (*). Si autem similes tactus inter conjuges
11 fiant causa solius voluptatis, & delectationis absque ordinatione ad copulam conjugalem, sunt quidem culpabiles, sed non mortaliter. *Communis*. Et ratio est, quia Matrimonium eos cohonestat, & defectus debiti finis non est mortalis. Dummodo tamen in dictis tactibus absit periculum pollutionis,
12 quia alioquin essent mortales, cum voluntaria pollutio extra debitum vas etiam inter conjuges sit mortalis. *Sic Doctores Communiter*.

13 Tactus qui fiunt inter sponsos de futuro cum delectatione sensibili venerea, morosa, & directe voluntaria, sunt peccata mortalia; alias non sunt nisi venialia: Et si pudice fiant ex recto, & honesto fine secundum consuetudinem patriae in
14 signum mutuae benevolentiae, & debiti obsequii, sunt licita (a). *Communis*.

15 Bruta, seu animalia minora praesertim, ut catellos, catos & hu-

(a) Nota. Non adeo facile a gravi culpa excusari debent tactus illi deliberati, qui aut in honestis partibus fiant, ob delectationem tamen sensualem percipiendam, vel in partibus pudendis supra vestes, aut in signum mutuae benevolentiae inter sponsos de futuro &c. Nam ubi ordinarie lethalis culpae periculum adest, ibi peccatum mortale sit necesse est; Huc enim spectat illud Ecclesiastici a Lucio citatum: *Qui amat periculum, peribi in illo*; ordinarie vero, qui deliberate tactus illos exercet, periculo graviter peccandi se se exponit: Nam delectatio venerea, fatentibus omnibus, peccatum mortale est; inhonestae quoque hac de re cogitationes, & desideria inde sequentia, mortalia quoque peccata sunt. Quis vero dicat, tangentes ex. ca. faciem captandae delectationis sensibilis causa ex ipsius mollitie; tangentes ex joco, & levitate propria pudenda, atque tangentes, & osculantes futuram sponsam, in mutuae benevolentiae significationem, periculo non sese exponere delectationis venereae, inhonestae cogitationis, turpisque desiderii? Nam ex tactibus illis delectatio ordinarie consurgit, quae ad venerem incitat, & motus inde nascentes nonnisi venerei sunt, atque ad veneris usum provocantes. Iidem tactus illi rei inhonestae ideam suggerunt; ex idea inhonesta, inhonesta cogitatio oritur; ex inhonesta cogitatione, turpe desiderium enascitur, ut rem consideranti liquet. Quamobrem ordinarie loquendo tactus hujusmodi a gravi culpa excusari non debent, ac rari admodum casus esse possunt, in quibus tactus hujusmodi deliberati sint, non ex necessitate fiant, & gravi culpa careant.

(*) Vestes impedimento non sunt, quominus imaginatio actus impudici excitet affectum, affectusque ipse contingat. Audiat quisque S. Paulum dicentem: Ab omni specie mala abstinete vos. 1. Thessal. 5. 22.

(*) Non est communis haec sententia Auctoris nostri. Nam S. Antonin. Sylvester, aliique adfirmant, tactus, de quibus hic sermo est esse culpam mortalem, si exerceantur absque animo perveniendi ad copulam.

16 & hujusmodi molliter tractare, demulcere, etiam eorum
pudenda contrectare ex sola jocositate, vel levitate, sine
ulla impura delectatione, ordinarie est tantum peccatum ve-
niale (a); Vide verb. *Luxuria n.*80. Esset autem mortale ita
bruti, seu animalis alicujus pudenda fricare, ut semen ex-
17 pelleret ex curiositate illud videndi, & ob delectationem sen-
sibilem. Vide *ibid. num.*81.
Alia ad rem. Vide verb. *Femina*, verb. *Luxuria*, verb.
18 *Sponsi*.
Ad complementum affertur Poeticum dictum relatum ab
19 Ursaya *in Miscellaneo* 1. *Sacro*, *& prof. litt. num.*11.

Ni fugias tactus, vix evitabitur actus,
Hos ergo vita, ne moriaris ita.

TALIONIS PŒNA.

Vide verb. *Falsarius num.*69. & verb. *Poena*, *art.*2. *nu-mer.*24. ac verb. *Accusator n.*3. *&* 4.

TARRACONENSE CONCILIUM.

1 Tarraconense Concilium Provinciale Festorum dierum
imminuendorum methodum excogitat, quæ a Benedi-
2 cto XIII. approbatur; Nimirum, ut omnibus diebus domi-
nicis, aliisque solemnioribus Festis, Fideles Missæ intersint,
3 & ab operibus servilibus abstineant. In aliis vero Missam au-
diant, sed operibus servilibus navare possint; Sic Benedictus
XIV. tom.2. Bullar. Constitut.63. incip. *Non multi menses*.
Qui eandem methodum sequitur in concedendis hujusmodi
imminutionum indultis, *ibid.*, & Constitut. 65. incip. *Cum
sicut*.

T A X A.

TASSA INNOCENZIANA.

del Foro Ecclesiastico nelle materie spirituali;

Ovvero

Dichiarazioni sopra quelle cause, e materie Ecclesiastiche, e spirituali, nelle quali nel Foro Ecclesiastico, ed Episcopale non si può, nè si deve esigere emolumento alcuno, eccetto quello, che si dichiara per il solo Cancelliero con la riforma degli abusi contrarj.

Essendosi avuto ricorso alla Santità di Nostro Signore Innocenzio XI. per molti Vescovi, ed Arcivescovi, ed altri Prelati zelanti, acciò per sicurezza della loro coscienza, e per togliere ogni occasione di dubbio, che potesse nascere dalle diverse consuetudini delle Diocesi, ed anche acciò non siano ingannati da' loro Vicarj, Cancellieri, ed altri Ministri, e famigliari, si stabilisca una Tassa generale, ed uniforme per il Foro Episcopale, ovvero Ecclesiastico, nè mancando i Ricorsi de' Cleri, e de' Popoli, ha perciò la Santità sua deputato una Congregaaione particolare di due Signori Cardinali Prefetti delle Congregazioni del Concilio, e de' Vescovi, e di quattro altri Signori Cardinali delle medesime Congregazioni, e di due Monsignori loro Segretarj, e delli Monsignori Datario, ed Auditore della Santità sua, e da questa si è risoluto non potersi nelle cause contenziose, civili, criminali, e miste venire alla sudetta Tassa generale senza la precedente notizia delle Tasse particolari di ciascheduna Diocesi, o Provincia, potendo giuridicamente quella esser varia secondo la diversa consuetudine regolata dalla diversità de' Paesi, e de' luoghi. Bensì doversi con qualche maggior chiarezza per togliere tutti i dubbj, e gli equivoci, dar fuori le dichiarazioni, che in più tempi, e diverse occasioni si son fatte dalle Sacre Congregazioni del Concilio, e de Vescovi nelle materie Ecclesiastiche, ovvero meramente spirituali; acciò in tal modo sappia ciascuno quel che sia illecito, e si tolga ogni scusa, o pretesto d' ignoranza, o di consuetudine, dovendo in sì fatte materie l' osservanza essere da per tutto uniforme per le generalità de' Canoni, e Concili, e particolarmente del Tridentino in modo, che deve dirsi reproba, ed illecita ogni contraria consuetudine, e Tassa diversa in qualunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medesima Congregazione si è stabilito, in modo che le seguenti dichiarazioni debbano osservarsi da per tutto senza ecccttuazione alcuna, sotto le pene contenute ne' Sacri Canoni, e Concilj, ed altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che sarà pro tempore, e nascendo qualche dubbio in contrario, se ne debba consultare la suddetta Sacra Congregazione del Concilio, e non altrimente.

Nella materia delli Ordini Sagri, e Minori, e prima Tonsura, così per la Collazione, come per la facoltà, che ad altro si dia di conferirli, ed anche per il loro esercizio, e per la facoltà di esercitarli in qualunque luogo, e qualunque tempo, si stabilisce la regola generale, da non ricevere altra eccettuazione, che quella si dirà di sotto, e che nè il Vescovo, o altro Prelato, nè il suo Vicario Generale, o Foraneo, Cancelliero, ed altro Offiziale qualsivoglia, nè Parenti, e Famigliari, o Servitori possano esigere, e ricevere emolumento, e cosa alcuna sotto qualsivoglia colore, o pretesto di atti per la giustificazione de' requisiti, ovvero di Tavaglia, Forbici, Pettine, ed altro, nè sotto titolo di regalo, o di mancia, anche se spontaneamente si offerisse e desse, eccetto che l'Ordinante possa ricevere l'Oblazione della Candela, secondo dispone il Pontificale a libero arbitrio dell'Ordinario circa la qualità, e peso. Ed il Cancelliero, secundo la disposiziune del Sagro Concilio di Trento per le lettere testimoniali della collazione dell'Ordine già dato, ovvero per le lettere dimissoriali per la collazione da farsi per un altro Vescovo, possa ricevere solamente la decima parte d' uno scudo di moneta Romana, cioè un giulio, ovvero l'equivalente nella moneta del Paese, e non più da persone, le quali abbino l'uso del denaro, non già da quei Religiosi, i quali non ne hanno l'uso, come sono i Cappuccini, ed i Minori osservanti; eccetto che nella collaziune del Subdiaconato per gli atti che si devono fare per la giustificazione della verità, e sufficienza del Patrimonio, ovvero del Benefiaio, a titolo del quale si deve promovere, possa esigere quell' emolumento, che sia proporzionato alla mera fatica personale per la scrittura, e carta, senza che il Vescovo, o Vicario, o altr' Offiziale, direttamente, ne indirettamente ne possa partecipare in modo alcuno, purchè detto emolumento non possa, nè debba eccedere uno scudo d'oro, ma se la fatica richiede minor mercede si debba esigere solamente quel meno. Ma rispetto agli altri Ordini, ed alla prima Tonsura possa esigere cosa alcuna sotto pretestu di registratura de' Brevi, e dispense, e di altre Scritture, o di presentata, e di qualunque altra giustificazione, e solennità, o remozione d' impedimento.

Cun dichiaraaione, che se le suddette Lettere testimoniali, ovvero dimissoriali contengono più Ordini, tuttavia non si possa esigere altra mercede, che la suddetta di un giuliu, sicchè non si possa moltiplicare a ragione di ciascun Ordine. Non sia però tenuto il Cancelliero a far una sola scrittura per più Ordini, quando questi siano stati conferiti in diversi tempi, & diverse Ordinazioni, ma volendu, possa farle separate, non già rispetto a quegli Ordini che si conferiscono in uno istesso giorno, come segue ne' Minori, ne' quali dovrà farsi una sola scrittura, e nelle lettere dimissoriali che si diano per l'Ordinazione da farsi per un altro Vescovo a più Ordini parimente non si possano moltiplicare scritture, nè possa esigere cosa alcuna per il rogito della collazione degli Ordini, ovvero per l'accesso al luogo dell'Ordinazione con altro pretesto anche di mancia, e di regalo.

Nella materia de' Beneficj Ecclesiastici, quando si tratta di quelli, che come di libera collazione, ovvero come devoluti, si conferiscono dal Vescovo, o altro Ordinario Collatore, parimente si stabilisce la regola generale, che nè il Vescovo, o altro Collatore, ne il suo Vicario, nè il Cancelliero, o Parenti, famigliari, servitori possano esigere, e ricevere emolumento alcuno, ed altra cosa sotto qualsivoglia altro colore, e pretesto, anche di mancia o regalu, volontario donativo, così se siano Curati, o residenaiali, come se semplici o non residenziali, ed anche se siano Cappellanie manuali, ma solamente il Cancelliero per le lettere della collazione, compresa carta, sigillo, corde, ed ogni altra cosa, possa esigere la mercede proporaionata alla scrittura, e materia, purchè non ecceda la summa di giulj dieci di moneta Romana, ovvero l'equivalente nella moneta del Paese, senza che si possa pretendere altra mercede, sotto qualsivoglia pretesto, e particolarmente per l'approvaaione e preeleaione nel concorso alle Chiese Parrocchiali. E per il possesso il Vescovo, o Vicario, o altr' Officiale non possa esigere cosa alcuna ed il Cancelliero, se sarà dentro la Città, possa per il rogito, ed ogn' altro atto esigere giulj tre, se ne' Borghi, ovvero Suburbj giulj quattro, e

se

se in altro luogo i medesimi giulj quattro il giorno, e le spese di vitto e viatico; Bensì che se nel luogo del Benefizio vi sarà il Cancelliero del Vicario Foraneo, o altro Notaro, si dovrà il possesso commettere al Vicario Foraneo, e suo Cancelliero senza la necessità del viaggio del Cancelliero Episcopale.

Quanto a' Benefizj di Provisione Appostolica, perchè siano riservati, ovvero affetti avanti la loro provvisione così ne' Benefizj curati, ne' quali per l' ordinario si danno le lettere testimoniali alla Dataria dell' approvazione, e della preelezione nel concorso secondo la forma del Concilio di Trento, come anche negli altri Benefizj non curati, e particolarmente ne' residenziali, per i quali si sogliono dare le attestazioni alla Dataria sopra la vita, costumi, ed idoneità de' concorrenti per le dette lettere, non si possa esigere, o ricevere mercede, ed emolumento alcuno in denaro, o in altre cose sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di volontario donativo, ma si debbano dare affatto gratis.

E dopo la provvisione per l' esecuzione delle lettere Appostoliche, quando siano nella forma graziosa, non possano il Vescovo o altro Prelato Ordinario del luogo, o suo Vicario, e Cancelliero, ed altr' Officiale pretendere di doverne essere per necessità Esecutori; ma sia in arbitrio de' Provisti l' eleggersi l' Esecutore, ed il Notaro per il possesso, ma se il provisto eleggesse l' ordinario Officiale, ed il suo Cancelliere, o veramente se le lettere fossero nella forma che si dice dignum indrizzare all' Ordinario, ovvero al suo Vicario, il quale per ciò ne fosse necessariamente l' Esecutore, così nell' uno, come nell' altro caso, non essendovi legittimo contradditore, in modo che l' Esecutore sia mero, parimente il Vescovo o altro Prelato, ed il suo Vicario, o altr' Officiale, e suoi famigliari, servitori, ed attinenti, non possano, nè debbano esigere, e ricevere emolumento alcuno, in quell' istesso modo che di sopra si è detto ne' Beneficj d' ordinaria collazione; ma il Cancelliero possa per la copia, o registro delle lettere Apostoliche, ed altri atti ricevere la mercede proporzionata alla fatica per la scrittura, purchè non ecceda in tutto uno scudo d' oro. Ed essendovi contradittore sicchè convenga di far processo giudiziale, la mercede del Cancelliero per la sua fatica si possa stendere a due scudi d' oro, e non più senza che il Vescovo, o Vicario, o altro Officiale possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, mentre nelle cause Ecclesiastiche, e spirituali, ordinano i Sacri Canoni, che non ostante qualsivoglia consuetudine, il giudizio si debba interporre gratis. E per il possesso si osservi quell' istesso, che si è detto di sopra ne' Beneficj conferiti dall' Ordinario Collatore.

Nelli Beneficj del Padronato, nascendo dubbio sopra l' esistenza del Padronato con il Procurator Fiscale, ovvero col Provisto, che ne pretenda la libertà, si debba in tutto, e per tutto osservar quell' istesso, che di sopra si è detto ne' Beneficj di libera collazione col Contradditore. Ma se controvertendosi l' esistenza, sia la controversia tra' Compatroni, ovvero Presentati da essi sopra la pertinenza, in tal caso si reputi come causa civile profana, e per conseguenza si osservi la solita Tassa di ciascuna Curia, fino a tanto che si faccia d' altra Tassa delle cause profane Civili, Criminali, e miste.

Generalmente così nelle Cappellanie manuali, come nelle nuove fondazioni, ed erezioni de' Beneficj, Cappellanie, Confraternità, Congregazioni, ovvero fondazioni, benedizioni, consegrazioni, e respettivamente Visite, ed approvazioni di Chiese, e di Oratorj così con l' autorità Appostolica, come con l' ordinaria, il Vescovo, o altro Prelato, e suo Vicario e qualunque Officiale non possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, ma solamente il Cancelliero possa esigere quella mercede, che sia proporzionata alla sua fatica per la scrittura, purchè non possa eccedere il tutto uno scudo d' oro, ma sia meno, se minore sarà la fatica.

Nelle cause, e materie, che riguardano il Matrimonio, ed i Sponsali, così per l' esecuzione delle Dispense Appostoliche Matrimoniali, come per la giustificazione dello stato libero, o che non vi sia Canonico impedimento, ed anche per la Dispensa dalle pubblicazioni, o per la licenza di potersi contrarre in Casa, o in altro luogo, o tempo insolito, e proibito, o che si possa contrarre in presenza d' altri, che del Parroco, ed ogni altro atto, che occorresse fare il Vescovo, e il suo Vicario, ed ogni altro Officiale, o Ministro, o Famigliare, non possa sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di mancia, e di volontario donativo esigere, e ricevere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre cose, ma solamente il Cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, cioè nell' esecuzione delle dispense giulj tre, e per i testimonj sopra lo stato libero, o che non vi sia impedimento, un giulio per testimonio, purchè in tutto non si ecceda uno scudo di moneta Romana, cioè dieci giuli; ovvero il loro equivalente nella moneta del Paese. Non comprendendosi le cause contenziose tra i conjugi sopra la validità del Matrimonio, ovvero sopra la separazione del Toro, stimandosi questa causa giudiziale profana, nella quale si osserverà la Tassa di ciascun Tribunale, finchè si provveda.

Generalmente in tutto quello, che riguarda i Monasteri delle Monache, ed i Conservatorj delle Donne, le quali a guisa de' Monasterj, e Monache respettivamente vivono ritirate, il Vescovo, o altro Prelato, il Vicario così generale, come particolare, e qualunque altro Officiale, o Deputato, ed il Cancelliero, ed anche i Parenti, e i Famigliari del Vescovo, o Prelato, e de' suoi Officiali non possano esigere, e ricevere emolumento alcuno in danaro, e in altre cose, eccetto che quelle comestibili, che siano proporzionate all' uso, e consumo proprio dentro tre giorni, anche con titolo di donativo per l' ammissione all' Abito Monastico, per l' approvazione del Deposito della Dote, per la Professione, per l' ammissione dell' Educande, ed altre Donne secolari, per le rinunzie, che si fanno dalle Novizie, per l' elezione dell' Abbadessa, o altra Superiora, o per le licenze de' Medici, Chirurghi, ed altri Operarj, per le licenze di parlare alle Monache, ed altre, che sono nel Monastero, per la Deputazione de' Confessori, Cappellani, Procuratori, Esattori, ed altri Ministri, e generalmente per ogni atto, che riguarda al governo, ma solamente il Cancelliero per il rogito delle rinunzie, e per gli atti, che convenga fare sopra la giustificazione del Deposito della Dote, possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giulj cinque Moneta Romana, ovvero l' equivalente nella moneta del Paese.

Parimente per una regola generale da non soggiacere a limitazione alcuna, il Vescovo, o altro Prelato suo Vicario generale, o particolare, Cancelliere, e qualunque altro Officiale, Ministro, e Famigliare, sotto nome di Mancia, o volontario donativo, non potrà esigere, e ricevere emolumento alcuno, così in denaro, come in qualunque altra cosa in tutto quello, che riguarda l' amministrazione de' Sagramenti, del Battesimo, della Cresima, della Penitenza, dell' Eucharistia, dell' Estrema Unzione, anche per l' esame, ed approvazione, o licenza d' amministrarli. Anzi s' incarica a' Vescovi, e Prelati, e loro Vicarj, ed Officiali che non lo permettano a' Curati, e a' Confessori, ed altri Ministri, e particolarmente nel prendere il piatto, o altro vaso, nel quale sia riposto il Vase dell' Olio Santo per l' Estrema Unzione, o del Crisma nel Battesimo, ovvero Tovaglie, fazzoletti, ed altre cose, dichiarandosi tutto ciò illecito. Come anche a non chiedere, nè esigere cosa alcuna per la benedizione delle Donne infantate, quando il parto secondo il Rito Ecclesiastico per la prima volta entrano in Chiesa.

In quelle Diocesi, nelle quali regna l' antica consuetudine, che il Vescovo, o altro Prelato, ed Officiale faccia il Testamento per l' anima di quelli, i quali muojono ab intestato di quella somma moderata, nella quale secondo i Decreti della Sacra Congregazione può esercitare tal facoltà, non possano esso, e suoi Officiali, Ministri, Parenti e Famigliari partecipare in modo alcuno sotto qualsivoglia colore, o pretesto, anche di povertà, ma il tutto si debba effettivamente applicare ad usi, ed opere pie, nè per l' adempimento di tal disposizione si possano in modo alcuno impedire, e ritardare la sepoltura e l' Esequie, o funerale al Defonto, dovendosi esercitare giuridicamente azioni sopra i beni ereditarj, e si debba osservare la Lettera Circolare della Sacra Congregazione de' Vescovi sotto li 19. Agosto 1678.

Come anche in modo alcuno non si possano impedire, o ritardare la sepoltura, e l' esequie, o funerali a defonti, così Cittadini, come forastieri per il pagamento di quegli emolumenti, che dal Vescovo, o dal Capitolo, o dal Curato, e qualunque altro per la consuetudine del Paese, si pretendono, ma parimente rimangano illese le azioni giuridiche ne' beni, sopra i quali si dovranno esercitare, senza, che in modo alcuno si faccia represaglia al cadavere, ovvero, che si diano molestie personali a' figli, e moglie, e parenti.

E an-

E ancora non si possa esigere cosa alcuna per la licenza di trasportare i Cadaveri, ovvero di sepelirli più in un luogo, che nell'altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, ed indiretto, e per conseguenza se ne proibisce al Vescovo, o Prelato, suo Vicario, e Cancelliero, e ogni altro Ministro, e Famigliare, ogni esazione sotto qualsivoglia pretesto, anche di mancia o donativo nell'infrascritte cose, cioe,

Per la licenza, o Patente di predicare, così nella Quaresima, nell'Avvento, come in tutti gli altri tempi, e in qualsivoglia luogo.

Per la licenza di lavorare nelle feste, anche per applicarsi ad usi pii, sicche si dia onninamente gratis, e quanto alle contravenzioni d'aver lavorato, le pene tutte si applichino effettivamente ad opere, o luoghi pii, senza participazione alcuna benchè minima, eccetto che alli Esecutori, e Ministri inferiori, volgarmente Sbirri, per la cattura si dia la mercede proporaionata alla diligenza, e fatica, purchè non ecceda tre giulj in tutto.

Per la revisione de' conti de' Luogi Pii.

Per la recognizione, ed approvazione, e pubblicazione delle Reliquie, delle Indulgenze, ed Altari privilegiati.

Per le licenze di questuare.

Per l'attestazione della povertà, o altro requisito, eccetto che il Cancelliero possa esigere in tutto, e per tutto un giulio di moneta Romana, o l'equivalente.

Per la licenza d'esser assente dalla residenza, e generalmente per le Dimissorie, che si sogliono concedere a quelli, li quali partono di casa per andar in altro Paese.

Per le monitoriali. Per le revelazioni di scomuniche, così quando si diano da essa Curia, ed Ordinario, come quando si pubblicano le Lettere Apostoliche, eccetto che il Cancelliero possa per la mercede della Scrittura esigere un giulio solamente.

Per la dichiarazione dell'incorso nelle Censure per la percussione de' Cherici, ed altre somiglianti cause, e per la loro assoluzione, eccetto che il Cancelliero per la fatica della Scrittura possa esigere giulj due, eccetto che nell'esecuzione de Brevi della Penitenziaria, nel qual caso per quel, che appartiene all'assoluzione, nè anche il Cancelliero possa esigere cosa alcuna.

Per la facoltà d'esercitare i Pontificali.

Per l'esecutione de' Brevi Apostolici, ovvero licenza della Sacra Congregazione nell'alienaaione de' Beni di Chiesa, e Luoghi Pii, ovvero imposizione de' censi, solamente il Cancelliero possa esigere la mercede proporaionata alla fatica della Scrittura, purchè non ecceda in tutto giulj dieci di Moneta Romana, o suo equivalente, come anche per tutto quello, che appartiene alla difesa dell'Immunità Ecclesiastica, così personale, come reale, e locale, e particolarmente di quest'ultima non si possa in modo alcuno sotto qualsivoglia pretesto ricevere, ed esigere mercede, ovvero emolumento, ma il tutto si debba far gratis.

Le pene, le multe, e le composizioni si applichino per intiero ad uso de' Luoghi Pii, senza, che il Vescovo, o Vicario, e suoi Officiali direttamente, nè indirettamente ne abbiano partecipazione alcuna.

Il Sussidio caritativo in quelle Diocesi, nelle quali sia solito esigersi, e non altrimente, si esiga solamente per una volta nel primo ingresso del Vescovo secondo la Tassa solita antica d'anni 40. in dietro, sicchè non s'attenda il solito più moderno da detto tempo in giù, nè si possa più esigere sotto qualsivoglia pretesto anche di volontario donativo.

Quanto alla visita si osservino inviolabilmente il Decreto del Sacro Concilio di Trento, e le dichiarazioni della Sacra Congregazione, e particolarmente da quelli, i quali concorrono alle spese de' cibarj, nè mediatamente, nè immediatamente si possino ricevere regali, e donativi, anche di cose comestibili. Ed ancora non si possa esigere emolumento alcuno per gli atti della Visita, decreti, e presentate di scritture, ovvero per le revisioni de' Decreti delle Visite antecedenti, e della loro osservanaa; mentre da quelli, i quali sono visitati si ricevono le spese del vitto.

Die prima Octobris 1678. facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione D. N. mediante illarum lectura de verbum Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servari mandavit, earumque observantiam, & publicationem injunxit Sacra Congreg. Concilii.

Jo. Baptista de Luca praefati SS. D. N. Innocentii Papae XI. Auditor, & Secretarius Memorialium.

Die 8. Octobris 1678. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhaerendo mandatis Sanctitatis Suae censuit praemissam Taxam, seu Declarationes Typis dandas esse, & per litteras Circulares ad quoscumque Locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdem adamussim observent, ac faciant observari.

F. Card. Columna Praefect.

Loco ✠ Sigilli.

S. Archiepisc. Brancaccius Episcop. Viterbien. Secr.

Taxa Innocentiana non est nisi reassumptum Ordinationum Sacrorum Canonum, & Sacrarum Congregationum. Et ejus Executrix est Sacra Congregatio Concilii privative quoad omnes. Sic ex ejusdem Taxae verbis Cardinal Petra *tom.* 1. §. 3. *pag.* 8. *num.* 22.

T A S S A

Per li Avvocati, e Procuratori, che patrocinano le cause di Beatificazione, e Canonizaainne nella Sacra Congregazione de' Riti, rinnovata, e stabilita dalla medesima Sac. Congregazione,

1. Per lo Spoglio universale, che si fa pro una vice tantum, si osservi la Tassa del 1658. al §. 3. ove si dice, che non si possi dare più di scudi 4. per ogni centinaio di fogli di esso Processo ridotto, cioè, che il foglio sia di due facciate, e ciascheduna faccia sia di linee 24. e la linea di sillabe 16.

2. Per le scritture ne' due soli dubbj principali, cioè super virtutibus, & miraculis si possino dare scudi 20. per ciascheduna, e non più.

3. Per le risposte ne' medesimi dubbj si possino dare scudi 10. e per tutte le altre scritture, che risguardano fatica considerabile in tutti gli altri dubbj, si possono dare scudi 15. per ciascheduna scrittura, & non più.

4. Per le scritture d'introduzione delle cause nuove, e di reassunzione di quelle introdotte avanti gli Decreti del 1642. ad effetto di segnarsi nell'une, e nell'altre la Commissione, si possono dare scudi 15. e non più.

5. Per le copie originali di tutte le scritture si paghino bajocchi 15 il foglio ridotti come sopra.

6. Per il sommario, che si farà sopra ciascun dubbio, si diano cinque bajocchi per carta dell'istesso sommario, che sarà fatto, ridotte le carte come sopra.

7. Per il Memoriali di qualsivoglia sorte, o grandi, o piccoli che siano, non si diano più di Giulj 12. per ciascheduno, eccettuate le scritture di reassunzione, o introduzione delle cause, quali sogliono andare sotto nome di Memoriali, per li quali s'osservi ciò, che s'è disposto di sopra al numer. 4.

8. Per la prima copia originale tanto delli sopraddetti sommarj quanto de' Memoriali si diano solo bajocchi sei la carta ridotta come sopra.

9. Per l'informazione in voce, quando s'informa tutta la Congregazione con l'intervento de' Consultori non si diano più di scudi 30. tra il Procuratore, e gli Avvocati, e quando s'informa la sola Congregazione ordinaria, si dia la metà.

10. L'emolumento degli Avvocati sia di scudi 10. per scrittura, e per l'informazione in voce sia il medesimo, che si dà a' Procuratori.

11. Per la minuta di qualsivoglia Commissione non si paghi più di Giulj 15. e per le due copie da darsi al Sign. Card. Ponente, ed al Segretarin, si paghi a ragione di bajocchi sei. il foglio ridotto come sopra.

12. Per l'accesso del Procuratore al Sig. Card. Ponente, ed al Promotore, e per la minuta, o copia originale del fatto concordato non si paghi più di Giulj 12.

13. Per l'informazione in voce di Nostro Signore, e dell'Auditore di sua Santità si diano al Procuratore scudi 3. moneta, ed altrettanti all'Avvocato, se informerà anch'esso.

14. Per le Citazioni, ed intimazioni non si paghi cosa alcuna

cona, e per l'esecuzione di esse si paghi a ragione della Tassa de'Cursori.

15. Le Copie delle Opposizioni del Promotore, eccetto la Prima Originale, si faccino fare dalle parti, le quali fatte che saranno, doveranno portarle al Promotore, che sigillate le darà alle medesime parti per distribuirle alli signori Cardinali, Protonotario, Segretario, e Consultori.

16. Per qualsivoglia fatica, o scrittura non espresse di sopra, s'intenda l'arbitrio de'signori Cardinali Prefetto della sacra Congregazione, e Ponente della causa, nè possino i Curiali arbitrar da sè medesimi.

17. E li suddetti Ordini si debbano registrare ne'registri della sagra Congregazione, e si debbano fare stampare e pubblicare, e pontualmente osservare sotto pena di perpetua privazione del Patrocinio, e sollecitazione delle cause vertenti nella detta Congregazione, e sotto altre pene ad arbitrio della medesima sag. Congregazione.

A° 15. Ottobre 1678. Avendo io infrascritto fatto relazione della presente Tassa a Nostro Signore Innocenzo XI. la Santità sua l'ha lodata, ed approvata, ed ha comandato, che si osservi, e si pubblichi.

Gio: Battista de Luca Auditore, e Segretario de'Memoriali.

Luogo ✠ *del Sigillo.*

Bernardino Casali Segret. della sagra Congregazione de' Riti.

ORDINI, E TASSA

Da osservarsi dal Notaro della Sagra Congregazione de' Riti rinnovati, e stabiliti dalla medesima Sagra Congregazione.

S'Ordina, che il Notaro non faccia Registri, se non degli Atti giudiziari, e non dell' esame de'Testimonj, o altro, e quelli siano senza estensione dei termini, o repetizioni de' titoli, eccetto che nel primo Atto, quali Registri debbansi onninamente farsi in tutte le Cause.

2. Che per ogni centinajo di fogli di Registro ben fatto, e secondo la Riforma della fel. mem. di Paolo V. sotto il titolo de'Registri, non pigli più di quattro scudi, nè per collazionatura, nè per rubricatura, ne per qualsivoglia altro pretesto.

3. L'istanze de' Principi, Religioni, Università, ed altri nelle cause di Beatificazioni, e Canonizazioni dal segretario si consegnino al Notaro, il quale le registri negli Atti, non altrimente per extensum, ma indicando solamente il nome del Principe, o altri, che fa l'istanza, e la data della lettera, cioè *pro introductione causa instant talis Rex suis litteris datis die tali &c. talis Rex &c.* ed in altre separata, o susseguente carta dopo gli Atti fatti per l'introduzione della causa scriva: *Pro causa prosequutione ad effectum obtinendi Litteras remissionales in genere instant N. Rex &c.* e gli originali si conservino nell' Archivio, nè se ne dia l'estratto de verbo ad verbum, ma ogni volta, che sarà richiesto il Notaro, ne dovrà dare un ristretto da cavarli dal detto Registro, o Manuale come sopra, e per esse copie si paghi a ragione di copia, come si dirà al seguente numero 4. E per la fede di esse si dieno due Giulj per ciascuna copia, delle quali una data all'Eminentissimo Sig. Cardinal Ponente, l'altra a Monsignor Segretario, e l'altra a Monsignor Promotore della Fede.

4. Per la copia degli Atti fatti in Curia, o fuori di essa in forma di buon originale non si paghi più di bajocchi 7. e mezzo per foglio da tutte due le bande, la facciata sia di linee ventiquattro, e la linea di sillabe sedici, ed essendo scritta in forma di Registro, si paghi a ragione di registro come sopra.

5. Per la copia pubblica di qualsivoglia Processo, tanto fatto auctoritate Ordinaria, quanto Apostolica, si paghino al Notaro bajocchi sette, e mezzo per foglio solamente senz'alcun altro emolumento, o mercede per detta copia o scrittura, ed il foglio sia di facciate, linee e sillabe come al detto num. 4.

6. Tutti li Registri, copie, e scritture si debbano fare in carta buona, e lettera intelligibile, e secondo la Riforma, e Ordini sopradetti, altrimenti il Notaro sia tenuto farlo copiare di nuovo senza altra spesa.

7. Che li Processi che vengono de partibus, tanto fatti auctoritate ordinaria, quanto auctoritate Apostolica non si registrino per conto alcuno, secondo la detta Riforma, ancorchè non passassero 20. fogli, ma solo si possano rubricare, se non saranno rubricati, e non intieramente, nel qual caso si possa solo rubricare quello, che manca, e non altro.

8. Per la rubricazione di qualsivoglia cosa, che n'abbia bisogno ridotto il Processo a carte buone, conforme alla detta Riforma, oltre detti bajocchi sette, e mezzo per foglio per la scrittura, si paghino Giulj dieci per cento, e tale rubricazione debba in sostanza contenere tutto quello, che contiene il corpo della scrittura, e venendo Processo, o altra scrittura rubricata de partibus, non essendo intieramente rubricata, si paghi solamente quello, che manca, come si è detto.

9. Per l'ascoltazione, o collazione de'Processi ogni volta, che sia continuata a ragione di sei ore il giorno, non si paghi al Notaro più di uno scudo il giorno, oltre li emolumenti suddetti, e li Ajutanti siano deputati dalle parti, dalle quali se li paghi quel tanto, che sarà convenuto, e per la fede dell'ascoltazione di tutto il Processo si paghino giuli cinque per la prima copia solamente, e quando le parti volessero altre copie autentiche di detti Processi, oltre la prima, non possa il Notaro pretendere più di bajocchi cinque per foglio ridotto come sopra, compresovi la Rubricatura, ma oltre detti bajocchi cinque per foglio se gli debba la mercede della collazionatura, ed ascoltazione come sopra, e per la fede di detta ascoltazione bajocchi venticinque per ciascuna di dette copie duplicate.

10. Per le compulsorie si paghino giulj dodeci conforme prescrive la Riforma suddetta di Paolo V. al Tribunale dell' A. C.

11. Per le remissorie in genere anco super non cultu, super casu excepto, o altre, in osservanza, ed esecuzione de' Decreti della Santissima Inquisizione, non si paghi più di scudi sei per quelle in specie, di scudi dieci in tutto, compresavi la scrittura, ed ogni altra cosa spettanti alle medesime spedizioni. Nè per la scrittura degl' interrogatorj, che si mandano chiusi, prenda il Notaro mercede alcuna, ma per gli Articoli l'eccessività della scrittura sopra a quindici fogli se gli paghi a ragione di bajocchi sette, e mezzo il foglio, come al n.5 ed occorrendo di dette lettere darne duplicati, non debba il Notaro per essi esigere altro che la metà della metà della mercede stabilita per la prima spedizione, ed essendovi eccessività di scrittura degli Articoli come sopra, debba la detta eccessività pagarsi a ragione di bajocchi cinque il foglio.

12. Per compulsa di qualsivoglia scrittura fuori di Officio, per l'accesso, e sessione di tre ore non possa pigliar più d'otto giulj. Per la fede in fin del Processo compulsato cinque giuli, e per la scrittura a ragione di bajocchi sette, e mezzo per foglio, come al n.4. Dentro l'Officio per ciascuna sessione di tre ore ore giulj cinque per la Fede, e Scrittura come sopra.

13. Dovendosi compulsare Libri stampati dandosi dalle Parti un simto, sia tenuto il Notaro inserirlo in fine del Processo senza farne copia, o registro di sorte veruna.

14. Per ogni esame nell'Officio, se finisce in una sessione si paghino giulj tre, se vi vogliono più sessioni, finchè si finisce l'esame di detto Testimonio, non possa il Notaro pretendere più di giuli due per sessione, e fuori dell' officio il doppio.

15. Per le surrogazioni de'giudici, o nuovi termini nelle cause di Beatificazioni, e Canonizazioni non se gli paghi più di quindici giulj in tutto, per ciascuna spedizione di lettere remissoriali, compulsoriali, proroghe di termini, e surrogazioni di giudici da farsi solamente per comandamento degli Eminentissimi Sig. Cardinali, Prefetto della Sagra Congregazione, o Ponente nelle cause controverse, non si paghi più di quello, che prescrive la Riforma suddetta al Tribunale dell'A.C.

16. Per qualsivoglia Citazione semplice da spedirsi solamente, come sopra, e da eseguirsi fuori di Roma, non si paghi più di giulj tre, e per quelle, che si spediscono con le Inibizioni in virtù delle commissioni, giulj dieci.

17. Per il duplicato di qualsivoglia Scrittura pubblica, o privata con sottoscrizione, sigillo ec. o senza, non si debba pagare più di cinque bajocchi per foglio.

18. Oc-

18. Occorrendo dar altra Scrittura, o far altre fatiche non espresse nella presente Tassa, l'emolumento si stabilisca dall' Eminentissimo Signor Card. Prefetto, ne possa il Notaro prendere alcun'altro emolumento ancorche concorra la medesima, o maggior ragione delle mercedi espresse.

19. Che nelli Processi delle Beatificazioni, e Canonizazioni s'osservi pontualmente per le Commissioni remissorie, compulsorie, Articoli, Interrogatorj, ed altro, la forma prescritta nelli Decreti, e norma di fare detti Processi pubblicati d'ordine della san. mem. d'Urbano VIII. l'anno 1631. ed ora confermati da Nostro Signore coll' aggiunte, che si sono fatte.

20. Che il Notaro debba ritenere il Libro receptorum, e fedelmente in esso notare quanto gli entra in mano de' suoi emolumenti sotto pena della privazione dell'officio.

21. Che si faccino due Manuali, cioè uno degli atti delle cause di Beatificazioni, e Canonizazioni, e l'altro degli Atti delle cause controverse, nelle quali si registrino tutte le comparse, proteste, citazioni, ed intimazioni con le sue intitolazioni, quali restino sempre nell'Officio, ne per questi si paghi cosa alcuna, e possano sempre da tutti gl'interessati esser veduti, e letti gratis, ed il Notaro sia sempre obbligato mostrarli.

22. Non possa il Notaro estrarre fuori d'officio li Processi originali, o qualsivoglia altra Scrittura prodotta, ma debba darne copia pubblica, o semplice, secondo che le parti chiederanno.

23. Per la restituzione di qualsivoglia Scrittura prodotta, dimissa copia, si diano tre giulj, e debba il Notaro far buoni due fogli, e dalle due in su gli paghi a ragione di sette bajocchi, e mezzo come sopra al n.4. ma se si restituiscono in una volta più Scritture prodotte in un sol atto, si debbano solamente tre giulj, e di piu l'eccessività della copia come sopra.

24. Che volendo le Parti veder Processi, o qualsivoglia altra Scrittura originale dentro l'Officio, sia il Notaro tenuto lasciarli vedere senza mercede alcuna.

25. Sappino le Parti, che nella Segretaria della Sagra Congregazione tutto si spedisce gratis, nè perciò debbano al Notaro per sigillo, scrittura, sottoscrizione, o qualunque altra cosa, che si faccia in Segretaria, emolumento, o mercede alcuna.

26. Che non possa pretendere il Notaro per il Viatico cosa alcuna nell'andare a legare citazioni.

27. Che il Notaro debba dare il giuramento in Sagra Congregazione d'osservare la presente Tassa, ed Ordini nella forma seguente:

Ego N. Notarius a S. Congr. specialiter deputatus in eadis ejusdem Sacræ Congregationis, tactis Sacrosanctis Dei Evangeliis juro, & promitto fideliter exercere Officium mihi concessum, & ad unguem observare supradictam Taxam sub pena perjurii, privationis officii ipso facto incurren. & restitutionis contra dictam Taxam habitorum, & acceptorum, aliisque pœnis arbitrio ipsius S. Congregationis.

28. Che si faccino stampare li presenti Ordini, e Tassa, ed il Notaro debba tenerli pubblicamente affissi nell'Officio, affinchè a ciascuno possano apparire, ed il tutto sia obbligato ad osservare tanto nelle Cause di Beatificazioni, e Canonizazioni, quanto respettivamente in quelle de' Sagri Riti sotto le pene contenute nel detto giuramento dandosi facoltà di ricorrere ad ognuno, che si sentisse gravato, e vedesse non osservarsi quanto è espresso di sopra, perchè vi si prenderà la debita provisione.

Dato in Roma li 6. Agosto 1678.

A' 15. Ottobre 1678. Avendo io infrascritto fatta relazione della suddetta Tassa a N. S. Innocenzo XI. con la sua intiera lettura, la santità sua l'ha lodata, ed approvata, ed ha comandato che si osservi, e si pubblichi.

Gio: Battista de Luca Auditore, e Segretario de' Memoriali.

Luogo ✠ *del Sigillo.*

Bernardino Casali Segretar. della Sagra Congregazione dei Riti.

5 Taxa facta a Laicis non afficit Ecclesiasticos. Sic pluries decrevit *S. C. Immun.* & signanter *in Melevit.* 1. *Dec.* 1648. ,, *l.4. Decr. Paul. p.*18. ibi: ,, Edictum taxæ super pretio ,, frumenti editum a Curia Magni Magistri afficere non potest Ecclesiasticos, sed si eo curat publicum bonum, injungi potest Episcopo, ut pro Ecclesiasticis publicet Edictum simile, non tamen relative ad Edictum Laicum. ,, Et *in Aprutina* 1. *April.* 1695. *l.*1. *Decr. Vallem. p.* 180. ibi: ,, Taxæ Edicto Regis impositæ ea causa Monetæ novæ non ,, comprehendunt Ecclesiasticos, & injungit D. Nuncio, ut ,, tueatur Immunitatem Ecclesiasticam.

Capitulum Cathedralis non potest ad suum libitum pro ratione personarum taxare emolumenta funerum, neque funeri interesse non vocatum. *S.C. Concil. in Matheran. loco Crotulæ*, in qua propositis dubiis ,, I. An attenta consuetudine, ,, cujus vigore Capitulum expensas funerum pro ratione personarum defunctarum taxare solet, sit locus certam, ac ,, perpetuam taxam pro funeribus quibuscumque præscribendi. II. An Capitulum, quamvis non vocatum, possit invitis heredibus, lucrandi stipendii causa, funeribus interesse. Dicta Sacra Congregatio die 13. Novemb. 1660. secundum ea quæ narrantur, *Respondit*; Ad I. Non licere ,, Capitulo taxam ad suum libitum facere, & Archiepiscopo ,, injungendum, ut ipse auditis partibus taxam conficiat, ,, eamque Sacræ Congregationi probandam transmittat. Ad ,, II. Non posse, *Et id confirmatum fuit* in Lavellen. *in qua* ,, die 16. Junii 1668. ead. S. Congregatio Concil. Audita relatione Episcopi Lavellen. inhærendo declarationi ejusdem Sacræ Congreg. in Matheranen. sub die 13. Novemb. ,, 1660. emanatæ, censuit non posse funeralibus invitis heredibus interesse, nec licere taxam ad suum libitum facere, sed eidem Episcopo injungendum, prout injungit, ut ,, auditis partibus taxam conficiat, eamque S. Congr. probandam transmittat. 6

7 Taxam ab Episcopo statutam in scutis sex pro constructione sepulcri in Ecclesia esse augendam arbitrio Eminentissimi Præfecti, respondit *Sacra Congregatio Conc. in Spoletana sepulcrorum* 24. *Augusti* 1709.

8 Taxam seminario solvere tenentur Parochi, Beneficiati, Confraternitates, ceterique omnes in taxa facta de an. 1652. per clar. mem. Cardinalem Rapacciolum Episcopum, & cogendi sunt pro terminis decursis, & decurrendis, quacumque appellatione suspensiva, & quibuscumque inhibitionibus Urbis non obstantibus. *S. C. Conc. in Interamn. Taxæ seminarii* 11. *Maji* 1720.

9 Taxa Innocentiana prohibet Parochis, Confessoribus, aliisque Ministris accipere discum, aut aliud vas, in quo Oleum sanctum fuit repositum pro extrema unctione ministranda. *S.C. Concil. in Senogall.* 24. *Maji* 1710. *ad* 2. ubi quod nempe a sponte dantibus accipi potest, *& in Albanen.* 20. *Januar.* 1723.

10 Taxæ seminarii est subjectum Beneficium B. M. V. erectum in Cathedrali Veliterna, ac per Sixtum V. unitum Collegio S. Bonaventuræ Urbis, *S. C. Conc. in Veliterna Taxæ seminarii* 12. *Apr.* 1723.

11 Taxa Ceræ adhibendæ ab heredibus circa cadavera defunctorum statuenda, & ab Ordinario, auditis interesse habentibus, transmittenda est ad sacram Congregationem. *S. C. Concil. in Nullius, seu Montis Casini*, 26. *Januarii* 1716. *ad VIII.*

12 Taxa Innocentiana servanda est in omnibus Curiis, etiam extra Italiam. Unde *S. C. Conc. in Vasion. Taxarum synodalium*, quæ præscripta erant contra dictam Taxam Innocentianam ad dubium: ,, An Taxæ præscriptæ in synodo Diœcesana Vasionen. sint observandæ, & executioni mandandæ ,, in casu &c. ,, sub *die* 6. *Febr.* 1734. Respondit *Negative, & amplius.*

13 Taxa Cathedratici quæ, & a quibus sit observanda, ac solvenda? ostenditur in sequentibus Sacr. Congregationis Resolutionibus. In Congregatione particulari super Cathedratici pridem a sanctissimo D. N. deputata quatuor ad instantiam Fiscalis Curiæ Archiepiscopalis Firmanæ die 29. *April.* 1731. contra Collegiatam Murri Vallis propositis dubiis, ,, nempe. ,, I. An Beneficia, quæ sunt ad collationem Capituli Firmani præter solutionem census, quam ei facere solent, teneantur etiam solvere Cathedraticum Reverendissimo Archiepiscopo? II. An Capellæ, & Confraternitates ,, laicales teneantur solvere Cathedraticum? III. An cathedraticum jam in certa summa taxatum, & solvi consuetum ,, potuerit augeri? IV. An augmentum hactenus exactum veniat restituendum? *Responsum fuit*: Ad I. Affirmative. Ad

,, II. Ca-

,, II. Capellanias, & Confraternitates laicales non teneri,
,, Ad III. Negative. Ad IV. Affirmative. *Quatuor etiam*
,, *aliis propositis contra Collegiatam S. Elpidii; nimirum*. I. An
,, capitulares, & Beneficiati S. Elpidii, quatenus habeant
,, Præbendas distinctas a Massa communi, teneantur solvere
,, Cathedraticum pro qualibet eorum Præbenda ultra Cathe-
,, draticum in communi? II. An antiqua, seu potius nova
,, taxa Cathedratici etiam quoad Beneficia extra gremium
,, dictæ Collegiatæ, & Loca pia dictæ Terræ sit exequenda?
,, III. An Beneficia, & Loca Pia de præterito non taxata pro
,, Cathedratico teneantur in posterum illud solvere: & ad cu-
,, jus taxæ rationem? IV. An constet de attentatis? *Respon-*
,, *sum fuit*? Ad I. Negative, Ad II. Antiquam Taxam esse
,, servandam. Ad III. Ad mentem, *quæ fuit* ut servetur di-
,, spositio Concilii Romani. Ad IV. Negative. *Ac deinde*
,, *reproposita causa* die 5. Octobris ejusdem anni 1731. *rescri-*
,, *ptum fuit*. In Decisis in omnibus, & amplius. *Et tandem*
,, in dicta Firmana Cathedratici die 24. Julii 1734. *proposi-*
,, *tis hisce tribus dubiis*; I. An Beneficia, quorum redditus non
,, excedunt annua scuta 15. deductis oneribus, teneantur sol-
,, vere Cathedraticum, & in qua summa in casu? II. An
,, confraternitates erectæ auctoritate ordinaria, & habentes
,, propriam Ecclesiam teneantur solvere Cathedraticum in
,, casu? III. An ad solutionem Cathedratici teneantur etiam
,, Confraternitates non habentes propriam Ecclesiam, sed
,, simplicem tantum Capellam in honorem Sanctorum, sub
,, quorum titulo sunt erectæ in casu? *Responsum fuit*: Ad I.
& II. Affirmative. Ad III. Negative, & amplius.

34 Taxa Innocentiana est omnino servanda. Propositis enim
inter alia duobus sequentibus dubiis. ,, XII. An constet de
,, inobservantia Taxæ Innocentianæ in Curia Episcopali Ale-
,, xani quoad collationem Beneficiorum. Ordinum, & exe-
,, cutionem dispensationum Matrimonialium, *& quatenus*
,, *affirmative*; XIII. An, & quas pœnas incurrerint Episco-
,, pus, ejusque Officiales in casu &c. Sacra Congregatio
,, Concilii in Alexanen. die 1. Septembr. 1742. *Respondit*;
,, ad XII. & XIII. Episcopus sedulo invigilet, ut Taxa Inno-
,, centiana omnino servetur; & quoad præteritum consulat
,, conscientiæ suæ.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Possunt Episcopi taxare stipendium pro Missis tum in Synodo, tum extra Synodum; *Amostaz. de Causis piis l. 2. c.4. n.6. & seq. Romaguer. ad Const. Synod. Gerund. l.3. t.17. c.18. n.5. & plur. seq.*

2 Nota tamen, quod non possunt Episcopi stipendium taxare negative, ut nec sit majus, nec minus, & ita ut libere non dari possit in quacumque quantitate & libere in quacumque quantitate recipi; *Passerin. de stat. Homin. q.187. art.4. a n.394. & maxime n. 397. Giballin. de Simon. quæst. 18. consect.7. n.5.*

3 In taxando vero hoc stipendio attendendæ sunt circumstantiæ Loci & Temporis, & qualitatis Missarum, quum majus stipendium sit taxandum pro una Missa, quam pro alia, nempe pro solemni ac cantata, quam pro non solemni. Confer præter allegatos *Cortiad. dec.244. n.12. p.4.*

4 Taxato ab Episcopo stipendio, tenentur ad illud etiam Laici, ita ut in Foro possint conveniri; *Tanchred. consul. 59. n.24. Romaguer ad Const. Synod. Gerund. l.3. titul.17. cap.18. num.* 10.

5 A Potestate sæculari taxari minime potest hoc stipendium; *Amostaz. de causis piis l.2. c.4. n.13. Cortiad. dec. 244. n.13. part. 4.*

6 Num pro exequiis & sepulturis sint debita aliqua emolumenta, possintque ea taxari ab Episcopo, vide *Romaguer.*
7 *ad Synod. Gerund. l.3. t.19. c.4. n.48.* ubi an taxæ huic stare teneantur Laici, ac Clerici, pariterque Regulares exempti.

TEMERARIA PROPOSITIO.

Vid. verb. *Propositiones damnatæ n.36.*

TEMPERANTIA.

Vid. verb. *Virtus num. 130.*

TEMPLA GENTILIUM.

Additio ex Auctore.

In Templis, Festivitatibus, & Sacrificiis Gentilium, seu Infidelium prohibentur Christiani tibicinibus, musicis instrumentis, aliisque modis operam ipsi præstare, seu inservire; Benedict. XIV. t.1. Const.107. incip. *Omnium sollicitudinum*, ubi plurima alia ad rem merito observanda. 1

TERRACONENSE CONCILIUM.

Additio ex Auctore.

Terraconense Concilium Provinciale Festorum dierum imminuendorum methodum excogitat, quæ a Benedicto XIII. approbatur, nimirum, ut omnibus diebus Dominicis, aliisque solemnioribus Festis, Fideles Missæ intersint, & ab operibus servilibus abstineant; In aliis vero Missam audiant, sed operibus servilibus navare possint; Sic tradit Bened. XIV. 1
t.2. Bullar. Const.63. incip. *Non multi menses*. Qui eamdem 2
methodum sequitur in concedendis hujusmodi imminutionum Indultis, *ib.* & Const.65. inc. *Cum sicut*, & t.1. constit. 62. pariter inc. *Cum sicut*, & sæpe alibi, ut ibi videri potest.

TERRITORIUM SEPARATUM.

Additio ex Auctore.

Territorium separatum importat jurisdictionem in Clerum, & populum, in Ecclesias, & loca. Bened. XIV. 1
t.1. Const.76. inc. *Apostolicæ servitutis* §.6. Territorium au- 2
tem separatum Prælato inferiori competere non censetur in loco intra certam Diœcesim existente, nisi constet de Privilegio Apostolico, aut de immemorabili consuetudine. Idem t.2. Constitut. 21. inc. *Inter multa*. Territorii separati jura ex
mera denominatione *Nullius Diœcesis* non probatur. Idem 3
ibidem.

TERTIARII, TERTIARIÆ.

Tertiarii, & Tertiariæ habentes requisita Constitutionis Leonis X. & Decreti generalis infra ponendi Sacræ Congregationis Episcop. & Regular. innovantis, & confirmantis ad id Decreta Sacræ Congregat. Concilii, gaudent privilegiis, quibus gaudent Fratres Ordinis; cujus tertiæ Regulæ Habitum gestant. *Communis*, ex repetitis Declarationibus *Sac. Congregationum, tum Concilii, tum Episcop. & Regular. tum Immunitatis*; ut abunde in decursu patebit. 1

Requisita autem ex Constitut. Leonis X. incip. *Dum intra*, edita *in Concilio Lateranensi sess.* 11. pro Tertiariis viris sunt, quod collegialiter vivant, seu cum Claustralibus habitent, ibi: *Collegialiter autem viventes, seu cum Claustralibus habitantes*, & pro Tertiariis mulieribus, ut ibi sequitur: *Ac mulieres virginalem, seu Cœlibem aut castam vidualem expresso voto, & sub dicto habitu vitam ducentes privilegiis, quibus Fratres Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ Habitu gestant, gaudere debeant*. Et in alia Constitutione incip. *Nuper in Concilio Lateranensi* edita *die* 1. *Martii* 1518. sic declarat: *Nos ad tollendum omne dubium motu proprio, & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine harum serie decernimus, & declaramus, quod in præmissis de voto solemni Religionis minime intelligi debeat, ita ut mulieres virginalem, seu cœlibem vitam simpliciter voventes, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut propriis domibus, vel seorsim habitantes, & privilegiis, & immunitatibus prædictis in omnibus, & per omnia frui, & gaudere debeant*. 2

Supradictæ Pontificiæ dispositioni inhærendo *Sac. Congr. Episcop. & Regul. sub die* 20. *Dec.* 1615. innovans, & confirmans Decreta Sacræ Cong. Concilii ad id edita statuit, ut sequitur. 3

,, Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcop. &
,, Regul. præposita ad tollendas omnes contentiones inter
,, Episcopos, & Superiores Regulares super Immunitates,
,, & exemptiones Tertiariarum, quæ in privatis Domibus
,, degunt, vulgo *Bizzoche*: seu alio quovis nomine nuncupa-
,, tarum, in primis, & ante omnia in memoriam revocat ea,
,, quæ

„ quæ Sacra Congregatio Concilii in eadem sententia respondit, videlicet.

„ §. 1. Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sæpius respondit, minime posse Sacerdotes Regulares Mulierum Tertii Ordinis, quas de pœnitentia vel Bizzochas vocant, Confessiones Sacramentales audire, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad Confessiones personarum sæcularium audiendas, quemadmodum nec posse illis Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrare in die Paschatis Resurrectionis SS. D. Nostri Jesu Christi.

„ §. 2. Verum quo ad sepulturam atque alia Privilegia, Fratres Tertiarios, Mantellatos, Corrigeatos, aliosque similes, ita demum Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ Habitum assumpserunt, privilegii potiri, & ab Ordinarii jurisdictione exemptos esse, si viri Collegialiter vivant aut cum Claustralibus habitent; Mulieres virginalem, seu Cælibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub habitu vitam traduxerint, quemadmodum cavetur Constitut. Concil. Lateranen. sub Leone X. quæ habetur sess. 11. in fine.

„ §. 3. Hoc autem voto mulierum alia duo scilicet Paupertatis, & Obedientiæ nequaquam includi; quinimo hujusmodi mulieri, si virginalem aut Cælibem simpliciter, expresse voverint, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut propriis domibus vel seorsim habitantes, supradictis Privilegiis Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ habitum deferunt, exemptionemque ab Ordinarii jurisdictione frui debere ut idem Leo postea declaravit Constitut. edita 1. Martii 1518.

„ §. 4. An autem prædictæ qualitates in hujusmodi Tertiariis concurrant? Ordinarii loci esse judicium.

„ §. 5. Præterea si contingat aliquas ex prædictis Tertiariis sine sepulturæ electione decedere eas sic decedentes, ita demum in Ecclesiis Ordinis, cujus habitum assumpserunt, si in ipsis earum communis sepultura reperiatur, sin minus in Ecclesiis Parochialibus sepeliendas esse decernit.

„ Superioribus autem Regularibus sufficienti facultate ad id a Sancta Sede Apostolica suffulti (Capuccinis exceptis) libere Mulieres ad hujusmodi habitum recipere, atque ad ipsos vestiendi eas officium pertinere; non autem ad habitum admittendas, & recipiendas esse, nisi probatæ vitæ, ac bonis moribus præditas, ac in ætate saltem quadraginta annorum constitutas, quæ de proprio habeant, unde sufficienter vivere possint, & non cum aliis viris, quam cum consanguineis vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non aliter eam concedat, nisi de prædictis prævio examine diligenti sibi constiterit.

„ §. 6. Verum in hujusmodi habitu concedendo, & respective deferendo, omnino a velo supra caput, quod Superjectum vocant, & a pectorali quod vulgo dicitur *Sottogola*, & a patientia abstinendum esse; quinimo eas, quæ supradicta tria, vel aliquod ipsorum deferre comprehensæ fuerint, illa demittere etiam per censuras Ecclesiasticas ab Ordinariis locorum compellendas esse decernit.

„ §. 7. Supradictis vero Decretis Mulieres Tertii Ordinis, quæ collegialiter vivunt, non comprehendi, quinimo eas dispositioni Constitutionis Pii V. editæ Romæ anno 1566. 4. Kalend. Julii, quæ incipit *Cura Pastoralis* &c. penitus subjacere expresse declarat. Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus. Dat. Romæ 20. Decembr. 1616.

4 Ex quibus clare patet, quod soli illi Tertiarii viri gaudent privilegiis sui Ordinis, & exemptionem ab Ordinarii jurisdictione qui *Collegialiter vivunt*, idest qui vivunt in aliqua communi Domo in Sæculo, aut Collegio sub Habitu, & Regula Tertiariorum approbata a Sancta Sede, *aut cum Claustralibus habitant*, idest qui dicto Habitu, & Regula Tertiariorum morantur intra septa sub Obedientia Superioris suæ Religionis, ut recte explicat Donatus *prax. Rer. Regular. tom. 2. tract. 17. quæst. 3. num. 2. & 3.* & alii passim, id aperte colligentes ex verbis citatæ Constitut. Leonis X. incip. *Dum intra*; & ex verbis adducti Decreti §. 2.

5 Item ex suprapositis clare patet, quod solæ illæ Tertiariæ mulieres gaudent dictis privilegiis, & exemptione, quæ virginalem seu cælibem, aut castam vidualem vitam ducunt in domibus suis, aut suorum consanguineorum, vel affinium facto tamen prius voto simplici in manu sui Superioris de servando vitam cælibem, aut castitatem vidualem sub Habitu, & Regula proprii Ordinis; Non autem ad id requiritur, quod dictæ Tertiariæ, Bizzochæ, seu Pizzocheræ, Mantellatæ, Corrigiatæ, aliæque similes *Collegialiter*, ut Tertiarii viri, *vivant, aut cum Claustralibus habitent*, ut recte notat Donatus *loc. cit. n. 4.*, & alii passim id clare desumentes ex verbis expressis citatæ Constitut. Leonis X, incip. *Dum intra*, & citat. alterius Constitutionis ejusdem Pontificis incip. *Nuper in Concil. Lateranensi*; & ex verbis adduct. Decreti §. 2. & 3.

6 Ut prædictæ Tertiariæ gaudeant omnino privilegiis sui Ordinis, & exemptione ab Ordinarii jurisdictione, requiritur etiam, quod a Superioribus Regularibus recipiantur, & admittantur ad Habitum de expressa licentia Ordinarii loci, & sint in ætate quadraginta annorum probatæ vitæ, ac bonis moribus præditæ, & habeant de proprio, unde sufficienter vivere possint, & non cum aliis viris, quam cum consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent. Sic expresse statuitur in adducto decreto §. 5. *verb. Superioribus autem*.

7 An autem prædictæ qualitates in hujusmodi Tertiariis concurrant? spectat ad Ordinarium loci id declarare. Sic expresse cit. Decret. §. 4. vide supra.

8 Unde ad id Monacell. *tom. 1. tit. 6. formul. 14. numer. 1.* Card. Petra *tom. 4. Comm. ad Const. 15. Martini V. num. 21.* tradunt sequentem formulam.

Dilecta Nobis in Christo N. Salutem, benedictionem in Domino.

Ut tu quæ bonis moribus imbuta, bonæque frugis, ac laudabilis vitæ existis, in ætate annorum quadraginta constituta, propria bona ex quorum fructibus honeste vivere vales, possides, & non cum aliis viris, quam cum tuis consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu conjunctis habitas, prout hæc omnia nobis prævia informatione constare fecisti, Habitum Tertii Ordinis S. P. N. quem postulasti, possis, per R. P. N. Ordinis Provincialem illum tibi conferendi licentiam, & facultatem concedimus, & impertimur. In quorum &c. Dat. &c.

N. Episcopus N.

9 An autem si omnia prædicta requisita in allato Decreto non serventur, Professio sit nulla? Variant Doctores. Lezana enim *Quæst. Regular. seu de casibus conscientiæ ad personas Religiosas utriusque sexus tal. de Tertiariis Regul. eorumque privil. cap. 4. num. 4.* & alii, dicunt Professionem adhuc esse validam ex eo quod in dicto Decreto non adsit Clausula irritans, nec Sacra Congregatio usa fuerit verbis *Non possint admitti nisi &c.* sed verbo *Non admittantur*, & proinde actus admissionis dicendus est illicitus, non autem nullus. De Angelis vero *Opusc. de Tertiariis post tract. de expens. & melior. num. 14. & seq.* & alii doceat oppositum ex eo quod requisita sint de forma Professionis, ibi: *& ab Ordinario loci licentia prius impetrata*, sicque adimit Superioribus Regularibus aliter habitum ipsis conferendi facultatem, & proinde fecit, ut Tertiariæ non habente facultatem Habitum obtinerent. At placet sententia, quam docent Cardinalis Petra *loco citat. numer. 23.* dicens, quod dictum Decretum duas habet partes; Unam scilicet de contentis in Bulla Leonis X. quoad Habitus assumptionem, & votum, quæ cum essentialiter requirantur ad dictam Professionem certum est, quod si unum ex ipsis deficiat, Professio sit nulla. *Sacra Congregat. Immunit. in Asculana 3. Augusti 1702.* de quadam Tertiaria, quæ receperat quidem Habitum, sed non emiserat explicite votum Castitatis licet crederet teneri ad ejus observantiam ex dicto Religiosi tradentis Habitum, accusata de Infanticidio, censuit non gaudere privilegio Fori; verum dicta Sacra Congregat. supplicavit Sanctissimum pro aliquali commiseratione, ne deveniretur ad pœnam ultimi supplicii. Sic Cardin. Petra *loc. cit.* ex Riccio *Synopsi Tertiariæ num. 9.* Et aliam habet partem de aliis contentis in allato Decreto Generali §. *V. verb. Superioribus*; quæ non important nullitatem Professionis; Unde si aliquod ex ipsis deficiat, adhuc Tertiaria gaudet privilegiis; Hinc *Sacra Congr. Immunit. in Spoletana 12. Septemb.* 1654. de quadam Tertiaria, quæ emiserat quidem Professionem, sed solum in anno vigesimo octavo contra allatum Decretum requirens ætatem quadraginta annorum, censuit hoc non obstante adhuc ipsam gaudere privilegio Fori. Card. Petra *loc. cit.* ex Riccio *loc. cit. n. 8.*

10 Tertiariæ habentes privilegio Fori, dicta requisita gaudent
& exemptionis a Gabellis; Sic sæpius respondit Sacra Con-
greg. Immunit. & signanter in Neocastren. 16. Julii 1626. in
Salernit. 29. Maii 1629. & in Interamnen. 10. Novb. 1638.
apud Monacell. tom. 1. tit. 6. formul. 14. numer. 1. Etiamsi
votum emiserint post motam litem, ut censuit eadem Sacra
Congregat. Immunit. in dicta Interamnensi apud Riccium in
11 Synopsi verb. Tertiariæ num 3. Unde ipsæ uti exemptæ etiam
a jurisdictione Ordinarii, ut patet expresse ex §. 3. allati De-
creti generalis, conveniri debent coram Conservatores illius
Ordinis, cujus Habitum deferunt, ut recte observat Mat-
12 thæuc. Offic. Curiæ c. 52. sub num. 4. vers. Exempto. Ubi n. 5.
ex Fagnan. in cap. Nullus, de Foro competent. n. 65. recte
subjungit, gaudere etiam privilegio Canonis, & cum multis
censet Card. Petra loc. cit. n. 10.

13 Tertiariæ, si habent requisita necessaria Constitutionis Leo-
nis X. non sunt molestandæ pro solutione oneris, ut dicitur
delle Bocche. Sic Sacr. Congreg. Immun. in Firmana 21. Fe-
bruar. 1699. lib. 5. Decret. Vallem. pag. 204. apud Riccium
loc. cit. n. 4.

14 Item sunt immunes a Gabellis etiam quoad animalia, qua-
re injungitur Episcopo, ut publicet Cedulones contra Datia-
rios ob executata earumdem animalia. Sacra Congr. Immuni-
tat. in Tarentina 27. Martii 1703. lib. 3. Decret. Vallem. pa-
gin. 482. apud Ricc. loc. cit. n. 5.

15 Tertiariæ, quæ vivunt in Congregatione absque Clausura
non gaudent dictis privilegiis. Card. Petra loc. cit. n. 19.
Piasec. in praxi part. 2. cap. 3. artic. 7. n. 13. Matthæucc.
loc. cit n. 6. Nicol. in Flosculis, verb. Clausura n. 38. & alii
passim. Et ratio est, quia ipsæ in allato Decreto generali §. 7.
ut clare ibi patet, relinquuntur sub dispositione Constitutio-
nis S. Pii V. incip. Circa Pastoralis Officii, ubi Pontifex re-
ceptiones, & Professiones talium Tertiariarum in Congrega-
tione absque Clausura viventium omnino irritat, & annullat,
ibi: Mulieres quoque, quæ Tertiariæ, seu de Pœnitentia di-
cuntur, cujuscumque fuerint Ordinis in Congregatione viven-
tes, si & ipsæ professæ fuerint, ita ut solemne votum emise-
rint, ad Clausuram præcise, ut præmittitur, & ipsæ teneantur.
Quod si votum solemne non emiserint, Ordinarii, una cum su-
perioribus earum hortentur, & persuadere studeant, ut illud
emittant, & profiteantur, ac post emissionem, & Professio-
nem eidem Clausuræ se subjiciant. Quod si recusaverint, &
aliquæ ex eis inventæ fuerint scandalose vivere, severissime
puniantur. Ceteris autem omnibus sic absque emissione Profes-
sionis, & clausura vivere omnino volentibus, interdicimus, &
perpetuo prohibemus, ne in futuram ullam aliam prorsus in
suum Ordinem, Religionem, Congregationemve recipiant;
Quod si contra hujusmodi hanc nostram prohibitionem, & De-
cretum aliquas receperint, eas ad sic vivendum omnino inhabi-
les reddimus, ac illarum quaslibet Professiones, & receptio-
nes irritas facimus, & annullamus Quod, & confirmavit
Gregorius XIII. Constitution. incipient. Deo Sacris Virgi-
nibus.

16 Et tales Tertiarias posse hoc tempore prohiberi, ne in Com
munitate maneant, nisi Professionem cum quarto voto de
perpetua Clausura emittant ad formam dictæ Pianæ Consti-
tutionis, rescripsit Sacra Cong. Episc. & Regul. in Lucen. 22.
Januar. 1596. apud Piasec. loc. cit. Matthæuc. loc. cit. n. 6.
Card. Petra loc. cit. n. 19. Et de facto Urbanus VIII. Consti-
tut. incip. Pastoralis Romani Pontificis, edita sub anno 1630.
die 13. Januarii suppressit, & annullavit quamdam Congre-
gationem Mulierum, quæ in nonnullis Italiæ, & Ultramon-
tanis partibus sine ulla Sedis Apostolicæ approbatione ab ali-
quot annis in unum conveniebat vitæ religiosæ ducendæ præ-
textu, peculiarem, & distinctum Habitum deferentes, &
17 multa pia opera peragentes; Unde consimiles Tertiariarum
seu Mulierum Congregationes, vel penitus dissolvuntur, ve
si tolerentur, remanent sub omnimoda Jurisdictione Ordina-
rii, ut censuit Sac. Congregat. Conc. 27. Maii 1677. in qua
quidem agebatur de Congregatione duodecim mulierum Ter-
tiariarum in Oppido Cottunei emittentium quædam vota
Castitatis, Paupertatis, Obedientiæ, sed non solemnia, &
sine Clausura; Ideoque proposito dubio: An mulieres hujus-
modi subsint Visitationi, & correctioni Episcopi? Sacra Congre-
gatio, audito Procuratore Generali PP. Reformatorum
S. Francisci, censuit Affirmative; Et Sacra Congreg. Episcop.
& Regular. confirmavit Decreta Episcopi facta circa dictas
mulieres in Laudensi 27. Junii 1704. Et Sac. Congr. Concilii
in eadem 15. Junii 1709. mandavit, ut Episcopus procede-
ret ad Visitationem, & correctionem earum. Sic expresse
refert Card. Petr. loc. cit. num. 20. Vide infra n. 52.

Tertiarii, & Tertiariæ habentes requisita Constitut. Leo- 18
nis X. & allati Decreti Sacræ Congregat. si decedant non
sibi electa sepultura, & in Ecclesiis Ordinis, cujus Habitum
assumpserunt, communis sepultura pro ipsis reperiatur, de-
bent in ipsa sepeliri, alias sepeliri debent in Parochiali. Sic
expresse statuitur in allato Decreto §. 5. Vide supra sub n. 3.

Si Tertiariæ post votum castitatis, & Professionem emissam, 19
aliaque requisita servantes, contrahant Matrimonium, quam-
vis peccent, ex quo violent suum simplex votum castitatis,
tamen Matrimonium est validum. Sacra Congreg. Concilii in
Marsicana Validitatis Matrimonii 10. Aprilis 1660. & jam
prius etiam in Tudertina seu Balneoregien. 8. Julii 1648.

Tertiariæ, quamvis dicta requisita habeant, acquirere non 20
possunt Legatum relictum pro puellis professuris, quia debet
dari iis, quæ profitentur tria vota substantialia, & solemnia.
Sacra Congreg. Concil. in Æsina 8. Junii 1796. apud Monacell.
tom. 1. tit. 10. formul. 19. n. 7. Et in terminis Monialium,
quę sunt in Conservatoriis, ut non valeant habere Dotes re-
lictas pro Monialibus, censuit Sacra Congreg. Concilii in Spo-
letana 20. Sept. 1710. denegando hujusmodi Indultum Con-
servatorio pueri Jesu.

Tertiarii utriusque sexus in Claustro non viventes subji- 21
ciuntur Parochis quo ad Sacramentorum administrationem,
nec possunt alteri peccata sua confiteri, quam Confessario ab
Episcopo approbato. Communis. Sic enim sæpe sæpius de-
claravit Sacra Congreg. Conc. & signanter in Aquilana 5. Fe-
bruar. 1604. in Stagnen. 19. Decemb. 1620. & in una Civita-
tis Castelli 2. Decemb. 1623. & Sacra Congr. Episcop. & Re-
gul. in cit. Decreto generali §. 1. & sæpe alibi.

Tertiarii utriusque sexus non habentes dicta requisita Con- 22
stit. Leonis X. & allati Decreti generalis Sacræ Congreg. ha-
bitantes in propriis Domibus, sicut alii Laici, non gaudent
privilegio Fori, nec Canonis, nec exemptioni, ab oneribus
publicis aliorum Laicorum. Sic statuit Leo X. in cit. Constit.
incip. Inter cetera, ibi: Fratres autem, & Sorores Tertii Or-
dinis, nec non Manteliati, Corrigiati, Pizzocharæ, Cordel-
iati, & alii quocumque nomine nuncupati in propriis Domibus
habitantes, sepulturam, ubi voluerint, eligere valeant. Sed
die Paschatis tantum Eucharistiam, nec non Extremam Unctio-
nem, ceteraque Ecclesiastica Sacramenta (Pœnitentiæ Sacra-
mento dumtaxat excepto) a proprio Sacerdote recipere, &
ad onera, quæ Laicis incumbunt, perferenda teneantur, ac in
Foro sæculari coram Judicibus sæcularibus conveniri possint.
Et sæpe sæpius decrevit Sac. Congreg. Immun. & signanter in
Eugubina 26. Julii 1663. in Forolivien. 22. Novembris 1663.
in Policastr. 19. Julii 1635. in Tricaric. 7. Septemb. 1638. &
in Tudertina 20. Decemb. 1667. & novissime in Faventina 13.
Maii 1727. & pluries etiam Sac. Congreg. Concilii, & Epi-
scop. ac Regul. ut refert Ursaya tom. 7. part. 1. discept. 3. a
num. 8. cum aliis ibi cit.

Si tamen adsit alicubi consuetudo, ut fruantur privilegiis 23
exemptionum etiam non habentes dicta requisita, talis con-
suetudo debet servari, ut declaravit Sac. Congreg. Immun. in
Policastren. 23. Decemb. 1636. lib. 3. Decretal. Paul. p. 50.
apud Riccium in synopsi verb. Tertiarii n. 3. ubi sub n. 6. sub-
jungit; Et ubi asseratur contraria consuetudo, nihil innove-
tur, tam per Curiam Ecclesiasticam, quam Laicam, donec
cognitum sit de tali consuetudine. Sacr. Congreg. Immunit.
in Soanen. 9. Maii 1695. lib. 1. Decret. Vall. pag. 188. quem
citat, & sequitur Cardin. Petra loc. cit. n. 16.

Tertiarios utriusque sexus ad Habitum propriæ Religionis 24
admittere, & recipere possunt omnes Regulares ad id facul-
tatem a Sede Apostolica obtinentes, & juxta legitimam con-
suetudinem cujusvis Ordinis, sive Superiores immediate per
se, sive per alios ab ipsis delegatos. Communis.

Deveniendo autem specialiter ad Tertiarios utriusque se- 25
xus Ordinis Minorum, varia pro diversitate temporum, lo-
corum, & personarum emanarunt Apostolica Decreta, qui-
bus brevitatis gratia relictis videndis, tum apud Orbem Se-
raphicum P. de Gubernatis, tum apud Lantuscam in Thea-
tro Regularium, tum apud Matthæuccium Official. Curiæ ca-
pit. 52. tum apud Cardinal. Petram tom. 3. Commentar. ad
Constitution. 4. Nicolai IV. & tom. 4. Commentar. ad Constit.
15. Martini V. tum apud Bullarium Clementis XI. in Decre-
tis memorabilibus Sacræ Congregationis; Hic solum juvat re-
ferre novissimas Constitutiones ad id editas a Benedicto
XIII.

Et

26 Et primo refertur ejusdem Benedict. XIII. Constitut. 6. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*; edita *Die* 10. *Decembris* 1725. in qua *sub* §. 4. omnia privilegia a Summis Pontificibus Tertio Ordini Sancti Patri Francisci concessa approbantur, & renovantur. Et *sub* §. 5. declaratur juxta alias Antecessorum Pontificum declarationes, quod triplex Tertiariorum status unum & eundem Tertium Ordinem, sanctum, meritorium, & verum, non Confraternitatem componit, & denuo eorum Regula confirmatur. Et *sub* §. 6. Minister Generalis totius Ordinis Minorum, & secundarii Superiores confirmantur in auctoritate supra omnes Tertiarios utriusque sexus. Et *sub* § 9. Ministro Generali totius Ordinis injungitur propagatio Tertiariorum utriusque sexus per universum Orbem, eidemque Ministro facultas conceditur statuendi, quæ bonum eorum respiciunt. Et *sub* §. 10. declaratur, quod solis Superioribus Minorum de Observantia privative ad alios competit quoscumque recipere ad Tertium Ordinem, ejusque Confessarium, & visitatorem, qui præsideat, & rationes examinet, assignare. Et *sub* §. 11. declarantur omnia irrita, & mera attentata quæcumque ab aliis præter voluntatem dictorum Superiorum de Observantia circa Tertios Ordines istos, aut innovari, aut mandari contigerit. Et insuper declaratur, quod ubi jam est institutus, & fundatus dictus Tertius Ordo, alii fundari minime possint, nec a Conventu, ubi jam fundatus est, possit transferri ad alium dicto Generali Ministro totius Ordinis non subjectum, & quod alias inter Tertios Ordines approbatos ab Apostolica Sede habendi non sint, nec gaudeant Indulgentiis, & privilegiis Tertio huic Ordini per eamdem Sedem Apostolicam impertitis.

27 Deinde nono Kalendas Junii 1726. idem Benedictus XIII. Constit. 17. incip. *Ratio Apostolici ministerii* statuit, quod Tertiarii PP. Capuccinorum ubicumque existentes, ab eorum Ministro Generali, & non ab alio dependeant, & fruantur omnibus Indulgentiis, & gratiis Tertiariis Fratrum Minorum concessis.

28 Et postea die 6. Julii 1726. idem Pontifex Benedictus XIII. Constit. 29. incip. *Singularis Devotis* decrevit, quod Tertiarii PP. Minorum Conventualium fruantur privilegiis, & gratiis spiritualibus, quæ ceteris Tertiariis concessæ fuerunt. Quæ tres tamen Constitutiones fuerunt una cum aliis moderatæ, & redactæ ad terminos juris a Clemente XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex*.

29 Ast vero postremo die 21. Junii 1728. idem Benedictus XIII. Constit 47. incip. *Dilecti Filii*, denuo confirmavit, quæ pro Tertiariis Minorum de Observantia in cit. Constit. 6. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia* sancita sunt. Et hic ad uberiorem, & clariorem notitiam dantur præcisa hujus Constitutionis verba *sub* §. *Præterea* contenta, ibi, *Præterea quascumque Indulgentias, Indulta, Privilegia, Prærogativas, Favores, exemptiones, Libertates, Extensiones, & Concessiones, tam in genere, quam in specie in memorata Constitutione, quæ incipit Paterna, Tertiariis Fratrum Minorum de Observantia tributas, & per alias superius indicatas ad Tertiarios Fratrum Minorum Conventualium, & Capuccinorum, eorumque Superiores extensas, & ampliatas tenore præsentium confirmamus, & approbamus, & quatenus opus sit, ipsis Fratribus Conventualibus, & Capuccinis, eorumque Tertiariis, in iis tamen, quæ præfatæ nostræ Constitutioni pro Observantium Tertiariis adictæ non adversantur, & non alias de novo concedimus, mandantes potissimum, utque in ipsa circa erectionem unius duntaxat Congregationis Tertiariorum pro unaquaque Civitate, aut loco, deque eorum transitu præscripta, & sancita sunt, aliis posterioribus nostris non obstantibus, inviolabiliter observentur.* Et hæc postrema Constitutio, cum sit hactenus revocata, nec moderata, est simpliciter attendenda, & per extensum est adducta sub verb. *Religiones Regulares art. 5. num. 55.*

30 Unde expresse patet, quod in quibuscumque Civitatibus, aut locis, ubi erectus est, seu fundatus Ordo, seu Congregatio Tertiariorum utriusque sexus a Minoribus de Observantia, non potest amplius erigi, nec fundari a PP. Conventualibus, & PP. Capuccinis. Nec ab ipsis possunt alii ad Habitum Tertii Ordinis recipi, & admitti, alias nullis gauderent Indulgentiis, & Privilegiis, ut expresse sancitum est in dicta Constitutione *Paterna*. Nota. Attamen quidquid sit de hoc, nunc vide quæ in tom. 2. sub verb. *Capuccini n. 1.* novissime adducta sunt; & conclude sicut ibi.

31 Tertiarii utriusque sexus Ordinis Minorum, etiamsi in propriis domibus sæcularibus habitent, nec habeant requisita Constitut. Leonis X. & Decreti generalis Sac. Cong. allati supra *sub n. 3.* gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent ipsimet Fratres Minores, ac Moniales S. Claræ. Vide verb. *Indulgentia art. 5. a n. 23. ad* 27. ubi multa de plurimis Indulgentiis, quibus fruuntur dicti Tertiarii utriusque sexus, etiamsi in propriis domibus sæcularibus habitent.

32 Dicti tamen Tertiarii Ordinis Minorum, sicuti & ceteri alii, si non habeant præfata requisita Constitut. Leonis X. & Decreti generalis Sacræ Congregationis non gaudent, nec privilegio Fori, nec Canonis, nec exemptione aliqua ab oneribus, & muneribus publicis aliorum Laicorum, ut patet ex adductis supra *n.* 22.

33 Nisi tamen alicubi adesset consuetudo, ut fruerentur privilegiis exemptionum etiam non habentes dicta requisita, ut per allata decreta *sub n.* 23.

34 Ad hoc, ut Tertiarii utriusque sexus in propriis domibus sæcularibus degentes gaudeant omnibus Indulgentiis, quibus gaudent ipsimet Fratres Minores, & Moniales S. Claræ, sufficit, ut recipiant, & deferant Habitum juxta morem, & formam, quæ pro diversitate Regionum hactenus ab eisdem Tertiariis servata est; Sic colligitur ex cit. Constitut. Benedicti XIII. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia* §. 10. ubi expresse conceditur Superioribus nostr. Ordinis *Utriusque sexus Christifideles juxta morem dicti Ordinis recipere*, quæ Constitutio confirmata est in citata alia ejusdem Pontificis incip. *Dilecti Filii*, quæ hactenus nec est revocata, nec moderata; Item ex ejusdem Benedicti XIII. Constitut. incip. *Pretiosus* §. 5. ibi, *Retineri tamen posse Habitus formam, quæ pro Religionum diversitate hactenus ab eisdem Tertiariis servata est*;
35 Etiamsi sit parvus Habitus, seu parvum scapulare, ut sæpe sæpius ipsum sic appellatur, tum a Sacra Congregatione, tum a Summis Pontificibus, & signanter in causa vertente inter Capuccinos, & Minores de Observantia Regni Sardiniæ, ubi quærebatur: An Patribus Capuccinis Regni Sardiniæ liceat dispensare, seu distribuere *Habitum*, seu *Scapulare parvum* cum cingulo S. Francisci? Et *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. die* 16. *Novemb.* 1703. respondendo ad quæsitum vocat ipsum *Scapulare*, seu *Habitum parvum*. Quod & confirmarunt Clemens XI. Constitut. incip. *Emanarunt nuper Ratio Apostolici ministerii* ipsum appellando, uti ipsa Sacra Congregatio, *Scapulare*, seu *Habitum parvum*: sub quo nomine, & modo, sive forma ipsum non vocassent, nec permisissent, si non sufficeret pro lucrandis Indulgentiis ipsum recipientibus, & deferentibus concessis. Vide dictam Constit. incip. *Ratio Apostolici ministerii*, in qua continetur dicta Constitutio Clementis, & Decretum Sacræ Congregationis; Et revera Pater Michael Angelus Bugliasco in Regula Tertii Ordinis Pœnitentium Seraphici P. Sancti Francisci Typis edita Januæ, *cap. Dell' umiltà di quest' Ordine de' Penitenti pag.* 81. sic habet expresse: *Portano i Fratelli, e Sorelle di quest' Ordine il Scapulario sotto le vesti cinto col Cordone, il quale se sarà solo un terzo di palmo, come concede Giulio II. averà le cordicelle per poterla cingere.*

36 Tum quia, ut habetur *in Compendio privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium ab Alphonsio de Casarubios secundo edito, & a P. Hieronymo a Sorbo quibusdam additionibus locupletato sub verb. Tertiarii Fratres, & Sorores* §. 29. Innocentius VIII. concessit ut *suscipientes Habitum Mantellatorum, sive Mantellatarum Ordinis S. Augustini, licet Habitum illum cum licentia Prioris loci non retineant, nec continue deferant, Corrigiam tamen recipientes, ac deferentes, eisdem privilegiis, gratiis, Immunitatibus, & Indulgentiis gaudeant, quibus ipsi Mantellati, & Mantellatæ gaudere possunt.* Unde dicendum est, quod simili modo per viam Communicationis gaudeant iisdem Indulgentiis Tertiarii Ordinis Minorum deferentes cingulum, & insuper ipsum *Scapulare*, seu *parvum Habitum*, ut appellant citati Pontifices, & Sac. Congregat. Eo vel maxime, quod cordigeri lucrari possunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus, & Indulgentias omnes Fratribus Minoribus directe, & in specie concessas, ut patet ex dictis sub verb. *Indulgentia art. 5. n. 30. & 31.*

37 Habitus Tertii Ordinis S. P. N. Francisci non potest conferri nisi a Superioribus Ordinis, aut ab aliis ab ipsis delegatis; Et nullatenus conferri potest ab aliis Tertiariis, ut referente Ursaya *tom. 8. p. 1. discept.* decisum fuit *a Sacra Congreg. Episcop. & Reg. in Faventina Superioritatis*, inter PP. Reformatos Sancti Francisci Faventiæ, & Tertiarios Sancti

Antonii ejusdem Civitatis, in qua die 18. Iunii 1717. proposita causa in Congregatione Episcop. & Regul. per Card. Corsinum sub sequentibus quatuor dubiis.

I. An Donatio facta Patribus sustineatur in casu &c.

II. An Tertiarii sint subjecti gubernio spirituali PP. Reformatorum in casu &c.

III. An Tertiarii possint alios admittere ad Habitum, eorumque Professiones recipere? Et quatenus Affirmative;

38 *IV. An admissiones ad Habitum, & Professiones hactenus sequutæ in manibus Tertiariorum sustineantur?*

Ad I. Responsum fuit Affirmative.

Ad II. Affirmative in concernentibus spiritualia in Ecclesia S. Antonii.

Ad III. Negative.

Ad IV. Pro sanatione.

39 Tertiarii utriusque sexus post annum integrum Probationis, seu Novitiatus a die recepti, seu suscepti habitus, Professionem emittunt in manibus Superioris Ordinis, seu Visitatoris sub hac forma.

Io Fratello N. o Sorella N. prometto a Dio Onnipotente, ed alla B. Maria sempre Vergine, ed al Beato S. Francesco, ed a tutti i Santi del Cielo, ed a Voi Padre d'osservar tutto il tempo di mia Vita la Regola de' Frati di Penitenza instituita dal P. S. Francesco, e per Papa Nicolo IV. confermata, ed i Comandamenti di Dio, e di soddisfare come conviene per le trasgressioni, che commetterò contro questo modo di vivere, ogni volta che saro dimandato dal mio Visitatore.

Et hæc formula Professionis est ad tenorem præscriptæ in capite secundo ejusdem Regulæ Tertii Ordinis approbatæ a Nicolao IV. Constit. incip. *Supra montem*, ut etiam recte observat Matthæucc. *loc. cit. num.* 9.

40 Ex qua formula Professionis, & præsertim ex illis verbis, *instituita dal Padre S. Francesco*, clare stat dictam Regulam Fratrum, & Sororum de Pœnitentia fuisse a Seraphico nostro P. S. Francisco, Deo inspirante primo concinnatam, & non a Nicolao IV. ut aliqui non satis de hac re conscii existimarunt; Et id expresse asserit Leo X. Constit. incip. *Inter cetera*; ubi plures ait dictam Tertiariorum Regulam fuisse a S. P. Francisco editam, & a Nicolao IV. confirmatam, & approbatam; Quod & asserit Laertius Cherubin. ad Constitut. 2. Nicolai IV. & 42. Leonis X. Idem ceteris clarius sæpius affirmat Clemens VII. Constit. incip. *Ad uberes fructus*; Et jam a sua origine fuit hic tertius Ordo communiter Sancti Francisci a Summis Pontificibus appellatus, & uti talis recognitus, plurimis privilegiis ornatus, ac omnibus Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque Prælatis summe commendatus, ut apparet ex Brevi Gregorii IX. incip. *Detestanda humani hostis*; Quod & fecit Innocentius IV. Brevi incipien. *Debemus Nos*, aliique Summi Pontifices Nicolao IV. anteriores. Unde Minoritica Religio in Officio ejusdem Seraphici P. Sancti Francisci a Sancto Bonaventura præcipue composito, & a S. Romana Ecclesia comprobato, Antiphona tertia ad Laudes solemniter canit: *Tres Ordines hic ordinat: primumque Fratrum nominat Minorum; pauperumque fit Dominarum medius, sed Pœnitentium tertius sexum capit utrumque.* Facile tamen crediderim Nicolaum IV. ejusdem Sancti Patris Francisci Filium, quædam ex suis inseruisse, aliquidque pro temporis, & ipsius Ordinis ratione immutasse; Quorum utrumque ipse Nicolaus IV. non obscure insinuavit Constitut. incip. *Unigenitus*, quam refert Antonius de Sillis *lib. de Origine, & profectu tertii Ord. tom. 2. pag. 7.* & sequitur eruditissimus P. Wadingus *tom. 1. Opusculorum B. Franc. in Argumento Regulæ Tertiariorum, sive Fratrum de Pœnitentia*: ubi ante hæc habet.

41 *Quam (Pœnitentiam) dum Cœlesti fervore, & cumulato fructu in multis Italiæ locis Beatus hic Legislator noster prædicaret, sed præcipue in Oppido Canarii, quod in Umbria in Valle Spoletana per quatuor millia passuum ab Assisio distat, oppidani omnes, & ex aliis Pagis, & Civitatibus turmatim ad Virum Dei ejus prædicationis igne succensi, undique confluebant, nullo pavore suspensi, nulla cura distracti, & se nobis pœnitentiæ legibus vincere velle significabant. Qui ne imbecilles mulieres, & periculis facile expositas, consortium præsidio orbaret nec homines uxorum licentia, & optata societate privaret, & loca, urbesque penitus depopulari videret; nec hos in Religiosorum sodalitium recipere, nec illas in Sanctimonialium claustra recludere, consultum judicavit. unde commune utrinsque hoc Institutum præscripsit ad 14. suæ plenæ conversionis annum, & Virginei partus 1221. in quo utriusque sexus omne genus, tam Sæcularium, quam Ecclesiasticorum, facillime, & sub suavi jugo, sub propriis tectis, propria gaudens hæreditate, Deo inserviret, Ordinem suis statutis firmavit, legibus munivit, & propria Regula corroboravit.* Hæc ille.

42 Unde S. P. N. Francisci inter omnes Religionum Regularium Fundatores primus, ni dicam unicus, fuit, qui tertium Ordinem de Pœnitentia instituit, cujus exemplum deinde aliquæ aliæ præsertim Mendicantes sequutæ sunt Religiones, ut tradit P. Petrus Antonius de Venetiis, in *Viridario Seraphico italicæ impresso tom. 1. p. 1. cap.* 2. & alii de hac re scribentes. Eumque S. Pater *de Pœnitentia* nuncupavit, fortasse, ut placet S. Bonaventuræ, quia sicut Pœnitentia est via communis ad Cœlum, sic Ordo iste cujuscumque status, & sexus viros, & feminas, Clericos, & Laicos solutos, & ligatos, seu conjugatos amplectitur, ac neminem excludit, omnesque hunc Ordinem ingredi, illumque profiteri possunt! Sicque per omnium Pœnitentiam in hoc mirifico Ordine omnibus commodam, omnibusque ab ipso paratam, verificetur universalis prolabentis Ecclesiæ reparatio sibi a Jesu Christo, e Cruce pendente miraculose indicta, juxta primam Laudum Antiphonam in Festo ejusdem Sacrorum Stigmatum a Minoritica Religione a Sede Apostolica comprobatam quotannis cani consuetam; *Crucis vox hunc alloquitur, ter dicens; Tu te præpara; Vade Francisce repara Domum meam, quæ labitur*; Quapropter Deo grata Sancta Catholica Romana 43 Ecclesia tanto pro beneficio recepto medio Seraphici S. P. N. Francisci, ac trium Sacrorum Ordinum ab ipso institutorum, in Coronatione Summi Pontificis, nullius alterius Sancti canit collectam, præter illam ipsius, tres dumtaxat canendo, primam nempe de Spiritu Sancto, ut eam illuminet, secundam de B. M. V. ut eam protegat, tertiam de S. P. N. Francisco, ut sicut eam casu reparavit, eamdem continue sustentet; uti jam adnotavimus sub verb. *Papa art. 1. n. 73.* & notant passim de hac Coronatione scribentes.

44 Et fuisse vere hunc tertium Ordinem a S. P. N. Francisco institutum, Christus ipse testari voluit mysteriosa illa, ac miraculosa revelatione in Monte Alverniæ ei facta ipsi apparens in forma Seraphim, terque ei dicens, ut aliquid donaret, ac omnibus nudus Seraphicus Pater, suo in sinu tres aureas monetas miraculose reperiens, easdemque statim ipsi Christo summa cum lætitia elargiens, meruit hæc ab ipso audire; Scias Francisce, tres has pretiosissimas monetas mihi elargitas, tres illos esse Ordines a te tanto caritatis, ac pietatis favore institutos, quorum præmio, ac remunerationes mox te faciam mearum Plagarum participem, ut sic te ducem, ac signiferum meæ Passionis, & Crucis constituam. Inde, ut ostenderet Christus Dominus, æque sibi gratam fore pretiosam illam auream monetam hujus tertii Ordinis, ac alias duas aliorum duorum Ordinum; sicuti hos duos, ita & illum amplissimis favoribus insignire voluit, tum in ordine naturæ, tum in ordine Gratiæ, & Gloriæ, ipsum ditando innumerabilibus Potentatibus, Imperatoribus Imperatricibus, Regibus, Reginis, utriusque sexus Ducibus, ac Principibus, Marchionibus, Marchionissis, Comitibus, ac Comitissis, aliisque conspicuis undequaque Personis, etiam Ecclesiasticis, Episcopis nempe, Archiepiscopis, Patriarchis, Cardinalibus, & insuper etiam pluribus Summis Pontificibus, qui teste Miranda *in Regula Tertii Ordinis pag.* 240. huic Seraphico Ordini se adscripserunt, & sub Pontificis vestibus suum Sacrum habitum gestaverunt, ut vere, ac jure gloriari possent se esse Filios Seraphici Patriarchæ Institutoris. E quibus omnibus supradictis plurimi virtutum laude, miraculorum gratia, & sanctitatis gloria conspicui evalere, ac in dies continue evadunt, ut videre est apud Antonium de Sillis, Waddingum, Mirandam, Petrum Antonium de Venetiis, Chronicas Fratrum Minorum, omnesque de hoc mirifico Tertio Ordine S. P. N. Francisci Scriptores, & Regulæ Expositores, de qua merito potest dici illud Apostoli *ad Galatas cap. 6. numer. 16. Quicumque hanc Regulam sequuti fuerint, pax super illos, & misericordia.*

45 Tertiarii utriusque sexus hujus Tertii Ordinis non obstante supradicta formula emissæ Professionis, per transgressionem præscriptorum in sua Regula, nisi alias ad ea sint obligati ex Divinis, vel Ecclesiasticis præceptis, nullum committunt peccatum, nec mortale, nec veniale; Et quod nullum incurrant peccatum mortale, habetur expresse decisum a Nicolao IV. in cit. Constit. *Supra montem cap. 20 ipsiusmet*

Regu-

Regulæ, ibi: *Ceterum in præmissis omnibus, ad quæ Fratres vestri Ordinis, non ex Divinis præceptis, vel statutis tenentur Ecclesiæ, nullum ipsorum ad culpam mortalem volumus obligare, sed impositam sibi pœnitentiam pro transgressionis excessu prompta humilitate recipiant, & efficaciter studeant adimplere*. Item a Leone X. Constit. 42. incip. *Inter cetera cap. 10. ejusdem Regulæ*, ibi: *Omnia, & singula in præsenti Regula contenta sunt consilia ad facilius salvandas animas Viatorum, & nulla sunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale, nisi humano, vel Divino jure aliquis alius esset obligatus. Obligantur tamen Fratres, & Sorores facere pœnitentias sibi a Superioribus impositas, quando super hoc requiruntur*. Ubi, ut clare vides, hic Pontifex expresse declarat, quod nulla contenta in dicta Regula sint obligatoria ad peccatum, nequidem veniale, ibi: *Nulla sunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale*.

46 Hinc, ut recte monent passim Doctores, debent Tertiarii utriusque sexus, antequam Professionem emittant, plene instrui a Superioribus, seu Visitatoribus, aut Commissariis specialiter deputatis, quod præfati Pontifices nolunt eos ex vi Professionis, & Regulæ, obligari, nec ad peccatum mortale, nec veniale, nisi propter ignorantiam, & errorem existiment, se ad promissa in vim promissionis sub culpa obligari.

47 Tertiarii nostri Ordinis in sæculo degentes possunt uti nostro Breviario Franciscano. Vide verb. *Officium Divinum art. 3. n. 57. & seq.*

48 Alia ad rem Vide verb. *Eremita a n. 18.* & verb. *Religiones Regulares art. 5. a n. 14.* verb. *Vestis n. 17.*

49 Tertiarii qui nondum compleverint annum 20. nequeunt retineri in Conventibus. Vide verb. *Habitus a n. 33. ad 35.*

50 Additur attendenda peculiaris Constitutio Benedicti XIII. incip. *Exponi Nobis*, edita 30. Septembris 1729. anno sexto sui Pontificatus, in qua ad instantiam P. F. Bonaventuræ Gervasi Procuratoris Generalis Fratrum Tertii Ordinis S. Francisci, ad tollendas quascumque molestias, & vexationes, quas non minus Tertiarii Sæculares hujusmodi, quam Minister Generalis, aliique Superiores subalterni sibi inferre posse verentur ab iis locorum Ordinariis, qui dictos Tertiarios Sæculares suæ obedientiæ subjicere vellent, Litteras suas anni 1725. 10. Dec. editas anno secundo, per quas inter alia Tertiarii de Pœnitentia nuncupati, directioni, curæ, & Regimini Ministri Generalis, ac Superioribus Ordinis S. Francisci de Observantia subjiciuntur, seu subjecti declarantur, confirmat ad tenorem Constitutionis Clementis VII. incipien. *Dum uberes fructus*. & Pauli III. incip. *Ad uberes fructus*: In quibus prædictus Tertius Ordo admissus fuit ad participationem privilegiorum quatuor Ordinibus Mendicantibus, & nominatim Ordini Fratrum Minorum S. Francisci ab S. Sede concessorum; & hanc participationem in suis Litteris confirmatam, ad majorem cautelam denuo concedit: & dictas suas Litteras, quibus præfati Tertiarii curæ, & regimini Ministri Generalis, ac Superiorum Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia subjiciuntur, seu subjecti declarantur, ad Tertiarios etiam Sæculares Tertii Ordinis, aut ejusdem Superiorum directioni, curæ, & regimini pariter subjaceant, Auctoritate Apostolica perpetuo extendit, & ampliat.

51 Alia ad rem addita, & observanda: Vide Constitutionem Clementis XII. incip. *Apostolicæ Servitutis*; Constitutionem Benedicti XIV. incip. *Emanavit nuper*; aliam ejusdem incip. *Ad Romanum Pontificem*; & adhuc aliam ejusdem incip. *Inexhausti Ecclesiæ Thesauri*: Et attendenda est sequens resolutio Sac. Congr. Epis. & Reg. nempe.

In causa Narniensi Juris admittendi, & vestiendi Tertiarios vertente inter Episcopum Narniensem, Illiusque Promotorem Fiscalem ex una, et Conventum et Patres Minorum Sancti Francisci Stronconii, illorumque Patrem Procuratorem Generalem ex altera, Partibus, propositum fuit infrascriptum dubium, videlicet.

An liceat Regularibus Observantiæ admittere Tertiarias ab Habitum sine votis, irrequisito Ordinario, et an illarum admissio facta irrequisito Episcopo sustineatur in casu?

Sacra Congregatio Eminentissimor. et Reverendissimor. S. R. E. Cardinalium negotiis, et consultationibus Episc. et Regularium præposita, referente Eminentissimo D. Card. Bichi Ponente, Partibus auditis, ac re mature discussa ad suprascriptum dubium Respondit: *Affirmative, absque tamen ulla exemptione*.

Romæ 5. Septembris 1738.

Huic articulo sub n. 17. addendum est, quod excitata 52
controversia inter Episcopum Lunen. Sarzanen. et Tertiarias Ord. S. Francisci de Observantia Collegialiter in Conservatorio Massæ viventes sub cura dictorum Patrum; *Sacra Congregatio Concilii die 30. Ianuarii 1723.* respondit *Conservatorium esse subjectum omnimodæ jurisdictioni Episcopi, citra tamen approbationem Sacræ Congregationis quoad dictum Conservatorium*. Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregationis Concil. *tom. 2. in dict. Lunen. Sarzanen. Visita-* 53
tionis Sacrorum Liminum. Nec obstat Constitut. Bened. XIII. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ Providentia*, edita pro omnimoda exemptione Tertiariorum, et Tertiariarum Ordinis Minorum de Observantia a jurisdictione Ordinariorum, et Parochorum; nec alia ejusdem Constit. incip. *Pretiosus* edita pro simili omnimoda exemptione Tertiariarum præclariss. Ordinis S. P. Dominici, in qua §. 55. ita sancivit: *Attendentes insuper per annos, ut accepimus, centum, & sexaginta ab edita dicta Constitutione S. Pii V. & per sæculum & ultra post Decretum Congregationis Episcoporum, & Regularium emanatum 20. Decemb. 1626. ejusmodi Tertiarias collegialiter viventes pluribus in locis, scientibus, ac tacentibus Ordinariis floruisse, & etiam nunc florere sine clausura, declaramus, volumus, & mandamus, easdem ad neutram absolute teneri, aut esse compellendas; non obstantibus contrariis ordinationibus, etiam Apostolicis, quibus expresse per præsentes derogamus*.

54 Non obstat inquam dicta utraque Constit. Bened. XIII. quia cum aliis ad favorem Regularium editis ab eodem Pontifice, fuit utraque moderata, et reducta ad terminos juris communis, Concilii Tridentini, et Constitutionum Apostolicarum, a Clemente XII. tertio Kalendis Aprilis 1723. Constitut. incip. *Romanus Pontifex* jam a me ad litteram adducta *tom. 5. verb. Privilegium art. 3. num. 64.* in qua sic expresse habetur: *Statuimus & decernimus, de omnibus & singulis prædictis Litteris, & Constitutionibus, quæ ab eodem Antecessore nostro Benedicto prodierunt, nec non de omnibus Privilegiis, Gratiis, Favoribus, Indultis, Exemptionibus, Facultatibus, & Declarationibus in iisdem contentis eam deinceps decisionem, ac judicium, etiam in foro conscientiæ habendum, quod sive ex jure communi, sive ex Concilio, sive ex Decretis & Constitutionibus Apostolicis, sive ex aliis legitime habebatur, antequam eædem Litteræ, & Declarationes ab eodem Benedicto concessæ fuissent, perinde scilicet ac si illæ non emanassent, ad quam dispositionem, ejusque pristinum statum, ac terminum omnia superius enunciata, omnino reducimus & reducta esse volumus, ita ut in posterum supradicti Ordines Regulares earumdem Litterarum, & Constitutionum usum, commodo, & effectu penitus carere debere intelligantur*. Unde, ut vides, & recte tradit Bened. XIV. *volum. 5. notificat. 17.* §. 2. redit in pristinum jurisdictio Ordinariorum supra Tertiarias collegialiter viventes, ac si minime emanassent dictæ Benedictinæ Constitutiones, eas a tali jurisdictione eximentes, qua dicta pristina Jurisdictione utens ipse, ceu vigilantissimus, & Zelantissimus Archiepiscopus Bononiensis, uti sibi omnino subjectas eas libere visitavit. Vide *ipsum volum. 2. notificat. & volum. 5. cit. notificat. 17.* §. 2. ubi plurima scite & erudite suo more adducit ad rem,

Seculares Tertii Ordinis gaudent præcedentia supra quas- 55
cumque laicales Confraternitates. Sic expresse statuit Benedictus XIII. Constitut. incip. *Ad nostram Audientiam*. Et novissime Benedictus XIV. Constitut. incip. *Emanavit nuper*, in qua confirmat etiam Decretum Sacr. Congregationis Episcoporum, & Regularium ad id editum, Et talis præcedentia eis competit, sive sub propria Cruce, sive sub illa FF. incedant. Idem *ibidem*. Eorum habitum esse non solum vestem totalem, sed etiam particularem, scilicet scapularem, & cingulum, expresse declarat. Idem *ibidem*. No- 56
va concessio, & præfinitio Indulgentiarum pro Fratribus, & Sororibus Tertii Ordinis sæcularis S. P. N. Francisci Assisiensis facta est novissime ab eodem Benedicto XIV. Constit. incip. *Ad Romanum Pontificem*. Item nova Indulgentiarum concessio pro Personis sæcularibus utriusque sexus, tam Tertio Ordini S. Francisci de Paula adscriptis, quam Chordigeris ejusdem Sancti funiculum benedictum deferentibus facta est ab eodem Constitut. incip. *Inexhausti*. Tertiarias subje- 57
ctas esse jurisdictioni Parochorum, in quorum Parochiis sine clausura convivunt, censuit *Sacra Congr. Concil. die 26. Aprilis 1749. in Januen.* pro Tertiariis incly ti Ordinis S. P. Dominici, & confirmavit idem Bened. XIV. Constit. incip. *Emanavit nuper*, Quæ omnes Constitutiones attendendæ nunc

sunt,

sunt, non attentis amplius aliis, quæ in contrarium jam in Opere his de rebus tradidimus.

58 * Mulieribus Tertiariis non collegialiter viventibus non possunt Regulares dare habitum sui Ordinis sine licentia Episcopi Diœcesani, cui debent rite probare habere se hoc privilegium Sedis Apostolicæ, feminas illas esse moribus probatas, habere illas ultra annum decimum quartum, tantum possidere de annuis reditibus, ut habeant satis ad alimenta; ac denique non cum aliis eas cohabitare, quam cum necessariis in primo tantum gradu consanguinitatis, vel affinitatis sibi conjunctis, ut ex Decret. S. Congr. in causa Mazzariensi die 10. Maii 1727. *De Synodo Diœces. lib. 7. cap. 41. § 8.*

59 Tertiariæ non collegialiter viventes ex recepta Sacr. Cong.
60 Immunitatis opinione gaudent immunitate fori. Vicissim autem Tertiariæ in domibus privatis habitantes eodem privilegio non gaudent, ut ex Doctoribus definitur *Institut. Eccl.* 105. §. 68.

Additio ex aliena manu.

1 DE argumento hujus Articuli plura ad rem disserit P. *Gaudentius a Janua de Visitat. tom. 2. cap. 7. dubit. 17. sect. 3. in notitia addita de Tertiariis a num. 29. ad plur. sequent.* Eum igitur consule, ubi necessitas exigat.

In quinti Tomi fronte additionem ad verbum TERTIARII promiseramus. Habes itaque, Lector, Instructionem editam a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, in qua collectum habes totum id, quod ad Tertiarias pertinet, præsertim pro Sacrarum Missionum Regionibus.

CUm diuturna experientia Eminentissimi PP. non sine gravi mœrore edocti sint non levia inter Ordinarios locorum, & Superiores Regularium de Tertiariis, earumque exemptione ac juribus in dies oriri dissidia, ea potissimum causa, quod Pontificum Constitutiones omnes hac de re non satis sint notæ, ac privilegia a Sede Apostolica Tertio Ordini concessa non probe intelligantur: ne malum hoc diutius perseveret, in locis præsertim Missionum, in quibus pacis, & concordiæ vinculum inter Clerum Sæcularem, & Regularem maxime conservatum oportuit ad cavandum a fidelium scandalis, ab infidelium blasphemiis, & ab hæreticorum schismaticorumque calumniis, iidem Eminentissimi PP. in Congregatione Generali habita die 2. Augusti 1763. provide decreverunt instructionem aliquam esse adornandam, in qua exerta veterum Decretorum summa, & norma in causis occurrentibus ab omnibus servanda contineatur.

Pro cujus Decreti exequutione, ut ordine procedatur, primo illud præ oculis habendum, hic non agi de Tertiariis, quæ Latini ritus non sint; hujusmodi enim mulieres a Missionariis Latinis cujusvis Ordinis, aut Instituti, minime licere ad habitum Tertii Ordinis suscipiendum admittere; quinimo, & admissæ siquæ fuerint, ab iisdem Missionariis curandum esse, ut quantocius susceptum habitum deponant sub pœnis Apostolicæ Sedis arbitrio subeundis, jam declaravit Sacra Congregatio Decreto edito in Congregat. Gen. suo die 9. Maii 1757., & a san. mem. Benedicto XIV. approbato, quod sic se habet.

,, Referente Eminentissimo, & Reverendissimo Domino,
,, Domino Cardinali Tamburino Ponente literas R. P. D. Pa-
,, triarchæ Catholici Armenorum Ciciliæ, quibus quereba-
,, tur, Patres Terræ Sanctæ plures Mulieres Armenas ad
,, habitum Tertii Ordinis admisisse, easque insolita in illis
,, Regionibus veste indutas incedere, aliaque in iisdem literis
,, plane exposita peragere, unde gravia mala, scandala. &
,, incommoda oriebantur; ideo orabat, ut aliquod opportu-
,, num remedium adhiberetur: Eminentissimi Patres, re ma-
,, ture perpensa, censuerunt consulendum esse Sanctissimo,
,, ut præcipiat Patribus Terræ Sanctæ, aliisque Religiosis Vi-
,, ris cujuscumque Ordinis, & Instituti, ne Mulieres cujus-
,, cumque ritus Orientalis admittant ad habitum Tertii Ordi-
,, nis, vel ad alium quemcumque ejusmodi: admissas vero ha-
,, bitum jam receptum quamprimum deponere, & veste il-
,, lius Regionis, in qua degunt, communi uti omnino curent,
,, sub pœnis Sanctitati suæ benevisis.
,, Facta autem per R. P. D. Nicolaum Antonelli Secreta-
,, rium Sanctissimo Domino Nostro in audientia eodem die,
,, habita de supradictis omnibus relatione, Sanctitas Sua
,, sententiam Sacræ Congregationis in omnibus approbavit,
,, eamque servari mandavit sub pœna privationis vocis acti-
,, væ, & passivæ, non obstantibus Apostolicis Constitutio-
,, nibus, Statutis, Consuetudinibus etiam authoritate Aposto-
,, lica confirmatis, aliisque in contrarium quibuscumque. Da-
,, tum Romæ, die, & anno, quibus supra. "

Cum igitur ad unius Latini ritus Mulieres Regularium circumscripta facultas intelligatur, pronum est habitum Tertii Ordinis professas duas in Classes referre: alteram earum, quæ simul collegialiter vivunt, alteram vero earum, quæ seorsum suis in domibus degunt.

Quoad primas explorata res est, privilegiis Tertii Ordinis minime frui etiam illas, quæ votum simplex Castitatis emiserint, nisi vota solemnia nuncuparint, & clausuram sancte, religioseque custodiant: Quamvis enim ejusmodi privilegiis olim fruerentur vigore Constitutionum Leonis X., quarum altera incipit *Dum intra*, altera incipit *Nuper*, ea tamen privilegia diserte revocata leguntur a san. mem. Pio V. Constitutione, quæ incipit *Cura Pastoralis Officii*, in qua districtius cautum est, ne Tertiariis, quæ vota solemnia non emittunt, & clausuræ lege obstrictæ non sunt, usquam collegialiter vivere liceat: Quod etiam a Gregorio XIII. plane confirmatum est Constitutione, quæ incipit *Deo Sacris Virginibus*.

Fatendum quidem est his non obstantibus & hactenus fuisse, & adhuc esse Conservatoria quædam, ubi Tertiariæ collegialiter vivunt, etiamsi nec solemnia vota emittant, nec clausuræ lege teneantur; At cum ea ab Apostolica Sede tolerata, non approbata esse intelligantur, ut Religiosæ domus canonice erectæ haberi non possunt, sed potius ut domicilia fundata contra mentem Sedis Apostolicæ, & contra Decreta Pontificum Pii V. & Gregorii XIII. ideoque certis privilegiis, quæ nonnisi clausis Tertii Ordinis Monasteriis propria sunt, carere omnino necesse est: Quomodo enim Apostolicæ Sedis Indultis, & Gratiis frui possent, quæ contra ejusdem Apostolicæ Sedis mentem sine clausura & votis solemnibus, adhuc tamen collegialiter vivunt? Sequitur ergo hujusmodi Tertiarias jurisdictioni Ordinarii integre, solideque subjectas manere.

Quod huc usque deductum est juxta Doctorum omnium sensum, luculentissime docuit san. mem. Benedictus XIV. Instiut. Can. 105. num. 76., ac constanti stylo rescripsere Sacræ Urbis Congregationes, quarum celebriora duo afferre Decreta abs re non erit.

Primum nempe Sacræ Congregationis Concilii in una *Lauden.* die 27. Maji 1677. In qua quidem causa, cum de Tertiariis Oppidi Cottonei vota quædam simplicia Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ emittentibus, sine solemnitate tamen, & sine clausura, ageretur, proposito Dubio: ,, An Mulie-
,, res hujusmodi subsint visitationi, & correctioni Episcopi,
,, Sacra Congregatio, audito Procuratore Generali Patrum
,, Reformatorum Sancti Francisci, sub quorum cura vive-
,, bant, respondendum censuit " *Affirmative*.

Alterum vero est Sacræ Congregationis Concilii in una *Lunen.* Sarzanen. die 30. Januarii 1723. In qua quidem cum de Mulierum, assumpto habitu Tertii Ordinis Sancti Francisci, collegialiter in Conservatorio Massæ viventium, exemptione disceptaretur, Sacra Congregatio de more rescripsit.
,, Conservatorium esse subjectum omnimodæ jurisdictioni
,, Episcopi, citra tamen approbationem Sacræ Congregatio-
,, nis quoad dictum Conservatorium: " In quo quidem Decreto, eodem temporis, ac loci vestigio, quo ejusmodi Mulieres subjectæ declarantur omnimodæ jurisdictioni Episcopi, ne probari sub ea forma viderentur hujusmodi Conservatoria, verbis adjectis *citra approbationem*, solertissime cautum est; adeo Sacræ Congregationis mens ab ejusmodi Collegiis sine votorum solemnitate, & sine clausuræ lege fundatis vel ipsa specie probandis aliena est.

Disciplinam hanc aliquantulum immutavit Benedictus XIII. nonnullis Constitutionibus editis, nimirum ea, quæ incipit *Paterna*, altera, quæ incipit *Exponi Nobis*, tertia denique, quæ incipit *Pretiosus*, quarum dispositione Tertiariæ, quæ sine solemnibus votis, & sine clausuræ lege collegialiter viverent, a jurisdictione Episcoporum subductæ in jurisdictionem, & curam Superiorum Ordinis redierunt; At vix defuncto laudato Pontifice, ejus Successor Clemens XII. Constitutione, quæ incipit *Romanus Pontifex*, sublatis iterum ejusmodi gratiis, & privilegiis, pristinam de Tertiariis Ordinario subjectis disciplinam restituit; in ea quippe sic expres-

se

se habetur: ,, Statuimus, & decernimus de omnibus, & sin-
,, gulis prædictis Literis, & Constitutionibus, quæ ab eodem
,, Antecessore nostro Benedicto prodierunt, nec non de om-
,, nibus privilegiis, gratiis, favoribus, indultis, exemptionibus,
,, facultatibus, & declarationibus in iisdem contentis eam de-
,, inceps decisionem ac judicium etiam in foro conscientiæ ha-
,, bendum, quod sive ex jure communi, sive ex Concilio,
,, sive ex Decretis, & Constitutionibus Apostolicis, sive ex
,, aliis legitime habeatur antequam eædem Literæ, & Decla-
,, rationes ab eodem Benedicto concessæ fuissent, perinde
,, scilicet ac si illæ non emanassent; ad quam dispositionem,
,, ejusque pristinum statum, ac terminum omnia superius
,, enunciata omnino reducimus, & reducta esse volumus; ita
,, ut in posterum supradicti Ordines Regulares earumdem Li-
,, terarum, & Constitutionum usu, commodo, & effectu peni-
,, tus carere debere intelligantur: " Ex quibus sane verbis
colligit Benedictus XIV. Institut. Can. 105. num. 76.: ,, Redit
,, in pristinum Ordinariorum jurisdictio supra Tertiarias col-
,, legialiter sine votorum solemnitate, & sine clausuræ lege
,, viventes; eademque de causa ut nobis subjectas eas libere
,, visitavimus.,,

Gradum nunc faciendo ad alteram Tertiariarum Classem, quæ seorsim suis in domibus degunt, majoribus privilegiis olim gavisas eas fuisse compertum est, inter quæ præcipua numerantur: 1. privilegium Fori, quod tamen locum non habet in locis missionis, ubi vix Religio toleratur, 2. ut Patribus illius Ordinis, cujus regulam profitentur, sua peccata in sacramento pœnitentiæ aperire liceret, quamquam ab Ordinario non approbatis: 3. ut Communionem Paschalem in eorumdem Regularium Ecclesia recipientes, præcepto Ecclesiæ satisfacerent: 4. ut ab iis etiam Viaticum, atque extremam unctionem in exitu vitæ possent percipere. Hæc tamen omnia successivis temporibus a Summis Pontificibus, atque a Sacris Cardinalium Congregationibus, pluribus editis Constitutionibus, & Decretis, penitus sublata, atque ad terminos juris communis redacta sunt, ut late Fagnanus in Cap. *Omnis* num. 64. de Pœnit. & Remiss. ex S. C. rescripto refert his verbis: ,, Cum Fratres Monasterii Sancti Dominici de Lugo
,, Imol. Diœcesis declarari postulassent an ipsis liceret præ-
,, sertim ex suis privilegiis audire confessiones virorum, &
,, mulierum professorum Tertii Ordinis Sancti Dominici,
,, eisque in Paschate Sacramentum Eucharistiæ ministrare,
,, Viaticum præbere, atque extremam unctionem ministra-
,, re? Sacra Congregatio consideravit, præsupposito, quod
,, hujusmodi professi eodem jure censeantur cum aliis pro-
,, fessis Tertii Ordinis Sancti Francisci, de quibus in gloss. in
,, Clem. *Cum ex eo* de sentent. excommunicat. Eorum non
,, esse aliquam Religionem, seu modum quemdam vivendi
,, approbatum a Sede Apostolica, nec dici plene translatos
,, ad Ordinem itaut desinant esse de sæculo. Cardinal. in
,, Clem. *Per literas* num. . de Præb. Quod cum ita sit, non
,, magis horum, quam aliorum sæcularium confessiones præ-
,, dictos Religiosos audire posse, juxta cap. 15. sess. 23. ubi
,, privilegiis quibuscumque derogatum est, & amplior dero-
,, gatio habetur in Bulla Pii IV. revocatoria omnium privi-
,, legiorum sub quibusvis formulis, in his, quæ Sacro Triden-
,, tino Concilio sunt contraria; Ex quo sequitur, tales Re-
,, ligiosos non esse proprios Sacerdotes horum professorum;
,, ac proinde non posse eisdem Sacramentum Pœnitentiæ,
,, vel Eucharistiæ in Paschate ministrare, juxta Cap. *Omnis*
,, *utriusque sexus* de pœnitent. & remiss., idemque juris esse
,, de Viatico: siquidem præcedente confessione exhiberi de-
,, bet Cap. 7. de præpar., quæ adhibenda est &c. sess. 13. in
,, Decreto de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento. De ex-
,, trema unctione non esse judicium Congregationis, sed ta-
,, men constare ejus administrationem, sicut aliorum Sacra-
,, mentorum, pertinere ad Parochum de cujus Parochia di-
,, cuntur esse tales professi, nisi speciali privilegio sint
,, exempti.,,

Latius hoc ipsum Benedictus XIV. ex Pontificum Constitutionibus inter se collatis, & S. C. Decretis deducit Institut.
,, Can. 105. num. 67. & sequent. his verbis: ,, Si Leonis X.
,, Constitutio vim totam, & integram obtineat, hæ Tertia-
,, riæ privatim vitam agentes, Episcopi jurisdictione prorsus
,, immunes esse deberent: Eos sibi Confessarios deligere
,, possent, qui ad Monialium confessiones non vero sæcula-
,, rium excipiendas probantur: Ad Parochiam accedere non
,, tenerentur, ut Paschali præcepto satisfacerent: Tandem a
,, Præfectis suis Regularibus extremam unctionem percipe-
,, re, & post mortem in Ecclesia sui Ordinis sepeliri jure pos-
,, sent; sed aliter se res habet: nam Leonis X. Constitutio ad
,, certos quosdam limites redacta fuit a Summis Pontificibus,
,, qui deinde Sedem Apostolicam tenuerunt. Cum hæ Mu-
,, lieres revera non habeantur Regulares, eo quod tribus votis
,, solemnibus non adstringantur, ideo non censentur immunes
,, ullo modo ab Episcopi facultate.... Insuper de his Mu-
,, lieribus Tertiariis hæc Sac. Congregatio Concilii decernit:
,, Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Inter-
,, pretum sæpius respondit, minime posse Sacerdotes Regu-
,, lares Mulierum Tertii Ordinis, quas de pœnitentia, vel
,, *Pinzocheras* vocant confessiones sacramentales audire, nisi
,, fuerint ab Ordinario approbati ad confessiones personarum
,, sæcularium audiendas, quemadmodum nec posse illis Sa-
,, crosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrare in die
,, Paschatis Resurrectionis Sanctissimi Domini Nostri Jesu
,, Christi: Item ex epistola *Sacræ* Congregationis pro causis
,, Episcoporum, & Regularium constitutæ ad Episcopum
,, Mutinensem die 17. Junii anno 1639. hæc in ipsas Tertiarias
,, sancita deprehenduntur: Circa Tertiariam similiter cen-
,, suerunt (nempe Cardinales Sacræ Congregationis) per-
,, missum haud fuisse Fratribus ejusdem Monasterii ob quod-
,, cumque privilegium Ordinis administrare ipsi Sacramen-
,, tum Divinæ Eucharistie, & extremæ Unctionis, neque
,, ejus cadaver domo efferre indicata funebri pompa sine
,, Parocho aut sine ipsius licentia: Nam hæc revera ad Pa-
,, rochos pertinent, qui debent assiduò, sed hoc præsertim
,, tempore, cognoscere juvare accuratoque studio fideles
,, sibi traditos instituere: Accedit quod Tertiaria licet nun-
,, cupatis votis, claustro non tenebatur: sed domi suæ intra
,, Parochi ejusdem ditionem habitabat.,,

Possunt tamen earum cadavera sepeliri in Ecclesiis sui Ordinis, si locus Tertiariis designatus seorsum exstat; sin minus, in Parochiali Ecclesia, ut cæterarum cadavera, sepelienda sunt.

Lucrantur etiam indulgentias gaudentque aliis spiritualibus gratiis Ordini adnexis, quem profitentur, statim ac ad habitum Tertii Ordinis, ac ad votum simplex Castitatis a Superioribus Regularibus admittuntur, quibus hanc facultatem ex Apostolicæ Sedis indulto reservari compertum est.

Non tamen ad omne Mulierum genus hæc facultas extenditur sed ad eas dumtaxat, quæ conditiones a Sacris Congregationibus rite præscriptas habuerint: nimirum ut honestis, probisque moribus fulgeant, ut annos quadraginta saltem attingant, ut necessaria ad congruam vitæ sustentationem bona possideant, ut nonnisi cum consanguineis, vel affinibus in primo gradu cohabitent.

Hujusmodi autem conditionum examen, & judicium non ad Superiores ipsos Regulares, sed ad locorum Ordinarios pertinere Summi Pontifices decreverunt; adeo ut recte subjiciat Benedictus XIV. loc. cit. ,, Quare si quod proprium est, uni-
,, cuique tribuatur, ad Præfectum Regularem spectat, reli-
,, giosum habitum his Mulieribus impertiri: ad Episcopum
,, vero facultatem tradere, & præscriptas conditiones accu-
,, rato examine cognoscere.,,

Hæc omnia, quæ exerte tradit Benedictus XIV. cit. Institut. 105 Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ Decreto edito sub die 20. Decembris 1616. disertissime sanciuntur. Sic enim §. 5. ,, Præterea si con-
,, tingat aliquas ex prædictis Tertiariis sine sepulturæ electio-
,, ne decedere eas sic decedentes ita demum in Ecclesiis Or-
,, dinis, cujus habitum assumpserunt, sepelire debeant, si
,, in ipsis earum communis sepultura reperiatur; sin minus,
,, in Ecclesiis Parochialibus sepeliendas esse decernit: Supe-
,, rioribus autem Regularibus sufficienti facultate ad id a San-
,, cta Sede Apostolica suffultis (Cappuccinis exceptis) libe-
,, re Mulieres ad hujusmodi habitum recipere, atque ad ipsos
,, vestiendi eas officium pertinere; non autem ad habitum ad-
,, mittendas, & recipiendas esse nisi probatæ vitæ, ac bonis
,, moribus præditas, ac in ætate saltem quadraginta annorum
,, constitutas, quæ de proprio habeant unde sufficienter vi-
,, vere possint & non cum aliis viris quam consanguineis, vel
,, affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent,
,, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non ali-
,, ter eam concedat, nisi de prædictis prævio examine dili-
,, genti sibi constiterit.,,

Universa hæc iterum a Sacra Congregatione Concilii confirmata sunt; nam Episcopo Mazaræ quærenti anno 1737.
,, Quænam sint conditiones requisitæ, ut Regulares habentes
facul-

,, facultatem dandi habitum suæ Religionis Mulieribus non
,, collegialiter viventibus, dictum habitum dare possint, &
,, an examen dictarum facultatum pertineat ad Episcopum?
Sacra Congregatio Concilii respondit: ,, Examen facultatum
,, concedendi habitum pertinere ad Sedem Apostolicam,
,, examen conditionum quoad Mulieres vestiendas, & licen-
,, tiam vestiendi pertinere ad Ordinarium, & conditiones
,, vestiendarum esse expressas in Decretis generalibus alias
,, editis, & hæc Decreta esse omnino servanda.

Ad normam hujusce Decreti subjecta hac formula Episcopi uti consuevere, qua Mulieri facultatem assumendi habitum Tertii Ordinis concedere testificantur.

,, Dilectæ Nobis in Christo N. salutem, & benedictionem
,, in Domino. Ut tu, quæ bonis moribus imbuta, bonæque
,, frugis, ac laudabilis vitæ existis, in ætate annorum quadra-
,, ginta constituta, propria bona, ex quorum fructibus hone-
,, ste vivere vales, possides, & non cum aliis viris, quam
,, cum tuis consanguineis, vel affinibus in primo gradu consti-
,, tutis habitas, prout hæc omnia nobis prævia informatione
,, constare fecisti, habitum Tertii Ordinis S. N., quem postu-
,, lasti, suscipere possis per R. P. N. Ordinis Provincialem,
,, illum tibi conferendi licentiam, & facultatem concedimus,
,, & impertimur. In quorum &c. Datum &c.

N. Episcopus N.

Ex quibus omnibus consequitur, quam recte Sacra Congregatio de Propaganda Fide in Congregatione Particulari habita die 31. Augusti 1761. per modum Decreti Generalis servandi in toto Regno Hiberniæ inter alia rescripserit pro Tertiariis nullo modo licere Regularibus admittere ad habitum, nisi servatis servandis, & de licentia Ordinarii: aliter admissas declaretur ab Episcopis nec esse Tertiarias, nec ullis gaudere privilegiis, aut indulgentiis.

Etiamsi vero ejusmodi casus occurrere aliquando possit, in quo potius expedire videatur adolescentulam aliquam habitu Tertii Ordinis ante præfixam ætatem quodam veluti tegumento securitatis assumpto a periculis liberare, quam medias inter insidias inermem relinquere: non ideo sequitur fas esse Superioribus Regularibus sine licentia Episcopi, vel Vicarii Apostolici Puellas ad habitum suscipiendum admittere: Consultant ipsi potius in hujusmodi casibus loci Ordinarium, qui se facilem pro sui prudentia, atque adeo conscientia, motus ipsius periculi gravitate, præbebit. Nec expedit semper in adolescentulis votum Castitatis cum habitus susceptione conjungi, quin potius ad ætatem provectiorem quandoque differri; ab ea quippe longius abesse solent illa, sive pericula, sive scandala, quæ ferventiori, quam prudentiori zelo agitante possunt oriri.

Hæc habet Sacra Congregatio, quo dissidia, ac jurgia hisce de rebus in posterum tollantur, iisque sublatis, unitas spiritus, & vinculum pacis inter Operarios Vineæ Domini conservetur: Et ut maxima, quæ in Terris a Domino relicta est, potestate roborentur SS. D. N. P. CLEMENTI XIII. feliciter regnanti legenda, consideranda, probanda curavit; & idem SS. D. hæc omnia lecta, considerata, probata authoritate Apostolica confirmavit.

Confidit in D. J. Sacr. Congregat., hinc Superioribus Regularibus ad normam Instructionis hujusce ambulantibus, inde locorum Ordinariis, & Vicariis Apostolicis ad aliorum jura servanda sollicitis, collatis utrinque studiis, illud concordiæ gluten coaliturum, quo qui ex adverso sunt, nihil habentes malum dicere de eis, vereantur magis, & domus Dei, quæ est Ecclesia, ipsa unitate terribilis ut Castrorum Acies ordinata, fideles lætitia, Infideles, Hæreticos, Schismaticos rubore suffundat.

Quam Sacr. Congregat. Instructionem Sanctissimo Domino Nostro CLEMENTI XIII. per me infrascriptum Secretarium ejusdem Sacræ Congregationis relatam in audientia habita die 16. Januarii anni 1763. Sanctitas Sua benigne in omnibus adprobavit, & omnino servari mandavit. Datum ex Ædibus Sacræ Congregationis die 17. mensis, & anni quibus supra.

M. Marefuscus Secretarius.

TESTAMENTUM.

Articulus I.

Testamentum quoad ejus naturam, divisionem, & solemnitates ad ipsum requisitas.

Testamentum ex eo appellatur, quod testatio mentis sit. 1
Textu expresso *in princip. Institut. de Testamentis ordinandi*. Et sic *Communis Doctorum*.

Testamentum est ultima nostræ voluntatis dispositio seu or- 2
dinatio cum directa Heredis institutione. *Ita in re Communis, arg. leg. Testamentum 1. ff. Qui testamenta facere possunt*, ubi Testamentum a Modesto sic definitur: *Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult.* Quæ definitio, quamvis a multis ut legitima recipiatur, a pluribus tamen ob omissam particulam *cum Heredis institutione*, ut manca, & imperfecta rejicitur, eo quod Heredis institutio sit de essentia Testamenti. Nullum
enim Testamentum, quantumvis privilegiatum valet, vel 3
subsistit sine Heredis directa institutione, ut tenet Communissima Doctorum ob textus expressos §. *Ante Heredis 34. Institut. de Legatis*, ibi: *Testamenta vim ex institutione Heredis accipiunt, & ob id veluti caput, atque fundamentum intelligitur totius Testamenti institutio* §. *In primis 1. Institut. de Fideicommissariis hereditatibus*, ibi: *In primis sciendum est opus esse, ut aliquis recto Jure Testamento Heres instituatur .... alioquin inutile est Testamentum, in quo nemo Heres instituitur*; *leg. Proxime 3. ff. De his, quæ in testamento delentur, inducuntur, vel inscribuntur*, ibi: *Non potest ullum Testamentum valere, quod Heredem non habet*, *leg. Quod per manus 10. ff. de Jure Codicillorum*, ibi: *Testamentum, quod vires per institutionem Heredum accipit*; *leg. Jubemus 29. ff. Quod si, Cod. de Testamentis*, ibi: *Quod si non fuerit observatum, & nomen Heredis, vel Heredum non fuerit manu Testatoris scriptum, vel voce coram testibus nuncupatum, hoc Testamentum stare minime patimur*. cum similibus.

Testamentum dividitur in solemne, & non solemne, seu 4
privilegiatum. Testamentum *solemne* est, quod habet omnes solemnitates a Jure requisitas, quæ infra assignabuntur. Testamentum *non solemne*, seu *privilegiatum* est, quod licet careat solemnitatibus alias de Jure communi requisitis, ex speciali tamen privilegio valet, ac si ipsas haberet, cujusmodi est testamentum ad pias causas, testamentum militis in expeditione bellica factum, testamentum conditum tempore pestis, testamentum factum coram Principe, seu ipsi oblatum, vel ad Acta Judicis traditum. *Communis*.

Testamentum solemne subdividitur in scriptum, & Nuncupativum; §. *Sed hæc 14. Instit. de testamentis ordinandis*.
Testamentum solemne *Scriptum*, seu *in scriptis* (quod etiam 6
clausum vulgo appellatur, eo quia plerumque testator latere vult tabellionem, & testes quid in eo contineatur) est illud quod fit in scripturam redactum, scriptum, & subsignatum, servata juris forma præscripta, *leg. Hac consultissima 21. Cod. de testamentis*.

Testamentum solemne *Nuncupativum* est illud, quod sine 7
scriptura, ac etiam sine subscriptione, & subsignatione testium fit, cum testator coram requisitis testibus Heredem oretenus nominat, seu nuncupat, simulque declarat, quid de bonis suis post mortem fieri velit; §. *Sed hæc 14. Institution. de testamentis ordinandis*. Hodie tamen talis nuncupa- 8
tio, seu declaratio ultimæ voluntatis in scripturam a Notario publico redigi solet; Non quod ad illam requiratur scriptura tanquam forma ad substantiam actus, sed ne memoriæ excidat, & ut facilius probari possit voluntas testatoris, si fortasse testes interim mori, vel inhabiles reddi contingeret, antequam coram Judice voluntatem defuncti declararent; quorum defectus suppletur per publicum Notarii Instrumentum, ut insinuatio alia apud Judicem non sit necessaria; nec per hoc cessat esse testamentum Nuncupativum, quia talis scriptura non adhibetur, nec fit necessario, sed ut dictum est, adhibetur, & fit solum pro commodiori, & faciliori probatione, prout in simili dicitur, *leg. in re 4. ff. de Fide instrument.*, ibi: *Fiunt enim de his scripturæ, ut quod actum est per eas, facilius probari possit, & sine his autem valet quod actum est, si habeat probationem.*

Ad valorem testamenti solemnis *Scripti*, seu *in scriptis* 9
(præter Heredis directam institutionem; quæ ex Juribus adducta,

ductis *supra num.3.* necessaria est ad valorem cujuscumque
testamenti quantumvis privilegiati) requiritur primo, ut sit
in Scripturam redactum, vel manu ipsius testatoris, vel ma-
nu alterius de expresso ejus mandato, *l. Hac consultissima*
21. Cod. de testamentis, ibi: *Vel ipsius testatoris, vel cujus-*
libet manu conscriptum. Cum hoc tamen, quod, si manu
10 alterius sit scriptum, debet ei testator propria manu subscri-
bere coram testibus, vel octavum testem adhibere, qui no-
mine, & loco ipsius subscribat; *cit. l. Hac consultissima 21.*
& leg. Cum antiquitas 28. Cod. de test. Si autem ipsemet
testator manu propria testamentum scripserit, non requiritur
11 amplius propria, vel alterius octavi testis subscriptio, tex.
expr. *in cit. l. Cum antiquitas 28. §. Cum autem, Cod. de te-*
stamentis, ibi: *Sancimus, si quis sua manu totum testamen-*
tum, vel Codicillum conscripserit, & hoc specialiter in scri-
ptura reposuerit, quod hæc sua manu confecerit, sufficiet ei
totius testamenti scriptura, & non alia subscriptio requiretur,
neque ab eo, neque pro eo ab alio. Nec refert, an illo, vel
12 alio tempore scriptum, dictatumque sit testamentum, textu
expresso *in cit. l. Hac consultissima 21. Cod. de testamentis*,
ibi: *Licet alio tempore dictatum, scriptumve proferatur te-*
stamentum, sufficiet. Nec requiritur, quod testator testamen-
13 tum scriptum prælegat, vel tenorem illius manifestet, sed
sufficit, quod scripturam clausam, aut convolutam exhibeat
testibus, dicendo in illa suum contineri testamentum, *cit.*
l. hac consultissima, ibi: *Dummodo tamen testibus præsentibus*
testator suum esse testamentum dixerit, quod offertur.
14 Secundo ad valorem testamenti solemnis Scripti, seu in
scriptis requiritur quod in illo adhibeantur septem testes ido-
nei, *l. Hac consultissima 21. Cod. de testamentis, & l. Here-*
des 21. §. in testamentis, ff. Qui testamenta facere possunt.
15 Testes autem, ut sint ad id idonei, debent esse masculi;
Mulieres enim ad id non admittuntur, *§. Testes autem 6. In-*
stitut. de testamentis ordinandis, l. Qui testamenta 20. ff. Qui
16 *testamenta facere possunt*. Item debent esse liberi, & non
servi: servi enim excluduntur, *citat. leg. Hac consultissima*;
17 *& citat. §. testes autem*. Item debent esse puberes, quia
impuberes ad id inhabiles declarantur, *cit. §. testes autem*,
18 *& cit. l. Hac consultissima*. Item testes, ut sint idonei, non
debent esse furiosi, neque muti, nec surdi, omnes enim
isti excluduntur, *cit. §. testes autem 6. Instit. de testamentis*
19 *ordinandis*. Ad quos reducuntur etiam cæci, ex eo quod
testamentum videre non possunt, quod tamen requiritur *arg.*
20 *l. Si non speciali 9. Cod. de testamentis*. Item debent esse
testes extra omnem suspicionem; Unde testis esse non potest
in testamento ipse Heres institutus; *l. Quis testamento 20. ff.*
Qui testamenta facere possunt; §. Sed neque Heres, Instit. de
testament. ordinand. Neque is, qui in potestate testatoris, seu
Heredis est, neque pater ejus, qui eum habet in potestate,
neque fratres, qui in ejusdem patris potestate sunt; *§. In*
testibus 9., & cit. §. Sed neque Heres 10. Institut. de testament.
ordinand.
21 Ceteri autem consanguinei, & affines testatoris, seu He-
redis, necnon famuli, Officiales, Ministri, ac Domestici
ejus testes ad id esse possunt; Immo etiam fratres jam eman-
cipati, & pater in testamento filii testatoris jam emancipati;
Item maritus in testamento uxoris; In istis enim omnibus
cessat ratio Legis, vinculum scilicet unitatis ex patria pote-
state proveniens. Nec obstat *citat. §. In testibus 9. Instit. de*
testam. ordinandis, ubi ad id excluditur *testimonium domesti-*
cum, & *cit. §. Neque Heres 10. Instit. eodem* ubi declaratur
inhabilis *is, qui in potestate ejus*, (idest Heredis) *est.*; Quia
uterque textus intelligendus est de iis, quos vinculum patriæ
potestatis unit cum Herede, vel testatore, ita ut qui sub He-
redis vel testatoris patria potestate est, filius videlicet, &
qui hac ratione domesticus reperitur, testis esse non possit,
ut communiter interpretantur Doctores.
22 Possunt etiam plures ex eadem domo, quamvis consan-
guinei, ut pater, & filius, duo, vel plures fratres testes
esse in eodem testamento; Dummodo non sint sub patria
potestate testatoris, *l. Ad testium 22. 22. ff. Qui testamenta*
facere possunt, & §. Pater 8. Institut. de testament. ordin.
cap. Si testes 3. caus. 4. quæst. 2.
23 De rigore Juris Canonici non possunt saltem licite extra ca-
sum necessitatis Clerici sine licentia Episcopi, & Religiosi,
seu Monachi sine Prælati sui facultate, & consensu testes es-
se, seu testimonium ferre in testamentis, seu Instrumentis
Sæcularium conficiendis, aliisque causis, sive contractibus
Locorum. Glossa in *Authentic. de Monachis §. Cogitandum*

vers. testes Collation. 1. juncta Glossa Marginal. *ibidem* Abbas *in cap. Cum Nuncius numer. 3. de testibus*, Farinacius *qu. 61. de testibus num. 64.*, & plurimi alii per textum *in cap. Quamquam 2. caus. 14. quæst. 2.* ubi in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. *capit. 13.* sic statutum legitur: *Quanquam Sacerdotum testimonium credibilius habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro testimonio, aut in conficiendis Instrumentis non rogentur, quia eos in talibus rebus esse non convenit; Si autem eventu aliquo causæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, ubi nullæ idoneæ sæcularium inveniantur personæ, ne veritas occultetur; aut malus ut bonus æstimetur, in providentia proprii Episcopi sit, ut, aut coram se, & competentibus Judicibus, aut aliter honorifice veritatem attollant*; Et in ejus Summario expresse dicitur: *In conficiendis Instrumentis Sacerdotes ad testimonium non vocentur*; Tum quia Clerici subsunt suo Episcopo, & strictius Religiosi, seu Monachi suo Prælato Regulari, cum sub ejus omnimoda Obedientia sint positi, nec habeant velle nec nolle, *cap. si Religiosus 27. de election. in 6. cap. Religiosus 2. de testamen. in 6. cap. Religiosi 5. de sepulturis in 6.* ergo hoc ipso non possunt esse testes sine licentia ejus, cui subsunt; *arg. cap. Monachi vagantes 33., & cap. Monachi a Monasterio 33. caus. 16. quæst. 1.* cum similibus; tum etiam quia Clericis, vel Monachis, seu Religiosis illicitum est negotiis sæcularibus se immiscere. *Tot. tit. Ne Clerici, vel Monachi Sæcularibus negotiis se immisceant*, juncto illo Apostoli *2. ad Timoth. cap. 2.*, ibi: *Nemo militans Deo, impleat se negotiis Sæcularibus*; Et quod Clericus absque licentia Episcopi non possit testimonium ferre etiam in causa Civili coram Judice Laico, expresse declaravit *Sacra Congregat. Immunit. in Aquilana 5. Maii 1637. lib. 3. Decr. Paul. pag. 30. in Synopsi verb. Testis n. 1.*, & sæpe sæpius alibi: Et hoc a fortiori dicendum est de Religioso, seu Monacho sine licentia sui Prælati per supra adducta: In casibus enim, in quibus necessarium est eorum testimonium, solet a Sacra Congregat. concedi facultas Episcopo loci eos examinandi, sicuti alios exemptos, ut videre est apud d. Riccium *in Synopsi verb. Facultas examinandi Ecclesiasticos, & exemptos*.

Quamvis tamen de rigore Juris Canonici id sit illicitum 24
Clericis, & Religiosis; nihilominus validum est eorum testimonium, etiamsi sine licentia, & præscitu Superiorum testes in supradictis agant. Abbas *in cap. Cum nuncius n. 3., & 4.*, & Felinus *ibid. n. 3. de testibus*, Mascardus *de probationibus conclus. 260. n. 12. & 13.* Farinacius *de testibus quæst. 61. num. 84. & 134.* allegans plures alios, Reiffenstuel *lib. 3. tit. 26. num. 13.* Pirhing *ibidem n. 3.* Lezana *tom. 1. cap. 9. numer. 13. & tom. 4. verb. Testis Regularis, numer. 1.* testans ex Novario sic decisum fuisse a Sacr. Congregat., & alii passim. Et ratio est, quia licentia Superioris est quoddam accidentale, non autem de substantia actu testimonii; *argum. cap. 1. de testibus*; tum quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, *cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus*; tum etiam quia nullibi reperitur tale testimonium a Jure declarari irritum, ac invalidum; Immo, ut experientia docet, solent Clerici Sæculares passim in testamentis, aliisque contractibus Laicorum ex generali consuetudine in testes adhiberi etiam sine alia licentia Superioris Ecclesiastici, prout observant Farinacius *loc. cit. num. 64.* Azorius *consil. 590. num. 20.* Pirhing. *lib. 2. Decret. tit. 20. num. 60.* Reiffenst. *ibid. num. 184.*, & alii. Quinimmo etiam Religiosi non semel sine alia suorum Superiorum expressa licentia in testes assumuntur pro conficiendis, ad quos testatores pro majori celatione in dies accedunt: Nec desunt auctores dicentes citatum Canonem *Quamquam 2. caus. 24. qu. 2.* procedere potius de honestate, quam de necessitate, prout videtur innuere ly *Eos in talibus rebus esse non convenit*. Vel non ipsum Canonem esse usu receptum. Vel si receptum, denuo fuisse per contrariam consuetudinem abrogatum. Consultius tamen, & tutius est, ut monent supra citati Doctores, & alii passim, ad effugiendas omnes dubietates, Superiorum ad id petere; & obtinere facultatem; Nam quod possit impugnari testamentum, in quo Religiosus absque sui Superioris licentia est testis eo quod pro mortuo habeatur, tradit Joan. Faber *§. testes n. 3. inst. de testamentis*, junctis nonnullis aliis, quos in oppositum citat Mascard. *de Prob. concl. 26. num. 1. & 2.*

Tertio ad valorem testamenti solemnis scripti, seu in 25
scriptis, requiritur, ut omnes testes ita sint præsentes, ut

testatorem, non tantum audire, sed, & videre possint. *Communis, argum. l. Si non speciali 9. Cod. de testamentis*, ibi: *Si testes non in conspectu testatoris testimonium officio functi sunt, nullo jure testamentum valet*.

26 Quarto requiritur non solum. quod testes sint præsentes; sed insuper quod ad testificandum sint rogati, seu invitati, ac moniti, *l. Hac consultissima 21. Cod. De testamentis*, ibi: *Rogatis testibus*.

27 Quinto requiritur, quod testator, testibus, ut supra, præsentibus, scripturam clausam, aut convolutam exhibeat, dicendo in illa suum contineri testamentum, *l. Hac consultissima 31. Cod. de testamentis*, ibi: *Dummodo testibus præsentibus testator suum esse testamentum dixerit quod offertur*.

28 Sexto sequitur, quod testamentum sic exhibitum, vel propria manu subscribat, si ipsemet totum non scripsit, vel si subscribere nequeat, aut nesciat, octavum testem, qui nomine ipsis subscribat, adhibeat, *cit. l. Hac consultissima 21., & l. Cum antiquitas 28. Cod. de testamentis*.

29 Septimo requiritur, ut omnes, & singuli testes nomen suum propria manu subscribant, & illud subsignent anhulo, seu sigillo suo, aut alieno, etiam a testatore accepto, „ §. Sed „ cum 3., & §. Possunt 5. Instit. de testamentis ordinandis, „ l. Ad testium 22. §. 4. ff. Qui testamenta facere possunt, l. „ Singulos testes 30. ff. eodem l. Hac Consultissima 21. Cod. „ de testamentis.

30 Octavo requiritur, ut totum negotium testamenti solemnis scripti peragatur uno, eodemque loco, & tempore, unoque contextu, idest nullo actu alieno, sive etraneo (qui ad testamenti factionem non pertineat) interveniente, nisi ad modicum intervallum ex necessitate, interruptio aliqua facta sit, quæ in tali casu non obest, §. *Sed cum 3. Inst. de testamentis ordinandis*, ibi: Constitutum est, ut uno eo- „ demque tempore septem testibus adhibitis, & subscri- „ ptione testium signacula testamentis apponerentur. Et „ concordant lex Heres 21. §. final. ff. Qui testamenta face- „ re possunt, lex Hac consultissima 21., & l. Cum antiqui- „ tas 28. Cod. de Testamentis.

31 Ad valorem testamenti solemntis *Nuncupatlvi* requiritur, quod testator coram septem testibus idoneis ut supra, & ad id specialiter rogatis, simul uno, eodemque tempore ultimam suam voluntatem, tam circa Heredis institutionem, quam circa Legata palam pronunciet, seu alias sufficienter manifestet, ita ut intelligi possit, *Communis*, per textus expressos *in §. Sed hac 14. Insitut. de testamentis ordinandis*, ibi: *Si quis autem sine scriptis voluerit ordinare jure Civili testamentum, septem testibus adhibitis, & sua voluntate coram eis nuncupata sciat hoc perfectissimum testamentum Jure Civili, firmumque constitutum. Authentic.* Hoc inter §.2. *Cod. de testamentis*, ibi: *Per Nuncupationem quoque, hoc est, sine scriptura, testamenta non alias valere sancimus, quam, si septem testes, ut supra dictum est, simul uno, eodemque tempore collecti, testatoris voluntatem, ut testamentum sine scriptura facientis audierint, & leg. In testamentis 26. Cod. eodem*, ibi: *In testamentis sine scriptis faciendis omnem formalem observationem penitus amputamus, ut postquam septem testes convenerint, satis sit voluntatem* Testatoris, *vel Testatricis simul omnibus manifestari significantis, ad quos substantiam suam pervenire velit, vel quibus legata dare, vel fideicommissa, vel libertates disponere*.

32 Ex quibus clare patet, quod pauciores solennitates requiruntur ad Testamentum *Nuncupativum*, quam ad testamentum *scriptum*; cum ad *Nuncupativum* non requiratur testium subscriptio, nec sigillatio eorundem, nec testatoris, uti requiritur ad testamentum *Scriptum* ex supradictis. *Communis*.

33 Unde testamentum *Nuncupativum*, & testamentum *Scriptum*, seu in scriptis inter se differunt. Primo, quia in testamento *Scripto* plerumque celatur ultima voluntas testatoris & Heres institutus. In *Nuncupativo* autem debet ultima voluntas testatoris manifestari, & palam nuncupari Heres, ut sciant testes, quinam sit institutus. *Authent. Hoc inter §.2. Cod. de Testamentis, l. Jubemus 29. Cod. eod.* Secundo, quia ad testamentum *Scriptum* necessarie requiritur Scriptura, sine qua testamentum est nullum. *Nuncupativum* autem potest fieri sine ulla scriptura, sola nuda voce coram testibus; Et quamvis hodie redigi soleat in scripturam, non cessat tamen per hoc esse testamentum nuncupativum, cum scriptura adhibeatur, & fiat solum pro commodiori, & faciliori probatione, *argum. l. In re 4. ff. de fide instrumentorum*, ut patet ex dictis *supra num. 8.* ubi adducitur textus, tertio, quia in testamento *Nuncupativo* testes nec subscribunt, nec subsignant, sicuti nec testator; totum autem id requiritur ad testamentum *Scriptum, l. Hac consultissima 21., & l. Cum antiquitas 18. Cod. de testamentis §. Sed hac 3. & §. Possunt 5. Instit. de testamentis ordinandis*, cum similibus. Vide *supra num. 10. 11. 29. 30.*

34 Supradictæ solemnitates requisitæ ad valorem testamenti de jure Civilii non requiruntur omnes de jure Canonico. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum esses 10. de testamentis*.

35 De Jure enim Canonico ad valorem testamenti, sive ad causas pias, sive profanas non plus requiritur, quam ut adsint duo testes idonei, & Parochus loci. *Communis*, per expressum textum *in cit. cap. Cum esses 10. de testamentis*, ibi: *Proposuisti talem in tuo Episcopatu consuetudinem obtinere, quod testamenta, quæ fiunt in ultima voluntate, penitus rescindantur, nisi cum subscriptione septem, vel quinque testium fiant, secundum quod Leges humanæ decernunt; Quia vero a divina Lege, & SS. Patrum institutis, & a generali Ecclesiæ consuetudine, id esse noscitur alienum, cum scriptum sit (Deuteronom. cap. 17. num. 6., & cap. 19. numer. 15., & Matth. cap. 18. num. 16.) In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, præscriptam consuetudinem improbamus, & testamenta, quæ Parochiani coram Presbytero suo, & tribus, vel duabus aliis personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis hujusmodi audeat rescindere testamenta*.

36 Testes requisiti de jure Canonico debent esse idonei, ac testes requisiti de jure Civili, & assignati *supra numer. 15.* Fagnanus *in citat. Cap. Cum esses num. 36.* Covarruv. *ibidem num. 14.* Clarus §. *Testamentum quæst. 55. nu. 3.* Reiffenstuel *lib. 3. tit. 26. num. 133.* Pirhing *ibidem num. 12.*, & alii. Et ratio est, quia *in citat. cap. Cum esses*, inmutata est forma testandi Juris Civilis quoad numerum tantum, non autem quoad qualitatem testium, cum sicuti in jure Civili etiam in *dict. capit. Cum esses*, exigatur, quod testamenta fiant coram personis idoneis; Ubique autem dispositio Juris Civilis non reperitur expresse immutata. vel correcta a Jure Canonico, debet Jus Civile etiam in Foro Canonico, & Ecclesiastico servari, ut tradunt Doctores communiter per textum *in cap. Intelleximus 1. de novi operis nunciatione*, ibi: Sicut „ leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sa- „ crorum statuta Canonum Principum Constitutionibus ad- „ juvantur.

37 Item per eamdem rationem dicendum est, quod tales testes sicuti de Jure Civili, ita etiam de jure Canonico debeant esse rogati, cum dispositio Juris Civilis id requirens non sit expresse correcta per Jus Canonicum, quia potius videtur approbata *in Cap. Relatum 11. de Testamentis*, ibi: *Tribus, aut duobus testibus requisitis*, idest rogatis Reiffenstuel; *loc. citat. num. 133.* Pirhing *loc. citat. num. 12.* Fagnanus *loc. citat. a num. 17.* ubi sub *num. 19.* dicit, quod hæc est communis opinio.

38 In defectu Parochi proprii de jure Canonico sufficit, si quatuor testes sint adhibiti, quia duo testes æquivalent Parocho, & vices supplent unius, quamvis maximæ sit auctoritatis, ut patet ex *cap. Cum a nobis 28., & cap. Licet 47. de testibus*. Sic docent Abbas *in citat. Cum esses numer. 7.* Covarruv. *ibid. num. 12., & 13.* Clarus *loc. citat. quæst. 53. num. 3.* Molina *tract. 2. de Justitia disp. 133. numer. 4., & 5.* Pirhing *loc. cit. num. 10.*, & ipso teste alii communiter.

39 In Ditionibus Romano Imperio subjectis, tam in Foro Ecclesiastico, quam Laicali fieri, & judicari debent Testamenta secundum solemnitates de jure Civili requisitas; In ditionibus autem temporali jurisdictioni Romani Pontificis subjectis secundum solemnitates de jure Canonico requisitas, & præscriptas *in cit. cap. Cum esses 10. de testamentis*. Sic Glossa *ibid. verb. Improbamus*, Layman *lib. 1. tract. 4. cap. 13. num. 1.*, & *in Cap. Ecclesia 10. num. 15. de Constitutionibus*, Alexander *consil. 146. num. 6. lib. 2., & cons. 177. numer. 2. lib. 2.* dicens hanc esse communem, Parisius *consil. 51. num. 1. lib. 3.* testans sic affirmare scribentes omnes, nullo excepto, dicentes hanc conclusionem esse communem, & sequendam in judicando, & consulendo, & *num. 15.* asserit eam esse firmissimam, & indubitabilem, Pirhing *loc. cit. numer. 11.* Reiff. *loc. cit. num. 135.* dicens opinionem hanc esse consuetudine receptam, sicque confirmatam, & consequenter tenendam, sicque tenere communem aliorum apud Fagnanum *in citat. cap. Cum esses num. 46.* Et ratio est, quia cum Cleri-

rici sint Cives, ac membra Reipublicæ, ubi degunt, æquum est, & rectæ rationi conformum, ut in rebus mere politicis, Legibus sæcularibus locorum se conforment. Eo vel maxime quod *cit. Cap. Cum esses* 10. *de Testamentis*, inscribatur ab Alex. III. Hostieni Episcopo, quæ Civitas Hostiensis est de temporali Jurisdictione Romani Pontificis.

40 Quamvis tamen gravissimi Doctores teneant, quod Clerici etiam in terris Imperii, aliorumque Regnorum possint condere testamenta juxta dispositionem, & formam Juris Canonici, traditam *in cit. cap. Cum esset* 10. *de testamentis*, ita ut ubique servanda sit in Foro Ecclesiastico. Sic Joann. Andreas *in cit. Cap. Cum esses num.6. vers. Communiter*; Cardinal. *ib. num.5. vers. Joannes Andreas dicis*; ubi asserit, hanc opinionem esse veriorem. Imola *ibid. num.* 13. dicens hanc opinionem videri consuetudine roboratam, & per consequens servandam, Calderin. *cons.8. circa finem de Testamentis*, dicens hanc servari de facto, Clarus in §. *Testamentum qu.57. vers. Quæ quidem*, dicens non esse ab ea in consulendo, & judicando recedendum, & paulo infra subdens; *A qua non recedas in practica, quia quantum ego vidi omnes, ita servatur sine controversia*, & sic tenent alii apud Fagnan.
41 *in citat. Cum esses num.* 41. Unde in praxi est attendendum ad consuetudinem locorum, ut recte monent Molina *loc. cit. num.7.*, *&* 8. Pirhing *loc. cit. num.*11. ubi ex Layman *lib.*1. *tract.4. cap.*13. *num.*1., *& In cap. Ecclesia* 10. *numer.* 15. *de Constitutionibus* dicit, quod in Imperio Romano est usu receptum, quod testamenta a Clericis fiant secundum Jus Civile, & Cæsareum, & si aliter fiant non valeant.

42 Testamentum ad causas profanas carens una, vel pluribus solemnitatibus a Jure positivo requisitis nullum, & invalidum est in foro externo. *Communis*, per text. in *leg. Si non speciali* 9. *l. Si unus* 12., *& l.* Hac *consultissima* 21. *Cod. de testamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem testamento* (idest solemnitatibus requisitis destituto) *voluntatem defuncti tenere non volumus*, & 8. *Ex eo* 7. *Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, ibi: *Imperfectum testamentum nullum est*, cum similibus. Et sic semper censuit Rota, & signanter *part.4. tom. 3. decis.544. num.1. part. 8. decis. 97. numer. 9. part.10. decis.289. num.3. part.14. decis.467. num.1. part.15. dec.328. num.2. part.16. dec.316. n.4.*

43 An autem, sicut testamentum ad causas profanas carens una, vel pluribus solemnitatibus a jure positivo requisitis invalidum, & nullum est in foro externo, ita etiam sit invalidum, & nullum in foro interno, seu conscientiæ? celebris, & gravis controversia est, in qua tres extant Doctorum sententiæ.

44 Prima sententia docet, quod testamentum ad causas profanas carens una, vel pluribus solemnitatibus a Jure positivo requisitis sit validum in foro interno, seu conscientiæ, ac proinde quod Heres, vel Legatarius scriptus licite retinere possit hereditatem, vel Legatum ex tali testamento imperfecto acquisitum, nec reddere debeat Heredi ab intestato, dummodo aliunde sufficienter constet hanc fuisse voluntatem testatoris, & quod Heres ab intestato in conscientia teneatur ipsi tradere hereditatem, & solvere Legata ex tali testa-
45 mento imperfecto relicta. Ita Fagnanus *in cap. Cum esses* 10. *de testamentis*, Abbas *ibidem*, Jason *in l. Cum quis* 10. *Cod. de Juris, & facti ignorant.* Clarus, §. *Testamentum q.* 90. Zoesius *in Commentar. ad Decretal. num.*19. *de testament.*, *& ff. eodem num.*43. Fachineus *lib.* 4. *controvers. capit.* 5. Molina *tract.* 2. *de Institut. disp.*81. *num.*2. Lessius *de Jure, & Justit. lib.*2. *cap.*19. *dub.*3. Mastrius *disp.*4. *Theol. moral. num.*52. Sannig *disp.* 12. *de Justitia quæst.*3. *num.*9., Malder. *tract.*1. *de Justitia cap.*11. *dub.*5. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *sub num.*2518. Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 52. *numer.*9. S. Antoninus *part.*3. *tit.*10. *cap.*3. §.14. Silvester *in Summa verb. Legatum* 4. §.10. Sotus *lib.*4. *de Just., & Jur. quæst.* 5. Petrus de Aragonia *in* 2.2. *de Justitia quæst.*62. Reginald. *prax. fori Pœnit. lib.* 25. *num.* 105. Petrus Ancharanus *in Regul. Possessor, de Regul. Jur. in* 6. Bartolus *tract. de Minorit. cap.* 3. Plinius secundus *lib.* 2. *Epistol. ad Anianum*, his verbis: *Ego propriam Legem mihi dixi, ut defunctorum voluntates, etiamsi deficerent, quasi perfectas tuerer, & lib.*5. *Epistol. ad Calvisium*, his clarioribus verbis: *Hoc enim si Jus adspicias, irritum, si defunctos, ratum, & firmum est, mihi autem defuncti voluntas (vereor, quam in partem Jurisconsulti, quod dicturus sum, accipiant) antiquior Jure est*: La Croix *lib.*3. *part.*2. *num.*717. Eamdem sententiam tenent etiam Innocent. Imola, Alexander, Alciat. Albert. Brun. Alber. Florianus, Guido, Corneus, Tiraquell. Felin. Orosius, Angelus, Adrian. Joann. Medina, Armilla, Navar. Caldar. Sarmiento, Perez, Tabiena, Segura, Comitolus, Filliucius, Molfesius, Homobonus, Mantica, & alii quos affert Card. de Lugo *tom.*1. *disp.*22. *sect.* 9. *num.* 249. ubi observat, quod supradicti inferunt heredem ab intestato conscium voluntatis defuncti, qui hereditatem, vel Legatum alicui reliquit, teneri in conscientia ea solvere, vel si dubius fuerit, componere cum illo pro ratione dubii; Item si heres, aut Legatarius ab intestato possideat, posse heredem, aut Legatarium ex testamento minus solemni, servatis debitis conditionibus, sibi occulte compensare.

Et fundamenta hujus sententiæ desumuntur, tum ex Ju- 46
re Canonico, tum ex Jure Civili. Ex Jure enim Canonico *cap. Ultima voluntas* 4. *caus.*13. *quæst.*2. ex verbis S. Gregorii Papæ expresse habetur: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet*, & *c. Indicante* 4. *de Testamentis*, ubi statuitur deberi Legatum quamvis nudis verbis relictum, ibi: *In quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri*, & in ejus Summario præcise dicitur: *Debetur Legatum, quamvis nudis verbis a Testatore relictum* & *cap. Cum esses* 10. *eod.* decernitur, quod, quamvis desit solemnitas septem, vel quinque testium, sit validum Testamentum, si constet de voluntate testatoris, v. g. Parochum, & tres, vel duos testes.

Ex Jure autem Civili habetur *l. Non dubium* 16. *cod. de* 47
Testamentis, ubi sic expresse statuitur: *Illud etiam adjiciendum est, ut qui ex testamento, vel ab intestato Hæres extiterit, etsi voluntas defuncti circa Legata, seu Fideicommissa, seu libertates Legibus non sit subnixa, tamen si sua sponte agnoverit, implendi eam, necessitatem habeant*; *Et l. si* 2. *Cod. de Fideicommissis*, ubi decernitur, quod si quis alicui Fideicommissum in Testamento minus solemni, & consequenter invalido in foro externo relictum, solvat, & tradat, revocari, seu repeti postea non amplius possit, quia illud solvit, & tradidit urgente conscientia, cum sciverit talem revera fuisse Testatoris voluntatem, quamvis ejus Testamentum ex defectu solemnitatum fuerit invalidum in foro externo, ibi: *Et si inutiliter*, (idest absque requisitis a Jure solemnitatibus) *Fideicommissum relictum sit, tamen si Heredes, comperta voluntate defuncti, prædia ex causa Fideicommissi Avo tuo præstiterunt, frustra ab Heredibus ejus de ea re quæstio tibi movetur, cum non ex ea sola scriptura* (solemnitatibus destituta) *sed ex conscientia relicti Fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videatur*. Item §. *Et quia* 12. *Instit. de Fideicommissariis hereditatibus*, ubi statuitur, quod si quis Testator Testamento minus solemni mandaverit suo Heredi, ut vel Hereditatem, vel speciale Fideicommissum restituat, & talis Heres perfidia tentus, neget hoc sibi impositum fuisse, nec quidquam de hoc a Testatore audivisse; tunc *Necesse eum habere, vel Jusjurandum subire, quod nihil tale a Testatore audiverit, vel recusantem ad Fideicommissi, vel universalis, vel specialis solutionem coarctari, ne depereat ultima voluntas Testatoris fidei Heredis commissa*: Et infra subjungitur, quod si is, postquam negaverit, confiteatur quidem, sed excipiat dicendo Testamentum non valere, ex quo careat debitis solemnitatibus, sit, hoc non obstante, ad solutionem compellendus. Item §. *Per traditionem* 20. *Instit. de rerum divisione*. ubi sic expresse habetur: *Nihil enim tam conveniens est naturali æquitati, quam voluntatem Domini volentis rem suam in alium transferre ratam haberi*.

Insuper hæc sententia ostenditur etiam ratione, quia ex 48
Testamento minus solemni oritur obligatio naturalis, ut ex Communi sententia docet Clarus §. *Testamentum q.* 90. *n.*1. Atqui hoc nihil aliud est, quam tale Testamentum in foro conscientiæ esse validum, ita ut heres ab intestato teneatur ei satisfacere, & institutus possit tuta conscientia sibi relictum retinere, quamvis Jus Civile nullam actionem concedat ex tali Testamento, ergo &c. Tum quia Leges præscribentes dictas solemnitates ad Testamenta, fundantur in præsumptione fraudis; conditæ enim sunt, ut sic omnis fraus in testamentis evitentur, *l. Quæstiones* 32. *Cod. de Fideicommissis*, ibi: „ Lex etenim, ne quid falsitatis incurrat, per duos for-
„ te testes compositum Testamentum, majorem numerum
„ testium expostulat, ut per ampliores homines perfectissi-
„ ma veritas revelетur „. Præsumptio autem cedit veritati, *arg. cap. Super hoc* 5. *de renunciatione*, *l. Continuus* 137. *ff. de verbor. significat. l. Ultim. ff. quod metus causa*, *leg. Imperatores* 29. *ff. de probationibus*, adeoque si aliunde constet

de vera voluntate Testatoris, sicque cesset presumptio fraudis, cessant etiam ipsæ Leges, nec amplius obligant saltem in conscientia, cum cessante ratione, & causa Legis, vel obligatione, cesset Lex, seu obligatio ipsa, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. Jurepatronat*. Card. de Luca tamen *disc*.21. *de donat.* dicit, quod licet illa opinio apud morales sit magis communis, & recepta, reputatur per Canonistas minus vera, & in Foro nullatenus recepta, ita ut numquam practicari visa fuerit.

49 Secunda sententia opposita expresse tenet, quod Testamentum ad causas profanas carens una vel pluribus solemnitatibus a Jure Civili requisitis, sit invalidum, & nullum, non solum in foro externo, sed etiam in foro interno, seu conscientæ, adeo ut Heredes, & Legatarii vi talis Testamenti, nec possint aliquid accipere, nec, si jam acceperint, illud tuta conscientia retinere valeant, seu Heredibus ab intestato teneantur sub gravi cuncta relinquere, aut restituere, quantumcumque de voluntate Testatoris certo constet. Sic Covarruvias *de testamentis cap*.10. *n*.12. Card. Petra *tom*. 2. *Commentar. ad Const*. X. *Innocent. III. sect*.4. *n*.4. Vasq. *in Opusc. de Testament. cap*. 3. *dub*. 1. Suarez *lib*.5. *de legibus cap*. 24. *n*. 4. Valentia *tom*. 2. *disq*.5. *q*. 6. *part*. 5. §.1. *quæstiuncul*.1. Salas *de Legibus disp*. 16. *sect*. 12. *n*.52. Bonacina *de Contract. disp*. 3. *q*. 1. *punct*. 3. Diana *tom*. 1. *tract. de Contractib. resolut*. 75. Henrincx *disp*. 2. *q*.4. *de testam*. Haunold. *tract*.6. *c*. 1. *controv*. 3. Henno *tom*. 2. *tract*. 2. *de Jure & Just. disput*. 6. *q*. 7. *art*. 4. *concl*. 1. Beja *part*. 1. *cas*. 53. Dicastil. *liber*. 2. *tract*. 2. *dub*. 8. Baldus, Fulgosius, Paulus de Castro, Fortunius, Matienzo, Padilla, Gregorius Lopez, Antonius, Gomez, Victoria, Ledesma, Valerus, Veja, Aragonius, Salonius, Naldus, Bannes, Becanus, & alii, quos affert Card. de Lugo *loc. cit. num*. 250. & hanc fatentur probabilem, Lessius, Sanchez, Malderus, Joan. de la Crux apud ipsum *loco citat*. & plures alii.

50 Et fundamentum præcipuum hujus sententiæ petitur a pluribus Legibus, quæ aperte declarant testamentum censendum esse ut non factum, cui deest aliqua solemnitas requisita, & signanter *l. Si non special*. 9. *Cod. de testamentis* ibi: *Si testes non in conspectu Testatoris testimonium Officio functi fuerint, nullo Jure testamentum valet*, *l. Si unus* 12. *Cod. eod.* ibi: *Si unus de septem testibus defuerit, vel coram Testatore omnes eodem loco testes, suo, vel alieno annulo non signaverit Jure deficit testamentum*, *l. Hac consultissima* 21. *Cod. eod.* ibi: *Non subscriptum autem a testibus, ac non signatum testamentum pro infecto haberi convenit*. Et *ibid*. infra: *Ex imperfecto autem testamento voluntatem tenere defuncti . . . non volumus*, §. *Ex eo* 7. *Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*, ibi: *Imperfectum testamentum sine dubio nullum est* Et concordat *l. Si quæramus* 4. *ff. Qui testamenta facere poss. sunt*; *l. Et ab antiquis* 31. *Cod de testamentis*, ac plures aliæ.

51 Ex quibus Juribus Patroni hujus sententiæ sic arguunt: Testamentum solemnitatibus destitutum declaratur imperfectum, nullum, irritum, ac invalidum, ut patet ex allatis textibus; Atqui ubi Jus positivum declarat certos actus esse nullos, & invalidos, ipsi non obligant in conscientia, ut patet in Donationibus pupillorum, & similibus, in Matrimonio sine præsentia testium, & Parochi, & hujusmodi, ergo &c. Tum quia ad valorem cujuscumque actus requiritur voluntas, & potentia, *arg. c. Cum super* 23. *de Offic. & potest. Deleg*. Atqui nemo testari potest sine solemnitatibus a Jure Civili requisitis, ut clare patet ex citatis Juribus, & ut expresse dicitur *in c. Quæ contra* 64. *de regul. Juris in* 6. *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*, ergo &c. Unde Card. de Luca *loc. cit. de donationibus dis*. 21. *n*. 9. videtur asserere, hanc secundam sententiam esse in praxi tenendam, cum dicat, quod licet prima opinio sit apud morales magis communis, & recepta, reputatur tamen per Canonistas minus vera, atque in Foro nullatenus recepta, ita ut nunquam practicari visa fuerit.

52 Tertia sententia est media, per quam, ut recte notat Pirhing. *lib*.3. *Decretal. tit*.26. *n*.13. *in fine*, fere conciliantur inter se prædictæ duæ sententiæ oppositæ, & docet, quod dictum testamentum minus solemne, seu imperfectum non sit quidem irritum, & invalidum ipso Jure, in foro conscientiæ attamen possit tale declarari per sententiam Judicis, apud quem, tam Heres ab intestato, quam Heres scriptus possunt licite agere, ut jus suum pro sua bona fide in diversis Legibus, & rationibus fundata defendant, quamvis sint de voluntate Testatoris omnino certi; Unde tale Testamentum quadam ratione est validum, idest antequam per sententiam Judicis irritetur, seu irritum declaretur, & quadam alia ratione est invalidum, idest quatenus potest, immo etiam debet per sententiam Judicis invalidum declarari, si super eo in Judicio lis fuerit mota. Ita Caballutius *Juris Canonici Theoria, & praxis lib*.6. *cap*.3. Pontas *verb. Testamentum cap*.20. *in fin.* Menochius *de præsumptionibus lib*.1. *præsumption*. 80. *n*. 7. Layman. *lib*.1. *tract*.4. *cap*.17. *num*.2. Sotus *de Justitia l*. 4. *q*.5. *art*.3. Bannes *dis*. 3. *ad q*. 62. Thomas Sanchez. *lib*. 4. *Consil. cap*.1. Beja *puncto de furto, & damno dato casu* 2. Sa *verb. Hæreditas num*.32. *verb. Testamentum num*.1. Tanner. *tom*.3. *Theol. disp*.4. *q*.6. *dub*.13. *n*.331. Pirhing. *lib*.3. *tit*.26 *n*.13. Reiffenstuel *ibid*. *n*.118. & *in Theolog. moral. tract*.8. *dist*.3. *q*.2. *n*.15. *& seq*. & alii.

Unde juxta hanc sententiam prædictarum duarum fere 53
conciliativam concludimus, quod tale Testamentum minus solemne, seu imperfectum ad causas profanas validum est, & obligat in conscientia ante sententiam Judicis. Secus autem postquam, uti debet, Judex sententiam tulerit pro ejus invaliditate, & hanc in primis videntur inferre præmissa fundamenta utriusque prædictæ inter se oppositæ sententiæ, cum prior locum habeat ante sententiam Judicis, & posterior solum post Judicis sententiam.

Probatur tamen ulterius quoad primam partem, quia ex 54
tali Testamento oritur obligatio naturalis, cujus præcipuus effectus est tribuere creditori jus accipiendi, ac retinendi in conscientia id, quod sibi naturaliter debitum est, donec exceptione Legis Civilis, & per sententiam Judicis elidatur. Obligatio enim naturalis sufficit ad transferendum dominium, adeoque testamentum illud validum est, & obligat in conscientia ante sententiam Judicis, seu donec per sententiam Judicis irritetur, vel irritum declaretur.

Probatur etiam ulterius quoad secundam partem, quia 55
cum Judex secundum Leges judicare debeat, *cap. In istis* 2. *dist*. 4. & Testamentum imperfectum, seu minus solemne secundum Leges citatas *supra n*. 50. sic invalidum, & nullum, & pro infecto haberi debeat, sententia sic prolata, & juxta in foro externo, erit etiam justa in foro interno, adeoque obligans in conscientia ad habendum tale Testamentum sic declaratum pro invalido, & nullius roboris; Cum Judex auctoritate Divina sententiam ferat, eique juste secundum Leges Judicanti, ut obediatur, præcipiant Leges Divinæ, ac humanæ *arg. c. Quo Jure* 1. *dist*. 8. *cap. Omnis anima* 2. *de Censibus*, ibi: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subjecta sit*, *cap. Si quis* 2. *de Majorit. & Obed*. ibi: *In libro Regum legitur, qui non obedierit Principi morte moriatur*. *Deuteronom. cap*. 17. *num*.9. *& seq*. præcipit Deus: *Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore . . . . . sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neque ad sinistram*.

Et quod post Judicis sententiam etiam in foro conscientiæ 56
pro irrito sit habendum tale Testamentum, quamvis ante Judicis sententiam pro valido haberetur, patet a simili variis exemplis ex Jure desumptis; Sic enim sine essentialibus solemnitatibus a Jure requisitis electus, quamvis tuta conscientia Beneficium retinere possit, si nemo se opponat, vel Electionem impugnet, *cap. Quod sicut, de election.* tamen post sententiam Judicis illam electionem irritam, & nullam declarantis, etiam in foro conscientiæ obedire, ac Beneficium dimittere tenetur ut tradunt communiter Doctores. Item quamvis contrahens, cum pupillo sine auctoritate Tutoris, naturaliter, & in foro interno valide agat, & tuta conscientia retinere possit quod vi talis contractus accepit, *argum. leg. Stichum* 95. *de Solutionibus*, tamen postquam Judex contractum nullum, & irritum declaraverit, acceptum restituere tenetur, ut fatentur omnes. Idem dicendum est in casu alienationis rerum Ecclesiasticarum, non servatis debitis solemnitatibus, & de multis aliis similibus.

Hinc resolves, quod Testamentum sine debitis solemni- 57
tatibus conditum ante sententiam Judicis, & quando nemo se opponit, ita validum est in foro interno, seu conscientiæ, ut Hæredes, & Legatarii in eo constituti, tuta conscientia accipere, & retinere possint Hæreditatem, & Legata sibi in tali Testamento relicta: Post sententiam vero Judicis etiam in foro interno est ita nullum, ut ipsi tuta conscientia nihil accipere possint, & si quid acceperint, id totum restituere teneantur.

Item resolves, quod quado Hæres ab intestato Testamen- 58
tum sine debitis solemnitatibus factum, beneficio Legis utens impu-

impugnat, & Judex, prout debet, illud irritum, & nullum
declarat, tunc etiam in foro interno, seu conscientiæ, erit
invalidum, itaut nec naturaliter amplius obliget, & conse-
quenter Hæres ab intestato, vi illius, Hæredibus, & Le-
gatariis institutis, Hæreditatem, & Legata tradere nec in
conscientia teneatur.
59 * Quoad dispositionem Capitis *Cum esset*, non sufficit,
si sint duo, vel tres testes, & absit Parochus, cum in Cano-
ne sit *coram Presbytero suo*. Nec sufficit, si defectum Paro-
chi suppleat Capellanus. Demum testes masculi requirun-
tur, nec feminæ valent. Tandem valet Testamentum ita
conditum etiamsi testator non sit in extremo vitæ periculo.
Instit. Ecclesiast. 105. §. 8. 9. 10.
60 Scribenda sunt Testamenta a Parocho coram testibus, & a
Testatore subscribenda, sicut etiam a Parocho, & testibus.
Si tamen scribere ignorent, sufficit scriptura Parochi, & si-
gnum Crucis impressum in charta a testibus. *ibid.* §. 14.
61 Ita scriptum Testamentum saltem intra octo dies Paro-
chus cum testibus deferre debet tabellioni; & si adsit sub-
scriptio testatoris, & testium, non requiritur, ut singula con-
tenta testamento referant Notario. Si nulla sit testatoris sub-
scriptio, tunc Parochus seu Sacerdos viva voce exprimere
debet, quidquid in eo testamento continetur; quod, & a
singulis testibus seorsim præstandum est. Denique, & singu-
li illi subscriptionem suam agnoscant. *Ibidem* §. 16. Has ve-
ro omnes depositiones scribat tabellio, & jungat testamento.
62 Ad servanda vero quæ in testamento mandantur, discus-
sio Parochi, & testium agenda est a Judice competente, ci-
tata parte, cujus interest, excepta tamen consuetudine, ut
valeant testamenta, nulla facta publicatione, si illa reposita
sint in Archivio *Ibidem* §. 16

Novæ additiones ex aliena manu.

1 GRavissima est quæstio, de qua hic agit *Auctor*, an sci-
licet testamentum minus solemne obliget in conscentia.
Ad rectam autem hujus quæstionis resolutionem prius vi-
dendum, utrum testamentum sit juris naturalis, an juris
positivi.
2 Jus autem naturale pro pace generis humani exposcere, ut
introducto domino, aliqua statuatur successio, non est, quod
dubitari possit. Assiduis enim discordiis, a quibus abhorret
jus naturale, expositi essent homines, si in obitu cujuscum-
que, quæ ab eo relinquuntur bona, ea fierent primi oc-
cupantis, minimeque ex ordine successionis stabilito ad vo-
3 catos pertinerent. At quod successio hæc sit potius testamen-
taria, quam legitima, non determinat jus naturale. Nec jus
4 proprietatis eo extendendum, ut quis etiam post mortem de
5 rebus suis disponere valeat. Convenit propterea hodie fere
inter omnes, testamentum non esse juris naturalis, sed Juris
positivi. Confer *Bynkershoeck Observ. lib. 2. c. 7.*
6 Posito autem, quod testamentum sit non juris naturalis,
sed juris positivi, facile est dignoscere, ut ad propositam
quæstionem veniamus, testamentum minus solemne non obli-
7 gare in conscientia. Obligatio enim in conscientia descendere
debet, vel a jure naturali, vel a jure positivo. At testamentum
8 minus solemne nec obligat de Jure naturali, quia ut mox re-
cognitum est, testamentum tametsi solemne non est jurisna-
turalis, nec obligat de jure positivo, quia Jus positivum non
aliter vim obligandi tribuit testamento, quam concurrentibus
solemnitatibus ab ipso præscriptis. Patet igitur, & quidem ad
9 evidentiam usque, testamentum minus solemne obligare in
conscentia haud posse. Habes resolutionem gravissimæ quæ-
stionis ex genuinis principiis petitam.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt omnia Testamenta privilegiata.

1 TEstamenta privilegiata sunt Testamenta, quæ licet ca-
reant solemnitatibus alias de Jure communi requisitis,
ex speciali tamen privilegio valent, ac si ipsa haberent. *Com-*
2 *munis*. Et Testamenta privilegiata sunt, Testamentum ad
pias causas; Testamentum parentum inter liberos; Testamen-
tum Militum in expeditione bellica conditum; Testamen-
tum Rusticorum; Testamentum tempore pestis factum; Te-
stamentum publicum, idest fide, & Auctoritate publica,
Principis nempe, vel Judicis. *Communis*.
Testamentum ad pias causas est illud, in quo pro Herede 3
instituta est causa pia. *Communis*. Nomine causæ piæ ve- 4
niunt hic omnia loca, & Instituta pia, ut Ecclesiæ, Conven-
tus, seu Monasteria, Hospitalia, Nosocomia, Confrater-
nitates, & pauperes omnes, non solum qui carent neces-
sariis vitæ, & naturæ, sed etiam qui carent necessariis ad
decentem sustentationem juxta qualitatem, & conditionem
sui status, quales interdum possunt esse etiam Nobiles, Ba-
rones, Comites, immo & Principes, qui non ob excessi-
vam pompam, & luxum, nec ob malam dilapidationem,
nec ob aliam culpam propriam, sed ex infortunio, vel casu
aliquo, ut incendio, ruina, bello, latrociniis, multitudi-
ne prolium, & hujusmodi, valde egent necessariis statui,
ac conditioni suæ; Dummodo tamen eisdem principaliter ob
honorem, & amorem Dei, & animæ salutem Hereditas,
vel legata relinquantur. *Communis* per text. *in cap. Conside-
randa 17. dist. 85.* ubi expresse fit mentio etiam de iis, qui
Divites, vel Nobiles ad egestatem absque proprio vitio per-
venerunt.
Testamentum ad pias causas perfecte, & pro utroque 5
Foro est privilegiatum, ita ut non solum in Foro interno, sed
etiam in Foro externo valeat, quamvis careat solemnitatibus
a Jure Civili alias ad Testamentum requisitis; Dummodo
aliunde sufficienter constet de Testatoris ultima voluntate.
Communis, textu expresso *in cap. Relatum 11. de Testamen-
tis*, ibi: *Mandamus quatenus cum aliqua causa talis ad ve-
strum fuerit examen deducta; eam non secundum Leges, sed
secundum Decretorum statuta tractetis, tribus, aut duobus legiti-
mis testibus requisitis*. Et tale Testamentum esse privilegia-
tum etiam de Jure Civili, non obscure deducitur *ex l. Si
eum servum 29. ff. De Fideicommissariis libertatibus*, ubi licet
pater in imperfecto Testamento libertatem cuidam reliquisset
eum nihilominus manumittere debuerunt filii, & *ex l. Habeat
1. Cod. De Sacrosanctis Ecclesiis*; Et dato, quod tale Testa-
mentum non esset privilegiatum de Jure Civili, adhuc debet
dici privilegiatum pro Foro Civili a Jure Canonico *in cit. cap
Relatum*; ubi, ut fatentur Doctores communiter, sunt cor-
rectæ Leges Civiles solemnitatem requirentes in Testamento
ad pias causas; Et ratio est, quia in causa, & materia spi-
rituali, qualis est Testamentum ad pias causas, servandum,
est Jus Canonicum in utroque Foro, tam Civili, seu Laicali,
quam Ecclesiastico, ac in quovis Loco, seu Territorio; *arg.
cap. Quæ in Ecclesiarum 7. & cap. Ecclesia 5. Mariæ 10. de
Constitutionibus*; Sicque servat praxis, & consuetudo univer-
salis, quæ est optima Legum interpres; *l. Si de interpreta-
tione 37. & l. Nam Imperator. 38. ff. de Legibus, c. Cum di-
lectus 8. de consuetudine*.
In Testamento ad pias causas sufficiunt duo testes. *Com-* 6
munis, textu expresso *in cit. cap. Relatum 11. de Testamentis*
Dicti duo testes non sunt necessarii ad substantiam, & valorem 7
Testamenti ad pias causas, sed tantum ad probationem in
Foro externo, in casu, quo aliunde non constet, nec proba-
ri possit voluntas Testatoris nisi per testes, Fagnan. *in cap.
Cum esses 10. de Testament. num. 8.* Covarruv. *de Testament.
cap. 11. num. 12.* Menochius *lib. 3. consil. 224. anum. 58.* Engel
lib. 3. Decretal. titul. 26. n. 18. Pirhing *ibid. num. 20.* Reif-
fenstuel *ibid. num.* 143. Card. Petra *com. 2. Commentar. ad
Constitut. X. Innocent. III. sect. 3. num.* 15. Card. de Luca *de
Testamenis disc. 14. num 5. & 7.* & aliis passim, ac Rota *de-
cis. 374. n. 6 part. 1. divers. decis. 311. num. 16. & 17. coram
Card. Cerro, & decis. 665. num. 3. coram Emerix. Jun., & in
Barchinonen. Hereditatis 11. Martii* 1689. *§. Cumque, coram
D. Molines, & in Coloniensi testamentis 23. Junii* 1704. *§. Quo-
niam coram D. Lancetta*. Unde, si aliunde sufficienter con- 8
stet de voluntate Testatoris, Testamentum ad pia causas in
utroque Foro, tam externo Civili, & Canonico, etiam
sine testibus validum existit. *Communis* cum omnibus supra-
citatis, & aliis, Modus enim probatorius per duos testes in-
ductus *in cit. cap. Relatum* non importat necessitatem testium,
sed exemplificative fuit dictum de iis, ut naturalis probatio
resultet, & sufficienter constet de voluntate Testatoris, de
qua aliunde sufficienter constante non est curandum, an testes
intervenerint, nec ne. Cum non sit opus alia probatione,
quando de veritate constat.
Sic validum est Testamentum ad pias causas etiam sine ul- 9
lis testibus, si manu propria Testatoris nota, & indubitata sit
scri-

scriptum, vel subscriptum. Sicuti etiam valet, & sufficit ad id Cedula scripta, vel subscripta ab ipso Testatore, etiam nullo teste in ea subscripto, vel præsente, quidquid dicant aliqui apud Mantic. *de Conject. lib.6. tit.3. num.4.* Tiraquell. *de privil. piæ causæ. privil.* 1. Nam sic communiter sustinent Doctores citati, & Velasc. *consil.67. num.* 8. Barbosa *in cit. cap. Relatum n.4.* Card. de Luca *discurs.26. num.8. de testamentis*, Grazian *disceptat.705. num.20. & seq.* Cabed. *decis. Lusitan.125. num12. lib.2.* Rota *part. 19. tom.2. recent. decisione 449. num.3.* & sæpe alibi.

10 Item valida est dispositio Testatoris ad pias causas, si ipse Heres ab intestato sine omni teste audivit defuncti voluntatem In hoc enim casu omnino tenetur in Foro interno adimplere defuncti voluntatem; immo etiam in Foro externo, si fateatur se reveca eam audivisse; *arg.* a Fortiori, *Non dubium 16. Cod. de Testament.* ubi de Testamentaria voluntate Defuncti etiam ad causas profanas, quamvis carente debitis solemnitatibus sic statuitur: *Tamen si sua sponte, agnoverit, implendi eam necessitatem habeat.* Et concordat *l. Etsi 2. Cod. de Fideicommissis* ibi: *Si Hæredes compertæ voluntate defuncti &c.* & aliæ adductæ *art. antecedenti sub n.47.* Vide *ibi*.

11 Testamentum inchoatum, sed non perfectum, quia Testator morte præventus non potuit illud absolvere, licet alias invalidum sit; *l. Si is, qui 25. ff. Qui Testamenta facere possint*, valet tamen quoad legata pia in eo relicta, quæ in illa imperfecta dispositione jam expressa erant; Covarruv. *de testamentis cap.11. num.* 14. Layman. *lib. 3. tract. 5. cap. 2. n. 6.* Molina *disp. 134. n. 9.* Abbas *in cap. 1. de successión. ab intestato n.2.* Pirhing *loc. cit. n.22.* Reiffenstuel *loc.cit. n.173.* Tiraquel. *loc. cit. privileg.* 7. Decius *consil.* 159. testans de communi, Bartolus, Jason. Alexandr., & *Communis aliorum* contra Clarum §. *Testamentum q. 7. n. 4.* Et ratio est, quia in Testamento ad pias causas non attenditur rigor Juris Civilis; *arg. cap. Relatum 11. de Testamentis*; sed sufficit, quod vere constet de voluntate Testatoris, uti reveca constat in hoc casu quoad legata pia in tali Testamento jam expressa.

12 Item quamvis Testamentum ad causam profanam factum ob defectum solemnitatis Civilis corruat, valet nihilominus quoad legata pia in eo relicta; Pirhing. *loc. cit. num.22.* Reiffenstuel *loc. cit. n.164.* Engel *loc. cit n.20.* Covarruv. *in c. Relatum 11. n.2. & 3. de Testamentis*; Molina *loc. cit. de Justitia tract. 2. disp. 134. num.2.* Tuscus verb. *Legatum conclus. 109. n.7.* Layman *loc.cit. loc.cit.* Card. Petra *loc. cit. n.62.* & ipso teste *Communis aliorum*; Et ratio est, quia in relictis ad causam piam non attenditur Jus Civile; *arg. cit. cap. Relatum 11. de Testam.* adeoque, quamvis tale Testamentum corruat quoad profana, valet tamen quoad legata pia in eo relicta.

13 Testamentum sine solemnitatibus a jure civili requisitis conditum ad causa pias, valet etiam quoad legata profana in eo contenta. Covarruv. *de Testamentis cap.11. n.2.* Molina *cit. disp.* 134. Tiraquell *loc. citat. privil.80.* Pirhing *loc. cit. n. 22.* Engel *loc. cit. num.19.* Reiffenstuel *l. c. nu.161.* Layman *loc. cit. num.10.* & alii passim contra paucos alios. Et ratio est, quia cum tale Testamentum valeat tamquam principale, debent valere etiam legata tamquam accessorium: *arg. cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

14 Quamvis Testamentum ad interrogationem alterius, & solis nutibus, seu signis factum non valeat de Jure Civili, per text. *in l. Jubemus 29. Cod. de Testamentis*, valet nihilominus ad pias causas. Tiraquell. *loc. cit. privileg.* 8. Barbosa *in cap. Cum tibi 13. n.3. de Testamentis* Menoch. *l. cit. n.24.* Card. Petra *loc. cit. n.40.* Jul. Clar. §. *Testamentum q. 6. n.7.* & alii communiter. Testari enim ad interrogationem alterius, & solis nutibus, ac signis non est prohibitum Jure naturæ, & gentium, sed Jure Civili, quod in testamentis ad pias causas non attenditur, *argum. cit. cap. Relatum 11. de Testamentis.*

15 Item quamvis non valeat testamentum sine institutione Heredis, valent tam legata pia in eodem testamento adjecta. Rota *part. 19. tom. 2. rec. decis.* 434. *n.4.* Card. de Luca *de Testamentis disc. 16. n.4.* Card. Petra *loc. cit. n.45.* & alii passim.

16 Item quamvis non valeat Testamentum cum Herede incerto, valet tamen favore piæ causę, ut si Testator dicat: Instituo Heredes pauperes, animas Purgatorii, Ecclesiam & hujusmodi. Barbosa *in cit. cap. Cum tibi 13. n.4. de Testament.* Tiraquell. *loc. cit. privileg. 55. & 56.* Card. de Luca *de Testament. disc. 22. n.5.* Card. Petra *loc. cit. n. 42.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 151.* & *Communis aliorum.*

Item quamvis non valeat Testamentum, quo quis heredi- 17
tatem, vel legata alterius arbitrio distribuenda committit, per text. *in l. Illa 32. l. Si quis 68. ff. de hered. instit.* tamen valet, si id fiat ad pias causas, v. g. dicendo: Instituo heredes bonorum meorum pauperes, quos Franciscus elegerit, vel lego mille aureos decem puellis, centum pro unaquaque, si heres meus voluerit, & hujusmodi, Ita Jul. Clar. §. *Testamentum q. 6. n. 5.* Covarruv. *de Testament. in c. Cum tibi n. 12.* Layman *loc. cit. n.7.* Pirhing *loc. cit. num.23.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 151.* & alii communiter; *arg. cap. Cum tibi 13. de Testamentis*, juncto ejus Summario sic expresse dicente. *Tenet Testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas.*

Si aliunde de voluntate Testatoris sufficienter non constet 18
tunc in Testamento ad pias causas necessario requiruntur duo testes legitimi, adeo ut nec in Foro interno Heres ab intestato credere teneatur uni soli testi, licet omni exceptione majori testimonium suum etiam juramento confirmanti; Layman *lib. 3. tract. 5. cap. 2. num. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 152.* & ipso teste *Communis aliorum, arg. cit. cap. Relatum 11. de Testamentis*; ubi ad valorem Testamenti ad pias causas duo saltem, vel tres testes requiruntur, *& cap. Licet universis 23. de testibus*, ubi tamquam Regula Juris traditur, quod unus testis ad probandum non sufficiat cum alterius præjudicio; Alioquin enim plurimæ fraudes, & injuriæ contingerent.

Hinc recte advertunt Reiffenstuel, & Layman *loc. citat.* 19
& alii, quod improvide, ac periculose agunt, tam Testator, qui uni soli, v. g. soli Parocho, aut soli Confessario manifestat, quam ipse Parochus, seu Confessarius, qui suscipit voluntatem ultimam referendam Heredibus ab intestato, quia hoc ipso, quo uni soli, quisquis ille sit, credere non teneantur Heredes ab intestato, dispositio talis ultima periculo nullitatis semper exponitur. Quamvis ipsemet Parochus, seu Confessarius legata in Scheda adnotaverit, non creditur illi sine alio teste, ut expresse dicit *ibid.* Layman. Quare, subjungit, monendi sunt Parochi, alique Confessarii, ut ultimas ejusmodi dispositiones ad causas pias non excipiant, nisi advocatis duobus testibus masculis, aut fœminis; vel saltem uno, qui simul cum Parocho, vel Confessario sufficere poterit. Et in tali casu, si Testator coram testibus dicat, quod velit quędam ad pias causas erogari, sicuti Parocho, aut Confessario suo mandavit, tunc Parochus, seu Confessarius audiri debet, & secundum ejus relationem executio fieri, modo talia indicia afferat, ut, spectatis circumstantiis, verisimile esse possit, defunctum ea ipsi mandasse: Sic Covarruvias *in cap. Cum tibi 13. num.23. de Testamentis*, Navarr. *lib. 3. consil. 16. de Testament. edit. 2.* Layman *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. c. n.153.* recte addens, quod vel Testator communicet ipsi Hæredi ab intestato suam dispositionem ad piam causam vel quod melius est, manu propria scribat, aut duos testes adhibeat.

Tales testes in his Testamentis ad pias causas non est neces- 20
se, quod sint rogati. Abbas *in cap. Relatum 11. num. 3. de testamentis* Pagnan. *ibid. num. 12.* Barbosa *ibid. in fine*, Covarruv. *ibid. num. 5.* Cardin. Petra *loc. cit. n. 28.* Jul: Clarus *loc. cit. num. 3.* Reinffenstuel *loc. cit. num. 154.* & alii communiter. Ad id possunt esse testes etiam Feminæ, & aliæ personæ, quæ a Jure Civili non solent admitti, dummodo non sint infames, mentis impotes, vel alias reprobatæ ratione delicti. Fagnan. *in cit. cap. Relatum n. 14. & cit. cap. Cum esses n. 34. & seq.* Reinffenstuel *lib. 2. Decretal. tit.20. n.88.*
Card. Petra *loc. cit. n. 29.* Ancharanus *in cit. cap. Cum esses* 21
num. 6. & plurimi alii, volentes, quod in testamento ad pias causas testis esse possit quicunque de Jure naturæ, & gentium a ferendo testimonio non repellitur.

Item in Testamento ad pias causas testis esse potest Paro- 22
chus, Confessarius, Beneficiatus, & Religiosus; quamvis legata sint ad favorem propriæ Ecclesiæ, seu Monasterii. Layman *cit. lib. 3. tract. 5. cap. 2. sub num.* 5. Tiraquel. *de privileg. causæ piæ privileg.* 93. Card. de Luca *de testamen. dis.8. num. 20.* Farinaccius *quæst. 60. de testib. num. 463. & seq.* Mascard. *conclus. 3. n. 11. & 12.* Pirhing. *lib. 2. Decretal. tit. 20. numer.* 101. Reinffenstuel *ibid. num.197. & 198. cum seq.* & *Comm. Aliorum* per clar. text. *in cap. Insuper 6. & cap. Cum Nuncius 12. de testibus.*

An ex bonis relictis in Testamento ad pias causas, seu ex 23
legatis piis detrahi possit Falcidia? Vide verb. *Falcidia*, & verb. *Legatum num. 137.*

Testa-

24 Testamentum inter liberos est illud, quod parentes, Pater nempe vel Mater, vel ascendentes in linea recta faciunt, & in eo liberos vel Nepotes instituunt. *Communis*, per text. *in l. Inter omnes 26. Cod. Familiæ Erciscundæ*; *l. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de testamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem testamento voluntatem tenere defuncti, nisi inter solos liberos a parentibus utriusque sexus habeatur, non volumus*: Et quia, ut expresse habetur in *leg. Appellatione 51. ff. de verb. appellat. Appellatione parentis, non tantum pater, sed etiam Avus, & Proavus, & deinseps omnes Superiores continentur, sed & Mater, & Avia, & Proavia*, ideo etiam illud Testamentum, quod ascendentes pro heredibus instituunt, Testamentum inter liberos, ac consequenter privilegiatum erit. Layman. *lib. 3. de Justitia tract. 5. cap. 2. num. 11.* Reinffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 26. num. 180.* & alii per text. *in Novel. 107. in Præfatione*, ibi: *Insuper & Theodosius decrevit, non in Patribus solum hoc disponens, sed etiam in Matribus, & ascendentibus utriusque naturæ*.

25 Testamentum inter liberos est pro utroque Foro privilegiatum, unde valet in utroque Foro, quamvis careat solemnitatibus de jure Civili ad testamentum ut sic requisitis; Dummodo ad illud concurrant ea, quæ pro eodem a Jure specialiter requiruntur. *Communis*, text. expresso *in cit. leg. Inter omnes 26. Cod. Familiæ Erciscundæ*; *& cit. leg. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de Testamentis*.

26 Ad valorem Testamenti inter liberos de Jure specialiter requiritur, & sufficit, quod si fiat in scriptis, parens testans *primum ejus subscriptione tempus*, quo Testamentum fecit, *declaret*; *deinde quoque filiorum nomina propria manu; ad hoc uncias, in quibus scripsit eos heredes* (idest id, quod cuivis ex liberis relinquere intendit) *non signis numerorum significandas, sed per totas litteras declarandas, ut undique clare, & Indubitate consistant*. Sic expresse habetur *in Novella 107. c. 1.* Et concordat *cit. l. Inter omnes 26. Cod. Familiæ Erciscundæ* ibi: ,, Sive cæptum, neque impletum Testamentum, vel ,, Codicillus, seu Epistola parentis esse memoretur, sive ,, quocumque alio modo scripturæ quibuscumque verbis, vel ,, indiciis inveniantur relictæ . . . . defuncti dispositio custodiatur, etiamsi solemnitate Legum hujusmodi dispositio ,, fuerit destituta ,,. Et *Authent. Quod sine, Cod. de testamentis*, ibi: ,, Quod sine subscriptione ita procedit, si parens litteras edoctus, manu propria, non signis, sed litterarum consequentia declaret, & tempus, & liberorum ,, nomina, item & unciarum numerum, seu signa rerum specialium.

27 Si supradicto modo parens manu propria testamentum inter liberos totum scripsit, valet etiamsi ipsemet nomen suum non subscribit. *Communis, arg. cit. l. Hac consultissima 21. & cit. Authentic. Quod sine, Cod. De testamentis*. Si autem non
28 ab ipso parente, sed ab alio scriptum sit Testamentum, ad hoc ut sit validum absque omni alia solemnitate, debet parens propria manu ipsum subscribere. *Communis*, *arg. cit. l. Hac consultissima 21. Cod. De Testamentis*.

29 Etiam Nuncupativum Testamentum inter liberos valet, quamvis careat omni alia solemnitate, dummodo per duos testes, constet de voluntate Testatoris. *Communis cit. leg. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de Testamentis*, ubi sine ulla distinctione Testamenti scripti, & Nuncupativi absolute dicitur Testamentum imperfectum valere, si sit inter liberos.

30 Nec tales testes in Testamento Nuncupativo inter liberos debent necessario esse rogati. Et in tali testamento possunt esse testes etiam feminæ. *Communis*. Quod enim testes debeant esse rogati, & masculi, est solemnitas Juris Civilis requisita ad testamentum nonprivilegiatum, quæ in testamento privilegiato, uti est testamentum inter liberos, non attenditur, textu expresso *in cit. l. Inter omnes 36. Cod. Familiæ Erciscundæ*, ibi: *Etiamsi solemnitate Legum hujusmodi dispositio fuerit destituta*.

31 Testamentum inter liberos est validum, quamvis parens eos inequaliter instituat, uni majorem, & pinguiorem partem hereditatis assignando, quam alteri; dummodo cuivis Legitimam relinquat. Sic fere Communis Doctorum contra paucos per textum *in l. Parentibus 8. Cod. de inofficioso Testamento Parentibus arbitrium dividendæ hereditatis inter liberos adimendum non est: Dummodo non minus is, qui pietatis sibi conscius est, partis, quæ intestato defuncto potuit ad eum pertinere, quartam ex judicio parentis obtineat*, & concordat *lex Cum pater 77. §. 8. ff. de Legatis 2.*

Testamentum inter liberos non valet, si nullus in eo institutus sit heres. *Communis*. Nullum enim Testamentum, quantumvis privilegiatum valet, seu subsistit sine heredis directa institutione per Jura adducta *art. antecedenti n. 3.* Vide *ibi*. 32

Testamentum minus solemne inter liberos non valet quoad extraneas personas heredes institutas. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de Testamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem Testamento voluntatem tenere defuncti nisi inter solos liberos a parentibus utriusque sexus habeatur, non volumus; Si vero in hujusmodi voluntate liberis alia sit extranea mixta persona, certum est eam voluntatem defuncti quantum ad illam duntaxat permixtam personam pro nullo haberi, sed liberis adcrescere*. 33

Si autem in Testamento minus solemni inter liberos extraneæ personæ relinquitur aliquid per modum legati, aut Fideicommissi, valet. Covarr. *de Testament. cap. 11. num. 2.* Molina *disp. 128. numer. 2.* citans communem, Alexandes *consil. 41. & consil. 103.* testans de communi, Reiffenst. *loc. cit. num. 204.* & plurimi alii contra Jasonem, & alios per textum *in Authent. Quod sine, Cod. de testamentis*, ibi: *In quo* (scilicet Testamento minus solemni inter liberos) *& aliis legari, & fideicommitti, & libertas relinqui potest* Et ratio est, quia, cum tale testamentum valeat tamquam principale, debet valere etiam legatum aut fideicommissum tanquam accessorium, *arg. cap. Accessorium 24. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. 34

Testamentum minus solemne patris inter liberos naturales, & spurios non est privilegiatum, adeoque non valet. *Communis*. Et ratio est, quia, dum Lex mentionem facit de liberis, ac filiis, ordinarie soli legitimi intelliguntur, *leg. Filium 6. ff. De his, qui sunt sui*: Tum quia non est credibile, quod Jura speciale privilegium concedere velint filiis illegitimis ob inordinatam patris libidinem alias suspectis. 35

Valet tamen testamentum minus solemne matris inter liberos naturales, & spurios. *Communis*. Et ratio est, quia respectu matris filii naturales reputantur pro legitimis in ordine ad capiendam hereditatem; *leg. Novissime 3. Instit. de Senatusconsulto Orphiciano, leg. Hac part 2. ff. unde cognati*. 36

Testamentum militis factum ab ipso in expeditione bellica, prælio, vel conflictu actuali, consequenter in periculo, ac discrimine belli constituto, nullam penitus Juris Civilis solemnitatem ad ejus valorem requirit, sed sufficit, si de voluntate ipsius militis satis constet, quomodocumque dein innotescat. *Communissima*, textu expresso *in leg. Milites 15. Cod. De Tastamento militis*, ibi: ,, Milites in expeditione ,, degentes, si uxores, aut filios, aut amicos, aut commilitones postremo cujuslibet generis homines amplecti ,, voluerint supremæ voluntatis affectu, quomodo possint, ,, ac velint, testentur: nec uxorum aut filiorum eorum, ,, cum voluntatem patris reportaverint, meritum, aut libertas, dignitasve quæratur. Proinde sicut Juris rationibus ,, licuit, ac semper licebit, si quid in vagina, aut clypeo litteris sanguine suo rutilantibus annotaverint, aut in pulvere ,, inscripserint gladio suo ipso tempore, quo in prælio vitæ ,, sortem derelinquunt, hujusmodi voluntatem stabilem esse ,, oportet ,,. Et concordat *leg. Militibus 1. ff. de testamento Militis*: ibi: Simplicitati eorum consulendum existimavi, ut quoquo modo testati fuissent, rata esset eorum voluntas. Faciant igitur Testamenta, quomodo volent, faciant quomodo poterint. Sufficiatque ad bonorum suorum ,, divisionem faciendam nuda voluntas Testatoris ,,. Item concordat *Institut. de militari Testamento, in principio*, ibi: ,, Quamvis ii neque legitimum numerum testium adhibuerint, neque etiam Testamentorum solemnitatem observaverint, recte nihilominus testantur, videlicet cum in expeditionibus occupati sunt. 37

Qui Urbem obsident, vel obsessam actualiter defendunt, in expeditione bellica, quo ad hoc, esse censentur, ideoque eodem privilegio, quoad Testamentum gaudere debent; Omnes enim isti in manifestis periculis ob machinationes reciprocas versantur, & quasi in continuo conflictu, & præ aliis potissimum in expeditione bellica existunt. Unde cum de istis militet eadem ratio, debet de istis militare eadem Legis dispositio, *leg. Illud 32. ff. Ad Legem Aquil. & cap. Inter corporalia 2. de translation. Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis, *leg. Cum ratio 7. ff. de bonis damnatorum.* Ita Andlerus *in Medulla Juris, de Testamento Milit. num. 1.* Schmidt *Ad statuta Bavarica tit. 34. art. 7. n. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 213.* & alii. 38

39 Ad

39 Ad Testamentum militis in castris quidem, sed absque actuali expeditione bellica, seu actuali conflictu secure degentis requiruntur duo saltem testes. *Communis hodie ac certa* per recessum Imperii 1512. teste Reiffenstuel *loc. cit. numer.* 214. cum aliis ibi allegatis.

40 Ad valorem Testamenti Militis nec in castris, nec in aliqua actuali expeditione bellica, sed vel in hybernis, vel in fortalitiis obsidionem actualem non patientibus præsidiarii existentis, seu alibi secure degentis, requiruntur ordinariæ Juris solemnitates: simile enim testamentum non est ad id a Jure privilegiatum. *Communis*, textu expresso *in principio Inst tit. de Militari testamento*, ibi: „ Illis autem temporibus, per quæ citra expeditionum necessitatem in aliis locis, vel suis ædibus degunt, minime ad vindicandum „ tale privilegium adjuvantur, sed testari quidem & si filii „ familiarum sint propter militiam conceduntur, Jure tamen „ communi eadem observatione, & in eorum Testamentis „ adhibenda, quam in Testamentis paganorum proxime ex„ posuimus.

41 Quamvis Testamentum militis in actuali expeditione bellica quomodocumque valide fieri possit, si tamen ejus voluntas non aliter quam per testes probari possit, duo saltem testes ad id requiruntur. *Communis*, per text. *in §. Plane* 1. *Instit. de militari Testamento*. Et ratio est, quia Regula generalis est, quod unus testis ad probandum non sufficiat cum alterius præjudicio, *argum. cap. Licet universis* 23. *de testibus*. Unde militis heredes ab intestato cum suo, vel alterius præjudicio uni soli testi, quamvis omni exceptione majori, credere in tali casu non tenerentur.

42 Testamenta Militum in Actuali expeditione bellica facta gaudent adhuc aliis privilegiis. Primo, quod Testamentum factum in actuali expeditione bellica per integrum adhuc annum validum subsistat, postquam miles a militia jam dimissus, vel a castris rediens in alio securo loco degit. *Communis*, textu expresso *in §. Sed hactenus* 3. *Instit. de Melitari Testamento*, ibi; „ Et quod in castris fecerint Testa„ mentum non communi Jure, sed quomodo voluerint, post „ missionem intra annum valebit. Quid ergo si intra annum „ quis decesserit, conditio autem heredi adscripta post an„ num extiterit? An quasi militis Testamentum valeat? & „ placet valere quasi militis „. Unde heres institutus posset vi talis testamenti hereditatem capere, si miles intra annum in sua Domo decederet, & concordat *lex Quod dicitur* 38. *ff. De Testamento Militis*, ibi: „ Quod dicitur, si miles in„ tra annum quam missus est, decesserit, valere ejus Testa„ mentum, quod jure militari fecerat, verum est, etiam si „ post annum conditio institutionis extiterit, mortuo eo in„ tra annum. Et ideo si heredi filio substituerit, nihil inte„ rest, quando filius moriatur, sufficit enim patrem intra an„ num obiisse „. Secundo, si quis ante militiam non Jure fecit Testamentum, & miles factus in actuali expeditione bellica degens resignavit illud, & quædam adiecit, sive detraxit, vel alias manifesta est militis voluntas hoc valere volentis tunc valet tale Testamentum, ac si haberet omnes solemnitates. *Communis*, textu expresso *in §. Sed & si quis* 4. *Instit. de militari Testamento*. Tertio, Testamentum in actuali expeditione bellica factum non subjacet Legi Falcidiæ. *Communis*, textu expresso *in l. Si certarum* 17. §. 4. *ff. de testamento Militis*, Quarto nec subjacet querelæ inofficiosi testamenti. *Communis* per textu *in l. Cum antiquis* 37. *Cod. de inofficioso testamento*. Quinto possunt in eis institui heredes etiam deportati, & fere omnes, qui Testamenta facere non possunt. *Communis*, textu expresso *in leg. Idem est* 13. §. 2. *ff. de testamento Militis*.

43 Testamentum Rustici potest Ruri fieri coram quinque testibus, casu, quo Rusticus in loco, ubi testatur, septem testes alias de Jure requisitos, habere commode nequeat. *Communis*, textu expresso *in l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de testamentis*, ibi: „ In illis vero locis, in quibus raro inve„ niuntur homines litterati, per præsentem Legem rusticanis „ concedimus antiquam eorum consuetudinem Legis vicem „ obtinere, ita tamen ut ubi scientes litteras inventi fuerint, „ septem testes, quos ad testimonium convocari necesse est, „ adhibeantur, ut unusquisque pro sua persona subscribat. „ Ubi autem non inveniuntur litterati septem testes, etiam „ sine scriptura testimonium adhibentes admittit; sin autem „ in illo loco minime inventi fuerint septem testes, usque ad „ quinque modis omnibus testes adhiberi jubemus, minus „ autem nullo modo concedimus; Si vero unus, aut duo, „ vel plures fuerint litterati, liceat eis pro ignorantibus litte„ ras, præsentibus tamen, subscriptionem suam interpone„ re. Sic tamen ut ipsi testes cognoscant testatoris voluntatem „ & maxime quem, vel quos heredes sibi relinquere volue„ rit, & hoc post mortem testatoris jurati deponant: Quod „ igitur quisque rusticorum, sicut prædictum est, pro suis „ rebus disposuerint, hoc omnimodo Legum subtilitate re„ missa firmum, validumque consistat.

44 Dicti testes pro testamento rustici debent esse litterati, si haberi possint & omnes se subscribere debent, ut clare patet ex expressis verbis textus adducti, ibi: *Ita tamen, ut ubi scientes litteras inventi fuerint septem testes, quos ad testimonium convocari necesse est, adhibeantur, ut unusquisque pro sua persona subscribat*.

45 Si autem non omnes septem, vel respective quinque, unus tamen, vel plures scribere scientes facile inveniri possunt, debent illi loco aliorum, litteras ignorantium, ipsis præsentibus, testamentum subscribere, ut expresse habetur ex adductis illis verbis: *Si vero unus, aut duo, vel plures fuerint litterati, liceat eis pro ignorantibus litteras, præsentibus tamen, subscriptionem suam interponere*.

46 Si vero nullus litteratus haberi possit, potest Rusticus etiam oretenus coram septem testibus, si haberi possint, vel coram quinque, si septem commode haberi nequeant, valide testari per verba. Sic expresse ex illis verbis: „ Ubi autem „ non inveniuntur litterati septem testes, etiam sine scriptu„ ra testimonium adhibentes admittit; Sin autem in illo lo„ co minime inventi fuerint septem testes, usque ad quinque „ modis omnibus testes adhiberi jubemus.

47 Testamentum rustici coram paucioribus, quam quinque testibus, nullo modo valet, etiamsi fiat in loco, ubi quinque testes haberi non possunt. Sic expresse habetur ex illis verbis: *Usque ad quinque modis omnibus testes adhiberi jubemus, minus autem nullo modo concedimus*.

48 Testes in Testamento rustici eodem modo debent esse idonei, & qualificati, sicuti in aliis Testamentis non privilegiatis. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 121. cum variis aliis ibi citatis. Et ratio est, quia eo ipso, quod Jura pro testamento rustici dispensant solummodo in quantitate testium, videntur velle, quod dicti testes habeant etiam pro ipso easdem qualitates, quas habere debent pro aliis non privilegiatis, cum exceptio unius firmet Regulam in contrarium, *leg. In iis, ff. de Legibus*, *& leg. Quæsitum* 12. §. 43. *ff. de Instrumento legato*, & dispensationes sint odiosæ, & ideo restringendæ, nec extendendæ de uno ad aliud, *arg. cap. Si it* 2. *de filiis Presbyterorum in* 6.

49 Rustici habitantes in Pagis ubi septem testes facile haberi possunt, sicut si in Urbe, vel Oppido Testamentum faciant, licet alias ordinarie ruri habitent, nullo gaudent ad id privilegio. *Communis*, testibus Julio Claro *loc. cit. q.* 56. *num.* 6. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 219. Et ratio est, quia tunc non sunt in loco, ubi testes haberi nequeunt ut ad tale privilegium requirit *cit. l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de testamentis*: Cessante autem ratione, & causa legis, cessat ipsa Lex *leg. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jure Patron.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *l. Cum ratio* 7. *ff. De bonis damnatorum*.

50 An autem tali privilegio Rusticorum gaudeant etiam Cives, & nobiles ruri recreationis gratia, vel alia de causa degentes, & ibi egrotantes, ac ideo ibidem testantes? Controversia est inter Doctores. Varii enim apud Reiffenstuel *loc. cit. n.* 222. tenent absolute affirmativam sententiam, quia, dicunt, in his eadem militat ratio, defectus nempe testium, & consequenter eadem debet militare juris dispositio, *l. Illud* 42. *ff. Ad Legem Aquil. l. Ideo* 27. *ff. De Legibus*, *cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi* Cum ratio Legis sit anima Legis, *cit. l. Cum Ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*. Clarus autem §. *Testamentum quæst.* 56. *num.* 6. Bartolus *in cit. leg. Et ab antiquis* 31. *n.* 2. *Cod. de Testamentis* & Reiffenstuel *loc. cit.* ubi testatur de communi, tenent probabilius negativam sententiam, & ratio est, quia *in cit. leg. Et ab antiquis* tale privilegium est concessum rusticis, non solum ob defectum testium, sed etiam, & primario ob simplicitatem, & imperitiam rusticorum, ut patet ex verbis ipsiusmet Legis, ibi: „ & ab antiquis Legibus, & a diversis retro Principibus sem„ per rusticitati consultum est, & in multis Legum subtilita„ tibus stricta observatio eis remissa.. homines rustici, & „ quibus non est litterarum peritia quomodo possunt tantam „ Legum subtilitatem custodire in ultimis suis voluntatibus? „ Ideoque ad Dei humanitatem respicientes, necessarium duxi-

„ duximus per hanc Legem eorum simplicitati subvenire „: Tum quia ibidem subjungitur: *In illis vero locis, in quibus raro inveniuntur homines litterati, per præsentem Legem rusticanis concedimus*. Unde hoc ipso quod *solis rusticanis* id concedatur, ceteris implicitate negatur, quamvis per accidens existant etiam in loco, ubi litterati non reperiuntur; Cum dispensationes Legis sint odiosæ, ac ideo restringendæ, nec extendendæ de uno ad aliud, *arg. cap. Si is 2. de filiis Presbyteror. in 6. cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.*

51 Ad Testamentum factum tempore pestis ita sævientis, ut septem testes haberi nequeant, sufficiunt quinque, vel etiam duo soli testes. Gailus *l. 2. observ. 118. n. 18.* dicens ita practicari in Camera Imperiali; ita etiam Mynsing. *Cent. 1. Observ. 96.* Clarus *loc. cit. q. 56. n. 6.* Jason. *in cit. l. Et ab antiquis 21. n. 3. 4. & 5. C. de Testamentis*, Reiffenstuel *loc. cit. n. 228.* & plures alii. Et ratio est, quia, ubi clarus non habetur textus, *optima Legum interpres est consuetudo, leg. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus, & cap. Cum dilectus 8. de consuetudine*. Unde cum consuetudo, & praxis recepta in Camera Imperiali ex supracitatis Doctoribus habeat, quod ad tale testamentum duo testes sufficiant, stat firma nostra conclusio.

52 Immo varii volunt, quod ad tale testamentum tempore pestis adeo sævientis ea sola sufficiant, quæ de Jure naturæ, & gentium requiruntur, & consequenter hujusmodi Testamentum coram duobus testibus factum in utroque Foro subsistat. Sic Florianus *in l. Milites 15. Cod. de Testamentis Milit.* Portius *§. final. Institut. de Testamen. Milit.* Paulus Comitolus *lib. 7. respons. moral. quæst. 1. conclus. 2.* & alii. Et ratio est, quia in casu necessitatis receditur a Jure communi, cum ipsi illa non subjaceat, *l. Ubi absunt 19. ff. de Tutoribus, & Curatoribus l. Cæsar 15. ff. de Publicanis, & vectigalibus, & cap. Consilium 2. de observat. jejunior.* ibi: *Cum non subjaceat Legi necessitas, c. Sicut 11. dist. 1. de consecrat.* ibi: *Necessitas non habet legem*, cum similibus.

53 Stando tamen in præcisso rigore Juris Communis, ad Testamentum tempore pestis non ita sævientis, quo haberi possint septem testes, & observari aliæ solemnitates alias requisitæ debent omnes tales solemnitates observari, & omnes dicti septem testes adhiberi, quamvis alioquin non omnes septem simul, & semel congregati esse debeant, sed successive venire possint. textu expresso *in leg. Casus majoris 8. Cod. de Testamentis*, ibi: „ Casus majoris, ac novi contin-„ gentis ratione adversus timorem contagionis quæ testes „ deterret, licet aliquid de Jure laxatum est, non tamen „ prorsus reliqua testamentorum solemnitas perempta est; „ Testes enim hujusmodi morbo oppressos eo tempore jungi, „ atque sociari remissum est; Non etiam conveniendi numeri „ eorum sublata est.

54 Testamentum Principi oblatum inter omnia privilegiatissimum, est illud, quod Testator prius absque ulla Juris solemnitate in Scripturam redigit, & postea Supremo Principi vel ejus nomine Deputatis offert rogans, ut illud auctoritate Principis sustineatur. *Sic in re Communis*, per text. *in l. Omnium 9. Cod. de Testamentis*.

55 Testamentum coram Principe factum æque privilegiatum, est illud, quod testator coram Principe, vel ejus Deputatis oretenus absque ulla Juris solemnitate facit, ultimam suam voluntatem declarando, seu manifestando, & rogando, ut Principis auctoritate sustineatur. *Sic in re Communis* per text. *in cit. l. Omnium 19. Cod. de testamentis*. Unde, ut vides,

56 non solum testamentum in scriptis jam factum Principi offerri, sed etiam oretenus coram eodem potest fieri testamentum validissimum absque omni Juris solemnitate, ut tradit Communissima Doctorum.

57 Testamentum Principi oblatum, vel coram eo factum est validissimum absque omni Juris solemnitate. *Communis*, per expressum textum *in cit. l. Omnium 19. Cod. de testamentis*, ubi dicitur, quod æque securus sit testator, sive auribus privatorum adhibita solemnitate ordinaria, sive sine solemnitate ordinaria coram Principe testatur, ibi: „ Aut auribus „ privatorum mentis suæ postremum publicavit judicium, „ ita nec de ejus unquam successione tractabitur. qui Nobis „ mediis, & toto Jure (quod in nostris est scriniis constitu-„ tum) teste succedit „. Et ratio potissima est, quia ut ibi dicitur, Principis auctoritas omnem solemnitatem superat; Eo vel maxima quod Princeps nunquam solus, sed semper Nobilibus, aliisque omni exceptione majoribus personis stipatus existat, ibi; „ Omnium Testamentorum solemnitatem „ superare videtur, quod insertum mera fide precibus inter „ tot Nobiles, probatasque personas, etiam conscientiam „ Principis tenent.

Item privilegiatum est Testamentum *Ad acta datum*, & 58
est illud, quod Testator prius jam absque solemnitate factum, & in scripturam redactum Judici, vel Deputatis ab eo, offert. *Sic in re Communis*, per text. *in cit l. Omnium 19. Cod. de testamentis*.

Item privilegiatum est Testamentum *apud Acta*, seu *coram* 59
Actis factum, & est illud, quod Testator facit oretenus suam ultimam voluntatem coram Judice, vel Deputatis ab eo, clarando, & manifestando. *Sic in re Communis*, per textum *in cit. l. Omnium*.

Ad valorem Testamenti *ad acta dati*, seu *apud* Acta, vel co- 60
ram *Actis facti*, sive in loco Judicii, sive extra illud nulla alia requiritur Juris solemnitas; Dummodo alias legitime constet, & probari possit Testamentum revera *ad acta datum*, seu *apud Acta*, vel *cor. Actis factum* fuisse. *Communis*, per text. *in cit. l. Omnium 19. & l. Sancimus 27. cod. de testamentis*. Et ratio est, quia in tali Testamento auctoritas Judicis requisitas solemnitates supplet; immo superat, ut expresse dicitur *in c. leg. Omnium*, ibi: *Omnium, testamentorum solemnitatem superare videtur* &c. Unde *leg. In donationibus 31. Cod. de donationibus* sic expresse statuitur: *In donationibus, quæ Actis insinuantur, non esse necessarium judicamus vicinos, vel alios testes adhibere. Nam superfluum est privatum testimonium, cum publica monumenta sufficiant*.

Testamenta Cardinalium sunt æque privilegiata, ac testa- 61
menta militum. Card. de Luca *de testamentis disc. 7. num 7.* Alban. *de Cardinalibus q. 42. §. 2.* Germon. *de Sacror. Immun. lib. 3. cap. 6. n. 66.* Gratian. *disceptat. 312. n. 11.* Diana *par. 5. tract. 2. de Cardinalibus cap. 41.* Barbos. *lib. 1. Juris Ecclesiastic. univers. cap. 5. n. 101.* cum aliis ibi citatis. Et in ipsis attenditur sola veritas naturalis. Rota *in Romana Legati 14. April. 1660. coram Triolo*, Card. de Luca *loc. cit. n. 8.* Jacob Gall. *consil. 60.* & alii. Atque sufficit sola schedula scripta, vel subscripta manu Cardinalium absque testibus. Card. de Luca *de testamentis disc. 14. n. 9.* Card. Petra *tom. 2. commentar. ad Constit. X. Innocent. III. Sect. 3. n. 18.* Abb. *consil. 32. n. 2. & seq. lib. 2.* Achill. de Grass. *decis. 1. de testamentis*, & alii.

Novæ additiones ex aliena manu.

AGIT hic *Auctor* de Testamentis, in quibus remissus 1
est rigor solemnitatum juris Civilis. Liber vero aliqua addere de testamento ad pias causas.

Quod attinet ad testamentum ad pias causas, quæstionis 2
est, an testamentum, in quo pia causa per fideicommissum vocata est, dici queat ad pias causas. De hac autem quæ- 3
stione hic fuit sensus Rotæ *in Majoricen. Immissionis 31. Jan. 1735: cor. Eminen. Crescen*: *Frustra* (sunt ejus verba §. 5. & sequent.) „ ad evitandam prædicti textus censuram impu-„ gnatur in hypothesi favor piæ causæ, ex quo Collegium „ nec directe institutum legeretur, neque substitutum sub „ aliqua conditione certo extitura, sed vocatum tantummodo „ sub duplici conditione, quod nempe Antonius primus „ hæres obiret sine filiis, quod isti sine liberis ac descenden-„ tibus decederent, quod nunquam evenire quum posset, „ non erat proinde cur in his terminis dispositio diceretur ad „ pias causas ad effectum gaudendi illius privilegiis &c. As-„ sumptum namque procederet, & contrariæ auctoritates „ locum haberent, ubi jus & vocatio piæ causæ adhuc sub „ incerta conditione maneret, ita ut privilegium respiceret „ prius commodum intermediæ privatæ Personæ illud al-„ legantis. Secus autem ubi prout in casu purificata jam con-„ ditione præsens ac certum est jus causæ piæ, factusque jam „ locus illius substitutioni. In his quippe terminis nihil re-„ fert an directa vel obliqua, an proxima vel remota fuerit „ ab initio vocatio ejusdem causæ piæ ad hoc ut testamen-„ tum non subiaceat censuræ juris civilis, ejusque solemni-„ tatibus &c „. Confer etiam *confirmatoriam 13. Aprilis 1736. §. Neque, & plur. sequen. cor. eodem*.

Num privilegium testamenti ad causas pias ad legata pro- 4
fana in eo contenta etiam extendatur, acerrima quæstio est, Affirmativam opinionem pluribus cumulatis tenet *Lanfredin.* 5
Respons. Eccles. 4. n. 11. ea de ratione. „ Quod propter in-„ dividuitatem testamenti, & mutuæ rationem justitiæ, cujus

„ Ecclesia cultrix esse debet, validitas ex piæ causæ ratione „ inducta legatis etiam profanis communicetur, & quæ, „ cumque disposita in testamento ubi pia causa sit instituta. exequutioni demandanda sint.

6 In concernentibus vero voluntatem, nullum est privilegium piæ causæ. Utile propterea est nosse quando schedula ad pias causas contineat perfectam dispositionem, & quando præparationem ad disponendum. Vide tamen *Lanfredin. Respons Eccles. 29. n. 16. & plur. sequent. Rota in Anconitana Legati pii 18. Junii 1742. cor. Reverendiss. Molin.*

Articulus III.

Testamentum quo ad ea, quæ concernunt illos, qui possunt, vel non ipsum facere, heredea in ipso institui, & ejusdem Executores esse, eorumque obligationem.

1 Quilibet Testamentum facere potest, qui nec Jure naturali, nec positivo prohibetur. *Communis*, per text expressum *in l. Habeat unusquisque 1. Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis; & leg. Ex facto 43. in principio ff. de vulgari, & pupillari substitut.* ubi dicitur, iniquum esse auferre Testamenti factionem homini sanæ mentis, ibi: „ Etenim iniquum in„ cipit fieri Beneficium Principis, si adhuc id valere dica„ mus, auferre enim testamenti factionem homini sanæ „ mentis.

2 Jure Naturæ Testamentum facere non possunt infantes ante septennium, utpote usu rationis carentes, qui usus rationiss de Jure naturæ requiritur ut actus humanus valeat: *Communis, arg. §. Præterea 1. Instit. Quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *Item furiosi, qui a mente carent*, & concordat *l. In eo 2. & l. in adversa 17. ff. Qui Testamenta facere possunt.*

3 Item Testamentum facere non possunt furiosi, amentes, mente capti, ac omnea' qui usu rationis carent, tempore, quo usu rationis actualiter privati existunt, *Communis*, per textus expressos *in citat. §. Præterea 1. Instit. Quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *In eo 2. ff. Qui testamenta facere possunt*, ibi: *In eo qui testatur, ejus temporis, quo Testamentum facit, integritas mentis, non corporis sanitas exigenda est; l. In adversa 17. ff. eod.* ibi: *in adversa corporis valetudine mente captus eo tempore testamentum facere non potest.* Et concordat *lex Furiosum 9. Cod. Qui testamenta facere possunt, & leg. Furiosi 40. ff. de Regulis Iuris.*

4 Valet tamen testamentum ab ipsis factum, antequam essent furiosi, amentes, mente capti, seu usu rationis privati. *Communis*, textu expresso *in cit. §. Præterea 1. Instit. Quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *Certe eo quod ante furorem fecerint, valente testamento: leg. Qui testamenta 20. §. 4. ff. Qui testamenta facere possunt*, ibi: *testamentum quoque, quod ante furorem consummavit, valebit.*

5 Valet etiam testamentum ab ipsis factum tempore, quo habent lucida intervalla. *Communis*, textu expresso *in cit. §. Præterea*, ibi: „ Furiosi autem, si per id tempus fecerint „ testamentum, quo furor eorum intermissus est, Jure testa„ ti esse videntur, „ *leg. Furiosum 6. Cod. Qui testamenta facere possunt*, ibi: „ Si vero voluerit in dilucidis interval„ lis aliquod condere testamentum, vel ultimam volunta„ tem & hoc sana mente inceperit facere, & consummavit, „ nullo tali morbo interveniente, stare testamentum, sive „ quamcumque ultimam voluntatem censemus, si & alia om„ nia accesserint, quæ in hujusmodi actibua legitime obser„ vatio requirit.

6 Dummodo tamen durante lucido intervallo totum absolvant; alias, si durante actu testandi, in furorem, amentiam, vel insaniam, seu usus rationis privationem incidant, totum testamentum quo ad causas profanas est nullum. *Communis* textu expresso *in cit. l. Furiosum*, ibi: „ Si cæpto testamen„ to furor eum invasit, sancimus tale testamentum hominia, „ qui in ipso actu testamenti adversa valetudine tentus est, „ pro nihilo esse.

7 Item testamentum facere non potest mutus, & surdus simul a nativitate; Secus autem si ex accidenti modo scribere sciat; vel si mutus, aut surdus tantum sit, & voluntatem suam scripto declarare possit. *Communis*, textu claro *in §. Item 3. Institut. Quibus non est permissum facere testamentum, l. Qui in potestate 6. ff. Qui testamenta facere possunt, l. Discretis 10. Cod. eod.*

8 Item testari non potest cæcus, nisi nuncupative, & observatis solemnitatibus, quæ describuntur in *leg. Hac consultissima 8. Cod. Qui Testamenta facere possint. Communis*, per textum expressum *in dicta leg. Hac consultissima.*

9 Item testamentum facere non potest prodigus, cui a Judice interdicta est bonorum administratio. *Communis*, textu expresso *in §. Item prodigus 2. Inst. Quibus non est permissum facere Testamentum, & l. Is cui 18. ff. Qui Testamenta facere possint.*

10 Item testamentum facere non potest servus, sive mancipium, *Communis*, textu claro *in l. Filius familias 16. & l. Si Filius familias 19. ff. qui Testamenta facere possunt, & c. illud 5. caus. 13. q. 2.*

11 Item testari non potest captivus, vel obsea apud hostes detentus. *Communis*, texto expresso *in §. Ejus qui 5. Instit. quibus non est permissum facere Testamentum; l. Ejus qui 8. & l. Obsides 11. ff. qui testamenta facere possunt.*

12 Item testari non potest damnatus ad mortem naturalem, vel civilem. *Communis* textu expresso *in l. Ejus qui 8. §. 1. & 2. ff. qui testamenta facere possunt, & l. Si quis 6. §. 6. ff. De injusto, rupto, irrito facto Testamento.*

13 Item testamentum facere non possunt impuberea masculi ante annum 14. & feminæ ante annum duodecimum completum. *Communis*, textu claro *in l. Si frater 4. Cod. qui testamenta facere possint, l. A qua ætate 5. ff. qui testamenta facere possunt, & §. Præterea 1. Instit. quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *Præterea testamentum facere non possunt impuberes, quia nullum est eorum animi judicium:*

14 Item filius familias, qui sub patris potestate est, non potest testari, nisi de bonis castrensibus Jure militari, & quasi castrensibus, servatis solemnitatibus Juris Communis, si pubes sit. *Communis*, per textus *in l. Nemo 11.* juncta Glossa *ibid. verb. certis, & leg. Omnes 12. Cod. qui testamenta facere possint.* 15 De bonis vero adventitiis testamentum facere non potest, ne quidem patre consentiente, textu expresso *in l. qui in potestate 6. ff. qui testamenta facere possunt, & princip. Instit. quibus non est permissum facere testamentum.*

16 Item damnati ob libellum famosum testari non possunt. *Communis*, textu expresso *in l. Is cui 19. §. 1. ff. qui testamenta facere possunt*, ibi: *Si quis ob carmen famosum damnetur, Senatus consulto expressum est, ut intestabilis sit, ergo nec testamentum facere poterit, l. Ob carmen 21. §. de testibus*, ibi: *Ob carmen famosum damnatus intestabilis sit.*

17 Item testari non possunt rei criminis læsæ Majestatis, idest qui hostile quid contra Supremum Principem, vel ejus Consiliarios moliuntur. *Communis*, textu expresso *in l. quisquis 5. Cod. ad Leg. Juliam Majestatis.*

18 Item testari prohibentur Hæretici; *Communis*, textu expresso *in l. Manichæos 4. & l. Ariani 5. Cod. de Hereticis.* Et idem est dicendum de receptoribus, defensoribus, & fautoribus ipsorum Hæreticorum; *Authent. Credentes Cod. eod.* ibi: „ Præterea receptatores, & defensores. & fautores Hæ„ reticorum . . . quilibet talium . . . fit etiam intestabilis, „ ut nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæredi„ tatis successionem accedat, cap. Excommunicamus 13. §. „ Credentes, de Hæreticis „. Advertendum tamen est, quod vi pacis Westphalicæ, Lutherani, & Calvinistæ in Imperio tolerati sint testandi, & aliorum Jurium Civilium capaces.

19 Item testari prohibentur Usurarii publici, & manifesti, nisi prius usuras restituant, aut de restitutione facienda idoneam cautionem præstent; *Communis* textu expresso *in cap. Quamquam usurarii 2. de usuris in 6.*

20 Item testari prohibentur omnes hostiliter insequentes, percutientes, aut offendentes S. R. E. Cardinalem; *Communis*, textu expresso *in cap. Felicis 5. de pœnis in 6.*

21 Item non desunt Doctores volentes, quod omnes excommunicati notorii, & vitandi testari non possint. At communis sententia tenet contrarium, quia nullibi id reperitur in Jure expressum, cum eorum actus privati non sint irriti, iis tamen exceptis, qui excommunicati sunt propter Hæresim, ob dicta *supra n. 18.* Sic de communi testantur Pirhing. *loc. cit. n. 25. in fine*, & Reiffenstuel *loc. cit. n. 319.*

22 Qui sunt inhabiles ex natura ad testandum, ut infantes, amentes, insani, furiosi, muti, & surdi simul a nativitate, Testamenta facere nequeunt neque ad causas pias; *Comm.* teste Reiff. *loc. cit. n. 320.*

Qui

23 Qui autem ad testandum sunt inhabiles solum de Jure Civili, possunt valide testari quoad causas pias de iis bonis, quorum perfectum dominium adhuc habent; Riccius *in Prax. aurea part.4. resolut.* 88. Bartolus *in l.* 1. *Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis* Engel *lib.3. Decretal. titul.*26. *n.*4. Reiffenstuel *ibid. n.*321. cum Molina, Lessio, Sanchez ibi citatis, & alii *arg. l. Habeat* 1. *Cod. De Sacrosanctis Ecclesiis*, ubi Constantinus Imperator *Unicuique* absque limitatione, consequenter etiam alias inhabilibus de Jure Civili concedit licentiam testandi ad piam causam: Natura enim hujus Dictionis *Unusquisque* est neminem excludere; *l. hoc articulo* 29. *ff. de hæredibus instituendis*, ibi: *Hoc articulo* quisque *omnes signantur*; Tum quia testamentum ad pias causas nullo modo subjacet dispositioni Juris Civilis, sed secundum Canones, Juraque naturæ & gentium judicandum est textu expresso *in cap. Relatum* 11 *de testamentis*.

24 Fuit autem notanter dictum: *De iis bonis, quorum perfectum dominium adhuc habent*, quia de bonis jam propter delicta amissis, & Fisco addictis neque ad causas pias testari possunt, ut præsertim patet de reis criminis læsæ Majestatis, de Hæreticis, eorumque fautoribus, qui cum illico bona sua amittant, eaque Fisco cedere debeant, neque ad causas pias de ipsis, utpote non amplius suis, testari possunt, ut notat
25 Reiffenstuel *l.c. n.*324. Ubi *n.*325. subdit, quod prodigi, impuberes judicium naturale sufficiens ad peccatum mortale jam habentes, & damnati ad mortem, quorum bona non confiscantur, testari possint ad causas pias.

26 Clerici Sæculares omnes, tam majores, quam minores æque ac Laici facere possunt Testamentum de bonis suis patrimonialibus, & quasi patrimonialibus, seu industrialibus. *Communis*, textu expresso *in c. Quia nos* 9. *de Testamentis*, ibi: *Considerationi tuæ respondemus, quod Clerici de his, quæ paternæ successionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, libere disponere valeant; De his tamen, quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, nullum de Jure facere possunt testamentum*. Et concordant *c. Episcopi* 19. *caus.*12. *q.*1. *& c. Placuit* 1. *& c. Quicumque* 2. *ead. caus.*12. *q.*3.

27 Clerici sæculares Testamentum facere possunt etiam de bonis parsimonialibus, S. Thomas 2.2. *q.*185. *art.*7. *in resp. ad* 2. Covarruv. *de Testam. cap.*7. *n.*9. Navarr. *de Reditibus Ecclef. q.*1. *n.*26. *&* 44. Pirhing. *l.c. n.*33. Reiffenst. *l. c. numer.*327. Barbos. *in l. Cum in Officiis* 7. *de Testamentis*, & ipso teste *Communis aliorum, arg. cit. c. Episcopi* 19. *caus.*12. *quæst.*1.

28 Clerici de bonis Ecclesiasticis superfluis, seu de fructibus Beneficii de Jure nullum penitus Testamentum, nec ad causas pias facere possunt. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Quia nos* 9. *de Testamentis*, ibi: *De his tamen, quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, nullum de Jure facere possunt testamentum*. Et concordant *c. Quorundam* 1. *c. Cum in Officiis* 7. *c. Ad hæc* 8. *c. Relatum* 12. *de Testament.* Vide verb. *Beneficiatus art.*3. *n.*1.

29 Notanter autem dicitur Clericum de bonis Ecclesiasticis nec ad causam piam testari posse *de Jure*, quia de consuetudine legitima potest introduci, ut Clerici Sæculares de bonis Ecclesiasticis superfluis ad causas pias valide testari possint. *Communis*. Vide d. verb. *Beneficiatus art.*3. *n.*2.

30 Non possunt tamen Clerici sæculares, sive majores, sive inferiores, neque vi consuetudinis licite, vel valide testari de bonis Ecclesiasticis superfluis in notabili quantitate ad causas profanas. Nec heres profanus potest tuta conscientia tamen hereditatem recipere, & retinere, sed si eam accipiat, tenetur ex Justitia eam iterum restituere. Vide d. verb. *Beneficiatus art.* 3. *a num.*3. *ad numer.*7. *& art.*1. *a numer.* 36. *ad* 62.

31 Clerici autem incolæ, & Cives Urbis Romanæ, qui in ea, vel ejus districtu decesserint, possunt libere, & licite, tam inter vivos, quam mortis causa de bonis Ecclesiasticis superfluis disponere etiam ad causas profanas. Vide dict. verb. *Beneficiatus art.*3. *n.* 8. *&* 9.

32 Regulares omnes professi, tam Superiores, quam subditi nequeunt ullum facere Testamentum. *Communis, ac certa*. Vide verb. *Regulares art.*1. *n.*62.

33 Neque Regulares testari possunt ad pias causas. *Communis*. Vide *ib. n.*63.

34 Immo neque de licentia Prelati, seu Superioris. *Communis*. Vide *ib. n.* 64.

Nec possunt Regulares testari, etiamsi ante Professionem 35
sibi aliquam summam suorum bonorum reservassent cum facultate testandi. *Communis*. Vide *ib. n.*65.

Quinimo Regularibus professis neque licet Testamentum 36
a se conditum ante emissam Professionem moderare per viam declarationis. Vid. *ib. n.*66.

Possunt autem Regulares Professi Testamentum a se fa- 37
ctum ante Professionem interpretari, & declarare, si declaratione, aut interpretatione egeat, quia hoc non est disponere de aliquibus bonis, sed declarare, & explicare dispositionem a se factam, quando poterant illam facere. Novarius *in Lucerna Regularium verb. Testamentum n.*7. Portellus *in dubiis Regulari um verb. Testamentum n.*2. Lezana *in Summa qq. Regul. verb. Testamentum n.*2. Rodriq. *c.*3. *q.*69. *art.*2. Sanchez *l.*7. *moral. cap.*11. *n.*16. Gozzadin. *cons.*41. *n.*15. 16. 17. Reginald. *l.*18. *cap.*23. *n.*397. Moneta *de commutat. ult. volunt. c.*5. *q.*1. *n.*14. Barbosa *ad Conc. Trid. sess.*25. *de Regular. c.*16. *n.*21. cum aliis ibi citatis. Vid. verb. *Novitius num.* 55.

Novitius potest revocare Testamentum a se factum, sive 38
ante, sive post ingressum Religionis, & durante Novitiatu aliud condere. Vid. d. verb. *Novitius n.*50.

Novitius in Testamento nihil potest sibi reservare ad effe- 39
ctum testandi de illo post professionem. Vid. *ib. n.*51.

Potest tamen Novitius in suo Testamento præcipere, ut ali- 40
quid ex ejus bonis etiam post Professionem suam quotannis expendatur in pios usus, seu quod alicui solvatur annuum legatum, vel ne quid de eis alienetur, & hujusmodi. Vide *ib. n.* 52.

Si Novitius ante professionem testari omittat, succedit in 41
ejus bona, actiones, & Jura Monasterium, si sit capax bonorum: Si autem Monasterium sit incapax, succedunt consanguinei ab intestato. Vid. *ib. n.* 53.

Post Professionem emissam non potest Religiosus Testa- 42
mentum ante Professionem factum revocare, quamvis, ut supra dictum est, possit ipsum declarare. Vid. *numer.* 54. *&* 55.

Novitii possunt, sive ante ingressum Religionis, sive 43
etiam tempore Novitiatus Testamentum condere, etiam ante duos menses proxime præcedentes Professionem, & sine licentia Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis, non obstante Decreto Conc. Trid. *sess.*25. *c.*16. *de Regularibus*, quia ibi non adimitur illis facultas testandi, sed solum disponendi inter vivos, non servatis iis, quæ ibi præscribuntur. Vid. verb. *Novitius n.*35.

Qui possint, vel non, Heredes institui in Testamento? Vid. 44
verb. *Heres per tot.*

Executores Testamentorum sunt, & dicuntur illi, qui vel 45
ex dispositione Legis, vel Testatoris, vel Judicis exequuntur defuncti voluntatem. *Sic in re Communis*.

Executores Testamentorum alii sunt *Legitimi*, alii *testa-* 46
mentarii, alii *Dativi*. Executores *Legitimi* sunt, & dicuntur illi, qui ab ipsa Lege, seu Jure dantur, sive quibus munus exequendi a Lege competit. Executores *testamentarii* sunt, qui ab ipso testatore in testamento designantur, seu deputantur. Executores *Dativi* sunt, quia a Judice, vel Magistratu dantur casu, quo Heres institutus Executor esse nequit, aut designatus in testamento munus exequendi accipere nolit, vel non possit. Ita in re Doctores communiter; *arg. tot. titul. ff. de testam. tut. & titul. ff. de tutoribus, & curatoribus*, ubi tutores alii sunt Legitimi, alii testamentarii, alii Dativi.

Si nullus a testatore sit designatus, seu deputatus in testa- 47
mento Executor, ipso Jure Executor est ejus Heres, qui de Jure debet integram defuncti voluntatem etiam quoad Legata exequi. *Communis, arg. cap. Nos quidem* 3. *& cap. Si Heredes* 6. *de testam. l. Nulli* 28. *Cod. de Episc. & Cler. & Novell.*131. *cap.*11.

Excipiuntur tamen ea, quæ pro redemptione captivorum, 48
vel pauperum alimentis, aut aliis causis piis relicta sunt. Horum enim exequutio, non ad Heredes, sed ad Episcopum loci, tamquam Patrem pauperum, & miserabilium personarum, ac piarum defunctorum voluntatum Executorem de Jure pertinet, si nullus alius sit Executor designatus; Sicuti etiam si heres, aut Executor designatus voluntatem defuncti exigi negligit, Abbas *in c. cap. Nos quidem n.*4. Covarr. *ibid. n.* 8. Silvester verb. *testamentum* 2. *q.*8. Molina *de Justitia disp.*247. *n.*4. Layman *l.*3. *tract.*6. *cap.*11. *n.* 4. Pirhing. *l. c. n.*101. Reiffenst. *l.c. n.*774. *&* 775. & alii passim, per text.

in c.Nos quidem 3. cap. Si Heredes 6. & c. tua nobis 17. de testamentis; *l.Hereditas 50. ad finem, ff. de Petit. hereditat. l.Nulli 28. Cod. de Episc. & Clericis, & Novella 131. c.10. & 11.* Et Conc. Trid. *sess.22. cap.8. de reform.* ibi: *Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicæ Delegati in casibus a Jure concessis omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos sint Executores.*

49 Immo Episcopus potest compellere Executores testamentarios ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamsi testator hoc interdixisset. *Communis*, textu expresso *in cap. tua nobis 17. de testamentis*, ibi: *Cum igitur in omnibus piis voluntatibus sit per locorum Episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici; Mandamus quatenus Executores testamentorum hujusmodi, ut bona ipsa fideliter, & plenarie in usus prædictos expendant, monitione præmissa compellas*, juncto ejus Summario sic expresse dicente, ibi: *Episcopus compellit Fideicommissarios, seu Executores Testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamsi Testator hoc interdixisset.* Et sic pluries decrevit Sacr. Congregatio Concil. Vide verb. *Administrator a num. 3.* ubi referuntur decreta.

50 Executores testamenti deputari possunt a testatore unus, vel plures, sive ex Heredibus, sive ex extraneis, sive Clericis, sive Laicis. Molina *l.c. n.6.* Laym. *l.c.* n.102. Pirhing *l.cit. n.102.* Reiffenst. *l.c. n.776.* & alii communiter, per textus *in cap. Joannes 19. de Testamentis* ibi: *Joannes Clericus, & P. Laicus Executores ultimæ voluntatis*, & concordat *c.tua nobis 17. eodem.*

51 Etiam feminæ esse possunt Executrices Testamentorum. *Communis*, cum supracitatis Doctoribus, per text. *in c. Nos quidem 3. de testamentis*, & *l.A filio 15. ff. de Aliment. legat.*

52 Item etiam minores 25. annis possunt esse Executores; dummodo septemdecim annos excesserint. Hæc enim ætas sufficit, ut quis sit Procurator ad negotia; *c. Qui generaliter 5. §.fin. de Procuratoribus in 6.* Sic Covarruv. *l.c. n.4.* Molina *l.c. n.14.* Pirhing *l.c. n.102.* Reiffenst. *l.c. nn.776.* & alii passim.

53 Executores Testamentarii possunt esse etiam Religiosi omnes (exceptis Fratribus Minoribus) dummodo ad id licentiam habeant a legitimo suo Superiore. *Communis*, per clarum text. *in c.Religiosus Executor 2. de testamentis in 6.* & *Cle-*
54 *mentina Religiosis, de testamentis.* Per Superiorem autem, qui talem licentiam dare potest, intelligitur Superior Localis, seu Prælatus Conventus Monasterii, aut Domus Religiosæ, nisi speciales Constitutiones alicujus Religionis aliud ordinent. Pirhing *l.c. n.108.* Reiffenst. *l.c. n.777.* Sanch. *l.6 moral. cap.11. n.15. & 16.* Franc. *in cit. cap. Religiosus Executor* n.1. Laym. *l.c.* & alii passim.

55 Si Religiosus absque licentia Superioris munus Executoris testamentarii, sive ad causas profanas, sive ad causas pias suscipiat, & peragat, adhuc per eum gesta sunt valida. Felin. *in c.2. de Judiciis*, Layman *l.c. cap.11. n.5.* Pirhing *l.c. numer.109.* Sanchez *l.c. cap.11. n.44.* Barbosa *l.1. Jur. Eccles. univers. cap.42.* n.65. Azor. *t.1. Instit. moral. l. 12. cap.11. q.1.* Lezana *in summa q.Regul. verb. testamentum quoad Regulares n.4.* & alii plures; Et ratio est, quia licet Sacri Canones prohibeant, tamen non annullant executionem a Religioso absque licentia Superioris factam, adeoque talis executio est quidem illicita, & peccaminosa, sed non est irrita, & invalida: Tum quia quamvis Religiosus *velle, & nolle* non habeat, *c.Si Religiosus 27. de elect. in 6. & c.Religiosus 2. de testamentis in 6. c.Religiosi 5. de sepulturis in 6.* habet tamen consensum naturalem, qui una cum consensu testatoris sufficiens esse videtur ad hoc officium; *arg. l.Filius familias §.Veterani, ff. de Procuratoribus*, ubi deciditur, quod licet miles esse nequeat Procurator in Judicio, tamen, si non repellatur, actus ab eo gestus valeat.

56 Oppositum tamen non improbabiliter tenent Covarr. *de testam. c.17. n.2.* Molina *l.c.* n.9. Silvester *loc. c. qu.2. dict.3.* Franc. *in cit. cap.Religiosus 2. n.2. de testam. in 6.* & alii, cum quibus videtur inclinare Reiffenst. *l.c. n.279.* quamvis *n.278.* dicat, quod aliam sententiam affirmativam cum communi aliorum tenet Felinus *in c.2. de Judiciis*, Laym. *l. c. n.5.* Pirhing *l.c. n.109.* Sanch. *l.c.*

57 Fratres Minores nullatenus possunt esse Executores testamentorum, neque ad causas profanas, neque ad causas pias; neque a Superioribus potest eis ad id licentia concedi. *Communis* text. expresso *in Clementina Exivi 1. §.Verum etiam, de verb. signif.* ibi: *Prædictis fratribus non licet, nec competit quia potius (considerata sui puritate status) debent sibi scire interdictum quod hujusmodi executionibus, & dispositionibus se exponant, cum hæc sæpius absque litigio, & contradictione, vel administratione pecuniæ nequeant expediri.* 58

Possunt tamen Fratres Minores dare ad id consilium Executoribus a testatore deputatis. *Communis*, textu expresso *in cit. Clementina Exivi §.Verum etiam*, ibi: *Veruntamen in his exequendis dare consilium ipsorum statui non obsistit, cum in hoc ipsis circa bona temporalia nulla Jurisdictio, sive actio in Judicio, sive dispensatio tribuatur.*

Insuper potest testator committere alicui Fratri Minori, ut 59
ipse denominet unum, vel plures Executores. Et etiam præcipere potest Executoribus, ut non nisi illis pauperibus, vel causis piis hereditatem, vel legata distribuant, quos dictus Frater Minor elegerit, designaverit, vel denominaverit. Et in tali casu id licite Frater Minor perageret. Sic Barbosa *in cit. Clementina Exivi n.26.* Covar. *de testamentis c.17. nu. 1.* Abbas *in Clem. Religiosus n. penult. de Relig.* Sanch. *l.6. moral. c.11. n.32. & 41.* Rodriquea *Quæst.Regul. tom. 3. q.70. art.2.* Reiffenst. *l.c.* n.783. Bartolus ibi cit. & alii contra Molinam, & alios a Sanchez citatos, & ratio est, quia in tali casu cessat motivum, & ratio prohibitionis, cum hoc munus sine ullo litigio, & contradictione, vel administratione pecuniæ omnino exequi valeat Frater Minor, ut de se patet: cessante autem ratione, & causa legis, vel obligationis, cessat lex, seu obligatio ipsa. *l.Adigere 6. §.2. ff. De Jure Patron.* Cum ratio Legis sit anima legis *l.Cum ratio 7. ff. de bonis damnatorum*, adeoque &c.

Hinc conclude, quod testatorum voluntates Fratres Capuccini, & alii Minoritæ exequi possunt nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, & ad Beneficia, ac juvenes ad seminaria. Sic Sacra Congregatio Concilii in Papien. *Subsidii dotalis die 18. Augusti* 1731. ex Bullario Cappuccinor. *tom.1. p.187.* ubi refertur integra hæc causa cum sua resolutione, & egregiis notis, Vide etiam nostr. t.8. in Appendice Resolutionum *S. C. Conc.*

Regulares Executores Testamentarii, seu ultimarum vo- 60
luntatum, tenentur reddere rationem administrationis, seu executionis Episcopo; & si in hoc deliquerint, possunt ab ipso puniri. *Communis*, textu expresso *in Clement. Religiosis, de Testamentis*, ibi: „ Religiosis etiam exemptis deputatis „ ad executionem cujuslibet ultimæ voluntatis circa ipsius „ executionis Officium (quod utique non possunt, nisi a Superiore suo petita super hoc licentia & obtenta, suscipere) „ volentes præscindere materiam delinquendi, Pontificiæ „ constitutionis auctoritate statuimus, quod tales (etiamsi „ Prælationis fungantur Officio) locorum Ordinariis debitam reddere, ipsique Ordinarii absque dolo, fraude, seu „ negligentia de susceptæ executionis Officio teneantur exigere rationem, Illos, quos circa id deliquisse repererint, „ in aliorum exemplum pœna debita (quocumque non obstante privilegio) punituri.

Immo Regularis Executor ultimæ voluntatis defuncti, 61
quamvis ei secreto communicatæ, tenetur adhuc Episcopo requirenti aperire Summam, & circa quæ sit distribuenda ac rationem administrationis reddere, & tunc est eidem fides adhibenda, si juratus deponat, & concurrant probabiles conjecturæ de verisimili voluntate testatoris. Sic expresse Fagnan. *in c.tua nobis 17. de testam. n.61.* testans hunc casum suo tempore contigisse Mediolani, & in hanc sententiam a S.Congr. Conc. scriptas fuisse litteras ad Card. Borromæum Archiep.

Executor designatus, seu deputatus a Testatore non po- 62
test ordinarie compelli ad acceptandum, & exequendum tale munus, sive dispositio sit ad causam profanam, sive ad causam piam. Postquam tamen acceptavit expresse, vel tacite, omnino etiam invitus cogi potest, ut defuncti voluntatem exequatur. Abbas *in c.Joannes 19. n.3. de testamentis.* Covarruv. *ib. n.3.* Molina *disp.248.* n.3. Pirhing *l. c. n.113.* Reiffenst. *l.c. n.784.* & alii communiter, *arg. cit. cap. Joannes 19. de testam.* ibi: *Post susceptum mandatum cogi debent.* Et ratio est, quia universaliter loquendo, ut expresse habetur *§.Mandatum 11. Inst. de mandato: Mandatum non suscipere cuilibet liberum est, susceptum autem consummandum est.*

Dicitur autem notanter *Ordinarie*, quia aliquando ob ra- 63
tionabilem causam potest Episcopus Clericum in Testamen-

to Executorem designatum compellere, ut tale munus suscipiat, præsertim ad exequendia pia legata, si non ut Executorem Testamentarium, saltem ut delegatum, seu Commissarium suum, *arg. cap. Pastoralis 28. de Offic. deleg.* Et ratio est, quia universaliter potest Episcopus, quando ipsi aliqua Executio competit, munus suum alteri delegare, & delegatum, ut obediat, si sit sibi subditus, compellere. Sic Abbas *l.c.* Silvester verb. *Testamentum 2. q.3. dict.1.* & alii supracitati, *arg. l. In causarum delegationibus, Cod. Qui pro sua Jurisdictione.* Et ita Judex Laicus ob rationabilem causam poterit interdum Laicum suum subditum cogere ad munus Executoris suscipiendum, & exequendum. Sic citati Doctores, *arg. cit. l. In causarum delegationibus.*

64 Executores tenentur quamprimum possunt exequi ultimam voluntatem, nisi certum tempus ab ipso Testatore sit designatum. *Communis, arg. c. Si heredes 6. de testamentis, & l. Cum res 47. ff. de leg.1.* ubi expresse præcipitur, ut legata sine mora præstentur. Vid. verb. *Legatum n.41. & 42.*

65 Tam Judex Ecclesiasticus quam laicus potest compellere executores laicos ad exequendam voluntatem defuncti, sive dispositio sit ad causam profanam, sive ad causam piam, ita ut hæc causa sit mixti Fori, & detur locus præventioni. *Communis.* Et quidem quod id possit Episcopus seu Judex Ecclesiasticus, si dispositio sit ad causam piam, etiamsi testator sit laicus, habetur decisum *in c. tua nobis 17. de testamentis.* Et concordat *cap. Nos quidem 3. & cap. si heredes 6. eodem.* Et quod id possit etiam Judex laicus, quamvis dispositio sit ad causam piam, patet ex *Novella 131. c.10.* ibi: „ Si quis „ ædificationem Venerabilis Oratorii, aut Xenodochii, aut „ Ptochii, aut Orphanotrophii, aut Nosocomii, aut alterius „ veneranda Domus in novissima voluntate fieri disposue„ rit..., compleri jubemus providentia locorum Episcopi, „ & Civilis Judicis „. Quod autem id possit Judex laicus in casu, quo dispositio sit ad causam prophanam, & testator, & Executor sit laicus, est extra controversiam indubitatum ad omnes. Quod vero in tali casu id possit etiam Episcopus, quamvis testator, & Executor ipsius dispositionis ad causam prophanam sit laicus, tenet (teste Covarruv. *l.c. num. 3.* & Reiffenst. *l.c. n.789.*) *Communis Doctorum, arg. cit. cap. Si hæredes 6. de testamentis*; ubi sine ulla distinctione an dispositio testatoris sit ad causam piam, vel prophanam, & hæres, seu Executor sit laicus, vel Ecclesiasticus, tribuitur Episcopo facultas compellendi hæredes, seu Executores ad exequendam „ defuncti voluntatem, ibi: „ Si hæredes jussa testatoris non „ adimpleverint, ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis „ relicta est, Canonice interdicatur cum fructibus, & ceteris „ emolumentis, ut vota defuncti adimpleantur.

66 Judex autem laicus nullimode compellere ad id potest Executorem Clericum, cum Judici laico nulla competat Jurisdictio in personas Ecclesiasticas: *Communis*, per text. *in cap. Bene quidem 1. dist.96. cap. Ecclesia S.Maria 10. de Constitutionibus, cap. Cum laicis 12. de rebus Eccles. alienand. vel non, c. Decernimus 2. de Judiciis*, cum similibus.

67 Judex præsertim Ecclesiasticus statim post aditam ab Hærede hæreditatem compellere potest Executores, ut voluntatem defuncti executioni mandent, quamvis Testator id expresse ei inhibuerit; *Communis*, & quidem quoad primam partem, ex Juribus adductis *supra nu. 63.* juncta *l. Si domus 71. §.2. ff. de legatis 1.* ubi cum Executores jubeantur voluntatem Defuncti statim adimplere, sequitur clare, quod possint statim ad id compelli. Quoad secundam autem partem, nempe quod Executores possint ad id compelli, quamvis Testator id expresse inhibuerit, patet ex Juribus, & decretis adductis *supra n.48.* Et ratio est, quia privata persona non potest generalem Constitutionem publici Juris Ecclesiastici, vel Civilis immutare, aut impedire; *l. Nemo 55. ff.* „ *De leg.1.* ibi: „ Nemo potest in testamento suo cavere, „ ne leges in suo testamento locum habeant, & cap Requisi„ visti 15. de testamentis, *ibi*: Quia privata dispositio testa„ toris non potest generalem Constitutionem Canonis im„ mutare.

68 Si plures sint a testatore deputati Executores, & unus existat, seu exequi forte nolit; potest alius, etiam unicus ex deputatis, nisi testator aliud disposuerit, officium executionis libere adimplere; *Communis*, textu expresso *in c. Religiosus Executor 2, de testam. in 6. §. Sane*, ibi: „ Sane pluri„ bus a testatore simpliciter executoribus deputatis, uno „ eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi forte „ nolente, ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium „ differri contingat, poterit alius, nisi testator aliud expres„ serit, officium executionis injunctum libere adimplere.

Nulli executores, præter Summum Pontificem, nec Episcopi quidem, relicta ad certas pias causas in alios usus, 69
vel causas, quamvis evidenter meliores essent, possunt ordinarie commutare, si voluntas determinata Testatoris commode, ac juste adimpleri possit; *Communis*, per text. *in c. Nos quidem 3. de testamentis, c. Ultima voluntas 4. caus.13. q.2. Clement. Quia contingit 2. de Religiosis domibus*, cum similibus.

An autem, quando, & ob quas causas possit mutari ulti- 70
ma voluntas testatoris, præsertim quoad legata, aliasque pias causas a Papa, & ab aliis, Vide verb. *Legatum a num.143. ad 165.*

Executores, & Hæredes intra quod tempus teneantur 71
adimplere voluntatem testatoris, & quas pœnas incurrant; si negligentes fuerint? Vid. d. verb. *legatum a n.41. ad 46.* & verb. *Hæres a n.44. ad 52.*

Executores, & Hæredes quibus, & quo ordine distribue- 72
re possint, & debeant legata pia a Testatore relicta? Vide d. verb. *legatum a numer. 47. ad numer. 95. & a numer. 125. ad 132.*

Novæ additiones ex aliena manu.

De exequutoribus testamentariis, de quibus & hic disse- 1
rit *Auctor*, gravis est quæstio illa, utrum ipsi ubi sunt plures conveniri in solidum queant de gesta administratione, tametsi non omnes administraverint?

Hanc autem quæstionem sibi proposuit Rota *in Posnanien. legatorum 6. Decembr.* 1748, *cor. bon. mem. Vicecom.* & ita 2
„ §.7. *& seq.* resolvit: „ Constito ex hisce de acceptatione „ exequutoriæ, & administratione hæreditatis per Guglielmum exercita, inutiliter opponebatur, quod eidem saltem „ suffragari debeat beneficium ordinis, & excussionis, ut „ nempe ceteri quoque Administratores, qui administrant, „ conveniri debeant, quodque ipse pro illis dumtaxat rebus „ hereditariis, quæ ad eius manus pervenisse constet, re„ manserit obligatus. Objectum namque plenissime confu„ tatur ex eo quod quum agatur de exequutore, & Admini„ stratore voluntario, cum eo rigidius procedi solet. quia „ quum potuisset injunctum munus respuere, sibi debet im„ putare, si administrationem, prout debebat, non exercuit, „ ideoque nec beneficio ordinis, & excussionis juvari debet, „ sed etiamsi non administraverit in solidum conveniri po„ test &c. vel saltem exuberat, ut quid modicum, vel mi„ nimum de eadem administratione participaverit. Præcipue „ quia nulla habetur divisio hujusce administrationis, vel a „ Judice, vel a testatore facta; adeoque quemadmodum apud „ omnes individua fuit administratio hæreditatis, ita quoque „ individua, & solidalis resultat eorum obligatio erga lega„ tarios. Nec unusquisque amplius excipere valet se ratio„ nem redditurum de bonis ad ejus manus perventis; quippe „ id procederet, ubi ageretur de administratione particulari, „ & adesset divisio administrationis, vel a Judice, vel a te„ statore facta: secus autem ubi administratio fuit omnibus „ generalis, & solidaliter attributa, & ab omnibus unitim „ acceptata.

Articulus IV.

Quoad ea, quæ concernunt Codicillum, seu Clausulam Codicillarem.

Codicillus sic dicitur, quasi parvus Codex, seu parva 1
Scriptura; Sic Laymau *l.3. de Justitia tract.5. cap. 8. n.1.* Pirling. *l.3. Decr. tit.26. n.7.* & alii passim. Unde „ Co- 2
„ dicillus est ultimæ voluntatis testificatio sine Hæredis di„ recta institutione, & solemnitate testamentaria; Est in re „ Communis „ & desumitur *ex tot. tit. Instit. & Cod. de Codicill. & ex tit. ff. De Jure Codicilli.*

Codicillus potissimum differt a testamento per illa verba; 3
Sine Hæredis directa institutione: Testamentum enim non subsistit sine Hæredis directa institutione, ut supra probavimus *art.1. n.3.* per expressa Jura ibi adducta. Et e contra Codicillus debet esse sine Hæredis directa institutione, quia in Codicillo neque Hæreditas directe dari, neque auferri alicui

potest,

potest, textu expresso in §. *Codicillis autem 2. Instit. de Codicillis*, *l. Hæreditatem 2. & l. Si idem 7. Cod. de Codicillis*, & *l. Quod per manus 10. ff. De Jure Codicillorum*. Et hoc: *Ne confundatur Jus testamentorum, & Codicillorum*, ut expresse dicitur *in c. §. Codicillis*.

4 Dicitur autem notanter; *Sine directa Hæredis institutione*, quia licet in Codicillo nequeat Hæres institui directe, potest tamen institui indirecte, quatenus nempe in Codicillo potest relinqui Fideicommissum, & sic Hæres instituì indirecte, prout contingit, si quis sine Testamento decedens faciat Codicillum, & in eo roget Hæredem ab intestato, ut Hæreditatem, vel totam, vel partem restituat alteri; In hoc enim casu Hæres parere tenetur, quamvis Trebellianicam deducere possit; *Communis*, textu expresso in *cit. §. Codicillis 2. Instit. de Codicillis*, ibi: *Nam per Fideicommissum hæreditas Codicilli Jure relinquitur*. Et concordat *l. hæreditatem 2. Cod. De Codicillis*.

5 Item Codicillus speciatim differt a testamento per illa verba; *Et sine solemnitate testamentaria*, quia, ubi ad testamentum non privilegiatum requiruntur septem testes, ut patet ex dictis, & adductis Juribus *supra art. 1. num. 14. & 32.* ad
6 Codicillum requiruntur solum quinque testes. Et ubi ad dictum Testamentum requiritur, quod testes sint masculi, & rogati, ut patet ex dictis, & adductis Juribus *ib. n. 15. 17. & 38.* ad Codicillum sufficiunt testes, sive fœminæ, sive masculi, sive rogati, sive non; *Sic Communis Doctorum* per textum *in l. Si quis 8. §. 3. Cod. de Codicillis*, ibi: „ In omni „ autem ultima voluntate, excepto testamento, quinque „ testes, vel rogati, vel qui fortuito venerint, in uno eodem„ que tempore debent adhiberi, sive in scriptis, sive sine „ scriptis voluntas conficiatur, testibus videlicet, quando in „ scriptis voluntas componitur, subnotationem suam accom„ modantibus „. Et licet in allato textu, quod possint in Codicillo testes esse etiam fœminæ, non habeatur explicite, habetur tamen implicite, quia in requisito numero testium non requiruntur soli masculi, nec fœminæ excluduntur, sicut in numero testium requisitorum ad testamentum, ut patet ex dictis, & adductis Juribus *supra art. 1. n. 15.* Ubi autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *c. Quia circa 22. de privil. & l. De pretio 8. ff. De Publiciana in rem actione*. Et si id voluisset etiam pro Codicillo, expressisset, uti expressit pro testamento; *arg. c. Inter corporalia 2. de translatione Episc. §. Sed neque istud, cap. Ad audientiam 12. de Decimis*; Ita Glossa *in cit. l. Si quis 8. Cod. De Codicillis*, Tuschus *litt. C. conclus. 405. n. 1.* Baldus *cons. 283. circa finem lib. 3.* Reiffenst. *l. 3. Decret. tit. 26. n. 711.* ubi testatur de communi; Vid. verb. *testis art. 1. n. 47.*

7 In Codicillis parentum inter liberos, & ad pias causas sufficiunt duo testes; Ita Tuschus *litt. C. conclus. 405. n. 11.* Molina *disp. 131. n. 8.* Reiffenst. *l. c. n. 712.* & alii; Et ratio est clara, quia cum duo testes sufficiant ex dictis, & adductis Juribus *supra art. 2. n. 6. & 29.* ad testamentum inter liberos, & ad pias causas, a fortiori sufficient ad Codicillum, utpote ad sui formam minorem requirens solemnitatem, quam testamentum.

8 Codicillum facere potest omnis, & solus, qui testari valet; *Communis*, textu expresso *in l. Divi 6. ff. De Jure Codicillorum*, ibi; *Codicillos is demum facere potest, qui & Testamentum facere potest*.

9 Codicillus fieri potest, tam in scriptis, quam sine scriptis, seu oretenus; *Communis*, textu expresso *in l. Si quis 8. §. 3.* „ *Cod. De Codicillis*, ibi; „ Sive in scriptis, sive sine scriptis voluntas conficiatur.

10 Codicillus fieri potest absque testamento; *Communis*, per text. *in l. Non idcirco 4. Cod. de Codicillis*, & *§. Non tantum 1. Inst. de Codicillis*.

11 Item Codicillus fieri potest cum testamento, & post illud jam factum; *Communis*, per text. *in cit. §. Non tantum 1. Instit. de Codicillis*, & *l. Si quis 3. ff. de Jure Codicillorum*.

12 Item Codicillus fieri potest etiam ante Testamentum factum; *Commun.*, per textum *in c. §. Non tantum 1. Inst. de*
13 *Codicill.* Ad hoc tamen, ut valeat Codicillus factus ante testamentum, requiritur, quod testator in testamento subsequenti expresse illum confirmet; *Commun.* textu expresso „ *in cit. §. Non tantum*, ibi; „ Sed cum ante testamentum „ factum Codicilli facti erant, Papianus ait, non aliter vi„ res habere, quam si speciali postea voluntate confir„ mentur.

14 Quamvis non possit quis duo Testamenta facere, ita ut ambo valeant, cum per posterius rumpatur prius, textu ex„ presso in §. Posteriore 2. Institut. Quibus modis testamen„ ta infirmentur, ibi: Posteriore quoque testamento, quod „ Jure perfectum est, superius rumpitur „, cum similibus.
Potest tamen quis duos, vel plures validos Codicillos face- 15
„ re, textu expresso in §. Codicillos autem 3. Cod. De „ Codicillis, ibi: Codicillos autem etiam plures quis face„ re potest; & l. Divis §. 1. ff. de Jure Codicillorum, ibi:
Codicillos, & plures quis facere potest. Non revocatur 16
prior per posteriorem, nisi quatenus sibi contrarii sunt. *Communis*, per textum expressum *in Cap. Cum proponatis 3. Cod. de Codicillis*. Et ratio disparitatis est, quia in Codicillis res singulares tantum relinquuntur, & ideo possunt quædam res relinqui in uno Codicillo, & quædam aliæ in altero, & sic uterque potest subsistere absque contrarietate. In testamentis autem relinquitur necessario Hereditas, quæ est successio in universum Jus defuncti; l. Hereditas 62. ff. de „ Reg. Jur., ibi: Hereditas nihil aliud est, quam successio „ in universum Jus, quod defunctus habuerit: & ideo prius testamentum rumpitur per posterius, cum non possit utrumque subsistere cum tali contrarietate relictæ integræ Hereditatis.

Dispositio dicentis se velle testamentum facere, si ex de- 17
fectu solemnitatis non valet ut Testamentum, neque valebit ut Codicillus, quamvis omnes solemnitates requisitæ ad Codicillum concurrant, nisi talis dispositio Clausulam habeat „ Codicillarem. *Communis* text. expresso in l. Sæpissime 1. „ ff. de Jure Codicillorum, ibi: Sæpissime rescriptum, & „ constitutum est eum, qui testamentum facere opinatus est, „ nec voluit quasi Codicillos id valere, videri nec Codicil„ los fecisse: ideoque quod in illo testamento scriptum est, „ licet quasi in Codicillis poterit valere, tamen non de„ betur.

Et idem est sentiendum, quamvis quis expresse quidem 18
non dicat, quod testari velit, sed tantum Heredem instituat, vel exheredationem faciat, quia sic faciendo præsumitur, „ quod testari voluerit, per textum in l. Non Codicillum „ 14. Cod. de testamentis, ibi: Non Codicillum, sed testa„ mentum aviam vestram facere voluisse, institutio, & „ exheredatio facta probant evidenter.

Dicitur autem notanter in conclusione: *Nisi talis disposi-* 19
tio Clausulam habeat Codicillarem, quia si testamentum habeat talem Clausulam Codicillarem, quamvis ex defectu solemnitatis non valeat ut Testamentum, valebit tamen ut „ Codicillus. *Communis*, per textum in l. Si quis 8. §. 1. „ Cod. de Codicillis; & l. Ex ea Scriptura 29. ff. Qui te„ stamenta facere possunt.

Unde Clausula Codicillaris est, quam testator testamento 20
apponit, & per eam expresse, vel tacite declarat, quod si sua ultima dispositio ex defectu alicujus solemnitatis non valeret ut testamentum, valeat tamen ut Codicillus. *Ita inære Communis*.

Duplex igitur est Clausula Codicillaris, expressa scilicet, 21
& tacita. *Expressa* est, dum testator expresse dicit, v. g. *Si hæc mea dispositio non valet vi testamenti, volo, ut valeat vi Codicilli*. *Tacita* est, dum Testator id non expresse, sed „ tacite, vel virtualiter innuit, dicendo, v. g. Si hæc mea „ dispositio non valeat ut testamentum, volo, ut valeat „ omni meliori modo, quo potest. Sic Communis Docto„ rum, argum. l. Si quis 8. Cod. de Codicillis, l. Sæpis„ sime 1. ff. De Jure Codicillorum, & l. Ex ea Scriptura „ 29. ff. Qui testamenta facere possunt, l. Si Jure 11. Cod. „ de Testamentaria manumissione.

Effectus Clausulæ Codicillaris, sive expressæ, sive taci- 22
tæ sunt plures, & præcipui sunt sequentes; Primus est, quod in casu, quo testamentum ex defectu alicujus solemnitatis ad ipsum requisitæ est nullum vigore testamenti, valet nihilominus vigore Codicilli, seu ut Codicillus; Unde quamvis Heredis institutio omnino irrita sit, tamen Heres ab intestato succedens tenetur solvere omnia Legata, ac Fideicommissa particularia in tali nullo testamento recepta; & hoc propter adjectam illam clausulam Codicillarem. *Communis*, per text. *in cit. l. Si quis 8. §. 1. Cod. de Codicillis, cit. l. Si Jure 11. Cod. de testamentaria manumissione*, & *cit. l. Ex ea scriptura 29. ff. Qui testamenta facere possunt*.

Secundus effectus est, quod, si Testator carens Heredi- 23
bus necessariis in hujusmodi irrito, & invalido Testamento instituat Heredem extraneum, virtute dictæ clausulæ Codicilla-

cillaris institutio directa vertitur in Fideicommissariam, & proximi Heredes ab intestato tenentur restituere Heredi extraneo in tali irrito testamento per modum Fideicommissi instituto totam hereditatem, sola pro se retenta trebellianica. Jason. *in Authent. Ex causa* 22.*Cod.De liber. prater.* Tuschus *litt.C. conclus.*404., *& sequent.* Laym. *lib.* 3. *tract.*5. *cap.*8. *num.*4. Gailus *lib.*2. *Observ.*114. Reiffenstuel *loc. cit. numer.* 720., & alii Communiter, per text. *in l. Ex ea scriptura* 29. *ff. Qui testamenta facere possunt*, *l. Scævola* 76. *ff. Ad Senatus consult. Trebellian. l. Si Frater* 5. *Cod. De Fideicommissis*; *& l. Si quis* 8. *Cod. de Codicillis*.

24 Item si testator Herede necessario scienter præterito, vel injuste exheredato in tali testamento nullo instituat Heredem extraneum, virtute dictæ Clausulæ Codicillaris tenetur Heres necessarius restituere dicto instituto heredi extraneo totam hereditatem, sola retenta pro se Legitima, & trebellianica simul. Ita Clarus §. *Testamentum quæst.* 46. Tuschus *lib.*6. *conclus.*292. *num.*1. Gailus *loc. cit. num.* 3. dicens hanc conclusionem esse indubitabilem. Layman *loc. citat.* cum Molina *disp.*132. Reiffenstuel *loc. cit. num.*721., & ipso teste *Communi aliorum*, *arg. citatis Iuribus*.

25 Tertius effectus est, quod Heres institutus in tali testamento possit pro libitu agere, vel ex testamento, vel in vim Codicilli, idest possit, vel vi testamenti petere totam hereditatem in ipso sibi relictam, vel timens testamentum non subsistere, agere in vim Codicilli, & vi illius petere, ut hereditas per modum Fideicommissi sibi restituatur, cum hac tamen advertentia, quod, si Heres institutus incæpit agere ex Testamento, non possit amplius variare, & hereditatem petere in vim Codicilli, nisi esset ex agnatis usque ad quartum gradum, vel ex cognatis usque ad tertium gradum. *Communis*, textu expresso *in l. Si quis* 8. 1., *&* 2. *Cod. de Codicillis*, ibi: *Illo electionis videlicet jure perdurante, ut, qui ex Testamento agere voluerit, ad Fideicommissum migrare non possit. Si quis vero ex parentibus utriusque sexus, ac liberis usque ad quartum gradum agnationis vinculis alligatus, vel cognationis nexu constrictus usque ad tertium scriptus Heres fuerit, vel nuncupatus, in eo videlicet testamento, quod testator vicem quoque Codicillorum voluit obtinere, licebit ei, si de hereditate ex testamento secundum mortui voluntatem agens fuerit superatus, vel certe ipse sponte voluerit ad Fideicomm. subsidium convolare*.

26 Testamentum autem minus solemne non potest vi dictæ clausulæ Codicillaris valere ut Codicillus, nisi habeat saltem solemnitates ad Codicillum requisitas, nempe quod interfuerint quinque testes, & adhibiti fuerint uno, eodemque tempore, & si in scriptis conficiatur Codicillus, dicti testes suam subnotationem interposuerint, ut patet ex *l. Si quis* 8. §.3. *Cod. De Codicillis*, & ex dictis *supra num.* 6. Excipe ta-
27 men, nisi dispositio esset ad pias causas, seu inter liberos, quia tunc sufficerent duo testes, ut patet ex dictis *supra num.* 7.

28 Ad complementum de Codicillis advertendum est, quod Codicilli introducti fuerunt, & præcipue inserviunt ad Ficommissa, & legata relinquenda. Item ad testamentum declarandum, immutandum, minuendum, augendum, ei addendum, vel demendum, & hujusmodi, salva semper tamen Heredis institutione, cum hereditas per Codicillum, nec dari, nec adimi possit, ut patet ex §. *Codicillis autem* 2. *Instit. de Codicillis*, *& l. Hereditatem* 2. *Cod. de Codicillis*.
29 Et primus, qui Codicillos introduxit, fuit *Lucius Lentulus*, ut expresse habetur *in princip. Institut. de Codicillis.* ibi: *Augusti tempora constat Codicillorum Ius in usu non fuisse, sed primus Lucius Lentulus (ex cujus persona etiam Fideicommissa esse caperunt) Codicillos introduxit &c.*

30 Alia ad rem. Vide verb. *Fideicommissum*, verb. *Legatum*.

Nova Additiones ex aliena manu.

1 Solet clausula codicillaris apponi testamentis Rusticorum, Mulierum, & aliorum, qui ejus vim haud intelligunt.
2 Quæstionis propterea est, an ea in hisce testamentis expressa effectus suos pariat?

Sunt qui negant, idque quia quum Personæ hæ clausulam,
3 ejusque effectum ignorent, hinc non præsumuntur rogasse hæredem ab intestato, ut is vi clausulæ illius præstanda præstet. Vide quos pro hac sententia citat doctores *Turrett. de effect. & defect. clausul. Codicill. q.*9. *n.*3.

Affirmativa tamen prævaluit sententia. Mox dictæ enim 4
personæ adhibendo Notarium, censentur eum rogasse, ut ita condat testamentum, qui omnes meliori modo subsistere possit. Jam ergo non commodius sustinetur quam per clausulam Codicillarem. Ergo ut hunc quoque addant voluisse
videntur. Qui enim vult finem censetur etiam voluisse media 5
ad finem conducentia. Qua propter clausulam Codicillarem semper voluntate Testatoris adiectam præsumi, tradunt post alios *Carpzov. lib.*6. *Respons.*7. *per tot. Castill. lib.*4. *de conject. ultim. volunt. c.*49. *n.*27.

Articulus V.

Quoad ea, quæ concernunt revocationem, seu mutationem, irritationem, ruptionem, & destitutionem Testamenti, & Codicilli.

Quilibet testator potest usque ad mortem semper, & pro 1
libitu suum testamentum, & Codicillum penitus revocare, aut mutare, Sic Doctores communiter per clarum textum in *l. Quod si* 4. *ff. de adimendis legatis*: *Ambulatoria enim est voluntas defuncti usque ad vita supremum exitum*, & novissima ipsius voluntas est servanda, textu expresso *in l. Translatio* 6. *ff. de adimendis legatis*, ibi: *Novissima enim voluntas servatur*. Et sic Rota recent. *part.* 4. *tom.*2. *decis.*456. *num.*16. *part.*10. *decis.*103. *numer.*33., *&* 34. & sæpe alibi.

Etiamsi promiserit, seu pacto se obligaverit de non revo- 2
cando, aut mutando, *Communis*, per text. *in cit. l. Si quis* 24. *ff. de legatis* 3. *Nemo enim*, ut expresse ibi dicitur, *eam sibi potest legem dicere, ut a priori* (voluntate) *ei recedere non liceat*; sic expresse Glossa in *cap. Cum Marthæ* 9. *verb. Non valet*, *de celebrat. Missar.*, ibi: *Unde potest mutari testamentum, etiamsi pactum intervenerit, ne possit mutari*, per text. in *leg. Pactum quod dotali* 15. *Cod. de pactis*.
Et etiamsi fuerit a Principe confirmatum. Sic expresse Glos- 3
sa *in c. cap. Martha verb. Non valet*, per text. in *l. Omnium testamentorum* 15. *Cod. de testamentis*, quia dicit Glossa *ibid. Nemo hanc legem sibi dicere potest, ut a priori testamento sibi recedere non liceat*, per cit. *leg. Si quis* 22. *ff. de legat.* 3.

Dummodo tamen in posteriori testamento mentionem fa- 4
ciat, quod non obstante tali obligatione, seu promissione de non revocando, velit revocatum testamentum prius, *l. Si mihi, & tibi* 12. §. *final. & ibi Glossa verb. Non valebit*, *ff. de legatis* 1., *& cit. l. Si quis* 22. *ff. de legatis* 3. ubi postquam dictum est: *Nemo enim eam sibi potest legem dicere, ut a priori ei recedere non liceat*. statim subjungitur: *Sed hoc ita locum habebit, si specialiter dixerit, prioris voluntatis sibi pænituisse*. Sic Fachineus *lib.*4. *cap.* 29. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.*26. *num.* 730. Menochius *lib.*4. *Decretal.*169. *num.* 25., *&* 26. ubi plurimos alios citat, vereque asserit hanc esse receptam, & communem sententiam contra Bartol. in *leg. Si quis* 11. *num.*9. *ff. de legat.*3. Fabrum, Morandum, & alios volentes etiam, ut sine mentione prioris clausulæ derogatoriæ possit revocari, vel censeatur revocatum per posterius testamentum.

Non est tamen necessaria talis mentio, si testator posterius 5
testamentum juramento confirmat. Covarruvias *de testam.p.*2. *Rub. nu.*59. Molina *disp.* 153. *nu.*26. Reiffenstuel. *loco citat. num.*740., & ipso teste communis aliorum, quia tunc merito præsumitur pœnitere prioris voluntatis quamvis nullam penitus mentionem faciat prioris testamenti, aut clausulæ derogatoriæ prioris voluntatis eidem insertæ.

An autem revocari possit testamentum, quod Testator ju- 6
ramento confirmavit se nullatenus revocatum? Variant Doctores. Communior, & probabilior Canonistarum tenet, quod tale testamentum saltem licite revocari nequeat. Glossa *in cap. ultima voluntas* 4. *caus.*13. *q.*1. *quia*, ut dicit ipsa, *hoc juramentum non vergit in interitum salutis æternæ, ergo est servandum*, ut extra *de jurejurando*, *Si vero*, Molina *loco cit.* Reiffenstuel *loco cit. num.*741. Albert. *in l.*1. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* & ipso teste apud Clarum §. *Testamentum q.*94. *numer.* 3. Communior Canonistarum *argument. cap. Si vere* 8., *& cap. Cum contingat* 28. *de jurejurando*, ubi universaliter

versaliter decernitur, quod omne juramentum, quod non vergit in præjudicium tertii, nec in interitum salutis æternæ, sit omnino servandum, & adimplendum, quamvis caderet super actu Legibus infirmato, ut expresse habetur in Summario dicti *cap. Cum contingat*, ibi: *Juramentum præstitum super actu a Lege infirmato*. Legistæ autem defendunt communiter quod tale testamentum adhuc revocari possit, uti asserunt & tenent Clarus §. *Testamentum quæst.94. num.3.* Alexander in *l. Stipulatio hoc modo num.1. ff. de verbor. obligat.* Dauth. *de mutat. testam. num.89., & seq. argum. citat. leg. Si quis 22. ff. de Legat.* 3. Et id expresse statuitur in jure Bavarico teste Land. Recht. *t.34. art.15.* Quæ Legistarum opinio ad-
7 mittenda revera est in casu, quo gravis prius non prævisa emergeret mutatio circumstantiarum, ut si graves inter Testatorem, & heredem ortæ essent non prævisæ inimicitiæ, & hujusmodi: Juramentum enim sicuti, & ceteri actus tacitam includens conditionem, *rebus sic stantibus*, prout tenet communis Doctorum, *argum. cap. Quemadmodum 25. de jurejurando*. Ubi expresse deciditur, quod licet quis juraverit certam ducere uxorem, eam ducere non teneatur, si post juramentum mulier illa meretrix, vel leprosa, aut paralytica fieret, aut oculos, vel nasum amitteret, seu quidquam „ ei turpius eveniret, ibi: Quoniam in eo talis erat subin- „ telligenda conditio, si videlicet illa in legem conjugii non „ peccaret . . . . Quia in illo juramento talis debet condi- „ tio subintelligi, si videlicet contra regulam desponsationis „ non venerit &c. „ Et sic expresse tenet ibi Glossa *verb. Conditio* plurimas adducens similes conditiones in juramentis tacite subintellectas, & in utroque jure tum Canonico, tum Civili admissas.

8 Etiam testamentum reciprocum, seu mutuum factum inter conjuges, seu inter duas, aut plures alias personas nulla ratione conjunctas, potest a quovis conjugum, seu quavis ex illis personis pro sua parte libere revocari, etiam inscio, vel invito altero conjuge, seu inscia, vel invita altera persona. Sic Gailus *lib.2. observ.* 117. *num.2.* Peck. *de Testam. conjug. lib.1. cap.43.* Berlik. *in aureis decision. dec.92.* Mynsinger. *centur. 1. observ.8. num.5.* Reiffenstuel *loco cit. numer.381.*, & ipso teste communissima aliorum. per text. *in cit. leg. Si quis 22. ff. de Legat.3.* ubi expresse dicitur: *Nemo enim eam sibi potest legem dicere, ut a priori* (voluntate, seu Testamento) *ei recedere non liceat*. Et ratio est, quia *ambulatoria est voluntas defuncti usque ad vitæ supremum exitum*, textu expresso *in l. Quod si 4. ff. de alimentis legatis*: Testamentum enim non est firmum, nec effectum aliquem habet, seu nihil valet ante mortem testatoris, ut expresse „ habetur „ in Epistolæ ad Hebræos cap.9. num.16., & 18., „ ibi: Ubi enim testamentum est, mors necesse est interce- „ dat testatoris; testamentum enim in mortuis confirmatum „ est, alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est; „ Cap. Cum Marthæ 6. de celebrat. Missarum, l. cum hic „ status 32. ff. de donationibus inter virum, & uxor. cum „ similibus.

9 Et id valet, non solum in casu, quo unus conjux, seu una ex illis personis jam obiit, sed etiam si ambo, vel ambæ adhuc vivant, sive dein alter conjux, seu altera persona revocationem sciat, & consentiat, sive nesciat, & contradicat: Valor enim testamenti neutiquam dependere potest a voluntate, seu arbitrio alterius, textu expresso *in l. Illa institutio 32. ff. de Heredibus instituendis*, ibi: *Nam satis constanter veteres decreverunt Testamentorum jura ipsa per se firma esse oportere, non ex alieno arbitrio pendere*. Sic supra cit. Doctores cum communi aliorum.

10 Item id etiam valet quamvis in una, & eadem charta reciprocum, seu mutuum testamentum conscripserint, seu scribi fecerint. Licet enim una sola sit charta, nihilominus duplex distinctum, ac separabile censetur esse, & est testamentum, ita ut quivis de suis bonis præsumatur testamentum fuisse. & consequenter pro sua parte potest illud denuo libere revocare, per omnia allegata, & similia jura. Sic cum communi supralaudati Doctores.

11 Quando una pars clandestine suum revocat testamentum reciprocum, censetur etiam ab altera tacite revocatum, & suum, seu prius statim illud expirasse censetur. Sic Menochius *de præsumptionibus lib.4. præsumpt.95. num. 20.* Peck. *loco cit.* Reiffenstuel *loco cit. num. 382.*, & alii; Et ratio est, quia, hujusmodi reciprota, & mutua testamenta censentur & præsumuntur ordinarie facta sub spe, & tacita conditione, quod nullus ante mortem alterius testamentum revocare, sed potius unus alteri in eventum mortis tali testamento favere velit. Actus autem agentium non operatur ultra intentionem & voluntatem eorum; *leg. Non omnis 19. ff. de rebus creditis si certum petatur*, *cap. Cum olim 37. de præbend.*, & actus sub conditione celebratus, conditione non impleta nullum operatur effectum, *argum. §. Sub conditione 4. Instit. de verbor. obligat.*, & *l. Unic. §. Sin autem. Codic. de caducitat. tollend.* cum similibus. Idem habetur in statutis Bavariæ *tit. 3. art.3.* ubi universaliter statuitur, quod si unus conjugum testamentum inter eos reciproce factum clandestine revocet, etiam alterius testamentum revocatum censetur, & quidem merito, quia frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servari recusat, textu expresso *in cap. Frustra 75. de reg. jur.* in 6. & concordant *cap. Cum pridem 4. §. Ille igitur, de pactis*, *cap. Pervenit*, & ibi Glossa *2. de jurejurando*, *cap. Innocens 23. caus.22. q.4.* cum similibus. Tum quia sic clandestine revocans suum reciprocum testamentum, censetur dolose, & fraudulenter agere; fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *c. Sedes 15. & Cap. Ex tenore 16. de Rescriptis*, *c. Tuæ 12. de Clericis non residentibus*, *cap. Intelleximus 7. de judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*; *l. In fundo 38. ff. de rei vindicat. leg. Cum his 8. ff. de transact. l. Non fraudantur 134. ff. de Regul. jur. l. Si Legatarius 25. Cod. de Legatis*. Si vero, ut prosequuntur statuta Bavarica *loco citato* unus non clandestine, sed sciente altero, testamentum revocavit, remanet conjugis alterum testamentum in suo valore, si post revocationem ab altero factam tamdiu adhuc vixit, quod etiam ipse suum testamentum facile revocare, vel mutare expresse potuisset, & tamen non fecit. Ipse enim in tali casu videretur cessisse juri suo, ut quilibet potest, textu expresso *in c. Si de terra 6. de privilegiis*, ibi; *Cum liberum sit unicuique juri suo renunciare*, & concordant *cap. Si diligenti 21. de foro competente*, *leg. Si Judex 41. ff. de minoribus*, *leg. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis*.

Testamentum reciprocum, seu mutuum inter conjuges seu 12
alias personas fieri potest oretenus, & in scriptis in una, vel diversa charta, eodem vel diverso tempore, coram iisdem, vel diversis testibus; Ita tamen quod si in eadem charta, & coram iisdem testibus fiat, seu utraque persona illud signare, & subscribere, ac testes, ad ferendum testimonium rogare, seu requirere debeat; Et ipsi testes in subscriptione, non tantum proprium nomen, sed etiam illud utriusque conjugis, vel personæ separatim, ac specifice exprimere debeant. Et sic uterque conjux, seu utraque persona necessario debeat rogare, seu requirere testes casu, quo coram iisdem testibus eodem tempore simul testamentum reciprocum, seu mutuum oretenus ab ipsis fiat. Gailus *lib.2. observat.* 117. *numer. 1.* Schmidt. *ad tit.34. artic.12. num.1. & seq.* Jul. Clar. §. *Testamentum num.1., & seq.* Molina *disp.152. numer. 1., & seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.371.*, & ipso teste communis aliorum, *arg. leg. Licet, 19. Cod. de pactis*, *l. Eo quod, Cod. Si certum petatur*, *l. Hac consultissima 21. Cod. de Testament. leg. Singulos testes 30. ff. Qui testamenta facere possint*, Et ratio est, quia licet uterque conjux, seu utraque persona coram iisdem testibus eodem tempore simul testamentum reciprocum oretenus condat, seu in una, & eadem charta suam testamentariam voluntatem exprimat duplex tamen testamentum est, cum quivis tantum de sua substantia testetur. Berlick. *in aureis decisionib. decis.92. nu.4.* Gailus *loc. cit.* Mynsinger. *centur. 1. observat.8. num.6.* Reiffenstuel *loc. cit. num.371.*, & alii communiter, *arg. l. Servi electione 5. §.2. ff. de Legatis 1.* cum similibus.

Testamenta reciproca, seu mutua inter conjuges, vel alias 13
personas possunt confici bis, vel aliis similibus formulis. Si ambo conjuges simul v. g. in eadem charta suam reciprocam testamentariam voluntatem scribant, vel scribi faciant, poterunt hujusmodi verbis uti „ Nos infrascripti conjuges hisce testamur, quod unus alterum post mortem suam Heredem suum instituat, & institutum velit, vel unus alteri omnium bonorum relinquat usumfructum cum hoc onere, quod &c. „ Si vero quivis conjux distincte, separatim, ac in singulari in eadem charta suam dictam testamentariam voluntatem scribat, vel scribi faciat, poterit uti hujusmodi verbis „ Ego N. maritus hisce testor, quod post „ mortem meam volo pro Herede mea habere, seu Here- „ dem meam instituo dilectissimam uxorem meam N. vel le- „ go

„ go eidem bonorum omnium, vel certorum usumfructum „ &c. „ Et sic vicissim uxor voluntate Mariti integra ex„ pressa, ac scripta subjunget „ Et Ego N. uxor reciproce „ post mortem meam volo pro Herede meo habere, seu He„ redem meum instituo dilectissimum Maritum meum N. vel „ lego eidem usumfructum &c. vel hoc, vel illud &c. Hac etiam alia forma, vel simili uti poterunt duo conjunges, seu duæ aliæ personæ mutuo consensu volentes se reciproce Heredes instituere, seu reciproce sibi aliquid legare „ Si ergo „ N. ante te N. decessero, Heredem omnium bonorum „ meorum te instituo, vel usumfructum omnium bonorum „ ad dies tuæ vitæ tibi N. lego &c. *Et alter reciproce*. Si „ ego N. ante te N. obiero, te N quoque Heredem om„ nium bonorum meorum instituo, aut hoc, vel illud tibi „ N. lego &c. Idem etiam in separatis duabus chartis, vel „ etiam oretenus præstare poterunt, dummodo semper illud signent, & subscribant, ac testes ad ferendum testimonium rogent, seu requirant, ut dictum est supra *num.* 12. *arg. leg. Licet* 19. *Cod. de pactis*, *leg.* Eo *quod* 10. *Cod. Si certum petatur*, *leg. Hac consultissima* 21. *Cod. de testamentis*. *leg. Singulos testes* 30. *ff. Qui testamenta facere possunt*. Et est hic advertendum, quod non refert an conjuges, seu aliæ personæ æqualiter, vel inæqualiter se invicem instituant, uti cum aliis ex jure, & praxi ostendit, ac probat Berlik. *in aureis decisionibus decis.* 92., & sequitur Reiffenstuel *loco citat. numer.* 371.

14 Quoad reciproca testamenta conjugum est specialiter notandum, quod tunc maxime fieri solent, & possunt, quoad Hereditatem, seu usumfructum omnium bonorum, quando conjuges filiis carentes Heredem necessarium non habent. Si vero filios, seu Heredes necessarios habeant, possunt quidem se reciproce Heredes, seu usufructuarios instituere; sed tamen in hoc casu, ut eorum reciprocum testamentum subsistat, debet necessario relinqui filiis, seu Heredibus necessariis legitima sine omni onere, & quidem ex titulo Heredis tradenda statim post mortem patris, seu matris, & quoad proprietatem, & quoad usumfructuum, ut docent communiter Doctores per text *in Authentic. Novissima Lege*, *& l. Quoniam* 32. *ac l. Scimus* 36. *C. de inofficioso Testamento*, *& Novella* 18. *c.* 3. *ac cap. Rainucius* 16. *de Testamentis*. Unde si unus conjugum cæco ductus amore alteri usumfructum omnium bonorum ad dies vitæ suæ in testamento universaliter legaret, vel relinqueret, adhuc censendus esset exceptus ususfructus legitimæ, ita ut extantes post mortem testatoris filii possent a patre, vel matre, cui ususfructus omnium bonorum relictus esset, petere statim secuta dicta morte legitimam una cum usufructu, ut tradunt communiter Doctores per citata jura, & signanter per dict. *Novellam* 18. *cap.* 3. ubi id expresse statuitur. Legitima enim debita filiis non dependet a voluntate parentum, sed procedit a jure naturæ, Canonico, & Civili „ l. Cum „ ratio 7. ff. de bonis damnator. cap. Rainucius 16. de Te„ stamentis, ibi: Legitima portio jure naturæ debita, jun„ cto ejus Summario, in quo sic expresse habetur: In bonis „ patris, matris, & Aviæ habet quis debitam jure naturæ, „ in qua gravari nequit.

15 Testamentum revocari potest, & verbis, & factis. Com„ munis, arg. l. Sancimus 27., & l. Nostram 30. Cod. de „ testamentis, l. Quæ in testamentis 1. & l. Cancellaverat „ 2. ff. de his, quæ in testamento delentur, l. Posteaquam 1. „ §. 8. ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt, cum si„ milibus.

16 Revocatio testamenti facta nudis verbis, ut sit valida, duo copulative requirit, nempe 1. Ut coram tribus testibus, aut coram Actis, seu apud Acta fiat. 2. Ut elapsum jam sit decennium a tempore conditi testamenti; Si enim una ex his duabus conditionibus deficiat, revocatio verbalis est nulla. Sic contra Martinum Covarruviam, & alios, Alexander „ „ in l. Sancimus 29. Cod. de testamentis num. 8. Jul. Clar. „ §. Testamentum qu. 91. Fulgosius *in cit. l. Sancimus*, Fachin. *lib.* 4. *Controvers.* 8. Reiffenstuel *loco cit. numer.* 743., & 745. testans quod hæc sententia sit communior, & juri con„ formior, per expressum, & clarum textum „ in l. Sanci„ mus 27. Cod. de testamentis, & concordant cap. Militis „ 36. §. 3. ff. de testamento Militis, & §. Et eo 7. Instit. „ Quibus modis testamenta infirmentur.

17 Testamentum censetur vere revocatum factis, nedum per validam alterius posterioris testamenti confectionem, sed etiam per ipsius cancellationem, deletionem, incisionem, lacerationem, inductionem, corruptionem, exustionem, vel alio simili modo a testatore, vel ejus ab alio mandato serio, seu consulto factam. *Communis*, per claros, & ex„ pressos textus in l. Quæ in testamento 1. l. Cancellaverat „ 2. l. Proxime 3. & l. Pluribus tabulis 4. ff. de his, quæ in „ testamento delentur, inducuntur, vel inscribuntur, leg. „ Posteaquam 1. §. 8. ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt, „ l. Nostram provisionem 38. Cod. de testamentis, cum similibus. Et ratio est, quia ex hujusmodi actionibus, seu factis sufficiens habetur signum mutatæ voluntatis testatoris, „ argum. cit. l. Posteaquam 1. §. 8. ff. Si tabulæ testamenti „ nullæ extabunt, ibi: quia voluntatem testator mutavit, & „ citat. leg. Nostram provisionem 30. Cod. de testamentis, „ ibi: Utpote ejus voluntate mutata.

18 Non censetur autem testamentum revocatum factis, si supradictæ actiones, & aliæ similes fiant inconsulto, fortuito, aut præter voluntatem testatoris, dummodo heres institutus adhuc legi possit. *Communis*, textu expresso in *citat. leg. Quæ in testamento* 1. *ff. de his quæ in testamento delentur*.

19 In dubio an testamentum consulto, aut inconsulto fuerit cancellatum, seu deletum? Præsumendum est deletum consulto, si testamentum servabatur apud testatorem; Secus vero si alibi. Mantica *de Conjectur. ultim. volunt. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 28. Bruneman *ad leg.* 12. *Cod. de testament.* Zoesius *lib.* 1. *cons.* 2. *num.* 1. Reiffenstuel *loco cit. num.* 754. cum aliis ibi allegatis.

20 Si testator omnem scripturam testamenti cancellavit, etiam quoad legata censetur revocatum „ leg. Proxime 3. ff. De „ his, quæ in testamento delentur, leg. Posteaquam 1. §. „ 8. ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt, l. Nostram pro„ visionem 30. Cod. de testamentis; & Doctores passim.

21 Immo etiamsi testator non totam scripturam testamenti cancellet, sed solum aliquid substantiale, sine quo ultima voluntas consistere nequit, ut si consulto deleat nomina testium, aut infringat, aut auferat sigilla, tum testamentum etiam quo ad legata censendum est revocatum, quia in tali casu merito præsumitur totam mutasse voluntatem, ac intestatum decedere voluisse, *arg. citatis juribus*, Daugh. *l.* 21. *Cod. de testamentis num.* 17. Roc. *disp.* 37. Struv. *Syntagma jur. Civil. Exercit.* 33. Reiffenstuel *loco citat. numer.* 749. & alii.

22 Si testator consulto cancellaverit in testamento solum nomen unius ex pluribus heredibus, testamentum non censetur revocatum quo ad illos, sed ille solus erit exclusus, alii vero non, & tota hereditas debebitur heredibus non deletis. *l. Cancellaverat* 2. *ff. De his, quæ in testamento delentur*, Castrensis *in l. Proxime* 3. *ff. De his, quæ in testamento delentur*, Gilken *in leg. Nostram* 30. *numer.* 5. *Cod. de testamentis*, Mantica *de Conjectur. ultim. voluntat. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 31. Reiffenstuel *loco citato num.* 750. & ipso teste *Communis* aliorum; Et ratio est, quia nemo partim testatus decedere potest; *l. Jus nostrum* 7. *ff. de Regul. juris*.

23 Si autem testator consulto deleverit nomina omnium heredum, tunc testamentum corruit quoad institutionem respectu omnium, sicuti corruit, si deleatur nomen heredis solius instituti. & tunc datur successio ab intestato, quia in tali casu merito est præsumendum, quod ipse voluerit decedere intestatus. *Communis*, cum Doctoribus num. antecedenti allegatis, *argument. leg. Proxime* 3. *ff. De his, quæ in testamento delentur*; *leg. Posteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt*, *l. Nostram* 3. *Cod. de testamentis*, cum similibus.

24 Deletis consulto nominibus omnium heredum, nedum corruit testamentum quoad institutionem, sed probabilius corruit etiam quoad legata profana non deleta, ita ut non debeantur legatariis; sic cum pluribus aliis Cujacius *in leg. Proxime* 3. *ff. de his, quæ in testamento delentur*, per textum *in citat. l. Proxime*, ibi: *Non potest ullum testamentum valere, quod heredem non habet*, *argument. leg. Ex testamento* 29. *Cod. de Fideicommissis*, ibi: *Ex testamento, quod jure non valet, nec Fideicommissum quidem*, & faciunt dicta & adducta supra n. 20. 21.

25 Alii tamen, ut Luduvell. *part.* 1. *cap.* 10. *fol.* 173. Castrensis *in citat. leg. Proxime* 3. *ff. de his, quæ in testamento delentur*, Gilken in *cit. l. Nostram* 30. *Cod. de testamentis*, & *ibidem* Bruneman cum aliis, quibus adhærere videtur Reiffenstuel *loco cit. num.* 771. tenent contrarium, nempe, quod deleto nomine omnium heredum, valent legata non deleta, *argument. cit. leg. Proxime in fine*, ubi rupto propter deletionem heredis testamento, legatum deberi deciditur, quod nempe est tenendum in speciali casu, quo, ut ibi libertas est legata; Quan-

vis alioquin non sine rationabili fundamento supra allegati Doctores dictam Legis decisionem extendant ad quodlibet aliud legatum propter rationem universaliter ibi allegatam; nempe, *Sed in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est quam tutius*.

26 Testamentum facto revocatur per posterius legitime conditum, quamvis hoc posterius non sortiatur suum effectum, ex quo heres verb. grat. in illo institutus repudiavit hereditatem, vel ante Testatorem decesserit & hujusmodi, *Communis*, per clarum textum *in §. Posteriore quoque 2. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur, & in leg. Testamentum 1. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento*. Et idem etiam cur-
27 rit, quamvis in primo testamento heres fuisset ex Asse institutus, in secundo autem in re certa. *Communis*, textu expresso
28 in *§. Sed & si 3. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*. Item etiamsi prius testamentum clausulam testamenti derogatoriam contineat, dummodo talis derogatoriæ clausulæ fiat mentio in testamento posteriori revocatorio juxta dicta & adducta supra *n.4.*

29 Ad hoc autem, ut Testamentum prius revocetur per posterius, necesse est quod posterius sit rite, & legitime cum requisitis juris solemnitatibus factum; Si enim ex defectu alicujus solemnitatis posterius esset nullum, prius remaneret validum. *Communis, argument. cit. §. Posteriore quoque 2. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur & l. Tunc autem 2. ff. de injusto, rupto &c.*

30 Vel si testamentum posterius non sit rite, & legitime factum, necesse est ad hoc ut rumpat prius, ut in ipso institutus sit, qui alias ab intestato succederet. *Tunc enim & posteriore non perfecto superius rumpitur*, textu expresso in *cit. leg. tunc autem 2. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento*. Dummodo tamen posterius testamentum coram saltem quinque testibus fuerit factum, textu expresso in *Authentic. Hoc inter §. 3. Cod. de testamentis*, ibi: *In qua voluntate quinque testium juratorum depositiones sufficiunt, quo non facto valebit primum testamentum, licet in eo scripti videantur extranei*.

31 Testamentum prius solemniter & legitime factum rumpitur per posterius privilegiatum verb. grat. datum ad Acta, vel factum ad causas pias, aut tempore pestis, & hujusmodi. Sic communior, jurique conformior, ac usu recepta sententia, cum Harprect. *in §. 2. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*, Salicet. *in leg. Sancimus 27. Cod. de testamentis num. 3.* Covarruv. *de testamentis part. 2. Rubr. num. 2. & sequent.* Carp. *part. 3. Const. 3. defin. 42.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 75*, cum Mantica, & aliis. Et ratio clara est, quia, ut prius testamentum revocetur per posterius, sufficit quod posterius sit factum secundum dispositionem juris, *argument. cit. leg. Posteriore quoque 2. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur, citat. leg. Tunc autem 2. ff. de injusto, rupto, &c.* & *cit. Authent. Hoc inter, Cod. de testamentis*; atqui testamentum privilegiatum quamvis careat solemnitatibus ordinariis ad aliud non privilegiatum requisitis, est factum secundum veram dispositionem specialis juris per expressos textus in *leg. Inter omnes 26. Cod. Familiæ Erciscundæ, leg. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de testamentis* pro testamentis inter liberos; *leg. Si milites 15. Cod. de testamentis militis* pro testamentis militum *l. Et ab antiquis 31. Cod. de testamentis* pro testamentis rusticorum, *leg. omnium 19. Cod. de testamentis* pro testamentis Principi oblatis, & ad Acta factis seu datis, *cap. Relatum 11. de testamentis* pro testamentis ad pias causas, & sic de aliis similibus, ergo &c. Tum quia testamentum privilegiatum habet eandem vim, ac solemne; *argum. leg. militibus 1. & leg. Divus Trajanus, ff. de testamentis militis*. immo majorem, *argum. leg. Omnium 19. Cod. de testamentis*, ibi: *Omnium testamentorum solemnitatem superare videtur*.

32 Item testamentum prius ad Acta, seu coram Principe factum revocari potest per aliud posterius sine Actis, seu in absentia Actorum ordinaria, vel privilegiata solemnitate factum. *Communis*, per textum in *cit. leg. Omnium 19. verb. Nec sane, Cod. de testamentis*, & faciunt rationes & jura numero *antecedenti* adducta.

33 Testamentum autem parentum inter liberos non aliter revocari potest, quam per aliud testamentum coram septem testibus legitime factum, quamvis prius coram duobus solum esset factum. *Communis*, textu expresso *in Authent. Hoc inter, Cod. de testamentis*, & in *Novella 107. cap. 2.*

34 Testamentum nedum, ut ex hucusque dictis, potest revocari, seu mutari, sed etiam potest irritari, rumpi & destitui. *Communis, argum. tot. tit. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur §. 3. num. 4. Institut. de capitis deminut. & leg. 1. ff. eod. l. In quantitate 75. ff. de Falcidia, leg. Posthumi 3. §. 4. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento §. 2. Instit. de adopt. Novella 89. cap. 12.* cum similibus.

Testamentum irritari dicitur, quando non ex parte ipsius testamenti, sed ex parte testatoris accidens, defectus, vel vitium aliquod emergit, vi cujus testamentum prius validum infirmatur, & redditur nullum, *§. Alio autem modo 4. §. Hoc autem casu 3. & §. Non tamen 6. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*. Præcipue tamen irritatur testamentum, quando testator patitur capitis deminutionem, seu status mutationem: capitis enim deminutio est status mutatio, *Princip. Institut. de capitis deminutione*, ibi: *Est autem capitis deminutio prioris status mutatio*, *leg. 1. ff. de capite minutis*, ibi: *Capitis minutio est status permutatio*. Et hæc capitis deminutio est triplex scilicet Maxima, quæ fit cum quis libertatem amittit, & servus afficitur, *§. Maxima 1. Institut. de capitis deminutione*; Minor, seu media quæ fit, cum quis Civitatem amittit, sed adhuc libertatem retinet *§. Minor, seu media 2. Instit. eod.* Minima, quæ fit, cum quis prius sui juris alterius juri subjicitur, sed adhuc retinet Civitatem, & libertatem, ut fit si testator alteri ad rogandum se tradit; *§. Minima 3. Instit. eodem* & totum id habetur expresse *in leg. Capitis Deminutionis 11. ff. de capite minutis*, ibi: *Capitis deminutionis tria genera sunt, Maxima, Media, Minima. Tria enim sunt, quæ habemus, libertatem, Civitatem, familiam. Igitur cum omnia hæc amittimus, hoc est libertatem, Civitatem, & familiam, maximam esse capitis deminutionem. Cum vero amittimus Civitatem & libertatem retinemus, mediam esse capitis deminutionem. Cum & libertas, & Civitas retinetur, familia tantum mutatur, Minimam esse capitis deminutionem constat*. Qualibet autem ex dictis tribus Capitis deminutionibus irritatur testamentum; *§. Alio autem modo 4. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur, leg. Si quis 6. §. 5. & 6. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento, l. Conficiuntur 8. §. 3. ff. de jure Codicillor.* cum similibus. 35

Testamentum rumpi dicitur, cum in eodem statu manente testatore, ipsius testamenti jus vitiatur, textu expresso in *§. Rumpitur 1. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*. Tripliciter autem de jure rumpitur testamentum. Primo, scilicet si post conditum testamentum nascitur suus heres legitimus, proles nempe legitima; *leg. Posthumi 3. §. 4. ff. de injusto, rupto &c.* dummodo tamen vivus, & verus homo in monstrum, vel prodigium non declinans veniat in lucem, nam si vel mortuus editus sit, vel vivus quidem, sed declinans in monstrum, vel prodigium, per ipsum non rumpitur testamentum, sicuti per ipsum rumpitur, si vivus perfecte natus sit, licet statim moriatur, textu expresso in *leg. Quod certum 3. Cod. de posthumis heredibus instituendis*. Secundo, rumpitur, si post testamentum conditum aliquis testatori suus heres efficiatur, ut si filius naturalis post testamentum legitimetur; *Novella 89. cap. 12.* vel si quis in filium a testatore adoptetur, vel adrogetur, *§. Rumpitur 1. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*. Tertio, rumpitur per revocationem, & mutationem, quæ pluribus potest fieri modis juxta dicta, & jura allegata supra *a n. 1. ad 33.* 36

Testamentum destitui dicitur, quando nullus ex eo heres existit, *argum. leg. In quantitate 73. ff. ad leg. Falcidiam*, ibi in principio: *Ne destituto testamento nihil consequatur, & §. Posteriore quoque 2. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*. Et id tripliciter contingere potest. Primo, si institutus heres noluerit esse heres. Secundo, si institutus heres, aut vivo testatore, post mortem ejus, antequam hereditatem adiret, decesserit. Tertio, si conditione sub qua heres institutus est defectus sit. In his enim casibus paterfamilias intestatus moritur. Sic expresse habetur *in cit. §. Posteriore quoque*; ubi ratio subjungitur: *Nam & prius testamentum non valet ruptum a posteriore, & posterius æque nullas habet vires, cum ex eo nemo heres extiterit*. 37

Revocari possunt non solum testamenta, sed etiam aliæ ultimæ voluntates, videlicet legata, Codicilli, & donationes mortis causa. *Communis*, per text. *in leg. Si quis 22. ff. de Legatis 3. in leg. Quod si 4. in l. Translatio 6. ff. de adimendis Legatis*, cum similibus. 38

Et quidem Legata revocari possunt facto, verbis, & signis intra, & extra testamentum, tacite & expresse; dummodo concurrant eædem solemnitates, quæ ad eorum confectionem requiruntur, videlicet quinque testes. *Communis*, per claros textus *in toto ff. de adimendis Legatis, l. Nutu 22. ff. de legatis 3.* 39

tis 3.

tis 3. *& §.unic. Institut. de adoptione Legatorum* , & quod re-
quirantur , & sufficiant quinque testes , habetur in *l. Si quis* 8.
§.3. *Cod.de Codicillis*: Omnis enim res per quascunque causas
nascitur , per easdem dissolvitur , textu expresso *in cap.Om-
nis res* 1. *de Regul. juris in antiquis* .

40 Facto revocantur legata, quando ipsa serio ac consulto de-
lentur , cancellantur , aut calamo inducuntur . *Communis*.per
expressos textus *in l. Quæ in testamento* 1.*& l.Proxime* 3. *ff.
De his , quæ in testamenta delentur* . Sic etiam facto revocan-
tur legata , quando totum testamentum per legitimam con-
fectionem alterius , aut per totalem cancellationem , vel de-
structionem ,aut revocationem verbalem rumpitur.aut revo-
catur . *Communis,argum. §.Posteriore quoque* 2.*Instit.Quibus
modis testamenta infirmentur* , *l.Quæ in testamento* 1. *& leg.
Proxime* 3, *ff.De his , quæ in testamento delentur* , *l.Postea-
quam* 1. §.8.*ff.Si tabulæ testamenti nullæ extabunt,l.Nostram
provisionem* 30.*Cod. de testamentis* , cum similibus . Rupto
enim , seu invalido existente testamento , legata profana
non debentur , *l.Sæpissime* 1. *ff.de jure Codicillorum, l.Ex te-
stamento* 29.*Cod.de fideicommissis* .

41 Confessione tamen posterioris legati,vel Codicilli legatum,
aut Codicillus antecedens non revocatur , nisi in quantum
eidem contrarius existit . *Communis*,textu expresso in *leg.Cum
proponatis* 3. *Cod.de Codicillis* . Vide supra *art.4. num.*16.ubi
assignatur circa hoc ratio disparitatis inter Codicillum, seu le-
gatum , & testamentum .

42 Legata sola nuda voluntate,signis , nutu , vel litteris etiam
ad interrogationem alterius manifestata revocari posse , clare
habetur *in l.Si quis* 3.§.11.*ff de adimendis legatis* . Dummodo
tamen legans loqui possit , nisi superveniens morbus ei impe-
diat , textu expresso *in l. Nutu etiam* 21.*ff. de legatis* 3. ibi :
*Nutu etiam relinquitur fideicommissum , dummodo is nutu re-
linquat,qui & loqui potest, nisi superveniens morbus ei impedi-
mento sit* . Propter quæ ultima verba probabilius etiam infir-
mus morti proximus , & non amplius loqui potens solo nutu
ad interrogationem alterius legata facere , & revocare potest;
Covarruvias *in cap.Cum tibi* 13. *num.*3. *de testamentis*;Moli-
na *disp.*127. *num.*6. *& disp.*212. *num.*1.& multi alii , Glossa
in leg.Si quis 4.*verb.Vocabula* . *ff.de legatis* 3.*& l. Cum propo-
nebatur* 64.*ff.de legatis* 2.Reiffenstuel tamen *loco cit.num.*766.
quamvis dicat hanc sententiam non esse improbabilem, sequi-
tur tamen ut probabilem opinionem contrariam .

43 Tacite revocantur , vel potius revocata ipso jure censen-
tur legata , si testator vivus rem legatam alteri donaverit ,
textu expresso in *leg.Rem legatam* 18.*ff. de adimendis legatis*.
Etiamsi talis donatio fuerit invalida , textu claro in *l. legatum*
24. *ff.de adimendis legatis* ,

44 Item tacite ipso jure revocata censentur legata , si testator
nulla urgente necessitate,sed ex mera voluntate titulo onero-
so illa alienet , vendat,seu commutet, *argum. cit. leg. Rem le-
gatam* ; Glossa *in l. Lucius* 22.*verb. Reliqui* , *ff.de legatis* 2.
Glossa *in l.Qui* 3.*verb.Dedit,Cod.de legatis* . Per talem enim
mere voluntariam alienationem rei legatæ clare patet , quod
testator mutaverit circa id suam voluntatem , & voluerit re-
vocare legatum . Unde nec reviviscit legatum per donatio-
nem , vel alienationem revocatum , quamvis illud postea
testator emptione , vel alia ratione iterum recuperet , *leg.
Cum servus* 15.*ff.de adimendis legatis,leg.Qui res* 98.§.8. *ff.de
45 solutionibus* . Si vero rem legatam testator ex necessitate ur-
gente alienaverit , seu hypothecaverit , non censetur revoca-
tum legatum,nisi heres sufficienter probet intentionem,& vo-
luntatem testatoris fuisse tali alienatione , seu oppignoratione
legatum adimere,seu revocare ; *§.Si rem suam* 12.*Institut.de
legatis* , *leg. Fideicommissa* 11.*§.Si rem* 12.*ff.de legatis* 3.Glos-
sa 1. *in cit.§.Si rem suam* , *Institut.de legatis* , Glossa *in leg.
Lucius* 22.*verbo Reliqui* , *ff. de legatis* 2.

46 Item tacite ipso jure censetur revocatum legatum,si capi-
tales,& graves inimicitiæ oriantur inter testatorem , & lega-
tarium , non autem si solum leves ; textu expresso *in leg. Si
quis* 3.§.11.*ff. de adimendis legatis* , *leg. Si inimicitiæ* 9.*ff. de
his,quæ ut indignis* . Et idem dicendum est, si legatarius te-
statori verbo , aut facto gravem irroget injuriam,aut gravem
accusationem , vel damnum attentet. textu expresso in citat.
leg.Si inimicitiæ 9. *ff.de his , quæ ut indignis, & l.Filio* 31.§.2.
ff. de adimendis legatis .

47 Si vero ante mortem in amicitiam redeant, reviviscit iterum
legatum , textu expresso *in l.Quod si* 4. *de adimendis legatis* .

48 Item ipso jure revocatum , vel potius expiratum censetur
legatum , si Legatarius ante testatorem , vel ante completam
conditionem moriatur , aut si hereditas non adeatur;*§.Si pe-
culium* 20. *Institut. de legatis* ; *§.Posteriore quoque* 2.*Institut.
Quibus modis testamenta infirmentur* , *leg. Si habitatio* 9. *ff.
Quando dies legati cedat* , *leg. In quantitate* 73.*ff. Ad legem
Falcidiam* , *c.Raynaldus* 18.*de testamentis*,cum similibus .

Quoad revocationem Codicillorum , ea proportionaliter
dicenda sunt , quæ de legatis , cum legata extra testamentum 49
non nisi per Codicillos fiant ; de revocatione autem donatio-
nis mortis causa , vide verb.*Donatio art.*3. *a n.*28. *ad* 31.

Novæ additiones ex aliena manu.

POtissimum prius testamentum rumpitur per posterius per- 1
fectum . De eo vero sæpissime disputari in Foro solet , 2
an posterius testamentum rumpat prius testamentum, si priori
testamento adjecta sit clausula derogatoria ; illa tamen haud
revocata fuit in posteriori testamento . Affirmare videntur 3
*Carpzov. Jurisprud. Forens. part.*3. *constit.*5. *defin.* 19. *num.*5.
*Ludvvell. de ultim. volunt. cap.*1. *thes.*4.Adde *Bachov. ad §.* 4
Instit. quot mod. testament. infirmetur. At negant *Brunemann.
ad l.*22.*fer. per tot. ff.de legat.*3. *Vult. Consil. Marpurg.vol.*2.
*consil.*21, *n.*23.*Hilliger. in suo Donell. Enucleat. lib.*8. *cap.* 4.
*lit.E Sand, decis. Frisic. lib.*4. *tit.*1.*dec.*10.

Alii varie distinguere hic solent,ut videre est apud *Mantic.* 5
de conjectur. ultim. volunt. lib. 2. *tit.* 8. Confer etiam *Coccei
dissertat.de clausul. testament. cap.*2. Recte *Strick. in usu mo-
dern. Pandect. lib.*28. *tit.*3. *§.*9. *Scilicet* (ait) ,, hic non tam
,, quæstio juris , quam facti vertitur , quid Testator re vera
,, voluerit , & inde ex circumstantiis judicandum, an ea po-
,, sterior voluntas suspicione quadam laboret , necne ? De 6
,, jure sane non præcise requiritur , ut expresse revocatio
,, prioris fiat , nec hoc probari potest ex l. 22. ff. de legat. 3.
,, ubi agitur de casu si quis in testamento sibi legem præ-
,, scripsit , & in eodem in fine ab ea recedere velit,quod lex
,, non aliter factum esse dici possit , quam si expresserit se
,, prioris voluntatis pœnitere . At hic quæstio est de testa-
,, mento posteriori diverso tempore condito , ubi ex ipsa
,, nova ordinatione mutatio voluntatis inducitur ,, . Consen-
tit etiam *Philipp. in us. practic. Instit.lib.*2.*Eclog.*64. At con-
sule præ cæteris *Rot. in Barchinonen. Hæreditatis* 26. *Januarii*
1733.*fer. per tot. cor. Eminent. Crescentio inter impressas dec.*
203.*quæ in materia hac magistralis est* .

T E S T I S.

A R T I C U L U S I.

Quoad ea , quæ concernunt illos , qui possunt , vel non
esse testes, tum generaliter quoad omnia , tum spe-
cialiter quoad certas personas , & causas ,

TEstes dicti sunt , quasi superstites , textu expresso in 1
cap. Forus 10. *de verborum significatione* , ibi : ,, Testes
,, antiquitus superstites dicebantur, eo quod super causæ sta-
,, tu proferebantur , nunc (parte ablata nominis) testes vo-
,, cantur . Unde testes generatim loquendo sunt personæ,quæ 2
ad fidem alicujus rei faciendam adhibentur . *Ita in re Com-
munis Doctorum* .

In testibus sex præcipue sunt attendenda , nempe conditio, 3
sexus , vita , ætas dignitas,atque fortuna;sic Glossa communi-
ter recepta , *in cap. In nomine Domini* 2. *de testibus* , *verb.
Utilissimi* , ubi ad id dat sequentes versus ,

Conditia , sexus , ætas , discretio , fama ,
Et fortuna , fides , in testibus ista requires .

Testes igitur ad hoc , ut ad testificandum possint admitti , 4
debent esse idonei , seu habiles,legitimi, & integri , seu inte-
græ opinionis, ac famæ , *Communis* , Tales autem sunt , & 5
habentur idonei , & legitimi, quicumque a testimonio dicen-
do per Canones , vel Leges non repelluntur . *Communis*,per
textum *in l.Testimoniorum* 1. *de testibus* , ubi omnes illi pro
testibus idoneis , habilibus , legitimis , aut integris agnoscun-
tur , *quibus non interdicitur testimonium*: Unde qui nulla legi-
tima exceptione testimonio repelli possunt. idonei testes di-
cuntur , & omni exceptione majores , *capit.Ex litteris* 1. *de*

consanguinitate, & affinitate, juncta Glossa ibidem verb. Majores, sic expresse dicente: Illi dicuntur omni exceptione majores, qui repelli non possunt aliqua exceptione.

6 E contra autem testes inidonei, seu inhabiles ad testificandum sunt omnes illi, qui Jure prohibentur, sive arcentur a
7 testimonio ferendo. Ita in re communis. Et ex istis aliqui in totum, sive omnino, & generaliter prohibentur esse testes, & alii limitate tantum, scilicet vel pro certis personis, vel contra certas personas, vel in certis causis tantum; ut infra singuli distincte assignabuntur.

8 Et in primis generaliter, & absolute inhabiles ad testificandum, tum in causis civilibus, quam criminalibus sunt infantes, & impuberes, idest masculi minores 14. annis, & feminæ minores annis 12. l. testium fides 3. §. 5. & l. Inviti 19. ff. de testibus, juncta Glossa communiter recepta ibidem verb. Sed nec pupillis. Et hoc propter defectum, & infirmitatem Judicii, ut expresse dicetur in cap. Infamis 1. caus. 3. quæst. 7. Et Impubes, quia judicio caret. Vide tamen infra a n. 59.

9 Item inhabiles ad ferendum testimonium sunt amentes, & furiosi: Isti enim sicut non possunt esse Judices; per text. in cit. cap. Infamis, ita etiam nequeunt esse testes, quia mente carent, §. testes autem 6. Institut. de testamentis ordinandis, §. Præterea 1. Institut. Quibus non est permissum facere testamentum, ibi: Item Furiosi, quia mente carent. Et concordant l. In negotiis 5. & l. Furiosi 40. ff. de Regul. Juris, & cit. cap. Infamis 1. caus. 3. q. 7. cum similibus.

10 Item inhabiles ad id sunt surdi, & muti simul a nativitate: Isti enim animi sui sensus exprimere nequeunt, & ideo etiam testamenta facere non possunt; §. Item surdus 3. Instit. Quibus non est permissum facere testamentum l. Qui in potestate 6. ff. Qui testamenta facere possunt, & l. Discretis 10. Cod. eod. Tum quia testes viva voce deponere, eorumque dicta a Judice audiri debent; l. Cum ab initio 4. & l. Vel negare 5. ff. testamenta quemadmodum aperiantur, leg. testium 3. §. 1. de
11 testibus. Excipiuntur tamen qui ex accidenti surdi, & muti, scribere, aut certis, & indubitatis signis, seu nutibus cogitationes suas explicare possunt, l. Sermo 65. §. Si pupillo, ff. Ad Senatus consult. Trebellian.

12 Item inhabiles regulariter sunt cæci, quia solus auditus in testibus non sufficit, sed præsentia, & visus requiritur, cap. Testes 15. caus. 3. quæst. 9. cap. Cum caus. 32. de testibus, ibi: Visu, Auditu &c. leg. Testium 18. Cod. de testibus. Qui autem non vident præsentes non dicuntur, leg. Coram Titio 209. ff. De verbor. signi ficat. leg. 1. in fine, & ibi Bartolus, ff. de Auctorit. & consens. Tutor. adeoque qui non vident, testes esse non possunt.

13 Item inhabiles sunt servi, seu mancipia, leg. Quoniam liberi 1. Cod. De testib. Authentic. de testibus §. Si vero titul. 2. collat. 7. & cap. Forus 10. de verb. significat. ubi etiam ratio redditur, quia nempe servus sæpe metu Dominantis testi-
14 monium supprimit veritatis. Possunt tamen servi, seu mancipia esse testes, quando non habetur alia probatio ad eruendam veritatem, leg. Servi. ff. de testibus, ibi: „ Servi respon„ so credendum est, cum alia probatio ad eruendam verita„ tem non est „. Et concordat lex Cum probatio. ff. de pro-
15 bationibus, & cap. Si testes §. Servi 4. quæst. 3. Insuper possunt servi, seu mancipia esse testes etiam in exceptis criminibus, quia in ipsis admittuntur testes etiam inhabiles, cap. In fidei 5. c. Accusatus 8. licet, de Hæreticis in 6. Vide etiam infra n. 23.

16 Item inhabiles sunt ad testificandum, qui pretio ad id sunt conducti, cum eo ipso corrupti censeantur, ac proinde eorum Testimonium non valet, sed a parte adversa, immo etiam officio Judicis rejici potest cap. Placuit 1. de testibus, ibi: Placuit Sancto Conventui, ut testes non conducantur pretio, cap. Sicut nobis 9. eodem cap. licet 9. de probationib. ibi: Objecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent. cap. Non sane 15. caus. 14. q. 5. l. testium 3. §. 5. ff. de testibus cum similibus.

17 Item inhabiles ad testificandum, tam in causis Criminalibus, quam Civilibus sunt Infames infamia Juris. Communis, per text. in cap. testes 2. quæst. 7. cap. Nulli 3. quæst. 4. cap. Constituimus 3. quæst. 5. cap. Præterea 7. de testibus cogendis; l. testium 3. §. 5. ff. de testibus, ibi: „ Alii vero propter notam, „ & infamiam vitæ suæ admittendi non sunt ad Testimonii „ fidem.

18 Item inhabiles sunt ad testificandum in causis criminalibus criminaliter motis etiam infames infamia facti: In istis enim causis requiruntur probationes indubitatæ, & omni exceptione majores; cap. Denique 1. de exceptionibus, cap. test. 2. quæst. 7. leg. Sciant cuncti 27. Cod. de probationibus, adeoque ad id non sufficiunt testes infames infamia facti, quorum fama, & existimatio, & consequenter fides apud viros prudentes, & honestos graviter læsa est. Communis. In causis 19
autem criminalibus civiliter agitatis, & in causis Civilibus non gravioribus regulariter admittuntur ad testificandum tales infames infamia facti, quamvis eisdem de fide non parum diminuatur. Glossa in cap. testimonium 54. vers. Emendatus, de testibus; Abbas ibidem num. 6. Mascard. de probationib. conclus. 1363. num. 59. & 65. Farinac. de testibus quæst. 56. num. 100. & 115. ac sequent. allegans alios; Engel lib. 2. Decret. t. 20. n. 16. Reiffen. ib. n. 49. & alii.

Etiam infames infamia Juris admittuntur ad testificandum 20
in variis casibus, & signanter in criminibus exceptis, ut Hæresis, Læsæ Majestatis, & hujusmodi, quia in ipsis propter eorum enormitatem, ac maximam, quam Reipublicæ afferunt perniciem, admittuntur etiam testes inhabiles, cap. In fidei 5. & cap. Accusatus 8. § licet, de Hæreticis in 6.

Item quando veritas aliter haberi non potest, quam per 21
tales infames. argument. l. Servi 7. ff. de testibus, Abbas in cap. testimonium 54. in 7. de testibus, Felinus ibidem num. 11. Mascard. loc. citat. num. 52. Farinac. loc. cit. q. 56. n. 50. & 55. cum aliis ibi allegatis.

Item quando infames rogati fuerunt ab utraque parte, ut es- 22
sent testes: Tunc enim præsumitur ejus fides mutuo partium consensu approbata. Sic Glossa in Authent. de testibus §. Et licet collat. 7. Jason in leg. Cunctos populos num. 67. Cod. de Summa Trinitat. Baldus in cap. 2. num. 3. de testibus, Farinac. loc. cit. quæst. 56. num. 92. Mascard. loc. citat. conclus. 1363. n. 53. & alii.

Item valet testimonium infamis, quando tempore dati dicti 23
testimonii communi opinione reputabatur bonæ famæ, sicuti valet testimonium Servi communi opinione habiti ut liberi, Comm. per text. in l. testes 1. C. de testam.

Item inhabiles ad testificandum sunt criminosi, etiam non 24
infames, idest qui commiserunt crimen grave, seu peccatum mortale non habens annexam infamiam Juris: Isti enim criminosi, sive perseverent in crimine, sive jam fuerint emendati, repelluntur omnino a testimonio ferendo in causis criminalibus criminaliter motis; cap. testimonium 54. de testibus & Glossa ibid. verb. Confessus, verb. Emendatus, & verb. Opinio: Hostiens. verb. eodem, Abbas num. 8. & 12. Felin. num. 24. & 31. Barbosa num. 1. Farinac. loc. cit. quæst. 56. num. 131. Pirhing loc. citat. num. 22. Reiffenstuel loc. cit. num. 61. & alii plures, & concordat cap. Super eo 13. de testibus. Et ratio est, quia in istis causis requiruntur probationes indubitatæ, & omni exceptione majores: l. Sciant cuncti 25. Cod. de probationibus, cap. testes 2. quæst. 7. cap. Denique 1. de exceptionibus, cap. Super eo 13. de testibus. adeoque ad id non sufficiunt tales testes criminosi, cum ratione commissi gravis criminis eorum fides reddatur suspecta.

In causis autem Civilibus admittuntur ad testimonium ta- 25
les criminosi, si jam sint emendati; secus vero, si nondum sint emendati cap. testimonium 54. de testibus, & ibi Glossa verb. Emendatus: Abbas num. 6 Barbosa num. 1. Farinacius loc. cit. quæst. 56. num. 126. & 134. ac sequent. Mascard. de probationibus conclus. 465. numer. 2. & 6. Reiffenstuel loc. citat. num. 58. Pirhing loc. cit. num. 20. & 21. & alii. Et ratio est, quia, licet digni sint fide tales criminosi jam emendati ex quo criminosi post pœnitentiam non censeantur amplius mali, cap. Ferrum 18. dist. 50. indigni tamen fide sunt criminosi nondum emendati, cum non sit credendum contra alios; qui criminibus implicantur; cap. Neganda 1. caus. 3. q. 11.

Et hoc procedit de Jure Canonico quamvis tales criminosi 26
de crimine nondum fuerint condemnati; Dummodo crimen ipsis objectum legitime probetur, textu expresso in cap. Super eo 13. de testibus, ibi: „ Respondemus, quod si etiam „ ante non sint confessi de criminibus illis; Dummodo inde „ convincantur, in testimonium non debent admitti „. Et in ejus Summario sic expresse dicitur; „ Crimen nunc proba„ tum repellet testem, alias de illo crimine non damnatum.

De Jure Civili tamen requiritur, ut de crimine illo fuerint 27
antea judicialiter condemnati, leg. testium 3. §. 5. ff. de testibus, ibi; Quique Judicio publico damnatus erit, leg. Athletas 4. §. 4. ff. De his, qui notantur infamia; ibi; „ Calumniator ita demum notatur (infamia) si fuerit calumniæ causa „ damnatus, neque enim sufficit calumniatum „. Ita Glossa final. in cit. cap. Super eo, & ibi Abbas num. 3. Felin. num. 1.

Fari-

Farinac. *l. c. q.56. n.129.* Pirhing *l.c. n. 19.* Reiffen. *l.c. n. 60*, & alii.

28 Criminosi jam emendati admittuntur pro testibus in causis etiam criminaliter motis in variis casibus, & signanter in criminibus exceptis, ut de infamibus infamia Juris dictum est *supra numer.*20. Item quando veritas aliter haberi non potest, quam per tales criminosos, ut dictum est *supra num.* 21. Item quando tales criminosi rogati fuerunt ab utraque parte, ut essent testes, ut dictum est *supra num.* 22. Item quando pars adversa nihil opposuit contra testes criminosos; quos sciebat esse tales; Tunc enim censetur tacite consensisse in tales criminosas personas, easque approbasse; adeoque postea, seu post factam eorum examinationem, nihil amplius opponere potest; *argument. leg. Si quis testibus* 17. *Cod. de testibus*; juncta Glossa *ibid. verb. Excipere*, Mascard. *de probationibus conclus.* 465. *n.*22. Felin. *in cap. testimonium* 54. *n.* 3. *de testibus*, Pirhing *l.c. n.*25. Reiffenstuel *l.c. n.*65. & alii.

29 Perjuri, idest qui falsum juramento confirmarunt, non possunt esse testes, neque in Criminalibus, *cap. Quicumque* 18. *caus. 6. quæst.* 1. *cap. Parvuli* 14. *caus.* 22. *quæst.* 5. *cap. Ex* 30 *parte* 7. juncta Glossa *ibid. verb. De Perjurio, de testibus, & cap. testimonium* 54. *eod.* Et hoc procedit, etiamsi jam fuerint emendati, & de perjurio pœnitentiam egerint, *cit. cap. testimonium* 54. *de testibus*, & ibi Glossa verb. *Perjurii*, & Abbas *ibidem num.*7. Glossa *in cit. cap. Quicumque verb. testimonium.* Et ratio est, quia qui semel pejeraverunt, præsumuntur iterum pejeraturi. Glossa *in citat. cap. Parvuli, verb. Causa*; *argument. cap. Non potest* 24. *caus.* 2. *quæstion.* 7. ibi; „ Non potest erga homines esse fidelis qui Deo extiterit infidus;

31 Valet tamco testimonium perjuri in crimine Hæresis. Ad hujus enim pestiferi crimiois probationem in Fidei favorem potest perjurus esse testis, deponendo tam contra se, quam contra complices, quod prius celaverat; Dummodo ex manifestis indiciis appareat, quod ipse perjurus, non ex animi levitate, aut odio, sed zelo Fidei Orthodoxæ id faciat, textu expresso *in cap. Accusatus, de Hæresi* 8. §. *licet*, *de Hæreticis in* 6. juncto ejus Summario sic dicente; „ Testis in causa „ Hæresis falsum deponens, licet perjurus sit, probat dicendo „ contrarium; Dummodo tamen ex indiciis constet dictum „ non corruptionem, sed veritatem continere.

32 Excommunicati vitandi nequeunt ad testimonium ferendum in Judicio admitti, quia ipsi inter infames reputantur, *cap. Illi qui* 3. *cap. Infames* 17. *caus* 6. *quæst.* 1. Et concordat textus *in cap. Veniens* 38. *in fine de testibus*, ubi decernitur, quod testes, de quorum Excommunicatione dubitatur, quia excommunicati dicuntur prius ad cautelam absolvantur, quam ad Judiciale testimonium admittantur; *cap. Decernimus* 8. *de sententia Excommun. in* 6. *& cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes, de Haereticis*, ubi excommunicati non solum non admittuntur ad testificandum, sed etiam Judex Laicus ab Ecclesiastico compellitur per Censuras ad eos re-33 pellendos. Immo excommunicati, neque possunt admitti ad testificandum contra alios excommunicatos. Sic Mascardus *de probationib. vol.*2. *conclus.* 705. *num.* 4. Farinac. *q.* 56. *n.* 257. Pirhing *l.c. n.*31. Reiffen. *l.c. n.*43. *& sequent.*

34 Possunt tamen dicti Excommunicati admitti ad testimonium in crimine Hæresis, textu expresso *in cap. In Fidei favorem* 5. *de Haereticis in* 6. ibi; In Fidei favorem concedi„ mus, ut in negotio Inquisitionis hæreticæ pravitatis excom„ municati, & participes, vel socii criminis ad testimonium 35 „ admittantur. Et generaliter possunt tales excommunicati esse testes in omni casu, in quo testes infames ad testificandum admittuntur. Mascard. *loc. cit. num.*15. Farinac. *loc. cit. num.* 36 281. Pirhing *loc. cit. num.*31. *in fine.* & alii. Item tales excommunicati possunt esse testes Instrumentarii, scilicet in contractibus, & Testamentis, præsertim in casu, quo haberi non possint alii testes idonei non excommunicati. Mascard. *l. cit. n.* 12. *&* 13. Pirhing *l.c. n.*31. *in fine*, & alii.

37 Pauperes, & viles personæ nequeunt esse testes in causis criminalibus, *arg. l. Nonnulli* 10. *ff. de Accusationibus*, ibi: *Nulli* prohibentur accusare *propter paupertatem, ut sunt, qui minus quam quinquaginta aureos habent.* Et ratio est, quia in criminalibus causis requiruntur probationes indubitatæ, & testes omni suspicione, & macula carentes, *l. Sciant cuncti* 25. *Cod. de probationibus*, *cap. Denique* 1. *de exceptionibus*, *cap. Testes* 2. *q.*7. Id autem non reperitur in testibus pauperibus, & vilibus, cum semper eis possit opponi exceptio paupertatis, & vilitatis, seu plebeitatis, per text. *in l. Testium* 3. *in p. intip. ff. de testibus*, ibi; „ Testium fides diligenter „ examinanda est, ideoque in persona eorum exploranda „ erit in primis conditio cujusque. Utrum quis Decurio, an „ Plebejus sit, & an honestæ, & inculpatæ vitæ . . . an „ locuples, vel egens sit, ut lucri causa quid facile admittat. Quæ Lex est canonizata in *cap. Si testes* §. *Testium fides* 4. *q.*2. Et concordat *cap. in primis* §. *Sed & de personis* 2. *q.*1. ibi; *Aut ut inopes sint*, cum similibus. Sic Farinac. *l. c. q.*57. *n.*15. *&* 16. Mascard. *de probationibus conclus.* 161. *num.*11. *& seq.* Reiffenst. *l.c. n.*97. Pirhing. *l.c. n.*77. & alii.

38 Item pauperes, & viles personæ non admittuntur tamquam testes idonei in causis Civilibus arduis, & magni momenti. Sic Farinacius *cit. q.* 57. *n.*26. *&* 27. illud exemplificans in causa unius hereditatis, vel majoris partis bonorum, *arg. l. Propter litem* §. 1. *ff. De Excusat. tutor.* Pirhing *l.c. n.*77. Reiffenst. *l.c. n.*98. Mascard. *l.c. n.*16. Parisius *consil.*188. *nu.*27. *vol.*5. & alii. Et ratio est, quia causæ Civiles arduæ, & magni momenti æquiparantur causis Criminalibus, *arg. leg. l. Advocati*; *Cod. de Advocat. divers. Judic.* ubi Advocati patrimonia hominum defendentes dicuntur *laborantium spem, vitam, & posteros defendere*, unde sicut dictæ pauperes, & viles personæ nequeunt esse testes in causis Criminalibus, neque in Civilibus arduis & magni momenti.

39 In causis autem Civilibus, non adeo arduis & magnis, pauperes, & viles personæ, nisi aliunde suspectæ sint, non repelluntur a ferendo testimonio in Judiciis, prout colligitur *ex cap. Si quis testium* 8. *de Testibus*, juncta Glossa *ib. verb. Paupertate*, ubi statuitur, quod Judex mittere debeat personas idoneas ad recipiendum testimonium eorum, qui *paupertate depressi* personaliter ad ipsum Judicem accedere nequeunt, adeoque pauperes, & viles non repelluntur a testificando. Et ratio est, quia non tam ex facultatibus, quam ex fide, & moribus testis idoneus æstimatur, *arg.* §. *Suspectum* 13. *Instit. de suspectis Tutoribus, & Curatoribus*, Glossa *in leg. testium* 3. *in princ. verb. Egens*, *ff. de testibus*. Tum quia si aliter teneretur, nimis coarctaretur facultas probandi contra *l. Quoniam, Cod. de hered.*, cum multo plures sint pauperes, quam divites, prout arguunt Farinac. *l.c. q.*57. *n.*13. Piring *l.c. n.*76. Reiffenst. *l.c. n.*99. & alii.

40 Immo & in ceteris quoque casibus admittuntur pauperes ad testimonium, si ceteroquin sint personæ honestæ, & neutiquam suspectæ propter suam paupertatem, prout clare desumitur *ex cit. cap. Si quis testium* 8. *de testibus*, & tenet Glossa *ib. verb. Paupertate*, & DD. *ib.* teste Reiffen. *l. c. n.*100. ac tenuit Rota apud Rubeum *p.*12. *dec.*57. *n.*12. Auctoritate Baldi *in cit. c. Si quis testium n.*5. intelligens etiam in causa ardua, qualis de facto erat illa, in qua Rotalis decisio emanavit. Et hoc idem procedit quamvis pauper sit vilis, si tantum sit vilis, quia pauper. Rota *l. c.* Menochius *l.*3. *de Arbitr. Jud. caus.*96. *n.* 5. & cum pluribus aliis ibi allegatis Reiffenstuel *l.c. n.*100. & alii.

41 Feminæ regulariter possunt esse testes in causis Civilibus, tam de Jure Canonico, quam Civili. *Sic Communis Doctorum*, teste Pirhing *l.c. nu.* 66. Et quidem loquendo de Jure Civili habetur *in l. Ex eo* 18. *ff. de testibus*, *l. Qui Testamento* 20. §. *Mulier*, *ff. Qui testamenta facere possunt*. Et loquendo de Jure Canonico habetur *in cap. Mulieres* 2. *de Judiciis in* 6. *& c. Ex eo* 2. & ibi Glossa verb. *testimonium caus.* 15. *quæst.* 3.

42 Et hoc procedit etiam in causa Matrimoniali, quamvis inter causas Civiles gravissima, & valde ardua censeatur. *Communis*, & colligitur aperte *ex c. Super eo* 22. *de testibus*, & *c. Videtur* 3. *Qui testimonium accusare possunt.*

43 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia feminæ in aliquibus causis Civilibus nequeunt esse testes, & signanter in causis Feudalibus, textu claro *l.*2. *Feud. tit.*32. *Qui testes sunt necessarii*, Mascard. *conclus.*764. *n.*2. Farinac. *q.*59. *num.*35. Pirhing *l.c. n.*67. Reiffen. *l.c. n.*89. & alii. Excipiuntur tamen Feminæ illustres, & habentes Feudum sub se, quia tales possunt esse testes etiam in causis Feudalibus. Mascard. *l.c. n.*3. Farinac. *l.c. n.*40. Pirhing *l.c. n.*67. Reiffen. *l.c. n.*89 & alii.

45 Neque feminæ possunt esses testes io Causis Civilibus arduis, & magni momenti; In istis enim requiruntur testes magis idonei, quibus nihil prorsus vitii objici possit, quales non sunt feminæ; *Nam*, ut expresse dicitur *in c. Forus* 10. *de verb. signif. in fine*: *Nam varium, & mutabile testimonium semper femina producit.* Ita Farinac. *c. q.*59. *n.*37. *&* 38. Piring *l.c. n.*66. Reiffenst. *l.c. n.*90. & alii.

46 Item nequeunt feminæ esse testes in testamentis, textu expresso

presso *in §.testes autem 6. Instit. de testamentis ordinandis*, & *l.Qui testamento* 20. *ff. Qui testamenta facere possunt*. 47 Possunt tamen feminæ esse testes in Codicillis. Glossa *in l. Si qui* 8. *Cod. de Codicillis*, Tuschus *litt. C. conclus.*405. *n.* 1. Baldus *cons.*283. *circa finem l.*3. Molina *disp.*131, *n.*6. Piring *l.c. n.*74. ubi ex aliis dicit id esse verum, etiamsi omnes testes essent feminę; Reiffen. *l.c. n.* 8. & *l.*3. *decr. tit.*26. *numer.*711. ubi testatur de communi aliorum. Vide verb. *testam. art.*4. *n.*6. Insuper possunt feminæ esse testes etiam in 48 testamentis ad pias causas. Et id favore piæ causæ, & animæ testatoris; Ancharanus *in cap. Cum esses* 10. *n.*6. *de testam.*, Fagnan. *ib. n.*34. & *seq.* Card. Petra *t.*2. *Comment. ad Const. X. Innocen. III, sect.*3. *n.*29. Reiffen. *l.*2. *decr. tit.*20. *n.*88. & alii. Vide verb. *testam. art.*2. *n.*21.

49 Feminæ de Jure Canonico nequeunt esse testes in caussis Criminalibus criminaliter motis *c. Mulierem* 17. juncta Glossa verb. *Nec testis caus.*33. *q.*5. *c. Forus* 20. juncta Glossa verb. *Mulier., de verb. signif.* Et ita Mascard. *concl.*762. *n.*1 Farin. *q.*59. *n.*1. & *plur. seq.* Pirhing *l.c. n.*69. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia feminæ de sua natura sunt mutabiles, & inconstantes, & ideo minus idoneæ reputantur a Sacris Canonibus, ut sint testes in caussis criminalibus criminaliter motis, in quibus agitur de gravissimo præjudicio Reorum.

50 Notanter autem dicitur *in caussis criminalibus criminaliter motis*, quia in caussis Criminalibus solum Civiliter motis, v.g. ad compensationem damni illati, vel ad privationem Beneficii alicujus inhabilis, seu non Canonice electi, vel promoti etiam de Jure Canonico possunt feminæ esse testes, *c. Tam litteris* 13. & ibi; Glossa verb. *Fœminas*, *de testibus*; Pirhing *l.c. n.*70. Reiffenst. *l.c. n.*91. & alii.

51 Item de Jure Canonico possunt feminæ esse testes, si agatur de crimine per modum denunciationis, exceptionis vel inquisitionis, ut clare constat *ex cap. Quoniam* 3. *de testibus*, ubi cum quædam crimina Epiphanii Presbyteri denunciata fuissent Papæ Gregorio, is mandavit Sabinio Defensori Sardiniæ, ut tam Mulieres, cum quibus illa commisisse asserebatur, quam alios de ea re conscios Romam adduci curaret, seu ut ibi notant Hostiensis, & alii Canonistæ, eorum examen eo mitteret, ut sic veritas aperiri posset. Sic Glossa *in cit. cap. Quoniam in principio*, Pirhing *l.c. n.*70. Reiffen. *l.c. n.*92. Farin. *c. q.*59. *n.*9. allegans plurimos alios.

52 Item de jure Canonico possunt feminæ esse testes etiam in crimine Hæresis, Læsæ Majestatis, Simoniæ, & aliis exceptis criminibus; *Communis*, per text. *c. In Fidei favorem* 5. *de hæreticis in* 6. *cap. tanta* 7. & *c. Per tuas* 32. *de Simonia*, cum similibus.

53 Item de Jure Canonico possunt feminæ esse etiam in caussis criminalibus, quando non possunt haberi aliæ probationes; Vel quando agitur ad defensionem alicujus, seu ad probandam ejus innocentiam; & generaliter in omnibus illis casis, in quibus de Jure Canonico possunt esse testes etiam personæ infames; In ipsis possunt etiam, ac multo magis feminæ esse testes; Glossa *in cit. cap. Mulierem* 17. *verb. Nec testis caus.*33. *q.*6. Reiffen. *l.c. n.*92. Pirhing *l.c. n.*77. Farin. *cit. q.*59. *n.*8. & 10. & *seq.* & alii passim. Unde vide dicta *supra a n.*20.

54 De Jure Civili possunt feminæ, dummodo non sint criminosæ, aut infames, esse testes etiam in Caussis Criminalibus criminaliter motis, *l. Ex eo* 18. *ff. de testibus*, & *l. Qui testamento* 20. *§. Mulier*, *ff. Qui testamenta facere possunt*. Ita Abbas *in cit. c. Quoniam* 3. *n.*2. *de testibus*, Clarus *in Practic. §. fin. q.*24. *n.*2. Mascard. *l.c. concl.*762. *n.*11. Farinac. *cit. q.*59. *n.*17. Pirhing *l.c. n.*68. testans de Communi.

55 Dicitur autem notanter, *Dummodo non sint criminosæ, aut infames*, quia istæ, ut quæ corpore palam, ac sine delectu quæstum fecerunt, nec de Jure Civili possunt in caussis Criminalibus criminaliter motis, esse testes; *l. testium* 3. *§.*5. & ibi Glossa verb. *Quæ palam*, *ff. de testibus*.

56 Item neque de Jure Civili possunt feminæ esse testes in caussis criminalibus valde gravibus, & arduis, ut cum agitur de pœna mortis inferendæ, tunc enim etiam tres feminæ contestes Reum non convincunt, & id propter exceptiones ex earum sexu resultantes, cum feminæ suapte natura sint nimis mutabiles, fragiles, ac inconstantes. Mascard. *l. c. numer.*14. Farin. *l.c. n.*21. 23. & 26. Pirhing *loc. cit. num.*68. & alii.

57 Pupilli, seu impuberes regulariter in nulla causa, sive Civili, sive Criminali possunt esse testes, & hoc ob defectum, seu infirmitatem sui Judicii, aut consilii, textu claro *in l. testium* 3. *§.*5. & ibi Glossa verb. *Impubes*, & verb. *Lubricum*, *ff. de testibus*, *l. Invití* 19. *ff. eodem cap. Infamis* 1. *caus.*3. *q.*7. ibi; „ Et impubes, quia judicio caret „. Unde 58 impuberes neque possunt esse testes in testamentis, textu expresso *in §. testes autem* 6. *Inst. de testam. ordinandis*; *leg. Hac consultissima* 12. *Cod. testam.*

Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in variis casibus 59 possunt impuberes esse testes. Et signanter pro Matrimonio contrahendo in locis recepti Concilii Tridentini *sess.*24. *c.*1. *de reform. Matrim.*; Duo enim testes præter Parochum ibi a Concilio requisiti possunt etiam esse impuberes; Dummodo sint rationis compotes, & bene percipiant, quid agatur; Concilium enim Tridentinum *l.c.* duos, vel tres simpliciter, & sine ullius peculiaris qualitatis mentione ad valorem matrimonii requirit. Ubi autem lex non distinguit inter puberes, & impuberes, neque nos distinguere debemus, *cap. quia circa* 22. *de privil.* & *l. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem actione*: Si enim illos voluisset puberes, expressisset; quia, quod voluit, expressit, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episc. §. Sed neque istud*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, adeoque &c. Et sic expresse tenent Barbosa *p.*2. *de Offic. & potest. Episc. alleg.*32. *n.*138. Sanchez *l.*3. *de Matrim. disp.*41. *n.*4. & 5. Layman *l.*5. *theol. moral. tract.*10. *p.*2. *cap.*4. *n.*6. Reiffenst. *l.*2. *Decr. tit.*20. *n.*74. & *l.*4. *tit.*3. *n.*103. & alii passim.

Item impubes factus pubes testificari potest de iis, quæ vidit in impubertate sua. Glossa *in l. Testium* 3. *verb. Impubes*, *ff. de testibus*, Farin. *q.*58. *n.*53. allegans alios, Speculator *cit. de teste §.*1. *n.*35. asserens ita tenere omnes, Reiffen. *l. cit. n.*77. & ratio est, quia pubes factus non prohibetur ullo jure testificari de iis, quæ vidit tempore suæ impubertatis, adeoque debet admitti, *l. testimonium usus* 1. *§.*1. *ff. de testibus*, ibi; „ Adhiberi quoque testes possunt non solum in „ criminalibus caussis, sed etiam in pecuniariis litibus, sicubi „ res postulat, & hi, quibus non interdicitur testimonium, „ nec ulla lege a dicendo testimonio excusantur „. Concessum enim intelligitur, quod expresse non prohibetur, uti habet glossa marginal. communiter recepta *in c. Inter corporalia* 2. *de translatione Episc. verb. Non invenitur*, *arg. l. Mucus* 43. *§.*1. *ff. De Procuratoribus*, & *c. l. Testimoniorum usus* 1. *§.*1. *de testib.* 60

Item impuberes pubertati proximi possunt esse testes in 61 revelanda occisione sui Domini & similibus, textu expresso *in l. Excipiuntur* 14. *ff. de S.C. Silaniano*, Farin. *c. q.*58. *n.*15. 16. & 28. cum aliis ibi citatis, Speculator *l.c. n.*34. Reiffen. *l.c. n.*76. & alii.

Item tales impuberes possunt esse testes in crimine læsæ 62 Majestatis. *Communis*, *arg. l. Nullus*, *Cod. Ad legem Juliam Majestatis*. Item in crimine Hæresis. *Communis*, per text. 63 in *c. In Fidei* 5. & *cap. Accusatus* 8. *§. Licet de Hæretici in* 6. Item quando aliæ probationes haberi non possunt, seu veri- 64 tas aliter haberi non potest, quam per tales impuberes, per dicta a simili de infamibus *supra a n.*20. Vide ibi.

Puberes minores viginti annis non possunt regulariter esse 65 testes in caussis criminalibus, Farin. *q.*57. *n.*10. & 23. Speculator *tit. de teste §.*1. *n.*34. Pirhing *l.c. n.*75. Reiffenst. *l.c. n.*80. & alii passim per clarum textum *in l. In testimonium* 20. *ff. de testibus*, & *in c testes* 3. *§. In testimonium caus.*4. *qu.*2. quo utroque in loco sic præcise statuitur: „ In testimonium „ accusator citare non debet eum, qui Judicio publico reus „ erit, aut qui minor viginti annis erit „ ubi Glossa *final.* illud recte intelligit in causa criminali, uti etiam non obscure indicat ly *Accusator*.

Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia tales puberes mi- 66 nores viginti annis possunt esse testes in criminibus exceptis, & quando aliter veritas haberi non potest, cum in similibus, ut dictum est *supra n.*62. possint esse testes etiam impuberes, adeoque a fortiori puberes licet minores viginti annis. Farinacius *q.*57. *n.*29. cum pluribus aliis ibi citatis, Alexander *cons.*64. *n.*5. & 6. *l.*1. Mascard. de *probat. concl.* 1253. *n.*7. Reiffenst. *l.c. n.*84. & alii passim.

Puberes majores viginti annis, quamvis adhuc sint mino- 67 rennes, seu minores vigintiquinque annis possunt esse testes in caussis criminalibus, prout colligitur clare a sensu contrario *ex cit. l. In testimonium* 20. *ff. de testibus*, & *c. cap. Testes* 3. *§. In testimonium caus.*4. *q.*2. Reiffen. *l. c. n.*83. Farinac. *q.*58. *n.*19. & 21. citans plurimos alios, & appellans hanc sententiam verissimam, & magis communiter receptam, quamvis nonnulli sentiant contrarium.

Pu-

68 Puberes minores viginti annis possunt ordinarie esse testes in caussis Civilibus. Communis. Et ratio est, quia tales puberes nullibi prohibentur esse testes in dictis caussis Civilibus; adeoque debent admitti per dicta, & Jura adducta supra num. 60.

69 Dicitur tamen notanter Ordinarie, quia tales puberes minores viginti annis nequeunt esse testes in caussis Civilibus valde arduis, & magni momenti per dicta & Jura adducta supra n. 58.

70 Parentes regulariter prohibentur ferre testimonium pro filiis, & e contra filii pro parentibus. Commun., textu expresso in l. Testis 9. ff. de testib., ibi: „ Testis idoneus pater filio, „ aut filius patri non est, l. Parentes 6. Cod. de testibus, ibi: „ Parentes, & liberi invicem adversus se nec volentes ad „ testimonium admittendi sunt „. Et concordat c. Si testes 3. §. testis idoneus; & §. Parentes caus. 4. q. 2. Et id propter naturalem affectionem, quam inter se gerunt, ob quam eorum testimonium redditur suspectum.

71 Et hoc extenditur etiam ad omnes ascendentes, & descendentes, tam in linea paterna, quam materna usque in infinitum, quia dicti omnes quantum ad propositum veniunt appellatione parentis. Communis, textu expresso in l. Appellatione 51. de verb. signif. ibi: „ Appellatione parentis non „ tantum pater, sed etiam avus, & proavus, & deinceps „ omnes superiores continentur, sed & mater, & avia, & „ proavia.

72 Dicitur autem notanter Regulariter, quia plures sunt casus, in quibus valet testimonium patris, vel matris pro filio, & signanter in probanda filii ætate, quia parentes de ætate filiorum meliorem præ ceteris notitiam habent. Communis, per textum in l. Etiam 16. ff. de probat., ibi: „ Etiam matris
73 „ professio filiorum recipitur, sed & Avi recipienda est. Talis autem testificatio parentum de ætate filiorum non facit semiplenam probationem, sicut alterius testis extranei, si redundet in commodum filii cum alterius præjudicio. sed illum præsumptionem aliquam, & leve indicium affert, nisi adminiculis adjuvetur, ut est v. g. liber patris, in quo scripta est ætas filii, & hujusmodi, Mascard. de probat. concl. 668. n. 12. & seq. Farinac. q. 54. n. 178. & seq. Pirhing l. c. n. 34. Reiffenst. l. c. n. 103. & alii.

74 Item quando caussa agitatur inter duos filios; tunc enim parens potest esse testis pro uno contra alium, quia æqualis affectio, quam præsumitur habere erga omnes filios, tollit omnem suspicionem, arg. l. Non solum 67. §. 2. ff. De ritu „ nuptiarum, ibi; „ Quia par affectionis caussa suspicionem „ fraudis amovet „. Mascard. conf. 1148. n. 29. Farin. q. 54. n. 205. Pirhing l. c. n. 34. Reiffenst. l. c. n. 107. & alii.

75 Item possunt parentes, aliique consanguinei testes esse in caussa Matrimoniali filiorum, ubi agitur super consanguinitate, vel affinitate aliquorum, quia illi melius præ ceteris id scire præsumuntur, c. Videtur 3. Qui Matrimonium accusare possunt, c. Licet ex quadam 47. de testib., cap. De parentela 8. caus. 35. q. 6.

76 Item parentes, aliique consanguinei, aut affines utriusque sexus possunt esse testes, ubi agitur de Matrimonio inter æquales contrahendo, & dubitatur, an vir, & mulier sibi invicem promiserint, c. cap. Videtur 3. qui Matrimonium accusare possunt, & c. Super eo 22. juncta Glossa verb. Cum mater, & Abbate n. 8. ac Barbosa ib. n. 4. de testibus q. 54. num. 191. Mascardus de probat. concl. 1024. n. 23. cum pluribus aliis ibi citatis, Pirhing loc. cit. n. 36. Reiffen. l. c. num. 100. & alii.

77 Dicitur autem notanter Inter æquales, quia si magna adsit disparitas inter contrahentes, ut si mulier longe superet, & excedat virum nobilitate, honore, potentia, divitiis, et hujusmodi, vel vir mulierem; Tunc parentes, aliique consanguinei, aut affines non censentur testes idonei, cum ob eorum affectionem, et conjunctionem sanguinis, seu parentelæ semper præstantiores, aut locupletiores nuptias ipsi præcipiant, adeoque reddantur suspecti, ut expresse deciditur in c. cap. Super eo 22 de testibus, tenet ibi Glossa verb. Cum Mater, et Abbas n. 8. ac Barbosa n. 4. & 5. Pirhing l. c. n. 36. Reiffen. l. c. cit. n. 111. Menoch. de Arbitr. Judic. l. 2 cas. 102 n. 6 & 7. & alii. Qui tamen recte concludunt tale testimonium esse relinquendum Judicis arbitrio, ut inspecta qualitate personæ, et affectionis dijudicet, qualis fides sit ipsi præstanda, ut cum aliis etiam advertit Ventriglia tom. 1. Annot. 3. §. 3. num. 2. & seq.

78 Maritus pro Uxore, et contra Uxor pro Marito regulariter testis esse non potest. Communis, per text. in cap. Si testes 3. §. Idonei caus. 4 q. 2. juncta Glossa ib. verb. Imperari, & leg. Etiam Jure 3. Cod. de testibus, juncta Glossa ib. verb. Etiam Jure vers. quod in Viro, & uxore: Et id merito est statutum propter magnam affectionem, quæ est, vel præsumitur inter conjuges, aliis relictis non inferioribus motivis. 79 Et hoc propter eamdem rationem extenditur etiam ad Sponsam de futuro, & ad concubinam, atque Amasiam. Mascard. conclus. 1429 n. 4 & 5. Farin. q. 54. n. 215. Pirhing l. c. n. 37. Reiffen. l. cit. n. 114. & 115. & alii.

80 Consanguinei, & affines illius, qui ipsos producit ut testes pro se adversus extraneos, non sunt testes idonei: Ipsi enim ob naturalem affectionem erga suos consanguineos, & affines redduntur nimis suspecti. Communis, per text. in l. Testium Fides 3. in princ. ff. De testib., & capite Si testes 3. §. testium fidei caus. 4. q. 2. c. Consanguinei 1. cap. Accusatores 2. c. Accusatoribus 3. & c. Suspectos 4 caus. 3 q. 5. c. Absens per alium 18. caus. 3. q. 9. cum similibus.

81 Domestici ipsius producentis non sunt testes idonei. Communis, per textum expressum in cit. l. Etiam Jure 3. Cod. de testibus, ibi: „ Etiam Jure Civili domestici testimonii fides „ improbatur „ & concordat cit. cap. Si testis 3 §. Etiam caus. 4. q. 2 ubi ipsissima tradita verba adducuntur, l. testes eos 24. „ ff. De testibus, ibi: „ Testes eos, quos accusator de domo „ produxerit, interrogari non placuit „. Et concordat cit. c. Si testes §. testes, ubi eademmet præcisa verba habentur, & c. In litteris 24. de testibus, juncto ejus Summario sic præcise „ dicente: „ Non sunt idonei testes, quos Actor de familia „ sua produxit.

82 Supradictæ autem conclusiones de marito, & uxore, de consanguineis, & affinibus, & de Domesticis, limitantur in variis casibus, & signanter quando para adversa, contra quam supradicti testificantur, sponte eos ad ferendum contra se testimonium admittit, sive expresse, sive tacite nihil contra eorum testimonium opponendo: Quisquis enim potest renunciare favori pro se introducto l. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis, c. Si diligenti 12. de Foro competenti, c. Si de terra 6. de privil.; adeoque &c.

83 Item consanguinei, affines, & domestici possunt esse testes in casibus, ubi veritas aliter. quam per ipsos haberi non potest, ut si agatur de commissis in domo, nemore, aut alio loco secreto, c. Veniens 38. §. final. de testibus, c. Venerabilis 11. juncta glossa verb. Juramento, de testibus cogendis, cap. Si testes 3. §. Servi responsio 4. q. 2 l. Consensu 8. §. 6. vers. Super plagis, Cod. de repudiis, cum similibus.

84 Item domestici possunt esse testes, quando sunt domestici utriusque partis, idest tam ejus, pro quo, quam ejus, contra quem producuntur; Tunc enim cessat ratio suspicionis ob parem affectionem erga utrumque. Gabriel com. concl. l. 1 de testibus concl. 10 n. 68 Mascard. de probat. concl. 533 n. 36 Farinac. q. 55 n. 92. Pirhing l. c. n. 44 vers. Limitatur quinto, & alii passim.

85 Item domestici possunt esse testes Instrumentarii, & Testamentarii; cum enim ipsi adsint ab utraque parte rogati, censentur etiam ab utraque approbati, adeoque nequeunt amplius reprobari, sub prætextu quod sint domestici, arg. leg. Si quis 17 Cod. de testibus. Mascard. concl. 534 num. 29 & 30 cum aliis ibi citatis, Farinac. q. 55 n. 83 Pirhing l. c. n. 45 vers. Denique; Reiff. l. c. n. 139. & alii.

86 Inimici testes esse non possunt contra eos, cum quibus gerunt inimicitiam. Communis, per claros textus in l. Testium fides 3. in princ. ff. de testib., Authent. de testib., §. Si vero dicatur. Collat. 7 c. Accusatores 2 & c. Accusat. 3 caus. 3 q. 5 c. Si testes 3 §. testium fides caus. 4 q. 2 cap. Cum oporteat 19 de accusat., cum similibus.

87 Immo inimici contra suos inimicos nequeunt esse testes, neque in criminibus exceptis, ut Hæresi, Simoniæ, Læsæ Majestatis. & hujusmodi, c. Per tuas 32. §. Nos vero, de Simonia, juncta Glossa ib. verb. Inimici tui capitales, Menoch. de Arbitr. Judic. l. 1 q. 29 n. 2 & 3. Mascard. concl. 901. n. 2. Farin. q. 53 n. 5 et seq. Pirhing l. c. n. 53. Reiffen. l. c. n. 133. & alii passim.

88 Parentes contra suos filios, & vicissim filii contra suos parentes in Judicio testificari non possunt. Communis, textu expresso in leg. Parentes 6. Cod. de testibus, ibi: „ Parentes, & „ liberi invicem adversus se nec volentes ad testimonium ad- „ mittendi sunt, & concordat per expressa eadem verba cap. Si testes 3. caus. 4. q. 2.

89 Parentum autem testimonium contra filios, & filiorum

contra

contra parentes admittitur in crimine læsæ Majestatis, Hære-
sis, & aliis atrocissimis exceptis criminibus. Clarus *in Pra-
ctic. Crimin. §. final. quæst. 24. num. 22.* Farinac. *de Testibus
qu. 55. num. 173. & 174.* Mascard. *concl. 453. num. 9. & 10.*
Pirhing *loc. cit. num. 65.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 149.* Glossa
*in cap. laudabilem 1. de controv. Infidelium, verb. Et Christia-
ni*, quod pugnantes pro patria, & Fide pater in filium, & filius
in patrem insurgere debeat, *argum. leg. Minime 35. ff. de Re-
ligiosis, & sumptibus funerum*; Tum quia Filii nascuntur pa-
triæ, seu Reipublicæ, *l. Sicuti liberorum 1. §. 15. ff. De ven-
tre in possessionem mittendo.* Et quidem magis quam parenti-
bus, ut inquit Glossa *in citat. l. Sicuti liberorum §. 15. vers.
Reipublicae* id probans *ex l. Postliminium 19. §. 7. de captivis,
& Postliminio*; & sic Doctores passim, *arg. c. In fidei 5. de
Haeret. in 6.*

Liberti contra Patronos, & e contra Patroni contra liber-
90 tos non possunt esse testes, nec volentes, nec inviti. *Commu-
nis, cap. Episcopus 53. caus. 12. q. 2. cap. Si testes 3. §. Ne patro-
ni caus. 4. q. 2. & 3. l. libertorum 12. Cod. de testibus*, ibi: „ Li-
„ bertorum adversus patronos illicitas, atque improbas vo-
„ ces pœnæ objectione præcludimus, atque ita, ut non so-
„ lummodo sponte prodire non audeant, sed ne vocati qui-
„ dem in Judicium venire cogantur. Exceptis tamen crimi-
91 nibus Hæresis, Læsæ Majestatis, & aliis similibus atrocissimis
per dicta, & adducta Jura *n. antec.*

Judæi nequeunt in Judicio esse testes contra Christianos.
92 *Communis*, textu expresso *in cap. Non potest 24. caus. 2. qu. 7.
& l. Quoniam 21. Cod. de Hæreticis*, cum similibus.

Idem dicendum est de paganis, Hæreticis, & quibuscum-
93 que aliis infidelibus. *Communis*, per text. *in cap. Pagani 24.
& cap. Si Hæreticus 26. caus. 2. qu. 7. cit. l. Quoniam 21. Cod.
de Hæreticis*, cum similibus.

Prædictæ tamen duæ conclusiones limitantur in crimini-
94 bus exceptis, ut Hæresis, læsæ Majestatis, & similibus; ac in
casibus, in quibus veritas aliter, quam per ipsos haberi non
potest. *Communis*, per textum *in cap. In fidei 5. & cap. Contra
Christianos 13. de Hæreticis in 6.*

Possunt insuper Judæi, aliique infideles in Instrumentis, con-
95 tractibus, & Testamentis esse testes saltem si alii commode
haberi non possint. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Quo-
niam 21. in fine, Cod. de Hæreticis*, ibi: „ Cæterum testamen-
„ taria testimonia eorum, & quæ in ultimis elogiis. vel in
„ contractibus consistunt propter utilitatem necessariis. usus
„ eis sine ulla distinctione permittimus, ne probationum
„ facultas angustetur.

96 Laici ordinarie non possunt esse testes contra Clericos, &
Religiosos in causa criminaliter mota. *Communis*, per claros
textus *in cap. Nullus Laicus 2. consf. 2. qu. 7. cap. Beatus Petrus
5. caus. 6. quaest. 1. cap. De cetero 14. de testibus*, cum si-
milibus.

97 Nec valet objicere, quod Laici possunt Clericos, & Reli-
giosos accusare, & contra eos agere etiam in causa criminali,
saltem si suam, vel suorum injuriam prosequantur, ut expres-
se dicitur *in cit. cap. De cetero 14. de testibus*, adeoque possunt
etiam contra eos esse testes. Non valet, inquam, quia ultra
quam quod *in cit. cap. De cetero* statim additur: „ Nec tunc
„ etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt ad-
„ mitti; Stat adhuc evidens disparitas, quia testimonium dice-
re est majoris præjudicii. quam accusare, quia Judex tenetur
ferre sententiam secundum allegata, & probata per testes. non
autem secundum propositam accusationem. *cap. Indicet 4.
caus. 3. quaest. 7. leg. Rem novam 14. Cod. de Judiciis*, cum
similibus.

98 Dicitur autem in conclusione notanter *Ordinarie*, quia
secus est in criminibus exceptis, & Heresis, Læsæ Majestatis,
Simoniæ, & hujusmodi. quia in istis possunt Laici testificari
etiam contra Clericos, & Religiosos, si zelo justitiæ, & non
odii procedant. *Communis*, per text. *in cap. tanta 7. de Simo-
nia, cap. In fidei 5. de Haereticis in 6.* cum similibus.

99 Item notanter dicitur, *In causa criminaliter mota*, quia in
causa criminali civiliter mota, sicuti in causis civilibus pos-
sunt laici esse testes contra Clericos, & Religiosos, *argum.
cap. quoniam 3. cap. Ex part. 7. & cap. De cetero 14. de testi-
bus.* Sic Abbas *in dict. cap. De cetero num. 6.* Barbosa *ibid.
num. 4.* argumento a sensu contrario desumpto, Mascard. *con-
clus. 1364. num. 44.* Farinacius *qu. 61. de testibus num. 120.* cum
pluribus aliis ibi allegatis, Pirhing *loco cit. n. 58.* Reiffenst. *lo-
co cit. n. 163.* & alii.

100 Insuper possunt laici esse testes contra Clericos, & Reli-
giosos ob defectum testium Ecclesiasticorum, quia verb. grat.
crimen a Clerico inter solos laicos commissum est, ut in Villa,
qui nulli reperiebantur Ecclesiastici. Et hoc ne alioquin cri-
mina Clericorum, & Religiosorum remaneant impunita, &
ipsis præbeatur ansa impune delinquendi; *argum. cap. Vene-
rabilis XI de testibus cogendis*, ibi: *Ne pro defectu testium pe-
reat sua Justitia.* Abbas *in cit. cap. de cetero num. 3.* Barbosa
ibid. num. 4. Mascard. *l. c. n. 46.* Farinac. *l. c. n. 107.* Pirhing *l. c.
n. 58.* Reiffenst. *l. c. n. 167.* & alii.

Clerici, & Religiosi non possunt esse testes contra Laicos 101
in causa criminaliter mota; *cap. Testimonium 9. caus. 11. qu. 1.*
juncta Glossa *ibid. verb. Recipiat*, & Archidiacon. *ibidem nu. 3.
argum. cit. cap. De cetero 14. de testibus*, Mascard. *conclus. 1358.
num. 62.* Pirhing *loco cit. num. 59.* Reiffenst. *l. c. num. 168.* &
alii passim.

Et ubi agitur de imponenda Laico criminoso pœna sangui- 102
nis, non possunt Clerici esse testes, nequidem in criminibus
exceptis. Glossa *in cap. Aliquantos 1. dist. 50. verb. ad Sacer-
dotium*, Covarruv. *in Clementin. Si furiosus part. 2. §. 4. num. 5.*
Farinac. *cit. q. 61. num. 66. & 67.* Felin. *in cit. cap. De cetero
num. 1.* Mascard. *conclus. 1358. num. 62.* Pirhing *loco cit. nu. 59.*
Reiffenst. *l. c. n. 150.* & alii.

Possunt tamen Clerici esse testes contra Laicos in causis 103
criminalibus civiliter motis, & in causis Civilibus. Archidia-
conus *in cit. cap. testimonium num. 1.* Abbas *in cit. cap. De
cetero 14. de testibus num. 1.* Felin. *ibid. num. 1.* Farinac. *citat.
quæst. 61. num. 68. & sequen.* Pirhing *l. c. n. 60.* Reiffenst. *loc. cit.
n. 179.* & ipso teste alii passim, *arg. cap. quamquam 7. caus. 14.
qu. 2.*

Insuper Clerici possunt esse testes contra Laicos, ubi ve- 104
ritas aliter haberi non potest, non solum in Civilibus, & Cri-
minalibus civiliter motis, sed etiam in Criminalibus crimi-
naliter agitatis, dummodo non agatur de imponenda pœna
sanguinis. Farinac. *cit. qu. 61. num. 71. & 72.* cum aliis ibi al-
legatis, Felinus *in cit. cap. De cetero num. 1. vers. Fallit se-
cundo*, Alexander *consil. 65. num. 7. lib. 7.* Pirhing *l. c. nu. 60.*
Reiffenst. *l. c. num. 175.* & alii per textum *in cit. cap. Quam-
quam 2. caus. 14. qu. 2.* Et hoc ut ibi dicitur: *Ne veritas occul-
tetur, & malus ut bonus æstimetur.*

In dictis tamen, & similibus casibus Clerici, & Religiosi 105
ad testificandum cogi non possunt per Judicem Laicum; Cle-
rici enim, & Religiosi sunt omnino exempti a Jurisdictione
Fori Laicalis. *Communis*, textu expresso *in cap. Nullus Judi-
cum 2. de Foro competenti* cum similibus. Vide verb. *Juramen-
tum art. 2. n. 44.*

Unde si in defectu testium laicorum oportuerit Clericum 106
ferre testimonium, Episcopus ejus ad requisitionem Judicis
sæcularis debet per se, aut per alium examinare Clericum, &
ejus Judicialem depositionem sub sigillo suo transmittere ad
Judicem laicum, textu expresso *in cap. quamquam 2. caus. 14.
quaest. 2.* ubi ex Concilio Romano sub Eugenio Papa statui-
tur, quod in similibus casibus: „ Ne veritas occultetur, &
„ malus ut bonus æstimetur, in providentia proprii Episcopi
„ sit, ut aut coram se & competentibus Judicibus, aut aliter
„ honorifice veritatem testificentur „. Ita Archidiaconus *in
cit. cap. quamquam n. 2.* Abbas *in cap. Cum nuncius n. 3.* & Fe-
linus *ibid. n. 3. de testibus*, Mascard. *conclus. 364. n. 51.* Farinac.
qu. 61. n. 83. Pirhing *l. c. n. 60.* Reiffenstuel *loco cit. nu. 177.* &
alii passim.

Immo plures præfatorum Doctorum volunt, quod in simi- 107
li casu examen Clerici contra Laicum de licentia, & assensu
Episcopi, si ita expedire judicaverit, possit etiam fieri per Ju-
dicem Sæcularem, quia, dicunt, de licentia Episcopi potest
Clericus coram Judice sæculari testimonium ferre. Abbas,
Mascard., Farinac. Pirhing locis cit., & alii. Ac favet textus
in cap. Super prudentia 1. in fine caus. 14. qu. 2. ibi; „ Sed si
„ casu contractui eos interfuisse contigerit, jubente Episco-
„ po testimonium dicant. & *cit. cap. quamquam 2. ead. causa,
& qu.* ibi: *Aut aliter honorifice veritatem testificentur.* Et ad
id facit sequens Decretum Sacræ Congregationis Immunitatis
celatum a D. Petro Andrea Riccio *in sua Synopsi verb. Testis
num. 1.* his præcisis verbis: Clericus absque licentia Episcopi
non potest Testimonium ferre etiam in causa Civili coram Ju-
dice Laico; sed pro licentia nihil est solvendum, *In Aquila-
na 5. Maii 1637. lib. 3. Decretal. Paul. pag. 30.*

Qui tamen Riccius *in dicta sua Synopsi verb. Facultas* 108
examinandi Ecclesiasticos & Exemptos adducit sequentia de-
cem & octo Decreta ejusdem Sacræ Congregationis Immu-
nitatis, ibi,

1. Attentis circumstantiis particularibus temporum de ordine Sanctissimi datur Eminentiss. Legato facultas examinandi pro quinque casibus, qui possunt occurri etiam per alium (modo sit Clericus) omnes personas Ecclesiasticas utcumque privilegiatas, & speciali nota dignas cum præservatione ab irregularitate pro hac vice tantum, & non transeat in exemplum, modo crimina sint gravia, & enormia, scilicet contra quietem publicam. *Bononien.8. Maii 1697. lib. 2. Decretal. Vallem. pag.90.*

2. Si veritas pro defensione Rei aliunde haberi non potest, datur Episcopo facultas, ut Clerici possint in Tribunali Laico examinari in causa Criminali pro defensione, præstito tamen prius juramento coram dicto Episcopo de servandis expressis in praxi Genuensi *cap.35. num.6.* scilicet ut articuli, super quibus deponent, non contineant Criminalitatem, infamiam, negativam, aut repulsam. Et cum dispensatione ab incursu irregularitatis. Et detur salvus conductus Clericis examinandis. *Mediolan. 24. April. 1646. lib.3. Decret. Paul. pag.379.*

3. Supplicante Carcerato a Curia Laica pro examine Sacerdotis in ejus defensam, injungitur Vicario Generali, ut eum examinet, & postea communicet examen Curiæ sæculari. *Firmana 19. Julii 1673. lib.1. Decretal. Altoviti p.822.*

4. Ad hoc, ut Immunitas possit reintegrari, & justitia adimpleatur, quando aliter, & aliunde non potest justificari, an carceratio sit facta in loco Immuni? Conceditur facultas examinandi Fratres Ordinis Capuccinorum, *Prænestina 7. Julii 1668. lib.1. Decret. Altov. pag.239.*

5. Sanctissimus concedit facultatem Ordinario examinandi Regulares, & Sæculares exemptos in causa processus contra Gubernatorem ob obsidionem positam Ecclesiis pro capiendis confugitis cum solita præservatione. *Narnien. 26. Julii 1672. lib.1. Decret. Altov. pag.719.*

6. Episcopo conceditur facultas examinandi Patentatos Sanctæ Domus in causa extractionis. *Lauretana 1. Aprilis 1679. lib.1. Decret. Altov. pag.332.*

7. Archiepiscopo conceditur facultas, ut mandet per suos Judices examinari Equitem Christi super interesse cujusdam laici, & deinde tradat parti copiam authenticam examinis. *Neapolitana 16. Septembris 1625. lib. Script. Vet. p. 71.*

8. In causa mortis ex veneno secutæ Sanctissimus tribuit facultatem examinandi coram Episcopo Medicum Sacerdotem, & consignandi examen Curiæ Sæculari. *Tropien. 30. Martii 1694. lib.1. Decretal. Valleman. pag.114.*

9. Ut deveniatur in cognitionem furti, quatenus alii testes haberi non possint, conceditur Vicario Generali facultas examinandi Sacerdotem. *Mediolanen. 30. Julii 1678. lib.2. Decret. Altoviti p.1621.*

10. Episcopus cum facultate Sacr. Congregat. prævio juramento coram se præstando ab Ecclesiasticis concedit facultatem Judici sæculari examinandi, & iisdem Ecclesiasticis se se subjiciendi examini coram eodem Judice, prævia declaratione facienda per Fiscum utendi depositione citra pœnam sanguinis. *Ostunen. 31. Maii 1704. lib. 3. Decret. Valleman. pag.584. Eugubina 9. Septemb. 1673. lib. 1. Decret. Altovit. pag.837.*

11. Ex Secretaria status jussu Sanctissimi pro indaganda veritate quoad rapinas, & furta patrata in Legationibus Ferrariæ &c. Datur Vicario Generali facultas examinandi mulierem existentem in Conservatorio, ac etiam perquirendi in Hospitali. *Faventina 6. Decemb. 1692. lib. 1. Decret. Vallem. pag.9.*

12. Datur Eminentissimo Legato facultas examinandi, annuente Sanctissimo, etiam per alium (modo sit Clericus) in causa furti sacrilegii Vasorum Sacrorum facti a fratre laico, Regulares Capuccinos, & cogendi etiam per censuras cum præservatione ab Irregularitate. *Ravennaten. 1. Octobr. 1678. l.2. Dec. Alt. p. 165.* Similis facultas conceditur etiam quoad Monachos Cassinenses. *Bonon. 14. Januar. 1679. lib.2. Decret. Alt. p.1699.*

13. Ad hoc, ut dilucidari possit delictum residentiæ, seu oppositionis armis factæ contra Curiam Laicam Eminentiss. Legatus Urbini ex mandato Sanctissimi potest examinare Clericum, eumque cogere in casu renitentiæ cum solita præservatione ab irregularitate. *Urbinaten. 27. Jan. 1674. lib.1. Decret. Vallem. p.101.*

14. Datur Eminentiss. Archiepiscopo facultas cogendi Monachos Cælestinos non obstantibus eorum privilegiis ad se subjiciendum examini in Tribunali legationis, præstito prius juramento in Curia Eccles. de dicenda veritate: dummodo agatur tantum judicio Civili, *Bononiens. 30. Novembr. 1697. lib. 2. Decret. Vallem. p.122.*

15. Conceditur Gubernatori facultas examinandi Ecclesiasticos in causa furti lampadæ secuti in Sacra Æde Lauretana cum solita præservatione ab irregularitate. *Lauretana 23. Augusti 1607. lib.1. Decret. Alt. pag.147.*

16. Jubente Sanctissimo datur Gubernatori facultas in causas homicidii cujusdam Canonici, ut possit examinare etiam per alium (dummodo sit Clericus) Personas Ecclesiasticas, & Notarium Vicarii Foranei, & in casu renitentiæ, eos cogendi, ac procedendi contra easdem, si culpabiles reperiantur, præmissa solita protestatione ad formam, *cap. Prælatis, de homicid. in 6.* sicque Sanctissimus eos præservat ab omni Irregularitate. *Reatina 27. Decemb. 1682. lib.1. Decret. Vallem. pag.14. Verulana 5. Decembris 1693. d. lib. pag. 91. Maceraten. 16. Decembr. 1693., & 24. Aprilis 1694. Dict. lib. pag.11. & alibi.*

17. Annuente Sanctissimo in causa grassationis datur Gubernatori facultas examinandi etiam alium (dummodo sit Clericus) Fratrem Religiosum, qui parum distabat a loco commissæ grassationis. *Spoletana 22. Novemb. 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag.87.*

18. Conceditur Episcopo facultas impertiendi licentiam examinandi Ecclesiasticos in causa homicidii, quando ex aliorum depositione nequeunt haberi probationes sufficientes ad justitiam subministrandam cum solida præservatione, facta protestatione ad tenorem *c. Prælatis, de homicid. in 6. Eugubina 9. Septemb. 1673. lib.1. Decret. Alt. p.837.*

An Clerici, & Religiosi possint sine licentia suorum res- 109
pective Superiorum valide, & licite esse testes in Testamentis, Instrumentis, & contractibus Laicorum; Vide verb. *Testamentum art. 1. n. 24., & 25.*

Nemo potest esse idoneus testis in propria causa. *Commu-* 110
nis. textu expresso *in l. Nullus 10. ff. de Testibus,* ibi: *Nullus idoneus testis in re sua intelligitur, l. Omnibus 10. C. eod.* ibi: *Omnibus in re propria dicendi Testimonii facultatem Jure submoverunt, cap. Si testes 3. §. Nullus, & §. Omnibus caus. 4. quæst. 2. & 3.* ubi ambæ dictæ Leges canonizantur.

* Cum Gratiani Decretum, quantumvis pluries Romanorum Pontificum cura emendatum fuisse non ignoretur, vim, ac pondus legis non habeat; quin immo inter omnes receptum sit, quidquid in ipso continetur, tantum auctoritatis habere, quantum ex se habuisset, si nunquam in Gratiani collectione insertum foret: ut præ cæteris testatur SS. D. N. Benedictus XIV. *lib.7. de Synodo, cap. 15. num. 6.* hinc sequitur, quod prædictæ Leges nequeant dici canonizatæ, quæ tantum ex corpore Juris Civilis desumptæ sunt. *

Advocati, & Procuratores nequeunt esse testes in causa 111
cui patrocinium præstiterunt. *Communis,* textu expresso *in l. Mandari 25. ff. de testibus,* ibi: Mandari cavetur, ut
„ Præsides attendant, ne patroni in causa, cui patrocinium
„ præstiterunt, Testimonium dicant, cap. Romanæ 3. de
„ Testibus in 6., ibi: In appellationis causa is, qui appellan-
„ tis Procurator, vel Advocatus in priori judicio fuerat,
„ non recipiatur in testem. Et concordant cap. Si testes 3. §.
„ Patroni caus. 4. quæst. 2., & 3., & cap. Insuper 6. in fine
„ de Testibus. Et id propter præsumptam actionem in illam causam, cui patrocinium præstiterunt.

Neque Judices possunt esse testes in caussis, quas judica- 112
runt. *Communis,* per textum *in c. Dilecto 50. de testibus.* Et ratio est eadem, quæ *n. antecedenti.* Tum quia Judex, Actor, Reus, Testis distinctæ in Judicio personæ esse debent; *cap. Nullus unquam 1. & cap. Nullus introducatur 2. caus. 4. quæst. 4. cap. Forus 10. §. In omni, de verbor. significat.* cum similibus.

Dicta de Judicibus, Advocatis, & Procuratoribus dicen- 113
da sunt etiam de Tutoribus, vel Curatoribus in caussis suorum Pupillorum, vel Minorum; item de Administratoribus, Syndicis, & Actoribus, cum eadem sit ratio eos repellendi a Testimonio propter præsumptam affectionem ad negotium, quod gesserunt, quandoquidem commodum inde, vel honorem saltem, aut gratiam consequi possunt. *Communis,* per
„ text. in cit. l. Mandari 25. ff. de Testibus, ibi: Quod &
„ in executoribus negotiorum observandum est. Tum quia
„ supradicti omnes censerentur quodammodo esse testes in
„ propria causa, argum. l. Si quidem 2. §. In propria causa
„ 11. ff. Quando appellatum sit, ubi sic expresse habetur:
„ Propriam causam ab aliena quemadmodum discernimus, 114

,, & palam est eam esse propriam causam, cujus emolumentum, vel damnum suo nomine pertinet ,, Quæ ipsissima ,, expressa verba habentur canonizata (* Vide supra numer. 110. *) in cap. Biduum 29. caus. 2. q. 6. §. Palam est, ,, ibi: Palam est eam esse propriam causam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet.

115 Proxeneta, seu Mediator inter contrahentes regulariter testis esse non potest in actu, seu negotio, in quo operam suam impendit, præsertim si propter hujusmodi Officium aliquod salarium, seu emolumentum receperit, ut colligitur *ex cap. Mediatores* 1., & ibi Glossa verb. *Civiliter*, *de Testibus in 6.* & *Authentic. de Testibus* §. *Quoniam vero collat.* 7. *& cit. leg. Mandari* 25. *ff. de testibus*. Et ratio est, quia propensus, & affectus præsumitur ad negotium illud, cujus fuit mediator, perficiendum, confirmandum, & approbandum, tum ne salarium, aut emolumentum amittat, tum ne ei objiciatur (etiamsi salarium non receperit) quod non bene in eo negotio se gesserit. Gloss. *in cit. Authent. De testibus* §. *Quoniam verb. Prohibitione*, Farinac. *quæst.* 60. *numer.* 206. *cum seq.* & alii ab ipso ibi allegati, Pirhing *loc. cit. n.* 95. & alii passim.

116 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in aliquibus casibus Mediator, seu Proxeneta testis esse potest, & signanter quod ambæ partes litigantes consentiunt, ut Mediator ad testificandum admittatur, tunc enim etiam invitus compellitur esse testis. *Communis*, text. expresso *in cit. Authent. De Testibus* §. *Quoniam vero*, & ibi Glossa *verb. Legem*, & Glossa *in cit. capit. Mediatores* 1. *verb. Civiliter*, *de testibus in 6.*

117 Item Mediator, seu Proxeneta potest esse testis, quando aliter absque ipso veritas haberi non potest, tunc enim etiam invitus cogi potest ad testificandum in causis civilibus. Franc. *in cit. cap. Mediatores* 1. *numer.* 5. *de Testibus in 6.* Farinac. *loco cit. num.* 417., *& seq.* Mascard. *de probationib. conclus.* 1019. *num.* 16. Pirhing *loco cit. num.* 96. *vers. Excipitur secundo*, & alii passim.

118 Item Mediator potest esse testis favore Matrimonii. Mascard. *loco cit. num.* 11. Farinacius *loco cit. num.* 442. Pirhing *loc. cit. n.* 96. *vers. Quinto*, & alii.

119 Prælatus, aliique Clerici possunt esse testes in causa Civili suæ Ecclesiæ; Dummodo non subsit alia rationabilis causa ,, illos impediens ,, in cap. Cum Nuncius 12. de Testibus, ,, ibi: Non lateat prudentiam vestram, quod Clerici non ,, sunt a ferendo testimonio super negotio Ecclesiæ suæ (nisi ,, alia rationabilis causa impediat) repellendi. Et concordat ,, cap. Super prudentia 1. caus. 14. q. 2. ,, Et ratio est, quia Jura Ecclesiæ non sunt Jura propria Clericorum, cum bona Ecclesiæ sint bona Dei, & patrimonium Christi, *cap. Quia tua* 8. *& cap. Res Ecclesiæ* 26., *& cap. Nulli* 27. *caus.* 12. *quæst.* 1. cum similibus. Et quod bona Ecclesiæ non sint bona propria Clericorum, & consequenter ipsi testificando de iis non sint testes in propria causa, colligitur a simili de bonis Universitatis, quæ non sunt singulorum, sed Universitatis, ,, ut expresse dicitur ,, in leg. In tantum §. 1. ff. de divisione ,, rerum, ibi: Universitatis sunt, non singulorum . . . . ,, si qua alia sunt communia Civitatum, & leg. Sicut 7. §. 1. ,, ff. Quod cujuscumque Universitatis nomine, ibi: Si quid ,, Universitati debetur, singulis non debetur, nec quod debet Universitas, singuli debent, & concordat lex Sed si ,, 10. §. 4. ff. de in jus vocando.

120 Et idem a fortiori dicendum est de Regularibus, qui sine dubio testes idonei pro suo Monasterio reputantur, cum in ipsis magis cesset præsumptio affectionis, ac suspicio proprii interesse. *Communis*, per clarum textum *in cap. Insuper* 6. *de Testibus*, ubi Summus Pontifex Eugenius III. expresse concedit Priori, & Fratribus SS. Trinitatis, ut liceat ipsis in causis propriæ Ecclesiæ testimonium ferre, ibi: *Insuper statuimus, ut liceat vobis in causis Ecclesiæ vestræ ferre Testimonium.*

121 Canonici testes esse possunt eorum, quæ gesta sunt in Capitulo, ut in Electionibus, & hujusmodi, quæ secreto inter ipsos fieri solent, textu expresso *in cap. Veniens* 38. §. *final. de Testibus*, ubi id expresse ipsi conceditur, addita hac ,, ratione: Quia quæ in Capitulo aguntur, non possunt facile, nisi per Canonicos ipsos probari: Et concordat cap. ,, Cum dilectus 32. §. Nos attendentes, de election. cum ,, similibus.

122 Notanter autem in conclusione sub num. 119. fuit dictum: *Dummodo non subsit alia rationabilis causa illos impediens a testificando*, quia in aliquibus casibus Clerici tum Sæculares, tum Regulares impediuntur a testificando etiam in causa suæ Ecclesiæ ex aliqua rationabili causa, ut ex Excommunicatione, perjurio, infamia, aut alio gravi crimine, ut patet ex dictis supra de infamibus *a num.* 17. de criminosis *a num.* 24. de perjuris *a num.* 29. de excommunicatis *a n.* 32.

Item Clerici tum Sæculares, tum Regulares nequeunt esse testes in causa suæ Ecclesiæ, quando in eadem causa constituti sunt Auctores, ut Procuratores, seu Responsales, qui nomine ipsius Ecclesiæ, seu Monasterii causam exerceant, textu expresso *in cit. c. Insuper* 6. *de Testibus*. Et ratio est, quia nemo potest simul esse Actor, & testis in eadem causa, *c. Nullus unquam* 1. *& c. Nullus introducatur* 2. *caus.* 4. *quæst.* 4. *cap. Forus* 10. §. *In omni, de verb. significat.* cum similibus. 123

Item Clerici nequeunt esse testes in causa suæ Ecclesiæ, quando commodum, seu utilitas inde proveniens est singulorum; tunc enim censerentur esse testes in re, & causa propria, in qua nemo testis idoneus reputatur, per jura adducta *supra num.* 110. & Doct. citatos *infra n.* 127. 124

Unde Canonicus nequit esse testis idoneus in causa suæ particularis Præbendæ, cum redditus ipsius, non ad Capitulum, sed ad se ipsum solum spectent, sicque in tali casu esset testis in propria causa, quod est omnino prohibitum per dicta adducta jura *supra num.* 110. & Doctores allegandos *num. sequenti*. 125

Sic etiam ob eamdem rationem Episcopus, Abbas, Prælatus, seu Rector Ecclesiæ non Collegiatæ nequeunt esse testes in rebus spectantibus ad solam suam Mensam, seu Præbendam; Nam tales redditus immediate, & totaliter ipsis, & non Ecclesiæ proveniunt, sicque censerentur esse testes, præsertim quoad fructus, in propria causa, quod penitus vetitum est per citata Jura. Mascard. *de probationibus conclus.* 1364. *num.* 29. Socinus *in Fallentiis Regul.* 408. *fall.* 4. Joann. Andr. *in addition. ad speculatorem tit. de Teste num.* 24. *vers. Dominicalis*, Farinac. *quæst.* 60. *num.* 462. Reiffenstuel *loco cit. num.* 206. 207., *&* 208. cum pluribus aliis ibi allegatis, Pirhing. *loco cit. n.* 102. & alii. 126

Item in causa Universitatis Sæcularis, vel alterius cujuslibet possunt regulariter esse testes illi, qui sunt de Universitate, vel Communitate, ut Cives pro sua Civitate, Oppidani pro suo Oppido. *Communis*. Et ratio est, quia tales revera non sunt testes in propria causa per adducta jura *supra num.* 119. 127

Hinc quando agitur de probatione confinium, admittuntur testes de Civitate, Oppido, seu Communitate, quia non testificantur in re propria, sed in ea, quæ est Universi- ,, tatis, seu Communitatis ,, cit. l. Intantum §. 1. ff. de di- ,, visione rerum, l. Sicut 7. §. 1. ff. Quod cujuscumque Uni- ,, versitatis nomine, l. Sed si 10. §. 4. ff. De in jus vocando. ,, Et sic Communis Doctorum teste Mascardo de probatio- ,, nibus conclus. 325. num. 9., & Reiffenstuel *loco citato numer.* 215. 128

Dicitur autem notanter in Conclusione *Regulariter*, quia testes de Universitate possunt repelli in causis illis, ubi commodum inde resultans tangit singulos eorum. Et signanter in lite super nemore, vel pascuis, ubi singuli de Communitate possunt ligna cædere, vel animalia sua pascere, quia tunc censerentur testificari singuli in sua propria causa. Ita Jason *in l. Sed si* 10. §. *Patronum num.* 7. *ff. De in jus vocando*, Felinus *in cap. Insuper* 6. *num.* 5. *de testibus*, Menoch. *cap.* 106. *num.* 13. Farinac. *q.* 60. *num.* 495. *& seq.* Pirhing *loco citat. num.* 20. Reiffenstuel *loco cit. numer.* 219. Covarruv. *Practic. Quæstion. c.* 18. *n.* 4. testans de communi. 129

Item quando agitur de prædio, aut vinea, cujus proprietas est quidem Universitatis, ususfructus, & utilitas pertinet ad singulos; Tunc enim testes de Universitate repelli possunt, quia censerentur testificari in propria causa. Felinus *in citat. cap. Insuper num.* 4. Baldus *in cap. Cum nuncius* 12. *numer.* 1. *de testibus*, Farinac. *cit. quæst.* 60. *num.* 499. *&* 504. Pirhing *l. c. n.* 102. Reiffenst. *l. c. n.* 220. & alii. 130

Item propter eamdem rationem repelli possunt testes de Universitate, quando, lite perdita, in singulos de Universitate imponenda est certa collecta. Felinus *in cit. cap. Insuper num.* 6. Baldus *ibid. num.* 3. Menochius *cap.* 106. *num.* 15. Farinac. *c. q.* 60. *num.* 505. *&* 507. Mascard. *concl.* 1422. *numer.* 5., *&* 6. Reiffenstuel *loco cit. num.* 221. & alii. 131

Nova

Novæ additiones ex aliena manu.

1 De infamibus quæstio apud DD. vertitur, num absolute, & in genere repellantur, an admittentur salvis exceptionibus?

2 De jure civili *infamia juris notati* indistincte a testimonio non repelluntur, sed quidem tantum specialiter enumerati in *L.3. ff. de Testib.* quales sunt judicio publico damnati, qui pugnant cum bestiis lucri causa, quæstum corpore facientes, ad testimonium falsum dicendum pecunia corrupti; Sic etiam *in l.15. princ. ff. eod.* repelluntur speciatim damnati repetundarum; porro damnati ob adulterium *l. 18. ff. eod.*, & ob carmen famosum *l.21. ff. eod.* Præterea Senatu moti ob turpitudinem, nec restituti *l.2. ff. de senat.* quæ specialis enumeratio argumento est, non omnes in genere infames excludi sed cæteros quidem admitti, non tamen esse testes omni exceptione majores; *Umm. in Process. diss.16. num.9. Menoch. de Arbitr. Jud. quæst. lib.1. q.27.*

3 At de jure canonico indistincte repelluntur *cap.54. dict. titul. C.15. C.6. q.1.* adeo ut etiam Judex Testes infames nemine opponente repellere debeat.

4 *Infamia vero facti notati* nec jure civili, nec jure Canonico absolute repelluntur; *Carpzov. Jurisprud. Forens. const. 16. de fin.71. numer. 7. Hann. ad Wesembec. titul. de Test. num. 3.*

5 Postulat tamen aliquando rei conditio, ut Infames admittantur, si alii Testes deficiant, & per infames tantum veri-
6 tas haberi queat. Sed quantum tunc fides ipsis haberi queat exponit Jurisconsultus *in l.21. §.2. ff. dict. titul.* his verbis: *Si ea rei conditio sit, ubi arenarium testem, vel similem Personam admittere cogimur, sine tormento testimonio ejus credendum non est.*

7 Ex qua lege generaliter Doctores inferunt: *Quibus casibus Testis infamis jure permittente ad testimonium admittitur, fides ei sine tormentis non habetur.* Faciunt etiam *l.13. C. dict. titul. & novell.90. cap.1.*

8 Provocat huc etiam Pontifex *in c.7. c.2. qu. 1. in fine*, inquiens: *Multæ Leges sanciunt, uti vilissimis Testibus sine corporali discussione credi non debeat.*

9 Hi autem textus conjunctim considerati ostendunt, non
absolute Testes vilissimos & infames torturæ esse subjiciendos, sed ubi gravitas causæ hoc postulat, ut veritas absque eis aliter haberi non possit, & tamen suspicio falsi, vel corruptionis adsit, quod veritatem fateri nolint; ut adeoque
10 tormenta non fidem per se faciant, sed tantum operentur, ut a suspecto fides eo facilius erui possit; *Tabor. de Tortur.*
11 *c.5. num.18., & sequent.* Quorsum potissimum pertinet, si
testes vacillent, aut varient, de quibus tamen constat, quod facti notitiam habeant; *Carpzov. Process. crimin. quæst. 119, n.46. & sequent.*

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt testium numerum, testes contestes, testes singulares, testes de scientia, testes de credulitate, testes de auditu, testium productionem, juramentum, & examen, ac interrogatoria suggestiva.

1 Regulariter in qualibet causa sive profana, vel Sæculari, sive Civili ad legittimam probationem requiruntur, & sufficiunt duo testes idonei, & omni exceptione majores; Nisi expresse per legem, aut Canonem plures in aliqua causa requirantur. *Communis*, per expressos textus *in cap. 17. n.6. Deuteronomii*, ibi: *In ore duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur, c. 19. n. 15. ejusdem Deuteron.* ibi: *In ore duorum, aut trium testium stabit omne verbum; Matth. c.18. num.16.* ibi: *ubi in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum; cap. In omni 4. de Testibus*, ibi: *ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum cap. Licet 23. eod.* ibi: *Juxta illud Dominicum: In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum. cap. Si testes 3. §. Ubi numerus caus. 4. q. 2. & 3.* ibi: *ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficiunt; pluralis enim locutio duorum numero contenta est, leg. ubi numeru 12. ff. De testibus*, ibi: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficient: pluralis enim locutio duorum numero contenta est.*

2 Dicitur autem notanter: *Nisi expresse per Legem, seu Canonem plures in aliqua causa requirantur*, quia in variis causis plures, quam duo testes requiruntur, tum de Jure Civili, tum de Jure Canonico. Et quidem de Jure Civili in Testa- 3
mentis requiruntur septem testes *leg. hac consultissima 21. Cod. de testamentis; l. heredes 21. §. in testamentis, ff. Qui testamenta facere possunt.* Et quinque testes in Codicillis; *l. Si quis 8. §. 3. Cod. de Codicillis.* Item quinque testes requiruntur in donatione facta causa mortis; *leg. Cum de mortis causa 4. Cod. de donationibus causa mortis.* Item aliæ plures sunt causæ, in quibus plures, quam duo testes requiruntur, quæ brevitatis gratia relinquuntur videndæ apud Speculatorem, *titul. de teste §. De numero testium n. 1.* Farinac. *tract. de testibus quæs. 63. num.223.* qui plures hujusmodi causas enumerant.

De Jure Canonico etiam in variis causis plures, quam duo 4
requiruntur testes. Et signanter in purgatione Canonica, Episcopi requiruntur testes duodecim; *cap. Omnibus 19. causa 2. q. 4.* & concordat *c. Nobilis 1. de purgatione Canonica.* Et in purgatione Presbyteri septem, & in purgatione Diaconi tres requiruntur, *cap. Si legitimi 12. ead. caus. 2. & q. 4.* Item in causa divortii ob impotentiam viri septem requiruntur testes ex parte utriusque conjugis, qui jurent, quod invicem cohabitaverint, & nunquam copulam habere potuerit, *c. Requisivisti 2. caus. 33. q. 1. cap. Laudabilem 5. & cap. Litteræ 7. de Frigidis, & Maleficiatis.* Item ad condemnandum Episcopum testes 72. Presbyterum 44. Diaconum 27. & ad Subdiaconum, vel inferiorem Clericum Ecclesiæ Romanæ 7. requiruntur, *in cap. Præsul. 2. caus. 2. q. 3.* Unde *in cap. Licet 23. de testibus* expresse dicitur, quod *quædam sint causæ, quæ plures quam duos exigant testes.* Quamvis tamen de consuetudine hodie ad convincendam quamcumque personam in quacumque Dignitate constitutam sufficiant duo testes idonei, & omni exceptione majores, Gratianus *in cit. cap. Præsul 2. caus. 2. q. 4. §. Ex præmissis, & cap. Nullam 3. §. Sed. hoc ead. caus. & q.* Clarus *in Practic. criminal. lib. 5. §. final. q. 66. n. 5.* Pirhing. *loc. cit. num.8.* Reiffenstuel *loc. cit. n.244.* Farinac. *q. 63. de testibus n. 224.* citans alios, & communem.

Unus solus testis, cujuscumque sit dignitatis, non sufficit 5
ad legitimam probationem, ita ut nulla Judicialis controversia testimonio unius hominis quamvis legitimo terminari possit. *Communis*, & habetur expresse tum de Jure Divino ex adductis testibus *supra n. 1. & en c. 17. n. 6. Deuteronomii*, ibi: *Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium, & ex ejusdem cap. 19. n.15.* ibi: *Non stabit testis unus contra aliquem.* Tum de jure Canonico *cap. Veniens 10. de Testibus* ibi: *Nec unius testimonium ad condemnationem sufficiat alicujus; cap. Licet 23. eod.* ibi: *Nulla est tamen causa, quæ unius testimonio quamvis legitimo terminetur. cap. Si testes 3. §. Jurisjurandi caus. 4. q. 2. & 3.* ibi: *unius testis responsio omnino non audiatur, etiamsi præclaræ Curiæ honore præfulgeat, c. Admonere 8. caus. 33. q. 2.* ibi: *Nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque Lex unius testimonio etiam idoneo quempiam condemnat, vel justificat.* Tum de jure Civili *L. Jurisjurandi 9. Cod. de Testibus*, ibi: *Manifeste sancimus, ut unius omnino testis responsio non audiatur, etiamsi præclaræ Curiæ honore præfulgeat*, juncto ejus Summario *ibidem*, ubi refert illud vulgatum: *vox unius, vox nullius.*

Dantur tamen plures casus, in quibus etiam unius testimo- 6
nium ad plenam fidem, & probationem faciendam sufficit. Et signanter in quibusdam causis non judicialibus, nec alteri præjudicialibus, ut quod talis infans sit baptizatus, talis Clericus sit ordinatus, talis pœnitens sit confessus, talis moribundus signa pœnitentiæ dederit, talis excommunicatus sit ab communicatione absolutus, talis Ecclesia sit consecrata, & hujusmodi, *arg. c. Cum itaque 112.* juncta Glossa *ibid. verb. Qui testimonio dist. 4. de consecrat.* Mascard. *de probationibus vol. 1. q. 11. n. 14. & conclus. 103.* Farinac. *q. 63. num. 26. & 27.* Pirhing *loc. citat. num. 112.* & alii passim. Item in causis Judicialibus levioribus, in quibus non agitur de gravi præjudicio tertii, & in causis Summariis, in quibus de plano proceditur sola facti veritate inspecta. Mascard. *cit. q. 11. num. 19.* Farinac. *cit. q. 63. num. 30.* Maranta *de ordin. judic. part. 4. dist.9. num. 75.* Gabriel *Commun. conclus. lib. 1. de testibus concl. 1. num. 22. & 41.* Reiffenstuel *loco cit. n. 280.* & alii communiter. Item quando agitur de evitando peccato, dummodo partis Jus non sit acquisitum, ut si ante contractum Matrimonium dubitetur de impedimento dirimente tunc enim sufficit testis unicus id affirmans, ut patet ex *cap.* Su-

Super eo 22. *de testibus*, *& cap.* 2. *de Sponsalibus*, Abbas *in cit. cap. Super eo num.* 7. Farin. *cit. q.* 63. *num.* 48. Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disp.* 71. *num.* 1. testans de communi. Item creditur publico Officiali jurato in his, quæ pertinent ad suum Officium, ut Nuncio, seu Apparitori asserenti citationem a se factam esse, Ponderatori publico circa mensurationem, seu ponderationem justam rerum ad se delatarum, Medico, Architecto, Agrimensori, & hujusmodi. *Communis*.

7 Testes quoad probationem alii vocantur Testes contestes, & alii Testes singulares. *Testes contestes* sunt illi, qui unum & idem ipsum factum testantur, ut quod viderint Petrum furantem talem rem, tali loco, & tempore, v. g. Candelabrum argenteum, tali die, in tali Ecclesia. *Testes singulares* e contra sunt illi, qui testantur super diversis factis ita ut quilibet sit singularis in suo dicto, & non concordet cum alio. *Sic, in re Doctores communiter*.

8 Singularitas testium est triplex, nempe Obstativa, Adminiculativa, & Diversificativa. Sic Baldus *in cap. Licet causam num.* 11. *de probationibus*, Farinac. *de Testibus q.* 6. *n.* 4. cum aliis ibi citatis, Pirhing. *loco cit. num.* 141. Reiffenstuel *loco citat. num.* 285. & alii passim.

9 *Singularitas obstativa*, seu *Adversativa* est ea, quæ continet contrariam, seu repugnantem testium depositionem, ut si unus deponat talem homicidium, seu adulterium commissum esse in tali loco, & tali tempore, alter vero asserat commissum esse in alio loco, & alio tempore, ut patet de singularitate Obstativa, seu Adversativa duorum illorum impudicorum testium senum, *Daniel. cap.* 13. quorum unus testabatur castam Susannam commisisse adulterium sub Schino, & alter sub Primo; repugnat enim, quod idem numero adulterium committatur, eodem tempore, in diversis locis, seu sub diversis, & distinctis arboribus.

10 *Singularitas adminiculativa*, seu *cumulativa* est, ea quæ continet testium depositionem de actibus quidem diversis, sed tamen mutuo sese adjuvantibus ad probandum id, de quo est quæstio: ut si ad probandam controversam possessionem agri, unus testis asserat, se vidisse illum arari a Populo, alter dicat se vidisse illum ab eodem Paulo seminari, & alter deponat se vidisse messem ab eodem Paulo ex eo colligi. Illi enim testes, quamvis sint singulares, quia deponunt de diversis actibus possessoriis, uti sunt arare, seminare, & messem colligere, tamen cum tendant ad eumdem finem probandi nempe possessionem illius agri habitam a Paulo, dictum unius testis coadjuvat dictum alterius, & sic de aliis similibus, ut cum ad probandum idem factum concurrunt diversæ quidem testium depositiones mutuo tamen sese adjuvantes, ut si unus testis deponat de facto a se viso, alter de eodem a se audito, alter de fama ejusdem, & hujusmodi.

11 *Singularitas diversificativa* est ea, quæ continet testium depositionem de actibus diversis, quorum unus neque repugnat alteri, neque ipsius probationem coadjuvat, ut si unus testis asserat, quod Petrus ludens cum Paulo amisit scuta centum tali die, & tali loco, & alter dicat, quod amisit octoginta alio loco, & alio tempore; Tales enim testes non contrarii sed diversi, deponentes de diversis actibus reputantur, cum non repugnet, quod Petrus ludens cum Paulo bis, & ter, & adhuc pluries, diversas summas diverso loco, & tempore amiserit. Unde neque una depositio repugnat alteri, neque eadem adjuvat, sed quælibet manet singularis in substantia objecti, & effectus, ac si altera depositio non fuisset facta.

12 Testes singulares singularitate *obstativa* seu *adversativa* nihil probant; *Communis*, & patet expresse *ex c.* 13. *Danielis* de adductis *supra n.* 9. duobus impudicis testibus Senibus accusantibus castam Susannam de adulterio, qui ex quo essent testes singulares singularitate *obstativa*, seu *adversativa*, succubuerunt in probatione, & falsitatis convicti fuerunt. Unde melius est habere pro se unum solum testem alioquin idoneum, quam mille testes singulares singularitate obstativa, cum illi omnes nihil probent, & ille solus probet saltem semiplene.

13 Testes singulares *singularitate diversificativa*, quamvis plene non probent, singuli tamen probant tantum, quantum unus, adeoque ex eorum depositione oritur saltem semiplena probatio. Prima pars, scilicet quod plene non probent, habetur clare ex *cap. Bonæ memoriæ* 23. *§. Contra de Electione*, ibi: *Cum etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares*. Et sic, ut explicat Glossa *ibidem verb. Singulares*. *Et sic esset insufficiens testimonium illorum*. Et concordat *cap. Cum Dilectus* 32. *§. Nos vero, de elect.* ibi: *Cum contra hoc eorum esset probatio insufficiens, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares*, juncta Glossa *ibid. verb. Probatio*, *& cap. Licet causam* 9. *§. quamquam, de probationibus*, ibi: *Et quidem alii sint in dicto sui Testimonii singulares*. Secunda autem pars, scilicet, quod singuli probent tantum, quantum unus, adeoque ex eorum depositione oriatur saltem semiplena probatio, suadetur clara ratione, quia, cum eorum depositiones in nichilo sint contrariæ, & repugnantes, ut patet ex dictis *sub. n.* 11. quælibet de se habere debet totum illum valorem, quem habet depositio unius testis ceteroquin idonei, & omni exceptione majoris, uti esse supponitur quilibet istorum in hoc casu, adeoque semiplenam facit probationem, uti facit depositio unius testis legitimi, & omni exceptione majoris. Farinac. *cit. q.* 64. *n.* 42. *&* 47. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 294. *& seq.* Jason. *in l. Admonendi n.* 178. *de Jurejurand.* Caccialupus *ibid. n.* 91. 92. *&* 93. testans de commun.

14 Testes singulares *singularitate adminiculativa*, seu *cumulativa* probant in causis Civilibus idem factum genericum, continuum, seu successivum. Ita Glossa *final. in l. Ob carmen, ff. de testibus*, Mascard. *de probationibus conclus.* 1205. *n.* 14. *& seq.* Card. de Luca *tract. de dote disp.* 144. *n.* 9. Farin. *cit. q.* 64. *n.* 112. 130. 162. *&* 164. Pirhing *loc. c. num.* 144. Reiffenst. *loc. cit. n.* 277. *& seq.* Felin. *in cap. Licet ex quadam n.* 2. Bald. *ib. n.* 9. *de testibus*. Tuschus *litt. T. concl.* 265. & alii passim. Et ratio est, quia, ut patet ex dictis *supra n.* 10. tales testes quoad rem, & substantiam quæstionis non censentur esse testes singulares, sed potius contestes, per notabilem textum *in l. Qui sententiam* 16. *Cod. de pœnis*. Tum quia licet adhuc possent dici testes singulares, & quod deponant de alio, & alio actu specifico, nihilominus tales testes etiam singulares conjunguntur in dicto casu ad plene probandum, cum tendant ad eumdem finem, quamvis per diversa media; *arg. cap. Cum dilectus* 3. juncto ejus Summario, & Abbat. *ibidem numer.* 7. *de successionibus ab Intestato*.

15 Quinimmo etiam in causis criminalibus, si testes plures testentur de diversis actibus, seu indiciis ad eumdem omnino finem, & effectum tendentibus, ut si aliqui jurati deponant se vidisse Paulum egredientem e domo occisi, alii testentur de fuga ipsius, & alii de fama publica, poterunt conjungi ad faciendam plenam probationem; Mynsing. *Cent.* 3. *observ.* 106. Pirhing *loc. c. num.* 144. *vers. Quin etiam*, Layman *lib.* 3. *de Justitia tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 5. *vers. Interim verum est, in fine*, dicens id colligi *ex l.* 3. *ff. de Testibus*.

16 Quamvis tamen in causis criminalibus criminaliter motis caute sit procedendum ad Reos pœna ordinaria condemnandos per solas attestationes similium testium, cum ad id requirantur probationes indubitatæ; *l. Sciant cuncti Cod. de probationib. cap. Testes* 2. *q.* 7. *& cap.* 1. *de exceptionibus*, & notant passim Doctores.

17 Testes quoad probationem alii dicuntur Testes de scientia, alii testes de credulitate, & alii testes de auditu. *Testes de scientia* dicuntur, & sunt illi, qui deponunt se scire aliquid ita esse gestum, eo quod proprio sensu corporeo, v. g. visu, vel auditu, id perceperint, nempe viderint tale furtum fieri a Petro, audierint talem blasphemiam proferri a Paulo, & hujusmodi. *Testes de credulitate* dicuntur, & sunt illi, qui jurati deponunt se credere rem ita se habere. *Testes de auditu auditus*, seu *ex auditu alieno* dicuntur, & sunt illi, qui jurati deponunt se ita audivisse narrari a viris fide dignis. *Sic in re Doctores communiter*.

18 Ordinarie loquendo ad legitimam facti probationem requiruntur *Testes de scientia*. *Communis*. Et ratio est quia de factis externis, & sensu perceptibilibus nequeunt Testes esse certi, nisi per aliquem proprium sensum corporeum; Certitudo autem de eo, quod testantur, est omnino necessaria ad legitimam probationem, cum teneantur reddere causam suæ scientiæ, seu testimonii sui, quando desuper interrogantur, prout a Judice interrogari debent; *cap. Cum causam* 37. juncta Glossa *ibid. verb. de causis, de testibus*. quam causam suæ scientiæ, seu sui testimonii, si non reddiderint, non valebit eorum dictum, seu testimonium, ut pluribus juribus adductis notat Glossa *in cit. verb. de Causis*, & tenet *Communis Doctorum* per textum *in cap. Sicut nobis* 16. *de sententia, & re judicata*, ibi: „Verum quia testimonium „ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum de causis, quæ „Judicem movere solent ad sententiam proferendam, nihil „dixerint &c.

Hinc

19 Hinc ordinarie loquendo ad legitimam facti probationem non sufficiunt *Testes de credulitate, & Testes de auditu alieno*, cum tales, ut notant passim Doctores, non dicantur vere, & proprie testes, sed solum improprie.

20 Dicitur autem notanter *ordinarie loquendo*, quia in quibusdam casibus admittuntur ad probationem etiam [*Testes de credulitate*, & *testes de auditu alieno*. Et signanter *testes de credulitate*, admittuntur contra producentem. Item ad probandam Rei innocentiam, ut quod hominem occiderit ad necessariam sui defensionem. Item in iis, quæ difficilis probationis sunt. Item quando concurrunt alia adminicula præsumptionis, vel indicia. Sic pariter admittuntur Testes de auditu alieno, si deponatur super factis antiquis ætatem, & memoriam hominum actu viventium excedentibus. Item in iis, quæ facta sunt tempore pestis, cum in iis difficile reperiantur testes, qui de visu, aut auditu proprio deponere possint. Item quando testimonium de auditu alieno est adminiculatum, seu conjunctum cum aliis conjecturis aut præsumptionibus, vel probationibus. Item in aliis casibus, in quibus admittuntur testes de credulitate. *Sic in re Doctores communiter*.

21 Testes regulariter producendi sunt post litem contestatam, & citata parte adversa. *Communis*. Et quidem quo ad primam partem, textu expresso *in cap. Quoniam 5. §. 1. ut lite nun contestata non procedatur ad cestium receptionem*, ibi: „ Quoniam frequenter in dubium revocatur a multis: An lite non contestata testes recipi valeant? Auctoritate præsentium diximus declarandum regulariter verum esse, quod lite non contestata, non est ad receptionem testium procedendum „. Et quo ad secundam partem, textu expresso *in cap. In nomine Domini 2. de testibus, & in Authent. de Testibus §. Et hic vero, collat. 7.*

22 Dicitur tamen notanter *Regulariter*. quia dantur speciales casus, in quibus testes produci possunt etiam ante litem contestatam. Et signanter in causis Civilibus, cum adest periculum, ne testimonii facultas pereat, si timeatur de testium morte, vel absentia diuturna, textu expresso *in c. cap. Quoniam* statim post verba *n. antecedenti* adducta, ibi: „ Nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, in quibus casibus. cum civiliter est agendum, ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur, senes, & valetudinarii, & alii testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, etiam lite non contestata, sunt procul dubio admittendi.

23 Item si Reus legitime citatus comparere noluerit, sicque contumax fuerit, simulque periculum sit in mora, tunc contra contumacem, etiam lite non contestata, possunt testes produci, et recipi, ac insuper si de causa liquido constet, etiam sententia definitiva ferri, textu expresso *in cit. cap. Quoniam §. Porro*.

24 Item etiam lite non contestata possunt produci, et recipi testes *ad perpetuam rei memoriam*, ne videlicet in posterum probationis copia pereat, textu expresso *in cit. cap. Quoniam §. Sunt & alii*, juncto ejus Summario, et Glossa *ibid. verb. Publicatio, & cap. Significavit 41. de Testibus, & Authent. de Testibus §. Et hic vero collat. 6.*

25 Item etiam lite non contestata possunt produci, et recipi testes, quando agitur per viam inquisitionis super aliquibus excessibus; Vel testium publicatio imminet facienda, textu expresso *in cit. cap. Quoniam §. Sunt & alii*.

26 Item etiam lite non contestata possunt produci, et recipi testes in Judiciis summariis; Cum enim in istis procedatur simpliciter, summariter, ac de plano; non est necessario præmittenda litis contestatio. *Clementin. Sæpe contingit, de verbor. significat.* Glossa communiter recepta *in cit. c. Quoniam §. 1. verb. Regulariter*, ubi plures enumerat speciales casus, in quibus summarie procedi potest, & lite non contestata possunt testes produci, et recipi:

27 In causis autem criminalibus criminaliter motis non possunt unquam produci, et recipi Testes, lite non contestata, pro instituenda futura accusatione. *Sic* Glossa communiter recepta *in cit. cap. Quoniam §. 1. verb. Civiliter*, ubi sic expresse habet: *Civiliter hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur Testes, licet non contestata*. Et id desumitur aperte *ex cit. cap. quoniam §. 1.* ibi: *In quibus casibus, cum civiliter est agendum &c.* ergo secus, quando criminaliter est agendum: Exceptio enim unius firmat Regulam in contrarium in casu non excepto, *l. Quæsitum §. Denique, ff. De fundo instructo, cap. Dominus 32. quest. 7. & cap. 2. De Con. jug. leprosorum.* Et ratio efficax est, quia, cum in criminalibus causis criminaliter motis non agatur de solo interesse pecuniario, ut in Civilibus, sed de gravissimo præjudicio vitæ hominis, requiruntur in ipsis probationes strictissimæ, et apertissimæ, ut dicit Glossa *in cit. cap. Quoniam §. 1. verb. Civiliter*, per textum *in cap. Epiphanium 5. q. 6. & leg. Ultim. Cod. de probationibus*.

28 Dicitur autem notanter *criminaliter motis*, quia secus est dicendum in causis Criminalibus solum *civiliter motis*, cum de ipsis sit discurrendum ac de Causis mere Civilibus: Paria enim censentur, quod agatur mere civiliter, vel quod de crimine agatur civiliter. *arg. l. Ultim. ff. de privatis delictis*, et concordat *cit. cap. Quoniam §. 1.* ubi dicit indistincte; *Cum civiliter est agendum*, non distinguens de causis mere Civilibus, ac de Criminalibus civiliter agitatis. *Sic Doctores Communiter*.

29 Ordinarie tres solum testium productiones fieri, & admitti possunt, quarta vero nonnisi ex gravi causa, & cum solemnitate Legali admitti potest. *Communis*, textu expresso *in In causis 15. de Testibus* ibi: „ In causa Ecclesiastica, vel Civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solemnitate, quæ in legibus invenitur expressa „. Et concordat *Authent. de Testibus §. Quia vero collat. 7. & cap. Ultra tertiam 55. de Testibus*, ubi insuper determinatur solemnitas Legalis observanda in quarta testium productione, ibi: „ Ultra tertiam productionem non debent Testes produci in causa: Nisi præstito ab eo qui hoc postulat, juramento, quod neque per se, neque per alium testificata subtraxerit, vel fuerit percunctatus; neque per dolum, aut artem aliquam, quartam productionem exposcat, sed quia, quos desiderat de novo producere, prius habere nequivit

30 Ubi, ut vides, dicta requisita solemnitas Legalis in quarta productione testium importat juramentum super tribus punctis judicialiter præstandum. Primo, quod *testificata*, idest factas, sive pro sua, sive pro contraria parte (ut explicat Glossa *in cit. cap. Ultra tertium verb. testificata*) testium depositiones, *neque per se, neque per alium subtraxerit*, idest suppresserit, vel occultaverit, forsan advertens, quod sibi non faveant. Secundo, quod nec dicta testificata *fuerit percunctatus*, idest non didicerit, aut exploraverit, cum de facili posset tunc oriri periculum, & præsumptio subornationis testium si illi post jam percunctata, seu didicita testificata produci possent, *cap. Fraternitatis 17.* juncta Glossa *ibidem verb. Nocuisse de testibus*. Tertio, quod *nec per dolum, aut artem aliquam, quartam productionem exposcat*; idest quod non ad malitiose protrahendam litem, donec *aliquis interim moriatur, vel se absentet* (ut explicat Glossa *ibidem verb. Per dolum*) *sed quia, quos desiderat de novo producere, prius habere nequivit*, ut expresse habet textus *in cit. cap. Ultra tertiam & cit. Authent. de testibus §. Quia vero, Collation. 4. tit. 2. cap. 4.*

31 Qui testificata, seu depositiones testium nondum didicit, neque testibus producendis renunciavit, potest in eodem etiam Judicio, & super eisdem articulis, iterum eosdem, vel alios testes producere. *Communis*, textu expresso *in c. Constituti 46. de testibus*, juncto ejus Summario, in quo sic præcise habetur: „ Qui testificata non didicit, nec renunciavit testibus producendis super antiquis articulis, seu Capitulis, testes etiam alias productos producere potest „. Et ratio est clara, quia in tali casu cessat periculum subornationis testium.

32 Post didicita autem testificata, seu didicitas testium productiones, aut post factam publicationem attestationum non potest pars super eisdem articulis, vel directe contrariis reproducere priores testes, neque alios novos producere. *Communis*, textu expresso *in cit. Authent. de testibus §. Quia vero c. 4. Collat. 7. tit. 2.* ibi: „ Illud tamen indubium est, quia & si semel producens testes, aut bis, aut testificationes tractaverit (*idest descripserit, ut explicat ibi Glossa*) aut adversario hoc faciente, ipse disputationem acceperit, & ex hoc didicerit testificata, non habebit omnino licentiam ullam ulterius uti testium productione „. Et concordat *citat. cap. Constitutis 46. de testibus*, ibi: *Cum nondum testificata didicerint*, sumpto argumento a sensu contrario, & *cap. Ex tenore 35. de testibus*, ibi: „ Cum attestationes jam essent hinc inde solemniter publicatæ, locus productioni testium jam non erat, *juncta Glossa* Final. ibidem „ cap. Veniens 38. §. Pars autem, de Testibus „, ibi: „ Non lice-

„ licebat eidem, postquam testificata didicerat, super eisdem articulis alios testes producere „. Et ratio est manifesta, quia tunc subest præsumptum periculum subornationis testium, idest ne pars, quæ testes produxit, eos subornet, ac instruat, ut aliquid addant, vel demant, seu corrigant de proprie a se facta testificatione. *Clement, testibus 2. de testibus*, ibi: Testibus rite receptis, & eorum attestationibus „ publicatis, sicuti non licet super eisdem, vel directe con„ trariis articulis, alios, vel eosdem testes in principali cau„ sa producere; sic non debet in appellationis causa licere: „ Cum non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio sit timenda.

33 Dantur tamen varii casus, in quibus etiam post publicationem attestationum, aut didicita attestata, & insuper etiam post conclusionem in causa possunt adhuc produci novi testes, aut reproduci priores, etiam super eisdem articulis, & admitti novæ probationes. Vide verb. *Probatio a n. 66. usque in fin.* ubi id clare ostenditur.

34 Testes e longinquo producendi sunt sumptibus ipsius producentis, seu ipsorum testimonium desiderantis, qui tenetur proinde eis subministrare competentes expensas in veniendo, stando, & redeundo factas juxta conditionem, & qualitatem ipsorum. *Communis*, textu expresso *in cap. Statutum 11. §. Pro ferendo, de Rescriptis in 6.* ibi: „ Sed nec tunc, „ nisi a producente competentes vocato pro testimonio ve„ niendo, stando, & redeundo faciat ministrari expensas, „ & leg. Quoniam libri 11. Cod. de Testibus „, ibi: „ Ta„ lis debet esse cautio judicantis ut his (*scilicet testibus*) ven„ turis ad Judicium per accusatorem, vel ab his, per quos „ fuerunt postulati, sumptus competentes dari præcipiat, „ *quæ ipsissima verba repetuntur* in capit. *Si testes 3. §. Venturis caus. 4. q. 2. & 3.*

35 Insuper producens testes de longinquo debet eis compensare emolumenta, quibus testes ob absentiam carere debent, seu operas ob id ab eis omissas. Et hoc ad servandos testes indemnes, ne videlicet testimonium sit testificantibus damnosum ex jactura talium emolumentorum, quia licet testimonium non debeat testibus esse lucro, non tamen debet ipsis esse nocumento. Farinac. *de testibus q. 76. n. 271. & 272.* Reiffenst. *loc. cit. n. 443.* testans de veriori, & magis communi contra Gailum, & alios.

36 Pars adversa, seu quicumque alius testium productionem injuste impediens, peccat graviter, & potest ob id excommunicari. *Communis*, textu expresso *in cap. Constitutis 45. de testibus*, ibi: „ Cum quosdam induxerint ad jurandum, „ ne adversus Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios mi„ nis, & terroribus a testimonio perhibendo arcere nitantur. „ Nos ex Officio nostro super hoc providere volentes, man„ damus, ut generalem feras excommunicationis senten„ tiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipsi M. præsta„ re præsumpserint in testibus producendis. *juncto ejus Sum„ mario sic dicente*: Excommunicari possunt, qui partem „ impediunt in testibus producendis.

37 Testes antequam deponant suum testimonium, debent jurare, alioquin eorum testimonium non valet, & nihil probat in Judicio. *Communis*, textu expresso *in cap. Nuper nobis 51. de Testibus* ibi: *Nullus testimonio quantumcumque Religiosus existat; nisi juratus deposuerit, in alterius prejudicium debet credi.* Et concordat *cap. Fraternitatis 17. cap. De Testibus 29. cap. Tuis 39. de Testibus, cap. Si Testes 3. §. Jurisjurandi caus. 4. q. 2. & 3. cap. Hortamur 20. caus. 3. q. 9. Item l. Jurisjurandi Cod. de testibus*, ibi: *Jurisjurandi religione testes priusquam perhibeant testimonium, jam dudum arctari præcipimus, & l. testium 18.* ibi: *Cod. eod. Hique cum Sacramenti religione deposuerint.*

38 Testium juramentum non est calumniæ, sed *veritatis, idest de tota veritate dicenda*, quam noverunt circa rem illam super qua deposituri jurant. *Communis*, per text. *in c. Nullam damnationem 3. caus. 2. q. 5. c. Hortamur 20. caus. 3. q. 9. c. Non sane 15. caus. 15. q. 6.* cum similibus.

39 Juramentum testium debet esse personale, ac præstari tactis Sacrosanctis Evangeliis. *Communis*, per text. *in cit. cap. Nullam damnationem* ibi: „ Et prius ad Sacra Christi qua„ tuor Evangelia Sacramenta præstent, in cit. cap. Horta„ mur, ibi: „ Tactis Sacrosanctis Evangeliis, & Clem. 1. „ §. Porro, de Hereticis, ibi: Jurabunt ad Sancta Dei „ Evangelia corporaliter a se tacta.

40 Episcopi autem non jurant tactis corporaliter Sacris Evangeliis, sed tantummodo iis coram se positis, & inspectis tacto suo pectore jurant. *Authent. Sed Judex, Cod. de Episcop. & Cleric. & cap. Ultim.* juncta Glossa *ibidem verb. Per te ipsum, de juramento calumniæ*, Vestrius *in practic. lib. 6. c. 2. n. 7.* Farinac. *q. 74. n. 81. & 82.* Pirhing. *loc. cit. n. 121*, & alii, id extendentes etiam ad alios Sacerdotes, aliasque personas in Sacris constitutas juxta praxim, & consuetudinem fere generalem.

41 Testes possunt interdum testificari de consensu partium etiam sine juramento: Potest enim a partibus tale juramentum ipsis remitti. *Communis*, per textum *in c. Tuis quæstionibus 39. de Testibus*, ibi: Testes producere absque juramen„ ti depositione non possunt, nisi forte a parte remittatur „ adversa.

42 Testes examinandi sunt ab ipsomet Judice. *Auth. ut defuncti, seu funera cap. 2. collat. 5. Novella 60.* & concordat *l. Testium 3. ff. de Legibus*. Et id ut possint a Judice terreri, & cogi justum testimonium ferre, ut dicitur *in cit. Auth.* seu *Novella*, & notat Gloss. communiter recepta *ibidem verb. testibus*.

43 Ob justam tamen causam, ut si Judex fuerit legitime impeditus, aut testes fuerint remote absentes, ita ut difficulter ad Judicem accedere possint, potest Judex alteri personæ idoneæ eorum examen committere, *cit. Novella 60. c. 2. l. Judices 18. Cod. de Fide instrument. c. Constitutus 3. §. Præterea, de Fidejussor. c. Mulieres 2. de Judiciis in 6.*

44 Testes secreto, & singillatim seorsim ab aliis sunt examinandi, & non plures simul; *c. Venerabili 52. de testibus*, juncta Glossa communiter recepta *ib. verb. Examinare*; *c. Inquisitionis 21. §. tertiæ dubitationis, de accusationib.* ibi: *Qui post juramentum interrogati secreto, l. Nullum 15. Cod. de testibus.*

45 Potest tamen, immo debet Judex adhibere Notarium, seu duos viros idoneos, qui testium depositiones conscribant, *c. Quoniam 11. de probationib.*

46 Et insuper in examine testium super crimine Hæresis præter Notarium adhiberi debent aliæ duæ religiosæ, & discretæ personæ textu expresso *in cap. Ut Officium 11. §. Verum quia, de Hereticis in 6.*

47 Examinatio testium ordinarie fit in loco Judicii, & ante prandium, dum testes adhuc sunt jejuni, & melius sibi præsentes existunt, *c. Placuit 3. de testibus*, ibi: *Ac Nullus testimonium dicat, nisi jejunus*, quod tamen, ut notat Glossa communiter recepta, *ib. verb. Jejunus*: *Hoc de honestate dictum est non de necessitate*; per text. *in c. Honestum 16. caus. 22. q. 6.* „ ibi: Honestum etiam videtur, ut qui in sanctis audet ju„ rare, hoc jejunus faciat cum omni honestate, & timore „ Dei.

48 Unde si opus sit, aut expediens videatur, potest examinatio testium fieri etiam post prandium ipsis testibus non jejunis, ut constat de communi consuetudine, & etiam extra locum Judicii, ubicumque expediens visum fuerit. Glossa communiter recepta *in cit. c. Quoniam 11. verb. Tempora, de probationibus*. ibi: *in quo loco facta sint*. Abbas *ibid. n. 31.* & alii passim id desumentes ex ipsomet Textu dicti Canonis, dum ibi jubetur Notarius in actis Judicii scribere depositiones Testium *loca designando, & tempora, & personas*.

49 Personæ egregiæ, quando producuntur in testes, domi suæ examinari possunt, ac debent, text. expresso *in l. Ad personas 15. ff. de Jurejurando* ibi: „ Ad personas egregias, eosque „ qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad ju„ randum.

50 Inter *personas egregias* comprehenduntur Episcopi. *Auth. Sed Judex, Cod. De Episcop. & Cleric.* Immo etiam Presbyteri, et Diaconi, vel etiam alii Clerici. Abbas *in cap. Si qui testium 8. num. 5. & 6. de Testibus*, Pirhing *loc. cit. n. 189.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 505.* Farinac. *de testibus q. 77. n. 213.* cum aliis ibi citatis; Item Personæ illustres, & in Dignitate constitutæ. Felin. *in c. cap. Si qui testium n. 6.* Farinac. *loc. cit. n. 210.* Pirhing. *loc. cit. n. 189.* Reiff. *l. c. n. 505.* Item Doctores *l. Medicos 6. Cod. de Professoribus*, Glossa *in cit. l. Ad Personas 15. verb. Ad personas, ff. de Jurejurando*, Abbas *l. c. n. 5.* Farinac. *l. c. n. 214.* Pirhing. *cit. n. 185.* Reiffenstuel *cit. n. 505.* Item Milites, seu Equestris ordinis personæ. Pirhing *cit. n. 189.* Reiffenstuel *cit. num. 505.* Farinac. *loc. cit. n. 221.* cum aliis ibi allegatis.

51 Eodem privilegio gaudent etiam testes valetudinarii, & senes, vel debilitate confecti, aut paupertate depressi, ita ut coram Judice commode camparere nequeant propter virium imbecillitatem, vel quia cum honestæ personæ sint, non sine dedecore suo ad locum Judicii venire possunt; Unde

etiam

etiam ad horum testimonium recipiendum debet Judex mittere personas idoneas, & discretas, textu expresso *in cap. Si quis testium 8. de Testibus*, ibi „ Si qui testium valetudinarii sunt, & senes, vel debilitate confecti, ac paupertate „ depressi, ita quod non possint ad vestram præsentiam ad- „ duci, ad ipsos recipiendos mittatis personas idoneas, & di- „ scretas, *puncto ejus Summario sic dicente*: Judex mittere „ debet examinatorem discretum ad testes recipiendos, qui „ ad eum commode venire non possunt „, & concordat *cap. Mulieres 2. de Judiciis*, ubi idem de feminis statuitur.

52 Quod autem dictum est *supra n.* 50. de personis egregiis, v. g. Personis Illustribus, Doctoribus, Militibus &c. locum non habet in causis Criminalibus, quia in his magis decet, ut Personæ etiam egregiæ ad Judicem se conferant, quam Judex ad ipsas. Abbas *loc. cit. num.* 1. Felin. *loc. cit. n.* 2. Farinac. *loc. cit. n.* 235. *&* 238. Pirhing *loc. cit. num.* 190. & alii, per textus *in Authet. Apud eloquentissimum, Cod. de Fide instrumentor.* ibi: „ Sed hoc in Civilibus tantummodo „ causis, nam in Criminalibus testes apud Judices repræsen- „ tandi sunt, & cum res exegerit, tormentis subjiciendi „, juncta Glossa *in citat. cap. Mulieres, verb. Jure probibente*, ibi: *Jure prohibente, ut in Criminali criminaliter intentata*. Et id supracitati Doctores extendunt etiam ad causas Civiles
53 valde arduas, quia causæ Civiles valde arduæ et magni momenti æquiparantur causis criminalibus, *arg. l. Advocati, Cod. de Advocat. diversor. Judicior.*

In examinatione testium ultra interrogatoria generalia,
54 quæ eis fieri solent, nempe cujus sint ætatis, & conditionis, an sint conjuncti producenti, an inimici parti adversæ, an subornati, an in causa controversa interesse habeant, & hujusmodi, sunt eis facienda interrogatoria specialia circa causam controversam, & ejus peculiares circumstantias, quæ generatim ad decem reducuntur, prout habentur expressæ *in cap. Cum causam 37. de Testibus*, ibi: *De singulis circumstantiis prudenter inquires, de causis videlicet, personis, loco, tempore, visu, auditu, scientia, credulitate, fama, & certitudine*. Quæ decem particularia interrogatoria breviter a Glossa *ibidem verb. Tempore* sequentibus versiculis perstringuntur.

„ Auditus, visus, persona, scientia, causa,
„ Fama, locus, tempus, ac certum, credulitasque;
„ Dum Testes recipit, Judex hæc cuncta notabit.

In Testibus examinandis sunt omnino evitanda interroga-
55 toria suggestiva, utpote in Jure expresse prohibita. Unde tenetur Judex ab ipsis abstinere non solum quando tendunt in damnum Rei, sed etiam quando tendunt in damnum Fisci; Ita Farinac. *de testibus q.* 79. *num.* 78. Scaccia *lib.* 1. *de Judiciis qu.* 86. *num.* 8. & 40. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 518. & ipso teste Communis aliorum, per clarum textum *in l. In Criminibus* 1. §. 21. *ff. de quæstionibus*, ibi: „ Qui quæstio- „ nem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an „ Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis „ id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quam requi- „ rentis videtur.

56 Unde, ut vides, interrogatoria sugestiva dicuntur, & sunt ea, quæ fiunt de aliquibus in specie, sive exprimendo speciales personas, circumstantias, & qualitates alicujus causæ Civilis, vel Criminalis, seu rei gestæ, aut criminis commissi, ut si Judex interroget testem, an viderit, quod Paulus occiderit Petrum tali die, in tali loco, percutiendo ipsum baculo, vulnerando in capite &c. seu an viderit Cajum tali die furari Calicem in tali Sacello, furari equum in tali domo, tali die &c. hoc enim modo dicitur testis interrogari per suggestionem, suggerendo nempe, seu ipsi indicendo quid respondeat; scilicet: „ Ita vidi, quod Paulus occiderit „ Petrum tali die, & loco percutiendo ipsum baculo, & „ vulnerando in capite &c. *seu*: Vere vidi Cajum tali die „ furari Calicem in tali Sacello, furari equum in tali domo, „ tali die „, &c. Farinac. *tom.* 3. *Praxis Criminalis q.* 84. *n.* 91. *&* 92. Scaccia *lib.* 1, *de Judiciis cap.* 86. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 516. & alii.

57 Duplex autem potest esse suggestio; una scilicet aperta, & palliata. *Suggestio aperta* dicitur, quando de ea aperte, seu clare constat ex ipsamet facta interrogatione, uti liquet in allatis exemplis. *Suggestio palliata* dicitur, quando tecto aliquo modo aperitur via respondendi, sed de ea ex interrogatione non apparet; Et hoc dupliciter accidit; Primo quando nullo modo apparet, de qua re testis fuerit interrogatus, ut si in Actis scribatur: *Ad opportunam interrogationem respondit* &c. Sic enim libera datur via respondendi; Secundo quando interrogans prævenit testem in responsione, quasi subtiliter ei indicando modum respondendi; seu quando interrogans prævenit Reum in responsione, si ipsemet Reus interrogetur, quasi subtiliter ei indicendo modum evadendi. Farinac. *loc. cit. n.* 91, *&* 92. Scaccia *cit. cap.* 86. *n.* 8. *&* 40 cum aliis ibi citatis, & litteraliter Reiffenstuel *loc. citat. num.* 517.

Confessio Rei per interrogationem suggestivam extorta, 58
non præcedentibus signis, non sufficit ad ipsum condemnandum, & omnia inde secuta sunt penitus nulla, & invalida. Scaccia *lib.* 1. *de Judiciis c.* 86. *n.* 7. *&* 40. Farinac. *tom.* 3. *Prax. Crim. q.* 83. *n.* 84. cum pluribus aliis ibi allegatis Reiffenstuel. *loc. c. n.* 521. Ludovicus de Ameno *in Tract, Crim. tit.* 19. §. 4. *n.* 17. & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia interrogationes suggestivæ sunt omnino in Jure prohibitæ, *cit. in l. Crim.* 1 §. 21. *ff. de Quæstionibus Quæ* autem *contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*, textu expresso *in cap. Quæ contra ius 64. de Reg. Jur. in 6.* & concordat *cap. Imperiali 13. caus. 25. q. 2. & l. Non dubium 5. Cod. de Legibus*.

Novæ additiones ex aliena manu.

Nunc (ait Imperator Constantinus *in L.* 9. §. 15. *Cod. de Testib.*) *manifeste sancimus, ut unius omnino Testis responsio non audiatur etiamsi præclaræ Curiæ honore refulgeat*: Quod adeo Doctores extendunt, ut ne consuetudine quidem, aut per summum Principem introduci possit, ut uni Testi plene credatur. Confer *Umm. ad Process. disput.* 16. *numer.* 42. 1

Juxta vero ratione evenire interdum potest, ut unico Testi credatur; *Horn. dissert. de Probat. per unic. Testes.* Quorum in praxi recurri solet, quando persona in officio publico constituta de illis testificatur, quæ egit ratione officii, vel coram ipso gesta sunt. Et ita credendum est Judici, si afferat testamentum coram se conditum fuisse, licet vel maxime juramentum non præstet; *Carpzov. Jurisprud. Forens. p.* 1. *Const.* 16. *defin.* 17. *Philippi decis.* 44. *observ.* 3. *num.* 18. 2

Sic etiam Nuncio publico in iis, quæ ad officium ejus 3
spectant, creditur, non item in illis, quæ extra officium sunt. Adi *Mev. ad Jus Lub. cens. lib.* 1. *tit.* 1. *artic.* 3. *num.* 17. veluti si testificetur de exequutione eorum, quæ ipsi sunt commissa; *L.* 5. *C. de Exect. Tribut.* nequaquam vero de facto Tertii. Idem quoque hodie locum habet quoad Actua- 4
rios, Secretarios &c. quum æque juratæ personæ sint, ut fidem publicam in iis, quæ ad officia eorum spectant, habere debeant; *Philippi ad decis.* 38. *observ.* 3.

Natura quoque negotii admittit aliquando probationem 5
per unum Testem, veluti si in summariissimo de præsentanea possessione agatur; *Brunemann. in L.* 91. *Cod. de Testib. Horn. dissert. cap.* 3. *num.* 5.

Pro rei vero gravitate quandoque ne duo quidem Testes 6
sufficiunt, ut patet *ex L.* 18. *C. de Testib.* Disponit hic Imperator, quod contra debitum in scriptis contractum Testes non facile audiendi sint, qui solutionem probare velint. Quin potius qui exceptionem solutionis recte docere vult, producere debet vel quinque Testes idoneos, & summæ integræque opinionis, qui solutioni præsentes fuerint, vel per apocham. Cæterum moribus non quinque amplius Testes 7
requiruntur, sed duo sufficiunt; *Anton. Faber in Cod. lib.* 4. *tit.* 15. *defin.* 23. *num.* 12. *& sequent. Gudelin. de Jur. novissim. lib.* 4. *cap.* 11. *Gronovvegen. de Leg. Abrog. ad dict. L.* 18. *num.* 2. *Sande lib.* 1. *tit.* 10. *defin.* 1.

Simile quid est in *L. ultim. C. Si certum petatur*, ubi cave- 8
tur, ut si debitum excedat 10. libras auri, hic Chirographum, & quietantia alias robur non habeant, nisi trium testium subscriptione munita sit. Sed moribus nec requiritur hæc trina testium subscriptio; *Gudelin. loco mox citato, Gronovvegen. ad dict. L. ultim. vol.* 5. *decis.* 5. *num.* 8.

ARTI-

Articulus III.

Quoad testium exceptionem, seu reprobationem, coactionem, & obligationem.

1 EXceptiones, quæ testibus objici possunt, sunt triplicis generis, scilicet contra personas testium, contra examen testium, & contra depositiones, seu dicta testium. Hiltorphus *in Processʃ. Judicial. tit. 9. cap. 6.* Pirhing *l. c. n. 239.* Reiffenst. *l. c. n. 334.* & alii.

2 Exceptio *contra Personas testium* fit opponendo ipsis, quod vel omnino, vel saltem respectu talis causæ inhabiles sint ad ferendum Testimonium; Et qui sint tales sic inhabiles, abunde patet ex supradictis *art. 1.*

3 Exceptio *contra examen testium* fit opponendo, quod non sit legitime factum, vel ex defectu Jurisdictionis, si nempe a Judice incompetente testes fuerint examinati, verb. grat. Clerici a Judice sæculari sine consensu proprii Superioris, vel quia testes producti, & recepti sunt ante litem contestatam, aut parte adversa non citata, aut post tertiam productionem, non observata requisita solemnitate legali, aut post didicita testificata, seu cognitas depositiones eorum, aut post conclusionem in causa, sive renunciationem a partibus factam productioni testium; vel quia non jurati sunt recepti, & examinati, aut non singillatim, & seorsim in secreto, sed simul plures admissi, & hujusmodi, de quibus exceptionibus satis constat ex supradictis *art. 2.*

4 Exceptio *contra depositiones, seu dicta testium* fit opponendo, quod deposuerint contraria, sive unus testis sibi ipsi, sive unus alteri contradicat. Vel quod deposuerint singularia, vel sine certa scientia, vel deposuerint inverisimilia, aut penitus falsa. Vel etiam quod deposuerint per interrogatoria suggestiva sibi facta, & hujusmodi, de quibus plene constat ex dictis *supra art. 2.*

5 Exceptiones contra personas testium sunt opponendæ ante publicationem attestationum, alioquin non valent, nisi in tribus casibus. *Communis*, textu expresso *in cap. Præsentium 31. de Testibus*, ubi assignantur dicti tres casus. Primo scilicet: „ Si quis cum juramento firmaverit, quod ad hoc ex malitia „ non procedat. *Secundo*, si forsan ante publicationem id fuerit protestatus. *Tertio*, *quando quis* ostendere poterit, quod „ post publicationem didicerit, quod objicit in personas.

6 Exceptiones contra depositiones, seu dicta testium opponendæ sunt post publicationem attestationum. *Communis.* Et ratio est clara, quia partes ante publicationem attestationum ignorant penitus, quid testes deposuerint, sicque nesciunt quid in eorum dictis, seu depositionibus sit reprobandum, adeoque &c.

7 Et idem servata proportione dicendum venit de exceptionibus contra examen testium; Tales enim exceptiones, ut de se patet, nequeunt opponi, nisi quando examine illo testium producto altera pars cognoscere potuit, istud, se non citata, aut alias illegitime fuisse attentatum, & factum. Sic præcisis verbis Reiffenst. *l. c. n. 539.* & alii passim.

8 Nemo potest excipere contra, seu reprobare testes, quos induxit pro se, sed tenetur eos admittere contra se, etiam in alio Judicio, nisi nova causa supervenerit. *Communis.* textu expresso *in l. Si quis testibus 17. Cod. de Testibus*, ibi: „ Si quis „ testibus usus fuerit, iidemque testes adversus eum in alia „ lite producantur, non licebit ei personas eorum excipere, „ nisi ostenderit inimicitias inter se, & illos postea emersisse, „ ex quibus testes repelli Leges præcipiunt; & concordat *cap. Si testes 3. §. Si quis testibus caus. 4. q. 2. & 3.* ubi repetuntur ipsissima præcisa verba.

9 Item potest quis excipere contra, & reprobare testem antea a se productum, non solum ex inimicitia postea inter se orta, sed etiam ex quacumque nova causa de Jure sufficiente ad aliquos testes repellendos, ut si postea testis ille factus sit infamis, perjurus, & hujusmodi. *Communis*, *argum. cit. l. Si quis testibus 17. Cod. de Testibus*, & *cit. cap. Si testes 3. §. Si quis testibus caus. 4. quæst. 2. & 3.* Ubi enim eadem est ratio, ibi etiam eadem est legis dispositio; *l. Ideo 27. ff. de legibus*, *l. Illud 32. ff. Ad legem Aquiliam. & cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcopi*; Cum ratio legis sit anima legis, *l. Cum ratio 7. De bonis damnatorum*

10 Testes probatorii possunt reprobari per alios testes reprobatorios a parte adversa productos, & etiam hi ipsi reprobatorii possunt reprobari per testes reprobatorios reprobatoriorum; Ultra vero idest contra testes istos reprobatorios reprobatoriorum non est permissum alios testes reprobatorios producere. *Communis*, textu expresso *in cap. Licet dilectus 49. de testibus*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: „ Testes probatorios & reprobatorios probatoriorum reprobare „ licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet „. Unde, ut vides, ad æqualitatem servandam in Judiciis, & ne veritas succumbat, ac per falsos testes opprimatur, jure merito tam Actori, quam reo permittitur reprobare, tum testes probatorios super principali negotio ab altera parte productos, tum etiam horum reprobatorios, & ne detur processus in infinitum, statuitur, quod in tertia productione testium, priores testes reprobantium utrobique detur status, nec ultra ad quartam testium productionem contra tertios productos possit procedi, textu expresso *in cit. cap. Licet dilectus*, ibi: „ Ne si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps „ partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari con„ tingat.

Testes autem *probatorii* dicuntur, & sunt illi, qui super causa, seu negotio principali producuntur ad probationem illius; Testes reprobatorii vero dicuntur, & sunt illi, qui ab altera parte producuntur ad reprobandum, seu refutandum personas; aut dicta illorum testium probatoriorum, probando scilicet per eos, quod testes illi probatorii sint a Jure inhabiles, utpote servi, infames, & hujusmodi, aut quod eorum depositio sit contradictoria, falsa &c. & sic ipsi nihil probent. *Testes reprobatorii reprobatoriorum* tandem dicuntur, & sunt illi qui vicissim producuntur ad reprobandum personas, aut dicta testium reprobatoriorum. *Sic in re Doctores communiter*, id desumentes, *ex cit. cap. licet Dilectus 49. De testibus*; & ejus Summario. *& cap. Præsentium 4. de testibus in 6.* juncto pariter ejus Summario. 12

Quando testes legitime citati venire, aut testificari in causa Civili recusant, tunc per Judicem sive ordinarium, sive Delegatum ad testificandum compelli possunt. *Communis*, textu expresso *in cap. Causam 1. De testibus cogendis*, ibi: „ Mandamus quatenus testes ab alterutra partium in suæ „ assertionis testimonium invocatos, ne veritatem occultent, „ diligentius moneas, & inducas; Si autem odio, vel gratia, „ vel timore se subtrahant, eos ad ferendum testimonium „ coram præfatis Judicibus, vel eorum nuncio, quem ad hoc „ miserint. Ecclesiastica districtione compellas, juncto ejus Summario sic dicente: *In causa Civili monendi, & inducendi testes sunt ad testificandum. Et si se subtrahant odio, gratia &c. compelluntur*, & concordant *cap. Cum super 2. cap. Super eo 3. cap. Pervenit ad audientiam 4. cap. Pervenit ad nos 5. cap. Ceterum 6. eod. l. Temporibus 1. §. 3. ff. de inspiciendo ventre*, cum similibus. 12

De Jure Civili etiam in causis criminalibus cogi possunt testes Laici ad testificandum. Pirhing *lib. 2. decretal. tit. 21. numer. 15. in fin.* Reiffenstuel *ibid. num. 18.* Sigismund. Scaccia *lib. 2. de Judiciis cap. 10. num. 13.* Julius Clarus *in Praxi Criminal. l. 5. §. final. quæst. 24. num. 21.* testans sic servari in Jure civili de communi consuetudine, *argum. l. Si quando 19. Cod. De testibus*, juncta Glossa *ibid. verb. Causis*, cum similibus, & *c. Super eo 3. in fine, de testibus cogendis*. 13

De Jure Canonico in Causis Criminalibus criminaliter motis testes etiam Laici ordinarie cogi non possunt ad testificandum. Sic Glossa *in cap. Super eo, verb. Passim*; *in cap. Pervenit ad nos, verb. Recusant*, *in cap. Dilectorum, verb. Super criminibus*, *de testibus cogendis*, Pirhing *loco cit. num. 11.* cum Innocent. Abbate, Imola, & aliis ibi citatis, testans insuper sic sentire alios Canonistas communiter, Reiffenstuel *l. c. numer. 20.* Farinac. *Tractat. de testibus quæst. 78. num. 115.* dicens hanc esse communem sententiam Canonistarum per text. *in cap. Dilectorum 10. de testibus cogendis*, ibi: „ Testes qui fue„ rint nominati, præterquam super criminibus (si se gratia, „ odio, vel timore subtraxerint) per censuram Ecclesiasticam „ cogatis veritati testimonium perhibere, ubi, ut vides, expresse excipiuntur Causæ Criminales per verba: *Præterquam super criminibus*. 14

Et a fortiori dicendum est, quod testes etiam Laici cogi non possunt ad testificandum de crimine occulto, & non notorio, quamvis forte duobus, vel tribus cognitum sit, textu expresso *in cap. Super eo 3. de testibus cogendis*, ibi: „ Verum „ si non est notorium, & is, qui convenitur, factum negave„ rit, testes, qui interfuerunt facto, monendi sunt, non cogendi, „ ad ferendum testimonium, & sic tenent Jo. Andr. *in cit. cap.* 15

cap. Dilectorum 10. *numer.* 11. *vers. In occultis*, *de testibus cogendis*, Layman *libr.* 3. *Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 9. Farinac. *quæst.* 78. *num.* 121. cum aliis ibi allegatis, Reiffenst. *l. c. n.* 22. Pirhing *l. c. n.* 12. ubi allegat Sanctum Thomam, & alios.

16 Item nec cogi possunt testes etiam Laici ad testificandum in causis criminalibus, quando ex tali depositione, seu testificatione imminet ipsis testibus grave periculum, verb. grat. capitalis inimicitiæ; Baldus *in citat. cap. Dilectorum num.* 6. & Felinus *ibid. num.* 3. Layman *l. c.* Pirhing *l. c.* Reiffenstuel *l. c. num.* 23. Lessius *lib.* 2. *de Instit. cap.* 30. *dub.* 6 *numer.* 50. Menochius *de Arbitrar. Iudic. lib.* 2. *casu* 437. *numer.* 3. *& sequent.* & alii passim. Et ratio est, quia nemo potest cogi testificari in præjudicium suorum consanguineorum, vel affinium, textu expresso *in l. Lege Iulia* 4. *ff. De testibus*, quæ est canonizata *in cap. Si testes* 3. *caus.* 4. *quæst.* 2. *&* 3. *§. lege Iulia*; Et concordat *l. Parentes, & liberi* 6. *Cod. de testibus*, cum similibus; ergo multo minus cogitur quis testificari in tam grave proprium præjudicium, ut est inimicitia capitalis.

17 Dantur tamen varii casus, in quibus etiam de Jure Canonico cogi possunt testes ad testificandum etiam in causis criminalibus criminaliter motis. Et signanter quando veritas aliter haberi non potest, textu expresso *in cap. Pervenit ad nos* 5. *de testibus cogendis*, ibi „ Qui . . . testificari recusant, si aliter „ veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram Ecclesia„ sticam compellendi, juncto ejus Summario sic habente: *Si res aliter probari non potest, & in causa criminali compellendi sunt testes*. Et sic Glossa *ibid. verb. Ecclesiasticis*, Abbas *in cit. cap. Dilectorum num.* 6. Socinus *in Fallentiis Regul.* 417. *fallent.* 1. Farinac. *dict. quæst.* 78. *num.* 121. cum plurimis aliis ibi citatis, Pirhing *l. cit. n.* 13. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 25. & alii.

18 Item compelli possunt testes ad testificandum etiam in Criminalibus, quando malitiose se subtrahunt a ferendo testimonio timore adversæ partis, aut gratia, vel odio aliquo; *cap. Super eo* 3. *de testibus cogendis*, juncto ejus Summario, in quo sic dicitur: „ Testis, qui timore adversæ partis se sub„ trahit, testificari compellitur: Adde etiam in Criminali se„ cundum communem intellectum, cap. Cum contra 9. eod. ibi: „ Nos igitur respondemus, quod testes prædicti, si se „ gratia, odio, vel timore subtraxerint, per Censuram Eccle„ siasticam, debes appellatione remota compellere veritati „ testimonium perhibere; juncto ejus Summario sic dicente: *Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt*; Farinac. *q.* 78. *n.* 126. cum pluribus aliis ibi citatis, Pirhing *loc. citat. numer.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 26. & alii passim.

19 Item Testes etiam in Criminalibus cogi possunt ad testificandum, quando pars adversa malitiose impedit eorum productionem; *cap. Pervenit ad audientiam* 4. *de testibus cogendis*, juncto ejus Summario sic habente: „ Compelluntur testes „ etiam in Criminali, quos accusatus malitiose accusatori „ subtrahit, Pirhing *l. c. n.* 14. cum aliis ibi allegatis, Reiffenstuel *l. c. n.* 26. Farinac. *l. c.* & alii passim.

20 Item testes cogi possunt ad testificandum in Crimine Hæresis, Læsæ Majestatis, Conjurationis, Simoniæ, & aliis similibus atrocioribus delictis; *Communis* per claros textus *in cap. Si quis per capillum* 10. *caus.* 22. *quæst.* 1. *cap. Venerabilis* 11. *de testibus cogendis*, juncto ejus Summario sic habente: *Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur socii, etiam jurati*, cum similibus aliis.

21 Ad testificandum regulariter in nulla causa cogi possunt parentes. & liberi contra se invicem; imo illi neque volentes admittuntur; *Communis*, textu expresso *in l. Parentes* 6. *Cod. de testibus*, ibi: *Parentes, & liberi invitem adversus se nec volentes ad testimonium admittendi sunt*. Et concordat *cap. Si testes* 3. *§. Parentes caus.* 4. *q.* 2. *&* 3. ubi ipsissima verba repetuntur.

22 Item regulariter in nulla causa cogi possunt ad testificandum agnati, & cognati contra suos consanguineos usque ad tertium gradum inclusive; Colligitur aperte ex *l. lege Iulia* 4. *ff. de testibus*, *& cap. Si testes* 3. *§. lege Iulia caus.* 4. *quæst.* 2. *&* 3. in quo utroque loco expresse cavetur, ne consanguinei inviti cogantur adversus se dicere testimonium usque *ad Sobrinum, & Sobrinam, Sobrinove natum*, qui tertio gradu ab invicem distant, ut patet ex Arbore Consanguinitatis.

23 Item regulariter in nulla causa cogi possunt ad testificandum contra se invicem Socer, & Socrus; Gener, & Nurus; Vitricus, & Noverca; Privignus, & Privigna; Patruus, & Amita; Avunculus, & Matertera; Maritus, & Uxor, & hujusmodi affines; *cit. leg. lege Iulia*, *& cit. cap. Si testes* 3. *§. lege Iulia*, *causa* 4. *qu.* 2. *&* 3. juncta Glossa *ibid. verb. Imperari*, cum similibus, Pirhing *l. cit. n.* 23. & alii communiter.

Item regulariter in nulla causa cogi possunt Liberti ad testificandum contra Patronos, nec Patroni contra suos Libertos, textu expresso *in cit. l. lege Iulia, & citat. cap. Si testes §. Ne Liberto, & §. Ne Patroni*. Et concordat *leg. Libertorum* 12. *Cod. de testibus*, cum similibus. 24

Item regulariter in nulla causa cogi possunt ad testificandum senes majores 70. annis, valetudinarii, Milites, & illi, qui cum Magistratu Reipublicæ causa absunt, vel quibus venire non licet, textu expresso *in cit. cap. Testes* 3. *§. Inviti caus.* 4. *q.* 2. *&* 3. & *l. Inviti ff. de Testibus*, cum similibus. 25

Notanter autem in conclusionibus *a num.* 20. dicitur *Regulariter*, quia supradicti privilegiati cogi possunt ad testificandum in aliquibus casibus. Et signanter, quando veritas aliter quam per ipsos haberi non potest; *Communis* per textum *in cap. Pervenit ad nos* 5. *de testibus cogendis*, ibi: *Si aliter veritas nequiverit elici*, *cap. Venerabilis* 11. *eod.* ibi: *Ne pro defectu testium pereat sua Iustitia*, *cap. Quamquam* 2. *caus.* 14. *qu.* 2. ibi: *Ne veritas occultetur*, cum similibus. Et ratio est clara, quia tunc favore eruendæ veritatis eorum privilegium cessat, cum publica utilitas, quæ in perhibendo testimonio veritati versatur, merito præponderare debeat. 26

Item dicti privilegiati cogi possunt ad testificandum in crimine Læsæ Majestatis, Hæresis, & aliis atrocissimis exceptis criminibus; Farinac. *tract. de testibus quæst.* 55. *numer.* 170. *& sequent.* Pirhing *l. c. n.* 23. & alii communiter; Vide dicta *art.* 1. *a n.* 89. 27

Clerici autem, & Religiosi, ubi agitur de imponenda pœna sanguinis, ne quidem cogi possunt ad testificandum in dictis criminibus exceptis propter periculum Irregularitatis, ut notat Reiffenstuel *l. citat. num.* 37. & fusius id probat *lib.* 2. *Decretal. tit.* 20. *a num.* 170. solvens contraria; Vide *art.* 1. *numer.* 102. 28

Clerici, si non adsint alii testes, cogi possunt ad perhibendum testimonium veritati, etiamsi cederet in aliquod damnum Ecclesiæ; Glossa unica *in cap. Cum unicus* 12. *de testibus*, Abbas *ibidem num.* 4. Reiffenst. *l. cit. tit.* 21. *num.* 41. & alii passim. Et ratio est, quia in defectu probationum cessat omne privilegium, ne veritas occultetur, & injustitia foveatur, per Jura adducta *supra num.* 26. Iniquum enim esset Ecclesiam contra alium injuste locupletari, aut manuteneri, atque etiam gravi alterius læsione veritatem opprimi. 29

Non obstante juramento, quo testis juraverit, se nihil dicturum, neque depositurum in Judicio, potest is ad testificandum compelli; *Communis* textu expresso *in cap. Pervenit ad audientiam* 4. *de testibus cogendis*, juncta Glossa *ibidem verb. Juramento adstrinxit*, *cap. Venerabilis* 11. *eodem*, juncto ejus Summario sic dicente: *Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur socii etiam jurati*. Et concordat *cap. Intimavit* 18. *de testibus*, ibi: „ Injungimus, ut . . . . eos qui sunt jura„ mento adstricti .... in testimonium recipere non postponas. „ Item *cap. Constitutis* 45. *de testibus*, ibi: „ Illos autem, quos, „ ut dictum est, jurasse constiterit, quod contra Archiepisco„ pum nihil dicerent, denuncies juramento hujusmodi non „ teneri, Item *cap. Olim* 26. *de accusationibus*, ibi: *Juramentis, si qua de tacenda veritate Abbas extorserit, relaxatis*. 30

Imo talis potest testificari nulla prævia dicti sui juramenti absolutione; Glossa *in citat. capite Venerabilis* 11. *verb. Absolvant*, *de Testibus cogendis*, Abbas *ibidem num.* 3. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 21. *num.* 19. Reiffenst. *ibidem num.* 45. Vallens. *ibidem num.* 3. Mascard. *de probationibus quæst.* 5. *proœmial. num.* 42. *&* 54. Farinac. *dict. quæst.* 78. *num.* 150. *&* 151. Et ratio est, quia, cum tale juramentum sit temerarium, & contra bonos mores præstitum, ne scilicet veritas manifestetur, & justa sententia sequatur, non est obligatorium, textu expresso *in cap. Non est obligatorium* 18. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*. Unde absque ullo periculo perjurii potest quis ipsi contravenire; *cap. Quanto* 18. *de Iurejurando*, juncto ejus Summario, in quo sic habetur: *Jurans scienter illicitum non indiget absolutione, sed tenetur illud non observare*. *Cum*, ut dicitur *ibidem* in textu, *Cum juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum*. Et concordat *cit. cap. Constitutis* 45. *de Testibus* per textum adductum numero antecedenti, ubi, ut vides, posteriora illa verba; *Denuncies juramento hujusmodi non teneri*, aperte indicant, tale juramentum ipso Jure fuisse invalidum, veluti contra bonos mores præstitum, 31

quia ibi Pontifex non mandat suo Delegato, ut illos, qui sic jurarunt, a suo juramento prius absolvat, sed solum ut denunciet illos, tali suo facto juramento non teneri. Recte tamen monent supracitati Doctores, & alii, quod consultius sit absolutionem ejusdem ad cautelam petere, vel saltem quod Judex prius declaret nullitatem ejus, *argum. cap. Veniens ad Apostolicam 38. in fine de testibus*, ibi; „ Ad cautelam absolvatis „ eosdem, ut vocati ad testimonium libere valeant pro utra- „ que parte testari.

33 Testes quod non possint in præstando juramentum uti restrictione mentali, seu amphibologia, aut æquivocatione? Vide verb. *Juramentum art. 1. a num. 13.* & verb. *Restrictio mentalis per tot.* & vide etiam aliqua ad rem sub verb. *Reus*.

34 Obligatur testis sub gravi peccato ex charitate, & sponte sua testimonium dicere, quando proximus in gravi necessitate de vita, fama, vel bonis fortunæ periclitatur, & malum, testificando, impediri potest; *Communissima Doctorum* in materia de Charitate; Tunc enim urget Charitas, ut innocenti, & sic indigenti succurramus.

35 Ex justitia autem Legali, seu ex Obedientia tenetur sub gravi testimonium ferre solum, quando a Competente Judice legitime est citatus & interrogatus; *Sic Doctores communiter* cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 1. *num.* 2. & Scoto *in 4. dist. 15. quæst. 3.* Et ratio est manifesta, quia justo legitimi Superioris præcepto in re gravi, uti est præceptum legitimi Judicis juridice interrogantis, & testimonium exigentis parendum est sub mortali.

36 Tunc vero Judex juste, sive juridice exigit a testibus testimonium, quando hominis infamia, justa accusatio, vel denunciatio criminis cum semiplena probatione, vel aliis indiciis sufficientibus ad testes examinandos præcesserunt; Sic ex communi Lessius *lib. 2. cap. 30. dub. 6.* Layman *Theolog. moral. lib. 3. tractat. 6. cap. 4. n. 8.* Sporer *tom. 2. tract. 5. in VIII. præcept. Decalog. cap. 4. sect. 3. n. 51.* & alii passim.

37 Unde testis sub mortali tenetur testimonium ferre in legitimo Judicio in sequentibus casibus. I. Si de Auctore delicti sit saltem semiplene probatum, aut sufficientia de hoc habeantur indicia. II. Si procedatur via accusationis, & possit crimen sufficienter probari. III. Si Auctor laboret infamia criminis patrati; *Communis*; Et ratio est clara, quia nisi in his casibus obligetur quis testimonium ferre, nihil prodessent Tribunalia Justitiæ cum maximo Reipublicæ, & particularium detrimento.

38 Non obligatur autem testis, etiam interrogante, & præcipiente Judice, testimonium ferre in sequentibus casibus. I. Si rem solum ex Confessione Sacramentali noverit, ut patet ex dictis sub verb. *Juramentum artic. 1. num. 15.* II. Si criminis notitiam accepit sub secretu naturali ad honestum finem, utpote Advocatus, Medicus, Chirurgus, Obstetrix, Vir doctus, aut valde amicus &c. ad consilium auxilium, vel remedium adhibendum misero criminoso, alias secluderetur miseris subsidium necessarium. Excipe tamen, si defectu testimonii immineret Communitati, aut privato aliquod grave, & notabile damnum quia in tali casu obligaretur ad testificandum, cum tunc non obligaret naturale Secretum. III. Si crimen est occultum, ita ut nulla publica de eo adsint indicia, quamvis forte duobus, vel tribus privatim cognitum esset; Nisi tamen crimen valde perniciosum esset Reipublicæ, quia tunc teneretur illud testificari, cum bonum commune prævalere debeat particulari. IV. Si rem noverit a personis dubiæ, aut modicæ fidei quia tunc potest se habere, ac si nihil sciret. V. Si Auctor non laboret infamia, nec damnum timeatur postea. VI. Si notitiam delicti alteriusve secreti per injuriam accepit, verb. grat. litteras aperiendo, vel hominem per vim cogendo, aut per ebrietatem ad id inducendo, tunc enim id testificari non tenetur, nec juste potest cum injuria semel illata non sit extendenda. VII. Si sciat factum hominis, de quo interrogatur, a peccato & pœna alienum esse, ut si ex ignorantia hominem pro fera occidit, si rem alienam abstulit ob justam compensationem, vel gravissima necessitate coactus, tunc enim non tenetur de eo testari, imo factum simpliciter negare potest, sicuti & ipse Reus etiam addito juramento, quia interrogatio Judicis procedit ex præsumptione commissæ culpæ, seu de facto criminoso, quale factum recte negat etiam juratus; Sicuti ex communi docent Lessius *l. citat. cap. 31. dub. 3. num. 14.* Layman *l. cit. num. 9. verb. Si scias.* Sporer *loc. citat. numer. 52.* & alii passim. VIII. Si ex testificatione sibi vel suis notabile damnum immineat, non tenetur testari, nisi crimen Reipublicæ perniciosum sit, ut proditio & hujusmodi, & alia ratione impediri non possit; Sic docent Navarr. *1. Manual. cap. 25. & in Canon. Inter 11. quæst. 3.* Petrus Navarra *lib. 2. cap. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 30. & 31.* Layman *lib. 3. tract. 6. cap. 4. & lib. 4. tract. 1. cap. 14.* Busemb. *lib. 4. cap. 3. art. 4. dub. 6.* secutus a La Croix *lib. 4. num. 1514.* Sporer *l. citat. numer. 52.* Henno *tom. 2. tractat. 2. disput. accessoria quæst. 4. conclus. 2.* Pontas verb. *Testis*, Merbesius *tit. 1. Summæ Christ. par. 3. quæst. 192.* & alii passim.

Unde in dictis casibus, & quoties Judex non legitime interrogat, licitum est testimonium recusare, subterfugere, tergiversari. Aut si necessario sit respondendum, veritatem dissimulare, aut aliqua licita amphibologia, vel restrictione mentali eludere, (a) juxta notata, & dicta sub verb. *Juramentum art. 1. a num. 13.* verb. *Restrictio mentalis per tot.* & partim sub verb. *Judex*, ac verb. *Reus*. Vide *ibi*. 39

Testis in pluribus peccat. Et signanter si affirmet, quod ignorat; Item si veritatem, quam debebat celare, aperiat; Item si se occultet, ne interrogetur, casu quo tenetur testari; Item si Judici juste, & legitime interroganti ad rem non respondeat; Item si pretium pro dicenda veritate accipiat, sicuti peccat Judex, si pretium accipiat pro ferenda sententia justa, cum nemo possit aliquid accipere pro eo, ad quod tenetur ex officio. Vide verb. *Judex a n. 53.* 40

Testis, qui ex malitia scienter falsum deposuit, præter pœnas perjurii, quas incurrit, tenetur etiam ad restitutionem totius damni inde sequuti propter injustitiam commissam; *Communis*. Item tenetur talis malitiosus, & falsus testis revocare suum falsum testimonium cum pari suo damno, & periculo, etiam vitæ, si Reus a se injuste pro tali testificatus, de ea periclitetur, & putetur revocando aliquid effecturus; *Communis*. In damno enim æquali potius habenda est ratio innocentis. 41

Si autem testis ex ignorantia invincibili, inadvertentia, aut 42
oblivione inculpabili falsum deposuit, quamvis teneatur retractare id, quod dixit, & damnum impedire eo modo, quo
potest, non tenetur tamen ex justitia ad restitutionem damni
illati, cum neque teneatur ex re accepta, neque ex injusta ac- 43
ceptione, seu ex delicto, & vere injustitiam non commiserit;
Cajetanus 2. 2. *quæst. 70. art. 4.* Navarrus *in Manuali cap. 25.*
num. 40. Sanchez *tom. 2. Consil. moral. l. 6. cap. 5. dub. 7.* Busemb. *l. citat.* Lezana *in Summa qq. Regular. verb. Testis Regularis n. 4.* Diana, Fagundez Corduba & alii passim.

Item ad restitutionem non tenetur talis testis in casu quo a parte rei per suum falsum testimonium nihil effecerit, seu nullum damnum causaverit, ex quo per falsa testimonia aliorum jam tota causa damni fuerit posita, ita ut Judex ex hoc testimonio nihil penitus fuerit motus; Lessius *lib. 2. cap. 30. dub. 7.* Diana *part. 3. resolut. 105.* Fagundez *in VIII. præcept. Decalog. lib. 8. cap. 42. numer. 3.* Busemb. *l. c. circa finem* & alii. 44

Testis autem, qui falsum deposuit, non scienter, nec ex notabili negligentia, seu non ex culpa lata, sed tantum ex culpa levi, licet non teneatur ad restitutionem totalis damni, tenetur tamen ad restitutionem partis juxta proportionem culpæ; Navarr. *loco citat. num. 40.* Sanchez *loc. cit. dub. 17.* Fagundez *l. c. n. 1.* Lezana *l. c. n. 4.* Sotus *lib. 5. de Justitia q. 7. art. 4.* 45

Alia ad rem. Vide verb. *Judex*, verb. *Juramentum*, verb. *Restitutio*, verb. *Restrictio mentalis*, verb. *Reus*, & dicta hactenus sub hoc verbo *Testis*. 46

Testes plures, sed singulares quoad varios actus successi- 47
vos, ex quibus unicum delictum conflatur si non ad pœnam;
sufficientes decernuntur ad torturam pro eruenda veritate,
Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 9. incipient. *Sacerdos in*
æternum §. 4. Testimonium Judicis omni exceptione majoris 48
in antiquis attendi debet; Idem Const. 76. incip. *Apostolicæ servitutis* §. 15.

Testis unicus non probat de jure; Idem tom. 2. Constitut. 49
28. incipient. *Postremo mense* §. 55. Limita quando testis uni- 50
cus

(a) Nota. Circa Testes in ordine ad dicendam veritatem Judici legitime interroganti, absque ulla mentali restrictione, vide quæ Tom. 1. hujus Bibliothecæ verb. *Accusatus*, post n. 43. adnotavimus.

cus legitimis præsumptionibus, & validis conjecturis admini-
51 culatus est; Idem *ibidem* §. 55. Item limita, ut collatio Baptis-
mi per unicum testem fide dignum probari possit; Idem *ibi-*
52 *dem* §. 31. Testes in judiciis Civilibus, & Canonicis admittun-
tur etiam mulieres; Idem *ibid.* §. 55.

53 Testes *habentes notam manum*, identitatem scripturæ auto-
graphæ non probant, nisi validis adminiculis fulciantur, idest
comparentur cum aliis ejusdem scriptis per peritos, qui de
identitate characteris juxta eorum artis regulas judicium fa-
ciant, & hujusmodi; Idem constitut. 26. incipient. *Postulatum.*
Testes examinati *turmatim* invalidam probationem in causis
54 Beatificationis seu Canonizationis constituunt, sed de substan-
tia examinis formalis est, ut singuli seorsim audiantur; Idem
ibidem.

Testes pro electione sepulturæ sufficiunt duo; Sic expres-
55 se resolvit *Sacra Congregat. Concil. in Neapolitana Electionis
sepulturæ 13. Februar. 666. lib. 25. Decretor. pag. 29.* apud *The-
saur. Resolut. tom. 2. p. 304. in Causa Sorana Funerum §. Reda-*
56 *cta*, & sæpe alibi. Nec requiritur, quod tales testes deponen-
tes super electione sepulturæ recipiantur medio juramento
per publicum Notarium, ut expresse statuit *eadem Sacra Con-
gregat. in Senogallien. Funerum die 19. Decembr. 1739.* ubi ad
secundum sic propositum dubium: *An testes super electione
sepulturæ deponentes, recipi debeant medio juramento per publi-
cum Notarium; sive potius sufficiat, eosdem testes deponere
oretenus cum juramento coram ipsomet Parocho, vel Vicario
Foraneo?* Respondit: *Ad II. Negative ad primam partem,
& affirmative ad secundam*; Ita apud Thesaurum Resolutio-
num *tom. 9. part. 1. pag. 156.* in dicta *Senogallien. Funerum*.

57 Testes Synodales olim tum in Synodis Provincialibus, tum
Diœcesanis eligebantur viri probatæ fidei, ut Diœcesim per-
lustrarent exploraturi, an Synodalia statuta custodirentur, &
omnia in futura Synodo fideliter referrent, quæ emendanda
58 deprehendissent. Differebant *a Periodentis*, seu Visitatoribus,
quia jurisdictione carebant. Valde utiles erant, & adhuc es-
59 sent; Difficulter tamen idonei inveniuntur, qui velint tale
munus suscipere, adeoque fere ubique in desuetudinem abie-
runt, & in eorum locum suffecti sunt Fiscales Episcoporum,
& Decani, hoc est Vicarii Foranei, qui utique, si doctrina pie-
tate, prudentia & zelo præstarent, ac munus suum diligenter
obirent, Synodalium Testium defectum supplerent, & com-
pensarent; Sic pluribus ad rem erudite suo more adductis tradit
Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib. 4. cap. 3. per tot.*

60 In testes assistentes Matrimonio contracto non præmissis
debitis denuntiationibus, excommunicatio latæ sententiæ de-
cerni potest; Idem *ibid. lib. 7. cap. 69. n. 2.* Vide *tom. 5. verb.
Matrimonium art. 2. sub n. 1.*

61 Testes de auditu auditus, allati in Processu Apostolico,
conjungi non possunt in linea æqualis probationis, cum testibus
de visu extantibus in Processu Ordinario in causis Beatifica-
tionis, & Canonizationis Sanctorum. Benedict. XIV. in
62 Appendice ad Tomum 4. sui Bullarii pag. 2. Constitut. incip.
Cum ex relatione §. 2. Vim tamen adminiculativam habere
possunt, modo majorem, modo minorem pro varia circum-
stantiarum conditione. Idem *ibid.* §. 3.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DEbent Testes produci coram Judice, cui fides est fa-
cienda, & quidem in Loco Judicii, quum major dica-
tur auctoritas præsentium Testium, quam Testimoniorum,
L. 3 §. 4 ff. de Testib.

2 Nihilo tamen minus potest Judex interdum examen te-
stium delegare, præsertim in civilibus; *Novell. 90 cap. 5.
Auth. apud C. de Fide Instrum.*

3 Hinc sponte sua fluit, Notarios non aliter posse Testes per
se examinare, quam si examen hoc a Judice delegatum sit.
4 Et ita hoc examen privatum a Notario factum nullum est;
Beust ad l. 31 n. 212 ff. de Jurejuran. Carpzov. l. 3 Respons. 87
5 *n. 3 Grev. conclus. 102. n. 1. & 9* atque adeo nihilominus mo-
do probatio adhuc salva sit, denuo a Judice juramento ad-
stringendi, & examinandi sunt.

6 De cætero ubi non requiritur solemnis probatio, sed suffi-
cit nuda demonstratio, facilius depositio Testium coram No-
tario admittitur, uti communiter hodie in possessorio sum-
mariissimo fieri solet, ubi præsentes, vel quasi demonstras-
se sufficit.

7 Pariter in processu executivo ad probandam exceptio-
nem incontinenti admitti posse examen Testium coram No-
tario citra delegationem, tenet *Carpzov. Jurisprud. Forens.
p. 1 Const. 8 defin. 30* quum judicium summarie peragatur.

TESTIUM PRÆSENTIA QUOAD MATRIMONIA;

Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. 3 n. 19 ad 113.*

THALMUD HEBRÆORUM.

JUdæi dicti sunt à Juda quarto Jacobi Patriarchæ filio: Un- 1
de Palæstina Syriæ Regio utpote ab eis inhabitata, Ju-
dææ nomen obtinuit; Joann. Bohem. *de nation. mund. in Re-
publ. Hebræor. cap. 3*: Card. Petra *tom. 3 Comment. in Const. 2.
Innocentii IV. n. 1.* Et Hebræi dicti sunt ab Heber abnepote
Semi filii Noe, ut notant Tertull. *in Apol. cap.* 18 & post
plures Gonzal. *in cap. Judæi 5 n. 1 de Judæis*, Petra *l. c. nu. 1.*
recte advertens, quod Sacri Canones tum antiqui, cum re-
centiores eos utroque nomine promiscue appellant, & Jose-
phus *l. 1 Antiquit. Judaicarum*; Alii tamen autumant, He-
braicam gentem, & linguam fuisse cognominatam ex eo,
quod cum ipsi Abraham de terra, & cognatione sua egredi,
& in terram Chanaam ingredi a Deo jusso, ut eam terram
iret, superandus fuisset Euphrates, dictus sit *Hebræus*, idest
Transitor, & inde ejusdem posteri Hebræi fuerint appellati.

Thalmud Hæbræorum, seu Judæorum hebraice idem im- 2
portat quod latine sonat disciplina, seu doctrina; Sic Decian.
l. 5 tract. crim. cap. 12 Card. Petra *tom. 3 Comment. in Constit.
2. Innocentii IV. n. 3* & alii. Sixtus autem Senensis *l. 4 Bibl.
Sanct.* dicit nomine Thalmud significari ingens, ac vastum
opus Judaicarum Traditionum, in quo collecta sunt Decreta
omnia Rabinorum, Sammai, Hillel, Akiba, Joseph, & filio-
rum Asamonæi una cum aliis innumeris aliorum Magistro-
rum Statutis, sententiis, & tam Divinarum, quam humana-
rum Legum expositionibus, quibus nunc tota Judæorum na-
tio regitur. Ab aliis vero vocatur jus judaicum, tam Civile,
quam Sacrum, doctrinale etiam, ac Pandectæ, & Digesta;
Sic Pignat. *tom. 5 consult. 14 n. 10.*

Thalmud compilare cœpit quidam Judas Simonis filius cir- 3
ca annum Christi 150 post ultimam Hierosolymæ desolatio-
nem, inde circa annum 300. auctum. & Thalmud Hierolo-
lymitanum appellatum a quodam R. Johanna. Postremo ite-
rum compilatum fuit cum aliis additionibus circa annum
479 a R. R. Ase, Jesse, & Hemai, quæ compilatio cum Ba-
byloniæ contigerit, exinde Thalmud Babylonicum appellatum
est, ut referunt Decianus *l. c. n. 3.* Cherubin. junior *ad Const.
20. Clementis VIII. schol. 2* Voisin. *in proem. pugion. Fidei
pag. 57* Rota *l. c. n. 4* Unde Thalmud aliud est Hierosolymita- 4
num, & aliud Babylonicum.

Pignatell. autem *loco cit. n. 10.* habet, quod Liber Thalmud 5
cœptus est anno a Domino Jesu 100. ad umbilicum produ-
ctus anno ejusdem 400. sed Ben-Majemon in compendium
redegit Thalmud, & scripsit anno 1150. & habetur secundo
loco post Biblia, et tantæ est auctoritatis, ut Thalmud. 6

Thalmud sive Hierosolymitanum, sive Babylonicum, ultra
Infinitas ineptias, abusiones erroneas, et stultitias inauditas,
continet tacite, vel expresse innumerabiles hæreses, seu erro-
res contra veteris, ac novæ Legis Scripturas, nec non contu-
meliosas impietates, et blasphemias contra Deum, Sanctissi-
mam Trinitatem, Salvatorem nostrum, Beatissimam Virgi-
nem, Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos,
aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta
novæ Legis, sacras Imagines, sanctam Catholicam Eccle-
siam, Sedem Apostolicam, Christianam Religionem, ac Chri-
stianos, ac plurima alia deliramenta, quæ videri possunt apud
Sixtum Senensem *libr. 2. tom. 1 Bibliothecæ Sacræ*, Isidor.
Episcop. Hispal. *lib. contra Judæos n. 42.* Marquard. *de Judæis
p. 3 cap. 1 n. 49 inter Tract. magn. tom. 14* & plura ejusdem
libri capita affert Pignatell. *cit. t. 5 consult. 14 n. 11* quæ refe-
runtur sub verb. *Hebræus a n. 38.*

Hujus impii, nefandique Thalmud fere infinita volu- 7
mina in tota Gallia reperta, fuerunt Parisiis jussu Gregorii
IX. Summi Pontificis, & auxilio Regis Galliæ tunc S. Ludovi-
ci anno circiter 1239. igne combusta. Hoc idem quo ad 8
combustionem Thalmudicorum voluminum statuerunt Inno-
centius IV. Clemens IV. Honorius IV. & Joannes XXII. In 9
Italia quoque Julius III. anno 1553. cum Festa Tabernaculo-

rum a Judæis mense Septembri celebrarentur, per omnes Urbes Thalmudica volumina inquiri, & comburi jussit. Deinde Paulus IV. per Decretum Supremæ Inquisitionis anno 1559. eorumdem Thalmudicorum voluminum perquisitionem, & combustionem fieri mandavit, sicque fecere Sanctus Pius V. anno 1565. & Gregorius XIII. statuentes, ut ab Inquisitoribus procedatur contra Judæos hujusmodi volumi-
31 na retinentes. Et postremo Clemens VIII. Const. 20. incip. *Cum Hebræorum*, omnes præcedentes circa Thalmudicos libros prohibitiones approbans, omnibus tum Judæis, tum Christianis eos retinere, aut quovis modo uti vetuit, etiam sub prætextu expurgationis factæ, aut faciendæ, revocans quascumque licentias ad id obtentas a quibuscumque etiam a Nunciis Apostolicis, aut de Latere Legatis, ac prohibens in futurum quibuscumque concedere facultas eos retinendi, legendi, deferendi, emendi, vendendi, aut de novo excudendi. Iterum jubendo, ut infra duos menses a die publicationis eos retinentes locorum Ordinariis, sive Inquisitoribus deferrent, ab his statim comburendos, indicta contra transgressores Hebræos pœna amissionis librorum, publicationis bonorum, aliisque gravioribus, etiam corporis afflictivis ar-
32 bitrio Ordinariorum, aut Inquisitorum. Et contra Christianos ultra præfatas pœnas Excommunicatione latæ sententiæ etiam imposita.

33 An autem Excommunicatio lata contra Christianos legentes, aut retinentes libros Thalmudicos sit reservata Summo Pontifici; dubitant Doctores; Quoad Excommunicationem enim appositam per bullam Pii IV. *in Indice librorum prohibitorum* possunt absolvi a proprio Confessario, ut recensendo tenorem ipsius Excommunicationis ab altera imposita in bulla Cœnæ Domini docent Suarez *de Fide disp.* 20 *sect.* 3 *n.* 39. Becanus *de Fide cap.* 15 *q.* 8 Delbene *de offic. Inquisit. part.* 1. *dubit.* 46 *pet. num.* 5, *& seq.* Bunacina *t.* 3 *de Censur. in Bulla Cœnæ disp.* 1 *q.* 2 *punct.* 4 *n.* 2 Card. Petra *l.c. n.* 13 ubi subjungit, quod nec etiam potest dici, quod incurratur Excommunicatio lata in bulla Cœnæ, quia procedit contra legentes libros Hæreticorum, & sic non comprehendit illos Judæorum, & firmat idem Delbene *dub.* 36 *in Corol. n.* 1 2, *&* 6. Bonacina *cit. disp.* 1 *q.* 2 *punct.* 4 *n.* 21 Unde idem Petra recte concludit, quod cum in Costitutione Clementis VIII. nulla adsit reservatio Censuræ, non videtur, quare possit dici reservata; Sicque solum elicitur talis reservatio quoad ferentes, vel auxilium præstantes Hebræis, ut dictos libros habeant, quia, cum ex eadem Constitutione isti incurrant pœnas fautorum Hæreticorum, proinde incurrunt etiam Excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ. Hactenus erudite suo more Eminentissimus Petra *l.c. nu.* 13 *&* 14 Vide verb. *Libri prohibiti num.* 28.

Additio Novissima.

LOnge a veritate aberrat Ferraris noster in taxanda Thalmudis Epoca; præterquamquod Misna cum Thalmud, itemque Thalmud utrumque Hierosolymitanum cum Babylonio confundit. Quoniam vero meum non est nunc Cronologum aut Historicum Litterarium agere Lectores remitto ad *Rabbinicas Bibliothecas* Bartolocci, & Wolfii. Illud autem, de quo Lectorem eumdem admonendum esse cen eo, est, quod etsi Corpus thalmudicum multis ac fere innumeris refertum sit fabellis, nugis, contradictionibus, erroribus vel etiam blasphemiis, quarum amplissimum catalogum elaboravit prædictus Bartolocci *Tom.* 2. *a pag.* 359. *ad pag.* 663., ac propterea jure in illud animadversum sit, dirisque flammis devorandum traditum: negari tamen nequit, quin multa adhuc in eodem reserventur divinarum scripturarum explanationi, rectæque earumdem intelligentiæ, perquam utilia, necnon antiquæ, genuinæque traditiones Israeliticæ gentis, tum argumenta adversus Judæorum pervicaciam, & quod maxime est notandum; Catholicæ Ecclesiæ apologia adversus hujus temporis hæreticos. Abstinere omnino nequeo ab adducendis nonnullorum Clarissimorum Virorum testimonia, & judicia de eodem Thalmud. Illostrissimus Boluetius in admirabili suo Opere, cui titulus: *Discours sur l'histoire universelle, part.* 2. hæc scripta reliquit: *Habent* (Judæi) *opus ab iis appellatum Thalmud, idest*, doctrina, *quod æquali cum sacra scriptura veneratione prosequuntur. Antiquorum eorum Magistrorum tractatus, atque sententias in unum collectas complectitur; & quamvis partes singulæ, quibus magnum hujusmodi Opus constat, eadem minime potiantur antiquitate; posteriores tamen, qui inibi referuntur, auctores, priora Ecclesiæ sæcula attigere. Hac autem in collectione, inter innumeras, indecentesque fabellas, quarum pleræque evulgatæ conspiciuntur post Christi adventum, quædam occurrunt vetustissimarum traditionum lipsana hæbraicæ gentis, probationesque, quibus facile redarguatur.* Idem est judicium quod de eodem Thalmud novissime efformavit Clar. Abbas Houtteville in egregio Opere adversus Incredulos edito, *tom.* 1. *discours critique pag.* 148. *Generatim*, inquit, *de Thalmud loquendo, magnum hoc Opus residua quædam pretiosa continet veterum Judaicarum traditionum. a quibus adjutorium postulari posse recognosco ad Sacrarum Scripturarum intellectum. . . . Neque asserere vereor, quia in ea Tractatuum, sententiarumve caterva, quibus compactum est, talia reperiantur, ut si quis ea seligere apprime norit, invictissima ex iis elaborare possit argumenta pro Ecclesia cum Judæis disceptaturus.* Præiverat Claudius Fleurii; *Discours sur l'Histoire Ecclesiastique, V. discours* §. V.

Heinc mirum non est, si Raymundus Martini dominicanæ familiæ sec. XIII. splendidissimum ornamentum in Proemio eximii, singularisque Operis *Pugionis fidei, n. V.* profiteatur; *Secundaria vero* (materia hujus Pugionis erit) *quædam traditiones, quas in Thalmud, & Midraschim, idest Glossis, & traditionibus antiquorum Judæorum reperi, & tamquam Margaritas, quasi de quodam maximo simario sustuli non modice latabundus.* Quod & fideliter præstitit pius, doctusque Vir maximo cum Ecclesiæ emolumento, adeo ut, omnes quotquot in posterum Christianam Religionem adversus Judaicam perfidiam vindicare aggressi sunt, a Raymundo arma commodarint. Eamdem & ipse Spartam secutus quantocius, nedum adversus Judæos, verum etiam adversus Eterodoxos hujus temporis, Ecclesiæ Catholicæ dogmata propugnabit thalmudicis, cæterisque Judaicis traditionibus in cæno Rabbinicorum voluminum involutis V. C. Abbas D. Bernardus Poch,

THEOLOGIA, THEOLOGUS.

THeologia est Divinarum rerum ex iis, quæ revelata sunt, Sacra Doctrina; *Est in re communis.* 1

Theologia est quintuplex, scilicet Positiva, Ascetica, Polemica Scholastica, Moralis; *Sic Doctores Communiter.* 2

Theologia *Positiva* est, quæ in sensu Scripturæ, Traditionum, Decretorum Pontificiorum, & Definitionum Conciliorum explicando occupatur, uti est Theologia Sanctorum Patrum, & aliorum Sacræ Scripturæ. ac Sanctorum Canonum Interpretum. & ideo dicitur *Positiva*, quia ponit fundamenta pro costruendis argumentationibus Theologicis; ejus præcipua functio est interpretari Sacras Scripturas, Traditiones, ac Sacros Canones. 3

Theologia *Ascetica*, seu *Mystica*, aut *Affectiva* est, quæ non tam rationis discursu, quam simplici mentis intuitu affectuose res divinas contemplatur, & sapit, & ideo non solum intellectum illuminat, sed præsertim voluntatem inflammat, & dicitur *Ascetica*, quia potissimum docetur in Asceteriis Religiosorum; ac ejus præcipua functio est tradere Doctrinas ad perfectæ virtutis consequendas necessarias, & docere veram perfectionem Christianam. 4

Theologia *Polemica*, seu *Dogmatica*, aut *Theoretica* est, quæ Fidei dogmata, & Mysteria Fidelibus exponit & contra Infideles defendit, & dicitur *Polemica* a quodam verbo Græco, quod bellum significat. quia tractat controversias, & docet modum defendendi veram Fidem, & expugnandi Hæreses. Et ejus præcipua functio est proponere vera Fidei Mysteria fidelibus, ut confirmentur, & infideles convincere de erroribus, ut convertantur. 5

Theologia *Scholastica* est quæ artificiosa methodo, et Syllogistice de rebus Divinis disserit ad differentiam Positivæ, quæ privata Sacrarum Scripturarum lectione, et exercitatione SS PP. comparatur. Et dicitur *Scholastica*, quia in Scholis traditur, et a Doctoribus Scholasticis est inducta. Et ejus præcipua functio est deducere conclusiones certas ex principiis partim Fidei, et partim luminis naturalis. 6

Theologia *Moralis* est, quæ de rebus ad mores pertinentibus in ordine ad salutem conclusiones proponit, easque argumentis facilioribus declarat, et confirmat. Et dicitur *Moralis* quia Mores ad Fidei Christianæ regulam ordinat; Et ejus præcipua functio est actus humanos, seu morales hominum dirigere, et ad id explicare, et resolvere casus conscientiæ. 7

Theologia ratione subjecti, in quo recipitur, dividitur in Theo- 8

Theologiam Dei, in Theologiam Beatorum, et in Theologiam Viatorum. *Theologia Dei* est, quæ immediate innititur lumini supernaturali, increato, nempe intellectui Divino. *Theologia Beatorum* est, quæ innititur lumini supernaturali creato clare, et evidenter manifestativo, nempe visioni beatificæ. *Theologia Viatorum* est, quæ innititur lumini supernaturali creato, sed obscuro, nempe Fidei. Theologia Dei est comprehensiva, Theologia Beatorum est intuitiva, Theologia Viatorum est discursiva.

Theologia ratione objecti, circa quod versatur, dividitur
9 in Theologiam necessariorum, et in Theologiam contingentium. *Theologia necessariorum* est, quæ respicit veritates necessarias; ut Unitatem Dei in Essentia, Trinitatem in personis, Infinitatem in suis Attributis, seu unico verbo est, quæ respicit Deum ad intra. *Theologia contingentium* est, quæ respicit veritates contingentes, ut Creationem Mundi, Incarnationem Divini Verbi, Creaturas, quas Deus libere, vel creat, & moderatur in ordine Naturæ; vel vocat, & justificat in ordine gratiæ; vel beatificat, & coronat in ordine gloriæ, seu unico verbo est, quæ respicit Deum ad extra.

Theologiæ objectum est omnis veritas aliquo modo ad
10 Deum pertinens, & deducibilis ex revelatis, reductive autem, & ultimate est ipse Deus; Et hoc clare patet tum ex ipsius nomine: vocatur enim Theologia, ex quo sit scientia, vel sermo de Deo; & tum ex hoc, quod omnia, de quibus agitur in Theologia, directe, vel indirecte ipsum Deum, respiciant.

Theologia Dei non est proprie scientia: Ad rationem,
11 enim scientiæ requiritur discursus, seu progressus a minus notis ad notiora; Deus autem omnia unico actu clarissime in-
12 telligit. Theologia Beatorum de necessariis est scientia; Habet enim omnes conditiones ad scientiam requisitas, & etiam discursum, de quo majus est dubium, quia Beati ex Scoto prius saltem natura intelligunt quidditatem rei, quam proprie-
13 tates. Theologia Viatorum non est proprie scientia: Deficit enim ipsi evidentia, cum nitatur in Fide, quæ est obscura; Potest tamen dici scientia lato modo, sumendo scientiam pro cognitione ita certa, ut ipsius certitudo æquipolleat evidentiæ, ut habetur ex Scoto *q.3 Prolog.*

14 Theologia in se, & in quocumque intellectu est sapientia; seposita tamen evidentia in intellectu Viatorum; Est enim cognitio rerum altissimarum, nempe Dei, & Divinorum, quæ habetur per rationes altissimas, scilicet per Fidem in intellectu Viatorum, per lumen gloriæ in intellectu Beatorum, & per essentiam Divinam in intellectu Dei; Quod est proprium Sapientiæ, quæ definitur, quod sit notitia rerum Divinarum per altissimas causas.

16 Theologia Dei non est practica, sed speculativa; Ipsa, enim non est regulativa, cum intellectus Dei nequeat regulare Divinam voluntatem, ex quo ipsa sit summe recta, & regula omnium, nec possit habere malos actus, adeoque non, est regulabilis, & consequenter Dei Theologia nec est regu-
17 lativa, nec practica. Theologia autem beatorum, & Viatorum est practica: Operatur enim circa objectum ipsum diligendo, nec manet in sola contemplatione Dei, sed excitat voluntatem ad Deum amandum, & sic dirigit praxim: Et hæc aliqualis breviter de Theologia perstricta notitia sufficiat. Reliqua de ea, tum Positiva, tum Ascetica, tum Polemica, tum Scholastica, tum Morali relinquendo videnda apud suos respective Auctores, qui fuse ad rem integra volumina ediderunt.

18 Hic juvat addere, quod in nostro Minoritico Ordine primus omnium legitime Sacram Theologiam interpretatus est S. Antonius de Padua cum facultate ut sequitur S. P. nostri

Charissimo meo Fratri Antonio

Frater Franciscus in Christo salutem.

Placet mihi, quod Sanctæ Teologiæ Litteras Fratribus interpreteris; ita tamen, ut neque in te, neque in ceteris (quod vehementer cupio) extinguatur sanctæ orationis spiritus juxta Regulam, quam profitemur. Vale.

Recepta hac Seraphici S. Patris Patentali facultate primam Cathedram Scholasticæ Doctrinæ aperuit S. noster Antonius in nostro Fratrum Minorum Ordine, eamque docuit in Alma studiorum Matre Civitate Bononiæ, ac in aliis Galliæ, & Italiæ Civitatibus, & postremo in Civitate Paduæ, ubi gloriosum, ac miraculosum vitæ suæ cursum complevit; & præ innumerabili miraculorum multitudine, nondum a suæ gloriosæ mortis transacto anno (quod mirum est) a Gregorio IX. plaudente Urbe, & Orbe in Civitate Spoleti (ubi tunc aderat Romana Curia) Sanctorum Fastis omni cum solemnitate fuit adscriptus. Sic P. Petrus Antonius de Venetiis in, Viridario Seraphico italice conscripto *tom.2 c.2 p.9* aliique, apud Wadingum ad *annum* 1232. & habetur in Opusculis ejusdem S.P. Francisci *tom.1 Epistola tertia.*

Quo ad ea, quæ concernunt Theologum. Vide verb. *Ca- 19
nonicus art.9. a num.1. usque ad numer.44.* ubi abunde de, omnibus.

THESAURUS S. M. ECCLESIÆ.

Vide verb. *Indulgentia art.1. a n.4.*

THESAURUS.

Vide verb. *Dominium art.3. a n.26. a n.45.*

THURIFICATIO.

THurificatio juxta formam Cæremonialis cum unico tan- 1
tum Thuribulo est facienda. *S.C.R. in Lucerina* 21 *Julii*
1618 apud Aldan, *in Compendio Canonicarum resolutionum,*
lib.1. tit.9. n.34. & Barbos. *in Summ. Apostolic. dec. verb.*
Thurificatio n.1. Usus enim duorum thuribulorum non proba- 2
tur. *S.C.R. in Alexandrina* 15 *Martii* 1608 *in respons. ad 2.*
dub. & in dict. Lucerina apud Aldan. *l. c. n.36* & Barbosa,
l. c. num.2.

Thurificationis munus est Diaconi, qui etiamsi sit ex Di- 3
gnitatibus, vel Canonicis, post incensatum Episcopum, debet alios Prælatos, si adsint, Magistratum Sæcularem, Dignitates, & Canonicos incensare; Mansionarios vero, & alios Capellanos, alius Capellanus, seu Magister Cæremoniarum pro Ecclesiæ consuetudine incensare debet. *S. C. in Lucen.* 10 *Julii* 1600 apud Aldanum *l.c. n.37.* Barbos. *loc. cit. num. 3.*

Thurificatio debetur Canonicis paratis ante Vicarium ge- 4
neralem. *S.C. Rit. in Egitanien.* 3 *Augusti* 1602 *& in Tiburtina* 6. *Martii* 1610 apud Barbos. *l.c. n.10 & tract. de Canonicis c.18 n.29.*

Thurificatio debetur prius Canonicis Cathedralis, & Col- 5
legiatæ, quam Gubernatori, & Officialibus. *S.C.R. in Complen.* 28 *Januar.* 1612 apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 16 *n.23* & Barbosa *l. c. n.* 11 Vide tamen *infra a numer.32. ad 39.*

Finito Evangelio Missæ solemnis, cui assistit Episcopus 6
cum Cappa, thurificandus est celebrans, non vero Episcopus. *S.C.R.* 4 *Augusti* 1663 apud Pitonum *Const. ad Canonicos num.* 720.

Thurificatio in Ecclesia Collegiata exempta, præsente, 7
Episcopo cum Canonico Ecclesiæ Cathedralis, et Abbate cum Canonicis dictæ Ecclesiæ Collegiatæ, debetur primum Episcopo triplici ductu thuribuli, et post Episcopum immediate Canonico Cathedralis Ecclesiæ duplici ductu, deinde, Abbati etiam duplici ductu. *S.C.R. in Alexandrina S. Petri in Bergolio* 7. *Februarii* 1604. apud Barbosa *l.c. n.12 & tract. de Canonicis cap.34. n.32.* Et iterum in Decretis Generalibus 22. *Septemb.* 1659. §.15. ibi: *Episcopus præterea trino ductu, & immediate Canonici Cathedralis duplici, mox que Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Ecclesiæ unico tantum ductu thurificentur.* Vide verb. *Abbas*, ubi dantur Decreta per extensum.

Canonicis Collegiatæ thurificatio debetur ante Rectores, 8
& Beneficiatos aliarum Ecclesiarum Parochialium, etiam, quando in eorum propriis Ecclesiis simul Divinis intersunt, nec est hujusmodi Cæremonia aliquo prætextu omittenda, si ex consuetudine fieri solet. *Sacra Congr. Rituum in Calaguritana* 1 *Junii* 1601 Apud Aldan, *l.c. n.40* Barbosa *loco citat. num.23.*

Turificatio debetur duplici ductu thuribuli Canonicis Col- 9
legiatæ; Clericis vero Parochialium Ecclesiarum unico ductu. *S. C.R. in Cæsaraugustana de Daroca* 19 *Januarii* 1613. apud Barbos. *l.c. numer.* 14 *& tract. de Canonicis cap.* 18. *num.66.*

Thurificatio debetur duplici ductu Portionariis, & aliis Be- 10
nefi-

neficiatis, sicut & Canonicis, quando tales Portionarii, & Beneficiati in reliquis omnibus, & per omnia æquiparantur Canonicis, & æqualiter incedunt in Processionibus, & sedent in æqualibus scamnis, non obstante Cæremonialis Libro, qui intelligitur, quando non adsunt Presbyteri, qui sunt omnino æquales Canonicis. *S.C.R. in dicta Cæsaraugustana de Daroca* 21. *Martii* 1615. apud Barbosa *l.c. n.*25. *& tract. de Canonicis cap.*34 *n.*34.

11 Dignitatibus hinc inde distributis in choro debent incensari eæ cum Canonicis ab una parte, deinde aliæ cum aliis Canonicis ab altera parte; Non vero omnes Dignitates simul ante omnes Canonicos. *Sacr. C. R.* apud Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Missa Conventualis in addit. n.*3, apud Piton. *Const. ad Canonicos n.*123.

12 Assistentes Episcopo, licet sint minus digni, ratione assistentiæ ante Dignitates thurificantur, & recipiunt pacem; *S.C. Rit. in Brachar.*19 *Jun.* 1608. apud Barbosa *tract. de Canon. cap.*33 *n.*15 *&* 16 & Piton. *l.c. n.* 140.

13 Archidiaconus, qui sustinet baculum Episcopi, dum celebrat solemniter, thurificandus est immediate post Diaconos assistens; *S.C. in dict. Brachar.* 19 *Jun.* 1608. apud Barb. *tract. de Canonicis c.*5. *n.*52 *et c.*33 *n.*12.

14 Assistens Presbyter, sive Dignitas sit, sive Canonicus, thurificare debet Episcopum, non Diaconus Evangelii; *S. Rit. Congreg. in Placentina* 19. *Maji* 1607. apud Barbos. *tract. de Canonicis cap.*33 *n.*17 & Pitonum *l.c. n.*207.

15 Thurificatio non debetur Episcopo a Canonico, vel Dignitate assistente genibus flexis, sed stante; *S. C. Rit. in Oscensi* apud Barbos. *in Summ. l.c. n.*4 *et tract. de Canonicis Cap.*33 *n.*29 & Aldan. *l.c. n.*18.

16 Thurificatio cum triplici ductu Thuribuli, unico tantum, & digniori, idest Episcopo convenit; *S. C. Rit. in Vintimil.* 21 *Decemb.* 1604 *et in Civit. Ducal.* 11. *Nov.* 1614 apud Barbosa *l.c. n.*5 *et tract. de Canonicis Cap.*34 *n.*26 & Piton. *l. c. num.*281.

17 In absentia vero Episcopi thurificatio fieri debet Celebranti triplici ductu juxta Regulas Cæremonialis; *S.C. Rit. in Patavina Plebis Sacci* 9, *Maji* 1606 *et in Comen. Valutiæ* 30. *Januarii* 1616 apud Piton. *l.c. n.*283 & Barbosa *l.c. n.*6

18 Dignitatibus autem, & Canonicis Cathedralium in suis Ecclesiis duplici, cæteris vero de Choro unico ductu thurificatio debetor; *Ead. S.C.R. in dict. Patavina, & Comensi* apud Piton. *l.c.* & Barbosa *l.c. n.*7

19 Unde thurificatio duplici solum ductu debetur Dignitatibus Cathedralium, nisi firmiter probetur immemorabilis, quod triplici ductu thurificentur, absente Episcopo; *S. C. Rit. in Casertana* 16 *Septemb.* 1632 apud Barbosa *l.c. n.*8 *& tract. de Canonicis c.*34 *n.* 31

20 Thurificatio non debetur Canonicis ab Episcopo celebrante; *S.C.R. in Vladislavien.* 2. *Martii* 1613 apud Sellium *in Selectis Canon. cap.*16 *n.*22 Barbosa *l. c. n.*9

21 Thurificatio duplici, non autem triplici ductu debetur Vicario Generali sedenti in Choro, licet supra Canonicos, & sit Prælatus; *S.C. Rit. in Nepesina* 14. *Januar.* 1617 apud Barbosa *l.c. n.*16 *& tract. de Canonicis c.*34 *n.*29

22 Turificatio debetur Magistratui post Canonicos æquis ductibus; *S.C. Rit.* in *Interamn.* 29 *Junii* 1660 *& in Faventina eadem die & anno* apud Aldan. *l.c. n.*41 Barbosa *l. c. num.*17 Nam Canonici ante Magistratum thurificandi sunt, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in aliis, in quibus simul convenerint, ubi talis est consuetudo; *S.R.C. in Narnien.* 15 *Junii* 1605 apud Barbosa *loc. c. n.*17 *& tract. de Canonicis cap.*18 *num.* 75.

23 Thurificatio a Presbytero celebrante non est præstanda Domino loci, nec aliis; *S.C. Rit. in Calagurritana* 5 *Julii* 1614 apud Aldan. *l.c. n.*42 & Barbosa *l.c. n.*18

24 Circa thurificationem autem Baronis Domini loci servanda est consuetudo; *S.R.C. in S. Agathæ* 17 *Novemb.* 1607 apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.*56 *n.*52 & Barbosa *in Summ. Apostol. dec. verb. Consuetudo circa thurificationem n.* 5.

25 Curatus, sive rector Ecclesiæ Parochialis tamquam caput Ecclesiæ thurificandus est ante Dominum Loci; *S. C. R. in Turritana* 7 *Augusti* 1610 apud Sellium *l. c. cap.*71 *n.*20 & Barbosa *l.c. verb. Curatus n.*12

26 Diaconus Evangelii debet thurificare Chorum, nec ab eo munere excusatur sub prætextu contrariæ consuetudinis, *Sac. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608 *in resp. ad dub.* apud Aldan. *l.c. tit.*9 *n.*35 & Barbosa *l. citat. verb. Diaconus num.*4.

Diaconus debet incensare Canonicos, & alios, non tamen Mansionarios; *Sac.C. Rit. in Lucerina* 20 *Aprilis* 1620 apud Aldan. *l.c. n.*34 & Barbosam *l.c. n.*3 27

Diaconus non debet dare pacem Laicis, nec Domino Loci; *S.C.R.* 5 *Julii* 1614. apud Gavan. *in Rubricis Missalis p.*2 *tit.*10 *n.*8. *vers. Ordo*, & Barbosam *l.c. n.*6 28

Consuetudo, ut Vicarius Generalis thurificetur ante Canonicos, servanda est, sive qui thurificat, sit Canonicus, sive Acolythus; *S.C.R. in Alexandrina* 15 *Martii* 1608 apud Sellium *l.c. cap.*56 *n.*53 & Barbosam *l.c. verb. Consuetudo circa thurificationem n.* 1 29

Consuetudo loci, vel Ecclesiæ servanda est, ut Vicarius Generalis sit thurificandus, & debeat accipere Candelam, Cinerem, Palmam, & adorare Crucem ante, vel post Capitulum; *S.C.Rit. in Neocastr.* 16 *Januarii* 1607 apud Sellium *l.c. cap.*56 *n.*54 Barbosa *l.c. n.*2 30

Consuetudo, ut Mansionarii ab una parte thurificentur immediate post Canonicos ejusdem partis, antequam thurificentur Dignitates, et Canonici, qui sedent ab alia parte Chori, non est servanda; *S.C.R. in Placentina* 19 *Maji* 1607 *in responsione ad dub.*3 apud Sellium *l.c. Cap.*56 *n.* 57 et Barbosam *l.c. n.*4. 31

Consuetudo, ut Gubernator thurificetur immediate post Episcopum, servanda est; *S.C.R. in Alexandrina* 15 *Martii* 1608 *in respons. ad dub.*4 apud Sellium *l.c. c.*56 *n.*59 Barbosa *l.c. n.*6. 32

Consuetudo incensandi Gubernatores Civitatum Sedis Apostolicæ, qui sunt Referendarii, et Prælati, et utuntur Rocheto, ante Canonicos post Episcopum, servanda est; *S.C. Rit. in Cæsenat.* 7 *Decembr.* 1601 apud Sellium *l.c. c.*56 *n.*60 et Barbosam *l. c. n.*7. 33

Consuetudo, quod gubernator Status thurificetur, et habeat pacem ante Rectores, et Curatos Ecclesiarum, servanda est; *S.C.R. in Gotian. in Sardinia* 5 *Julii* 1615 apud Sellium *l.c. c.*56 *n.*61 Barbos. *l.c. n.*8. 34

Consuetudo laudabilis, quod Gubernator non thurificetur, nec osculetur Librum Evangelii, nec habeat pacem immediate post Episcopum, servanda est; *S.Cong. Rit. in Tullen.* 2 *Augusti* 1603 apud Sellium *loc. citat. n.*62, Barbosam *l. cit. numer.*9. 35

Gubernator Protonotarius cum habitu Prælatitio, idest Rocheto, et Mantelletta, Divinis assistens thurificandus est ante Canonicos immediate post Episcopum; *S.C.R. in Faventina* 5 *Julii* 1603 apud Aldan. *l.c. tit.*16 *n.*64 et Barbosam *l.c. verb. Gubernator n.*10. 36

Gubernator dignissimus, et perpetuus, thurificandus est immediate post Episcopum, et ante Canonicos, etiam paratos; *S.C.R. in Alexandrina* 15 *Martii* 1608 *in respons. ad dub.* 4. apud Sellium *l.c. cap.*27 *n.*33 Barbosam *l.c. verb. Gubernator n.* 11. 37

Gubernator Civitatis etiam non Prælatus thurificandus est immediate post Canonicos assistentes ante alios Canonicos; absente vero Episcopo, immediate post Vicarium Generalem; *Sacra C.R. in Faventina* 9 *Maji* 1606 *& in Fanen.* 1 *Septemb.* 1607 apud Sell. *l.c. cap.*27 *n.*35 Barbos. *l. c. num.*12. 38

Etiamsi Gubernator si uxoratus; *Ead. S. C. in Faventina* 17. *Novemb.* 1607 apud Sell. *l.c. cap.*27 *num.*36 Barbos. *l. citat. num.* 12. 39

Gubernator Civitatis thurificandus est duplici, & non triplici ductu Thuribuli; *S.R.C. in Civitatis Ducalis* 11 *Novembris* 1614 apud Sellium *citat. cap.*27 *num.*38 Barbos. *l. cit. num.* 15. 40

Quoad turificationem triplicis ductus licet per Regulas Cæremonialis debeatur soli Episcopo, vel Celebranti; Nihilominus si adest immemorabilis consuetudo, quod alii pariter thurificentur triplici ductu, ea omnino servari debet; *S.C. Rit. in Casertana* 18 *Septemb.* 1632 apud Piton. *Const. ad Canonicos n.*957. 41

Dignitatibus in Choro non debetur thurificatio triplici; sed duplici tantum ductu, non obstante quod ibi amissis distributionibus, persona, quæ habet Dignitatem, incederet cum Rocheto, & habitu Protonotarii, ut respondit *S.C.R. contra Præpositum Ecclesiæ Insulanæ* 21 *Martii* 1699 apud Monacel. *t.*4 *supplem. ad* 2 *tom. n.*18. 42

Thurificatio cum triplici ductu, nec debetur Vicario Apostolico; *S.C. Episc. in Melphien.* 28 *Augusti* 1589 apud eumdem *n.*19. 43

Neque primæ Dignitati Ecclesiæ Collegiatæ S. Mariæ in Cosmedin Urbis; *Congregatio deputata trium Cardinalium* 44

die 4.

die 4. *Septemb.*1705 *in respons. ad dub.*31 apud eumdem Monacell. *l.c. n.*20.

45 Thus, & Pax Domino Loci debet dari juxta formam libri Cæremonialis; *S.C.R. in Strongol.*4 *Martii* 1606. apud Sellium *in Selectis Canon. c.*17 *numer.*29. & Barbos. *l. cit. verb. Pax num.* 6.

46 Mulieribus non datur thus, & pax inter Missarum solemnia; *S.C.R. in Pacen.* 28 *Januarii* 1612 *& in Lucerina* 3 *Junii* 1617 Et an aliquando debeat dari; remittitur arbitrio Episcopi. *Eadem S.C. in d. Pacen.* 28 *Januarii* 1612 apud Sell. *l.c. n.*11 et *cap.*51 *num.*17 Barbos. *l.c. verb. Mulier n.*5 *& verb. Pax n.*8 Non debere autem dari nisi Regnis, et magnis Principissis, non obstante consuetudine contraria, decrevit eadem Congr. *in Larinen.* 9 *Decem.* 1702 apud Monacell. *supplem. ad* 3 *tom. n.*4.

47 Canonici, et Beneficiati, ac Magistratus in Vesperis quando assistunt Beneficiati cum Pluvialibus, thurificandi sunt per aliquem ex dictis Beneficiatis assistentibus Pluviali indutis. *S.C.R. in Turritana* 5 *Jul.* 1631 apud Piton. *Consil. ad Canon. num.*504.

48 Canonicus Locumtenens Episcopi debet in Choro sedere in loco suæ receptionis in habitu Canonicali, nec ei competit Pacis, et Thuris honor ante Dignitates, et non lucratur distributiones, nisi sedeat in suo Stallo cum habitu Canonicali. *S.C.R. in Hidruntina* 10 *Novemb.* 1612, apud Piton. *l.c. n.*264 et Barbosa *tract. de Canon. c.* 38 *n.*40.

49 Prior Collegiatæ, si in Cathedrali præsens fuerit simul cum illius Dignitatibus et Canonicis duplici ductu thurificandus est, quamvis nullam habeat præcedentiam supra Canonicos Cathedralis, *S.C.R. in Tuscanensi* 19 *Augus.* 1619 apud Pitton. *l.c. n.*356 & Barbosa *tract. De Canonicis cap.*11 *numer.*8. *&* 9.

50 Tam Dignitates, quam Canonici a latere digniori Chori sedentes prius thurificandi sunt, quam Dignitates, & Canonici qui sedent a latere Chori minus digno. *Sac. Rit. Congreg. in Benevent.*5. *Dec.* 1648.

51 In Feria VI. Parasceves thurificanda sunt Oblata; sed post thurificationem Oblatorum, non est iterum thurificandum SS. Sacramentum, ob cujus tamen præsentiam non est omittenda thurificatio Crucis; sed Crux, & Altare thurificanda sunt eo prorsus modo, quo fit in aliis Missis, non omissis debitis genuflexionibus, transeundo ante SS. Sacramentum. *Sac. Rit. Cong. in Panormit.*5. *Jul.*1698.

52 Reliquia SS. Crucis non est incensanda a celebrante genuflexo. *Sac. Rit. Congr. in Brixien.* 15. *Septemb.* 1536. ubi etiam statuit, quod non est genuflectendum a Capitulo, & Clero processionaliter transeuntibus ante Altare, in quo recondita est ipsa Reliquia SS. Crucis; Et quod post expositionem dictæ Reliquiæ SS. Crucis, vel post ejus delationem in Processione, benedicendus est populus cum ipsa.

53 Thurificatio non debetur Laicis a Diacono Parato, vel Beneficiato, sed a solo Clerico cotta induto, ut sæpe resolvit *Sac. Congregat. Rit.*, & signanter *in Pacen.* 21. *Mart.* 1609. *& in Calagurit.* 5. *Jul.*1614. teste Pignatell. *tom.* 1. *consult.*7. *num.*30., & Urlaya *t.*2. *disceptat.*7. *num.*12.

54 Diaconus ministrans thus Canonico celebranti, ut benedicat, debet dicere *Benedicite Pater Reverende*, & non *Pater Reverendissime*. *Sacr. Congregat. Rit.* 4. *Apr.* 1699. Si autem celebrans sit Episcopus, debet dicere *Pater Reverendissime* ex Cæremon. Episcop. *lib.*1. *cap.* 23. Et nonnulla Cæremonialia Regularium relata a Francisco Maggio *in lib. de Offic. Chori opusc.*4. *disquisit.* 13. præscribunt etiam Abbatibus, Generalibus, seu Præpositis pariter Generalibus in tali circumstantia debere dici a Diacono *Benedicite Pater Reverendissime*. Sic eruditissimum P. Merati *tom.*1. *part.*2. *tit.* 4. *num.*19. Si vero Celebrans sit Cardinalis, dicit *Benedicite Pater Eminentissime*, ut tradit dict. Merati *loc. cit.*14. *n.*26. Sicut celebrante Summo Pontifice *Pater Beatissime*.

55 Facta de more a Celebrante incensatione Altaris, Diaconus incenset ipsum Celebrantem triplici ductu. Si autem in Presbyterio adsit Episcopus Diœcesanus, Diaconus ipsum incensabit triplici ductu, & Celebrantem duplici; Et si adsit Legatus, vel alii Cardinales, ipsi triplici ductu, & Episcopus, ac Celebrans duplici thurificantur; Cæremon. Episcop. *lib.*1. *cap.*23. Cæremon. Ordinis Minor. *part.* 3. *cap.*2. Bongiovanni in Silva Sacrar. Cæremoniar. *lib.*3. *cap.*11., *& lib.*9. *c.*2. Merati *tom.*1. *part.*2. *tit.*7. *num.*73. post Gavant. *ibid. litt.C.* & alii passim. Et si adsint Episcopi exteri, vel alii Prælati, honoris gratia thurificantur immediate post Celebrantem triplici ductu, sicuti & triplici ductu incensabitur ipse Celebrans; Cæremon. Ord. Minor. *loc. cit.* Merati *loc. cit.* Bongiovanni *loc. cit.*, & alii; Quod tamen intelligendum est in absentia suprad. Digniorum.

56 Cum Diaconus accesserit ad incensandum Chorum, si ibi existat aliquis ex prædictis, incensabit modo dicto *num. antec.* Et si nullus dignior ibi existat, & adsit P. Generalis, thurificabit eum triplici ductu. At sic etiam si absente Generali, adsit Provincialis, & ita absentibus Generali, & Provinciali Prælatus localis, qui, sive alius Prælatus, præsente Præsule majori, duplici tantum ductu thurificabitur. Cæremon. Ord. Minor. *par.*3. *c.*2. Bongiovanni *lib.*3. *cap.*11., & alii. Incensato Prælato, Diaconus incensabit Cantores paratos duplici ductu, deinde incensabit Patres singillatim in prima, & secunda parte Chori duplici ductu, sicuti ex supra allatis Decretis singillatim sunt duplici ductu incensandi omnes Canonici; Alios autem Fratres unico tantum ductu incensabit; Et omnes in Choro incensandi, stantes extra Stallum se mutuo invitare debent modesta capitis inclinatione ad thurificationem prius recipiendam, itaut quilibet alium sibi immediate subsequentem sic reverenter præmoneat. Cæremon. Episcop. *lib.*1. *cap.*23. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *titul.* 7. *Rub.*10. *litt. C.* Merati *ibid. num.*71. Bissus *litt. L. num.*81. §.3. Bauldry *part.* 3. *cap.*11. *num.*18. Cæremon. Ord. Minor. *part.*3. *cap.*2. *p.*4. *c.*6. *&* 7. Bongiovanni *lib.*3. *c.*11. *& lib.*9. *c.*2. & alii.

57 Diaconus procedens ad incensandum Chorum debet incedere manibus junctis, & capite detecto ex parte Epistolæ; Cæremon. Ord. Minor. *part.*1. *cap.*4. *part.*2. *cap.* 9. *& parte* 3. *cap.*2. Bongiovanni *lib.*3. *cap.*11. & alii. Ac debet incensationem absolvere antequam Præfatio incipiatur, quia Celebranti debet assistere, vel stare retro post eum; Cæremon. Ordin. Minor. *part.*2. *c.*9. *num.*7., *& part.* 3. *cap.* 2. *num.*10. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.*11. & alii, ac Rubrica Missalis 7. *num.*11. ubi expresse habetur; *Cum dicitur Præfatio, Diaconus, & Subdiaconus, stant retro Celebrantem, & paulo ante priusquam dicatur Sanctus, accedunt ad Altare &c.* Et in eadem Rubrica 7. *num.*10. statuitur sic: *Cum reddit thuribulum Diacono, dicit, Accendat in nobis &c. & incensatur ab eo; Deinde Diaconus incensas Chorum.* Unde stat clarum, quod incensatio Chori facienda est immediate post incensationem Altaris, & Celebrantis, antequam incipiatur Præfatio, & non tempore quo canitur ipsa Præfatio; Et si tanta sit multitudo Clericorum, & Religiosorum, ut incensatio finiri non possit, antequam Præfatio incipiatur, tunc sufficit incensare separatim Prælatum, & omnes paratos, ac illos, qui sunt in sedibus superioribus; Reliqui autem inferiores brevitatis gratia poterunt incensari sine mora, itaut incensatio sit antequam incipiatur Præfatio, ut salvetur dispositio Rubricarum, ut docet Bongiovanni *loco citat.* ex Cæremon. Ord. Minor. *loco cit.*, & alii, & non paulo ante priusquam dicatur *Sanctus*, ut tradunt Corsettus *tract.*1. *cap.* 11. *nu.*21. Merati *loc. cit. num.*71. Bissus *loc. cit.* §.7. Baldus *loco citat. num.* 18.

58 Si Altare, in quo canitur Missa, longius distet a Choro, thuriferarius pro Diacono ad ipsum incensandum se conferet; Nisi in Choro Superior aliquis præcipuus adesset, aut Magnus Præsul; quia tunc convenientius id præstare debebit Cæremoniarius comitatus a Thuriferario. Cæremonial. Ord. Min. *part.*2. *cap.*9. *num.*4. Bongiovanni *loc. cit.* Alcozer, & Bauldry *part.*2. *cap.* 9. *art.*1. & alii.

59 Imperator, & Reges ante Episcopum triplici ductu thurificantur. Cæremon. Episcop. *lib.*1. *cap.*23. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.*2. & alii passim. Princeps Magnus non recognoscens Superiorem, Proreges, & Gubernatores Regnorum, & Provinciarum thurificantur a primo assistente immediate post Episcopum triplici ductu. Cæremon. Episcop. *loc. cit.* Bongiovanni *loco cit.* Merati *loc. cit. num.*73. Flumara *part.*2. *cap.*3. & alii.

60 Domini locorum minorum, & Magistratus incensari poterunt a Thuriferario duplici, vel unico ductu pro qualitate personarum; illi videlicet, quibus proprium scamnum seu sedes ab aliis distincta parari solet, distincte incensandi sunt juxta laudabilem consuetudinem in toto incensationis ordine, & ritu ad pacem tam Laicorum, quam Clericorum conservandam. Cæremon. Episcopor. *lib.*1. *cap.*23. Cæremon. Ord. Minor. *par.*2. *cap.*9. *& par.*3. *cap.*2. Bongiovanni *lib.*3. *cap.* 11. Castald. *in Epitome part.* 2. *tract.* 3. *tit.*7. Possac. *Aphorism. part.*2. *Cer.*3. *pag.*128. Gavant. *loc. citat. litt. C.*, & alii passim.

Et

61 Et quod in similibus incensationibus servanda sit laudabilis, & legitima consuetudo, pluries decrevit *Sacr. Rit. Congreg.* ut refert Gapon. *discept.* 329. *a num.* 17., & signanter *in Casertana* 18. *Septembris* 1632. quam referunt etiam, & sequuntur Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. collect.* 705. *num.* 8., *& de Canonicis cap.* 34. *num.* 31. *vers. Supradicta*, *Panimol. decis.* 1. *annotat.* 13. *numer.* 29., & Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 4. *num.* 4. ubi sequentem adducit congruam rationem; *quia quod non thurificetur triplici ductu, nisi Episcopus, & Celebrans, est solum ex regulis Caeremonialis, atque adeo de puro, atque mero jure Ecclesiastico; ergo consuetudo thurificandi alios, etiam triplici ductu, potest illis praevalere.* Quod confirmat etiam Matthaeuc. *in official. Cur. cap.* 28. *verb. Officialis quoad Juspatronatus num.* 3. Et statuit ead. *Sacra Congregatio in Aprutina* 6. *Octob.* 1696. *ad sextum dubium*, ubi cum quaesitum fuisset; *An Magistratui Therami debeatur thurificatio duplici, vel unico ductu, & a quo sit thurificandus?* Respondit; *Servetur solitum*.

62 Omnibus de more incensatis, incensandus est a thuriferario populus ter, primo in medio, deinde versus latus Epistolae, quod est dextrum populi, tertio versus latus aliud cum honoris significatione, & debitis reverentiis ante, & post. Caeremon. Ord. Minor. *part* 2. *cap.* 9. *numer.* 5. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. Gavant. *loc. cit. litt. D.*, & alii passim juxta Missalis Rubricam *tit.* 7. *n.* 10.

63 Quando Chorum incensat thuriferarius, potest illum incensare, vel in communi transeundo ante sedilia, vel singillatim Patres, & alios suo ordine facie ad faciem, juxta laudabilem cujusque Provinciae consuetudinem. Caerem. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 2. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2., & alii.

64 Si in Presbyterio, vel in Choro, ubi benedicendum est incensum, adsit Episcopus Dioecesanus, vel aliquis eo major, tunc spectat ad ipsum incensum imponere, & benedicere, ministrante thuribulum primo ex Assistentibus cum debitis osculis, & dicente *Benedicite Pater Reverendissime*, & si erit Cardinalis, *Pater Eminentissime*, & thurificatur triplici ductu Celebrans vero duplici. Caeremon. Episcopor. *lib.* 1. *cap.* 23. Caeremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 5., *& p.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11., *& lib.* 9. *cap.* 2. Gavant., & Merati *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *numer.* 15., & alii passim. Si autem ad Vesperas est praesens Generalis, aut Provincialis in sua Provincia, seu Episcopus Dioecesanus, vel alius eo major, tunc expedit quod Celebrans incensetur apud Altare, sicut in Missa, triplici ductu in cornu Epistolae, & inde revertatur ad Chorum, ubi fiet incensatio de more secundum dignitatem, & ordinem omnium ibi existentium. Caeremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 3. *numer.* 6. *& part.* 4. *cap.* 7. *n.* 11. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii.

65 Quando ad Vesperas praeter Altare majus aliud Altare, seu alia Altaria incensanda sunt, tunc facta incensatione Altaris majoris, vel illius, ubi SS. Sacramentum asservatur (quod prius est incensandum, quam Altare, ad quod Vesperae fiunt, ut docent Gavant. *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 18., & Merati *ibid. num.* 15. ac alii) incensantur alia Altaria; & peracta incensatione Altarium omnium, quae incensanda sunt, revertuntur omnes parati ad Chorum, & fit ibi de more incensatio secundum modum, & ordinem praedictum; Pergendo autem de Choro ad Altaria, & redeundo de Altaribus ad Chorum, Celebrans cum Ministris incedere debent detecto capite ob reverentiam Cantici Evangelici *Magnificat.*; Caeremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 3. Bauldry *part.* 2. *cap.* 11. Merati *loc. cit. num.* 12. Castaldu *in Caeremon. Cleric. Regularium lib.* 2. *cap.* 20. Flumara in eod. Caeremon. *part.* 2. *cap.* 4. & alii plures.

66 Incensatio (quae omnibus dari debet, quia Christus communicat omnibus odorem suum; Sanct. Thomas 3. *part. qu.* 83. *art.* 5. & quia quę facit Sacerdos, pertinent ad omnes; Durand. *cap.* 31. Item quia thurificatio repraesentat diffusionem gratiarum spiritualium in capite, & ab eo ad membra; Idem *lib.* 4. *cap.* 4. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *titul.* 7. *litt. C.*) cessare debet ad Vesperas antequam Celebrans dicat vers. *Dominus vobiscum*, ex Caeremonial. Episcopor. *lib.* 2. *cap.* 1., & Caeremonial. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 20. Unde qui in Choro sunt Cantores, vel Musici, majori pausa, ac graviori modulatione Canticum *Magnificat* praecinere debent, & Organista tonum solemnius in longum protrahere, ut ante vers. *Dominus vobiscum*, & Orationem, incensatio compleatur. Merati *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 16. Bongiovanni *loc. cit.* & alii passim.

Quando duo sunt Thuriferarii, quisque a parte sua incensat unum ex Assistentibus, & postea Cantores per ordinem duplici ductu; Sicque etiam quisque suo thuribulo incensat suam partem Chori, vel singillatim Patres, & alios suo ordine facie ad faciem cum debitis reverentiis ante, & post; vel in communi transeundo ante sedilia, una simul egredientes ad planum Chori, ubi Ceroferarios per ordinem incensabunt; Tantum ter populum, unusquisque a sua parte, incipiendo in medio; & ultimo seipsos, peractis simul ante, & post incensationem reverentiis, & genuflexionibus debitis; Caeremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *numer.* 1. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. in Epitom. *tract.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *numer.* 23., *& tract. secund. part.* 2. *tit.* 3., & alii. 67

Qui thurificat semper stare debet; Solus Summus Pontifex a genuflexo incensatur. Caeremon. Episcopor. *lib.* 1. *cap.* 23. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii passim. 68

Hic juvat adducere responsionem S. Rit. Congregat. *in Ostunen.* 24. *Novembris* 1703. ad sequentia dubia. 69

I. An Duci Ostuni liceat retinere Sedem cameralem coopertam serico villoso rubeo, cum Genuflexorio tam in Cathedrali, quam in aliis Ecclesiis Saecularibus, & Regularibus Civitatis extra Presbyterium, sive absente, sive praesente Episcopo? Et quatenus affirmative. *Nihil de Sede fixa, & dentur Decreta.*

II. An idem liceat etiam ejus Fratribus? *Negative.*

III. An dicto Duci debeatur Thurificatio triplici ductu per aliquem Magistrum Caeremoniarum, sive alium Presbyterum Cotta indutum? *Duplici ductu per alium Capellanum, sive Acolythum.*

IV. An eadem debeatur etiam ejusdem Fratribus? *Negative.*

V. An dicto Duci debeatur Pax cum Instrumento per aliquem Magistrum Caeremoniarum, sive alium Presbyterum Cotta indutum? *Affirmative.*

VI. An eadem debeatur etiam Fratribus? *Affirmative.*

VII. An dicto Duci accedenti ad Ecclesiam Cathedralem, debeat obviam ire Procurator Capituli, sive alius Canonicus ejusdem nomine in habitu Canonicali, eidemque in janua Ecclesiae porrigere Aspersorium Aquae Benedictae?

VIII. An idem debeatur etiam Fratribus? *Ad VII., & VIII. Negative prout jacent.*

Reproposita vero causa die 12. Julii 1704. per Card. Coloredum sub sequentibus duobus dubiis.

I. An Fratribus Ducis Ostuni instantibus liceat retinere Sedem cameralem non fixam cum Genuflexorio inferioris ornatus, ac est illa, quae juxta antiqua Decreta conceditur dicto Duci, tam in Cathedrali, quam in aliis Ecclesiis Saecularibus, & Regularibus ejusdem Civitatis, extra tamen Presbyterium, sive praesente, sive absente Episcopo? Et quatenus affirmative.

II. An dictis Fratribus Ducis Ostuni debeatur Thurificatio unico ductu per Cappellanum, sive Acolythum Cotta indutum?

Sacra Congregatio tam in voce, quam in scriptis, Partibus informantibus auditis, Ad utrumque: *Nihil* respondendum censuit.

Iterum, & tertio reproposita eadem causa die 4. April. 1705. ad instantiam Episcopi praetendentis denegare dictum Genuflexorium, Responsum fuit: *In decisis*; videlicet: *Nihil de Sede fixa, & dentur Decreta*, quibus alias declaratum fuit, Domino Loci permitti posse Sedem cum Genuflexorio, & Tapeto; non tamen gradatam, neque fixam, sed amovibilem, & extra Presbyterium; Sic refert D. Ursava *tom.* 4. *part.* 2. *discept.* 4. *num.* 1. qui *ibidem numer.* 90. alias ejusdem Sacrae Congregationis resolutiones adducit praecisis his verbis:

Mileten. 26. Aprilis 1704. Obtento ab A. C. adversus Promotorem Fiscalem Curiae Episcopalis Mileten. per Alphonsum *Toral-*

Toralba Baronem Calimera &c. Monitorio super manutentione in possessione &c. detinendi in Parochiali dicti Castri Sedem; Stratum; & Genuflexorium, & recipiendi Aquam Benedictam &c. remissa &c. Causa &c. ad Sacr. Rit. Congr. super infrascriptis dubiis.

Primo: An liceat Alphonso Toralba Baroni Calimeræ retinere in Ecclesia Matrici, seu Parochiali dicti Loci pro audiendis Divinis, Sedem fixam extra Presbyterium, absente, & non residente Episcopo? Vel potius amovibilem cum Scabello, Tapeto, Suppedaneis, & Postergalibus in casu &c.

Secundo: An eidem liceat retinere Genuflexorium cum Tapeto, & Pulvinaribus? & quatenus affirmative.

Tertio: An eædem prærogativæ, in utroque dubio recensitæ, competant etiam Baronissæ ejus Matri in casu &c.

Ad primum: Quoad Sedem fixam, Negative. Quoad amovibilem, & cameralem tantum Affirmative; In reliquis vero Negative.

Ad secundum: Affirmative, juxta Decreta in Larinen. 12. Septemb. 1699. in Ostunen. 24. Novembris 1703.

Ad tertium: Negative.

Toletana. Capitulum, & Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ Toletanæ ad evitandos abusus pomparum, & fastus Nobilium ad dictam Ecclesiam confluentium, qui sellas, strata, & pulvinaria præmittebant, decreverunt, alias nemini licere in posterum supradictis commoditatibus, seu vanitatibus in dict. Ecclesia uti, exceptis dumtaxat Regalibus Personis, & Magnatibus. Quod Decretum fuit Litteris S. Pii V. confirmatum anno 1571. ex quo Decreto cum effectum esset, ut Nobiles retraxerint se a dicta Ecclesia; tandem dictum Capitulum, & Canonici ad revocandos Nobiles decreverunt ampliare, & extendere dictum Decretum ad omnes Titulares, & Magistratus, & Officiales, eorumque Uxores, Filios, & alios narratos in Libello supplici ipsius Capituli; quod cum per se facere nequirent, ex quo Decretum illud erat Auctoritate Apostolica confirmatum, ad Sacram Congregationem recursum habuerunt, quæ respondit: Nihil, die 28. Martii 1626.

70 In Choro thurificari debent omnes singillatim. Quod si tanta sit multitudo Clericorum, ut incensatio finiri non possit ante finem Præfationis, tunc sufficit incensare separatim illos, qui sunt in sedibus superioribus, & reliqui inferiores poterunt incensari sine mora, ita ut finita sit incensatio paulo antequam dicatur *Sanctus*; Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 70., & 71. Bissus *litt.* I. §. 7. Bauldry *part.* 3. *artic.* 7. *num.* 18. Corset. *tract.* 1. *cap.* 11. *numer.* 21. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *litt.* C. cum aliis ibi citatis. Et ad hoc facit Decretum *Sac. Rit. Congregat. in Placentina ad tertium dubium sub die* 10. *Maii* 1607. Vide verb. *Resolutiones Sacr. Congr.* 1.8., & verb. *Aspersorium num.* 8.

71 Alia ad rem, Vide verb. *Ecclesia art.* 5. *a num.* 33 verb. *Gubernator a num.* 8. *ad* 15. & verb. *Magistratus num.* 3. & 9. & doctissimum P. Cajetanum Mariam Merati *in tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 72. & 73. ubi ait, quod ex Cæremoniali Episcopor. *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 32. inter alia habetur; Quod si adsit Dominus loci Laicus, vel alius Princeps major, debeat incensari ter, sicut incensatur Episcopus; Celebrans, Dignitates, & Canonici bis &c.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 SAnctissimum Sacramentum Eucharistiæ in Tabernaculo
Altari reconditum thurificari non debet, sed solum ei uni-
2 cum genu in transitu tum in reditu flectendum est ante illud,
dum thurificatur. At vero si fuerit ibidem expositum, in-
censatio illius debet a celebrante fieri genuflexo utroque po-
plite super gradu superiori suppedanei Altaris, *Gavanti in
Rubric. Missal. part.* 2. *tit.* 8. *numer.* 10. §. *Incensat*. Et tunc
3 non incensatur Crux, quæ imo adesse haud deberet in Alta-
ri; *Bauldry in Manual. Sacr. Cærem. part.* 2. *c.* 9. *articul.* 3.
num. 3., *& rursus part.* 3. *cap.* 10. *num.* 6. Et celebrans in pri-
mo gradu suppedanei stans thurificatur; *Synodic. Diœcess.
Benevent. part.* 1. *tit.* 29. *sect.* 4. §. 2. *n.* 11.

TITULUS.

TItulus Crucis D. N. Jesu Christi inventus fuit Romæ in
Ecclesia Sanctæ Crucis in Hierusalem die ultima mensis
Januarii 1492. Græcis, Hebraicis, & Latinis Characteribus
conscriptus. Alexander VI. Constitut. 4. incip. *Admira-* 1
bile.

Titulus *Servus Servorum Dei*, quo utitur Papa in Bullis,
fuit primo inventus a S. Damaso Papa.

Quidquid dicant alii id attribuentes Sancto Gregorio Ma-
gno. Vide verb. *Papa art.* 2. *num.* 35. Papa quare se vocet 2
tali Titulo? Vide *ibid. num.* 34.

Titulus *Eminentissimi*, & *Vestra Eminentia* cæpit dari 3
Cardinalibus anno 1630. ex Decreto Sacræ Congregationis
Rituum, confirmato ab Urbano VIII. die 10. Junii 1630. quo
statuitur, quod talis Titulus a nemine præter quam ab Ec- 4
clesiasticis Romani Imperii Electoribus, ac Magno Magistro
Hospitalis Hierosolymitani usurpari possit, aut aliis attribui.
Vide verb. *Cardinales art.* 2. *num.* 13. ubi affertur ad litteram
tale Decretum.

Quod postea Innocentius X. Sanctione firmavit jubens omnes tali titulo contentos esse, quamvis sint magni principes, 24. Apr. 1645.

Tituli Cardinales in aliis Civitatibus extra Romam olim 5
erant, qui erant tituli Parochiales & sub Episcopi Jurisdictio-
ne erant. *Concil. Meldense cap.* 54., & *Concil. Roman.
sub Leone IV.*

Tituli Cardinalitii Romæ erant olim Parochiæ. *Concil. Ro-* 6
man. sub Leone IV.

Tituli Cardinalitii Ecclesiarum Romæ a Sixto V. fuerunt
præscripti, & numerati Constitut. 55. incip. *Religiosa*. Quæ
affertur ad litteram sub verb. *Cardinales art.* 5. *numer.* 43. 7
Vide *ibi*, ubi insuper *sub num.* 54. afferuntur, prout postea
fuerunt designati a Clemente VIII., & a Sacra Congregat. 8
Rit. approbati, ac a Paulo V. confirmati.

Cardinales in suis titulis circa suos Clericos uti possunt Censuris, ut Excommunicatione, suspensione, & Interdicto; *c. His quæ, de Majorit. & Obedient.*

Cardinales tenentur residere in suis titulis, alias si Romæ
non resideant, & sine Papæ dispensatione alibi degant, de- 9
ponendi sunt, ut fuit depositus Cardinalis Anastasius, quia
per quinque annos non resederat in titulo Sancti Marcelli Ro-
mæ, *c. Ex gestis, de Clericis non residentibus*. 10

Titulus *Messere* anno 1564. tribui solebat Nobilibus personis. Rota *in Melevitana* 29. *Januarii* 1706. §. *Nec ex alio*, *coram Caffarel.* Ursaya *Miscellan.* 1. *litt.* V. *n.* 81.

Titulum honorificum sibimet ipsi attribuere nimis abso-
num est. Rota *in Salisburgen. Primogenituræ de Lodrono* 20. 11
Febr. 1713. §. *Certius*, *coram Ansaldo*, Ursaya *Miscellan.* 2.
litt. T. *num.* 34.

Titulo *de Suor*, non *de Donne* vocari debent Moniales. 12
Sacr. Congregat. Episcop., & Regul. in Toletana 9. *Januar.*
1595. apud Joan. Mariam Novarr. verb. *Monialis numer.* 5.,
& Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. eodem verb. Monia-
lis num.* 10.

Titulum, Characterem, & Ordinem semper retinet Epi- 13
scopus, licet dimittat Ecclesiam. *Sacr. Congregat. Ric. in
Minerben.* 4. *Martii* 1601. apud Sell. *in Selectis Canonic. cap.*
3. *num.* 64., & Barbosa *loco cit. verb. Episcopus n.* 6.

Episcopus ordinans aliquem sine legitimo Titulo tenetur 14
sustentare Ordinatum, textu expresso *in capit. Si Episcopus
37. de Præbend. in* 6.

Quis, & quotuplex sit legitimus Titulus pro Sacris Ordi- 15
nibus recipiendis; Vide verb. *Ordo art.* 2. *a num.* 47.

Ut quis possit ordinari Titulo Familiaritatis, quid requiratur; Vide verb. *Ordo art.* 3. *a num.* 29.

Titulus coloratus, an, & quando sufficiat ad inducendum 16
valorem iis, quæ publici ministri faciunt præsertim in admi-
nistratione Sacramentorum, & signanter Sacramenti Pœ- 17
nitentiæ; Vide verb. *Confessarius art.* 1. *a numer.* 33.
ad 42.

Quo ad ea, quæ concernunt titulum ad præscriptionem 18
requisitum, advertendum est, quod titulus potest esse, vel
verus, vel coloratus, vel apparens, vel præsumptus. Ti-
tulus *verus* est cum re ipsa existit, uti si res sit reipsa legiti-
ma hereditate acquisita. Titulus *coloratus* est, cum interve- 19
nit talis titulus, sed ob ignoratam causam fuit invalidus, ut
si hereditas sit acquisita a non potente propter aliquem occul-
tum Juris, vel facti defectum talem hereditatem relinquere.

Titulus *apparens*, seu existimatus est, cum talis titulus reipsa non existit, attamen bona fide putatur existere, ut si quis prudenter existimet talem hereditatem legitime a Patre suo relictam fuisse, cum tamen contra dispositionem Legis ei obvenerit. Titulus *præsumptus* est, cum non scitur de ullo certo titulo, quo res incæpta sit possideri; nihilominus prudenter præsumitur aliquia adfuisse ratione possessionis longissimi temporis, & hic etiam titulus sufficit ad præscriptionem; *l.4. Cod. de præscriptione* 30. *vel* 40. *annorum*, *& c. Ad aures*, *de prescriptionibus*.

20 Titulus verus non requiritur ad præscribendum. *Communis*. Et ratio est evidens, quia ubi adest verus titulus rem possidendi, jam antecedenter ad præscriptionem habetur dominium, cum nullus possit rem suam præscribere.

21 Titulus coloratus sufficit ad præscribendum. *Communissima* per clara Jura *in tot. Titul. ff. & Cod. de Usucapionib. Titul. pro Emptore*, *titul. pro herede*, *titul. Pro donato*, *titul. pro derelicto*, *titul. pro Legato*, *titul. pro Dote*, *& Instit. de usucapionibus*.

22 Titulus etiam apparens, seu existimatus, dummodo non sit titulus pro Emptore, sufficit ad præscribendum, *leg. si existimans* 48. *ff. De Usurpationibus*, *& Usucapionibus*, cum similibus.

23 Cetera autem, quæ concernunt justum Titulum ad præscriptionem requisitum; Vide verb. *Præscriptio* §.3. & *per tot.* ubi abunde de omnibus.

24 Titulus coloratus Beneficii dicitur, qui apparet, seu probabiliter videri potest esse justus, ut si collatio habetur ab eo, qui habet potestatem ordinariam conferendi, quamvis nunc adfuerit impedimentum legitimum validæ provisionis. Unde si Petro v. g. conferatur Beneficium Pauli adhuc viventis, mortuo Paulo, Petrus habebit Titulum coloratum. Item si Beneficium prius conferatur Petro, & postea Paulo, Paulus habebit Titulum coloratum, quamvis de Jure Titulus verus sit penes Petrum. Item si impetratum sit Beneficium non expresso ejus valore, quando id pro validitate impetrationem, & collationem sequitur Titulus coloratus, & sic de similibus, ut notant passim Doctores.

25 Titulus Beneficii quando amittatur, & quando non. Vide verb. *Resignatio Beneficii*.

26 Titulus antiquua Ecclesiæ mutari non potest a Confraternitate. *Sac. Rit. Congr.* 26. *Octob.* 1604.

27 Titulus alienus non potest assumi cum alterius præjudicio, alias ponitur assumens, ut pluribus adductis egregie suo more probat Eminentissimus Card. Petra *tom.*2. *Commentar. ad Constitut.* 1. *Cælestini III.*

28 Capitulum Cathedralis non est salutandum a Concionatore cum titulo Reverendissimi neque in absentia Episcopi. *Sacr. Congregat. Rit. in Capuana* 23. *Januar.* 1700. *in respons. ad III.* apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad t. tom.*20.

29 Titulares Episcopi nequeunt cogere Synodum Diæcesanam, nisi qui a suis Ecclesiis expulsi sunt, aut in terris Christianorum jurisdictionem exercent in determinatis locis. Benedict.

30 XIV. *de Synodo Diæcesana lib.*2. *cap.*4. *a num.* 2. *ad* 6. Episcopi Titulares non fuerunt admissi ad Concilium Romanum sub Benedicto XIII. celebratum anno 1725. Idem *ibid. lib.* 5. *cap.*10. *num.*3.

31 Fraudibus, quæ contingere possunt in assignatione tituli pro Sacris Ordinibus suscipiendis, sive in Beneficiis, & Patrimoniis fictitiis, sive in Patrimoniis conditionaliter constitutis, cum pacto ut Clerici ad Sacros Ordines promoti, si aliude acquirant, unde honeste vivere possint, bona sibi assignata in Patrimonium, eorumque usufructum domino restituant, & relinquant, variis Decretis occurrit Sacra Congregatio Concilii, ut patet ex jam adductis *tom.*5. *verb. Ordo art.*2. *a num.*90. *ad* 100., *& tom.*6. *verb. Patrimonium a num.* 1. *ad* 44. quibus expresse definivit non solum non licere Clericis Patrimonium distrahere, ad cujus titulum fuerunt ordinati, sed neque cum aliis bonis cujuscumque generis, sine expressa Episcopi licentia illud permutare, ut declaravit eadem *Sacr. Congregat. die* 20. *Julii* 1619. *lib.* 17. *Decretor. pag.*17. *ibi: Patrimonium, ad cujus titulum aliquis est promotus, posse utique de licentia Episcopi permutari cum aliis bonis non minoris redditus, aut valoris, sed debere Episcopum declarare, Bona ex permutatione acquisita esse subrogata in locum prioris Patrimonii, itaut deinceps alienari nequeant, nisi servata forma a Concilio præscripta*. Et die 6. *Martii* 1738. *lib.* 15. *Decretor. pag.*667. Sacra &c. *censuit eum, qui de facto alienavit Patrimonium, ad cujus titulum fuerat ordinatus, nulla facta mentione, quod ad illius titulum promotus fuisset, in Censuras non incidisse. sed alienationem, ut proponitur, saltem, esse ipso jure nullam*. Sic refert Benedict. XIV. *tom.*2. *notific.* 6. ubi plurima erudite suo more ad rem tradit merito observanda, & alia similia *de Synodo Diæcesana lib.*7. *c.*7. *n.*1. *& sequent.*

Si quis ordinandus sit ad titulum Beneficii in aliena Diœcesi obtenti, & hoc perpetuam exigat residentiam, proventus respondere debent taxæ Diœcesis, in qua Beneficium erectum reperitur. Aliter respondere debent taxæ Diœcesis, in qua Clericus habet Domicilium. Idem *ibid. numer.* 2. ex Decret. Sacræ Congregationis Concil. *in Alatrina* 9. *Julii* 1708. *& in Romana, seu Sanctæ Agathæ Gothorum* 27. *Maii* 1713. & ex Constitutione Innocentii XIII. incip. *Apostolici Ministerii*; ubi expresse habetur: *Cum etiam juxta memoratam Innocentii XII. Prædecessoris Constitutionem, ratione ac titulo Beneficii in aliena Diœcesi obtenti, non aliter liceat Ordines ab Episcopo ejusdem Diœcesis suscipere, quam si Beneficium sit ejus redditus, ut ad congruam vitæ sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat, Declaramus sufficientiam hujusmodi præfiniendam esse, non juxta taxam Synodalem, sive morem pro promovendis ad Sacros Ordines, vigentem in loco prædicti Beneficii (nisi tamen illud continuam, & præcisam residentiam requirat) sed juxta taxam, vel ea deficiente, juxta morem, in alio loco domicilii vigentem*. 32

Si Beneficium habeat annexum onus Missarum a Beneficiato per se, vel per alium celebrandarum, poterit Episcopus determinare, an inter proventus sit numeranda, vel detrahenda stipes, respondens numero Missarum, ad quas celebrandas Clericus, sive per se, sive per alium tenetur ex lege Beneficii. Idem *ibidem a nu.*3. *ad* 7. Vide *tom.*5. *verb. Ordo*, *art.*2. *a n.*105. *ad n.*110. 33

Titulus Beneficii, aut Patrimonii est necessarius etiam pro Ordinatione Græcorum; Nec loco Patrimonii potest Clericus Græcus assignare dotem suæ uxoris; Nec Ordinarius eam admittere. Idem tom.1. Bullar. Constitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §.7. 34

Benedictus XIV. Constitut. incip. *Maxima*, Portugalliæ, & Algarbiorum Regi, ejusque successoribus in perpetuum *Fidelissimi* titulum assignavit. 35

Novæ additiones ex aliena manu.

Titulus *Insignis* cuinam Ecclesiæ competat? Et quibus competat titulus Capitularium? Vide unam itemque alteram rem examinatam a Rota in *Theatina deletionis Titulorum* 18. *Martii* 1732. *coram bon. mem. Nunez*. 1 2

TONSURA.

Tonsura sit, nec ne Ordo, non est definitum. Benedictus XIV. Constit. incip. *Ad audientiam* §. 22. 1

Alia ad rem, vide verb. *Ordo*, *art.*1. *a n.*8. *ad* 15. *& art.* 2. *numer.* 1. 2

TRADITIONES.

Traditio generatim sumpta est doctrina successive per tempora ab uno in alterum transmissa, sive interim scripta sit, sive non. *Sit in re communis Doctorum*. Traditio autem speciatim, & prout moris est, magis stricte sumpta, est doctrina non scripta a primo suo Auctore, seu ab exordio: licet postea ab aliis fuerit conscripta, & per Codices ad nos transmissa. *Sic Doctores communiter*. 1 2

Traditio dividitur in Divinam, Apostolicam, & Ecclesiasticam. Traditio *Divina*, seu *Verbum Dei non scriptum* est doctrina Fidei, & morum, non scripta in libris Canonicis, sed ex ore Christi docentis immediate Apostolos procedens, vel a Spiritu Sancto iisdem dictata, & ab eis viva voce Ecclesiæ tradita, & continua successione in posteros ad nos usque transmissa, & in Ecclesia Catholica pro revelata a Deo semper habita, qualis traditio potissimum habetur circa materiam, & formam Sacramentorum, circa perpetuam Virginitatem B. M. Virginis, & hujusmodi in Ecclesia Catholica perpetuo conservata, licet in sacra Scriptura expresse non habeantur. Traditio *Apostolica* licet interdum soleat confundi cum Divina, eo quod per Apostolos, ut 3

Cri-

Christi Præcones, seu nomine Christi loquentes, viva voce fuerit Ecclesiæ tradita, seu promulgata, proprie tamen est illa, quæ ab Apostolis ex instinctu Spiritus Sancti primo viva voce profecta est, & ab ipsis ad nos usque per Majores intermedios transmissa; quamvis in eorum Libris, & Epistolis non reperiatur expressa, uti est Jejunium Quadragesimæ, Observatio diei Dominicæ loco Sabbati, & alia hujusmodi. Traditio *Ecclesiastica* proprie est illa, quæ nec a Christo, neque ab Apostolis, sed post Christi Ascensionem, & Apostolorum mortem, est ab Ecclesiæ auctoritate, aut praxi, aut Prælatis inchoata, & in populum fidelem introducta, uti est Consecratio Ecclesiarum, & Altarium, abstinentia a carnibus, ovis, & lacticiniis certis diebus, aliquorum Jejuniorum, & Festorum observantia, & alia hujusmodi.

Præter Sacram Scripturam, seu Verbum Dei Scriptum
4 admittendæ, & observandæ sunt Traditiones Apostolico-Divinæ, seu Verbum Dei non scriptum. *Communis Catholicorum* contra modernos Hæreticos, & habetur expresse ex *2. ad Thessalonicenses 2.* ibi: *tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*. Estque definitum in Concil. Trident. *Sess. 4. de Canonicis Scripturis*.

Traditiones Divinæ sunt infallibiles Fidei Regulæ, ac Ver-
5 bum Dei scriptum. *Communis inter Catholicos* contra dictos modernos Hæreticos. Et ratio est, quia Verbum Dei scriptum non habet, quod sit infallibilis Fidei Regula ex eo quod scriptum sit, sed ex eo quod a Deo procedat; sed æque procedit a Deo verbum Dei non scriptum, ac scriptum, ergo &c. Scriptura enim confert ad memoriæ commoditatem, non vero ad rei veritatem: Unde Concilium Tridentinum *cit. sess. 4.* sic expresse habet: „ Sacrosancta Synodus Traditiones, tum ad Fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietate, affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur „. Et S. Joannes Chrysostomus *in cit. Epist. 2. ad Thessalonicenses 2.* sic dicit: „ Hinc patet, quod non omnia per Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris; eadem vero Fide digna sunt tam illa, quam ista „ quo pari sensu loquuntur ceteri alii Sancti Patres.

Traditiones pure Apostolicæ, & pure Ecclesiasticæ, quam-
6 vis, ut de se patet, non habeant partem cum Traditionibus Divinis, seu Apostolico-Divinis auctoritatem, nihilominus sunt ab omnibus observandæ, si sint universales. Ita Catholici communiter, Concil. Colonien. II. *par. 9. cap. 1. cap. Si quis omnem 2. caus. 1. qu. 7.* Unde S. Augustinus *Epist. 118 cap. 5.* loquens de his traditionibus sic expresse dicit: „ Si quid horum tota per Orbem frequentat Ecclesia.... quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est „. Immo tales Traditiones violans est anathema,
7 textu expresso *in citat. cap. Si quis omnem 2. cauf. 1. quæst. 7.* ibi: „ Si quis omnem Traditionem Ecclesiasticam scriptam, vel non scriptam violat, anathema sit.

TRANSACTIO.

1 Transactio dupliciter sumitur, scilicet late, seu minus proprie, & stricte, seu magis proprie. *Communis*.
2 Transactio late, seu minus proprie sumitur pro omni actu quo ab obligatione receditur, & quasi transitur, ac negotium aliquod inter quosdam componitur, sive id fiat litis componendæ causa, sive non. Et juxta hanc acceptionem omnis distractus, & etiam res judicata, Jusjurandum, ac quodlibet pactum nomine transactionis comprehenditur, *l. Hujus Edicti 1. §. 3. & l. Tres Fratres 35. ff. De pactis, l. Jusjurandum 2. ff. De Jurejurando, l. Transacta 229. ff. de Verbor. Si-*
3 *gnificatione*. Transactio stricte, seu magis proprie sumpta, est, *de re dubia, & controversa, sive lite incerta, & necdum finita, non gratuita, sed onerosa inter partes conventio, seu pactio, vel compositio*. Desumitur clare ex *l. Qui transigit. 1. ff. de Transactionibus*, ibi: *Qui transigit quasi de re dubia, & lite incerta neque finita transigit*. Et concordant *l. Præses 12. l. transactio 38. & l. Jubemus 43. Cod. eod.*

4 Unde ex data definitione colligitur tria requiri ad strictam, & propriam Transactionem. Primo requiritur, ut dicta Transactio fiat de re dubia, ut sic distinguatur a pacto, quod est de re certa, & indubitata, quæ per pactum subinde remittitur; Ad quod Glossa *in Rubrica de Transactionibus* ante *c. Sicut grave 1. eod.* hos duos affert vulgares versiculos.

„ Incerta de re transactio dicitur esse,
„ Sed fiunt certæ pacta favore rei.

Hinc si tempore transactionis pars transigens certo cognoscat, sibi nullum in re, de qua transigitur, Jus competere, 5
tunc non valet transactio inde sequuta, & tenetur in Foro conscientiæ restituere totum id, quod ob talem transactionem ab altera parte recepit, seu ei debitum non dedit, cum talis sic transigens nullum habeat justum titulum, vi cujus possit aliquid accipere, ut recedat ab actione, vel retineat id, de quo agitur, ut de se patet, & docet communissima Doctorum. Immo nedum in Foro interno, seu in Foro conscien- 6
tiæ, sed etiam in Foro externo invalida est talis transactio; Vel ipso Jure, si sit Actor, qui sic transigat, sciens certo rem ad alteram partem spectare, uti constat ex *l. in Summa 65. ff. de condition. indebit*. Vel per exceptionem, seu replicationem doli, instante Actore, rescindenda erit, si sit Reus, qui sic transegerit, sciens certo rem ad Actorem pertinere, uti habetur ex *l. Sub prætextu 19. Cod. de transaction.* & docet Glossa *in c. Super eo 6. verb. Data de transaction.* Abbas *ibid. in fine*, Molina *tract. 2. de Justitia disp. 555. n. 1.* Pirhing. *lib. 1. Decretal. tit. 36. n. 3.* Reiffenstuel *ibid. n. 4.* Engel *ibid. n. 3.* & alii passim.

Secundo sequitur ad strictam, & propriam transactionem, 7
quod fiat super lite incerta, & necdum finita, quia si lis jam sit per latam a Judice sententiam finita, & nulla fuerit super ipsa interposita appellatio, jam transiit in rem judicatam, sicque non amplius locus est transactioni super ea, cum non amplius lis sit incerta, nam res judicata pro veritate accipitur, textu expresso *in l. Res judicata 206. ff. de Reg. Juris*, ibi: *Res judicata pro veritate accipitur*. Unde *in l. Eleganter 23. §. 1. ff. De Conditione indebiti*, recte statuitur: *Si post rem judicatam quis transegerit, & solverit, repetere poterit, idcirco quia placuit transactionem nullius esse momenti*. Et concordat textus expresso *in l. Si causa 32. Cod. de transactionibus*. Nec transactio est de qualibet re dubia sed de re dubia propter litem jam motam, & necdum finitam, vel saltem movendam, utpote quia controversia, seu dubium inter partes ortum est, timetur quod lis possit in Judicio moveri, quamvis nondum sit mota; tunc enim inter partes ad eam controversiam dirimendam, & litem impediendam valide, & licite possunt antea inter se transigere, textu expresso *in l. Cum te 2. Cod. de transactionibus*.

Tertio requiritur ad strictam, & propriam Transactionem, 8
quod non fiat gratis, sed onerose aliquo hinc inde dato, & retento, promisso, vel remisso, textu expresso *in leg. transactio 36. Cod. de transactionib.* ubi dicitur quod *transactio nullo data* (pro eo quod remittitur) *retento, seu promisso, minime procedit*. Et in hoc differt a compositione amicabili, quæ gratis fit, nullo dato, aut retento, seu promisso, sed per ipsam pars debiti gratis remittitur, & condonatur, *c. Super eo 7. de transactionibus*: Quamvis tamen compositio amicabilis in largiori significatione interdum pro Transactione sumatur, & e contra transactio pro amicabili compositione, ut colligitur ex *cap. Ex litteris 6. & cap. Veniens 9. de transactionib.*

Generatim, & universim loquendo transigere possunt omnes 9
qui liberam rerum suarum administrationem habent, easque aliis donare seu quovis alio modo alienare possunt, *arg. l. In re 11. Cod. Mandati*. Qui autem non possunt res alienare, neque circa illas transigere possunt. Transactio enim est species alienationis. *Extravagant. Ambitiosa, de rebus Ecclesiast. non alienand.* Et sic tenent *Doctores communiter*.

Item generatim, & universim loquendo potest fieri Tran- 10
sactio de omnibus rebus dubiis, & litibus incertis, de quibus id nullo Jure prohibitum reperitur; Concessum enim intelligitur quidquid expresse prohibitum non reperitur, *leg. Nec non 28. §. 1. ff. Ex quibus causis, l. testimonium 1. §. 1. ff. De testibus l. Mutus 43. §. 1. ff. De Procuratoribus*, Glossa marginal. communiter recepta *in cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. verb. Non invenitur*. E contra autem transactio fieri non potest super iis, de quibus aliquo Jure prohibitum reperitur: Juri enim publico nequit derogari pacto privatorum, textu expresso *in l. Jus publicum 38. ff. de Pactis, cap. Si diligenti 12. de foro competenti*. Unde immerito *in cap. Quæ contra 64. de Reg. Jur. in 6.* dicitur expresse: *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*.

Hinc super Matrimonio nequit fieri transactio, nec amica- 11
bilis compositio, utpote expresse prohibita *in capit. Ex parte*

11. *de transact.* juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Sacramentum*, ibi: *Sic patet, quod in Matrimonio trans-*
12 *factio, seu compositio non habet locum*. Quamvis tamen fieri possit transactio, seu amicabilis compositio super Sponsalibus de futuro, cum ea dependeant ex libero contrahentium assensu, vel dissensu, nec ad id habeatur resistentia Juris. *Communis*.

13 Item fieri nequit Transactio super relictis in Testamento, vel Codicillo, nisi prius inspectis cognitisque verbis illius, textu expresso *in l. De his 6. ff. de transactionibus*, ibi: „ De „ his controversiis, quæ ex testamento proficiscuntur, ne- „ que transigi, nec exquiri veritas aliter potest, quam in- „ spectis, cognitisque verbis testamenti „. Et concordat *lex Cum hi 8. §. 2. ff. eod. & leg. Omnibus 1. §. 1. ff. testamenta quemadmodum aperiantur*, ubi ad id requiritur insuper auctoritas Judicis. Et ratio est quia tales transactiones sunt captiosæ, cum possint heredes testamenta occultare, & facile Legatarios inducere, ut modico statim sibi dato contenti magna relicta, sive legata, inexpectato eveniential, & needum certo scita, repudient, ut cavetur *in cit. l. Cum hi 8. ff. de transactionibus*, & sic depereant cum non parvo boni publici præjudicio ultimæ defunctorum voluntates contra præscriptum *l. Habeat unusquisque 1. Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, *l. Vel negare 6. ff. Testamenta quemadmodum aperiantur*, *capit. ultima voluntate 4. caus. 13. q. 2.* cum similibus, ubi statuitur, quod *ultima voluntas, seu dispositio defuncti modis omnibus servari debeat*.

14 Item propter eandem rationem non valet transactio super alimentis in ultima voluntate relictis, nisi fiat causa cognita, & auctoritate Judicis interveniente. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Cum hi 8. ff. de transactionibus*, ibi: „ Cum „ hi quibus alimenta relicta erant, facile transigerent, con- „ tenti modico præsenti, divus Marcus oratione in Senatu „ recitata effecit, ne aliter alimentorum transactio rata esset, „ quam si auctore Prætore facta; Solet igitur Prætor interve- „ nire, & inter contendentes arbitrari, an transactio, vel „ quæ admitti debeat, ejusdem Prætoris notio ob transactio- „ nem erit, sive habitatio, sive vestiarium, sive de prædiis alimentum legabitur.

15 De quolibet crimine capitali (excepto adulterio) licitum est transigere, textu expresso *in leg. Transigere 18. C. de Transactionibus*, ibi: *Transigere, vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est*. Et ratio est, quia licitum est unicuique sanguinem suum quovis modo redimere, corrumpendo etiam adversarium, ut ab accusatione desistat, textu expresso *in leg. In capitalibus 1. de bonis eorum qui sententiam*, ibi: „ In capitalibus criminibus a Principibus decre- „ tum est non nocere ei, qui adversarium corrupit. sed in his „ demum, quæ pœnam mortis continent, nam ignoscen- „ dum censuerunt ei, qui sanguinem suum qualitercumque „ redemptum voluerit.

16 De aliis autem criminibus, quæ pœnam sanguinis non irrogant, non est licitum transigere præterquam de crimine falsi, textu expresso *in cit l. Transigere 18. Cod. de Transactionibus*, ibi: *In aliis autem publicis criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet citra falsi accusationem*, Et ratio est, quia hic cessat periculum capitis, & sanguinis & ideo transigentes excusationem non merentur; tum quia id exigit bonum commune Reipublicæ, ne crimina maneant impunita. Unde merito *l. In omnibus causis 7. ff. de prævaricatione* statuitur, quod in omnibus causis, præterquam in causa capitali, & sanguinis, qui delatorem, seu accusatorem corrupit, pro victo habeatur, ibi: *In omnibus causis, præterquam in sanguine, qui delatorem corrupit, ex Senatus consulto pro victo habetur*.

17 Transactio super Beneficio Ecclesiastico, vel alia re spirituali de qua ligatur, neque privato partium consensu, neque auctoritate Judicis Ordinarii fieri potest absque labe Simoniæ interventu rei temporalis vicissim datæ remissæ, vel promissæ; Bene tamen gratuita, & amicabilis compositio. *Communis*, textu expresso *in c. Super eo 7. de Transactionibus*, ibi: „ Transigi super re Sacra, & litigiosa non potest, ete- „ nim res Sacræ, ut possideantur aliquo dato, vel remisso, „ sive promisso, speciem credimus habere Simoniæ. Alias „ si gratis, & amicabiliter inter se litigantes componant, sa- „ cris Canonibus nequaquam dicimus obviare. Et concordat *cap. Constitutus 4. eod & cap. Exhibita 9. de rerum permutat. c. Cumpridem 4. de pactis*. Pitonius *de controvers. Patronor. allegat 100. n. 669. & sequent.* cum aliis ibi allegatis.

Potest tamen super spiritualibus fieri transactio absque labe Simoniæ, si detur spirituale pro spirituali, ut decimæ litigiosæ pro parte per transactionem dividantur, aut Clerici pro Jure decimandi controverso sese obligent ad administranda Sacramenta, & hujusmodi. *Communis, arg. c. Ad quæstiones 6. juncto ejus Summario, de rerum permutat.* ubi habetur expresse, quod spiritualia possunt adinvicem permutari, adeo que potest etiam super eisdem transigi. 18

Transactio super spirituali subjectione est Simoniaca, & consequenter illicita, & nulla, si fiat dato, vel remisso aliquo temporali. *Communis*, textu expresso *in c. Præterea 10.* juncto ejus Summario *de Transactionibus*. 19

Neque potest absque labe simoniæ fieri transactio super Jurepatronatus, seu præsentandi ad Beneficia interventu rei temporalis, ac pretio æstimabilis, *Communis*, textu expresso *in c. Præterea quando 9. de Transactionibus*: Et ratio est, quia res spiritualis non potest absque Simonia dari, aut promitti pro re temporali, *cit. c. Super eo 7. de transactionibus*. Juspatronatus autem, vel secundum se, & intrinsece est spirituale, ut tradit Glossa *ind. c. Præterea quando, verb. Simoniaca*, ibi: *Quia Juspatronatus est spirituale*, vel saltem spirituali annexum, *c. Quanto 3, de Judiciis* juncta Glossa *ibid. verb. Connexa*; *Unde*, ut ibi dicit Glossa. *Spirituale censetur propter connexitatem*, & ideo non potest super ipso transigi interventu rei temporalis. sine labe Simoniæ, cum ipsa non solum committatur in spiritualibus sed etiam in spiritualibus annexis, *c. Si quis objecerit 7. caus. 1. q. 3.* quia de connexis idem est Judicium, *c. Translato 3. de Constitutionibus*. Unde ob id Juspatronatus per se vendi non potest, *c. De Jure 16. de Jurepatronat.* cum similibus. 20

Prælatus, seu Rector Ecclesiæ nequit transigere de rebus Ecclesiæ immobilibus, vel pretiosis absque Solemnitatibus a jure requisitis. Cum enim transactio sit species alienationis, qua vel rem nobis competentem, aut quam credimus competere, dimittimus, *arg. l. Si quid 1. §. 6. & 9. ff. Si quid in fraudem*, nequit fieri super dictis rebus, sicut nequit fieri alienatio sine solemnitatibus a Jure requisitis. *Extravagant. Ambitiosæ de rebus Eccles. non alienandis*. 21

Potest tamen Prælatus, seu Rector Ecclesiæ transigere super Juribus Ecclesiæ in præjudicium sui ipsius, itaut transactio teneat pro toto tempore, quod Ecclesiam possidebit. Sic desumitur ex *cap. Veniens 7. §. Mandamus, de transactionibus*, & notat Abbas *ibid. num. 1.* & Fagnan. *num. 2.*, *& communis aliorum*, teste Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 36. num. 63*. Et ratio est, quia talis transactio est potius inter personas, quam inter Ecclesias, sicque non realis, sed mere personalis. quæ non transit ad Successores, ut *ibi* innuit Pontifex: „ Cum alias transactio inter personas facta potius, quam inter Ecclesias videatur, ne pacta inter alios „ acta, aliis obesse patiamur &c. „ & habet Glossa *ibidem verb. Inter alios*. 22

Talis autem Transactio personalis super rebus, seu Juribus Ecclesiæ fit realis, & obligat successores, si fuerit a Papa ex certa scientia confirmata. Sic colligitur ex *cit. cap. Veniens 8. de transactionibus*, & habet expresse Glossa *ibid. verb. Confirmata* ex pluribus Juribus ibi adductis, & sequitur Fagnan. *ibid. num. 3.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num. 64.* & alii passim; ac Rota *part. 4. Recent. decis. 31. num. 2.* Et ratio est, quia, ut argumentatur citata Glossa *ibid. verb. Confirmata*, Papa potest facere, ut Transactio, quæ nulla est, sit aliqua, *arg. cap. ultim. caus. 16. quæst. 1. & cap. Cum Apostolica 7. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, adeoque prosequitur dicta Glossa, multo magis potest efficere, ut sit alia, nempe ut ex personali fiat realis, cum plus sit de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, *arg. cap. Revera, de consecrat. dist. 2.*, *& l. Rem in præsenti 1. in princip. Cod. de rei uxoriæ actione*. 23

Transactio semel bona fide, ac legitime celebrata, invita altera parte transigentium revocari, aut rescindi non potest, *l. Cum te 5. Cod. De Transactionib. l. Postquam litis 4. Cod. De Pactis*. 24

Immo talis Transactio, ne quidem interveniente Rescripto Principis, revocari valet, textu expresso *in l. Causas 16. Cod. de transactionibus*, ibi: „ Causas, vel lites transactionibus legitimis finitas Imperiali Rescripto resuscitari „ non oportet. 25

Item nec talis Transactio rescindi potest prætextu Instrumentorum de novo postea repertorum ad litem sopitam pertinentium, textu expresso *in l. Sub prætextu 19. Cod. de* 26

Trans-

Transactionibus, ibi: „ Sub prætextu Instrumenti post reperti transactionem bona fide finitam rescindi Jura non patiuntur *Et concordat* leg. Sub prætextu 29. cod. eod. ibi: Sub prætextu specierum post repertarum generali transactione finita rescindi prohibent Jura, & cap. Sicut grave 1. de transactionibus.

27 Dummodo tamen in supradictis nulla intervenerit fraus, aut dolus, quia si adversarius per se, vel per alium alteri parti transigenti Instrumenta, quibus veritas cognosci potuisset, dolo subtraxisset, sicque defectu talium instrumentorum cum sui præjudicio ad transigendum coegisset, transactio posset rescindi actione doli mali competente parti innocenti, & deceptæ. *Communis* textu expresso *in cit. l. Sub prætextu 19. Cod. de Transactionib.* Fraus enim, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Ex litteris 2. de dolo & contumac. cap. Sedes 15. cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, cap. tuæ 12. de Clericis non resident. l. In fundo, ff. de rei vindicat leg. Cum hi, ff. de Transactionibus leg. Legatarius, Cod. de Legatis*.

28 Unde si quis graviter lædat alterum in transactione, tenetur in Foro conscientiæ ad restitutionem rei injuste acceptæ, seu retentæ ut certum est apud omnes, & insuper contra eum in Foro externo datur actio de dolo malo, & rescinditur transactio, si dolus vere intervenisse probatur. *Communis*, per text. *in l. De dolo 2. & Non possunt 3. Cod. de Dolo malo, l. Qui cum Tutoribus 9. §. 2. ff. de transactionibus*, cum similibus, & juribus *num. antecedenti* allegatis.

29 Probabilius est, quod Transactio etiam bona fide hinc inde celebrata rescindi posset ob læsionem ultra dimidium; Bartolus *in l. Si quis cum aliter 36. n. 4. ff. de verb. significat & l. Rem majoris 2. n. 9. Cod. de rescindend. vendit.* Abbas *in c. Cum causa 6. n. 7. & 8. de empt. vendit.* Engel *lib. 1. decretal. tit. 36. n. 14. &* Reiffenstuel *ibid. n. 56.* Fachineus *lib. 2. Controvers. cap. 6.* allegans Rotam Romanam *in 1. part. novissima decis.* 102. *n.* 2. & plures alios contra plures alios, & conclusio desumitur *ex l. In summa 65. §. 1. ff. De conditione indebiti*, ubi propter immodicam læsionem, aut evidentem calumniam permittitur quis adversus transactionem venire. Item *ex l. Si Supreslite 5. Cod. De dolo malo*, ubi expresse statuitur, quod filia emancipata, & cum patre bona fide transigens, si læsa est immodice, habeat actionem in factum contra patrem. Item ex *l. Rem majoris 2. Cod. de rescindenda venditione*, ubi rescinditur venditio, in qua intervenit læsio ultra dimidium, & de hoc datur ratio, quia illud *humanum est*, cum autem non sit hoc minus humanum in transactione ob læsionem ultra dimidium, idem de ipsa concludendum est. Et concordat *cap. Cum causa 6. de emption. & vendition.* cum similibus. Tum quia in Jure dolus ex proposito, & dolus re ipsa æquiparantur, *arg. l. Si quis cum aliter 36. ff. de verbor. significat*. ibi: *Idem est, etsi nullus dolus intercesserit stipulantis, sed ipsa res in se dolum habeat*. & tradunt Covarr. *in c. Quamvis part. 3. §. 4. n. 5. de Pactis in 6.* Gailus *lib. 2. Practic observat 147. n. 11.* Fachineus *lib. 12. Controvers. cap. 6. §. Movet secundo*, citans alios, Reiffen. *loc. c. n. 58.* & alii. Atqui ex læsione ultra dimidium dolus re ipsa apparet, atque præsumitur, *l. Omnes 17. §. Lucius ff. Quæ in fraudem Creditor.* & notant citati Auctores cum communi, ergo sicuti ob dolum ex proposito rescindi debet, transactio ex dictis *supra n. 27. & 28.* ita etiam rescindi debet ob dolum re ipsa, sive ob Læsionem ultra dimidium; Et enim hoc conformius æquitati naturali, ne quis cum alterius jactura locupletetur, & Justitiæ commutativæ, quæ æqualitatem inter contrahentes desiderat.

30 Est tamen vere probabilis etiam contraria sententia, quam tenent Glossa *final. in cit. cap. Cum causa 6. de emption. & vendition.* Jason in *l. Si quis cum aliter 36. n. 33. & seq. de verbor. significat.* & plures alii variis muniti Juribus, & signanter *l. Lucius 78. §. Ultim. ff. Ad S. C. Trebellianum*, ubi negatur rescissio Transactionis super Fideicommisso factæ, quamvis ex Instrumentis postea appareat quadruplo plus in hereditate fuisse, & favent *l. Sub prætextu 19. & l. Sub prætextu 29. Cod. de Transactionibus, l. A Divo Pio 15. §. Pignora 3. ff. De re judicata*, & plures aliæ, quas affert, sed tamen solvit Fachineus *lib. 2. Controvers. Juris cap. 6.*

31 Afferuntur varia Decreta Sacræ Congregationis Immunitatis concernentia Transactionem inter Ecclesiasticos, & Laicos, prout referuntur a D. Riccio *in sua Synopsi, verb. Transactio*, ut infra. Transactio, seu Concordia inter utrumque Clerum, & Ducem, ac Consiliarios Reipublicæ Sancti Marini pro Collectis certis contribuendis ab Ecclesiasticis Reipublicæ in perpetuum pro nobis acquisitis ab Ecclesiasticis, & locis piis, non tamen primæ erectionis, nec pro Patrimoniis ad Ordines recipiendos assignatis confirmatur, dummodo exactio dd. Collectarum ab Ecclesiasticis fiat per Deputatos Ecclesiasticos. *Sac. Cong. Imm. in Feretrana 22. Septembris 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 76.*

Confirmatur, annuente Sanctissimo, concordia super gabella carnis Civitatis Oscen. facta inter Clerum, & Civita- 32
tem, modo accedat consensus Cleri Regularis, qui in concordia non interfuit. In hac concordia Ecclesiastici se obligabant ad emendas carnes in Macellis Civitatis cum certis limitationibus, & reservationibus, & Civitas se obligabat ad solutionem certæ summæ quolibet anno augendæ, vel minuendæ juxta augumentum, vel diminutionem Ecclesiasticorum in Civitate secundum Fidem Episcopi. *Sac. Cong. Immunit. in Oscen. 22. April. 1692. lib. decret. Crim. pag. 122.*

Regularibus repugnantibus suprascriptæ concordiæ Civita- 33
tis Oscen. Episcopus præfigat terminum ad deducendum eorum difficultates in Sacra Congregatione. *Sacra Congreg. Immunit. in Oscen. 2. Junii 1693. libr. 1. Decret. Valleman. pag. 50.*

Tandem concordia præfata approbatur juxta declaratio- 34
nem faciendam a D. Secretario, quæ præcipue tenebat ad explicanda aliqua loca dictæ Transactionis pro manutentione Jurisdictionis Ecclesiasticæ, & exequi permittitur, etiam dissentientibus aliquibus ex Regularibus. *Sacra Congr. Immun. in Oscen. 25. Maii 1694. l. 1. Decret. Vallem. pag. 124.*

Non obstante Transactione, & aliis contractibus factis per 35
superiorem, & Regulares cum Communitate pro solvendis oneribus laicis pro bonis acquisitis, Archiepiscopus tueatur Libertatem Ecclesiasticam. *Sac. Congreg. Immun. in Taurinen. 14. Januarii 1698. lib. 4. Decretal. Vallem. pag. 133.*

Transactio facta ab Ecclesiastico de solvendis collectis Re- 36
giis, est cassanda. *Sacra Cong. Immun. in Reatina 8. Augusti 1702. lib. 3. Decretal. Vallem. pag. 435.*

Quo ad transactionem inter Communitatem, & Monaste- 37
rium Sanctimonialium Sacra Congr. decernit servandam esse primam transactionem anni 1671. approbatam a Clemente X. quæ eximit Monasteria a Collectis super bonis acquisitis usque ad illum annum. *Sacra Congr. Immun. in Nullius S. Angeli in Vado 14. Januar. 1698. lib. 2. Decretal. Valleman. pag. 133.*

Transactio super rebus Ecclesiasticis nequit fieri sine Bene- 38
placito Apostolico. *Communis*. Vide verb. *alienatio art. 4. num. 12.* Et si fiat cum reservatione dicti Beneplaciti, revocari potest, adestque locus pœnitentiæ ante ipsius impetrationem. Rota *part. 1. recent. dec. 624. num. 12.* Card. de Luca *Benefic. disc. 51. n. 5. & 6.* cum alii Pignatell. *tom. 1. consult. 136. num. 4.* & aliis plures.

Nova additiones ex aliena manu.

JUre Romano transactio super relictis in testamento non 1
inspectis tabulis facta vitiosa est, *L. 6. ff. de Transact.* Disquiri vero solet an transactio hæc moribus sustineatur, si 2
inspectioni huic fuerit renunciatum, vel juramento ipsa transactio confirmata fuerit?

Simplicem renunciationem non sufficere existimant *Mantir.* 3
de Tacit. & Ambigu. lib. 1. tit. 2. num. 2. & sequent. A Sande decis. Frisic. lib. 4. tit. 5. defin. 15. ex ratione illa, quod juri prohibitivo renunciari haud potest.

At si accesserit juramentum, valere transactionem ex dis- 4
positione juris canonici, tenet *Vinnius de Transact. cap. 5. n. 8.* eo quia potest juramentum hoc sine peccato servari.

Cæterum pactum remissorium, seu gratuitum, quo renun- 5
ciat quis omni illi quod sibi in testamento relictum est, subsistere firmant *Lauterbach. in compend. jur. lib. 2. tit. 15. Borcholten. de Transact. cap. 5. n. 20.* ea adducta ratione quod cessat hic ratio illa prohibitiva transactionis, quod Homines modico incontinenti dato, inexpectato obvenientia facile repudiare solent; *L. 8. princip. ff. de transact.* Contrarius 6
vero est *Strich. in us. modern. Pandect. lib. 2. tit. 15. §. 10.* Verum (inquit) „ & hic forte existimabit paciscens parum „ sibi relictum esse; unde ad liberalem repudiationem exigui „ lucri facile induci potuit, non idem forte facturus, si quantitatem relicti in testamento scivisset. Nec quidquam stringit Hunc rationem, quod illa, quæ in testamento relicta, aut „ inte-

„ integra acceptanda, aut integra repudianda. Hoc enim „ in ipsa Hæreditate concedo, in Legato nego. Immo nec „ legatum pro parte sic accepto, sed integrum; partem „ vero vi transactionis alteri cedo. Vix ergo sine juramento „ tale subsistet pactum

7 Pariter Jure Romano de alimentis in testamento relictis tran-
sigi haud potest, nisi auctore Prætore, *L. 8. prin. ff. de*
8 *transact. & L. 8. Cod. eod.* nisi melior reddatur conditio ali-
9 mentorum, *dict. l. 8. §. 6.* At prohibitum haud esse pactum,
quo alimenta futura gratis remittantur, tenent *Hunnius de*
transact. c. 3. exercit. 22. Vinn. eod. tract. cap. 6. n. final.

10 Sed & contradicit *Stryk. in us. modern. Pandect. libr. 2.*
dict. titul. 15. §. 11. Adde *Coler. de Aliment. lib. 2. cap. 8.*
11 *n. 48. & seq.* Accedente vero juramento sustineri & transa-
ctionem, sentiunt *Bachov. hoc titul. de transact. cap. 2. n. 8.*
Vinn. eod. tractat. cap. 6. n. 16.

12 An & Decretum Judicis requiratur in cessione alimentorum ex contractu debitorum, vide apud *Rot. in Romana Cessionis 11. Junii* 1731. & in confirmatoria 8. *Decembris ejusdem anni cor. clar. mem. Aldrov.*

13 Reliquum est, ut dispiciatur, an transactio hodie involvat novationem. Affirmat *Anton. Faber in Codic. hoc. titul. de fin. 2.* At negat, & quidem rectius innixus in *l. final. Codic. de Novat. Strykius in us. modern. Pandect. dict. l. 2. dict. tit. 15. §. 4.*

14 Utilis vero est hæc observatio; nam si transactioni haud
inest novatio, non liberantur pignora, & fideiussores prioris
15 obligationis. Immo, & pristina actione agi potest, recusan-
te altero implere transactionem; *Stryk. ubi supra.*

TRANSITUS.

1 Regulares professi non possunt ad aliam Religionem, etiam strictiorem transire sine licentia Sedis Apostolicæ. Monacell. *tom. 2. tit. 16. formul. 3. num.* 18. Donatus *Prax. rerum Regular. tom. 2. part. 2. tract. 5. quæst. 22. num. 15.* & *Communis aliorum* ex praxi, & Stilo Curiæ, & quoad transitum ad alias Religiones edita est novissime a Benedict. XIII. Constit. incip. *Licet Sacra.* Vide verb. *Regulares art. 1. num. 61.* ubi affertur ad litteram.

2 Regulares professi transeuntes de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem Religionem etiam ejusdem Ordinis, tenentur in secunda Religione novum annum probationis peragere, & ibi Professionem emittere. Sic *Sacra Cong. Concilii*, quæ apud Fagnan. *lib. 3. Decretal, in cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus num. 67.* expresse respondit, *Transeuntem de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem etiam ejusdem Ordinis teneri in secunda Religione novum annum probationis peragere.*

3 Regularis professus, qui habet Indultum Apostolicum transeundi ad aliam Religionem, non potest transire ad laxiorem. Concil. Tridentin. *cap. 1. sess. 25. de Regularibus*, & *Sacra Congr. Concilii in Cajetana Transitus 4. Mar. 1703.* in qua Rescriptum fuit: *Transitum ad laxiorem fuisse nullum, & Orator omnino intra mensem redeat ad suam Religionem*; Sic apud Monacell. *tom. 4. supplement. ad 2. tom. n. 455.*

4 Si tamen indultum sit concessum transeundi ad quamcumque Religionem, in qua Regularis, & Claustralis Observantia vigeat, tunc potest transire etiam ad laxiorem: Dummodo sit Religio Claustralis, & Regularis, quia, cum Apostolicum Indultum limitaverit Religionem Claustralem, & Regularem, videtur noluisse limitare qualitatem Religionis circa arctitudinem majorem, vel minorem, alias id expressisset, *arg. c. Inter corporalia 2. de translation. Episcop. §. Sed neque istud, cap. Ad audientiam 12. de Decimis, & cap. Quia circa 22. de Privilegiis.* Sic recte notant Eminent. Petra *tom. 4. Commentar. ad Const. 3. Callisti III. n. 9.* referens, quod cum bujusmodi Breve obtinuisset quidam Monachus Camaldulensis generaliter ad aliam Religionem, ubi Regularis, & Claustralis Observantia vigeret, & inde transiisset ad laxiorem Canonicorum Regularium S. Augustini Congregationis Ultiensis, & disputato dubio in Sacra Congregatione Concilii ex remissione facta per Sacram Pœnitentiariam, *Sac. Cong. in Taurinensi Transitus 6. Augusti 1712. rescripsit Constare de validitate transitus*, nulla facta difficultate circa laxiorem qualitatem Canonicorum Regularium. Hæc ipse.

5 Transitus Regularium Conversorum ad statum Clericalem etiam in anno Novitiatus est prohibitus; Unde non potest concedi, nisi a Sede Apostolica: Habetur ex Decretis Clementis VIII. editis pro Institutione Novitiorum in Monasteriis designatis, vel designandis, Constitut. incip. *Cum ad Regularem n. 23.* ubi sic expresse statuitur: *Sed qui ad Conversorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum statum transire, etiam durante tempore probationis, non possunt.* Quæ Decreta Clementis VIII. confirmata fuerunt jussu Urbani VIII. a Sacra Congreg. Conc. *in Decretis de Apostatis, & Ejectis*, & ita Card. Petra *tom. 4. Commentar. ad Constitut. 8. Eugenii IV. num. 6.* ubi expresse dicit, quod proinde hic transitus fieri non potest, nisi cum licentia Papæ, quamvis Jure antiquo id fieri potuerit cum licentia Superiorum Regularium; Passerin. *de statib. homin. tom. 3. q. 189. art. 8. n. 227.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom. 2. tract. 14. quæst. 14.* recte dicens, quod optima ratione id factum est, ut juxta præceptum Apostoli 1. *ad Corinth. cap. 7. Unusquisque permaneat in ea vocatione, in qua vocatus est*, ut auferatur ansa, & occasio ambitionis, qua solent homines altiora appetere non sine murmure, & Prælatorum molestia.

Et a fortiori, si jam Professionem emiserint in statu Lai- 6
corum, seu Conversorum, non possunt de sola licentia Prælati Regularis, & Definitorii transire ad statum Clericorum, sed talis licentia obtineri debet a Sede Apostolica, quæ ad id solet expedire Brevia cum clausula, *De licentia tamen suorum Superiorum*, quæ debet intelligi copulative de illa Generalis & Provincialis simul, prout expresse declaravit *Sacra Cong. Episcop. & Regul. de mandato Urbani VIII. die 21. Aug.* 1630. apud Peyrin. *de Prælat. quæst. 3. cap. 1. §. 6. n. 149.* nempe *clausulam: De licentia Superiorum in Brevibus prædictis appositam, esse intelligendam de Generali Ordinis, & Provinciali Oblatorum hujusmodi, ita ut pro eorumdem Brevium executione requiratur utriusque licentia. & consensus.*

Et quod Laici, seu Conversi professi non possint transire 7
ad statum Clericalem de sola licentia Prælati Regularis, clare habetur ex cit. Decret. Clementis VIII. per illa adducta verba: *Etiam durante tempore probationis, non possint*, quæ manifeste indicant a fortiori sic transire non posse post jam emissam Professionem. Et id expresse decrevit Sac. Cong. Episcop. & Regular. sub pœna suspensionis ab Officio Superioribus talem facultatem concedentibus, ut refert Nicolius *in Flosculis verb. Conversus n. 3.* his verbis: Superiores, qui contra Decretum Clementis VIII. super receptione, & institutione Novitiorum 19. Mart. 1603. sub Constit. 82. Incip. *Cum ad Regularem*, §. 23. tenoris subsequentis: *Qui ad conversorum habitum recepti fuerint, ad clericorum statum transire etiam durante tempore probationis non possint*, dant eisdem Conversis licentiam transeundi ad statum Clericalem, suspendi debent ab Officio ad tempus; Transeuntes vero reducendi sunt ad Laicalem cum perpetua suspensione a susceptis Ordinibus. Hæc ille adducens ad id Decretum *Sacræ Cong. Episcop. & Regul. in una Minimorum 14. Febr. 1620, & 26. Jan. 1646.* Et sic etiam *Ead. Sacra Congreg. Episc. & Regul. decrevit in una Augustinianorum 23. Jan. 1631.* apud d. Nicolium *loc. cit.* Item pro Congregatione Hispaniæ, Fratrum discalceatorum de Ordine SS. Trinitatis Redemptionis Captivor. id statuit Alexander VII. Constitut. 138. *incip. Pastoralis Officii.* Item pro Ordine Eremitarum S. Augustini Clemens X. Const. incip. *Exponi*, teste Lantusca *in Theatr. Regular. verb. Laici seu Conversi in supplement. sub n. 2.* Et hoc probat praxis, & Stylus Curiæ, & signanter Sac. Cong. Concilii, quæ dignis de caussis hanc licentiam concedit, ut concessit in una Ordinis S. Mariæ de Mercede *die 16. Jan.* 1700. cuidam Laico, seu Converso, attento quod in Religione studiis vacasset, ac se ad Clericorum munus idoneum reddidisset; Et aliis dignis de causis hanc licentiam denegat, ut denegavit in una Ordinis Prædicatorum Provinciæ Beticæ *die 16. Maii* 1700. cuidam alteri Religioso Laico vix idoneo ad Divina peragenda, quamvis ipse transitum exoptaret ob nimiam devotionem erga SS. Eucharistiæ Sacramentum, essetque vitæ exemplaris, ac de Religione optime meritus. Sic refert Emin. Petra *cit. tom. 4. Comment. ad Constit. 8. Eugenii IV. n. 16.*

Conversi, seu Laici ex Indulto Apostolico transeuntis ad 8
statum Clericalem præcedentia initium sumere debet a die Clericatus, non autem a die susceptionis Habitus Conversorum. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in una Minorum de Observantia 26. Februarii 1649.* apud Lantusc. *in Theatr. Regul. verb. Præcedentia n. 3.* & *Sac. Congr. Concil. in una* Mini-

Minimorum Sancti Francisci de Paula 15. *Aprilis* 1684. apud
Card. Petram *tom.* 4. *Commentar. ad Constit.* 8. *Eugenii IV.*
*sub n.*17.
9 Transitus de statu Clericali ad illum Conversorum justa
causa concurrere potest fieri cum sola licentia Prælati Re-
gularis, scilicet Provincialis, aut Generalis cum consensu Di-
scretorum, vel alias prout cujusque Ordinis statuta præscri-
bunt; Dummodo transiens in Ordinibus Sacris non sit consti-
tutus. Donatus *loco cit. quæst.* 19. cum pluribus ibi citatis,
Pellizzarius *in Manual. Regul. tom.* 1. *tract.* 3. *cap.*25. *sect.* 3.
num. 136. *Lezana in summa qu. Regular. par.* 1. *cap.* 22. *num.*
25. Murga *ad Constit.* 7. *Alexandri IV. num.* 153. Card. Pe-
tra loco cit. num. 16. ubi cum Sanchez *lib.* 6. *Moral. cap.* 7.
num. 80. dicit, Prælatum Regularem hunc transitum non
solum permittere, sed etiam jubere posse ob punitionem de-
licti; Quamvis tamen consultius censeam in similibus ca-
sibus recurrendum esse pro providentia ad Sedem Aposto-
licam.
10 Quoad ea, quæ concernunt Affiliationes Regularium in
aliis Conventibus, & transitus ad alienas Provincias. Vide
verb. *Affiliatio per tot.*
11 Transitus de Ritu Græco ad Latinum, vel e contra, non
permittitur absque licentia Papæ. Card. Petra *tom.* 4. *Com-
ment. ad Constit.* 17. *Eugenii IV. sect.* 2. *n.* 12., & *Communis
alsiorum* per Constitutionem 12. S.Pii V. incip. *Providentia.*
12 Facilius tamen permittitur transitus a Græco ad Latinum,
& nunquam regulariter de Latino ad Græcum. Cardinal.
Petra *loco c. num.* 13. cum Verricell., & Dandino ibi citatis,
testans de usu Sac. Congreg. Supremæ Inquisitionis.
13 Capitulo, Canonicis, & Parochis licitum non est aliquid
exigere ratione transitus per eorum Parochiam, quando fu-
nus ducitur ab una Parochia ad Ecclesiam funeris sitam in
alia Parochia; *Sacra Congregat. Concil. in Trojana Funerum*
7. *&* 21. *Maii* 1701. *ad* 4. *dub. Sacra Congreg. Episcopor., &*
Regular. in Placentina 14. *Novembr.* 1713. *ad* 2. *dub.* Ubi
14 etiam statuit, quod occasione funerationis cadaverum alte-
rius Diœcesis, aut Parochiæ in Ecclesiis Regularium, potest
proprius Parochus defuncti ad effectum deferendi processio-
naliter cadaver ad dictas Ecclesias, libere transire per quas-
cumque Diœceses, & Parochias Stola, & Cruce elevata,
etiam inquisitis earumdem Parochis. Vide verb. *Parochus*
*art.*3. *n.*36, *& seq.*
15 Transitus Regularium de uno ad alium Ordinem concedi
potest a Cardinali Summo Pœnitentiario, nedum a laxiore
ad arctiorem, verum etiam ad æqualem; & ab arctiori ad
laxiorem, ob justas tamen, & graves respective ab eodem
probandas, audito prius Superiore Ordinis a quo, & cum
consensu Superioris Ordinis ad quem. Et pro majori transitus
16 firmitate, potest in his omnibus idem major Pœnitentiarius
Statutis, & Privilegiis Apostolicis quomodolibet obstantibus
opportune derogare; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 55.
incip. *Pastor bonus* §. 34.
Non potest tamen ipsum transitum concedere Summus
17 Pœnitentiarius a Religione Claustrali ad Ordines Hospitala-
rios, aut Militares, excepto Ordine S. Joannis de Deo, nec
ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantiæ, aliasque
similes Congregationes; Idem *ib.* §. 35. Transitus autem ad
Ordinem Hospitalarium S. Spiritus in Saxia specialiter, &
18 omnimodo prohibetur; Idem Constit. 15. incip. *Sæpe Roma-
norum* §. 5. confirmans ad id Constitutionem Benedict. XIII,
incip. *Sacra*.
Concedere etiam potest Major Pœnitentiarius transitum ab
19 uno Monasterio ad aliud, Monialibus tantum ultra montes
existentibus, legitima concurrente causa, in Signatura discu-
tienda, & approbanda; Committendo tamen facultatem
20 hujusmodi transitus admittendi, & exequendi, arbitrio Or-
dinarii, clausulis opportunis pro casuum veritate; Idem in
cit. Constit. *Pastor bonus* §. 36.
Transitus Regularium ab Ordine laxiore ad strictiorem
21 impediri non debet sine causa. Idem tom. 2. Constit. incip.
Ex quo. Si Superiores duorum Ordinum dissentiant, Judi-
22 cium ad Sedem Apostolicam devolvitur, quæ concedere
solet strictum transitum cum derogatione super consensu Su-
perioris Ordinis laxioris. Idem *ibid.*
A Regularibus se prætendentibus Apostolica facultate
23 translatos ad statum Clericalem sæcularem, vel ad Ordines,
in quibus non vigeat Claustralis observantia, vel ad Ordi-
nes Militares, aut Hospitalarios (ad quos non nisi perraro,
& gravissimis, rationabilibusque de causis solet transitus
concedi) & actu degentibus extra claustra, debent Episcopi
exquirere de veritate talis Indulti, & eos compellere adhi-
bita etiam vi, ad sibi hujusmodi Indultum ostendendum,
atque insimul, postquam illud perlegerint, diligenter expen-
dere causas in ipso Indulto contentas, & expressas, veræne,
an falsæ sint. Quod si illud Indultum commonstrare, & tra-
dere detrectaverint, adversus ipsos, juris Ordine servato
statim procedere juxta facultatem sibi attributam a Concilio
Tridentino *cap.* 3. *sess.* 6. *de reformat.* Et si Indulti causas 24
minime veras esse compererint, non debent dubitare super
ejus subreptione, seu obreptione pronunciare, & adversus
Religiosum procedere extra claustra sine facultate degen-
tem. Idem tom. 2. Constitut. incipien. *Pontificia commen-
datione.*
Transitus a Ritu Laico ad Græcum est omnino interdictus. 25
Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis*
§. 2. Transitus vero a Ritu Græco ad Latinum permittitur 26
pueris de consensu Patris Græci & licentia Episcopi Latini.
Idem *ibid.* Adultis autem laicis de licentia Episcopi Diœce- 27
sani. Idem *ibid.*
Transitus a Ritu Græco ad Latinum prohibetur Commu- 28
nitatibus Italo-Græcorum, sive Albanensium absque licen-
tia Sedis Apostolicæ. Idem *ibid.* Item Ecclesiasticis quibus- 29
cumque absque simili licentia S. Sedis. Idem *ibid.* Transitus 30
a Ritu Græcorum Melchitarum ad Latinum, aut Maroniti-
cum Ritum interdicitur. Idem Constitut. 87. incipien. *De-
mandatam*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

GRavis hic se offert quæstio, an transeunte Abbate ali- 1
cujus Monasterii ad Religionem strictioris observan-
tiæ procedi statim valeat ad electionem Successoris in Præ-
laturam?
In eam itum est sententiam, non posse durante Novitiatu, 2
& ante professionem novæ Religionis; idque quia ad ele-
ctionem Successoris deveniri haud potest, priusquam vacet
Abbatia; *cap. Nulla de concess. Præbend.* Hæc autem mini-
me vacat ante emissam ab Abbate professionem in nova Re-
ligione. Durante enim Novitiatu non desinit ille esse Ab-
bas Monasterii, a quo transiit, & ita quidem, ut si a Novi-
tiatu egrederetur, forta se quod perferre nequiret rigorem
novæ Religionis, rediret ad Monasterium, & ipsam etiam
Abbatiam; *Wiestner. in Decretal. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 133.
Donat. Prax. Regular. tom. 1. *part.* 2. *tract.* 5. *q.* 52. *num.* 1, *&*
plur. sequent. & rursus *quæst.* 55. *num.* 1, *&* 4. ubi quod du-
rante Novitiatu in suspenso remanent jura omnia a priori
Religione dependentia.
Non ignoro, esse, qui tenent ipso ingressu in Novitiatum 3
strictioris Religionis Abbatiam vacare per tacitam renuncia-
tionem. At opinio hæc aperte contradicit *cap.* 4. *de Regu-
lar. in* 6. ibi: *Beneficia illius, qui Religionem ingreditur, non
est intra probationis annum alicui conferendum, nisi ipsius
accedat assensus.* Hinc enim manifestum redditur, solo in-
gressu in Novitiatum non induci renunciationem Beneficii,
quum alias citra assensum fas esset conferre Beneficium illud.
Confer *Wiestner lia Decretal. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 155. qui &
aliam reddit rationem, quod ex dispositione Concilii Triden-
tini *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regular.* non aliter teneat quælibet
renunciatio emissa a Novitio, nisi facta sit intra duos men-
ses ante professionem. Sed dubito an dispositio hæc locum
sibi vindicare queat quoad Regulares transeuntes ad aliam
Religionem.

TRANSLATIO.

TRanslato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, 1
non transfertur etiam Indulgentia, nisi ex concessio-
ne speciali. *Sac. Congreg. Rit.* 10. *Junii* 1690.
Festum duplex occurens ante Octavam non privilegiatam 2
non est transferendum post Octavam, sed infra eamdem ce-
lebrandum prima die non impedita. *Sac. Congrg. Rit.* 30. *Se-
ptemb.* 1679.
Festum semiduplex occurrens in Festo duplici infra Octa- 3
vam non privilegiatam non est transferendum post illam,
quando dies immediate sequens alio Festo duplici, vel se-
miduplici, impedita non fuerit, sed faciendum tunc est Of-
ficium

ficium die immediate sequenti, *Sat. Rit. Cong.* 30. *Septembris* 1679.

4 Officium semiduplex occurrens in Dominica infra Octavum non privilegiatam non erat olim celebrandum in feria secunda sequenti licet non impedita, si adesset reponendum aliud Festum altioris ritus. *Sac. Rituum Congreg.* 1. *Maii* 1681. Secus tamen hodie propter posterius Decretum relatum infra *sub num.* 19. *&* 20.

5 Non est transferendum in diem immediate sequentem Festum illud, ante cujus translationem habentur reponenda alia Officia prius translata ejusdem ritus, non obstante Decreto edito *die* 30. *Septembris* 1679. Quoad vero Festum semiduplex in Dominica infra Octavam occurrens, omnino servanda est Rubrica generalis Breviarii de Translatione Festorum *n.* 5. *Sacra Congr. Rit.* 22. *Decemb.* 1696. Vide tamen Resolutiones Sacræ Congreg. *tom.* 8. ubi afferuntur contraria recentiora Decreta, & serva ut ibi.

6 In repositione duorum, vel plurium Festorum ritum habentium eundem, & die occurrentium diversa, attendatur prioritas translationis, nisi attendenda sit major Dignitas. *Sac. Rit. Cong.* 13. *Junii* 1682.

7 Si plura sint transferenda Festa, quæ eadem die occurrunt, & quibus non convenit ratio majoris Dignitatis, attendatur in eorum repositione major apparatus, vel populi concursus, ex quo vocatur etiam major solemnitas, suppositos tamen, quod sint ejusdem ritus. *Sac. Rit. Cong.* 20. *Julii* 1686.

8 Officium particulare alicujus Diœcesis, vel Religionis, quod occurrit die 25. Februarii, est transferendum in anno Bisextili ad primam diem non impeditam; Dummodo sit duplex primæ Classis. *Sac. Rit. Congreg.* 7. *Septemb.* 1680.

9 Si occurrerint, vel fuerint transferenda duo Festa ejusdem ritus, quæ unica die occurrebant, quorum unum sit universale, & alterum particulare alicujus Diœcesis, vel Religionis, prius fiat de universali, deinde de particulari, nisi obstet ratio majoris dignitatis. *Sacra Rit. Congr.* 27. *Septembris* 1698.

10 Si simul sint transferenda Festa S. Marci Evangelistæ, & SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, prius reponatur Festum S. Marci, deinde Festum Apostolorum. *Sac. Rit. Congreg.* 18. *Septemb.* 1666.

11 Si simul transferenda sint Festa S. Josephi, & Annunciationis B. M. V. prius reponatur Annunciationis Festum, deinde S. Josephi, non obstante Decreto edito in contrarium *sub die* 12. *Junii* 1602. *Sacra Congregatio Rituum* 14. *Junii* 1602.

12 Si Festum Annunciationis B. M. V. occurrerit in feria sexta in Parasceve, vel Sabbatho Sancto, transfertur ejus Officium una cum præcepto audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus ad Feriam secundam post Dominicam in Albis, protracto ad aliam diem Festo in ea occurrente, nisi fuerit duplex primæ Classis. *Sacra Rituum Congregat.* 11. *Martii* 1690. Vide tamen verb. *Resolutiones Sacrarum Congregationum tom.* 8. ubi dantur ad id quædam notabilia.

13 Si Festum S. Confessoris transferantur in proxime sequentem diem, in Hymno *Iste Confessor &c.* nulla fit mutatio Versiculi, sed dicitur *Meruit beatas*. Dummodo primæ Vesperæ non sint impeditæ. *Sac. Rit. Cong.* 13. *Januarii* 1683.

14 Translato autem Festo S. Confessoris ultra sequentem diem, in Hymno *Iste Confessor* facienda est mutatio Versiculi, dicendo *Meruit supremos*. *Sacra Rit. Congr.* 14. *Junii* 1692.

15 Officium Nominis B. M. Virginis occurrens in Festo Exaltationis Sanctæ Crucis, vel in alio altioris ritus, aut Dignitatis, transferatur, non vero omittatur. *Sacra Rit. Congr.* 20. *Julii* 1686.

16 Si in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum occurrerit Dominica, vel alicubi Festum de præcepto diei Dominico æquale, officium cum Missa Defunctorum, transferatur in sequentem diem etiam Festo duplici impeditam. *Sacra Rit. Cong.* 5. *Octob.* 1687.

17 Festa duplicia, & semiduplicia translata præferenda sunt Officiis semel in hebdomada concessis, ita ut Festum duplex, seu Semiduplex etiam translatum, nec non dies Octavæ sit dies impeditus respectu talium Officiorum. *Sacr. Cong. Rit.* 8. *Feb.* 1699. *&* 20. *Martii* 1706. Vide *Resolut. Sacrarum Congregationum*, ubi affertur Decr. ad litteram.

18 Officia Sanctorum, quæ alicubi supersunt de mense Decembris alias transferri poterant in annum sequentem ex Decreto *S. Rit. Congr.* 7. *Decembris* 1680. At nunc id vetitum est ex Decreto ejusdem *Sac. Rit. Congr. die* 26. *Novembris* 1735. *&* 8. *Martii* 1738. Vide *Resolutiones Sacrorum Congregationum*, ubi affertur Decretum ad litteram.

19 Officium Semiduplex in Dominica infra Octavam non privilegiatam occurrens tantum habet Juris in feria secunda immediate sequenti non impedita, ut non cedat duplici primæ Classis translato. *Sac. Rit. Cong.* 16. *Septemb.* 1702.

20 Pluribus Festis ejusdem ritus translatis, Officium de primo translato recitandum est, etiamsi ultimo translatum posset in diem immediate sequentem transferri, non obstante quocumque alio Decreto in contrarium. Semiduplex tamen occurrens in Dominica infra Octavam non privilegiatam celebrandum est ante quodcumque prius translatum etiam 1. Classis feria 2. immediate sequenti, alio Festo occurrente non impedita. *Sac. Rit. Congr.* 16. *Septemb.* 1702.

22 Alia ad rem. Vide verb. *Festum Octavæ*, verb. *Officium Divinum*, *Resolutiones Sacrarum Congregationum*, Rubr. *De Translatione Festorum*.

27 Monialis translata ad aliud Monasterium, nisi aliud disponat Sacra Congregatio, relinquit dotem primo, solvitque novam secundo. Sic pluries decrevit *Sac. Episcop. Congr.* Vide verb. *Monialis art.* 2. *n.* 50. ubi dantur Decreta.

23 An Monialis translata, vel Regularis translatus possit secum deferre ad Monasterium, *ad quod*, vel debeat relinquere Monasterio *a quo* bona quæ habet, Vide d. verb. *Monialis art.* 2. *n.* 51. & verb. *Affiliatio Religiosorum*.

24 Quoad ea, quæ concernunt translationem Episcopi de una ad aliam Ecclesiam. Vide verb. *Episcopus art.* 3. *a n.* 40. *ad* 46.

25 Quoad ea, quæ concernunt translationem Conventuum. Vide verb. *Conventus art.* 1. *n.* 11. *&* 12.

26 Quoad ea, quæ concernunt translationem Immaginum, & Reliquiarum. Vide verb. *Imagines*, & verb. *Veneratio Sanctorum*.

TREBELLIANICA.

Vide verb. *Imagines*, & verb. *Veneratio Sanctorum*.

TREGUA.

Tregua est securitas personis, & rebus ad tempus præ- 1
stita bello, vel discordia, seu lite nondum finita. *Sic*
in re Communis. Unde Treguæ in jure Civili vocantur alio 2
nomine *Induciæ* (vulgo Armistitium) quia Tregua proprie
dicta nihil aliud est, quam Induciæ belli, cum scilicet inter
hostes ad breve tempus convenit, ne se invicem armis lacessant, textu expresso *in l. Postliminium* 29. §. 1. *ff. De Captivis, & postliminio reversis*, ibi: *Induciæ sunt, cum in breve, & in præsens tempus convenit, ne invicem se lacessant*. Pax autem ad differentiam Treguæ est totalis, & per- 3
petua discordiæ, seu litis, aut belli peremptio voluntarie inter litigantes facta: Non enim Pax quæritur, ut bellum excitetur, sed bellum geritur, ut pax acquiratur, *c. Noli* 3. *caus.* 23. *q.* 1.

4 Tregua est duplex, scilicet Conventionalis, & Canonica, seu Legalis. Sic Glossa communiter recepta *in c. Treguas* 1. *verb. Frangere, de Tregua, & Pace*.

5 Tregua *Conventionalis* est illa, quæ ex libera litigantium voluntate initur, & ex conventione formam, & modum recipit, sicuti quilibet alius contractus; *l. Depositum* 1. §. 6. *ff. Depositi*, *c. Contractus* 86. *de Reg. Jur. in* 6. Unde hæ Treguæ, seu Induciæ conventionales inter gentium Jura numerantur, *c. Jus gentium* 9. *dist.* 1. Omnium enim gentium usu, & consensu secundum naturalem æquitatem constitutum est, ut etiam hosti fides data servanda sit, *c. Nullis* 3. *caus.* 23. *q.* 1. Dummodo is quoque ex sua parte fidem servet, *c. Pervenit* 2. *de Jurejurando c.* 2. *caus.* 28. *q.* 2.

6 Tregua *Canonica*, seu *Legalis* est illa, quæ per Canonem, seu Legem constituta est, de qua fit mentio *in c. Tregua* 1. *& c. Innovamus* 2. *de Tregua*, & *pace*;

7 Unde *in cit. cap. Treguas* assignantur dies, in quibus servandæ sunt Treguæ præcisis his verbis; *Treguas a quarta Feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortu solis ab adventu Domini usque ad Octavas Epiphaniæ, & a Septuagesima usque ad Octavas Paschæ ab omnibus inviolabilites observari*
præcipimus. Et insuper statuuntur gravissimæ pœnæ contra 8
eas

eas violantes ibi: „ Si quis autem Treguas frangere præsum-
„ pserit, post tertiam admonitionem (si non satisfacerit)
„ suus Episcopus sententiam Excommunicationis dictet in
„ eum, & scriptam vicinis Episcopis annuntient, quorum
„ nullus excommunicatum in communione recipiat, immo
„ scriptam sententiam quisque confirmet.
Et *in cit. c. Innovamus 2. de tregua*, assignantur personæ,
9 quæ gaudent Tregua, seu securitate perpetua, ita ut belli
Duces, & milites eas molestare non possint. ibi „ Innova-
„ mus, ut Presbyteri, Monachi, Conversi, Peregrini,
„ Rustici euntes, vel redeuntes, vel in agricultura existen-
„ tes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum,
„ congrua securitate lætentur.
At vero isti duo Canones non sunt usu recepti, nec proin-
10 de hodie tenet, ut notant Glossa *in cit. c. Treguas verb. Fran-
gere*, Abbas, Innoc. & alii Expositores communiter.
An autem, quando, & quibus de causis inita Pax, &
11 Tregua cum hostibus frangi possit, eique bellum indici, vel
non? Vide verb. *Bellum per tot.* ubi cuncta, quæ Bellum
concernunt in quinque distinctis articulis fuse discutiuntur.

TRIBUTUM,

Vide verb. *Gabella*.

TRIDENTINI CONCILII DECRETA,

Suppplementa Auctoris e II. Editione.

1 TRidentini Concilii Decreta enunciantur, & impleri ju-
bentur circa Jurisdictionem Episcoporum in omnes ani-
marum curam gerentes, & in Ecclesiav, quibus adnexa est
hujusmodi cura. Benedictus XIV. tom. 2. Constit. 1. incip.
2 *Quamvis* & Constit. 33. incip. *Inter multa.* Item super ele-
ctione dignioris inter approbatos ad animarum curam. Idem
Constit. 4. incip. *Reditæ Nobis.*
3 Item super jurisdictione Episcoporum in Regulares extra
Claustra degentes. Idem Constit. 7. incip. *Pontificia Com-
4 mendatione*. Item super Ordinationibus Regularium, & su-
per abolitione privilegiorum recipiendi Ordines a quocum-
que vel extra tempora. Idem Constit. 27. incip. *Impositæ
5 Nobis*. Item de non recipiendis Regularium recursibus ad-
versus Professionis validitatem post elapsum a die Profes-
sionis quinquennium; vel si reclamantes extra Claustra de-
6 gunt, aut Habitum dimiserint. Et de forma servanda in
hujusmodi judiciis. Idem Constitut. 47. incip. *Si datam*.
Vide supra ad verb. *Professio Regularis*. Idem de Confessariis
7 Extraordinariis bis, aut ter in anno exhibendis Religiosarum
mulierum Communitatibus. Idem Constit. incp. *Pastoralis
Curiæ*.
8 Item de abstinentia Clericorum a luxu, conviviis, choreis,
9 aleis. Idem Constit. 45. incip. *Inter cetera.* Item de coercen-
dis iis, qui mulieres cogunt ad ingrediendam Religionem.
10 Idem Constit. 47. incip. *Si datam.* Idem super facultatibus
Episcoporum circa ea, quæ observari debeant, aut evitari
in celebratione Missæ. Idem Constit. incip. *Accepimus.*
11 Item super residentia Episcoporum, & super eorum absentiæ
causis. Idem Constit. 13. incip. *Ad universæ*.
12 Item de non ordinandis sine causa Episcopis Titularibus,
& de his, quæ hujusmodi Episcopis permittuntur. Idem
Constit. 36. incip. *Cum a Nobis*. Item de reservatione Cau-
13 sarum criminalium judicio Episcopi, seu Ordinarii, exclusis
Archidiaconis, Decanis, aliisque inferioribus. idem Constit.
40. incip. *Causarum*.

TRISAGIUM.

1 TRisagium, quo tres personæ Divinæ laudantur his verbis
Sanctus Deus, *Sanctus Fortis, Sanctus & Immortalis mi-
serere nostri*, e Cœlo adductus est, cum puer e Terra elevatus
Constantinopoli, & in Cœlum raptus per unam horam, de-
scendit postea illud recitans.
2 Cum enim Orbis pene universus ita horribili & longo Ter-
ræmotu quateretur, ut anno 446. in sola Constantinopolitana
Urbe subversa fuerint omnia magnificentiora ædificia, & quin-
gentæ septem Turres, ut ex Marcellino refert Berninus *tom. 1.
Histor. omnium Hæresum cap. 6. de gestis tempore Felicis III.*
asserens quæ scribit Nicephorus *lib. 14. c. 46.* nempe: „ Theo-
„ dosius imperabat, & Terræmotus magnus, & admirandus
„ extitit, qui priores magnitudine, celeritate. & temporis diu-
„ turnitate facile superavit, & non ex intervallo, sed motu
„ continuo omnia concussit, idque per Orbem fere univer- 3
„ sum „. Hac de causa, ne vivi sepelirentur, antequam in-
terirent, Imperator Theodosius cum suis Magnatibus, Pro-
clus Episcopus cum suo Clero, Civesque omnes extra Urbem
se receperunt, & brachiis extensis ad Cœlum versus, ut scri-
bit Nicephorus *loco citat. obtestabantur Deum, ut propitius eis
esset, & ab imminenti calamitate Orbem liberaret*: Tuncque 4
Infantulus toto populo spectante in Cœlum per unam horam
raptus est, indeque reversus nuntiavit Episcopo, ac Impera-
tori, aliisque inibi existentibus audisse Angelos ante Thronum
Dei hoc Divinum canentes Trisagium: *Sanctus Deus, Sanctus
Fortis, Sanctus & Immortalis miserere nostri*, sibique manda-
tum fuisse, ut eam laudationem populo indicaret: Quo ubi 5
Proclus intellexit, subjungit Nicephorus *loco citat. statim ad
eum modum psallere jussit, & Terræmotus statim etiam consti-
tit, omninoque quievit*, & ut scribit Felix III. Summus Pon-
tifex *Epistol. 3.* Quam laudationem ubi populi inceperant, Ci- 6
vitatem receperunt, Deoque per hujusmodi laudem propitio
facto, & ab imminenti Ira sunt liberati, & exinde, ut prose-
quitur *loco citato*, Nicephorus, „ Imperator Theodosius, &
„ Pulcheria tanto miraculo perculsi Constitutione Imperiali
„ confestim, ut per Orbem omnem Hymnus Divinus iste
„ concineretur, decreverunt, & eo tempore Ecclesia Christi
„ eum acceptum, non quolibet tantum die usurpat, sed etiam
„ cujuslibet carminis, & laudis Dei initio ante omnia pleno
„ ore præmittit.

TUTELA, TUTOR, CURA, CURATOR,

TUtela est vis, ac potestas in capite libero ad tuendum 1
eum, qui propter ætatem suam sponte se defendere
nequit, Jure Civili data, ac permissa. Sic textus expressus
*in l. Tutela 1. de tutelis, & in §. Est autem tutela 1. Institut. de
tutelis*.
Tutores autem sunt, qui eam vim, ac potestatem habent, 2
exque re ipsa nomen acceperunt. Itaque appellantur Tuto-
res, quasi *tutores*, atque Defensores; Sicuti Æditui dicuntur,
qui Ædes tuentur. Sic textus expressus *in cit. l. tutela §. 1. &
in §. tutores autem sunt 2. instit. de tutelis*.
Tutela dividitur potissimum in testamentariam, legitimam, 3
& Dativam. *Sic communis Doctorum*. Tutela *testamentaria* 4
est quæ constituitur a parentibus in testamento, vel in Codi-
cillis testamento confirmatis, liberis suis impuberibus in sua
potestate existentibus; *§. Permissum est 3. Instit. de tutelis*,
leg. Lege duodecim 1. ff. de testamentar. tutela, l. testamento 3. 5
ff. eod. tutela *legitima* est, quæ a lege inducitur in favorem
Pupillorum, non extantibus tutoribus testamentariis; Quando
etenim non adsint tutores ex testamento relicti, adsunt tamen
consanguinei, tunc Jure statutum est, ut qui proximior con-
sanguineus est Pupillo, ille sit illius tutor legitimus; *l. legiti-
mæ tutelæ 1. ff. de legitimis tutoribus, leg. Intestato 6. leg. Si
plures 9. ff. eod.* & concordat *Instit. de legitima Agnatorum tu-
tela*, & *§. Cum autem 7. Institut. de capitis deminutione*. Tu-
tela *Dativa* est actus legitimus, per quem non extantibus te- 6
stamentariis, neque legitimis tutoribus, ad petitionem Ma-
tris, vel aliorum proximiorum consanguineorum ejusdem
Pupilli, datur eidem tutor a Judice, vel Magistratu, *l. Dativus
7. ff. Rem Pupilli salvam fore, l. Generaliter 52. Cod. de Episcop.
& Clericis, l. Nemo 5. Cod. de legitima tutela, l. Sive Procon-
sul 1. cum similibus, ff. de tutoribus, & Curatoribus Datis, l.
Matris 1. ff. Qui petant tutores*, cum similibus.
Unde juxta dictam tutelæ divisionem tutores alii sunt te- 7
stamentarii, alii legitimi, & alii Dativi, *arg. citatis juribus*,
cum similibus.
Tutela finitur, postquam impuberes consecuti sunt puber- 8
tatem; seu Pupilli, & Pupillæ remanent sub tutela, donec
impuberes existant; Facti autem puberes a tutela liberantur,
textu expresso *in Institut. Quibus modis tutela finitur, in prin-
cipio*, ibi: *Pupilli, Pupillæque, cum puberes esse cœperint, a
tutela liberantur*. Et concordat lex *Nisi 4. in princip. ff. de tu-
tela, & rationib. distrahend. l. Si Curatores 1. Cod. quando tu-
tores, & Curatores esse desinant*, cum similibus; Rota *par. 4. re-
cent. tom. 1. decis. 588. n. 6. par. 15. dec. 155. num. 1. decis. 377.
n. 41.*
Pubertas autem habetur in masculis anno 14. completo & 9

12. in feminis, textu expresso *in citat. Instit. Quibus modis tutela finitur, in princip.* ibi „ Pubertatem in masculis post decimum quartum annum completum illico initium accipere disposuimus, antiquitatis normam in feminis bene positam in suo ordine relinquentes, ut post duodecim annos completos viri potentes esse credantur „ . Et concordat *lex A qua ætate 5. ff. Qui testamenta facere possunt, lex Minoribus 2. ff. de vulgari, & pupillari substit. lex Indecorum 3. Cod. Quando tutores, & Curatores esse desinant*; Rota *par. 4. recent.* r. 1. *dec.* 583. *n.* 5. *par.* 15. *dec.* 155. *n.* 9.

10 Tutela finita, incipit cura, seu curatio, aut curatela, quæ de Jure communi Cæsareo durat usque ad annos 25. completos, tam in masculis, quam in feminis, textu expresso *in Institutis de Curatoribus in principio*, ibi: „ Masculi quidem puberes, & feminæ viri potentes usque ad vigesimum quintum annum completum Curatores accipiunt, quia licet puberes sint, adhuc tamen ejus ætatis sunt, ut sua negotia tueri non possint, l. Hoc Edictum 1. ff. de Minoribus §. 2. & 3. ibi: „ Apparet Minoribus annis viginti quinque eam opem polliceri, nam post hoc tempus compleri virilem vigorem constat. Et ideo hodie in hanc usque ætatem adolescentes Curatorum auxilio reguntur, nec ante rei suæ administratio eis committi debebit, quamvis bene rem suam gerentibus.

11 Dicitur autem notanter *De Jure communi Cæsareo*, quia si per municipale statutum, seu Principis alicujus supremi sit taxata minor ætas, verb. grat. ad annum vigesimum in masculis, & ad annum decimum octavum in feminis, tunc eo elapso Minor liberatur a cura, ut tradunt communiter Doctores.

12 Sicuti etiam finitur cura ante dictum tempus, si Minor veniam ætatis a Principe impetravit, textu expresso *in l. Omnes adolescentes 2. Cod. De his, qui veniam ætatis impetraverunt.*

13 Curator vero is est, qui præpositus est alicui, quique potestatem habet administrandi bona ejus, qui, vel ob ætatem, vel ob mentis, corporisque vitium suis rebus superesse non potest. *Ita in re communis* per claros textus „ in §. Sed & mente captis 4. Instit. de Curatoribus leg. His, qui 12. ff. de tutoribus, & Curatoribus datis ab his &c. leg. Sed & aliis 2. ff. de Curatoribus furioso & aliis.

14 Tutores, & Curatores differunt inter se. Primo, quia tutores dantur principaliter personæ, secundario rebus, ut patet per Jura adducta *supra num.* 1. & 2. juncta *l. Quia personæ 14. ff. de testamentaria tutela & §. Certæ autem. Instit. Qui testamento tutores dari*. Curatores autem vel rebus tantum, vel principaliter rebus & non nisi secundario personæ, saltem regulariter loquendo per textum *in l. In copulandis 8. Cod. de nuptiis*, ibi: „ Nec curatoris, qui solam rei familiaris sustinet administrationem, Marianus Socinus *consil.* 97. *numer.* 6. *lib.* 1. Rosignol. *de tutor. & Curator. contract.* 17. *prænotion.* 28. *num.* 1. & alii. Dicitur autem notanter *Saltem regulariter loquendo*, quia Curatores amentibus, & furiosis æque principaliter dantur personis, sicuti tutores Pupillis, & Impuberibus, textu expresso *in l. Consilio 6. ff. De curatoribus furioso, & aliis extra Minores dandis*, ibi: *Consilio, & opera curatoris tueri debet non solum patrimonium, sed & corpus, ac salus furiosi*: Illi enim quamvis fuerint ætate adulti, in dirigendis tamen se ipsis, rebusque suis sunt tamquam Pupilli, ipsisque in judicio æquales, ac insuper inferiores saltem illis, qui septennium excesserint, adeoque etiam quo ad personam indigent Tutore, sicuti Pupilli; Montanus *de tutor. & Curator. cap.* 29. *num.* 9. Decius *in l. Quo tutela §. nemo num.* 4. *ff. de Regul. iuris*, Rosignol. *l. c. n.* 2. & alii.

15 Secundo differunt, quia tutores regulariter dantur Impuberibus per Jura adducta supra *num.* 8. & 9. & iis ad summum, qui impuberibus comparantur per *cit. l. Consilio*, & dicta *num. antecedenti*; Curatores vero dantur puberibus usque ad 25. annum secundum Jus commune Cæsareum per Jura adducta *supra num.* 10. vel usque ad 20. in masculis, & 18. in feminis secundum aliqua statuta municipalia, seu ad minorem ætatem secundum veniam impetratam a Principe; per dicta *supra numer.* 11. & 12. Decius *in citat. l. Quo tutela §. Nemo, ff. de Regul. Iur. & l. Curator, ff. de tutoribus & curator. datis ab his &c.* Rosignol. *l. c. n.* 8. & alii passim.

16 Tertio differunt, quia tutores certæ rei, & causæ dari non possunt, per text. *in §. Certæ autem rei 4. Institut. Qui testamento tutores dari possunt, l. Certarum rerum 12. & l. sequent. ff. de testamentaria tutela*: Curatores autem & certis rebus, & determinatis causis dari possunt per text. *in §. Item inviti 2. de tutoribus*, ibi: *Curator enim & ad certam causam dari potest.* Pontius *in tit. de curatoribus num.* 4. Angelus *in §. Certæ autem rei 4. Institut. Qui testamento tutores dari possunt*, Rosignol. *l. c. num.* 12. & alii alias enumerantes differentias, quæ tamquam minus scitu necessariæ, brevitatis gratia apud ipsos, aliosque Legistas videndæ relinquuntur.

Stante consuetudine omnium fere Regionum finita tutela, tutor tamquam curator perseverat usque ad 25. annum, Montanus *de tutor. & curator. cap.* 37. *num.* 86. Antonius Gailus *lib.* 2. *practic. Observat.* 96. *num.* 1. Rosignol. *l. citat. part.* 1. *contract.* 17. *prænot.* 1. *n.* 18. & *prænot.* 2. *n.* 1. & alii. 17

Non potest tamen, qui fuit tutor, compelli ordinarie loquendo, ad perseverandum, si noluerit, in curatione, & administratione bonorum ejusdem puberis, per text. *in l. a tutoribus 33. §. 1. ff. De administrat. tutor.* Æquitas enim non postulat, ut qui diu in onere tutelæ permanserit, ulteriori onere prægravetur. 18

Item nec pupillus tenetur stare ejusdem tutoris curæ, nisi forte testator aliter disposuerit, quod nempe perseveret sub cura tutoris, donec pervenerit ad 25. annum, per text. *in l. Si tutor 9. ff. de tutel. & rationib. distrahend. l. tutor. 28. & l. Maximeque 29 ff. de administrat. tutor. & curator.* 19

Tutor Dativus perveniente altero ex fratribus ad Majoritatem, cessat quo ad omnes fratres, & factus Major fit tutor aliorum fratrum impuberum. Existente enim tutore legitimo, cessat tutor Dativus, cum hic detur solum non extantibus testamentariis, nec legitimis tutoribus, per Jura adducta *supra num.* 6. Rota *part.* 2. *recent. decis.* 306. *num.* 2. & *par.* 1. *dec.* 60. *n.* 4. Rosignol. *l. c. prænot.* 3. *n.* 3. cum pluribus ibi ad id adductis. 20

Non sic autem tutor testamentarius, quia hic altero ex Fratribus perveniente ad Majoritatem, non cessat esse tutor quo ad alios fratres impuberes. Existente enim tutore testamentario, non est locus legitimo tutori cum tutor testamentarius cuicumque alteri præferatur, & tutor legitimus subintret solum in defectum tutoris testamentarii. per Jura adducta *supra num.* 5. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 435. *num.* 4. *part.* 13. *decis.* 34. *num.* 4. Montanus *de tutorib. & Curatoribus cap.* 27. *n.* 97. Rosignol. *l. c. n.* 4. & alii. 21

Judex pro dando tutore debet habere Jurisdictionem in pupillum, cui dandus est, & in eum, qui dari debet, textu expresso *in l. Neque a Præside 5. Cod. Qui dare tutores, vel Curatores possunt.* 22

Tutor proprie, & in rigore constituendus est per Judicem habitationis pupilli, quamvis ejus bona alibi extent. Tutor enim datur principaliter pro persona pupilli, per Jura adducta *supra num.* 1. 2. & 14. quæ persona utpote principalior trahit ad se etiam bona, quamvis alibi existentia. cum tutela legitime collata extendatur ad omnia bona ubicumque existentia, per text. *in §. Datus 17. Institut. de excusationibus tutorum, l. Propter litem 21. §. 2. ff. De Excusationib. l. Magis puto 5. §. 12. ff. De rebus eorum, qui sub tutela, vel Cura sunt*; Rota *par.* 5. *recent. tom.* 1. *decis.* 177. *num.* 27. & 29. & *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 12. *num.* 26. 27. & 28. Angelus Aretin. *Institut. de Legitim. Agnat. tut. num.* 3. *vers. Quæro si tale.* Marianus Socinus *consil.* 97. *num.* 6. & *consil.* 248. *num.* 2. *lib.* 1. Alexander *consil.* 43. *num.* 17. *lib* 5. Rosignol. *loco citat. part.* 1. *contract.* 17. *prænot.* 17. *num.* 11. & alii. Si autem administratio dictorum bonorum impugnetur a Judice loci, in quo sita sunt bona, tunc quidem, ne bona pupilli in deterius abeant, constitui potest a dicto Judice loci bonorum Curator; Et ratio est, quia quotiescumque tutor legitime datus, est impeditus, seu absens, potest alius substitui, ut docet Rota *part.* 2. *diversar. decis.* 89. *num.* 5. & *part.* 13. *recent. decis.* 108. *num.* 3. & *part.* 15. *decis.* 107. Montanus *de tutorib. cap.* 24. *per tot.* Paulus Christinus *decis.* 150. *per tot. volum.* 3. & alii; Atqui extante impugnatore, seu contradictore quoad tutorem datum a Judice habitationis pro administratione bonorum alibi existentium, talis tutor in ordine ad dictam administrationem talium bonorum intelligitur impeditus, & est absens; ergo saltem in ordine ad eadem poterit constitui Curator. & quidem per Judicem talis loci, ne etiam alius, si fuerit datus a Judice habitationis pupilli, per similem impugnationem, seu contradictionem impediatur, & interim bona pupilli in tali loco existentia in deterius abeant. Et quamvis talis *in l. Pupillo 27. ff. de tutorib. & Curatorib. datis ab his, & l. unica Cod. Ubi petantur tutores, & Curatores*, exprimatur communi nomine tutoris, proprie tamen non est nisi Curator, cum non detur personæ, sed rebus, *argument. citatis Juribus supra num.* 14. ut recte notat Rosignolus *loco citat. num.* 10. & alii. Vide Ro- 23 24

tam

ram part.9. recent. tom.1. decis.12. num. 44. & 45. ubi declarat textum in citat. l. unica Cod. Ubi petantur Tutores.

25 Si pupillus sit Clericus, Tutor est per Judicem Ecclesiasticum constituendus; Joannes Faber *Institut. De Atiliano tutore num.4. in fine*, Sperellus *decis.1. num.4.* Franciscus Ripa *in cap. 2. num. 10. de Judiciis*, Marianus Socinus *in l. Si quis Clericus num. 23. in fine ff. de Foro competent.* Montanus *de tutoribus cap.4. num.25. & 28.* Diana *part. 1. tract.2. resolut.95.* Bellettus *Disquisit. Cleric. part.1. tit. de favore Cleric. personali §.6. num. 15.* Anguianus *de Legibus part. 1. lib. 2. controvers.23. num. 69.* Rosignol. *loco citat. num. 12.* & alii passim. Et ratio est clara, quia tutor datur principaliter personæ, & nonnisi secundario rebus, per Jura citata *supra num.14.* Atqui persona Clerici non est subdita Judici Laico; *cap. Bene quidem 1. dist.96. cap. Ecclesia Sancta Maria 10. de Constitutionibus cap. Cum Laicis 12. de rebus Ecclesiæ alienandis, vel non*, cum similibus; ergo non potest per Judicem Laicum constitui tutor pupillo Clerico.

26 Neque per Judicem Laicum potest dari Clerico tutor Clericus, seu Ecclesiasticus; Adhuc enim Laicus diceretur exercere Jurisdictionem, quam nec habet, nec habere potest in pupillum Clericum. Decius *consil. 150. numer. 9.* Montanus *de tutor., & curator. cap. 7. num.27.* Rosignol *loc. cit. num.28.* & alii.

27 Potest tamen a Judice Ecclesiastico dari pupillo Clerico tutor Laicus. Sic in similibus Glossa *in cap. Bene quidem 1. distin.96. verb. Præter*: Archidiaconus *in cap. Clericum cujuslibet 11. quæst.1.* Federicus de Senis *consil.126.*, & alii tenentes, quod Episcopus causas Civiles Clericor. possit delegare Laicis, uti ex Gloss. *in cap. Decernimus 2. de Judiciis verb. Non præsumant.*, *arg. cit. cap. Delegat. num.38.* & in terminis docent Montanus *de tutor, & curator. cap. 4. num.31.* Rosignol, *loc. cit. num. 28.* & alii; Et ratio est, quia tutor Laicus sic deputatus a Judice Ecclesiastico exercet munus tutelæ non ex propria, sed ex Judicis Ecclesiastici constituentis auctoritate, sicque fundamentaliter ex Officio Ecclesiastico, adeoque sine repugnantia dari potest a Judice Ecclesiastico pupillo Clerico tutor Laicus, sicuti Laicus potest esse Procurator Clerici, & Syndicis Ecclesiæ, per textum *in cap. 1. de Procurator. & cap. 1 De Syndic.*

28 Extantibus ex eodem patre pluribus pupillis, quorum alii sint Laici, & alii Ecclesiastici, quamvis una Doctorum sententia velit in tali casu dandum esse Tutorem pro omnibus a Judice Ecclesiastico, & altera teneat dandum esse pro omnibus a Judice Laico; Placet tamen sententia media docens unum tutorem pro Clericis dandum esse a Judice Ecclesiastico, & alterum pro Laicis dandum esse a Judice Laico; Nisi forte uterque Judex concurrat ad unum, & eumdem constituendum, qui utraque auctoritate respective regat. Et ratio est, quia, sicut Judex Laicus nullam habet Jurisdictionem in personam Ecclesiasticam, *cap. Bene quidem 1. dist. 96. cap. Ecclesia S. Maria 10. de Constitutionibus, cap. cap. Cum Laicis 12. de rebus Ecclesiæ alienandis, vel non*, cum similibus: Ita nec Judex Ecclesiasticus in personam, & causam mere Laicalem. *cap. Licet 10., & cap. Ex tenore 11. de Foro competente*, cum similibus.

29 Curator, si æque principaliter dandus sit personæ, puta furiosi, amentis, sicuti tutores pupillis principaliter quo ad personam, tunc dandus est a Judice, sub cujus Jurisdictione est persona, & sic si fuerit Clericus a Judice Ecclesiastico per dicta *supra num.25.* Vel si persona fuerit Laicalis sub uno Territorio, & bona ejus sub alio, Tutor dandus erit a Judice territorii, seu habitationis, sub cujus potestate est persona per dicta *supra num.23.* cum limitatione adducta *ibid. num. 24.*

30 Si persona ratione status sit sub uno Judice, scilicet Clericus sub potestate Eccl., & bona ejus sint sub potestate Laicali, & Curator dandus sit tantum bonis, tunc dari debet a Judice Laico, sub cujus Jurisdictione sunt eadem bona. Et ratio patet a contrario sensu ex dictis *supra num.25.* quod nempe pupillo Clerico dandus sit Tutor a Judice Ecclesiastico, quia principaliter datur personæ, & non nisi secundario rebus adeoque a contrario sensu, cum in nostro casu Curator dandus erit a Laico, sub cujus Jurisdictione sunt bona; Decius *consil.150. n.3., & 7.* Ripa *in cap.2. n.10. de Judiciis*, Marianus Socinus *in cap. Si quis Clericus num.23. de Foro compesent.* Alexander *consil.44. num.17. lib.5.* Rosignol. *loc. cit. prænot. 28. num.5.* & alii.

31 Si Curator dandus sit, non solum rebus, sed rebus simul, & personæ, licet principaliter rebus, & non nisi secundario personæ, tunc probabilius dandus est a Judice sub cujus potestate est persona: Et ratio est, quia licet persona sub illo munere non veniat, nisi secundario, ipsa tamen non potest cadere sub potestate Laicali, si fuerit Ecclesiastica, per Jura adducta *supra sub num. 25.* Nec sub alio Judice Laico, in cujus Territorio non degit, quamvis fuerit persona Laicalis, cum Judex non habeat Jurisdictionem in personam degentem extra suum Territorium, seu Provinciam, *cap. Romana 5. de sentent. Excommunicationis, cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6. l. Neque a Præside 5. Cod. Qui dare Tutores, vel Curatores possunt, l. Unica, Cod. Ubi petantur Tutores, & Curatores*, cum similibus, adeoque in tali casu dandus erit Curator ab illo Judice, sub cujus Jurisdictione est persona, cui dandus est. Sic expresse Rosignolus *loco citato numer.7.*, & alii.

Parentes possunt Testamento filiis suis impuberibus, sive masculini, sive feminini sexus Tutores constituere, si modo in potestate sua sint, textu expresso *in l. Lege duodecim 1. ff. De Testamentaria tutela*, ibi: *Lege duodecim tabularum permissum est parentibus liberis suis, sive feminini sive masculini sexus, si modo in potestate sint, tutores testamento dare*, & concordat *§. Permissum est 3. Institut. de tutelis*, cum similibus. 32

Pater etiamsi fuerit Minor 25. annis potest filiis suis dare testamento tutorem, si perpenso consilio id præstet; Et ratio est, quia tales filii ita sunt sub ejus patria potestate, ac si ipse esset major 25. annis, unde sicuti pater major 25. annis potest tutorem dare filiis sub sua patria potestate existentibus per Jura mox adducta, ita etiam pater minor 25. annis, dummodo perpenso consilio id præstet. Angelus Aretinus *in §. Furiosus num.2. Instit. Qui testamento Tutores dare possunt*, Montanus *de Tutoribus, & Curatorib. cap. 1. num.5.* Romanus *singul. 70. incip. Adultus*, Joan. Guttierez. *de Tutor., & Curator. part.1. cap.3. num.11.* Rosignol *loc. cit. prænot. 5. num.2.* & alii. 33

Si autem pater fuerit adhuc ipse sub patria potestate, quamvis fuerit major 25. annis, non potest filiis suis Tutorem dare. Existente enim patre sub patria potestate, sunt sub eadem etiam ipsius filii, & sic nepotes ex filio respectu Avi, per text. *in l. Nam Civium, ff. Qui sunt sui, vel alieni Juris, leg. Si maritus, Cod. de patria potestate*, cum similibus. Pater autem potest solum tutorem dare filiis existentibus sub sua potestate ex *cit. l. Lege duodecim 1. ff. de testamentaria tutela*, ibi: *Si modo in potestate sunt*, cum similibus, adeoque pater adhuc existens sub patria potestate, cum sui filii non sint sub ejus potestate, sed sub potestate Avi, non potest eis testamento tutorem constituere; Montanus *de tutor., & curator. cap.3. num.47.* Carolus Philippus Corneus *consil.129. num.9., & 10. vol. 1.* Rosignol *loc. cit. prænot. 5. num.6.*, & alii. 34

Potest pater, superstite matre, filiis suis impuberibus tutorem dare, ipsa matre exclusa. Habetur clare „ ex Authent. Matri, & Aviæ, eod. Quando mulier tutelæ Officio fungi possit, ibi: Matri, & Aviæ secundum ordinem tutelam etiam ante agnatos subire permittimus . . . solis testamentariis tutoribus eas præcedentibus Legitimis, & Dativis postpositis: Defuncti namque voluntatem præponi volumus, Rota part.4. recent. tom.2. decis. 435. num.10. 35

Mater qua Mater est, non potest filiis testamento tutorem constituere, *leg. Mater 4. Cod. de testamentaria Tutela, leg. Pater 4. ff. de confirmando tutore*, Montanus *de tutor., & Curator. cap.8. num.38., & cap.24. num.18.* Marianus Socinus *consil.59. num.29. lib.3.* Angelus Aretinus *in tractat. de testament. verb. tutoris autem* Sanfelicius *decis. 206. numer.3.* Decius *in leg. Quo tutela num.2. ff. de Regul. Jur.*, & alii. Et ratio est, quia Jura permittunt parentibus testamento constituere tutores filiis, & nepotibus, si illos habeant in potestate, textu expresso „ in l. Lege duodecim 1. ff. de testamentaria tutela, l. Ut ne 1. §.1. ff. de confirmando tutore §. Permissum 3. Instit. de tutelis „. Mater autem qua talis est, non habet liberos in potestate §. Ceteri 3. Instit. de Heredum qualitate, & differentia, & §. Feminæ 10. Institut. de Adoptionib. adeoque mater qua mater est, non non potest filiis testamento tutorem constituere. 36

Dicitur autem notanter *Mater qua Mater est*, quia si Mater in testamento filium Heredem instituat, & simul tutorem ei constituat, erit recte constitutus tutor, & a Judice 37

,, cum inquisitione confirmandus ,, l. Mater 4. Cod. de testamentaria tutela, ibi: Mater testamento filiis tutores ,, dare non potest, nisi eos heredes instituerit, leg. Pater 4. ,, ff. de testamentaria tutela, ibi: Pater herede instituto filio, vel exheredato, tutorem dare potest, Mater autem ,, non nisi instituto quasi in rem potius, quam in personam ,, tutorem dare videatur, sed & inquiri in eum, qui matris testamento datus est tutor, oportebit.

38 Item quilibet extraneus, si impuberem Heredem instituat, tutorem ei constituere potest, a Judice cum inquisitione confirmandum, *l. Si patronus 4. & l. tutores 5. ff. de confirmando tutore*.

39 Item Patronus, si Liberum Heredem instituat, potest ei tutorem constituere; a Judice probabilius cum inquisitione confirmandum, *leg. Si Patronus 4. ff. de confirmando tutore*; Quinimmo plurimi Doctores citati, & secuti a Doctissimo Rosignolo *l. c. contract. 17. disq. 2. §. 86. num. 5.* docent posse Patronum tutorem constituere suo Liberto, sive ipsum Heredem instituerit, sive non instituerit.

40 Pater potest in testamento dare tutorem filiis suis quemcumque sibi benevisum; Unde licet femina sit incapax a Jure per textum *in l. Feminae 18. ff. de tutelis, l. Tutelam 1. Cod. Quando mulier tutelae Officio*, tamen ex voluntate testatoris potest tutelam exercere per text. *in l. Liberto 31. §. 6. ff. de negotiis gestis*, ibi: *Quamquam Mater filii negotia secundum patris voluntatem pietatis fiducia geret*, & ibi Doctores, quos allegat, & sequitur Rota *part. 2. recent. tom. 2. decis. 435. num. 6.* ubi *num. 17., & 18.* subjungit, quod licet femina non possit esse tutrix ob imminentiam litium; Hoc tamen non procedit in tutrice data a testatore, cum ejus fides videatur approbata a testatore, verisimiliter non ignorante litium occasionem.

41 Si pater in suo testamento constituit tutorem filiis, & filiabus, tutela extenditur etiam ad posthumos, & posthumas, ,, textu expresso ,, in §. Si quis filiabus 5. Instit. Qui testamento Tutores dari possunt, l. Si quis filiabus 5. ff. de ,, testamentaria tutela, cum similibus.

42 Si pater in testamento constituit tutorem pro filiis tutela extenditur etiam ad filias; textu expresso *in l. Si quis ita 16. ff. de testamentaria tutela*, cum similibus.

43 Si pater in testamento constituit tutorem filio, & plures habuerit, tutela extenditur ad omnes ejusdem filios, textu expresso *in cit. l. Si quis ita 16. §. 1.*, cum similibus.

44 Si pater filiis suis testamento tutores dederit, censetur & nepotibus consuluisse, modo illi in potestate patris non sint relapsuri; Secus si filiis, retento proprio nomine filiorum, ,, textu expresso ,, in §. Si filiabus 5. Inst. Qui testamento ,, tutores dare possunt, ibi: Quod si nepotes sint, an appellatione filiorum, & ipsi tutores dati sint? dicendum ,, est, ut & ipsis quoque dati videantur, si modo liberos ,, dixerit, ceterum si filios non continebuntur, aliter enim ,, filii, aliter nepotes appellantur, & sic expresse concordat etiam l. quid si 6. ff. de testamentaria tutela.

45 Pater filiis sub patria potestate non existentibus, sed mancipatis, non potest constituere tutorem simpliciter, cum ad ,, id requiratur patria potestas ex ,, §. Permissum 3. Inst. de ,, Tutelis, l. Lege duodecim 1. ff. de testamentaria tutela, ,, l. Ut ne 1. §. 5. ff. de confirmando tutore ,, sed solum potest ipsis tutorem constituere a Judice confirmandum, & quidem sine inquisitione, textu expresso ,, in §. Sed, & si 5. ,, ff. de tutelis, ibi: Sed, & si emancipato filio tutor a ,, patre datus fuerit testamento, confirmandus est ex sententia Praesidis omnimodo, idest sine inquisitione.

46 Pater nequit filio suo naturali, & illegitimo dare tutorem testamento, nisi vel illum heredem instituat, vel aliquid eidem relinquat, textu expresso *in l. Naturali filio 7. ff. de confirmando tutore*, ibi: *Naturali filio, cui nihil relictum est, tutor frustra datur a patre, nec sine inquisitione confirmatur*. Et ratio inter alias est, quia ad constituendum tutorem testamento filiis requiritur patria potestas, ex citatis Juribus *supra num. 45.* Filius autem naturalis, & illegitimus non est in potestate patris, textu expresso *in §. Si adversus 12. & §. Aliquando 13. Inst. de Nuptiis*.

47 Regulariter in testamento dari nequit tutor quoad exercitium tutelae, qui non attigerit 25. annum suae aetatis, textu ,, expresso ,, in §. Item major 13. Inst. de excusat. tutorum, ,, ibi: Minores autem 25. annis olim quidem excusabantur, ,, nostra autem constitutione prohibentur ad tutelam vel Curam aspirare, adeo ut nec excusatione opus sit, & §. Furiosus 2. Inst. Qui testamento tutores, ibi: Furiosus, vel ,, minor 25. annis tutor testamento datus, tutor tunc erit, ,, cum compos mentis, aut major 25. annis tutor fuerit ,, factus.

48 Filius familias, non obstante, quod sit sub patria potestate, si habeat ceteras conditiones ad hoc requisitas, non interdicitur a munere tutelae, textu expresso ,, in princ. Instit. ,, Qui testamento tutores dari possunt, ibi: Dari autem ,, tutor potest testamento, non solum pater familias, sed ,, etiam filius familias. Et concordat l. Filius familias 9. ff. ,, de his, qui sui, vel alieni Juris sunt, ibi: Filius familias ,, in publicis caussis loco patris familias habetur, veluti si ,, Magistratum gerat, vel tutor detur.

49 Servus durante servili sua conditione, nequit testamento ,, tutor constitui, textu expresso ,, in l. In servili 7. Cod. ,, Qui dare tutores, vel Curatores possunt. Et concordat l. Qui tutelam 38. §. 1. ff. de testamentaria tutela, & §. Sed, ,, & servus 1. Inst. Qui testamento tutores dari possunt.

50 Si autem servus constituatur tutor a proprio Domino cum scientia servitutis, nec intelligitur actu praevio liberari a servitute, & sic recte tutor constitutus, textu expresso ,, in cit. §. Sed, & Servus 1. Inst. Qui testamentu tutores &c. ,,

51 Si vero sit Servus alienus, solum cum liber erit, habebitur verus tutor, ,, textu expresso ,, in cit. §. Sed, & Servus, & in cit. l. Qui ,, tutelam 28. §. 1. ff. de testamentaria tutela

52 Episcopi, & Monachi nequeunt esse tutores testamentarii, ,, textu expresso ,, in Authent. de Sanctissimis Episcopis, seu ,, Novella 123. cap. 5., ibi: Deo autem amabiles Episcopos, ,, & Monachos ex nulla Lege Tutores, aut Curatores cujuscumque personae fieri permittimus. Rota par. 4. recent. ,, tom. 2. decis. 116. n. 16., & p. 16. decis. 252. n. 19.

53 Immo neque Sacerdotes, aliique Clerici in Sacris constituti possunt esse tutores testamentarii. Bartolus *in Authent. c. 5. num. 1.* Abbas *in cap. Non eo minus num. 15. de Immun. Eccles.* Bertrandus *cons. 116. part. 2. lib. 2.* Alciatus *praesumpt. 18. Reg. 3.* Guttierez de *Tutor. part. 1. cap. 1. num. 39.* Carolus de Grassis *de effectibus Cleric. cap. 16. a num. 1. usque ad 16.* Rosign. *loc. cit. praenot. 6. num. 14.* cum plurimis aliis ibi allegatis, & colligitur etiam *ex cit. Authent. cap. 5.* ubi licet Sacerdotibus, Diaconis, & Subdiaconis videatur concedi facultas ad tutelam, haec tamen facultas restringitur ad tutelam Legitimam, ut ipsiusmet verba indicant, & Interpretes passim intelligunt.

54 Sacerdotes igitur, aliique Clerici saeculares, licet non possint esse tutores testamentarii, possunt tamen esse tutores ,, Legitimi, cit. Authent. seu Novella 123. cap. 5., ibi: ,, Presbyteros autem, & Diaconos, & Subdiaconos Jure, ,, & Lege cognationis tutelam, aut Curam suscipere hereditatis permittimus proprio, & solo gradu cognationis ad tutelam, & Curam vocatis, hujusmodi suscipere administrationem permittimus. Et concordat c. Pervenit ultim. ,, dist. 86. ,, & tenent passim Doctores; Et ratio cur Clericis saecularibus permittitur tutela legitima, non autem testamentaria, est stricta Lex agnationis, cognationis, & sanguinis, quae adeo indicta est humanis cordibus, ut vix videatur posse avelli, & ideo ex benigna Jurium Indulgentia permittitur eis tutela Legitima, & non testamentaria, in qua non viget sic strictum vinculum sanguinis.

55 Episcopi autem, & Monachi neque possunt esse Tutores Legitimi, ut patet *ex cit. Authent., seu Novella 123. cap. 5.* per verba adducta *supra num. 52.* Et ratio est, quia Episcopalis cura adeo gravis, & urgens est, & stricta erga Deum, ut excludat omnimodam Curam temporalem, & cum sit in ordine ad Deum, & ad bona spiritualia, praevalere debet cuicumque temporali: Et Monachi ex vi proprii Instituti intelliguntur Saeculo mortui, & soli Deo vivere, unde nullatenus decet eos externis publicis curis implicari, *c. Monachis 35. caus. 16. q. 1.*

56 Qui habet bona indivisa cum pupillis, potest eorumdem esse Tutor Testamentarius, si Testator noverit talem indivisionem: Testator enim ipsum eligens cum plena cognitione talis indivisionis, videtur absolute fidere ejus personae, ipsiusque fidem totaliter approbare per text. *in leg. Tres Tutores 55. §. final. ff. de administratione Tutor.* Unde Testamentarii ,, Tutores satisdare non coguntur ,, Institut. De satisdatione ,, Tutorum in principio, ibi: Nam Tutores testamento dati satisdare non coguntur, quia fides eorum, & diligentia ,, ab ipso testatore approbata est.

57 Item Creditor, & debitor potest Testamento tutor constitui,

tui, si testator plenam cognitionem habuerit de tali Credito, „ & debito „, arg. dictis, & allegatis Juribus numer. antecedenti.

58 Civis alterius Civitatis potest constitui tutor testamentarius „ pupillorum alibi degentium, textu expresso „, in l. Quæro „ 32. ff. De testamentaria tutela, ibi: Quæro an, non „ ejusdem Civitatis Cives testamento quis tutores dare „ possit: Paulus respondit posse.

59 Mutus nequit esse tutor, textu expresso „, in leg. tutela 1. „ §. 12. ff. De tutelis, ibi: Mutus tutor dari non potest, „ quoniam Auctoritatem præbere non potest, leg. Agnato 10. „ ff. De Legitimis tutoribus, ibi: Surdus, & mutus nec Legitimi „ tutores esse possunt, cum nec testamento, nec alio modo „ utiliter dari possint.

60 Item nec surdus potest esse tutor, textu expresso „, in cit. „ leg. tutela 1. §. 3. ff. De tutelis, ibi: Surdum non posse „ dari tutorem plerique, & Pomponius lib. 69. ad Edictum „ probant, quia non tantum loqui, sed audire tutor debet, „ & citat. leg. Agnato, per verba numer. antecedenti ad- „ ducta.

61 Item Furiosus durante furore, & amens durante amentia nequit esse tutor, text. expresso „, in §. Furiosus 2. Institut. „ Qui testamento tutores dari possunt, & leg. Furiosus 11. ff. „ De tutelis.

62 Item Prodigus tutor esse non potest „, leg. His qui 12. §. 2. „ ff. De tutoribus. & Curatoribus datis ab his, & arg. leg. „ Nemo 5. Cod. De Legitima tutela.

63 Feminæ, quamvis de Jure nequeant ordinarie esse Tutrices, possunt tamen ex voluntate testatoris tutelam exercere per dicta, & Jura adducta *supra n.40.*

64 Si maritus in testamento Uxorem tutricem filiorum constituerit etiam in casu secundarum nuptiarum, non est necesse, quod eadem uxor renunciet secundis nuptiis; Quamvis enim Mater transiens ad secundas nuptias, ipso jure privetur tutela filiorum prioris Matrimonii, per text. *in Authent. Sacramentum, Cod. Quando mulier tutelæ Officio, l. Si pater 3. Cod. eod. l. Lex quæ tutores, §. Lex enim, Cod. de administr. tutor. & Authent. ut sine prohibitione vers. propterea igitur, Collat.* 7. tamen dicta jura procedunt solummodo, vel quoad tutelam Legitimam, vel quando aliter non est dispositum a testatore, qui potest quamcumque legem juri non repugnantem pupillis, & rebus suis statuere, cum provisio hominis cessare faciat provisionem Legis, *l. final. Cod. de pact. convent. l. Et habet, §. Cum quis, ff. De Precario*. Ubi patet de tutore, qui ex dispositione Legis satisdare tenetur rem pupilli salvam fore finita tutela, per text. *in princip. Inst. de Satisdatione tutorum, & l. Sciendum 1. l. In dubium 3. Cod. de tutore, qui satis non dedit*, cum similibus; tamen ad hoc onus non tenetur, quando a testatore fuit liberatus, ut communiter tradunt Doctores per text. *in cit. Juribus*, cum similibus.

65 Secus autem est dicendum, si maritus simpliciter eam constituerit tutricem testamentariam, quia talis simplex dispositio sine ullo adjecto intelligitur facta secundum dispositionem juris; jus autem disponit, quod mulier, ut valide suscipiat tutelam teneatur renunciare secundis nuptiis, ex Senatus consulto Vellejano, textu expresso *in l. si pater 3. Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, & quod si transeat ad secundas Nuptias ipso jure privetur tutela filiorum prioris Matrimonii, ut *ex cit. Juribus in principio num. Antecedentis.*

66 Tutela Legitima competit proximiori pupilli, text. expresso in §. *Cum autem 7. Institut. de capitis deminutione, l. legitimæ tu-*
67 *telæ 1. ff. de Legitimis tutoribus*, cum similibus. Et si plures fuerint in eodem gradu, omnes debent admitti ad ipsam tutelam textu expresso *in leg. Si plures 9. ff. de Legitimis tutoribus.*

68 Mater in tutela filiorum impuberum non præfertur Avo paterno. Colligitur aperte *ex §. Permissum est 3. Institut. de tutelis, ex leg. Lege duodecim 1. leg. Si hereditas 10. §. 2. ff. De testamentaria tutela*, ubi habetur, quod Avus paternus mortuo filio, & adhuc superstite Nuru, potest testamento dare nepotibus ex eodem filio, & Nuru tutorem, etiam ad exclusionem ejusdem Nurus; adeoque existente Avo paterno simul cum Nuru Matre filiorum impuberum, Avus ipse paternus erit præferendus; Cum enim hic possit dare alium tutorem ad exclusionem ejusdem Nurus a tali tutela, a fortiori poterit ipsemet dictam tutelam exercere ipsa Nuru exclusa.

69 Præfertur tamen mater in tutela filiorum Avo materno. Sic tacite videtur sentire Glossa *in Authent. Matri, & Aviæ vers. Item quid sit, Cod. quando mulier tutelæ Officio*, ubi dicit, quod *si fuerint Mater, & Avus, præponitur Avus paternus*; Unde cum in suppositionem talis præpositionis indefinitæ, quod *fuerint Mater, & Avus* limitet prælationem solum in favorem Avi paterni, videtur ipsam prælationem denegare Avo materno. Et hoc suadet aperta ratio, quia in tantum conceditur prælatio Avo paterno, & denegatur materno, quia majora substant onera illi, quam isti. Ille enim per prius in concursu cum matre tenetur nepotes alere, & neptes dotare, iste vero, scilicet maternus, nisi per posterius ad matrem; Et insuper in illo salvatur ratio agnationis, respectu cujus major solicitudo, & cura præsumitur, in isto vero nequaquam, cum sit alterius agnationis. Unde jura videntur magis fidere Ascendentibus per virilem sexum, quam Ascendentibus per femineum. Sic expresse Rosignolus *loc. cit. prænot. 10. num. 15.* & alii.

Item Mater præfertur Aviæ sive paternæ, sive maternæ; 70
Et ratio est clara, quia ceteris paribus ille præferendus est in munere Tutelæ, qui proximior est in gradu ascendentis, & linea, *arg. §. Cum autem 7. Institut. de capitis deminutione, leg. Legitimæ tutelæ 1. ff. De Legitimis tutoribus*, cum similibus, ubi statuitur, quod tutela Legitima competat proximiori pupilli: Atqui Mater comparative ad Aviam, sive maternam proximior est in linea, & gradu ascendentis; ergo est ipsa præferenda. Nec valet dicere, quod sicuti Matri præfertur Avus paternus, ita etiam debeat ipsi præferri Avia paterna. Non valet, inquam, quia in ordine ad tutelam diversa est omnino ratio de Avia, ac de Avo paterno in ordine ad Matrem: perpensius enim consilium, & salubrius judicium consideratur in Avo paterno comparative ad Matrem, ac consideretur in Avia paterna comparative ad eandem Matrem in ordine ad administrationem pupillorum, ac eorumdem substantiæ; Tum quia feminæ non admittuntur ad tutelam, *leg. Femina 18. ff. De tutelis, l. tutelam 1. Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, cum similibus. Et solum ex speciali privilegio est id concessum Matri, & Aviæ. *Authen. Ut liceat Matri, & Aviæ, & Authent. Matri, & Aviæ,*
Cod. Quando mulier tutelæ Officio. Privilegium autem in 71
ordine ad easdem intelligendum est cum ordine successivo ad normam aliorum tutorum Legitimorum, inter quos præferuntur semper proximiores in gradu, *§. Cum autem 7. Institut. de capitis deminutione, leg. Legitimæ tutelæ 1. ff. De Legitimis tutoribus*, cum similibus, adeoque cum Mater comparative ad Aviam, sive paternam, sive maternam proximior sit in linea, & gradu ascendentis, debet omnino præferri. Sic docent Montanus *de tutoribus, & Curatorib. cap. 15. n. 6.* Menochius *de Arbitrar. Judic. lib. 2. cent. 3. casu 150. num. 3.* Marcus Antonius Sabellius *in Summ. divers. tractat. in verb. tutela numer. 8. vers. Quod tutela Legitima*, Corneus *consil. 274. num. 1. l. 3.* Rosignolus *loc. cit. numer. 9., & 10.*, & alii.

Avia paterna præsertim in Italia præferenda est maternæ; 72
Sicut enim Avus paternus, non obstante identitate gradus, & sexus præfertur materno in munere tutelæ, ita etiam Avia paterna præferenda est maternæ, ut servetur ordo; Quamvis enim *in Novella 118. Justiniani Imperatoris*, sit sublatum antiquum Jus Agnatorum, & sit novum jus conditum, quod nempe tam agnati, quam cognati, qui proximi sunt, & idonei ad Tutelam, ut heredes redes, ita, & tutores esse debeant; Tamen per universam fere Italiam ex juribus municipalibus, & consuetudinariis agnati etiam quoad successionem præferuntur cognatis, quibus stantibus videtur ibi adhuc vigere jus antiquum, quod scilicet prælatio detur agnatis. Sic testantur, & tenent Milyngerius *Institut. de Legitim. agnator. succession.* Montanus *de Tutorib., & Curator. cap. 15. num. 46.* Rosignol. *loc. cit. num. 13. 61., &* 28. ac alii plures.

Non existente Avia paterna, nec materna, admittenda 73
est ad tutelam Proavia, *arg. Authen. Ut liceat Matri, & Aviæ, & Authent. Ut Matri, & Aviæ, Cod. Quando mulier tutelæ Officio*. Proavia enim proprie venit nomine Aviæ, per text. *in l. Appellatione 51. ff. de verbor. significat.*, ibi: *Appellatione parentis non tantum Pater, sed etiam Avus, & proavus, & deinceps omnes superiores continentur, sed & Mater, & Avia, & Proavia*. Sic Bartolus *in leg. Si quis sub conditione num. 16. ff. de Testamentaria tutel.* Joannes Guttierez *de tutor., & Curator. part. 1. cap. 8. num. 17.* Rosign. *loc. cit. num. 14.* & alii passim.

In concursu Avi materni cum Avia materna præfertur Avus; 74
In omnibus enim aliis, ceteris paribus, masculi præferuntur femi-

feminis, ut patet in concursu patris, & matris, in concursu Avi paterni, & Aviæ maternæ, in concursu fratrum, & Sororum, quia in masculis consideratur perpensius consilium, & salubrius judicium, quam in feminis, quoad administrationem pupillorum, eorumque substantiæ. Bartolus *in l. Si quis sub conditione num. 9. ff. de Testamentaria tutela*, Montanus *de tutoribus, & Curator. cap. 15. numer. 47.* Decius *consil. 188. numer. 1., & 2.* Rosignol. *loc. citat. numer. 16.* & alii.

75 Mater etiam tantum naturalis præfertur in omnibus casibus, in quibus præfertur Mater Legitima. Sic Glossa communiter recepta *in Authent. Matri, & Avia verb. Matri, Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*, per clarum text. *in Novella 94. cap. 1. in fine, & l. Si pater 3. Cod. Quando mulier Tutelæ Officio.*

76 In concursu Patris, & Matris naturalis præfertur Mater, Mater enim naturalis semper est certa, & Jura cognationis semper cum filiis retinet, & sicut filii naturales, & etiam spurii succedunt Matri, per text. *in leg. Modestinus, l. Hac parte, l. Spurius, ff. Unde cognati*, ita etiam Mater eisdem filiis succedit, per text. *in cit. l. Hac parte, & l. Spurius, ff. Unde cognati*. Unde quoad Matrem pro legitimis habentur, *leg. Si suspecta 29. §. 1. ff. de Inofficioso Testamento*. Adeoque, cum hæc non verificentur respectu Patris naturalis, stat quod ipsi sit præferenda naturalis Mater. Bartolus *in Authentic. Matri, & Avia num. 3. Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*; Montanus *de Tutor. & Curator. cap. 15. num. 25. & seq.* Angelus *de Legitima patron. Tutela num. 6.* Rosignol. *l. c. n. 20.* & alii.

77 Excipe tamen in casu, quo filii naturales essent a Patre legitimati, quia tunc debet præferri Pater, cum filii legitimati, necdum per subsequens Matrimonium, sed etiam per Rescriptum Principis habeantur tamquam veri legitimi, adeoque sicuti Pater præfertur respectu filiorum Legitimorum, ita etiam respectu Legitimatorum. *Communis.*

78 In concursu Matris, & Aviæ cum Fratre majori Filiorum, & Nepotum ordine successivo præferuntur Mater, & Avia, textu expresso *in cit. Authent. Matri, & Avia, Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*, ibi: *Matri, & Aviæ secundum ordinem tutelam etiam ante agnatos subire permittimus*,

79 Item Mater, & Avia præferuntur etiam Patruis. Decius *in cap. Ex parte, de appellatione, & consil. 16.* Gualdus *de Caut. ultim. voluntat. Tit. de Tutorib. Cautel. 1.* Rosignol. *loc. citat. numer. 23.*, & alii per text. *in cit. Authent. Matri, & Avia.*

80 Comparando Fratres utrinque conjunctos cum Patruis etiam ex parte Patris, præferuntur Fratres, si fuerint majores. *Communis.* Consanguinei enim proximiores præferuntur remotioribus, textu expresso *in §. Cum autem 7. Instit. de Capitis deminutione, l. Legitima Tutelæ 1. ff. de Legitimis tutoribus*, cum similibus.

81 Frater utrinque conjunctus in tutela Fratrum suorum impuberum præfertur Fratri ex uno tantum latere conjuncto: in Fratre enim utrinque conjuncto præsumitur major propensio, & affectio intensior erga Fratres, & sic etiam major solicitudo, ac cura, quam sit in alio Fratre ex uno tantum latere conjuncto, adeoque est præferendus. Baldus *in l. de emancipatis, Cod. de Legitim. heredib.* Stephanus Gratianus *discept. Forens. cap. 671. num. 19.* Rosignol. *loc. cit. num. 25.*, & alii.

82 Concurrentibus duobus Fratribus utrinque conjunctis, & habilibus, uterque æque primo admittendus est ad tutelam, etiamsi unus respectu alterius sit minoris ætatis; Cum enim omnes sint in eodem gradu, & capaces administrationis tutelæ respectu impuberum, & æquale Jus habeat succedendi, sic etiam æqualiter debent ad dictam tutelam admitti, per text. *in l. Si plures, ff. De legitimis tutoribus*, ibi: *Et si eodem gradu plures sint, omnes tutelam nanciscuntur.*

83 Concurrentibus agnatis, & cognatis secundum modernam dispositionem Juris communis admittuntur ad tutelam proximiores in gradu, nulla habita ratione cognationis, & agnatio-
84 nis, textu expresso *in Novella 118. cap. 5.* Secundum autem consuetudinem, & Jura municipalia totius fere Italiæ præferuntur agnati Cognatis. Mynsingerius *Inst. de legitima agnatorum successione*, Montanus *de tutor. & Curator. cap. 15. n. 48.* Rosignol. *l. c. n. 28* & alii. Vide *supra n. 72.*

85 Tutor, sicuti & Curator eum primum, Judicis auctoritate interveniente, bonorum administrationem suscepit, Inventarium conficere debet, textu expresso *in l. tutor 7. ff. de administratione tutorum, & Curatorum, & l. tutores vel Curatores 24. Cod. eod.*

Talis Inventarii confectio debet præcedere administratio- 86
nem, exceptis tamen aliquibus casibus necessitatis, & signanter casu, quo res aliqua non admitteret dilationem, ex quo posset statim periclitari, cujusmodi sunt fructus, & alia similia, quæ sunt obnoxia corruptioni, *cit. l. tutor 7. ff. de administrat. tutor. & Curator. in princip.* ibi: *Nihil itaque gerere ante Inventarium factum eum oportet, nisi id, quod dilationem nec modicam expectare possit*, & concordat *l. Veteris Juris 13. §. 1. Cod. Arbitrium tutelæ.*

Non tenetur tamen tutor Inventarium conficere casu, quo 87
testator id ei remiserit, aut vetuerit; Montanus *de tutor. & Curator. c. 32. regul. 5. n. 26.* Julius Clarus *in §. testamentum q. 66.* Baldus *in l. Cum tale §. sitius, ff. de condit. & demonstr.* Jason. *in l. Nemo post n. 65. & seq. ff. de Legatis 1.* Sebastia. Mantic. *de Inventar. cap. 1. n. 44.* Practic. Papiens. *in forma reddit. ration. tutor. gloss. n. 15.* Rosignol. *l. c. p. 2. contract. 17. prænot. 5. n. 22.* & alii per text. *in l. Veteris Juris 13. §. 1. Cod. Arbitrium tutelæ*, ibi: *Nisi testatores, qui substantiam transmittunt, specialiter Inventarium conscribi vetuerint*; Tunc enim præsumenda est regulata testatoris dispositio; Vel quia per hoc præsumitur consulere utilitati pupillorum, per text. *in l. Nec in eo in fin. ff. de Adult.* Vel ne forte secreta patrimonii sui pandantur, *l. Quod plerumque 2. Cod. de alimentis pupillo præstandis.*

Curatores iis omnibus dari possunt, qui suis rebus superes- 88
se non possunt, textu expresso *in §. Sed et mente captis 4. Instit. de Curatoribus, l. His qui 12. ff. de tutoribus, & Curatoribus datis ab his, l. Sed & aliis 2. ff. de Curatoribus furioso, & aliis.*

Generaliter loquendo Curatores dantur Minoribus, qui 89
excesserunt annum 14. nec pervenerunt ad 25. *Instit. de Cur. in princip. Instit. Quibus modis tutela finitur in princip. l. Nisi 4. in princip. ff. de tutel. & rationib. distrahend. l. Si Curatores 1. Cod. Quando Tutores, & Curatores esse desinant.*

Curatores dari possunt furiosis, & mente captis, etiam si 90
excesserint 25. suæ ætatis annum; *§. Furiosi 3. & §. Sed & mente captis 4. Inst. de Curatorib. l. Lege duodecim 1. ff. de Curatorib. furioso, & aliis, l. de creationibus 27. Cod. de Episcopali audientia.*

Si Filius familias inciderit in amentiam, & furorem, 91
licet fuerit emancipatus, Pater erit eius Legitimus Curator, *leg. Cum furiosus 7. Cod. De curatore furiosi*, ibi: *Qui enim talis affectus extraneus inveniatur, ut vincat paternum? Vel cui alii credendum est res liberorum gubernandas, parentibus derelictis.*

Si pater factus fuerit furiosus, & amens, constituendus est 92
ejus Tutor filius ætate major, *l. Lege duodecim 1. ff. de Curatoribus furioso, & aliis, leg. his, qui 12. ff. de Tutoribus & Curatoribus furioso, & aliis.*

Item si mater facta fuerit furiosa, & amens, est ei dandus 93
filius Curator, textu expresso *in cit. l. Furiosa 4. de Curatoribus furioso, & aliis*, ibi: *Furiosæ matris Curatio ad filium pertinet. Pietas enim parentibus, etsi inæqualis est eorum potestas, æqua* (seu æqualis) *debebitur.*

Curatores dari possunt prodigis, *l. Lege duodecim 1. ff. de* 94
Curatoribus furioso & aliis, l. Dabimusque §. Sed æquissimus,
ff. de privileg. credit. Et ad dandos tales Curatores sufficit, 95
quod prodigiorum conjuncti habentes notitiam de eorum prodigalitate, eos petant; *l. De tutela 7. cod. de in integrum re-*
stit. minor. Immo etiam nemine petente, potest Judex ex 96
Officio, si notorie constet de prodigalitate, Curatorem dare tali prodigo; quia prodigus æquiparatur furioso, *cit. leg. lege duodecim 1. ff. de curatoribus furioso, & aliis. l. Fulcinius 7. §. 9. 10. 11. & 12. ff. Quibus ex causis in possessionem eatur*, cum similibus.

Curator dari potest assiduo Lusori; Ipse enim æquiparatur 97
prodigo, eum bona sua inordinate exponat fortunæ alearum, aliorumque ludorum periculis. Unde Jura adducta de prodigo faciunt etiam pro assiduo Lusore: Decius *in cap. ultim. in fine; de Judiciis*, Pinellus ad *l. 4. & ultim. cod. De bonis matern.* Montanus *de tutor. et curator. cap. 28 n. 49. cum seq.* Rosignol. *l. c. p. 1. contract. 17. prænot. 27. n. 67.* & alii.

Item Curator dari potest feminæ prodige, & luxuriose 98
viventi; *l. Et mulieri 15. ff. de curator. furioso, et aliis*, & faciunt Jura adducta de prodigis.

Masculo tamen luxuriose viventi non interdicitur admini- 99
stratio, Speculator *in tit. de Actore §. 1.* Albericus, & Cumanus

mantus in l.Is cui bonis, ff. de verbor. significat. Felinus, & Decius in cap. Personalis, de Judiciis Jason in l.4. §. Sed eo quod meretrici, ff. de condict. ob turpem causam; Rosignol. loco cit. n.71. & alii; Jura enim plus deferunt feminæ luxurianti, quam masculo, l.Lucius 9. ff. de Jure Fisci, ubi Fiscus aufert a femina fornicaria id, quod ab Amasi recepit ob copiam factam sui corporis, nec tamen in aliquo damnat masculum cum ipsa congredientem, & facit textus Evangelicus Joan.8. n.4. ubi fit a Scribis, & Pharisæis fortis instantia pro condemnatione, & punitione feminæ adulteræ, & nulla penitus de viro adultero, ibi:,, Magister hæc mulier ,, modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses
100 ,, mandavit nobis hujusmodi lapidare ,,. Si autem masculus, nedum luxuriose, sed & prodige viveret, posset ei dari Curator uti prodigo per Jura adducta supra n.94. et seq.

101 Maritus non potest dari Curator uxori suæ, textu expresso in l.Virum 14. ff. de curatorib. furioso, et aliis, ibi: ,, Virum Uxori mente captæ Curatorem dari non oportet, l. ,, Maritus 2. Cod. Qui dare tutores, vel Curatores possunt, ,, ibi: Maritus, etsi rebus Uxoris suæ debeat affectionem, ,, tamen Curator ei creari non potest.

102 Curatores dari possunt captivis quantumvis majoribus, textu expresso in l.Mutuo 6. ff. de Tutelis, §.4. in fine, ibi: Immo curator substantiæ dari debet, ne in medio pereat.

103 Item propter eamdem rationem possunt dari Curatores absentibus, arg. cit. l.Mutuo §.4. Alexander consil.4. n.4. lib.2. et consil.121. n.5. lib.6. Decius consil.275. n.4. Angelus consil. 193. Mortuo debitore, Rosignol. l.c. n.73. & alii.

104 Item Curatores dari possunt mutis & surdis, textu expresso in §.Sed et mente captis 4. Instit. de curat., l.Nec mandante 8. §.3. ff. de tutor., et curator. datis, l.cui eorum §.In curatoribus, ff. de postulando, leg. vel Surdo, ff. de privileg. credit.

105 Curatores, & Tutores regulariter tenentur satisdare, seu idoneam fidejussionem præstare, Res minorum, & pupillorum salvas fore, textu expresso in princip. Instit. de satisdatione tutorum, et curatorum, l.et De die 8. ff. Qui satisdare cogantur, §.4. & concordat tot. tit. ff. Rem Pupilli, vel adolescentis salvam fore, cum similibus.

106 Excipiuntur tamen tutores testamentarii, textu expresso in cit. Instit. de satisdatione tutorum et curatorum in princip. ,, ibi: ,, Nam tutores testamento dati satisdari non coguntur, ,, quia fides eorum, & diligentia ab ipso testatore appro- ,, bata est.

107 Item variis aliis relictis apud Juristas videndis excipiuntur etiam tutores, & Curatores dati ex inquisitione, textu expresso in cit. Instit. de satisdatione tutor., et curator. in princip. ibi: ,, Item ex inquisitione tutores, vel curatores dati satisdatio- ,, ne non onerantur, quia idonei electi sunt.

108 Tutores, & Curatores tenentur administrare bona Pupillorum, & Minorum tali cura, & diligentia, qualem providus Paterfamilias propriis bonis adhibere solet, textu expresso in l.A tutoribus 33. ff. de administratione tutor. et curator. ,, ibi: ,, A tutoribus, & curatoribus pupillorum eadem di- ,, ligentia exigenda est circa administrationem rerum pupil- ,, larium, quam Paterfamilias rebus suis ex bona fide præbe- ,, re debet.

109 Tutores, & Curatores tenentur operam dare, ut ex bonis immobilibus ab ipsis administratis fructus consueti proveniant, bona mobilia minus utilia vendere, pecuniam non otiosam relinquere, sed eam inutilem, & tutam prædiorum emptionem, & in annuos redditus ad pupillorum, & Minorum emolumentum convertere; Quibus culpabili eorum incuria neglectis, obligantur ad restitutionem totius Interesse, textu expresso in l.Tutor 7. §.2. ff. de administratione, et periculo tutor. et curator. ibi: ,, Si tutor cessaverit in distractione ea- ,, rum rerum, quæ tempore depereunt, suum periculum fa- ,, cit; Debuit enim confestim Officio suo fungi ,,. Et ibid. ,, §.3. expresse habetur: ,, Si post depositionem pecuniæ ,, comparare prædia tutores neglexerunt, incipient in usuras ,, conveniri: Quamquam enim a Prætore cogi eos oportet ad ,, comparandum, tamen si cessent, etiam usuris plectendi ,, sunt, tarditatis gratia, nisi si per eos factum non est, quo- ,, minus compararent ,,. Et concordat l.tutor. 13. l.Si tutor 15. minoris 25. l.Ob fænus 49. ff. eod. l. tutores vel curatores 24. eod. De administratione tutor. vel curator. cum similibus.

110 Ad nullum tamen interesse tenentur tutores, & Curatores, si factis debitis diligentiis pro implicanda in prædiis, seu annuis redditibus Pupillorum, seu Minorum pecunia, nulla eis certa, & tuta occasio affulgeat, textu expresso in l.Si pecuniam 3. cod. de usuris pupillaribus, ibi: ,, Si pecuniam pupil- ,, larem neque idoneis hominibus credere, neque in emptio- ,, nem possessionum convertere potuisti, non ignorabit Judex ,, usuras ejus a te exigi non oportere,, l.cum plures 12. §.fin. ff. administrat. et pericul. tutor. ibi: ,, Si tutor pecuniam pu- ,, pillarem credere non potuit, quod non erat, cui crederet, ,, pupillo vacabit.

Salarium pro tutela accipere interdictum est tutoribus, præ- 111
terquam si eis a Judice constitutum sit, l.A tutoribus 33. §.3. ff. de administr. tutor. l.Qui negotiationem 58. §.4. ff. eodem & docet Glossa in l.In eos 9. ff. de tutelis, Layman l.3. tract. 4. cap.5. n.2. vers. tutor sicuti, & alii passim dicentes, quod Officium Tutoris de Jure debeat esse gratuitum.

Nihilominus tamen non interdicitur Judici, quin interve- 112
niente causa possit tutoribus congruum Salarium, juxta qualitatem causæ, laboris, & negotiorum gerendorum, & hujusmodi assignare, arg. cit. l.A Tutoribus 33 §.3 ff. de administrat. tutor. ibi: Nisi ab eo, qui eum dat, certum salarium ei constitutum est. Et ibi Glossa, & Doctores, Bartolus in l.In eis 9. ff. de tutelis, & in l.Athleta §.Tutela, ff. de excusat. tutor. Cavalcanus de tutore & curatore n.310. Corduba a Lara in l. Si quis a liberis §.Si mater n.73. ff. de liberis agnoscend. Surdus de aliment. tit.6. q.14. n.7. Rosignol. l.c. p.2. contract.17. prænot.20. n.2. & alii passim: Immo in variis Regionibus ex dispositione Jurium municipalium ibidem vigentium assignantur Tutoribus, & Curatoribus certæ por-
tiones. Quinimmo Curator hereditatis jacentis habet Jus Hy- 113
pothecæ in bonis ejusdem hæreditatis pro suo salario cum prælatione quo ad omnes alios Creditores hereditatis licet anteriores. Marc. Medic. dec. 19 per tot. Merlinus de pignorib. l.3. q.5 n.30 Rosignol. l.c. p.1. Contract.17. prænot.27. n.28. & alii.

Si tutores, & Curatores ab initio assumptæ tutelæ, & Cu- 114
ræ salarium non petierint, nec de illo protestati fuerint, & postea illud petant, non est decernendum a Judice pro præterito, sed tantum pro futuro. Socinus cons. 196 col. ultim. l.2 Joann. Guttierez de tutor. & Curat. p.3. cap.2. n.4. Federic. de Senis consil. 118 n.2 Alexander consil. 109 n.1 & seq. lib.6 Castrensis cons. 346 lib.2 Rosignol. l.c. p.2 contract. 17. prænot.20 n.13 & alii.

Non possunt autem tutores, & Curatores sibi ipsis salarium 115
constituere, cum solum sit ipsis permissum illud petere auctoritate, & arbitrio Judicis, arg. cit. l.A tutoribus 33. §.3. ff. de Administrat. tutor. & curat. ibi: Nisi ab eo, qui eum dat, certum salarium ei constitutum est, Rosign. l.c. p.2 contract.17 prænot.20. numer. 30. cum aliis ibi citatis, & alii passim.

An, & quando Pupilli, & Minores possint sine auctoritate 116
tutorum, & Curatorum contractus celebrare? Et an si aliquos sic celebraverint, obligentur ad illos, tum civiliter, tum naturaliter, seu tam in Foro externo, quam in Foro interno, seu conscientiæ? Vide verb. Contractus, a n.27 ad 35 & verb. Mutuum n.20.

Novæ additiones ex aliena manu.

PLura tametsi hic habeat *Auctor*, plura nihilominus es- a
sent addenda. Sed præ angustis limitibus additionum
vix tria adnotabimus. Primum est, quod tempus tutelæ a 2
Lege præfinitum ad ultimum usque momentum durat, ideoque non admittitur anticipata terminatio, quamvis ad breve tempus prætensa. Confer Rot. *in Imolen. tutelæ super 1. dub. 13 Junii 1735* & in confirmatoria *3 Jun. 1736 coram Eminentissimo Bussio*.

Alterum est, quod tutor cogi haud potest a Pupillo ad 3
rationes administratæ tutelæ reddendas, si ipse Pupillus effectus major, eum ab hac rationum redditione liberaverit.
Idque procedit etiamsi liberatio hæc facta fuerit absque exhi 4
bitione computorum, dispunctione partitarum, & reliquatus, quia liberatio hoc modo facienda respicit ipsam redditionem rationis, non item locum sibi vindicat in casu, in quo tutor liberatur ab ipsa redditione rationis. Consule pariter *Rot. in Ferentina Redditionis rationis 23 Jun. 1728 cor. clar.*
mem. Millino, ubi quod tutor, seu quivis alius Administrator 5
non potest liberari hoc modo quoad futuram administrationem, ne detur occasio peccandi, potest vero quoad administrationem præteritam, secluso præsertim dolo.

Ter-

6 Tertium demum est, quod tutor haud potest reportare cessiones contra Pupillum, & ita quidem ut si quas reporta-
7 verit, eæ cedant beneficio ipsius Pupilli. Intellige vero, si agatur de cessionibus a tutore reportatis mala fide, eo scilicet animo, ut lucrum faceret contra Pupillum, ut sunt cessiones concernentes jura litigiosa, vel minori pretio comparata. Confer idem Supremum Tribunal *in Romana Censuum* 27. Junii 1738. §. *Nec obstat*, *cor. clar. mem. Tanar.* inter impressas *dec.* 120. *n.* 6.

V

VACANS SEDES.

Additio ex Auctore.

VAcante Sede Apostolica Major Pœnitentiarius, seu
1 ejus Officiales facere, et expedire possunt quæcumque ad Forum conscientiæ pertinent. Ideo absolvere, seu absolvi mandare in dicto conscientiæ Foro possunt ab iis quoque Censuris, a quibus alias vivente Pontifice adempta etiam Majori Pœnitentiario, et Pœnitentiariæ Officio absolvendi facultas reperitur. Hac tamen lege, quod in hujusmodi Cen-
2 suris, ad tempus dumtaxat, et eum reincidentia in easdem, servatis alias servandis, absolutio concedatur; Itaut qui fuerint absoluti, ad novum Pontificem intra terminum pro locorum distantia definiendum, recurrere pro eadem causa teneantur; Neque liceat Pœnitentiario Majori, ejusque Officialibus præfinitum terminum post Pontificis electionem ampliare, vel prorogare; Benedict. XIV. t. 1. Const. 95. incip. *Pastor bonus* §. 51. qui a §. 52. *ad* 55. prosequitur declarare facultates Sede Vacante Majori Pœnitentiario competentes,
3 „ *ibi* §. 52. „ Præterea concedimus, ut si quando aliquod „ gravius Animæ periculum immineat, cui celeriter occurrendum videatur, re in Signatura diligenter examinata, et „ Majori quoque Pœnitentiario, si in Conclavi degat, pro „ materiæ gravitate consulto, et approbante, dispensare, „ aut dispensari mandare pro eodem Foro conscientiæ valeant; super illis etiam, super quibus alias vivente Pontifice inhibita sit Majori Pœnitentiario, & Pœnitentiariæ dispensandi facultas; Ita tamen, ut Oratores, sicuti superius dictum est, ad novum Pontificem post ejus electionem similiter debeant recurrere; aliisque appositis clausulis pro casus natura necessariis, & opportunis.

4 „ Pro Foro vero externo, eadem Sede Apostolica vacante, eurum Officium penitus conquiescat, itaut a quibuscumque matrimonialibus, & aliis dispensationibus, & absolutionibus, ac declarationibus, nec non quibusvis aliis „ expeditionibus forum fori mixtim, vel separatim quomodolibet respicientibus omnino abstineant.

5 „ Attamen concedimus, ut dicta Sede vacante, pro Foro externo facere, & expedire valeant, quæ ad Regularium, & præsertim Apostatarum, & fugitivorum remedium, in superioribus facultatibus concessa sunt. Nec non „ ut Monialibus Confessarios extra Ordinem valeant deputare, si eos ex aliqua rationabili causa petierint, pro earum libitu inter approbatos ab Ordinario ad audiendas „ Monialium Confessiones, eligendos.

6 Et demum, ut illos, qui in aliquam Censuram Sedi Apostolicæ reservatam, etiam ob violatam Ecclesiasticam Libertatem, vel Immunitatem publice incurrerint, vel incurrisse declarati fuerint, et vere, ac sincere poenitentes, et „ novi Pontificis, ad quem post electionem recurrere debebunt, mandatis obtemperare parati, beneficium absolutionis sibi ulterius nondifferri enixe deprecentur, absolvere „ cum reincidentia, quemadmodum in superioribus dictum „ est, vel absolvi mandare possint.

7 Vacante Sede Apostolica, processio Generalis Corporis Christi celebrari debet apud Vaticanam Basilicam; Idem Const. 122. incip. *Pastoralis sollicitudinis* §. 3. ubi §. *seq.* præscribit etiam Ritum, quo ibi celebranda est dicta processio.

8 Reliqua, Vide verb. *Sedes vacans*.

Vacent Ecclesiæ, Beneficia etc. per promotionem alicujus 2
ad Cardinalatum, nisi a Papa concedatur Retentio; Sixtus V Const. 79. incip. *Sanctissimum*.

Vacant præceptoriæ Militiæ S. Joannis Hierosolymitani, 3
quando Milites, seu Equites fiunt Episcopi; Gregorius XIII. Const. 82. incip. *Controversia*.

Vacare censentur loca Montium vacabilia per assumptio- 4
nem ad Cardinalatum; Urbanus VIII. in Appendic. Constit. 38. incip. *Decet*.

Vacare non intelliguntur Officia Romanæ Curiæ per mor- 5
tem vacabilia ob assumptionem ad Episcopatum, Commendam etc. sed per assumptionem solum ad Cardinalatum; Urbanus VIII. in cit. Const. incip. *Decet*, revocans quoad hoc Const. 79. Sixti V. incip. *Sanctissimus*.

Quoad Beneficiorum vacationem ipso Jure; Vide verb. 6
Beneficia art. 7. per tot.

Quod ad collationem, et provisionem beneficiorum va- 7
cantium; Vide verb. *Beneficia art. 3. 4. & 5. per tot.*

Additio ex Auctore.

Vacatio Beneficiorum inducitur per solemnem Professio- 8
nis emissionem, Benedict. XIV. tom. 2. Const. 25. incip. *Ex quo*, ubi sic expresse declarat: *Denique de beneficiorum vacatione, in jure statutum habemus, eam non induci per solum ingressum in Religionem, sed per professionem Regularem dumtaxat, quemadmodum videre est in cap. beneficium,*
de Regular. in 6. Et quidem pro eo tempore, quod inter in- 9
gressum in Ordinem Regularem, et Professionem solemnem intercedit, debet Episcopus quoad beneficia curata id ipsum agere, quod alius præstare consuevit, quum Parochus aliquo impedimento detinetur, ne animarum curam exercere valeat; quoad beneficia vero Choralia, relictis tyroni religioso, qui Choro interesse nequit, ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ita statuet, ut jura præscribunt, juxta opinionem in praxi receptam, de qua agit *Suarez de Religione tom. 3. l. 5 cap. 16. n. 12.* Quinimmo si quis forte Religionem ingressurus, beneficium suum dimitteret (quo casu potest Episcopus *per Constitutionem LVIII. S. Pii V.* hujusmodi renunciationem admittere vel etiam si tempore Novitiatus hujusmodi dimissionem expleret, servatis omnibus, quæ ex præscripto Sacri-Tridentini Concilii *cap. 16 sess. 25. de Regularibus*, tam in bonorum temporalium, quam in Beneficiorum Ecclesiasticorum renunciationibus servari debent, nihilominus omnia in suspenso remanere deberent; neque posset Episcopus ad beneficii sic dimissi collationem devenire, nisi post factam a dimittente solemnem Professionem; uti late ostendit doctus, & in hoc toto rerum genere expertissimus Scriptor, bon. mem. Joannes Baptista Riganti, *in suo Commentario ad Re-*
gulas Cancellariæ tom. 3. Regul. 46. a n. 11. ad finem. Non 11
vero inducitur dicta Beneficiorum vacatio per votorum simplicium emissionem in Societate Jesu, transacto probationis
biennio; Idem *ibid.* Decretum est autem in Congregatione 12
Generali quinta ipsius Societatis, ut quilibet, expleto biennio, beneficia Ecclesiastica dimittat; Idem *ibid.* sic expresse
prosequens: Qua in re olim dubitatum est, an Vota simpli- 13
cia, quæ a Clericis Regularibus Societatis Jesu, post biennium probationis emittuntur, hujusmodi beneficiorum vacationem inducerent? Sed negativa Sententia communiter recepta fuit, ut observat laudatus Riganti *l. c. n. 30. & seq.* &
monet Pitonius *discept. 126 n. 11 & seq.* Quamvis in Congre- 14
gatione quinta Generali ipsius Societatis *Canone 19.* statutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam Vota simplicia emittat, Ecclesiastica beneficia dimittere

VACATIO, VACARE.

1 VAcatio per mortem, et per renunciationem non sunt eædem, nec eosdem effectus causant; *cap. Susceptum, de Rescriptis in 6.*

15 tere debeat; quo casu hujusmodi Beneficia, si minus propter Professionem, at propter renunciationem, vacare intelliguntur; ut notant Sanchez *ad praecepta Decalogi lib. VII. cap.4.n.7.* Pelliaarius *in Manuali t.1. tract.3. cap.4 n.52* cum aliis, quos citant praelati Rigant. *l.c. n.32.* & Piton. *num.12* Haec ille.

Novae additiones ex aliena manu.

1 IN addit. ad *verb. Beneficium art. 7.* disseruimus de vaca-
2 tionibus beneficiorum ipso jure. Res modo postulat, ut agamus de casibus, in quibus Beneficia haud vacant ipso jure, sed per Judicis sententiam.

3 Ex simplici Homicidio Beneficia non vacant ipso jure.

4 Quin nec ex Fratricidio vacant ipso jure Beneficia; *Rousseaud de la Combe in sua Jurisprudentia Canonica verbo vacatio sect. 2. num.1.*

5 Nec ex Concubinatu vacant ipso jure beneficia, sed privationem praecedere debet trina canonica monitio, ex *Concilio Tridentino sess.25. cap.14. de Reform.* de quo Rota *in Ratisbonen. Parochialis 13 Junii 1718. §.Et demum. coe. bon. mem. Foscae. & in Placen. Parochiae 9. Decembris 1742. §.9 coram bon. mem. Lan. & 15 Junii 1744. §.8. cor. clar. mem. Millin.*

6 Idemque tradit de Adulterio *Rousseaud de la Combe in sua Jurisprudentia Canonic. verb. vacatio sect. 2. n.4.*

7 Vide & alios casus apud eumdem *l.c. n.5 & pl. er. sequent.*
8 Hic vero non est praetereundum, quod in quibus casibus va-
catio beneficiorum inducitur ipse jure, Collator qui ejus no-
titiam habuit tenetur illa intra sex menses conferre, alias de-
9 volvitur ipsa collatio ad immediatum Superiorem. At in ca-
sibus, in quibus sententia requiritur pro vacatione beneficio-
rum, currit Collatori sub poena devolutionis idem tempus sex
mensium a die, quo sententia illa nacta est auctoritatem rei
judicatae. Interim non prohibetur beneficiarius resignare be-
neficium; *Idem Auctor ubi supra n.8.*

VAGUS, VAGABUNDUS.

1 VAgus, seu Vagabundus proprie dicitur ille, qui certam, & constantem sedem habitationis nullibi habet. Item qui post relictum corpore, & animo pristinum domicilium, iter facit, quaerens ubi domicilium figat; *Sic in re Doctores communiter*, per text. *in leg. Ejus, qui manumisit §. Celsus ff. Ad municipalem.*

2 Vagi, seu vagabundi, qui certum domicilium, vel habitationem non habent, sortiuntur Forum, ubi reperiuntur; Alias enim nullibi pro delicto, aut contractu possent conveniri, contra ea, quae notantur *in l. Haeres absens*, ubi Bartolus *n.5. ff. de Judiciis*. Sic Fagnanus *lib.2 Decret. in c. licet 20 de Foro competenti n.26* cum pluribus aliis ibi citatis, Reiffenst. *lib.2 Decret. tit.2. n.46* cum aliis ibi allegatis, per text. *in l.1. Cod. Ubi quis de Curiali, & leg.1. Codic. Ubi de Criminibus.*

3 Unde Parochus proprius vagorum in ordine ad Matrimonium est Parochus illius loci, ubi vagi actu versantur; Vide verba *Impedimenta matrimonii art.2. a n.86 ad 89.* & verb. *lex art.3. a n.46 ad 48.*

4 Posse vagos inire Matrimonium apud quemcumque Parochum, etiamsi alteruter tantum sit vagus, docent Sanchez *lib.3 d.25 n.24* Pontius *l.5 cap.14 §.1.* Layman *lib.5. tra.9. p.2 c.4* Gutierez. Leander, Tambur. Bossius, Dicastill. Gobat. Barbos. Kugler, Krimer citati, & secuti a La Croix *l.6. p.3. n.750.* ubi testatur hanc esse communem sententiam, & sic decrevit *S.C. Conc. die 28 Aug.1627* apud Aldan. *in Compendio Canon. Resol. l.1 tit.73 n.1* & Barbosam *in Sum. Apostolic. dec. verb. vagus n.1.* his verbis: Vagus ducens Uxorem in aliquo loco, ubi est vere domicilium mulieris, potest contrahere in alio loco, ubi voluerit, cum omnes possint esse Parochi vagi, quamvis adsit parochus mulieris, quia tunc est vere parochus vagi alius in alio loco, ubi reperitur vagus.

5 An vagi, seu vagabundi obligentur Legibus, & consuetudinibus locorum, per quae transeunt, vel in quibus hospitantur? Vide verb. *lex art.3 a n.46 ad 48.*

6 Vagi, seu vagabundi ubi sint sepeliendi? Vide verb. *Sepultura n.22.*

7 Vagi possunt absolvi a commissis alibi, etiamsi in loco patratorum criminum essent reservata, si hic non sint reservata, quia cum illi nullum habeant domicilium, adstringuntur solum Legibus Episcopi, ubi confitentur. Barbosa *p.3. de Offic. & potestat. Episcopor. allegat. 52. numer. 16.* & alii communiter.

VANAGLORIA.

Vide verb. *Superbia num.8.*

VANA OBSERVANTIA.

Vide verb. *Superstitio n.45.*

VASA SACRA.

VAsa Sacra benedicendi facultatem habent Abbates Pon- 1
tificalia exercentes, etiam Regulares; non tamen
pro Ecclesiis extraneis. Vide verb. *Abbas num. 31. §.18. & in declaratione Sacrae Congregation. Rit. data ad §. Decimum octavum, & verb. Benedictio art.1. n.20. & 21.*

Praelati Regulares, nempe Generales, Provinciales, Prio- 2
res, Rectores, Praepositi, Guardiani, aliique omnes Superiores locales quocumque nomine nuncupentur, quamvis non possint benedicere Sacra vasa, in quibus intervenit unctio Sacri Chrismatis, possunt tamen benedicere alia Sacra Vasa, & ornamenta, seu paramenta pro usu suarum tantummodo Ecclesiarum. Vide dict. verb. *Benedictio a numer.19. ad 21.* ubi dantur ad id varia Decreta.

Unde caute legendi sunt Doctores, qui apud La Croix *lib.6.* 3
part.2. num 253. & apud alios, dicunt Superiores Ordinum
Mendicantium adhuc id posse etiam pro extraneis, ubi est
usus, quamvis asserant bona fide id facere passim, permit-
tentibus, & saepe ad eos remittentibus Episcopis. Episcopi 4
enim non possunt absque speciali licentia hanc Sacrorum pa-
ramentorum Benedictionem aliis delegare, ut saepius decre-
vit *Sacr. Rit. Congregat.* & signanter *die 14. Novembr. 1615.*
apud Gavant. *in Manuali Episcop. verb. Benedictio num. 5.* &
testatur Averta *quaest. 11. sect. 13. §. Sexto*, La Croix *loco
citat. num. 251.* & alii passim.

Neque Benedictio Sacrorum paramentorum, & vasorum 5
Ecclesiasticorum potest fieri ab inferioribus Praelatis Jure
proprio, licet habeant Territorium separatum, & Jurisdi-
ctionem, nisi habeant ea, quae sunt Ordinis, ut decrevit *Sa-
cra Congregat. Rit. in Nullius 21. Augusti 1601.* apud Bar-
bos. *lib.3. Juris Eccles. univers. cap.3. num. 31. & in Summ.
Apostol. decis. verb. Benedicere, Benedictio num. 9.* Ubi *nu-* 6
mer. 15. refert, quod Benedictio paramentorum, & vaso-
rum Ecclesiasticorum, in quibus non adhibetur sacra unctio,
diversis Abbatibus, Decanis, aliisque personis Ecclesiasticis
concessa fuit per Sacram Rit. Congregat. & signanter *in Aqui-
lejen. 20. Aprilis 1599. in Elven. 17. Maii 1602. in Lamoren.
in Polonia 15. Novembr. 1603. in Laudunen. 29. Januar. 1605.
in Aquilejensi 24. Aprilis 1610. in Augustana 12. April. 1614.
in Lucion. & Gnesnen 4. Septembris 1612.*

Protonotarii sine speciali Sedis Apostolicae, seu Sacrae Con- 7
gregationis licentia, nulla possunt benedicere vasa, paramenta, seu ornamenta Ecclesiastica. *Sacr. Congregat. Rit. 17. Jul. 1617.* apud Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Benedictio numer. 7.* & Barbos. *in Summ. Apostolic. dec. verb. Protonotarius Titularis n.14.*

Vasa Sacra, scilicet Calix, Patena, Ciborium Corporale, 8
dum in iis actu continetur Corpus, vel Sanguis Christi, a nemine praeter Sacerdotem, & Diaconum sine gravi culpa tangi possunt. Colligitur *ex cap. Non oportet 26. & cap. Non oportet 38. dist. 23.* & docent Paludanus *in 4. dist. 13. quaest. 1. art. 4.* Suarez *tom.3. in 3. part. disput. 81. sect. 6.* Layman *lib. 5. tract. 5. cap. 6. num. 18.* Tamburin. *lib. 1. de Sacrific. cap. 2. §. 1.* Quarti *Comment. in Rubric. Missalis p.2. tit. 1. dub. 6. vers. Certum est*; La Croix *lib. 6. part. 2. numer. 360.* Sporer *tom. 3. part. 2. cap. 6. sect. 2. numer. 403.* ubi testatur de communi contra Ochagaviam, & Gobat negantes id esse mortale.

Vasa Sacra vacua extra Sacrificium licite possunt tangi 9
ab omnibus Clericis, etiam sola prima tonsura initiatis; Suarez, Tamburin. Quarti, Sporer *loco citat.* La Croix *loc. cit. num. 357.* & alii apud Gobat *tract. 3. a num. 135.* contra Filliucium, & alios id negantes de Clericis sola prima ton-

10 sura initiatis. Acolythi ministrantes licite etiam in Sacrificio tangere possunt Vasa Sacra vacua per expressam concessionem Martini Papæ *in cap. Non liceat penult. dist.* 23.

11 Omnes Religiosi etiam laici Ordinum Mendicantium, & communicantium in eorum privilegiis præsertim deputati ad servitium Missarum, & Sacristiæ, possunt licite tangere vasa sacra, & lavare Corporalia ob expressum privilegium concessum Minoribus a Calisto III. & Sixto IV. ut refert Catarub. *in Compendio privileg. Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium. & non Mendicantium, verb. Corporalia n.* 1, *&* 2. *& verb. Ornamenta Ecclesiastica n* 3, *&* 6.

12 Laici, & feminæ, etiam Moniales absque necessitate, vel rationabili causa nuda manu tangentes vasa Sacra, peccant venialiter, ut cum Suarez, Coninch. Azorio, Sanchez tradit Layman *loco citat. num.* 19. & tenet Quarti *loco cit. vers. Secunda sententia*, Pasqual. *quæst.* 328. *num.* 4. la Croix *loco citat. num.* 558. & de communissima testatur Sporer *loco citat. num.* 405. per text. *in cap. Sacratas* 25. *dist.* 23. *& cap*

13 *In Sancta* 40. *dist.* 1. *de consecrat.* Immo Tamburinus *Opusc. de Sacrificio lib.* 1. *cap.* 2. §. 1. *num.* 7. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 3. Fagundez *Præcepto* 1. *lib.* 3. *cap.* 21. Bartholomæus ab Angelo *Dialogo* 5. §. 321. & multi alii recentiores, quos citat Sanchez *lib.* 2. *Decalogi cap.* 43. *num.* 27. sustinent, laicos. & feminas tangendo vasa sacra, seclusо contemptu, nequidem peccare venialiter, quia Canones id prohibentes possunt intelligi de consilio, & ob majorem decentiam, nec videntur continere præceptum: Et si ad id accedat aliqua rationabilis causa, nullo modo peccare laicos & feminas tangendo vasa sacra, Corporalia, & alia hujusmodi, tenent etiam Quarti *loco citato vers. Colligitur quinto*, cum aliis ibi citatis, Layman *loco citato num.* 19. *Sanchez loc. cit.* Gobat *loco cit.* Henriq. & plurimi alii.

14 Hinc Moniales Sacristanæ possunt licite tangere Calices, Corporalia, & hujusmodi. In ipsis enim adest rationabilis causa supradicta tangendi, cum ratione sui Officii debeant Calices, Patenas, Corporalia, & similia præparare, ministrare, mutare, & hujusmodi; quæ sine tactu præstare non possunt. Pasqualig. *de Sacrific. novæ Leg. quæst.* 839. *num.* 9. cum Quintanadven. & Suarez ibi citatis, D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario Monialium cap.* 11. §. 5. *quæst.* 12. & alii passim, docetque praxis; Cum enim Moniales gaudeant privilegiis Regularium, & laici Regulares, præsertim deputati ad servitium Missarum, & Sacristiæ ex privilegio concesso laicis Fratrum Minorum a Calisto III. & Sixto IV. ut dictum est *supra num.* 11. possint tangere vasa sacra, Corporalia, & Purificatoria lavare, poterunt id etiam Moniales Sacristanæ, cum in ipsis adsit etiam par rationabilis ratio. (a)

15 Adhibere Sacra Vasa, Corporalia. Purificatoria, & hujusmodi ad usum profanum, verb. grat. in communi mensa, ad convivium, ad nares purgandas, & hujusmodi, est peccatum mortale; Id enim præsefert gravem contemptum, & irreverentiam; Unde Jure ipso naturali prohibitum est, ac etiam Jure Ecclesiastico *in cap. In sancta* 40. *cap. Vestimenta* 41. *dist.* 1. *de consecrat. & cap.* 26. 27. 29. 31. *& sequent. dist.* 23. & docent Layman *loco citat. num.* 19. *vers. Dico quarto*. Quarti *loco citat. vers. Certum est primum*, Suarez *loco citat. disput.* 81. *sect.* 8. §. *Quarto addendum*, & alii communiter.

16 Immo sacra vasa convertens ad usus profanos, si est laicus, excommunicatur, & si sit Ecclesiasticus, etiam ab Officio deponitur. Concil. Bracharen. 3. *cap.* 2. & facit ad hoc etiam Concilium, quod dicitur Apostolor. *cap.* 12. *& cap. Ad hæc* 4. *d. Religiosis domibus*, Concil. Mediolanens. 1. *part.* 2. *titul. de Ecclesiis*.

17 Vasa sacra convertens ad proprios usus, vel alienans, Officio privatur, infamis fit, excommunicatur, & tenetur ad restitutionem; Concil. Toletan. 17. c. 4.

18 Vasa Sacra, vel alia Ecclesiastica Judæis vendens, est in pœnitentia relegandus, & Judæi ipsa ementes conveniendi sunt a Judice, & ad restitutionem eorum statim compellendi. Gregorius I. *lib.* 1. *Epistol.* 66. apud Paravicinum *Polyanthea Sacror. Canonum verb. Vasa n.* 8.

19 Alia ad rem; Vide verb. *Calix*, verb. *Paramenta Sacra*, verb. *Vestis*.

(a) Doctrina sub 13. & 14. aliqua moderatione indiget.

VATICANA BASILICA.

Additio Auctoris e II. Editione.

VAticanæ Basilicæ prærogativa est, ut in ea benedican-
tur Pallia, quæ a Romano Pontifice Patriarchis, & Ar- 1
chiepiscopis mittuntur. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 60.
incipient. *Rerum Ecclesiasticarum*. Et in eadem asservantur
prope Corpus Beati Petri. Idem *ibidem* Ipsius Basilicæ Al- 2
taristæ injungitur cura Arculæ ab eodem Pontifice donatæ. & 3
in qua ipsa Pallia asservantur. Idem *ibidem* Vaticanæ Basili-
cæ Archipresbyter Dimissorias litteras Clericis suæ Basilicæ 4
addictis dare, & Sacramentum Confirmationis administrare
potest. Idem Constit. 36. incip. *Cum a Nobis*.

Fontis Baptismalis Benedictionis in Basilica Vaticana peragende, debent per se, vel per alios interesse Rectores Eccle- 5
siarum illi subjectarum. Idem Constit. incip. *Ad honorandum* §. 9.

Vaticanæ Basilicæ Clero concessum est a Clem. XI. ut de
singulis Sanctis Pontificious Romanis Officia propria recitent, 6
Idem Constitut. 54. incipient. *Postquam intelleximus* §. 50. In
Vaticana Basilica celebrari debent Beatificationes, & Cano- 7
nizationes. Idem tom. 1. Constitut. 36. incipient. *Ad Sepulcra Apostolorum* §. 4. Et ipsius Vaticanæ Basilicæ Sacrario
certæ præstationes asseruntur occasione Beatificationum, &
Canonizationum juxta Decretum Alexandri VII. confirmatum in dict. Constitutione *Ad sepulcra* §. 5. Quod Decretum
hic ad litteram subnectitur prout traditur ab eodem Benedi- 8
cto XIV. *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione lib.* 1. *cap.* 46. §. 5. *num.* 31. ibi: Sanctissimus Dominus Noster Alexander divina providentia Papa VII. prout Summum tum Dignitate, tum pietate Pontificem decet ob singularem suam Decoris Domus Dei dilectionem præ cæteris solicitus, ut Basilica Vaticana, quo par est tantæ molis, sacræ etiam Supellectilis nitore resplendeat, Sacristiæ ejusdem Basilicæ Sacras Vestes, & sane ornatissimas. in Canonizatione Sancti Thomæ de Villanova adhibitas præcipua sua munificentia, & in Basilicam ipsam Vaticanam religione elargitus fuit: Volensque præterea in futurum Sacristiæ ejusdem indigentiis identidem religiose consulere, mandavit, ne in posterum Secretarius pro tempore Congregationis Sac. Rituum Decreta Beatificationum, & Canonizationum, quæ ab ipsa Congregatione in fine Causarum eduntur, in Acta Sacræ Congregationis referat, neque evulget, aut sub quovis prætextu Procuratoribus, & Postulatoribus Causarum, vel aliis quibuscumque consignet, nisi docto, se Sacristis Majoribus præfatæ Basilicæ consignasse Sacram Supellectilem veri valoris Aureorum mille pro Canonizando, quingentorum vero similium pro Beatificando: nempe in tot Planetis, Stolis, Manipulis, ac Bursis Corporalium, vel Albis, & Amictibus ad usum Missarum privatarum, quæ dietim in dicta Basilica celebrantur, aut in tot Palliis, & Altarium Linteaminibus pariter ad similem usum adhibendis. Et prædictis quidem arbitrio Sacristarum Majorum præstandis; quorum proinde curæ Sanctitas sua demandavit, quæ magis pro tempore Ecclesiæ servitium exiget, Procuratoribus Causarum indicare, Secretarium vero Sacræ Congregationis, & Sacristas prædictos admonere, & quod eadem festine impleantur, invigilare. Ne autem hujusmodi Decreti ignorantia præsumi possit, idem in Acta Sacræ Congregationis referri jussit; prout Chirographum seu verius supplicem libellum manu Sanctitatis Suæ firmatum ibidem inseri voluit.

Die 27. Septembris 1659.

Quia vero magna erat Postulatorum molestia in comparan-
dis Supellectilibus ad normam Decreti Alexandri VII. eodem 9
annuente Pontifice, prædicto facilior modus est subrogatus
solvendi videlicet Aureos quingentos in Beatificatione, & Aureos mille in Canonizatione Canonicis Basilicæ Æditius, qui eos fideliter erogant in comparandam ipsam Supellectilem necessariam, nec non Capitulo reddunt rationes expensarum. Ideo in ejusdem Basilicæ Sacrario ad perpetuam rei memoriam erectus est lapis, in quo hæc verba leguntur.

ALE-

ALEXANDRO VII. Pont. Max.

Quod singulari ejus munificentia Vatic. Basil.
Sacra Supellectile abundanter sit instructa
Ad illamq; conservandam, & augendam Apostolico
Decreto
Perpetuo duraturum subsidium | sit attributum ;
Beneficii magnitudinem referentes,
Ac posteritati testantes
Post Anniversaria Sacra Solemni Ritu instituta
Grati animi Monimentum
Canonici Posuere.

VECTIGAL.

Vide verb. *Gabella*.

VENATIO, VENATOR.

1 Venatio, qualis, & quando sit Clericis, & Religiosis specialiter interdicta, & qualis aliquando sit eis concessa? Vide verb. *Clericus art. 6. a num. 6. ad* 38. Et adde, quod cum Episcopus Sarnen. suo Clero venationem prohibuisset sub pœna Suspensionis latæ sententiæ; Recurrente autem eodem Clero ad Sacram Congregationem Concilii; Ipsa 21. *Aprilis* 1703. rescripsit, Pœnam Suspensionis latæ sententiæ mutari in pecuniariam; Idemque resolvit circa ludum. Sic refert Ursaya *Institut. Crimin. lib.* 2. *titul.* 10. §. 4. *n.* 313.

2 Venatio, seu piscatio potest ex justa causa a Principe, vel Republica sub pœna prohiberi etiam in locis publicis. *Communis*, patetque ex fere omnium Regionum praxi, quidquid in contrarium scripserint aliqui dicentes, hujusmodi venationem, aut piscationem, utpote Jure naturæ, aut Jure gentium licitam, non posse a Principe, vel Republica prohiberi; Et ratio nostræ conclusionis est clara, quia cum ex justa causa possit Princeps, vel Respublica aliquid ex bonis particularium exigere, a fortiori poterit loca publica eorum usibus deputata aliis elocare, aut etiam interdicere, ubi id exigat justa causa, aut bonum commune.

3 Immo prudentissime agunt Principes, vel Respublicæ, si ne majoribus tributis gravetur populus, elocent fluvios communes, aut certa loca venationis idonea. Item si prohibeant venationem tempore, quo animalia sunt gravida, ne extirpentur; aut tempore, quo nives sunt copiosæ; ne quasi omnia capiantur cum publico detrimento. Item si prohibeant, ne fiat piscatio cum lumine nocte, aut cum certis quibusdam instrumentis, quibus etiam minutissimi pisces concluduntur, aut ne fiat piscatio per infectionem fluminis, aut escis venenatis cum fere omnium piscium extinctione in maximum boni communis detrimentum. *Sic Doctores communiter*.

4 Item potest Princeps venationem prohibere in certis locis, & certorum animalium ad solam ipsius, vel alicujus Personæ benemeritæ recreationem: Cum enim ipse pro publico bono communi vigilet, ac laboret, justum est, ut populus ex publico ei honestas recreationes, & convenientem suo fastigio apparatum concedat, & insuper Princeps habeat, unde compenset Personas, quæ pro Reipublicæ defensione, ac conservatione strenue laborarunt, aut fortiter dimicarunt. *Communis*.

5 Venantes, & piscantes contra Jus, & prohibitionem Principis peccant graviter, vel leviter, juxta magis vel minus notabilem contraventionem, & damnificationem: Si enim Jus, & facultas certa venandi, seu piscandi notabiliter lædatur, impediatur, aut diminuatur, & grave nocumentum Communitati, seu alicui tertio, qui Jus venandi, aut piscandi conduxit, inferatur, tunc peccatur mortaliter: At vero si venatio, aut piscatio probibita, non sit graviter injuriosa Reipublicæ, nec alicui tertio, qui eam conduxerit, tunc nisi concurrant aliæ circumstantiæ rem aggravantes, erit solum peccatum veniale, ut notant passim Doctores.

6 Tales venantes, & piscantes contra Jus, & prohibitionem Principis ultra peccatum quod incurrunt, tenentur ad compensandum damnum inde secutum. *Communis Doctorum* uno ore asserentium, quod si quis sobolem ferarum notabiliter extinxit, si ut pisces caperet, fluvium cum gravi detrimento Reipublicæ, aut Conductoris venenatis escis infecit, is omnino teneatur damnum illatum compensare, & lucrum inde speratum resarcire.

7 Idem pariter est dicendum, quando aliquis privatus Jus privativum quo ad alios habet ad venationem, aut piscationem in aliquo loco: Cum enim de Jure civili possit quilibet Jus venandi, aucupandi, aut piscandi in loco ad se spectante, præsertim speciali sepe, aut muro clauso sibi reservare, aliisque interdicere, textu expresso *in leg. Item si fundi* 9. §. 5. *ff. De usufructu*; ibi: *Aucupiorum quoque, & venationum reditum Cassius ait lib.* 8. *Juris Civilis ad fructuarium pertinere, ergo & piscationum*; *Et* §. *Feræ* 12. *Institut. de rerum divisione*, ibi: *Plane qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, potest a Domino, si is præviderit, prohiberi, ne ingrediatur*, sequitur, quod peccet contra Justitiam, & teneatur damnum illatum compensare, seu lucrum inde speratum resarcire, qui Domino notabiliter invito ibi venatur,
aucupatur, aut piscatur. Quamvis tamen spectato solo Jure 8
naturali talis venatio videatur licita, præsertim in prædiis apertis, omnibusque patentibus, ubi fieri potest sine detrimento ipsorum prædiorum Domini, cum feræ non sint fructus fundi, nec ad fundum, aut fundi Dominum pertineant, nam feræ passim vagantes nullius sunt, & *leg. Possessio* 1. §. 2. *de acquirend. possession. &* §. *Feræ* 12. *Institut. de rerum divisione*, dicuntur fieri primo occupantis, adeoque de Jure naturæ videtur, quod non possit aliquis privatus venationem prohibere in suis prædiis apertis, omnibusque patentibus, nullumque ob id detrimentum patientibus, ut recte La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 256. & cum aliis Cardinal. de Lugo *tom.* 1. *disputat.* 6. *sect.* 6. *num.* 54. dicens, quod Jura numero antecedenti adducta intelligenda sunt, quod possit privatus venationem sibi reservare, & aliis interdicere in suo fundo, quando is est sepe, vel muro circumdatus, vel talis propter aliquas circumstantias, ut Domino liceat ingressum aliis impedire, ut si sit vinea, vel hortus, in quam ob fructuum custodiam possit Dominus prohibere aliis ingressum, vel propter damnum, quod ex libero aliorum transitu imminere possit segeti, vel arboribus; Non autem quando fundus apertus est, omnibusque quo ad transitum, & alia, patens sine ullo Domini detrimento.

9 Immo si in fundo aliquo etiam sepe clauso sibi a Domino quo ad venationem reservato, aliisque interdicto ita multiplicarentur animalia, ut vicinis gravia afferrent nocumenta, posset ibidem neglecta tanquam irrationabili, & injusta ejus probibitione, venatio licite exerceri; Quinimo teneretur ipsemet fundi Dominus ad damnorum inde aliis obvenientium reparationem, cum esset vere causa illorum. Qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, *cap. Si culpa* 9. *de injuriis, & damno, l. Qui occidit, ad* 30. §. 3. *ff. Ad Legem Aquiliam*.

10 Sic etiam Principes tenentur ad restitutionem, si vel prohibendo, ne subditi feras arceant, seu abigant a frugibus, vel nimis multiplicando animalia, gravia afferant ipsis subditis nocumenta.

11 Item si Principes venando notabiliter proterant sata, grana excutiant, vineas & sepes lædant, aliaque similia gravia nocumenta subditis afferant, tenentur ad hujusmodi damnorum compensationem. *Communis*.

12 Et a fortiori tenentur ad restitutionem privati venatores venantes cum notabili detrimento proximi, verb. grat. destruendo semina, conculcando segetes, excutiendo grana, devastando vineas, sepes, & hujusmodi gravia nocumenta proximo afferendo. *Communis*.

13 Licitum est quælibet animalia ferina, & silvestria nondum ab aliquo comprehensa prosequi, & capere, ita ut statim fiant capientis, ubicumque capiantur. Idem est de illis, quæ ex Domini potestate elapsa, in pristinam libertatem redierunt. *Communis*, textu expresso *in* §. *Feræ* 12. *Institut. de rerum divisione, & Possessione* 1. *ff. De acquirenda possessione*.

14 Capientes autem animalia in Leporariis, vivariis, stagnis, silvis non amplis, & circumdatis, non acquirunt eorum dominium, sed tenentur ea restituere, cum adhuc habeant Dominum. *Communis*.

15 Ita etiam animalia domestica, seu naturaliter mansueta, sicut ferina mansuefacta, quandiu redire solent, non sunt primo occupantis, etiamsi longe aberraverint, sed sunt Domino comparenti restituenda. *Communis*, per text. *in* §. *Pavonum* 15. *&* §. *Gallinarum* 16. *Instit. de rer. division.*

16 Feram, aut avem letaliter vulnerans, & eam insequens moraliter

raliter certo capturus acquirit ipsius dominium, & consequenter, si ab aliquo capiatur, est restituenda, quia tali vulnere letali jam censetur ipsam cœpisse. *Communis*.

17 Si vero fera, aut avis sit ita leviter vulnerata, ut adhuc fugere possit, tunc si alius eam fugientem capiat, est ipsius capientis, quia naturalem libertatem non amisit. *Communis*.

18 Si autem dubium foret, an qui vulneravit, ratione talis vulneris esset capturus, nec desiisset prosequi feram vulneratam, tunc de æquitate esset dividenda inter vulnerantem, & capientem tanquam duas concausas acquisitionis feræ secundum proportionem concausalitatis; Layman *lib. 3. de Justitia tract. 1. cap. 5. n. 12.* Henno *tom. 2. de Justitia, & Jure tract. 2. disp. 4. q. 1. concl. 1. resolut. 2.* Sporer, & alii passim.

19 Eadem ratione si quis animal vagum insequatur, & illud in retia alterius incidat, tunc uterque habet Jus illud capiendi, unus, quia retibus suis deprehensum est, alius quia sua opera, & industria incidit: Unde de æquitate est inter ipsos dividendum secundum proportionem concausalitatis.

20 Si piscis reperiatur ita inextricabiliter implexus in retibus alicujus piscatoris, ut nullatenus possit evadere, acquiritur statim ejus dominium; Unde si alter ex ejus retibus ipsum eripiat, tenetur ad restitutionem. Secus autem est dicendum, si piscis adhuc poterat se eripere ex illis retibus, quia tunc fiet prius apprehendentis, eo quod defectu sufficientis apprehensionis nondum piscator censebatur illius dominus. De æquitate tamen est piscatori aliquid dandum juxta proportionem industriæ, & probabilitatis prædæ capiendæ. *Comm.*

21 Venatio, & piscatio si fiant solum recreationis gratia, non censentur ex se prohibita die Festo, nisi addantur opera servilia; Ipsa enim non sunt de se servilia, sed potius liberalia, & communia servis, & Dominis. Bonacina *tom. 2. disp. 5. quæst. unica punct. 2. num. 23.* Reiffenstuel *Theologiæ moral.*
22 *tract. X. dist. 1. quæst. 2. num. 16.* Azorius, & alii. Dicitur autem notanter *Nisi addantur opera servilia*, quia revera venatio, & piscatio non licent, si in ipsis concurrant alia opera servilia, pro ut accidere solet in venationibus clamorosis cum canibus, & apparatu institutis, ac in piscationibus operosis, & multi laboris, non recreationis, sed lucri gratia exercitis, *argument. cap. Quid prodest 22. & cap. An putatis 13. dist. 86.* ubi ex verbis Sancti Ambrosii damnatur venatio diebus pœnitentiæ, & jejunii exercita, ibi: „ Quid prodest jejunare visceribus, & luxuriari venatibus? & in citat. cap. An putatis; *sic expresse*: An putatis illum jejunare fratres, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, „ non beatorum Martyrum loca sancta perquirit, sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, „ saltus, silvasque perlustrat, servulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & voluptatibus peccata accumulat aliena, nesciens se reum futurum, tam de suo delicto, quam de perditione servorum „. Unde si Sanctus Ambrosius tanta dicit de venantibus diebus jejunii, quid diceret de profanantibus dies Festos tali exercitio?

23 Permittitur tamen tanquam licita die Festo piscatio certorum piscium raro, & certis solum anni temporibus occurrere, & apparere solitorum, ut Halecia, & hujusmodi, textu expresso *in cap. Licet Feriis, 3.* ibi: *Indulgemus, ut liceat Parochianis vestris diebus Dominicis, & aliis Festis, præterquam in Majoribus anni solemnitatibus, si Halecia terræ se inclinaverint, eorum captioni, ingruente necessitate, intendere, ita quod post factam capturam Ecclesiis circumpositis & Christi pauperibus congruam faciant portionem.*

24 Rigorose loquendo non est venandum tempore Quadragesimæ. Sic expresse respondit Nicolaus *I. Ad consulta Bulgarorum cap. 34.* & concordat *citat. cap. Quod prodest 12. & cap. An putatis 13. dist. 86.* Hic tamen rigor videtur abiisse in desuetudinem. Unde la Croix *lib. 2. num. 258.* insuper dicit, quod si absit scandalum, potest venator, vel auceps in Quadragesima capere feras, vel aves, & vendere in Terris Hæreticorum. (a)

25 Venatores solent se induere communiter veste viridi ad hoc ut propter aspectum viroris, quem bestiæ naturaliter diligunt, minus venatorum insidias expavescant.

(a) Nota. Caveat vero, ne ita errorem hæreticorum probare videatur, & ne contemptui orthodoxæ Ecclesiæ disciplinam exponat.

Novæ additiones ex aliena manu.

Duo novissime de hac materia edidit opuscula *Ickstatt*. Alterum *de eo quod jure naturali circa venationem juris est*; Alterum *de eo quod jure publico universali & particulari Imperii Romani circa venationes juris est*. Quinque hoc constat capitibus. Primum est *de majestatico & territoriali circa venationes jure*. Secundum *de regali venationis jure, & quidem in Fundis Civitatis publicis*. Tertium *de regali venationis jure in Fundis privatis*. Quartum *de regali venationis jure in territorio alieno*. Quintum *de regali venationis jure subordinato, sive landsassico*. Meo judicio in duobus hisce opusculis pro dignitate Auctor hic de hac materia agit. Eum igitur consule, ubi res ita postulat.

V E N D I T I O.

* Clerici beneficiati prohibentur unico actu vendere commodum, seu utilitatem percipiendi fructus Beneficii quoad vixerint, vel per longum tempus, recepta pecunia in ea summa, de qua conventum est inter contrahentes, sive pecunia illa tota simul solvatur, sive per plures solutiones. Id vero vetitum sub excommunicatione, & aliis pœnis contra alienantes bona Ecclesiastica inflictis; & contractus omnes ita celebrandos in futurum irritat, & annullat Benedictus XIV. Constit. 29. Tom. I. Bullar. incip. *Universalis Ecclesiæ*. 1

In contractu emptionis & venditionis, si fiat pactum, quo venditor, quandocumque voluerit rem venditam redimere, obligetur in vi ejusdem pacti plus dare, quam receperit in venditione, contractus est injustus. *De Synodo Diœc. lib. 7. c. 51. §. 4.* 2

Si venditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus, quo elapso non sit amplius locus retrovenditioni; iste contractus sapit usuram, ex eo quia videtur inducere naturam pignoris. *Ibid.* * 3

Alia vide verb. *Emptio*.

V E N E N U M.

Componens venenum hominis necandi gratia, reus est homicidii, morte sequuta, *l. Capitulum 28. §. 9. ff. de pœnis*, Corrad. *in praxi dispensat. lib. 1. cap. 1. num. 20.* Ursaya *Institut. Criminal. lib. 2. tit. 5. num. 77.*, & alii communiter. 1

Item reus est homicidii venenum vendens, vel apud se retinens, hominis necandi gratia, morte sequuta. Ursaya *loco cit.* & alii per text. *in cit. l. Capitalium*. 2

Et a fortiori homicidii reus est ipsum venenum propinans, & mandans propinari ad dictum malum finem. *Communissima*, per text. *in cit. l. Capitalium*. Plus est enim homines veneno, quam gladio, & sica occidere, textu expresso *in l. Plus est C. de maleficis*, ubi: *Plus est hominem extinguere veneno, quam occidere gladio*. 3 4

Homicidium veneno commissum punitur pœna ultimi supplicii, per text. *in cit. leg. Capitulum 28. §. 9. ff. de pœnis*; Immo reus tanquam assassinus trucidari debet malleo in capite. Cavalcant. *de Brach. Reg. part. 4. n. 57.* Guazzin. *ad defens. 43. cap. 4. num. 8.* Ursaya *loc. cit. n. 89.* & alii. 5

Venenum porrigens conjugatæ, vel conjugato ad facilitandum Matrimonium cum conjuge superstite, puniendus est pœna mortis; Censal. *decis Janvens. 10. num. 36. & seq.* ubi refert, quod fuit suspensus Juvenis, qui placentam venenatam tradi fecerat Patri Amasiæ, ad hoc ut post necem patris eamdem Amasiam duceret; & Rainald. *tom. 3. cap. 31. §. 4. num. 10. & seq.* ubi quod ita practicatum fuit in Urbe *de anno 1768. in Firmana Uxoricidii*; Quodque ita practicari deberet, etiamsi non sequatur mors, refert, & tenet etiam Ursaya *loc. cit. n. 93. 94. & 95.* 6

Homicidium committens veneno, non gaudet immunitate Ecclesiastica. *Sacra Cong. Concilii sub die 3. Decemb. 1632.* apud Barbosa *in Summ. Apostol. dec. verb. Homicida num. 7.* & sæpius *Sacra Cong. Immunitatis*; & colligitur ex novissima Constitutione Benedicti XIII. incip. *Ex quo §. 6.* ubi immunitate Ecclesiastica privantur interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato; Qualitas enim veneni semper præsupponit præmeditationem, ut ex aliis recte do- 7

cet

cet Ursaya *loc. cit. n.86.* vide ipsum *loc. cit. lib. 2. tit.5. a num 74.* ubi multa habet ad rem.

8 Alia ad rem; Vide verb. *Homicidium*, verb. *Immunitas*, verb. *Maritus*, verb. *Mater*, verb. *Uxor*.

VENERABILE SACRAMENTUM.

Vide verb. *Eucharistia*, verb. *Missa*, verb. *Processio*, verb. *Sacramentum*, verb. *Sacrificium*, verb. *Tabernaculum*.

VENERATIO SANCTORUM.

1 PRo Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papæ, etiamsi in vita fecisset Miracula, *Communis*, textu expresso *in cap. Audivimus 1. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum*, ibi: *Illum ergo non præsumatis de cetero colere, cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari*.

2 Sanctus igitur proprie, & stricte captus, & veneratione dignus est omnis, & solus ille, qui rite *Canonizatus*, idest per Pontificem *Albo*, seu numero, & Catalogo aliorum Sanctorum publice, solemniter, ac canonice adscriptus tamquam Sanctus, declaratus, & definitus est, addito statuto, ut ab omnibus pro tali habeatur, atque colatur. *Sic in re Doctores Communiter*.

3 Item Beatus proprie, & stricte captus est omnis, & solus ille, qui ex speciali concessione Summi Pontificis ab aliqua Provincia, Religione, vel Loco tamquam in Cœlis existens cultu aliquo publico, v. g. recitatione Divini Officii, celebratione Missæ, expositione publica ejusdem Reliquiarum ad normam concessionis Pontificiæ coli, & venerari potest; *Ita in re pariter Doctores communiter*.

4 Unde Canonizatio proprie, & stricte sumpta est publicum Sedis Apostolicæ judicium, & expressa definitio de Sanctitate & gloria alicujus, qui solemni Cæremoniarum pompa Sanctorum Catalogo adscribitur, & publicæ totius Militantis Ecclesiæ venerationi proponitur, eique honores Sanctis debiti decernuntur; *Est in re Communis*.

5 Beneficatio vero proprie, & stricte sumpta est legitima Pontificis concessio alicui certo Regno, Provinciæ, Religioni vel Loco facta, ut aliquis tamquam cum Christo in Cœlis regnans Cultu aliquo publico, ut recitatione Divini Officii, Celebratione Missæ, expositione publica ejusdem Reliquiarum, ad normam Pontificiæ concessionis venerari, ac invocari possit; *Est in re Communis*.

6 Duplex est tam Canonizatio, quam Beatificatio, una scili-
7 cet formalis, & altera æquipollens. Canonizatio formalis est illa, quæ expletur a Summo Pontifice servata forma judiciali, prolataque sententia cum omnibus consuetis Cæremoniis, seu
8 solemnitatibus. Canonizatio æquipollens est, cum Summus Pontifex aliquem Dei servum in antiqua cultus possessione existentem, fama Virtutum, & Miraculorum celebrem, nulla prolata sententia, nec servato ordine judiciali, omissisque continetis cæremoniis, ac solemnitatibus, coli jubet in universa Ecclesia, tali determinato die per Officii, & Missæ recitationem, & celebrationem; Sic rectissime omni genere virtutum, ac disciplinarum undequaque Eminentissimus Cardinalis de Lambertinis, deinde meritissimus, ac vigilantissimus Summus Pontifex in suo nemini impari, omnibus suppari Clarissimo opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione lib. 1. cap. 41. n. 1.* ubi *a §. 1. ad 10. per totum caput* varias recenset æquipollentes Canonizationes peractas a Summis Pontificibus, ut Sancti Romualdi a Clemente VIII. Sancti Norberti ab Urbano VIII. & Clemente X. Sancti Brunonis a Clemente X. Sancti Petri Nolasci ab Alexandro VII. & Clemente X. Sancti Raymundi Nonnati ab Innocentio XI. Sanctorum Joannis de Matha, & Felicis de Valois ab Innocentio XII. Sanctæ Margaritæ Scotorum Reginæ ab Innocentio XII. Sancti Stephani Hungariæ Regis ab Innocentio XI. Sancti Wenceslai Ducis Bohemiæ a Benedicto XIII. Sancti Gregorii VII. ab eodem Benedicto XIII. * Adde ex §. 11. *ejusdem Capitis, ac Libri editionis Romanæ* 1747. S. Gertrudem Islebiensem Virginem a Clemente XII. æquipollenter Canonizatam. *

9 Beatificatio formalis est illa, in qua prævia formalis discussione Virtutum, aut Martyrii, & Miraculorum, Summus Pontifex indulget, ut Servus Dei Beatus appelletur, atque in determinato aliquo Regno, Provincia, Religione, aut loco colatur, & ut plurimum quidem cultu Officii, ac Missæ in
ejus honorem. Beatificatio æquipollens est illa, in qua rata 10
habita fama Virtutum, aut Martyrii, & Miraculorum Summus Pontifex approbat Sententiam latam a Judice Ordinario vel Delegato super Cultu immemorabili, ac casu excepto a Decretis Urbani VIII. Idem qui supra *loco citat. capit. 42. numer. 8.*

Beatificatio, & Canonizatio non differunt essentialiter, 11
sed solum accidentaliter; Quamvis enim nonnulli apud Pignatell. *tom. 4. consl. 53. n. 1.* velint Canonizationem essentialiter, & secundum propriam rationem intrinsecam distingui a Beatificatione; Ipse tamen Pignatellus *ibidem n. 2.* talem opinionem reprobans sic expresse habet: At vero hæc doctrina non est a Sede Apostolica; ideoque non video quomodo subsistat: Beatificatio enim univoce convenit cum Canonizatione, scilicet in nomine, cum Beatificatio sit etiam Canonizatio, quamvis particularis, ut breviter, sed optime dicit Pegna *de Cultu, & veneratione Sanct.* Turrianus *in 2. 2. D. Thomas disp. 16. dub. 2. & 3.* Card. Thusch. verb. *Canonizare* Contelorus *de Canonizatione Sanctorum t.[2]. n. 4.* & alii. Ac etiam ratione substantiæ. Nam & Beatus potest invocari, Aræ possunt Deo dicari in ejus memoriam, Missa, Laudes, & preces in Officio Divino ei dicuntur, dies Festus in ejus memoriam celebratur, pingitur cum radiis in signum Gloriæ, qua fruitur in Cœlis, ejus Reliquiæ exponuntur in Ecclesiis ad venerationem, Qui omnes sunt honores essentiales Sanctorum Canonizatorum, teste Bellarmino *to. 2. controv. 4. lib. 1. t. 7.* Hæc ad litteram Pignatell. *loc. cit.*

Et revera, quod Beatificatio, & Canonizatio non differant 12
essentialiter, clare patet ex quo utraque fiat maturitate maxima, & causa plenissime discussa, ac cognita, precibus præmissis, & Spiritus Sancti assistentia enixe implorata, & utraque sit ultimum, & completum judicium, quod vir Dei sit in gloria; cum Beatificatio non peragatur, nisi prius mature discussis Virtutibus in gradu heroico, & Miraculis tum in vita, tum post mortem patratis, quibus Sanctitas Beatificandi hominis a Deo manifestatur, illisque legitime verificatis, Pontifex instinctu Spiritus Sancti factus certus de illius Sanctitate, & existentia in Gloria, devenit ad illius Beatificationem, expediendo ad id ipsius Beatificationis Diploma, seu Breve. Immo per Beatificationem etiam ut talis toti Ecclesiæ proponitur, & ideo ubique a Fidelibus, Beatus certo absque formidine in Gloria creditur, & ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni soli Regno, aut Provinciæ, aut Civitati, aut Religioni Officio, ac Missa colendus permittatur: Nequit enim alicubi dubitari de Sanctitate, & Gloria tam Beati, quam Canonizati, cum judicium Pontificis, ex quo fiat ex affulentia Spiritus Sancti, sit infallibile; sive declaret aliquem esse Beatum, sive expresse definiat esse Sanctum; Sicque ubique Fideles omnes cognoscunt per actum Beatificationis, & Canonizationis Animam Beatificati, & Canonizati esse in Gloria; Hac tamen differentia servata, quod per Canonizationem id credunt, ut per formam expresse definitivam, & pronunciativam; per Beatificationem vero, ut per formam concessivam, & implicite definitivam. Sic Arriaga *tom. 4. Theol. disp. 7. sect. 4.* Trellench *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. dub. 5. n. 3.* Matthæucci *in Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificationum, & Canonizationum in quæstione proœmiali cap. Unic. n. 9. & in opere dogmatico controvers. 7. cap. 5. n. 21.* & alii.

Nec obstat, quod pro Canonazatione novum fiat examen, 13
quia tale novum examen non fit de Virtutibus Viri Dei, neque de Miraculis in vita, aut ante Beatificationem patratis, quibus probata fuit sanctitas vitæ, & infallibilis existentia servi Dei in Gloria, sed fit solum novum examen de continuatione Miraculorum post beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patratorum, ut ea certum testimonium perhibeant, etiam voluntatis divinæ, quod Beatus publico cultu Officii, & Missæ in tota Ecclesia colendus decernatur, ut patet ex Constitutione a. Gregor. IX. incip. *Mira* §. 7. edita pro Canonizatione S. P. N. Francisci, ibi: „ Sane licet „ ejus vita tam Sancta, tam strenua, & præclara sibi sufficeret ad obtinendum consortium Ecclesiæ Triumphantis, „ quia tamen Militans, quæ solummodo videt in facie, non „ præsumit, auctoritate propria judicare .... vitam ejus „ sibi fuisse acceptam, & ipsius memoriam esse a Militante „ Ecclesia venerandam, multis & præclaris Miraculis declaravit.

14 Nec

14 Nec etiam officit, quod Pontifices in Bulla Beatificationis uti soleant solum verbis, *Concedimus*, *Indulgemus*, *Impartimur*, in Bullis vero Canonizationis utantur verbis explicitis *Declaramus*, *Definimus*, *Decernimus*, *& Mandamus*, quia ut recte dicunt Trullench. *loc. cit.* Matthæucc. *loc. cit. n.* 21. & alii, Pontifices tam per Beatificationem, quam per Canonizationem declarant Servum Dei esse in Gloria, per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, & pronunciativa, per Beatificationem vero in forma indultiva, concessiva, & implicite definitiva; Unde Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.* 2. *num.* 4. aliis allegatis tradit *Beatificationem in effectu aliud non esse quam particularem quamdam Canonizationem minori apparatu celebratam*, ut ait Fagundez apud Dianam coordinat. *tom.* 3. *resolut.* 9. *numer.* 2. Sicque apparet, quod Beatificatio, & Canonizatio non differant inter se essentialiter, sed solum accidentaliter, quatenus Cultui per Beatificationem indulto, ut nempe Beatus recitatione Officii, & celebratione Missæ colatur solum in aliquo certo Regno, Provincia, Civitate, & Religione cum nonnullis aliis limitationibus in Brevi Beatificationis exprimi solitis, ac in Decretis Sacræ Congregationis Rit. infra *sub n.* 43. adducendis, expressis.

15 Hinc plurimi Classici Doctores tenent, quod sit de Fide, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. Vide verb. *Papa art.* 2. *a n.* 49. *ad* 57.

16 De facto solus Papa potest aliquem *Canonizare* vel *Beatificare*. Hostiens. *in cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis*, *& veneratione Sanctorum n.* 23. *verb. Absque auctoritate*, & *ibid.* Joann. Andreas *n.* 6. Cardinal. *in* 2. *notabil.* Innocent. *num.* 2 Abbas *in* 2. *notabil.* Barbos. *n.* 3. Fagnan. *n.* 20. Turrecremata *in cap.* 11. *n.* 22. *de consecrat. dist.* 3. Sanctus Antonin. *in Summa part.* 3. *tit.* 22. *cap.* 5. *n.* 5. §. 5. Cardin. Bellarmin. *de Sanctor. Beatitud. tom.* 2. *part.* 2. *l.* 1. *c.* 8. Matthæucc. *in cit. Practica Theologo Canonica quæst. proœmial. cap. Unic. n.* 2. Reiffenstuel. *lib.* 3. *Decret. tit.* 45. *n.* 6. Pirhing. *ib. n.* 3. Eminentissimus de Lambertinis deinde Beatissimus Summus Pontifex nomine *Benedictus* re in Ævum *Benedicendus loc. cit. cap.* 10. & alii communiter, *arg. in cit. cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis*, *& Veneration. Sanctor.* ibi: *Cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Ecclesiæ Romanæ venerari*, & concordat *cap. Ex eo* 2. *eod. & cap. Venerabili* 52. *de Testibus.* Et ratio est, quia hæc est una de majoribus caussis, quæ inter Christianos proponi possit, ut de se patet, & omnes fatentur; Majores autem caussæ ad Sedem Apostolicam spectant, *cap. Majores* 3 *de Baptismo*, eique specialiter reservantur, *cap. Nisi* 3. *& c. Quod translationem* 4. *de Officio Legati*, adeoque &c. Tum quia sicut opera, quæ Sanctitati alicujus testimonium perhibent, Fidei innituntur, ut patet de Miraculis, juxta illud *Matth. cap.* 17. *n.* 19. ibi: *Si habueritis fidem sicut granum Sinapis, dicetis huic Monti transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis*, ita ad illum pertinet Sanctos Canonizare, ad quem pertinet quæstiones Fidei determinare, qualis est solus Papa *capit. Quoties* 21. *caus.* 24. *quæst.* 1. cum similibus.

17 Quamvis enim antiquitus ante introductionem solemnis, qui nunc servatur, ritus *Canonizandi*, plurimi Sancti (ut patet de Apostolis omnibus, de variis Martyribus Stephano, Laurentio, Sixto, Vincentio, Fabiano & Sebastiano, Joanne & Paulo, Cosma & Damiano, Gervasio & Protasio, pluribusque aliis; De Confessoribus Silvestro, Antonio Abbate, Paulo primo Eremita, Martino, Nicolao, & Gregorio Magno, Augustino, Ambrosio, Hieronymo, Nazianzeno, Basilio, Athanasio, Cyrillo, Chrysostomo, Hilarione, multisque aliis, de Maria Magdalena, & Martha, ac de Virginibus Agnete, Agatha, Lucia, Cæcilia, Catharina, Anastasia, & pluribus aliis) post felicem eorum obitum communi Episcoporum, & populorum consensu tales declararentur, & colerentur; hoc tamen semper de auctoritate expressa, vel tacita Summi Pontificis id non contradicentis, sed tacite approbantis, ut docent Gonzal. *in cap. Audivimus sub num.* 7. *de Reliquiis, & veneratione Sanctor.* Garcias *de Canonizatione* §. 5. *pag.* 91. Gravina *de Catholic. præscript. tom.* 4. *quæst.* 5. *de Canonizatione Sanctor. pag.* 321. Dominicus a Sanctissima Trinitate *tom.* 3. *de Ecclesia militante in Bibliotheca maxima Pontificia tom.* 10. *pag.* 487. Rabaud. *Exercit. Theolog. t.* 2. *exercit.* 3. *cap.* 1. *pag.* 138. Azorius *Institut. moral. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 7. Bellarmin. *loc. c. cap.* 8. *in fin.* Layman. *lib.* 4. *tract.* 7. *c.* 5. *n.* 1. Reiffenstuel *loc. c. n.* 7. Matthæucc. *l. c. n.* 1. *&* 2. Lambertin. *l. c. lib.* 1. *cap.* 6. *sub n.* 9. ubi egregie more suo id probat pluribus aliis adductis.

Et a tempore Alexandri III. usque in præsens potestas 18
tum *Canonizandi*, tum *Beatificandi* soli Romano Pontifici privative quo ad omnes alios fuit reservata *cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis*, *& veneratione Sanctorum*, ubi dictus Alexander III. Summus Pontifex, ut patet ex ejusdem verbis adductis *supra n.* 16. inhibuit, ne quis in posterum pro Sancto venerari inciperet absque Romani Pontificis expressa approbatione. Bellarmin. *loc. cit. c.* 8. Matthæucc. *loc. c. n.* 5. Gravina *in Continuatione secundæ partis Catholic. præscript. tom.* 4. *pag.* 202. §. *Merito vero Alexander*, Vvanespen. *Juris Ecclesiastici univers. part.* 1. *tit.* 22. *c.* 7. *n.* 14. & pluribus aliis adductis, Lambertin. *l. c. cap.* 10. *a. n.* 7. *usque in finem*; Quamvis tamen Gonzal. Victon. Bivarius, Godefridus, Henschenius, Daniel Papebrochius, & alii apud ipsum *l. c. n.* 5. non improbabiliter censeant talem Legem, seu reservationem esse multo antiquiorem Alexandro III. cum *in dicto cap. Audimus*, id de novo non statuat sed quasi jam constitutum commemoret, & talis loquendi forma Decretum non faciat, sed factum, & vulgo notum supponat, ut videntur innuere verba ipsius Decretalis adducta *supra n.* 16.

Hinc non certo constat, quinam fuerit primus Summus 19
Pontifex, qui solemniter Canonizationem Sanctorum celebraverit? Nam multi tenent, quod prima Canonizatio solemniter celebrata fuerit a Leone III. anno 804. qui in Civitate Vverdunensi solemniter inter Sanctos Sanctum Svvibertum ejusdem Civitatis Episcopum retulerit. Sic ex quadam Epistola Sancti Ludgeri Episcopi Monasteriensis relata a Cardinali Baronio *in Annalibus ad dictum annum* 804. *n.* 2. *& seq.* inter alios Cardinalis Bellarminus *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *de Sanctor. Beatitudine*, ubi sic expresse habet: *Primus enim Pontifex (ni fallor) qui Sanctos legatur canonizasse, videtur fuisse Leo Papa III. de quo sic scribit Sanctus Ludgerus in Epistola de miraculis Sancti Svviberti cap.* 9. *in* 2. *tom. Surii*; Tandem devota instantia Caroli (Magni) & Hildebaldi Archipræsulis Coloniensis venit a Colonia idem Papa Vverdam, & ibi post alias solemnitates Sanctum Svvibertum solemniter Catalogo Sanctorum Confessorum adscripsit pridie Nonas Septembris; *Hanc primam legi solemnem Canonizationem, ante quam fortasse fuerunt etiam aliæ, sed non mihi constat.* Angelus Rocca *de Canonizatione Sanctor. cap.* 5. §. *Ego vero*, Marcus *in suo Vocabulario Ecclesiastico verb. Canonizatio*, Franciscus Victon. *in suo Tractatu gallice conscripto de Canonizatione Sanctor. cap.* 10. *per totum*, Phæbeus Archiepiscopus Tarsensis *in sua dissertat. impressa post Acta Canonizationis Sancti Petri de Alcantara, & Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Pazzis*, Gonzal. *in cap. Audivimus sub. n* 7. *Reliquiis & veneratione Sanctor.* Card. de Laurea *in* 3. *lib. senteut tom.* 3. *disp.* 6. *art.* 3. *n.* 47. Cornelius a Lapide *in Comment. ad cap.* 44. *Ecclesiast.* §. *Triplex hæc gloria*, Casalius *de veteribus Ecclesiæ Ritibus cap.* 70. §. *de prædictis*, Rabaudi *exercit. Theolog. tom.* 2. *exercit.* 3. *cap.* 1. *de Ecclesia* §. *At potestatem*, Marchesius *de capite visibilis Ecclesiæ tom.* 9. *Bibliothecæ maximæ Pontificiæ pag.* 737. §. *A Romano*.

Alii autem multi defendunt contrarium, docentes, quod 20
illa Epistola Sancti Lugderi, quæ est potissimum fundamentum, ob quod supra allati Doctores primam solemnem peractam Canonizationem Sancti Svviberti adscribunt Leoni III. est commentitia; Sic Pater Joannes Morinus *in Commentario de administratione Sacramenti Pœnitentiæ lib.* 10. *c.* 20. ubi hæc habet: „ Confixa Epistola ante forsan trecentos annos, „ aut, ut maxime ante quadringentos nomine Sancti Lugderi „ ab aliquo Vverdensi Monacho in sui Monasterii commodum, & gloriam ... Deinde Sancti Svviberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem modo, & ordine „ enarrat, quo nunc, & ab annis quadringentis celebrari „ solet. Certum est autem hanc celebrationem cæpisse trecentis post Leonem III. annis & amplius. Primus quem „ perhibent antiqua documenta solemniter a Pontificibus „ Canonizatum fuisse est Hugo Carthusianus, & Gratianopolitanus Episcopus; Secundus est Sanctus Bernardus. Sed „ considera quæ Epistolæ, sive Bullæ Pontificum de istorum „ Sanctorum Canonizatione referunt, & ea comparata cum iis, „ quæ Auctor ille de Sancti Svviberti Canonizatione scribit deprehendesque cæremonias hodiernas a Leone III. „ multo diligentius, & copiosius, quam ab Innocentio II.

„ aut

„ aut Alexandro III. fuisse observatas. Quod argumentum „ certum est, illius Epistolæ auctorem post annum 1200. „ scripsisse. Ante Innocentium II. & Alexandrum III. sim„ plex admodum erat Canonizationis ritus, ut ex Petro „ Damiano constat in fine vitæ Sancti Romualdi, testatur„ que Cardinalis Baronius ad annum Christi 1027. Obtine„ batur ab iis, quibus curæ erat illa Canonizatio, a Sede „ Apostolica facultas Altare supra Corpus Defuncti erigen„ di: Eo erecto, peracta erat Canonizationis solemnitas. „ Post illud tempus ceremoniæ sanctæ illius actionis paulatim „ factæ sunt augustiores „. Demum post alias adductas rationes concludit Morinus: *Multa sunt alia ejusdem criminis argumenta, quæ longum esset persequi, Undique enim rimosa est Historia ista, & fabellis veritati assutis satisfit*; Legi possunt etiam Henschenius ad diem 26. Mensis Martii *in Commentario prævio ad vitam Sancti Ludgeri*, & Cuintius *in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum* 805. ubi non pauca adversus eam Sancti Luggeri Epistulam, quam supposititiam esse censent, annotarunt. Item Joseph Maria Santelicius Apostolicæ Sedis olim Nuncius ad Tractum Rheni *in sua Epistola quam ediderunt Continuatores Bollandiani ad diem* 26. *Martii pag.* 640. Lucas d' Achert, & Joannes Mabillon. *in Actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti*, & *in præfatione ad sæculum quintum* §.6. n.100. Pagi *in Critica Historico-Chronologica in universos Annales Cardinalis Baronii tom.* 3. *ad annum Christi* 754. *num.*7. ubi sic habet: *Cumque hæc de Sancti Swiberti Canonizatione commenta nunc manifesta sint, iis refellendis diutius non immorabor*. Alter Pagi *in vita Sancti Stephani II. alias III. ad num.*14. Continuatores Bollandiani *ad diem* 26 *Martii in vita Sancti Ludgeri* §. 8. Quibus consentit idem Lambertin. *loc. c. lib.* 1. *c.* 7. *sub n.* 13. & expresse Graveson. *in celeberrima sua Historia Ecclesiastica tom.*4. *part.* 1. *colloq.* 1. *pag.* 299. *primæ impressionis Romæ*, ubi ex aliis expresse dicit: *Primum exemplum solemnis Canonizationis factæ a Romano Pontifice, contigisse dumtaxat anno nonagesimo tertio, quando videlicet Joannes XV. Pontifex Maximus solemni Canonizationis ritu Udalricum Episcopum Augustanum publicis Sanctorum Fastis adscripsit*. Item Mabillonius præfatione in sæculum quintum Benedictinum, quod est Ecclesiæ decimum, sic habet: *Hoc primum indubitatæ Fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem Canonizatione invenimus Diploma Joannis XV. qui in frequenti Episcoporum Conventu ad preces Lintolphi Episc. Augustani Udalricum ejusdem Ecclesiæ Episcopum in Sanctorum Album retulit*; Sic etiam Papebrochius *dissert.* 20. *in Conatu Chronico-Historico de solemnium Canonizationum initiis, atque progressibus*, & alii plures validis, & satis convincentibus fundamentis id ostendentes.

21 In Canonizatione non semper observatus fuit idem ritus, & forma solemnitatis, quæ solet observari nostris hisce diebus, sed fuit varia pro varietate temporum, & Pontificum cum enim pendeat ab arbitrio ipsorum Pontificum, potest augeri, minui, prout ipsi judicaverint expedire, & temporum circumstantiis congruere ut notant Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.* 3. *n.* 5. Matthæucc. *l. cit. n.* 3. idem Lambertio. *lib.* 1. *cap.* 36. *per tot.* ubi per varios §. assignat solemnia Canonizationis, tum quoad ritum antiquiorem, tum quo ad ritum moderniorem merito ibi legendum, admirandum, & venerandum.

22 Item nec semper fuit observatus idem ritus, & forma in Beatificatione, uti videre est *in cit. nunquam satis commendato, semperque amplius commendabili Opere de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione dicti Eminentissimi de Lambertinis, deinde undequaque meritissimi Summi Pontificis Benedicti XIV.* & signanter *lib.* 1. *cap.* 13. & 20. ac 24. ubi *n.*1, & 2. insuper asserit, quod solemnitas Beatificationis, quæ fit in Basilica Vaticana per publicationem potissimum Brevis Apostolici inter Missarum solemnia initium duxit ab Alexandro VII. in Beatificatione Beati, nunc Sancti

23 Francisci Salesii. Et *ibid. num.* 3. subjungit, quod solemnitas Beatificationis in Basilica Vaticana peragendæ consistit potissimum in actibus sequentibus; hoc est primo in publicatione Indulgentiæ ab omnibus utriusque sexus Fidelibus confessis, Sacra Communione refectis lucrifaciendæ, qui in Basilica Principis Apostolorum, aut Missæ solemni pro Beatificatione canendæ interfuerint, aut Beatificationis die eamdem Vaticanam Basilicam visitaverint: secundo in præsentia tum Cardinalium Sacris Ritibus Præpositorum, nec non Consultorum Sacrorum Rituum Congregationis, cum Cardinalis Archipresbyteri Basilicæ Vaticanæ, & Canonicorum, & Cleri ejusdem Ecclesiæ; tertio in exhibitione Brevis Apostolici, quæ fit a Postulatore Causæ Cardinali Præfecto Sacræ Congregationis, qui Postulatorem remittit ad Cardinalem Archipresbyterum Vaticanæ Basilicæ pro facultate illud in Basilica publicandi: quarto in publica lectione Brevis; quinto in solemni cantu Hymni: Te Deum laudamus, qui ab Episcopo Missam solemnem celebraturo intonatur: sexto in detectione imaginum Servi Dei, quæ prius velo coopertæ erant, tum super Altari, tum ad faciem Templi: septimo in omnium adstantium veneratione: octavo in recitatione Collectæ, quæ fit ab Episcopo Missam celebraturo in honorem Beati: nono in thurisdatione Imagini Beati, quæ ab eodem fit Episcopo trino ductu: ultimo in celebratione Solemnis Missæ, tum vero in accessu Summi Pontificis ad Basilicam Vaticanam ipsa die post Vesperas ad Immaginem Beati colendam.

Tam ad Beatificationem, quam ad Canonizationem duo 24
copulative requiruntur, scilicet excellentia Virtutum in gradu heroico, & Miracula, ita ut nec excellentia Virtutum sine Miraculis, nec Miracula sine Virtutibus sufficiant; Sic expresse habetur in Constitut. Innocentii III, edita pro Canonizatione Sancti Homoboni incip. *Quia pietas*, ibi: „ Licet autem juxta testimonium veritatis, sola finalis perseve„ rantia exigatur ad sanctitatem animæ in Ecclesia trium„ phante, quoniam, qui perseveraverit usque in finem, hic „ salvus erit: duo tamen, virtus videlicet morum, & virtus „ signorum, opera scilicet in vita, & Miraculorum signa „ post mortem, ut quis reputetur Sanctus in Militanti Eccle„ sia requiruntur; nam quia frequenter Angelus Satanæ se „ in lucis Angelum transfigurat, & quidam faciunt opera sua „ bona, ut videantur ab hominibus, quidam etiam coruscant „ Miraculis, quorum tamen vita merito reprobatur, sicut de „ Magis legitur Pharaonis, & etiam Antichristo, qui electos „ etiam, si fieri potest, inducet suis Miraculis in errorem, ob „ id nec opera sufficiunt sola, nec signa; Sed cum, illis præ„ cedentibus, ista succedant, verum nobis præbent indicium „ Sanctitatis, nec immerito nos ad illius venerationem indu„ cunt, quem Dominus suis ostendit Miraculis venerandum. „ Hæc autem duo ex verbis Evangelii plenius leguntur, ubi „ de Apostolis loquens ait... Illi autem profecti prædica„ verunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confir„ mante, sequentibus signis: In eo namque, quod ait, coope„ rante, eos operatos esse demonstrans; & in eo, quod se„ quitur, sequentibus signis, eos exponens, immo Dominum „ in eorum Miraculis claruisse. Hoc etiam Dominus usque „ hodie operatur in Sanctis & potentiam suam signis evi„ dentibus manifestat, dum vivorum curat ægritudines ad „ memoriam mortuorum, & eos plus esse post mortem, & „ felicius vivere mortuos qui in Domino moriuntur, quam „ qui vivunt in Mundo, demonstrat „. Et in Const. 4. Gregorii IX. edita pro Canonizatione mei Sancti Antonii de Padua incip. *Cum dicat Dominus*, ibi: „ Licet ad hoc, ut aliquis „ Sanctus sit apud Dominum in Ecclesia Triumphante, so„ la sufficiat finalis perseverantia juxta illud Apocalypsis 2. „ Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ: „ Ad hoc tamen ut Sanctus habeatur apud homines in Eccle„ sia Militante, duo sunt necessaria virtus morum, & veritas „ signorum, merita videlicet & Miracula, ut hæc & illa si„ bi ad invicem contestentur, cum nec merita sine Miraculis, „ nec Miracula sine meritis plene sufficiunt ad perhibendum „ inter homines testimonium Sanctitatis „. Et sic docent Fagnanus *in cit. cap. Venerabilis* 52. *num.* 2. *de Testibus*, & *in cit. cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis*, & *veneratione Sanctorum. num.* 3. & ibi Innocentius *num.* 1. Joannes Andreas *numer.*4. Ancharanus *num.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 9. testans de communi, & Lambertin. *loc. cit. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 5. *a num.* 1. *usque ad* 7. & *eod. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 7. & 17. refellens illos, qui solas virtutes exposcunt aut sola Miracula.

Miracula non solum in vita, sed præcipue post obitum 25
patrata, sunt necessaria ad Beatificationem, & Canonizationem alicujus. Sic Glossa communiter recepta, *in c. Unic. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum in 6. verb. Sedis*, Mascard. *de probationib. conclus.* 216. *n.* 42. Reiffenst. *loc. cit. n.* 10. Lambertin. *loc. cit.* & alii passim.

In causis procedentibus per viam non cultus, bina saltem 25
Miracula requiruntur, atque sufficiunt, etiamsi sint solum tertii generis pro obtinenda Beatificatione formali, & bina, quæ post eam supervenerint, sufficiunt pro Canonizatione; &, in

causis,

causis, quæ procedunt per viam Casus excepti, seu cultus immemorabilis bina sufficiunt Miracula, quæ post indultam Venerationem superveniunt; Sic expresse Lambertin. *loco cit. lib. 1. c. 32. a. 3. & seq.* referens ita decisum fuisse *a Sacrorum Rituum Congregatione Generali in Causa S. Joannis de Capistrano die 13. Junii 1677.* Item *in Causa Sanctæ Catharinæ de Bononia die 17. Maii 1707.* Item *in Causa S. Stanislai Societatis Jesu die 13. Nov. 1714.* Item *in causa S. Agnetis Virginis Ordinis Prædicatorum die 12. Martii 1726.* Et idem tenet *lib. 4. part. 1. c. 6. a. 4. & 5.* ubi testatur de praxi Sedis Apostolicæ, uti etiam de tali praxi testatur Matthæucci *loc. cit. tit. 3. cap. 8. §. 2. n. 23.* dicens, quod Sedes Apostolica plures in ordine Beatorum, & Sanctorum conscripsit solis duobus tertii generis Miraculis verificatis, idque dicit notum esse ex Decretis Sacræ Congregationis in Registro videndis, inquam praxim concurrunt scribentes apud Martam *de Canonizatione part. 4. cap. 7. num. 88.* & tenent Doctores passim.

* Nunc autem servanda sunt Decreta SS. D. N. Benedicti Papa XIV. alterum quidem sub die 23. Aprilis 1741. emanatum, in quo statuitur, ut in Causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, in posterum non duo, ut antea, sed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miracula: in causis autem procedentibus per viam non cultus, ubi virtutes, aut martyrium ex testibus de auditu fuerint probatæ, non duo miracula ut antea, sed quatuor omnino ad eorum Beatificationem obtinendam, debeant approbari: alterum vero die 17. Julii 1754. editum in quo declaratur, pro obtinenda formali beatificatione, si testes de auditu *a videntibus* in Processu Apostolico excepti conjungantur cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis, sufficere debere duo miracula, si vero cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis non conjungantur nisi testes de auditu in Processu Apostolico exceptis, tunc tria miracula requiri ante Beatificationem data, & approbata. *

27 In Beatificatione, & Canonizatione Martyrum non solet fieri tam exacta, & stricta inquisitio de probitate Vitæ, & Miraculis tempore vitæ peractis, ac fit in Beatificatione, & Canonizatione Confessorum, sed præcipue de Miraculis post mortem, & de causa, ob quam passi sunt, indagatur. Hostiensis *in cit. cap. Audivimus 1. num. 3. de Reliquiis, & Veneratione Sanctor.* Fagnan. *ibid. n. 16.* Augustin. Triumph. *de potestate Eccles. q. 16. art. 3.* Mascard. *loc. cit. a. 9.* Reiffenst. *loco cit. a. 11.* & alii, *arg. cap. Baptismi vicem 34. & c. Catechumenum 37. de consecrat.* & ad id satis clare facit generalis illa promissio Christi *Matthæi 10. Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

28 Quamvis enim antiquitus nomen Martyris, & Confessoris promiscue sumeretur, sicque idem essent Martyres, & Confessores, ut tradunt passim Scriptores, signanter Petrus Galesinus *in Notis ad suum Martyrologium 17. Kal. Februar.* ubi inquit: *Certum atque exploratum omnibus est.... Martyris, & Confessoris nomen olim synonymum fuisse*; Franciscus Amatus Pouget *in suis Catholicis Institutionibus t. 1. pag. 913.* ibi: *Olim Confessores Christi dicebantur ii solum, qui cum testimonium perhibuissent veritati tum carceris, exilii, rei familiaris, suppliciorum, ipsi usque vitæ periculo, non tamen morti traditi fuerant; Confessores autem dicebantur propter gloriosam, & publicam nominis Christi Confessionem; Martyres quoque appellabantur propter exhibitum veritati testimonium*; Baronius *in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem 2. Januarii* ibi: *Ne quid lateat, sciendum est, diversa admodum significatione a præsentis temporis usu hanc vocem* (scilicet Confessoris) *a majoribus usurpatam; illi enim neminem eo nomine appellabant, nisi eum, qui Christi Fidem interpellatus coram Fidei hostibus confessus esset*; Lambertin. *loc. cit. liber 1. cap. 2. sub. a. 6.* ibi: *Proprie Confessores olim dicebantur illi, qui Christum palam, & coram tyrannis, seu Fidei hostibus confessi, quolibet tormentorum, poenæ genere affecti, superstites tranquillam mortem obibant.* Et infra *num. 7.* sic subjungit: *Martyres tandem erant illi, qui pro vera Fidei defensione moriebantur, aut qui atrocissima tulerant pro Fide tormenta; licet fuerint superstites, & in pace quieverint.* teste Divo Thoma *2. 2. quæst. 124. art. 4. ad quartum*, Unde ut notat ipse, veri Martyres etiam aliquando Confessores dicti sunt.

29 Progressu tamen temporis, ut etiam hodie servatur, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris, & Confessoris usurpare; Illos scilicet appellando Confessores, qui sancta, ac laudabili vita vixerunt, & sancto demum fine naturali morte in pace quieverunt, ac in Sanctorum numerum sunt relati, quatenus per virtutum opera sunt Deum confessi. Unde Ordo Cluniacensis *in præfatione ad vitam Sancti Geraldi* sic expresse habet; *Cum igitur Confessor a confitendo vocetur, Geraldus tanto rectius Confessor dici potest, quanto sanctioribus factis Deum est confessus.* Et Egebertus Episcopus Eboracensis *in Excerpt. cap. 28.* ait: *Sancti Patres, quos Confessores nuncupavimus, idest Episcopi, Presbyteri, qui in Castitate servierunt Domino*; Lambertin. *loc. cit. num. 6.* Matthæucc. *loc. cit. tit. 4. cap. 1. num. 3.* & alii communiter, atque Ecclesiastica praxis: Et illos appellando Martyres, non solum qui violentam mortem, seu cruciatus lætales voluntarie perpessi sunt, sed etiam illos, qui a persecutoribus nostræ Fidei comprehensi, varie vexati, in carcerem, vel in exilium missi, & ærumnis confecti usque in finem perseverantes propter Fidei, aliarumque supernaturalium virtutum confessionem mortem naturalem subierunt. Vide verb. *Martyrium*.

Nostris hisce temporibus, nisi habeatur Apostolica dispensatio non procedit Sac. Congreg. Rit. in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis, seu Beatificationis, aut declarationis Martyrii, nisi elapsis quinquaginta annis ab obitu illorum; Sic expresse statuunt Decreta jussu Urbani VIII edita §. *Sanctitas sua*, ibi: „ Sanctitas Sua expresse prohibuit Sacræ Rituum Congregationi, ne deinceps procedat „ in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis, seu „ Beatificationis, aut Declarationis Martyrii, nisi lapsis „ quinquaginta annis ab obitu illius, quinimo etiam lapsis „ quinquaginta annis de similibus Processibus, tam factis, „ quam faciendis agi vetuit, nisi habita prius, & expresse „ obtenta licentia a Sanctitate Sua, vel ejus Successoribus. „ Sub Decreto hujusmodi vult comprehendi etiam Causas, „ in quibus modo reperiuntur expeditæ litteræ Remissoriales, & Compulsoriales, ac omnes aliæ nunc pendentes, „ quæ adhuc expectant perfectionem suam, & complementum a facto futuro finalis determinationis. Quod ut firmius observetur, insuper jubet, ut, si Memoriale super „ hoc directum Congregationi porrigatur cum Rescripto „ Sanctitatis suæ, ut aliqua ex hujusmodi Causis ad præfatos effectus examinetur, nullum sortiatur effectum, nisi „ in eodem Rescripto specialis prædictæ prohibitionis derogatio reperiatur. 30

31 Talis autem prohibitio non impedit, quod infra spatium dictorum quinquaginta annorum possint confici Processus per Ordinarios, vel per Delegatos Apostolicos, & in Sacra Rit. Congregatione discuti de eorum validitate, ne labente dicto temporis cursu pereant oculati, & meliores testes, sicque occasione hujusmodi dilationis pereant etiam probationes, ut expresse habetur in supradictis Urbani VIII. Decretis §. *Ve um*, ibi: „ Verum ne pereant hujusmodi dilationis „ occasione probationes, permittit Sanctitas Sua, non habita ratione dictorum quinquaginta annorum, ut agi possit „ de prædictis Processibus, sive de aliis auctoritate Ordinaria fabricatis, vel fabricandis ad effectum deliberandi, „ an per Sedem Apostolicam debeant concedi Litteræ Remissoriales in genere; quibus obtentis, & fabricatis super „ eis Processibus, servatis servandis, illisque Sacræ Rituum „ Congregationi præsentatis, permittit pariter Sanctitas sua, „ ut in Sacra Congregatione discutiatur de eorum validitate, ac etiam de relevantia in ordine, & ad effectum tantum cognoscendi, an sit procedendum ad Processus in „ specie; & Processibus in specie completis, & Sac. Congregationi delatis, videatur tantum de illorum validitate: „ quibus definitis, iidem Processus per Secretarium claudantur, & obsignentur sigillo Sacræ Congregationis, non „ aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum „ quinquaginta annorum: quo completo, nullo modo de „ eis agi possit, nisi expresse mandetur a Summo Pontifice„ Unde, ut vides, supradicta prohibitio restricta est, ne constructis Processibus ab Ordinariis, seu a Delegatis Apostolicis actu procedatur in sacra Congregatione ad ulteriora in Causa, in examine Virtutum, & Miraculorum, vel Declarationis Martyrii, nisi elapsis dictis quinquaginta annis, aut nisi interveniat Pontificia dispensatio.

32 Quæ quidem dispensatio supra complementum dictorum quinquaginta annorum solet interdum ob justas causas a Romano Pontifice concedi, ut sæpius concessam esse constat, & signanter *in Causa Pullocen. Martyris Josaphat ab ipsomet*

Urba-

Urbano VIII. Ut habetur *ex Decreto edito die 27. Jan. 1629.* Item *in Causa Gebennen. Sancti Francisci de Sales ab Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito 20. Januar. 1659.* Item *in Causa Limana Sanctæ Rosæ a dicto Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die 26. Septemb. 1664.* Item in *Causa Iaponen. Martyrii Servorum Dei Angeli Orsucci Caroli Spinulæ, & Sociorum a Clemente IX.* Ut *ex Decreto edito die 6. Junii 1669.* Item *in Causa Neritonen. Servi Dei Josephi a Cupertino a Clemente XI. Ut ex Decreto edito die 9. Maji 1711.*

33 Sine dicta autem Pontificia dispensatione est omnino servanda supradicta Lex ab Urbano VIII. constituta de lapsu quinquaginta annorum ab obitu Servi Dei, antequam proponi possit dubium de Virtutibus, aut de Martyrio; de qua quidem Constitutione, ut scribit dictus Lambertin. *loc. cit. lib. 2. cap. ultim. num. 7. in fine*, sic habetur *in Vita Venerabilis Servi Dei Dominici a Jesu Maria* scripta a P. Philippo a Sanctissima Trinitate *lib. 7. cap. 11. La cagione di tal Costituzione è, che nissuno vive così puramente, e santamente, che alcuna volta non cada in qualche imperfezione, secondo quel detto.* Septies in die cadit Justus. *Questi difetti, benchè minimi, molte volte restano a memoria, e possono diminuire la divozione, e forse alcune volte del tutto torla, se fossero proposti per Santi, e per essere venerati quelli, ne' quali comparvero alcuni difetti; essendo che volgarmente i Fedeli stimano, che i Santi fossero del tutto irreprensibili*: Quod etiam confirmatur a Patre Nicolao Lancisio *tom. 2. Opuscul. Spiritual. 19. de vitandis judiciis temerariis, cap. 6. numer. 74. pag. 643.*

Ut plene percipiatur, quinam Cultus, seu Adoratio de-
34 beatur Sanctis, ac Beatis, advertendum est, quod Adoratio est actus, quo quis alteri se submittit in recognitionem suæ
35 excellentiæ. *Est in re Communis.* Et hæc Adoratio, seu Cultus alia est mere civilis, & politica, & alia Sacra, seu Religiosa. Adoratio *mere Civilis*, seu *Politica* est illa, quæ exhiberi solet Regibus, & Principibus supremis propter excellentiam sui status, seu potestatis humanæ, quam præ aliis habent, uti passim in Sacra Scriptura leguntur quidam adorasse suos Reges, ut David 1. *Regum cap. 20. Cadens pronus in terram adoravit tertio*, Jonatham. *Et 1. Paralippomen. cap. 25. numer.* 20. *Benedixit omnis Ecclesia Domino Deo Patrum suorum, & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde Regem*; ubi, ut vides, eadem vox Adorationis tribuitur Deo, & Regi, licet Deo Cultus Latriæ, & Regi solus Cultus Civilis, ac Politicus competeret. Adoratio *Sacra*, seu *Religiosa* est illa, quæ exhibetur alicubi ob excellentiam suam Sacram, & supernaturalem, uti est Adoratio, quæ exhibetur Deo, & B. Mariæ Virgini, ac Sanctis omnibus, & Beatis.

Adorationis Sacræ, seu Religiosæ tres sunt species, nempe
36 Latria, Hyperdulia, & Dulia. *Communis Theologorum.*
37 Adoratio, seu Cultus Latriæ est illa, quæ soli Deo debetur, ac exhibetur propter summam incertam, ac infinitam suam
38 excellentiam. *Communis.* Adoratio, seu Cultus *Hyperduliæ* est illa, quæ B. Mariæ Virgini debetur, ac exhibetur ob excellentiam Maternitatis Dei. & alia excellentissima dona, ac specialissimam ejus Sanctitatem ceteris supereminentem,
39 *Communis.* Adoratio, seu cultus *Duliæ* est illa, quæ debetur, ac exhibetur Sanctis ob supernaturalem excellentiam suæ Sanctitatis, & Gloriæ. *Communis.*

40 Dicta triplex adoratio, seu Cultus alia est *absoluta* conveniens soli rei intellectuali, quæ per se honorabilis, atque adorabilis est ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, qualis Adoratio, seu Cultus convenit, ac debetur Deo, Beatæ Mariæ Virgini, & Sanctis per se absolute venerabilibus, Et alia est *Respectiva* conveniens rebus non intellectualibus, & ratione carentibus, quæ non coluntur per se ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, sed propter aliud, seu ob respectum ad aliud, qualis Adoratio, seu cultus convenit, ac debetur Cruci, sacris Reliquiis, Imaginibus, Vestibus, ac similibus ratione carentibus, cum eorum Veneratio, seu Adoratio, vel Cultus non sistat in illis, sed referatur ad Prototypum, cujus sunt Imagines, aut quod repræsentant. *Communis, inter Catholicos*, & clare habetur ex Concilio Tridentin. *sess. 25. in Decreto de invocatione Sanctorum.*

41 Cultus alius est publicus, alius privatus. Cultus *publicus* est, qui fit nomine Ecclesiæ, vel tanquam institutus ab ea, sive deinde publico in loco, sive in occulto fiat. Non enim dicitur, seu appellatur *publicus*, vel solemnis, eo quod publice, & coram aliis exhibeatur, sed quia defertur nomine Ecclesiæ, vel tanquam institutus ab ipsa. Cultus *privatus* est, qui non exhibetur nomine Ecclesiæ, nec tanquam institutus ab ipsa, sed fit ex privata devotione colentis, sive deinde talis Cultus fiat privatim in loco occulto, sive in loco publico videntibus aliis, Scacchus *de Notis, & signis Sanctit. sect. 10. cap. 1. vers. Ex hoc*, Hurtad. *in resolution. de vero Martyrio resolution. 43. §. 11. per totum*, Reiffenstuel *loco cit. num. 16.* Pasqualig. *in Addition. ad Lauret. de Franch. titul. de Cultu erga non Canonizatos n. 1232.* Layman. *in theol. moral. lib. 4. titul. 7. cap. 5. num. 14.* Del Bene *de Inquisit. part. 2. dub. 234. sect. 7. sub. n. 1.* Molphes. *consil. 45. n. 20.* Bonacina *tom. 2. disput 3. quæst. 1. punct. 2. n. 2.* cum Bellarmin. Sanchez, & aliis ibi citatis. Matthæucc. *citat. quæst. proœmial. cap. unic. n. 25. & seq.* Lambertin. *loc. cit. lib. 2. cap. 7. n. 7.* & alii contra Contelorum *de Canonizatione Sanctor. cap. 22. n. 7.* Barbosa *allegat. 97. n. 13.* Castellin. *de certitudine Gloriæ Sanctorum cap. 2. punct. 23. & 24.* & alios non improbabiliter volentes, quod etiam dici debeat Cultus publicus, qui fit in loco publico, seu coram aliis.

Cultu publico coli possunt omnes Sancti, & Beati, idest 42
omnes, qui jam sunt *Canonizati*, vel saltem *Beatificati*, *Communis, inter Catholicos*; cum hac tamen differentia, quod, qui jam sunt Canonizati, possunt coli ubique, & quovis Duliæ cultu publico. Qui vero sunt solum *Beatificati*, & nondum *Canonizati* non possunt coli, nisi in illo loco, & illo cultu publico, quem concessit Summus Pontifex, cum in Beatificatione non quivis publicus Cultus, sed aliqui soli determinati concedantur. Unde attendenda sunt Brevia Concessionum.

Et insuper circa Beatos nondum Canonizatos attendendum 43
est etiam Decretum super Cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando a Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VIII. emanatum.

Ad aures Eminentissimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures devenerunt qui patrantur, indultorum excessus in materia præstationis Cultus Beatis adhuc non Canonizatis. Quamobrem eos eliminare, ac, ne in futurum irrepant, providere studentes ad infrascripta devenerunt Decreta &c.

I. Quod eorumdem Beatorum Imagines etiam non principaliter, & uti supplices appositæ, simulacra, Picturæ, Tabellæ, aut Scripturæ eorum præclara gesta repræsentantes, aut referentes in Ecclesiis, Sacrariis, & Oratoriis quibuscumque, & præsertim in quibus Missæ Sacrificium, vel alia Divina Officia peraguntur, inconsulta Sede Apostolica, nullo pacto exponantur.

II. Quod ubi Indultum fuerit per Sedem Apostolicam, Imagines, Simulacra, pictasque Tabellas in Ecclesiis poni, & coli posse, in pariete tantum, non autem super Altari, collocandi facultas tributa censeatur.

III. Quod si concessa fuerit per eamdem Sedem Apostolicam Altarium erectio, non tamen ob id Missam, & Officium de prædictis Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita præsumatur; etenim specifica, & expressa concessio super his procedere debet.

IV. Ubi in uno loco Cultus fuerit concessum, non extendatur, inconsulto Pontifice ad alium locum, quavis alia concurrente auctoritate.

V. In locis, ubi Beatos prædictos ab omnibus coli permissum fuit, non inde publica Officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria præcepto recitationis, nisi quo ad illos, quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit.

VI. Missæ pariter, quæ fuerint indultæ certis personis nempe Presbyteris Regularibus, vel sæcularibus alicujus loci, vel Monasterii, seu Presbyteris alicujus Ecclesiæ servitio præcipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis Dignitate etiam Cardinalatus insignitis, minime celebrentur.

VII. Dies Festi in Beatorum eorumdem memoriam non celebrentur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit.

VIII. Eorumdem nomina in Kalendariis non apponantur, nisi illius tantum loci, earumque Personarum, in quo, & a quibus Cultus cum Officio, & Missa celebretur.

IX. In quibusvis Ecclesiasticis precibus, etiam in Ora-

toriis privatis recitandis particularia eorumdem suffragia non apponantur, vel recitentur.

X. Publicis in precibus præter indultas, & a Sede Apostolica approbata, iidem Beati non invocentur.

XI. Eorumdem Reliquiæ in Processionibus minime circumferantur.

Sacra tamen Congregatio præsentibus Declaratione, & Jussione removere non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum scripta, vel temporis centum annorum metam excendentis scientiam, ac tolerantiam Sedis Apostolicæ, aut Ordinariorum hactenus præstitum, ac ceteris modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Verum, si a centum annis circa Cultus hujusmodi aliqua ex parte constiterit auctus, & extensus, eo casu Sacra eadem Congregatio eumdem in pristinum reduci jubet; prout quemvis Cultum extra casus prædictos ad expressa tantum verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat sub pœnis &c.

Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuscumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quæ præsenti Decreto renovantur.

His autem Sanctissimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate sua per Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas sua ea approbavit, & pro omnimoda eorumdem observatione mandavit typis imprimi, ad valvas affigi, & publicari, ut, elapso tempore sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes, & singulos afficiant, & arctent, ac si omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque Locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicæ possint immo debeant Sæculares & Regulares quoscumque, quamtumvis exemptos, etiam Societatis Jesu, S. Antonii Viennen. & S. Joannis Jerosolymitani, ac reliquos omnes speciali expressione indigentes etiam sub Censuris compellere.

Cumque aliqui nulli subdantur Episcopo, qui eos, si excesserint, coercere valeant: eo casu a Sedis Apostolicæ Nuntiis, si aderint; sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum Diœcesis limites eorum Ecclesiæ, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sede Apostolica Delegatis ad hujusmodi Decretorum observationem prædicti omnino cogantur.

DECLARATIO DECRETI

Super Cultus Beatis adhuc non Canonizatis, præstando.

Allatis Sacrorum ad Rituum Congregationem dubiis circa observationem, & intelligentiam Decreti super cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando editi die 27. Septem. 1656. & publicati 3. Februarii præsentis anni 1660.

Primo: An, ubi indultum fuerit, ut Missa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus Imaginem, & simulacrum super Altari exponere, nec non Votivas Tabellas ibi appendere?

Secundo: An §. Dies Festi in Beatorum honorem non celebrentur: *entendatur ad Festa Devotionis.*

Tertio: An Indulta recitandi Officium cum Octava, vel sine Octava, & celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacræ Congregationis?

Quarto: An in Ecclesiis, in quibus Officium, & Missa de Beatis recitari, ac respective celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere?

Quinto: An Episcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apostolicæ gaudent Privilegiis suæ Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suæ Religionis recitare Officium, & in propriis Cathedralibus Missam celebrare, & Altare de Beatis prædictis erigere.

Sacrorum Rituum Congregatio respondit.

Ad primum affirmative.

Ad secundum negative.

Ad tertium pariter negative.

Ad quartum affirmative.

Ad quintum negative.

Die 17. Aprilis 1660.

Qui cum fama Sanctitatis, aut insignis pietatis obierunt; 44
& nondum sunt nec *Canonizati*, nec *Beatificati*, possunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico Communis. arg. c. Audivimus 1. & cap. Cum ex 2. de Reliquiis, & Veneratione Sanctor.* Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto absque Sedis Apostolicæ auctoritate; Unde a sensu contrario privatus honor, & cultus permittitur.

Circa autem Cultum, & Venerationem talium virorum 45
cum fama Sanctitatis defunctorum eorumque Imagines, & Miracula, revelationes &c. attendendæ sunt duæ celeberrimæ Constitutiones Urbani VIII. quæ hic per extensum, tanquam scitu maxime necessariæ afferuntur, & prima, quæ est 39. inter Constitut. ejusdem Pontificis est, ut sequitur.

„ Sanctissimus D. N. solicite animadvertens abusus, qui irrepserunt, & quotidie irripere non cessant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur, miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessiones accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur.

„ §. 1. Volensque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, etiam cum Illustriss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem in universa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & mature considerata, ac discussa declaravit, statuit, & decrevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa sit) defunctorum Imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud, Venerationem, & Cultum præseferens, & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit.

„ §. 2. Ac pariter inprimi de cetero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione (ut præfertur) celebres e vita migraverint, gesta, miracula, vel revelationes, seu quæcumque beneficia tanquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat: & ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, ejusque responsum expectet. Revelationes vero, & miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & gesta continentibus, hactenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque sua Sanctitas.

„ §. 3. Ad horum hominum sepulcra vetuit etiam, ac inhibuit Tabellas, atque imagines ex cera, aut argento seu ex alia quacumque materia tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, aut affigi lampades, sive alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.

„ §. 4. Declarans, quod per suprascripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii coluntur.

„ §. 5. Ut autem præmissa diligentius observentur, universis, ac singulis tam Ordinariis, quam hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districte præcipit, ut in sua quisque Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilent, ne sine approbationibus prædictis Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant.

„ §. 6. Transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis active, & passivæ,

nec

„ nec non & suspensionis a Divinis, si vero Clerici Saeculares, privationis pariter suorum Officiorum, Suspensionis a Divinis & ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio praedictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpae infligendis poenis plectendo.

„ §. 7. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint sculpserint, seu quoquo modo effinxerint, vel formaverint, caeterique Artifices circa praemissa qualitercumque delinquentes, praedicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus poenis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur.

„ §. 8. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

„ §. 9. Et ne praemissorum ignorantia possit ab aliquo praetendi, voluit, ut Decretum hujusmodi seu illius exemplum ad Valvas Basilicae Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Florae affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si unicuique personaliter intimatum fuisset.

„ 10. Quodque praesentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

J. Antonius Thomasius S. Romanae, & universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625. Indictione 8. Pont. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papae VIII. Anno ejus 2. die vero 4. mensis Aprilis, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicae Princip. Apost. de Urbe, & in acie Campi Florae, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papae Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

Sequitur Declaratio praeinsertae prohibitionis.

„ Postmodum vero idem Sanctiss. D. N. a quibusdam revocari in dubium accepit, an Tabellas, & Imagines, quas in posterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conservare liceret, Sanctitas sua, quae tantummodo voluit, occurrendo abusibus qui irripere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinae Clementiae placuerit, admirandis operibus illustrare: re prius cum Illustriss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus communicata, praesenti Decreto declaravit; Quod sicut nunquam prohibitum, nec suae intentione fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujusmodi, ita, ut nulli deinceps haesitationi locus relinquatur, statuit in praesentiarum, & decernit, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumve alium publicum secularem, seu regularem Tabellas, & Imagines, aliudve simile quisquam detulerit, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum, quamvis cum Martyrii, vel Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse dixerit, liceat Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumve praedictorum curae Praepositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quaecumque collatae gratiae fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuerint, attestationibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia teneantur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco custodire, ibidem jam amotam collocare, asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicae Sedis judicio tunc examinandae, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Anno 1625. Indictione VIII. Pon. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papae VIII. an. 2. die vero 30. Octobris supradicta littera, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Princip. Apost. Urbis, ac in acie Campi Florae, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papae Cursorem.

47 Altera ejusdem Pontificis Constitutio, quae est 134. in ordine, est sequens.

„ Caelestis Hierusalem Cives, quorum gloriosis natalitiis Sancta laetatur Mater Ecclesia, sicut hujus Sanctae Sedis Apostolicae ministerio a piis utriusque sexus Christifidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Ecclesiae regimini providentia praepositum pro suo praecipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Personarum cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctarum memoriam sive Cultum inconsulta S. Sede predicta innovetur.

„ §. 1. Alias siquidem Nos solicite animadvertentes abusus, qui irrepserant, & irrepere non cessant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti essent ab eadem Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque in Ecclesiis, aliisque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponebantur, Miracula, & Revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessiones accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur, & ad illorum sepulcra Tabellae, Imagines, & res aliae ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponebantur: Volentesque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Cardinal. contra haereticam pravitatem in universa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus ab eadem Sede specialiter deputatis communicata, & mature considerata, ac discussa de eorumdem Cardinalium Consilio sub die 13. Martii 1625. declaravimus, statuimus, & decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa esset) defunctorum Imagines, aliaque praefata, & quodcumque aliud Venerationem, & Cultum praeseferens, & indicans in Oratoriis aut locis publicis seu privatis, vel Ecclesiis tam saecularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apostolica Sede canonizarentur, aut Beati declararentur, & si quae appositae essent) amoverentur, prout eas statim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de cetero inhibuimus libros eorumdem hominum, quo Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione, ut praefertur, celebres e vita migravissent, gesta, Miracula, vel revelationes, seu quaecumque beneficia, tanquam eorum intercessionibus a Deo acceptas continentes, sine recognitione, & approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhiberet: & ne deinceps fraus, aut aliquid novi, & inordinati in re tam gravi committetur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmitteret, ejusque responsum expectaret: Revelationes vero, & Miracula, aliaque beneficia supradicta, quae in libris horum hominum vitam, gestaque continentibus eatenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa erant, nullo modo approbata censeri voluimus, mandavimusque. Ad horum hominum sepulcra vetuimus etiam, ac inhibuimus Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, seu affigi, & lampades, sive alia quaecumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicae referenda, ac probanda. Declarantes, quod per suprascripta praejudicare in aliquo noluimus, neque intendimus iis, qui aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia praefatae Sedis Apostolicae, vel Ordinarii celebrantur. Cumque postea die 2. Octobr. ejusdem anni 1625. a quibusdam revocari in dubium accepissemus, an Tabellas, & Imagines, quas in posterum offerri contingeret, recipere, & antea oblatas conservare liceret: Nos, qui tantummodo voluimus, occurrendo abusibus, qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum Sanctimoniam Divinae Clementiae placuerit admirandis operibus illustrare: re prius cum eisdem Cardinalibus communicata, de simili eorum consilio declaravimus, quod sicut nunquam prohibuimus, nec intentionis nostrae fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujusmodi, ita ut deinceps nulli dubitationi locus relinqueretur, statuimus, & decrevimus, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumve alium publicum Saecularem, seu Regularem Tabellas, & Imagines, aliudve simile quispiam deferret, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscripo-

,, ptorum, quamvis cum Martyrii, aut Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse diceret, liceret Ecclesiasticis personis Ecclesiarum locorumve prædictorum curæ præpositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuissent, attestationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenerentur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco, custodire, ibidemque jam amota collocare, & asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluisset, extarent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ. Demum vero, ut ejusmodi Decreta observarentur indubie, ac omnimodam sortirentur executionem cum eisdem Cardinalibus re pariter communicata, deque eorumdem consilio præmissis addidimus, statuimus, decrevimus, atque declaravimus, ne ex tunc deinceps quispiam Ordinariorum, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super alicujus utriusque sexus cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defuncti Miraculis, Revelationibus, aliisve hujusmodi Sanctitatem redolens ex integro informationes quoquo modo reciperet, aut Processum instrueret, vel hucusque receptas informationes, instructumve Processum ulterius prosequeretur, nisi postulator prius per legitimas juridice susceptas probationes circa Personam ejus, de cujus miraculis, revelationibus aliisque rebus gestis Sanctitatem præseferentibus ageretur, præscriptam in præfato nostro Decreto formam omnino servatam extitisse docuerit, & nisi postea successive idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatus, diligenti præhabita disquisitione circa eamdem Personam, supracitato Decreto nullatenus contraventum esse, rite pronunciaverit: Utque id inviolabiliter observetur, statuimus insuper ac decrevimus, ne transmissi ad Urbem undecumque hujusmodi Processus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minusve Sanctæ Fidei Promotore quomodolibet aperiantur, nisi prius in Sacrorum Rituum Congregatione, alio sejunctim oblato authentico Processu, ex eo Ordinarium, aut ab Apostolica Sede specialiter Delegatum rite, ac recte, ut præmittitur, cognovisse ac pronunciasse prælibato Decreto nequaquam contrafactum esse plene constiterit, ac deinde a Nobis judicialiter aperiendi eos Processus facultas indulta fuisset. Insuper longissimum tempus, illiusve immemorabilem cursum, de quo in prædicto decreto, intelligi declaravimus esse tempus centum annorum metam excedens; Deque his, atque infrascriptis omnibus, quæ in his Decretis disposita, & ordinata sunt, aliqua suboriente difficultate, Ordinariis locorum, & Delegatis Apostolicis quibuslibet omnem omnino interpretandi facultatem ademimus, utque Sedem Apostolicam desuper consulerent, ab eaque responsum expectarent, mandavimus eisdem, & alias, prout in Decretis desuper editis plenius continetur.

,, §. 2. Quare inviolabili Decretorum prædictorum observationi, quantum cum Domino possumus, consulere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac mera deliberatione nostris, deque Apostol. potestatis plenitudine Decreta prędicta cum omnibus, & singulis in eis contentis, tenore præsentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apost. firmitatis robur adjicimus, omniaque, & singula Decreta hujusmodi ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino præcipimus sub pœna nullitatis quarumcumque Informationum, Processuum, ac Interpretationis aliter, quam prævia suprascripta præcognitione instructorum, eorumque admissionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationum receptiones, Processuumve instructiones, nec non eorum admissiones, ac publicationes & interpretationes habeantur pro non receptis, non instructis, non admissis, non publicatis, interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi unquam haberi debeat.

,, §. 3. Decernentes, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere prætendentes, ad præmissa vocati, & auditi, minusque causæ, propter quas eædem præsentes emanarint, adductæ, verificatæ, seu alias sufficienter, aut etiam nullatenus justificatæ fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis, seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore juris clauso, seu occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret: aut quod de voluntate nostra hujusmodi, & aliis superius expressis, seu relatis nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, apertionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel concesso quempiam uti, seu se juvare in Judicio, vel extra posse, neque ipsas præsentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes & singulos, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

,, §. 4. Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Nuncios, & alios quavis auctoritate & potestate fulgentes, in quavia causa, & instantia sublata eis, & eorum cuilibet quavia aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere: irritum quoque, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

,, §. 5. Quo circa Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Ordinariis, nec non dilectis filiis nostris, & Apostolicę Sedis Nuncii, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ubilibet existentibus per Apostolica scripta mandamus, ut statim, atque præsentes Litteræ nostræ ad eorum, & cujuslibet eorum notitiam pervenerint, in sua quisque respective Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilet, ne sine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant: transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ, nec non Suspensionis a Divinis; si vero Clerici Sæculares, privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, & ab administratione Sacramentorum, exequutioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio prędictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo: Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo affixerint, vel formaverint, ceterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur; Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes, per sententias, Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, omni, & quacumque appellatione, recursu, & reclamatione remotis compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Sæcularis.

,, §. 6. Non obstantibus, quatenus opus sit, rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris Nostri de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque,

,, §. 7. Ut autem præsentes & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de eis ignorantiam prætendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eædem præsentes per aliquem, seu aliquos ex Cursori-

fori-

„ foribus nostris ad Ecclesiæ Lateranen. & Basilicæ Principis „ Apostolorum de Urbe necnon Cancellariæ Apostolicæ valvas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, & „ cum inde amovebuntur earundem exempla in eisdem locis „ affixa dimittantur, quæ sic publicatæ, & affixæ post duos „ menses a die publicationis computandos, omnes, & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, & arctent, ac si „ unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ „ fuissent.

„ §. 8. Quodque illarum transumptis impressis, sigillo alicujus personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis eadem „ prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si „ forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 5. Julii 1634. Pontificatus Nostri anno undecimo.

Anno 1634. Indictione secunda Pontificatus SS. D. N. N. Urbani divina providentia Papæ VIII. an. 11. die vero 5. Septembris supradictæ litteræ, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicarum Sancti Joannis in Laterano, & Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Alexandrum Latinum prælibati Sanct. D. N. Papæ Curs.

Pro D. Mag. Curs. Dominicus Mag. Curs.

48 Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII. & alia edita jussu Innocentii XI. quæ ad litteram referuntur a Lambert. *cit. lib. 2. in Appendice a pag. 578. ad pag. 602.* & brevitatis gratia apud ipsum videnda relinquuntur.

49 Affertur Decretum Sacræ Congregationis Rituum super immemorabili.

Sacra Rituum Congregatio jussu Sanctiss. D. N. decrevit immemorabilem probatam super Cultu, & Veneratione alicujus Sancti non Canonizati, nec Beatificati, non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa, vel Officium, sed in specie, & in illo loco esse probandam immemorabilem quoad Cultum cum Missa, & Officio, & ita in posterum servari mandavit die 20. Novembris 1628.

50 Adducitur Decretum ejusdem Sacræ Congregationis servandum in recipiendis informationibus pro caussis Beatificationum, & Canonizationum Servorum Dei.

Cum in tota Ecclesiæ gubernatione nihil majus, nihil sit augustius Beatificatione, & Canonizatione Sanctorum, utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis, ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eosque uti tales colendos, & venerandos decernere;

Sacra Rituum Congregatio, ut res hæc plane amplissima, atque gravissima rite, sancteque conficiatur, prohibet omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis tam Secularibus, quam Regularibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Societatis Jesu, vel aliarum quantumvis speciali nota dignorum; ne audeant ipsi per se, aut per alios capere informationes super Sanctitate, aut Miraculis alicujus Defuncti, neque ulla modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum extrajudiciales testificationes, aut subscriptiones sub pœnis arbitrio Sacr. Congregationis infligendis. Quod si Superiori, Sacristæ, seu alteri Officiali illius Ecclesiæ, in qua requiescit Corpus ipsiusmet Defuncti, vel alterius etiam Ecclesiæ, fuerint revelata aliqua Miracula, seu Prophetiæ dona, possint ea recipere sub sigillo Secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabitur. Teneantur tamen quam primum commode poterunt eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci cum expressa declaratione, quod revelationes sic ut supra receptæ non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujusvis longissimi temporis cursu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiss. D. N. Urbani Papæ VIII. deductum, Sanctitas sua illud approbavit, ac imprimi, & ubique publicari mandavit. Die 12. Martii 1631.

51 Circa Cultum, & Venerationem Reliquiarum Sanctorum, & Beatorum est idem ferme dicendum, ac de Cultu, & veneratione ipsorum Sanctorum, & Beatorum dictum est *supra an. 41.*

52 Per Reliquias autem Sanctorum, & Beatorum intelliguntur quantum ad propositum, eorumdem Corpora, & Corporis partes etiam minimæ, nempe Caput, manus, digiti, dentes, Ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum vestes, panni, vela, quibus in vita usi sunt, vel quibus eorum Corpora, aut partes eorum post mortem fuerunt involuta. Item instrumenta pœnarum, & mortificationum, quibus in vita utebantur, & hujusmodi. *Communis*.

Reliquiæ noviter inventæ, aut productæ, ad hoc ut coli 53 possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitæ, & approbatæ. *Commun.* per text. *in cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*. Et Concil. Tridentin. *sess. 25. de invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum*; ubi expresse statuitur: *Nulla etiam admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo*. Ubi ut vides, Reliquiæ tam 54 *Beatorum*, quam *Sanctorum* de novo inventæ, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci, & approbari possunt. Fagnan. *citat. cap. Cum ex eo num. 6*, Barbos. *in Concil. Tridentin. loc. citat. num. 9. & 10. & part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 97. num.* 10. cum pluribus aliis ibi citatis, Reinffenstuel *loc. citat. num.* 27. & alii passim; Quamvis enim textus *in citat. cap. Cum ex eo*, dicat: *Nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ*; Tamen id debet intelligi de noviter inventis Reliquiis alicujus nondum *Canonizati* nec *Beatificati*, uti cum aliis solide probat *ibid. a nu. 5.* Reiffenstuel *l. citat. numer. 27. & 28.* & alii.

Immo Reliquiæ a Papa jam approbatæ etiam ab Episcopo 55 loci adhuc sunt recognoscendæ, non quidem ut denuo ab ipso approbentur, sed solum ut videat, an revera Romæ fuerint approbatæ, & an fraus aliqua subsit, antequam publicæ venerationi exponantur. Sixtus V. Constitut. 88. incipient. *Dominus*. *Sacra Congregat. Rit. 19. Octobr.* 1601. Et hoc etiam 56 pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium, ut decisum fuit *in una Viterbien. 26. Junii* 1927. refert Seilius *in Select. Canonic. cap. 3. n. 11.* Barbos. *in Concil. Tridentin. sess. 25. n. 11.*

Ad hoc autem ut Episcopus rite approbet alicujus jam *Ca-* 57 *nonizati*, aut *Beatificati* Reliquias noviter inventas Romæ nondum approbatas, necesse est, ut *adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit*, ut expresse statuit Concil. Tridentin. *loc. citat.* & recte observant Barbosa *ibidem numer. 13. & citat. allegat. 97. num. 17.* cum pluribus ibi citatis a Sanchez *in decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 43. numer. 15.* Azorius *part. 1. lib. 9. cap. 8. quæst. 8.* Reiffenstuel *l. citat. num.* 27. & alii passim. Et si aliquod circa id emerserit gra- 58 ve dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum, textu expresso *in Conc. Trid. l. c. in fine*.

Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publi- 59 cum Reliquias alicujus cum fama Sanctitatis defuncti & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*: Hoc enim spectat ad Romanum Pontificem. *Communis*, textu expresso *in citat. cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum* ibi: *Inventas de novo Reliquias nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ*. Nec obstat textus Concilii Tridentini allat. *supra numer.* 53. quia debet intelligi de solis noviter inventis Reliquiis jam *Canonizatorum*, vel *Beatificatorum*, & allatus textus *cit. cap. Cum ex eo* intelligendus est de noviter inventis seu productis Reliquiis alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*, uti cum aliis recte docet Fagnan. *in cit. c. Cum ex eo a n. 5.* Barbos. *cit. allegat. 97. n. 11.* cum aliis ibi citatis, Reiffen. *l. c. n. 28.* & alii.

Cultu privato possunt coli Reliquiæ quæcumque, tam an- 60 tiquæ, quam novæ, non solum *Canonizatorum, & Beatificatorum*, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum quamvis a nemine recognitæ, & approbatæ fuerint. *Communis argument. citat. cap. Cum ex eo*, ubi solum prohibetur publicus cultus, & Veneratio, adeoque a sensu contrario concessus intelligitur Cultus privatus, & Veneratio Servorum Dei nondum *Canonizatorum*, nec *Beatificatorum*.

Reliquiæ antiquæ habendæ sunt in ea veneratione, in qua 61 hactenus fuerunt. *Sacr. Congregat. Concil.* apud Bonacinam *in primum decalogi præceptum disput. 3. quæst. 1. punct. 4. numer. 4. vers. Dixi*, Barbosam *cit. allegat. 97. n. 11. & in Summa Apostolic. dec. verb. Reliquiæ Sanctorum n. 4.*

Quoad Reliquias est attendendum novissimum Edictum 62 emanatum pro veneratione Reliquiarum &c. Vide verb. *Agnus Dei*, ubi affertur ad litteram.

Reliquiæ non sunt incensandæ, nisi cum incensantur Ob- 63 lata. *Sacr. Congregat. Rit. in Lucana 10. April.* 1601. apud

Bar.

Barbof. *in Summa l.c. n.*10. & Sell. *in Select. Canonic. cap.*58. *num.* 3.

64 Corpora Sanctorum, & insignes eorum Reliquiæ non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, Lambertin. *loc. c. l.*4 *p.*2 *c.*21 *a n.*10 *ad* 19 ubi *sub n.*13 dicit, sic respondisse S.C. *Conc. tom.*6 *memorabilium p.*732. in Archiv. ibi enim sic legitur: *An qui transtulerint Corpus Sanctæ Christinæ virginis, & Martyris, inciderint in pœnam Excommunicationis; Sanctissimus Dominus Noster respondit, transferentes non esse excommunicatos, sed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non esse faciendam, inconsulta Sede Apostolica.* Et infra *a n.*14 refert exempla variarum similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Ossium, & Reliquiarum Sancti Thomæ Aquinatis, translationis Capitis Beatæ Nymphæ Virginis, & Martyris, & translationis Capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ. translationis brachii S. Conradi Placentini, translationis brachii Sancti Bernardi.

65 Item tranferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiæ Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio Capsæ, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis Rituum auctoritate; d. Lambert. *l. c. c.*21 *a n.*6 *ad* 9. ubi refert varia exempla similium translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani. translationis Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce; translationis Beati Ferdinandi III. Regis Castellæ. & Legionis.

66 Item sine licentia Papæ, aut Sacræ Congregationis Rituum transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, & Canonizationis Causis Sedes Apostolica jam manum apposuit. Idem Lambertinus *l. c. cap.*21. *a n.* 1. *ad* 5. ubi refert varia exempla similium translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Corporis Venerabilis Servæ Dei nunc Beatæ Hyacinthæ de Mariscottis, translationis Servi Dei, nunc Sancti Joannis Francisci Regis, translationis Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, Translationis Servi Dei Caroli a Setia.

67 Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum Causis non fuit adhuc signata *Commissio*, seu Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Episcopi, seu Ordinarii. Idem Lambertin. *l.c. n.*4. & alii passim.

68 Reliquiæ Sanctorum vendi non possunt. *Communis*, per text. *in cit. c. Cum ex eo* 2. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum. & l. Nemo* 3. *Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Res enim Sacræ, quales sunt Reliquiæ non sunt in dominio alicujus, nec pretii æstimationem recipiunt, *l. Sacra* 9. *in fine*, *ff. de rerum divisione*. Et quod Reliquiæ nullius sint in bonis, expresse decrevit *S.C.R. in Senogallien. Montis Bodii* 23. *Jun.* 1610. apud Barbof. *in Summa l.c. n.*5. & Sellium *l.c. cap.*58. *num.*4. adeoque vendi non possunt; Tum quia Spiritualia, & spiritualibus annexa vendi non possunt sine labe Simoniæ, *cap. Querelam* 15. *de Simonia, c. De Iure* 16. *de Iurepatron.* Glossa communiter recepta *in capit. Cum ex eo, verb. venales*, adeoque &c.

69 Furtiva subtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum etiam, devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. Reliquiæ enim sunt Res Sacræ. Sic Turrecremata *in c. Corpora Sanctorum* 37. *de consecr. dist.*1 *in respons. ad* 3. Pirhing *l.*3 *Decr. tit.*45 *n.*12 *in fine*, Reiffenstuel *l.c. n.*33. Ferrand. *Disquis. Reliq. l.*1 *c.*8 *art.*2 Lambert. *l. cit. l.*4 *p.*2 *cap.*25 *n.*21 per text. *in c. Quisquis* 17 *q.*4.

70 Reliquiæ in Altari pro ejus consecratione locandæ debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. *S.C. Episc. & Regul.* 13 *Septemb.* 1593. apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Altare n.*12. Barbof. *in Summa l. c. n.*4.

71 Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari. *S.C. Episc. & Regul.* 10 *Jun.* 1586. apud Gavant. *l.c. verb. Reliquiæ Sanctor. n.*12.

72 Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. *S.R. Cong.* 22. *Ian.* 1701.

73 Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo possit celebrari Officium, debet esse insignis, scilicet Caput, Brachium, Crus, vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr; dummodo sit integra, & non parva, & sit ex Sanctis approbatis, & positis in Martyrologio, & tunc celebratur Officium sub ritu duplicis Minoris, et recitatur Symbolum in Missa. *Sacr. R. Congr.* 8. *April.* 1628.

Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia; Etsi talis Ecclesia sit Cathedralis, 74
non propterea aliæ Ecclesiæ debent se in hoc conformare cum illa. *S.R. Congr. in Calaguritana* 1. *Septemb.* 1611 *et in Conchen.* 12. *Mart.* 1615.

Si vero Reliquia non sit insignis, non licet, nec est alterandum Officium, sed recitandum prout in Breviario Romano. 75
S.R. Cong. In viterb. 1 *Sept.* 1612.

De Sancto, cujus habetur Corpus vel insignis Reliquia, 76
non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ vero a locorum Ordinariis approbatæ possunt exponi ad Fidelium venerationem. *S.R.C.* 19. *Octob.* 1691.

Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, 77
vel insignis Reliquiæ non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. *Sacr. Rit. Congregat.* 12. *Aug.* 1613.

Qui recitat Officium de Sancto, de quo habet insignem 78
Reliquiam in propria Ecclesia, si celebret eo die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo*. *Sacr. Rit. Congregati* 2. *Decembr.* 1684.

In illis Ecclesiis in quibus Officium, & Missa de Beatis recita- 79
ri, & respective celebrari possunt, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, vel Simulacra super Altari collocare, ac votivas Tabellas ibidem appendere. *Sac. Rit. Congregat.* 17. *Apr.* 1660.

In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reli- 80
quia. *S.R.C.* 22. *Jul.* 1664.

Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad priorem 81
Conventus, unde Reliquia sumitur, sed Regulares non parati debent in processione cedere digniorem locum Clero Sæculari. *S. Rit. C. in Senog. Montis Bodii* 25. *Sept.* 1605. & 19. *Apr.* 1608 & 23. *Jan.* 1610.

Reliquiæ non in Monasteriis Monialium, sed in exteriori- 82
bus Ecclesiis asservari debent. *S. C. Episc. & Regul. in Faventina* 7. *Mart.* 1617.

Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis clavis una 83
concedi potest Magistratui Sæculari ejusdem Civitatis. *S.C.R.* 8. *Maji* 1604. apud Barbof. *in Summa l.c. n.*9. Et *S.C. Episc. in Civitatis Castellana* 6. *Apr.* 1696. apud Monac. *t.*1. *tit.*5. *form.*2. *n.*39. ubi etiam de aliis Laicis.

Reliquia modica jam facta alienabilis, alicui Ecclesiæ, vel 84
Oratorio donari potest. *S.R.C. in Asten.* 8. *Jul.* 1602. Alias enim non posset alienari sine beneplacito Sedis Apostolicæ, Barbof. *l. c. n.*6. & 7. cum Marco Antonio Genuensi, Maranta & Ricciul. ibi citatis.

Reliquias falsas exponere ad venerationem est peccatum 85
Superstitionis. La Croix cum Busembaum *l.*3. *p.*1. *n.*8. *vers. Superstitionem*, & alii passim.

Reliquiæ, & Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura 86
detur cum potu infirmis. *S.C. Episc. & Regul.* 17. *Decemb.* 1691. apud Gavant. *l.c. n.*33. Immo Reliquiæ Sanctorum (præsertim insignes) neque portari possunt ad Ægrotos. Concil. Provinc. Mediolanen. V. apud Gavant. *loc. citat.*

In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non 87
possunt exponi Reliquiæ Sanctorum. Sic in Instructione edita de mandato Clementis XI. *die* 20. *Jan.* 1705. §. 2. *ibi: Sopra l'Altare non vi si ponghino Reliquie de' santi, o statue de medesimi.* Vide verb. *Eucharistia sub n.*64.

In Tabernaculo, ubi asservatur SS. Sacramentum, non sunt 88
retinendæ Reliquiæ, nec Vasa Sacrorum Oleorum, nec aliud: *S.C.R.* 22. *Febr.* 1593.

Ad evitandas dissensiones, & contentiones inter aliqua 89
totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa solemnitates, picturas, & inscriptiones Religiosorum, noviter Beatificatorum, & Canonizatorum, in Capitulo Generali Victoriæ celebrato die 23. Maji 1694. sub titulo *Pro utraque Familia a n.*41. *ad* 46. provide fuit statutum ut infra.

„ Non sine justo animi angore perpendit Diffinitorium 90
„ Generale, quanta in pluribus Provinciis evenerint scanda-
„ la post novam aliquam Canonizationem servi Dei, qua
„ Altissimus Ordinem nostrum dignatus est decorare, cujus
„ occasione elapsis annis, vel ratione solemnizandi Canoni-
„ zationis festum, vel etiam Sancti imprimendi, vel ejus
„ imaginem, sive sculptam, sive pictam cum aliqua intitu-
„ latione, inscriptione, narrativa, aut rethorica, compositio-

„ ne

,, ne vulgandi, vel de eo prædicandi, vel Canonizationis Processionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea solemnitate peragendi, lites, & dissensiones inter aliqua totius corporis Observantiæ membra in variis Provinciis exortæ, Fratrum turbationes, publica jurgia, mendacia utrinque sorte vulgata, libri & scripturæ a temerariis Auctoribus, tam proprio, quam alieno nomine, absque legitima licentia impressi, plus damni, quam ædificationis apud Christifideles conciliavere.

91 ,, Volens itaque Diffinitorium Generale talibus in posterum dissonantiis, secundum Deum providere, consulto, & mature decernit, quod si servus Dei, de quo agatur causa Beatificationis, vel Canonizationis apud S.Sedem, aut qui a Summo Pontifice fuerit Beatificatus, vel Canonizatus, sit ex Observantia, & mortuus sit filius alicujus Provinciæ, vel Custodiæ Observantis tam in actis causæ, quam in picturis, sculpturis, elogiis, & foliis, ac locis quibuscumque, exprimatur quod ex Reformatis Ultramontanæ Familiæ explicetur, quod est strictioris Observantiæ, vel Minorum Observantium Reformatorum. Sin autem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis Provinciis hujus Cismontanæ Familiæ dicatur Ordinis Minorum Observantium Discalceatorum, vel Recollectorum, quod etiam addatur, si dicatur strictioris Observantiæ, ita ut nunquam particularis status, in quo mortuus est Sanctus, sive sit Observantiæ, sive Reformatorum, sive Discalceatorum, sive Recollectorum taceatur, aut status cum statu confundatur.

92 ,, Solemnitas festi Beatificationis, ac Canonizationis Ser-
,, vi Dei ad totum corpus Observantiæ pertinentis, & pro-
,, cessio in ea fieri consueta, prius fiat a Conventu illius
,, membri, cujus servus Dei, dum viveret portio fuerat, vi-
,, delicet Reformatorum, si mortuus est Reformatus, Ob-
,, servantium, si Observans, Discalceatorum, aut Recol-
,, lectorum, si Discalceatus, vel Recollectus, in Cœlum
93 ,, migraverit. Et si plures fuerint ejusdem membri Conven-
,, tus, prius fiat a principaliori, deinde liberum sit ceteris
,, etiam alterius membri, etiam eodem tempore cum aliis
,, Conventibus (non tamen cum principaliori prædicto mem-
,, bro, ad quod Sanctus immediate pertinet) eam celebrare
,, solemnitatem.

94 ,, Ad Processionem autem, quæ a principaliori prædicto Conventu fiet, aliorum Conventuum Communitates concurrere teneantur, & sub privatione Officii, vocisque activæ, & passivæ per triennium, Prælati cum suis familiis omnino conveniant.

95 ,, Si vero in loco non extiterit Conventus, immediatioris Instituti illius novi Sancti, solemnitas, & processio, cui omnes alii in loco, vel Civitate coexistentes Conventus interesse, sub iisdem pœnis teneantur, fiat primo in Conventu Ordinis antiquiori, ex quocumque membro Observantiæ sit, dummodo in omnibus Imaginibus, libris, & foliis exprimatur cujus membri de corpore Observantiæ Sanctus ille, vel Beatus in sua pretiosa morte filius fuerit.

96 Quæ omnia pro illorum majori firmitate, & perpetua observantia, ut refert Ursaya *tom.1. p.2. discept.20. n.79.* fuerunt specifice confirmata a S.R. Congregatione sequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio suprascriptum statutum benigne confirmavit, & contra ejusdem transgressores sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ procedi posse decrevit, Die 9. Decemb.* 1713.

G. Card. Carpineus Præfectus.

N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus

Sac.Rit. Congr. Pro-secretar.

97 Alia ad rem - Vide verb. *Imago*, verb. *Miraculum*, verb. *Sanctitas, Sancti*, & in *tom*.8. inter *Decreta* Sacr. Coongreg. decret. sub *num*.598. ubi decernitur, quod Reliquiæ Sanctorum, quæ deferuntur in Processionibus per Civitates, & oppida, non debent deferri sub Baldachino.

98 Addendum est sequens Decretum quoad cultum Coronæ ferreæ, quæ in Collegiata Ecclesia S.Joannis Baptistæ Modoetiæ Mediolanen. Diœcesis asservatur.

,, Cum Modoetiæ in Ecclesia Collegiata S.Joannis Baptistæ ab antiquissimo tempore inter cæteras Sanctorum Reliquias Corona Ferrea, uno ex Clavis Domini Nostri Jesu Christi, ut pie creditur, in laminam, sive circulum compacto exornata asservaretur: Cumque Anno 1687. D. Tancredinus Visitator cultum eidem Coronæ antea præstitum, quousque a clar. mem. D.Card. Vicecomite tunc Mediol. Archiepiscopo, aliter decerneretur, Decreto suspenderit; idem vero Cardinalis Archiepiscopus rei gravitate perpensa anno 1688. recursum ad Apostolicam Sedem habendum esse, ab eaque decisionem expostulandam edixerit; Modoetienses vero actis nonnullis in Curia Archiepiscopali tunc peractis usque modo siluerint, ac solummodo tribus ab hinc annis Sacr. Rituum Congregationi pro prædicta Decisione supplicaverint: Hinc audito prius R.P.D. Calcho Episcopo Lucano, tunc Vicario Capitulari Mediol. deinde vero Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Odescalco moderno Archiepiscopo Mediolani, ac postremo, tam in voce quam in scriptis R.P.D, Prospero de Lambertinis Fidei Promotore, Eminentissimus, & Reverendissimus D. Cardinalis Ptolomæus infrascripta dubia declaranda proposuit, videlicet.

,, Primum. An Capitulo Collegiatæ S. Joannis Baptistæ Modoetiæ liceat Coronam Ferream, de qua agitur, retinere intus Crucem, in qua fuit reposita insimul cum aliis reliquiis, & publicæ Venerationi exponere? & quatenus negative.

,, Secundum. An saltem eidem Capitulo liceat dictam Coronam Ferream exponere in altari Majori, & processionaliter deferre, prout olim practicabatur, in casu &c.

,, Et sacra eadem Congregatio re mature discussa, visisque eorum juribus, respondendum censuit.

,, Ad primum *Affirmative*,

,, Ad secundum provisum in primo, & ita declaravit Die septima Aug. 1717.

,, Et facta deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo D N. relatione, Sanctitas sua benigne annuit. Die 10. ejusdem mensis, & anni 1717.

Nomina Sanctorum sepulcris impressa, propria censeri de- 99
bent. Benedict. XIV. in Appendice Consl. incip. *Soror Imel-*
da §. 7. Nomina quædam appellativa, *Justi*, videlicet, *Can-* 100
didi, *Victoris*, & similium, Sanctis sine proprio nomine re-
pertis, ignotis, sive baptizatis, quorum corpora a Catecumi-
bis, seu Cœmeteriis extrahuntur, recte imponuntur. Idem
ibid. §.3.

VESTIS.

Femina non potest uti veste virili, nec vir veste feminea, 1
& hoc si fiat sine prava intentione, periculo scandali,
& libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale.
Vide verb. *Habitus num*.50. (Vide etiam notam ibidem ap-
positam.)

Sæculares utentes vestibus Religiosis ignominiose in ludis, 2
vel in lasciviis, peccant mortaliter, & incurrunt graves pœ-
nas, & possunt puniri per Judices Sæculares. Vide d. verb.
Habitus n.17. Unde Concilium Mediolanense 1. *p.2. tit. de* 3
Clericorum vestitu expresse statuit, quod induentes vestes Re-
ligiosorum ad Mascheras gravi pœna puniantur, & etiam illi,
qui eas commodant. Et Ursaya *Inst. Crim. lib.2. tit.6. n.*112 4
cum aliis ibi citatis observat, quod verbum *Maschera* deri-
vat a dictione *Mascha*, quæ apud Longobardos significat La-
cedæmones, & Lamias, exinde inferendo solum nomen Ma-
scheræ horridum, & perniciosum esse.

Hinc locorum Ordinarii, aliique Prælati regulares non de- 5
bent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempo-
re Bacchanalium, recreationis gratia, proprias religiosas ve-
stes dimittant, & assumant alienas Mascheras, *Sac. Congreg.*
Episcop. & Regul. in Ferrar. 27. April. 1664.

Vestes Sacræ non possunt amplius converti in usus profa- 6
nos, quia semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulte-
rius transferendum, textu expresso *in cap. Semel* 51. *de Reg.*
Juris in 6. & concordat *cap. Quæ semel* 4. *cap.* 19. *q.*3. Nec ad 7
alios usus, quam quibus dedicatæ sunt, transferri debent, *cap.*
vestimenta 42. *& cap. Ad nuptiarum* 43. *de consecr. dist.*1.

Vestes Sacræ, cum fuerint vetustate consumptæ, incendio 8
dandæ sunt, & Cineres in Baptisterio, vel alio loco abdito,
& honesto concedi debent, *cap. Altaris palla* 37. *de consecr.*
*distinct.*1.

Clerici quibus vestibus uti debeant? Vide verb. *Clericus* 9
art.1. a n.13. usque in finem.

10 Vestis Clericorum usque ad annum 500. nullatenus distincta erat a vestibus Laicorum. Ursaya *in Miscellaneo 2. litt. V. numer.* 24. ex Thomassino *de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina*.

11 Quæ sint vestes necessariæ pro celebratione Missæ? Vide verb. *Missa art.* 10.

12 Quis possit illas benedicere? Vide verb. *Benedictio art.* 1. *a n.* 17. *ad* 21. & Verb. *Vasa Sacra n.* 2. *&* 3.

13 Illicitum est uti vestibus infidelium, quæ alium usum non habent, quam quod sint signa falsæ Religionis, seu falsi Cultus. At vero licitum est uti Infidelium vestibus, quæ alium aliquem usum habent, quam profitendæ falsæ Religionis, aut falsi Cultus, præsertim si subsit justa causa, v.g. ad evitandum aliquod grave periculum, ad eludendos hostes, ad obtinendam victoriam, vel propter defectum alterius vestimenti, & hujusmodi. (a) *Communis*, cum S.Thoma 2.2. *q.* 169. *art.* 2. *ad* 3. ubi sic expresse dicit: *Potest tamen quandoque hoc fieri sine peccato propter aliquam necessitatem, vel causa se occultandi ab hostibus, vel propter defectum alterius vestimenti, vel propter aliquid aliud hujusmodi*. Et ad id faciunt duo sequentes versiculi relati a Glossa *in cap. Clericus* 5. *de vita, & honestate Clericor. verb. Relaxaverint*, ibi:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

14 Afferuntur alii notabiles versiculi quoad vestem, relati ex aliis ab Ursaya *in Miscellaneo* 2. *litt.V. n.* 26. ibi:

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus
Creditur a mille, quamvis idiota sit ille.
Si careas veste, nec sis vestitus honeste,
Nullius es laudis, quamvis scias omne quod audis.

15 Quidam Theologus, qui prius humiliter indutus, male fuerat receptus in suo Monasterio, rediens deinde cum pretiosa Cappa, splendide receptus, & honorifice tractatus fuit, qui postea in Capitulo multas gratias egit Cappæ suæ. Fagnan. *in c. Episcopalia n.* 32. *de privil.* Ursaya *Miscellan.* 2. *litt. C. n.* 33.

16 Alia ad rem. Vide verb. *Benedictio*, verb. *Clericus*, verb. *Habitus*, verb. *Femina*, verb. *Missa*, & verb. *Paramenta*.

17 Affertur novissimum Edictum, quo sub certis pœnis præcipitur Cadavera Ecclesiasticorum in funeralibus Officiis exponi induta Sacris vestibus eorum Ordini congruentibus, & cadavera quorumcumque etiam Nobilium, & Magnatum deferri ad Ecclesiam cum feretro præcedente Cruce, non autem cum rhedis aliisve vehiculis.

,, Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina della S.R.C. Card. di Carpegna, della Santità di nostro Signore Vicario Generale ec. ,,

,, Avendo la Santità di nostro Signore sotto li 9. del prossimo passato mese fatto alcune provisioni circa le Processioni de' Funerali, e l'esposizioni di Cadaveri nelle Chiese, quali di nuovo conferma, e volendo, che in tutta la Funzione delli detti Funerali, ed Esequie si osservi puntualmente il Rito di questa Santa Romana Chiesa, ordina a tutti i R.R. Parochi, Superiori delle Chiese Secolari, e Regolari, ed in qualsivoglia modo privilegiati, Sagrestani, ed altri a chi spetta, di non permettere, che li Cadaveri degli Ecclesiastici Secolari, particolarmente de' Sacerdoti come anche de' Diaconi, e Subdiaconi si trasportino dalle proprie Case alle Chiese, ovvero in queste si esponghino vestiti di qualunque altro abito sia di compagnie, o Religioni, ma con le vesti Sacre secondo il loro Ordine in conformità della disposizione del Rituale Romano *tit. de Exequiis* sotto pena alli suddetti della perdita di tutti gli emolumenti funerali, ed altre a nostro arbitrio ,,.

,, Di più ordina la Santità sua, che nel trasportare dalle Case alle Chiese li Cadaveri di tutte le persone di qualsivoglia stato, grado, e condizione, anche titolate, o sia di giorno, o di notte con la dovuta licenza, si osservi parimente la disposizione del detto Rituale Romano *nel tit. suddetto* §. *Constituto tempore*; che si portino processionalmente con la Croce avanti *Parocho præcedente feretrum cum luminibus*, e però proibisce di trasportarli in qualsivoglia altra maniera, particolarmente dentro li Cocchi, o Carrozze, sotto pena alli Eredi in caso di contravenzione di Scudi 500. da applicarsi in opere pie, ed al Parroco, se ciò permetterà, della perdita delli emolumenti, che se li devono, ed altre a nostro arbitrio. Dato questo di 4. Febbraro 1705.

18 Catechumeni non ante, sed post Baptismum veste candida sunt induendi, *c. Post Baptismum* 91. *& c. Accepisti* 92. *dist.* 4. *de Consec.* Et sic expresse statuit Bened. XIII. in Conc. Rom. tit. 26. *de Baptismo c.* 2.

19 Vestis talaris usus an, quibus, & sub qua pœna præcipi valeat ab Episcopis? Quamvis enim Sacrum Concil. Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. *de Reformat.* verbis expressis non injunxerit Ecclesiasticis personis usum vestis talaris, sed solum jusserit deferri habitum *eorum Ordini & Dignitati congruentem, & juxta Episcopi ordinationem ac Mandatum*; Nihilominus *Sacr. Congregat. Concil.* rata semper habere consuevit Episcoporum Decreta de usu Vestis talaris; Et præsertim *in Hortana* 8. *Julii* 1690. ubi proposito dubio ,, An Edictum, ,, seu præceptum Episcopi sustineatur? *Rescriptum fuit*, Se- ,, cretario, ad mentem, quæ sic explicata fuit; sustineri ,, Edictum, Sacerdotes teneri semper incedere in habitu ta- ,, lari, & Clericos maxime in functionibus Ecclesiasticis; ,, & quoad pœnas Episcopus moderate procedat, *ut in* lib. ,, 40. Decretor. pag. 435. Rursus in Ostunen. Synodi 6. Jul. ,, 1697. ad VII. dub. Respondit, servandum esse Decretum ,, proxime relatum in Hortana, ut in lib. 47. Decret. post ,, pag. 254. Sic quoque in Melevitana Synodi 4. Junii 1707. ,, ad XXVII. dub. prodiit Rescriptom, Constitutionem ,, Synodalem sustineri cum licentia tamen gratis danda, ut in ,, lib. 57. Decretal. pag. 205. Itidemque in Ruben. Habitus ,, talaris. dubium hoc, An Edictum super delatione habitus ,, talaris in Ecclesiis, illarumque ingressu, & egressu susti- ,, neatur? Ita resolutum fuit; sustineri moderatis pœnis arbitrio Eminentissimi Præfecti, qui sic declaravit; Nos ad ,, mentem ejusdem Sacræ Congr. Nobis expressam, declara- ,, mus a suprad. Edicto Episcopi delendas esse contra inobe- ,, dientes, videlicet quoad Sacerdotes pœnam suspensionis ,, ipso facto incurrendæ; Quoad Clericos, pœnam quod ,, non possent promoveri ad Ordines Sacros, nec admitti ad ,, Beneficia, quamvis de jurepatronatus; & quoad Sacri- ,, stas, pœnam suspensionis; & respective quoad Clericos, ,, pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ. Et loco prædicta- ,, rum pœnarum mulctandos esse in quinque libris ceræ albæ ,, laboratæ, & in subsidium suspensionis, & interdicti fe- ,, rendæ sententiæ respective ut in lib. 58. Decret. pag. 288. ,, Recentius vero in Sorana Edicti 20. Maii 1719. rescriptum ,, fuit, Servandum esse Edictum ut in lib. 69. Decret p. 291. Et denique *in Marsicen.* cum Episcopus simile promulgasset Edictum; sed dum Clerici ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem essent promovendi, exigeret ab eis jusjurandum de Edi-

Cto

(a) Vestes infidelium, aut nationales sunt, vel Religionis distinctivæ, vel denique falsæ Religionis protestativæ. Nulli dubium, quin primi generis vestes adhiberi queant, semota quacumque culpa, quemadmodum inconcussum est apud Theologos omnes, si unum vel alterum excipias, numquam licere uti vestibus tertii generis, cum in se falsæ Religionis professionem includatur. Moveri dumtaxat posset controversia de vestibus ad secundum genus spectantibus. Disceptarunt olim Theologi, uti videre licet apud Cardinalem de Lugo in *Tractatu de Fide, quæst.* 14. *sect.* 5. Enim hodie extra controversiæ aleam est positum, illicitum prorsus esse talibus vestibus uti, quacumque ex causa, nisi forte in Theatris, aliisque spectaculis.

Ita concludit Bened. XIV. *De Syn. Dioec.* L. XIII. Cap. 20. *num.* 25. *Si quod adsit*, inquit, *indumenti genus, quod ex forma, usu, aliisve adhærentibus circumstantiis, habeatur veluti tessera, sive nota, quæ Religionem a Religione secernat, numquam eo uti licebit*. Ratio intrinseca est, quia hæc important simulationem Religionis, quæ mendacium includit. Mendacium porro semper est malum, nec unquam cohonestari potest, & a fortiori cum de Fide agitur. Hac doctrina corrigenda est Ferraris sententia sub hoc numero explicata, ubi perperam adducitur S.Thomæ patrocinium, qui in loco citato loquitur de vestibus mulierum.

cto observando ,, Sacra Congregation. die 15. Decembris ,, 1631. Rescripsit: Servetur Edictum Episcopi, sed non ,, exigatur præstatio Juramenti. Et in Salernitana Edictorum ,, 27. Septembris 1732. ad 3. dub. An Dignitates, & Canonici Cathedralis cogi possint ad incedendum in habitu ,, talari usque ad occasum solis excepta tamen occasione eundi ad loca ruralia; & quatenus affirmative? Respondit: ,, Affirmative. Et consimiliter respondit Sacra Congregation. ,, Episcopor., & Regular. die 1. Octob. 1728. in Monopolitana ,, approbando hujusmodi Edictum ab Episcopo latum. Sic expresse apud ,, Tomum quintum Thesauri Resolutionum Sacræ Congregation. Concilii in Salernitana ,, Edictorum.

20 Et apud Ursayam *tom.5. part.2. disceptat. 18. numer. 98.* habetur hæc celebris resolutio *Sacræ Congregat. Episcop., & Regular. in Callien. Synodi 20. Januar.* 1720. in qua multa fuerunt resoluta dubia; & ad rem dicta die 20. Januarii 1720. fuit Episcopo Calliensi scripta Epistola vulgari idomate inter alia continens, ut sequitur,, Che precetti a tutti gli Ecclesiastici di dover vestire con abiti lunghi fino a'piedi, quando ,, celebrano la Santa Messa, o intervengono nelle Sagre funzioni solamente, tanto di estate, come d'inverno, sotto ,, pena di sei giorni di carcere formale per ciascheduna volta, che si contravenga, e quando vi fossero recidivi, possa estendere detta pena anche fino a dieci giorni; Tollerando però, che quando non intervenga a dette Funzioni Ecclesiastiche, possano usare Abiti più corti, purchè sieno ,, decenti e modesti, e che proibisca a' Chierici poter usare ,, Abiti secolareschi, con Manicone, e Saccoccie alla moda, sotto pena di due libre di cera bianca lavorata per ciascheduna volta.

21 Affertur lepida observatio de veste talari, ratione cujus multi sine Abbatia passim vocantur Abbates, teste Lubin. de ,, Abbat. Ital. in Monit. ad Lectorem, §. de Abbatum numero, sequentibus verbis, His vero novissimis temporibus, tum curialium vanitate, tum adulatione amicorum, ,, & plebis ignorantia infinitus evasit, ut stultorum, sic Abbatum numerus, adeout homo talari veste indutus, ab omnibus Abbas æstimetur, & appelletur, qui fatuorum more sibi blandiens, de vano titulo gloriatur, & ex solius familiæ nomine nova, sed chimerica creditur Abbatia. Indeque in Urbe lepide distinguuntur Abbates in duas species, quarum una creatur a Dataria, alia vero a Sartoribus, qui eo ipso, quod alicui habitum Ecclesiasticum faciunt, dicuntur ei dare titulum, se faciendi vocare Abbatem: Quapropter san. memor. Innocentius XI. cuidam nobili Romano petenti Ecclesiasticum Beneficium, eo prætextu, ut posset denominari Abbas, serio respondit, non esse opus ad dictum effectum obtinere aliquod Beneficium, ex quo satis erit, habitum deferre Ecclesiasticum; Sic expresse refert, & sequitur Ursaya *lib.3. Instit. Crim. tit. 4. numer. 5., & 6.* improbans cum aliis, quod jam omnes Presbyteri ratione solius vestis vocentur Abbates.

22 Sacræ vestes cujusque dignitatis, seu Ordinis gestandæ sunt a Clericis Synodo interessentibus, ut ex antiquis Synodorum Constitutionibus, & more moderno erudite tradit Benedictus XIV. *De Synodo Diœcesana lib. 3. cap. 11.*
23 *numer. 1. 2., & 3.* Et in primis Episcopus in Congregationibus antesynodalibus in ædibus Episcopalibus fieri solitis præsidet indutus habitu Prælatitio, Rocchetto scilicet, & Mozzetta; Cum ad Ecclesiam accedit Synodum incæpturus, aut prosecututus incedit indutus Cappa; priusquam preces recitet, quæ cujusque sessionis initio dicendæ sunt, præter superpelliceum, amictum, & stolam; induit Pluviale rubeum. In solemni supplicatione, seu Processione, quæ cum universo Clero in Synodi initio, & fine per Urbem institui solet, pergit indutus alba, stola, Pluviali rubeo, Mitram pretiosam, & Pastoralem baculum deferens, & has easdem vestes in Sessionibus Synodalibus retinet. Idem *loc. cit. numer.3. ex Cæremoniali Episcop. lib.1. cap.31.*, & Gavant. *in*
24 *praxi Synodi Diœcesanæ cap.13.* Secunda autem die Synodi recitat consuetas preces Defunctorum in Pluviali nigro; & tertia die assistit Missæ cum Stola, & Pluviali albo. Idem *lib. 6. c.1. numer.4.*

25 Pallium vero nec Archiepiscopus, nec Episcopus jus Pallii habens, gestare possunt extra Ecclesiam, & extra Missarum solemnia. Idem *lib.3. cap.11. num. 4.* Vide tradita *in tom.1. verb. Archiepiscopus art.3. numer. 23. ad 25.* Nec in
26 omnibus Missis; sed Archiepiscopus eo uti potest dum solemnem Missam celebrat in Synodo Provinciali. Idem *ibid. num. 6.* & expresse *Cæremonial. Episcop. lib.1. cap. 31.*, ibi: *Cantabitur Missa de Spiritu Sancto solemniter per Archiepiscopum, qui in ea utetur Pallio.* Et de facto in Conciliis Provincia- 27
libus Pallio usos fuisse S. Carolum Borromæum Mediolani, & Benedictum XIII. dum erat Archiepiscopus Beneventi, tradit Card. Petra *tom.5. in Const.3. Pii II. sect. unica nu.32.* Vide d. *tom.1. verb. Archiepiscopus art.3. numer. 27.* In
Missa autem solemniter celebranda in Synodo Diœcesana, 28
nec Archiepiscopus, nec Episcopus Pallii usum habens, potest ipso uti, ut indubitanter asserit idem Benedict. XIV. *cit. lib.4. cap. 11. numer. 6.* dicens expresse, quod Pallii usus pro die Synodi Diœcesanæ nusquam reperitur, Archiepiscopo, aut Episcopo usum Pallii habenti concessus. Unde Gavant. *in praxi Diœcesanæ Synodi cap. 13. satis apposite* scripsit: *Habitus Episcopi in Missa Synodali erit Pontificalis, & coloris rubei. Si celebrat solemniter, assumit omnia paramenta usque ad Pallium exclusive.* Quod etiam notavit
Pax Jordan. *tom. 2. lib. 8. titul. 2. numer. 92.* Episcopus 29
etsi Missam in Synodo non celebret, omnia habere debet Pontificalia ornamenta, eique assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalmaticis; Idem *ibid. num.9.* Qui tamen *lib.5. cap.1. num.3.* vult, quod Episcopus per seipsum Missam
celebret, ut illi imponit recens Pontificale, quod prodiit 30
auctoritate Clementis VIII. ubi Episcopo, & non alteri dicitur: *Paratur in Sede, celebrat Missam de Spiritu Sancto.*
Nec satis est, ut Episcopus Missam privatam faciat, sed om- 31
nino decet, ut solemni, & Pontificiali ritu celebret. Siqui- 32
dem S. Carolus Borromæus, in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. *part.2. titul. Quæ pertinent ad Sanctissimum Missæ Sacrificium pag. 152.* dies enumerans, quibus Episcopus *Patrum monimentis, & veteri, eoque comprobato rituum, cæremoniarumque Romanorum Codice*, Sacra Mysteria solemni celebritate, & Pontificio apparatu perficere debet, primam quoque Diœcesanæ Synodi diem inter illas recenset. Sic ille expressis verbis.

Vicarius Generalis in Synodo Diœcesana, si Protonotarius 33
sit Apostolicus, utitur vestibus hujus muneris, Rochetto scilicet, & Mantelletta. Et si ea careat prærogativa, utitur vestibus quibus per Urbem incedere solet. Si autem sit de gremio Capituli, in Missa, & solemni supplicatione utitur vestibus Canonicalibus. In sessionibus vero Synodalibus, illis depositis, proprias assumit. Idem *ib. num.7.* ex Gavanto *cit. c.13. num.11. & 12.*

Dignitates Cathedralis, Episcopo solemniter celebranti as- 34
sistunt indutæ Pluviali; Canonici Presbyteri Casula; Diaconi, & Subdiaconi Dalmaticis, ubi juxta Tridentini Decretum *sess.24. cap. 12. de reformat.* sit facta Præbendarum divisio. Ubi autem ea divisio nondum est facta, omnes Canonici uti solent Pluviali. Idem *ibid. numer. 8.* ex Gavant. *loc.
citat. numer. secundo* Coadjutores Canonicorum Ecclesiæ 35
Cathedralis utuntur vestibus, quibus in Choro uti consueve-
runt. Vicarii Foranei, & Archipresbyteri, seu Præpositi 36
rurales in aliquibus Diœcesibus, aut Pluviale, aut aliud ornamentum assumunt quo a cæteris distinguantur; In aliis autem nullum obtinent speciale Insigne. Parochi quoque alicu-
bi præter superpelliceum, seu Cottam, gestant Capuccium, 37
alibi Stolam. Cæteri de Clero utuntur duntaxat superpelli-
ceo. Idem *ibid. num.8.* ex Gavant. *cit. cap.13.* Recte tamen 38
cum ipso concludens, standum esse in his omnibus locorum consuetudini.

Si Episcopus in Synodo Missam privatim, vel nullatenus 39
celebret (quod tamen juxta supra tradita, improbatur) Canonici Cathedralis utuntur duntaxat vestibus Choralibus. Et ei interessenti ut debet Synodo omnibus ornato Pontificiis insignibus, assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalmaticis, perinde ac si Missam celebranti inservirent, ut præscribitur in Pontificali Romano; Idem *ibid. num. 9.* Gavant.
& Pax Jordan. *loc. cit.* Dignitates, & Canonici Cathedralium 40
habentes per Apostolicum privilegium usus Pontificalium, in Synodo, dum Episcopus Missam celebrat, Processio peragitur, & Synodales sessiones habentur, possunt uti sola Mitra cum Vestibus aliorum Canonicorum propriis, non vero cum aliis indumentis Pontificalibus; Cum enim Præpositus Collegiatæ Sanctæ Agathæ Civitatis Cremonæ vellet Cremonensi Synodo interesse indutus Pontificalibus ornamentis, quorum usum illi cœteroquin competere nullus dubitabat, eique opponeret Episcopus, proposito dubio in Sacra Congregatione Concilii: *An Præpositus S. Agathæ possit ultra usum Mitræ*

in Cathedrali, & actionibus Synodalibus uti baculo, aliisque
Pontificalibus ex laminis aureis, cum separato genuflexorio,
& Sede occasione celebrationis Missæ in Synodo? Sacra Con-
gregatio die 5. Aprilis 1720. Respondit, *Negative, excepto*
usu Mitræ simplicis in actibus Synodalibus tantum. Iterumque
causa proposita die 4. Augusti 1733. *Sacra Congregatio stetit*
in decisis, excepta qualitate Mitræ, quam dixit posse a Præ-
posito gestari aurifrisiatam. Idem *ibid. num.* 11., & 12. ubi
subjungit, quod credere fas est, ideo quoad hoc Sacram Con-
gregationem sententiam mutasse, quia deprehensum fuit Præ-
positum exemptum esse ab Episcopi jurisdictione. Cæteri
41 quippe Mitræ usum sibi a Sede Apostolica concessum haben-
tes, si Episcopi jurisdictioni subjaceant, in Episcopali Synodo
Mitram simplicem dumtaxat, & non aurifrisiatam gestare
permittuntur, juxta apertam decisionem Clementis IV. in cap.
Ut Apostolica, de privileg. in 6., ibi: *De Fratrum nostrorum*
consilio, præsenti Decreto statuimus, ut Abbates, & alii, qui-
bus Mitræ usus est ab eadem Sede concessus; Exempti quidem
in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis (quibus
nonnulli eorum interesse tenentur) Mitris tantummodo aurifri-
siatis, non tamen aureas, vel argenteas laminas, aut gemmam
habentibus, uti possint, Non exempti vero simplicibus, & al-
bis, ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non
exemptis, Mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem
Sede Indulta permittunt, Unde Canonici, & alii, qui nobi-
liori Mitra in aliis actibus, & functionibus Ecclesiasticis ex
privilegio utuntur, si eamdem in Synodo deferre gestiant,
concludenter probare debent, id etiam honoris sibi specialiter,
& expresse, et quidem post Clementem IV. fuisse a Sede
Apostolica concessum.
42 Vestis Clericorum statui conveniens est Talaris. Hinc fere
omnia celebrata Concilia post Tridentinum Clericos coege-
runt ad gestandam vestem talarem, et quidem nigri coloris;
In Concilio Provinciali Mediolanensi 1. *part.* 2. Sanctus Caro-
lus Borromæus de Clericorum Vestitu loquens ait (*Part.* 3.
Act. Ecclesiast. Mediolanens. pag. 18.) *In omni vestitu color*
tantum niger adhibeatur . . . . externa vestis simplex, & ta-
laris est. In Concilio Mediolanensi anni 1570. *tit. de vita, &*
honestat. Clericor. cap. 3. (*tom.* 10 *collect. Hard. col.* 1195.)
jubentur Clerici majorum Creditum, cum in publicam pro-
43 deunt gestare *vestem talarem*. Concilium Remense anni 1583.
tit. de Clericis in genere num. 8. (*ibid. col.* 1292.) *Veste Eccle-*
siastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes Clerici. Con-
cilium Burdigalense ejusdem anni *tit.* 1. *sect.* 22. (*ibid. col.*
5 1359.) *cap.* 2. *Vestes eorum sint talares*: Quodque notabilius
est, Concilium Provinciale Narbonense *anni* 1602. *cap.* 41,
(*tom.* 11. *collect. Hard. col.* 44.) Clericos etiam noctu ince-
dentes ad deferendam vestem talarem coegit: Noctu ince-
dentes, ex rationabili causa, togas talares deferent. Conci-
liis Provincialibus concinunt innumeræ Synodi Diæcesanæ
congestæ a Genetto *Theolog. moral. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9.,
& in Appendic. ad Synodum Fulginatensem Episcopi Bapti-
44 *stelli pag.* 171., *& sequent.* Unde Sacrorum Canonum rigo-
rem non augent, sed emolliunt Synodales Constitutiones
quæ obligationem deferendi vestem talarem a pluribus Con-
ciliis omnibus Clericis generatim impositam, ad solos limi-
tant Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum Bene-
45 ficium possidentes. Et majori adhuc indulgentia lenitum
reputari debet Episcopale Edictum, solos compellens Sa-
cerdotes ad eam saltem induendam, cum Ecclesiam ingredi-
untur Sacris operaturi, cujusmodi est illud quod promulga-
vit Benedict. XIV. uti Archiepiscopus in Diœcesi Bononien-
si. Sic idem expressis verbis *loco cit. lib.* 7. *cap.* 19. *num.* 3.,
46 & 4. Qui *ibidem num.* 1. testatur quod Ecclesiastici omnes,
qui adversus consimiles sanctiones uti nimio rigore consper-
sas dictitantes provocarunt ad Sacram Congregationem Con-
cilii, semper succubuerunt, uti videre est in Notificatione
71., & in Epistola Pastorali bon. mem. Cardinalis Laofredi-
ni *edit. in Civitate Æsina* 1740. *pag.* 187. *& seq.*
47 Et quidem merito succubuerunt reclamantes contra tam ju-
stas sanctiones; immo severe puniri deberent qui vestes pro-
prio non congruentes Ordini deferunt, contra expressum
Decretum Concilii Tridentini *sess.* 42. *cap.* 6. *de reformat.*, ibi:
Quia vero, etsi Habitus non faciat Monachum, oportet tamen
Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre, ut
per decentiam Habitus extrinsece, morum honestatem intrin-
secus ostendant &c. Unde contra Ecclesiasticos in hoc delin-
quentes jam dixerat S. Bernardus *de consideration. ad Eugeni-*
um III. lib. 3. *cap.* 4. *At forma hæc vestium deformitatis men-*
tium, & morum indicium est. Quid sibi vult, quod Clerici
aliud esse, aliud videri volunt? id quidem minus castum,
minusque sincerum. Nempe Habitu milites, quæstu Clericos,
actu neutrum exhibent, nam neque pugnant ut milites, neque
ut Clerici evangelizant, & contra alios magis, adhuc in forma
vestium delinquentes S. Hieronymus scripsit *ad Eustochium*
Epistola 22. *Tales cum videris, sponsos magis existimato, quam*
Clericos.

V I A T I C U M.

Viatici nomine apud Profanos scriptores intelligitur cibus, 1
& pecunia, quæ in viam, seu iter peragendum præ-
paratur. Unde apud Plautum teste eruditissimo Patre Gobat
tom. 1. *tract.* 4. *num.* 180. dicitur Viaticus is, qui sibi prospe-
xit de rebus necessariis profectioni. Viatici enim nomen ve- 2
nit a voce *Via*, & sumit annominationem a Cibariis, quæ a
Viatoribus ad iter agendum præparantur. Hinc a Sacris Scri-
ptoribus Divina Eucharistia identidem nuncupatur *Viaticum*.
S. Thomas 3. *p. q.* 73. *art.* 4. *in corpore*, ibi: *In quantum sci-* 3
licet hoc Sacramentum est præfigurativum fruitionis Dei, quæ
erit in Patria, secundum hoc dicitur Viaticum, quia hic præ-
bet nobis viam illuc perveniendi; Et sic expresse vocat ipsum
Concilium Carthaginense relat. *in cap. Is qui* 8, *cap.* 26. *q.* 6.
& Concilium Nicænum relat. *in cap. De his eadem causa, &*
quæstione, ubi statuit: *Ut si forte quis recedat ex corpore, ne-*
cessario vitæ non defraudetur Viatico.

Tenetur ægrotus in mortis periculo constitutus, tum Jure 4
Ecclesiastico, tum Divino, Sacrum Viaticum sumere, quam-
vis non sit jejunus. *Communis*. Sumere Eucharistiam per
modum Viatici est ipsam sumere eo tempore, quo pro mortis 5
periculo obligat præceptum: Vasqu. *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 214.
numer. 57. Hurtad. *de Euchar. disp.* 10. *diff.* 2. Gob. *loc. cit.*
num. 181. & alii.

Et licet ægrotus sit jejunus, recte adhibetur adhuc formu- 6
la *Accipe Viaticum &c.* cum non minus sumat Eucharistiam
per *modum Viatici* ægrotus jejunus, ac non jejunus, ex quo
Viaticum sit præparatio pro via ad cœlestem patriam brevi
aggredienda, tam a jejuno, quam a non jejuno: Viatici
enim nomen ex dictis *supra num.* 2. & 3. venit a voce *Via*,
& sumit annominationem a cibariis, quæ a Viatoribus ad iter
agendum præparantur.

Qui mane communicaverit ex devotione, si superveniat 7
periculum mortis, an teneatur eadem die per modum Viati-
ci communicare? Vide verb. *Eucaristia num.* 36.

In eadem infirmitate, etsi non teneatur, potest tamen 8
ægrotus post 6. 7. vel 8. dies repetere Viaticum non jejunus;
Dummodo nequeat jejunus sumere, & periculum mortis re-
currat. Vide *ibid. num.* 37. Immo, ut habet Ursaya *in Mi-*
scellaneo 1. *litt. V. numer.* 28. Viaticum potest dari infirmo
duobus diebus continuis. Card. Brancat. *de Sacro Viatico in*
extremo vitæ periculo extantibus exhibendo sequutus a Coro-
nello *in Bibliotheca universali litt. B. numer.* 2807. *fol.* 1037.
ubi quod ita practicavit Philipp. IV. Hispaniarum Rex.

Viaticum dari debet etiam in die Parasceves, sed nulla- 9
tenus ipsa potest sanis præberi Eucharistia. *Sacra Rituum Con-*
gregat. 19. *Febr.* 1622.

Alia ad rem, Vide verb. *Eucharistia*, verb. *Infirmus*, 10
verb. *Moribus*.

Supplementa Auctoris e III. Editione.

Viaticum Corporis Christi non est ad infirmos deferen- 11
dum, qui cum illud sumere impediantur, adorationis
vel deosculationis causa ad se deferri expostulant. Benedict.
XIV. Constitut. incip. *Cum, ut recte*, §. 12., & 13. Et id
jam nos tradidimus in tomo terzo verb. *Eucharistia, nu-*
mer. 50.

* Morituro impotenti Eucharistiam sub specie panis de-
glutire, non potest Sacramentum administrari sub specie vi-
ni, neque sub specie panis intincti in vino consecrato, sed
omnino linquendus est non refectus sacra Communione, cum
præceptum Viatici non obliget, nisi cum ministrari potest ri-
tu ab Ecclesia non prohibito, iste vero ritus ab Ecclesia Lati-
na omnino prohibetur. Vicissim autem licite administratur
sub specie panis vino, vel aqua non consecrata madefacti ut

faci-

facilius deglutiatur. Bened. XIV. *de Sacrif. Miss. lib. 3. cap. 19. §.6.* *

11 Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat auctoritatem, & obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis, ac publicis peccatoribus, denegandum sit sanctissimum Viaticum. Bened. XIV. Const. incip. *Ex omnibus* §.3. Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam, rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint: Quicumque etiam hujusmodi confessi sunt: Ac præterea illi qui, quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in ante actæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ, eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit. Sunt verba præcisæ dictæ Constitutionis *sub §. quarto*.

12 In re autem dubia, quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri, tradit Pontifex *ibid. §.8. & 9.* his verbis. Hoc itaque primum advertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit; si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse; indeque sequetur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitę publice postulanti denegari non posse; Nisi forte, postquam olim ab Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmissa, contraxerit.

13 Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant, aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militant, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quę, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem; rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidem præterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit: Cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam quam habet curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit. Hæc ille §.8. & 9. citatæ Constitutioni merito integraliter perlegendæ, & observandæ, quam idcirco ad litteram hic subnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinal., ac Archiep., & Episcopis Regni Galliarum in novissimis Comitiis Cleri Gallicani congregatis, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Ex omnibus Christiani Orbis regionibus, ad quas imposita imbecillitati nostræ pastoralis cura protenditur, quum multa sæpe ad nos deferantur, quæ animum nostrum pro omnium, singularumque Ecclesiarum statu solicitum, & anxium habeant, vix tamen aliunde Nobis majores perturbationis, atque doloris causæ acciderunt, quam ex gravissimis controversiarum, & dissentionum incommodis, quibus, florentissimum istud Regnum, & Catholicam Gallorum nationem aliquot ab hinc annis jactari cognovimus. Neque sane destitimus hoc toto perturbationum vestrarum tempore Deum Optimum Maximum enixe rogare, ac interpositis etiam aliorum precibus orare, atque obsecrare, ut ipse, qui Deus pacis est, veram, solidamque tranquillitatem turbatis Ecclesiis vestris reddere dignaretur. Sæpe etiam, datis ad carissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Galliarum Regem Christianissimum, Apostolicis litteris, illius opem, & brachium ad Ecclesiasticæ pacis tutelam, atque præsidium imploravimus. Iis autem, qui ad Nos, & ad Sedem Apostolicam de rebus istis recursum habuerunt, ea semper responsa dedimus, quibus Nos promptos, paratosque declaravimus, pro pace Ecclesiæ Gallicanæ, quam sincera, & constanti dilectione prosequimur, quidquid Nobis vitæ superesse posset libenter impendere, atque omnia quæ Nobis agenda proponerentur, & aggredi, & urgere, dummodo ejusmodi consilia essent, quæ ad revellendum malorum germen apta, & idonea dignoscerentur, & quorum executio cum spe prosperi eventus suscipienda, & ad intentum finem utiliter processura videretur.

Gravem, atque diuturnam de rebus vestris sollicitudinem, qua hactenus affecti sumus, non parum sublevarunt litteræ a Gallicani Cleri Comitiis die 31. Octobris elapsi anni ad Nos scriptæ, quas quidem legentes, vestram, venerabiles fratres, firmitatem, atque constantiam, vestram perspeximus perfectam consensionem in custodiendo veræ sanæque doctrinæ deposito, & in retinenda, quam semper majores vestri professi sunt, erga Apostolicam B. Petri Sedem, Catholicæ unitatis centrum, observantia & veneratione. Neque enim ullam inter vos dissensionem vigere comperimus, quoad canonicas regulas, & principia, sed scissuras tantummodo esse inter vos, in deligendis, statuendisque mediis, quibus utendum necessario est, ut eadem communia principia in usum deducantur. Quod quamvis optandum fuisset longe abesse a conventu Vestro, haud tamen mirum videri debet, scientibus, id alias inter sacros Antistites, & doctrina, & morum sanctitate conspicuos, in gravissimarum rerum tractatione evenisse. In magnam autem præconceptæ consolationis nostræ accessionem sese obtulit eximia Christianissimi Regis pietas, & religio, cum hereditario ipsius in hanc Apostolicam Sedem obsequio conjuncta, quæ non in recentioribus tantummodo illius litteris, quas die 19. Decembris ejusdem elapsi anni, prædictam Cleri epistolam huc mittens, ad nos dedit, sed in cæteris quoque omnibus ab eo conscriptis præclare enituit: in quibus testari possumus, atque debemus, Nos semper illius regii animi sensus eos plane deprehendisse, qui maxime decebant orthodoxum Principem, & vera in Deum religione, & sincera erga Romanam Sedem pietate præditum, eumdemque pacis, atque concordiæ in suis regnis restituendæ, & conservandæ amantissimum.

Tanta est profecto in Ecclesia Dei auctoritas Apostolicæ Constitutionis, quæ incipit Unigenitus, *eademque sibi tam sinceram venerationem, obsequium, & obedientiam ubique salutis æternæ discrimine, a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro consequitur, ut in ea, quæ exorta est, controversia, utrum hujusmodi refractariis Sanctissimum Corporis Christi Viaticum expetentibus denegari debeat, sine ulla hæsitatione respondendum sit, quoties prædictæ Constitutioni publice, & notorie refractarii sint, denegandum eis esse; ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum, atque notorium peccatorem ad Eucharisticæ Communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat.*

Publici autem, atque notororii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni Unigenitus *venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint; quicumque etiam hujusmodi contumaciæ reos se in judicio confessi sunt; ac præterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in Judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem* Unigenitus *sponte profitentur, vel in anteacta vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit: In his enim casibus eadem omnino adest moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, super quibus judex sententiam tulit, vel fal-*

causis, quæ procedunt per viam Casus excepti, seu cultus immemorabilis bina sufficiunt Miracula, quæ post indultam Venerationem superveniunt; Sic expresse Lambertin. *loco cit. lib. 1. c. 32. n. 3. & seq.* referens ita decisum fuisse *a Sacrorum Rituum Congregatione Generali in Causa S. Joannis de Capistrano die 13. Junii 1677.* Item *in Causa Sanctæ Catharinæ de Bononia die 17. Maii 1707.* Item *in Causa S. Stanislai Societatis Jesu die 13. Nov. 1714.* Item *in causa S. Agnetis Virginis Ordinis Prædicatorum die 12. Martii 1726.* Et idem tenet *lib. 4. part. 1. c. 6. n. 4. & 5.* ubi testatur de praxi Sedis Apostolicæ, uti etiam de tali praxi testatur Matthæucci *loc. cit. tit. 3. cap. 8. §. 2. n. 23.* dicens, quod Sedes Apostolica plures in ordine Beatorum, & Sanctorum conscripsit solis duobus tertii generis Miraculis verificatis, idque dicit notum esse ex Decretis Sacræ Congregationis in Registro videndis, inquam praxim concurrunt scribentes apud Martam *de Canonizatione part. 4. cap. 7. num. 88.* & tenent Doctorea passim.

* Nunc autem servanda sunt Decreta SS. D. N. Benedicti Papa XIV. alterum quidem sub die 23. Aprilis 1741. emanatum, in quo statuitue, ut in Causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, in posterum non duo, ut antea, sed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miraculæ: in causis autem procedentibua pee viam non cultus, ubi virtutes, aut martyrium ex testibus de auditu fuerint probatæ, non duo miracula ut antea, sed quatuor omnino ad eorum Beatificationem obtinendam, debeant approbari: alterum vero die 17. Julii 1754. editum in quo declaratue, pro obtinenda formali beatificatione, si testes de auditu a videntibus in Processu Apostolico excepti conjungantur cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis, sufficere debere duo miracula, si vero cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis non conjungantur nisi testes de auditu in Processu Apostolico exceptis, tunc tria miracula eequiri ante Beatificationem data, & approbata. *

27 In Beatificatione, & Canonizatione Martyrum non solet fieri tam exacta, & stricta inquisitio de probitate Vitæ, & Miraculis tempore vitæ peractis, ac fit in Beatificatione, & Canonizatione Confessorum, sed præcipue de Miraculis post mortem, & de causa, ob quam passi sunt indagatur. Hostiensis *in cit. cap. Audivimus 1. num. 3. de Reliquiis. & Veneratione Sanctor.* Fagnan. *ibid. n. 16.* Augustin. Triumph. *de potestate Eccles. q. 16. art. 3.* Mascard. *loc. cit. n. 9.* Reiffenst. *loco cit. n. 11.* & alii. *arg. cap. Baptismi vicem 34. & c. Catechumenum 37. de consecrat.* & ad id satis clare facit generalis illa promissio Christi *Matthæi 10. Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

28 Quamvis enim antiquitus nomen Martyris, & Confessoris promiscue sumeretur, sicque idem essent Martyres, & Confessores, ut tradunt passim Scriptores, signanter Petrus Galesinus *in Notis ad suum Martyrologium 17. Kal. Februar.* ubi inquit: *Certum atque exploratum omnibus est .... Martyris, & Confessoris nomen olim synonymum fuisse*; Franciscus Amatus Pouget *in suis Catholicis Institutionibus t. 1. pag. 913.* ibi: *Olim Confessores Christi dicebantur ii solum, qui cum testimonium perhibuissent veritati cum carceris, exilii, rei familiaris, suppliciorum, ipsiusque vitæ periculo, non tamen morti traditi fuerant; Confessores autem dicebantur propter gloriosam, & publicam nominis Christi Confessionem; Martyres quoque appellabantur propter exhibitum veritati testimonium*; Baronius in *Notis ad Martyrologium Romanum ad diem 2. Januarii* ibi: *Ne quid lateat, sciendum est, diversa admodum significatione a præsentis temporis usu hanc vocem* (scilicet Confessoris) *a majoribus usurpatam; illi enim neminem eo nomine appellabant, nisi eum, qui Christi Fidem interpellatus coram Fidei hostibus confessus esset*; Lambertin. *loc. cit. liber 1. cap. 2. sub. n. 6.* ibi: *Proprie Confessores olim dicebantur illi, qui Christum palam, & coram tyrannis, seu Fidei hostibus confessi, quolibet tormentorum, poenæ genere affecti, superstites tranquillam mortem obibant.* Et infra *num. 7.* sic subjungit: *Martyres tandem erant illi, qui pro vera Fidei defensione moriebantur, aut qui atrocissima tulerant pro Fide tormenta, licet fuerint superstites, & in pace quieverint,* teste Divo Thoma *2. 2. quæst. 124. art. 4. ad quartum*, Unde ut notat ipse, veri Martyres etiam aliquando Confessores dicti sunt.

29 Progressu tamen temporis, ut etiam hodie servatur, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris, & Confessoris usurpare; Illos scilicet appellando Confessores, qui sancta, ac laudabili vita vixerunt, & sancto demum fine naturali morte in pace quieverunt, ac in Sanctorum numerum sunt relati, quatenus per virtutum opera sunt Deum confessi. Unde Ordo Cluniacensis *in præfatione ad vitam Sancti Geraldi* sic expresse habet; *Cum igitur Confessor a confitendo vocetur, Geraldus tanto rectius Confessor dici potest, quanto justioribus factis Deum est confessus.* Et Egebertus Episcopus Eboracensis *in Excerpt. cap. 18.* ait: *Sancti Patres, quos Confessores nuncupavimus, idest Episcopi, Presbyteri, qui in Castitate servierunt Domino*; Lambertin. *loc. cit. num. 6.* Matthæucc. *loc. cit. tit. 4. cap. 1. num. 3.* & alii communiter, atque Ecclesiastica praxis: Et illos appellando Martyres, non solum qui violentam mortem, seu cruciatus letales voluntarie perpessi sunt, sed etiam illos, qui a persecutoribus nostræ Fidei comprehensi, varie vexati, in carcerem, vel in exilium missi, & ærumnis confecti usque in finem perseverantes propter Fidei, aliarumque supernaturalium virtutum confessionem mortem naturalem subierunt. Vide verb. *Martyrium.*

Nostris hisce temporibus, nisi habeatur Apostolica dispensatio non procedit Sac. Congreg. Rit. in Causis Servorum 30
Dei ad effectum Canonizationis, seu Beatificationis, aut declarationis Martyrii, nisi elapsis quinquaginta annis ab obitu illorum; Sic expresse statuunt Decreta jussu Urbani VIII edita §. *Sanctitas sua*, ibi: „ Sanctitas Sua expresse prohibuit Sacræ Rituum Congregationi, ne deinceps procedat „ in Causis Seevorum Dei ad effectum Canonizationis, seu „ Beatificationis, aut Declarationis Martyrii, nisi lapsis „ quinquaginta annis ab obitu illius, quinimo etiam lapsis „ quinquaginta annis de similibus Processibus, tam factis, „ quam faciendis agi vetuit, nisi habita prius, & expresse „ obtenta licentia a Sanctitate Sua, vel ejus Successoribus, „ Suo Decreto hujusmodi vult comprehendi etiam Causas, „ in quibus modo reperiuntue expeditæ litteræ Remissoriales, & Compulsoriales, ac omnes aliæ nunc pendentes, „ quæ adhuc expectant perfectionem suam, & complementum a facto futuro finalis determinationis. Quod ut firmius observetur, insuper jubet, ut, si Memoriale super „ hoc directum Congregationi porrigatur cum Rescripto „ Sanctitatis suæ, ut aliqua ex hujusmodi Causis ad præfatos effectus examinetur, nullum sortiatur effectum, nisi „ in eodem Rescripto specialis prædictæ prohibitionis derogatio reperiatue.

Talis autem prohibitio non impedit, quod infra spatium 31
dictorum quinquaginta annorum possint confici Processus per Ordinarios, vel per Delegatos Apostolicos, & in Sacra Rit. Congregatione discuti de eorum validitate, ne labente dicto temporis cursu pereant oculati, & meliores testes, sicque occasione hujusmodi dilationis pereant etiam probationes, ut expresse habetur in supradictis Urbani VIII. Decretis §. *Verum*, ibi: „ Verum ne pereant hujusmodi dilationis „ occasione probationes, permittit Sanctitas Sua, non habita ratione dictorum quinquaginta annorum, ut agi possit „ de prædictis Processibus, sive de aliis auctoritate Ordinaria fabricatis, vel fabricandis ad effectum deliberandi, „ an per Sedem Apostolicam debeant concedi Litteræ Remissoriales in genere; quibus obtentis, & fabricatis super „ eis Processibus, servatis servandis, illisque Sacræ Rituum „ Congregationi præsentatis, permittit pariter Sanctitas sua, „ ut in Sacra Congregatione discutiatur de eorum validitate, ac etiam de relevantia in ordine, & ad effectum tantum cognoscendi, an sit procedendum ad Processus in „ specie; & Processibus in specie completis, & Sac. Congregationi delatis, videatur tantum de illorum validitate: „ quibus definitis, iidem Processus per Secretarium claudantur, & obsignentur sigillo Sacræ Congregationis, non „ aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum „ quinquaginta annorum: quo completo, nullo modo de „ eis agi possit, nisi expresse mandetur a Summo Pontifice „ Unde, ut vides, supradicta prohibitio restricta est, ne constructis Processibus ab Ordinariis, seu a Delegatis Apostolicis actu procedatue in sacra Congregatione ad ulteriora in Causa, in examine Virtutum, & Miraculorum, vel Declarationis Martyrii, nisi elapsis dictis quinquaginta annis, aut nisi interveniat Pontificia dispensatio.

Quæ quidem dispensatio supra complementum dictorum 32
quinquaginta annorum solet interdum ob justas causas a Romano Pontifice concedi, ut sæpius concessam esse constat, & signanter *in Causa Polloccn. Martyris Josaphat ab ipsomet*

Urba-

Urbano VIII. Ut habetur *ex Decreto edito die 27. Jan. 1629.* Item *in Causa Gebennen. Sancti Francisci de Sales ab Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito 20. Januar.* 1659. Item *in Causa Limana Sanctæ Rosæ a dicto Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die 26. Septemb.* 1664. Item *in Causa Japonen. Martyrii Servorum Dei Angeli Orsucci Caroli Spinulæ, & Sociorum a Clemente IX.* Ut *ex Decreto edito die 6. Junii 1669.* Item *in Causa Neritonen. Servi Dei Josephi a Cupertino a Clemente XI. Ut ex Decreto edito die 9. Maji* 1711.

33 Sine dicta autem Pontificia dispensatione est omnino servanda supradicta Lex ab Urbano VIII. constituta de lapsu quinquaginta annorum ab obitu Servi Dei, antequam proponi possit dubium de Virtutibus, aut de Martyrio; de qua quidem Constitutione, ut scribit dictus Lambertin. *loc. cit. lib. 2. cap. ultim. num. 7. in fine*. sic habetur *in Vita Venerabilis Servi Dei Dominici a Jesu Maria* scripta a P. Philippo a Sanctissima Trinitate *lib. 7. cap. 11. La cagione di tal Costituzione è, che nissuno vive così puramente, e santamente, che alcuna volta non cada in qualche imperfezione, secondo quel detto*. Septies in die cadit Justus. *Questi difetti, benchè minimi, molte volte restano a memoria, e possono diminuire la divozione, e forse alcune volte del tutto torla, se fossero proposti per Santi, e per essere venerati quelli, ne' quali comparvero alcuni difetti; essendo che volgarmente i Fedeli stimano, che i Santi fossero del tutto irreprensibili*: Quod etiam confirmatur a Patre Nicolao Lancisio *tom. 2. Opuscul. Spiritual. 19. de vitandis judiciis temerariis, cap. 6. numer. 74. pag. 641.*

Ut plene percipiatur, quinam Cultus, seu Adoratio de-
34 beatur Sanctis, ac Beatis, advertendum est, quod Adoratio est actus, quo quis alteri se submittit in recognitionem suæ
35 excellentiæ. *Est in re Communis*. Et hæc Adoratio, seu Cultus alia est mere civilis, & politica, & alia Sacra, seu Religiosa. Adoratio *mere Civilis*, seu *Politica* est illa, quæ exhiberi solet Regibus, & Principibus supremis propter excellentiam sui status, seu potestatis humanæ, quam præ aliis habent, uti passim in Sacra Scriptura leguntur quidam adorasse suos Reges, ut David 1. *Regum cap. 30. Cadens pronus in terram adoravit tertio*, Jonatham. *Et 1. Paralippomen. cap. 29. numer. 20. Benedixit omnis Ecclesia Domino Deo Patrum suorum, & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde Regem*; ubi, ut vides, eadem vox Adorationis tribuitur Deo, & Regi, licet Deo Cultus Latriæ, & Regi solus Cultus Civilis, ac Politicus competeret. Adoratio *Sacra*, seu *Religiosa* est illa, quæ exhibetur alicubi ob excellentiam suam Sacram, & supernaturalem, uti est Adoratio, quæ exhibetur Deo, & B. Mariæ Virgini, ac Sanctis omnibus, & Beatis.

36 Adorationis Sacræ, seu Religiosæ tres sunt species, nempe Latria, Hyperdulia, & Dulia. *Communis Theologorum*.
37 Adoratio, seu Cultus Latriæ est illa, quæ soli Deo debetur, ac exhibetur propter summam incertam, ac infinitam suam
38 excellentiam. *Communis*. Adoratio, seu Cultus *Hyperduliæ* est illa, quæ B. Mariæ Virgini debetur, ac exhibetur ob excellentiam Maternitatis Dei, & alia excellentissima dona, ac specialissimam ejus Sanctitatem ceteris supereminentem.
39 nentem. *Communis*. Adoratio, seu cultus *Duliæ* est illa, quæ debetur, ac exhibetur Sanctis ob supernaturalem excellentiam suæ Sanctitatis, & Gloriæ. *Communis*.

40 Dicta triplex adoratio, seu Cultus alia est *absoluta* conveniens soli rei intellectuali, quæ per se honorabilis, atque adorabilis est ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, qualis Adoratio, seu Cultus convenit, ac debetur Deo, Beatæ Mariæ Virgini, & Sanctis per se absolute venerabilibus. Et alia est *Respectiva* conveniens rebus non intellectualibus, & ratione carentibus, quæ non coluntur per se ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, sed propter aliud, seu ob respectum ad aliud, qualis Adoratio, seu cultus convenit, ac debetur Cruci, sacris Reliquiis, Imaginibus, Vestibus, ac similibus ratione carentibus, cum eorum Veneratio, seu Adoratio, vel Cultus non sistat in illis, sed referatur ad Prototypum, cujus sunt Imagines, aut quod repræsentant. *Communis, inter Catholicos*, & clare habetur ex Concilio Tridentin. *sess. 25. in Decreto de invocatione Sanctorum*.

41 Cultus alius est publicus, alius privatus. Cultus *publicus* est, qui fit nomine Ecclesiæ, vel tanquam institutus ab ea, sive deinde publico in loco, sive in occulto fiat. Non enim dicitur, seu appellatur *publicus*, vel solemnis, eo quod publice, & coram aliis exhibeatur, sed quia defertur nomine Ecclesiæ, vel tanquam institutus ab ipsa. Cultus *privatus* est, qui non exhibetur nomine Ecclesiæ, nec tanquam institutus ab ipsa, sed fit ex privata devotione colentis, sive deinde talis Cultus fiat privatim in loco occulto, sive in loco publico videntibus aliis, Scacchus *de Notis, & signis Sanctit. sect. 10. cap. 1. vers. Ex hoc*, Hurtad. *in resolution. de vero Martyrio resolution. 43. §. 11. per totum*, Reiffenstuel *loco cit. num. 16.* Pasqualig. *in Addition. ad Laurer. de Franch. titul. de Cultu erga non Canonizatos n. 1222.* Layman. *in theol. moral. lib. 4. titul. 7. cap. 5. num. 14.* Del Bene *de Inquisit. part. 2. dub. 234. sect. 7. sub. n. 1.* Molphes. *consil. 45. n. 20.* Bonacina *tom. 2. disput 3. quæst. 1. punct. 2. n. 2.* cum Bellarmin. Sanchez, & aliis ibi citatis. Matthæucc. *citat. quæst. proœmial. cap. unic. n. 25. & seq.* Lambertin. *loc. cit. lib. 2. cap. 7. n. 7.* & alii contra Contelorum *de Canonizatione Sanctor. cap. 22. n. 7.* Barbosa *allegat. 97. n. 13.* Castellin. *de certitudine Gloriæ Sanctorum cap. 2. punct. 23. & 24.* & alios non improbabiliter volentes, quod etiam dici debeat Cultus publicus, qui fit in loco publico, seu coram aliis.

Cultu publico coli possunt omnes Sancti, & Beati, idest 42
omnes, qui jam sunt *Canonizati*, vel saltem *Beatificati*. *Communis. inter Catholicos*; cum hac tamen differentia, quod, qui jam sunt Canonizati, possunt coli ubique, & quovis Duliæ cultu publico. Qui vero sunt solum *Beatificati*, & nondum *Canonizati* non possunt coli, nisi in illo loco, & illo cultu publico, quem concessit Summus Pontifex, cum in Beatificatione non quivis publicus Cultus, sed aliqui soli determinati concedantur. Unde attendenda sunt Brevia Concessionum.

Et insuper circa Beatos nondum Canonizatos attendendum 43
est etiam Decretum super Cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando a Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VIII. emanatum.

Ad aures Eminentissimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures devenerunt qui patrantur, indultorum excessus in materia præstationis Cultus Beatis adhuc non Canonizatis. Quamobrem eos eliminare, ac, ne in futurum insurgant, providere studentes ad infrascripta devenerunt Decreta &c.

I. Quod eorumdem Beatorum Imagines etiam non principaliter, & uti supplices appositæ, simulacra, Picturæ, Tabellæ, aut Scripturæ eorum præclara gesta repræsentantes, aut referentes in Ecclesiis, Sacrariis, & Oratoriis quibuscumque, & præsertim in quibus Missæ Sacrificium, vel alia Divina Officia peraguntur, inconsulta Sede Apostolica, nullo pacto exponantur.

II. Quod ubi Indultum fuerit per Sedem Apostolicam, Imagines, Simulacra, pictasque Tabellas in Ecclesiis poni, & coli posse, in pariete tantum, non autem super Altari, collocandi facultas tributa censeatur.

III. Quod si concessa fuerit per eamdem Sedem Apostolicam Altarium erectio, non tamen ob id Missam, & Officium de prædictis Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita præsumatur; etenim specifica, & expressa concessio super his procedere debet.

IV. Ubi in uno loco Cultus fuerit concessum, non extendatur, inconsulto Pontifice ad alium locum, quavis alia concurrente auctoritate.

V. In locis, ubi Beatos prædictos ab omnibus coli permissum fuit, non inde publica Officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria præcepto recitationis, nisi quo ad illos, quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit.

VI. Missæ pariter, quæ fuerint indultæ certis personis nempe Presbyteris Regularibus, vel sæcularibus alicujus loci, vel Monasterii, seu Presbyteris alicujus Ecclesiæ servitio præcipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis Dignitate etiam Cardinalatus insignitis, minime celebrentur.

VII. Dies Festi in Beatorum eorumdem memoriam non celebrentur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit.

VIII. Eorumdem nomina in Kalendariis non apponantur, nisi illius tantum loci, earumque Personarum, in quo, & a quibus Cultus cum Officio, & Missa celebretur.

IX. In quibusvis Ecclesiasticis precibus, etiam in Oratoriis

toriis privatis recitandis particularia eorumdem suffragia non apponantur, vel recitentur.

X. Publicis in precibus præter indultas, & a Sede Apostolica approbata, iidem Beati non invocentur.

XI. Eorumdem Reliquiæ in Processionibus minime circumferantur.

Sacra tamen Congregatio præsentibus Declaratione, & Jussione removere non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum scripta, vel temporis centum annorum metam excendentis scientiam, ac tolerantiam Sedis Apostolicæ, aut Ordinariorum hactenus præstitum, ac ceteris modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Verum, si a centum annis circa Cultus hujusmodi aliqua ex parte constiterit auctus, & extensus, eo casu Sacra eadem Congregatio eumdem in pristinum reduci jubet; prout quemvis Cultum extra casus prædictos ad expressa tantum verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat sub pœnis &c.

Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuscumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quæ præsenti Decreto renovantur.

His autem Sanctissimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate sua per Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas sua ea approbavit, & pro omnimoda eorumdem observatione mandavit typis imprimi, ad valvas affigi, & publicari, ut, elapso tempore sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes, & singulos afficiant, & arctent, ac si omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque Locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicæ possint immo debeant Sæculares & Regulares quoscumque, quantumvis exemptos, etiam Societatis Jesu, S. Antonii Viennen. & S. Joannis Jerosolymitani, ac reliquos omnes speciali expressione indigentes etiam sub Censuris compellere.

Cumque aliqui nulli subdantur Episcopo, qui eos, si excesserint, coercere valeant: eo casu a Sedis Apostolicæ Nuntiis, si aderint; sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum Diœcesis limites eorum Ecclesiæ, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sede Apostolica Delegatis ad hujusmodi Decretorum observationem prædicti omnino cogantur.

DECLARATIO DECRETI

Super Cultus Beatis adhuc non Canonizatis, præstando.

Allatis Sacrorum ad Rituum Congregationem dubiis circa observationem, & intelligentiam Decret: super cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando editi die 27. Septem. 1656. & publicati 8. Februarii præsentis anni 1660.

Primo: An, ubi indultum fuerit, ut Missa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus Imaginem, & simulacrum super Altari exponere, nec non Votivas Tabellas ibi appendere?

Secundo: An §. Dies Festi in Beatorum honorem non celebrentur: *extendatur ad Festa Devotionis.*

Tertio: An indulta recitandi Officium cum Octava, vel sine Octava, & celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacræ Congregationis?

Quarto: An in Ecclesiis, in quibus Officium, & Missa de Beatis recitari, ac respective celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere?

Quinto: An Episcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apostolicæ gaudent Privilegiis suæ Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suæ Religionis recitare Officium, & in propriis Cathedralibus Missam celebrare, & Altare de Beatis prædictis erigere.

Sacrorum Rituum Congregatio respondit.

Ad primam affirmative.

Ad secundum negative.

Ad tertium pariter negative.

Ad quartum affirmative.

Ad quintum negative.

Die 17. Aprilis 1660.

Qui cum fama Sanctitatis, aut insignis pietatis obierunt; 44
& nondum sunt nec *Canonizati*, nec *Beatificati*, possunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico Communis, arg. c. Audivimus 1. & cap. Cum ex a. de Reliquiis, & Veneratione Sanctor.* Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto absque Sedis Apostolicæ auctoritate; Unde a sensu contrario privatus honor, & cultus permittitur.

Circa autem Cultum, & Venerationem talium virorum 45
cum fama Sanctitatis defunctorum eorumque Imagines, & Miracula, revelationes &c. attendendæ sunt duæ celeberrimæ Constitutiones Urbani VIII. quæ hic per extensum, tanquam scitu maxime necessariæ afferuntur, & prima, quæ est 39. inter Constitut. ejusdem Pontificis est, ut sequitur.

„ Sanctissimus D. N. solicite animadvertens abusus, qui irrepserunt, & quotidie irrepere non cessant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur, miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessiones accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur.

„ §. 1. Volensque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, etiam cum Illustriss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem in universa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & mature considerata, ac discussa declaravit, statuit, & decrevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa sit) defunctorum Imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud, Venerationem, & Cultum præseferens, & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit.

„ §. 2. Ac pariter imprimi de cetero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione (ut præfertur) celebres e vita migraverint, gesta, miracula, vel revelationes, seu quæcumque beneficia tanquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat; & ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, ejusque responsum expectet. Revelationes vero, & miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & gesta continentibus, hactenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque sua Sanctitas.

„ §. 3. Ad horum hominum sepulcra vetuit etiam, ac inhibuit Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento seu ex alia quacumque materia tam pictas, quam fictas, atque sculptas appendi, aut affigi lampades, sive alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.

„ §. 4. Declarans, quod per suprascripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii coluntur.

„ §. 5. Ut autem præmissa diligentius observentur, universis, ac singulis tam Ordinariis, quam hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districte præcipit, ut in sua quisque Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilent, ne sine approbationibus prædictis Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant.

„ §. 6. Transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ,

nec

„ nec non & suspensionis a Divinis, si vero Clerici Sæculares, privationis pariter suorum Officiorum, Suspensionis a Divinis & ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo.

„ §. 7. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint sculpserint, seu quoquo modo effinxerint, vel formaverint, cæterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur.

„ §. 8. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

„ §. 9. Et ne præmissorum ignorantia possit ab aliquo prætendi, voluit, ut Decretum hujusmodi seu illius exemplum ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si unicuique personaliter intimatum fuisset.

„ 10. Quodque prædictorum transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

J. Antonius Thomasius S. Romanæ, & universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625. Indictione 2. Pont. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. Anno ejus 2. die vero 4. mensis Aprilis, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Princip. Apost. de Urbe, & in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papæ Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

Sequitur Declaratio præinsertæ prohibitionis.

„ Postmodum vero idem Sanctiss. D. N. a quibusdam revocari in dubium accepit, an Tabellas, & Imagines, quas in posterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conservare liceret, Sanctitas sua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abusibus qui irripere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit, admirandis operibus illustrare: re prius cum Illustriss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus communicata, præsenti Decreto declaravit; Quod sicut nunquam prohibitum, nec suæ intentione fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujusmodi, ita, ut nulli deinceps hæsitationi locus relinquatur, statuit in præsentiarum, & decernit, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumve alium publicum secularem, seu regularem Tabellas, & Imagines, aliudve simile quisquam detulerit, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum, quamvis cum Martyrii, vel Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse dixerit, liceat Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumve prædictorum curæ Præpositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuerint, attestationibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia teneantur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco custodire, ibidem jam amotam collocare, asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Anno 1625. Indictione VIII. Pon. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. an. 2. die vero 30. Octobris supradictæ litteræ, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Princip. Apost. Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papæ Cursorem.

47 Altera ejusdem Pontificis Constitutio, quæ est 134. in ordine, est sequens.

„ Cælestis Hierusalem Cives, quorum gloriosis natalitiis Sancta lætatur Mater Ecclesia, sicut hujus Sanctæ Sedis Apostolicæ ministerio a piis utriusque sexus Christifidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Ecclesiæ regimini providentia præpositum pro suo præcipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Personarum cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctarum memoriam sive Cultum inconsulta S. Sede prædicta innovetur.

„ §. 1. Alias siquidem Nos solicite animadvertentes abusus, qui irrepserant, & irrepere non cessant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti essent ab eadem Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque in Ecclesiis, aliisque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponebantur, Miracula, & Revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessiones accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur, & ad illorum sepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponebantur: Volentesque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Cardinal. contra hæreticam pravitatem in universa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus ab eadem Sede specialiter deputatis communicata, & mature considerata, ac discussa de eorumdem Cardinalium Consilio sub die 13. Martii 1625. declaravimus, statuimus, & decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa esset) defunctorum Imagines, aliaque præfata, & quodcumque aliud Venerationem, & Cultum præseferens, & indicans in Oratoriis aut locis publicis seu privatis, vel Ecclesiis tam sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apostolica Sede canonizarentur, aut Beati declararentur, & si quæ appositæ essent) amoverentur, prout eas statim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de cetero inhibuimus libros eorumdem hominum, quo Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione, ut præfertur, celebres e vita migravissent, gesta, Miracula, vel revelationes, seu quæcumque beneficia, tanquam eorum intercessionibus a Deo acceptas continentes, sine recognitione, & approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhiberet: & ne deinceps fraus, aut aliquid novi, & inordinati in re tam gravi committetur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmitteret, ejusque responsum expectaret: Revelationes vero, & Miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris horum hominum vitam, gestaque continentibus eatenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa erant, nullo modo approbata censeri voluimus, mandavimusque. Ad horum hominum sepulcra vetuimus etiam, ac inhibuimus Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, seu affigi, & lampades, sive alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda. Declarantes, quod per suprascripta præjudicare in aliquo noluimus, neque intendimus iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia præfatæ Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii celebrantur. Cumque postea die 2. Octobr. ejusdem anni 1625. a quibusdam revocari in dubium accepissemus, an Tabellas, & Imagines, quas in posterum offerri contingeret, recipere, & antea oblatas conservare liceret: Nos, qui tantummodo voluimus, occurrendo abusibus, qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illustrare: re prius cum eisdem Cardinalibus communicata, de simili eorum consilio declaravimus, quod sicut nunquam prohibuimus, nec intentionis nostræ fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujusmodi, ita ut deinceps nulli dubitationi locus relinqueretur, statuimus, & decrevimus, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumve alium publicum Sæcularem, seu Regularem Tabellas, & Imagines, aliudve simile quispiam deferret, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscri-

„ ptorum, quamvis cum Martyrii, aut Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse diceret, liceret Ecclesiasticis personis Ecclesiarum locorumve prædictorum curæ præpositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alias quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuissent, attestationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenerentur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco, custodire, ibidemque jam amota collocare, & asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluisset, extarent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ. Demum vero, ut ejusmodi Decreta observarentur indubie, ac omnimodam sortirentur executionem cum eisdem Cardinalibus re pariter communicata, deque eorumdem consilio præmissis addidimus, statuimus, decrevimus, atque declaravimus, ne ex tunc deinceps quispiam Ordinariorum, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super alicujus utriusque sexus cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defuncti Miraculis, Revelationibus, aliisve hujusmodi Sanctitatem redolentibus ex integro informationes quoquo modo reciperet, aut Processum instrueret, vel hucusque receptas informationes, instructumve Processum ulterius prosequeretur, nisi postulator prius per legitimas juridice susceptas probationes circa Personam ejus, de cujus miraculis, revelationibus aliisque rebus gestis Sanctitatem præseferentibus ageretur, præscriptam in præfato nostro Decreto formam omnino servatam extitisse docuerit, & nisi postea successive idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatus, diligenti præhabita disquisitione circa eamdem Personam, supracitato Decreto nullatenus contraventum esse, rite pronunciaverit: Utque id inviolabiliter observetur, statuimus insuper ac decrevimus, ne transmissi ad Urbem undecumque hujusmodi Processus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minusve Sanctæ Fidei Promotore quomodolibet aperiantur, nisi prius in Sacrorum Rituum Congregatione, alio sejunctim oblato authentico Processu, ex eo Ordinarium, aut ab Apostolica Sede specialiter Delegatum rite, ac recte, ut præmittitur, cognovisse ac pronunciasse præfato Decreto nequaquam contrafactum esse plene constiterit, ac deinde a Nobis judicialiter aperiendi eos Processus facultas indulta fuisset. Insuper longissimum tempus, sillusve immemorabilem cursum, de quo in prædicto decreto, intelligi declaravimus esse tempus centum annorum metam excedens; Deque his, atque infrascriptis omnibus, quæ in suis Decretis disposita, & ordinata sunt, aliqua suboriente difficultate, Ordinariis locorum, & Delegatis Apostolicis quibuslibet omnem omnino interpretandi facultatem ademimus, utque Sedem Apostolicam desuper consulerent, ab eaque responsum expectarent, mandavimus eisdem, & alias, prout in Decretis desuper editis plenius continetur.

„ §. 2. Quare inviolabili Decretorum prædictorum observationi, quantum cum Domino possumus, consulere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac mera deliberatione nostris, deque Apostol. potestatis plenitudine Decreta prędicta cum omnibus, & singulis in eis contentis, tenore præsentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apost. firmitatis robur adjicimus, omniaque, & singula Decreta hujusmodi ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino præcipimus sub pœna nullitatis quarumcumque Informationum, Processuum, ac Interpretationis aliter, quam prævis supraſcripts præcognitione instructorum, eorumque admissionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationum receptiones, Processuumve instructiones, nec non eorum admissiones, ac publicationes & interpretationes habeantur pro non receptis, non instructis, non admissis, non publicatis, interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi unquam haberi debeat.

„ §. 3. Decernentes, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere prætendentes, ad præmissa vocati, & auditi, minusque causæ, propter quas eædem præsentes emanarint, adductæ, verificatæ, seu alias sufficienter, aut etiam nullatenus justificatæ fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis, seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore juris clauso, seu occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret: aut quod de voluntate nostra hujusmodi, & aliis superius expressis, seu relatis nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, apertionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel concesso quempiam uti, seu se juvare in Judicio, vel extra posse, neque ipsas præsentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes & singulos, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

„ §. 4. Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Nuncios, & alios quavis auctoritate & potestate fulgentes, in quavis causa, & instantia sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere: irritum quoque, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ §. 5. Quo circa Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Ordinariis, nec non dilectis filiis nostris, & Apostolicę Sedis Nuncii, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ubilibet existentibus per Apostolica scripta mandamus, ut statim, atque præsentes Litteræ nostræ ad eorum, & cujuslibet eorum notitiam pervenerint, in sua quisque respective Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilet, ne sine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant: transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ, nec non Suspensionis a Divinis; si vero Clerici Sæculares, privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, & ab administratione Sacramentorum, exequutioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio prędictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo: Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo affixerint, vel formaverint, ceterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur; Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes, per sententias, Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, omni, & quacumque appellatione, recursu, & reclamatione remotis compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Sæcularis.

„ §. 6. Non obstantibus, quatenus opus sit, rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris Nostri de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

„ §. 7. Ut autem præsentes & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de eis ignorantiam prætendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eædem præsentes per aliquem, seu aliquos ex Cursori-

„ foribus nostris ad Ecclesiæ Lateranen. & Basilicæ Principis
„ Apostolorum de Urbe necnon Cancellariæ Apostolicæ val-
„ vas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, &
„ cum inde amovebuntur earundem exempla in eisdem locis
„ affixa dimittantur, quæ sic publicatæ, & affixæ post duos
„ menses a die publicationis computandos, omnes, & singu-
„ los, quos concernunt, perinde afficiant, & arctent, ac si
„ unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ
„ fuissent.

„ §. 8. Quodque illarum transumptis impressis, sigillo ali-
„ cujus personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ muni-
„ tis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis eadem
„ prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si
„ forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Pis-
„ catoris die 5. Julii 1634. Pontificatus Nostri anno unde-
„ cimo.

Anno 1634. Indictione secunda Pontificatus SS. D. N. N. Urbani divina providentia Papæ VIII. an. 11. die vero 5. Septembris supradictæ litteræ, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicarum Sancti Joannis in Laterano, & Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Alexandrum Latianum prælibati Sanct. D. N. Papæ Curs.

Pro D. Mag. Curs. Dominicus Mag. Curs.

48 Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII. & alia edita jussu Innocentii XI. quæ ad litteram referuntur a Lambert. *cit. lib. 2. in Appendice a pag. 578. ad pag. 603.* & brevitatis gratia apud ipsum videnda relinquuntur.

49 Affertur Decretum Sacræ Congregationis Rituum super immemorabili.

Sacra Rituum Congregatio jussu Sanctiss. D. N. decrevit immemorabilem probatam super Cultu, & Veneratione alicujus Sancti non Canonizati, nec Beatificati, non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa, vel Officium, sed in specie, & in illo loco esse probandam immemorabilem quoad Cultum cum Missa, & Officio, & ita in posterum servari mandavit die 20. Novembris 1628.

50 Adducitur Decretum ejusdem Sacræ Congregationis servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum, & Canonizationum Servorum Dei.

Cum in tota Ecclesiæ gubernatione nihil majus, nihil sit augustius Beatificatione, & Canonizatione Sanctorum, utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis, ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eosque uti tales colendos, & venerandos decernere;

Sacra Rituum Congregatio, ut res hæc plane amplissima, atque gravissima rite, sancteque conficiatur, prohibet omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis tam Secularibus, quam Regularibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Societatis Jesu, vel aliorum quantumvis speciali nota dignorum; ne audeant ipsi per se, aut per alios capere informationes super sanctitate, aut Miraculis alicujus Defuncti, neque ullo modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum extrajudiciales testificationes, aut subscriptiones sub pœnis arbitrio Sacr. Congregationis infligendis. Quod si Superiori, Sacristæ, seu alteri Officiali illius Ecclesiæ, in qua requiescit Corpus ipsiusmet Defuncti, vel alterius etiam Ecclesiæ, fuerint revelata aliqua Miracula, seu Prophetiæ dona, possint ea recipere sub sigillo Secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabitur. Teneantur tamen quam primum commode poterunt eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci cum expressa declaratione, quod revelationes sic ut supra receptæ non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujusvis longissimi temporis cursu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiss. D. N. Urbani Papæ VIII. deductum, Sanctitas sua illud approbavit, ac imprimi, & ubique publicari mandavit. Die 12. Martii 1631.

51 Circa Cultum, & Venerationem Reliquiarum Sanctorum, & Beatorum est idem ferme dicendum, ac de Cultu, & veneratione ipsorum Sanctorum, & Beatorum dictum est *supra an. 41.*

52 Per Reliquias autem Sanctorum, & Beatorum intelliguntur quantum ad propositum, eorumdem Corpora, & Corporis partes etiam minimæ, nempe Caput, manus, digiti, dentes, Ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum vestes, panni, velà, quibus in vita usi sunt, vel quibus eorum Corpora, aut partes eorum post mortem fuerunt involuta. Item instrumenta pœnarum, & mortificationum, quibus in vita utebantur, & hujusmodi. *Communis.*

Reliquiæ noviter inventæ, aut productæ, ad hoc ut coli 53
possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitæ, & approbatæ. *Commun.* per text. *in cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* Et Concil. Tridentin. *sess. 25. de invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum*; ubi expresse statuitur: *Nulla etiam admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo.* Ubi ut vides, Reliquiæ tam 54
Beatorum, quam *Sanctorum* de novo inventæ, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci, & approbari possunt. Fagnan. *citat. cap. Cum ex eo num. 6.* Barbos. *in Concil. Tridentin. loc. citat. num. 9. & 10. & part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 97. num. 10.* cum pluribus aliis ibi citatis, Reinffenstuel *loc. citat. num. 27.* & alii passim; Quamvis enim textus *in citat. cap. Cum ex eo*, dicat: *Nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ*; Tamen id debet intelligi de noviter inventis Reliquiis alicuius nondum *Canonizati* nec *Beatificati*, uti cum aliis solide probat *ibid. a nu. 5.* Reiffenstuel *l. citat. numer. 27. & 28.* & alii.

Immo Reliquiæ a Papa jam approbatæ etiam ab Episcopo 55
loci adhuc sunt recognoscendæ, non quidem ut denuo ab ipso approbentur, sed solum ut videat, an revera Romæ fuerint approbatæ, & an fraus aliqua subsit, antequam publicæ venerationi exponantur. Sixtus V. Constitut. 88. incipient. *Dominus, Sacra Congregat. Rit. 19. Octobr.* 1691. Et hoc etiam 56
pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium, ut decisum fuisse *in una Viterbien. 26. Junii* 1927. refert Sellius *in Select. Canonic. cap. 3. n. 11.* Barbos. *in Concil. Tridentin. sess. 25. n. 11.*

Ad hoc autem ut Episcopus rite approbet alicujus jam *Ca-* 57
nonizati, aut *Beatificati* Reliquias noviter inventas Romæ nondum approbatas, necesse est, ut *adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit*, ut expresse statuit Concil. Tridentin. *loc. citat.* & recte observant Barbosa *ibidem numer. 13. & citat. allegat. 97. num. 17.* cum pluribus ibi citatis a Sanchez *in decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 43. numer. 15.* Azorius *part. 1. lib. 9. cap. 8. quæst. 8.* Reiffenstuel *l. citat. num. 27.* & alii passim. Et si aliquod circa id emerserit gra- 58
ve dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum, textu expresso *in Conc. Trid. l. c. in fine.*

Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publi- 59
cum Reliquias alicujus cum fama Sanctitatis defuncti & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*: Hoc enim spectat ad Romanum Pontificem. *Communis*, textu expresso *in citat. cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum* ibi: *Inventas de novo Reliquias nemo publice venerari præsumat nisi prius auctoritate Romani Pontificis fiat approbatæ.* Nec obstat textus Concilii Tridentini allat. *supra numer. 52.* quia debet intelligi de solis noviter inventis Reliquiis jam *Canonizatorum*, vel *Beatificatorum*, & allatus textus *citat. cap. Cum ex eo* intelligendus est de noviter inventis seu productis Reliquiis alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*, uti cum aliis recte docet Fagnan. *in cit. c. Cum ex eo a n. 5.* Barbos. *cit. allegat. 97. n. 11.* cum aliis ibi citatis, Reiffen. *l. c. n. 28.* & alii.

Cultu privato possunt coli Reliquiæ quæcumque, tam an- 60
tiquæ, quam novæ, non solum *Canonizatorum*, & *Beatificatorum*, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum quamvis a nemine recognitæ, & approbatæ fuerint. *Communis argument. citat. cap. Cum ex eo*, ubi solum prohibetur publicus cultus, & Veneratio, adeoque a sensu contrario concessus intelligitur Cultus privatus, & Veneratio Servorum Dei nondum *Canonizatorum*, nec *Beatificatorum*.

Reliquiæ antiquæ habendæ sunt in ea veneratione, in qua 61
hactenus fuerunt. *Sacr. Congregat. Concil.* apud Bonacinam *in primum decalogi præceptum disput. 3. quæst. 1. punct. 4. numer. 4. vers. Dixi*, Barbosam *cit. allegat. 97. n. 11. & in Summa Apostolic. dec. verb. Reliquiæ Sanctorum n. 4.*

Quoad Reliquias est attendendum novissimum Edictum 62
emanatum pro veneratione Reliquiarum &c. Vide verb. *Agnus Dei*, ubi affertur ad litteram.

Reliquiæ non sunt incensandæ, nisi cum incensantur Ob- 63
lata. *Sacr. Congregat. Rit. in Lucana 10. April.* 1602, apud

Bar.

Barbos. *in Summa l.c. n.*10. & Sell. *in Selcct. Canonic. cap.*58. *num.* 3.

64 Corpora Sanctorum, & insignes eorum Reliquiæ non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, Lambertin. *loc. t. l.*4 *p.*2 *c.*21 *a n.*10 *ad* 19 ubi *sub n.*13 dicit, sic respondisse S.C. *Conc. tom.*6 *memorabilium p.*733. in Archiv. ibi enim sic legitur: *An qui transtulerunt Corpus Sanctæ Christinæ virginis, & Martyris, inciderint in pœnam Excommunicationis; Sanctissimus Dominus Noster respondit, transferentes non esse excommunicatos, sed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non esse faciendam, inconsulta Sede Apostolica.* Et infra *a n.*14 refert exempla variarum similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Ossium, & Reliquiarum Sancti Thomæ Aquinatis, translationis Capitis Beatæ Nymphæ Virginis, & Martyris, & translationis Capitis S.Guillelmi Ducis Aquitaniæ, translationis brachii S.Conradi Placentini, translationis brachii Sancti Bernardi.

65 Item tranferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiæ Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio Capsæ, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis Rituum auctoritate; d.Lambert. *l c. t.*21 *a n.*6 *ad* 9. ubi refert varia exempla similium translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani. translationis Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce; translationis Beati Ferdinandi III. Regis Castellæ. & Legionis.

66 Item sine licentia Papæ, aut Sacræ Congregationis Rituum transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, & Canonizationis Causis Sedes Apostolica jam manum apposuit. Idem Lambertinus *l. c. cap.*21. *a n.* 1. *ad* 5. ubi refert varia exempla similium translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Corporis Venerabilis Servæ Dei.nunc Beatæ Hyacinthæ de Marescottis, translationis Servi Dei, nunc Sancti Joannis Francisci Regis, translationis Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, Translationis Servi Dei Caroli a Setia.

67 Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum Causis non fuit adhuc signata *Commissio*, seu Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Episcopi, seu Ordinarii. Idem Lambertin. *l.c. n.*4. & alii passim.

68 Reliquiæ Sanctorum vendi non possunt. *Communis*, per text. *in cit. c.Cum ex eo* 2. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, *& l.Nemo* 2, *Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Res enim Sacræ. quales sunt Reliquiæ non sunt in dominio alicujus,nec pretii æstimationem recipiunt, *l.Sacra* 9. *in fine*, *ff. de rerum divisione*. Et quod Reliquiæ nullius sint in bonis, expresse decrevit *S.C.R. in Senogallien. Montis Bodii* 23. *Jun.* 1610. apud Barbos. *in Summa l.c. n.*5. & Sellium *l.c. cap.*58. *num.*4. adeoque vendi non possunt; Tum quia Spiritualia, & spiritualibus annexa vendi non possunt sine labe Simoniæ, *cap.Querelam* 15. *de Simonia*, *c.De Jure* 16. *de Jurepatron.* Glossa communiter recepta *in capit.Cum ex eo*, *verb.venales*, adeoque &c.

69 Furtiva subtractio SS.Corporum, vel Reliquiarum etiam, devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. Reliquiæ enim sunt Res Sacræ. Sic Turrecremata *in t.Corpora Sanctorum* 37. *de consecr. dist.*1 *in respons. ad* 3. Pirhing *l.*3 *Decr. tit.*45 *n.*12 *in fine*, Reiffenstuel *l.c. n.*33. Ferrand. *Disquis.Reliq. l.*1 *t.*8 *art.*2 Lambert. *l.cit. l.*4 *p.*2 *cap.*25 *n.*21 per text. *in c.Quisquis* 17 *q.*4.

70 Reliquiæ in Altari pro ejus consecratione locandæ debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. *S.C. Episc. & Regul.*13 *Septemb.*1593. apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Altare n.*12. Barbos. *in Summa l. c. n.*4.

71 Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari. *S.C. Episc. & Regul.*10 *Jun.*1586. apud Gavant. *l.c. verb. Reliquiæ Sanctor. n.*12.

72 Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. *S.R. Cong.* 22. *Jan.*1701.

73 Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo possit celebrari Officium, debet esse insignis, scilicet Caput, Brachium, Crus, vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr; dummodo sit integra, & non parva, & sit ex Sanctis approbatis, & positis in Martyrologio, & tunc celebratur Officium sub ritu duplicis Minoris, et recitatur Symbolum in Missa. *Sacr. R. Congr.* 8. *April.* 1628.

74 Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia; Et si talis Ecclesia sit Cathedralis, non propterea aliæ Ecclesiæ debent se in hoc conformare cum illa. *S.R. Congr. in Calaguritana* 1.*Septemb.*1631 *et in Conchen.* 12.*Mart.* 1619.

75 Si vero Reliquia non sit insignis, non licet, nec est alterandum Officium, sed recitandum prout in Breviario Romano. *S.R. Cong. in Viterb.* 1 *Sept.*1613.

76 De Sancto, cujus habetur Corpus vel insignis Reliquia, non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ vero a locorum Ordinariis approbatæ possunt exponi ad Fidelium venerationem. *S.R.C.* 19. *Octob.* 1691.

77 Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, vel insignis Reliquiæ non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. *Sacr. Rit. Congregat.*12. *Aug.*1613.

78 Qui recitat Officium de Sancto, de quo habet insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebret eo die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo*. *Sacr. Rit. Congregati* 2. *Decembr.* 1684.

79 In illis Ecclesiis in quibus Officium, & Missa de Beatis recitari, & respective celebrari possunt, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, vel Simulacra super Altari collocare, ac votivas Tabellas ibidem appendere. *Sac. Rit. Congregat.* 17. *Apr.*1660.

80 In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. *S.R.C.*22. *Jul.*1664.

81 Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad priorem Conventus, unde Reliquia sumitur, sed Regulares non parati debent in processione cedere digniorem locum Clero Sæculari. *S. Rit. C. in Senog. Montis Bodii* 25. *Sept.*1605. & 19. *Apr.*1608 & 23. *Jan.*1610.

82 Reliquiæ non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. *S. C. Episc. & Regul. in Faventina* 7. *Mart.*1617.

83 Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis clavis una concedi potest Magistratui Sæculari ejusdem Civitatis. *S.C.R.* 8. *Maji* 1604. apud Barbos. *in Summa l.c. n.*9. Et *S.C. Episc. in Civitatis Castellana* 6. *Apr.* 1696. apud Monac. *t.*1. *tit.*5. *form.*2. *n.*39. ubi etiam de aliis Laicis.

84 Reliquia modica jam facta alienabilis, alicui Ecclesiæ, vel Oratorio donari potest. *S.R.C. in Asten.* 8. *Jul.*1602. Alias enim non posset alienari sine beneplacito Sedis Apostolicæ, Barbosa *l. c. n.*6. & 7. cum Marco Antonio Genuensi, Maranta. & Ricciul. ibi citatis.

85 Reliquias falsas exponere ad venerationem est peccatum Superstitionis. La Croix cum Busembaum *l.*3. *p.*1. *n.*2. *vers. Superstitionem*, & alii passim.

86 Reliquiæ, & Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu infirmis. *S.C. Episc. & Regul.*17. *Decemb.* 1691. apud Gavant. *l.c. n.*33. Immo Reliquiæ Sanctorum (præsertim insignes) neque portari possunt ad Ægrotos. Concil. Provinc. Mediolanen. V. apud Gavant. *loc. citat.*

87 In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiæ Sanctorum. Sic in Instructione edita de mandato Clementis XI. *die* 20. *Jan.*1705.§.2. *ibi: Sopra l'Altare non vi si ponghino Reliquie de' santi, o statue de medesimi.* Vide verb. *Eucharistia sub n.*64.

88 In Tabernaculo, ubi asservatur SS.Sacramentum, non sunt retinendæ Reliquiæ,nec Vasa Sacrorum Oleorum, nec aliud: *S.C.R.* 22. *Febr.*1593.

89 Ad evitandas dissensiones, & contentiones inter aliqua totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa solemnitates, picturas, & inscriptiones Religiosorum, noviter Beatificatorum, & Canonizatorum, in Capitulo Generali Victoriæ celebrato die 23. Maji 1694. sub titulo *Pro utraque Familia a n.*41. *ad* 46. provide fuit statutum ut infra.

90 „ Non sine justo animi angore perpendit Diffinitorium
„ Generale, quanta in pluribus Provinciis evenerint scanda-
„ la post novam aliquam Canonizationem servi Dei, quæ
„ Altissimus Ordinem nostrum dignatus est decorare, cujus
„ occasione elapsis annis, vel ratione solemnizandi Canoni-
„ zationis festum, vel etiam Sancti imprimendi, vel ejus
„ imaginem. sive sculptam, sive pictam cum aliqua intitu-
„ latione, inscriptione, narrativa, aut rethorica, compositio-
„ ne

,, ne vulgandi, vel de eo prædicandi, vel Canonizationis Processionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea solemnitate peragendi, lites, & dissensiones inter aliqua totius corporis Observantiæ membra in variis Provinciis exortæ, Fratrum turbationes, publica jurgia, mendacia utrinque forte vulgata, libri & scripturæ a temerariis Auctoribus, tam proprio, quam alieno nomine, absque legitima licentia impressi, plus damni, quam ædificationis apud Christifideles conciliavere.

91 ,, Volens itaque Diffinitorium Generale talibus in posterum dissonantiis, secundum Deum providere, consulto, & mature decernit, quod si servus Dei, de quo agatur causa Beatificationis, vel Canonizationis apud S. Sedem, aut qui a Summo Pontifice fuerit Beatificatus, vel Canonizatus, sit ex Observantia, & mortuus sit filius alicujus Provinciæ, vel Custodiæ Observantis tam in actis causæ, quam in picturis, sculpturis, elogiis, & foliis, ac locis quibuscumque, exprimatur quod ex Reformatis Ultramontanæ Familiæ explicetur, quod est strictioris Observantiæ, vel Minorum Observantium Reformatorum. Sin autem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis Provinciis hujus Cismontanæ Familiæ dicatur Ordini Minorum Observantium Discalceatorum, vel Recollectorum, quod etiam addatur, si dicatur strictioris Observantiæ, ita ut nunquam particularis status, in quo mortuus est Sanctus, sive sit Observantiæ, sive Reformatorum, sive Discalceatorum, sive Recollectorum taceatur, aut status cum statu confundatur.

92 ,, Solemnitas festi Beatificationis, ac Canonizationis Servi Dei ad totum corpus Observantiæ pertinentis, & processio in ea fieri consueta, prius fiat a Conventu illius membri, cujus servus Dei, dum viveret portio fuerat, videlicet Reformatorum, si mortuus est Reformatus, Observantium, si Observans, Discalceatorum, aut Recollectorum, si Discalceatus, vel Recollectus, in Cœlum
93 migraverit. Et si plures fuerint ejusdem membri Conventus, prius fiat a principaliori, deinde liberum sit ceteris etiam alterius membri, etiam eodem tempore cum aliis Conventibus (non tamen cum principaliori prædicto membro, ad quod Sanctus immediate pertinet) eam celebrare solemnitatem.

94 ,, Ad Processionem autem, quæ a principaliori prædicto Conventu fiet, aliorum Conventuum Communitates concurrere teneantur, & sub privatione Officii, vocisque activæ, & passivæ per triennium, Prælati cum suis familiis omnino conveniant.

95 ,, Si vero in loco non extiterit Conventus, immediatioris Instituti illius novi Sancti, solemnitas, & processio, cui omnes alii in loco, vel Civitate coexistentes Conventus interesse, sub iisdem pœnis teneantur, fiat primo in Conventu Ordinis antiquiori, ex quocumque membro Observantiæ sit, dummodo in omnibus Imaginibus, libris, & foliis exprimatur cujus membri de corpore Observantiæ Sanctus ille, vel Beatus in sua pretiosa morte filius fuerit.

96 Quæ omnia pro illorum majori firmitate, & perpetua observantia, ut refert Ursaya *tom.1. p.2. discept.20. n.79.* fuerunt specifice confirmata a S.R. Congregatione sequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio suprascriptum statutum benigne confirmavit, & contra ejusdem transgressores sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ procedi posse decrevit, Die 9. Decemb. 1713.*

G. Card. Carpineus Præfectus.

N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus

Sac. Rit. Congr. Pro-secretar.

97 Alia ad rem - Vide verb. *Imago*, verb. *Miraculum*, verb. *Sanctitas, Sancti*, & in *tom.8.* inter *Decreta* Sacr. Coongreg. decret. sub *num.598.* ubi decernitur, quod Reliquiæ Sanctorum, quæ deferuntur in Processionibus per Civitates, & oppida, non debent deferri sub Baldachino.

98 Addendum est sequens Decretum quoad cultum Coronæ ferreæ, quæ in Collegiata Ecclesia S. Joannis Baptistæ Modoetiæ Mediolanen. Diœcesis asservatur.

,, Cum Modoetiæ in Ecclesia Collegiata S. Joannis Baptistæ ab antiquissimo tempore inter cæteras Sanctorum Reliquias Corona Ferrea, uno ex Clavis Domini Nostri Jesu Christi, ut pie creditur, in laminam, sive circulum compacto exornata asservaretur: Cumque Anno 1687. D. Tancredinus Visitator cultum eidem Coronæ antea præstitum, quousque a clar. mem. D. Card. Vicecomite tunc Mediol. Archiepiscopo aliter decerneretur, Decreto suspenderit; idem vero Cardinalis Archiepiscopus rei gravitate perpensa anno 1688. recursum ad Apostolicam Sedem habendum esse, ab eaque decisionem expostulandam edixerit; Modoetienses vero actis nonnullis in Curia Archiepiscopali tunc peractis usque modo siluerint, ac solummodo tribus ab hinc annis Sacr. Rituum Congregationi pro prædicta Decisione supplicaverint: Hinc audito prius R.P.D. Calcho Episcopo Lucano, tunc Vicario Capitulari Mediol. deinde vero Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Odescalco moderno Archiepiscopo Mediolani, ac postremo, tam in voce quam in scriptis R.P.D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore. Eminentissimus, & Reverendissimus D. Cardinalis Ptolomæus infrascripta dubia declaranda proposuit, videlicet.

,, Primum. An Capitulo Collegiatæ S. Joannis Baptistæ Modoetiæ liceat Coronam Ferream, de qua agitur, retinere intus Crucem, in qua fuit reposita insimul cum aliis reliquiis, & publicæ Venerationi exponere? & quatenus negative.

,, Secundum. An saltem eidem Capitulo liceat dictam Coronam Ferream exponere in altari Majori, & processionaliter deferre, prout olim practicabatur, in casu &c.

,, Et sacra eadem Congregatio re mature discussa, visisque eorum juribus, respondendum censuit.

,, Ad primum *Affirmative*.

,, Ad secundum provisum in primo, & ita declaravit Die septima Aug. 1717.

,, Et facta deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo D N. relatione, Sanctitas sua benigne annuit. Die 10. ejusdem mensis, & anni 1717.

Nomina Sanctorum sepulcris impressa, propria censeri de- 99
bent. Benedict. XIV. in Appendice Const. incip. *Soror Imelda* §. 7. Nomina quædam appellativa, *Justi*, videlicet, *Can-* 100
didi, *Victoris*, & similium, Sanctis sine proprio nomine repertis, ignotis, sive baptizatis, quorum corpora a Catecumbis, seu Cœmeteriis extrahuntur, recte imponuntur. Idem *ibid.* §. 3.

V E S T I S.

Femina non potest uti veste virili, nec vir veste feminea, 1
& hoc si fiat sine prava intentione, periculo scandali, & libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale. Vide verb. *Habitus num.50.* (Vide etiam notam ibidem appositam.)

Sæculares utentes vestibus Religiosis ignominiose in ludis, 2
vel in lascivis, peccant mortaliter, & incurrunt graves pœnas, & possunt puniri per Judices Sæculares. Vide d. verb.
Habitus n.47. Unde Concilium Mediolanense 1. *p.2. tit. de* 3
Clericorum vestitu expresse statuit, quod induentes vestes Religiosorum ad Mascheras gravi pœna puniantur, & etiam illi,
qui eas commodant. Et Ursaya *Inst. Crim. lib.2. tit.6. n.112* 4
cum aliis ibi citatis observat, quod verbum *Maschera* derivat a dictione *Mascha*, quæ apud Longobardos significat Lacedæmones, & Lamias, exinde inferendo solum nomen Mascheræ horridum, & perniciosum esse.

Hinc locorum Ordinarii, aliique Prælati regulares non de- 5
bent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempore Bacchanalium, recreationis gratia, proprias religiosas vestes dimittant, & assumant alienas Mascheras, *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Ferrar. 27. April. 1664.*

Vestes Sacræ non possunt amplius converti in usus profa- 6
nos, quia semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum, textu expresso *in cap. Semel 51. de Reg.*
Juris in 6. & concordat *cap. Quæ semel 4. cap.19. q.3.* Nec ad 7
alios usus, quam quibus dedicatæ sunt, transferri debent, *cap. vestimenta 42. & cap. Ad nuptiarum 43. de consecr. dist.1.*

Vestes Sacræ, cum fuerint vetustate consumptæ, incendio 8
dandæ sunt, & Cineres in Baptisterio, vel alio loco abdito, & honesto concedi debent, *cap. Altaris palla 37. de consecr. distinct.1.*

Clerici quibus vestibus uti debeant? Vide verb. *Clericus* 9
art.1. a n.13. usque in finem.

10 Vestis Clericorum usque ad annum 500. nullateous distincta erat a vestibus Laicorum. Urlaya *in Miscellaneo 2. litt. V. nummer.24.* ex Thomassino *de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina.*

11 Quæ sint vestes necessariæ pro celebratione Missæ? Vide verb. *Missa art.10.*

12 Quis possit illas benedicere? Vide verb. *Benedictio art.1. a n.17. ad 21.* & Verb. *Vasa Sacra n.2. & 3.*

13 Illicitum est uti vestibus infidelium, quæ alium usum non habent, quam quod sint signa falsæ Religionis, seu falsi Cultus. At vero licitum est uti Infidelium vestibus, quæ alium aliquem usum habent, quam profitendæ falsæ Religionis, aut falsi Cultus, præsertim si subsit justa causa, v.g. ad evitandum aliquod grave periculum, ad eludendos hostes, ad obtinendam victoriam, vel propter defectum alterius vestimenti, & hujusmodi. (a) *Communis*, cum S.Thoma 2.2. *q.169. art.2. ad 3.* ubi sic expresse dicit: *Potest tamen quandoque hoc fieri sine peccato propter aliquam necessitatem, vel causa se occultandi ab hostibus, vel propter defectum alterius vestimenti, vel propter aliquid aliud hujusmodi.* Et ad id faciunt duo sequentes versiculi relati a Glossa *in cap. Clericus 5. de vita, & honestate Clericor. verb. Relaxaverint*, ibi:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

14 Afferuntur alii notabiles versiculi quoad vestem, relati ex aliis ab Urlaya *in Miscellaneo 2. litt.V. n. 26.* ibi:

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus
Creditur a mille, quamvis idiota sit ille.
Si careas veste, nec sis vestitus honeste,
Nullius es laudis, quamvis scias omne quod audis.

15 Quidam Theologus, qui prius humiliter indutus, male fuerat receptus in suo Monasterio, rediens deinde cum pretiosa Cappa, splendide receptus, & honorifice tractatus fuit, qui postea in Capitulo multas gratias egit Cappæ suæ. Fagnan. *in c. Episcopalia n. 32. de privil.* Urlaya *Miscellan.2. litt. C. n. 33.*

16 Alia ad rem. Vide verb. *Benedictio*, verb. *Clericus*, verb. *Habitus*, verb. *Femina*, verb. *Missa*, & verb. *Paramenta*.

17 Affertur novissimum Edictum, quo sub certis pœnis præcipitur Cadavera Ecclesiasticorum in funeralibus Officiis exponi induta Sacris vestibus eorum Ordini congruentibus, & cadavera quorumcumque etiam Nobilium, & Magnatum deferri ad Ecclesiam cum feretro præcedente Cruce, non autem cum rhedis aliisve vehiculis.

„ Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina della S.R.C. Card. di Carpegna, della Santità di nostro Signore Vicario Generale ec. „

„ Avendo la Santità di nostro Signore sotto li 9. del prossimo passato mese fatto alcune provisioni circa le Processioni de'Funerali, e l'esposizioni di Cadaveri nelle Chiese, quali di nuovo conferma, e volendo, che in tutta la Funzione delli detti Funerali, ed Esequie si osservi puntualmente il Rito di questa Santa Romana Chiesa, ordina a tutti i R.R.Parochi, Superiori delle Chiese Secolari, e Regolari, ed in qualsivoglia modo privilegiati, Sagrestani, ed altri a chi spetta, di non permettere, che li Cadaveri degli Ecclesiastici Secolari, particolarmente de'Sacerdoti come anche de'Diaconi, e Subdiaconi si trasportino dalle proprie Case alle Chiese, ovvero in quelle si esponghino vestiti di qualunque altro abito sia di compagnie, o Religioni, ma con le vesti Sacre secondo il loro Ordine in conformità della disposizione del Rituale Romano *tit. de Exequiis* sotto pena alli suddetti della perdita di tutti gli emolumenti funerali, ed altre a nostro arbitrio „.

„ Di più ordina la Santità sua, che nel trasportare dalle Case alle Chiese li Cadaveri di tutte le persone di qualsivoglia stato, grado, e condizione, anche titolate, o sia di giorno, o di notte con la dovuta licenza, si osservi parimente la disposizione del detto Rituale Romano *nel tit. suddetto §. Constituto tempore*; che si portino processionalmente con la Croce avanti *Parocho præcedente feretrum cum luminibus*, e però proibisce di trasportarli in qualsivoglia altra maniera, particolarmente dentro li Cocchj, o Carrozze, sotto pena alli Eredi in caso di contravenzione di Scudi 500. da applicarsi in opere pie, ed al Parroco, se ciò permetterà, della perdita delli emolumenti, che se li devono, ed altre a nostro arbitrio. Dato questo di 4. Febbraro 1705.

Catechumeni non ante, sed post Baptismum veste candida sunt induendi, *c. Post Baptismum 91. & c. Accepisti 92. dist.4. de Consec.* Et sic expresse statuit Bened.XIII. in Conc. Rom. tit.26. *de Baptismo c.2.* 18

Vestis talaris usus an, quibus, & sub qua pœna præcipi valeat ab Episcopis? Quamvis enim Sacrum Concil. Tridentinum *sess.14. cap.6. de Reformat.* verbis expressis non injunxerit Ecclesiasticis personis usum vestis talaris, sed solum jusserit deferri habitum *eorum Ordini & Dignitati congruentem, & juxta Episcopi ordinationem ac Mandatum*; Nihilominus *Sacr. Congregat. Concil.* rata semper habere consuevit Episcoporum Decreta de usu Vestis talaris; Et præsertim *in Hortana 8. Julii 1690.* ubi proposito dubio „ An Edictum, „ seu præceptum Episcopi sustineatur? *Rescriptum fuit*, Secretario, ad mentem, quæ sic explicata fuit; sustineri „ Edictum, Sacerdotes teneri semper incedere in habitu ta- „ lari, & Clericos maxime in functionibus Ecclesiasticis; „ & quoad pœnas Episcopus moderate procedat, *ut in* lib. „ 40. Decretor. pag.435. Rursus in Oduneu. Synodi 6. Jul. „ 1697. ad VII. dub. Respondit, servandum esse Decretum „ proxime relatum in Hortana, ut in lib. 47. Decret. post „ pag.294. Sic quoque in Melevitana Synodi 4. Junii 1707. „ ad XXVII. dub. prodiit Rescriptum, Constitutionem „ Synodalem sustineri cum licentia tamen gratis danda, ut in „ lib.57. Decretal. pag. 405. Itidemque in Ruben. Habitus „ talaris, dubium hoc, An Edictum super delatione habitus „ talaris in Ecclesiis, illarumque ingressu, & egressu sustineatur? Ita resolutum fuit; sustineri moderatis pœnis ar- „ bitrio Eminentissimi Præfecti, qui sic declaravit; Nos ad „ mentem ejusdem Sacræ Congr. Nobis expressam, declara- „ mus a suprad. Edicto Episcopi delendas esse contra inobe- „ dientes, videlicet quoad Sacerdotes pœnam suspensionis „ ipso facto incurrendæ; Quoad Clericos, pœnam quod „ non possent promoveri ad Ordines Sacros, nec admitti ad „ Beneficia, quamvis de jurepatronatus; & quoad Sacristas, pœnam suspensionis; & respective quoad Clericos, „ pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ. Et loco prædictarum pœnarum mulctandos esse in quinque libris ceræ albæ „ laboratæ, & in subsidium suspensionis, & interdicti ferendæ sententiæ respective ut in lib.58. Decret. pag.288. „ Recentius vero in Sorana Edicti 20. Maii 1709. rescriptum „ fuit, Servandum esse Edictum ut in lib.69. Decret. p.291. Et denique *in Marsicen.* cum Episcopus simile promulgasset Edictum; sed dum Clerici ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem essent promovendi, exigeret ab eis Jusjurandum de Edicto 19

(a) Vestes infidelium, aut nationales sunt, vel Religionis distinctivæ, vel denique falsæ Religionis protestativæ. Nulli dubium, quem primi generis vestes adhiberi queant, semota quacumque culpa, quemadmodum inconcussum est apud Theologos omnes, si unum vel alterum excipias, numquam licere uti vestibus tertii generis, cum in se falsæ Religionis professionem includatur. Moveri dumtaxat posset controversia de vestibus ad secundum genus spectantibus. Disceptarunt olim Theologi, uti videre licet apud Cardinalem de Lugo in *Tractatu de Fide. quæst.14. sect.5.* Enim hodie extra controversiæ aleam est positum, illicitum prorsus esse talibus vestibus uti, quacumque ex causa, nisi forte in Theatris, aliisque spectaculis.

Ita concludit Bened.XIV. *De Syn. Dioec.* L.XIII. Cap.20. *num.25. Si quod adsit*, inquit, *indumenti genus, quod ex forma, usu, aliisve adhærentibus circumstantiis, habeatur veluti tessera, sive nota, quæ Religionem a Religione secernat, numquam eo uti licebit.* Ratio intrinseca est, quia hæc important simulationem Religionis, quæ mendacium includit. Mendacium porro semper est malum, nec unquam cohonestari potest, & a fortiori cum de Fide agitur. Hac doctrina corrigenda est Ferraris sententia sub hoc numero explicata, ubi perperam adducitur S.Thomæ patrocinium, qui in loco citato loquitur de vestibus mulierum.

cto observando ,, Sacra Congregation. die 15. Decembris
,, 1631. Rescripsit : Servetur Edictum Episcopi, sed non
,, exigatur præstatio Juramenti. Et in Salernitana Edictorum
,, 27. Septembris 1732. ad 3. dub. An Dignitates, & Cano-
,, nici Cathedralis cogi possint ad incedendum in habitu ta-
,, lari usque ad occasum solis excepta tamen occasione eun-
,, di ad loca ruralia; & quatenus affirmative? Respondit:
,, Affirmative. Et consimiliter respondit Sacra Congregation.
,, Episcopor., & Regular. die 1. Octob. 1728. in Monopo-
,, litana ,, approbando hujusmodi Edictum ab Episcopo la-
,, tum. Sic expresse apud ,, Tomum quintum Thesauri Re-
,, solutionum Sacræ Congregation. Concilii in Salernitana
,, Edictorum.
20 Et apud Ursayam *tom. 5. part. 2. disceptat. 18. numer. 98.*
habetur hęc celebris resolutio *Sacræ Congregat. Episcop.*, *&*
Regular. in Callien. Synodi 20. Januar. 1720. in qua multa
fuerunt resoluta dubia; & ad rem dicta die 20. Januarii 1720.
fuit Episcopo Calliensi scripta Epistola vulgari idomate inter
alia continens, ut sequitur,, Che precetti a tutti gli Ecclesia-
,, stici di dover vestire con abiti lunghi fino a' piedi, quando
,, celebrano la Santa Messa, o intervengono nelle Sagre fun-
,, zioni solamente, tanto di estate, come d'inverno, sotto
,, pena di sei giorni di carcere formale per ciascheduna vol-
,, ta, che si contravenga, e quando vi fossero recidivi, pos-
,, sa estendere detta pena anche fino a dieci giorni; Tolle-
,, rando però, che quando non intervenga a dette Funzioni Ec-
,, clesiastiche, possano usare Abiti più corti, purchè sieno
,, decenti e modesti, e che proibisca a' Chierici poter usare
,, Abiti secolareschi, con Manicone, e Saccoccie alla mo-
,, da, sotto pena di due libre di cera bianca lavorata per cia-
,, scheduna volta.
21 Affertur lepida observatio de veste talari, ratione cujus
multi sine Abbatia passim vocantur Abbates, teste Lubin. de
,, Abbat. Ital. in Monit. ad Lectorem, §. de Abbatum nu-
,, mero, sequentibus verbis, His vero novissimis tempori-
,, bus, tum curialium vanitate, tum adulatione amicorum,
,, & plebis ignorantia infinitus evasit, ut stultorum, sic Ab-
,, batum numerus, adeout homo talari veste indutus, ab om-
,, nibus Abbas æstimetur, & appelletur, qui fatuorum mo-
,, re sibi blandiens, de vano titulo gloriatur, & ex so-
,, lius familiæ nomine nova, sed chimerica creditur Ab-
,, batia. Indeque in Urbe lepide distinguuntur Abbates in
duas species, quarum una creatur a Dataria, alia vero a
Sartoribus, qui eo ipso, quod alicui habitum Ecclesiasticum
faciunt, dicuntur ei dare titulum, se faciendi vocare Abba-
tem: Quapropter san. memor. Innocentius XI. cuidam nobili
Romano petenti Ecclesiasticum Beneficium, eo prætextu,
ut posset denominari Abbas, serio respondit, non esse opus
ad dictum effectum obtinere aliquod Beneficium, ex quo sa-
tis erit, habitum deferre Ecclesiasticum; Sic expresse refert,
& sequitur Ursaya *lib. 3. Instic. Crim. tit. 4. numer. 5.*, *& 6.*
improbans cum aliis, quod jam omnes Presbyteri ratione so-
lius vestis vocentur Abbates.
22 Sacræ vestes cujusque dignitatis, seu Ordinis gestandæ
sunt a Clericis Synodo interessentibus, ut ex antiquis Sy-
nodorum Constitutionibus, & more moderno erudite tra-
dit Benedictus XIV. *De Synodo Diœcesana lib. 3. cap. 11.*
23 *numer. 1. 2., & 3.* Et in primis Episcopus in Congre-
gationibus antesynodalibus in ædibus Episcopalibus fieri soli-
tis præsidet indutus habitu Prælatitio, Rocchetto scilicet, &
Mozzetta; Cum ad Ecclesiam accedit Synodum incæpturus,
aut prosecuturus incedit indutus Cappa; priusquam preces
recitet, quæ cujusque sessionis initio dicendæ sunt, præter
superpelliceum, amictum, & stolam; induit Pluviale ru-
beum. In solemni supplicatione, seu Processione, quæ cum
universo Clero in Synodi initio, & fine per Urbem institui
solet, pergit indutus alba, stola, Pluviali rubeo, Mitram
pretiosam, & Pastoralem baculum deferens, & has easdem
vestes in Sessionibus Synodalibus retinet. Idem *loc. cit. nu-*
mer. 3. ex Cæremoniali Episcop. lib. 1. cap. 31., & Gavant. *in*
24 *praxi Synodi Diœcesanæ cap. 13.* Secunda autem die Synodi
recitat consuetas preces Defunctorum in Pluviali nigro; &
tertia die assistit Missæ cum Stola, & Pluviali albo. Idem *lib.*
6. c. 1. numer. 4.
25 Pallium vero nec Archiepiscopus, nec Episcopus jus Pal-
lii habens, gestare possunt extra Ecclesiam, & extra Missa-
rum solemnia. Idem *lib. 3. cap. 11. num. 4.* Vide tradita *in*
tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. numer. 23. ad 25. Nec in
26 omnibus Missis; sed Archiepiscopus eo uti potest dum solem-
nem Missam celebrat in Synodo Provinciali. Idem *ibid. num.*
6. & expresse *Cæremonial. Episcop. lib. 1. cap. 31.*, ibi: *Can-*
tabitur Missa de Spiritu Sancto solemniter per Archiepiscopum,
qui in ea utetur Pallio. Et de facto in Conciliis Provincia- 27
libus Pallio usos fuisse S. Carolum Borromæum Mediolani,
& Benedictum XIII. dum erat Archiepiscopus Beneventi,
tradit Card. Petra *tom. 5. in Const. 3. Tit II. sect. unica nu. 32.*
Vide d. *tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. numer. 27.* In
Missa autem solemniter celebranda in Synodo Diœcesana, 28
nec Archiepiscopus, nec Episcopus Pallii usum habens, po-
test ipso uti, ut indubitanter asserit idem Benedict. XIV. *cit.*
lib. 4. cap. 11. numer. 6. dicens expresse, quod Pallii usus
pro die Synodi Diœcesanæ nusquam reperitur, Archie-
piscopo, aut Episcopo usum Pallii habenti concessus. Unde
Gavant. *in praxi Diœcesanæ Synodi cap. 13. satis* apposite
scripsit: *Habitus Episcopi in Missa Synodali erit Pontificalis,*
& coloris rubei. Si celebrat solemniter, assumit omnia pa-
ramenta usque ad Pallium exclusive. Quod etiam notavit
Pax Jordan. *tom. 2. lib. 8. titul. 2. numer. 92.* Episcopus 29
etsi Missam in Synodo non celebret, omnia habere debet
Pontificalia ornamenta, eique assistunt Diaconus, & Sub-
diaconus cum Dalmaticis; Idem *ibid. num. 9.* Qui tamen
lib. 5. cap. 1. num. 3. vult, quod Episcopus per seipsum Missam
celebret, ut illi imponit recens Pontificale, quod prodiit 30
auctoritate Clementis VIII. ubi Episcopo, & non alteri di-
citur: *Paratur in Sede, celebrat Missam de Spiritu Sancto.*
Nec satis est, ut Episcopus Missam privatam faciat, sed om- 31
nino decet, ut solemni, & Pontificiali ritu celebret. Siqui- 32
dem S. Carolus Burromæus, in Concilio Provinciali Medio-
lanensi IV. *part. 2. titul. Quæ pertinent ad Sanctissimum Mis-*
sæ Sacrificium pag. 152. dies enumerans, quibus Episcopus
Patrum monimentis, & veteri, eoque comprobato rituum,
cæremoniarumque Romanorum Codice, Sacra Mysteria solem-
ni celebritate, & Pontificio apparatu perficere debet, pri-
mam quoque Diœcesanæ Synodi diem inter illas recenset.
Sic ille expressis verbis.
Vicarius Generalis in Synodo Diœcesana, si Protonotarius 33
sit Apostolicus, utitur vestibus hujus muneris, Rochetto
scilicet, & Mantelletta. Et si ea careat prærogativa, utitur
vestibus quibus per Urbem incedere solet. Si autem sit de
gremio Capituli, in Missa, & solemni supplicatione utitur
vestibus Canonicalibus. In sessionibus vero Synodalibus, il-
lis depositis, proprias assumit. Idem *ib. num. 7.* ex Gavanto
cit. c. 13. num. 11. & 12.
Dignitates Cathedralis, Episcopo solemniter celebranti as- 34
sistunt indutæ Pluviali; Canonici Presbyteri Casula; Diaco-
ni, & Subdiaconi Dalmaticis, ubi juxta Tridentini Decre-
tum *sess. 24. cap. 12. de reformat.* sit facta Præbendarum di-
visio. Ubi autem ea divisio nondum est facta, omnes Cano-
nici uti solent Pluviali. Idem *ibid. numer. 8.* ex Gavant. *loc.*
citat. numer. secundo Coadjutores Canonicorum Ecclesiæ 35
Cathedralis utuntur vestibus, quibus in Choro uti consueve-
runt. Vicarii Foranei, & Archipresbyteri, seu Præpositi 36
rurales in aliquibus Diœcesibus, aut Pluviale, aut aliud or-
namentum assumunt quo a cæteris distinguantur; In aliis au-
tem nullum obtinent speciale Insigne. Parochi quoque alicu-
bi præter superpelliceum, seu Cottam, gestant Capuccium, 37
alibi Stolam. Cæteri de Clero utuntur duntaxat superpelli-
ceo. Idem *ibid. num. 8.* ex Gavant. *cit. cap. 13.* Recte tamen 38
cum ipso concludens, standum esse in his omnibus locorum
consuetudini.
Si Episcopus in Synodo Missam privatim, vel nullatenus 39
celebret (quod tamen juxta supra tradita, improbatur) Ca-
nonici Cathedralis utuntur dumtaxat vestibus Choralibus.
Et ei interessenti ut debet Synodo omnibus ornato Pontificiis
insignibus, assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalma-
ticis, perinde ac si Missam celebranti inservirent, ut præ-
scribitur in Pontificali Romano; Idem *ibid. num. 9.* Gavant.
& Pax Jordan. *loc. cit.* Dignitates, & Canonici Cathedralium 40
habentes per Apostolicum privilegium usus Pontificalium, in
Synodo, dum Episcopus Missam celebrat, Processio peragi-
tur, & Synodales sessiones habentur, possunt uti sola Mitra
cum Vestibus aliorum Canonicorum propriis, non vero cum
aliis indumentis Pontificalibus; Cum enim Præpositus Colle-
giatæ Sanctæ Agathæ Civitatis Cremonæ vellet Cremonensi
Synodo interesse indutus Pontificalibus ornamentis, quorum
usum illi cœteroquin competere nullus dubitabat, eique oppo-
neret Episcopus, proposito dubio in Sacra Congregatione
Concilii: *An Præpositus S. Agathæ possit ultra usum Mitræ*

facilius deglutiatur. Bened. XIV. *de Sacrif. Miss. lib. 3. cap. 19. §. 6.* *

11 Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat auctoritatem, & obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis, ac publicis peccatoribus, denegandum sit sanctissimum Viaticum, Bened. XIV. Const. incip. *Ex omnibus* §. 3. Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam, rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint: Quicumque etiam hujusmodi confessi sunt: Ac præterea illi qui, quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in ante actæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ, eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit. Sunt verba præcisæ dictæ Constitutionis *sub §. quarto*.

12 In re autem dubia, quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri, tradit Pontifex *ibid. §. 8. & 9.* his verbis. Hoc itaque primum advertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit; si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse; indeque sequetur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse; Nisi forte, postquam olim ab Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmissa, contraxerit.

13 Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant, aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militant, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem; rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidem præterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit: Cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam quam habet curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit. Hæc ille §. 8. & 9. citatæ Constitutioni merito integraliter perlegendæ, & observandæ, quam idcirco ad litteram hic subnectimus,

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinal., ac Archiep., & Episcopis Regni Galliarum in novissimis Comitiis Cleri Gallicani congregatis, Salutem, & Apostolicam Benedictionem,

Ex omnibus Christiani Orbis regionibus, ad quas imposita imbecillitati nostræ pastoralis cura protenditur, quum multa sæpe ad nos deferantur, quæ animum nostrum pro omnium, singularumque Ecclesiarum statu solicitum, & anxium habeant, vix tamen aliunde Nobis majores perturbationis, atque doloris causæ acciderunt, quam ex gravissimis controversiarum, & dissentionum incommodis, quibus, florentissimum istud Regnum, & Catholicam Gallorum nationem aliquot ab hinc annis jactari cognovimus. Neque sane destitimus hoc toto perturbationum vestrarum tempore Deum Optimum Maximum enixe rogare, ac interpositis etiam aliorum precibus orare, atque obsecrare, ut ipse, qui Deus pacis est, veram, solidamque tranquillitatem turbatis Ecclesiis vestris reddere dignaretur. Sæpe etiam, datis ad carissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Galliarum Regem Christianissimum Apostolicis litteris, illius opem, & brachium ad Ecclesiasticæ pacis tutelam, atque præsidium imploravimus. Iis autem, qui ad Nos, & ad Sedem Apostolicam de rebus istis recursum habuerunt, ea semper responsa dedimus, quibus Nos promptos, paratosque declaravimus, pro pace Ecclesiæ Gallicanæ, quam sincera, & constanti dilectione prosequimur, quidquid Nobis vitæ superesse posset libenter impendere, atque omnia quæ Nobis agenda proponerentur, & aggredi, & urgere, dummodo ejusmodi consilia essent, quæ ad revellendum malorum germen apta, & idonea dignoscerentur, & quorum executio cum spe prosperi eventus suscipienda, & ad intentum finem utiliter processura videretur.

Gravem, atque diuturnam de rebus vestris sollicitudinem, qua hactenus affecti fuimus, non parum sublevarunt litteræ a Gallicani Cleri Comitiis die 31. Octobris elapsi anni ad Nos scriptæ, quas quidem legentes, vestram, venerabiles fratres, firmitatem, atque constantiam, vestram perspeximus perfectam consensionem in custodiendo veræ sanæque doctrinæ deposito, & in retinenda, quam semper majores vestri professi sunt, erga Apostolicam B. Petri Sedem, Catholicæ Unitatis centrum, observantia & veneratione. Neque enim ullam inter vos dissensionem vigere comperimus, quoad canonicas regulas, & principia, sed scissuras tantummodo esse inter vos, in deligendis, statuendisque mediis, quibus utendum necessario est, ut eadem communia principia in usum deducantur. Quod quamvis optandum fuisset longe abesse a conventu Vestro, haud tamen mirum videri debet, scientibus, id alias inter sacros Antistites, & doctrina, & morum sanctitate conspicuos, in gravissimarum rerum tractatione evenisse. In magnam autem præconceptæ consolationis nostræ accessionem sese obtulit eximia Christianissimi Regis pietas, & religio, cum hereditario ipsius in hanc Apostolicam Sedem obsequio conjuncta, quæ non in recentioribus tantummodo illius litteris, quas die 19. Decembris ejusdem elapsi anni, prædictam Cleri epistolam huc mittens, ad nos dedit, sed in cæteris quoque omnibus ab eo conscriptis præclare enituit: in quibus testari possumus, atque debemus, Nos semper illius regii animi sensus eos plane deprehendisse, qui maxime decebant orthodoxum Principem, & vera in Deum religione, & sincera erga Romanam Sedem pietate præditum, eumdemque pacis, atque concordiæ in suis regnis restituendæ, & conservandæ amantissimum.

Tanta est profecto in Ecclesia Dei auctoritas Apostolicæ Constitutionis, quæ incipit Unigenitus*, eademque sibi tam sinceram venerationem, obsequium, & obedientiam ubique salutis æternæ discrimine, a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro consequitur, ut in ea, quæ exorta est, controversia, utrum hujusmodi refractariis Sanctissimum Corporis Christi Viaticum expetentibus denegari debeat, sine ulla hæsitatione respondendum sit, quoties prædictæ Constitutioni publice, & notorie refractarii sint, denegandum eis esse; ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum, atque notorium peccatorem ad Eucharisticæ Communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat.*

Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni Unigenitus *venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint; quicumque etiam hujusmodi contumaciæ reos se in judicio confessi sunt; ac præterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in Judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem* Unigenitus *sponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit: In his enim casibus eadem omnino adest moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, super quibus judex sententiam tulit, vel*

faltem alia suppetit moralis certitudo prædicta similis, & æquipollens.

In quo tamen præ oculis habenda est differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipsa sola externa actione consistit, ut est notorietas usurarii, aut concubinarii, & aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendet; de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus sane probationibus evinci debet, sed alterum gravioribus, certioribusque argumentis probari oportebit.

Ea vero, quam supra innuimus, certitudo minime adesse dicenda est in aliis Casibus, in quibus crimen innititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus, quæ originem suam plerumque debent hominibus, aut malo animo affectis, aut qui præjudicatis opinionibus, vel partium studiis ducuntur; quibus dum fidem habetur, satis compertum est, tum præteritorum temporum, tum ætatis nostræ experientia, quot modis homines errare, & falli, ac in transversum agi contingat.

Quia vero nonnulli animarum Pastores, Ecclesiæque Ministri, pietate, & zelo commendati, hujusmodi conjecturis, & præsumptionibus deferentes, dum ad sacrum Viaticum aliquibus ministrandum advocantur, animo anxii hærent, verentes ne id sine propriæ conscientiæ periculo administrare non possit, certam subnectimus agendi regulam, quam sequantur.

Hoc itaque primum animadvertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore a loci illius Parocho ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit: si enim hæc illi in vita non fuerint denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse; nisi forte, postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmissa contraxerit.

Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant; aliunde vero valida adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militent, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant in his rerum circumstantiis, oportet eos remotis arbitris, ægrotantem alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem, rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidemque præterea demonstrantes quod, quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, ac etiam reipsa illud ei ministrent, non ideo tamen tutus in se erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit, cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi ut Ecclesiæ jubenti obtemperent; quæ præter eam, quam habet, curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, & idcirco eum a sacra mensa non repellit, dum ipsum, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit.

Hanc itaque judicandi, agendique normam oportet vos, venerabiles fratres utpote Nostro, & Apostolicæ sedis judicio prolatam, inferioribus animarum Pastoribus, cæterisque Presbyteris per civitates, & Diœceses vestras Sacramenta legitime administrantibus, sequendam, & observandam proponere. Quod quidem judicium super vigentibus controversiis a Nobis interpositum, & Ecclesiasticis regulis nititur, & Conciliorum olim in ipsis Galliarum regionibus habitorum decretis, & gravium ipsius nationis vestræ Theologorum sententiis fulcitur. Ut igitur vobis laudi fuit, illustrium prædecessorum vestrorum exempla sequendo, promotas istic controversias, subortaque dubia ad Nos, & Apostolicam Sedem deferre, certamque hinc regulam ad revocandam, tuendamque Ecclesiarum vestrarum pacem exposcere, ita nunc officii vestri partes, vestraque simul apud Deum, & Ecclesiam merita cumulabitis, si suprascriptam agendi methodum ab iis, ad quos pertinet in occurrentibus casibus omnino servari curabitis. Quod Nos a Fraternitatibus vestris eo fidentius expectamus, Nobisque pollicemur, quo magis ipsi conscii sumus, nihil diligentiæ, aut studii a Nobis prætermissum fuisse, sive in perpendendis, ac discutiendis articulis, quos Episcopi in præfatis Cleri Comitiis adunati, licet non unanimi sententia, proposuerant, desumendisque ex ipsa eorum discrepantia notionibus, ad rem penitus percipiendam, rectoque judicio definiendam opportunis, sive in legendis, ponderandisque sententiis scripto exaratis a venerabilibus Fratribus nostris hujus S. R. E. Cardinalibus, quorum hac de re consilia exquisivimus; sive in cæteris omnibus exequendis, atque præstandis, per quæ divini luminis adjutorium quod interim flagrantissimis vocis implorare non prætermisimus promereri possemus.

Neque vero dubitamus, quin carissimus quoque in Christo filius noster Rex Christianissimus, postquam susceptum a vobis consilium non solum probavit, sed etiam, ut supra innuimus, suis ad Nos datis litteris fovere, & adjuvare non recusavit: pro sua perspecta in Deum, & Ecclesiam religione, ac pietate validam Fraternitatibus vestris opem præbere studeat, quo tam vobis, quam inferioribus Ecclesiæ Ministris, liberum, & integrum sit, ad superius descriptam agendi normam sacrorum Mysteriorum administrationem moderari. Qua quidem fiducia freti, Nos hic sermonem minime habendum existimavimus de reliquis Fratrum vestrorum articulis respicientibus Episcopalia jura circa eorumdem Sacramentorum participationem concedendam, vel denegandam, & varias super hac re obortas controversias, sed potius cum ipso Christianissimo Rege per alias litteras nostras agendum duximus, ut is Sacra Episcopatus jura, sua animi magnitudine, ac præstanti virtute, tueatur. Quod ipsum, & proprio, & majorum suorum more, facturum certo confidimus: ut nobilissimæ Galliarum Ecclesiæ, illius regio favore nostris, vestrisque studiis obsecundante, suum pristinum decorem retinuisse, & perturbatam ad tempus tranquillitatem cito recuperasse lætentur. In cujus optatissimi eventus auspicium Fraternitatibus vestris, cunctisque populis Pastorali curæ vestræ concreditis Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die decima sexta Octobris MDCCLVI. Pontificatus nostri anno decimo septimo.

Novæ additiones ex aliena manu.

JUxta Rituale Romanum Pauli V. *tit. de Commun. Infirm.* non potest Viaticum ministrari de novo, nisi infirmus per *aliquot* dies supervivat. 1

Quæstionis propterea est, quot dies debeant intercedere? 2
Sunt qui te nent, sufficere quod intercedant duo dies, ea adducta ratione quod numerus pluralis contentus est duobus. At dictionem *aliquot* importare majorem numerum dierum, 3
& saltem quatuor, tenet *Romaguer. ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 28. *num.* 38.

VICARIUS APOSTOLICUS.

PRo Vicario Apostolico non intelligitur hic Eminentissimus Cardinalis Vicarius Urbis, cui competunt amplissimæ facultates ex concessione variorum Summorum Pontificum, & signanter Pauli II. Constit. incip. *Licet Ecclesiarum*, Julii II. Constit. incip. *Decet*, Paulii III. Constit. incip. *Licet*, Clementis X. Constit. incip. *Supremo*, Innocentii XIII. Constit. incip. *Quamvis Ecclesiarum*; & novissime Benedicti XIII. *in suo Motu proprio expedito sextodecimo Kalendas Septembris anno 1724. Pontificatus anno primo*; ubi, ut observat, & refert Eminentissimus Cardinal Petra *tom. 5. Comment. in Constitut. 1. Pauli II. num. 61.* amplas facultates a Clemnte X. Eminentissimo Urbis Vicario concessas, & ab Innocentio XII. restrictas ampliavit ad terminos primævæ concessionis Clementis X. Unde de isto non est hic sermo, sed de illo Vicar. Apostolico, qui interdum mittitur a Summo Pontifice cum Brevi, vel a Sacra Congregatione Episcop. & Regularium ex aliqua legitima causa cum Litteris ejusdem, cum facultate administrandi totam Jurisdictionem Episcopalem, aliquibus tamen exceptis casibus in particulari; Et hic Vicarius Apostolicus mitti solet aliquando Sede Episcopali plena, & aliquando Sede vacante. 1

Talis Vicarius Apostolicus potest ibi ea omnia facere, quæ 2
potest

poteſt Epiſcopus, exceptis Pontificalibus; ſicque Juriſdictio Vicarii Apoſtolici eſt eadem, ac Epiſcopi, *cap. Quoniam 29. diſt.61. cap. Is cui, de election. in 6.*

3 Vicario Apoſtolico ultra poteſtatem ordinariæ Juriſdictionis ſibi traditæ concedi ſolent multæ aliæ facultates pro temporum, locorum, ac perſonarum diverſa exigentia; Unde diligenter attendendum eſt Breve Pontificium, & animadvertendæ Litteræ Sacræ Congregationis, ſi ab ipſa ſit miſſus, ac deputatus; Signanter autem ſolet ei concedi, ut poſſit exequi Litteras Apoſtolicas Epiſcopo, vel ejus Vicario directas æque, ac ſi dirigerentur ipſimet Vicario Apoſtolico; Sic declaravit etiam in caſu dubio *Sacr. Congregation. Epiſcop. in una Aſſiſien. 10. Maii 1593., & in una Biſinianen. 18. Maii 1612.*

4 Vicarius Apoſtolicus poteſt viſitare Diœceſim, & ſi cum ipſo viſitet etiam Epiſcopus, non poteſt Epiſcopus ſe ingerere in viſitatione, ſed ſolum in exercitio Pontificalium, ſi non ſit ei interdictum; Nec poſſunt Epiſcopus, & Vicarius Apoſtolicus ſimul ducere ſecum plus quam quinque perſonas, ut, ne Clerus eo caſu duplicibus expenſis gravetur, ſtatuit. *Sacr. Congregation. Epiſcop. in una Cajacen. 20. Aprilis 1601. in Conſentinen. 19. Novembris 1652., & in Biſinianen. 23. Auguſti 1652.*

5 Ad Vicarium Apoſtolicum ſolum ſine interventu Epiſcopi ſpectat facere Concurſum, ſicut, & Synodum, & declarare magis idoneum, quia Epiſcopus non habet, niſi adminiſtrationem Ordinis, niſi ſit ipſi interdicta etiam illa adminiſtratio. *Sacr. Congregat. Epiſcop. in Licien. 9. Junii 1608., & in Biſinianen. 16. Maii 1653.*

6 Poteſt, immo debet Vicarius Apoſtolicus invigilare ſuper manutentione introituum Menſæ Epiſcopalis, cum ad ipſum hoc ſpectet. *Sacr. Congregation. Epiſcopor. in una Tranen. 7. 7. Junii 1652.* Non tamen poteſt ſe intromittere in reditibus
7 Menſæ, niſi in quantum ſibi debetur pro ſuis proviſionibus, & intereſſe, & non in aliis. *Sac. Congregat. Epiſcop. in Caputaquen. 8. Octobris 1585. & in Lancianen. 17. Novembris 1646.*

8 Neque poteſt Dimiſſorias ad Ordines concedere, cum hæc facultas illi in ſpecie auferri ſoleat in Brevi, ut pluries cenſuit *Sacr. Congregation. Epiſcop.*, & ſignanter *in Tranen. 9. Junii 2745. & in Ugentinen. 8. Octobris 1655.* Neque poteſt Vica-
9 rius Apoſtolicus concedere Dimiſſorias ſubditis Nullius, ſed ipſis concedendæ ſunt ab Epiſcopo viciniori. *Sacr. Congreg. Epiſcop. in una Nullius 9. Aug. 1604.*, & antea ſæpiſſime, ut refert Nicolius *in Floſcul. verb. Dimiſſoriæ num.4.*

10 Neque poteſt Beneficia conferre, niſi ſpecialiter ſibi in Brevi fuerit conceſſum, ſed hoc ſpectat ad Epiſcopum in ſuis menſibus de jure ordinario. *Sacr. Congregat. Epiſcop. in Tarentina 3. Decembris 1586.* Si autem Epiſcopus reperiretur ſuſpenſus a Juriſdictione, & haberet præſervatum Jus con-
11 ferendi Beneficia, non poſſet ex approbatis in concurſu Parochialis Digniorem præeligere, ſed hoc pertineret ad Vicarium Apoſtolicum, ut præter Decreta, quæ referuntur a Fagnano *in cap. Illa, Ne Sede vacante num.30., & sequent.* declaravit *Sacr. Congregat. Concilii in Sorana 12. Decembris 1699.* apud Monacell. *part.1. tit. 4. formul.16. n.3.*

12 Neque poteſt proceſſare, & punire Vicarium Epiſcopi ſine ſpeciali licentia, & conceſſione Sacræ Congregationis, ut declaravit *Sacr. Congregat. Epiſcop. in Larinen. 15. Decemb. 1587., & in Aſſiſien. 21. Junii 1588.* Neque a fortiori poteſt ſe intromittere Vicarius Apoſtolicus in Cauſis perſonam Epiſcopi concernentibus, ſive in Civilibus, ſive in Crimi-
13 nalibus, ſive in mixtis, niſi ſuper his ſpecialiter illi concedatur a Summo Pontifice, vel a Sacra Congregatione. Sic cenſuit *Sacr. Congregat. Epiſcop. in una Cajacen. 20. Aprilis 1640.*

14 Et a contrario neque Epiſcopus ullam habet Juriſdictionem, & auctoritatem in vicarium Apoſtolicum, ita ut, ſi ipſe delinquit, nec informationes capere poſſit contra ipſum, nequidem Officio finito; Et multo minus poterit Edicto aliquo ipſius honorem deturpare, ut declaravit *Sacr. Congr. Epiſcop. in una Theanen. 20. Martii 1612., & in Monopolitana 16. Octobris 1627.*

15 Item neque poteſt Epiſcopus tenere Vicarium Generalem tempore, quo adeſt Vicarius Apoſtolicus, nec aliquo modo ſe intromittere valet in negotiis Juriſdictionem tangentibus. Immo neque poteſt exequi litteras Apoſtolicas ſibi directas ſub nomine Dignitatis, ut declaravit *Ead. Sac. Cong. Epiſ. in Nolana 27. Septemb. 1641.*

Vicarius Apoſtolicus non poteſt compellere Canonico ad deducendum illum a Palatio ad Eccleſiam, & ab Eccleſia ad Palatium, quia hoc eſt proprium privilegium Epiſcopi. *Eadem Sac. Congregat. Epiſc. ſub die 28. Auguſti 15 9. fol. 268. §. 10.* 16

Neque poteſt prætendere, ut ſibi ter detur incenſum inter Miſſarum ſolemnia, neque in principio Miſſæ, poſt Evangelium, & in Offertorio, ſed ſemel tantum dari debet in Offertorio, & non amplius. Et tunc ſi Epiſcopus eſt præſens; bis ducto Thuribulo; ſi abſens, ter ducto. *Sac. Congreg. Epiſc. in Cajetana 14. Januar. 1595.* 17

Neque poteſt prætendere, ut ſibi deferatur oſculandus Liber Evangelii; niſi ſit Epiſcopus, quia hoc eſt privilegium ſolis Epiſcopis conceſſum. *Sacr. Congr. Epiſc. 28. Aug. 1589.* 18

Neque poteſt habere duos Clericos cum Cottis, quando celebrat, ut ipſi inſerviant, etiamſi ſit Protonotarius Apoſtolicus; & nec quatuor candelas accenſas in Altari tenere, niſi hoc fieret propter ibi Feſtivitatem currentem. *Sac. Rit. Congr. 7. Auguſti 1627.* 19

Neque poteſt facere functiones Epiſcopales abſente, vel impedito Epiſcopo, ſed hoc ſpectare primam Dignitatem, & ſucceſſive ad alios ſeniores de Capitulo, declaravit *Sacra Rit. Congr. in Brundusina 5. Febr. 1614. in Alatrina 22. Januar. 1618. in Algaren. & in alia Brundusina 20. Dec. 1625.* 20

Neque poteſt Miſſas ſolemnes cantare, SS. Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis functionibus Eccleſiaſticis ſe immiſcere, ſed tantum præeſſe, ut omnia ſuo ordine recte fiant. *S. Congreg. Epiſcop. c. in Saſſaren. 14. Aprilis 1592. in Biſinianen. 16. Maii 1600. in Spoletana 22. Decemb. 1611. in Ortonen. 19. Septemb. 1627.* 21

Vicarius Apoſtolicus deputatus a Papa durare ſolet abſque controverſia etiam Sede Apoſtolica vacante. *Sacr. Congreg. Epiſc. in Licien. 17. Nov. 1590. eodem anno in Caſtillanetana.* 22

Immo ſi Vicarius Epiſcopi mortui fuerat miſſus a Papa, vel a Sacra Congregatione, non poteſt per Capitulum, Sede vacante, expelli, & novus Vicarius Capitularis eligi. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Aquilana 4. Auguſti 1578.* 23

Solet tamen ex abundantia Sacra Congregatio, occurrente caſu vacationis, prohibere Capitulis, ut non procedant ad electionem Vicarii Capitularis. *Sac. Congr. Epiſc. in Spoletana 2. Aprilis 1591. in Licien. 22. Decembr. 1683. in Biſinianen. 2. Auguſti 1647.* 24

Vicarius Apoſtolicus miſſus, Sede vacante, poteſt expedire Litteras, quæ Vicariis Epiſcopalibus dirigi ſolent, ac dare Dimiſſorias poſt annum, & infra annum arctatis, ſi eſſet Vicarius Capitularis, niſi hoc ei ſpecialiter ſit prohibitum. *Sac. Congr. Epiſc. in Aquilana 22. Sept. 1628.* 25

Vicarius Apoſtolicus tenetur reſidere in Diœceſi, ad quam regendam miſſus fuit, nec poteſt ab ea ad longum tempus diſcedere, & alium ſubſtituere abſque prævia licentia Sacræ Congregationis Epiſc. ut *ead. Sac. Congr. declaravit in Spoletana 19. Junii 1647.* 26

Quod habet locum, etiamſi ſit vocatus ab aliquo Principe nam neque tunc poteſt. *Sac. Congr. Epiſcop. in Meſſanen.* 27
27. Maii 1603. Neque poteſt dicta licentia diſcedere, etiam ſi ſit acceſſurus ad Urbem. *Sacra Congr. Epiſcop. in Reatina 22. Decembris 1600.* 28

Vicarius Apoſtolicus debet habere in Choro, ſi non ſit Canonicus, præcedentiam ſupra omnes, & ideo ſedere debet in digniori ſede, non tamen in ſolio Epiſcopali. *Sacr. Congr.* 29
Epiſcop. in Cajetana 22. Januarii 1595. Quod ſi dignior Sedes Chori eſſet occupata, tunc Dignitates, & Canonici deſcendere debent inferius uno gradu, relinquendo majorem ipſi Vicario. *Sacra Congreg. Epiſc. in Licien. 14. Aug. 1590.* 30

Vicarius Apoſtolicus debet habere ſalarium ſcutorum ducentorum monetæ Romanæ pro ſingulis annis ab Epiſcopo, vel a Menſa Epiſcopali Sede vacante, niſi in Brevi Pontificio aliter exprimeretur, & inſuper Scuta quinquaginta ejuſdem monetæ pro acceſſu, & totidem pro receſſu; Aliquando tamen taxatur minus, vel plus ſecundum locorum diſtantiam, *Sacr. Congr. Epiſcop. in Caputaquen. 20. Septemb. 1580. in Caja-* 31
cen. 27. Februarii 1603. & pluries alibi. Quod ſalarium non incipit currere a data Brevis, ſed a die poſſeſſionis, & ingreſſus in Civitatem, quando cæpit Juriſdictionem exercere; Et ratio eſt, quia pro Viatico dantur ſibi expenſæ acceſſus, ut dixit *Ead. Sacr. Congreg. Epiſcopor. in Brundusina 10. Junii 1611. in Cajacen. 23. Novembris 1640.* 32

Si autem deputaretur Vicarius Apoſtolicus aliquis in eadem Civitate reſidens, non poſſet iſte prætendere expenſas acceſſus 33

toriis privatis recitandis particularia eorumdem suffragia non apponantur, vel recitentur.

X. Publicis in precibus præter indultas, & a Sede Apostolica approbata, iidem Beati non invocentur.

XI. Eorumdem Reliquiæ in Processionibus minime circumferantur.

Sacra tamen Congregatio præsentibus Declaratione, & Jussione removere non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum scripta, vel temporis centum annorum metam excendentis scientiam, ac tolerantiam Sedis Apostolicæ, aut Ordinariorum hactenus præstitum, ac ceteris modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Verum, si a centum annis circa Cultus hujusmodi aliqua ex parte constiterit auctus, & extensus, eo casu Sacra eadem Congregatio eumdem in pristinum reduci jubet; prout quemvis Cultum extra casus prædictos ad expressa tantum verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat sub pœnis &c.

Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuscumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quæ præsenti Decreto renovantur.

His autem Sanctissimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate sua per Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas sua ea approbavit, & pro omnimoda eorumdem observatione mandavit typis imprimi, ad valvas affigi, & publicari, ut, elapso tempore sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes, & singulos afficiant, & arctent, ac si omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque Locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicæ possint immo debeant Sæculares & Regulares quoscumque, quamtumvis exemptos, etiam Societatis Jesu, S. Antonii Viennen. & S. Joannis Jerosolymitani, ac reliquos omnes speciali expressione indigentes etiam sub Censuris compellere.

Cumque aliqui nulli subdantur Episcopo, qui eos, si excesserint, coercere valeant: eo casu a Sedis Apostolicæ Nuntiis, si aderint; sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum Diœcesis limites eorum Ecclesiæ, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sede Apostolica Delegatis ad hujusmodi Decretorum observationem prædicti omnino cogantur.

DECLARATIO DECRETI

Super Cultus Beatis adhuc non Canonizatis, præstando.

Allatis Sacrorum ad Rituum Congregationem dubiis circa observationem, & intelligentiam Decreti super cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando editi die 27. Septem. 1656. & publicati 3. Februarii præsentis anni 1660.

Primo: An, ubi indulsum fuerit, ut Missa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus Imaginem, & simulacrum super Altari exponere, nec non Votivas Tabellas ibi appendere?

Secundo: An §. Dies Festi in Beatorum honorem non celebrentur: *extendatur ad Festa Devotionis.*

Tertio: An Indulta recitandi Officium cum Octava, vel sine Octava, & celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacræ Congregationis?

Quarto: An in Ecclesiis, in quibus Officium, & Missa de Beatis recitari, ac respective celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere?

Quinto: An Episcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apostolicæ gaudent Privilegiis suæ Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suæ Religionis recitare Officium, & in propriis Cathedralibus Missam celebrare, & Altare de Beatis prædictis erigere.

Sacrorum Rituum Congregatio respondit.

Ad primam affirmative.

Ad secundum negative.

Ad tertium pariter negative.

Ad quartum affirmative.

Ad quintum negative.

Die 17. Aprilis 1660.

Qui cum fama Sanctitatis, aut insignis pietatis obierunt; 44
& nondum sunt nec *Canonizati*, nec *Beatificati*, possunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico Communis. arg. c. Audivimus 1. & cap. Cum ex 2. de Reliquiis, & Veneratione Sanctor.* Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto absque Sedis Apostolicæ auctoritate; Unde a sensu contrario privatus honor, & cultus permittitur.

Circa autem Cultum, & Venerationem talium virorum 45
cum fama Sanctitatis defunctorum eorumque Imagines, & Miracula, revelationes &c. attendendæ sunt duæ celeberrimæ Constitutiones Urbani VIII. quæ hic per extensum, tanquam scitu maxime necessariæ afferuntur, & prima, quæ est 39. inter Constitut. ejusdem Pontificis est, ut sequitur.

„ Sanctissimus D. N. solicite animadvertens abusus, qui irrepserunt, & quotidie irripere non cessant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur, miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessiones accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur.

„ §. 1. Volensque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, etiam cum Illustriss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem in universa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & mature considerata, ac discussa declaravit, statuit, & decrevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa sit) defunctorum Imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud, Venerationem, & Cultum præseferens, & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit.

„ §. 2. Ac pariter inprimi de cetero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione (ut præfertur) celebres e vita migraverint, gesta, miracula, vel revelationes, seu quæcumque beneficia tanquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat: & ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, ejusque responsum expectet. Revelationes vero, & miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & gesta continentibus, hactenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque sua Sanctitas.

„ §. 3. Ad horum hominum sepulcra vetuit etiam, ac inhibuit Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento seu ex alia quacumque materia tam pictas, quam fictas, atque sculptas appendi, aut affigi lampades sive alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.

„ §. 4. Declarans, quod per suprascripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii coluntur.

„ §. 5. Ut autem præmissa diligentius observentur, universis, ac singulis tam Ordinariis, quam hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districte præcipit, ut in sua quisque Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilent, ne sine approbationibus prædictis Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant.

„ §. 6. Transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ,

nec

„ nec non & ſuſpenſionis a Divinis, ſi vero Clerici Sæculares, privationis pariter ſuorum Officiorum, Suſpenſionis a Divinis & ab adminiſtratione Sacramentorum, executioneque ſuorum Ordinum reſpective, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo.

„ §. 7. Qui autem libros impreſſerint, aut Imagines pinxerint ſculpſerint, ſeu quoquo modo effinxerint, vel firmaverint, cæterique Artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur.

„ §. 8. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

„ §. 9. Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit, ut Decretum hujuſmodi ſeu illius exemplum ad Valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet. atque afficiat, ac ſi unicuique perſonaliter intimatum fuiſſet.

„ 10. Quodque præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicujus Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

J. Antonius Thomaſius S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis Not.

Anno 1625. Indictione 8. Pont. Sanctiſs. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. Anno ejus 2. die vero 4. menſis Aprilis, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Baſilicæ Princip. Apoſt. de Urbe, & in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Brandimartem Latinum Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

Octavius Spada Mag. Curſ.

Sequitur Declaratio præinſertæ prohibitionis.

„ Poſtmodum vero idem Sanctiſs. D. N. a quibuſdam revocari in dubium accepit, an Tabellas, & Imagines, quas in poſterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conſervare liceret, Sanctitas ſua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abuſibus qui irripere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit, admirandis operibus illuſtrare: re prius cum Illuſtriſs. & Reverendiſs. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus communicata, præſenti Decreto declaravit; Quod ſicut nunquam prohibitum, nec ſuæ intentione fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujuſmodi, ita, ut nulli deinceps hæſitationi locus relinquatur, ſtatuit in præſentiarum, & decernit, ut quoties ad aliquam Eccleſiam, aut Oratorium, locumve alium publicum ſecularem, ſeu regularem Tabellas, & Imagines, aliudve ſimile quiſquam detulerit, ac interceſſione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adſcriptorum, quamvis cum Martyrii, vel Sanctitatis fama demortuorum, optata ſe impetraviſſe dixerit, liceat Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiarum, locorumve prædictorum curæ Præpoſitis Tabellas, & Imagines, ſive pictas, ſive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia ſimul cum deferentis, aliorumque, qui conſcii fuerint. atteſtationibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre ſtatim omnia teneantur, in ſecreto aliquo, ſeorſim ab Eccleſia, loco cuſtodire, ibidem jam amotam collocare, aſſervare, ut ſi quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, ſeu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujuſmodi Sanctitatis qualeſcumque probationes Apoſtolicæ Sedis judicio tunc examinandæ, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

Anno 1625. Indictione VIII. Pon. Sanctiſs. D. N. D. Urbani Divina providentia Papa VIII. an. 2. die vero 30. Octobris ſupradictæ litteræ, ſive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Princip. Apoſt. Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Brandimartem Latinum Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

47 Altera ejuſdem Pontificis Conſtitutio, quæ eſt 134. in ordine, eſt ſequens.

„ Cæleſtis Hieruſalem Cives, quorum glorioſis natalitiis Sancta lætatur Mater Eccleſia, ſicut hujus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ miniſterio a piis utriuſque ſexus Chriſtifidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Eccleſiæ regimini providentia præpoſitum pro ſuo præcipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Perſonarum cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctarum memoriam ſive Cultum inconſulta S. Sede prædicta innovetur.

„ §. 1. Alias ſiquidem Nos ſolicite animadvertentes abuſus, qui irrepſerant, & irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etſi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore inſigniti eſſent ab eadem Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque in Eccleſiis, aliiſque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radiis, ſeu ſplendoribus proponebantur, Miracula, & Revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum interceſſiones accepta in libris rerum ab ipſis geſtarum enarrabantur, & ad illorum ſepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponebantur: Volenteſque proinde hujuſmodi abuſibus pro debito Officii Paſtoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Noſtris S. R. E. Cardinal. contra hæreticam pravitatem in univerſa Republica Chriſtiana generalibus Inquiſitoribus ab eadem Sede ſpecialiter deputatis communicata, & mature conſiderata, ac diſcuſſa de eorumdem Cardinalium Conſilio ſub die 13. Martii 1625. declaravimus, ſtatuimus, & decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, ſeu Martyrii fama (quantacumque illa eſſet) defunctorum Imagines, aliaque præfata, & quodcumque aliud Venerationem, & Cultum præſeferens, & indicans in Oratoriis aut locis publicis ſeu privatis, vel Eccleſiis tam ſæcularibus, quam Regularibus cujuſcumque Religionis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apoſtolica Sede canonizarentur, aut Beati declararentur, & ſi quæ appoſitæ eſſent) amoverentur, prout eas ſtatim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de cetero inhibuimus libros eorumdem hominum, quo Sanctitatis, ſive Martyrii fama, vel opinione, ut præfertur, celebres e vita migraviſſent, geſta, Miracula, vel revelationes, ſeu quæcumque beneficia, tanquam eorum interceſſionibus a Deo acceptas continentes, ſine recognitione, & approbatione Ordinarii, qui in iis recognoſcendis Theologos, alioſque pios, ac doctos viros in conſilium adhiberet: & ne deinceps fraus, aut aliquid novi, & inordinati in re tam gravi committetur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmitteret, ejuſque reſponſum expectaret: Revelationes vero, & Miracula, aliaque beneficia ſupradicta, quæ in libris horum hominum vitam, geſtaque continentibus eatenus ſine recognitione, atque approbatione hujuſmodi impreſſa erant, nullo modo approbata cenſeri voluimus, mandavimuſque. Ad horum hominum ſepulcra vetuimus etiam, ac inhibuimus Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento, ſeu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, ſeu affigi, & lampades, ſive alia quæcumque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino, prout ſupra, facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac probanda. Declarantes, quod per ſupraſcripta præjudicare in aliquo noluimus, neque intendimus iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia præfatæ Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarii celebrantur. Cumque poſtea die 2. Octobr. ejuſdam anni 1625, a quibuſdam revocari in dubium accepiſſemus, an Tabellas, & Imagines, quas in poſterum offerri contingeret, recipere, & antea oblatas conſervare liceret: Nos, qui tantummodo voluimus, occurrendo abuſibus, qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illuſtrare: re prius cum eiſdem Cardinalibus communicata, de ſimili eorum conſilio declaravimus, quod ſicut nunquam prohibuimus, nec intentionis noſtræ fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujuſmodi, ita ut deinceps nulli dubitationi locus relinqueretur, ſtatuimus, & decrevimus, ut quoties ad aliquam Eccleſiam, aut Oratorium, locumve alium publicum Sæcularem, ſeu Regularem Tabellas, & Imagines, aliudve ſimile quiſpiam deferret, ac interceſſione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adſcri-

,, ptorum, quamvis cum Martyrii, aut Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse diceret, liceret Ecclesiasticis personis Ecclesiarum locorumve prædictorum curæ præpositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuissent, attestationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenerentur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco, custodire, ibidemque jam amota collocare, & asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluisset, extarent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ. Demum vero, ut ejusmodi Decreta observarentur indubie, ac omnimodam sortirentur executionem cum eisdem Cardinalibus re pariter communicata, deque eorumdem consilio præmissis addidimus, statuimus, decrevimus, atque declaravimus, ne ex tunc deinceps quispiam Ordinariorum, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super alicujus utriusque sexus cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defuncti Miraculis, Revelationibus, aliisve hujusmodi Sanctitatem redolentes ex integro informationes quoquo modo reciperet, aut Processum instrueret, vel hucusque receptas informationes, instructumve Processum ulterius prosequeretur, nisi postulator prius per legitimas juridice susceptas probationes circa Personam ejus, de cujus miraculis, revelationibus aliisque rebus gestis Sanctitatem præseferentibus ageretur, præscriptam in præfato nostro Decreto formam omnino servatam extitisse docuerit, & nisi postea successive idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatus, diligenti præhabita disquisitione circa eamdem Personam, supracitato Decreto nullatenus contraventum esse, rite pronunciaverit: Utque id inviolabiliter observetur, statuimus insuper ac decrevimus, ne transmissi ad Urbem undecumque hujusmodi Processus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minusve Sanctæ Fidei Promotore quomodolibet aperiantur, nisi prius in Sacrorum Rituum Congregatione alio sejunctim oblato authentico Processu, ex eo Ordinarium, aut ab Apostolica Sede specialiter Delegatum rite, ac recte, ut præmittitur, cognovisse ac pronunciasse prælioato Decreto nequaquam contrafactum esse plene constiterit, ac deinde a Nobis judicialiter aperiendi eos Processus facultas indulta fuisset. Insuper longissimum tempus, illiusve immemorabilem cursum, de quo in prædicto decreto, intelligi declaravimus esse tempus centum annorum metam excedens: Deque his, atque infrascriptis omnibus, quæ in his Decretis disposita, & ordinata sunt, aliqua suboriente difficultate, Ordinariis locorum, & Delegatis Apostolicis quibuslibet omnem omnino interpretandi facultatem ademimus, utque Sedem Apostolicam desuper consulerent, ab eaque responsum expectarent, mandavimus eisdem, & alias, prout in Decretis desuper editis plenius continetur.

,, §. 2. Quare inviolabili Decretorum prædictorum observationi, quantum cum Domino possumus, consulere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac mera deliberatione nostris, deque Apostol. potestatis plenitudine Decreta prędiċta cum omnibus, & singulis in eis contentis, tenore præsentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apost. firmitatis robur adjicimus, omniaque, & singula Decreta hujusmodi ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino præcipimus sub pœna nullitatis quarumcumque Informationum, Processuum, ac Interpretationis aliter, quam prævia suprascripta præcognitione instructorum, eorumque admissionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationum receptiones, Processuumve instructiones, nec non eorum admissiones, ac publicationes & interpretationes habeantur pro non receptis, non instructis, non admissis, non publicatis, interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi unquam haberi debeat.

,, §. 3. Decernentes, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere prætendentes, ad præmissa vocati, & auditi, minusque causæ, propter quas eædem præsentes emanarint, adductæ, verificatæ, seu alias sufficienter, aut etiam nullatenus justificatæ fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis, seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore Juris clauso, seu occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret: aut quod de voluntate nostra hujusmodi, & aliis superius expressis, seu relatis nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, apertionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel concesso quempiam uti, seu se juvare in Judicio, vel extra posse, neque ipsas præsentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes & singulos, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

,, §. 4. Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Nuncios, & alios quavis auctoritate & potestate fulgentes, in quavis causa, & instantia sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere: irritum quoque, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

,, §. 5. Quo circa Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Ordinariis, nec non dilectis filiis nostris, & Apostolicæ Sedis Nuncii, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ubilibet existentibus per Apostolica scripta mandamus, ut statim, atque præsentes Litteræ nostræ ad eorum, & cujuslibet eorum notitiam pervenerint, in sua quisque respective Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilet, ne sine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant: transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ, nec non Suspensionis a Divinis; si vero Clerici Sæculares, privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, & ab administratione Sacramentorum, exequutioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio prędictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo: Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo affixerint, vel formaverint, ceterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur; Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes, per sententias, Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, omni, & quacumque appellatione, recursu, & reclamatione remotis compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Sæcularis.

,, §. 6. Non obstantibus, quatenus opus sit, rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris Nostri de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

,, §. 7. Ut autem præsentes & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de eis ignorantiam prætendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eædem præsentes per aliquem, seu aliquos ex Cursori-

" foribus nostris ad Ecclesiæ Lateranen. & Basilicæ Principis " Apostolorum de Urbe necnon Cancellariæ Apostolicæ val- " vas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, & " cum inde amovebuntur earundem exempla in eisdem locis " affixa dimittantur, quæ sic publicatæ, & affixæ post duos " menses a die publicationis computandos, omnes, & singu- " los, quos concernunt, perinde afficiant, & arctent, ac si " unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ " fuissent.

" §. 8. Quodque illarum transumptis impressis, sigillo ali- " cujus personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ muni- " tis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis eadem " prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si " forent exhibitæ, vel ostensæ.

" Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Pis- " catoris die 5. Julii 1634. Pontificatus Nostri anno unde- " cimo.

Anno 1634. Indictione secunda Pontificatus SS. D.N.N. Urbani divina providentia Papæ VIII. an. 11. die vero 5. Septembris supradictæ litteræ, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicarum Sancti Joannis in Laterano, & Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Alexandrum Latinum prælibati Sanct. D. N. Papæ Curs.

Pro D. Mag. Curs. Dominicus Mag. Curs.

48 Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII. & alia edita jussu Innocentii XI. quæ ad litteram referuntur a Lambert. *cit. lib. 2. in Appendice a pag. 578. ad pag. 602.* & brevitatis gratia apud ipsum videnda relinquuntur.

49 Affertur Decretum Sacræ Congregationis Rituum super immemorabili.

Sacra Rituum Congregatio jussu Sanctiss. D.N. decrevit immemorabilem probatam super Cultu, & Veneratione alicujus Sancti non Canonizati, nec Beatificati, non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa, vel Officium, sed in specie, & in illo loco esse probandam immemorabilem quoad Cultum cum Missa, & Officio, & ita in posterum servari mandavit die 20. Novembris 1628.

50 Adducitur Decretum ejusdem Sacræ Congregationis servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum, & Canonizationum Servorum Dei.

Cum in tota Ecclesiæ gubernatione nihil majus, nihil sit augustius Beatificatione, & Canonizatione Sanctorum, utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis, ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eosque uti tales colendos, & venerandos decernere;

Sacra Rituum Congregatio, ut res hæc plane amplissima, atque gravissima rite, sancteque conficiatur, prohibet omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis tam Secularibus, quam Regularibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Societatis Jesu, vel aliorum quantumvis speciali nota dignorum; ne audeant ipsi per se, aut per alios sapere informationes super sanctitate, aut Miraculis alicujus Defuncti, neque ullo modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum extrajudiciales testificationes, aut subscriptiones sub pœnis arbitrio Sacr. Congregationis infligendis. Quod si Superiori, Sacristæ, seu alteri Officiali illius Ecclesiæ, in qua requiescit Corpus ipsiusmet Defuncti, vel alterius etiam Ecclesiæ, fuerint revelata aliqua Miracula, seu Prophetiæ dona, possint ea recipere sub sigillo Secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabuntur. Teneantur tamen quam primum commode poterunt eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci cum expressa declaratione, quod revelationes sic ut supra receptæ non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujusvis longissimi temporis cursu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiss. D. N. Urbani Papæ VIII. deductum, Sanctitas sua illud approbavit, ac imprimi, & ubique publicari mandavit. Die 12. Martii 1631.

51 Circa Cultum, & Venerationem Reliquiarum Sanctorum, & Beatorum est idem ferme dicendum, ac de Cultu, & veneratione ipsorum Sanctorum, & Beatorum dictum est *supra an. 41.*

52 Per Reliquias autem Sanctorum, & Beatorum intelliguntur quantum ad propositum, eorumdem Corpora, & Corporis partes etiam minimæ, nempe Caput, manus, digiti, dentes, Ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum vestes, panni, vela, quibus in vita usi sunt, vel quibus eorum Corpora, aut partes eorum post mortem fuerunt involuta. Item instrumenta pœnarum, & mortificationum, quibus in vita utebantur, & hujusmodi. *Communis.*

Reliquiæ noviter inventæ, aut productæ, ad hoc ut coli 53
possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitæ,
& approbatæ. *Commun.* per text. *in cap. Cum ex eo 1. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* Et Concil. Tridentin. *sess. 25. de invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum;* ubi expresse statuitur: *Nulla etiam admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo.* Ubi ut vides, Reliquiæ tam 54
Beatorum, quam *Sanctorum* de novo inventæ, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci, & approbari possunt. Fagnan. *citat. cap. Cum ex eo num. 6.* Barbos. *in Concil. Tridentin. loc. citat. num. 9. & 10. & part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 97. num. 10.* cum pluribus aliis ibi citatis, Reinffenstuel *loc. citat. num. 27.* & alii passim; Quamvis enim textus *in citat. cap. Cum ex eo*, dicat: *Nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ*; Tamen id debet intelligi de noviter inventis Reliquiis alicujus nondum *Canonizati* nec *Beatificati*, uti cum aliis solide probat *ibid. a nu. 5.* Reiffenstuel *l. citat. numer. 27. & 28.* & alii.

Immo Reliquiæ a Papa jam approbatæ etiam ab Episcopo 55
loci adhuc sunt recognoscendæ, non quidem ut denuo ab ipso approbentur, sed solum ut videat, an revera Romæ fuerint approbatæ, & an fraus aliqua subsit, antequam publicæ venerationi exponantur. Sixtus V. Constitut. 88. incipient. *Dominus. Sacra Congregat. Rit. 19. Octobr. 1601.* Et hoc etiam 56
pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium, ut decisum fuisse *in una Viterbien. 26. Junii 1927.* refert Sellius *in Select. Canonic. cap. 3. n. 11.* Barbos. *in Concil. Tridentin. sess. 25. n. 11.*

Ad hoc autem ut Episcopus rite approbet alicujus jam *Ca-* 57
nonizati, aut *Beatificati* Reliquias noviter inventas Romæ nondum approbatas, necesse est, ut *adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit*, ut expresse statuit Concil. Tridentin. *loc. citat.* & recte observant Barbosa *ibidem numer. 13. & citat. allegat. 97. num. 17.* cum pluribus ibi citatis, a Sanchez *in decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 43. numer. 15.* Azorius *part. 1. lib. 9. cap. 8. quæst. 8.* Reiffenstuel *l. citat. num. 27.* & alii passim. Et si aliquod circa id emerserit gra- 58
ve dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum, textu expresso *in Conc. Trid. l. c. in fine.*

Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publi- 59
cum Reliquias alicujus cum fama Sanctitatis defuncti & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*: Hoc enim spectat ad Romanum Pontificem. *Communis*, textu expresso *in citat. cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum* ibi: *Inventas de novo Reliquias nemo publice venerari præsumat nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ.* Nec obstat textus Concilii Tridentini allat. *supra numer. 52.* quia debet intelligi de solis noviter inventis Reliquiis jam *Canonizatorum*, vel *Beatificatorum*, & allatus textus *citat. cap. Cum ex eo* intelligendus est de noviter inventis seu productis Reliquiis alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*, uti cum aliis recte docet Fagnan. *in cit. c. Cum ex eo a n. 5.* Barbos. *cit. allegat. 97. n. 18.* cum aliis ibi citatis, Reiffen. *l. c. n. 28.* & alii.

Cultu privato possunt coli Reliquiæ quæcumque, tam an- 60
tiquæ, quam novæ, non solum *Canonizatorum, & Beatificatorum*, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum quamvis a nemine recognitæ, & approbatæ fuerint. *Communis argument. citat. cap. Cum ex eo*, ubi solum prohibetur publicus cultus, & Veneratio, adeoque a sensu contrario concessus intelligitur Cultus privatus, & Veneratio Servorum Dei nondum *Canonizatorum*, nec *Beatificatorum*.

Reliquiæ antiquæ habendæ sunt in ea veneratione, in qua 61
hactenus fuerunt. *Sacr. Congregat. Concil.* apud Bonacinam *in primum decalogi præceptum disput. 3. quæst. 1. punct. 4. numer. 4. vers. Dixi*, Barbosam *cit. alleg. n. 97. n. 11. & in Summa Apostolic. dec. verb. Reliquiæ Sanctorum n. 4.*

Quoad Reliquias est attendendum novissimum Edictum 62
emanatum pro veneratione Reliquiarum &c. Vide verb. *Agnus Dei*, ubi affertur ad litteram.

Reliquiæ non sunt incensandæ, nisi cum incensantur Ob- 63
lata, *Sacr. Congregat. Rit. in Lucana 10. April. 1602.* apud Bar.

Barbos. *in Summa l.c. n.*10. & Sell. *in Select. Canonic. cap.*58. *num.* 3.

64 Corpora Sanctorum, & insignes eorum Reliquiæ non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, Lambertin. *loc. c. l.*4 *p.*2 *c.*21 *a n.*10 *ad* 19 ubi *sub n.*13 dicit, sic respondisse S.C. *Conc. tom.*6 *memorabilium p.*732. in Archiv. ibi enim sic legitur: *An qui transtulerunt Corpus Sanctæ Christinæ virginis, & Martyris, inciderint in pœnam Excommunicationis; Sanctissimus Dominus Noster respondit, transferentes non esse excommunicatos, sed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non esse faciendam, inconsulta Sede Apostolica.* Et infra *a n.*14 refert exempla variarum similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Ossium, & Reliquiarum Sancti Thomæ Aquinatis, translationis Capitis Beatæ Nymphæ Virginis, & Martyris, & translationis Capitis S.Guillelmi Ducis Aquitani.e. translationis brachii S.Conradi Placentini, translationis brachii Sancti Bernardi.

65 Item tranferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiæ Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio Capsæ, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis Rituum auctoritate; d.Lambert. *l. c. c.*21 *a n.*6 *ad* 9. ubi refert varia exempla similium translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Beati, nunc Sancti Laurentij Justiniani. translationis Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce; translationia Beati Ferdinandi III. Regis Castellæ. & Legionis.

66 Item sine licentia Papæ, aut Sacræ Congregationis Rituum transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, & Canonizationis Causis Sedes Apostolica jam manum apposuit. Idem Lambertinus *l. c. cap.*21. *a n.* 1. *ad* 5. ubi refert varia exempla similium translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Corporis Venerabilis Servæ Dei.nunc Beatæ Hyacinthæ de Marescottis, translationis Servi Dei, nunc Sancti Juannis Francisci Regia, translationis Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, Translationis Servi Dei Caroli a Setta.

67 Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum Causis non fuit adhuc signata *Commissio*, seu Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Episcopi, seu Ordinarii. Idem Lambertin. *l.c. n.*4. & alii passim.

68 Reliquiæ Sanctorum vendi non possunt. *Communis*, per text. *In cit. c.Cum ex eo* 2. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, & l. Nemo* 2. *Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Res enim Sacræ. quales sunt Reliquiæ non sunt in dominio alicujus, nec pretii æstimationem recipiunt, *L.Sacra* 9. *in fine, ff. de rerum divisione.* Et quod Reliquiæ nullius sint in bonis, expresse decrevit *S.C.R. in Senogallien. Montis Bodii* 23. *Jun.* 1610. apud Barbos. *in Summa l.c. n.*5. & Sellium *l.c. cap.*58. *num.*4. adeoque vendi non possunt; Tum quia Spiritualia, & spiritualibus annexa vendi non possunt sine labe Simoniæ, *cap.Querelam* 15. *de Simonia, c.De Iure* 16. *de Iurepatron.* Glossa communiter recepta *in capit.Cum ex eo, verb.venales*, adeoque &c.

69 Furtiva subtractio SS.Corporum, vel Reliquiarum etiam, devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. Reliquiæ enim sunt Res Sacræ. Sic Turrecremata *in c.Corpora Sanctorum* 37. *de consecr. dist.*1 *in respons. ad* 3. Pirbing *l.*3 *Decr. tit.*45 *n.*12 *in fine*, Reiffenstuel *l.c. n.*33. Ferrand. *Disquis.Reliq. l.*1 *c.*8 *art.*2 Lambert. *l.cit. l.*4 *p.*2 *cap.*25 *n.*21 per text. *in c.Quisquis* 17 *q.*4.

70 Reliquiæ in Altari pro ejus consecratione locandæ debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. *S.C. Episc. & Regul.*13 *Septemb.* 1593. apud Gavant. *in Manual. Epis. verb. Altare n.*12. Barbos. *in Summa l. c. n.*4.

71 Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari, *S.C. Episc. & Regul.*10 *Jun.*1586. apud Gavant. *l.c. verb. Reliquiæ Sanctor. n.*12.

72 Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. *S.R. Cong.* 22. *Ian.*1701.

73 Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo possit celebrari Officium, debet esse insignis, scilicet Caput, Brachium, Crus, vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr; dummodo sit integra, & non parva, & sit ex Sanctis approbatis, & positis in Martyrologio, & tunc celebratur Officium sub ritu duplicis Minoris, et recitatur Symbolum in Missa. *Sacr. R. Congr.* 8. *April.* 1628.

74 Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia; Et si talis Ecclesia sit Cathedralis, non propterea aliæ Ecclesiæ debent se in hoc conformare cum illa. *S.R. Congr. in Calagurritana* 1. *Septemb.* 1611 *et in Conchen.* 13. *Mart.* 1615.

75 Si vero Reliquia non sit insignis, non licet, nec est alterandum Officium, sed recitandum prout in Breviario Romano. *S.R. Cong. in viterb.* 1 *Sept.*1612.

76 De Sancto, cujus habetur Corpus vel insignis Reliquia, non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ vero a locorum Ordinariis approbatæ possunt exponi ad Fidelium venerationem. *S.R.C.* 19. *Octob.* 1691.

77 Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, vel insignis Reliquiæ non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. *Sacr. Rit. Congregat.*12. *Aug.*1613.

78 Qui recitat Officium de Sancto, de quo habet insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebret eo die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo. Sacr. Rit. Congregati* 2. *Decembr.* 1684.

79 In illis Ecclesiis, in quibus Officium, & Missa de Beatis recitari, & respective celebrari possunt, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, vel Simulacra super Altari collocare, ac votivas Tabellas ibidem appendere. *Sac. Rit. Congregat.* 27. *Apr.*1660.

80 In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. *S.R.C.*22. *Jul.*1664.

81 Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad priorem Conventus, unde Reliquia sumitur, sed Regulares non parati debent in processione cedere digniorem locum Clero Sæculari. *S. Rit. C. in Senog. Montis Bodii* 25. *Sept.*1605. & 19. *Apr.*1608 & 23. *Jan.*1610.

82 Reliquiæ non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. *S. C. Episc. & Regul. in Faventina* 7. *Mart.* 1617.

83 Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis clavis una concedi potest Magistratui Sæculari ejusdem Civitatis. *S.C.R.* 8. *Maji* 1604. apud Barbos. *in Summa l.c. n.*9. Et *S.C. Episc. in Civitatis Castellana* 6. *Apr.* 1696. apud Monac. *t.*1. *tit.*5. *form.*1. *n.*39. ubi etiam de aliis Laicis.

84 Reliquia modica jam facta alienabilis, alicui Ecclesiæ, vel Oratorio donari potest. *S.R.C. in Asten.* 8. *Jul.*1602. Alias enim non posset alienari sine beneplacito Sedis Apostolicæ, Barbosa *l. c. n.*6. & 7. cum Marco Antonio Genuensi, Maranta. & Ricciul. ibi citatis.

85 Reliquias falsas exponere ad venerationem est peccatum Superstitionis. La Croix cum Busembaum *l.*3. *p.*1. *n.*2. *vers. Superstitionem*, & alii passim.

86 Reliquiæ, & Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu infirmis. *S.C. Episc. & Regul.*17. *Decemb.* 1691. apud Gavant. *l.c. n.*33. Immo Reliquiæ Sanctorum (præsertim insignes) neque portari possunt ad Ægrotos. Concil. Provinc. Mediolanen. V. apud Gavant. *loc. citat.*

87 In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiæ Sanctorum. Sic in Instructione edita de mandato Clementis XI. *die* 20. *Jan.*1705. §.2. *ibi: Sopra l'Altare non vi si ponghino Reliquie de' santi, o statue de medesimi.* Vide verb. *Eucharistia sub n.*64.

88 In Tabernaculo, ubi asservatur SS.Sacramentum, non sunt retinendæ Reliquiæ, nec Vasa Sacrorum Oleorum, nec aliud: *S.C.R.* 22. *Febr.*1593.

89 Ad evitandas dissensiones, & contentiones inter aliqua totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa solemnitates, picturas, & inscriptiones Religiosorum, noviter Beatificatorum, & Canonizatorum, in Capitulo Generali Victoriæ celebrato die 23. Maji 1694. sub titulo *Pro utraque Familia a n.*41. *ad* 46. provide fuit statutum ut infra.

90 „ Non sine justo animi angore perpendit Diffinitorium „ Generale, quanta in pluribus Provinciis evenerint scanda„ la post novam aliquam Canonizationem servi Dei, quam „ Altissimus Ordinem nostrum dignatus est decorare, cujus „ occasione elapsis annis, vel ratione solemnizandi Canoni„ zationis festum, vel etiam Sancti imprimendi, vel ejus „ imaginem. sive sculptam, sive pictam cum aliqua intitu„ latione, inscriptione, narrativa, aut rethorica, compositio-

„ ne

„ ne vulgandi, vel de eo prædicandi, vel Canonizationis „ Processionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea solemnitate peragendi, lites, & dissensiones inter aliqua totius corporis Observantiæ membra in variis Provinciis exortæ, „ Fratrum turbationes, publica jurgia, mendacia utrinque forte vulgata, libri & scripturæ a temerariis Auctoribus, „ tam proprio, quam alieno nomine, absque legitima licentia impressi, plus damni, quam ædificationis apud Christifideles conciliavere.

91 „ Volens itaque Diffinitorium Generale talibus in posterum dissonantiis, secundum Deum providere, consulto, „ & mature decernit, quod si servus Dei, de quo agatur causa Beatificationis, vel Canonizationis apud S. Sedem, „ aut qui a Summo Pontifice fuerit Beatificatus, vel Canonizatus, sit ex Observantia, & mortuus sit filius alicujus „ Provinciæ, vel Custodiæ Observantis tam in actis causæ, quam in picturis, sculpturis, elogiis, & foliis, ac locis quibuscumque, exprimatur quod ex Reformatis Ultramontanæ Familiæ explicetur, quod est strictioris Observantiæ, vel Minorum Observantium Reformatorum. Sin autem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis Provinciis hujus Cismontanæ Familiæ dicatur Ordinis Minorum Observantium Discalceatorum, vel Recollectorum, quod etiam addatur, si dicatur strictioris Observantiæ, ita ut nunquam particularis status, in quo mortuus est Sanctus, sive sit Observantiæ, sive Reformatorum, sive Discalceatorum, sive Recollectorum taceatur, aut status cum statu confundatur.

92 „ Solemnitas festi Beatificationis, ac Canonizationis Servi Dei ad totum corpus Observantiæ pertinentis, & processio in ea fieri consueta, prius fiat a Conventu illius membri, cujus servus Dei, dum viveret portio fuerat, videlicet Reformatorum, si mortuus est Reformatus, Observantium, si Observans, Discalceatorum, aut Recollectorum, si Discalceatus, vel Recollectus, in Cœlum

93 „ migraverit. Et si plures fuerint ejusdem membri Conventus, prius fiat a principaliori, deinde liberum sit ceteris etiam alterius membri, etiam eodem tempore cum aliis Conventibus (non tamen cum principaliori prædicto membro, ad quod Sanctus immediate pertinet) eam celebrare solemnitatem.

94 „ Ad Processionem autem, quæ a principaliori prædicto „ Conventu fiet, aliorum Conventuum Communitates concurrere teneantur, & sub privatione Officii, vocisque activæ, & passivæ per triennium, Prælati cum suis familiis omnino conveniant.

95 „ Si vero in loco non extiterit Conventus, immediatioris „ Instituti illius novi Sancti, solemnitas, & processio, cui „ omnes alii in loco, vel Civitate coexistentes Conventus interesse, sub iisdem pœnis teneantur, fiat primo in Conventu Ordinis antiquiori, ex quocumque membro Observantiæ sit, dummodo in omnibus Imaginibus, libris, & foliis exprimatur cujus membri de corpore Observantiæ „ Sanctus ille, vel Beatus in sua pretiosa morte filius fuerit.

96 Quæ omnia pro illorum majori firmitate, & perpetua observantia, ut refert Ursaya *tom.1. p.2. discept.10. n.79.* fuerunt specifice confirmata a S.R. Congregatione sequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio suprascriptum statutum benigne confirmavit, & contra ejusdem transgressores sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ procedi posse decrevit.* *Die 9. Decemb. 1713.*

G. Card. Carpineus Præfectus.

N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus

Sac. Rit. Congr. Pro-secretar.

97 Alia ad rem. Vide verb. *Imago*, verb. *Miraculum*, verb. *Sanctitas, Sancti*, & in *tom.8.* inter *Decreta* Sacr. Coongreg. decret. sub *num.598.* ubi decernitur, quod Reliquiæ Sanctorum, quæ deferuntur in Processionibus per Civitates, & oppida, non debent deferri sub Baldachino.

98 Addendum est sequens Decretum quoad cultum Coronæ ferræ, quæ in Collegiata Ecclesia S. Joannis Baptistæ Modoetiæ Mediolanen. Diœcesis asservatur.

„ Cum Modoetiæ in Ecclesia Collegiata S. Joannis Baptistæ ab antiquissimo tempore inter cæteras Sanctorum Reliquias Corona Ferrea, uno ex Clavis Domini Nostri Jesu „ Christi, ut pie creditur, in laminam, sive circulum compacto exornata asservaretur: Cumque Anno 1687. D. Tancredinus Visitator cultum eidem Coronæ antea præstitum, „ quousque a clar. mem. D. Card. Vicecomite tunc Mediol. Archiepiscopo, aliter decerneretur, Decreto suspenderit; „ idem vero Cardinalis Archiepiscopus rei gravitate perpensa anno 1688. recursum ad Apostolicam Sedem habendum esse, ab eaque decisionem expostulandam edixerit; „ Modoetienses vero actis nonnullis in Curia Archiepiscopali tunc peractis usque modo siluerint, ac solummodo „ tribus ab hinc annis Sacr. Rituum Congregationi pro prædicta Decisione supplicaverint: Hinc audito prius R.P.D. Calcho Episcopo Lucano, tunc Vicario Capitulari Mediol. deinde vero Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Odescalco moderno Archiepiscopo Mediolani, ac postremo, tam in voce quam in scriptis R.P.D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore. Eminentissimus, & Reverendissimus D. Cardinalis Ptolomæus infrascripta dubia declaranda proposuit, videlicet.

„ Primum. An Capitulo Collegiatæ S. Joannis Baptistæ „ Modoetiæ liceat Coronam Ferream, de qua agitur, retinere intus Crucem, in qua fuit reposita insimul cum aliis reliquiis, & publicæ Venerationi exponere? & quatenus negative,

„ Secundum. An saltem eidem Capitulo liceat dictam „ Coronam Ferream exponere in altari Majori, & processionaliter deferre, prout olim practicabatur, in casu &c.

„ Et sacra eadem Congregatio re mature discussa, visisque eorum juribus, respondendum censuit.

„ Ad primum *Affirmative*.

„ Ad secundum provisum in primo, & ita declaravit Die septima Aug. 1717.

„ Et facta deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo D. N. relatione, Sanctitas sua benigne annuit. Die „ 10. ejusdem mensis, & anni 1717.

Nomina Sanctorum sepulcris impressa, propria censeri de- 99
bent. Benedict. XIV. in Appendice Const. incip. *Soror Imelda* §. 7. Nomina quædam appellativa, *Justi*, videlicet, *Can-* 100
didi, *Victoris*, & similium, Sanctis sine proprio nomine repertis, ignotis, sive baptizatis, quorum corpora a Catecumbis, seu Cœmeteriis extrahuntur, recte imponuntur. Idem *ibid.* §. 3.

V E S T I S.

Femina non potest uti veste virili, nec vir veste feminea, 1
& hoc si fiat sine prava intentione, periculo scandali,
& libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale.
Vide verb. *Habitus num.50.* (Vide etiam notam ibidem appositam.)

Sæculares utentes vestibus Religiosis ignominiose in ludis, 2
vel in lasciviis, peccant mortaliter, & incurrunt graves pœnas, & possunt puniri per Judices Sæculares. Vide d. verb.
Habitus n.17. Unde Concilium Mediolanense 1. *p.2. tit. de* 3
Clericorum vestitu expresse statuit, quod induentes vestes Religiosorum ad Mascheras gravi pœna puniantur, & etiam illi,
qui eas commodant. Et Ursaya *Inst. Crim. lib.2. tit.6. n.212* 4
cum aliis ibi citatis observat, quod verbum *Maschera* derivat a dictione *Mascha*, quæ apud Longobardos significat Lacedæmones, & Lamias, exinde inferendo solum nomen Macheræ horridum, & perniciosum esse.

Hinc locorum Ordinarii, aliique Prælati regulares non de- 5
bent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempore Bacchanalium, recreationis gratia, proprias religiosas vestes dimittant, & assumant alienas Mascheras, *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Ferrar. 27. April. 1664.*

Vestes Sacræ non possunt amplius converti in usus profa- 6
nos, quia semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum, textu expresso *in cap. Semel 51. de Reg.*
Juris in 6. & concordat *cap. Quæ semel 4. cap. 19. q.3.* Nec ad 7
alios usus, quam quibus dedicatæ sunt, transferri debent. *cap. vestimenta 42. & cap. Ad nuptiarum 43. de consecr. dist.1.*

Vestes Sacræ, cum fuerint vetustate consumptæ, incendio 8
dandæ sunt, & Cineres in Baptisterio, vel alio loco abdito, & honesto concedi debent, *cap. Altaris palla 37. de consecr. distinct.1.*

Clerici quibus vestibus uti debeant? Vide verb. *Clericus* 9
art.1. a n.13. usque in finem.

Vestis

10 Vestis Clericorum usque ad annum 500. nullatenus distincta erat a vestibus Laicorum. Urlaya *in Miscellaneo 2. litt.* V. *numer.*24. ex Thomassino *de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina*.

11 Quæ sint vestes necessariæ pro celebratione Missæ? Vide verb. *Missa art.*10.

12 Quis possit illas benedicere? Vide verb. *Benedictio art.*1. *a n.*17. *ad* 21. & Verb. *Vasa Sacra n.*2. & 3.

13 Illicitum est uti vestibus infidelium, quæ alium usum non habent, quam quod sint signa falsæ Religionis, seu falsi Cultus. At vero licitum est uti Infidelium vestibus, quæ alium aliquem usum habent, quam profitendæ falsæ Religionis, aut falsi Cultus, præsertim si subsit justa causa, v.g. ad evitandum aliquod grave periculum, ad eludendos hostes, ad obtinendam victoriam, vel propter defectum alterius vestimenti, & hujusmodi. (a) *Communis*, cum S. Thoma 2.2. *q.*169. *art.*2. *ad* 3. ubi sic expresse dicit: *Potest tamen quandoque hoc fieri sine peccato propter aliquam necessitatem, vel causa se occultandi ab hostibus, vel propter defectum alterius vestimenti, vel propter aliquid aliud hujusmodi*. Et ad id faciunt duo sequentes versiculi relati a Glossa *in cap. Clericus* 5. *de vita, & honestate Clericor. verb. Relaxaverint*, ibi:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut fineren luxuriare comam.

14 Afferuntur alii notabiles versiculi quoad vestem, relati ex aliis ab Urlaya *in Miscellaneo* 2. *litt. V. n.* 26. ibi:

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus
Creditur a mille, quamvis idiota sit ille.
Si careas veste, nec sis vestitus honeste,
Nullius es laudis, quamvis scias omne quod audis.

15 Quidam Theologus, qui prius humiliter indutus, male fuerat receptus in suo Monasterio, rediens deinde cum pretiosa Cappa, splendide receptus, & honorifice tractatus fuit, qui postea in Capitulo multas gratias egit Cappæ suæ. Fagnan. *in c. Episcopalia n.* 32. *de privil.* Urlaya *Miscellan.*2. *litt. C. n.* 33.

16 Alia ad rem. Vide verb. *Benedictio*. verb. *Clericus*, verb. *Habitus*, verb. *Femina*, verb. *Missa*, & verb. *Paramenta*.

17 Affertur novissimum Edictum, quo sub certis pœnis præcipitur Cadavera Ecclesiasticorum in funeralibus Officiis exponi induta Sacris vestibus eorum Ordini congruentibus, & cadavera quorumcumque etiam Nobilium, & Magnatum deferri ad Ecclesiam cum feretro præcedente Cruce, non autem cum rhedis aliisve vehiculis.

„ Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina della S.R.C. Card. di Carpegna, della Santità di nostro Signore Vicario Generale ec. „

„ Avendo la Santità di nostro Signore sotto li 9. del prossimo passato mese fatto alcune provisioni circa le Processioni de'Funerali, e l'esposizioni di Gadaveri nelle Chiese, quali di nuovo conferma, e volendo, che in tutta la Funzione delli detti Funerali, ed Esequie si osservi puntualmente il Rito di questa Santa Romana Chiesa, ordina a tutti i R.R. Parochi, Superiori delle Chiese Secolari, e Regolari, ed in qualsivoglia modo privilegiati, Sagrestani, ed altri a chi spetta, di non permettere, che li Cadaveri degli Ecclesiastici Secolari, particolarmente de'Sacerdoti come anche de'Diaconi, e Subdiaconi si trasportino dalle proprie Case alle Chiese, ovvero in queste si esponghino vestiti di qualunque altro abito sia di compagnie, o Religioni, ma con le vesti Sacre secondo il loro Ordine in conformità della disposizione del Rituale Romano *tit. de Exequiis* sotto pena alli suddetti della perdita di tutti gli emolumenti funerali, ed altre a nostro arbitrio „.

„ Di più ordina la Santità sua, che nel trasportare dalle Case alle Chiese li Cadaveri di tutte le persone di qualsivoglia stato, grado, e condizione, anche titolare, o sia di giorno, o di notte con la dovuta licenza, si osservi parimente la disposizione del detto Rituale Romano *nel tit. suddetto §. Constituto tempore*; che si portino processionalmente con la Croce avanti *Parocho præcedente feretrum cum luminibus*, e però proibisce di trasportarli in qualsivoglia altra maniera, particolarmente dentro li Cocchi, o Carrozze, sotto pena alli Eredi in caso di contravenzione di Scudi 500. da applicarsi in opere pie, ed al Parroco, se ciò permetterà, della perdita delli emolumenti, che se li devono, ed altre a nostro arbitrio. Dato questo di 4. Febbraro 1705.

18 Catechumeni non ante, sed post Baptismum veste candida sunt induendi, *c. Post Baptismum* 91. & *c. Accepisti* 92. *dist.*4. *de Consec.* Et sic expresse statuit Bened. XIII. in Conc. Rom. tit.26. *de Baptismo c.*2.

19 Vestis talaris usus an, quibus, & sub qua pœna præcipi valeat ab Episcopis? Quamvis enim Sacrum Concil. Tridentinum *sess.*14. *cap.*6. *de Reformat.* verbis expressis non injunxerit Ecclesiasticis personis usum vestis talaris, sed solum jusserit deferri habitum *eorum Ordini & Dignitati congruentem, & juxta Episcopi ordinationem ac Mandatum*; Nihilominus *Sacr. Congregat. Concil.* rata semper habere consuevit Episcoporum Decreta de usu Vestis talaris; Et præsertim *in Hortana* 8. *Julii* 1690. ubi proposito dubio „ An Edictum, „ seu præceptum Episcopi sustineatur? *Rescriptum fuit*, Se- „ cretario, ad mentem, quæ sic explicata fuit; sustineri „ Edictum, Sacerdotes teneri semper incedere in habitu ta- „ lari, & Clericos maxime in functionibus Ecclesiasticis; „ & quoad pœnas Episcopus moderate procedat, *ut in* lib. „ 40. Decretor. pag.435. Rursus in Ostunen. Synodi 6. Jul. „ 1697. ad VII. dub. Respondit, servandum esse Decretum „ proxime relatum in Hortana, ut in lib. 47. Decret. post „ pag.294. Sic quoque in Melevitana Synodi 4. Junii 1707. „ ad XXVII. dub. prodiit Rescriptum, Constitutionem „ Synodalem sustineri cum licentia tamen gratis danda, ut in „ lib.57. Decretal. pag. 205. Itidemque in Ruben. Habitus „ talaris, dubium hoc, An Edictum super delatione habitus „ talaris in Ecclesiis, illarumque ingressu, & egressu susti- „ neatur? Ita resolutum fuit; sustineri moderatis pœnis ar- „ bitrio Eminentissimi Præfecti, qui sic declaravit; Nos ad „ mentem ejusdem Sacræ Congr. Nobis expressam, declara- „ mus a suprad. Edicto Episcopi delendas esse contra inobe- „ dientes, videlicet quoad Sacerdotes pœnam suspensionis „ ipso facto incurrendæ; Quoad Clericos, pœnam quod „ non possent promoveri ad Ordines Sacros, nec admitti ad „ Beneficia, quamvis de jurepatronatus; & quoad Sacri- „ stas, pœnam suspensionis; & respective quoad Clericos, „ pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ. Et loco prædicta- „ rum pœnarum mulctandos esse in quinque libris ceræ albæ „ laboratæ, & in subsidium suspensionis, & interdicti fe- „ rendæ sententiæ respective ut in lib.58. Decret. pag.288. „ Recentius vero in Sorana Edicti 20. Maii 1719. rescriptum „ fuit, Servandum esse Edictum ut in lib.69. Decret p.291. Et denique *in Marsicen.* cum Episcopus simile promulgasset Edictum; sed dum Clerici ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem essent promovendi, exigeret ab eis jusjurandum de Edicto

(a) Vestes infidelium, aut nationales sunt, vel Religionis distinctivæ, vel denique falsæ Religionis protestativæ. Nulli dubium, quem primi generis vestes adhiberi queant, semota quacumque culpa, quemadmodum inconcussum est apud Theologos omnes, si unum vel alterum excipias, numquam licere uti vestibus tertii generis, cum in se falsæ Religionis professionem includatur. Moveri dumtaxat posset controversia de vestibus ad secundum genus spectantibus. Disceptarunt olim Theologi, uti videre licet apud Cardinalem de Lugo in *Tractatu de Fide, quæst.*14. *sect.*5. Enim hodie extra controversiæ aleam est positum, illicitum prorsus esse talibus vestibus uti, quacumque ex causa, nisi forte in Theatris, aliisque spectaculis.

Ita concludit Bened. XIV. *De Syn. Dioec.* L. XIII. Cap.20. *num.*25. *Si quod adsit*, inquit, *indumenti genus, quod ex forma, usu, aliisve adhærentibus circumstantiis, habeatur veluti tessera, sive nota, quæ Religionem a Religione secernat, numquam eo uti licebit*. Ratio intrinseca est, quia hæc important simulationem Religionis, quæ mendacium includit. Mendacium porro semper est malum, nec unquam cohonestari potest, & a fortiori cum de Fide agitur. Hac doctrina corrigenda est Ferraris sententia sub hoc numero explicata, ubi perperam adducitur S. Thomæ patrocinium, qui in loco citato loquitur de vestibus mulierum.

ĉto observando „ Sacra Congregation. die 15. Decembris
„ 1631. Rescripsit: Servetur Edictum Episcopi, sed non
„ exigatur præstatio Juramenti. Et in Salernitana Edictorum
„ 27. Septembris 1732. ad 1. dub. An Dignitates, & Cano-
„ nici Cathedralis cogi possint ad incedendum in habitu ta-
„ lari usque ad occasum solis excepta tamen occasione eun-
„ di ad loca ruralia; & quatenus affirmative? Respondit:
„ Affirmative. Et consimiliter respondit Sacra Congregation.
„ Episcopor., & Regular. die 1. Octob. 1728. in Monopo-
„ litana „ approbando hujusmodi Edictum ab Episcopo la-
„ tum. Sic expresse apud „ Tomum quintum Thesauri Re-
„ solutionum Sacræ Congregation. Concilii in Salernitana
„ Edictorum.
20 Et apud Ursayam *tom. 5. part. 2. disceptat. 28. numer. 98.*
habetur hęc celebris resolutio *Sacræ Congregat. Episcop., & Regular. in Callien. Synodi 20. Januar.* 1720. in qua multa
fuerunt resoluta dubia; & ad rem dicta die 20. Januarii 1720.
fuit Episcopo Calliensi scripta Epistola vulgari idiomate inter
alia continens, ut sequitur „ Che precetti a tutti gli Ecclesia-
„ stici di dover vestire con abiti lunghi fino a' piedi, quando
„ celebrano la Santa Messa, o intervengono nelle Sagre fun-
„ zioni solamente, tanto di estate, come d'inverno, sotto
„ pena di sei giorni di carcere formale per ciascheduna vol-
„ ta, che si contravenga, e quando vi fossero recidivi, pos-
„ sa estendere detta pena anche fino a dieci giorni; Tolle-
„ rando però, che quando non intervenga a dette Funzioni Ec-
„ clesiastiche, possano usare Abiti più corti, purchè sieno
„ decenti e modesti, e che proibisca a' Chierici poter usare
„ Abiti secolareschi, con Manicone, e Saccoccie alla mo-
„ da, sotto pena di due libre di cera bianca lavorata per cia-
„ scheduna volta.
21 Affertur lepida observatio de veste talari, ratione cujus
multi sine Abbatia passim vocantur Abbates, teste Lubin. de
„ Abbat. Ital. in Monit. ad Lectorem, §. de Abbatum nu-
„ mero, sequentibus verbis, His vero novissimis tempori-
„ bus, tum curialium vanitate, tum adulatione amicorum,
„ & plebis ignorantia infinitus evasit, ut stultorum, sic Ab-
„ batum numerus, adeout homo talari veste indutus, ab om-
„ nibus Abbas æstimetur, & appelletur, qui fatuorum mo-
„ re sibi blandiens, de vano titulo gloriatur, & ex so-
„ lius familiæ nomine nova, sed chimerica creditur Ab-
„ batia. Indeque in Urbe lepide distinguuntur Abbates in
duas species, quarum una creatur a Dataria, alia vero a
Sartoribus, qui eo ipso, quod alicui habitum Ecclesiasticum
faciunt, dicuntur ei dare titulum, se faciendi vocare Abba-
tem: Quapropter san. memor. Innocentius XI. cuidam nobili
Romano petenti Ecclesiasticum Beneficium, eo prætextu,
ut posset denominari Abbas, serio respondit, non esse opus
ad dictum effectum obtinere aliquod Beneficium, ex quo sa-
tis erit, habitum deferre Ecclesiasticum; Sic expresse refert,
& sequitur Ursaya *lib. 3. Instit. Crim. tit. 4. numer. 5., & 6.*
improbans cum aliis, quod jam omnes Presbyteri ratione so-
lius vestis vocentur Abbates.
22 Sacræ vestes cujusque dignitatis, seu Ordinis gestandæ
sunt a Clericis Synodo interessentibus, ut ex antiquis Sy-
nodorum Constitutionibus, & more moderno erudite tra-
dit Benedictus XIV. *De Synodo Diœcesana lib. 3. cap. 11.*
23 *numer. 1. 2., & 3.* Et in primis Episcopus in Congre-
gationibus antesynodalibus in ædibus Episcopalibus fieri soli-
tis præsidet indutus habitu Prælatitio, Rocchetto scilicet, &
Mozzetta; Cum ad Ecclesiam accedit Synodum incæpturus,
aut prosecuturus incedit indutus Cappa; priusquam preces
recitet, quæ cujusque sessionis initio dicendæ sunt, præter
superpelliceum, amictum, & stolam; induit Pluviale ru-
beum. In solemni supplicatione, seu Processione, quæ cum
universo Clero in Synodi initio, & fine per Urbem institui
solet, pergit indutus alba, stola, Pluviali rubeo, Mitram
pretiosam, & Pastoralem baculum deferens, & has easdem
vestes in Sessionibus Synodalibus retinet. Idem *loc. cit. nu-
mer. 3. ex Cæremoniali Episcop. lib. 1. cap. 31.*, & Gavant. *in*
24 *praxi Synodi Diœcesanæ cap. 13.* Secunda autem die Synodi
recitat consuetas preces Defunctorum in Pluviali nigro; &
tertia die assistit Missæ cum Stola, & Pluviali albo. Idem *lib.
6. c. 1. numer. 4.*
25 Pallium vero nec Archiepiscopus, nec Episcopus jus Pal-
lii habens, gestare possunt extra Ecclesiam, & extra Missa-
rum solemnia. Idem *lib. 3. cap. 11. num. 4.* Vide tradita *in
tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. numer. 23. ad 25.* Nec in
26 omnibus Missis; sed Archiepiscopus eo uti potest dum solem-
nem Missam celebrat in Synodo Provinciali. Idem *ibid. num.
6.* & expresse *Cæremonial. Episcop. lib. 1. cap. 31.*, ibi: *Can-
tabitur Missa de Spiritu Sancto solemniter per Archiepiscopum,
qui in ea utetur Pallio.* Et de facto in Conciliis Provincia- 27
libus Pallio usos fuisse S. Carolum Borromæum Mediolani,
& Benedictum XIII. dum erat Archiepiscopus Beneventi,
tradit Card. Petra *tom. 5. in Const. 3. Tit II. sect. unica nu. 32.*
Vide d. *tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. numer. 27.* In
Missa autem solemniter celebranda in Synodo Diœcesana, 28
nec Archiepiscopus, nec Episcopus Pallii usum habens, po-
test ipso uti, ut indubitanter asserit idem Benedict. XIV. *cit.
lib. 4. cap. 11. numer. 6.* dicens expresse, quod Pallii usus
pro die Synodi Diœcesanæ nusquam reperitur, Archie-
piscopo, aut Episcopo usum Pallii habenti concessus. Unde
Gavant. *in praxi Diœcesanæ Synodi cap. 13.* satis apposite
scripsit: *Habitus Episcopi in Missa Synodali erit Pontificalis,
& coloris rubei. Si celebrat solemniter, assumit omnia pa-
ramenta usque ad Pallium exclusive.* Quod etiam notavit
Pax Jordan. *tom. 2. lib. 8. titul. 2. numer. 92.* Episcopus 29
etsi Missam in Synodo non celebret, omnia habere debet
Pontificalia ornamenta, eique assistunt Diaconus, & Sub-
diaconus cum Dalmaticis; Idem *ibid. num. 9.* Qui tamen
lib. 5. cap. 1. num. 3. vult, quod Episcopus per seipsum Missam
celebret, ut illi imponit recens Pontificale, quod prodiit 30
auctoritate Clementis VIII. ubi Episcopo, & non alteri di-
citur: *Paratur in Sede, celebrat Missam de Spiritu Sancto.*
Nec satis est, ut Episcopus Missam privatam faciat, sed om- 31
nino decet, ut solemni, & Pontificiali ritu celebret. Siqui- 32
dem S. Carolus Borromæus, in Concilio Provinciali Medio-
lanensi IV. *part. 2. titul. Quæ pertinent ad Sanctissimum Mis-
sæ Sacrificium pag. 152.* dies enumerans, quibus Episcopus
*Patrum monimentis, & veteri, eoque comprobato rituum,
cæremoniarumque Romanorum Codice*, Sacra Mysteria solem-
ni celebritate, & Pontificio apparatu perficere debet, pri-
mam quoque Diœcesanæ Synodi diem inter illas recenset.
Sic ille expressis verbis.
Vicarius Generalis in Synodo Diœcesana, si Protonotarius 33
sit Apostolicus, utitur vestibus hujus muneris, Rochetto
scilicet, & Mantelletta. Et si ea careat prærogativa, utitur
vestibus quibus per Urbem incedere solet. Si autem sit de
gremio Capituli, in Missa, & solemni supplicatione utitur
vestibus Canonicalibus. In sessionibus vero Synodalibus, il-
lis depositis, proprias assumit. Idem *ib. num. 7.* ex Gavanto
cit. c. 13. num. 11. & 12.
Dignitates Cathedralis, Episcopo solemniter celebranti as- 34
sistunt indutæ Pluviali; Canonici Presbyteri Casula; Diaco-
ni, & Subdiaconi Dalmaticis, ubi juxta Tridentini Decre-
tum *sess. 24. cap. 12. de reformat.* sit facta Præbendarum di-
visio. Ubi autem ea divisio nondum est facta, omnes Cano-
nici uti solent Pluviali. Idem *ibid. numer. 8.* ex Gavant. *loc.
citat. numer. secundo* Coadjutores Canonicorum Ecclesiæ 35
Cathedralis utuntur vestibus, quibus in Choro uti consueve-
runt, Vicarii Foranei, & Archipresbyteri, seu Præpositi 36
rurales in aliquibus Diœcesibus, aut Pluviale, aut aliud or-
namentum assumunt quo a cæteris distinguantur; In aliis au-
tem nullum obtinent speciale Insigne. Parochi quoque alicu-
bi præter superpelliceum, seu Cottam, gestant Capuccium, 37
alibi Stolam. Cæteri de Clero utuntur duntaxat superpelli-
ceo. Idem *ibid. num. 8.* ex Gavant. *cit. cap. 13.* Recte tamen 38
cum ipso concludens, standum esse in his omnibus locorum
consuetudini.
Si Episcopus in Synodo Missam privatim, vel nullatenus 39
celebret (quod tamen juxta supra tradita, improbatur) Ca-
nonici Cathedralis utuntur duntaxat vestibus Choralibus.
Et ei interessenti ut debet Synodo omnibus ornato Pontificiis
insignibus, assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalma-
ticis, perinde ac si Missam celebranti inservirent, ut præ-
scribitur in Pontificali Romano; Idem *ibid. num. 9.* Gavant.
& Pax Jordan. *loc. cit.* Dignitates, & Canonici Cathedralium 40
habentes per Apostolicum privilegium usus Pontificalium, in
Synodo, dum Episcopus Missam celebrat, Processio peragi-
tur, & Synodales sessiones habentur, possunt uti sola Mitra
cum Vestibus aliorum Canonicorum propriis, non vero cum
aliis indumentis Pontificalibus; Cum enim Præpositus Colle-
giatæ Sanctæ Agathæ Civitatis Cremonæ vellet Cremonensi
Synodo interesse indutus Pontificalibus ornamentis, quorum
usum illi cæteroquin competere nullus dubitabat, eique oppo-
neret Episcopus, proposito dubio in Sacra Congregatione
Concilii: *An Præpositus S. Agathæ possit ultra usum Mitræ*

facilius deglutiatur. Bened. XIV. *de Sacrif. Miss. lib. 3. cap. 19. §.6.*

11 Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat auctoritatem, & obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis, ac publicis peccatoribus, denegandum sit sanctissimum Viaticum, Bened. XIV. Const. incip. *Ex omnibus* §.3. Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam, rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint: Quicumque etiam hujusmodi confessi sunt: Ac præterea illi qui, quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in ante actæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ, eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit. Sunt verba præcisæ dictæ Constitutionis *sub §. quarto*.

12 In re autem dubia, quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri, tradit Pontifex *ibid. §.8. & 9.* his verbis. Hoc itaque primum advertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit; si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse; indeque sequetur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitę publice postulanti denegari non posse; Nisi forte, postquam olim ab Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmissa, contraxerit.

13 Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant, aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militant, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quę, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem; rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidem præterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit: Cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam quam habet curam, ut scandala publica anteverrat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit. Hæc ille §.8. & 9. citatæ Constitutioni merito integraliter perlegendæ, & observandæ, quam idcirco ad litteram hic subnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinal., ac Archiep., & Episcopis Regni Galliarum in novissimis Comitiis Cleri Gallicani congregatis, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Ex omnibus Christiani Orbis regionibus, ad quas imposita imbecillitati nostræ pastoralis cura protenditur, quum multa sæpe ad nos deferantur, quæ animum nostrum pro omnium, singularumque Ecclesiarum statu solicitum, & anxium habeant, vix tamen aliunde Nobis majores perturbationis, atque doloris causa acciderunt, quam ex gravissimis controversiarum, & dissentionum incommodis, quibus, florentissimum istud Regnum, & Catholicam Gallorum nationem aliquot ab hinc annis jactari cognovimus. Neque sane destitimus hoc toto perturbationum vestrarum tempore Deum Optimum Maximum enixe rogare, ac interpositis etiam aliorum precibus orare, atque obsecrare, ut ipse, qui Deus pacis est, veram, solidamque tranquillitatem turbatis Ecclesiis vestris reddere dignaretur. Sæpe etiam, datis ad carissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Galliarum Regem Christianissimum Apostolicis litteris, illius opem, & brachium ad Ecclesiasticæ pacis tutelam, atque præsidium imploravimus. Iis autem, qui ad Nos, & ad Sedem Apostolicam de rebus istis recursum habuerunt, ea semper responsa dedimus, quibus Nos promptos, paratosque declaravimus, pro pace Ecclesiæ Gallicanæ, quam sincera, & constanti dilectione prosequimur, quidquid Nobis vitæ superesse posset libenter impendere, atque omnia quæ Nobis agenda proponerentur, & aggredi, & urgere, dummodo ejusmodi consilia essent, quæ ad revellendum malorum germen apta, & idonea dignoscerentur, & quorum executio cum spe prosperi eventus suscipienda, & ad intentum finem utiliter processura videretur.

Gravem, atque diuturnam de rebus vestris sollicitudinem, qua hactenus affecti fuimus, non parum sublevarunt litteræ a Gallicani Cleri Comitiis die 31. Octobris elapsi anni ad Nos scriptæ, quas quidem legentes, vestram, venerabiles fratres, firmitatem, atque constantiam, vestram perspeximus perfectam consensionem in custodiendo veræ sanæque doctrinæ deposito, & in retinenda, quam semper majores vestri professi sunt, erga Apostolicam B. Petri Sedem, Catholicæ unitatis centrum, observantia & veneratione. Neque enim ullam inter vos dissensionem vigere comperimus, quoad canonicas regulas, & principia, sed scissuras tantummodo esse inter vos, in deligendis, statuendisque mediis, quibus utendum necessario est, ut eadem communia principia in usum deducantur. Quod quamvis optandum fuisset longe abesse a conventu Vestro, haud tamen mirum videri debet, scientibus, id alias inter sacros Antistites, & doctrina, & morum sanctitate conspicuos, in gravissimarum rerum tractatione evenisse. In magnam autem præconceptæ consolationis nostræ accessionem sese obtulit eximia Christianissimi Regis pietas, & religio, cum hereditario ipsius in hanc Apostolicam Sedem obsequio conjuncta, quæ non in recentioribus tantummodo illius litteris, quas die 19. Decembris ejusdem elapsi anni, prædictam Cleri epistolam huc mittens, ad nos dedit, sed in cæteris quoque omnibus ab eo conscriptis præclare enituit: in quibus testari possumus, atque debemus, Nos semper illius regii animi sensus eos plane deprehendisse, qui maxime decebant orthodoxum Principem, & vera in Deum religione, & sincera erga Romanam Sedem pietate præditum, eumdemque pacis, atque concordiæ in suis regnis restituendæ, & conservandæ amantissimum.

Tanta est profecto in Ecclesia Dei auctoritas Apostolicæ Constitutionis, quæ incipit Unigenitus, *eademque sibi tam sinceram venerationem, obsequium, & obedientiam ubique salutis æternæ discrimine, a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro consequitur, ut in ea, quæ exorta est, controversia, utrum hujusmodi refractariis Sanctissimum Corporis Christi Viaticum expetentibus denegari debeat, sine ulla hæsitatione respondendum sit, quoties prædictæ Constitutioni publice, & notorie refractarii sint, denegandum eis esse; ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum, atque notorium peccatorem ad Eucharisticæ Communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat.*

Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni Unigenitus *venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint; quicumque etiam hujusmodi contumaciæ reos se in judicio confessi sunt; ac præterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in Judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem* Unigenitus *sponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit: In his enim casibus eadem omnino adest moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, super quibus judex sententiam tulit, vel fal-*

saltem alia suppetit moralis certitudo prædicta similis, & æquipollens.

In quo tamen præ oculis habenda est differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipsa sola externa actione consistit, ut est notorietas usurarii, aut concubinarii, & aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendet; de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus sane probationibus evinci debet, sed alterum gravioribus, certioribusque argumentis probari oportebit.

Ea vero, quam supra innuimus, certitudo minime adesse dicenda est in aliis Casibus, in quibus crimen innititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus, quæ originem suam plerumque debent hominibus, aut malo animo affectis, aut qui præjudicatis opinionibus, vel partium studiis ducuntur; quibus dum fidem habetur, satis compertum est, tum præteritorum temporum, tum ætatis nostræ experientia, quot modis homines errare, & falli, ac in transversum agi contingat.

Quia vero nonnulli animarum Pastores, Ecclesiæque Ministri, pietate, & zelo commendati, hujusmodi conjecturis, & præsumptionibus deferentes, dum ad sacrum Viaticum aliquibus ministrandum advocantur, animo anxii hærent, verentes ne id sine propriæ conscientiæ periculo administrare non possit, certam subnectimus agendi regulam, quam sequantur.

Hoc itaque primum animadvertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore a loci illius Parocho ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit: si enim hæc illi in vita non fuerint denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse; nisi forte, postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmissa contraxerit.

Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant; aliunde vero valida adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militent, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant in his rerum circumstantiis, oportet eos remotis arbitris, ægrotantem alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem, rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidemque præterea demonstrantes quod, quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, ac etiam reipsa illud ei ministrent, non ideo tamen tutus in se erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit, cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi ut Ecclesiæ jubenti obtemperent; quæ præter curam, quam habet, earum, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, & idcirco eum a sacra mensa non repellit, dum ipsum, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit.

Hanc itaque judicandi, agendique normam oportet vos, venerabiles fratres utpote Nostro, & Apostolicæ sedis judicio prolatam, inferioribus animarum Pastoribus, cæterisque Presbyteris per civitates, & Diœceses vestras Sacramenta legitime administrantibus, sequendam, & observandam proponere. Quod quidem judicium super vigentibus controversiis a Nobis interpositum, & Ecclesiasticis regulis nititur, & Conciliorum olim in ipsis Galliarum regionibus habitorum decretis, & gravium ipsius nationis vestræ Theologorum sententiis fulcitur. Ut igitur vobis laudi fuit, illustrium prædecessorum vestrorum exempla sequendo, promotas istic controversias, subortaque dubia ad Nos, & Apostolicam Sedem deferre, certamque hinc regulam ad revocandam, tuendamque Ecclesiarum vestrarum pacem exposcere, ita nunc officii vestri partes, vestraque simul apud Deum, & Ecclesiam merita cumulabitis, si suprascriptam agendi methodum ab iis, ad quos pertinet in occurrentibus casibus omnino servari curabitis. Quod Nos a Fraternitatibus vestris eo fidentius expectamus, Nobisque pollicemur, quo magis ipsi conscii sumus, nihil diligentiæ, aut studii a Nobis prætermissum fuisse, sive in perpendendis, ac discutiendis articulis, quos Episcopi in præfatis Cleri Comitiis adunati, licet non unanimi sententia, proposuerunt, desumendisque ex ipsa eorum discrepantia notionibus, ad rem penitus percipiendam, rectoque judicio definiendam opportunis, sive in legendis, ponderandisque sententiis scripto exaratis a venerabilibus Fratribus nostris hujus S. R. E. Cardinalibus, quorum hac de re consilia exquisivimus; sive in cæteris omnibus exequendis, atque præstandis, per quæ divini luminis adjutorium quod interim flagrantissimis vocis implorare non prætermisimus promereri possemus.

Neque vero dubitamus, quin carissimus quoque in Christo filius noster Rex Christianissimus, postquam susceptum a vobis consilium non solum probavit, sed etiam, ut supra innuimus, suis ad Nos datis litteris fovere, & adjuvare non recusavit: pro sua perspecta in Deum, & Ecclesiam religione, ac pietate validum Fraternitatibus vestris opem præbere studeat, quo tam vobis, quam inferioribus Ecclesiæ Ministris, liberum, & integrum sit, ad superius descriptam agendi normam sacrorum Mysteriorum administrationem moderari. Qua quidem fiducia freti, Nos hic sermonem minime habendum existimavimus de reliquis Fratrum vestrorum articulis respicientibus Episcopalia jura circa eorumdem Sacramentorum participationem concedendam, vel denegandam, & varias super hac re obortas controversias, sed potius cum ipso Christianissimo Rege per alias litteras nostras agendum duximus, ut is Sacra Episcopatus jura, sua animi magnitudine, ac præstanti virtute, tueatur. Quod ipsum, & proprio, & majorum suorum more, facturum certo confidimus: ut nobilissima Galliarum Ecclesia, illius regio favore nostris, vestrisque studiis obsecundante, suum pristinum decorem retinuisse, & perturbatam ad tempus tranquillitatem cito recuperasse lætetur. In cujus optatissimi eventus auspicium Fraternitatibus vestris, cunctisque populis Pastorali curæ vestræ concreditis Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die decima sexta Octobris MDCCLVI. Pontificatus nostri anno decimo septimo.

Novæ additiones ex aliena manu.

JUxta Rituale Romanum Pauli V. *tit. de Commun. Infirm.* non potest Viaticum ministrari de novo, nisi infirmus per *aliquot* dies supervivat. 1

Quæstionis propterea est, quot dies debeant intercedere? 2
Sunt qui tenent, sufficere quod intercedant duo dies, ea adducta ratione quod numerus pluralis contentus est duobus. At dictionem *aliquot* importare majorem numerum dierum, 3
& saltem quatuor, tenet *Romaguer. ad Synod. Gerund. lib. 3. tit. 17. cap. 28. num. 38.*

VICARIUS APOSTOLICUS.

PRo Vicario Apostolico non intelligitur hic Eminentissi- 1
mus Cardinalis Vicarius Urbis, cui competunt amplissimæ facultates ex concessione variorum Summorum Pontificum, & signanter Pauli II. Constit. incip. *Licet Ecclesiarum*, Julii II. Constit. incip. *Decet*, Paulii III. Constit. incip. *Licet*, Clementis X. Constit. incip. *Supremo*, Innocentii XIII. Constit. incip. *Quamvis Ecclesiarum*; & novissime Benedicti XIII. *in suo Motu proprio expedito sextodecimo Kalendas Septembris anno 1724. Pontificatus anno primo*; ubi, ut observat, & refert Eminentissimus Cardinal Petra *tom. 5. Comment. in Constitut. 1. Pauli II. num. 61.* amplas facultates a Clemnte X. Eminentissimo Urbis Vicario concessas, & ab Innocentio XII. restrictas ampliavit ad terminos primævæ concessionis Clementis X. Unde de isto non est hic sermo, sed de illo Vicar. Apostolico, qui interdum mittitur a Summo Pontifice cum Brevi, vel a Sacra Congregatione Episcop. & Regularium ex aliqua legitima causa cum Litteris ejusdem, cum facultate administrandi totam Jurisdictionem Episcopalem, aliquibus tamen exceptis casibus in particulari; Et hic Vicarius Apostolicus mitti solet aliquando Sede Episcopali plena, & aliquando Sede vacante.

Talis Vicarius Apostolicus potest ibi ea omnia facere, quæ 2
potest

potest Episcopus, exceptis Pontificalibus; sicque Jurisdictio
Vicarii Apostolici est eadem, ac Episcopi, *cap. Quoniam
19. dist. 61. cap. Is cui, de election. in 6.*

3 Vicario Apostolico ultra potestatem ordinariæ Jurisdictio-
nis sibi traditæ concedi solent multæ aliæ facultates pro tem-
porum, locorum, ac personarum diversa exigentia; Unde
diligenter attendendum est Breve Pontificium, & animadver-
tendæ Litteræ Sacræ Congregationis, si ab ipsa sit missus, ac
deputatus; Signanter autem solet ei concedi, ut possit exe-
qui Litteras Apostolicas Episcopo, vel ejus Vicario directas
æque, ac si dirigerentur ipsimet Vicario Apostolico; Sic de-
claravit etiam in casu dubio *Sacr. Congregation. Episcop. in
una Assisien.* 10. *Maii* 1593., *& in una Bisinianen.* 28.
Maii 1612.

4 Vicarius Apostolicus potest visitare Diœcesim, & si cum
ipso visitet etiam Episcopus, non potest Episcopus se inge-
rere in visitatione, sed solum in exercitio Pontificalium, si
non sit ei interdictum; Nec possunt Episcopus, & Vicarius
Apostolicus simul ducere secum plus quam quinque personas,
ut, ne Clerus eo casu duplicibus expensis gravetur, statuit.
Sacr. Congregation. Episcop. in una Cajacen. 20. *Aprilis* 1601.
in Consentinen. 19. *Novembris* 1652., *& in Bisinianen.* 23.
Augusti 1652.

5 Ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi
spectat facere Concursum, sicut, & Synodum, & decla-
rare magis idoneum, quia Episcopus non habet, nisi admi-
nistrationem Ordinis, nisi sit ipsi interdicta etiam illa admi-
nistratio, *Sacr. Congregat. Episcop. in Licien.* 9. *Junii* 1608.,
& in Bisinianen. 16. *Maii* 1653.

6 Potest, immo debet Vicarius Apostolicus invigilare super
manutentione introituum Mensæ Episcopalis, cum ad ipsum
hoc spectet. *Sacr. Congregation. Episcopor. in una Tranen.* 7.
7. *Junii* 1652. Non tamen potest se intromittere in reditibus
7 Mensæ, nisi in quantum sibi debetur pro suis provisionibus,
& interesse, & non in aliis. *Sac. Congregat. Episcop. in Ca-
putaquen.* 8. *Octobris* 1585. *& in Lancianen.* 17. *Novembris*
1646.

8 Neque potest Dimissorias ad Ordines concedere, cum hæc
facultas illi in specie auferri soleat in Brevi, ut pluries censuit
Sacr. Congregation. Episcop., & signanter *in Tranen.* 9. *Junii*
1745. *& in Ugentinen.* 8. *Octobris* 1655. Neque potest Vica-
9 rius Apostolicus concedere Dimissorias subditis Nullius, sed
ipsis concedendæ sunt ab Episcopo viciniori. *Sacr. Congreg.
Episcop. in una Nullius* 9. *Aug.* 1604., & antea sæpissime,
ut refert Nicolius *in Floscul. verb. Dimissoria num.* 4.

10 Neque potest Beneficia conferre, nisi specialiter sibi in
Brevi fuerit concessum, sed hoc spectat ad Episcopum in
suis mensibus de jure ordinario. *Sacr. Congregat. Episcop. in
Tarentina* 3. *Decembris* 1586. Si autem Episcopus reperiretur
suspensus a Jurisdictione, & haberet præservatum Jus con-
11 ferendi Beneficia, non posset ea approbatis in concursu Pa-
rochialis Digniorem præeligere, sed hoc pertineret ad Vi-
carium Apostolicum, ut præter Decreta, quæ referuntur a
Fagnano *in cap. Illa, Ne Sede vacante num.* 30., *& sequent.*
declaravit *Sacr. Congregat. Concilii in Sorana* 12. *Decembris*
1699. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 4. *formul.* 16. *n.* 3.

12 Neque potest processare, & punire Vicarium Episcopi si-
ne speciali licentia, & concessione Sacræ Congregationis,
ut declaravit *Sacr. Congregat. Episcop. in Larinen.* 15. *Decemb.*
1587., *& in Assisien.* 21. *Junii* 1588. Neque a fortiori po-
test se intromittere Vicarius Apostolicus in Caussis personam
13 Episcopi concernentibus, sive in Civilibus, sive in Crimi-
nalibus, sive in mixtis, nisi super his specialiter illi conce-
datur a Summo Pontifice, vel a Sacra Congregatione. Sic
censuit *Sacr. Congregat. Episcop. in una Cajacen.* 20. *Aprilis*
1640.

14 Et a contrario neque Episcopus ullam habet Jurisdictio-
nem, & auctoritatem in vicarium Apostolicum, ita ut, si
ipse delinquit, nec informationes capere possit contra ipsum,
nequidem Officio finito; Et multo minus poterit Edicto ali-
quo ipsius honorem deturpare, ut declaravit *Sacr. Congr.
Episcop. in una Theanen.* 20. *Martii* 1612., *& in Monopolita-
na* 16. *Octobris* 1627.

15 Item neque potest Episcopus tenere Vicarium Generalem
tempore, quo adest Vicarius Apostolicus, nec aliquo modo
se intromittere valet in negotiis Jurisdictionem tangentibus.
Immo neque potest exequi litteras Apostolicas sibi directas
sub nomine Dignitatis, ut declaravit *Ead. Sac. Cong. Epis. in
Nolana* 27. *Septemb.* 1641.

Vicarius Apostolicus non potest compellere Canonico ad 16
deducendum illum a Palatio ad Ecclesiam, & ab Ecclesia
ad Palatium, quia hoc est proprium privilegium Episcopi.
Eadem Sac. Congregat. Epist. sub die 28. *Augusti* 15 9. *fol.*
268. §. 10.

Neque potest prætendere, ut sibi ter detur incensum in- 17
ter Missarum solemnia, neque in principio Missæ, post Evan-
gelium, & in Offertorio, sed semel tantum dari debet in
Offertorio, & non amplius. Et tunc si Episcopus est præ-
sens; bis ducto Thuribulo; si absens, ter ducto, *Sac. Con-
greg. Episc. in Cajetana* 14. *Januar.* 1595.

Neque potest prætendere, ut sibi deferatur osculandus Li- 18
ber Evangelii; nisi sit Episcopus, quia hoc est privilegium
solis Episcopis concessum. *Sacr. Congr. Episc.* 28. *Aug.* 1589.

Neque potest habere duos Clericos cum Cottis, quando 19
celebrat, ut ipsi inserviant, etiamsi sit Protonotarius Apo-
stolicus; & nec quatuor candelas accensas in Altari tenere,
nisi hoc fieret propter ibi Festivitatem currentem. *Sac. Rit.
Congr.* 7. *Augusti* 1627.

Neque potest facere functiones Episcopales absente, vel 20
impedito Episcopo, sed hoc spectare primam Dignitatem,
& successive ad alios seniores de Capitulo, declaravit *Sacra
Rit. Congr. in Brundusina* 5. *Febr.* 1614. *in Alatrina* 22. *Januar.*
1618. *in Algaren. & in alia Brundusina* 20. *Dec.* 1625.

Neque potest Missas solemnes cantare, SS. Sacramentum, 21
aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis functionibus
Ecclesiasticis se immiscere, sed tantum præesse, ut omnia
suo ordine recte fiant. *S. Congreg. Episcop. c. in Sassaren.* 14.
Aprilis 1592. *in Bisinianen.* 16. *Maii* 1600. *in Spoletana* 22. *De-
cemb.* 1611. *in Ortonen.* 19. *Septemb.* 1627.

Vicarius Apostolicus deputatus a Papa durare solet absque 22
controversia etiam Sede Apostolica vacante, *Sacr. Congreg.
Episc. in Licien.* 17. *Nov.* 1590. *eodem anno in Castillanetana.*

Immo si Vicarius Episcopi mortui fuerat missus a Papa, 23
vel a Sacra Congregatione, non potest per Capitulum, Sede
vacante, expelli, & novus Vicarius Capitularis eligi. *Sacra
Congregat. Episcop. in Aquilana* 4. *Augusti* 1578.

Solet tamen ex abundantia Sacra Congregatio, occurren- 24
te casu vacationis, prohibere Capitulis, ut non procedant
ad electionem Vicarii Capitularis. *Sac. Congr. Epist. in Spo-
letana* 2. *Aprilis* 1591. *in Licien.* 22. *Decembr.* 1683. *in Bisia-
nen.* 2. *Augusti* 1647.

Vicarius Apostolicus missus, Sede vacante, potest expe- 25
dire Litteras, quæ Vicariis Episcopalibus dirigi solent, ac
dare Dimissorias post annum, & infra annum arctatis, si esset
Vicarius Capitularis, nisi hoc ei specialiter sit prohibitum.
Sac. Congr. Episc. in Aquilana 22. *Sept.* 1628.

Vicarius Apostolicus tenetur residere in Diœcesi, ad quam 26
regendam missus fuit, nec potest ab ea ad longum tempus
discedere, & alium substituere absque prævia licentia Sacræ
Congregationis Episc. ut *ead. Sac. Congr. declaravit in Spole-
tana* 19. *Junii* 1647.

Quod habet locum, etiamsi sit vocatus ab aliquo Princi- 27
pe nam neque tunc potest. *Sac. Congr. Episcop. in Messanen.*
27. *Maii* 1603. Neque potest dicta licentia discedere, etiam 28
si sit accessurus ad Urbem. *Sacra Congr. Episcop. in Reatina*
22. *Decembris* 1600.

Vicarius Apostolicus debet habere in Choro, si non sit Ca- 29
nonicus, præcedentiam supra omnes, & ideo sedere debet
in digniori sede, non tamen in solio Episcopali. *Sacr. Congr.
Episcop. in Cajetana* 22. *Januarii* 1595. Quod si dignior Sedes 30
Chori esset occupata, tunc Dignitates, & Canonici descen-
dere debent inferius uno gradu, relinquendo majorem ipsi
Vicario. *Sacra Congreg. Epist. in Licien.* 14. *Aug.* 1590.

Vicarius Apostolicus debet habere salarium scutorum du- 31
centorum monetæ Romanæ pro singulis annis ab Episcopo,
vel a Mensa Episcopali Sede vacante, nisi in Brevi Pontificio
aliter exprimeretur, & insuper Scuta quinquaginta ejusdem
monetæ pro accessu, & totidem pro recessu; Aliquando ta-
men taxatur minus, vel plus secundum locorum distantiam,
Sacr. Congr. Episcop. in Caputaquen. 20. *Septemb.* 1580. *in Caja-
cen.* 27. *Februarii* 1603. & pluries alibi. Quod salarium non 32
incipit currere a data Brevis, sed a die possessionis, & in-
gressus in Civitatem, quando cœpit Jurisdictionem exercere;
Et ratio est, quia pro Viatico dantur sibi expensæ accessus,
ut dixit *Ead. Sacr. Congreg. Episcopor. in Brundusina* 10. *Junii*
1615. *in Cajacen.* 23. *Novembris* 1640.

Si autem deputaretur Vicarius Apostolicus aliquis in eadem 33
Civitate residens, non posset iste prætendere expensas ac-

cessus

cessus, neque recessus, si ab ea revera non recederet. *Sacr. Congreg. Episcop. in Bisinianen. 14. Junii 1645. in Triventina*
34 *2.Martii 1646.* Neque potest, ubiquequo discedat, Summam taxatam pro recessu prætendere, *Sac. Congr. Episcop. in Cajacen. 23. Novembr. 1640.*

35 Si vero Episcopatus habet tenues redditus, & detracta provisione prædicta, non posset Episcopus cum residuo decenter sustentari, deberet fieri nova taxatio, & diminui prædicta provisio habita ratione paupertatis Episcopi. *Sac. Congregat. Episcop. in una nullius Altamura 7. Decembr. 1604.*
36 *et in alia 2. Augusti 1647.* Quæ moderatio potest, immo debet fieri ad Scuta centum quinquaginta, & aliquando ad centum pro prædicta ratione paupertatis, & tenuitatis reddituum Episcopalium, *Sacr. Congr. Episcop. in Ferentina 1653. in Cotronen. 3. Octobr. ejusdem anni.*

37 Si assignata provisio ipsi retardetur, potest ipse Vicarius auctoritate Apostolica fructus mensæ Episcopalis sequestrare, quousque satisfactionem recipiat. *Sacr. Congr. Episcop. in Cajacen. 25. Novemb. 1600. in Theanen. 17. Sept. 1602.*

38 Vicarius Apostolicus ultra provisionem prædictam una cum accessu, & recessu debet habere solita emolumenta Vicariatus, & honoraria pro Decretis; Non tamen habere debet, nec recipere potest emolumenta, quæ proveniunt ex sigillo: Illa enim spectant ad Episcopum, sive ad Mensam. *Sac. Congr. Episcop. in Aquilana 24. Octobris 1585. in Thean. 21. Augusti 1615.*

39 A sententiis Vicarii Apostolici appellatur ad Metropolitanum, non ad Papam ut declaravit *Sacra Congr. Episcop. facto verbo cum Sanctissimo Papa Gregorio XIII. in una Salernitana 7. Julii 1580. et in Capuaquen. 22. Aprilis 1586.*

40 Vicarius Apostolicus non potest absolvere a Censuris Sedi Apostolicæ reservatis sub quocumque prætextu, & causa. *Sacr. Congr. Immunit. in Cosentina 10. Maii 1633. lib. 2. Decr. Paul. pag. 156.*

41 Non habet auctoritatem extrahendi confugitos, nec res a loco immuni, & homicidam a se extractum tenetur restituere Ecclesiæ. *Sac. Congr. Immun. in Nolana 2. Apr. 1695. lib. 1. Decr. Vall. pag. 180.*

42 Vicario Apostolico prohibetur concedere terminum, & recursum in causis violatæ Immunitatis. *Sacr. Congr. Immun. in Licien. 26. Junii 1692. lib. 1. Decr. Paul. pag. 143.*

43 Acriter monetur Vicarius Apostolicus Reatinus ob commissionem causæ violatæ Immunitatis, & Libertatis datam Archipresbytero N. commoranti in Regno sub motivo, quod in Regno nequeant exequi Decreta emanata a Judicibus in statu Ecclesiastico existentibus absque *Exequatur* Regio. *Sac. Congr. Immunit. in Reatina 8. Augusti 1702. lib. 3. Decr. Valiem. pag. 435.*

Reprehenditur, quia permisit Curiæ Laicali extrahere
44 Cadaver ab Ecclesia pro recognitione Corporis delicti. *Sacr. Congr. Immun. in Sorena 13. Januarii 1699. lib. 1. Decr. Vallem. pag. 197.*

Item quia requisitus tenuit procedere contra violatores
45 Immunitatis Ecclesiasticæ. *Sacr. Congr. Immun. in S. Agatha Gothorum 10. Februarii dicti Anni, & lib. pag. 203.*

Eidem præcipitur, ut incumbat carcerationi complicis
46 homicidii facti in Ecclesia. *Sacra Congr. Immun. in Eadem 5. Maii d. Anni, & lib. pag. 219.*

Eidem datur facultas extrahendi, & assecurandi res ad
47 Mensam Episcopalem pertinentes existentes in locis immunibus. *Sacr. Congr. Immun. in Hyeracen. 19. Febr. 1694. lib. 1. Decr. Vallem. p. 172.*

48 Item datur facultas perquirendi, & extrahendi ex Palatio Episcopi res spectantes ad Episcopum, exceptis Sacris Supellectilibus. *Sacra Congr. Immun. in Nolana eadem die ib.*

49 Cum facultate Apostolica potest consignare Curiæ Laicali res, & acta corporis delicti cum solita præservatione. *Sacra Congreg. Immun. in Imolen. 30. Novemb. 1695. lib. 1. Decret. Kal. pag. 23.*

50 Vicarius Apostolicus, sicuti solet mitti propter plures, & diversas justas causas, ita propter plures, & diversas justas
51 causas solet removeri. Causæ autem præcipuæ, propter quas solet mitti, seu deputari, sunt sequentes. Primo si Episcopus male gubernet. Secundo si sit sordidus. Tertio si sit senex. Quarto si sit suspensus a Jurisdictione. Quinto si non expedivit Bullas per multos annos. Sexto si sit morosus in pensione solvenda. Septimo si sit processandus. Octavo si sit vocatus ad Urbem. Nono si non resideat. Decimo si non vult recipere Vicarium missum ab Urbe. Undecimo si moriatur morte violenta. Duodecimo si Capitulum in electione Vicarii Capitularis non concordavit. Tertiodecimo si Capitulum eligit indoctum. Quartodecimo si Vicarius Capitularis vocetur ad Urbem. Quintodecimo si Ecclesia diu vacavit. Sextodecimo si interesse Cameræ Apostolicæ ita requirit. Decimoseptimo si negligit Episcopus exequi Decreta Visitationis Apostolicæ. Decimoctavo propter utilitatem Ecclesiæ. Decimonono propter aliquos gravissimos respectus. Vigesimo propter inhabilitatem, vel impedimentum Episcopi.

Causæ vero, propter quas Vicarius Apostolicus solet re- 52
moveri, sunt præsertim sequentes. Primo si Episcopus non sit solvendo. Secundo si Ecclesia fuit provisa de Pastore. Tertio si Episcopo restituatur Jurisdictio. Quarto si ipse Vicarius pecuniam indebite extorqueat. Quinto quando non defendit Immunitatem. Sexto quando in ipso detegitur aliqua infamia prius ignorata. Septimo si damnatus sit, ex quo convertitur cum bannitis. Octavo si filios bastardos habeat prius ignoratos. Nono si illicite negotietur. Decimo si sit exosus populo, & Clero. Undecimo propter interesse Camerale. Duodecimo si contra prohibitionem expressam Sacræ Congregationis practicam cum Monialibus habeat. Sic doctissimus Pellegrinus *in praxi Vicariorum part. 1. sect. 6.* ubi omnes supradictas causas tum deputationis, tum remotionis assignat, afferens pro omnibus Decreta Sacræ Congregationis, & insuper formulam deputationis per extensum.

Vicario Apostolico in omnibus Ecclesiis, & Ecclesiasticis 53
functionibus debentur tantum illæ prærogativæ, quibus gaudent Vicarii Generales Episcopi, & titulus Illustrissimi Vicario Apostolico non debetur. *S.R. Congr. in Spoletana 12. August. 1684. & in Imol. eod. die & anno.*

Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immediate, vel 54
per Sacram Congregationem Episcop. & Regul. Ecclesiæ vacanti, vel plenæ præficitur, triplici de causa nempe, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus vel remotus fuit; Benedict.
XIV. *de Synodo Dioecesana l. 2. cap. 9. n. 7.* Ejus facultas mo- 55
do amplior, modo strictior est; cum pro Sacræ Congregationis libito aliquando amplietur, & aliquando limitetur, prout
exigunt rerum circumstantiæ, in quibus constituitur; unde 56
ne erret in ministerio, debet facultates sibi concessas accura-
te perpendere; Idem *ib. n. 7.* Potest & debet sine Episcopo 57
Ecclesiæ, cui præfectus est, celebrare Synodum diœcesanam. Idem *ib.* Vide *supra n. 5.* ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut & Synodum, & declarare magis idoneum; ut declaravit *S.C. Episc. & Regul. in Lycien. 9. Junii 1608. &*
in Bisinianen. 16. Maji 1653. Et *n. 51. & 52.* ubi viginti assi- 58
gnantur diversæ justæ causæ propter quas solet mitti Vicarius Apostolicus, & duodecim propter quas solet removeri.

Vicarii Apostolici Indiarum Orientalium non habentes 59
Episcopum cum futura successione, tenentur assumere Vicarium Generalem. Bened. XIV. Const. incip. *Ex sublimi* §. 1.
Et idem assumpto Vicario Generali conceduntur omnes, & 60
singulæ facultates competentes Vicariis Capitularibus Cathe-
dralium, Sede vacante: Eidemque post Apostolici Vicarii 61
obitum conceditur usus, & exercitium earum facultatum, quibus gaudebat, dum viveret, defunctus Apostolicus Vicarius Episcopi, iis dumtaxat exceptis, quæ requirunt Ordinem, & Characterem Episcopalem, vel non sine unctione Sacrorum Oleorum exercentur; & quandocumque necessitas urgeat, eidem conceditur facultas consecrandi Calices, Patenas, & Altaria portatilia, cum Sacris Oleis omnino ab Episcopo benedictis. Idem *ibid.* §. 3.

Vicarii Apostolici per quascumque rationes constituti, qui 62
Episcopi non sunt, tenentur sibi Pro-Vicarium eligere; Idem Constit. *Quam ex Sublimi*, §. 2.

Alia de Vicariis Apostolicis in Anglia constitutis; Vide 63
tom. 5. verb. *Missionarii*.

Novæ additiones ex aliena manu.

Mitti solet Vicarius Apostolicus, tum Sede Episcopali 1
vacante, tum Sede Episcopali plena. Priori casu exe- 2
qui potest litteras, quæ dirigi solent Vicariis Episcoporum, concedere dimissorias post annum, & intra annum arctatis.

ac

ac si esset Vicarius Capitularis, nisi ei specialiter prohibeatur; *Vulp. in Prax. For. Eccles. cap.7. n.15. Marchett. in Prax. Vicar. Capitul. p.2. tit.15. n.64. Bass. de Vicar. Apost.*
3 *tit.2. n 1. Panimoll. dec.1. adnot.6. n.9.* Tum conferre beneficia liberæ Collationis; *Marchett. in Prax. Vicar. Capitul.*
4 *p.2. tit.32. n.15. Bass. de Vicar. Apost. tit.2. n.1.* Solet vero, ut plurimum in Brevi, vel literis facultas hæc concedendi literas dimissorias, & conferendi Beneficia limitari; *Monacel. part.2. tit.16. form.8. in princip. & rursus in adnot. sub n.3. in fin. & præterea form.9.*

5 Item potest concedere monitoria pro revelatione, & contra non revelantes devenire ad excommunicationem; *Marchett. in Prax. Vicar. Cap. p.2. tit.22. n.7. Bass. de Vicar. Apost. tit.2. n.5.*

6 Potest præterea eligere Concionatores; *Bassi de Vicar. Apostol. tit.7. n.6.*

7 De eo vero est dissensio, an possit erigere Beneficia cum reservatione jurispatronatus, Vide DD. apud *Bass. de Vicar. Apostol. tit.2. n. 10.*

8 Convenit vero inter omnes, quod possit alieno Episcopo ad formam Concilii Tridentini *sess.6. cap. 5.* impertiri licentiam exercendi Pontificalia, tum conferendi Ordines non solum Subditis Diœcesis necessariis requisitis suffultis, sed etiam subjectis eidem Episcopo Ordinanti, imo etiam aliis aliunde cum dimissoriis suorum Ordinariorum confluentibus; *Priviter. in Manual. Antist. pot. 86. per tot. Bass. de Vicar. Apostol. tit.2. num.11.*

9 Ad differentiam Vicarii Episcopi, tum Capituli, Vicarius Apostolicus utitur proprio sigillo, ac titulo Vicarii Apostolici, & aliis decoratur honoribus hujusmodi Vicariis concedi solitis ad instar Præsidum; *Pignat. II. Consult. canon. t.9. consult.159. num.10. & seq. Leuren. de Vicar. cap.5. q.599. num. 2.*

10 De Vicario Apostolico Sede plena differit Auctor, sed vide etiam de eo *Bass. d. tract. tit.3. & per tot.*

VICARIUS CAPITULARIS.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt ejus electionem, qualitatem, initium, & finem suæ Jurisdictionis.

1 VIcarius Capitularis est eligendus a Capitulo infra octo dies post mortem Episcopi, alias electio devolvitur ad Metropolitanum. *Communis*, textu expresso in Concilio Tridentino *sess.23. de reform. cap.16.* ibi: *Item Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in Jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus; Si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur.*

2 Et si Ecclesia ipsa fuerit Metropolitana, aut exempta, & Capitulum intra octo dies Vicarium Capitularem non elegerit, tunc electio Vicarii Capitularis pro Metropolitana devolvitur ad antiquiorem ex Episcopis Suffraganeis, & pro Ecclesia exempta devolvitur ad Episcopum propinquiorem; *Communis*, textu expresso in ipso Concilio Tridentino *loc. c.* ibi: *Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Œconomum, & Vicarium idoneos possit constituere.*

3 Ante Concilium Tridentinum tamen de Jure communi non tenebatur Capitulum Vicarium constituere, Sede vacante, sed poterat per se ipsum Jurisdictionem exercere. Abbas *in cap. Irrefragabili n.2. de Officio Ordinarii*, Felin. *in c. Cum olim n.9. de maiorit. & obedient.* Fagnan. *in c. His, quæ. eod. tit. n.16.* Pellegrin. *in praxi Vicariorum p.1. sect.4. subsect. 1. n.5.* & alii passim.

4 Capitulum non potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores dies quam octo, sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi dato. Vide verb. *Capitulum art.3. n.29.*

5 Et infra illos dies, antequam Vicarium constituat, exercitium Jurisdictionis spectat ad totum Capitulum in solidum, non autem ad primam Dignitatem. Vide *ibid. n.30.*

6 Capitulum nedum potest eligere Vicarium Capitularem post mortem Episcopi, sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam, Vide *ib. n.31.*

Et Ecclesia vacat per translationem Episcopi statim, ac habita fuit notitia, etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii, quod Episcopus a suæ Ecclesiæ vinculo absolutus fuit in Consistorio Sanctitatis Suæ etiam ante expeditionem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundæ Ecclesiæ; tunc enim Capitulum potest, & debet Sedem vacantem publicare, & Vicarium juxta Concilii Tridentini præscriptum eligere. Vide *ib. n.31.* 7

Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus Catholicæ Fidei. Vide *ib. n.32.* 8

Item Sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam Religionem; & tunc Capitulum potest eligere Vicarium Capitularem. Vide *ib. n. 33.* 9

Item vacat Sedes per renunciationem. Vide *ibid. num.34.* 10
Similiter vacat Sedes per depositionem, vel relegationem. 11
Vide *ib. n.35.*

Non potest tamen Capitulum constituere Vicarium in casu, quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus; Vel in casu, quo, Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moriatur, vel a Principe Sæculari ejiciatur a Diœcesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem Apostolicam pro provisione, Vide *ib. n.36.* 12

Capitulum non potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis ante certam notitiam vacationis. Vide *ib. n.37.* 13

Capitulum neque post devenire ad electionem Vicarii Capitularis potest habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti, vel translati missus fuerat a Papa, vel a Sacra Congregatione Episcoporum. Vide *ib. n. 38.* 14

Electio Vicarii Capitularis debet fieri, Capitulo more solito capitulariter congregato, et per secreta suffragia, alioquin nulla est. Vide *ib. n.39.* 15

Capitulum non potest eligere in Vicarium Capitularem, nisi unum tantum; et si eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum; Si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare; Dummodo habeat requisita. Vide *ibid. n.40.* 16

Potest tamen Capitulum duos Vicarius constituere, ut alternis mensibus Vicariatus munere fungantur, si legitimam habeat ad id consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, et electi sint præditi omnibus qualitatibus, quas Tridentinum requirit. Vide *ib. n.41.* 17

Facta semel per Capitulum electione Vicarii Capitularis, non potest illum ad libitum revocare, et novum constituere. Vide *ib. n.42.* 18

Si tamen adesset justa causa illum revocandi, debet prius habere licentiam a Sacra Congregation. Episcop. Vide *ibid. num 43.* 19

Immo non potest per Capitulum revocari Vicarius Capitularis, etiamsi sit electus cum clausula, quod possit revocari ex causis sibi benevisis. Vide *ib. n.44.* 20

Plures sunt causæ, propter quas solet Sacra Congregatio Episcoporum facultatem concedere removendi Vicarium Capitularem, ut indignum; et tales causæ assignantur *ibidem num.45.* 21

A Capitulo pro electione Vicarii Capitularis non debent vocari Canonici absentes, nisi commode fieri possit. Nec ita absentes possunt mittere, aut constituere Procuratorem ad ferendum in electione suffragium. Vide *ib. n.46.* 22

Si tamen adsit consuetudo legitime præscripta admittendi in electione Canonicos absentes per Procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda, & restringenda ad absentes solummodo intra Provinciam, & ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii. Vide *ib. n.47.* 23

Et si e contra adesset consuetudo non vocandi quoquomodo absentes a Civitate, servanda esset. Et tanta est vis consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vicarii, præter Canonicos, vocandi sunt etiam illi, qui de Jure non sunt de Capitulo, ut Portionarii, aliique Beneficiati Ecclesiæ, si adsit consuetudo legitime præscripta illos vocandi. Vide *ib. n.48.* 24

Si autem consuetudo non sit pacifica, & legitime præscripta, sed solum pauci actus efferantur, in quibus ii, qui non sunt de corpore Capituli, fuerint admissi ad suffragium ferendum, tunc Capitulum potest illos excludere. Vide *ib. n.49.* 25

Capi-

26 Capitulum debet pro Vicario Capitulari eligere unum, qui sit de gremio Capituli, si adsit idoneus. Vide *ib. n.50.*

27 Et qui sit Doctor, alias electio esset nulla. Vide *ibidem num.51.*

28 Nec sufficit, quod sit Magister in Sacra Thologia, sed debet esse saltem Doctor in Jure Canooico. Vide *ibidem num.52.*

29 Nec etiam sufficit, quod sit Doctoratus a persona privata, sed in aliqua Universitate. Vide *ib. n.53.*

30 Habilis tamen non Doctor tolerari potest, si Doctor haberi non possit. Vide *ib. n.54.*

31 Debet tamen Vicarius non Doctor eligere sibi Consultorem benevisum, qui sit Doctor, & in rebus Legalibus, & arduis peritus, a quo possit dirigi. Vide *ib. n.55.*

32 Si Capitulum eligat aliquem non Doctorem, quando adest Doctor, ex quo talis electio sit nulla, tunc electio devolvitur ad Metropolitanum. Vide *ib. n.56.*

33 In casu tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob malam electionem Capituli, vel ob ejus negligentiam, decederet, tunc posset Capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius. Vide *ib. n.57.*

34 Capitulum non potest in electioee, seu deputatione Vicarii apponere restrictivam, ut Vicarius Capitularis non possit procedere contra aliquem Capitularem absque consensu Capituli. Vide *ib. n.58.*

35 Vel sine adjunctis; *Ibid. n.59.*

36 Nec potest apponere in electione conditionem, ut participet Capitulum de emolumentis ex Officio Vicariatus provenientibus. Vide. *ib. n.60.*

37 Nec potest Capitulum reservare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi conciones, vel habendi superintendentiam Seminarii. Vide *ib. n.61.*

38 Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarii, ac Judicem non suspectum partibus deputandi, vel cum alia quacumque restrictione insolita. Quod si Vicarius Capitularis electus fuerit cum hujusmodi restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua Jurisdictione absque ullo respectu supradictarum conditionum. Vide *ib. n.62.* verb. *Ordo art.3. n.43.*

39 Capitulum enim post electionem Vicarii nullam exercere potest Jurisdictionem, quia post electionem tota Jurisdictio Episcopalis transit ad Vicarium Capitularem privative quoad Capitulum, non cumulative. Vide *ib. n.63.* verb. *Ordo ar.3. num.42.*

40 Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii spectat ad ipsum Vicarium, & non ad capitulum. Vide *n. 64.*

41 Vicarius capitularis potest esse Canonicus ejusdem Ecclesiæ, qui in eadem Civitate, & Ecclesia curam quoque gerit animarum. *S. Cong. Episcop. in Ortonen.19. Martii* 1619. &
42 *19. Julii ejusd. anni*. Ubi etiam fuit declaratum, quod contrariæ decisiones, nempe quod Parochus nequeat eligi in Vicarium capitularem, intelliguntur de Parocho rurali. Sic refert decisionem ad litteram Barbosa *de Canonicis, & Dignitatibus cap.42. n. 38.*

43 Vicarius capitularis eligi debet ætatis saltem 25. annorum, si haberi possit, alias permittitur posse eligi in ætate 23. annorum si sit idoneus, sed non semper expedit. *Sac. Congreg. Concil. die 11. Augusti* 1618. apud Barbos. *in Concil. Trident. sess.23. de reform. cap.16. n.19. & in Summa Apostol. decis. verb. Vicarius Capitularis Sede vacante n.8.* & Sellium *in Select. Canon. c.19 n.44.*

44 In electione vicarii capitularis sunt præferendæ Dignitates, & Canonici, quatenus sint idonei, Canonico coadjutori, ut respondit S.C. *Concil.14. April.1685. lib.35. fol.37.* apud Monacell. *tom.2. tit.16. form.10. sub n.13.*

45 Si electio non concludatur in tempore a Concilio Tridentino præscripto *c.16. sess.24. de reform.* fit devolutio ad formam Conciliaris Decreti, tam in casu negligentiæ, quam in casu dissensionis. *S.C. Conc. in Aquilana 10. Octob. 1605. lib.28. fol.195.* apud Monacell. *l.c.*

46 Si in electione duo Canonici Doctores habuerint vota paria, neuter est vicarius legitimus, & electio propterea, transacto octiduo, devolvitur ad Metropolitanum, juxta dispositionem Concilii, ut respondit *S.C. Conc. in vercellen. 12. Mart. 1611. lib.117. fol.769.* apud Monac. *l.c.*

47 Si Ecclesia suffraganea vacans careat Capitulo, electio, seu deputatio vicarii pro illius administratione spectat ad capitulum Metropolitanæ Pastore carentis, non autem ad antiquiorem Episcopum Suffraganeum, non obstante Synodo Provinciali, ut declaravit *S.C. Conc.28. Aug.1683. confirmata 14. April. 1685. l.35. fol 195.* apud Monac. *l.c.*

48 Si autem Ecclesia Cathedralis carens capitulo, non sit suffraganea, sed exempta, & Sanctæ Sedi immediate subjecta, uti est Ecclesia, seu Episcopatus Portuensis prope Almam Urbem, tunc videtur quod deputatio vicarii Capitularis in casu vacationis Sedis non pertineat ad propinquiorem Episcopum, juxta dispositionem Concilii Tridentini *sess.24. de reform. cap.16.* Sed consulenda sit Sancta Sedes, quia Episcopo viciniori devolvitur electio secundum dispositionem Concilii in casu negligentiæ capituli; at quando Ecclesia capitulo caret, casus est omissus a concilio. Sic præcisis verbis Monac. *l.c. n.13. in fine*, testans insuper, quod quoties occurrit vacatio in dicta Cathedrali, seu Episcopatu Portuensi, Episcopus vicinior non se ingerit in deputatione vicarii, sed Ecclesia remanet sub regimine Eminentissimi Urbis vicarii, quia est in districtu Urbis, usque dum novus Episcopus Ecclesiæ possessionem capiat.

49 Vicarius capitularis debet provideri de competenti Salario. *S.C. Conc. in una Ventimilien.15. Octobris* 1601. apud Barbos. *in summa l.c. n.13. & de Canon. & Dignitatibus cap.42. numer.35.* & apud Pellegrinum *l.c. sub sect.1. n.30.* Quod potest esse ad rationem Scutorum quatuor pro singulis mensibus, ut declaravit *ead. S.C. in una Casalen.21. August.* 1654. Non tamen debet esse majus eo, quod habebat vicarius Episcopi defuncti. *Ead. S.C. in ventimilien. 15. Januarii* 1602. apud Pellegrin. *l.c.* Attendenda tamen est circa supradicta omnia legitima locorum consuetudo, *arg. cap. Cum tanto 11. de consuetudine.*

50 An Vivarius Capitularis lucretur distributiones quotidianas, si choro propter suum munus non intersit? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam defendunt Pellegrinus *l.c. n.31.* Garcias, Gonzalez, Pavin. Covarruv. & alii ab ipso citati dicentes non currere paritatem de Vicario Episcopi, quia ideo ipse non interessendo Choro, non lucratur distributiones, quia servit Episcopo, & non Ecclesiæ, ut servit vicarius Capitularis, sicuti notat Rota *dec.222. nu.5. part.2. diversar.* Negativam autem sustinent Monacell. *tom.3. titul.1. form.41. n.5.* Moneta *de distribution. p.2. q 11. n.83. & seq.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.3. alleg.54. nu.165. vers. Qui dum a Choro absens est, et de Canonicis, et Dignitatibus cap.42. n.39.* & alii plures. Ut autem concilientur Doctores, dicendum est standum esse legitimis locorum consuetudinibus, ut ibi Vicarius Capitularis absens a choro lucretur distributiones, ubi adest legitima consuetudo eas lucrandi; & ibi non lucretur, ubi adest legitima consuetudo eas non lucrandi, *arg. cit. c.Cum tanto 11. de consuetudine;* Et sic tenent Rota *cit. dec.222. n.6. p.2. divers.* Barbosa *l.c.* Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante, vers. Octavo dubitatur*. Prosper August. *in addit ad d. Quarant. l.cit. n.3. in fine*, Rebuff. *tit. de vicario Episcop. n.5.* & ipse Pellegrinus *l.c. n.32. in fine*, cum aliis ibi allegatis.

51 Si Vicarius Capitularis, ubi adest consuetudo interessendi choro pro lucrandis distributionibus, voluerit ipsas lucrari, debet interesse cum solita veste Canonicali, & sedere in loco proprio sui Canonicatus neminem antiquiorem præcedendo. Rota *in Lucana Beneficii 18. Decembris 1579. coram Seraphino*, & eadem Rota *dec.288. n.2. part.2. recent.* apud Barbos. *cit. alleg.54. n.165.* & Pellegrin. *l.c. n.34.* & sic tenent cum ipsis plures alii Doctores.

52 Si vero noluerit distributiones lucrari, debet præcedere omnes; excepta prima Dignitate post Pontificalem. Sic rescriptum fuisse a *Sacra Congregatione in una Assisiensi de mense Augusti* 1630. dum ipse esset Assisii, testatur Nicolius *in Floscul. verb. vicarius Capitularis n.67.* & refert etiam Pellegrin. *l.c. n.14.* & alii.

53 Vicarius Capitularis non potest occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed sedere debet in alia Sede portatili. *Sac. Congr. Rit. in Nucerina 10. April.*1601. apud Pellegrin. *loco cit. n.34.* & Barbosa *de Canonicis, & Dignitatibus c. 42. numer.42.*

54 Archidiaconus, seu alia Dignitas major post Pontificalem præfertur Vicario Capitulari, etiamsi dictus vicarius non sit Canonicus. Barbos. *cit. c.42. n.41. & cit. alleg.54. n.167.* cum aliis ibi citatis.

55 Vicarius semel ac Canonice est electus, durat toto tempore vacationis Ecclesiæ, Quamvis enim Barbosa *in Summa Apostol. dec. loco c. n.7. & tract. de Canonicis l.c. nu.44. & in Trid. cit. sess.24. cap.16. n.14.* referat S.C. *sub die 17.*

Jun.

Jun. 1617. decrevisse posse Capitulum eligere vicarium cum clausula, quod non duret nisi per annum; Tamen Nicolius *in Flosculis verb. vicarius Capitularis sub n.*59. refert sæpius a Sacra Congr. Episc. decisum fuisse non posse capitulum eligere vicarium capitularem ad certum tempus, sed pro toto tempore vacationis Ecclesiæ. Sic dicta *Sac.Congr. in Potentina* 7. *Maji* 1604. 30. *Aug.*1641. 3.*Martii* 1647. 14. *Febr.* 1648. *& in Sutrina* 21. *Novembr.*1653. Quod & melius esse testatur etiam ipse Barbosa *in c. cap.*44. *n.*44. *& cit. sess.* 24. *cap.*16. *n.*14. referens ita rescripsisse *S.C. Episc. Episcopo Cajetano sub die* 28. *Octob.* 1587. Et sic expresse tenet Monacel. *tom.*1. *tit.*1. *form.*2 *n.*14 cum Fagnano, & aliis ibi citatis, adductis insuper aliis decretis.

56 Unde Vicarii Capitularis Jurisdictio cessat solum post possessionem realem captam a novo Episcopo; Sedes enim Episcopalis intelligitur semper vacare usquequo Litteræ Apostolicæ Prælati provisi de illa Ecclesia, cujus Sedes vacabat, non fuerint præsentatæ Capitulo, nec interim potest Episcopus noviter provisus Episcopatum ministrare. *Extravagant. Injunctæ* 2. *de electione*; Unde Vicarius Capitularis potest continuare exercitium suæ Jurisdictionis, donec novus Episcopus adeptus fuerit realem Episcopatus possessionem. Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante num.* 13. *vers.* 13. *Dubitatur*; Flaminius Parisius *de Resignat. lib.* 8. *quæst.* 5. *num.* 33. Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. de Simonia in Resignat. num.* 11. Henriq. *cons.* 29. *num.*4. Aloysius Riccius *in Praxi Fori Eccles. decis.* 376. *in prima edition. resolution.* 500. *in secunda edition.* Stephanus Gratian. *disceptat. forens. cap.* 27. Pellegrin. *loco cit. subsect.* 6.*num.* 1.*&* 2.cum pluribus ibi citatis, Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 161. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. glossa* 15. §. 2. *num.* 88. ubi refert fuisse conclusum validam esse quamdam collationem Canonicatus in mense Ordinario vacantis factum a Capitulo Burgensi, spreto Episcopo jam promoto, & habente expeditas litteras suæ provisionis, qui tamen nondum illas ostenderat, nec præsentaverat.

57 Terminatur autem Vicarii Capitularis Jurisdictio, cum mittitur Vicarius Apostolicus a Papa, vel a Sacra Congregatione Episcoporum, quod fit, si Ecclesia diu vacaverit, ut censuit *Sacr. Congr. Episcop. in una Aleriana* 28. *Junii* 1649. præsertim si subditi in administratione Justitiæ aliquod inconveniens experiantur. *Eadem Sacra Congreg. in Ugentina* 17. *Septemb.*1655.

58 Item cessat Jurisdictio Vicarii Capitularis, quando removetur a Sacra Congregatione, vel vocatur ad Urbem pro justificandis rebus, de quibus fuit inculpatus. *Sacra Congreg. Episcop. in Spoletana* 13. *Novembr.* 1600. *in Asten.* 30. *Septembris* 1650.*& in Monopolitana* 2.*Maii* 1653.

59 Quod hactenus dictum est de Vicario Capitulari Cathedralis, locum habet servata proportione in Vicario Capitulari Collegiatæ exemptæ, & nullius Diæcesis; Capitulum enim Collegiatæ, quæ nullius Diæcesis est, & subditur proprio Prælato, ordinariam, & quasi Episcopalem Jurisdictionem habente, vacante Sede dicti sui Prælati, debet eligere Vicarium Capitularem eodem modo, & eisdem legibus, Capitulis Cathedralium præscriptis a Sacro Concilio Tridenti-
60 no *sess.* 24. *de reformat. cap.* 16. *Commants*. Cum hac tamen differentia, quod Vicarius Capitularis dictæ Collegiatæ exemptæ, & Nullius, non debet necessario esse Doctor, aut Licentiatus in Jure Canonico, sicuti tenetur esse Vicarius Capitularis Cathedralis; Sic expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii ad dict. *cap.* 16. *die* 12. *Septemb.* 1585. apud
61 Garciam *de Beneficiis tom.* 1. *part.* 5. *cap.* 7. *num.*20. & apud Pellegrinum *loco cit. sect.* 5. *num.* 5. Non posse autem eligi Vicarium Capitularem per Clerum Ecclesiæ exemptæ Abbatia vacante, decrevit *Sacr. Congr. Concil. in Anglonen.* 30. *Januarii* 1717. ut refert Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit. IV.* Calisti III. *sect.*3. *n.*10.

62 Affertur novissima resolutio sacræ Congregationis Concilii quoad varia dubia de Vicario Capitulari in ipsa proposita, ut sequitur.

I. *An possit Capitulum Sede Vacante, post electam Vicarium in Spiritualibus, & temporalibus, deputare alium toties quoties sibi placuerit ad aliquid faciendum in exercitio Jurisdictionis translatæ, ipsam jurisdictionem reassumendo?*

II. *An possit Capitulum per seipsam dare subditis Chartas testimoniales, vel Reverendas ad Ordines suscipiendos, vel debeant dari per Vicarium Generalem Capitularem?*

III. *An possit Capitulum in deputatione Vicarii Capitularis dare jurisdictionem limitatam, & possit in hoc casu attendi consuetudo Regni Lusitaniæ? & quatenus affirmative.*

IV. *An possit reservatam jurisdictionem alicui alteri committere, vel illam debeat per seipsam exercere?*

V. *An possit Capitulum dare subditis attestationes de vita, & moribus per seipsum, vel debeant dari a Vicario Capitulari?*

VI. *An possit Capitulum jubere Vicario Capitulari, ut det tales attestationes, vel debeat pendere ab arbitrio Vicarii Capitularis?*

VII. *An in concursu Parochialium debeat intervenire arbitrium Vicarii Capitularis, vel debeat pendere ab arbitrio Capitulari, facto concursu in præsentia Capituli, vel in absentia, & an debeat attendi consuetudo Regni in casu &c.*

Sacra Congreg. Concil. in Elven. Jurisdictionis 1. *Decembr.* 1736. Respondit: *Ad I. Negative. Ad II. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam. Ad III. Negative. Ad IV. Provisum in tertio. Ad V. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam. Ad VI. Negative. Ad VII. Affirmative quoad primam partem ad formam juris; In reliquis negative.*

Novæ Additiones ex aliena manu.

PAcifica haud est opinio *Auctoris num.* 60. quod & Capi- 1
tulum Collegiatæ Ecclesiæ defuncto Prælato *Nullius* debeat constituere Vicarium Capitularem; Jurisdictionem enim remanere penes Capitulum, nec teneri ipsum constituere Vicarium Capitularem, sentiunt *Fagnan. in cap. His quæ num.* 77. *de Major. & obedient.* ubi quod ita resolvit Sacr. Congregat. Concilii interpres, *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 4. *q.*541. *per tot.*

Capitulum vero Cathedralis, vel Metropolitanæ Ecclesiæ non teneri in electione hac Vicarii Capitularis servare for-
mam *cap. Quia propter, de elect.* communis sententia est, ut 2
rejecto *Fresc. de Visitat. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 32. firmant *Pirhing ad titul. Decretal. de Offic. Vicar. num.* 77. *Pignatell. consult. canonic. tom.* 8. *consult.* 34. *numer.* 9. *&* 11. *Garc. de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 21. *Leuren. de Vicar. tract.*3. *c.*4. *q.*550. *n.*1.

Hinc fit, quod necesse haud sit, ut hæc Vicarii Capitularis electio fiat per suffragia secreta; *Leuren. de Vicar. tract.*3.
*c.*4. *q.*55. *n.*2. 3

Debet vero concurrere major pars suffragiorum, & quidem collegialiter præstitorum, ut valida sit electio Vicarii
Capitularis. Quocirca electio Vicarii Capitularis facta a 4
minori parte Capituli, minime valida evadit per subscri- 5
ptionem litterarum patentium factam a majori parte ejusdem Capituli, quum non sufficiat consensus postea datus a singulis; *Pignatell. consult. canon. tom.* 1. *consult.* 23. *num.*7. *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 4. *q.*552. *per tot.*

Coram quo, & quomodo proponenda sit nullitas electionis Vicarii Capitularis, vide apud *Leuren. de Vicar. tract.* 3.
*c.*4. *q.*554. *per. tot.* 6

ARTICULUS II.

Quod ea, quæ Vicarius Capitularis facere potest, vel non.

VIcarius Capitularis, sicuti Capitulum, Sede vacante,
succedit Episcopo in his, quæ illi competunt de Jure 1
communi, non vero in his, quæ sunt de Jure speciali, sive Delegato. *Communis*, per text. *in cap. Eam te* 7. *de Rescriptis*, *cap. Cum olim* 14. *de Majoritat. & Obedient.* cum similibus: in Vicarium enim Capitularem Canonice electum transfertur tota Jurisdictio Capituli, & Jurisdictio Vicarii Capitularis in supradictis eadem est, quæ fuit Episcopi. *Sacra Congregat. Episcopor. in Reatina* 21. *Novembr.* 1603. apud Nicolium *in Flosculis verb. Vicarius Capitularis n.* 68.

2 Vicarius Capitularis potest concedere Dimissorias ad Ordines infra annum a die vacationis Sedis arctatis ratione Beneficii recepti, vel recipiendi, ut colligitur clare ex Concilio Tridentino *sess. 7. cap. 10. de reformat.* & pluries declaravit expresse *Sacr. Congregat.* & signanter *in Neapolitana* 12. *Januar.* 1604. *& in Alerina* 24. *Jan.* 1653.

3 Et aliquando conceditur facultas Vicario Capitulari, ut etiam infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis possit concedere Dimissorias ad Ordines, cum voto tamen pleni Capituli, ubi pro servitio Ecclesiæ id necessarium esse fuerit judicatum, pro ut *a Sacr. Cong. Episc.* concessa fuit *Vicario Capitulari Antuerpiensis Ecclesiæ* 15. *Mart.* 1598.

4 Arctati ratione *Beneficii recepti* dicuntur illi, qui obtinent aliquod Beneficium requirens servitium personale, ratione cujus de Jure, consuetudine, privilegio, statuto Ecclesiæ, vel fundatione infra annum teneatur se promoveri facere ad illum Ordinem, quem requirit tale Beneficium, Barbosa *ad Trident. citat. sess.* 7. *cap.* 10. *num.* 16. cum pluribus ibi citatis, Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 3. *n.* 2. & alii passim.

5 Arctati autem ratione *Beneficii recipiendi* dicuntur illi, qui habent Jus, seu sunt vocati, aut præsentati ad aliquod Beneficium vacans, seu Capellaniam, quæ requirit actu certum Ordinem, quo illi carent. Barbosa *l. cit. num.* 17. cum aliis ibi allegatis, Monacell. *l. cit. num.* 2. & quod præsentati ad Beneficia dicantur arctati, expresse declaravit *Sacr. Congr. Episcopor. in Squillacen.* 3. *Januar.* 1594. apud Nicolium *l. citat. n.* 70. *vers. Præsentati*, & Monacell. *tom.* 1. *titul.* 1. *formul.* 2. *num.* 22.

6 Post annum vero a die vacationis Sedis Episcopalis potest Vicarius Capitularis Dimissorias ad Ordines quibuscumque suis subditis etiam non arctatis concedere. Colligitur clare ex Concilio Tridentino *cit. sess.* 7. *cap.* 10. & expresse declaravit *Sac. Congr. ejusd. Concil.* apud Garciam *de Beneficiis par.* 5. *cap.* 7. *num.* 93. & Pellegrinum *l. c. subsection.* 2. *num.* 5. & *Sacr. Congr. Episcopor. in Neapolitana* 12. *Januar.* 1604. *& in Aleriana* 24. *Jan.* 1653. apud Nicolium *l. c. n.* 70. ubi declaravit, concedere Dimissorias post annum spectare ad Vicarium Capitularem & non ad Capitulum.

7 Potest Vicarius Capitularis etiam ante lapsum anni concedere licentiam extero Episcopo exercendi Pontificalia in Ecclesiis Diœcesis, & Ordines conferendi Clericis exteris habentibus litteras suorum Episcoporum, non tamen Clericis subditis vacantis Sedis. *Sacr. Congr. Concil. in Brixien.* 16. *Maii* 1705. Barbosa *de Canonicis, & Dignitat. cap.* 42. *num.* 124. Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante, quæst.* 11. Navarr. *consil.* 27. *de temporis Ordinat.* Molfesius *in Summa tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 28. Piasec. *part.* 1. *cap. nu.* 13. *pag.* 39. Marcus Anton. Gennens. *in praxi Archiepisc. Neapolitan. c.* 87. *n.* 33. Marchin. *par.* 6. *c.* 3. *n.* 16. Fornar. *de Ordine c.* 5. *n.* 8. *vers. Quarto nota*, & alii.

8 Potest Vicarius ante lapsum anni obtinenti facultatem a Sede Apostolica de suscipiendo Ordines cum licentia sui Ordinarii, hanc licentiam subordinatam concedere. Navarr. *consil.* 29. *de temporibus Ordinat.* Piasec. *l. c.* Barbosa *l. c. n.* 123. & alii.

9 Potest Vicarius Capitularis dare licentiam Episcopo extero confirmandi, Ecclesias consecrandi, reconciliandi, et alia ad usum Pontificalium spectantia exercendi in sua Jurisdictione. *Sacr. Congr. Episcop. in Nepesina* 15. *Decembris* 1603. apud Nicol. *l. c. n.* 3. et Pellegrinum *l. c. subsection.* 2. *n.* 6.

10 Et ipsemet Vicarius potest Ecclesiam non consecratam reconciliare. *Sacr. Congr. Rit. in Hidruntina* 15. *Decemb.* 1632. apud Bonfadin. *in Thesaur. Eccles. decis. resol.* 51. *n.* 23. et Barbos. *in Summa Collectan.* 712. *n.* 4.

11 Potest Vicarius Capitularis Diœcesim visitare per se, vel per alium, et in visitatione Decreta facere, dummodo sit lapsus annus a postrema visitatione, nec faciat novitates. *Sac. Cong. Episcop. in Lancianen.* 10. *Jun.* 1629. *& Pampilonen.* 3. *Februar. eodem anno in Materanen.* 10. *Decemb.* 1604. cum famulatu, et comitatu solito a Conc. Trid. *sess.* 21. *c.* 3. *de reformat.* præscripto. *Sacr. Congregat. Conc. in Limana* 10. *Maii* 1629.

12 Item potest Diœcesanam Synodum congregare, elapso anno ab altera Synodo ultimo celebrata. Sic decisum fuisse a *Sacr. Congr. Concil.* referunt Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *n.* 8. Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Const.* 4. *Calisti III. sect.* 2. *n.* 143. et alii plures. Vide verb. *Synodus n.* 11.

13 Et eo tempore, quo Synodum celebrat, potest eligere Examinatores Synodales, extra vero illam non potest, sed uti debet electis antea. *S. Congr. Episc. in Neapolitana* 12. *Jan.* 1604.

14 Item Concursum ad Parochiales vacantes tempore Sedis vacantis facere potest, ut poterat Episcopus, servata forma Concil. Tridentin. *sess.* 23. *cap.* 18. *de reformat.* magis idoneum eligere, et approbationem ad Sanctissimum Dominum ejusque Eminentissimum Datarium mittere pro confirmatione electionis. *Sacr. Congr. Episc. in Ravennaten.* 3. *Februar.* 1604.

15 Potest executioni demandare litteras Episcopo per Sacram Congregationem directas, et ab illo non executas. *S. Cong. Episc. & Regul. die* 10. *Apr.* 1615.

16 Vicarius Capitularis potest absolvere a Censuris, et dispensare in Irregularitatibus ex delictis occultis Sedi Apostolicæ reservatis provenientibus, in quibus est id concessum Episcopis a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. Sic *Sac. Congr. Concil.* 3. *Decembr.* 1632. apud Barbosam *de Canonicis, & Dignitatibus c.* 42. *n.* 62. *in fine, & in Summa Apostolic. decis. collectan.* 717. *n.* 5. et Pellegrinum *l. citat. subsection.* 2. *num.* 22.

17 Item potest Vicarius idoneos Parochialibus vacantibus deputare, donec de Rectore provisum sit, et proponere Edicta ad concursum. *Sacr. Congr. Concil.* apud Aldan. *in compendio canonic. resolut. lib.* 1. *tit.* 43. *num.* 46. & Barbos. *in Summa loc. cit. num.* 6. & Pellegrinum *loc. citat. numer.* 25. Vide *supra n.* 14.

18 Item potest sibi substituere Vicarium ad modicum tempus propter ejus absentiam, vel infirmitatem; Hoc enim spectat ad ipsum, & non ad Capitulum. *Sacr. Congr. Concil.* apud Pellegrin. *l. c. n.* 26. & apud Barbos. *in Summa l. c. n.* 9. Vide verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 64.

19 Item potest sine Adjunctis procedere, si Episcopus, dum vivebat, auctoritatem habebat procedendi sine illis; Si vero Episcopus hoc privilegio non gaudebat, ita nec Vicarius Capitularis. *Sacr. Congregat. Concil.* apud Barbos. *in Summa l. c. n.* 7. Garciam *de Benefic. part.* 5. *c.* 7. *n.* 32. & Pellegrin. *l. c. num.* 27.

20 Item potest cognoscere causas Matrimoniales. *Sac. Congr. Conc.* 30. *Maii* 1602.

21 Item potest visitare Moniales non exemptas, exemptas vero non potest; Barbos. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 32. *n.* 71. Garcias *l. c. cap.* 7. *n.* 45. Pellegrin. *loc. citat. num.* 23. & alii passim.

22 Moniales tamen exemptas potest visitare in iis, in quibus datur Episcopis facultas perpetua visitandi tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis; Talis enim delegatio, cum sit facta Episcopis in perpetuum, est pars Jurisdictionis ordinariæ, & sic transit ad Vicarios Capitulares; Barbosa *de Canonic. & Dignitatibus cap.* 41. *num.* 107. *& lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 32. *num.* 31. *in fine*, Molina *de Justitia tract.* 5. *disput.* 11. *n.* 8. Pellegrin. *l. c. n.* 24. & alii passim.

23 Vicarius Capitularis potest conferre illa Beneficia, quorum collatio spectabat ad Episcopum per devolutionem ob negligentiam inferioris. Abbas *in cap.* 2. *num.* 1. *Ne Sede vacante*, Quaranta *in Summa Bullar. quæst.* 10. Pellegrin. *loc. cit. n.* 30. & alii.

24 Item potest in Beneficiorum permutationibus auctoritatem interponere, & consensum præstare, quando collatio partim spectat ad Capitulum, & partim ad Episcopum; non autem in aliis casibus, Garcias *de Beneficiis part.* 11. *cap.* 4. *a numer.* 75. Barbosa *libr.* 1. *Jur. Ecclesiastic. cap.* 32. *numer.* 97. Quaranta *l. c. qu.* 10. Diana *part.* 8. *tract.* 5. *resolut.* 19. Pellegrin. *l. c. n.* 31. & alii.

25 Item potest unire Beneficia in omnibus casibus, in quibus potest Episcopus; Dummodo nihil præjudicetur Juri Episcopali. Garcias *de benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 67. *&* 68. Zerola *prax. Episcop. part.* 1. *verb. Unio* §. 11. *& part.* 2. *verb. Capitulum* §. 4. Quaranta *l. c. q.* 9. *vers. Quæ conclusio*, Pellegrin. *l. c. n.* 32. & alii.

26 Item potest commendare Ecclesias ad tempus donec provideantur. Barbosa *cit. lib.* 1. *cap.* 32. *n.* 94. Molina *de Justitia, tract.* 3. *disp.* 11. *n.* 11. *vers. Licet*, Zerola *loc. cit. part.* 1. *verb. Capitulum* §. *Ad quintum*, Rebuff. *in praxi Benefic. tit. de devolut. n.* 77. *&* 80. Pellegrin. *loc cit. n.* 34. & alii.

27 Item potest dare licentiam ædificandi Ecclesiam, & ut acquiratur Juspatronatus. Pellegrin. *loc. cit. nu.* 35. Lambertin. *de Jure patronat. lib.* 1. *part.* 1. *q.* 5. *art.* 9. Pavinus *de potestat. Capit. Sede vacante part.* 5. *q.* 1. *nu.* 5. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *allegat.* 70. *nu.* 32. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *n.* 79. & alii.

Item

28 Item potest dispensare cum illegitimis etiam ex damnato coitu ad Minores Ordines, & ad Beneficium simplex cum causa. Barbosa lib. 1. Juris Eccles. cap. 32. n. 81.; & part. 2. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 45. numer. 25. Quaranta in summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante quaest. 9. vers. Secundo quaero; Navarr. consil. 31. quod incipit: Ad Capitulum, de temporibus Ordinat. in antiq., & consil. 7. de filiis Presbyter. in novis, & alii.

29 Item potest suspendere, excommunicare, interdicere, privare, & absolvere, cap. His quae in fine, de Majorit. & Obedient. cap. unic. eod. in 6. Pellegrin. loc. cit. num. 40. Rebuff. loc. cit. tit. de devolut. num. 63., & alii apud Dianam part. 8. tract. 4. resolut. 12. Vide supra num. 16. ubi fuit conclusum; posse Vicarium Capitularem absolvere ab omnibus Censuris, & dispensare in omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, a quibus potest Episcopus vigore facultatis Concil. Tridentini sess. 24. cap. 6. de reform.

30 Unde potest Monitoria ad finem revelationis concedere, quia est actus Jurisdictionis necessariae, ut est excommunicationis promulgandae facultas. Sic declaravit Sac. Congreg. Concilii 26. Octobris 1590. apud Pellegrin. loc. cit. num. 56. & tenent Doctores communiter.

31 Item potest gratiam facere subditis, ipsisque remittere poenas per Episcopum mortuum impositas, cum hoc sit de Jurisdictione ordinaria. Riccius tom. 1. Prax. Fori Ecclesiastic. resolut. 302. Novarius in Summa Bullar. tit. de Capitul. Sede vacante num. 12. Marcell. Vulp. in Prax. Eccles. cap. 44. numer. 27. loc. cit. num. 64. Alii tamen apud ipsum loco cit. num. 64. sentiunt contrarium. Unde vide verb. Poena art. 1. num. 64. ubi affertur decretum Sac. Congr. Concilii, & tene sicut ibi.

32 Item dispensare potest in Interstitiis, sicuti potest Episcopus; virtute Concilii Trident. sess. 23. de reform. cap. 11. 13. & 14. ex causis ibi expressis. Sic declarasse Sacram Congregationem Concilii testantur Marcell. Vulp. loco cit. cap. 44. num. 27. Pellegrin. loco cit. num. 47. & alii. Vide verb. Interstitia numer. 12.

33 Item potest statuta facere, quae totam Dioecesim obligent etiam tempore Episcoporum Successorum, donec revocentur. Pavinus de potestate Capitul. Sede vacante part. 1. qu. 6. Marcell. Vulp. cit. cap. 44. num. 16. Zerola loco cit. verb. Capitulum §. 15. Quaranta loco cit. vers. Quaero secunda, Pellegrin. loco cit. num. 42. & alii.

34 Potest compellere Religiosos, qui fuerunt executores Testamentarii, ad reddendas rationes administrationis. Pavinus loco cit. q. 7. num. 6. Azorius Instit. t. moral. part. 2. lib. 3. cap. 39. sub q. 6. Barbosa part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 82. numer. 35. Pellegrin. loco cit. num. 44., & alii.

35 Item potest exigere rationes ab Administratoribus piorum locorum; Quaranta loco cit. vers. Septimo, Pellegrin. loco cit. num. 45. Zerola loco cit. part. 2. verb. Capitulum §. 9. & alii passim.

36 Item potest approbare Confessarios pro Sacramentalibus Confessionibus excipiendis. Communis.

37 Item potest Matrimonio celebrando assistere, & alteri Sacerdoti assistendi licentiam concedere. Communis.

38 Item potest licentiam concedere, ut Novitiis per duos menses ante Professionem possint disponere de suis bonis, & donationem, vel cessionem facere cuicumque voluerint secundum formam Concilii Tridentini sess. 25. de Regularibus cap. 16. Communis.

39 Tandem Vicarius Capitularis potest exercere omnem Jurisdictionem competentem Episcopo de Jure communi ordinario, non autem de Jure speciali, sive Delegato; Succedit enim vice Capituli in totam Jurisdictionem Episcopi, & potest omnia facere, quae sunt Jurisdictionis Ordinariae, nisi expresse prohibita reperiantur, cap. His quae 11. cap. Cum olim 14. de Majoritat. & Obedient. cap. Unic. eod. in 6. cap. Ad abolendam, de Haereticis cap. Penultim. & cap. ultim. de supplenda negligentia Praelator. cum similibus. Et sic tenent Doctores passim.

40 An autem Vicarius Capitularis possit totam dictam Jurisdictionem exercere etiam in illis casibus, in quibus Vicarius Episcopi non posset sine speciali mandato: seu an totam praedictam Jurisdictionem Episcopi transeuntem Sede vacante in Capitulum possit Vicarius Capitularis exercere sine speciali mandato ipsius Capituli, etiam in his, quae speciale mandatum requirunt? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam tenent Guttierez Canonic. quaest. lib. 1. c. 11. n. 10. vers. Id quod hodie, Genuens. in praxi Archiepiscop. Neapolitan. cap. 86. n. 5. Molina de Justitia tract. 5. disp. 12. n. 4. Nicolaus Garcias de Benefic. part. 5. cap. 7. n. 28. Diana part. 6. tract. 7. resol. 41. in princip. vers. Secundo videtur, Et ratio est, quia cum Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 16. arctet Capitulum ad eligendum infra octo dies Vicarium, qui totam Jurisdictionem exerceat, non videtur necessaria alia specialis commissio, & impartitio specialis mandati; Maxime quia per declarationes Sacrae Congregationis Capitulum post electionem Vicarii nullam exercere possit Jurisdictionem, cum post electionem tota Jurisdictio Episcopalis transeat in Vicarium Capitularem privative quoad Capitulum, non cumulative. Sac. Cong. Episcop. in Hydruntina 1. Octobris 1655. & in alia Neritonen. 17. Septembris ejusdem anni. Et Jurisdictio Vicarii Capitularis eadem sit in his, quae sunt Juris communis, quae fuit Episcopi, Sac. Congreg. Episcop. in Reatina 21. Novemb. 1603. Negativam autem sententiam, nempe non posse Vicarium Capitularem facere omnia ea, quae speciale mandatum requirunt, si illud non habeant, nec veniunt vigore Mandati generalis; seu in Vicarium Capitularem non transire ea, quae requirunt speciale mandatum, docent Pellegrinus loc. cit. sub section. 2. n. 67. & alii apud ipsum, Barbosa in Summa collectan. 717. n. 13. ubi ex Decreto Sac. Congr. Concilii dicit, quod Vicarius Capitularis deputatus cum generali commissione, non habet facultatem faciendi illa, quae indigent speciali delegatione, Fagnanus in cap. A nobis 21. num. 49. de sententia excommunicat. dicens sic saepius respondisse Sacram Congregationem Concilii, Pialec. in praxi Episcop. part. 2. c. 1. n. 18. referens sic declarasse Sacram Congregationem Concilii die 5. Decemb. 1632. in una Camenecen. in qua dubitatum fuerat pro parte dicti Episcopi Camenecen. An facultas competens Episcopis vigore Concilii Tridentini cap. 5. sess. 24. de reform. transferatur in Vicarium Capitularem Sede vacante? Et Sac. Cong. Cardinal. Concilii Tridentini Interpretum inhaerendo declarationibus alias factis respondit eam facultatem transferri in Vicarium Capitularem Sede Episcopali vacante; dummodo talis facultas specialiter per Capitulum eidem Vicario tributa fuerit. Et ita etiam tenuit Rota in Maurinensi Pensionis 25. Junii 1626. coram D. Pirovano in fine, & in Burgen. Canonicatus coram D. Gypsio Addit. ad Garciam de Benef. part. 5. cap. 7. num. 29. vers. Sed postea. Et ratio est, quia Concilium Tridentinum nihil disposuit de hoc, sed solum arctavit Capitulum ad constituendum Vicarium infra octo dies, & nihil aliud sancivit; Unde casus omissus remanet in dispositione Juris Communis, quando Lex nova nihil disponit; Ante autem Concilium Tridentinum in Vicarium Capitularem non transibat major potestas, quam in Vicarium Episcopi, ut tradunt Pavinus de potestate Capituli Sede vacante q. 10. 2. part. n. 17 Mandos. in Regul. 24. Cancellar. q. 6. num. 10. Sbroz de Vicar. Episcop. lib. 2. q. 4. n. 5. Quaranta in Summa Bullar. Verb. Capitulum Sede Vacante quaest. 2. num. 15. vers. Circa quam commissionem: ergo ut concludit Pellegrin. loc. cit. n. 47. cessat omnis dubietas, cum etiam accedant praedictae declarationes Sacrae Congregationis Concilii, & Rotae Romanae decisiones; Unde nisi praxis sit in contrarium, non est ab hac opinione recedendum; in praxi autem servari, quod quotiescumque eligitur Vicarius Capitularis, a Capitulo detur illi omnis facultas, quam Capitulum habet, & dare potest, etiam in his, quae speciale mandatum requirunt, fatentur non pauci; adeoque in hoc servanda est praxis, & legitima consuetudo cujusque Dioecesis, ac Provinciae, arg. cap. Cum tanto 11. de consuetudine. Vide verb. Jurisdictio n. 18. ubi conclusum fuit, Jurisdictionem Vicarii Capitularis esse ordinariam.

Non potest Vicarius Capitularis infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis concedere Dimissorias ad Ordines non arctatis, textu expresso in Concilio Tridentin. sess. 7. cap. 10. de reform. 41

Immo neque potest infra dictum annum Dimissorias concedere non arctatis ad primam Tonsuram. Barbosa ad Concil. Trid. in sess. 7. cap. 10. n. 2. Quaranta loc. cit. verb. Capitulum Sede vacante vers. Decimo quaero; Garcias de Beneficiis part. 5. cap. 7. n. 95. Moneta de commutat. ult. volunt. c. 10. n. 173. Riccius decis. 175. n. 2. part. 4. Card. de Luca supra Concil. discurs. 31. num. 32. Ventriglia in praxi par. 2. adnotat. 15. §. 1. num. 32. Pellegrin. loc. c. sub section. 3. n. 4. Majol. de Irregular. lib. 4. c. 2. num. 3. Monac. tom. 3. tit. 2. formul. 3. n. 3. & seq. ubi recedendo a contraria sententia, 42

quam tenuerat *tom. 1. tit. 1. formul. 2. n. 23.* solide probat
43 hanc nostram sententiam, & sic tenent plures alii. Potest tamen dimissorias ad primam Tonsuram concedere iis, qui sunt præsentati a Patronis Laicis ad Beneficia Jurispatronatus ipsorum, ut sic illa obtinere valeant, qui tales præsentati ad dicta Beneficia dicuntur arctati, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii in Squillacen. 1. Januarii* 1694. & tenent supracitati Doctores, & alii passim.

44 Neque potest Vicarius Capitularis infra dictum annum concedere Dimissorias ad Ordines, etiamsi Capitulum habeat Territorium distinctum & exemptum, & pacifice possideat ab immemorabili, & in eo Jurisdictionem ordinariam habeat. Riccius *in Decis. Curiæ Episcopal. decis. 184. part. 4.* Quaranta *loc. cit. vers. Decimo quæro*, Barbos. *supra Concil. citat. sess. 7. cap. 10. num. 14.* Pellegr. *loc. cit. n. 6.* & alii.

45 Vicarius Capitularis concedens infra dictum annum Dimissorias non arctatis incidit in pœnam Interdicti, juxta dispositionem Concilii Trid. *cit. sess. 7. cap. 10.* & non in pœnam Suspensionis per annum juxta *cap. 10. sess. 23.* Barbosa *supra Concil. cit. sess. 7. cap. 10. num. 18.* Molina *de Justitia tract. 5. disp. 11. nu. 4.* Francisc. Leo *in Thesauro Fori Eccles. part. 3. cap. 8. n. 43.* & alii. Ita quod non prohibeatur concedere alias Dimissorias. Rota *in Burgensi Canonicatus 17. Octobris, & 28. Novembris* 1586. *coram Gypsio*.

46 Et dicta pœna incurritur a Vicario Capitulari, quamvis is cui concessit Dimissoriam, usus non fuerit, quia actus jam fuit consummatus quoad Vicarium concedentem, cum per ipsum non steterit sic decisum fuisse *a Sac. Congr. Concilii* referunt Garcias *de Benefic. part. 5. cap. 7. n. 92. in addition.* Barbosa *supra Concil. cit. sess. 7. cap. 10. n. 19.* Marchio. *de Sacrament. Ordinis tract. 1. part. 6. cap. 3. num. 15* Pellegrin. *loc. cit. num. 4.*

47 Sic ordinati cum Dimissoriis Vicarii Capitularis infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis, si in Minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali præsertim in Criminalibus gaudent; Et si in Majoribus remanent suspensi ab Executione Ordinum ad beneplacitum futuri Episcopi, textu expresso *in cit. sess. 7. cap. 10. n. 20., & leg. 1. Juris Ecclesiastic. Univers. cap. 32. n. 131.* ubi ex Marchin. *cit. part. 6. cap. 3. num. 13.* subdit dictam pœnam privationis privilegii Clericalis hodie non incurri, nisi post Judicis declarationem, juxta Constitutionem SS. D. N. Urbani VIII. contra male promotos.

48 Non posse Vicarium Capitularem infra annum dictæ vacationis concedere licentiam Episcopo extero commoranti in Diœcesi, ut ordinet Regulares etiam prævio examine per ipsum Vicarium facto, tenent Barbosa *supra Concil. cit. sess. 7. cap. 10. n. 3. & tract. de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. num. 121. & lib. 1. Juris Eccles. cap. 32. n. 121.* Raguc. *de voce Canon. part. 39. num. 4.* At rectius contarium docet Navarr. *consil. 27. de Temporibus Ordinat.* Quaranta *loc. cit. verb. Capitulum Sede vacante q. 11.* Genuens. *in prax Archiepiscop. Neapolitan. cap. 87. n. 33.* Piasec. *in Prax. Episcop. part. 1. cap. 3. n. 13.* & alii.

49 Licet non possit nunc Vicarius Capitularis Dimissorias ad Ordines concedere infra annum non arctatis, ex nova dispositione Concilii Trid. *sess. 7. cap. 10. & sess. 23. cap. 10. de reform.* Poterat tamen ante Concilium de Jure communi illas concedere indistincte arctatis, & non arctatis, *c. Cum nullus 3. de temporibus Ordinat. in 6.*

50 Dimissoriæ a Vicario Capitulari, sive post annum a die vacationis in casu permisso rite, & recte concessæ non expirant per ingressum novi Episcopi, quia gratia semel obtenta, non expirat morte concedentis, *cap. Si super gratia 9. de Officio Delegati in 6. cap. Si cui 36. de præbend. in 6.* Et sic tenent passim Doctores recte notantes, quod licet de Jure tales Dimissoriæ non expirent, potest tamen novus Episcopus illas per Edictum revocare, sicuti & omnes alias ab Episcopo prædecessore concessas similiter annullare.

51 Quamvis Vicarius Capitularis nequeat infra dictum annum Dimissorias ad Ordines concedere non arctatis, potest tamen expedire intra dictum annum illas Dimissorias, quas Episcopus defunctus nominatim concesserat ante obitum, & morte preveniente non expedierat. *Sacra Congr. Concilii in Mexicana Litterarum Dimissorialium 24. Aprilis* 1700. apud
52 Monacell. *tom. 1. tit. 4. formul. 5. numer. 2.* Talis enim concessio Dimissorialium est gratia, quæ non expirat morte concedentis per Jura adducta *num. antecedenti*.

53 Vicarius Capitularis non potest concedere Indulgentias, Card. Petra *t. 2. Commentar. ad Constitut. 16. Alexandri IV. num. 28.* ubi dicit, quod in hanc sententiam videtur fuisse *Sac. Cong. Conc. sub die 13. Novembris* 1688. ibi: *Dubium Indulgentiarum. Quæritur, An Vicarius Capitularis, Sede Episcopali vacante, facultatem habeat concedendi Indulgentias quas ceteroquin concedere potest Episcopus vivens; Sacra Cong.* Respondit, *Vicarius se abstineat*. Et sic tenent Archidiaconus *in cap. 1. de Pænit. & remissionibus in 6.* Cardinal. *in cap. Accedentibus 12. de excessibus Prælator.* Fagnan. *ibid. n. 7.* Sotus *in 4. dist. 21. q. 1. art. 4.* Lavorius *de Indulgentiis part. 2. cap. 11. n. 52.* Pax Jordan. *tom. 1. lib. 5. tit. 16. n. 27.* Bonacina *tom. 1. disp. 6. de Indulgent. q. 1. punct. 3. num. 21.* Monacell. *tom. 4. suplement. ad 3. tom. num 64.* ubi dicit, quod posset Vicarius Capituli accusari tempore Sedis vacantis ipsum concessisse Indulgentias, quas Episcopus vivens concedere consuevit, nam talem potestatem Vicarium Sedis vacantis non habere constat ex declaratione *Sac. Cong. Conc. 13. Novembris* 1688. quæ dubio propositio respondit: *Abstineat*. Barbosa *part. 3. de Offic. & potestat. Episcopi alleg. 88. numer. 21.* cum Navarr. Selu. Cordub. Ledesma. Torreblanca, Henriq. Suarez, Reginald. Sanctarell. Rhedo, & aliis, contra Silvestrum, Lazarium, Zerolam, Aloysium Riccium, Azorium, & alios, & etiam contra ipsum Barbosam *libr. 1. Juris Ecclesiastic. capit. 32. numer. 91. & tractat. de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. num. 91.* Et ratio nostra est, quia licet concedere Indulgentias sit actus Jurisdictionis, est tamen actus reservatus Dignitatis Episcopali, cum sit de Majoribus; *cap. Accedentibus 12. de excessibus Prælatorum*, ubi Fagnan. *num. 17.* cum pluribus ibi citatis, adeo ut etiam Auctores contrarii fateantur tutius esse, quod Capitulum, seu Vicarius committat alicui Episcopo, ut indulgentias concedat nomine ipsius Capituli.

Vicarius Capitularis, Sede vacante nequit quidquam inno- 54
vare in præjudicium Ecclesiæ, aut Episcopi. *Communis*, textu expresso *in c. Novit ille 1. Ne Sede vacante.*

Neque potest consumere, aut aliquo modo in proprios, 55
vel alienos usus convertere bona, Sede vacante, Ecclesiæ relicta, aut eo tempore collecta; Et si secus fecerit, tam ipse, quam quilibet alius id faciens remanet suspensus ab Officio, & beneficio, non obstantibus quibuscumque privilegiis, statutis, consuetudinibus, textu expresso *in capit. Quia sæpe 40. de election. in 6.*

Neque potest conferre Beneficia spectantia ad solam colla- 56
tionem Episcopi, textu expresso *in cap. Illa 2. Ne Sede vacante.*

Et hoc etiamsi collatio spectaret ad Episcopum cum con- 57
sensu, vel consilio Capituli, quia adhuc Capitulum, Sede vacante, conferre non potest, *cap. Unico §. Cum vero, Ne Sede vacante in 6.*

Potest tamen conferre Beneficia illa, quorum collatio spe- 58
ctat ad Episcopum, & Capitulum simul, textu expresso *in cap. Unico §. Ne Sede Vacante in 6.*

Neque potest supprimere Beneficium, & unire Capitulo. 59
Sic declarasse *Sac. Cong. Concilii super cap. 15. de reform. sess. 24.* refert Pellegrinus *loc. cit. subject. 3. num. 21.*

Neque potest donationem Jurispatronatus confirmare, 60
nam in illa debet necessario intervenire Episcopi consensus, Rota apud Farinac. *decis. 257. n. 1. part. 2. recent. dec. 576. p. 1. recent.* Gratian. *discept. forens. cap. 303. n. 10. cum seq.* Lambertin. *de Jurepatronat. lib. 1. part. 2. q. 1. artic. 2. numer 3. & art. 4. per tot.* Pellegrin. *loc. cit. n. 22.* & alii.

Neque potest substituere novos Examinatores in locum 61
Examinatorum absentium, aut defunctorum, sed curare debet, ut elapso anno alii in locum demortuorum eligantur in Synodo, alioquin pro legitimis non habebuntur, qui superedrunt. *Sac. Cong. Conc.* apud Garciam *de Benefic. in addit. p. 5. c. 2. n. 78.* & Barbosa *in Summa Apostolic. dec. collectan. 717. n. 14.* & Pellegrinum *loc. cit. n. 24.*

Neque potest exequi Commissiones Apostolicas in *forma* 62
dignum, & alias directas Episcopo, vel ejus Vicario Generali intuitu Officii, vel sub nomine Dignitatis. *Sac. Concil. 2. Aug.* 1631. apud Barbos. *loc. cit. num. 11.*

Neque potest expedire dispensationes Matrimoniales dire- 63
ctas Episcopo, & ejus Vicario Generali; *Sac. Cong. Concilii 24. Maii* 1721. apud Barbosam *loc. cit. n. 12.*

Neque potest cognoscere causas confugientium ad Eccle- 64
siam, vel ab illa extractorum. *Sac. Cong. Immun. 25. Februarii* 1633. apud Barbosam *loc. cit. n. 15.*

Neque

65 Neque prohibere potest, ne quis, Sede vacante, promoveatur ad Ordines. *S. Cong. Episcop. in Siracusana* 13.*Martii* 1604.

66 Neque potest licentiam concedere erigendi nova Monasteria, & Conventus. *Sacra Congregat. Episcoporum* 15. *Februar.* 1633.

67 Neque potest suspendere, & iterum examinare Confessarios Regulares ab Episcopo defuncto examinatos, & simpliciter approbatos absque præfixione temporis, vel ad tempus nondum elapsum, propter privilegium, quod habent a Clemente IV. ut sæpius declaravit *Sacra Congr. Conc.* Pellegrin. *loc. cit. n.* 31. & alii passim. Vide verb. *Approbatio art.* 1. *a n.* 54 *ad* 58. ubi affertur dictum privilegium, & dantur citata Decreta.

68 Neque potest, neque debet expedire causas, quæ patiuntur dilationem imminente provisione Ecclesiæ, nisi fuerint sibi specialiter delegatæ, sed relinquere expeditionem novo Episcopo. Sic declaravit *Sacr. Congreg. Episcop. in Neapolitana* 17. *Maii* 1594. *& in Narnien.* 15. *Maii* 1631. *&* 21. *Maii ejusdem anni*. Sic pariter debet tali tempore imminentiæ novi Episcopi abstinere a dandis Dimissoriis, seu testimonialibus ad Ordines. *Sacr. Congregat. Episcopor. in Brixien.* 20. *Novembris* 1654.

69 Adducitur novissima resolutio Sacræ Congregat. Concilii quoad aliqua dubia de Vicario Capitulari in ipsa proposita, ut sequitur.

I. *An Vicario Capitulari Turritano liceat procedere in causis Canonicorum Ecclesiæ Metropolitanæ, tam in Communi, quam in particulari, non obstante illius suspicione, seu recusatione per eosdem Canonicos, seu Capitulum allegata in casu &c.*

II. *An competat Capitulo Metropolitano Turritano facultas recipiendi recusationes Vicarii Capitularis per Diœcesanos Turritanos propositas, seu proponendas, & respective deputandi Arbitros pro admittendis, seu rejiciendis causis earumdem recusationum in casu.*

III. *An præfato Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ licitum fuerit recipere suspiciones, seu recusationes ejusdem Vicarii coram ipso propositas per Rev. D. Antonium Murgiam Rectorem Ecclesiæ Parochialis de Ossi; & Rev. P. Antonium Franciscum Serrum Plebanum Ecclesiæ Parochialis de Osilo in casu &c.*

IV. *An Censuræ relaxatæ per eumdem d. Vicarium Capitularem adversus Archipresbyterum, Decanum, & Canonicum antiquiorem prædictæ Ecclesiæ sustineatur in casu &c.*

Sacra Congregatione Concilii in Turritana 16. *Decembr.* 1724. Respondit.

Ad I. *Affirmative*, *Ad* II. *&* III. *Affirmative Ad* IV. *Negative*.

Et repruposita causa sub dubio: *An, & in qua parte sit standum, vel recedendum a decisis* 15. *Decembris* 1724. *Ead. Sac. Congr. die* 13. *Januarii* 1725. Respondit, *Ad* I. *&* II. *in decisis*. *Ad* III. *recedendum a decisis*. *Ad* IV. *in decisis*.

70 Vicarius Capitularis, Sede vacante, tueri debet Jura Ecclesiæ pro exemptione fructuum spectantium ad Mensam Episcopalem. *Sac. Cong. Immun. in Liparina* 8. *Junii* 1626. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 2.

71 Potest, & debet procedere pro defensione Immunitatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ. *Sacra Congreg. Immunit. in Regien.* 8. *April.* 1642. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 173. *in Mediolanen.* 16. *Aprilis* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 124.

72 Non habet tamen facultatem, quam habet Episcopus in Casibus Bullæ Gregorii XIV. super Immunitate, ideoque cognitio spectat ad Episcopum viciniorem. *Sacr. Congr. Immunit. in Vercellen.* 9. *Novembr.* 1650. *lib.* 4. *Decret. Paulut. pag.* 125.

73 Vicarius Capitularis non habet facultatem, quæ competit Episcopo quo ad Casus Bullæ Greg. Unde jubetur restituere Ecclesiæ Reum homicidii prætensi exceptuati a se extractum, & datur ei facultas denuo extrahendi ad formam Bullæ, & subjungitur, ut denuo conficiat Processum, ac transmittat. *Sac. Cong. Immun. In Calaritana* 30. *Septemb.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 178.

74 Non potest cognoscere super extractione, & violatione Immunitatis Ecclesiasticæ, sed hoc spectat ad Episcopum viciniorem, *Sacr. Congr. Immunit. in Regien.* 19. *Novemb.* 1641. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 161.

Et in prædictis delinquens jubetur accedere ad Urbem. *Sacra Congreg. Immun. in una S. Severini* 29. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *Decr. Vallemani pag.* 577. 75

Etiam jubetur restituere Reum prætensi homicidii exceptuati, quem extraxerat vigore Litterarum ejectionis. *Sacra Congreg. Immunit. in Firmana* 10. *Maii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 45. 76

Vicario Capitulari non licet dare licentiam visitandi loca Immunia. *Sacra Congr. Immunit. in Bobien.* 2. *Martii* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 275. 77

Quare Vicarius Capitularis monetur quia dederit Curiæ Laicæ licentiam exhumandi Cadaver loco immuni pro facienda recognitione. *Sacra Congr. Immun. in Spoletana* 11. *Maii* 1683. *lib.* 3. *Decret. Alt. pag.* 176. 78

Cum Vicarius Capitularis, & Pro-Vicarius ordinaverint extractionem prætensi Rei Assassinii, qui postea per d. Vicarium Capitularem prævia declaratione, quod non deberet frui immunitate Ecclesiastica, traditus fuerat Curiæ sæculari, a qua damnatur in pœnam ultimi supplicii; Sacra Congreg. censuit tam Vicarium, quam Pro-Vicarium, & alios Cooperatores esse incursos in Censuras, & concedit facultatem Episcopo absolvendi omnes coram Capitulo in forma consueta, facta Ecclesiæ læsæ competenti Eleemosyna arbitrio Episcopi, & inhabilitatis ab Officio Vicariatus, & Pro-Vicariatus arbitrio Sacr. Congreg., nec non monitis de Irregularitate incursa. *Sac. Congr. Immunit. in Mantuana* 18. *Martii* 1689. *lib. Decret. Mat. pag.* 62. 79

Vicarius Capitularis, qui cum Curia Laica perquisivit, & extraxit confugitos ab Ecclesia, non solum non est executus suas partes hujusmodi violationes impediendo, sed etiam animum dedit violatoribus, vocatur ad Urbem, & agitur cum Secretario Sac. Congreg. Episc. pro provisione alterius Vicarii. *Sacra Congr. Immun. in Acerren.* 31. *Julii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 974. 80

Vicarius Capitularis extrahere faciens ab Ecclesia Cursorem Curiæ Archiepiscopalis, mandet restitui, & acriter moneatur, reficiat carcerato damna passa, & consulat conscientiæ suæ. *Sacra Congregat. Immunit. in Salernitana* 22. *Januarii* 1652. *lib. Decret. Grim. pag.* 80. 81

Idem Vicarius absolvens Censuratum talem a se declaratum ob violatam immunitatem, reintegret Censuras, & consulat conscientiæ suæ. *Sacr. Congr. Immun. in Squillacen.* 9. *Maii* 1676. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 1243. 82

Injungitur Vicario Capitulari, ut declaret absolutionem a se datam esse nullam, & agitur cum Secretario Sac. Congr. Episc. ut deputet alium Vicarium. *Sac. Congr. Immun. in Aquilana* 14. *Novembr.* 1634. *lib. Decret. Rocci pag.* 434. 83

Cum facultate tamen Sacræ Congreg. potest absolvere a Censuris ob violatam Immunitatem *Sac. Congreg. Immun. in Vercellen.* 20. *Julii* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 206. 84

Non debet impedire confugium. *Sac. Cong. Immun. in Terracinen.* 18. *Novemb.* 1664. *lib. Decret. Rocci pag.* 599. 85

Aliquando jubetur restituere pecuniam sibi erogatam pro excarceratione Sacerdotis. *Sac. Congr. Immun. in Oritana* 12. *Aprilis* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 149. 86

Aliquando ei injungitur, ut mandet nulliter extractum restitui, & deinde extrahat ad formam Bullæ, conficiat Processum, & transmittat. *Sac. Cong. Immun. in Tropien.* 27. *Januar.* 1665. *lib. Decret. Rocci pag.* 117. 87

Vicarius Capitularis Acherontiæ contra Ordines Sanctissimi, & Sacræ Congreg. obediens Litteris Regiis de accedendo Neapolim, declaratur suspensus a Divinis, privatur Vicariatu, & inhabilitatur ad hujusmodi Officia, & ei præcipitur, ut discedat ab Urbe; & Decretum præfatum notificatur tam Nuncio, quam Capitulo per Litteras, quæ ad futuram rei memoriam retineantur in Actis Nunciaturæ, & Curiæ Ecclesiasticæ Acherontinæ, & si non justificaverit allatam legitimam excusationem, inhabilitandus est etiam ad Beneficia. *Sacr. Congr. Immun. in Acherontina* 5. *&* 13. *Julii* 1633. *lib.* 2. *Decret Paul. pag.* 160. 88

Vicarius Capitularis, seu Capitulum Sede vacante non potest conferre Beneficia de Jurepatronatus, quando ex lege fundationis conferri debent uni ex consanguineis, affinibus, concivibus, seu personis ex certa familia, loco, seu Collegio, quia tunc sicuti non potest Sede vacante se ingerere in collatione Beneficiorum liberæ collationis etiam devoluta, cum collatio Beneficiorum in tali casu, etsi jure devoluto, sit 89

sem-

semper liberalitas, & gratia, seu gratificatio erga personam arbitrio conferentis eligendam, sicque non necessaria, sed libera, dum potius uni quam alteri Beneficium conferre potest, quæ est una ex rationibus, ob quas Vicarius Capitularis, seu Capitulum Sede vacante non potest conferre Beneficia ad ordinariam Episcopi collationem spectantia *ex cap. Illas* 2. *Ne Sede vacante*; Ita sequitur quod data hujusmodi Beneficiorum devolutione, collatio ex tali jure non spectat ad Vicarium Capitularem sed ad Sedem Apostolicam vigore Regulæ secundæ Cancellariæ. Sic Rota *in Cremonen. Præpositura* 5. *Apr.* 1683. §. *Hoc posito*, *coram Ursino*, ac ita *in una Calaritana Beneficii* fuit in Curia judicatum per binas sententias conformes *de anno* 1687. *a R.P.D. De Aste*, & 1688. *a R.P.D. de Effectibus*, apud Rigant. *tom.* 1. *in Regul.* 2. *Cancellariæ* §. 3. *n.* 154 & 155. ubi ad id secum adducit Wamea *consil.* 260. *n.* 3. Fermosin. de *Capitul. Sede vacante quæst.* 33. *num.* 5. & *seq.* Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 2. *quæst.* 1. *n.* 21. Gonzal. *ad Regul.* 8. *gloss.* 9. §. 1. *n.* 75. & 77. Marchet. *de Vicar. Capitul. tit.* 32. *n.* 45. & *sequent.* ac alios.

90 Sic etiam quando Testator in fundatione Beneficii jus illud conferendi relinquit Episcopo pro tempore existenti, cum in tali casu agatur de jure speciali, & accidentali, & non de jure proveniente, vel ab ordinaria Episcopi potestate, vel a juris dispositione, non potest tale jus transire in Vicarium Capitularem, ut distinguunt Felin. & cæteri Interpretes, *in cap. Cum olim*, *de Majoritat. & obedient.* Roman. *conf.* 506 *num.* 14. Sbrox *de offic. Vicar. lib.* 2. *qu.* 30. *num.* 3. & *quæst.* 188. *num.* 6. Garcias *de Benefic. par.* 5. *cap.* 7. *num.* 39. & alii. Et ad id facit resolutio Sac. Congr. Concil. *in Clusina die* 10
91 *Martii* 1756. Hinc Beneficii collatio a Vicario Capitulari expleta Titulum coloratum non tribuit. Rigant. *tom.* 3. *in Regul.* 36. *Cancellar. num.* 122. ubi ad id varios adducit Doctores, & Rot. *in Segobien. Canonicatus* 11. *Aprilis* 1704. §. *Altera*, *coram Scot.* confirmat 9. *Maii* 1705. *coram Aasald.*

92 Vicarius Capitular jurisdictionem Episcopalem ad Capitulum devolutam, independenter ab ipso Capitulo exercet. Benedict. XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 2. *n.* 1. Vide *tom.* 2. verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 62. & *sequent.* & supra *art.* 1. *nu-*
93 *mer.* 3. Vicarius Capitularis potest sua auctoritate ordinaria conficere processus super fama virtutum, & miraculorum Servorum Dei; quos conficere potuisset Episcopus. Idem *Ibid. num.* 2. & *de Canonizat. Sanctor. lib.* 2. *par.* 2. *num.* 2.
94 Immo ab ipsamet Sede Apostolica ad Vicarium Capitularem quandoque diriguntur Litteræ Remissoriales pro conficiendis processibus Apostolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem Servorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum Album sunt relati. Idem *ibid. num.* 2, & *cit. lib.* 2.
95 *cap.* 45. *num.* 17. Quamobrem *cit. num.* 2. ingenue fatetur nondum hactenus percipere potuisse, cur Dataria Apostolica dispensationes, quæ ex mente Tridentini *sess.* 22. *de reformat. cap.* 5. extra Curiam committendæ sunt Ordinariis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, numquam consueverit committere Vicariis Capitularibus, quamvis easdem com-
96 mittere soleat Vicariis Generalibus. Plura alia de Vicario Capitulari, Vide *tom.* 2. *verb. Capitulum art.* 3. & supra, ubi abunde de omnibus, & insuper in dict. *tom.* 2. *verb. Con-*
97 *cilium art.* 2. *a num.* 7. *ad* 9. Ubi quod Synodus Provincialis non a Vicario Capitulari Metropolitanæ vacantis, sed ab antiquiori Episcopo suffraganeo est indicenda ex Decreto *Sa-*
98 *cræ Congregationis Concilii in Taraconensi* 13. *Maii* 1604. Et quod absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convocanda est Synodus Provincialis ab antiquiore Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex Decreto *ejusdem Congregationis in Burgen. die* 17. *Aprilis* 1649.

99 Alia de Vicario Capitulari, vide verb. *Capitulum*, & verb. *Ordo*.

100 Vicarius Capitularis, loco defuncti Episcopi, in Missa nominari non debet; Benedict. XIV Constitut. incip. *Ex quo*
101 *primum* §. 20. Vicarius Capitularis in locis Missionum, ubi residerent Episcopi, a Capitulo, vel Parochis, juxta veterem consuetudinem, eligi debet statim ab obitu Episcopi; Idem Constit. incip. *Quam ex sublimi* §. 3. Si vero nullum adsit Capitulum, nec Parochorum numerus, a quibus electio perficiatur Vicarius Generalis defuncti Episcopi, Pontificis auctoritate constituitur Vicarius Capitularis. Idem *ibid.* §. 4. Et Doctoratus necessitas tollitur, dummodo alia requisita in eligendo concurrant.

102 Vicariis Capitularibus per Regnum Neapolitanum, & Vicariis Generalibus ægrotantium Prælatorum ejusdem Regni, quæ cura circa Spolia sit commissa, & demandata; Vide supra verb. *Spolia*.

Vicariis Capitularibus in Regno Neapolitano prohibetur 103
concessio Litterarum dimissorialium pro prima Clericali Tonsura aliisque Ordinibus, etiamsi annus a die vacationis Ecclesiarum elapsus sit, absque speciali facultate Sac. Congregationis. Clemens XI *part.* 1. *Bull. Epist.* 2. & 3. *Sacr. Congr. Episcop. & Regul.*

Nova Additiones ex aliena manu.

NUm Capitulum eligendo Vicarium Capitularem possit 1
aliqua reservare a se ipso exercenda? Affirmant *Pirhing. ad titul. de offic. Vicar. num.* 75. *Pignatell. Consultat. Canon. tom.* 5. *consult.* 59. *num.* 4. *Ventrigl. in Prax. For. Eccles. tom.* 2. *Adnot.* 15. §. 2. *num.* 18. *Ragacc. de Voc. Canon. qu.* 40. *num.* 14.

Tradunt vero Auctores hujus affirmativæ sententiæ, quod 2
si reservatio concernat ea, quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis minime repugnat, ut ipsa exerceantur ab ipso Capitulo; contra vero si reservata sint illa, quæ spectant ad Jurisdictionem contentiosam, debeant hæc a Capitulo alteri delegari.

Negativam vero sententiam tenent *Fagnan. in cap. His*, 3
quæ numer. 72. *de major. & obed. Learen. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 5. *qu.* 565. *num.* 2.

Quod si Capitulum haud potest aliqua sibi reservare Vica- 4
rium Capitularem eligendo, multo minus potest quidquam ad se avocare postquam jam Vicarium Capitularem elegit; *Leuren. ubi supra qu.* 567. *num.* 2.

Ex his etiam patet vera resolutio ad quæstionem, de qua 5
agit Auctor *num.* 40. an scilicet possit Vicarius Capitularis vigore suæ electionis exercere ea, quæ speciale mandatum Episcopi requirerent respectu Vicarii Generalis. Si enim Capitulum nil sibi potest reservare eligendo Vicarium Capitularem, non est quod Vicarius Capitularis opus habeat ullo speciali mandato, sed ut primum electus est potest ea etiam exercere, quæ Vicarius Generalis nonnisi speciali mandato exercere valet; *Leuren. loco citato qu.* 568. *n.* 2., ubi rationem differentiæ tradit.

VICARIUS FORANEUS.

VIcarius Foraneus dicitur ille, qui in certa parte Diœ- 1
cesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituitur, ut ibi Jurisdictionem quamdam exerceat; *cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6. & ibi Glossa verb. *Foraneos*, & alia Glossa *in Clementin. Etsi principalis* 2. *de Rescriptis verb. Foraneo*. Et dicitur *Foraneus*
quia foris, seu extra locum, in quo Sedes Episcopalis repe- 2
ritur, Episcopi vices agit juxta traditam sibi potestatem; Glossa *in cit. cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6. *verb. Foraneos*; & alia Glossa *in cit. Clement. Etsi principalis* 2. *de Rescriptis in casu verb. Nota*.

Episcopus tenetur Vicarios Foraneos in Diœcesi constitue- 3
re, *Concil. Mediolan.* 1. *part.* 2. *tit. de Vicariis Foraneis*, *Sacra Congreg. Episcop. in Trojana* 27. *Martii* 1590. & 10. *Mar-*
tii 1667. Et ad hoc munus Vicarii Foranei eligi, & constitui 4
debent Archipresbyteri, & Præpositi locorum, vel alii in dignitate Ecclesiastica constituti; Sin minus eligi debent Rectores Ecclesiarum Parochialium Diœcesis, quantum possibile erit. *Concil. Mediolan.* 1. *loco citat.*

Vicarii Foranei amoveri possunt arbitrio Episcopi, quoties- 5
cumque voluerit, & puniri possunt, si male se gesserint in Officio sibi demandato. *Concil. Mediolan.* 1. *loc. cit.*

Jurisdictio Vicariorum Foraneorum est omnino limitata, 6
cum concedatur solum pro certa parte Diœcesis, & limitatis locis, ac solum pro certis, & limitatis causis Civilibus ibidem occurrentibus usque ad certam, & limitatam summam, v. gr. quinque scutorum plus minusve, prout libuerit, ne partes pro qualibet levi re cogantur semper se conferre ad Civitatem, & comparere coram Vicario Generali. *Sac. Cong. Episc. in Trojanen.* 27. *Martii* 1590.

In Criminalibus autem non possunt ordinarie se intromit- 7
tere, nisi informationes capiendo, & formando processum informativum, ad effectum illum transmittendi ad Vicarium Gene-

Generalem cum relatione totius facti; *Sac. Congr. Episcop.*
in Mot ibensi 9. junii 1592.
8 Potest tamen ab Episcopo eis concedi, ut se intromittant
in omnes causas Cleri alicujus Oppidi, seu sui limitati Vi-
cariatus, tam Civiles, quam Criminales, & mixtas, exce-
ptis iis, pro quibus pœna corporis afflictiva est imponenda.
Sac. Congr. Episcop. in Tarentina pro Oppido Martina 7. Ju-
lii 1567.
9 Ad Vicarium Foraneum, & non ad Archipersbyterum,
sive Curatum, nisi ipso Vicario absente, spectat dare licen-
tiam laborandi die Festo, & contravenientes mulctare. *Sac.*
Congr. Episcop. in Cerentina 2. Augusti 1594. *& in Materanea*
10 18. *Novembris* 1597. Et talis licentia in scriptis, concedi de-
bet, & non oretenus. *Ead. S. Congreg.* 21. *Augusti* 1615.
11 Pœna pro transgressione Festorum debet esse moderata, &
si fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarii, &
reliquum, si fuerit exactum, restitui. *S. Congr. Episcop. in*
Ravennatensi 16. *Januarii* 1601. *in Bellicastrensi* 1. *Septem*
12 *bris* 1603. *& in Cornetana* 12. *Decembr.* 1624. Neque de-
bet excedere 5. vel 6. Julios in loca pia distribuendos, dedu-
cta tertia parte Executoribus, licet quis deprehensus fuerit
in fraganti post publicatum Edictum. *S. Cong. Episc. in Tar-*
13 *racinensi* 14. *Decembris* 1595. Et tertiam partem pœnæ, seu
mulctæ, quæ a violatoribus Festorum exigitur, deberi Vica-
riis Foraneis, tenet Pellegrinus *Part.* 1. *sect 7. de Vicario,*
Foraneo subsection. unica n. 6. dicens, quod ubique servatur
quod pœnæ prædictæ applicentur Vicariis Foraneis, & eo-
rum Executoribus, & quod sic censuit *S. Congr. Episcop. in*
Theanen. 5. *Februar.* 1591. At hodie attendenda est Taxa
Innocentiana §. *Le pene e molte*, ubi statuitur, quod appli-
centur usui locorum piorum.
14 Vicarius Foraneus ratione sui Vicariatus nullam habet præ-
cedentiam in Choro, sessionibus, & processionibus, & aliis
actibus, & functionibus Ecclesiasticis supra alios Parochos,
Canonicos, & Presbyteros ipso antiquiores, & digniores,
sed debet ipse Vicarius stare, sedere, & incedere in loco suæ
receptionis, & Dignitatis, ac si non esset Vicarius Foraneus,
tam cum Cotta, quam sine illa, non obstante quacunque
ordinatione Episcopi in contrarium præterquam in Congrega-
tionibus, quæ demandato Episcopi singulis mensibus fiunt,
in quibus tamquam Episcopi Delegatus præcedere debet
omnibus, non tamen in Processionibus, Missa, & aliis, quæ
fiunt ante Congregationem *S. Con. Rit. in Brundusina* 17. *No-*
vembr. 1600. *in Oritana, & Catan. ead. die, & anno, in*
Marsicen. Spoletana, & Bononien. 11. *Aprilis* 1601. *in Re-*
gien. 2. *Martii* 1602. *in Tropien.* 25. *Januarii* 1603. *in Neo-*
castren. 12. *Aprilis* 1607. *in Comen. Valevaciæ* 19. *Martii*
1611. *in Nucerina* 25. *Junii* 1611. *in Siracusana* 7. *Julii* 1612.
in Hydruntina Soleti 2. *Martii* 1613. *in Mediolanen. Cerbettæ*
3. *Decembris* 1616. *in Campana terræ Adestæ* 12. *Martii*
1618. *in Messanen. Terræ Castri* 7. *Septembris* 1618. *in Spole-*
tana Terræ Cassiæ 23. *Martii* 1619. *in Salernitana* 27. *Mar-*
tii 1628. *in Neritonen.* 22. *Decembris* 1629. *& in Tranen.* 9.
15 *Aprilis* 1633. & sæpissime alibi. Etiam quacumque consue-
tudine contraria non obstante. *Ead. S. Rit. Congr. in Siracu-*
sana 8. *Junii* 1630.
16 Vicarius Foraneus debet in processionibus, & Choro uti
Cotta, sicut alii Presbyteri, nec ratione sui Officii debet an-
te alios habere Thuris, & Pacis honorem. *Eadem S. Congr.*
Rit. in Traner. 24. *Septembris* 1605.
17 Vicarii Foranei residere debent in locis, ubi constituti fue-
rint, vel in alio non multum distanti. *Sac. Cong. in Trojanen.*
12. *Decemb.* 1646.
Locus autem debet esse, equidem numerosus.
18 Vicariis Foraneis non licet mulctare Clericos, vel Presby-
teros, qui non veniunt ad Horas Canonicas ultra solitum
punctum amissionis distributionum quotidianarum. *S. Congr.*
Rit. in Brundusina 4. *Martii* 1606.
19 Neque possunt Vicarii Foranei contra usum, & consuetu-
dinem Ecclesiæ probibere Canonicis, ne Capitulum faciant
sine sua licentia. *S. Cong. Rit. in Oriea. Cœliæ* 16. *Dec.* 1605.
& ead. S. Cong. 16. *Decemb.* 1616.
20 Vicarius Foraneus, si sit Canonicus, non debet habere ma-
jorem portionem ex funeralibus, quam si esset simplex Ca-
nonicus. *S. Cong. Rit. in Bononien. Castri Joannis 7. Octo-*
bris 1617.
21 Vicarii Foranei, vel alii Rectores non tenentur quidquam
solvere, aut dare Cursoribus, aut aliis Episcopi Ministris
per Diœcesim discurrentibus, sed tantum ministrare debent
cubile, & lumen, & si victum eis præbeant, ab Episcopo
repetere possunt. *S. Cong. Episcop. in Licien.* 5. *Febr.* 1501.
& in Balneoreg. 6. *August.* 1602.
Episcopus in sua Diœcesi concedere debet facultatem 22
etiam Vicariis Foraneis, & Archipresbyteris, ut de consilio
Medicorum impertiri possint indigentibus licentiam vescendi
cibis vetitis, quæ detur omnino gratis, ita ut nec pro scri-
ptura quidquam accipere liceat. *Sac. Cong. Episcop.* 20. *Au-*
gusti 1595.
Non debet Episcopus prohibere Parocho, ne celebret Of- 23
ficium Mortuorum sine interventu Vicarii Foranei. *Sac. Con-*
greg. Episcop. in Cremen. 10. *Junii* 1603
Attenta dispositione Tridentini *cap.* 3. *sess.* 25. *de reform.* 24
non potest Episcopus delegare facultatem Vicariis Foraneis,
sed tantum Vicariis Generalibus concedendi Litteras Moni-
toriales pro rebus deperditis, seu subtractis. *S. Congr. Con-*
cilii 25. *Junii* 1653. Et antea *ead. S. Congr.* 8. *Feb.* 1590. de-
claravit non licere Episcopo hanc facultatem alteri, quam Vi-
cario Generali delegare, neque specialiter, apud Pascuc. *tit.*
de Vic. rio, & Pittonum *Constit, ad Episcopos n.* 1206.
Episcopus præter Vicarium Foraneum non debet retinere 25
in locis Diœcesis alios Patentatos. *S. Cong. Episcop. in Feren-*
tina 4. *Augusti* 1690. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.*
6. *num.* 2.
Vicariis Foraneis obedire debent omnes Curati, & alii 26
Clerici, cujuscumque dignitatis sint, alias per Episcopum
puniri possunt. *Concil, Mediolanens.* 1. *part.* 2. *tit. de Vica-*
riis Foraneis.
Vicarii Foranei habent facultatem in unum congregandi se- 27
mel in mense Presbyteros suæ Regionis, seu loci, ut con-
ferant inter se super difficultatibus Parochiarum, & curis Ani-
marum. *Concil. Mediolanens. l. c.*
Eorum Officium est inquirere de vita, & moribus Cleri- 28
corum, an Parochi, & Presbyteri sui Vicariatus habeant li-
bros, quos habere debent, an observent Decreta Synodalia,
an eorum incuria Divinus Cultus aliquid detrimenti patiatur?
& de his omnibus ad Episcopum relationem facere. *Concilii*
Mediolanens. loc. cit.
Tenentur significare Episcopo Curatos non residentes in 29
sua Regione. *Conc. Mediolanen.* 1. *part.* 2. *tit. de Residentia.*
Vicarius Foraneus dependet a Vicario Generali, nisi spe- 30
cialiter ab Episcopo justa de causa aliquando ab ejus Jurisdi-
ctione eximatur. *Communis*.
Non permittat Episcopus Vicarium Foraneum retinere 31
nonnisi unum Notarium. *S. Cong. Immun. in Spoletana* 16.
April. 1652. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 181.
Vicarii Foranei non habent facultatem extrahendi confugi- 32
tos. *S. Congr. Immun. in Spoletana* 29. *Maii* 1629. *libr.* 1.
Decret. Paul. pag. 139.
Quare quoad extractionem Sacerdotis, & Clerici factam 33
a Vicario Foraneo, Sacra Congr. injungit Episcopo reinte-
grari Ecclesiam, & d. Vicarius consulat conscientiæ suæ.
S. Cong. Immunit. in Theanen. 19. *Februarii* 1704. *lib.* 3. *De-*
cret. Vallem. pag. 558.
Vicarius Foraneus ob datam licentiam extrahendi ab Ec- 34
clesia pro facienda recognitione corporis delicti contrahit ex-
communicationem *S. Cong. Immun. in Urbevetana* 31. *Au-*
gusti 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 213.
Idem contrahit Irregularitem, & pro dispensatione remitti- 35
titur ad Sac. Cong. Concilii. *Sac. Cong. Immun. ibid.*
Aliquando tamen conceditur eidem facultas extrahendi a 36
locis immunibus ad sex menses, & pro arbitrio Episcopi, ita
tamen ut extracti ducantur ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ.
Sac. Cong. Immun. in Camerinen. 19. *Novembr.* 1630. *lib.* 2.
Decret. Paul. pag. 64.
Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa parte Diœcesis 37
extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Epi-
scopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quamdam exer-
ceant; *cap. Romana* 1. *de Offic. Ordinarii in* 6. Et ab ipsis ap- 38
pellari potest ad Episcopum. Bened. XIV. *de Syn. D. lib.* 3.
cap. 3. *num.* 5. Antiquissimi sunt, & origo eorum ad Chore- 39
piscopis enim suffecti sunt Archipresbyteri, Archidiaconi,
& Decani rurales. Idem *ibid. num.* 7. Vide *de Chorepiscopis* 40
tom. 3. *verb. Episcopus art.* 1. *n.* 36. *ad* 41. ubi qui ipsi fue-
rint, quod eorum Officium, & quare ab Ecclesia sublati? 41
Vicarii Foranei in Italia etiam ante S. Carolum Borromæum 42
esse cœperunt, ut in aliis locis. Idem *ibid. num.* 8. contra
aliquos aliter sentientes; Sed minorem in Italia obtinent ju-
risdictionem. Idem *ibid. num.* 9. Si Parochi sint, Synodo 43
Diœce-

44 Diœcesanæ intervenire debent. Si non sint, tenentur, si Episcopus eos vocet, idque expediat, quoniam ab istis tamquam oculatis testibus melius, quam a Vicario Generali certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis partibus occurrunt, & aliquam fortasse Sanctionem exposcunt. Idem *ibid. num.* 10.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 A Vicario Foraneo distingui debet is, qui extra Urbem cum aliqua delegatione universitatis causarum ab Epi-
2 copo constituitur. Ille enim nec in Personam, nec in dignitate constitutus censetur, nec præcedentiam ratione officii supra alios Presbyteros obtinet; *Monacell. in Formul. Legal. pract. part.* 1. *tit.* 1. *num.* 2. *& sequent. Schmier. Jurisprud. Canon. Civil. lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 6. *sect.* 4. *in supplement.*
3 *q.* 1. *num.* 3. ubi quod solet deputari pro levibus dumtaxat & modicis causis.
4 Hic vero majorem dicitur habere prærogativam, & juris-
5 dictionem, Quinimmo si deputatus sit ad universitatem causarum perinde ac ille qui residet in Urbe, dici poterit Vicarius Generalis, & sic in dignitate constitutus capaxque delegationis Apostolicæ; & id quia Vicarium Generalem non facit qualitas loci, sed generalitas causarum; *Sbroz. de Vicar. Episcop. lib.* 1. *q.* 20. *n.* 11. *Schmier loco mox citato*, ubi quod „ Si rescriptum aliquod Pontificium ad Vicarium „ Generalem dirigatur in materia gratiosa, erit in arbitrio Im„ petrantis cuinam illud præsentare velit, poteritque electus „ ab Impetrante Vicarium ad exequutione privative pro„ cedere.

VICARIUS GENERALIS EPISCOPI.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt ejus esse, constitutionem, & Jurisdictionem.

1 Vicarii Generalis nomine intelligitur ille, qui constitutus est ab Episcopo cum Generali potestate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipse Sedem habet, ac Jus dicere solet, ita ut censeatur idem esse Auditorium utriusque, *cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 54. *n.* 127. cum plurimis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *num.* 16. & alii plures. Vide *infra num.* 9.

2 Vicarius Generalis Episcopi in Jure appellatur etiam Officialis, *cap. Cum in generali* 3. *de Officio Vicarii in* 6. ibi: *Officialis, aut Vicarius Generalis Episcopi*, & concordat *cap. Cum nullus* 3. *de temporibus ordinat. in* 6. ubi ille ipse, qui antea dicebatur *officialis Episcopi*, paucis interjectis lineis vocatur ipsius in spiritualibus *Vicarius Generalis*.

3 Episcopus potest constituere Vicarium Generalem absque consensu, vel consilio Capituli. *Communis*. Sic approbante praxi, & consuetudine universali, quæ in talibus est servanda. *Cap. Ea noscitur* 6. *de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli.*

4 Immo Episcopus non tantum potest, sed etiam ordinarie tenetur Vicarium Generalem constituere, Abbas *in capit. Quoniam* 14. *n.* 3. *de Officio Ordinarii*, Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *n.* 65. Bald. *in l. Aliquando n.* 1. *in quarta oppositione, ff. de offic. Proconf.* Lancellot. *Inst. Canonic. lib.* 1. *tit. de offic. Vicar. in Glossa verb. Non potest*, Covarruv. *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 20. *n.* 4. & plures alii quos allegat Barbosa *de Offic. & potest. Episcopor. part.* 3. *allegat.* 54. *n.* 125. & Pellegrin. *Part.* 1. *sect.* 2. *de Vicario Generali Episcop. sub sect.* 5. *n.* 1. per text. *in cap. Volumus* 2. *& cap. Quia in quibusdam* 4. *dist.* 89. *cap. In nova* 16. *q.* 1. *cap. Quoniam* 14. *cap. inter cetera* 15. *de officio Iudicis Ordinarii.*

5 Dicitur autem notanter *Ordinarie*, quia si Episcopus velit causas per se tractare, sitque peritus Jurista, & per se sufficiens ad eas se solo expediendas, præsertim si Episcopatus non sit amplus, cogi non potest ad constituendum Vicarium Generalem, ut pluries tenuit Rota, & signanter *in Calaguritana Fructuum* 18. *Martii coram Cavalerio*, *in Valven. & Sulmonen. Præeminentiarum* 18. *Junii* 1654. *coram Emerix Decano, & in eadem Valven. coram eodem Emerix* 11. *Martii* 1695. & quod Episcopus non possit coarctari ad retinendum Vicarium, expresse declaravit *Sacr. Congr. Concilii* 11. *Februarii* 1696. approbando dictum votum Rotæ editum 18. *Junii* 1694. *&* 11. *Martii* 1695. *coram d. Emerix in Valven. Præeminentiarum* apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 1. *n.* 6. & apud Piton. *Constitut. ad Episcopos n.* 1954. & tenent Doctores plurimi allegati a Barbosa *l. c. n.* 125. a Pellegrino *l. c. n.* 5. Reiffenstuel *l. c. n.* 66. aliique passim.

Secus vero foret, si Episcopus non esset peritus Jurista 6 vel ob vastitatem Episcopatus, & ingentem causarum molem, aut ob aliam causam non esset sufficiens per se ipsum solum ad omnia commode expedienda, quia tunc, ut dictat ipsamet ratio naturalis, teneretur Episcopus Vicarium Generalem constituere, ut sæpe Sacra Congregatio diversis temporibus præcipere consuevit, alioquin mittitur illi ab Urbe, vel aliunde Vicarius pro tali Officio exercendo, vel cum Brevi Apostolico, vel cum Litteris Sacræ Congregationis, vel cum Patente Episcopi, quia fuit ad hoc compulsus, ut referunt Nicolius *in Flosc. verb. Vicarius Generalis sub n.* 39. Pellegrin. *loc. c. n.* 8. & alii.

Qui insuper notant, quod talis Vicarius missus ab Urbe 7 supradictis modis, est vere Vicarius Apostolicus, & Jurisdictionem habet privative quoad Episcopum, nec Episcopus illum removere potest. *Sac. Cong. Episcop. in una Civitatis Castellanæ* 2. *Aprilis* 1591. *in Mediolanen.* 8. *Februarii* 1594. *in Savonen.* 17. *Septembr.* 1605. *in Bisinianen.* 18. *Martii* 1632. *in Motulen.* 5. *Augusti* 1650.

Episcopus potest etiam binos Vicarios Generales æque 8 principales, seu in solidum constituere, maxime si Diœcesis sit multum ampla, ut sic expeditioni causarum facilius consulatur, cum facilius expediantur causæ per plures, quam per unum, *cap. Quoniam, de officio Ordinarii, cap. Ad hæc, de officio Archidiaconi, cap.* 1. *De celebratione Missarum, Clementin. Et si principalis, & ibi Glossa verb. Principalis*, ac Cardinalis, & Imola *de Rescriptis, cap. Prudentiam*; ubi Abbas *num.* 10. *de Officio Delegati*, Ugolin. *de Officio, & potest. Episcopi cap.* 4. §. 6. *num.* 4. Barbosa *citat. allegat.* 54. *numer.* 126. Rebuffus *in praxi Benefic. titul. Forma Vicariatus numer.* 203. Zerola *in prax. Episcop. part.* 1. *verb. Vicarius numer.* 1. Sbroz *libr.* 1. *quæst.* 50. *num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 67. Pellegrin. *l. citat. num.* 10. & alii. Notantes tamen 9
quod eos constituere debet in eodem loco, ubi Sedem habet; Nam Generalis Vicarius dicitur ille, qui constitutus est ab Episcopo cum Generali potestate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipse Sedem habet, ac Jus dicere solet, ita ut censeatur idem esse Auditorium utriusque, *cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. Bartolus *in l.* 1. *in fine, ff. Qui & a Quo appelletur*, Maranta *de Ordine Iud. part.* 1. *disput.* 5. *num.* 8. Sbroz *libr.* 1. *quæst.* 28. *num.* 7. *& quæst.* 69. *num.* 2. Pellegrin. *l. c. num.* 11. Reiffenstuel *l. c. num.* 16. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 127. cum pluribus ibi allegatis.

Ampliatur prædicta conclusio, ut possit Episcopus plures 10 habere Vicarios Generales, si ita servetur de consuetudine. *Sacr. Congregat. in Lancianen.* 24. *Mart.* 1599. *&* 21. *Febr.* 1614. apud Quarant. *verb. Capitulum Sede vacante*, Nicol. *in Flosculis verb. Vicarius Generalis num.* 40. & Pellegrinum *l. c. n.* 12.

Et a fortiori si habeat plures Civitates, seu Diœceses uni- 11 tas, nam tunc debet in unaquaque tenere suum Vicarium Generalem. *Sacr. Congregat. Episcop. in Sutrina* 7. *Jun.* 1594. apud Nicolium *l. c. sub num.* 40. Pellegrinum *l. c. num.* 13. Pitton. *Constitut. ad Episcopos num.* 1915. quamvis ipse fortasse inadvertenter ex Pascuc. referat dictum Decretum *de anno* 1654. 7. *Jun.*

Et præsertim si dictæ Ecclesiæ, seu Diœceses unitæ inter 12 se multum distent, quia si una ab altera notabiliter distet, debet Episcopus Vicarium Generalem in Diœcesi, in qua non residet, deputare, ut respondit *Sacr. Congregat. Concil. in Gerunden. & Cariaten.* 2. *Octobr.* 1706. in qua distantia triginta Millarium notabilis ad hunc effectum reputata fuit, ut habetur apud Monacell. *in Appendic. ad part.* 2. *Decision.* 4. *in fine*, & apud Pittonum *l. c. n.* 2156.

Quam tamen Rota *die* 5. *Maii* 1660. *in Valven. Præeminentiarum coram Taja decis.* 1. *num.* 2. inter impressas apud Monacell. *in Appendic. ad part.* 2. & refert etiam Pitton. *l. cit. num.* 1325. expresse tenuerit, quod possit Episcopus duarum Ecclesiarum unitarum in uno tantum Episcopatu Vicarium Generalem constituere, ad quem accedere teneantur subditi utrius- 13

utriusque Diœcesis, quod & confirmat eadem Rota *in eadem Valven.* 18. *Jun.* 1694. *coram Emerix decis.* 3. *num.* 1. apud Monacell. *l.c.* ubi dicit, quod id tradit Cardinal. *in Clementia.* 2. *quæst.* 2. *de Rescriptis*, Sbroz *de Offic. Vicar. lib.* 1. *par.* 1. §. 2. *sect.* 2. *subsect.* 5. *num.* 5. Melphiten. *ad Gratian. disceptat.* 655. *num.* 4. Cardinal. de Luca *de Jurisdiction. disc.* 22. *num.* 10. & *de Præeminent. disc.* 7. *num.* 21. Posth. *de manutent. Observat.* 53. *num.* 9. Barbosa *de Offic. & potestat. Episcop. part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 129. *& sequen.* Frances de *Ecclesiis Cathedralibus cap.* 8. *num.* 378. *&* 384. Rota *decis.* 418. *num.* 3. *coram Cavalerio*, *& decis.* 2138. *num.* 12. *& sequen.* & signanter *num.* 16. *coram Coccino*. Et ratio est, quia licet duæ sint materiales Ecclesiæ, formaliter tamen ratione unionis habentur pro unica, *cap. Primo*, *Ne Sede vacante*, *cap. Sicut unire*, *de excessibus Prælator.* Innocent. *in cap. Novit in fine*, *de Offic. Legat.* Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. §. 7. *num.* 29. Rota *decis.* 471. *num.* 2. *coram Remboldo*. Hæc Rota *l.c. num.* 1. ubi *num.* 2. sic subjungit: „ Immo „ quod plus est, potest etiam nullum habere Vicarium, & „ negotia explere per semetipsum, ut *in dicta decis.* 418. *numer.* 19. *coram Cavalerio*. Et *ibidem num.* 3. sic addit: „ Potest enim Episcopus in quacunque parte suæ Diœcesis „ Tribunal erigere, & subditorum causas cognoscere; cap. „ cum Episcopus, ibique Doctores de Officio Ordinarii in 6. Mandos. *consil.* 27. *num.* Bertachin. *de Episcop. part.* 5. *lib.* 4. *quæst.* 38. *num.* 6. „ Nec sic per indirectum cogi debet alibi, „ quam in loco suæ residentiæ, vel consueto Vicarium retinere, vel mittere contra mentem Sacri Concilii Tridentini „ *sess.* 25. *de reformat. cap.* 6. ibi: „ In ejus domo, „ aut consueto Tribunali procedere teneatur; Nec applicantur auctoritates, & Decreta Sacræ Congregationis Concilii in contrarium allata, quia intelligenda, ac recipienda „ sunt, prout etiam pleraque loquuntur in casu, quo subsit „ consuetudo retinendi distinctum Tribunal, ac Vicarium „ in utraque Diœcesi, aut maxima sit inter unam, & alteram „ distantia locorum „.

14 Et idem iterum confirmavit eadem Rota *in eadem Valven.* 11. *Mart.* 1695. *coram eodem Emerix Decano decis.* 4. *num.* 1. 2. *&* 3. apud Monacell. *l.c.* ibi: „ Quo enim ad secundum „ certum est, quod duæ Ecclesiæ vigore unionis etiam æque „ principalis existentes sub uno Episcopo (quidquid sit respectu ipsarum Ecclesiarum, quæ conservant singula suam „ essentiam, præeminentias, ac privilegia secundum auctoritates in contrarium allegatas) respectu Episcopi habentur „ pro unica cap. 1. Ne Sede vacante, cap. Sicut unire, de „ excessib. Prælator. Rota *in Ampuriea, seu Civitaten. Unionis* 10. *Jun.* 1636. §. *Quoniam vers. quoad Episcopum*, *coram Reverendissimo Dom. Archiepiscopo Mediolanen.* & ideo sufficit, quod Episcopus unum tantum Vicarium Generalem deputet pro ambabus Diœcesibus, ut præter vetustiores auctoritates in decis. relatas ex modernioribus tradunt Pellegrin. *in prax. Vicar. part.* 1. *sect.* 2. *subs.* 5. *num.* 5. Merol. *in Theolog. moral. part.* 3. *disput.* 6. *cap.* 6. *dub.* 9. *num.* 73. Ventrigl. *part.* 2. *in praxi Eccles. annot.* 14. §. 1. *num.* 4. Idque procedit, nedum quando Episcopo residet in Diœcesi, verum etiam, quando abesse cogitur ab illa; nam in utroque casu militat eadem ratio unicitatis Ecclesiarum, seu Diœcesum quoad semetipsum; Immo sicuti, ubi residet, nec arctatur ullum retinere Vicarium Generalem, sed potest per se solum causas cognoscere, ceteraque explere negotia suæ Diœcesis, ut dixit Rota *decis.* 418. *sub num.* 10. *coram Cavaler.* ita etiam absens unum duntaxat Vicarium Generalem relinquere valet, qui vices suppleat sui ipsius. Nec subsistit peculiaris consuetudo Episcoporum Valven. seu Sulmonen. retinendi duos Vicarios Generales in utraque Diœcesi, ex Ughell. *in Ital. Sacr. tom.* 1. *fol.* 250. *tit. Valven. & Salmonen. Episcopi*, quia hic non loquitur nominatim de Vicario Generali, sed de Vicario Vicesgerente, & sic etiam intelligi valet de Vicario Faraneo. Ultra quod quatenus etiam constaret quod quandoque Episcopus pro unaquaque Diœcesi deputasset Vicarium Generalem, ex deputationibus hisce, tanquam mere facultativis, nulla adversus ipsos allegabilis est consuetudo, sive præscriptio, ut per Rotam *dec.* 306. *n.* 3. *cor. Caputaquen. & dec.* 418. *n.* 9. *cor. Cavalerio*.

25 Episcopus non debet habere plura Tribunalia, vel plures Vicarios juxta numerum Dominiorum, ad quæ Diœcesis se extendit. *Sacr. Congregat. Episcop. in Aquensi* 16. *Februar.* 1604. apud Nicolium *in Flosculis verb. Vicarius Generalis numer.* 40. *in fine*, apud Pellegrin. *l.c. num.* 14. Nisi tamen alicubi ob justas, & graves causas haberetur ad id specialis concessio, seu provisio Apostolica, aut consuetudo legitime præscripta.

Vicarius constitutus in aliquo loco, vel parte Diœcesis 16
cum facultate generali pro omnibus causis ejusdem loci, vel
partis, est solum delegatus, non autem Vicarius Episcopi
Generalis; ideoque litteras Apostolicas exequi non potest.
Sic *Sacr. Congregat. in una Nullius* 22. *Decembr.* 1628. apud
Nicol. *l.c. n.* 48.

Episcopus nequit creare Vicarium Generalem, antequam 17
possessionem Episcopatus apprehendat, quamvis fuerit per
Papam pronunciatus Episcopus. Barbosa *citat. allegat.* 54.
num. 3. Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *q.* 2. Nicolius *l.c. n.* 39.
& alii passim.

Episcopus debet in Vicarium eligere Clericum saltem pri- 18
mæ Tonsuræ, non vero Laicum; Nam Laicis non licet Ec-
clesiastica tractare negotia, *cap. Decernimus* 2. *de Judiciis*,
cum similibus, Barbosa *cit. allegat.* 54. *n.* 4. cum communi
aliorum.

Clericus conjugatus licet cum unica, & virgine, non po- 19
test esse Vicarius Generalis Episcopi. *S. Cong. Episc. in Tra-
guriensi* 11. *Septemb.* 1612.

Et multo minus Bigamus, *c. unic. de Cler.* 20. *conjugat.* 20
in 5.

Nec Regularis potest esse Vicarius Generalis Episcopi. 21
Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. in Asculana 15. *Jan.*
1597. *in Motulana* 8. *Maii* 1615. *in Spalatensi* 12. *Aprilis*
1619. & sæpe alibi. Nisi cum aliis requisitis habeat etiam 22
licentiam Apostolicam degendi extra Claustra *S. Congregat.*
Episcop. in Caputaquen. 18. *Novemb.* 1593.

Vel nisi sit Abbas, qui habeat Jurisdictionem quasi Epis- 23
copalem in personas seculares; Nam hic potest deputare Vi-
carium Monachum Jurisperitum; Quod si talem non habeat,
debet tenere Vicarium Clericum Secularem Doctorem; Et
si id minus fieri possit, potent facere Vicarium Monachum
non Doctorem assignando ei Doctorem pro Assessore, sine
cujus consilio nihil facere possit, quod requirat altiorem in-
daginem. *S. Congr. Episc. in Calagaritana* 13. *Dec.* 1602. *&*
21. *Novembr.* 1605. apud Nicolium *l.c. sub n.* 34. Vide *infra*
n. 40.

Et Sacra Congregat. Episcop. aliquando concessit licentiam 24
assumendi Regulares in Vicarios Episcopales Cœlestinos, &
etiam Dominicanos, ut *in Puteolana* 3. *Februar.* 1593. *in Tra-
guriensi* 15. *Jul.* 1606. *& in Vistana* 16. *Novembris ejusdem*
anni apud Nicol. *l.c.*

Vicarius quoque Patriarchæ Latini Constantinopolitani solet 25
esse de Minoribus de Observantia. *S. Congr. Episcop. & Regul.*
21. *Dec.* 1619. apud Nicol. *l.c.*

Vicarius Generalis in Regnis Hispaniarum non potest esse, 26
nisi qui in Ordine Sacerdotali est constitutus. Urban. VIII.
Const. incip. *Decet Romanum*.

Vicarius Episcopi, vel Sede vacante, non potest esse 27
Parochus habens Curam animarum. *Sacr. Congregat. Concil.*
sub die 12. *Maii* 1629. apud Barbosam *in Summa Apostol. De-
cis. verb. Vicarius Generalis Episcopi num.* 3. Et maxime si cu-
ram animarum habeat extra Civitatem, & multo magis, si
extra Diœcesim, non potest esse Vicarius, ut decrevit sæpe
sæpius *Sacr. Congregat. Episcop.* apud Nicol. *l.c. num.* 37. *&*
in compendio Episcop. verb. Vicario num. 7. ubi dicta decreta
congerit; Generaliter enim esse Parochum, & Vicarium sunt
Officia male compatibilia in eadem persona. *S. Congregat.*
Episcop. in Messana 19. *Januar.* 1603. Ex eo quod ut quis
bene exerceat alterum ex dictis Officiis, alteri necessario
deesse cogitur. *S. Congregat. Episcop. in Sutrina* 16. *Novem-* 28
bris 1640. Neque potest Vicariatum retinere ex eo quod ha-
beat Coadjutorem in Parochia. *S. Congr. Episcop. in Albin-
ganen.* 8. *Jun.* 1621. apud Nicol. *in Flosculis l.c. sub n.* 37.

Vicarius Generalis esse non potest nepos, vel filius fratris 29
Episcopi. *Sacr. Congregat. Episcop. in Hostunen.* 19. *Septem.*
1577. *in Marana* 4. *Februar.* 1611. *in Tranen.* 17. *Jan.* 1662.
in Meliten. 18. *Jun.* 1624. & sæpe alibi.

Nec frater, præsertim si non est Doctor. *S. Congregat.* 30
Episcop. in Comensi 2. *Decembr.* 1578. *in Messana* 11. *Januar.* 31
1600. Immo laudatur, qui nec patruelem vult habere Vica-
rium. *S. Congr. Episcop. in Tarentina* 6. *April.* 1611. Nec 32
alium consanguineum, *Sacr. Congr. Episcop. in Arianen. de*
anno 1636. apud Nicol. *in Flosculis l.c. sub n.* 35.

Nisi hoc Sacra Congregat. ad aliquod tempus concedat
propter bonas qualitates subjecti, ac aliorum idoneorum pe- 33

nuriam. *S. Congr. Episc. in Nullius Piscia 1. Oct.* 1655.

34 Originarius Civitatis, vel Diœcesis non potest esse Vicarius, nam propter consanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias potest deviare a recta Justitia, & se reddere partibus suspectum. *S. Congregat. Episcop. in Hostunen.* 28. *Jul.* 1587. *in Spalaten.* 9. *Mart.* 1593. *in Senegallien.* 10. *Februar.* 1598. *in Sutrina* 16. *Novembr.* 1640. *in Melphiten.* 11. *August.* 1645. *in Fundana* 25. *Maii* 1646. & pluribus aliis omissis. *in Monopolitana* 21. *August.* 1711. Ponente Cardinal. Grimaldo, & sæpissime alibi, uti adducit Ursaya *tom.* 3. *decis.* 8. *num.* 11. & sequentibus. Et novissime statutum fuit in Concilio Romano celebrato sub Benedicto XIII. anno 1725. ubi *tit.* 8. *Cap.* 2. sic expresse habetur: „ Episcopi præterea „ in Vicarios generales suos Fratres, aut Nepotes, aut pro- „ priæ Episcopalis Urbis Cives non eligant.

35 Solet tamen Sacra Congregat. sæpe dispensare, ut Episcopus præsertim residens tenere possit Vicarium Diœcesanum: Dummodo non det occasionem querelarum, & hoc multis de caussis, & signanter si Episcopus adhuc extraneum idoneum invenire nequiverit. *S. Congr. Episcop. in Melphiten.* 11. *August.* 1645 *in Fundana* 25 *Maii* 1644 *in Tropien.* 25 *Januar.* 1650 Item si Vicarius exterus non tam cito possit accedere. *Sacr. Congr. Episc. in Melphiten.* 9 *Octobr.* 1645 Item propter tenuitatem fructuum Ecclesiæ. *S. Congr. Episcop. in Sutrina* 7. *Decembr.* 1640. Item propter aeris intemperiem. *S. Congr. Episcop. in Fundana* 29 *Septembr.* 1645 Item propter notitiam bonarum qualitatum talis Vicarii Diœcesani, qui sit eximius in regimine. *S. Congr. Episcop. in una Montis Falisci* 4. *Sept.* 1648 *& in una Civitatis Plebis* 4. *Mart.* 1649.

36 Pœnitentiarius non potest esse Vicarius Generalis, ne suspicionem ingerat, quod in administratione Justitiæ utatur scientia Confessionis, nisi tantæ sit apud omnes bonæ famæ, & opinionis, ut excludatur hujusmodi suspicio. *S. Cong. Episc. in Ariminen.* 28 *Jan.* 1613.

Ut quis possit constitui Vicarius Generalis, debet esse ætatis
37 saltem 25 annorum. Azorius *Institut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *Cap.* 43 *quæst.* 10 Alzed. *de præcellent. Episcop. Dignit. part.* 2. *quæst.* 2 *numer.* 3 Nicolius *in Flosculis l. citat. num.* 29 Barbosa *citat. allegat.* 54 *sub num.* 3 Homobon. *de humana vita statibus Cap.* 7 *vers. Ætas*, ubi etiam addit nec posse Episcopum dispensare super minori ætate sui Vicarii Generalis.

Item debet esse Doctor, vel Licentiatus in Jure Canonico,
38 *Sacr. Congr. Episcop. in Polignanen.* 28 *August.* 1582 *in Triventina* 6 *Octobr.* 1645 & sæpissime alibi; Unde si ad Sacram Congregationem Episcop. habeatur recursus contra Episcopum non retinentem Vicarium Jurisperitum, solet ipsa demandare, ut retineat Vicarium Generalem Doctorem, ut testatur Monacell. *part.* 2 *tit.* 16 *formul.* 2 *num.* 3 Et hoc præcipue locum habet, quando Episcopus ipse Theologus est, & non Jurista. *Sacr. Congr. Episcop. in Arben.* 23 *April.* 1591 Ne semper indigeat Assessore. *Sacr. Congr. Episcop. in Cajacen.* 11 *Maii* 1594 *& in una Montis Falisci* 12 *August.* 1650 Nec sufficit esse Theologum. *Sacr. Congr. Episcop. in Surrentina* 15 *Nov.* 1605 Et interim donec provideatur, datur Doctor pro Consultore, *ibidem*.

Aliquando tamen Sacra Congregat. Episcop. concessit pos-
39 se Episcopum tenere Vicarium non Doctorem, alias tamen idoneum, præsertim dum Episcopus Jurista residet. *Eadem Sacr. Congr. in Traguriien.* 15 *Jun.* 1590 *& in Orien. seu Oritana* 29 *Mart.* 1593.

Item Vicarii Abbatum debent esse idonei Doctores si Juris-
40 dictionem exerceant extra Monasterium. *Sacr. Congregat. Episc. & Regul. in Calaritana* 23 *Decembr.* 1603 Vide *supra num.* 23.

41 Vicarius Generalis Episcopi habet Jurisdictionem ordinariam, & non delegatam. Sic colligitur *ex Cap. Non putamus* 2 *de consuetudine in* 6 *& Cap. Romana* 3 §. 1 *de Appellat. in* 6 ac tenet expresse Glossa *in citat. Cap. Romana. verb. Generaliter*, & alia Glossa *in Cap. Licet verb. Officialem, de Officio Vicarii in* 6 Nicolius *in Flosculis verb. Vicarius Generalis numer.* 45 Pellegrin. *in Praxi Vicar. part.* 1 *sect.* 2 *subsect.* 3 *a num.* 1 *ad* 6 ubi, pluribus adductis, id solide probat, & solvit contraria. Statim enim ac ab Episcopo constituitur, eo ipso a Lege, seu Canone Jurisdictionem accipit, *argument. Cap.* 2 *de Officio Vicarii in* 6 Et notat Barbosa *part.* 3 *de Officio, & potest. Episcopi allegat.* 54 *numer.* 44 Sanchez *lib.* 3 *de Matrimonio disput.* 29 *numer.* 13 Fagnan. *in Cap. Quod nobis nu.* 41 *de Clandestina desponsat.* & alii plures. Vide verb. *Jurisdictio a num.* 15 *ad* 17 ubi late de hac Vicar. General. Jurisdictione.

Idem est Tribunal, seu Auditorium, eademque Jurisdictio 42
Episcopi, & Vicarii sui Generalis; textu expresso *in Cap. Non putamus* 2 *de consuetudine in* 6 ibi: *Cum sit idem Auditorium utriusque, & in Cap. Romana* 3 *de appellationibus in* 6 ibi: *Cum unum, & idem Consistorium sive Auditorium sit censendum.*

Hinc a Vicario Generali regulariter non datur appellatio 43
ad Episcopum, textu expresso *in citat. Cap. Non putamus* 2 *de consuetudine in* 6 addita ratione, „ Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem Auditorium utriusque) appellatio in- „ terposita videatur, & in c. cap. Romana 3 §. 1 de appel- „ lationibus in 6 ibi: *Ne ab eisdem ad seipsos interponi videatur*. Unde a Vicario Generali Episcopi appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum. Rota *part.* 13 *recent. decis.* 182 *numer.* 5 *& part.* 14 *decis.* 115 *num.* 210 & communis Doctorum.

Novæ additiones ex aliena manu.

Nonnunquam duo constitui solent Vicarii Generales 1
æque principales. Dubitari propterea contingit utri 2
delegationes Apostolicæ censeantur commissæ.

Porro si agatur de Rescripto gratioso, ille ex duobus Vi- 3
cariis erit delegatus Apostolicus, cui ab Impetrante fuerit il- 4
lud præsentatum. Rescriptum vero licet gratiosum uni Vicario jam præsentatum haud potest alteri Vicario præsentari; *Layman in Cap.* 1 *num.* 7 *de Offic. Vicar. Lenren, de Vicar. Cap.* 1 § 29.34 n 2

Quod si res sit de Rescripto contentioso consentientibus 5
Partibus, aut nil opponente eo, contra quem ipsum impetratum est, potest etiam quilibet eorum eligi; Partibus ve- 6
ro dissentientibus, adeundus est Papa, qui debet declarare, utrum eorum delegaverit; *Barbos. in Cap. Quoniam num.* 10 *de Offic. delegat.* Wiestner *in Decretal. lib.* 1 *tit.* 28 *n.* 27.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ potest, vel non potest Vicarius Generalis.

Vicarius Generalis, ad hoc ut suum munus plene, & 1
libere exercere possit, debet ab Episcopo constitui in spiritualibus, & temporalibus, nec sufficit, si constituatur in spiritualibus tantum, vel temporalibus, quia sub tali forma verborum non esset rigorose Vicarius Generalis, *argument. Cap. Si Episcopus* 3 *& Cap. Ecclesiæ Cathedrali* 4 *de supplenda negligent. Prælatorum in* 6 ibi: *In spiritualibus, & temporalibus*, Barbosa *part.* 3 *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 54 *num.* 57 Rebuffus *in Praxi Benefic. part.* 1 *tit. de Vicar. Episcop. num.* 16 *& in forma Vicarior.* Sbroz de *Officio Vicarii lib.* 1 *quæst.* 25 *num.* 1 *cum sequent.* Pavinus *de Offic. & potest. Cap. Sede vacante Cap.* 2 *quæst.* 12 *num.* 6. Pellegrin. *in Praxi Vicarior. part.* 1 *sect.* 2 *subsect.* 1 *num.* 1 & alii contra alios. Et ratio est, quia Ecclesia habet & spiritualia & temporalia; *Cap. Si quis* 1 *quæst.* 3 adeoque debent in forma Vicariatus ambo exprimi; *Cap. Licet* 2 *de Officio Vicarii in* 6 *Cap. Romana* 1 *de Officio Ordinarii in* 6 *Cap. Romana* 3 *de appellationibus in* 6 *Cap. Statutum* 9 *& Cap. Statuta* 20 *de Hæreticis in* 6 Sic per hæc Jura docet Pellegrin. *Prax. Vicar. part.* 1 *sect.* 2 *subsect.* 1 *num.* 1 cum aliis ibi citatis.

In generali Vicarii constitutione conceduntur tantum, quæ 2
in generali mandato continentur, etiamsi adesset clausula: „ Dantes, & concedentes ei plenam, & liberam potestatem, „ argument. text. in leg. Procurator cui ff. de Procuratoribus, cum similibus, Barbos. *l. citat. num.* 59 Rebuff. *l. cit. n.* 30 Pellegrin. *l. c. n.* 3 & alii.

Vicarius Generalis vi Officii sibi generaliter commissi or- 3
dinarie potest ea omnia, quæ Episcopus; Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. Forma Vicariatus num.* 30 *& sequent.* Garcias *de Benefic. part.* 5 *Cap.* 8 *num.* 65 *& sequent.* Pirhing *lib.* 1 *Decretal. tit.* 28 *num.* 41 Reiffenstuel *ibidem numer.* 76 & alii plures, & ratio est, quia Vicarius Generalis constituit unum Tribunal cum Episcopo; *Cap. Non putamus* 2 *de consuetudine in* 6 ejusque personam repræsentat; *Cap. Romana* 3 *de appellationibus in* 6 adeoque quod potest Episcopus, cense- 4
tur & ejus Vicarius posse. Nisi tamen aliquid fuerit specialiter in Jure exceptum, ut de se clare patet, & omnes fatentur,

aut

aut res sit ita gravis, & ardua, ut eam Episcopus non esset illi in specie verisimiliter concessurus, *argument. Cap. Cum in generali 3 de Officio Vicarii in 6* ibi: „ Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter concessurus, & concordat *cap. In generali* 81 *de Regul. Juris in 6* ibi: „ In generali concessione non veniunt „ ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus; Seu res sit talis, ut exigat speciale mandatum, *argument. cap. Qui generaliter 5. de Procuratoribus in 6* ibi: „ Qui generaliter constituitur ad negotia Procurator, agere, ac experiri potest, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt „ speciale.

5 Vicarius Generalis etiam sine speciali mandato potest confirmare electos, & instituere præsentatos ad Juspatronatus, *cap. Ex frequentibus 3 de Institut.*, Glossa verb. *Non possunt in cap. fin. de Officio vicar. in 6* Roch. *de Jurepatr. verb. competens q.31 n.66 et 67* Lambert. *eod. tract. p.3 l.2 art.5 q.1 in princ.* Covarruv. *l.3 variar. cap.20 num.7* Gonzalez *ad Reg. 8 Cancell. glossa 9 §.1 a n.78* Pellegrin. *l.c. n.4* Barbosa *citat. alleg.54 n.70* cum Rota, & Sacra Cong. *ibi cit.* testans de communi Doctorum contra Rolandum, & Rebuffum.

6 Vicarius Generalis sine speciali mandato potest Monitoria sub pœna excommunicationis ad finem revelationis pro rebus deperditis, seu subtractis concedere. Sic pluries declarasse *S.C. Conc.* refert Garcias *de benef. part.5 cap.8 num.98.* Pellegrin. *l.c. n.9.*

7 Vicarius generalis, absente Episcopo, Processiones indicere, & dirigere potest cum consensu Capituli. *S.C. Conc.* apud Barbosa *in Sum. Apost. decis. verb. vicarius Generalis Episcopi quam habeat auctoritatem, n.2.*

8 Potest vicarius generalis cognoscere de causis Mensæ Episcopalis, & judicare, prout justum fuerit. *S.C. Episc. in Lesinen. 3. Octobr.* 1586.

9 Item potest exequi commissiones, & Litteras Apostolicas, quæ prius directæ fuerant vicario Capitulari, non adhuc executæ. *S.C. Epis. in Parmen.6. Aug.* 1614.

10 Item potest esse delegatus Papæ, & Executor Gratiarum Apostolicarum, quia est in Dignitate constitutus *Clement. Et si Principalis 2. de rescriptis.*

11 Item potest ex vi mandati generalis Confessiones Sacramentales audire, aliisque eas audiendi facultatem concedere, Barbosa *supra Conc. Trid. sess.23. de reform. cap.15 n.25* cum Sanchez, Campanil. Narbona, Novar. Moneta, & aliis ibi citatis, Pellegrin. *l.c. n.17.* Ventrigl. *prax. rerum notabilium t.2 annot.25 §.1 n.28* Merol. *Theol. moral.3 par. disp.7. cap.6 dub.21 num.176* qui testatur de magis communi, & verissima sententia contra Barbosam *de Offic. & potest. Episc. p.3 alleg.54 n.91* & alios apud ipsum tenentes vicarium Episcopi non posse sine speciali mandato facultatem concedere aliis Sacerdotibus audiendi Confessiones Sacramentales.

12 Item potest ex proprio officio absque speciali commissione interesse Matrimoniis, & aliis Sacerdotibus assistendi licentiam concedere; Vicarius enim generalis venit appellatione Ordinarii. *Communis* cum Barbosa *de Offic. & potestat. Episc. p.2 alleg.22 n.127* Ventriglia *l.c. n.17.*

13 Et id potest vicarius generalis, etiamsi sit tantum clericus, & non Sacerdos. Basilius Pontius *tract. de Sacram. Matrim. lib.5 cap.21 n.11* Barbosa *cit. alleg.32 n.120* & alii contra multos alios ibi citatos, & Pellegrinum *l.c. num.27.* & alios ab ipso allegatos. Et ratio nostra est, quia adversarii, ut notat Barbosa *l.c.* defendunt contrarium ex eo tantum fundamento, quod non sufficit in contrahendo Matrimonio præsentia Parochi, qui non sit Sacerdos: Hoc autem est falsum, cum *S.C. Conc. in Abulensi 12 Mart.*1593 *lib.7 Decret, fol.193* apud Monacell. *tom.2 tit.16 form.2 n.34* apud Pitton. *Const. ad Parochos n.160.* expresse declaraverit, quod Parochus valide, & licite assistit Matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos; adeoque &c. Tum quia *Eadem S.C. Conc.4 Jul.* 1602 *lib.10 Decr. fol.47* apud Monacell. *l.c.* declaravit, quod Matrimonium contrahi potest valide, non solum coram Sacerdote habente facultatem a vicario generali, sed coram vicario generali met perinde ac coram Parocho. Unde cum ex alio adducto Decreto Parochus valide, & licite assistat Matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos, idem etiam dicendum venit de vicario generali nondum Sacerdote.

14 *Licentia* tamen assistendi Matrimonio non potest ab ipso vicario generali, sicuti nec a Parocho concedi alicui, qui non sit Sacerdos; *arg. Concil. Trid. sess.24 de reform. Matr. cap.1* ubi expresse requirit, ut delegandus sit Sacerdos, ibi:

Vel alio Sacerdote: Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 1. num.68.*

Vicarius generalis potest petere Salarium ab Episcopo, quod Salarium non potest esse minus quinquaginta aureis pro quolibet anno. Sic declaravit *S.C. Epis. in Ventimil.8 Martii* 1606 Vel centenis monetæ. *Ead. S.C. Epis. in Cajetana 5. Februarii* 1616. apud Nicolium *l.c. n.52* & Pellegrin. *loc.cit. num.21.* 15

Non potest tamen loco Salarii, seu provisionis Episcopus assignare vicario emolumenta Cancellariæ, ut evitentur fraudes. *Ead. S.C. Episc. in Senogall.16 Octobris* 1604 apud Nicol. *l.c. n.52* & Pellegrin. *l.c. n.21.* 16

Vicarius generalis potest petere a Judice Laico auxilium brachii sæcularis in causis, in quibus potest episcopus; *cap.1* ubi Canonistæ *de Offic. Ordinarii, cap. Dilecto, de sent. excomm. in 6.* Concil. Trid. *sess.24 cap.8 & sess.25 de Regular. cap.5 & sess.25 de reform. cap.3* Pellegrin. *l.c. num.23* cum Gratian. Genuens. Menoch. Molina. Ridolphin. Barbos. Covarruv. & aliis ibi citatis, & alii passim. 17

Vicarius generalis Archiepiscopi, ipso Archiepiscopo absente, & a sua Provincia distante, potest interveniente justa aliqua, & gravi causa Episcopos suffraganeos suspendere, interdicere, & excommunicare, textu claro in *c. Romana Ecclesia 1. §. Officiales autem, de Officio Ordinar. in 6.* Vide verb. *Archiepiscopus art.1 n.20.* 18

Non potest vicarius generalis, etiamsi fuerit episcopus ex generali commissione sine speciali mandato episcopi exercere ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, ut consecrare ecclesias, & Altaria, Chrisma, & Oleum Sanctum conficere, Sacramentum Confirmationis, & Ordinis conferre, Calices consecrare, & alia hujusmodi. Rebuff. *in Praxi Benef. tit. de vicario n.33 & n.168 cum seq.* Sbroz *de vicario Epis. lib.2 q.5. num.11. & q 6 cum seq.* Azorius *part.2 lib.3 cap.45 q.9 & cap. 46 vers. Confirmationes*, Ugolinus *de Offic. & potestat. Episc. cap.4 §.7 n.2 vers.6* Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Eccles. part.1 cap.12* Barbosa *p.3 de Offic. & potest Episcop. alleg. 54. n.83* cum aliis ibi citatis, Pellegrin. *l. c. subsect. 2 a n.1 ad 5* & alii passim. 19

Item non potest sine speciali mandato Synodum congregare. Glossa *in cap. Tua nos verb. vicarii, & in cap. Quod ad translationem, verb. Item Congregatio, de Officio Legati*: Pellegrin. *l.c. n.47* Rebuff. *in Praxi benef. de Forma vicarii num.151* Sbroz *lib.2 q.46 num.1* Barbosa *cit. alleg.54 n.103.* cum aliis ibi citatis, & *super Trid. sess.24 de reform. cap.2. num.21* cum aliis ibi allegatis, ubi insuper refert ex Sellio sic fuisse resolutum *a S.C. Concil. 11 August.* 1618 Quamvis enim ipse *in Summ. Apostol. verb. vicarius Generalis collect. 715 num. 3* dictam Sacræ Congr. decisionem referat in contrarium, nihilominus ut recte notat ex aliis Ventriglia *tom. 2 annot.14 §.1 n.37* ipsa Sacræ Congr. decisio cantat pro nostra opinione, quod nempe Vicarius Generalis absque speciali mandato non possit Synodum congregare, & fortasse Barbosa *in dicta summa* inadvertenter omisit dictionem *Non*. 20

Item non potest suo arbitrio Constitutiones Synodales mutare. *S.C.R.25 Februar.* 1606. 21

Item non potest sine speciali mandato Diœcesim visitare, quia Visitatio videtur Episcopis tantum reservata, qui per seipsos visitare tenentur singulis annis, & ipsis legitime impeditis, per suos vicarios, *c. Decernimus 10 caus.10 qu.1. cap. Episc.11 ead. caus. & q. c. Inter cetera, de Offic. Ordinarii, cap. si Epis.6 eod. in 6* Conc. Trid. *sess.7 de reform. c.8 & sess.23 de reform. c.3* Rebuff. *l.c. n.100* Sbroz *l.2 q.140. n.2* Pellegrin. *l.c. n.46 Barbosa cit. alleg.54 num.102.* & alii passim. 22

Item non potest sine speciali mandato exigere Cathedraticum, seu Synodaticum, quod Episcopis debetur ratione subjectionis. Sbroz *l.2 q.38 n.6* Barbosa *cit. alleg.54. n.123* Pellegrin. *l.c. n.49* & alii. 23

Item nequit sine speciali mandato imponere, & exigere Caritativum Subsidium. Barbosa *cit. all.g.54 n.122* Bellencin. *in tract. de Caritativo subsidio qu.11 per tot.* Azorius *Instit. Moral. p.2 lib.9 cap.14 q.5 vers. Vicarius*, Sbroz *libr.2 q.48 num.6* Pellegrin. *l.c. n 43* & alii. 24

Item sine speciali mandato nequit se intromittere in causis Criminalibus, quæ enumerantur inter negotia magis ardua, cum in eis tractetur de vita hominis, & de pœna graviter infligenda, *arg. c. veniens 15 et c. Qualiter 24 de accusationibus.* Unde pro ipsis causis debet habere specialem commissionem, textu expresso *in cap. Licet, de Offic. vicarii in 6* ibi: 25

„ Potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi „ aliquorum excessus, seu aliquos a suis Beneficiis, Officiis, „ vel administrationibus amovendi transferri nolumus m „ eumdem, nisi sibi specialiter hæc committantur.

26 Item sine speciali commissione nequit Beneficia conferre; *cap. Ultimo de Offic. vicarii in 6 et Communis Doctorum* cum Barbosa *cit. alleg.* 54 *n.*6 Pellegrin. *l.c. n.*13 Ventriglia *l.cit. n.*8 & alii. Neque potest sine speciali mandato resignationes, & permutationes Beneficiorum admittere, & approbare, *capitulo Quæsitum, de rer. permut.* Barbosa *l.c. num.*66 cum pluribus ibi allegatis, Pellegrin. *l.c. n.*14 Ventriglia *l.c. n.*9. & alii passim.

27 Immo etiamsi Vicarius habeat speciale mandatum ad recipiendas resignationes Beneficiorum, adhuc non potest conferre Beneficia eoram ipso resignata sine speciali mandato ad conferendum. Rota *dec.*5 *alias* 487 *n.*2 *et* 3 *in novis*, quam affert Sbroz *lib.*2 *q.*71 *n.*9 Pellegrin. *l.c. n.*14 Rebuff. *l.c. numer.*104 *et* 106 Ventriglia *l.c. n.*10 cum aliis ibi allegatis, Barbosa *cit. alleg.*54 *n.*67 & alii.

28 Neque potest sine speciali mandato Beneficia unire, neque uniones revocare, aut Ecclesias dividere Lotter. *in tract. de re Beneficiaria l.*1 *q.*28 *a n.*118 Garcias *de benef. part.*12 *c.*2 *n.*69 Sbroz *lib.*2 *q.*115 Barbosa *cit. alleg.*54 *n.*72 Ventriglia *l.c. n.*12 Pellegrin. *l.c. n.*15

29 Neque potest absque speciali mandato Beneficia erigere, aut Juspatronatus fundationi consensum præstare; Barbosa *l.c. n.*71 Pellegrin. *l.c. n.*17 *et* 22 Riccius *in dec. Curiæ Archiepis. Neapol. p.*1 *dec.*140. & alii.

30 Item neque potest absque speciali mandato beneficia supprimere; Barbosa *l.c. n.*71 Sbroz *lib.*2 *q.*117 *n.* 5 Moneta *de commutat. ultim. voluntat. capit.* 12 *numer.* 129 *cum seq.* Pellegrin. *l.c. n.*16 & alii.

31 Neque potest absque speciali commissione Juspatronatus reservare alicui ex causa donationis, fundationis, vel constructionis; Garcias *de benef. p.*5 *c.*9 *n.*43 Vivian. *in praxi Jurispatronatus parte* 1 *l.*1 *num.*24 *in prima edit.* alias *l.*2 *c.*1 *n.*10 Sbroz *l.*2 *q.*31 *n.*4 Gratian. *discept. Forens. c.*303 *n.*12 Pellegrin. *l.c. n.*19 Barbosa *l.c. n.*73 adducens ultra alios Doctores etiam ad id plures Rotæ decisiones.

32 Neque sine speciali mandato donationi Jurispatronatus decretum interponere, vel auctoritatem, seu assensum præstare valet, quia hoc est de Jurisdictione gratiosa, & non necessaria, ut *in capitulo Unico de Jure patron. in* 6 Riccius *in praxi aurea resol.*469 Zerola *in Praxi Episc. verb. Vicarius* §.11 *et* 13 Pellegr. *l.c. n.*20 Barbosa *l.c. n.*75 cum pluribus ibi allegatis adducens insuper ad id varias Rotæ decisiones.

33 Neque sine speciali commissione præsentare potest ad Beneficium Jurispatronatus ad Episcopi præsentationem pertinens Lambertin. *de Jurepatr. p.*3 *lib.*2 *q.*110 *n.*2 Sbroz *libr.*2 *q.*110 *num.*2 Garzias *de benef. p.*5 *cap.*8 *n.*32 Pellegrin. *l. cit. n.*21 Barbosa *l.c. n.*82. & alii apud ipsos.

34 Neque novas Parochias erigere, nec alia beneficia creare, neque in creatione novæ Dignitatis auctoritatem præstare; *Capitulo Nemo*, ubi Glossa verb. *Venias per se, vel per alium distinct.*1 *de consecrat.* Rota *in Segobien. Capellaniæ* 28 *April.*1625 *coram Ubaldo*, Garzias *de benef. p.*5 *cap.*9 *num.*75 Pellegrin. *l.c. n.*22 Barbosa *l.c. n.*76 cum aliis ibi allegatis.

35 Neque potest sine speciali mandato imponere pensionem super beneficiis, ubi Episcopus ob aliquam justam causam, v. g. pro bono pacis, & concordiæ posset. Sbroz *l.*2 *qu.*71 *n.*14 Moneta *de commut. ult. volunt. cap.*5 *n.*39 Pellegrin. *l. cit. n.*24 Barbosa *l.c. n.*77 Ventrigl. *l.c. n.*13 & alii.

36 Neque potest absque speciali commissione Coadjutorem Vicarium Rectori imperito deputare secundum formam *Sac. Conc. Trid. sess.*21 *de reform. c.*6 Sbroz *de Offic. vicarii libr.*2 *q.*112 *a n.*2 Puteus *dec.*239 *n.*2 Ventriglia *l.c. n.*13 Barbosa *l. c. n.*73 & alii.

37 Neque absque speciali concessione potest Œconomum Ecclesiæ constituere; Sbroz *l.*3 *q.*53 *n.*2 Felin. *in c. Quoniam in fine, de Offic. Ordinarii*, Barbosa *l.c. n.*78 Pellegrin. *l.c. numer.*24 Ventriglia *l.c. n.*13, & alii.

38 Neque potest absque speciali commissione aliquem ab Ordine deponere, aut amovere a suo beneficio, Officio, vel administratione, textu expresso *in Cap. Licet, de Offic. Vicarii in* 6 vide verba adducta *supra n.*25 Barbosa *l.c. n.*79 Ventriglia *l.c. n.*13 Pellegrin. *l.c. num.*25, & ipso teste alii communiter.

39 Neque sine speciali mandato potest Clericum exilio condemnare, aut ab exilio revocare. Abbas *in c.*1 *n.*3 *de calum. & in c. Cum non ab homine n.*4 *de Judiciis*, Sbroz *l.*2 *qu.* 155. *n.*2 *et q.*156 *num.*4 Barbosa *l.c. n.*79 Pellegrin. *l.c. n.*26 & alii apud ipsos.

Neque potest sine speciali concessione Ecclesias dirutas, & vetustate collapsas, quæ ob illarum, & Parochianorum inopiam nequeunt restaurari, in Matrices erigere, vel in alias viciniorea Ecclesias transferre. Francisc. Leo *in Thesaur. Fori Eccles. part.*2 *cap.*16 *n.*16 Barbosa *l.c. n.*81 Sbroz *l.*2 *q.*117 *n.*3 Pellegrin. *l.c. n.*27 & alii. 40

Neque sine speciali mandato potest mutare statum alicujus Ecclesiæ etiam in casibus, in quibus id potest Episcopus. Moneta *de commut. ult. volunt. cap.*11 *n.*358 *et* 160 Barbosa *l.c. n.*61 Pellegr. *l.c. n.* 28, & alii. 41

Neque sine speciali mandato alienare potest res Ecclesiæ, aut in alienationibus, seu transactionibus earundem rerum decretum interponere; Sbroz *l.*2 *q.*118 *n.*2 Pellegr. *l.c. numero* 29 *et* 55 Barbosa *l. citat. numero* 106 & alii plures apud ipsos. 42

Neque sine speciali commissione potest concedere licentiam ædificandi nova Monasteria, & Conventus in loco suæ Diœcesis, ex eo quia est de Majoribus. *S. Congr. Conc.* 11 *Julii* 1620 apud Barbosam *in Summa Apostol. dec. Collectan.* 715 *numero* 10. 43

Neque potest, quando celebrat, habere duos Capellanos, sive Clericos, qui illi cum Cottis inserviant. *S. C. Rit.* 7 *Aug.*1627. 44

Neque in altari quatuor candelas accensas tenere, nisi hoc fieret in illo Altari propter solemnitatem diei Festi. *Ead. S. Rit. Cong.* 7 *Augusti* 1627. 45

Neque potest facere Circulum in Missa solemni ante Episcopum cum Canonicis ad Gloria, Credo, & Sanctus &c. *S.C. Rit. in Macerat.* 28 *Septemb.*1630 apud Pellegr. *l. citat. num.* 10. 46

Neque potest Baldachinum erigere, absente Episcopo, in Ecclesiis exemptis invitis Monachis; *S.R.C. in causa Congregationis Casinensis* 10 *Julii* 1621 apud Pellegrin. *l. citat. sub num.* 11. 47

Neque potest, absente, vel impedito Episcopo, facere functiones Episcopales, sed spectat facere ad primam Dignitatem Capituli, & successive ad alios, *S.R.C. in Algar. & Brundusina* 10. *Dec.*1661 *& in alia Brundusina* 5 *Febr.*1614 *et in Alatrina* 22 *Januar.*1618. 48

Neque potest sumere paramenta de Altari, quia hoc facere solis Episcopis permittitur, *Eadem S. R.C.* 7. *Jul* 1612 apud Pellegr. *l.c. n.*11 Nisi propter necessitatem ob loci angustiam id faciat uti alii Sacerdotes in simili casu faciunt, & tunc ipsa paramenta, non in medio Altari, sed in cornu Evangelii sumere debet, ut declaravit *Ead. S. Rituum Congr. d. die* 7. *Jul.*1612. 49

Neque potest uti Vicarius Generalis Missas Conventuales aut Pontificales celebrare, nec SS. Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis se immiscere functionibus Ecclesiasticis, sed tantum præesse, ut omnia suo ordine fiant. *S.C. Episc.* 19 *Septemb.*1627 apud Barbosam *in Summa l.c. n.*12. 50

Neque potest Vicarius uti annulo tempore, quo celebrat, licet sit Protonotarius Apostolicus non participans. *S. R. C.* 11 *Febr.*1623 apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Missæ ritus n.*12 & Pelleg. *l.c. n.*12 & multo minus, si sit Canonicus Cathedralis. *Ead. S.R.C.*20 *Novemb.*1629 apud Gavant. *l.c. n.*13 & Pellegr. *l.c. n.*12 sed vide verb. *Annulus n.*8, ubi ex posteriori Decreto *S.R.C.*4 *Aug.*1613 dicitur, quod possunt Canonici Cathedralis Missam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, sed sine gemma, & sine aliqua effigie. 51

Nec potest prohibere Canonicis, ne Officium inchoetur, donec ipse veniat, quia statim dato signo est inchoandum. *S.R.C.* 25 *Febr.*1606. 52

Neque prætendere, ut ipsi Missam solemnem cantanti assistant Canonici, & faciant Circulum ante ipsum. *S.R. Congreg.* 8 *Martii* 1595. 53

Neque potest dare benedictionem Diacono, antequam cantet Evangelium, neque benedicere Prædicatori, antequam Pulpitum ascendat. *Sacr. Congregation. Rit. in Paten.* 17. *Martii* 1607. apud Pellegrin. *loco cit. sub numer.* 12., & Barbosa *in Summa loc. cit. n.*9. 54

Neque potest impedire, quod Parochi denunciationes faciant absque sua licentia. *Sac. Congreg. Concil.* 27. *Martii* 1617. apud Barbosam *l.c. n.*11. 55

Ne-

56 Neque potest intervenire Capitulo, si sit exemptum. *Sac. Congregat. Concilii* apud Barbosam *loc. citat. numer.* 13. Vel si nolint Canonici. *Eadem Sacr. Congregat. Concil. in Amerien.* 24. *Aprilis* 1632.

57 Immo neque absente Episcopo, potest in Capitulo intervenire. *Eadem Sacr. Congregat. Concilii* apud Barbosam *loc. cit. numer.* 15. Et si sit de Capitulo, debet inde exire, ubi
58 tractandum fuerit de rebus ad suum, vel Episcopi commodum pertinentibus. *Sacr. Congregat. Episcop. & Regul.* 17. *Iun.* 1584. apud Barbosam *loc. cit. n.* 15.

59 Neque potest concedere licentiam alteri Episcopo exercendi Pontificalia in sua Diœcesi nisi habeat ad id speciale mandatum: *Sacr. Congregat. Concilii* apud Barbosam *loc. citat. num.* 16.

60 Neque potest sine speciali commissione remittere denunciationes Matrimoniales. *Sacr. Congregat. Concilii* apud Barbosam *loc. cit. num.* 19. Contrarium tamen cum pluribus defendit Ventriglia *loc. cit. num.* 26. asserens, quod verior, & magis communis opinio sit, quod id possit sine speciali mandato, & sic cum aliis etiam Pellegrin. *loc. citat. numer.* 38., & alii plures.

61 Neque pro Matrimonialium dispensatione potest quidquam quamvis minimum, & sponte datum recipere. *Sac. Congr. Epis., & Regul. in Surrentina* 22. *April.* 1616. apud Barbosam *loc. cit. num.* 17. & Taxa Innocentiana §. *Nelle cause, e materie.*

62 Neque de Jure potest sine speciali mandato Indulgentias concedere: *arg. cap. Antecedentibus* 12. *de excessibus Prælat.* & *ibi* Fagnan. *num.* 17. cum pluribus aliis, Card. Petra *tom.* 3. *Comment. ad Constit.* 16. *Alexandri IV. num.* 26. Barbosa *loc. cit. num.* 90. cum pluribus ibi allegatis. Vide verb. *Indulgentia art.* 2. *num.* 29.

63 Neque potest sine speciali commissione Interdicta relaxare, sive ab homine, sive a Jure sint, Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 96. Sbroz *lib.* 2. *q.* 185. *num.* 2. *cum seq.* Pellegrin. *loc. cit. num.* 39. & alii.

64 Neque potest sine speciali mandato Dimissorias, seu Commendatitias Litteras pro recipiendis Ordinibus subditis concedere, nisi Episcopo ita absente, & in remotis agente, ut nonnisi post longum tempus adventus ejus speretur; *C. Cum nullus vers. Officialis, &* §. *Episcopo*, ubi Glossa verb. *In remotis, de tempor. Ordinat. in* 6. Pellegrin. *loc. cit. num.* 44. Ventriglia *loc. cit. num.* 32. Barbosa *part.* 2. *de Offic., & potest. Episc. alleg.* 7. *num.* 9. *& cit. alleg.* 54. *num.* 97., *& de Jur. Ecclesi. univers. lib.* 1. *cap.* 15. *numer.* 21., & plures alii apud ipsos.

65 Neque potest sine speciali concessione alium Vicarium substituere. Immo & cum speciali facultate substituendi, nec potest substituere, nisi concurrente legitima causa, & ad modicum tempus, *Cap. Clericos, de Officio Vicarii*, Glossa *in cap. Romana* 1. *verb. ipsius, de Officio Vicarii in* 6. Pellegrin. *loc. cit. num.* 45. Ventriglia *loc. cit. num.* 39. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 9. *&* 10. cum Rota, & alii plurimis ibi citatis.

66 Neque potest sine speciali concessione absolvere a casibus Episcopo reservatis, cum id non veniat in Generali commissione: *Cap. Penultim. de Pœnitent. & remissionibus in* 6. Pellegrin. *loc. cit. num.* 43. Ventrigl. *loc. cit. num.* 30. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 19. *num.* 5. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 116., & alii apud ipsos notantes, quod quando datur hæc potestas, concedi solet, ut & alteri delegari possit.

67 Neque potest sine particulari concessione dispensare in Irregularitatibus, & absolvere a Suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ac ab aliis casibus occultis Sedis Apostolicæ reservatis, sicuti potest Episcopus in vim Concilii Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. quia Concilium hanc facultatem non tribuit Vicario Generali nisi specialem commissionem ad hoc habenti, ibi: *Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum.* Pellegrin. *loc. cit. num.* 41. Ventriglia *loc. cit. num.* 29. Rebuff. *in Praxi Benefic. de Forma Vicarii num.* 179. *cum seq.* Ugolin. *de potestate Episcop. cap.* 3. §. 7. *numer.* 2. *vers. postremo*, Suarez *de Censuris disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 8. Barbosa *Juris Ecclesiastic. univers. lib.* 1. *cap.* 15. *nu.* 24. *& de Offic. & potestat. Episcop. part.* 2. *allegat.* 39. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 82. *numer.* 85., & alii apud ipsos.

68 Neque sine speciali mandato potest absolvere ab Excommunicatione Canonis: *Si quis suadente diabolo* 17. *quæst.* 4. in casibus Episcopo permissis, de quibus *in cap. De cetero* 21. *& cap. Ea noscitur* 13. *de sent. excomm.*, & *cap. His quibus* 20. *de Officio Ordinarii*, ubi Doctores communiter teste Pellegrin. *loc. cit. num.* 42. Neque sine speciali mandato cogno-
scere potest de crimine Hæresis. Decian. *tract. Criminal.* 69
tom. 1. *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 7. Sbroz *lib.* 2. *pag.* 161. *numer.* 4., & 5. Covarruv. *lib.* 3. *variar. resol. cap.* 20. *num.* 3. Barbosa
cit. alleg. 54. *num.* 85. Pellegrin. *loc. cit. num.* 30. Immo ne- 70
que de licentia Episcopi potest absolvere subditos in Foro conscientiæ a crimine hæresis, quia hoc competit solis Episcopis vigore concessionis Concilii Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6., ibi: *Eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum*, Cuccus *Instit. Jur. Canon. de Episcop. nu.* 191. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 20. Barbos. *loc. cit. num.* 86. Pellegr. *loc. citat. numer.* 30., & alii.

, Neque voluntatem puellæ Habitum Regularem suscipere, 71
aut Professionis votum emittere volentis explorare potest, ut experiatur an coacta sit, & an sciat, quid agat; & cetera juxta dispositionem Concilii Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 17. Nisi ad hæc specialiter sit deputatus, vel Episcopus sit absens, aut legitime impeditus. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 203. Barbosa *loc. citat. numer.* 88. Pellegrin. *loc. citat. numer.* 32. & alii.

Neque potest causas restitutionis in integrum cognoscere, 72
seu de eis disceptare, nisi ei specialiter committatur. Ita per text. *in leg. Illud* 25. §. 1. *ff. de Minoribus* tenent Sbroz *lib.* 2. *q.* 35. *num.* 5. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 21. *in fine*, Barbosa *loc. cit. num.* 103. Ventrig. *loc. cit. n.* 40. Pellegr. *loc. cit. num.* 56. & alii.

Neque sine speciali mandato deferre potest juramentum 73
purgationis Canonicæ. Speculator *de Jurisdict. omnium Judicum vers. Secundum Canones*, Bertachin. *de Episcop. tit. de Vicar. Episc. num.* 12. *in fine*, Barbos. *loc. cit. num.* 209. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 167. *num.* 2. Pelleg. *loc. cit. num.* 57. Ventrig. *l. c. n.* 40. & alii.

Neque consentire potest ut Metropolitanus, sive alius co- 74
gnoscat causas Clericorum in prima instantia, omisso medio appellationis; Barbosa *loc. cit. num.* 110. Ventrig. *loc. cit. n.* 40. Pellegr. *loc. cit. num.* 56. Ferret. *cons.* 307. *num.* 1. Sbroz *lib.* 2. *q.* 204.

Neque cognoscere potest de causa delegata Episcopo, nisi 75
in Rescripto addita sint verba: *Sive ejus Generali Vicario*, Barbosa *loc. cit. num.* 111. Zerola *in Praxi Episcop. part.* 1. *verb. Vicarius* §. 21. *dub.* 5. Campanil. *in divers. Jur. Canonic. Rubric.* 1. *cap.* 23. *num.* 148. Pellegr. *loc. cit. num.* 60. Ventrig. *l. c. n.* 41. & alii.

Neque sine speciali mandato causas Feudales cognoscere, 76
& tractare potest. Card. *in Clement.* 1. *num.* 19. *de Offici Vicarii*, Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 125. *num.* 1. Barbosa *loc. cit. numer.* 112. Ventriglia *loc. cit. numer.* 40. Pellegr. *loc. cit. numer.* 62. & alii.

Neque sine speciali mandato potest auctorare exemplum 77
ex originali sumptum, ut eamdem vim, & auctoritatem cum originali habeat, *cap. final. de Fide instrumentor.*, ibi: *Coram Ordinario Judice, vel Delegato ab eo specialiter præsententur*, per quem text. ita ibi tenent Goffred., & Hostiens. Decian. *resp.* 24. *num.* 44. *volum.* 1. Barbosa *loc. citat. numer.* 113. Ventrigl. *loc. citat. numer.* 40. Pellegr. *loc. cit. nu.* 63. & alii.

Neque sine speciali commissione represalias concedere po- 78
test. Barbosa *l. c. n.* 114. Ventriglia *loc. citat. num.* 40. Pellegrin. *loc. citat. numer.* 16. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 165. *numer.* 1, & alii.

Neque sine speciali mandato bona Clericorum confiscare 79
potest. Baldus *in l. Imperatores in fine*, *ff. de Officio Præfecti Vigilum*, Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 158. *num.* 3. Ventrigl. *loc. cit. num.* 40. Pelleg. *l. c. n.* 66. & alii.

Neque sine speciali commissione pœnas corporales in pe- 80
cuniarias convertere potest; *cap. Licet*; ubi Glossa, & DD. *de pœnis, & capit. In Archiepiscopatu, de Raptor.* Pellegrin. *loc. cit. num.* 76. Ventrigl. *loc. cit. num.* 46. Barbosa *loc. citat. num.* 120. Rebuff. *loc. cit. tit. De Forma Vicar. num.* 44. *cum sequentibus*, & alii.

Neque sine speciali mandato potest condemnatum Reum 81
absolvere. Ripa *in leg. Qui condemnare num.* 9. *vers. Sed certe, ff. de Re Judic.* Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib.* 1. *qu.* 49. *num.* 28. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 38. *num.* 1. *& q.* 156. *num.* 4. Barbosa *loc. cit. num.* 118. Pellegrin. *loc. cit. num.* 63. Sive, ut dicitur, non potest gratiam facere, & indulgere delinquentibus nam id sapit liberalitate, & non venit in generali mandato

dato. Card. *in Clement.* 1. *num.*19. *de Officia Vicarii*, Rebuff. *in Praxi Benef. tit. de Forma Vicariat. Archiepisc. num.*167. Sbroz *lib.*2. *quæst.*38. *num.*4. Ventriglia *loc. cit. num.*46. Pellegr. *l. c. n.*65. & alii.

82 Neque sine speciali concessione potest exercere potestatem Doctorandi, quam habet Episcopus ex privilegio; Secus si illi competeret Jure communi. Sbroa *de Vicar. Episcop. lib.*2. *quæst.*29. *num.*8. Merol. *Opuscul. Maral.*3. *part. disp.*7. *cap.*6. *dub.*16. *num.*164. *& seq.* Ventriglia *loc. citat. num.*46. & alii.

83 Neque sine speciali commissione potest exequi pias defunctorum voluntates. Bald. *in l. Nulli num.*8. *Cod. de probat. & in c. Cum causa, de election.* Tiraquell. *de privileg. piæ causæ privileg.*31. *in fine*, Sbroz *lib.*2. *quæst.* 40. *numer.* 12. *& quæst.* 50. *num.*1. *& quæst.*51. *num.*1. Barbosa *l. c. n.*104. Pellegrin *l. c. n.*54. & alii.

84 Ad dignoscendum autem pro quibusnam causis habeat, vel non speciale mandatum? debet diligenter inspici, & attendi forma Vicariatus, seu instrumentum commissionis, quo quis institutus fuit Vicarius Generalis, ubi si habeatur solita „ apponi clausula Generalis „ ad omnia, & singula facien„ di, & committendi, etiam si majora fuerint, & quæ „ mandatum exigant speciale, pro ut ad ipsius Vicariatus, „ & Officiatus Officium noscitur quomodolibet pertinere &c. tunc si Episcopus antea concessit, vel expressit aliquos casus speciale mandatum requirentes, adjecta postmodum dicta Clausula, poterit Vicarius etiam alia facere, quæ requirunt speciale mandatum. Dummodo non sint graviora, vel majora expressis, prout in simili habetur decisum quoad Procuratores *in cap. Qui ad agendum* 4. *de Procuratoribus in* 6. & *Clementin.* 2. *de Procuratoribus*, ac notat Glossa pluribus adductis *in capit. Licet* 2. *verb. Committantur de Officio Vicarii in* 6., & tenent Hostiensis *in capit. Significasti, de Officia Archidiaconi*, Covarruvias *lib.*1. *variar. resolut. capit.* 1. *numer.*2., *& lib.*2. *cap.*5. *num.*8. Sbroa *libr.* 1. *quæst.* 65. *num.*5., *& quæst.*67. *num.*3. Garcias *de Benefic. art.* 5. *cap.*8. *num.*68. Sanchez *de Matrimon. lib.*3. *disputat.* 29. *numer.*8. Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap.*5. *num.* 479. Engel *lib.*1. *Decretal. titul.*28. *numer.*10. Reiffenstuel *ibidem num.*80. Barbosa *loc. cit. num.*124. Pellegrin. *loc. cit. num.*71. & alii notantes non esse necesse, quod omnes supradicti casus exprimantur in Forma Vicariatus, seu instrumento commissionis, sed sufficere, quod aliqui tantum exprimantur cum prædicta Clausula generali: *Ad omnia, & singula &c.* seu cum alia simili verb. grat. *Et omnia alia, licet mandatum exigant speciale*, seu: *Et omnia alia, quæ Ego possum, quamvis mandatum exigant speciale*; Dommodo tamen, ut supra dictum est, ipsa alia non sint graviora, vel majora expressis.

85 Vicarius Generalis non potest lucrari Distributiones, nisi Choro intersit, quia servit Episcopo, & non Ecclesiæ, ut Vicarius Capitularis. Rota *decis.*222. *num.*5. *part.*2. *diversarum*, etiamsi ab immemorabili tempore servatum fuerit, ut debeantur, ut decisum refert Garcias *addit. ad cap.*2. *num.* 357. *cum seq. part.*3. *de Benefic.* & Pellegrin. *loc. cit. sect.* 4. *subsect.* 4. *num.*9. Vide verb. *Distributiones art.*2. *n.*2.

86 Vicarius Generalis non potest absolvere etiam cum reincidentia occasione infirmitatis, seu similis causæ, a censuris incursis ob violatam Immunitatem, & Libertatem, ac Jurisdictionem Ecclesiasticam, & acriter reprehenditur ob absolutionem datam Ministris Audientiæ Regiæ censuratis simili de causa *Sacr. Congregation. Imm. in una S. Marc.*13. *Decembris* 1633. *lib.*2. *Decret. Pauluc. pag.*180., *& in Squillacen.* 20. *Novembris* 1640. *lib.*3. *Decret. Pauluc. pag.*135.

87 Attamen eidem datur aliquando facultas absolvendi Violatores præfatos; *Sac. Congregation. Immun. in Aprutina* 25. *Maii* 1694. *lib.*1. *Dec. Valleman. pag.*125.

88 Et etiam aliquando datur facultas eidem subdelegandi pro conferenda absolutione. *Sacr. Cong. Immun. in Viterbien.* 9. *Jan. d. Anno & lib. p.*128.

89 Emolumenta Vicariatus debentur Vicario pro tempore suæ absentiæ ex causa defensionis Immunitatis Ecclesiasticæ, dempta parte debita substituto pro rata laboris taxanda ab Episcopo. *Sac. Congregat. Immunitat. in Majoricen.* 27. *Septemb.* 1661. *lib. Dec. Rocci pag.*361.

90 Vicarius Generalis, si non adest justa causa, & demeritum, non est removendus per Archiepiscopum ab Officio. *Sac. Congregat. Imm. in Brundusina* 7. *Junii* 1633. *lib.* 2. *Decretal. Paul. pag.*158.

Quando vero Vicarius Generalis est scandalosus, injungi- 91
tur Episcopo, ut ipsum removeat, *Sac. Congregat. Imm. in Acerren. primo Octobris* 1669. *libr. primo Dec. Altov. pagin.* 406.

In loco Vicarii suspecti in causa detentorum pro prætenso 92
homicidio, Episcopus deputet personam idoneam non suspectam. *Sac. Congregation. Immun. in Aversana* 8. *Octobris* 1657. *lib. Decr. Rocci pag.*37.

Procedere debet auctoritate suæ ordinaria ser. ser. contra 93
violatores Immunitatis. *Sac. Cong. Imm. in Aversan.* 4. *Sept.* 1658. *d. lib. pag.*53.

Vicarius Collegii Græci potest procedere pro defensione 94
Immunitatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, licet non possit se ingerere in concernentibus extractionem, vel absolutionem *Sacra Congregation. Immunitat. in Meliten.* 23. *Martii* 1638. *lib.*3. *Dec. Paul. p.*57.

Vicarius data præventione Curiæ Ecclesiasticæ procedere 95
potest ser. ser. contra Judicem Laicum, si in d. causa procedat ad descriptionem bonorum. *Sacr. Congregat. Immun. in Dertonen.* 10. *Septemb.* 1652. *lib.*5. *decr. Paulucci p.*197.

Eidem injungitur, ut procedat contra Executores Curiæ 96
Laicalis, qui tentarunt violenter extrahere ab Ecclesia confugitos, eosque percusserunt. *Sacr. Congregation. Immunit. in Sutrina* 29. *August.* 1695. *lib. Decret. Valleman. p.*210.

Injungitur Vicario, ut se abstineat a permissione exami- 97
nandi testes in loco immuni in causis Criminalibus. *S. Cong. Immun. in Lauden.* 26. *Maii* 1632. *liber.* 2. *decretal. Paul. pag.*127.

Vicarius tamen Generalis cum facultate Sanctissimi exa- 98
minat mulierem existentem in Conservatorio. *Sacr. Congr. Immun. in Faventina* 6. *Decemb.* 1692. *lib.* 1. *Decr. Val. pagin.* 9.

Vicario Generali injungitur, ut attenta absentia Episcopi, 99
redeat quamprimum ad suam residentiam. *Sacr. Congregat. Immunit. in Bitecten.* 27. *Februar.* 1693. *Decretal. Valleman. pag.* 476.

Vicarius bene agit non parendo Litteris ad audiendum 100
verbum Regium. *Sacr. Congregat. Immunit. in Catacen.* 21. *Septemb.* 1633. *lib.*2. *Decret. Paul. pag.*171.

Idem respondeat Litteris Regiis se procedere auctoritate 101
sua ordinaria ad defensionem Immunitatis Ecclesiasticæ sibi a Sacr. Cogregation. demandatam. *Sacr. Congregation. Immunit. in Bovinen* 26. *Feb.* 1658. *lib. Decr. Rocci p.*63.

Idem ob inobedientiam, & transgressionem mandatorum 102
Sanctissimi de non discedendo ab Urbe Neapolis, & de non relinquendo exercitio sui Vicariatus ex quacunque causa, etiam positis quibuscunque minis, & præceptis Ministrorum Laicorum in contrarium de Ordine Sanctissimi a Nuncio auctoritate sua ordinaria condemnatur in pœnam Suspensionis ab exercitio Ordinum, & inhabilitatis ad Dignitatea, Beneficia, & Officia Ecclesiastica cujusvis generis, quocumque loco, a quibuscumque, & quomodocumque in posterum obtinenda sub pœna Excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, & quousque Sanctitati suæ placuerit. *Sac. Congr. Immunitat. in Neapolitana* 25. *Maii, &* 29. *ac* 30. *Junii* 1660. *lib. Decret. Rocci p.*257. *&* 259.

Injungitur Vicario Generali ordinanti, & scandalose assi- 103
stenti extractioni Canonicorum a loco immuni, ut accedat ad Urbem, & se justificet, quatenus vero non se justificet, inhabilitatur ad Officia. *Sacr. Cangregat. Immunit. in Motulen.* 2. *Septemb.* 1681. *libr.* 2. *dec. Alt. p.*2250.

Vicarius Nullius Orbetelli, nequit extrahere confugitum 104
ab Ecclesia, cum non possint hoc præstare Ordinarii Episcopis inferiores. *Sac. Congr. Immun. in Nullius Orbetelli* 1669. *lib.*1. *dec. Alt. p.*315.

Vicarius Generalis ob extractionem a se ordinatam furum 105
a loco immuni incidit in Censuras, & prævia abolitione actorum suæ Curiæ conceditur, ut absolvatur privatim. *Sacr. Congregat. Imm. in Recinaten., seu Lauretana* 20. *Maii* 1656. *lib.*2. *Dec. Vallem. pag.*25.

Vicarius Generali ordinans carcerationem Parochi in loco 106
immuni suspenditur ab Officio arbitrio Sacr. Congregation. *Eadem Sac. Congregat. Immun. in Albanen.* 12. *Sept.* 1684 *lib.*3. *Decr. Alt. pag.*363.

Verum si habeat facultatem a Sanctissimo extrahendi ab 107
Ecclesia, potest ab simplicem correctionem extrahere Militem delinquentem, & in carceribus retinere pro aliquo modico tempore. *Sacr. Congregat. Imm. in una Nullius Orbetelli* 21. *Jun.* 1644. *l.*3. *Decret. Paul. pag.*230.

Ali-

108 Aliquando etiam de mandato Sanctissimi datur Vicario Generali facultas extrahendi ad annum. *Sac. Congreg. Imm. in Neapolitana 19. Maii 1703. lib.3. Dec. Vallem. p.409.*

109 Vicarius Generalis Canonicus ob datam Gubernatori Regni Corsicæ facultatem extrahendi confugitos a quacumque Ecclesia, & etiam Ecclesiasticos, eosque nomine Ecclesiæ custodiendi, & cogendi ad solutionem condemnationum ipsius factarum ab ipso Vicario acriter punitur de mandato Sacræ Congregat. ut sequitur.

I. Prævia Suspensione a Divinis, & a perceptione fructuum Canonicatus. *Sacr. Congregat. Imm. in Sagonen. 24. Febr.1696. lib. Decret. Martelli pag.567.*

II Deinde in honorem Festivitatis Nativitatis D. N. Sacra Congregat. permisit Episcopo illum reintegrare ad exercitium Ordinum per duos Menses, & informet an fructus ejus Canonicatus fuerint sequestrati? Item si, & quæ damna passi fuerint extracti vigore dictæ facultatis ab eo concessæ: *Sac. Congregat. Immunit. in eadem 19. Dec. d. Anni, & lib. pag.701.*

III. Et cum postea idem supplicasset reintegrari. Sacra Congregat. respondit: Satisfacta Parte de damnis coram Episcopo liquidandis, eumdem reintegret ad Ordines cum inhabilitate exercendi munus Vicarii in quacumque Diœcesi; *Sac. Cong. Imm. in Eadem 11. Decemb. 1691. lib. Decret. Grimaldi pag.58.*

IV. Tandem habito novo Recursu pro gratia, allegata præsertim ejus decrepita ætate, Sacra Congregat. pronunciavit: facto deposito arbitrio, & præstita cautione in in Urbe de reficiendis damnis liquidandis coram D. Ponente reintegretur ad Ordines, & fructus Præbendæ, firma remanente inhabilitate ad Officium Vicariatus. *Sacr. Congregat. Immun. in eadem 23. Decemb. 1682. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 14.*

110 Contra Vicarium Generalem, qui habuit recursum ad Proregem pro Delegatione Judicis Laici contra Clericos, a quo carcerari fuere Episcopus Neocastren. tamquam Delepatus, & uti vicinior procedat ad ulteriora, & transmittat. *Sac. Cong. Imm. in una Nullius S. Euphemiæ 2. Junii 1693. ibi pag.50.*

111 Vicarius Generalis Episcopi uxoratus mandans carcerationem Ecclesiastici consulat conscientiæ suæ, & carceratio non sustinetur. *S. Cong. Imm. in una Civitatis Castelli 19. Novemb. 1680. lib.2. Dec. Alt. p.286.*

112 Vicarius Generalis, satisfacta Parte, absolvat, juxta suas ordinarias facultates committentes homicidium in loco immuni auctoritate privata. *Sac. Congreg. Imm. in Ceriaten. 1. Octob. 1669. lib.1. decret. Altov. pag.406.*

113 Eidem datur facultas perquirendi, & extrahendi ab Ecclesia, & a Domo Plebani, & a quocumque alio loco immuni (exceptis Monasteriis Sanctimonialium) libros, ac mobilia ibi transfugata in aliorum præiudicium, ac res furto sublata. *Sacr. Congregat. Imm. in Faventina 6. Decemb. 1692. lib.1. decr. Vall. pag.9. & in Camerinen. 17. Dec. d. Anno, & lib. pag.11.*

114 Injungitur eidem, ut abstineat a cognitione causæ contra Filium Cancellarii. Episcopalis. *Sac. Cong. Imm. in Ariminen. 6 Junii 1662 lib. Decret. Rocci p.403.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 AMplissima est materia hujus articuli, ut de ea pro dignitate agere haud patiuntur angusti limites Additionum. Satis sit indicare, qui de ipsa accurate præ cæteris
2 disserit; vide clarissimum *Ducasse in Prax. Jurisdiction. Ecclesiast. voluntar. & contentios.* In priori tomo agit doctissimus hic Auctor de voluntaria jurisdiction. Vicarii Generalis, & in posteriori tomo de contentiosa ejusdem jurisdictione; & quidem meo judicio doctissime.

ARTICULUS III.

Quoad ea, quæ concernunt locum, præcedentiam, & modum quo expirat Vicarii Generalis Jurisdictio.

LOcus Vicarii Generalis debet esse secundum consuetu- 1
dinem Ecclesiæ, quæ non est mutanda. *Sacr. Congreg. Rit. in Alexandrina 15. Mart. 1698. in respons. ad 3. dub.* apud Barbosam *in Summa Apostolicar. decision. Collectan.714 num.1.*

Vicarius Generalis non potest Sedem arbitrio suo sibi pa- 2
rare, sed debet sedere in Sede solita pro Vicariis assignata. *Sacra Congregation. Rit. in Neritonen. 4. Maii 1606.* apud Barbosam *loc. cit. num.2.*, & Ventrigliam *tom.2. annot. 14. §. 2. num.7.*

Vicarius Generalis licet sedeat in primo Stallo Chori, in 3
quo sedere debet prima Dignitas, & habeat Thuris, & Pacis honorem ante omnes Dignitates, & Canonicos, non propterea dicitur occupare Stallum, sive locum Dignitatum, & Canonicorum. *Sacr. Congregation. Rituum in Placentina 19. Maii 1607. in responsione ad dub.* apud Barbosam *loc. cit. numer. 3.*

Vicario Generali occupante primum locum Chori & Stal- 4
lum Archidiaconi, quomodo sedere debeant Dignitates in Choro, ne Archidiacono præjudicium inferatur; Vide *supra verb. Vicarius Apostolicus n.30.*

Vicario Generali non licet occupare locum Episcopi ab- 5
sentis, nec parare sibi sedem cum tapetis, & pulvino, sed idem debet esse ejus locus, absente Episcopo, quem illo præsente habere consuevit; *Sacra Congregat. Rit. in Brundusina 16 Julii 1605* apud Barbosam *l. citat. numer. 5.* & Ventrigliam *l. citat. num. 7*

Vicarius Generalis præcedit Capitulo, & Clero; *Sacra* 6
Congregat. Rit. in Meliten. 13 Julii 1619 apud Barbosam *l. c. num. 6*

Vicarius Generalis, absente Episcopo, debet habere pri- 7
mum locum super omnes Dignitates, & Canonicos non obstantibus consuetudine, aliisque in contrarium. *Sacr. Congr. Rit. in Andrien. 7 Augusti 1610. & in Ferrarien. 20 Decembr. 1614* apud Barbosam *l. cit. n. 7*

Vicario Generali habitu Vicarii in Processionibus incedenti 8
danda est præcedentia super omnes Dignitates, & Canonicos, & etiam super illas Dignitates & Canonicos, qui habitu Protonotarii incedunt. *S. Congregation. Rit. in Brundusina 16 Julii 1605* apud Barbosam *l.c. n.8*

Vicarius Generalis debet præcedere omnibus Canonicis, 9
tam in Processionibus, quam in sessionibus; Dummodo Canonici non incedant parati. *Sacr. Congregat. Rit. in Egitanien. 3 Augusti 1602 in resp. ad 3 dub. & Civitatis Pennæ 12 April. 1603 & in Lauretana 6 Decembris 1603 & in Tiburtina 6 Martii 1610* apud Barbosam *l. c. n.9*

Vicarius Generalis Canonicus, cum sedet uti Canonicus, 10
debet sedere in loco suæ receptionis, & in habitu Canonicali; Si vero velit præcedere uti Vicarius, debet habitum Canonicalem dimittere. *S. Congr. Rit. in Compostellana 4 Februarii 1600 & in Vulturarien.* 11 April. 1601 apud Barbosam *l. c. nu.10*

Vicarius Generalis in habitu suo ordinario non debet ince- 11
dere inter Canonicos paratos, nec eis præcedere. *Sacr. Rit. Congr. in Camerinen. 14 Junii 1608 & in Casalen. 5 Julii 1614* apud Barbos. *l.c. n.11*

Vicarius Generalis debet habere primum locum ante Capi- 12
tulum, Canonicos, & Dignitates, tam præsente quam absente Episcopo; Si autem sit Canonicus, debet sedere in proprio stallo, & cum habitu Canonicali, alias non lucratur distributiones quotidianas. *Sacra Congr. Rit. in Egitanien. 10 Decembr. 1601 & in Sutrina 1 Octobris 1616 & in Oritana 5 Aprilis 1620 & in Gallipolen. 21 Decembr. 1613* apud Barbosam *l. c. n.12.*

Vicarius Generalis præfertur Archidiacono, & omnibus Ca- 13
nonicis, nisi ipse simul sit Canonicus, quia tunc sedere debet in suo stallo Canonicali, si distributiones quotidianas lucrari velit. *Sacr. Congregation. Rit. in Nolana 8 Julii 1602 & in Civitatis Pennæ 12 Aprilis 1603 & in Compostellana 14 Februarii 1604 & in causa Candiæ 7 August. 1610* apud Barbosam *l. c. n.13*

Vi-

14 Vicarius Generalis Canonicus, præsente Præposito suo Principali, & in omnibus actibus Capitularibus, & quandocumque distributiones quotidianas lucratur, debet stare, vel sedere, & incedere in suo loco Canonicali: absente vero Præposito, tanquam Vicarius Generalis in primo, & digniori loco. *Sacra Congregr. Rit. in Altinen. Nullius 4 Martii* 1606 apud Barbosam *l.c. n.*14

15 Vicarius Generalis Canonicus, sive beneficiatus debet sedere in loco suæ receptionis, & cum habitu Canonicali, sive Beneficiati, ut lucretur distributiones, & quando vult præcedere Canonicis, seu Beneficiatis, debet habitum Canonicalem, seu Beneficiati dimittere, & non potest percipere distributiones. *Sacra Congregat. Rit. in Calaguritana 2 August.* 1603 Nec lucretur distributiones, quæ dantur interessentibus Processionibus, nisi incedat in habitu Canonicali. *Sacra Congr. Rit. in Compostellana 21 Februar.* 1604 *& in Brundusina 16 Julii* 1607 apud Barbosam *l.c. n.*15

16 Vicarius Generalis, licet etiam ipso Episcopo præsente in Ecclesia, Choro, Processionibus, Synodo, & aliis publicis, & privatis actibus, Canonicis, & Dignitatibus præcedere debeat, tamen hoc intelligitur, quoties Canonici, & Dignitates hujusmodi in habitu Canonicali, etiamsi Cappa, & Rochetto utantur, stare aut incedere consueverunt, non autem si Pluviali, Planetis, aut aliis sacris paramentis juxta cujusquam Ordinis gradum sint induti, prout in distributione Candelarum in die Purificationis, & in receptione Cinerum feria quarta cinerum, & similibus diebus, quibus Episcopus solemniter celebrare ex ritu Ecclesiastico teneatur, tunc enim non decet, ut Vicarius, præsertim si in suo quotidiano habitu existat eisdem sacris vestibus paratus, sive stando, sive incedendo præcedat. *Sacra Congregat. Rit. in Lauretana, & Nolana 23 Martii 1602 & 6 Septembr.* 1603 *& in Tiburtina 6 Martii* 1610 *& in Metropolitana 7 Augusti* 1628 apud Barbosam *l.c. n.*16

17 Vicarius Generalis licet præcedat omnibus Dignitatibus, & Canonicis, tamen ratione Paramentorum in distributione Candelarum, & Palmarum non debet habere locum digniorem, quam Canonici parati: in adoratione vero Crucis, & quandocumque Canonici non sunt parati, digniorem locum habet immediate post Celebrantem, & similiter thurificandus est ante Canonicos, nisi sint parati, quia tunc post Canonicos est thurificandus. *Sacra Congregat. Rit. in Placentina 19 Maii 1607 in resp. ad 6 dub. & in Alexandrina 15 Martii* 1608 *in resp. ad 1 dub.* Et quod in adoratione Crucis præferendus sit Vicarius Generalis ante Dignitates, & Canonicos, censuit *Eadem Sacra Congr. Rit. in causa S. Marci 4 Martii* 1631 apud Barbos. *l.c. n.*17

18 Vicarius Generalis non præcedit Dignitatibus, & Canonicis paratis, consuetudine in contrarium non obstante. *Sac. Congr. Rit. in Lauretana 6 Septembr.* 1603 *& in Casalen. 2 Julii* 1614 *& in Castellaneten. 25 Sept.* 1621 apud Barbosam *l. cit. n.*18

19 Vicario Generali præcedunt Canonici sacris vestibus induti, qui assistunt Episcopo celebranti. *Sacr. Congr. Rit. in Nepesina 27 Februar.* 1610 apud Barbosam *l.c. n.*19

20 Vicarius Generalis Canonicus in funeralibus debet cum Canonicis in suo loco incedere, alias non lucratur Ceram, nec distributiones. *Sacr. Congr. Rit. in Nicien. 10 Maii* 1624 apud Barbos. *l.c. n.*20.

21 Vicarius Generalis præsente Episcopo, in die Purificationis non debet accipere Candelam ante Canonicum, vel Dignitatem, qui Episcopo ministravit. *Sacr. Congr. Rit. in Lucerina 14 Maii 1608 in resp. ad 3 dub.* apud Barbosam *l. cit. num.* 21.

22 Vicarius Generalis non est Prælatus, licet absente Episcopo, cum in suo habitu ordinario cum subtana & Mantelletto nigro sedeat in Choro in primo loco supra Canonicos, thurificandus est duplici, non autem triplici ductu thuribuli. *Sac. Congr. Rit. in Nepesina 14 Januar.* 1617. apud Barbosam *l. citat. n.*22.

23 Vicarius Generalis thurificandus est, & debet accipere Candelam, Palmam, & Cineres, & adorare Crucem ante, vel post Capitulum juxta Ecclesiæ consuetudinem. *S. Congr. Rit. in Neocastren. 16 Januarii 1607 & in Alexandrina 15 Martii* 1603 apud Barbosam *l. c. n.*23

24 Vicarius Generalis in spiritualibus Ecclesiæ laudabilem consuetudinem debet semper in omni loco præcedere Gubernatori Civitatis in temporalibus, tam præsente, quam absente Episcopo. *Sacr. Congr. Rit. in Ravennaten. 28 Aprilis* 1607 apud Barbos. *l. c. n.*24.

25 Vicarius Generalis debet præcedere omnibus Potestatibus, Commissariis, sive Judicibus temporalibus in sua Diœcesi existentibus. *Sacra Congr. Rit. in Nucerina Sanoferrati 15 Maii* 1610 apud Barbosam *l.c. n.*25.

26 Vicarius Generalis Episcopi debet præcedere Commissario ubique, & in omni loco, tam præsente, quam absente Episcopo, non obstante consuetudine; Dummodo non sit de gremio Capituli, & incedat in habitu Canonicali. *Sacr. Congr. Rit. in Reatina 28 Maii 1616 & die 19 Januarii 1619 & in Terracin. 10 Aug.* 1617 apud Barbosam *l. cit. n.*26.

27 Vicarii Generalis Jurisdictio expirat: Primo per propriam ipsius renunciationem expressam, vel saltem tacitam, ut si Vicarius Diœcesim sui Vicariatus egrediatur, & in longinqua abeat animo non amplius revertendi, tunc enim tacite renunciasse censetur. *Communis*.

28 Secundo expirat ejus Jurisdictio per remotionem, seu revocationem ipsius ab Episcopo factam; Episcopus enim potest ad sui libitum, quotiescumque voluerit, Vicarium Generalem amovere, *argument. cap. Omnis res, de Regul. Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Et sic Glossa communiter recepta *in Clementin. Et si principalis 2 verb. Per electionem, de Rescriptis*, ibi: *De Officiali, quem Episcopus ad nutum amovere potest*.

28 In tali tamen remotione est semper habenda ratio honoris ipsius; Unde facienda est cum magna circumspectione, & cum gravi, & justa causa alias reintegrari potest per Sacram Congregationem Episcoporum. Sic declaravit *eadem Sacr. Congr. Episcop. in Spalatren. 3 Julii 1601 & in Traguriën. 7 Sept., & 8 Octob.* 1649.

30 Causæ autem justæ, pro quibus removeri potest Vicarius Generalis, sunt præsertim sequentes; Prima est, si de Vicario audiantur multæ querelæ. *S. Congr. Episcop. in Spalatren. 5 Febr.* 1602.

31 Secunda est, quando non bene regit, & gubernat, nec certiorem facit Sacram Congregationem de causis magni momenti in defectu, vel absentia Episcopi. *Sacr. Congr. Episc. in Agrigentinen. & in Tranen. 3 Decembris ejusd. anni*.

32 Tertia, si scribat irreverenter ad Sacram Congregationem, ejusque DD. Officiales. *S. Congr. Episc. in Reatina 3 Septembris* 1601.

33 Quarta, si aliquem ex S.R.E Cardinalibus ea, qua decet, reverentia non tractet. *S. Congr. Epis. in Savonen. 19 Novembr.* 1655.

34 Quinta, si caret circumspectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus esset. *S. Congr. Epis. in Placentina 11 Septembris* 1601.

35 Sexta, si excommunicatus existat, *S. Congr. Epis. in Placentina 18 Jun.* 1649.

36 Septima, si mandatis Sacræ Congr. obedire renuit. *Sacr. Congr. Epis. in Parmen. 17 Aug.* 1649.

37 Octava, si oriundus fuerit ex eadem Civitate, vel Diœcesi. *Sacr. Congregat. Episcop. in Ostunen. 28 Julii 1537 in Spalatren. 9 Martii 1593 in Senogallien. 10 Febr. 1598 in Pistorien. 19 Octobr. 1625 & in Sutrina 16 Nov.* 1640.

38 Nona, si sit Regularis. *S. Cong. Epis. in Justinopolitana 16 Oct. 1615 & in Spalatren. 12 Aprilis* 1619.

39 Tertio expirat Vicarii Generalis Jurisdictio per mortem naturalem Episcopi: Vicarius enim eamdem habet Jurisdictionem cum Episcopo, idemque Tribunal, *cap. Non putamus 2 de consuetudine in 6 cap. Romana 3 de appellationibus in 6* cum similibus, adeoque cessante per mortem naturalem Jurisdictione Episcopi, cessat etiam illa Vicarii Generalis, quia, ut habetur *in cap. Accessorium 42 de Regul. Juris in 6 Accessorium naturam sequi congruit principalis*.

40 Valent tamen gesta a Vicario ignorante mortem Episcopi longe distantis; si etiam talis mors ignoretur communiter ab aliis, quia error communis dat Jurisdictionem, *L. Barbarius, ff. de Officio Prætoris*; Et sic tenet Sperell. *decis. 30 Fori Ecclesiastic. num.* 3 citans Rotam *decis. 1 alias 46 de Officio Vicarii in nov.* Sanchez *lib. 3 de Matrimon. disput. 22 num.* 29 Gratian. *disceptat. Forens. cap. 18 num.* 50 Barbosa *citat. allegat. 54 num.* 152 Reiffenstuel *lib. 1 decretal. tit. 28 num.* 104 Pellegrin. *de Vicario Gener. Episcopor. part. 1 sect. 2 subsect. 6 n.* 10 & alii passim.

41 Quarto expirat Jurisdictio Vicarii Generalis per translationem Episcopi ad alium Episcopatum; Cum enim per translationem ad alium Episcopatum cesset Episcopi Jurisdictio in primo Episcopatu, ita etiam cessat Jurisdictio ipsius ibi Vicarii Generalis. Glossa *in cap. Si propter 10 verb. Vacabunt, de*

Res-

Rescriptis in 6 & Communis Doctorum, per text. *in cap. Inter corporalia 2 & cap. Licet 4 de translatione Episcopi*. Vide verb. *Capitulum art. 3 n. 31*.

42 Quinto expirat per depositionem, vel relegationem Episcopi. Tunc enim vacat Ecclesia, & eligi debet Vicarius Capitularis, adeoque cessat Jurisdictio Vicarii Generalis. Vide d. verb. *Capitulum art. 4 n. 35*.

43 Sexto expirat Jurisdictio Vicarii Generalis per renunciationem Episcopatus factam ab Episcopo, & a Papa admissam, quia etiam in tali casu eligi debet Vicarius Capitularis. Vide *ib. n. 54*.

44 Septimo expirat per legitimum ingressum Episcopi in aliquam Religionem. Vide *ib. n. 33*.

45 Octavo expirat per captivitatem Episcopi. Vide *ibidem num. 32*.

46 Nono expirat Jurisdictio Vicarii Generalis, suspensa Episcopi Jurisdictione per Excommunicationem, Suspensionem, aut Interdictum; Cum enim eadem sit jurisdictio, idemque Tribunal Vicarii, & Episcopi, *cap. Non putamus 2 de consuetudine in 6 & cap. Romana 3 de appellationibus in 6* cum similibus, cessante, seu suspensa Jurisdictione Episcopi, cessat, & remanet suspensa etiam Jurisdictio ipsius Vicarii Generalis; Siquidem, ut habetur *in cap. Accessorium 42 de Reg. Juris in 6 Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Sic Glossa communiter recepta *in cap. Romana 1 verb. Ipsius, de Officio Vicarii in 6* recte subjungens, quod tunc adeundus sit Papa, ut provideat.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE præcedentia Vicarii Generalis non conveniunt Do-
ctores. Vide *Mauriqu. Ferr. de Præcedent. & Prælat.*
2 *Ecclesiastic. quæst. 52 num. 2 & 3* Et quod notandum est, quisque pro sua opinione Resolutiones allegat Sacrarum Congre-
3 gationum. Id ex eo evenit quod in obscuro est, an quæ allegatur Resolutio, ea innixa sit nudæ juris dispositioni, an peculiari illius Ecclesiæ consuetudini.
4 Mihi autem ea semper arrisit sententia, quod Vicarius Generalis in iis actibus præcedentiam obtinere debeat super ipsas ecclesiasticas Dignitates, in quibus uti Vicarius Genera-
5 lis intervenit. Cæterum si res sit de actibus, in quibus ita
6 non intervenit, nulla ipsi præcedentia debetur. Atque hinc quod si Vicarius generalis sit Canonicus, & divinis Officiis uti Canonicus interveniat, nullam obtinet præcedentiam ratione muneris Vicarii Generalis. Confer *Du Casse in Prax. Jurisdict. voluntar. & contentiof. tom. 1 sect. 2 n. 1*.
7 Dubitari vero contingit, an Vicarius generalis in illis actibus, in quibus intervenit uti Vicarius generalis, præcedentiam debeat obtinere præsente etiam Episcopo? Magis vero
8 in hac quæstione variant Doctores. Affirmant *Pignatell. consult. Canon. tom. 3 consult. 64 num. 3 Robusterius* Rotæ olim Auditor *in quodam suo voto* apud *Gratianum discept. forens. cap. 3 num. 23 Anton. de Pret. de Jurisdict. Episcop. cap. fer. 6 per tot. Loter. de Re Benefic. lib. 1 quæst. 16 num. 65 Sbrozz. de Offic. Vicar. lib. 4 quæst. 44 fer. per tot. Carol. Anton. de*
9 *Luca ad Ventrigl. tom. 4 adnot. 14 §. 4 num. 1* Negant vero *Menoch. consil. 51 & 257 utrobique fer. per tot. Mascard. variar. Resolut. lib. 3 cap. 69 pariter fer. per tot.* Adde etiam *Ventrigliam tom. 2 adnot. 14 §. 2 num. 19 & plur. sequent. Mauriquez Ferr. de Præcedent. & Prælat. Ecclesiastic. qu. 54 num. 6*.

Articulus IV.

Quoad differentias vertentes inter Vicarium Generalem, Capitularem, & Foraneum.

1 PRima differentia inter Vicarium generalem, & Capitularem est, quod Vicarius Capitularis debet esse Doctor, si adsit, alias electio est nulla, ut dictum est sub verb. *Capitulum art. 3 num. 51* Vicarius vero generalis potest aliquando esse non doctor, maxime quando Episcopus est Jurista, ut dictum est *supra art. 1 n. 39*.

2 Secunda differentia est, quod Vicarius Capitularis post electionem legitime factam non potest a Capitulo ad libitum removeri, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 num. 55* Vicarius autem generalis potest ad nutum, & arbitrium amoveri, quandocumque illi placuerit, ut conclusum est *articulo antecedenti n. 28*.

Tertia differentia est, quod Vicarius Capitularis non potest 3
esse nisi unus tantum, ex dictis sub verb. *Capitulum art. 3 numer. 40* Vicarius autem generalis potest esse non solum unus, sed & plures deputari possunt ex dictis *supra art. 1 a num. 8 ad 12*.

Quarta differentia est, quod Vicarius generalis potest con- 4
stitui ab Episcopo cum limitatione, & sine limitatione, dando illi majorem, vel minorem facultatem, prout sibi placuerit, ut tenet *Communis Doctorum*, & docet praxis, patetque ex dictis *supra tot. art. 2* Vicarius vero Capitularis non, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 num. 34 cum seq.* & verb. *Capitulum art. 3 a n. 58*.

Quinta differentia est, quod Vicarius Generalis possit esse 5
quilibet exterus ad libitum Episcopi. Immo tenetur Episcopus exterum eligere, ex dictis *supra art. 1 num. 34 & 35* Vicarius autem Capitularis debet esse de gremio Capituli, si adsit idoneus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 n. 6* & verb. *Capitulum art. 3 n. 50*.

Sexta differentia est, quod Vicarius generalis nequit exercere totam Jurisdictionem Episcopi absque speciali ejus mandato, ut patet ex *supradictis art. 2 a num. 19 ad 84* & habetur expresse *in cap. Licet 2 & cap. Cum in generali 3 de Officio Vicarii in 6* Vicarius autem Capitularis statim ac est legitime electus totam Jurisdictionem Capituli exercere potest absque speciali ejus mandato, præsertim ubi talis viget praxis, & consuetudo, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 2 n. 40*.

Septima differentia est, quod Vicarii Capitularis Jurisdictio 7
incipit post mortem naturalem, aut Civilem Episcopi, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 a num. 1 ad 11* Econtra autem Vicarii generalis Jurisdictio per mortem naturalem, aut Civilem Episcopi finitur, ut patet ex dictis *art. antecedenti a n. 39 usque in fine*.

Octava differentia est, quod Vicarius Capitularis conti- 8
nuat suam Jurisdictionem usquedum novus Episcopus capiat realem possessionem Episcopatus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 n. 56* Vicarius vero generalis non continuat eam usque dum novus Episcopus capiat dictam realem possessionem Episcopatus, sed solum usquedum translatio Episcopi ad aliam Ecclesiam admissa est in Consistorio etiam ante captam a novo Episcopo realem Episcopatus possessionem, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 n. 7* & sub verb. *Capitulum n. 31*

Nona differentia est, quod Vicarius Capitularis, si sit Ca- 9
nonicus, lucratur fructus, & distributiones, etiamsi Choro non intersit si ad id adsit consuetudo, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 num. 50* Vicarius autem Generalis si sit Canonicus non lucratur distributiones, nisi Choro intersit, etiamsi adsit ad id consuetudo, ut patet ex dictis *supra art. 2 n. 85*.

Decima differentia est, quod Vicarius Capitularis nequit 10
concedere licentiam erigendi nova Monasteria, Conventus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 2 num. 66* Vicarius autem generalis cum speciali mandato Episcopi id potest ex supradictis *art. 2 num. 42* Quo ad hoc tamen sunt hodie observandæ ultimæ dispositiones Apostolicæ, allatæ sub verb. *Conventus art. 1 per tot.*

Undecima differentia, quod Vicarius generalis, finito Of- 11
ficio Vicariatus, non tenetur stare Syndicatui, ut expresse declaratum fuit a Gregorio XIII. in quadam Constitutione directa Clero, & Communitati Tarentin. cujus præcisa verba refert Barbosa *citat. allegat. 54 num. 183* ibi: „ Statuimus, „ & mandamus, quod Vicarii, & Officiales, sive Generales, „ sive particulares etiam Foranei nuncupati per eumdem „ Archiepiscopum, sive ejus pro tempore Successores in di- „ cta Ecclesia Tarentina, sive ejus Diœcesi deputati, vel „ deputandi, ad aliquem Syndicatum nullo modo teneantur, „ aut eidem sub quovis prætextu sint obnoxii „. Et ratio est, quia, si ipsi erraverint, Episcopi statim providebunt, prout justum fuerit, ut declaravit *Sacr. Congr. Episcop. in Tarentina 20 Augusti 1601* & prius *in Brundusina 14 Octobris 1592* apud Pellegrin. *loco citato part. 1 sect. 2 subsect. 6 numer. 21 & sect. 4 subsect. 4 numer. 14* Vicarius autem Capitularis, finito Officio Vicariatus, tenetur stare Syndicatui, & reddere rationem Episcopo Successori, etiamsi reddidisset illam Capitulo, & ab eo, seu a deputatis, vel Syndicatoribus

ipsius obtinuisset liberationem, juxta dispositionem Concilii Tridentini *section.* 24 *de reformat. cap.* 16 ibi; *Rationem exigat*. Et sic declaravit *Sacra Congr. Concil.* 8 *Aprilis* 1595 *ad dictum caput 16 section.* 24 *de reformat.* Et sic etiam censuit *Sacra Congr. Episcop. in Catanensi 13 Januarii* 1600 *& in Hydruntina 19 Maii* 1643. Vide verb. *Episcopus artic. 5 numer.* 13 *&* 14.

12 Alias differentias affert Pellegrin. *citat. sect. 4 subsect. 4 num.* 10 11 *&* 13 nempe quod Vicarius Capitularis Salarium non conventum petere possit, non vero Vicarius generalis. Quod Vicarius generalis possit exequi Litteras Apostolicas directas suo prædecessori, sive Episcopo prædecessori Episcopi, qui illum constituit; Vicarius vero Capitularis non possit illas exequi. Quod Vicarius Capitularis non possit ex levi causa recusari ut suspectus; Vicarius autem generalis possit; Sed vide apud ipsum.

13 Vicarius generalis differt a Vicario Foraneo, Primo, quia a Vicario generali non datur appellatio ad Episcopum, ex dictis *supra art. 1 num.* 43 Bene tamen a Vicario Foraneo. Rota *decis.* 297 *num. 3 part. 2 divers.* Garcias *part. 5 de Beneficiis cap.* 8 *num.* 29 Barbos. *citat. allegat.* 54 *num.* 22 cum plurimis ibi citatis, & alii passim, teste Reiffenstuel *lib. 1 Decretal. tit.*28 *n.*18.

14 Secundo, quia Vicarius generalis potest esse delegatus Papæ, & Executor Litterarum Apostolicarum, ut patet ex dictis *supra art. 2 num.* 10 non sic autem Vicarius Foraneus, textu expresso *in Clement. Et si principalis 2 de Rescriptis*, ibi *In Officiali autem Foraneo .... neququam hoc volumus observari*, juncto ejus summario, & Glossa communiter recepta ibidem verb. *Forаneo*.

15 Tertio, quia Vicarius generalis est in Dignitate constitutus. Glossa *in citat. Clementin. Et si principalis, verb. Episcopi & verb.* Foraneo. & *Communis Doctorum*; Secus vero Vicarius Foraneus, nisi dignitas aliunde ipsi competat. Glossa *l. cit. verb.* Foraneo, & Doctores commun.

16 Quarto, quia Vicarius generalis habet Jurisdictionem ordinariam. ut patet ea dictis *supra art. 1 num.* 41 Vicarius autem Foraneus solum delegatam. Glossa *in citat. Clement. Et si principalis verb.* Foraneo. Rota *decis.*3 *de Officio Vicarii*, Garcias *de beneficiis part. 5 cap. 8 num.* 29 *&* 34 Barbosa *citat. allegat.* 54 *num.* 22 cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *loco citat. num.* 21 Sanchez *lib 3 de Matrimon. disput*, 29 *n.*10 testans de communi.

17 Quinto quia, ut alia taceantur. Vicarius Foraneus, nisi specialiter eximatur, dependet a Vicario generali, & non e contra, ut docet Communis Doctorum, & patet in praxi.

18 Vicarius Capitularis differt a Vicario Foraneo: Primo quia Vicarius Capitularis habet Jurisdictionem ordinariam, & quidem ampliorem, quam Vicarius generalis, cum succedat in omnem Jurisdictionem competentem Episcopo de jure communi, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 1 n.*1 Vicarius autem Foraneus solum delegatam, & ex dictis *supra n.6.*

19 Secundo quia a Vicario Foraneo appellatur ad Vicarium Capitularem, & non e contra. *Communis & certa*.

20 Tertio quia Vicarius Foraneus potest constitui, & removeri a Vicario Capitulari, & non e contra. *Communis ac certa*.

21 Quarto quia Vicarius Capitularis tenetur stare Syndicatui, & reddere rationem Episcopo Successori, non sic autem Vicarius Foraneus. cum ipse Vicarius Foraneus, si erraverit, possit statim puniri, ac removeri a Vicario Capitulari, ut patet ex supradictis n.11.

22 Quinto quia, ut alia taceantur, plurima potest Vicarius Capitularis, quæ non potest Vicarius Foraneus, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art. 2 per tot.* & verb. *Vicarius Foraneus*.

23 Vicarius generalis in jurisdictione idem habet cum Episcopo Tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur appellatio.
Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib. 3 cap. 8 num.* 4 ut
24 Sacris Canonibus jam adductis supra *art. 1 num. 41 ad* 44.
Multa tamen nequit sine speciali mandato Episcopi; adeoque sine tali speciali mandato, nec potest Synodum Diœcesanam convocare. Idem *ibidem num.* 2 3 *&* 4 Vide *artic.* 2
supra *per tot.* ubi fuse enumerantur ea quæ potest, vel non
25 potest Vicarius generalis. Debet jubente Episcopo interesse
26 Synodo Diœcesana: Et expedit ut Episcopus id velit; idem
27 *ibidem lib. 3 cap. 3 num.* 2. 3 *&* 4 Non potest Synodalis examinatoris munus exercere sub nomine appellativo vicariatus; idem *ibidem lib. 4 cap. 7 num.* 5 & Decreto Sacræ Congregat. Concil. *in Polycastren. Parochialis* die 19 *Septembris* 1745 quamvis in Thesauro Resolut. referatur sub die 18 ejusdem anni; Vide *tom. 3 verb. Examen, Examinatores n.* 25
ubi afferuntur alia ad rem. Vicarius generalis in Synodo se- 28
det immediate post Episcopum; Idem *ibidem lib. num.* 4. Ni- 29
si legitima consuetudo alteri faveat; Idem *ibidem num.* 3 Aut 30
Dignitates & Canonici Sacris vestibus induti assistant. Secus 31
si Vicario consuetudo faveat; aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indutus. Idem *ibidem num.* 4 ubi ad id plura scite & erudite suo more adducit.

Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefertur 32
Episcopis suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet & ratione Personæ, quam repræsentat; Benedict. XIV. tom. 4 Const. 36 incip. *Cum a Nobis*.

Nova additiones ex aliena manu.

SI in Capitulo non sit nisi unus Doctor, posse eligi Vica- 1
rium Capitularem non Doctorem, ne coarctetur libertas electionis, tradit *Cardinal. de Luca ad Concil. Tridentin. discurs.* 31 *n.*10 *&* 13.

At doctrina hæc *Cardinalis de Luca* improbata fuit & qui- 2
dem pluries a Sacra Congregatione Concilii interprete rescribendo pro nullitate electionis in Vicarium Capitularem expletæ de persona, quæ gradum Doctoris in publica Universitate haud fuerat assequuta, quando in Capitulo aderat unicus Doctor, ut *in Venusina Vicarii Capitularis 6 Augusti* 1702. *in Acernen. Vicarii Capitularis* 23 Februarii 1709 *& in Alexanen. Vicarii Capitularis* 17 *Decemb.*1712.

Et merito (inquit Episcopus *Rigant de Protonat. Apostol.* 3
dissertat. 10 *num. 31 & sequent.*); „ si quidem in jure prohibita solum est coarctatio illa, quæ fit ab inferiori a Papa „ arctante electores ad eligendas certas Personas in individuo. At quando lex præscribit ut eligantur Personæ habentes certas qualitates ad bonum publicum, & majorem „ Ecclesiæ utilitatem tendentes, hinc non est proprie coarctatio, nec infringitur libertas electionis, si unus tantummodo adsit inter eligendos, qui sit iis qualitatibus præditus, „ ut bene perpendit Passerinus &c. Immo etiam Superiores, „ qui sint a Papa inferiores, posse in his terminis limitare „ electiones ad Personas hujusmodi qualitatibus munitas, „ cum per eas haud lædatur jus sive eligentium, sive electorum, tradit idem Passerinus &c. exemplumque habemus „ in Provinciis Regularium, in quibus viget alternativa quoad Prælaturas, & Officia: Si enim in Provincia, quæ est „ in Turno, unus tantum habilis existat ad consequendam „ Prælaturam, aut aliud Officium, is necessario eligi debet, „ ut in Ordine Prædicatorum servatum fuisse sub Magistro „ Generali Rodulpho homine doctissimo, referunt Passerinus &c.

VICARIUS PAROCHIALIS.

VIcarius Parochialis alius est perpetuus, & alius tem- 1
poralis, seu amovibilis. Abbas *in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero num. 5 de præbend.* Azorius *Institut. moral. part. 3. lib. 3 cap. 6* Barbosa *Juris Ecclesiast. univers. lib. 3 cap. 9 n.*2 Layman *Theol. moral. lib. 4 tract. 2 cap.*5 n.8 Pellegr. *Prax. Vicariorum part. 1 sect.*8 *n.*1 & alii passim.

Vicarius perpetuus est, & dicitur ille, qui auctoritate Epis- 2
copi Canonice est institutus ad deserviendum cuipiam Ecclesiæ, loco principalis Rectoris cum assignatione congruæ portionis fructuum, quos inde percipere debet. *Sic in re communi Doctorum*, cum Glossa *in cap. Ex part. 6 verb. Perpetuos, de Officio Vicarii*. Vicarius temporalis, seu amovibilis 3
est, & dicitur ille, qui auctoritate legitimi Superioris pro peragendo Ecclesiastico servitio in locum alterius ad tempus, seu voluntatem constituentis sufficitur. *Est in re Communis*.

Institutio Vicarii perpetui pertinet ad Ordinarium loci, 4
quamvis regulariter ea fieri debeat ad præsentationem, seu nominationem Rectoris principalis, sive illorum, quorum Dignitati, vel Capitulo, seu Monasterio Ecclesia Parochialis est perpetuo unita & annexa. Barbosa *l. citat. numer.* 25 Navarrus *consil.* 11 *de statu Monachorum numer.* 3 *&* 7 Garcias *de Benefic. part. 9 cap. 2 numer.* 289 Gallet *in Marguerita casuum conscientiæ verb. Vicarius* 3 Riccius *in Praxi Fori Ecclesiastic. resolut.* 358 *numer. 1 vers.* 2 Ugolinus *de Offic. Episc.*

c.por.

opor. cap. 50 §. 3 *Verſ. Octavo*, Reiffenſtuel *lib.* 1 *Decretal. tit.* 28 *numer.* 26 Pirhing *ibidem numer.* 3 referentes ſic deciſum fuiſſe *a Sacr. Congregat. Concilii ad ſeſſ. 7 cap. 7 de reformat.* Et clare deſumitur ex *cap. de Monachis* 12 *de præbend. & cap. Unic. de Capellis Monachor. & Clementin.* 1 *de Iure patronat.* ubi tales Vicarii dicuntur inſtitui per Epiſcopum ad præſentationem Rectoris principalis, vel hujuſmodi.

5 Et quod Vicarius perpetuus non poſſit ab Ordinario poni in Monaſteriis, quibus Cura imminet animarum, vel a principio, vel ratione unionis, & annexionis, ſed tantum a Superioribus eorum, prævio tamen examine ipſius Ordinarii, ſtatuit expreſſe Sanctus Pius V. Conſtitut. incipient. *Ad exequendum*, ibi: „ Volumus inſuper, & ita mandamus, quod „ dicti Vicarii perpetui, non ad liberam Ordinariorum ele- „ ctionem, ſed ad nominationem illorum, in quorum Eccle- „ ſiis unitis ponentur cum ipſorum Ordinariorum, ſeu eo- „ rum Vicariorum prævio examine, & approbatione depu- „ tentur „. Et ſic pluries declaraſſe etiam *Sacr. Congregat. Concil.* referunt Garcias *de Beneſic. part. 9 cap. 2 numer. 294 & ſequent.* Barboſa *lib. 3 Iuris Eccleſiaſtic. univerſ. cap. 6 numer. 45 & ſupra Concil. Tridentin. ſeſſ. 7 cap. 7 numer. 28. & in Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Vicarius perpetuus Parochialis n. 9.*

6 Et talis Piana Conſtitutio habet locum etiam, quando Vicariæ vacant in menſe reſervato; ſeu cadunt ſub alia reſervatione; *S.C. Concilii in Tiraſonenſi vicariæ 13 Octobris 1595.* apud Garciam *l. c. n. 309* & Barboſa *cit. l. 3 Jur. Eccleſ. c. 6. num. 45* ſubdentes, quod in hujuſmodi vicariis perpetuis vacantibus in menſibus Apoſtolicis, ſeu alias reſervatis, poſſit fieri præſentatio, ſeu nominatio, & deputatio, non obſtante reſervatione.

7 Vicarius perpetuus poteſt, & ſolet potiſſimum inſtitui in Parochialibus, ſeu Beneficiis Curatis, quæ Cathedrali, Collegiatæ, vel alteri Eccleſiæ, ſeu Monaſterio, aut Collegio, vel aliis piis locis perpetuo unita, & annexa reperiuntur; Colligitur ex *cap. Extirpandæ 30 §. Qui vero, de Præbend.* & habetur expreſſe ſtatutum *in Concilio Tridentino ſeſſ. 7 de reform. c. 7.*

8 Sunt tamen plures caſus, in quibus Epiſc. nequit vicarium perpetuum deputare; Primo quando beneficium eſt unitum, & annexum Monaſterio Regularium; Tunc enim Epiſc. non poteſt deputare pro ejus ſervitio Vicar. perpetuum, ſed ſolum temporalem, & ad nutum amovibilem, ut declaravit S. Pius V. cit. Conſt. incip. *Ad exequendum.*

9 Secundo quando a tempore immemorabili unio facta fuit, ac ex tunc conſtat vicarios fuiſſe ad nutum amovibiles, ſcientibus, & conſentientibus Ordinariis & nunquam vicarium perpetuum fuiſſe conſtitutum. Barboſa *cit. lib. 3 Iur. Eccleſ. univ. c. p. 6 n. 7* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2 l. 7 c. 29 n. 1 1 verſ. Tertio fallit* Flores de Mena *variar. qq. q. 10. n. 44* Reiffenſt. *l. c. n. 18* Pellegrin. *l. c. ſub n. 19* & alii.

10 Tertio quando unio facta eſt per viam pacti, & concordiæ a Sede Apoſtolica approbatæ cum Clauſula: „ Ut deſerviri „ poſſit in hujuſmodi beneficio per vicarium ad nutum amo- „ vibilem „. Barboſa *l. c. n. 8* Flores de Mena *l. c. n. 41* Sanchez *l. c. n. 191 verſ. Secundo fallit*, Reiffenſtuel *l. c. n. 28* Pellegrin. *l. c. ſub n. 19* & alii.

11 Quarto quando pro bono pacis, & pro tollendis litibus, ac pro meliori Beneficii ſervitio expedit per vicarium ad nutum amovibilem Eccleſiam gubernari: barboſa *l. c. n. 11* Reiffenſt. *l. c. n. 28* Sanchez *l. c. n. 191 verſ. Quinto fallit*, Flores de Mena *l. c. q. 10 n. 47* & alii, *arg. cit. Cap. 7 Conc. Trid.* ubi id non reliquit liberæ Epiſcopi voluntati, ſed uſum eſt verbis arbitrium boni viri denotantibus, ibi: *Niſi ipſis Ordinariis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur.*

12 Quinto quando ex privilegio remunerationis cauſa conceſſo beneficium eſt unitum cum clauſula *ponendi vicarium ad nutum amovibilem*, quia in generali privilegiorum derogatione facta a Tridentino *cit. Cap. 7* non comprehenduntur privilegia remunerationis gratia conceſſa. Barboſa *l. c. n. 10* Reiffenſtuel *l. c. n. 28* Flores de Mena *l. c. q. 10 n. 46* Pellegrin. *l. c. ſub n. 19* Sanch. *l. c. n. 191 verſ. Quarto fallit*, & alii.

13 Sexto quando ex privilegio Pontificio poſt Tridentini Decretum conceſſo unitum eſt beneficium Parochiale cum clauſula *inſtituendi vicarium ad nutum amovibilem*, quia tale Pontificium privilegium poſt Tridentinum conceſſum derogaret dicto Tridentini Decreto, cum poſteriora derogent prioribus. *l. Sed & poſteriores, ff. de Legibus, l. Cum in plures § Locator horrei, ff. Locati, l. 1 in fine. ff. De ſtipul. ſervor. l. Si unus § Pactus ne peteret, ff. De Pactis;* cum ſimilibus, Barboſa *l. c. n. 12* Flores de Mena *l. c. q. 10 n. 49 & 50* Pellegr. *l. c. ſub n. 19* & alii.

14 Vicario perpetuo debet aſſignari Congrua portio de redditibus, fructibus, & emolumentis provenientibus Eccleſiæ incorporatæ Monaſterio, Collegio, Capitulo, Univerſitati, & hujuſmodi. Vide verb. *Congrua n. 34.*

15 Talis Congrua eſt taxanda arbitrio Epiſcopi habito reſpectu ad qualitatem perſonæ, loci, & temporia, & ad abundantiam, ſeu paupertatem fructuum, & redituum Eccleſiæ; Dummodo non ſit minor quinquaginta, nec major centum aureis pro quolibet anno. Vide d. verb. *Congrua n. 35.*

16 Pro tali Congrua aſſignari poſſunt ſolum illa emolumenta incerta, quæ habent quamdam certitudinem, ut ſunt Decimæ frumenti, vini, olei &c. Non autem emolumenta omnino incerta, ut ſunt eleemoſynæ Altaris, Funeralium, & ſimilium. Vide d. verba *Congrua a n. 11 ad 17 36 & 37.*

17 Congrua ſemel ſufficienter aſſignata non poteſt minui, quamvis vicarius electus, & deputatus diminutioni conſentiat, & pro minori quantitate ſpondeat deſervire. Vide dict. verba *Congrua n. 40 41.*

18 Unde vicarius perpetuus Canonice inſtitutus, eſt vere beneficiatus, *Cap. Poſtulaſti 27 de Reſcriptis*, ibi: „ Non enim „ beneficio carere debet dici, cui competenter de perpetuæ „ vicariæ proventibus eſt proviſum.

19 Sicque vicarius perpetuus habet verum Titulum, & poteſt ad dictum titulum ordinari, atque idcirco ſemel Canonice inſtitutus nequit removeri, vel portione ſua fraudari, niſi forſan aliquod committat delictum dignum depoſitione, aut privatione beneficii, *cap Ad hæc 3 de Offic. vicarii.*

20 Immo nec poteſt removeri, vel portione ſua fraudari, etiamſi Rector principalis moriatur, textu expreſſo *in c. Cap. Ad hæc 3 de Offic. vicarii.*

21 Hinc vicaria perpetua æquiparatur beneficio Curato ſeu Parochiali, & Jura loquentia de beneficiis circa amiſſionem prioris per aſſequutionem alterius, & per non promotionem, & de eorum ætate, locum habent in hujuſmodi vicariis perpetuis, textu expreſſo *in Clementin. unic. de Officio Vicarii*, ibi: „ Quæ de Eccleſiis curam animarum habenti- „ bus per receptionem aliarum ſimilium amittendis: Ac de „ ipſarum Rectoribus promovendis ad Sacerdotium; Et de „ eorum ætate a Jure ſtatuta noſcuntur, in perpetuis Eccle- „ ſiarum Parochialium vicariis, & aſſumptis ad eas volumus „ obſervari.

22 Unde ſicuti non poteſt quis eſſe Parochus ſimul & ſemel duarum Parochiarum. *Cap. De multa 28 de Præbend. Extravagant. Ioann. XXII. Execrabilis*, ita nec perpetuus vicarius, *Cap. Provideas 2 de Officio vicarii.*

23 Item ſicuti beneficium curatum, ſeu Parochiale vacat ipſo Jure per alterius ſimilis aſſequutionem, *cit. Cap. De multa 28. de Præbend. cit. Extravag. Ioann. XII. Execrabilis* juncto Concilio Tridentino *ſeſſ. 7 Cap. 2 & 4 de reform.* Ita etiam dicendum eſt de vicaria perpetua, *arg. cit. Clementin. Unic. de Officio vicarii*, & *Cap. Ad Audientiam 1 Cap. Provideas 2 et Cap. Ex p. 3 de offic. vicarii*, & ibi Fagnan. *n. 22* teſtans de communi.

24 Item ſicuti nemo poteſt conſequi beneficium Curatum, ſeu Parochiale ante 25. annum ſaltem inchoatum, *Cap. Cum in Cunctis 7 §. Inferiora, de electione, Cap. Licet Canon 14 eodem in 6* ita nec ante dictum annum 25 inchoatum vicariam perpetuam; *cit. Clement. Unic. de Officio vicarii*, juncta Gloſſa communiter recepta *ib. verb. volumus.*

25 Item ſicuti de facto, ſi promotus ad beneficium Curatum, ſeu Parochiale infra annum non aſcendat ad Sacerdotium, ſeu Presbyteratum, vacat Eccleſia ipſo Jure, textu expreſſo *in cit. Cap. Licet Canon 14 de election. in 6* Ita etiam vacat ipſo Jure Vicaria perpetua, ſi intra annum non ordinetur promotus ad ipſam, *cit. Clement. Unic. de officio vicarii*, juncta Gloſſa communiter recepta *ib. verb. volumus.*

26 Item ſicuti ceteri Parochi, tenetur vicarius perpetuus reſidere in ſua Vicaria, textu expreſſo *in Cap. Ex parte 6 de officio vicarii.*

27 Nec poteſt alium Vicarium perpetuum ſubſtituere, textu
expreſſo *in Cap. Clericos 4 de officio vicarii*. Quamvis ob ju- 28
ſtam aliquam cauſam de licentia tacita, vel expreſſa Ordinarii poſſit ad modicum tempus ſubſtituere vicarium temporalem, committendo ipſi totum Officium, ſeu Curam ſuam. Abbas *in cit. Cap. Clericos n. 2* Layman *ib. n. 1* Summa Angelica verb. *vicarius num. 4 & communis aliorum.*

29 Vicarius perpetuus in Parochiali Ecclesia constitutus habet eamdem potestatem, quam verus Parochus, seu Prælatus, ac Rector, ita tamen ut tota cura actualis, seu quoad exercitium, competat Vicario; Prælatus vero, seu Rector principalis nonnisi habitu Curam retineat. Glossa Marginal. *in Cap. Super eo 6 verb. Annexa, de Præbend. in 6* Rota *dec.2. de officio vicarii in antiq.* Seraphin. *dec.109 n.5* Burat. *decis. 36 n.3* Rota *in Romana vicariæ* 8 *Novemb.*1621 *coram Coccino Decano* ubi fuit dictum, quod cum Ecclesia S. Mariæ in Via lata esset Parochialis, & deinde S. Pius V. in ea erexisset vicarium perpetuum; penes ipsum vicarium esse omnimodam Curam actualem, habitualem vero penes Capitulum; Barbosa *l.3 Jur. Eccles. univ. Cap.6 n.28 & seq.* cum pluribus ibi
30 citatis, Reiffenstuel *l.c. n.40*, & alii plures. Unde quia in hoc sensu vicarius perpetuus dicitur habere Curam animarum, non autem Rector principalis, seu Prælatus, ut recte advertit Barbosa *l.c. n.30* cum Card. Ancharan. ibi allegatis, Reiffenstuel *l.c. n.42* & aliis; Hinc Prælatus, seu Rector principalis nequit ibi exercere Curam Fori Pœnitentialis, nec invito vicario, illi Ecclesiæ deservire, seu Sacramenta administrare; Abbas *in Cap. Extirpandæ §. Quia vero n.15 de Præbend.* Rebuff. *in Praxi benef. de vicariis perpetuis num.1.* Seraphin. *dec.105 n.5* Ancharan. *in Capit. Exposuisti n.6 de Præbend.* Reiffenstuel *l.c. n.42* Barbosa *l.c. n.31* post Rotam *in Barchinonen. vicariæ 17 Maji 1624 coram Merlino*, & sic
31 plurimi alii.

Vicarii perpetui in Parochialibus Capitulo, Collegio, Monasterio, seu beneficio, vel Ecclesiæ unitis, non sunt prævio concursu instituendi. *S.C. Concil. die 28 April.* 1594. apud Garciam *in addit. ad suum tract. de benef. p.9 Cap.2 num.294*
32 Barbosa *in Summa Apost. dec. verb. vicarius perpetuus Parochialis n.12* Sed deputandi, & instituendi sunt ad nominationem, seu præsentationem illorum, quorum beneficio, seu Ecclesiæ, Capitulo, Collegio, Monasterio Parochiales sunt unitæ, & annexæ, & non ad liberam Ordinariorum electionem. Sic expresse statuit S. Pius V Constitut. incipien. *Ad exequendum*; & pluries declaravit *S.C. Conc.* teste Garcia *l.c. num.294 & seq.* & Barbosa *cit. l.3 Jur. Eccles. Cap.6 n 35 et* 45 & Rota *in Gerunden. Coram Ansal. 10 Decemb.*1696 ubi quod vicaria unita conferri debet ad nominationem ejus, ad cujus favorem facta est unio; Non autem per Concursum ab Episcopo indicendum, nisi in bulla unionis expresse præcipe-
33 retur, quod conferatur per Concursum.

Tales vicarii, seu Parochi etiam in Ecclesiis exemptis sunt prius examinandi & approbandi ab Episcopo juxta dispositionem *Cap. Per exemptionem, de privil. in 6* Sic declaravit *S.*
34 *C. Concil. in Caputaquen. 23 Junii 1629.*

Item Episcopus potest examinare, & approbare vicarios Ecclesiarum Parochialium unitarum, & dependentium a Religione Hierosolymitana, & debet eosdem vicarios, si idonei reperti fuerint, simpliciter approbare, non autem ad tempus, etiamsi sint temporales, nec potest pro libito eosdem
35 subjicere novo examini, *S.C. Concilii in Augustana Jurisdict. 14 Decemb.*1630 Nisi superveniente nova causa, & suspicione ignorantiæ, quia tunc poterit Episcopus eosdem iterum examinare ad effectum *Cap.6 sess.21 de reform.* ut censuit *eadem S.C. Concilii in Placentina 28 Augusti* 1628 apud Barbosa *cit. Cap.6 n.48 & 49* & *supra Trident. sess.7 de reformat.*
36 *Cap.7 n.27.*

Vicarii perpetui Ecclesiarum Parochialium debent præcedere vicariis amovibilibus Ecclesiæ Cathedralis. *S. C. Rit. in Terulen.16 Septemb.* 1616 apud Barbos., *in Summa l. cit.*
37 *num.2.*

Vicarii perpetui Ecclesiarum Parochialium in Ecclesia noviter erecta in Cathedralem debent præcedere secundum ordinem receptionis, & non secundum ordinem Dignitatis Ecclesiarum, ut præcedebant ante erectionem in Cathedralem; *S.C. R. in Ripana 28 Aprilis* 1607 apud Barbosa *l. c.*
38 *num. 3.*

Vicarii perpetuo adscripti servitio Ecclesiæ Cathedralis, licet prius incederent sub Cruce Ecclesiæ Collegiatæ, tamen post adscriptionem debent incedere sub Cruce Cathedralis, cui inserviunt. *S.C. R. in Macerat.27 Septem.1608 & 11.*
39 *Martii* apud Barbosa *l.c. n.4.*

Vicario perpetuo Sancti Joannis Lateranensis debetur præcedentia super ceteros etiam Rectores perpetuos Parochialium Urbis. *Sacra Congr. Rit. in Romana 13 Junii* 1693 apud Card. Petram *tom.1 Comment. ad Constitution. 2 Paschalis II, num. 45.*

Vicarius perpetuus Abbatiæ debet subire omnia onera re- 40
spicientia Curam animarum, & administrationem Sacramentorum; Cetera vero omnia ad Abbatem, seu Commendatarium ejusdem Ecclesiæ spectant. *S.C. Conc. in Eugubina 11. Maji* 1594 apud Barbosa *l.c. n.8.*

Vicarius temporalis, seu amovibilis vere, & proprie non 41
est beneficiatus. *Communis* per text. *in Cap. Pervenit 27 de appellat. Cap. Cum ex eo 34 de elect. in 6 & Clementin. Unic. de officio vicarii* juncta Glossa *ib. verb. Perpetuis*; Vicarius enim temporalis, & ad nutum amovibilis nullum habet titulum in Beneficio, neque in eo perpetuo investitur, nec potest ob id ordinari in Sacris, sed potest ad libitum constituentis removeri; quia, ut dictum est *supra numero 13*; Vicarius temporalis seu amovibilis est ille, qui auctoritate legitimi Superioris pro peragendo Ecclesiastico servitio in locum alterius ad tempus, seu voluntatem constituentis sufficitur: Cum Vicaria temporalis sit illa, quæ ad tempus, non in perpetuum duratura est, puta cessante causa, vel lapso tempore, ob quam, vel usque ad quod talis vicaria concessa est; Unde non est Beneficium, sed simplex salarium, seu stipendium, Barbosa *cit. lib.3 Cap.6 n.58* Garcias *de Benef. tom.1 p.1 c.2. n.93* Gonzalez ad *Reg.8 Cancellar. Glossa 5 §.3 n.55* Pellegr. *Prax. vicariorum p.1 sect.8 n.22* & *Communis aliorum.*

Causæ, ob quas potest fieri deputatio vicarii temporalis, 42
seu Œconomi ad nutum amovibilis, sunt præsertim sequentes. Prima est, quando Rector legitime habet duas Parochias, nec potest per se solum in utraque commode deservire, *Cap. Et temporis caus.16 q.1* Secunda, quando Rector est nimis occupatus, *Cap. Ad hæc, de Officio Archidiaconi Cap.1 de celebratione Missar.* Tertia, quando rector justa de causa abest, vel est legitime impeditus. *Cap. Relatum, de Cler. non resident. Cap. Pervenit, de appellat. Cap. Cum ex eo vers. Porro, de elect. in 6. Cap. Non oportet. De consecr. dist.5.* Conc. Trid. *sess.6 de reform. Cap.1 sess.7 Cap.5 & sess.21 Cap.6* Quarta quando rector ægrotat, *c.3 & tot. Tit. de Cler. ægrot.* Quinta, quando rector devotionis, seu voti causa peregrinatur, *Cap. final. de voto.* Sexta, quando rector est minus idoneus, seu non intelligit linguam populi illius Parochiæ, seu nationis *Cap. Cum vos 4 de officio Ordinarii*. Septima, quando rector ex dispensatione Apostolica obtinet Parochiam ante debitam ætatem, *cap 2 de ætat. & qualitate*. Octava, quando rector religionem ingreditur, & in probatione versatur, *Cap. De Monachis, de Præbend.* Nona, quando rector e Ministerio, & Officio dejicitur, vel removetur a loco, *Cap. Ad audientiam, de Eccles. ædificand.* Decima, quando sic requirit utilitas, aut necessitas Ecclesiæ, vel augmentum Divini Cultus, *cap Exposuisti, de Præbend. cap. Illud; & cap. Nihil 79 1.* Undecima, quando adest causa habendi Conciones, *c. Inter cetera, De Præben. cap. Quod Dei timorem, De statu Monachorum*. Duodecima, quando aliud beneficium annectitur, quia tunc non solet constitui vicarius perpetuus, sed temporalis, Glossa *in citat. Clement. unic. de Officio vicarii verb. Parochialium*, Rota *dec.758 n.2 p.1 Divers.* Tertiadecima, quando vicariæ perpetuæ uniuntur, quia tunc efficitur temporalis Ecclesia, & instituitur vicariatus amovibilis ad nutum instituentis, Gambar. *De officio Legati in uniendo numer.102* Barbosa *l.c. n.55* Gonzalez *cit. §.3 n.16* Pellegrin. *l.c. n.21.* Quartadecima quando beneficium est unitum Mensæ Episcopali, vel Capitulari; Tunc enim potest constitui vicarius temporalis. Glossa *in clemen.1 verb. Ad mensam, de excessibus Prælat. clement.1 De supplend. neglig. Prælat.* Gonzal. *Dict. §.3 n.14* Pellegr. *l.c. num.21* Barbosa *l.c. n.54* ubi recte subjungit, quod id hodie limitatur per cit. Constitutionem S. Pii V. incip. *Ad exequendum*. Quintadecima, quando Parochialis, vel per obitum, vel per resignationem vacat, tunc enim deputatur ei vicarius temporalis, donec eidem de rectore provideatur, *cap. Cum vos 4 De Officio Ordinarii*, Concil. Trident. *sess.24 De reform. cap.18.*

Deputatio vicarii temporalis, seu Œconomi Clerici secu- 43
laris in hoc ultimo casu vacationis Parochiæ spectat ad Episcopum, in cujus Diœcesi Parochia vacans sita est, seu ad eum, qui potest instituere Concursum. Sic decisum fuisse a *S.C. Conc.* refert Barbosa *cit. lib.3 Cap.6 n.56* & *in Summa Apostol. dec. verb. vicarius amovibilis numero 4.* Unde Prælati 44
inferiores, qui non habent Jurisdictionem quasi Episcopalem cum facultate congregandi Synodum, & instituendi Concursum, non possunt in tali casu vicarium temporalem deputare. Garcias *De Benef. p.9 c.2 n.8* Franciscus Leo *in Thesauro For. Eccles. p.2 Cap.18 n.52* Massobr. *in Praxi habendi Concursum*

requi-

requisit.1 dub.8 & 11 Barbosa *cit. lib.3 cap.9 Jur. Eccl. univ.*
num.56 & De off, et potest. Episc.p.1 alleg 53 n.4 et 4 Monac,
p.1 tit.10 form.14 n.3 S.C. Conc. in Pisana 17 Martii 1698.
apud ipsum cum aliis ibi citatis.

45 Vicarium constituere tempore vacationis ad custodiam Pa-
rochialis vacantis, licet spectet ad ipsum Episcopum, tamen
in casibus repentinis, si vicaria est ad præsentationem alicu-
jus Collegii, illum potest constituere quam primum, donec
Episcopus certior sit factus, & providerit, *S.C, Conc.* apud
Barbosa *in Summ. l.c. num.5* & Garcias *De Benef. p.9 cap.2.*
numer. 11.

46 Nominatio aliorum vicariorum temporalium ad nutum
amovibilium spectat ad rectorem principalem, seu Prælatum
Monasterii, cui beneficium est unitum; Et Episcopus solum
debet ipsum approbare, ac licentiam administrandi Sacra-
menta ei concedere, si per examen, vel aliunde sibi constet
esse idoneum, nec ulla alia requiritur collatio, aut institutio,
Flores de Mena *Variar. lib.1 q.10 num.23* Pellegr. *l. c. nu.25*
Barbosa *cit. l.3 cap.6 n.63* ubi sic addit; Et quod in Ecclesia
regulari facultas nominandi vicarium ad regulares spectet,
fuit dictum *in Ianuensi Parochialis Sanct. Andreæ 19 Aprilis*
1627 *coram Durano inter ejus impressas dec.*47. Et quod nomi-
natio Curati seu vicarii amovibilis Parochialis in Ecclesiis
subjectis Regularibus spectet ad eorum Superiores, & ad
Episcopum sola approbatio, decrevit *S.C. Episc. in Mutinen-*
si 4 Februarii 1586 & sæpe alibi tum ipsa, tum Sacr. Congr.
Concilii.

47 Etenim Universitates Laicorum sunt capaces nominandi
Curatos, seu vicarios amovibiles, juxta firmata a Rota *co-*
ram Priolo Dec. 104 *& Coram Peutinger. dec.*173 & tenuit
quoque *S.C. Episc. & Regul. in Aquilana favore Universita-*
tis Terræ Arischiæ 29 Julii 1695 apud Monacell. *part.1 tit.*
10 *form.18 num.1.*

48 Si agatur de Œconomo, seu Vicario deputando propter
absentiam Parochi, tunc illius nominatio regulariter ad ipsum
Parochum spectat, quamvis inquisitum, cum approbatione
tamen Episcopi, per quem fit congrua assignatio. *S.Congr.*
*Episc. in Militea.7 Decemb.*1691 *& S.C. Conc. pariter in Mi-*
leten.7 Junii 1692 apud Monac. *part. 1 titul. 10 formul.14.*
num. 4.

49 Vicarius Temporalis nominatus a Superioribus Regulari-
bus, & a Rectoribus principalibus, potest ab ipsis ad libi-
tum removeri; Non autem ab Episcopo, nisi ex causa legi-
tima, & approbata, propter quam (etiamsi perpetuus esset)
privari posset. *S.C. Concil.* apud Barbosam *in Summ. l. cit.*
*num.*2 Et sic etiam Rota 21 *Junii* 1642 apud Piton. *Const. de-*
*cis. ad Parochos n.*516 loquens in specie de vicario amovibi-
li deputato a Capitulo.

50 Vicario, seu Oeconomo temporali, & amovibili assignan-
da est congrua, & taxanda arbitrio Episcopi ex fructibus Pa-
rochiæ. Concil. Trid. *sess.24 de reform. Cap.*18 ibi: „ De-
„ beat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ,
„ si opus fuerit, idoneum in ea vicarium cum congrua ejus
„ arbitrio fructuum portionis assignatione constituere.

51 Quam congruam arbitrari debere Episcopum, pensata
qualitate personæ, beneficii, & loci, ac temporis, referunt
decisum Garcias *De benef. par.9 Cap.*2 n.15 Massobr. *l. c. re-*
quisit.1 dub.25 Barbosa *De Offic. & Potest. Episc. p 3 alleg.*
*60 n.2. in fine. & supra Conc. Trid. cit. Cap.18 num.*42 Pani-
52 mol. *Dec.12 adnot.4 num.39* & alii. Et posse esse duorum
aureorum singulis mensibus asserunt Gallet, *in Margarita*
casuum Conscientiæ verb. vicarius 8 Campanil. *In divers. Ju-*
ris Canonici Rubr.7 cap.6 n.116 *in fine*, Barbosa *cit. allegat.*
*num.2 in fine, & super Trid. l.c, n.*43 Panimol. *l.c. num.*42.
53 Monacell. *part.1 tit.10 form.14 n.7* & alii. Nec in Congruam
computari debent emolumenta omnino incerta, ut sunt fru-
ctus consistens in Funeralibus, Oblationibus, eleemosynis
Altaris, & similibus. Vide verb. *Congrua a n.11 usque ad*
17 & n.36 & 37.

54 Et si dicto vicario congrua assignata non reperiatur, po-
test petere salarium usque ad summam dari solitam a Came-
ra Apostolica, ubi percipit spolia Ecclesiarum vacantium,
*S.C. Episc. in Mileten.7 Decemb,*1691 apud Monacell. *par,1,*
tit.10 form.13 n.6.

55 Alia ad rem. Vide verb. *Congrua, per tot. & discept.1.*
tom.7 p.1 D.Ursaye, ubi multa habentur ad rem cum Sacræ
Congregationis decisionibus.

56 Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim ab
57 Episcopo deputari debet. Bened. XIV tom.1. Const.68 in-
cip. *Cum illud* §.16 Vicarii Curati tam perpetui, quam ad
tempus amovibiliter deputati, Missam Parochialem applica-
re debent pro populo diebus Festis. Idem Constitut. 103.
incip. *Cum semper* §. 4. Eaque de causa congruis redditibus 58
sunt providendi. *Id. ib.* §.9 *et* 10.

Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati 59
Curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine causa
removeri possunt; nec remotio in Synodo prohiberi potest.
Idem *ib. lib.6 cap.65 n.2 ex Rota in Pampilonensi decis.* 886.
n.29 coram Cerro; ubi cum contigisset, similem remotionem
sine causa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contra-
riæ Synodalis Constitutionis.

Novæ additiones ex aliena manu.

NUm sanctio Concilii Tridentini *sess.7 cap.7 de Reform.* 1
qua Episcopis facta est potestas deputandi Vicarium
Perpetuum in Parochiis subjective unitis, pertineat etiam ad
Parochias unitas Monasteriis & Conventibus Regularium,
non una est doctorum sententia. Negavit Rota *in Ratisbon.* 2
Vicariæ 13 Martii 1735 §.15 *coram clar. mem. Calcagnin. et*
2 Aprilis 1741 §.6 *coram bon. mem. de Vais, & 4 Maji* 1746
§.5 *coram cl. mem. Millino*, ea adducta ratione, quod S.Pius V 3
in Constitutione 47. §. 5. derogavit mox dictæ Conciliari
Sanctioni quoad Parochias subjective unitas Monasteriis &
Conventibus regularium, nec hinc S. Pii V. constitutionem
abrogavit Gregorius XIII, quippe qui illam dumtaxat mode- 4
ratus est, quod spectabat ad exemptionem Decimarum Mo-
nachis & Mendicantibus datam, atque ad immunitatem eo-
rum quoque Colonis concessam.

At affirmavit idem Sacrum Tribunal Rotæ *in Seduner.* 5
Unionis super Regularitate 5 Aprilis 1756 §.5 *coram Illustris-*
simo Caprara Alm. Urb. Gubernatore, et 17 *Februarii* 1758
§.3 *cor. Eminentiss. Russo.*

At non recedendum a priori opinione Rotæ. In dicta 6
enim *Sedunea. unionis super Regularitate* Supremum Audito-
rium sibi haud objecit Constitutionem Pianam, quæ ut di- 7
ctum est Conciliari sanctioni derogavit. Standum igitur di-
ctæ priori opinioni, amplexæ in *Ratisbon. Vicariæ*. in qua
habita fuit ratio Constitutionis Pianæ, tum alterius Gre-
gorianæ.

V I C A R I U S.

Additio ex Auctore.

CArdinalis Vicarii Urbis jurisdictio reducitur ad terminos 1
reformationis Pauli V. & revocantur Litteræ Benedi-
cti XIII. & Clementis XII; Bened.XIV. tom.1. Const. 44 in-
cip. *Quantum* §.4 *et* 22 ibi: „ Ac demum indulta, & facul-
„ tates, necnon privilegia quæcumque, & præsertim super
„ cumulativa in causis Laicalibus, Tribunali venerabilis
„ Fratris Nostri prædictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Nostri,
„ & Romani Pontificis pro tempore existentis in Urbe No-
„ stra, ejusque districtu Cardinalis Vicarii competentia, &
„ præsertim per Litteras fel. Record. Clementis X. quæ *Su-*
„ *premæ Majestatis* sub pridie Idus Augusti MDCLXXI. ac
„ per alias Benedicti XIII. quæ *In supremo* sub XVI. Kalen.
„ Septembris MDCCXXIV. necnon per alias Litteras Cle-
„ mentis XII. Prædecessorum nostrorum, quæ *Romanus*
„ *Pontifex*. respective incipiunt, novissime de anno
„ MDCCXXXV. promulgatas, ad statum, in quo erant an-
„ te reformationem rec. mem. Pauli Papæ V. similiter Præ-
„ decessoris nostri, & ad ejusdem reformationis tramites A-
„ postolica auctoritate redigimus, necnon utriusque Cle-
„ mentis, & Benedicti Prædecessorum prædictorum Litte-
„ ras tenore præsentium abrogamus, & de medio in hac
„ parte tollimus, & abolemus,

Cardinali Vicario Urbis competit jurisdictio privativa in 2
causis Matrimonialibus Urbis, & in causis super institutione
in beneficiis in Urbe, & districtu. Idem Const. 115. incip.
Romanæ Curiæ §.20. In Causis Civilibus contra Clericos Ro- 3
manos non exemptos, aut loca pia Urbis competit ei cumu-
lativa cum solo A. C. cum loco præventionis inter eos,
Idem *ib.*

Item competit ei privativum Jus interponendi Decreta in 4
contractibus, & renunciationibus regularium Urbis. Idem
ibid.

5 *ib.* §.2. In caussis mercedis, & scutorum 25. competit ei jurisdictio contra quoscumque, non obstante obligatione Camerali, uti competit etiam Gubernatori Urbis. Idem *ibidem* §. 24.
6 Ejus jurisdictio in caussis laicalibus prorogari potest de
7 consensu partium in actis expresse præstito. Idem *ib.* §. 18
Exceptis caussis super executione obligationis Cameralis.
8 Idem *ib. n.19.* Nulla jurisdictio competit ei in prima instantia in Territoriis, & Diœcesibus aliorum Ordinariorum in districtu Urbis, nempe intra quadragesimum lapidem exi-
9 stentibus. Idem *ib.* §.20. Salvo jure exequendi in illis citationes, & mandata contra Clericos sibi subjectos. Idem *ib.* §. 21.
10 Vicario Urbis S.R.E. Cardinali injungitur ut in deputatione Confessariorum extraordinariorum pro Monasteriis, & Conservatoriis ipsius Urbis Pontificis menti se conformet, & statutas leges a Regularibus, aliisque observari curet. Idem
11 tom.1. Const.50. incip. *Pastoralis Curæ*. In ejusdem Tribunali servari jubentur leges a Pontifice conditæ de Ordine tractandi caussas super nullitate Professionum Regularium, quæ intra quinquennium apud Ordinarios Judices promoveantur. Idem Const. 47. incip. *Si datam*.
12 Vicarius Urbis tamquam Præfectus Congregationis super residentia Episcoporum, facultatem ab Urbano VIII. habet concedendi Episcopis ex justis caussis, licentiam abessendi per quadraginta dies. Idem Const. 18. incip. *Ad universæ*.
13 Vicarii Urbis Promotor Fiscalis, idem constituitur Fiscalis Promotor Congregationis super residentia Episcoporum cum jure suffragii consultivi. Idem *ibid.*
14 Vicarius Urbis Commissiones pro caussis Criminalibus expedire potest, expensis Accusatoris, sive Adhærentis Fisco; facto nimirum ab hoc congruo deposito pro Viaticis, & cibariis,& data fidejussione pro reliquo. Idem Const.44. incip.
15 *Rerum humanarum*. Deficiente autem Accusatore, seu Adhærente, Commissiones expedire nequit, sed demandare debet inquisitoribus Ordinariis Ecclesiasticis locorum, seu aliis ibi existentibus in Dignitate Ecclesiastica constitutis. Idem
16 *ibid.* Quod si expedire judicetur eas ex Officio ab Urbe mittere, vel easdem injungere Judicibus extra locum delict. existentibus, reportare debebit Commissionem specialem manu Papæ signatam; & ab Auditore Sanctissimi subscriptam, alias expensas solvat de proprio. Idem *ib.*
17 Vicarius Papæ tanquam Romani Episcopi jurisdictionem habet ad quadragesimum ab urbe lapidem, non tamen in loca aliarum Diœcesium infra hos fines comprehensa, puta in Diœcesi Tusculana, vel Nepesina, & hujusmodi. Idem *de Synodo Diœcesana lib.2 cap.3. num.2.* & in cit. Const. incip.
18 *Romanæ Curiæ* §.21. Quamvis sex Cardinales Episcopi suburbicarii, Ostiensis nempe, Portuensis, Sabinensis, Tusculanus, Albanensis, & Prænestinus, nisi proprium Episcopum suffraganeum in sua quisque Diœcesi habeant, aut in ea commorantes per semetipsos conferant, ad solum Cardinalem urbis Vicarium dimittere possint suos Subditos pro Ordinibus suscipiendis: non propterea tamen Cardinalis Vicarius ullam sibi vindicare potest jurisdictionem in dictis suburbicariis Diœcesibus. Idem *ib.*
19 Potest tamen Cardinalis Vicarius urbis concedere Capellanis triremium Pontificiarum facultatem excipiendi in triremibus in portu Centumcellarum, in Darsena, hujusque hospitio Confessiones remigum, aliorumque in triremibus continue degentium, Idem *ib.* ex Decreto *Sacræ Congr. Conc.* 18. *April.* 1722. jam allato *in tom. 2. verb. capellanus Militum num.*14. Vide *ibi*. Potest etiam pro libito cogere Synodum
20 Diœcesanam; Aliis vero Vicariis non licet sine Episcoporum licentia. Idem *ib. n.*2. 3. 4. *et* 5.
21 Quoad Cardinalis urbis vicarii auctoritatem in exteros Romæ degentes, & ad Ordines promovendos, Clemens VIII. Decretum edidit, quo statuit, omnes exteros in urb. degentes, qui ad Sacros Ordines, sive Minores, sive Majores, promoveri cupiunt, etiamsi Dimissorias Litteras a suis Ordinariis obtinuerint, quarum vigore a quocumque Episcopo ordinari possent, nihilominus neque his uti, neque Sacros Ordines extra urbem suscipere posse, nisi antea examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus Cardinalis Urbis Vicarii, hujusque licentiam obtinuerint; Idque sub pœna Suspensionis, quam porro sequitur irregularitas, si ordinatus contra formam Decreti, in susceptis Ordinibus ministrare præsumpserit, Clementis Decretum editum fuit die 24. Novembr. anni 1603. deindeque instauratum ab Alexandro VII. sub die 15. Maji 1654. Quum vero postmodum nonnullæ obortæ fuerint quæstiones super Decreti interpretatione, ac præcipue quinam censeri deberent Clerici exteri in Urbe commorantes sub ipsius Decreti censura comprehensi; & utrum eidem Decreto obnoxii dicendi essent ii, qui postquam in urbe per aliquod temporis spatium morati fuerint, non examinati a Cardinalis Vicarii Examinatoribus, abscedunt; ut Sacros Ordines suscipiant a proprio Ordinario, quem scilicet proprium agnoscunt, sive ratione originis sive domicilii, aut Beneficii, aut denique triennalis servitii: Hæc omnia opportunis Decretis definita fuerunt in Congregatione particulari habita anno 1668. cujus resolutiones videri possunt relatæ per accuratissimum Rigantium *Tom.2. ad Regulas Cancellariæ Regula* 24. §.3. *a n.*177. *ad* 185. Idem *ib. ad Littera* §.10. Allegatæ autem Resolutiones apud Rigantium *l. c.* sunt sequentes.

I. Qui dicantur Clerici in Urbe commorantes, ad hoc ut præfato Edicto comprehendantur?

Resp. *Qui habitant in Urbe, et in ea saltem per quatuor menses moram traxerint.*

II. An Clerici in Urbe commorantes accedentes ad proprium Ordinarium, et ab eo suscipientes Ordines absque eo, quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur Edicto supradicto?

Resp. *Non afficiuntur Edicto si ab ipsomet Ordinario suscipiant Ordines, sed si ab alio ordinentur, etiam vigore Dimissorialium proprii Ordinarii.*

III. Clerici in Urbe commorantes, et ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii rejecti, recipientes Ordines a proprio Ordinario, an incidant in pœnas Edicti?

Resp. *Clerici ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii reprobati incidunt in pœnas Edicti, etiamsi a propriomet ordinario approbati ab eodem susceperint Ordines.*

IV. An Clerici in Urbe commorantes ordinari possint etiam ab Episcopis Domicilii, Beneficii, et ab eo, cui triennale servitium personaliter præstiterunt ad formam S. C. Tridentini sess. 23. Cap.9. de Reform. absque eo quod prius examinati et approbati fuerint ab Examinatoribus juxta supradictum Edictum?

Resp. *Clerici in Urbe commorantes bene recipiunt Ordines ab Episcopo Domicilii, Beneficii, Triennalis servitii præstiti, dummodo ab ipsismet Episcopis ordinentur ad formam S.C. Tridentini.* Et huic resolutioni addi modo posset — *nec non ad formam Constitutionis S.M. Innocentii XII.* incip. *Speculatores.* Vide ad id jam tradita in *Tomo quinto verb. Ordo art.*3. *numer.* 76.

Vicarii Basilicarum urbis in Actibus Capitularibus præ- 22
cedunt omnibus de Capitulo, etiam personali Dignitate præstantibus. Idem tom.1. Constitut. 98. incipient. *Inter plures* §. 16.
Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefer- 23
tur Episcopis Suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet, & ratione Personæ, quam repræsentat; Idem tom.2. Constit.36. incip. *Cum a nobis*.
Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim ab 24
Episcopo deputari debet; Idem tom.1. Const.68. incip. *Cum*
illud §.16. Vicarii Curati tam perpetui, quam ad tempus 25
amovibiliter deputati, Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis; Idem Const.103. incip. *Cum*
semper §.4. Eaque de causa congruis redditibus sunt provi- 26
dendi; Idem *ib.* §.9. *&* 10.
Vicarius Generalis in jurisdictione idem habet cum Episco- 27
po Tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur appellatio; Idem *de Synodo Diœcesana lib.2 cap.8 num.* 2. ut ex Sacris Canonibus jam adductis *verb. vicarius Generalis art.1 a nu-*
mer. 42. *ad* 44. Multa tamen nequit sine speciali mandato 28
Episcopi; adeoque sine tali speciali mandato nec potest Synodum Diœcesanam convocare; Idem *ib. n.*2.3. *&* 4. Vide dict. verb. *vicarius generalis art.2. per tot.* ubi fuse enumerantur ea, quæ potest, vel non potest vicarius generalis.
Debet jubente Episcopo interesse Synodo Diœcesanæ: Et 29
expedit ut Episcopus id velit; Idem *ib. lib.3. cap.3 num.*2. 30
3. *&* 4. Non potest Synodalis Examinatoris munus exercere 31
sub nomine appellativo vicariatus; Idem *ib. libr.* 4. *cap.*7. *num.*5.

num.5. ex Decreto Sacræ Congregationis Concil. *in Polycastren. Parochialis die 19. Septemb.*1745. quamvis in Thesauro Resolutionum referatur sub die 18. ejusdem anni; Vide *tom.3. verb. Examen, Examinatores num.25.* ubi afferuntur
32 alia ad rem. Vicarius generalis in Synodo sedet immediate
33 post Episcopum; Idem *ib. lib.3. n.2.* Nisi legitima consue-
34 tudo alteri faveat; Idem *ib. n.3* Aut Dignitates, & Canoni-
35 ci Sacris vestibus induti assistant. Secus si vicario consuetudo faveat; aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indutus; Idem *ibid. numer.4.* ubi ad id plura scite, & erudite suo more adducit.

36 Vicarius Capitularis jurisdictionem Episcopalem ad Capitulum devolutam, independenter ab ipso Capitulo exercet; Idem *ib. lib.2 num.1* vide *tom.2 verb. Capitulum artic.3 num.63 & sequent.* & supra verb. *Vicarius Capitularis*
37 *artic.1 num.39* vicarius Capitularis potest sua auctoritate ordinaria conficere processus super fama virtutum, & miraculorum Servorum Dei, quos conficere potuisset Episcopus; Idem *ib. num.2*, & *de Canonizatione Sanctorum lib.2 cap.2*
38 *num.2* Imo ab ipsamet Sede Apostolica ad vicarium Capitularem quandoque diriguntur Litteræ Remissoriales pro conficiendis processibus Apostolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem Servorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum Album sunt relati; Idem *ib. num.2 & cit.*
39 *lib.2 cap.45 num.17* Quamobrem *cit. num.* 2 ingenue fatetur nondum hactenus percipere potuisse, cur Dataria Apostolica dispensationes, quæ ex mente Tridentini *sess.22 de reformat. cap.5* extra Curiam committendæ sunt Ordinariis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, numquam consuevit committere vicariis Capitularibus, quamvis easdem committere
40 soleat vicariis Generalibus. Plura alia de vicario Capitulari, vide *tom.2 verb. Capitulum artic.3.*, & supra *verb. Vicarius Capitularis*, ubi abunde de omnibus, & insuper in dict. *tom.*
41 *2 verb. Concilium art.2 a num.7 ad 9* Ubi quod Synodus Provincialis non a vicario capitulari Metropolitanæ vacantis sed ab antiquiori Episcopo suffraganeo est indicenda, ex Decreto *Sacræ Congregationis Concilii in Tarraconensi 13 Maii 1604*
42 Et quod absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convocanda est Synodus Provincialis ab antiquiore Episcopo ex suffraganeis, non autem ab Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex Decreto *ejusdem Congregationis in Burgen.*
43 *die 7. Aprilis 1649* Alia de vicario capitulari vide supra verb. *Capitulum*, & verb. *Ordo*.

44 Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immediate, vel per Sacram Congregationem Episcop., & Regular. Ecclesiæ vacanti, vel plenæ præficitur, triplici de causa, nempe, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus, vel remotus fuit; Idem *ib. lib.2 cap.9 num.7* ejus facultas modo amplior,
45 modo strictior est; cum pro Sacræ Congregationis libito, aliquando amplietur, & aliquando limitetur, prout exigunt
46 rerum circumstantiæ, in quibus constituitur; Unde ne erret in ministerio, debet facultates sibi concessas accurate per-
47 pendere; Idem *ibid. numer.7* Potest & debet sine Episcopo Ecclesiæ, cui præfectus est, celebrare Synodum Diœcesanam; Idem *ib.* Vide supra *verb. Vicarius Apostolicus per tot.* ubi late de multis ad rem; & signanter *num.* 5. ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut, & Synodum, & declarare magis idoneum, ut declaravit *Sacra Congreg. Episcop., & Regul. in Lycien. 9. Junii* 1608., *& in Bisiaianen. 16. Maji* 1653., *&*
48 *n.51. & 52.* ubi viginti assignantur diversæ justæ causæ, propter quas solet mitti vicarius Apostolicus, & duodecim, propter quas solet removeri.

49 Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa parte Diœcesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quamdam exerceant; *cap. Romana 1. de Offic. Ordinarii in 6.* & ab ipsis
50 appellari potest ad episcopum; Idem *ibid. lib.3 cap.3 num.5* Antiquissimi sunt, & origo eorum ad Chorepiscopos est re-
51 ferenda; Idem *ibid. num.7.* vide *de Chorepiscopis tom.3. verb.*
52 *Episcopus art.1 a num.36. ad 41.* ubi qui ipsi fuerint, quod
53 eorum Officium, & quare ab Ecclesia sublati? Vicarii Foranei in Italia etiam ante S. CarolumBorromæum esse cœperunt, ut in aliis lociis; Idem *ibidem num.8* contra aliquos aliter sentientes; Sed minorem in Italia obtinent jurisdictio-
54 nem; Idem *ibidem num.9* Si Parochi sint, Synodo Diœcesanæ intervenire debent. Si non sint, tenentur, si Episcopus 55
eos vocet, idque expedit, quoniam ab illis tamquam oculatis testibus melius, quam a vicario Generali, certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis partibus occurrunt, & aliquam fortasse Sanctionem exposcunt; Idem *ibidem num.10.*

Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati 56
curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine causa removeri possunt; nec remotio in Synodo prohiberi potest; Idem *ibid. lib.7 cap.65 num.2 ex Rota in Pampilonensi decis. 886 num.29 coram Cerro*; ubi cum contigisset, similem remotionem sine causa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Constitutionis; vide *tom.2 verb. Vicarius Parochialis num.49 & per tot.*

VICINUS.

Additio ex Auctore.

Vicinus pluribus partibus, præfertur alii vicinis in em- 1
ptione domus; Benedictus XIV. tom.2 Constitut.39. incip. *Ad Centum cellas*.

VIDUA, VIDUUS.

Viduis, aut conjugatis, vel puellis viginti quinque an- 1
norum ætatem excedentibus, ut in habitu sæculari in Monasteriis degant, absque Sacræ Congregationis, aut Romani Pontificis facultate non permittatur. *Sac. Congregation. Episcop., & Regul.* apud Barbosam *in Summa Apost. decis. verb. Vidua num.1*, & *eadem Sacra Congregation. Episcop. 19 Julii 1647., & 14. Maii 1649.* apud Nicol. *in Floscul. verb.*
Vidua num.1 & talis licentia non datur, nisi pro Monasteriis 2
numerosis. *Eadem Sacr. Congregat. Episcop. in Brixien. 15.* 3
Julii 1703. & in casu obtentæ licentiæ debet vidua ingredi sola, nisi aliud concedat Sacra Congregatio. *Eadem Sacra Congregation. Episc. in Januensi 25 Octobr. 1602 in Novariensi 12 Maii 1504 in Cæsaraugustana 17 Januarii 1614*

Moniales fieri non prohibentur viduæ; *Sac. Congregation.* 4
Episcop., & Regul. in Faventina 8. Februarii 1593 apud Nicol. *loco cit. num.4.*

Et in locis numerariis vacantibus Monasteriorum, quæ hu- 5
jusmodi mulieres recipere consueverunt, non est necessaria licentia Sacræ Congregationis. *Eadem Sacra Congregation. Episcop. & Regular. in Fulginaten. 30. Martii 1621.* apud Nicol. *loco cit. num.4.*

In Professione recipere potest vidua velum Professarum, 6
sed non virginum, neque in hoc Sacra Congregatio dispensat. *Eadem Sacra Congregat. Episc., & Regul. in Fesulana 20. Decemb. 1604* apud Nicol. *loco cit. n.5.*

In Abbatissam eligi non potest sine licentia Sacræ Congre- 7
gationis. *Eadem Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Cassen. 29 Januarii 1585 in Forolivien. 4 Novembr. 1611 in Sarzanen.*
15 Julii 1616 Licet Matrimonium fuisset solum ratum, & non 8
consummatum. *Eadem Sac. Cong. Episc. & Regul. in Spoletana 12 Aprilis 1619.*

Vidua post Mariti mortem, non potest licite Missam omit- 9
tere ultra mensem; alias ab Episcopo compellatur per Censuras non obstante quavis consuetudine, Concil. Mediolanens. *part.2 tit. Quæ pertineat ad celebrationem Missæ*, ibi: *Vidua ob maritorum mortem ad summum ne mense amplius sint sine Missa auditione: qua in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis, quam irritam decernimus. Eas item Episcopi etiam Censuris Ecclesiasticis id facere cogant.*

Vidua, & viduus quando peccent, vel non, circa de- 10
lectationem morosam de copula præterita. Vide verb. *Delectatio morosa a n.30 ad 32.*

Vidua nubens intra annum luctus obnoxia erat infamiæ, 11
aliisque pœnis ex jure Civili, ut patet ex *L. Liberorum 31. ff. de his, qui notantur infamia lib.1. Cod. de secundis nuptiis; & Authentic. de secundis nuptiis § Primo si quidem; collat.*
14. cum similibus. At vero ejusmodi leges abrogatæ sunt a 12
jure Canonico *in Cap. Super illa 4. de secund. nuptiis*, ibi: *Super illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine infamia nubere infra tempus luctus secundum leges definitum* Respondemus: *quod cum Apostolus dicat, mulier viro suo mortuo, soluta est a lege viri sui. in Domino nubat, cui voluerit, per licentiam, & auctoritatem Apostoli ejus infamia aboletur*, & in cap. *Cum secundum 5. eod.*, ibi: *Cum secundum Apostolum*

lum mulier mortuo viro suo, ab ejus sit lege soluta, & nubendi, cui vult, tantum in Domino liberam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ sustinere jacturam, quæ l cet post viri obitum intra tempus luctus, scilicet unius anni spatium nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo utitur potestate; cum in his præsertim sæculares leges non dedignentur Sacros Canones imitari. Idem *de Synodo Diœcesana lib. 7. cap.* 38. *num.*6 vide *verb. uxor n n.40. ad* 43.

V I G I L I A.

1 Vigilia est solemnioris Festi præventio instituta ab Ecclesia in præparationem ejusdem festi, præsertim observatione jejunii, ac nocturnæ, ut antiquitus, vigilantiæ in Dei laudibus. Antiquitus enim præter jejunium solebant fideles tota nocte vigilare in Dei laudibus apud Ecclesias Sanctorum, quorum festa præveniebant. Quarti *part.1. tit.1. nu.2.* Merati *tom.2. sect.3. cap.7. num.1.*, & alii passim. Unde
2 a sic vigilando ortum est nomen vigiliæ, quod etiam nunc retinetur, quamvis non in omnibus vigiliis jejunetur, & mos vigilandi de nocte, propter abusus, qui irrepserant, fuerit sublatus. *Concil. Sabinen. cap. 22.*, ibi: *Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in Ecclesiis fieri aliquorum simplicium devotio introduxit, nefanda sæpe, ac enormia sub hac boni specie committuntur, ipsas fieri de cetero firmiter prohibemus.* Sic apud Paravicinum *in Poltant. Sacror. Canonum verb. Vigiliæ num.3.* Et sic tenent Honorius in *Gemma lib 3 cap.6* Gavant. *part.4 tit.13 n.1* Durandus *in Rationali lib.6 cap. numer* Quarti *loco cit. num.2* & alii.

3 Dictæ nocturnæ Vigiliæ viguerunt non solum in primævis Christianorum temporibus, sed in variis Ecclesiis Cathedralibus, & aliquibus Parochialibus continuarunt usque ad XV. sæculum, ut ex multis ostendit Martene in *tract. de antiqua Ecclesiæ disciplina cap.7. num. 3.* sequutus a Merato *loco cit.* Unde Vigilantius Hæresiarcha sui nominis hostis, qui sæculo quarto temerario ausu Vigilias improbabat, confutatus fuit a S Hieronymo, a quo per jocum dicitur *Dormitantius*, & in *Concilio Aquisgranens. sub Ludovico Pio cap.130* sic habetur: *Est autem quoddam genus hæreticorum superfluas existimantium Vigilias, & spiritali opere infructuosas dicentium, jura temerari divina, qui noctem fecit ad requiem sicut diem ad laborem, qui hæretici græco sermone Nyctazontes, hoc est somniculosi vocantur.* Ita apud Paravicinum *loc. cit. num.1. in fine.*

4 Vigiliæ nocturnæ viguerunt etiam ante Legem Evangelicam, tum apud Ethnicos, tum apud Judæos, qui duodecim horas noctis artificialis dividere solebant in quatuor partes æquales inter se, inæquales vero in se, idest longiores, vel breviores, juxta noctium longitudinem, vel brevitatem; nam in æstate erant breviores, in hyeme vero longiores. quarum partes stationes, & vigiliæ militares dicebantur; & harum qualibet tribus horis constabat. Prima incipiebat ab occasu solis, & terminabatur in horam tertiam, & dicebatur *Conticinium*; Secunda incipiebat ab hora tertia, & terminabatur in horam sextam, & dicebatur *Intempestum*. Tertia incipiebat ab hora sexta, & terminabatur in nonam, & dicebatur *Gallicinium*; Quarta, quæ proprie dicebatur Vigilia matutina, incipiebat ab hora nona, & terminabatur in duodecimam, idest usque ad ortum solis, & dicebatur *Antelucanum*.

5 Prædictarum Vigiliarum merito fit in veteri Testamento; De prima vigilia *Threnor.2. vers.19 Lauda in nocte in principio vigiliarum.* De tertia *Judicum 7. vers.19 Incipientibus vigiliis noctis mediæ*: De quarta *Exodi 14 vers.24 Jamque advenerat vigilia matutina.* In Testamento etiam novo habetur multis in locis expressa mentio earumdem vigiliarum. *Lucæ 2. vers.8. Pastores erant in Regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis.* S. Matthæus *cap.14 vers.25* de Christo loquens ait: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare*; Et idem Christus Dominus *Marci 13. vers.35* dixit: *vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane.* Quod hic dixit *sero* intelligit *primam Vigiliam noctis*; Quod hic dixit, *media nocte, an galli cantu*, *Lucæ 12. vers. 38.* dixit, *Si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit*; Et quod hic dixit *mane*, S. Mattheus *cit. cap. 14. vers.25.* dixit: *Quarta autem vigilia noctis.* Ethnicos quoque nocturnas Vigilias celebrasse in honorem suorum Deorum ostendit Card. Bona de *Divina Psalmodia cap. 4.* Hæc ad litteram eruditissimus P. Merati *tom.2. sect.3. cap.7. sub num.1. §. Hujusmodi vigiliæ.*

Hinc tres Matutini Nocturni instituti fuerunt, ut respon- 6
derent tribus vigiliis, sive noctis stationibus, quibus ad orandum surgendum erat, & Laudes ut responderent quartæ vigiliæ sub lucis ortum; Amalarius *lib. 4. c.9.* Merati *t.2. sect.4. cap.1. vers. Ceterum*, & alii.

Vigiliæ nocturnæ fuerunt abolitæ propter abusus, qui ir- 8
repserant, ut ex Concilio Sabinensi, & Doctoribus allatis *supra num.2.* dictum est.

Abolitis supradicta ratione fere universaliter prædictis Chri- 8
stianorum vigiliis, solumque adhuc in aliquibus insignioribus Ecclesiis pie, ac laudabiliter observatis, ut in Ecclesia Parisiensi, ad tradita per Grancolas *lib.1. cap. 23.* in Ecclesia Toletana, ac in Ecclesia Aurelianensi in nocte Inventionis S. Crucis, in Ecclesia Cenomanensi in nocte S. Juliani, & in Ecclesia S. Martini Turonensis in nocte Festi transitus ejusdem Sancti, ut ex aliis d. P. Merati *citat. tom.2. sect. 3. cap.7. vers. Abolitis*, & alibi, ut referunt alii, & per universam Ecclesiam in nocte Nativitatis Domini; & in pluribus Regularium utriusque sexus Ordinibus, qui diversis horis nocturnis surgunt ad Matutinum decantandum, itaut in qualibet noctis vigilia aliquis Regularis Ordo surgat ad nocturnas Laudes Deo persolvendas; Remansit apud universalem Ecclesiam vigiliarum nomen, sive ad indicandum jejunium in ipsis obervandum, sive Officium divinum in ipsis recitandum.

Jejunandum est igitur ex præcepto scripto in Vigiliis Na- 9
tivitatis Domini, Assumptionis Beatæ M. V., & omnium Apostolorum, exceptis Vigiliis Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac Sancti Joannis Evangelistæ, textu expresso *in cap. Ex parte vestra 1., & Cap. Consilium 2. de*
observatione jejuniorum. Ideo autem excipiuntur ab obliga- 10
tione jejunii dictæ vigiliæ Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac S. Joannis Evangelistæ, *quoniam ipsorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, istius autem infra Natalem Domini celebratur*; sunt verba præcisa *citat. cap. Consilium.*

Generali autem consuetudine vim præcepti habente, sive 11
ex præcepto tradito, & non scripto, ut vult Cardenas, & alii Theologi, jejunandum est in Vigiliis Pentecostes, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, S. Laurentii, & Festivitatis omnium Sanctorum. Sic expresse Sapientissimus P. Merati *tom. 2. sect.3. cap.7. sub num.1. verb. Abolitis in fine*, ubi recte subdit, quod præter dictas vigilias, aliæ duæ in Breviario, & Missali recensentur, idest Epiphaniæ, & Ascensionis Domini, sed sine obligatione jejunii, solum ideo retentæ, quia in his solemnitatibus perinde ac in aliis, vigiliæ olim solemnes in Ecclesiis haberentur; tum ut de iis Officium rite per-
solvatur. Ideo autem in ipsis non jejunatur, quia nulla adest 12
Lex, seu consuetudo ad id obligans, ob lætitiam Nativitatis Domini, & ejusdem Resurrectionis; Quam ab causam neque jejunatur in vigiliis S. Joannis Apostoli, & Evangelistæ, & Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ut dictum est supra *num.10.* per expressum allatum textum, *cap. Consilium 2. de observatione jejunior.* Gavant. *tom.1. pag. 1. tit. 2 num. 6, & tom. 2. sect.3. cap. 7. numer. primo*, & alii passim.

Vigilia S. Bartholomæi celebranda est juxta morem Re- 13
gionum, textu expresso *in cit. cap. Consilium*, ibi: *De Festivitate vero S. Bartolomæi Apostoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus quod in hoc consuetudinem tuæ Regionis observes.*

Vigilia occurrente in Dominica, jejunari debet in Sabbato 14
antecedenti, textu expresso *in cap. Ex part. 1. de observatione jejuniorum.*

Si Vigilia S. Joannis Baptistæ cadat in Festo Corporis Chri- 15
sti, anticipandum est jejunium feria 4. *Sac. Rit. Congregation. 23. Septemb. 1638. in Decreto Urbis, & Orbis*, & Urbanus VIII. 14. *Octobris ejusdem anni* 1638. in appendic. 2.
Constitution. 45. incipient. *Cum evenire* Et eo anno nihil 16
prorsus in Officio, & Missa, nec commemoratio fit de vigilia, quamvis anticipetur jejunium feria 4. prout respondit *Sac. Rit. Congreg. 28. Septembr. 1706.* inquiens: *Nihil de Vigilia in Officio, & Missa*, apud Monacell. *part. 4. supplement. ad 2. tom. num. 459.* quod approbavit Clemens XI. 2. Oct. ejusdem anni, ut in cjus Bullario particulari *part.3. Decret. 9.*

Idem declaratum est quoad jejunium pro Vigilia S. Anto- 17
nii

nii de Padua, si occurrat in Festo Corporis Christi; Vide verb. *Jejunium artic.* 1. *n.*23.

18 Si Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni principalis, potest licite ab Episcopo fieri commutatio jejunii in die præcedenti. Vide *ibidem numer.* 24., & Rubricas particulares Breviarii Franciscani *tit. de Vigiliis num.*73.

19 Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Matthiæ Apostoli, etiamsi occurrat ultima die bacchanalium. Vide *ibid. num.*25.

20 Officium de Vigilia fit in omnibus Vigiliis per annum, quæ
jejunantur, nisi in die Vigiliæ occurrat Festum novem le-
ctionum, quia tunc fit Officium de tali Festo, & legitur no-
na lectio de Homilia Vigiliæ, & fit commemoratio de ea
ad Laudes tantum, cum Antiphona ad Benedictus, & ℣.
Feriæ occurrentis de Psalterio, & Oratione Vigiliæ, text.
21 expr. in *Rubrica de Vigiliis num.*1. Si autem tale Festum oc-
currens in die Vigiliæ fuerit primæ classis, tunc nihil prorsus,
nec commemoratio fit de Vigilia, excepta Vigilia Epiphaniæ;
Sic expresse *in cit. Rubrica num.* 2. Et idem servandum est
22 quando aliqua Vigilia cadit in Adventu, Quadragesima, &
quatuor temporibus, quia nulla in his fit commemoratio de
Vigilia; Ita expresse *cit. Rubric. num.*2.

23 Si vigilia occurrat in Dominica, anticipatur ejus Officium
in Sabbato præcedenti non impedito Officio novem lectio-
num quia tunc de Vigilia fit tantum commemoratio. Ex-
cipiuntur tamen ab hac regula Vigiliæ Nativitatis, & Epi-
phaniæ Domini, quæ si venerint in Dominica, nihi-
lominus fit Officium de ipsis, textu expresso *in citat.*
24 *Rubrica numer.* 2. Si autem alicubi anticipetur, seu transfe-
ratur jejunium alicujus vigiliæ in pridianum diem ob principa-
le, & solemne Festum Patroni loci in ipsa vigilia occurrens,
non est transferendum, nec anticipandum Officium vigiliæ,
sed de ipsa nihil tunc fit in Officio, & Missa, *arg.cit.*l *Decret.
Sacr. Congregat. Ric. num.*16., & tenent Gavant. ac Merati
*tom.*2. *sect.*3. *cap.*7. *num.*3. Quarti *part.*1 *tit.*3 *sect.* 2 *dub.*2.
ubi concludit, quod non impetrata licentia a Sede Apostoli-
ca, omittendum sit tunc Officium cum Missa Vigiliæ.

25 Officio vigiliæ, quod tunc erat de feria, addidit Sanct. Pius V. Homiliam in Evangelium, quod in Missa legebatur; Azorius *lib.*10. *cap.*16. *quæst.*5. Gavant., & Merati *loc. cit. num.* 5.

26 Licet ex dictis supra *num.*22. si vigilia venerit in Adventu, Quadragesima, & quatuor temporibus, non sit facienda de ipsa commemoratio in Officio; est tamen facienda in Missa, ut præscribit *Rubrica Missalis tit. de Feria, & Vigilia*. Et ratio diversitatis est, quia cum vigilia habeat Orationem propriam, & non confundatur cum Oratione Feriæ, hinc nulla est ratio cur debeat omitti ejusdem commemoratio in Missa, quæ in sola Oratione consistit. At vero in Laudibus commemoratio involvit etiam Antiphonam, & vers. Feriæ, deberent repeti, si deberet in Officio fieri commemoratio vigiliæ, cum semper in tali commemoratione desumatur Antiphona, & versus ex feria tunc occurrente, ut recte advertit doctissimus P. Merati *tom.*2. *section.* 3. *cap.* 7. *num.* 4.

27 Non fit autem commemoratio de vigilia nec in Missa in Festis primæ Classis, sicut nec fit de ipsa in Officio, textu expresso in *Rubrica Missalis titul. de Feria, & vigilia numer.* 2., ibi: *Quod si Vigilia occurrat in die alicujus Festi ex majoribus primæ classis, in Missa non fit commemoratio de ea, sicut nec in Officio.*

28 Sic etiam nec fit commemoratio Festi simplicis in Missa in Festis primæ classis, excepta Sanct. Anastasia in 2. Missa Nativitatis Domini propter peculiarem rationem, quia nempe secunda illa Missa in Ecclesia d. Sanctæ Anastasiæ celebratur a Summo Pontifice, & in ejus absentia a Cardinali habente Titulum Sanct. Anastasiæ; & in ejus defectu a primo Cardinalium Presbyterorum, ut ex aliis, tradit eruditissimus P. Merati *tom.*1. *part.*1. *tit.*7. *num.*2., & quia ad eamdem Missam adsunt Romæ stationes in Ecclesia dictæ Sanctæ, ut tradit Micrologus *cap.*4. *de numero Orationum in Missa*, celatus, & sequutus a d. P. Merati *loc. citat. part.*5. *tit.* 3. *numer.* 9., ibi: *In Nativitate Domini ad Missam in mane Romani Orationem de S. Anastasia adjiciunt, quia stationem in Ecclesia ejusdem Martyris ad eandem Missam agunt; & nos quoque in illa adjectione imitamur, licet non eamdem adjectionis occasionem habere videamur.* Immo ut refert Grancolas ibi a Merati citatus, extant Missalia M. SS. in quibus secunda hæc Missa tota est de S. Anastasia, cum commemoratione Nativitatis; Et in antiquo Codice Turonensis Ecclesiæ annorum 800. relato a Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina cap.* 12. Collecta de Sanct. Anastasia præmittitur Orationi de Nativitate Domini. Quinimmo antiquissimus Codex Parthenonis B. Mariæ Calensis ab eodem Scriptore laudatur duas habet Præfationes, unam de Nativitate, alteram de S. Anastasia: ex quo fortasse conjici posset antiquitus secundam Missam in die Natalis Domini fuisse de S. Anastasia, ut refert Grancolas supra laudatus.

In vigilia Nativitatis Domini, sicut in tota ejus octava, 29
prohibentur Missæ votivæ, & de Requiem, excepta una solemni pro re gravi, & de Requiem cantata præsente Cadavere. *S. Rit. Cong.* 28. *Aug.* 1637. 25. *Sept.* 1708., & 15. *Septembr.* 1714.

In vigilia Epiphaniæ prohibentur Missæ votivæ, & de 30
Requiem; Potest tamen cani una votiva solemnis pro re gravi, & una de Requiem solemnis præsente Cadavere. *Sac. Rit. Congreg.* 27. *April.* 1697. 16. *Junii* 1708. 10. *Decemb.* 1718., & 16. *Septemb.* 1630. Dictæ autem Missæ solemnes cantari possunt etiamsi ipsa Vigilia sit die 3. 7. aut trigesima, & Anniversarium depositionis defuncti in Ecclesia tumulante, & non aliter. *Sac. Rit. Cong.* 10. *Decemb.* 1718. Sic ex Calendario Minorum de Observantia Mediolani impresso *anno* 1743., & variis aliis annis.

In vigilia Ascensionis feria 4. Rogationum, si occurrat 31
Festum primæ classis, tunc nec in Officio, nec in Missa fit aliquid de ipsa. Unde in tali casu cantari debet in Cathedralibus, & Collegiatis solum Missa de dicto Festo post Tertiam, & alia de Rogationibus post Nonam, omissa illa de vigilia. Si autem in dicta vigilia occurrat aliquod festum novem Lectionum duplex seu semiduplex, tunc Officium fit de eo cum lectione de Homilia vigiliæ, & ejus commemoratione ad Laudes, & cantari debent tres Missæ; Prima de Festo post Tertiam cum colore tali Festo convenienti; Secunda de vigilia post Sextam in paramentis coloris Albi; Tertia de Rogationibus post Nonam in paramentis violaceis, ac in fine cujuslibet dici debet Evangelium S. Joannis. Merati *tom.*1. *part.* 4. *tit.* 11 *num.*14 cum Gavanto, & aliis ibi cit. Advertendum est autem, quod licet occurrente Festo primæ classis in vigilia Ascensionis Feria IV. Rogationum, nihil sit agendum de ipsa tam in Officio, quam in Missa; si tamen tale festum primæ classis occurrat in feria 2. Rogationum, quia ipsa est *feria major*, debet de ea fieri commemoratio tum in Missa, cum ejus Evangelio in fine, tum in Officio, cum ejusdem nona lectione. Et in hac feria cani debent in Cathedralibus, & Collegiatis duæ Missæ, prima de festo, in qua nulla fit commemoratio feriæ, & secunda de feria, in qua nulla fit commemoratio festi. Non sic vero de feria III. Rogationum, quia ipsa est tantum *Feria minor*; Unde occurrente in ipsa festo duplici primæ classis, nihil de ipsa agendum est in missa, tum in Officio. Immo in Officio de ea nihil fit, quocumque in ipsa occurrente festo etiam simplici; de quo occurrente simplici fit Officium sine commemoratione feriæ, sed tantum de Cruce, ut Tempore Paschali. Et tunc missa dici potest, vel de festo simplici cum commemoratione Rogationum, vel de Rogationibus cum commemoratione festi simplicis, ut dicitur in Rubrica propria, & tertia Oratio erit *Concede*, ac ultimum Evangelium S. Joannis in utralibet. Nec tunc in Cathedralibus, & Collegiatis canendæ sunt duæ missæ, ut resolvit *Sac. Rit. Cong.* 5. *Julii* 1698. *in Collen.* in qua ad sequens inter alia propositum tertium dubium: *An occurrente in Feria tertia Rogationum festo simplici, in Cathedrali, & Collegiatis sint cantandæ duæ Missæ?* Respondit, *Ad* 3. *Negative*. Sic cum Gavanto, & aliis eruditissimus P. Merati *tom.*1. *part.*4. *titul.* x1. *num.*11., 13., 14., & *tom.*2. *sect.*6. *cap.* 16. *numer.* 2. 3. recte advertendo ex Rubricis missalis, & Breviarii magis esse privilegiatam Feriam secundam Rogationum, & Vigiliam Ascensionis in Feria quarta, quam sit Feria tertia, utpote *Feria minor*, cedens festo simplici, de quo tamen festo simplici nequit fieri Officium in Feria 2. Rogationum, & Vigilia Ascensionis communiter nuncupata feria quarta Rogationum. Insuper habentes Indultum, ut semel, vel pluries in singulis hebdomadis, aut mensibus dicant Officium, & missam verb. grat. de Sanctissimo Sacramento, aut certo aliquo Sancto diebus nullo festo duplici, vel semiduplici impeditis, non possunt uti hoc suo Privilegio in Feria II., & IV. Rogationum, seu Vigilia Ascensionis ex Decreto generali Urbis, & Orbis edito *a Sacra Rituum Congregation.* 20. *Martii*

Qq 1706

1706. bene vero in feria tertia Rogationum in dicto Decreto non excepta.

32 In vigilia Pentecostes prohibetur quodcumque Officium, etiam primæ classis; Item prohibentur missæ votivæ, & de Requiem excepta una votiva solemni pro re gravi, & de Requiem cantata præsente cadavere, quæ tamen prohibetur in Dominica Pentecostes, duobus sequentibus diebus ex Decreto *Sacra Congregation. Rituum* 10. *Decembris* 1718. relato a supradicto Calendario Mediolani impresso anno 1743., & variis aliis annis. Vide tamen *tom.* 5. *in Supplement.* verb. *Missa artic.* 14. ubi ex novissimo Decreto edito 2. Septembris 1741. permittitur missa solemnis de Requiem præsente cadavere feria 2. Paschæ, aut Pentecostes.

33 Vigilias novas non appositas in Calendario Romano non potest ordinare Episcopus quoad Officium, & Missam, sed requiritur licentia Sedis Apostolicæ, ut patet ex Bullis Sancti Pii V, apposita in initio Missalis, & Breviarii, & ex Decreto Sacr. Rit. Congregation. addito Rubricis Breviarii. Vide etiam verb. *Officium numer.* 67. Neque quod jejunium, ut pluries decrevit Sac. Rit. Congregat. uti videri potest sub verb. *Festa numer.* 3., & novissime *die* 3. *Martii* 1731. ut refert Scarfantonus ad Ceccoperium *part.* 3. *addit.* 24. *sub num.* 18. *pag.* 69. juxta novissimam *edition. Viterbiens. de anno* 1738. ubi: A Magistratu Provinciæ Guipuscoæ cum mandatis procuræ omnium locorum fuit emissum votum jejunandi in Vigilia S. Ignatii Loyolæ, tamquam Patroni principalis illius; Quod cum servare renuerit Clerus, propterea Episcopus tamquam Legislator Ecclesiasticus illum obligavit ad ejus observantiam. At reportavit Clerus Chirographum a Benedict. XIII. quo improbatum fuit illud factum Episcopi sub die 21. Mart. 1729. a quo cum petita fuisset oris aperitio, in Sac. Rit. Congregat. die 3. Mart. 1731. ponente Eminentissimo Origo fuit denegata, & iterum postulato recessu a decisis die 15. Sept. Sac. eadem Congreg. stetit *in Decisis*. Sic apud Joan. Baptistam Pittonum *Constit. ac decision. pro Sac. Ritibus tom.* 2. *num.* 3012.

V I N U M.

1 SOlum vinum ex vite est materia apta Consecrationis;
Concil. Carthaginens. III. *cap.* 4. Concil. Lateranens.
cap. Firmiter, de Summa Trinitate, Concil. Florentin. *sess.*
ult. in Decreto unionis §. Tertium, *& Communis Catholicorum*.
2 Unde Cervisia, & Sicera non est apta materia, cum illa
fiat ex frugibus, & præcipue ex hordeo. illa ea pomis.
3 Item apta materia non est lac mel, oleum. balsamum & si-
4 milia. Item apta materia non est succus extractus ex pomis,
melogranatis, & moris, & hujusmodi. Item apta materia non
5 est agrestum ex uvis penitus immaturis expressum, & ace-
tum, quia illud nondum est vinum, & istud intelligitur jam
6 substantialiter corruptum, Item materia apta non est aqua
ex vite ad modum lacrymæ decidens, quia licet de vite pro-
7 veniat, nihil tamen vini, nec ejus accidentia continet. Item
materia apta non est vinum adhuc in uvis existens, & non
8 expressum, cum potius vim habet cibi, quam potus. Item
materia apta non est vini vapor, idest subtilior, & magis ignea
ipsius pars, vulgo *Acquavita*, aut *Spirito di vino*. quia nulla
9 fere habet accidentia vino communia. Item materia apta non
est vinum ita decoctum, & adustum ut per decoctionem duæ
ipsius partes fuerint consumptæ, remanente tertia parte
densiori, & dulciori. quia talis tertia pars est substantialiter di-
10 versa a vino, nec ad potum deservit, sed ad cibos condien-
dos. Item materia apta non est vinum in pane imbibitum. quia
tale vinum habet potius rationem cibi, quam potus; unde
consecrari nequit sicuti simili de causa consecrari nequit uva,
seu vinum adhuc in uva existens, & non expressum; *Sic Com-*
munis Doctorum quoad omnes supra positas conclusiones.

11 Apta tamen materia pro Consecratione est vinum miraculosum, quale fuit illud in Cana Galilææ a Christo ex aqua productum, quia ipsum in substantia est ejusdem rationis. & speciei cum vino de vite expresso, sicuti in substantia est ejusdem rationis cum pane triticeo panis miraculose ex lapide, seu alia materia productus.

12 Mustum immediate ab uvis expressum, & non depuratum in casu alicujus necessitatis est materia apta, & licita pro Consecratione: Colligitur *ex cap. Cum omne crimen, de consecrat. dist.* 2. ubi dicitur, quod in necessitate possit ex primi botrus in Calice, aqua misceri, & consecrari, quod clare demostrat, tale mustum esse materiam aptam, & validam, & ex necessitate etiam licitam. quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quod non est licitum* 4. *de Regul. Juris, cap. Omnes* 1. *de Feriis. cap. Consuluisti* 2. *de celebrat. Missar. cap. Concilium* 2. *de observatione jejun.* cum similibus.

Uno verbo omnia vina de vite modo consueto extracta, 13
quæ non sint substantialiter corrupta, vel notabiliter mutata,
sunt materia apta Consecrationis; quamvis aliqualiter alteren-
tur, ut si calefiant, & modice coquantur, modico aquæ immi-
sceantur, aut aliquo aromate ad ea conservanda condiantur.
Nec refert, an dicta vina sint alba, vel rubra, cum utraque 14
sint vera genimina vitis. Quamvis tamen ubi commode haberi 15
possint vina alba, convenientius sint adhibenda, ut statuit
Concilium Mediolanense *p.* 1. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ.* ibi: „ Quamobrem etiam vino albo, ubi possit, tantummodo ad Missæ Sacrificium Sacerdotes utantur.

Probabile fortasse est, quod si vinum imbibitum in pane 16
erumpat supra panem, aut si uva matura pungatur, ita ut erumpat succus quasi in bullas, sit materia apta ad Consecrationem; Sic La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 436. cum Suarez, & Haunold. ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia eo ipso quod vinum erumpat, desinit esse pars talis panis intincti, vel uvæ, & est vere demonstrabile. sicuti si quis videat sanguinem erumpere e vulnere Pauli, vere dicit, hic est sanguis Pauli. (a).

Item probabilius est, quod vinum congelatum sit materia 17
apta ad Consecrationem; Silvester verb. *Eucharistia* 2. *qu.* 10. Angelus verb. *Missa num.* 13. Suarez *disp.* 45. *sect.* 1. *vers. Unde tertio concludo*, Reiffenstuel *Theol. Mor. tract.* 14. *n.* 14. *q.* 3. *num.* 25. testans de communiori Theologorum, La Croix cum Busemb. & aliis *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 434. & alii plures contra Armillam, Ledesmam, Henriquez, Felicem Potest. & alios; Et ratio nostra est, quia vinum congelatum est proprium vinum ex vite substantialiter, & ex natura sua potabile & quamvis hic, & nunc propter congelationem non sit proxime potabile, hoc est per accidens; potest enim facile per liquefactionem redigi ad formam potabilem; Unde attendendum est ad id, quod res est per se & ex natura sua,
& non ad id, quod est per accidens. Si quis autem sine ne- 18
cessitate in vino congelato consecraret, peccaret graviter, quia sine necessitate consecraret in materia aliqualiter dubia, cum supra citati Doctores putent esse materiam insufficientem, & invalidam; Unde priusquam consecretur. debet liquefieri, vel complectendo Calicem manibus vel ignem, aut calidos pannos applicando; Sicuti Rubricæ Missalis *tit. de defectibus in Ministerio ipso occurrentibus* præscribunt esse faciendum, si post Consecrationem Sanguis congeletur in Calice, ibi: *Si in hyeme Sanguis congeletur in Calice, involvatur Calix pannis calefactis; si id non proficeret, ponatur in ferventi aqua*

(a) Quæri hic potest, utrum ad Eucharisticum Sacrificium perficiendum, uti quis possit liquore ex uvis passis, vulgo *Zebibo*, expresso. Pro cujus rei intelligentia, sciendum vinum in Æthiopia, cujus ibi magna extat penoria, ita confici: Sumuntur V. C. lib. 4. Zebibi, franguntur, & tonduntur, atque in totidem aquarum frigidarum libras infunduntur: sex, octo, vel ad summum decem horas ea in infusione relinquuntur: extracto dein Zebibo. ac panno ab aqua exteriori expurgato. panno stringitur, vel torculari subjicitur. Dubium est, an liquor inde expressus materia ad consecrationem apta sit censenda. Hujusmodi dubium propositum fuit Congregationi S. Officii a P. Josepho de Hierusalem Ord. Min. Strict. Observ. Missionibus Æthiopia Præfecto, die 4. Februar. 1703. coram Sanctissimo, qui auditis votis, &c., mandavit exquiri, quo præcise modo conficiatur præfatum vinum. Postea die 6. Jul. 1706. eadem in Congregatione, præmissa explicatione, propositum iterum fuit dubium, ac *lectis quoque relationibus, & rationibus Patris Joannis Damasceni Consultoris, necnon variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum*: dixit: *Licere, dummodo liquor extrahendus a Zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum.*

aqua prope Altare ; Dummodo in Calicem non intret , donec liquefiat .

19 Sine vino nunquam licet consecrare solum panem: Consecratio enim utriusque speciei panis, & vini est de necessitate præcepti Divini ; Vide verb. *Sacrificium a num. 50. ad 55.* Falsum enim, & fabulosum est, quod Innocentius VIII. dispensaverit cum Norvegis, ut in una tantum specie consecrarent ; Vide *ibid. num. 53. & 54.*

21 Guttæ vini existentes intra Calicem discontinuæ & a reliquo vino sejunctæ probabiliter non remanent consecratæ ; Suarez *disp. 43. sect. 6. §. Sed objices*, Reginald. *lib. 29. cap. 2.* Gavantus *in Rubric. Missalis part. 3. tit. 7. num. 4.* Madernus *tract. 5. de Sacramento Eucharistiæ qu. 2. art. 4. n. 15.* Cacheranus *tract. 9. de Eucharist. ut Sacramento cap. 2. §. 6. num. 126.* Felix Potestas *tom. 3. part. 1. cap. 5. num. 227.* & alii contra Bonacinam *disp. 4. q. 2. punct. 5. proposit. 2. n. 7.* Coninch, Tolet. Rodriques ab ipso citatos, & alios; Et ratio nostra est, quia intentio legitima Sacerdotis fertur solum in materiam existentem in Calice demonstrabilem per pronomen *Hic*, & licite consecrabilem ; Licite autem est solum consecrabile vinum aqua commixtum, cum hoc sub gravi præcipiatur ab Ecclesia, ut mox dicetur, qua aqua non censentur commixtæ guttæ vini intra Calicem existentes discontinuæ, & a reliquo vino sejuncta, adeoque

22 &c. Advertendum tamen est, quod guttæ illæ vini, si ante Consecrationem inadvertenter non fuerint abstersæ, non dben post Consecrationem abstergi propter probabilitatem, quod sint consecratæ juxta opinionem supradictorum Doctorum.

23 Vino consecrando admiscenda est aqua, *c. In Sacramentorum 1. cap. Sicut in sacrificando 2. cap. Non oportet 4. cap. In Sacramenta 5. cap. Cum omne 7. cap. In Calicem 83. dist. 2. de consecr.* cum similibus, Conc. Floren. *in Decreta Unionis, §. Tertium*, Conc. Trident. *sess. 22. cap. 7.*

24 Vino consecrando admiscenda est aqua ob tres potissimum rationes, quas adducit Conc. Trid. *cit. sess. 22. cap. 7.* præcisis his verbis : „ Monet deinde Sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum Sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. Et concordat Concil. Florent. *loc. cit. & cit. c. In Calicem 83. dist. 2. de consecr. c. Cum Marthæ 6. de celebrat. Missarum*, cum similibus.

25 Præceptum de aqua miscenda vino consecrando est tantum Ecclesiasticum, & non divinum. *Communis*, & clare patet ex illis mox adductis verbis Concilii Tridentini: *Præceptum esse ab Ecclesia.*

26 Vinum plusquam aqua in Calice pro Sacrificio est ponendum : *cap. Perniciosus 13. de celebratione Missar.* Vinum quippe cum aqua miscendum debet esse plus saltem quoad duas partes. Concil. Tribur. 1. *cap. 19.* & concordant Rubricæ Missalis, *tit. 7. de Offertorio*, ubi præcipitur, quod Sacerdos infundat *parum aquæ in Calice*, & Concil. Florentin. *in cit. Decreto Unionis §. Tertium.* dicit, quod vino *ante Consecrationem aqua modicissima admisceri debet.*

Aqua mixta vino non convertitur immediate in Sanguinem Christi, sed solum mediate, idest convertitur prius in vinum, & eo mediante per consecrationem in Sanguinem, Sic expresse S. Thomas *part. 3. qu. 74. art. 8.* S. Bonaventura *in 4. dist. 11. part. 2. art. 1. q. 3.* Scotus *in 4. dist. 11. q. v.* cum omnibus Thomistis, & Scotistis, ac pluribus recentioribus contra plures alios ; Et ratio nostra est, quia solum vinum ex vite est materia apta Consecrationis : ex Concil. Carthaginens. III. *cap. 24.* Conc. Lateranens. *in cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *sess. ultim. in Decreto unionis* ; Atqui aqua nondum conversa in vinum non est vinum ex vite, immo nullatenus vinum, ergo &c. Hinc Innocentius III. *in cap. Cum Marthæ 6. de celebrat. Missar. §. Quæsivisti*, resectis duabus aliis sententiis, videtur aperte asserere, nostram opinionem asserentem aquam prius in vinum converti esse probabiliorem. Et idem Innocentius III. *lib. 4. de Altaris Mysterio cap. 31.* expressius suam mentem in hoc explicat præcisis his verbis : „ Quibusdam vero non absurdum videtur, quod aqua cum vino transit in sanguinem ea videlicet ratione, quod aqua per admixtionem transit in vinum: & vinum per Consecrationem transit in Sanguinem ; Quis enim ambigeat aquam in vinum transire, cum multo vino modicum infunditur aquæ „ ? Et Catechismus Romanus *de Eucharistia cap. 4.* tradit, hanc opinionem de conversione aquæ in vinum esse Scriptorum Ecclesiasticorum testimonio roboratam. 27

Si venditor vini nequit consequi justum ejus pretium vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem ; Dummodo nullum damnum sequatur emptoribus, Vide verb. *Emptio art. 3. n. 26.* 28

Item si emptores abhorreant a vino nimis meraceo, vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat emptoribus ejus præstantia, & justus valor, & ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur, tunc potest venditor aliquantulum aquæ ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, & suavius, & se reddendum indemnem; Dummodo emptoribus nullum omnino sequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. Vide *ibid. num. 27.* (Vide etiam notam ibidem appositam.) 29

Vinum dicitur spurcari per mixtionem aquæ, Glossa 30
Marginal. *in l. Si Servus. ff. Ad Legem Aquil.* Ursaya in 2. *Miscellan. Sacro, & profano litt. V. n. 35.*

Vinum terræ sanguis appellatur ab Androcyde penes 31
Plinium *lib. 14. c. 5.* quem sequutus fuit Raynald. *tom. 2. cap. 15. §. 2. n. 120.* Ursaya *Instit. Crimin. lib. 3. tit. 1. n. 71. & 1. Miscellan. Sacr. & profan. litt. V. n. 117.*

Alia de vino, & aqua pro Sacrificio Missæ, Vide verb. 32
Missa art. 8.

Et hic ad eruditionem adverte quantum sit pondus, tum vi- 33
ni, tum aquæ, tum farinæ & aliorum, prout traditur ab eruditissimo P. Tirino *Comment. in S. Script. pag. 1. in princip. tit. de mensuris, seu vasis*; ubi hæc habentur.

Sextarius Romanus plenus farina non ponderat nisi ——	uncias	9.
Idem plenus oleo ponderat ——	uncias	18.
Plenus Frumento) Italico, vel Belgico ——	uncias	15.
Plenus Frumento) Palæstinæ, & Asiatico ——	uncias	20.
Plenus Aqua, Vino, Aceto (horum enim æquale est pondus)	uncias	20.
Plenus Melle ——	uncias	30.
Stanno ——	uncias	150.
Ferro —— fere	uncias	162.
Ære cupreo ——	uncias	182.
Argento ——	uncias	208.
Plumbo ——	uncias	233.
Argento vivo ——	uncias	300.
Auro ——	uncias	375.

Talis enim est proportio inter hæc metalla : Licet Plinius lib. 33. cap. 3. putavit (sed falso) aurum non esse omnium ponderosissimum. Hæc ille.

Gabella vini vulgo *della foglietta* non est solvenda a ven- 34
dentibus vinum in Civitate Lauretana, nisi venditores sint Caupones, vel ut dicitur *diano da mangiare*. Nec huic resolu-

solutioni obstat Constitutio Clementis VIII. super exstinctione recentiorum victualium; *Sacr. Congr. Immun. in Lauretana 18. Julii 1629. lib. 1. Decret. Paul. pag. 145.*

35 Clerici, & Ecclesiastici vendentes vinum recollectum in propriis bonis minutatim in suis Domibus non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio fraudum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacr. Congr. Immunit. in Ravennaten. Spoletana. & aliis 25. Septembr. 1617. lib. 1. Decret. Paul. pag. 67. in Nolana 26. Januarii 1644. lib. 3. Decretal. Pauluc. pag. 218. in Theatina 25. Martii 1661. lib. Decretal. Rocei pag. 323. & in Faventina 15. Januarii 1677. lib. 2. Decret. Alt. pag. 1338.*

36 Sacra Congreg. inhærendo Decretis alias factis censuit, personas Ecclesiasticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentes vinum minutatim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis, non teneri ad solutionem Gabellæ etiam vigore Constitut. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur *da mangiare, e non facciano bettole*, a quibus debent abstinere ratione honestatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacra Congr. Immunit. in Asculana 23. Januarii 1646. lib. 3. Decretal. Paul. p. 268.*

37 Ecclesiastici non tenentur ad solutionem gabellæ dictæ *della Foglietta*, pro vino vendito in propriis domibus minutatim, & recollecto in eorum bonis, cum Communitas nunquam appaltaverit d. Gabellam juxta præscriptum Bullæ Sixti V. sed solum juxta quædam Capitula Communitatis. *Sacr. Congr. Immunit. in Auximana 2. Aprilis 1680. lib. 2. Decretal. Alt. pag. 1594.*

38 Item non tenentur ad gabellam pro vino minutatim vendito; & pignus desuper factum est iis restituendum. *Sacra Congreg. Immunit. in Callien. 1. Aprilis 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 568.*

39 An Ecclesiastici vendentes vinum minutatim possint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis vinariis, seu Anditis, & ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas, Sac. Congr. respondit: Serventur Litteræ *Sacra Congregation. Sublevaminis sub die 4. Junii 1656. in Tudertina*, quibus hoc cavetur, & dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Bettulam; *Sacra Congregatio immunit. in Faventina 5. Martii 1697. libr. 2. decretal. Valleman. pag. 78. in Tolentina 15. April. 1699. ibi pag. 315. in Firmana 19. Augusti 1704. libr. 3. Decretal. Vallemani pag. 605.*

40 Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione vini minutatim cum permissione ementibus manducandi, vel solvant gabellam dictam *della foglietta*; *Sacra Congr. Immun. in Camerinen. 4. Decembris 1680. lib. 2. Decret. Altovit. pagin. 2105.*

41 Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona sine solutione gabellæ dict. *della foglietta*; *Sacra Congregatio Immun. in Senogallien. 12. Julii 1678. lib. 2. Decret. Altovit pag. 1612.*

42 Pro vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debet gabella dicta *della foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum; *Sacra Con. Immun. in Ravennaten. 10. Decembris 1638. liber 3. Decret. Paul. pagin. 81.*

43 Vinum, quod ab Ecclesiasticis traditur ad vendendum, assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque gabella vino imposita; *Sacra Con. Immunit. in Ulixiponen 1. Decembris 1638. libr. 3. Decret. Paul. pag. 81.*

44 Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod minutatim vendant vinum absque comestibilibus; *Sacra Congr. Immun. in Lauretana 27. Junii 1654. liber 2. decret. Paul. pagine 193.*

45 Personæ Ecclesiasticæ sive vendentes, sive ementes Vinum minutatim, non comprehenduntur sub gabella imposita vendentibus, & ementibus Vinum; *Sacra Cong. Immunit. in Nolana 11. Julii 1649. libr. 4. decret. Paul. pag. 113.*

46 Gaudere debent exemptione a gabella vini, tam personæ Ecclesiasticæ vendentes, quam ementes ab illis; *Sacra Cong. Immunit. in Taurin. 11. Septemb. 1634. libr. 2. Decret. Paul. pag. 102. in Conversana 14. Januarii 1653. libr. 5. decret. Paul. pag. 5.*

47 Taxatio quotæ exemptionis, seu franchitiæ super oneribus vini, & Moliture singulis Ecclesiasticis assignandæ non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quæ illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum, prævio tamen Beneplacito Apostolico: taxatio insuper Vini, & frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis, sed etiam pro omnibus, qui vivunt expensis Ecclesiasticorum; *Sac. Cong. Immun. in eadem Taurinen.*

Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesiasticos est dumtaxat exempta ab oneribus; Cognitio vero super hujusmodi 48
portione spectat ad Judicem Ecclesiasticum: Ad obviandas fraudes committendas ab Ecclesiasticis quarum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, pro opportuna provisione prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis Vinum Laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis Laicorum; *Sacra Congreg. Immun. in eadem Taurinen.*

Vina recollecta in Feudis Ecclesiasticis excipiunt ab oneri- 49
bus; *Sacra Congr. Immunit. in eadem Taurinen.*

Personæ Ecclesiasticæ gaudent exemptione a gabella Vini, 50
dummodo non adsit fraus; *Sacra Congreg. Immun. in Januen. 9. Aprilis 1647. lib. 4. Decret. Paul. pag. 10.*

Bannimenta Laicalia super venditione Vini non possunt 51
comprehendere Ecclesiasticos; *Sacra Cong. Immun. in Lycien. 30. Junii 1632. lib. 2. Decretor. Paul. pag. 130.*

Absque solutione ullius gabellæ Episcopus potest vende- 52
re Vinum propriæ Mensæ; dummodo nihil indecens intercedat; *Sacra Cong. Immun. in Asculana 5. April. 1672. lib. 1. Decr. Alt. pag. 677.*

Episcopus tueatur jura Ecclesiasticorum vendendi vinum 53
minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, & per Laicos ad hunc effectum deputatos, contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia; *Sacra Congr. Immun. in Callien. 14. Aprilis 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 37.*

Ecclesiasticus Faventinus introducens Ravennam proprium 54
vinum, partim per aquam, partim per viam terræ, tenetur tantum ad gabellam vini introducti per aquam; *Sacra Cong. Immun. in Faventina 20. Novembr. 1685. lib. 3. Decr. Alt. pag. 509.*

Ecclesiastici medio eorum juramento assignent quantitatem 55
vini recollecti per ipsos in propriis bonis, & deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes; *Sacra Cong. Immun. in Faventina 4. Maii 1688. lib. Decret. Martell. pag. 281.*

Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici teneantur con- 56
signare notam vini deputato Civitatis, ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, & Ecclesiastici non teneantur solvere gabellam, & etiamsi una cum Ordinario consenserint; *Sac. Cong. Imm. in Salernitana 26. Februar. 1636. lib. 2. Decr. Paul. pag. 245.*

Quo ad exemptionem a gabella vini, ut dicitur *a minuto*, 57
dantur D. Nuncio Litteræ adinstar earum, quæ datæ fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Nov. 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suæ Jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cocta, sive cruda, sæcularibus quovis prætextu sub pœnis sibi benevisis; *Sacra Con. Immun. in Neapolitana 12. Martii 1695. lib. 1. Decret. Val. pag. 177.*

Valde attendendi sunt ad rem sequentes Sacræ Scripturæ 58
textus, videlicet: Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam; *Proverb. cap. 12. num. 11.* Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens; *Proverb. cap. 20. num. 1.* Qui amat vinum, & pinguia non ditabitur; *Proverbi cap. 21. num. 17.* Cui væ? Cujus patri væ? cui foveæ? cui suffossio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino & student calicibus epotandis? *Proverb. cap. 23. num. 19. & 30.* Ne intuearis vinum, quando flavescit; cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut Coluber, & sicut Regulus venena diffundet; *Proverb. capit. 23. numer. 31. & 32.* Noli Regibus, o Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, & ne forte bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis; *Proverb. capit. 31. numer. 4.* vinum novum, amicus novus; Veterascet, & cum suavitate bibes illud; *Ecclesiastici capit. 9. numer. 15.* vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos; *Ecclesiastici cap. 19. num. 2.* Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem; *Ecclesiastici cap. num. 22.* Diligentes in vino noli provocare; multos enim exterminavit

vit vinum ; *Ecclesiastici cap.* 31. *num.* 30. Exultatio Animę, & cordis vinum moderate potatum; *Ecclesiastici cap.* 31. *n.* 36. Sanitas est animæ , & corpori sobrius potus ; *Ecclesiast. c.* 31. *num.* 37. vinum multum potatum , irrationem , & iram , & ruinas multas facit ; *Ecclesiast. c.* 31. *num.* 38. Amaritudo animæ vinum multum potatum ; *Ecclesiast. cap.* 32. *num.* 39. vinum , & musica lætificat cor ; *Ecclesiast. cap.* 40. *num.* 20. Et vinum lætificat cor hominis ; *Psalm.* 103. *num.* 15. Hi quoque præ vino nescierunt , & præ ebrietate erraverunt ; Sacerdos , & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino , erraverunt in ebrietate , nescierunt videntem , ignoraverunt judicium ; *Isaia cap.* 28. *n.* 7. Bonum est non bibere vinum ; *Ad Romanos cap.* 14. *num.* 21. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse . . . non vinolentum ; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *num.* 3. *& ad Titum cap.* 1. *num.* 7. Et Diaconos similiter . . . non multo vino deditos ; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *n.* 8. Anus similiter . . . non multo vino servientea ; *ad Titum cap.* 2. *num.* 2. Noli adhuc aquam bibere , sed modico vino utere , propter stomachum tuum , & frequectes tuas infirmitates ; 1. *ad Timoth. cap.* 5. *num.* 23.

VIOLENTIA.

Vide verb. *Conservatores art.* 2. *num.* 5. *&* 6.

VIR.

VIr extra Paradisum fuit formatus mulier vero intra Paradisum . *Genes. cap.* 2. & *cap. illud* 9 *dist.* 40. ibi:
1 *Illud autem animadvertere , quod extra Paradisum vir factus est ; intra Paradisum Mulier , ut advertat , quod non loci , non generis nobilitate . sed virtute unusquisque gratiam comparat sibi . Denique extra Paradisum (hoc est in inferiore loco) vir factus , melior invenitur , & illa , quæ in meliori loco (hoc est in Paradiso) facta est , inferior invenitur .*

Viri in principio Mundi acceperunt sorores in Uxores; *cap. Cum initur* 1. *caus.* 35. *q.* 1.

2 Vir circa uxorem peccat graviter præsertim in octo casibus . Primo , quando sine justa causa illam retrahit ab im-
3 pletione , & observantia præceptorum , quæ obligant sub mortali . Secundo , quando illi permittit peccare mortaliter, & non corrigit, cum debeat , & possit . Tertio , quando ante e'apsum bimestre , vi ab invita uxore obtinet copulam . Quarto, quando sine justa causa denegat Uxori petenti debitum conjugale . Quinto , quando ex levi causa illam graviter percutit, & animo injuriandi afficit verbis valde ignominiosis . Sexto , quando dissipat ejus dotem , & etiam suum patrimonium in ejus grave præjudicium , vel non laborat , cum laborare juxta suam conditionem possit , & alias ejus labor ad uxoris sustentationem sit necessarius . Septimo , si datam ei fidem Matrimonialem violet . Octavo , si eam aliquo morbo contagioso per copulam ab ipsa invita extortam inficiat . *Sic Doctores communiter* ,

4 Vir ab uxore , & e contrario uxor a viro ad maritale consortium , severioribus Canonum remediis cogi potest : *c. Literas* 13. *de restitut. spoliat. cap. Ex publico* 7. *de convers. conjug. cap. Non est* 11. *de Sponsal b. & Matrimon. & c. Pervenit.* 5. *de conjugio Leprosor. & Sacr. Con. Concil.* 10. *Septem.* 1695. , & Benedict. XIV. Constitut. incip. *Pastor. Bonus* §. 50.

5 Alia ad rem . Vide verb. *Adulterium* , verb. *Bona*, verb. *Conjuges* , verb. *Debitum conj gale* , verb. *Delectatio morosa* verb. *Divortium* , verb. *Dominium* , verb. *Dos* , verb. *Affinitas* , verb. *Impedimenta Matrimonii* . verb. *Luxuria* . verb. *Maritus* , verb. *Matrimonium* , verb. *Tactus* , verb. *Uxor.*

VIRGA PŒNITENTIARIORUM.

QUoad Virgam Pœnitentiariorum datur hic ad literam Consultatio vigesima secunda tomi primi D. Jacobi Pignatelli , ut sequitur .

CONSULTATIO XXII.

An Canonicus Poenitentiarius in Cathedrali Ecclesia uti possit virga , sive ut ajunt , bacchetta ?

NOn potest . Quia est præjudiciale Pœnitentiariis Eccle- 1
siarum Patriarchalium Urbis , & novitatis introductivum . Quippe qualibet Cathedralis poterit sibi tamquam licitum arrogare quod in simili Romæ gestum fuerit . Non enim tali Canonicus Pœnitentiarius est Pœnitentiarius D. Papæ , sed institutus ad observationem Decreti Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 8. *de reform.* Cum autem tenere virgam in manibus sit signum supremæ auctoritatis , unde solus Summus Pœnitentiarius illam tenet , eoque præsente minores Pœnitentiarii virgam dimittut : ideo concedi non debet cuicumque Pœnitentiario cujuslibet Ecclesiæ , sed solum illis , qui immediate sunt Pœnitentiarii Summi Pontificis .

Accedit resolutio Sacræ Congr. super causa *Abulensium* 2
anno 1587. *die* 21. *Aprilis* . Quæsitum enim fuerat , an Canonicus Pœnitentiarius teneretur auscultare Confessiones etiam non reservatorum ? An sedere & assistere in sede determinata statis temporibus , & horis ante , & post meridiem ? An deberet tenere virgam in manu , sicuti servatur in Patriarchalibus Urbis ? Et responsum fuit affirmative ad duo priora quæsita; ad tertium autem , novas consuetudines non esse inducendas . Idem quoque declaravit *Sacra Congr. Episcop. & Regular. die* 16. *Maii* 1595. *in una Neopolitana* per hæc verba : *Che senza privilegio Apostolico non possono i Confessori tener in mano le bacchette , come fanno i Penitenzieri di Roma .*

Quare cum sit contra usum totius Ecclesiæ , nusquam enim 3
tales Pœnitentiarii virgam tenent , contra consuetudinem & rationem permitti non debet prout non permitti decrevit *Sacra Congr. Concilii in una Romana Pænitentiarii Lateranensis* die 13. *Novembris* 1639. de qua testatur Dominicus Andolphinus Parochus S. Luciæ ad Apothecas, vir pius , & Ecclesiastica eruditione apprime imbutus .

Major Pœnitentiarius potest concedere Indulgentiam cen- 4
tum dierum omnibus Christifidelibus , qui ipsi pœnitentiali Virga tangendos se submiserint . Innocent. XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex* ,

VIRTUS.

VIrtus generatim capta , est cujusque rei vigor , bona- 1
que dispositio quæ subjectum , cui inest , in suo genere bonum, perfectumque , ejusque operationem aliquam excellentem reddit . Sic v. g. oculi virtus , est bona ac perfecta videndi acies , equi virtus est facilitas , & promptitudo currendi , ac portandi , hominis virtus est bonus habitus , ex quo & bonus homo ipse efficitur , & bonum ejus opus reddit ; Unde Aristotel. 2. *Ethic. c.* 9. definit : *Virtus est , quæ bonum facit habentem , & opus ejus bonum reddit .*

Virtus specifice , & proprie capta, prout reperitur in sola 2
substantia intellectuali , & non in brutis , aut rebus inanimatis , est habitus perficiens substantiam intellectualem , & ad bonam rectamque operationem inclinans . *Sic in re Doctores communiter* .

Et hæc Virtus tripliciter dividitur , videlicet ex parte 3
subjecti in virtutes intellectuales , & morales ; ex parte causæ efficientis in infusas , & acquisitas , & ex parte objecti in Theologicas , & morales . *Ita Doctores communiter* .

Virtutes intellectuales sunt illæ , quæ intellectum . in quo 4
subjectantur , perficiunt in cognitione veri , & tales juxta Aristotilem 6. *Ethic. c.* 3. sunt quinque , nempe Intellectus
Scientia , Sapientia . Prudentia , & Ars . quibus addi potest 5
Fides infusa , & Theologica quam Philosophus ignoravit . Virtutes morales sunt illæ , quæ hominis voluntatem in qua subjectantur , perficiunt in affectione ad bonum honestum , & tales sunt Prudentia , Justitia , Fortitudo , & Temperantia sub quibus aliæ continentur , vel ad illas reducuntur ; Prudentia enim quamvis essentialiter sit virtus intellectualis , est tamen dux , & Regina omnium Virtutum moralium . Vide *infra num.* 96.

Virtutes infusæ , seu supernaturales sunt illæ , quæ nequeunt 6
per potentiam naturalem comparari , sed ex natura sua intrinseca postulant infundi , sicque nobis a Deo immediate infunduntur , ut sunt habitus Fidei , Spei , & Charitatis , qui etiam

etiam parvulis in Sacramento Baptismi divinitus infunduntur, ex Concil. Trident. *sess. 6. cap. 7.* ibi: „ In ipsa justi-„ ficatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul in-„ fusa accipit homo per Jesum Christum, cui inferitur, Fi-
7 „ dem, Spem, & Charitatem „. Virtutes acquisitæ, seu naturales sunt illæ, quæ ex natura sua possunt physice acquiri ab ipsa potentia per frequentationem actuum, & de facto nostris frequentatis actibus comparantur, & acquiruntur, ut sunt habitus Humilitatis, Temperantiæ, Mansuetudinis, & hujusmodi; Unde Philosophi dicunt, quod *ex frequentatis actibus fit habitus*.

8 Virtutes Theologicæ, ac supernaturales sunt illæ, quæ immediate, & principaliter versantur circa Deum tamquam objectum *quod*, & formale, & tales sunt Fides, Spes, & Charitas; Illæ enim solæ habent Deum pro objecto primario, quod creditur, quod speratur, quod diligitur, & etiam habent ipsum, ejusque attributum pro objecto motivo, seu
9 formali *quo*. Virtutes morales, ac naturales sunt illæ, quæ principaliter versantur circa aliquod objectum creatum tamquam objectum formale, & terminativum quoad dirigendos mores, & moderandos affectus animi nostri juxta dictamen rectæ rationis, & tales sunt Prudentia, Justitia, Fortitudo, & Temperantia, sub quibus reliquæ omnes virtutes morales, vel tamquam *partes subiective*, vel *potentiales, & integrales* comprehenduntur.

10 Unde Virtus Theologica ut sic recte describitur, quod *sit habitus supernaturalis a Deo infusus elevans animam, ut immediate feratur in Deum tamquam obiectum*; *Ita in re Communis Doctorum*.

11 Et Virtus moralis, ut sic recte definitur, quod *sit Habitus electivus in Mediocritate consistens quoad nos determinata ratione, prout sapiens definierit*; Ita Aristoteles 2. *Ethic. cap. 6.* Scotus in 3. *dist. 36. quæst. unic. §. Dicitur*, & alii communiter. Ubi per ly *Habitus electivus* intelligitur Habitus voluntatis, cum ipsa voluntas soleat appellari Potentia electiva, & per ly *In mediocritate consistens &c.* intelligitur, quod ad rationem Virtutis requiritur Mediocritas a recta ratione prudentis præfinita.

12 Hinc currit illud vulgatum, quod *Virtus in medio consistit*;
13 *Vitia autem ad extrema tendunt*. Vitium enim prout opponitur virtuti, est Habitus electivus a Mediocritate declinans, sive est habitus inclinans in actus contra præscriptum rectæ rationis: Sicut enim virtus reddit habentem bonum, & ejus opus bonum, ita e contra vitium reddit habentem malum, & eius opus malum. Vide *infra num. 93. & seq.*

14 Tunc autem formaliter, & secundum se *Virtus in medio consistit, & Vitia ad extrema tendunt*; quando ipsemet habitus inter duos extremos habitus vitiosos sibi oppositos versatur. Sic Liberalitas mediat inter Avaritiam, & Prodigalitatem: nam quodlibet horum vitiorum extreme opponitur Liberalitati; Avaritia quidem per defectum, sumptus etiam necessarios non faciendo; Prodigalitas vero per excessum, expendendo bona sua in sumptus non necessarios; Unde, ut vides, Vitia ad extrema tendunt, nempe ad excessum, & defectum; virtus vero amat, & consectatur id quod inter utrumque dictum extremum medium est, sive mediocre. Sit aliud exemplum. Qui facile omnia metuit ubi & quando non oportet, nihilque aggredi audet, is per defectum est vitiosus *Timidus*; Qui vero omnia aggredi audet, etiam ubi, & quando non oportet, nihilque timet, super excessum est vitiosus *Audax*; Inter ipsos autem extreme oppositos vitiosos mediat virtuosus *Fortis*, declinans ab utroque extremo, & medium tenens, metuendo scilicet, & non metuendo, aggrediendo aliquid, & non aggrediendo, ubi, & quando oportet secundum rectam rationem; Et sic de aliis.

15 Virtutes quoque Theologicæ ex parte actus, seu exercitii earum consistunt in medio; In exercitio enim ipsarum potest dari tum excessus, tum defectus. Excessus quidem in Fide credendo aliquid Deo convenire, quod non convenit. In Spe sperando, seu potius præsumendo Beatitudinem consequi sine meritis, aut ex propriis viribus. In Caritate diligendo Deum actione indebita, prout fieret se ipsum ob amorem Dei putativum interficiendo, aut eidem immolando filium suum. Defectus autem in ipsis dari potest, & de facto datur, non credendo, sperando, vel diligendo prout debet tempore urgentis præcepti, sed discredendo pertinaciter, desperando, Deum odio habendo; Unde ille vere Virtutibus Theologicis est instiutus, atque ornatus, qui prout debet, credit, sperat, & diligit declinando ab utroque dicto extremo excessus, & defectus, juxta illud *Isaiæ 38. Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram* (scilicet per excessum *neque ad sinistram*,) videlicet per defectum.

Virtutes Theologicæ sunt tantum tres, nempe Fides, Spes & Caritas. *Communis*. & habetur clare ex Apostolo 1. *ad Corinth. cap. 13.* ubi has tres solum ennmerat. *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc*; & ex Trident. *sess. 6. cap. 7.* ubi solum has tres enumerant: *in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Caritatem.* 16

Virtutes Theologicæ sunt perfectiores omnibus virtutibus moralibus; virtutes enim Theologicæ perfectius habent objectum, nempe ipsummet Deum, cum ordinentur ad Deum immediate, ad differentiam virtutum Moralium, quæ ad Deum ordinantur tantum mediate *Communis*. 17

Major, & perfectior inter ipsas Virtutes Theologicas est Caritas; Ipsa enim perfectius nos conjungit cum Deo, quam Fides, & Spes. Unde Apostol. 1. *ad Corinth. cap. 13.* expresse dicit: *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc, major autem horum est Caritas*. 18

Omnes tres Virtutes Theologicæ sunt adultis nececessarię ad salutem: Non possunt enim salvari adulti, nisi credant, sperent & diligendi ex Desordinatione ab eorum habitibus procedunt, adeoque &c. Unde Scotus *in 3. dist. 34. num. 6.* expresse dicit: *Fide tenemus, tres Virtutes Teologicas esse necessarias perficientes immediate animum respectu objecti increati*. Et Sanct. August. *serm. 53. de tempore*, sic habet; *Tria quædam proposuit animæ nostræ necessaria beatus, & egregius gentium Doctor dicens: Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas*; Unde Alexander VII die 24. Septembris 1665. merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium*. 19

Quo ad ea, quæ concernunt Fidem. Vide verb. *Fides per tot.* 20

Spes est Virtus Theologica Divinitus infusa, qua ex liberali Dei promissione fiducialiter desideramus nobis bonum infinitum per Dei auxilia, & merita nostra obtinendum. Ita desumitur ex Scoto *in 3. dist. 26. quæst. unic. num. 10.* 21

Spes est actus voluntatis idem cum desiderio. Scotus *loc. cit. num. 19.* Scotistæ, & alii. Sperare enim quantum ad præsens idem est, ac desiderare, quia spes fertur in bonum absens ut possidendum; actus autem ille, quo bonum absens ut possidendum appetitur est desiderium, adeoque spes est actus voluntatis idem cum desiderio. 22

Spes distinguitur realiter a Fide, & Caritate. Sanct. Thomas 2. 2. *quæst. 7. art. 6.* Scotus *loco cit. numer. 17.* & alii passim; Et ratio est, quia ubi sunt distincti actus, & distincta objecta formalia, ibi sunt distincti realiter habitus. Fidei autem, Spei, & Caritatis diversi sunt actus, cum actus Fidei sit credere, actus Spei desiderare, & actus Caritatis diligere; Item distincta sunt objecta formalia cum objectum formale Fidei sit Deus ut verax, Spei sit Deus ut nobis bonus, & promissus, & Caritatis sit Deus ut bonus in se, adeoque &c. Tum quia sperare idem est ac desiderare: desiderare autem est actus voluntatis, & credere est actus intellectus, adeoque Spes distinguitur realiter a Fide, Item distinguitur realiter a Caritate, quia Caritas est amor amicitiæ, quo Deus diligitur propter seipsum. Spes vero est amor concupiscentiæ, quo Deus diligitur propter nos, seu ut bonus nobis, adeoque &c. 23

Objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus. *Est in re Communis*. Et ratio est clara, quia objectum materiale primarium Spei nostræ est illud, quod expectamus in Cœlis; Non expectamus autem Deum tantum, sed Deum in Cœlis possidere, adeoque objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus. 24

Objectum autem materiale secundarium Spei sunt omnia bona, & auxilia ad Beatitudinem seu Dei possessionem consequendam necessaria. *Est in re Communis*; Et ratio est evidens, quia qui vult finem, vult & media necessaris ad ipsum finem consequendum, adeoque, qui sperat Deum in æterna Gloria beatifice possidendum, sperat etiam media necessaria ad ipsum attingendum, seu consequendum, uti sunt omnia bona, & Dei auxilia ad obtinendum remissionem peccatorum, ad meritorie operandum, & ad finaliter in gratia sanctificante perseverandum. 25

26 Obje-

...tum formale Spei est Deus, quatenus est nobis bonus; ...itur ex Scoto in 3. *dist. 26. quæst. unica*, & tenent ...*isput. 10. de Spe quæst. 1. num. 11.* Reiffenstuel *Theo-* ... *dist. 5. quæst. 1. conclus. 4. num. 6.* Tannerus *tom. 3.* ... *quæst. 1. num. 14.* citans S. Thomam, Suarez. & alios Sanig. *tom. 4. dist. 4. quæst. 1.* & alii plures contra alios. Et ratio nostra est, quia illud est objectum formale Spei, quod proprie movet ad appetitum, seu desiderium objecti materialis; Talis autem ratio motiva est bonitas Dei respectiva nobis, seu Deus ut est bonus nobis, seu nobis commodum affert; Voluntas enim nostra nihil appetit, nisi sub ratione boni, adeoque &c.

27 Spes reperitur in Viatoribus, non tamen in omnibus. *Communis*; Et quidem prima pars patet ex Conc. Trid. *sess. 6. cap. 7.* ubi expresse docet, in justificatione infundi Fidem, Spem, & Caritatem. Vide *supra num. 6. & 16.* ubi afferuntur verba precisa Concilii; Et secunda pars patet de Judæis, Turcis, aliisque Infidelibus, & Hæreticis, qui non habent Spem Theologicam, & supernaturalem, quia, cum careant Fide supernaturali, quæ est basis, & fundamentum Spei, carere debent etiam Spe supernaturali; Unde si vitam æternam sperent, id faciunt Spe naturali, & acquisita, sicut Fide naturali, & humana credunt aliquos Fidei articulos; Item patet de peccatoribus illis, qui desperant de sua salute, isti enim Spem amiserunt. Nam sicut Habitus Fidei deperditur per quemlibet actum infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum desperationis de salute, vel mediis ad salutem.

28 Spes remanet in Animabus Purgatorii. *Communis inter Catholicos*; Et ratio est, quia ipsæ Animæ vere expectant Beatitudinem, quam cognoscunt obscuram, futuram, absentem, & arduam, utpote acquirendum per pœnas quam patiuntur, non quidem merendo per illas, sed satisfaciendo.

29 Spes nullatenus est in damnatis, *Communissima*, textu expresso in illo Proverb. 11. *Mortuo homine impio, nulla erit ultra Spes*. Tum quia in damnatis viget perpetua desperatio, quæ est totaliter opposita Spei.

30 Spes non remanet in Beatis. *Communis*; Et clare habetur *ad Romanos* 8. ibi: *Spes, quæ videtur, non est Spes, nam quod videt quis, quid sperat?* Atqui Beati Deum vident, eoque perfecte fruuntur, ergo amplius illum non sperant.

31 Virtuti Spei opponuntur duo præcipua vitia, Desperatio scilicet, & Præsumptio. Desperatio ei opponitur per defectum, ut cum quis desperat sese remissionem peccatorum suorum, & Beatitudinem æternam consecuturum atque ideo ab ejus procuratione ob impossibilitatem, vel nimiam difficultatem mediorum apprehensam omnino desistit. Præsumptio autem ei opponitur per excessum, ut cum quis præsumit se Divinam Gratiam, & æternam Gloriam ex se ipso, & propriis viribus consequi posse, seu e contra præsumit se sola Dei Misericordia, ac liberalitate, & Christi meritis absque propria cooperatione per bona opera æternam Beatitudinem consecuturum. *Sic Doctores Communiter*.

32 Unde Desperatio definitur, quod sit voluntaria, & deliberata abjectio omnis Spei consequendi Beatitudinem, vel media ad illam conducentia ex opinione impossibilitatis, aut nimiæ arduitatis. *Est in re Communis*.

33 Et Præsumptio definitur, quod sit temeraria Spes hominis sibi, aut Deo inimici consequendi Gratiam, & Gloriam æternam absque mediis a Deo ordinatis *Est etiam in re Communis*.

34 Caritas est Virtus Theologica divinitus infusa, qua diligitur Deus propter se super omnia, & proximus propter Deum.

35 *Communis*, Unde ex eodem motivo diligitur proximus Caritate Theologica, ac diligitur ipse Deus, & consequenter est unus, & idem habitus Caritatis inclinans ad diligendum Deum, & proximum propter Deum; Ubi enim unicum est operandi motivum, ibi sufficit unus habitus. Hinc S. Augustinus *de Trinitate lib. 8. cap. 8. in fine*, sic expresse dicit: *Ex una, eademque Caritate Deum, proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, & proximum propter Deum*: & ideo Scotus *dist. 8. n. 8.* concludit, quod *ratio bonitatis proximi non est ratio terminans actum*, nempe Caritatis.

36 Unde objectum materiale primarium Caritatis est Deus, objectum vero secundarium est proximus noster. *Commun.*

37 Objectum autem formale, seu motivum Caritatis Dei est ipsamet Dei bonitas absoluta, qua in se infinite bonus est in omni genere entis, & perfectionis. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio est, quia illud est objectum formale Caritatis, quod est objectum Beatitudinis; Atqui Deus, ut absolute bonus, in omni genere entis, & perfectionis est objectum Beatitudinis, cum ut sic sit maxime satiativus, ergo &c.

Caritas Theologica distinguitur realiter a Fide, & Spe. *Communis*, cum Scoto *in 3. dist. 27. num. 2.* ubi sic expresse habet: *Hæc Virtus distincta est a Fide, quia actus ejus non est credere, similiter a Spe, quia actus ejus non est concupiscere bonum amanti in quantum est commodum amantis, sed tendere in objectum secundum se, etiamsi per impossibile circumscriberetur ab eo commoditas in amantem*. Et ratio patet ex dictis *supra n. 23*. 38

Caritas in Patria, seu in statu Gloriæ Cœlestis remanet in Beatis, *Communis, ac certa* per illud *1. Corinth. 13. Caritas numquam excidit*, excideret autem Caritas, si non remaneret in Beatis: Immo Sancti in Cœlis longe perfectius diligunt Deum, quam Justi in hoc Mundo. 39

Datur præceptum verum, & speciale diligendi Deum etiam actu interno *Communis*, text. expresso *Deuteronomii 6.* 40
„ ibi: „ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, „ & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota „ fortitudine tua „. Quod idem repetit Christus *Matth. 22.* addens; *Hoc est primum, & maximum mandatum*. Et ne quis dubitet de hac obligatione sub mortali, clamat Joann. Apostol. *Epist. 1. cap. 3. Qui non diligit, manet in morte*. Unde Alexander VII. *die 24. Sept. 1665.* merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium*.

Deus ex præcepto diligendus est super omnia saltem appretiative, non vero intensive. *Est Communis*, quoad primam partem. & *Communior* quoad secundam. Ut facilius tamen hæc percipiatur conclusio, advertendum est cum Scoto in 3. *dist. 27. quæst. unica §. Quantum ad illum*, & aliis pluribus, quod Deus potest super omnia diligi dupliciter, scilicet appretiative, & intensive: Tunc Deus diligitur super omnia *appretiative*, seu æstimative, aut prælative, quando pluris eum facimus, quam omnes creaturas, ita ut parati simus potius omnia perdere, immo & vitam propriam, quam Deum offendere, sicque Deum omnibus Creaturis præferre & nullius timore aut amore ab ejus amicitia, seu Caritate separari. juxta illud Apostoli *ad Rom. 8. num. 38.* ibi: „ Neque mors neque vita neque Angeli, neque Principatus, „ neque Virtutes. neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque Creatura alia poterit nos separare a Caritate Dei „; Tunc autem diligitur Deus super omnia *intensive*. quando actu majori, seu conatu intensiori, & vehementiori, aut teneriori, ac ferventiori affectu Deum præ alio diligimus; Hac igitur terminorum explicatione præmissa. 41 42

Probatur conclusio quoad primam partem ex Sacra Scriptura. *Matthæi enim 10.* Christus ait: *Qui amat Patrem, aut Matrem plusquam me, non est me dignus*; Et *Lucæ 14. Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & Matrem, & Uxorem, & Filios, adhuc autem & Animam suam, non potest meus esse discipulus*: ergo si Patri, & Matri Uxori, filiis. & etiam nobis ipsis debemus Deum præferre, a fortiori debemus ipsum præferre ceteris creaturis: Accedit ratio, quia cum Deus sit absolute, simpliciter super omnia bonus, etiam absolute, & simpliciter est super omnia *appretiative*, seu æstimative, vel prælative diligendus. 43

Probatur quoad secundam partem, nempe quod Deus non sit ex præcepto diligendus super omnia *intensive*; Et ratio est, quia pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, æstimative, seu prælative, ita ut eum præferamus in appretiatione, & æstimatione omnibus creaturis, & nobis ipsis, & nullius creaturæ amore, vel timore velimus ejus præcepta transgredi: nam, ut habetur ex *Epist. 1. S. Joannis cap. 2. Qui servat verbum ejus vere in hoc Caritas Dei perfecta est*; si ergo, qui observat Dei mandata, habet vere caritatem Dei perfectam, *Vere in hoc Caritas Dei perfecta est*, stat clarum, quod pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, ejus præcepta plene observando præferenter ad amorem, vel timorem cujuscumque creaturæ, ita ut nullius amore, vel timore ea unquam transgrediamur: Unde etiam ipsemet Christus Dominus solum proposuit hanc præceptorum observantiam, 44

5 *ib.* §.2. In caussis mercedis, & scutorum 25. competit ei jurisdictio contra quoscumque, non obstante obligatione Camerali, uti competit etiam Gubernatori Urbis. Idem *ibidem* §. 24.

6 Ejus jurisdictio in caussis laicalibus prorogari potest de
7 consensu partium in actis expresse præstito. Idem *ib.* §. 18
Exceptis caussis super executione obligationis Cameralis.
8 Idem *ib. n.* 19. Nulla jurisdictio competit ei in prima instantia in Territoriis, & Diœcesibus aliorum Ordinariorum in districtu Urbis, nempe intra quadragesimum lapidem exi-
9 stentibus. Idem *ib.* §.20. Salvo jure exequendi in illis citationes, & mandata contra Clericos sibi subjectos. Idem *ib.* §. 21.

10 Vicario Urbis S.R.E. Cardinali injungitur ut in deputatione Confessariorum extraordinariorum pro Monasteriis, & Conservatoriis ipsius Urbis Pontificis menti se conformet, & statutas leges a Regularibus, aliisque observari curet. Idem
11 tom.1. Const.50. incip. *Pastoralis Curæ*. In ejusdem Tribunali servari jubentur leges a Pontifice conditæ de Ordine tractandi causas super nullitate Professionum Regularium, quæ intra quinquennium apud Ordinarios Judices promoveantur. Idem Const. 47. incip. *Si datam*.

12 Vicarius Urbis tamquam Præfectus Congregationis super residentia Episcoporum, facultatem ab Urbano VIII. habet concedendi Episcopis ex justis caussis, licentiam abscedendi per quadraginta dies. Idem Const. 18. incip. *Ad universa*.
13 Vicarii Urbis Promotor Fiscalis, idem constituitur Fiscalis Promotor Congregationis super residentia Episcoporum cum jure suffragii consultivi. Idem *ibid.*

14 Vicarius Urbis Commissiones pro causis Criminalibus expedire potest, expensis Accusatoris, sive Adhærentis Fisco; facto nimirum ab hoc congruo deposito pro Viaticis, & cibariis, & data fidejussione pro reliquo. Idem Const. 44. incip.
15 *Rerum humanarum*. Deficiente autem Accusatore, seu Adhærente, Commissiones expedire nequit, sed demandare debet inquisitoribus Ordinariis Ecclesiasticis locorum, seu aliis ibi existentibus in Dignitate Ecclesiastica constitutis. Idem
16 *ibid.* Quod si expedire judicetur eas ex Officio ab Urbe mittere, vel easdem injungere Judicibus extra locum delicti existentibus, reportare debebit Commissionem specialem manu Papæ signatam; & ab Auditore Sanctissimi subscriptam, alias expensas solvat de proprio. Idem *ib.*

17 Vicarius Papæ tanquam Romani Episcopi jurisdictionem habet ad quadragesimum ab urbe lapidem, non tamen in loca aliarum Diœcesium infra hos fines comprehensa, puta in Diœcesi Tusculana, vel Nepesina, & hujusmodi. Idem *de Synodo Diæcesana lib.2 cap.3. num.2.* & in cit. Const. incip.
18 *Romanæ Curiæ* §.21. Quamvis sex Cardinales Episcopi suburbicarii, Ostiensis nempe, Portuensis, Sabinensis, Tusculanus, Albanensis, & Prænestinus, nisi proprium Episcopum suffraganeum in sua quisque Diœcesi habeant, aut in ea commorantes per semetipsos conferant, ad solum Cardinalem urbis Vicarium dimittere possint suos Subditos pro Ordinibus suscipiendis: non propterea tamen Cardinalis Vicarius ullam sibi vindicare potest jurisdictionem in dictis suburbicariis Diœcesibus. Idem *ib.*

19 Potest tamen Cardinalis Vicarius urbis concedere Capellanis triremium Pontificiarum facultatem excipiendi in triremibus in portu Centumcellarum, in Darsena, hujusque hospitio Confessiones remigum, aliorumque in triremibus continue degentium, Idem *ib.* ex Decreto *Sacræ Congr. Conc.* 18. *April.* 1722. jam allato *in tom. 2. verb. capellanus Militum num.*14. Vide *ibi*. Potest etiam pro libito cogere Synodum
20 Diœcesanam; Aliis vero Vicariis non licet sine Episcoporum licentia. Idem *ib. n.*2. 3. 4. *et* 5.

21 Quoad Cardinalis urbis vicarii auctoritatem in exteros Romæ degentes, & ad Ordines promovendos, Clemens VIII. Decretum edidit, quo statuit, omnes exteros in urb. degentes, qui ad Sacros Ordines, sive Minores, sive Majores, promoveri cupiunt, etiamsi Dimissorias Litteras a suis Ordinariis obtinuerint, quarum vigore a quocumque Episcopo ordinari possent, nihilominus neque his uti, neque Sacros Ordines extra urbem suscipere posse, nisi antea examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus Cardinalis Urbis Vicarii, hujusque licentiam obtinuerint; Idque sub pœna Suspensionis, quam porro sequitur irregularitas, si ordinatus contra formam Decreti, in susceptis Ordinibus ministrare præsumpserit, Clementis Decretum editum fuit die 24. Novembr. anni 1603. deindeque instauratum ab Alexandro VII. sub die 15. Maji 1654. Quum vero postmodum nonnullæ obortæ fuerint quæstiones super Decreti interpretatione, ac præcipue quinam censeri deberent Clerici exteri in Urbe commorantes sub ipsius Decreti censura comprehensi; & utrum eidem Decreto obnoxii dicendi essent ii, qui postquam in urbe per aliquod temporis spatium morati fuerint, non examinati a Cardinalis Vicarii Examinatoribus, abscedunt; ut Sacros Ordines suscipiant a proprio Ordinario, quem scilicet proprium agnoscunt, sive ratione originis sive domicilii, aut Beneficii, aut denique triennalis servitii: Hæc omnia opportunis Decretis definita fuerunt in Congregatione particulari habita anno 1668. cujus resolutiones videri possunt relatæ per accuratissimum Rigantium Tom.2. *ad Regulas Cancellariæ Regula* 24. §.3. *a n.*177. *ad* 185. Idem *ib. ad Littera* §.10. Allegatæ autem Resolutiones apud Rigantium *l. c.* sunt sequentes.

I. *Qui dicantur Clerici in Urbe commorantes, ad hoc ut præfato Edicto comprehendantur?*

Resp. *Qui habitant in Urbe, et in ea saltem per quatuor menses moram traxerint.*

II. *An Clerici in urbe commorantes accedentes ad proprium Ordinarium, et ab eo suscipientes Ordines absque eo, quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur Edicto supradicto?*

Resp. *Non afficiantur Edicto si ab ipsomet Ordinario suscipiant Ordines, sed si ab alio ordinentur, etiam vigore Dimissorialium proprii Ordinarii.*

III. *Clerici in Urbe commorantes, et ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii rejecti, recipientes Ordines a proprio Ordinario, an incidant in pœnas Edicti?*

Resp. *Clerici ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii reprobati incidunt in pœnas Edicti, etiamsi a propriomet ordinario approbati ab eodem susceperint Ordines.*

IV. *A. Clerici in Urbe commorantes ordinari possint etiam ab Episcopis Domicilii, Beneficii, et ab eo, cui triennale servitium personaliter præstiterunt ad formam S. C. Tridentini sess. 23. Cap.9. de Reform. absque eo quod prius examinati et approbati fuerint ab Examinatoribus juxta supradictum Edictum?*

Resp. *Clerici in Urbe commorantes bene recipiunt Ordines ab Episcopo Domicilii, Beneficii, Triennalis servitii præstiti, dummodo ab ipsismet Episcopis ordinentur ad formam S.C. Tridentini.* Et huic resolutioni addi modo posset — *necnon ad formam Constitutionis S.M. Innocentii XII.* incip. *Speculatores.* Vide ad id jam tradita in *Tomo quinto verb. Ordo art.*3. *numer.* 76.

Vicarii Basilicarum urbis in Actibus Capitularibus præ- 22
cedunt omnibus de Capitulo, etiam personati Dignitate præstantibus. Idem tom.1. Constit. 98. incipient. *Inter plures* §. 16.

Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefer-
tur Episcopis Suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet, 23
& ratione Personæ, quam repræsentat; Idem tom.2. Constit.36. incip. *Cum a nobis*.

Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim ab 24
Episcopo deputari debet; Idem tom.1. Const.68. incip. *Cum*
illud §.16. Vicarii Curati tam perpetui, quam ad tempus 25
amovibiliter deputati, Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis; Idem Const.103. incip. *Cum*
semper §.4. Eaque de caussa congruis redditibus sunt provi- 26
dendi; Idem *ib.* §.9. & 10.

Vicarius Generalis in jurisdictione idem habet cum Episco- 27
po Tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur appellatio; Idem *de Synodo Diæcesana lib.2 cap.8 num.* 2. ut ex Sacris Canonibus jam adductis *verb. vicarius Generalis art.1 a nu-*
mer. 42. *ad* 44. Multa tamen nequit sine speciali mandato 28
Episcopi; adeoque sine tali speciali mandato nec potest Synodum Diœcesanam convocare; Idem *ib. n.*2.3. & 4. Vide dict. verb. *vicarius generalis art.*2. *per tot.* ubi fuse enumerantur ea, quæ potest, vel non potest vicarius generalis.
Debet jubente Episcopo interesse Synodo Diœcesanæ: Et 29
expedit ut Episcopus id velit; Idem *ib. lib.*3. *cap.*3 *num.* 2. 30
3. & 4. Non potest Synodalis Examinatoris munus exercere 31
sub nomine appellativo vicariatus; Idem *ib. libr.* 4. *cap.*7. *num.*5.

*num.*5. ex Decreto Sacræ Congregationis Concil. *in Polycastrca. Parochialis die* 19. *Septemb.*1745. quamvis in Thesauro Resolutionum referatur sub die 18. ejusdem anni; Vide *tom.*3. *verb. Examen, Examinatores num.*25. ubi afferuntur
32 alia ad rem. Vicarius generalis in Synodo sedet immediate
33 post Episcopum; Idem *ib. lib.*2. *n.*2. Nisi legitima consue-
34 tudo alteri faveat; Idem *ib. n.*3 Aut Dignitates, & Canoni-
35 ci Sacris vestibus induti assistant. Secus si vicario consuetudo faveat; aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indutus; Idem *ibid. numer.*4. ubi ad id plura scite, & erudite suo more adducit.
36 Vicarius Capitularis jurisdictionem Episcopalem ad Capitulum devolutam, independenter ab ipso Capitulo exercet; Idem *ib. lib.*2 *num.*1 vide *tom.*2 *verb. Capitulum artic.*3 *num.*63 *& sequent.* & supra verb. *Vicarius Capitularis*
37 *artic.*1 *num.*39 vicarius Capitularis potest sua auctoritate ordinaria conficere processus super fama virtutum, & miraculorum Servorum Dei, quos conficere potuisset Episcopus; Idem *ib. num.*2, & *de Canonizatione Sanctorum lib.*2 *cap.*2
38 *num.*2 Imo ab ipsamet Sede Apostolica ad vicarium Capitularem quandoque diriguntur Litteræ Remissoriales pro conficiendis processibus Apostolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem Servorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum Album sunt relati; Idem *ib. num.*2 *& cit.*
39 *lib.*2 *cap.*45 *num.*17 Quamobrem *cit. num.* 2 ingenue fatetur nondum hactenus percipere potuisse, cur Dataria Apostolica dispensationes, quæ ex mente Tridentini *sess.*22 *de reformat. cap.*5 extra Curiam committendæ sunt Ordinariis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, numquam consuevit committere vicariis Capitularibus, quamvis easdem committere
40 soleat vicariis Generalibus. Plura alia de vicario Capitulari, vide *tom.*2 *verb. Capitulum artic.*3., & supra *verb. Vicarius Capitularis*, ubi abunde de omnibus, & insuper in dict. *tom.*
41 2 *verb. Concilium art.*2 *a num.*7 *ad* 9 Ubi quod Synodus Provincialis non a vicario capitulari Metropolitanæ vacantis sed ab antiquiori Episcopo suffraganeo est indicenda, ex Decreto *Sacræ Congregationis Concilii in Tarraconensi* 13 *Maii* 1604
42 Et quod absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convocanda est Synodus Provincialis ab antiquiore Episcopo ex suffraganeis, non autem ab Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex Decreto *ejusdem Congregationis in Burgen.*
43 *die* 7. *Aprilis* 1649 Alia de vicario capitulari vide supra verb. *Capitulum*, & verb. *Ordo*.
44 Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immediate, vel per Sacram Congregationem Episcop., & Regular. Ecclesiæ vacanti, vel plenæ præficitur, triplici de causa, nempe, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus, vel remotus fuit; Idem *ib. lib.*2 *cap.*9 *num.*7 ejus facultas modo amplior,
45 modo strictior est; cum pro Sacræ Congregationis libito, aliquando amplietur, & aliquando limitetur, prout exigunt
46 rerum circumstantiæ, in quibus constituitur; Unde ne erret in ministerio, debet facultates sibi concessas accurate per-
47 pendere; Idem *ibid. numer.*7 Potest & debet sine Episcopo Ecclesiæ, cui præfectus est, celebrare Synodum Diœcesanam; Idem *ib.* Vide supra *verb. Vicarius Apostolicus per tot.* ubi late de multis ad rem; & signanter *num.* 5. ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut, & Synodum, & declarare magis idoneum, ut declaravit *Sacra Congreg. Episcop., & Regul. in Lycien.* 9. *Junii* 1608., *& in Bisinianen*, 16. *Maji* 1653., *&*
48 *n.*51. *&* 52. ubi viginti assignantur diversæ justæ causæ, propter quas solet mitti vicarius Apostolicus, & duodecim, propter quas solet removeri.
49 Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa parte Diœcesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quamdam exerceant; *cap. Romana* 1. *de Offic. Ordinarii in* 6. & ab ipsis
50 appellari potest ad episcopum; Idem *ibid. lib.*3 *cap.*3 *num.*5 Antiquissimi sunt, & origo eorum ad Chorepiscopos est re-
51 ferenda; Idem *ibid. num.*7. vide *de Chorepiscopis tom.*3. *verb.*
52 *Episcopus art.*1 *a num.*36. *ad* 41. ubi qui ipsi fuerint, quod
53 eorum Officium, & quare ab Ecclesia sublati? Vicarii Foranei in Italia etiam ante S. Carolum Borromæum esse cœperunt, ut in aliis lociis; Idem *ibidem num.*8 contra aliquos aliter sentientes; Sed minorem in Italia obtinent jurisdictio-
54 nem; Idem *ibidem num.*9 Si Parochi sint, Synodo Diœcesanæ intervenire debent. Si non sint, tenentur, si Episcopus 55
eos vocet, idque expedit, quoniam ab illis tamquam oculatis testibus melius, quam a vicario Generali, certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis partibus occurrunt, & aliquam fortasse Sanctionem exposcunt; Idem *ibidem num.*10.
Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati 56
curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine causa removeri possunt; nec remotio in Synodo prohiberi potest; Idem *ibid. lib.*7 *cap.*65 *num.*2 *ex Rota in Pampilonensi decis.* 886 *num.*29 *coram Cerro*; ubi cum contigisset, similem remotionem sine causa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Constitutionis; vide *tom.*2 *verb. Vicarius Parochialis num.*49 *& per tot.*

VICINUS.

Additio ex Auctore.

Vicinus pluribus partibus, præfertur alii vicinis in em- 1
ptione domus; Benedictus XIV. tom.2 Constitut.39. incip. *Ad Centum cellas*.

VIDUA, VIDUUS.

Viduis, aut conjugatis, vel puellis viginti quinque an- 1
norum ætatem excedentibus, ut in habitu sæculari in Monasteriis degant, absque Sacræ Congregationis, aut Romani Pontificis facultate non permittatur. *Sac. Congregation. Episcop.*, *& Regul.* apud Barbosam *in Summa Apost. decis. verb. Vidua num.*1, & eadem *Sacra Congregation. Episcop.*19 *Julii* 1647., *&* 14. *Maii* 1649. apud Nicol. *in Floscul. verb. Vidua num.*1 & talis licentia non datur, nisi pro Monasteriis 2
numerosis. *Eadem Sacr. Congregat. Episcop. in Brixien.*15. 3
Julii 1903. & in casu obtentæ licentiæ debet vidua ingredi sola, nisi aliud concedat Sacra Congregatio. *Eadem Sacra Congregation. Episc. in Iannensi* 25 *Octobr.*1602 *in Novariensi* 12 *Maii* 1504 *in Cæsaraugustana* 17 *Januarii* 1614
Moniales fieri non prohibentur viduæ; *Sac. Congregation.* 4
Episcop., *& Regul. in Faventina* 8. *Februarii* 1593 apud Nicol. *loco cit. num.*4.
Et in locis numerariis vacantibus Monasteriorum, quæ hu- 5
jusmodi mulieres recipere consueverunt, non est necessaria licentia Sacræ Congregationis. *Eadem Sacra Congregation. Episcop. & Regular. in Fulginaten.*30. *Martii* 1621. apud Nicol. *loco cit. num.*4.
In Professione recipere potest vidua velum Professarum, 6
sed non virginum, neque in hoc Sacra Congregatio dispensat. *Eadem Sacra Congregat. Episc.*, *& Regul. in Fesulana* 20. *Decemb.*1604 apud Nicol. *loco cit. n.*5.
In Abbatissam eligi non potest sine licentia Sacræ Congre- 7
gationis. *Eadem Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Cassen.* 29 *Januarii* 1585 *in Forolivien.* 4 *Novembr.*1611 *in Sarzanen.*
15 *Julii* 1616 Licet Matrimonium fuisset solum ratum, & non 8
consummatum. *Eadem Sac. Cong. Episc. & Regul. in Spoletana* 12 *Aprilis* 1615.
Vidua post Mariti mortem, non potest licite Missam omit- 9
tere ultra mensem; alias ab Episcopo compellatur per Censuras non obstante quavis consuetudine, Concil. Mediolanens. *part.*2 *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ*, ibi: *Viduæ ob maritorum mortem ad summum ne mense amplius sint sine Missæ auditione: qua in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis, quam irritam decernimus, Eas item Episcopi etiam Censuris Ecclesiasticis id facere cogant.*
Vidua, & viduus quando peccent, vel non, circa de- 10
lectationem morosam de copula præterita. Vide verb. *Delectatio morosa a n.*30 *ad* 32.
Vidua nubens intra annum luctus obnoxia erat infamiæ, 11
aliisque pœnis ex jure Civili, ut patet ex *L. Liberorum* 81. *ff. de his, qui notantur infamia lib.*1. *Cod. de secundis nuptiis*; *& Authentic. de secundis nuptiis* §. *Primo si quidem*; *collat.*
14. *cum similibus*. At vero ejusmodi leges abrogatæ sunt a 12
jure Canonico *in Cap. Super illa* 4. *de secund. nuptiis*, ibi: *Super illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine infamia nubere infra tempus luctus secundum leges definitum* Respondemus: *quod cum Apostolus dicat, mulier viro suo mortuo, soluta est a lege viri sui. in Domino nubat, cui voluerit, per licentiam, & auctoritatem Apostoli ejus infamia aboletur*, & in cap. *Cum secundum* 5. *eod.*, ibi: *Cum secundum Apostolum*

lum mulier mortuo viro suo, ab ejus sit lege soluta, & nubendi, cui vult, tantum in Domino liberam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ sustinere jacturam, quæ licet post viri obitum intra tempus luctus, scilicet unius anni spatium nabat, concessa sibi tamen ab Apostolo utitur potestate; cum in his præsertim sæculares leges non dedignentur Sacros Canones imitari. Idem *de Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 38. num. 6* vide *verb. uxor a n. 40. ad 43.*

VIGILIA.

1 Vigilia est solemnioris Festi præventio instituta ab Ecclesia in præparationem ejusdem festi, præsertim observatione jejunii, ac nocturnæ, ut antiquitus, vigilantiæ in Dei laudibus. Antiquitus enim præter jejunium solebant fideles tota nocte vigilare in Dei laudibus apud Ecclesias Sanctorum, quorum festa præveniebant. Quarti *part. 1. tit. 1. nu. 2.* Merati *tom. 2. sect. 3. cap. 7. num. 1.*, & alii passim. Unde
2 a sic vigilando ortum est nomen vigiliæ, quod etiam nunc retinetur, quamvis non in omnibus vigiliis jejunetur, & mos vigilandi de nocte, propter abusus, qui irrepserant, fuerit sublatus. *Concil. Sabinen. cap. 22.*, ibi: *Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in Ecclesiis fieri aliquorum simplicium devotio introduxit, nefanda sæpe, ac enormia sub hac boni specie committuntur, ipsas fieri de cetero firmiter prohibemus*. Sic apud Paravicinum *in Polyant. Sacror. Canonum verb. Vigiliæ num. 3.* Et sic tenent Honorius in *Gemma lib 3 cap. 6* Gavant. *part. 4 tit. 13 n. 1* Durandus *in Rationali lib. 6 cap. numer.* Quarti *loco cit. num. 2* & alii.

3 Dictæ nocturnæ Vigiliæ viguerunt non solum in primævis Christianorum temporibus, sed in variis Ecclesiis Cathedralibus, & aliquibus Parochialibus continuarunt usque ad XV. sæculum, ut ex multis ostendit Martene in *tract. de antiqua Ecclesiæ disciplina cap. 7. num. 3.* sequutus a Merato *loco cit.* Unde Vigilantius Hæresiarcha sui nominis hostis, qui sæculo quarto temerario ausu Vigilias improbabat, confutatus fuit a S. Hieronymo, a quo per jocum dicitur *Dormitantius*, & in *Concilio Aquisgranens. sub Ludovico Pio cap.* 130 sic habetur: *Est autem quoddam genus hæreticorum superfluas existimantium Vigilias, & spiritali opere infructuosas dicentium, jura temerarii divina, qui noctem fecit ad requiem sicut diem ad laborem, qui hæretici græco sermone Nyctazontes, hoc est somniculosi vocantur*. Ita apud Paravicinum *loc. cit. num. 1. in fine*.

4 Vigiliæ nocturnæ viguerunt etiam ante Legem Evangelicam, tum apud Ethnicos, tum apud Judæos, qui duodecim horas noctis artificialis dividere solebant in quatuor partes æquales inter se, inæquales vero in se, idest longiores, vel breviores, juxta noctium longitudinem, vel brevitatem; nam in æstate erant breviores, in hyeme vero longiores, quarum partes stationes, & vigiliæ militares dicebantur; & harum quælibet tribus horis constabat. Prima incipiebat ab occasu solis, & terminabatur in horam tertiam, & dicebatur *Conticinium*; Secunda incipiebat ab hora tertia, & terminabatur in horam sextam, & dicebatur *Intempestum*. Tertia incipiebat ab hora sexta, & terminabatur in nonam, & dicebatur *Gallicinium*; Quarta, quæ proprie dicebatur Vigilia matutina, incipiebat ab hora nona, & terminabatur in duodecimam, idest usque ad ortum solis, & dicebatur *Antelucanum*.

5 Prædictarum Vigiliarum merito fit in veteri Testamento; De prima vigilia *Threnor. 2. vers. 19 Lauda in nocte in principio vigiliarum*. De tertia *Judicum 7. vers. 59 Incipientibus vigiliis noctis media*: De quarta *Exodi 14 vers. 24 Iamque advenerat vigilia matutina*. In Testamento etiam novo habetur multis in locis expressa mentio earumdem vigiliarum. *Lucæ 2. vers. 8. Pastores erant in Regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis*. S. Matthæus *cap. 14 vers. 25* de Christo loquens ait: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare*; Et idem Christus Dominus *Marci 13. vers. 35* dixit: *vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane*. Quod hic dixit *sero* intelligit *primam Vigiliam noctis*; Quod hic dixit, *media nocte, an galli cantu*, *Lucæ 12. vers. 38.* dixit, *Si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit*; Et quod hic dixit *mane*, S. Matthæus *cit. cap. 14. vers. 25.* dixit: *Quarta autem vigilia noctis*. Ethnicos quoque nocturnas Vigilias celebrasse in honorem suorum Deorum ostendit Card. Bona de *Divina Psalmodia cap. 4.* Hæc ad litteram eruditissimus P. Merati *tom. 2. sect. 3. cap. 7. sub num. 1. §. Hujusmodi vigiliæ*.

6 Hinc tres Matutini Nocturni instituti fuerunt, ut responderent tribus vigiliis, sive noctis stationibus, quibus ad orandum surgendum erat, & Laudes ut responderent quartæ vigiliæ sub lucis ortum; Amalarius *lib. 4. c. 9.* Merati *t. 2. sect. 4. cap. 1. vers. Ceterum*, & alii.

8 Vigiliæ nocturnæ fuerunt abolitæ propter abusus, qui irrepserant, ut ex Concilio Sabinensi, & Doctoribus allatis *supra num. 2.* dictum est.

8 Abolitis supradicta ratione fere universaliter prædictis Christianorum vigiliis, solumque adhuc in aliquibus insignioribus Ecclesiis pie, ac laudabiliter observatis, ut in Ecclesia Parisiensi, ad tradita per Grancolas *lib. 1. cap. 23.* in Ecclesia Toletana, ac in Ecclesia Aurelianensi in nocte Inventionis S. Crucis, in Ecclesia Cenomanensi in nocte S. Juliani, & in Ecclesia S. Martini Turonensis in nocte Festi transitus ejusdem Sancti, ut ex aliis d. P. Merati *citat. tom. 2. sect. 3. cap. 7. vers. Abolitis*, & alibi, ut referunt alii, & per universam Ecclesiam in nocte Nativitatis Domini; & in pluribus Regularium utriusque sexus Ordinibus, qui diversis horis nocturnis surgunt ad Matutinum decantandum, itaut in qualibet noctis vigilia aliquis Regularis Ordo surgat ad nocturnas Laudes Deo persolvendas; Remansit apud universalem Ecclesiam vigiliarum nomen, sive ad indicandum jejunium in ipsis obervandum, sive Officium divinum in ipsis recitandum.

9 Jejunandum est igitur ex præcepto scripto in Vigiliis Nativitatis Domini, Assumptionis Beatæ M. V., & omnium Apostolorum, exceptis Vigiliis Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac Sancti Joannis Evangelistæ, textu expresso *in cap. Ex parte vestra 1.*, *& Cap. Consilium 2. de observatione jejuniorum*. Ideo autem excipiuntur ab obliga- 10
tione jejunii dictæ vigiliæ Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac S. Joannis Evangelistæ, *quoniam ipsorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, istius autem infra Natalem Domini celebratur*; sunt verba præcisa *citat. cap. Consilium*.

11 Generali autem consuetudine vim præcepti habente, sive ex præcepto tradito, & non scripto, ut vult Cardenas, & alii Theologi, jejunandum est in Vigiliis Pentecostes, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, S. Laurentii, & Festivitatis omnium Sanctorum. Sic expresse Sapientissimus P. Merati *tom. 2. sect. 3. cap. 7. sub num. 1. verb. Abolitis in fine*, ubi recte subdit, quod præter dictas vigilias, aliæ duæ in Breviario, & Missali recensentur, idest Epiphaniæ, & Ascensionis Domini, sed sine obligatione jejunii, solum ideo retentæ, quia in his solemnitatibus perinde ac in aliis, vigiliæ olim solemnes in Ecclesiis haberentur; tum ut de iis Officium rite persolvatur. Ideo autem in ipsis non jejunatur, quia nulla adest 12
Lex, seu consuetudo ad id obligans, ob lætitiam Nativitatis Domini, & ejusdem Resurrectionis; Quam ob causam neque jejunatur in vigiliis S. Joannis Apostoli, & Evangelistæ, & Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ut dictum est supra *num. 10.* per expressum allatum textum, *cap. Consilium 2. de observatione jejunior.* Gavant. *tom. 1. pag. 1. tit. 3 num. 6*, *& tom. 2. sect. 3. cap. 7. numer. primo*, & alii passim.

13 Vigilia S. Bartholomæi celebranda est juxta morem Regionum, textu expresso *in cit. cap. Consilium*, ibi: *De Festivitate vero S. Bartolomæi Apostoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus quod in hoc consuetudinem tuæ Regionis observes*.

14 Vigilia occurrente in Dominica, jejunari debet in Sabbato antecedenti, textu expresso *in cap. Ex part. 1. de observatione jejuniorum*.

15 Si Vigilia S. Joannis Baptistæ cadat in Festo Corporis Christi, anticipandum est jejunium feria 4. *Sac. Rit. Congregation. 23. Septemb. 1638. in Decreto Urbis, & Orbis*, & Urbanus VIII. 14. *Octobris ejusdem anni 1638.* in appendic. 2. Constitution. 45. incipient. *Cum evenire* Et eo anno nihil 16
prorsus in Officio, & Missa, nec commemoratio fit de vigilia, quamvis anticipetur jejunium feria 4. prout respondit *Sac. Rit. Congreg. 28. Septembr. 1706.* inquiens: *Nihil de Vigilia in Officio, & Missa*, apud Monacell. *part. 4. supplement. ad 2. tom. num. 459.* quod approbavit Clemens XI. 2. Oct. ejusdem anni, ut in ejus Bullario particulari *part. 3. Decret. 9.*

17 Idem declaratum est quoad jejunium pro Vigilia S. Antonii

nii de Padua, si occurrat in Festo Corporis Christi; Vide verb. *Jejunium artic.* 1. *n.*23.
18 Si Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus
Patroni principalis, potest licite ab Episcopo fieri commu-
tatio jejunii in die præcedenti. Vide *ibidem numer.* 24., &
Rubricas particulares Breviarii Franciscani *tit. de Vigiliis*
*num.*73.
19 Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia
S. Matthiæ Apostoli, etiamsi occurrat ultima die bacchana-
lium. Vide *ibid. num.*25.
20 Officium de Vigilia fit in omnibus Vigiliis per annum, quæ
jejunantur, nisi in die Vigiliæ occurrat Festum novem le-
ctionum, quia tunc fit Officium de tali Festo, & legitur no-
na lectio de Homilia Vigiliæ, & fit commemoratio de ea
ad Laudes tantum, cum Antiphona ad Benedictus, & ℣.
Feriæ occurrentis de Psalterio, & Oratione Vigiliæ, text.
21 expr. in *Rubrica de Vigiliis num.*1. Si autem tale Festum oc-
currens in die Vigiliæ fuerit primæ classis, tunc nihil prorsus,
nec commemoratio fit de Vigilia, excepta Vigilia Epiphaniæ;
Sic expresse *in cit. Rubrica num.* 2. Et idem servandum est
22 quando aliqua Vigilia cadit in Adventu, Quadragesima, &
quatuor temporibus, quia nulla in his fit commemoratio de
Vigilia; Ita expresse *cit. Rubric. num.* 2.
23 Si vigilia occurrat in Dominica, anticipatur ejus Officium
in Sabbato præcedenti non impedito Officio novem lectio-
num quia tunc de Vigilia fit tantum commemoratio. Ex-
cipiuntur tamen ab hac regula Vigiliæ Nativitatis, & Epi-
phaniæ Domini, quæ si venerint in Dominica, nihi-
lominus fit Officium de ipsis, textu expresso *in citat.*
24 *Rubrica numer.* 2. Si autem alicubi anticipetur, seu transfe-
ratur jejunium alicujus vigiliæ in pridianum diem ob principa-
le, & solemne Festum Patroni loci in ipsa vigilia occurrens,
non est transferendum, nec anticipandum Officium vigiliæ,
sed de ipsa nihil tunc fit in Officio, & Missa, *arg.cit. Decret.*
*Sacr. Congregat. Rit. num.*16., & tenent Gavant. ac Merati
*tom.*2. *sect.*3. *cap.*7. *num.*3. Quarti *part.*1 *tit.*3 *sect.* 2 *dub.*2.
ubi concludit, quod non impetrata licentia a Sede Apostoli-
ca, omittendum sit tunc Officium cum Missa Vigiliæ.
25 Officio vigiliæ, quod tunc erat de feria, addidit Sanct.
Pius V. Homiliam in Evangelium, quod in Missa legebatur;
Azorius *lib.*10. *cap*, 16. *quæst.*5. Gavant., & Merati *loc. cit.*
num. 5.
26 Licet ex dictis supra *num.*22. si vigilia venerit in Adventu,
Quadragesima, & quatuor temporibus, non sit facienda
de ipsa commemoratio in Officio; est tamen facienda in Mis-
sa, ut præscribit *Rubrica Missalis tit, de Feria, & Vigilia.*
Et ratio diversitatis est, quia cum vigilia habeat Orationem
propriam, & non confundatur cum Oratione Feriæ, hinc
nulla est ratio cur debeat omitti ejusdem commemoratio in
Missa, quæ in sola Oratione consistit. At vero in Laudibus
commemoratio involvit etiam Antiphonam, & vers. Feriæ,
deberent repeti, si deberet in Officio fieri commemoratio
vigiliæ, cum semper in tali commemoratione desumatur An-
tiphona, & versus ex feria tunc occurrente, ut recte ad-
vertit doctissimus P. Merati *tom.*2. *section.* 3. *cap.* 7. *num.* 4.
27 Non fit autem commemoratio de vigilia nec in Missa in Festis
primæ Classis, sicut nec fit de ipsa in Officio, textu expres-
so in *Rubrica Missalis titul. de Feria, & vigilia numer.* 2.,
ibi: *Quod si Vigilia occurrat in die alicujus Festi ex majoribus*
primæ classis, in Missa non fit commemoratio de ea, sicut nec
in Officio.
28 Sic etiam nec fit commemoratio Festi simplicis in Missa
in Festis primæ classis, excepta Sanct. Anastasia in 2. Missa
Nativitatis Domini propter peculiarem rationem, quia nem-
pe secunda illa Missa in Ecclesia d. Sanctæ Anastasiæ celebra-
tur a Summo Pontifice, & in ejus absentia a Cardinali haben-
te Titulum Sanct. Anastasiæ; & in ejus defectu a primo Car-
dinalium Presbyterorum, ut ex aliis, tradit eruditissimus P.
Merati *tom.*1. *part.*1. *tit.*7. *num.*2., & quia ad eamdem Mis-
sam adsunt Romæ stationes in Ecclesia dictæ Sanctæ, ut tra-
dit Micrologus *cap.*4. *de numero Orationum in Missa*, relatus,
& sequutus a d. P. Merati *loc. citat. part.*5. *tit.* 3. *numer.* 9.,
ibi: *In Nativitate Domini ad Missam in mane Romani Ora-*
tionem de S. Anastasia adjiciunt, quia stationem in Ecclesia
ejusdem Martyris ad eamdem Missam agunt; & nos quoque
in illa adjectione imitamur, licet non eamdem adjectionis oc-
casionem habere videamur. Immo ut refert Grancolas ibi a
Merati citatus, extant Missalia M. SS. in quibus secunda
hæc Missa tota est de S. Anastasia, cum commemoratione
Nativitatis; Et in antiquo Codice Turonensis Ecclesiæ anno-
rum 800. relato a Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina cap.*
12. Collecta de Sanct. Anastasia præmittitur Orationi de
Nativitate Domini. Quinimmo antiquissimus Codex Parthe-
nonis B. Mariæ Calensis ab eodem Scriptore laudatur duas
habet Præfationes, unam de Nativitate, alteram de S. Ana-
stasia: ex quo fortasse conjici posset antiquitus secundam
Missam in die Natalis Domini fuisse de S. Anastasia, ut
refert Grancolas supra laudatus.
In vigilia Nativitatis Domini, sicut in tota ejus octava, 29
prohibentur Missæ votivæ, & de Requiem, excepta una
solemni pro re gravi, & de Requiem cantata præsente Ca-
davere. *S. Rit. Cong.* 28. *Aug.* 1637. 25. *Sept.* 1708., & 15.
Septembr. 1714.
In vigilia Epiphaniæ prohibentur Missæ votivæ, & de 30
Requiem; Potest tamen cani una votiva solemnis pro re gra-
vi, & una de Requiem solemnis præsente Cadavere. *Sac.*
Rit. Congreg. 27. *April.* 1697. 16. *Junii* 1703. 10. *Decemb.*
1718., & 16. *Septemb.* 1630. Dictæ autem Missæ solemnes
cantari possunt etiamsi ipsa Vigilia sit die 3. 7. aut trigesima,
& Anniversarium depositionis defuncti in Ecclesia tumulante,
& non aliter. *Sac. Rit. Cong.* 10. *Decemb.* 1718. Sic ex Ca-
lendario Minorum de Observantia Mediolani impresso *anno*
1743., & variis aliis annis.
In vigilia Ascensionis feria 4. Rogationum, si occurrat 31
Festum primæ classis, tunc nec in Officio, nec in Missa
fit aliquid de ipsa. Unde in tali casu cantari debet in Cathe-
dralibus, & Collegiatis solum Missa de dicto Festo post Ter-
tiam, & alia de Rogationibus post Nonam, omissa illa de
vigilia. Si autem in dicta vigilia occurrat aliquod festum no-
vem Lectionum duplex seu semiduplex, tunc Officium
fit de eo cum lectione de Homilia vigiliæ, & ejus comme-
moratione ad Laudes, & cantari debent tres Missæ; Prima
de Festo post Tertiam cum colore tali Festo convenienti;
Secunda de vigilia post Sextam in paramentis coloris Albi;
Tertia de Rogationibus post Nonam in paramentis violaceis
ac in fine cujuslibet dici debet Evangelium S. Joannis. Me-
rati *tom.*1. *part.* 4. *tit.* 11 *num.*14 cum Gavanto, & aliis ibi
cit. Advertendum est autem, quod licet occurrente Festo
primæ classis in vigilia Ascensionis Feria IV. Rogationum,
nihil sit agendum de ipsa tam in Officio, quam in Missa; si
tamen tale festum primæ classis occurrat in feria 2. Rogatio-
num, quia ipsa est *feria major*, debet de ea fieri commemo-
ratio tum in Missa, cum ejus Evangelio in fine, tum in Of-
ficio, cum ejusdem nona lectione. Et in hac feria cani de-
bent in Cathedralibus, & Collegiatis duæ Missæ, prima de
festo, in qua nulla fit commemoratio feriæ, & secunda de
feria, in qua nulla fit commemoratio festi. Non sic vero de
feria III. Rogationum, quia ipsa est tantum *Feria minor*;
Unde occurrente in ipsa festo duplici primæ classis, nihil de
ipsa agendum est in missa, tum in Officio. Immo in Officio
de ea nihil fit, quocumque in ipsa occurrente festo etiam
simplici; de quo occurrente simplici fit Officium sine com-
memoratione feriæ, sed tantum de Cruce, ut Tempore Pa-
schali. Et tunc missa dici potest, vel de festo simplici cum
commemoratione Rogationum, vel de Rogationibus cum
commemoratione festi simplicis, ut dicitur in Rubrica pro-
pria, & tertia Oratio erit *Concede*, ac ultimum Evangelium
S. Joannis in utralibet. Nec tunc in Cathedralibus, & Col-
legiatis canendæ sunt duæ missæ, ut resolvit *Sac. Rit. Cong.*
5. *Julii* 1698. *in Collen.* in qua ad sequens inter alia propos-
tum tertium dubium: *An occurrente in Feria tertia Rogatio-*
num festo simplici, in Cathedrali, & Collegiatis sint cantan-
dæ duæ Missæ? Respondit, *Ad* 3. *Negative.* Sic cum Ga-
vanto, & aliis eruditissimus P. Merati *tom.*1. *part.*4. *titul.* 11.
*num.*11., 13., 14., & *tom.*2. *sect.*6. *cap.* 16. *numer.* 2. 1,
recte advertendo ex Rubricis missalis, & Breviarii magis es-
se privilegiatam Feriam secundam Rogationum, & Vigiliam
Ascensionis in Feria quarta, quam sit Feria tertia, utpote
Feria minor, cedens festo simplici, de quo tamen festo sim-
plici nequit fieri Officium in Feria 2. Rogationum, & Vigi-
lia Ascensionis communiter nuncupata feria quarta Rogatio-
num. Insuper habentes Indultum, ut semel, vel pluries in
singulis hebdomadis, aut mensibus dicant Officium, & mis-
sam verb. grat. de Sanctissimo Sacramento, aut certo aliquo
Sancto diebus nullo festo duplici, vel semiduplici impeditis,
non possunt uti hoc suo Privilegio in Feria II., & IV. Ro-
gationum, seu Vigilia Ascensionis ex Decreto generali Ur-
bis, & Orbis edito *a Sacra Rituum Congregation.* 20. *Martii*

1706. bene vero in feria tertia Rogationum in dicto Decreto non excepta.

32 In vigilia Pentecostes prohibetur quodcumque Officium, etiam primæ classis; Item prohibentur missæ votivæ, & de Requiem excepta una votiva solemni pro re gravi, & de Requiem cantata præsente cadavere, quæ tamen prohibetur in Dominica Pentecostes, duobus sequentibus diebus ex Decreto *Sacræ Congregation. Rituum* 10. *Decembris* 1718. relato a supradicto Calendario Mediolani impresso anno 1743., & variis aliis annis. Vide tamen *tom.* 5. *in Supplement.* verb. *Missa artic.* 14. ubi ex novissimo Decreto edito 2. Septembris 1741. permittitur missa solemnis de Requiem præsente cadavere feria 2. Paschæ, aut Pentecostes.

33 Vigilias novas non appositas in Calendario Romano non potest ordinare Episcopus quoad Officium, & Missam, sed requiritur licentia Sedis Apostolicæ, ut patet ex Bullis Sancti Pii V, appositis in initio Missalis, & Breviarii, & ex Decreto Sacr. Rit. Congregation. addito Rubricis Breviarii. Vide etiam verb. *Officium numer.* 67. Neque quod jejunium, ut pluries decrevit Sac. Rit. Congregat. uti videri potest sub verb. *Festa numer.* 3., & novissime *die* 3. *Martii* 1731. ut refert Scarfantonus ad Ceccoperium *part.* 3. *addit.* 24. *sub num.* 18. *pag.* 69. juxta novissimam *edition. Viterbiens. de anno* 1738. ubi: A Magistratu Provinciæ Guipuscoæ cum mandatis procuræ omnium locorum fuit emissum votum jejunandi in Vigilia S. Ignatii Loyolæ, tamquam Patroni principalis illius; Quod cum servare renuerit Clerus, propterea Episcopus tamquam Legislator Ecclesiasticus illum obligavit ad ejus observantiam. At reportavit Clerus Chirographum a Benedict. XIII. quo improbatum fuit illud factum Episcopi sub die 21. Mart. 1729. a quo cum petita fuisset oris aperitio, in Sac. Rit. Congregat. die 3. Mart. 1731. ponente Eminentissimo Origo fuit denegata, & iterum postulato recessu a decisis die 15. Sept. Sac. eadem Congreg. stetit *in Decisis*. Sic apud Joan. Baptistam Pittonum *Constit. ac decision. pro Sac. Ritibus tom.* 2. *num.* 3012.

V I N U M.

1 Solum vinum ex vite est materia apta Consecrationis; Concil. Carthaginens. III. *cap.* 4. Concil. Lateranens. *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *sess. ult.* in *Decreto unionis §. Tertium, & Communis Catholicorum.*
2 Unde Cervisia, & Sicera non est apta materia, cum illa fiat ex frugibus, & præcipue ex hordeo, ista ex pomis.
3 Item apta materia non est lac, mel, oleum, balsamum, & si-
4 milia. Item apta materia non est succus extractus ex pomis,
melogranatis, & moris, & hujusmodi. Item apta materia non
5 est agrestum ex uvis penitus immaturis expressum, & acetum, quia illud nondum est vinum, & istud intelligitur jam
6 substantialiter corruptum. Item materia apta non est aqua
ex vite ad modum lacrymæ decidens, quia licet de vite pro-
7 veniat, nihil tamen vini, nec ejus accidentia continet. Item
materia apta non est vinum adhuc in uvis existens, & non
8 expressum, cum potius vim habet cibi, quam potus. Item
materia apta non est vini vapor, idest subtilior, & magis ignea
ipsius pars, vulgo *Acquavita*, aut *Spirito di vino*, quia nulla
9 fere habet accidentia vino communia. Item materia apta non
est vinum ita decoctum, & adustum ut per decoctionem duæ
ipsius partes fuerint consumptæ, remanente tertia parte densiori, & dulciori, quia talis tertia pars est substantialiter di-
10 versa a vino, nec ad potum deservit, sed ad cibos condiendos. Item materia apta non est vinum in pane imbibitum, quia tale vinum habet potius rationem cibi, quam potus; unde consecrari nequit sicuti simili de causa consecrari nequit uva, seu vinum adhuc in uva existens, & non expressum; *Sic Communis Doctorum* quoad omnes supra positas conclusiones.
11 Apta tamen materia pro Consecratione est vinum miraculosum, quale fuit illud in Cana Galilææ a Christo ex aqua productum, quia ipsum in substantia est ejusdem rationis, & speciei cum vino de vite expresso, sicuti in substantia est ejusdem rationis cum pane triticeo panis miraculose ex lapide, seu alia materia productus.
12 Mustum immediate ab uvis expressum, & non depuratum in casu alicujus necessitatis est materia apta, & licita pro Consecratione; Colligitur *ex cap. Cum omne crimen, de consecrat. dist.* 2. ubi dicitur, quod in necessitate possit ex primi botrus in Calice, aqua misceri, & consecrari, quod clare demonstrat, tale mustum esse materiam aptam, & validam, & ex necessitate etiam licitam, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quod non est licitum* 4. *de Regul. Juris, cap. Omnes* 1. *de Feriis. cap. Consuluisti* 2. *de celebrat. Missar. cap. Concilium* 2. *de observatione jejun.* cum similibus.
Uno verbo omnia vina de vite modo consueto extracta, 13
quæ non sint substantialiter corrupta, vel notabiliter mutata, sunt materia apta Consecrationis; quamvis aliqualiter alterentur, ut si calefiant, & modice coquantur, modico aquæ immisceantur, aut aliquo aromate ad ea conservanda condiantur.
Nec refert, an dicta vina sint alba, vel rubra, cum utraque 14
sint vera genimina vitis. Quamvis tamen ubi commode haberi 15
possint vina alba, convenientius sint adhibenda, ut statuit Concilium Mediolanense *p.* 1. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ.* ibi: „ Quamobrem etiam vino albo, ubi possit, tantummodo ad Missæ Sacrificium Sacerdotes utantur.
Probabile fortasse est, quod si vinum imbibitum in pane 16
erumpat supra panem, aut si uva matura pungatur, ita ut erumpat succus quasi in bullas, sit materia apta ad Consecrationem; Sic La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 436. cum Suarez, & Haunold. ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia eo ipso quod vinum erumpat, desinit esse pars talis panis intincti, vel uvæ, & est vere demonstrabile, sicuti si quis videat sanguinem erumpere e vulnere Pauli, vere dicit, hic est sanguis Pauli. (a).
Item probabilius est, quod vinum congelatum sit materia 17
apta ad Consecrationem; Silvester verb. *Eucharistia* 2. *qu.* 10. Angelus verb. *Missa num.* 23. Suarez *disp.* 45. *sect.* 1. *vers. Unde tertio concludo*, Reiffenstuel *Theol. Mor. tract.* 14. *n.* 14. *q.* 3. *num.* 25. testans de communiori Theologorum, La Croix cum Busemb. & aliis *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 434. & alii plures contra Armillam, Ledesmam, Henriquez, Felicem Potest. & alios; Et ratio nostra est, quia vinum congelatum est proprium vinum ex vite substantialiter, & ex natura sua potabile & quamvis hic, & nunc propter congelationem non sit proxime potabile, hoc est per accidens; potest enim facile per liquefactionem redigi ad formam potabilem; Unde attendendum est ad id, quod res est per se & ex natura sua,
& non ad id, quod est per accidens. Si quis autem sine ne- 18
cessitate in vino congelato consecraret, peccaret graviter, quia sine necessitate consecraret in materia aliqualiter dubia, cum supra citati Doctores putent esse materiam insufficientem, & invalidam; Unde priusquam consecretur, debet liquefieri, vel complectendo Calicem manibus vel ignem, aut calidos pannos applicando; Sicuti Rubricæ Missalis *tit. de defectibus in Ministerio ipso occurrentibus* præscribunt esse faciendum, si post Consecrationem Sanguis congeletur in Calice, ibi: *Si in hyeme Sanguis congeletur in Calice, involvatur Calix pannis calefactis; si id non proficeret, ponatur in ferventi aqua*

(a) Quæri hic potest, utrum ad Eucharisticum Sacrificium perficiendum, uti quis possit liquore ex uvis passis, vulgo *Zebibo*, expresso. Pro cujus rei intelligentia, sciendum vinum in Æthiopia, cujus ibi magna extat penuria, ita confici: Sumuntur V. C. lib. 4. Zebibi, franguntur, & tonduntur, atque in totidem aquarum frigidarum libras infunduntur: sex, octo, vel ad summum decem horas ea in infusione relinquuntur: extracto dein Zebibo, ac panno ab aqua exteriori expurgato, panno stringitur, vel torculari subjicitur. Dubium est, an liquor inde expressus materia ad consecrationem apta sit censenda. Hujusmodi dubium propositum fuit Congregationi S. Officii a P. Josepho de Hierusalem Ord. Min. Strict. Observ. Missionibus Æthiopiæ Præfecto, die 4. Februar. 1703. coram Sanctissimo, qui auditis votis, &c., mandavit exquiri, quo præcise modo conficiatur præfatum vinum. Postea die 6. Jul. 1706. eadem in Congregatione, præmissa explicatione, propositum iterum fuit dubium, ac *lectis quoque relationibus, & rationibus Patris Joannis Damasceni Consultoris, necnon variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum*: dixit: *Licere, dummodo liquor extrahendus a Zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum.*

aqua prope Altare; Dummodo in Calicem non intret, donec liquefiat.

19 Sine vino nunquam licet consecrare solum panem: Consecratio enim utriusque speciei panis, & vini est de necessitate præcepti Divini; Vide verb. *Sacrificium a num. 50. ad 52.* Falsum enim, & fabulosum est, quod Innocentius VIII. dispensaverit cum Norvegis, ut in una tantum specie consecrarent; Vide *ibid. num. 53. & 54.*

21 Guttæ vini existentes intra Calicem discontinuæ & a reliquo vino sejunctæ probabiliter non remanent consecratæ; Suarez *disp. 43. sect. 6. §. Sed objices*, Reginald. *lib. 29. cap. 2.* Gavantus *in Rubric. Missalis part. 3. tit. 7. num. 4.* Mastrillus *tract. 2. de Sacramento Eucharistiæ qu. 2. art. 4. n. 15.* Cacheranus *tract. 9. de Eucharist. ut Sacramento cap. 2. §. 6. num. 126.* Felix Potestas *tom. 1. part. 1. cap. 2. num. 217.* & alii contra Bonacinam *disp. 4. q. 2. punct. 5. proposit. 2. n. 7.* Coninch. Tolet. Rodriquez ab ipso citatos, & alios; Et ratio nostra est, quia intentio legitima Sacerdotis fertur solum in materiam existentem in Calice demonstrabilem per pronomen *Hic*, & licite consecrabilem; Licite autem est solum consecrabile vinum aqua commixtum, cum hoc sub gravi præcipiatur ab Ecclesia, ut mox dicetur, qua aqua non censentur commixtæ guttæ vini intra Calicem existentes discontinuæ, & a reliquo vino sejunctæ, adeoque

22 &c. Advertendum tamen est, quod guttæ illæ vini, si ante Consecrationem inadvertenter non fuerint abstersæ, non debent post Consecrationem abstergi propter probabilitatem, quod sint consecratæ juxta opinionem supradictorum Doctorum.

23 Vino consecrando admiscenda est aqua, *c. In Sacramentorum 1. cap. Sicut in sacrificando 2. cap. Non oportet 4. cap. In Sacramento 5. cap. Cum omne 7. cap. In Calicem 83. dist. 2. de consecr.* cum similibus, Conc. Floren. *in Decreto Unionis, §. Tertium*, Conc. Trident. *sess. 22. cap. 7.*

24 Vino consecrando admiscenda est aqua ob tres potissimum rationes, quas adducit Conc. Trid. *cit. sess. 22. cap. 7.* præcisis his verbis: „ Monet deinde Sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum Sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. Et concordat Concil. Florent. *loc. cit. & cit. c. In Calicem 83. dist. 2. de consecr. c. Cum Martha 6. de celebrat. Missarum*, cum similibus.

25 Præceptum de aqua miscenda vino consecrando est tantum Ecclesiasticum, & non divinum. *Communis*, & clare patet ex illis mox adductis verbis Concilii Tridentini: *Præceptum esse ab Ecclesia.*

26 Vinum plusquam aqua in Calice pro Sacrificio est ponendum: *cap. Perniciosus 13. de celebratione Missar.* Vinum quippe cum aqua miscendum debet esse plus saltem quoad duas partes. Concil. Tribur. *1. cap. 19.* & concordant Rubricæ Missalis, *tit. 7. de Offertorio*, ubi præcipitur, quod Sacerdos infundat *parum aquæ in Calice*, & Concil. Florentin. *in cit. Decreto Unionis §. Tertium*, dicit, quod vino *ante Consecrationem aqua modicissima admisceri debet.*

Aqua mixta vino non convertitur immediate in Sanguinem Christi, sed solum mediate, idest convertitur prius in vinum, & eo mediante per consecrationem in Sanguinem, Sic expresse S. Thomas *part. 3. qu. 74. art. 8.* S. Bonaventura *in 4. dist. 11. part. 2. art. 1. q. 3.* Scotus *in 4. dist. 11. q. 7.* cum omnibus Thomistis, & Scotistis, ac pluribus recentioribus contra plures alios; Et ratio nostra est, quia solum vinum ex vite est materia apta Consecrationis: ex Concil. Carthaginens. III. *cap. 24.* Conc. Lateranens. *in cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *sess. ultim. in Decreto unionis*; Atqui aqua nondum conversa in vinum non est vinum ex vite, immo nullatenus vinum, ergo &c. Hinc Innocentius III. *in cap. Cum Martha 6. de celebrat. Missar. §. Quæsivisti*, rejectis duabus aliis sententiis, videtur aperte asserere, nostram opinionem asserentem aquam prius in vinum converti esse probabiliorem. Et idem Innocentius III. *lib. 4. de Altaris Mysterio cap. 31.* expressius suam mentem in hoc explicat præcisis his verbis: „ Quibusdam vero non absurdum videtur, quod aqua cum vino transit in sanguinem ea videlicet ratione, quod aqua per admixtionem transit in vinum: & vinum per Consecrationem transit in Sanguinem; Quis enim ambigeat aquam in vinum transire, cum multo vino modicum infunditur aquæ.„ ? Et Catechismus Romanus *de Eucharistia cap. 4.* tradit, hanc opinionem de conversione aquæ in vinum esse Scriptorum Ecclesiasticorum testimonio roboratam. 27

Si venditor vini nequit consequi justum ejus pretium vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem; Dummodo nullum damnum sequatur emptoribus, Vide verb. *Emptio art. 3. n. 26.* 28

Item si emptores abhorreant a vino nimis meraceo, vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat emptoribus ejus præstantia, & justus valor, & ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur, tunc potest venditor aliquantulum aquæ ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, & suavius, & se reddendum indemnem; Dummodo emptoribus nullum omnino sequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. Vide *ibid. num. 27.* (Vide etiam notam ibidem appositam.) 29

Vinum dicitur spurcari per mixtionem aquæ, Glossa Marginal. *in l. Si Servus. ff. Ad Legem Aquil.* Ursaya *in 2. Miscellan. Sacro, & profano litt. V. n. 15.* 30

Vinum terræ sanguis appellatur ab Androcyde penes Plinium *lib. 14. c. 5.* quem sequutus fuit Raynald. *tom. 2. cap. 15. §. 2. n. 120.* Ursaya *Instit. Crimin. lib. 3. tit. 1. n. 71. & 1. Miscellan. Sacr. & profan. litt. V. n. 117.* 31

Alia de vino, & aqua pro Sacrificio Missæ, Vide verb. *Missa art. 8.* 32

Et hic ad eruditionem adverte quantum sit pondus, tum vini, tum aquæ, tum farinæ & aliorum, prout traditur ab eruditissimo P. Tirino *Comment. in S. Scrip. pag. 1. in princip. tit. de mensuris, seu vasis*; ubi hæc habentur. 33

Sextarius Romanus plenus farina non ponderat nisi		uncias	9.
Idem plenus oleo ponderat		uncias	18.
Plenus Frumento	Italico, vel Belgico	uncias	15.
	Palæstinæ, & Asiatico	uncias	20.
Plenus Aqua, Vino, Aceto (horum enim æquale est pondus)		uncias	20.
Plenus Melle		uncias	30.
Stanno		uncias	150.
Ferro	fere	uncias	162.
Ære cupreo		uncias	182.
Argento		uncias	208.
Plumbo		uncias	233.
Argento vivo		uncias	300.
Auro		uncias	375.

Talis enim est proportio inter hæc metalla: Licet Plinius lib. 33. cap. 3. putavit (sed falso) aurum non esse omnium ponderosissimum. Hæc ille.

Gabella vini vulgo *della foglietta* non est solvenda a vendentibus vinum in Civitate Lauretana, nisi venditores sint Caupones, vel ut dicitur *dinno da mangiare*. Nec huic resolu- 34

solutioni obstat Constitutio Clementia VIII. super exstinctione recentiorum victualium; *Sacr. Congr. Immun. in Lauretana 18. Julii 1629. lib. 1. Decret. Paul. pag. 145.*

35 Clerici, & Ecclesiastici vendentea vinum recollectum in propriis bonis minutatim in suis Domibus non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio fraudum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacr. Congr. Immunit. in Ravennaten. Spoletana. & aliis 25. Septembr. 1627. lib. 1. Decret. Paul. pag. 67. in Nolana 26. Januarii 1644. lib. 3. Decretal. Pauluc. pag. 218. in Theatina 25. Martii 1661. lib. Decretal. Rocci pag. 323. & in Faventina 25. Januarii 1677. lib. 2. Decret. Alt. pag. 1338.*

36 Sacra Congreg. inhærendo Decretis alias factis censuit, personas Ecclesiasticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentea vinum minutatim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis, non teneri ad solutionem Gabellæ etiam vigore Constitut. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur *da mangiare, e non facciano bettole*, a quibus debent abstinere ratione honestatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacra Congr. Immunit. in Asculana 23. Januarii 1646. lib. 2. Decretal. Paul. p. 268.*

37 Ecclesiastici non tenentur ad solutionem gabellæ dictæ *della Foglietta*, pro vino vendito in propriis domibus minutatim, & recollecto in eorum bonis, cum Communitas nunquam appaltaverit d. Gabellam juxta præscriptum Bullæ Sixti V. sed solum juxta quædam Capitula Communitatis. *Sacr. Congr. Immunit. in Maximana 2. Aprilis 1680. lib. 2. Decretal. Alt. pag. 1594.*

38 Item non tenentur ad gabellam pro vino minutatim vendito; & pignus desuper factum est iis restituendum. *Sacra Congreg. Immunit. in Callien. 1. Aprilis 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 568.*

39 An Ecclesiastici vendentes vinum minutatim possint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis vinariis, seu Anditis, & ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas, Sac. Congr. respondit: Serventur Litteræ *Sacræ Congregation. Sublevaminis sub die 4. Junii 1656. in Tudertina*, quibus hoc cavetur, & dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Bettulam; *Sacra Congregatio Immunit. in Faventina 5. Martii 1697. libr. 2. decretal. Valleman. pag. 78. in Tolentina 15. April. 1699. ibi pag. 215. in Firmana 19. Augusti 1704. libr. 3. Decretal. Vallemani pag. 605.*

40 Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione vini minutatim cum permissione ementibus manducandi, vel solvant gabellam dictam *della foglietta*; *Sacra Congr. Immun. in Camerinen. 4. Decembris 1680. lib. 2. Decret. Altovit. pagin. 2105.*

41 Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona sine solutione gabellæ dict. *della foglietta*; *Sacra Congregatio Immun. in Senogallien. 12. Julii 1678. lib. 2. Decret. Altovit pag. 1612.*

42 Pro vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debet gabella dicta *della foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum; *Sacra Con. Immun. in Ravennaten. 10. Decembris 1638. liber 3. Decret. Paul. pagin. 81.*

43 Vinum, quod ab Ecclesiasticia traditur ad vendendum, assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque gabella vino imposita; *Sacra Con. Immunit. in Ulixiponen 1. Decembris 1638. libr. 3. Decret. Paul. pag. 82.*

44 Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod minutatim vendant vinum absque comestibilibus; *Sacra Congr. Immun. in Lauretana 27. Junii 1654. liber 2. decret. Paul. pagine 193.*

45 Personæ Ecclesiasticæ sive vendentes, sive ementes Vinum minutatim, non comprehenduntur sub gabella imposita vendentibus, & ementibus Vinum: *Sacra Cong. Immunit. in Nolana 12. Julii 1649. libr. 4. decret. Paul. pag. 113.*

46 Gaudere debent exemptione a gabella vini, tam personæ Ecclesiasticæ veodentea, quam ementes ab illis; *Sacra Cong. Immunit. in Taurin. 11. Septemb. 1634. libr. 2. Decret. Paul. pag. 202. in Conversana 14. Januarii 1653. libr. 5. decret. Paul. pag. 5.*

47 Taxatio quotæ exemptionis, seu franchitiæ super oneribus vini, & Molituræ singulis Ecclesiasticis assignandæ non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quæ illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum, prævio tamen Beneplacito Apostolico: taxatio insuper Vini, & frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis, sed etiam pro omnibus, qui vivant expensis Ecclesiasticorum; *Sac. Cong. Immun. in eadem Taurinen.*

Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesiasticos est dum- 48
taxat exempta ab oneribus; Cognitio vero super hujusmodi portione spectat ad Judicem Ecclesiasticum: Ad obviandas fraudes committendas ab Ecclesiasticis quarum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, pro opportuna provisione prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis Vinum Laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis Laicorum; *Sacra Congreg. Immun. in eadem Taurinen.*

Vina recollecta in Feudis Ecclesiasticis excipiunt ab oneri- 49
bus; *Sacra Congr. Immunit. in eadem Taurinen.*

Personæ Ecclesiasticæ gaudent exemptione a gabella Vini, 50
dummodo non adsit fraus; *Sacra Congreg. Immun. in Januen. 9. Aprilis 1647. lib. 4. Decret. Paul. pag. 10.*

Bannimenta Laicalia super venditione Vini non possunt 51
comprehendere Ecclesiasticos; *Sacra Cong. Immun. in Lycien. 30. Junii 1632. lib. 2. Decretor. Paul. pag. 130.*

Absque solutione ullius gabellæ Episcopus potest vende- 52
re Vinum propriæ Mensæ; dummodo nihil indecens intercedat; *Sacra Cong. Immun. in Asculana 5. April. 1672. lib. 1. Decr. Alt. pag. 677.*

Episcopus tueatur jura Ecclesiasticorum vendendi vinum 53
minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecia in Civitate ad hunc effectum electis, & per Laicos ad hunc effectum deputatos, contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia; *Sacra Congr. Immun. in Callien. 14. Aprilis 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 37.*

Ecclesiasticus Faventinus introducens Ravennam proprium 54
vinum, partim per aquam, partim per viam terræ, tenetur tantum ad gabellam vini introducti per aquam; *Sacra Cong. Immun. in Faventina 20. Novembr. 1585. lib. 3. Decr. Alt. pag. 509.*

Ecclesiastici medio eorum juramento assignent quantitatem 55
vini recollecti per ipsos in propriis bonis, & deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes; *Sacra Cong. Immun. in Faventina 4. Maii 1688. lib. Decret. Martell. pag. 282.*

Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici teneantur con- 56
signare notam vini deputato Civitatis, ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, & Ecclesiastici non teneantur solvere gabellam, & etiamsi una cum Ordinario consenserint; *Sac. Cong. Imm. in Salernitana 26. Februar. 1636. lib. 2. Decr. Paul. pag. 245.*

Quo ad exemptionem a gabella vini, ut dicitur *a minuto*, 57
dantur D. Nuncio Litteræ adinstar earum, quæ datæ fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Nov. 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suæ Jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cocta, sive cruda, sæcularibus quovis prætextu sub pœnis sibi benevisis; *Sacra Con. Immun. in Neapolitana 12. Martii 1695. lib. 1. Decret. Val. pag. 177.*

Valde attendendi sunt ad rem sequentes Sacræ Scripturæ 58
textus, videlicet: Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam; *Proverb. cap. 12. num. 11.* Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens; *Proverb. cap. 20. num. 1.* Qui amat vinum, & pinguia non ditabitur; *Proverbi cap. 21. num. 17.* Cui væ? Cujus patri væ? cui foveæ? cui suffossio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino & student calicibus epotandis? *Proverb. cap. 23. num. 29. & 30.* Ne intuearis vinum, quando flavescit; cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut Coluber, & sicut Regulus venena diffundet; *Proverb. capit. 23. numer. 31. & 32.* Noli Regibus, o Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, & ne forte bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis; *Proverb. capit. 31. numer. 4.* vinum novum, amicus novus; Veterascet, & cum suavitate bibes illud; *Ecclesiastici capit. 9. numer. 15.* vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos; *Ecclesiastici cap. 19. num. 2.* Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem; *Ecclesiastici cap. num. 22.* Diligentes in vino noli provocare; moltos enim exterminavit

vit vinum; *Ecclesiastici cap.* 31. *num.* 30. Exultatio Animę, & cordis vinum moderate potatum; *Ecclesiastici cap.* 31. *n.* 36. Sanitas est animæ, & corpori sobrius potus; *Ecclesiast. c.* 31. *num.* 37. vinum multum potatum, irrationem, & iram, & ruinas multas facit; *Ecclesiast. c.* 31. *num.* 38. Amaritudo animæ vinum multum potatum; *Ecclesiast. cap.* 32. *num.* 39. vinum, & musica lætificat cor; *Ecclesiast. cap.* 40. *num* 20. Et vinum lætificat cor hominis; *Psalm.* 103. *num.* 15. Hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt; Sacerdos, & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium; *Isaia cap.* 28. *n.* 7. Bonum est non bibere vinum; *Ad Romanos cap.* 14. *num.* 21. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse . . . non vinolentum; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *num.* 3. *& ad Titum cap.* 1. *num.* 7. Et Diaconos similiter . . . non multo vino deditos; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *n.* 8. Anus similiter . . . non multo vino servientes; *ad Titum cap.* 2. *num.* 2. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates; 2. *ad Timoth. cap.* 5. *num.* 23.

V I O L E N T I A.

Vide verb. *Conservatores art.* 2. *num.* 5. *&* 6.

V I R.

VIr extra Paradisum fuit formatus mulier vero intra Paradisum. *Genes. cap.* 2. & *cap. illud* 9 *dist.* 40. ibi:
1 *Illud autem animadvertere, quod extra Paradisum vir factus est; intra Paradisum Mulier, ut advertat, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam comparat sibi. Denique extra Paradisum (hoc est in inferiore loco) vir factus, melior invenitur, & illa, quæ in meliori loco (hoc est in Paradis.) facta est, inferior invenitur.*

Viri in principio Mundi acceperunt sorores in Uxores; *cap. Cum igitur* 1. *caus.* 35. *q.* 1.

2 Vir circa uxorem peccat graviter præsertim in octo casibus. Primo, quando sine justa causa illam retrahit ab im-
3 pletione, & observantia præceptorum, quæ obligant sub mortali. Secundo, quando illi permittit peccare mortaliter, & non corrigit, cum debeat, & possit. Tertio, quando ante elapsum bimestre, vi ab invita uxore obtinet copulam. Quarto, quando sine justa causa denegat Uxori petenti debitum conjugale. Quinto, quando ex levi causa illam graviter percutit, & animo injuriandi afficit verbis valde ignominiosis. Sexto, quando dissipat ejus dotem, & etiam suum patrimonium in ejus grave præjudicium, vel non laborat, cum laborare juxta suam conditionem possit, & alias ejus labor ad uxoris sustentationem sit necessarius, Septimo, si datam ei fidem Matrimonialem violet. Octavo, si eam aliquo morbo contagioso per copulam ab ipsa invita extortam inficiat. *Sic Doctores communiter*,

4 Vir ab uxore, & e contrario uxor a viro ad maritale consortium, severioribus Canonum remediis cogi potest: *c. Literas* 13. *de restitut. spoliat. cap. Ex publico 7. de convers. conjug. cap. Non est* 11. *de Sponsalib. & Matrimon. & c. Pervenit.* 5. *de conjugio Leprosor. & Sacr. Con. Concil.* 10. *Septem.* 1695., & Benedict. XIV. Constitut. incip. *Pastor. Bonus* §. 50.

5 Alia ad rem. Vide verb. *Adulterium*, verb. *Bona*, verb. *Conjuges*, verb. *Debitum conjugale*, verb. *Delectatio morosa* verb. *Divortium*, verb. *Dominium*, verb. *Dos*, verb. *Affinitas*, verb. *Impedimenta Matrimonii*. verb. *Luxuria*. verb. *Maritus*, verb. *Matrimonium*, verb. *Tactus*, verb. *Uxor*.

VIRGA PŒNITENTIARIORUM.

QUoad Virgam Pœnitentiariorum datur hic ad literam Consultatio vigesima secunda tomi primi D. Jacobi Pignatelli, ut sequitur.

C O N S U L T A T I O XXII.

An Canonicus Pœnitentiarius in Cathedrali Ecclesia uti possit virga, sive ut ajunt, bacchetta?

NOn potest. Quia est præjudiciale Pœnitentiariis Eccle- 1
siarum Patriarchalium Urbis, & novitatis introductivum. Quippe qualibet Cathedralis poterit sibi tamquam licitum arrogare quod in simili Romæ gestum fuerit, Non enim talis Canonicus Pœnitentiarius est Pœnitentiarius D. Papæ, sed institutus ad observationem Decreti Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 8. *de reform.* Cum autem tenere virgam in manibus sit signum supremæ auctoritatis, unde, solus Summus Pœnitentiarius illam tenet, eoque præsente minores Pœnitentiarii virgam dimittunt: ideo concedi non debet cuicumque Pœnitentiario cujuslibet Ecclesiæ, sed solum illis, qui immediate sunt Pœnitentiarii Summi Pontificis.

Accedit resolutio Sacræ Congr. super causa *Abulensium* 2
anno 1587. *die* 21. *Aprilis*. Quæsitum enim fuerat, an Canonicus Pœnitentiarius teneretur auscultare Confessiones etiam non reservatorum? An sedere, & assistere in sede determinata statis temporibus, & horis ante, & post meridiem? An deberet tenere virgam in manu, sicuti servatur in Patriarchalibus Urbis? Et responsum fuit affirmative ad duo priora quæsita; ad tertium autem, novas consuetudines non esse inducendas. Idem quoque declaravit *Sacra Congr. Episcop. & Regular. die* 16. *Maii* 1595. *in una Neapolitana* per hæc verba: *Che senza privilegio Apostolico non possono i Confessori tener in mano le bacchette, come fanno i Penitenzieri di Roma.*

Quare cum sit contra usum totius Ecclesiæ, nusquam enim 3
tales Pœnitentiarii virgam tenent, contra consuetudinem & rationem permitti non debet prout non permitti decrevit *Sacra Congr. Concilii in una Romana Pœnitentiarii Lateranensis* 13. *Novembris* 1639. de qua testatur Dominicus Andolphinus Parochus S. Luciæ ad Apothecas, vir pius, & ecclesiastica eruditione apprime imbutus.

Major Pœnitentiarius potest concedere Indulgentiam cen- 4
tum dierum omnibus Christifidelibus, qui ipsi pœnitentiali Virga tangendos se submiserint. Innocent. XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex*.

V I R T U S.

VIrtus generatim capta, est cujusque rei vigor, bona, 1
quæ dispositio quæ subjectum, cui inest, in suo genere bonum, perfectumque, ejusque operationem aliquam excellentem reddit. Sic v. g. oculi virtus, est bona ac perfecta videndi acies, equi virtus est facilitas, & promptitudo currendi, ac portandi, hominis virtus est bonus habitus, ex quo & bonus homo ipse efficitur, & bonum ejus opus reddit; Unde Aristotel. 2. *Ethic. c.* 9. definit: *Virtus est, quæ bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit.*

Virtus specifice, & proprie capta, prout reperitur in sola 2
substantia intellectuali, & non in brutis, aut rebus inanimatis, est habitus perficiens substantiam intellectualem, & ad bonam rectamque operationem inclinans. *Sic in re Doctores communiter.*

Et hæc Virtus tripliciter dividitur, videlicet ex parte 3
subjecti in virtutes intellectuales, & morales; ex parte causæ efficientis in infusas, & acquisitas, & ex parte objecti in Theologicas, & morales. *Ita Doctores communiter.*

Virtutes intellectuales sunt illæ, quæ intellectum, in quo 4
subjectantur, perficiunt in cognitione veri, & tales juxta Aristotilem 6. *Ethic. c.* 3. sunt quinque, nempe Intellectus
Scientia, Sapientia, Prudentia, & Ars, quibus addi potest 5
Fides infusa, & Theologica quam Philosophus ignoravit. Virtutes morales sunt illæ, quæ hominis voluntatem in qua subjectantur, perficiunt in affectione ad bonum honestum, & tales sunt Prudentia, Justitia, Fortitudo, & Temperantia sub quibus aliæ continentur, vel ad illas reducuntur; Prudentia enim quamvis essentialiter sit virtus intellectualis, est tamen dux, & Regina omnium Virtutum moralium. Vide *infra num.* 96.

Virtutes infusæ, seu supernaturales sunt illæ, quæ nequeunt 6
per potentiam naturalem comparari, sed ex natura sua intrinseca postulant infundi, sicque nobis a Deo immediate infunduntur, ut sunt habitus Fidei, Spei, & Charitatis, qui

etiam

etiam parvulis in Sacramento Baptismi divinitus infunduntur, ex Concil. Trident. *sess. 6. cap. 7.* ibi: „ In ipsa justi-
„ ficatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul in-
„ fusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fi-
7 „ dem, Spem, & Charitatem „. Virtutes acquisitæ, seu
naturales sunt illæ, quæ ex natura sua possunt physice acqui-
ri ab ipsa potentia per frequentationem actuum, & de facto
nostris frequentatis actibus comparantur, & acquiruntur, ut
sunt habitus Humilitatis, Temperantiæ, Mansuetudinis, &
hujusmodi; Unde Philosophi dicunt, quod *ex frequentatis
actibus fit habitus*.

8 Virtutes Theologicæ, ac supernaturales sunt illæ, quæ
immediate, & principaliter versantur circa Deum tamquam
objectum *quod*, & formale, & tales sunt Fides, Spes, &
Charitas; Illæ enim solæ habent Deum pro objecto prima-
rio, quod creditur, quod speratur, quod diligitur, & etiam
habent ipsum, ejusque attributum pro objecto motivo, seu
9 formali *quo*. Virtutes morales, ac naturales sunt illæ, quæ
principaliter versantur circa aliquod objectum creatum tam-
quam objectum formale, & terminativum quoad dirigendos
mores, & moderandos affectus animi nostri juxta dictamen
rectæ rationis, & tales sunt Prudentia, Justitia, Fortitudo,
& Temperantia, sub quibus reliquæ omnes virtutes morales,
vel tamquam *partes subjective*, vel *potentiales, & integrales*
comprehenduntur.

10 Unde Virtus Theologica ut sic recte describitur, quod *sit habitus supernaturalis a Deo infusus elevans animam, ut immediate feratur in Deum tamquam objectum*; *Ita in re Communis Doctorum*.

11 Et Virtus moralis, ut sic recte definitur, quod *sit Habitus
electivus in Mediocritate consistens quoad nos determinata ra-
tione, prout sapiens definierit*; Ita Aristoteles 2. *Ethic. cap. 6*,
Scotus *in 3. dist. 36. quæst. unic. §. Dicitur*, & alii commu-
niter. Ubi per ly *Habitus electivus* intelligitur Habitus vo-
luntatis, cum ipsa voluntas soleat appellari Potentia electi-
va, & per ly *In mediocritate consistens &c.* intelligitur, quod
ad rationem Virtutis requiritur Mediocritas a recta ratione
prudentis præfinita.
12 Hinc currit illud vulgatum, quod *Virtus in medio consistit*;
13 *Vitia autem ad extrema tendunt*. Vitium enim prout oppo-
nitur virtuti, est Habitus electivus a Mediocritate declinans,
sive est habitus inclinans in actus contra præscriptum rectæ
rationis: Sicut enim Virtus reddit habentem bonum, & ejus
opus bonum, ita e contra vitium reddit habentem malum,
& ejus opus malum. Vide *infra num. 93. & seq.*

14 Tunc autem formaliter, & secundum se *Virtus in medio consistit, & vitia ad extrema tendunt*; quando ipsemet habitus inter duos extremos habitus vitiosos sibi oppositos versatur. Sic Liberalitas mediat inter Avaritiam, & Prodigalitatem, nam quodlibet horum vitiorum extreme opponitur Liberalitati; Avaritia quidem per defectum, sumptus etiam necessarios non faciendo; Prodigalitas vero per excessum expendendo bona sua in sumptus non necessarios; Unde, ut vides, Vitia ad extrema tendunt, nempe ad excessum, & defectum; virtus vero amat, & consectatur id quod inter utrumque dictum extremum medium est, sive mediocre. Sit aliud exemplum. Qui facile omnia metuit ubi & quando non oportet, nihilque aggredi audet, is per defectum est vitiosus *Timidus*; Qui vero omnia aggredi audet, etiam ubi, & quando non oportet, nihilque timet, super excessum est vitiosus *Audax*; Inter ipsos autem extreme oppositos vitiosos mediat virtuosus *Fortis*, declinans ab utroque extremo, & medium tenens, metuendo scilicet, & non metuendo, aggrediendo aliquid, & non aggrediendo, ubi, & quando oportet secundum rectam rationem; Et sic de aliis.

15 Virtutes quoque Theologicæ ex parte actus, seu exercitii earum consistunt in medio; In exercitio enim ipsarum potest dari tum excessus, tum defectus. Excessus quidem in Fide credendo aliquid Deo convenire, quod non convenit. In Spe sperando, seu potius præsumendo Beatitudinem consequi sine meritis, aut ex propriis viribus. In Caritate diligendo Deum actione indebita, prout fieret, se ipsum ob amorem Dei putativum interficiendo, aut eidem immolando filium suum. Defectus autem in ipsis dari potest, & de facto datur, non credendo, sperando, vel diligendo prout debet tempore urgentis præcepti, sed discredendo pertinaciter, desperando, Deum odio habendo; Unde ille vere Virtutibus Theologicis est institutus, atque ornatus, qui prout debet, credit, sperat, & diligit declinando ab utroque dicto extremo excessus, & defectus, juxta illud *Isaja 38. Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram* (scilicet per excessum *neque ad sinistram*,) videlicet per defectum.

Virtutes Theologicæ sunt tantum tres, nempe Fides, Spes & Caritas. *Communis*. & habetur clare ex Apostolo 1. *ad Corinth. cap. 13.* ubi has tres solum enumerat. *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc*; & ex Trident. *sess. 6. cap. 7.* ubi solum has tres enumerant; *in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Caritatem.* 16

Virtutes Theologicæ sunt perfectiores omnibus virtutibus moralibus; virtutes enim Theologicæ perfectius habent objectum, nempe ipsummet Deum, cum ordinentur ad Deum immediate, ad differentiam virtutum Moralium, quæ ad Deum ordinantur tantum mediate *Communis*. 17

Major, & perfectior inter ipsas Virtutes Theologicas est Caritas; Ipsa enim perfectius nos conjungit cum Deo, quam Fides, & Spes. Unde Apostol. 1. *ad Corinth. cap. 13.* expresse dicit: *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc, major autem horum est Caritas.* 18

Omnes tres Virtutes Theologicæ sunt adultis necessariæ ad salutem; Non possunt enim salvari adulti, nisi credant, sperent & diligendi ex Dei ordinatione ab eorum habitibus procedunt, adeoque &c. Unde Scotus *in 3. dist. 34. num. 6.* expresse dicit: *Fide tenemus, tres Virtutes Teologicas esse necessarias perficientes immediate animum respectu objecti increati*. Et Sanct. August. *serm. 53. de tempore*, sic habet; *Tria quædam proposuit animæ nostræ necessaria beatus, & egregius gentium Doctor dicens: Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas*; Unde Alexander VII die 24. Septembris 1665. merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: *Homo nullo umquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium*. 19

Quo ad ea, quæ concernunt Fidem. Vide verb. *Fides per tot.* 20

Spes est Virtus Theologica Divinitus infusa, qua ex liberali Dei promissione fiducialiter desideramus nobis bonum infinitum per Dei auxilia, & merita nostra obtinendum. Ita desumitur ex Scoto *in 3. dist. 26. quæst. unic. num. 10.* 21

Spes est actus voluntatis idem cum desiderio. Scotus *loc. cit. num. 19.* Scotistæ. & alii. Sperare enim quantum ad præsens idem est, ac desiderare, quia spes fertur in bonum absens ut possidendum; actus autem ille, quo bonum absens ut possidendum appetitur est desiderium, adeoque spes est actus voluntatis idem cum desiderio. 22

Spes distinguitur realiter a Fide, & Caritate. Sanct. Thomas 2. 2. *quæst. 7. art. 6.* Scotus *loco cit. numer. 17.* & alii passim; Et ratio est, quia ubi sunt distincti actus, & distincta objecta formalia, ibi sunt distincti realiter habitus. Fidei autem, Spei, & Caritatis diversi sunt actus, cum actus Fidei sit credere, actus Spei desiderare, & actus Caritatis diligere: Item distincta sunt objecta formalia, cum objectum formale Fidei sit Deus ut verax, Spei sit Deus ut nobis bonus, & promissus, & Caritatis sit Deus ut bonus in se, adeoque &c. Tum quia sperare idem est ac desiderare: desiderare autem est actus voluntatis, & credere est actus intellectus, adeoque Spes distinguitur realiter a Fide, Item distinguitur realiter a Caritate, quia Caritas est amor amicitiæ, quo Deus diligitur propter seipsum. Spes vero est amor concupiscentiæ, quo Deus diligitur propter nos, seu ut bonus nobis, adeoque &c. 23

Objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus. *Est in re Communis*. Et ratio est clara, quia objectum materiale primarium Spei nostræ est illud, quod expectamus in Cœlis; Non expectamus autem Deum tantum, sed Deum in Cœlis possidere, adeoque objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus. 24

Objectum autem materiale secundarium Spei sunt omnia bona, & auxilia ad Beatitudinem seu Dei possessionem consequendam necessaria. *Est in re Communis*; Et ratio est evidens, quia qui vult finem, vult & media necessaria ad ipsum finem consequendum, adeoque, qui sperat Deum in æterna Gloria beatifice possidendum, sperat etiam media necessaria ad ipsum attingendum, seu consequendum, uti sunt omnia bona, & Dei auxilia ad obtinendum remissionem peccatorum, ad meritorie operandum, & ad finaliter in gratia sanctificante perseverandum. 25

26 Obje-

26 Objectum formale Spei est Deus, quatenus est nobis bonus; Sic desumitur ex Scoto *in 3. dist. 26. quæst. unica*, & tenent Herinca *disput. 10. de Spe quæst. 1. num. 11.* Reiffenstuel *Theolog. moral. dist. 5. quæst. 1. conclus. 4. num. 6.* Tannerus *tom. 3. disp. 2. quæst. 1. num. 14.* citans S. Thomam, Suarea, & alios Sanig. *tom. 4. dist. 4. quæst. 1.* & alii plures contra alios. Et ratio nostra est, quia illud est objectum formale Spei, quod proprie movet ad appetitum, seu desiderium objecti materialis; Talis autem ratio motiva est bonitas Dei respectiva nobis, seu Deus ut est bonus nobis, seu nobis commodum affert; Voluntas enim nostra nihil appetit, nisi sub ratione boni, adeoque &c.

27 Spes reperitur in Viatoribus, non tamen in omnibus, *Communis*; Et quidem prima pars patet ex Conc. Trid. *sess. 6. cap. 7.* ubi expresse docet, in justificatione infundi Fidem, Spem, & Caritatem, Vide *supra num. 6. & 16.* ubi afferuntur verba preclia Concilii; Et secunda pars patet de Judæis, Turcis, aliisque Infidelibus, & Hæreticis, qui non habent Spem Theologicam, & supernaturalem, quia, cum careant Fide supernaturali, quæ est basis, & fundamentum Spei, carere debent etiam Spe supernaturali; Unde si vitam æternam sperent, id faciunt Spe naturali, & acquisita, sicut Fide naturali, & humana credunt aliquos Fidei articulos; Item patet de peccatoribus illis, qui desperant de sua salute, illi enim Spem amiserunt. Nam sicut Habitus Fidei deperditur per quemlibet actum infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum desperationis de salute, vel mediis ad salutem.

28 Spes remanet in Animabus Purgatorii. *Communis inter Catholicos*; Et ratio est, quia ipsæ Animæ vere expectant Beatitudinem, quam cognoscunt obscuram, futuram, absentem, & arduam, utpote acquirendum per pœnas quam patiuntur, non quidem merendo per illas, sed satisfaciendo.

29 Spes nullatenus est in damnatis, *Communissima*, textu expresso in illo Proverb. 11. *Mortuo homine impio, nulla erit ultra Spes*, Tum quia in damnatis viget perpetua desperatio, quæ est totaliter opposita Spei.

30 Spes non remanet in Beatis. *Communis*; Et clare habetur *ad Romanos* 8. ibi: *Spes, quæ videtur, non est Spes, nam quod videt quis, quid sperat?* Atqui Beati Deum vident, eoque perfecte fruuntur, ergo amplius illum non sperant.

31 Virtuti Spei opponuntur duo præcipua vitia, Desperatio scilicet, & Præsumptio. Desperatio ei opponitur per defectum, ut cum quis desperat sese remissionem peccatorum suorum, & Beatitudinem æternam consecuturum, atque ideo ab ejus procuratione ob impossibilitatem, vel nimiam difficultatem mediorum apprehensam omnino desistit. Præsumptio autem ei opponitur per excessum, ut cum quis præsumit se Divinam Gratiam, & æternam Gloriam ex se ipso, & propriis viribus consequi posse, seu e contra præsumit se sola Dei Misericordia, ac liberalitate, & Christi meritis absque propria cooperatione per bona opera æternam Beatitudinem consecuturum. *Sic Doctores Communiter*.

32 Unde Desperatio definitur, quod sit voluntaria, & deliberata abjectio omnis Spei consequendi Beatitudinem, vel media ad illam conducentia ex opinione impossibilitatis, aut nimiæ arduitatis. *Est in re Communis*.

33 Et Præsumptio definitur, quod sit temeraria Spes hominis sibi, aut Deo innixi consequendi Gratiam, & Gloriam æternam absque mediis a Deo ordinatis *Est etiam in re Communis*.

34 Caritas est Virtus Theologica divinitus infusa, qua diligitur Deus propter se super omnia, & proximus propter Deum,

35 *Communis*, Unde ex eodem motivo diligitur proximus Caritate Theologica, ac diligitur ipse Deus, & consequenter est unus, & idem habitus Caritatis inclinans ad diligendum Deum, & proximum propter Deum; Ubi enim unicum est operandi motivum, ibi sufficit unus habitus. Hinc S. Augustinus *de Trinitate lib. 8. cap. 8. in fine*, sic expresse dicit: *Ex una, eademque Caritate Deum, proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, & proximum propter Deum*: & ideo Scotus *dist. 8. n. 8.* concludit, quod *ratio bonitatis proximi non est ratio terminans actum*, nempe Caritatis.

36 Unde objectum materiale primarium Caritatis est Deus, objectum vero secundarium est proximus noster. *Commun.*

37 Objectum autem formale, seu motivum Caritatis Dei est ipsamet Dei bonitas absoluta, qua in se infinite bonus est in omni genere entis, & perfectionis. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio est, quia illud est objectum formale Caritatis, quod est objectum Beatitudinis; Atqui Deus, ut absolute bonus, in omni genere entis, & perfectionis est objectum Beatitudinis, cum ut sic sit maxime satiativus, ergo &c.

38 Caritas Theologica distinguitur realiter a Fide, & Spe. *Communis*, cum Scoto *in 3. dist. 27. num. 2.* ubi sic expresse habet: *Hæc Virtus distincta est a Fide, quia actus ejus non est credere, similiter a Spe, quia actus ejus non est concupiscere bonum amanti in quantum est commodum amantis, sed tendere in objectum secundum se, etiamsi per impossibile circumscriberetur ab eo commoditas in amantem*. Et ratio patet ex dictis *supra n. 23.*

39 Caritas in Patria, seu in statu Gloriæ Cœlestis remanet in Beatis, *Communis, ac certa* per illud 1. *Corinth.* 13. *Caritas numquam excidit*, excideret autem Caritas, si non remaneret in Beatis: Immo Sancti in Cœlis longe perfectius diligunt Deum, quam Justi in hoc Mundo.

40 Datur præceptum verum, & speciale diligendi Deum etiam actu interno *Communis*, text. expresso *Deuteronomii 6.* „ ibi: „ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, „ & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota „ fortitudine tua: „ Quod idem repetit Christus *Matth. 22.* addens: *Hoc est primum, & maximum mandatum*. Et ne quis dubitet de hac obligatione sub mortali, clamat Joann. Apostol. *Epist. 1. cap. 3. Qui non diligit, manet in morte*. Unde Alexander VII. *die 24. Sept. 1665.* merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium*.

41 Deus ex præcepto diligendus est super omnia saltem appretiative, non vero intensive. *Est Communis*, quoad primam partem, & *Communior* quoad secundam. Ut facilius tamen hæc percipiatur conclusio, advertendum est cum Scoto *in 3. dist. 27. quæst. unica §. Quantum ad illum*, & aliis pluribus, quod Deus potest super omnia diligi dupliciter, scilicet appretiative, & intensive: Tunc Deus diligitur super omnia *appretiative*, seu æstimative, aut prælative, quando pluris eum facimus, quam omnes creaturas, ita ut parati simus potius omnia perdere, immo & vitam propriam, quam Deum offendere, sicque Deum omnibus Creaturis præferre & nullius timore aut amore ab ejus amicitia, seu Caritate separari, juxta illud Apostoli *ad Rom. 8. num. 38.* ibi: „ Neque mors neque vita neque Angeli, neque Principatus, „ neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque Crea-
„ tura alia poterit nos separare a Caritate Dei „; Tunc au- 42
tem diligitur Deus super omnia *intensive*, quando actu majori, seu conatu intensiori, & vehementiori, aut teneriori, ac ferventiori affectu Deum præ alio diligimus; Hac igitur terminorum explicatione præmissa.

43 Probatur conclusio quoad primam partem ex Sacra Scriptura. *Matthæi enim* 10. Christus ait: *Qui amat Patrem, aut Matrem plusquam me, non est me dignus*; Et *Lucæ 14. Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & Matrem, & Uxorem, & Filios, adhuc autem & Animam suam, non potest meus esse discipulus*: ergo si Patri, & Matri Uxori, filiis, & etiam nobis ipsis debemus Deum præferre, a fortiori debemus ipsum præferre ceteris creaturis: Accedit ratio, quia cum Deus sit absolute, simpliciter super omnia bonus, etiam absolute, & simpliciter est super omnia *appretiative*, seu æstimative, vel prælative diligendus.

44 Probatur quoad secundam partem, nempe quod Deus non sit ex præcepto diligendus super omnia *intensive*; Et ratio est, quia pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, æstimative, seu prælative, ita ut eum præferamus in appretiatione, & æstimatione omnibus creaturis, & nobis ipsis, & nullius creaturæ amore, vel timore velimus ejus præcepta transgredi: nam, ut habetur ex *Epist. 1. S. Joannis cap. 2. Qui servat verbum ejus vere in hoc Caritas Dei perfecta est*; si ergo, qui observat Dei mandata, habet vere caritatem Dei perfectam. *Vere in hoc Caritas Dei perfecta est*, stat clarum, quod pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, ejus præcepta plene observando præferenter ad amorem, vel timorem cujuscumque creaturæ, ita ut nullius amore, vel timore ea unquam transgrediamur: Unde etiam ipsemet Christus Dominus solum proposuit hanc præceptorum observantiam,

tiam, tamquam verum signum dilectionis ex affectu Caritatis. *Joan.* 14. *n.* 23. ibi: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: adeoque &c.

45 Tum quia si pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. deberetur diligi Deus super omnia *intensive*, sequeretur, quod unus justus non posset intensius amare Deum, quam alius; & quod nec etiam amor requisitus pro adimplendo præcepto diligendi Deum posset ullatenus augeri, quod nullimode est dicendum, adeoque non requiritur necessario amor *intensivus*, sed sufficit *appretiativus*.

46 Tum etiam quia homines naturali inclinatione ferventiori affectu feruntur in sensibilia, & præsentia, quam in insensibilia, & absentia; Unde fit, ut licite quis revera amet Deum super omnia *appretiative*, & tamen naturali virtute feratur intensiori affectu in aliquam creaturam absque offensa Dei, interim paratus, & resolutus, ut si necesse esset, aut Deum offendere, aut illam creaturam amittere, omnino illam creaturam potius amitteret, quam Deum offenderet. Et de facto, sicuti experientia constat, quod non semel aliquis catulum v. gr. aut aliam creaturam ferventius ac tenerius amet, quam proprium filium, non tamen firmius, aut magis æstimative, quod inde cognoscitur, quia si vel catulum, vel filium amittere deberet, utique potius catulum, quam filium perdere vellet; ita etiam fieri potest, ut aliquis sine culpa intensius, ac tenerius amet Uxorem, Filium, aut Amicum, quam ipsum Deum, non tamen firmius & magis æstimative, si interim animo paratus sit, & resolutus potius Uxorem, Filium, aut Amicum deserere, quam Deum offendere: Unde quod *Matth.* 10. Christus Dominus dicit: *Qui amat Patrem vel Matrem plusquam me, non est me dignus*, intelligi debet secundum majorem appretiationem, seu æstimationem, & non secundum majorem intentionem juxta communem Doctorum interpretationem, teste Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *præcept. Decalog. cap.* 5. *sect.* 2. *n.* 29. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 2. *n.* 3. ubi refert hanc nostram sententiam ex communi doceri a Navarro, Suarez, Gabriele, Toleto, Valentia, & Sanchez, & tenent S. Bonaventura *dist.* 27. *art.* 2. *quæst.* 6. Sporer *loc. cit.* Boyvin. *tom.* 4. *disput.* 3. *de Caritate quæst.* 1. *vers. Dicitur* 3. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 286. ubi dicit, quod amor appretiativus est perfectior intensivo, Reiffenstuel *Theol. mor. tract.* 46. *dist.* 6. *q.* 1. *n.* 7. aliique plures Scotistæ, & Frassen *de Virtutibus Theologicis tract.* 2. *disp.* 3. *quæst.* 3. *conclus.* 2. citans Scotum *in* 3. *dist.* 27. *n.* 17. quamvis ab aliis citetur, & revera teneatur pro sententia contraria per hæc sua verba *loc. cit. n.* 17. ibi: *Sicut enim teneor diligere Deum super omnia alia extensive, ita etiam majori affectu, quam aliquod aliud*, quæ verba non parum urgent.

47 Præceptum diligendi Deum, prout est negativum ne videlicet Deum odio habeamus, aut aliquid agamus, quod ejus dilectioni, & amicitiæ sit contrarium, obligat semper. *Communissima.*

48 Præceptum autem affirmativum de Deo super omnia diligendo obligat solum certis temporibus. *Communis*. Et hæc
49 tempora quatuor potissimum a Doctoribus solent assignari. Primo, circa initium usus rationis. Secundo, cum urgente gravi tentatione periculum impendet homini, ne in odium Dei labatur, nisi ad Deum per actum dilectionis convertatur. Tertio, sæpius in vitæ decursu, ita ut non multo tempore differatur actus dilectionis Dei. Quarto, circa articulum mortis, & quoties tenetur quis elicere actum Contritionis, v. gr. moriturus, & Sacrificaturus, si conscius peccati mortalis non habet copiam Confessarii: Contritio enim includit necessario dilectionem Dei super omnia.

Unde quoad hoc semper præ oculis habendæ sunt, & evi- 50
tandæ tres sequentes propositiones merito damnatæ ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. Prima, quinta in ordine, est, ut sequitur: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret? condemnare non audemus.* Secunda, sexta in ordine: *Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum Caritatis erga Deum.* Tertia, septima in ordine: *Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.*

Ultra Deum super omnia tenemur ex præcepto Caritatis 51
diligere proximum sicut nosmetipsos. *Communis*, præcepto expresso *Matthæi* 22, *num.* 39. ibi: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum; & Joann.* 13. ibi: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, & Epist.* 1. *Joann. cap.* 4. ibi: *Mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & Fratrem*
suum. Unde Innocent. XI. *die* 2. *Mart.* 1676. merito dam- 52
navit duas sequentes propositiones. Prima, in ordine decima, est, ut sequitur: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.* Secunda, in ordine undecima: *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.*

Item ex speciali præcepto Charitatis tenemur diligere 53
inimicos; *Communis*. Sic enim expresse præcipit Christus *Matth.* 5. ibi: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Quod præcipit sub peccato gravi; nam *Matt.* 18. *num.* 35. habetur, quod nec Pater Cœlestis dimittet nobis peccata, nisi prius dimiserimus fratri nostro de cordibus nostris, ibi: *Sic & pater meus Coelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris, & Marci* 11. *num.* 26, ibi: *Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in Cælis est, dimittet vobis peccata vestra*, & idem habetur *Matthæi* 6. *num.* 15.

Inimicis tenemur ex præcepto Charitatis exhibere com- 54
munia, & generalia signa dilectionis communiter omnibus aliis ejusdem status, conditionis, ac qualitatis præstari solita; *Communis*. Unde tenemur inimicum salutantem resalutare, interroganti respondere, emere volenti vendere, in communibus orationibus, & eleemosynis eum includere, communia officia, vel obsequia, quæ omnibus passim in Communitate, Civitate, Collegio, Monasterio, vel Domo aliqua exhiberi solent, etiam ipsi præstare, idque sub gravi, vel levi peccato, prout attenta personarum, locorum, aut aliarum circumstantiarum conditione gravis, aut levis reputabitur contemptus. Et ratio est, quia talis exclusio a dictis, aliisque communibus dilectionis signis vindictam indicat, quæ privatis Personis interdicta est, juxta illud *Levitici* 19. *Non quæres ultionem, neque eris memor injuriæ Civium tuorum.* Et *ad Romanos cap.* 12. *num.* 19. *Mihi vindicta, Ego retribuam, dicit Dominus*. Et idem *ad Hebræos cap.* 10. *num.* 30.

Excipiendi sunt tamen casus, in quibus Charitas, vel Ju-
stitia (a) aliud prudenter suadent, aut rationabilis causa 55
excusat; Charitas enim erga ipsummet inimicum non semel prudenter suadet negare inimico signa communia dilectionis, seu Charitatis, videlicet salutationes, responsiones, allocutiones,

(a) Nota. Explorata res est, ita hominem oportere proximum diligere, ut ei velit bonum spirituale in ordine ad vitam æternam, Tum quia proximum sicut nosmetipsos diligere tenemur, *Matt.* 22. *vers.* 37. nos vero in ordine ad æternam beatitudinem diligere debemus: Tum etiam, quia Charitas virtus est; virtus autem propter operationem; ergo charitas erga proximum in actum exeat necesse est, actus vero charitatis est velle bonum proximo conforme ipsius naturæ, quæ diligitur; hujusmodi autem bonum, vel beatitudo est, vel ad beatitudinem conducens: Tum demum, quia charitate imitari Deum, & Christum tenemur, ut habetur *Joannis* 14. *vers.* 22. *Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere*. Deus vero nos dilexit actu interiori, & positivo ordinando nos ad beatitudinem, & media conferendo ad beatitudinem conducentia, nos ergo interno actu proximum diligere debemus, optando illi æternam beatitudinem, & media procurando, quæ ad hanc proximum dirigant, atque perducant. Age vero in nomine proximi veniunt etiam inimici; Ii enim creaturæ rationales sunt, & æternæ beatitudinis capaces: & ne viderentur ab hoc præcepto exclusi, Christus Dominus ait; *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos*: ergo in inimicos quoque charitatem exercere tenemur, & signa illa benevolentiæ præbere, quæ ab inimicitia, & peccato illos retrahant, & ad æternam felicitatem dirigere, & conducere valeant. Hæc vero palam faciunt, 1. Negari inimicis non posse communia benevolentiæ signa, si hæc negatio odium, & inimicitiam foveat; nam tunc ruinæ spiritualis occasionem præfert; & non solum non exhibet media ad æternam beatitudinem con-

tiones, & hujusmodi, vel quia sic speratur emendandus, errorem suum agniturus, & correcturus, vel quia timetur ex his signis deterior futurus, injuriam illatam parvipensurus, & facilius denuo illaturus, aut talia signa Charitatis sibi in despectum fieri, aut aliter in malum sensum interpretaturus; Item etiam Charitas erga seipsum interdum prudenter suadet negare inimico dicta signa, & evitare ejus consortium, colloquium, familiaritatem, & hujusmodi, ne inde nova jurgia insurgant, vetera odia reaccendantur, & graviora mala oriantur, eo quod sit naturæ rixosæ, & hujusmodi.

56 Justitia aliquando prudenter suadet inimico reo subtrahere communia signa dilectionis, seu Charitatis, ut sæpe sæpius experientia demonstrat in Parentibus, Prælatis, ac Superioribus, qui filios, & subditos in se peccantes a communibus beneficiis, vel amoris indiciis licite, imo & meritorie excludunt correctionis gratia, ut sic errorem suum agnoscant, & emendentur, & de cætero caveant. Sic in dies videmus Parentes, & consanguineos e suis domibus ejicere, nec ad aspectum, colloquium, convivium, aut consortium admittere velle Filium, vel Consanguineum, qui Matrimonium indignum contra eorum voluntatem contraxerit, aut alias crimine alicujus infamiæ commisso familiam gravi dedecore affecerit; Et tales Parentes, & Consanguinei, si non ex animi odio, sed solum ob dicti Filii, vel similis Filiæ delinquentis correctionem, familiæ honorem, ac aliorum majorem cautelam procurandam ad id procedant; Et non in perpetuum reconciliationem denegent, sed solum ad tempus differant, quousque videbitur expedire ad eorum punitionem, & emendationem, & alios bonos intentos fines consequendos, non peccant, nec sunt a Confessariis, vel Parochis absolutione Sacramentali, & Sacra Communione privandi; Sic Layman *Theolog. moral. lib. 2. tract. 3. cap. 4. num. 4.* Sporer *tom. 1. tract. 2. in 1. præcept. Decalog. cap. 1. sect. 2. numer. 23*, & alii.

Rationabilis causa excusat pluries ab obligatione præstandi inimico communia signa Charitatis (a); Et signanter, si Pater, vel Mater vitet aspectum, & consortium occisoris proprii Filii, non ratione odii, sed ne dolorem renovet cum memoria occisi Filii; Item si quis sine gravi incommodo sui honoris non possit inimicum salutare; Item si quis prævideat inimicum exinde evasurum audaciorem, & sibi notabile damnum esse obventurum; Item si quis ob gravem receptam injuriosam infamiam præstando sic graviter injurianti, & offerenti communia signa Charitatis, & dilectionis esset multis argumento ipsum parvi æstimasse tam acerbam injuriam; Item si quis sit moraliter certus suum inimicum non esse resalutaturum, & correspondurum, & sic de aliis similibus. 57

Specialia signa dilectionis per se loquendo non tenemur præstare inimicis ex præcepto Charitatis, sed solum ex consilio; *Communis*. Unde non tenemur inimicos ægrotos invisere, mœstos consolari, egentibus succurrere, pecunias mutuare, hospitio, vel convivio excipere, ad familiare colloquium admittere, obviam factos salutare, & hujusmodi (a); ut tradunt communiter Doctores. 58

Dicitur autem notanter *Per se loquendo*, quia ob varias accidentarias circumstantias sæpius obligamur inimicis exhibere signa aliqua vel beneficia specialia Caritatis. Et signanter ob evitandum scandalum, utpote si negando inimico signa dilectionis specialia, quæ antea quis ei exhibere solitus erat, majus in se hominis odium, vel inimicitiam concitet, vel alios id advertentes scandalizet; Item quando exhibitione hujusmodi signi, vel beneficii specialis Caritatis animum inimici sibi, ac principaliter Deo facilius reconciliandum quis speret, 59

conferentia, sed retrahit hominem ab hoc bono, & ad perditionem ducit. Itaque abstinere non possumus ab hac benevolentiæ demonstratione, vel metu alicujus injuriæ, vel timore alicujus boni temporarii jacturæ, ut est manifestum, sed prudentia utendum est, qua ita benevolentiæ signa in inimicos exercere possumus, ut non solum hos ad injuriam, & ad damna inferenda non moveant: sed potius ad extinguendum odium, obtinendam benevolentiam, & sinceram reconciliationem conferant. 2. In Prelatis, in Superioribus, in parentibus, ac in viris gravi auctoritate pollentibus omissionem communium benevolentiæ signorum, quæ correctionis, & emendationis causa fiat, esse potius exercitium caritatis. Nam caritatem ostendimus in iis, quæ homines a vitiis retrahant, & peccatis, & ad veram ad Deum conversionem eosdem moveant, & provocent; Hæc enim veluti *media habentur* ad æternam salutem conferentia; At in relatis &c. omissio significationis peculiaris benevolentiæ in iis, qui errarunt ac peccaverunt, confert ad retrahendos homines a peccato commisso, & ad istius detestationem per veram conversionem eosdem provocat; Si ergo prudenter id fiat, tantum abest, ut dici queat negatio signorum charitatis; quin potius eam caritatis demonstrationem secum fert, quam exercere homines per correctionem debent. 3. Omittentes communia benevolentiæ signa correctionis causa, vel reprehendentes, & objurgantes homines, qui vel in eos, vel in alios peccaverint, curare omni studio debent, ut ostendant abstinere ab illis signis, vel objurgationem adhibere, quia bonum, ac verum bonum peccantibus exoptat, hac enim unice via caritatem exercent: Atque hinc liquet, nonnisi improprie dici abstinere tunc homines a communibus caritatis signis: signa enim caritatis ea tantum sunt, quæ nos velle proximo significent bonum spirituale in ordine ad beatitudinem; At vel ipsa omissio communium signorum id aliquando demonstrat &c. 4. Etsi abstinere licite possumus ab aspectu, & consortio inimici, ne odii in nobis augmento, aut nova in inimicos ira peccandi occasionem præbeamus; tamen ne dolor ex ejus præsentia in nobis augeatur, aut ne honor in nobis minuatur, abstinere a significatione caritatis non debemus; tum quia urget præceptum beneficiandi, & diligendi inimicos; tum etiam quia caritativus aspectus, vel caritate conjunctum consortium apta sunt media ad inimicitiam tollendam, & ad procurandum bonum spirituale inimici. Inimici enim vitæ nostræ, vel famæ, aut fortunæ, non sunt exasperandi injuriis, sed emolliendi benefactis; inquit R. P. Jacobus Besombes *de Charitate cap. 8.* qui rem ita ostendit: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum*, ait *Apostolus ad Roman. 12. vers. 21.* Amor Dei, & Christi erga nos debet esse regula amoris nostri erga inimicos, eisque ista debemus; 1. Qui est lacessitus debet inimici conversionem, & optare, & eam a Deo precibus postulare: optat enim Deus conversionem peccatoris: *Vivo Ego, dicit Dominus; nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, & vivat, Ezech. 33. v. 11.* 2. Debet inimicum veniam petentem sponte, & benigne excipere, uti facit Christus, *Joan.* enim *6. vers. 37.* ait: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras, & Matth. 18. vers. 22.* alloquens Petrum, & nos omnes, inquit: *Non dico tibi ut parcas usque septies, sed usque septuagies septies.* 3. Debet per se vel per alium offerre inimico reconciliationem, si speret futurum, ut id ad ejus conversionem inserviat: Id enim præstat Deus erga peccatores, quos semper ad pœnitentiam hortatur, & quibus etiam pertinacissimis gratiam offert: *Ecce, inquit, sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum: Apoc 3. v. 20. & Prover. 18. 26. Præbe fili mi cor tuum mihi.* 4. Non potest negare reconciliationem inimico veniam petenti, nec communia amoris indicia, immo nec specialia, cum hinc nasceretur scandalum, vel obex poneretur, quo retardaretur conversio inimici. Atque hinc vide, num rite Ferraris asserat *num. 54.* non teneri christianum hominem ne ad succurrendum quidem inimico in egestate posito, nec eumdem obvium factum salutare? Vide etiam num ob temporarium incommodum, vel damnum, aut ob metum jacturæ honoris mundani, omittendum sit exercitium caritatis in proximum inimicum; vel negari eidem reconciliatio? Hæc sane cum regula caritatis erga ipsos quoque inimicos usurpanda conciliari nullo modo possunt. Vide demum, num grave, aut gravius incommodum quod offensionem superet causa sufficiens sit ad negandam inimico offenso reconciliationem externam? Hæc enim necessaria est ad removendum scandalum, ad placandam offensi iram, & ad odium ex injuria in læso homine excitato extinguendum, atque ad necessariam animi reconciliationem. Neque verum est, non teneri hominem ad veniam petendam a læso, si levis læsio fuerit. Nam si ob gravem læsionem sub gravi culpa, si ob levem sub culpa veniali ad veniam petendam adstringi is, qui læserit, debet.

(a) Vide not. antec.

vel alias salutem spiritualem inimici proventuram; Item quando inimicus est in extrema, vel gravi necessitate constitutus, tunc specialia beneficia Caritatis sunt ei exhibenda juxta exigentiam necessitatis, ut habetur *Proverbior. cap. 25.* & *ad Romanos cap. 12. num. 29.* ibi: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitiverit, potum da illi.* Item præstanda, & exhibenda sunt inimico specialia signa dilectionis, quando circumstantiæ sunt tales, ut eorum omissio sit clarum signum odii interni, & sic de aliis similibus.

60 Quæ ex caritate diligenda sunt, non sunt omnia æqualiter diligenda, sed inter ipsa servandus est debitus ordo caritatis, juxta illud *Cantic. 2. Ordinavit in me Caritatem*; Unde debet quisque primo diligere Deum super omnia; Secundo, se ipsum secundum bona spiritualia. Tertio, proximum secundum eadem bona spiritualia. Quarto, seipsum quo ab bona corporalia. Quinto proximum quo ad eadem bona corporalia. Sexto, se ipsum quoad bona temporalia externa. & Septimo, proximum quoad eadem bona temporalia externa. *Communis.*

61 Hinc post Deum tenetur quisque ceteris paribus magis diligere animam suam, quam animam proximi. Et ratio est clara, quia, ut dicit Scotus *in 3. dist. 29. num. 1.* Mensura est perfectior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, ut patet ex *Matthæi 22.* ibi: *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum*, ergo &c.

62 Tenetur autem quisque magis diligere animam proximi, quam proprium corpus. Unde proximo versanti in extrema, & moraliter insuperabili necessitate spirituali, succurrendum est cum certo periculo propriæ vitæ; Dummodo adsit spes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde secuturum timeatur. *Communissima*, cum Sancto Augustino *lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 27.* Sanct. Thoma *2.2. quæst. 26. art. 5.* teste Sporer *tom. 1. tract. 3. in IV. præcept. Decalog. cap. 6. num. 125.* Et hoc habetur ex verbis Christi *Joan. 15.* ibi: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Christus autem ita nos dilexit, ut tradiderit suum corpus pro animabus nostris. *Tradidit semetipsum pro nobis*, ut scribit Apostolus *ad Ephes. 5.* & ut docet Joannes Apostolus *Epist. 1. cap. 3. In hoc cognovimus Caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit*, unde subjungit: *Et nos debemus pro fratribus animas ponere.* Hic S. Augustin. *lib. de mendacio cap. 6.* expresse dicit: *Temporalem vitam suam pro æterna vita proximi non dubitabit Christianus amittere: Unde tenetur quis baptizare infantem, & absolvere peccatorem, etiam cum periculo propriæ vitæ, si certo sciat non posse alia via salvari, & aliunde non immineat ipsi periculum damni proprii spiritualis.*

63 Dicitur autem notanter: *Dummodo adsit spes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde secuturum timeatur*; quia non tenetur quis succurrere in tali necessitate proximo si spes nulla, vel incerta sit eum juvandi, aut si aliud gravius damnum inde secuturum timeatur, ut si tempore pestis, & persecutionis infidelium non adsit nisi unus Sacerdos, non tenetur ipse pro unius tantum salute vitam suam exponere, cum sic periclitaretur salus totius communitatis; Item si quis reperiatur in peccato mortali, nec possit commode sibi procurare statum gratiæ, non tenetur pro tunc vitam suam exponere pro salute spirituali proximi, cum sic exponeret morti nedum suum corpus, sed etiam propriam animam, quum ex dictis *supra numer. 61.* tenetur quisque magis diligere propriam, quam proximi animam. (a)

64 Propriam vitam pro aliena vita exponere ordinarie non est licitum. Sanctus Augustinus *lib. de mendacio ad Consentium cap. 6.* ubi sic ait: *Si quis pro alterius temporali vita suam ipsam temporalem perdit, non est jam diligere illam, sicuti seipsum, sed plusquam seipsum, quod sane doctrinæ regulam excedit.* Layman *loc. cit. cap. 3. num. 4.* Sporer *loc. cit. numer. 132.* dicens esse communem recentiorum contra Arragonium, Victoriam, Valentiam, Molinam, & alios citatos, & secutos a Lessio *lib. 2. de Justitiæ cap. 9. & sequent.* volentes licitum esse, atque laudabile vitam suam corporalem exponere pro servanda vita corporali amici, quia honestas Virtutis amicitiæ majus bonum est, quam vita propria corporalis. Et ratio nostræ conclusionis est, quia, si Virtus Caritatis, et ordo rectæ dilectionis præcipit, ut propriam quisque vitam præferat alienæ, sequitur nullam virtutis, et honestatis laudem esse propriam vitam exponere pro aliena servanda. Fateor tamen contrariam opinionem esse vere probabilem, cui favet illud Christi, *Joan. 15. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Layman *loc. citat.* cum pluribus aliis ibi allegatis.

Dicitur autem notanter *Ordinarie id licitum non esse*, quia pro salute personæ publicæ, ex qua multum dependet bonum commune, sicuti pro communi totius Reipublicæ, & multo magis pro Fide, & Religione Catholica vitam propriam exponere, non solum licitum, & laudabile est, sed est etiam necessarium. *Sic communis Doctorum.* Et ratio est, quia bonum commune prævalet, & præferendum est bono particulari. Unde sicuti in naturalibus pars una corporis periculo se exponit pro servando toto corpore, ita & in politicis particulare Reipublicæ membrum pro servanda tota Republica. Item licitum est, ac meritorium vitam propriam exponere pro vita corporali proximi, si ejus morti annexa esset mors spiritualis animæ, ut ad impediendam æternam damnationem injusti aggressoris, cum illum occidere jure possit injuste aggressus, si aliter se defendere nequeat, potius permittere, ac tolerare mortem propriam corporalem est opus maximæ Caritatis, & summe meritorium. 65

Inter proximos magis diligendi, & prius subveniendi sunt qui nobis magis conjuncti sunt juxta triplicem conjunctionem, spiritualem, carnalem, & moralem, seu Civilem. *Communis*, & clare habetur ex Apostolo *Ad Galatas 6.* ibi: *Operemur bonum ad omnes, maxime ad domesticos Fidei*, & *1. Ad Timoth. cap. 5.* ibi: *Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, Fidem negavit, & est infideli deterior*; Unde qui magis nobis conjuncti sunt conjunctione spirituali, præferendi sunt in bonis spiritualibus; Qui nobis magis conjuncti sunt conjunctione carnali, præferendi sunt in bonis pertinentibus ad naturam, & vitam corporis; Qui nobis magis conjuncti sunt conjunctione morali, seu Civili, præferendi sunt in rebus pertinentibus ad Civilem communicationem, & sic concives præferendi sunt in his rebus aliis extraneis, & in rebus bellicis præferendi sunt commilitones, & sic de similibus. 66

Quinam ordo servandus sit in necessitate extrema, gravi, & communi? Vide verb. *Necessitas.* 67

Qui ex inimicitia alium offendit, vel læsit exterius signo verbo, vel facto, tenetur ex Caritate ad reconciliationem externam, petendo ab offenso, vel læso quantum commode potest per se vel per alium signo, verbo, vel facto veniam, & remissionem offensæ. *Communis.* Et ratio est clara, quia qua ratione, & forma Caritas est destructa, eadem reparari debet. Et sicuti offensor non tenebatur ponere offensam, ita tenetur eam tollere; Insuper tenetur ex Justitia etiam ad satisfactionem injuriæ, & ad restitutionem damni illati, nisi offensus & læsus gratis remittat. 68

Dicitur autem notanter, *Quantum commode potest*, quia nemo tenetur ad hanc externam reconciliationem cum inimico offenso cum gravi, vel graviori suo incommodo, quam fuerit offensio, vel læsio illata proximo, uti esset gravis infamia, si offensio, & læsio hostilis fuerit occulta; Vel si offensus, & læsus sit absens, nec facile conveniri possit, & hujusmodi. 69

Veniam petere ab inimico læso, vel offenso tunc solum necesse est, quando gravis fuit offensio, vel læsio, & aliud remedium, seu modus non occurrit ad reconciliationem. *Communis.* 70

Unde non est obligatio petendi veniam, 1. Si injuria, vel læsio non fuerit gravis; 2. si aliter satisfieri potest offenso, vel læso, verb. grat. per pecuniam, per specialia signa, & officia amicitiæ, per aliqua particularia beneficia, aut per aliorum intercessionem; 3. si offensus, vel læsus petitionem veniæ non curat, vel censetur remittere; 4. si injuriæ & offensæ inter inimicos factæ invicem se compensant; 5. si offensus, vel læsus per petitionem veniæ sibi ab offensore factam sit magis irritandus; 6. si lædens, vel offendens sit longe Superior offenso, ut non conveniat a subdito, & longe inferiori veniam pete- 71

(a) Meminisse hic debebat Auctor noster illius Christi sententiæ Jo. XV. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, quam recitat numero sequenti; compertisset enim tunc statum peccati mortalis non obstare, quin quis teneatur eo in statu exponere vitam propriam pro proximi spiritali necessitate, cum hujusmodi charitatis actus aptus sit, ut gratia recuperari queat, quem tamen comitari deberet actus contritionis.

petere propter diminutionem auctoritatis, & superioritatis; tenetur tamen aliis beneficiis, signis, & argumentis subditi læsi animum reconciliare; 7. Si apud aliquos verb. grat. nobiles viros veniæ petitio in usu non sit, sed aliter fieri soleat reconciliatio. *Sic Doctores passim.*

72 E duobus mutuo se offendentibus, vel inimicis factis, si injuriæ, seu offensæ fuerint æquales, reconciliationem petere, & procurare salutando, alloquendo, aut, si opus fuerit, veniam petendo, tenetur prius qui prior offendit vel prior causa rixæ extitit; Si autem injuriæ, vel offensæ fuerint inæquales, tunc tenetur qui gravius offendit, quamvis posterius; Et si contingat injurias censeri moraliter ita pares, & simultaneas, ut, omnibus consideratis, non appareat, cur unus non potius quam alter debeat esse prior in venia petenda, tunc uterque tenebitur, data occasione, inchoare reconciliationem, salutationem, alloquium &c. nisi consuetudo, vel mos patriæ esset, ut unus potius, quam alter deberet prævenire; Unde generaliter loquendo inter æquales, is debet prius salutare, & alloqui, qui coram alio stante vel sedente transit, vel de novo accedit. *Sic Doctores communiter.*

73 Omnis offensus, vel læsus tenetur offensori veniam petenti vere, & sincere injuriam, & offensam remittere, salva tamen Justitia, & Jure suo. *Communis*, & habetur clare ex pluribus Evangelicis textibus. *Lucæ enim cap.* 17. *num.* 3. *&* 4. præcipit Christus: *Si peccaverit in te Frater tuus, & pœnitentiam egerit. dimitte illi, & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens pœnitet me. dimitte illi.* Et *Marci cap.* 11. *num.* 26. expresse dicit: *Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in Coelis est, dimittet vobis peccata vestra*, & idipsum dicit *Matth. cap.* 6. *num.* 14. ibi: *Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra*, & *Matth. cap.* 18. *n.* 35. narrata parabola de servo nequam, & crudeli damnato ad carceres, ex quo noluerit dimittere debitum conservo suo, concludit: *Sic & Pater meus Coelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque Fratri suo de cordibus vestris.*

74 Dicitur autem notanter: *Salva tamen Justitia, & Jure suo*, quia non obstante, quod offensus, vel læsus teneatur vere, & sincere injuriam, vel offensam offensori veniam petenti remittere, potest tamen adhuc per viam Juris petere ab ipso debitam satisfactionem, & recompensationem pro injuria, & damno sibi illato, ut tradunt communiter Doct. Vide verb. *Pax.*

75 Nulla opera hominis sunt Deo grata, & meritoria, nisi prius, antequam ea faciat, se proximo suo reconciliaverit. *Communis*, per expressum textum *Matthæi cap.* 5. *numer.* 23. ubi Christus Dominus sic expresse dicit: *Si offers munus tuum ad Altare* (intellige etiam de omni alio opere bono Deo grato, & meritorio) *& ibi recordatus fueris, quia Frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari Fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Quod sic egregie exponit Sanctus Augustinus *serm. de verbis Domini in monte: Matthæi* 5. ibi: *Si absens est Frater tuus, vade non pedibus corporis, sed animo humili te prosterne in conspectu ejus, cui oblaturus es, si præsens revocandus est ad amorem ab eo veniam petendo, si enim læsisti, vel si te læsit, dimittendo Cordis rancorem.*

76 Virtuti Caritatis opponitur directe vitium odii Dei, aut proximi, & de hoc vide verb. *Odium per tot.* ubi insuper afferuntur tres propositiones damnatæ ad rem facientes.

77 Item Caritati opponuntur plura alia vitia, ut Acedia. Invidia, Ira, Scandalum, Schisma, Bellum, Discordia, Contentio, Rixa, Seditio.

78 Quoad Acediam. Vide verb. *Acedia per tot.*

79 Quoad Invidiam. Vide verb. *Invidia per tot.* ubi etiam de tribus Invidiæ affectionibus Caritati oppositis, nempe de Indignatione, seu Nemesi, de Zelo, seu Æmulatione, & de Timore, ac de aliis ad rem.

80 Quoad Iram. Vide verb. *Ira per tot.* ubi etiam de Indignatione, Rixa, Contumelia, ac de aliis ad rem.

81 Quoad Scandalum. Vide verb. *Scandalum, per tot.*

82 Quoad Schisma. Vide verb. *Schisma, per tot.*

83 Quoad Bellum. Vide verb. *Bellum, per tot.*

84 Discordia est dissensio voluntatum circa bonum, quod ex Caritate amare debemus. Unde opponitur Caritati, quæ necessario causat concordiam, consensionem, & pacem voluntatum in bonum.

85 Contentio est altercatio quædam verborum cum proximo ad impugnandam veritatem, quam ipse sustinet; & hæc opponitur Paci, Caritati, qua tenemur cum proximo consentire in bonis ipsi necessariis, non impugnando contentiose veritatem in rebus ad salutem ejus animæ, vel corporis, ad ejus famam, vel fortunam pertinentibus.

Rixa est privatum quoddam bellum inter personas ex odio resultans. Unde opponitur Caritati, quia, ut dicitur *Proverb.* 10. *num.* 12. *Odium suscitat Rixas, & universa delicta operit Caritas.* Per Rixam, inquit Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 158. *artic.* 2. *in corpore, intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto proximis inferuntur ex ira*, adeoque pugnæ, bellum, seditio, vulnus, cædes, & hujusmodi. 86

Seditio est quædam dissensio inter Cives ab his duobus vocabulis *Seorsim*, & *Itio*, derivata, quia aliqui Cives seditiosi in dissensione dicuntur seorsim ire; Hoc vitium opponitur paci politicæ, & est ex suo genere peccatum grave ex parte commoventis seditionem, sicuti rixa ex parte rixantis, non vero ex parte illius, qui invaditur. 87

Virtutes Cardinales quatuor communiter assignantur, scilicet Prudentia, Justitia, Temperantia, & Fortitudo, de quibus legitur *Sapient.* 8. *num.* 7. *Sobrietatem enim, & Prudentiam docet, & Justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus*, ubi per sobrietatem, *Temperantia*, & per virtutem *Fortitudo* intelligitur communiter a Doctoribus: Unde Sanctus Ambrosius *in cap.* 6. *Evangelii S. Lucæ* sic expresse habet: *Scimus, virtutes esse quatuor Cardinales Temperantiam, Justitiam, Prudentiam, Fortitudinem*; Et Sanctus Augustinus *in Psal.* 83. *vers.* 8. *virtutes*, inquit, „ agendæ „ vitæ nostræ quatuor describuntur a multis, & in Scriptu„ ra inveniuntur. Prudentia dicitur, qua dignoscimus inter „ bonum, & malum: Justitia dicitur, qua sua cuique tribui„ mus, nemini quidquam debentes, sed omnes diligentes; „ Temperantia dicitur, qua libidine refrœnamus. Fortitudo „ dicitur, qua omnia molesta toleramus. 88

Dictæ quatuor Virtutes *Cardinales* nuncupantur, quia sunt tamquam aliarum Moralium Virtutum fontes, & *Cardinales*, quibus subnixa tota humana vita regitur; Sicuti enim Ostium in *Cardine*, ita omnis honestæ vitæ ratio in illis versatur, atque universa boni operis structura eisdem innititur. Unde S. Greg. *lib.* 2. *Moral. cap.* 36. *In quatuor Virtutibus totam bonam operis structuram consurgere testatur.* 89

Ceteræ Morales Virtutes respectu Virtutum Cardinalium in triplici differentia sunt positæ. Aliæ enim Virtuti Cardinali tamquam Species, in quas dividitur, subjiciuntur, & ideo partes *subjectivæ* Virtutis Cardinalis appellantur. Aliæ, sine quibus Virtus Cardinalis integra & perfecta esse non potest, eo quod ad perfectionem ejus actus concurrant, partes illius *integrantes*, seu *integrales* vocantur. Aliæ denique instar potentiarum, seu facultatum ipsis Virtutibus Cardinalibus subserviunt, & earum partes *potentiales* nuncupantur. 90

Omnes virtutes Morales, sive Cardinales, sive eis adjunctæ sunt ita inter se connexæ, ut nulla prorsus absque ceterarum comitatu obtineri possit in statu perfecto, & heroico. Et ratio est, quia Virtus perfecta est constans & firmus ordinis amor, quo quis id, quod rectum est, & rationi consentaneum, in quavis materia prosequitur: Talis autem amor constans, firmus, & habitualis omnes plane Virtutes includit, cum nequeat quis verb. grat. esse perfecte Justus, si careat Fortitudine, vel Temperantia, vel Liberalitate, idest si careat amore ordinis vel in materia Fortitudinis, vel in materia Temperantiæ, vel in materia Liberalitatis. Quippe Judex timidus minis terreri, intemperans voluptatibus teneri, avarus pecunia corrumpi potest, ne jus perfecte ac recte reddat. Sic Fortitudinem, Temperantiam &c. sine ceteris aliis Virtutibus nemo in statu perfecto, & heroico obtinere potest. Unde S. Augustin. *Epist.* 167. alias 29. *num.* 5. alias *cap.* 2. sic habet: „ Certe hinc persuadent, qui unam Virtutem habuerint, ha„ bere omnes, & omnes deesse, cui una defuerit, quod Pru„ dentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse, „ nam si aliquod horum defuerit, Prudentia non erit. Porro „ si Prudentia tunc erit, si & Fortis, & Justa, & Temperans „ sit, profecto ubi fuerit, secum habet ceteras. Sic et For„ titudo imprudens esse non potest, vel intemperans, vel in„ justa; sic Temperantia necesse est, ut Prudens, Fortis, et „ Justa sit, Sic Justitia non est, nisi sit Prudens, Fortis, et „ Temperans. Ita ubi vera est aliqua earum, et aliæ similiter „ sunt. Ubi autem aliæ desunt, vera illa non est, etiamsi ali„ quo modo similis esse videatur. 91

Quamvis autem nulla virtus moralis possit sine ceteris obtineri in statu perfecto, seu heroico, qui scilicet Virtutis cul- 92

men attigit, et quo ita sedati sunt affectuum motus, ac ita tracti, ut Virtutem commovere amplius non possint, potest tamen una sine ceteris aliis esse in statu imperfecto, in quo quis affectuum motibus agitur, et iis ægre solum resistit, ut tradunt communiter Doctores.

93 Virtus moralis proprie sumpta est *habitualis amor ordinis*, sive *est amor firmus, & constans honestæ mediocritatis per rectam rationem in qualibet materia definitæ*, idest habitus inclinans ad id agendum, quod justa in mediocritate sic positum est, ut neque rationis, aut ordinis modum excedat, neque ab eo deficiat in qualibet materia. Unde communiter dicitur quod *Virtus in medio consistit*, idest *in medio rationis*, non autem in *medio rei*.

94 Mediocritas enim, seu medium est duplex, scilicet medium rei, et medium rationis. *Medium rei* ex Aristotele *lib. 2. Ethic. cap. 5.* est *illud, quod ab extremis æqualiter distat*, estque ubique, et semper idem. Ut 6. medium est inter 10. et 2. nam senarius numerus a binario, et denario æqualiter distat, nempe quatuor unitatibus, et hoc medium vocatur ab Aristotelo *Arithmeticum*, et hoc habet Justitia commutativa, nempe reddere præcise cuique quod suum est, sive statuere vel conservare æqualitatem rei ad rem. Medium rationis, seu *Geometricum* est *illud, quod a ratione præscribitur*, et quo statuitur quid, quo tempore, et quibus circumstantiis agendum sit. Unde, ut *Medium rei* est ex natura rei ita taxatum, ut in omnibus sit omnino idem; *Medium vero rationis*, non est ita determinatum, sed variatur ex diversis conditionibus, et circumstantiis Personarum operantium. Ita tamen ut semper in mediocritate consistat; nam si quis ab ea mediocritate, vel excedendo, vel deficiendo recesserit, in vitium morale incidet.

95 Cum vitium morale sit *habitus malus inclinans ad actus malos*, idest ad actus a recta ratione, seu *ordine* per excessum, aut per defectum aberrantes, qui actus peccata vocantur. Vide *supra a n. 12. ad* 15.

96 Unde deveniendo ad Virtutes Cardinales seorsim captas, Prudentia definitur ab Aristotele *lib. 6. Ethic. cap. 5. Habitus vera cum ratione activus in iis, quæ sunt homini bona, vel mala moraliter*, idest habitus, quo non tantum id agendum sit, et a quo abstinendum cognoscimus, sed etiam quo constanter amamus id agere, & agimus quod agendum est, & ab eo, a quo est abstinendum, abstinemus, quia id *Ordo* postulat. Et secundum Sanctum Basilium *homil. 12. ad popul. Prudentia est recta eorum, quæ agenda, vel non agenda sunt, cognitio*. Et ut definitur communiter, *Prudentia est recta agendorum ratio*, seu est Virtus, qua in quovis occurrente negotio noscimus quid honestum sit, quid turpe, seu quid agendum, ut honestum, & quid fugiendum, ut inhonestum.

97 Prudentia, quamvis essentialiter non sit Virtus moralis, sed intellectualis, est tamen directiva, Dux, et Regina omnium moralium Virtutum, sine qua nulla earum consistere potest. Unde Sanctus Bernardus *serm. 40. super Cantic.* dicit: *Tolle discretionem* (Prudentiam) *& Virtus vitium erit*. Et *cap. Præsentium 3. caus. 1. quæst. 5.* expresse dicitur, quod Prudentia, sive *discretio, Mater est omnium Virtutum*. Et idipsum habetur in *cap. Cassut 1. de Officio Custodis*, ibi: *Omnia cum discretione agantur, quæ noscitur omnium Virtutum esse Matrem* juncta Glossa *ibid. verb. Cum discretione* expresse dicente: *Discretio enim Mater est omnium Virtutum*.

98 Partes integrantes, sive integrales Prudentiæ octo enumerantur a Sancto Thoma 2. 2. *quæst. 48. artic. unic.* easque desumpsit partim ex Aristotele *lib. 6. Ethic. cap. 12. & sequent.* partim ex Macobrio *lib. 1. in Somn. Scip. cap. 8.* et ex Sancto Augustino *lib. 83. qq. quæst. 3.* et sunt sequentes, Memoria, Intelligentia, Providentia, Ratio, Docilitas, Solertia, Circumspectio, Cautio.

99 Ad perfectam igitur Prudentiam est necessaria *Memoria*, idest præteritarum rerum recordatio, ex qua nascitur experientia optima rerum magistra: Item *Intelligentia*, seu intellectio, idest præsentium notitia, et primorum principiorum practicorum cognitio; item *Providentia*, idest futurorum præscientia respiciens futura hic, et nunc, maxime a prudentibus consideranda: Item *Ratio*, idest promptitudo, et facilitas ratiocinandi, et unum ex alio colligendi: Item *Docilitas*, seu prompta facilitas ad discendum ab aliis prudentibus, et expertis: Item *Solertia*, seu sagacitas, idest facilis excogitatio, et applicatio mediorum ad finem conducentium; Item *Circumspectio* idest attenta ad recte exponendas omnes circumstantias actionis moralis consideratio; Item *Cautio*, idest cura, et sollicitudo omnia evitandi incommoda, et cavendi ne sub specie boni voluntas applicetur malis.

Partes subjectivæ, seu species Prudentiæ sunt quinque; 100
scilicet Monastica, Œconomica, Legislativa, et Militaris. S. Thom. 2. 2. *q. 48. art. unic.* et alii passim.

Prudentia *Monastica*, et *Personalis*, seu *solitaria*, et sui 101
moderatrix, est illa, quæ dictat quo pacto quis prudenter se gerere debeat circa seipsum. Prudentia *Œconomica* est, quæ dictat modum recte gubernandi Familiam. *Prudentia Politica*, seu *Civilis* est, quæ dictat modum recte administrandi Rempublicam, Legumque observantiam procurandi: Hæc enim respicit bonum commune totius Reipublicæ, seu Civitatis, sicuti Œconomica bonum solius Familiæ, et Monastica bonum solius sui ipsius. Prudentia *Legislativa*, seu Regalis est, quæ instruit suprema Capita Regnorum, et Provinciarum ad idoneas condendas Leges, earumque procurandam observantiam circa bonum totius Regni, seu Principatus publicum regimen. *Prudentia Militaris* est, quæ præscribit normam recte militandi.

Partes Potentiales Prudentiæ tres communiter assignantur 102
cum Sanct. Thom. 2. *quæst. 51.* et Aristotel. *lib. 6. Ethic. cap. 10. & sequent.* nempe *Eubulia*, *Synesis*, et *Gnome*. Tria enim sunt munia ipsius Prudentiæ, ut post Aristotelem, et Sanctum Thomam *locis citatis*, notant passim Doctores, nempe *bene consultare, recte judicare*, et quod judicatum, seu decretum est *ad praxim reducere*. Unde;

Eubulia (latine bona consultatio) est habitus facilitans 103
ad recte consultanda, & excogitanda media apta pro consecutione finis. *Synesis* (quod latine est sensate discernere) est habitus disponens ad ferendum rectum judicium de particularibus operabilibus consultatis Lege commune definitis. *Gnome* (latine sententia, pronunciatum, aut imperium) est habitus disponens ad determinandum, seu jubendum rectæ executioni esse tradendum id, quod bene consultatum, & judicatum est.

Vitia Prudentiæ opposita per defectum, idest per Pru- 104
dentiæ carentiam, quatuor potissimum recenseri solent ex D. Thoma *in* 2. 2. *q. 54.* & sunt Præcipitatio, Inconsideratio, Inconstantia, & Negligentia.

Præcipitatio est vitium, quo quis opus aliquod statim præ- 105
cipitanter, non præmissa sufficienti consultatione, & deliberatione, aggreditur, sicque opponitur *Eubuliæ*, seu bonæ consultationi. *Inconsideratio* est vitium, quo temere judicatur, & concluditur de ipso opere exequendo, non præmissa debita attentione, & diligenti rerum, ac circumstantiarum inspectione; Sicque opponitur *Synesi*, seu bono, ac sensato judicio. *Inconstantia* est vitium, quo quis de rebus jam semel deliberatis ac recte judicatis sine ulla, vel certe sine sufficienti causa judicium, & sententiam mutat; Sicque opponitur *Gnomini*, seu sententiæ, aut pronunciato seu judicato. *Negligentia* est vitium, quo quis omittit requisitam diligentiam, & sollicitudinem ad opportune exequendum illud opus, quod consultatum, & judicatum est, esse faciendum: sicque etiam opponitur *Gnomini*, seu pronunciato, aut judicato. *Nam & priusquam incipias, consulto, & ubi consulueris, mature facto opus est*, inquit Salustius in *Bello Catilinario cap. 1.*

Vitia Prudentiæ opposita per excessum quinque præsertim 106
assignantur, nempe Prudentia carnis, Astutia, & Dolus, Fraus, & Nimia sollicitudo temporalium. *Sic Doctores Communiter*.

Prudentia carnis ea dicitur, qua quis studiosius excogitat 107
media, & sua facta dirigit ad naturæ corruptæ, seu carnis desideria complenda, de qua Apostolus *ad Roman. 8.* dicit: *Prudentia carnis mors est*, & infra: *Sapientia carnis inimica est Deo*. *Astutia*, seu *calliditas*, aut *Versutia* est excogitatio mediorum, seu rationum perversarum ad fallendum, seu decipiendum proximum maxime conducentium, de qua Apostolus 2. *ad Corinth. 4. Non ambulantes in Astutia*. *Dolus* est ipsius Astutiæ executio, tum per verba, tum per facta, & definitur, quod sit Machinatio ad circumveniendum, decipiendum, aut fallendum proximum adhibita. *Fraus* est executio Astutiæ per facta, ut cum mensura est minor justo, vel cum moneta est adulterina, & hujusmodi, adeoque Fraus est quid minus commune, quam Dolus. *Nimia sollicitudo temporalium* est nimia mentis occupatio in conquirendis, & conservandis rebus temporalibus proveniens ex immoderato habendi amore, & amittendi timore, quæ reprobatur *Matthæi 6. Lucæ 12. & 1. ad Timoth. 6.*

Justitia est constans, & perpetua voluntas Jus suum unicui- 108
que tribuendi, *Communis* cum Ulpiano *in l. Justitia, ff. de Insti-*

109 *justitia*, *& Jure*. Jus autem est id, quod justum, & æquum
est, sive quod inter extrema vitiosa est medium.
110 Partes subjectivæ, seu species Justitiæ sunt duæ, scilicet
Justitia distributiva, & Justitia commutativa. *Communis* ex
111 Aristotele 5. *Ethic. cap.* 2. Quænam autem sit Justitia distri-
butiva, & commutativa? Vide verb. *Justitia n.*51. *&* 52.
ubi etiam de differentia inter utramque.
112 Utraque Justitia æqualitatem, seu proportionem quam-
dam servat, cum hac tamen advertentia, quod in Justitia
distributiva servatur *proportio geometrica*, & hæc proportio
geometrica servat *medium rationis*, seu *Geometricum*; In
Justitia autem commutativa servatur *proportio Arithmetica*,
& hæc proportin Arithmetica servat *medium rei*, seu *Arith-*
113 *meticum*. Quodnam autem sit medium rei, seu Arithmeti-
cum, & quod sit medium rationis, seu geometricum? Vide
*supra n.*94. & verb. *Justitia n.*52. ubi de æquitate *Arithme-
tica*, & *Geometrica*.
114 Si quis *medium rationis* in Justitia *distributiva*, vel *medium
rei* in Justitia *commutativa* non servet, tunc Jus ipsum lædit,
& Legem, qua Jus illud constituitur, violat. *Sic Doctores
communiter*.
115 Partes integrantes, seu integrales Justitiæ ex S. Thoma 2.2.
*q.*79. *art.*1. duæ sunt, nempe declinare a malo, & facere bo-
num, quoniam istæ ad perfectum Justitiæ actum requiruntur;
Cum enim ceteræ Virtutes homines in se, & propter se per-
ficiant: Justitia autem sit ad alterum, ut ait idem S. Th. 2.2.
*q.*58. *art.*2. Peculiari modo ad Justitiam pertinet, ut illa,
dum cujusque Jus constituit, a malo declinet, & faciat bo-
num.
116 Partes potentiales Justitiæ, quibus veluti facultatibus aut
organis actus suos Justitia exercet, octo enumerantur a S. Th.
2.2. *q.*80 *art.*1. nempe Religio, Pietas, Observantia, Veri-
tas, Gratia, Vindicatio, Liberalitas, & Amicitia, quibus ad-
ditur Affabilitas, & istæ fere omnes assignantur etiam a Ci-
cerone *lib.*2. *de Inventione*.
117 *Religio* est Virtus moralis inclinans ad debitum cultum
Deo tamquam primo rerum Principio in agnitionem supre-
mæ ipsius potestatis, & excellentiæ exhibendum. Et hic
cultus exhibetur Deo, tum interius, *devotione* scilicet, &
oratione, tum exterius, *Adoratione* scilicet, *Sacrificio*, *vo-
to* &c. *Pietas* est Virtus, qua debitus honor, officium, ac ob-
sequium deferimus iis, qui post Deum sunt præcipui nostræ
vitæ, & educationis Auctores, uti sunt parentes, & alii con-
sanguinei, ac patria, quorum meritis paria referre non pos-
sumus: Sumitur etiam Pietas apud Christianos pro *devotio-
ne*, idest pro fervore actus circa ea, quæ sunt cultus divini.
Observantia est Virtus, qua debitum honorem, officium, ac
obsequium deferimus Superioribus nostris, ac Majoribus æta-
te, Sapientia, ac Dignitate; Ad hanc reducitur *Obedientia*,
quæ quatenus est specialis Virtus, ideo aliquid facit, quia
præceptum est. *Veritas*, seu *Veracitas* est virtus moralis,
qua nos proximis tales dictis, & factis exhibemus, quales
reipsa sumus nihil enunciando, aut aliter fingendo, quam sit,
vel fuerit, vel futurum sit. *Gratia* & *Gratitudo* est virtus,
quæ respicit debitum ex beneficio natum. Unde inclinat ad
Beneficium beneficio compensandum extenditque se ad omnes,
a quibus aliquod beneficium accepimus, ut ad Deum, Pa-
rentes, Superiores, & homines privatos. *Vindicatio* est vir-
tus, per quam vim, & contumeliam defendendo, aut ulci-
scendo propulsamus a nobis, & ab aliis, & per quam pecca-
ta punimus; Quæ tamen non est licita, nisi iis, qui aliis præ-
sunt ad Justitiæ conservationem. *Liberalitas* est virtus, quæ
circa pecunias dandas, & accipiendas mediocritatem tuetur,
& consequenter inclinat ad eas elargiendas, & condonandas
secundum rectam rationem. *Amicitia* est virtus, qua aliqui
mutuam, apertamque inter se benevolentiam gerunt, seque
invicem bonis afficiunt honestatis gratia, & non solum jucun-
ditatis, aut utilitatis causa. *Affabilitas* est virtus, qua quis in
convictu, et vitæ consuetudine facilem, et gratum se, ut de-
cet, exhibere studet.
118 Vitia opposita virtuti Justitiæ generatim sunt omnes *Injn-
stitiæ*, quibus violatur tum Justitia distributiva, tum Justitia
commutativa, tam per excessum, quam per defectum. Et
quidem violatur Justitia distributiva *per excessum*, cum Prin-
ceps v.g. seu Superior tenui cuidam, et modicæ virtutis vi-
ro plus gloriæ, vel honoris, aut mercedis tribuat, quam de-
ceat; *Per defectum* autem si minus tribuat, quam deceat vi-
rum eximiæ virtutis, et meriti. Item violatur Justitia com-
mutativa *per excessum*, cum v.g. carius aliquid emitur, et
venditur, vel cum in mutuo præter sortem principalem ali-
quid datur, aut accipitur; *Per defectum* vero, si minus sol-
vatur, vel reddatur, quam emptum, aut mutuo acceptum
fuerit.
Et ita pariformiter descendendo ad partes potentiales Vir- 119
tutis Justitiæ in specie opponuntur ipsi sua specifica vitia,
nempe *Religioni* Irreligiositas, & Superstitio. *Pietati ob-
servantia* ac Impietas. *Obedientiæ* Inobservantia, ac Inobe-
dientia. *Veritati* Mendacium. *Gratiæ Gratitudini* Ingratitu-
do. *Vindicationi* Nimia Clementia seu indiscreta Lenitas.
Liberalitati Avaritia, & Prodigalitas. *Amicitiæ* Inimicitia.
Affabilitati Adulatio per excessum, & Morositas, seu Aspe-
ritas per defectum.
Fortitudo ex Aristotele *lib.*3. *Ethic. cap.*9. est *Mediocri-* 120
tas inter Audaciam, *& timorem constituta*; Unde recte de-
finitur, quod sit Virtus moderatrix audaciæ, & timoris in
periculis, ubi, & quando ratio præcipit adeundis, aut ad-
versis rebus sustinendis. *Ita in re Communis*.
Ex qua definitione, ut vides, duo sunt actus præcipui 121
Fortitudinis, nempe *Aggredi*, seu pericula adire, & *sustine-
re*, seu res quaslibet adversas constanter tolerare, cum id ho-
nestum, ac conveniens ex recta ratione videtur. Unde For-
titudo velut in duas secatur partes subjectivas, nempe in *Ma-
gnanimitatem*, & *Patientiam*. *Magnanimitas* est virtus ad om-
ne arduum aggrediendum ex motivo propriæ honestatis incli-
nans. *Patientia* est Virtus, quæ in adversis rebus ex præ-
scripto rectæ rationis animi mærorem temperat, ac mala præ-
sentia æquanimiter tolerat.
Partes Fortitudinis integrantes, quæ & potentiales quoque 122
appellari possunt, sunt præsertim Fiducia, Magnificentia, &
Perseverantia. *Fiducia*, seu *Confidentia* est Virtus, qua
quis rationabiliter confidit posse se arduissima, ac difficilli-
ma, ubi & quando decet, aggredi, seu tolerare. *Magni-
ficentia* est Virtus reddens hominem promptum ad faciendos
magnos sumptus, ubi, & quando recta ratio id expedire ju-
dicat, continetque in se pecuniæ contemptum, seu vilipen-
sionem. *Perseverantia*, seu *Constantia*, est Virtus, per quam,
non obstante temporis diuturnitate, rerum, ac circumstan-
tiarum difficultate, ac molestia, homo persistit in bono ope-
re, quandiu recta ratio dictat.
Vitia opposita Fortitudini sunt Temeritas, seu Audacia, 123
& Timiditas, seu Ignavia. *Temeritas* quidem seu *Audacia*
per excessum, *Timiditas* autem seu Ignavia per defectum.
Temeritas, seu *Audacia* est vitium, quo per excessum Fi- 124
duciæ quis aggreditur pericula quando, ubi, & quomodo se-
cundum rectam rationem non oportet; *Timiditas*, seu *Igna-
via*, e contra est vitium, quo per defectum Fiduciæ quis ni-
hil audet ubi, quando, & quomodo aggredi, vel sustinere
secundum rectam rationem oportet.
Magnanimitati opponitur per excessum *Præsumptio*, qua 125
homo ex nimia virium confidentia aggreditur, quod est su-
pra vires, & *Ambitio*, quæ consistit in nimia honoris appe-
tentia: Per defectum autem opponitur ei *Pusillanimitas*, quæ
consistit in fuga magnorum operum ex eo quod quis nimis fa-
cile existimet se imparem esse talibus operibus Patientiæ op- 126
ponitur per excessum *Impatientia*, qua quis justum dolendi
modum, quam Patientia præscribit, excedit; per defectum
autem ei opponitur *Insensibilitas*, qua quis nec suis, nec
proximorum malis tangitur.
Fiduciæ seu Confidentiæ opponitur per excessum *Auda-* 127
ria. seu Temeritas, ac *Præsumptio*, & per defectum *Timi-
ditas*: seu *Ignavia*, ac *Pusillanimitas*, uti dictum est *supra
num.*123. *&* 124. de vitiis oppositis ipsi Fortitudini, & *nu-
mer.*125. de vitiis oppositis Magnanimitati. Magnificentiæ 128
opponitur per excessum *Profusio pecuniæ*, qua quis nimium
auget sumptus, & longe majores facit expensas, quam ra-
tio dictet. Et per defectum opponitur ei *Parvificentia*, qua
quis ex animi angustia magno cœpto operi, v.g. Magno Pa-
latio, Magnificæ Ecclesiæ non pares, seu decentes exhibet
sumptus. Perseverantiæ seu Constantiæ opponitur per ex- 129
cessum *Pertinacia*, qua aliquis in opere incæpto continuare
vult, quando & ubi non oportet, vel plusquam oportet.
Per defectum autem ei opponitur *Mollities animi*, seu *Incon-
stantia*, qua quis faciliter, & sine rationabili causa a bono
incæpto absistit.
Temperantia est Virtus refrænans, ac moderans inordina- 130
tos appetitus, & concupiscentias, ac voluptates corporis,
quibus præsertim gustus & tactus afficitur circa esculenta,
poculenta & venerea. *Sic in re Communis*.

Par-

131 Partes subjectivæ, seu species Temperantiæ proprie acceptæ sunt Abstinentia, Sobrietas, Castitas, & Pudicitia. *Abstinentia* est virtus moderans cupiditates, & delectationes esculentorum. *Sobrietas* est virtus moderans cupiditates poculentorum, seu potus inebriare valentis. *Castitas* est virtus moderans inordinatum appetitum, usumque venereorum. Et hæc triplex est, nempe Virginalis, Vidualis, & Conjugalis. *Pudicitia* est virtus moderans appetitum circa aspectus, oscula, tactus; & similes actus impudicos, ac venereos prævios ad actum Principalem, & dicitur *Pudicitia*, quatenus pudori qui in usu illorum intervenire solet conformis existit; Pudor enim est perturbatio animi de iis, quæ dedecus inferre videntur.

132 Partes potentiales Temperantiæ sunt Continentia, Humilitas, Mansuetudo, Clementia, Studiositas, Modestia, Eutrapelia, seu Urbanitas. *Continentia* est virtus, quæ continet hominem a rebus venereis, seu concupiscentiæ motibus ad intemperantiam provocantibus resistit. *Humilitas* est virtus, quæ hominem ad sui vilitatem ingenue profitendam inclinat, ac temperat ejus inordinatum appetitum tendendi ad excelsa. *Mansuetudo* est virtus, quæ moderatur iram juxta rationis præscriptum. *Clementia* est virtus, quæ moderatur externam vindictam, & punitionem, quantum ratio Justitiæ patitur. *Studiositas* est virtus, quæ inordinatam sciendi cupiditatem temperat, ac intra legitimos fines cohibet. *Modestia* est virtus, quæ intra limites sui status, ac conditionis debito modo se continet, tum in verbis, tum in factis, tum in vestibus, supellectilibus, ac conviviis. *Eutropelia*, seu *Urbanitas* est virtus, quæ in recreationibus, ludis, ac jocis honestis, atque ad animi, & corporis refocillationem susceptis rectum rationis moderamen servat.

133 Partes integrales, seu integrantes Temperantiæ sunt *Verecundia*, & *Honestas*. *Verecundia* sumpta prout ad præsens spectat, pro habitu, seu actu virtuoso, est virtus a turpibus, & inhonestis cupiditatibus retrahens. *Honestas* est virtus avertens operantem ab inhonestis voluptatibus, in escis, potibus, & veneri inservientibus, & inclinans ad decorem, in abstinentia earum relucentem; *Honestum* enim, & *Decorum*, hoc loco idem significant. Quo sensu eleganter ait Tullius *lib. 1. de offic. Et quod decet, honestum est, & quod honestum est, decet.*

134 Vitia opposita Temperantiæ sunt Stupor, & Intemperantia. Stupor quidem per defectum; Intemperantia autem per excessum. *Stupor, seu insensibilitas*, est vitium, quo delectationes corporeæ etiam ad naturæ conservationem divinitus ordinatæ contra rectam rationem prætermittuntur, seu est vitium, quo quis fugit honores, & voluptates, ut nolit eis uti quando, vel ubi, vel quantum secundum rectam rationem oportet, *Intemperantia* est vitium, quo quis in appetendis honoribus, & voluptatibus excedit omnino dictamen rectæ rationis.

134 Sic pariformiter aliis Temperantiæ partibus opponuntur sua specialia vitia per excessum, nempe Abstinentiæ, *Gula*, seu *Crapula*, & *Comessatio*. Sobrietati *Gula* item, & *Ebrietas*. Castitati *Luxuria*. Pudicitiæ *Impudicitia*. Continentiæ *Incontinentia*. Humilitati *Superbia*. Mansuetudini *Iracundia*. Clementiæ *Crudelitas*. Studiositati *Curiositas*. Modestiæ *Immodestia*. Eutrapliæ seu urbanitati *Scurrilitas*, seu *Inverecundia*. Honestati *Impudentia*, Vitia autem eis opposita per defectum propria nomina non sunt sortita, ut patet de *Mansuetudine*, contra quam peccatur secundum defectum per iræ vacuitatem non increpando, castigando, & vindicando malum, ubi, & sicut oportet. De *Humilitate*, contra quam secundum defectum peccatur per nimiam abjectionem sui, & sic de aliis.

V I S.

1 VIs, seu violentia est impetus majoris rei, cui resisti non potest, ut definitur *in leg. Vis autem 2. ff. Quod metus causa*, Glossa verb. *Causa in cap. Ad audientiam 4. de his, quæ vi*, Glossa verb. *Vim in cap. 1. eodem in 6.* Et explicatur, ut sit necessitas rei faciendæ, præter voluntatem nostram extorta, per text. in *l. Ait Prætor 1. ff. Quod metus causa*, Raynaldus *lib. 2. cap. 23. §. 1. num. 1. & 2.* cum pluribus ibi allegatis.

2 Vis in genere alia est publica, alia privata; *l. Hoc jure utimur ff. de Regul. jur.* Ursaya *Instit. crimin. lib. 2. titul. 7.*
num. 2. Raynald. *loco citat. num. 6. & sequent.* & alii pas- 3
sim. Vis publica est, quæ fit cum armis. Privata vero, quæ
fit sine armis; *§. Item Lex Julia 8. Institut. de public. Judic.*
Glossa *1. in cap. Cum dilectus 2. de ordin. cognition. Antonius
Matthæus de crimin. tit. de vi publica, & privat. cap. 1. numer. 2.* Raynald. *l. c. n. 10.* Ursaya *l. c. n. 3.*
Vis publica variis modis committi solet. Primo, si quis do- 4
mi suæ, sive in Civitate, sive in Villa, sive in agris, & vineis
arma coegerit ad aliquod facinus perpetrandum; *l. Lege Ju-
lia 1. ff. ad Leg. Jul. de vi publica*. Secundo, si quis turbæ, 5
seditionisque faciendæ consilium inierit, & servos, aut liberos homines in armis habuerit, armatosque congregaverit,
textu expresso in *leg. In eadem causa 3. ff. eodem & in leg.* 6
Omnibus 10. Cod. ad Leg. Jul. de vi public. Tertio, si quis
publice ad nocendum cum armis ambulaverit; *leg. In ea-* 7
dem causa 3. §. 1. ff. eod. Quarto, si quis armatis hominibus
possessorem de domo, vel de agro, vel de navi dejecerit,
concusserit, vel expugnaverit; *citat. leg. In eadem causa* 8
§. 6. Quinto, si quis cœtu, concursu, turba, seditione incendium fecerit; seu in incendio causa rapiendi interfuerit,
vel Dominum prohibuerit res suas ab incendio servare. *citat
leg. In eadem causa, §. 5. & leg. Qui cætu 5. ff. eod.* Sexto, 9
Si quis ædes, vel villas alienas convocatione, aut seditione
expugnaverit, expilaverit, effregerit & bona ibidem existentia rapuerit, *citat. leg. In eadem causa, §. 2. & leg. Hi qui
ædes 11. ff. eod.* Septimo, Si quis dolo malo fecerit quomi- 10
nus Judicia tuto exerceantur, aut Judices, ut oportet, judi-
cent, textu expresso in *leg. Qui dolo malo 10. ff. eod.* Octa- 11
vo, Si quis convocatis hominibus vim fecerit, ut quis verberetur, & pulsetur, quamvis non occidatur, textu expresso
in citat. *leg. Qui dolo malo §. 1.* Nono. Si quis violenter ho- 12
nestam mulierem, sive virginem sive nuptam, sive viduam
invitam rapuerit, asportaverit, & abduxerit de loco ad locum
causa libidinis, & animo eam carnaliter cognoscendi, *l. Qui
cætu 5. §. 2. ff. eodem & leg. Raptores 5. Cod. de raptu Virginum,
seu viduarum*. Decimo, Si quis puerum, vel feminam, vel 13
quemquam per vim stupraverit, textu expresso *in citat. leg. In
eadem causa, §. 4.* Undecimo, Si quis per vim aliquem prohi- 14
buerit, vel e contra ad testandum aliquem invitum compulerit;
Si enim id cum armis fecerit, præter crimen Falsi, tenebitur
etiam ex *leg. Julia, de vi publica*. Si vero sine armis, tenebitur
ex *leg. Julia, de vi privata*, ut tradunt Farinac. *quæst. 151.
num. 5.* Ursaya *loc. citat. num. 130.* & alii passim. Duodeci- 15
mo, Si quis vineas, & agros depopulaverit, sive de die sive
de nocte, is enim propter criminis atrocitatem, nec etiam
gaudet immunitate Ecclesiastica, *cap. Inter alia 6. de immun.
Eccles.* & sanxerunt Gregor. XIV. Constitut. incipient. *Cum
alias*, & Benedictus XIII. Constitut. incipient. *Ex quo*. Sic
Antonius Matthæus *de crimin. tit. de vi public. & privat.* Brugiot. *Institut. crimin. lib. 3. tit. 6. per tot.* Ursaya *l. c. l. 2. tit. 7.
per tot.* & alii passim.
Vis privata etiam ipsa variis modis committi potest, & fe- 16
re in omnibus illis casibus, in quibus publica committi solet,
si sine armis committatur, ut tradunt in *suis Institut. crimin.*
Brugiot. *l. 3. tit. 6.* Zuff. *lib. 2. tit. 19.* Ursaya *lib. 2. tit. 7. a* 17
numer. 134. Si quis igitur convocatis hominibus, absque tamen armis, vim fecerit, ut quis verberetur, aut pulsetur,
quamvis non occidatur, adhuc erit reus criminis vis privatæ,
textu expresso in *leg. Hac lege 2. ff. ad Leg. Jul. de vi privata*.
Item si quis cœtum, vel concursum fecerit quo minus aliquis 18
in jus producatur, textu expresso *in l. legis Juliæ 4. ff. eod.* 19
Item si quis aliquem de agro, vinea aut villa sua, congregatis hominibus sine armis, dejecerit, textu expresso *in leg. Si
quis aliquem 5. ff. eod.* Item si creditor sine auctoritate Judicis 20
absque armis, bona debitoris usurpaverit, textu expresso in
leg. Creditores 7. & in leg. Si creditor 8. ff. eod. Item si quis 21
ex naufragio dolo malo sine armis aliquid rapuerit, textu expresso in *l. de vi privata 1. §. 1. ff. eod.* Item si qui improbe 22
coeant in alienam litem, ut quidquid ex condemnatione in
rem ipsius redactum fuerit, inter eos communicaretur, textu
expresso in *l. Ex senatus consulto 6. ff. eod.*
Vis in specie est quintuplex. Prima *expulsiva*, cum quis 23
a re immobili expellitur. Secunda *ablativa* cum res mobilis
cuipiam aufertur. Tertia *compulsiva*, cum quis rem suam alienare cogitur. Quarta *turbativa*, qua quis in possessione turbatur. Quinta *inquietativa*, cum duo vicissim prætendunt possidere, & alterum alter inquietat. Primæ duæ præscriptionem,
seu usucapionem secum non ferunt; Trium autem posteriorum nulla obstat præscriptioni; *§ Furtivæ in addit. margin.
Instit.*

institut. de usucapion Raynald. *l. c. numer.* 11. testans de communi, Hieronymus Thomas in *tract. de vi impulsiva c.* 1. §. 1. & alii passim.

24 Vis expulsiva parit interdictum *Unde vi* contra expellentem; *leg. Sequitur* 4 §. *Si tu vi & ibi* Glossa verb. *Locum*, *ff. de usucapion.* & Glossa 2. *in cap. Ad audientiam* 4. *de his quæ vi*. Hinc vi expulsus de possessione cum habeat interdictum *Unde vi*, perinde habetur ac si possideret quoad rem, & damna, & fructus, *leg. Si quis vi* 17. *ff. de usucapion. & ibi Glossa* 1.

25 Vis ablativa inducit actionem *Si bonorum raptorum*, *l. Prætor ait* 2. *ff. Si bonorum raptorum*, Glossa in *cap. Ad audientiam* 4. *verb. Causa, de his, quæ vi metusve causa fiunt*.

26 Vis compulsiva inducit actionem *Quod metus causa*. Glossa a. *in d. c. Ad audientiam*. Vis enim compulsiva & metus idem sunt, Glossa 1. *in l. Nihil consensui* 116. *ff. de Regul. juris*.

27 Vis turbativa inducit Interdictum *Uti possidetis* pro immobilibus; & *Unde vi*, ac *Utrubi* pro mobilibus, cum duo se possidere contendunt. *Glossa* 2. *in cit. cap. Ad audientiam, & Glossa final. in leg. Continet* 3. *ff. Quod metus causa*.

28 Vis inquietativa inducit Interdictum *Quod vi, aut clam*, cit. Glossa a. *in d. c. Ad audientiam, & cit. Glossa fin. in dict. l. Continet*.

29 Vis publica regulariter punitur pœna deportationis textu expresso *in §. Item lex Julia, Institut. de public. Judiciis*. Et vis privata punitur pœna publicationis tertiæ partis bonorum, textu expresso etiam in dict. §. *Item lex Julia*. Pro varietate autem casuum, in quibus committitur vis publica, variæ etiam sunt in utroque jure statutæ pœnæ, de quibus in verb. *Pœna a n.* 213. *ad* 216. Vide *ibi*.

30 Vim vi repellere licet statim & sine intervallo, *leg. Ut vim* 3. *& ibi Glossa* 2. *ff. de just. & jur. leg. Sed & partus* 12. §. 1. *ff. Quod metus causa*, *leg. Orator art.* 1. §. *Vim* 1. *ff. de vi, & vi armata*. *cap. Ultim.* 14. *de restitut. spoliator. cap. Dilecto* 6. *de sentent. excommunic. in* 6. cum similibus; Vim enim vi repellere omnes Leges omniaque jura permittunt, *leg. Scientiam* 45. §. *Qui cum aliter ff. ad Leg. Aquil. cap. Perpendimus* 23. *& ibi Glossa* 1. *de sentent. excommunic. cap. Jus naturale* 7. *& ibi Glossa* 1. *dist.* 1. *cap. Summ.* 17. *& ibi Glossa* 1. *caus.* 23. *quæst.* 1. *cap. Dilecto* 5. *de sentent. excommunicat. in* 6.

31 Debet tamen vis, seu propulsatio fieri incontinenti, statim, ac sine intervallo, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad vindictam, sed ad defensionem *leg. Scientiam* 45. §. *Qui cum aliter, ff. ad Leg. Aquil. l.* 1. *C. Unde vi*, *cap. Interfecisti* 2. *& cap. Perfodiens* 3. *de homicidio* cum similibus. Unde si quis percussit aliquem, & recedat, non potest percussus licite insequi percussorem, quia tunc vellet injuriam ulcisci, & non repellere eam, essetque potius vindicta, quam defensio. Glossa *verb. Sæcularibus*, & Glossa *final. in citat. cap. Si perfodiens* 3. *de homicid.* & commun. Doctor.

32 Vim vi repellere licet etiam contra Clericum cum moderamine inculpatæ tutelæ; *cap. Olim* 12. *de restitut. Spoliator.* & ibi *Glossa final. cap. Perpendimus* 23. *de sentent. excomm.* cum similibus.

33 Vis, & metus differunt inter se, quia metus refertur ad animum, & vis refertur ad corpus. Glossa *in leg. Si vi, vel metu* 3. *verb. Si vi, C. de his, quæ vi metusve causa fiunt*,
34 Rota recent. *p.* 1. *decis.* 643. *numer.* 45. Vis tamen includit in se metum; Unde quod vi fit, metu quoque fieri videtur. Gl. *verb. Causa in c. Ad audientiam* 4. *de his, quæ vi metusve causa fiunt*. Burat. *dec.* 86. *n.* 27. *& seq.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE vi tres potissimum Leges latæ fuere, una Plautia, & duæ Juliæ, Cæsaris altera, altera Augusti. Confer *Sigon. de Judic. lib.* 2. *cap. ultim.*

2 Duo Legis Juliæ fuerunt summa capita, alterum de vi publica, alterum de vi privata. Definivit Justinianus vim publicam, quæ fit cum armis, privatam, quæ fit sine armis;
3 §. *Recuperandæ Institut. de Interdict.* At licet hæ definitio-
4 nes ut plurimum procedant, non tamen semper, inspecta præsertim vi publica. Omnis utique vis armata publica est, at non omnis vis publica armata est, quippe quia & sine armis Respublica, publicave utilitas, ita lædi queat, ut inde Legis Juliæ de vi publica accusatio nascatur; consule *Anton. Matthæum de Crimin. lib.* 48. *tit.* 4. *cap.* 1. *n.* 2. *& seq.*

Appellatione vero armorum hic veniunt non solum scuta, 5
& gladii, & galeæ, sed & fustes & lapides & in genere quæcumque, quibus singuli homines nocere queunt; *L.* 9. *l.* 11. §. 1. *ff. Ad leg. Jul. de vi public.* §. *Recuperandæ Institut. de Interdict.*

Armata dicitur vis, si armati quidem venerint ad dejiciendum 6
de possessione, sed armis ad dejiciendum usi non sint, eo quod sufficit terror armorum, ut videantur armis dejecisse; *l.* 3. §. 5. *ff. de vi, & vi armata*.

De iis, qui tenentur ex Lege Julia de vi publica, adi *Si-* 7
gon. de Judic. dict. cap. ultim. tum *Antonium Matthæum de Crimin. lib.* 48. *tit.* 4. *c.* 1. *n.* 3.

Pœna vis publicæ ex *Lege* Julia est aquæ & ignis interdi- 8
ctio, in cujus locum successit deportatio; *l.* 1. §. *ultim. ff.* 9
ad l. Juliam de vi public. atque adeo etiam bonorum publicatio, si non extent conjunctæ Personæ, quibus bona reserva-
ri jussit Justinianus in *Novella* 134. *cap. ultim.* quin & ali- 10
quando ultimum supplicium, præsertim in humilioribus si atrocior violentiæ species sit, vel ex vi allata cædes alicujus illata fuerit; *l.* 11. *ff. ad leg. Jul. de vi public. l.* 6. *C. eodem titul.*

Moribus vero pœna vis publicæ arbitraria est pro modo & 11
gravitate admissi criminis; Vide *Groenevvegen. ad* §. 8. *Institut. de Public. Judic.*

VIS, ET METUS.

Additio ex Auctore.

VIs, & metus distinguitur in gravem, & levem, habito 1
etiam respectu ad personam, cui infertur; Bened. XIV.
tom. 2. Constitut. 47. incipient. *Si datam*. Vim, & metum 2
inferentes, ut quis Religionem ingrediatur, aut Professionem
emittat, ab Ordinario puniendi sunt pœnis a Concil. Triden- 3
tin. statutis; Idem *ibidem* Vis, & metus auctores, qui a
reclamante, vel a testibus ab ipso inductis, indicati fuerint,
citari debent in judicio super nullitat. Professionis; Idem *ibi-*
dem Vis & metus incussus ad cogendum aliquem ut Profes- 4
sionem Regularem emittat, etiamsi perseveraverit per quin-
quennium, & ultra, non ideo tamen prorogatur quinquennium
a Concil. Tridentin. concessum ad reclamandum; Idem *ibid.* 5
Attamen ex Apostolicæ Sedis æquitate inductum est reme-
dium restitutionis in integrum adversus lapsum quinquennii, a
sola tunc ipsa Sede Apostolica concedendum; Idem *ib.*
Vis, & metus adhiberi non debet, ut Judæi in Christiano- 6
rum regionibus asyli jure gaudentes, Baptismum suscipiant;
Idem Constitut. 28. incipient. *Postremo mense* §. 13. *&* 37. Si 7
quis per vim & metum dicat se baptizatum fuisse, videndum,
an violenter cedendo consenserit, an vero dissentiens aqua
Baptismi ablutus fuerit. In primo enim casu valide baptizatus
censebitur, secus in secundo; Idem *ibidem* §. 49. *& sequent.* 8
Vide *tom.* 1. *verb. Baptismus*, *& tom.* 4. *verb. Hebræus*, ubi
multa alia ad rem.

VISITARE, VISITATIO, VISITATOR.

VIsitare nihil aliud est, quam excessus, ac defectus in- 1
quirere, inventosque castigare, & convenientibus remediis emendare, atque observantiam obligationum juxta cujusvis Personæ, ac rei exigentiam, ubi adhuc viget, conservare, & ubi deficit, in pristinum restituere. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 72. *num.* 1. & alii communiter per text. *Concil. Tridentin. sess.* 24. *de reformat. cap.* 5. ibi: „ Visitationum autem istarum præcipuus sit scopus, sanam „ orthodoxamque Doctrinam, expulsis Hæresibus, induce- „ re, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohor- „ tationibus, & admonitionibus ad Religionem, pacem, „ innocentiamque accendere, cetera prout locus, tempus „ & occasio feret, ex visitantium prudentia ad Fidelium fru- „ ctum constituere.

Visitandi Jus, & potestas competit omnibus Prælatis Ec- 2
clesiasticis, qui Jurisdictionem ordinariam in aliquos habent;
cap. Romana 1. §. *Hanc, de Censibus in* 6. Unde post Romanum
Pontificem Jus, & potestatem visitandi habent Legati a La- 3
tere ex Officio Legationis sibi a Sede Apostolica demandatæ.
cap. cum Apostolus, de Censibus. Item Legati Pontificii, qui 4
non

non sunt a Latere , sed dicuntur nati . quibus Legatio Apo-
stolica competit ratione Dignitatis , in qua sunt constituti, cap.
Cum instantia , cap. Procurationes , de censibus , Barbosa loc.
5 citat. num. 21. & alii . Item Legati Apostolici, qui Missi, sive
Nuncii Apostolici nuncupantur , si visitandi onus eis sit spe-
cialiter impositum ; Vel si urgens aliqua necessitas Visitatio-
nem postulet; citat. capit. Cum instantia , & citat. cap. Pro-
curationes , de Censibus ; Tuschus de Visitation. lib. 1. cap. 2.
6 num. 9. Barbosa loco citat. num. 21. Item Vicarius Summi
Pontificis in Territorio sibi injuncto : cap. Penultim. de Offic.
Vicar. Tuschus cit. lib. 1. cap. 2. numer. 4. Barbosa loc. citat.
7 numer. 21. & alii . Item Cardinales in Ecclesiis suorum Titu-
lorum . Leo X. in Constitut. incipient. Supernæ edita in Con-
cil. Lateranens. V. sess. 9. cap. 2. Vide verb. Cardinales art. 4.
num. 14.

8 Patriarchæ , Primates , Archiepiscopi , & Episcopi Jus
ordinarium habent visitandi suas respective Diœceses ; cap.
Romana 1. de Censibus in 6. Concil. Tridentin. sess. 23. de
reformat. cap. 3. Ita ut habeant intentionem fundatam quo ad
jus visitandi omnes Ecclesias cujusque suæ respectivæ Diœ-
cesis , cap. Omnes Basilicæ 14. quæst. 7. cap. Conquerente de
Offic. Ordinarii cit. cap. Romana 1. de censibus in 6. & Commu-
nis Doctorum .

9 Item Vicarius Capitularis , Sede vacante , id potest , sive
10 per se , sive per alium : Vide verb. Vicarius Capitularis art. 2.
numer. 11. Item Vicarius Apostolicus . Vide verb. Vicarius
11 Apostolicus numer. 4. Item Vicarius Collegiatæ exemptæ, &
Nullius Diœcesis . Rota recent. apud Farinac. part. 1. decis.
346. Nicolius in Flosculis verb. Visitatio ordinaria numer. 3.
Vide verb. Vicarius Capitularis art. 1. n. 39.

12 Item Abbates, aliique Prælati habentes proprium Territo-
rium , & qualitatem Nullius . Cap. Romana 1. §. Hanc , de
Censibus in 6. cum similibus , & Communis Doctorum . Item
Decani , Archidiaconi , Archipresbyteri Plebani , & alii in-
feriores visitandi Jus habent , si id longa consuetudine præs-
cripserint ; cap. super eo, & cap. Cum Apostolus, de Censibus ,
Concil. Tridentin. sess. 24. de reformat. cap. 3. ibi : ,, Archi-
,, diaconi autem , Decani , & alii inferiores in iis Ecclesiis,
,, ubi hactenus Visitationem exercere legitime consueverunt ,
,, debeant quidem , assumpto Notario , de consensu Epis-
13 ,, copi, deinceps per se ipsos tantum visitare ,, . Item Capi-
tulum , superstite adhuc Episcopo , potest interdum ex præ-
scriptione , vel privilegio habere Jus visitandi ; Et tunc Vi-
sitatores a Capitulo deputati debent esse approbati ab Ordi-
nario . Concil. Trident. cit. sess. 24. de reformat. cap. 3. ibi :
Visitatores etiam , a Capitulo deputandi , ubi Capitulum Jus
visitandi habet , prius ab Episcopo approbentur . Barbosa supra
Concilium loco cit. num. 14. & citat. allegat. 73. num. 26. cum
aliis ibi citatis , referens sic etiam decisum fuisse a Sacra ejus-
dem Concilii Congr.

14 Dicti Archidiaconi tamen , & alii inferiores Visitationis a
se factæ rationem reddere , & acta omnia exhibere Episcopo
infra mensem tenentur . Concil. Trident. loco citat. ibi : ,, Cui
,, ipsi Archidiaconi , vel alii inferiores , Visitationis factæ
,, infra mensem rationem reddere , & depositiones testium ,
,, ac integra acta exhibere teneantur, nonobstantibus quacum-
,, que consuetudine etiam immemorabili , atque exemptioni-
15 ,, bus & privilegiis quibuscumque ,, . Immo Episcopus etiam
per alium potest easdem Ecclesias seorsim ab his iterum visi-
tare . Concil. Tridentin. loco citat. ibi : Sed non ideo Episco-
pus , vel eo impedito ejus visitator easdem Ecclesias seorsim
16 ab his visitare prohibeatur . At vero licet Episcopus possit
iterum visitare Ecclesias visitatas ab inferioribus , non potest
tamen iterum punitos ab eis , neque ab illis absolutos cogere
ad innocentiam suam demonstrandam ; Sic decisum fuisse re-
fert Barbosa supra Concil. loco cit. n. 15. & Armendar. apud
ipsum ibid.

17 Superiores Generales Ordinum Regularium , Provinciales,
& alii Prælati , quibus est in alia inferiora Monasteria , Prio-
ratusve legitima Jurisdictio , habent Jus visitandi Monasteria,
aliaque loca sibi subiecta ; cap. In singulis , & cap. Ea, quæ,
de statu Monachor. Concil. Tridentin. sess. 21. de reformat.
cap. 8. & sess. 25. de Regularib. cap. 20. & Commun. Doctor.
praxi quotidiana id demonstrante.

18 Episcopi , aliique Superiores non solum possunt, sed etiam
tenentur per se ipsos , aut si legitime fuerint impediti , per
Vicarios suos , vel Visitatores . qui Presbyteri sint , vel Dia-
coni , singulis annis , aut si ob latitudinem fieri nequeant , sal-
tem quolibet biennio , totam Diœcesim , & Ecclesias ejusdem
visitare . Communis, claris Juribus in cap. Decrevimus 10. caus.
10. quæst. 1. ibi : Decrevimus , ut annuis vicibus ab Episcopo
Diœceses visitentur , cap. Episcopum 11. eadem caus. & quæst.
ibi : ,, Episcopum singulis annis ire oportet , ut acquirat &c.
,, Quod si ipse , aut languore detentus, aut aliis occupationi-
,, bus implicatus id explere nequiverit, Presbyteros probabi-
,, les aut Diaconos mittat , qui redditus Basilicarum, & Mini-
,, strantium vitam inquirant . Et Concil. Tridentin. sess. 24.
de reformat. cap. 3. ibi : ,, Patriarchæ , Primates , Metropo-
,, litani , et Episcopi propriam Diœcesim per se ipsos , aut si
,, legitime impediti fuerint , per suum Vicarium Generalem,
,, aut Visitatorem, si quotannis totam propter ejus latitudinem
,, visitare non poterunt , saltem majorem ejus partem , ita
,, tamen ut tota biennio per se , vel per Visitatores suos
,, compleatur , visitare non prætermittant ,, .

Vicarius tamen Generalis hoc Jus visitandi non habet , nisi 19
specialiter ei committat Episcopus . Barbosa supra Concil. cit.
sess. 24. cap. 3. numer. 3. et citat. allegat. 73. numer. 28. cum
pluribus ibi citatis, et alii passim. Vide verb. Vicarius Generalis
art. 2. n. 22.

Metropolitani olim post plene visitatam propriam Diœce- 20
sim poterant etiam visitare Diœceses suorum suffraganeo-
rum , sed hodie hoc amplius non possunt , nisi ex causa cogni-
ta , et probata in Concilio Provinciali , vel a Sacra Congre-
gatione Concil. Trident. cit. sess. 24. cap. 3. Sacra Congregat.
Episcop. in Cajacen. & Theanen. 22. April. 1603. apud Nicol.
in Floscul. verb. Visitatio ordinaria n. 2.

Episcopus visitare potest toties , quoties opus fuerit , non 21
solum Ecclesias communes Diœcesis ; sed etiam Capitula, et
Ecclesias Cathedrales , aliasque majores, et Personas illarum ,
Communis per textum expressum Concil. Trident. sess. 6. de
reform. cap. 4.

Item tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus visitare potest 22
omnes Ecclesias sæculares exemptas , non obstantibus privi-
legiis , et consuetudinibus , etiam ab immemorabili tempore
præscriptis. Communis, text. expresso in Conc. Trid. sess. 6. de
refor. cap. 8.

Item potest visitare quascumque Ecclesias Sæculares intra 23
fines suæ Diœcesis existentes , etiamsi ad Regulares perti-
neant , et ab eis dependeant, dum tamen per sæculares eis de-
serviatur , et hoc vigore Concilii Trident. sess. 7. de reformat.
cap. 8. Sic decisum fuisse referunt Armendar. in add. ad reco-
pil. Leg. Navar. lib. 1. tit. 6. de visitat. lib. 5. §. 2. num. 3.
Ventrigl. prax. part. 2. annotat. 24. §. 1. numer. 7. Secus au-
tem Ecclesias Regulares Nullius Diœcesis, ut ex Tridentino,
et Decret. Sacræ Congregationis ad longum probat Fagnan.
et Matthæuce, locis n. sequent. citandis .

Item potest Episcopus vicinior tanquam Sedis Apostolicæ 24
Delegatus visitare Ecclesias omnes Sæculares Nullius Diœ-
cesis , quantumcumque exemptas , et Sedi Apostolicæ imme-
diate subjectas , etiamsi in illis Prelatus inferior habeat quasi
Episcopalem Jurisdictionem . Concil. Tridentin. sess. 24. de
reformat. cap. 9. Barbosa ad dict. cap. 9. numer. 1. & 2. alle-
gans Rotam decis. 396. part. 1. recent. et plurimos Doctores,
Ventrigl. loc. cit. numer. 9. et alii passim : Non potest tamen
visitare Ecclesias Regulares Nullius Diœcesis, ut ex Trident.
et Decret. Sacr. Congregat. ad longum probat Fagnan. lib. 3.
Decretal. in cap. Nullus , de Parochiis num. 33. & 37. et
Matthæucc. Official. Cur. cap. ult. n. 12. ad 14. et alii .

Vicinior Episcopus potest visitare Beneficia sæcularia , et 25
Clericos sæculares Abbatiæ Nollius Diœcesis , ipsosque
culpabiles repertos corrigere ; et dicitur vicinior Episcopus
solum ille, cujus Cathedralis Ecclesia sit Abbatiæ proximior,
non autem locus dictæ Abbatiæ subjectus. Barbosa supra Trid.
cit. sess. 24. cap. 9. n. 4. attestans sic decisum fuisse die 2. Au-
gusti 1596.

Episcopus vicinior, si sit legitime impeditus , potest Eccle- 26
sias Sæculares Nullius Diœcesis visitare per suum Vicarium
Generalem . sic decisum fuisse die 17. Januarii 1585. testatur
Barbosa l. c. n. 6.

Si Ecclesia , seu Abbatia Sæcularis Nullius Diœcesis , sita 27
sit in aliqua Diœcesi . Visitatio spectat ad Ordinarium , in
cujus Diœcesi est Ecclesia Nullius . Sic decisum fuisse refert
Rota part. 2. recent. dec. 501. numer. 5. apud Barbosam l. cit.
num. 2.

Episcopus , sive per seipsum , sive per alium delegatum 28
visitare potest Ecclesias , etiam non curatas , quæ reperiuntur
erectæ in solo Lateranensi , ut clare patet ex responsione Sa-
cræ Congregationis Concilii ad sequentia dubia proposita ab
Episcopo Mileti .

An

I. *An Episcopus Miletensis tanquam Delegatus Apostolicus possit subdelegare suum Vicarium Generalem, vel aliam Dignitatem Ecclesiasticam sibi benevisam in Visitatione Diœcesis, & præcipue Ecclesiarum, quæ prætenduntur sitæ in solo Lateranensi?*

II. *An Vicarius destinatus in dicta Diœcesi Militen. a Reverendissimo Capitulo Basilicæ Lateranen. possit revidere Visitationes factas ab Episcopo, sive ejus Delegato Visitatore in dictis Ecclesiis?*

III. *An prædictus Vicarius Lateranen. in dicta Diœcesi Militen. possit revidere computa, & visitare libros administrationis redituum Societatum Laicarum erectarum in iisdem Ecclesiis, & an pro dict. computorum revisione possit recipere a dd. Societatibus aliquod emolumentum, seu mercedem?*

IV. *An Vicarius destinatus in dict. Diœcesi Militen. a dict. Reverendis. Capitulo possit indicere Concursum in occasione vacantiæ Ecclesiarum Parochialium, quæ prætenduntur sitæ in solo Lateranen.?*

V. *An Episcopus Militen. in præfatis Ecclesiis intra fines suæ Diœcesis possit exercere suam Jurisdictionem ordinariam quo ad provisionem Parochialium, aliorumque concernentium Curam animarum, & administrationem Sacramentorum?*

VI. *An in alienationibus rerum earumdem Ecclesiarum solemnitates requisitæ etiam in vim Can. Terrulas quæst. 2. adhiberi debeant per Episcopum, vel per dictum Vicarium destinatum a Capitulo dictæ Sacrosanctæ Basilicæ Lateranen.?*

VII. *An in casu, quo prædictus Vicarius destinatus a Capitulo se ingereret in Jurisdictionalibus, & causis spectantibus ad Episcopum Militen. possit ab eodem coerceri, & puniri Canonicis Censuris & poenis?*

Quibus propositis auditis partibus in plena Congregatione 23. *Aprilis* 1701. responsum dedit: *Ad primum posse visitare per se, vel per alium etiam Ecclesias sitas in solo Lateranensi ad formam Sacri Concilii. Ad secundum negative: Ad tertium negative ad utrumque: Ad quartum negative: Ad quintum, dilata; Ad sextum spectare ad Episcopum privative: Ad Septimum affirmative.*

29 Super quibus reproposita causa 3. *Maji* 1702. *Eadem Congregatio* respondit; *Ad 1. in decisis. Ad 2. in decisis. Ad 3. in decisis, quoad primam partem, præterquam quoad Archi-Confraternitates erectas auctoritate Capitali; & quoad secundam in decisis. Ad 4. in decisis Ad 5. quoad primam partem affirmative quoad institutionem auctorizabilem tantum, quo vero ad secundam partem affirmative. Ad 6. dilata. Ad 7. in decisis.*

30 Et iterum in eadem causa, & inter easdem partes propositis novis dubiis.

„ I. An sine subdelegatione speciali subdelegatus ab Episcopo ad visitandam Diœcesim possit visitare Ecclesias, Confraternitates, & loca pia fundata in solo Lateranensi?

„ II. An dicta subdelegatio specialis debeat a Subdelegato ostendi, & inseri actis Visitationis?

„ III. An Episcopus, vel ab eo Delegatus teneatur declarare expresse se visitare jure delegato?

„ IV. An Vicarius Lateranensis in Visitatione, quam facit Jure Ordinario, possit petere, ut sibi ostendantur acta Visitationis factæ ab Episcopo, vel ejus Delegato?

„ V. An Ecclesias Parochiales fundatas in solo Lateranensi valeat Episcopus visitare jure ordinario? *Die* 17. *Novembr.* 1703. *Sac. Congr. &c.* respondit:

„ Ad 1. Negative, & quoad Confraternitates juxta resolutiones jam factas.

„ Ad 2. Affirmative.

„ Ad 3. Affirmative.

„ Ad 4. Affirmative, non tamen auctoritative ad effectum corrigendi.

„ Ad 5. Negative.

31 Visitatio Abbatiæ Sanctæ Mariæ de Perno sitæ in confinio Diœces. Muranæ, & Rapellen. æque principaliter unitæ Ecclesiæ Melphiensi spectat ad Episcopum Melphiensem, ut patet ex responsione Sacræ Congregationis Concilii ad sequentia dubia relat. ab Urlaya *tom. 3. part. 1. dissertat. 33. a num. 45.*

„ I. An Visitatio Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Perno spectet ad Episcopum Melphien. vel potius ad Episcopum Muranum?

„ II. An Censuræ latæ per Curiam Episcopalem Melphien. contra Vicarium Generalem Muranum sustineantur?

„ III. An declaratoria Censurarum facta per Vicarium Generalem Muranum contra Vicarium Generalem Melphien. sustineatur?

Die 16. *Junii* 1712. *Sacra Congreg. Concilii* respondit: *Ad primum affirmative quoad primam partem, Negative quoad secundam: Ad secundum affirmative, & pro absolutione arbitrio Metropolitani: Ad tertium negative.*

Visitare Jure delegato potest Episcopus Ecclesias unitas Collegii exemptis. *Sac. Cong. Concil. in Bononien. Juris visitandi* 2. *Octob.* 1721. Sic refert Urlaya *in Miscellan. 1. Sac. & prosan. litt. V. num. 147.* 32

Visitare tamen non posse Episcopum Beneficia unita Universitati Complutensi ob privilegia, quæ habet, decrevit *Sac. Cong. Concil. die* 22. *Junii* 1606. apud Aldan. *in Compend. Canonic. resolut. lib. 1. tit. 7. num. 10.* & Barbosa *Summ. Apostolic. decis. verb. Visitare quando, & quæ Episcopus valeat num. 14.* 33

Visitare potest Episcopus Dignitatem exemptam in concernentibus Curam animarum illi annexam. *Sacr. Congreg. Concil. in Burgen.* 18. *Augusti* 1628. apud Barbosam *loc. cit. num. 12.* 34

Item visitare potest omnes Ecclesias Curatas Monasteriis Regularium unitas. Concil. Trident. *sess. 7. de reform. cap. 7. & sess. 25. de Regularibus cap. 11.* In iis enim, quæ spectant ad Curam animarum sæcularium, tam Ecclesiæ, quam Personæ Regulares dictam Curam exercentes subjacent Jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, ut decisum fuisse *sub die* 4. *&* 6. *Junii* 1627. refert Barbosa *supra Concil. sess. 25. de Regularibus cap. 11. num. 4. &* 5, & novissime *Sacra Congr. Concilii in Mediolanen.* 12. *Novembris* 1689. *& Congregatio particularis deputata sub Alexandro VIII. in causa Hispalen.* 30. *Januarii* 1694. *in respons. ad* 6, & relata *in Congregatione Generali* 18. *Augusti* 1696. apud Monacell. *part. 1. tit. 5. formul. 2. num. 2.* 35

Dummodo tamen Ecclesia Parochialis non sit illius Conventus, in quo Generalis Ordinis habet residentiam ordinariam, quia ipsa gaudet exemptione a Jurisdictione Ordinarii. Concil. Trident. *sess. 25. de Regularibus cap. 11. & Sacra Congr. Concil. in Lauden. Jurisdictionis* 1. *Decembris* 1691. in qua plene articulo discusso, & partibus informantibus fuit resolutum, Constitutionem Gregorii XV. incipientem *Inscrutabili*, non derogasse privilegio *cap. 11. sess. 25. de Regularibus* favore Generalium Ordinum concesso. Sic refert Monacell. *part. 1. tit. 6. formul. 10. numer. 14.* & sic alias censuit eadem Sacra Congreg. teste Ventriglia *part. 1. annotat. 43. §. unico num. 91.* Quamvis Barbosa *in summa Apostolic. decision. verb. Visitare Ecclesias, & loca Regularium quando possit Episcopus?* referat ex Armendar & Lezana, Sacram Congregat. Concilii censuisse, quod visitare possit Episcopus ex Decreto Concilii *sess. 7. cap. 6. de reform.* Ecclesias Parochiales unitas Monasterio Canonicorum Regularium, tametsi Generalis in eo Sedem ordinariam principalem habeat. 36

Episcopus visitando Ecclesias Curatas exemptas, vel Regularibus subjectas potest facere Decreta in iis, quæ concernunt rectam administrationem, & custodiam Sacramentorum, & quatenus decreta discrepant ab illis, quæ fecerunt Superiores exempti, seu Regulares, debent ordinationes Episcopi prævalere, & observari, *Sac. Congr. Concil. in Veronen.* 10. *Julii* 1628. *in Mediolanen.* 12. *Novembris* 1689. *& Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispalen.* 30. *Januarii* 1694. *in respons. ad* 6. & relata *in Congreg. Generali* 18. *Augusti* 1696. 37

Quamvis Episcopus possit visitare Ecclesias Parochiales Monasteriis Regularium unitas, vel annexas, nequit tamen visitare Domos ipsarum Parochialium, in quibus non viget Regularis observantia, sed in eis habitant soli Parochi Regulares ab eodem approbati, ut alias respondit *Sacr Congreg.* apud Fagnan. *lib. 1. Decretal. in cap. Grave gerimus* 19. *n. 16. de Officio Ordinarii.* 38

Nec Episcopus potest visitare Monasteria Regularium eo prætextu, quod eorum Superiores sint negligentes, ut respondit *Sacra Congreg. Concilii die* 20. *Februarii* 1616. apud Pialec. *Trax. part. 2. cap. 3. art. 6. n. 32.* ibi: „ Sacr. Cong. „ Cardinal. Concil. Trid. Interpretum censuit non licere

„ Ordinariis locorum, Monasteria Regularium eo prætextu „ visitare, & corrigere, quod illorum Superiores admoniti „ intra sex menses illa non visitaverint, vel correxerint, „ nisi eadem Monasteria vel sub Commenda existant, ea „ decreto cap. 8. sess. 21. vel suorum Ordinum Capitibus non „ subsint, ac se in Congregationes redigere neglexerint, juxta cap. 8. sess. 25. de Regularibus „.

40 Neque potest Episcopus visitare Capellas, & altaria Laicorum, seu Confraternitatum Laicalium in Ecclesiis Regularium erecta, ut resolvit *Sacra Congr. Concil.* apud Fagnan. *in cit. cap. Grave gerimus n.* 48. & expresse Pignatell. *t.* 10.
41 *consult.* 39. *n.* 9. Quamvis enim possit Episcopus visitare Confraternitates Laicales erectas in Ecclesiis Regularium in iis, quæ respiciunt administrationem, & adimplementum onerum, ut pluries respondit, tum *Sac. Congr. Epis.* tum *Sac. Congr. Conc.* ut videri potest sub verb. *Confraternitates art.* 3. *n.* 1. Tamen nullatenus visitare potest Capellas, & Altaria in Regularium Ecclesiis per ipsas Confraternitates Laicales constructa ut pluries declaravit *dicta Sacr. Congr.* ut videri potest sub dict. verb. *Confraternitates a n.* 2. *ad* 4.

43 An autem, & quando possit, vel non, Episcopus visitare Conventus Regularium, sive antiquos suppressos, & iterum restitutos, sive nunquam suppressos, aut de novo erectos; Vide verb. *Conventus per tot.* ubi abunde de omnibus.

44 Episcopus visitare potest Oratoria publica, quæ habent requisita Ecclesiæ, etiamsi sint de pertinentiis Regularium; Dummodo separata sint a Claustris, & Campestria. *Sacra Cong. Concil. in Cesenaten.* 23. *Septemb.* 1690. *& in Cortonen.* 20. *April.* 1697. Vide d. verb. *Conventus sub n.* 22. *in respons. ad quintum dubium, & sub numer.* 1. *in responsione ad primum.*

45 Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales Equitum Hierosolymitanorum, sed quo ad ea tantum, quæ ad Curam animarum, & Sacramentorum administrationem spectant.
46 S. Pius V. Constitut. 136. incip. *Exposcit* At non posse Episcopum visitare Oratoria publica dictæ Religionis Hierosolymitanæ, declaravit *Sacr. Congreg. Concil. in Mantuana* 17. *Julii* 1690. ut refert, & tenent Monacell. *part.* 1. *titul.* 5. *formul.* 2. *n.* 5. *in fine.* An autem, & quando possit Episcopus visitare Oratoria privata erecta ex privilegio Apostolico in Domibus privatis Nobilium Personarum? Vide verb. *Oratorium a n.* 25. *ad* 26.

48 Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales subjectas Capitulo Lateranensi *Sac. Congr. Episcop. in Aquilana Terræ Artischiæ* 23. *Junii* 1690. Immo & quæ concernunt ornatum Ecclesiæ, *Sac. Congr. Concil. in Cæsenaten.* 23. *Septemb.* 1690. apud Monacell. *loc. cit. n.* 2. *in fine.*

49 Episcopus potest visitare Monasteria Monialium Regularibus subjectarum in iis, quæ pertinent ad Clausuram, etiam inconsultis, & irrequisitis earum Superioribus Regularibus; Vide verb. *Moniales art.* 3. *n.* 95.

50 Quoad talem autem Visitationem debet Episcopus observare Decreta Sacræ Congregationis Concilii hac de re edita, & adducta sub dict. verb. *Moniales n.* 96. & insuper Decreta *Sac. Congreg. Episcop. & Regul.* quæ hic dantur, prout referuntur ab Eminentiss. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit. Callisti III. sect.* 2. *n.* 143 *vers. Resolutio*, ibi: *Resolutio itidem novissima Congregationis Episcoporum. & Regularium fuit in Nucerina Paganorum* inter Episcopum, & Moniales Ordinis Prædicatorum Monasterii exempti in dicta Civitate existentis, & proposita fuerunt infrascripta dubia.

„ I. An Episcopus in concernentibus observantiam Clau- „ suræ, toties quoties expedire judicaverit, possit visi- „ tare Monasterium Monialium Sanctæ Annæ subjectarum „ PP. Ordinis Prædicatorum?

„ II. An possit visitare earum Ecclesiam, Communicatorium, „ & Crates Confessarii quoad concernentia Clausuram?

„ III. An possit visitare nedum Crates, & Mœnia exte- „ riora Monasterii, sed etiam Chorum interiorem, Dor- „ mitoria, Cellas, aliaque loca pro Clausuræ custodia?

„ IV. An possit indutus Stola supra Rocchettum, & Moz- „ zettam solum cum suis Convisitatoribus ingredi, & vi- „ sitare Clausuram Monialium absque interventu Prioris, „ & alterius cujusvis Religiosi?

„ V. An Episcopus volens possit in actu Visitationis habere „ sermonem spiritualem Monialibus tam intra, quam „ extra Septa Monasterii?

„ VI. An Episcopo sit per Priorissam tradenda notula no- „ minum Monialium, Educandarum, & Ancillarum tem- „ pore Visitationis?

„ VII. An possit Episcopus occasione Visitationis singulas „ Moniales, & unamquamque separatim interrogare, & „ examinare circa observantiam Clausuræ?

„ VIII. An tam Regulares, quibus subjectæ sunt Moniales, „ quam etiam Sæculares, teneantur ab Episcopo obtinere „ licentiam alloquendi Moniales?

„ IX. An possit Episcopus insimul cum Superiore Regu- „ lari revidere computa, atque recognoscere statum Oe- „ conomicum Monasterii?

„ X. An Censuræ sustineantur in casu &c.

„ XI. An constet de attentatis, & quomodo sint purgan- „ da?

„ XII. An, & quomodo sit providendum quoad ingressum „ Conversarum in locum ultimo loco defunctorum in ca- „ su &c.

Die 7. Julii 1724. Sac. Congr. Episcop. & Regul. his dubiis respondit.

Ad I. *usque ad X. inclusive Affirmative.*

Ad XI. *Negative.*

Ad XII. *Providebitur post revisionem Status Oeconomici.*

Prælati omnes sæculares Episcopali, ac etiam Cardinalatus Dignitate præditi nequeunt ingredi Clausuram Monialium etiam sibi subjectarum, nisi in casibus necessariis, uti est Casus Visitationis; & tunc comitari a paucis, iisque senioribus, ac Religiosis viris. Vide dict. verb. *Moniales art.* 3. *num.* 66. 51

Si autem contrafecerint, incurrunt Interdictum ab ingressu Ecclesiæ pro prima vice; pro secunda vero contrahunt Suspensionem a Pontificali munere, & a Divinis; pro tertia autem vice, & deinceps excommunicatione majori afficiuntur; Vide *ibid. num.* 67. 52

Unde non possunt Episcopi secum ducere in Clausuram ullos Laicos, tamquam Comites, & socios; Vide *ibid. n.* 68. *&* 69. 53

Nec possunt Episcopi secum ducere in Clausuram plusquam octo personas, alias incurrunt prædictas Censuras; Vide *ibid. n.* 71. 54

Absolutio tamen ab istis Censuris non est Papæ reservata; Vide *ibid. n.* 72. 55

Prælati Regulares non possunt ingredi Monasteria Monialium pro visitatione locali, nisi semel tantum in anno, ita eo anno, quo unus ex dictis Superioribus visitaverit, alius Superior a Visitatione hujusmodi se omnino abstineat; Vide *ibid. num.* 74. 56

Prælatus Regularis, si fuerit Generalis, potest secum introducere duos Socios sui Ordinis; si fuerit alius a Generali, potest introducere secum tantum unum Socium sui Ordinis; Vide *ibid. n.* 75. 57

Nec ipse Visitator, nec ejus Socii possunt sumere intra Clausuram ullam refectionem; Vide *ibid. n.* 76. 58

Si Superior Regularis supradictis contrafecerit, ipso facto pœnam Excommunicationis, & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia imposterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrit. Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se potest, quominus ab Episcopo loci tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat; Vide *ibid. num.* 78. 59

Episcopus visitare potest Hospitalia; Vide verb. *Hospitale num.* 33. & verb. *Administratio n.* 2. 60

Et potest exigere ab Administratoribus rationes, & computa, tam in Visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis; Vide *ibid. n.* 34. 61

Immo potest Ordinarius visitare Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, non obstante, quod a Testatore, & Lege fundationis expresse excludatur; Vide *ibid. num.* 35. & verb. *Administratio num.* 1. 3. 4. *&* 5. 62

Item potest exigere rationem administrationis ab Hospitalibus, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Vide dict. verb. *Administratio n.* 12. 13. *&* 14. 63

Non potest tamen visitare dicta Hospitalia, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Concil. Trid. *sess.* 22. *de reform. cap.* 8. 64

65 Hospitale aliquod visitare volenti, si opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad Secularem Judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet; Vide dict. verb. *Hospitale n.38.*

66 Ad hoc tamen ut dicta Hospitalia sint immunia a Visitatione Episcopi, debent esse talia a primæva sua fundatione: Nec sufficit, si Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub sui immediata protectione; Vide d. verb. *Administratio n.15. 16. 17. & 18.* & dict. verb. *Hospitale n.39.*

67 Episcopus visitare, corrigere, & reformare potest Hospitalia omnia, etiamsi privata sint Laicorum, in casibus a Jure concessis; scilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut Testatoris voluntas servetur; Vide dict. verb. *Hospitale n.40.*

68 Hospitalia privata potest Episcopus visitare, corrigere, & reformare in iis tantum, quæ ad observandam voluntatem Testatorum pertinent, & exigere rationem ab Administratoribus una cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est; Vide *ibid. n.41.*

69 Hospitalia etiam unita, in quibus Ecclesiæ sunt, vel assidue Divina Officia celebrantur, & bona eorum non sunt distincta, visitari debent ad Episcopo; Vide *ibidem numero 42.*

70 Hospitalia, quamvis debeant visitari ab Episcopo, non inde tamen prohibetur, quin & Judices Sæculares eadem visitare possint, si hoc eis alias legitime competit; Vide *ibid. num.43.*

71 Hospitalia administrata a Fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi solum quoad Regularem observantiam; Vide *ibid. n.44.*

72 Episcopus visitare potest Confraternitates Laicorum, etiamsi essent erectæ in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, & extructis in solo, & territorio Religionis Hierosolymitanæ; Vide verb. *Confraternitates art. 3. n.5.*

73 Episcopus visitare potest etiam Confraternitates, quæ non a primæva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sub sui immediata protectione sunt a Rege accepta; Vide *ibid. a n. 6. ad 8.*

74 Administratores Confraternitatum, sicut & aliorum piorum locorum possunt compelli ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, & ad portandum libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiæ, seu alterius stationis, & permanentiæ Episcopi; Vide *ibid. n.9.* & verb. *Administrator n.20.*

75 Etiamsi tales Administratores rationem administrationis aliis reddere solerent, adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter erit adhibendus Episcopus, *Sacr. Congregat. Concilii in Conversanen. 2. Martii 1697. & in Melevitana 20 Martii 1700.*

76 Immo redditio rationis administrationis danda est Episcopo etiam a Confraternitatibus aliisque locis piis, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Vide dict. verb. *Confraternitates a n. 1. ad 13.*

77 Episcopus in Visitatione debet celeriter, quantum res postulat, se expedire & ad actus extraneos non se divertere, ne visitati graventur expensis; Sic pluries censuit *Sac. Cong. Concil.* & signanter *in una Bojanen.* de 14. *Decembris* 1654. in qua ad instantiam Capituli Collegiatæ Campi Bassi propositis sequentibus dubiis.

„ I. An Episcopus teneatur singulis annis visitare totam „ Diœcesim?

„ II. Qualis debeat esse comitatus ejusdem Episcopi visitan„ tis, ad effectum præsentationis victualium?

„ III. Per quod tempus in locis visitandis sint eis præstanda „ victualia?

„ IV. An obtinentes Beneficia simplicia, seu Capellanias „ in Titulum teneantur contribuere dictis victualibus?

„ V. An eisdem victualibus teneantur contribuere Confra„ ternitates Laicorum?

„ VI. An Episcopo accedente ad conferendum Sacramen„ tum Confirmationis teneantur Universitates præstare „ victualia, seu procurationem?

„ Die 14. Decembris 1654. respondit.

„ Ad 1. Affirmative, & si legitime impeditus fuerit, per „ suum Vicarium Generalem, vel alium Visitatorem ido„ neum debet visitare, ita ut saltem toto biennio visitatio „ absolvatur.

„ Ad 2. Episcopus debere esse contentum de moderato, ac „ modesto equitatu, ac famulatu.

„ Ad 3. Per Episcopum celeriter Visitationem esse absol„ vendam, & ad actus extraneos non esse divertendum.

„ Ad 4. Obtinentes Beneficia, seu Capellanias in Titulum „ teneri pro rata contribuere.

„ Ad 5. Confraternitates visitatas teneri ad eamdem contri„ butionem pro rata.

„ Ad 6. Non esse administranda victualia, nisi concurrat „ consuetudo legitime præscripta. Lib. 19. Dec. pag. 428.

Qualis autem, & quanta procuratio debeatur, & a quibus 78
Episcopo visitanti, seu aliis Visitatoribus; Vide verb. *Procuratio per tot.* ubi multa ad rem.

Quibus adde, quod a procuratione respectu Visitationis 79
Apostolicæ nemo est exemptus, licet in specie contribuere teneatur is, qui est in culpa. *S. Cong. Episcop. in Ariminen. 26. Julii 1576. in Spalatren. 3. Julii* 1601. Unde tenetur etiam Episcopus pro sua rata. *Sacra Congregat. Episcop. in Ferentina* 8. *Novembr.* 1581. Item Commendatarii, etiam Cardinales. *Ead. Sac. Congr. Episc. in Januen.* 21. *August.* 1582. Quamvis non esset expressum in Brevi *Eadem Sacra Congreg. Episcop. in Licien.* 13. *Augusti* 1627. Item etiam Regulares possidentes bona stabilia in communi; *ibidem*. Maxime ratione Parochiarum unitarum. *Eadem Sacra Congregatio Episcop. in Ariminen.* 11. *Martii* 1579. *& in Placentina* 16. *Maii ejusdem anni & in Cremonen.* 1. *Martii* 1580. Nisi haberent privilegium in specie pro hoc causa, *ibid.* Sic apud Nicol. *in Floscul. verb. Visitatio Apostolica n.* 23.

Si Visitator Apostolicus sit Episcopus, debet habere de- 80
cem Scuta Monetæ pro qualibet die. *Sac. Cong. Episcop. in Licien.* 13. *August.* 1627. apud eundem *loco cit. n.* 25.

Antequam inchoetur Visitatio proponuntur Edicta in qui- 81
bus Episcopus debet denunciare diem suum iis, quos visitare intendit: Non enim visitandos imparatos invadere debet, nisi justa aliqua causa aliud prudenter suadeat; Tum quia id maxime expedit, ut sic Parochus, seu Rector Ecclesiæ visitandæ possit populo denunciare diem adventus Episcopi Visitatoris, ad hoc ut se præparent ad illum recipiendum. Joannes Andreas *in cap. cum sit Romana, de Simon.* Fuscus *de Visitat. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 4. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 14. *num.* 26. Ventrigl. *prax. tomi* 2. *annotat.* 24. §. 1. *num.* 28. & alii passim.

Non licet tamen Episcopo Visitationem aggredienti pro- 82
ponere Edicta, quibus subditi jubeantur in virtute S. Obedientiæ crimina detegere, multoque minus proposita pœna Excommunicationis, sed solum ad id enixe hortari. Sic resolutum fuisse a Sacra Congregatione refert ex aliis Barbosa *de Offic. & potestat. Episcop. part. 3. allegat. 75. num. 29. & supra Concil. Tridentin. sess. 6. de reformat. cap. 4. t. 10.* ubi ex Aldan. testatur id decisum fuisse *sub die* 21. *Apr.* 1593. & *in Summa verb. Visitatio num.* 4.

Tempus incipiendæ Visitationis non est a Jure determina- 83
tum; Unde relinquitur arbitrio Episcopi, qui potest eligere tempus loco magis proportionatum. Fusch. *de Visitat. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 13. Ventriglia *loco cit. cap.* 25. & alii.

An autem Visitatio Generalis Diœcesis præcedere debeat 84
convocationem Synodi, vel e contra? Vide verb. *Synodus n.* 15. *&* 16.

A qua Ecclesia sit inchoanda Visitatio, remittitur arbitrio 85
Episcopi; Licet enim Visitatio ut plurimum soleat inchoari ab Ecclesia Cathedrali, id tamen non est de præcepto, cum possit Episcopus inchoare ab Ecclesia quæ sibi magis placuerit, reservatis Juribus, & sine præjudicio aliarum Ecclesiarum. Sic *Sac. Congr. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1602. *in respons. ad* 2. *dub.* ut ex aliis refert Ventriglia *loc. cit. num.* 26. Barbosa *in Summa verb. Visitatio num.* 1. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 26.

Pro visitatione facienda eligi solent ab Episcopo duo Con- 86
visitatores satis experti, & in rebus Ecclesiasticis versati, *r.p. In singulis, de statu Monachor. & Extravagant. Debent, de Offic. Ordinarii inter commun.*

Non est tamen necessaria talis electio, seu assumptio Con- 87
visitatorum, seu Adjunctorum, sed tantum voluntaria, cum possit Episcopus sine illis visitare etiam Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, ut deciditur in Concilio Tridentin *sess. 6. de reformat. cap.* 4. ibi; *Per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur, Adjunctis*; & sic tenet *Communis Doctorum*.

Unde visitare potest Episcopus sine Adjunctis Corpus Ec- 88

clesiæ Cathedralis, Sacramenta, Reliquias, vestes, ornamenta, ceteraque ad cultum Divinum destinata. Item Capellas, Capellanias, Dotationes, Anniversariorum institutiones, memorias defunctorum, pia opera, & res, seu bona Fabricæ, vel Ecclesiæ. Sic *Sacr. Congreg. Concilii* apud Barbos. *cit. alleg. 73. n. 15. & in Summa Apostolic. dec. verb. Visitare quando, & qua Episcopus valeat; num. 17.* Armendar. *lib. 1. tit. 6. de Visitat. num. 123.* Nec potest Capitulum Cathedralis se eximere ab hac Visitatione prætextu exemptionis, & præscriptionis immemorabilis. *Sacr. Congr. Conc. in Hispalen. Iurisdictionis 4. Junii 1689., & 4. Maii 1690.* apud Monacell. *tom. 1. titul. 5. formul. 2. n. 27.*

89 Si Episcopus visitare velit ex Decreto *sess. 6. cap. 4. de reformat.* debet id personaliter agere; Secus si ex aliis Concilii Decretis, cum id per suum Vicarium Generalem, aut Visitatorem facere possit, si modo legitime impeditus fuerit, ut permissum est *sess. 24. cap. 3. de reformat.* etiamsi de visitandis exemptis ageretur, cum *dict. cap. 3.* exemptiones tollat. Sic decisum fuisse *a Sacra Congregat. Concilii* testantur Aldan. *in Compend. Canonic. resolut. lib. 1. titul. 7. n. 2.* Barbosa *in Summa loc. cit. n. 18. & supra Concil. sess. 6. de reformat. cap. 4. num. 4. & n. 17.* ubi cum aliis videtur tenere, quod possit Episcopus etiam per Delegatum visitare Capitulum Cathedralis, & adducit Decretum *Sacræ Congreg. Concilii in Toletana*, ubi resolutum fuit, Serenissimum Cardinalem Infantem Archiepiscopum Toletanum non teneri per propriam Personam Capitulum Ecclesiæ Cathedralis visitare sed id agere posse per Coadministratorem.

90 Si Episcopus visitare velit totum Capitulum, debet accedere ad locum ordinarium Capituli, in quo solent Capitulares congregari, & eorum actus expediri consueverunt, si id tamen commode fieri potest. Sin minus ad locum congruum, & communoem. Sed non tenetur accedere ad locum Capituli, quoties prosequi velit Visitationem alicujus Personæ de Capitulo; Et si Capitulum occasione Visitationis convocare ipse voluerit, non potest extra locum solitum congregare. *Sac. Cong. Concilii* apud Barbosa *in Summa Apostolic. decis. collectan. 717. n. 9.*

91 Visitatio Personarum Capitularium, quæ juxta Canonicas sanctiones, ut *in Decreto cap. 4. sess. 6. de reformat.* dicitur facienda, intelligitur juxta dispositionem Juris communis citra punitionem, & privationem. *Sacra Congregatio Concilii*, de qua Rota *decis. 328. part. 2. diversor.* apud Barbo-
92 sam *in Summa verb. Visitatio num. 9.* Unde in Visitatione Generali Episcopus solus sine Coojudicibus procedere potest contra Canonicos, eisque pœnam imponere extraordinariam quæ magis morum emendationem, quam correctionem respiciat. *Sac. Cong. in Oriolen. 27. Martii 1632. in resp. ad 4. dub.* apud Barbosa *loc. cit. n. 11.*

93 Episcopus in Visitatione tenetur prædicare Verbum Dei, per se, aut saltem per alios; Alias, nisi legitima causa excusetur, ipsum peccare mortaliter ex Caietano. Genuensi, Gavanto, Abbate, & Piasecio firmat Monacell. *tom. 1. t. 5. formul. 1. n. 51.* adducens ad id text. *in cap. Placuit 10. q. 1. & c. 1. §. Sane, de censibus in 6.* & concludens, quod *quomodo se excusent coram Deo tot. Episcopi, qui nihil prorsus curant de hoc in visitando, ipse Deus scit.*

94 Visitator, si in Visitatione adinveniat Altaria de Jurepatronatus Laicorum, non provisa de necessariis paramentis, & supellectilibus, aut vetustate consumpta, fere collabentia, monere debet Patronos, ut illa restaurent, & ornent, ac onera eis adjuncta adimpleant infra brevem, & competentem terminum, alias potest illa concedere alteri Patrono, qui velit ea ornare, reparare, ac onera eis adjuncta adimplere. *Sac. Congreg. Episcopor. & Regular. in Mutinen. 16. Januar. 1604.* Sic referunt Barbosa *in Summa Apostol c. decis. verb. Altaria n. 6. & lib. 2. Juris Eccles. univers. cap. 7. n. 28.* Ventriglia *prax. tom. 2. annot. 24. §. 1. n. 44.* Matthæucc. *Official. Curiæ cap. 55. §. 1. n. 7.* & alii.

95 Si in Visitatione adinveniantur Reliquiæ antiquæ, quæ ob injuriam temporum, seu ob incuriam Custodum careant suis Authenticis, debet Visitator permittere, ut habeantur in ea veneratione, qua hactenus fuerunt. Sic voluisse Sacram Congreg. Conc. referunt Barbosa *in Summa verb. Reliquiæ Sanctor. n. 3. & de Offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 97. n. 11.* & Ventrigl. *loc. cit. n. 38.*

96 Reliquiæ autem, quæ ex donatione proveniunt Laicorum, quarum claves, vel unam ipsi retinent, & expensas pro earumdem ornatu subministrant, visitantur ab Ordinario, quamvis retineantur, & custodiantur in Ecclesiis Regularium. *Sac. Cong. Conc. in Firmana 5. Jun. 1700.* apud Monacell. *t. 1. tit. 5. form. 2. n. 49.*

97 Visitator noo potest recusari: Orta enim dubitatione, *An Episcopus visitans possit tamquam*, „ suspectus recusari? Sa„ cra Congreg. Concilii censuit non posse, nec cum gene„ ralem Visitationem aggreditur, nec cum ad specialem „ descendit; si modo sine strepitu, & figura Judicii proce„ dens pœnas non imponat delictorum ordinarias, sed eas „ tantum, quæ morum correctionem respiciunt, & modum „ corrigendi non excedat. „ Sic refert Fagnan. *lib. 1. Decretal. in cap. Conquerente, de Officio Ordinarii n. 37.* Et in terminis de Visitatore Regulari Concil. Trident. *sess. 5. de Regularibus cap. 20.* Sic expresse statuit; „ Teneantur qui„ cumque prædictorum Ordinum Monasteriis præsunt, præ„ dictos Visitatores recipere, & illorum ordinationes „ exequi „.

98 Quod Visitator, si sibi impediatur aditus ad visitandum, non possit frangere portas Ecclesiæ, sed uti gladio spirituali Censurarum, tenet expresse Monac. *tom. 3. tit. 1. form. 39. num. 2.* post Grassium *decis. aur. part. 2. lib. 3. cap. 27. num. 59.* ubi sic præcise habet: „ Visitator non debet frangere portas „ Ecclesiarum, si sibi denegetur aditus ad faciendam Visita„ tionem „. Ita Innocent. *in d. cap. 1. immunitat. Eccles.* „ Quia bona Ecclesiarum sunt Sancta Sanctorum, & Domi„ no consecrata &c. & sic qui violentiam facit, Sacrilegium „ committit 12. quæst. 2. cap. Nulli liceat: & capit Qui„ cumque, sed potest uti gladio spirituali, idest Excommuni„ catione, vel Interdicto, facit text. in cap. Dilecto, de „ sentent. excommunicat. in 6. & ita defendere suam posses„ sionem, hoc est Visitationem „. Ita not. per Innoc. & Hostiens. *in cap. Venerabili 24. de censibus*, Barbosa tamen *supra Concil. sess. 24. de Regularibus cap. 11. num. 16. & de Officio, & potestat. Episcop. part. 3. allegat. 74. num. 22. & lib. 1. Juris Eccles. univers. cap. 43. num. 139.* Tamburin. *de Jur. Abbatissar. disp. 17. q. 3. num. 4.* Fuschus *de Visitat. lib. 2. cap. 16. post num. 1.* Ciarlinus *Controvers. lib. cap. 65. numer. 92.* Ventrigl. *in prax. part. 1. adnotat. 48. §. unico num. 88.* & alii volunt, quod renuentibus Regularibus, vel aliis exemptis Visitationem, & claudentibus ostium Ecclesiæ, vel Monasterii, liceat Episcopo vim inferre, & ostium frangere. Vide verb. *Moniales artic. 3. numer. 96. in responsione ad 3. dubium.*

99 Impedientes Visitatorem a munere Visitationis Excommunicationem ipso Jure incurrunt, si moniti non resipiscant, textu expresso *in Clementina Attendentes 2. de statu Monachor. in fine*, ibi: „ Si quis vero Visitatores ipsos in præmissis im„ pedire præsumpserint, seu aliquo præmissorum, nisi mo„ niti resipiscant, ipso facto Excommunicationis sententiam „ se noverint incursuros, privilegiis, statutis, & consuetu„ dinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

100 Quamvis hæc Excommunicatio sit latæ sententiæ, non tamen incurritur statim ac fuerit Visitationi illatum impedimentum, sed requiritur, quod Visitator prius moneat impedientes, ut desistant ab illato impedimento quod si moniti non desistant, statim incurrunt, ut clare habetur ex allatis verbis dictæ Clementinæ: *Nisi moniti resipiscant &c.* Glossa *in d. Clementina Attendentes verb. Impedire*, Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 140.* Bonacina *de Censuris in particulari disp. 3. quæst. 2. punct. 4. num. 4.* Tambur. *de Jure Abbatiss. disp. 14. quæst. 8. num. 3.* Pellizzarius *de Monialibus cap. 10. quæst. 11. num. 81.* Monacell. *tom. 3. tit. 4. annot. ad Excommunicat. 2. num. 3.* qui *dict. tom. 3. tit. 1. formul. 39. num. 4.* recte advertit, quod si impedientes Canonice moniti nolint ab illato impedimento desistere; potest Episcopus Visitator ipsos excommunicatos publice denunciare absque alia sententia, ut tradunt Glossa *in cit. Clementin. verb. impedire, & verb. Ipso facto*, Barbos. *ibid. num. 6.* & alii.

101 Commendatarii quamvis possint visitare Monasteria sibi commendata in iis, quæ pertinent ad Curam animarum, & administrationem Sacramentorum, ut censuit *Sac. Congregat. Episcop. in Senogallien. seu Nullius 6. Augusti 1601. & in una Cistercien sium 17. Septembris ejusdem anni.*

102 Non possunt tamen ea visitare quo ad disciplinam Regularem, ut respondit *Eadem Sacra Congr. Episcop. 2. Augusti 1647.* apud Nicolium *in Flosculis verb. Visitatio ordinaria sub n. 4.* & aperte habetur ex Concilio Trident. *sess. 20. de Regularibus cap. 20.* ac expresse statutum est ab Innocentio X. Constit. 62. incip. *Pastoralis*, & ab Alexandro VII. Constitut. 6.

incip.

incip. *Exponi*, ubi declaratum est, quod obtinentes Monasteria in Commendam, etiamsi fuerint S. R. E. Cardinales, nullam in Monasteriis sibi commendatis quod ad eorum Monachos Jurisdictionem exercere possint; *ibi* §. 2. „ Tenore „ præsentium declaramus, decernimus, ac statuimus non „ licere Commendatariis Priores, Sub-Priores, aut Officiales Claustrales instituere ac destituere, visitare Mona„ chos, eosdemque corrigere, nec facultates eisdem in Lit„ teris Apostolicis concessas, & expressas, prout supra, ad „ ea, quæ Institutum Regulare concernunt, ac tenore præ„ dictorum privilegiorum, & Sacri Concilii dispositione; „ Monastico regimini relinquuntur, trahi posse, ac debere „. Et similia etiam habentur in Constitut. 32. ejusdem Alexandri VII. incip. *Sacrosancti* edita favore Monasteriorum Camaldulensium.

103 Superiores Regulares ordinarie non solent visitare Ecclesias sui Ordinis commendatas sæcularibus, nisi ibi habeant Conventum formatum. *Sac. Cong. Episcop. & Regular. in Vintimilien. 1. Septemb.* 1620.

104 Provincialis in actu non potest esse Visitator extra suam Provinciam. *Sacra Congregatio Episcop. & Regular.* 28. *Julii* 1645.

105 Visitator Provinciæ a Generali deputatus non potest substituere sine licentia Sacræ Congregationis. *Ead. Sacra Congr. Episcop. 1. Septembr.* 1646. & 21. *Octobris* 1649. apud Nicol.

106 *in Flosculis loc. cit. n. 6.* ubi *num.* 7. subjungit, quod Superiores cujusque Monasterii Visitationem biduo debeant explere. *Ead. Sac. Congr. Episcop. in Januensi* 22. *Novemb.* 1604.

107 Visitator in Ordine Fratrum Minorum de Observantia deputandus est a Patre Generali totius Ordinis S. P. Francisci circa finem Triennii Provincialatus Ministri Provincialis cujusque respective Provinciæ, ut eam diligenter possit visitare, & visitata diligenter Provincia, Capitulum possit celebrare, & hoc intra tempus trium, vel quatuor, & in latissimis Provinciis, sex mensium. *Constit. Ordinis c.* 8. *statut.* 65. Compend. Sanctor. verb. *Visitator n.* 5.

108 Dicto Visitatori legitime deputato resistentes, illumque impedientes, contradicendo, opponendo, recusando, aut quovis modo rebellando, sunt ipso facto Excommunicati Excommunicatione Papæ reservata, Officio privati, & voce activa, & passiva in perpetuum destituti Gregor. XIII. Constit. incip. *Quoniam nostro* Constit. Ordinis *cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 6. Compend. Sanctor. *loc. cit. num.* 10.

109 Dictus Visitator non habet votum in electionibus, nisi specialiter a Generali sit ipsis concessum; Constit. Ordin. *cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 8. Sanctor. *loc cit. n.* 11.

110 Neque in electione Capitulari habet in paritate votorum

111 votum decisivum. Vide verbo *Electio artic.* 4. *num.* 45. Habet autem ipsum votum decisivum in electionibus, quæ fiunt a solo Definitorio, si a Generali sit deputatus Præses, Vide d. verb. *Electio art.* 4. *n.* 46.

112 Præfatus Visitator non potest usurpare sibi sigilla majora Provinciæ, nec mittere Clericos ad Ordines suscipiendos, neque recipere Novitios, neque destinare Prædicatores ad Quadragesimas, seu Adventus, neque deputare Confessores Monasteriis Monialium, neque distribuere spolia defunctorum Fratrum, quæ omnia ad Ministrum Provincialem pertinent. *Statut. General. Capituli septuagesimi primi pro Familia Cismontana cap.* 2. *num.* 10.

113 Nec visitare potest Monasteria Monialium, nisi ex aliqua rationabili causa fuerit ei specialiter, & expresse concessum in Patentibus Litteris Delegationis. *Statut. General. Capituli 76. pro Cismontana Familia circa finem vers. Commissarii Visitatores.*

114 Nec potest Statuta Provinciæ condere, vel mutare sine Capitulo, nec Fratres extra Provinciam mittere, nisi ad Generalem pro ejus negotiis. Nec in Provincialem Ministrum, aut qui alias simili Officio functi sunt, neque in Patres Ordinis notabiliter animadvertere potest, nisi ex probata causa, & de consilio, & consensu majoris parti Patrum Provinciæ aut Provincialis Capituli, neque eos deponere, aut privare, nisi Generalis prius admoneatur, excepto casu gravis delicti, quod populo scandalum generet. & quod Generalis distet per decem dies itineris, & tunc id solum poterit de consensu majoris partis Patrum Provinciæ. *Constit. Ordinis cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. § *De Commissariis Visitatoribus circa finem*, Sanctor. *loc. c. n.* 9.

115 Dictus Visitator non potest eligi in Ministrum Provincialem Provinciæ, quam visitat, sive ipsemet præsideat, sive non: Alias electio est nulla, & Electores privationem vocis activæ, & passivæ incurrunt. *Statut. General. Capituli 79. Statuta pro utraque Familia n.* 11.

Visitatione incæpta durat ejus Auctoritas, & Officium 116
mortuo, licet vel amoto Generali Delegante. *Statut. General. Capituli 72. pro tota Familia num.* 11. Sanctor. *loc. citat. numer.* 14. *arg. cap. Si cui 36. de Præbend. in 6. cap. Si super gratia 9. de Officio Delegati in 6.*

Celebrato Provinciali Capitulo, debet Visitator de Pro- 117
vincia sibi credita egredi intra terminum 10. dierum, alioquin ejus spirat Auctoritas, nisi aliter sit per specialem, & expressam facultatem concessum. *Constit. Ordinis cap.* 8. *Statut.* 66. *conclus.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. loc. cit. circa fin.* Sanctor. *loc. cit. n.* 9.

Si contigerit mors Visitatoris, capta Officii possessione, 118
provinciali competit regimen Provinciæ usque ad novi Visitatoris deputationem in iis tantum, quæ dilationem non patiuntur; Unde visitare, processus formare de præteritis delictis, causas terminare, & similia facere non potest; *Statut. General. Capituli 75. pro ultramontana Familia num.* 33.

Quæ autem dictus Visitator in obeundo Visitationis mune- 119
re præstare, & inquirere debeat? Vide *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *ultim. per tot.* ubi abunde de omnibus.

Quo ad ea, quæ concernunt Visitatores aliorum Regula- 120
rium Ordinum, quæque præstare, & inquirere debeant? Attendendæ sunt propriæ cujusque Religionis peculiares constitutiones.

Quæ vero advertenda sint ab Episcopis ac Visitatoribus in 121
Generali Visitatione, adducuntur hic prout traduntur a Monacell. *tom.* 1. *in Appendice in fine*, & *tom.* 4. *supplement. ad* 1. *tom. post num.* 267.

ADVERTENDA IN VISITATIONE.

Cancellarius.

An scripturæ tam Actorum Civilium, quam Criminalium integre, & distincte in locis, ac Armariis aptis fideliter retineantur?

An retineatur liber bene compactus, in quo registrentur nomina, & cognomina illorum, qui professionem Fidei ad formam Constitutionis Pii IV. 89. emiserunt, & an in dicto actu adhibeantur testes cum expressione diei, & anni, prout adhibendi sunt?

An retineatur liber pariter bene compactus, in quo adnotentur, & registrentur supplices libelli, Decreta, & Rescripta gratiosa, Provisiones, & Permissiones Episcopales, in quibus non conficiuntur Processus?

An retineatur liber bene compactus, & Cartulatus, in quo adnotentur ea omnia, quæ pertinent ad Moniales.

An retineatur liber, in quo adnotentur Ordinationes generales, & particulares, aliæve Episcopi Pontificales functiones?

An Acta Ordinandorum distincte, ac ordinate serventur, & custodiantur?

An adsit Inventarium omnium Scripturarum, & Processuum?

An supradicti libri retinendi habeant in frontispitio, seu titulo subscriptionem, & approbationem Episcopi, vel Vicarii Generalis, & Cancellarii illius temporis, quo fuerunt compacti, & a principio inscripti; prout illam continere deberent, ut illis major fides præstari possit?

Capitulum, & Canonici.

An Officium Divinum, Missæ, & Horæ Canonicæ in Ecclesia, & Choro statutis horis recitentur, & ceteræ functiones expleantur?

An cum veste talari, & Habitu Canonicali, devote, modeste, & attente, & cum silentio?

An Punctatores fideliter officium exerceant, & juramentum præstiterint?

An Capitulum determinata die convocetur; & a quo?

An resolutiones Capitulares fiant per vota secreta, & in libro fideliter registrentur per Capituli Secretarium?

An Officiales Capituli singulis annis per vota secreta eligan-

gantur, & in fine anni suæ administrationis rationem reddat, & de ratione reddita in libris Capituli legitime appareat?

An adsint Archivium Scripturarum, in quo Inventarium bonorum omnium Capituli custodiatur una cum ceteris scripturis ad usum pertinentibus?

An adsint Statuta Ecclesiæ, seu Constitutiones Capituli, & an sint ab Ordinariis, vel a Sede Apostolica approbatæ?

An adsint distributiones quotidianæ?

An adsint Præbendæ Theologalis, & Pœnitentialis?

An Dignitates, & Canonici sint ordine distincti?

An adsint Mansionarii, & Beneficiati, vel Capellani servitio Chori addicti?

An in Choro adsint Psalteria, Antiphonaria, & ceteri libri necessarii?

An absit Tabella Horaria?

An celebretur quotidie Missa Conventualis pro Benefactoribus?

An Canonici inserviant per se ipsos, vel per substitutum?

An Canonici sint promoti ad Ordines Sacros eorum Præbendis annexos.

Parochus.

An retineat quinque libros Parochiales bene compactos, videlicet Status Animarum, Baptizatorum, Matrimoniorum, Confirmatorum, Defunctorum?

An habeat Archivium, in quo Scripturæ ad Ecclesiam spectantes custodiat sub clavi?

An continuo resideat in Parochia, vel potius frequenter ab ea discedat absque licentia?

An diebus Dominicis pueros, & puellas doceat Doctrinam Christianam, & habeat sermonem ad Populum, Festa, & Jejunia denunciet.

An diebus Dominicis, & Festis de præcepto Sacrificium pro Populo applicet.

An diebus Testamenta Parochianorum confecerit, & ubi, & quomodo illa retineat, & an ad Cancellariam Episcopalem, ut in publicam scripturam releventur, transmiserit?

An retineat Coadiutorem.

An admittat exteros, & vagos Sacerdotes ad Sacrum faciendum absque licentia Curiæ Episcopalis.

An publicet Indulgentias absque approbatione Episcopi, vel Vicarii Generalis.

An incidat Arbores frugiferas, & infrugiferaa in bonis Ecclesiæ, aut alia bona ejusdem distrahat absque beneplacito Apostolico, vel Episcopi?

An Sacramenta ministret superpelliceo, stola, & veste talari indutus, et Festis diebus etiam non vocatus, Confessionali de mane insideat.

An domi cohabitet cum Mulieribus, et quæ sint.

An habeat Sacram Bibliam, aliosque libros pertinentes ad suum Officium.

An Sacramenta, et Sacramentalia sub seris, et clavibus custodiat.

An visitet Infirmos etiam non vocatus, eisque debito tempore Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et extremæ Unctionis ministret.

An in sua Ecclesia, de mane, in meridie, et de sero detur cum Campana signum Salutationis Angelicæ, et prima hora noctis detur signum precum *Deprofundis*.

Vicarius Foraneus.

An in morte Parochorum Inventarium rerum Ecclesiæ conficiat, & scripturas omnes, & libros Parochiales ab hæredibus Defuncti recuperare invigilet, testibus adhibitis.

An dispositiones, & Legata relicta locorum Piorum Vicario Generali communicet, ut executioni mandentur?

An Clericos, & Sacerdotes scandalosos, vel indevote Missam celebrantes Episcopo denunciet.

An Parochos, & alios Curam exercentes desides, & eorum munia negligentes ad Episcopum deferat, ut corrigantur.

An peccata publica, & scandala, quæ emergunt, pariter Episcopo denunciet.

An exigat pœnas contra facientes opera servilia sine licentia diebus Festis.

An concedat licentias alloquendi Moniales sine scriptis, & tempore Divinorum Officiorum.

An concedat licentias Parochis, & Curatis se absentandi a residentia.

An interponat Decreta in Contractibus Minorum, & Mulierum.

Clericus.

An habeat penes se Testamentum vetus, & novum latinum vulgatæ editionis, Concilium Tridentinum, Cathechismum, Rituale, & Summam aliquam Theologiæ Moralis, et librum aliquem Spiritualem.

An semper incedat cum veste Clericali, rasura, & tonsura decenti, Missam audiat quotidie, Ecclesiæ, cui est adscriptus, saltem diebus Festis inserviat, Doctrinam Christianam doceat, & Communionem frequentet, et Scholam. *Concil. Tridentin. sess. 23. c. p. 11. 13. & 14. de Reformat.*

An aleis, aliisque ludis incumbat, aut venationi, spectaculis, et Choreis intersit, & in profanis Comædiis fiat Actor, & an cum mulieribus cohabitet, et quæ sint.

An implicet se negotiis Sæcularibus, Mercaturam exercendo, Prædia, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut Laicis pro Factore, seu Magistro Domus inserviendo.

An habeat Superpelliceum, et Biretum mundum.

Presbyter.

An, et quos libros retineat, et studeat.

An, & quibus ludis det operam, aut venationibus?

An quotidie Sacrum faciat.

An celebret recitato Matutino cum Laudibus, cum Paramentis integris, et mundis.

An ante celebrationem Missæ Tabacum fumat, et quoties in hebdomada confiteatur peccata, et ante Missam præparationem faciat.

An in Civitate, et locis populosis celebret cum veste talari.

An quotidie recitet Divinum Officium statutis horis, & in quo loco.

An habeat superpelliceum, et Biretum decens proprium.

An interveniat Processionibus, et aliis functionibus Ecclesiasticis publicis locis, in quibus permanet.

An semper incedat cum veste talari in Civitate, et locis parvis decenti cum Corona, et Tonsura capillorum.

An intersit, aut ducat Choreas, in Comœdiis fiat Actor, & in commessationibus, & conviviis tempus insumat?

An cohabitet cum Mulieribus, & quæ sint?

An implicet se negotiis sæcularibus, Mercaturam exercendo, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut negotia tanquam Factor, & Minister eorumdem Laicorum agendo vel Procuram exercendo?

Si Visitator in hac speciali Clericorum Visitatione adverteret illos veritatem non dicere, potest ab eis exigere juramentum postea quam eos audivit, ut dicit Graff. *decis. aur. part. 2, lib. 3. cap. 27. n. 6. & 63.*

Regulares.

An adsint in numero sufficienti, & habeant qualitates prescriptas a Constitutionibus Apostolicis?

An servent, & servari faciant ab eorum famulis dies Festos, nec non Censuras, & Interdicta ab Episcopali Curia emanata?

An admittant in eorum Ecclesiis Presbyteros Seculares exteros ad celebrandas Missas absque Episcopi, aut ejus Vicarii licentia; *S. Congr. Concilii in Neapolitana 17. Augusti* 1617.

An publice exponant Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sine licentia Ordinarii?

An habeant Conservatorem legitime electum ad formam Const. Gregorii XV.

An eleemosynas quærant, licet non indigeant?

An incedant per locatio sine socio & vadant de nocte?

An se ingerant in administratione bonorum spectantium ad Societates Laicorum in eorumdem Ecclesiis erectas?

An

An Sacramenta infirmis ministrent, inscio, aut Parocho invito?

An celebrent Missas horis inconsuetis, vel sermones habeant in Ecclesiis sine licentia Episcopi, vel Miracula prædicent non authentica?

An accedant ad Monasteria Monialium absque licentia præter formam præscriptam a Decretis Apostolicis.

Moniales.

An muri Clausuræ habeant prospectum activum, vel passivum in Domos, vel e Domo Sæcularium?

An Mansiones Confessarii Monialium exemptarum sint penitus disjunctæ a Monasterio?

An Moniales scribant Epistolas extra Clausuram absque licentia Abbatissæ?

An Moniales utantur fenestrella ubi audiuntur Confessiones ad colloquendum cum exteris?

An adsit in Monasterio capsa communis, in qua deponantur omnes pecuniæ provenientes a Monialibus particularibus?

An admittantur exteri ad colloquendum cum Monialibus absque licentia in scriptis Episcopi, vel Vicarii Generalis?

An introducantur in clausuram catuli pueri, vel puellæ cujuscumque ætatis?

An recipiantur electæ, & deputatæ Auscultatrices, Rotariæ, & Ostiariæ?

An retineantur ab Abbatissa libri bene compacti, & cartulati, in quorum primo describantur dietim data, & accepta introitus, exitus, quo possit legaliter in fine officii rationem reddere Episcopo suæ administrationis; In altero per modum Inventarii descripta sint bona stabilia Census, & credita Monasterii cum indicatione rogituum Instrumentorum; In tertio registreatur resolutiones Capituli Monialium, acceptationes Puellorum ad Habitum. & Professiones cum expressione diei, mensis, & anni: quos libros, si inveniat Visitator non retineri, omnino provideat.

An in Monasterio adsit locus separatus pro educandis, & Novitiis?

An omnes Moniales sumant cibum in Refectorio tempore Mensæ ex cucina, & ærario communi paratum?

An Moniales parent cibos exteris, vel dona eisdem mittant, aut recipiant absque licentia, & scientia Abbatissæ, & Monasterii?

An admittantur Regulares ad celebrandum Sacrificium in Ecclesia absque licentia Episcopi, seu Vicarii Generalis?

An omnes Moniales saltem semel in Mense confiteantur, & sumant Eucharistiam?

An omnes intersint Choro ad recitandum hora debita Divinum Officium, & orationibus, & aliis pietatis exercitiis communibus?

An omnes quotidie audiant Sanctum Sacrificium Missæ?

Quos libros retineant, & legant, & an tempore Missæ fiat lectio alicujus libri spiritualis, & servetur silentium?

Visitet Dormitorium, seu Cellas, & observet, an unaquæque Monialis habeat lectum separatum?

An Habitus Monialium sit uniformis, et ad præscriptum Regulæ: *Sac. Congr. Episcopor. in Cæsenaten. 26. Septembris 1692.*

Inquirat caute, et prudenter de vita, moribus, et directione Confessarii.

Eremita.

An in Ecclesiis Civitatis, suburbiorum, vel Diœcesis permaneat aliquis Eremita absque approbatione Episcopi?

An incedat in Habitu a Constitutionibus Apostolicis præscripto?

Hospitalia, & Moniales.

An adsint Erectiones, statuta, & an legitimæ, an honesta, & licita?

An infirmis subministrentur corporalia, & spiritualia?

Revideantur compute, & administrationes.

Confraternitates Laicorum.

An sint legitime erectæ auctoritate Apostolica, vel ordinaria, & habeant statuta approbata?

An bona, & eleemosynæ fideliter administrentur, & Officiales a plena Confratrum Congregatione singulo anno eligantur per vota secreta, computa revideantur, & solidentur?

An habeant Inventarium omnium, & singulorum bonorum, Capellanum, & Depositarium ab Episcopo approbatos?

An retineant libros distinctos, in quorum primo resolutiones societatis legitime congregatæ registrentur; In secundo nomina, et Cognomina Confratrum; In tertio revisiones computorum, et sententiæ absolutoriæ, seu condemnatoriæ Administratorum, et aliorum Officialium Societatis, nec non Decreta Visitationum?

An habeant Archivium scripturarum?

An sint aggregatæ Archiconfraternitatibus Urbis, vel habeant alia Indulta, et Privilegia?

An Confratres Debitores Societatis, bona, et introitus ejusdem administrent?

An bona stabilia Societatis locentur absque prævio Edicto, et ultra triennium?

An intersint Processionibus publicis?

Seminarium.

An adsint Deputati electi ad formam Concilii?

An adsint Magistri, et quot, et Rector?

An Alumni sint omnes Civitatis, vel Diœcesis, et omnes sint Clerici, et pauperes?

An omnes Alumni habeant requisita Concilii?

An admissi præstiterint fidejussionem in Actis Curiæ Impensas victus reddituri quatenus ad statum Laicalem redierint?

An redditus fideliter administrentur.

An adsint regulæ ab Alumnis servandæ.

An Alumni intetveniant Ecclesiæ Cathedrali diebus Festis ad formam Concilii.

An incedant per Urbem soli sine vestos.

Ecclesia.

An ædificentur Ecclesiæ, Capellæ, Oratoria publica absque licentia Episcopi, et Dote, et quæ jam ædificatæ fuere sint collapsæ et indigeant reparatione; *Cap. Nemo Ecclesiam. cap. Nullus Presbyter dist. 1. de consecrat.*

An Altaria habeant in medio saltem lapidem sacrum debitæ latitudinis coopertum tela cerata, gradum ligneum vel lapideum cum duobus Candelabris, et Cruce cum Imagine Crucifixi; *Cap. Si motum dist. 1. de Consecrat.*

An dicta Altaria habeant Icones intregras decenter depictas cum Imaginibus Sacris ab Episcopo benedictis.

An sint Mensæ eorumdem Altarium tectæ cum tribus mappis albis, et mundis, quarum superior ab utroque latere usque ad suppedaneum descendat.

An habeant suppedanea lignea cum repagulo, pulvinaribus, vel legili, et Tabellas Sacri Convivii, Lavabo, et In Principio.

An Altaria sint proportionatæ altitudinis, latitudinis, et longitudinis, muro undique pleno, et incrustato, ac signo Crucis in facie munita cum pallio.

An muri, tectum, pavimentum, valvæ, Campanæ, et Campanile indigeant reparatione.

An in Sacrario adsint supellectilia omnium colorum integra, & munda; an Armaria, in quibus custodiantur, an Calicea et Patenæ deauratæ, an Corporalia, Pallæ, Purificatoria, Manutergia, Bursæ, Bireta, vela, Missalia, omniaque decentia, et expolita; *Cap. in Sancta, & cap. Vestimenta de consecr. dist. 1.*

An adsint sedilia vel scamna, quæ Sacerdote celebrantes, aut functiones Ecclesiasticas perturbent, & impediant.

An aqua lustralis sit in Vase expolito, & renovetur singulo octavo die.

An adsit Inventarium bonorum, & Sacrarum supellectilium.

An pro Sacrificio Missæ adsint pelviculæ mundæ, Ampullæ,

pullæ , Campanulæ , Manutergia , Hostiæ albæ ; & instrumenta pro illis , nec non particulis retundendis ?

An sit libera , vel Patronata .

An habeat portam habentem aditum immediatum in Domum laicorum ? quæ debet claudi , si inveniatur habere .

An Campana , seu Campanæ sint ab Episcopo benedictæ .

Funus .

An in funeribus adsint abusus , puta quod Cadavera associentur sine Cruce , sine lumine , & sine Parocho , vel cum ululatu Consanguineorum . Mulieres evellant sibi crines, aut aliquid agant gentilium more ?

An Cadavera Defunctorum processionaliter ad Ecclesiam ferantur ante ortum , vel post occasum Solis absque licentia ?

An tradantur sepulturæ ante lapsum temporis viginti ad minus horarum , postquam quem Animam a corpore exhalasse pro certo habeatur , eos vero , qui repentina morte, ante lapsum 24. horarum ?

An Parochus , aliive Sepulturam denegent , aut differant prætextu non solutæ eleemosynæ , & an pauperes gratis sepeliantur ? *Ecclesiast. c. 7. Ritual. Rom. de Exeq.*

An in Ecclesia Parochiali adsit Sepulcrum separatum pro parvulis decedentibus cum Baptismo ante septennium , pro ut construi debet ?

An in Ecclesia Cathedrali adsit Sepulcrum separatum pro Canonicis , & aliud pro Clericis ?

An Cadavera infantium decedentium sine Baptismo sepeliantur prope Ecclesiam in loco non Sacro ad id constituto ?

An Cœmeteria , quæ religiosa loca sunt , undique muro sint circumdata , & in medio signum Crucis elevetur ?

An Sepulturæ constructæ , & effossæ reperiantur subtus Altaria , vel prope , & illarum ora suppedanea pertingant : hæ etenim obstruendæ omnino sunt , alias Altaria interdicantur .

An in Ecclesiis Monialium sine licentia Sacræ Congregationis tumulentur Cadavera Laicorum , sive marium , sive mulierum ? Si hoc enim fieret , interdicatur ; Dummodo non sint Patroni Ecclesiæ , qui in fundatione hoc jus sibi , & heredibus reservassent , vel cum licentia Sacræ Congregationis , & monialium Sepulcrum ab antiquo tempore haberent constructum .

An Parochus præter quartam pro Cadaveribus extra Parochiam tumulandis aliquid aliud exigat ab heredibus Defuncti ? Id enim vetitum est , non obstante contraria consuetudine . *Sac. Congr. Episc. in Civitatis Vetulæ 2. Junii 1690. & Sacr. Congreg. Concil. in Mantuana Januarii, & 3. Aprilis 1694.*

Hortentur Sacerdotes , ut sibi ipsis decedentibus suffragiorum vicem retribuant .

Reliquiæ .

An decenter custodiantur in Thecis saltem ex ligno deauratis , & cristallo , seu vitro integro contectis , cum suis inscriptionibus .

An retineantur in Armario ornato loco fixo sub sera , & clavi cum Epigraphe : *Reliquiæ Sanctorum* .

An adsit Catalogus omnium Reliquiarum , & an sint Authenticæ , vel ignotæ , aut dubiæ fidei .

An asportentur ad infirmos ; Si enim hoc fieret , prohibeatur .

An in illarum publica expositione accendantur lumina , & si subtus Altaria sint deposita Corpora integra Sanctorum , an retineatur Lampas accensa ?

Indulgentiæ .

An publicentur absque licentia , & approbatione Episcopi ?

An adsint Brevia , & concessiones authenticæ ?

An fiant mercimonia , & quæstus prætextu , & occasione Indulgentiarum ?

Imagines Sacræ .

An Imagines Sanctorum exponantur in Ecclesiis adorandæ priusquam ab Episcopo fuerint benedictæ , & approbatæ .

An Imagines Sacræ sint depictæ in locis sordidis aut locis irreverentiæ obnoxiis , an deformatæ , & deturpatæ ? Inde enim tollendæ sunt , vel restaurandæ , & si fieri nequit , dealbendæ , *l. Unica , Cod. Nemin. lic. sign. Salvator. &c. Sac. Congregation. Episcopor. in Veneta 22. Maii 1696.*

Signum Crucis si in pavimento sculptum inveniatur , inde tollatur , ne pedibus conculcetur , *l. 1. C. Nemin. lic. sign. Salvator. &c.*

An Imagines Jesu Christi , Beatæ Mariæ Virginis , Apostolorum , ac Evangelistarum reperiantur depictæ , cum habitu , vel forma ab Ecclesia non usitata , vel cum habitu Regularium . Si enim taliter depictæ inveniantur etiam in Ecclesiis exemptis , debent deleri , & reformari . *Urban. VIII. in Appendic. 2. Constitut. 51.*

Baptismus .

An Fons sit lapideus , vel ex alia materia solida cum cooperculo ex metallo sine rimulis , propeque adsit Sacrarium .

An fonti affixum sit Tabernaculum , seu ut appellant Ciborium saltem ligneum decore fabrefactum , in quo sit contignatio , ubi vascula argentea , seu stannea Oleorum Chrismatis , & Catechumenorum reponantur cum suis inscriptionibus .

An ibi retineatur coclear argenteum, seu saltem stanneum ad fundendam aquam in Caput Baptizandi : Vas cum sale benedicto , & linteamina munda .

An Ciborium decenti conopeo vestiatur , ne sordes superne decidant , & illud commaculent , & firmissima sera claudatur .

An Obstetrices sint examinatæ , & approbatæ .

An admittantur Patrini minores 14. annis , & Matrinæ minores 12. , & an Regulares , vel Clerici in Sacris constituti sine licentia . *Act. Eccl. Mediol. part. 1. Synod. Diœces. 3. Decr. 17.*

An Baptismus infantium protrahatur , & differatur ultra tres dies, & nomina Ethnicorum imponantur . *Clement. Unic. de Baptism.*

An baptizati eodem die a Parocho , vel alio , qui de ejus licentia , aut Episcopi Sacramentum ministravit , describantur in libro Baptizatorum .

An hoc Sacramentum extra casum necessitatis conferatur Domi .

Confirmatio .

An in Officio Patrini admittantur non confirmati , vel ignorantes erudimenta Fidei , an Regulares , an in Ordinibus Sacris constituti .

An admittantur ad recipiendum hoc Sacramentum minores septennio , qui non fuerunt instructi , ac adulti non confessi .

An qui fuerunt Patrini in Baptismo , admittantur , & fiant Patrini ejusdem pueri in Sacramento Confirmationis .

An pueri , vel puellæ ducantur ad recipiendum hoc Sacramentum extra Diœcesim .

Eucharistia .

An retineatur in Tabernaculo affabre facto , & extra majori ex parte deaurato , & interius undequaque serico panno decentis coloris vestito ; in Pyxide argentea orbiculata , & auro intus illita cum suo cooperulo , & conopeo super Corporali mundo .

An Ostiolum Tabernaculi sit firmissima sera , & Clavi argentea , aut deaurata clausum , quam Parochus apud se diligenti custodia retineat .

An Tabernaculum sit tectum decenti conopeo , & de illis provisum omnium colorum .

An particulæ consecratæ hyeme saltem singulis quindecim, æstate octo diebus renoventur .

An

An ante Altare Tabernaculi diu , noctuque colluceat saltem una expolita lampas .

An in Tabernaculo præter Pyxidem , aliquid aliud quantumvis Sacrum asservetur , quod si fiat , removeatur , *Cap. Reliqui , de custod. Euch.*

An delatio Eucharistiæ ad infirmos fiat cum debita associatione luminum cum Baldachino , seu Umbella in locis parvis, Pluviali in Civitate , & Oppidis nota dignis .

An Mulieres accedant modeste ad sumendam Sacram Eucharistiam , vel potius irreverenter , mammis , & brachiis denudatis .

An non communicantes in Paschate moniti fuerint , & illorum nomina transmissa ad Curiam Episcopalem .

An , & quoties in anno fiant Processiones cum delatione Eucharistiæ , & expositione publica .

Pœnitentia .

An hoc Sacramentum ministretur in Ecclesia in Sede Confessionali cum superpelliceo , & Stola .

An Sedes Confessionales habeant Crates saltem ligneas, seu potius laminas ferreas , spissis foraminibus terebratas , ac bene undequaque hærentes , cum asserculo versatili , cujus objectu facies Sacerdotis populo occultetur , nec non piam aliquam imaginem ex parte Pœnitentis , & an sint in loco visibili .

An Confessarii audiant Confessiones extra Sedem Confessionalem , præsertim Mulierum , & puerorum e conspectu nulla interposita Crate . Nam si talis abusus inveniretur , pœna suspensionis ab audiendis Confessionibus esset puniendus .

An in Sede Confessionali sit affixa Tabella casuum reservatorum , & Summariorum Bullæ in Cœna Domini .

An admittantur Confessarii tam Sæculares , quam Regulares exteri , & de aliena Diœcesi ad audiendas Confessiones sine Episcopi licentia .

Oleum Infirmorum .

An retineatur in Ecclesia in Fenestrella a cornu Evangelii , Altaris Majoris , intus panno serico obducta in Vasculo argenteo , seu saltem stanneo , atque id in ampliori Capsula lignea undequaque gossipio circumposito cum sera , & clavi , inscripto supra ostiolum : *Oleum Infirmorum* .

An Parochus illud deferens ad infirmos sit indutus Superpelliceo , & Stola , an in serica bursa violacei coloris inclusum , & cordulis item sericis collo appensa reverenter ferat .

An conferatur pueris usum rationis , & malitiam peccandi non habentibus , furiosis lucido intervallo carentibus , & impœnitenter decedentibus . *Cap. Erga cum 26. quæst. 7.*

Matrimonium .

An Parochi Matrimonia denuncient , antequam semotis arbitris consensum mutuum contrahere volentium receperint .

An Parochi antequam Matrimonia denuncient , recognoscant , an contrahere volentes sint legitimæ ætatis , confirmati , in Mysteriis Fidei edocti , an consanguinei ?

An Sponsi , antequam Matrimonium contrahant , invicem converientur absque interventu Parentum , & Consanguineorum .

An Parochus saltem bis in anno in Missis Parochialibus populo impedimenta Matrimonii denunciet .

An Parochi exteros , vel eos , qui a Diœcesi diu fuerunt absentes absque licentia Episcopi in Matrimonio conjungant .

An Parochi dispensent unam , vel alteram ex denunciationibus faciendis , auctoritate propria absque permissione Episcopi , vel Vicarii Generalis .

An denunciationes fiant semper diebus festis de præcepto interpolatis .

An Parochus , vel alter , qui de ejus licentia , vel Episcopi , contrahentes Matrimonio conjunxit , Matrimonium describat in libro eadem die , vel differat descriptionem .

An Matrimonia contrahantur semper in Ecclesia , vel aliquando Domi sine licentia Episcopi , vel Vicarii Generali .

An temporalibus ab Ecclesia prohibitis absque Episcopi licentia .

Missæ Sacrificium .

An ad Sacrum faciendum admittantur Exteri absque Litteris Dimissoriis , seu Commendatitiis recognitis , & approbatis ab Episcopo , vel ejus Delegato .

An adsint in loco Sacerdotes , qui indevote , propere , & irreverenter Sacrificium celebrent .

An Sacrista , seu Rector Ecclesiæ permittat , & admittat ad celebrandum Presbyteros , qui Coronam , & Vestem Clericalem decentem , & ab edictis , seu Constitutionibus Synodalibus præscriptam non deferunt .

An in Missis Votivis fiant quæstus , & an Sacerdos novellus admittat Laicos ad Altare ad osculum manus : Nam si iste abusus inveniatur , tolli debet , cum pacis Instrumentum , seu Crucem ad osculum exhibere debeat , & non manus , & oblationes , si quæ offerri contingat , hoc fiat in medio Altaris , Sacerdote populo obverso . *Sac. Congregat. Concil.* apud Zerol. *in praxi verb. Missa.*

An in celebratione Missarum Sacerdotes utantur Calicibus , & Patenis deauratis , Planetis attritis , & corrosis , Albis , & Amictis immundis , Cingulis fractis , Corporalibus commaculatis , ac Missalibus laceratis , vino acido , vel mucido , & an parati sint urceoli mundi cum pelvicula saltem testacea .

An Tabella onerum missarum in qualibet Ecclesia in Sacristia appensa in loco patenti retineatur .

An in eadem Sacristia retineantur Libri , non folia , quæ vento rapiuntur in quibus eadem die , qua celebratæ fuerunt , per eosmet Sacerdotes adnotentur Missæ celebratæ ; Et an servetur silentium , vel potius indecentia committantur .

Mandet , quod Sacerdotes exteri , ut vagi , qui cogniti non sunt , quoties cum licentia Episcopi , vel Vicarii admissi fuerint ad Sacrum faciendum , in Libro scribant se tali die celebrasse , ad hoc , ut si forte falsos , & fictos Sacerdotes esse compertum fuerit , constare possit de corpore delicti per propriam confessionem .

Qui sint ministri , & quæ Personæ admittantur ad inserviendum Missis .

An celebrentur Missæ de mane ante auroram , vel post meridiem ,

Legata Pia .

An in loco visitato præter onera , & Legata Missarum adsint alia Legata pia adimplenda .

An de illis habeatur , & retineatur nota in Cancellaria Episcopali , ac in libris Ecclesiæ , seu alterius Loci Pii visitati

An adimpleantur .

Doctrina Christiana .

An in Cathedrali, aliisve Ecclesiis Parochialibus reperiantur erectæ sodalitates Doctrinæ Christianæ .

An adsint peccatores publici , puta Concubinarii , Sortilegi , Usurarii , Blasphemi , Lamiæ , Conjuges separati absque judicio Ecclesiæ , retinentes , & legentes Libros prohibitos absque licentia , evulgantes erroneas , & falsas propositiones , ac damnatas ab Ecclesia doctrina .

Confessarii tam sæculares , quam Regulares absolventes a reservatis absque Episcopi expressa facultate , Hæretici , aut de hæresi suspecti .

An in Ecclesiis Parochialibus , & aliis , in quibus Sodalitates sunt erectæ , edoceantur pueri , & puellæ in his , quæ pertinent ad Mysteria fidei , & bonos mores .

Hæc inquam regulariter , & substantialiter advertenda erunt in Visitatione , quæ omitti non debent . Ceterum juxta locorum , & Ecclesiarum qualitatem , & exigentiam arbitrio prudentis Visitatoris , etiam alia plura erunt consideranda , & providenda : quæ videri ad saturitatem possunt apud Fusch , Reitam , Pac. Jord. Crispinum , & alios , qui de Visitatione absolutos tractatus ediderunt.

Omnia vero, quæ Visitator ordinaverit, decreverit, & adnotanda esse censuerit, per secretarium, sive Notarium Visitationis fideliter, & integre in Libro referenda erunt; Quia Libri hujusmodi plene probant, ut dixit Rota coram Dunoz. Jun. *decis. 61. numer.* 8. Panimol. *decis.* 10. *num.* 12. & alii adducti per Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 1. *tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 6.

122 Adduntur variæ novissimæ Resolutiones Sacræ Congregationis Concilii ad visitationem pertinentes. Et signanter *in Bononien. Juris visitandi* 2. *Octobris* 1721. in qua decisum fuit, quod potest Archiepiscopus Bononiensis jure delegato visitare Ecclesias unitas, & annexas Collegio Montalto.

In S. Marci Plurium 16. *Januar.* 1723. *in cit. dub.* ubi resolutum fuit, quod Episcopus potest per seipsum visitare Diœcesim quotannis, & etiam pluries infra annum, sed absque procuratione.

In Licien. Visitationis, & Censurarum 29. *Januar.* 1724., *&* 23. *Junii* 1725. ubi quod Episcopus jure delegato visitare potest Ecclesiam ruralem, seu campestrem S. Mariæ Galliani pertinentem ad Monachos Olivetanos.

In Placentina 17. *Augusti* 1726. ubi quod Episcopus jure delegato visitare potest Ecclesiam campestrem S. Mariæ de Albiano Pontis Nurii spectantem ad Carmelitas calceatos. Et jam Alexander VII. Constit. 4. incip. *Posito Decreto*, approbaverat declarationes Sacræ Congregationis Episcop., & Regular, quod nempe Visitationi, & Jurisdictioni Ordinarii subsint Ecclesiæ Conventuum, & Capellæ Granciarum, sive in eis degant Conversi pro agrorum cultura, sive non.

In Montis Regalis 15. *Martii* 1727. ubi quod Episcopus visitare potest Capellam Ruralem sub titulo B.M.V. ad Nives in sua Diœcesi in finibus loci Morosii, spectantem ad Monachos Carthusianos.

In Macerat. 10. *Maii* 1727. ubi quod Episcopus potest jure ordinario visitare Confraternitatem sub invocatione S. Mariæ Misericordiæ in Castro Urbisagliæ, quamvis Ecclesia sita sit in solo Basilicæ Lateranensis.

In Spoletana Juris visitandi 30. *Septembr.* 1730. ubi quod Episcopus visitare potest Capellam Confraternitatis Sanctissimæ Conceptionis in Ecclesia PP. Minorum Conventualium Terræ Montis Leonis, ad formam Decreti in Nucerina Paganorum 25. Julii 1629.

In Ravennaten. Visitationis 7. *April.* 1731. ubi propositis tribus sequentibus dubiis:

I. An Cappella, & Altare S. Antonii sita in Ecclesia PP. Minorum de Observantia Ravennæ subsit Visitationi Reverendissimi Archiepiscopi.

II. An ornamenta, & supellectilia ejusdem Altaris. & Cappellæ spectantia ad eosdem Patres possint ab eo visitari.

III. An ea spectantia ad Societatem S. Antonii, quæ in actu Visitationis servantur in arca, aut in alio loco visitare debeant in locis, in quibus asservantur; seu potius asportanda sint intra Capellam præfatam, ibique visitari.

Sacra Congregation, Conc. die, & anno quo supra Respondit. *Ad I. Affirmative ad formam Nocerinæ. Ad II. Negative. Ad III. Posse visitari ubicomque serventur.*

In Murana Visitationis 21. *Junii* 1732. ubi ad 2. dub. *An Episcopus visitare possit Altaria Sanctissimi Rosarii, & Sancti Francisci existentia in Ecclesia PP. Minorum Conventualium oppidi S. Felicis, in caso &c. Sac. Congregation. Concil.* Respondit. *Ad* II. *Affirmative, ad formam resolutionis in Nucerina Paganorum, & amplius.*

Quam *Decreti in Nocerina Paganor.* formam, quia fere semper secuta est Sacra Congregatio, & signanter *in Urbanien. Visitationis Capellæ* 23. *Septembris* 1690. *ut in lib.* 40. *Decretor. pag.*657. *in Firmana Jurisdictionis* 4. *Augusti* 1714. *ad* 1. *dub. ut in lib.* 14. *Decretor. pag.*276., *& pag.* 303. *in Spoletana juris visitandi* 30. *Septemb.* 1730. *ut in lib.*80. *Decret. pag.*290., *& in Ravennaten. Visitationis* 7. *April.* 1731. ut in *lib.*81. *Decret. pag.*144., & in d. *Murana Visitationis* 21. *Junii* 1732. ideo pro regula affertur hic ad litteram.

In Nucerina Paganorum 23. *Junii* 1629. *Sacra Congregat. Concil. inhærendo declarationibus alias factis, censuit, Confraternitates Laicorum, in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas, subesse jurisdictioni, & visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, nec non illarum Capellas in ejusdem Ecclesiis Regularium existentes; In his tamen, quæ Confraternitatum administrationem respiciunt; Et si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, & illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quæ respiciunt ipsam manutentionem, cultum, & ornamenta Altaris, seu Capellæ, onera Missarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent, ut in lib.* 14. *Decretorum pag.* 115.

Episcopi officio, & auctoritate, sive in Visitatione, sive extra, provideri debet, quod Ecclesia, sive sæcularis, sive Regularis consueta prius aliis aliquod speciale Festum solemnizare, debeat in quasi possessione manuteneri privative quo ad alias, quæ nequeunt tale Festum eadem ipsa die celebrare, sed debent in aliam diem protrahere, maxime in parvis oppidis, ubi ratione contemporaneæ celebrationis in duplici Ecclesia, exoriri solent æmulationes, contentiones, ac mutuæ cum scandalo perturbationes, magis destructivæ, quam inductivæ populi devotionem, sicque cum in parvis locis unica Ecclesia populi Devotioni, ac pietati satisfacere possit, illa quæ posterius Solemnitatem, ac Festum peragere cæpit, cedere debet alteri, quæ prius idipsum facere consuevit, ut per text. in *Leg. Opus* 3. *ff. de oper. public.* firmat Spada *consil.*223. *sub num.*5. *tom.*3. Pignatell. *tom.*3. *consult.* 69. *sub num.*3. Nicol. in Flosculis verb. *Festum sub num.* 3., *&* 5. Card. Petra *ad Constit.*1. *Cælestini* III. *sub num.*23., *& sequent. tom.*2. Bichius *decis.*485. *sub numer.*3. Emerix junior *decis.* 1158. *sub num.* 1., & ex eis statuit Rota *in Collinus Pratiniani Præeminentiarum coram Crescentio* 7. *Decemb.* 1711. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *part.*3. *in fine decis.*14. Et sic decrevit etiam *Sac. Rit. Congregat. in Romana* 13. *Junii* 1697. & in *S. Severina Festivitatis* S. *Crucis die* 2. *Junii* 1712. in qua proposito dubio: *An, & in qua Ecclesia Terræ Cutri sit celebranda Festivitas S. Crucis sub die* 3. *Maii.* Resolutum fuit: *Festivitatem die* 3. *Maii celebrandam esse solemniter a PP. Reformatis; die vero Dominica infra octavam posse celebrari a Confratribus SS. Annunciatæ*, apud Ursayam *tom.*2. *part.*2. *disceptat.* 5. *num.*44. & per tot. ubi ad rem plures adducit resolutiones Sacræ Congregation, tum Concilii, tum Episcopor., & Regular. tum Sacr. Rit. tum Visitationis Apostolicæ, tum Rot. Romanæ, & sic etiam *in d. tom.* 2. *part.*1. *discept.*22. *per tot.* Notanter tamen dictum fuit: *maxime in parvis oppidis, seu parvis* locis, quia in Magnis Civitatibus, in quibus cessante mutui impedimenti, ac perturbationis periculo ob distantiam Ecclesiarum, & populi multitudinem, ac frequentiam, permitti solet contemporanea celebratio ejusdem Festivitatis in pluribus Ecclesiis juxta distinctionem, de qua Eminentissimus Petra *tom.*2. *Commentar. ad Constitut.*1. *Cælestini* III. *sect. unic. sub num.*24. qui undequaque doctrina, & virtute conspicuus, diebus, ac meritis plenus æternæ memoriæ dignus, perenniter regnaturus evolavit ad Superos *die* 22. *Martii anni* 1747.

Denique superest hic apponere quædam alia pro Minoribus de Observantia ad rem emanata a S. Congreg. Episc., & Regularium decreta. 123

Ordinis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci.

Ut in Seraphico Ordine Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia Regularis disciplinæ vigor, & præsertim Religiosa Paupertas, uti par est, exacte custodiantur, abususque, si qui in nonnullis præfati Ordinis Provinciis occasione Visitationum earumdem Provinciarum irrepserint, penitus in posterum eliminentur.

SAcra Congregatio Eminentissimor., & Reverendissimor. S.R.E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, referente Eminentissimo S. Clementis, provide consulere volens, statuit, atque decrevit; Quo ad Provinciarum Visitatores, & Commissarios omnino observari Constitutionem Urbani VIII. pro restituendo, & conservando in Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia disciplinæ Regularis candore editam, aliasque Apostolicas Constitutiones, & statuta Generalia Ordinis a S. Sede Apostolica approbata; & signanter, expresse mandavit, ne iidem Visitatores, & Commissarii eorumque Secretarii, & socii sub quovis titulo, aut quæsito colore, vel prætextu, etiam accessus, & recessus, neque

pro

pro se, neque pro eorum Conventibus, & Provinciis, munera, sive contributiones, nec in pecunia, nec in re aliqua a Provinciis, & Conventibus visitatis, aut visitandis, seu communi nomine, sive proprio, & particulari Religiosorum, accipiant, sed expensis tantummodo necessariis pro itinere, quæ modestiam, & Paupertatem propriam ipsius Seraphici Ordinis decent, contenti sint. Quod si judicio definitorii vestiario indigere videbuntur, illud etiam, non tamen in pecunia, sed in specie tantum, tam ipsis Visitatoribus, & Commissariis, quam eorum sociis subministrari valeat, fiatque dictarum expensarum subministratio modis licitis, & juxta proprii Ordinis Institutum. Quæ omnia præcepit, & respective prohibuit sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque in Constitutionibus Clementis VIII., & Urbani VIII. de largitione munerum, & in Statutis Ordinis constitutis, quacumque consuetudine in contrarium, quam corruptelam esse declaravit, & aliis quibuscumque non obstantibus. Voluit autem, quod præsens Decretum tradatur Patri Vice-Commissario Generali Cismontanæ Familiæ, & Procuratori Generali Familiæ Ultramontanæ, per ipsos ad suas respective Provincias transmittendum, & in earumdem Regestis describendum; Et quod in quolibet Capitulo Provinciali ab ipsius Capituli Præsidente legatur sub pœnis supra expressis ipso facto incurrendis; Quodque definitorium tam vetus, quam novum cujuscumque Provinciæ transmittere debeat ad Ministrum Generalem, seu ad Commissarium, aut Vice-Commissarium Generalem juratam attestationem, omnia supradicta, quantum ad eorum notitiam pervenire potuit, fuit, fuisse adimpleta.

Romæ 14. Novembris 1710.

G. Cardinalis Carpineus.

124 Visitatio Pastoralis, & executio Decretorum in ea editorum Episcopis omnibus inculcatur. Benedictus XIV. tom. 1.
125 Constitut. 2. incip. *Ubi primum* §. 8., & Constitut. 140. incip. *Gravissimum* §. 18. In visitatione Pastorali quænam visitare possit Episcopus in Ecclesiis Parochialibus Regularium
126 declaravit Idem in Constitut. 109. incip. *Firmandis* §. 7. Et quid cognoscere debeat circa vitam, & mores Parochi Regularis. Idem *ibidem* §. 8. Vide verb. *Episcopus* & verb. *Regulares*, ubi multa ad rem.

127 Visitatio Ecclesiarum Cathedralium, & Diœcesum Episcoporum Suffraganeorum a Metropolitano fieri non permittitur, nisi de mandato Concilii Provincialis. Idem Constitut. 98.
128 incip. *Inter plures* §. 18. Visitatio Liminum Apostolorum, a quibus, quando, & quomodo fieri debeat? Vide tom. 4. verb. *Limina Apostolorum*. Et insuper observa ut sequitur.

129 Instructio Sacræ Congregationis Concilii pro Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis, super modo conficiendi Relationes statuum suarum Ecclesiarum, quas, occasione Visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sac. Cong. exhibere tenentur.

130 Summus Pontifex Sixtus Papa Quintus, qui tempora statuit, quibus singuli Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ per seipsos, vel per eorum certum Nuntium visitare tenentur Limina Beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli, antiquissimæ observantiæ inhærendo nedum voluit, ut ultra Sacrorum Liminum visitationem, Romano pro tempore Pontifici de toto eorum Pastorali Officio, & de rebus omnibus ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum statum, ad Cleri, & Populi disciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ sunt, salutem quovis modo pertinentibus, rationem redderent, uti fusius habetur in prædicta Pontificia *Constitutione*, quæ incipit *Romanus Pontifex*, sed in alia etiam Constitutione, quæ incipit *Immensa æterni Dei*, Sacræ Congregationi præpositæ Interpretationi Sacrosancti Concilii Tridentini, curam demandavit, prædictam rationem, quæ dicitur *Relatio status Ecclesiæ* perpendendi, & examinandi, ac postulatis in eadem proponendis respondendi.

131 Sixtinæ hæ Constitutiones suo non caruerunt effectu, tum quoad Sacrorum Liminum visitationem, tum quoad Relationem statuum Ecclesiarum, sed cum nulla unquam edita fuerit instructio pro dictis Relationibus exarandis, factum hinc est, ut aliquæ ex eis aliquando fuerint exhibitæ abundantes in superfluis, & aliquæ aliquando deficientes in necessariis: cumque ad hæc avertenda, in Synodo Romana hoc anno 1725. a Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papa XIII. habita in Basilica Lateranensi præscriptum sit, ut instructio hactenus omissa, a Sacra Concilii Congregatione ederetur; hæc idcirco Instructio publici juris fit, ut in Relationibus statuum suarum Ecclesiarum ad eamdem Sacram Congregationem in posterum transmittendis, curent Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ipsi se conformare, & suas Relationes ad quædam distincta Capita reducere, quorum primum ad statum Ecclesiæ materialem; Secundum ad personam ipsius Referentis; Tertium ad Clerum Sæcularem; Quartum ad Clerum Regularem; Quintum ad Moniales; Sextum ad Seminarium; Septimum ad Ecclesias, Confraternitates & Loca Pia; Octavum ad populum; & Ultimum denique referatur ad Postulata, quæ ab ipso Referente Sacræ Congregat. proponuntur.

§. I.

De primo Relationis capite, pertinente ad Statum Ecclesiæ materialem. 132

In hoc primo Relationis Capite Sequentia erunt exponenda.

I. Institutio.
II. Confinia.
III. Privilegia, & prærogativæ Episcopatus, Archiepiscopatus, aut Patriarchatus.
IV. Numerus Civitatum, Oppidorum, aut Locorum, qui Episcopatui, Archiepiscopatui, aut Patriarchatui subjecti sunt.
V. Status Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, una cum numero Canonicorum, & aliorum servitio Chori addictorum, & an erectæ fuerint Præbendæ Pœnitentiaria, & Theologalis.
VI. Status Ecclesiarum Collegiatarum una cum numero pariter Canonicorum, & cæterorum, qui Choris earum intersunt, & an in Collegiatis erecta sit Præbenda Theologalis?
VII. Status & numerus Ecclesiarum Parochialium, nec non aliarum Ecclesiarum, & Oratoriorum in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu existentium, referendo signanter, an Cathedralis, Metropolitana, aut Patriarchalis, & Collegiatæ Oratoria; necnon Patriarchalis, cæteræque Ecclesiæ sint sacris supellectilibus instructæ, et quænam ex eis habeant redditus pro fabrica assignatos.
VIII. Numerus Monasteriorum tam Virorum, quam Mulierum; exprimendo, an aliqua ex Monasteriis Virorum sint subjecta suæ jurisdictioni; & an, & quæ Mulierum Monasteria sibi subjecta sint, vel Prælatis Regularibus?
IX. An adsit in Diœcesi Seminarium Clericorum, quot Clerici in eodem alantur, an fuerit statuta taxa, & in qua quantitate, & an aliqua Beneficia fuerint eidem unita, & in universum quinam, & quot sint reditus prædicti Seminarii?
X. Numerus Hospitalium, Collegiorum, Confraternitatum, & aliorum Locorum piorum, quæ sunt in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu, et quinam sint eorum redditus?
XI. An adsint Montis Pietatis, et quot sint, una cum aliis consimilibus ad statum materialem Ecclesiæ spectantibus, cum advertentia tamen, ut plena status materialis Relatio in prima Relatione tantum, quæ fit ab Episcopo, Archiepiscopo, aut Patriarcha exhibeatur, in subsequentibus etenim Relationibus satis erit, quod ipsi se referant ad primam, nisi aliquid novi, pertinens ad dictum statum materialem, contigisset, quod Referens notificandum Sacræ Congregationi existimaret.

§. II.

133 De secundo Relationis capite pertinente ad ipsum Episcopum, Archiepiscopum Primatem, et Patriarcham.

In hoc Capite exponi debebit.

I. An Residentiæ præceptum a Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, et Constitutione Urbana præscriptum, adimpleverit; et an aliquo, et quod tempore abfuerit, et an ultra Menses Conciliares, et an cum, vel fine Sedis Apostolicæ licentia?

II. An, et quoties Diœcesis sibi commissæ visitationem expleverit?

III. An, per se, vel per alium Episcopum, Sacras Ordinationes expleverit, et Sacramentum Confirmationis administraverit?

IV. An et quoties Synodum Diœcesanam coegerit: et, si Episcopus nulli Archiepiscopo subjectus sit, an ad Synodum Provincialem ejus Archiepiscopi, quem ad tramites Tridentini eligere tenetur, ut ejus Synodo Provinciali intersit, et si sit Archiepiscopus, an Synodum Provincialem habuerit, et quinam suffraganei eidem interfuerint.

V. An Verbum Dei per seipsum prædicaverit, et an, legitimo concurrente impedimento, viros idoneos assumpserit ad hujusmodi prædicationis Officium salubriter exequendum?

VI. An habeat Depositarium pœnarum, et mulctarum pecuniar m, et an eædem fuerint piis usibus applicatæ?

VII. Quænam Taxa, et an Innocentiana in sua Cancellaria observetur.

VIII. An aliquod habeat, quod sibi obstet circa exercitium Episcopalis Officii, jurisdictionis Ecclesiasticæ, necnon tuendæ libertatis, & immunitatis Ecclesiarum.

IX. An aliquod pium opus peregerit pro Ecclesia, pro Populo, aut pro Clero.

§. III.

134 De tertio Capite ad Clerum Sæcularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An Canonici, cæterique Choro addicti Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, necnon Collegiatarum, Choro jugiter intersint.

II. An ultra Matutinum, Laudes, cæterasque alias Horas Canonicas, quolibet die celebrent Missam Conventualem.

III. An quolibet die eam applicent pro Benefactoribus.

IV. An suas habeant Constitutiones, et eas punctualiter observent.

V. An, qui obtinent Præbendam Pœnitentiariam, aut Theologalem, adimpleant, quæ adimplenda sunt, et quomodo.

VI. An Parochi in suis Parochiis resideant.

VII. An librum Matrimonii, et Baptizatorum, aliosque libros, quos ad normam Ritualis Romani retinere debent, retineant.

VIII. An aliqui ipsorum indigeant aliorum Sacerdotum opera, ut Sacramenta Populo administrent.

IX. An iidem per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, et Festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate, pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, juxta monitum Tridentini, et præcitati Concilii Romani.

X. An saltem Dominicis, et aliis Festis diebus, in suis Parochiis, Fidei rudimenta, et obedientiam erga Deum, et Parentes Pueros, cæterosque hoc adjutorio indigentes doceant; et an, et qui eis operam præstent in hoc opere adimplendo, et an fructuose hoc opus adeo necessarium in singuli Parochiis proficiat.

XI. An singuli Parochi, cæterique curam animarum exercentes singulis Dominicis, Festisque de præcepto, Missam applicent pro Populo eorum Curæ commisso.

XII. An, et quæ præmittantur, antequam quis ad primam Tonsuram, et Minores Ordines admittatur, et an Sacris Ordinibus initiandi, ante cujuscumque Ordinis Sacri receptionem Piis meditationibus, vulgo spiritualibus exercitiis, vacent per aliquot dies in aliqua Domo Religiosa.

XIII. An omnes prædicti vestes jugiter deferant Clericales, et an quoad fori privilegium, serventur dispositiones Sacrosanctæ Synodo Tridentina *sess. 23. cap. 6. de Reform.* et a Constitutione Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIII. in eodem Concilio Romano emanata.

XIV. An habeantur Conferentiæ Theologiæ moralis, seu casuum conscientiæ, et etiam Sacrorum Rituum, et quot vicibus habeantur, et qui illis intersint, et quinam profectus ex illis habeatur.

XV. Quinam sint mores Cleri sæcularis, et an aliquod in eo adsit scandalum, quod remedio indigeat potentiori.

§. IV.

De quarto Capite ad Clerum Regularem pertinente. 135

In hoc capite exponendum erit.

I. An Regulares Curam animarum exercentes, qui Episcopali jurisdictioni, visitationi, et correctioni subsunt in iis, quæ ad Curam pertinent, et administrationem Sacramentorum, munus sibi commissum fideliter adimpleant, juxta ea, quæ in præcedenti capite dicta sunt de Parochis sæcularibus.

II. An aliquis Regularis extra Monasterium degat: an aliqui adsint in Diœcesi, a suis Superioribus servatis servandis, ejecti, vel aliquis fuerit Regularis intra Claustra Monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut Populo scandalo fuerit, et quomodo in hisce casibus in sic delinquentes animadverterit.

III. An sua jurisdictione delegata usus sit in explenda Visitatione Conventuum et Granciarum Monasteriorum in quibus Religiosi non aluntur in numero a Sacris Constitutionibus præfixo; et quinam sint Religiosorum mores in dictis Conventibus, et Granciis degentium.

IV. Denique an aliquod habeat cum Regularibus offendiculum in exercitio jurisdictionis delegatæ in illis casibus in quibus eadem ipsi tributa est a Sacro Concilio Tridentino, vel a Summorum Pontificum Constitutionibus, & signanter a Bulla Clementis Papæ X. quæ incipit *Superna*.

§. V.

De quinto Relationis Capite ad Moniales pertinente. 136

In hoc capite exponendum erit.

I. An Moniales Episcopo subjectæ suas servent Constitutiones?

II. An Clausura in earum Monasteriis inviolate custodiatur?

III. An aliqui abusus in iisdem Monasteriis irrepserint, qui in consilio, aut auxilio Sacræ Congregationis indigeant?

IV. An præter Ordinarium Confessorem, alius extraordinarius ab ipso bis aut ter in anno fuerit oblatus?

V. An dictorum Monasteriorum redditus fideliter administrentur, & Monialium dotes fuerint persolutæ, et quomodo erogatæ?

VI. An in Monasteriis Monialium, quæ sunt Prælatis Regularibus subjecta curaverit, ut Clausura dictarum Sanctimonialium fuerit exacte observata; et an contra inobedientes, et contradictores, per Censuras Ecclesiasticas, et alia juris remedia processerit?

VII. An harum Monialium Confessarii Regulares, sive ordinarii, sive extraordinarii, fuerint ab ipso approbati, antequam earum Confessiones exceperint?

VIII. An adhibitis Superioribus Regularibus, singulis annis exegerit rationem administrationis ab his, qui administrarunt bona pertinentia ad hæc Monialium Monasteria Regularibus subjectas & an fideliter eorum reddituus administrentur, & alia fuerint adimpleta, quæ præscribuntur in Bulla Gregorii XV. quæ incip. *Inscrutabili*.

De

§. VI.

137 De sexto Relationis Capite, pertinente ad Seminarium.

In hoc capite exponendum erit.

I. Quot sint in Seminario Alumni?
II. An in Ecclesiastica Disciplina recte instituantur?
III. Quibusnam studiis vacent, & quo profectu?
IV. An Cathedrali, & aliis locis Ecclesiæ diebus Festis inserviant?
V. An cum consilio duorum Canonicorum seniorum, a se electorum necessaria pro recto regimine statuerit?
VI. An illud aliquando visitet, & operam det, ut Constitutiones adimpleantur?
VII. An statuta sit Taxa ad tramites Concilii Tridentini, eademque exigatur, & an aliqui sint morosi in ejus solutione?

§. VII.

138 De septimo Capite ad Ecclesias, Confraternitates, & Loca Pia pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An in Sacristiis omnium, & singularum Ecclesiarum exposita sit Tabella onerum Missarum, & Anniversariorum ad tramites Decretorum san. mem. Urb. VIII. & an eis punctualiter satisfactum sit?
II. An in Confraternitatibus, Scholis, aliisque Locis piis, punctualiter executioni mandentur pia Opera, a Testatoribus injuncta?
III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus?
IV. An Montem Pietatis, sive Caritatis visitaverit: & an idem habeat redditus, qui superabundent sustentationi Ministrorum aliisque necessariis expensis; & in quas causas redditus illi erogentur: & si quid exigatur ab illis, qui pecuniam, aut frumentum, si agatur de Monte frumentario, ab eo recipiunt?
V. An infirmorum Hospitalia visitaverit, red itum rationes ab Administratoribus exegerit, & an Infirmis necessaria quoad salutem animæ, & corporis in eis subministrentur?

§. VIII.

139 De octavo Relationis Capite, ad Populum pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. Quinam sint Populi mores, & an in pietate proficiat?
II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quædam in eodem inoleverit consuetudo, quæ Consilio indigeat, & Sedis Apostolicæ adjutorio?

§. IX.

140 De ultimo capite, ad Postulata pertinente.

Ultimo loco Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, qui suarum Ecclesiarum Relationes ad Sacram transmittunt Congregationem, si quæ habent Postulata proponenda pro suarum regimine Ecclesiarum, proponere poterunt, cum clara facti, & omnium circumstantiarum expressione; & quatenus Postulata spectent ad negotia forensia, exponant, an ea sint in aliis Tribunalibus introducta, an adsint super iisdem aliorum Tribunalium sententiæ, ut omnibus mature pensatis, possit Sacra Congregatio congruum suppeditare prædictis Postulatis responsum.

141 Et hæc sunt, quæ opportuna visa fuerunt, ut in hac Instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quæ Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ pro suarum indigentia Ecclesiarum, atque Diœcesium, addenda existimaverint, sciant sibi liberum esse addere, quæ ipsis addenda videbuntur, & ad notitiam Sacræ Congregationis deferre, quæ ex caritatis, & justitiæ norma per se expediet, quæ poterit, & majora ad Summum Pontificem deferet, qui Fratribus suis Episcopis quantum cum Domino licet, gratificari semper exoptabit.

C. Card. Origus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

P. Archiep. Theodosiæ Secr.

Visitatio Officiorum Tabellionatuum, & Actorum in Ur- 142
be indicitur, & omnibus Judicibus commendatur; Benedict.
XIV. Const. 48. *Ad Militantis* §. 49. Visitatorum facultates 143
ad tramites juris, & Litterarum Innoc. XII. editarum sub
die 16. Jan. 1693. reducuntur. Idem Const. 44. incip. *Quan-* 144
tum §. 20. Visitatores per Civitates, & Diœceses sunt deputandi ad fovendum opus Doctrinæ Christianæ. Idem Const. 45. incip. *Etsi minime* §. 16.

Visitatio Diœcesis quotannis est peragenda, vel saltem 145
quolibet biennio, si sit valde ampla. Idem *de Synodo Diœ-* 146
cesana lib. 2. cap. 9. num. 4. Immo Episcopus potest ipsam 147
Diœcesim visitare toties, quoties opus fuerit. Idem *ib.* Vide supra n. 18. & 21. Unica tamen duntaxat debetur ei procuratio pro eodem anno quo pluries Diœcesim visitat, ut declaravit *Sacra Congregatio Conc. die 19 Septemb. 1682.* quæ ad dubium; *An Episcopus, qui, si commode fieri possit, Diœcesim suam quotannis visitare tenetur, possit hujusmodi visitationem facere per mensem, vel circiter antequam labatur integer annus a die peractæ ultimæ visitationis, vel potius debeat expectare quod anni circulus integre compleatur, itaut intra singulis cujuslibet anni cursum, una tantum visitatio fiat?* Respondit, *Affirmative, sed non posse recipere procurationem, neque victualia, nisi semel in anno.* Et sic etiam *in Policastr. Procurationis die 1. Junii 1737.* ubi ad quæsitum: *An Episcopus non completo anno ab ultima visitatione, possit iterum eandem Ecclesiam visitare, & aliam procurationem a visitandis exigere?* Respondit, *Affirmative quoad primam partem, & Negative quoad secundam.*

Procuratio autem exigenda in Visitatione debet esse mode- 148
rata & honesta. Idem *ib. n. 5.* Et Vicarius Capitularis, seu vica- 149
rius Generalis, vel alius substitutus, qui non sit Episcopus non potest exigere, nisi medietatem procurationis dari solitæ Episcopo. Idem *ib.* & pluries decrevit Sac. Congregatio. Vide *tom. 6. verb. Procuratio num. 17. & 18.* ubi afferuntur Decreta, et dicta superius *n. 80. & per tot.*

Advertendum est, quod in Guardien. exortis pluribus con-
troversiis circa Jurisdictionem, quam Episcopus Guardiensis 150
asserebat sibi competere in Oppido Aquævivæ ad Commendam Sancti Primiani Religionis Hierosolymitanæ, proposita, et resoluta fuerunt plura dubia, ut sequitur.

I. An Episcopus Guardien. in Visitatione Ecclesiæ S. Joannis Oppidi Aquevivæ possit etiam visitare libros Parochiales ad curam Animarum, et Sacramentorum administrationem spectantes, scilicet Baptizatorum, Confirmatorum, et Defunctorum.
II. An dictus Episcopus uti Sedis Apostolicæ delegatus corrigere possit Parochum, aliosque dictæ Ecclesiæ Ministros tam in actu visitationis, quam extra?
III. An possit, ut supra inquirere contra dictos Parochum, et Presbyterum nontantum in concernentibus curam Animarum, et Sacramentorum administrationem, sed etiam in aliis causis civilibus, et criminalibus, et in omnibus circa morum correctionem civilibus, et mixtis, et quatenus affirmative?
IV. An in casu impedimenti procedere possit cum censuris contra impedientes, tam Commendatarium, quam Ministros?
V. An possit mandare in actu visitationis, ut Calices, et decentia paramenta ad decorem administrationis provideantur?
VI. An cognitio status liberi eorum, qui Matrimonia contrahunt in dicto Oppido, et litteras eis dare spectet ad Episcopum?
VII. An facere testamentum vulgo dictum (dell'Anime) juxta solitum Diœcesis spectet ad Episcopum?

VIII. An

VIII. An Episcopus tam in actu visitationis, quam extra procedere possit contra Laicos Commendatarium, & Ministros dicti Oppidi pro delictis ad Curiam Ecclesiasticam spectantibus v. g. usuris, concubinatibus, percussionibus Clericorum, inobservantia dierum festorum, usurpatione jurisdictionis Episcopalis &c. & tali casu censuris Ecclesiasticis uti?

IX. An tueri immunitatem in dicto Oppido spectet ad dictum Episcopum, etiam adversus Commendatarium, & Ministros, itaut eos valeat declarare excommunicatos?

X. An sit manutenendus Episcopus in quasi possessione decernendi Monitoria in dicto Oppido pro deperditis?

XI. An spectet ad Episcopum præstare consensum alienationi bonorum dictæ Ecclesiæ, vel alterius Loci Pii juxta terminos cap. *Terrulas* 12. *q.* 2.

XII. An possit destinare Concionatorem in dicto Oppido, & cogere Communitatem ad solvendam mercedem juxta solitum Diœcesis?

XIII. An spectet ad Episcopum præstare licentiam concionandi in dicto Oppido?

XIV. An Parochus dicti Oppidi sese absentare possit a Parochia ultra terminum a Sacro Concilio præfixum sine licentia Episcopi?

XV. An d. Parochus, & cæteri Presbyteri servientes Ecclesiæ teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi? *Iisque die 5. Sept. 1693. responsum fuit manutenendum esse Episcopum in omnibus.*

151 Postmodum vero cum ad instantiam Commendatarii, qui novæ Audientiæ beneficium impetraverat in iis, quæ respiciebant jurisdictionem independentem a delegata circa curam Animarum, die 15. Jan. 1695. discussa fuerunt alia, quæ sequuntur, dubia, videlicet.

I. An Episcopus Guardien. possit inquirere contra Parochum Ecclesiæ Oppidi Aquævivæ non tantum in concernentibus curam Animarum, & Sacram administrationem, sed etiam aliis causis civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative;

II. An in casu impedimenti procedere possit cum Censuris contra impedientes tam Commendatarium, quam Ministros?

III. An dictus Episcopus tam in actu Visitationis, quam extra procedere possit contra Laicos Commendatarium, & Ministros dicti Oppidi pro delictis ad Curam Ecclesiasticam spectantibus v. g. usuris, concubinatibus, percussione Clericorum inobservantia dierum festorum, usurpationis jurisdictionis Episcopalis &c. & tali casu Censuris Ecclesiasticis uti?

IV. An tueri Immunitatem Ecclesiasticam in dicto Oppido spectet ad dictum Episcopum etiam adversus Commendatarium, & Ministros, itaut valeat eos declarare excommunicatos?

V. An sit manutenendus in possessione decernendi Monitoria pro deperditis in dicto Oppido?

VI. An ad ipsum spectet præstare consensum alienationi bonorum dictæ Ecclesiæ, vel alterius loci Pii juxta terminos cap. Terrulas 12. q. 2.

VII. An possit destinare Concionatorem in d. Oppido, & cogere Communitatem ad solvendam mercedem juxta solitum Diœcesis?

VIII. An præstare licentiam concionandi in eodem Oppido?

IX. An dare licentiam Parocho abessendi?

X. An dictus Parochus, & cæteri Presbyteri inservientes Ecclesiæ teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi?

VI. An litteræ Remissoriales, & compulsoriales favore Commendatarii sint concedendæ?

152 Rescriptum autem fuit: Ad I. *in Decisis*, Ad II. *Affirmative*, Ad III. *Affirmative, exceptis Commendatario, & aliis Ministris habentibus tria requisita*. Ad IV. & V. *Affirmative*. Ad VI. *Affirmative, præterquam quoad bona Religionis*. Ad VII. *Affirmative & quoad coactionem ad solvendum servetur solitum*. Ad X. *in Decisis quoad Parochos, & Beneficiatos; quo vero ad alios, dilata, & ad mentem*. Ad XI. *negative quoad remissoriales, & affirmative quoad compulsoriales*.

Præterea cum disceptatum fuerit: *An Oeconomo Ecclesiæ Parochialis S. Mariæ Esther Commendæ S. Joan. Hierosol. Oppidi Aquævivæ Collis de Cruce liceat conjungere in Matrimonium Parochianos dict. Ecclesiæ absque probatione status liberi facienda coram Episcopo Guardiensi, & sine illius licentia*. Die 12. April. 1710. prodiit resolutio: *Negative*. 153

Postremo, discussis quatuor hisce dubiis *I. An Episcopus Guardien possit exigere subsidium caritativum ab Ecclesia Sancti Joannis Aquævivæ? II. An dictus Episcopus possit exigere Cathedraticum, seu Synodaticum a dicta Ecclesia, ejusque Parocho? III. An idem Episcopus in actu Visitationis faciendæ in dicta Ecclesia possit exigere procurationem? IV. An dictus Episcopus in eadem visitatione possit recognoscere libros administrationis bonorum ejusdem Ecclesiæ, ejusque rationem petere?* Sub die 14. Novemb. 1733. rescriptum fuit, *Ad I. II. & III. Negative Ad IV. Affirmative jure delegato*. 154

Verum quia tam adversus postremam hanc Resolutionem hodiernus Episcopus, quam contra præcedentes sibi contrarias Eques Antonius Cedronius dictæ Commendæ Possessor novæ Audientiæ beneficium impetrarunt; Idcirco ad extinguendas contentiones, quæ inter eumdem Episcopum, & Commendatarium dicti Oppidi Aquævivæ in dies oriebantur, proposito sequenti dubio, *An, quæ, & super quibus Episcopo Guardiensi competat jurisdictio in Commenda, seu Oppido vallis vivæ Collis Crucis, & Parochiali Ecclesia S. Mariæ Esther, itaut sit standum, vel recedendum a Decisis sub die 5. Sept. 1693. 15. Jan. 1695. 12. Apr. 1710. & 14. Novem. 1733. Sacra Congr. Conc. die 3. Maji 1736. in Guard. Respondit: Prævio recessu a decisis die 14. Nov. 1733. In reliquis in Decisis*. Unde, ut vides, ex noviter deductis recessit *eadem S.C.C. a Decisis in Guardien. die 4. Nov. 1733.* 155

* Episcopo non prohibetur quidem bis quotannis Diœcesim suam visitare, sed nonnisi unicam tantummodo per annos singulos procurationem exigere potest, ut ex pluribus Sacr. Congregationis Decretis *De Synodo Diœc. lib. 7. cap. 53. § 5.* 156

Vicarius Capitularis potest Diœcesim visitare post peractum annum a visitatione ab Episcopo facta, ut pluribus Sac. Congregationis Decretis decisum est. *ibid. lib. 2. cap. 9. § 5.* Illi tamen nonnisi dimidium procurationis, quæ solvitur Episcopo, retribuenda est, cum debeat minori comitatu incedere, & constat ex resolutione Sacr. Congregationis in una Ostunen. die 7. Julii 1708. *Ibid. lib. 7. cap. 53. § 5.* 157

Episcopi omnes ex vi Constitutionis *Romanus Pontifex* a Sixto V. editæ, antequam consecrentur, si Romæ existant, in manibus S. Rom. Ecclesiæ primi Diaconi Cardinalis; extra Curiam vero in manu Antistitis ad hoc delegati ea formula præscripta jurant se statis temporibus limina Sanctorum Apostolorum visitaturos per se, sive legitime impeditos per aliquem e suo Capitulo, vel alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, vel beneficio præditum, & si hi defuerint, per Sacerdotem aliquem Diœcesanum sæcularem, vel Regularem. 158

Tunc autem Romano Pontifici rationem reddere tenentur de Pastorali Officio impleto, & iis omnibus, quæ ad suam Diœcesim pertinent. Sacræ autem Congregationi Concilii injunctum est munus, ut postulata Episcoporum illorum discutiat, & det illis responsa, sicuti & videndi num legitime sint impediti. *Ibid. lib. 16. cap. 6. § 11. Notæ edit.* 159

Tempus, intra quod obeunda est ista visitatio aliis quidem longius definitum est, aliis brevius, sed non minus quam triennium, nec supra quadriennium, *Ibid.* §. 3. Porro si Episcopus habeat Coadjutorem ab Apostolica Sede datum, sufficit si Coadjutor nomine Episcopi adeat, sicut etiam sufficit si mittatur administrator Episcopatus, qui debet visitare limina suo, & principalis sui nomine, ut ex Decisis a S. C. *ibid.* §. 5. 160

Id etiam præstandum est ab Episcopo titulari, ut ex Fagnano, aliisque, probatur, *ibid.* §. 5. 161

Denique nec eximuntur Episcopi Ecclesiarum suburbicariarum, quamvis exempti sunt a residentia. Ita ex Decreto *Consistoriali* Alexandri VII. *ibid.* §. 6. 162

Nova additiones ex aliena manu.

Gravissima hic se offert quæstio, an *ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 9. de Reform.* Loca nullius Diœcesis visitari queant ab Episcopo qua Apostolico delegato, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior. 1

Una

2 Una omnium sententia est, Ecclesias nullius Regulares visitari haud posse. At quoad Ecclesias nullius Saeculares, sunt, qui distinguunt inter Ecclesias *Nullius* proprie, ut sunt jam a Dioecesi separatae, in quibus Praelatus Inferior habet omnimodam quasi episcopalem jurisdictionem, & Ecclesias *Nullius* improprie, ut sunt positae intra fines Dioecesis, in quibus Praelatus inferior habet quasi Episcopalem jurisdictionem, sed
3 non omnimodam. Visitari autem posse illas negant, hae vero affirmant *Ciarlin. controv.67. num.25. lib.1. & controv. 22. num.112. & sequent. lib.2. Ros. de Resid. Episcop. c.4. section.6. numer.483. & sequent. Crispin. de Visitat. part. 1. §.13. num. 40. Mauent. de Potestat. Episcop. part.3. cap.6. num.2.*

4 Alii absolute affirmant jus esse Episcopo ex mox citata Conciliari sanctione visitandi Ecclesias nullius etiam proprie; *Fagnan. in cap. Grave num. 21. de Offic. Ordinar.* Barbosa *ad Concil. Trid. d. sess.24. dict. cap.9. num.2. & seq. de Reform. clar. mem. Card. Petra in comment. ad Const. Apostol. constit. 4. Callixti III. num.141. & sequent.* aliique. Et huic opinioni videtur adhaesisse Rota *in Nolana Beneficiorum 25. Junii 1759. cor. Reveren. P.D. Parracciano Decano*.

5 Mihi autem magis arridet prior opinio distinguens Ecclesias *Nullius* proprie inter ac *Nullius* improprie. Hujusque opinionis plures, eaeque solidae & ineluctabiles afferri possent rationes, sed ea hic sufficiat, quae ex ipsis verbis Concilii Tridentini *dict. sess.24. dict. cap.9. De reform.* desumitur. Verba sunt: *Quae alias &c. De adhibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum etiam exemptorum visitatione constituta sunt, eadem etiam in illis Ecclesiis Saecularibus observentur, quae in Nullius Dioecesi esse dicuntur, ut ab Episcopo*
6 *cujus Cathedralis est proximior visitentur*. Satis enim hinc patet, quod Concilium Tridentinum de Ecclesiis loquitur non quae vere & proprie sunt *Nullius*, sed abusive & improprie *Nullius* sunt. Si enim loqueretur de Ecclesiis quae vere, & proprie sunt *Nullius*, inquiisset non in NULLIUS DIOECESI ESSE DICUNTUR, sed IN NULLIUS DIOECESI EXISTUNT, nam aliud in NULLIUS DIOECESI DICI, denotatque primum PROPRIETATEM, ac VERITATEM, secundum vero IMPROPRIETATEM, ET ABUSUM, ut monet *Rebuff. in Leg.3. §. Ejus qui ff. de Verbor. sign.*

7 Quid plura? Satis esse debet ea quae in S. Congr. Episcoporum, & Regularium negotiis praeposita, tum in altera Concilii interprete obtinet praxis committendi quandoque, Episcopo viciniori, ut visitet Loca haec vere, & proprie *Nullius*, in quibus Inferior Praelatus habet omnimodam jurisdictionem quasiepiscopalem ad tramites facultatum ipsi communicatarum, ut testatur *Cardinalis De Luca in adnot. ad Concil. Trid. discurs.15. n.10. Crispin. De visitat. p.1. §.13.*
8 *num.40.* Quomodo enim asseri potest, Concilium Tridentinum Episcopo viciniori qua delegato Apostolico potestatem fecisse visitandi mox dicta Loca, si vicinior Episcopus visitare ea nequit Jure suo, sed opus habet commissione alterutrius Sac. Congregationis, nec transilire valet limites facultatum ipsi communicatarum?

9 Quod vero attinet ad decisionem Rotae *in Nolana Beneficiorum 25. Junii 1759. coram Reverendiss. P.D. Parracciano Decano*, satis esset, quod ea est Contumacialis; Sed accedit hoc amplius, quod denuo proposita causa *Die 3. Martii 1760. cor. eod.* Sacro Tribunali nil definire voluit de hoc articulo; Confer *hanc Decisionem*.

VITA COMMUNIS.

1 Vita communis in primitiva Ecclesia servabatur ab omnibus Fidelibus, quorum erat Cor unum, & anima una, & illis erant omnia communia, ut expresse habetur *Actor cap.4. num. 32.* ibi: *Multitudinis autem credentium erat Cor unum, & anima una, nec quisquam eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Primi enim illi Fideles possessiones, & substantias suas vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat, & ut ab Apostolis disponebatur, nihil proprii sibi retinentes, & omnia communia habentes: *Actor c.11. nu. 44. & 45.* ibi: *Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones, et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat,* & id totum refertur *in cap. Dilectissimis 2. et cap. Scimus 9. caus.12. q.1.* ibi: *Scimus vos non ignorare, quod hactenus vita communis inter omnes Christianos viguit*.

Hoc vitae communis genus tepescente Laicorum fervore 2
in Clericis continuavit, ex quo nomen Canonicorum effluxit promiscue a Clericis usurpatum. Canonici etenim dicuntur Clerici in fraternitate, prout certe erant omnes Clerici in primitiva illa Ecclesia, ut erudite more suo observat Eminentissimus Petra *tom.1. Comment. ad Const. 2. Paschalis II. num.3.* cum ipsis esset praeceptum, ut *districte, ac Canonice viverent*, prout habetur *in cap. Quoniam 14. caus. 12. q.1.* in cujus Summario sic praecise dicitur: *Diaconi, vel qualibet Religiosae personae Regularem vitam ducere cogantur. Canon enim graece, Latine Regula nuncupatur*, textu expresso *in cap. Canon 1. dist.3.* Unde S. Dionysius Carthusianus *tract. de vita Canonicali*, sic expresse dicit: *Clerici vocantur Canonici, quoniam Regularem, et rectam tenentur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando sinceriter gradari juxta praefixa eis a sanctis Patribus instituta*.

Reservatus tamen exinde fuit talis vivendi usus ad Clerum 3
Ecclesiarum Cathedralium una cum Episcopo vitam ducentem communem in Claustris prope Ecclesiam constructis, Sic expresse d.Card. Petra *l.c. n.4.* & clare habetur *ex cap. Necessaria 3. cit. caus.12. q.1.* ibi: *Necessaria etenim res existit, ut juxta Ecclesiam Claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent, itque omnibus unum sit Refectorium, ac Dormitorium, seu caeterae Officinae ad usus Clericorum necessariae; Ministri vero post Episcopum super eos eligantur, et c. Certe 18. ead. caus. et qu.* ubi refertur S. Augustinus sic loquens: *Certe Ego sum, qui statueram nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere*.

Collabescente tamen fere apud omnes hoc pio, & sancto 4
communiter vivendi Instituto plurimi Sancti Patres, Patriarchae, & Fundatores afflati Sancto Spiritu varias instituere Religiones, assignatis, ac traditis suis Alumnis peculiaribus Regulis, sub quarum observantia in perfecta, & exacta vita communi magis, ac magis, in studio virtutum in dies proficerent; sicque collapsa Apostolica vitae communis forma, ac Regula in pristinum restitueretur, uti restituta, ac per universum Orbem diffusa specimina virtutum, ac maxima sanctitatis incrementa Regularibus Claustris quotidie progignens Deo dante conspicitur.

Hinc omnes Regulares utriusque sexus tenentur ad perfe- 5
ctam, & exactam vitam communem in omnibus, & per omnia, & ad observantiam Regulae secundum suam primaevam institutionem, textu expresso in Concil. Trid. *sess.25. de Regul. c.1. cap. Cum causam 27. de Election. cap. Ad nostram 3. de appellat. cap. Super eo 9. & cap. Ex parte 29. de Regular. cap. Recolentes 3. & cap. Ea quae 8. de statu Monach.* Conc. Mediolan. *p.3. tit. de com. Vit. usu*, ubi loquens de Monialibus sic statuit: *In omnibus Monasteriis quoad cibum, potum, somnum, vestitum, ceterasque res attinet, omnes communiter vivant, ut a Sancto Concilio Tridentino decretum est.* Et Concil. Cameracen. *tit. de Monach. cap.9. & 10.* sic habet: „ „ Cum Sacrosancta Synodus Tridentina praeceperit ea, quae „ ad communem vitam, victum, & vestitum pertinent, fi„ deliter observari, mandat haec Synodus omnibus Religio„ sis, ut diligentissime Paupertatis Votum, tamquam ineffa„ bilis cujusdam, & dulcissimae quietis causam custodiant, „ neque proprietatis vitio violent: caveant igitur, ne quid „ sibi ita retineant, vel retinere desiderent, ut Communita„ ti nolint esse commune, neve ad peculiares usus eo utan„ tur sine Superioris consensu „. Sicque expresse statuit Clemens VIII. *in Decretis pro reformatione Regularium*, allatis *sub verb. Regulares art.1. n.85.* & confirmatis a S.Congr. Conc. jussu Urbani VIII. in Decretis *de Apostatis, et Ejectis*, allatis sub verb. *Ejecti num.2.* & sic expresse saepe saepius decreverunt variae Sacrae Congregationes.

Unde si alicubi non ita exacte, & perfecte observaretur 6
dicta vita communis, esset a Superioribus omnino praecipienda, & introducenda, & a Subditis prompte & integre observanda, prout expresse mandant Summi Pontifices, Concilia, ac Sacrae Congregationes. Et subditi recusantes Vitam communem, cum Superiores illam erigare, & introducere, prout debent, volunt, peccant moraliter. Maiirais *Theol. moral. disp.4. n.46.* S. Antonin. *part.3. Summae t. 16. §.11. De Paupert.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom.4. tract. 15. q.5.* cum aliis ibi citatis; Felix Potest. *tom.1. p.2. n.1087.* de communi. Et ratio manifesta, & insolubilis est, quia Regularis utriusque sexus recipiens, & retinens aliquid notabile inde-

Independenter a voluntate Superioris peccat mortaliter contra votum Paupertatis sed Regularis utriusque sexus recusans vitam communem juxta formam Tridentini, Decretorum Clementis VIII. pro reformatione Regularium, ac Constitutionum aliorum Summorum Pontificum, signanter Innocentii X. Alexandri VII. & Innocentii XII. in Decretis a Sacra Congregat. super disciplina Regulari de ejus mandato, & auctoritate editis (ubi confirmantur, & innovantur Decreta Conc. Trid. Clem. VIII. ac aliorum Summorum Pontificum ad id edita, ut patet infra *sub n.* 12. ubi adducuntur) Superiore volente illam erigere, recipit, & retinet independenter a voluntate Superioris, immo contra ejus voluntatem; ergo peccat mortaliter contra votum Paupertatis. Major est certissima ex abunde adductis sub verb. *Votum, art.* 2. *a n.* 43. Minor autem est omnino evidens quia vita communis præscripta a Trid. *sess.* 25. *de Regul. c.* 2. & a Clement. VIII. *in cit. Decr. pro reform. Regul.* incip. *Nullus omnino* §. 3. & confirmata a supradictis Summ. Pont. est, ut quidquid Regularis utriusque sexus, quovis modo acquirit, nullimode retineat apud se, & pro se, neque nomine Monasterii, sed statim Superiori fideliter, & omnino tradat, & cum aliis Monasterii bonis, pecuniis, & proventibus incorporetur, ut inde ex communi massa singulis in vita communi necessaria subministrare possit. Id autem totum vult Superior intendens vitam communem juxta supradictam præscriptam formam erigere, adeoque Regulares utriusque sexus recusantes vitam communem, quam, ut debet, vult Superior introducere, recipiunt, & retinent a se acquisita independenter a voluntate Superioris immo contra ejus voluntatem, cum Superior velit, ut Subditus non retineat, sed statim acquisita incorporanda consignet, & subditus nolit, & recuset ea Superiori tradere incorporanda, quod est expresse contravenire Voto Paupertatis; Unde nec Superiores sunt in securo conscientiæ statu si in quantum possunt, absque gravi scandalo non curant vitam communem erigere, nec Subditi recusantes illam recipere.

7 Nec juvat ad excusandas excusationes in peccatis allegare consuetudinem in contrarium repertam a primo ingressu in Religionem, quia Summi Pontifices, & Sacræ Congregationes semper statuerunt teneri Regulares utriusque sexus ad exactam vitæ communis, & Regulæ observantiam, non obstante contraria consuetudine, & introducta relaxatione, ut patet ex abunde adductis verb. *Regulares art.* 1. *a num.* 72. & verb. *Moniales art.* 2. *a num.* 62. *& signanter num.* 81. ubi inter alias refertur ex Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *disceptat.* 1. §. 13. una Sacræ Congregationis ad id emanata Declaratio 11. *Febr.* 1673. approbata ab Innocentio XI. cum addito: *Che si levi ogni altro abuso introdotto contro le buone Regole Monastiche, e massime quelle di aver trovato tal forma di vivere, e tali abusi nel tempo del loro ingresso nel Monastero*, qui Ursaya *loc. citat.* merito proinde concludit cum doctissimo Episcopo Crisprin. *nella Visita Pastorale part.* 2. §. 42. *num.* 39. *in medio*, quod in his terminis a Monialibus, & Regularibus inallegabilis est usus in contrarium attento dicto Oraculo Pontificio, & resolutione dictæ Sacræ Congregationis & Donat. *Prax. rer. Regul. tom.* 4. *tract.* 15. *de voto paupertat. qu.* 5. *numer.* 3. *&* 4. ac Fontan. ad *Constitut. Ordin. Prædicator. verb. Professio numer.* 11. *fol.* 520. dicunt expresse: *Ex clara dispositione Capituli generalis Parisiis celebrati anno* 1611. *admonit.* 3. *utriusque sexus Regulares viventes sub Habitu S. P. Dominici tenentur ad observantiam Regulæ, & Constitutionum nostrarum, non prout hic, vel ibi servatur, sed simpliciter, prout littera sonat*. Et ratio est clara, quia ut recte dicunt Faguanus *in cap. Recolentes* 3. *de statu Monachor. num.* 6. Summa Aiten. *tit.* 47. *de Regularibus art.* 3. *in* 7. *quæst.* & alii plures: Profitentes profitentur Regulam, non consuetudinem, nec relaxationem, immo ad id expressam faciunt protestationem, adeoque ad Regulæ, & vitæ communis observantiam tenentur & compelli possunt, non obstante contraria consuetudine, & introducta relaxatione.

8 Tum quia neque possunt excusari per hoc, quod sub tali contraria consuetudine Professionem emiserint, quia Regulares utriusque sexus per votum Paupertatis in sua Professione emissum virtualiter voverunt *Vitam communem* a Tridentino, & Summis Pontificibus *præscriptam*, Superiore illam conservare, aut erigere volente: Voverunt enim nihil retinere, invito Superiore, sed omnino dependenter ab ejus voluntate, cum hoc sit de essentia voti Paupertatis, adeoque virtualiter voverunt ei statim tradere omnia ab ipsis quovis modo acquisita, Superiore id præcipiente; alias retinerent contra expressam voluntatem Superioris, & sic peccarent contra votum Paupertatis; Tum etiam quia contra Regulam approbatam a Sancta Sede, pro ut includit tria vota substantialia Religionis, quæ sunt de Jure Divino, non est locus consuetudini, quamvis foret contraria & immemorabilis, ex quo consuetudo Jus Divinum auferre non possit, textu expresso *in cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*; cum potius, & verius, ut ibi dicitur, ipsa in hac parte dicenda sit corruptela quam consuetudo. Sic Graffius 2. *part. decis. aur. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 4. Tapia *in Authent. Ingressi cap.* 3. *numer.* 55. Calder. *tot. consil. de consuetudine*, Donat. *loc. cit. quæst.* 5. *numer.* 2. ubi cum aliis dicit, quod resistentes sunt valde punibiles, ex quo resistant expressæ voluntati Superioris jubentis secundum Regulam, ut docent scribentes *in cap. Non dicatis caus.* 12. *quæst.* 1. *& in cap. Cum ad Monasterium* 8. *de statu Monachor.* Navarr. *consil.* 75. *de Regul. n.* 49. *& est Communis*.

Nec etiam eos omnino excusat ab obligatione servandi vitam communem Monasteriorum inopia, ut solide, ac fuse 9 probat Ramirez Episcopus *in sua quæstione morali* §. 6. citatus, & secutus a Felice Potest. *loc. citat. numer.* 1092. & tenent plurimi alii: Et ratio est, quia singuli hujusmodi Monasteriorum Regulares non servantes vitam communem de facto habent sibi necessaria juxta decentiam status; sed talia sibi necessaria juxta decentiam status haberent, etiamsi servarent vitam communem, ergo &c. Major patet. Minor probatur, quia singuli hujusmodi Monasteriorum Religiosi non aliunde habent sibi necessaria juxta decentiam status, quam ex iis, quæ partim habent a Monasterio, & partim suo labore, & industria & a propinquis, vel amicis acquirunt: sed hæc omnia haberent, si servarent vitam communem, & omnia fideliter Superiori traderent cum aliis Monasterii proventibus incorporanda, ut ex Concilio Tridentin. & citatis Constitutionibus, & Decretis Pontificiis stricte tenentur; ergo si talia sufficiunt non servando vitam communem, ut singuli vivant, & sibi necessaria habeant juxta decentiam status, etiam sufficerent, & a fortiori servando vitam communem, quia tunc non fierent tot superfluæ expensæ in tot multiplicatis utensilibus, aliisque similibus, quæ extra vitam communem multiplicantur ad numerum Religiosorum, ac præsertim Monialium, & in communi vita fere pro tota Communitate sufficerent, quæque si in unum coalescerent, certe haberent, unde commodius, & abundantius viverent. Hinc nulla remanet quantum ad hoc excusatio pro Regularibus utriusque sexus vitam communem recusantibus, cum potius videantur id agere ut superflua abundent, & liberius pro sua voluntate contra Paupertatis, & Obedientiæ votum disponant, quam quia eis inde necessaria juxta decentiam status desint. Deh caveant, ne sint ex illis, quod merito arguit Sanctus Bernardus *serm.* 4. *de Adventu*. ibi: *Sunt qui pauperes esse volunt eo tamen pacto, ut nihil eis desit, & sic diligunt Paupertatem, ut nullam inopiam patiantur*. Ad quid Paupertatem vovere?

Propterea Regularibus renuentibus reformationem indictam quoad vitæ communis, & Regulæ observantiam, recipere, & integre observare solet Sedes Apostolica interdicere, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Professionem, ut patet ex Decretis Clementis VIII. allegatis in verb *Regulares art.* 1. *sub numer.* 72. §. *Item his quotannis*, *& num.* 73. & Constit. Innocent. X. incip. *Inter cetera*, & pluribus aliis Decretis Sacrarum Cong. 10

Et talis licentia admittendi alios ad Habitum, & Professionem non solet concedi, nisi in Conventibus designatis, & a Sede Apostolica approbatis, in quibus vita communis, & Regula exacte, & integre observetur, pro ut patet in citatis Decretis Clementis VIII. & Decretis Sacræ Congregationis super disciplina Regulari jussu Innocentii XII. editis, quæ hic ad litteram dantur. 11

Decreta Sacræ Congregationis a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio PP. XII. super disciplina Regulari specialiter deputata, ejusdem SS. D. N. auctoritate edita.

„ Sanctissimus in Christo Pater, & D. N. Innocentius Di-
„ vina Providentia Papa XII. pro Paterna caritate, qua Re-
„ ligiosos Ordines multis, magnisque in Ecclesiam Dei me-
„ ritis refulgentes, & peculiaris erga Sedem Apostolicam
„ devotionis nomine commendatos complectitur, volens
„ eorum conservationi, & propagationi consulere, simulque
„ ex iniuncto sibi cælitus Pastoralis Officii debito providere,
„ ut Regularis in iis disciplina ad Religiosorum salutem, &
„ co-

„ totius Christiani populi ædificationem, utilitatemque, sarta tecta custodiatur, ac vigeat, & sicubi collapsa est, adjuvante Domino reparetur, constituit, & declaravit se licentiam recipiendi Novitios in singulis approbatis Ordinibus benigne concessurum, ut volentibus e periculosis sæculi fluctibus ad Religionis portum confugere, facilis, tutusque aditus aperiatur; Dummodo tamen ea, quæ pro Regulari vita recte instituenda, tam a Sacrosancta Tridentina Synodo, quam a Prædecessoribus suis Romanis Pontificibus, præcipue vero fel. rec. Clemente VIII. in Decretis Generalibus pro Regularium reformatione, nec non Innocentio X. & Alexandro VII. pro Novitiorum receptione, & Professorum educatione salubriter constituta sunt, quibus omnibus firmiter inhæret Sanctitas Sua, eaque, quatenus opus sit, confirmat, et renovat (salvis tamen in hac parte singulorum Ordinum statutis, seu aliis Ordinationibus ab Apostolica Sede in forma specifica post eadem Decreta forsitan approbatis, aut editis) exacte, & inviolate serventur.

„ §. 2. Quocirca, Sacr. Congregat. ab eodem Sanctissimo Domino nostro super Disciplina Regulari specialiter deputata, quæ plura hactenus pro recta nonnullorum Monasteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaque in dies editura est, ut omnibus præfata ejusdem Sanctissimi Domini Nostri mens pateat, ac plenius, & celerius innotescat, de mandato Sanctitatis suæ præsentis Decreti tenore denunciat omnium, & singulorum Ordinum Regularium (iis duntaxat exceptis, qui in præfatis Clement. VIII. Decretis excepti reperiuntur) Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus quocunque nomine nuncupentur, ceterisque, ad quos spectat, ut in unaquaque Provincia per Italiam, & Insulas adjacentes quam primum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique auctoritate Apostolica statuant omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero exactæ vitæ communis ad formam eorum Decretorum ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, morabuntur, omnino servandæ. Postquam vero Regularem observantiam, & signanter quo ad exactam vitam communem cum effectu stabilitam fuisse tam ex eorumdem Superiorum Generalium, seu Provincialium relatione, quam Præpositi, & Fratrum in præfatis Conventibus degentium jurejurando firmato Testimonio, nec non per secretas Informationes, atque etiam, ubi opus fuerit, per Apostolicos Visitatores ad hoc specialiter deputandos, eidem Sacræ Congregat. sufficienter constiterit, tunc Sanctitas sua antedictam licentiam, quam hactenus distulit, Novitios ibi recipiendi, benigne concedet, & locum ad Professos pietate, & litteris instituendos usque ad Sacerdotium, vel alias juxta Constitutiones, & laudabiles cujusque Ordinis consuetudines in iisdem Conventibus, non autem in aliis, nisi fuerint ejusdem Observantiæ, destinabit.

„ §. 3. Quæ quidem omnia, quo facilius, efficacius & durabilius ad praxim deduci valeant, eadem Sacra Congregatione Sanctitatis Suæ auctoritate committit, & in virtute S. Obedientiæ præcipit præfatis Superioribus, ad quos pertinet, ut in supradictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest religiosa vita consistere, addictos, quique consentiant exacte servare vitam communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam sanctæ ordinationi contradicere, seu verbis, aut facto quoquomodo sese opponere audeant.

„ §. 4. Ut autem tam laudabilis vitæ institutum, & Regulari Professioni maxime proprium Religiosi alacrius arripiant, omnisque excusatio infirmioribus præcludatur, eadem Sacr. Congregat. similiter præcipit Superioribus antedictis, ut memoratis Conventibus (implorata etiam, ubi opus fuerit, Apostolica auctoritate) præfici omnino curent Viros, non solum disciplinæ Zelo sed etiam Caritate, & morum suavitate præditos, compatientes, Fraternitatis amatores, misericordes, quorum regimini libenter alii se submittant.

„ §. 5. Studeant vero præcipue, ut ea omnia, quæ tam ad victum, & vestitum, quam ad reliquas vitæ necessitates pertinent, singulis Religiosis prompte subministrentur, ac præsertim ægritudinis tempore, nihil alicui desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat.

„ §. 6. Ac propterea Religiosos in iisdem Conventibus morari non patiantur ultra eum numerum, qui ex illorum redditibus, & consuetis communibus, vel etiam singulorum eleemosynis, aliisve quibuscumque obventionibus pariter in commune conferendis valeat commode sustentari. Eos vero, qui semel præfatæ observantiæ, & exactæ vitæ communi libenter, ut vere Religiosos viros decet, sese subjecerint, & in ea laudabiliter perseverent, nullatenus a memoratis Conventibus nolentes transferant, nisi forte ad alia Monasteria, ubi similis observantia vigeat, iisque pariter de omnibus ad vitam necessariis possit commode provideri.

„ §. 7. Quod si redditiuum, & eleemosynarum tenuitas hujusmodi exactæ Vitæ communis observantiæ alicubi videatur obsistere, liceat eisdem Superioribus, vel per annuam contributionem aliorum Conventuum huic necessitati prospicere, vel ab Apostolica Sede per suppressionem alicujus Conventus minus utilis perpetuam, vel ad tempus, vel alia demum ratione, quæ opportunior visa fuerit, remedium postulare.

„ §. 8. Sciant vero Superiores prædicti eos, qui præfata omnia sedulo, ut par est, adimplere curaverint, specialem a Sanctitate sua, & Sede Apostolica inituros gratiam, & protectionem, atque in iis, præcipue, quæ ad antedictam observantiam stabiliendam pertinent favorem omnem, & auxilium experturos; qui vero e contra negligentes, aut (quod absit) contumaces reperti fuerint, gravibus poenis pro culpæ modo, & etiam privationis Officiorum, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea, aut alia in posterum obtinenda puniendos fore; Præfatæ autem observantiæ nihilominus stabiliendæ per alios Superiores, vel per Commissarios Apostolicos, ubi opus fuerit, etiam extra Religionem assumendos a Sancta Sede efficaciter providendum, omnemque interim, ubi eadem observantia non vigebit, recipiendi Novitios licentiam denegandam.

„ §. 9. Porro ne Regularis disciplina, dum in Conventibus jam erectis statuitur, relaxetur in erigendis, & quod una ex parte construitur simul ex altera destruatur, Sacr. Congregat. Sanctitate sua similiter approbante, statuit, atque decernit, nulla in posterum Monasteria, Collegia, Domos, Conventus aut alia Religiosorum Virorum loca fundari, erigi, aut quovis modo institui debere, nisi sub expressa obligatione exactæ Vitæ Communis ab omnibus Religiosis ibi commorantibus perpetuo, & inviolate servandæ, ac propterea nullas deinceps admittendas hujusmodi fundationes, nisi, præter alia ad id requisita, prius legitime constiterit adesse annuos redditus, vel certam eleemosynarum spem, quibus duodecim saltem Religiosi in exacta Vita Communi commode valeant sustentari.

„ §. 10. Non obstantibus circa præmissa omnia, & singula Ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcumque Ordinum statutis, consuetudinibus, privilegiis, ceterisque contrariis quibuscunque.

„ §. 11. Ad extremum eadem Sacr. Congregat. Regulares omnes cujuscumque Ordinis, & Instituti sint, Sanctitatis Suæ verbis serio admonet, & in Domino obtestatur, ut omni mora postposita, sicuti filios Obedientiæ decet, ad Regulæ, quam amplexi sunt, præscriptum Vitam instituant, & componant, Decretisque Apostolicis pro æterna illorum salute editis, sincere, ac fideliter pareant, nec ab earum observantia inanibus interpretationibus, & fallaciis; aut relaxationum prætextibus, ad excusandas excusationes in peccatis abduci se sinant, sed Professionis suæ memores, qua se totos Dei obsequio manciparunt, susceptum Christianæ perfectionis iter arduum quidem, sed Divinæ Caritatis dulcedine aspersum, abjectis terrenarum rerum curis, alacriter prosequantur: Nimis enim turpe esset, eos ad sæcularia desideria, quibus semel, aspirante Domino, renunciarunt, animum revocare, & obligatam Deo, qui non irridetur, primam fidem irritam facere. Meminerint se ad peculiarem Salvatoris nostri sequelam vocatos, qui, cum Dives esset, propter nos egenus factus est, veterumque illorum Fidelium gloriosos imitatores, ac veluti heredes esse, quorum erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat; ideoque in Regularis vitæ, ac præcipue San-

„ Sanctæ Paupertatis, quæ est parens quædam, generatioque „ virtutum, proposito perseverent, omnem sollicitudinem „ suam projicientes in eum, cujus oculi in pauperes respi- „ ciunt, qui non derelinquit sperantes in se, sed Dives in Mi- „ sericordia centuplum, & vitam æternam propter Nomen „ suum relinquentibus omnia repromisit.

Dat. Romæ die 18. Julii 1695.

G. Card. Carpineus,

Loco ✱ Sigilli.

Carolus Augustinus Fabronus Sac. Cong. Secret.

13 Unde ad valorem Professionis requiritur, quod tam Novitiatus, quam Professio fiat in solis dictis Conventibus designatis. Vide verb. *Professio Regularis n.* 19.

14 Hinc Regulares nequeunt amplius novos Conventus erigere, seu fundare, nisi prius cor. Sacr. Congregatione Disciplinæ regularis justificaverint reddituum, aut eleemosynarum sufficientiam pro observanda exacta Vita Communi, ut expresse statuit, ac renovavit *ead. Sac. Congr. Disciplinæ regularis*, prout sequitur.

Procuratoribus Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias injuncta non procedendi ad fundationem novorum Conventuum, & Monasteriorum intra Italiam, & Insulas adjacentes, nisi prius Conventus, & Monasterii fundandi reddituum sufficientia, & subsistentia cor. Sacr. Congregat. justificata fuerit.

La Sagra Congregazione sopra la disciplina Regolare destinata dalla santa mem. d' Innoc. XII. a stabilire specialmente l' Osservanza della Vita Commune, ed a riconoscere la sufficienza, e sussistenza dell' entrate per essa necessarie nelle fondazioni, che avessero avute a farsi di nuovo di Monasteri, e Conventi dentro l' Italia, ed Isole adjacenti, vedendo che non viene in questa parte tanto essenziale in verun conto adempita la mente di sì zelante Pontefice; non ostanti le pene di privazione di voce attiva, e passiva; sospensione dalle cariche, e dignità, perpetua inabilità ad esse a Superiori pro tempore, a' quali appartiene simile incombenza, è venuta in determinazione di ridurre a memoria di tutti i Superiori Regolari l' obbligo preciso, che loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire fondazione alcuna, senza giustificare, come sopra, la sufficienza, e sussistenza dell' entrate avanti la stessa Sacra Congregazione sotto le pene enunciate, ed altre ad arbitrio della medesima.

Monsignor de Vico Segretario, che ne avanza la notizia al P. Procurator Generale ec. per la dovuta esecuzione in ciò, che concerne l'interesse della sua Religione, starà attendendo il riscontro in scriptis della ricevuta del presente Viglietto, unitamente colla nota dell' ultima fondazione, specificando il giorno, mese, ed anno, in che seguì, e di cuore lo riverisce.

Di Casa questo dì 23. Febbrejo 1717.

15 Etiam in Monasteriis Monialium, in quibus non observatur vita communis, non debent recipi Puellæ neque ad Habitum, neque ad educationem, licet haberent licentiam Sacræ Congregat. quæ non deroget in specie Decreto Generali. *Sacra Congregat. Episcop. in Placentina 4. Septembr.* 1603. *in Pisana 6. Octobris ejusdem anni, in Vercellen.* 18. *Maii* 1616. *in Messana* 15. *Novemb. ejusdem anni, in Caputaquen.* 2. *Junii* 1627. apud Nicol. *in Floscul. verb. Vita communis n.* 5.

15 Hinc *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Neapolitana* 26.
Maii 1602. statuit, quod Monasteriis renuentibus reformatio-
nem acceptare non concedatur licentia recipiendi puellas ad
17 Habitum. Item nec admittendi ad Professionem eas, quæ se
ad illam nolunt obligare. *Ead. Sac. Cong. Episc. & Regul. in
Neapolitana* 8. *Aprilis* 1605.

18 In iis Monasteriis, quæ partim illam reformationem reci-
piunt, & partim non, recipi non debent nisi illæ, quæ se vo-
lunt reformationi subjicere. *Ead. Sacr. Congregat. Episcop.* 17.
19 *Aprilis* 1602. Nec reformatio est credenda statim, sed pro-
banda diu antequam detur licentia vestiendi, *Eadem Sac. Con-
gregat. Episcopor. in Capuana* 17. *Novembr.* 1602. & 4. *Maii*
20 1604. & consimiliter sæpe sæpius alibi. Quæ tamen Professio-
nem emiserunt, antequam introduceretur reformatio, hortari
debent ad illam acceptandam, sed non cogi. *Ead. Sac. Cong.
Episcop. & Regul. in Neapolitana* 5. *Martii* 1602. apud Ni-
col. *in Floscul. verb. Reformatio numer.* 10. Vide ad item verb.
Moniales art. 2. *a num.* 67. *ad* 70. *inclusive*, & verb. *Professio
num.* 84.

Vita communis introduci debet in omnibus, & non in vi- 21
ctu solum. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Panormi-
tana* 5. *Novembr.* 1603. Unde non solum dotes, Canones, & 22
eleemosynæ cujuscumque particularis Monialis, sed etiam
opera, & omnia alia acquisita poni debent in communi. *Ea-
dem Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in Parmen.* 11. *Augusti*
1628.

Nec debet permitti repartimentum tritici, olei, & pecu- 23
niæ inter Moniales, uti Vitæ communi de directo repugnans.
Eadem Sacra Congregat. Episcop. & Regular. in Brundusina 21.
Octobr. 1616. Et multo minus consignari Monialibus particu- 24
laribus fructus prædiorum. *Ead. Sac. Cong. Episcoporum &
Regular. in Licien.* 1. *Septemb.* 1651.

Immo neque debet permitti Moniali, aut Regulari vitali- 25
tium, seu Livellum, vel Legatum ipsi relictum, seu constitutum sub conditione, ut nihil acquiratur Monasterio, sed totum cedat, & erogetur pro suis indigentiis, seu aliis usibus piis sibi benevisis, apposita pœna caducitatis in casu contraventionis. Sic Bartolus *in leg. Lucius Titius*, §. *Tres heredes numer.* 3. *ff. Ad Trebell.* Tabia *in Authent. Ingressi vers. Ipso ingressu cap.* 3. *num. ultim. Cod. de SS. Eccles.* Galganet. *de condit. & demonstr. part.* 2. *cap.* 5. *quæst.* 11. *numer.* 8. Card. Petra *tom.* 4. *Comment. ad Constitut.* 5. *Benedicti XII. numer.* 50. & alii. Et ratio est, quia talis conditio, ut nihil ex Vitalitio, seu Legato acquiratur Monasterio, est contraria Sacris Canonibus exprese statuentibus, quod quidquid acquirit Monachus, acquirat Monasterio, *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *quæst.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quæst.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probat.* cum similibus. Item est contraria dispositioni Concil. Tridentin. *sess.* 25. *de Regular. cap.* 1. & Decretis Clement. VIII. *pro Reformat. Regular.* innovatis a Sacra Congregatione Concilii jussu Urbani VIII *in Decret. de Apostatis & Ejectis*, adeoque est turpis, & de Jure impossibilis, adeoque pœna caducitatis ipsi apposita vitiatur, quemadmodum vitiatur ipsa conditio; sicque tamquam apposita actui a Legibus interdicto attendenda non est, etiam neglecto Testatoris præcepto, *l. Unica in fine, Cod. de his quæ pœnæ nomine, cap. Tua* 17. *de Testamentis*.

Sic etiam sentire visa est *Sacra Congregat. Concilii in Leo-* 26
dien. annuæ præstationis 5. *Iunii* 1682. in qua Testator legaverat Monasterio Monialium pecuniam investiendam sub conditione, ut tres Moniales ejus filiæ percipere possent eorum vita durante tercentum florenos aureos pro suis necessitatibus, apponendo pœnam caducitatis in casu contraventionis: Cum enim Moniales cuperent acceptare Legatum, ac vererentur, ne permittendo particulare Legatum factum tribus Monialibus filiis Testatoris vulnerarentur status vitæ communis, & ideo supplicassent præfatis tribus Monialibus permitti retentionem, & usum annuæ præstationis juxta mentem Testatoris, aut alio modo consuli indemnitati Monasterii, *Sac. Congregat. Concil.* respondit: *Monasterium posse acceptare Legatum, & quo ad legatum particulare servetur Decretum san. memoriæ Clementis VIII.*

Idem clare colligitur ex alia resolutione *ejusdem Sacræ Con-* 27
gregat. Concil. in Mantuana Administrationis, in qua Novitius Professionem emissurus Testamentum condidit favore tertii sibi reservans annuam præstationem erogandam, & disponendam in sui servitium absque eo quod Jus in favorem alicujus acquiri posset: Cum autem ex dicta præstatione acquisivisset de consensu Superiorum prædia, & census, ejusque Superiores intenderent incorporare Conventui annuam præstationem, & de administratis rationem exigere, supplicavit declarari: „ I. An dicta præstatio annua reservata, seu fructus prædii „ ob morositatem heredis loco pecuniarum subrogati spe- „ ctent libere ad Oratorem? II. An de redditibus perceptis „ ex bonis postea acquisitis teneatur rationem reddere? *Sacra Congregat. die* 28. *Novembr.* 1706. respondit *Ad I. Negative. Ad II. Affirmative.*

Consimiliter habetur ex resolutione *Sacræ Congregat.* 28
Episcop. & Regul. in Neapolitana, in qua indultum ab ipsa concessum, quod comperiebatur aliqualiter læsivum Vitæ communis, fuit ab eadem Sacra Congregatione revocatum: Cum enim duæ Moniales Monasterii SS. Trinitatis Neapolis obtinuissent a Sacra Congregat. Episcop. & Regular. Indultum, ut possent, recipere annuam præstationem Scutor. 100. a paren-

ventibus solvi promissam, ita tamen, ut Superiorissæ, seu Depositariæ traderetur eroganda ab ipsis Monialibus pro earum indigentiis, sive aliis usibus piis sibi benevisis; Reclamantibus contra Indultum reliquis Monialibus, uti læsivum vitæ Communis, &.Constitutionum Monasterii, ex eo quod annua præstatio eroganda esset per Abbatissam in usus a præfatis duabus Munialibus destinando, *Sacr. Congregat. die 7. Aprilis* 1707. rescripsit: *Servandas esse omnino Constitutiones non obstante Indulto*. Sic expresse supradictas tres resolutiones refert prout jacent, Eminentiss. Petra *l.c. n.34. & 51.*

29 Alia ad rem. Vide verb. Legatum, verb. *Moniales art.2.* verb. *Professio*, verb. *Regulares* & verb. *Votum articul. 3. num. 43.*

V I T I U M.

Vide verb. *Virtus a numer. 13. ad 95.*

V I T R I C U S.

1 Vitricus quis sit? Vide verb. *Affinitas sub n. 16.*

2 Vitricus absque ulla dispensatione ducere potest in Uxorem eam, quæ fuit uxor sui Privigni. *Sacr. Congregat. Concil. in Bosanen. 8. Junii 1720. & 8. Martii 1721.* ut refert Urlaya in 2. *Miscellan. sacro, & profan. litt. V. num. 89. & tom.4. part.2. discept. 19. §.1. a n.186.*

VIVÆ VOCIS ORACULA.

Vide verb. *Oracula vivæ vocis*.

U N C T I O E X T R E M A.

Vide verb. *Extrema Unctio*.

UNIO BENEFICIORUM, SEU ECCLESIARUM.

1 UNio est Beneficiorum seu Ecclesiarum ab Episcopo, seu alio Superiore ob utilitatem, seu necessitatem Ecclesiæ facta annexio; *Est in re Communis*.

2 Unio prædicta fit potissimum tribus modis; Gloss. *in cap. 1. verb. Uniendo, Ne Sede vacante*, Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellariæ gloss. 5. §. 7. num. 26.27. & sequent.* Fagnan. *in cap. Novit num. 2. Ne Sede vacante*, Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 66. num. 2.* Rebuffus *in Prax. Benefic. tit. de unionibus Beneficior. num. 11. & sequent.* Reiffenstuel *lib.3. Decretal. tit. 12. n. 39.* & alii passim.

3 Primo modo fit talis Unio, cum ex duobus Beneficiis fit tantum unum, ita ut neutrum eorum uniatur alteri, sed ambo simul uniantur, ut patet *ex cap. Decimas §. final. caus.16. quæst. 1.* ibi: *Papa duos Episcopatus in unum redigere potest*. Et talis *Unio* præsertim fit, cum duæ Parochiales Ecclesiæ vicinæ, & populo ratione belli, pestis, & huiusmodi valde destitutæ ita adinvicem uniuntur, ut ex duabus fiat tantummodo unica. Et tunc illa unica ex duabus sic unitis resultans retinet consuetudines, ac privilegia favorabiliora utriusque Ecclesiæ sic in unam redactæ. Unde hæc Unio dicitur *extinctiva*, seu *translativa*, eo quod ex duabus Ecclesiis fiat unica tantum, sicque altera minus privilegiata extinguatur, ac perimatur, & in aliam magis privilegiatam, ac potioribus Juribus gaudentem transferatur, ac cum ipsa omnino incorporetur; Fagnan. *in cap. Exposuisti num. 34. de Præbend. & in cap. Novit numer. 3. Ne Sede vacante*, Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 12. n. 40. & 41.* & alii, *arg. cit. cap. Medicamentum, de Pœniten. dist. 1.*

4 Secundo modo fit talis Unio, cum duæ Ecclesiæ ita uniuntur, ut non coalescant, sicuti dicto primo modo, in unum corpus, sed una sit superior, & alia inferior, ac accessoria superiori, seu principaliori, & solet fieri pro augmento Dotis alterius Beneficii non habentis sufficientes redditus pro congrua Beneficiarii sustentatione. Unde talis *Unio* nuncupatur *accessoria*, seu *subjectiva*, ut ex communi notant Fagnan. *in cit. cap. Novit numer. 3. Ne Sede vacante*, & Reiffenstuel *loc. cit. numer. 42.* Sicque Ecclesia accessorie alteri unita assumit naturam, consuetudines, & privilegia Principalis, cui est annexa, *argument. cap. Recolentes 3. §. final. de statu Monachor. & cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*.

Tertio modo fit talis Unio, cum neutra Ecclesia alteri subjicitur, sicuti dicto secundo modo, nec ipsæ coalescunt in unum corpus, sicuti dicto primo modo, sed ambæ Ecclesiæ ita æque principaliter invicem uniuntur, ut ambæ adhuc suum titulum, atque honoris gradum retineant, & solum ab uno, eodemque Rectore regantur; sicque adhuc remaneant duo Beneficia omnino distincta, verb. grat. duo distincti Episcopatus, quamvis sit unicus & idem utriusque Episcopus; *argument. cap. Ut temporis 16. quæst. 1.* juncta Glossa *ibidem verb. Unire*, Fagnan. *in cit. cap. Novit num. 4. Ne Sede vacante*, Garcias *de Benefic. part. 12. cap. 2. numer. 57.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 51.* Et alii. Et talis Unio appellatur *Unio æque principaliter facta*, quæ aliud non operatur, nisi ut Rector unius sit etiam Rector alterius cum in reliquis utrumque Beneficium remaneat adhuc distinctum Beneficium, sicuti prius, cum propriis redditibus, privilegiis, honoribus &c. ut in pluribus Episcopatibus æque principaliter unitis, & signanter in Nepesino, & Sutrino; Viterbiensi, & Tuscanensi; Hortano, & Civitatis Castellanæ; Cornetensi, & Montisflasconii; Lauretano, & Recinetensi; Sulmonensi, & Valvensi, Campaniensi, & Satraniensi; Scalensi, & Ravellensi; Melphiensi, & Rapollensi, Adriensi, & Penniensi, Terracinensi, & Civitatis Priverni; Camerinensi, & Civitatis Fabriani; Aquinatensi, & Pontis Curvi, & pluribus aliis brevitatis gratia relictis. 5

Unio Beneficiorum est duplex, alia perpetua, & alia temporalis. *Perpetua* est illa, in qua exprimitur, ut perpetuo duret, ut *Cap. Exposuisti 33. de Præbend.*, ibi: *De Capellis in perpetuum uniendis*. Seu quæ fit *Ad perpetuam rei memoriam*, cum hoc idem importet ac lyIn *perpetuum* seu quæ fit ad Beneplacitum Sedis Apost., quia cum Sedes Apost. non moriatur, talis Unio durabit in perpetuum, nisi revocetur, *cap. Si Gratiose 5. de Rescriptis in 6.* Unio *temporalis* e contra est illa, quæ fit ad tempus, v. g. ad vitam ejus, cui conceditur, & sic contemplatione Personæ, proinde per illius mortem exspirat, *arg. cap. Quoniam Abbas 14. de Officio Delegati*, cum similibus. Et talis *Unio* in effectum est quædam dispensatio retinendi plura simul Beneficia etiam de se incompatibilia, ut patet in Germania, ubi a Sede Apostolica solet aliquibus Episcopis concedi retentio plurium Episcopatuum, ut notat Fagnan. *in cap. Dudum num. 29. de Election.* ubi sic habet: *Sic videmus in Germania cum sublimibus personis non raro dispensari super retentione plurium Episcopatuum &c. ut Catholicam Religionem, expulsis hæresibus, consilio, opibus, & auctoritate sartam tectam tueantur. Ex hac ratione Princeps Elector Coloniensis ad præsens obtinet Episcopatum Coloniæ, & Episcopatum Leodiensem, Monasteriensem, Paderbonensem, & Hildsimensem*. Et plures similes dispensationes refert Urlaya *tom.5. part.1. discept.6.* 6

Unde unire Episcopatus ad solum pertinet Papam, textu expresso *in cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat.*, ibi: *Sicut unire Episcopatus, atque Potestati subjicere aliena ad Summum Pontificem pertinere dignoscitur*. 7

Papa non solum Episcopatus, sed etiam quæcumque alia beneficia unire potest, cum in omnibus Beneficiis plenariam habeat potestatem, *cap. Licet 2. de Præbend. in 6., & Clement. 1. §. final. ut lite pendente*. 8

Episcopus potest ex legitimis causis unire Beneficia, & Ecclesias suæ Diœcesis, *cit. cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. cap. Exposuisti 33 de Præbend. cap. Consultationibus 4. & cap. Pastoralis 7. de donationibus, Clementin. Si una, de rebus Ecclesiæ non alienand.* cum similibus. 9

Archiepiscopus, seu Metropolitanus potest quidem unire Beneficia suæ Diœcesis, sicuti quilibet Episcopus per jura *numer. antecedenti* adducta; At vero nequit unire Beneficia Diœcesum suorum Suffraganeorum. Barbos. *citat. allegat. 66. numer. 13., & lib.3. Jur. Eccles. univers. cap.16. num.58. & super Trident. sess.21. de reformat. cap. 5. num. 3.* cum pluribus ibi citatis. Fagnan. *in cit. cap. Sicut unire 8. de Excessib. Prælator. num.3.* testans sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil., ibi: *Cum fructus Præbendarum Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi de Exea essent adeo tenues ut vix sustentationi Canonicorum sufficerent, & fuisset petitum declarari a Sacra Congregat. Concil. an Episcopus eis unire posset aliqua simplicia Beneficia, & eo nolente, vel negligente, Metropolitanus? Responsum est, Episcopum posse, non tamen teneri, Metropolitanum vero in hoc non posse supplere*. 10

11 Capitulum Sede vacante potest unire ea Beneficia, quæ potest Episcopus: Dummodo per eam unionem Jurisdictioni Episcopali nihil detrahatur: Capitulum enim succedit in integram ordinariam Jurisdictionem Episcopi, Barbos. *citat. allegat.66. num.11., & super Trident. sess.7. cap.6.num.16.* cum Marian. Socin. Caccialup. Rebuff. Perusin. Hojeda, Sanchez, Zerola, Marc. Ant. Genuens. Quaranta, Garcia, Ragus, ibi citatis, Ventriglia *in Praxi tom.2. Annot.8. numer.8.* Reiffelt. *lib.3. Decret. tit.* 12. 64. Pirhing *lib.3. Decretal. tit.5. num.207.*, & alii.

12 Legatus a Latere in Provincia sibi concredita potest unire Beneficia dictæ Provinciæ suæ Legationis absque tamen præjudicio Episcopi: Legatus enim a Latere potest in sua Provincia omnia, quæ Episcopus in sua Diœcesi, *arg. cap.* 1. *§. final. de Offic. Legati in 6.* Sic tenet *in cit. cap. Sicut unire* Abbas *num.5.* Cardinal. *num.1.* Imola *in fine*, Barbos. *cit. alleg.66. num.12., & super Trid. l. cit. num.17.* cum Rebuf. Gambarupta, Hojeda, Azorio, Sanch. Garcia, Aloysio Riccio, Ugolino, Lotterio ibi citatis, Ventriglia *loc. cit. num.7.* Pirhing. *loc. cit. num.207.* Reiffenstuel *loc. cit. numer.* 63., & alii post Rotam *decis. 459. in antiquis*, alias 3. *de Officio Legati*, & alibi pluries.

13 Vicarius Generalis Episcopi non potest Beneficia unire, nisi specialiter ab Episcopo committatur, *arg. cap. ult. de Offic. Vicarii in 6.* Barbosa *cit. allegat.66. num.10., & super Trident. loc. cit. num.15.* cum Marian. Socin. Rebuff. Auton. Orch. Hojeda, Sbroz, Aaorio, Petro de Perusio, Garcia, Aloysio Riccio, Gratian. Sanchea, Narbona, Lotterio ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 65. Ventriglia *loc. cit. numer.* 10. Theod. de Rubeis *in Singularibus Rotæ part.2. verb. Vicarius §.2. pag.112.* allegans plures Rotæ Decisiones.

14 Abbates, aliosque Prælatos Episcopo inferiores habentes Ecclesias sibi ita plene subjectas, ut Jurisdictione quasi Episcopali in eis fungantur, seu existente speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta, posse Beneficia unire, tenent Marian. Soccin. *in cit. cap. Sicut unire art. 3. num.41. & 42.* Sbroz *de Officio Vicarii lib. 2. quæst. 115. numer. 11.* Barbosa *cit. alleg.66. nu.14., & super Trid. loc.cit.n.18.* cum Garcia, Aaorio, Sanchez, Aloysio Riccio, Lotter. ibi citatis, Federic. de Senis *cons.111. num.8.* Oldard. *cons. 257. num.5.* Rota, *part.11. recent. decis. 373. num.19.* Ventriglia *loc. cit. num.3., & 4.* cum aliis ibi citatis, dicens sic limitari communiter per Doctores denegationem facultatis uniendi Beneficia in inferiori Prælato facta *in cit. cap. Unire*, quia talis Prælatus inferior id Jurisdictionis exercet in sua Diœcesi, quod exercet Episcopus in sua, & alii apud Pagnan. *in cit. cap. Sicut unire num.17.* dicens, quod hanc sententiam alias probavit Sacr. Congregat. Cardinal. Concil. Trident. Interpretum: *Censuit enim, inferiores Episcopo non posse unire, nisi hanc facultatem legitime præscripserint, aut ex privilegio in Ecclesia sibi pleno Jure subjecta Jurisdictionem quasi Episcopalem habeant in omnibus, & per omnia, alioquin unionem ab Episcopo faciendam esse cum consensu ipsius inferioris, & Capituli.*

15 Contrarium tamen, nempe Abbates, aliosque Prælatos Episcopo inferiores non posse Ecclesias unire, vel unam alteri subjicere quantumcumque Ecclesiæ ipsæ ad illos spectent pleno Jure, defendunt *in cit. cap. Sicut unire*, Joann. Andr. *num.2. in verb. Unio*, Henric. Boich. post *princ. vers. & nota*. Card. *num.3. in 2. oppos.* Ancharan. *nu.3.* Hostiens. *in cap. Quia nonnulli verb. Parochiales, de Clericis non resident.* Archidiacon. *in cap. Cum singula in verb. Annexæ, de Præbend. in 6.*, & ita tenere communiter Doctores antiquos testatur Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire art.3. quæst. 7. numer.41.* atque id expresse tenet Glossa *in Clement. Si una 2. de rebus Ecclesiæ non alienand. verb. Episcopum*, & alia Glossa *in Clement. Ne in agro 1. §. Ad hæc, de statu Monachor. verb. Ordinarios*, & sic docent alii plures per text. *in citat. cap. Sicut unire*, quia unire est unus de casibus Episcopo reservatis, & denegatis inferioribus, atque ita censuit etiam Sacra Congregatio Concilii apud Fagnan. *loc. cit. num.18.*, ibi: *Alias tamen consulta, an Abbates exempti, qui Jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habent, possint, si Sæculares, & Collegiatas Ecclesias obtinent, facere uniones, sicut possunt Episcopi ex cap. 15. sess. 24. Respondit non posse Abbatem hujusmodi, sed Episcopum tantum, si Collegiata est insignis, & observentur alia præscripta in dicto cap. 15.*

16 Unde ad conciliandas omni meliori modo supradictas Doctorum sententias, & Sac. Congregation. declarationes concludendum est, non posse dictos Prælatos Episcopo inferiores de sola sua ordinaria quasi Episcopali Jurisdictione Beneficia unire sine assensu proprii Episcopi juxta clarum textum *in cit. cap. Sicut unire 8. de Excessib. Prælator.* Bene vero posse, si ex speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta id eis competere dignoscatur; Nam Jura Episcopalia inferiores præscribere non prohibentur; *Cap. Auditis 15. de Præscriptionibus*, Hojeda *Tractatuum tom. 15. tract. de Benefic. incompatib. part. 2. cap.3. num.7.* Reiffenstuel *loc. cit. num.66.* Abbas *in cit. cap. Unire num.3.* cum aliis apud Fagn. *l. c. n.15. 16. & 17.*

Ad faciendam Beneficiorum unionem præter legitimam facultatem requiruntur tres præsertim conditiones, *Communis*. 17

Prima conditio requisita ad faciendam legitimam unionem Beneficiorum est causa justa, & prævia cognitio de eius veritate, *arg. cap. Exposuisti 33. de Præbend., & Clement. Si una 2. de rebus Eccles. non alienand.* juncto Concilio Triden. *sess.7. de reformat. cap.6.* ubi expresse dicitur, quod *Uniones perpetuæ . . . . . quæ deinceps ad cujusvis instantiam fierent, nisi eas legitimis, aut alias rationabilibus causis coram Loci Ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur, ac propterea, nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.* Et sic teneut passim Doctores. 18

Justa causa uniendi Beneficia est Ecclesiæ necessitas, vel ipsius utilitas, *cap. Exposuisti 33. de Præbend.*, ibi: *Si evidens necessitas, vel utilitas exigat, Præbendas Ecclesiæ tuæ poteris de Capellis in perpetuum annectendis eidem augmentare*, & concordat *cap. Dudum 1. de rebus Eccles. non alienand. in 6.* 19

Necessitas autem Ecclesiæ tunc censetur intervenire, quando Præbenda, cui unio facienda est, caret sufficientibus redditibus ad alendum Ministrum, *cit. cap. Exposuisti*, ibi: *De redditibus præbendarum suarum nequeunt sustentari*. Concil. Trident. *sess.21. de reform. cap.5.*, ibi: *Propter eorum paupertatem*. Item quando Ecclesia est destructa ab hostibus, vel desolata, *Cap. Quia Monasterium 8. de Religiosis Domibus*. Item quando Ecclesiæ sunt vicinæ, & restant pauci de populo, alias mortuis, & probatur *in Cap. Et temporis 16. q. 1.* Utilitas vero tunc intervenit, quando propter fructuum tenuitatem non inveniuntur Clerici idonei ad deserviendum, ut habetur ex *cit. cap. Exposuisti 31. de præbendis*. Sic expresse tradunt Barbos. *cit. alleg.66. num. 15., & 16.* Ventriglia *Prax. tom. 2. Annot. 8. §. 2. numer. 23.*, & alii. 20

Si autem Unio Beneficiorum fiat sine causa, vel ex causa falsa, tunc quamvis cæteroquin servata sit forma Juris, ipsa, vel est nulla ipso Jure, ut volunt probabilius Garcias *de Beneficiis part.12. num. 113.* Hojeda *Tractatuum tom.15. tract. de Benefic. incompat. part.2. cap. 3. numer 16., & 18.* Bursat. *consil. 185. num.13. lib.2.* Barbos. *cit. alleg. 66. numer.16.*, Reiffenstuel *loc. cit. num.31.* Ventriglia *loc. citat. num.24.* allegans Rotam, & alios, ac testans sic velle omnes. Vel saltem irrita est ope exceptionis, sicque declaranda nulla, ut tenent Marian. Socin. Rebuff. Azor., & alii plures, quos refert, & sequitur Sanchez *lib.7. Decalog. c.29. num.175.* quique volunt, quod Episcopus Successor non possit conferre Beneficium taliter unitum ante dictam declarationem. 21

Secunda conditio requisita ad legitimam Beneficiorum unionem est, quod citentur omnes interesse habentes in dicta Unione facienda, eorumque consensus requiratur. *Clementin. Ne in agro 1. §. Ad hæc, de statu Monach.* Concil. Trident. *cit. sess.7. de reformat. cap. 6.*, ibi: *Vocatis quorum interest.*; Rota *decis.133. num. 4. part.1. divers.* Seraphin. *decis.1078.* Sanchez *loc. cit. num.163.* Reiffenstuel *loc. citat. num.72.* Barbosa *loc. cit. num.17.* & alii passim. 22

Unde si Ecclesia sit subjecta Abbati, aut ali inferiori Prælato, non potest Episcopus eam unire absque illius consilio, & assensu, *cit. Clement. Ne in agro §. Ad hæc*, ibi: *Cum consilio, & assensu Abbatum per Locorum ipsorum Ordinarios uniantur*. Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire art. 4. quæst.5. num.62.* Barbosa *loc. cit. num.81.* Reiffenst. *l. c. n.72.* & alii passim. 23

Item si Beneficium uniendum pertineat ad Collatores, vel Electores Episcopo inferiores, etiam istorum consensus requiritur, quia istis grave damnum in suis Juribus infertur, cum Beneficium post unionem non sit amplius vacaturum, sicque 24

que ipsi amittant Jus conferendi, seu eligendi ratione talis unionis; Garcias loc. cit. part. 12. cap. 2. num. 202. Rebuffus in Praxi Benefic. tit. Regula de Unionibus gloss. 11. numer. 1. & 7. Reiffenstuel loc. cit. nu. 73. & alii communiter per text. Concil. Trid. loc. cit., ibi: Vocatis quorum interest.

25 Item si Beneficium uniendum sit de Jurepatronatus alicujus, requiritur pro tali Unione facienda consensus Patroni. Communis, per text. in cap. Suggestum 20. de Jurepatron., ibi: Cum assensu Patroni . . . . Consensu Domini fundi, cap. Patronalis 7. de donationib., ibi: De consensu Patroni, juncto Conc. Trid. cit. sess. 7. de reform. cap. 6., ibi: Vocatis quorum interest, & sess. 24. de reform. cap. 15., ibi: Cum Patronorum consensu.

26 Talis consensus Patroni de jure communi requiritur, sive Patronus sit Laicus, sive Ecclesiasticus, ut docent communiter Doctores per citata Jura: Aliqui tamen negant requiri consensum Patroni Ecclesiastici vigore Concilii Tridentin. sess. 24. de reform. cap. 15. nam ibi dici: Cum Patronorum consensu, si de Jure patronatus Laicorum sint; per quæ verba Concilium a sensu contrario videtur concedere unionem posse fieri per Episcopum sine consensu Patroni Ecclesiastici, ut recte advertunt Sanchez citat. cap. 29. numer. 185. Barbos. cit. allegat. 66. num. 31. Reiffenstuel loc. cit. num. 45., & alii. Et id etiam habetur ex novissima Constitutione Benedicti XIII. Credita §. 4. incip. ubi statuit, quod Ordinarii Locorum eidem Seminario unire, & applicare possint, ac debeant Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, etiam Jurispatronatus Ecclesiastici.

27 Non requiritur tamen ad talem Unionem faciendam consensus Rectoris Ecclesiæ; vel ea vacante, consensus defensoris ejusdem, textu claro in Clementina. Si una 2. de rebus Eccles. non alienand., ibi: Si una Ecclesia alteri Ecclesiæ, seu Dignitati alicui, vel Præbenda per Episcopum suo consentiente Capitulo uniatur, aut Religioso loco donetur, ex eo quod Rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor eidem super hoc datus non existit, nequaquam id poterit impugnari. Et ratio est, quia Rectoris illius Ecclesiæ, seu Beneficii nullum infertur præjudicium, cum adhuc libere remaneat Rector, & possessor illius sicuti antea, ex quo dicta Unio totalem effectum suum non sit habitura, nisi post mortem, vel amotionem illius Rectoris, argum. cap. Consultationibus 4. de donationibus, ac notant Glossa in citat. Clementin. Si una verb. Vocatus, & Barbos. ibid. num. 4. & cit. alleg. 66. num. 20. cum Cardinali, Ancharan. Riccio, Garcia, Sanchez, Lotter. ibi citatis, Reiffenstuel loc. cit. num. 72. Rota decis. 133. num. 14. part. 2. diversor., & alii communiter teste Ventriglia loc. citat. §. 2. numer. 16. Ubi num. 17. subjungit, quod

28 si Rector prædictus, seu vacante Ecclesia, ejus Defensor, sponte comparuerit justam allegando causam contra Unionem, sit audiendus, argum. cap. Si quis Presbyterum 6. juncta Glossa verb. Personis, de rebus Ecclesiar. non alienand. Et faciunt dicta per Barbosam lib. 3. Jur. Ecclesiast. univers. cap. 16. num. 41. Garciam loc. cit. cap. 2. num. 219., & 220. Hojedam l. c. cap. 3. n. 9. & alios.

29 Neque requiritur pro tali Unione facienda consensus Plebis, quamvis si sponte compareat & allegat rationabilem causam impeditivam talis Unionis, sit audienda, argum. citat. capit. Si quis Presbyterorum 6. juncta Glossa verb. Personis, de rebus Ecclesiast. non alienand., & tenent Garcias loc. citat. cap. 2. num. 219. & 220. Hojeda loc. cit. Reiffenstuel loc. cit. numer. 76. Ventriglia loc. cit. numer. 20. & alii, ac Rota in Gerunden. Unionis 20. Martii 1692. coram D. Sacrato, ubi fuit resolutum, Parochianos esse legitimas Personas in hac causa, cum illorum intersit bonum habere Pastorem.

30 Tertia conditio requisita ad legitimam Unionem faciendam faciendam per Episcopum est consensus Capituli. Communis, textu expresso in cit. Clementin. Si una 2. de rebus Eccles. non alienand., ibi: Per Episcopum suo consentiente Capitulo uniatur; juncta Glossa ibid. verb. Consentiente, & concordat Cap. Pastoralis 7. de donationib., ibi: Sed ut Episcopi Donatio (seu Unio Ecclesiæ pro loco facta) sit legitima, consensus est sui Cap. requirendus.

31 Si Beneficium uniendum spectet ad Collationem Prælati inferioris, requiritur ultra consensum Capituli Cathedralis, etiam consensus dicti sui Prælati, & sui inferioris Capituli. Barbos. lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16. num. 43., & citat. alleg. 66. num. 18. Sanchez loc. cit. cap. 29. num. 167. Marian. Socin. in citat. cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. art. 6. numer. 95. concl. 4. Ventriglia loc. cit. numer. 14. & alii per text. in Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 6., ibi: Vocatis quorum interest.

32 Item si Beneficium uniendum spectet ad aliquam Collegiatam, requiritur ultra consensum Capituli Cathedralis, etiam consensus Capituli ipsius Collegiatæ. Sellius in Select. Canon. cap. 34. num. 8. Ventriglia loc. cit. num. 15. & alii passim per cit. text. in Conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 6., ibi: Vocatis quorum interest.

33 Item si Beneficium uniendum sit de Jurepatronatus, ultra consensum Patronorum requiritur etiam consensum Capituli, Rota part. 1. recent. decis. 688. numer. 2. Loter. de re Benefic. lib. 1. quæst. 8. num. 157. Ventriglia loc. cit. §. 2. num. 9., & alii per text. in citat. Clement. si una 2. de rebus Eccles. non alienand., & cit. cap. Pastoralis 7. de Donationibus.

34 Item requiritur consensus Capituli etiam pro unione Beneficiorum simplicium facienda Dignitatibus, aut Præbendis ipsius Ecclesiæ Cathedralis; Ventriglia loc. cit. numer. 10. & Communis aliorum per Jura adducta num. antecedenti.

35 Si Unio Beneficii sit facienda Seminario ultra consensum Capituli requiritur etiam consilium quatuor Deputatorum, duorum de Capitulo, & duorum de Clero, juxta terminos Concilii Trident. sess. 23. de reform. cap. 18. Sic declarasse Rotam, & Sacram Congregat. referent Riccius in Praxi 1. part. resolut. 490. num. 3. Ventriglia loc. cit. numer. 13., & alii asserentes, Sacram Congregationem expresse declarasse, Episcopum in tali unione teneri sub pœna nullitatis actus requirere consilium prædictorum Deputatorum, quamvis illud sequi non teneatur.

36 Si Capitulum, vel alii, quorum interest, sine justa causa consensum præstare nolint, possunt ad id compelli per Superiorem, Barbos. cit. lib. 3. cap. 16. num. 43., & de Canonicis cap. 42. num. 13. Reiffenstuel loc. cit. num. 78. Ventriglia loc. cit. §. 2. num. 12., & alii passim. 37 Immo quando evidens causa necessitatis subest, potest talis unio fieri etiam ipsis invitis, Sanchez lib. 7. in decalog. capit. 29. num. 165. Reiffenstuel loc. cit. num. 78. Pirhing lib. 3. Decretal. tit. 5. numer. 210. & alii.

38 Non requiritur tamen quod talis consensus necessario interveniat ante, vel in unione, sed sufficit, etiamsi interveniat post unionem: dummodo antea lis non fuerit incæpta. Barbosa de Canonicis & Dignitatibus cap. 42. numer. 8., & cit. leg. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16. num. 45., & cit. alleg. 66. num. 22. cum pluribus ibi allegatis, & testans de communi Reiffenstuel loc. citat. numer. 73. Pirhing loc. cit. num. 210. Ventriglia loc. cit. num. 8. dicens hanc esse communem apud omnes, & alii passim, argum. cap. Cum nos 3. de his quæ fiunt a majori parte Capituli, & c. Cura pastoralis 11. de Jurepatronatus.

39 Immo talis Unio fieri potest sine requisito tali consensu, si adsit alicubi consuetudo legitime præscripta ipsam faciendi sine requisitione dicti consensus. Fuschus de Visitatione lib. 2. cap. 26. sub numer. 5. Petrus Gregorius de Benefic. cap. 20. num. 5. Garcias loc. citat. cap. 2. num. 152., & 153. Barbosa de Canonicis, & Dignitatib. cap. 42. num. 9., & cit. alleg. 66. num. 23. Riccius resolut. 388. num. 4. Ventriglia l. c. n. 11. testans ita tenere Doctores communiter.

40 Ubi adest consuetudo requirendi talem consensum, si unio fiat sine requisitione consensus Capituli, Patronorum, aut quorum interest, est invalida, cum in tali casu facta sit, non servata forma. Riccius in Praxi cit. resolut. 388. in princip. Barbosa de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. sub numer. 8. Garcias loc. cit. num. 166., & 205. cum sequent. Ventriglia loc. cit. num. 5. Reiffenstuel loc. cit. num. 74., & alii passim per text. in cap. Pastoralis 7. de donationibus, & Clementin. ultima de rebus Eccles. non alienand. & favet Concil. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 6. statuens quod uniones viribus omnino careant, Nisi eas ex legitimis causis coram Loci Ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit.

41 Episcopus, concurrentibus supradictis tribus requisitis conditionibus potest unire Beneficia suæ Diœcesis. Communis per text. in cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. c. Exposuisti 33. de Præben. cap. Consultationibus 4. & cap. Pastoralis 7. de donationibus; Clement. Si una 2. de reb. Eccles. non alien. cum similibus.

42 Episcopus non solum potest unire Ecclesiam sæcularem sæculari, sed etiam potest unire Religioni alicui Ecclesiam, seu Beneficium suæ Diœcesis. Clem. Si una Ecclesia 2. de rebus Eccl. non alien. ibi: Aut Religioso loco donetur, Glossa ibid.

ibid. verb. Donetur, Card. *ib. in princ. num.*4. *not.*4. *et numer.*11. *q.*7. Ancharan. *n.*4. *not.*4. Imola *n.*2. *&* 3. *not.*2. *&* 3. & Bonifac. *n.*3. Marian. Socin. *in c. Sicut unire* 8. *de Excessibus Prælat. art.*4. *q.*4. *n.*61. *&* 62. Calderin. *conf.*5. *n.*1. *De rebus Eccl. non alien.* Sanchez *l.c. cap.*29. *n.*148. Barbosa *citat. alleg.*66. *n.*4. & ipso teste Doctores *in cit. c. Consult.* 4. *de Donationibus*.

43 Item potest Episcopus unire Beneficium devolutum ad Papam ob non factam collationem tempore debito: Alio enim Jure devolvitur, & alio unitur. Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire num.*67. *& seq.* & ibi: Butrius *num.*10. Abbas *n.*6. & Ancharan. *n.*5. Bero *dec.*346. *ad fin.* Azor. *Instit. moral. p.*2. *lib.*6. *cap.*48. *q.*15. Sanchez *cit. cap.*29. *num.*149. Barbosa *cit. alleg.*66. *n.*5. *& supra Conc. sess.* 21. *De reform. cap.*5. *n.*12. & alii contra alios contrarium sentientes.

44 Item potest Episcopus unire Beneficia Papæ reservata; dummodo id faciat ante ipsorum vacationem. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Garcias *l.c. p.*12. *cap.*2. *num.* 102. & Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Unio num.* 6.

45 Non autem potest ea unire post ipsorum vacationem, & si uniat, unio erit invalida, et provisi a Sede Apostolica mitti debent in possessionem. Sic decisum fuisse *a Sacra Congr. Conc.* referunt Garcias *l. cit. num.* 102. et Barbosa *loc. citat. num.* 7.

46 Neque potest Episcopus unire Beneficia perpetuo reservata, ut sunt primæ Dignitates post Pontificales, Beneficia Collectorum, Familiarium, & Officialium Curiæ. Garcias *De Benef. p.*12. *cap.*2. *num.*93. *&* 106. Hojeda *cit. p.*2. *de Benef. incompatib. cap.*3. *num.*8. Ventriglia *l.c.* §.1. *num.*30. & alii.

47 Neque potest unire Beneficia quæcunque etiam simplicia ad tempus, seu ad vitam Beneficiarii, sed solum in perpetuum. Barbosa *cit. alleg.*66. *num.*8. *& super Conc. sess.*21. *cap.*5. *n.*10. Zerola *in Prax. Episcop. part.*1. *verb. Unio* §.7. Azor. *l.c. lib.*6. *cap.*28. *q.*7. Garcias *cit. cap.*2. *num.*84. Sanchez *cit. Cap.*29. *num.*152. Ventriglia *l.c.* §.1. *num.*24. Reiffenst. *l.c. n.*58. & alii passim.

48 Neque potest unire Beneficia exempta a sua Jurisdictione; nam hoc ipso quod suæ dispositioni subjecta non sunt, non potest illa unire Episcopus, sed recurrendum est ad Summum Pontificem. Garcias *cit. cap.*2. *n.*62. Sanchez *cit. c.* 29. *n.*151. Hojeda *cit. cap.*3. *n.*7. Barbosa *cit. alleg.*66. *n.*9. Reiffenst. *l.c. n.*55. & alii communiter.

49 Neque potest unire Beneficia suæ Diœcesis Beneficiis, Monasteriis, & Ecclesiis alterius Diœcesis. Sic expresse Concil. Trid. *sess.*14. *de reform. cap.* 9. addita ratione: *Ut ordo Ecclesiasticus non confundatur, aut una, & eadem Ecclesia duarum quodammodo Diœcesum fiat non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi fuerint.*

50 Neque unire potest omnia Beneficia quamvis simplicia suæ Diœcesis, sed tantum aliquot. Sic decisum fuisse *a Sacra Congr. Conc.* referunt Garcias, & Riccius citati a Ventriglia §.1. *n.*23.

51 Neque unire potest Beneficia Curata Monasteriis, Abbatiis, Dignitatibus, Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, Beneficiis simplicibus, Hospitalibus, & Militiis. Sic expresse Concil. Trid. *sess.*24. *de reform. cap.* 13. ibi: „
„ Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Ab-
„ batiis, seu Dignitatibus, sive Præbendis Ecclesiæ Cathe-
„ dralis, vel Collegiatæ, sive aliis Beneficiis simplicibus
52 „ aut Hospitalibus, Militiisve non uniantur. Et Parochialis
unio est ita prohibita a Concilio, ut neque aliqua pars ejus fructuum uniri possit, pro ut referunt decisum fuisse *a Sacra Congr. Concil.* Garcias *cit. cap.*2. *n.*87. Barbosa *cit. alleg.*66. *n.*30. Ventriglia *cit.* §.1. *n.*33.

53 Potest tamen Episcopus unire Beneficia Curata cum aliis Beneficiis Curatis. Item non Curata cum ipsis Curatis. Sic expresse Trid. *sess.*21. *de reform. cap.*5. ibi: „ Possint Epis-
„ copi etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegati juxta for-
„ mam Juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere
„ Uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochia-
„ lium, & Baptismalium, & aliorum Beneficiorum Cura-
„ torum, vel non Curatorum cum Curatis propter earum
„ paupertatem, & in ceteris casibus a Jure permissis, etiamsi
„ dictæ Ecclesiæ, vel Beneficia essent generaliter, vel spe-
„ cialiter reservata, aut qualitercumque affecta.

54 Non potest Episcopus unire Ecclesiam Parochialem Capitulo Cathedralis ob tenuitatem Canonicatuum, & ob difficultatem, sive impossibilitatem etiam uniendi Beneficia simplicia, & ob id, quod non deceat eorum numerus minui, juxta mentem Concilii *cap.*15. *sess.*24. *de reform.* Sic referunt decisum *in una Alexandrina* 30. *Martii* 1593. Aldan. *in Compend. Canon. resol. lib.*4. *tit.*8. *num.*3. & Ventriglia *cit.* §.1.
*num.*15. Immo neque potest Episcopus unire Mensæ Capitu- 55
lari beneficia simplicia, quia Concilium *cit. cap.*15. *sess.*24. *de reform.* non dat facultatem uniendi Mensæ Capitulari, sed tenuibus Præbendis singulorum Capitularium. *Sac. Congr. Concil.* apud Gonzalez *ad Regul.*8. *Canc. gloss.*37. *num.*25. &
Barbosa *in Summa Apostol. dec. verb. Unio n.*1. Et hoc quam- 56
vis in Cathedrali, vel Collegiata nullæ sint Præbendæ distinctæ, sed duntaxat Massa communis Capituli, cujus proventus omnes his tantum, qui statutis horis intersunt, distribuuntur *Eadem S.C. Conc.* 5. *Febr.* 1601. apud Aldan. *in Compend. resol. Canonicarum lib.*3. *tit.*31. *num.*12. et Barbosa *loc. cit. num.*1.

Potest tamen Episcopus cum consensu Capituli etiam per 57
viam unionis perpetuæ Curam Animarum, quæ incumbit toti Capitulo, transferre in certam personam, seu dignitatem ejusdem Ecclesiæ. Sic decisum fuisse *a Sacr. C. Concil. die* 30. *Martii* 1594. refert Aldan. *in Compen. Canon. resolut. lib.*4. *tit.*8. *n.*4. Garcias *de Benef. p.*9. *c.*2. *num.*190. Barbosa *super Trid. sess.*24. *de reform. cap.*15. *n.*16. Ventriglia *l. cit. n.* 16. & alii.

Potest Episcopus Canonicatus ob tenuitatem illorum sup- 58
primere, & fructus suppressorum aliis Canonicatibus, sive Præbendis, vel Distributionibus ejusdem Ecclesiæ unire; dummodo tot Canonicatus remaneant, qui Divino Cultui Celebrando, ac Dignitati Ecclesiæ commode valeant respondere. *Communis*, per textum expressum *in Conc. Trid. sess.* 24. *de reform. cap.*15.

Non potest autem unire Dignitates, nec in terminis Con- 59
cilii Trid. *sess.*23. *cap.*18. *nec sess.*24. *cap.*15. *de reform.* Sic decisum fuisse *a Sacra Congr. Conc.* refert Riccius *in Praxi p.*1. *resol.*393. *vers. Limita quarto*. Nec etiam Canonicatus, nisi per modum suppressionis ut supra. Garcias *ad Regul. de Mensibus gloss.*5. §.7. *n.*64. Ventriglia *l. c. numer.* 21. & alii passim.

Neque potest unire Beneficia Capellaniis etiam Cathe- 60
dralis, quæ habent redditus tenues; quia Concilium *cit. sess.* 24. *cap.*15. loquitur solum de Præbendis. Item neque Sacristiæ, Neque Fabricæ. Sic decisum fuisse *a S.C. Conc.* refert Garcias *de Benef. p.*9. *cap.*2. *num.*190. & Barbosa *supra Conc. cit. Cap.*15. *n.*13.

Neque potest unire Beneficia de Jurepatronatus, vel spe- 61
ctantia ad inferiores Collatores, & Electores, nisi de expresso eorum consensu, alias talis Unio esset invalida. Vide *supra num.*40.

Neque potest regulariter unire Beneficia liberæ collationis 62
Beneficiis de Jurepatronatus, ut expresse habetur ex Concilio Trid. *sess.*25. *de reform. cap.*9. *vers. Insuper accessiones*, ubi hujusmodi uniones subreptitiæ declarantur, & tenent Leo *Thesaur. For. Eccles. part.*12. *cap.*16. *num.* 14. Garcias *de Benefic. p.*12. *cap.*2. *n.*91. Riccius *in Praxi p.*1. *resolut.* 393. *vers. Limita tertio*; Ventriglia *l.c. num.*28. & alii ea ratione, ne Beneficia libera in servitutem redigantur.

Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in aliquibus casi- 63
bus id potest Episcopus. Et primo quando Patroni renunciant Jurepatronatus, quod ab omnibus concedi debet, utpote carens difficultate. Secundo quando concordant, ut Beneficium Jurispatronatus alternative conferatur, una vice ad Patronorum præsentationem, & altera ad liberam collationem, uti decisum fuisse *a S.C. Conc.* referunt Leo *l.c. in fine*, Sellius *in Select. Canon. cap.*18. *num.*24. Ventriglia *l.c. n.*28. *in fine*. Tertio quando Ecclesia libera minatur ruinam, & habet tenuissimos redditus, tunc enim potest uniri patronatæ cum reservatione Jurispatronatus, & onere imposito Patrono illam reparandi, & donandi in scutis 50. prout fuisse decisum *in una Triventina* 21. *Decembr.* 1622. referunt Aldan. *in Compend. Canon. resol. lib.*3. *tit.*8. *num.*17. Ventriglia *l.c. n.*29.

Episcopus non potest unire Beneficia Dignitati, quæ in Ec- 64
clesia Cathedrali, vel Collegiata non habet vocem in Capitulo, nec redditus ex Mensa Capitulari, licet deserviat in choro. Sic declarasse *S.C. Conc. die* 19. *Decemb.* 1584. *ad dict. cap.*15. *sess.*24. *de reform.* refert Ventriglia *l.c. n.*34.

Episcopus potest unire Seminario, ut commode regi va- 65
leat, aliquot Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & Dignitatis fuerint, etiamsi essent reservata, vel affecta, sine

tamen

tamen Cultus Divini, & illa obtinentium præjudicio. Sic expresse Concil. Trid. sess.23. de reform. c.18. vers. Nec non Beneficia aliquot simplicia, Barbosa ib. num.33. & de Offic. & potest. Episc. p.3. alleg.77. num. 28. & lib.3. Iur. Eccl. univ. cap.16. n.30. Fuscus de visit. l.1. cap.16. num.9. Ventriglia l.c. n.36. & alii passim. Et sic statuit novissime Benedictus XIII. Const. incip. Creditæ §.4. Vide verb. Seminarium in fine.

66 Non potest tamen ipsi Seminario unire omnia simplicia Beneficia, alias talis unio esset nulla, quia Concilium dicit solum Beneficia aliquot. Et sic decisum fuisse a S.C. Concil. referunt Barbosa supra Conc. cit. Cap.18. n.35. & cit. alleg. 77. n.29. & in Summa Apost. dec. verb. Beneficium Seminario uniendum, vel non, num.7. Molphes. in Summa Theolog. moral. tract.5. cap.14. a n.60. Riccius & alii.

67 Nec potest Seminario unire simplicia Beneficia ad Collationem inferiorum spectantia, neque Canonicatus, nec Beneficia Sedi Apostolicæ reservata post illorum vacationem. Sic decisum fuisse a S.C. Conc. referunt Barbosa supra Conc. l.c. n.44. & in summa l.c. n.5. Franciscus Leo in Thesaur. Fori Eccl. p.2. cap.16. n.23. Molphes. l.c. a n. 62.

68 Nec potest unire Seminario Canonicatus Collegiatarum, quamvis ex consuetudine non obligent ad residentiam. Sic decisum fuisse a S.C. Episc. in Aquilana 27. Martii 1590. refert Barbosa Supra Conc. l.c. n.36.

69 Nec potest Seminario unire Beneficia Regularia, & quæ commendata sunt, seu Monasteria unita, aut annexa. Sic decisum fuisse a S.C. Conc. referunt Nicol. Garcias de Benef. par. 12. cap.2. num.210. & Barbos. super Trid. l.c. n. 36. & 37. ubi asserit resolutum fuisse in Caput.26. Iunii 1586. non posse uniri Seminario Beneficia Regularia, sive dentur in Titulum, sive in Commendam; secus vero si statum mutaverint.

70 Beneficia primo vacatura per Resignationem simplicem, non autem per conditionalem in favorem certæ personæ, unire potest Episcopus vigore Concilii cit. cap.13. Sic decisum fuisse a S.C. ejusdem Concilii referunt Gonzalez ad Regist.8. Cancell. Gloss.14. num.10. Barbos. Supra Conc. citat. cap. 18. n.47. & in Summa l.c. n.2.

71 Beneficiorum unio non potest fieri Seminario nondum erecto, & in quo Scholares actualiter non adsunt. S.C. Concil. apud Gonzalez ad Reg.8. Cancell. gloss.5. §.7. num.68. Barbosam in Summa l.c. n.5. Garciam l.c. p.12. cap.2. nu. 193. & 194.

72 Seminario uniri non possunt Abbatiæ, Prioratus, & Monasteria Consistorialia, seu Beneficia quovis modo Apostolica auctoritate commendata, obtenta, seu obtinenda per S.R.E. Cardinalea, seu veros, & proprios Papæ Familiares Nuncios Apostolicos, & Secretarios Congregationum, quibus iidem S.R.E. Cardinales intersunt; Sic novissime expresse statuit Benedictus XIII. Const. incip. Creditæ §. 5. quæ ad literam refertur sub verb. Seminarium in fine, eisque diligenter attendenda, & omnia supradicta juxta ejus dispositionem intelligenda.

73 Beneficium legitime unitum non dicitur amplius vacare, nec conferri potest. Ludovic. dec.77. n.3. Ventriglia l.c. numer.27. Gonzalez ad Regul. de Mensibus glos.5. §.7. nu.7. & alii passim.

74 Uniones legitime factæ sortiri debent effectum, non tantum cum unita Beneficia vacare contigerit per obitum, sed etiam per Resignationem, eaque de re poterit Episcopus Datariam docere. S.C. Conc. apud Garciam de Benef. p.11. cap.4. num.35. & Barbosa Summ. Apostol. decis. verb. Unio num.5.

75 Unde Beneficium unitum non potest resignari ad favorem, non facta mentione de unione, alias resignatio non tenet, & gratia est subreptitia. Rota dec.3. de rerum permut. in antiquis, Oldrad. cons.237. n.20. & seq. Puteus dec.357. nu. 4. lib.1. Parisius de signat. lib.7. q.9. num. 41. & seq. testans de communi.

76 Uniones perpetuæ a 40. annis citra a publicatione Concilii Trident. factæ examinari possunt ab Ordinariis, & quæ per subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarari debent. Sic expresse Conc. Trid. ses.7. de reform.

77 cap.6. Illæ vero uniones, quæ a dicto tempore citra concessæ nondum in toto, vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fiunt, nisi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus caussis coram Loci Ordinario vocatis, quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ censeri debent, ac propterea nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino carent. Ita expresse Conc. Trid. l.c.

Item per Regulam 12. Cancellariæ ab omnibus Pontifici- 78
bus fieri, & publicari solitam postridie suæ assumptionis ad Pontificatum revocantur omnes uniones, quæ suum non sunt sortitæ effectum ante publicationem dictæ Regulæ. Communis, textu expresso in dicta 12. Regula Cancellariæ.

Dicitur autem Unio sortita effectum quoad dictam 12. Re- 79
gulam, & cit. Decretum Concilii Trident. ses. 7. de reform. cap.6. & ses.25. de reform. cap.9. vers. Insuper accessiones, quando ipsius vigore captata fuit possessio Beneficii uniti ante publicationem dictæ regulæ, vel saltem in parte effectum sortita fuit tempore publicationis Concilii. Rota in Burgen. Unionis 26. Novembr. 1588. coram Orano, & Communis Doctorum.

Unio, cum sit quid facti, non præsumitur in dubio, sed 80
probari debet ab eo, qui factum asserit. Rota dec.577. n.5. lib.3. p.3. divers. & dec.223. num.5. p.1. recent. & Doctores communiter.

Probatur autem Unio pluribus modis: Primo per authen- 81
ticum instrumentum, seu litteras ipsius Unionis. Rota p.10. recent. dec.251. num. 2. & p.11. dec.305. num.2. & alibi. Secundo ex visitationibus Ordinarii; in quibus Beneficium ut unitum visitatum fuit. Rota p.10. recent. dec.9. sub num.11. & 21. & dec.48. num.7. Tertio ex enunciativis antiquis, & multiplicatis. Rota recent. p.5. tom.2. dec.441. num.1. p.7. dec.50. num.12. p.8. dec.246. num.9. p. 10. dec.152. num. 1. & seq. & alibi. Quarto per publicam vocem, & famam, & ex communi reputatione. Rota recent. p.10. dec.9. num.6. & sub num.21. Quinto ex diuturnitate temporis, & ex longissima observantia. Rota recent. p.5. tom.2. dec. 441. nu.4. p.10. dec.48. num.6. part.15. dec.215. n.10. Sexto ex actibus Jurisdictionalibus exercitis in Beneficio, quod prætenditur unitum. Rota recent. p.18. tom.1. dec.32. num.16. Septimo ex denominatione Beneficii tamquam membri, & pertinentiæ alterius Rota recent. p.7. dec.50. n. 21. Octavo ex præsentationibus factis in vim Tituli Unionis. Rota recent. p.9. tom.2. dec.230. n.26. Nono ex creatione Vicarii perpetui cum assignatione congruæ, & onere solvendi certam portionem fructuum ipsi Beneficio, cui Unio facta fuit. Rota recent. p.4. tom.2. dec.485. num.15. p.5. tom.2. dec.441. num.3. p.10 dec.152. num.5. Decimo si possessor unius Ecclesiæ percipit pacifice fructus Ecclesiæ unitæ. Rota recent. p. 6. dec.18. num.8. Undecimo ex taxa annua illius Ecclesiæ tamquam subjecta alteri confirmata ab Executore Apostolico. Rota recent. p.10. dec.152. num.8. Duodecimo ex Domus, & Salarii assignatione. Rota p.10. dec.48. n.5.

Unionem Beneficiorum dissolvere, & revocare potest om- 83
nis, qui potuit illam facere. Communis, de argum. cap. Omnis res 1. de Regul. Juris ibi: Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur. Et Episcopus dissolvere potest non solum unionem a se factam, vel a suo Prædecessore, sed etiam illam factam a Papa ex ordinaria potestate, non tamen factam a Papa ex plenitudine potestatis, Garcias de Benef. part.12. Cap.2. num.304. Azorius Instit. moral. p.2. lib.7. cap.29. q.5. & 6. Barbosa lib.3. Iur. Eccles. univ. c 16. num.68. Ventriglia l.c. §.2. n.23. & alii.

Pro dissolvenda tamen tali unione requiritur, quod cesset 84
causa, propter quam facta fuit vel alias interveniat causa necessitatis, & utilitatis Ecclesiæ, utpote quia unio redundat in majus ejus damnum, & insuper requiritur causæ cognitio, consensus Capituli, & citatio eorum, quorum interest unionem non revocari. Rebuff. in Praxi tit. de Unionis revocatione n.6. Azorius l.c. q.6. Garcias l.c. n. 308. Barbosa l. cit. num.68. Ventriglia l.c. n.34. & alii.

Alia ad rem. Vide verb. Dismembratio, verb. Semina- 85
rium, & verb. Unio Beneficiorum.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Vulgo traditur, unionem inter odiosa collocandam esse, 1
regulariter interdictam, non promovendam, adeoque in dubio contra eam pronunciandum; Confer Turricell. de union. Benefic. part.3. qu.882.

Porro inficias haud imus, uniones regulariter, & sic non 2
facile fieri debere, si fiant magis per modum exceptionis, quam Regulæ suscipiunt. At non statim generatim unio inter 3
odiosa referri debet. Necessitas, & utilitas præstant justam 4
unio-

5 unioni causam; *Cap.33. de Prabend.* At vero quod ex hac causa fit, odiosum, & probrosum reputandum est? An
6 non salus Ecclesiæ suprema Lex esse debet? Unio sane temporalis, quæ fit ad vitam ad quæstum Beneficiarii cum Ecclesiæ detrimento præter necessitatem, odiosa, eaque propter explodenda est.

7 Angelum hic esset de diversis effectibus, qui fluunt a diversis speciebus unionis, ab unione scilicet per subjectionem, ab unione per confusionem, seu suppressionem, & ab unione æque principali. At latior est hæc materia, quam
8 ut in hisce Additionibus concludi queat. Satis sit indicare eos, qui de iis egregie præ cæteris tractarunt, nimirum *Bohemer. in decretal. lib.3. tit.5. a §.180. ad plur. sequent. Slevogt de union. sess.3. cap.1.*

V O T U M.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt Voti naturam, divisionem, materiam, & interpretationem.

1 VOti nomen accipitur variis modis. Primo a Grammaticis accipitur pro desiderio, *ut Proverb. 31. Quid dilecte votorum meorum?* idest desideriorum, & in Canone Missæ; *Tibique reddunt vota sua*, idest pia desideria, Preces. Secundo a Juristis accipitur Votum pro Suffragio, vel calculo in Electionibus, vel Consiliis. Tertio accipitur a Theologis proprie, & stricte Votum pro promissione Deo facta, ut *Ecclesiastic. 5.* ibi. *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta Promissio, & psal. 26 Redde Altissimo vota tua*, & de Voto juxta hanc ultimam acceptionem erit hic sermo.

2 Votum igitur sic acceptum recte definitur, quod sit *Promissio deliberata, & voluntaria Deo facta de meliori bono.* Sic *Communis Doctorum*. cum S. Bonaventura *in 4. distinction.38. art. 1. q.1.* S. Thoma 2. 2. *quæst. 88. art.1.* Scoto *in 4. dist.38.*

3 Dicitur primo *Promissio*, idest non simplex propositum, sed voluntas firma, & constans se se obligandi ad aliquid agendum, vel omittendum, itaut ex tali promissione *Promissario*, videlicet Deo Jus acquiratur ad exigendum sibi
4 promissum. Promissio enim est *deliberata & spontanea fidei*
5 *obligatio facta alicui de re bona, & possibili*; Et *Propositum*
6 *est sola voluntas faciendi, vel omittendi aliquid*. Unde hoc est discrimen inter Propositum, et Promissionem, quod *Propositum* est simpliciter sola voluntas faciendi, vel omittendi in futurum aliquid: *Promissio* autem sit voluntas aliquid faciendi, vel omittendi in futurum aliquid tamquam debitum, seu ex obligatione; sicque Promissio addit Proposito voluntatem se obligandi alteri, ut hic in nostro casu Voti se obligandi Deo; Utcumque enim Propositum sit firmum, ac deliberatum, nunquam evadit Votum, quandiu abest voluntas se obligandi, ut clare habetur ex *cap. Litteraturam tuam 3. de Voto, & Voti redemptione*; ubi cuidam Magistro consulenti ita respondit Alexander III. Summus Pontifex: *Cum ex quadam minutione, seu missione sanguinis, nimio fuisses mortis pavore perterritus, hæc verba protulisti; Non diu hic morabor, proponens in animo, quod Religionis Habitum esses aliquando suscepturus. Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in Voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas, quod dixisti.* Sic Pontifex manifeste significans solo proposito quantumvis sancto non constitui Votum, idque ob defectum intentionis, seu voluntatis se obligandi. Sic Doctores communiter.

7 Dicitur secundo *deliberata*, quia promissio subita, & inconsiderata non sufficit ad rationem Voti. Vovens enim debet plene advertere, et cognoscere materiam, quam vovet, cum deliberatio importet advertentiam, et cognitionem materiæ cum libero, et expedito interiorum sensuum usu. *Omnes*.

8 Unde tanta deliberatio requiritur, et sufficit ad votum, quanta requiritur, & sufficit ad peccatum mortale. Sic Doctores jam fere communiter post Glossam *in cap. Mulier 14. caus.32. quæst.2.* dicentem expresse, quod *qui potest se obligare diabolo, potest & Deo*, cum non videatur plus, aut minus requiri, et sufficere ad obligandum se Deo per Votum, quam ad se obstringendum Diabolo per peccatum mortale.

Dicitur tertio *Voluntaria*, idest cum libero Voluntatis consensu facta, quia ad hoc, ut Votum obliget, requirit liberum voluntatis imperium, seu Decretum, quo vovens se 9
Deo obligatum velit ad quidpiam præstandum, vel omittendum. Unde Votum emissum ex ignorantia, errore, vel dolo versante circa substantiam rei promissæ est invalidum, quia incogniti nulla est voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristotele 3. *de Anima Comment. 39.* & ignorantis, ac errantis nullus sit consensus. *l. Non idcirco 9. Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque sit tam contrarium consensui, quam error, *l. Si per errorem 15. ff. de Jurisdict. omnium Judic.*

Dicitur quarto *Deo facta*, quia promissio essentialiter con- 10
stituens Votum proprie dictum debet esse facta ipsi Deo, cum Votum proprie sit actus Religionis, seu Latriæ soli Deo debitus; Unde cum quis aliquid vovet B. Mariæ Virginis, aut Sanctis, intelligitur vovere Deo in honorem B. Mariæ Virginis, ac Sanctorum; Sicuti enim cum Templa, seu Altaria B. M.V. aut Sanctis dedicantur, dicuntur dedicati Deo in honorem, et memoriam B. M. Virginis, aut Sanctorum, ut explicat S. Augustinus 20. *contra Faustum cap. 21.* Ita etiam cum Vota nuncupantur B. M. Virgini, aut Sanctis, dicuntur nuncupati Deo in honorem B. Mariæ Virginis, aut Sanctorum, ut docet Sanct. Thomas 2. 2. *quæst. 88. art.5. ad 3.* Ipsum enim Deum coli, ac venerari in Sanctis fatentur omnes Catholici. Vel ut alii explicant, Votum in similibus casibus intelligitur fieri principaliter, ac primario ipsi Deo, Beatæ autem Mariæ Virgini, aut Sanctis solum secundario, ut testibus, Advocatis, et intercessoribus apud Deum, sicque dicunt, solemnem vovendi formulam Religiosorum: Voveo & promitto Deo Omnipotenti, B. Mariæ Virgini. B. N. & omnibus Sanctis &c. habere hunc sensum: Voveo Deo coram B. Maria Virgine, B. N. & omnibus Sanctis tamquam testibus, Advocatis, & intercessoribus; Ita Suarez *lib.1. cap.16. num.17.* Layman *lib.4. tract.4. cap.1. in fine*, Sporer *tom.1. tract.3. in 2. præcept. Decalogi cap.2. n.31.*

Dicitur quinto *de meliori bono*, quia ad Votum non solum 11
requiritur, ut illud, quod vovetur, sit bonum, sed insuper ut bonum illud sit melius quam ejus oppositum: Hinc Votum nubendi absolute loquendo non tenet, quia Matrimonium non est bonum melius Virginitate sibi opposita. Dicitur autem notanter *absolute loquendo*, quia id quod *absolute* est minus bonum suo opposito, potest *per accidens* ex circumstantiis esse majus bonum, sicque cadere sub Voto, ut patet de eo, qui se cognoscens pronum ad lapsum carnis, ad evitanda peccata incontinentiæ vovet statum Matrimonialem assumere. In eo enim casu dicit Apostolus 1. *ad Corinth. cap. 7. n.9. Melius est nubere, quam uri.*

Votum varie dividitur. Primo dividitur in votum sim- 12
plex, & solemne. *Simplex* est illud, quod emittitur sine alia solemnitate cum nuda, & simplici promissione Deo facta, sive privatim, sive ore, sive tantum corde. *Solemne* est illud, quod solemnizatur per Professionem Religionis ab Ecclesia approbatæ, aut per susceptionem Sacri Ordinis, ut habetur *in cap. Unic. de Voto in 6.* ubi dicitur, quod Voti solemnitas sit a sola Constitutione Ecclesiæ inventa, ibi. *Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex sola Constitutione Ecclesia est inventa*, quod etiam dicitur in Bulla Greg. XIII. incip. *Ascendente Domino*, *n. 18.* ibi: *Non considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ institutione inventam esse.*

Secundo dividitur Votum in Reale, Personale, & Mix- 13
tum. *Reale* est illud, quo vovens promittit aliquid de sua re, aut substantia distinctum ab actione, aut omissione personæ v. g. eleemosynam. *Personale* est illud, quo promittitur nuda actio, aut omissio personæ v. g. jejunium, abstinentia a lusu. *Mixtum* est illud, quod participat de Reali & personali, v. g. Votum visitandi Sanctuarium, ibique offerendi lampadem.

Tertio dividitur Votum in Temporale, & Perpetuum. 14
Temporale est illud, quod ex intentione Voventis solum ac certum tempus, vel pro certo tempore obligat, ut votum jejunandi omnibus Sabbatis unius anni, non bibendi vinum hebdomada Sancta. *Perpetuum* est illud, quod ex intentione Voventis perpetuo, seu tota vita obligat, & servandum est, ut votum jejunandi toto tempore vitæ suæ, nunquam bibendi vinum, nunquam manducandi carnes, nunquam ludendi.

15 Quarto

15 Quarto dividitur Votum in Expressum, & Tacitum. *Expressum*, seu explicitum est illud, quo expressis verbis aliquid Deo promittitur. *Tacitum*, seu Implicitum est illud, quod fit per liberam actionem habentem Votum annexum. Sic qui Sacrum Ordinem suscipit, censetur Castitatem perpetuam vovere cum sciat susceptioni Ordinis Sacri annexam esse obligationem Castitatis perpetuæ

16 Quinto dividitur Votum in Absolutum, Conditionatum, & Pœnale. *Absolutum* est illud, quod simpliciter & absolute emittitur independenter ab omni conditione, ut cum quis simpliciter vovet jejunium, castitatem, peregrinationem. *Conditionatum* est illud, quod emittitur sub aliqua conditione, ut cum quis vovet dare Calicem Ecclesiæ, si a tali morbo convalescat, a tali mortis periculo liberetur, si filius suus tale inierit Matrimonium. *Pœnale* est illud, quod fit in pœnam, seu quo vovetur aliqua pœna subeunda, quoties commissa fuerit aliqua culpa, ut si quis voveat se toties osculaturum terram, quoties mentitus fuerit, se toties jejunaturum, cilicium gestaturum, se disciplina afflicturum, quoties in peccatum carnis lapsus fuerit.

17 Materia Voti debet esse possibilis, & in potestate voventis, non solum physice, sed etiam moraliter, talis scilicet quæ ab homine fieri possit communi concursu, & ordinario auxilio Divinæ gratiæ. *Communis*. Et ratio est evidens, quia Votum est promissio facta Deo cum intentione se obligandi ad aliquid præstandum; nemo autem se potest obligare ad id quod non est ei possibile, nec est in sua potestate, *arg. l. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Impossibilium nulla est obligatio*, & *cap. Nemo potest 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibilia obligari*: adeoque &c.

18 Hinc invalidum est Votum nunquam peccandi nec venialiter. *Communis*. Tale enim Votum est de re moraliter impossibili cum nos attenta nostra fragilitate secundum Legem ordinariam cum ordinario concursu, & auxilio Dei non possimus omnino omne peccatum etiam veniale evitare, ut quotidiana experientia demonstrat.

19 Validum tamen est Votum vitandi omnia peccata mortalia, aut certa peccata venialia in specie determinata v. g. nunquam mentiendi, nunquam, vel minimum furandi &c. *Communis*: Id enim est nobis possibile etiam cum solo communi ordinario concursu, & auxilio Divinæ gratiæ.

20 Item validum est Votum nullum omnino peccatum veniale cum plena deliberatione patrandi Suarez *lib. 2. cap. 3. n. 4.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 2. num. 2.* Sporer *loc. cit. num. 39.* & alii. Et ratio est, quia licet homini fragili sine speciali privilegio non sit possibile evitare omnia peccata venialia, quæ fiunt ex subreptione, sive cum deliberatione imperfecta, est tamen ei possibile sine speciali privilegio, & cum solo communi ordinario auxilio Divinæ gratiæ, ut in nullum peccatum etiam veniale cum plena deliberatione, & mera libera sua malitia consentiat: Tum quia simile Votum emissum fuisse a pluribus viris Sanctis Ecclesiastica Legenda testatur.

21 Si Votum sit de re partim possibili, & partim impossibili, validum, & servandum est quoad partem possibilem, si partes dicti Voti sint per se separabiles, nec alia fuerit intentio voventis. *Communis, arg. cap. Utile 36. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Utile non debet per inutile vitiari*, præsertim si utile ab inutili separari possit. Sic qui vovit dare Ecclesiæ, vel pauperibus mille aureos, si factus impotens nequit dare omnes, tenetur dare partem possibilem. Item qui vovit jejunare totam hebdomadam, si factus impotens nequeat jejunare totam integram, tenetur ad partem, quam potest, & sic de similibus: Res enim de natura sua dividua censetur voveri divisim, nisi alia sit expressa intentio Voventis.

22 Si autem partes Voti promissæ sint copulatim per modum unius, ita ut obligatio unius dependeat ab obligatione alterius, ac totius promissi, tunc, si una pars sit, vel fiat observatu impossibilis, nec tenetur Vovens ad observantiam alterius. Sic qui vovit Sacramentalem Confessionem causa Jubilæi lucrandi, si factus impotens nequeat Jubilæum lucrari, non tenetur ad Confessionem. Item qui vovit peregrinationem nudis pedibus, ac in cilicio, si factus impotens nequeat peregrinari, non tenetur eo tempore nudis pedibus incedere, ac cilicium gestare, & sic de similibus. Layman *loc. cit. num. 3. vers. Exempla posterioris*; Gobat *tom. 3. casu 3. num. 77.* Sporer *loc. cit. n. 68.* cum Suarez, & Sanchez ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia Vovens, ut supponitur, vovit ipsas partes copulatim per modum unius totius, seu individui, adeoque non fuit ejus intentio observare unam partem sine altera; Tum quia ipsam Confessionem vovit solum ob Jubilæum lucrandum, & dictam incessionem nudis pedibus, ac gestationem Cilicii solum tanquam *Accessorium* ad Peregrinationem, ut *Principalem*; cessante autem fine, cessat obligatio mediorum, *arg. cap. Cum cessante 60. de appellat. l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jurepatronat. l. Cum ratio 7. ff. De bonis damnator.*, & ruente principali ruit & accessorium *arg. cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit Principalis*, *l. Nihil dolo §. Cum principalis 129. ff. De Regul. Juris*, ibi: *Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent*, & concordat *l. Cum principalis 178. ff. eod.*

Materia Voti debet esse res moraliter bona. Unde opus lege naturali, Divina, vel humana prohibitum non potest voveri, & si voveatur, Votum nedum est illicitum, sed & invalidum, & nullum. *Communissima*. 23

Sic invalidum est omne Votum emissum pro re illicita a Deo impetranda, ut si meretrix voveat partem quæstus meretricii aut usurarius partem suarum usurarum; vel latro partem suorum latrociniorum dare Ecclesiæ, seu pauperibus ex intentione movendi Deum ad sibi majorem horum iniquorum proventuum occasionem concedendam. Item invalidum est votum jejunandi, audiendi Sacrum &c. si emittatur ab impudico ad impetrandum, a Deo illicitum complexum personæ concupitæ, a vindicativo ad sumendam injustam vindictam de suo inimico, ab ambitioso ad capessendam vanam gloriam, & laudem hominum, a rixoso, seu belligerante, aut litigante ad obtinendam injustam victoriam &c. Et ratio est, quia dare eleemosynam, seu quodvis opus bonum facere ad impetrandam a Deo rem illicitam, vel iniquam, est actio mala, & blasphema, quia talis quantum est in se Deum auctorem peccati facit, adeoque nec licite, nec valide voveri posse. *Sic Doctores Communiter*. 24

Validum autem est Votum factum ex affectu ad rem bonam, ut bona est, quamvis conjuncta cum causa mala, & pessima, ut si quis voveat jejunium, eleemosynam, peregrinationem, Religionem &c. si ex duello evaserit salvus, si non capiatur in furto, si proles non nascatur ex suo adulterio, si infamiam evitaverit ex sua fornicatione &c. Et ratio est, quia licet duellum, furtum, adulterium, fornicationem velle, malum, & pessimum sit, tamen his positis in duello incolumem servari, in furto non capi, prolem ex adulterio non suscipere, infamiam ex fornicatione evitare revera mala non sunt, sed bona, ac Dei specialia beneficia sunt, ad quæ proinde impetranda valida sunt dicta vota, cum non cadant super illa mala, sed super hæc bona considerata quatenus in se bona sunt; *Sic Doctores passim*. 25

Opus de se indifferens non potest esse materia Voti, nisi in finem bonum ordinetur; *Communis*. Et ratio est, quia res indifferens non est de se Deo grata, nisi in finem bonum ordinetur, adeoque non potest esse materia voti, nisi ex addito fine, aut circumstantia bona de indifferenti evadat bona, ac Deo grata. Sic nullum de se est votum nunquam spuendi in Ecclesia, si ipsi nullus finis bonus addatur: Validum autem est, si in finem bonum ordinetur, ut si fiat votum, nunquam ibi spuendi, ne suis sputis fœdetur Ecclesia cum nausea aliorum. Item nullum est Votum non vescendi capite animalis in honorem S. Joannis Baptistæ capite diminuti, non edendi carnem tostam in honorem S. Laurentii igne tosti, relicta interim sibi facultate vescendi aliis carnibus æque, vel magis delicatis ad satietatem. Validum tamen est si vovens nimis affectus sit ad tale ciborum genus, & mortificationis gratia voveat Deo se abstinere ad talis Sancti honorem. Item nullum est Votum certarum muliercularum non nendi die Sabbathi in honorem B. Mariæ Virginis, relicta interim sibi, & suis facultate aliis similibus operibus laborandi: Validum autem est, si mulier sic vovens sit nimis affecta ad nendum, sicque voveat non nere ad talis prædominantis passionis mortificationem, & ut interim orationi ac aliis exercitiis vocare possit. 26

Item invalidum est votum etiam rei bonæ, & honestæ, si fiat ob finem omnino indifferentem, & temporalem, ut si quis voveat jejunium, abstinentiam a vino, aut certis lautioribus cibis ob solum finem parcendi sumptibus, vel sanitatem natulariter conservandi, aut recuperandi. Et ratio est, quia in moralibus species rei sumitur a fine, adeoque si finis rei promissæ est indifferens, totus actus ex objecto erit indifferens, sicque erit materia inepta Voti. Validum autem erit simile votum, si fiat ob finem impetrandi a Deo 27

etiam bona temporalia, & indifferentia, honeste tamen, & rationabiliter petibilia a Deo, ut Sanitatem corporis, Officium honorificum, utile Matrimonium, congruas divitias &c. Et ratio est, quia hæc a Deo tamquam eorum auctore petere, vel pro impetratis gratias agere bonum, & honestum est, sicque apta materia Voti esse possunt; *Sic Doctores Communiter*.

28 Materia Voti debet esse de meliori bono, quam ejus oppositum; *Communis*. Et ratio est clara, quia Deo magis placet opus, quod majus, & melius est, quam oppositum minus bonum, adeoque non erit Deo acceptum, si quis voveat minus bonum, omisso ejus opposito bono majori, quia hoc ipso se obligaret ad omittendum oppositum, quod majus, & melius est, & Deo gratius; sicque tale votum utpote Deo non acceptum, invalidum est.

29 Hinc invalidum est absolute loquendo votum nubendi, quia non est de meliori bono, cum status ei oppositus, nempe status Cœlibatus sit longe melior, ut habetur expresse ex Apostolo 1. *ad Corinth. cap. 7. n. 38.* ibi: *Qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit*. Et definitum a Concilio Trident. *sess. 24. Canon. 10* ibi: *Si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis, vel cælibatus; & non esse melius ac beatius manere in virginitate, aut cælibatu, quam jungi Matrimonio, anathema sit*. Secus autem esset, si quis non posset frænare concupiscentiam, nisi per Matrimonium; tunc enim Votum nubendi esset promissio Deo grata, adeoque valida, quia licet Matrimonium absolute loquendo sit minus bonum suo opposito, potest tamen per accidens ex circumstantiis hic, & nunc esse majus bonum, sicque cadere sub voto, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap. 7. n. 9. Melius est nubere, quam uri*; *Communis*.

30 Sicque invalidum est Votum nunquam vovendi, quia impedit majus bonum, cum absolute sit melius vovere, quam nunquam vovere. Ast tamen validum erit votum non vovendi indiscrete, temere, aut inconsulto Confessario, vel viro prudente, quia vovere cum tali cautela est quid honestum ad virtutem Prudentiæ spectans, ac melius, quam suum oppositum; *Omnes*.

31 Item invalidum est votum ludendi honeste, bibendi moderate, si fiat absolute, & importet obligationem absolutam ad lusum, vel ad potum, quia licet ludere honeste, bibere temperate sint actus boni, & honesti, eorum tamen oppositum, nempe carentia, seu abstinentia est melior, & Deo gratior; Est tamen validum tale votum, si fiat conditionate dicendo, v. g. Voveo, si lusero, honeste, sine fraude, contentione & scandalo me lusurum, quoties bibero, temperate me bibiturum; quia tale votum est de meliori bono, cum posita dicta conditione materia Voti non sit ipsum ludere, vel bibere, sed ipsa honestas in ludendo, & temperantia in bibendo, quod sine dubio melius est suo opposito; *Communissima*.

32 Materia Voti debet esse de opere, & facto proprio. Unde invalidum est votum directe emissum de facto alieno, ut alieno. Sicque invalida sunt vota Parentum filios, vel filias Religioni voventium. Item Patrum familias, cum vovent, ut suæ familiæ jejunent certis vigiliis, confiteantur, & communicent certis Festis &c. Tales enim filii, & filiæ, & familiæ non obligantur dictis votis Parentum, aut Patrumfamilias, nisi si voluntarie ea ratificent, sicque vota aliena sua efficiant quia in tali casu obligarentur dictis votis, utpote jam sui factis per propriam ratihabitionem, *arg. cap. Ratihabitionem 10. de Regul. Iuris in 6.* ibi: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari*. Qua ratione Sacri Canones, & Concilia antiqua, præsertim Toletanum IV. *cap. 48.* cum dicunt: Filios paterno voto Religioni devotos obligari Religioni, nec si jam ingressi fuerint, posse ad sæculum reverti, intelligenda sunt cum hac conditione: Modo filii consenserint, Parentum votum ratificaverint seu ratum habuerint, ut expresse decernitur *in cap. Cum simus 14. de Regularibus*; *Sic Doctores communiter*.

33 Sic cum Communitas aliqua vovet aliquid, v. g. Monasterium certa jejunia, Civitas, vel Pagus certas Professiones, vel Ferias, & hujusmodi, vi voti & Religionis obligantur solum primi personaliter voventes; Successores autem non obligantur vi voti, nisi ratificaverint, *arg. citatis Iuribus*: Unde promissiones, & vota, quæ frequenter fieri solent ab universitatibus servandi sub præcepto Festum alicujus Sancti, ac jejunandi in vigilia, non obligant populum, qui tamen potest sponte promissa servare; & nullus est pœna cogendus, ut illa die abstineat ab operibus servilibus; Barbosa *in Collectan. dec. Apostolic. verb. Festum in Communi n. 8.* Monacell. *parte 2. tit. 13. formul. 1. n. 15.* ubi testatur se vidisse pluries, supplices Libellos hac in re Sacræ Cong. Rit. porrectos pro confirmatione hujusmodi promissionum, & Votorum fuisse rejectos, & præsertim *in Urbevetana 6. Octobris 1696. in Messanea. loci Melazzi 25. Januarii, & in Alessanen. Terræ Corsani 6. Septembris 1693.*

Opera præcepta possunt esse materia Voti; Unde quamvis 34
præceptum sit de non fornicando, de non furando, de audiendo Sacro diebus Festis, de jejunando in Quadragesima, & hujusmodi, adhuc de similibus validum, & obligatorium votum emitti potest, & transgressio talis voti, ver. gratia, fornicatio, furtum, & hujusmodi, duplex erit peccatum, & contra præceptum non fornicandi, non furandi, & hujusmodi, & contra Religionem proprii voti: Et ratio est, quia cum necessitas præcepti non sit simpliciter, sed solum ex suppositione finis, nempe si homo peccatum evitare, & salutem consequi velit, juxta illud *Matth. cap. 19. numer. 17. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, ac proinde voluntas simpliciter libera maneat ad opus præceptum, vel prohibitum faciendum, vel omittendum, aut e contra, ideo poterit ipsa magis determinari, et obligari per votum, cum nihil obstet eamdem ex diversis obligationum capitibus debitam esse, ac debitorem pluribus, ac diversis vinculis adstringi ad idem, uti notant DD. *in l. Scire 29. §. Si a Iure ff. de verbor. obligationibus*.

Magis meritoria sunt opera bona facta ex voto, quam si 35
sine voto sponte fiant; *Communis*. Et ratio est, quia melius, & magis meritorium est opus habens duplicem honestatem, quam habens unicam: sed opus bonum factum ex Voto, ultra honestatem, quam habet sine illo, habet etiam honestatem Religionis, ergo &c. Tum quia plus Deo dat, et consecrat, qui ex voto bonum operatur, quam qui sine voto, quia ultra actum, quem dat alter, etiam dat voluntatem, quam Deo adstringit, sicuti plus dat qui non tantum fructum, sed etiam arborem donat, ut recte notat S. Anselmus *libr. de Similitudinibus cap. 48.* adeoque melius, et magis meritorium est opus bonum ex voto, quam si sine voto sponte fiat.

Nec valet objicere, quod qui operatur ex voti obligatione, 36
magis ex necessitate quam ex libera voluntate operatur, adeoque minus meritorium est ejus opus, cum Apostolus 2. *ad Corinth. 9.* dicat: *Non ex necessitate, hilarem enim Datorem diligit Deus*. Non valet, inquam, quia necessitas obligationis orta ex voto minime tollit libertatem voluntatis, nec minuit, quia homo justus sponte, ac libere operatur, quod sponte, ac libere vovit, etsi forte non operaturus, nisi vovisset. Et Apostolus loquitur de necessitate contra voluntatem imposita, non de illa, quam quis sponte assumit in voto; Unde S. Augustinus *Epist. 45. ad Armentarium Riparium* expresse dicit *Felix est necessitas, quæ in meliora compellit*.

Vovere, et Voto se Deo obligare possunt omnes sufficien- 37
tem usum rationis habentes, præsertim post septennium; quamvis etiam ante septennium id possit fieri ab aliquo, cujus cognitio, seu malitia prævenerit, aut suppleverit ætatem; Sic Doctores jam fere communiter post Glossam *in cap. Mulier 14. caus. 32. q. 2.* dicentem expresse, quod *qui potest se obligare diabolo, potest & Deo*, cum non videatur plus, aut minus requiri, et sufficere ad obligandum se Deo per votum, quam ad se obstringendum diabolo per peccatum mortale.

Votum inducit obligationem in conscientia exequendi pro- 38
missum; *Communis, & certa*, et habetur expresse ex pluribus Sacræ Scripturæ locis; *Deuteronomii 23.* ibi: *Si nolueris polliceri, absque peccato eris, quando autem semel egressum est de labiis tuis, observabis*. Rursus *ibidem*: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*; *Ecclesiastes 5.* ibi: *Si quid infidelis, & stulta promissio*; *Psalm. 49.* ibi: *Redde Altissimo vota mea, quæ distinxerunt labia mea*, cum similibus, et est expresse definitum *in cap. Licet 6. de voto*.

Votum per se loquendo obligat graviter, ubi materia gravis 39
est, et leviter, ubi materia est levis; *Communis*. Et ratio est clara, quia votum est quædam particularis Lex, quam Vovens sibi imponit; Lex autem graviter, aut leviter obligat juxta gravitatem, et levitatem materiæ, adeoque sic etiam Votum.

Dicitur autem notanter *per se loquendo*, quia potest Vo- 40
vens

vens obligare se ad rem gravem solum sub culpa levi: si id vovendo expresse intendat; *Communis*. Et ratio est, quia sicut in libertate Voventis est obligatio quoad substantiam, ita etiam quoad modum; Unde sicuti, ut dicit Glossa communiter recepta *in cap. Litteraturam 3. verb. Proponens, de Voto*: *Nemo se obligat, nisi qui habet animum se obligandi*, per text. *in l. Obligationum 44. ff. de obligationibus & actionibus*; Ita nemo se obligat graviter, si vovendo expresse intendat se obligare tantum leviter: Tum quia sicuti Lex de materia gravi obligat leviter, ubi sic statuit Legislator, ita etiam Votum (quod est lex quędam particularis) ubi sic intendit Vovens.

41 Nec valet dicere, quod sicuti non potest quis profiteri in aliqua Religione, aut promittere, vel inire Matrimonium sub obligatione levi, ita neque potest Vovens se obligare ad rem gravem solum sub culpa levi. Non valet, inquam, ratione disparitatis: et disparitas est, quia illi actus sunt utrinque onerosi, et ideo, cum Religio Profitenti, et Sponsa Sponso se obligent graviter, debent et illi graviter se obligare, alias non servaretur ęquitas; quod non currit in emittente solum votum simplex, de quo solo simplici Voto est intelligenda conclusio, et non de voto solemni, quod, cum involvat mutationem status, non acceptatur, et consequenter irritum est, si tantum intendatur obligatio levis.

42 Non potest tamen Vovens obligare se ad rem sub culpa gravi, quia materia levis est incapax obligationis gravis, et sicuti non potest Legislator materię capacitatem excedere; ita nec Vovens. *Sic Doctores Communiter*. Qui tamen recte advertunt, quod qui vovet rem levem sub culpa gravi, format sibi conscientiam erroneam credens se ad id obligari sub mortali; quare si cum tali conscientia erronea postea transgrediatur Votum, peccabit utique mortaliter, at non vi voti, quod fuit incapax tantæ obligationis, sed vi conscientiæ erroneæ dictantis se ad id obligari sub mortali, patet ex dictis sub verb. *Conscientia*, de Conscientia erronea.

43 Nec valet instare quod sicut Vovens potest se obligare ad rem gravem solum sub culpa levi, ita potest etiam se obligare ad rem levem sub culpa gravi. Non valet, inquam, ratione disparitatis: & disparitas est, quia materia levis non capax obligationis gravis, materia autem gravis, cum sit capax obligationis gravis, a fortiori erit capax obligationis levis; Tum quia Deus non acceptat materiam levem ad obligationem gravem, quia non conduceret ad salutem, sed ad periculum animæ: Acceptat autem materiam gravem ad obligationem levem, cum id nullum involvat periculum animæ, seu salutis.

44 Votum Personale obligat præcise Personam voventem, adeo ut Persona vovens nequeat ipsum Votum ex ea parte, qua est Personale, per alium adimplere; Unde qui vovit jejunium, disciplinam, peregrinationem, & hujusmodi, tenetur per se ipsum illa exequi. *Communis*. Et ratio est clara, quia Votum Personale requirit actionem propriam Personæ voventis, quia sicuti factum proprium promisit, ita facto proprio, & non alieno exequi debet.

45 Qui Votum suum Personale non potest per se ipsum adimplere, sive culpabiliter, sive inculpabiliter in eam impotentiam inciderit, non tenetur illud per alium exequi. Sic cum Silvestro, Navarro, Suarez, Sanchez, Layman. *l. cit. c. 3. n. 9.* testans de communi Doctorum, Sporer *l. c. n. 126.* testans de communi cum supracitatis contra S. Antoninum, & aliquos alios. Et ratio est, quia actus non se extendit contra intentionem agentis; Intentio autem, seu Promissio Voventis fuit se facturum aliquid solum per se ipsum, v. g. per se ipsum iejunaturum, oraturum, peregrinaturum &c. adeoque si id non possit per se ipsum, non tenetur adimplere per alium. Si autem etiam ad hoc ipsum se obligare intenderit Vovens, sive expresse, sive implicite, ut si dum voverat, cognovit suam personalem impotentiam, tunc ne Votum irritum, & illusorium reddatur, interpretari debet, quod intenderit per alium exequi. Sic ex Hostiensi tradit Abbas *in cap. Licet 6. num. 13. de Vot.* Layman. *loc. cit. num 9.* Sporer *loc. citat. num. 126.*

46 Obligatio Voti Personalis, vovente mortuo, non transit ad heredes. *Communis*. Et ratio est, quia cum Votum Personale respiciat tantum Personam voventis, aut ejus actionem, extinguitur extinctio vovente.

47 Transit tamen ad heredes obligatio Voti Realis vovente mortuo, & sufficiente substantia relicta, sive is culpabiliter, sive inculpabiliter in vivis solvere omiserit. *Communis*, textus expresso *in l. Si quis 2. §. 1. ff. de Pollicitationibus*, ibi: *Si forte, qui decimam bonorum vovit, decesserit ante sepositionem, heres ipsius hereditario nomine decimæ obstrictus est; Voti enim obligationem ad heredem transire constat*, & concordat *cap. Licet 6. de Voto, cap. Ex part. 18. de Censibus*. Et ratio est, quia heres voluntarie adeundo, & acceptando hereditatem Defuncti, sicut omnia ejus commoda, & Jura acquirit, ita etiam omnia ejus onera, debita, & obligationes reales in se suscipit, adeoque etiam obligationem Voti Realis, seu promissionis factæ Deo de aliqua re in ejus honorem præstanda, *arg. cap. Licet 6. de Voto*.

Item ad heredes transit obligatio Voti mixti ex ea parte, qua est Reale. *Communis*. Licet enim Votum mixtum ex ea parte, qua est personale, debeat necessario adimpleri per personam voventem, & non possit exequi per alium ex dictis *supra n. 44.* adeoque nec transeat ad heredes ex dictis *supra n. 46.* Potest tamen per alium adimpleri ex ea parte, qua est reale, ut fatentur omnes Doctores, adeoque si quoad dictam partem non fuit adimpletum a vovente, ipso defuncto, debet adimpleri ad ejus heredibus per eamdem rationem adductam, *n. anteced. de obligatione Voti realis*. Unde mortua Persona, quæ vovit v. g. peregrinari Lauretum, & ibi Lampadem argenteam offerre, licet non transeat ad heredes obligatio talis peregrinationis, utpote solius voti personalis, transit tamen ad ipsos obligatio oblationis dictæ Lampadis argenteæ, utpote voti realis. 48

Heres non tenetur solvere Vota defuncti ultra vires hereditatis, sed cum proportione ad illa. *Communis*. Hinc potius 49
solvendi sunt sumptus funeris, *Communis* per text. *in l. Scimus 22. §. 9. Cod. de Jure deliberandi, l. Et si quis 14. l. Impensa funeris 45. ff. de religiosis, & sumptibus funerum*; deinde solvendum est omne æs alienum juxta ordinem traditum sub verb. *Restitutio art. 4. a num. 29. usque in finem*. Ex post ante Vota solvenda est Legitima descendentibus, aut Ascendentibus Defuncti debita: Descendentes enim, & Ascendentes Defuncti non tenentur ad solvenda Vota per illius Testamentum emissa, si inde gravetur eorum Legitima, quia Jura declarant omnia gravamina bonis a Testatore apposita in præjudicium Legitimæ, sive interim fiant per Vota, sive per Legata pia, nullius esse roboris, *l. Quoniam 32. Cod. de inofficioso Testamento*, cum similibus. Et solum post solutionem totius æris alieni, & Legitimæ solvenda sunt vota; Et ratio est, quia Vota non debent solvi ex ære alieno, sed ex ære, & bonis ipsius Voventis: Æs autem, & bona cujuscumque censentur solum quæ supersunt, deducto ære alieno *l. Mulier 72.* juncta Glossa verb. *Alieno. ff. De Jure Dotium*: Debent tamen præferri Vota Legatis, cum hæc sint libera, & gratiosa, & illa sint obligatoria, ut tradunt communiter Doctores. Si autem soluto ære alieno, hereditas non sit solvendo omnia Defuncti Vota, non est solvendum unum, aut alterum, & alia omittenda, sed singula pro rata; Cum enim omnia æqualiter ex virtute Religionis debeantur, non est ratio, cur unum alteri præferatur, idemque est in Legatis, *arg. l. Privilegia 32. ff. de rebus auctoritat. Judic. possidend. l. Si hominem 7. §. 3. ff. Depositi, l. Pro debito 6. Cod. de bonis auctorit. Judic. possidend.* 50

Votum conditionale non obligat, nisi impleta conditione. 51
Communis: Actus enim sub conditione celebratus conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg. §. Sub conditione 4. Instit. de verb. obligat. & l. unica §. Sin autem Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque adeventum conditionis; *l. Is, cui ff. de actionib. & obligat. l. Legata sub conditione ff. de condit. & demonstrat.*

Peccat autem graviter Vovens, si malitiose per fraudem, 52
vim, aut dolum impediat positionem, seu adimpletionem conditionis, ne Voto obligetur; *Communis*, per Jura *num. seq.* adducenda: Vovens enim vovendo obligavit se virtualiter ad non impediendum conditionis eventum, ne frustraneum esset Votum. Insuper tenetur probabilius Votum exe- 53
qui non minus, quam si conditio impleta fuisset; Richard. *in 4. dist. 38. art. 5. quæst. 3.* Angelus verb. *Votum 1. §. 01.* Navarrus *cap. 12. n. 42.* Azorius *lib. 11. cap. 20. quæst. ult.* Sanchez *lib. 4. c. 23. n. 47.* Henno *tom. 1. tract. in Decalog. disp. 2. q. 3. art. 7. concl. 1.* & tredecim citans probabilius suadet, Diana *part. 4. tract. 4. resolut. 101.* Sporer. *loc. c. n. 147.* ubi dicit communiorem, & sine dubio tutiorem esse hanc sententiam, & sic alii plures, per text. *in l. In executione 85. §. 7. ff. de verb. obligationib.* ibi: *Quicumque sub conditione obligatus curaverit, ne conditio existeret, nihilominus*

minus obligatur, & c. Cum non stat 66. de Regul. Juris in 6. ibi: *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset*: Et ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent; *cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia*, ibi: *Nos attendentes, malitiam & dolum nulli patrocinari debere, cap. Sedes 15. de Rescriptis*, ibi: *Quia fraus & dolus ei patrocinari non debent, cap. Ex tenore 16. eod.* ibi: *Quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, cap. Tua 12. de Clericis non resident.* ibi: *Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri, l. In fundo ff. de rei vindicat.* ibi: *Neque malitiis indulgendum est, l. Cum si ff. de transactionibus*, ibi: *Non debet vin aperiri malitiis, l. Si Legatarius Cod. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis*, cum similibus. Tum quia, ut fatentur ipsimet adversarii, quando homo homini promisit sub conditione tenetur promissionem implere, si malitiose conditionis eventum impedivit, ergo etiam sic quando promisit Deo. Hinc qui vovit Religionem, si Pater consenserit, si Deus integram sanitatem restituerit, & hujusmodi, sed postea pœnitens Voti, dolose falsis allegationibus Patrem circumvenit, ut contradicat, qui alioquin non contradiceret, studiose, & malitiose intemperanter vivit, & refugit medicamenta, ne recuperet integram sanitatem, quam alioquin faciliter recuperaret, & alia hujusmodi malitiose, & dolose peragit ad impediendam voti conditionem, ne ipsa adimpleta. Religionem ingredi teneatur, is aduc tenetur Votum exequi, & Religionem ingredi, non minus quam si conditio impleta esset; Sicuti cum quis promisit alicui centum scuta, si ad domum suam perrexerit, si is ingredi volens, ab illa per vim, vel fraudem repellatur, perinde ei obligatus est, ac si ingressus fuisset.

54 Votum Conditionale, adimpleta conditione, evadit absolutum, adeoque posita conditione stricte obligat, ac si fuisset absolute emissum; *Communis arg. citatis juribus supra n. 51.* Et ratio est, quia Votum illud præcise pendet a conditione, ut fiat absolutum, ergo cum ponitur seu adimpletur conditio, obligat eodem modo, ac si fuisset absolute emissum, & ideo non requiritur novus consensus, seu nova intentio ad inducendam obligationem: Hinc vovens Religionem, susceptionem Sacrorum Ordinum, peregrinationem, donationem Calicis Lampadis &c. alicui Ecclesiæ, si naufragium, vel incendium evaserit, si sanitatem recuperaverit &c. tenetur vitato naufragio, vel incendio, sanitate recuperata &c. ad illorum executionem.

55 Votum Pœnale obligat posita culpa, alias non; *Communis.* Et ratio est, quia Voti obligatio sequitur intentionem voventis, qui voluit sibi imponere pœnam propter solam culpam, & non alias, adeoque &c. Hinc qui vovit jejunium, si se inebriaverit, posita ebrietate tenetur jejunare, secus autem, si se non inebriaverit. Sic qui vovit dare eleemosynam, si luserit, posito lusu, tenetur eleemosynam dare, secus autem, si non luserit, & sic de similibus.

56 Votum pœnale emissum sine determinatione quoad numerum pœnæ solvendæ, si pœna solvenda sit ex ordinariis, quæque iterari solent, intelligitur solvenda toties quoties fiat transgressio. Unde qui, v. g. vovit jejunare, si se polluerit, moderatam eleemosynam dare, si luserit, & hujusmodi, obligandus est toties, quoties se polluerit, vel luserit, Si autem pœna solvenda sit ex gravioribus extraordinariis, quæque ordinarie iterari non ita solent, intelligitur solvenda solum in prima transgressione, & non in sequentibus; Unde qui, v. g. vovit peregrinari Compostellam, si fornicatus fuerit, & hujusmodi, obligandus est tantum prima vice; Sic Tamburin. *lib. 3. cap. 12. §. 7. n. 2.* Sanchez *lib. 4. cap. 22. n. 21.* Diana *part. 7. tract. 9. resolut. 60.* Sporer *loc. cit. n. 155.* Henno *loc. cit. concl. 2. resol. 9.* Castropal. *tract. 15. d. 1. p. 18. n. 6.* Layman. *loc. cit. cap. 5. n. 4.* & alii plures. Et ratio est, quia præsumitur rationabiliter, talem fuisse mentem Voventis; Non est enim verisimile voventis intentionem fuisse sibi imponere toties, quoties pœnas graviores, atque insolitas, uti est tam longa, & laboriosa Compostellana peregrinatio, uti econtra verisimile est ejus intentionem fuisse sibi imponere toties, quoties pœnas leviores, & solitas, uti est jejunium, moderata eleemosyna, & hujusmodi.

57 Votum emissum cum intuitu ad certum tempus, seu ob specialem devotionem talis temporis debet omnino adimpleri tali tempore, & si eo tempore non adimpleatur, quamvis peccetur graviter, vel leviter pro ratione materiæ, obligatio tamen voti prorsus extinguitur, ita ut Vovens non teneatur amplius illud adimplere; *Communis.* Et ratio est, quia tale tempus censetur præfixum, & determinatum ad finiendam obligationem dicti Voti. Cum enim dictum Votum per modum unius copulatim comprehendat, & rem promissam, & hanc circumstantiam temporis velut intrinsecam Voto, transacto illo tempore, tota obligatio cessat, ex quo non fit amplius possibile votum adimpleri cum illa circumstantia dicti temporis jam transacti, quia Impossibilium nulla est obligatio; *l. Impossibilium 185. ff. de Regul. Juris, & cap. Nemo potest 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari.* Hinc qui vovit jejunare die veneris ob specialem devotionem Passionis Christi, audire Sacrum die Sabbathi ob devotionem B. M. Virginis, jejunare Vigiliam, & festare diem S. Rocchi, seu Sancti Sebastiani ob patrocinium contra pestem &c. transacto tali tempore, cum, aut sine culpa, cessat omnino obligatio, cum in supradictis tempus, & dies censeatur determinari ad finiendam obligationem, ita ut si eo die negligatur, altero die suppleri, nec debeat, nec possit.

Si tempus Votum adimplendi determinatum sit non intuitu 58
ad ipsum tempus, nec ob specialem devotionem talis temporis; sed solum ratione ipsius Voti adimplendi, tunc censetur præfixum solum ad non differendam obligationem, at non ad ipsam finiendam, sicque eo tempore cum, vel sine culpa elapso absque impletione voti, adhuc manet obligatio illud adimplendi. *Communis.* Et ratio est, quia in tali casu res voto promissa, & circumstantia temporis non voventur per modum unius, & copulatim, uti in antecedenti numero, sed per modum duorum, & sunt virtualiter quasi duo vota, nempe de tali re facienda, et de tali tempore facienda, adeoque quamvis transacto tempore impossibile sit servare eam circumstantiam temporis, adhuc tamen remanet obligatio rei promissæ principalis, cum possibile adhuc sit juxta naturam dicti voti illam adimplere. Et colligitur clare *ex l. Celsus 23. ff. de receptis Arbitris*, ubi habetur: Jussus dare pecuniam certo tempore, duo præcepta habere, unum dandi, et alterum eo certo tempore; ac proinde transgressorem posterioris adhuc teneri ad prius: Hinc qui vovit ingredi Religionem intra annum, visitare proximum Sanctuarium intra mensem, confiteri intra hebdomadam etc. elapso cum, vel sine culpa illo termino, adhuc remanet obligatus ad votum adimplendum, cum non fuerit determinatum dictum tempus ad finiendam obligationem, sed solum ad præscribendum terminum, ultra quam non differatur talis obligatio.

Qui vovit aliquid facturum certo tempore v. g. jejunare
bis hebdomada sequenti, licet postea prævideat dictum Vo- 59
tum non posse ob aliquod impedimentum implere tali determinata hebdomada, non tenetur prævenire, quia obligatio est affixa tempori, quod necdum est inceptum: Si autem jam inceptum sit tempus obligationis, nempe dicta hebdomada, et prævideat in fine fore impedimentum ad jejunandum, tenetur prævenire, quia jam est in tempore obligationis, sicut qui die Festo prævidet circa meridiem fore impedimentum ad audiendum Sacrum, tenetur mane prævenire. Ita Suarez *lib. 4. cap. 10. n. 7.* Layman *loc. cit. cap. 3. n. 5.* Tamburin. *loc. c. cap. 12. §. 3. n. 2. & 3.* Felix Potestl. *tom. 1. part. 2. n. 1847.* La Croix *lib. 3. part. 2. n. 444.* cum Sanchez, Bonac. & aliis ibi citatis, & alii.

Votum sine temporis determinatione, aut præfixione 60
emissum adimpleri debet cum primum commode potest. *Communis* cum S. Thoma *2. 2. qu. 88. art. 3. & quæst. ultim. art. 3.* & desumitur clare ex *cap. 23. Deuteron.* ibi: *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum; & ex leg. Promissor §. 1. ff. de constituta pecunia*, ibi: *Si sine die constitutus ..... confestim agi tecum poterit, si statim, ut constituisti, non solvas.* Ly autem 61
Cum primum, seu *statim* non est intelligendum physice, sed moraliter, nempe data temporis opportunitate, & occasione juxta prudentis arbitrium, *arg. cit. l. Promissor §. 1.* juncta Glossa *ibid. ff. de constituta pecunia, l. Ratum, ff. de solution. l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. oblig.*

Causa sufficiens differendi adimpletionem Voti sine certo 62
præfixo tempore facti est, si adsit spes ut Votum postea commodius, utilius, & maxime devotius impleatur, seu ad id concurrat publica necessitas, aut utilitas. *Communis.* Hinc qui vovit ingredi Religionem, licite expectare potest donec

nec ætate, & viribus Corporis provectior ad Ordinis asperitates, & labores perferendos sit aptior, aut donec necessariis scientiis imbuatur. Qui vovit eleemosynam notabilem dare pauperibus, expectare potest tempus majoris necessitatis. Qui vovit perigrinationem ad aliquod Sanctuarium, expectare potest usque dum Festum aliquod incidat, aut opportuna occasio se offerat; & sic de similibus, in quibus omnibus concurrente publica necessitate, aut utilitate licite ipsa, durante differtur Voti adimpletio, *arg. c. Non est 5. de voto & voti redemptione*, ibi: *Non est voti dicendus transgessor, qui quod vovi: Auctoritate Sedis Apostolicæ* (legitima ex causa) *distulit adimplere*.

63 Habita opportunitate omnimoda adimplendi talia vota sine certo præfixo tempore facta, ulterius absque rationabili causa scienter differre semper est peccatum. *Communis* per cit. text. *Deuteronom*. 23. ibi: *Et si moratus fueris, reputa-*
64 *bitur tibi in peccatum*. Quandonam autem sit peccatum mortale, vel veniale? incertum est apud Doctores, qui tamen satis communiter concludunt culpabilem & irrationabilem dilationem adimpletionis votorum perpetuorum, ut ingrediendi Religionem, Sacros Ordines suscipiendi, perpetuo jejunandi &c. citius ad peccatum mortale pertingere, quam dilationem votorum solummodo temporalium, ut dandi certam eleemosynam, peragendi aliquod jejunium, assumendi aliquam peregrinationem &c. Et ratio est, quia vota temporalia dilatione non minuuntur, sed quocumque tempore præstentur, semper integre præstantur, semper enim integre præstatur promissa eleemosyna, promissum jejunium, promissa peregrinatio. E contra vero vota perpetua dilatione minuuntur, quia cum Vovens vi voti Religionis, Sacrorum ordinum, & jejunii perpetui obligetur Deo servire usque ad mortem in Religione, Sacris Ordinibus, & jejunio, quantum differt Votum, tantum detrahit de tempore serviendi, & jejunandi, & consequenter de Voto.

65 Unde in Votis perpetuis attendenda est ætas voventis: Si enim Vovens v. g. Religionem sit ætatis 15. vel 16. annorum, dilatio ingressus sine rationabli causa ad tres, vel quatuor annos, non erit culpa mortalis, si absit periculum deficiendi a voto. Si autem sit ætatis 25. vel 30. annorum, talis dilatio ad tres vel quatuor annos erit culpa mortalis. Immo si excederat annum 40. erit mortalis dilatio ingressus sine rationabili causa, & habita omnimoda opportunitate, etiamsi fiat solum ultra sex menses Tamburin. *lib. 3. Decalog. cap.* 12. *§.3.n.*10. Sporer *loc. cit. n.*116. *&* 117. cum aliis ibi citatis, La Croix *lib.3. part.* 1 *n.*446. ubi cum Castropal. insuper dicit probabilius universaliter fore mortale, si sine causa differatur Votum Religionis ad sex menses. Et ratio nostræ conclusionis est, quia tres vel quatuor anni si demantur a servitio totius vitæ ab adolescentia usque ad senectutem sunt parva materia, non sic autem si demantur ab ætate perfecta, & virili, v. g. triginta circiter annorum: Tunc enim tres, vel quatuor anni sunt materia notabilis, & sufficiens ad mortale peccatum, uti etiam sunt sex menses in excedente annum quadragesimum.

66 Votis autem temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, dilatio etiam per longa tempora non erit mortalis (a), nisi eousque scienter, & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum perpetuum illa adimplendi v. g. senectus, periculum oblivionis, vel omissionis omnimodæ. Tamburin. *loc. cit. n.*10. cum S. Antonio apud Sanchz *lib. 3. in Decalog. cap.* 14. *num.* 21. Sporer *loco citat. num.* 116. cum aliis ibi citatis, & alii plures. Et ratio est, quia nemo, eum dat totum, quod promisit, & nullum damnum ex mora Creditori, vel promissario facit condemnandus est de gravi culpa, sed solum de levi negligentia. In prædictis autem votis ut supra expressis post quamcumque dilationem, secluso periculo oblivionis, aut ommissionis, adhuc Vovens dat totum, quod promisit, neque ex illa dilatione, seu mora ullum damnum facit Deo, cum sit dispar ratio de Creditore humano, cui semper fere officit dilatio longa debiti, adeoque dilatio adimpletionis votorum temporalium in sensu conclusionis non erit culpa gravis, sed levis. Immo neque esset culpa levis, si adesset rationabilis causa sic differendi.

Qui generatim, & indeterminate Religionem vovit, po- 67
test quamlibet minus strictam eligere, & si in nulla moderata Religione recipiatur, non tenetur ingredi strictissimam v. g. Carthusianorum, quamvis facile esset recipiendus, si talis non fuit sua intentio, seu ex circumstantiis, & qualitate voventis, utpote quia delicatus, & ab asperitatibus abhorrens, & hujusmodi colligi possit non fuisse ejus mentem etiam ad similes strictissimas Religiones se obligare, *argum. cap. in generali concessione* 81. *de Regul. r. iuris in 6. & leg. Obligationi generali 6. ff. de pignoribus*. In generali enim concessione, promissione, & obligatione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non fuisset concessurus, aut promissurus, vel se ad illa obligaturus. Sanchea *lib. 4. moral. c.* 16. *n.*49. Sylvest. verb. *Religio* 2. *q.* 16. Angelus verb. *Votum* 3. §.10. Richard. *in* 4. *dist.*38. *art.*3. *q.*1. *ad.*2. Laym. *lib.* 4. *tract.*5. *c.* 6. *n.*1. *verb. Resolves secundo*, Sporer *loc. cit. n.* 175. & alii passim.

Item si talis Vovens non recipiatur ad Religionem, nisi 68
ut maneat Laicus, seu Oblatus, aut Conversus non tenetur ingredi, si ipse non intenderit, aut ex qualitate personæ colligi possit, utpote quia nobilis, dilicatus, ingenio pollens, scientia imbutus, & hujusmodi. Sanchez *loc. cit. n.*55. *& seq.* Layman. *loc. cit. n.* 1. *vers. Resolves tertio*, Sporer *loc. cit. n.*159. & alii.

Item si talis Vovens in sua Civitate, vel Provincia non 69
recipiatur, non tenetur adire Provincias extraneas cum gravi suo incommodo, si talis non fuit sua intentio, aut ex qualitate personæ colligi possit suam intentionem eousque se extendisse, utpote quia inops, debilis, extraneæ linguæ imperitus &c. & præsertim si persona Vovens sit femina, cui peregrinari incommodum, & indecorum sit: In feminis enim Religionem voventibus regulariter est intentio solummodo se obligandi ad Monasteria vicina, ubi cognatorum, & amicorum facultas, aut aliæ commoditates suppetunt. Sporer *loc. cit. n.*158. Layman *loc. c. n.*1. *vers. Ex hoc fundamento*, cum Cajetano, Soto, Aragonio, Navarro, et Sanchea ibi citatis, Felix Potestas *tom.* 1. *part.*2. *n.*1858. dicens, quod qui vovit Religionem, non tenetur omnes adire, si ab una, aut altera respuatur, sed aliquot puta tres, aut quatuor, et tunc si respuatur, est liber a voto, sicuti etiamsi unam ingressus, ejiciatur. Tancred. et Busemb. apud ipsum.

Item si talis Vovens non recipiatur in Religione, ubi vi- 70
geat observantia, non tenetur, immo nec licite potest ingredi Ordinem, seu Monasterium cujus Regularis disciplina ita collapsa sit, ut nec substantialia quidem vota inibi observentur: Imminet enim ipsi potius, quam commoditas conversionis, periculum perversionis. Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.*3. *§. Sed quid talis*, Sporer *loc. c. n.*160. Layman *loc. c. n.*5. cum Navarro, Sanchez, Rodriquez, Valentia, Lessio ibi citatis, et alii.

Item si talis Vovens non recipiatur in Religione Claustrali, 71
non tenetur ingredi Religionem Equitum Militarium; Intentio enim Religionem voventis solet referri solum ad Religionem Claustralem, in qua Regularis in communi Fratrum conventu vigeat Observantia, quales non sunt Militarium Equitum Ordines, qui quamvis Regulares sint, eorum tamen Alumni potius more secularium vivunt, nec Claustralem vitam servant; Layman *loc. cit. n.*2. Sanchea *loc. cit. num.*71,
& alii. Immo talis vovens neque satisfaceret Voto suo, Or- 72
dinem Equitum Militarium ingrediendo, si possit ingredi Ordinem Regularem Claustralem, ut docet Layman *loc. citat. n.*2. *vers. Ex quo* Sanchea *cit. cap.* 16. *num.* 12. & alii, & clare deducitur ex declarationibus Sacrarum Congregationum volentium, quod Regulares habentes Indultum Apostolicum transeundi ad quamcumque Religionem etiam laxiorem, nequeant transire ad Ordinem Militarem, nisi expresse concedatur. Sic *Sacra Cong. Episcop. & Regular.* 7. *Novembr.* 1597. apud Pignatell. *tom.*5. *consultat.* 170. *n.*9. *vers. At his*, ut refert Cardinal. Petra *tom.*4. *Comment. ad Constit.*8.

Enge-

(a) Nota. Deuter. 23. hæc habetur: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*. Vide atque attente considera verba ista: *Si Moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum!* Dices ne, moram in solvendis Votis culpabilem non esse? Si culpabilis mora est, ut Scriptura testatur, ergo arbitraria dilatio culpæ non erit expers; ergo notabilis mora, seu dilatio, ut notabilem negligentiam, ita notabilem culpam præsefert; ergo *dilatio per longa tempora*, sine causa ulla, mortalis erit. Nec levis dici negligentia potest, dum homo per longa tempora differat ea Deo dare, quæ liberrime eidem voverat.

Eugenii IV. n.25. ubi insuper refert *Sac. Cong. Conc. in Mantuana 30. Augusti 1698.* denegasse transitum etiam ad Religionem S. Spiritus, & in *Cajetana 24. Martii 1703.* declarasse nullum transitum ad Religionem Canonicorum Regularium S. Antonii Viennensis, & Idem *tom.5. Comment. ad Constit. 3. Callisti III. n.12.* refert *eadem Sac. Cong. Concil. in Bisuntina 23. Junii 1714.* censuisse non esse concedendum Indultum transitus ad Militares, seu ad Hospitalarios S. Spiritus in Saxia, vel S. Antonii Viennensis.

73 Qui determinate vovit certam aliquam Religionem, v.g. determinate Religionem S. P. Francisci, aut S. P. Dominici, & hujusmodi, si principaliter, & absolute intendit vovere Religionem, et solum secundario dictam Religionem S. P. Francisci, aut S. P. Dominici, non liberatur a Voto, quamvis non recipiatur in dicta speciali Religione, sed debet serio petere, ut ad alium Ordinem admittatur; Si vero principaliter intendit dictam specialem Religionem ob specialem affectum ad illam, sicque Religionis ingressum non absolute per se, et in sensu diviso, sed omnino copulatim, seu in sensu composito cum dependentia a tali speciali Religione promisit; tunc serio petens, & serio ab ea speciali Religione promisit; tunc serio petens, & serio ab ea speciali Religione repulsus, liberatur omnino a Voto. Sic S. Thomas 2. 2. *quæst. 88. art.3. ad 3.* S. Antoninus *in 3. part. tit. 16. cap.2. §.4.* Layman. *loc. cit. num.3. vers. Dico secundo* cum Abulensi, Silvestro, Cajetano, Soto, Navarro, Azorio, Sanchez, Suarez ibi citatis, Sporer. *loc cit. num. 191.* testans
74 de communi. Et si a tali speciali Religione semel atque iterum solum constantiæ probandæ causa fuerit repulsus, non liberatur a voto, ac si postea Religiosi, mutata voluntate, parati sint eum recipere, obligatur voto ad ingrediendum. Sanchez *l. cit. n.70.* Lessius *lib.2. cap.41. dub.5. n.45.* Sporer. *l. cit. n.161.* Layman *loc. cit. n. 4.* & alii, qui tamen excipiunt, nisi interea notabilis mutatio facta fuerit sine fraude voventis; ut si interim disciplina sit collapsa, Monasterium destructum, si vovens interim desperans receptionem bona fide aliam Religionem ingressus fuerit, vel sponsalia inierit.

75 Qui vovit determinate ingredi unam Religionem laxiorem, valide, & licite ingreditur aliam strictiorem. *Communis,*
76 *arg. cap. Licet 18. de Regularibus.* E contra autem, qui vovit determinate ingredi Religionem strictiorem, & observantem, quamvis valide, non tamen licite potest ingredi, & profiteri laxiorem; & si ingrediatur, est ei salutaris, & congrua pœnitentia imponenda. *Communis,* textu expresso in *cap. Qui post votum 5. de Regularibus in 6.* ibi: *Qui post votum a se de certa Religione intranda emissum, Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante priori, cui tamquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem; pro voto tamen non completo erit eidem pœnitentia imponenda.*

77 Qui absolute Religionem vovit, intentionem suam non satis exprimens, sed dubius manens an voluerit se obligare solum ad ingressum & probationem, an vero etiam ad Professionem, præsumendus est se voluisse solum obligare ad experiendum, non item ad profitendum absolute. Sanchez *lib.4. Moral. cap.16. num.86.* Suarez *lib. 4. de voto cap. 8. num.7.* Layman *loc. cit. num.12. vers. Dico 2.* Sporer *loc. cit. num.163.* ubi testatur sic docere communem, & securam sententiam Doctorum contra Navarr. et Rodriq.; Et ratio est; quia vovens ingredi Religionem censendus est, et interpretandus in dubio vovisse ingressum secundum formam Juris communis, quæ est, ut ingredientibus detur annus probationis, an ipsis expediat inibi eam profiteri, *cap. Consalvus 17. quæst. 2. cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus,* Concil. Tridentin. *sess.25. de Regularibus cap.15.,* et expresse docet S. Thomas in 2. 2. *quæst. ult. artic.4. in corpore ad finem;* Omnis enim dispositio simpliciter concepta vestitur a Jure communi, & ad illius intellectum est redigenda, *l. 2. Cod. de Noxal. leg. Quaro §. Inter Locatorem ff. Locati. cap. Causam quæ, de Rescriptis, & cap. Quemadmodum, de Jurejurando.* Tum quia votorum obligatio est strictæ interpretationis, & benignæ in favorem Voventis: quare sicuti in dubium, utrum aliquis simpliciter voverit? censendus est liber, ita etiam in dubio, utrum aliquis unum solum, an vero duo voverit, nempe & ingressum, et Professionem, censendus est liber ab altero, de cujus obligatione dubitat; adeoque &c. Et sic etiam tenet cum aliis Fagnanus, *lib.3. Decretal. in cap. Porrectam 13. de Regularibus num. 68.,* ubi ex verbis S. Thomæ *l. cit.* sic expresse habet: *Si vero in vovendo simpliciter de ingressu Religionis cogitavit absque eo quod cogitaret de libertate exitus, vel de perpetuitate remanendi, videtur obligari ad ingressum Religionis secundum formam Juris communis, quæ est, ut ingredientibus detur annus probationis, unde non tenentur perpetuo in Religione permanere.*

Qui sic Religionem, ut supra, vovit, debet eam sincero 78
animo ingredi, ac se accommodare moribus Religionis cum proposito perseverandi, et profitendi, si eam ubi convenientem expertus fuerit; alias Voto non satisfeceret, si ingrederetur animo egrediendi, quia esset collusio; Est enim hoc discrimen inter eum, qui sine voto, et eum, qui cum Voto Religionem ingreditur, quod ille potest saltem quoad Ecclesiam ex sola ratione libertatis exire, per text. *in cap. Cum famuli 14. de Regularibus.* ibi: *Quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, cap. Statuimus 23. eod.* ibi: *Ante Professionem emissam ad priorem statum redire posse libere infra annum,* & ad summum peccat solum venialiter ob animi levitatem, & inconstantiam, si sine rationabili causa a Religione discedat; Ingrediens autem ex voto tenetur Religionem probare, ac si invenerit illius conditiones sibi gratas, ex vi voti obligatur ad perseverantiam, nec posset ex sola ratione libertatis ad sæculum redire, & si sine rationabili causa redeat, peccat mortaliter ob voti prævaricationem. Fagnan. *loc. cit. num.71.* Cajetan. *in 2. 2. quæst. ult. art. 4. in respons. ad 3. dub.* Navarr. *lib.3. consil.23. num.3. de voto edit.2.* Sanchez *cit. cap.16. num.90. & seq.* Sporer *loc. cit. sub num.163.* Layman *loc. cit. num.12. vers. Dico tertio.* Si tamen bona 79
fide ingressus ex justa causa egrediatur, ut puta quia Religio ipsi consentanea non videtur, vel ab ea dimittatur, tali voto omnino liberatur: Satis est enim semel præstitisse quod promisit, nempe ingredi, & experiri, an Religio sibi conveniens sit, vel ipse Religioni, cum annus probationis concessus, & statutus sit, tam in favorem Novitii, quam Religionis, ut & ille asperitates illius, & illa mores illius valeat experiri, textu expresso *in cit. cap. ad Apostolicam 16. de Regularibus,* Sporer *loc. cit. sub n.163.* Sanchez *loc. cit. numer.105., & 108.* Layman *loc. citat. num.13. vers. Porro,* & alii.

Qui vero expresse vovit, non solum ingredi Religionem, 80
sed etiam profiteri, seu in ea perpetuo manere, ita adstringitur Voto, ut quamvis ei Religio non usque adeo consentanea videatur, exire sponte nequeat. Sicque licet ex justa causa egrediatur, si tamen spes sit iterum receptum iri, tenetur adhuc ex voto iterum in eamdem, sive in aliam ingredi (si Religionem absolute, & in genere voveat). Et ratio est, quia votum absolute conceptum non extinguitur ob impedimentum temporale, sed tantum suspenditur, eoque impedimento cessante dictum votum denuo obligare incipit, ut patet de eo, qui ob morbum ex Religione dimittitur, is enim postquam convaluit, iterum ingredi tenetur, si Votum perseverandi, sive profitendi addiderat; non item si tantum Votum ingrediendi, atque experiendi. Navarr. *in Manual. cap.12. num.46. & lib.3. consil.21. num.10. de voto,* Sporer *loc. cit. sub num. 163.* Layman *loc. cit. num.13. vers. Porro,* & alii.

Qui absolute, & expresse vovit, & Religionem, & Casti- 81
tatem vovit principaliter, & independenter a Religione, is si ad Religionem admissus non fuerit, vel ex ea iterum dimissus, obligatur adhuc Voto Castitatis. Si vero Religionem vovit principaliter, & Castitatem solum accessorie, & dependenter a Religione, is liberatus a Voto Religionis, liberatur etiam a Voto simplici Castitatis accessorio, quia ruente principali, ruit accessorium, *arg. cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6. leg. Nihil dolo 129. §. Cum principalis, ff. de Regul. Juris, & l. Cum principalis 178. ff. eod.* Navar. *lib. 3. consil.13. de voto;* Sa *verb. Votum num. 29.* Sanch. *cap. 16. num.113.* Layman. *loc. cit. sub num.163.* & alii passim.

In dubio autem quonam modo talis voverit Castitatem, 82
aut scilicet dependenter, vel independenter a Religione? Si neque ea verbis Voventis, neque ex circumstantiis, conjectura capi possit post sufficientem diligentiam, tamquam in vero dubio poterit vovens eligere eum sensum Voti, secundum quem minus obligatur, quique ipsi magis favet, nempe vovisse castitatem solum dependenter a Religione, sicque liberatum a Voto Religionis liberatum etiam esse a Voto simplici Castitatis. Sanchez *loc. cit. num.114.* Suarez *lib.4. de Voto cap.8. num.6.* Layman *loc. cit. num.14. vers. Dubitant,* Sporer *cit. num.163. in fine,* & alii passim.

Qui post dictum votum Religionis ingrediendæ, & profi- 83
tendæ

tendæ Episcopatum suscepit, est voti transgressor, & Episcopatum, quatenus ex sua parte est, resignare debet, *cap. Per tuas 10. de voto, & voti redemptione*: ubi proposito hoc casu ab Episcopo Gratianopolitano, Innocentius III. respondit: *Tuæ discretioni consulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen Ecclesiæ resignes memoratæ, ac reddas Altissimo vota tua*: cui Canoni inhærens S. Thomas 2. 2. *quæst. 189. art. 3. ad 1.* sic expresse dicit: *In foro conscientiæ esset sibi consulendum, quod omnibus dimissis religionem intraret, unde de voto, & voti redemptione cap. Per tuas, consulitur Episcopo Gratianopolitano, qui post votum Religionis Episcopatum assumpseras, voto non impleto, ut si suam sanare desiderares conscientiam, regimen Ecclesiæ resignares, & redderes Altissimo Vota sua*; & sic tenent Fagnan. *in cap. Sane 10. num. 68. de Regularibus*, Lavman. *loc. cit. num. 15.* cum Cajetano, Angelo, Miranda, Silvestro, Tabiena, Sanchez, Azorio, Lessio ibi citatis, & alii passim contra paucos. Intellige tamen nisi Papa dispenset.

84 Adstrictus voto Religionis, si contrahat Matrimonium, mortuo conjuge, tenetur Religionem ingredi; Dummodo non sit inhabilis effectus propter infirmitatem, vel ætatem. *Communis.* Et ratio est, quia nuptiæ illicite celebratæ non extinxerunt obligationem voti, nec ullus de sua malitia commodum reportare debet, *cap. Intelleximus 7. de Judiciis, leg. Non fraudantur 134. §. 1. ff. de Regul. Juris*: Secus autem si jam factus esset inhabilis, quia impossibilium nulla est obligatio, *l. Impossibilium 185. ff. de Regul. Jur. & cap. Nemo potest 6. de Regul. Jur. in 6.*

85 Qui est aliquo voto simplici obstrictus, solvitur omnino ab ejus obligatione per ingressum, & Professionem Religionis approbatæ. *Communis*, textu expresso *in cap. Scripturæ 4. de voto, & voti redemptione*, ibi: „ Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam „ noscitur Religionis observantiam commutare.

86 In dubio, quando, nec ex intentione Voventis, nec ex forma, & usu verborum, nec ex natura materiæ, nec ex aliis circumstantiis aliter colligi possit, interpretatio voti est semper facienda stricte in favorem Voventis, ita ut liberum illi sit utramlibet partem dubii eligere. *Communis, argument. cap. Ex parte 18. de censibus, leg. Quidquid adstringendæ obligationis 99. ff. de verbor. obligationibus, l. Semper in stipulationibus 34. ff. de Regul. Juris*, cum similibus.

87 Unde qui vovit rem indeterminatam, sive in quantitate numero, & mensura, ut dare eleemosynam, sive in qualitate, ut dare vinum, frumentum, panem &c. non decernendo cujus bonitatis, sive in individuo, ut dare Ovem, Bovem, Equum &c. non determinando quamnam Ovem, quemnam Bovem, aut Equum, satisfacit Voto dando in quacunque etiam minori quantitate, qualitate, vel individuo statui suo non repugnante. *Communis* per text. *in cit. cap. Ex parte 18. de censibus*, ubi statuitur, quod in dubio de qua mensura majore ne, aut minore vota edita sint: „ Volentes solvere ad minorem non sunt „ cogendi, ut ad majorem persolvant, quoniam cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris „ Ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores videantur „ lucris temporalibus inhiare, ubi Glossa verb. *Ab initio* dicit: *Ideo pro eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga Ecclesias retardetur*. Et ratio est quia ubi agitur de obligatione, stricta interpretatio facienda est, *leg. Quidquid adstringendæ obligationis 99. ff. de verborum obligationibus*, & in dubiis non sequimur quod maximum est, sed quod minimum, ut expresse dicit Glossa *in cit. cap. Ex parte verb. Primo casu*, per text. *in leg. Nummis 75. ff. de Legatis* 111, ibi: „ Nummis indistincte legatis hoc receptum est, ut exiguiores legati censeantur, l. Semper in Stipulationibus 34. ff. de Regul. „ Juris, ibi: *Ad id, quod minimum est, redigenda summa est.*

88 Hinc qui vovit eleemosynam indeterminate, satisfacit dando quamlibet statum suum non dedecentem. Qui vovit dare oleum pro lampade accendenda, dubitat autem an oleum Olivæ, vel lini, aut nucis, potest dare etiam deterius, si hujus usus sit in ea Ecclesia. Qui vovit dare Ovem ex suo grege, & dubitat, an meliorem, seu deteriorem, potest dare etiam inferiorem. Qui vovit peregrinationem in dubio de modo, potest peregrinationem implere equis. Qui vovit dare unam ex suis vestibus, & dubius est, an debeat pretiosiorem, vel minus pretiosam, satisfacit dando minus pretiosam, & sic de similibus. *Sic Doctores communiter*.

89 Attendenda tamen semper est consuetudo Regionum, & habitatorum, ut vota juxta ipsam censeantur emissa, atque sic sint adimplenda. *Communis*, per text. *in cit. cap. Ex parte 18. de censibus, cit. leg. Nummis 75. de legatis* 111. *cit. l. Semper in stipulationibus 34. ff. de Regul. Juris*, ibi: „ Si non „ appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, „ quod in Regione, in qua actum est, frequentatur.

90 Unde qui vovit Ecclesiæ Calicem in dubio interpretatur obbligari dare Calicem argenteum, & non aureum, nec cupreum, vel stanneum, *argument. cap. Calix dist. 1. de consecrat. leg. Titia 38. §. 2. ff. de auro, argento, ornamentis, vel vestimentis, & statuis legatis*. Nisi alicubi præ magna opulentia & auri abundantia vigeat consuetudo, ut non nisi aurei Calicea communiter offerantur, seu præ magna penuria, seu paupertate vigeat praxis, ut non nisi Calices cuprei, sed stannei adhibeantur. Qui vovit jejunare quotidie per mensem, non tenetur jejunare diebus Dominicis, cum sic servet communia praxis Ecclesiæ, sicuti etiam ex tali praxi qui vovit jejunare in Vigilia alicujus Sancti, potest jejunare die Sabbati, si Vigilia incidat in diem Dominicam. Item qui vovit absolute jejunium, Missæ auditionem, Confessionem Sacramentalem &c. debet illa exequi eo modo forma, & integritate, qua eadem exequuntur Fideles, qui occurrit Ecclesiæ præceptum. Item qui vovit audire Sacrum in die verb. grat. Nativitatis, seu Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, tenetur audire duas Missas; qui vero vovit Missam audire quotidie, non tenetur audire nisi unam diebus Festis, & Dominicis, quia sic ordinarie practicatur ab omnibus, & intentio sic voventium solum fuisse censetur nullum diem transire sine Missa. Item licet qui vovit Castitatem dubitat vero an in, vel extra Religionem, an perpetuam, vel temporalem tantum? possit eligere temporalem, vel sæcularem extra Religionem: si tamen absolute dicat: *Voveo Castitatem*, intelligi debet de Castitate perpetua, & sic de similibus, ut notant Doctores communiter.

91 Qui post adhibitam moralem diligentiam adhuc absolute dubitat, an emiserit verum votum, an vero simplex solum propositum conceperit? Non obligatur voto, cum in tali casu præsumendum sit fuisse solum simplex propositum. Sic ex communi Sporer *loco cit. numer. 15. argument. leg. Semper 56. ff. de Regul. Juris* ibi: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt, leg. Ea quæ 192. ff. eodem* ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius, quam tutius; leg. Si fuerit 10. ff. de rebus dubiis*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet*. Tum quia melior est conditio ipsius dubitantis possidentis suam libertatem, cum in pari causa melior sit conditio possidentis, textu expresso *cap. In pari 65. de Regul. Juris, & leg. In pari causa 128. ff. de Regul. Jur.* & concordant *cap. Ad aures 5. de Præscriptionibus, cap. Quod autem 5. de Jurepatronat. l. Nemo 126. §. 2. ff. de Regul. Juris*, cum similibus.

92 Qui autem certus est se emisisse votum, aut deliberate protulisse verba verum votum, seu veram promissionem significantia. verb. grat. *Promitto Deo, & Beatæ Mariæ Virgini servare Castitatem*, & adhibita morali diligentia, dubitat, an habuerit intentionem, seu voluntatem sufficientem se obligandi, obligatur voto: Tunc enim melior est conditio voti possidentis suam vim obligandi per Jura *num. anteced.* allegata, quia cum quis deliberate profert verba significantia votum, seu veram promissionem, semper præsumitur habere voluntatem promittendi & se obligandi, nisi aliunde constet de opposito, cum nemo censeatur dicere quod non habet in mente, *leg. Labeo 7. §. 2. ff. de supellectili legata*, ibi: *Nemo existimandus est dixisse, quod non mente agitaverit*, Sanchez *lib. 1. de Matrimon. disput. 9. a num. 13. & lib. 4. moral. cap. 1. num. 13.* cum pluribus ibi citatis. Sanig. *dist. 4. de Relig. q. 2. num. 6.* Sporer *loco cit. numer. 16.* Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract. 6. dist. 3. quæst. 2. a num. 17.* La Croix *lib. 3. part. 1. n. 381.* cum Gobat, Oviedo ibi citatis, & alii.

93 Cum quis dubitat, an quando vovit, habuerit plenum usum rationis, si vovit ante septennium, præsumendum est non habuisse dictum plenum rationis usum, sicque voto non obligari, nisi in aliquo certe constaret malitiam, seu cognitionem prævenisse, seu supplevisse ætatem, quia in tali non præsumitur ordinarie usus rationis, & professio stat pro libertate: Si autem vovit post septennium, præsumendum est habuisse plenum usum rationis; sicque voto obligari, cum in tali præsumatur ordinarie dict. plenus usus rationis, nisi in aliquo certe constet de opposito. *Communis*.

94 Si vero dubitet an ante, vel post septennium, seu ante, vel post sufficientem usum rationis, & deliberationis voverit?

Tunc

Tunc probabilius præsumendum est vovisse post septennium, seu post sufficientem usum rationis, sicque voto teneri. Et ratio est, quia tunc de voto constat, & excusatio est dubia. *In cap.* autem *Si quis, de Poenit. dist.* 7. expresse dicitur: *Tene certum, dimitte incertum*, & concordat *cap. Juvenis 3. de Sponsalibus, & cap. Ad audientiam* 12. *de homicidio*. Tum quia ante septennium, seu ante sufficientem usum rationis, & deliberationis rarissime emittuntur vota, seu juramenta, adeoque in tali dubio ex communiter contingentibus præsumendum est in favorem voti, nempe esse emissum post septennium, seu sufficientem usum rationis, & ideo esse validum, & obligatorium. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 1. *num.* 14. Henno *tom.* 1. *in Decalog. disput.* 2. *quæst.* 3. *de voto art.* 1. *vers. Dixi tertio resolut.* 1. Diana *part.* 4. *tract.* 3. *resolut.* 10. cum aliis ibi citatis, Sporer *loco citat. num.* 24. testans hanc esse omnino probabilem, quamvis ipse cum Castropalao, & Tamburin. teneat probabiliter oppositum, quod non improbabile putat La Croix *loco cit. n.* 387. cum dicto Castropalao, & Oviedo.

95 Qui dubitat, an voverit cum sufficienti deliberatione, eo quod votum emiserit tempore subitæ passionis, iræ, terroris, ebrietatis, phrænesis, amentiæ, semidormitionis &c. præsumendus est probabilius vovisse cum deliberatione sufficienti, adeoque obligari voto, nisi tales conjecturæ occurrant in contrarium, ut prudenter credas non satis considerasse necessaria ad obligationem contrahendam. Sanchez *loco cit.* Gobat *tom.* 3. *cas.* 6. *num.* 170. Suarez *l.* 4. *de voto cap.* 5. Ovied. 3. 2. *tom.* 5. *controv. num.* 172. Sporer *loco citat. sub num.* 24. La Croix *loco citat. numer.* 388. & alii. Et ratio est, quia etiam hic constat de voto, & dubitatur de excusatione; Tum quia qualitas, quæ naturaliter inest, semper inesse supponitur; nisi clare constet de opposito, atqui usus rationis naturaliter inest homini, ergo in suis actionibus semper inesse præsumi debet, nisi aliunde certo constet de opposito. Contraria tamen opinio non improbabiliter defenditur a Castropalao *tom.* 1. *tract.* 1. *d.* 3. *quæst.* 11. cum aliis ibi citatis, & probabilem censet etiam Sporer *l. c.*

96 Votum emissum ex metu, sive ab intrinseco, ut in periculo mortis ex infirmitate, naufragio, peste &c. sive ab extrinseco incusso ab homine, ut ab hoste, latrone, & hujusmodi, dummodo rationem non perturbet, & non sit talis metus ab extrinseco incussus ad ipsum votum injuste extorquendum, censendum est validum, ac obligatorium. *Communis*. Et ratio est, quia tale votum est adhuc implicite voluntarium, & deliberatum, Votum autem voluntarium, & deliberatum sine dubio est validum.

97 Votum autem emissum ex metu injuste incusso ad ipsum votum extorquendum est censendum omnino invalidum, & non obligatorium, non solum de Jure positivo Canonico, ut patet expresse *in cap. Perlatum* 1. *& aliis sequent. De his, quæ vi. metusve causa fiunt*, sed etiam de Jure naturali, quia, ut ait Sanctus Bonaventura *in* 3. *dist.* 39. *art.* 3. *quæst.* 2. *Deus vult Sacrificia voluntaria, non coacta*: Deus enim tale votum non acceptat, ne det vim injustæ coactioni. *Communis*.

98 Nullum, & irritum est votum emissum ex ignorantia, & errore, si fuerit circa substantiam rei promissæ, ut si quis voveat se ingressurum certum Monasterium putans esse Sancti P. Francisci cum sit S. P. Dominici, voveat dare Ecclesiæ certum aliquem suum Calicem putans esse argenteum, cum sit aureus, & hujusmodi: Item si fuerit circa conditionem substantialem, ut si quis voveat peregrinationem Lauretanam erronee putans distare solum 40. milliaribus, cum tamen deest bisentum; si voveat peregrinationem in Terram Sanctam, putans posse fieri itinere pedestri per terram cum tamen Mare sit transfretandum, & hujusmodi. Item si fuerit circa causam finalem, seu motivum formale vovendi; ut si quis voveat eleemosynam dare peste laborantibus in hac Civitate, cum tamen hic nullus peste laboret; si voveat alere hunc pauperem erronee putans esse suum consanguineum, cum tamen non sit &c. in quibus deficit finis principalis a vovente intentus. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio nullitatis talium votorum est, quia incogniti nulla est voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristot. 3. *de Anima Commentar.* 39. & ignorantis, ac errantis nullus sit consensus; *l. Non idcirco 9. Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque sit tam contrarium consensui, quam error, *leg. Si per errorem* 15. *ff. de Jurisdict. omnium Judic.*

99 Qui vovit certam, & determinatam rem verb. grat. hunc equum, si talis determinatus equus sine culpa voventis pereat, non tenetur ad alium equum, seu aliam rem, quia id non solet intendi, & talis res facta est impossibilis. Impossibilium autem nulla est obligatio, *leg. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris, & leg. Nemo potest 6. de Regul. Jur. in* 6. Si autem talem rem vendiderit, tenetur dare pretium receptum, quia eadem res manet virtualiter; & qui vovet rem, censetur promittere omnem ejus utilitatem. *Communis*.

100 Qui scit se vovisse jejunium verb. grat. pro die Mercurii, & dubitat, an habuerit intentionem supplendi alia die, si ista negligeret, non tenetur supplere alia die, quia in dubiis quod minimum est, eligi debet; *leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *leg. Semper in stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur. cap. Ex parte* 18. *de Censibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Primo casu*.

101 Qui scit se votum emisisse, & dubitat, an impleverit tenetur adimplere, quia obligationi certæ non satisfit per solutionem dubiam; Tum quia votum possidet, & melior est conditio possidentis, *cap. Ad aures 6. de Præscriptionibus, cap. Quod autem 5. de Jurepatronat. cap. In pari 65. de regul. Juris in* 6. *leg.* Nemo 126. *ff. de Regul. Jur. l. In pari causa* 128. *ff. eodem*; Et sic *Doctores communiter*.

102 Qui vovit absolute non ludere, nisi cogitando, an de lusu tantum immoderato, & periculoso intelligeret? an etiam de moderato? non tenetur abstinere a lusu moderato, quia voluntas in dubio interpretari debet in favorem voventis, *argument. leg. Semper in dubiis* 56. *ff. de Regul. Juris*, *leg. Ea quæ* 192. *ff. de eod. leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*, & dubitans in plus, vel minus, tenetur tantum ad minus, *cap. Ex parte* 18. *de Censibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Primo casu*. *l. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *leg. Semper in Stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur.*

103 Qui vovit absolute non ludere intelligendo etiam lusum moderatum, tenetur abstinere etiam ab isto: Obligatio enim voti potissimum pendet ab intentione voventis; unde si voventis intentio fuit de se abstinendo etiam a ludo moderato, debet etiam ab isto omnino se abstinere. S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Tamburin. *lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 58. Castrop. *tract.* 14. *d.* 2. *p.* 7. §. 1. *num.* 3. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *numer.* 453. cum Sanchez, & Bonacina ibi citatis, & alii passim.

104 4 Qui vovit non ludere intendens redimere jacturam temporis, tenetur abstinere etiam a lusu moderato & etiam a lusu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur, & amittitur tempus. Tamburin. *loc. citat. a numer.* 59. La Croix *loc. citat. nu.* 454. Castropal. *loc. citat.* addentes, quod sic vovens posset per alium ludere, licet aspiciendo perderet tempus, (a) quia tempus non perderet ludendo, ut fuit ejus votum, *arg. citatis Juribus supra n.* 102.

105 Qui vovit non ludere ad evitandas rixas & blasphemias, tenetur abstinere ab illis ludis, in quibus ex experientia subest sibi periculum rixandi, aut blasphemandi, uti ordinarie accidit in ludis nomine proprio, & cum jactura propriæ pecuniæ fieri solitis; Quia vero id non solet accidere in ludis, qui fiunt nomine alieno, aut per alium, hinc poterit talis vovens licite ludere nomine alieno, aut per alium. Immo ei licebit ludere per alium, etiamsi dicta incommoda timeantur, quia re ipsa in tali casu ipse non ludit. Et sic etiam licebit ei facere sponsiones de hoc, vel illo lucraturo, cum id non sit proprie ludere; Sanchez *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 8. Diana *part.* 7. *tract.*

(a) Nota. Hanc propositionem ita P. Daniel Concina perstringit *tom.* 3. *primæ edit. pag.* 171. *Falsum est insuper, quod inquit La Croix, voventem non ludere, dum per alium ludit. Quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur. Nec minus falsum est quod postea subdunt, nempe dum vovisti non ludere, ne tempus teras, te posse per alium ludere, licet aspiciendo tempus teras. Audistin'? Licet tempus perdas ludendo aliena manu, votum non fregisti; si autem propria manu ludis, votum fregisti. Pernecita, & mirifica Theologia manifestam Laxitatem non valet longius improbare.* Ita Concina; nec a vero alienam doctrinam tradit, ut consideranti facile patebit.

tract. 9. *resolut*. 58. Bonacin. *de jurament. quæst*. 1. *punct*. 16. *numer*. 5. La Croix *loc. cit. num*. 454. & alii.

106 Qui vovit non ludere, ut vitet jacturam suæ pecuniæ, interpretandus est, quod excluserit solum lusum immoderatum, & eum, quo luderet pro se. Unde hic poterit ludere moderate pro se & per se ob animi recreationem, & pro alio, seu loco alterius, etiamsi subsit periculum jacturæ pecuniæ alterius, quia ludendo moderate, aut pro alio non incurrit illud periculum jactandi, & perdendi suam pecuniam, quod fuit unicus finis sui voti. Immo poterit etiam ludere per alium, tradita ei pecunia, ut nomine sui, nedum absentis, sed & præsentis, videntis, & lætantis ludat, quia licet in hoc casu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut vitet jacturam suæ pecuniæ, tamen res proprie non comprehenditur sub materia promissa, cum vere, & proprie non ludat is, pro quo alius ludit (a). Vota enim in dubio interpretanda sunt in favorem voventis, & in mitiorem partem per Jura adducta *supra numer*. 102. Sic tenent Sanchez *l. cit. num*. 7. Diana *loc. citat. resolut*. 57. Bonac. *loc. citat. num*. 5. Castropal. *n*. 5. La Croix *l. c. n*. 454. Gobat *tom*. 3. *casu* 17. *n*. 526. & alii. (b)

107 Quale autem peccatum sit? mortale, an veniale ludere post votum non ludendi? Colligi potest universaliter loquendo ex consideratione finis, ob quem emissum fuit votum: Unde qui vovit non ludere ad evitandam jacturam propriæ pecuniæ, non peccat graviter, nisi notabilem summam exponat periculo jacturæ, & si pro alio ludat, nec venialiter peccat, etiamsi multum perdat, quia finis sui voti fuit ad evitandam jacturam pecuniæ propriæ, & non alienæ. Item qui vovit non ludere, ut redimat tempus, si non consumat in ludo tempus verb. grat. plusquam duas horas, non erit grave peccatum. Item qui vovit non ludere, ut evitet rixas, non peccat graviter, si ludat cum aliquo notorie pacifico, & sic de similibus. Ita Sanchez *loc. cit. num*. 7. Tamburin. *loc. citat. numer*. 60. Gobat *loc. citat. num*. 526. La Croix *loc. cit. num*. 454. Fagundez, Castropal. apud ipsum, & alii passim.

108 Qui vovit non ludere certo genere ludi, certo tempore in certo loco, cum certa persona, quia credebat certo se esse amissurum in tali tempore, tali loco, cum tali persona &c. non tenetur servare illud votum, quia cum id sit superstitiosum, non potest esse materia voti, quæ voti materia debet esse res moraliter bona ex dictis *supra a numer*. 23. Et a fortiori non tenetur servare votum factum de non ludendo cum certa persona in vindictam, vel signum malæ voluntatis, cum votum non debeat esse vinculum iniquitatis; *argument. cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*, *cap. Inter cetera* 22. *caus*. 22. *quæst*. 4. Sanchez *loc. citat. numer*. 9. Castropal. *loc. citat. num*. 7. Bonac. *loc. citat. punct*. 4. *numer*. 2. La Croix *loc. citat. nu*. 457. cum Navarr. & Soto ibi citatis, & alii. Excipe tamen nisi nollet ludere cum tali persona, ex quo nimis rixosa, fraudulenta, aut se ipso in ludo peritiore, aut in tali ludo non esset ipse expertus, aut nollet ludere in tali loco, vel tempore, utpote Deo, aut Sanctis specialiter dicato, uti sunt loca Sacra, Tempora Festiva, & hujusmodi.

109 Qui vovit non bibere vinum ad evitandam ebrietatem, non tenetur abstinere a Cerevisia, aut aliis potibus inebriantibus. Sanchez *lib*. 4. *cap*. 11. *numer*. 44. La Croix *loc. cit. num*.

460. testans de communi contra paucos (c). Et ratio est, quia licet in tali casu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut evitet ebrietatem, tamen res proprie non comprehenditur sub materia promissa, cum vere, & proprie cerevisia, & alia hujusmodi non sint vinum. Unde in re odiosa non debet fieri extensio ad illa, *argument. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. Tum quia vota in dubio interpretanda sunt in favorem voventis, & in mitiorem partem, per Jur. adduct. *supra n*. 102.

Qui vovit non bibere vinum solum, ut evitet ebrietatem, 110
non peccat saltem graviter, si parum bibat; Immo graviter non peccat, etiamsi multum bibat, si certus sit hic, & nunc non adesse ebrietatis periculum. La Croix *loc. citat. numer*. 403. & alii passim. Et ratio est, quia finis voti, ut supponitur, fuit solum ad evitandam ebrietatem: ergo quoties vovens certus est non adesse in tali potu periculum ebrietatis, non violat saltem in gravi suum votum.

Qui vovit non bibere per integrum mensem, tenetur 111
toto mense se abstinere a vino; Unde peccat toties, quoties vinum bibit cum tale votum sit negativum obligans ad instar præcepti negativi semper & pro semper. *Communis*.

Qui vovit nunquam bibere vinum, potest in Missa sume- 112
re utramque ablutionem. Azorius *lib*. 11. *cap*. 20. Pasqualig. *in Praxi jejun. decis*. 235. Gobat *in Quinario, tract*. 5. *cap*. 4. *numer*. 10. La Croix *loc. citat. num*. 451. & alii passim. Immo si sit Laicus potest sumere vini ablutionem post Communionem, maxime si abhorreat ab ablutione aquæ. Et ratio est, quia talis interpretatur intentio voventis, cum dictæ ablutiones non veniant nomine potus vini, quem vovens censetur sibi velle per suum votum interdicere. Sic citati Doctores.

Alia ad rem. Vide verb. *Conjuges a num*. 3. verb. *Debi-* 113
tum conjugale a num. 56. verb. *Impedimenta Matrimonii art*. 1. *a n*. 23.

Ad complementum additur, quod B.V.M. non obstante 114
voto Castitatis prius emisso, valide, & licite verum Matrimonium contraxit cum S. Joseph. Sic S. Augustinus, S. Bonaventura, Scotus, & alii communiter. Et quod validum, & verum Matrimonium contractum fuerit inter B.V. Mariam, & S. Joseph habetur expresse ex Sacra Scriptura, quæ sexies, nempe *Matthæi Cap*. 1. *num*. 16. *num*. 18. *num*. 19. *numer*. 20. *n*. 24. *& Luc. Cap*. 1. *n*. 27. vocat Mariam conjugem, & Joseph virum ejus: Hinc S. Augustinus *lib*. 23. *contra Faustum cap*. 8. dicit fuisse inter ipsos verum conjugium *non concubitu, sed affectu, non commixtione corporum, sed Copulatione (quod charius est) animorum*. S. Thomas *p*. 3. *q*. 29. *art*. 2. expresse ait, *omnino verum fuisse Matrimonium Virginis Matris Dei, & Joseph*. Scotus *in* 4. *dist*. 30. *q*. 2. id fuse probat, ac quomodo fieri potuit cum voto virginitatis, tribus claris demonstrat exemplis, uti & faciunt S. Bonaventura, aliique Sancti Patres, et Doctores passim, ac novissime Card. Prosper de Lambertinis, deinde Benedictus XIV. fel. record. in suo admirabili, semperque commendabili Opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione libr*. 3. *Cap*. 24. *num*. 57.

Et quod, non obstante voto castitatis, etiam licite contra- 115
xerit Matrimonium, retento adhuc in se proposito castitatis servandæ, ostenditur ex divina revelatione ei facta, quod Joseph nunquam ab ea esset conjugale debitum petiturus;

(a) Nota. Atque hinc vide, num consistere possint, quæ numeris 105, & 106. exponuntur; Nam si per seipsum ludere censetur, qui per alium ludit, ergo qui voverit non ludere, sive ob evitandas rixas, & blasphemias, sive ne pecuniæ jacturam patiatur, sive ob alium finem, a ludo abstinere debebit etiam aliena manu faciendo. Verbo dicam: Si generatim homo voverit se non amplius lusurum, vi voti ob omni sive moderato, sive immoderato ludo abstinere debebit, & nec per se, nec per alium ludere licite poterit, nisi emittendo votum secum ipse declaraverit, vovere tantum voluisse, abstinere a ludo immoderato, vel a ludo per seipsum faciendo. Nam si vovendo nil ipse distinxit, sed generatim promisit, nec disquirere nos debemus; sed integram in ipso a ludo abstinentiam agnoscere, & profiteri tenebimur.

(b) Nonne locum hic habet illud: Qui per alium facit per se facere videtur?

(c) Nota. Non est negandum, finem voti sub votum non cadere, ut universim Theologi tradunt. Ergo vi voti de abstinendo a vino ob ebrietatem, non tenetur homo abstinere a cerevisia, aliisque inebriantibus liquoribus, qui non sint ex uvis expressi, sed a vino adusto, seu a spiritu vini abstinere debebit, cum hoc vinum revera sit, imo vegetior ac potior pars vini; Neque enim desinit esse vinum, quia fortius, & adustum. Et si dubitandi ratio esset, interpretatio non in favorem libertatis, sed in favorem voti facienda foret; cum in dubiis pars tutior sit eligenda. Si voti finis sub votum non cadit; ergo vovens non bibere vinum ebrietatis causa tenetur omnino abstinere a vino, etiamsi prudenter ebrietatis periculum non metuat: Nam abstinentiam a vino Deo vovit, etsi voventis finis declinatio fuerit ebrietatis. Vinum ergo bibens votum infringit. Dum vero, is qui voveat se non amplius biturum vinum, secum ipse constituat, polliceri tantum abstinentiam ab immoderato usu vini, vel a bibendo vino in iis tantum circumstantiis, in quibus antea inebriatus fuerit, tunc abstinentia ex ipsa voventis voluntate limitanda erit.

Sanctus enim Thomas *in 4. dist. 30. q. 2. art. 1. quæstiun. 3. ad 2.* expresse dicit : ,, Beata Virgo, antequam contraheret cum ,, S. Joseph, fuit certificata Divinitus, quod Joseph in simili proposito erat servandæ Virginitatis, et ideo non se commisit periculo nubens. *S. Augustinus* lib. de Sancta Virginitate cap. 4. *sic habet:* Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro quod illa jam voverat. *Scotus* in 4. dist. 30. qu. 2. Litt. B. *sic concludit:* ,, Ergo ubi est certitudo simpliciter, quod nunquam ponetur in effectu (*petitio scilicet debiti conjugalis*) ibi in nullo præjudicat voto castitatis contractus Matrimonii, sed hic fuit talis certificatio; ex quo enim habemus Matth. 1. quod Angelus instruxit Joseph; Noli temere accipere Mariam conjugem tuam; multo magis, immo indubitanter concluditur quod ipsa per Angelum, vel immediate a Deo antequam desponsaretur Joseph, fuit certitudinaliter edocta: ,, Noli timere accipere Joseph virum justum in conjugem; ecce enim Spiritus Sanctus dabit eum tibi custodem, & testem virginitatis, qui tecum pari voto contineat, & in multis tibi ad virginitatis custodiam congruentibus obsequatur.

116 Nec valet objicere Canon. *Voventibus 2. caus. 17. q. 1.* ubi sic expresse habetur : *Voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est*. Non valet, inquam quia ut recte explicat meus Subtilissimus Doctor *l. c. in respons. ad. 1.* dictus Canon intelligi debet de volentibus nubere secundum communem Legem, non autem de illis quibus constat certitudinaliter, quod nunquam ulus sequens talem actum petetur, uti ex præallatis Sanctis Patribus, & aliis erat divinitus certiorata B.V. Maria, quod sine complexu viri, & integre servato suæ virginitatis voto. Spiritu Sancto occultissime, ac castissime erat fœcundanda, & ingravidanda, juxta illud *Luc. cap. 1. num. 35. Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Quod, & jam præfiguratum fuerat apud Ezechielem *cap. 44. nu. 2.* ibi : *Porta hæc clausa erit. vir non transibit per eam quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam*.

117 Hic ad rem afferre lubet celebrem causam multis jam ab annis in Sacror. Rit. Congregatione pendentem nostri V. Fratris Sebastiani ab Apparitio vulgo nuncupati *Pyraustæ*. Hic velut alter Job, vir erat eximiæ virtutis, simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo, *Job. cap. 1. numer. 1.* Concepti propositi servandæ virginitatis adeo sollicitus, ut jam tertio per mulieres sibi a Diabolo paratas, vehementissimas insidias, in ipso juventutis flore eluserit, ac insuper de ipsomet Dæmone in feminea specie sibi apparente, gratia Dei viriliter triumphaverit & oblatas sibi conspicuas nuptias modeste, ac caste rejecerit. Factus postmodum pene sexagenarius, prudenter illud *Genes. cap. 2. n. 18. Non est bonum hominem esse solum*, mente revolvens, sociam sibi quærere cogitavit, talem quidem, uti dictitabat, cum qua vivere liceret in casto, & virginali connubio adinstar S. Patriarchæ Joseph cum castissima, & undequaque Sanctissima sua sponsa V. M.

118 Ejus piis votis Deo annuente, castissimam filiam, qualem ipse cupiebat, dote pauperem, sed castimonia, aliisque virtutibus divitem, sibi ab ipsius honesto patre in conjugem oblatam, unice tantum ut ei in spiritualibus, ac temporalibus indigentiis præsidio adesset, eamque a mundi periculis, atque virginitatis jactura ob pauperiem eriperet. Divinam hanc fore voluntatem firmiter credens, atque id singulare pietatis, ac caritatis opus esse advertens, puellam in sponsam accepit; qua intra annum decessa, aliam non inferioris castimoniæ & virtutis tenellam puellam ob similes caritativos fines sibi despondit, quæ intra octo menses & ipsa decessit sua cum ipsis semper pro voto inviolata castitate servata. Postmodum secretiori Dei consilio adhuc ad perfectiorem statum vocatus, ad Habitum, & Professionem meæ Seraphicæ Religionis jam septuagenarius fuit admissus die Sancto Antonio de Padua sacra, ac ex Obedientia in Conventu Angelorum, quasi alter Angelus præ sua Angelica innocentia, & castitate locatus, juxta illud *Matth. cap. 22. num. 30. Erunt sicut Angeli Dei*; Et illud *Marci 12. num. 25. Sunt sicut Angeli in Cœlis*, in eo, ac aliis spatio 26. annorum sanctissime vixit, atque tandem in Domino obdormivit eximius virtutibus, & insignibus miraculis in vita, & in morte, ac post mortem adhuc in dies clarissimus, ut ex ejus Legenda ad diem 25. Februarii, & Processibus pro sua Beatificatione confectis.

Introducta de more in Sacr. Rit. Congr. ejus causa, exquisitoque Promotoris Fidei voto super debito conjugali, neutri ex iis ab ipso reddito, prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis; & Prosper de Lambertinis in dicto munere ejus successor, postea Summus Pontifex Benedictus XIV. illum peccasse dixerunt; Non quia laudabilia quodammodo, & heroica dici non debeant Matrimonia, in quibus mutuo accedente conjugum consensu, nulla fit ejus consummatio; sed quia de consensu tam primæ, quam secundæ uxoris non constabat, & querimoniæ non defuerunt consanguineorum prædictarum feminarum, quod eis debitum non redderetur, ex quibus inferebatur prædicti consensus defectus; Multa fuerunt a doctissimis Postulatoribus allata, ut difficultati satisfieret: Suffragia quoque Academiarum, seu Universitatum Theologicarum, Parisiensis, Salmanticensis, & Patavinæ requisita, & Romæ edita *anno* 1722. fuerunt omnino concordia in asserendo Matrimonia non modo valida fuisse, sed commendatione digna; nec præmissum servandæ virginitatis propositum substantiæ Matrimonii obstitisse, cum ex Sanctorum Patrum, Sacrorumque Canonum Doctrina pro certo habeatur simplex servandæ virginitatis propositum dictæ Matrimonii substantiæ nihil officere; S. Augustinus *lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia cap. 11.* S. Thom. *in 4. dist. 30. q. 2. art. 1.* Scotus *in 4. dist. 30. q. 2.* Alexander III. *in c. Commissum 16. de Sponsal. & Matrim.* Mulierum quoque consensum implicitum, aut explicitum non defuisse, & querimonias a consanguineis excitatas fuisse, non quia dictæ uxores unquam de redditione debiti cogitaverint, sed quia ipsi pinguem servi Dei hæreditatem ad filios ex suis consanguineis nasciturос deferri ardenter exoptabant, ut ex Scripturis Postulatorum, & Theologorum suffragiis clare habetur, & refert suo more eruditissime d. Card. de Lambertinis dein Summus Pontifex Benedictus XIV. *l. c. n. 57.* ubi rectissime concludit, quod in hac causa judicium Sacræ Congregationis sit expectandum, ex particularibus facti circumstantiis potissimum desumendum. 119

Quod Deo favente, ipsoque Venerabili ejus servo, tot novis semper in dies coruscante prodigiis, intercedente, favorabile tandem speratur, ac in claris ponetur heroica ipsius virtus, ob quam tales puellas, de quarum castimonia, & continentia per multa dubitare non poterat, sibi caste desponderat; Non deficientibus etiam aliorum exemplis, qui non absimili servandæ virginitatis proposito obstricti, ob justos fines Matrimonium contraxerunt, & castitatem illibatam in conjugio coluerunt ut de S. Pulcheria Imperatrice cum Marciano ob id ad Imperium evecto, de S. Cæcilia cum Valeriano, de Diva nostra Delphina cum S. nostro Elzeario Ariani Comite, de Sanctis Juliano, & Basilissa, aliisque pluribus, qui virginea connubia contraxerunt, atque castissime servaverunt, de quibus apud Scacchum *de notis, & signis Sanctitatis sect. 6. pag. 476. & seqq.* Card. de Lambertinis *l. c. n. 57.* Card. Baron. *in Annalibus ad annum* 450. Nicephorum *lib. 4. histor. cap. 54.* passim; Sicque animadversiones ratione Officii a Fidei Promotoribus, & aliis adversus Heroicitatem virtutis nostri Venerabilis servi Dei propositæ, in ejus laudem, & commendationem convertentur, & Beatorum, ac Sanctorum Fastis (& oh faxit Deus quod quantocitius) rite, & Canonice finaliter adscribatur. 120

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt vota substantialia Religionum Regularium.

AD essentiam cujuslibet Regularis Religionis requiruntur tria substantialia vota, nempe Obedientiæ, Paupertatis, & Castitatis, adeo ut sine illis Religio aliqua proprie dicta nullatenus consistere possit; S. Thomas 2. 2. *q. 186. art. 1. & Communis, ac certa aliorum; arg. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monach. & Extrav. Joann. XII. incip. Quorumdam 1. de verb. signif. §. penult. circa finem*. 1

Dicta tria vota sunt de essentia Religionis ex Jure Divino, adeo ut nec Papa possit dispensare in sensu composito, quod aliquis sit, & maneat proprie Religiosus, et tamen non sit adstrictus tribus allegatis votis, quamvis ex aliqua gravi causa bonum communem concernente possit dispensando ex Religioso facere non Religiosum, et ei concedere facultatem 2

ad

ad seculum redeundi, et nubendi; Vide verb. *Religiones Regulares num.8.*

3 Et ratio est, quia status Religiosus secundum suam substantiam, seu essentiam, non ab aliquo puro homine, sed immediate a Christo Domino fuit institutus: Christus enim ipse homines ad tria illa consilia Evangelica est cohortatus, & ad vota perpetua de illis facienda, ut colligitur de Obedientia, quæ fit per abnegationem sui, & suæ propriæ voluntatis ex *Matth.16.* ibi: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c.* De Paupertate *ex Matth.19.* ibi: *Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cælorum*, adeoque dici debet, esse de Jure Divino, non præcipiente, sed consulente, ut docent communiter Doctores.

4 Status Religiosus a Christo Domino sic institutus, eo invitante, & hortante statim ab initio Ecclesiæ fuit susceptus ab ipsis Apostolis, ac aliis Christi discipulis; Vide d. verb. *Religiones Regulares num.* 10.

5 Dicta tria vota potius quam alia fuerunt constituta pro essentia status Religiosi, quia per ea homo perfectius se consecrat, & unit Deo; Vide dict. verb. *Religiones Regulares num.* 11.

6 Verus, & perfectus status Religiosus secundum essentiam cum tribus dictis votis fuit primo, & immediate institutus a Christo Domino; Vide *ib. n.* 14.

7 Quamvis dicta tria vota pro essentia status Religiosi fuerint a Christo Domino instituta, tamen eorum solemnitas a sola Constitutione Ecclesiæ fuit inventa; Vide *ib. n.16.*

8 Unde Ecclesia, seu Sedes Apostolica potest admittere, & approbare, ut veram Religionem, etiam sine votis solemnibus, & cum solis votis simplicibus, ut expresse declaravit Gregorius XIII. Const. incip. *Ascendente Domino*, statuendo, quod Religiosi præclarissimæ Societatis Jesu, qui peracto Novitiatu primam Professionem emittunt, pro veris habeantur Religiosis, non obstante quod non nisi simplicia tunc edant vota, & non solemnia emittant, ibi: „ Nos considerantes, voti solemnitatem sola Constitutione Ecclesiæ „ inventam esse, triaque hujusmodi Societatis vota, tametsi „ simplicia, ut substantialia Religionis vota ab hac Sede „ fuisse admissa, illaque emittentes in statu Religionis vere „ constituti; *Vide* ibid. n. 16.

9 Inter dicta tria substantialia Religionum Regularium vota, Obedientia primatum tenet; Nam si Paupertas offert Deo divitias, & Castitas corpus, offert Obedientia ipsammet voluntatem; eo autem nobilius est votum, quo plus Deo offertur; Unde Joan.XXII. in Extravagant. incip. *Quorumdam 1. de verb. signif. §. penult. circa finem*, sic habet: *Magna quidem Paupertas, sed major Integritas, horum est Obedientia maximum, si custodiatur illesa; nam prima rebus, secunda carni, tertiam vero menti dominatur, & animo*. Vide *ib. num.11.*

10 Obedientia Religiosa est votum, quo se Religiosus obligat in aliqua Religione a Sancta Sede approbata ad obediendum Prælato competenti in omnibus, quæ cadere possunt

11 sub virtute Obedientiæ; *Est in re Communis*. Obedientia enim dicitur quasi ab Audientia, sive ab audiendo præceptum Superioris, ut recte notat Donatus *Prax. Rerum Regul. t.4. tract.17. q.2. n.1.* & alii.

12 Ut Obedientia sit perfecta, Deo grata, & meritoria, requiruntur sequentes Conditiones. Prima, ut sit prompta, & sine mora, juxta illud *Psal.118.* ibi: *Viam mandatorum tuorum cucurri*. Unde S.Bernardus *Serm. de virtute obedien. circa medium*, sic habet: *Fidelis obediens moras nescit, fugit crastinum, ignorat tarditatem*. Secunda, ut sit cæca, ita ut non examinentur rationes, motiva aut intentio Superioris præcipientis, & cur potius sibi quam alteri præcipiatur; Unde S.Bernardus, vel potius Guillelmus Abbas *Epist. ad FF. de Monte Dei cap.5. novæ edit. perfecta Obedientia est . . . non discernere quid, vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantum niti, ut fideliter, & humiliter fiat, quod a majore præcipitur*, & S. Gregorius *in primo Reg. lib.2. cap.4. Vera Obedientia nec Præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit, quia omne vitæ suæ judicium majori subdidit: Nescit enim judicare quisquis perfecte didicerit obedire.* Tertia, ut sit hilaris sine querela, & murmuratione, juxta illud *Ecclesiastici 35.* ibi: *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & 2. ad Corinth.9.* ibi: *Hilarem enim datorem diligit Deus*, & ad *Philippenses 2.* ibi: *Omnia autem facit sine murmurationibus*. Quarta, ut sit humilis, seu cum humilitate fiat, juxta illud *Lucæ 17.* ibi: *Cum hæc omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus*. Quinta, ut sit fortis, seu generosa ad superandam omnem difficultatem, juxta illud *Psalm.30.* ibi: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, & 1. ad Corint. 16.* ibi: *Viriliter agite, & confortamini*. Unde S.Basilius *in sua Regula cap.5.* sic habet: *Obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus, si quod jubetur, non trepide, non tarde, non tepide, sed viriliter, & strenue fiat.*

13 Religiosus, ex vi voti Obedientiæ, tenetur Superiori obedire quoad omnia, quæ præcipit secundum Regulam, & Constitutiones sui Ordinis, sive directe, & explicite, sive indirecte, & implicite; *Communis*. Et ratio est, quia Religiosus ad hæc omnia se obligavit eo ipso, quo Professionem emisit secundum Regulam, & ad obediendum se voto obstrinxit, cum profitendo Regulam implicite etiam se obligarit ad ea omnia, sine quibus Regula commode observari non potest.

14 Illa autem dicuntur directe, & explicite contineri in Regula, quæ clare, & expresse in Regula ipsa habentur: & illa dicuntur in ea contineri indirecte, & implicite, quæ ad Regulæ observantiam sunt necessaria, & sine quibus Regula proprii Ordinis in suo vigore conservari non potest; Layman *lib.4. tract.5. c.9. n.11.* Lessius *l.2. Cap.41. dub.9.* Busemb. *lib.4. Cap.1. dub.4.* Vasquez *1.2. disp.154. Cap.4.* Lezana *Summ. q.Regul. tom.1. Cap.4. n.10.* & alii passim.

15 Religiosus tenetur obedire suo Superiori non solum in rebus, quas certo cognoscit esse secundum Regulam, & Constitutiones sui Ordinis; sed etiam quando dubitat, an res, quæ illi præcipitur, sit vere secundum dictam Regulam, & Constitutiones sui Ordinis, et an sit licita nec ne? Dummodo non cognoscat evidenter esse malam, et illicitam. *Sic fere Communis Doctorum*, per text. *in Cap. Quod culpatur 4. caus.23. q.1.* ubi ex verbis S.Augustini sic præcise habetur: „ Non enim est potestas, nisi a Deo sive jubente, sive sinen- „ te ergo vir justus, si forte sub Rege homine etiam sacrile- „ go militet, potest recte illo jubente bellare, si vice pacis „ ordinem servans quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei „ præceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est, „ ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, in- „ nocentem autem militem ostendat ordo serviendi; et c. Ad „ Aures 5. de temporibus ordin. „ ubi generaliter definitur, quod subditi in omnibus etiam in his tenentur Superioribus obedire; Dummodo tamen non præcipiant, quod manifeste malum sit, ad quod Glossa *ibidem verb. Obedientiam* Jura allegat. Et ratio est, quia Superior est in possessione præcipiendi, et in dubiis melior est conditio possidentis, *Cap. Ad aures 6. de præscriptionibus. Cap. In pari 65. de Regul. Jur. in 6. l. Nemo 126. & l. in pari causa 128. ff. de Regul. Jur.* cum similibus. Tum quia Superior habet Jus certum præcipiendi, quo non est spoliandus per superveniens dubium sui subditi; Unde S.Bernardus *lib. de dispensat. & præcepto Cap. 9.* ait: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.*

16 Unde Religiosus non tenetur obedire Superiori in iis, quæ clare sunt contra suam Regulam, et Constitutiones sui Ordinis; Nisi Superior sit talis, qui possit in ipsis dispensare, et causa legitima adsit. *Communis.*

17 Neque communiter loquendo in iis, quæ sunt supra Regulam, ut si Superior præcipiat nimiam macerationem corporis, extraordinarias mortificationes, et austeritates, et hujusmodi opera supererogatoria; Item nec in iis, quæ sunt præter Regulam, ut si Superior præcipiat opera, quæ ex objecto, & circumstantiis sunt omnino indifferentia, & inutilia, & quæ ad Institutum nihil conferunt, S.Thomas 2.2. *quæst.186. art.9. & q.10. art.10.* S.Bernardus *de præcepto, & dispens. cap.5.* alias *cap.8.* ubi sic expresse habet: *Prælati jussio, vel prohibitio non prætereat terminos Professionis, nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nihil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quam promisi.* Lezana *l.c. n.4. & 13.* Sporer *tract.1. proemial. cap.1. sect.6. numer.38.* testans de communi.

18 Potest tamen Superior Regularis præcipere alicui subdito ambulationem, honestam recreationem, & hujusmodi, si hoc judicet expediens, ut talis Subditus vegetior resurgat ad Regularem observantiam. Item potest Superior alicui subdito præcipere omissionem alicujus præcepti Regulæ, ut jejunii, recitationem Divini Officii &c. si id cognoscat expedire pro aliqua differentia temporis ad ejus salutem corpora-

lem, ut si dolore capitis vehementer angatur, si debilitate Stomachi prematur, & hujusmodi, & tunc tenetur subditus obedire, ut notant communiter Doctores.

19 Item potest Superior aliquam austeritatem, & mortificationem extraordinariam præcipere subdito tum ad puniendum crimen commissum, tum ad recidivam præcavendam, & tunc tenetur subditus obedire, quia hoc expedit ad Regulæ observantiam, *Communis*.

20 Regulares utriusque sexus Professi in Religione relaxata tenentur obedire Superioribus illam reformantibus in votis essentialibus, & in iis, quæ ad primævam Regulæ observantiam conducunt. Vide verb. *Regulares art. 2. a numer.* 73. *ad* 84.

21 Hinc Capitula Generalia, aut Provincialia, sicuti & Prælati, quibus incumbit pro toto Ordine, vel Provincia Constitutiones, & statuta condere, possunt certas abstinentias, aut austeritates imponere, quamvis in Regula nec explicite, nec implicite contineantur, si id expedire videatur pro majori Regulæ, ac Constitutionum Ordinis observantia; & tunc tenentur subditi in supradictis obedire, cum votum obedientiæ obliget ad ea, quæ ad Regulam, vel ad Regularem Observantiam pertinent, ut docent communiter Doctores cum S.Thoma 2.2. *q.*104. *art.*5.

22 Religiosi tenentur obedire Prælatis jubentibus, ut eant ad commorandum in aliquibus Monasteriis aeris intemperie laborantibus. Id enim est Regulæ conforme, & necessarium pro conservatione Conventuum, seu locorum Regularium; Dummodo tamen Superiores in his non ducantur aliqua passione, aut mala voluntate, quia si subditus aliquis certo sciret Superiorem hoc illi præcipere solum ex odio, & mala voluntate erga ipsum, posset non obedire, quia Superior tunc abuteretur sua potestate, & consequenter peccaret; in peccatis autem subditi non tenentur obedire. Laurentius de Peyrinis *tom.*1. *qu.* 1. *de Obedientia Cap.*11. Henno *tom.*2. *tract.*3. *de Religioso disp. unica q.*9. *concl.*2. *resol. ult.* Lezana *l.c. n.*16. Donatus *prax. rer. Regul. tom.*4. *tract.*17. *q.*23. *num.*5. & alii. Dicitur tamen notanter, *Si subditus aliquis certo sciret*, quia si solum de hoc dubitaret, tenetur obedire per dicta, & Jura adducta *supra num.*15.

23 Item tenentur subditi Religiosi tempore pestis, aut alterius mali contagiosi obedire Prælatis, præcipientibus sibi, ut ministrent in spiritualibus, & temporalibus suis Religiosis tali morbo, seu malo contagioso infectis. Lezana *l. c. n.*19. cum aliis ibi allegatis. Henno *l.c. resol.*10. & alii communiter cum Mastrio *Theol. moral. disp.*14. *q.*1. *art.*3. *n.*27. Et ratio est, quia id spectat ad bonum commune Religionis, quam professi sunt. Notant tamen recte Doctores debere tunc Superiores eligere ad id Religiosos robustiores, ac minus utiles, & quidem pro ministeriis corporalibus primario Laicos, cum id, ut de se patet, exigat bonum commune Religionis.

24 Non tenentur tamen Religiosi regulariter, & per se obedire Prælatis præcipientibus, ut ministrent similibus infirmis extraneis cum periculo Vitæ, sicuti cum tali periculo tenentur obedire & servire suis Religiosis sic infirmis. Præceptum enim, ut subditi Religiosi serviant extraneis peste infectis cum periculo propriæ vitæ, non est secundum Regulam, sed su-
25 pra illam. Dicitur autem notanter *Regulariter & per se*, quia per accidens, & in casu, quo deessent Parochi, qui illis Sacramenta ministrarent, vel qui ob multitudinem infirmorum non sufficerent ad id præstandum, tunc tenerentur Religiosi obedire, & Sacramenta ministrare etiam ipsis extraneis. Et ratio est, quia id non est supra Regulam, sed potius illam concernit, cum Religiosi, præsertim Mendicantes, & alii, quorum Institutum est saluti proximorum incumbere, sint Coadjutores Episcoporum, & Parochorum in salute proximorum procuranda, & ob id Fidelium eleemosynis sustententur. Rodriquez *tom.*3. *q.*31. *art.*3. *&* 4. Sanchez *lib.*6. *in Decalog. cap.*2. *num.*54. Lezana *l.c. n.*19. Mastrius *l.citat.* cum pluribus aliis ibi allegatis; & alii passim. Qui omnes una cum S.Thoma *opusc.*18. *cap.*12. ob easdem rationes idem concludunt de tempore hæresis, quæ est perniciosissima pestis spiritualis animæ, nempe teneri Religiosos obedire Prælatis suis præcipientibus, ut assistant aliquibus locis ad prædicandam, & contra Hæreticos defendendam Fidem Catholicam etiam cum periculo propriæ vitæ.

27 Quamvis Religiosus non teneatur obedire Superiori præcipienti actus mere internos, & nullam habentes connexionem cum actibus externis, ut sunt actus Fidei, Spei, Caritatis, & similium odii, cum actus interni per se, & directe non subjiciantur Legi humanæ, sed soli Deo secundum illud Apostoli 1. ad *Corinth.*4. ibi: *Nolite ante tempus judicare, donec Dominus manifestet consilia cordium*, et solus Deus sit secretorum cognitor, & Judex; *Psalm* 7. ibi: *Scrutans corda, & renes Deus*, *&* 1. *Reg.*16. ibi: *Homo videt ea, quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Unde recte dicitur, quod Ecclesia non judicat de internis, & occultis; *cap. Tua* 32. *de Simonia, cap. Erubescant* 11. *dist.*32. & S.Thomas 2.2. *quæst.* 104. *art.*5. *in corpore* expresse dicit: *Et ideo in iis, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis homo non tenetur homini obedire; sed solum Deo*: Tenetur tamen Religiosus obedire Superiori præcipienti actus internos, prout connexionem habent cum actibus externis, cum sic per accidens, & indirecte subsint Judicio humano, & possint præcipi, ut patet ex *Clement. Ne in agro* 1. *§. Quia vero, de statu Monach.* ubi excommunicantur Monachi ad Curias Principum accedentes animo offendendi suos Prælatos, ubi ut vides, non prohibetur animus offendendi, ut est actus interior simpliciter, sed prohibetur animus offendendi, ut est conjunctus cum tali accessu, ita quod prohibetur talis accessus, non cujuslibet, sed habentis talem animum offendendi, & nocendi. Sic *in cap. Commissa* 25. *de elect. in* 6. constituitur, ut qui Parochialem Ecclesiam obtinuerit sine voluntate ascendendi ad Presbyteratus Ordinem, Beneficium ipso Jure amittat, & fructus non faciat suos: ubi non condemnatur defectus voluntatis ascendendi ad Presbyteratum, ut est actus interior simpliciter, sed ut est conjunctus cum assecutione Parochialis Ecclesiæ. Eadem ratione Prælati Regulares possunt Subditis per Obedientiam præcipere, ut quas celebrant Missas, pro sua intentione offerant, nam in tali præcepto, & similibus non præcipitur applicatio Missæ, ut est simpliciter animi motus interior, sed præcipitur idem interior animi motus, ut conjunctus cum actu exteriori celebrationis Missæ. S.Thomas 2.2. *q.*104. *art.*5. Angelus *in Summa verb. Obedientia n.*1. Tabiena eod. ver. *Obedientia n.* 4. Silvester *eod. verb.q.*1. Reiffenst. *Theol. mor. tract.*2. *dist.*1. *a n.*46. *ad* 50. Sporer *tom.*1. *tract.*1. *proæmial. cap.*3. *a n.*39. *ad* 44. et alii passim.

Religiosi ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire in his, quæ concernunt Regulam, non solum Prælatis Religionis, sed etiam specialiter Summo Pontifici, non solum quatenus est Caput Ecclesiæ, quo titulo omnes etiam Sæculares ei obedire tenentur, sed specialiter etiam ratione Voti Obedientiæ emissi in Regulari Professione; *S. Thomas* 2. 2. *q.* 186. *art.*5. *ad* 3. & alii communiter. Et ratio est, quia Votum Obedientiæ per se primo, & principaliter fit Romano Pontifici tamquam Generalissimo omnium Religionum, cum omnis potestas Jurisdictionis Generalium, aliorumque Prælatorum Religionum ab illo dependeat, & eam Prælatis Regularibus in approbatione Religionum censeatur concedere, dependenter tamen semper ab ipso. 28

Item ex vi voti Obedientiæ tenentur Religiosi obedire Sacræ Congregationi super Regulares, quia dicta Congregatio fuit instituta a Sixto V. in supremum, ac summum Tribunal omnium Regularium pro bono regimine, & felici gubernio eorumdem, ut patet ex eius Constitut. incip. *Æterni Dei*. Unde dictum Tribunal censetur esse intra Ordinem, ac stante dicta Constitutione potest Regularibus omnibus præcipere auctoritate ordinaria dependenter tamen a Papa; Sic Donatus *tom.*4. *Prax rerum Regular. tract.* 17. *q.* 27. Thomas a Jesu *tra.*3. *de Visitat. Regular. cap.*17. *num.* 7. Lezana *loc. cit. c.* 4. 29

num. 31. & alii. Idem etiam propter eandem rationem dicendum venit de Sacra Congregatione super Disciplina Regulari erecta ab Innocent. XII. Constitut. incip. *Debitum Pastoralis Officii*. 30

Item ex vi voti Obedientiæ tenentur Religiosi obedire Sacro Collegio Cardinalium tempore Sedis vacantis. Dictum enim Sacrum Collegium eo tempore succedit in locum Papæ adeoque tenentur Religiosi ei obedire eodem modo, & eadem obligatione, sicuti & Papæ; Donatus *loc. cit. q.* 29. Peyrin. *tom.* 1. *Privileg. in privileg.* 2. *Sixti IV. num.* 11. & alii. 31

Item ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire Episcopo Religiosi illorum Conventuum, qui Episcopi Jurisdictioni subjacent, ut declaravit *Sacra Congregatio super statu Regularium die* 23. *Julii* 1655. quæ ad 4. dubium ex citatis super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, & omnimodæ Jurisdictioni Ordinarii tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, quod erat, ut sequitur: *Quarto, an* 32

Episco-

Episcopus in iisdem Conventibus se ingerere possit in his, quæ Regularem disciplinam concernunt? Sacra Congregat. ad quartum respondit *Posse*. Quam responsionem, ac declarationem una cum aliis ad se relatis Alexander VII. approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, observari præcipit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

33 Si in aliquo Conventu Episcopo subjecto contraria præcipiant Superior, & Episcopus, Subditus in illis, quæ spectant ad Regulam, & Constitutiones Ordinis, ordinarie loquendo tenetur obedire Superiori, quia in hujus manibus vo-
34 vit Obedientiam secundum Regulam. In aliis autem, quæ spectant ad disciplinam Ecclesiasticam, tenetur obedire Episcopo, quia quo ad illa Superior ipse est Episcopo subjectus. Si tamen Episcopus cum causa rationabili dispenset circa Statuta, & Constitutiones dicti Conventus, & tunc præcipiat, debebit subditus obedire Episcopo; La Croix *lib.* 4. *n.* 160. citans S. Thomam, S. Augustin. aliosque cum Silvio *part.* 1. *verb. Abbas casu* 3. & colligitur ex responsione dictæ Sacræ Cong. *ad* 12. *&* 13. *dubium*. Vide verb *Conventus artic.* 2. ubi afferuntur dicta dubia cum suis responsionibus.

35 Duobus Prælatis diversa præcipientibus si ipsi sint diversæ Auctoritatis, debet subditus obedire majori, relicto minori, si minor a majori dependet, nempe Summo Pontifici, & dictæ Sacræ Cong. & Collegio Cardinalium Sede vacante, omissis omnibus Superioribus Ordinis, Patri Generali, omisso Provinciali; & huic, omisso Superiore locali. & sic de aliis. *Communis*, textu expresso *in cap. Quæ contra* 2. *dist.* 8. ibi: *Major potestas ad obediendum præponitur. & cap. Qui resistit* 97. *caus.* 11. *q.* 3. ibi: „ Ipsos humanarum rerum „ gradus advertite, si aliquid jusserit Curator, non ne faciendum est? Tamen, si contra Proconsul jubeat non utique „ contemnis potestatem. sed eligis majori servire. Rursus „ si aliquid ipse Proconsul jubeat, & aliud Imperator, numquid dubitatur, illo contempto, illi esse serviendum?

36 Regulares ex vi voti Obedientiæ tenentur adimplere præcepta a Prælato imposita, etiam existentibus illis extra Provinciam, seu Monasteria illius; Sic Donatus *tom.* 2. *Prax. rer. Regular. tract.* 10. *de potestate Prælator. q.* 15. *& tom.* 4. *tract.* 17. *de voto Obedientiæ q.* 34. cum pluribus ibi allegatis, Silvester verb. *Excommunicatio* 2. *num.* 15. *dub.* 4. Lezana *loc. cit. num.* 37. Peltizar *part.* 1. *Manual. tract.* 4. *sect.* 4. *numer.* 121. *q.* 13. Cornexo *tom.* 2. *in tertiam part. S. Thomæ tract.* 5. *de Censur. disp.* 6. *dub.* 2. & alii. Et ratio est, quia Prælati Religiosorum non habent territoria divisa, sicut Episcopi, sed eorum Jurisdictio est in ordine ad personas subditas secundum se, & ubicumque sint, ita ut possint suos subditos ubique gentium existentes citare, incarcerare, & excommunicare, nullo habito respectu ad proprium territorium, & subditi teneantur obedire, cum votum Obedientiæ inhæreat ossibus Religiosorum, illorumque personas sequatur ut lepra leprosum, ut recte cum aliis advertit Donatus *loc. cit.*

37 Non tenentur tamen Regulares obedire suo Superiori excommunicato, quia hoc esset cognoscere in illo potestatem Jurisdictionis, quam non habet, & communicare cum illo, quod non licet; *cap. Nuper* 29. *cap. Si aliquando* 41. *de sent. excomm.* cum similibus Donat. *cit. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 35. Lezana *loc. cit. num.* 38. Cornejo *tom.* 2. *in tertiam part. disput.* 10. *de excomm.* §. 5. *dub.* 1. & alii passim.

38 Papa potest eximere quemcumque Religiosum ab Obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reservare: Hoc enim ei competit Jure Supremi Prælati Religionum, quod ipse habet; *Communissima*.

39 Item P. Generalis, vel Provincialis potest ex justa causa eximere subditum ab Obedientia sui immediati Superioris, & sibi reservare: Habent enim ipsi in inferiores Superiores absolutam Jurisdictionem; *Communis*, cum Donat. *tract. variar. resolut. q.* 8.

40 Regulares nequeunt licite acceptare Episcopatum, vel aliam Dignitatem extra Ordinem sine licentia Superioris; per text. *in cap. Cum sit necessarium* 5. *caus.* 18. *q.* 2. *& cap. Si Religiosus* 27. *de election. in* 6. cum similibus. Religiosi enim non habent velle, nec nolle; *cit. cap. Si Religiosus* 27. *de election. in* 6. *cap. Religiosus* 2. *de testam. in* 6. *cap. Religiosi* 5. *de Sepultur. in* 6.

41 Moniales ex voto Obedientiæ tenentur obedire Abbatissæ seu Priorissæ Monasterii; Abbatissa enim potest percipere Monialibus in virtute Sanctæ Obedientiæ, & præcepta formalia, ac spiritualia imponere, quæ in Conscientia obligent, quia licet utpote fœmina sit incapax Jurisdictionis, & potestatis spiritualis spectantis ad Claves, & dependentis ab Ordine, ut est potestas Censuras ferendi, absolvendi, & hujusmodi, est tamen capax Jurisdictionis, & potestatis præceptivæ, dominativæ, & correctivæ spectantis ad Superioritatem, ipsique annexæ, quam ei ex vi voti in Professione emissi tradunt Moniales, quæ ideo tenentur eidem obedire. Unde talis Jurisdictio, ac potestas potest competere etiam Laicis, seu Conversis in iis Religionibus, in quibus possunt esse Superiores, ut in Religione Sancti Joannis Dei, & in ordine Fratrum Minorum: Tum quia Officium Abbatissatus, sicuti in dictis Religionibus Officium Superioratus, est Officium Ecclesiasticum, ob quod si pretium interveniat, erit Simonia, qualis non esset, si nulla potestas spiritualis ei esse annexa; Donat. *cit. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 3. Sanchez *lib.* 6. *Summ. cap.* 22. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 1. *c.* 12. *num.* 9. Tambur. *de Iur. Abbatiss. disput.* 12. *q.* 5. *num.* 3. Melphi *in Commentar. cap.* 11. *statut.* 7. *assert.* 11. Castropal. *tom.* 3. *art.* 16. *disput.* 4. *p.* 2. *num.* 3. Felix Potest. *c.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *q.* 5. 4 *num.* 207. Rodriq. Lezana, & alii plurimi.

Superior, seu Superiorissa præcipere potest rem gravem 42
sub culpa gravi. & levem sub culpa levi, & quamvis possit quandoque præcipere rem gravem sub culpa levi, nunquam tamen rem levem sub culpa gravi, cum non possit Legislator materiæ capacitatem excedere, & materia levis sit incapax obligationis gravis; Vide *art. antecedent. a n.* 35. *ad* 43. Cæterum Superior, seu Superiorissa non censetur velle obligare subditos, vel subditas sub gravi, nisi in præcipiendo utatur verbis: *In virtute Sanctæ Obedientiæ, in virtute Spiritus Sancti. In nomine Jesu Christi, Sub præcepto formali*, & hujusmodi; Si autem alia forma utatur, censetur velle obligare solum sub culpa veniali, & interdum etiam nulla, quod colligi potest ex modo præcipiendi, & ex quantitate, & qualitate rei preceptæ, ut advertunt Doctores communiter.

Pauperta Religiosa est Votum, quo Religiosus in aliqua 43
Religione a S. Sede approbata voluntarie abdicat a se Dominium, & proprietatem omnium rerum temporalium, & omne jus civile ad illas; *Est in re communis*.

Hæc enim Paupertas, utpote voluntaria, differt a Pauper- 44
tate coacta, & necessaria, qua plures inviti temporalibus bonis carent, & alieno sustentari coguntur; Et ut Professa propter amorem Dei in Religione a S. Sede approbata differt a paupertate philosophica, & morali, quæ ex motivo pure humano contemnit temporalia. ut. teste S. Hieronymo *lib.* 3. *in Matth. cap.* 16. fecit Crates Philosophus, & multi alii, qui divitias contempserunt.

Regulares utriusque sexus nequeunt habere aliquid pro- 45.
prium in particulari: *Communis*, per expressos textus *in cap. Non dicatis* 11. *caus.* 12. *q.* 1. *cap. Monachi* 2. *cap. Super quodam* 4. *cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor.* ibi: *Prohibemus quoque districte in virtute Obedientiæ sub obtestatione Divini Iudicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habeat propriis, totum in continenti resignet*; Concil. Tridentin. *sess.* 25. *de Regularibus capit.* 2. ibi: *Nemini Regularium tam virorum, quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori tradantur. Conventuique incorporentur.* Et decret. Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino*, ubi §. 3. sic expresse præcipitur: *Quo Tridentini Concilii Decreta de Paupertatis Voto custodiendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus. etiamsi Superior sit, bona immobilia, vel mobilia. aut pecuniam. proventus, census, eleemosynas. sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore, & causa, & quocumque nomine acquisita. etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitione legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur atque cum cæteris illius bonis, redditus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & vestitus omnibus suppeditari possit.* Quæ decreta iterum approbata, & innovata sunt a Sacra Congreg. Concil. jussu Urbani VIII. *in Decreto de Apostatis, & Ejectis* §. 1. Vide verb. *Ejecti num.* 2. ubi referuntur dicta Decreta, verb. *Regulares n.* 85.

ubi

ubi referuntur dicta Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regularium.

46 Regulares utriusque sexus nequeunt in particulari habere, & retinere aliquid proprium, neque de licentia ac dispensatione cujuscumque Superioris, vel Superiorissæ; Vide verb. *Moniales art.* 2. *n.*64. & verb. *Legatum n.*91.

47 Adducuntur ad id variæ resolutiones Sacræ Cong. Conc. Vide dict. verb. *Moniales a.n.*65. *ad* 67.

48 Imo talis licentia, etiamsi esset obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent eam posse concedere, non excusaret Regulares utriusque sexus a culpa, & pœna a Trident. Concilio imposita, textu expresso *in cit. Decret. Clement. VIII.* §.7. ibi: *Nulla quorumcumque Superiorum Dispensatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab eisdem Concilii Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint, etiamsi Superiores asseverent, hujusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*; & sic sæpe sæpius respondit Sacra Cong. Conc. & signanter apud Quarant. ver. *Casus reservati par.*156. Bartholomæum a S. Fausto *in Speculo Regular. lib.*8. *de Voto Paupertatis qu.* 198. & Lezanam *tom.*1. *Summ. cap.*6. *n.*14. ubi referuntur præcisæ responsiones dictæ Sacræ Congr. Concil. datæ ad dubia sequentia:

49 I. An ex dispensatione inferiorum a Summo Pontifice liceat Regularibus possidere, vel tenere agros, annuos redditus, aliaque bona, immobilia videlicet, & mobilia superflua, non obstante Decreto Concilii sess. 25. de Regularibus cap. 2?

II. An propter talem dispensationem, seu scientiam Superiorum possidentes, vel tenentes immobilia vel mobilia superflua a culpa, vel pœna excusentur?

III. An Superioribus asseverantibus hujusmodi se licentias posse concedere, fides adhibenda sit?

IV. An Superiorum arbitrio. & præfinitioni stare debeant Regulares quoad mobilium superfluitatem, & convenientiam?

V. An Superiore quantumvis requisito necessaria suis Regularibus negante, vel subtrahente, liceat ipsis clam, vel invito eo, illa sibi comparare, seu retinere?

VI. Et quatenus non liceat; An itidem liceat, cum necessaria ideo negantur, vel subtrahuntur, quia & Monasterii facultates non suppetunt?

VII. An dicti Superiores Regulares dictum cap. 2. declarare, & interpetrari possint?

Ad I. Sacra Congregatio Concilii respondit, non licere.

Ad II. Non excusari neque a culpa, neque a pœna ipso facto incurrenda.

Ad III. Minime adhibendam.

Ad IV. Nisi de excessu arbitrii constiterit, utique stare debere, habita videlicet ratione Personæ, Officii, & Regulæ, statusque Paupertatis, qua professi sunt, & cæterarum itidem qualitatum.

Ad V. Non licere.

Ad VI. Licere, si præcisa necessitas sit ad individui sustentationem; cæterum communem penuriam ab omnibus percipiendam, eisque adeo, ut si quid privatim alicui delatum, vel ab ipso partum fuerit, id omne ad Superiorem recta deferri oporteat, qui ex eo primum succurrat ejus necessitati, cujus intuitu illud obvenerit, peculiari aliqua necessitate ultra communem prematur, reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem.

Ad VII. Non posse.

In Conventibus, & Monasteriis, in quibus, vel ob carentiam reddituum, vel ob incuriam, & negligentiam Superiorum vita communis non servatur, nec potest introduci, & Conventus, seu Monasterium indigentiis Religiosarum non supplet, nec ob ejus paupertatem supplere potest, quid agendum, & quomodo procedendum? Vide verb. *Moniales art.* 2. *num.* 68. 50

Quomodo partitæ Capsæ communis, seu Depositi debeant inscribi? Vide *ibid. n.* 69. 51

Ut Regulares utriusque sexus in Conventibus, & Monasteriis, ubi non adest vita communis, possint licite exigere retinere, & expendere Livella, debent concurrere quinque conditiones, quæ assignantur. Vide *ibidem n.*70. 52

Livella non possunt a Regularibus utriusque sexus cedi eorum consanguineis sine licentia Sacræ Congreg. Vide *ibid. num.*71. 53

Posse autem Regulares utriusque sexus remittere suis consanguineis, vel aliis donare fructus sui Livelli cum sola licentia Superioris tenent passim Doctores. Vide *ibid numer.*72. 54

Immo plures tenent posse Regulares utriusque sexus similes cessiones, remissiones, seu donationes fructuum sui Livelli facere absque licentia ad id speciali Superioris, sed cum sola licentia generali insumendi tales fructus in suas indigentias, & Religiosos usus. Vide *ibid. n.*73. (a). 55

Intellige tamen de cessione, seu donatione fructuum Livelli non ascendentium ad magnam Summam. Vide *ibid. n.*74. 56

Regulares utriusque sexus ex pecunia sui Livelli, seu aliunde quæsita, & sibi libere a suis Superioribus concesso fundare censum, ut ex fructibus post ejus mortem celebrentur Missæ pro ejus anima. Vide *ibid. n.*76. 57

59 Neque

(a) Nota. Quæ Religioso professo conceduntur, sive ratione *livelli*, sive alia de causa, aut incorporari Conventui debent, aut ita administrari, ut veluti Conventui incorporata administrentur. Id enim constat cum ex ipso voto paupertatis, quo quisque particularis adstringitur ad nil proprii habendum, sed ad omnia subjicienda Conventui, ejusque Superiori, qui bonorum Conventus administrator est; tum ex ipso Concilio Tridentino, quod solemni decreto sancivit incorporandum Conventui esse, quiquid particularis quisque Religiosus quacumque de causa habeat, & acquirat. Atque hinc fit, ut bona, quorum usus particularibus religiosis indulgetur, sive ex *livello* sint, sive aliunde proveniant, considerari semper debeant incorporata Conventui, & illius nomine administrata, qui delectu sit Superior, & administrator bonorum Communitatis; hoc enim secluso, nec bona incorporata Conventui; dici possent, nec religiosus particularis proprietatem illam excluderet, quæ stare cum voto paupertatis non potest. Quæ cum ita se habeant, facile est intelligere, Monachum, sive privatum Religiosum, nonnisi indulgente Administratore bonorum, quæ ad Conventum spectant, licite posse, aut *livelli* fructus, aut fructus privati laboris, ad aliquem usum applicare: Nam deficiente hac indulgentia, sive licentia, proprietarius esset, & contra legem Concilii Tridentini ageret. Ergo necessaria est licentia Superioris, ut privatus religiosus insumere in suas indigentias, & usus possit hujusmodi fructus: Et hoc in casu existimari posset, bona incorporata Conventui, ex voluntate Superioris, applicari ad usum privati Religiosi, cujus indigentiis de bonis ipsius Conventus subveniendum esset. Dici autem non potest, privatum religiosum, cui permissum a Superiore sit in proprios usus impendere *Livelli* fructus, licite posse eos cedere, remittere, vel donare consanguineis. Nam bona Conventus donare privatus religiosus non potest Consanguineis, imo neque Superior; bona vero hujusmodi veluti incorporata Conventui haberi debent; ergo non solum subditos, sed nec Superior ipse potest hanc cessionem, & donationem facere, sed necessaria est Sac. Congreg. licentia, ut optime dicitur numero 53. Ego vero in hujusmodi casibus ita subditum, ac Superiorem se gerere posse opinor: Si Conventus ita bonis ditatus sit, ut eleemosynam elargiri indigentibus possit, & debeat, dum Consanguinei Monialis, Religiosi, in paupertatem venerint & veram indigentiam, poterit Superior indulgere, ut iis eleemosynæ loco hujusmodi fructus remittantur, vel donentur: Si vero iis non egeant, nec subditus, qui voto paupertatis adstrictus donare nequit, nec Superior, qui non Dominus, sed merus administrator est bonorum Conventus, poterit hujusmodi remissionem, cessionem, aut donationem facere.

59 Neque possint Regulares utriusque sexus tradere amico certam summam pecuniæ ex suo Livello, seu aliunde quæsitæ cum pacto, quod post ejus mortem faciat celebrari tot Missas, Vide *ibid. n.* 77.

60 An possint Regulares utriusque sexus dictam pecuniam ex suo livello, seu aliunde quæsitam proprio usui concessam donare alteri cum onere, ut statim celebrentur singulis annis aliquæ Missæ in perpetuum. Vide *ibid. n.*78.

61 Sub quibus conditionibus soleat Sacra Cong. concedere Regularibus utriusque sexus facultatem habendi Livella, seu Vitalitia; Vide *ibid. n.*79.

62 Addacuntur ad id variæ specificæ Resolutioues Sacræ Congr. Vide *ibid. n.* 80. 81.

63 Regulares utriusque sexus administrare non possunt sua Livella a se ipsis. Vide *ibidem n.* 88.

64 Legatum relictum alicui Regulari utriusque sexus sub conditione, quod quandiu vivit, pertineant irrevocabiliter ad eum, vel eam independenter a licentia Superioristæ, non debetur ipsi, sed Monasterio, & talis conditio habetur pro non adjecta. Vide verb. *Legatum n.*88.

65 Immo legatum relictum Regulari in particulari nec momento temporis potest esse apud ipsum, sed illico acquiritur Monasterio. Vide d. verb. *Legatum n.* 89. 90.

66 Nec Regulares utriusque sexus possunt in particulari habere, seu de se retinere Legata, præsertim si sint in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque suorum Superiorum etiam Generalium, quamvis assererent posse eam concedere. Vide *supra n.* 46. *ad* 49. & d. *verb. Legatum n.* 91. & 92.

67 Adducitur aavertentia diligenter habenda. Vide d. verb. *Legatum n.* 93.

68 Insuper adducitur conclusio doctissimi Fagnani semper attendenda, & præ oculis habenda. Vide dict. verb. *Legatum num.* 94.

69 Regulares utriusque sexus an, & quomodo pecuniam ex suo Livello, & aliunde quæsitam possint ludo exponere? Vide verb. *Ludus a n.* 9. *ad* 16.

70 Regulares utriusque sexus non possunt uti Livellis, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. de largitione munerum. *Sacra Congregat. Episcop. in Florentina* 21. *Julii* 1690. *ad relationem claræ memor. Cardin. Petrucci*, apud Monacell. *tom.*1. *in Appendic. Adnotat. ad Constitut. Clementis VIII. de Largitione mun. num.* 7.

71 Legatum relictum Monasterio, seu Conventui bonorum incapaci pro Sacristia, Valetudinario, vel Ecclesiæ pro Cera, & Oleo, non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate. Vide verb. *Legatum n.* 95.

72 Unde Legatum relictum Minoribus de Observantia Reformatis, & Capuccinis pro Anniversariis, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hostiis, Sacristia, Ecclesia, Fabrica Luminaribus, Sindonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, Impressione Librorum, & Pane, Vino, Pitantia, seu Victu, & Vestitus, & aliis necessariis est ipsis tradendum, & solvendum ab Heredibus. Vide *ibidem n.* 96.

73 Adducitur ad id Decretum Sacræ Congr. Rev. Fabricæ, & juxta illius dispositionem ponitur in claris supradictos Minores Mendicantes S. P. Francisci esse capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto præscriptum. Vide *ibid. num.* 97.

74 Adducitur Decretum Congregationis particulari ab Urbano VIII. deputatæ. Vide *ibid. n.* 98.

75 Adducitur Decretum Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri de Urbe. Vide *ibid. n.*99.

79 Adducitur aliud Decretum ejusdem Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri. Vide *ibid. n.* 100.

77 Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi, & retinendi annua, & perpetua Legata per modum simplicis eleemosynæ expresse comprobatur Brevi Urbani VIII. incip. *Exponi Nobis*. Vide *ibid. num.* 101.

78 Tale Breve ad omnium commodum ad litteram datur. Vide *ibid. n.* 102.

79 Et ulterius d. Fratrum Minorum capacitatem ostendunt varia decreta, quæ afferuntur, Vide *ibid. n.* 103. *ad* 109.

80 Insuper d. Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variæ Resolutiones Sacræ Congreg. Fabricæ. Vide *ibid. a n.* 110. *ad* 113.

81 Et indistincte pro Legatis pro Victu, & Vestitu semper resolvit Sacra Congreg. Boni Regiminis. Vide *ibid. a n.* 114. *ad* 116.

Item hanc Minorum capacitatem pluries comprobavit Sa- 82
cra Congr. Episc. & Regul. Vide *ibid. n.* 117.

Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sacr. Con- 83
greg. Conc. Vide *ibid. n.* 118.

Ex supra recensitis stat clarum, quod Legata relicta Fratri- 84
bus Minoribus per modum puræ, & simplicis eleemosynæ sustinentur, & eorum Syndicus Apostolicus tamquam unus de populo potest comparare, & implorare Officium Ordinarii, ut demandet Executionem Testamenti, & adimpleatur ab Heredibus, seu Executoribus mens Testatoris. Vide *ibid. numer.* 129.

Immo eum Heres teneatur in conscientia adimplere onera, 85
& ipsas dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndicum Apostolicum, non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiæ Romanæ. Vide *ibidem num.* 120.

Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum recipiendi, 86
& retinendi perpetua annua Legata per modum puræ, & simplicis eleemosynæ videnda relinquuntur apud Pittonium *part.* 1. *disceptationum Ecclesiastic. discept.* 2. *per tot.* & apud Petrum Marcellinum de Luccia *in sua dissert. unic. de Legatis pro Victu Religiosis Mendicantibus relicto*, *per tot.* ubi ultra adductas plurimæ aliæ afferuntur Apostolicæ Sanctiones, & Sacrar. Congregat. responsiones, & declarationes. Unde non amplius attendendi sunt Doctores in contrarium scribentes.

Quamvis Fratres Minores de Corpore Observantiæ, & 87
Capuccini, dum de novo in locis recipiunt Conventus, nequeant per modum contractus, & tamquam de Jure exigere ab Universitatibus, & Communitatibus, vel ab aliis particularibus Benefactoribus, ut annuatim sibi solvatur certa pecuniæ summa, vel quid aliud fixum pro eorum Victu & Vestitu, cum id sit expresse contra suam Regulam, & Pontificias ac Regulares suas Constitutiones, ut plene adnotavit Rota *in Turritana Legatorum sub diebus* 10. *Januarii* 1695. & 6. *Aprilis* 1696. *coram Emerix*, cujus votum exquisierat, & exequi postea mandavit *Sacra Cong. Episcop. & Regul. sub die* 24. *Maii* 1697. apud Monacell. *part.* 1. *tit.*6. *formul.* 19. *numer.* 27. & tradit Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 17. *n.* 47.

Possunt tamen præmissa debita protestatione dictam certam 88
pecuniæ summam, seu quid fixum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ annuatim recipere per Syndicum Apostolicum ad subveniendum suis veris necessitatibus, præsertim in iis locis, ubi Victus, & Vestitus mendicatione nisi valde incommode acquiri sufficienter possit, ut patet ex pluribus resolutionibus Sacr. Congreg. Boni Regiminis relatis sub verb. *Legatum n.* 114. 115. & 116. Et sic sepæ sæpius non solum ipsa Sacra Cong. Regiminis, sed etiam Sacr. Congr. Episc. & Regular. Concilii, & Rev. Fabricæ declararunt, ut patet ex earum Decretis abunde relatis *sub d. verb. Legatum a n.*95. *ad* 121. Immo Discalceati in Hispania Paupertatis Seraphicæ rigidissimi observatores fundationes Conventuum non accipiunt absque determinata eleemosyna olei, piscium, lignorum, & similium, ut refert Pittonius *part.* 1. *discept.* 2. *n.* 83. concludens id licite fieri posse.

Et hæc procedunt etiamsi assignatio bonorum fieret in con- 89
tractu inter vivos, uti habemus casum decisum per *Sacram Cong. Fabricæ in Imolen. Legati seu donationis sub die* 16. *Maii* 1707. Vide d. verb. *Legatum n.* 109.

Formula autem protestationis præmittendæ a Fratribus 90
Minoribus ante acceptationem Legatorum traditur in sequentibus Decretis editis a Sacra particulari Congregatione ab Urbano VIII. specialiter deputata Consultationibus Familiæ Cismontanæ Fratrum Minorum S. P. N. Francisci *die* 14. *Junii* 1628. & die sequenti publicata in Congregatione Generali Fratrum Minorum de Observantia in præsentia D. Cardinalis Gypsii, quorum tenor talis est, videlicet.

Sacra Congregatio a S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ Familiæ consultationibus præposita volens, quantum potest in Domino, ipsorum postulato satisfacere circa Novitios ad Habitum, & Professionem admittendos; Sanctitate sua approbante, censuit tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios, ut supra, recipiant, cum constiterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse abusus omnes, qui Regulæ S. Francisci observantiæ adversantur. Quod ubi præstiterint, designanda erunt loca pro iisdem Novitiis recipiendis, & præscribendus recipiendorum numerus; & qualitas, & alia ad eorum institutionem pertinentia, & prout unaquæque Provincia id exequetur, eidem receptionem hujusmodi fore permittendam.

91 Abu-

Abusus vero quibus eos propterea mederi opportebit sunt potissimum infrascripti.

Ac primum abdicent a se, & eorum Conventibus non solum pristina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra Regulæ puritatem, & Declarationes fel. rec. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra septa Monasteriorum detinent sed etiam census perpetuos, & Legata annua, super quibus Sacra Congregatio præcipit observari Decretum Congregationis Generalis Romæ habitæ die 17. Maii 1603. Cujus tenor talis est.

91 *Cum annuos redditus* sicut cetera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renovantes alia generalia statuta decernimus, quod Frater non inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam Ordini nostro exhibendam, nec exhibitam a quopiam vivente suscipiat; & si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur; declarantes, quod ad perpetua Legata petenda non possunt Fratres recurrere, nisi humiliter, & per modum eleemosynæ absque allegatione alicujus Decreti. Decernitur præterea, ac præcipitur per S. Obedientiam, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis, & Hospitalibus, vel alicui Reipublicæ, & aliis Domibus ea lege, quod teneatur Fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam, sive omnino gratis, sive ut ipsi Fratres dicant certa Officia, & Missas, quod Guardianus faciat protestationem ei, qui Testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod cum ad illas eleemosynas nullum jus habeant ex vi legati, non possint obligari ad illa Officia, & Missas. Si tamen facta illa protestatione, hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere Fratribus dicta Officia, & Missa, tunc Fratres tuta conscientia possunt eleemosynas hujusmodi recipere. Quod totum, & multo fortius in relictis legatis singularibus Fratribus simili modo faciendum esse decernimus. Inhibemus autem, ne Sindicus in sua personas hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis Fratribus.

92 Protestatio autem sic fiat sub sigillo Conventus, videlicet: Nos Fratres N. Guardianus, & Fratres Discreti hujus Conventus N. dicimus ad nostram notitiam pervenisse quondam N. certam eleemosynæ quantitatem conventui huic distribuendam perpetuo gratis, vel forsan pro aliquibus Officiis, aut Missis dicendis legasse. Cumque legata hujusmodi, nisi per viam simplicis eleemosynæ acceptare ex Instituto sancto nostro, & Jure nobis non liceat: Ideo per præsentes libere protestamur in Domino, quod Legatum prædictum tanquam illius incapaces ex vi legati recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen Heres commissarius aut legatarius ipsius Testatoris dict. quantitatem per viam simplicis eleemosynæ omni obligatione, dominio, & proprietate penitus cessantibus, nobis libere conferre voluerit, illam simpliciter accepimus, & piæ Testatoris voluntati, quantum in nobis fuerit, plene, ac fideliter satisfaciemus. Hæc autem protestatio subscripta per Guardianum, & Discretos Conventus dabitur illi, qui tenetur Testatoris voluntatem impedire, & eadem protestatio scribetur in libro Conventus, ut constare possint succedentibus Guardianis hanc Constitutionem fuisse ad plenum adimpletam.

93 Est autem hæc protestatio necessaria, ut optime decernit D. Bonaventura hanc disputans quæstionem, & ex Apostolicis declarationibus Regulæ nostræ colligitur. Et ut omnibus sit compertum id, quod tantopere est nobis necessarium, ipsam D. Bonaventuræ quæstiunculam ex suo Apologetico desumptam hic apponere de industria non gravabimur, quæ talis est, ut sequitur,

„ *Cum asseratis* vos secundum Regulam, & Professionem vestram nullos debere recipere proventus redituum, seu possessiones, exceptis Domibus, in quibus habitatis, videmini transgressores Regulæ vestræ in eo, quod recipitis Domos, vel areas non contiguas vestris areis, in quibus habitatis; eodemenim modo si hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros, & mansos, & similia quæque recipere, immo grancias, & villas, & castra, & terras, & Oppida, & quæcumque fuerint vobis data, & sic pristina paupertas, & mendicitas, quam professi estis, paulatim evanesceret, & non eritis discipuli S. Francisci cum non sequamini vestigia ejus, nec ejus Regulam teneatis: De domibus enim vobis contiguis potest esse excusabile, quod pro dilatanda area vestra illas quandoque recipiatis, sed de aliis non, in quibus homines alios pro censu locatis, quem Procurator vester loco vestri exigit, & in usus vestros convertit de voluntate vestra, Si qui in talibus incaute agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licite agere possimus, adverte, & tunc non judicabis nos, si sane intelligis, transgressores. Protestamur nos secundum Regulam nostram nil debere, seu velle possessionis, vel certorum reddituum recipere, vel habere; quia vero mendici sumus, & pauperes, ea, quibus pro præsente necessitate indigemus, ideo recipimus, prout licet, sive pro solvendis debitis, vel aliis necessariis procurandis. Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare Domum suam, vel aream non contiguam nostræ mansioni, non recipimus eam per nos, nec per interpositam personam ut nostram, sed si ille eam disponit per alium quemcunque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur nobis ex parte sua in his, quibus tunc indigemus procurandis, vel solvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens ne forte ejus talis dispositio per heredes suos, vel alios in posterum impediatur, & propter hoc præoccupat approbare illam sigillo alicujus Judicis, vel Civium, vel alterius &c. & sic committit eam alicui amico suo, vel Fratrum, qui conservat, quod ipse disponit de Domo tali, vel area, nil ad nos, cum de rebus suis possit ordinare, quod vult, nec locum talem, vel Domum dicimus esse nostram, cum nihil juris nos in ea protestemur habere. Similiter si aliquis disponeret per amicum, vel alium, quod de pretio, vel proventibus illis, vel illis darentur Fratribus tot panes quotidie vel tantum eleemosynæ singulis septimanis, aut annis, non essemus propter hoc prædii, vel reddituum possessores: nam si me petente eleemosynam aliquis Dives promittat, quod singulis annis velit dare Fratribus duas tunicas, vel tantum unam, vel singulis hebdomadis tot panes, & hoc committat Officialibus suis, ut vice sui illa dent etiam eo absente, & hoc pro Fratribus recipiam, vel etiamsi illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos redditus habere dicendi sumus, cum non ex jure, sed ex gratia solum talem eleemosynam recipiamus, vel exigamus?

„ Et si post obitum illius uxor ejus, vel alii amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis eleemosynam per se, vel ex dispositione illius largiri possumus similiter accipere ex tali gratia, ita quod quandocunque nollent amplius illa dare, nihil peteremus ab eis quasi ex debito sed more mendicorum recurremus ad Domum clementis Domini pro quotidiana eleemosyna quandiu illi placeret, sed quando plus nollet, discedamus ut cui gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc est vera, & pura vita Mendicorum, quod datur, ex gratia recipere, non ex jure. De censibus vero Domorum Fratribus legatarum nihil quærimus, sicut nec de aliis reditibus. Si autem, antequam vendantur, aliquem inde censum dare volunt hi, in quorum tunc potestate sunt illæ Domus, nihil juris habere in eo protestamur, sed eleemosynam nobis sponte oblatam simpliciter recipiemus, sicut aliunde donatam. Quia vero Dominus docet nos cavere ab hominibus *Matth.* 10. & Apostolus ab omni specie mala abstinere 1. *Thessal.* 5. ne putemur ab ignorantibus transgressores Regulæ nostræ; debemus aperte protestari, nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, sicut tenetur suspectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus posset illa suspicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura „.

94 Sed quia in his casibus solet aliquando evenire, quod annuus reditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem patronum, cui fieri debeat talis, ut supra, protestatio, decernimus quod in tali casu servetur statutum Ordinis Minorum sub Paulo II. contentum in Constitutionibus super *c. 6. Reg. &* §. *Inhibemus*. Quod nimirum hujusmodi reditus assignentur Rectoribus spiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemosynas, sive fructus, vel reditus annuos nomine Ecclesiæ Romanæ, vel donantium sine Fratribus exigant, & recipiant, & Fratribus sive aliis Sacerdotibus, quando Fratres noluerint tales Missas, vel Suffragia juxta piam intentionem Benefactorum in toto, vel in parte secundum quantitatem talium obventionum interdicere faciant.

95 Item statuitur, ut deinceps nulla instrumenta publica fiant a Fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque alio modo se habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus Capellæ sive Sepulturæ, cum hoc omnino sit contra Regulam, & nostro repugnet Instituto: nam quomodo aliquis dat, quod non habet? Si tamen occasio se optu-

obtulerit, in qua oporteat satisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos nostræ Regulæ, & Instituto congruentes. Est autem protestatio prædicta necessaria, ne, ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus nostrum Institutum, Regulæ nostræ transgressores judicemur. Cujus Seraphici Doctoris sententiam hic inferendam judicavimus, quatenus e medio tollatur abusus ignorantissimorum aliquorum, qui existimantes Charibdim fugere in Scillam inciderunt in favorem Ordinariorum, vel alicujus tertii, vel hæreditatis renunciantes prædicta legata, quasi non esset opus Proprietatis, & Dominii donare, sicuti accipere, & summa dementia alienum *renunciare*.

96 De hujusmodi autem bonis, seu illorum pretio Generalis, vel Commissarius Generalis una cum consilio Guardiani, & Discretorum Conventus in usum Sacristiæ, Fabricæ Ecclesiæ & Conventuum provideat, prout illorum necessitate perspecta salubriter in Domino expedire arbitrabitur. Et de hac provisione quamprimum Sacram hanc Congregationem fideliter certiorem faciant. Hanc vero bonorum abdicationem, & Legatorum renunciationem fuisse executioni demandatam constare debebit huic Sacræ Congreg. ex Generalis, vel Commiss. Generalis, & Ordinariorum attestationibus gratis, & absque ullo Fratrum dispendio concedendis.

97 Deinde a fratribus particularibus auferatur cujuscumque rei proprietas, si quæ sit, & omnia in communi redigantur ad regul. Sac. Canc. Apost. Constit. & S. Concilii Trid. dispositionem. Potissimum vero tollantur Pecuniæ, & quam primum infumantur in veras, & communes ipsorum Conventuum necessitates, idque fiat a Syndicis Apostolicis tantum, ita ut nihil pecuniæ mediate, vel immediate supersit in manibus, vel potestate Fratrum etiam Superiorum.

98 Ad hæc tollatur abusus Aromatariarum, itaut de cetero illæ non retineantur, nisi ad usum Monasteriorum dumtaxat, nec liceat res illarum cuiquam vendere.

99 Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerentium, seu donantium pecunias, nec Capsulas pro eleemosynis Missarum.

100 Ac demum Superiores Regulares invigilent, ut Fratres communi mensa utantur, Divina Officia temporibus debitis recitent, vacent Orationi mentali, & Divinum Cultum diligenter exerceant, & cetera impleant, ad quæ pro Regulæ observatione tenentur.

101 Hæc autem superius expressa fuisse ad effectum perducta constare debebit eidem Sacræ Congregationi, et attestationibus medio Juramento Generalis, aut Commissarii Generalis, aut Visitatorum prævia diligenti informatione capta in Visitatione singulorum Conventuum cujusque Provinciæ. Romæ 14. *Junii 1626*.

102 Hic juvat afferre declarationes editas a dicta Sac. Congreg. specialiter ad id deputata ab Urbano VIII. & relatas a Fagnano ejusdem Congregationis Secretario *lib.5. Decretal. in c. Nimis pravo 17. de Excessibus Prelator. a num.47. ad 54.* ibi.

DISTINCTIO I.

De Legatis bonorum mobilium.

103 Articulus I. An Fratres Minores tam de Familia, quam Reformati sint capaces Legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus?

Articulus II. An possint eadem Legata in Judicio, aut extra exigere per seipsos, vel Syndicum Apostolicum?

Articulus III. An Fabricæ S. Petri liceat in hujusmodi Legatis se ingerere infra annum, ex quo dies legati cessit?

Articulus IV. Et quid elapso anno?

DISTINCTIO II.

De Legatis factis Fabricæ.

104 Articulus I. An valeat Legatum annui reditus factum Fabricæ, Sacristiæ, vel Ecclesiæ Fratrum Minorum, tam de Familia, quam ex Reformatione?

Articulus II. An liceat Fratribus hujusmodi Legata in judicio exigere per eorum Procuratores, vel Syndicos Apostolicos?

Articulus III. An liceat eisdem erogare prædicta legata in usus Fratrum? An vero illa omnino converti debeant in usus a Testatoribus præscriptos?

Articulus IV. An Fabricæ S. Petri liceat infra annum se ingerere in proprietate horum Legatorum pro fabrica, vel Sacristia transigendo cum heredibus, aut alias de eadem proprietate disponendo?

Articulus V. Et quid transacto anno?

Articulus VI. An liceat eidem Fabricæ S. Petri, se immiscere præstationibus, seu fructibus eorumdem legatorum ab anno decursis, & non solutis?

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo cessit dies præstationis?

DISTINCTIO III.

De Legatis annuis cum onere.

Articulus I. An Fratres Minores tam de Familia, quam Reformati sint capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis Missarum? 105

Articulus II. An iidem possint pro his Legatis in judicio experiri agendo, aut Judicis officium implorando?

Articulus III. An possint Fratres illa accipere a sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ?

Articulus IV. An possint illa sponte oblata accipere per se ipsos, an vero per Syndicum Apostolicum?

Articulus V. An Fratres possint hujusmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usum fabricæ, vel Sacristiæ.

Articulus VI. An liceat Fabricæ S. Petri proprietatem, eorumdem Legatorum cum onere Missarum sibi vindicare, tam elapso anno, quam antea?

Articulus VII. An eidem Fabricæ liceat sibi vindicare annuas præstationes decursas, & non solutas tam ante annum quam post?

DISTINCTIO IV.

De Legatis annuis sine onere.

Articulus I. An Fratres Minores tam Observantes, quam Reformati sint capaces Legatorum annuorum sine aliquo onere, aut modo adjecto saltem ad effectum illa extinguendi, & pretium erogandi in usus fabricæ, vel Sacristiæ? 106

Articulus II. An ad hunc effectum possint eamdem proprietatem in judicio petere per Syndicum Apostolicum?

Articulus III. An possint illam convertere in usu Fratrum?

Articulus IV. Et quid si ceperint illorum annuas præstationes accipere;

Articulus V. An possint Fratres exigere judicialiter annuas præstationes eorumdem Legatorum in vim Martinianæ?

Articulus VI. Et quid post ultimum Decretum Sacræ Congr. hac de re editum?

Articulus VII. An Fratres teneantur protestari se esse incapaces eorumdem Legatorum?

Articulus VIII. An possint illa a sponte dantibus accipere per se ipsos, vel per Syndicos Apostolicos?

Articulus IX. An heredes teneantur illorum præstationes Fratribus solvere in foro conscientiæ?

Articulus X. An Fabrica S. Petri jus habeat sibi vindicand. horum Legatorum proprietatem tam elapso anno, quam antea?

Articulus XI. Et quid de annuis præstationibus decursis, & non solutis?

Articulus Ultim. An hæc omnia procedant etiam in Legatis annuis ad modicum tempus?

Die 5. Septembris 1628. Sacra Congregatio negotiis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia a S. D. N. præfecta ad singulos Articulos superius propositos ad hunc modum respondit, videlicet.

DISTINCTIONE I.

107 Ad I. Articulum: Fratres Minores tam de Familia quam Reformatos esse capaces Legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus, Dummodo tamen hujusmodi Legata sint in quantitate moderata, & non in fraudem Paupertatis.

Ad II. Fratres quidem nec per se ipsos, nec per interpositam personam posse eadem legata in judicio exigere, sed Syndicum Sedis Apostolicæ tantum Judicis officium implorare, dummodo similiter illa in moderata sint quantitate, & sine ulla fraude paupertatis, & re ipsa erogentur in Fratrum necessitates. Extra judicium vero ita demum legata hujusmodi accipi posse a Fratribus per se ipsos, si in aliis speciebus consistant, & accipiantur in ea tantum quantitate, quam vera, & imminens eorum necessitas postulet, sed superfluam aut pecunias a Syndico tantum posse accipi, dum tamen id omne in Fratrum necessitates convertatur.

Ad III. Non licere Fabricæ S. Petri in hujusmodi Legatia bonorum mobilium se ingerere infra annum, ex quo dies Legati cessit.

Ad IV. Elapso anno libere ad præscriptum suarum facultatum.

DISTINCTIONE II.

108 Ad I. Articulum; Valere Legatum annui reditus factum Sacristiæ, vel Fabricæ Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de Familia, quam de Reformatione, nisi adsit excessus in quantitate.

Ad II. Nec per suos, nec per alios licere Fratribus in judicio exigere hujusmodi Legata, sed Syndico Apostolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui reditus Legata erogare in usus Fratrum, sed illa omnino converti debere in usus a Testatoribus præscriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum se ingerere in proprietate horum Legatorum, cum heredibus transigendo, aut alias disponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Posse Fabricam S. Petri se immiscere in præstationibus, seu fructibus eorumdem Legatorum ab anno decursis, & non solutis, non autem infra annum, ex quo dies præstationis cessit.

DISTINCTIONE III.

109 Ad I. Articulum: Fratres Minores, tam de Familia, quam ex Reformatione nullatenus esse capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjuncto onere celebrationis Missarum.

Ad II. Non posse pro his Legatis in judicio experiri, aut Judicis officium implorare.

Ad III. Posse Fratres illa accipere per modum eleemosynæ a sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodo prius protestentur se illorum capaces non esse.

Ad IV. Syndicum Apostolicum, & pro Fratrum necessitatibus, non autem Fratres ipsos etiam per alios posse hujusmodi Legata utcumque sponte oblata accipere, si in pecunia consistant.

Ad V. Non posse Fratres hujusmodi Legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usus Fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad IV. Licere Fabricæ S. Petri ad suarum facultatum præscriptum sibi vindicare eorumdem Legatorum proprietatem cum onere Missarum celebrandarum, tam elapso anno, quam antea.

DISTINCTIONE IV.

110 Ad I. Articulum: Fratres Minores, tam Observantes, quam Reformatos non esse capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt sine aliquo onere, aut modo adjecto, nisi ad effectum illa extinguendi, seu illorum proprietatem, & pretium convertendi in usus fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad II. Non Fratres ipsos, sed Syndicum Apostolicum tantum posse eamdem proprietatem in judicio petere.

Ad III. Posse convertere.

Ad IV. Si Fratres cœperint illorum annuas præstationes accipere, ne hinc fiat fraus Paupertati, expedire, ut de cetero decernatur, eo casu non licere amplius Fratribus eamdem proprietatem vendere, & pretium in usum fabricæ, vel Sacristiæ erogare. Ideoque agendum cum S. D. N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo posse in judicio exigere annuas eorumdem Legatorum præstationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Posse illa per modum eleemosynæ, & a sponte dantibus accipere etiam per seipsos, si in aliis speciebus consistant; quod si in pecunia non nisi per Syndicum Apostolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vindicandi horum Legatorum proprietatem, nisi elapso anno juxta suas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vindicandi hujusmodi annuas præstationes, nisi ab anno decursas.

Ad XII. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, sed in his tantum, quæ fiunt ad decem annos & ultra.

Adducitur ad rem Constitutio Clementis X. confirmantis 111
Decretum Sacr. Congregat. in causa Turritana Legatorum.

,, Clemens Papa X. ad futuram &c. Nuper pro parte di-
,, lecti Filii Syndici Apostolici Conventus Sancti Petri de
,, Syrchis in Sardinia Ordinis Sancti Francisci de Observan-
,, tia &c. Congregationi Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardi-
,, nalium negotiis &c. Episcoporum, & Regularium præpo-
,, sitæ exposito, quod quondam Petrus Moces de Molinos in
,, suo ultimo Testamento, quod anno 1645. condiderat, di-
,, versa annua Legata pro Missis per Fratres dicti Ordinis ce-
,, lebrandis, fecerat modo sequenti.

Primo mando, quod meus hæres teneatur expendere pro confectione tumuli, & ex quiarum quolibet anno lib. 25. pro una Missa cantata, & aliis sexdecim Missis pro Animabus meorum parentum celebranda Fratribus Franciscanis Sancti Petri de Syrchis, & pro legato volo, quod sint perpetuo obligata bona mea.

Item volo, quod dictus meus hæres solvat ex dictis bonis meis quolibet anno lib. 40. quæ inserviant pro oleo lampadis meæ Capellæ majoris in dicta Ecclesia S. Petri.

Item relinquo in perpetuum Missas septem qualibet hebdomada pro Animabus Purgatorii &c. & eleemosyna sit septem solidorum pro qualibet Missa &c. & proprietas illarum est 1400. lib. quæ sit super domo mea, in qua habito.

Item relinquo pro eleemosyna dicto Conventui Sancti Petri de Syrchis lib. 300. ut illæ applicari debeant per meos Curatores in loco securo ad rationem lib. 24. annuarum: & inserviant pro emendis linteaminibus pro pauperibus Fratribus infirmis.

Item quia D. Mater mea reliquit, ut dicantur duæ Missæ perpetuæ pro qualibet hebdomada a dictis fratribus, quod super bonis meis solvantur quolibet anno lib. 28.

Item quia D. Pater meus reliquit unam Missam perpetuam in hebdomada celebrandam a dictis Fratribus, & reliquit pro eleemosyna Censum lib. 150. debitum a Gavino Paduano &c. quatenus perdiderint supradictum, mando, ut meus hæres solvat lib. 11. annuas &c. Et factis aliis pluribus legatis profanis &c. instituit sibi hæredem Deum, & animam suam, mandans suis Executoribus, ut adimpletis, & satisfactis legatis instituerent unam tertiam Dignitatem Archidiaconalem in Cathedrali Turritana cum annuo redditu lib. 1000. & de residuo unum, vel plures Canonicatus secundum capacitatem bonorum suorum ,, & alias, prout in dicto Testamento dicitur uberius contineri.

,, Et subinde in executionem dicti Testamenti unus Cano-
,, nicatus, & unus Archidiaconatus in Ecclesia Turritana
,, erecti fuerant, dictusque Archidiaconatus ex dispositione
,, ejusdem Petri Testatoris collatus fuerat cuidam Didaco
,, Mores ejus Fratri germano executori Testamentario, qui
,, bona fide, dum in vivis erat, eadem legata pia adimpleri
,, curaverat; verum post ejus obitum, de eodem Archidia-
,, conatu provisus fuerat dilectus Carolus de Capudoro, ad
,, cujus favorem dilectus filius Pro-Vicarius Generalis Turri-
,, tanus nesciebatur, quo jure, declaraverat Fratres Minores
,, prædictos Legatorum capaces tantum factorum pro oleo,
,, lampadis, & linteaminibus infirmorum, & incapaces pro
,, reliquis, quæ Archidiacono prædicto adjudicaverat, prout
,, in ejus sententia dicitur contineri. Unde dictus Syndicus
,, tan-

,, tanquam unus de Populo pro suffragiis Animarum, pro quibus instituta fuerunt dicta legata pia, & pro sua pietate,
,, erga dictos Fratres de Observantia, qui in magna necessitate propter eleemosynarum deficientiam in prædicta Insula Sardiniæ reperiebantur, prout ex attestatione juratorum,
,, & Officialis Civitatis Turritanæ constare dicebatur, Nobis
,, humiliter supplicaverat, ut omnimodum adimplementum
,, legatorum prædictorum Ven. Fratri Archiepiscopo Turritano, non obstante prædicta Pro-Vicarii Generalis sententia, committere de benignitate Apostolica dignaremur.

,, Instantia vero hujusmodi ad prædictam Cardinalium
,, Congregat. a nobis remissa, & de mandato ipsius Congregat. citato dilecto etiam Filio Alexandro Bulla supradicti
,, Caroli de Capuduro Archidiaconi Procuratore, Syndicus
,, prædictus plurimum cupiebat declarari, prædictos Fratres
,, Minores de Observantia posse recipere præinserta annua,
,, Legata Missarum per modum puræ & simplicis eleemosynæ, juxta Doctrinam Sancti Bonaventuræ in quadam Constitutione fel. rec. Urbani Papæ VIII. prædecessoris nostri,
,, cujus initium: *Sacrosanctum Apostolatus Ministerium*, proinde debere dictum Archiepiscopum Turritanum tanquam
,, Executorem ultimarum voluntatum, & præcipue piarum
,, curare omnimodum adimplementum eorum Legatorum, &
,, voluntatis dicti Petri Testatoris compellendo heredes, &
,, detentores bonorum ad satisfactionem, ne Anima ejus defraudata remaneret. Emanavit ab eadem Cardinalium Congregatione Decretum tenoris, qui sequitur.

Sacra Congregat. E. E. S. R. E. Cardinal. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, Procuratorem Archidiaconi Turritani sæpius citato, referente Eminentissimo D. Cardinali Portocarrero, decrevit esse dandas declarationes sæpe alias factas; Videlicet, Fratres Minores de Observantia non posse possidere Census, & bona stabilia; posse tamen recipere per viam eleemosynæ quidquid eis traditur ab Executoribus ultimarum voluntatum pro celebratione Missarum, & Anniversariorum, & propterea censuit committendum, prout præsentis Decreti tenore committit Archiepiscopo Turritano, ut ad limites prædictæ declarationis in causa, de qua supra agitur, procedat, & ad illius observantiam quantum opus fuerit, juris remediis, & in subsidium etiam Censuris Ecclesiasticis compellat. Romæ 3. Augusti 1674.

,, *Cum autem sicut dictus Syndicus Nobis subinde exponi fe-*
,, *cit, ut Decretum hujusmodi firmius subsistat, & observetur*
,, *exactius, Apostolicæ nostræ Confirmationis patrocinio com-*
,, *muniri summopere desiderat. Nos ipsum Syndicum &c. ab-*
,, *solventes &c. supplicationibus eius inclinati &c. Decretum*
,, *præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium appro-*
,, *bamus, & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ fir-*
,, *mitatis robur adjicimus &c. sicque in præmissis per quoscun-*
,, *que Indices &c. irritum &c. Datum Romae apud Sanctam*
,, *Mariam Majorem die 22. Augusti 1674. Pontificatus No-*
,, *stri anno quarto.*

112 Item affertur ad rem Decretum *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. in Lucana 26. Martii* 1677. pro Minoribus de Observantia editum.

Sacra Congregat. EE. & Reverendiss. S. R. E. Cardinal. negotiis, & consultationibus Episcop. & Regular. praeposita, saepius declaravit, Fratres Minor. de Observ. Sancti Francisci, quamvis attenta dispositione: Exivi de Paradiso, Clemen. V. & Constitut. Nicolai III. Exiit, *sint incapaces obtinendi Census perpetuos, & bona stabilia, posse tamen per viam purae, & simplicis eleemosynae recipere quidquid ab Executoribus ultimarum voluntatum eis traditur pro celebratione Missarum, pro ornamento Ecclesiae, aliisque necessariis procurandis, juxta Doctrinam D. Bonaventurae relatam* in Constitut. san. mem. Urbani VIII. incipient. Sacrosanctum Apostolatus Ministerium

,, Atque in præfatis casibus dictos Executores ultimarum vo-
,, luntatum curare debere, ut hujusmodi piæ dispositiones
,, adimpleantur, ne Testatorum Animæ debitis suffragiis
,, defraudatæ remaneant; quam quidem declarationem il-
,, liusque tenorem in casu, de quo agitur eadem Sacra Con-
,, gregatio servari præcipit, committendo Ordinario Lucensi
,, pro tempore existenti, ut quatenus alius Executor non exi-
,, stat, prænarratam pii Testatoris dispositionem executioni
,, demandet &c.

113 Item datur ad rem Mandatum D. Auditoris Cameræ Apostolicæ, ut sequitur. Potentissimo & Catholico Principi D. D. Carolo ab Austria &c. felicis prosperitatis augmentum &c. ejusdem Regnorum & Provinciarum &c. Officialibus &c. ad quos præsentes nostræ pervenerint, seu quomodolibet præsentabuntur: Franciscus Columna in utraque Signatura SS. D. N. Papæ Referendarius, causæque, & causarum hujusmodi &c. salutem &c. Noveritis quod introducta alias in partibus coram Vicar. General. Catacen. lite, & causa inter Syndicum R. R. P. P. Sancti Francisci Minor. Observ. Civitatis Tabernarum Catacen. ex una, & R. R. D. D. Theodorum, & Dominicum de Carcia ex adverso principales Partibus ex altera de, & super solutione eleemosynæ debitæ pro Missis, pro quibus agitur, rebusque aliis &c. Dictus D. Vicarius Catacen. in causa hujusmodi procedendo suam protulit sententiam, sive Decretum tenoris sequentis; videlicet:

,, Per Curiam Episcopalem Catacen. visa particula ultimi
,, Testamenti quondam Felicinæ Riva Civitatis Tabernarum
,, conditi sub die 20. Maii 1634. &c. ac insuper inspecto tenore
,, Bullæ S. D. N. felic. Record. Clementis Papæ X. sub da-
,, tum Romæ die 31. Augusti 1674. pro confirmatione Decre-
,, ti Sacræ Congregat. negotiis Episcoporum, & Regularium
,, propositæ lati sub die 3. Augusti 1674 declarantis: Fratres
,, Minores de Observantia posse recipere Legata annua Mis-
,, sarum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ, etiam
,, pro executione ultimarum voluntatum Testatorum, visis
,, actibus omnibus &c. ac partibus pluries auditis, fuit pro-
,, visum, & decretum, suspensiones duarum Missarum in
,, hebdomada per eamdem Curiam latam omnino tollendam
,, esse, ac proinde P. P. Minores de Observantia Conventus
,, supradictæ Civitatis Tabernarum reintegrentur ad Lega-
,, tum celebrandi easdem duas Missas in hebdomada, & ab
,, hodie in antea R. R. D. D. Theodorus, & Clericus Domi-
,, nicus Carcias correspondeant eisdem Fratribus scutos de-
,, cem singulis annis pro celebratione prædicta &c. & ita &c.
,, datum &c. die 24. Januarii 1691. Antonius Pavoni Vicarius
,, Generalis &c. A qua inserta sententia sive decreto &c. appellantibus dict. D. D. Theodoro, & Dominico de Carcia fuit hæc causa ad Curiam devoluta, *& coram Illustrissimo & Reverendiss. D. Thomato in utraque Signatura Referendario &c. Illustrissimi, & Reverendissimi D. A. C. Locumtenente introducta, qui ser. ser. procedendo, sua definitiva sententia, præinsertam sententiam seu Decretum D. Vicarii Generalis Catacen. confirmavit, & approbavit*, ad effectum tamen exequendi super bonis per D. Victoriam Rivam donantem &c. A qua sententia Illustrissimi, & Reverendissimi Thomati iterum appellantibus D. D. Theodoro, & Dominico de Carcia, *fuit causa hujusmodi Nobis commissa vigore specialis commissionis ejusdem Sanctissimi*, de qua in dictis actis &c. *Nos in causa, & in causis prædictis rite, & recte, & legitime procedentes &c.* Tandem D. Hieronymo Leto ex adverso Procuratore dict. D. D. Theodori, & Dominici Carcia ex adverso principalium &c. per unum ex ejusdem Sanctissimi Cursoribus more solito citato, *nostram protulimus & promulgavimus definitivam sententiam præinserti Decreti, seu sententia D. Vicarii General. Catacen. & aliam Illustriss. & Reverendiss. Thomati confirmatoriam; prout in dictis Actis infrascripti Archivii Romanæ Curiæ Scriptoris. Sed quia a tribus sententiis conformibus non licet amplius appellare, ideo ex parte ejusdem Sanctissimi, & ad instantiam dicti D. Syndici dicti Venerandi Conventus R. R. P. P. Minorum de Observantia fuit Nobis directa & præsentata commissio exequutorialis tenoris sequentis. Sequitur tenor commissionis. Nos denique &c. Dicto Dom. Hieronymo Leto ex adverso Procuratore dict. Theodori, & Dominici Carcia ex adverso principalium, iterum ut supra citato. Præinsertam sententiam, sive Decretum Vicar. Generalis Catacen. aliamque dicti Reverendissimi Thomati, & dictam nostram respective definitivam sententiam exequi mandavimus, ut in illarum executionem, & rei judicata præsens mandatum exequutivum ad favorem dicti Syndici R. R. P. P. Sancti Francisci Minor. Observant. Civit. Tabernarum Diœcesis Catacen. contra & adversus dicta bona per dictam Victoriam donata dictis D. D. de Carcia pro Ducatis viginti quinque monetæ Regni debitis pro supradicta eleemosyna Missarum ab anno 1691. per totum mensem Junii proxime præteriti ad rationem Ducatorum decem pro quolibet anno, sine præjudicio aliorum per annua decursorum decrevimus, & relaxavimus, exequi volumus, & mandavimus per præsentes. Quo circa Vos Potentissimum Regem, vestrosque Regios Ministros studiose requirimus, & perbenigne in Domino hortamur attenteque rogamus, Vobis vero, aliis omnibus, & singulis supradictis &c. tenore præsentium committimus, & in virtute S. Obedientiæ, ac sub excommunicationis &c. pœna &c. mandamus.*

damus, quatenus statim visis praesentibus, & quoties praesentium vigore fueritis, sea alter vestrum fuerit requisitus &c. ex parte nostra, seu verius Apostolica Auctoritate cogatis, & compellatis, cogique, & compelli faciatis &c. dictos Theodorum, & Dominicum Garciam ad dandum, solvendum, tradendum &c. & effectualiter exbursandum dicto Rever. Syndico dictorum P. P. Sancti Francisci Minor. Observant. etc. scuta viginti quinque monetae Regni, ut praefertur, debita, una cum aliis scutis quatuor, et Julios septem monetae Romanae pro expensis praesentis Mandati. Datum Romae anno 1693. Indictione prima, die vero 7. mensis Augusti Pontificatus Sanctissimi D. N. Innocentii Divina Providentia Papae XII. anno ejus tertio.

314 Syndici Apostolici nequeunt dominium, vel usum possessionum in se recipere, ut redditus annuos Fratribus tribuant. Sic expresse dicta Sacra Congregat. allegat. *supra numer. 91. in fine*, ibi: *Inhibemus autem, ne Syndicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis Fratribus*. Et *Sacr. Congregat. R. Fabricae in Aesina Legati 26. Novembr. 1692.* quae, teste Eminentissimo Cardinal. Fetra *tom. 2. Commentar. ad Constitut. 5. Honorii III. num. 29.* censuit *Franciscanos Observantes, qui praetendebant retinere stabilia nomine Syndici esse incapaces ad ista retinendum*.

315 Neque dicti Syndici Apostolici possunt sine Beneplacito Apostolico alienare mobilia pretiosa Ecclesiae incorporata, ut sunt Lampades, Candelabra, Paramenta, Picturae, & hujusmodi, prout expresse de mandato Urbani VIII. 1. *Septembris* 1624. decrevit *Sacr. Congregat. Concil.* prohibens alienationes dictorum fieri sine expressa Sacrae Gongregat. licentia, adjectis poenis ipso facto incurrendis a contrafacientibus, nullisque alienationibus declaratis, & novissime *eadem Sacr. Congregat. in Papiensi die 18. Martii* 1719. quae respondit: „ Quo ad „ mobilia pretiosa Ecclesiae incorporata esse necessarium Beneplacitum Apostolicum; quo vero ad omnes alias res in „ futurum non posse Syndicos procedere ad venditionem nisi praevia affixione Edictorum, & venditio fiat majori Oblatori. Vide verb. *Syndicus n. 19.*

316 Fratres Minores habent solum simplicem usum Facti absque ullo dominio, & usu Juris circa res illas, quibus uti possunt; *Communis*. Usus *Juris* est ipsum Jus, sive legitima facultas utendi aliqua re, adeoque usum Juris habere dicitur omnis, qui & utitur, & potest ad libitum licite uti aliqua re. Usus autem simplex *Facti* est ipse actualis usus rei factus cum omnimoda dependentia a libera voluntate Domini proprietarii: sicque usum simplicem Facti habere dicitur ille, cui conceditur facultas utendi re etiam usu consumptibili, sed omnino dependenter a libera concedentis voluntate, ita ut pro ejus libito revocari possit.

317 Et hic usus simplex *Facti* & omnino dependens a libera voluntate Domini proprietarii concedentis potest separari, & de facto separatur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis. Vide verb. *Dominium art. 1. a n. 18. ad* 20.

318 Domus Professae Societatis Jesu, licet sint vere Mendicantes, sunt tamen capaces Legatorum etiam bonorum stabilium, ita tamen ut si talia bona non sint necessaria, nec opportuna usui Domorum Professarum, ea vendi debeant, & ex eorum pretio propriis necessitatibus provideri. Vide verb. *Legatum n. 122.*

319 Scholastici, & Coadjutores temporales, qui in dicta praeclarissima Societate Jesu post biennium probationis simplicia vota ediderunt, possunt, non obstante voto Paupertatis, retinere, & acquirere dominium radicale bonorum temporalium, tam mobilium, quam immobilium antea habitorum, vel postea per hereditatem, donationem, vel alio modo obtentorum, quamvis per dictum simplex votum paupertatis privati sint actuali Jure de iis disponendi arbitrio suo sine Superioris licentia. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 18. n. 23. & 28.* Layman *lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 3.* Busemb. *lib. 4. cap. 1. de statu Religioso dub. 4.* La Croix *ibid. num. 96.* Sporer *tom. 2. tract. 6 cap. 1. num. 58.* & alii. Et ratio est, quia illud votum simplex non privat, sed stat cum dominio radicali, & in actu primo bonorum antea habitorum, & postea acquisitorum, seu acquirendorum, & solum privat dominio, ac Jure actuali utendi, vel disponendi de iis arbitrio suo sine licentia Superiorum juxta Constitutionem Gregorii XIII. incipient. *Ascendente Domino*. Talis enim Religiosa Paupertas non consistit in eo, quod reddat Religiosum incapacem dominii radicalis, & velut in actu primo, qualem etiam habet infans sub Tutore constitutus; sed quod privet ipsum Religiosum Jure retinendi bona temporalia, & de iis disponendi arbitrio suo sine facultate, & consensu Superiorum saltem licite.

Unde tales Scholastici, & Coadjutores temporales, quamvis mortaliter peccarent contra paupertatis votum, si de dictis bonis antea habitis, vel postea acquisitis disponerent arbitrio suo sine consensu Superiorum, tamen talis dispositio esset valida. Sanchez *loco citat.* Layman *loco citat.* Sporer *loco citat.* Lugo *in respons. moral. lib. 4. dub. 6.* La Croix *lib. 4. num. 103.* cum Castropal. Pellizar. & aliis ibi citatis contra Molinam, & Lessium. Et ratio est, quia licet peccarent mortaliter contra votum paupertatis, ex quo per talia simplex votum paupertatis sibi interdixerint jus disponendi sine facultate Superiorum, tamen eorum dispositio esset valida, quia adhuc retinent dominium suorum bonorum, donec eis se abdicent per solemne paupertatis votum, cum eis non se abdicent per d. votum simplex paupertatis. 320

Est enim magna differentia inter votum Solemne paupertatis (cui, ut recte notat Layman *loc. citat. num. 3. vers. ceterum*, aequiparari in hoc decet votum paupertatis Coadjutorum Formatorum dict. Societatis Jesu) & inter simplex paupertatis votum ab ipsis Scholasticis, & Coadjutoribus temporalibus emissum, quia tale simplex votum paupertatis privat Religiosum solum dominio, ac Jure actuali utendi, & disponendi de bonis temporalibus arbitrio suo absque facultate Superiorum, & non dominio radicali, & in actu primo. Votum autem solemne paupertatis emissum in Professione solemni Religionis privat sic professum, non solum dominio, ac Jure actuali, sed etiam Dominio radicali, & in actu primo, idest omni Jure, ac facultate, tam valide, quam licite disponendi de bonis temporalibus antea habitis, ac alia postea acquirendi, & alienandi, ut clare habetur *ex cap. Unic. de voto in 5.* & de Coadjutoribus formatis in dict. Societate Jesu est statutum a Gregor. XIII. in dict. Const. *Ascendente Domino*. Layman *l. c. vers. Ceterum*, Sporer *l. citat. n. 59.* & alii. 321

Ut Regulares possint uti rebus aliquibus licite intra terminos Religiosae paupertatis requiruntur quatuor conditiones. Prima namque est, ut utantur iis rebus tamquam non suis. Secunda, ut iis utantur cum vera, & rationabili Superioris licentia. Tertia, ut iis utantur juxta modos in qualibet Religione expressos. Quarta, ut iis utantur servata honestate, & modestia. Marchantius *in Tribunali tom. 3. par. 2. tract. 2. tit. 1. quaest. 4.* Henno *tom. 2. tract. 3. dispu. unic. de statu Religioso quaest. 9. art. 3. §. 2.* Sporer *tom. 2. tract. 9. cap. 1. n. 61.* & alii in re communiter. 322

Regulares igitur utriusque sexus debent uti rebus tamquam non suis, ut habetur clare *Actor. 4. nu. 32.*, ibi: *Nec quisquam eorum, quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*; & concordat. *cap. Dilectissimis 2., & cap. Scimus 9. cap. Non dicatis 11. caus. 2. q. 1. cap. Monachi 2. Cap. Super quodam 4. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.* cum similibus. Concil. Trid. sess. 25. *de Regularibus cap. 2.* ubi expresse prohibet Regulares *quovis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere*. Et Decret. Clem. VIII. *pro reform. Regularium* incip. *Nullus omnino*, §. 3. ubi confirmantur, & innovantur Decreta Concilii Trid. de sic paupertatis voto custodiendo. 323

Unde peccant contra paupertatem Regulares utriusque sexus, qui mobilia, vel immobilia tamquam sua retinent, & administrant; iisque dispotice suo arbitrio utuntur, ac de iis pro libitu disponunt. Item qui pro peculio, seu Livello sibi concesso dant quietantias sine Superioris consensu, volunt solutionem in suis propriis, & non Superioris manibus fieri cogunt ad id debitores tamquam absoluti Domini, & hujusmodi: Regulares enim utriusque sexus nequeunt Livellis uti possunt, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. *de Largitione munerum*. Vide *supra n. 70.* 324

Regularea utriusque sexus debent uti rebus cum vera, & rationabili Superioris licentia. Unde si metu, fraude, dolo, minis, vexationibus, molestiis, allegatione falsi, seu reticentia veri obtineatur, perinde est, ac si non fuisset talis licentia obtenta, quia sic, vel est violentia; vel si sit licentia, est subreptitia, vel obreptitia. Idem dicendum est, si talis licentia absque rationabili causa concedatur, quia tunc nec inferior, nec Superior est tutus in conscientia, cum tales concessiones corrumpant mores Religiosorum, ac nimia in dies relaxent Religiones. Tum quia Superiores sunt dispen- 325

pensatores, & non dissipatores Bonorum Conventuum, ac Monasteriorum.

126 Licentia non requiritur semper expressa, sed sufficit aliquando etiam tacita, & rationabiliter præsumpta. Taciti enim, & expressi eadem est virtus, & idem judicium, *Cap. Ex part. 2. de Rescriptis, leg. Cum quid 3. ff. de rebus creditis, leg. Cornelius 69. ff. de heredib. instituend. l. Hæc verba 3. ff. de Legatis 1. l. Fideicommissa 11. §. Si filio, ff. de Legatis III.* cum similibus.

127 Unde in illis Religionibus, & Monasteriis, ubi viget legitima consuetudo aliqua recipiendi, retinendi, expendendi, donandi, & hujusmodi sine expressa Superioris licentia, excusantur Religiosi, ac Religiosæ a peccato proprietatis ratione licentiæ tacitæ, *arg. c. Cum olim 6. cap. Cum Dilectus 8. cap. Cum tanto 5. de consuetud.* Mastrius *Theol. moral. disp. 14. quæst. 1. num. 44.* Pellizar. *de Monialibus c. 4. numer. 71.* Felix Potest. *tom. 1. part. 2. num. 1046.* testans de communi.

128 Licentia non est necesse, quod detur toties, quoties casus occurrerit, sed sufficit absoluta sine limitatione concessa saltem pro tempore ejusdem Superioris concedentis, nisi aliter constet de ejus voluntate. Cum enim talis licentia sit semper revocabilis, salvatur semper (a), quod Religiosus disponat de rebus sibi concessis cum facultate, & consensu Superioris. Immo licentia ab uno Superiore concessa durat etiam sub alio, nisi ab ipso Successore expresse, vel tacite fuerit revocata, quia gratia non expirat, mortuo, vel amoto ab Officio Concedente; *Cap. Si super gratia 9. de Officio delegat. in 6. cap. Si cui 36. de Præbend. in 6.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom. 3. tract. 15. quæst. 18.* Lezana ab ipso ibi citatus, Felix Potest. *l. c. n. 1038.*, & alii. Vide notata supra ad *num. 55.*

129 Regulares utriusque sexus tenentur uti rebus sibi concessis juxta modos in sua Regula, & suis Constitutionibus expressos. Quilibet enim tenetur servare paupertatem eo modo, quo illam Deo promisit; sicque cum Religiosi voveant ordinarie illam servare juxta modos in sua Regula expressos, & in sua Religione licite servari solitos, tenentur uti rebus sibi concessis juxta dictos modos.

130 Hinc Fratres Minores de corpore Observantiæ, & Capuccini tenentur præ ceteris Regularibus ad usus arctos, & pauperes in sua Regula contentos, ut declararunt pro Minoribus Nicolaus III. *in cap. Exiit qui seminat 3. de verbor. significat. in 6.* Clemens V. *in Clementina Exivi 1. de verbor. signific.*, & Innocentius XI. Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis Officii.*

131 Supradicti enim Fratres Minores, quamvis circa res sibi necessarias possint habere simplicem usum Facti, non possunt tamen habere usum Juris, & tanto minus dominium. Et circa denarios, vel pecuniam, nec dominium, nec ullum politicum usum habere possunt, ut expresse præfati Summi Pontifices, & signanter Innocentius XI. in d. Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis Officii*, §. 4., ibi: *Aliarum enim rerum necessariarum Fratres Minores de corpore Observantiæ hujusmodi habere usum licet, non dominium; Denariorum autem nec dominium, nec usum, & proinde quævis contrectatio pecuniæ, seu denariorum, quæ non sit pure naturalis, seu quæ sit quovis modo politica, cujuscumque Domini sint denarii, seu pecunia, Fratribus Minoribus Observantibus, seu de Observantia est omnino prohibita.*

132 Et insuper, ut omnis occasio transgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, seu pecuniis auferatur, prohibet expresse idem Pontifex Innocentius XI. in d. Constitutione incip. *Sollicitudo*, §. 10. ne Fratres Minores possint esse administratores ullorum temporalium bonorum, sive immobilium cujuscunque Domini illa sint, & neque Monasteriorum sibi subjectorum, ibi: Denium ut omnis occasio „ transgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, „ seu pecuniis auferatur, omnibus, & singulis dicti Ordinis „ Prælatis sive Superioribus in virtute S. Obedientiæ, ac sub „ pœna privationis suorum Officiorum injungimus, ut nulli Religioso ejusdem Ordinis permittant administrationem „ fundorum, redditruum, ac quarumcumque aliarum rerum, „ & bonorum mobilium, vel immobilium, cujuscumque „ Domini illa sint, & signanter ut nulli Religiosorum Or„ dini hujusmodi permittatur administratio bonorum tempo„ ralium alterius Monasterii Monialium sub quovis præ„ textu, aut nomine nempe Administratoris, Syndici, „ Factoris, Coloni, Superintendentis, Villici, aut alio „ quovis imaginabili.

Dictis Fratribus Minoribus, quamvis sit omnino prohibita 133
receptio, & contrectatio politica, & civilis denariorum, seu pecuniæ, nempe receptio, & contrectatio denariorum ad eos pro usibus expendendos, & permutandos: Non est tamen eis prohibita denariorum receptio, & contrectatio pure naturalis, & materialis absque omni dominio, & usu. Unde non est eis prohibitum denarios e terra levare, eos ad discernendam qualitatem Metalli pertractare, curiositatis gratia tangere, & hujusmodi. Item non est eis prohibitum denarios alicujus parentis, amici, mercatoris, Benefactoris pro custodia ratione alicujus periculi retinere, aut secum in itinere ad evitanda latronum pericula ducere, seu ad preces alicujus Debitoris eos alio transferre pro consignandis ejus Creditoribus, vel pro restitutione ab aliquo Pœnitente debita facienda, & hujusmodi; Dummodo semper hæc fiant absque ullo usu, aut affectu, vel scandalo pusillorum.

Prædicti Fratres Minores, nedum non possunt habere 134
aliquid proprii in perticulari, sed neque in communi, ad differentiam aliorum Regularium utriusque sexus, qui licet nequeant habere aliquid proprii in particulari, possunt tamen habere dominium bonorum temporalium in communi. Concil. Trident. *sess. 25. de Regularibus, cap. 3.*, ibi: „ Concedit Sancta Synodus omnibus Monasteriis, & Domi„ bus, tam virorum, quam Mulierum, & Mendicantium, „ exceptis Domibus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, & „ eorum, qui Minorum de Observantia vocantur, etiam „ quibus, aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut „ ex privilegio Apostolico non erat concessum, aut dein„ ceps bona immobilia eis possidere liceat.

Insuper Religiosi aliarum Religionum possunt etiam in 135
particulari de licentia Superiorum habere usum peculii, dummodo moderatus sit, & ad fines honestos, & cuilibet Religioso decentes, & fiat juxta tradita sub *verb. Moniales art. 2. num. 68. 69. 70., & 79.*, & juxta Constitut. Clem. VIII. de largitione munerum, & ejusdem Decreta pro reformatione Regularium.

Dicti autem Fratres Minores neque de licentia suorum Su- 136
periorum possunt in particulari habere usum pecuniæ: Est enim ipsis rigorosissime interdicta receptio, & contrectatio pecuniæ, ut patet ex fundamentali, & præcipuo suæ Regulæ præcepto *cap. 4.* his verbis: *Præcipio firmiter Fratribus universis, ut nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per interpositam personam.* Cum tanta sit eorum paupertas (quam eorum S. Pater, & Fundator, ac Summi Pontifices vocant Altissimum) ut licet Seraphicus Patriarca permittat, quod „ pro necessitatibus infirmorum, & aliis Fratribus inducen„ dis per amicos spirituales Ministri tantum, & Custodes so„ licitam curam gerant secundum loca, & tempora, & fri„ gidas regiones; sicut necessitati viderint expedire, excipit „ tamen semper, & salvat, quod nullo modo denarios, vel „ pecuniam recipiant. cit. cap. 4. Regulæ, ibi: Eo semper „ salvo, ut, sicut dictum est, denarios, vel pecuniam non „ recipiant. Unde cum neque ipsimet Superiores usum pecuniæ habere possint, tanto minus ipsum pecuniæ usum poterunt subditis concedere, ac permittere, *arg. capul. Nemo 79. de Reg. d. juris in 6.*, ibi: Nemo potest plus „ juris transferre in alium, quam sibi competere dignosca„ tur, l. Nemo 54. ff. de Regul. juris, ibi: Nemo plus ju„ ris ad alium transferre potest, quam ipse haberet, cum „ similibus.

Immo est eis tam rigorose interdictus pecuniæ usus, ut 137
neque in eorum Ecclesiis, seu alibi permittatur pecuniarum quæstus in eorum commodum, ac utilitatem, textu ex„ presso „ in Clementina Exivi 1. de verbor. significat. §. „ Quo circa, ibi: Quo circa quæstus omnis pecuniæ, ac „ oblationum pecuniarum receptio in Ecclesia, vel alibi cip„ pi, seu tronci ordinati ad offerentium, vel donantium „ pecunias reponendas, necnon quicunque recursus alius ad „ pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem „ præ-

(a) Nota. Vide quæ adnotata sunt *num. 55.*

„ prædictam (*hoc est Nicolai III.* in cap. Exiit qui seminat „ 3. de verbor. signific. in 6.) non conceditur : Hæc, inquam, omnia sunt eis simpliciter interdicta.

138 Quinimmo neque possunt dicti Fratres Minores capsulas retinere in Sacristia, aut alibi ad Missarum eleemosynas recipiendas, etiamsi clavem retineret Syndicus Apostolicus, ut expresse fuit prohibitum per nostras Constitutiones Generales de anno 1628. jussu Urbani VIII. Constit. incip. *Injuncti nobis*, & a *Sac. Congregation. Conc. die 7. Julii* 1708. prout habetur in Chronologia nostri Seraphici Ordinis Patris Julii de Venetiis ad septuagesimum octavum Generale Capitulum circa finem, ut sequitur.

Decretum Sacræ Congregation. Concilii Trid. modificativum Bullæ Innoc. Papæ XII. de celebrationem Missarum,

De capsulis.

QUemadmodum probos decet Religiosos cupientes hujus Ordinis Patres non minus eorum Regulæ puritatem custodire præcipue circa Paupertatis Votum, tantopere a Sancto Fundatore injunctum, quam Apostolicis jussis obtemperare, humillime expetierunt hujus S. C. oraculum super declaratione emergentis casus, qui est ejusmodi. Urget ex una parte novissima Constitutio san. memor. Innocentii XII. super celebratione Missarum. quæ incipit *Nuper*, cum Decreto irritanti, & clausula *sublata*, nec non cum derogatione expressa omnium Constitutionum Apostolicarum, & Statutorum Ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, atque consuetudinum immemorabilium, quæ inter alia provida Decreta demandat retentionem capsularum pro Missis celebrandis per verba: Debeant ulterius Regula-„ res prædicti omnes, & qualicunque eleemosynas, tum „ manualium, tum perpetuarum, & temporalium Missarum „ reponere in capsa particulari sub duabus clavibus, quarum „ una penes Superiorem Localem, altera vero penes alium „ a Capitulo Conventuali deputandum retineatur, ac de iis-„ dem eleemosynis, & celebratione Missarum coram Patri-„ bus Discretis, seu Consiliariis, vel alio simili modo nun-„ cupatis singulis Mensibus districtam rationem exigere, & „ respective reddere.

Obstare ex alia parte videntur hujusmodi capsæ retentioni bina Decreta alterum editum in Generali Congregatione Cismontanæ Familiæ habita in Conventu Aracœli anno 1615. relatum *in tom. 3. Orb. Seraph. pag. 613.* alterum vero per eadem verba conceptum itidem in Generali Congregatione in eodem Conventu celebrata anno 1628. coram clar. memor. Cardinal Gypsio a san. memor. Urbano VIII. specialiter delegato, recensitum quoque *in tom. 4. ejusdem Orb. Seraph. pag. 11.* quod, & pariter eorumdem verborum textura relatum reperitur post Constitutionem. *Injuncti Nobis, prælaudati Pontificis 49. in ordine Bull. tom. 4. sub dat. 4. Junii* 1628., *& publicatum die 15. ejusdem mensis, & Anni*, ibi: *Capsæ, vel trunci ad recipiendas eleemosynas pecuniarias etiam pro Missis oblatis, non solum ab Ecclesia, sed etiam a Sacristia, & a quacumque parte, quæ sit intra Clausuram Conventus omnino prohibentur sub pœna inobedientiæ, & excommunicationis majoris; oblatæ autem eleemosynæ pro Missis nullo modo intra Clausuram Conventus, aut intra Ecclesiam, vel Sacristiam ab aliquo recipi permittantur, sed ad Syndicum Apostolicum offerens remittatur. Quod si id grave illi fuerit, & voluerit* Tertiario, *vel Servitori Conventus tamquam Syndici substituto illam tradere, ut ad Syndicum ipsum ejus nomine deferatur, id fieri poterit, ea tamen lege, ut intra Clausuram Conventus, aut Ecclesiæ, nec Tertiarius, nec servus illam recipiat, &* Guardianus, *qui contrarium permiserit. privetur officio.* Et ibidem infra: *Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi cippos, aut truncos ad offerentium. seu donantium pecunias, nec capsulas pro eleemosynis Missarum.*

Insuper obstare videntur typis traditæ Constitutiones editæ in Capitulo Generali celebrato in eodem Conventu Aracœlitano die 29. Maii 1700. *Pro Cismontana Familia*, §. *Ad propositionem num. 1. pag. 40.* ubi hæc habentur: *Ad propositionem factam su discretorio Observantium: an supplicari deberet SS. uti dispensare dignetur cum Observantibus in præcepto de retinendo capsulas in Sacristia pro recipiendis eleemosynis pro ut insinuari videtur in Decretis de celebratione Missarum. Definitorium Generale attenta dispositione Regulæ nostræ cap. 4. ac Apostolicarum declarationum illius, aliorumque Pontificum Constitutionum, præsertim Nicolai III. Exiit, Clem. V. Exivi, Pauli III. Exponi Nobis die 30. Maii 1539. Innocentii XI. Sollicitudo Pastoralis, Innoc. XII. Alias a felicis, nec non Decreti Sacræ Congregat. Consultationibus hujus nostræ Familiæ præpositu approbante Sanctissimo sub dat. die 4. Junii 1628. declarat ejusmodi capsulas statui, ut Professioni Fratrum Minorum de Observantia esse repugnantes, & proinde Fratres nostros non comprehendi sub præcepto hujusmodi de retinendis prædictis capsulis in Sacristiis, vel suis Conventibus; & si opus fuerit, supplicetur SS. pro confirmatione hujus declarationis per Officiales Familiæ.* Harum autem Constitutionum legalitatem impugnat Modernus Vice-Commissarius Generalis Familiæ Cismontanæ autumans eas fuisse efformatas proprio marte mox defuncti P. Generalis Ordinis citra consensum Generalis Capituli, sed earum loco hoc aliud exhibuit documentum. In Regesto Curiæ Aracœlitanæ facto ab anno 1700. usque ad annum 1704. *fol. 22. num. 7.* inter alia sic legitur: *Circa Capsulam pro conservatione eleemosynarum pro Missis celebrandis recipiendarum in Sacristiis omnium Regularium etiam Mendicantium cum amplissimis derogatoriis omnium in contrarium quomodolibet disponentium a Sac. Congregat. Conc. novissimis Decretis de celebratione Missarum observari mandatum cum circumstantiis in ea materia dispositis, Discretorium Generale optat, ut supplicetur Sanctissimo pro dispensatione Observantium ab obligatione eas capsulas retinendi: At Definitorium Generale rogat Reverendiss. P. Generalem ut perpensis perpendendis, mandet id fieri, & respective supplicari, quod sibi melius in Domino, ac Ordini utilius videbitur expedire.*

Ancipites valde sunt Religiosi præfati Ordinis utrum in partem se teneant super hujusmodi capsularum retentione; exindeque in varias abierunt interpretationes cum præjudiciali deformitate Regularis Instituti, utpote qui Innocentianam Constitutionem servandam contendunt, capsulas ad usum revocarunt; ceteri vero, qui supra relatis Ordinis statutis connituntur, easdem abjecerunt. Propterea prænominatus Vice-Commissarius Generalis ad restituendam in hac parte debitam Regulæ uniformitatem reverenter expetit E.E.V.V. declarationem, an sui Religiosi Observantes Regulæ D. Francisci comprehendantur sub prima dicta Constitutione Innocentiana de capsulis retinendis pro Missis celebrandis?

Eminentissimus Ordinis Protector informare desuper requisitus præallegatas dispositiones librando non dubitat, hosce Fratres Minores Observantes comprehendi sub d. Constitutione Innocentiana, eo quod illa specifice de Regularibus Mendicantibus loquatur, atque pr. memorata Religionis Statuta ex adverso recensita non obstare, subdit, attenta speciali eorumdem derogatione in eadem Innocentiana contenta; quin & ulterius Eminent. Relator allegando Indultum san. mem. Gregorii XIII. permittentis usum hujusmodi Capsularum in Sacristia dictorum Fratrum pro asservandis eleemosynis in dies oblatis, quod refertur ab Auctore Orb. Seraph. *tom. 2. pag. 382. col. 2. pag. 446. col. 1.* censet, nullum se se deprehendere inconveniens in earum usu, quoties tamen retineantur cum cautela in locis non publicis, ne ideo apparentia offendatur Paupertas; sed asserventur claves apud Syndicum Apostolicum, & Superiorem Localem respective ad formam Constitutionis Innocentianæ, uti latius in ejusdem relatione per manus circumferenda. His itaque expensis emergit dubium sapientissime ab E.E. V.V. resolvendum,

An, & quomodo Minores Observantes valeant retinere Capsulas pro Missis celebrandis in casu &c.

Die 7. Julii 1708, Sacra Congregation. Eminentissimorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit, negative.

B. Card. Panciaticus Præf.

V. Petra Secret.

Unde prædicti Fratres Minores mortaliter peccant, quoties pecunias petunt, ac recipiunt sive per interpositam Per- 139
sonam; A pecuniis enim debent dicti Fratres ita esse alieni, ut nec ipsis liceat eorum usus, & contrectatio, ut ultra textum

ctum Regulæ *cap.* 4. declararunt expresse Nicolaus III. *in c. Exiit, qui semin.* 3. *ad majorem, de verbor. signific. in* 6. Clem. V. *in Clementina Exivi de Paradiso* 1. *vers. Verum etiam, de verb. significat.* Innocent. XI. Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis* §.4.

140 Casus autem, pro quibus ad amicos spirituales eis licet pro eleemosynis pecuniariis recurrere, & per quos, & quomodo sint expendendæ, enunciantur *in d. cap. Exiit* §. *Ceterum cum in eadem, & d. Clementina Exivi* §. *Porro vers. Cum etiam*; & late traduntur per omnes Regulæ Expositores, ad quas brevitatis gratia Lectorem remitto.

141 Regulares omnes utriusque sexus tenentur uti rebus, servata honestate, & modestia juxta dicta *supra num.* 122. idest tenentur etiam in rebus sibi ad usum concessis vitare superfluitatem, curiositatem, & pretiositatem, ita ut si in illis notabiliter, & graviter excedant, etiam graviter peccent, ut tradunt communiter Doctores. Et ratio est, quia Regulares non tenentur solum ad præcisam Paupertatis essentiam, quæ consistit in abdicatione omnis Dominii, proprietatis, & Juris politici in res, & usu rerum, sed etiam ad illius accessoria, veluti proprietatea, idest ad *Temperantiam* seu *sufficientiam*, quæ tollit, & damnat excessum, & superfluitatem in victu, vestitu, supellectili, ædificiis, & hujusmodi, juxta illud Apost. 1. *ad Timot. cap.*6., ibi: *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*, & Concil. Trid. *sess.*25. *cap.*2. *de Regularibus*, ibi: *Mobilium usum ita Superiores permittant, ut eorum suppelex statui Paupertatis, quam professi sunt, conveniat, & nihil superflui in ea sit.* Item *ad Humilitatem, & Modestiam*, quæ excludit pretiositatem, curiositatem, fastum, superbiam, & hujusmodi. Item *ad Fidelitatem* in administratione, & usu Bonorum Monasterii Deo consecratorum, seu oblatorum pro necessaria, & competenti duntaxat sustentatione Religiosorum ad majorem Divini cultus promotionem. Item denique ad *Exemplaritatem*, qua Regulares se abstineant ab omnibus, quæ scandalum generare possent, uti sunt voluptuosi sumptus, nimiæ profusiones, & excessivæ pompæ, quæ Magnatum sæculi fastum potius quam pauperum Claustralium Religiosorum humilitatem præseferunt.

142 An Regulares, qui sine licentia Superioris disponunt de suis Manuscriptis, videlicet de suis concionibus, lectionibus, compositionibus, & hujusmodi in vita, vel in morte, intra, vel extra Religionem, sint proprietarii, & peccent contra votum paupertatis? Variant Doctores. Non esse tales Regulares proprietarios, nec peccare contra votum Paupertatis tenent Diana *part.*1.*tr.*6. *de paupertate resol.*25.,& alii apud ipsum, Homobonus *in Examen. Eccles. part.*1. *tract.*7. *cap.* 32. *qu.* 100. Valer. *in suis differ. verb. Munera numer.* 106. Kilianus Kazenberger *supplement. Theol. moral. Patris Sporer cap.* 2. *sect.*3. *de statu Religioso numer.*149. cum aliis ibi citatis, Felix Potest. *tom.*1. *cap.*2. *num.*1114., & sic declarasse Clementem VIII. pro Minoribus, quod possint nempe alienare sua Manuscripta disponendo, secum ferendo, donando sine Superioris licentia, non obstante sua Bulla de Largitione munerum, refert Coriolanus Capuccinus *part.* 2. *de casibus reservatis cas.*8. *sub num.*19. *vers. Hoc autem.* & alii, quibus favent etiam Bordonus *de Profess. cap.*5. *quæst.*44. Passerin. *tom. quæst.* 189. *art.*8. *numer.* 184. Pellizar. *tom.*1. *Manual. tract.*4. *cap.*2. *quæst.*34. *num.*318. Et ratio est, quia talia Manuscripta, utpote partus intellectus sunt quasi pars scientiæ, & Doctrinæ acquisitæ, adeoque sicuti Religiosi secum deferre, aut aliis communicare possunt suam scientiam, & doctrinam, ita & propria sua scripta donare. Unde Diana *loc. cit.* cum aliis ibi allegatis resolvit posse Religiosos inter se donare suas Conciones, Lectiones, & alia manuscripta, vel posse secum deferre quocunque vadant, etiamsi se transferant in aliam Religionem, idque nulla petita licentia, & nullis relictis copiis. Ex quo juxta Franciscum a S. Clara apud nostrum P. Gaudentium Kerchove *in statuta nostra Generalia cap.*3. §.5. *num.* 11. probabile etiam videtur, dicit P. Kazenberger *cit.* nos Fratres Minores posse legare nostra propria manuscripta.

143 Oppositum tamen sustinent Amenus *tract. de Incorrigibilium expulsione part.*3. *quæst.*29. *numer.* 193. Donatus *Prax. rerum Regul. tom.*4. *de voto Paupertatis tract.* 15. *quæst.* 46. testans sic tenere etiam omnes illos eruditissimos Doctores, quos ipsemet refert *tom.*1. *part.*2. *tract.*5. *quæst.*57. cum quibus concurrit Navarrus *lib.* 3. *quæst.* 14. *num.* 10. ubi exinde deducit transeuntem ex una in aliam Religionem non posse secum ferre sua scripta sine licentia Capituli primi Monasterii, quia non est Dominus illorum, sed Monasterium, & sic tenent plures aliis dicentes, quod hæc sit vera sententia firmiter decisa *in cap. Non dicatis* 11. *quæst.* 12. *numer.* 1., ibi: *Certum est eos nihil habere, possidere, dare, nec accipere debere sine Superioris licentia, cap. Statutum* 1. *caus.*18. *pag.* 1., ibi: *Sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, Monasterio relinquat, cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quæst.*3., ibi: *Sed res eorum ejusdem Monasterii juris fiant, aperta Legis definitione decretum est*, & Concil. Trident. *sess.*25. *de Regularibus cap.*2., ibi: *Nemini Regularium liceat bona immobilia, vel mobilia cujuscunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere.* Et concordant Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regular. incip. *Nullus omnino* §.3. Unde attente notanda sunt verba illa Trid. *cit. Cap. Statutum: Quidquid acquisierat*, nam qui totum dicit, nihil excludit; *cap. Solita* 6. §. *Nobis, de majorit. & obedient.* cum similibus.

Et ratio est, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit 144
Monasterio etiam ex propria industria, et arte, *Cap. Statutum* 1. *caus.*18. *q.*1. *Cap. Abbates* 16. *caus.*18. *q.*2. *Cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.*19. *q.*3. *cap. In præsentia* 8. *de probationibus, Cap. Monachi* 2. *Cap. Super quodam* 4. *& cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monach. Authent. Ingressi, Cod. de Sacrosanct. Ecclesiis*, cum similibus, adeoque nullatenus de hujusmodi acquisitis disponere potest, et si in Religione ex commoditate, et aliis, quæ sibi dedit Religio, aliquos libros conscripsit vel composuit, totum hoc debet cedere in beneficium Religionis.

Tum quia hoc esset quodammodo Testamentum condere, 145
maxime si Regulares in morte de suis manuscriptis disponerent; Regulares autem tam Superiores, quam subditi nequeunt ullimode testamentum condere, ut patet ex dictis, & Juribus allegatis sub verb. *Regulares a n.*62. *ad* 56. & sub verb. *Testamentum art.*4. vide *ibi*; Ipsi enim Regulares ob votum Obedientiæ, & Paupertatis omni libertate, & proprietate se privant, ita ut nec velle, nec nolle, nec quidquam proprium, de quo disponere possint, amplius habeant, *cap. Si Religiosus* 27. *de Elect. in* 6. *Cap. Religiosus* 2. *de testamentis in* 6. *Cap. Religiosi* 5. *de sepult. in* 6. cum similibus. Si ergo non habent Regulares nec velle, nec nolle, quomodo possint pro sua voluntate sine licentia Superiorum de Manuscriptis disponere? Hinc S. Albertus Magnus præclarissimi Prædicatorum Ordinis maximum in omni genere virtutum decus, & ornamentum, partus, sive tractatus sui felicissimi ingenii jam completos in uno Monasterio in aliud non deferebat, cum cognosceret Dominium illorum non habere, sed spectare ad Monasterium, in quo completi fuerant, ut ex Chronicis Ordinis testatur Donatus *cit. q.*46. *n.*4.

Et revera Regulares facti Episcopi non solum alia bona, 146
sed etiam libros, quos sibi pararunt in Religione debent ante consecrationem omnimode resignare in manibus Superiorum Religionis, ut expresse pro Minoribus statuit Alexander IV. Const. incip. *Ex parte vestra*: & pro Prædicatoribus Clemens IV. Const. incip. *Providentia*, & alii pro aliis per text. *in cap. Statutum* 1. *caus.*18. *q.* 1. Nec dicendum est, dictas Constitutiones loqui de libris aliorum Auctorum impressis, vel manuscriptis, non vero de propriis a se compositis; quia dictæ Constitutiones talem distrinctionem non faciunt de libris impressis, & manuscriptis, nec de compositis a se, vel ab alio; & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de Privil. & l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione.* Tum quia plus æstimatur originale manuscriptum, cujus nullum extat vulgatum exemplar, maxime si sit compositum a Viro excellentis, & eximiæ doctrinæ, quam quivis alius liber impressus. Unde magis læditur Religio ab ipsius oblatione, adeoque si per dictas Constitutiones cavetur indemnitati Religionis in minori damno, a fortiori idem erit in majori; argumento a Minori ad Majus desumpto conformiter *Authent. Multo magis, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Hinc nisi constet authentice de dicta declaratione Clementis VIII. allegata pro prima opinione, vel de alia dispositione Sedis Apostolicæ, non est recedendum ab hac secunda opinione, utpote potiori ratione, & multipliciore jure suffulta.

Regulares, qui ex alterius Cella accipiunt Manuscripta 147
Concionum, aut Manuscripta alterius generis ad sibi transcribendum, peccant contra votum Paupertatis, et tenentur

ad

ad restitutionem: Hujusmodi enim manuscripta sunt magno pretio æstimabilia, ut experientia docet, cum non desint, qui ob illorum simplicem usum solverent centum scuta, & ultra propter eorum singularitatem. Quo fit, ut ultra peccatum mortale, teneantur restituere, quia res tanti valet, quanti æstimatur ab eo, qui rem habet, *l. Unica Cod. de Sen. tentiis*. Sic Donatus *Prax. rer. Regul. tom.4. tract.15. q.45.* Bartholomæus a S.Fausto *in Thesaur. Rel. lib.8. de Paupert. q.103. in novis*; Pellizar. *tom.1. Manual. tract.4. cap.2. q.32. n.316.* cum aliis ibi allegatis.

148 Contra Votum Paupertatis peccant, qui ab aliis data, vel donata recipiunt, & retinent, consumunt, permutant, alteri donant, vel accommodant, contra, vel citra ullum, ne præsumptum quidem consensum, & licentiam Superioris. Item qui pecuniam, vel aliam quamcunque rem sibi ad unum concessam v.g. pro victu, vestitu, thesibus imprimendis, libris emendis, & hujusmodi in alios usus expendunt, seu ludendo, potando &c. consumunt, et prodigunt. Item qui res habitas abscondunt, vel occultant ne Superior sciat, vel auferat, nolentes permittere ejus liberæ dispositioni. Item qui res sibi ad usum concessas culpa, seu negligentia lata, quæ dolo æquiparatur, amittunt, vel destruunt, aut corrumpunt. Item Syndici, Procuratores, Œconomi, Administratores, & Prælati inferiores, res & pecunias Monasterii expendentes, aut elargientes aliter quam Regula Ordinis, voluntas Superiorum, aut consuetudo postulat. Item ipsimet Superiores majores, si res, aut pecunias Monasteriorum aliter expendant, aut elargiantur, quam Ordinis Regula, Lex Pontificia, aut Conciliaris, vel consuetudo permittat, cum Prælati non sint bonorum Monasterii absoluti Domini, sed soli Administratores: *Cap. Fraternitatem 2. de donationibus*. Item Superiores permittentes subditis, ut pecuniam etiam propria industria, & arte acquisitam, seu sibi donatam, aut legatam, seu quovis modo sibi provenientem expendant in usus superfluos, vanos, illicitos, aut turpes, seu permittentes, ut bona, seu mobilia superflua pretiosa, & statum suum dedecentia penes se habeant, & retineant; tunc enim tam ipsi Prælati, quam subditi graviter peccant contra votum paupertatis; Cum nec Superiores possint tales licentias concedere, nec subditi ipsis uti, ut patet tum ex Concilio Trid. *sess.25. de Regularibus c.2.* tum ex Decretis Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino §.3.* tum ex Decretis Sacræ Congregationis Concilii adductis *supra num. 49.*

149 Regulares utriusque sexus surripientes de bonis Monasterii quantitatem notabilem, duplex peccatum mortale incurrunt, unum furti contra justitiam, & aliud proprietatis contra votum Paupertatis Vide verb. *Furtum n.70.*

150 Eadem quantitas requiritur, & sufficit in Religioso ad furtum mortale, & mortalem transgressionem voti Paupertatis, quæ sufficit ad furtum mortale Sæcularium, exceptis esculentis, & poculentis. Vide *ib. n.71.*

151 Regulares utriusque sexus deprehensi in morte habere aliquam proprietatem, debent cum ipsa subterrari extra Monasterium in sterquilinio in signum suæ damnationis æternæ. Vide verb. *Regulares n.16.*

152 Affertur casus de Monacho mortuo proprietario, & sepulto cum sua Pecunia in sterquilinio cum his verbis: *Pecunia tua sit tecum in perditione*. Vide *ib. n.17.*

153 Pro Regulari mortuo proprietario non sunt offerenda Sacrificia, nec fieri debent orationes, nec ei danda est sepultura cum aliis Fratribus in Ecclesia, seu Cœmeterio. Vide *ibid. num.18.*

154 Quinimo Regularis Canonicus, & quilibet alius mortuus proprietarius, non solum in Cœmeterio sepeliri non debet, sed si ibi sepultus fuerit, debet inde exhumari, si sine scandalo id fieri possit. Vide *ib. n.19.*

155 Advertendum tamen est, quod si quis Regularis subitanea morte, vel aliter defunctus reperiatur cum crumena pecuniæ, non est statim sepultura Ecclesiastica privandus, & in sterquilinio tumulandus, nisi certo constet certitudine morali, quod interrogatus a Superiore, an haberet aliquod peculium, responderit non habere, dicta enim pœna tumulationis in sterquilinio non est danda indifferenter omnibus Regularibus cum pecunia decedentibus, sed solum illis, qui admonitione præmissa deprehensi, & in morte inventi fuerint cum peculio, quo noluerunt se expropriare, ut expresse habetur *in cap. Super quodam 4. de statu Monachorum*, ibi: *Super quodam Canonico Regulari, qui in articulo mortis agens, licet a Priore suo commonitus, proprium, quod contra Regulam latenter habuerat, noluit resignare* &c. quod item supponitur *in Cap. Monachi 2. eod. tit. & in Cap. Cum ad Monasterium 6. eod.* ibi: *Regulari monitione præmissa* &c. Et ratio est, quia licet repertus fuerit cum tali denariorum marsupio Monasterii Superiori ignoto, judicari potest, quod tale peculium non fuerit ipsius Monachi, sed alicujus sui amici, vel consanguinei, vel quod fuerit sibi depositum, ut alii deferret loco eleemosynæ, vel restitutionis: Immo etiamsi perciperetur fuisse suum, suspicari potest, quod ob aliquem honestum finem fuerit ad tempus ei a Superiore majore permissum, seu eum voluisse suum peculium Superioribus revelare, et solum ob subitaneam mortem id fecisse. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi Cap.26. num.47.* Emmanuel Rodriquez *t.3. q.11. art.1. vers. Decimotertio, & in Compend. resolut. 128. num.20.* Portell. *in dub. Regul. verb. Sepultura n.11.* Peyrin. *tom.1. de subdit. q.2. Cap.2. §.9. q.3. vers. Secundum*, Diana *p.4. Miscell. resol.23.* Donat. *l.c. q.53.* et alii passim.

Admonitio pro Regularibus proprietariis, et præsertim pro 156
Superioribus, qui proprietatem Monachorum decedentium sibi appropriant tanquam spolia. Vide d. verb. *Regulares num. 20.*

Castitas Religiosa est votum, quo Religiosus in aliqua Re- 157
ligione a Sancta Sede approbata sibi interdicit omnem delectationem voluntariam veneream tam internam; quam externam. *Est in re Communis.*

Unde per votum Castitatis obligantur Regulares se absti- 158
nere ab omni actu venereo tam interno, quam externo, qualiscumque ille sit, ut a turpibus cogitationibus, delectationibus morosis, consensu, ac etiam ab actibus externis, ut ab aspectu locutione, tactu, et similibus cum feminis. *Communis.* Et ratio est, quia votum Castitatis est nova obligatio, quam sibi Regulares imponunt supra obligationem Juris naturalis, et Divini: Jus autem naturale, et Divinum prohibet supradicta omnia extra conjugium, adeoque etc.

Hinc Castitas, quæ ante votum ad solam virtutem Tempe- 159
rantiæ pertinebat, post votum emissum, pertinet etiam ad virtutem Religionis, et sic violatio Castitatis in Regularibus duplicem habet malitiam specificam in Confessione necessario explicandam, nempe malitiam Luxuriæ contra Castitatem, et Sacrilegii contra Religionem. *Communis.*

Regulares non solum violant votum Castitatis per supradi- 160
ctos actus versantes circa impudicitiam propriam, sed etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam. Sicque Regulares, qui etiam sine propria delectatione concurrunt proxime, & immediate v. g. per tactum ad pollutionem hominis sæcularis, violant suum votum Castitatis. Sic Cardenas apud La Croix *lib.3. n.155.* dicens sententiam oppositam esse damnatam a S.Fidei Tribunali, & ita tenent Sanchez *de Matrim. lib.9. disp.23. n.6.* La Croix *l.c. nu.155.* Felix Potell. *tom.1. p.2.* n.1855. & alii. Et ratio est, quia qui utitur membris suis ad impudicitiam mortalem etiam sine delectatione propria, peccat mortaliter contra propriam Castitatem, ut patet in eo, qui absque delectatione propria dormientem tactu provocat ad pollutionem, vel fatuos conjungit ad copulam, ipse enim non peccat contra Castitatem alienam, quia dormientes, & fatui non peccant, adeoque peccat contra Castitatem propriam; Sicque Regulares violant suum votum Castitatis etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam.

Votum Castitatis in Professione Religiosa emissum irritat 161
Sponsalia V. verb. *Sponsalia n.85.*

Item sponsalia irritantur per Votum Castitatis emissum in 162
susceptione Sacrorum Ordinum. Vide *ib. n.88.*

Per Votum simplex perpetuæ Castitatis non dissolvuntur 163
Sponsalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius. Vide *ib. n.94.*

Per Votum ingrediendæ Religionis probabilius non dissol- 164
vuntur illico sponsalia, sed solum suspenduntur ex parte ipsius voventis. Vide *ib. n.90.*

Per tale Votum non dissolvuntur illico ex parte non vo- 165
ventis. Vide *ib.* n.91.

Per Votum recipiendi Sacros Ordines probabilius non 166
dissolvuntur sponsalia ex parte sponsi voventis. Vide *ibid. num. 92.*

Solvuntur tamen per tale Votum ex parte Sponsæ. Vide 167
ibid. num. 93.

Votum Castitatis emissum in Professione Religiosa dirimit 168
Matrimonium contrahendum. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.3. num.24.*

Votum

169 Votum Castitatis emissum in susceptione Sacrorum Ordinum est solum impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, attamen non dirimit jam contractum, quamvis nondum consummatum. Vide *ib. n.25.*

170 Votum autem emissum in Professione Religiosa, non solum est impedimentum dirimens respectu Matrimonii postea contrahendi, sed etiam dirimit jam contractum nondum consummatum. Vide *ib. num.26.*

171 Episcopi Regulares non absolvuntur a votis essentialibus, sed solum eximuntur quo ad aliquos effectus Paupertatis, & Obedientiæ juxta decentiam status. Vide verb. *Episcopus art. 7. n.2.*

172 Episcopi Regulares illarum Religionum, quæ ultra tria vota essentialia omnibus communia, emittunt aliud quartum votum essentiale, ut est votum vitæ Quadragesimalis apud Minimos, tenentur etiam ad illud, nisi specialiter a Sede Apostolica dispensentur. Vide *ibid. n.3.*

173 Regulares a religione ejecti, & in sæculo remanentes tenentur ad vota essentialia religionis. Vide verb. *Ejicere, Ejecti num.49.*

174 Advertendum tamen est, quod licet in Ejectis perseveret plena obligatio Castitatis, obligatio tamen Paupertatis, & Obedientiæ suspenditur quo ad executionem, & observantiam multorum juxta capacitatem sui status. Vide *ibidem num. 50.*

175 Similiter obligatio aliorum votorum supra tria essentialia, in aliquibus Religionibus emitti solitorum, aliarumque regularium observantiarum proprii Instituti, etiam sub mortali præceptarum suspenditur quo ad illa, quæ pugnat cum statu, in quo reperiuntur, & perseverat, quoad illa, quæ compatiuntur cum eorum statu. Vide *ib. n.51.*

176 Etiam contraria opinio quoad hæc est probabilis. Vide *ib. num.52.* (a).

177 Alia ad rem. Vide verb. *Legatum* verb. *Moniales, art.2.* verb. *Professio Regularis*, verb. *Regulares*.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt votorum obligationis cessationem.

1 Votorum obligatio cessat, seu tollitur generatim loquendo quatuor præcipue modis. Videlicet per Extinctionem, per Irritationem, per Dispensationem, & per Commutationem. *Sic in re Communis Doctorum*. Votorum obliga-
2 tio cessat, & expirat, seu tollitur *per Extinctionem*; Primo quando cessat causa finalis, & principalis Voti, cessante enim fine principali Voti, cessat ipsius Voti obligatio. *Com. cap. Cum cessante 60. de appellat.* Unde si quis v.g. voveat dare quotidie Francisco pauperi obolum pro sublevanda ejus inopia, & Franciscus interim evadat dives, aut non amplius egeat tali obolo, cessat, seu expirat dictum Votum, cum esset finis totalis dicti voti. Item si quis voveat Lauretanam peregrinationem ad obtinendam valetudinem sui Filii, & interim Filius moriatur, extinguitur penitus ejus Votum, & sic de similibus.

3 Secundo cessat, & extinguitur totaliter obligatio voti, quando non impletur conditio apposita. *Communis*. Unde qui vovit v. g. jejunium, eleemosynam, & hujusmodi, si talem Dignitatem, si tale Beneficium obtinuerit, hoc non obtento, ad Votum non tenetur; Actus enim sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg. § Sub conditione 4. Instit. de verbor. oblig. & l. Unica §. Sin autem, Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis, *l. Is cui, ff. de action. & obligat. l. Legata sub conditione, ff. de condiction. & demonstrat.* & ratio est quia actus agentium non operantur ultra intentionem, & voluntatem eorum, *l. Omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione.*

4 Tertio cessat, & extinguitur obligatio voti quando materia ex possibili sit impossibilis, ex licita illicita, ex bona indifferens, aut majoris boni impeditiva. *Communis*, per text. *in l. Pluribus 140. §.2. ff. de verb. obligation.* ibi: *Et si placeat extingui obligationem, si in eum casum inciderit, a quo incipere non potest, & l. Impossibilium 185. ff. de Regul. Jur.* ibi: *Impossibilium nulla est obligatio, & cap. Nemo potest 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibilia obligari*. De Jure enim illud tantum possibile, & fieri posse censetur, quod licite fieri potest, *Cap. Fraternitatis 15. caus.22. q.2.* juncta Glossa *ib. verb. Quod potest.* 5 Immo votum conceptum de re impossibili, aut illicita non obligat, etiamsi postea fiat possibilis, aut licita, textu expresso *in l. Quod initio 29. de Regul. juris, cap. Non firmatur 18. de Regul. juris in 6.* ibi: *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

6 Quarto cessat, & extinguitur obligatio quando postea tam notabilis rerum mutatio accidit, vel specialis, vel inopinatus casus occurrit, ut rationabiliter præsumi possit voventis intentionem, ad ejusmodi eventum, sive casum specialem non se extendisse, sed excepturum fuisse, si in mentem venisset, ut de eo interrogatus fuisset. Actus enim agentium non operantur ultra intentionem & voluntatem eorum; *l. Non omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione. Sic Communis Doctorum, arg. Cap. In generali concessione 71. de Regul. juris in 6. l. Alumnos 1. C. Quæ res pignori obligari possunt*, cum similibus. Unde qui vovit certa jejunia &c. superveniente postea gravi, & incurabili infirmitate, senectute, &c. non obligatur ad impletionem voti, quia sicuti gravis, & incurabilis infirmitas, & senectus excusat ab obligatione præcepti Ecclesiastici de jejunio, ita etiam excusat ab observatione jejunii promissi. Item qui vovit magnam eleemosinam, Ecclesiam, seu Altare ædificare, superveniente postea inopinata gravi depauperatione, non obligatur ad votum durante tali paupertate, cum adimpletio voti pro tunc sit moraliter impossibilis; Obligaretur autem ad dictum votum, si postea ad meliorem fortunam rediret, *Cap. Quod super 8. §. Unde credimus distinguendum, de Voto*. Et id etiam in civilibus debitis observandum esse expresse statuitur *in §. ultimo Instit. de actionibus, l. Is qui 4. & l. Qui bonis suis 6. ff. de cessione bonorum*, cum similibus.

7 Quinto cessat, & extinguitur obligatio voti, quando est jam elapsum tempus, quod Vovens determinavit ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, & sic illud determinavit causa obligationis restringendæ, & finiendæ. Vide *supra art. 1. num.57.* Secus autem quando determinavit tempus, non intuitu ad ipsum tempus, nec ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, sed solum ratione ipsius voti adimplendi. Vide *ib. n.38.*

8 Sexto cessat, & extinguitur ipso jure omne Votum sive reale, sive personale, sive in sæculo, sive in Novitiatu emissum etiam reservatum Summo Pontifici, eo ipso quod quis in Religione approbata solemnem Professionem emittit, quamvis Vovens nullam habeat tunc intentionem illud commutandi, & de hoc nihil penitus cogitet. Habetur clare ex *cap. Sriptura 4. de voto*, & sic tenent Sanchez *lib.5. moral. cap.5. n.38. & seq.* Felix Potest. *tom.1. p.2. n.1920. & seq.* Pirhing *l.3. Decret. tit.34. n.17. & seq.* & ipso teste alii communiter.

9 Non extinguuntur tamen per Professionem Religiosam Vota realia a tertio acceptata, quia acceptatio facit ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde non est Deo gratum obsequium, si quid ei promittitur cum præjudicio juris alterius, seu injuria erga alium ob quam causam talia Vota neque per commutationem, vel dispensationem ordinarie relaxari possunt. *Communis*.

10 Irritatio Voti (quæ est secundus modus, per quem tollitur obligatio votorum) est ablatio obligationis ejusdem facta per Personam facultatem dominativam in Voventem, vel in materiam Voti habentem. *Est in re Communis*.

11 Irritatio differt a dispensatione, quia Irritatio est ablatio obligationis Voti facta nomine proprio per potestatem dominativam; Dispensatio vero est ablatio obligationis voti facta nomine alieno per potestatem jurisdictionis, in quantum scilicet nomine Dei, qui potestatem jurisdictionis dat quibusdam Personis Ecclesiasticis ad tollendam cum justa causa Voti obligationem, ea jurisdictione tales Personæ ad id utuntur.

(a) Nota. Nil probabilitatis in hac opinione apparet, cum prior opinio omnino vera videatur.

Item quia Irritatio fieri potest etiam a Persona Laicali. Dispensatio vero solum a Persona Ecclesiastica. Item quia Irritatio sine justa causa est quidem illicita, sed tamen valida, cum fiat ratione Dominii, & nomine proprio; Vota enim emittuntur cum tacita conditione consensus Personæ habentis in Voventem, aut in rem votam dominium; Dispensatio autem sine justa causa, nedum est illicita, sed etiam invalida, cum fiat solum ratione jurisdictionis, & nomine Dei, qui non approbat solutionem Voti sine justa causa factam. Vid. *infra n. 59.*

12 Irritatio, et Dispensatio differunt a Commutatione, quia Irritatio, & Dispensatio pura, & propria tollunt penitus omnem obligationem directe, vel indirecte profectam ex Voto; Commutatio vero non tollit omnem obligationem, sed relinquit obligationem faciendi aliquid loco illius, quod remissum fuit, ut patet ex infra dicendis de commutatione. Dicitur autem notanter Dispensatio *pura & propria* ad distinctionem Dispensationum Matrimonialium, aliarumque similium, quæ vel a Dataria, aut a Pœnitentiaria Romana solent expediri, quia illæ non sunt puræ dispensationes, sed mixtæ cum Commutatione, & sæpe valde operosa, ut eas legenti patet.

13 Irritatio est duplex, directa, & indirecta. Irritatio *directa* est illa, quæ fit per Personam habentem potestatem dominativam in voluntatem Voventis; Irritatio vero *indirecta* est illa, quæ fit per Personam habentem potestatem, seu jurisdictionem non in voluntatem Voventis, sed solum in materiam Voti. Sic *in re Communis Doctorum.*

14 Unde Vota directe irritare, est, Personam habentem Potestatem Dominativam in voluntatem Voventis velle, & pronunciare, ut illius Vota nulla taliter sint, ut nullo unquam casu eorum obligatio postea reviviscat. Vota enim directe irritata nunquam reviviscunt, quia sunt extincta in radice. Irritare autem Vota indirecte nihil aliud est, quam Personam habentem potestatem in materia voti, ejus obligationem suspendere (in quantum suo juri præjudicatur (donec desinat ipsi præjudicium afferre. Nemo enim potest aliter promittere aliquid in præjudicium tertii. Unde vota indirecte tantum irritata reviviscunt, quando desinunt præjudicium afferre: Sicque eorum obligatio non est in perpetuum ablata, sed solum ad tempus suspensa. vide *infra numer. 56.*

15 Vota directe irritare possunt omnes & soli illi, qui habent potestatem Dominativam in voluntatem Voventium. *Communis, argument. cap. Puella 2. caus. 20. quæst. 2. cap. Mulier 14. caus. 32. quæst. 2. cap. Manifestum est 11. caus. 33. qu. 5. cap. Si quis 2. de Regularibus cum similibus.*

16 Hinc Pater potest irritare directe omnia Vota etiam Castitatis, & Religionis a Filiis impuberibus emissa. *Communis,* per text. *In cap. 30. Numeri, capit. Puella 2. caus. 10. qu. 2.* ibi: *Puella si ante 12. annos ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim Parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum & diem dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi nec ipsa mutare hoc poterunt. cap. Mulier 14. caus. 32. quæst. 2. cap. Manifestum est 11. caus. 33. quæst. 5. cap. Si quis 2. de Regularibus*, cum similibus. (a) Et ratio est, quia Filii impuberes in illa tenera ætate ob rationis, judicii, & discretionis imbecillitatem Patris voluntate & auctoritate de ipso jure naturæ regendi sunt, adeoque in omnibus eorum Votis, juramentis, pactis, ac promissionibus quibuscumque semper intelligenda est tacita hæc conditio; *Si pater consentiat, aut non contradicat.*

17 Pater potest irritare directe quodcunque Votum Filii impuberis in ipsa impubertate editum, non solum durante impubertate, sed etiam postea quocunque tempore pubertatis, Dummodo Filius factus pubes illud votum non confirmaverit, aut ratificaverit. Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 34. numer. 13.* Felix Potestas *tom. 1. part. 2. numer. 2980.* Sporer *tom. 1. tractat. 3. in 2. præcept. Decalog. cap. 2. numer. 21.* testans de communi cum Navarr. Lessio, Suarez, Sanchez, Gobat, & aliis contra Sotum, & paucos alios. Et ratio est, quia potestas irritativa fundatur in imperfectione ætatis, ac judicii; sub qua fuit Votum ab initio emissum, adeoque cum dictum votum ab initio fuerit infirmum, & irritabile, manet tale donec novam aliam firmitatem per confirmationem, seu ratificationem tempore pubertatis acquirat, *argument. cap. Non firmatur 18. de Regulis juris in 6.* ibi: *Non firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit.*

18 Ut autem confirmatio, seu ratificatio voti in pubertate facta novam, & veram obligationem inducat, ita ut a Patre amplius irritari non possit, tria requiruntur. Primum, ut pubes ratificans, seu confirmans votum vere sciat votum prius a se in impubertate editum, infirmum fuisse, debile ac irritabile. Secundum, ut pubes velit de novo se obligare firmiter perinde ac si nunquam se obligasset. Tertium, ut pubes ita dispositus voce, vel saltem mente votum infirmum, ac debile repetat, aut certe approbet; alioquin nisi hæc tria concurrant, manebit præteritum ejus votum prorsus eo modo, quo antea erat, & ipsa confirmatio, seu ratificatio dicetur sola ejusdem præteriti voti renovatio, seu repetitio, quæ novam obligationem non inducit, sed votum, uti erat prius, relinquit, cum similis renovatio, seu repetitio nihil aliud sit, quam prius vinculum, uti erat, approbare, & non de novo inducere, & suscipere. Reiffenstuel *loc. citat. numer. 14. & 15.* Sporer *loc. citat. numer. 22.* Tambur. *lib. 3. cap. 18. numer. 35. de obligatione Voti*, Felix Potestas *loc. citat. num. 1984.* testans de commum, Gobat *de Votis cap. 6. num. 176.* ubi affert ad id singularem casum merito ibi legendum.

19 Si quis vero immemor sui voti infirmi, debilis, & irritabilis verb. grat. Castitatis perpetuæ in impubertate editi, votum Castitatis perpetuæ post pubertatem emittat, tunc tale votum erit omnino firmum, & reservatum, nec a Patre irritari poterit, quia est Votum omnino a priori distinctum, & independens ab illo, cum pro tempore, quo vovens emittit posterius, nullimode recordetur prioris. *Communis.*

20 In defectu Patris Vota Filii impuberis, seu Pupilli potest directe irritare Tutor, quia Tutor respectu Pupilli loco Patris succedit. *Communis.*

21 Et in defectu Patris, & Tutoris vota Filii impuberis potest directe irritare Mater, etiamsi Tutrix non sit, quia in defectu Patris, Tutoris, ac Ascendentium ad Matrem ipso jure naturæ hæc cura spectat, ut Filium loco Patris gubernet, eique loco Tutoris sit, quando alius non est, qui imbecillitati impuberis consulat. Suarez *de Voto lib. 6. cap. 6. num. 22.* Henno *tom. 1. tract. in Decalog. disput. 2. quæst. 4. conclus. 2. resolut. 8.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. num. 10.* Sanchez *lib. 5. moral. cap. 35. num. 81.* Busemb. *lib. 3. part. 1. cap. 3. dub. 6. art. 1. num. 1.* Sporer *l. citat. num. 24.* & alii. Quamvis tamen plures alii non improbabiliter velint non posse Matrem directe irritare vota Filii impuberis, nisi sit Tutrix; Unde recte ait Henno *loc. citat.* quod Mater tutius ageret, si tunc postularet a Judice designari Filiorum Tutrix.

22 Vota Religiosorum Professorum directe irritare possunt præter Papam Superiores, Generales, Provinciales, & Locales. *Communis* per text. *in cap. Puella 2. caus. 20. quæst. 2. cap. Monacho 2. cad. caus. 2. quæst. 4. cap. Mulier 14. caus. 32. quæst. 2. cap. Manifestum est 11. caus. 33. quæst. 5. cap. Si quis 2. de Regularib.* cum similibus. Et ratio est, quia cum Religiosi non habeant, nec velle, nec nolle, & omnino dependeant a voluntate suorum Superiorum, ut expresse habetur *in cap. Si Religiosus 27. de Election. in 6. cap. Religiosus 2. de Testamentis in 6. cap. Religiosi 5. de sepulturis in 6.* in omnibus eorum Votis, ac promissionibus quibuscumque ex communi sensu, & usu Ecclesiæ, ac interpretatione juris Intelligitur semper tacita conditio: *Nisi Superior contradixerit.* Unde *in citat. cap. Monacho 2. caus. 20. quæst. 4.* expresse dicitur: *Monacho non licet Votum vovere sine consensu Abbatis sui; si autem voverit, frangendum erit.*

23 Id etiam extenditur probabiliter ad Abbatissas, Priorissas, seu Superiorissas Monialium, nam his etiam subditæ vovent Obedientiam. Reiffenstuel *loc. citat. num. 9.* Sporer *loc. cit. num. 16.* Suarez *lib. 6. de voto cap. 7. num. 19.* Busembaum *loc. cit. n. 2.* Felix Potestas *tom. 1. part. 1. numer. 1969.* & alii plures.

Non

(a) Nota. En verba, quæ habentur *caus. 20. quæst. 2. can. Puella: Puella si ante 12. annos ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim Parentes ejus, vel Tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum, & diem dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi, nec ipsa mutare hoc poterunt,*

24 Non possunt tamen Superiores Regulares irritare vota subditorum transeundi ad Religionem strictiorem, quia quo ad hunc transitum Religiosi sunt subditi tantum Summo Pontifici, cum talis transitus sit eis etiam invitis suis Superioribus de jure concessus, textu expresso *in cap. Licet 18. de Regularibus*. *Sic Communis Doctorum*.

25 Nec Prælatus inferior potest directe irritare Votum subditi a Prælato majore ratificatum. *Communis, argument. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de majorit. & obedient. Clementin. Ne Romani, de election.* Bene tamen e contra votum ex licentia Superioris subordinati emissum directe irritari potest a Superiore majore, cum subditus, & Superior subordinatus teneatur se semper conformare voluntati Superioris majoris.

26 Nec possunt Superiores Regulares directe irritare vota Novitiorum tam personalia, quam realia, sive in ipso Novitiatu, sive antea emissa. *Communis*. Et ratio est, quia Novitii nondum per votum Obedientiæ sunt subjecti potestati dominativæ Superiorum quo ad voluntatem, & actiones suas, sed absolute sunt juris. Unde Superiores possunt solum dictorum Novitiorum vota irritare indirecte, vel potius suspendere, quatenus eorum gubernationi, et exercitiis probationis, pro quibus se dictis Superioribus sponte subjiciunt, impedi-
27 mento, & præjudicio sunt. Hinc si Novitii a Religione egrediantur, reviviscit obligatio dictorum suorum Votorum cum per dictam irritationem indirectam non fuerint extincta, sed solum pro interim suspensa; Si vero professionem solemnem emittant, omnia eorum Vota personalia, sive in sæculo sive in Novitiatu emissa penitus extinguuntur, juxta dicta *supra num. 8.* & realia, sicut alia debita ad heredes transeunt, præsertim si fuerint a tertio jam acceptata, cum acceptatio faciat ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde ipsa Vota realia a tertio acceptata non extinguuntur per Professionem Religionis, juxta dicta *supra numer. 6.* & tenent Pirhing. *lib. 4. Decretal. tit. 34. n. 28.* Sporer *l. c. n. 28.* & alii passim.

28 Qui habet facultatem irritandi Vota directe per potestatem dominativam in ipsam Personam, vel voluntatem Voventis, ut Superior respectu Religiosi, Pater respectu Filii, Tutor respectu Pupilli, potest valide irritare dicta vota, quamvis de ejus licentia, & approbatione fuerint emissa. *Communis*. Et ratio est, quia dando licentiam præsenti consensu non censetur se privasse jure suo & potestate plene dominativa in ipsam Personam, vel voluntatem Voventis, cujus Vota semper habent annexam conditionem: *Si Superior non contradixerit*.

29 Immo qui habet facultatem irritandi Vota directe per dictam potestatem dominativam in Personam, vel voluntatem voventis, potest adhuc valide irritare ejus Vota, quamvis licentiam vovendi concesserit cum expressa promissione non revocandi, neque irritandi dicta Vota permissa, vel quomodolibet approbata, teste Sporer *loc. citat. numer. 30.* Et ratio est, quia, ut dicit ipse Sporer, Superior, vel Pater, aut Tutor etiam per illam promissionem non se abdicavit, immo non potuit se abdicare sua potestate, quam a natura, vel jure communi habet in Religiosum; vel Filium, aut Pupillum, adeoque non obstante etiam illa promissione, adhuc valide irritare poterit: Secus autem est dicendum ut infra patebit, de iis, qui indirecte tantum, ac ratione materiæ possunt irritare Vota aliorum.

30 Vota emissa de licentia antecessoris Superioris, Tutoris &c. possunt directe irritari a Successore habente æqualem potestatem, quamvis licentia ab antecessore concessa fuerit cum promissione non revocandi. *Communis*. Et ratio est, quia antecessor non potuit sui æqualis Successoris juri præjudicare, cum par in parem non habeat imperium; *cap. Innotuit 20. de election. §. Quamvis, cap. Exiit 3. de verbor. significat. in 6. §. Ceterum sanctæ memoriæ*.

31 Vota Uxoris posse directe irritari a Marito, sicuti directe irritari possunt Vota Religiosorum a suis Superioribus, Vota Filiorum impuberum a suis Patribus, & Vota Pupillorum a suis Tutoribus vere probabiliter defendunt Sotus, Rosella, Angles, Aragonius, aliisque citatis Sanchez *lib. 4. moral. cap. 34. num. 3.* Et id probabile etiam censent Bonacin. Lessius, Tambur. & alii. Et ratio est, quia voluntas Uxoris videtur esse plene subjecta dominio Mariti secundum Apostolum ad Ephesios *cap. 5. num. 22.* ibi: *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino, quia vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*; & ad rem favet Lex illa *Numer. cap. 30.* ibi: *Uxor in Domo Viri sui cum se Voto obstrinxerit, vel juramento, si audierit Vir ejus, & tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcunque promiserat; sin autem exemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea, quia Maritus contradixit*.

At vero communior & probabilior est sententia contraria, 32
quam defendunt Innocentius *in cap. Scripturæ, de Voto*, Suarez *lib. 6. de Voto, cap. 4.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. numer. 12.* Reiffenstuel *lib. 2. Decretal. tit. 34. numer. 17.* La Croix *lib. 3. part. 1. numer. 493.* cum Sanct. Antonin. Navarr. Azorio, Valent. Lessio, Bonacin. Castropal. Illsung. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. citat. numer. 27.* vocans hanc communem. Et ratio est quia nullo jure probari potest quod Uxores simpliciter, & absolute in omnibus subjectæ sint maritis, uti subditi Religiosi suis Superioribus, & Filii impuberes Parentibus, ac Pupilli Tutoribus, sed solum in his, quæ concernunt, & tangunt usum Matrimonii, educationem prolis, & administrationem familiæ, uti recte observant Doctores citati in hoc sensu intelligentes allatos Scripturæ textus pro alia sententia. Nec enim dicendum est, Uxores subjici Maritis Jure naturali, aut gentium, quasi voluntas Filiorum impuberum subjecta est eorum Patribus, & voluntas Pupillorum suis Tutoribus, quia Uxores longe majorem rationis discretionem obtinent, quam impuberes; alioquin si ipsæ non essent uxoratæ, semper Tutoribus essent subjiciendæ quasi perpetuo impuberes, quod non est dicendum. Nec dicendum est ipsas sic subjici suis Maritis Jure positivo, cum nullum tale Jus reperiatur; Unde Mariti non possunt irritare Vota Uxorum directe, sed solummodo indirecte ut infra dicetur.

Domini nequeunt Vota servorum irritare per se directe, sed 33
solum indirecte, & per accidens, quatenus obligationi servitutis, & famulatus, ac Juri quod in servis habent ipsi Domini, officiunt & præjudicant, uti infra patebit. *Sic in re communis Doctorum*.

Papa nequit directe irritare Vota Christianorum. Sanchez 34
lib. 4. moral. cap. 24. numer. 17. Castropal. *d. 2. part. 2. numer. 2.* Leander *de Voto tract. 1. disput. 16. §. 2. quæst. 8.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. numer. 8.* cum aliis ibi citatis, La Croix *lib. 3. part. 1. numer. 484.* & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia Papa non habet potestatem Dominativam in omnes Christianos, cum hæc non sit ei necessaria ad Ecclesiæ Catholicæ gubernationem, sed ei sufficit potestas suprema Jurisdictionis, media qua pro exigentia Ecclesiæ regiminis potest vota fidelium dispensare, vel commutare, seu eorum executionem impedire per potestatem præceptivam, aut saltem valorem votorum impedire antequam fiant, alioquin nullus homo posset se obligare alteri homini, nisi sub conditione: *Si Papa consenserit*, quod non est dicendum; Unde Papa potest solum ipsa vota Christianorum irritare indirecte ratione materiæ, ut infra dicetur.

Neque Papa potest directe irritare vota Clericorum Sæ- 35
cularium, quia neque in illis habet potestatem dominativam, sed solum indirecte, quatenus Ecclesiæ bono, cujus ille supremam Jurisdictionem habet ac curam gerit, præjudicium afferre possunt, uti infra patebit. *Communis*.

Potest tamen Papa directe irritare vota Religiosorum, & 36
Monialium. *Communis*. Et ratio est, quia Papa est omnium caput, & Regularium omnium etiam Prælatorum Generalis, ac Supremus Prælatus, & Superior, cui principaliter Religiosæ Obedientiæ Professio concipitur, & nomine, ac concessione illius a Superioribus Regularibus acceptatur, adeoque cum sic potestatem dominativam habeat in omnes Religiosos, poterit directe eorum vota irritare.

Vota indirecte irritare possunt omnes, qui ipsa possunt irri- 37
tare directe. *Communis*; Cui enim licet quod est plus, licet utique quod est minus, textu expresso *in cap. Cui licet 53. de Regul. Jur. in 6.* & plus semper in se continet quod est minus, *cap. Plus 35. de Regul. Juris in 6. leg. In eo quod plus 110. ff. de Regul. Juris*. Et ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur, textu expresso *in cap. Ex parte 27. de decimis*.

Unde Papa potest irritare indirecte, nedum Vota Religio- 38
sorum, & Monialium, & Clericorum Sæcularium circa res Ecclesiasticas, & circa concernentia ad illas, sed etiam vota aliorum omnium Christifidelium ratione materiæ, quatenus potest per potestatem præceptivam votorum executionem impedire in quantum Ecclesiæ bono, cujus ille supremam habet Jurisdictionem, & curam gerit, præjudicium afferre possunt. *Communis*.

Episcopi, aliique Ecclesiastici Prælati possunt indirecte 39

ritare Vota suorum subditorum, quando materia illis præjudicat in eorum Regimine, gubernatione, & administratione. *Communis.*

40 Superiores, & Superiorissæ Regulares possunt indirecte irritare Vota simplicia Religiosarum præjudicantia suæ Jurisdictioni, Regimini, ac disciplinæ Regulari. *Communis.*
41 Immo nedum Religiosorum Professorum, sed etiam Novitiorum Vota indirecte irritare possunt in iis, quæ eorum gubernationi, & exercitiis probationis, seu Novitiatus adversantur. *Communis.*

42 Pater indirecte irritare potest Vota Filiorum puberum etiam post pubertatem emissa, quatenus præjudicant liberæ Patris potestati in libera, & expedita familiæ rerumque suarum administratione. Non sic autem Vota Filiorum puberum, quæ potestati, & gubernationi paternæ non præjudicant ullo modo, quamvis dicti Filii puberes sint adhuc sub patria potestate. Unde licet Pater possit irritare Vota Filiorum de longis peregrinationibus, de multis jejuniis, de dando eleemosynam ex bonis paternis &c. ex quibus oriri potest præjudicium paternæ potestati in familiæ regimine, & rerum suarum administratione; Non tamen irritare potest Filiorum puberum vota Religionis, Castitatis, Sacrorum Ordinum, Confessionis, & Communionis menstruæ, nec vota de dando eleemosynam de suis bonis castrensibus, ac quasi castrensibus, si quæ habeant. *Communis.*

43 In defectu Patris potest vota Filiorum puberum indirecte irritare Curator: Curator enim loco Patris succedit; Unde potest vota Minorennum concernentia bona temporalia, vel præjudicantia administrationi suæ irritare. *Communis.*

44 In defectu Patris, vel Curatoris potest vota Filorum puberum indirecte irritare Mater, quamvis ipsa non institueretur Curatrix, quia in defectu Patris, Curatoris, ac Ascendentium, ad Matrem ipso Jure naturæ hæc cura spectat, ut Filios loco Patris, ac Curatoris gubernet, adeoque ipsa sicuti Curator indirecte irritare poterit vota realia Filiorum puberum suæ gubernationi præjudicantia. Tambur. *lib. 3. cap. 16. §. 3. numer.* 23. Henno *tom. 1. disput. 2. in Decalog. q. 3. art. 4. concl. 2. resolut.* 8. Sporer *loco citat. numer.* 24. Busemb. *loc. citat. art. 2. numer.* 1. & alii contra alios volentes non improbabiliter non posse Matrem indirecte irritare vota Filiorum puberum, nisi instituta sit eorum Curatrix; Unde recte ait Henno *loc. citat.* quod Mater tutius ageret, si tunc postularet a Judice designari Filiorum puberum Curatrix.

45 Maritus potest indirecte irritare Uxoris Vota, quæ ratione materiæ præjudicant familiæ, proli, debito conjugali, aut rei domesticæ. *Communis ac certa, argument. cap. Si dicat 1. cap. Mulier 3. cap. Quod Deo 4. caus. 33. quæst.* 5. cum similibus. Et ratio est, quia mulier subjecta est potestati Mariti in debito conjugali, sicuti etiam in iis, quæ rectam familiæ gubernationem, & rei domesticæ administrationem concernunt, juxta illud ad *Ephesios* 5. ibi: *Mulieres viris suis subjectæ sint sicut Domino*, & concordat *cap. Mulierum* 17. *&*
46 *cap. Adam* 18. *caus.* 33. *quæst.* 5. cum similibus. Dummodo tamen talia Vota fuerint ab Uxore tempore Matrimonii emissa, quia Vota ante illud edita potest quidem Maritus suspendere, si rectæ familiæ gubernationi, ac rei domesticæ admi-
47 nistrationi præjudicent, non tamen penitus irritare. *Communis.* Item nec potest Maritus irritare Vota illa ab Uxore etiam tempore Matrimonii edita, quæ supradictis nullum præjudicium adferunt, ut sunt Vota non ludendi, Sacramenta frequentandi, moderate jejunandi, eleemosynas de bonis Paraphernalibus faciendi &c. *Communis.* Vide verb. *Maritus n. 3. 4. & 5.*

48 Uxor potest indirecte irritare Vota sui Mariti Juri Matrimoniali, & mutuę cohabitationi præjudicialia, verb. grat. abstinentiam immoderatam, preces continuas, longam peregrinationem; Nisi tamen esset peregrinatio Hierosolymitana in subsidium Terræ Sanctæ, quæ expresse excipitur *in cap. Ex multa 9. de Voto.* Item Uxor potest irritare Votum Mariti de suscipiendo Habitu Eremitæ, seu Tertii Ordinis alicujus Religionis, & hujusmodi, quia illa, & similia impediunt, vel retrahunt Uxorem a debiti petitione. *Communis.* Et ratio est, quia Uxor in his potestatem habet in Maritum, juxta illud Apost. 1. *ad Corinth. cap.* 7. ibi: *Vir potestatem sui corporis non habet: sed Uxor.*

49 Si Maritus, & Uxor ex mutuo consensu emittant Votum continentiæ, non potest amplius nec mutua, nec alterius conjugis contradictione irritari. *Communis*, per clarum textum *in cap. Quod Deo 4. caus. 33. q. 5.* ubi ex verbis S. Augustini sic expresse habetur *Quod Deo pari consensu voveratis, perseveranter usque in finem reddere debuisti, a quo proposito, si ille lapsus est, tu saltem instantissime persevera.* Et ratio est, quia sic uterque in ordine ad debiti petitionem, aut redditionem Juri suo cessit, cui Juri uterque potuit libere cedere, cum liberum sit unicuique Juri suo renunciare, textu expresso *in cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis.* Unde in tali casu solum per legitimam Superioris dispensationem ad debiti petitionem & redditionem restitui possunt in casu urgentis necessitatis.

Domini irritare possunt indirecte solum illa servorum Vota, 50
quæ præjudicant obligationi servitutis & famulatus, ac Juri, quod in ipsos servos Domini habent; non autem illa, quæ nullatenus eorum obsequio, famulatui, aut Juri officiunt, uti sunt Vota servandi Castitatem, frequentandi Sacramenta, eleemosynas de proprio peculio faciendi, & hujusmodi. *Communis.* Et ratio est, quia præcise in rebus servitium ac obsequium concernentibus Domini & Dominæ dominantur
servis, & ancillis. Vota servorum edita ante servitutem, 51
seu durante servitute, implenda tamen seu implebilia post servitutem, suspenduntur quidem durante servitute, & finita servitute, sine dubio convalescunt, & servata sunt; Unde a Dominis irritari non possunt. *Communis.*

Ad Voti irritationem validam nulla requiritur causa, ad lici- 52
tam autem aliqua justa causa requiritur causa, ad licitam autem aliqua justa causa requiritur. *Communis.* Et ratio primæ partis est, quia in Voto inferioris intelligitur semper tacita conditio, *si Superior consenserit*; unde ubi ille dissentit, Votum evanescit. Ratio vero secundæ partis conclusionis est quia unusquisque tenetur uti potestate sibi concessa ad Dei gloriam; Dei autem gloria postulat ut votum non irritetur sine justa aliqua causa; cum Deus sit per Votum illud colendus,
adeoque &c. Unde si sine ulla penitus causa (quæ etiamsi le- 53
vis (a) posset sufficere) irritatur Votum, tam Superior irritans quam inferior irritationem exigens peccant ad minus venialiter, quia auferunt Deo cultum per illud Votum ipsi exhi-
bendum. Si autem Superior Votum cum sua licentia aut ap- 54
probatione ab inferiore emissum sine ulla justa causa irritet, tam ipse, quam inferior talem irritationem postulans peccat graviter & maxime si præcesserit promissio non revocandi. Colligitur clare ex *Num.* 30. ubi de Viro, qui taciturnitate sua Voto Uxoris consensum dat, & postea contradicit, seu illud irritat, expresse dicitur, quod *portabit ipse iniquitatem ejus*, idest, ut explicant Lyranus, Abulensis, Oleaster, & alii, *pœnam iniquitatis*, per quam intelligitur peccatum grave, cum venialia non soleat venire nomine iniquitatis.

Vota per se directe irritata per potestatem videlicet domi- 55
nativam in ipsam voluntatem Voventis, ut Vota Religiosi irritata a Prælato, Voto Filii impuberis irritata a Patre. Vota Pupilli irritata a Tutore non reviviscunt, postquam Vovens a potestate Irritantis liberatus est; Sunt enim talia Vota extincta in radice, ut dictum est *supra n.* 14. Sic *Communis Doctorum.* Vota autem irritata solum indirecte ratione materiæ, uti sunt Vota Novitii Filii impuberis, Minorennis, Uxoris, Servi irritata Prælato Patre, Curatore, Marito, Domino &c. manente re integra, omnino reviviscunt. Postquam Vovens a potestate irritantis liberatus est. Sic Innocentius *in Capit. Scripturæ, de Voto.* Suarez *lib. 6. de Voto cap. 1. num. 4. & cap. 4. num.* 17. Rosella verb. *Votum* 2. *num.* 13. Valentia *t. 3. disp. 6. q. 6. p. 6 difficul.* 4 Lessius *lib. 2. c. 40. dub.* 10. *num.* 82. Layman *loc. cit. cap. 7. n.* 19. Busemb. *loc. cit. art. 2. num.* 8. Felix Potest. *loc. cit. num.* 1973. Sporer *loc. cit. num.* 35. & alii plures contra Panormitan. Cajetan. Aragon. Silvestrum,
Navarrum, & alios. Et ratio nostræ conclusionis est, quia 56
Vota indirecte irritare, ut dictum est *supra n.* 14. nihil aliud est, quam Personam habentem potestatem in materiam Voti, ejus obligationem suspendere (in quantum suo Juri præjudicatur) donec desinat ipsi præjudicium afferre; ergo postquam Vovens a potestate talis Personæ irritantis liberatus est, ejus vota

---

(a) Nota. S. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. inquit: *Omnis dispensatio petita a Prælato, debet fieri in honorem Christi, in cujus persona dispensat, & ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus Corpus.* Atque hinc vide, num levis causa sufficiat ad irritanda vota. Caderet ne id in honorem Christi, & in ædificationem Ecclesiæ?

vota indirecte solum irritata quo ad obligationem reviviscunt, cum eorum obligatio non sit in perpetuum ablata, sed solum ad tempus suspensa, durante nimirum subjectione, & obligatione Voventis ad certa obsequia præstanda dictæ Personæ irritanti, adeoque cessante hac obligatione, Vota ejus antea impedita, seu suspensa, omnino reviviscunt, cum cessante ratione, & causa Legis, vel obligationis, cesset Lex, seu obligatio ipsa, *leg. Adigere 6. §. 1. ff. de Jurepatron.* & cessante causa cesset effectus; *cap. Cum cessante 60. de Appellat.*

57 Tum quia nostra conclusio deducitur clare ex *cap. Quidam 3. de conversione conjugator* ubi habetur, Maritum, qui invita Uxore Religionem professus, & ab ea revocatus fuerat, postea Uxore mortua ad Religionem quidem compellendum non esse; quia Professio irrita fuit repugnante Uxore, nihilominus a debito petendo, & secundis nuptiis arcendum esse; quia nimirum in Professione Religionis, etsi alias defectu consensus Uxoris irrita, Votum continentiæ virtualiter seorsim obligans manebat, ibi: *Ulterius vero non poterit Uxorem accipere, promisit enim se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat, & immo quoad Votum* (scilicet continentiæ) *tenuit.* Unde Glossa *ib. verb. Non exigere* sic expresse habet: *Quia quantum ad continentiam servandam satis solemnizavit ipsum Votum per suam Professionem*, idipsum habetur *in cap. Placet 12. eod.* Uxore, quæ ignorante Marito ab ipsa credito mortuo Religionem professa, & ab ea revocata fuit a Marito, postea domum reverso, & a Summo Pontifice declarata fuit obligata ad Votum continentiæ post obitum Mariti, ibi: *Quantum ad ipsam tenuit Votum. quod post Viri obitum tenere non desiit. cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur.* Unde si dicendum est de similibus, ut si v. gr. Novitius voveat omni tempore vitæ suæ quotidie invisere Sacellum B. Mariæ Virginis erectum in Cathedrali, Filius pubes, ac Minorennis quotidie reficere quinque pauperes, Uxor jejunare ter in qualibet hebdomada, servus, vel Ancilla abstinere ab operibus servilibus die Sancti sui nominis, postquam dicti Voventes a potestate Irritantis liberati fuerint, redibit obligatio sui respectivi Voti *Cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur*, ut expresse dicitur *in cit. cap. Placet 12. de Voto, & Voti redemptione.*

58 Dispensatio Voti (quæ est tertius modus, per quem tollitur obligatio Votorum) est ablatio, seu remissio talis obligationis ejusdem ob justam, & rationabilem causam facta ab habente spiritualem Jurisdictionem in Voventem. *Est in re Communis.*

59 Ex qua definitione, ut vides, clare patet, quod ad Dispensationem necessario requiritur aliqua justa, & rationabilis causa; alias Dispensatio sine justa, & rationabili causa a quocunque Superiore facta, esset potius dissipatio, quam Dispensatio; & sic non solum erit illicita, sed etiam invalida, ut testibus Sporer *loc. cit. sect. 3. n. 38.* & Reiffenstuel *loc. cit. n. 20.* tenent omnes Doctores. Et ratio est, quia ubi non adest justa, & rationabilis causa Dispensationis, deest Potestas & Jurisdictio dispensandi; Potestas autem, & Jurisdictio dispensandi in Votis concessa a Deo Ecclesiæ, seu Prælatis Ecclesiasticis est solum cum justa, & rationabili causa, cum data sit *in ædificationem, & non in destructionem*, ut dicit Apostolus 2. *ad Corinth. capit. 10. numer. 8. & capit. 13. n. 10.* ubi vero deest conditio, sub qua datur dispensandi potestas, deficit ipsa potestas consequenter & ipsa dispensatio; *arg. l. Si quis sub conditione 8. ff. Si quis omissa causa.* Unde hæc specialis inter alias intercedit differentia inter Dispensationem, & Irritationem, quod irritatio, cum nomine, & auctoritate propria fiat, est valida, quamvis nulla rationabilis & justa causa Votum irritandi adsit; dispensatio autem sine rationabili & justa causa est invalida, quia fit nomine alterius, & quidem Superioris potestatem sine justa ac rationabili causa dispensandi nunquam concedentis, adeoque dispensatio sine justa, & rationabili causa a quocumque Superiore facta, non solum est illicita, sed etiam invalida, quippe excedens potestatem homini collatam a Deo. Vide *supra n. 11.*

60 Præcipuæ, justæ, & rationabiles causæ dispensandi in Votis sunt quatuor sequentes, ad quas ceteræ aliæ commode reduci possunt. Prima scilicet est imperfecta deliberatio, seu imperfectio actus vovendi, ob quam dispensari potest in Votis illorum, qui ea emittunt adhuc in tenera ætate, præsertim ante pubertatem, *cap. Venientes 2. de Voto*, ibi: *Nos autem ipsum a Voto, quod in ætate tenera facilitate potius quam ex arbitrio discretionis promisit, absolvimus.* Item ob eamdem causam dispensari potest in Votis illorum, qui in ira, tristitia, mœrore, metu, aut alia mentis perturbatione oppressi imprudenter Vota emiserunt, quo etiam spectat facilitas, seu levitas vovendi præsertim in feminis.

Secunda justa, & rationabilis causa dispensandi est damnum spirituale, vel temporale occasione Voti proveniens, ut si Votum spectatata qualitate Personæ, ac naturæ fragilitate periculum majoris ruinę adferret Voventi, & e contra dispensatio ad spiritualem profectum magis cessura videatur: Si juste ac rationabiliter dispensatur Votum continentiæ, seu non petendi debitum in Persona conjugata, Votum Castitatis in Persona ad carnis lapsum valde proclivi, ac fragili, & hujusmodi, cum ab ipsis prudenter timeatur Votum sæpissime esse violandum. Item rationabiliter dispensatur cum eo, qui ratione Voti multis scrupulis, & anxietatibus cruciatur, & divexatur. Item juste dispensatur cum illo, qui ex observatione Voti notabile damnum patitur in sanitate corporis. Item legitime dispensatur in illis Votis, quorum executio adfert Voventi, vel suis grave aliquod damnum in bonis temporalibus, v. gr. si quis non valde dives voverit copiosas eleemosynas, longas peregrinationes aliaque similia notabiliter gravantia, & lædentia se, vel suam familiam, *arg. cap. De peregrinationis Votis 1. & cap. Magnæ 7. de Voto & Voti* 61

Tertia justa, & rationabilis causa dispensandi est notabilis, & valde magna difficultas exequendi Votum, præsertim superveniens, vel ante non prævisa, ut concedunt omnes. Immo non solum ea, quæ prius incognita supervenit, sed etiam ea, quæ prius jam fuit prævisa, semper enim multo difficilior apparet res, dum illius instat executio, quam dum remote, & a longe prævidetur. Unde recte ad propositum exclamat Tamburinus *lib. 3. in Decalog. capit. 16. §. 7. numer. 28. O quoties dum mente, & cogitatione tantum præliamur, in quæque magna assurgimus, in quæcumque pericula ruimus, ad quorum tamen primum occursum trepidamus, & terga etiam volentes vertimus.* Sic tamen Abbas *in cap. Non est 5. n. 6. de Voto*, Sporer, *loc. cit. n. 40.* Reiffenstuel. *loc. cit. n. 23.* Sanchez *lib. 4. moral. cap. 45. numer. 41.* & alii. 62

63 Quarta justa, & rationabilis causa dispensandi est bonum commune, præsertim Ecclesiæ, vel Reipublicæ. Sic cum unico Herede alicujus Regni, vel Ducatus juste, & rationabiliter dispensatur in Voto Castitatis, & Religionis, ut inde nubere possit, si prævideatur ita proficuum esse Reipublicæ, quæ alias ob successionem in Regnum, vel Ducatum plurimis subjaceret incommodis, concuteretur bellis, vexaretur perturbationibus, depauperaretur prædationibus, & hujusmodi. Item juste, ac rationabiliter dispensetur in Voto illius, qui longam vovit peregrinationem, quem tamen multum expedit Reipublicæ, aut Familiæ præsto esse. *Communis, arg. cap. De peregrinationis Votis 1. cap. Magnæ 7. & cap. Ex multa 9. de Voto, & Voti redemptione.*

64 Ad dispensandum in Votis tria præcipue attendenda sunt, ut monet Innocentius III. *in cap. Magnæ 7. de Voto, & Voti redemptione*, nempe: *Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem.* Hinc quo majus & excellentius Votum est, ut castitatis perpetuæ, Religionis, Peregrinationis ad loca sancta, & hujusmodi, eo major causa requiritur ad dispensationem; & ubi causa non appareat ita sufficiens ad omnino dispensandum, admiscenda est aliqua commutatio, subrogando nempe aliquod pium opus; quo Voti gravitas prudenter dispensantis judicio compensetur. Immo quamvis appareat causa sufficiens ad dispensationem, consultum est, semper aliquam commutationem admiscere exemplo Summorum Pontificum, ut patet *in cap. Venientes 2. cap. Magnæ 7. cap. Quod super 8. & cap. Ex multa 9. de Voto, & Voti redemptione.*

65 Si Dispensatio data sit cum bona fide, & postea inveniatur data sine sufficienti causa; aut si data cum dubia, & deinde inveniatur data sine causa, satis probabile est, quod maneat valida. Sic cum aliis Lessius *part. 2. de Instit. cap. 4. dubit. 17.* Sanchez *lib. 4. moral. cap. 44. n. 10.* Sporer *loc. c. n. 45.* Azorius, Tamb. aliique cum illis apud La Croix *lib. 3. part. 1. n. 541.* quamvis ipse dicat, quod alii cum Castrop. probabilius teneant non valere. Et ratio probabilis nostræ sententiæ est, quia spectat ad Dei benignitatem approbare, & ratum habere quod bona fide concessum, & acceptatum fuit, quamvis revera nulliter tunc egerit dispensans. Hoc enim est privilegium bonæ fidei, *arg. leg. Barbarius 3.*

ff. de

ff. de Offic. Prætor. & suavitati regiminis Ecclesiæ conformius, & humanius. *Hoc enim humanius est*, ut de simili dicitur *in cit. l. Barbarius*.

66 Dispensans scienter sine justa causa, sicuti & scienter petens, ac acceptans hujusmodi dispensationem, peccat mortaliter pro ratione materiæ. *Communis*. Utraque enim sibi arrogat in re gravi Jus, quod non habet; & ipsa esset potius dissipatio, quam dispensatio, cum potestas dispensandi data sit in *ædificationem*, & non in *destructionem*, ut dicit Apostol. 2. *ad Corinth. cap.* 10. *num.* 8. & *cap.* 13. *num.* 10.

67 Interveniente justa, ac rationabili dispensandi causa, Superior, vel quivis dispensandi facultate præditus, si rogetur, tenetur sub gravi in Votis dispensare. *Communis*. Et ratio est, quia potestas dispensandi est ipsis concessa ad bonum subditorum, & Reipublicæ; Unde eam sine causa denegantes subditis, & Reipublicæ gravem injuriam inferunt, & fiunt causa culpabilis damnorum, vel peccatorum ex negata debita dispensatione secutorum. Dispensationem enim esse debitam, quando est necessaria ad commune bonum, vel evitandum publicum scandalum, & ad reparandum grave damnum spirituale, vel corporale Voventis ad procurandum majus bonum ex dispensatione proventurum, & hujusmodi, satis colligitur *ex cap. Ponderet* 14. *cap. Et purgabit* 15. *cap. Quia sanctitas.* 16. *cap. Quid est* 17. *cap. Cum exaudiero* 19. *cap. Contumaces* 21. *cap. Si quis Presbyter* 12. *cap. Bene valet* 23. *cap. Sacerdos quidem* 24. & *cap. Ut constitueretur* 25. *dist.* 50. *cap. Exposuisti* 23. *de Præbend.* cum similibus.

68 Papa ex justa, & rationabili causa dispensare potest in quolibet Voto, tam simplici quam solemni, non solum edito in susceptione Sacri Ordinis, sed etiam in Professione Religiosa. *Communis*, per verba Christi *Matth. cap.* 16. *num.* 19. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*. Et de facto Alexander III. dispensavit cum Nicolao Justiniano Monacho ad nubendum, & Celestinus III. dispensavit cum Constantia Moniali Professa Filia Rogerii Siciliæ Regis, ut nuberet Henrico VI. et Gregorius XIII. dispensavit cum fratre Cardinalis Jojosæ Gallo Sacerdote professo & Provinciali Ordinis Cappuccinorum, ut ex aliis refert Fagnanus *lib.* 3. *Decretal. in cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor. n.* 66. testans etiam cum Ramiro Rege Aragonum dispensatum fuisse, ut relicta Religione, & Episcopatu, acciperet uxorem, & Regnum; & alii plures similiter dispensarunt cum aliis pluribus. Unde Justus Reiln. *tom.* 2. *Operis Canonico-Politici* refert, quod Juditta fuit Monialis Ratisbonensis, & dein trium Regum conjux, scilicet Bretislai Boemiæ, Mesicani Poloniæ, & Petri Hungariæ. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *n.* 3. & 4.

69 Episcopi dispensare possunt potestate ordinaria in cunctis Votis suorum subditorum Diœcesanorum exceptis specialiter reservatis Summo Pontifici. *Communis*: Episcopi enim succedunt Apostolis, quibus dictum est a Christo *Matth. cap.* 28. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælis*.

70 Item in dictis Votis potest Sede vacante dispensare Capitulum, seu Vicarius Capitularis, cum Sede Vacante succedat in Jurisdictione ordinaria Episcopi, *cap. His quæ* 11. *cap. cum olim* 14. *de Majoritat.*, & *obedient. cap. Si Episcopus* 3. & *c. Ecclesiæ Cathedrali* 4. *de supplend. neglig. Prælator. in* 6. *cap. Cum nullus* 3. *de temporibus Ordinat. in* 6. *cap. Episcopali Sede vac. de majoritat. & obedient. in* 6. *cap Si Capitulum* 1. *de institutionibus in* 6. *Clementin. Multorum querela* 1. *de Hæreticis*, cum similibus, & sic tenet *Communis Doctorum*.

71 Legati, seu Nuncii Apostolici dispensare possunt in dictis Votis cum subditis Provinciæ sibi commissæ; *Communis*; Habent enim in ipsis Ecclesiasticam jurisdictionem, a qua promanat talis facultas sic dispensandi.

72 Item in dictis Votis dispensare possunt cum suis subditis omnes Prælati, qui habent jurisdictionem in Foro externo, vel Privilegium; *Communis*.

73 Archiepiscopi, seu Metropolitani possunt quidem dispensare in Votis suorum suffraganeorum, sed non cum subditis eorumdem suffraganeorum, nisi per appellationem ad ipsos fuerit habitus recursus in casu, quo Episcopi talem dispensationem injuste denegarent; *Communis Doctorum*, quorum aliqui, ut Avila *par.* 7. *de Censuris disp.* 10. *dub.* 6. *conclus.* 1. *notand.* 2. Henriquez *lib.* 4. *de Irregular. cap.* 18. *num.* 3., & alii non improbabiliter id extendunt ad tempus, quo illorum Diœceseos visitant; *argum. cap. ultim. de Censibus in* 6. & Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* quamvis alii, teste Layman *loc. cit. cap.* 8. *num.* . rectius id negent, cum in *dict. cap. ultim. de Censibus* statuatur solum, quod Archiepiscopus, dum visitat, possit eorum Confessiones audire, & absolvere, & nihil disponat de dispositione in eorum Votis.

74 Prælati Regulares Religionum exemptarum dispensare possunt in omnibus dictis Votis cum suis subditis, & cum Novitiis circa Vota, quæ in sæculo, vel Novitiatu emiserunt; *Communis*. Habent enim in ipsis plenam Ecclesiasticam Jurisdictionem; Et hoc Salmanticenses, & plures alii intelligunt etiam de Superioribus Localibus, cum respectu suorum subditorum habeant Jurisdictionem ordinariam in foro interno, & externo.

75 Non sic autem Prælati Religionum non exemptarum, nisi id eis, vel ex consuetudine, vel Episcopi licentia, seu commissione concessum sit. *Communis*, teste Sporer *l. cit. n.* 52.

76 Nec etiam in ipsis Votis dispensare possunt Abbatissæ, vel Superiorissæ Monialium, quæ licet possint suarum subditarum Vota irritare, eo quod in illas habeant potestatem Dominativam vi Voti Obedientiæ, ex dictis *supra num.* 23. non possunt tamen in earum Votis dispensare, cum facultas sic dispensandi promanent ex jurisdictione spirituali, qua de facto carent Abbatissæ, seu Superiorissæ Monialium. Sporer *loc. cit. n.* 52. Felix Potest *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1696. Busemb *loco cit. dub.* 8. *respons.* 2. cum Suarez, & Lessio ibi citatis. & alii passim.

77 Confessarii Regulares approbati Ordinum Mendicantium ac in eorum Privilegiis communicantium possunt dispensare in omnibus Votis, in quibus Jure ordinario possunt dispensare Episcopi. Unde Confessarii Regulares dispensare possunt in omnibus Votis, exceptis quinque mox adducendis Papæ reservatis. *Communis*, & expresse habetur ex pluribus Privilegiis Summorum Pontificum ut Innocentii VIII. Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii XIII. S. Pii V. ac aliorum, ut videre est in Compendiis Privilegiorum. Dominicanorum, Minorum, Augustinianorum, Carmelitarum Societatis Jesu, ac aliorum Regularium.

78 Vota reservata Summo Pontifici sunt quinque sequentia, nempe Votum Religionis ab Ecclesia approbatæ; Votum Castitatis integræ, & perpetuæ Votum peregrinationis Hierosolymitanæ ad Sanctum Sepulcrum, Votum peregrinationis Romanæ ad limina Apostolorum Petri & Pauli, & Votum peregrinationis Compostellanæ ad Sanctum Jacobum devotionis causa. *Communis*, *argr. Extravagant. Etsi Dominici* 5. *de pœnitentiis & remissionibus*, ubi sub pœna Excommunicationis prohibetur, ne quis sine speciali licentia Papæ, in aliquo dictorum quinque Votorum dispenset.

79 Reservatio dictorum quinque Votorum, cum sit odiosa, utpote ordinariam potestatem restringens, est omnino stricte interpretanda, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Unde talis reservatio est intelligenda solum de Votis proprie dictis perfectis, determinatis, absolutis, & quidem præcise quo ad substantiam, non autem qualitates, & circumstantias, eorum. Et si in aliquo deficiant, licite sint valida, non sunt tamen reservata. *Sic Doctores communiter*.

80 Hinc non sunt reservata dicta quinque Vota, sed dispensabilia ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, si non sint Vota proprie dicta, idest promissiones veræ factæ Deo; sic non sunt reservata Vota, quæ sæpe sæpius emittuntur a puellis, & aliis promittentibus non Deo, sed Beatæ Virgini Mariæ, vel aliquibus Sanctis servare in suum honorem perpetuam castitatem, assumere peregrinationem Romanam, Compostellanam, & hujusmodi sine intentione, & reflexione obligandi se Deo. Tales enim promissiones non sunt Vota proprie dicta, cum Vota proprie dicta sint solum promissiones factæ Deo. Secus autem esset dicendum, si id specialiter in honorem B. Mariæ Virginis, vel alicujus Sancti voverent Deo; Unde caute in his procedere debent Confessarii, & diligenter sic voventes interrogare de vera sua intentione, & reflexione in actu similium promissionum. Et si asserant, nihil tunc cogitasse de Deo, vel cogitasse quidem tunc etiam de Deo, sed non cogitasse de promissione facienda ipsi, sed soli ejus Matri, aut tali Sancto, tunc censendi sunt sic Voventes non fecisse Votum proprie dictum, & consequenter nec reservatum. Gobat *tom.* 3. *cons.* X. *n.* 327. Sporer *loco cit. n.* 58. & alii. Si autem dubium sit, an tales intenderint tunc se obligasse ipsi Deo, an solum B. Mariæ Virgini, aut tali

tali Sancto, tunc censendi sunt fecisse verum Votum ipsi Deo, adeoque reservatum: In dubio enim præsumendum est pro actus perfectione potius, quam pro defectu; & in similibus solet adesse intentio saltem implicita se obligandi Deo in honorem B. Mariæ Virginis, vel talis Sancti Gobat *tom. 3. cauf. 1. n. 21.* Sporer *loc. cit. n. 58.* & alii.

81 Item non sunt reservata dicta Vota Summo Pontifici, sed dispensabilia ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, si non sint omnino perfecta, uti est Votum Castitatis imperfectum, nempe Castitatis solum temporalis, ut ad decem annos. Votum castitatis conjugalis, Non nubendi, Non petendi Debitum, Non fornicandi, & hujusmodi, quia per Votum castitatis reservatum intelligitur sola castitas perfecta, & perpetua; ut tenent Doctores communiter, *arg. capit. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* Item reservata non sunt Vota castitatis, & Religionis ex metu etiam levi incusso emissa; ex gravi enim metu emissa non indigent dispensatione, sed per se irrita sunt. *Sic Communis Doctorum, argum. cap. Veniens 5. Qui Clerici, vel voventes*, & ratio est quia talia Vota non sunt omnino perfecta, cum voventes principaliter ea non emiserint amore virtutis, nec principali intentione obsequium præstandi Deo, sed evitandi, & declinandi id, quod timuerunt ab injuste extorquentibus dicta Vota. Tum quia non est præsumendum, voluisse Pontificem sibi reservare Vota, quæ alias debent esse facilis dispensationis tum ob imperfectionem consensus voventium, tum in odium injuste illa extorquentium, ne videatur velle fovere iniquitatem, & injuriam illorum, uti esset, Vota ex metu injuste incusso emissa reservaret.

82 Item non sunt reservata dicta Vota, sed dispensabilia, ut supra, si non sint omnino certa. Unde quotiescumque adest dubium de eorum valore, sive dubium sit *Juris*, ut si dubium sit, an sint vere Vota, an vere reservata? sive dubium sit *Facti*, ut si dubium sit, an adfuerint in ipsis vera promissio, plena deliberatio, sufficiens intentio, & alia ad Voti, & reservationis rationem necessario requisita, tunc dicta Vota, sive sint castitatis perpetuæ, sive Religionis approbatæ, sive trium præfatarum Peregrinationum, non sunt Papæ reservata, sed ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus dispensabilia, *Communis, arg. cap. Odia 15. de Regul. Juris*. Et ratio est, quia reservatio, cum sit odiosa, & gravis, restringenda est ad casus omnino certos, plene voluntarios, & graviores: Tum quia semper in dubiis benigniora præferenda sunt; *leg. Semper 56. de Regul. Juris*, Et in re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius, quam tutius; *l. Ea qua 192. ff. eod.* Et in ambiguis rebus humaniorum sententiam sequi oportet, *l. Si fuerit 10. ff. de rebus dubiis*,

83 Item reservata non sunt dicta Vota, sed ut supra dispensabilia, si non sint omnino determinata; Unde reservatum non est votum alternatium, seu disjunctivum, cujus altera pars reservata non est, ut si quis voveat, vel castitatem perpetuam, vel perpetuum jejunium, Peregrinationem Romanam, vel eleemosynam centum Florenorum. *Communis, arg. cap. In alternativis 70. de Regul. Juris in 6.* ibi: *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri, & l. In eo quod plus 110. ff. de Regul. Juris §. 3.* ibi: *Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterum esse factum*. Et id verum est etiamsi progressu temporis altera pars non reservata impossibilis fiat, & sic vovens determinate obligetur ad partem reservatam, quia id non provenit ex intentione voventis, sed eventu per accidens, adeoque adhuc manet ut supra dispensabile. Si autem utraque pars esset reservata, ut si quis voveat perpetuam castitatem vel Peregrinationem Hierosolymitanam tunc votum esset reservatum, ut tenet Communis Doctorum teste La Croix *lib. 3. part. 1. num. 548.* Vide verb. *Jubilæum art. 2. num. 42. & 43.*

84 Item reservata non sunt dicta vota, sed ut supra dispensabilia, si non sint omnino absoluta; Unde reservata non sunt vota conditionata pœnalia, ut si quis voveat castitatem perpetuam, Religionem approbatam &c. si se inebriaverit, vitiose luserit, si furatus fuerit, & hujusmodi: Tunc enim non solum ante, sed etiam post admissam culpam sunt ut supra dispensabilia dicta vota; Sic Doctores communiter contra paucos, teste La Croix *loc. cit. num. 546.* Sporer *loc. cit. numer. 63.* Et ratio est, quia talia vota valde deficiunt a natura perfecti voti: Nam sic voventes proprie non eligunt castitatem perpetuam, Religionem approbatam, & hujusmodi sed potius metu obligationis servandi castitatem perpetuam ingrediendi Religionem, volunt se petere ab inebriatione, a vitioso ludo, a furto &c. adeoque directe potius vovent se non inebriare, vitiose non ludere, non furari, & castitatem, ac Religionem velut pœnam refugiunt; Talia enim vota pœnalia non tendunt in rem promissam directa voluntate primario, & per se ex affectu, & amore honestatis illius, sed solum tendunt in ipsam tamquam sibi pœnosam, & afflictivam cum aliqua aversione animi, ut sic timore incurrendi obligationem, præstandi rem promissam, idest servandi castitatem perpetuam, ingrediendi Religionem &c. retrahantur voventes ab inebriatione, vitioso ludo, furto, & similibus.

Sic etiam reservata non sunt dicta vota, sed ut supra dispensabilia, si sint proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura, vel jure ipsis vtis annexa Ut si quis voveat Religionem, perpetuam castitatem &c. si convaluerit, si a naufragio evaserit, si talem intentum Beneficium, vel Officium obtinuerit, & hujusmodi; Tunc enim ante dicta vota tenent Doctores communiter, quia non sunt vota simpliciter, nec de facto obligantia, sed sub conditione pendente in futurum: Conditionale enim nihil ponit in esse, nisi purificata conditione, & actus sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg. §. sub conditine 4. Institut. de verb. obligation & leg. unica §. Si autem Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis; *leg. 1. eni ff. de Actionibus, & obligationibus, leg. Legata sub conditione ff. de conditione & demonstrat.* 85

An autem post impletam conditionem dicta vota evadant reservata, nec sint amplius ut supra dispensabilia; valde controvertunt Doctores: Layman enim *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 10,* Herincx *disp. 4. de Voto quæst. 6. num. 62.* Reiffenst. *Theol. moral. tract. 5. dist. 3. num. 36.* cum pluribus aliis tenent, post impletam conditionem dicta vota esse reservata, nec amplius esse ab Episcopo, & Confessariis Regularibus dispensabilia, quia Vota conditionata, sicuti quicumque alii contractus, ad promissiones factæ sub conditione, ipsa conditione eveniente seu adimpleta, transeunt in absoluta, ac omnino perficiuntur ac si sine conditione facta fuissent, *leg. Potior 11. ff. Qui potiores in pignore*. 86

E contra tamen Sanchez *lib. 4. Moral. cap. 40. numer. 91.* cum Sayro, Ledesma, Suarez, & aliis constanter propugnat dicta Vota, nec etiam post adimpletam conditionem esse reservata, sed adhuc sicuti prius esse dispensabilia ab Episcopo, & Confessariis Regularibus. Sic tenent etiam Antonius Gomez *in Bulla Cruciatæ clausula 10. num. 99.* Toled *lib. 4. Summæ cap. 18. num. 11.* Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 34. numer. 33. & seq.* recedens a priori sententia, *quam in sua Theolog. moral. loc. cit.* reputaverat probabiliorem; & hanc valde probabilem, & in praxi tutam censet Sporer *loc. citat. num. 66.* & esse frequentissima praxi Virorum sapientissimorum receptam testatur Gomez *l. cit.* & Reiffenstuel *cit. t. 34. n. 33.* Immo sic tenere alios communiter cum Franc. Bella gambe *de Jubilæo part. 3. sect. 23. qu. 2.* testatur la Croix *lib. 3. p. 1. n. 545.* Et ratio vere efficax est quia hujusmodi vota conditionata oriuntur ab imperfecto consensu, utpote dependente a futuro eventu conditionis. Adventus autem conditionis non facit, quin revera consensus fuerit imperfectus, nec ejus naturam mutare potest, cum nulla nova voluntas accedat; adeoque cum retineant semper primævam imperfectionem, etiam adimpleta conditione tamquam Vota imperfecta voluntariæ, erunt utpote non reservata, cum reservatio tamquam odiosa sit restringenda ad sola Vota perfecte & plene voluntaria; *argum. cap. Odia 16. de Regul. Juris in 6.* (a). 87

Tum quia vota pœnalia etiam post impletam conditionem non sunt reservata cum non sint perfecta, ex quo non fiant amore virtutis, seu materiæ promissæ, nec amore obsequium præstandi Deo, sed magis cum animi aversione, aut timore 88

(a) Nota. Auctor Summæ Alexandrinæ, aliique viri docti confidenter pronunciant: *Si conditio impleta sit, ad Romanum Pontificem confugiendum esse, in quinque votis, ut impeteretur dispensatio*; nam illi absolute vovere illa conditione, eaque posita, Deo per hujusmodi votum sunt revera obligati; neque dici jure possunt imperfecte voluntaria hujusmodi vota, quæ passim majori animi fervore, ac maturiori cum deliberatione fiunt.

obli

obligationis contrahendæ mens retrahatur ab illo vitio, verb. g. se inebriandi, vitiose ludendi, jurandi & hujusmodi, juxta dicta *supra n. 84.* quod concedunt etiam ipsimet Adversarii: ergo ob eamdem rationem, nec vota conditionata sub conditione de futuro accidentali erunt reservata, cum ubi eadem est ratio, eadem sit juris dispositio; *leg. Ideo 27. ff. de Legibus, l. Illud 32. ff. Ad Legem Aquiliam, & cap. Inter corporalia, de translation. Episcop.* Tum etiam quia vota pœnalia sunt magis perfecta, quam vota sub alia conditione v. gr. recuperandæ sanitatis, evadendi naufragium, obtinendi illud Officium, & hujusmodi, adeoque si vota pœnalia etiam post impletam conditionem sunt dispensabilia ab Episcopo & Confessariis Regularibus, a fortiori post impletam conditionem erunt ut supra dispensabilia alia vota conditionalia, quia cui licet quod est plus, licet utique quod est minus, textu expresso in *cap. Cui licet. 55. de Regul. Juris in 6.* & *Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, textu expresso *in cap. Ex parte 27. de Decimis.* Quod autem vota pœnalia sint magis perfecta, quam alia dicta vota conditionalia, clare patet, quia ordinarie fiunt principaliter amore alicujus certæ virtutis, & odio alicujus certi vitii, sicque jam principaliter intentione placendi Deo, ac ipsum non offendendi, ut patet in eo, qui vovet perpetuam Castitatem, Religionem approbatam &c. si se inebriaverit, si vitiose luserit, si furatus fuerit, & hujusmodi juxta dicta *supra n. 84.* E contra autem dicta alia vota conditionata ordinarie non fiunt principaliter, nec amore alicujus certæ virtutis, nec odio alicujus certi vitii, sicque nec principaliter intentione placendi Deo, ac ipsum non offendendi, sed amore consequendi, aliquod bonum temporale, verb. grat. sanitatem, Officium aliquod, vel Beneficium &c. vel evadendi aliquod temporale malum, ut naufragium, tempestatem; hoc, vel illud periculum, sicque valde imperfecte. & consequenter vota pœnalia sunt magis perfecta quam dicta alia vota conditionalia, adeoque &c. Vide dict. verb. *Jubilaeum art. 2. num. 41.*

89 Quinimo addit cum aliis Diana *part. 6. tract. 8. resolut. 3.* apud La Croix *loc. cit. num. 545.* etiamsi aliquod tale votum conditionatum post impletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo fore reservatum, quia confirmatio semper cadit super idem votum a principio conditionale, nisi nunc esset emissum independenter a primo voto. Vide dicta *supra numer. 17. & 18.* & dict. verb. *Jubilæum art. 2. n. 41.*

90 Notanter autem *supra num. 86.* fuit conclusum, quod dicta vota non sunt reservata, *si sint proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura vel Jure ipsis votis annexa*, quia sola illa vota conditionata non sunt reservata, quæ facta sunt sub conditione mere voluntarie adjectas mereque de futuro accidentaria, ut sunt vota *supra d. n. 85.* assignata. Vota autem conditionata conditione generatim, naturaliterve, aut ex dispositione juris ipsis votis annexa, non obstante tali conditione, adhuc remanent reservata, nec possunt a Confessariis privilegiatis dispensari. Sic votum Castitatis perpetuæ ab impubere editum, quamvis sit editum cum hac tacita, & naturaliter annexa conditione: *Si Pater consenserit*, non potest a Confessarius privilegiatis dispensari, nec commutari, quamvis possit illud irritare suus Pater, & in ejus defectu ipsius Tutor, juxta dicta *supra a num. 16.* Item Vota solemnia, & substantialia Religionis sunt reservata, nec possunt a Superioribus, & Confessariis privilegiatis dispensari, quamvis habeant a jure annexam tacitam conditionem, qua Papa possit illa dissolvere. Sic recte Gobat *tom. 2. de Voto num. 225. & 226.*

91 Non sunt reservata dicta quinque Vota quoad circumstantias, vel qualitates aliquas accidentales a Vovente voto reservato adjectas; Unde si quis voverit pedester peregrinari Compostellam, mendicando peregrinari Romam, seu voverit strictiorem Religionem, potest Episcopus, & Confessarius Regularis ex juxta causa dispensare, ut equester, vel nonmendicando, peregrinetur, & ut aliam Religionem etiam laxiorem ingrediatur. Herincx *disp. 4. de Voto quæst. 5* La Croix *lib. 3. part. 1. num. 550.* cum Azorio, Sanchez, Castropal. Lessio, Illsung. Bellegamb. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit num. 67.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 34. num. 36.* & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia sola substantia Voti censetur reservata, *arg. cit. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.*

92 Circa Votum Castitatis est specialiter advertendum, quod Votum absolutum omnimodæ Castitatis emissum, ab uno conjuge post consummatum Matrimonium absque alterius licentia non est reservatum, quia non est perfectæ, & omnimodæ Castitatis, cum adhuc teneatur reddere debitum. *Communis.*
Si autem sit dictum Votum emissum ab uno Conjuge cum 93
consensu approbativo alterius Conjugis renunciantis Juri suo, aut ab utroque Conjuge mutuo consensu per modum contractus, & conventionis irrevocabilis, est reservatum Summo Pontifici, cum sit Votum continentiæ perpetuæ, ac integræ, & omnimodæ; Unde non potest ab Episcopo dispensari, nisi in aliquo casu gravis, & urgentis necessitatis. *Communis.*

Votum servandi perpetuam virginitatem non est reserva- 94
tum, si Vovens cognovit differentiam inter Virginitatem, & Castitatem, & solum dixit: *Voveo virginitatem perpetuam.* Tunc enim est tantum Votum Castitatis partiale, quia censetur vovisse tantum se abstinere a primo actu, quo perditur virginitas, & non ab omni actu, quo violari potest Castitas: Castitas enim violari potest tactibus, & osculis impudicis, ac omni morosa complacentia absque eo quod violetur virginalis, ac corporalis integritas. Si autem Vovens non cognovit dictam differentiam, uti communiter non agnoscunt juvenes, & puellæ, & dixit absolute: *Voveo virginitatem perpetuam*, est reservatum. Tunc enim est Votum Castitatis totale: cum pro eadem re in tali casu sumatur Virginitas, & Castitas. Mova *tom. 2. distinct. 1. qu. 2. n. 7.* La Croix *loc. cit. num. 561.* & in hoc sensu alii passim recte consulentes in similibus casibus esse diligenter explorandam intentio-
nem, & cognitionem Voventium. Si vero dubitet Vovens, 95
an emiserit Votum partiale, aut totale Castitatis, tunc non erit Votum reservatum, per dicta *supra num. 82.* de Voto dubio quoad ejus valorem, & *num. 83.* de Voto alternativo, cum in tali casu sit tantum certitudo pro Voto partiali, aut totali: sicque tale Votum disjunctivum relinquat Voventi libertatem eligendi quod volet, per *Regulam 70. de Regul. Juris in 6.* ibi adductam.

Cum quis, vel quæ voto continentiæ jam emisso nulla 96
obtenta dispensatione, culpabiliter contrahit Matrimonium, tale Votum est dispensabile per Episcopum, ac Confessarios Regulares solum quo ad petendum debitum, ac remanet firmum quo ad alia, sicque talis Vovens tenetur adhuc ad non se polluendum, non fornicandum, & ad servandam Castitatem, altero conjuge mortuo. *Communis.*

Cum quis, vel quæ ante contractum Matrimonium per- 97
petuam Castitatem, vel Religionem perfecte vovit, tale votum est reservatum Jure ordinario Summo Pontifici. *Com-* 98
munis. Episcopus autem potest in simili voto dispensare ratione gravis, & urgentis necessitatis, & impossibilis recursus ad Papam, & cum periculum est in mora. Sanchez *libr. 8. moral. d. 10. n. 22.* Navarr. *in Manual. c. 12. n. 76.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8. n. 16.* Sporer *l. c. n. 74.* Reiffenstuel *l. c. num. 37.* testans de communissima aliorum, *arg. cap. Quoniam 13. caus. 1. q. 7. dist. 1. capit. Omnes 1. de Feriis, cap. Consilisti 3. de celebr. Missar. c. Consilium 2. de observ. jejunior.* ubi expresse dicitur: *Cum non subjaceat Legi necessitas, cap. Sicut 15. de consecr. dist. 1.* ibi: *Necessitas non habet Legem, cap. quod non est 3. de Regul. Jur.* ibi: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum.* Et ratio est, quia non est præsumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali casu necessitatis velit privative quoad Ordinarios sibi reservare cum dispendio boni communis animarum potestatem a Christo Domino in bonum commune ipsarum animarum concessam: Hoc enim non esset consonum fini ejusdem reservationis, qui est ad evitanda scandala, pericula, & peccata, non autem ut eisdem irretiantur, & esse contra suavem, & providam gubernationem Ecclesiæ, quæ potestatem suam gerere debet non in destructionem, sed in ædificationem animarum, juxta illud Apost. *ad Corinth. 2. c. 10. nu. 8. & cap. 13. num. 10.*

Gravis autem, & urgens, ac sufficiens necessitas sic dis- 99
pensandi in Voto Castitatis est, si ea dilatione Matrimonii usque ad responsum Pontificis ex parte Voventis, seu inter contracturos urgeat periculum incontinentiæ, scandali, vel alterius gravis mali. Si Matrimonium differri nequeant sine gravi Sponsi, vel Sponsæ, aut eorum familiæ dedecore, si puella deflorata, prolesque nascenda infamanda sit, præsertim si deflorator sit morti jam proximus, & nisi puellam defloratam, ac gravidam ducat, nascenda sit proles illegitima, & orituræ timeantur graves discordiæ inter cognatos, & his similia, de quibus late Doctores, & præcipue Sanch. *lib. 2. de Matrimonio disp. 40.*

Posse

100 Posse in simili gravi, & urgenti necessitate sic dispensare etiam Confessarios Regulares, tenent Henricx *d. 4. de Voto q. 6. n. 69.* cum Bailæo, & aliis ibi citatis, Crousers *in cap. 7. Regul. S. Francisci Lect. 29.* Alvilet *de privil. Regul. sect. 3. cap. 5. §. 3.* Chassaing *de Privil. Regul. tract. 1. cap. 5. proposit. 2.* cum Casarubio, Lessio, Corduba, & aliis ibi citatis, Leander, et alii apud Moyam *tom. 2. d. 1. q. 1. a n. 17.* Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 34. num. 40. & seq.* ubi id probat hoc sequenti non spernendo fundamento. Juxta communem etiam Adversariorum possunt Confessarii Mendicantes dispensare in omnibus Votis in quibus Jure ordinario dispensare potest Episcopus; Atqui hic potest Jure ordinario urgente necessitate dispensare in Votis alias reservatis ergo &c. Majorem concedunt Adversarii, patetque clare ex Privilegiis: Minor probatur, quia Episcopus urgente necessitate, vel dispensat ratione Officii, vel ideo quod in tali casu non censeatur reservatum, vel vi universalis consuetudinis, per quam constat Episcopus urgente necessitate posse dispensare: Quocumque tandem modo dispenset, Jure ordinario dispensat, & quidem si primo, & secundo modo, non est dubium; si tertio modo, vi consuetudinis nempe, inde patet, quia consuetudo dat Jurisdictionem ordinariam, prout pluribus demonstrat Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 1.* & diximus in *lib. 1. Decr. tit. 29. de Offic. & potest. Judicis Delegati num. 11. argum. l. More majorum & l. Et quia, ff. de Jurisd. omnium.* Confirmatur: Jurisdictio, & Potestas, qua Episcopi urgente necessitate in Votis dispensant, non est delegata, ergo ordinaria. Probatur antecedens: Jurisdictio delegata est, quæ nec ex Lege, nec ratione Officii, nec ex consuetudine, sed ex speciali commissione alterius competit, uti cum communi dictum est *cit. l. 1. Decr. tit. 26. de Offic. & potest. Judic. Delegat. num. 12.* Atqui nullibi in toto Jure hæc specialis commissio Episcopis tamquam delegatis facta ostendi potest, ergo cum nihilominus dispensent, Jurisdictione, seu Jure ordinario dispensare censendi sunt. Hactenus ille, & quidem vere probabiliter.

101 At vero contrarium docet teste La Croix *lib. 3. par. 1. numer. 563.* communissima cum Suarez, Sanch., Barbosa, Henriq., Laym. Rodriquez, Fagundez, Miranda, Lezana, Castrop. Tamburin. *lib. 3. cap. 16. §. 4. n. 49.* Burgaber *centur. 3. cas. 32.* Moya *l. c. n. 22* Sporer *l. c. num. 55. & 74.* Henno *t. 1. tract. 4. in decalog. disp. 1. q. 3. de Voto art. 3. Petes 4.* quia omnes Doctores antiqui concedentes Episcopis ex præsumpta licentia Papæ hanc potestatem extraordinariam, negant reliquis Confessariis, & Mendicantibus pro tempore Jubilæi. Hinc in Bullis Jubilæi, et Privilegiis Mendicantium expresse solent excipi Vota illa: Privilegia enim Regularium Mendicantium, quod possint dispensare in votis, in quibus possunt Episcopi, intelligi debent de iis solis votis, in quibus dispensare possunt Episcopi Jure ordinario, ideoque proprie Episcopales sunt; non autem de iis, qui per se Papales sunt, et tantum per accidens ratione urgentis necessitatis, et moralis impotentiæ adeundi Pontificem, ac Episcopum tamquam ordinarium post Pontificem Pastorem devolvuntur. Sicque talis Potestas dispensandi fundatur in Jurisdictione Ordinaria, quam habent Episcopi, et non Mendicantes.

102 Episcopus in simili necessitatis casu dispensare potest, quamvis Legatus Pontificius in Provincia sit. Suarez *lib. 6. capitulo 26. numer. 10.* Sanchez *libr. 8. de Matrimon. disput. 9. num. 25.* et *lib. 4. moral. cap. 40. numer. 38.* Layman *lib. 4. tract. 4. Cap. 8. num. 17.* Sporer *l. c. num. 72.* et alii contra Aragonium, Rodriquez, et alios. Et ratio est, quia Legatus Papæ, quamvis a Latere sit, ordinario Jure non habet majorem dispensandi potestatem, quam Episcopus; adeoque potest Vovens in tali necessitatis casu pro obtinenda dispensatione in Voto reservato adire libere quem maluerit, Episcopum nempe, vel Legatum Apostolicum.

103 Si autem Legatus Apostolicus specialem commissionem, et facultatem habeat dispensandi in Votis reservatis, vel Lege Pontificia, aut absolvendi a Censuris Papæ reservatis, tunc dispensare in ipsis non potest Episcopus. Et ratio est; quia Episcopus in dictis casibus dispensare, aut absolvere potest solum ratione urgentis necessitatis, quæ ratio cessat, si adiri possit aliquis speciali præditus ad id facultate, cum cessante causa cesset effectus, *cap. Cum cessante 60. de appellat.* et cessante ratione, et causa Legis cesset ipsa Lex, *l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jurepatron.* Ratio enim Legis est anima Legis: *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnat.* Sic tenent Navarr. in *Manual. cap. 27. n. 90.* Sanchez *cit. disp. 9. num. 45. & cit. cap. 40. num. 38.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dubit. 13. n. 106.* Suarez *citat. Cap. 26. num. 15.* Layman. *l. c. n. 17. vers. Posterior vero,* Sporer *l. c. n. 72.* et alii contra Henriquez, Avilam, et alios.

104 Votum Sacros Ordines suscipiendi non est reservatum, quia est tantum Votum vovendi Castitatem, et necdum Castitatis, adeoque dispensari potest ab Episcopo, et Confessariis Regularibus. Henriquez, Sa, Azor. Suarez, Less. Sanchez, Castrop. Diana, Illsüng. Bellegamb. citati, et secuti La Croix *l. c. n. 552.* et alii passim.

105 Circa Votum Religionis est specialiter advertendum, quod ut sit reservatum, debet esse absolutum, et perfectum Religionis a Sede Apostolica approbatæ, adeoque Votum Religionis ab Ecclesia non approbatæ non est reservatum. *Communis.*

106 Votum ingrediendi Religionem S. Joannis Hierosolymitani est vere reservatum, quia ipsa est vera Religio, in qua emittuntur tria Vota solemnia Paupertatis, Castitatis perfectæ; et Obedientiæ. *Communis.*

107 Votum autem ingrediendi alias Religiones Militares, ut Equitum S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, et hujusmodi, non est reservatum, sed potest dispensari, & commutari: Et ratio est, quia de illis est dubium an sint veræ Religiones, & dd. Equites emittunt Votum Castitatis imperfectæ, videlicet solum Conjugalis. *Communis.*

108 Votum ingrediendi Religionem strictiorem non est reservatum quo ad circumstantiam *strictioris.* Unde potest cum justa causa dispensari ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, ut in aliam etiam laxiorem ingrediatur. *Communis,* per dicta *supra num. 91.* Tale autem Votum nequit postea ir- 109 ritari a Superiore Regulari, quia Religiosus quo ad hoc subjacet soli Summo Pontifici, textu expresso *in cap. Licet 18. de Regularibus.* Vide *supra n. 23.*

110 Votum perseverandi in Religione probabiliter non est reservatum, quia non est religionis in se, sed circumstantiæ, quæ non reservatur. Unde si qui sic vovit, experiatur in Novitiatu illum statum non sibi convenire, poterit ejus Votum dispensari, vel commutari. Sic la Croix *l. c. n. 569.* cum Sanchez, Fagundez, Mald. Diana, Trullench. Bellegamb. & Lessio ibi citatis, & alii plures.

111 Qui vovit ingredi religionem, si nequeat continentiam servare, nec detur recursus ad Papam, vel Delegatum, & adsit periculum in mora, potest ratione hujus gravis, & urgentis causæ dispensari ab Episcopo in voto ingrediendi religionem; Sic expresse La Croix *l. c. n. 567.* se referens *ad numer. 563.* ubi testatur sic tenere Sanchez, Lessium, Garciam, Ledesm. Dianam, Pasqualig. Silvester. Navarr. Henriq. Valer. Sa. Suarez, Laym. Castrop. aliosque cum Cardena *in 1. Crisi d. 79. n. 17.* Vid. *supra n. 98. & 99.*

112 Circa Votum trium Peregrinationum, nempe Hierosolymitanæ, Romanæ, & Compostellanæ, est specialiter advertendum, quod non sunt reservata, nisi emissa sint devotionis causa. Unde si edita sint ob alium finem v. gr. ad impetrandam absolutionem ab aliquo peccato, ad osculandos pedes Pontificis, & hujusmodi, dispensari possunt ab Episcopo, & a Confessariis regularibus. Si vero quando quis aliquam ex dictis Peregrinationibus vovit, alium finem expresse non cogitavit, præsumendum est vovisse devotionis causa, adeoque esse reservatum, Felix Potestas *tom. 1. p. 2. num. 2007.* La Croix *l. c. n. 570.* cum Tamburin. & Illsung. ibi allegatis.

113 Materia subrogata pro Voto reservato potest ex justa, & rationabili causa dispensari, vel commutari ab Episcopo, & Confessariis regularibus. Unde si Papa commutaverit v. gr. Votum perpetuæ Continentiæ in perpetuum jejunium, tunc perpetuum jejunium potest dispensari, vel commutari, cum reservatio prioris Voti, utpote odiosa, non debeat extendi ad materiam subrogatam. Nec obstat, quod subrogatum sapiat naturam ejus, cujus loco subrogatur, *cap. Ecclesia 3. Ut lite pendente,* cum similibus, quia hoc valet solum in favorabilibus, & non in odiosis, ut in hoc casu *argum. c. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* Sic Communis Theologorum recte tamen monentium, quod petens Dispensationem, vel Commutationem materiæ subrogatæ Voto reservato debeat explicare ipsum Votum, ut Dispensans, vel Commutans gravitatem vinculi cognoscat, ne plus æque temere de tali materia remittat.

114 Quo ad Dispensationes Votorum Episcopi, & Confessarii regulares in quibusdam conveniunt, & in quibusdam differunt: Conveniunt in hoc, quod utrique possunt Vot dispen-

pensare, vel commutare etiam extra Sacramentum Confessionis, immo etiam cum absentibus; Nullo enim Jure horum facultas reperitur restricta ad solum Forum Sacramentale, ut recte notant Sanchez *lib.4. moral. cap. 43.* Sporer *l. c. num.79.* La Croix *lib.3. p.2. num. 507.* cum Tamburin. & Bellegamb. ibi citatis, & alii. Vid. verb. *Jubilæum art. 2. a num.64. ad 67.* Differunt autem in hoc, quod Episcopi possunt suam potestatem dispensandi, vel commutandi Vota aliis delegare, quia in ipsis hæc potestas est ordinaria; Confessarii Regulares vero id non possunt, quia sunt Delegati ex privilegio, & Delegatus non potest subdelegare, nisi in delegatione exprimatur, *cap. Quoniam 43. §. Ceterum, de Officio Delegati.* Item differunt in hoc, quod Episcopi dispensare possunt in quinque Votis, cum urget necessitas, ac magna causa, & impossibilis est recursus ad Papam, & periculum est in mora. Confessarii regulares autem id non possunt juxta communiorem sententiam traditam *supra n.101.* Econtra tamen Confessarii regulares suam dispensandi in Votis facultatem exercere possunt circa omnes Fideles ad ipsos undecunque venientes, quia ipsi agunt nomine Summi Pontificis totum Orbem pro sua Diœcesi habentis. Episcopi autem non possunt se extendere extra suos Diœcesanos, quia agunt per suam Jurisdictionem in sola sua Diœcesi restrictam.

115 Commutatio Voti (quæ est quartus modus, per quem tollitur obligatio Votorum) est translatio obligationis a materia Voti prius facti in aliam materiam priori subrogandam. *Est in re Communis, argum. Cap. De peregrinationis Votis 1. cap. Scripturæ 4. cap. Magnæ 7. cap. Quod super 8. cap. Ex multa 9. de Voto, & Voti redemptione.*

116 Talis Voti commutatio fieri potest, vel in opus melius, vel minus bonum. *Communis ac certa*, & clare patet ex infra dicendis.

117 Commutatio Voti in opus manifeste, & evidenter melius potest fieri etiam ab ipso vovente proprio arbitrio, & auctoritate absque ulla causa. Sic jam Communis, & hodie receptissima Doctorum, testibus Reiffenst. *cit. libr.3. Decret. tit.34. num.44.* Sporer *l.c. n.81.* Sanchez *lib.4. moral. cap.49. num.4.* Suarez *lib.3. de Voto cap.18.* Less. *lib.3. cap. 40. numer.101.* contra varios graves antiquos Doctores vulentes ad id requiri Superioris auctoritatem. Et nostra conclusio deiumitur clare ex *cap. Pervenit 3. de Jurejurando*, ubi expresse sic habetur: *Non enim propositum, aut promissum infringit qui in melius illud commutat* & ex *cap. Scripturæ 4. de Voto, & Voti redemptione*, ibi: *Reus fracti Voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuum noscitur Religionis observantiam commutare*, ubi ut clare patet, nulla requiritur auctoritas Superioris, nec ulla justa causa, unde sufficit propria Voventis auctoritas, ac arbitrium. Excipiuntur autem quinque supradicta Vota Papæ reservata, quæ sine auctoritate Pontificis etiam in melius commutari non possunt in Religiosam Professionem, *arg. cit. Cap. Scripturæ 4. de Voto, & Voti redemptione.* Item excipiuntur Vota in favorem tertii emissa & jam acceptata, ut infra patebit.

118 Commutatio Voti in opus æquale, seu æqualiter bonum non potest fieri propria Voventis auctoritate, & arbitrio, sed debet fieri auctoritate Papæ, Episcopi, vel alterius Jurisdictionem habentis. Sic communior, & sine dubio probabilior Doctorum sententia cum Sanchez *l.c. n.12.* Sporer *l. c. num.82.* Reiffenst. *l.c. n.45.* & alii passim, *arg. cap. De peregrinationis Votis 1. de Voto, & Voti redemptione.* Eo enim ipso, quod hæc materia sit Voto promissa, habet honestatem objectivam Virtutis Religionis, jamque censetur melior, quam altera libera secundum se tantum æqualis, adeoque nequit commutari in opus æquale, nisi ab habente Jurisdictionem, cum hic non adsit ratio interpretationis Divinæ Voluntatis, quod velit illud bonum æquale acceptare, sicuti adest in commutatione Voti in melius. Unde si occurrat causa ita commutandi unum Votum in aliud, eam cognoscere spectat ad Superiorem. Contraria tamen opinio defenditur tanquam vere probabilis a Diana *p.3. tract.11. resol.48.* cum pluribus ibi citatis a Tamburin. *lib. 4. decalog. cap. 17. §.5. num.14.* Sporer *l.c. n.83.* & a multis aliis apud Castrop. *d.2. p.15. num.4.*

119 Commutatio voti in opus minus bonum nullimode potest fieri propria voventis auctoritate & arbitrio, sed necessario fieri debet per habentem Jurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam, vel Delegatam. *Communis.* Et ratio est clara, Commutatio voti in opus notabiliter minus bonum non potest fieri, nisi per habentem potestatem etiam dispensandi, quia tunc remittitur partialis obligatio voti, quæ utique est partialis dispensatio, adeoque &c.

120 Quicunque possunt Jure ordinario, vel Delegato in votis dispensare, possunt etiam illa commutare; At non e contra; Sic jam fere Communis: & recepta sententia Doctorum cum Suarez *l.b.7. de Voto cap.12. n.10.* Layman *l.c. num.20.* Sporer *l.c. n.85.* Henno *l.c. q.3. §.4. concl.2.* Reiffenstuel *l.c. num.46.* & aliis modernis passim contra Navarr., Silvester Azorium, Sanchez, & alios negantes posse commutare vota eos, qui in illis possunt dispensare solo Jure Delegato, uti sunt Confessarii approbati Ordinum Mendicantium, & in eorum Privilegiis communicantium. Et ratio nostræ conclusionis, quod nempe etiam dicti Confessarii regulares possint illa vota commutare, clara est, quia, ut expresse habetur *in cap. Ex parte 27. de Decimis: Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, & ut etiam expresse habetur *in cap. Cui licet 53. de Regul. Juris in 6. Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus*; Atqui potens dispensare, potest totam Voti obligationem tollere, quod est plus, & majus, ergo a fortiori poterit illam voti obligationem in aliam commutare re, quod est minus; qui enim potest remittere totum, potest & partem, adeoque Confessarii regulares possunt commutare proportionaliter illa Vota, in quibus possunt dispensare.

121 Secunda autem pars conclusionis, nempe quod nequeant e contra in votis dispensare quicunque illa possunt commutare, de se patet, & admittitur communiter, quia cui conceditur minus, non conceditur majus, ut a sensu contrario colligitur ex juribus adductis, Minus autem est votum commutare, quam in voto dispensare, ut expresse dicit S. Thomas *2.2. q.88. art.10.* & liquet ex dictis. Unde in Bulla Cruciatæ datur facultas Vota commutandi, ut notant Bullæ expositores, non tamen dispensandi.

122 Habentes facultatem commutandi vota possunt illa commutare, etiamsi essent jurata. Vide verb. *Jubilæum art.2. num. 15.*

123 Item commutare possunt etiam vota in favorem tertii facta & nondum acceptata. Vide *ibid. n.37.*

124 Non possunt tamen commutare vota in favorem tertii facta, & jam acceptata. Vide *ib. n.37.* & verb. *Juramentum art.3. n.23.*

125 Dantur autem aliqui casus, in quibus possunt commutari, immo & relaxari a Papa, & interdum ab Episcopis, aliisque Prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus Vota in favorem tertii facta & jam acceptata, & signanter cum bonum commune id exigit, quia bonum commune prævalet bono particulari, seu privato per vulgaria juris *ta cap. Bonæ memoriæ 3. de postulatione Prælat. cap. Scias caus. 7. q.1. l. Actione 65. §.5. ff. Pro socio Novella 49. cap. 1. vers. Ea enim*, cum similibus. Vide verb. *Juramentum artic. 3. num. 4.*

126 Confessarii privilegiati, & Regulares possunt commutare votum de non petenda commutatione, aut dispensatione Votorum. Vide dict. verb. *Jubilæum art.2. n.39.*

127 Item commutare possunt etiam vota Castitatis, religionis, ac trium Peregrinationum, Hierosolymitanæ scilicet, Romanæ, ac Compostellanæ, quando non sunt vota proprie dicta, omnino perfecta, omnino certa, omnino determinata, omnino absoluta, & quando sunt conditionata, & pœnalia. Vide *supra n.80. ad 91.* dicta de votorum dispensatione, & discurre proportionaliter de eorum commutatione, & vide etiam verb. *Jubilæum art.2. a n.40. ad 49.* & discurre hic pariformiter.

128 Votorum commutatio fieri potest etiam extra Confessionem; Immo etiam cum absentibus. Vide *supra num.114.* & dict. verb. *Jubilæum art.2. n.64. & 65.*

129 An autem commutatio Votorum fieri possit etiam a Confessario, qui non audit Confessionem Pœnitentis, & cui Pœnitens nullatenus vult confiteri? Vide d. verb. *Jubilæum ar.2. num.56. & 57.*

130 Ad commutationem voti in aliud opus manifeste melius nulla requiritur causa, sed sufficit sola voluntas Voventis; Unde commutare votum in manifeste melius validum, licitum, & meritorium est. *Communis.*

131 Ad commutationem voti in aliud opus non melius sed solum æquale, vel quasi æquale, requiritur aliqua causa; sed sufficit modica; Unde commutare votum in aliud opus æquale, vel quasi æquale, & non notabiliter minus absque omni cau-

causa est quidem validum, sed venialiter illicitum, quia est abusus potestatis, quamvis in re levi. *Communis*. (a)

132 Ad commutationem voti in aliud opus notabiliter minus requiritur necessario causa gravis, ut est imperfecta deliberatio voventis; Difficultas exequendi; Damnum spirituale, vel corporale; majus bonum speratum, & hujusmodi; Unde commutare votum in aliud opus notabiliter minus absque justa gravi causa, nedum est graviter, seu moraliter illicitum, cum sit abusus potestatis in re gravi, ut concedunt omnes, sed probabilius est etiam invalidum, quia taliter commutans excedit suam potestatem, cum illam non habeat, nisi ut commutet in æquale. vel si in minus, ratione potestatis dispensandi, non nisi ex justa gravi causa juxta dicta de dispensatione *supra n.59.* Sic communior, & probabilior Doctorum sententia cum Suarez, Navarr., & Azor. Castrop. Illsung. La Croix *l.c. n.526.* & ipso teste multi alii, Henno *l.c.* aliique plures; quamvis non desint graves Doctores, uti Sanchez, Diana, Tambur. Bellegamb. Sporer *l.c. n.*120. & alii vere probabiliter defendentes, quod talis commutatio in notabiliter minus sit quidem graviter illicita, sed tamen adhuc valida, & sit solum obligatio supplendi id, quod deest ad æqualitatem materiæ subrogatæ ad materiam Voti, uti fit in contractibus permutationis, aut venditionis, qui non annullantur ex inæqualitate rei vel prætii, sed remanet solum onus supplendi id, quod ad æqualitatem deest. At quamvis sit vere probabilis hæc sententia propter hanc paritatem, negatur tamen omnimoda paritas, quia commutatio inæqualis in dictis contractibus validatur a jure ad vitandas lites; Non sic autem commutatio notabiliter inæqualis in Votis validatur a Deo, cum ipse non det facultatem Ministro excedenti notabiliter suam potestatem, quæ data est *in ædificationem, & non in destructionem*, ut expresse dicit Apostolus 2. *ad Corinth. cap.16. num.8. & cap.13. num.* 10. Ubi autem deest conditio, sub qua datur commutandi potestas, deficit ipsa potestas, consequenter & ipsa commutatio, *arg. leg. Si quis sub conditione* 8. *ff. Si quis omissa causa*. Vide *supra num.* 59.

133 Pro praxi observanda in facienda commutatione Votorum non potest tradi una, & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod statuit Innocentius III. *in cap. Magnæ devotionis 7. de voto §. Et quidem*, ibi: *Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem.*

134 Generaliter loquendo nisi circumstantiæ, & causæ aliud exigant, commutari debet votum reale in reale. personale. in personale mixtum in mixtum, perpetuum in perpetuum, temporale in temporale, ut sic, quantum fieri potest, magis servetur æqualitas, & proportio, ut communiter tradunt Doctores.

135 Item generaliter loquendo in commutatione voti non est attendenda sola materia promissa, sed etiam finis promissionis, nec sola excellentia virtutis in materia subroganda, sed attendendi debet id, quod magis ad Dei honorem, & cultum, ac ad voventis salutem conducit, diligenter consideratis omnibus circumstantis personarum, locorum, & temporum. Unde si quis verbi gratia voverit flagellationem, seu disciplinam ad edomandam carnem Spiritui rebellantem, melius commutabitur tale Votum in jejunium, quam in Orationem, cum magis conducat ad finem intentum edomandæ carnis rebellis jejunium, quam Oratio. Licet enim Oratio sit excellentioris virtutis in se, non tamen in tali casu cum respectu ad finem, & salutem voventis, cum jejunium respectu ipsius sit aptius ad edomandam rebellem ejus carnem, & sic ad retrahendum ipsum a Dei offensa. Et sic de similibus, ut notant communiter Doctores recte addentes, quod consultius sit Vota personalia commutare in Sacramentorum frequentiam, cum Sacramenta efficacius, & facilius conducant ad salutem voventis, quam cetera opera.

136 Specialiter, ac particulariter loquendo votum simplex, &

absolutum, ac perfectum Castitatis perpetuæ, vel Religionis ingrediendæ ad effectum Matrimonii contrahendi solet a Pontifice, aut ejus Delegato commutari in perpetuum jejunium certi diei, v.g. Feriæ sextæ, & vigiliæ S. Fundatoris illius Religionis cum competenti aliqua eleemosyna, ac alio bono opere singulis annis, aut in Confessionem & Communionem bis in mense, sed sine dubio cum admixta dispensatione, cum Votum absolutum Religionis, & Castitatis perpetuæ nunquam possit proprie commutari, ex quo aliud omne opus subrogandum minus sit, adeoque semper est admiscenda Dispensatio, ut recte notant Sanchez *lib.4. moral. cap.56. n.41.* Sporer *l.c. n.*127. Felix Potest. *tom.* 1. *part.*2. *n.*1939. Gobat *tom.2. tract.3. cap.41. n.*319. & alii passim docentes posse in similia commutari a Confessariis privilegiatis, quando votum non est perfectum, & absolutum.

Votum Religionis ingrediendæ, si non petatur commuta- 137
tio ad effectum Matrimonii contrahendi, solet commutari in statum Sacerdotalem, & jejunia illius Religionis, ac aliquas eleemosynas singulis annis in honorem Sancti Fundatoris illius Religionis. Non potest tamen quis tale votum com- 138
mutare simpliciter in susceptionem Episcopatus, quia licet status Episcopalis secundum se sit perfectior, non efficit tamen hominem perfectiorem, quam Religio, licet perfectiorem esse supponat. Unde *in c. Per tuas 10. de Voto*, qui vovit Religionem ingredi, & voto non adimpleto susceperat Episcopatum, cogitur Episcopatum resignare, & Religionem ingredi, ibi: *Consulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddas Altissimo Vota tua.* Votum autem ingrediendi Religionem 139
strictiorem potest justa de causa commutari a Confessariis privilegiatis, & Regularibus in laxiorem, servata debita æqualitate, & proportione. Sic Viva *de Jubilæo q.12. n.11.* cum Lessio, Bonac. & Sanchez ibi citatis, Leander *de Voto tract.1. disp.08. num.*50. Gobat *tom.2. tract 3. cap. 41. numer.*319. & alii. Vide *supra n.91. &* 108.

Votum suscipiendi Sacerdotium commutari potest in quo- 140
tidianam recitationem Officii B. M. V. vel septem Psalmorum Pœnitentialium cum Litaniis Sanctorum, & in procuranda celebratione Sacri semel in quolibet mense, & in Confessionem, ac Communionem bis singulis mensibus, & in votum Castitatis in statu Laicali, & si nolit Castitatem servare, in perpetuum jejunium singulis sextis Feriis, vel Sabbatis.

Votum non contrahendi Matrimonium potest commutari 141
in Confessionem, & Communionem semel singulis mensibus, in perpetuum jejunium unius diei singulorum mensium, in quotidianam recitationem Litaniarum B. Mariæ Virginis. vel in procuranda quotannis celebratione octo, vel decem Missarum, quamvis Sanchez *l.c. n.42.* Gobat *l.c. cap.42. n.* 325. & quidam alii dicant posse commutari in Confessionem singulis mensibus biennio, aut triennio faciendam. Itemque in novem Sacra extra ordinem facienda.

Votum Peregrinationis pedestris ita commutari potest, ut 142
labor itineris compensetur totidem dierum jejunio. Peregrinationis vero equestria quatuor dierum iter compensetur unius diei jejunio una cum erogatione in pauperes omnium illarum expensarum, quas Vovens juxta sui status conditionem eundo, commorando, & redeundo esset facturus. *Sic Communis* quoad expensas, quas esset Vovens facturus eundo, & commorando, & communior, ac verior Doctorum sententia quoad expensas, quas esset facturus redeundo. Gobat *tom. 2. tract.3. cap.39. num.*30. Sanchez *de Voto cap. 56. num.* 11. cum multis ibi citatis, Leander *de voto disp.* 18. *quæst.* 47. Bardus, & alii ibi allegati; Suarez *lib. 6. cap. 19. num.*10., & alii plures per expressum textum *in cap. Magnæ devotionis 7. de Voto, & Voti redemptione*, ubi in simili Voti commutatione Summus Pontifex vult habendam esse rationem laboris, & expensarum, non solum pro accessu, & mora, sed etiam pro regressu, ibi: *Tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus Votum Peregrinationis taliter commutare, ut expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo fa-*

(a) Nota. Facultas dispensandi, & commutandi vota in ædificationem, non in destructionem Prælatis Ecclesiæ concessa est. Atqui sine ulla causa, vel ex levi non *modica*, vota commutet, vel dissolvat, ac potestate in ædificationem non utitur. Rursus; ubi causa nulla est, dubitari jure meritoque potest, num adsit in Prælato dispensandi, & commutandi potestas; agitur enim de tacta Deo promissione, quæ acceptata præsumitur, cujus obligationis solutio, non aliud videtur, quam declaratio, quod in data circumstantia cesset obligatio, aut sese homo obligare non voluerit.

ftuous, alicui Religioso committas in necessarios usus terræ illius (nempe Sanctæ, ad quem Trecensis Episcopus, de quo ibi est sermo, Peregrinationem voverat) *sine diminutione qualibet transferendas . . . . laborem etiam laboribus recompenses solicitius instando vigiliis, devotius vacans Orationibus, & in jejuniis fortius te exercens*.

143 Henriquez autem *lib. 7. cap. 3.* Rodriquez *tom. 2. cap. 100.* Grassius *lib. 2. c. 30. n. 9.* Felix Potest. *t. 1. p. 2. a n. 1950.* & alii negant in tali commutatione computandas esse expensas, quas Vovens esset facturus in regressu, & dicunt non obstare allatum Textum, quia ideo in illo casu voluit Pontifex habendam esse rationem etiam expensarum regressus, quia tunc agebatur de summa indigentia eleemosynarum pro liberatione Terræ Sanctæ ab Infidelium manibus, ita ut ad talem finem etiam Cruciatam indixerit; Unde sicuti casus, & circumstantiæ illius Textus non habent locum in aliis casibus Peregrinationis, ita non faciunt, ut eadem dispositio particularis extendatur ad alios casus generaliter: A diversis enim non fit illatio, nec in ipsis est facienda extensio de casu in casum, *leg. Sed si ante 17. ff. de except. l. Papinianus 24. ff. de Minoribus, leg. Si Maritus 10. in fine, Cod. de donat. inter virum, & uxorem, Cap. Ad audientiam 12. de Decimis*, cum similibus. Quæ opinio est probabilis, & tuta, uti etiam tutam vocat Gobat *loc. cit.* quamvis non esse tutam contendat Suarez *cit. lib. 9. cap. 19. n. 10.*

144 In simili autem commutatione sunt semper deducendæ expensæ, quas tunc Vovens erat domi facturus, cum illæ nullimode includantur in Voto. *Sic Doctores Communiter*.

145 Si voto Peregrinationis v. g. ad Sacram Lauretanam Ecclesiam unitum sit etiam Votum de elargiendo dictæ Ecclesiæ Lampadem centum aureorum, & illa Lampas fuerit jam a Rectore seu Procuratore nomine dictæ Lauretanæ Ecclesiæ acceptata, dictum Votum de elargienda tali Lampade nequit commutari per dicta *supra num. 124.* & sub verb. *Jubilæum art. 2. num. 17.*, & sub verb. *Juramentum artic. 3. numer. 33.* Unde dicta Lampas debet ad præfatam Lauretanam Ecclesiam transmitti, sed expensis commutationis dictæ Peregrinationis, ut scilicet ab expensis, quas esset Vovens in ipsa peregrinatione facturus, & ratione commutationis in pauperes erogandis tantum detrahat, quantum sufficit pro transmissione lampadis; Si autem Votum de elargienda dicta Lampade nondum fuerit acceptatum, tunc posset commutari, & Lampas alteri Ecclesiæ elargiri, seu in alia opera pia, aliqua rationabili causa existente, converti, per dicta *supra n. 123.* & sub verb. *Jubilæum art. 2. n. 36.*

146 Expensæ, quas Vovens erat in Peregrinatione facturus, possunt commutari in totidem eleemosynas elargiendas Ecclesiis, pauperibus, aut in alia pia opera applicandis: Non enim necesse est, quo erat peregrinaturus, quamvis hoc esset consultius, si commode fieri posset. *Communis*.

147 Labores, incommoda, & pericula peregrinationis commutari debent in opera pia, puta in jejunia, Orationes, ac vigilias, juxta text. *in cap. Magnæ devotionis 7. de Voto* allat. *supra num. 142.*

148 In commutatione Voti peregrinationis semper addi debent Confessiones, & Communiones, & Visitationes Ecclesiarum, sc. Altarium illorum Sanctorum, ad quos erat peregrinatio ex Voto directa, ut monent *Doctores Communiter*.

149 Votum jejunandi in perpetuum omnibus Sabbatis commutari potest in recitationem Rosarii cum moderata eleemosyna facienda dictis omnibus Sabbatis, vel in Confessionem, & Communionem bis in singulis mensibus.

150 Votum jejunandi semel in pane, & aqua commutari potest in unam Confessionem, & Communionem, aut in recitationem Rosarii cum verberatione corporis, seu aliqua eleemosyna competente statui, & conditioni Voventis.

151 Votum elargiendi talem eleemosynam pauperibus commutari potest in servitium Hospitalis tot diebus sufficientibus judicio prudentis Confessarii ad compensandam eleemosynam. Sic e converso Votum serviendi Hospitali tot diebus commutari potest in correspondentes eleemosynas ipsi Hospitali elargiendas. Et hæc pro exemplari sufficiant. Poterit enim pru-

152 dens Confessarius ex istis colligere alias similes commutationes faciendas: dummodo semper attendat ad Personarum conditionem, sexum, dispositionem, & hujusmodi, rationem quorum pro eodem Voto minor subroganda est peregrinatio, v. g. debili, ac seni, quam viro robusto, ac juveni; minor eleemosyna pauperi, quam diviti; pauciora jejunia debili, ac laboranti, quam otioso, ac benevalenti, & sic de similibus.

Quæcumque autem Vota, exceptis realibus a tertio ac- 153
ceptatis, commutari possunt in Professionem Religiosam; immo per ipsam penitus extinguuntur. Vide *supra num. 8. & 9.*

Facta commutatione Voti liberum forte est Voventi, aut 154
prius votum exequi, aut opus, in quod prius votum commutatum est; Immo etiam ejusdem operis novam commutationem ob rationabilem causam petere, & obtinere poterit. Et si pluries commutatio facta sit, poterit quodlibet opus substitutum eligere, vel ad votum redire. *Communis*. Et ratio est, quia commutatio facta est in favorem voventis; quisquis autem favori, ac Juri suo renunciare potest; *cap. Si de terra 6. de privileg.*, & *l. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis*. Et quilibet renunciare potest ei, quod pro se noscitur introductum, textu expresso *in cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus: Et quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, ut expresse habetur *in cap. Quod ob gratiam 61. de Regul. Juris in 6.*

Facta Commutatione voti, si opus subrogatum fiat postea 155
impossibile, vel inutile, etsi per culpam voventis, vovens omnino liberatur, neque tenetur redire, & exequi prius votum suum; Quippe quod per legitimam commutationem jam extinctum est: obligatio enim semel extincta non reviviscit; *leg. Qui res 98. §. ff. de solutionibus*. Peccavit tamen vovens, si ejus culpa opus subrogatum factum sit impossibile; Unde si votum ver. gr. dando certam eleemosynam commutatum sit in aliquod certum jejunium, & tale jejunium, sive ob justam causam excusantem, sive ex causa culpabiliter contracta nequeat a Vovente adimpleri; immo etiam culpabiliter jejunare negligat, atque peccet, non tenetur redire, & exequi votam eleemosynam. *Communis*.

Qui commutare potest votum, potest, & pœnam ratione 156
voti transgressi debitam commutare. Unde si quis verb. gr. voverit se non lusurum, aut se non inebriaturum, vel in pœnam jejunaturum, & interea sæpius transgrediendo pœnæ obligationem ex voto incurrerit, nec persolverit, Confessarius privilegiatus poterit ob justam causam, non solum commutare votum quoad Obligationem facti, & pœnæ in futurum, sed etiam poterit commutare obligationem pœnarum pro præteritis transgressionibus incursarum. Sic Sanchez *lib. 4. moral. cap. 52. num. 10.*, & *cap. 56. num. 33.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 20.* Suarez *lib. 6. de Voto cap. 20. num. 18.* Sporer *loc. cit. num. 134.* Henno *tom. 1. tractat. in Decalog. disp. 2. quæst. 3. §. 5. vers. Petes sexto*; & alii plures contra Navarr., & alios. Et ratio est, quia Votum magis obligat ad materiam directe promissam, quam ad pœnam, adeoque Confessarius potens commutare votum quoad materiam directe promissam, poterit, & commutare quoad pœnam: *Cui enim licet quod est plus, licet utique quod est minus*, textu expresso *in Cap. Cui licet 13. de Regul. Juris in 6.*, & *ubi majus conceditur, minus concessum esse videatur*, ut expresse habetur *in c. Ex part. 27. de Decimis*.

Habens potestatem ordinariam, vel delegatam ad vota 157
commutanda, tenetur ipsa commutare, cum ob rationabilem causam ad id requiritur. *Communis*. Et ratio est, quia nisi justam causam habeat talem commutationem denegandi, censetur infidelis Minister, cum recipiendo dictam facultatem se implicite obligaverit ad ejus usum, ubi requireretur, & justa adesset causa. Vide *supra n. 67.*

Hactenus dicta de Votis currunt salva proportione etiam 158
de Juramentis. Vide verb. *Juramentum art. 3. per tot.*

Alia ad rem; Vide verb. *Jubilæum art. 2.*, & verb. *Im-* 159
pedimenta Matrimonii art. 3. verb. *Votum*, *Notas Rom. Th. ad art. 3. n. 159.* (a)

Additio ex Auctore.

Votorum commutatio (Religionis & Castitatis exceptis) 160
in alia pia, & salutaria opera facienda a Confessariis conceditur

(a) Nota. Circa Votorum irritationem, dispensationem, & commutationem vide quæ de privilegiis Regularium alibi adnotata sunt.

ditur in Jubilæo universali; Bened. XIV. tom. 1. Constitut.
incip. *Lætiora Apostolicæ servitutis* §.4., & Constitut. 110.
incip. *In suprema* §.4. Vota simplicia, exceptis Religionis,
161 Castitatis, ac Ultramarino, & Visitationis Liminum Apostolorum, in alia pia opera rite commutari possunt per Confessarium electum ex approbatis ab Ordinario loci in vim Bullæ Cruciatæ. Idem Const. 86. incip. *Quoniam* §.8.

162 * Vota tamen simplicia etiam Castitatis, & Religionis, ac Sacrarum Peregrinationum dispensando commutare potest Major Pœnitentiarius Romanus. Idem Constit. 95. tom. 1. Bull. incip. *Pastor bonus* §.29.

163 Vota simplicia in Congregatione Missionis emissa a nemine quacumque causa, & occasione dissolvi possunt, præterquam a Romano Pontifice, aut a Superiore Generali
Congregationis in actu dimissionis tantum; Idem Constit.
164 59. incip. *Quo magis*. Vota simplicia quæ in Societate Jesu post biennium probationis emittuntur, Beneficiorum vacationem non inducunt: Quamvis in Congregatione quinta Generali ipsius Societatis *Canone* 19. statutum fuerit, ut qui
165 Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam Vota simplicia emittat, Ecclesiastica Beneficia dimittere debeat:
166 Quo casu hujusmodi Beneficia, si minus propter renunciationem vacare intelliguntur; Idem Constit. 25. incip. *Ex quo* §. *denique*, ex Suarez, Pellizario, Riganti, Pitonio, & aliis.

167 Ad complementum, Juvat hic adjicere decretum Summi Pontificis Benedicti XIV. prævio consilio particularis Congregationis ab ipso deputatæ Cardinalium de Gentilibus, Cavalchini, Tamburini, & Besozzi, nec non Archiepiscopi Damasceni, Congregationis Episcoporum, & Regularium, atque ejusdem Congregationis particularis Secretarii, super dubio, an vota, quæ a Conversis Cisterciensibus emittuntur, simplicia sint, vel solemnia?

Delata ad Pœnitentiariæ Apostolicæ Signaturam controversia de votis, quæ in Professione a Conversis Cisterciensibus emittuntur, an simplicia sint, vel solemnia, eadem a dubii definitione se abstinuit, eo potissimum sub obtentu, quod de ea agendum esset in Congregatione Episcoporum, & Regularium, cui jam exhibita fuerant suffragia Patrum Generalis, & Procuratoris Generalis Ordinis Cisterciensis. Sed, cum nec ab hac ullum usque adhuc judicium prodiisset; opportunum, & congruum fore reputantes, si rem totam ad Nos avocaremus, in Congregatione particulari coram nobis habenda discutiendum; supradictorum Cardinalium, & Secretarii Congregationem deputavimus: quæ habita coram Nobis die 16. currentis mensis Martii, unanimi censuit suffragio, vota a Conversis Cisterciensibus in Professione emissa, non esse simplicia, sed solemnia.

Et sane, si in ipso Familiæ Cisterciensis exordio, quod sæculo undecimo contigit, Monachis Conversi adjuncti fuerunt, ut Monachi in Claustro solitudini, & contemplationi vacarent, & conversi domos illas regerent, in quibus utilia hominum necessitati parabantur, & sic de conversis statutum est: Tuncque definierunt, se conversos laicos barbatos licentia Episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua, & in morte, excepto Monachatu, ut semetipsos: uti legitur in exordio Cisterciensi Cœnobii Tom. 1. Bibliothecæ Patrum Cisterciensium Tissier, autumantis, citatum Opusculum esse S. Stephani Abbatis Cisterciensis.

Si, coacto secundo Lateranensi Concilio anno 1139. sub Pontifice Innocentio II. statutum est, nulla futura Matrimonia, quæ post Professionem fierent a Conversis, si hoc ipsum confirmatum fuit in Concilio Rhemensi, habito sub Eugenio Papa III., qui in minoribus fuerat Abbas Sanctorum Vincentii, & Anastasii Romæ ad Aquas Salvias, Sanctique Bernardi discipulus; si Pontifex Alexander hujus nominis III. in sua Decretali, quæ incipit: *Non est Vobis*, sub tit. de Regularibus æquali ergat Abbatem obedientiæ jugo respondit esse subjectos tum Monachos, tum conversos Ordinis Cisterciensis, suadent hæc omnia, quod vota a Conversis Cisterciensibus in professione emissa non simplicia sunt, sed solemnia: quod etiam fuit animadversum a Mabillonio, Monachorum Institutorum peritissimo, in sua præfatione in part. 2. sæculi sexti Ordinis Sancti Benedicti §.IX.

Nec, ut ab hoc sensu quis recederet, quidquam prodesse potuerunt verba, quæ a Conversis Cisterciensibus in Professione emittuntur: Pater, promitto tibi obedientiam de bono usque ad mortem: Præterquam quod enim compertum est, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis nullam in emittenda Professione verborum formam fuisse præscriptam, & quod nec etiam juxta præsentem disciplinam unius Instituti Regularia Professio concordat in verbis cum Professione alterius Instituti; cum alumni Sancti Benedicti committant stabilitatem loci, conversionem morum, atque obedientiam secundum Regulam Sancti Benedicti; alumni Sancti Dominici voveant obedientiam secundum regulam Sancti Augustini; alumni Sancti Brunonis suorum morum conversionem promittant; quæ promissio æquipollere videtur promissioni conversorum Cisterciensium, obedientiæ de bono usque ad mortem.

Vis in eo consistere visa est, quod ad effectum, de quo agitur, nedum verborum, sed cæterorum quoque extrinsecarum circumstantiarum ratio habenda est. Cumque in Libro antiquarum definitionum Ordinis Cisterciensis dist. 24. c. 1. tit. de Receptione, & Professione conversorum, legatur, quod post expletum Novitiatus annum, Conversus, ad Capitulum Monachorum accedens, prostratus primo veniam petit, & deinde surgens ad imperium Abbatis, & interrogatus, spondeat stabilitatem suam, post quæ Abbas dicat, Det tibi Deus perseverantiam: omnesque respondeant; amen: quodque omni proprietate relicta, suorumque bonorum facta, prout libuerit, & maxime favore pauperum, distributione, flexis genibus jungat manus, easque ponat inter manus Abbatis, eique promittat obedientiam de bono usque ad mortem, Abbasque respondeat: Det tibi Deus vitam æternam: respondentibus omnibus, tamen, quæ omnia quoque leguntur in Rituali Cisterciensium lib. 6. de Ritu suscipiendi Fratres cap. 6. sub titulo de Receptione, & Professione Conversorum.

Accessus ad Capitulum, non tempore Novitiatus, sed post Novitiatum expletum per integrum annum, promissio stabilitatis post interrogationem de ea factam, & ejusdem acceptatio facta ab Abbate, cujus est Professionem admittere, solemnis proprietatis abdicatio, genuflectio ante Abbatem, & cætera solemnia, quæ comitantur professionem obedientiæ de bono usque ad mortem, æternæ vitæ precatio, memoratæ obedientiæ correspondens, satis innuunt Professionem esse solemnem, in eaque impliciter, & virtualiter contineri vota Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ quæ utpote juncta Professioni Regulari, non simplicia sunt, sed solemnia, juxta responsum Bonifacii VIII. in cap. unic. de voto, & voti redemptione, in sexto.

Unanime interessentium Congregationi suffragium pro solemnitate votorum, quæ a Conversis Cisterciensibus in Professione emittuntur, fuit a nobis in ipsa Congregatione oretenus approbatum. Hoc ipsum a nobis præsenti nostro Decreto confirmatur, quod nostro sigillo munitum Archiepiscopo Damasceno Congregationis Episcoporum, & Regularium, & particularis Congregationis Secretario manibus nostris consignamus, demandantes, ut illud referat inter Acta Congregationis Episcoporum, & Regularium, & Decreti exemplar ad Pœnitentiariam Apostolicam, & Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inter sua Acta approbandum, transmittat: ut unanimis in posterum sit sententia de solemnitate votorum, quæ a conversis Cisterciensibus emittuntur.

Datum ex Palatio Apostolico Quirinali hac die 21. Martii 1747.

VOTUM PRO ELECTIONE.

Vide verb. *Electio art. 3., & 4. fere per tot.*

VOTUM PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONIUM.

Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 1. 4 num. 23. ad 26.*

USUCAPIO.

Vide verb. *Præscriptio.*

U S U R A.

1 Usura dicitur *ab usu*, sicuti cultura dicitur *a cultu*; unde in hoc sensu Cicero in Verrem dixit; *Cur Piratis lucis usuram tam diuturnam dedisti*. Sicque Usura in genere significat usum alicujus rei. Item usura sæpe accipitur pro incremento, seu lucro, & commodo, seu tractu ex rei usu proveniente, teste eodem Cicerone, qui *l. de senectute* sic expresse dicit; *Terra nunquam sine fructu reddit quod accipit*, ubi fructus supra semen, seu incrementum, & lucrum quod ex semine sibi mandato reddit, usuram appellat. Ad nostrum autem propositum usura sumitur vel pro conventione, seu contractu usurario, vel pro lucro, quod ex contractu acquiritur, quod etiam foenus appellatur a *Fœtu*, quasi sit foetus, seu partus, aut genitura pecuniæ, vel alterius rei pretio æstimabilis mutuo datæ.

2 Usura capta pro conventione, seu contractu usurario definitur, quod sit mutuatio cum pacto expresso, vel tacito accipiendi lucrum aliquod temporale ultra sortem ratione mutui. Usura autem capta pro lucro, quod ex contractu usurario acquiritur, definitur, quod sit lucrum immediate ex mutuo proveniens tamquam debitum, idest incrementum, quod vi mutui intenditur, & accipitur tamquam debitum supra id, quod mutuo datum est. Sic in re Doctores communiter, *arg. c. Si feneraveris 1. cap. Putant 2. c. Plerique 3. & c. Usura 4. caus. 14. q. 3.*

3 Usura dividitur primò in mentalem, & realem. Usura mentalis est, qua lucrum ex mutuo intenditur tamquam debitum, licet de eo nullum interveniat pactum, *arg. c. Consuluit 10. de Usuris*. Vide *infra num. 86*. Usura realis est, cum quis mutuat cum pacto expresso, vel tacito accipiendi ultra sortem lucrum ex mutuo. *Si in re Communis Doctorum*.

4 Secundo dividitur usura in expressam, seu manifestam, & tacitam, seu palliatam. Usura expressa, seu manifesta, & formaliter exigitur pretium pro mutuo, & cum quis mutuat centum eo expresso pacto, ut sibi reddantur centum, & quinque, & hujusmodi. Usura tacita, seu palliata, & virtualis est, quæ non committitur vi contractus mutui formalis, & expressi, sed alterius contractus nomine, ac specie veluti pallio contecti, & occultati, ut dum præcise ob anticipatam, aut dilatam solutionem aliquid de justo pretio detrahitur, aut supra justum pretium exigitur, *arg. c. In Civitate tua 6. de usuris*.

5 Tertio dividitur usura in lucratoriam, compensatoriam, & punitoriam. Usura lucratoria (de qua tamquam propria usura ex professo agunt Theologi, & erit hic sermo) est quæ continet aliquod lucrum temporale, causa, & nomine solius mutui principaliter exactum. Usura compensatoria, seu restauratoria est, qua ex pacto exigitur aliquid supra sortem ratione justi interesse, seu damni emergentis, vel lucri cessantis, quod patitur mutuans, aut ratione periculi, & incommodi, quod probabiliter passurus est in mutuo recuperando. Et hæc usura, ut infra videbitur, est licita. Usura punitoria, seu moratoria est, qua ex pacto imponitur v. gr. pecuniaria ultra sortem præstanda, si mutuarius in reddendo mutuum tempore convento fuerit culpabiliter morosus; & hæc etiam, ut infra videbitur, est licita.

6 Usura proprie dicta, seu lucratoria est prohibita, non solum jure positivo, Divino, & Ecclesiastico, sed etiam jure naturali. *Est Communis inter Catholicos*. Et quidem de jure Divino constat ex pluribus locis Sacræ Scripturæ, & signanter ex *Levit. 23.*, ibi: *Non accipies a Fratre tuo Usuras, nec amplius, quam dedisti.... pecuniam tuam non dabis ei ad Usuram, & frugum superabundantiam non exigens. Deuteron. 23.*, ibi: *Non fænerabis fratri tuo ad usuram pecuniam. Psalm. 14.* ubi introducendus in Tabernaculum Domini dicitur, *qui pecuniam suam non dedit ad Usuram*, sicque e contrario excludendus qui dederit ad usuram. *Psalm. 54.* ubi inter iniquitates, quæ enumerantur, dicitur, *Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus. Ezechiel. 18.* ubi vita æterna præmiandus dicitur qui *ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit*, & e contra dicitur esse morte æterna puniendum *ad Usuram dantem, & amplius accipientem. Et Lucæ 6.* ipsemet Christus Dominus ait: *Mutuum date nihil inde sperantes*, scilicet ultra sortem, quæ verba Papa Urbanus III. *in capit. Consuluit 10. de usuris* adfert ad probandum, usuram jure Divino esse prohibitam. Unde *in cap. Super eo 4. de usuris* expresse dicitur, quod *Usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur*, & concordat *cap. Quia in omnibus 3. eodem*, ibi: *Et qualiter utriusque testamenti pagina condemnentur, nequaquam attendunt*.

7 Et quod Usura prohibita sit etiam jure Canonico, habetur expresse *ex cap. Quoniam 2. distinct. 47. cap. Si feneraveris 1. cap. Putant 2. cap. Plerique 3., & cap. usura 4. caus. 44. qu. 3. cap. Ministri 2. cap Si quis 4. cap. Nullus 6. cap. De hoc 7., & cap. Si quis usuram 10. caus. 14. quæst. 4., & ex toto titulo de usuris, tam quinti, quam sexti Decretalium, & ex Clementin. unic. de usuris, §. Sane*, ibi: *Sane si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut Hæreticum puniendum*.

8 Quod autem usura prohibita sit etiam Jure naturali ostenditur ratione. Contra Legem naturalem, seu Jus naturæ, est fructus percipere ex re non sua, sed aliena, cum fructus rei ex natura sua pertineant ad Dominum ejusdem rei: Atqui si ex mutuo usura perciperetur, perciperentur fructus ex re aliena, ergo usura est contra Jus naturale, seu de Jure naturali prohibita. Major est nota ipso naturæ lumine. Minor probatur, per mutuum duminium rei mutuatæ transfertur in mutuatarium: Mutuum enim ideo appellatur, quia de meo fit tuum, textu expresso *in l. Mutuum 2. §. 2. ff. de rebus credicis, si certum petatur*, ibi: *Appellata est autem mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit. Et Institut. quibus modis recontrahatur obligatio in princip.*, ibi: *Inde etiam dictum est mutuum, quia ita a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat*, ergo si percipiatur fructus seu lucrum a Mutuante ex re mutuata, percipiuntur ex re aliena, adeoque &c.

9 Nec contra id, quod hactenus dictum est, usuram scilicet esse illicitam, & prohibitam Jure Divino, ac naturali objici valet illud *Deuteronomii capit. 23. Non fænerabis fratri tuo ad usuram &c. sed alieno*. Nec illud *Lucæ cap. 19. Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ergo veniens cum usuris, utique exegissem illam?* Non valet, inquam, ad illud Deuteronomii respondetur cum variis Sacris Patribus, & Doctoribus, ibi solum permissas fuisse, idest non specialiter punitas fuisse usuras erga alienos tamquam malum ad majus malum vitandum, ne scilicet Judæi a se invicem usuras acciperent propter avaritiam, cui nimis dediti erant. Sic inter alios respondet S. Thomas 2. 2. *quæst. 87. artic. 1. ad 2.*, ibi: *Quod autem ab extraneis usuram acciperent, non fuit eis concessum quasi licitum, sed permissum ad majus malum vitandum, ne scilicet a Judæis Deum colentibus usuras acciperent propter avaritiam, cui dediti erant, ut habetur Isaiæ 56.* Et idem etiam habetur 2. 2. *quæst. 105. artic. 3. ad 3.*, ibi: *Accipere Usuras ab alienis non erat secundum intentionem Legis, sed ex quadam permissione propter pronitatem Judæorum ad avaritiam, & ut magis pacifice se haberent ad extraneos, a quibus lucrabantur*. Et idem jam scripserat meus Alexander Alensis *part. 3. quæst. 86. membr. 4. art. 2.*, ibi: *Nunquam fuit Judæis licitum fænerare alieno, sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter fænerando alieno, sed permittebatur eis duplici de causa, scilicet, ne facerent pejus, idest ne fænerarentur fratribus, & quia duri erant, & paulatim trahendi ad perfectionem*. Et sic varii alii dicentes, id permissum fuisse, seu toleratum fuisse, sicuti apud Christianos in quibusdam locis permittuntur meretrices, quia non puniuntur qui cum eis scortantur, & sicuti *in eodem cap. 23. Deuteronomii* dicitur: *Non erit Meretrix de filiabus Israel*, non quod meretrices alienigenæ approbentur, sed quod non puniantur Lege illa, sicuti Meretrices Israelitæ.

10 Aut cum variis aliis respondetur id, Deum tunc permisisse Judæis, non vi mutui, sed vi donationis, transferendo scilicet tamquam supremus omnium Dominus rerum dominium ab extraneis in Judæos, sicut *Exodi 12.* donavit ipsis Ægyptiorum spolia, quæ commodato acceperant. Sicuti enim potest Princeps temporalis in pœnam delictorum alicujus per Justitiam vindicativam ipsum bonis suis, vel in toto, vel in parte privare, eorumque Jus, & dominium in alium benemerentem conferre, ita Deus tamquam supremus Dominus universorum poterit a fortiori hoc præstare adversus sui nominis hostes, jusque illud, & dominium suis fidelibus sectatoribus in præmium, & retributionem conferre. Et quod de facto tunc Deus id fecerit, colligitur clare ex *Deuteron. 28.* ubi Moyses contra populum Israel non servantem Legem ait: *Advena fænerabit tibi, & tu non fænerabis ei*, quod

quod intelligendum est in pœnam non servatæ Legis. Sicque cum *in dicto cap.23. Deuteronomii* dixit, *Non fænerabis fratri tuo ad usuram &c. sed alieno* debet pari ratione intelligi in pœnam ejusdem alieni, eo quod legem non servaret, adeoque illud lucrum non approbavit Deus, ut fœnus est, sed induxit, ut pœnam delicti, cum non approbaverit cum fratribus legem servantibus sed solum cum exteris legem transgredientibus. Sic S. Ambrosius *lib. de Tobia c.15. n.5.* relatus *in cap. Ab illo* 12. *cauf.* 14. *q.* 4. Pirhing *loc. cit. n. 9.* Sporer *loc. cit. n.* 111. Reiffenstuel *loc. cit.* n. 24. Pontas *tom. 3. verb. Usura cauf.7.* Tririnus *Commentar. in d. cap.23. Deuteronomii vers.* 19. Molina *tom.2. disp. 304. num.r.* 18. plures alios afferens pro utraque responsione.

11 Ad illud autem *Lucæ 19.* respondetur, quod ibi per usuram intelligitur lucrum licitum ex negotiatione; Dare enim ad mensam, non est dare mutuum, ex quo solo vetita usura oritur; sed est dare mercatoribus ad negotiandum, utpote ad contractum societatis *a banco*, in quo dominium pecuniæ manet penes sic negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quam penes sic negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quam periculum ad eumdem spectat, quod non currit in mutuo. Unde ibi usura accipitur metaphorice, ut nempe bonis a Deo acceptis augeamus, & multiplicemus merita, & bona spiritualia ad nostram æternam utilitatem; voluit enim ibi Christus suis fidelibus sectatoribus ostendere, quod sicut homines terrestres cum tanta sollicitudine utuntur bonis temporalibus ad lucrum transitorium, ita & illi cum majori sollicitudine debeant uti temporalibus ad lucrum æternum. Sic S. Thomas *loc. cit. art.1.* Pirhing. *loc. cit.* Molina *loc. cit.* & alii passim.

12 Usura usurarum lucratoria est prohibita etiam de Jure Civili. *Communis* per clarissimos textus *in l. Placuit 29. ff. de usuris*, *l. Improbum fænus 20. Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur*, ibi: *Improbum fænus exercentibus, & usuras usurarum illicite exigentibus infamiæ macula irroganda est*, *leg. Nullo modo 28. Cod. de Usuris*, ibi: *Ut nulla modo usura usurarum a debitoribus exigantur, & veteribus quidem Legibus constitutum fuerat, sed non perfectissime cautum. Si enim usuras in sortem redigere fuerat concessum, & totius Summæ usuras stipulare, quæ differentia erat debitoribus, a quibus revera usurarum usuræ exigebantur? Hoc certe erat non rebus, sed verbis tantummodo Legem ponere. Quapropter hac apertissima Lege definimus nullo modo licere cuiquam usuras præteriti temporis, vel futuri in sortem redigere, & earum usuras stipulari, sed etsi hoc fuerit subsecutum, usuras quidem semper usuras manere, & nullum usurarum aliarum incrementum sentire. Sorti autem antiquæ tantummodo incrementum usurarum accedere*, *l. Sancimus 3. Cod. de Usuris rei judicatæ* ibi: *Cum enim jam constituimus usurarum usuras penitus esse delendas, nullum casum relinquimus, esse delendas, nullum casum relinquimus, ex quo hujusmodi machinatio possit induci*.

13 Usura autem usurarum est, quæ ex usura, seu lucro usurario non soluto, se nova sorte exigitur, ut dum quia v. g. mille scuta pro quinquaginta annuatim solvendis in mutuum dat, & de istis quinquaginta scutis debito tempore non solutis, seu Summa Capitali præter priorem novas usuras v. g. duo scuta cum cum dimidio annuatim exigit.

14 Usura vero secundum se non est Jure Cæsareo, seu Civili communi prohibita, nisi sit in maxima quantitate, ut habetur clare in *l. Placuit 29.* & *l. Quod in stipulatione 31. ff. de Usuris l. Lecta 40. ff. de rebus creditis*, ubi non solum permittuntur ut minora mala, sed approbantur usuræ ut licitæ, *l. Si interrogatione 1. Cod. de usuris*, ubi sic expresse habetur. *Si interrogatione præcedente promissio usurarum recte facta probetur, licet instrumento conscripta non sit, tamen optimo Iure debentur*, *l. Quamvis 8. Cod. eod.* ubi denegatur actio ad repetitionem usurarum jam solutarum, *l. Eos qui 26. Cod. eodem* ubi excepta præscriptione triginta, vel quadraginta annorum conceditur actio ad exigendas usuras promissas.

15 Dictum fuit tamen notanter, *Nisi sit in maxima quantitate*, quia in hac quantitate usura est prohibita etiam Jure Civili Communi per *cit. l. Eos qui 26. Cod. de usuris*, & *l. Placuit 29. ff. eodem* Quænam autem sit determinata quantitas, quæ a Jure Civili approbetur, quæve reprobetur, declaratur in eadem *l. Eos qui 26. §. Super usurarum*, *Cod. de usuris*, diversimode juxta diversitatem personarum abrogata veteri & gravissima dispositione. Conceditur igitur illustribus personis posse in contractu mutui stipulari ad *Trientem*, idest ad tertiam partem Centesimæ usurarum. Nomine autem tertiæ partis *Centesimæ* usurarum venit lucrum ut quatuor pro centenario singulis annis; Pro cujus rei notitia est advertendum, quod in Jure illa dicitur *Centesima*, eo quia singulo mense persolvenda erat pars correspondens *Centesimæ* parti sortis; Hinc tertia pars *Centesimæ* usurarum erat numerus ut quatuor, cum hic numerus sit tertia pars numeri duodecimi; In trajectitiis contractibus, scilicet pro re seu pecunia trajectitia, quæ mutuo datur mercatoribus trajectitia, seu acturis trans mare cum periculo creditorum, seu mutuantium, si naves pereant, conceditur *Centesima* usurarum Mercatoribus, sive negotiatoribus conceditur posse recipere lucrum ex mutuo usque ad Bessem *Centesimæ* usurarum, idest ad duas partes *Centesimæ*, nempe octo. Ceteris autem omnibus conceditur posse in contractu mutui stipulari ad *Semissem*, idest ad dimidium *Centesimæ*, quod est sex pro quolibet Centenario singulis annis. Sic habetur ex *cit. l. Eos qui 26. Cod. de usuris*, ubi vetatur extensio ad ulteriorem quantitatem.

Supradicta autem omnia ad faciliorem memoriæ retentionem quatuor sequentibus carminibus traduntur a Glossa *in cit. l. Eos qui 26. Cod. De Usuris*, ibi: 16

Discant illustres stipulari posse Trientes.
Et Mercatores sibi possint quærere Besses.
Quærere semisses possint communiter omnes.
In trajectitiis vires centesima sumit.

At vero omnes supra *num.14.* allegatæ Leges Civiles permittentes, & approbantes usuras contra jus Divinum, & naturale, correctæ, & abrogatæ sunt per Jus Canonicum, ut clare patet ex toto Titulo de usuris, tam quinti, quam sexti Decretalium, & expresse, ac specialiter ex *Clementin. Unic. de usuris*, ubi sub pœna Excommunicationis reprobantur quæcunque statuta *in offensam Dei, & proximi, & contra Iura Divina pariter, & humana Usurarum approbantia quodammodo pravitatem*. Quinimo subditur *ibidem §. Sane*, quod pertinaciter asserens exercere usuras non esse peccatum, sit puniendus ut Hæreticus, ibi: *Sane si quis in illum errorem inciderit, & pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut Hæreticum puniendum*. 17

Hinc nullus Princeps, quamvis supremus, sive sæcularis, sive Ecclesiasticus, & neque Papa condere potest Legem, qua usuræ reddantur licitæ. *Communis ac certa*. Et ratio est clara, quia usuræ sunt a Jure Divino, ac naturali prohibitæ, ut probatum est *supra num.6. & 8.* adeoque non possunt ulla Lege humana, neque Pontificia permitti, ut licitæ; Cum inferior possit dispensare in Lege Superioris, *argument. capit. Inferior 4. distinct.21. capit. Cum inferior 16. de Majorit. & Obedient. Clementin. Ne Romani 2. de elect.* unde ipsemet Pontifex *cap. Super eo 4. de usuris* expresse dicit, super usuris nullam posse dari dispensationem, ibi: *Cum usurarum Crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus*. Et quod id nequeant Principes sæculares, quamvis Supremi, stat manifestum, quia ipsi ultraquam quod nequeant quidquam statuere contra Legem Divinam, etiam Legi Pontificiæ nihil contrarium concedere valent, sed eidem necessario obedire tenentur in his, quæ continent peccatum; *cap. Lege Imperator 1. 2. cap. Certum est 3. cap. Constitutiones 4. cap. Suscipitis 6. dist.10. cap. Si quis 2. cap. Solitæ 6. de majorit., & obedient.* cum similibus, adeoque &c. 18

Immo nedum non possunt Principes, sive sæculares, sive Ecclesiastici permittere tamquam licitas usuras, sed tenentur eas prohibere etiam Judæis in suis Ditionibus degentibus, & contravenientes punire. *Communis* per text. *in cap. Post miserabilem 12., & cap. Quanto amplius 18. de Usuris*. Et ratio est, quia usuræ, ut *supra num.6., & 8.* ostensum est, sunt contra jus naturale, & Divinum; Principes autem sive sæculares, sive Ecclesiastici debent omnibus degentibus in suis Ditionibus prohibere id, quod est contra Jus naturale, & Divinum; adeoque &c. Tum quia post Legem Evangelicam non possunt Judæi fœnerare cum alienigenis modo, quo ipsis permittebatur in Lege veteri, quia talis concessio, ut *supra num.10.* dictum est, erat pro illo tempore in pœnam alienigenarum non ambulantium in Lege Domini, & in retributionem populi in Lege Domini, & in retributionem populi sui 19 20

li sui sequentis vestigia ejus: Ratio autem talis concessionis post Legem Evangelicam cessat, cum populus hebræus a Deo prius dilectus, factus fuerit ei inimicus, & alienigenæ gentes factæ ipsi familiares, & suus dilectus populus. Tum etiam quia Principes tam Sæculares, quam Ecclesiastici possunt, & debent punire, & de facto juste puniunt Judæos in suis Ditionibus homicidia, furta, aliaque similia crimina perniciosa Reipublicæ perpetrantes, adeoque etiam punire possunt, & debent, eosdem dictas Usuras contra Jus naturale, & Divinum, & eidem Reipublicæ noxias committentes, cum eisdem Juribus, & ex eisdem motivis prohibeantur usuræ, ac enumerata delicta.

21 Usura compensatoria, seu restauratoria, (de qua *supra num.5.*) est licita ex triplici præcipue titulo, scilicet titulo damni emergentis, titulo lucri cessantis, & titulo periculi perdendæ sortis. Vide verb. *Mutuum a n.33. ad 37.*

22 Usura punitoria, seu moratoria (de qua *supra n.5.*) est licita. Vide dict. *Mutuum n.38.*

23 Mutuans accepto pignore a Mutuatario, cum pacto, ut interim fructus pignoris lucretur, nisi adsit alius justus titulus, committit usuram, & tenetur tales fructus perceptos ex pignore computare in sortem. Vide dict. verb. *Mutuum numer. 44.*

24 Dantur tamen aliqui justi tituli percipiendi fructus ex pignore sine diminutione sortis. Vide dict. verb. *Mutuum a n.45. ad 47.*

25 Pactum Antichriseos quid sit, & an sit illicitum, & usurarium? Vide verb *Hypotheca a n.32. ad 33.*

26 Pactum Legis Commissoriæ quid sit, & an illicitum, & usurarium? Vide *ibid. num.34. & 35.*

27 Usuræ neque possunt exigi, & accipi ob favorem causæ piæ, vel ob aliud opus bonum, neque ad id dari potest aliqua Dispensatio. *Communis*, textu expresso *in c. Super eo 4. de usuris*. Cum enim ibi Archiepiscopus Panormitanus quæsivisset a Papa Alex. III. An possit per Dispensationem pecunia recipi ad usuram, ut per illam pauperes, qui in Saracenorum captivitate detinentur, possint liberari, sic respondit Summus Pontifex: *Respondemus, quod cum usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus. quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur.*

28 Unde ne quidem, ut redimantur captivi, ut alantur pauperes, aut ut ædificentur, & restaurentur Ecclesiæ permitti potest facultas dandi pecunias ad usuras, nempe ut illa pecunia usuraria a fœnerante talia, vel similia opera pia peragantur, ut clare habetur *ex cit. cap. Super eo 4. de Usuris*. Et ratio est, quia nulla Dispensatio fieri potest in eo, quod utroque testamento est prohibitum, uti sunt vere prohibitæ usuræ, per expressum textum *in cap. Quia in omnibus 3. & citat. cap. Super eo 4. de usuris*. Tum quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, *Epist. ad Romanos cap.3.* Glossa *in cap. Super eo verb. Dispensationem*, cum pluribus Juribus ibi adductis. Nec sunt faciendæ eleemosynæ de foenore, & usuris, *cap. Non putanda 27. caus.1. quæst.1. cap. Nolite 1. caus.14. qu.5.* Nec auferendum est aliquid Divitibus, ut detur pauperibus, *cap. Forte 3. eadem caus. 4., & quæst. 5.* Tum etiam quia non licet pro vita alterius servanda mentiri, *cap. Ne quis 14. cap. Si quis 17. caus.2. qu.2.* adeoque multo minus licet usuras exercere ob utilitatem proximi, quia hoc multo gravius est peccatum, quam mendacium, *cit. c. Super eo 4. de usuris.*

29 Sunt tamen liciti, nec sunt usurarii Montes Pietatis. Vide verb. *Montes pietatis per tot.*

30 Mutuare cum pacto conferendi aliquid supra sortem, non tamquam debitum justitiæ, sed tantum amicitiæ, & gratitudinis, est usura. Vide verb. *Mutuum n. 24.* ubi datur ad hoc propositio damnata ab Innoc. XI.

31 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere, ex quo se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus, Vide d. verb. *Mutuum n.25.* ubi ad id affertur propositio damnata ab Alexandro VII.

32 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere a Mutuatario pro sola carentia pecuniæ quam ei actualiter numeratam mutuavit, Vide d. verb. *Mutuum n. 26.* ubi adducitur ad id alia propositio damnata ab Innocentio XI.

33 Mutuare intentione, ut acquiratur aliquid ex mutuo tamquam debitum ex justitia, & si id minus principaliter intendatur, est usura mentalis. Vide dict. verb. *Mutuum numer. 23.*

Non est tamen usura, cum quis dat mutuum, & sine 34
ulla pactione, secundario tantum inde aliquid intendit, & sperat, item daturus mutuum, quamvis sciret se id, quod sperat, non obtenturum. Glossa *in cap. Consuluit 10. verb. Sperantes, de usuris*; Barbosa *in cit. c. Consuluit numer. 6.* Navarr. *in Manual. cap.17. num.209.*, & alii passim, *arg. c. Si Officia 2. dist. 59.*, & *c. Quid proderit 7. dist. 61.* Et ratio est, quia cum Mutuatarius aliquid possit dare, immo ex *Antidorali* obligatione Mutuatori obligatus sit, utique poterit hic aliquid etiam saltem secundario sperare, & intendere; Licite enim potest sperari, quod licite potest acceptari.

Nec valet objicere illud Christi Domini *Lucæ 6. Mutuum* 35
date, nihil inde sperantes. Nec illud Canonis *Consuluit 10. de usuris*, ubi Pontifex respondit illum qui mutuat, alias non mutuaturus eo proposito, ut licet omni conventione cessante, plus tamen sorte recipiat pro ejusmodi lucri intentione, judicandum esse male agere, & efficaciter ad restitutionem inducendum. Non valet, inquam, quia illud *Lucæ 6.* intelligi debet uti consilium, quatenus excludit spem beneficii ex gratitudine a mutuario accipiendi, præceptum autem est, quatenus excludit spem lucri accipiendi, & prætiandi tamquam ex debito, cum sic sit vera usura mentalis. Et illud dicti Canonis *Consuluit* intelligi debet de eo, qui mutuum dat cum intentione lucri, seu pretii recipiendi ex mutuo, tamquam ex debito Justitiæ, qui utique censeri debet verus usurarius mentalis. Non autem de eo, qui mutuum dat cum intentione recipiendi aliquam compensationem ex sola, & libera gratitudine. Unde notant communiter Doctores, quod non sit usura, si quis mutuum det Principi, vel Episcopo ea intentione, & spe ut ab eo Officium, vel Beneficium sibi, vel suis ex libera gratitudine obtineat, cum nullum pactum, nec tacitum, nec expressum intercedat, sed mera spes voluntariæ, & liberæ gratitudinis.

An autem sit usura, si mutuans excitet, & moneat, seu 36
roget Mutuatarium, ut intuitu mutui illi præstet aliquam gratuitam remunerationem, seu aliquid præter sortem ex gratitudine liberaliter, & voluntarie ei præstet? Variant Doctores. Negant enim Molina, Bonacina, Salonius, & alii cum Diana *part.1. tract.8. de contractibus resolut. 62.* Lugo *dis. 25. de Justit. sect.4. numer.30.* Reiffenstuel *loc. cit. numer. 96.* Sporer *loc. cit. num.33.* testans de communi aliorum quia dicunt ejusmodi gratitudinem intendens, & petens, rem licitam, & honestam intendit, & petit, cum reipsa non intercedat verum pactum, nec coactio, sed tantum petatur compensatio Antidoralis, ad quam quivis beneficium aliquod accipiens ex jure naturæ tenetur. At vero licet prædicta opinio sit probabilis, probabilior tamen est sententia Scoti *in 4. dist. 15. quæst. 2. §. De secundo articulo*, Richardi, Cajetani, Joannis Medinæ, & Angeles apud Lugo *loc. c.* affirmantium, & docentium esse Usuram; *argum. cap. Sicut 4. caus.1. q.2.* ubi ex verbis Sancti Gregorii dicitur: *Oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petitione processit*; ergo a contrario sensu si petitur, non excluditur omnis culpa. Et sic etiam Viva *in proposition. 42. ex damnatis ab Innocentio XI. num. 12.* & alii plures. Et ratio est, quia illa excitatio, monitio, seu rogatio videtur esse quoddam pactum implicitum, si antecedat mutuum; & si subsequatur mutuum, Mutuatarius non videtur sponte dare, sed rubore, vel necessitate compulsus, cum metu injusto induci soleat ad remunerandum timens, ne sibi injusta nota ingratitudinis inuratur.

Si Mutuatarius mere gratis, & liberaliter det aliquid ultra 37
sortem. Mutuator autem mala fide accipiat tamquam debitum ratione mutui, est quidem usura mentalis inchoata, sed non perfecta, nec restitutioni obnoxia. Sic Scotus *in 4. dist. 15. quæst.2. art.2.* Lessius *lib.2. cap. 20. dub. 6.* Molina *loc. cit. disp.306.* Amicus *dis.20. sect.5.* Sporer *loc. cit. num. 79.* Viva *loc. cit. sub num.10.* Lugo *loc. cit. numer. 33.* appellans hanc communem, & veram sententiam. Et ratio est, quia ex parte Mutuatarii donantis fuit voluntas libera, & sufficiens ad transferendum dominium accedente acceptatione quamvis peccaminosa ex parte Mutuatoris accipientis; Hæc autem acceptatio, & potest poni formalis, quando cognoscitur talis animus Mutuatarii non retractatus, ita ut tunc dominium transferatur, & posita fuit virtualis, quando Mutuator accepit auctarium, quia licet putaverit illud non dari gratis,

voluit

voluit tamen sibi accipere omni meliori modo, quo poterat. Nec obstat *cit. cap. Consuluit* 10. *de usuris*, ubi Pontifex dicit, usurarium mentalem cogendum esse ad restitutionem. Nam ibi solum est sermo de casu, quo Mutuatarius non dederit auctarium gratis, & mere liberaliter, & quandiu de hac voluntate dantis non constat.

38 E contra si Mutuatarius det aliquid ultra sortem tamquam ex debito ratione mutui, & Mutuator accipiat bona fide, tamquam sibi gratis, & mere liberaliter donatum, est quidem usura materialis, cum datio utpote involuntaria absque animo donandi non fuerit sufficiens ad transferendum dominium, at non est usura formalis completa, nec obnoxia restitutioni, si lucrum sic bona fide acceptum sit etiam bona fide consumptum, nec inde Mutuator factus sit ditior: Si autem cesset bona fides Mutuatoris, ex quo expost cognoscat Mutuatarium, non gratis, & liberaliter, sed tamquam ex debito ratione mutui dedisse illud auctarium, tunc evadit usura formalis restitutioni obnoxia, quia cessante bona fide, & tali veritate comperta, jam deest Mutuatori justus titulus retinendi illud auctarium, adeoque illud restituere debet, & si bona fide consumpsit, restituere tenetur id, in quo inde factus est ditior; & si in nullo sit inde factus ditior, rursus nihil restituere tenebitur, juxta dicta de restitutione facienda a possessore bonæ fidei sub verb. *Possessor bonæ, & malæ fidei*. Sic Doctores supracitati, & alii passim.

39 Si dubium sit, an Mutuatarius dederit illud auctarium gratis, & mere liberaliter, vel an tamquam ex debito ratione mutui? debet fieri sufficiens inquisitio de intentione dantis, & si percipiatur dedisse gratis, & mere liberaliter, potest retineri illud auctarium; & e contra restitui debet, si percipiatur illud dedisse tamquam ex debito ratione mutui. Si autem Mutuatario jam mortuo, seu alias ejus intentio interpellari non possit, resolvendum est ex circumstantiis, nempe quod dederit gratis, & mere liberaliter, si mutuatarius erat dives, liberalis, magnificus, & beneficus, si dederit hilariter, & hujusmodi; & aliunde Mutuator nec explicite, nec implicite aliquid petierit; & tunc ipse Mutuator non tenebitur ad restitutionem. Et e contra, quod dederit tamquam ex debito ratione Mutui, si Mutuatarius erat inops, parcus, avarus, si mœste, & moleste dederit, & hujusmodi, & tunc Mutuator tenebitur ad restitutionem. Et tandem si omnibus attentis, adhuc restet dubium mere negativum, tenebitur Mutuator ad restitutionem; & si dubium fuerit positivum ob rationes utrinque probabiles, ac conjecturas, & circumstantias utrinque rationabiles, ac verosimiles, non tenebitur probabiliter Mutuator ad restituendum illud auctarium sic acceptum. Sic Sporer *loc. cit. num.* 80. Lugo *loc. cit. numer.* 32. Viva *loc. cit. sub nu.* 10. *vers. ad primum*; La Croix *lib.* 3. *pars.* 2. *num.* 922., & alii contra alios. Et ratio a pari est de eo, qui cœpit possidere rem aliquam bona fide, & deinde superveniens dubium, an ea res sit aliena, superare non potest; In tali enim dubio melior est conditio possidentis, per claros textus *in l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regul. Juris*, *l. In pari causa* 128. *ff. eodem Quod autem* 5. *de jurepatronat. c. in pari* 65. *de Regulis Juris in* 6.

40 Si Mutuatarius det aliquid ultra sortem, eo quia timet se alia vice, cum indigebit, non acceptum mutuum, vel ne videatur, aut vocetur ingratus, tunc mutuans probabilius tenetur ad restitutionem. Sic Cajetanus, Molina, Navarra, Navarrus, S. Antonius, Angles, Diana, & plures alii, quos affert Salas *dub.* 6. *num.* 1. Lugo *loc. citat. numer.* 34. pro hac sententia, quamvis teneant sententiam contrariam. Sic etiam Viva *loc. cit. num.* 10. *in fine*, dicens contrariam sententiam solum speculative esse probabilem, non tamen practice, & sic alii plures. Et ratio est, quia cum Mutuatarius solvit auctarium ob dictum metum fere semper putat injustum metum gravem sibi incuti, & idcirco non gratis, & mere liberaliter, sed coacte ductus tali injusto metu; & adeoque cum talis datio fuerit secundum quid involuntaria absque animo donandi, & insufficiens ad transferendum dominium, tenebitur mutuans ad restitutionem; Non sic autem si metus fuisset levis, nec causam deduxet tali dationi, quia tunc tale auctarium censetur gratis, & mere liberaliter datum, sicque retineri posset a Mutuatore.

41 Contraria autem sententia est vere probabilis, eamque defendunt Sporer *loc. cit. num.* 81. Salas *loc. citat. numer.* 3. Lugo *loc. cit. num.* 35. cum multis aliis ibi citatis dicentibus, non committi usuram, nisi detur, vel accipiatur ut pretium mutui, vel tamquam debitum ex justitia, quibus favet etiam La Croix *loc. cit. num.* 923. Et ratio est, quia Mutuatarius dando ex tali timore, non dedit ut pretium mutui, sed ut motivum habendi benevolentiam mutuantis, cum quilibet ex gratitudine donans inducatur ad donandum metu, ne notam subeat ingrati, & tamen liberaliter donat, quamvis donatio non sit ita spontanea ac si ex affectu benevolentiæ procederet. Tum quia sicuti non est simonia, quando nullo prævio pacto confertur Beneficium famulo ab Episcopo timente, ne alioquin famulus tædio affectus ab ejus obsequio discedat, nec famulus, licet hoc sciat, simoniace accipit Beneficium, quia revera nullum ibi intervenit pretium, sed solum conciliatio novæ benevolentiæ, ita nec intervenit usura in hoc casu.

Usura est, si Mutuans det mutuum Mutuatario cum pacto, ut ei remittat obligationem restituendi, non solum bona fortunæ, sed etiam famam, quam antea injuste læserat. Lessius *lib.* 2. *c.* 20. *dub.* 7. Lugo *loc. cit. num.* 37. Sporer *loc. cit. n.* 85. Laym *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 86. *num.* 2., & alii passim. Et ratio est clara, quia talis obligatio est Mutuatario onerosa, & molesta, sicque ejus condonatio est pretio æstimabilis, adeoque &c. 42

Item usura est, si mutuet cum pacto, ut Mutuatarius abstineat ab actione injuriarum, quam contra ipsum juste intentare posset: Cessio enim talis Juris intentandi actionem injuriarum, & exigendi satisfactionem a Judice est vere pretio æstimabilis, adeoque &c. Sic quamvis possit mutuans mutuare suo inimico, a quo timet vindictam cum pacto, ut desistat a vindicta injusta, vel injusto modo intentata, verbi gratia propria auctoritate, seu ut desistat ab odio, ab inimicitia, & hujusmodi, cum sic petat, quod inimicus ei antea debet, sive ex Caritate, sive ex justitia, & sic non imponat ei novam obligationem, novumque gravamen non potest sic mutuare pacto, ut desistat a vindicta, seu satisfactione justa, quam potest exigere ab Auctoritate publica, seu Judice, cum sic imponat illi novum gravamen vere pretio æstimabile. Sic supracitati Doctores, & alii fere communiter. 43

Usura vero est quidquid pretio æstimabile pacto expresso, vel tacito exigitur, & recipitur vi mutui per se tamquam debitum ex justitia, seu tamquam pretium mutui. Unde mutuans cum pacto, ut mutuatarius ei vendat res suas etiam justo pretio, vel ut emat res ab ipso, vel ut utatur ejus Molendino, seu frequentet ejus Officinam, vel ut patrocinetur suæ causæ, vel ut conducat ejus prædium, vel ut restituat in alio loco, vel ut restituat partem in pecunia partem in mercibus; vel ut eum eximat a gabellis, vectigalibus, seu tributis, vel ut ei præstet munus a lingua, a manu, ab obsequio, & his similia, committit usuram, quia obligatio Civilis quoad omnia adimplenda est pretio æstimabilis, cum sic imponatur mutuatario onus aliunde indebitum, & privetur sua libertate. *Communis*. 44

Item usura est mutare cum pacto, ut Mutuatarius teneatur fidejubere pro Mutuante, vel suis. Vide verb. *Mutuum num.* 28. 45

Mutuare frumentum, vel Vinum de præsenti, quo minus valet cum pacto, ut restituatur in eadem quantitate pro tempore, quo prævidetur certo, vel quasi certo plurius valiturum, est usura. Vide d. verb. *Mutuum n.* 29. 46

Non est tamen usura, si sit æquale dubium, an pro tempore restitutionis sit valiturum pluris, vel minoris? Vide *ibid. n.* 30. 47

Sic pariformiter est dicendum de pecunia mutuata cum pacto, ut restituatur in eadem omnino specie, & numero pro tali certo tempore. Vide *ib. n.* 31. 48

Excipe tamen, nisi ipse Mutuator talem pecuniam, tale vinum, tale frumentum &c. servaturus esset usque ad illud tempus, quo pluris distrahere potuisset. Vide *ib. n.* 32. 49

Contractus ille, qui vulgo dicitur *a godere*, quo scilicet aliquis dat sufficientem pecuniam alteri, ut ipse quandiu utitur dicta pecunia, cedat illi domum, vel alteram fructiferam rem interim fruendam, quomodo possit ab usura excusari? Vide *ib. n.* 59. 50

Qui recusat mutuare pecuniam, sed ipsam tradit indigenti dicendo, quod emit ab ipso suas vaccas, & easdem ei locat pro pensione annua ei solvenda, excusatur communiter ab usura, si ille alter de facto habeat dictas vaccas utiles, & serventur conditiones requisitæ ad contractum justæ locationis; Secus vero non. Vide *ib. n.* 50. 51

Ab usura excusatur, qui a se mutuum petenti tradit pecuniam dicendo, quod tali pecunia conducit suas operas ad futuram Messem, seu Vindemiam. Vide *ib. n.* 51. 52

53 Ementes res minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide verb. *Emptio art.2. per tot.*

54 Ementes Chirographa, & aliena credita minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide *ib. a n.19. ad* 28.

55 Emere rem sine justo titulo infra pretium infimum ob solam anticipatam solutionem est usura. Vide *ib. n.*28.

56 Item usura est rem plus justo pretio, idest supra pretium summum vendere sine justo titulo ob solam dilatam solutionem. Vide verb. *Emptio art.3. a n.*1.

57 Venditores quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide *ib. per tot.*

58 Contractus *Mohatra* est usurarius. Vide *ib. n.*56.

59 An Mutuans possit ex contractu usurario celebrato percipere, & retinere lucrum, quod ex alio justo contractu (quem celebrasset, si scivisset) recipere, & retinere potuisset? Variant Doctores. Aliqui enim putant posse illum tale lucrum percipere, & retinere, etiamsi mala fide dictum contractum usurarium celebraverit. Sic Verricelli apud La Croix *lib.3. p.2. num.924.* quod tamen ipso teste merito negant Tambur. *lib.8. tract.3.* c.8. §.3. *n.23.* & Sporer *l.c. n.*106. Alii generaliter tenent posse sic Mutuantem tale lucrum percipere, & retinere, si bona fide dictum contractum usurarium celebravit. Sic Sa verb. *Usura n.*8. expresse dicens: *Qui facit contractum usurarium bona fide credens justum, potest tantum lucri retinere, quantum acquisivisset alioquin per contractum licitum.* Et sequuntur Tannerus 2.2. *disp.4. q.7. n.99.* Diana *p.1. tract.8. resol.*47. Alii defendunt posse dictum sic bona fide Mutantem retinere tale lucrum, si mutuando intenderit, & expresserit se velle contrahere omni meliori modo. Ita cum aliis Lessius *lib.2. cap.20. dub.*12. Sporer *l.c. n.*106. dicens id probabilissime esse licitum. Alii docent tale lucrum posse recipi, & retineri saltem si mutuans sciverit illum alium modum juste contrahendi, & Mutuatarius etiam censeatur consensisse; Secus autem non. Ita Lugo *disp.25. sect.9. numer.*182. & *seq.* Sporer *l. c. n.*106. dicens, quod sic optime sentiat Lugo, quibus duabus ultimis sententiis favet La Croix *cit. lib.3. p.2. n.144. & 924.* cum aliis allegatis. Et ratio inter alias istorum est, quia sic Mutuans, ac contrahens bona fide, intendens interim, & exprimens se velle celebrare contractum omni meliori modo, habet veram voluntatem celebrandi contractum, qui licite fieri possit; ergo tunc virtualiter illum celebrat, maxime, si tunc sciat illum modum juste contrahendi, & Mutuatarius etiam censeatur consentire uti rationabiliter consentire censendus est, cum rationabiliter debeat potius consentire in contractum justum, & justo titulo celebratum, quam in contractum injustum, & celebratum titulo injusto; adeoque cum adsit sufficiens utriusque voluntas cum titulo justo implicite saltem contento, jam adest totum id, quod necessarium est ad jure contrahendum, & lucrandum, adeoque &c.

60 Alii tandem sustinent, quod regulariter loquendo non possit sic Mutuans in resolutione contractus usurarii quamvis bona fide initi tantum retinere, quantum in alio contractu justo v.g. Emptionis, Census, Societatis, & hujusmodi acquisivisset. Sic expresse Sapientissimus Rosignolus *tract. de Contractibus contr. 3. de Mutuo, & Usuris disquisit.6. §.6. n. 2. & seq.* & alii. Et ratio inter alias est, quia Contractus secundum se usurarius est ipso jure nullus ex dictis *supra a numer.6.* ergo nullum potest parere interesse; Contractus enim nullus perinde est ac si non esset contractus, cum paria sint non esse, & nullum esse, *arg. l.Duo sunt Titii, ff. de Testamentaria tutela*, & idem sit aliquid non esse factum, & nulliter factum, *l.Si se non obtulit* 4. *§.6. ff. de re judicata*. Quod autem nullum est, nullum producit effectum, *c.Illud* 8. *de jurepatron.* Et non entis nulli possunt esse fructus, nullæque qualitates, *arg. l.Ejus qui in Provincia, ff. de rebus creditis, si certum petatur, libr.1. & 2. de usufructu*, adeoque &c.

61 Nec valet dicere, quod quamvis non subsistat dictus contractus usurarius in ratione contractus talis, sub qua expresse fuit celebratus, subsistat tamen in ratione alterius contractus liciti implicite voliti ab ipso contrahente, quandoquidem si scivisset contractum juxta talem modum non esse validum, alio modo valido contraxisset. Non valet, inquam, quia hoc modo aperiretur via infinitis usuris, panderetur enim aditus cuicunque usurarie, & invalide contrahenti aliquid ex Contractu usurario, & invalido, ac intractitero lucrandi, cum semper posset dicere, si scivissem, alio modo licito contraxissem.

Hinc quamvis non sit improbabilis sententia Lessii, Lugo- 62
nis, & Sporer *sub n.*59. adducta, in praxi tamen non est facile concedenda, ut dicit ipsemet Sporer *l.c. n.*105. sic expresse habens: *Id in praxi non facile concedendum approbant omnes etiam citandi, & simpliciter non licere supponere videntur Doctores communiter.* Tum quia, ut testatur dictus Pater Rosignolus *cit. §.6. in fine*, ita plories fuit judicatum in Excellentissimis Mediolani, & Taurini Senatibus in contractibus censualibus, aliisque invalidis, vel ex defectu solemnitatis requisitæ, vel ex quolibet alio capite, qui Senatus coegerunt vel fructus ex talibus contractibus invalidis perceptos restituere, vel computare in sortem. Hæc ille.

Contractus vulgo dictus trium Contractuum an sit usura- 63
rius, vel non? Vide verb. *Societas, seu Societatis contractus a n.3. ad* 11.

Notarii, seu Tabelliones conficientes instrumenta usuraria 64
per modum contractus liciti suppressa usura; Itemque Testes subscribentes peccant mortaliter contra Justitiam, & ad restitutionem obligantur saltem secundo loco, si usurarius non possit, aut non velit; Sic etiam consulentes, & persuadentes ad usuras exigendas: Item scienter dantes pecuniam usurario ad exigendas usuras. Item Judices, & Domini compellentes ad solvendas usuras, vel impedientes quo minus solutæ usuræ repetantur, vel restituantur, in quos est excommunicatio latæ sententiæ *in Clementin. Ex gravi unic. de Usuris.* Item omnes Ministri principales usurarii ad usuras concurrentes, ut negotiorum gestores, proxenetæ, factores, correspondetes, & hujusmodi. Item denique omnes efficaciter cooperantes ad usuras exigendas, & solvendas peccant mortaliter contra Justitiam, & ad restitutionem obligantur, etiam quisque in solidum in defectu aliorum. *Sic Doctores communiter.* Et colligitur ex *cit. Clement. Ex gravi unic. de usuris*, Concil. Mediolanens. 1. *Tit. de Usuris*, ibi: *Tabelliones, qui instrumenta confecerint, proxenetæ, usurarum, aut libri participes, Ministreque omnes horum scelerum, & pœnis a Jure statutis, & Ecclesiasticis Censuris puniantur.* Item ex Concilio Rhemensi habito anno 1583. a Ludovico Cardinali Guisio, & a Papa Gregorio XIII. approbato *Tit. de Fauore* §. ibi: *Actuarii, seu Notarii usurarum, proxenetæ, omnesque qui contractibus usurariis aliquam operam, vel consensum præbent, ejusdem criminis censeantur esse participes.* Immo de Notariis, seu Tabellioniqua insuper rigidissima pœna habetur in Jure statuta, *l.Jubemus* 13. *§.3. C. de Sacrosanctis Ecclesiis*, ibi: „ His „ Tabellionibus, qui hujusmodi contractuum vetitorum „ ausi fuerint instrumenta conscribere, irrevocabilis exilii „ animadversione plectendis.

Mutuatarius, qui absque justa causa ab usurario etiam pa- 65
rato petit mutuum sub usuris, peccat mortaliter peccato Scandali. *Communis*. Præbere enim sine justa causa alteri occasionem peccati mortalis, seu ruinæ spiritualis est peccatum mortale scandali.

Non peccat autem Mutuatarius, si ab usurario petat mu- 66
tuum ob aliquam justam causam non solum necessitatis, sed etiam veræ, & evidentis utilitatis. *Communis*. Et ratio est, quia Mutuatarius potest uti Jure suo petendo id, quo indiget, & quod alter sine peccato facere potest. Quod autem alter non sit facturus sine peccato, non sequitur ex petitione Mutuatarii, sed ex spontanea malitia Mutuatoris.

Mutuatarius non peccat post acceptum jam mutuum sub 67
usuris usuram solvendo, si non possit sine gravi incommodo solutionem denegare. *Communis*.

Non tenetur tamen Mutuatarius solvere veras usuras lu- 68
cratorias, etiamsi eas solvere promiserit, nisi sub juramento ad eas solvendas se obligaverit. *Communis*, textu expresso *in cap. Debitores 6. de Jurejurando*, ibi: „ Debitores ad „ solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent. Si vero de ipsarum solutione juraverint, cogendi „ sunt domino reddere juramentum.

Mutuator autem cogi potest, ut dictum juramentum, & 69
per consequens etiam usurarum solutionem remittat. *Communis*, textu expresso *in cap.1. de jurejurando*. ibi: „ Mandamus quatenus Creditores ad juramenta super usuris sibi „ præstita relaxanda Ecclesiastica districtione cogatis.

Et in casu, quo Mutuatarius vi juramenti dictas lucrato- 70
rias usuras jam solverit, potest illas in judicio petere, debetque Mutuator ad eas Mutuatario denuo restituendas compelli. *Communis*, textu expresso *in cit. c.Debitores 6. de Jurejurando*,

„ *rando*, ibi: „ Et cum usuræ solutæ fuerint, Creditores „ ad res restituendas sunt Ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi.

71 Et dato, quod mutuatarius etiam jurasset se non repetiturum usuras solutas, nihilominus Mutuator compelli poterit, ut vel juramentum remittat, vel ab usurarum exactione desistat, vel poterit, non obstante hujusmodi Juramento, per Judicem ex Officio compelli ad restituendas usuras jam solutas. *Communis*, textu expresso *in cap.* Tua *dudum* 13. *de usuris*, ibi: „ Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos mo„ do prædicto per Censuram Ecclesiasticam, appellatione „ remota, compellas ante usurarum solutionem ab earum „ exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint „ persolutæ, ne de dolo, & fraude contingat eos commo„ dum reportare „ juncto ejus Summario sic dicente: „ Non „ obstante Juramento de non repetendis usuris per Debito„ rem præstito, potest Judex ex Officio suo usurarium ad re„ stituendas usuras compellere.

72 Fuit *supra n.*68. notanter dictum non teneri Mutuatarium solvere *veras usura lucratorias*, quia ad solvendas usuras compensatorias, seu restauratorias, & usuras punitorias, seu moratorias tenetur in utroque Foro, cum ex dictis *supra n.*21. & 22. illæ sint omnino licitæ & consequenter debitæ.

73 Usurarius non acquirit dominium usurarum, seu rerum per usuram acceptarum, nisi res usu consumptibiles, seu functionem recipientes, ut pecunia, frumentum; vinum, & hujusmodi ita commixtæ sint cum rebus ipsius propriis, ut nullo modo discerni possint. Ita S. Thomas 2.2. *q.*78. *art.*3. *ad* 3. Covarruv. *lib.*3. *variar. resol. c.*6. *n.*3. Layman *lib.*3. *tr.* 4. *cap.*16. *n.*7. Silvester *verb. Usura q.*1. Sporer *l.c. n.*17. testans de communiori, & sibi vera omnino sententia DD. plurimorum, quos congerunt, & sequuntur Molina, Lessius, & Tambur. *ibi* citati; Reiffenstuel *l. c. n.* 167. testans de communi aliorum contra Glossam *in cap. Si quis Usuram* 14. *q.*4. & quosdam alios. Et ratio est, quia ad acquirendum rerum dominium requiritur aliquis justus, & sufficiens titulus, ut concedunt omnes etiam adversarii, sed hic nullus adest justus titulus, ergo &c. Probatur Minor: talis justus, & sufficiens titulus transferendi dominium in usurarium Mutuatorem non posset esse nisi ipsa datio, seu solutio Mutuatarii simpliciter voluntaria, etsi cum admixto involuntario secundum quid, prout assignant ipsi adversarii, atqui ipsa datio non est sufficiens ad transferendum dominium, quia licet illa solutio esset voluntaria simpliciter, & solum mixte involuntaria, seu secundum quid, ut dicunt adversarii, esset tamen solum voluntaria quo ad traditionem, non vero quo ad translationem dominii; nam Mutuatarius usuras tradens non præsumitur velle conferre majus Jus Mutuanti, quam debeat, & ipsi de Jure competat, sed ipsas ei intendit tradere eo modo, quo ipsi debentur: cum ergo ei nullo justo titulo ad validam Dominii translationem requisito debeantur, se potius ipsas nullatenus exigere possit, & si jam sic receperit, seu exegerit, restituere teneatur, per textus expressos *in cap. Cum tu* 5. *cap. Tua* 9. *cap. Consuluit* 10. *cap. Quam perniciosum* 11. *cap. Post miserabilem* 12. *cap. Tua dum* 13. & *cap. Quia frustra* 14. *de Usuris*, *cap.*1. & 6. *de Jurejurando*, cum similibus, sequitur manifeste, quod in ordine ad talem translationem Dominii illa solutio, seu traditio Mutuatarii sit insufficiens. per text. in *l. Numquam* 31. *ff. de adquirendo rerum dominio*, ibi: „ Numquam nuda traditio transfert dominium, sed ita si vendi„ tio, aut aliqua justa causa præcesserit, propter quam tra„ ditio sequeretur.

74 Si tamen in prædictæ res per usuram acceptæ ita commixtæ sint cum rebus propriis, ut nullo modo discerni possint, tunc usurarius acquirit quidem earum dominium ratione commixtionis, seu confusionis, vel specificationis, sed ita debile, & infirmum, ut teneatur ad restitutionem, seu compensationem in æquivalenti ratione injustæ acceptionis. Sic Sporer *l.c. n.*115. Lugo *disp.*25. *sess.*11. *n.* 206. cum S. Thoma, & pluribus aliis ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. nu.*166. testans hanc esse communem, & certam per text. *in* §. *Si duorum* 27. & §. *Quod si frumentum* 28. *instit. de rerum divisione: et adquirendo ipsarum dominio: l. Si alicui* 73. *ff. de solutionibus* ibi: „ Si alieni nummi inscio, vel invito Domino soluti sunt, ma„ nent ejus, cujus fuerunt; si mixti essent, ita ut discerni „ non possent, ejus fieri, qui accepit, in libris Gaii scriptum „ est „. Et ratio est, quia dicta admixtio, seu confusio per citata Jura, sicut & specificatio per text. *in* §. 25. *instit. de rerum divis.* est justus titulus acquirendi rerum dominium, nec vitiatur per aliquem specialem modum, quo acquiratur res, quæ per d. admixtionem, seu confusionem, vel specificationem acquiritur; semper enim supponitur res esse aliena quæ confunditur, seu commiscetur, sive ergo illa res sit per actionem furtivam, sive per usurariam acquisita, dum ita commiscetur, seu confunditur cum propriis, ut discerni, seu separari ab ipsis nullo modo possit, non est eadem res in individuo restituenda, cum sic transierit in dominium commiscentis, seu specificantis; sed bene in æquivalenti, ratione injustæ acceptionis, sicuti quando res alterius jam est consumpta.

Hinc Usurarius tenetur restituere omnia acquisita per usuras usque ad æqualitatem damni illati. Nempe primo ipsasmet res in individuo, vel in se adhuc discernibiliter existentes, vel in æquivalenti, si commixtæ cum suis indiscernibiliter existant, cum per injustitiam eas acceperit. Secundo si res per usuram accepta erat secundum se fructifera, tenetur restituere una cum illa etiam omnes fructus ex ipsa perceptos, detractis expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ, cum tales fructus ad Mutuatarium tamquam Dominum rei pertineant; §. *Si quis a non Domino* 35. *Institut. de rerum divisione*. Immo usurarius tenetur restituere ipsos fructus ex re usurarie acquisita perceptos, quamvis Dominus, seu Mutuatarius per negligentiam suam illos fructus non percepisset, si rem suam habuisset, detractis tamen ut supra expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ. Et ratio est, quia omnis res de se fructifera suo Domino fructificat, *cit.* §. *Si quis a non Domino* 35. *Institut. de rerum divisione*. Insuper tenetur usurarius restituere etiam fructus, quos ipse per incuriam non percepit, attamen percepisset Mutuatarius, si rem suam de se fructiferam habuisset. Et ratio est, quia ipse usurarius per injustam acceptionem & detentionem fuit iniqua causa amissionis fructuum, quos percepisset Mutuatarius, si ille rem usurariam non detinuisset; Nullos tamen fructus restituere tenetur usurarius, si ex re usurarie accepta nec ipse fructus aliquos percepit, nec Mutuatarius propter similem negligentiam fuisset percepturus. Et ratio est, quia nec ipse usurarius in data hypothesi e fructibus rei usurariæ factus est ditior, cum nullos ex ipsa perceperit; nec quo ad ipsas damnum aliquod intulit Mutuatario, cum, ut supponitur, nullos fructus fuisset ex ipsa percepturus. 75

Si autem res per Usuram accepta non erat secundum se fructifera, & ex detentione ipsius nullum emergat damnum, vel lucrum cesset Mutuatario, fructus ex illa percepti fiunt, quoad dominium, ejusdem Usurarii, nec restituendi sunt Mutuatario. *Communis*, per clarum textum *in leg. Qui aliena* 8. *Cod. Si quis alteri, vel sibi*, ibi: *Qui aliena pecunia comparat, non ei, cujus nummi fuerunt, sed sibi tam actionem empti, quam dominium, si ei fuerit tradita possessio, quærit*. Et ratio est, quia quando res non est secundum se fructifera, fructus, qui ex ipsa percipiuntur, non sunt fructus rei, sed solius industriæ, & Personæ, adeoque non Domino rei, sed Personæ applicanti industriam cedere debent. 76

Hinc res ipsæ, quas Usurarius sibi emit; verb. grat. pecunia usuraria, quamvis non permixtæ, nec confusæ cum rebus 77 propriis ipsius Usurarii, transeunt in dominium Usurarii, ut concedunt communiter Doctores, etiam illi, qui negant dominium Usurarum acquiri ab Usurario. Et ratio est, quia res per pecuniam usurariam emptæ non sunt fructus pecuniæ, utpote ex se sterilis, sed sunt fructus industriæ, seu voluntariæ emptionis, & negotiationis susceptæ; quæ emptio seu negotiatio, cum sit tota ipsius usurarii, ideo ipsæ res emptæ in ipsius Usurarii dominium transeunt, ut clare habetur ex citat. *leg. Qui aliena* 8. *Cod. Si quis alteri, vel sibi*. Quare etiam fur, id quod ex re furtiva negotiando acquirit, sibi, non Domino acquirit, *leg. Qui vas* 48. §. 7. *ff. de furtis*, Item Depositarius id quod ex re deposita negotiando acquirit, sibi, non deponenti, acquirit, *leg. Si ex pecunia* 6. *Cod. de rei vendicatione*. Item Uxor id, quod ex re Mariti defuncti ad Filium pertinente negotiando acquirit, sibi, non Filio acquirit, *leg. Si pecunia* 1. *Cod. Si quis alteri, vel sibi*.

Item si usurarius res per usuram acquisitas vendat, pretium 78 illarum quo ad dominium sibi acquirit, & non Mutuatario, sicuti fur vendens res furtivas, earum pretium quo ad dominium sibi, & non Domino acquirit. Remanente semper tamen obligatione restituendi pro re usuraria, vel furtiva in æquivalenti, & damna inde secuta Mutuatario, vel Domino compensandi. *Communis*, per clarum textum *in leg. Qui vas argenteum* 48. *ff. de Furtis*, §. 7. ibi: *Cum fur rem*

furtivam vendidisset, eique nummos pretii Dominus rei per vim extorsit, furtum eum nummorum fecisse recte responsum est. Idem etiam vi bonorum raptorum actione tenebitur. Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse nemini dubium est; nummus ergo hic, qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivus.

79 Etiam Judæi tenentur restituere usuras extortas a Christianis, & ad id compellendi sunt per subtractionem communionis Christianorum, vel alias per Principes, & Potestates sæculares. *Communis*, per textus expressos *in cap. Post miserabilem* 12. *& cap.* Quanto *amplius* 18. *de usuris*. Vide *supra num.* 9. 10. 11. 19. *&* 20.

80 Obligatio restituendi usuras transit ad heredes usurariorum, non tantum suos, sed etiam extraneos. *Communis*, textu expresso *in cap. Tua nos* 9. *de usuris*, ibi: *Respondemus, quod Filii ad restituendas usuras ea sunt districtione cogendi, quam parentes sui, si viverent, cogerentur. Idipsum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum.*

81 Non tenentur tamen heredes restituere ultra vires hereditatis, *Communis*, *argument. cap. In litteris* 5. *de Raptoribus*, ibi: *Heredes ejus moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra Justitiam irrogaverat, juxta facultates suas* (idest defuncti, ut ibidem recte advertit Glossa verb. *Facultas*) *condigne satisfaciant*, & concordat *l. Ex qua* 149. ff. *de Regul. Juris*, ibi: *Ex qua Persona qui lucrum capit, ejus factum præstare debet*.

82 Tenentur vero heredes usurarii restituere, quamvis res usuraria ad eos in natura non devenerit, nec per illam hereditas illorum fuerit aucta. Sic Engel *lib.* 5. *Decret. tit.* 19. *de usuris* §. 3. *numer.* 2. Reiffenstuel *ibidem numer.* 175. Canisius *ibidem cap.* 7. *numer.* 4. & alii. Et ratio est, quia heredes ad exonerationem conscientiæ tenentur pro viribus hereditatis satisfacere omnibus illis, quibus per defunctum aliquod damnum illatum est, etiamsi ex tali damno hereditas aucta non sit, *argument. cap. Parochiano tuo* 14. *de sepulturis*, juncta Glossa *ibidem verb. Sed ejus heres*, *& cap. In litteris* 5. *de Raptoribus* cum Glossa *ib. verb. Heredes*.

83 Restitutio ab usurario, seu ejus heredibus facienda est illis, a quibus usuræ extortę fuerunt, vel eorum heredibus, si extent, vel si non extent, seu non sint superstites, pauperibus, *Communis*, textu expresso *in cap. Cum tu* 5. *de usuris*, ibi: „ Cogendi sunt per pœnam, quam statuimus in „ concilio, eas his, a quibus extorserunt, vel eorum he„ redibus restituere, vel (his non superstitibus) pauperibus „ erogare.

84 Paupertas usurarium, & heredes illius excusat a restitutione, donec ad pinguiorem fortunam pervenerint. *Communis*, per text. *in leg. Nam is* 6. ff. *de dolo malo*, ibi; „ Nam „ is nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam „ adversarii inanis actio est, & citat. cap. Cum tu 5. de usu„ ris, ibi: „ Dummodo in facultatibus habeant, unde ipsi „ possint eas restituere. „ . Illi autem, qui non habent in fa„ cultatibus, unde usuras valeant restituere, non debent ulla „ pœna mulctari, cum eos nota paupertas evidenter ex„ cuset.

85 Ad restitutionem obligat, nedum usura realis, sed etiam mentalis, si aliquod intentum lucrum ratione mutui sit subsecutum, Unde Mutuator, qui intendens lucrum recipere vi mutui, licet sine pacto externo, contrahit usuram mentalem, si inde aliquid accipiat ultra sortem, quod Mutuatarius non gratis, nec ex mera liberalitate, sed tamquam debitum ratione mutui dedit, tenetur etiam in Foro conscientiæ ad ejus restitutionem. *Communis*, textu expresso *in cap. Consuluit* 10. *de usuris*, ibi: „ Hujusmodi homines pro in„ tentione lucri, quam habent (cum omnis usura, & supe„ rabundantia prohibeatur in Lege) judicandi sunt male „ agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda, in „ animarum judicio efficaciter inducendi. „

86 Si autem Mutuatarius omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate aliquid dederit ultra sortem, nulla est obligatio id restituendi, quamvis Mutuator mente intenderit tale lucrum primario, & principaliter, ita ut non fuisset mutuaturus, nisi ob perfectam Mutuatarii gratitudinem, ac liberalitatem tale lucrum sperasset. Licet enim non velle mutuum dare nisi iis, quos speratur fore gratos, possit spectare ad avaritiam, non tamen spectat ad usuram, cum si nihil intendatur, neque recipiatur ratione mutui, sed omnino gratis & ex mera gratitudine, ac liberalitate, seu benevolentia Mutuatarii, adeoque non interveniat vera, & propria usura mentalis. Sic Pirhing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 19. *num.* 131. cum Navarro, Molina, Azorio, Lessio, Card. de Lugo ibi citatis, & alii communiter, Reiffenstuel *ibid. n.* 178. testans & ipse de communi aliorum. Sporer *loc. citat. n.* 177. & alii passim.

Advertendum est hic ad uberiorem usuræ mentalis intelligentiam, quod pro usura mentali non intelligitur nudum propositum, seu sola voluntas usuras accipiendi, vel exigendi, prout præscindit ab omni actu externo, (tale enim propositum potius est, & dicitur usura interna, quam usura mentalis) sed intelligitur, & accipitur pro actu externo quo mutuum datur cum spe, & intentione accipiendi lucrum ex mutuo, quamvis sine ullo pacto externo, *argum. cap. Consuluit* 10. *de usuris*. 87

Usurarii ultra supra recensitam obligationem restitutionis subjacent etiam variis pœnis contra ipsos, tum in Jure Civili, tum in Jure Canonico statutis. Prima igitur eorum pœna est, quod usurarii manifesti, seu notorii sunt ipso jure infames, *cap. Infames* 2. §. *Porro in fine caus.* 3. *q.* 7. *cap. Dilectus* 13. *de excessib. Prælator cap. Improbum* 20. *Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur*. 88

Secunda pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti, si Clerici sint, & moniti non desistant, ab Officio, & Beneficio sint suspendendi, ac deponendi, *cap. Episcopus* 1. *cap. Quoniam* 2. *& cap. Si quis* 5. *dist.* 47. *cap. Si quis* 4. *& cap.* Quoniam 8. *caus.* 14. *quæst.* 4. *cap. Præterea* 7. *de usuris*, *cap. Inter dilectos* 11. *de excessibus Prælator.* Et a fortiori Clerici usurarii manifesti repellendi sunt a Sacris Ordinibus suscipiendis, & ab Officiis, & Beneficiis obtinendis, *cap. De Petro* 4. *dist.* 47. & omnibus citatis Juribus, quibus statuitur tales Clericos privandos esse Officiis, & Beneficiis obtentis, adeoque multo magis repellendos ab obtinendis. Tum quia tales manifesti usurarii sunt infames per Jura citata *supra numer.* 87. Infamibus autem Portæ Dignitatum patere non debent, textu expresso *in c. Infamibus* 87. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Infamibus portæ non pateant Dignitatum*. 89

Tertia pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti, si Laici sint, excommunicari debent usquedum debite satisfecerint, *cap. Præterea* 7. *de usuris*, & ipso facto irregulares existunt, *cap. Maritum* 2. *dist.* 33. *cap. Seditionarios* 8. *dist.* 46. 90

Quarta pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti non admittantur ad communionem Altaris, idest ad perceptionem Sacramenti Eucharistiæ. textu expresso *in cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*, ibi: *Constituimus, quod usurarii manifesti nec ad Communionem admittantur Altaris*. 91

Quinta pœna est, quod manifestorum usurariorum oblationes non possint recipi, textu expresso *in citat. cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*, ibi: *Sed nec oblationes eorum quisquam accipiat*. Usurarii enim æquiparantur Raptoribus, *cap. Si quis* 10. *caus.* 14. *quæst.* 4. & oblationes raptorum non sunt recipiendæ ab Ecclesia, *cap. Minor* 8. *caus.* 17. *quæst.* 4. *cap. De viro* 17. *caus.* 12. *quæst.* 2. cum Deus *sit odio habens rapinam in holocausto*, ut expresse habetur *Isaiæ cap.* 61. *numer.* 8. 92

Sexta pœna est, quod Testamentis manifestorum usurariorum nullus possit interesse, & quod ipsorum Testamenta sint ipso Jure irrita, nisi ante mortem restituerint, quæ per usuras acquisita sunt, vel de eorum restitutione idoneam cautionem (per pignora videlicet, ut Fidejussores) dederint, textu expresso *in c. Quamquam* 2. *de usuris in* 6. 93

Septima pœna est, ut nullus usurarios manifestos, seu notorios ad Confessionem admittat, aut illos absolvat (etiam ab aliis peccatis) antequam vel restituant usuras, vel de satisfaciendo pro viribus suarum facultatum prædicto modo cautionem præstent, *cit. cap. Quamquam* 2. *de usuris in* 6. 94

Octava pœna est, quod si usurarii manifesti, seu notorii in eo peccato decesserint, Christiana, & Ecclesiastica careant sepultura, *cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*, *& citat. cap. Quamquam* 2. *de usuris in* 6. ubi etiam additur, quod omnes Religiosi, & alii, qui manifestos usurarios ad Ecclesiasticam sepulturam admittere ausi fuerint, pœnam in Decreto Lateranensis Concilii contra usurarios edito promulgatam incurrant. nempe pœnam Suspensionis statutam *in cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*. Et postea in Concilio Lugdunen. relato *in Clementina* 1. *de sepulturis* statutum fuit; ut qui usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt, ipso facto sint excommunicati, nec absolvantur nisi prius ad arbitrium Diœcesani Episcopi competenter satisfactionem exhibuerint. 95

In-

96 Insuper præcipitur omnibus Dominis Locorum, & universitatibus, ne permittant alienigenas in Terris suis conducere Domos ad exercendas usuras, vel conductas habere, & ne quis eis ad hoc Domos locet; Qui contrafecerint, si sint Ecclesiastici Majores, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, Suspensionis; Si vero sint Minores Personæ singulares, Excommunicationis; Si Collegium, vel Universitas, Interdicti sententiam ipso facto incurrant. Et si per mensem in ea præstiterint, ipsorum Terræ sunt interdictæ, dum ibi dicti usurarii habitant; Si vero sint Laici, debent ab Ordinario per Censuram Ecclesiasticam compelli ad cessandum ab hujusmodi excessu, textu expresso *in c.usurarum voraginem* 1. *de usuris in 6.*

97 Præterea Officiales Communitatum facientes, aut dictantes, vel scribentes statuta super usuris solvendis non repetendis, vel non restituendis, vel judicantes secundum illa, vel non delentes illa si possunt intra tres menses de libris Communitatum, vel illa servantes, sunt excommunicati, textu expresso *in Clementina*; *Ex gravi unic. de usuris.*

98 Usurarii præter supradictas pœnas a Jure statutas, etiam aliis pœnis arbitrariis, & extraordinariis puniri possunt a Judice tam Ecclesiastico, quam Sæculari, præsertim vero pecuniaria, ut in eo, in quo peccarunt, mulctentur. Teolosan. *lib.* 3. *de usura cap. ultim. numer.* 4. *&* 7. Pirhing *loco citat. numer.* 172. Reiffenstuel *loco citat. numer.* 188. notantes, quod juxta Constitutiones Imperii mulctantur usurarii amissione quartæ partis de sorte principali. Sic etiam Gail. *lib.* 2. *observan.* 4. *numer.* 1. Vel etiam publicatione bonorum, ut notant Tholosan. *loco cit. num.* 8. Pirhing *loco cit. numer.* 172, & alii.

99 Ut usurarii incurrant supradictas pœnas, debent esse manifesti, seu notorii Jure, vel Facto. Illi autem sunt usurarii manifesti, & notorii Jure, seu notorietate Juris, qui in Judicio hoc crimen confessi sunt, aut de illo fuerunt convicti, & condemnati, *argument. cap. Quaesitum est* 10. *de cohabitat. Clericor. & mulierum*, ibi: *Notorium per sententiam, seu per Confessionem factam in Jure*. Illi vero sunt usurarii manifesti, & notorii Facto, seu notorietate Facti, qui ita palam, & evidenter exercent usuras, ut nulla tergiversatione id negare, & celare valeant, *argument. citat. cap. Quaesitum est*, ibi: *Aut per evidentiam rei, quae tergiversatione aliqua celari non possit*, *& capit. Olim* 24. *de verbor. significat.* ibi; *Aut evidentia rei, quae nulla possit tergiversatione celari.*

100 Judex criminum usurariorum quoad Censuras, & privationes Ecclesiasticorum Beneficiorum est solus Ecclesiasticus. *Communis*, *argument. cap. Decernimus* 2. *cap. Qualiter, & quando* 17. *de Judiciis*, *cap. Nullus Judicum* 2. *de Foro competenti*, *cap. Lator* 5. *& capit. Causam quae inter* 7. *Qui Filii sint legitimi*, cum similibus. Et ratio est, quia ille est Judex quo ad Censuras, & privationes Ecclesiasticorum Beneficiorum, ad quem spectat imponere dictas pœnas; sed id spectat ad solum Judicem Ecclesiasticum, cum potestas ferendi Censuras sit solummodo Ecclesiastica, & residens solummodo penes Ecclesiam, juxta illud *Matth.* 26. *Quaecunque alligaveritis super terram &c. & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus*, hoc est a Fidelium communione segregatus, ut explicant omnes, uti etiam ad solum Judicem Ecclesiasticum spectat imponere privationem Ecclesiasticorum Beneficiorum, *argument. citat. Juribus*; ergo &c.

101 Judex autem criminum usurariorum quoad alias pœnas potest esse tam Laicus, quam Ecclesiasticus, & datur locus præventioni, non solum quando est quæstio *Facti*, seu quando crimen liquido usurarium est, sed etiam quando est quæstio *Juris*, seu quando disceptatur, an hic, vel ille contractus usurarius sit, nec ne? *Est Communis*, quo ad primam partem, nempe quo ad casum, in quo est sola quæstio *Facti*, cum sic omnes concedant esse crimen mixti Fori, idest tam Sæcularis, quam Ecclesiastici; & patet clare *ex cap. Post miserabilem* 12. *de usuris*. Quo ad secundam vero partem, nempe quando est quæstio *Juris*, defenditur a Farinacio *Prax. Crimin. quaest.* 8. *numer.* 140. *concl.* 4. a Menochio *de Arbitrar. Judic. casu* 398. *numer.* 4. Molina *tractat.* 2. *disput.* 333. *in princip.* Covarr. *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 3. *numer.* 1. Silvestro verb. *usura* 9. *in princip.* Canisio *tractat de usuris cap.* 5. *numer.* 4. Rolignol. *contract.* 3. *de Mutuo, & usuris praenot.* 16. *numer.* 2. Pirhing *lib.* 5. *Decretal. titul.* 19. *numer.* 142. Reiffenstuel *ibidem num.* 193. *& sequent.* & aliis pluribus contra Glossam *in cap. Cum sit* 4. *verb. Malefactores, de Foro competent.* Clarum verb. *usura numer.* 8. & nonnullos alios volentes cognitionem quæstionis *Juris* de hoc crimine soli Judici Ecclesiastico competere. Et ratio nostræ conclusionis est, quia crimen usuræ, non solum est prohibitum Jure Ecclesiastico, seu Canonico, sed jure Divino, & naturali, ut patet ex dictis *supra a numer.* 6. Nec plus spiritualitatis in se habet, quam homicidium, furtum, adulterium, & similia delicta, quæ sunt contra Justitiam, & prohibita Lege Divina, & naturali; Atqui de his criminibus potest cognoscere, & de facto teste experientia quotidiana cognoscit Judex Sæcularis inter Laicos, ergo etiam de crimine usuræ. Tum quia, ut fuit dictum *supra numer.* 15. usura si sit in maxima quantitate est prohibita etiam Jure Civili, ut patet *ex leg. Eos Qui* 26. *Cod. de usuris, & leg. Placuit* 29. *ff. eodem* adeoque &c. Tum etiam quia in Jure Canonico nullibi invenitur interdicta Judici Laico cognitio usuræ in casu quæstionis *Juris*, sed positive concessa *in cap. Post miserabilem* 12. *de usuris*, ubi sine distinctione inter quæstionem *Juris*, & *Facti* conceditur Potestati sæculari facultas cognoscendi, & judicandi usuras; Ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. leg. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione*, *leg. Non distinguemus* 32. *ff. de reception. arbitr. leg. Praeses* 5. *ff. de Offic. Praesidis*; adeoque &c.

Ad exterminandas usuras plura declaravit Benedictus 102
XIV. tom. 1. Constitut. 143. incipient. *Vix pervenit*. Et 103
primo, omne lucrum ex mutuo ratione mutui, usurarium,
& illicitum esse. Secundo, ad usuræ labem purgandam nul- 104
lum accersiri posse subsidium, vel ex eo quod id lucrum non
excessivum & nimium, sed moderatum, non magnum, sed
exiguum sit; Vel ex eo quod is, a quo id lucrum solius causa
mutui deponitur, non pauper, sed dives existat, nec datam
sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas
amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis
agitandis necessariis utilissime sit impensurus. Tertio quam- 105
quam una cum mutui contractu possint quandoque alii tituli
ut ajunt, forte concurrere ipsi mutuo extrinseci, e quibus
justa oriatur causa aliquid ultra sortem ex mutuo debitam exigendi;
attamen falso, & temere affirmari dicit ejusmodi titulos
semper reperiri, ac ubique præsto esse, ita ut illorum ra-
tione, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id ge-
neris alteri cuicumque creditur, toties semper liceat aucta- 106
rium moderatum, ultra sortem integram, salvamque reci-
pere; Alia præterea edixit, atque in contractibus servanda
enixe commendavit, uti patet in ipsa Constitutione mox hic 107
afferenda, ubi *a numer.* 9. *ad* 12. insuper refelluntur Judæi
sibi dictitantes licitum esse, usuras a Christianis inter quos 108
degunt exigere. *Et ibidem numer.* 19. ubi quod Principes
tenentur usuras prohibere etiam Judæis in suis Ditionibus de-
gentibus, & contravenientes puniri, ut qui ad legis Divinæ,
& naturalis observantiam nequeunt reduci virtutis amore, ab
ejus transgressione absterreantur saltim formidine pœnæ, uti 109
ad id teneri Principes Christianos suis Edictis, & Episcopos
suis Constitutionibus, quibus severe prohibeantur Judæi
Christianorum loca incolentes, ne ratione mutui quidquam
a Christianis extorqueant, & certa simul præscribatur quan-
titas lucri, ultra quam nihil impune exigere possint ex aliis
contractibus cum Christianis initis, recte, & erudite suo mo- 110
re pluribus adductis docet. Item Benedictus *de Synodo Dioe-
cesana lib.* 7. *cap.* 47. *numer.* 12. *&* 13. concludens ita nu-
perrime statuisse Episcopum Pisauriensem *in sua Dioecesana
Synodo habita* 1742. *cit.* 4. *numer.* 17. cujus exemplum po-
terunt alii Episcopi imitari.. 111

Sed operæ pretium est integram afferre ipsam Constitutionem, quam in forma Encyclicæ ad omnes Ordinarios Italiæ direxit Pontifex, ut sequitur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

VIx pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur, cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Qua-

Quapropter eam rationem consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris S.R.E. Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ Disciplinæ studio ac peritia plurimum commendantur: Accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus. Præsulem quoque juris utriusque laurea præditum, & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent; suasque opiniones scripto exararent, non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ caussam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur; Sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, qui non mediocre detrimentum inferre videbantur quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum; ideoque ultra sortem, lucrum aliquod ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum; non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius caussa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis cœmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur quisquis eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur; proindeque, si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minime innatos, & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque caussa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si suis cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est. Ita si rite omnia peragantur, & ad Justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio suppetat humana commercia & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment, cum contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quod *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum*. (Prov. 14. 34.)

V. Sed illud diligenter animadvertendum, est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te ne avertaris* (Matth. 5. 42.); & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, verene mutuo justus alius titulus, verene justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus; Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem caussam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis; Nam præstantium Virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, deligentissime percurrimus. Cum hæc ita sint, adprobamus, & confirmamus quæcumque in sententiis superius expositis continentur, cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Litterarum testimonia, Pontificum Prædecessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas; ad easdem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus Auctores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent, & eos pariter qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur: Neque ignoramus quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis Regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotescerent; ut quoties Synodo celebrare, ad Populum verba facere, eumque Sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diocesibus audeat Litteris, aut Sermonibus contrarium docere: Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus poenis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint, ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; Nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; Attamen Pietatis vestræ Studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primum gravissimis verbis Populis vestris ostendite, usuræ labem ac vitium a Divinis Litteris vehementer improbari; Illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi Sanguine restitutos in libertatem, & gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites impellat; Quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis ac sapientia ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant: Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent tamquam illicitam, & cum usura conjunctam: Contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant, sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; Deinde eas partes suscipiant, quas cum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent.

Quod

Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat; Siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ caritatis infringunt, & gravissimam Populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent: Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem, & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum: Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui. quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse: Et ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque Foro retineri, ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur; ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has Litteras a Nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Dioecesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem, & puritatem inducantur. Postremo vobis, & Gregi curæ vestræ concredito, Apostolicam Benedictionem impartimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris 1745. Pontificatus Nostri anno Sexto.

113 Alia ad rem, vide verb. *Commodatum*, verb. *Contractus*, verb. *Depositum*, verb. *Emptio*, *Venditio*, verb. *Hebræus*, verb. *Hypotheca*, verb. *Mutuum*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 PRohibitio usurarum an sit juris divini, an humani tantum, & an sit juris divini naturalis, an juris divini revelati tantum, expendere non est hujus loci.

2 Illud hic haud est prætereundum, quod non solum ex mutuo. sed & ex quocumque alio credito mere pecuniario, regulariter vetitum est. quidquam ultra sortem accipere, non concurrentibus notissimis requisitis *Castrensis in L. 3. ff. de eo, quod certo loco*.

3 Quod vero attinet ad primum requisitum repositum in interpellatione debitoris, supplere ipsum solet conventio interesse ratione lucri cessantis, & damni emergentis, ut respondit *Rota in Romana Pecuniaria* 20. *Martii* 1747. §. 4., & in confirmatoria 9. *Februarii* 1748. §. 12. *coram Eminentiss. Bussio*.

4 Quod concernit alterum requisitum constitutum in solito negotiandi, ipsum probatione non indiget, ubi agitur de Mercatoribus, Argentariis &c. ut respondit idem Tribunal Rotæ *in dict. Romana Pecuniaria* 20. *Martii* 1747. §. 4., & in confirmatoria 9. *Decembris* 1748. §. 12. *coram Eminentissimo Bussio*. Confer etiam idem Sacrum Tribunal *in Mediolanen., seu Lauden. Pecuniaria* 25. *Aprilis* 1749. §. 11. *cor. Illustriss. Caprar. Alm. Urb. Gubernatore*.

5 Quoad tertium demum requisitum promptæ occasionis, opinio Rotæ est, quod ad ipsum probandum non sufficiat affluentia negotiorum, quæ in magnis Civitatibus esse solet, sed probanda est individua occasio, eaque in actu proximo, quæ ob non exactum creditum ad exitum perduci nequivit, exindeque Creditori vel certum damnum emerserit, vel certum lucrum cessaverit; Vide decisiones *in Melevitana Pecuniaria* 11. *Februarii* 1718. §. *Quandoquidem*, & *sequent.*, & in confirmatoria *coram Lancett. decis.* 1181. *num.* 11. ubi tan-
quam vaga, & generalis rejecta fuit occasio investiendi pe- 6
cunias super quadam massa frumentaria erecta in Insula Melitæ; & *in Romana Pecuniar.* 10. *Martii* 1747. §. 5., & *plurib. sequent.*, & in confirmatoria 11. *Februarii* 1748. §. 13. & *sequent. coram Eminentissimo Bussio*, ubi probatum non
fuit dijudicatum tertium hoc requisitum ex hoc requisitum 7
ex hoc, quod Creditor esset Argentarius, æs alienum interim contraxisset, & literas cambii trahere insuper potuisset.

In allegata vero supra *Mediolanen. seu Lauden. Pecunia-* 8
ria constare ex eo existimatum fuit de hoc tertio requisito, quod de precisso tempore contractus in Civitate Mediolani duæ publicæ Ædes præmissis publicis edictis pecunias sub titulo, & contractu subventionis recipiebant ab omnibus deferentibus cum interesse liberarum quatuor in singula centum ut *ex* §. 14. *ejusdem*.

USUSFRUCTUS, USUS.

USusfructus est jus alienis rebus utendi, fruendi, salva re- 1
rum substantia; *Communis*, textu expresso *in l. Ususfructus* 1. *ff. de usufructu*, & *Instit. eod. tit.* Usus autem est
Jus utendi tantum rebus alienis, salva earum substantia; *Com-* 2
munis, per text. *in l. Cui usus* 2. *ff. de Usu, & habitatione*, & *Instit. eod. tit.* §. 1. & *seq.*

Unde minus Juris est in Usu, quam in Usufructu: Cui 3
enim Usus alicujus rei legatus est, uti quidem potest, frui vero eadem non potest, textu expresso *in cit. l. Cui Usus* 2. *ff. de usu, & habitatione*, ibi: *Cui Usus relictus est, uti potest, frui non potest*, & *Instit. eod. tit.* §. 1. ibi: *Minus autem Juris est in usu, quam in Usufructu, nam is, qui fundi nudum habet Usum nihil ulterius habere intelligitur, quam oleribus, pomis, floribus, fœno, stramentis, & lignis ad usum quotidianum utatur. In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut neque Domino fundi molestus sit, neque iis, per quos opera rustica fiunt, impedimento, nec ulli alii jus, quod habet, aut locare, aut vendere, aut gratis concedere potest; cum is, qui Usumfructum habet, possit hæc omnia facere.*

Ubi, ut vides, in hoc potissimum differt Usuarius ab Usu- 4
fructuario, quod Usuarius habet tantum jus utendi re aliena, & percipiendi solos fructus necessarios ad suum, suæque familiæ, & hospitum victum, seu Usum quotidianum, non tamen potest omnes fructus percipere, eosque suo arbitratu vendere, seu alienare: Usufructuarius autem habet jus utendi re aliena, & percipiendi omnes ejus fructus, eosque suo pleno arbitrio vendere, donare, & quocumque modo alienare. Hinc ille, cui usus dumtaxat horti relictus est, potest quidem in ipso deambulare, poma, olera, & alia, quæ ibi nascuntur ad suum, suæque familiæ, & hospitem victum, seu usum quotidianum accipere; non tamen potest omnes fructus percipere, & eos pro suo arbitrio vendere, donare, seu alienare, sicuti potest is, cui ususfructus horti relictus est. Similiter ille, cui relictus est solus usus Vaccarum, & ovium, potest quidem illis uti ad arandum, stercorandum, & hujusmodi; non tamen potest percipere illarum fœtus, vel lanam, neque lac, nisi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum indiget, nec ullimode potest alienare, uti totaliter potest ille, cui relictus est ususfructus, ut clare patet ex *adductis juribus*, & *tot. tit. ff.* & *Institut. de usu, & habitatione*, ubi varia alia exempla ad id afferuntur, & concordat *tot. tit. ff.* & *Institut. de Usufructu*. Vide verb. *Dominium art.* 1. *num.* 12.

Ususfructus proprie nequit constitui in rebus unico usu con- 5
sumptibilibus; Vide dict. verb. *Dominium art.* 1. *num.* 13.
Quasi ususfructus tamen etiam in his constitui potest: Vid. 6
ibid. num. 14. & hic *infra num.* 56.

Usus generatim loquendo est duplex, scilicet usus *Facti*, & 7
usus *Juris*; Vide *ibid. num.* 15. & 16. ubi ostenditur quid sit uterque.

Datur alius quoque usus quasi Juris permissivi, vel potius 8
usus Facti simplex ac licitus omnino dependens a voluntate Domini Proprietarii; Vide *ibid. num.* 17.

Hic usus simplex Facti potest separari, & de facto sepa- 9
ratur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis; Vid. *ib. num.* 18.

Affer.

10 Affertur; & solvitur notabilis instantia; Vide *ibid. numer. 19. & 20.*

11 Ususfructus bonorum adventitiorum Filii pertinet ad Patrem; *l. Res quæ 1. Cod. de bonis maternis, l. Cum oportet 6, & leg. Cum non solum 8. Cod. de bonis, quæ liberis, & §.1. Instit. Per quas personas.*

12 Vivente tamen Avo paterno bona adventitia Nepotum quoad Usumfructum non pertinent ad Patrem, sed ad ipsum Avum paternum, ut clare evincitur ex *citat. l. Cum oportet in princip. Cod. de bonis, quæ liberis.* Et ratio est, quia fundamentum, & radix acquisitionis talis Ususfructus est patria potestas: In hoc autem casu patria potestas saltem in actu non residet apud Patrem, cum & ipse sit sub potestate Patris sui, qui est Avus respectu Nepotum ex Filio, adeoque Ususfructus bonorum adventitiorum Nepotum pertinet ad ipsum Avum, non ad Patrem.

13 Ususfructus hæreditatis relictæ Filio, sive a Matre, sive ab alio sub hac Lege, ut in ea nihil Juris acquirat Pater, non spectat ad ipsum Patrem, sed pleno Jure ad Filium, sic expresse evincitur ex *Authent. Excipitur Cod. de bonis, quæ liberis.* Et ratio est, quia unusquisque potest rebus suis imponere quamlibet Legem sibi benevisam, dummodo Juribus non obsistat. Talis autem hic imposita Lex non obsistit Juribus concedentibus Patri usumfructum in bonis adventitiis Filiorum, quia talia Jura non sunt prohibitiva, adeo ut excludant pacta, & Leges, quæ a voluntate Testatorum apponi possunt, sed est solum dispositiva, ut ususfructus, quando aliquid a Testatore non fuit appositum, acquiratur Patri.

14 Pater non acquirit usumfructum in hæreditate adita a Filio contra voluntatem ipsius Patris; sic clare habetur ex *l. cum non solum 8. in princip. §.1. vers. Sive e contrario ff. de bonis, quæ liberis.* Et ratio est, quia omnium dissonum rationi videtur, quod Pater commodum, & usumfructum earum rerum acquirat, quarum acquisitioni ipse restitit, *arg. cap. Ex eo 38. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare l. Papinianus 8. §.14. ff. de inofficioso Testam.* cum similibus.

15 Ususfructus in bonis adventitiis Filii per Professionem Patris transit in Monasterium (si sit capax successionis) quousque Pater vixerit; Sic communius Doctores tum Juristæ, tum Theologi per textem *in Authentica Ingressi Cod. De sacrosanct. Ecclesiis*, ubi habetur, quod ingrediens, & profitens Religionem se, suaque Jura, & bona dedicat Deo; Cum ergo Pater quod vixerit, habeat Jus ad usumfructum in bonis adventitiis Filii, ex allatis Juribus *supra n.11.* si ipsum ante Professionem non renunciaverit, transfert secum ad Religionem, seu Monasterium, si sit capax successionis. Si autem Religio, seu Monasterium sit incapax successionis, tunc ususfructus extinguitur, & eum proprietate Filii, seu Domini consolidatur; Vide *infra num. 63. & 64.*

16 Per Professionem Filii in Religione Pater non amitti usumfructum in bonis adventitiis ejusdem Filii, sed eum retinet, quousque ipse Pater vixerit; Sic Doctores fere communiter contra paucos. Et ratio est, quia per mortem naturalem Filii, cujus erant bona adventitia, non extinguitur in Patre Jus ususfructus, per text. *in l. Si Patri tuo 3. Cod. de usufructu §.1.* ibi: *Usufructuario autem superstite, licet Dominus proprietatis rebus humanis eximatur, jus utendi, fruendi non tollitur*, adeoque neque dictum Jus ususfructus in Patre extinguitur per mortem civilem Filii Religionem profitentis.

17 Ob delictum enorme filii, per quod solvitur patria potestas, Pater non amittit Usumfructum in bonis adventitiis ejusdem; Sic Molina *tom.1. de Justitia tract. 2. disp.9. vers. Ab hac Regula, & disp.229. vers. Tertius modus*, Castrop. *p.1. tract. 4. disp.5. punct.10. num.18.* Sanchez *in Summa lib.2. cap.16. num.29.* & alii plures. Et ratio est, quia in confiscatione bonorum adventitiorum Filii non venit Ususfructus jam ante perfecte acquisitus a Patre, cum ob iniquitatem Filii non debeat Pater Jure suo, quod perfecte quæsivit, privari. Peccata enim suos debent tenere Auctores; *leg. Sancimus 22. Cod. de poenis, cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli.* Nec debet aliquis alterius odio prægravari; *cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6. leg. Non debet 74. ff. de Regul. Juris.* Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit; *cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus.*

18 Pater ob transitum ad secundas nuptias de Jure communi non privatur Ususfructu bonorum adventitiorum filiorum prioris Matrimonii; Vide verb. *Pater num. 6. & 7.*

Pater potest usumfructum bonorum adventitiorum Filii 19
eidem remittere; *Communis*, per text. *in leg. Cum oportet 6 §.2. vers. Sin autem res Cod. de bonis, quæ liberis.* Et talis remissio nequit revocari, nec in vita nec in morte remitten- 20
tis, *arg. cit. leg. Cum oportet*: Sic Doctores magis communiter contra aliquos volentes, talem remissionem posse revocari vivente Patre donante, seu remittente, & solum confirmari morte ipsius Patris donantis, seu remittentis, per text. *in leg. Donationes 25. Cod. de donationibus inter virum, & uxorem.* Et ratio nostræ conclusionis est, quia illa remissio non est vere, & proprie donatio, cum non sit de re, quæ sit sub plena potestate, & dominio ejusdem Patris, *citata* autem *lex Donationes* procedit solum de veris, & propriis donationibus inter Patrem, & filium, inter Maritum, & uxorem, quæ speciali Jure interdicuntur ob rationes ibi allatas, qualis, ut diximus, non est illa remissio ususfructus, cum ipsa proprie dicenda sit consolidatio ejusdem cum proprietate competente ipsi filio.

Ususfructus bonorum dotalium pertinet totaliter ad Mari- 21
tum, quamdiu Matrimonium consistit, textu expresso *in leg. Dotis fructum 7. ff. de Jure Dotium*, ibi: *Dotis fructum ad Maritum pertinere debere æquitas suggerit: cum enim ipse onera Matrimonii subeat, æquum est etiam fructus percipere.*

Ad quem autem spectet, & transeat ususfructus dotis, 22
cum solvitur, vel separatur Matrimonium; Vide verb. *Dos art. 1. & art. 3.* & discurre pariformiter, sicut ibi.

Ususfructus rei potest esse materia Dotis, seu tradi in do- 23
tem; Sic expresse habetur *ex leg. Dotis fructum 7. §. 2. leg. Si Ususfructus 66. ff. de Jure dotium; leg. Usufructu 57. ff. Soluto Matrimonio, leg. Si Socrus 18. & leg. Pro oneribus 20. Cod. de Jure dotium.* Et ratio clara est, quia Ususfructus ipse potissimum potest deservire ad sustinenda onera Matrimonii.

Si Uxor fuerit proprietaria, & dederit in dotem solum 24
Usumfructum, retenta sibi proprietate, soluto Matrimonio, ille Ususfructus immediate, & ipso Jure redit ad Uxorem tamquam Dominam proprietatis; Colligitur clare *ex citat. leg. Si Ususfructus 66. ff. de Jure dotium*, ubi dicitur, quod ususfructus concessus in dotem ab alio Domino proprietatis, post divortium non revertatur ad uxorem, utpote non Dominam proprietatis, sed ad ipsum Dominum Proprietatis: ergo cum in nostro casu ipsa uxor fuerit Domina proprietatis, ususfructus, dissoluto Matrimonio, illico revertitur ad ipsam, & consolidatur cum proprietate.

Si vero illum usumfructum concesserit in dotem aliquis 25
extraneus, sibi retenta proprietate, non redit ipse, soluto Matrimonio, ad uxorem, sed ad dictum Proprietarium, textu expresso *in cit. leg. Si Ususfructus 66. ff. de Jure dotium.* ibi: *Quoniam diximus, Usumfructum a Fructuario cedi non posse, nisi Domino proprietatis, & si extraneo cedatur, idest ei, qui proprietatem non habeat, nihil ad eum transire, sed Dominum proprietatis reversurum Usumfructum.* Quomodo, autem in tali hypothesi sit consulendum eidem uxori, ne, 26
post solutum Matrimonium indotata remaneat? habetur *in cit. leg. Ususfructus 66. ff. de Jure dotium, & in leg. Usufructu 57. ff. Soluto Matrimonio*; Vide *ibi.*

Ususfructuarius fructus omnes ex re fructifera percipere 27
potest, etiam pensiones, ac redditus ex ædificiis, ex areis, & hujusmodi, textu expresso *in leg. Usufructu legato 7. ff. de usufructu*, ibi: *usufructu legato omnis fructus rei ad Fructuarium pertinet, & ibidem §. 1.* subjungitur: *Quicumque redditus est, ad usufructuarium pertinet, quæcumque obventiones sunt ex ædificiis, ex areis, & ceteris, quæcumque ædium sunt*, & concordat *leg. Item 9. ff. eod.* ibi: *Item si fundi ususfructus sit legatus, quidquid in fundo nascitur, quidquid inde percipi potest, ipsius fructus est.* Et idem habetur *in leg. Arbores 59. §.1. ff. eodem.*

Item si apes in eo fundo sint, ad usufructuarium pertinent 28
earum fructus, textu expresso *in cit. leg. Item §.1.* ibi: *Et si apes in eo fundo sint, earum quoque ususfructus ad eum pertinet.*

Item si in eo fundo sint lapidicinæ, cretifodinæ, arenifo- 29
dinæ, & hujusmodi, potest usufructuarius eruere lapides, areneas, metalla &c. ita tamen ut agriculturæ nil obsit, texto expresso *in cit. leg. Item §. 2.* ibi: *Sed & si lapidicinas habeat, & lapidem cadere velit, vel cretifodinas habeat, vel areneas omnibus his usurum Sabinus ait quasi bonum Patremfamilias; Quam sententiam puto veram*; Et *ibidem §.3.* subditur:

Sed

Sed si hæc metalla post Usumfructum legatum sint inventa, cum totius agri relinquatur usufructus , non partium contineantur Legato . Et idem expressius habetur in leg. Si cujus rei 13. §. 5. ff. eod. ibi : Inde quæsitum est , an lapidicinas , vel cretifodinas, vel arenifodinas ipse instituere possit . Et ergo puto etiam ipsum instituere posse, si non agri partem necessariam huic rei occupaturus est . Proinde venas quoque lapidicinarum & hujusmodi metallorum inquirere poterit . . . . & ceterorum fodinas , vel quas Paterfamilias instituit, exercere poterit, vel ipse instituere , si nihil agriculturæ nocebit .

30 Item ad usufructuarium spectat quoad usumfructum incrementum alluvionis , si sit latens ; Si vero sit patens , ad Dominum Proprietarium , textu expresso in cit. leg. Item §. 4. ibi : Huic vicinus tractatus est , qui solet in eo quod accessit , tractari , & placuit alluvionis quoque Usumfructum ad Fructuarium pertinere ; Sed si Insula juxta fundum in flumine nata sit , ejus Usumfructum ad Fructuarium non pertinere Pegasius scribit , licet proprietati accedat ; esse enim veluti proprium fundum, cujus usufructus ad te non pertineat . Quæ sententia non est sine ratione,nam ubi latitat incrementum, & ususfructus augetur ; ubi autem apparet separatum, Fructuario non accedit ; Vide verb. Dominium art. 3. an. 46. ad 50.

31 Item ad usufructuarium spectant venationes , & piscationes , textu expresso in cit. leg. Item §. 5. ibi : Aucupiorum quoque, & Venationum redditum Cassius ait leg. 8. Juris Civilis ad Fructuarium pertinere : ergo & piscationum .

32 Usufructuarius potest fructus , vel utilitates rei fructiferæ alteri donare , locare , vendere , concedere , etiam invito Domino , seu Proprietario rei ; Dummodo tamen ususfructus , seu ipsum Jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum usumfructuarium , cujus nomine alter fructus percipere potest ; Sic habetur ex leg. Arboribus 12. §. 2. ff. de Usufructus , & de Communi testatur Sporer tom. 2. tract. 6. in complement. VII. Præcept. Decalog. cap. 1. sect. 1. num. 22. Layman lib. 3. tract. 1. cap. 6. num. 4. & alii .

33 Notanter autem dicitur : Dummodo tamen Ususfructus, seu Jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum Usufructuarium &c. quia non potest ipsum usumfructum formalem transferre in alium extraneum a Proprietario , ita ut ipse extraneus sit formaliter proprio nomine usufructuarius,per textum in §. Finitur autem 3. Institut. de usufructu , ibi : Nam cedendo extraneo nihil agitur , & in leg. Si Ususfructus 66. de Jure dotium , ibi : Quoniam diximus , Usumfructum a Fructuario cedi non posse , nisi Domino Proprietario , & si extraneo cedatur, idest ei , qui Proprietatem non habeat, nihil ad eum transire , sed ad Dominum proprietatis reversurum Usumfructum .

34 Usufructuarius tenetur rem proprietatis diligenter conservare , & ea tantum ratione uti , qua bonus , ac diligens aliquis Paterfamilias propriis suis domesticis rebus uteretur; leg. Sed cum Fructuarius 65. ff. de Usufructu ,ibi : Debet enim omne , quod diligens Paterfamilias in domo sua facit , & ipse facere . Nullimode enim potest ipsam rem proprietatis deteriorare , textu expresso in leg. Si cujus rei 13. §. 4. ff. de usufructu , ibi : Fructuarius causam proprietatis deteriorem facere non debet , meliorem facere potest ; & patet ex ipsamet definitione ususfructus tradita supra num. 1. per præcisa hæc verba : ususfructus est Jus alienis rebus utendi , fruendi , salva rerum substantia , leg. usufructus 1. ff. de usufructu , & Instit. eod. tit.

35 Unde non licet usufructuario arbores frugiferas succidere , neque Villam in fundo diruere , nec quicquam facere in perniciem propietatis. textu expresso in leg. Si cujus rei 13. §.4 ff. De Usufructu, ibi : Non debet neque arbores frugiferas excidere , neque Villam diruere , nec quicquam facere in perniciem proprietatis ,

36 Item non licet immutare id, quod alicujus prædii decorandi causa , vel meræ voluptatis gratia positum est, sicque nequit cujusdam aditus arbores succidere sub prætextu pinguioris redditus promovendi , ibidem sementem frumenti faciendo , vel vineam instituendo , textu expresso in cit. leg. Si cujus rei §. 4. ibi : Et si forte voluptuarium fuit prædium , viridaria , vel gestationes , vel deambulationes arboribus infructuosis opacas , atque amœnas habens , non debebit dejicere , ut forte hortos olitorios faciat , vel aliud quid, quod ad redditum spectat .

37 Potest tamen usufructuarius immutare alicujus fundi qualitatem , si ipsa decorandi prædii , vel voluptatis gratia non fuerit posita, & ex tali immutatione,v. g. de sylva in vineam, in agrum , in pratum , & hujusmodi melioretur evidenter proprietas , textu expresso ibi : in cit. leg. Si cujus rei §. 5. ibi : Et si forte in hoc , quod instituit , plus redditus sit . quam in vineis , vel arbustis , vel olivetis , quæ fuerunt , forsitan hæc dejicere poterit, siquidem ei permittitur meliorare proprietatem .

Quamvis usufructuarius non possit arbores fructiferas succidere , potest tamen eas , ac alias mortuas sibi applicare , Dummodo totidem alias in earum locum substituat , textu expresso in leg. Agri 18. ff. de Usufructu , ibi : Agri fructu legato, in locum demortuarum arborum, aliæ substituendæ sunt & priores ad Fructuarium pertinent . 38

Si autem magna quantitas arborum ex Sylva vi ventorum seu violento tempestatis impetu dejiciatur , tunc ipsæ arbores ut pote notabiliter partem fundi efficientes , debentur Proprietario suis sumptibus exportandæ sine ullo incommodo usufructuarii ; Colligitur ex leg. Proculus 19. §.1. ff. de Usufructu, ibi ; Si arbores vento dejectas Dominus non tollat, per quod incommodior (is) sit Ususfructus vel iter , suis actionibus Usufructuario cum eo experiendum, & concordat etiam leg. Arboribus evulsis 12. ff. eod.ubi usufructuario conceditur solum facultas adhibendi ex dictis evulsis arboribus quot ad refectionem ædificii usufructui obnoxii , & merum suum usum (si non habet unde utatur ligno) sunt necessariæ, ibi : Arboribus evulsis , vel vi ventorum dejectis usque ad Usum suum & Villæ posse Usufructuarium ferre, Labeo ait, Nec materia eum pro ligno usurum , si habeat , unde utatur ligno . Quam sententiam puto veram , alioquin , & si totus ager sit hunc casum passus, omnes arbores auferret Fructuarius ; Materiam tamen ipsam succidere , quantum ad Villæ refectionem putat posse . Quemadmodum calcem, inquit , coquere , vel arenam fodere aliudve quid ædificio necessarium sumere . 39

Usufructuarius ædium , quamvis possit fenestras ad lumen necessarias aperire , colores, & picturas , & marmora immittere , & quidquid ad Domus ornatum conducit , facere, non tamen potest dictas transformare , vel conjungere , aut separare , nec aditus , porticusve vertere , vel refugia aperire , vel atrium mutare , vel viridaria ad alium modum convertere ; excolere enim , quod invenit, potest , qualitate ædium non immutata . Item nequit ædificium altius tollere , nec Domum per cœnacula , & diversoria dividere , &c. textu expresso in cit. l. Si cujus rei 13. §. 7. & 8. ff. de usufructu . 40

Usufructuarius , cui legatus est ususfructus specialiter alicujus domus , si ipsa incendio casuali , vel alias consumpta fuerit , nequit sibi vindicare ligna, & cœmenta, quæ de eadem derelicta sunt , nec disponere potest de ipso solo , in quo Domus erat constructa , textu expresso in leg. Quotiens 34. §.2. ff. de Usufructu , ibi : Si ædes incensæ fuerint , ususfructus specialiter ædium legatus peti non potest; & concordat §. Finitur autem 3. instit. de usufructu; ibi : Eo amplius constat , si ædes incendio consumptæ fuerint . vel etiam terræmotu , vel vitio suo corruerint , extingui usumfructum , & ne areæ quidem usumfructum deberi , & leg. Repeti potest 5. §. 2. ff. Quibus modis ususfructus amittitur, ibi : Certissimum est, exustis ædibus nec cæmentorum usumfructum deberi. Et ratio clara est , quia cum talis ususfructus sit specialiter constitutus in dicta Domo , eo ipso quod Domus perit, ipse prorsus dissolvitur , neque ullum effectum consequitur , nec quantum ad ligna , ac cæmenta , nec quantum ad ipsum solum Domus . Est enim , ut expresse habetur in leg. Est enim 2. ff. de usufructu , ibi : Est enim ususfructus Jus in corpore, quo sublato & ipsum tolli necesse est . 41

Si autem ei legatus esset usufructui universitatis bonorum tunc usufructuarius posset Jus suum vindicare tum in ipso solo , in quo constructa erat Domus consumpta, tum etiam in ipsis lignis , ac cœmentis superstitibus tamquam in rebus , quæ venirent in partem prædictæ universitatis bonorum , textu expresso in cit. leg. Quotiens 34. §. 2. ff. de usufructu, ibi : Si universorum bonorum , ac singularium rerum ususfructus legetur , hactenus interesse puto, quod si ædes incensæ fuerint , ususfructus specialiter ædium legatus peti non potest ; bonorum autem usufructu legato, areæ ususfructus peti poterit; quoniam qui bonorum suorum usumfructum legat , non solum eorum , quæ in specie sunt , sed & substantiæ omnis usumfructum legare videtur , in substantia autem bonorum etiam area est . 42

Idem quoque dicendum est de usufructuario , cui legatus est ususfructus fundi ruralis , in quo constructa sit Villa , seu Domus , & ex aliquo casu destruatur ; Tunc enim usufructuarius Jus suum conservabit in ipsa area , quæ relinquetur, 43

cum sit quædam quasi accessio, atque in partem veniat universi prædicti boni, textu expresso *in leg. Fundi 8. ff. Quibus modis usufructus ammittitur*, ibi: *Fundi usufructu legato, si Villa diruta sit, usufructus non extinguetur (quia Villa fundi accessio est) non magis quam si arbores deciderint*. Et concordat *leg. Sed & eo 9. ff. eod.* ibi: *Sed eo quoque solo, in quo fuit Villa, uti frui potero*.

44 Usufructuarius tenetur suis sumptibus ædificia reficere quo ad usque sarta tecta habeat: At vero si qua vetustate corruerent, non teneretur ille suis impensis reficere. Imo si quid ultra quam impendi debeat, impenderet, poterit illud judice a Proprietario repetere; *l. usufructu 7. §. 2. ff. de usufructu*, ibi: *Quoniam igitur omnis fructus rei ad eum pertinet, reficere quoque eum ædes per Arbitrum cogi Celsus scribit lib. 18. Digestorum. Hactenus tamen ut sarta tecta habeat. Si qua tamen vetustate corruissent, neutrum cogi reficere. Et leg. Eum ad quem 7. Cod. de usufructu & habitatione*, ibi: *Eum, ad quem usufructus pertinet, sarta tecta suis sumptibus præstare debere explorati juris est. Proinde si quid ultra quam impendi debet erogatum potes docere, solemniter reposces*.

45 Usufructuarius, cui legatus est usufructus Gregis, v. gr. mille vervecum ad certum tempus, tenetur dicto tempore elapso eumdem Vervecum numerum Proprietario consignare, & in locum capitum defunctorum totidem alia capita supplere, textu expresso *in leg. Vetus fuit 68. ff. de usufructu*, ibi: *Plane si Gregis vel Armenti sit usus fructus legatus, debebit ex agnatis Gregem supplere, idest in locum capitum defunctorum*. Et concordat *leg. Quid ergo 7. §. 2. ff. eod.* ibi: *Si decesserit foetus periculum erit Fructuarii, non Proprietarii & necesse habebit alios foetus submittere. Unde Gajus Cassius libr. 8. scribit, carnem foetus demortui ad Fructuarium pertinere*.

46 Si vere usufructus totus esset constitutus in quibusdam solis singularibus animalibus, quæ non possent alia producere, ut muli, seu in uno duntaxat equo, tunc usufructuarius teneretur solum ad reddendum, quod elapso tali tempore superstes adesset, nec obligaretur ad id, quod citra illius culpam interiisset, supplendum, *cit. l. quid ergo §. 3.* ibi; *Sed quod dicitur debere eum submittere toties verum est, quoties Gregis, vel Armentis, vel Equitis, idest universitatis usufructus legatus est; Ceterum singulorum Capitum nihil supplebit*.

47 Usufructuarius incipit usum capere a momento, quo testator mortuus est; Unde si Testator reliquerit pendentes fructus jam maturos, eos percipit usufructuarius, textu expresso *in l. Si pendentes 27. ff. de usufructu*, ibi: *Si pendentes fructus jam maturos reliquisset Testator, Fructuarius eos feret, si die legati cedente adhuc pendentes deprehendisset, nam & stantes fructus ad Fructuarium pertinent*.

48 Ad usufructuarii heredes spectant ligna reperta jam succisa in Sylva cædua, sicuti & frumenta jam demessa ac alia hujusmodi jam succisa, & adhuc in fundo usufructus existentia. Ad Proprietarium autem spectant solum ea, quæ adhuc remanent succidenda, vel demetenda die decessus ipsius usufructuarii, textu expresso *in l. Si Fructuarius 13. ff. Quibus modis fructus amittitur*, ibi: *Si fructuarius messem fecit, & decessit, stipulam quæ in messe jacet, heredis ejus esse, Labeo ait, spicam, quæ terra tenetur Domini fundi esse, fructumque percipi, spica, aut foeno caeso, aut uva adempta, aut excussa olea quamvis nondum tritum frumentum, aut oleum, factum, vel vindemia coacta sit. Sed ut verum est, quod de olea, excussa scripsit, ita aliter observandum de ea olea, quæ per se deciderit, Julianus ait. Fructuarii fructus tunc fieri, cum eos perceperit bonæ fidei autem possessoris mox quam a solo separati sint*. Et concordat *l. In singulos 8. de annuis legatis*, ibi: *Cum fructuarius etiamsi maturis fructibus, nondum tamen perceptis, decesserit, heredi suo eos fructus non relinquet*.

49 Si usu fructus sit relictus pluribus usufructuariis conjunctim uno eorum decedente, ejus portio accrescit aliis, & non revertitur ad Proprietarium, textu expresso *in l. Quoties 1. ff. de Usufructu adcrescendo*, ibi; *Quoties Usufructus legatus est, ita inter Fructuarios est jus adcrescendi, si conjunctim sit usufructus relictus*. Et concordat *l. Si mulieri 8. ff. eod.* ibi; *Si mulieri cum liberis suis usufructus legetur, amissis liberis, ea usumfructum habet, sed & matre mortua liberi ejus nihilominus habent jura adcrescendi*. E contra autem si usufructus sit relictus pluribus non conjunctim, sed separatim assignata cuique sua distincta portione, textu expresso *in citat. leg. Quoties*, ibi: *Ceterum si separatim unicuique partis rei usufructus sit relictus, sine dubio jus adcrescendi cessat*.

Usufructuarii hæres non tenetur restituere Proprietario fructus, quos defunctus collegerat, antequam essent maturi, textu expresso *in l. Si absente 48. §. 1. ff. de usufructu*, ibi; *Silvam caduam etiamsi intempestive caesa, sit, in fructu esse constat, sicut olea immatura lectas Item fœnum immaturum caesum in fructu est*; Et concordat *l. in fructu 43. ff. de usu, & usufructu*, ibi: *In fructu id esse intelligitur, quod ad usum hominis inductum est; neque enim maturitas naturalis hic spectanda est, sed id tempus, quod magis Colono, Dominove eum fructum tollere expedit*. 50

Usufructuarius potest interrumpere locationem factam a Proprietario, textu expresso *in l. Arbores 59. §. 1. ff. de usufructu*, ibi: *Quidquid in fundo nascitur, quidquid inde percipitur, ad Fructuarium pertinet, pensiones quoque jam antea locatorum agrorum, si ipsa quoque specialiter comprehensa sint, sed & ad exemplum vendisionis, nisi fuerint specialiter excepta, potest usufructuarius conductorem expellere*. 51

Heres, seu Legatarius Testatoris tenetur præstare usufructuario viam, & transitum necessarium ad utendum suo usufructu, textu expresso *in l. In fundo 1. §. 1. ff. Si usufructus petatur*, ibi; *usufructus legatus adminiculis eget, sine quibus uti frui quis non potest, & ideo si usufructus legetur, necesse est tamen, ut sequatur eum aditus*. Et *ibidem §. 2.* subjungitur: *Sed si usufructus sit legatus ad quem aditus non est per hereditarium fundum, ex Testamento utique agendo Fructuarius consequetur, ut cum aditu sibi præstetur usufructus*. Et *ibidem §. 3.* additur. *Utrum autem aditus tantum & iter, an vero & via debeatur Fructuario legato ei usufructu, Pomponius l. 5. dubitat, & recte putat, prout Usufructus perceptio desiderat hoc ei præstandum*. Et concordat *l. Damna 15. §. 1. ff. de usu, & usufructu*, ibi: *Si Fructuarius ed fundum aliunde viam non habeat, quam per illum fundum, qui legatus est, an Fructuario servitus debeatur? Respondit: Quemadmodum si in hereditate esset fundus, per quem Fructuario potest præstari via, secundum voluntatem defuncti videtur id exigere ab herede. Ita & in hac specie non aliter concedendum esse Legatario fundum vindicare nisi prius Jus transeundi usufructuario præstet*. 52

Usufructuarius tenetur ad sustinenda, & solvenda omnia onera rerum, quarum usufructu gaudet, uti sunt tributa publica, vectigalia, census, pensiones, omnesque aliæ obligationes, etiamsi prædicta omnia post institutum usufructum supervenissent. *Communis*. per textum expressum *in leg. Si pendentes 27. §. 3. & 4. ff. de usufructu, & leg. Quæro 28. ff. de usu, & usufructu*. Et ratio clara est, quia secundum naturam est, quod quid sentit commodum, sentiat & onus. per text. *in leg. Secundum naturam 10. ff. de Regul. Jur. & cap. Qui sentit 55. de Regulis Juris in 6*. 53

Dominus, seu proprietarius nihil potest nec addere, nec mutare, aut mutare in locis, aut in rebus obnoxiis usufructui, idest neque inutile aliquod ædificium demoliri, aut altius tollere, aut Sylvam quamdam excidere, nisi de consensu expresso usufructuarii, etiamsi per id fundus usufructus redderetur evidenter melior. *Communis*, per textus expressos in variis Legibus, & signanter *in leg. Usufructu, legato 7. §. 1. de usufructu, l. Sed si is §. 7. ff. eod. leg. Si ab hærede 2. ff. Si usufructus petatur*. 54

Dominus seu Proprietarius, aut quilquis alius, ad quem spectat fundus usufructus, de Jure potest exigere ab Usufructuario qualcumque cautiones necessarias ad conservationem prædicti fundi, & integram restitutionem finito tempore usufructus, & Usufructuarius tenetur dictas cautiones ei præstare, nisi vi tituli sui ab hoc onere eximatur. *Communis*, per claros textus *in l. cujus rei 14. ff. de Usufructu, l. Si cujus 1. ff. Usufructuarius quemadmodum caveat, l. De die 8. §. 4. ff. Qui satis dare coguntur, l. Si Usufructus 1. & l. Usufructu 4. Cod. de Usufructu*, cum similibus. 55

Et a fortiori idonea cautio exigi potest, & præstari debet in quasi usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur, ut expresse habetur *in l. Sed de pecunia 2. l. Ergo cautio 4. l. Hoc Senatusconsultum 5. l. Si vini, olei 7. l. Tribus 8. ff. de usufructu earum rerum quæ usu consumuntur, & in cap. Cum constat 8. de pignoribus*. Quamvis enim in rebus usu consumptibilibus (uti sunt vinum, frumentum; oleum, vestimenta, quibus proxima est pecunia numerata, namque ipso usu assidua permutatione quodammodo extinguitur, ut expresse habetur *in §. Constituitur 2. Instit. de usufructu*, & consumitur si non in sua entitate, saltem in dominio) non possit proprie constitui usufructus, cum sit impossibilis earum usus, salva manente rei substantia, ex quo talis usus in consumptione consistat. 56

stat. Quasi Usumfructum tamen etiam in his constitui posse utilitatis gratia statutum est *in l. Senatus censuit* 1. *& l. Sed de pecunia* 2. *cum aliis tot. ff. De usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur*, & *cit. §. Constituitur* 2. *Institut. de usufructu*. Ea tamen conditione, ut si legetur alicui Ususfructus omnium bonorum, aut quorumdam, quæ usu consumuntur, bona usu consumptibilia tradantur æstimata, & acquiratur ab Usufructuario eorum dominium cum obligatione reddendi æstimationem, transacto tempore Ususfructus, præstita ad id idonea cautione, ut patet in supra citatis Juribus. Vide verb. *Dominium art.* 1. *num.* 13. *&* 14.

57 Ususfructus finitur variis modis. Primo cessione mutua, utpote si aut usufructuarius cedat usumfructum Proprietario, aut Proprietarius proprietatem rei transfert in usufructuarium textu expresso *in §. Finitur* 2. *Instit. de usufructu*, ibi; *Item finitur ususfructus si Domino Proprietatis ab usufructuario cedatur, vel ex contrario si usufructuarius Proprietatem rei adquisierit, quæ res consolidatio appellatur*.

58 Secundo finitur ususfructus si res usufructui obnoxia tota pareat, v. gr. tota Domus sit casuali incendio combusta, & hujusmodi; tunc enim non remanet ususfructus, nec quantum ad locum, in quo ipsa domus constructa erat, nec quantum ad ligna, & cæmenta, aliasque res, ex quibus erat composita; *l. Quantias* 34. *§.* 2. *ff. de Quibus modis ususfructus amittitur*, *& §. Finitur autem* 3. *Instit. de usufructu*, cum similibus. Vide *supra numer.* 41, 42, *&* 43. & observa ut ibi.

59 Tertio finitur ususfructus conditionis eventu, quando Jus Usufructu fruendi intra limites illius conditionis totum continetur, textu expresso *in l. Si sub conditione* 16. *ff. Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur*, ibi: *Si sub conditione mihi legatus sit usus, medioque tempore sit penes heredem, potest heres usumfructum alii legare. Quæ res facit, ut conditio extiterit mei legati, ususfructus ab herede relictus finiatur*.

60 Quarto finitur, cum finitum est tempus, ad quod Ususfructus alteri legatur, seu concessus est, *l. Ambiguitatem* 12. *Cod. de usufructu*, *leg. Sicut in annos* 3. *ff. Quibus modis usufructuarius, vel usus amittitur*, cum similibus.

61 Quinto finitur, cum Testator rem usufructui obnoxiam in Testamento relictam ante mortem nichil quidquam mutato suo Testamento immutat, ut si alicui reliquerit usumfructum certi agri. & postea ipsum agrum in ædificium immutet, seu in eo ædificium construat, & hujusmodi: Tunc enim talis immutatio aperte designat ipsius voluntatis immutationem, & legatum proinde penitus extinguit, cum legatum illud totum pertineret ad agrum, qui non amplius extat. Sic expresse habetur *in l. Repeti* 5. *§.* 3. *ff. Quibus modis ususfructus, vel usus ammittitur*, ibi: *Si areæ sit ususfructus legatus, & in ea ædificium sit positum, rem mutari, & usumfructum extingui constat*. Et concordat *l. Quid tamen* 10. *§. ff. eod.* ibi: *Certæ Silvæ usufructu legato, si Silva cæsa illic sationes fuerint factæ sine dubio ususfructus extinguitur*.

62 Sexto finitur morte, tum naturali, tum civili Usufructuarii. *Communis*, per text. *in §. Finitur autem* 3. *Instit. de usufructu*, *leg. Sicut* 3. *§. ff. Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur*, *l. Si Patri* 2. *& l. Corruptionem ususfructus* 16. *§.* 1. *&* 2. *Cod. de usufructu & habitatione*, cum similibus.

63 Si usufructuarius fiat Religiosus, & Professionem emittat in Religione incapaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus extinguitur, & consolidatur cum proprietate Domini. Sic communis DD. sententia Jcum Layman *l.* 3. *tract.* 1. *cap.* 6. *n.* 6. *vers. Dico secundo*, Sporer *loc. cit. n.* 24. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 13. *n.* 53. Azor. *tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 22. *q.* 4. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 9. & aliis. Et ratio est, quia ususfructus est Jus personale, quod una cum persona extinguitur, sive per mortem naturalem, sive per mortem Civilem, qua Persona fiat omnino incapax usufructu, *arg. §. Finitur* 3. *Instit. de usufructu*. Atqui per Professionem in Religione incapaci bonorum stabilium in communi Persona Professa fit omnino incapax ususfructus tam in propria Persona, quam in communi, ut de se patet; ergo &c.

64 Si autem usufructuarius fiat Religiosus; & Professionem emittat in Monasterio capaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus devolvitur ad Monasterium, quo contemplatione Monachi frui poterit, quandiu is vivit, Sic tenent Sanchez *loc. c. n.* 47. Sporer *loc. cit. n.* 24. Layman *loc. cit. vers. Sed de aliis*, Molina *loc. cit. disp.* 9. & alii passim, *arg. Authent. Ingressi, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*. E ratio est, quia per Professionem in Monasterio capaci bonorum stabilium Persona retinet adhuc capacitatem ususfructus pro Monasterio, cum *in cit. Authent. Ingressi*, *& Authent. de Monachis*, *§. Illud quoque* expresse dicatur, quod bona una cum Persona, seu tamquam accessoria Personæ tradi debeant Monasterio.

Alia ad rem; Vide Verb. *Bona*, *Dominium*, *Maritus*, *Melioramenta*, *Pater*, *Uxor*. 65

Novæ Additiones ex aliena manu.

Posse Patri in bonis adventitiis Filii prohiberi usumfructum, res est incontroversa. An autem sufficiat tacita 1
prohibitio, & ex quibus colligi queat? Vide si libet *Andreol. controvers.* 2;4. *n.* 3. *Cardinal. de Luc. Potest. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 38. *Castil. de Usufruct. cap.* 3. *n.* 56. *& seq.* 2

Hic vero expendendum est, an prohibito usufructu Patri, nihilominus competat ei administratio horum bonorum, si 3
Filius ætatis defectu laboret? A Justiniano in *Novell.* 117. *cap.* 1. *§.* 1. constitutum est, quod Testatori, vel Donatori 4
liceat destinare Administratorem, & hac destinatione non facta Judici deferatur potestas Administratorem destinandi. Sed in controversia remanet, an non huic Curatori Judiciali præferendus sit Pater?

Nihil sane de eo disposuit Justinianus, qui fortassis prævidit. Patrem ademto sibi usufructu onus Administrationis 6
sponte declinaturum. Interim si Pater velit administrare, hunc admittendum esse reor, cum certis sit quod remotus a lege 7
haud sit, nec privatio ususfructus privationem contineat administrationis. *ad Text. in l. fin. in princip. Cod. de Curator. Furios. & in leg. fin. §.* 1. *Cod. de bon. quæ liberis*. 8

Aliud vero erit, si Testator Patri administrationem quoque ademisset, ut firmant *Hartman. Pistor. lib.* 4. *quæst.* 11 9
num. 13. *Carpzov. Iurisprud. Forens. part.* 2. *Constitut.* 10. *defin.* 11. Adde *Castil. de Usufructu cap.* 3. *n.* 59. *& sequent.*

U T E N S I L I A.

Utensilia Sacra pro Missa quotidiana taxata fuerunt a 1
Sac. Congreg. Conc. ad rationem Scutorum quatuor pro quolibet anno; Sic testatur Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. n.* 181. ubi sic præcise habet: Quo ad contributionem pro Utensilibus Sacristiæ Sacra Congr. Concil. in una Romana Legati Missarum pro Archiconfraternitate S. Mariæ de Planctu sub die 26. Martii 1679. ita rescripsit: *Taxandam esse eleemosynam ad rationem eleemosynæ manualis in urbe currentis, detractis tamen ex iisdem introitibus hereditariis scutis quatuor pro singula Missa ratione Sac. Supellectilium pro hujus Missæ celebratione*. Legatum autem conceptum erat his verbis; *Di far celebrare tante Messe l' anno, quante ne comporteranno li frutti della sua Eredita*, *Lib.* 39 *Decretum fol.* 109.

Parochi non tenentur subministrare Capellanis, seu Presbyteris in suis Ecclesiis Parochialibus celebrare volentibus 2
paramenta, & alia necessaria. Nec ad id possunt per Episcopos cogi, sed tantum hortari; *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Montisati* 15. *Maji* 1699. non obstante solito, *Sacra Congr. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1602. confirmata *in Suanen.* 31. *Maji* 1698. apud Monacell. *tom.* 1. *titul.* 10. *formul.* 18. *num.* 6.

Utensilia Sacra non tenetur Rector Ecclesiæ subministrare 3
illis Sacerdotibus, qui in eadem celebrant ex obligatione Beneficii, seu Capellaniæ: Quatenus vero permittat, seu recipiat Missas adventitias in sua Ecclesia celebrari, tenetur dictam subministrationem; Non potest demum cogi ad admittendas Missas adventitias, nisi solutis Sacris Utensilibus, *Sacra Congreg. Concil. in De.thonen.* 7. *Julii* 1726. *ad* 11. *dub.* apud Ursayam *in* 2. *Miscellan. Sacro, & profano lit. V. numer* 67. Vide ipsum etiam *t.* 7. *p.* 1. *discept.* 14. *per tot.*

Ad dubium, an permittendum sit Administratoribus Ec- 4
clesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, Altarium, Inservientium, paramentorum, luminum, vini, Hostiæ & similium; habetur responsio Sacræ Congregationis C. in ejusdem Declarationibus confirmatis ab Innocentio XI. Constitut. incip. *Nuper a Congregatione*: ubi ad septimum expresse respon-

dit: *Permittendum non esse, ut Ecclesiæ, & loca pia, seu illorum Administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi eum Ecclesiæ, & loca pia alios non habent reditus, quos in usum earundem expensarum erogare licite possint; & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ Sacrificio necessario sunt subeundæ, & nihilominus eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab Offerentibus eleemosynas.*

5 Unde portio illa necessaria pro expensis manutentionis ut supra nullo modo est detrahenda ex Massa Communi eleemosynarum manualium Missarum celebrandarum, sed ex eleemosyna cujuslibet Sacerdotis celebrantis, ut patet ex sequenti declaratione Clementis XI. qui quamvis de anno 1721. noluerit concedere, ut ex numero Missarum relictarum Altari privilegiato Archiconfraternitatis SS. Sacramenti, & quinque Plagarum in Ecclesia S. Laurentii in Damaso, & ad faciendam rem gratam dictæ Archiconfraternitati applicare fecerit Missas 40. pro illis, quæ a Sacristia ejusdem Archiconfraternitatis celebratæ non fuerant ex titulo dictæ detractionis: tamen ad repetitas preces eidem Summo Pontifici porrectas idem hanc gratiam concessit d. Archiconfraternitati, ut possit pro retinere obolum unum ex eleemosyna Sacerdotis pro dictis expensis Sacristiæ, & Sacrorum Utensilium, ut refertur in Visitatione sacra *die 1. Septembris* 1721. a Cardinal. Zondadario §. 6. ibi: „ Quo ad Missas adventitias satis provisum ex vivæ vocis Oraculo S. M. Clementis XI. habito „ a R. P. D. Secretario hujus Sacræ Congreg. mediante „ facultate concessa Confratribus retinendi pro Utensilibus „ obolum unum pro qualibet Missa manuali, quod in posterum servari mandavit.

6 Cumque aliud esset ortum dubium circa intelligentiam dictorum verborum, illud penitus sublatum fuit mediante declaratione R. P. D. Pallavicini dignissimi Secretarii Sacræ Congregat. Visitationis Apostolicæ sequentis tenoris. „ Il „ Bajocco si deve detrarre dall' eleemosina del Sacerdote „ e non dalla Massa comune dell' elemosine, come mala„ mente facevano prima, e gli fu proibito, e con l' Auto„ rità del Papa si applicorno altrettante Messe di una Religio„ ne agli oblighi, che erano rimasti non soddisfatti. „ Sic refert ad litteram D. Ursaya *tom. 5. part. 2. disceptat. 16. a n. 17. ad 21.* ubi dicit ita constare ex *Bilieto* ejusdem sibi uti Priori d. Archiconfraternitatis exhibito, quod a se in ejus Archivo relictum fuit.

7 Posse Episcopos adstringere Capellanos, & Beneficiatos (non Censuris) ad providendum de proprio paramenta, respondit *Sacra Congreg. Episcop. in Surrentina 1. Aprilis 1589.* apud Monacell. *part. 2. tit. p. 13. formul. 2. u. 56. in fine* Vide Ursayam tom. 7. part. 1. di scept. 14. per tot. ubi multa habet ad rem.

8 An autem manutentio Altarium, quæ sunt de Jurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem Altaribus spectat ad ipsos Patronos, aut ad Ecclesiam, in qua dicta Altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod Patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eamdem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdoralium: Nec Beneficiati, qui habent Capellanias erectas in dictis Altaribus, possunt eidem manutentioni concurrere, stante reditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quæ dictis Capellanis annexa sunt? Respondit *Sacra Congreg. Concil. in Urbinatensi sub die 10. Martii 1633. ad cap. 7. sess. 21. & capit. 9. sess. 22. teneri Ecclesiam ad limites consuetudinis legitimæ, in reliquis prout de Jure.* Sic apud Pignatell. *c. 6. consult. 15. num. 1.*

9 In casu igitur, quo per tempus legitime præscriptum consueverit Ecclesia subministrare manutentionem talium Altarium, & providere de Sacris Utensilibus, tenetur id perseveranter adhuc præstare, *arg. Cum tanto 11. de consuetudine.* Tunc enim censetur Ecclesiam fuisse a Fundatoribus, seu Benefactoribus sufficienter ad iddotatam, & Dos Ecclesiæ censetur etiam Dos Altarium.

10 Si tamen Ecclesia non sic consuevit dictam manutentionem, & provisionem de Sacris Utensilibus præstare, tunc cum non censeatur fuisse ipsam ad id sufficienter dotatam, potest fieri præceptum patronis Beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem præstent, seu augeant sub pœna privationis eorum Juris, quæ competente termino elapso, & non parito, ad privationem procedi potest. Hinc Altaria inornata, & indotata posse ab Episcopis, & Regularibus concedi aliis Patronis, qui eis provideant, si proprii Patroni post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam id præstare negligant, vel recusent, possceque in tali casu a Regularibus, & aliis Superioribus Ecclesiarum de iis ad libitum disponi, scilicet dirui, vel aliis concedi, sæpius in facti contigentia respondit *Sacra Congreg. Episcop.* & signanter *in Mutinensi 2. Maii* 1601. *& 2. Januarii, & 3. Julii* 1602. *& 16. Februarii* 1603. *& 9. Januarii* 1604. *& 5. Octobris* 1618. apud Pignatell. *tom. 9. consultat. 82. n. 145.*

Et præceptum de dote augenda, seu de novo tradenda 11
fieri quoque potest, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter a Patrono assignata, & deinde tractu temporis fuerit diminuta, seu penitus consumpta; Et in tali casu, si antiquus Patronus nolit ipsam dotem augere, seu de novo assignare, post trinam ut supra ei factam monitionem amittit Juspatronatus; Fagnan. in *cap. Quoniam 3. de Jurepatronatus num. 58.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 38. num. 4.* Pirhing. *ibidem numer. 9.* Pignatel. *tom. 6. concluf. 15. numer. 4.* & alii passim.

Et ratio clara est, quia Patronus tenetur ad omnia onera 12
Altaris, seu Capellæ, aut Ecclesiæ, ut tradunt communiter Doctores, cum justum sit, ut qui sentit commodum Juris honorifici, sentiat etiam incommodum talium onerum, per text. *in leg. Secundum naturam est 10. ff. de Regul. Juris, & c. Qui sentit 55. de Regul. Juris in 6.* Inter ipsa autem onera venit obligatio Capellam, seu Ecclesiam restaurandi, ac etiam a fundamentis reædificandi, si aut collapsa fuerit, aut respective ruinam minetur, & ipsam sufficienter dotandi, seu de omnibus necessariis providendi, *arg. Novella 65. cap. 2. cap. Placuit 1. caus. 1. q. 2. cap. Piæ mentis 26. caus. 16. q. 7. cap Nemo 9. dist. 1. de consecr. c. Cum sicut 8. de cons. Eccl. c. Quoniam 3. & cap. Nobis 25. de Jurepatr.* cum similibus, juncto Concilio Trid. *sess. 14 de reform. cap. 12. & sess. 21 cap. 7.* Et sic tenent Lambertin. *de Jurepatr. lib. 1. part. 1. quæst. 11. art. 7. num. 3. 5. & 7. & lib. 3. quæst. 7. art. 5. n. 1.* Barbos. *ad Concil. sess. 21. cap. 7. n. 8. & de potest. Episcop. alleg. 64. num. 16. & alleg. 102. n. 10.* Antonell. *de regimin. Eccles. lib. 1. cap. 2. n. 33.* Sperell. *decis. 60. num. 11. & seq.* Pitonius *de Controversis Patron. tom. 1. alleg. 12. a n. 4. ad 8.* Card. de Luca *de Jurepatronat. disc. 52. n. 12.* Ventriglia *in Praxi part. 2. annot. 18. n. 2. & annot. 19. num. 13.* & alii passim expresse dicentes, teneri Patronum & reparare, seu restaurare, ac etiam, cum opus fuerit, a fundamentis reædificare Capellam, seu Ecclesiam, & ipsam providere de utensilibus, Paramentis, calicibus, & omnibus aliis necessariis ad Divinum cultum, & ad Divina celebranda, cum sit onus de Jure infixum ossibus Patroni, sicuti est onus Patrisfamilias providere Filiam de sibi necessariis.

Si vero Patronus ab initio assignavit dotem ita abundan- 13
tem, ut sufficiat, & pro sustentatione Capellani, & pro reparatione, ac manutentione Capellæ, tunc nisi adsit contraria consuetudo, aut certa distincta portio redditium assignata pro tali manutentione, & necessariorum provisione, tenebitur Capellanus, seu Beneficiatus ad ipsam manutenendam, & providendam de omnibus necessariis; Genuens. *in praxi cap. 109. num. 13.* Pignatel. *tom 6. consult. 15. num. 5.* Sperell. *decis. 68. num. 11.* Ventriglia *cit. annotat. 18. num. 10. & annot. 19. n. 33.* & alii passim per text. *in c. Si Monachus 22. caus. 16. q. 1. c. Quicunque 1. & c. De his 3. de Ecclesiis ædificandis*, cum similibus, juncto Concilio Trident. *sess. 11. cap. 7. de reform.* Et ratio est, quia Beneficiatus æquiparatur in vita usufructuario *cap. Præsenti 9. de Officio Ordinarii in 6. cap. Requisisti 15. de Testamentis, cap. Si quis 5. de peculio Clericorum.* Ususfructuarius autem tenetur ex fructibus res conservare in bono statu, & ad sartatecta; *leg. Usufructu legato 7. §. 2. ff. De usufructu, leg. Enim, ad quem 7. Cod. eod.* adeoque &c. Tum quia Beneficiarius sub peccato mortali redditus Beneficii suæ honestæ sustentationi superfluos tenetur erogare in causas pias, ex abunde probatis sub verb. *Beneficiatus a n. 35.* Inter autem causas pias respectu Beneficiati potissima est reparatio, seu restauratio suæ Capellæ, ac provisio de utensilibus, aliisque necessariis pro ipsa, adeoque &c.

Et

14 Et dato, quod nec Patronus, nec Rector Beneficii, aut Ecclesiæ possint necessaria ministrare, & aliter necessitati provideri nequeat, tunc non potest converti in talem necessitatem pecunia, seu eleemosyna destinata pro celebrandis Missis, ut voluerunt Riccius *decis. 123. part. 2.* Genuensis *in Praxi cap. 54. n. 5.* & alii; sed omnino celebrandæ adhuc sunt tot Missæ quot præscriptæ fuerint a Fundatoribus seu Offerentibus eleemosynas; vel adeunda est Sedes Apostolica pro provisione, juxta Decreta Sacræ Cong. Conc. *de celebratione Missarum in responsione ad primum, & septimum* confirmata ab Innocentio XII. Constitut. incip. *Nuper*, ut recte observavit Episcopus Lyciensis *in sua Synodo Dioecesana §. 2. in annotat.* & Pignatell. *tom. 6. consultat. 15 num. 5.*

15 Si autem agatur de Beneficiato, Ecclesia Parochiali, & nec Parochus, nec Patronus possint Ecclesiam reparare, ac de utensilibus, & aliis necessariis ipsam providere, tunc compelli ad id possunt Parochiani: Sic expresse statuit Conc. Trid. *sess. 21. de reform. cap. 7.* ibi: *Parochiani omnibus remediis opportunis ad prædicta cogantur*. Et ratio hujus obligationis est clara, quia Parochiani percipiunt a prædicta Ecclesia Sacramenta, & Divina, & hoc est opus publicum, & commune, ac concernens omnium utilitatem, & necessitatem. Et sic tenent Doctores communiter; Vide verb. *Ecclesia art. 3. a n. 63. ad 73.* ubi abunde assignatur, ad quo spectet obligatio reparandi, & providendi de necessariis Ecclesias tum Cathedrales, tum Parochiales, tum non Parochiales, ac simplices.

U X O R.

1 Uxor per se loquendo tenetur potius cohabitare Viro, quam hic illi; idest Viri, non autem Uxoris est eligere domicilium, seu locum, ubi habitent, ac simul vivant. *Communis*, qui ut scribit Apostolus *ad Ephesios cap. 5. n. 22.*

2 *Vir caput est mulieris*. Unde ordinarie Uxor tenetur sequi Maritum justa de causa mutantem domicilium; Dummodo illa mutatio non accidat Uxori graviter incommoda, vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractu ante nuptias. *Communis*, per text. *in cap. Unaquæque 3. caus. 13. q. 2.* ubi: *Unaquæque mulier sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte, & cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum* per verba adducenda *infra n. 6. Sic novissime decrevit Sacra Congreg. Concil. in Firm. die 22. Novembris 1727. & 17. Aprilis 1728. apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregationis Concil. tom. 4.*

3 Dicitur autem notanter, quod *uxor teneatur sequi Maritum justa de causa mutantem domicilium*, v. gr. cum talis mutatio domicilii est necessaria ad Gubernationem Familiæ, vel ad conservandas res familiares, ad effugiendam hostilem insectationem, seu cum ad id cogitur ob morbum, inculpabile exilium, & hujusmodi, vel cum a Principe mittitur ad Gubernationem quadriennem, decennem &c. alicujus Provinciæ, aut Civitatis, & hujusmodi, quia revera in dictis casibus tenetur Uxor ordinarie sequi Virum, ut docent Doctores communiter, *argum. Si quis necessitate inevitabili 4. caus. 34. q. 2.* Secus autem si vir efficeretur vagabundus, & ante contractum Matrimonialem non fuisset talis, quia tunc uxor non teneretur illum sequi hinc inde vagantem, ut fatentur omnes, recte tamen addentes, quod si Vir more histrionum jam ante contractum Matrimonialem vagari consuevisset, tunc teneretur eum sequi, quia censeretur approbasse consuetudinem, & practicos mores talis Viri.

4 Dicitur etiam notanter: *Dummodo illa mutatio non accidat uxori graviter incommoda*, quia uxor non censetur se obligasse ad sequendum cum tanto suo incommodo, vel periculo v. g. salutis, vitæ, pudicitiæ, & hujusmodi, *arg. cap. Si quis necessitate inevitabili 4. caus. 3. q. 2.*

5 Item dicitur notanter: *Vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractu ante nuptias*, quia si sic fuerit certus locus habitationi constitutus, non potest deinde Maritus discedere, nisi gravis causa de novo superveniens, & ante non prævisa id necessario exigat. Et ratio est, quia *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, textu expresso *in cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.* & pacta sunt omnimode servanda. *cap. Antigonus 1. & cap. Qualiter 2. de pactis*; cum similibus.

6 Item etiamsi uxor ex causa necessaria cogatur mutare domicilium, tenetur Maritus eam sequi. Sic colligitur ex *cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum*, ibi: „ Quoniam igitur „ cum vir, & uxor una caro sint, non debet alter sine al„ tero esse diutius, mandamus quatenus ut uxores viros, & „ viri uxores, qui lepræ morbum incurrunt, sequantur, „ & eis conjugali affectione ministrent, solicitis exhortatio„ nibus inducere non postponas „: & tenet Glossa ibid. verb. *Sequantur*, & *Communis Doctorum*, teste Gobat *tom. 1. tractat. 10. casu 22. n. 756.* Et ratio est, quia quo ad mutua obsequia conjugalia Maritus, & uxor pares sunt, nec ad imparia judicantur, textu expresso *in cap. Si quis uxorem 4. caus. 32. quæst. 1.*

7 Conjuges enim æqua obligatione tenentur omni Jure simul cohabitare in eadem Domo, mensa, & lecto, ut tenent communiter Doctores, recte advertentes, quod obligatio talis conjugalis cohabitationis complectitur tria officia, scilicet habitandi in eamdem domo, accumbendi eidem mensæ, & cubandi in eodem lecto, ut optime unus pro omnibus scribit Castropal. *de sponsalibus disp. 3. punct. 5. §. 1.* ibi: „ Certum est Conjuges obligatos esse Jure naturali, & „ Divino simul habitare in eadem Domo, ad eamdem „ mensam accumbere, & in eodem lecto jacere; Quod si „ quis Conjugum nolit hæc tria præstare, potest a Judice „ Ecclesiastico compelli Censuris, & invocato auxilio bra„ chii Sæcularis, *per text.* in cap. Litteras 13. de restitutio„ ne spoliatorum. *Unde* Genes. 2. num. 24. *dicitur*: Quam„ obrem relinquet homo Patrem suum, & Matrem, & ad„ hærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. *Et* in cit. „ cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum: Cum vir, & „ uxor una caro sint, non debet alter sine altero diutius „ esse.

8 Potest tamen inter conjuges divortium licite fieri quoad torum, & cohabitationem, justa aliqua interveniente causa. Vide verb. *Divortium num. 18.*

9 Causæ justæ faciendi tale Divortium septem generatim assignantur. Vide *ibid. a num. 19. ad 52.* ubi omnes adducuntur, & abunde discutiuntur.

10 Afferuntur plures casus, in quibus propter adulterium nequit fieri tale divortium. Vide *ibid. a num 54. ad 59*, & verb. *Adulterium art. 3. per tot.*

11 Propter Adulterium spirituale, seu lapsum in Hæresim, seu Gentilismum alterius conjugum potest conjux innocens etiam propria auctoritate licite facere Divortium quoad torum, & cohabitationem. Vide *ibid. num. 21.*

12 Cum hac tamen advertentia, quod si conjux innocens propria auctoritate, & sine judicio Ecclesiæ tale Divortium fecit a Conjuge in hæresim lapso, & ipse reus hæresis sese ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire. Vide *ibid. num. 22.*

13 Si vero Conjux innocens Judicio Ecclesiæ tale divortium fecit, non compellitur conjugem conversum recipere, seu ad eum redire, sed potest Religionem intrare, Vide *ibid. numer. 23.*

14 Si autem Religionem ingredi noluerit etiam hic redire compellitur. Vide *ibid. num. 24.*

15 Uxor adultera post poenitentiam a Marito recipienda est. Vide verb. *Adulterium art. 4. num. 10.*

16 Uxor adultera separata, si impudice vivit est punienda poena mortis.

17 Uxor adultera occidens foetum animatum, seu natum infantem excommunicatur, & punitur ut homicida. Vide *ibid. num. 13.*

18 Uxor Adultera, sicuti Uxor sterilis, quæ artificiose sibi supposuit partum alienum, non tenetur cum periculo vitæ, & magnæ infamiæ manifestare prolem spuriam, seu dictum partum alienum ad reparanda damna legitimorum, seu aliorum, quibus Mariti hereditas debebatur. Vide verb. *Adulterium art. 5. a n. 9. ad 13.*

19 Tenetur tamen dicta Uxor adultera quantum in se est procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compensetur. Vide *ibid. num. 12.*

20 Et si nullo alio modo tale damnum compensare possit, tenetur proli spuriæ persuadere, si aliunde idonea sit, ut statum Ecclesiasticum, vel Religiosum amplectatur, vel vitam coelibem ducat. Vide *ibid. num. 13.*

21 Uxor in adulterio deprehensa nequit a Marito ob id occidi. Vide verb. *Adulterium art. 2. a num. 10. ad 14.* & alia ad rem vid. verb. *Maritus num. 11. 12 & 13.*

22 Uxor propter adulterium amittit Dotem, & ejus proprietas tran-

transit ad Maritum. Vide *ibid. num.9.* & *verb. Dos art. 1. numer.17. & art.3. num.13.*

23 Et tunc si Uxor propter adulterium sit rejecta a Marito per divortium, & bona aliunde non habeat ad sui sustentationem, pertinebit ad judicem a Marito necessaria obtinere, si dotem uxoris in delicti poenam lucrari velit. Layman *lib.5. tract.10. part.3. cap. 2. num.2. vers. Adde secundo*, Molina *tract.3. disp.90. num.7.* & alii passim.

24 Si uxor sine necessaria causa recedat, & divertat a Marito, Maritus non tenetur ei alimenta præstare, quamvis dotem ab ea acceperit, Layman *loc. cit. num.2. vers. Præterea*, Sanchez *lib.9. disp.4. num.20.* & alii passim. Et ratio est, quia qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, *arg. Si ea conditione 3. Cod. de conditionibus insertis*: Uxoris autem Officium est, ut maneat in Viri consortio, & obsequio: *cap. Hæc imago 12. caus.33. quæst.5. & cit. Jurib. supra num 1. & 2.* Unde si id præstare nolit, merito ei alimenta denegantur; Secus vero si ob justam causam recederet, seu diverteret a Marito ut fatentur omnes.

25 An, & quando Dos quo ad proprietatem, & Usumfructum spectet ad Uxorem, eamque ipsa repetere possit; vel non? Vide verb. *Bona art. 4. a num.2. ad 7.* & verb. *Dos per tot.* & signanter *art. 1. & 3.* & verb. *Usufructus a numer.21. ad 26.*

26 Quando Uxor possit petere, & teneatur reddere Debitum Conjugale, vel non? Vide verb. *Debitum Conjugale per totum*.

27 Uxor, sicut & Maritus exercens opus conjugii ob solam voluptatem non vacat culpa veniali. Vide verb. *Conjuges num.77.*

28 Uxor in actu conjugali cum suo Marito se morose delectans in alio velut præsente, peccat mortaliter. & addit speciem adulterii in Confessione explicandam. Vide *ibid. num. 78.* & verb. *Adulterium art. 1. num. 7.* & verb. *Delectatio morosa n.26.*

29 Delectatio morosa de actu Conjugii inter Conjuges præsentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale (a). Vide d. verb. *Conjuges n. 79.* & verb. *Delectatio morosa n. 24.*

30 Immo conjux neque mortaliter peccat, si de maritali copula; altero conjuge absente cogitans, in re cogitata morose delectetur (a); Vide d. verb. *Delectatio morosa num.25.* & dict. verb. *Conjuges n. 80.*

31 Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno vel altero vel pertineant ad Sodomiam quandam inchoatam, sunt, peccata mortalia, alias non sunt nisi venialia. Vide verb. *Conjuges n.81.* verb. *Luxuria n.89.* verb. *Tactus n. 12. 13. & 14.*

32 Conjuges an, & quando possint, vel non Religionem ingredi? Vide d. verb. *Conjuges a n.3. ad 34.*

33 Maritus an, & quando possit cum, vel sine licentia Uxoris ad Sacros Ordines promoveri; Vide d. verb. *Conjuges a n.57. ad 72.*

34 Quid de Conjugibus Infidelibus, quando unus convertitur, & alter non, seu quando ambo convertuntur, & quid de eorum Matrimonio, & prole? Vide d. verb. *Conjuges a n.35. & 45.* verb. *Hæreticus a n.20. ad 26.* & verb. *Impedimenta Matrimonii art.1. n.95. & seq.*

35 Plures uxores simul habere est prohibitum jure Divino Vide verb. *Polygamia n.7.*

36 Uxor an, & quas donationes possit facere Marito, & Maritus Uxori? Vide verb. *Donatio artic. 2. a num. 13. ad 20.*

37 Uxor de quibus bonis habeat dominium, vel Usumfructum, & de quibus & quando possit disponere, & facere Donationes & eleemosynas, succurere suis parentibus, filiis, fratribus ac sororibus. Vide verb. *Bona art. 4. a n.2. ad 37.* & verb. *Eleemosyna n.54.* 38

39 Uxor quando possit, vel non, irritare Vota Mariti, & Maritus Vota Uxoris. Vide verb. *Votum art. 4. numer. 45. ad 49.*

40 Uxor transiens ad secundas nuptias privatur Tutela Filiorum prioris Matrimonii, textu expresso *in l. Matres 2. Cod. Quando mulier tutelæ officio fungi potest*, ibi: *Nam si malunt alia optare Matrimonia, tutelam administrare non debent*; & concordat *Authent. Sacramentum, & leg. Si Pater 3. Codic eodem*.

41 Item perdit etiam curatelam eorum; *leg. Quod si nolit 31. §. 14. ff. de Ædilitio Edicto*. Vide verb. *Nuptiæ n. 18. & 19.*

42 Immo Uxor transiens ad secundas nuptias amittit quidquid a priore Marito prædefuncto donatione, testamento, aut quomodocunque acquisivit, & transfert quoad proprietatem ad Filios prioris Matrimonii, retento sibi solo usufructu, textu expresso *in l. Feminæ 3. C. de secundis nuptiis*, ibi: „ Feminæ, quæ susceptis ex priore Matrimonio Filiis ad secundas post tempus luctui statutum transierint nuptias, quidquid ex facultatibus priorum Maritorum sponsalium jure, „ quidquid etiam nuptiarum solemnitate perceperint, aut „ quidquid mortis causa donationibus factis, aut testamento „ jure directo, fideicommisso, vel legati titulo, vel cujuslibet munificæ liberalitatis præmio ex bonis, ut dictum „ est, priorum Maritorum fuerint adsecutæ, id totum itaut „ perceperint, integrum ad Filios, quos ex præcedente „ conjuge habuerint transmittant.... Atque habeant potestatem possidendi tantum, atque fruendi in diem vitæ, „ non etiam alienandi facultate concessa „. Et concordant *leg. Hac edictali 6. §. 1. Cod. eod. de indicta viduitate, & Authent. De nuptiis, §. Si vero expectes, collat.3.* & tenent Sanchez *de Matrimon. lib. 7. disput. 88. n.2.* Joannes Angelus Bossius *de matrimon. contract. cap.11. n.275.* Rosignolus *in alias de matrimonio controversias contract. 15. de Matrimon. IV. prænot. 5. n.13. & seq.* Busemb. & La Croix *lib. 3. part. 2. n.1163.* & alii passim.

43 Et si talis Uxor transeat ad secundas nuptias non elapso anno luctus, amittit insuper etiam Usumfructum. Sic Baldus *leg.1. n. 6. Cod. de secundis nuptiis*, Surdus *de alimentis titul. 7. q.23. n.14.* Sanchez *de Matrimon. lib.7. disputat. 87. n.10.* Joannes Angelus Bossius *loc. cit. n.266.* Rosignol. *loc. citat. prænotat. 3. n.25.* & alii. Et ratio est, quia major est culpa transitus ad secundas nuptias durante anno luctus, quam ipso jam elapso, ut clare patet *in lib. 1. Cod. de secundis nuptiis, & Authent. de secundis nuptiis, §. Prima siquidem collat. 4.* ubi Uxor transiens ad secundas nuptias durante anno luctus incurrit infamiam juris, quam non incurrit Uxor transiens ad secundas nuptias anno luctus jam elapso: ergo si Uxor cum transit ad secundas nuptias jam elapso anno luctus, ubi est minor culpa, privatur sola proprietate, retento usufructu, cum transit ad secundas nuptias durante anno luctus, ubi est major culpa, privanda est non solum proprietate, sed etiam usufructu.

44 Cum pro dote Uxoris nondum soluta a Socero accipit Maritus in pignus fundum fructiferum, cujus annui fructus superexcedunt interesse, quod juste exigere potuisset dictus Maritus ratione dotis, tunc ille excessus fructuum super interesse dotis est restituendus Socero, seu ejus Heredibus, vel computandus est in sortem. Sic Baldus *in l. Cum quidam 31. §.2. Cod. de jure dotium*, Alexander *in leg. In insulam 42. §. 2. ff. Soluto Matrimonio*, Lupus *de Usuris in l. Curabit 5. Cod. de actionibus empti*; Rosignolus *de Contract. Contr. 5. de Mutuo disquisit. 5. n.2. & 3.* Et ratio est, quia fructus pignoris respectu Mariti pignoratitii est ad supplendum defectum fructuum, quos perciperet a Dote, si ipsam habuisset, ut de se patet: ergo non debet extendi ultra valorem fructuum a dote percipiendorum. Cessante enim fine ratione, & causa concessionis, cessare debet & ipsa concessio, *cap. Cum cessante 60. de appellat. l. Adigere. 6. §.2. ff. de jurepatronat.* & restricta causa restringi debet & effectus, quem respicit eadem causa; *l. In agris 16. ff. De adquirendo rerum dominio*, cum ratio concessionis, & Legis sit anima ipsius concessionis, & Legis, *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnat.* adeoque &c.

45 Uxor an possit sibi eligere sepulturam, & si non elegerit, ubi sit sepelienda? Vide verb. *Sepultura a. n. 73. ad 80.*

46 Uxoris soror improprie dicitur cognata, sicuti etiam Uxoris frater improprie dicitur cognatus, textu expresso *in cap 1.*

Quid

(a) Nota. Quæ numeris 29. & 30. dicuntur, plena periculi sunt. Nam quis peccandi periculum excludat in conjugato, dum morose delectetur cogitando actum conjugii, sive copulam? Venerea enim sensitiva delectatio nihil aliud est, nisi interna pollutionis inchoatio, quæ aliunde oriri non potest, quam ex seminis commotione, & fluxu. Id vero mortiferum est etiam in conjugibus, dum ad copulam non ordinetur.

Quod autem 5. *caus.* 35. *quæst.* 5. ibi: *Quod autem frater, sororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius, quam ulla causa cognationis.* Et concordat *cap. Primo gradu* 6. *eadem caus. & quæst.* ubi assignantur nomina graduum superiorum, sive inferiorum, sive ex latere venientium. Vide *ibi*, ubi fuse de omnibus.

47 Uxor sicut & Maritus, si in extrema necessitate baptizaret proprium Filium, non impediretur debitum petere, textu expresso *in c. Ad limina* 7. *caus.* 30. *q.* 1.

48 Nec Uxor, & Maritus peccant, si simul suscipiant, vel teneant alienum puerum in Baptismo, nec prohibentur sibi debitum reddere. Solo enim jure antiquo hoc erat eis vetitum propter cognationem spiritualem, quam tunc contrahebant; quæ cum modo sublata sit a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii*, non videtur quo jure prohibeantur tenere. Navarr. *in Manual. capit.* 22. *n.* 36. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 57. *n.* 5. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 30. *n.* 57. & alii passim. Sanctus enim Pius V. Const. incip. *Cum illius vicem*, declaravit Patrinum, & Matrinam non contrahere inter se cognationem, nec impediri inter se conjungi.

49 Uxor prægnans crebras, & numerosas choreas ducens cum agitatione, ob periculum, in quod injicit seipsam, & fœtum, regulariter non eximitur a peccato gravi. Vide verb. *Mater n.* 12.

50 Uxor notorie adultera cum solo consensu Viri non potest Religionem ingredi. *Sac. Congr. Episcop. & Reg. in Romana, seu Florentina Professionum* 16. *Febr.* 1704. *Ponente Card. S. Clementis* apud Ursayam *in t.* 2. *par.* 5. *discept.* 24.

51 Uxor inscio, & invito Marito regulariter loquendo non potest exponere ludo bona ejusdem Mariti, nec bona dotalia, & communia; & amittat, sunt a Victore restituenda. Vide verb. *Ludus n.* 32.

52 Et si exponendo ludo talia bona, quæ ignorante collusore alienare non potest, notabilem summam lucretur, tenetur eam restituere. Secus autem, si collusor fuerit conscius. Vide *ibid. n.* 33.

53 Uxor potest similia bona moderate ludo exponere inconsulto, & etiam irrationabiliter invito Marito in pluribus casibus, qui assignantur. Vide *ibid. num.* 34.

54 Uxor potest de Jure communi ludo exponere inconsulto, & invito Marito bona sua patrimonialia non data in dotem, & bona paraphernalia. Vide *ibid. num.* 35.

55 Super extractione Clerici conjugati facta ad formam Bullæ causa uxoricidii cum propinatione veneni, & prætensa qualitate proditionis, injungitur Episcopo, ut proficiat processum, sum, & transmittat, & interim caute custodiat; *Sacra Congreg. Immunit. in Ostunen.* 23. *Februarii* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 172.

56 Uxores Clericorum Conjugatorum gaudent privilegio Fori, & aliis exemptionibus suis Maritis durante illorum vita. *S. C. Immun. in Meliten.* 20. *Novemb.* 1640. *lib.* 3. *Decretal. Paul. pag.* 134. *in Oppiden.* 18. *Julii* 1662. *lib. Decret. Rocci pag.* 415. *In Bisignanen.* 18. *Novemb.* 1653. *lib.* 5. *Decretal. Paul. pag.* 24.

57 Uxores Clericorum Conjugatorum gaudent privilegio Fori, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, itaut nequeant carcerari, nec personaliter adstringi a Judice laico; non autem gaudent exemptione a gabellis, nisi adsit consuetudo, durante tamen vita Clericorum, & cohabitatione cum ipsis. *Sacr. Congreg. Immun. in Neritonen.* 17. *Januar.* 1628. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 80. *in Meliten.* 11. *Januar.* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 147.

58 Uxores Clericorum Conjugatorum, & oblatorum habentium qualitates requisitas gaudent privilegiis, quibus gaudent earum Mariti, vita istorum durante. *Sac. Cong. Immun. in Baren.* 22. *Septembris* 1648. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 59.

59 Uxores Clericorum Græcorum gaudent Immunitatibus, exemptionibus, & privilegiis, quibus gaudent ipsi Clerici durante vita ipsorum Clericorum. *Sacra Congr. Immun. in una Regni Neapolitani* 18. *Februarii* 1631. *lib.* 2. *Decretal. Paul. pag.* 96.

60 Uxores, & Filii Clericorum Albanensium viventibus Patribus gaudent privilegio Fori, & exemptionum ipsis Patribus competentium, mortuo vero Patre gaudent, si concurrat consuetudo. *Sac. Cong. Immun.* in *Rossanen.* 27. *Maji* 1654. *lib.* 5. *Decretal. Paul. pag.* 42., & 4. *Septembr.* 1654. *lib. Decr. Rocci p.* 32.

Uxores Diaconorum Salvaticorum gaudent privilegio, & exemptionibus competentibus suis Maritis durante eorum vita. *Sac. congr. Immun. in Meliten.* 20. *Novembr.* 1640. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 154. seu pro tempore, quo eorum Mariti sunt Diaconi Salvatici. *In Hyeracen* 4. *Julii* 1645. *ibid. pag.* 254. 61

Uxor Cursoris Nunciaturæ non gaudet privilegio Fori. *Sac. Cong. Immun. in Florentina* 15. *Decem.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altovitii pag.* 1136. 62

Causam Uxoris Fiscalis Curiæ Episcopalis cognoscat Episcopus. *Sac. Cong. Immun. in Fanen.* 22. *Junii* 1655. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 67. 63

Contra Uxorem, quæ blande extrahens Maritum e loco Immuni Birruariis ab ipsa vocatis tradiderat, Episcopus procedat sua auctoritate ordinaria. *Sacra Cong. Immun. in Camerinen.* 13. *Maii* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vall. pag.* 153. 64

Uxorem, quæ occidit proprium Maritum dormientem, & postea confugit ad Ecclesiam, Episcopus tradat Curiæ sæculari. *Sacr. Cong. Immun. in Cremonen.* 29. *Decembr.* 1625. *lib. Scripturarum veterum pag.* 77. 65

Hic juvat ad eruditionem adducere quæ de Uxore, muliere, seu femina habet D. Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano* 1. & 2. *litt. F. M. & V. ac in Institut. Criminal.* 66

„ Pessima res Uxor, poterit tamen utilis esse, 67
„ Si breviter moriens dat tibi quidquid habet.
„ Ducere si quam vis, teneat P. quinque puella, 68
„ Sit Pia, sit Prudens, Pulchra, Pudica, Potens.
„ Ureris? uxorem ducas, non expedit uri; 69
„ Conjugis in gremio mortificanda caro est.
„ Uxores ego tres vario sub tempore nactus; 70
„ Cum juvenis cum vir, factus exinde senex.
„ Propter opus prima ex validis mihi juncta sub annis,
„ Altera propter opes, tertia propter opem.

Uxoris turpitudinis Patronus ille est, qui celat crimen uxoris. Sanctus Hieronymus *in Matth. cap.* 7. relatus *in Canon. Sicut Crudelis* 32. *q.* 1. 71

Uxorem qui pauper accipit, ter fit miser. 72

Cum Uxore bini sunt iucundissimi dies, alter quo ducitur; alter vero quo mortua effertur *Philippid.* 73

„ Uxor amice tibi semper mala, cum male tractas 74
„ Fit pejor, sed fit pessima quando bene.
„ Sed bona, si moriatur, erit, melior tamen id te
„ Si facit vivo, ac optime si propere.
„ Imperet ipsa nihil, quidvis tamen impetret uxor. 75
„ Utere nec serva conjuge, nec Domina.
P. Casalich. *nell'utile col dolce decad.* 4. *arg.* 3.

Uxoris bonæ partes his verbis describuntur *in Tob.* 10. 13. *Honorare soceros, diligere Maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere.* 76

Uxoris qualitates explicantur a Demosthene his verbis relatis a P. Casalich. *nell'utile col dolce decad.* 13. *argut.* 7. Interrogatus Demosthenes qualem uxorem ducere oporteret, respondit: *Divitem, ut te sustentet, Nobilem ut ornet, Juvenem ut serviat, Formosam ut placeat, & Pudicam ne te fallat.* 77

Uxorem pecuniosam si quis pauper duxit, non Uxorem, sed Dominam habet, cujus est famulus, & servus. Strobulus apud P. Casalich. *loc. cit. decad.* 15. *argut.* 7. 78

„ Uxorem quare locupletem ducere nolim 79
„ Quaritis? Uxori nubere nolo meæ.
„ Inferior Matrona suo, sit, prisce Marito
„ Non aliter fuerit femina virque pares.
P. Casalich. *loc. cit. decad.* 3. *argut.* 7.

Alia ad rem vide verb. *Alimenta*; Verb. *Adulterium*; Verb. *Bona*; Verb. *Conjuges*; Verb. *Debitum conjugale*; Verb. *Divortium*; Verb. *Femina*; Verb. *Dos*; Verb. *Dominium* Verb. *Hæreticus*; Verb. *Impedimenta Matrimonii*; verb. *Maritus*; Verb. *Mater*; verb. *Matrimonium*; verb. *Necessitas*; verb. *Pater*; verb. *Polygamia*. 80

„ Adam, Sampsonem, Petrum, Davidem, Salomonem 81
„ Decepit mulier, quis modo tutus erit?

Mu-

82 Mulier stuppa est, & homo titio; accedit Diabolus, & uterque comburitur.

83 Femina velut gutta nigra, corrumpit albam masculorum. *S. Rota in Imolen. Fideicommissi 21. Martii 1729. §. Denique, coram Ratto*.

84 „ Sola viro mulier spoliis exultat adeptis,
„ Sola locat corpus, sola locanda venit.

85 Absque femina si mundus stare posset, nostra conversatio non esset sine Diis. Cicero sequutus a Capon. *controvers.58. in princip.*

86 Ad dignoscendum viros a mulieribus larvatis, optimum adducit modum ex Salomone Korman. *de Virg. jur. cap.139.* faciendi scilicet abluere faciem ab utrisque; feminæ siquidem molliter, ac delicate vultus suos fricant, secus autem masculi.

87 Uxorem ducens dicitur navigare; *c. Nos novimus 2. caus. 17. quæst.2.* ubi Glossa verb. *Navigasti ait; Sicut navigans subjicit se variis periculis, nec proprio motu regitur, sed ventis; sic ducens uxorem.*

88 Uxor minori miseria deformis habetur, quam formosa servetur, S.Hieronymus relatus, & sequutus a Nevizan. *in Sylva nuptiar. lib.2. n.94.* Unde Poeta.

„ Ægre formosam poteris servare puellam:
„ Nunc prece, nunc auro forma petita ruit.

89 „ Femina molle genus, turpes proclivis ad actus.
„ Ni vir sit custos, ni pudor, atque metus.

90 Femina suum retinet morem, semper hominem expellit e Paradiso. Card. Bona *in Manuduct. ad Cælum cap. 5. §. 3. in fine*.

91 Feminas videre malum est, alloqui pejus, tangere pessimum. S. Augustinus apud Ursayam *loc. cit. num.128.*

92 Feminæ vox in hominibus solet esse mali hominis indicium ex animadversis per Farinac. *quæst.116. num.170.* ubi monet cavendum esse ab ipsis, quia ipse non semel, sed pluries ab hujus qualitatis hominibus fuit proditus. Ego tamen cum Rayman. *tom.1. c.2. §.5. in fine* crederem id non esse generaliter verum, sed neque etiam generaliter falsum.

93 Uxor, quando est pulchra, aufert nomen Domus Marito, quia dicitur, eamus ad domum Dominæ Tenerinæ, non autem ad domum Domini Bonhomi ejus mariti. ut observat Nevizan. *in Sylva nupt. lib.1. verb. Diviti non est nubendum num.86.* & Ursaya *Instit. Crimin. lib.4. tit.1. num.85.*

94 Uxor eximens Maritum de manu Curiæ, & Maritus uxorem, non dicitur committere crimen læsæ Majestatis; unde debet puniri sola pœna extraordinaria. Concil. *Allegat. forens.87. per tot.* Guazzin. *ad defens. Reorum defens. 5.* Ursaya *loc. cit. lib.2. tit.1. num.136. & seq.*

95 Privilegia mulierum inhonestarum referuntur ab Ursaya *loc. cit. lib.2. tit.7. num.18.* Rayn. *tom.3. cap.* 20. §. 1. *numer.21. & seq.* & Secretaria Apollinis *fol.456.* ac si eisdem ab eodem Apolline concessa essent, cum sequentibus verbis:
„ Abbiamo determinato di concedervi alcuni privilegi, i
„ quali agevolando le vostre fatiche, potranno rendere men
„ fallaci le vostre arti, e sono questi di poter rubare senza
„ obligo di restituzione; di fingere; dissimulare; di non dir
„ mai la verità; di godere senza amare; di piangere quan-
„ do volete; di trasformarvi quando vi pare; di chiedere
„ senza discrezione; di togliere senza pietà; di celare l'o-
„ dio sotto le lusinghe; di strapazzare li vostri Amanti; e
„ finalmente di vendicarvi insensibilmente dell'ingiurie,
„ che vi fanno, facendoli restar pelati nella testa, e nella
96 „ borsa nel termine di quaranta giorni.

De quibus præsertim verificatur celebre Alphabetum Sancti Antonini *in 3. part. tit.1. cap. 24.* idest Avidum animal. Bestiale baratrum. Concupiscentia carnis. Damnosum duellum. Æstuans æstus. Falsa fides. Garularum guttur, Herinnis hamata. Invidiosus ignis. Kalumniarum Kaos. Lepida lues. Monstruosum mendacium. Naufragii nutrix. Opifex odii. Prima peccatrix. Quietis quassatio. Ruina Regnorum. Silva superbiæ. Truculenta tyrannis. Vanitas vanitatum. Xantia Xersis. Ydolorum imago. Zelus zelotypus.

97 Multæ tamen sunt honestarum mulierum prærogativæ, quamvis enim, ut habetur in adnotatione *ad decis.431. num. 43.. & seq. Rotæ recent. part. 4. tom.2.* & apud Ursayam *Institut. crimin. lib.4. tit.1. a num.20.* Judocus Damboud. *in tract. comm. lit. M. vers. Mulier Philosopha* testetur se ad hoc ut aliquid diceret in honorem feminarum, revolvisse omnes Juris Civilis Textus, ad effectum reperiendi, si in eis fieret mentio de aliqua muliere bona, & incidisse in Textu incipiente *Mulier bona 72. ff. de jure dot.* quem diligenter inspiciendo, reperisse, verbum *bona* non esse casus nominativi, sed accusativi, dicendo: *mulier bona sua omnia in dotem dedit*; & sic in toto corpore Juris Civilis mulierem bonam invenire non valuisse; Invenisset tamen, & quidem copiose in Sacra Scriptura, & in Jure Canonico, si ulterius quæsivisset, ut videre est *in Ecclesiastic. cap.26. num.1. 3. 18. & 21. & cap.36. num.26.* & apud D. Paulum 1. *ad Corinth. cap.7. num.14. & in Canon. Quod autem 1. caus. 28. qu.1.* & alibi. Unde merito advertit Nevizan. *in Sylva nupt. lib. 4. sub num. 95.* mulieres multas habere prærogativas, quæ copiosius scriptæ reperirentur, si ipsæ scriberent, ut faciunt viri. ad quem effectum applicari potest lepidum dictum illius Philosophi, qui teste de Rub. *in addit. ad decis.431. numer.54. part.4. to.2. Rotæ recent.* observando in magna tabula depictos multos leones, ab hominibus dilaceratos, prorupit in hæc verba: *Oh si leones pingere scirent!* De quibus selectissimis, & laude dignissimis mulieribus late agit Zaul. *tom.1. rub.16. num.50. & seq.* & latius Petrus le Moyne *in lib. cui titulus: La Galleria delle Donne forti. Mutinæ impresso, anno 1701. in tract.* & prius per Actorem Gallice typis dato. Vide etiam Christophorum Bronzini *in tract. della dignità, e nobiltà delle Donne anno* 1624. impresso Florentiæ, ubi suis pro eximiis excellentiis, ac prærogativis merito usque ad Sydera extolluntur.

Uxorem ducendi curiosus, & scandalosus modus in Regno 98
Congi indicatur, & refertur a Patre Joanne Francisco Romano Capuccino *in libro*, cui titulus: *Breve relazione del successo della Missione nel Regno del Congo*, impresso anno 1648. in Typographia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide *cap.9. di alcune usanze molto dannevoli, che ritengono li naturali di Congo fol. mihi 77.* sequentibus verbis. „ Una di dette ma-
„ le usanze, che sono in quei popoli, è, che quando si vo-
„ gliono accasare, pigliano le Mogli a prova. Va un Giovine,
„ dimanda la Figlia al Padre, ed alla Madre con pretesto di
„ volerla pigliare per Moglie, e dargli la Dote che li convie-
„ ne, essendochè tra essi è questo costume, che il marito dà
„ la Dote alla Moglie, e non il Padre, e la Madre; essi gliela
„ consegnano molto di buona voglia, ed il Giovine la con-
„ duce a Casa sua, e dopo averla tenuta due, o tre anni, se
„ gli piace, e si confà col suo umore, si accasa con essa;
„ quandochenò, la rimanda a Casa di suo Padre; e la me-
„ desima libertà ha la Donna con quello, che la piglia,
„ che se non li gusta d'accasarsi con esso lui, se ne può ritor-
„ nare a suo piacere alla Casa paterna. Questa usanza sì per-
„ niciosa e difficilissima da levarsi, perchè dicono essi: Ho
„ Io da obbligarmi a stare tutto il tempo della vita mia con
„ Donna, che non conosca qual sia, e di che condizione?
„ E' vero, che mi posso informare, e da parenti, e da altre
„ persone, che conoscono la Giovine, ma essi mi possono in-
„ gannare, dicendomi una cosa per un'altra, a fine, che la
„ prenda per Moglie; e per tanto senza tal esperienza piut-
„ tosto non voglio accasarmi, che ponermi a rischio di ave-
„ re un continuo inferno in mia vita. Da questa usanza sì
„ perniciosa ne siegue, che la Giovine in tal modo ripudia-
„ ta, ordinariamente non trova più chi la voglia prender per
„ Moglie, e li Figli nati da essa vanno come bastardi dispersi
„ qua, e là senza veruna educazione. Di più ne siegue,
„ che stanno gli anni, e anni in stato di concubinato, poichè
„ il Marito dovendo dare la Dote alla Moglie, non si può
„ indurre a questo passo, ma va sempre procrastinando di an-
„ no in anno, ed a perseverare in quel cattivo stato talvolta
„ 25. e 30. anni. Hæc ille, ut refert Ursaya *Instit. Crim. lib. 4. tit.4. n.173.*

Uxor in potestate Mariti est juxta Legem Moysi, Benedict. 99
XIV. tom.2. Constitut.2. *tit.28.* incip. *Postremo Mense* §.59.
o Ideo Maritus a Judaismo ad Ecclesiæ Fidem conversus, eam 100
ad Baptismum offerre potest. Idem *ibid.* Vide tom.3. verb. *Hæbreus* ubi multa ad rem, & verb. *Greci*.

Novæ additiones ex aliena manu.

Vide Animadversiones Verb. Fœmina Cæterum quæ 1
Auctor a *num.66. ad 98.* adducit, insulsa, ridicula, & Religioso Viro prorsus sunt indigna.

XENIA

X

X E N I A.

1 Xenia illa, seu dona, aut munera dari solita per Cardinales absentes noviter promotos Cubiculariis participantibus, seu Cameræ Pontificis, si contingat obitus Papæ, qui illos creavit, antequam sequuta sit consignatio Birreti, munerumque receptio, dividenda sunt inter Cubicularios utriusque Pontificis, nempe illius, qui illos Cardinales creavit, & successoris. Si vero consignatio Birreti, & munerum receptio sequuntur vivente Pontifice illo, qui dictos Cardinales creavit, tum integraliter spectant ad Cubicularios Pontificis præmortui; Sic D. Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 37. testatus ita conciliari Doctores, qui videntur in hoc inter se contrarii, adducitque pro se Pittonium *tom.* 2. *discept.* 51. *per tot.* & Emin. Card. Petram *tom.* 4. *Comment. ad Constit.* 14. *Eugenii IV. num.* 23. Vide ipsos *loc. cit.* ubi referunt ad rem varios casus.

2 Xenia, & dona excæcant oculos Judicum. *Ecclesiastic.* 20. *num.* 31.

3 Unde Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum Jure Divino, tum Jure humano. Vide verb. *Judex num.* 33. & 34.

4 Judex contra supradictas prohibitiones accipiens notabilia munera peccat graviter, & tenetur ad restitutionem. Vide *ib. num.* 35.

5 An talis restitutio sit pro Foro conscientiæ facienda ante sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam delicti? Vide *ib. num.* 36.

6 Quantum ad hoc pro certo tenendum est, quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut Sententiam injustam, aut aliter involuntarie data sunt, debent a Judice restitui ante omnem sententiam. Vide *ib. num.* 37.

7 Judices videntur a Jure reddi inhabiles ad acquirendum munerum receptorum dominium. Vide *ib. n.* 38.

8 Nec ex consuetudine possunt Judices illa acquirere, & retinere. Vide *ib. num.* 39.

9 Ubi vero Jura non reddunt Judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, stante consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, & non contradicente, possunt Judices Sæculares sponte oblata recipere. Vide *ib. num.* 40.

10 Potest tamen Judex recipere a partibus sponte oblata leviora munuscula, pro quibus non est periculum, quod pervertatur, seu corrumpatur ipsius Judicium. Vide *ibid. num.* 41.

11 Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive Delegatus nihil recipere potest sportularum nomine. Vide *ib. num.* 42.

12 Judex Laicus Delegatus potest exigere sportularum nomine etiam quotam pecuniæ. Vid. *ib. num.* 43.

13 Judex autem Laicus Ordinarius nequit aliquid recipere Sportularum nomine. Vid. *ib. num.* 44.

14 Si Judex, sive Ordinarius, sive delegatus, sive Ecclesiasticus, sive Sæcularis non habeat sibi assignatum stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro Judiciis sibi commissis exigere Sportulas, sive honoraria. Vid. *ib. num.* 45. Et Sportularum nomine quid intelligatur? Vid. *ib. num.* 46.

15 Ubi extat consuetudo, possunt Judices accipere Saccharum, Ceram, Coccholatam &c. in diebus Natalitiis, vel alio anni tempore, quæ consuetudo viget in Urbe Romæ, ut est omnibus notorium, teste D. Ursaya *Institut. Crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 51. *& seq.*, ubi subjungit, quod licet omnia illa munera, sive esculenta, & poculenta, sive Saccharum, Cera &c. accipi possint a Judicibus, ut expresse habetur in Constit. Innocent. XII. incip. *Sacerdotalem*, *& Regiam* §. *Porro*, ibi: *Porro Xenia solita esculenta, & poculenta, quæ Judicibus, Ministris, & Officialibus Romanæ Curiæ exhiberi consueverunt, minime prohibita fuisse, nec prohiberi decernimus*: Magis iidem Judices æstimantur, si illa non accipiant, quia litigantes, qui dant eis unam Gallinam, illam dant cum intentione, ut habeant ab eis Bovem, quodque Rustici dicere soleat, quod munus intrat per portam Judicis, & Diabolus per fenestram. Sic cum pluribus aliis ibi allegatis expresse D. Ursaya *loc. cit.*

Auditores Rotæ accipientes aliquod munus a Notariis ratione Officii incurrunt Excommunicationem, & tenentur ad restitutionem in duplo erogandam pauperibus. Vide verb. *Auditores num.* 62. 16

Immo Auditores Rotæ nihil recipere possunt, neque per se, neque per alium a litigantibus. Vide *ib. num.* 63. 17

Solent tamen ab illis recipi munera quædam solita pro Festis Natalitiis, & Kalendis Augusti. Quæ munuscula solent etiam mitti Advocatis, & Procuratoribus per litigantes, quæque uti consueta debent bonificari Agenti causarum. Vide *ib. num.* 64. 18

Episcopus non potest recipere munera occasione receptionis Habitus, seu emissionis Professionis Monialium. Vide verb. *Episcopus art.* 6. *num.* 107. 19

Episcopus, & quilibet alius Superior Ordinarios in his transgressor tenetur ad restitutionem, & si munus excedat Summam decem Ducatorum, nequit absolvi neque a Summo Pœnitentiario, nisi facta prius restitutione. Vide *ib. numer.* 108. Immo Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 144. ex variis Decretis Sac. Cong. Episc. vult, quod Episcopus non debeat, nec possit recipere dona, seu munera a suo Clero, & ipsum sequitur Ursaya *loc cit. num.* 46. Vide ipsos. 20

Quo ad ea, quæ possunt, & debent necessario observare Regulares circa largitiones munerum. Vide verb. *Regulares art.* 1. *num.* 67. ubi ad id afferuntur Constitutiones Clementis VIII. & Urbani pariter VIII. 21

Recipientes munera a Regularibus contra præscriptum dictarum Constitutionum quicumque sint sive Regulares, sive Sæculares, in neutro Foro absolvi possunt ante factam restitutionem. Vide *ib. num* 68. 22

Et si munus excedat Summam decem Scutorum, neque possunt absolvi a Summo Pœnitentiario. Vid. *ib. num.* 69. 23

Quoad Personas quæ donare possunt, vel non? & in qua quantitate; Vide verb. *Donatio art.* 2. *per tot.* 24

Munera non sunt recipienda, neque omnia, neque quovis tempore, neque ab omnibus, textu expresso *in l. Solent* 6. §. 3. *ff. de Officio Proconsulis.* 25

Munera accipere a nemine inhumanum est, passim vilissimum, & omnia avarissimum, textu expresso *in cit. l. Solent* 6. §. 3. ibi: *Nam valde inhumanum est a nemine accipere, sed passim vilissimum est, & omnia avarissimum.* 26

In muneribus dandis, & accipiendis attendi debent quatuor ista assignata a Glossa *in cap. Etsi quæstiones* 18. *verb. Muneribus, de Simonia*. duobus sequentibus versiculis, ibi: 27

Muneribus, dandis attendas quatuor ista.
Qui dans quisque petens, quæ res, quæ causa petendi.
Munera crede mihi placant hominesque, Deosque: 28
Placatur donis Juppiter ipse datis.

Ovid. apud Ursayam *Miscel.* 1. *Sacr. & prof. lit. M. numer* 360.

Alia ad rem; Vid. verb. *Donatio*, verb. *Judex*, verb. *Moniales*, verb. *Regulares*, verb. *Votum*. 29

Victoriam, & honorem acquirit, qui dat munera: animam autem aufert accipientium. *Proverb.* 22. 9. 30

In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. *Psalm.* 25. 10. 31

Z.

ZELOTYPIA.

1 Zelotypia est dolor, seu ægritudo animi ex eo proveniens, quod alter potiatur eo, quod quis concupiscit, vel possit. Ursaya *Institut. Crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 54. Seu est ægritudo animi ex eo proveniens, quod quis timet ne alteri adsit, quod cum nemine velit habere commune. Chrysippus sequutus a Cyriac. *Controv.* 172. *num.* 77. Ursaya *Miscellan.* 2. *Sacro & profan. lit. Z. numer* 2.

2 Mulieres facile Zelotypiæ morbo laborare solent, & referuntur aliqua exempla ab Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 104. *& lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 46. Vide *ibi*.

3 Maritus uxorem non bene conversantem Zelotypiæ causa Domi ut in carcere retinere potest; *cap. Placuit* 10. *cans.* 33. q. 2. Guazzin. *ad defens. Reor. defens.* 5. *cap.* 7. *num.* 5. & 12. ubi de Viro uxorem ob Zelotypiam in vinculis detinente; Ursaya *loc. cit. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 23.

4 Zelotypia magnum est copulæ argumentum; Scalon. *de testament. lib.* 3. *cap. ult. sect.* 2. *num.* 30. ubi refert, & sequitur vulgatum illud; *Res est solliciti plena timoris amor.* Ursaya *tom.* 7. *part.* 2. *disceptat.* 22. *num.* 38. Panimol. *de dif.* 93. *annot.* 1. *num.* 16. Rota *in Senogallien. Legatorum* 13. *Junii* 1697. *verb. sed etiam, coram Molin.*

5 Ex Zelotypia alterius amoris ortum habere solent amatoria sortilegia. Vener. *in examin. Episc. lib.* 6. *cap.* 34. *n.* 10. *& seq.* Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 53. cum aliis ibi allegatis.

ZINGARI, ZINGARÆ.

1 Zingari, vel Zingaræ, qui vel quæ se jactant divinare bonam, vel malam fortunam, & in dies ab Idiotis præsertim, & plebeis passim de sua sorte consuluntur, si admisceant res sacras, & assertive pronuncient cordium secreta, sortilegium committunt, & possunt ab Inquisitoribus puniri. Villadiego *in Politic. Cap.* 5. §. 20. *num.* 30. Diana *to.* 5. *tract.* 10. *de S. Offic. resolut.* 112. *per tot.* Nicol. *in Flosc. verb. Inquisit. n.* 1. Raynal. *t.* 1. *ad cap. Supplet.* 5. *n.* 496. Pignatell.
2 *t.* 8. *consul.* 64. *n.* 45. & alii passim. Secus autem, si non admisceant res sacras, nec assertive pronuncient Cordium secreta. Bordon. *in Manual. S. Offic. sect.* 34. *n.* 63. Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 44. 45. & 145. & alii. Et ratio est, quia eorum prædictiones, & divinationes fere ab omnibus ordinarie cum risu accipiuntur, nec eis præstatur aliqua firma fides, quod observat pariter Carena *de Inquisit. part.* 2. *tit.* 12. *n.* 164. & alii passim, notantes quod nemo est tam simplex, ut firmam fidem præstet Ægyptianis, vulgo dictis Zingaris.

3 Tam Zingari, vel Zingaræ, ut supra divinantes, & prædicentes, quam omnes alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortaliter, si fiat cum firma fide, vel scandalo; Si vero fiat propter solam curiositatem, vel animo ridendi, ut communiter fieri solet, peccant tantum venialiter. Filliuc. *tract.* 24. *num.* 135. Lupus *pag.* 323. *difficult.* 1. Busembaum. *Medull. lib.* 3. *tract.* 1. *dub.* 2. *num.* 10. Sanchez, & alii passim.

Zingari sunt testes idonei ad probandum statum liberum 4
aliorum Zingarorum, Matrimonium contrahere volentium. *Sac. Cong. Conc. in Fundana Visitationis Sacror. Liminum* 19 *Decemb.* 1682. *lib.* 16. *Visitat. Sacror. Limin. fol.* 96. apud Ursayam *in Miscellaneo* 1. *litt. Z. n.* 2.

Emens rem a Zingaris tenetur illam absque restitutione 5
pretii vero Domino restituere. Ursaya *Instit. Criminal. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 53. Bertazol. *Consil. Crimin.* 43. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 64. *num.* 41. & alii. Et ratio est, quia emptio, vel est facta scienter, & est nulla, *l. Si in emptione* 34. §. 3. *ff. de contrahenda emption.* Vel ignoranter, & non transfertur rei emptæ dominium in emptorem, *l. Rem alienam* 28. *ff. eod.* ubi Glossa, & Doctores passim; Quinimmo ex tali emptione nec oritur usucapiendi conditio, §. *Furtivæ* 2. *Institut.*
de usucationib. Viget enim contra Zingaros furti præsumptio, 6
cum ipsi, ut eorum filii facilius furentur, doceant illos, permissum esse ab eorum lege quolibet die certam summam furari, quod scivit in examine ab uno ex eisdem processato de furto Cosp. *uel Giudic. Crimin. part.* 3. *cap.* 46. *n.* 10. teste Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 48. citans Crusium *de Judic. Delictor. part.* 2. *cap.* 22. *n.* 36. & Raynald. *tom.* 3. *c.* 28. §. 15. Unde ipsi etiam pro minimis furtis, puta gallinarum,
puniri debent. De Angel. *de delict. part.* 1. *cap.* 6. *n.* 13. 7
Ursaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 13. Raynald. *loc. cit. numer.* 3. & alii.

Zingari præsumuntur mali homines; Florell. *in vot. edit.* 8
in Perusina falsæ monetæ 24. *Novembr.* 1711. §. *In oppositum*, Ursaya *loc. c. n.* 53. Rainaldus *loc. c. n.* 2. ubi cum aliis asserit ipsos semper male agere in locis, ubi sunt, & ex raptu, latrociniis, proditionibus, deceptionibus turpem quæ-
stum facere. His enim de causis legimus jussos esse a Ger- 9
mania discedere provido Edicto Caroli V. Imperatoris anno 1549. veluti exploratores, & proditores Christianorum regnorum missos a Turcis, ut refert Petr. Gregor *Syntagm. Jur. lib.* 34. *c.* 16. *in fin.* A Regno quoque Neapolitano, ubi sine licentia morabantur, ac furtis, & latrociniis cuncta compleverant, pragmaticis sanctionibus jussi sunt discedere 16. Octobr. 1568. 14. Septembr. 1596. & 12. April. 1485. ut refert Pignatell. *loc. cit. n.* 44. Et sic etiam bannitos esse a toto statu Ecclesiastico, Bononiensi, & Neapolitano tradit
Raynald. *loc. cit.* Ubi *num.* 4. refert ab aliquibus vocari de- 10
scendentes, ac posteros Caini, vagos & extorres propter
illius peccatum; Et ab aliis dici errones, eo quia majores 11
sui Deiparam Mariam, cum ex Judæa propter Herodis persecutionem in Ægyptum fugeret, hospitio excipere re-
cusarunt; Quæ tamen falsa esse ostendit. Quamvis *ibid. n.* 6. 12
assereat, quod in Turcia hujus gentis mulieribus licitum est ex privilegio publice impune se prostituere.

FINIS TOMI SEPTIMI.